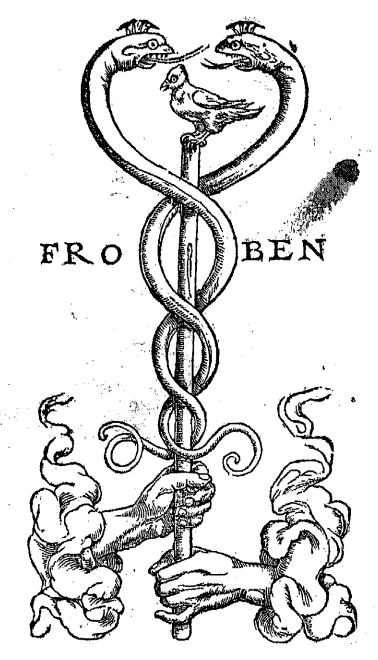

B-5

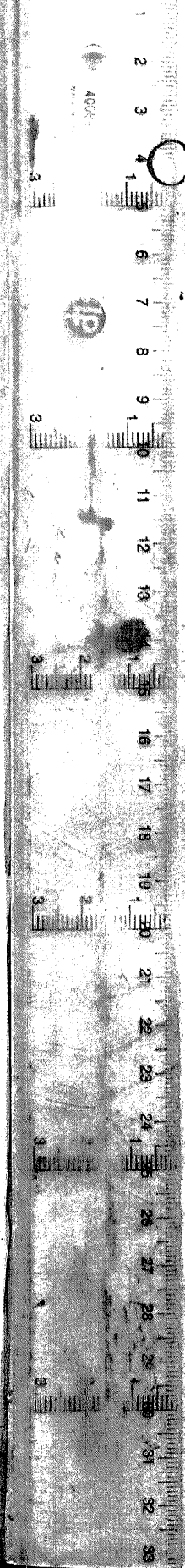
COMMENTARIORVM
Vrbanorum Raphaelis Volater
rani, octo & triginta libri,

accuratius quàm antehac excusi, cum dupli-
ci eorundem indice secundum
Tomos collecto.

Item Oeconomicus Xenophontis, ab eodem Latio donatus.

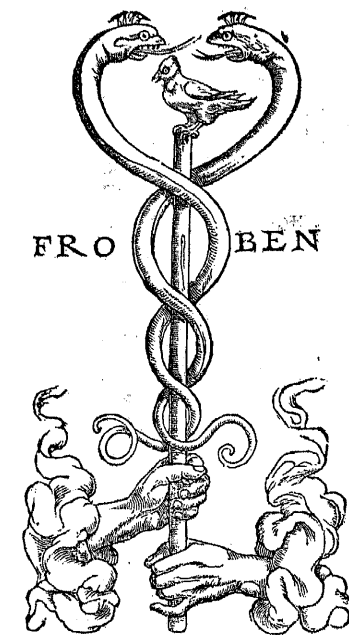
BASILEAE M^{DC} XLIIII

COMMENTARIORVM
Urbanorum Raphaelis Volater
rani, octo & triginta libri,

accuratius quàm antehac excusi, cum dupli-
ci eorundem indice secundum
Tomos collecto.

Item Oeconomicus Xenophontis, ab eodem Latio donatus.

BASILEAE M^{DC} XLIIII

AD IVLIVM II. VRBIS

ROMÆ EPISCOPVM SANCTIS. SVMMVM QVE

Pontificem Raphaelis Volaterrani Proœmium.

ES ORBIS Platonicum ferè illud, sed informe Pandocheum; ex mille penè utriusq; linguæ uoluminibus quocunq; modo con stipatas Beatissime Papa Iuli, quando his deî providentia præsi des in humani generis fastigio constitutus: ac eas in urbe tua con scripsi, iure tibi cognoscendas mihi: cui trita iam scriptorū orbita protinus loco præfationis encomium facere per tuam naturam non licuit, quæ nihil habet sanctius, quàm hoc totum genus re spuerè: nihil uero magnificentius, quàm libertatem omnibus con cedere, quam proximis annis exulantem, nunc tãdem reducem fuisse Roma simul cum partibus ac populo gauisã est, ac uestem quam ob filiorum tot cædes orbata mutauerat, pristinam quoq;

recuperauit hilaritatē. Ex quo etiã contigit, ut meus hic labor solutus omni metu tuis nũc prodeat auspicijs: qui si quam est hominibus adlaturus utilitatē, id auctori omnium deo opti mo maximo, qui nos idoneos facit, tum multorum ingenijs, qui hanc corniculam decorau erunt, referendū: si uero quicquã desiderabitur, meæ tenuitati. Nam cum in altū imprudēter ingressus maria undiq; & undiq; cœlū circumspicerē, audaciam meã incusauit, qui repugnante Minerua oram soluisse: durandum tamē quando cœperam par animo potius q̄ uiribus censui. Quippe cū mecum ipse cogitarē, quantum ex uniuersali historia, rerumq; uariarū co gnitione sacrosancta ecclesia, ac mens illustreretur humana, satius his, q̄ lyricis, aut inutilibus lectionibus animū (quo nihil diuinius in terris possidemus) adplicare sum arbitratus. Enim uero non solum bonorū, sed improborum exemplã mentem admonent sapientū, ut ex illo rum ruina ac sine infausto cautiores se præbeant ad euitandū quod minime legentes proba uerint. Felix profecto disciplina quæ alienis edificatur periculis. Adde, quod in rebus publi cis ac priuatis, & ad consulendum & delibrandū, tempētius contingit. Cæca sine dubio mortalium uita sine rerum præteritarū memoria: quas qui probe tenuerit, priorum quoq; ui tam se uixisse poterit existimare. Id autē iure meo adfirmauerim, in hac tam uaria cum prin cipum utrorum censura, tum rerum componendarum dissidentia, ubi præterire quicquã in diligentis, omnia consecrari difficillimū, iudicare periculosum est uisum: ita sum conatus, ut ingenio fidem, prudentiæ libertatem admiscerē, ac nemo meum nisi ambitiosus expostulet officium. Enim uero singula numerosius alibi, hic aceruatim omnia uidere commodius lice bit. Qualiacunq; igitur hæc candidis ante omnes ad bene beateq; uiuendum edidi parata do cumenta, curiosis ingenij pabulum: Aristarchis autem interpolandi curam ac diligentia, ut quæ opica lingua meo more exactaui, ipsi Romana quãdoq; dolent. Nam & Antigenides musicus dulcius ad populum canere suos discipulos putabat, si mali prius audirētur. Sic ma lis æque ac bonis debent scriptoribus literæ, si per malos boni excitati gratiores fuerint.

R. VOLATERRANI COMMENTARIORVM
VRBANORVM LIBER PRIMVS.

IBRI XXV III. tribus cōscripti sunt tomis. Primus Geographiam ueterē continet ad insequentium temporum indicaturã interpolatam, ac diuisam in cōentarios XII. cum breuiario antiquæ recentisq; histo ria uniuersi orbis prouinciãtim descriptæ. Lib. I I

Segmentorū cœlestiū breuis explicatio. Ratio gnomonis & umbrã rum ex Plinio & Ptolemæo. Abacus ad deprehendendã nobilitã locorū longitudinē & latitudinē. Prouinciãrum principiã, mediã & fines. De Pericæcis, Antocæcis, Antichthonibus, Periscijs, Amphiscijs, Heteroscijs, Antiscijs. Quan tum orbis habitetur, & eius generatim dimensio. Hispaniã omnis enarratio cum locis & ge stis in ea Gothorum, Saracenorū, Hispanorūq; regum. Lib. III I

De Galliã

LIBRI ET IN EIS CONTENTA

De Gallia uniuersa. Deinde Britannia cum locis, regibus ac gestis earum.	Lib. IIII
De Italia eiusque populis Liguribus, Subalpinis, Traſpadanis, Venetia, Iſtria, Venetorumque rebus. De Gallia togata urbibusque & familijs omnium.	Lib. V
De Hetruria populisque & gestis in ea.	Lib. VI
De Latinis, Equis, Volscis, Hernicis, quomodo antiquitus diuisi, quomodo mutati. Preterea latij, urbisque Romae origo, ueteraque aedificia. De Picentibus, Samnitibus, Aufonijs, Aruncis, Sidicinis, Hirpinis, Ferentanis, Praecutinis, Amiternis. De Campania, Picentinis, Lucanis, Brutijs, Iapygia, Messapia, Peucetia, Daunia, Salentinis. De Insulis Tyrrheni maris. De Sicilia omnique eius uetustate ac regum successione cum rebus gestis.	Lib. VII
De Germania omni. De Longobardis eorumque regibus & gestis. De Marcomannis, Catitis, Boemis & Polonis, deque regibus & gestis eorum. De Sarmatia Europea. De Roxolanis. De Taurica Chersoneso. De Tartaris, Vandalis, eorumque gestis ac regibus. De Sarmatia Asiatica. De Hunnorum Turcarumque gestis ac regibus.	Lib. VIII
Illyrici totius descriptio. De Pannonia regibusque ipsius, Hunnorumque ac Tartarorum in ea gestis. De Dacia. De Iazygibus. De Moesia utraque, Dardania. De Thracia, de Macedonia, Paonia, Pelagonia, Pieria, Edonia.	Lib. IX
De Thessalia. De Epiro, Acarnania, Aetolia, Locrensibus, Phocensibus, Boeotia, Attica, Peloponnesi regionibus uis. Corinthia, Sycionia, Achaia, Elide, Messania, Laconica, Argos, Arcadia. De Insulis, Ionij Aegaeique maris, inter quas continentur Cyclades, Sporades, Hellepontus Propontis, Bosphorus, Euxinus, Euboea, Creta, Rhodus, Cyprus, cum singularum locis, aequoribus, regibus & gestis.	Lib. X
Asiae, Taurique montis descriptio. De Chersoneso magna, in qua Asia minor, Pontus, Galatia, Cappadocia, Armenia minor, Bithyniae duae, Mysiae duae, Phrygiae duae, Epistetus, Aegolia, Ionis, Lydia, Caria, Pamphylia Cilicia; deque locis, regibus, & historijs ipsorum.	Lib. XI
Syriae latissima regio, in qua Phoenicia, Coelosyria, Palaestina, Idumaea, Iudaea, in qua Hierosolyma, eiusque urbis profana & sacra ab initio repetita cum omni Iudaeorum historia. De Syriae. De Mesopotamia. De Babylonia, Assyria, Adiabena.	Lib. XII
De Persia, Parthia, Media, Armenia maiore, Colchide, Iberia, Albania, Hircania, Margiana, Bactriana, Sogdiana. De Scythia ultra & citra Imaum. De Seribus. De Arabia triplici, Petraea, deserta, & felici. De Saracenis & Mahumetis uita & secta. De Africa & eius prouincijs. Mauritania duplici, Numidia, Cyrenaeica, Marmarica, Libya, Nafamonibus, Psyllis. De Aegypti locis ac regibus uniuersis. De Aethiopicis multiplicibus, Sub Aegypto occidentalibus Nigritis, Macrobijs, Troglodytis, Postremo de insulis nuper repertis ab Hispaniarum regibus. Usque XXI inclusiue.	Lib. XIII
E C V N D V S Tomus Anthropologiam habet hominum clarorum omnium temporum, linguarum, gentium libris IX. E quibus octo ueteres comprehendunt. In uno autem hoc est XXI. Neoterici scribuntur, qui proximis seculis claruerunt, ac ante omnis ordinum & religionum institutores primi. Deinde eorum professores ac successores qui doctrina sanctitateque praecellunt. Deque operibus eorum. Post hos de reliquis qui ceteris in artibus proxime emicuerunt, ac primum in oratoria & poetica. Demum qui in mathesi & iuris scientia profecerunt, scriptitaruntque. Reliquis autem duobus libris Pontifices, Deinde Imperatores Romani.	Lib. XIV
T E R T I V S Tomus Philologiam continet, id est, uariarum artium rudimenta libris XV. qui sequuntur.	Lib. XV
De animalibus, ac primum de homine singulisque eius membris & morbis. De partitione totius medicinae, & his quae pertinent ad ualitudinem. De Pharmacorum generibus. De alimentis, excrementis, somno, uitaeque tempore.	Lib. XVI
De reliquis animalibus in uniuersum. Deinde sigillatim de omnibus quadrupedibus, uolucris, piscibus, insectis, auarijs, piscinis, uiuarijs.	Lib. XVII
De ratione & causis plantarum ex Aristotele. De ipsarum diuisione ex Theophrasto. De arboribus, fructibusque. Herbis hortensibus, coronamentis, unguentis. De simplicium natura in uniuersum. Prognostica tempestarum.	Lib. XVIII
De metallicis. De pigmentis. De lapidibus. De gemis ac statuis. De aedificijs ueterum & nouorum. Architectura breuis diuisio. De partibus aedificiorum. De architectis & operibus nobilibus	Lib. XIX

LIBEI ET IN EIS CONTENTA

bilibus. De Serico, purpura, cocco, bysso, bombycinis, setabo, cotono. De uestibus omnium generis & sexus. De uarietate stragulorum & pellium.	Lib. XXVII
De honesto & eius partibus, ac primum de Prudentia. Apophthegmata sapientum Graece Latinaeque scripta. De noscendo seipsum. De imprudentia locutionis. De Parasitis. Dicta contra parasitos, & adentatores. De ueritate. De Ironia, & iactantia officiosa. De loquendi libertate. De taciturnitate. De stultitia.	Lib. XXIX
De iustitia. Quod animaduersio necessaria. Difficultas in seruanda iustitia. Quomodo seruabitur. De referenda gratia. De legislatoribus ac legibus. De legibus Platonis. Quod ante omnia preces ad deum necessariae. Quomodo aut quid orandum. De celebratibus antiquorum sacrorum, conuiuiorum, ludorum. De ludo diuerso. De magistratibus Graecorum ac Romanorum.	Lib. XXX
De principe praeccepta nobilitum autorum. De tyrannide ex Xenophonte. De his qui contra tyrannos coniurant. De re militari, ac primum de officio ducis ex Xenophonte. Dicta ducum. Parallela stratagemata. Mos antiquae militiae. De disciplina ac poenis militaribus. De celeritate in bellis. De ordinibus & militum exercitatione. De signis tropaeis & triumphis. De castris metendis. De magicis expeditionibus, de machinis bellicis. De numis & mensuris ueterum. De nominibus. De fortuna coplura. De Pronoea; de diuinatione; de coniugio, & in eo ueterum ritus. Contra coniugium; pro coniugio; de moribus mulierum. An ducere praestet. Ex liberis bona malaque. De parentibus erga liberos. De seruis commoda & incommoda. Quomodo tractandi. De patriae charitate. De felicitate opinione. De uera felicitate.	Lib. XXXI
De laudibus laboris. De ocio. Quid ab eo retrahit, quidue inducit. De solitudine. De tempore & occasione. De ira eiusque remedijs. Exempla mansuetudinis & patientiae. De ira officiosa. De inuidia eiusque remedio. De dolore. De doloris necessitate & remedio. De morte, quod bonis minime expauescenda. De uitae fragilitate; & defunctorum memoria ueneranda. De modo funerandi; de cura sepulchri & laudandis defunctis.	Lib. XXXII
De modestia Graecorum dicta. Exempla modestiae. De uerecundia. De his qui bene coeperunt & male finierunt; ac contra. De amore impudico & pudico. Contra diuitias Graecorum dicta. Quomodo utenda diuitiae. De paupertate. Comparatio utriusque ex Xenophonte. Contra auaritiam Graecorum dicta. De mensis ac cibis; deque his quae ad ea pertinent; & quis priscorum cibis. De conuiujs; de tempore & adpositis mensae; de mensarum sumptu & polyphagia; de sumptibus alijs. Dicta contra prodigos & sumptuosos. De uino ac rectoribus eius; de uini parsimonia apud ueteres; de abstemijs; de uiris claris qui uino dediti fuere; de uini immodici damnis; de moderati utilitate. Vina laudata ac factitia. De frugalitate & abstinentia dicta nobilium auctorum. De risu & fletu.	Lib. XXXIII
De scientijs cyclicis; & primum de grammatica, & de literis; de syllabis & pedibus; de dictione & accentibus; de oratione & orthographia; de modo scribendi apud ueteres; de poetica; de poematis; de comediae ratione; de fabulis poeticis ex Hesiodi Theogonia, Homerocque, ac alijs sigillatim enarratis.	Lib. XXXIV
De oratoriae initio, fine, ac uiribus. De ipsius multiplici diductione ex Aristotele, Hermogene, Cicerone, Quinto. De elocutione & loquendi generibus. De partibus elocutionis. De memoria. Adagia Graecorum graece Latinaeque scripta. Adagia latinorum & loci quidam.	Lib. XXXV
De scientijs mathematicis; ac primum Arithmetica. De Harmoniacis. Ad commodatio Harmoniae, humanae naturae ac caelationibus. De instrumentis musicis; de saltationibus; De partibus Geometriae; de proportione.	Lib. XXXVI
De optice & Catoptice; de Astrologiae partibus, & circulis caelestibus; de Sole, de Luna; de reliquis planetis, sphaeris, & phaenomenis.	Lib. XXXVII, XXXVIII, XXXIX
Reliqui tres libri Aristotelicis dicantur operibus; ubi singula eius uolumina delibantur. Postremo Paralipomena, id est, addita quaedam prioribus literis retractata.	Lib. XL

CAPITA TOTIVS OPERIS

Litera incepta	Arunci	63	Cimbri & reliqui usq;	Florentinorum res	53
A illustria nomi-	Asia	111	ad Vistulam	Fluuiorum filij	397
na Fol.	Asini	297	Cyrenaica	Fortuna	359
Abaci nobilium loco-	Assyrij	126	Cisterienses	Francorū origo & suc-	
rum	Astrologia	412	Cluniacē	cessiones	18
Abscellus	Atticæ, lonicæ, æoli-		Cœlestini	Francorum genus ter-	
Abstinentiæ laudes	ca insulæ	108	Cœlosyria	tium	22
Accipitres	Aues nocturnæ inau-		Cœlū & elemēta	Franciscus & ordo ac	
Adagia Græcorū	spicata	303	Colchis	fratres eius clari	241
Adagia latinorum	Auaritiæ mala	376	Coniugium	Frentani	67
Acacidarū genus	Aues parvæ & canoræ		Coniugia	Fruges	315
Aegyptus	Aues ouiparæ	301 (304)	Coniugia	Fructus odorati	313
Acthiopia	Aues aquatiles	302	Coronamenta	Funerandi modus	371
Aedificatio	Aues Indiæ & aliarum		D litera incepta illu-	stria nomina	170
Aeolia	regionum	303	Dacia	Gallia	13
Aeolidarum genus	Augustini fratres præ-		Dardaniæ	Gallorum reges & ge-	
Accares mundi	clari	243	Daunia	sta	17
Albania	Ausonij	68	Dētes, lingua &c.	Gallia togata	43
Alces	Aures	284	Dialectica	Gemma	225
Alimenta & excremen-	B litera incepta illustria		Dictio, oratio &c.	Genealogia deorum &	
ta animalium	nomina	158	Diuinatio	heroum	388
Alpes	Bactriana	130	Diuitia detestatur	Genitalia	387
Amores impudici	Basilij ordo	238	Doctos semper fuisse	Generatura	ibid.
casti	Benedicti ordines &		in precio	Generationis & corru-	
Anatomia quis primo	monachi illustres co-		Dolor	tionis libri	445
usus	Bernardus & eius or-		Domineus & ordo ac	Geometria	408
Anachorita	Boemia	81 (240)	fratres eius clari	Germania	77
Analytica	Bosphorus, Euxinus		Domus & eius partes	Gnomonis & umbra-	
Animalium membra	Boues	296 (108)	327	rum ratio	1
Animalia bruta	Brigida duæ ac earum		Ducum dicta	Gorhorum genus &	
Animalia in mari uiuen-	ordines	243	E litera incepta illustria	gesta	7
tia	Britannia & eius reges		nomina	Grammatica	382
Anima & quæ super ea	ac populū	25	Elenchi	Gradimontēses fratres	
scripsit Aristo.	Brutij	70	Empirici medici	Guttur	285 (239)
Anthropologia	Cliteria incepta illustria		Epaphi genus	H litera incepta illu-	
& 457	nomina	106	Epirus	stria nomina miscen-	
Apollonius	Camaldulē	240	Equi	tur cum a, e, i, o, u.	
Apophthegmata sapi-	Cameli	297	Equestris ars	Herbæ campestris	318
entum	Campania	68	Eremitæ	Harmoniaca	406
Apulia	Canes	295	Eremitarū S. Augu. or	Hellepontus	108
Aphrica	Canonici seu regulares		do & uiri illustres	Hernici	59
Arabia triplex	Caput	282 (238)	Ethica Ariffi.	Hetruria	45
Arbores maliferæ	Capræ	298	Euclidia traditio	Hircania	130
Architectura	Cares	118	Excrementa animal-	Hirci	298
Architecti & opera no-	Cardinalium institutio		um	Hirpini	68
bilia	Carmelitæ	243 (255)	F litera incepta illustria	Hispania	4
Aristotelis philosophia	Carthulien	239 240	nomina	Hispanorum gesta usq;	
in commentarios re-	Ceruix	285	Facies	ad Gothos	6
ducta	Cerui	296	Fauces	Hispaniæ reges	9
Arithmetica	Chirurgicæ quis primo		Febres	Homœomera	282
Arragoniæ regnum	usus	291	Felicitas	Honesti partes	332
Ars equestris	Cibi & mensæ	377	Ferrariē. res	Hortensia	315
Arte aliqua excellentes	Cyclades	107	Finis turpis uitæ	I litera incepta illustria	
uiri	Cilicia	118	373	nomi-	

CAPITA TOTIVS OPERIS

nomina	183	Manfuctudo	368	Os, dentes	284	Sabini	64	
Iapigia	71	Margiana	130	Pincepra	204	Sacrorū celebritas	343	
Iesuari	243	Marucini	67	Palestina	122	Salentini	71	
Illiricum	86	Marfi	eod.	Pamphilia	118	Salsamenta & piscicult		
Illyrici insulæ	87	Matrimonium	362	Pannonia	87	306 459		
Imperatores de quibus	est tabella	263	Medicinæ partitio	291	Partes animalium	281	Saltationes	408
Imperatores Constan-	tinopolitani	273	Mediolanē. res	33	Paralipomena	453 (282)	Samnites	67
Imperatores Galli	Memoria	401	Mediolanē. res	33	Parasiti	336	Samnium	68
Impetigines	Mensuræ	356	Mensuræ	356	Pardi tygrides	298	Sapientum dicta	334
India	Mensæ & cibi	376	Messapia	71	Patria charitas	364	Saracenicum bellum	9
Infantiæ genera	Messapia	71	Moesia duplex	92	Pauimenta	328	Sarmatia	83
Infestina	Metallica	310	Metallica	323	Paupertas	375 376	Saxones	79
Inuidia	Metallica	286	Metallica	323	Pauimenta	375 376	Scythia	130
Insulæ Aegæi	Meteoræ	448	Metallica	323	Peligni	67	Segmenta cœli	1
Ionia	Metaphysica	451	Metallica	323	Peloponnesus	102	Sepeliendi ratio	371
Ionijs insulæ	Militaris res	352	Metallica	323	Peri hermenias	425	Sericum	330
Ira	Militares ordines	355	Meteoræ	448	Pericij &c.	4	Serpentes	300
Ironia & iactantia	Militia antiqua	354	Metaphysica	451	Persia	126	Serui	364
Istria	Milites S. Ioānis, Tem-		Militaris res	352	Persei genus	395	Seruorum ordo	243
Italia	plarij f. Maria &c.		Militares ordines	355	Peucetia	71	Sicilia	72
Iustitia	243		Militia antiqua	354	Philologia	281	Sidicini	68
L incepta illustriano-	Milites S. Iacobi, Iesu		Milites S. Ioānis, Tem-		Physica	437	Simiæ	398
mina	Christi, de redēptio-		plarij f. Maria &c.		Prygia maior	116	Simplicium natura	322
Labor	ne captiuorum, fan-		Milites S. Iacobi, Iesu		Picentes	65	Syria	120
Lapides	cti sepulchri &c.	244	Christi, de redēptio-		Picentini	70	Syriæ sectæ	125
Latini	Minimorū ordo		ne captiuorum, fan-		Pigmenta	324	Sogdiana	130
Legislatores	Minoris genus	394	cti sepulchri &c.	244	Pipini genus & gesta		Sol	457
Leges Platonis	Modestia siue sophrosi-		Minimorū ordo		Pisanorum res	46 (20)	Somnus	292
Leones	ne	372	Minoris genus	394	Pisces 304 per to. Ru-		Sporades	107
Lepores	Morbi	288	Modestia siue sophrosi-		bri maris 308		Stratagemata	353
Libertas loquendi	Mors & mortui	370	ne	372	menta facientes	306	Sculptia	338
Liberi	Muli	297	Morbi	288	Plantæ	311	Subalpini	31
Lycæonia	Mulierum mores	362	Mors & mortui	370	Politica	420	Sues	297
Lycia	Musica	406 407	Muli	297	Polonia	82	Supplicia	342
Lydia	N incepta	200	Mulierum mores	362	Pontifices summi	248	Sumptus	377 378
Liguria	Nares	284	Musica	406 407	Populi à Romanis de-		T litera incepta illustria	
Lingua	Nauarra regnum	12	N incepta	200	bellati	454	nomina	227
Litteræ & syllabæ	Narbona	14	Nares	284	Posteriorum li.	429	Taciturnitas	337
Loca nuper inuēta	Nomina rerum	358	Nauarra regnum	12	Præmonstrateñ.	239	Temporum ratio	292
Longobardi	Nosse seipsum	335	Narbona	14	Precum necessitas	342	prognostica	322
Lucani	Numidia	133	Nomina rerum	358	Præcutini	67	Tēpus & occasio	367
Ludi	Nummi	356	Nosse seipsum	335	Principes Romani ac		Terræ nuper repertæ	
Lupi	Nuptiæ	362	Numidia	133	Imperatores	263	138	
Lusitania	O incepta	202	Nummi	356	Principis præcepta	350	Theogonia Hesio.	388
M incepta illustria no-	Ocium	366	Nuptiæ	362	Pronœa	360	Thessalia	95
mina	Oculi	283	O incepta	202	Propontis	108	Thorax & eius partes	
Macedonia	Oeconomica	423	Ocium	366	Prodigi & sumptuosi		Thracia	93 (285)
Machinæ	Orbis habitatio	4	Oculi	283	Pudicitia	372 (378)	Tyrannis	351
Magistratus Græcorū	Ordinum institutio	237	Oeconomica	423	Purpura	330	Tyrrheni insulæ	72
347 Romanorū	Orthographia	384	Orbis habitatio	4	Q incepta	217	Topica	432
Mantuanorum res	Oues	297	Ordinum institutio	237	R incepta	118	Torporis genera	288
35			Orthographia	384	Rhetorica	398	Transpadani	32
			Oues	297	Risus	282	Tropæa & tritiphi	355
					S incepta	220	Turcarum res	85

LOCA AC POPVLI

Vlitera incepta insi- gnia nomina 233	Achæi 456	Aegosthene 101	Albi pop. 88
Vallis umbrosæ ordo 240	Acharon 123	Aegion 103	Alba 63 64 67 454
Vandalî 83	Achatas 98	Aegys 104	Alba Marforum 76
Veneticæ 38	Achaia 102	Aeg murus 134	Alba Latinorum 63
Venorum res 39	Acanthus 95 136	Aegipanes 135	Alba Pompeia 31
Venter 286	Achelous 98 398	Aegis 43	Albani 94 129
Verecundia 372	Achaemenia 127	Aegea 95	Albanactum 20
Veritas 336	Acerræ 18 69	Aegialus 103 112	Albis 81
Vesica 287	Acheron lucanæ 70	Aegira 103	Albientes 16
Vestini 67	Acheron Epitri 98	Aegirufa 101	Albigaunum 30 47
Vestium genera 331	Acheron Campaniæ 68	Aegina 108 398	Albula 6 67
Vinum & uinofi 379	Acherusia palus 68	Aegyptus 135 136	Alcazar 13
Vini damna 380	Virbs 70	& 396	Alcimentis 78
Vina laudata eodem 333	Aceste 74 394	Aemon 136	Alea 105 347
Virtutes morales 286	Acesse 95	Aemus mons 93 96	Alexia 16
Viscera 292	Acesse flur. 132	Aemonia 43 116	Alesium 103
Vitæ tempus 289	Achedorus 95	Aenus 78 93 94	Alex flur. 70
Vlcera 289	Accij 6	Aenas flur. 78	Alemanî 80 456
Vlysis genus 397	Aciris flur. 71	Aenaria 72	Aleria 72
Vmbri 64	Achilleus curfus 84	Aecolia insulæ 74 108	Aletium 71
Volfci 59	Achillei promon. eod. 84	Aeolicae urbes 117	Alexandriaræ 130
Volucres 300	Achilleum 116	Aepea 104	Alexandriæ 31 115 130
Vrbium ædificatio 329	Achillis tumulus 84	Aepy 103	Alfeus F. 103
Vri 297	Achomeni 131	Aequi 52 64	Algidum 63
Vrifi 296	Actium 98	Aeræ duæ 95	Alizea 98
Vulpes eod. 235	Acone 114	Aesarus F. 70	Aliza 68
Z incepta 336	Acrophnia 100	Aesopus F. 115	Alifa 68
	Acrocorinthus 102	Aeson 93	Allia flur. 65
	Acroceraunia 98	Actoli 98 456	Aliphya 105
	Acrite 103	Aethiopia 137 138	Alfatenia 65
	Acuta insulæ 106	Aetna 73	Alma 52 118
	Adana 119	Aethusa 93 134	Almissa 86
	Adiabena 110	Aethiopiæ 117	Almopia 95
	Adonis flur. 121	Aethiopum mons 284	Alopa 96
	Adramyctum 116	Africa 133	Alona flur. 6
	Adranum 73	Agamea 116	Allobroges 14
	Abantes 98	Agathopolis 14	Allodium 15
	105 110 396	Agathyrfi 83	Allorus 95
	Abecus 139	Agareni 263 456	Alponus ibid.
Abdera 5 93	Adrastea 115	Agedum 39 455	Alpheus flur. 103
Abella 69	Adria 33 39 66	Agennenses 16	Alos 96
Abij 130	Adrius mons 33 86	Agillina 53	Alfa flur. 39
Abydus 115 136	Aduersa 69	Agrigentum 73	Altilia 30
Abylæ duæ 133	Aduentinum 16	Agramutium 139	Alpes 13 31 14
Abyla 5 122 133	Adula mons 32	Agrippina 78	Apini 456
Abela 74	Adula flur. 33	Agroti 131	Alpinae gentes 14
Aborigines 59	Aea 129	Alabanda 118	Allium 53
Abrotanum 134	Aeane 95	Alatrium 63	Altinum 39
Acacefium 105	Aedessa ibid.	Alani 83	Altamura 70
Acamantium 116	Aegas 103	Alabastra 116	Aluona 86
Acarnanes 98	Aegades insulæ 134	Alantie 95	Amantia 94
	Aegæum mare 106	Alalcomeneum 100	Amantini 87
	Aegilios insula 72	Alabis flur. 74	Amardus 129
	Aegilips 98	Alba Eluorum 14	Amasobij 83
			Amaxia

LOCA AC POPVLI

Amacia 119	Antipolis 14	Aquila 52	Arpos 71
Amanus mons 120	Antipatris 22 123	Araxes flur. 114	Arquata 38
Amaranti 110 129	Anticragus 119	Arabia trip. 131	Arfacia 129
Amassî 81	Anticyra 99	Arabes Traconitæ 122	Arfia 86 454
Amastris 112	Antibaris 86	Arabes 456	Arfinoe 134
Amazones 84 113	Antigonæ 95 115	Aradus 121	Artace 116
Ambiates 15	Anthemios 95	Aramei 130	Artabicia 109
Ambiani 16	Antedon 100 122	Aracofia 133	Artaxata 114
Ambracia 97 456	Antennates 63	Araris 15	Arussa 108
Ameria 64	Antiocheæ 120 130	Ararius, Arausio 14	Aruerni 16
Amyclæ 62 104 395	Antissa 107 108	15	Arunci 68
Amyrus 96	Antium 62	Arafum 119	Arfacæ 102
Amifus 113	Antonia 93	Aracynthus 98 101	Affacani 132
Amyclæ 98	Anxura 67	Arachthus 98	Asbeste 135
Amitemum 65 67	Anxur 62	Arbis flur. 133	Asbotus 96
Ammanitæ 131 67	Aonia 100	Arbies eodem 108 116	Ascalon 122
Amorgus 107	Aorus 110	Arba 87 123	Asculum 66 71
Ammonis oraculum 135	Apameæ 115 116 120	Arbela 74 127	Asera 100
	129	Arcadia 105 110	Asia 122
Ampfanti colles 71 455	Apefium 116	Arca 122	Asia 112 117
Ampelos 95	Aperantes 96	Archelais 113	Asius campus 117
Amphiffa 98	Apia 105	Arctax 109	Asis mons 64 454
Amphrifa 99	Apidanus flur. 96	Ardea 63	Asisium 64
Amfaca 133	Apidones 105	Argentum 73	Assyria 126
Amphimala 110	Apila 122	Argiffa 96	Asine 103 105
Amphipolis 93 95 106	Aphete 96	Argentoratium 78	Asphaltites 123
Amphigenea 103	Aphite 93	Argos 96 104	Asopus 99 102
Amphilace 96	Aphnecon 116	Argathonius mōs 5 115	Aspendon 99 100
Amphilochi 98	Aphne 116	Argentum 14	Aspendus 119
Anactorea 98	Apolloniae 93 94 116	Argæus mons 115	Aspis promon. 134
Anabum mare 81	Aponus uicus 38	Argyrippa 71	Astæ duæ 531 75
Anagnia 63	Aphrodisia 93	Argyre 132	Astacus 98
Anaphe 107	Aphrodisias 120	Argyrini 49	Astaceni 132
Anabura 119	Aphrodision promon- torium 615	Arretium 49	Astarte 138
Anas flur. 4	Apraxopolis 72	Arretini ueteres 49	Asterion 96
Ancona 66	Aphrica 133	Arethusa quatuor 95	Asteria 106 117 392
Anchiala 93 119	Apfyrthides insulæ 87	Arena 103	Asterusia 96 110
Andania 103	Apforus 87 106	Aria 133	Astipalea 107
Andes 15	Aptera 100	Arriani 68	Astyra 115 116
Andrea 116	Apulia 71	Aritia 63	Astures 59
Andros 108	Apuani 46	Arisba 115	Astragite 108
Anio flur. 63	Aquila 67	Ariminum 65	Asturia 62
Anemo flur. 45	Aquilonia 68	Arimpai 84	Astus 115 119
Ancyra 113	Aquileia 39 88	Armoricæ 15	Attagus flur. 15
Anemorea 99	Aquinum 64	Armeniaci 16	Atarna 115
Anobi montes 78	Aquæ calidæ, Quintiæ & cæteræ 6	Arna 100	Ataceni 131
Anicienfes 16	Aquæ mortuæ 14	Arnatae 64	Attalia 116 119
Anxanum 67	Aquæ Sextiæ 14	Aroma 138	Aternus flur. 67
Ansidonia 46	Aquæ statyellæ 31	Aroa 103	Atelis flur. 33
Antilibanus 123	Aquæ augustæ 16	Aropus 129	Atellæ duæ 69 71
Antandrus 116	Aquisgranum 17	Arpinum 64	Athenæ 101 456
Antaradus 121	Aquitania 16		Athe-
Antron 96			
Antiphellus 119			

LOCA AC POPVLI

Athenæum Roma num	135	Bagradas	134	Bilbilis	6	Buda	88
Attica	101 108	Balaë	68	Bisaltæ	95	Budini	83
Atintani	455	Baleares insu.	12 47	Bithynia	114	Bulgari	92
Athina	64	Balania	121	Bituriges	16	Bunema	98
Athyra	94	Baltecum mare	81	Bituntum	71	Bura	103
Atlas mons	133 392	Barderate	31	Byzantium	93	Burdegala	16
Atrium	64	Barbaricum promon.	5	Byzantes	134	Burgundiones	15 83
Atriani	ibidem	Barcemis sylvæ	81	Blera	46	Buprasum	103
Athos mons	95	Barchanæ sylv.	53	Blemmyes	135 138	Burianum	39
Atrax	96	Barce	134	Boagrius flu.	98	Butonodorum	78
Atracia	eodem	Bargilla	118	Bobium	45	Butua	86
Atrebates	17	Barcino	6	Bodincomagus	33	Butrotum	70 98
Atueta	5	Barium	71	Boemoru historia	80 81	Buxentum	70
Aturus	16	Basilca	78	Boiaria	78		
Auaricum	16	Basilij Cænobium	106	Boi	17 43 78		
Auenio	14 75	Bastetani	6	Bolæ	63 64	Cabira	113
Auella	68 69	Bastuli	5	Bononia	44	Cabiri	100 110
Auellinum	eodem	Basternæ	83	Bonni montes	98	Cabilo	16
Auernus	68	Bacala	68	Borbonnia	15	Cabalienses	119
Aufidus	62 71	Bataul	78	Borsippe	126	Cabaleschia	130
Augustæ lex	6 17 31	Bauli	68	Borysthenes	84	Cadulsi	129
	49 77 78	Bebricij	114	Bosphorus Tra.	109	Cadmus mons	118
Aufidena	67	Bœbe	96	Bosphorus cim.	84 109	Cayster	118
Augustodunum	16	Belleuiones	81	Bostrenus flu.	98 454	Caëta	62
Augustonemetum	16	Belo	5	Bosna	93	Calagurium	6
Aulis	100	Belunum	39	Boschas	31	Calatia	68 93
Aulon	94 104	Bellouaci	17	Bottys	122 97	Calathis	98 113
Aulerci	15	Bellocaesij	17	Bouianum	68	Calaris	72
Ausa	6	Bemi	81	Bouillæ	68	Callecti	59
Austicula	69	Benacus	33	Brabantia	17	Callicutum	139
Aufci	16	Beneuentum	68 454	Brachobij	138	Callirhoe fons	114
Auximum	66	Bœotiorum hi.	99 100	Brachara	5	Callirhos fons	112
Auferis	4748	Berga	95	Brachiadæ	118	Calce	68
Aufones	78	Bergomum	33	Branchidæ	130	Caleri	17
Austrasia	19	Berythus	122	Bractia	87	Chalcis	456
Austrana	81	Berithis	116	Btechari	5	Chalybes	113
Austria	ibidem	Berecynthus	eodem	Brigantium	5 32	Chaldæi	126
Automolæ	138	Berenice	134 136	Brigetium	6	Callium	67
Aurelianum	15	Berna	78	Briges	95	Callitere	95
Auctoritate	98	Beroea	95	Brylinium	98	Callipolis	94
Auus flu.	6	Bersana	122	Brylia	103	Calor flu.	68 71
Axius flu.	95	Betulus	6	Britannoru historia	25	Chalcedonia	114
Axiaces	84	Besbucum	109	Britones	15	Chalcidica reg.	95
Azania	105 116	Betulo	6	Brixia	33	Chalcis	109 455
Azorus	95	Bethania	125	Brixillum	33	Caletrani	63
Azotus	122	Becis	4	Brixillum	45	Caleti	17
Azotium	96	Betleem	123	Brutij	70	Calabria insu.	107
		Beterræ	14	Brundisium	71	Calidium	68
		Biblius	121 391	Bubastis	136	Calpe	5
Babylones dug	126 136	Bibliotheca Alex.	135	Bubo	119	Calaguris	6
Bacuntius flu.	87	Bibraçie	16	Bucephalia	132 145	Calateria	68
Bactriani	130	Bigorra	16	Britannia urbs	15	Calathi	98
Bactra	ibidem	Bigerones	16	Bragmanes	139 152	Calatia	68
Badacum	78	Byprasus	118	Budea	96	Caledonia insu.	25
						Caledoni-	

LOCA AC POPVLI.

Caledonium mare ibi.		Cares	118	Cauca	6	Cyalus	117
Caledonij	223	Carteia	511	Caucasus	130	Cia	107
Callichorus	112	Carbantorate	14	Caucones	111	Cyaneæ pette	109
Callicutum	139	Cardia	94	Caulonia	70	Cybalis	87
Calidonia	98	Cardamyle	104	Caunus	108	Cybtrenses	119
Calidnæ	107	Carandia	118	Cauni	98	Cybelea	117
Camarina	73 74	Carmania	133	Caurium	5	Cyclades	107
Camclei	95	Carrae	126	Cca	107	Cyclopes	72
Camerinum	66	Carthago	133 141	Cecina flu.	46	Cicones	93
Cameracum	17	Carthago hisp.	6	Cecinus flu.	70 178	Cydnus flu.	120
Camberia	139	Carambis	109	Cecubus mons	62	Cydon	110
Cambulteria uide C		Characeni	131	Coelosyria	122	Cydna	95
bulteria	69	Carpathus	107	Celenna	69	Cifla	139
Cambifese flu.	129	Charibdis	73	Celenæ	116	Cyriaræ	130
Cambifene	114	Carystus	109	Celtiberi	67	Cercina	134
Campa	26	Carinthia	88	Celtici	5	Cifla	87
Campi macri	45	Carmona	5	Celæ	13 17	Cilicia	128 119 120
Campus phlegrus	69	Carcafo	14	Chelidonia insu.	119	Cifla	108 116
Campus rosæ	65	Carnutes	15	Chelidonij	86	Cillene mons	106
Campus Stellates	69	Carcinas	70	Cheloneus sinus	86	Cilleus flu.	116
Campus Spartarius	6	Carni	86 88	Cemeni montes	15	Cimbri	7 78 80 458
Campania	68	Carfuli	64 65	Cenabum	15	Cimmerij	69 83 109
Canastrum	95	Carfeoli	67	Centumcellæ	46	Cimolus mons	107
Canopus	135	Carmelus	123	Cenchrea	102 116	Ciminus lacus	53
Canarij	133	Castulon	5	Cenchrius flu.	107	Chimæra	119
Canaria insu.	139	Casiterides	eodem	Cenchreæ	116	Cynara	108
Cananorum	139	Cascontum	6	Cenomani	15 17	Cynocephali	96
Candauiæ	93 95	Castellani	eodem	Centuripæ	73	Cynopolis	135
Candianum flu.	66	Casinum	63	Centrones	15	Cynos	98
Candia	110	Casilinum	69	Ceninenses	63	Cynofura	106
Cantabri	6	Castellum græci	69	Cephalenæ insu.	106	Cynetenses	104
Cannæ	71	Castella noua	9	Cephisus flu.	99 100	Cingulum	66
Canephora	119	Cales	16	Cephisi	99	Cinga flu.	6
Canusium	71	Castrum puellarum	26	Cerauni	86	Chelidonij	86
Cantium	25 26	Castrum Piceni	454	Ceraunia insu.	134	Cynips	134
Chaonia	98	Castrum nouum	46 66	Ceraustus	110	Cyparissus	99 103
Caparnaum	123	Casandrea	95	Cere	53	Cyprus	111 123
Caphira	105	Casuentini	64	Ceretum	64	Cyrus flu.	129
Capiffene	133	Castabala	120	Ceretani	6	Circeius mons	62
Capiffa	eodem	Casperij	65	Cercyra	106	Circij	129
Capinates	53	Casæ tres	107	Cerna insu.	138	Cyrenæ	134
Caput aquense	70	Casiotis reg.	120	Cherfonnesus aurea		Cirra	133
Caput uiride	138	Casius mōs	120 127 131			Cyta	129
Capena	62	Casos	107	Cherfonnesus thra.	94	Cirra	99 100
Cappadocia	113	Caspium mare	130	Cherfonnesus cimbr.		Cyropolis	127
Capitolium	59	Cataium	130 457			Cisfi	87 127
Capraria	72	Cathalani	716	Cherfonnesus taurica		Citharista prom.	14
Capreae	72	Cathea reg.	132	Charonea	100 (84)	Citheron	101
Caprus flu.	126	Catalaunum	16	Casaraugusta	6	Cythera	107
Capha	30	Catatractus flu.	119	Cesareæ quatuor	113	Cythina	96
Caphareus	110	Catti	455			Citorus mons	112
Caphyta	105	Catina	73	Cefena	43	Cinthus mons	107
Caput uiride	138	Caudinæ fuceæ	68	Ceffero	14	Cythus	107
Charax mons	84	Caudini	68	Ceua	31	Chius	108 115
						Ciuatio	

LOCA AC POPVLI.

Citatio	14	Coryphasium promon	D	Dodona	98
Cynthianum	63	torium	103	Dacia	80 92
Clastidium	45 67	Core	62	Daci	455
Claterna	45	Coriolum	63	Dai	130
Clarus flu.	62	Coricus	119	Damascus	122
Clarus mons	16	Corybantes	110	Damiata	23
Clazomene	117	Corinthus	102 456	Dani	26 27 92
Cleone	105	Corfinium	67	Danubius	92
Clitumnus	64	Cortyna	110	Dalmatae	86
Clodianus flu.	6	Cofas	63	Daphne	120 170
Cluentellus flu.	16	Cofconium	26	Daphnus	98
Clusium	50	Cofse	52	Darfania	132
Clupea	134	Cofetani	6	Dardae	eodem
Cnosus	110	Cranac	107	Dardani	93 116 455
Coaspes	127	Cranon	96	Dardanum	116
Coceum promon.	17	Crathis	70 106	Daulis	99
Cocofates	16	Craterae	73	Dauni	71
Colapis	87	Cragus mons	119	Decapolis reg.	122
Coloisis	118	Cracouia	81 82	Decem pagi	52
Colacae	134	Crepfa	87	Daedala mons	118 119
Colchi	129	Crema	87 119	Delminium	86 94
Colchinum	139	Creta	110 455	Delmatae	86
Colophon	117	Creufa	100	Delphi	99
Collatia	63	Cremera	53	Delphinatus	14
Colimbrica	5	Cremona	33	Delta	135
Colonia	78	Cremyon	102	Delos	107
Colubrana	72	Cretenfes	456	Delium	100
Columna op.	63	Crenides	95	Demetrius	96
Combulteria	69	Chryfa	115	Demonaax	130
Comum	33	Chryfaoris	118	Dertofa	6
Comaclum	33	Crimene	96	Derto	31
Compa	68	Critfa	99	Derba	119
Comani	83 91 456	Chryfopolis	114	Derbicæ	130
Comana pontica	113	Chryforoas F.	122	Derceto	122
Comana cap.	eodem	Chryfo	132	Derra	104
Comagena	120	Crios	103	Dexamene	98
Comari	130	Criometopon	109 110	Dia	96
Concordia	39	Crocca	104	Diablintres	15
Constantia	77	Crocylia	106	Dianium infula	72
Constantinopolis	93	Croto	70	Dicarchaea	69
Consentia	70	Crucis Infula	138	Dictamum	110
Conuenti	16	Crustuminium	63	Dicte	ibidem
Copais lacus	101	Ctesiphon	126 128	Dinantium	15
Coprum	136	Cumae	68	Didymus mons	117
Copae	100 106	Cuma	116	Dymae	103
Corduba	5	Cunicularia	72	Dinia	14
Corbio	63	Cures	65	Diocleatae	86
Corfarif	130	Curetes	98 110	Dio	109
Corfica	72	Curita	87	Diofcurias	129
Cortona	49	Curopolis	118	Dipnias	96
Coroneae	96 100 103	Curiofolitae	15	Dium	109 110 122
Corcyra	87 106	Curienfes	78	Dyrrachium	94
Coraxi	129	Cupra	66	Doberienfes	94
Corax	63 129 167	Cufanus flu.	68	Docleates	86

Elia

LOCA AC POPVLI

Elia	70	Ethyestae	96	Flauona	6	Gallia ditifio	13 43
Ellopia	109	Eteburgium	78	Flexum	78	Gallipolis	71
Eluerif	78	Etna	73	Florentum	70 71	Gamala	112
Emathia	95	Euboea	109	Florentia	53	Ganges	132
Emaus	123	Euenus flu.	98	Fluffates	16	Gargara	116
Emerita	5	Euganei	38	Fons folis	135	Garganus mons	71
Emingia infu.	81	Eugea	74	Fons Veneris	53	Gaunodorum	77
Emonia	96	Eugubium	64	Formiae	62	Garamantes	135
Emimontani	93	Eumenea	116	Formio flu.	43	Garumna flu.	16
Emodi montes	130	Euonyma	74 118	Fortunare infu.	133 138	Garumni	16
Emporiae	6	Euporia	95	Foroflaminienses	64	Gatronia	95
Enna	74	Euphrates	126	Foruli	65	Gaucamela	127
Uneti	112	Eurymene	96	Forumsempronij	66	Gaurus mons	68
Enipeus	96	Eurymedon flu.	454	Forumcornelij	44	Gaza	122
Enispe	105	Europae finus	4	Forumliuf	43	Gazaca	129
Eniochea regio	129 130	Europus	95	Forumfuluif	31	Gazum	132
Enona	86	Eurotas mons	104	Forumclaudij	53	Gea	134
Entella	73	Eutrefis	100	Forumliuf	14 35 39	Gebbanitae	131
Iordane reg.	95	Euxinus	108	Forumcafsij	53	Gebenna	14
Ephesus	117	Exilliffa	133	Forumneronis	14	Gedrofia	133
Ephestia	108	F		Forumtiberij	78	Gela	73 74
Epiphania	122	FABRATERIA	64	Forumpopuli	44 79	Geloi	73
Epirus	97 456	Fabrianum	66	Forumtruentinoru	44	Geloni	73
Epipole	74	Facies dei	122	Foffa clodia	33 39	Geminianum	51
Epicnemidij	98	Falernus ager	68 69	Foffa philiftina	33 39	Genea	47 102
Epizephyrij	eod.	Falerij	53	Foffae papyrianae	46	Genefa	104
Epidaurus	105	Falisci	52	Foffae marianae	14	Genatium	15
Epidaurum	86	Fanu uoltumnæ	454	Frabateria	64	Genafara	123
Ephyra Corinthi	102	Fanum fortunæ	66	Francones	78	Genua	14 30
Ephyra thefprotia	98	Fanum Herculis	48	Francorum origo &		Georgiani	129
Eporodia	31	Farfarus	65	genealogia	18	Gepidae	84
Equi	59 64 454	Farfina	66	Frentanum	67	Gerania	93 117
Equiculi	67	Fauentia	44	Fregellae	64	Gergouia	16
Erdonia	68	Fenilia	46	Frufino	63	Gergis	116
Erassus	108	Ferentium	53	Furconium	67	Gerunda rubr.	6
Eretum	63	Ferentinum	53 63	Fucinus lacus	eod.	Gergobina	16
Eretria	96 109	Ferentani	67	Fucetium	48	Germania	13 456 77
Erythrea	5	Ferraria	33 37	Fulgina	64	Germanici maris nomi	
Erembi	138	Fertum	39	Fundi	62	na	81
Erythrae	100 117	Feretrum	66	Fuffo	16	Geranthe	104
Erythini	109 112	Feroniae lucus	48 53 62	G		Gerrhaei	131
Erigon	95	Fefcennium	53	GABALA	121	Gefforiacum	17
Eris flu.	62	Fefulae	49	Gaba	122	Gefara	122
Eryx	73	Fidentiola	44 45	Gabanopolis	122	Getae	92
Erymanthus	106	Ficinum	54	Gabellium	33	Getulia	133
Erulli	84	Fidenae	63	Gabij	63 454	Gyarus	107
Esar	45 48	Firmum	66	Gadara	122	Gymnofophiftae	132
Esfidones	84	Firmini	16	Gadera	5	Gymnae infulae	138
Esseni	123	Fiterius flu.	67	Gades	eodem	Gyrthon	96
Efternia	68	Flamona flu.	86	Galli	13 456	Gypfeis infu.	138
Estum	66	Flandrij	17	Gallogræci	17	Gytheon	104
Estis flu.	eodem	Flaminium	53	Gallorum hift.	17 456	Gythones	80 83
Estum	38	Flauopolis	93	Gallus flu.	117	Glanus	69
Eteonus	106 110	Flauia colonia	122	Galaræ	13 17 113	Glanum	14

Glanis

LOCA AC POPVLI

Glanis flur.	454	Helos	104	Hyría	101	Imbrus	108
Glaucus flur.	103 129	Hemicynes	130	Hirpini	68	Imellum	65
Glaucia	117	Heptacometae	113	Hispánia	46	Inarime	72 117
Glaucónis	134	Heptapolis	135	Hispalis	5	Inachus flur.	104 105
Glaphyrae	96	Heracleopolis	136	Hispali	132	India	132 152 456
Gleffariae inf.	481	Heracleae	39 71 74 95	Hispellum	68	Indus flur.	132
Gliffa	100	110 112		Holmus	120	Indofcythae	132
Glofya	134	Heraclium	135	Homeritae	138	Insulae Diomedae &	
Gnidus	108	Herbipolis	78	Homolium	95 97	Tyrrhenae	71 72
Gnosus	110	Herculis portus	46	Horma	eod.	Intemelium	30
Gomphi	95	Herculis promon.	69	Hormintum	96	Interamnae tres	64 65
Gonufa	96	templum	134	Hunni uide Vnni	84	& iterum	67
Gonpeffa	103	Herdonia	68	Hydruntum	71	Inginum	64
Gonnus	96	Herfordia	78	I		Iolcos	96
Gordiaa	127	Hermione	105	I A C C A	5	Iones	117
Gordynia	95	Hermopolis	135	Iadera	86	Ionix insulae	108
Gorgona	72	Hermus	118	Ialysus	111	Ioppe	122
Gongoris	17	Hernici	59 63	Ialmón	77	Iordanis flur.	123
Gothi	18 268	Herodium	123	Iapigia	71	Iotapata	111
Gothorum list.	7 84	Heropolis	136	Iapidia	86 87	Ipsellum	64
Grauisca	46	Hesperis	134	Iardanus flur.	118	Iria flauia	5 18 31
Granatae regnum	5	Hesperidum orti	eod.	Iaxartes flur.	130	Iris flur.	113
Graea	100 101	Hetruria	45 454	Iate	86	Iros	96
Graci	455	Hyampolis	99	Iaziges	92	Iffa	87
Grinium	108 116	Hybla	72 73	Ibernia	25	Ifar uel Ifara	15
Gresconia	93	Hydaspes	132	Iberus flur.	6	Ifaurus flur.	65
Gulphar	139	Hydruntum	71	Iberia	129	Ifauria	119
H		Hyelles	86	Icaria	107	Ifchya	72
HABIS	7	Hierapitna	110	Icium promon.	17	Ilsicus sinus	120
Hadrianopolis	93 94	Hierapolis	117	Ichthys promon.	103	Ilinenus	99
122		Hiericus	123	Ichthiophagi	131 133	Ismarus	93
Haliacmon	95	Hierosolyma	123 124	Iconium	118	Istiaa	109
Haliartus	100	Hyettus	101 (456)	Ichne	74 95	Isteuones	78
Halicarnassus	118	Hyle	101	Ichnufa	72	Istriopolis	92
Halyis	112	Hylas	113	Ida	110 116	Isthmi	84 94 101 102
Halizones	115	Hile	102	Idea	118	109	
Halonessus	108	Hylea regio	83	Idomene	95	Istria	98 455
Halone	109	Hymatopodes	135	Idai dactyli	110	Italica	5
Harma	100	Himera	73 74	Idothea mons	135	Italia	29 71
Harpagia	109	Hypanis	84 132	Idruntum uel hyd.	71	Ithaca	106
Hebrus	93 94	Hypata	97	Idumei	122	Ityca	134
Hebron	123	Hyperborei	84	Igilium	72	Ithome	96 103
Hecatefia	118	Hyperea	97	Ilerda	6	Ituria regio	122
Hecatompulos	128	Hippocrene	101	Ilercaones	eod.	Iturum	64
Helona	96	Hippo seu Hipponum		Ilergetum	eod.	Iubeda montes	6
Heluctij	78	70		Ilesium	100	Judaea	122 455
Helia	70	Hippones duae	134	Iliberis	14 15	Iulia	123 133
Helena	107	Hipponiatae	70	Ilipa	5	Iuliacum	17
Helenia regio	98	Hippurus	107	Ilyricum	86 87 455	Iulium Carnicum	39
Helicon	101	Hippus	122 123 129	Ilistus flur.	101	Iuliobriga	686
Heliopolis	136	Hypsfa	74	Ilium	115	Iulia regia	5
Hellas	96	Hypsus	106	Iurgis	5	Iunonia insula	134
Hellepontus	108	Hyrkania	130	Ilua	72	Iura mons	15
Hclorus	74	Hyrinum	71	Imaus mons	130	Iustinopolis	43

Iuuan

LOCA AC POPVLI

Iuuantius flur.	67	Leuca promon.	71	Luceoli	66	Margiana	130
L		Leuonij	80	Lucus Augusti	5	Marrucini	67
LABATVM	43 87	Leuimontes	17 110	Lucus Ferentinae	454	Marruuuim	ibid.
Labicum	63	Lexouij	15 17	Lucus Feronia	46	Margus flur.	130
Labyrinthus Aegypti-		Libanus	123	Lucus Hetruriae	52	Marathon	101
us	136	Liburnus	46 68	Lugdunensis Gallia		Marathus	121
Labro	46	Liburni	86	L15		Maryandini	112
Lacedaemonia	104 456	Libethrus fons	101	Lugdunum	16	Mardones	98
Lacinium promon.	70	Libya	134	Luna	46	Martias flur.	117
Lacus regillus	63	Licothene	117	Lunensis regio	30	Marmaridae	134
Lacus uadimonis	52	Licus flur.	78 113 126	Lunae mons	5	Maronea	93
Laconica	103	Lycania	118	Lunarium promon.	5	Marsi	67
Lacus ciminius	53	Lycij	116 118	Luppia	17	Masburgi	6
Ladon	106	Lycij troadis	116	Lupiae	71	Mases	127
Laius flur.	70 99	Lycopolis	136 296	Lulitani	7	Mafsilia	14
Lamber flur.	32 33	Lycus	110 296	Lutetia	15	D. Mauritij	14
Lamia	110	Lycastus	eod.	M		Maffyli	133
Lampfacum	115	Lydia	117	M A C A E	134	Malsicus mons	68
Laodiceae	117 130 127	Lygdamum	116	Macarium	74	Mastaura	117
129		Liger flur.	16	Macedonia	94 455	Maffagetae	80 130
Langobardoru res	78	Ligos	93	Maclouienfes	15	Mateola	71
Lapithae	97	Liguria	30	Maconciacum	78	Matelica	66
Larinum	71	Lilea	99	Macris	107	Matiana	129
Lariffa	97	Limagus flur.	81	Macra flur.	46	Mathyrea	105
Larius	32	Limenaea	105	Macrobij	138	Matifco	16
Latini	59 454	Lindij	73	Macrones	109	Matrinus flur.	66
Latobrigi	14	Lindus	111	Maciana	129	Matrona flur.	15
Laurentum	62	Lingones	116	Macinum	131	Mauri	133
Lanuuium	63	Linonchlaeni	133	Madera infura	138	Maurifit	eod.
Laus Pompeia	33	Lipara infur.	74	Magadasi	139	Mauritania	eod.
Laufanenfes	14	Liris flur.	62	Magnesia Thef.	117	Mazaca	113
Las	104	Lyrneffus	116	Magnesia Lydiae	ibid.	Meabus	6
Leboriae	69	Liffa	87	Malea	104	Meander flur.	118
Lecheum	102	Liffus	86 94	Malifitanum	70	Media	129
Leletani	6	Lyte	97	Mallapur	139	Mediolanum galliae	15
Lelex	104	Liternum	68	Malliacus sinus	97	16 17	
Legio Germanica	6	Lituanij	80	Malli	132	Mediolanum Italiae	33
Lemouici	16	Lix & Lixus	133	Malium	103	Medoacus	33 38
Lemnos	108	Locrenfes	98	Mallus	119	Medoccia	32
Leontini	73	Locrenfes Italiae	70	Malchina	139	Medeon	99 100
Leontopolis	135	Locris	16	Malienses	97	Medimnus	98
Leon	110	Lombardia	32	Malua flur.	133	Mediomatrices	17
Leoditum	15	Londinum	25 26	Mamertum	71	Medua	70
Lepreum	103	Lombardi	78	Mamertini	73	Medus flur.	129
Lerus	107	Longones	16	Manduria	71	Megalopolis	105 113
Lesbos	108	Longula	52 63	Manteum	108 119	Megara	101
Leptis	134	Lotoringia	17	Mantinae	105	Megara Siciliae	72
Lethe	695	Lopadufa	134	Mantua	33 35	Megarif	72
Leucas	98	Lotophagi	134	Marani	11	Melas flur.	106 113 131
Leucothoe	72	Luca	48	Mariana	72	Melanchlani	83
Leucoaethiopes	138	Lucani	70	Mardi	129 130	Melampea	117
Leuca	110	Lucenes	5	Mardomedi	eod.	Melanes	131
Leucofyri	113	Lucerna	78	Marcomanni	81 455	Meldae	16
Leuctra	104	Lucrinus	68	Mareotis	455	Melena	108

β 2 Melfita

LOCA AC POPVLI

Melftra	71	Myle oppidum	73	Nanuetes	15	Niseli	128
Melitenses	68	Mincruæ promon.	70	Nantuates	14	Nisibis	129 126
Melitene	114	Mynius	118	Napata	138	Nisyrius	107
Melite	87 134	Minius flur.	6100	Napæ	84 98	Niphates	114
Melium	113	Minoea	74	Narona	86	Niuermentès	15
Melibœa	97	Minyia	97	Narbo	14	Nola	6869
Melibœus	81	Minio	46 49	Narius	6	Nomentum	63
Melinna	105	Mintius flur.	33	Narnia	65	Noricum	78
Melos	107	Minturnæ	62	Nar flur.	ibid.	Nonacria	105
Melita	459	Mirandula	45	Narsingua	139	Normandi	17
Melitteæ	97	Myrina	108 116	Natifo flur.	39	Norvvegia	4180
Melphas	64	Miris	136	Nasamones	134 135	Nouaria	35
Melphis oppidum & flur.	454	Myrmidones	97	Naucratis	135	Noua moenia	84
Memphis	135 136	Myrsinum	103	Nauarra regnum	1012	Nouella	63
Menapij	17	Myria duplex	92 115	Naupactum	98	Noua Roma	93
Menaria	72	Misenum	68	Nauplia	105 110	Nouodunum	16
Methymna	108	Mitylene	108	Nauportus	43 87	Nouuocomenses	33
Melinda	139	Mobeni	131	Naxum	73 107	Nuceria	64 69
Meccha	139	Moderusa	87	Nazo	107	Nuceria appulorū	71
Meninx insula	134	Molofsi	97	Nazaret	123	Numicus flur.	63
Mendes	135	Molena	108	Neapolis Italiae	69	Numantia	67
Menus flur.	81	Mona	25	Neapolis colchorū	129	Numidia	133
Maonia	117	Mondauia	92	Neapolis numidia	134	Numana	66
Mœotis	84 109	Mons sacer	63	Neapolis Macedo.	95	Nursia	65
Mœris	136	Monœchi portus	30	Nebri mons	73	Nurenburg	78
Mœsi	355	Monferratenfes	31	Necarus flur.	81		
Merula flur.	30	Mons falcus	64	Neda	105	Oaxus flur.	130
Meroe	138	Mons oliueti	135	Nemus opp.	63	Obulco	5
Mercurij promon.	134	Mons lunæ	5	Nemea syl.	105	Oche	110
Mesembria	93	Mons regius	74	Neocæsarea	113	Ochus flur.	130
Mesoa	104	Mopsum	119	Nelia	96	Odera flur.	79 80 81
Mesogis	117	Morgus flur.	31 33	Nemaufum	14	Odones	54
Mesopotamia	126	Morgentia	74	Nepet	53	Odrifit	ibid.
Messana	72	Morini	15	Neritum	71	Oenoë	107
Messenia	103	Mofa flur.	17	Neritus mons	106	Oenotriae insur.	70
Mœsia utraq;	92	Mofchi	129	Nerium promon.	5	Oenotria	71
Mesapeæ	104	Mofella	81	Neruij	17	Oene	105
Messapia	71	Mofcouij	83	Nefus	93 94	Oenus	104
Metapontus	ibid.	Mofqua	ibid.	Neuri	83 130	Oechalia	97 100
Metaurus flur.	66 70 74	Mofinoeci	113	Nibis	6	Oeta mons	97
Metapa	98	Munda	5	Nicea	114	Oerylus	104
Methone	86 97	Munichia	101	Nicopolis bith.	114 115	Ogygia	100
& iterum	103	Murgi	4	Nicopolis Epiri	98	Oglafa	72
Meuania	64	Murgantia	68	Nicomedia	114	Olbia	14 114 119
Myba	138	Musæum Aegypti	135	Niceæ	30 33 114 132	Olchintum	86 94
Mycon	107	Musæū Macedoniæ	95	Nigri flur.	138	Olenus	98 103
Mycæssus	100	Musicani	132	Nigritæ	138	Olenia petra	103
Mycæ	118	Mutina	45	Nilus	135 136	Olcaros	107 108
Mycenæ	104	Mutillum	44	Nymphæus flur.	62 63	Olerus	110
Midia	100 105	Mutifcæ	65	Nymphæū promon.	84	Olympias	93
Mylaces	98	N		Ninus	126 (95)	Olympi sex	93 95 97
Milerus	118	NABIS	456	Nifa	100 101		115 119 120
Mimotenses	16	Nabatei	108	Niffa	132	Olynthus	93
		Nacolia	116	Nifea	101 130	Ollium	33

Olyra

LOCA AC POPVLI

Olyra	95	Ozolaë	98	Pharus	87 135	Perusia	49
Olyzon	96 97		P	Parentium	43	Pesimus	114
Olmeus	101	Pactalea	132	Paretonium	135	Pestum	70
Oloofus	97	Pactolus	117 118	Parifit	15	Phestus	67 110
Omattinus	66	Padua	38	Parium	115	Petala	132
Omani	83	Padus	33	Parti	128	Petelia	70
Ombrones	80	Padusa flur.	33 44	Parthyæi	eod.	Peteon	100
Onchoe	99	Pagafe	96 97	Parthini	94	Petramala	49
Onchestus	100	Phalacrū promon.	106	Parthenius flur.	108	Petra ponti	113
Onchestinus portus	98	Phalacra	116	Parthenium	84	Petræfogdiana	130
		Pallantium	106	Parthenopolis	95	Petra arabia	131
Oncheum	106	Pallantia	6	Pharfalus	97	Petrocorij	16
Opici	69	Pallene Maced.	95	Phafelis	119	Peuce	92
Ophir	139	Pallene Thracia	94	Phafis flur.	107	Peuceetia	71
Opitergium	39 79	Palæpolis	69	Pharifæi	123	Peucini	83
Opus	98	Pallianum	454	Pafargada	127	Picardi	16
Orchomenū	100 106	Palebiblus	122	Pafumena terra	49	Picentes	65
Orchades	26	Palestina	122	Patania	95	Picentini	70
Orchani	126	Palice	73	Patareni	91	Picti	26
Orestæ	94 98	Palinurus promontori		Patara	119	Pictones	16
Orestafum	106	um	70	Patrae	103	Pidna	95
Oricum	94	Palmenfis ager	66	Pathmos	108	Pieria regio	eod.
Oretæ	83	Palmyra	122	Pausilipum	69 454	Pieris mons	eod.
Oraus	109	Palus stephane	73	Pax Iulia	5	Phila	93 95 145
Oritæ	133	Pamphylia	118 119 456	Phaacia	106	Phylace	97
Orexartes flur.	145	Panchaia regio	127	Pedafus	116	Philadelphica	117 122
Ormenium	97	Pantagia	74	Pedum	63	Phylia	74
Ortanum	53	Pharnacia	113	Pelagonia reg.	95	Pylene	98
Orospeca	6	Pharae	100	Pelafgi	97 66	Pilum	103
Orontes	120	Phanaticus sinus	86	Pella	95 120 122	Pylæ	106
Orobis	15	Phanagoria	84	Pellene	103	Philippi Maced.	95
Oropus	100 101	Phanarea	113	Peligni	67	Philippopolis	93 94
Orta	97	Panacra mons	110	Pelamidia	112	Philistina fossa	33 39
Ortellus flur.	79	Panifus flur.	103	Pelius mons	96 97	Philistini	122
Ortona	67	Panæas	122 124	Peloponnefus	102	Pinara	119
Orneæ	105	Pania	119	Pelium	135	Pindus mons	95
Orobis	15	Pande	132	Pellus	119	Pyramus flur.	120
Orthofias	121	Pandofia	70	Pheneus	106	Pyreus	101
Orrygia	107	Pannonia	87	Phenni	80 83	Pyreneus mons	4
Oscorum terra	62	Panormus	73 98 110	Phoenix flur.	96 103	Pyrgi	46
Ostia padis	33	Panope	99	Pephnon	104	Pyrrha	108
Ostia Opici	69	Panopolis	136	Pephnus	ibid.	Pyrrhea	97 108
Ostia	62	Pauticapeum	84	Peneus flur.	96 103	Pyrafus	97
Ostia Nili	135	Paphus	111	Peparethus	108	Pifa	103
Offa	95 97	Palmaria	72	Pegnuni	103 104	Phyfcus	95 98 109
Ossifini	15	Pandataria	72	Pœonia	95	Pifa	46
Ossonoba	5	Paliobathra	132	Perinthus	64 93 455	Pifaurum	65
Otriculum	64	Paplagonia	112	Perthebi	97	Pifcia	49
Othrylit	95	Parma	45	Pergamum	116	Pifidia	119
Othrys	95 97	Parnafus	99	Perlia	126	Piftorium	49
Oxus	130	Parrafia	106	Permessus flur.	101	Pityufæ insur.	5
Oxoutum	27	Pariadra	113	Periandra	112	Pityea	115
Oxidrachis	132	Paros	107 115	Persepolis	127	Pythecufa	72
Oxyringus	136	Paropanifades	130 133	Phere	97	Pytho	99

β 3 Pixntes

LOCA AC POPVLI

Pixuntes promon.	70	Potidea	94 95	Ricina	66	Salentini	71	
Planafia	72	Potniae	101	Rhymnium	84	Sallyes	14	
Platea	100	Practius flur.	115	Rithyum	116	Salinus	67	
Placentia	45	Prasii	132	Rhithnia	ibi	Salmantica	5	
Placentia lufp.	6	Praga	81	Rhindacus flur.	116	Salmacis fons	118	
Platum	38	Pracum	49 257	Rhiphei	84	Sabada	38	
Phlegra	94	Praxylus	95	Rhinocerura	136	Salon flur.	6	
Phlegraeus campus	69	Pracutini	67	Rhipa	106	Salona	86	
Plemmyrius	74	Praneste	63	Rhizus	96 110 119	Salpa	71	
Pleuron	98	Priene	117	Rhizo & Rhizonicus	finus	86	Salutiae	31
Phlius	102	Prilla flur.	52	Rhoda	6	Samarina	123	
Phoenicia	121	Priuerum	64	Rhodanus	14 15	Samarobrina	17	
Phoenices	72 92 121	Phrudis flur.	17	Rhodope	93 94 136	Sambroca flur.	6	
Phocaea	118 109	Phrygiae duae	115 116	Rhodus	110	Samotus	17	
Phocenses	72 99	Phrysi	79 456 109	Rhodij	456	Same	106	
Pholus mons	106	Proconnesus	95 109	Rhodus flur.	116	Samus	108	
Pholoe	106	Prochyte	72 108	Rhodi	84	Samothracia	eod.	
Pola	43	Propontis	108	Rogi	17	Samnium	68	
Polonia	82	Prouincia	14	Romandui	17	Samnites	97 454	
Poloniae denomina.	81	Prusia	80	Roma	59 60 454	Samosata	120	
Polecium	38	Prusia utraq;	114 115	Rhombites flur.	84	Sangarius flur.	117	
Potentia	66 31	Pselia	138	Rhomagum	17	Santonos	16	
Politianum	52	Psylli	135	Rouigo	38	Sanchiflori	16	
Polycastrium	70	Pteleon	97	Roxolani	83	Sapis flur.	43	
Polyrenum	110	Phthia	97	Rozus	118	Saraceni	9 131 456	
Poluftra	63	Pthir	118	Rubicon	65	Sarepta	121	
Politorium	454	Ptolemais Syriae	122	Rubricata	6	Sarnus flur.	68	
Pompelona	6	Ptolemais Africae	134	Rudiae	71	Sarmatia	82 83	
Pomerani	79 80	Ptolemais Aegypti	136	Rufiae	68	Sardinia	84 72	
Pometia	63	Phuth	133	Ruscino	14 15	Sardis	117	
Pontina palus	62	Puteoli	69	Ruscenius lacus	15	Sarnus	69	
Pompeij urbs	69	Quadi	81 455	Ruscellae	52	Saronicus finus	105	
Pompejopolis	113 119	Quarentena	125	Ruteni	16 83	Sarpedon	118 120	
Pontum	7 64	Quinqueecclensis	125	Sabatia stagna	53	Sarus	119	
Pontus	95 109 112	Quiala	139 (87 88)	Sabaudia	14	Salina	71	
Pontia infur.	72 134	R		Sabatius flur.	68	Satrium	63	
Populonia	46	Rha flur.	84	Sabathra	134	Satrianum	71	
Populium	46	Rhaga	129	Sabai	131	Satura	62	
Populinum	67	Rhamata	120	Sabini	64 454	Satyri	135	
Portae Armentae	112	Raphana	122	Sacran	65	Saturnia	52 59	
Portae caucasiae	130	Raphace	122	Sacrum promon.	5	Saus flur.	87	
Portus Romanus	46	Ratipona	78	Saca	130	Saui	83	
Portus Veneris	30	Rauenna	43	Sadducaei	123	Sauena	45	
Portus delphini	30	Raurici	78	Sacafani	130	Sauona	30	
Portus Herculis	46 70	Reate	65	Sagra flur.	70	Saxones	26 80 456	
Portus Traiani	46	Rhebas flur.	454	Saguntum	6	Saxoferratum	66	
Portus Pifanus	47	Redones	15	Sais	135	Scandauia infur.	81	
Porthmus	109	Regantus	78	Salas	81 133	Scardona	86	
Portunata	132	Regium	45 70	Salapia	71	Scarpha	98	
Posidonia	87	Regillus lacus	63	Salafsi	31	Scatonos	46	
Posidium	97 98 121	Rhenus flur.	33 45 81	Salamia	108 111	Scamandrus	116	
Potentia Traiana	66	Rhetij	77	Salamis	ibi.	Scenetæ Arabes	131	
Potentia	66 70			Salernum	70	Scepfi	116	
						Scicia	87	
						Scythia		

LOCA AC POPVLI

Scythia	130	Setabis	6	Syraceni	131	Sura	119
Scythopolis	122	Seftus	94	Syracusae	73	Suetia	80
Scythopolis	130	Setia	64	Syria	120	Sueui	18 78
Sciletium	70	Seuerinum	70	Sirus	107	Sulca	72
Scirus infur.	107	Sexi	5	Sirenes	98	Sulgas	15
Scythus	108	Staffus	116	Sireuffae infulae	74	Sulmo	67
Scironides	eod.	Sybaris flur.	70	Syrna	118	Suntum promon.	101
Sclaeni	86	Sybaritae	294	Syrmiun	39 87	Surrentium	70
Scodra	86 94	Sicambri	78	Sifaponae durae	5	Surianum	53
Schcenus	101 106	Sicani	72	Sifubates	16	Sufa	127
Scolus	101	Sicaminum	121	Sitace	127	Sutrium	53
Scombraria promon.	6	Sicar	123	Sleffa	80	T	
Scotia	25	Sicarij	124	Smintha	108 116	Tabor	125
Scottia	104	Sicaria	86	Smyrna	117	Tabuda	17
Scotufa	95 97	Sicilia	72	Sodoma	123	Tagafta	134
Scotina	86	Siculi	59 72	Sogdiana	130	Tagus flur.	5
Scultenna flur.	33 45	Sicyon	102	Soli	119	Taygeta	104
Sebastopolis	129	Sycionia	ibi.	Solimi	ibi.	Tameffs flur.	25
Secontia	6	Sida	119	Solis menfa	138	Tamara flur.	6
Secouia	6	Sidicini	68	Solce	119	Tannetum	44 45
Secobriga	6	Sidina	113	Soletum	71	Tanagra	101
Sedetani	eod.	Sidon	121	Sonciates	17	Tanais	30 84
Sebenitica	135	Syene	136	Sora	63	Tanarus	31 33
Sebasta	113 119 123	Sigeum	116	Soracte	53	Tania	113
Scordisci	455	Sigrium promon.	108	Sofandra	107	Tantali fons	152
Seduni	14	Sigius mons	15	Spalatum	41 86	Taprobane	132 139
Sezeria	106	Signia	63 86	Sparta	104	Tapyri	130
Segetica	87	Sylua Arfia	53	Sperchius flur.	97	Taphiae infule	106
Segeta	24 355	Sylua melia	53	Spei promon.	139	Tapfus	72 74 134
Selynantes	73 74	Sylua ercinea	81	Spina	33	Tarraco	6
Selga	117	Sylua arduenna	81	Spira	78	Tarchyla	74
Seleucis reg.	120	Sylua bacentis	81	Sporades infur.	107	Taricheae urbs	136
Seleucia	120 126 130	Sylua cimina	53	Spoletum	64	Tarfus	119
Selleentes	98	Sylua flur.	70	Straberis flur.	6	Tarfus	115
Sela flur.	103	Sillon	117	Stabiae	69	Tarantafienfes	14
Selium	5	Silus flur.	39	Stellates	69	Tarbelli	16
Senogallia	66	Simethus flur.	73 74	Stoecades infur.	15	Tarbalus	119
Sena	50 454	Simois	116	Strya	109	Tarquinij	46
Senia	86	Symphlegades	109	Stiria	87 88	Tarteffus	5
Senones	15 17	Sina	125 131	Stryphalus	95 106	Tarentum	71 355
Sentica	5	Sinarum regio	132	Stratonicea	95	Tarus flur.	33 45
Sentimates	66	Sinada	116	Strimon	94 95	Tartari	83 89 456
Sepinum	68	Sinope	112	Strobis	95	Tartarus	33 457
Sepia	96	Sinuessa	62 68	Strophades	106	Tarufatij	16
Septensis ciuitas	133	Sintia regio	95	Strongile	107	Thafus infula	107
Septemcomites	10	Singus	95	Stura flur.	33 72	Taurus mons	111
Semiramidis arae	130	Sindi	84 97	Suangela	118	Taurifci	39 77 78
Sequana flur.	15	Sinda	119	Subalpina regio	31	Taurini	19
Seres	131	Singiticus finus	95	Subertani	46	Taurica chers.	84
Seriphus	107	Sion	125	Sublaqueum	65	Taurominium	73
Seruia	93	Sipylus	116	Sucro flur.	6	Taururum	87
Sefanum	112	Sipontum	71	Suda	119	Taulantij	94
Sefites flur.	31 33	Siphnus	107	Suduna	126	Taumania	97
Sefluuij	15	Siris flur.	71	Sueffa	63	Theanū Appulum	71
						Thea	4

LOCA AC POPVLI

Theanum sidicinum	Tibiscus	88 89 92	Trebia	31 45 63	Valdanus flur.	87
Theata	Ticinum	32	Thyestus	117	Valeria Hispania	6
Thebais	Ticinus	33	Tremyli	118	Valeria Pannonia	87
Thebasa	Tyde	6	Triballi	92 455	Valeria Marsorum	67
Thebae	Tieldones	5	Tribullum	86	Valentia Hispania	6
Thebae Boeotig	Tyessus	117	Treueri	116	10 12	
Tectosagae	Tifata	69	Tricorij	15	Valentia Galliae	14
Tegea	Tifernum	64	Tricaricum	1	Valentia Italiae	31 70
Tegyra	Tige	13	Tryche	110	Valesii	15
Telamon	Tigle	134	Tricastini	14	Vandalia	7
Telchines	Tignum	66	Tricorinthum	101	Vandali	82
Telmessus	Tigris	126	Tridentum	38	Vangiones	78
Telphusa	Tigulia	46	Trifernum	68	Varini	80 83
Tempe	Thyle	26	Trimontium	94	Vardei	355
Temenos	Tiliauentum	39	Trinacria	72	Varus flur.	14 30
Templarij	Tympei	98	Trinium	67 71	Varianus flur.	39
Tempia	Timbra	108	Triochala	73	Vassarij	16
Tenus	Timaeus fluuius folio		Tryon	103	Vascones	6 16 18
Tenarus	38 & 39		Tripoles	121 134	Vasio	17
Tencaterij	Tyndaris	74	Tripolites	98	Vatrenus flur.	33 44
Tenedos	Tinge	133	Triphylia	103	45	
Tentyra	Tinna flur.	65 454	Tritonespaludes	134	Vbij	78
Theogonium	Thyneum	106	Troadis urbes	115	Veca	6
Thecos	Thinia promontorium		Troezena	105	Vegera	17
Theodofia	folio	93	Troglodytae	131 138	Veij	53
Theramne	Tyrea	65 104	Troie tres	68 71 94 278	Veientes	53 454
Thera	Tyrus	121	Thronium	98	Velaunodunum	15
Terea	Tyrrheni maris insulae		Tropaea Augusti folio		Velitrae	63 64
Terracina	folio	72	30 454		Velia	70
Thracia	Thisbe	101	Tropaea Drusi	81	Vellica	6
Theracina	Thisaa	106	Tropaea Pompeij	6	Velinus lacus	65
Theredon	Titanium	97	Truentum	66	Venafrum	64
Thermaicus sinus	Tius	112	Tullum	17	Venusia	71
Thermae	Thoas flur.	98	Tuder	64	Veneti	38 39
Themesa	Toletum	6	Tugurinum	78	Venetii Galliae	15
Therina	Tolentinum	66	Tunis	134	Venedicus sinus	81
Thermiscira	Tolosa	14	Turingi	78 79	Veragri	14
Thermodon flur.	Tomi	92 93	Turia flur.	7	Verona	38
Tergeste	Tongri	17	Turduli	5 7	Vercellae	31
Thessalonica	Topazon	138	Turditani	5	Verulum	63
Thessalia	Toparchiae	122	Turentium	14	Vesuvius mons	69
Thespiae	Topinus	454	Turones	15	Vestones	16
Terricus mons	Trachin	97	Tusci	45	Vestini	67
Teutrota	Traconitis	122	Tuscanenses	52	Vetelia	63
Theumessus	Tragurium	87	Tusculum	63	Verulonia	52
Teutones	Trallis	118	Tutelenfes	16	Vfens flur.	62
Teutoburgium	Thracia	93	V		Via Aemylia	31
Teuttania	Transpadani	32	Vbij	78 456	Vicus Aurelij	53
Thyamis	Transylvania	92	Vabrenfes	16	Vicus Elrij	53
Tyana	Trapezus	106 113	Vaccei	6 7	vicus aquarius	6
Tyberis	Traianopolis	116	Vagedrusa	74	Vicus cominarius	6
Tyberias	Traiectum	78	Vallachia	92	Vicus sparcorum	6
Tybur	Tralimenes	49	Vada Sabatia	30	Vicentia	38
Tybarni	Trebula	65 68 69	Vada Volaterrana	46	Vienna	14 78

Vigilia

HOMINES CLARI

Vigilia	87	Zani	109	Aegina	397	Alcestae	142
Vincetorium	26	Zapirus	120	Aegyptus	136	Acaus Lyricus	144
Vindelici	77	Zaphala	139	Aelij	142	Alcmanes	eod.
Vindili	83	Zelea	115	Aelianus	ibid.	Alcman Lyricus	144
Vidrus	81	Zela	113	Aeliiodori	ibid.	208	
Viromandui	16	Zelore	124	Aemylj	18 142 371	Alcmæones	445 396
Virbanus lacus	33	Zelia	13 133	Aemilia Tertia	124	Alphenus	144 235
Vifontium	16	Zephyrii pro.	110 120	Aedisa	eod.	Alefus	397
Vifontium Hispaniae	6	Zerbis	126	Aencas	140 143 397	Alexij	40 144 207
Vistula F.	80 81	Zibalthar	12	Aeolus	396	Alexis	144
Visurgis flur.	78 81	Zygi	48	Aefon	ibid.	Alexandri	97 144 146
Viterbium	52	Zuma seu Zeugma		Aeschynus	142	Almericus	254
Vlyxipona	5	126		Aesculapius	392	Almedon	240
Vlma	78	Finis tabulae primi to		Aesopus philo.	143	Almansor	10
Vmbri	64	mi, de locis & popu-		Aesopi	143 457	Aloeus	390
Vmbro flur.	46 52	lis insignibus.		Aeschylus	143 379	Aluarus	11
Vnelli	15			Aeschron poeta	eod.	Amantij	146
Vnni	84	HOMINES CLARI		Aetius	18 143	Amandus	eod.
Volcae	14 52			Aetius patricius	272	Amadei	14
Volci	59 63 454	BAGARVS	126	Aethalis	392	Amasis rex	81 136 147
Volaterrae	51	A. Abas	105 395	Africanus	143	Ambrosii	146 393
Volones	455	Abelus	145	Agathones	143 251	Amelius philoso.	146
Volturni	52	Abrahamus	141	Agamemnon	357 397	Americus	254
Volturne fanum	454	Ablabij	141	Agathias	143	Amipsias	147
Vomanus	67	Absburgenses com.	281	Agathias	eod.	Ammonij	eod.
Vratislavia	80 81	Acaustus	397	Agathocles	eod.	Amometus	131
Vrbs Salvia	66	Achatij	141 182	Agathocles	eod.	Amoebeas	147
Vrbium	67	Achaeus	141	Agapius	eod.	Amilchares	eod.
Vrbs Roma	60	Achelous	98 398	Agapitus	eod.	Amilco	168
Vrcefa	6	Aceon	393	Agave	395	Amyclas	105 394
Vrci	6	Achifana	136	Agelilaus dux	eod.	Amicus	114 391
Vrifi	6	Achij plures	141	Agelidamus	144	Amingus	18
Vrium	5	Attij	141	Ageliae duo	eod.	Amymhaon	396
Vrpanus flur.	86	Acilinus	eod.	Agenor	105 395	Amphiarus	100 106
Vripetes	78	Acilinus miles	eod.	Agis	357	& iterum	396
Vtica	134	Acyas phi.	142	Aglaophon	144	Amphion	147
Vtina	39	Achillae duo	ibi.	Agoracritus	144	Amphitryo	395
Vuallia	25	Achylas	142	Agrippae	123 144	Amphiclyones	99
Vuestualia	25	Achilles	368 398	Agrippinae	144 158	Amilco	157 174
Vuestangli	25	Acrones	142 218	Agricolae	eod.	Amphilocus	105 150
Vulturinus	68	Acusilaus	142	Ahalon	456	Amphitheon	101
Vxentum	71	Adon puer	396	Ajax Oileus	395	Anacreon	148 208
Vxij	127	Ademarus	30	Aitonius	456	Anachorita	235
		Adonis	395	Alaricus	7 8 18	Anastasia	158 169
		Admetus	142	Alfonfi	9 11 13 74	Anatolius	148
XANTHVS	116	Adrastus	100 106 142	Aglae	16	Anaxarchus	ibid.
Xerxene	114	Adriani	142 (395)	Albini	15 26 144	Anaxandrides	ibid.
		Z		Albutij	31 144	Anagallis	319 368
ZAGRIVS MONS	129	Aeacus	395	Albigenses haeretici	239	Anaxilas	148
Zariaftis	130	Aeta rex	389	Alcibiades	144	Anaxenor	148
Zacynthus	106	Agis	166	Alcyone	396	Anaxarxis	ibid.
Zama	134	Aegeus rex	101 391	Alcino ⁹	144 Iurif. 235	Anaximander	148
Zagrius	129	Aegemon	142	Alcidas	144 (391)	Anaximenes duo	ibi.
Zancle	72	Aegifus	295	Alciphron	144	Anaxagore	148

β 5 Ana

HOMINES CLARI.

Anaxippus	148	Apis	297 136 147 285	Aristophanes duo eod.	Atanaricus	7
Anastasi	148 150 273	Appius pulcher	455	Aristodemus gram.eo.	Athaulphus	7
Ancus Martius rex	218	Appius Cl.	166	Aristomenes	Athalaricus	8
Anceus	148 394	Appianus	48 150	& iterum	Athanagildus	8
Andocides	148 380	Apion	eod.	Aristonici	Athenæi	158
Andricus	455	Apollo	98 109 223 392	Aristoxeni	Athenodorus	eod.
Amalafunta	8	Apollinæres	150 151	Aristonymus	Atali reges	157 158
Androcleus	148 296	Apollodori	151	Aristonus cytha.	Atteius capito	158
Androdamus	ibid.	Apollonij	151 153	Aristolaus pictor	Atteius philo.	eod.
Andronici	148 155 223	Apfyrti	153	Aristoboli	Attilij	141
276		Apriaus	136	Arrij	Atreus	397
Androgeus	394	Aplines sophista	eod.	Arriani	Atlas	133 285 388
Andromachus	148 336	Aphthonius	eod.	Arion cytha.	Atratinus	158
Andromache	148	Aphrodisius	eod.	Areta mulier docta eo.	Atalantæ II	393 394
Andromade	ibid.	Apuleij	eod.	Arelus pictor	Atys rex	141
& iterum	395	Aquila	213 228	Armodius	Aufidius Bassus	159
Anna Didonis	395	Aquilij	153 160 199 393	Arnophus	Aurelius pictor	156
Annæ tres	147 aliæ 15	Arati	102 153	Archadius gram. ibid.	Aurelia gens	158
24 27		Arator poeta	154	Arnobius	Augustinus	46 138 336
Anerestis rex	18	Archelai	123 154	Arnicoras	Augustarum no.	158
Annibales	147	Archelaus	154	Arfenius	Augeæ	98
Annibales Ro.	254	Archelias sculptor eo.		Artemidori duo	Augeas comicus	158
Anniceris	150	Archileus eunuchus		Artemissa	Auidius Celsus	162
Annonæ	147	Archianus Iurisp.	235	Artemius prefectus eo.	Auitus	202 (265)
Ansanus	50 150	Archimedes Syracusa-		Artabazes	Aufonij duo	158
Anselmi	150	nus	72 154	Artabanus rex	Autolycti tres	158 397
Anteus	457	Archimedes gram. eo.		Artaxerxes reges eod.	Autonoe	395
Antenor	149	Archimedes Lacc. ibi.		Argus	Aurea uirgo	158
Anticlea	397	Archia	154 (398)	Argia	Auxentius	146
Antimachi	148	Archibius	eod.	Arturus	B	
Antiphanes	ibid.	Archidicus com.	156	Asbylus	BABYLAS	158
Antiphon	ibid.	Archippus comi. eod.		Asclepiades tres	Bachylides	158 208
Antinous	148	Architæ	154	Asclepiodorus	Bacchi duo	158 392
Antigenides	ibid.	Archilochus	eod.	Ascanij	Bacchidæ	98 106
Antigonus	145 146	Archonius ped.	157	Asconius ped.	Bacchiadæ	98 106
Antisthenes	148	Archobales	157	Asdrubales	Bacchias	98 106
Antiochi reges	121 149	Argantonius	5	Asellani	Bacchus	372
Antiochi alij	ibid.	Artarathes	113	Asellius	Bairon	158
Antiochus magnus		Argus	457	Asinij	Balbi	134 158
Antiopa	391 (379)	Artipertus	19	Aspasia	Balbina	eod.
Antipatri	123 145 149	Ardeus	145	Aspasij	Baltiorum familia	256
Antiochus	149 391	Atioharzanes	155	Asterius	Baliardus phi.	254
Antichristus	150	Aristides quinçq	154	Aster puer	Bamba	8
Antiphon	149	Aristo	102	Astreus	Baptista Sciarra	259
Antiphilus	150	Aristonicus	158	Astrea	Barbara	158
Antigoni	123 136 145	Aristoteles multi	154	Asisini	Barbi	eod.
Antiope	393 (146)	Aristippus eod. (155)		Astydamos Tra.	Bardafanes	151 158
Antonij	131 132 149	Aristarchi	eod.	Astydamos iunior eod.	Bartholus	158
150		Aristigones duo	eod.	Astyampsicus	Barcha	147
Anronius pius	264	Aristogiton orator eo.		Astyanax	Basilij	159
Antropomorphite	252	Aristogiton tyran.	155	Astylus	Basilus	159
Apelles	150 223	Aristeus	155	Athamas	Bassus martyr	159
Apelicon Teius	155	Aristeus	393	Athanasius	Balsiani	eod.
Apitius	150	Aristocles duo	155	Athanaïs	Batho rex	455
					Batto	

HOMINES CLARI

Batto Sinopenfis eod.	Brunchildis	19	Charandes	ibid.	Cicero	212	
Batton comicus eod.	Busyris	18 136 160	Casius Iurisc.	235	Cecropis	141	
Barildis	Buccellus dux	18 200	Casij	161 162	Cephalodorus	164	
Baltenus	Buthes	391	Caroli	14 15 19 20 23	Celf. Iurisc.	235	
Beatrix	10 11		Celsiani	162	Cydias	165	
Beda	159	CACVS	393	Castritij	48 162	Cincij	164 253
L. Boebius	173	Cadmus Milesius	160	Calsiodorus	ibid.	Cynestias	164
Beduini	125	Cadmus agenoris	395	Casander	102 145	Cyprianus	8 165
Bela II	89	Caij	160	Castor & Pollux	159	Cyparissus	392
Beli tres	126 395	Caius Iuriscenf.	235	Catones	162 (394)	C. Cor. Cinna	164
Belides	eod.	Caia Cæcilia	160	Cataldi	14 26	Cimon	165
Bellerophon	119 396	Calanus	132 145 163	Catuli	163	Cyneas	ibid.
Belisarius	8 273	Candidi	160 161	Catalofa	457	Cygnus	391
Bemarchius	159	Can	457	Catullus	163	Cyane	398
Benedicti	239 251 252	Candidæ duæ	160 206	Catilina	ibi.	Cyrene	397
Beniamin	237	Candaces	138	Cantarus poeta	ibid.	Cyriaci	165
Benardus	9 20 43 159	Calocerus	206	Capton	ibid.	Cyrinus	165
240 336		Calpurnius Sura	161	Caunus & Byblis	389	Cyrus 127 120 & ite-	
Berenice plures	123 159	208		Cebes philosophus	163	rum	372 377
Bersane	145	Calui	160 161	Cebriones	ibid.	Cyrus poeta	165
Berillus præful	159	Calltæ	161	Cerbones	ibid.	Cyrelli	82 165
Berosus	126 159	Callimachi	ibid.	Cecina	ibid.	Childericus	18
Bestia Appia	eod.	Callinicus	ibid.	Cæculus	393	Childebertus	19
Bestia	eod.	Callisthenes	145 161	Cælius Bassus	159	Chilpericus	19
Byzes Naxius	eod.	160		Cælij	163	Chilo	165 167
Bias Præ. eod. &	396	Calippus	161	Cæcilij	163	Chiron	390
Byblis	389	Callicrates sculptor		Cæli tres	164	Circe	389 397
M. Bibulus	159	1161 199		Celsus albinouanus		Ciuilius	456
Bibiana uirgo	eod.	Callistæ	ibid.	400		Claræ	242
Bibaculi duo	eod.	Calisto	390	Ceneus	394	Claudij	18 165 166
Bion	159 335	Calistratus Iurisc.	235	Centauri	393	Claudianus	165
Bituitus rex	173	Cambises	127 129	Cephalus orator	164	Claudius præful	16
Blanchæ	10	Camillus	161 454	396		Claudias ueftales	166
Blaſius	249	Can Guifcan	456	Cephalus	395	Claudia gens	165
Bocatus	244	Camilla Volſca	161	Cerinthus hæreticus		Cleomenes duo	289
Boetius	160	Canuleius	ibid.	164		Cleones	166
Bolus	ibi.	Caninius consul	ibid.	Chærephon	164 399	Cleophas	223
Bochus rex Numidiæ	133	Caninius eques Ro. ib.		Chæremon	ibid.	Clearchi tres	166
		Canthus	ibid.	Chanius	136	Cleantes	386
Bocchorus	136	Capellæ	eod.	Cheris	ibid.	Clemens historicus	
Bomilchar	147	Capito Lycius	163	Chœrilus	ibid.	166 Iurisc.	235
Bonifacius	160 272	Caranus	141	Q. A. Ceretanus	ibid.	Clemens episcopus A-	
Bonicus	ibi.	Carbones	161	Cepiones	222	lexan.	ibid.
Bonus	10 160	Carneades duo	ibid.	Ceres	390	Clemens	51 458
Bonauenturæ duo	241	Charito	158	Cerealis	456	Cleomachus pugil	166
Brasidas dux	160	Carcinus	161	Cæsares	164	Cleopatra	136 393
Branchus	392	Charontes tres	ibid.	Cæsar Vopiscus	ibid.	Cleophon	166
Bragmanes	132 152 159	Charilius orator	ibid.	Cæsarij tres	ibid.	Cleodamas	ibi.
Brennus	17 26	Chryſoloras	244	Cethegi	164	Cteobulus	98 166 334
Briareus	388	Carbilij duo	161	Cephus	136	Cteobulina uirgo	ibi.
Brigidæ duæ	257	Carnanus Iurisc.	235	Ceus	290	Cliffhenes	166
Britius	160	Carpophorus	5	Cinnæ	164	Clinias	ibid.
Bruti	26	Carpocrates	163	Cynegerus	141	Clitomachus philoso-	
D. Brutus	301	Charillus	161	Cinara	395	phus	ibid.
						Clitar	

HOMINES CLARI.

Clitarchus eod.	Craneus 141	Dares Phrygius 170	Dioscorius eod.
Clitemnestra 172 394	Crantor 168	Darei reges 125 364	Diomedes 172 393
Clodij 18 167 266	Craterus ibid.	Dareus nothus 127	Dionegenianus 172
Clodoveus 18	Crasitius ibid.	Daria 169	Diocles Comicus eod.
Clotildis 18 19	Cratippus ibid.	Dauuus 394	Diocles medicus eod.
Clodomirus 18	Creophilus ibid.	Deianira 353	Dioscorides ibid.
Clotarius 19	Creon rex 169 396	Decij 170	Dionysii 45 372 173
Cleomedes 166	Creon rex The. 169	Deiphile 393	Dicyus Cretenfis 177
Cloelia 454	Creussa 396	Deiphobus 171	Diopenus & Scybis 77
Chlorides duae 390 392	Cretheus ibid.	Decibalus 455	Dirce 389
& iterum 391	Crescentius 223 252	Deiotarus rex 113 171	Dolobellae 173
Cluilius 454	Croesus 169	Deiotarus gram. eod.	Domitij 18 173 174 455
Cluentius 167	Chrestus ib.	Demades orator 170	Domitia 158
Codrus 101 167	Critones 289	Demetrius poliorcetes 174	Domitiani 174
Columella ibid.	Critolai duo 169	Demetrius Pharensis 455	Dominici eiusq; ordo 240
Columbanus 19 22 238	Critolaus dux 200 456	Demetrius 121 145 170	Dominica Valentis 7
Columenium familia 398	Chrysiippus 169	Democles 146	Donati tres 174
Columba uirgo 15	Christianus 8	Democritus archite- 237	Dorotheus pra. 174
Conones 8 167	Christianae 11	Democritus philoso- 171	Dorotheae uirgines eo. 225
Conabrus 19	Christodorus 169	Democritus tres 170	Draco 225
Congolitanus rex 18	Christobulus ibid.	Democritus tres 170	Dracrus 200
Concordius martyr 183	Critias 165	Democritus archite- 237	Dn. Duilius cos. 174
Confus deus 390	Chryseis 395	Democritus archite- 237	Dulcinus 31
Constantij tres 50 167	Chrysaor 390	Democritus philoso- 171	E
Constantiae tres 270	Crispi 169	Democritus phi. 171 335	Ecebolius sophista eo. 174
Constantiana 158	Crispianus eod.	Demosthenes duo 174	Egemon characenus 174
Corax Siculus 167	Crispianus eod.	Demosthenes duo 174	Eduardi 26 27
Corax & Tybur ibid.	Chrysothomus 185	Demosthenes duo 174	Egerius 219
Corinna duae eod.	Christophorus 169	Demosthenes duo 174	Egeria nympa 218
Corinnus poeta ibid.	Chromatij duo eod.	Demosthenes duo 174	Egestratus 174
Cordilio Stoicus 167	Ctesias 167	Demosthenes duo 174	Egesias orator eod.
Cornutus philo. 167	Ctesiphontes 111 169	Demosthenes duo 174	Egesippi eod.
Corcebi tres ibi.	Curtij quatuor 169	Demosthenes duo 174	Egica 9
L. Cornificius poeta ibidem	Curtius 169	Demosthenes duo 174	Egidij 15 238 257
Cornificia foror ibi.	Curiones 169 455	Demosthenes duo 174	Electrae III 175 397
Jul. Cordus ibid.	D	Demosthenes duo 174	Electores imperij 252
Cordus Cremutius ibi.	Daedalus 293 394	Demosthenes duo 174	Electro 395
Val. Cordus ibi.	Dagobertus 19	Demosthenes duo 174	Elyssa 133
Cornelij plures 18 167	Damascenus 186	Demosthenes duo 174	Elyssa 133
Cornelius Cor. Gadita ni nepos 134 167	Damascius histor. 170	Demosthenes duo 174	Elyssa 133
Cornelia 168 133	Damianus eod.	Demosthenes duo 174	Elyssa 133
Coruncani duo 168	Damoxenus com. eo. eod.	Demosthenes duo 174	Elyssa 133
Cosroes rex 124 168	Damostratus phi. eod.	Demosthenes duo 174	Elyssa 133
Cossi duo 199 167	Damophilus sop. ibi.	Demosthenes duo 174	Elyssa 133
Cotys rex 13 167	Damophila ibid.	Demosthenes duo 174	Elyssa 133
Cotus 388	Damon & Pythias eo. eod.	Demosthenes duo 174	Elyssa 133
Cottae 168	Danaus 138 136 395	Demosthenes duo 174	Elyssa 133
Cotifo rex 190 455	Danae 170	Demosthenes duo 174	Elyssa 133
Craisi 168	Daniel 170 127	Demosthenes duo 174	Elyssa 133
Crates tres ibid.	Dantes 54 244	Demosthenes duo 174	Elyssa 133
Cratinus poeta ibid.	Daphnes tres 770 397	Demosthenes duo 174	Elyssa 133
	Dardanus 396	Demosthenes duo 174	Elyssa 133

Epaphus

HOMINES CLARI.

Epaphus 395	Eligius 158	Flaminij 180	Germani tres 8 19 182
Epimetheus 389	Eunomij 178	Flacci 180	Gerualdus 235
Epaminondas 175	Euphronius poeta ibi.	Flauia gens 18 180	Getulus 223
Epeus 103	Euphranor pictor ibi.	Flauia Domicilla 158	Giges rex Lydie 182 193
Ephestiones 175 188	Emanuel 13 139	Flauiani mar. 52 180	Giges ex Titanis 388
	Euphrosyna 174 179	Flora duae mar. ibi.	Gildo 272
Ephippius cumeus 175	Euthymus pugil 178	Flora meretrix ibi, &	Giraldus 182
Epicrates tres eod.	Eutyches haereticus ib.	Florus martyr 180 (390)	Gildardus ibid.
Epictetus philosophus ibid. &	Eutyches poeta ibid.	Florus 180	Glauci plures ibid.
Epictetus 335	Eutichiani ibid.	Florentij ibid.	Glaucan ibid.
Epictetus 175	Eutidemus ibid.	Floronia 203	Glaucus 394 396
Epicarmus ibid.	Euphemia 158	Florentinus Iurisc. 235	Glycerij meretrix 182
Epimenides eod.	Eupompus pictor 178	Fonteijs 181	Glofinida 19
Epiphani tres 32 176	Euodanus ibid.	Fonteia ibid.	Gnaeus 396
Epithetes tres 176 (188)	Eutropij ibid.	Fortunati 176 181	Gnefactus 136
Ephori duo eod.	Eupolis Comicus ibi.	Fortunati ibid.	Gorgafus 172
Ephren Syrus eod.	Eupolis Niciae ibid.	Franciscus eiusq; ordo 241 alij 15 24 257	Godericus 17
Ephren Grecus ibid.	Euphorbus ibid.	Franciscus petrarcha 244	Gordianus 182
Eratothenes eod.	Euripides ibid.	Franciscus 244	Gorgias 399
Erasthratus 176 291	Eustathij ibid.	Franciscus 244	Gorgophon 295
Ergoteles 73 176	Euristheus 395	Fratice llorū secta 256	Gotardus 182
Eriphus 176	Eurydice 390	Frederici 12 25 74	Gracchorū familia ibi.
Erichonius rex Troiae 393 397	Eurimedon 390	Friola 9	T. Gracchus 455
Erichonius siue Erich theus rex Athenien. 101 395 399	Eusebia 158	Froila ibid.	Gratianus 254
	Eusebij 179	Frontones 16 181	Gregorij 27 182 183
	Eustochius sophista ib.	Fuluia 180 181 297	Gorgones 388
	Dryas eod.	Fuluia ibid.	Gorgonius 174
	Gn. Duilius cos. 174	Fulgentijs ibid.	Gorgoris 7
	Dulcinus 31	Furij 18 33	Gotfridus 20
	E	G	Guarinus 238
	E B I O N H A E R E S I	G A B I N I	Guntranus 19
	archa 174	Gabij 454 158	Gundebaldus 19
	Ecebolius sophista eo. 174	Galla 181	Gundamidus 8
	Egemon characenus 174	Galli ibid.	Gundifalvus 10 12
	Eduardi 26 27	Gallio 224	H
	Egerius 219	Galbarum familia 181	H A B I S
	Egeria nympa 218	Galatea nympa 381	Hannones 147
	Egestratus 174	Galenus 181	Hanno Cartha. 296
	Egesias orator eod.	Gargilius mar. 196	Harpalus 417
	Egesippi eod.	Garlias 9 11 12	Harpalice 390
	Egica 9	Ganymedes 181	Harpysae 391
	Egidij 15 238 257	Gaudentijs 181	Harpocrates 388
	Electrae III 175 397	Geganij 454	Hecate 388 390
	Electores imperij 252	Gellij 181	Hecateus histo. 174
	Electro 395	Gemini ibid.	Hector ibid.
	Elyssa 133	Geminiani 16 181	Hecuba 397
	Elyssa 133	Gennadij 181	Helladius 175
	Elyssa 133	Genesius martyr 182	Hellanicus 175
	Elyssa 133	Genouefa 15	Helle 396
	Elyssa 133	Gentius rex 455	Helena 26 104 158 394
	Elyssa 133	Georgius 94 182 455	Helerna 175 (175)
	Elyssa 133	Georgiani 125 129	Helchefaitae ibid.
	Elyssa 133	Gerardi quatuor 17 48	Heliae duo 237 241
	Elyssa 133	Fl. Fimbria 180	Heraclides tres 176
	Elyssa 133		Hera

HOMINES CLARI

Heracliti	ibid.	Hippocrates	ibid.	Ioachim	254	L	
Heraclleon	ibid.	Hipponicus	ibid.	Io 84397	Ino 396	LABDACVS	395
Heraclias	ibid.	Hippomachus	187	Ioannes plures	11 12 13	Laberius eques	189
Heraclaus	273	Hippodamus	ibid.	23 27 138 185 186 237		Laberius poeta	217
Herdoneus	454	Hippodamiae tres	394	Ioannes Scotthi duo		Labeo Antistius	189
Heringius	8	Hippolyti	187 391	240		235	
Hermagora	176	Hippodromus	187	Iob.	185	Labienus dux	66 189
Hermanes	132	Hippodorus	ibid.	Iolaus	395	T.Labienus hist.	ibi.
Hermaphroditus	392	Hipponax	ibid.	Iosephi	186	Lacedaemon	104 394
Hercules tres	145 392	Hypsipyle	396	Iosue	141	Lacydes Cyreneus	189
Hermogenes	176	Hipseus	210 398	Iouinianus	186	Lactantius	189
Hermogenis	19	Hypsicratea	199	Iphianassa	397	Lais Corinthia	228
Hermes	176	Homerus	131	Iphis	106	Laertes	397
Hermocrates duo	ibi.	Homeri duo	202	Iphiclus	187	Laius	99 395
Hermias dux	ibi	Honoratus	14 16	Iphicleus	187 395	Lamiarum familia	189
Hermione	293	Horatius poeta	203	Iphigenia II	187 &	Lamia meretrix	146
Hermippus	176	Horatorum profa. ib.		iterum	397	Lamiae	152 189
Hermodori	ibi.	Horabbas	239	Irene pictrix	187	Lampridius	189
Herodorus	ibi.	Hortalus nepos	204	Ireneus	ibi.	Lanati	190
Hermolai	ibi.	Hortensii	ibi.	Iris	388	Lanfrancus	17
Hermogenianus Iur.		Hortensii	ibi.	Irus	187	Laodamia	396
risonf.	235	Hortensia	ibi.	Ilandrus	396	Laomedon	397
Herodiani	177	Hosilij	ibi.	Ilaeus	187	Laodice	397
Herodes Atticus	ibi.	Hosius Hosilius	218	Ilis	136 187 389 457	Laodocus citharcedus	
Herodii profapia	124	Humiliati	240	Isidori	8 187	201	
Hersilia Romuli	177	I		Ismentas	ibi.	Lares	392
Herophila sybilla	ibi.	IACOBITAE	125	Iocrates tres	187	Lafus	189
Henricus	8 10 11 12 26	Iacobi	11 12	Iuba reges	133 134	Latinus	241 390
28 128 276		Iabulenus Iurisc.	235	Iudae	123 187	Ladona	389
Heliodorus	136	Iamblicus phi.	183	Iugurtha	134 136 197	Latro Porcius	189
Heron orator	ibi.	Ianus	141 183	Iulij	18 164 180 187 188	Laurea Tullius	233
Hesiodus	ibi.	Ianuarius	183	268 & iterum	373	Laeliae eloquentes	168
Hesione	397	Iapetus	338 388	Iuliae impudicae	158	Lati	ibi.
Hesychius	177	Iarchas	151 183	188		Lanates	190
Helperides	389	Iasii duo	395 396	Iuliae pudicae	ibi.	Ludouicus patriarcha	
Helperus	ibi.	Iason	396	Iuliae uirgines	ibi.	Aquileien.	258
Hyas	ibi.	Ibycus historicus	183	Iulianus Antonius	168	Leander & Ero	ibi.
Hetrusci	454	Ibycus poeta	108	Iulius maternus	292	Leander E. Ispalen. ibi.	
Hyacinthi	183 389 392	C. Icilius	ibi.	Iuliani	168 188 223 292	Learchus	396
Hydra	388	Icari duo	394	Iuliana	188	C. Laelius	190
Hierones	183	Ictus palaestrita	183	Iunij	187	M. Laelius Strabo	300
Hieronymi	58 296	Idanthyrsus rex	ibi.	Iuno	390	Lemnius	190
Hyginus	185	Ideus Aetoliae rex	ibi.	Iuppiter	218 188 391	Lenates & lenati	ibi.
Hilarij	14 185	Idmon uates	ibi.	Iurisconsultorum nomi		Lentulorum familia	
Hilation	237	Idomeneus rex	183 394	na XXX	235	189 190	
Hipparchi	186	Ildebaldus	8	Iusti	7 51 188	Lenaxus Pompeij liber	
Hypatia	ibi.	Ildefonsus	8	Iustini	188 223 273	tus	190
Hippafus philosophus		Ildeericus	16	Iustinae	158 martires ib.	Lenogildus	8
ibidem		Inguldis	19	Iustiniani	244	Leodegarius	20
Hypenus athleta	ibi.	Iesus	183	Iuturna	394	Leodamas	100
Hyperides orator	ibi.	Ignatius	185	Iuuenicus	188	Leones	23 189
Hyperichius	ibi.	Ilas	106	Iuuenalis poeta	ibi.	Leonidae	287
Hyperion	388	Ilus	396	Iuuen. E. Narnieñ. ibi.		Leonardus	189
Hippiae tres	186	Indibilis	195	Ixion	293	Leopoldus	281

Lepidi

HOMINES CLARI.

Lepidi	190	Lucius	26	Martiales	ibi.	Menelaus	104 poeta
Lepida	158	Lucumones	35	Martina	158	198	
Leontij martyres	189	Luclatij	163	Martini	12 196	Mencecius	ibi.
Leontium meretrix		Lupi duo	264 308	Mariae	11 123 196	Mentor syracu.	296
189 190		L. Lucius	193	Marina uirgo	196	Mercurij tres	392
Liua Augusti	158	M		Maronitae	125	Meroueus	18
Libanius Iophista	ibi.	MACAREVS	396	Margaritae	29 196	Merlinus	26
Liberatus martyr	190	Macaon	394	Maximi	196	Mescezeles	272
Lycas	393	Macarij duo	237	Maximiani	197	Merula	158
Lycon	191	Macedonius haereticus		Maximini	ibi.	Mesomedes poeta	198
Licinioru familia	194	193		Maximae 50 marty-		Meson astrologus	ibi.
Licinie eloquentes	169	Macer poeta	ibi.	res	ibi.	Messala	ibi.
Licinius Murena	305	Macriani	ibi.	Marulli tres	ibi.	Messalina	158
Lycurgi tres	191	Macrinus	266	Masimissa rex	ibi.	Messalianorum secta	
Lycurgus rex Thraciae		Macrina uirgo	238	Masurius Sabinus	ibi.	199	
191 394		Magij quatuor	193	Matthaeus	ibi.	Metelloru familia	198
Lycan	191 390	Magi tres	ibi.	Mahumetes 85 124 131		Metij tres	ibi.
Lycophron	ibi.	Magnes comicus	193	Mauricius	197	Metrodori tres	ibi.
Ligarius	190	Magnes puer	ibi.	Maurus	14	Methodius praesul.	82
Lygus	290	Magones	193 194	Meccenas	197	198	
Lynceus	395	Magni	21 39 193	Mechophanes	ibi.	Meuius poeta	ibi.
Linus	191 194	Maiolus	239	Medardus	19 182	Mycon pictor	199
Lysander laced.	191	Malchion	194	Medea	391	Mida	199
Lysias orator	ibi.	Malchus, Mamurra ib.		Medusa	391	Minerva	158
Lysippus sculptor	192	Mamerci	ibi.	Megabyzus	197	Milones duo	199
Lysippus poeta	ibi.	Manes haereticus	ibi.	Meges Chirurgus	289	Miltiades quatuor	200
Lysistratus	ibi.	Manliorum sob.	134	Melanthi tres	191 197	Mymnermus poeta	ibi.
Lysimachi tres	142 154	Manlij	195	Mela	224	Miniates	199
192		Mandontus	455	Melianus	197	Minicianus	200
Liua gens	190	Manethus	ibi.	Sp. Melius	196	Minicij	ibi.
Liuius Andro. poeta		Manij 195		Melinus	ibi.	Minervae plures	392
191		Marciorum proge.	134	Melito	ibi.	Minutiorum familia	
Liuius historicus	ibi.	195		Meliti tres	ibi.	199	
Lolliorum gens	192	Marciae plures	195	Meletius	ibi.	Minetides	ibi.
M. Lollius	192	Marcellorum pro. ibi.		Mel. ager	393	Minutia uestialis	ibi.
Lollia Paulina	158 192	Marcellinus E. An. ibi.		Melanthus	200	Minos	394
Lollianus Iophista	ibi.	Marcellinus E. Ebr. ib.		Meleus pelafgus	197	Minotaurus	eod.
Longini	43 192 263	Marcellus Iurisc.		Melisi duo	ibi.	Myron staturarius	199
273		235		Melifandrus	ibi.	Miris	136
Lucas	193 & 223	Marcellus medicus		Melchisedeh	ibi.	Myrmecides	199
Lucetij	192	288		Memius	153 197	Myrthinus poeta	ibi.
Lucretiae duae	192 219	Machutus	195	Memphis seruus	136	Mithecus	ibi.
Luculli	192 455	Maturinus	ibi.	Menandri	197	Mithridates	112 128
Lucilius Balbus	ibi.	Marij plures	195 196	Menalippus	295 393	199	
& 340		Marini	196	Menalippides	197	Mnaseas rhetor	200
Lucilius poeta	192	Marci	196	Menas	136	Mnesimachus	eod.
Lucilius ibi. Luciae	193	Mardonius perfa. ibi.		Menecrates duo	197	Modestus	eod.
Lucillae	158 192	Marcio haereticus	ibi.	Menedemi	198	Moges	286
Lucina uirgo	193 249	Marsyae	ibi.	Menechmi	ibi.	Morychus	200
Luciani ibi. Lucij ibi.		Martia Furuilla	158	Menefthei	390	Modestinus Iurisc.	235
Lucifer	ibi.	Mares	195	C. Menius	198	Iur. Modestus	188
Lucanus	224	Martianus Iurisc.	235	Menenij agrippae	454	Montani duo	200
Ludouici	10 20 22 47	Martiani	196	Menius E. catalau.	198	Mopfi tres	eod.
Luiba	8	Martiana uirgo	ibi.	Menippi	152 198	Monothelitae	ibi.

Moricus

HOMINES CLARI.

Morichus poeta eod.	Nicanor 120 393	Q. Oppius 199	Papinianus 205 235
Moschus gram. eod.	Nicatiſtus 16	Oppia & Floronia ue- stales eod.	Pappus philo eod.
Morsimus tragicus eo. & 215	Nicetes sophista 393	L. Opimius Cos. 203	Parrhalius pictor eod.
Moses 141 200 215	Nicocles 111 153	Aur. Opilius gra. eod.	Parthaon 393
Moses quinq; ibid.	Nicophanes pictor	Oppianus poeta ibid.	Paris Troianus 205
Mumius 200	201	Opiter ibid.	Parmenides eod.
Munar us 199 200	Nicodorus pugil ibid.	Optatus 202	Parmenio eod.
Mundus 8	Nicostrati plures eod.	Orbitius gram. 203	Parthenij tres 205 206
Mufanus 200	Nicochares Com. eo.	Orestes tres 104 397	Partenopeius 393
Muregactus 9	Nicolai plures 75 131	Ordonius 9	Pasiphae 389 394
Muriatil 200 210	201	Oribastius 203 290	Patroclus 395
Musactus 14	Nicolaus tribunus 257	Origenes ibid.	Patrius 26 205
Muset 200	Nicomachi Sex 202	Orion 394	Patroclus praesul 15
Musonij 200	Nycteus lesbi rex 391	Orphei duo 203 398	Paulus Iurifconf. 235
Mutioru profapia ibi.	Nyctimene eod.	Opheltes seu Arche- morus 204 396	Pauli & Paulini 206
Mutius monachus 237	P. Nigidius 202	Opratus 203	Paulae eod.
Mutiae eloquentes 169	Niger pefcennius eod.	Otus & Ephialtes 390	Paulinae eod.
N	Nymphis hist. eod.	Othriades 204	Pausania tres ibid.
Nabis 456	Ninus 126 141	Oxidracht 151	Pausias pictor ibid.
Nabocodroforus rex 200	Nympha 231	P	Pauson ibid.
Nabocodroforus fe- cundus 126 127	Nifus rex 394	PACCVIVS 204	Pegasus 394
Nannacus rex 200	Nonnus poeta 202	Pacianus 6	Pelagius 9
Narfes 8 200	Gn. Norbanus eod.	Pacatus gram. ibid.	Peleus 395
Narciffus E. Hierofoly mitanus 201	Nouatus 217	Palaemon uicen. 204	Pelyas 391 396
Narciffus puer 397	Nouellius Tricongius 202 379	Palaemon marinus 396	Pelops 285 395 397
Narciffus difcipulus 223	Numius orator ibid.	Palamedes 204 391 394	Pelopidas 208 397
Naufithous 391	Numa Pompilius 212 & 218	Palamedes gram. 204	Penelope 208 302 394
Nauatus haerfiarcha 201	O	Palaepharus eod.	Pentheus 295
Nauplius 391	OCNVS 226 397 401	Pallas 390	Perpetua 180
Naficae 221	Occora 457	Palladius fophifta 204	Perpenna 206
Nearchus 145	Oclauij 26 51 164 202	Palladius 205	Peregrinus eod.
Nemefius 223	Odenatus 202	Pamphila 205	Perfeus Iouis F. 207
Neemias Iudaeus 201	Odoacer 8	Pamphili plures 205	Perfei tres 206 207 455
Neleus 391	Ogdous 136	Pamphili plures 205	Perdica 145 207
Neocles 201	Oclauia 158	Panæus 205	Perfi duo 207
Nepos 201	Oebalus 104 394	Pancratius eod.	Pericles 101 207 398
Neptunus 391	Oeneus 363	Pancratius duo gra. eod.	Perillus 208
Neratus Iurifconf. 235	Oenomaus ibid.	Pandora 388	Perilla ibid.
Nereides 389	Oedipus 209 395	Pandolphus capitefer- reus 456	Periander 207
Nero 152	Olympij 202	Paneus pictor 205	Periclimenes uide Ne- stor 392
Nereus eunuchus 174	Olympias 145	Panolbus poeta ibid.	Perinthus 455
Neleus 136	Onesicritus hist. 203	Pantaleon eod.	Perithous 393
Nestor Nelei 391	Onesimus rhetor eod.	Panthaura lapis 152	Pero 394
Nestores alij 201	Onofandrus Plato eo.	Pandion rex 101 393	N. Perotus 249
Nestorius eod.	Opheltes 366	Paphnutius 156	Petrus Chryfologus 208
Neffus 393	Cn. Oppius trib. pla. 203	Papyrioru familia Papiae eod.	Petri 11 12 240 245 253 254 258
Neuius poeta 201	C. Oppius eod.	Papinius eod.	Petrei 207
Nicandri eod.		Papinius eod.	Petronij 138
			Petronilla ibid.
			Petronia 158
			Petus

HOMINES CLARI.

Petus 457	Polydamas Troian. 211	Prociſſus gram. eod.	215 216 281 327 455
Poetelij 208	Polydorus eodem	Proculus 269	Phileus E. 215
Pretus 458	Polymestor eod.	Proiectus 16	Phileas 215
Picus 390	Polyſthenes 397	Protogenes pictor 213	T. Ponutanus 217
Pyttaci duo 209	Polyxenus 103	Proſper aquitanus eo.	Philifthenes 395
Pygmalion 133 295	Polyxena 395	Proſerpina 390	Philippides 215
Pigres 208	Polygnoſtus 211	Phoenix 394	Phineus 390
Pilumnus 394	Pollux 211 394	Protagoras 213	Phyrne meretrix 217
Pinarij 165	Polus fophifta 211	Protagorae alij 214	Phyrnis citharod ⁹ ib.
Pindarus poeta 208	Pollio eodem	Propertius eod.	Phynti plures 217
Pindarus tyran. eod.	Pompeij eod.	Proteus 135 214	Phlegon libertus 215
Pinius gram. 208	Pomponij eod.	Progne 332	Phlegias 393
Pipinus 20	Pomponius Iurifc. 235	Protafius S. 235	Phocylides 217
Pifandri tres 208	Pompeia 158	Prudentius poeta 214	Phormus eodem
Pifeus eod.	Polemones tres 211	& 387	Phormiones tres eod.
Pifonum genus eod.	Polemon rex 199	Ptolemaei reges 111	Phorcinodes eod.
Pyrrho phil. 208	Popilij 211 212	133 136 137 287 214	Photius eod.
Pyrrhus Achillis 208.	Pompilij 212 235	Ptolemei relig 133 214	Phoroneus 104 397
& 369	Numa Pompilius eo.	Pharnaces 112 199	Phorcus 391
Pyrrhus rex 209 396	Posidonij eod.	Phalaris 73 214	Phorbas 104
Pyſtrati tres 381 289	Posidippus eod.	Phaon 396	Phraotes rex 217
Pyreicus pictor 209	Pontanus 457	Pharo 16	Phrynici plures eod.
Pyrgoteles eod.	Poſthumij 235 454	Phaedra 394	Phryxus & Helle 396
Pythagoras eod.	Poſthumia ueſtalis eo.	Phaeton 389	Priamus 397
Pythas orator eod.	Porphyrius phil. eod.	Phaotes rex 217	Phrigundis 19
Pythis pictor eod.	Portia 106	Pharamundus 17	Procris eodem
Pythodori 112 191 209	Porus rex 132 145 456	Phaedrus Elfen 214	Pfamniticus 135 136
Placidie 7. 158. 272. 285	Porſena 454	Phedimus poeta ibi.	Pudentiana 217 (248
Plato philo. 209	Pontij 212	Phæmonoe uirgo eo.	Publius & Laberius
Plato poeta 210	Potitij 165	Pherecydes tres eod.	Pudens 217 (217
Plautus eod.	Potamon rhetor 212	Pherecrates eod.	C. Publius Pudens ib.
L. M. Plancus eod.	Præſto Ioannes 138	Philetas 215	Pulcheria 158
Plocius 210. 234	Praxeas haerfiar. 112	Phileter ⁹ eunuch. 157	Q
C. Plautius 210	Praxiteles ſtatua eod.	Philiberti 14	QVADRAGINTA
M. Plautius eod.	Praxedis 217	Philochorus 215	martyres 217
Tit. Plauti ⁹ Sylu. eod.	Praxyla mulier po. 213	Philones 111 11 214 215	Quadratus 217
Plinij duo eod.	Priamus rex 392	Philo academicus 214	L. Quietus 254
Plotius 205. 210	Primus 180	Philo architectus 215	Quintioru profap. 217
Plotinus eod.	Primitius 223	& 330	Quintius poeta 218
Plotina 158	Prifci tres 213	Philolaus Co. 215	Quintilian duo eod.
Pluto 390	Prifca uirgo eod.	Philoſtrati tres ibid.	Quintilij 35 218 268
Plutarchi 176 210	Prifcilla & Aquila eo.	Phidamus poeta ibid.	Quiriti 218
Polybius eod.	Prifcianus eod.	Phileterus com. ibid.	Quintij ibid.
Polycarpus eod.	Proæreſius fophi. eod.	Philemon poeta eod.	R
Polycrates duo eod.	Proæreſius 188 213	Philocles Tragic ⁹ eo.	RABANVS 218
Polyctetus ſta. eod.	Probus 213 269	Philoxeni tres ibi.	Rabirius eodem
Polyntices 395	Proet ⁹ rex 214 254 395	Philomenus med. 287	Rhadamanthus 394
Polyſtratus 210	Procli quatuor 213	Philomena 393	Rainaldi tres 218
Polyphemus 391	Procuſtes 391	Phidias 215	Raimundi 12
Polyænus 210	Proculus 183 235	Philopœmenes eod.	Ramirus 9 10 12
Polyeuſtus eod.	Prometheus 388	Philiſti tres ibid.	Recaredus 8
Polyzelus eod.	Prodicus Co. 213 399	Philiſtion 215 327	Recenſuindus 8
Polydamas Pancratia ſtes 210	Procopius fophi. 213	Phillis 294	Reguli 18 134 218
	Procopius tyran. ibid.	Philippi plur. 12 15 22	Remigij duo 218
			γ Reparata

HOMINES CLARI

Reparata uirgo 218	Scribonius 222	Synesius philosophus 235	Sulpitius Iurifcon. 235
Rhea 489	Scrophia Tremell ^o eo. 272	Christianus 225	Sulpitia 227
Richard ⁱ 131 238 240	Sebastianus 272	Sirenes 397	Sulanna 181
& 256 458	Segericus 7	Syrianus 225	T
Robert ⁱ 22	Seleuci reges 120	L. Sifenna eod. 8	Taberius heros 227
Rochus 14	Semiramis 222	Sifenandus 8	Tacitus 227 269
Rhoderici 8 9 10	Semele 395 398	Sisebates 8	Tagex auruspex 227
Rhodope 136	C. Septimuleius 222	Simandus 136	Taxiles rex 145
Rodo 218	Secundi eodem	Sylsiphus 396	Thais Atheniensis 145
Romuli 51 218	Sempronij eod.	Sitalces rex 94	Thais meretrix 228
Romani 219	Seneca duo 223	Smaragdus 43 165	Thales Milesius 227
Roscij ibidem	Septem fratres 222	Socrates tres 226	Thales poeta eod.
Rhoxane 145 256 268	Septem fratres 223	Socion eod.	Talus eod.
Ruffi 219 288	Septem fratres eod.	Sol 389	Thamyras poeta eod.
Ruffini quatuor ibid.	Septē dormientes eo.	Solon 225	Tamberlanes 129 457
Ruffina & Secūda eo.	Septuaginta duo disci	Sophocles eod.	Talao 395
Ruffinus Iurifcon. 235	puli ibid.	Sopater eod.	Talbotus 15
Rullus 219	Septuaginta duo inter	Sophia 158	Talafsius 218
Rusticus 173 300	pretes ibidem	Sophisus 225	Tanaquil 219
Rutij 220	Seruiliorū psapia 222	Sophron eod.	Tantalus 219 397
Rulli 219	Seruius Tullus 219	Sophronius eod.	Taxillo 20
C. Ruscus 225	Seruilus Vacia 234	Sophononia eod.	Tarpeia uirgo 218
S	Seruilus Rullus 297	Sophia martyr eod.	Tarquin. collatin ^o 219
SABINI plures 220	Sp. Seruilus Cos. 414	Sophonysba 134	Tarquin. priscus 219
Sabaudia duces 14	Q. Sertorius 222	Soranus 225 285 287	Tarquin. superbus ib.
Sabinæ 158 220	Sergius Orata 309	Sosibius grammat. 225	Taurus filosof. 227
Sabas 220	Serenus 222	Sosictheus poeta eod.	Taurea lubellius eod.
Sabellus hereticus eo.	Serapides plu. 222 237	Sospatra eod.	Theagenes 1111. 228
Sabellorū genus 256	Sefostis rex 136 143	Sozomeni 226	Theano 228 398
Saleius bassus 159	Seuera 158	Sostrati quatuor 135	Theano pythagorea
Salustius Crispus 220	Seleri 224	Sotades 166 225 (225	folio 228
Salmoneus 396	Seuerini eod.	Sotericus 225	Theano uates eod.
Saluius 16	Sextus philof. ibid.	Soteridas musicus eo.	Thecla eod.
Sampson 220	L. Sextius eod.	Spartacus 226	Thearco rex eod.
Saniones ibidem	M. Sextilius eod.	Speusippus eod.	Tetas 8
Sanchius 9 12	Sextilia ibidem	Spintharus archite-	Telephi 228 392
Sappho Lyrica 208	Sibyllæ 177	ctus 226 330	Teladeus 229
Sappho meretrix 220	Sidonius Gallus 224	Spurinae tres 226	Telamon 395
Saraceni facinus 11	Sigismundus 19	Stacteus 223	Tellen 228
Sardanapalus 227	Sigisbertus 19	Stafcas Neapolitanus	Tellus 225 228
Sarpedones ibid. 226	De. Silanus 224	philosophus 226	Telephanes rex 228
Satrius Rufus 219 309	Sileus 456	Stephani 253 259	Teles 395 394
Saturnus 388 269	Syluani 224 228	Stefichorus 268 226	Tenda 8
Saturnini 227	Syluerius 16	Stesimbrotus 226 175	Thais 145
Sauini 220	Sylofon tyran. 108 225	Steneleus 395	Themistius 229
Scauri 142 220	Silius Italicus 224	Stilico 272	Themistogenes eod.
Scaurus 221	Silo 9	Stilpon philo. 224 226	Themistocles eod.
Scevola Iurifcon. 235	Symphorosa 223	Stratonos 9 226	Themison 229 288
Scipiones 221 457	Simones 224	Sugilas 226	Themis 229
Scylax math. 221	Simonides quatuor fo-	Suidas eod.	Themachus 397
Scillis urinator eod.	lio 208 224 225	Suitilla 8	Telconus eod.
Scillae duæ 221 391 394	Symmachus 160	Sulla qui & Sylla 226	Theognetus comicus
M. Scaua Ceturio 221	Symmachi tres 225	Suetonij tres 133 227	folio 228
Scopellanus foph. 222	Simmias phis eod.	Sulpitij 226 227	Theogenes duo eod.

Theodectes

HOMINES CLARI

Theodectes duo 228	Timothei quator 230	V	Virginij 219 235
Theodosius poeta eo.	Tinca orator 45 (231	Vacia 234	Viriacus dux 7 237
Theoduli eod.	Tyndarus 104 394	Vacchores 136 245	Vitiza 9
Theodorinus 8 18	Tyrannion 155 231	Vatienus montanus	Vitellij 160
Theocriti 228	Tyrefias 10 397	folio 200	Vitus 249
Theophanes hist. 229	Tullius 233 Tyro 396	Valeriorum profapia	Vitalis 144 235
Theophili 228	Titu 231	folio 233 457	Vitellicus Patriarcha
Theones eod.	Tyri eodem	Valerius fla. poeta ibi-	fol. 258
Theotimus eod.	Tirteus eod.	Valeriae marty. 233 235	Vipianus 235
Theodotio & aqila 228	Titius orator eod.	Valeria obfca 454	Vlysis genus 397
Theopompi eod.	Titianus orator eod.	Valerianus 233	Volcatij tres 235
Theophrastus 228 336	Titianus hereticus eo.	Valdenses eod.	Voltacilius ibid.
Theodoti 228 229	Tityus 390	Vallias 7	Volumnij ibid.
Theodegofilus 8	Titani 389	Vandius 456	Vphis 297
Theodebertus 9	Titonus 397 399	Vannius 456	Vrsicinus martyr 235
Theodobaldus 18	Tironus fortis 231	Vargunteius 234	Vrbanus 223
Theodori 8 229	Titus 45 152	Varrones 233 234	Vrfus miles 272
Theodorus Gaza 246	Thipolemus 231	Varij & Vari 234 456	Vrfinorū familia 255
Theodora 158 229	Theodora 174	Varinus 234	Vulcanus 393
Tethys 389	Thoas 392 396	Vatinius eodem	X
Thetis 395	Thomæ sex 45 241	Veftiges 8	Xanthus historicus
Terpãdrus lyricus 229	243 & 267 299	Vegetius Renat ^o 234	fol. 235
Theramenes eod.	Torquatus 169	Velius longus eod.	Xantippus ibidem
Teretius Iurif. 235 232	Trachalus orator 231	Venus 392	Xanthus poeta ibid.
Terentij 229 230	Traianus historic. eo.	Venerij duo 234	Xenophontes 235
Terentia 230	Trapezontius 246	Venuleius Iurifc. 235	Xenophanes duo eo.
Terentianus 180	Trasimach ^o fophi. 231	Veremandi 9 10	Xenocrates 11 235
Thersandrus 395	Thrasibulus 231 455	Verina 158	& 236
Tertullianus 229	Trebatius Iurifc. 235	Verres 234	Xenophilus musicus
Theseus 101 391	C. Trebatius 231	Vergilius 235	folio 236
Thespetio gymno. 152	C. Trebonius eod.	Verrij tres 224	Xenarchi duo eod.
Teuca regina 86 455	Tryphonius Iurifc. 231	Aelius Verinus 204	Xerxes reges 127
Thespis Tragicus 230	Tryphones 1111. 235	Verus 254	Xerxes pictor 236
Thespis Thespiadarū	Triphonia eod.	Vefores rex 130 457	Xuthus 117
pater eodem	Tryphiodorus 201 231	Veftij tres 234	Z
Tetrici pater & fil. eo.	Tritanus 231	Verurij 205 234	Zaleucus 236
Teucris tres 111 229	Tucca 234	Veturia 234	Zamolxis thrax 92 236
Tibullus poeta 230	Tuccius 233	Vgonos 20 22 235 238	Zathalias Babyl. 236
Tyberius eodem	Thucydides 11 231 232	Vgo praefectus 277	Zenones quatuor eo.
Ticinus pictor 232	A. Tullius 232	Vgutius tyr. 49	Zenon 291
Thyestes 397	Tull. hof. 204 218 455	Vibius Vitrius 234	Zenodoti quatuor 236
Timagenes duo 230	Tulliorū genus 232	Victor E. Carreia eo.	Zenobij 49 236
Timæi duo eod.	M. Tullij Ciceronis fa-	Victor apher & mar-	Zenobia regina eod.
Timagoras legat ^o 231	milia eodem	tyr eod.	Zetus & Calais 390
Timanthes pictor 230	Tullia 219 232	Victorini tyranni ibi.	Zeus pictor 236
Timomachus 231	Tulliola 233	Victoria augusta 234	Zoc martyr 201
Timon Athen. 230	Turianus plastes 233	Vigilantius eod.	Zoilus homerom. 236
Timō apoloniates 230	Turismundus 8	Vigilij 11 marty. 235	Zonaras historic. ib.
Timoleo dux Corin-	Turnus rex 394	Vincentij 234	Zopyri eod.
thiorum 231	Turmius 135 233	Vinutius declamator	Zoroaftes rex ibid.
Timolaus philof. eod.	Turpilius comicuseo.	folio 235	Zorobabel eod.
Timocles Comic. eo.	Turcius Apronianus	Vindicus feruus eod.	Zozimas 237
Timosthenes 108 230	fol. 233	Virgilius eod.	Zozimi 236
	M. Turbo 264	Virginia 235	γ 2 Doctrina

DOCTRINA ET ERVDITIO NE CLARI VIRI REGEN

tiores aliquot, quorum nulla fit mentio in superiore catalogo.

Grammatici	Philosophi	Dinus 247	Lapus Castilionē. 247
Andreas Flocus 245	Bessarion Card. 245	Gentilis Fulginas eo.	Laurēt. Calcanus eo.
Andronicus Thessalo- nicensis 246	Georg. Gemisto 246	Gerard. Sublona ib.	Marianus Sozinus ib.
Angelus Politian. eo.	Georg. Trapezō. eo.	Gabriel Veranen. eo.	Martinus Cremo. eo.
Argyropolis eod.	Ioannes Picus eod.	Jacobus Forliuē. ib.	Odofredus Beneuen- tanus & alius eod.
Baptista Veronē. 245	Marsilius Ficinus eo.	Ioan. Mesuen. eod.	Oldradus è Laudepō- peia eod.
Carolus Aretinus eo.	Io. Bapt. Volater. 245	Nicol. Florentinus eo.	Placentinus eod.
Christoph. Lādīn ^o 246	Theodorus Gaza 246	Petrus Aponius eod.	Placētus Anchoran. ib.
Chalcidius eod.	Historiographi	Marsilius Paduan. eo.	Petrus de monte eod.
Domitius Calder. eo.	Blondus Foroiulien. folio 245	Sanctus Pisaurien. eo.	Paulus de Castro eo.
Emanuel Chrysol. 245	Bartolo. Platina 246	Tadeus Florētīn ⁹ ib.	Paulus Perusinus eo.
Gasparin ⁹ Bergomas folio 245	Georgius Merula 246	Thomas Dini eod.	Raphael Fulgosus ib.
Gregori ⁹ Tifernas eo.	Ioan. Simoneta 245	Tusianus ibid.	Raphael Cuman. eo.
Ioan. Rauennas eod.	Leonard. Aretin ⁹ 245	Vgo Senensis ibid.	Recupertus 247
Ioannes Aretinus eo.	Math. Palmerius 246	Zaur sapiens eod.	Ricardus Malūbra ib.
Ioānes Manectus eo.	Marth. Palmerius 246	Iurisperiti	A
Ioannes Venetus 246	Petrus Paulus Verge- rius 245	Accursius 248	Adrianus uide i Adeo datus 251
Ioannes Andreas eo.	Riccobaldus 249	Angel. Perusinus eod.	Agatho ibidem
Laurentius Valla 245	Mathematici	Anton. de Butrio eod.	Agapitus 252
Marius Philolph. eod.	Andalus Genuen. 246	Anton. Rotellus ibid.	Alexander 249
Nicol. Perottus 246	Gerard ⁹ Cremon. eo.	Albertus eod.	Alexan. II 253
Omneban ⁹ Vicēt. 245	Gerard ⁹ Burbach. eod.	Alexan. de Imola eod.	Alexan. III 254
Pōponius Latus 246	Georg. Burbach. eod.	Azo Bononien. 247	Alexan. V 241 257
Sophianus eod.	Guido Bonatus eod.	Barthol. Brixien. eod.	Alexander VI 261
Varin ⁹ Veronen. 245	Io. de Sacrobusto eod.	Bartholus eod.	Anacletus 249
Victorin ⁹ Fertin ⁹ eo.	Io. de Monteregio eo.	Baldus ibid.	Anastafius 250
Poeta	Laurent. Miniatēi eo.	Bartholo. Salicet ⁹ eo.	Anastafius II eod.
Barlaam Calaber 245	Petrus de Hallaco eo.	Benedictus capra eo.	Anastafius III 252
Colutius Pierius eod.	Guido Arecinus 247	Barbatia Siculus eod.	Anastafius IIII 254
Dantes Alegherius fo- lio 244	Ioan. Campanus eo.	Bernard. Cāpostel. ib.	Anicetus 249
Frācisc. Petrarcha eo.	Paulus Florentin. eo.	Bosianus Cremon. ib.	Antherus ibidem
Franciscus Philel. 245	Pictores, Sculptores	Cyprianus eod.	B
Ioan. Bocatius 245	Anton. Pallaius 247	Barthol. Sozinus eo.	Benedictus 250
Ioan. Vngaretus eod.	Andr. Cremonen. eo.	Cinus Pistorien. eod.	Benedictus II 251
Mapheus Vegg ⁹ eo.	Andreas Mātenga eo.	Dinus Mugellan ⁹ ib.	Benedictus III 252
Porcellus 246	Archang. Floren. eo.	Frācisc. Zabarella eo.	Benedictus IIII ibid.
Oratores	Chrōfor. Mātuan. eo.	Frācisc. Aretinus eo.	Benedictus V ibid.
Anto. Panormita 245	Donatellus Florē. eo.	Frideric. Petrutius ib.	Benedictus VI ibid.
Berarud. Iustinian. eo.	Gobus Mediolan. eo.	Francisc. Tigrini eod.	Benedictus VII ibid.
Donat ⁹ Acciaiol. 246	Hercules Ferrariē. eo.	Franciscus de Alber- gotis eod.	Benedictus VIII eo.
Francisc. Barbar ⁹ 245	Ioannes Bellinus eod.	Garfias Hispanus eo.	Benedictus IX eod.
Hermolaus Barb. 246	Leonard. Vincius eo.	Guido Archidiac. eo.	Benedictus X ibid.
Leonard. Aretin. 245	Lylippus Iunior eod.	Guarnerius Placēt. ib.	Benedictus XI 256
Leonardi Iustiniani duo 245	Melati ⁹ Foroliuicē. eo.	Henricus Cardinalis Ostien. eod.	Benedictus XII 257
Lilius Tifernas eod.	Medici	Ostien. eod.	Benedictus XIII eo.
Patritius Senensis eo.	Albatentius 247	Iacob. Neapolitan. eo.	Benedictus XIV eod.
Poggius eod.	Almanfar ibid.	Iacobus de Arena eo.	Benedictus XV 258
Petrus Candidus eo.	Auicenna eod.	Ioannes Andrea ibid.	Benedictus XVI 259
Ioannes Aurispa 245	Auerrois ibid.	Ioan. Calderinus eod.	Benedictus XVII eo.
Ioan. Campanus 246	Apollinaris Cremo- nensis eodem	Ioannes Imolen. eo.	Bonifacius 250
	Anton. Guarner. eod.	Lambertus de Rāpo- nibus eod.	Bonifacius II eodem
	Benedict. Nursin ⁹ ib.	Ludouicus Pont. ibi.	Bonifacius III 251
			Bonifacius IIII eod.
			Bonifacius

PONTIFICES ROMANI

Bonifacius V 251	Gregorius IIII 252	Leo 250	Simplicius 250
Bonifacius VI 252	Gregorius V eod.	Leo II 251	Siricius eodem
Bonifacius VII eod.	Gregorius VI 253	Leo III eod.	Sisinus 251
Bonifacius VIII 256	Gregorius VII ibid.	Leo IIII 252	Soter 249
Bonifacius IX 257	Gregorius VIII 254	Leo V eod.	Sozimus 250
C	Gregorius IX eod.	Leo VI eod.	Stephanus 249
Calistus I 249	Gregorius X 255	Leo VII eod.	Stephanus II 251
Calistus II 253	Gregorius XI 257	Leo VIII eod.	Stephanus III eod.
Calistus III 259	Greg. XII eod.	Leo IX 253	Steph. IIII 252
Caius 249	H	Liberius 250	Stephanus V eod.
Caelestinus 250	Hadrianus I 251	Linus 248	Stephanus VI eod.
Caelestinus II 254	Hadrianus II 252	Lucius 249	Steph. VII eod.
Caelestinus III eod.	Hadrianus III eod.	Lucius II 254	Stephanus VIII eo.
Caelestinus IIII 255	Hadria. IIII 254	Lucius III 253	Stephanus IX 253
Caelestinus V 256	Hadrian. V 255	M	T
Clemens 248	Hyginus 249	Marcus 250	Telephorus 249
Clemens II 253	Hilarius 250	Marcellus 249	Theodorus 251
Clemens III 254	Honorius 251	Marcellinus 249	Theodorus II 252
Clemens IIII 255	Honorius II 254	Martinus 251	V
Clemens V 256	Honorius III eod.	Martinus II 252	Valentius 252
Clemens VI 257	Honorius IIII 256	Martinus III eo.	Victor 249
Cletus 248	I	Martinus IIII 256	Victor II 253
Conon 251	Innocentius 250	Martinus V 253	Victor III eod.
Constantinus eod.	Innocentius 254	Milciades 249	Vigilius 250
Cornelius 249	Innocentius III eod.	N & O	Virellianus 251
Christophorus 252	Innocen. IIII 255	Nicolaus 252	Vrbanus 249
Damasus 250	Innocentius V eod.	Nicolaus II 253	Vrbanus II 253
Damasus II 253	Innocen. VI 257	Nicolalus III 255	Vrbanus III 254
Deusdedit 251	Innocen. VII eod.	Nicol. IIII 241 256	Vrbanus IIII 255
Dionysius 249	Innocen. VIII 260	Nicolaus V 259	Vrbanus V 257
Donus 251	Ioannes I 250	Ormisda 250	Vrbanus VI 257
Donus II 252	Ioannes II eod.	P & R	X & Z
E	Ioannes III eod.	Paschalis 252	Xyftus 249
Eleutherius 249	Ioannes IIII 251	Paschalis II 253	Xyftus II ibid.
Euaristus eodem	Ioan. V eo. Io. VI eo.	Paulus 251	Xyftus III 250
Eugenius 251	Ioan. VII 252	Paulus II 259	Xyftus IIII 246 259
Eugenius II 252	Ioan. VIII eod.	Pelagius I 250	Zacharias 251
Eugenius III 254	Ioan. IX eod.	Pelagius II eod.	Zepherinus 249
Eugenius IIII 258	Ioannes X eod.	Petrus 248 Pius 249	PRINCIPES
Eulebius 249	Ioannes XI eod.	Pius II 259	Romani
Eutychianus 249	Ioan XII eod.	Pius III 262	I V L I V S Caesar fo- lio 263
F	Ioannes XIII eod.	Pontianus 249	Augustus ibidem
Fabian ⁹ 249	Ioan. XIII eod.	Romanus 252	Tyberius eodem
Felix I 250	Ioan. XV eod.	S	Caius eod.
Felix II 250	Ioan. XVI eod.	Sabinianus 251	Claudius ibid.
Felix III eodem	Ioan. XVII 253	Sergius ibidem	Nero eod.
Felix IIII eod.	Ioan. XVIII eod.	Sergius II 252	Galba eod.
Felix V 258	Ioan. XIX eod.	Sergius III ibid.	Orho eod.
Formosus 252	Ioan. XX eod.	Sergius IIII 253	Vitellius eod.
G	Ioan. XXI 255	Seuerinus 251	Vespasianus eod.
Gelasius 250	Ioan. XXII 256	Siluerius 250	Titus eod.
Gelasius II 253	Ioan. XXIII 258	Symmachus eod.	Domitianus eod.
Gregorius 250	Iulius I 250	Syluester eodem	Nerua eod.
Gregorius II 251	L	Syluester II 253	Traianus eod.
Gregorius III 252	Lando 252	Syluester III eod.	Hadrianus

PRINCIPES ROMANI

Hadrianus 264	Iouinianus eod.	Michael traulus ibid.	Ludouicus pius eod.
T. Antoninus Pius ib.	Valentinianus eod.	Theophilus ibid.	Lotharius eod.
M. Antonin ⁹ pius phi	Valens eod.	Michael & Theod. ib.	Ludouicus II eod.
lofophus 265	Gratianus eod.	Basilius macedo ibid.	Carolus caluus eod.
L. Anton. uerus ibid.	Theodosius eod.	Leo v & Alexader ib.	Ludouicus balbus ib.
L. Anto. cōmodus ib.	Arcadius & Honorius ibidem	Constantin. VII 275	Carolus Crassius eod.
Aelius pertinax ibid.	Theodosi ⁹ iunior 272	Roman. Lacapen ⁹ ib.	Arnulphus eod.
Didius Iulianus eod.	Valentinian. iun. eod.	Nicephor ⁹ Phocas ib.	Ludouic. trāfalpes ibi.
L. Sep. seuerus pertinax eodem	Maximus tyran. eod.	Ioannes Zimisces ibi.	Berengarij duo 277
M. Antoninus Caracalla 266	Auitus eod.	Basilus ibid.	Rodulph. Burgun. ib.
Macrinus et Diadumenus tyranni eod.	Maiorianus ibid.	Constant. VIII eod.	Vgo Arelatenſis ibid.
Antoninus Heliogabalus ibidem	Seuerianus eod.	Roma. Argyropo. 275	Lotharius ibid.
Alexander eod.	Anthemius eod.	Michael paphlagō ib.	Berengarius III ibid.
Maximini, pater & filius 267	Ricimerus eod.	Zoe eod.	Adalbertus ibid.
Maximus & Balbi ib.	Glycerius ibid.	Constantinus monomachus eod.	Otho Imperator ibid.
Gordiani tres, pater, filius, & nepos eod.	Orestes ibid.	Theodora eod.	Otho II ibidem
Philippi, pater & filius ibid.	Odoacer ibid.	Michael eod.	Otho III eodem
Decij pater & filij 268	Nepos ibid.	Ifacius Comnenus ib.	Henricus I 278
Gallus hostilianus eo.	Augustulus ultimus occidentaliū ibid.	Constant. Ducas, Eudochia Augusta ibi.	Conradus eodem
Valerianus eod.	ORIENTALES	Roman. Diogenis ibi.	Henricus II eod.
Galenus eod.	Martianus 272	Michael parapinac. ib.	Henricus III eod.
Tyranni x x x eod.	Leo eod.	Nicephorus Botoniatas 176	Lotharius eod.
Claudius II eod.	Leo II eod.	Alexius Cōnenus eo.	Conradus II eod.
Aurelianus ibid.	Zeno eod.	Caloioannes Comnenus eod.	Fredericus I eod.
Tacitus 269	Anastalius 273	Manuel eod.	Henricus V eod.
Metius Falconius ib.	Iustinus eod.	Andronicus eod.	Philippus eod.
Florianus eod.	Iustinianus eod.	Andronicus minor eod.	Otho III eod.
Probus eod.	Iustinus minor eod.	Ifacius Angelus eod.	Fredericus II eod.
Carus eod.	Tyberius II ibid.	Alexius Angelus eo.	Rodulphus eod.
Numerianus eod.	Mauricius eod.	Alexius puer eod.	Ataulphus eod.
Carinus eod.	Phocas eodem	Murzyphlus eod.	Albertus eod.
Diocletianus eod.	Heraclius eod.	Balduinus ibid.	Henricus VI eod.
Maximianus eod.	Constan. iunior eod.	Henricus ibid.	Ludouic. Bauarus eo.
Galerius Cæsar eod.	Martina cum Heraclona eodem	Petrus Antifiodorensis eodem	Carolus III eod.
Maximian. Cæsar ib.	Constans eod.	Robertus Antifiodorensis eodem	Venceslaus eod.
Constantinus eod.	Constantinus pogonatus eodem	Balduinus II ibid.	Robertus 280
Maximinus 270	Iustinus III eod.	Ioannes Lascaris ibid.	Sigismundus eod.
Constantinus magnus folio eod.	Leontius 274	Michael Palaolog. ib.	Albertus eodem
Arbogastes tyr. 271	Apsimarus eod.	Andronicus senior ib.	Fredericus III eod.
Eugenius ibid.	Philippicus ibid.	Michael eodem	Maximilianus eod.
Maxentius 270	Anastalius II ibid.	Andronicus iun. eod.	ACANTHIS 304
Licinius Cæsar ibid.	Theodosius III ibid.	Io. Catacunzenus 277	Accipitres 303
Constantius eod.	Leo III ibid.	Caloioannes eod.	Acipenser 306
Constantius II eod.	Constantinus V ibid.	Manuel eodem	Acontia 300 450
Constantius Cæsar eod.	Irene mater ibid.	Ioannes eod.	Acus marina 307
Dalmatius Cæsar eo.	Nicephorus eod.	Constantinus ultimus orientaliū ibid.	Adonis 307
Iulianus 271	Stauracius eod.	Occidentales	Aegoceros 299
	Michael Curopalates ibidem	Carolus magnus 277	Aemorrhoids 300
	Leo Armeniacus ibi.		Aefalus 303
			Aegithus 304
			Aegithalus eod.
			Aethnaus 307
			Aiscopes

ANIMALIA

Aiscopes 304	Bonafus 298	Ciconia 304	Enydrus 300
Alces 298	Bofa 303	Cygnus 303	Encraules 306
Alectoris 301	Bos 296	Cimex 310	Elminties 310
Alcyones 302	Branchiæ 204	Cinclus 302	Ephemera eod.
Aleces 306	Bubalus 298	Cinamologus 393	Equus 134 293
Alauda 304	Bubo 303 304	Cinædus 307	Equi castitas 294
Alofa 306	Bubraſtes 310	Cinnamomus 303	Erinaceus 299
Aluco 303	Buteo 303	Cyprinus 307	Erythacus 304
Amicitia animalium	C	Cytharcedus 308	Erythrinus 307
quorūdā mutua 293	Chalcis 303 307	Clerus 310	Erodus 303
Amphisbena 300	Calidris 303	Clidia 306	Eruca 310
Anates 302	Callionymus 308	Chryſalis 310	Exocætos 307
Anguilla 306	Camtari 309	Chloris 304	Externæ aues 302
Anfer 302	Chamae eodem	Chlorio ibidem	F
Anthus 303	Chamaeleon 299	Cocyx 303	Falco 304
Anthias 306 348	Camela 303	Cnopoliſtus 304	Feles 299
Anubis 295	Camelus 297	Cochlea 309	Fiber ponticus eod.
Aper post fus 296	Camelopardalis ibid.	Colymbris 303	Ficedula 304
Apes 302 310	Campe 310	Colius 304	Formicæ 132 310
Aphyæ 306	Cancer 309	Coluber 300	Fringilla 303 304
Apodes 302	Canis 295	Columba 301	Fulica 301
Aquilae 301 308	Canicula 307	Collurio 304	G
Aranei 310	Canum fidelitas, docilitas eod.	Congrus 307	Galeus 305
Ardea 303 304	Channa ibidem	Cordyla 306	Gallus 301
Argatylis 304	Cantharus eodem	Coracinus eod.	Gallinarū genera 301
Aries 308 309	Cantarides 300 310	Cornix 301	Galgulus 304
Arma Animalium 293	Caos 296	Coruus 301	Garum 306
Afelache 304	Caprea eodem	Coruus marinus 308	Gauia 303
Afellus 307	Capra 298	Coruulus eodem	Glanus 306
Afinus 397	Capra 298	Coturnix 302	Glaucus 307
Afiones 303	Caprimulgus 394	Crabrones 310	Glauciscus eod.
Aſpalacus 299	Caradrius 299	Crambe eodem	Glires 299
Aſpis 300	Charandri 303	Crocuta 295 298	Glottis ſiue lingulaca folio 304 307
Aſterias 303	Charace 308	Chronus 307	Gobio 307
Aſtacus 307	Carduelis 304	Crex 304	Graculi 302
Aſtorgius 303	Caſtor 295 299	Chryſometris eod.	Gryphes 303
Aſylus 310	Caſtoris 307	Crocodilus 308	Grillus 310
Attagen 302	Catobleptus 138 296	Cuculus 307	Grues 302
Attilius 458	Cataracta 303	Culex 310	Grues marini 307
Aues 302	Chelones 306	Cucumis 307	H
Aues externæ ibid.	Centipeda 310	Cuniculus 298	Harpyiæ 391
Aufaria 301	Chamae 309	Curuca 303	Helops 306
Auis incendiaria 304	Chenalopeces 302	D	Helecatenes 307
Aulopa 308	Cephalus 306	Dactylos 304	Hemerobia 310
Aurata 307	Cepi 297	Dama 296	Hepar 307
B	Cerulea 304	Delphinus 305	Hepiolus 310
Balæna 305	Certhia eod.	Dipſas 300	Herodij 302
Barbus eodem	Ceruus 296	Diuinatio animalium (293)	Higrophœnix 308
Basiliscus 300	Ceraſtes 300	Dorcas 296	Hydrus 300
Batis 304	Ceryces 309	Draco 300	Hyena 298
Bifon 298	Ceftra 307	Draco marinus 307	Hippocampi 307
Boæ 300	Cybia 306	E	Hippolaphus 296
Boces 306	Cicada 307 310	Echeneis 308	Hippopotamus 294
Bolitana 307	Cis 310	Echinus ibidem	Horeus 206
Bombix 310 330	Cicidela 310	Elephas 151 297	γ 4 Hippuris

ANIMALIA

Hippuris 307	Meryx 307	Ortus 299	Pompilus 309
Hircus 298 308	Meropes 303	Ortygometra 302	Porcus marinus 308
Histrix 298	Memnoniæ aues cod.	Osisfraga 301	Porcus Troianus 297
I	Mena 306	Ostrearū uivaria 309	Porphyrius 300
Ibis 300	Mygale 299	Ostracoderma 304	Porphyrio 303
Ibrida 297	Metys 303	Ostrea 309	Polypus 284 305
Ichneumon 298 308	Miluus 301 308	Otus 304	& 309
Iynx 300 304	Midas 310	Otia 309	Phocæna 305
Inantopodes 303	Myrus piscis & serpēs	Otides 302	Præster 300
Incendiaria auis 304	iolio 306	Ouis 297	Pstacus 303
Inimicitæ animalium quorundam 293	Myscus 307	Oxyringus 309	Purpura 309
Ips 310	Monedula 302	P	Pulmones ibid. eod.
Irundo 302 308	Monops 298	Paguri 309	Pullorū exclusio 301
Iulides 306	Monoceros 299	Phalacrocoraces 303	Phuca 307
Iulus cod.	Motacilla 304	Phattaga 299	Phuca 307
L	Mugil 305	Phalangij 310	Q
Lacerta 299	Murana 305	Phalerides 303	Querquedula 303
Lacertus 306	Muria 306	Phagrus 307	R
Lagopus 302 303	Murex 309	Palumbus 301	Rafa 308
Lagopodes 303	Mulus 297 205	Panthera 298	Rana eodem
Lagnis 307	Mus 299 309	Pata 204	Rana piscatrix eod.
Lampirides 310	Mus araneus 299 307	Pardus 298	Regulus 304
Leuciscus 306	Musimones 296	Pardalus 304 307 308	Ricinus 310
Lepus 298 307 309	Mus muscus 299	Parias 300	Rhinoceros 299
Lepades 309	Mus ponticus co. 332	Rubeta 310	Rubeta 310
Leo 307 296	Mures 309	Rustica gal. 301	Rustica gal. 301 458
Leæna eodem	Mures marini 307	Rumbus 307	Rumbus 307
Lynx eod.	Mustela 299 307	S	Sagittarius 308
Lingulaca 304 306	Musca 310	Pauo 302 307	Salamandra 299
Locustæ 309	Musculus 307	Pectines 309	Salmo 307
Loligo 306	N	Pediculus 307	Salpa eod.
Lollius eodem	Narica 306	Pelargi 304	Salpynga 310
Lupus 296	Natrix 300	Pelamides 306	Salpynga 310
Lupus marinus 306	Nautilus 309	Pelicanus 302	Sargus 306
Lucerna 307	Neades 299	Penelopes ibidem	Satyri 298
Lumbrici 310	Nepa 306	Poephagus 298	Scarabei 310
Lucinia 304	Nycticorax 303	Phyrna 299	Scarus 306
Lutrix 300	Noctua O	Phœnix 303	Sciurus 299
M	Oculata 306	Phœnicurus 304	Scolopendra 307 309
Malacia 304 307	Olothyrae 309	Phœnicopterus 302	Scombrī 306
Malacofraca 304	Oenanthe 304	Pholis 307	Scopes 304
Malacoderma 309	Oenante 304	Pernæ 309	Selache ibidem
Malacocraneus 304	Oenas 302	Perca 306	Seleucides 302
Mantichoa 297 198	Onocrotalus 303	Perdices 301	Sepia 306
Margari 308	Onagri 297	Philomena 304	Seps 300
Martes 299	Ophthalmia 306	Physalus 308	Scorpius 310
Matrices 310	Orchis 307	Picus martius 304	Scorpius marinus 308
Melanuri 307	Orcynus eodem	Pica 302	Scorpēna eod.
Melandria 306	Orca 305	Pinna 309	Serpentū gña 138 300
Meles eodem	Orospezes 304	Pinnotheres eod.	Ser 310
Meleagrides 301	Oryx 299	Pisoceros 310	Silurus 307
Mergus 303	Onocentaurus 299	Pyrrocotes 303	Simiarū genera 298
Merula 304 307	Orphus 307	Pyrausta 310	& 308
		Phoicus 304	Sipedon 300

Syroperæ

PLANTÆ

Syroperdix 303	Vertibulum 309	Anemona 318	Borrago 318
Sis 310	Vermes 310	Androsaces 321	Bromus 321
Sitra 304	Vespæ ibid.	Andrachne 216	Bulbi 316
Smerides 306	Vipera 300	Anchusa 319	Buglossa 318
Solea 307	Vitulus marinus 305	Antillum ibidem	Bunton 321
Solenes seu dacty. 309	Vitucra 299	Antirrhinum 321	Bulapathum 316
Sphyrena 307	Vlula 304	Apathe 320	Buphthalmon 320
Sphinges 298	Vmbra uel fibria 306	Aphace ibidem	Buxus 458
Sphizites 304	Vngues 309	Apij genera 316	Butonium 315
Sphondylus 307	Vocis diuersitas unde 292	Aqualiculus 287	C
Spongiarū genera 309	Vpupa 302	Arbores glâdiferæ 312	Calla 322
Squilla eodem	Vracon 306	Arbores maliferæ 312	Chalbana 314
Stella marina 307 309	Vrtica 309	Arbores infelices 313	Calcifraga 321
Stello 299	Vri 298	Arbutus 312	Calta 318
Striges 304	Vri 297	Arrhenogonon 321	Chamemelon ibidē.
Strombi 309	Vulpes 296 307	Arction ibidem	Chamæacte 458
Strutiones 300	Vultures 301	Argemona 319	Chamæpitis 318 320
Sturni 304	Zoophyta 309	Arinca 315	Chamædryd ibidem
Suduni 307	Zebethum 138	Aristolochia 319	Chamedaphne 312
Sues 297		Armoracia 316	Chamecissus ibidem
T		Arnoglossum 318	Chameleuca 318
Tabanus 310	PLANTÆ	Aron 321	Chamæleon 317
Talpa 299	A	Artemisia 320 458	Chamælea 321
Tarandus 298	Abies 312	Arundo 132 315	Chamæfyce ibid.
Taurus 297	Abrotanum 317	Ascalonium 316	Capnion 458
Telline 309	Abysynthium ibi.	Asclepias 320 321	Canaria 319
Tectudo 308	Acacia 319	Asphaltus 314	Capparis 316
Tectudo marina eod.	Acer 312	Asparagus 319	Capillus Veneris 318
Teredo 310	Aconitum 319	Asphodelus 317	Caprificus 313
Tetraones 302	Acte 458	Aster 321	Carduus 317 319
Tigris 298	Actimonia 319	Astericum 318	Caricæ 313
Thymallus 308	Adiantis 318	Atractylis 320	Caryophyllon 318
Thoas 296	Adorem 315	Atriplex 316	Carota 318 458
Tincha 306	Adrachne 316	Avena 319	Castanea 312
Thynnus eod.	Agericum 314	Auellana 312	Cafia 314
Thynnum ibid.	Agaraton 319	Aurelia 318	Caucalis 320
Tyrannus 304	Agnus 313	Aurea mala 312	Caucamon 314
Torpedo 309	Agriophyllon 320	Auricula muris 319	Centaurea 320
Torlio 305	Alica 315	B	Cenchrīs 312
Tragelaphus 296	Alypium 318	Baccharis 313	Cerinthe 318
Trynga 303	Allium 316	Bacca 312	Cestron ibi.
Thrilla 306	Alnus 313	Balanus 314 458	Chelidonea 319
Tritones 307	Aloe 314	Bacchar 313	Cedrus 313
Trichia 306	Amaranthus 318	Baciniū uaciniū 318	Cedria, Cedrides ibi.
Tryxalis 310	Amaracus 316	Brassica 317 319 379	Cepa 316
Trips eodem	Ambrosia 320	Ballota 320	Cepæa 320
Trips 306	Amylum 315	Balaustium 312	Cerafus 313
Trochus eodem	Amygdalus 312 458	Balsamum 313 315	Cerebra palmarū ibi.
Trocta eodem	Amomum 314	Batrachium 321	Cyanus 318
Trochilus 304 308	Ammonicum 314	Bdellion 314	Cicuta 321 457
Turdus ibidem	Anagallis 319	Bectonica 318	Cichorium 316 458
Turtures 301	Anageris 320	Beta 316	Cicer 315
V	Anagyros 321	Blitum ibid.	Cicercula ibid.
Velia 304	Anethum 317	Botrys 320	Cicerbita 316

γ 5 Cyndrilla

P L A N T Æ.							
Cydrilla	318	D	Glascum	319	Lapathi genera	316	
Cyclaminus	317	Daucum	316 318	Gramen	318	Lappa	319
Cyminum	317	Decumana	313	Guadum	ibidem	Laserpitium	318
Cynara	eodem	Delphinium	320		H	Lathyrus	321
Cinnamomum	314	Dendrolibanum	315	Halum	318	Laurea	318
Cynops	318	Dictamum	319	Hedera	312	Laurus	312
Cynia	321	Dipsacos	322	Helenium	318	Lauer	318
Cynoglossum	318	Dracontia	321	Helichrysos	ibidem	Legumina	315
Cynosbatus	314	Dracunculus	318	Heliofelinum	316	Lens	ibidem
Cyprus	ibidem	Δρῦς	312	Heliotropium	eodem	Lentiscus	313
Cyperus	ibidem	Dryophonon	321	Helixine	318	Leontopetalō	320 321
Cyperis	ibidem	Dryopteris	ibidem	Helleborum	318 319	Leontopodium	321
Cyphi	314	Dulciradix	320	Hemionitis	320	Leucanthemon	318
Circea	322		E	Hemerocallis	317	Leucas	320
Circesion	ibidem	Ebenus	458	Heptapleuron	318	Leucoia	318
Cistus	214	Ebulus	ibidem	Heracleotica	458	Lychnis	317
Cytinus	312	Elaphoboscon	320	Hyacinthus	318	Ligustrum	318 322
Citrus	133 313	Empetron	321	Hidrolapathum	316	Lilium	317
Citrea menfa	ibidem	Epetiocaulis	317	Hydropeperi	214	Limonium	318
Cytisus	317	Epimedium	319	Hiosiris	321	Linozostis	321
Clematis	319	Epithymum	321	Hypericum	320	Lirium	317
Clinopodium	320	Equappium	316	Hippice	319	Lithosperma	320
Cnecum	321	Eryce	313	Hipocistis	314	Lotus	458
Colytea	eodem	Eruca	317 319	Hipochoeris	320	Lupinus	315
Cocum	319	Erysimum	320	Hippomarathron	317	Lutea	318 322
Cochana	313	Erythrodanum	319	Hippofelinum seu e-		M	
Colacia	321	Eruum	315	quappium	316	Macer	314
Colocassium	ibidem	Eruale	ibidem	Hippuris	319	Malorū plura gña	312
Combretum	313	Eupatorium	319	Hysopum	317	Malua	316
κονύζε	318	Euphorbia	133	Holotheon	321	Maiorana	316
Conferua	319		F	Hordeum	315	Malobathron	314
Conuoluolus	318	Faba	315	Holcus	321	Manna	314 458
Cornus	312	Farrum	ibidem	Holusatrum	316	Mandragoras	318
Coronæ	317	Feniculum	317	Homum	315	Marathrum	317
Coronopus	320	Ferula	eodem	Hortensia	ibidem	Marrubium	ibidem
Costus	314	Ficus	313		I	Mastiche	314
Costi radix	ibidem	Flos Iouis	317	Ia	318	Melissophyllum	317
Corylidon	319	Fraga	ibidem	Ibiscum	318 321	Melilotos	eodem
Cotonea	312	Frugum genera	315	Idea	321	Melampodium	319
Cotonum	138	Fruentum	ibidem	Intibum	316 458	Menisphlora	315
Crategus	321	Frutices aquatici	315	Ipnum	315	Menta	317
Crategonon	320	Frutices odorati	313	Iryon	314	Melones	458
Critharmum	eodem	Fungi	319	Iropyron	321	Mespylus	312
Crysanthemō	318 319	Furfur	315	Isatis	316 319	Metopium	314
Chryfogonon	319		G	Iuglandes	312 458	Myagros	321
Chrylitis	318	Galion	321	Iuncus	314 315	Microcomum	321
Chryfocoma	ibidem	Galaton	ibidem	Iuniperus	313	Millum	315
Chryfomela	312	Garum	306		L	Millefolium	319
Crocum	314 317	Glandes	312	Labrusca	318	Myrica	313 314
Cucumis	315 458	Garyophyllon	318	Lactaria	318	Myrobalanum	314
Cucurbita	316	Geranium	319	Lactuca	316	Myrrha	315
Cunile genera	316 318	Getium	316	Ladon	314	Moly	318
Cunilago	316 318	Gladiolus	315	Ladanum	ibidem	Morus	313
Cupressus	313	Glaucion	314	Lagenis	321	Muria	306

Murifau

P L A N T Æ.							
Murifauricula	319	Pentapleuron	318	R	Smilax	312	
Muscus	319	Pepones	315 458	Rha ponticum	314	Solatrūm	458
	N	Peplis	318	Rha barbarum	ibidem	Soncus	316
Napum	458	Peplon	ibidem	Rhacoma	313	Sorba	313
Narcissus	317	Peplus	321	Rhamnus	319	Spartum	315
Nardus	313	Peplion	ibidem	Radicala	458	Spica	314
Nardū rusticū	ibidem	Perfca	312 358	Radix Assyria	ibidem	Spinarum genera	ibidem
Nasturtium	126 316	Perfeum	316	Raphanus	315 458	Splenion	320
Nautea	458	Perdicium	318	Robium	319	Spondyllōn	eodem
Nepeta	317	Peristerion	319	Rhododaphne	321	Staphilinū	316 458
Nerium	321	Periclimenos	321	Rosmarinus	316	Stacte	314
Nymphæa	320	Pes gallinace	318 320	Rosa	317	Stratiotes	319
Nucū genera	312 458	Petroselinum	316	Rofaceum	ibidem	Styrax	314
	O	Peucedamum	320	Rhitace	318	Strychnon	319 458
Ocymum	316	Pezices	319	Rhus	314	Strutheon	319
Oenanthe	314 318	Picea	312	Rumex	319	Suffrutices	315
Oenothera	321	Phyllon	321	Ruscus	319	T	
Olea	312	Pinus	312	Rustica	458	Tamarix	313 314
Oleaster	312 313	Pineacarduus	317	Ruta	317	Thalictrum	321
Oliuarum genera	ibidem	Piperitis	316		S	Thapsia	eodem
Oleagnus	315	Pira seruanda	413	Salix	313	Taxus	312
Oloffium	319	Pyrus	313	Salunca	318	Teda	eodem
Olyra	315	Pisum	315	Saluia	316	Theligonon	320
Opobalsamū	313 315	Pistacia	312	Sambucus	458	Thelipteris	321
Opium	316	Pytium	458	Sanguinaria	319 320	Thelephion	ibidem
Origanigenera	316	Platanus	313	Sarcocola	314	Therebinthus	313
Orchys	321	Plantago	318	Satureia	317	Teucrium	320
Oryza	315	Phleum	315	Satyrium	321	Tilia	312
Ornithogalon	320	Phlomon	318	Saxifragia	318	Thymum	317
Oxygarum	306	Phoenix	313	Scamonia	319	Thymbra	ibidem
Oxybaphum	319	Polenta	315	Scilla	321	Typhie	320
Oxylapathum	316	Polygonaton	319	Scolymus	319	Tithymalum	318
	P	Polygonon	ibidem	Scoparegia	301	Tragacantha	314
Pæonia	320	Polygalum	321	Scolopendrium	320	Tragopogon	320
Palladium	321	Polyrizon	320	Scorpiurus	316	Tragoriganum	316
Palma	313	Polycnemon	321	Sedum	318	Thryallis	ibidem
Phaselion	321	Polymonium	319	Semperuium	318	Tribuli	319
Phaseolus	315	Polium	320	Seris	316	Trichomanes	321
Phalaris	320 321	Populus	313	Serpillum	317	Trionum	315
Phalangium	320	Portulaca	316	Sesamum	315	Tripolium	320
Palurus	319	Posca	458	Seselis	318	Triticum	315
Pancratium	320	Porrum	316	Sycis	321	Thus	eodem
Panacea	314	Proserpinaca	321	Sycomorus	313	V	
Panax	314 316	Prototomi	317	Sida	315	Vacinium	318 322
Panicum	315	Pruna	312	Syderites	318	Verbascum	305 318
Papauerū genera	316	Psyllion	322	Silago	eodem	Verbena	458
Papyrus & chartē	315	Parmice	320	Siligo	315	Vinca peruinca	318
Parietaria	318	Pteris	321	Siler	313	Vinaciola	313
Parthenium	ibidem	Prifana	315	Similago	315	Viola	318
Pastinaca	316 458	Pulegium	317	Symphyton	318	Viola alba	ibidem
Pedegallinaceum	320	Pultes	315	Sinapi	316	Vites	313
Phelandrion	321		Q	Sion	318	Vitex	ibidem
Phoenix palma	313	Quinquefolium	318	Sifer	458	Vitis agrestis	318
Pelecyneus	318			Sisymbrium	317	Vitas alba	ibidem

Vlmus

MORBI AC MEDICINE

Vlmus 313	Arpe 290	Coclitcs 284	Epicauma 283
Vmbilic ⁹ Veneris 319	Area 283	Cor 286	Epilectici 288
Vnedo 312	Argemon ibid.	Coeliaci ibid.	Epiplocele 287
Vnguenta 317	Ascites 288	Coeloma 283	Epaticc 288
Vrtica 319	Asthma 285	Chlamys 284	Epistrophe 285
Vua 313	Atheromata 283	Cholera 286	Epinyctis 289
Vua feruanda ibidem	Atlas 285	Coles 287	Epneumatosis 283
& folio 458	Attoniti 288	Comitialis morb. 288	Epulis 284
X	Atocia 288	Conuulsa 290	Erotes 288
Xylobalsamū 313 315	Atonia 286	Cophosis 284	Excrementa alui 290
Xylocinnamomū 314	Atra bilis 291 292	Coriza 283	Exomphalos 287
Xyphion 318	Atrophia 289	Cordis accidentia 285	L
Xilinum 138	Aurium morbi 284	Costæ octonæ ibidē	Faciei morbi 285
Z	Axis 285	Cremafteres 287	Febres uariæ 290
Zca 315	B	Crethe 283	Fel 286
Zinziberis 314	Balanī 292	Critici dies 290	Fistulæ 287 290
Zizifus 313	Balnea 291 329	D	Furunculus ibid.
	Batrachus 284	Decessio 290	Furor 287
MORBI AC	Bills 291	Deiectio alui 281	Frictio 291
medicinæ.	Bothrium 283	Dentati & dentes ac	Fluxus uentris 287
A	Broncocele 285	dentium morbi 284	Fluxus muliebres ibid.
Abcessus 290	Bubocele 287	Diabrosis 283	G
Achores 283	Bulimus 286	Diabetes 285	Gangrena 289
Apoca 292	C	Diaphragma 284 286	Genitura 287
Acrocordona 290	Cachexia 289	Diaptosis 290	Glauci eodem
Acuta febris eod.	Chalazia 283	Diaplasma 292	Glaucoma 284
Aemorrhoids 458	Caluities 291	Didymi 287	Gonorrhœa 287
Aegilops 285	Calculus 285	Dies critici 290	Gramiæ 283
Agrippæ 288	Canities 291	Distillationes 283	Grauedo ibid.
Alimeta & excre. 290	Capitis morbi 283	Dyspnoia 285	H
Alopecia 283	Capilli fluxus ibidem	Distochiasis 283	Hæmorrhagia 287
Alphi 289	Cardiacus 286	Dystocia 288	Hemicranea 283
Anaurosis 284	Caros 288	Dysuria 287	Hemitriteus 290
Amblyopia ibid.	Carbunculus 289	Dysenteria 286	Hepar 286
Anastomosis 290	Cariatidis 285	Dyscoia 284	Hepatici ibid.
Ancyloglossi 284	Carcinoma 283 289	Dolor capitis 283	Herisyphilas, Herpas 289
Anchilops 283	Castoreum 299	Dracontium 285	Hermaphroditi 287
Aneurysma 285	Cartarus 283	Drimiasis 284	Hernia ibidem
Angina 285	Catoche 288	Ductio alui 292	Hydrocele ibid.
Antidota uide Apoca 199 286	Catelepis eod.	E	Hydropicorū genera 288
	Chemosis 283	Ecpiesmus 284	Hypercatharsis 287
Anhelit ⁹ difficul. 285	Cerion 290	Ectica febris 290	Hypocaustum 292
Antheromata 290	Cerucum morbi 285	Ectropia 283	Hypochyma 284
Animi defectio 289	Cerebrum 283	Elephantiasis 289	Hypopios 283
Anorexia 286	Cephalea 283	Emplastrum 292	Hypoplasma ibid.
Apoplexia 288	Cynanche 285	Emphyisma 283 287	Hypopspatismus ibid.
Aphthæ 284	Cion ibid.	Empiema 285	Hypitiasmus 286
Apoptosis 283	Cynantropia 288	Emprostoton 285	Humores 252 290
Apostemata 290	Chironeum ulcus 289	Encanthis 283	I
Aphemerina 290	Cirfon eod.	Enteroccele 287	Ictericus 288
Aqualiculus 286	Cirfocele 287	Ephelides 285	Ignis sacer 289
Aqua intercus 288	Clystera 292	Ephialtes 288	Ileon 286
Aquilini 284	Clides 285	Ephemera febris 290	Ileus
Arquatus 288	Cnemsus 289	Epialus ibidem	

MORBI AC MEDICINÆ

Neus 286	Nomæ 289	Phthisis 284	Suspensio 458
Ilia 287	Nuscitiosi 284	Pulmo 286	Sugillata 283
Incubi 288	O	Pustulæ 289	T
Inflammationes 290	Oculorum morbi 283	Q	Tabis genera 289
Infania genera 288	Olei usus 317	Quartana febris 290	Tenontes 285
Intercus aqua ibid.	Oliuas 285	Quotidiana febris eod.	Tertiana febris 290
Intertrigo 289	Opistoton 283	R	Therroma 289
Insomnia 292	Ophiasis 283	Rabiosi medicina 152	Termintha 290
Intestinatorum noia 286	Ophis ibidem	Reduuium 458	Tetanus 285
Ischuria 287	Ophthalmia ibid.	Regius morbus 288	Thymus 287 290
L	Orthopnoia 285	Rhegmocasmus 290	Titillatio 286
Labeones 284	Otagia 284	Remissio 291	Thlasis 284
Lagophthalmia 283	Ozana ibidem	Reiectio sanguinis 290	Tympanites 288
Lenticulæ 285 289	P	Renum uitia 285	Tonillæ 285
Leontiasis 289	Phalacris 283	Rhydes 208	Tormina 286
Lepra ibid.	Pharmaca 289 292	Rupra 290	Thoracis dolor 285
Lethargus 288	Panthaura lapis 152	S	Trachoma 283
Leucoma 284	Papulæ 289	Sanguis 282	Trichiasis ibid.
Lichenes 289	Paralyfis 288	Sarcocele 237	Tussis ibid.
Lienosi 286	Paralypanche 285	Scabies 289	V
Lienteria ibid.	Paronychia 413	Sacellum 283	Vari 285
Lycantropia 288	Paroxylinus 292	Sarcites 288	Venæ 282
Lincurium 296	Parotides 284	Saryialis 289	Vermes in aluo 287
Lingua 284	Paristhmia 285	Scirrum eodem	Vermia 286
Lingula ibidem	Parulis 284	Scroma 287	Vermia 286
Lithiasis 283 285	Pastilli 292	Sclerophthalmia 283	Verrucæ 285 289
Lingua morbi 284	Pericarpion 290	Scotoma 288	Vesicæ dolor 287
Lygnus 286	Perigaleon 288	Scrotum 287	Veternus 288
Loci 287	Perniones 289	Scrophulæ 285	Viscera 287
Lunatici 288	Pessi 292	Sfacelus 289	Vlcera hiberna 289
M	Pestilentia 290	Sycosis 283	Vnguëtorū luxur. 317
Malagmata 292	Pyriaterium 292	Simones 284	Vua 285
Melicerides 283 289	Pityriasis 283	Syntexis 286	Vulua 287
Menses mulierum 287	Pili 291	Synchisis 283	X
Melancholia 288	Pyria 292	Synanche 285	Xerophthalmia 283
Mentagra 289	Pituita 283	Symphysis 284	
Mithridaticū Antidotum 299	Phymata 287 289	Syriasis 283	Finis tabularum secundæ Tomi.
Myocephalon 284	Phymosis 287	Signa mortis 290	
Myopes ibidem	Phygetlon 289	Sopores 283 288	
Myrmecia 285 289	Pleuretis 285	Syringæ 290	
Mochtherea 283	Phlicena 283	Sphagittides 285	TRACTATUS
Mogilali 284	Polipus 284	Spasmus 285 288	Tertij Tomi
Monstra 288	Pneumonia 285	Spina 285	
Morb ⁹ comitialis 288	Phrenesis 288	Splen 286	A
Morbus regius eod.	Porrigo 283	Spondyli 285	Abstemij 379
N	Posca 458	Staphyloma 284	Abstinencia 380
Narium morbi 284	Priapismus 287	Steomata 283 290	Adagia 400
Narce 458	Proprosis 283	Stigmata 285	Aedificatio 32
Narcodes ibid.	Pydracium 289	Stomachia 286	Actates animalū 367
Nafones 284	Pfropthalmia 283	Strabones 284	Agricultura 311
Nausea 286	Pfora 289	Stranguria 287	Amor 373
Nephelion 283	Pterygium 283 258	Strangulatio ibid.	Amalytica 426
Nyctilopes 284	Ptilosis 283	Struma 285 280	Anima 442
	Phthiriasis eod.	Sudatorium 292	Apopithe

TRACTATUS ET CAPITA TERTII TOMI.

Apophtegmata	334	I	Ordo Cluniacens.	238	Poetica	386	
Architectura	327	Iactantia	337	Ordo Carthusien.	239	Polyphagia	377
Architecti	330	Inuidia	369	Ordo Cisterciens.	ibi.	Polytica	420
Arithmetica	405	Instrum. musica	407	Ordo Carmalduē.	240	Preces	371
Astrologia	412	Ira	368	Ordo Albigen.	240	Principatus & præcep- ta de principe	350
Auaritia	376	Ironia	337	Ordo Frænciscano.	241	Prodigii	378
B		Iustitia	338	Ordo prædicator.	240	Pronœa siue prouidē- tia	360
Bellica	356	Iurifcon. ueteres	340	Ordo minorum	241	Prospectiua siue opti- cc	412
Bellorū celeritas	354	L		Ordo eremitarum san- cti Augustini	242	Proportio	412
Bella gerēdi ratio	ibi.	Labor	365	Ordo carmelitarū	243	Prudentia	300
C		Lapides	325	Ordo seruorum eod.		R	
Ciborum genera	377	Legislatores	340	Ordo Iesuatorū	ibi.	Rhetorica	398
Coelum	446	Leges	341	Ordo Caestinatorū	ibi.	Rifus	382
Coeli & terrę pge.	389	Liberi	365	Ordo regulariū cano- nicorum 16, Sancti Georgij	ibi.	Romani magistratus	
Coniugium	362	Libri subdititij	458	Ordo canonicorū mō- tis Oliueti	ibi.	S	
Conuiuia	345 377	Linigenera	330	Ordo cremitarū San- cti Hieronymi	242	Sacra	343
Coronæ & coronarū ufus	317	Loquendi libertas	337	Ordo cremitarū Ho- nophri	ibi.	Sal	459
D		Ludi	347	Ordo hūiliatorū	240	Salratio	403
Defunctorū mem.	371	Luna	413	Ordo militū sancti lo- annis	242	Scommata	404
Defuncti laudādi	371	M		Ordo præmōstratens- um	240	Scribēdi modus apud ueteres	388
Dialectica	424	Magistratus	347	Ordo tēplariorū	244	Sepulchorū cura	371
Diuitiæ	374	Machinæ fabriles	330	Ordo Teutonicorum sanctæ Mariæ eod.		Serui	136 364
Diuinatio	360	Machinæ bellicæ	356	Ordo militum S. Iaco- bi	244	Sericum	330
Dolor	369	Memoria	401	Ordo militū Iesu Chri- sti	ibi.	Solitudo	367
Dom ⁹ & eius ptes	327	Mensuræ	356	Ordo militū alcāta ib.		Soliffimum	301
Ducum dicta	353	Metallica	323	Ordo uallis umbrosæ	240	Sol	412 457
E		Meteora	448	Oratores neoterici ib.		Stratagemata	353
Elenchi	430	Metaphysica	451	Orthoepia	385	Stultitia	338
Elocutio	399	Militia	352	Orthographia	384	Sumptus	377
Enunciatio	425	Mors	370	P		Sumptuosi	378
Ethica	416	Modestia	372	Parasiti	336	T	
F		Morbi	288	Paralipomena	453	Taciturnitas	337
Felicitas	365	Musica	406 407	Parfimonia	379	Tempus	367
Figuræ orationis	400	N		Patria	364	Theologi Neoterici uif deāt in suis ordinib.	
Fletus	382	Nomina	358	Patientia	369	Topica	432
Fluminum filij	397	Nosse seipsum	335	Paupertas	375	Tripudium	301
Fortuna	359	Nummi	356	Paumenta	328	Tyrannis	351
Frugalitas	380	Nuptiæ	362	Peri hermenias	425	V	
Funerandi mos	371	Numeri	406	Pigmenta	324 448	Vestes	331 454
G		O		Philosophia	415	Veritas	336
Gemmae	325	Oculum	366	Phyfica	437	Venatio	295
Geometria	408	Oeconomica	423	Plantæ	311	Verecundia	372
Generatio & corru- ptio	445	Occasio	367			Vinum	379
Genera dicendi	400	Optice seu prospecti- ua	412			Vnguētorum luxuria acnomina	316
Grammatica	382	Orandum quid	343				
Gratiæ	339	Ordines religiosorum	237				
H		Ordo anachoritarum	237				
Harmoniaca	406	Ordo canonicorū	238				
Hermentia siue enun- ciatio	425	Ordo sancti Benedicti multiplex	239				
Honesti partes	332	Ordo Basilij	338				

Finis omnium ta-
bularum.

Segmentorum cœlestium breuis explanatio.

IN TELLVRE metienda quale ac quantū cōsiderari solet. Primum chorographi est: aut cuiusuis grāmatici seu periti regionū simul & picturę: lingula em̄ sectat, maria, montes, flumina, portus, oppida, quęq; citra proportionis curā describendo. Secundū uero cosmographi tantum, aut mathematici: ubi orbis magnitudinē ad cœli rationē accommodare: præterea dierum noctiumq; uarietate, ac incolarū situscq; differentiā & naturā inspicere oportebit. De hoc igitur paucis ex Ptolemæi, tum aliorū libris autorū ante omnia differendū: ut planē hoc deuorato tēdio liberum sit loca ipsa quod ad reliquā pertinet historiā enarrare. Quartā sphaerę partē specie chlamydis ponit habitā, longitudine ab insulis fortunatis usq; ad Sinarum regionem in partes quas Græci *μῦλαι*, nostri uero mathematici gradus uocāt, clxxx, spatio segmētorum meridianorū xxxv, quinq; gradus quolibet obtinente, tertiāq; horę parte distante. Gradus itē xv. hora qualibet habente dissimiles, alioqui nec eodē omnes spatio, ob segmentorū angustiam, quanto magis polo propinquant. Horū igitur gradū differentiā per remotionē ab insulis ipsis fortunatis, tēporis uero à ciuitate Alexandria siue ad ortū, siue ad occasum accipit: horarum æquinoctialiū xij. spatio, Marini Tyrī mensurā interpolādo, qui xv scripserat, nimitū orientē transgressus. Totam itaq; nostri orbis longitudinē super æquinoctiali xc. mil. stad. metitur, quæ milliaribus cōstant xi. millibus ac ccl. Super segmento autē maxime septentrionali, qui per Thylen scribit, stad. xl. mil. Dcccxlviij. Super Syenes lxxij. Super Rhodī segmēto qui mediā ferē latitudinē tenet lxx. latitudinē uero à Thyle ad æquinoctialem gradibus lxxij. terminauit, & ultra quicquid ad oppositū Meroes segmentū protrahitur: Marini similiter descriptione interpolata, qui usq; ad capricornū processerat. Climatū insuper vij. segmentis ueroq; (Sic enim Plin. lineas uocat parallelas) xxi, distinxit incuruis ob sphaerę obliquitatē: ac horis viij, differentiibus. Gradus autē nō sicut in longitudine sunt inæquales, sed eodem oēs cum æquinoctiali obtinent portionē, tantū numero discreti. Nam polo uiciniora climatū segmenta paucioribus distant gradibus, ex quo minus habent telluris, plus uero tēporis diurni. In primis sub æquinoctiali dies semp̄ xij horarū esse uoluit. Longitudinis uero sub eo gradus unus lxxij. ac semis miliaria continet, id est, stadia quingenta. Transit autē per Aethiopyū regionē, Taprobanen, & Chersonesum auream. Primū segmentū horis xij. xv. gradibus ab æquatore iij. xv. Secundū segmentū horis xij. xxx. gra. lx. xv. Tertiū segmentū principiū primī climatū horis xij. xlv. grad. xij. xxx. Gradus unus in eo longitudinis continet mil. lx. Quartū segmentū mediū primī climatū Dia Meroes horis xij. grad. xvi. xxx. Transit per Meroen & extremos Arabiæ fines ac initū gangetici sinus & magni. Quintū segmentū principiū secundi climatū, & finis primī horis xij. xv. grad. xx. xiiij. Sextū segmentū, mediū secundi climatū Dia Syenes horis xij. xxx. grad. xxv. li. Vnus in eo lōgitudinis gradus millaria ferē lvij. continet. Transit per Getulā & mediā Indiā extra Gangem. Septimū segmentum principiū tertij climatū, & finis secundi horis xij. xlv. grad. xxvij. xij. Trāsit per Libyam interiorē. Octauum segmentū mediū tertij climatū Dia Alexandreas horis xiiij. grad. xxx. xij. Vnus in eo longitudinis gradus mil. ferē liij. continet. Transit per Mauritaniam Tingitanam, Africā minorē, Syrtim magnam: Arabiæ petrææ medium, Ostia tygridis, sinum Persicum, Carmanā, Drangianā, Aracosiam. Nonum segmentū principiū quarti climatū horis xiiij. xv. grad. xxxiiij. xvij. Transit per montes Atlanticos, Africæ littoralia, sinum Numidicū, mediū Babylonie & Persidis, ac extremā Asiæ partem. Decimum segmentū mediū quarti climatū Dia Rhodu horis xiiij. xxx. grad. xxx. Vnus in eo longitudinis gradus continet millaria L. Transit per fretum Herculeum, Sardinia finem, Lilybæum, Srophades, mediā Peloponnesum, mare Adriaticum, Myrtoum, Rhodum, Halicarnassum, Patara, sinum Issicum, Mesopotamiam, Assyriam, Parthiam, Paropanides. Undecimū segmentum principiū quinti climatū, horis xiiij. xlv. grad. xxxvij. xxxvi. Vnus in eo longitudinis gradus continet mil. xlix. Transit per Beticā, pelagus balearicū, Pelorū, Sicilię insulas, Veliā Calabriæ promont. Epirum, Thebas, Clazomenas, Tripolim, Iconiū. Duodecimū Seg. Dia Romes siue Hellepōtu mediū quinti climatū, horis xv. Dia Romes
a gra

Ex horę quarta parte differentia

Dia Meroes

Dia Syenes

Dia Alexandreas

Dia Rhodu

grad. xli. lvi. Vnus in eo longitudo gradus continet mil. xlvij. Transit per Lunæ montem, qui sinu recipit Vlyssiponenlem, Toletū, Segobricā, Barcinonē, Corsicę partē septentrionalē, Romā, Milenū, Neapolim, Garganū montē, Dyrrachiū, Candauia montes, Lemnos, Hellepontū, Troadis regionē, Antitaurum, Armeniam minorem, Caspios, Hyrcanos, Scythiam extra Imaum, Sericam. Decimum tertium Seg. principii sexti climatis per Byzantios horis xv. xv. grad. xliij. xv. Vnus in eo longitudinis gradus miliaria xlv. continet. Transit per Brearos, Vacceos, Masburgos, Calagurium, medium Iberum, Tolosam, Arelate: Massiliam, Alpes Italiae: Genuam, & eius littora: Lucā, Perusiam, Firmū, insulas diomedead, Tragurū, extremā Mœssiam superiorē, Byzantium, Paphlagoniā, Cappadociam, Pontioram, Trapezuntē, Decimū quartū Seg. Dia Pontu medii sexti climatis, horis xv. xxx. grad. xlv. ij. unus in eo longitudinis gradus continet miliaria xliij. Transit per Callēcos, Astures, Cantabros, Aquitanos, Aruernos, Auscios, Allobrogas, Alpes, Venetias, Benactū: Tergestum, Illyricū, Pannoniæ inferioris extrema. Daciæ partē, Danubiū, Pontum: Mare Caspium, Sacarū regionē. Deinceps ex semihora differentia. Decimū quintū Seg. septimi climatis Dia Borysthenes, horis xvi. grad. xlvij. Vnus in eo longitudinis gradus continet miliaria ferē xli. Transit per ostia Ligeris, Gallia Lugdunensē, Parrhisios, Remos, Argentoratū, Eremū Eluetiorum, Marcomannos, Borysthenis ostia, Tauroscythas, Tauricā Cherfonnesum, Scythiā extra Imaū. Decimū sextum Seg. horis xvi. xxx. grad. li. xxxij. Vnus in eo longitudinis gradus mil. ferē xxxvij. continet: transit per ostia Sequanā, Bellouacos, Atrebares, Colonia Agrippinā, Longobardos, Poloniā minorem, Mæotidem, Sericā regionē. Decimū septimū Seg. horis xvij. grad. liij. Vnus in eo longitudinis gradus continet miliaria xxxvi. Transit per Cantios, Londinū, ostia Rheni, partē oceanī germanici, Phrisios, Poloniā maiorē, Roxolanos, Tartaros, ostia Tanais, partē Sericæ regionis. Decimū octauū Seg. horis xvij. xxx. grad. lvi. Vnus in eo longitudinis gradus continet miliaria xxv. Transit per mediā Britannia, Saxones, ostia Albij & Vistulæ fluminū, Phennios, Gythones, conuersionē Tanais, Rha flumen, Scythiam intra Gangem, sericam regionē, Deinceps ex hora differentia. Decimū nonum Seg. horis xv. ij. grad. lvij. Vnus in eo longitudinis gradus miliaria ferē xxxij. continet. Transit per Iberiā & Scotiæ Britannicæ partē, Cimbricā Cherfonnesum, insulam Scandaulam, Oceanū germanicum, Leuonios, Ripheos: ubi aræ Alexandri. Vigésimum Seg. horis xix. grad. lxi. Vnus in eo longitudinis gradus miliaria continet ferē xxxij. Transit per extremam septentrionalē Iberiā, & Oceanum Deucealoniū & Sarmaticū, Hyperboreos, & extremos Scythiæ populos. Vigésimum primum Seg. per Thylen horis xx. grad. lxij. unus in eo longitudinis gradus continet miliaria xxvij. Et hæc quidē segmenta, quæ cū æquatore erunt numero xxij. cumq; indice mox abaci sequētis cōuenient. Inter climata uero interualla sunt huiusmodi. Primum stadiorum quinque millium cccc. Secundū quatuor millia Dccc. Tertium quatuor millium cccxvi. Quartū trium millium Dxxxvij. Quintū trium millium cl. Sextum duum millium Dcxxxvi. Septimum duum millium cclxxxv.

Gnomonis & umbrarū ratio

Ratio Gnomonis & umbrarum ex Plinio, ac Ptolemæo. LINIVS uero umbris & Gnomone, quem umbelicum uocat, hæc interualla distinxit, ut quarta pars Sphæræ xc. gradibus cōstans, ita uariet Gnomonem, ut quāto is à Sole recesserit, maiores faciat umbras. Ex quo in Aegypto ac eius parallelo æquinoctij tempore, umbra paulo plus quā dīmidiam Gnomonis mensuram efficit. In regione Venetię & eius parallelo, qui gradibus xlv. distat ab æquinoctiali, eo quod medium spatium quartę sphæræ partis corripit, umbra par est Gnomoni. In urbe Roma quæ gradibus prope xliij. attollit; nona pars Gnomonis umbræ deest; qd' nona pars de partibus lx. deficiat, quę mensura superest umbrę in parallelo per Borysthenē gradibus prope xlix. distante. Nos tamen posteriores qui in hac arte diligentius scripserunt sequemur. Quapropter ex Ptolemæi editione magna, quā Almagestum uocant lib. ij. indicem pulcherrimū subiūxi: qui res huiuscemodī demonstrat. Primo climata vij. Lineas parallelas xxxix. Latitudinē cuiuslibet circuli ab æquinoctiali, Nomina locorum supra quæ transeunt lineæ. Quantitatē umbrarum per partes Gnomonis sub prædictis lineis existētes in signis æquinoctialibus & tropicis. Præterea in quibus regionibus umbra est meridionalis, & nulla. Nā quando Sol distat à tropico Cancrī tot gradib. quot ponuntur in linea, umbra est nulla: tunc enim supra uerticē cōstitit. At quādo paucioribus distat tunc umbra est meridionalis: quādo uero pluribus, est septentrionalis usq; ad secundum clima quod transit Dia Syenes. Deinde septentrionales tantū umbræ scribunt usq; ad lineam xxxij. inde reliquæ facile deprehendi possunt ex adnotatarū proportionē usq; ad lineam xxxij. Postea uero in sequentibus usq; ad polum umbræ uoluitur. Et ideo mensibus & non horis linea quælibet adnotatur. A linea uero xxxij. usq; ad xxxix. adnotant horæ. Ab ea uero usq; ad xxv. semihoræ. Quæ deinde sequuntur usq; ad primā lineam, quartæ horarum partes. Gnomon autem constituitur partium lx.

ponuntur in linea, umbra est nulla: tunc enim supra uerticē cōstitit. At quādo paucioribus distat tunc umbra est meridionalis: quādo uero pluribus, est septentrionalis usq; ad secundum clima quod transit Dia Syenes. Deinde septentrionales tantū umbræ scribunt usq; ad lineam xxxij. inde reliquæ facile deprehendi possunt ex adnotatarū proportionē usq; ad lineam xxxij. Postea uero in sequentibus usq; ad polum umbræ uoluitur. Et ideo mensibus & non horis linea quælibet adnotatur. A linea uero xxxij. usq; ad xxxix. adnotant horæ. Ab ea uero usq; ad xxv. semihoræ. Quæ deinde sequuntur usq; ad primā lineam, quartæ horarum partes. Gnomon autem constituitur partium lx.

Lineæ paral lelæ Ho	Longitudo horarum M G M		Partes gno monis in æquatore In Cancro	In Capricor no	Umbra me ridio. & nul.
	M	G			
Circulus eq noctialis	1	12 0 0 0	0 0	26 2 30	26 30
Principium pri. climat.	2	12 15 4 15	4 21	21 20 32	0 57 30
Prin. ij. cli.	3	12 30 8 15	8 50	16 30 37	54 69
Vmbra sep. Prin. iij. cli.	4	12 45 12 30	13 20	12 0 44	40 47 46
Prin. 4. cli.	5	13 0 16 27	17 45	7 45 51	0 54
Prin. 5. cli.	6	13 15 20 14	22 10	3 45 58	41 31
Prin. 6. cli.	7	13 30 25 51	26 30	0 0 65	50
Prin. 7. cli.	8	13 45 27 12	36 50	3 30 74	10
Media hora	9	14 0 30 22	35 5	6 50 83	5
Deinceps hora.	10	14 15 33 18	39 30	10 0 93	5
Vmbra uol uuntur.	11	14 30 36 0	43 36	12 55 103	26
	12	14 45 38 36	47 50	15 40 114	55
	13	15 0 40 56	52 10	18 30 137	50
	14	15 15 43 15	55 55	20 50 140	15
	15	15 30 45 1	60 0	23 15 155	5
	16	15 45 46 51	63 55	25 30 174	35
	17	16 0 48 32	67 50	27 30 188	35
	18	16 15 50 15	71 26	29 55 208	20
	19	16 30 51 30	75 25	31 25 229	20
	20	16 45 52 50	79 5	33 20 253	
	21	17 0 54 1	82 35	34 55 278	45
	22	17 15 55 0	85 20	36 14 304	
	23	17 30 56 0	88 50	37 40 335	
	24	17 45 57 0	92 25	39 20 372	40
	25	18 0 58 0	99 0	40 44 419	5
	26	18 30 59 30			
	27	19 0 61 6			
	28	19 30 64 0			
	29	20 0 63 0			
	30	21 0 64 30			
	31	22 0 65 30			
	32	23 0 66 0			
	33	24 0 66 10			
	34	M. 0 67 0 37 M. 0 78 20			
	35	M. 0 69 30 38 M. 0 84 0			
	36	M. 0 73 20 39 M. 0 90 0			

Polus Arcticus.

Abacus alius ex eodē autore ad deprehendēdā nobilitū locorū longitud. ac latitud.

Loca	Longitudo GM	Latitudo GM	Longitudo GM	Latitudo GM
Ex Hispania				
Sacrum promontorium	2 30	38 15	Anæ flu. ostia	4 20 37 30
Betis flu. ostia	5 20	37 0	Meneſtei portus	5 30 36 30

ABACVS LOCORVM NOBILIVM

	Longitudo		Latitudo			Longitudo		Latitudo	
	GM	GM	GM	GM		GM	GM	GM	GM
Calpe mons	7	36	36	15	Florentia	33	30	43	0
Iulia regia	8	30	38	0	Pisa	33	20	42	30
Corduba	0	20	38	20	Arretium	34	20	43	30
Caridemū promontoriū	11	20	36	30	Sena	34	20	42	20
Neli flu. Cātabrorū ostia	12	0	40	10	Faurentia	34	10	43	30
Carthago noua	13	0	37	30	Ariminum	33	10	43	30
Pallantiæ flu. ostia	15	0	39	30	Roma	36	30	41	30
Iberi flu. ostia	15	30	39	20	Priuernum	37	50	41	30
Taraco	16	20	41	0	Cumæ	36	10	41	30
Barcinon	17	15	41	0	Capua	36	30	41	20
Ex Gallia.					Parthenope	40	0	41	0
Garumnæ flu. ostia	18	30	46	30	Petilia	40	30	38	30
Burdegale	16	0	59	0	Tarentum	41	30	39	30
Aruerni	21		45		Hydruntum	43		39	
Rothomagus	21	30	51	0	Iapigium siue Salentinū				
Sequanæ ostia	23	0	50	30	promontorium	41	20	38	30
Lugdunum	24	15	45	20	Brundisium	42	30	39	20
Lutetia Parrhisiorum	24	30	48	30	Ex Sicilia				
Mosæ ostia	25	30	53	30	Pelorus promon.	31	40	38	30
Itium pmon. Morinorū	23		53		Drepanum	36	30	36	20
Rhedones	21	45	47	20	Lilibæum promont.	37	0	36	0
Auelæ	24		45	30	Panormus	37	0	37	0
Vifontium	27		45	45	Hibla mons	38	20	37	0
Forum iulium	27	20	43	30	Aetna	39	0	38	0
Vari flu. ostia	28	20	43	0	Agrigentum	38	30	36	20
Massilia	25	30	43		Syracusæ	39	30	37	
Ex Germania					Pachinus promont.	36	0	36	20
Rheni ostium occidentale	27		53	15	Ex Sarmatia				
Agrippinensis	28	45	51	30	Borysthenis medium	53	0	30	40
Rauricum	29		48		Borysthenis ostia	57	30	48	30
Amasi ostia.	28		55		Riphei montes	63	0	57	30
Amasi fontes	34		56		Tanais ostium orientale	67	0	54	30
Vifurgis ostia	35		51		Occidentale	66	20	45	10
Vifurgis fontes	34		52		Ex Thracia				
Vistulæ ostia	45		55		Nessi ostia	51	30	41	30
Ex Pannonijs					Abdera	52	10	41	30
Flexum	40		42		Rhodope mons	52	30	41	30
Theutoburgium	44	15	25	20	Byzantium	56	30	43	0
Taururum	45	0	45	0	Ex Macedonia				
Cibalis	43		45	30	Pindus	47	40		
Sirmium	44	30	45		Phæstus	47	18	39	20
Araulsci ubi Buda	43		48		Antigonea	46	40	41	20
Ex Illyrico					Strimonis ostia	50	15	41	20
Sicum	43		43		Penei ostia	50	30	39	20
Salona	43	20	43	30	Olympus	50	0	39	20
Lyffus ultimum	45		41		Olfa	50	40	29	40
Arba	40	20	43	20	Othrys mons	50	0	40	30
Corcyra Nigra	44		41		Pelion	51	10	39	20
Scorda	45	20	41		Larissa	51	20	38	30
Ex Italia					Athos	51	0	38	40
Genua	30		42	30	Lemnos insula	53	20	40	30
Mediolanum	30	30	44	20	Scyros insula	54	0	39	0
Ticinum	30	30	44	0	Ex Epiro				
Parma	32	10	43	30	Acrocerauni montes	44	20	39	10
Bononia	33	20	43	30	Butrotum	45	30	38	20

ABACVS LOCORVM NOBILIVM

	Longitudo		Latitudo			Longitudo		Latitudo	
	GM	GM	GM	GM		GM	GM	GM	GM
Acheron flu.	47	10	38	20	Memphis	62	0	29	20
Ambracia	48	0	38	10	Heliopolis	62	30	28	30
Actium	48	15	37	30	Syene	62	0	29	20
Leucas promont.	48	20	37	40	Ex Asia minore				
Acheloi insula	48	30	37	30	Abydus	55	20		
Ithaca insula	48	0	37	30	Ilium	55	30	41	0
Ex Achaia					Tenedos	55	0	30	30
Calidon	48	0	37	40	Lesbos	55	0	40	0
Eueni ostia	48	0	37	30	Mytilene	55	40	39	40
Cyrtha mons	50	0	37	30	Gnidus	56	15	36	0
Delphi	50	0	37	40	Smyrna	57	20	38	20
Parnassus	51	0	37	30	Colophon	57	40	38	20
Thespiæ	51	20	37	40	Ephesus	57	40	37	40
Orchomenus	51	20	37	40	Meandri ostia	57	40	37	20
Cytheron	52	20	37	40	Pergamum	57	20	39	30
Eleusis Athenæ	52	20	37	10	Samus	57	0	37	20
Aulis	53	30	37	30	Cous	57	0	36	20
Chalcis	53	30	38	0	Rhodus	57	20	35	20
Cherfonnesus	54	30	38	10	Miletus	58	0	37	0
Caphareus promon.	55	0	37	20	Laodicea	59	30	38	40
Delus insula	55	20	37	20	Antiochea	59	30	38	
Olearus	55	20	37	30	Tarfos	67	40	36	30
Seriphus insula	55	0	36	30	Thermodontis ostia	67	0	43	15
Ex Peloponneso					Tanais	67	30	54	30
Strophades insule	47	20	36	10	Phasidis ostia	72	0	45	0
Alpei ostia	49	20	35	35	Colchis	75	30	39	0
Pilum	48	40	36	0	Ex Syria				
Elis	49	10	35	30	Carmelus	66	20	22	20
Troezen	49	10	35	20	Ptolemais	66	30	33	0
Lacedæmon	50	10	35	30	Iordanis	67	40	32	30
Eurota ostia	50	30	35	10	Tyrus	67	0	33	20
Epidaurus	51	1	37	30	Sidon	67	0	33	30
Inachi ostia	51	30	35	30	Libanus	68	30	34	10
Corinthus	51	15	36	30	Casius mons	68	30	35	20
Isthmus & Nemea	51	1	36	20	Damascus	69	0	33	0
Argos	51	20	36	10	Ex Iudæa				
Mycenæ	51	30	36	10	Iotapa	65	40	32	30
Aegina	52	20	36	30	Azotus	65	15	31	30
Ex Africa					Ascalon	65	0	31	40
Tingis Casarea	6	30	35	20	Sebasta	65	40	32	30
Atlas minor	6	0	33	20	Hierosolyma	66	15	30	10
Vtica	23	0			Ex Assyria				
Carthago	34	30	32	40	Ninus	78	0	36	40
Syrtes parvæ	38	30	32	0	Babylon	79	0	30	0
Triton palus	38	40	29	40	Ctesiphon	80	0	35	0
Syrtes magnæ	43	10	31	0	Cambisis flu. ostia	81	10	42	30
Cyrenæ	50	0	31	20	Ex India				
Ex Aegypto					Bactra	116	0	41	0
Alexandria	60	30	31	20	Oxiana	117	10	44	40
Canopus	60	30	31	0	Bragma	128	0	19	0
Nili primum ostium	60	30	31	1	Ganges	129	0	17	20
Vltimum	63	15	31	10	Gangis primum ostium	144	30	18	10
Thebe	63	30	25	30	Quartum	307	14	18	10

Prouinciarum principia, media & fines	In longitudinis & latitudinis gradibus.					
	Longitudo			Latitudo		
	GGG	GGG	GGG	GGG	GGG	GGG
Ex Europa	P	M	F	P	M	F
Hibernia	7	13	18	82	58	57
Albion insula	14	23	30	62	56	51
Hispania Betica	4	8	12	40	38	36
Lusitania	2	6	12	41	36	37
Tarraconensis	4	12	20	45	39	34
Aquitania	17	16	21	55	51	43
Lugdunensis	16	20	24	51	45	39
Belgica	22	25	29	55	43	49
Narbonensis	21	25	29	45	43	42
Germania magna	27	36	46	59	52	48
Rhetia	29	30	31	47	46	45
Vindelicia	32	33	34	47	46	45
Noricum	34	35	36	49	47	45
Pannonia superior	37	42	48	47	46	45
Pannonia inferior	41	43	45	47	44	42
Illiricum	36	42	49	45	39	34
Dalmatia	37	41	46	44	42	41
Italia	28	36	44	45	41	38
Corfica	30	34	39	41	40	39
Sardinia	29	31	33	39	37	35
Sicilia	36	38	40	39	36	43
Sarmatia	47	59	72	68	54	41
Taurica	60	62	64	48	47	46
Iazyges	43	44	45	48	47	46
Dacia	43	51	59	48	45	43
Moesia superior	45	47	49	44	43	42
Moesia inferior	47	52	57	48	45	43
Thracia	51	53	56	44	42	41
Chersonesus	54	0	55	41	0	41
Macedonia	44	49	54	48	43	38
Epirus	44	46	49	39	37	36
Achata	48	50	53	38	37	36
Euboea	52	53	55	38	37	36
Peloponnesus	46	49	51	35	2	34
Creta	52	53	55	55	44	34
Ex Africa						
Mauritania Tigitana	6	12	18	35	30	26
Mauritania Cesariensis	11	18	26	36	31	20
Africa minor	26	36	46	14	30	20
Numidia	20	33	46	38	32	26
Setia	156	166	177	51	44	47
Cyrenae	47	49	51	31	26	21
Marmarica	51	58	65	39	31	23
Aegypt. mediterranea	52	58	65	39	31	23
Libya interior	1	24	41	33	19	5
Aethiopia sub egypto	59	70	82	22	11	1
Meroe	61	73	85	12	14	16
Aethiopia interior	10	45	80	12	14	16
Ex Asia						
Pontus & Bithinia	56	59	62	43	41	40
Asia minor	55	58	62	48	41	35
Lycia	59	60	61	37	36	35
Galatia	61	63	66	44	41	38
Pamphilia	61	62	64	38	36	35
Cappadocia	62	65	68	51	44	37
Armenia minor	65	68	71	42	39	39
Cilicia	64	66	69	38	37	36
Sarmatia Asiatica	64	75	87	55	50	46
Colchis	71	72	74	46	45	44
Iberia	74	75	76	46	45	44
Albania	77	81	85	47	45	44
Armenia maior	71	75	76	44	41	38
Cyprus	61	64	67	36	34	33
Syria	66	69	73	39	33	30
Palaeestina & Iudaea	64	65	67	32	31	30
Arabia Petrea	65	67	69	31	29	28
Mesopotamia	72	75	79	44	39	34
Arabia deserta	72	75	79	35	32	29
Babylonia	28	59	80	35	22	29
Assyria	76	79	82	39	37	35
Media	80	89	99	43	38	34
Susiana	80	84	88	38	34	30
Persia	85	89	94	35	32	29
Parthia	94	97	100	42	40	38
Hircania	94	97	100	42	40	38
Arabia felix	65	69	74	39	30	11
Carmania	94	99	104	29	23	18
Margiana	101	103	106	43	41	39
Bactriana	111	115	119	44	41	39
Sogdiana	117	120	124	45	43	41
Scythia intra Imau	91	97	104	48	45	43
India intra Gangē	109	128	147	37	24	11
Aria	103	106	111	28	35	33
Paropanisus	113	116	119	38	35	33
Drangiana	103	107	111	32	30	28
Aracolia	112	115	118	32	30	28
Gedrosia	105	111	118	28	22	17
India extra Gangē	137	154	172	35	18	1
Aurea Chersonesus	145	157	169	9	5	2
Sinarum regio	175	177	180	26	10	2
Taprobane	116	125	135	12	6	1

DE PERIOECIS, ANTOECIS, ANTICHTHONIBVS, Periscijs, Amphiscijs, Heteroscijs, Antiscijs.

ED locus exposcit ut de terra deq; habitatoribus eius pauca in uniuersum referam. Terram ipsam stabilē rotundamq; ob naturalem grauitatē in medio conuiescere par est; quae res in primis est argumento, sphaerica esse, quā sit necesse undiq; ab extremis aequae abesse, ut in libris scribitur Meteororū. Ex quinque autem zonis, quae duae sint omnium confessione temperatiores, ex ijs Cleomedes de orbibus coelestibus quatuor facit habitationes. Primā dimidiā apud parentem uersus arctū, quam nos hoies cogniti colimus. Alterā dimidiā in eodem climate terrae nobis circūuersa, quā incolere ij quos uocat Perioecos, id est, circumcolas putant. Tertiā habitationē quā alterā temperatā uersus austrū colunt, uocatq; Antioecos, id est, anticolas & antomos, q; humeros nobis obuertant. Quartā qui Antoeci uersam sub terra colunt regionē, quos Antichthones siue antipodas nominat, q; nobis ē diametro uestigia uertant. Nostri uero Perioeci non nobis ē diametro uestigia, sed Antoeci nostris obuertit. Cum Perioecis cōmunia habemus, Primo quidē eandē incolimus temperatā. Deinde eodem tēpore hyemem atq; aestatē, aliaq; anni tēpora habemus, in crementa item diminutionesq; dierū ac noctū. Differentiā uero tantū in diebus ac noctib. quōd luce apud nos existente, apud illos noctē esse oportebit, & cōtra. Non tamen exacta ratio ne sol illis oriē, quū nobis occidit. Nam hoc pacto apud nos longa dies apud illos longa foret nox, & quatuor anni tempora apud nos uariarent auctu & diminutione noctū. Sed quum terrā sphaericam sol circūagat, eos ex ordine paulatim illustrat, quibus terrae tumoribus suppositus radios primū inicit in itinere. Quare adhuc supra terrā nobis cernitur, quum alius alijs exorit. Cum Antoecis uero cōmunia simul nobis, q; unū quidem illis & nobis est hemisphaerū & dies, uerū apud nos maximus est dies, apud illos minimus, & cōtra. Variatur autē inter nos anni temporibus & auctu diminutioneq; dierū & noctū. Cum antipodibus nihil omnino cōmune habemus, sed oīa cōtraria. Posthac ē quinque zonis tris habitationes ex umbra Solis nominat idem Cleomedes. Periscios primū uocat eos q; sub uerticibus cōstituti sunt, si modofunt ulli, quibus annus in unū diem, unamq; noctē diuiditur, sexq; signa perpetuo eadem sunt supra terrā, & totidē subter. Vmbrae igit illis molarū more circūuoluunt. Alterā habitationē sub aequinoctiali Amphiscios uocat, quos Sol trinis umbris uerberat: una per cathedū, alteris utrinq; discedens. Tertiā uero habitationē, quae terras temperatiores cōprehendit, nostrā uidelicet & antoecorū, q; alterā tantū umbrā habemus, nos ex uno polo, illi ex altero, appellatq; Heteroscios. Sunt & Solis Antiscij, quī in anno in similit Sol incidit parallelū, uerbi gratia x i x. pars Leonis est Antiscij primae partis Tauri, & prima Geminorū est Antiscij x x i x. Cancrī. Sed haec nihil ad habitatores, nisi q; secundū Mathematicos magna in Genesi & rebus humanis portēdūt momenta. Praeter haec autē umbrē maiores & minores, dextrae ac sinistrae dicunt. Minores quū Sol est in meridie, maiores uero quū est in oriēte aut occidente, ut Virg. Maioresq; cadūt altis de montib. umbrā. Dextra quoq; nos habemus, q; polū arctū habitamus. Sinistras q; meridiem. Nā oriēs unde inicitur est Solis & astrorū, septentrionē dextrorsus habet, Sinistrorsus uero meridiē. Luca. Ignorūq; Arabes & uos uenistis in orbē, Vmbra mirati nemorū non tre sinistras. Ex quo auspicia septentrionē uersus feliciora putabant, ut Verg. Intonuit laeum. Laeū enim ex parte nostrī orientē respicientiū, ex parte ipsius orientis dextrū est. Quantum orbis habitetur, eiusq; generatim dimensio.

vn c habitatae finis spectandus, quam Ptolemaeus ex parte arcti & austri ac orientis terra terminat incognita, non tam conscientia rei quā mathematice putauerim ratione persuasus, ut ex quartae partis descriptione omnia perfectius monstraret. Nam uniuersam terrā cognitā, oceano uelut insulam, circumfusam esse, in confesso non solum apud Homerum, sed & Orpheum ita canentē, κύκλον ἀκαμάτου λαμπέροισι ἀκεραίοιο, δε γαίαν διαίρησι τῆσι ἀμυγλίφας. Et Dionysium poetā. πάντη δ' ἀκαμάτου φέρεται ῥόος ἀκεραίοιο, εἰς μὲν ἐὼν, πολλοὶ δ' ἐπιωνυμίστην ἄρη πῶς. Quod quidem experimentis cognitum Diui Augusti, septentrio totus ad Scythicum pelagus remigatus, ac teste Plinio conterminae Cymbrico Chersoneso Glesariae sunt insulae, a Graecis Electrides ab electri copia uocatae, quas Noruegiam ac Suetiam hodie putamus

putamus esse. Altera uero parte ex Indico pelago ad mare Hircanum Macedonum armis Seleuco atq; Antiocho regnantibus nauigatum. Circa Caspium quoq; multa oceani litora explorata. Ex parte autē occidentis magna pars meridiani sinus lustrata Alexandri Magni uictoris. Hanno quoq; Carthaginensis uir potens à Gadibus ad Arabum sinem circumuectus, nauigationem eam scripto prodidit. Sed iam ueterum testimonio non egeamus, dei prouidentia ac felicitate nois Christiani longe lateq; nobis orbe patefacto, quum insulas Britannicas & ultimā Thylem olim inadcessas, priscam exutas immanitatem adiri atq; frequentari quotidie, tum diuinis personare laudibus, uideamus. Ad Zephyrū prorogatus item terminus, regis Hispaniæ uirtute, ultra fortunatas multis partibus, ad nostros Periceos nauibus transgressis ac insulis repertis. Ad austrū uero regis Lusitaniae nauis ultra Capricornum præteruecti Antecos cōtigerunt. Iidem quoq; mediā Zonam, hoc est, totam sub zodiaco partem habitata esse monstrantes, poetarum & Aristotelis ipsius falsam de hac opinionem patefecerunt. Continens tamen nullum ultra zodiacum uersus meridiem ab eis repertum, præter insulam quandam, neq; sanè aliud credere par est quàm hoc apparens, quod aquæ locus non esset si decuplo terram ex ipsius philosophi sententia superet. Qui autem sub æquinoctij cathero sunt, coloratiores (ut ait Ptolemæus) existunt, minus autē pro portione recedentes. Verū quid causæ sit quod sub eodem parallelo alijs magis alij sint atrī, ut Maurītani magis quàm Indi, Strabo licitati, aquarūq; penuriæ adscribit, quæ in oriente magis scatent. Ipse igitur Oceanus à littoribus suis cognominatur, Athlanticus, Libycus, Indicus, Sarmaticus, Germanicus, Britannicus, Gallicus. Eodem modo & sinus quos efficit, ut Persicus, Arabicus, Gægeticus, Magnus. Reliqua uero Marīa aut à prouincijs dicuntur, ut Asiaticum, Phœnicium, aut ab insulis, ut Carpathiū, Cyprium, Sarduū, aut à gentibus, ut Ausonium, Delmaticum, Ligusticum, Tuscum, aut ab oppidis, ut Adriaticum, Corinthiacum, Tyrium: aut à casibus, ut Myrtoum, Hellepontiacum, Ionium: aut à moribus accolarum, ut Euxinum. Ex ijs uero quæ à terra cinguntur maius Indicum pelagus est. Secundum uero nostrum mare, quod mediterraneum uocant, Tertium Hircanum. Præterea sinuum insignium, primus Gangeticus, secundus Persicus, tertius is qui Magnus dicit, quartus Arabicus, quintus Aethiopicus, sextus Ponticus, septimus Aegæi pelagi, octauus paludis Mæotidis, nonus Adriaticus, decimus sinus Propontidis. Insularum uero seu peninsularum prima Taprobane. Deinde Albion insula Britannorū. Deinde Aurea Chersonesus. Quarta Iuerna siue Ibernia, quinta Peloponnesus, sexta Sicilia, septima Sardinia, octaua Corsica, nona Creta, postremo Cyprus. Atque hæc quidem, ex Ptolemæo. Longitudo autem uniuersæ terræ habitabilis Strabonē LXX milium stad. Plin. autem LXXV. LXXVIII. mil. pas. Latitudo LIIII. LXXV. Hoc est, quinquages quater centena sexaginta millia. Cum igitur hoc spatium tribus partibus constet, Asia cōiungitur Asiæ per dorsum Arabiæ supra Nilum, Europæ uero per dorsum supra Mæotidem iungitur. Africa ab Europa disiungitur Herculeo solum freto, per seipsam Europæ nulla parte contigua. Igitur ab occidente exordiri par est tanquam à sinistra in dextram, nisi forte Dionysii poetæ more ordinē peruertere uelimus, cum ille ab Africa, ceu à patria sua coeperit. Quatuor itaq; magni sinus Europæ Plinio ponuntur. Primus à Gadibus ad Lacinium usq; promontoriū Italiæ. Secundus à Lacinio ad Acrocerauria, inde ad Hellepontiacū. Quartus ab Helleponto ad Mæotidis ostia. Ex occidēte igitur Hispania primū sese offert, ab hac inītiū sumam.

HISPANIA.

HISPANIAM (quam Græci Iberiā uocant) corio bubulo similem Strabonē, & à Gallia montibus discretā Pyrenæis, ueteres pleriq; in tris diuidunt partes, Beticā, Lusitaniam, Tarraconensem. Rufus uero in prouincias sex, Tarraconensem, Carthaginensem, Lusitaniam, Callectiam, Beticā, Transfretanam. Nam insula Africæ Hispaniarū est, quæ Tingitana cognominatur. Ex his Beticā & Lusitania consulares, cæteræ præsidales sunt. Nonnulli recentiores in quinque: Carpetaniam, Beticam, Lusitaniam, Callectiam, Tarraconensem. Plinius in citeriorem & ulteriorem. In ulteriore igitur Beticā omnis cum parte Lusitaniae tantum cōtinetur. Hanc Anas fluuius à Lusitania diducit, Betis uero mediā abluit. Ex orientis parte Murgi & Vrci oppida usq; terminant. Capella ab Vrcitano inquit sine citeriorem intrat. Eius longitudo

De aquorib.

Insulae
Terra magna
gnitudo

Quatuor magni sinus
Europæ

Anas
Betica
Murgi
Vrci

dinis Plin. à Castulone facit mil. pas. ccl. Latitudinē à Carteia cccxxvi. In hac cōuentus ponit iij. Gaditanū, Cordubensem, Astigitanū, Hispalensem: oppida uero cxxi. In his colonias vij. municipia xviij. Latio antiquitus donata xxix. libertate vi. foedere iij. stipendiaria cxxi. Strabo Beticā inquit, populo attribuit. Ad quam prætor mittitur: qui legatum habet & quaestorem. Reliqua Hispania Cæsaris est, qui duos mittit legatos, prætorū & consularum. Prætorius legatū habet, qui Lusitanis uicinis ius dicit. Columen totius eam esse Hispaniæ apud omnis in confesso est. Plinius in ultimo lib. secundū Italiam extollit. Nam salubritate aeris & pulchritudine regionis, magnitudine fructuū, & ingeniorū fecunditate facile cæteris antecellere uidemus. Nam & in uicino hesperio mari fortunatorum insulæ iacent. Subest & quarto climati, quod optimam ad omnia temperiem præstat. De diuitijs eius regionis Anacreon insuper testis. οὐτ' αὖτ' ἀμαλθίης βασιλεύω κίρας, ἄρα τ' ἀπὸ τῆς σήκου π' ἐκάστω τερτίοντι βασιλεύσω. Tartessus enim olim Betis appellatus est. De quo Mar. Betis oliuifera crimen redimite corona Aurea qui nitidis uellera tingis aquis, Quæ Bromius quæ Pallas amat. Rufando enim uelleri aptissimū dicunt. In ora igitur prius insula parum à continenti remora Gades, à Græcis Gadera appellata penul. prod. cuius situs etymo cōuenit: collo quod δέσπυ illi uocāt similia, angustaq; & oblonga uitæ modo. Dionysio poetæ Cotynusa uocata, quod oleastro abundet. Scribit Aelianus de uaria hist. apud Gaderam aras esse duas: alteram Anno, alteram Mensi, ut longiori & breuiori tempore dicatam. Præterea templum senectutis, quod maxime ætatem utpote magistræ rerū uenerentur. Alterum item mortis, ut communi quieti & portui miseriarū post exantlatos labores. Sed & paupertati & fortunæ sacra etiā constituere, ut per hæc altera placeat: altera fortuna remediū paupertati obueniat. Hæc ille. Templū insuper Herculis in ea notissimum cui & Annibal antequam alpes transcenderet profectionem uouit, & Lucullus decimas rerum suarum dedit. In hoc Strabo fontem esse dicit contraria maris natura: cum enim illud auget hic decreuit, & cōtra: eodemq; autore Gaditani originem suam à Tyrijs repetit, iam inde à Philistene conditore qui Phœnicis filius fuit, frater Beli patris Didonis ac Pygmalionis: feruntq; in eo templo aureā Pygmalionis oliuam esse, præterea Græcorū multa esse monumenta: qui ea loca adierūt, præsertim Atheniensium, quamobrem Menesteo regi Atheniensium sacra faciunt, ut testatur Philostratus in uita Apollonij. Huic proxima Erythrea insula quæ eandē esse cum Gadibus Pherecydi placet. Strabo tantē eam cōtinentatis dicit, ut pecudes pabuli copia sit necesse excretiōe sanguinis purgari: cuius rei gratia ea finguntur, quæ de Gerionis armentis dicuntur. Hanc insulam Aristoteles, ut tradit Aelianus, negat esse, neq; inde boues Herculem abegisse, sed ex Hypate, ut ex antiquo epigrammate in columna ibi reperta demonstratur: ubi Erythum eum locum cognominatū dicit. A gadibus ad fretum stadia Decl. ubi Herculis columnæ, Briarei olim dictæ, ut Aristoteles apud eundem testat autorem. Duo sunt hæc promontoria, Calpe & Abyla. Silius, At laudibus olim terminus Herculeis Calpe: hūc postea Zibaltar locum munitissimū Saraceni cognominauerūt, iuxta est. Carteia, dicta ab eisdem Tariffa. Hic etiā regnauit Arganthonius, qui ut Plinius refert cxx. uixit annos, ut Silius trecentos, qui eius meminit in tertio lib. Arganthoniacos armat Carteia nepotes. Rex proauus fuit humani ditissimus æui, Terdenos decies emensus belliger annos. Ilipe cognōie magna Plinio, Ilipe mons, Belo fluuius & oppidum ab acuitate dictum eidem. Malaca item prope & Melaria oppidum, Ptolemæo Meralia flagitiose scribitur, à mellis copia. Nunc Begerra de Melana uocatur. In hoc tractu Turduli sunt inter quos Granatæ regnū continebatur, cuius Metropolis Eliberi, quam quidam nostri temporis eruditī Granatam existimant, à cocco postea quod in ea regione abundet cognominatā. Prope Turdulos Bastuli, quorū Sexi, Abdera, Murgis, Obulco qui & ab Hispanis Vbida. Sexi enim & Hexi græce dici potest, salfamētis nobile apud Strabonem: apud etiā Plinium Sexitani pisces commemorantur, libro xxxij. Interius uero Hispalis colonia. Hic Carpophorus presbyter & Abundius sub Maximiano martyres fuere. Corduba item colonia patricia Plinio. Strabonē autē à Marcello deductā. Astygis, Carmona nomina adhuc retinēt. Atuetā uero nunc Hispani Atuagiā. Castulon. Italica Siliij patria. Mūda ubi Pōpeij liberi à Cæsare debellati, quæ sit hodie nō satis cōstat. Nonnulli Xeritū oppidū esse cōtendunt. Iulia regia nūc Baena esse deprehēdit, ex antiqua inscriptiōe in eo loco reperta. Vriū ab Vrio amne Beticæ Strabonē Oriā uocato, hodie

Tartessus

Gades
Gadera

Erythrea

Calpe &
Abyla

Carteia

Arganthonius

Ilipe

Belo

Turduli

Eliberis

Granata

regnum

Bastuli

Sexi

Abdera

Obulco

Hispalis

Carpophorus

Abundius

Corduba

Astygis

Carmona

Atueta

Castulon

Iulia regia

Italica

Mūda

Vriū

hodie

Turditani hodie ciuitas Auriensis. Asta nomē retinet. In hoc etiā tractu Turditani interiēre, gens diues, ut quæ à Carthaginensibus quondam inuenta sit præsepibus utens argenteis, uti Strabo cōmemorat. **LV S I T A N I A** à Iusu Liberi patris Plinio à Septentrione & meridie duobus fluminibus Ana & Doria, ab occidente autem oceano clauditur. In ora ciuitas regia **Vlyxipona** Vlyxipo Plinio uocata, Antonino in Odæporico Vlyxipona: Straboni uero Vlyxea, qui una cum Mineruæ templo Vlysis indicabat errores, & exercitiū huc delatum, ut idem testatur autor: tandem electi, quod ad piraticā se cōuertissent. Hæc urbs nō diu Metropolis facta cum prius Cōpostellano subesset præfuit. Pax Iulia parū à mari remota, Pacēsis nūc ciuitas. Ossonoba nunc Siluensis, quantū conijcere licet, non longe à sacro promontorio, quod nunc sanctū Vincentiū uocant. Colimbrica Plinio memorata nomen retinet. Caucium item & Emerita Augusta: Merida ab Hispanis uocata, & Augusti uictoria nobilitata. Eborā item Plinio & Antonino, Elborēsis nūc urbs. Egítania quoq; ac Sifapones dug, noua & uetus, altera iuxta flumen Duriā sita Zamorensis putat ciuitas. Cicero in Antonium. Qui Sifaponā tanquā Misenū tenebas. Selium, Senticā, Salamantica nūc Salamanca. Sunt item plurima quæ in briga terminant, quod antiqua Hispanorū lingua oppidū significabat. Hinc Laccobriga, Mirobriga, Arabriga, Talabriga, sicuti & Burgi apud Germanos & bría apud Thracas, ut autor est Steph. Celtici in Lusitania ad oceanū siti sunt, quæ gens antiquitus Gallica qui ex Celtiberis eo fluxere, ut ait Plin. Montes Lusitania non habet, ut Strabo. Tantū in maritimis mons Lunæ qui recipit sinum Vlyxiponensem. Lunarium uero promontorium est in Laletanis. Barbaricū promontorium è regione montis lunæ. Cuneus Græce σφῆν ab acuitate dictus, sacro promontorio uicinus. Flumina quoq; Munda. Vacus. Tagus ramentis aureis celebris. Chalybs iuxta Aradum & Pacem Iulīā fluens. Durus Ptolemæo Doria dictus è Tarraconēsi oritur, & per fines Celtiberorū labens ad Lusitanos in Oceanum desinit. Silius. Hic certat Pactole tibi Durusq; Tagusq;. Hæc est Lusitania quondā breuior, nūc regū auspicijs amplior, ultra Lethen etiā prorogata, quæ pars citeriorē attingit de qua iam dicā. **T A R R A C O N E N S I S** siue Citerior Hispania utrunq; cōplectitur littus Aquitanici uidelicet & Balearici maris, omnī amplissima, longitudine Plinio à Pyrenæis ad Castulonem mil. pass. **D C V I I.** latitudine à Tarracone ad alterū littus **C C C V I I I.** è radicibus Pyrenæi ubi curuat angustiss, inter duo maria: paulatim sese pandens, qua contingit ulteriorem, Diuiditur autem in conuentus **V I I.** Carthaginensem, Tarraconensem, Cæsaraugustanū, Clunicensem, Asturū, Lucensem, & Bracharensem. Cōtinet oppida **C C C X I I I.** in quibus coloniæ **X I I.** Oppida ciuīū **R o. x i i j.** Latinorū ueterū **xv i i j.** Fœderatorū unū. Stipendiariū **cx x x i j.** Nūc uero ad unū regnū omnia redacta, paulo ante in plura diuisa. Nauarræ, quod inter Cantabros continet. Castellæ, quod inter Callæcos & Astures. Aragoniæ, quod inter Celtiberos ac Tarraconenses. Igitur primū Callæci Lucenses & Brechari cognominati inferiora tenēt littora usq; ad Nerium promontorium. Horum est Flauium Brigantiū Ptolemæo: Antonio autem Brigantium tantum, nunc Compostella, prope quam S. Jacobi oraculum. Huc aditur ex omnibus populis eo præsertim anno more Iobilei, quo ipsius festum die dominico celebratur. Lucus Augusti frequens urbs nunc Lucensis dicta. Lucus Asturum oceano propinquior. Brachara augusta Ptolemæo & Antonino: cuius Præsul metropolitanus simul & primas appellatur regni Lusitanie. Iuxta est Iria Flauia. è regione Nerij promontorij, qui nunc sancta Maria finis terræ dicitur, insulæ sunt Calsiterides Ptolemæo numero **x.** à stanni copia quæ iam desit, & in proxima Britannia nunc cernitur. Astures Callæcis proximi auri fodinis, & equis quondam nobilitati: ab Astyre, Memnonis auriga, extincto domino eo adplicante originem habuere. Silius his carminibus omnia notat, Venit & auroræ lachrymis perflusus in orbem Diuersum patrias fugiens cum deuus oras, Armiger eoi non felix Memnonis Astyr. His paruus sonipes nec Marti natus, & idem Aut in concusso glomerat uestigia dorso, Aut molli placata celer trahit esseda collo. Plinius item de his. In eadem Hispania gens Asturia est, equini generis, quos Tieldones uocant, minor forma appellatos Astur cones gignunt, quibus non uulgaris in cursu gradus, sed molli alterno crurum explicatu glomeratio. Mar. Hic breuis ad numerum rapidos qui colligit unguis, Venit ab auriferis gentibus Astur equus. Asturconis item Tranquillus in Nerone meminuit. Eos nūc proxima Britānia mittit, sic tempore soli natura uariante. De auro idem

idem Silius sic ait, Sed scelerum causas aperit deus, improbus Astur Visceribus lacerae teluris mergitur imis. Et redit infelix effosso cōcolor auro. Montibus hi munituntur arduis: quibus se quondā à Saracenis cæterisq; barbaris tutati sunt, semperq; inuicti fuere. Horū urbes Augusta Asturica: nunc Asturicensis. Legio Germanica nunc legionensis. Brige Augusta tium. Veca, nunc Ouetensis ciuitas, ubi Saracenorū temporibus multa Christianorū tem plorumq; ornamenta adseruata sunt. Ex horū finibus plura nascuntur flumina, Auus, Nl- bis, Tamara, Meabus, Narius, Minius, Lethæ. Minius enim in mare oceanum è montibus Asturum delabitur, eius serè coloris, per quē nomen habet, ut Iliodorus testatur. Leten ue- ro cæteri, Ptolemæus Lāmū appellat. Silius, Inferni populis referens obliuia Lethæ, Stra- bo nominis causam dicit, quod cum Galli atq; Turduli socijs ad id flumē armis peruenis- sent, eo traiecto seditione orta dissidentes, eorūq; duce extincto: obliui quod in Hispanos mouerant belli, iuxta flumen resedere. Hunc etiā D. Brutus cōtra Callæcos profectus pri- mus in exercitu religionē fluminis expauescente transmisit. Cantabri in eodem litore o- rientaliores Asturibus sunt, ruti & ipsi situ locorū, ultimi sanè Hispanorū ab Augusto sub- fugati. Horat. Cantaber sera domitus cæthæna. Horū Iuliobriga item in montibus & Vel- lica. Propius aut Pyreneo Vascones sequunt gens fortissima, qui in proximā Galliam mi- grauerunt. Sine galea pugnant, Silius lib. iij. Aut Vasco insuetus galeæ ferre arma. Horum est Pompelon, quasi Pompeij ciuitas, ut ait Strabo, nūc Pampilonæ regni Nauarræ caput: præterea Calaguriū Quintilianī patriā. Interius aut Secontia nunc Seguntina urbs. Iacca. Masburgi gens Ptolemæo positi ubi nunc Burgensis ciuitas. Vaccei, quorū Tyde à Dio. mede post bellum Troianum de nomine patris Tydei regis Aetoliæ ædificata. Silius, Et quos nunc Grauios mutato nomine Grauium Oenæ misere manus, Aetolæq; Tyde. Di- citur & Tude sicut hodie, regibus Hispaniæ subiecta. Pallantia nūc Pallentia: flumen eius nominis haud longe à Valentia est, quod equidem miror tam procul ab oppido distinctū: præterea Cauca, Visoniū nunc Vileum. Toletum clarū Ildesonso Præfule & monacho ac Leocadia uirgine & martyre sub Diocletiano. Huc conuenitur ad concilium, & episco- pus secundum regem primus habetur. Duæ quoq; procul etiam ab his ciuitates nouis ap- pellatae nominibus, Placentina & Ciuitatenis, quæ olim fuerint nō satis ausim iudicare. Alterum Tarraconensis littus Catalani nunc appellari totū una cum Celtiberis possidēt. In his igitur occidentaliores sunt Bassetani: quorū Vrci Accij, Carthago noua Hasdruba- tis ædificium Straboni: uetus autem Teucri Telamonis, Silius. Dat Carthago uiros Teu- cro fundata uetusto. Scombraria promontoriū à scombris capiendis. Orospeda mons, Sta- beris item & Alonæ fluuiorū ostia: intus Bigerra, Albulæ nomina retinent. Setabis lino tenuissimo nobilitata: unde sudaria Setaba à Catullo commemorata. Hanc abluit Sucro è montibus oriens Orospedanis. Silius inter Sedetanos, quos Ptolemæus Edetanos uocat, eum constituit. Sedetana cohors, quam Sucro rigentibus undis, Atq; altrix celsa mittebat Setabis urbe. Inter Sedetanos item Saguntum à mari recedens in colle, clarū fide in Ro- manos & Annibalīs expugnatione, nūc oppidi parua monstrant uestigia. E regione Va- lentia est in ora, quam Turia interluit, Ptolemæo Turulus appellatus. Claudianus, Flori- bus & roseis formosus Turia ripis, Cicero in ultima contra Verrem a cione, Valentino- rum inquit hominū honestissimorū testimonio. Meminit & Dianij, ut urbis claræ, & Va- lentia uicinæ. Sallustius in quarto historiarum libro, Castra hostium apud Sucronem ca- pta, & prælium apud Turia: & dux hostiū C. Herennius cum urbe Valentia & exercitu deletus. Campus Spartarius, ut Plin. à littore Carthaginis nouæ minus xxx. milliaria in longitudinē porrigitur, magno accolarum quæstu. Iuncus est sponte nascēs, unde carba sa funesq; cōficiunt. Post hos Cosetani, quorū Tarraco Scipionis ædificium, indicio marmo- ris ibi adhuc extantibus huiusmodi inscriptione. Vrbs Cosetanorum. Plinius item hanc re- gionem Cosetaniam uocat. Barcino & eidem cognominata Fauentia, cuius Præsul ac ci- uis Pacianus Hieronymo inter sanctos scriptores commemoratur, obiit sub Theodosio seniore. Intus uero Ilercaones, quorum Ilergetum, Ilerda Petrei & Afranij clade nobili- tara, Sicori abluitur amne è Pyrenæis fluente. Lucanus, Colle tumet modico, Ieniq; excre- scit in altum Pingue solum tumulo, super hoc fundata uetusto Surgit Ilerda mari, placidus perlabitur undis, Hesperios inter Sicoris non ultimus amnes. Saxeus ingenti quem pons amplectitur arcu, Hibernas passurus aquas. Celtiberorum quoq; gens maxima est in hoc tractu

Pax Iulia
Ossonoba
Sacrum pro-
Colimbrica
Emerita
Eborā
Egítania
Sisapo. dug
Selium
Senticā
Salamantica
Celtici
Mons Lunæ
Lunarium
promontoriū
Barbaricum

Callæci
Lucenses
Brechari
Brigantium

Lucus Augusti
Brachara
Iria Flauia
Nerium pro-
montorium
Calsiterides
Astures

Tieldones
Asturcones
equi

Augusta
Asturica
Legio Ger-
manica
Erigetium
Veca quæ
cucienſis
Anu Nibis
Tamara
Meabus
Narius
Minius
Lethæ
Cantabri
Iuliobriga
Vellica
Vascones
Pompelon
Calagurium
Secontia
Masburgi
Vaccei
Tyde
Pallantia
Cauca
Visonium
Toletum
Placentia
Bassetani
Vrci Accij
Carthago no-
ua
Scombraria
Orospeda
Staberis flu-
Alonæ flu-
Bigerra
Albulæ
Setabis
Sucro flu-
Sedetani
Saguntum
Valentia
Câpus Spart-
Cosetani
Tarraco
Barcino
Pacianus
Ilergetum
Ilerda

Celtiberi
Numantia
Valeria
Bilbilis
Salo flu.
Flauona
Cæsaraug.
Vrgesa
Segobriga
Secouia
Cascantum
Dertosa
Ausa
Vicus aqua.
Vicus cam.
Aque cali.
Aque quin.
Querne
Terebellica
Castellani
Leletani
Betulo
Betulus flu.
Gerunda
Rubricata
Ceretani
Emporia
Sambroca flu.
Clodiani flu.
Rhoda
Aphrodifium
Trophæa
Cinga flu.
Iubeda mons

tractu. Eorū urbes CCC. à T. Graccho subuerfas scribit Polybius. origo ex Gallia uenit, Gallos enim Græci Celtas uocant, qui cum Iberis cōmixti Celtiberi appellati sunt. Lucanus lib. 1111. Profugiq; à gente uetusta Gallorum Celta miscentes nomen Iberis. Silius libro 111. Venere & Celta sociati nomen Iberis. Hanc partem nunc Viscaiam nomināt. Horum sunt Numantia quæ iam interijt: clade à L. Mumio accepta insignis. Valeria Ptolemæo posita nunc Concha. Bilbilis patria Martialis cum Salone fluuio ferri temperatūra insigni. Flauona. Cæsaraugusta Aragonensium regni caput. Secobriga Vrgesa Ptolemæo posita, Nunc Vrgellensis quantū conijci licet. Secouia. Cascantum, Dertosa Antoninū quoq; & uicus Spacorum & uicus Cominarius, aquæ calidæ apud eundem, & aquæ Quintanæ, Quernæ, Celenæ, originis Bilbilitanorū Terebellicæ. His proximi Castellani & Leletani, ubi uinum testimonio Martialis illaudatum. Quorum in ora Betulon Ptolemæo: iuxta quem fluuius Betulus, intus Gerunda Rubricata. Ceretani quorum Emporia oppidum Phocensium. Silius, Phocaicæ dant Emporia. Strabo tamen Maisitensium dicit, cū & ipsi candē habuerint originē: nois & loci uestigia adhuc restant, abluunt flumine Sambroca ab Hispanis Sambuca appellato: cui miscet alter fluuius Clodiani Ptolemæo uocatus, à nonnullis Alba, orientalis q; Sambroca, è Pyrenæis in mare Balearicū fluens. Rhoda Rhodiorū colonia Plinio, & item Hieronymo in epistolam ad Galatas. Straboni autē Rhodope uocata. Templū Veneris apud Pyrenæos Ptolemæo: Straboni Aphrodifium appellatum, terminus est Hispaniæ ceterioris, quam Iberus amnis mediā abluat: oritur inter Cantabros in agro Iulio-bricensi, ac in itinere Sicori Cingæq; fluminibus augetur. Lucanus, Cingæ rapax fertur fluctus & littora curli Oceani pepulsiæ suo, nā gurgite uasto, Qui præstat terris aufert tibi nomē Iberus. Iubedæ montes perpetui è littore Tarraconensi ad interiora penetrant. Pyrenæi Hispaniam à Gallia determināt à Pyrene Bebrycia uirgine, ab Hercule in eo loco uitata, ut Silius in 111. Pyrene celsa nimbo: uerticis arce Diuifos tellus late spectabat Iberos, Atq; à terra tumet. magna diuortia terris. Nomē Bebrycia duxere à uirgine colles, Hospitis Alcide crimen, q; sorte laborū Geryonis peteret cum longa tricorporis arua, Possessus Baccho læua Bebrycis in aula Lugendā famē sine uirginitate reliquit Pyrenē, uel è τὸ πύργῳ, qd' ut ait Diodorus, imposito ibi à pastoribus igne uaria metallorum genera eruperunt. In Pyreneo trophæa Pompeij Straboni ponunt. Insula: adiacent Tarraconensi Baleares, etiā Gymnæa, quod ætate nudi in eis degūt, Litu uocata: altera maior appellatur, ubi Palentia & Palma: minor altera, ubi Mago & Ianna. Has uicit Metellus cognomine Balearicus. In eodem prope pelago altera duæ Pityusæ appellata: à copia pinuum. Ophiusa, & Ebusus. Fiscus apostolicus ciuitates in tota Hispania metropoles sex in sacro codice descripsit. Tarraconensem cui subijciunt Barcinonensis, Gerundensis, Vicensis, Ilerdensis, Vrgellensis, Maioricensis, Dertofensis, Valentinus. Cæsaraugustanam: cui subiectæ Oscensis, Tyrosonenfis, Pompeloniensis, Calaguritana, Segobricensis, Toletanā cui Secontina, Oxouienfis, Secouienfis, Burgenfis, Palentina, Conchensis. Compostellanā: cui subiectæ, Abulensis, Placentina, Salmantica, Caurifensis, Legionensis, Cordubensis, Malachitana, Carthaginensis, Gadicensis, Elyensis. Bracharensem, cui subiectæ Colimbriensis, Lemacensis, Vifensis, Auriensis, Tudensis, Lucensis, Astoricensis, Mindouienfis, Vlyxiponenfis quoq; haud diu facta metropolis. In Granatē olim regno urbes iij. Granatensis, Rondensis, Malachitana, Almeriensis.

GESTA IN HISPANIA VSQVE AD GOTHOS

ERCVRIS Hispaniæ locis reliqua nūc historia breuiter subiicienda, in qua pleraq; ex his quæ supradicta sunt, clarius uidebunt. Nam cum tres uiri Præsules Hispaniam scribant historiam, Lucas Tudensis, & Rhoderici duo, Toletanus & Palentinus, ego quæ potiora mihi uidebuntur, ac pluribus probatio-
ra, tum uero similia, ex omnibus conabor adducere. Gentis originē ab orientibus Iberis prouenisse Plinio placet, quibusdam uero à Phœnicibus, qui primo Gades incoluerūt. At Beroso aliter, si modo uerus est eius qui fertur libellus, quē mihi uerisimile non uideretur Plinium qui eius alibi meminit quo ad hunc locum latuisse. Tubalem quendam ex Arameis qui Persæ sunt, profectum in Hispaniam dicit: deinde Iberū successisse, postea Iubedam, Brigum, Tagum, Bethum, Gerionē, Hispalum, Herculem, Testam, Romanum

manū, Palatinum, Cacū, Brythiū. Postremo Gorgorim: qui & Habis dicitur. Sed de hoc Gorgoris apud Trogum mentio in huiuscemodi sententiā. Gorgorim, inquit, apud Hispanos melis inuentorē fuisse: cui cū nepos è rapta filia natus esset, ac necari iustus nullo pacto potuisset, inter greges ferarū & ceruorum haud illis uelocitate inferior relictus est. Tandem uti fera laqueo forte in uenatiōe captus ac cognitus aulæ regiē restitutus est: Habisq; deinde appellatus, quod regnū habuisset, adeptusq; fuisset, Hispanos postea demeritus, & boues aratro domando, & fruges serere docendo. Post aliquot deinde successores Hispaniam primū Carthaginēses occupauere, qui missis cōtra eos auxilijs pro Gaditanis consanguineis suis maiorem Hispaniæ partē subegere. Demum per Amilcarem & eius generum Asdrubalem: postremo Annibalem, penē uniuersam in potestātē rede gere. Post hæc Carthaginensibus bello Romanorum occupatis Romani missis eō Scipionibus primo Pœnos prouincia expulerunt, postea cū ipsis Hispanis grauius bella gesserunt, nec nisi ab Augusto penitus sub iugū missi. Florus omnē breuiter Hispaniæ statum Romanorum tēpore percurrit, dicens in ea cc. annos dimicatum à primis Scipionibus usq; ad Augustum: quantū non continuo, sed ut causæ laeçsiuerāt, nec initio cū Hispanis, sed cum Pœnis in Hispania. Primi Scipiones per Pyrenæū iugum Hannonē Asdrubalemq; fratrem Annibalis cecidere, captaq; eo impetu fuisset, nisi illi occubuissent. Africanus successit: qui statim capta Carthagine Hispaniā stipendiariam Romanis fecit, omnēq; ultra cōtraq; Iberum amnē imperio subiecit, primusq; Romanorum uictor ad Gades & Oceanū ora peruenit. Celtiberos primus aliquot prelijs fregit M. Cato Cæforinus. Deinde Gracchus pater Graccorū eos urbium euerfione multauit. Deniq; saepe deficientibus Numantia ciuitas eorum bellum annos xiiij. sustinuit, uictorq; per Megaram fortissimū ducem Romanorū exercitu Pompeium aggressi foedus maluerunt cum debellare potuissent. Hostiliū deinde Mancinum fregere, cum hoc quoq; foedus maluerunt, cōtenti armorum manubijs, cum ad internitionē seruire potuissent, sed foederis ignominia deditus Hostilius fuit. Postremo Scipio minor urbem euertit, cū sese suaq; omnia igni traderent. Beticam Fabius Max. Cos. oppresserat, sed à successore Popilio uiolata uictoria est: qui conficiendæ rei cupidus fractū ducem per fraudem & insidias & domesticos percussores aggressus est. Turdulos Metellus Macedonicus uicit. Vacceos Lucullus, de quibus Scipio ille posterior cum rex fuisset singulari certamine prouocatus opima retulit spolia. Lusitanos uero & omnis Callæciæ populos D. Brutus lauius domuit, simul formidatum militibus fluitum obliuionis transmisit usq; ad ultimum occidentē. Eos autem Viriatus erexit, qui annos xiiij. cū Po. Ro. uaria uictoria pugnavit. Cuius ea uirtus & abstinentia fuit, ut consulares exercitus quum saepe uicisset, tantis rebus gestis non armorū, non uestis cultum non deniq; uictum mutauerit, sed in eo habitu quo primū bellum coeperat perseverauerit, ut quiuis gregarius miles ipso imperatore opulētior uideretur. Tumultuantes etiam Hispanos M. Iunius Syllanus pacauit. Deniq; omnes occasiōe belli Sertoriani per L. Metellum & Pompeiū Magnum in deditiōe accepti sunt. Postea prorogato in quinque annis imperio Pompeio attriti sunt. Ab Augusto tandē Cantaber omnium ultimus subiugatus est, una cum reliqua Hispania in prouinciæ formā redacta, eorū modo per Praetores administrata: deinde per Comites usq; ad Honorium principem. Quo tēpore primum Vandali, & Alani, mox Gothi: postremo Saraceni locū eum diuersis cladibus diripuerunt. Vandali quidem Beticæ partē occupauere: quæ adhuc apud eos Vandalia, corruptoq; uocabulo Vandalusia dicitur apud Hispalim, paucisq; immorati annis, & à Gothis expulsi in Africā penetrauerunt, de quibus cū de Sarmatis scribam mentionē faciam, originem gesta q; ipsorum breuiter repetendo. Alani loca tenuerūt, quæ hodie Cathalani appellati, unde nomē eis inditum quasi Gothalani: quod utriq; in ea parte confederint.

GOTHORVM GENVS ET GESTA.

VNC uero de Gothis qui usq; in hanc diem per successiones regum Hispaniam tenuerūt, dicam, initio à gentis origine sumpto. Horū uaria traduntur genera. Tacitus ante omnis in historia Germanica Gothinos inter Germanos ponit. Huic cōsentire uidetur Ablauius Gothus, qui genus suū ex insula maris Germanici prodire narrat. Extat & Gothlādige nomē insulæ. Spartianus autē in uita Cæsarum, Getas eos esse dicit, quorū ccc. millia Claudius ii. princeps b apud

Gorgoris

Habis

Celtiberi
NumantiaTurduli
Vaccei
Lusitani.

Viriatus dux

Vandalia

Cathalani

apud Martinopolim in Mœsia praelio deleuit. Procopius uero Græcus autor qui sub Iu-
 stiniano scripsit historiam: dicit Gothos & Visigothos & Vandalos & Alanos uno Sar-
 matorū nomine appellari: eādemq; esse nationē, tantum ducibus quorū nomina accepe-
 re discretos: cæterū albos esse, coma flaua, magnis oculis, eisdemq; penitus legibus, secta
 Ariana, & lingua Gothica appellata. Idem li. v. dicit: Famam esse primū Gothos ex Cim-
 merijs, qui ad Tanaim habitāt, uenisse iuuenes quo sām, ac ceruum insectando fluuium
 traiecit: reuertentes deinde suis agrum optimū se uidisse renunciauerunt. Illi armis fre-
 ti cum exercitu ad Istrum usq; uincendo peruenerunt. Atq; hi sunt qui postea cum Rom.
 Imperatore foedus inierūt, demū in Italiam, postremo in Hispaniā penetrarunt. In hanc
 Cimbri ille sententiam. Ego uero hos esse Cimbrōs putauerim, qui olim à Mario uicti fuerē: ex
 Germanico mari uti supra memorauī procedētes: Visigothosq; dictos, id est occidentales.
 Ostrogothos autē, id est orientales, eos esse, quos Florus dicit ex reliquijs Marianæ uictori-
 riæ ad Mæotidem cōsedisse, ex quo nomen & gens Gothorū inter Tartaros in eadē ho-
 die parte conspicitur. hi sunt qui duce Theoderico postremo uenerunt. Recte autē utriq;
 Sarmatę appellati, Græcis autē Sauromatę: q; ita barbaras eas omnes Germanis uicinas
 nationes uocet antiquitas: inter quos Cimmericos Homerus ponit, à nobis Cimbrōs ap-
 pellatos. His itaq; de causis Gothos Getas esse qui longe in ponto habitāt, uerisimile nō
 fuerit. Sed quid hi gesserunt in Italia, ex ipsius Procopij, tū aliorū qui huiusmodi scripse-
 re, historia breuiter ante omnia narrabo. Igitur hi tēpore Valens principis ad Danubij
 ripam iuxta Mæsiā ea conditione confedere, ut non ultra procederēt: & una Christia-
 ni fierent. Itaq; Valens missis ad eos Ariānis, quorū secta se addixerat, cunctam gentem
 eo dogmate pollutā reddidit. Post aliquot uero annos, q; gens barbara non possit à male-
 ficio cōtineri, coactus Valens aduersus eos proficisci, superatus atq; interfectus est. Qua
 uictoria illi elati Constantinopolim cū exercitu confestim petiere: & cū Dominica, quæ
 Valentis fuerat cōiunx, muliere sapientissima pecunia transegerūt, ac domum pacati se
 receperunt. Hos igit̄ ausus Gratianus qui orientis imperio successerat reprimere cupiēs,
 nec bello satis aptus, Theodosium ex Hispania acceperunt, qui pluribus postea praelijs cū
 Atanaricus eis initis, postremo pacem fecit. Qua fretus Atanaricus rex eorum Constantinopolim
 bis uisendæ studio profectus, honorificeq; à Theodosio exceptus, ibidē paucis post die-
 bus morbo extinctus est. Gothi igitur rege carentes Theodosio tunc militare ceperūt.
 Alaricus Sed fraude Stiliconis, ut dicitur, eos Italiam inuadere cupiētis, exauctorati rege Alarico
 rex è Baltonū creato è Baltonū nobili familia Pannonias & Illyricum occupātes incōmodis omnibus
 familia adlecerunt. Anno salutis c c c v i i . coniuñcti cum Radagalo altero Gothorum rege
 Radagasus de inuadenda Italia cogitarunt. Radagasus itaq; primum ingressus ad Apenninum cir-
 ca Fefulas cōfedit: tibi angustijs locorum ac montium fameq; oppressus à Stilicone cum
 Alaricus toto exercitu superatur & capitur. Alaricus rex alter subsecutus in agro Rauennate oc-
 currentem cum copijs Stiliconem habuit, qui cum triennio bellum cum eis duceret poti-
 us quā gereret, iussu Honorij pacem fecit hac conditione: ut in Gallia parte considere
 possent. Post aliquot deinde annos Stilico contra foedus Gothos in Gallia per Saulem
 Hebræum in die pasche incautos & ex religione resistere non audentes adoritur. Post
 ro uero die Alaricus Saulem cū toto exercitu insectatus sustulit. Deinde Stiliconi ab Ho-
 norio auxilium petenti missus est successor: qui eum ob temeritatē quam gesserat obrui
 cauit. Alaricus rebus feliciter successis, in Italiam hostiliter ingressus omnia ferro igniq;
 uastat: Urbemq; nemini defensam facile occupat. Anno c c c x i i . Urbis autē condi-
 m. c 1 1 1 1 . Iussitq; primum ad templa confugientes saluos esse, inde magna ciuium facta
 strage post diem tertiu discessit: ac per Campaniam iter faciēs populabundus apud Con-
 sentiam ciuitatē correptus morbo interiit. Ataulphus successit: qui & ipse Urbē ingres-
 sus siquid erat reliq; dirpuit, rapta insuper Placidia Honorij sorore: cuius nuptias disce-
 dens apud Forum Cornelij celebrauit. Dicitur & Barbari pectus eius cōfortio delinitū,
 ut nō ea patraret, quæ sauius in Romanos cogitauerat. In animum enim induxerat Ro-
 mam Gothiam uocare. Itaq; relicta Italia in Galliam se recepit: quē postea Theodosius
 Junior bello petens cōpulit relicta Narbone & omni Gallia in Hispaniā confugere, ubi
 breui deinde tēpore à suis interfectus est: q; urbi Romæ peperisset. Cui Segericus succe-
 dens, & ipse quoq; q; pacē cum Imperatore fecisset à suis necatur. Vallias post hunc re-
 gnum

gnum suscipiens foedus cum eodem inuit, ut sedes ei apud Tolosam in Gallia darētur,
 Placidiamq; uiduam remisit. Aduersus insuper alios barbaros, qui Hispaniā occupauer-
 rant opes & auxilium pollicitus. His igitur frater Honorius Constantinum ducē aduer-
 sus Alanos & Vandalos misit, qui totam Hispaniā præter Cantabros uastauerant, & q;
 q; fusi fugatiq; apud Emeritam fuissent, paulo post uires redintegrabant. Itaq; uno tēpo-
 re Gothi, Alani, Vandalī, Hispaniam possidebant. Valliæ extincto Rodericus successit, Rodericus
 qui inito cum Aetio foedere Valentiniani principis duce in campis Catalaunicis in Gal-
 lia contra Attilam Hunnorum regem è Pannonia Italiam petentem in praelio occubuit.
 Cui Turismundus filius successit, qui ab Aetio in Hispaniam in regnum paternū remis-
 sus, paulo post à Theodorico fratre interficitur. Re postremo Romana ad Augustulum
 deducta, Gothi rursus excitati quum tertiam agrī partē in Italia peterent: Orestes Augu-
 stuli pater minime consentiēs eis ad Ticinum occurrens in praelio occubuit. Odoacer au-
 tem eius miles uir Italicus Gothorum simul & Erulorum auxilijs, ut ait Procopius, fuga-
 to Augustulo & omni nobilitate Romæ inuadit, tenuitq; annos xiiij. Donec Theoderi-
 cus rex à Gothis appellatus, amicitia Zenonis principis fretus, à quo etiā statua honora-
 tus fuerat, petijt urbis Romæ imperium, si Odoacrum expelli ab eo cōtingeret. Quo im-
 petrato in Italiam cum maxima manu ingressus eundem ad Aquileiam occurrentē præ-
 lio superauit. Ille Romam reuertēs, ac clausas offendens portas, Rauennam petijt, quam
 breui tempore per Theoderici obsidionem relinquere coactus est. Specie deinde cōcor-
 dia inuitatus ab eodem ad cœnam, contra iurandum interficitur. Theodericus post
 hæc tota potitus Italia Romam pacificus adijt, templisq; ac rebus alijs cum omnium gra-
 tia restitutis Rauennā reuertitur, quam regiam sibi delegerat. Ea; animi magnitudine
 simul & mansuetudine fuit, ut nemini barbarus uideretur: quippe qui Germanū præsu-
 lem Ticinensem uirum sanctissimū in Burgundiam cum pecunia ad redimendos capti-
 uos miserat, aliaq; pietatis opera obiuerat. Quo uita functo eius filia Amalafunta cū par-
 uo filio Atalarico regnū administrauit, adhibito Theodoro propinquo, cuius opera mox
 interfecta est. Ipseq; solus regno potitur. Missus interim Bellisarius à Iustiniano in Italia
 cum exercitu ad ueliscēdam Amalafuntam cum filio ac Romam tyrannide Gothorum
 liberandam, Theodorū interfectum offendens urbem capit. Gothi itaq; tanto priuati im-
 perio qui ad eam diem annos x l v i i i . regnauerant in Italia: xxxviiij. sub Theodorico
 viij. sub Amalafunta & filio ac duos sub Theodoro: Veſtigē regem suffecerunt, non re-
 gio sanè genere, sed probata militiā, qui Amalafuntæ filiam Theoderici neptē in matri-
 monium duxit. Hic ad urbis obsidionē cum c c . mil. proficiscitur, ac primum molis Ha-
 drianae ambitum cingit, mox Portuense castrum, unde cōmeatus prohibebat. Aquæ du-
 ctus xiiij. rupit. Quare Bellisarius intus pistrina in Tyberi cōstituit, q; mos adhuc durat.
 Liberū Pont. quod Gothi fauere uideretur in exiliū misit, suffecto Vigilio. Cumq; diu
 resisteret, ac multis Veſtigem praelijs peteret, profligatum ad extremū cum toto exerci-
 tu cepit, ac Constantinopolim in triumphum duxit. Creatis post eum Ildebaldo, deinde
 Alarico regibus, ad postremum Totila regnum accepit, cuius pater Tauriscis regnabat, Alaricus
 qui cum Bellisario uarijs praelijs congregiēns, uictor tandem urbē cepit, ac euestigio Pe-
 lagium Pontificē ad Iustinianum Constantinopolim oratorē de pace mittit, qui rediens
 retulit imperatorē nihil aliud respondisse, quā se Italiae res semel Bellisario delegasse,
 cum eo transigeret. Totila furatus tertiam murorum partem urbis disiecit. Capitollum
 incendit, ac omnia diripit, ex quo dei flagellum cognominatus est. Hunc Totilā Proco-
 pius magnis extollit laudibus, ut liberalitate ac alijs animi uirtutibus præditū: cum alijs
 crudelem ac singulari arrogantiā uirū taxent. Duces plures sub se habuit, inter quos Bar-
 batia princeps nominatur. Postquā ab urbe discessit: Bellisarius eam recepit, moeni-
 bus ædificijsq; refecit, portas restituit, earū clauibus imperatori missis. Totilam Urbem
 repetentē, ac uī magna obsidentem repulit. Verum cum apud portum postea in ualetu-
 dinem incideret, resq; paulatim iterum amitterētur, omni studio per Antoninā uxorem
 reditum à Iustiniano impetrauit, atq; ita post annos v. quā uenerat, reuersus Dioge-
 nem cum tribus millibus Romæ in præsidio dimisit, qui Totilæ furorem non expectans
 Centumcellas aufugit. Ille rursus Urbē ingressus mitius se gessit, multaq; ab se prius ua-
 stata restituit, quod fama est diuī Benedicti contigisse beneficio, qui cognitum Totilam
 b 2 iuxta

Dominica Val-
 lentis
 Atanaricus
 Alaricus
 rex è Baltonū
 familia
 Radagasus
 Alaricus
 Ataulphus
 Placidia uxor
 Segericus
 Vallias

Rodericus
 Turismundus
 Odoacer
 Theodericus
 rex
 Germanus
 Praesul
 Amalafunta
 Atalaricus
 Theodorus
 Bellisarius
 Veſtigē
 Ildebaldo
 Alaricus
 Totila

iuxta Coenobium eius pretereuntem placauerit. Iuuit etiam Pelagij pontificis occurren-
 tis cū sago & lachrymis ad speculum uenerabilis. Ea tempestate plures Iustiniani duces per
 Italiam diuisi magnis uiribus resistebant, ut scribit Procopius. Ioannes circa urbē tutan-
 dam, Iustinus Florentiam, Cōstantinus Rauennam, Cyprianus Perusiam, Bellas Spole-
 tum. Mūdus Illiricum tuebatur, ubi post Salonas receptas multasq; de Gothis uictorias
 ad extremū perijt. Germanus postremo Iustiniani patruelis in Italiam missus, & ipse bre-
 uis tēpore interficitur. Deinde Conon qui Anconę præsuit. Item Vitalianus Bellisarij fra-
 tris filius. Post annos 1 x. quā Tōtila urbem secundo ingressus est, cum Narsete ac iu-
 uantibus Longobardis apud Brixellū praelio congressus interficitur. Narsete interea qui
 Bellisario successerat iterū urbē recuperat. Deinde Teiam post Totilā regnantē in Apu-
 liam consecutus praelio interfecit. Atq; ita demum post annos x v i i i. bello Gothorum
 finis impositus, qui ab initio regni Theoderici Italiam annos l x x i. tenuerant. Anno
 salutis D L x i i. Pax deinde Gothis data, ac uolentes permisi circa Padū remanere. Qui
 tamē non contenti saepe Francorum auxilia quaesiuere, ut Agathius qui post Procopiū
 scripsit, testatur, ac omnē eorum postquam regno Italiae sunt eieci, prosequitur historiā.
 Ego uero cum tātum quid in Hispania gesserint ab initio scribere proposuerim, necesse
 habui hęc alius explicare, ut eorum in ea res gestae melius appareat. Nam Theodericus
 (quem supra diximus in praelio Hunnorum cecidisse) tres reliquit liberos. Turismundum,
 Theodericum, & Henricum. Turismundus ulciscendi patris Hunnosq; bello persequen-
 di cupidus, Actio prohibente destitit, ac in Hispaniā ad regnum paternū redijt, qui post
 annos tres à Theodexico fratre interfecit. Henricus uero alius frater regno Hispaniæ suc-
 cedens ad annos x v i i i. tenuit. Leges primus scriptas Gothis tradidit, sedente Simpli-
 cio, imperante Leone primo, filiumq; heredem reliquit Alaricum i i. qui ex concessione
 & hæreditate patru Theoderici Tolosæ in Gallia regnum obtinuit, ubi & sedem consti-
 tuit. Inde postea expulsus à Clodoueo Francorum rege praelio ingenti amissis omnibus
 quæ in Gallia possidebat intra Hispaniā se recepit, ubi regnauit annos x v i. Interfectus
 demum à Childeberto Francorū rege, quod Clotildem coniugem eius sororem Arianæ
 sectæ repugnantem male tractaret. Post hunc Tenda annos x v i i. quo à suis trucidato
 Theodegofilus annos x i i. qui ob libidinem in matronas item interficitur. Agla annos
 1 x. Hic aduersus Cordubam bellum sumpsit, in quo eius filius interficitur. Nec multo
 post ipsemet à suis apud Emeritam. Atanagildus annos x x i i. & ipse apud Toletū in-
 terfectus. Lenogildus cum Luiba fratre, & postea solus annos x l v i. Regni fines dilata-
 uit, Cantabria deuicta, & Andecam regem Sueuorum è Callæcia expulit, cuius maiores
 annos c l x x v i i. in ea parte regnauerant. Filium Hermogildum, quod à secta paren-
 tum abhorreret, ac Childeberti Francorum regis orthodoxi filiam duxisset in matrimo-
 nium, bello persecutus, & in potestatem redactum supplicio adfecit, quē pro martyre co-
 lunt, anno salutis D L x x i i. circiter ferè tēpora Gregorij primi. Recaredus alter filius
 patri dissimilis uir Christianissimus conciliū Toleti celebrauit, ubi Arianā sectam impro-
 bauit à Leandro & Fulgētio Præsulibus rite ab incunabulis in fide institutus. Cum Fran-
 cis bellū gessit, ex eisq; x l. millia in campis Catalaunicis interfecit. Post hūc Luiba suc-
 cessore Veterico interficitur. Gundamidus deinde regnauit annos x x v i i i. Vaseones
 domuit, Romanorum exercitū fugauit. Decessit Toleti. Sisebathus orthodoxus dicitur
 fuisse, præterea Iudeos omnis expulisse; aduersus Romanos & Africā feliciter dimicasse.
 Quo fauore permotus Isidorus Præsul Hispanensis conciliū habuit contra Acephalo-
 rum sectam. Recaredus i i. huic successit. Deinde Suitilla in bello exercitatus, quo duce
 usus est olim Sisebathus rex in propulsando Ro. exercitu. Primusq; ut ait Lucas Tudēsis,
 Hispaniæ Monarchiam est affectus. Deinde Sisenādus, Suitilla secundus, Tulgas, Vi-
 desuindus, Recesuindus rex optimus, annos x i i i. cuius tempora diuisi Ildesofus mo-
 nachus ac Præsul Toletanus illustrauit. Bamba rex bonitate præditus ab Heringio suc-
 cessore propinatus memoriā amisit, regniq; deinde administratiōe prohibitus se Ceno-
 bio addixit, in quo uixit an. v i i. cū prius regnasset v i i i. Dum tamen sensus uiguit res
 præclaras ac indignas tali calamitate gessit; primum Vascones, deinde Nemausenses re-
 belles, præterea Narbonenses perdomuit. Ducē quoq; Biterrensem in Gallia res Gotho-
 rum instantē superauit. Saracenorū naues c. c. l. x. x. ad Hispaniæ littus primum ap-
 plicantes

Ioannes
 Iustinus
 Cōstantinus
 Cyprianus
 Mūdus
 Conō
 Narsete
 Teia rex
 Bellisario
 Gothorum

De Gothis in
 Hispania
 Theodericus
 Turismundus
 Henricus
 Alaricus II.

Tenda
 Theodego-
 filius
 Agla
 Atanagildus
 Lenogildus
 Recaredus
 Christianus
 Luiba
 Gundamidus
 Sisebathus
 Isidorus pra.
 Recaredus II.
 Suitilla
 Sisenandus
 Suitilla II.
 Tulgas
 Videsuindus
 S. Ildesofus
 Recesuindus
 Bamba
 Heringius

plicantes magna ui animi classe ingenti obuiā missa, partim cepit, partim depressit. Postre-
 mo Toleti conciliū x v i i. celebrauit. Heringius annos x i i i. Egicā generum, successit
 forem reliquit, qui annos x i i i. regnauit. Fasillam duce Tudentem ut eius uxore po-
 tiretur interfecit. Vitizam filium ei ciuitati præfecit, qui postea regno successit, uir admo-
 dum facinorosus. Nam Theodebertū Recesuindū regis filium paruū olim relictum cui
 regnum debebatur oculis priuauit. At ille diuina benignitate ac prudentia ducta nihilo
 minus uxore Rodericū genuit, qui postea regno successit, auxilioq; Pelagij patru Vit-
 zam una cum filijs captum reddita talione Cordubæ relegauit.

SARACENORVM INITIUM BELLI.

s igitur Rodericus tres annos regnauit, cuius foeda libido finē attulit Go-
 thorū non tam generi quā pacifico imperio, Saracenis superuenientibus.
 Nam cum filiam cuiusdam Iuliani præfecti, qui Tingitanam administrabat
 prouinciam, uisasset, dolor domesticus patrem ad ultionē sollicitauit, loci
 fretum cōmoditate. Quare Iulianus clam ex Africa Saracenos euocat. Qui
 anno salutis D C C x i i i. duce Muza missio à Miramomelino eorum tunc rege, per an-
 gustias Herculei freti in gressu, biennij spatio omnē ferè Hispaniā occupat, præter Astu-
 res natura loci munitos. In quo temporis spacio dicuntur ad D C C. hominum milia in eo
 bello utriq; absumpta. Rex ipse qui filium Sanctium cum parte copiarum obuiā præ-
 miserat, atq; is occubuerat, ad Xeritum oppidum occurrēs cū reliquo extinctus est exer-
 citu. Saraceni tanto potiti Imperio cum late ferro igniq; omnia uastassent, regna inter se
 plura, ac sedes constituere. Primum Cordubæ quod Abenalibeti regnū uocauerunt, Al-
 terum apud Hispalim, Tertium apud Carthaginem nouam usq; ad quorundam princi-
 pum tēpra quos uocant Almorades. Ea q; potestate usq; ad Ferdinandum tertium regem
 perseverauerūt. Hic demum anno M. C. C. x v i. Toletū Corduba multisq; alijs recupera-
 tis locis, Saracenos regnis ex magna parte deiectos compulit Granatā ac Malacā, que
 prius sub Cordubæ regno fuerant, sese recipere, ac usq; ad ætatem nostram retinere. Vn-
 de tandem dei benignitate ac Ferdinādū regis uirtute nuper expulsi sunt. Hęc cōpendio
 dicta paulatim per regum gesta & successiones explicāda. Pelagius igitur Roderico fra-
 tris filio successit. Is ab initio ubi Theodebertum patrē oculis multari uidit, furorē Viti-
 zæ fugiens in Cantabria latitauit, ubi magno forte fuit adiumento rebus collapsis. Nam
 post à Saracenis cladem illatā cum ijs qui supererant ex exercitu profligato, partim etiā
 operis & colonis, Asturiam se recepit. Astures enim & Callæci montibus & natura loci
 muniti tantum incolumes permanere. Legioneq; in primis capta annos ibi x x. quib;
 regnauit bellum gerendo, multa etiā recuperando paulatim effecit, ut afflictā gens, ali-
 quantulum respicere uideretur. Hanc sedem posterū Castellam nouā uocauere, ueteris
 differentia quę circa Cordubā & Hispalim fuerat. Sic em Hispani regnā & munitū circa
 locū appellant. Dicti q; post hunc nō Gothorū sed Hispaniæ siue Castellæ reges qui ma-
 gna uirtute res patrias quotidie recuperauerunt, Fasilla Pelagio patri succedens paucis
 post annis extinctus est, dum uenaret ab ura petitus, Imperate Leone III. quo tēpore alij
 Saraceni qui in oriēte imperabant Constantinopolim obsedere. Hic cū uirili prole care-
 ret, Alfonso generū regno asciauit cognomēto Catholicum, quod relicta Ariana secta,
 qua Gothi omnes infecti erāt, celebrato concilio fidem orthodoxam sequeretur. Is enim
 Petro Cantabriæ duce natus, è genere Recaredi Gothorū regis, multum amissi regni re-
 cepit, multaq; oppida ac tēpla restituit, tum donis ornauit. Regnauit annos x i x. Friso-
 la Alfonso filius Saracenos qui Callæcos infestabāt, praelio ad l. milia cecidit, Vascones
 rebellātes in officio cōtinuit; interfecit deinde à fratre Aurelio post annos regni x i i.
 Cōstantino v i. cum Irene matre imperante. Aurelius per parricidium regnū consecu-
 tus, sex tantum annos postea uixit. Cuius tēpore serui in Hispania cōtra dominos arma
 corripere, quē tumultum ipsemet sedauit. Silo gener Alfonso Catholici regnauit annos
 v i i i. Pacem cum Saracenis ignominiosam quidē fecit, sed foedus rumpentibus bello re-
 stitit. Callæcos rebellantes perdomuit. Muregactus Alfonso Catholici filius nothus an.
 v. auxilio Saracenorū regnum affectus paternū. Quapropter illis ex foedere uirgines Al-
 fonsi Catholici ex Bilimaro filio nepos cum esset Diaconus regnum iniijt, facti q; postea
 b 3 pcent

Sanctius Ro-
 derici filius.
 Saraceni Hi-
 spaniam inter
 se diuidunt

Pelagius

Astures

Castella noua

Fasilla

Alfon. Cath.

Friola

Aurelius

Serui contra

dominos.

Silo

Muregactus

Veremudus

poenitens, sese sponte abrogato monachum egit, eiusq; consobriuo surrogato, qui apud Cantabros agebat: regnavit annos 11. Ramiro & Garzia puerili aetate relictis. Alfonso 11. Cognomento castus Alfonso Catholici ex Friola filio nepos, cognominis causam assecutus, quod uir religiosissimus fuerit, & uxorem quam habuit nunquam attigerit, insuper uictorij gloriolissimus Ouetensis ac Asturicensis ciuitatum Basilicas construxit, simul & donis locupletauit. Cum auxilia Caroli magni per legatos peteret, procerum indignationem excitauit, passim dictitantium praestare Hispanos mori, quam Gallis subijci, aut per eos esse incolumes. Itaq; coactus est frustra per eosdem legatos rem detrectare, cum ille cum Rolando ceterisque ducibus Pyreneum iam superasset: ex quo magnas in Hispania strages hostium magnaq; facinora fecit, ut in Gallorum historia & Caroli uita continetur. Toletanus autem negat haec uera omnino, sed tantum partem eum Vasconiae territalle, deinde ab Hispanis obuiam factis recipere se conuictum in Galliam coactum. Regnavit annos 11. In Ouetensi templo prodigiū in aurea cruce quam donauit fama est uiuentem ostendisse, quod sine artifice factam euestigio compererit. Ramirus Veremundi regis filius fratrem Garziam, quamquam aetate paruam regni consortem uoluit. Normandorum ingentem classem Caliae co litori adpullam nauibus LX, succensis reppulit. Saracenos apud Calagurium uicit, oppido ipso in potestatem redacto, in quo praelio dicitur in equo albo apparuisse sanctum Iacobum auxiliarem. Regnavit annos 11. Imperatore Ludouico Pio. Ordonius Ramiri filius Vascones iterum rebellantes compercuit, a quo bello reuertens Arabes, quos late populantes offendit, commisso praelio cum Muza eorum duce confregit. Sed & Muzae filium apud Toletum in deditionem cum oppido recepit. Deceffit anno regni decimo, quinq; superstitibus liberis, Alfonso, Veremundo, Nunio, Ordonio, Friola, ex quibus Alfonso 111. cognomento magnus rem suscepit paternam anno MCCCLXXXIII. De Saracenis saepe triumphauit, ciuitates Lusitaniae Colimbricam & Viseum recuperauit. Vascones Navarrosq; qui tunc a Saracenis dominabantur saepe depopulatus. Haec tamen opera egregia domestica crudelitate scedauit, quatuor eius fratribus qui in eum conspirauerant euulsis oculis. Sub eo Bernardus quidam e Carpiā militasse commemoratur, Regnavit annos XL. Suscepit Garziam, Ordonium, Froilam. Hunc etiam Alfonso scribit Toletanus templum sancti Iacobi primum excitasse, tum alterum Ouetense Metropolitanum constituisse. Ad eum insuper Io. VII. scripsisse Io. seruus seruorum dei Alfonso regi Christianissimo, ex cuius auctoritate scripti, Hispaniae regem in primis Orthodoxum existimant. Praeterea cum Carolo Caluo in ualle Rosada praelio fuisse congressum. Garzias natu maior rem paternam assecutus, Arabum regem, Aiolam in bello cepit, cuius spolia Ouetensis templi tholo suspendit, ubi & sepultus est, cum regnasset annos tres, imperante Carolo Caluo. Ordonius 11. Garziae fratri successit. Legionense templum aedificijs ac donis ornauit, aduersus Saracenos infeliciter dimicauit, captis in bello nonnullis praesulibus, inter quos Asturicensis etiam martyrio affectus, iussu Abderæ regis eorum. Post haec Ordonius quatuor Castellae comites qui bellum id detrectauerant, iussos ad se uenire, & incolumes fore pollicitus, necari mandauit. Ob quam perfidiam Castellani, qui tunc Legionensi suberant regi, rebellauerunt, factisque inter se magistratibus ac iudicibus, rem ipsi administrabant. E quibus postea reges descenderunt. Regnavit annos VII. Froila 11. alter Ordonij frater, Alfonso magni filius ultimus, crudelis admodum habebatur, ut qui multos e nobilitate interfecerit. Quare lepra correptus, morte ærumnosa absumptus est, superstitibus quatuor liberis. Alfonso, Ramiro, qui patri successere. Item Ordonio, & Froila. Regnavit annum. Alfonso quartus, sese regno sponte abdicato, monachum egit surrogato fratre Ramiro, deinde per inconstantiam ad regnum redire conatus, a Ramiro capitur, atq; illata caecitate mulctatur, quam ille postea crudelitatem cuius poenitebat, pietate constructi ab se templi pensauit, ubi cum tumulauit. Contra Areffam Saracenorum regem, cum quo Ferdinandus Hyuaricensis & Didacus Nunij comites conspirauerant, dimicauit, quo expugnato, comites cepit, eosq; amicis rogantibus condonauit. Sanctius cognomento Crassus, frater Ramiri & Ordonij, portento sa dicitur obesitate fuisse, ac ualitudini contraria. Quamobrem pace facta cum Abderamo Saracenorum rege medicinae perito, ut ab eo curaretur; Cordubam profectus est.

Interea

Interea domi per eius absentiam, Ordonius cognomento Malus, filius Alfonso illius cui lumina diximus adempta, auxilio procerum regnum inuadit. S A N C T I V S uero Saraceni auxilio, amissum recuperat. Praeterea Ferdinandum Castellae comitem, eiusq; successores, a iurisdictione regis Legionensis in perpetuum immunes esse uoluit. Deceffit anno salutis citriter nongentesimo uigesimo octauo, regni undecimo. Ramirus puerili aetate post eum annos rexit uiginti quinque. Quo tempore Normandi ad litus Gallaecum cum classe ualida applicuere, quibus comes Gundissaluuus Sanctij restitit. Arabes quoque rupta pace quam olim cum Ramiro puero fecerunt, omnia depopulabantur. Quapropter Gallaci contempta regis aetate, Veremundum regis Ordonij filium, apud Compostellam regem declarant. Contra quem Ramirus bellum mouet, praelio commisso, utrinque sine uictoria discessum. Almanzor item Saracenorum rex cum ingenti exercitu aduersus Hispanos pugnans, a Ferdinando Gundissalui comite magna uirtute repulsus est, imperante in Italia Berengario tertio. Veremundus secundus, Ordonij filius iuuantem Garzia Ferdinandi Castellae comite aduersus Almanzorem mouet: praelioque primo uictor decessit. Mox Saracenus redintegratis uiribus Veremundum fugere ad Asturum montes cum sanctorum reliquijs coegit. Inde Legionem per obsidionem expugnat, ac diruit. Mox Lusitaniam ingressus Compostellanam euertit Basilicam. Diui tamen Iacobi sacellum attingere non est ausus, territus (ut aiunt) quodam diuinitus fulgore. Cui bello dysenteriae morbo correptus finem fecit. Post haec Veremundus & Garzias iunctis castris apud oppidum de Canatanazor magnam Almanzori cladem intulere. Ex quo ille animi dolore prostratus, post paulo decessit. Veremundus hac uictoria elatus, cum domum reuerteretur, superbe nimis ac crudeliter omnis habuit. Tum Compostellanum & Ouetensem Praesules in carcerem coniecit. Ouetensem paulo post uiso portento quodam, admonitus liberauit, facinusq; suum detestatus, alijs compensauit officijs, pia diui Iacobi loca a Saraceno diruta instruedo. Regnavit annos septem. Alfonso quintus, Veremundi filius adolescens regnum inijt, tenuitq; annos triginta septem. Sororem Tyresiam Abdalæ Saraceno Toleti regi locauit, ut ei contra Cordubæ regem auxilio foret. At uirgo sancta, infidelis uiri consortium ac congressum detrectauit, quamuis saepe precibus, saepe minis uexata. Mox eo extincto, liberata sese deo in cœnobio perpetuo dicauit. Alfonso interea dum Viseum, quod tunc Saracenorum erat, obsidet, sagitta uulneratus interiit. Veremundus tertius Alfonso filius, sine liberis, anno regni quarto decessit, quod ad Ferdinandum sororium eius deductum est. Is Sanctij maioris Castellae comitis, filius fuit, ac Sanctiam filiam Alfonso Legionis, sororem Veremundi supradicti duxerat, ex quo Legionis regnum iure uxoris haereditario assecutus, primus omnium utrunq; tenuit regnū anno millesimo decimo septimo. Nam ad hunc usq; diem Castella per comites regebatur, cum titulus tantum Hispaniae regni post ingressos Saracenos apud Legionem esset. His etiam Nauarrae regnum adiecit, quod interfecto Garzia fratre arripuit. Tanta itaq; potentia fretus Colimbricā, partemq; Lusitaniae recuperauit. Deceffit anno regni quadagesimo. Hoc tempore Rodericus Cidus dux exercitus inuisissimus, in Hispania claruit: Cuius res gestae maxima celebrantur. Hunc genus a comitibus Castellae ducentem, Ferdinandus quinque terris praefecit, quas a totidem Saracenorum ducibus fortissime dimicando defendit. Martinum Gometij ducem qui regis Aragonum nomine Calagurium recuperauerat, cum toto exercitu subiecit. Regem Hispalensem qui Alfonso Legionis regis uectigalis erat, obsessum a rege Granatae liberauit. Castrum de Alcozer fugatis ducibus regibus Saracenis qui Alfonso obsederant, recepit. Postremo Valentiam nobilem ciuitatem recuperauit, anno millesimo trigesimo, quam Vnes rex Saracenus potenti ex Africa classe delatus, recipere conatus, repulsus, amissa magna nauium parte domum reuertit, ubi dolore animi paulo post moriens, fratri Buchari mandauit uti bellum instauraret. Ille itaque redintegrata classe potentissima (nam eius nauigia Gilbertus qui historiam scripsit Africanam, ad trecenta fuisse tradit) non meliorem & ipse tulit exitum quam frater antea tulerat, fufus fugatusq; cum triginta milibus partim caesis, partim mari depressis fuisse memoratur. His itaque gestis R O D E R I C V S reuertens, ALFONSVM sextum FERDINANDI huius filium apud Legionem

b 4 obuium

obuiū habuit, propeq̄ dexterā collocatus, in perpetuo maximoq̄ apud eū honore perse-
 ueravit. Ab hoc dicunt domū de Mendoza clara stirpe descendisse. Ferdināus igit̄ cum
 x l . an. regnasset, excessit Sanctio & Alfonso filijs supstitibus. Sanctius Alfonso fratre
 fugauit, ille Toletū ad regem Saracenū se recepit, donec eo mortuo à populis reuoca-
 tus ad regni successione, non prius à Saraceno dimissus est, q̄ iureiurādo affirmauerit se
 perpetuo in eius amicitia permanfurū, quod minime seruauit. Sed inito regno, statim To-
 letū, expulso Saraceno, recepit, Mesquita (sic enim eorū templa uocant) ei tantū cōcessā,
 quā postea Bernardus Presul, & regina adeuntes, ea loca ingressi, Saracenis expulsis, di-
 uae Genitrici cōsecrarūt. At Saraceni oratores questū iniurias ad Alfonso mittūt. Qui
 confestim iratus, iurauit se sine ulla uenia in suos animaduersurū, neq̄ precib. ullius faci-
 le assensurū. At illi praesentientes, astu poenā uitauere, missa regis filia obuiā, quae multā
 eis precaretur. Quapropter rex iuramento solutus, illis se conciliauit. Hoc tēpore Sarace-
 ni ē Carthaginē in Hispaniā excurrentes, omnia uastabant, quibus obuiam infans cum
 Septē comites septem comitibus missus, interfecti ad unū omnes fuere apud Alcazar de Cōfuegra, lo-
 cusq̄ adhuc Septem comites appellatus. Quare rex hoc animis mollitia nimia corruptis
 adscribens: Toleti balnea illecebrasq̄ alias uoluptatum, à Saracenis apud ea loca quon-
 dam instituta omnia sustulit, ac ad pristinā populis seueritatē reducere conatus est. Post
 hac Toletanā Burgensemq̄ basilicam donis plurimis locupletauit atq̄ auxit. Viracam fi-
 liam Raimūdo comiti Barcinonis locauit. Ex qua ille Alfonso v i i . genuit, qui postea
 regno successit. Mortuo uero, illa iterum Alfonso Aragonū regi nupsit, qui cum uir sacri
 legus esset ac iniustus, in ærumnis ac sine liberis perijt ille dicitur. Alfonso autem de quo
 nūc dicimus, cū regnasset annos x l i i i . sine uirili prole decepsit. Alfonso v i i . Alfon-
 si v i . ē filia nepos, iterū regna diuisit. Castellā Sanctio: Legionē Ferdinando filijs tribu-
 ens. Beatricē filiam Ludouico v i i . Francorū regi locauit, qui diu Jacobi templum salu-
 ratum ueniēs, à focero magnificentissime apud Burgensem ciuitatē exceptus fuit, To-
 letiq̄ eius gratia cōuentus habitus, ubi legitimū genus Beatricis uxoris, quae notha prius pu-
 tabat, declaratū est. Hic Alfonso potētissimus omnū qui ante se fuere est habitus. Quare
 re imperator Hispaniarū appellabatur. Cordubam, Almarīā, Baionam recepit, quae loca
 cum adiret in itinere sub arbore quadā repentino excessit, Frederico primo imperante.
 Sanctius i i i . Alfonso filius, cognomēto Desideratus, q̄ intēpesta & immatura morte de-
 cedens, ob eius egregios mores iustitiamq̄ in omnes, desideratus à populo fuerit: fratrem
 Ferdinandū Legionis regē ab eo disidentē cepit, ac rursus in regnū restituit. Blancham
 Garfīæ regis Nauarræ filiā duxit uxorem, ex qua Alfonso v i i i . genuit. Ferdinandus
 secundus apud Legionē regnauit, Sanctij frater, cuius filiū pupillum Alfonso eius iuri
 ac regno subijcere sacramēto fidei adactū conatus est. Quod animaduertēs Nunius unus
 ē tutoribus, puerū in arce ac praesidio collocatum ab iniustitia patruī asseruit. Regnauit
 Ferdinandus an. x x x i . Alfonso igitur octauus, cognomento Bonus, ex Helionora
 Ricardi regis Angliæ filia, plures suscepit liberos, inter quos Henricū, qui postea regna-
 uit: Blanchā quae nupsit regi Gallorum, ex qua diuus postea Ludouicus genitus est: Be-
 rengariā quae Alfonso regi Legionensi, ex qua Ferdināus tertius: Hieracam, quae Lusitaniae,
 & Helionorā, quae Aragoniae reginae fuere. Igitur Alfonso, quum semel aduerso
 Marte pugnaret contra Saracenos, temeritate & arrogātia ducis Didaci de Haro princi-
 pis de Viscata, apud locū de Halarcos instaurato praesidio iterū congressus, insigni eos cla-
 de afflixit, caesis fere c c . millibus, ubi crux ei ē caelo ueluti magno Constantino quondā
 apparuisse dicitur. Eadem fere tēpestate Romam misit Rodericum praesulē Toletanum,
 ad impetrandas in expeditionem Saracenorum collationes. Excessit anno m . c l x . regni
 autem l i i i i . Post quem rem tenuit Alfonso i x . Ferdinandi regis Legionis filius, an-
 nos x x v i i i . Cui successit Henricus Alfonso v i i i . regis Castellae filius, puer admodū
 impulsoreq̄ Aluaro comite tutore, consobrīnam eius Lusitaniae regis filiam, in consulo
 Pontifice in matrimoniū cepit. Quod postea ab Innocentio i i i . diremptum fuit. Perijt
 una cum pueris ludendo & gulae casu, apud Palantiam urbem, anno secundo quā re-
 gnare coeperat. Ferdināus tertius, Alfonso v i i i . filius, patris ac patruī sine liberis dece-
 dentis regna obtinuit, omnium Hispaniae regum felicissimus, simul & potētissimus.
 Nam post illam Saracenorum irruptionē, primus Hispaniam serē omnem restituit, Hi-
 spali

spali, Corduba, Vandalia, Beticaq̄ magna parte recuperatis. Saracenosq̄ in angu-
 lum quasi quendam Beticae, quem Granatae regnum appellabant, conclusit. Tanta alio-
 quin iustitia & religione, ut statum ei à principibus oblatam, moriens nullo pacto statui
 mandauerit. Eius gesta persequitur Rodericus Praesul Toletanus, qui ad haec usq̄ tem-
 pora peruenit: ex Beatrice filia ducis Brabantiae suscepit Alfonso x . qui post eū regna
 uit, ē secundo matrimonio plures alios. Huius quoq̄ auxilio hoc tēpore rex Tarraconen-
 sis Jacobus cepit insulas Baleares, uti refert Cusentinus, anno m . c c l i i . Alfonso x .
 Ferdinandi filius, Violantam Iacobi Aragonensis filiam duxit, qua ob sterilitatem abdi-
 cata, Christianam Daciae regis filiam, conspicua forma, in matrimoniū accersiuit. Quae
 dum in itinere esset, praeter spem, repente grauida apparuit, ex quo ab Alfonso ante nu-
 ptias abdicata est, quam postea regis frater Philippus abbas Vallisoleti, & de Cauens ru-
 beis, simul & praesul Hispalensis, spreta religione ac sacerdotio duxit in matrimoniū, gra-
 uiter ferente fratre. Alfonso igitur plures suscepit postea liberos, Ferdināum qui Blan-
 cham diu Ludouici filia duxit, cuiq̄ pater superstes fuit, Sanctium qui postea regnauit,
 Ioannē, Iacobum, Petrum, Berengarium, & Helionorā. Ex concubina uero Beatrice m.
 quae locata Alfonso Lusitaniae regi Dionysium peperit. Ex his igitur Ioannes multa ad-
 uersus Saracenos bella fortissime gessit, uxorem duxit Margaritam Marchionis Mon-
 tisferrati filia. Ad Alfonso redeo, cuius domi, & in ocio, multa praecclare gesta memorā-
 tur. Leges à maioribus in Hispania conditas, immensum opus, in seprē digessit uolumi-
 na, quae partitas appellant. Edidit, aliorum tamē ingenio, historiam orbis, quam genera-
 lem Hispani uocant. Canones item in astrologia, quas tabulas nominant Alfonsoinas, un-
 de astrologi cognomen est adeptus. Praedicatur praeter haec liberalitas publica q̄ eius mu-
 nificentia: qui ppe qui in Ferdinandi & Blanchae nuptijs congiarium populo dedit, pau-
 peres omnes uestibus uiritim donauit, Imperatorē Constantinopolitanum à Soldano ca-
 ptum are ingenti collato redemit. At idem foris nō æqua felicitate res gessit. Nam Sar-
 acenus Granatae rex, rupto cum eo foedere, Murtiae quadam loca, tum Xeritū oppidum,
 post longam obsidionē consecutus est: quo bello pulcherrimum facinus Garfīæ Gome-
 tij Carillo, qui arce praerarat, memoratur. Hic extremā expectans ruinam, ac solus inter fe-
 ctis ceteris restitans, in hostes ruit, stragemq̄ circa se fecit, aliquandiu irruptionem impe-
 tumq̄ moratus: tandem uiuus captus, ob fortitudinē uenia donatus, & ad Alfonso in-
 columis remissus est. Sed & regni proceres passim rebellantes, ac cū Granatae rege con-
 spirantes habuit, Causa discordiae diminuta regni iurisdictione, quod Dionysius ex filia ne-
 potē Lusitaniae regē qui antea regi Castellae suberat, à tributo & uectigali immunē fece-
 rat, illis in concilio reclamantibus. Dum de Frederici secundi abrogatione ageretur, de-
 lectus ipse imperator à bona electorum parte in Germaniā profectus est: uerum spe fru-
 stratus, paulo post redijt, nihilo meliora domi offendens, morte filij Ferdinandi de la Cer-
 da comperta. reges quoq̄ Granatae & Belamarini, per ipsius absentiae occasionem ma-
 gna Beticae Vandaliaq̄q̄ incōmoda intulere, ceciderēq̄ Sanctiū Aragoniae infantē Prae-
 sulem Toletanum, ac Nunium de Larca. Sanctius item eius filius secundo loco genitus,
 regno occupato, patrem ueniētē exclusit, qui Hispali subsistens ex animi dolore decepsit.
 Sedente Alexandro i i i i . Sanctius quartus Alfonso filius, annos x i . regnauit. Cum
 Saraenis feliciter dimicauit, quibus Tarifam, quondam Carteam uocatā, ademūt. Re-
 gem de Phez Machometum appellatum, ac Benyrizaph ex Africa contra Hispaniā ma-
 xima classe soluentes, per Benedictum Zachariae Admiratū, bello nauali superauit. Pa-
 trem redeuntem ē Germania, regno occupato, nō admisit. Seuus natura fuisse traditur,
 in disciplina praesertim militari minima de causa milites plectēdo. Apud Pacemuliam,
 quatuor hominū milia trucidari iussit, quod in tumultu quodā exorto, Alfonso fratris
 filii, regē appellauissent. Ferdinandus quartus Sanctij filius, ex Maria confuge, Alfonso
 de la Molina fratris Ferdinandi i i i i . filia, Anno m . c x c v . extincto patre, puer in ge-
 netricis tutela remansit, cuius prudentia multa euasit pericula. Nam cum Alfonso de la
 Cerda, qui se Castellae regē dicitabat, ac regibus Nauarræ, Lusitaniae, & Aragonū gra-
 uia bella per legatos gessit. Sed & huius mulieris non minor religio narratur, diuendi-
 ta lautiore suppellectile, ut egentibus subueniret, ipsa fictilibus frugiq̄ uictu & absti-
 nentia singulari est usa. Coenobia septem egregia construxit, Ferdinandus igitur dum
 per

Beatrice
 Brabantina
 Iacobus Tar-
 raconum rex
 Christiana
 Dacia
 Alfonso x.
 Alfonso x.
 Astrologus
 Garfīæ
 Carillo
 Sanctius iiii.
 Cartea re-
 cepta
 Mariae reli-
 gio

Alfonfus XI. per ætatem licuit, ex Cōstantia regis Lusitanæ filia, Alfonso XI. genuit, qui Castellæ regno successit, & Helionorā quam Alfonso Aragonum regi locauit. Zelam oppidum ex Saracenis recepit. Delatoribus dicitur aures præbuisse, quare duos nobiles uiros è familia Carucial necari sola suspitione iussit. Regnavit annos x v. Alfonso eius filius anno M. C C C X. aduersus Saracenos Almohazen Machometem & Hynzeph reges Belamarini & Granatæ feliciter dimicauit, subiugatis oppidis Alcala de Bencay, quæ nunc Regalem appellant. Gundifaluum Martini magistrum de Calatraue uirum maximum, & de Hispanis bene meritum, leuibus de causis necari mandauit. Ipse uero dum oppida Sarant, & Zibatar obsidere cœpisset, pestilentia castra passim occupate excessit, superstitite filio Petro. In ea obsidione res mira, & Scæuolæ Romani exēpli æmula narrat. Saracenus quidam patriam eade regis liberaturus, ex oppido egressus, gladio clam sub ueste abdito per castra inimicorum ad Hispaniæ regem contendit. Captus, ubi res detecta, & gladius manifestatur, rex hominis uirtutem & audaciam admiratus, incolumem remisit; qui ut domum peruenit, regis sui uitare iram non potuit; quod clam eo rem fuerit aggressus, statim necatur. Regnavit Alfonso annos XL. Petrus autem filius x v i i i. qui omnes Hispaniæ reges crudelitate, parricidijs, ac scelere superauit, cunctam nobilitatē, tum proximos quosq; alios alia de causa matre frustra uociferate necando: Inter quos Petrum Stephani magistrū de Calatraue, Rodericum Gundifalui de Casanda: Alfonso Tellem Alfonso, & Martinum. Postremo aduersus fratrem Henricum seuire cœperat, ille ad Aragoniæ regem confugiens, eius auxilio Hispaniā repetit. Tolerum obsidet, Petrum ad oppidum Montiel confugiens, in arcem persequitur, ibiq; obsessum tandem interfecit regnoq; potitur, tenuitq; annos v i i i. M. C C L X i x. Ante omnia proceres humanitate ac liberalitate deuinxit, ex Ioanna coniuge suscepit Io. & Helionoram, quæ Nauarræ fuit postea regina. Sepultus apud S. Dominicum dela Calzada Calaguritanæ dioceseos. Ioānes filius qui ei successit, ex Helionora Petri Aragoniæ filia suscepit Henricum iij. regni successorem, & Ferdinandum qui postea Aragoniæ rex fuit. Duo grauissima bella gessit. Primum cum Lusitanis, quod defuncto Ferdinando socero, ei ratione uxoris succederet. Illi uero suffecto quodam Ioanne notho ordinis equestris ex stirpe regia Ioanni restiterunt, à quo etiam uicto, & in morbo iam constituto, per oratores pacem impetrare non potuerunt, ea arrogantia dicitur fuisse. Interea dux Alencastriæ ac Clocestriæ regis Angliæ filius Castellæ ac Legionis regnum ad se pertinere dicebat iure uxoris Constantiæ Petri Aragoniæ filia. Igitur Gallæciam ingressis Anglis, iuuantibus Lusitanis, Ioannes cum exercitu occurrit, pugnatumq; diu est; post aliquantulum tempus bellum id sedatum, & animi conciliati ob matrimonium Catherinæ ipsius ducis filia, & Henrici Ioannis huius filij. Perijt autem Ioannes lapsu equi, cui Henricus ipse ex ordine tertius successit, regnavitq; annos x v i. M C C C X c. Ex Anglicano matrimonio quod supra commemorauit, Ioannē i i. præter omnium spem edidit, cum longo prius interuallo Mariam & Catherinam suscepisset, quarum primam locauit Alfonso fratris Ferdinandi filio, mulierem longe sapientissimam, quæ annos x x v. Aragoniæ regnum uiro absente, res in Italia gerente, administrauit. Excessit autem ipse Toleti, Ioanne i i. filio successore in cunis relicto, ac Catherina matre, & Ferdinando patruo, Alfonso patre, illius qui postea rex Siciliæ fuit, tutoribus adhibitis. Is cum primum per ætatem licuit, ex Maria ipsius Ferdinandi patris filia matrimonio Henricum i i i i. Ex Helisabeta uero Ioannis regis filia Alfonso & Helisabetam suscepit. Cum Saracenis bella gessit: Aluarum de la Luna præcipuum inter amicos habuit, cuius gratia multas passus bella à propinquis regibus quibus ille insensus fuerat: qui pulsus tandem, deinde reuertens, ad extremum ob nimiam arrogantiam regi ipsi inuisus, capite plectitur. Bellum maximum sustinuit, Alfonso & Ioannis Aragonensium eius cognatorum, ad quod componendum legatus cardinalis de Fuxo missus à Martino V. adhibitis utrinq; pacificatoribus atque arbitris rem composuit: inter quos Præsul tunc Valentinus Alfonso Boria, qui postea Calistus tertius fuit, partes Alfonso Aragonensis tutabatur: Vincentius uero ordinis prædicatorum, qui postea inter sanctos relatus fuit, altera fovebat partem. Quo etiam impulsore, Ioannes ipse Iudæos omnes relicto bonis, ex Hispania discedere iussit, nisi qui Christiani fieri mallent. Bona igitur pars, metu amittēde, ref. sacro

Saraceni
gestum par
Scæuolæ

Petrus

Henricus ij

Ioannes I.
Henricus iij.
Fec. Arag.
rex
Anglorum
motusIo. ij. Maria
CatherinaHenricus iij.
Helisabeta
sororAluarus de la
Luna
Pax inter He
ricum, Alfon
ac Ioannem
Iudæi expulsi
Saraceni

sacro fonte abluti: clam uero paternis legibus inuigilantes, pessimum genus hominum euasere. Hi sunt quos Marranos hodie vulgus appellat. Ioannes igitur rebus cōpositis, extinctus est cū regnasset annos XL V i i. Henricus i i i i. uiuo patre in regno cōfirmatus, cum prius Asturibus, alijsq; regni paterni populis præfuisset. Anno M. C C C L i i i i. Zibalthar Oppida nonnulla per legatos ex Saracenis recepit: Zibalthar per Murcię ducem (Nam huiuscemodi oppida sæpe utrinq; uariabant) Estiponam prope Malacam, per Ioannem Pachachum Marchionē de Villera, Archidonam per Petrum Giron magistrum de Calatraue. Inter præcipuos habuit aulicos Petrum de Mendoza Præsulem Secontinum, in patrū postea collegium eius opera cōoptatū, missis ad hoc ad Calistum iij. oratoribus, inter quos fuit Rodericus Præsul Valentinus, quē uidimus Pauli tempore molis Hadriana præfectum. Henricus deinde Nauarræ regnum per Caroli mortē Ioannis Aragonis filij, armis adsecutus est. Ex cōiugio nihil liberorum suscepit, quod eum inhabilem ueneri, ac uirilitate deficere constans esset fama. Filiam spuriam, quam suam esse sibi persuaserat, regni hæredē instituerat, si per proceres licuisset, qui omni studio resistentes, Helisabetam eius sororem illi prætulerunt. Cui Præsul Toletanus, cæteriq; nobiles, Ferdinandum Ioannis Aragonensis regis filium, eius propinquū, in matrimonium accersiuere, cōsilia nuptijs, cuius rei gratia missus à Sixto Pōtifice Rodericus Boria legatus, ac Romana ecclesiæ uicecancellarius fuerat, anno M. C C C L X X i. pax ac concordia inter reges inita, & Henrici consensu Ferdinandus una cum coniuge, legitimus regni utriusq; hæres est institutus, ac post eius mortem rem suscepit, nulli maiorum suorum felicitate ac potētia secundus: ut qui limites imperij, gloriæq; Hispaniæ propagauerit, & gentem Saracenicam quæ Granatæ regnum, Beticæ partem, annis iam prope D C C. occupauerat, suis armis ac uirtute anno M. C C C X C i i. penitus expulsi, ex quo sectam ac potētiam eorum debilitauit, ut nemo dubitet paruo negotio reliquias quæ Africam tenent, eueriti posse. Religionē præterea in tota prouincia magnopere auxit, expulsis pseudochristianis, quos Marranos uocant, de quibus supra mentionē feci. Deinde electis omnibus qui in ordine minorum citra illius obseruantiam ac instituta uiuebant: quorum ingens numerus, multaq; milia discessere. Sed & regijs auspicijs nauē nouū ingressi pelagus nostros Periceos lustrauere, ac ignotas orbis insulas, de quibus alio loco dicā, Hispanorum gaze adiecerūt. Lusitanæ regem de finibus tumultuantē, breuiter armis compressit, ac in uersa Hispania mores populis, ociaq; ferro dedit. Pro quibus meritis suarū animos gentium obsequentissimos habet, & ab Alexandro Pontifice, ac patribus rex Catholicus appellatus, ac omnium consensu, lauream inter principes Christianos meritis & autoritate maiorū hodie refert. Nō minor Helisabeta uirtute, animoq; uirili matrona uisa est, anno superiore extincta, quæ mater castrorū honoris gratia, nō modo dici poterat, sed & religiois, & Hispanicę quietis, cū uiri sapientissimi cōsilijs omnib. in rebus præsto fuerit. Hos igitur ad beatas quādoq; sedes deducturus deus omnipotēs, in hac uita exercuit, ac orbitate mulctauit, unico filio adolescente amisso regni principe, specq; nominis tati. Verū diuina prouidentia nō minoris indolis generū regnis adopravit Philippū archiducē Maximiliani Cesaris filium, cui pater habenas post secula tradat. Ferdinandus post hæc cū Frederico regi Sicilię, propinquo suo, expulso subuenire pararet cōtra Gallorū regē, in eam concordia uerterq; rex uenit, ut Apuliā atq; Calabriā sibi retineret omni ditione, reliqua Gallus. Verū exorta postmodū inter eos de finib. cōtentio est, magnoq; se ambo iudice tuētes, ad arma deuenerunt. Gundifalvus Ferdinandus Hispanorū dux, qui ut alter Viriatus uirtute armisq; nuper effulsit, primū laesit, ac Baroli obsessus, ea fuit animi cōstantia, ut paulatim emergēs, parua ad modū & collectitia manu maiores Gallorū copias fuderit, ac eorū ducē Viceregē appellatum interfecit. Fama deinde uictoriæ peruagata diuersis in locis, uarijsq; prælijs superior semper apparuit, donec oppidatum ui cuncta subegit, ac Neapoli demum recepta, munitissimā illam & inexpugnabilem arcē breui post tēpore in potētate redegit, muro ponteq; Hispanorū solertia superatis, ac custodib. partim caesis, partim captis. Summa dein de belli ad Caietā redacta, quo se Gallorum reliquias ad octo milia ex fuga receperāt, clausisq; obsidione, supplementū post annū armatorū ferē decem milia superuenerunt, magnis machinis, bellicisq; operib. instructa, quibuscū Italicis principes nonnulli aderāt. At Gundifalvus quantū ueniētibus occurrere animus nō deesset, maluit tamen

Henricus iij.
Zibalthar
receptaNauarræ
regnumFerdinandus
rex eius

preconia

Helisabeta
reginaPhilippus
Archidux
Federicus cum
Gallo forma.
Gundifalvus

tamē Fabianis artibus bellum ducere, atq; hoc modo lenta obsidione sine cæde potiri: q̄ fortunam periclitādo, ac militum sanguine abutendo, repentina hostem clade superare. Quod proculdubio euenit. Nam ad ultimā redacti famem Galli, & à suis ob metum appropinquare nolentibus frustra auxiliū prestolantes: primum hi, qui montē Caietæ uicinum tenebāt, deditionem fecerunt; post hos uero ciuitas tota anno M. D. I I I I. Gundi salus igitur uix toto triennio claso, Sicilia totius regno potius, Neapolim se recepit: ubi rebus in pace constitutis, pro rege præsidet, iurāq; populis dicit. In quo factū periculum nunquam Hispanum ducem feliciorē quā Romano milite fuisse. Nam Prosper ac Fabricius Columnenses, maximum uictoris pondus accessere: nec contra hoc tēpore Romanus unq; fortior q̄ Hispano ducet: ut ex Italicis x I I I. cōspeximus, qui in eo bello cum totidē Gallis congregientes, toto spectante exercitu superiores luere. Ferdinandus itaq; rex his rebus per hunc gestis tributum Pontifici misit, album equum, ad quē Alex. v I. Ferdinandū reliquo remisso, taxauerat. Quumq; satis animi, uirtutiq; ad reliquas Italia oras inuadendas habere posset: cupiēs tamē arma ciuilia, quæ coactus suscepit, in crucis inimicos conuercere, triennales cū hoste inducias pepigit, hoc animo, ut in Africanā expeditionē se accingat: cuius iam initia dedit. Quod utinam eo diutius superstitē absolui contingat, ut res Christiana tot principum ambitione atq; discordijs tamdiu lacescitat, unius saltem religiosissimi prouidentia, uirtuteq; resipiscat.

De regnis Nauarræ, Aragoniæ, & Lusitanie.

E Q V I D autē Hispaniæ desideretur historia, cæterorum regnorū in ea natione quæ fuerint initia, par fuerit paucis explicare. Ac primū Nauarræ regnum: quod inter Vascones partim etiam Cantabros cōtinetur: cepit circiter annum D C C C L X I. à quodā Encco comite Bigorriæ. Hic ē montibus Pyrenæis in uicinā Nauarræ planitiē cum exercitu descendens, omnē eam regionē à Saracenis liberauit: pro quib. meritis, rex in eo loco primus appellatus, successorem habuit filium Garciam: postea Sanctiū cognominatum Abarcam, qui cōtra Saracenos res gessit magnas, Arragonensēq; regnū magna ex parte adauxit. Garciā & ipse filium successorē dimisit, cognomento Tremulentum: hic deinde Sanctiū filium cognomento Maiorem, quintum Nauarræ regē, qui duxit in matrimonium Eluiriā comitis Castellæ filiam pariter & hæredē: ex qua Sanctius Castellæ rex postea uocatus fuit, sicut supra in Castellæ regibus cōmemorauī. Tris hic liberos suscepit, Ferdinandum cui Castellæ, Garciam cui Nauarræ, ac Ramirū ex concubina, cui Arragonensē regnū dimisit. anno M. X V I, à quo Aragonenses postea reges. Ipse uero Ramirus in debellandis Saracenis maiorum tuorū uirtutem magnopere referebat. Non minor etiā gloria filij ac successoris Sanctij: qui in Osec obsidione, sagitta uulneratus interijt: relicti Petro Alfonso, & Ramiro filijs: e quibus Petrus successit: qui Oscā, & nōnulla oppida Aragonensi adiecit imperio. Hic à Roderico Cido g Valentia cepit, dū Saracenis auxilio ueniret, in bello captus, deinde dimissus ex liberalitate fuit: anno M. L X V I I I. ut in Alfonso v I. supra diximus: cui ille militabat. Igitur primis duobus fratribus sine heredibus defunctis, regnū ad Petrū quendā priuatiū, bonum alioqui uirū existimatū, deferunt: sed breui tēpore cū minime satisfaceret, eo abrogato, tertiū fratē Ramirū monachū in cœnobio agentē, regē constituit, qui unicā filiā in regno susceptā Viracā nomine Raimūdo Barcinonis comiti locauit. Hic postea foci loco Aragoniæ regno successit, cui Barcinon patrio iure accessit. Deinde ex successione Iacobus circiter annū M. C C L. annis X L. id regnum tenuit, qui Alfonso x. Castellæ regis foci fuit: ac, ut refert Cusentinus, maiorē & minorem in insulas Balearicas recepit. Valentia quoq; olim, ut diximus, à Roderico Cido recuperatam, deinde inde deperditam, rursus regno Aragonensi restituit: quo tēpore Ferdinandus Castellæ rex etiam recuperauit Hispaniam, præter Granatam. Petrus huic filius deinde successit, ille cui Nicolaus I I I. Pontifex cōcessit regnum Neapolitanum: quiq; nauali prælio cum Gallis decertauit, & ex uulnere occubuit, relicti Iacobo cognomēto Dongiano, & Frederico filijs: de quibus etiam in rebus Sicilia dicam. Fredericum Clemens v. Sardinia regem fecit, hac conditione, ut Saracenos inde depelleret, cum diu Genuenses ac Pisani de ipsius imperio decertassent: anno M. C C C X I I I. Res deinde Aragonensis ad Martinum Iacobi filium deducta, qui superstitē tantum una filia regi Castellæ nupta mortis in discepta,

in disceptatione populos dimisit, cum alij ad comitē Vrgellensem, alij ad Ioannē I I. Castellæ regem, nonnulli autem ad ipsius Ioannis patruum Ferdinandum rem deferrent. Vicit itaq; Ferdinandus, ac omnium consensu rex Aragon. declaratur: anno M. C C C V I I. arbitris postea iudicantibus, Petro Luna, qui postea Benedictus xij. Pōt. & Vincētio ordinis prædicatorū. Hic igitur Ferdinandus Ioanis primi filius fuit, frater Hērici iij. patruus Ioannis Castellæ regū, ac pater Alfonso illius, qui postea Sicilia rex fuit, uir magnus admodum bello ac pace, tutor quoq; Ioanis fidissimus. Schisma eius temporis exortū, ut tolleretur omni studio conatus est, Cōstantiensē cōcilium procurādo: Petrumq; Lunā, quantū amicissimū, & ciuem suum, ut se pontificatu abdicaret, quādo precibus compellere non potuit, ab se expulit. Saracenorum in Granatæ regnum penetrando, magnam edidit stragē, Antequedra oppido per uim recepto. Sed hoc fortitudinis: illud etiā modestiē fuit, quod Ioani fratris filio Castellæ regi uictoriā adscripsit. Adsecutus Aragonensē regnum, eō cōcessit cum uxore & filio natu maiore Alfonso: reliquis Ioanē ac Petro apud Castellam relicti, quibus patrimoniu suum diuisit, regiq; Ioanni fratris filio commendauit, Alfonso deinde patri successit: quo uiuente, Mariam Hērici iij. patris filiam in matrimoniu duxit, quæ uiro in Italia res gerente, annos x x v. summa prudentia Aragonensē regnum administrauit, sterilis alioqui: quapropter Alfonso ē stupro mulieris nobilis Valētinæ Ferdinandū genuit, quē postea Sicilia, Ioannē uero fratē Aragoniæ successores dimisit: qui pater Ferdinandū nūc regnātis fuit: ac Blanchæ uxoris, quæ Martini regis coniunx extitit, iure hæreditario Nauarræ regnum adsecutus, Carolum ex ea susceptū ei præfecit: litesq; inter patrē & filiū de re postea fuere, quas ipsius Caroli mors immatura diremit. Is Io. natura bonus: alioquin infortunatus, ac bellis & laborib. exercitus plurimis, orbatus in super luminibus in senectute: annis hinc x x x. decessit. Cuius uices perpetua filij nūc Hispaniæ regis felicitas cōpensat. Nauarrenses cum uacui regni diuersis cōpetitoribus aliquandū armis restitissent, in potestātē tandem Hērici iij. Castellæ regis, cuius supra mentionē feci, uenerūt: ac sub eius hodie successore feliciter degūt. Deinceps pauca de regno Lusitanie, quod circiter annū M. C X. cepit hoc modo. Hēricus Lotaringiæ comes ē Gallia ueniēs, magnas aduersus Sarracenos res gessit, pro quibus meritis Alfonso vi. Castellæ rex permotus filiam northā nomine Tyresiam ei locauit: Gallaciæ partem quæ in regiōe Lusitanie continetur, pro dote assignādo. Ex eo postea matrimonio natus Alfonso, qui primus Lusitanie rex appellatus est. Primus itē qui Vlyxiponam à Sarracenis recepit, quorū quinq; simul regibus uno prelio superatis, quinq; scutorū insignē facti monumentum posteris reliquit. Verū hoc decus in matrem crudelitate fœdauit, quā, quod post uiri mortē nuplit, in uincula coniecit, nec ut eam dimitteret, tūc per legatum à Pont. missum, cōpelli ulla ratione aut interdico potuit. Quapropter materna in eū ira atq; imprecatio causa fuit, ut ab hostibus caperetur. Huius continenter ex ordine successores usq; ad ætatē nostram xij. numerantur. Post Alfonso Sanctius, Alfonso ij. Sanctius ij, cognomēto Capella, Alfonso iij. Dionysius, qui fuit ē filia nepos Alfonso, x. regis Castellæ, ab eoq; impetrauit perpetuā ab omni uectigali immunitatē, cum prius reges Lusitanie Castellæ regibus subijcerent. Alfonso iij. Petrus, Ferdinandus, Ioannes nothus ex ordine ac religione militari uocatus ad regnū, animo ingētī, ciuitatē Septensem ē Sarracenis bello recepit, felix septena liberorū prole, inter quos Eduardus, Ferdinandus, Ioanes, Petrus, Hēricus, & Eduardus fuere. Ferdinandum uita abstinentia pariter & religioe inter beatos referūt. Is enim bello Sarracenorū captus ea patientia in custodia apud eos uixit, ut molæ (ea enim uiuere cogebatur) cum famulo quantū per se sufficiente suas partes obiret. Ioanni filia tantum duæ fuerūt, quarū altera Alfonso, altera Ferdinandō ex fratre Eduardo filijs locata. Petrus Petrū alterū Aragonū regem genuit, qui sine successore decessit, & Ioannē regem item Cypri: tertium uero Iacobū, qui in patrum postea collegium coopatus, sanctis moribus ac fama conspicua sub Pio ij. Florentiæ excessit, ac tumulatus est. Hēricus infans in Atlantico primus Pelago nouas insulas reperit, de quibus in Aethiopia postea latius dicā. Eduardus autē rex natus maior Ferdinandum genuit, & Alfonso v. qui post parentem regnauit. Hic Zeliā, Tigem, & Alcazar Africa ciuitates prelio expugnatas regno Lusitanie adiecit. Ex sorori Zeliā, Tigibus alterā Io. Castellæ regi, alterā Helionoram Friderico iij. Imperatori locauit, ex qua Alcazar

Deregno Lusitanie
Henricus Alfonso vi.
Tyresia Alfonso pri-
mus rex
Sanctius Alfonso ij.
Sanctius Alfonso iij.
Dionysius
Petrus
Ferdinandus
Io. nothus
Eduardus
Alfonso v.
Zelia, Tigibus
Alcazar
Maxi-
recepta

Maximilianus nunc Cæsar est genitus: uir sanè foris domiq; præclarus, & ingenijs maxi-
me fauit. Cuius rei gratia præcipuos inter aulicos habuit Georgium summum theolo-
gum, qui nunc agit Romæ eius opera Cardinalalem Vlyxipontem. Ioannes Alfonso pa-
tri successit, qui ætate florente lapsus ex equo, sine liberis decessit. Post quem Emanuel
eius frater rem hodie tenet.

Ioannes ij.
Emanuel

R. VOLATERRANI COMMENTARIORVM
VRBANORVM LIBER III.

GALLIA.

Celta
Galli
Germani
Galata

ALLOS omnes & Germanos uno uocabulo ueteres Græci
Celtas, Romani Gallos appellabāt. Nam & Germaniam Co-
matam Galliam dicebant. Postquam uero Rhenum transiere,
in q; Gallorum finibus consistere, ab inita quodam modo adsi-
nitate, Latini Germanos uocauer. Gallos deinde Græci Gala-
ras, ab Herculis filio, Hercules em, ut scribit Diodorus li. ij. de
uictio Geryone, in Galliā ueniens Alexiam condidit ciuitatē,
ac è uirginis cuiusdam eius loci indigenæ cōplexu Galatē ge-
nuit, qui regnum obrinēs incolis nomen dedit. Isidorus quoq;
dicit appellari, quod Gallorū corpora ob im-
mensa frigora modo lactis albescant. Quod sanè nō discrepat

Diuisio
Gallie

à uersu Vergiliano. Virgatis lucēt sagulis tum lactea colla. Romani triplicem fecere,
Togata, eandem & Cisalpinam in Italia, à Toga cum Latio cōmuni. Comatam, quo no-
mine, ut ait Plinius, omnē transalpinam Galliam uocabant, ab insonsis crinibus, ut Lu-
cani etiā carmen testatur. Crinibus effusis toti perlata comatæ. & Brachatam olim que
nunc Narbonensis, teste itē Plinio, dicta est à Brachis, id est, femoralibus prolixis, quib;
utebantur, ut est author Strabo, qui etiā præter hæc sagis & uestibus breuib; quib; uix
nates tegeēt, eos utentes dicit, quod & nostra uisūmus ætate. Femoralia uero adhuc dur-
rant, quanq; sunt qui & brachas aliud genus uestis dicant, nulla tamē auctoritate. Rufus
Gallias cū Britannijs in prouincias xviij. diuidit. In Alpes maritimas, Malsiliensem, que
& Prouincia dicit, Ambianensem, Vienensem, Narbonensem, Nouempopulanā, Aquitani-
as duas, Alpes Graias, Maximā Sequanorū, Germanicas duas, Lugdunenses duas,
Belgicas duas. In Britannia maxima Cæsariensi, Britanniam primā, & Britanniam secun-
dam. Cæsar in Celtas, Aquitanos, & Belgas eos diuisit. Augustus in quatuor, Aquitaniam,
Lugdunensem, Belgicam, & Narbonensem. & hæc quidem quæ antiquitus de Gal-
liæ diuisione traduntur. Nunc sigillatim loca repetenda.

Brache

DE ALPIBUS

ALPES primū quas cōtra barbaros Italiæ deus obduxit, patent longitudine
à Varo ad Arsiam Istriæ flumini pass. mil. ccccl. altitudine uero infra famam,
ex quo traicere Annibali nō tam difficile fuit quā auctores cōmemorāt,
ut Polybius testat. Alpinos prædones omnes esse cōstat, ac à Julio Cæsare
quondā per legatum Serg. Galbam perdomitos, dein à Tyb. Cæsare uiuēte

Augusto, ut ex arcus inscriptiōe in eo loco apparebat. Imper. Cæsari Tyb. Diui fil. Aug.
Pont. Max. imper. xxiiiij. Trib. pot. S. P. Q. R. Quod eius ductu auspicijsq; gētes Alpinæ
omnes quæ à mari supero ad inferum pertinebant, sub imperium populi Ro. sunt reda-
ctæ. Ad eos igit quatuor aditur uis, una per Ligures mari proxima, altera per Taurinos,
qua Annibal & Hercules trāsmiser, quorū gratia Pœninæ & Graiæ appellatæ, eadem
& Cotiæ, in quibus xij. fuisse ciuitates Plinius testatur, regnū quondam Cotij regis, qui
perdomitis Gallis eas cōstruxit militibus uiatoribus accōmodas. Is Marcellino teste Cæ-
saris Augusti amicissimus fuit. Cotus autem Thraciæ rex alius, qui, ut legitur in Cæsaris
commentarijs, Pompeianas partes fouit. Alpihus hodie mons Cinesius nomen est, ten-
duntq; in Prouinciā & Hispaniam citeriorem. Tertia uia per Salasios, quas Cæsar sum-
mas appellat, ac latronibus purgauit, nunc S. Bernardi, nō quidem illius abbatis celebra-
ti, sed cuiusdā Augustensis archidiaconi, qui in eo mōte inter nemora per sancte degisse
dicitur

Quatuor
Alpium uia
Panina &
Graia & Co-
tia idem.
Cotius rex
Cotus
Alpes summa
S. Bernardus

dicitur. Hæ igitur in Lugdunensem Galliā ducunt. Quarta uia per Rhetios, quæ & Rhe-
tiæ dicuntur Alpes, & agro Tridentino ac Veronensi adiacent, nunc S. Gothardi appel-
latæ, quæ ad circumrhenanos Danubianosq; populos ducunt, quas Iulias nōnulli esse di-
cunt. Alij Iulias post Rhetias, ubi mons incipit Adrius, qui Illyriam à Pannonijs diuidit,
quarū meminit Hiero. Inter Alpes, inquit, Iulias & Constantinopolim. Gentes Alpinas
has Strabo cōmemorat, Sallies, Albienfes, Taurinos, Centrones, Caturiges, Veragros,
Vennonnes, Lepuntios, Nantuatas, Tridētinos, Rhetios, Vindelicos, qui omnes partim
interiere, partim nomina mutauere, moxq; à me in Narbonensi dicentur. Vuindelicos
autem & Rhetios dicam in Germania.

DE NARBONENSI.

OST ALPES prima pars Galliæ Narbonensis occurrit, quæ terminatur
ab oriente Adula monte & Alpibus, usq; ad Vari fontes: Ab Austro mari
Gallico, ab occidente Pyreneo, à septentrione Iura mōre. Qui proprie Cel-
tæ Straboni appellatur. Pater Agrippæ longitudine passuum mil. cccclxxx.
latitudine cclxxij. Regiones uero his hodie continet nominibus appella-

tas. Sabaudiam, Prouinciā, Delphinatum, & Prouinciā Tolosanā. Sabaudios e-
nim ex Sabatijs uadis ac populis, Ptolemæo cæterisq; inter Alpes positis, putauerim no-
mē accepisse. Hi nunc agros tenent, qui quondam Vocontiorum, Veragrorum, Caturi-
gum, Centronum, Lepontiorumq; fuerant ad Alpes pertinentes. Eorum urbes Taran-
tasiensis olim Nantuates existimati, deinde Lausanenses olim Latobrigi, præfuli subie-
cti. Gebenna urbs Genua Cæsari appellata, apud lacum Lemanum, ubi Cathaldum e-
ius urbis præfulem ac professorem adorant. Forum Neronis Tricastini nomen adhuc
seruat. Dintia nūc Dignensis urbs. Vocontijs ac monti Cinesio proximum est oppidum
Ciuario, quō initio belli Cæsar quoq; legiones traduxit, cuius etiam meminit Plinius
nepos in quadam epistola, hodie quoq; Viuariensis ciuitas nominatur. Veragri in mon-
tibus S. Bernardi, caput gentis uicus ubi cœnobium S. Mauritiij Sedunensis diocœseos;
per hos Cæsar in Galliam penetrauit. Seduni adhuc nomen retinent. Sabaudia dices
Saxonum ducibus ac stirpe Augusta originem ducunt, annos prope cccc. Inter quos
Amedeus Aimonis comitis filius ab imperatore Frederico 111. dux primus fuit appel-
latus. Qui defuncta uxore, relictaq; regni cura Ludouico filio, cum paucis suorum seces-
sit in agrum Gebennensem studio rerum diuinarum, prope lacum Lemanum cœnobio
constructo. Deinde ob abstinentiæ, clarisq; nominis famam, inuitus, in concilio Basiliensi
si pontifex factus, mox concordia gratia sese sponte abrogans Nicolao quinto sedente,
cardinalis ac legatus remansit, simul cum his quos ipse cardinales prius creauerat. Hu-
ius filia Maria Philippo Mariæ uicē comiti nupta quod è uomica circa forma labora-
ret, uiro nunquam congressa est, quapropter eo extincto, cœnobio uirginum, quod ipsa
construxerat, sese dicauit, patris animum imitata. Ludouicus alter filius ex Anna Jani
Cypri regis filia septem mares præter scēminas nonnullas genuit. Quorum maior natus
Amedeus aui nomen ac uirtutem referens, sanctitate maxime claruit, morbum comitia-
lem quo laborabat usq; ad extremum patientissime tulit, tempus quoq; suæ mortis præ-
dixit. Rogatus quondam à quibusdā oratoribus, qui tunc aderant, si quos haberet canes
uenaticos ostenderet, annuit ut postera die redirent. Cum uero adessent Amedeus per-
gula ingentem ab latere adium mendicorum multitudinem eis ostendit, unā discumben-
tium. Atque hi sunt, inquit, Canes mei, quos alo quotidie, quibus ue cœlestem glori-
am me spero uenaturum. Ludouicus eius frater Ludouici filius rex Cypri fuit, Carlot-
ta Ioannis regis unica filia simul cum regno in matrimonium sumpta, de quibus postea
clarius in historia Cypri. Amedeus igitur uxorem duxit Violantam Caroli v 11. Gal-
lorum regis filiam. ex qua quanquam abstinentissime cum ea uiuebat, quatuor suscepit
mares, aliquot etiam scēminas. inter quos Philibertus patri succedens breui tempore si-
ne coniugio & prole Lugduni decessit. Carolus deinde frater rem tenuit, qui ex Blanca
Guilelmi Montisferratenfis filia Ioannem Carolum Amedeum appellatum genuit. Hic
autem sextus ex ordine Dux, in puerili admodum decedens ætate, Philippo patruo
rem dimisit. Ipse postremo Philiberto filio ex filia Ducis Borbonij suscepto, qui à Ma-
ximiliano Cæsare nuper gener adscitus, Margarita eius filia in matrimonium accepta,

Sabaudia
Prouincia
Delphinatus
Tolosa pro-
uincia
Taran-
tasiensis
Lausanenses
Gebenna
Genua
Cataldus
Forū Neronis
Tricastini
Dintia
Ciuario
Viuariensis
Nantuates
Latobrigi
Veragri.
vicus or-
cœnobium
S. Mauricij.
Seduni
Sabaudia
duces
Amedeus dux
Canes
Amedei
Carolus
Philibertus

Varus flu. Antipolis Forumiuli Argentiū Olbia, cytharista Turoentium Mafsilis Sallyes

anno superiori decessit. Domum igitur nobilitate ac meritis florentē nolui silentio præterire. In ora uero Gallici maris Prouinciæ urbes ex parte magna sitæ sunt. Post Varum fluium Antipolis & Forumiulij Octavianorum colonia Plinio nomen seruat. Post hæc Argentiū ostia, Olbia, Citharista promontorium, Turoentium antiqua sane nomina. Deinde Mafsilis Sallyū Metropolis. Sallyes enim à Sextio Duce Romanorum perdomiti teste Lino fuere. Mafsilis uero ipsa Phocensium colonia, ubi auctore Strabone, portus templaq; Ephesiae Dianæ & Delphici Apollinis, studium quoq; Græcarū literarum nobile secundum Athenas fuerat. De hac Hieronymus in epistola ad Galatas. Mafsiliam Phocenses condidere, quos ait Varro trilingues esse, quod græce loquatur, latine & gallice. Hæc ciuitas Pompeij partes secuta, à Cæsare per vim expugnata fuit. Libertate anti qua utebatur, nec prætoribus prouinciæ parebat, ut ait Plinius. Erymum urbis tradit Eustat. ἐρὺ μᾶσδον, quod lingua Acolica ligare dicitur, καὶ ἄλιος, id est, piscatore, quod gubernator Phocensis eo applicans, uiso piscatore statim ex omine ligare rudentem iussit; poniturq; ab eo inter Ligures trasalpinos. Decoratur insuper diua Marta eo aduecta, cuius uirtute lucus dracone liberatus ostenditur. Vinū Mafsilienſe Martialis uituperat. Arelate urbs etiam inter Sallyes, Plinio colonia Sextanorū dicta, quod è sexta Leg. militis coloni eo deducti sint. Harum coloniarū author Cæsar, qui Tyberij patrem è 11 iuris præfecit, qui colonias deducebant, eosq; agros uirum diuidebat. Arelate præfules habuit sanctos Honoratum & Hilarium. Sequitur ostia Rhodani, & Pollæ mariang, quas aquas mortuas nostri nauæ appellant, opere C. Marij C. pass. à Rhodani ostijs deductæ Plinio. Deinde Agathopolis cum parua è regione insula Agatha, quam Stephanus ἐγᾶθρα πόλις, id est, bonam fortunam appellat. Agathopolim nonnulli Montem Pessulanū, siue ex eius uestigijs esse contendunt, quod oppidum ornatur Rocho eius loci principe. Hic defunctis parçibus anno uigesimo, relicti omnibus ignotus Christi causa peregrinatus uenit in Italiam, ubi plura prodigia in curanda pestilentia monstrauit. Demum post annos multos in patriam reuertens, cum omnia bellis turbata inuenisset, pro exploratore captus, carceriq; inclusus, ibi tandē decessit. Anno M. C. C. X. I. I. I. Cui ante hos annos Romæ tēplum ex ære collecto, dictum in uia flaminia prope mausoleum Augusti conspicitur. Postremo Narbo, quæ ob claritatē nomē regioni dedit. Hanc Plinius coloniam Decumanorū uocat, quod decimę legionis milites in eam deducti sint. Reperitur & Narbo fluius supra Meotim. Intus autē aquæ Sextiæ, nunc Auenſis ciuitas, quam Sextius dux (ut ait Linius) redactis in potestātē Sallyibus ædificauit, ubi erāt aquæ calidæ. Arausio colonia secundanorum, ubi secundę Legionis milites traducti, nunc Aurassicēsis Ciuitas, Glanū nunc Glandantensis. Alba Eluorum Plinio, nunc Eluenſis. Beterræ Plinio & Antonino, nunc Biterrēsis. Cauillio Ptolemeo, nunc Cauallicēsis. Allobroges iuxta sunt inter Isarum & Rhodanum siti, quos domuit Cn. Domitius. Horum legati Romæ cum Catilina cōspirauerant, nūc Delphinatus appellatur potius quàm Sabaudicēsis, cui præsidet pro tēpore regis filius natus maior. Caput gentis Vienna, ubi Antonij uenerabile tēplum, & Mamercus ac Maurus eius urbis præfules sanctissimi coluntur, una cum Adito & Desyderio martyre præfule Lugdunensi ibidem sepulto. Auenio Col. quā Ioanna Sicilia regina Clementi Pont. uendidit. In ea ius dicit Vicegerens. Is fuit ætate nostra Nicolaus Liscius Volaterranus unicum iustitiæ ac seueritatis exemplum. Valentia item Col. Plinio. Vasio antiquum retinet nomen. Carbantorate Plinio, quod Carpentoratum uocant, Tolosana prouincia pars fuit olim Hispaniæ citerioris, teste Hieronymo, quam Mafsilienſes occuparūt, postremo Gothi. Inter hos Tectosagæ gens triplex Pyreneis propinqua montibus ex aquilonis latere, tanta multitudine habitantes, ut necessariū eis fuerit in colonias exire, & occupare finitimam Cappadociæ & Paphlagoniæ Phrygiam. Horum, ut ait Plinius, Rhoda est Rhodiorū Colonia, unde dicitur Rhodanus fluius, ut Hieronymo placet. Volcarum item in hac parte gēs, quorum Illiberis oppidum & fluius. Ruscino etiam Plinio, Strabonē, Ptolemeo, quem Galli Ruscionem & Perpinianum uocant, de quo inter Galliæ Hispaniæq; reges longa quandoque contentio. Carcaso, Cessaro, Nemausum, Tolosa, prisca nunc quoq; retinent nomina. Tolosa nanq; ipsa urbs quondam florētissima, ubi nobile templum gaza referūt antiqua fuerat, quam si quis attigisset exitu infelici plecebat; compertum id in Cepione, alijsq; ductibus Romanis

manis, ex quo proverbium in his quæ causa sunt aduersitatis, Aurum Tolosanum: auctores Gellius & Plinius. Hæc Gothorum sedes diu fuit, deinde à regibus Gallorū pulsæ, intra Hispaniam se continere. Facta est autem Metropolis à Ioanne X X I I. Hæc igitur quæ de tota comperi antiquitate. Nunc quæ de Narbonensi in fisci codice adnotantur hodie subijciam, Primum Metropolis sex, Narbonensis, Tolosana, Ebrudunensis, Auenſis, Arelatenſis, Viennensis. Narbonensi rursus subest Bitterrenſis, Agathensis, Magalonensis, Electensis, Vicensis, S. Pontij, Eluenſis, Venacensis, Antipolitana, Arelatenſi subest Mafsilienſis, Auenionensis, Tolonenſis, Cauallicēsis, Vapiensis, Tricastinus, Carpentoratensis. Viennēsi subest Valentiana, Dignensis, Viuariēsis, Gratianopolitana, Mauranensis, Gebennēsis. Tolosane subest Apamiarum, Montisalbani, sancti Pauli, Riuenſis, Lombrienſis, Mirapincensis, Vaurenſis. FLVMINA uero in Narbonensi hæc præcipua, Rhodanus omnium maximus ac rapidissimus ex Alpibus per finem Allobrogum orientem uersus fluit, usq; Lugdunum, inde conuersus tribus ostijs in mare Gallicum desinit. Eius etymum Plinius & item Hieronymus noster à Rhodiorum colonia urbe citerioris Hispaniæ uenire uolunt. Dicitur à nonnullis alter Eridanus. Nam una commiscetur ex Alpibus fluentes, scissus alia uia in Oceanum, alia in Adriaticum sinum descendit: quod Apollonius in 1111. Argonauticorum pulchre describit. οἶον ἰδὼν κραινατὸν ὑδάτων ἀμυγδαλον, ἐκ δὲ τοῦ ῥοδανῶος βραδύων ῥοῶν εἰσπεύουσαν, ὅς ἐστιν ἐριδανῶος μεταπλάθειται ἕμμιγα δ' ὑδάτων. & quæ sequuntur. Araris, itemq; Dubis ex eodē quo Rhodanus monte exeuntes, atq; una corriuant in Rhodanum iuxta Lugdunum commiscuntur. Arar uero lenis adeo fluit, ut nescias in utram partem descendat, clarus ponte Cæsaris uno die multum opera fabricato. Isara quoq; & Druentius ex eodem orti loco Rhodano corriuant. Apud Isaram Quintus Fabius Maximus X X X uix milibus, C. C. Gal. Druentiorum milia cecidit. Ultra uero Rhodanū è montibus Cemenis fluunt in mare Gallicum Ptolemæo Orobius, Araurius, Strabonē Raurarus appellatus. Is enim prope Mafsiliam Petrosus uocatur, quod lapidibus sit maxime refertus. Sulgas paruus amnis Rhodano etiam commiscetur, ubi Cneus Domitius Aenobarbus complura Gallorum milia uertit in fugam, ut Strabo cōmemorat. Nunc Surgam uocant Petrarçæ carminibus celebratum. Ruscenas Strabonē, Ruscino Ptolemeo dicitur: & Illiberis. è Pyreneo exeunt in mare Gallicum, uterq; eiusdem nominis urbem habens. Ruscenum item efficit lacum, ubi lacus cestriæ optimæ aluntur. Atax Strabonē, Atagis Ptolemæo appellatus prope Bliteram ciuitatem fluit, Orobius Strabonē, Orobius Ptolemæo uocatus, è Cemenis montibus in Orobis meridē iuxta Agatham descendit. Sigius mons Strabonē, Setius Ptolemæo, duos distemans sinus: maior Gallicus appellatur, in quem Rhodani ostium erumpit: minor usq; ad Narbonem & Pyrenē spectat. Aphrodisius ueneris promontorium, in quo eius erat templum. Iura Sequanos ab Heluetijs diuidit, Ptolemæus Iurassum uocat. Is nanq; ex Alpibus usq; ad Cemenos montes, & fontem Sequanæ pertinet. Cemeni enim montes continui sunt inter septentrionem & occidentem incedentes. Insule autem in hoc mari è regione Antipolis, 1111. Stœchades ex ordine uocata. LVGDVNENSIS nunc attingenda Gallia, quæ ab occidente Garumna flumine determinatur ab Aquitanis à septentrione Britanico Oceano, ab oriēte Sequana & Matrona, à meridie flumine Arauriana. Quæ regio has habet hodie prouincias siue principatus. Ducatus Britonum, Burgundia, Borbonensem, Aurelianensem, Valesi, à quo recentes Francorū reges. Comitatus autē Niuernensem, Antisiodorensem, Montisbellicardi, Ferrerēssem, Caropolitensem, Mafsilconensem, Blesnensem, Campaniæ. Ante omnes Britones summum occupant ad mare locum. Hos Procopius ex Britania insula colonos esse dicit. Beda uero hos potius in Angliam trajectentes insulæ nomen dedisse. Plinius Britannos populos in hoc Gallorum littore nominat, Strabo etiam Britanniam urbem inter Aquitanos Britonibus uicinos ponit. Cæsar in commentarijs scribit Gallos proxima Britanniæ littora ad prædandum occupasse. Gens est nunc bello fortissima, sæpe Gallorum regibus formidolosa. Postremo in Italiam à Gregorio undecimo missi, res gessere, ut postea dicam. His patrum memoria imperauit Ioannes Dux, uir domi militiæq; clarus, ut qui patrios fines uincendo dilatauerit. Huic Ioannes, Arturus & Ricardus nati fuere. Ioanni autem totidem,

B. Aegidius Franciscus, Petrus, & Aegidius. Horum primi duo ex successione, rem patriam tenuerunt, Aegidius uero pro martyre apud eos colitur, interfectus ob inuidiam, opera (uti fertur) F. fratris: quod æqui seruantissimus, in administratione rerum, cunctorum sibi gratiam populorum concilia set. Post hos res ad Arturum patrum deducta: qui regis Caroli septimi magnus Conestabulus, & dux inuictus Francorum gloriam ab externo hoste tutatus est. Anglos sæpe irruentes duce Talboto bello repressit, Cumq; non toto biennio regnasset hæredem Franciscum ex Ricardo fratre nepotem reliquit, de cuius gestis postea referam. Hic Anna filia tantum superstiti decessit, quæ deinde Caroli octaui Gallorum regis simul cum paterno imperio in matrimonium uenit. Viro defuncto rursus Ludouico successori nupsit. Eorum populi olim Cenomanni, quorum urbs Mediolanum: hi in Italia colonias plures fecere, postea præfulem habuere Iulianum ab ipsis Apostolis constitutum, cuius festum pridie Nonas Martij colunt. Redones, Nannetes, Curiosolite nunc Consopitenses, Veneti, Tricorij, Sessuij, Osisini, Vnelli, Auleri, Diablinites, Ambiliates. Quos ferè omnis Cæsar nauali prælio cum Venetis gesto in potestatem redegit. In Mediterranea quoq; nomina recentiora, Maclouientes, Dolenses, quibus præfuit Samsõn episcopus & professor sub Iustino iuniore. Leonenses. Armorica autem Lexouij & Turones nomen adhuc retinent. Horum præsul Arnulfus à sancto Remigio baptisinate ablutus inter professores relatus est. Andes quoq; nunc Andegauenses, quibus præfuit Albinus patria Venetus primus Abbas. Hos simul & Turones diuus Ludouicus rex Gallia Britannia principatu exemit, & alteris Metropolim constituit, alteris Andegauenlibus fratrem duce præfecit, qui postea à Nicolao tertio in Italiam ad Siciliæ regnum accessit fuit. Hi optimo abundant uino, quod in totam maritimam & Normandorum & Britonum eo carentem exportatur. Senonum dein regio sequitur, sedes & ipsa Metropolitica, ubi Columba uirgo & martyr sub Aureliano principe passa est, & sepulta: prius enim ex lupanari, quo per contumeliam adducta fuerat, diuinitus euasit. Hic & Patroclus martyr sub Valeriano etiam fuit. Et Lampertus, ac Valfranius uiri sancti Dagoberti regis tempore præfuerunt. Eorum oppida Agedicum, Velaunodunum. Carnutes quoq; quorum oppidum Gennabum. Parisii, quorum Lutetia ad Sequanam posita, ubi nunc regia Gallorum, concilium quod Parlamentum appellant, & studium literarum Caroli magni opus. Sanctorum insuper complura corpora, Germani, Eligij, Peregrini, Aurei, Genoueta: hæc enim uirgo Parisien. tempore S. Germani præfulem cœnobio dicata, ob uitæ abstinentiã pluribus annis ex lepra laborauit, sepulta apud sanctum Dionysium. Sunt & in hac parte Burgundiones inter Sequanos, intra Ararim & Iuram montē sitii, quorum originē c. Germania Orosius ultimo libro his uerbis repetit. Valentianus Burgundionum nouum nomen oppressit, qui plus quam LXX milia (ut fertur) armatorū ripe Rheni insederant. Hos quondam subacta Germania à Druso & Tyberio per castra dispositos in magnā coaluisse gentē, atq; etiam nomen ex opere præsumpsisse, quia crebra per litem habitacula constituta Burgos uulgo uocant: hodieq; præualida manus in Gallia, quamuis prouidētia dei Christiani omnes modo facti manue uicant, non quasi cum subiectis Gallis, sed cū fratribus Christianis. Hæc ille. Burgundiones Plinius, itemq; Ptolemæus ultra Wisulam Germanis proximos ponit. Eagens præfulem adhuc robur & animū spirat. Duces habuit e Gallorum regibus prognatos, quibus postea sæpe aduersa fuit, deq; imperio paribus auspicijs contendit. Ex hac diuus Sigismundus fuit à Gallis interfectus. Proximis uero temporibus, anno MCCCXXII. Philippus eorum Dux decedens filium Ioannē reliquit patrem alterius Philippi, qui ætate nostra unā cum Carolo filio Ludouico Gallorum regi maxime fuit aduersus: quod Carolo eius fratri profugo Philippus faueret, bellum ingens exortum, cuius postea inter reges mentionem faciam. Post hoc Alodium Carolus obsedit, quod suæ ditionis dicebat esse, cum oppidanis deinde pecunia trāsēgit, ac se in Dinantios ex eadem causa conuertit, quo pater Philippus iam senex & inualidus se trāsferri uoluit, urbē cepit ac diripuit: Interim extincto Philippo, Carolus Alodientes, quod Dinantijs auxiliū tulissent, iterū obsedit, iuuantē quoq; Ludouico rege, quæ sibi cōciliauerat. Urbē expugnauit, ac diripuit, nulliq; nec ordini nec ætati pepercit. Terror fuit suo tempore Gallia, sæpeq; Regi, quanquā nō æquo imperio

imperio formidolosus. Extinctus tandem in bello, quod aduersus Renatū Renati nepotem Lothoringia Ducem mouerat, ac ibidem ab hoste honorifice sepultus est superstitē tantum filia Maria ex Margarita Eduardi regis Angliæ sorore, quæ postea Maximiliano Cæsari nupta, paternum pro dote imperium attulit. Ex his genitus Philippus Archidux appellatus, qui nuper Hispania regi gener, ac successor adscitus, dum illa iter in Hispaniam haberet, aui materni corpus supplex repetijt. Renatus uero supra dictus cū tanto hospiti nihil denegare posset, maluit honoratissimi hostis trophæis, ac perpetuo facti monumento priuari, quam excellentissimæ charitati deesse. Ut esset omnib. mortalibus documento maiorū se indolem animo retinuisse, nec minora domi per pietatem gessisse, quam antea in bello per fortitudinem gesserat. Ciuitates uero Burgundionum, Visontium nunc Bisontium Metropolis, ubi plura ueterum ædificiorum uestigia cernuntur, & Claudij præfulem ac professoris sedes, qui anno sexcentesimo uigesimo sexto cura ecclesie alij delegata in Cœnobium sancti Agēdi ad duriorē uitam secessit, tantum oleribus contentus, ubi & sepultus. Id hodie sanctus Claudius uocatur. In eodem agro Bisuntino locus Salinensis uocatus, ubi duo sunt fontes, alter aquæ dulcis, alter unde sal igne densatum conficiunt candore præstans, ac maximum eius nationis uectigal. Matisco, cuius meminit Antoninus in itinere. Eduēses Romanorum amicitia clari: horum urbs opulenterissima Augustodunum in Cemenis sita montibus. In sinibus quoq; ipsorum erat Alexia expugnatione Cæsaris memorabilis, nunc ad uicum redacta, putaturq; ea quam uocant Alsetum. Est & Nouiodunum Caballo Antonino Strabonij. Hodie uero Cabilo, quæ honestat Syluerius eius loci præful & professor. Gergobina, ubi Cæsar Heluetiorū bello impedimenta collocauerat, Heduis confidens. Bibracte prope ciuitatem Heduensem ad exiguum nunc uicum redactum, olim celebre oppidum, in quo Cæsar concilium Gallia totius coegit. Longones, nunc Lingones, unius literæ tantum mutatione, quorum erat Adunantium. Bellio Plinio nunc Bellicensis urbs. Lugdunum ipsum ad Cemeni radices, ubi Arar Rhodano congregitur. Colonia hæc est à Planco deducta, Flauit grauit Senecæ temporibus, ut ipse in quadam epistola refert, Templum habebat Augusto dicatum, aramq; uenerabilem, ubi inscripta gentium nomina numero Sexaginta, earumq; singularum statua una. Hanc urbem Imperatores Romani nobile Emporium statuerunt, ubi etiam monetam cudēbant. Hæc Strabo. Hæc deinde urbs ornata sanctis præfulibus fuit Nicetio & Eucherio, qui sub Valentiniano secundo emicuit. Supra uero inter montes Meldæ Ptolemæo ponuntur, Meldensis adhuc urbis nomen seruant. Hic Pharo & Ildericus ex successione præfules sancti præfuerunt. Vessones & Augusta Vessonum. Viromanduos quoq; Ptolemæo in hac parte positos Virdunenses putauerim esse. Hos prope Campania nunc appellata, ubi Catalanensis est urbs noua nomine, clarissima clade Artillæ Hunnorum regis ab Actio superati. Fisci codex has habet hodie Metropoles descriptas in hac parte. Lugdunensem, cui subest Parisiensis, Carnutenensis, Aurelianensis, Antiodorensis, Trecentis, Meldensis. Turonensem, cui subest, Cenomanensis, Redonensis, Andegauensis, Nannetensis, Baiocensis, Trecorensis, Leonensis, Dolensis, Maclouiensis. In Burgundia, Tarantasiensem, cui subest Sedunensis, Augustensis, Bellicensis. Bisuntinā: cui subest, Basiliensis, Lausanensis. Aquitania tertia pars Gallia ab occidēte Oceanum, à septentrione Ligerim fluiuium. Cæsari uero Garumnā. Ab oriente Lugdunensem & partem Narbonensis. A meridie Pyreneum & Narbonensis partē. Aquitani enim à cæteris Gallis corporibus & lingua differunt magis Hispanis similes, quibus finitimi sunt. Eos subiugauit Crassus Cæsaris legatus, ut narratur in commentarijs. In sequentibus temporibus duces habuerunt: qui cum Carolis Martello & Magno inter neciū ac diuturnum bellum gessere cōtraq; eos ex Hispania Sarcenos quancumq; uocauerunt, tandē succubuerunt, ac una cum cætera Gallia regibus Francorū nunc parent. Comitatus inter eos hodie IIII. Armeniaci, de Bigorra, de Fuffo, ac Pictauesis. Ciuitates eorum pleræq; in cōmentarijs nominantur: Pictones, nunc Pictaueses. Taruisati, nunc Turfa. Tarbelli, nunc Tarienses ad Aturi ostia prope Pyreneos. Bigerones, nunc Bigerrenses, ubi castrum Bigorram dicunt in Vasconia. Prætiani. Garietes, qui nunc Lectorienses esse putantur. Garumni, Cocofates, Sibuzates, Ausci, nunc Auxitanis

Vassarij unde regio cognominata. Horum sunt Vassarij Ptolemæo, nunc Vassatenses. Armeniaci comes sub Calisto tertio, propriam germanam duxit sororē, reclamanti autem regi uir sceleratus literas apostolicas falsas ostendit: itaq; ipse sacris interdictus, de his uero qui eas procurauerant ac scripserant sub Pio postea sumpta est pœna. Fluffates, quibus de Fluffo comites nunc appellati diu præsident, ex qua domo duo Cardinales nostra memoria fuere, iunior tamen longefama uirtuteq; inferior decessit Innocenti tempore. Sanctones nomē etiam seruant, quorum urbem Mediolanum Strabo & Ptolemæus ponunt. Sonclates, Bituriges: hi uno die uiginti urbes incenderunt, ut Cæsarem comætu & pabulatione prohiberent. Horum oppidum Auaricum, cuius Cæsar in cōmentarijs meminit. Præterea Nouiodunum; alterum est huius nominis, proximum Parisiis, in prouincia Remensi; tertium Hedurum. Petrocorij, quibus ciuis & præsul Fronto uir sanctus à Petro baptisimate ablutus. Burdegalenses inter Garumnā & Auscios: è Burgedale fuit Ausonius poeta. Vascones gens Hispana uetustissima, Pyreneis & Aquitanæ uicina in hæc Gallia loca traiecerunt. Quo magis miror à Pio & Blondo scriptum Vasconiam quasi occidentalem Gothiam eorum lingua appellatam, quod in his locis consentiente Honorio Vallia rex Gothorum confederit. His igitur Librettensibus imperat princeps tantum dominus appellatus. Itaque unum aiunt esse in Gallia dominum Librettensem. Vnum Armeniaci comitem. Vnum denique Britonum ducem, qui potentia post regem antecellant. Sunt & in ea urbes Aquensis olim Aquæ Augustæ Ptolemæo Plinioq;. Conseranensis, Olorensis, Papincensis, Lascurrensis, Rigonensis, Adurenis, Bigorrensis, Malacensis, Sarlatensis, Agenensis, sic etiam Antonino uocata. Ptolemæo Agennas. Conuenarum urbs olim Conueni ad fluuium Aturiam inter Montes siti pyreneos: apud hos Lugdunum altera colonia Ptolemæo ponitur. Præterea Ruteni nunc Rutenenses. Lemonici & Aruerni nomen seruant, inter Aquitanos & ipsi ac trans Ligerim à Geographis positi. Ex Lemouicensibus quatuor ex ordine pontifices olim fuere. Aruernorum autem ut gentis fortissimæ plurima apud authores mētio. Hi, ut scribit Strabo, cum militibus ducentis olim cum Aemiliano Maximo ad Isaris & Rhodani confluenta, postea cum Domitio Aenobarbo, ubi Sulgas cū Rhodano coniungitur prælijs congressi sunt. Eorum oppida Augustonemetum & Gergouia in monte sita, ubi pugnatum est à Cæsare. Deinde apud Alexiā propinquum oppidum, ab eodemq; post longam obsidionem expugnatum superato Vercigentorige Gallorum duce. Nunc uero Aruerni sub duce Borbonio agitant, ac Caroli septimi quondam temporibus adscitis sibi Lemouicensibus ac Pictaui grauem seditionem excitarunt, Ducem sibi quendam Buuorium deligentes. Itaq; passim grassando nobilem quemque uirum impune obruncabant, quem tumultum Biturigum dux cum exercitu regio compressit. Aruernorū præsul & martyr sub Cōstantino iunior, ut ait Sigisbertus, fuit Proiectus. Sed & in reliqua Aquitania nomina quædam etiam recentia. Claromontensis, Sanctiflori, Tutelensis, Mimotensis, Albiensis, Castrensensis, Ancienensis, Vabrensis. Metropoles omnino tres, Bituricensis, Burdegalensis, Auxitana. Flumina in ea Liger potissimus, qui prouinciam eam à cætera Gallia diducit, Cluentellus, Garumna, Eginanus, Aturus; omnia à Cemenis montibus in mare Aquitanicum procurrentia. BELGICA sequitur, in qua prouinciæ sunt, huiuscemodī nominibus hodie uocata, Picardia, Flandria, Lotoringia, Normandia. Est autem à cætera Gallia Matrona & Sequana diuisa, magna ex parte Germanorum moribus & catalecto, eo præsertim tractu, qui Oceano ac Rheno proximus est, cum ab illis hæc loca sint occupata. Populos enim Transithenanos M. Agrippa citra flumen teste Plinio traduxit. Syluam Arduennam in hac parte prius cōmemorabo totius Gallia maximam. Hæc à Rheno incipit, per fines Treuerorum, Eburonum, & Menapiorū D. passim in longitudinē per mediam Belgiam in Oceanum tendit. Populi autem ex Oceani parte post Britones, Picardia cui comes imperat. Hanc atate nostra Ludouicus undecimus rex Philippo Burgundo pignori dederat, quæ deinde recuperata causa belli maximi inter utrunque fuit. In hac parte Ambiani Ptolemæo ponuntur. Nunc etiam Ambianenses sanctis ornati præsulibus duobus Firminis martyre & professore, ac Honorato & Saluio. Is ultimus Chilperico regi Francorum Arriana secta infecto, restitit. Atrebatas

Atrebatas quodq; quos Vedastus eius urbis præsul sanctissimus maxime exornat. Desin Cameracenses ueteres sane populi. Nam & Cameracum apud Antoninum tantum reperio. Postea Morini, in quorum littore Icium promontorium Ptolemæo Cæsariq;. Gelloriacum quoq; portus Plinio Tranquilloq; in Claudio, unde in Britannia facili transmissu Claudius penetravit. Is nunc à Britannia regibus tenetur, Calesium appellatus, quam quæ & Calesi populi, Straboni in hac parte ponuntur. Sequuntur Bellocalsij Ptolemæo, ubi nunc Flandria. Huic olim à regibus Francorum præfectus mittebatur, quē Forestarium appellabant, qua administratione cum Balduinus quidam fungeretur, cōtiguit ut lutham Caroli Calui filiam pactam Adoupho Angliæ regi, illac transeuntē raperet; quæ post longam discordiam, patre consentiente, in iusto matrimonio apud eum remansit, proq; dote Flandria recepta, de Forestario comes factus est. Nunc ei successit Maximilianus Cæsaris filius Philippus Archidux, cuius supra mentionem feci. Tongri ubi nunc Brabantia cui dux imperat, Menapij nunc Juliacenses putati. Eburones uero iuxta, nunc Alodienses Syluæ Arduenæ uicini inter Mosam & Rhenum. Hi sunt qui Cottam & Turetum Cæsaris legatos cum toto exercitu per colloquium circumuentos absente Cæsare trucidarunt; apud hos oppidum Vegerra, nunc Aquisgranum, Caroli Magni sepulchro nobilitatum. Prope uicus est etiam Luppia. Neruij ubi nunc Tornacenses Belgarū fortissimi Cæsaris exercitum in maximum discrimē adduxerunt, ita ut unū militum detracto scuto, ipsemet in acie primus inter pedites procedens, labantes suorū animos confirmauerit. In mediterranea quoq; penitior Normandi ad mare ex Mediterranea peruenit, usq; ad promontorium Cobecum Ptolemæo nuncupatum, nunc autem Tubalena; iuxta castrum est Mons sancti Michaelis, cum arce regio præsidio munita, quod sit eius orq; uniuersæ tutela. Normandos enim aduenas, ut nonnulli recentiores tradunt minime constat esse; neq; enim apud ullos receptos authores Normandorum nomē aut in Germania, aut in Scythia usquam nominari contingit. Itaq; indigenas loci esse uerissimius est, eos uidelicet quos Ptolemæus parua literarum mutatione Romāduos uocat. Hi seculis insequentibus, Rollone duce, Carolo tertio imperatori bellum mouerunt, postremoq; cum eo fœdus & affinitatem inierunt. Præterea in Italiam cum Tancredo duce milite, & Sicilia regnum primi constituisse dicuntur: quandoq; etiam Angliam sub rege Guilielmo tenuerunt. Nunc uero regibus Gallorum sine controuersia parent. Eorum historiam in Carolo tertio, partim etiam in Sicilia repetam. Eorum urbes Rotomagus uetusta ciuitas, hanc ornat Lanfrancus homo Papiensis, qui sub Honorio tertio Pontifice hic ludimagister fuit; incidēs in latrones, cuncta bona amisit, ex quo postea in Cudonenfi Cœnobio monachum agitans claruit sanctitate. Augusta Romanuorum, quam postea Constantius Cæsar de suo nomine Constantiam appellauit. Est alia item inter Sueuos & Heluetios. Sunt noua item nomina, Lexouensis, Briocensis, Ebricensis, Abrincensis, Sagiensis. Bellouaci autem nunc Beluacenses. hi nostra atate obsidionem Caroli Burgundi plurimos dies passi sunt, in quo bello cuiusdam puellæ uirtus predicatur, quæ in mœnibus consistens, à milite Burgundo murum ascendente, vexillū extorsit, tandiu luctando, donec auxilium adesset. Triberi Ptolemæo, quorum urbs Augusta Tribierorum, nunc Treuerensis, quæ Ildebertum habuit præsulē, prius Cenomanensem, uirum sanctissimum. Maximum item. Is enim Athanasium, Constantium eo fugientem, hospitio excepit. Rhemi erga populum Romanum fidelitate conspicui Cæsari in cōmentarijs. Apud Rhemenes ex ampulla sancti Remigij rex oblini, deinde diademate iam inde à Clodouæo primo christiano redimiri solet. Eorum fuit oppidum Samarobrina, ubi Cæsar Gallorum conciliū indixit, impedimenta q; reliquit. Postremo Lotoringia inter Belgas sita est, à Lotario Lotarij Imperatoris Caroli Magni nepotis filio cognominata, quod in fratrum diuisione hæc in portionem cederet. In hac parte dominati sunt Gottifredus & Balduinus Baldes, felices illi fratres, qui Hierosolymam primi ex Saracenis receperunt sumpta mutuo pecunia & oppigneratis terris. Proximis autem seculis successit Fredericus comes Vademontis, qui ex Violanta Renati Sicilia quondam regis filia Renatum iuniorē genuit uirum fortissimum, qui nunc uiuit, ac Carolus Burgundum aduersus uenientem cum toto exercitu sustulit, uti supra commemorauimus. In hac continentur Mediomatices nunc Merenses. His Theodericus Othonis primi propinquus

Godericus
Gerardus
Leuci
Tullum
Mosa
Tabuda
Phrudis

propinquus, & ante eum Godericus circa Gregorij primi tempora sancti presules prae-
tore. Leuci quorum oppidum Tullum Ptolemaeo nunc quoque Tullense appellatum. Li-
berii omnes populi ac tantum Imperatoribus subiecti. Tullensium civis & praeful Gerar-
dus fuit Henrici iij. tempore, relatusque a Leone ob uice merita in professorum numerum,
ut Vincetius scribit. Flumina in Belgica, Mosa, Tabuda, Phrudis, omnia in Oceanum
exeuntia, Ptolemaeoque posita haud sane magna.

GALLORVM REGES AC GESTA.

Samotus

D E locis haecenus. Nunc historia subiungenda. ac priscos quidem Galliae
reges ab ipso qui fertur Berosi libello, ne nescius tantum praeterire uidear,
mutabor. Ille Samotum tempore Beli primum in Gallia dominatum fuisse
se tradit. Deinde filium eius Magum, postea Sarron Dryum Galatem iu-
norem Nannerem Francum. De quibus nulla sane cognitio praeter nomina & nonnul-
lorum etymologiam populorum, deprehenditur. Tantum haec diligentioribus perscru-
tanda relinquo, & ad ea quae pluribus notiora sunt authoribus ueniam. Ante aduentum
Annibalis in Italiam Gallos quinque Alpes traiecit compertum est. Primum, ut ait
Liuus, dulcedine uini adlecti Celtae duce Bellouaso excitis Biturigibus, Heduis, Am-
bianis, Carnutibus, Auleris, regnante Prisco Tarquinio, mutandi melioris soli gratia
in agro Insulbrum, augurio pagi Heduorum sic cognominati, Mediolanum aedifica-
runt. Cenomanni deinde Celtonio duce uestigia priorum secuti eodem fauente Bello-
uaso cum transcendissent Alpes, ubi nunc Brixia & Verona loca tenere. Postea Boij
Liguresque transgressi cum intra Padum & Alpes omnia tenerentur, Pado ratibus traie-
cto non Hetruscis modo, sed Umbros inde pellentes intra Appenninum sese tenuere.
Postremo, ut ait Polybius, Senones omnium potentissimi ad mare Adriaticum Senam
urbem incoluere, ac ab Vfonte fluuio ad Athelium fines habuere. Hi sunt qui Brenno du-
ce Clusium obsedere, ac inde cum essent legatorum temeritate lacesiti, Romam propere-
rantes incenderunt, fuso apud Alliam exercitu, quos discedentes Camillus opprimens
signa & aurum ablatum retulit. Rursus cum paucis post annis legatos Romanorum in-
terfessent, ut ait Liuus libro duodecimo, L. Caecilium praetorem contra eos missum
cum toto exercitu trucidauerunt. Idem in Graeciam traescentes, ac Delphos spoliare
conati, imbre grandineque Phoebo quodammodo ultore (uti putabatur) extincti sunt.
Et, ut Strabo ait, qui reliqui fuere in Asia cōsidentes Gallograeci siue Galatae dicti sunt.

Galli quin-
quies Alpes
traiecit
Celtae
Cenomanni
Boij
Brennus
Mediolani
conditio

Gallograeci
Galatae

Gallorum in
Italia cladis.

Noua Colo-
nia Senonum.
Boij

Polybius uero, cuius auctoritatem secutus, reliquam eorum percurram historiam, scri-
bit, quod Galli postquam Delphos euasere, nequaquam in Asiam transiuerunt, sed loci op-
portunitate adlecti circa Byzantium consistere, ubi deuictis Thracibus, & Thyle re-
ge constituto, Byzantijs bellum intulere, qui tributo annuo lxxx. talentorum se rede-
merunt usque ad Ciyari tempora, quando Gallorum genus defecit a Thracibus funditus
eradicati. At hi qui in Italia remanserunt, post alliensem cladē annos xliij. Albam cum exerci-
tu se recipientes Romanos occurrentes habuere, eosque terga uertere perterritos coege-
runt. Deinde pace facta annos xliij. quiescere. Postea Hetruscis coniuncti aduersus Ro-
manos profecti cum ingenti praeda incolumes domum rediere. Quarto exinde anno cum
Samnitibus denuo Romanos inuadunt, plurimos eorum caedunt. Paucis post diebus ite-
rato aggressi iuxta Sentinatum regionem praelium ineunt, plurimos obruncant. Post
annos decem comparato exercitu in Hetruriam profecti Aretium obsident. Romani
auxilium ferentes procul a moenibus dimicauerunt, ubi superati amisso etiam Lucio Cos.
Manium Curium suffecere. Is statim legatos in Galliam ad redimendos captiuos misit,
quibus contra ius gentium interfectis Romani indignati, nouo delectu habito in Galli-
am penetrant: ubi parum processum, obuios Senones praesidio commisso obruncant, reli-
quos sedibus suis eiciunt. Nouam ipsi coloniam inducunt, eamque ueteri nomine quo
primum a Gallias habitata appellatur. Boij uero exemplo Senonum sibi timentes He-
truscis in auxilium uocatis bellum aduersus Romanos mouent, in quo Hetruscorum ma-
gna pars, Boiorum pauci effugere. Nec ita tamen animis cecidere, quin redintegratis uiri-
bus proximo anno praelium rursus inirent, in quo ita profligati fuere, ut penae ad internu-
tionem delerentur. Qua clade perterriti, foedus cum Romanis per legatos percutiunt. Hic
erat

erat annus tertius quo Pyrrhus in Italiam uenerat, & quintus post eam cladē quam Gal-
li apud Delphos passi sunt. Ex illo Galli tot cladibus uexati, a bellis deinde XLV. annos
quiescere. Quum postea ex lege C. Flamini promulgata, ager ubi Senones fuere militi-
bus dederetur, indignati Boij uicini Gallos transalpinos exciuerunt, Congolitanos & Ane-
restes reges circa Rhodanum habitates ac praecipue gefatas cum peditibus L. milibus,
equitibus & curribus duobus mil. praeter auxilia Cisalpinorum Gallorum & Insulbrum
& Gallorum qui circa Padum habitant. Nam ex Venetis Cenomanni tantum cum Roma
nis consenserunt. Romani igitur tanta multitudini & terrori occurrere parates, ex omni
Italia septies centena peditum milia, equitum uero lxxx. milia sine transpadanis coegerunt.
Ea uis tunc erat Italiae, aduersus quos Annibal paulo post uix cum xxx. millibus. ausus est
alpes transcendere. Hoc itaque militum numero partito, ut de aduentu ipsorum acceperunt
L. Aemilium Cos. Ariminum misere. At illi per Hetruriam iter facientes ad Clusium
obuios Romanos habuere, quos fugere stratagema simulantes insectati, ad sex milia
ex eis caesa sunt. Reliqui in proximum tumultum sese receperunt. Aemilius Cos. cognito
eorum itinere ex Arimino Romam uersus contra eos proficiscitur. Galli consules aduen-
tu formidantes tumuli obsidione, per litus Hetrusci maris remeare statuunt, relicti im-
pedimentis quo tutius pugnarent. Aemilius descendentes persequitur, nec tamē congre-
di audeat. C. Atilius Regulus alter Cos. qui nuper a Sardinia Pisas uenerat, mixtus sub-
iungitur, ut forte interclusum eorum uidit exercitum praelium commisit, atque
ita utrinque a Coss. ad unum omnes caesi fuere. Vtebantur gladijs oblongis cuspe obtu-
sa, & paruis clypeis. At Romani contra paruis & acutis gladijs & oblongis scutis, ut comi-
nus magis ualere. Terrori tamen fuere nuda Gallorum corpora & pulchritudo torquum
aurea, & irrigata sagula, quibus toto corpore coruscabant. Post hanc uictoriae Aemilius
Paulus per Ligures in Boiorum agrum tendens omnia uastabat, paucis post diebus tri-
umphans urbem ingressus est, arariumque ex gaza ditauit. Post haec P. Furius & C. Flauius
Coss. creati contra Insulbrum profecti, ac uicti sese in Cenomannorum agrum receperunt.
Rursus redintegratis copijs cum longe superioribus numero praesidio ad Adduam fluuium
instaurant, ubi Romani Cenomannos, quibus non satis fidebant praemisere, ac eis ponte re-
fisso necessitate pugnandi fecere. Quamobrem uictores Coss. caesis ex eis L. milibus di-
scessere. Insulbrum tanto accepto incommodo pacem anno proximo petiere, omnia polli-
centes, quae Coss. M. Claudius & C. Cornelius minime concessere. Quare illi conductis
triginta milibus gefatis ultimam periclitantur fortunam. Coss. Acerris urbe inter Padum
& Alpes post obsidiones potiuntur. Deinde apud Clastidium collatis signis hostes fur-
gant, fugientes Mediolanum persequuntur, atque in potestatem postremo redigunt. Quo
bello Galli ex Italia penitus sublati sunt. In hanc Polybius ita sententiam, qui monet non ti-
medos esse Gallos aut barbaros, si uiribus suis aut prudentia Italia experiat. Transalpi-
nos post haec diuersis attritos tempestatibus & bellis, Q. Fabius primum Allobrogas, de-
inde Cn. Domitius Aruernos perdomuit, ducto in triumphum Baturum eorum regem: ad ulti-
mum Iul. Caesar decennali bello sub iugum omnes misit.

FRANCORVM ORIGO AC SVCCESIONES

G ALLOS dein paulatim occidentem Imperio, circa Honorij tempora barba-
ri diuersarum nationum, ut etiam caeteras inuasere provincias: e Scythia Go-
thi, Alani: ex Hispania Vascones: e Germania Sueui, Burgundiones, Fran-
ci. De his igitur ultimis dicendum, qui rerum potiti caeteros expulerunt. Ho-
rum originem annales Gallorum iam inde a Franco quodam Hectoris filio
repetunt, qui post Troiae occasum in Germaniam primum applicuit: gentemque ex eo pau-
latim propagatam in Galliam migrasse, de quo sane apud nullum legi ueterem auctorem.
Posteriorum quidem primum qui Francorum mentionem faciat, Agathias graecus auctor, qui
circa Iustiniani tempora scripsit historiam his uerbis: Francorum natio est Italiae proxima,
& terminis iuncta. Veteres tamen hos Germanos dixere. Nam circa Rhenum habitant,
& Galliarumque magnam partem occupant, qui quanquam ut reliqui Germani sunt barbari, Ro-
mana tamen politia & alijs institutis utuntur. Sunt etiam Christiani & rectissimae opinionis.
Et paulo inferius. Eorum reges longos post terga crines gerunt, non more Turcarum atque
Alanorum

Galli inuasere
Italiam cum
peditum L.
millibus.
Congolitanus
Anerestis.
Ex Italia
Dec. M. peditum
equitum
lxxx. M. sine
Transpadanis
L. Aemilius
C. Atilius
Regulus
Consules
Gallorum
caedes
P. Furius
C. Flauius
Coss.
M. Claudius
C. Cornelius
Coss.
Acerra
Q. Fabius
Cn. Domi-
Iul. Caesar

se suspectam cognoscebat. Redeuntem itaq; è uenatione, eius opera duo satellites eum incautum aggressi trucidarunt. Anno regni trigésimotertio, relicto paruo filio Clotario, quem ex ipsa Phrigundi primum concubina, deinde uxore suscepit. Interim Childbertus secundus Sigisberti filius, post patris ac patruum mortem regnavit in Austrasia una cum Brunchilde matre annos uiginti, quæ mulier, quod crudeliter & acerbe administrabat, populo fuit infensa. Viri etiam sui fratris filium in matrimonium quondam accepit, quæ tamen omnia religione compensabat, Cœnobîa, templa, sacras ædis ædificando, muneribusq; immodicis ornando. Huius Childberti soror Inguldîs Hermogildo Lemogildi Gothorum regis filio locata fuerat, quæ uirum ad religionem orthodoxam duxerat. Quamobrem à patre Lemogildo post carcerē & uincula securi percussus martyr occubuit. Theodebertus Chilperici filius ex concubina successit, contra quem eius ex matrimonio frater Theodericus ab auia Brunchildi compulsus bellum mouit, fugauitq; Colonia ciuitatem: ubi obsessus, ac ciuium prodicione interfectus est. Theodericus secundus uictoria potitus, ac fratris filijs interfectis, pacificus cum omnium gratia reuertit. Nec multo post aduersus Clotarium patruum de regno eadem Brunchilde adhortante dimicauit, tandem in regno confirmatus, fratris ab se interfecti filiam in matrimonium duxit, multumq; reclamantem Brunchildem consanguinitatis iura esse uiolata, contumelia ac minis repressit, tot scelerum eius adhortationes exprobrando. Quamobrem illa indignata eum ueneno necari, deinde sex liberos eius trucidari mandauit, quæ omnia sanctus Columbanus abbas, dum eum à libidine cuperet auertere prædixerat. Ob quam causam à Brunchilde ex Gallie sinibus expulsum in Italiam aufugit, ubi supra Ticinum cœnobium instituit. Hunc Theodericum eiusq; fratrem sanctus Gregorius per literas monuit, ne simoniae crimen in regno permitterent, cum ipsorum indulgentia par crimini patrantium haberetur. Iam enim huius contagio uitij serpere coeperat apud eos. Clotarius eorum patruus rex Francorū octauus, ex his qui recta stirpe successere, regnavit annos quadragintaquatuor. De quo quod dicam nihil reperio, quàm quæ supra dicta sunt. Tum quod ex Bertunde uxore genuit Hiltidem filiam, ex qua & Ambertho confuge Herchenoaldus est genitus; unde Pipini, & Carolorum genus descendit. Dagobertus filius hæres regni, nonus recta genealogia, uiuente patre regnavit annos sedecim. De Saxonibus triumphauit, Consortem regni fratrem Arripertum secit concessa ei Aquitania, ac regno Tolosæ, cum quo tamen quandoq; in discordiam uenit. Quapropter eum fugientē ad Dionysij templum inde nulla uia uellere potuit. Ex illo locum ueneratus insuper cœnobio magnifico decorauit, ubi tandem sepultus est, qui ob beneficentiam & religionem dicitur post mortem ex uiso cuiusdam uiri sancti liberatus à cœlesti iudicio, in quo multis accusatus criminibus spiritus eius comparuit. Ex filijs superstibus duobus Sigisberto & Clodoueo Sigisbertus secundus rem suscepit. Is cum prolem minime speraret, septem cœnobîa magnifice extruxit. Post hæc Dagobertum filium suscepit, quem moriens Grimoaldo Pipini filio præfecto prætorij, siue, ut Galli appellant, Maiordomus commendauit. Grimoaldus per prodicionem interfecto pupillo filium suum Austrasiæ regno præfecit, quam iniuriam est ultus Sigisberti frater Clodoueus secundus, Grimoaldum interficiendo. Is enim rebus Francorum succedens, anno sexcentesimo quadragésimo sexto, regnavit annos sedecim. Vxorē duxit Batildem mulierem sanctissimam è genere Saxonum, quæ quondam ante matrimonium in peregrinatione transmarina capta fuit, ac salua uirginitate redempta ab Herchenoaldo Maiordomus regis. Peperit uero tris liberos, post eius mortem cœnobio se perpetuo dicauit Parisiensi, quondam à sancta Clotilde extracto primi Clodouei uxore: claruit postea miraculis, cuius festum celebratur quarto Calendas Februarij. Extruxit & ipsa quoq; cœnobîa duo: alterum solo, alterum uero reconcinnauit, donisq; ornauit. Cæterum his temporibus creatus nouus magistratus Maiordomus, autoritate maxima, quippe cum per regum luxuriam atq; ignauiam eo res deducta esset, ut nulla regni cura aut populorum, nisi propriæ libinis esset, necesse fuit huic magistratui res cunctas obire, bella gerere, domi forisq; prouidere, omnia præterea regis munera citra regni titulū gerere. Clodoueus igitur cū aliquando sancti Dionysii corpus minus atq; deceret reuerenter reuenerit, atq; atrectarit, brachiumq; propterea ipsius aliquantulum fregisset, dicitur in insaniam incidisse.

diffidit: post excessisse superstibus Clotario Theoderico & Childerico filijs, qui omnes ex successione regnauerunt: ac primo Clotarius III. annos tris, Deinde Theodericus frater succedens breui tempore ob morum insolentiam regno deicitur, quem secutus est Childericus tertius frater, qui crudelitate insigni præditus, Leodegariū præulem Augustodunensem apud Lexouium relegauit. Bodolonem maximum inter Francos uirum ligari ad stipitem ac cædi iussit, à quo mox ipse rex una cum uxore reuertēs à uenatione trucidatus est. Post quē Theodericus rursus supradictus rex undecimus ex his qui recta stirpe successerant, quem diximus semel à regno pulsum, iterum succedere permisit. Hic nihil mitior fuit fratre Childerico. Ab initio quidem Leodegariū ab exilio reuocauit, eiusq; consilio multa gessit. Deinde potentiam ueritus cuiusdam Ebroini qui sese stirpe natum regia iactabat, in concordia cum eo ueniens Præules nonnullos inter quos Leodegariū ipsius adhortatione necauit. Regnavit annos octodecim, sepultus in cœnobio sancti Modesti Atrebatensis, quam ipse construxerat. Hoc siquidem tempore Pipinus senior Maiordomus fuisse traditur. Clodoueus tertius, Theoderici filius regnavit annos quatuor. Decepsit anno primo imperij Anastasij secundi, Dagobertus secundus Childerici filius, anno quinto decepsit, secundo imperij Leonis, filiumq; paruū Theodericum cum fidei tutelæq; Caroli Martelli Maiordomus commisit. Chilpericus cognominatus Daniel, regnum inuasit, contraq; Carolum insurrexit Eudonis Aquitanie regis auxilijs nixus. Tandem ab ipso uictus, regnoq; pulsus, ac Theodericus imperio restitutus est. Sunt qui dicant quod fugato Chilperico Carolus Clodoueam S. Batildis filium è stirpe regia regno præfecit. Theodericus quartus Dagoberti filius, post quem Clotarius, postremo Chilpericus, breui inter se spatio succedere. Hic ultimus cum esset natura seignis, populisq; male per eum consulere: abdicatus regno, in cœnobio monachum egit & Pipinus nunc Maiordomus hortante ac probante Zacharia summo pontifice rex surrogatus primus ex ea familia postquam Merouengorum profapia defecit: quæ regnavit annos CCXCVI.

PIPINI ET CAROLORVM GENVS AC GESTA.

PIPINVS itaq; rex anno DCCCLI. secundam inter Francos incepit progeniem. De qua pauca dicendum: initio à maioribus sumpto. Genus siquidem à regibus Francorum iactant. Ambertus enim uir magnus, ex Hiltide Clotarij octauis filia Herchenoaldum genuit, patrem Pipini, qui Grimoaldum suscepit, patrem alterius Herchenoaldi. Ex quo natus alter Pipinus cognomento breuis à statura breuitate. Hic igitur Maiordomus sub Theoderico III. fuit: rebus in Germania feliciter gestis, belli gloria floruit: excedens Carolum Martellum, & Carolomanum filios hæres dimisit. Martellus officio paterno succedens in aula regia res gessit item præclaras. Leone secundo siquidem Imper. anno DCCXVIII. Sequana transmissio aduersus Aurelianos mouens uno impetu hostes fudit: Rhenum deinde traiciens Saxones, Alemanos, Sueuos, Bavaros, regno Francorum adiecit: Saracenos ab Eudone duce in Aquitaniam uocatos apud Turonum memorabili clade adflixit. CCCXXV. milibus partim cæsis, partim fugatis. Post item aliquantulum temporis Amorreum alterum eorum regem ex Hispania suppetias Athimo apud Narbonem obseffo ferentem cum toto exercitu trucidauit. Hinc Gothos, qui Hispaniam citeriorem & Gallie partem trecentos iam annos turbabant, deleuit præter paucos: qui ad Barcinonensem opem & loca confugere. Expullis igitur exteris nationibus, Galliam omnem Francorum regno subiecit: & paulo post mortuo Theoderico rege, ut Childericus eius germanus ei succederet, curauit. Decepsit ex morbo in Gallia, Carolomano & Pipino liberis superstibus: quorum alter ut in Bauaria, Alemania, & Mentensi: Pipinus autem ut in Burgundia, Francia & Aquitania dominarentur, mandauit. Carolomanus Romam petijt, & Zacharia pontifice salutato in cœnobio Casinensibus in Italia monachum egit. Pipinum uero alterum filium, de quo nunc agitur, Fratrem Pipinus rex ci adhortante eodem pontifice, delecto ob ignauiam Chilperico, regem crearunt. Anno salutis DCCCLI. Hic igitur Stephano II. pontifici ab Aistulpho Longobardorum rege oppresso, & in Galliam fugienti suppetias tulit, bisq; traiectis Alpibus in Italiam cum exercitu properans, Aistulphum coegit, rebus primum à pontifice repetitis: deinde

exarchatu Ravennate, & quicquid ferè in Italia ceperat Petri Cathedræ cedere, frustra tunc reclamante Imperatoris Protospatario. Inde postquam in Galliam reuertit, Taxillum Bavarie ducẽ sibi subiecit. Cum Aquitanis 711, annos decertavit, Manfredus primo prælio in fidem accepto: quem postea rebellantem Carolus filius domuit. Mortuus Carolus Ma. duos omnino filios reliquit, Carolomanum & Carolum, cui postea Magno cognomen tum fuit. Huius igitur prima milita post obitum patris contra Aquitanorum regem Humildum fuit, quem in deditionem accepit. Adversus in Italiam ab Hadriano pontifice contra Longobardos, Desyderio eorum rege per obsidionem Papiæ in potestatem recepto, eos ex Italia annos ferè 754, possessa eiecit. Inde domum reuertens, bellum Saxorum quod annos ferè 787, cum Francis duraverat, quamvis interpellatum prosequitur: quibus tandem sub iugum missis eam omnem gentem ad Christi cultum redegit. Post hæc adversus Agoladum Saracenum, Hispanosq; male de Christo ob Africanam sectam sentientes, expeditionem sumens, brevi tempore subiugatos, Pampilone, Casar Augusta, & quibusdam alijs oppidis expugnatis recte sentire coegit. Redeuntem in Galliam Vascones, qui in invidijs erant, adorti clade adfecerunt, Rolando cum parte militum caeso. Eam expeditionem sicut & reliqua gesta Caroli Turpinus præsul Rhemenfis Rhemenfis, qui rebus interluit, scripto tradidit: ubi Catalogum procerum qui eum sunt comitati, hunc ferè enumerat. Rolandus comes Cenomanensis ex Millone & Berta Caroli sorore genitus, cum quatuor milibus bellatorum. Oliverius comes Gebennensis filius Rainerij cum tribus milibus. Arastagnus dux Britonum cum septem milibus. Buleus dux Aquitanie, Gauferus dux Burdegalensis, Gundebaldus Phrisie, Gellus comes Nancensis, Ranaldus de Bellauda, Naaman dux Bavarie, Ogirius dux Dacie, Lambertus princeps Bituricensis, Sanfon dux Burgundorum, Garinus dux Lotoringie. Constantinus præfectus Romanus. Testatur quoq; Turpinus ingentem fuisse exercitum, magnumq; telluris spatium duorum fere iter dierum amplexum. De his multa posteris fabulosa sunt tradita: ueritas tamen, ut & uiribus, & corporum proceritate cæteris mortalibus præstiterint. Italiam postea Carolus rursus repetens, Beneuentanorum, qui duce Aralfo in Romanum pontificem bellum parabant, tumultus compressit. Taxillonem Bavarie ducem impellente uxore, quæ filia Desiderij fuerat, res novas molientem sola legatione sedauit; acceptis etiam obsidibus. Hunnos qui Pannoniam ditæ occupauerant, plurimis utrinq; acceptis in commodis, tandem clade maxima adfecit: amplissimisq; deinde spolijs onustus in Galliam reuertens, Gottifredum Normandorum ducem, Francorum socios uexantem, in potestatem redegit. Leonem tertium pontificem à Romanis expulsum, ac eius auxilium implorantem, per legatos cõfessim, deinde per se, tertio ueniens in Italiam, cõpressa seditione, ac repulsi inimicis restituit. Pro quibus meritis ab ipso Imperator primũ con salutus: & nomen quod annos ferè 800, cessauerat, occidenti restituit. Domum postremo repetens non minore dignitate ociũ gefsit, artes liberales magnopere colendo. Quarum studium Parisi primus instituit. Tum sacra loca exædificando. inter quæ 817, cœnobîa in antiqua Chronica nominata comperio. Tum nobile illud templum sancti Martini Aquisgranũ: ubi etiam ex pleurese decessit. Anno gatis 855, Imperij decimoquarto. Salutis 855. Liberos vi. genuit, Cotrudem, Bertam, Gillam foeminas. Mares uero Ludouicũ, Carolum, ac ex concubina Pipinum, quẽ Hadrianus pontifex Romæ de sacro fonte leuauit. E quibus tantũ superstes Ludouicus, ac imperij successor fuit. Bernardum uero ex Pipino filio nepotẽ Italiae regem creauit. Traditur Carolus omnia quæ pater Pipinus pontifici dederat probasse. Est & autor Iacobus de Voragine, cum auxilio Genuensium instructa cõtra Saracenos classe profectum Hierosolymam recuperasse: cui minime ceteri ad stipulantur: quod etiã Florentiã ædificijs restituerit, nullus est idoneus author. Illud sanẽ inter omnes constat, cum Imp. Constantinopolitano de imperij diuisione conuenisse. Venetosq; legibus proprijs uti permisisse. Traditur & in uitæu delicatior fuisse. Venationis etiam quadantenus studiosus. Corpore procero uiribusq; ualidis præter humanam consuetudinẽ, omnes eum fatentur fuisse. Præterea ob ingentia erga religionem merita liberalitatẽq; ac misericordiam in pauperes, apud Aquisgranũ, itemq; Parisium, pro sancto, quamuis in catalogũ non relatum, uenerantur. L. V. D. O. V. I. C. V. S. cognomento Pius, accepto de patris morte nuncio

Turpinus præsul Rhemenfis Catalogus procerum in Hispania

Taxillo Bavarus.

Gottifredus Normandus.

Bernardus Italiae rex

Ludouicus Pius.

nuncio extemplo uenit Aquisgranũ: ubi Leonis Imperatoris Græci legatione audita for dus cum eo renouauit. Bernardum Italiae regem primo quidem probauit; mox ubi comperit imperium adfectare, captum securi percussit: eius fautoribus, inter quos præfules multi fuere, diuersis in locis exilio multatis. Quatuor suscepit omnino liberos, quorum natu maximũ Lotharium in Bernardi locum iussit: Pipinum Aquitanie, Ludouicum Bavarie: Carolum uero cognomento Caluũ, ex alia uxore susceptum, Francie Burgundieq; reges cõstituit, à quibus multa deinde incõmoda passus, & in carcerem coniectus est. Deniq; post annum ab eisdem in dignitatem pristinam restitutus. Quæ omnia ciuilliter tulisse, & cum illis clementer egisse postea fertur, Stephanum 817, Pont. Galliam potentem magna populorum celebritate spectatum properantiũ, magnifice excepit: à quo mox diadema apud ciuitatem Aurelianensem accepit. Conuersus deinde ad bella Viomarcum tyrannũ Britannie regnum occupantem in prælio obruncauit. Bulgaros Pannoniam inuadentes repulit, ac petentibus pacem dedit. Michaelis imperatoris Græci Legatos de imaginibus referentes ad Romanũ Pont. reiecit. Ab eisdem legatis libros Dionysij Ariopagite in latinum sermonẽ conuersos ei adlatos, ut autores sunt Landolphus de Columna, & qui ante eum de rebus Francorum scripsit Eginardus, templo illius dicauit. De pietate ipsius in Ro. Pont. multa Bibliothecarius refert. Ciuitates quas ei dono dedit, enumerat. Ego quoq; ex antigrapho uetusti libri, quod in bibliotheca Vaticana hodie continetur, ubi eius enarratur donatio, apographum excerpfi. IN NOMINE domini dei omnipotentis patris & fi. & spi. S. Ego Ludouicus imperator concedo tibi beato Petro principi apostolorum, & per te uicario tuo Domno Paschali summo pont. successoribusq; eius in perpetuum ciuitatẽ Romanã, cum sua iurisdictione omnibusq; circa terris, ciuitatibus, portibus, ac maritimis locis Hetruriae. In ea deniq; mediterranea Urbem ueterem, Balneoregium, Viterbium, Soanam, Populoniã, Rosellas, Perusium, Maturanum, Sutrium, Nepe. Versus Campaniam, Ananiam, Signiam, Ferentinũ, Alatrum, Patricum, Frusinonem, cum omnibus circa oppidis & uicis, Necnon exarchatum Rauenne integrum, sicuti pie recordationis Carolus pater & item Pipinus auus noster beato Petro dudum cõcessere; uidelicet Rauennam, Bouium, Aemyliam, Forum populi, Forumliuij, Fauentiam, Imolam, Bononiam, Ferrariã, Comaclum, Adriã, Ceruiã, In marchia Pisaurũ, Fanum, Senogalliam, Anconam, Auximum, Numanã, Esium, Forum sempronij, Feretrũ, Vrbium, territorium Valenense, Callium, Luceolos, Eugubium. In Campania Soram, Aquinũ, Arpinum, Theanum, Capuã. Patrimonia quoq; ad nostrã pertinentia ditionem, Beneuentanũ, Salernitanum, Calabriae inferioris & superioris, ac Neapolitanum; Ducatum insuper Spoletinũ, Tuder, Otriculum, Narniam: reliquaq; eius ditionis. Insulas quoq; inferi maris Corficã, Sardiniam, Siciliã. Quæ omnia piæ memoriæ Pipinus auus, deinde Carolus Imper. genitor noster per Atheriũ & Mainardum Abbatẽs ad hoc sponte missos beato Petro eiusq; successoribus scripto concesserunt: nos item probamus atq; cõcedimus. Præterea summi pontificis deligendi Romano concilio potestate esse uolumus, modo sine discordia fiat: ac post consecrationẽ legati ad nos successoresq; nostros reges Francorũ conciliandæ charitatis & amicitie causa mittant, sicut temporib. Domni Caroli atauis, & Pipini auis, & postremo Caroli genitoris nostri mos fuit. Hanc igitur nostram uoluntatẽ scripto ac iureiurando firmamus: & per Legatũ S. R. E. Theodorũ Domno paschali misimus, manuq; ppria me subscripsi. Ego Ludouicus. Subscripsere quoq; tres eius filij, episcopi x. abbates viij. comites xv. Bibliothecarius, Mansionarius, Hostariusq; unus. Insequente deinde tẽpore Otho Imperator apud eundẽ librũ sub Io. xij. in hæc se subscripsit. Ego Otho Imp. pro animæ nostre filijq; ac parentũ nostro, xũ salute hæc omnia supradicta, tibi beate Petre successoribusq; tuis libenter cõcedo: sub Henrici conscripsereq; episc. x. Abbates duo, Comites v. Optimates octo. anno Sal. 880. Indicti. v. Sub Henrico aut subscripsere episc. xiiij. Abbates iij. Duces iij. Comites viij. Optimates viij. Hæc igitur quæ de Ludouici donatione cõperi in uetusto codice iam à cõfessu patrũ admisso, quo nullũ hodie potius testimoniũ habemus. Ludouicus reliquã sibi præter ea quæ dedit reseruauit Hetruriã. Decessit anno imperij 855. eodẽ fermẽ tem parētis cum fratribus de imperio dimicans in hanc cũ eis opera Sergij pontificis pa

Ludouici donatio

Othonis conscrip.

Henrici conscrip.

Lotharius

cificatoris concordiam venit, ut Carolus Galliam, Ludouicus Germaniam teneret, reliqua sibi imperiali nomine atq; autoritate cederet. Tres suscepit liberos; Ludouicum, Carolum & Lotarium. Huic ultimo ea pars obtigit quae inter Australiam & Prouinciã sita de suo postea nomine Lotaringia dicta est. Post hæc cū orbi annos xv. præfuisset relicta Ludouico rerum cura, quem quinquennio antea Imperij consortē elegerat; sese imperio abdicauit: & in cœnobio monachum egit. **L V D O V I C V S** II. uiuente patre anno **D C C L V I**. Romã profectus à Sergio Pont. diadema sumpsit; filios habuit Carolum & Ludouicum, qui Fræcis Germanisq; præfuerūt. Amãtissimus ante alios Nicolai primi: cuius creationi Romæ interfuit: deq; cõmuni consilio ambo cuncta gerebant. Imperauit annis **xxi**. Decepsit Mediolanũ: ubi etiam tumulatus. **C A R O L V S** II. cognomento Caluus Ludouici Pij filius. Huic ab initio Gallia in portionē cecidit: in qua regnauit annis **xxiiii**. Filios Pipini fratris in Aquitania regnãtis duos Carolos res nouas quærentes relegauit, monachosq; coegit esse. Sed & ex totidẽ proprijs filijs eiusdem nominis alterum regnum perturbantẽ eodem modo tractauit: alterum in singulari certamine, cum quodam milite exercitationis gratia pereuntem amisit. Vocatus Romam à Leone III. in auxilium contra Saracenos, qui iam incenia tenebant urbis, præsto adfuit. Consecuta deinde uictoria in Gallia reuersus, post aliquot annos audita Ludouici Imperatoris morte Romã statim repetijt: & à Ioanne VII. Pont. successor imperij factus diadema suscepit anno **D C C L xx. x.** uixitq; annis postea tantum **v**. Nam Ludouicus frater qui in Germania regnabat, ægre ferens se in imperio posthabitu, bellum ab initio parabat: Sed statim extinctus liberis superstitibus Carolo Crasso & Ludouico Balbo nato maiore, qui postea imperarunt. Hi aduersus patrum ingenti exercitu uenientes obuiũ cum apud Veronam armatu habuerunt: qui profligatus Mantuam se recepit, ubi in ualetudinem incidens, ueneno à quodã Sedechia medico Hebrgo dato dicitur absumptus, cuius adhuc ibidem sepulchrum extat. Vir fuit inani factantia ambitioneq; infinita, plura sibi quã fas est adscribendo, ut ait Sigisbertus. Nam oppidũ in Gallia Caropolim appellauit. Eius aduentus in Italiam testem habeo Marmoris inscriptionẽ, quæ adhuc legitur in templo sancti Michaelis Romæ apud Vaticanum, & huiuscemodi uictoriam indicãs, quam ponere mihi usum est. Tempore Leonis III. imperante Carolo Magno eo tempore, quo beata Basilica à Saracenis capta fuerat: tunc deniq; pro totius mudi capite turbato, Gallia omnis cum rege Carolo ad tuendã Italiam uenerat, ubi contra inimicos domini certãdo quidam mortui sunt: & in crypta iuxta Neronis palatium sepulti: eodemq; tempore à Leone Papa & rege Carolo ad honorẽ Michaelis archangeli supra illos facta ecclesia. His itaq; peractis rex in Apuliam abiit, eamq; beato Petro & Romæ subiugauit. In quo in primis notari licet, cur Imperatore Carolo Magno dicat, cū multis ante annis eũ decessisse cõstet: putandũ igit ex auspicijs primi conditoris omnes ex ea familia Carolos appellare uoluisse. Prosequitur deinde inscriptio monstrans, quemadmodum in reditu Caroli in Galliam ex Apulia nobiles quidam è Phrisia Germani corpus S. Magni Fundis repertum, secum ferentes apud Sutrium admoniti sunt in somnis ut in Urbẽ Romanam id referrent. Itaq; iuxta idem Michaelis templum id collocauerunt cõstructo in eodem loco Xenodocheo annuoq; uectigali adsignato, quo eius nationis pauperes refugiu haberent. Omnia nunc avaritia nostrorum pestum iere. Verum deinde edificatũ S. Spiritus alterũ in Saxia, ea de causa dictũ, quod Phrisii Saxones ut supradixi in eam se partem reciperent. Sed ad reliquos reges reuertar. Ludouicum igitur Balbum cognomento qui Galliam regebat, patrio successorem Ioannes **xiii**. Pont. elegerat, nisi multa uis à Romanis Carolum Crassum fratrem, qui tunc Germaniæ præerat ei præponere coactus fuisset. Biennio tamẽ una cum Carolo imperauit, mox ueneno sublatu Carolum cognomento Simplicem Franciæ regem & Carolomanum patrem Arnulphi qui postea Cæsar fuit liberos reliquit. Carolus Crassus interim imperium continuauit annos **x**. Hoc tempore Normandi qui annos **xl**. bellis adsiduis Francos uexauerãt, apud Carnutes prælio memorabili uicti sunt à Ricardo Burgundiæ duce & Roberto comite Parisiensi patre Odonis eius, qui postea regnũ Francorum administrauit. Normandorum enim eo tempore duo fuerant duces, Rollo & Gello: quorum Rollo idem & Gottifredus appellatus, inita cum Francis cõcordia Caroli huius filiam in matrimoniu duxit, & per Robertum comitem

comitem sacro fonte ablatus Roberti nomen accepit. Is igitur primus dux Normando Robertus Christianus genuit Guilielmum patrem Ricardi III. & Roberti Guiscardi, qui Rollo bertus Apuliam & Siciliã in Italia acquisiuit, ac Alexium imperatorem bello uicit. Hic deinde Guilielmum ex concubina genuit, qui Aroldum Anglorum regem interfecit. Guilielmus Gelloni autẽ alteri Normandorum duci tradidit Carolus rex motem Blefensem, in quo Robertus ille castrum munitissimum ædificauit, genuitq; Theobaldum patrem Odonis Campa- Guiscardus niensis, ex filia Conradi imperatoris. Odo uero alterum genuit Odonem patrem Theo- Gellus genuit baldi iunioris. Hæc igitur genealogia comitum Blefensium. Carolus autem Imperator Comites Ble- post hæc gesta cum paulatim mente laberetur, ei uiuo surrogatur Arnolphus Caroloma- sensis. ni filius Lodouici Balbi nepos, qui annos **xxii**. imperauit: Normandos iterum tumul- tuantes ingenti prælio pacatos reddidit, ultimusq; è Gallis Cæsar fuit cum annos pro- pe centum imperasset: translatum deinceps ad Germanos imperium, ut in alia impera- Ludouicus nõ torum narrauimus historia. Quãquam Ludouicus filius à Gallis patri surrogatus nec à probatus, Pontifice probatus **v**. annos imperauit, à Berengario deinde imperatore superatus atq; Carolus que interfectus. Regno deinde Francorum Carolus Simplex Ludouici Balbi filius pu- Simplex, er post patris obitu natus successit: cui tutorem adhibuerunt Odonem filium Ro- Odo berti Parisiensis illius qui contra Normandos strenue pugnauerat, de genere Saxonum, Robertus Hic postquam annos **ix**. regis nomine summa fidelitate administrasset regnum pupil- lo restituit, pro quibus meritis ab eo parte imperij donatus est. Carolus igitur sumpra re- gni cura Edinam Eduardi regis Angliæ filiam in matrimonium duxit: cumq; annos Odonis frater **xxv**. regnasset à Roberto Odonis tutoris iam defuncti fratre bello petitur, eo quod à Carolo in- fratris ei ditionem abstulisset; hoste tandem in prælio interfecto apud urbem Suefsio- terficatur, nem ea potitur. Verum paulopost ab Eriberto sororio amice exceptus apud castrum Pe- Rodolphus troream dolo captus est, ac in custodia demum extinctus. Edina uero uxor cum paruo Ludouic. III filio Lodouico ad patrem Eduardum in Angliam confugit. Rodolphum post hæc Ri- Caroli Simplicis filius, cardã ducis Burgundiæ filium regem delegerunt, quem olim Carolus Simplex sacro fonte abluerat. Hic, ut ait Sigisbertus, ab Italis contra Berengarium uocatus uictoriam adeptus est, regnauitq; annos **iiii**. Ludouicus puer interim ex Anglia cum matre reuo- catus regnauit annos **ix**. E Gisberta primi Othonis sorore Carolomanum, Lotari- um, & Carolum genuit: Insenfos ac rebelles habuit regni proceres. Post quem Lotha- Lotarius rius eius filius annos **xxxi**. qui in ordine regum trigessimus fuit: sub quo Vgo Mag- Vgo Magnus nus comes Parisiensis factus est dux Francorum. Hic enim fortiter aduersus Norman- Parisien. dux dos dimicauit, à quibus captus demum fuit, & Romam in custodiam traditus: dein- Francorum de auxilijs Othonis imperatoris cuius sororem duxerat liberatus, nunc demum Fran- corum regebat exercitum. Liberosq; suscepit Othonem, Henricum & Vgonem. Lota- Ludouicus V rius interim decessit ex ueneno uti putatur ab uxore adultera dato. Cui Ludouicus fi- lius successit biennio, & ipse eodem fato sublatu Blanchæ coniugis opera, postremus sanè in Caroli familia.

TERTIUM FRANCORVM GENVS.

Go interea cognomẽto Capet quod capitia sic gallice appellata per locum Vgo Capet alijs auferre soleret, filius Vgonis Magni comitis Parisiensis, cum Franco- rum ductaret exercitum, contra Carolum Ludouici patrum rebellans bel- lum gessit annos **iiii**. quem tandem in custodiam apud ciuitatem Aurelia- nensem misit, mortuoq; demum successit, ac regnauit annos **iiii**. Hunc si- ue huius patrem Dantes cur lanium fuisse dicat non satis scio, cum manifesto sit falsum, nisi forte Galli sic per iocum appellant eum qui pecuniariam aut macelli annonam nimi- um curret. Robertus Vgoni patri successit annos **xxxi**. qui sacerdotio prius erat Robertus additus, quapropter non minore in regno quocq; religionis quã militiæ studio teneba- tur. Horas canonicas quotidie obibat, ferturq; ex eo prodigium in cuiusdam oppidi obsi- dione, irruptione hostiu nunciata nõ prius occurrisse quã cœptas horas absoluisset, ex quo & hostes nihilominus fugauit & oppido corruentib. muris potitus est. Solebat & in ipsiis horis plerũq; choro S. Dionysii interesse, amictuq; monachoru serico uti. Loca plura religiosa excitauit: apud Aurelianẽ cœnobiu sancti Aniani, in sylua Aquilina sancti Me- d 4 dardã

dardi, & sancti Leodegarij in Viteraco castro, sancti Regalis in ciuitate Syluaneclesi: apud Augustodunū, sancti Calsi cœnobîa. Solebat & hymnos ipse cōponere. Quōdam profectus Romam aræ basilicæ Petri chiographum obtulit, ubi responforium erat cum musicę ratione ab eo compositū, putantibus omnibus magnū aliquid dedisse, antequam res appareret: liberalis alioquin in pauperes: uerum clam uxore, quod reclamantē uideret. Ex Henrici ducis sine liberis morientis testamento Burgundiā adsecutus eam postea Landerico ad se pertinere distitanti restituit. Henricus filius regnum deinde adsequitur, quanquam aduersante matre Constantia ad opes & auxiliū Roberti regis Normandorum cōfugiendo. Cum eius postea successore bellum gessit: Aedem Parisi sancto Marti no construxit: in qua ciuitate pauloante multa ædificia flagrauerant. Hoc tempore Burgundi ad Conradum Imperatorē defecere cum annos cxxx. Gallis paruissent. Henricus cum regnasset annos triginta, moritur superstitibus liberis Philippo & Vgone, qui Magnus cognominatus est. Philippus primus huius nominis regnauit annos Quadraginta octo, ciuitatē Bituricēsem à comite Arpino emit uiro strenuo pariter & religioso: qui ad expeditionē Hierosolymitanam una cum Petro eremita proficiscens pecunia maxime indigebat: nonnulli emptam ab Henrico patre dicunt. Vgonis Magni Philippi fratris inclytum nomen est in armis, inter duces & ipse sacre expeditionis. Ludouicus Philippi filius & hæres, cognomento Crassus ob uasti corporis molem, construxit sancti Victoris cœnobium prope moenia Parisia. Cum ad extremū morbo premeretur ea fuit religione, ut exurgere ac obuiā sacerdotibus eucharistiam ferentibus proficisci contenderit. Excessit anno regni uigesimo secūdo, sex liberis relictis: Philippo qui equo lapsus interijt. Ludouico qui postea regno successit. Henrico Beluacēsi præfule: Petro & Philippo Archidiacono Parisiensi. Ludouicus igitur post Ludouicum patrē regnauit annos Quadraginta octo. Hic ex uota probante Eugenio Pont. qui tunc in Gallijs agebat, ad expeditionē Hierosolymitanam una cum Conrado Imperatore & ingenti multitudine profectus parum feliciter rem gessit: per Syriam siquidem iter faciēs fame oppressus una cum alijs eodem anno domū reuertit re infecta. Cum iam sexagenarius liberis careret iussit omnes subditos uota pro sobole facere: quo factum est ut anno sequenti filium susciperet Philippum: qui postea Augustus cognominatus est, quod rem Gallicam auxerit: annos XLIII. regnauit. Patris imitatus exemplum expeditionē eandem & ipse cum Ricardino Angliæ rege multisq; alijs principibus sumpsit. Itaq; soluens à Brundisio & cum Saladino primū concurrēdo feliciter aggressus exitum habuit infelicem: cum in discordiam cum Anglo uenisset, domū & ipse re infecta reuertit. Angliq; bellum mouit. Decimas imperauit, Innocentio IIII. una cum clero Galliarum reclamante: at ille iritatus magis etiam instabat. Itaq; & Ricardum primo, deinde ipsius filium Ioannem in bello superauit. Sed & de Othone Imperatore uictoriā apud Belgas adsecutus, uictoriæ nomine cœnobium apud Syluanecum excitauit: ciuitatē Andegauensem dirutam restituit: Iudæos omnes expulit: mortēs anno Millesimo ducētesimo uigesimotertio, multa religio se legauit. Ludouicus Philippi filius nulla re alia clarus, quàm quod sancti Ludouici pater, qui post eum regnauit, extitit: quanquā & ipse uita continentissimus fuisse traditur: Auenionem expugnauit, quod eum transitu à Biturigibus uenienti prohibuissent. LV. DOVICVS puer in tutela matris Blanchæ relictus est non sine procerum indignatione, quod mulieri tantum regnum committeretur. Quapropter in eos coniuratum: re detecta Ludouicus coniuratis ueniam petentibus benigne concessit. Iuuenis adhuc non procul ab Iſaræ fluuio cœnobium Montisregalis extruxit collocatis in eo monachis Cisterciensibus. Quotidie Centum uiginti pauperes alebat: mendicos ulcerososq; manibus atrectando ad osculum usq; dignabatur: uenientem ad se Henricum Angliæ regem summa comitate excepit: dimissa insuper ei Aquitania, ea lege ut Normandia, Andegauia, & Cenomano ipse quoque cederet: ob quas terras olim inter Francos & Anglos contentio intercesserat. Engeranum maximum in eo regno uirum qui res administrabat, quod quosdam nobiles adolescentes leui de causa cruci adfixisset, exulare iussit in Syria, ubi opem ille aduersus Christianos quæsiuit. Probante quoque Innocentio IIII. qui tunc in Gallijs aderat: ad expeditionem Hierosolymitanam cum Roberto & Carolo fratribus ac coniuge haud felicius quàm prior Ludouicus profectus est: ac primo Syriam

mo Syriam ingressus Pelusium nūc Damiatam in Aegypto cepit, uarijsq; exinde prælijs cum Saracenis habitis, tandem superatus capitur: pro cuius redemptione Damiatam reddi necesse fuit. Domū deinde reuerſus, omnes foeneratores Iudæos, aleatores, ac impia in deum uerba dicentes, discedere iussit. Petrum Britonū comitem, à quo bello laessebatur, simul cum eius auxiliari Henrico Angliæ rege superauit. Alteram postremo in Carthaginem contra Saracenos expeditionem tentauit: duobus secum filijs adolescentibus & Theobaldo Campaniæ comite ductis: ubi prospere primum dimicauit. Deinde pestilentia passim castra occupante ipse una cum Ioanne filio interijt octauo Calendas Septembris M. C. C. L. X. cum regnasset annos quadraginta tres. Carolus interim frater subsidiariam classem in Africam ducens: ubi rem iam senescere ac omnia turbata uidit: pacem hosti certis conditionibus dedit. De Lodouico insuper traditur & illud pietatis exemplum: cum ccc. milites à Saraceno captos è suis ipse redimeret, ac per hostis perfidiam luminibus postea priuatos animaduerneret, totidem cellas Parisi extruendas curauit, ubi ex uectigali eis assignato perpetuo alerentur. Quod adhuc Xenodochium durat. Ex Margarita Rendi comitis Prouinciæ suscepit mares quatuor, Ludouicum qui iunior decessit, Philippum qui post eum regnauit, Petrum de Alanſone, Ioannem Niuernensem, Robertum Claromontensem comites: foeminas totidem, Isabellam Theodebaldo regi Nauarræ; Blancham Ferdinando Castellæ regis filio, Agnetem duci Burgundiæ, & Margaritam duci Brabantia nuptas. Relatus est in catalogum sanctorum à Bonifacio octauo, cuius festum die colunt qua ex hac uita migrauit. Philippus cum patre profectus in expeditionem Africanam, statim post eius mortem ad rem suscipiendam domum reuertit: ac Viterbio iter faciens Cardinales qui eò conuenerant Alexandro quarto Pontifice defuncto consalutauit: cum Petro Aragonensi pro regno Siciliae nauali prælio cōflixit, in quo superior etiam recepta Gerunda discessit: interq; Genueses & Venetos post longum & maximum bellum pacis author fuit: regnauit annos quindecim. Philippus cognomento Pulcher, & nominis & regni successor annos uiginti octo. Iudæos expulit: graues cum Bonifacio inimicitias exercuit: sacris ab eo interdictus, quod eius nuncium ad expeditionem in Saracenos, regem alioquin lentum, acerbius exhortantem, in carcerem coniecerit. Quamobrem Sarram Columnam tunc forte Bonifacii inimicum ac profugum in littore Malsiliensi cognitum ac redemptum à piratis cum ualida trirēmi contra pontificem mittit: quem ille Anagnina in domo paterna captum Romamq; deductum in carcerem necauit. Hoc tēpore Flandrenses à rege Gallicæ defecerunt, & Templariorum ordo sublatus. Philippi filij tres omnes ex successione regnauerunt: Ludouicus primum cognomento Glutinus, annos duos. Deinde Philippus cognomento Longus annos quinque: postremo Carolus V. Ex quibus nihil aliud dignum memoria legitur, nisi quod Ludouicus Engeranum, quem supra nominaui, cruci adfixit. Iudæos quoq; quos pater expulerat reduxit. Philippus ualeſius filius Caroli comitis de ualeſio, qui Carolus Philippi Pulchri regis germanus fuit: deficiente reliqua ſobole uti proximus cognatus regno successit. Reclamante Eduardo Angliæ rege, ac Gallicæ regnum expostulante iure Isabellæ filia Philippi Pulchri, quæ Eduardo eius patri nupta fuerat: Philippo quoq; Pharamundi primi Francorū regis lege se tuente, quæ iubebat ut uirilis tātum succederet proles. Itaq; uentum ad arma: Anglus adscitis Frandrenſibus prælio ubi supra triginta milia cecidere, Philippum superat: eiq; Gesloriacum portum nunc Caleſium abstulit. Philippus Vienensium principatū dicitur emiſſe. Huic succeſſit filius Ioānes, qui cum ante omnia bellum cum Anglico instaurasset, ipse una cum Philippo filio capitur: dimissusq; certis cōditionibus tributis, quibus minime stetit. Quare ab Eduardo postea terra marisq; magnis adſcitur incōmodis. Sed cū neq; æs alienum quod cū Parisiensibus pro sua redemptione contraxerat exoluere curaret: illi rebellauerunt duce rege Nauarræ, quem tunc captum Parisi è custodia liberauerūt. exoluto tandem ære res cōposita. Tempore quo captus in Angliā tenebatur, Carolus filius regnum administrabat: ubi primum dimissus statim Burgundiam ob Philippi tunc mortem adsequitur: ante uero bellum Anglicum cū rege Nauarræ pugnauit: quæ deinde per insidias cepit. Caroli post hunc tres ex ordine successere. Primus Ioānis supradicti filius Burgundiam quæ patri obuenerat, fratri Philippo regendam dedit. Imperatorē Carolum ad se uenientem

Damiatam
In Saracenos
Syria.In Saracenos
Africa

Philipp. IIII

Philippus Pulcher
sub Bonifacio VIIIFlamini
defectio.Ludouicus
Glutinus X.Engerannus
cruci adfixus

Philippus Valensius

Bellum cum
Ioannes rex

ab Anglis captus

Philippus Caroli

fratri concessa

Caroli V

nientem magno sumptu excepit. Moriens Carolus & Ludouicum pueros comiti Andegauensi tutori commisit, e quibus Carolus sextus succedens, contra Flandrenses, qui deficiuerant, bellum gessit. Ad hunc in Galliam confugit Leo rex Armeniæ à Turcis expulsi qui omnibus uis conatus est inter eum & Angliæ regem, inter quos bellum erat pacem componere, ut de communi consilio in Turcas iretur. Cæterum Aruennos cum multis Aquitanæ populis tumultuantes compressit. Iudæos expulsi. Nouum in Gallia uectigal tentauit, cæteris consentientibus, Parisijs cum nonnullis alijs tantum reclamantibus ac penè tumultuantibus, necesse fuit ab incepto desistere, loco tamen uectigalis ei Francorum ceterum milia ex omni Gallia subsidio belli sponte tributa sunt. Dicitur & in mentis ualetudinē incidisse, cuius rei signa quædam ostendit. Nam contra Britones sine ulla belli causa de improviso cum exercitu profectus admirantibus illis: inde in Normandos iter faciens perterrefactus strepitu armorum militum suorum obuio omnis hostes putando necabat. Quapropter cura regni necessarijs tradita ipse tantum cerebrum purgare Melancholiamque fœcis rebusque alijs curare nitēbatur. Pannonijs itemque Constanti-nopolitano imperatori contra Turcas auxilia petentibus præstitit. Catherinam filiam Henrico Angliæ regi locauit, unoque tempore socer & gener (erat tum Philippus Burgundia dux) extincti sunt anno Millesimo quadringentesimo uigesimosecundo. Carolus septimus superioris filius bellum Henrici regis Angliæ Henrici filij diu sustinuit: cum ille Galliam iure suo expostularet: tandem conciliatus insuper ei suppetias contra hostes tulit. Normandos bello oppressit: Rotomagum cepit, Burdegalenses rebelles diruit: Magdalenam filiam Ladislao Pannoniæ Boemiæque regi locauit: Ludouicum filium Delphinum appellatum bis rebellem sensit, quod paterno ciuilique animo tulit. In Gallia concilio pragmaticam instituit sanctionem, rem quidem impiam ac pontificum potestati aduersam: per quam ipsemet Præsulatus cæteraque officia sacerdotalia ius conferendi sibi uindicabat. Quondam dum in rerum statusque esset turbatione, uenit ad eum uirgo nomine Ioanna, annorum uiginti, inter Gallos rusticos orta, dicentis se à deo missam eius causa tutandi status. Itaque more Amazonis terras obibat, exercitum ductabat: tandem à Burgundionibus ac Ioanne Lucenburgo capta, & Anglis diuendita ab eis cremata est, non tam hostili odio quam quod magicam artem scœmina uirili habitu & audacia præ se ferre uideretur. Ludouicus undecimus, Caroli septimi filius immitti uarioque & inconstanti ingenio semper fuit, bis patri rebellis, & postremo Delphinatu fortunisque omnibus priuatus ad Burgundiæ ducem Philippum confugit, apud quem decennio moratus frustra sæpe reconciliatione per oratores tentata. Dum ille sibi concilius ad patrem quamquam indulgentē uenire partim metueret, partim etiam dissuaderetur ab ijs qui regis æmuli fuerant, dissidiumque optabant: patre interim defuncto regnum iniit, multis ab initio bellis agitato. Carolo fratri apud Burgundum agenti, & eius auxilio res nouas molienti, magna uir militum restitit. Ioannem Cardinalem Andegauensem Baluam cognominatum, quæ ex humili loco ad eam fortunam euexerat: quod clam Burgundi partibus studere literis interceptis deprehenderet, capi iussit, ac annos ferè duodecim in custodia seruari: frustra per oratores à Paulo Pontifice repetitus, Sixti IIII. demum precibus cõdonatus cum Iuliano Cardinale S. P. ad uincula legato Romam uenit. Cum eodem Burgundo patre Philippo primum, deinde filio Carolo diuturnum bellum gessit, frustra Niceno Græco Cardinale atque Legato rem componere studente. Cum Francisco Britannia Gallia dux habuit de finibus cõtentionem: unde periculosissimum omnium bellum ortum. Nam cum rex apud Turonem proceres regni in concilium uocaret huius rei gratia, illi non pro rege, sed contra clam in eo coniurant, absentesque alios ad id inducunt. Fuere autem hi capita. Carolus Biturigum dux regis frater, Carolus Philippi filius Burgundus, Franciscus ipse Britannus, Ioannes Borboniensis, Ioannes Alanconiensis, Ioannes Andegauensis Renati filius, Carolus Nemorsinorum, duces omnes. Præterea comites Carolus Andegauensis Renati frater Cenomanorum, Ludouicus Montispenferij, Ioannes Armeniacus, Ioannes Alebretensis, Ioannes Dunelinorum. Britannus igitur his fultus auxilijs, ne cõiuratio ante tempus detegeretur, dum se pararent pacem cum rege facturum simulat: dum agitur de cõditionibus dux Borboniensis agrum uastare cœpit: ex altera parte Burgundus ingenti exercitu ad Parisiũ obsidendũ pergit. Rex eo se uelociter recepit: cinctusque

cinctusque ex omni parte ab hostibus, ducis Francisci Sfortiæ auxilium petijt, extemploque Galeatio eius filio cum magna manu adueniente ita respiscere cœpit, ut iam hostes de inunda concordia cogitent. Itaque Burgundus primum cæteros conciliauit, instituitque ut inuitati omnes in cõuiuio iurarent se post illa regi fideles futuros. Atque hoc pacto post biennium res composita anno millesimo quadringentesimo sexagesimo sexto. Fuit Ludouicus ingenio uario ac inconstanti, sæpe Romanis Pontificibus contumax, idem cum aliis quid aduersi pateretur obsequentissimus. Cum diu sine liberis fuisset, tandem ex Carlotta Lodouici Sabaudiensis filia Carolus octauum genuit, qui post eum regnauit, cuius Carolus VIII uiuente patre, Margarita Maximiliani regis filia pacta fuerat, qua postea abdicata, & Maximiliano post discordiam conciliato, Annam duxit, Francisci Britannia ducis filiam, ac patrij regni hæredem, repugnante ex Britonibus procerum parte, bellum usque sustinentium: Ex quo Carolus potius omni Gallia, patre iam defuncto, ad antiquum regni Neapolitani ius ante omnia repetendum animum adiecit, ad quod etiam sollicitabatur à Ludouico Mediolani duce ob inuissum sibi Ferdinandum regem. Igitur cum in tota Gallia, tum Britannia insula delectu habito, anno millesimo quadringentesimo nonagesimo quarto, mense octobri, cum equitum uiginti quinque, peditum quindecim millibus, instrumentorum quoque bellicorum curribus centum, regni uero principibus Philippo Sabaudia dux eius auunculo, & alijs nonnullis iter ingressus per Alpes, ubi primum in Subalpina regione cum tanta multitudinē apparuit, timor omnibus incussus, quod sciebant ferocissimam gentem non posse à maleficio contineri: præsertim cum in domibus ciuium habitarent, passimque cum familijs miscerentur, nemo non fuit qui non tam de re, quam de libertate, de pudicitia, denique de uita sollicitus fuerit. Ex Asta itaque urbe per fines Gallia Cisalpinæ Parmam uenit, inde in Ligures Apuanos ac regionem Lunensem, ubi quæ ditionis erant Florentinorum tradita sunt ei à Petro Medice oratore obuio am procedente. Inde Pisas petijt, quas in libertatem excitauit, ut in ipsa ciuitate narraui, postremo Florentiã, ubi aliquot immoratus dies, tantum impetrata pecunia, saluis rebus, discessit. Inde Romam ubi appropinquauit, Alexander sibi ac urbi timens, transitum primo prohibuit, deinde Romanis nolentibus bellum sustinere, admisit, pridie Calendas Ianuarij, aedesque diui Marci ad habitandum concessit, ubi se rex dies aliquot cõtinuit, donec inter eos concordia iniretur. Petebat autem tria, molem Hadriani, obsidem filium Cæsa rem cardinalem, & Turcarum regis fratrem captiuum. Ex his ultima duo tantum concessa: Re hoc modo transacta, è uestigio Pontificem salutatum in Vaticanum uenit, apud quem in eodem palatio dies reliquos substitit, deque fide ac officio seruando, more principum Christianorum, præter omnium opinionem satisfecit. Nam eo animo dicebatur uenisse, ut statum etiam sacerdotum moribus corruptum componeret in melius, conspirantibus præsertim ex patrum ordine nonnullis. Facti tunc demum regis causa cardinales duo. Gulielmus præsul Maclouienensis, qui inter regis comites fidissimus omnium uenerat, & Philippus Cenomanensis, ambo Britones. His obitis post dies uiginti septem quam uenerat, rex per urbem median ordinibus militum comitantibus discessit, tanto uestium discriminarum, armorumque lucetium sumptu, ut Polybij cõmemoratio de aduentu Galiorum in Italiam sumptuosius, tum uersus Vergilianus de Senonibus fidem habuerit. Virgatis lucent sagulis: tum lactea colla Auro innectuntur. Cæsar cardinalis obses è medio itinere aufugit. Ille usque Neapolim nullum habuit aduersarium, cum Ferdinandus iunior (ut in rebus Sicilia dixi) metu aufugisset. Antonello principi Salernitano, qui Ferdinando seniori rebellis in Galliam secesserat, possessionem restituit. Columnenlibus qui eum ab initio secuti fuerunt, Fundos cum multis circa oppidis dono dedit, limitesque ditionis eorum ampliauit. At Ursinorum factio quæ cum Neapolitano conspirauerat, magno in metu uersabatur, sed paulo post facta mutatio, ut hi in gratiam redirent, illi uero ademptis ijs quæ acceperant, ab amicitia discesserint. Verum à Ferdinando postea reuertente in regnum restituti, illi rursus depressi, quorum princeps Virgintus etiam in carcerem coniectus ac extinctus est. Hoc in statu cum Carolus Neapoli menses ferè quatuor moratus esset, deficiente paulatim exercitu, ac partim morbis, partim cædibus, debilitato, iam sibi timere cœperat, eo magis quod Ludouicus dux, quæ cœpti iam pœnitebat, ac Veneti non æquo animo Gallos Italia inuasisse patiebantur, omnibusque uiribus ad eum expellendum

lendum conspirauerant. Rex itaq; cum redire in Galliam statuisset, Romam calendis Iu-
 nijs repetijt, pontifice uacua, qui de industria in Vrbe ueterem secesserat. Deinde Pi-
 sis iter faciens, prope Parmam ad Tarum fluuium, Ludouici Venetorumq; occurrentes
 acies habuit. Horum Franciscus Gonzaga, Mediolanensium uero Io. Franciscus Seue-
 rinas duces; legatus Venetorum Melchior Triuisanus, fuere. Equitum quoq; ac pedi-
 tum numero ferè quinquaginta milia, maiorq; diu in Italia non uisus exercitus, Galli nu-
 mero inferiores, sed uiribus ac instrumentis bellicis superiores extitere. Itaq; pugna com-
 missa, pro eis uictoria non ominino incruenta fuit, ex quibus ferè mille, ex nostris uero
 duo milia cecidere. Inter quos hi principes fuere, Rodolphus Gonzaga, Francisci patru-
 us, Rinucius Farnesius, Io. Picininus, Galeacius Regias, Robertus Strotius, Vincentius
 Corfus, Bernardinus Fortebrachius, quorum postea liberae Veneti memores officij, pa-
 rentum loco succedere uoluerunt. Vxoribus uiduis etiam salaria constituere. Defunctos
 quisq; suos per unius diei inducias honorifice tumulauit. Regij uero exercitus duces,
 duo potissimum Italici fuerant, Ioannescobus Triultius unus exul Mediolanensis, al-
 ter Nicolaus Ursinus Petilianus comes, qui ab initio belli captus, deinde dimissus, regisq;
 militie fuit authoratus. Verum ad Venetos in praelio transfugiens, causa fuit eorū aciem
 collabentē restituendi. Dum igitur integris adhuc rebus hostium prohiberi posset, per-
 mittentib. tandem illis, rex incolumis in Gallia penetrauit, ubi biennio post, morbo extin-
 ctus est, ætatis anno uigesimo quarto, regni quintodecimo, salutis millesimo quadringen-
 tesimo nonagesimo septimo. Corpore fuit breui, ore inuenusto, natura haud sane libera-
 lis. Etenim nec Romæ basilicis, nec in toto itinere quicquam præterquã ea quæ supra di-
 xi, Columniensibus donauit. Ingenio præterea magis bardo quàm adroganti; nam cardu-
 malibus neq; aduenientibus de more adurgebat, neq; discedentes adspiciebat. Procul alio
 qui à cæteris uitijs, quibus pleriq; principes tenentur, religiosiq; maxime hominibus
 deditus. Huic igitur sine liberis decedenti, Ludouicus duodecimus, dux Aurelianensis,
 ex stirpe regia, sine cõtrouersa successit. Cui Carolus in Italia proficiscens, regni totius
 curã delegauit, Asta q; in præsidio dimisit. Hanc ille iure dotis auia cœperat, Nouariam
 insuper inuaserat, quam hostes post regis reditum multis mensibus obfederunt. Tandem
 fame coactis Gallis, cupidisq; se ad suos recipiendi, ciuitatem certis conditionibus rece-
 perunt. Huic auus item Ludouicus Aurelianensis fuit, qui cum gratia & auctoritate in
 regno magnopere polleret, à Io. Burgundia duce ob inuidiã interfectus fuerat. Quumq;
 eius uxor Valætina Io. Galeacij Vicecomitis filia uirago, multis lachrymis ac querelis in
 concilio proceres ad ultionem excitasset, bellum inter utrosq; populos pestiferum est or-
 tum quod in Gallia diu postea durauit. Huius Carolus filius olim in bello Anglorum ca-
 ptus, centum se milibus scutorum redemit. Mediolani deinde principatum post Philippi
 ducis mortē, iure matris hæreditario petebat. Verum cum nec illi nec postea filio Ludo-
 uico, quē ex matrimonio Cluensium ducum familiae suscepit, satis uirium ad id sibi uen-
 dicandum fuisset, res aliquandiu conticuit. Ludouicus enim paternis ipse simul & auitis
 laboribus ac periculis successit, primum regi Carolo suspectus, quod ad se hæreditas no-
 minis tantū post eum pertineret. In Britonum bello contra eum uenit, simulq; cū toto ex-
 ercitu profligatus, uulneratusq; inter facientes uix cognitus fuit, in custodiam quoq; du-
 ctus, post quadriennium uix amicis supplicantiibus liberatus est. Rex deinde factus, An-
 nam à Carolo relicta illico duxit, dimissa ipsius Caroli sorore, quæ olim puero pacta fue-
 rat, Alexandro Pont. permittente. Nihilq; prius aut antiquius habuit, quàm ut animū ad
 res repetendas intenderet. Itaq; anno regni secundo, salutis uero M. C C C X C I X. dele-
 ctu habito, exercitū equitum pedītūq; ferè X I I. milium misit, qui Asta primū capta, Ale-
 xandriã prope uenit, ubi munitiones, roburq; omne militū ducis Ludouici fuerat: qua
 celerius omnium opinione in potestatem redacta nihil cunctatus Ludouicus, cū thesauro
 quē antea præmiserat, in Germaniam ad Maximilianum Cæsarem eius necessarium con-
 fugit, cedereq; ad tēpus maluit furori hostili, quàm licet posset, fortunā periclitari. Galli
 Mediolanū ingressi, quanq; à cæditibus & rapinis tēperauerunt, nausē tamē (uti solent)
 ac fastidiū ob morū discrepantiã generantes, sexto q; uenerāt mense expulsu fuere, ac Lu-
 douicus reuocatus. Rex igitur maioribus rem uiribus aggressus, cōtrā rursus exercitum
 mittit,

Franciscus
Gonzaga
Galli uictoresVenetorum
gratitudoLudouicus
XII

Anna uxor

mittit, qui non minori potentia munitū reperit hostem apud Alexandriam ei occurren-
 tem. Pugna cōmissa Ludouicus ab Helueticorū peditatu, quib. maxime fidebat, proditus
 ac captus, unā cū toto regno in manus hostis uenit. Ascanius item Cardinalis eius frater, *Ascanius
Maria*
 qui cum C C C. equis suorum, partim ciuū Mediolanensium aufugerat, à Carolo Ursino
 in itinere cōprehensus, iussu Venetorum, regi quorum illi cōfoederati erant traditus est.
 Rex itaq; ambos custodię adseruari iussos, breui deinde tēpore ex humanitate atq; mise-
 ricordia latius uagari ac mitius tractari ex eorum dignitate permisit. Ascanium etiā post
 Alexandri mortē ad noui creationem Pontificis Romam unā cum Rothomagensi remi-
 sit, qui post hanc calamitatē nouos adhuc in Italia tumultus si per eius mortem licuisset
 (nam biennio post ex pestilentia decessit) excitauerat, adeo multis indocilis est quies. His
 gestis Ludouicus post bienniū Neapolitanum insuper regnū Francorū diu familie debi-
 tum reposcere statuit. Verum cum Hispaniæ regē propinqui sui causam ueri paratū ani-
 maduereret, cum eo transegit, ut regnū ipsum inter se diuiderent. Igitur exercitus arma-
 torum X. milium ab eo missus, nullum usq; Capuam habuit resistentē. Ea demum uiribus
 atq; operibus post dies aliquot expugnata atq; direpta est, armatis tantū in ea ceis omni-
 bus. Inde Neapolim procedēs, sine contentione illico rege Frederico fugiente obtinuit,
 antiquis illius legibus, & ciuū iuribus seruat; proceribus etiā regni in antiqua possessio-
 ne permisis. Hispanus uero Apulię ac Calabrię partes uno tēpore eadem facilitate acce-
 pit. Verum non diu res inter eos quieta fuit, de finibusq; statim certatum, ubi Gallus suc-
 cubuit, ut in Hispania latius narratum, non tam uirtutis inopia, quàm ducū negligentia:
 quum omnes gentes nouerint eam gentē uetere belli gloria florere, & in sequētib. tem-
 poribus maximo Christianis præsidio fuisse, nec ullum hodie magis nomen Turcarū na-
 tio potentissima metuat. Hoc igitur in statu res Gallicę in Italia uersantur, in Gallia uero
 pacatissime ipsius Ludouici uirtute ac prouidentia: cuius ea est animi moderatio, ut cum
 ablata signa referre, & aduersus hostes se facile uindicare posset, quieti tamen uniuerso-
 rum (quod ita res exposceret) suam ad tempus post habuerit ambitionem. Fredericus au *Fredericus*
 tem primo in Aenariam, deinde in Galliam ad regis misericordiam confugit, ubi pro re- rex
 gis dignitate susceptus, quadriennio post excessit.

BRITANNIA.

RITANNIA quæ Albion à ueteribus etiā appellatur, Diodoro ac Strabo *De situ & mo-
 ni, forma triagulari, lateribus inæqualibus, ac trib. erecta promontorijs est, ribus Britan-
 Cantio, Heleno, & Orcha. Sita etiā è regione Gallia, circuitu X X I I. mill. mie*
 Cantio, Heleno, & Orcha. Sita etiā è regione Gallia, circuitu X X I I. mill. mie
 bus stadjs Straboni, duobus millibus passuum Cæsari, duob. mil. ac sexcen-
 tis Bedæ. Longitudine uero D C C C. Latitudine, C C C. milibus Plin. Tellus
 frugifera, pecore abundans, auro, argēto, ferro, plumbo, pellibus, mancipijs: canibus etiā
 uenaticis præstantibus. Straboni, Diodoro etiā stanni uena, quā iuxta Helenū promon-
 torium effodiunt, quod nunc Cornubiã uocant, adhuc ea durante. Cæsar uero sic descri-
 bit. Insula natura triquetra, cuius latus inum est cōtra Gallia: huius lateris alter angulus,
 qui est ad Cantium ad orientē solem, inferior ad meridiem spectat. Huius latus tenet cir-
 citer millia passuum quingēta. Alterum uergit ad Hispaniam, atq; occidentē solem, qua
 ex parte est Ibernia dimidio minor, ut existimatur, q; Britania, sed pari spatio trāmissus,
 atq; ex Gallia est in Britannia. In hoc medio cursu est insula quæ appellatur Mona. Com-
 plures præterea minores obiectæ insulæ existimant, de quibus nonnulli scripserunt, Dies
 cōtinuos X X X. sub bruma esse noctes. Nos nihil de eo percreationib. reponerebamus,
 nisi certis ex aqua mensuris breuiores esse q; in continentis noctes uidebamus. Hæc Cæ-
 sar. Solinus scribit in ea nasci paruas ac decolores margaritas, ex quibus Iulius Cæsar tho-
 raca fecit, quæ Veneri genitrici dicauit. Tacitus in uita Agricolæ, Britanniam aurum &
 argentum ac alia metalla gignere scribit, & oceanum margaritas, sed subfuscas & liuētes.
 Cicero tantum ab his uidetur dissentire in epistola ad Trebatium, ubi eius insulę sterilita-
 tem cōmemorat: ut ne scrupulam quidem argenti in ea reperiri dicat. Præterea nec musi-
 cam. Nos tamē hodie & diuitias in ea maximas, & musicā absolutam cōspicimus, eamq;
 à paucis antiquitus aditam, nunc mercatoribus nostris ita frequentatā, ut X I I I. die nun-
 cij, tabellarij; ex ea frequētes dferant. Oleo uinoq; carēt, pro quo ceruilla utuntur, quā
 ab Hispanis Plinius repertā dicit: pecore maxime abundāt, lanisq; mollissimis, quoquo
 e uersus

uersus exportatis, magno insulae cōpendio: quod signū, simul et cornua boum ingentia, cœli tēperatiōis, uerū humidioris est. Nam insulae ferē omnes humidiores, tepidioresq; continēte sunt, Ea demū causa, quod Germaniæ uel Galliæ quādā loca minus septētrionalia sunt frigidiora. Viuaria animalū ad tria milia in tota insula cernunt, damis et cunāculis ex parte magna referta, tum pro mœnibus palis circūseptaligneis, luuētus uenationis, tum sagittādi studio tenet, quo sese quotidie exercēt. Cygnos ad Tameſis ripā, nō minus quatuor millibus cōtinuo nutriūt. Rex ad mille ferē homines domi alit, Sūptus eius annuus ad marcas Britānicas x. milia, ueſtigal x c v i i. milia, d c l x v i i. quod partim ex portorijis, partim ex procerū censu, tertio ex agrorū locationib. cōstat. Gulielmus enim rex, de quo postea dicā, deuicta Britannia, omnē agrum fisco addixit, tantum exceptus is quē ipse tum eius successores sacerdotibus, religioniq; assignarūt. Cæterū educit in bellū, armatorū x l. milia, mēsem ei totū sine stipēdijs militantū. Deſicto rege, qui armis potētior fuerit, potēt. Insulam totā sicuti olim in tria promōtoria seu tres angulos, in totidē deinde regna diuiserunt, ubi Cantium & Londinū Angli terrā appellant, quæ loca maritima uerſus Galliam & humaniora continet, ex Anglis Saxonibus appellata, quia eam partē occupauerūt. Deinde ad latus occidentale Scotiæ regnū, ubi insula ingēs Caledonia, & mare Caledoniū illi uicinū, Ptolemæo cæterisq; geographis ponit. Quæ pars ab Angli terra mōtib. est arduis diuisa, simul & duobus maris euripis l x. passuum milib. inter se distātibus, qui uado trāſiri possunt, insuper & muro à Seuero principe cōstituto. Scotiā Angli Albanā uocabāt. Ptolemæus Britannā minorē, nā reliquā maiorē appellat. Rufus uero Britāniā secundā nominat. Reges eorū se liberos semper fuisse iactāt. Anglici cōtrā, eos aliquādo tributarios extitisse ferūt. Gēs bello ferax, & arcu ualida, alioquin hospitalis, ac bifariā distincta: in proceres primū, quod ruri & in uillis habitēt, Scoti syluestres appellant. Regē ad bella comitant, manerāq; regni tutelæ subeūt. Reliqui mercatores & opifices sunt, qui urbes frequentāt. Reges eorū Iacobi appellati iam nūc usq; sextā generationē, arces habitāt munitas. Metropolim unā sanctū Andreā habēt. Tertia pars Britāniæ uerſus Ibernā Vuallia dicit, ubi Brigātes quōdā populi fuerāt, simul & Helenum promontoriū, quod nunc Cornubiā diximus uocari, ubi stānum effodit. Vuestuallia uero partē Vuallia occidentale dicunt quod Vuest occidentem appellant. Vnde & Vuestofaxones, & Vuestoangli etiam uocant. Distincta hæc pars ab Anglia ex orientis parte uallo ingētī, quod Oſia rex fecit, à septentrione hæc, à meridie uaga fluminib. à Britānis uocatis. Regnum igit Vuallie usq; ad Eduardū i i i. m. x x x. incolume fuit. Is demū sublato rege, locū omnē Angliæ regno subiecit, Cui regis filius natu maior (quē principē uocant) præficitur. Diuisa est rurſus insula in tribus x x x i i quas Scheras uocāt, cum totidē præfectis. Ciuitates præcipue atq; antiquæ, Cātium cui comes præfici, Eboracum cui dux, Lōdinum ubi regia ad Tameſim fluuiū, reliquæ nouis ac Barbaris nominib. Hodie uero in codice fisci, metropoles in toto regno duæ descriptæ. Prima Cātuariēſis subditas habet Londinēsem, Roffensem, Ciceſtrensem, Vinctoniēsem, Oxoniēsem, Vellēsem, Batoniēsem, Lincolnēsem, Serasbiēsem, Vigornīēsem, Erfordiensem, Cōuentrensem, Licofeldensem, Noruicēsem, Helensem, Maneriēsem, Aſſariēsem, Aſloriēsem, Laudanēsem, Bangorēsem. Eboracēſis altera metropolis: habet Dunelmēsem, Carolēsem, Cādidecaſæ. Aedes uero parœche ad x x. milia feruntur. Has omnes simul cum præfulatib. cōcessum regi iam ex ueterata licētia, tum quod lōge sepositus, sine iussu Pōtificis dispēſare. Insule autē Britannia minores, primum inter Angliam & Ibernā, Mona nūc Man à Britānis uocata regi Scotiæ subiecta, altera Anglesia nunc dicta regi Angliæ. Ibernā uero ipsa Ptolemæo uocat, Plinio autē Iuerna, dimidio minor q̄ Britānia Cæsari. Hodie Irlandia barbaris appellata. Pars quæ Angliæ propinquat, humanior, reliqua ferino cultu, ligneis ac stramineis utēs ædificijs, bona etia pars simul cum pecore in cāpis ac cauernis degunt, discalciaati ferē omnes, ac latrocinijs dediti Metropolitānum tantū Armachanū præfulem habēt, quē primatē appellant. Tellus nihil omnino fert, præter frumētum & equos uectorios præstātissimos, quos ubi nos uocāt, celeriores Anglicis: quorū qui molliores ingressū, cādidoresq; sunt, Asturcones antiquitus uocabant, quod ex Asturibus Hispaniæ uenirēt: nūc uero ex proxima eis Britānia, soli natura mutata, Ibernā suis & ipsa lætat sanctis, præsertim præfulib. Malachia, Cataldo

Britannicus
ager fisco ad
dictus omnis.
Diuisio in tria
regna

Scotiæ regnū
Caledonia

Vuallia

Vuestuallia
Vuestofaxo
nes.

Vuestoangli

Tribus xxxij.

Cantium

Eboracum

Londinum

Tameſis flu.

Metropoles

due.

Cantuaricēſis

Eboracēſis

Mona insula

Ibernā

Armachanus

metropolitā.

Equi

Cataldo, & Patricio, qui Christianos eos fecit, deinde Scotiæ præful; Gulielmo Ocham Cataldo prædicato illo dialectico ordinis Mi. sub Io. x x i i. insuper Cardinale Armachano, qui Patricius anno M C C L I I I. multa doctrina scriptisq; uoluminibus claruit. Hinc orientem & septentrionē uersus Orcades in orbem constitutæ numero x x x. Plinio, Regi Scotorum xxx. subiectæ, ultima uero Thyle orbis habitati. Thyle

DE POPVLIS AC REGIBVS BRITANNIÆ VARIIS.

ELIQVAM deinceps Albionis insulae historiam usq; in hodiernum diem ex annalibus eorum exceptam prosequar. Primū Beda Britannia appellatam simul & habitata esse dicit à Britonibus colonis ex proximo Aquitanæ littore quæ gens Armoricarū est; nam & Plinius Armoricā appellatā fuisse se Aquitaniā dicit. Post hæc Pictos in Ibernā (quæ tūc à Scotis tenebatur) tempestate appulſos. Ibiq; postquā aliquamdiu cōſediſſent, unā cum Scotorum auxilijs partem Britāniæ septentrionalem occupasse, atq; eo pacto tres in ea insula populos, antequam à Romanis dignoſcerētur, fuisse. Pictos enim Angli nomināt populos ē Sarma-ria europea prope oceanum profectos. Danos uero ex Dacia proxima, quam illi Dani uocant, olim Cimbricā Chersonesum. Sed prima initia penē fabulosa, dicunt enim Albi nam quandā Syriæ regis filiam unā cū x x x i i. sororibus, interfectis ab se uiris, à patre expulsam, in hæc loca appulſiſſe, nomen insulae de suo Albioni dedisse. Cōiugia deinde sibi ac fororibus expetiſſe, ex quibus nati sunt homines quidā proceri atq; immanes. Hos deinde pulſos à Bruto fuisse, qui et Britanniam ab se cognominauit. Hunc igitur Brutus Aſcanij Aeneæ filij ex Syluio nepotē ferunt fuisse, liberosq; genuisse tres, qui totidē sibi regna constituerūt. Locrum, à quo Locria. Cambrū, à quo Cambra, nunc Vuallia, & Albanactum, à quo Albania, quæ Scotia postea dicta est. Locrus igit fratribus superſtes, so- lus Britannia potēt, post quem Maddan annos quadraginta, deinde post Mempricus si- lius Malyn fratre interfecto: huius deinde natus Ebraticus annos sexaginta: cōdidit du- as urbes, Caerbranke ultra Vmbram, alterā uerſus Albanā Montifagned. quæ nūc dicitur Caerbranke Castrum puellarū. Brutus deinde filius annos duodecim. Leil, qui condidit Caerleil, Rudibibras, annos uigintinouē, condidit Cantium, Vinctoniū, & oppidum montis Pa- ladur, quod Cosconium dicitur. Bladud cōdidit Caerbladud, quæ nunc Bladum dicitur. Leyr annos sexaginta, condidit Lencostrum. Post quē Cunedagius fratre Morgano in- terfecto, regnauit annos trigintatres, quo tempore Roma dicitur cōdita, kinellus deinde filius, post quē magna regni discordia inter fratres nepotesq; multos annos tumultuātes, quousq; Dunuallus ex regia Britonū stirpe, collecto exercitu, ſeditiōnē diremit, interfe- ctisq; regibus ipse successit annos quadraginta. Hic instituit, ut ad tēpla confugientes sal- uti eſſent, sepultus in æde Concordiæ quæ exerat. Belinus ac Brenus eius filij fuere, qui- bus inter se dimicātibus Brenus superatus, ac mox Allobrogū auxilijs redintegratus, rursus prælio congregit: pacificati tandem matris interuentu, Brenus quidē fratri Bri- tanniam celsit, ipse in Italiā cum exercitu uenit: eumq; dicunt fuisse, qui Gallorum dux Senonum Romā cepit. Suruinthartheruk Belini filius regē Dacorum, qui apud Cimbricā cam Chersonesum sunt, tributū cōſuetum dare negantē, interfecit, cui filius Scutelinus, deinde Sifelinus, huic quoq; Biuarus filius, cui Dauus frater, deinde Moruidus, Gorba- nianus, Artgallus, Elidurus, Gorbauias, Morganus, Cumanus, Idualas, kiuo, Gerōctius, Etellus, Coillus, Porrex, Cherin, Fulgerius, Eldanus, Androgeus, Vrianus, Beldulo, Coap, Cenus, Sifilius, Bladebred, Archinal, Eldel, keddidiōn, kederthius, Samuel, Penin- ſil, Pir, Capnir, Digneilus, Heli. Hic tres suscepit liberos, Calsibellianū, Lud, & kenid- num, quorū maior natu Lud Londinū ædificauit. Calsibelliani tēpore Jul. Cæsar in Bri- tanniā traiecit, eamq; tributariā fecit. Themiantius, kendelnus cuius tēpore natum dicūt dominum nostrū. Ginderius, Armingus, qui tributū olim à Cæsare imperatū, Romanis negauit, ex quo Claudij principis eo cū classe aduentantis bellum sustinuit. Aluiragus, Melrius, quo tēpore rex Pictorum Albanā deſtauit. Coillus cui successit filius Lucius primus Christianus, anno salutis c l v i. missis in Britannia ab Eleutherio Pontifice, Fa- gato & Damiano religiosus atq; doctus, qui regē cum omni familia apud Trinouantiū ur- bem baptisimate abluerūt, quē secuta deinde maxima pars regni est. Tēpla conditæ cepta, & sacri ritus celebrari. Extincto demum rege sine hærede, uarie fluctuatū est inter pro-

Britones
primi

Picti
Dani.

Cimbrici
Albina

Brutus
Locrus

Cambrinus
Albanactus

Maddan
Ebracius

Caerbranke
Montifagned

Caerleil
Cantium

Vinctonium
Cosconium

Bladum
Lencostrum

Kinellus
Duniuallus

Brenus qui
uenit in Ita-

liam.

Londinum à
Lud ædificat.

Jul Cæsar

Armingus de
bellatis à

Claudius
Lucius pri

mus Chri-
stianus.

Seuerus ceres, donec Seuerus Imperator eo cū exercitu profectus, primo quidē uicē, sed mox re-
Carētius rex pulsus magna suorū strage fuit. Murum cōstituit inter Deierā & Albaniam, hoc est, Sco-
 tiam, qui Romanos fines à Britānicis tueretur, cuius adhuc dicūt uideri uestigia. Carēti-
Antoninus us post varios tumultus Lucio successit, haud magno inter Britānos loco natus, q̄ ex ur-
Balsianus. be Roma imperāte Antonino Balsiano profectus, paulatim loca maritima inuadere cō-
Maximianus perat, quo sublato mox à Romanis legionib. Britāni maturauere successorē creare Ascle-
Imperator piodotum Cornubię ducē, qui Alexium ducē Romanorum cum tribus legionibus sustu-
 lit. Huius tempore Maximianus Herculeus missus à Diocletiano principe, in Britannia
 uniuersa q̄ Gallia Christianos varijs supplicijs adflixit. Asclepiadotus interim ab eius ne-
Coel pote interficit. Cui Coel successit, qui Coelestriā oppidū condidit. Constantinus Cæsar
Constantinus ab urbe mittitur, cui ea loca cū Gallia obuenerant, Britannia Romanis pacauit, regnūq̄
Helena Coel id solus administrauit, ducta in matrimoniu Helēna, Coel regis qui ante eū regnauerat,
regis filia, filia. Ambrosius tamē hanc stabularij, id est, cauponis filiā fuisse dicit. Cui successit Con-
Cur Anglicis stātinus magnus, cuius gratia Anglici postea reges imperiali diademate sunt usi. Hoc igi-
imperiale dia- tur Romæ imperiū inuente, Octāuius dux Suetiorū regnum occupauit, interfecto Tra-
dema. hero Helēnae auunculo, quē Constantinus regē in Britannia fecerat. Hic usq̄ ad Gratia-
Octāuius dux ni Valentiniāniq̄ tempora feliciter regnauit. Post quē Maximianus eius gener. Constan-
Maximianus tini magni auunculus, rem Britannicā inuasit, cū quo Codanus Octāuij regis filius, utri-
 usq̄ heres, bello cōgressus, tandemq̄ pacificatus paribus auspicijs rem administrauit, am-
 boq̄ expeditione sumpta in Gallia, Romanum imperiū infestauerunt multis subiugatis
 populis: imperatorq̄ iam in Gallijs Maximianus habitus, demum per proditiōnē à sauto
Gratianus ty- ribus Gratiani principis interficit. Codant interea iussu, Diuotus dux Cornubię, quem
ranus Maximianus discedēs regno prefeceerat, x i milia uirginū in Gallia ad militū matrimo-
Dionotus rex, nia misit, quæ ab exercitu quē Gratianus in Galliam contra Maximianū miserat, ad unā
 omnes interfectæ fuerūt. Interea is qui à Maximiano in Britannia ad resistendū Gratia-
 ni militib. missus fuerat, regnū occupante, paulopost interficitur. Grauius uero ac Melgo
 duces Britannici regnū & ipsi inuadentes, contra Scotos, qui Britannia uastabant, à Ro-
Murum à Se- manis frustra auxilia petierūt. Quare indignati murum quem à Seuero principe factū di-
uero factum ximus, deiecerūt, Romanosq̄ finibus expulerunt. Inter hæc Cōstantius quidā tumultus
dirunt. Britannia sedat, regnūq̄ adsequit. Huic ex Romana coniuge tres fuere liberi: Cōstans,
Constantinus Aurelius & Ambrosius. Constans se primū deo Cœnobioq̄ dicens, mox regnū repetēs
rex à Vortigerno Gerseorū rege, qui regnum adripuit, de medio tollitur. Hoc tēpore Engi-
Vortigernus sto ducē, Saxones nouas quarentes sedes in Britannia applicuere, qui quamquam mini-
Saxones Engi- me Christiani, à Vortigerno in regni partē excepti sunt, auxilioq̄ ei cōtra Pictos, & Sco-
sto ducē. tos fuere. Didonis insuper dicunt usi astutia, ut agrū mercati pellis bubula ope-
 rirer, hac in tenues postea diuisa partes, urbē cinxerint in gyrū, quā sua lingua à pellis no-
 mine Tangrastel nominauerunt. Mox Engisti filio cū alia classe superueniente omnia cō-
 pleuere, regē Vortigernum paulatim cōmercijs ac cōuiujs delinierunt, ut in matrimo-
 niū Engisti filiā duceret, reclamante Lupo tunc præfule sanctissimo. Britannia itaq̄ fessā,
Lupus præful ad filium Vortigerni cōsurgunt. Is præstantior q̄ pater indole, Engistum per colloquū
 circumuentū capit, locaq̄ omnia occupata dimittere cogit. Quorū omnium euentus lon-
 ge antea Vortigerno, à quodā uate Merlino prædictus fuerat. Is enim more philosophi,
Merlinus nationes eas Britānicas ac Gallicas peragrabat, abstinentia singulari, multaq̄ uera prædi-
 cebat. Aurelius inter hæc regis olim Constantij filius regnū adsequit, qui ante omnia pa-
Aurelius rex tris fratrisq̄ Constantis eadem ulturus, Vortigernū bello persequitur, superatumq̄ po-
 stremo interficit. Deinde ad fugandos Saxones conuersus, Othonē Engisti filiū ad Ebo-
Otho Engisti racum obsessum, supplicē ad se uenire coegit, cui non solum ueniā, sed regni partē quam
filius. Cathenesiam uocant, concessit. Interea ægrotantē Aurelium, Saxo quidam à Pascentio
 Vortigerni regis filio inductus, ueneno inter medicinas de medio sustulit. Cui successit
Vther Vther, qui Occam Engisti filiū interfecit. Huic deinde Arturus qui bello magna gessit,
Occa reliquias Saxonū contregit, Noruegia, Daciam, Gallia partē, Pictos, Iberiā, Scotiam,
Arturus omnem deniq̄ Britanniam cum adiacentibus insulis ac pelagis perdomuit. Lucium ducē
 Romanorum in Britanniam uenientē, cum toto exercitu deleuit. Domi quoq̄ lucis
 lentus mēsa inter proceres utebat rotūda, ne quod his discrimē ex ambitione foret. Ipse
 tandem

tandem in bello contra Madredum occubuit. Hoc tempore anno salutis D XLII. uarij
 generis ac factiōis in Britannia principes per annos L x. fuere. Arturo enim Constanti-
 us successit. Deinde Aurelius Vortiporius, Malgigo, Carētius, Comanus, Hely, Cadua-
 nus, Caduallo, Baduallodrus, Etebertus, qui regnauit apud Cantium, quo tempore San s. Greg.
 tius Gregorius Pont. Augustinum uirum sanctitate præditum, in Britannia Euangelij
 causa milit. Deinde Caduanus, post hunc Atelstanus primus ē gente Anglorum his tem
 poribus in Britannia parte, quam occupauit, regnare cœpit. Echeualdus autem in reli-
 qua insula Eteberto successit. Sycobertus eius filius regni hæres natus & ipse Egebertū
 successorē dimisit, qui fratris filios, quos patre extincto educabat, pueros necauit. Egber-
 ti Lotarius frater ac successor, in bello contra Saxones occubuit, quos fratris filius cōtra
 eum duxerat. Post eum Edricus Egeberti filius. Deinde Vadredus anno D C C x. Dein-
 de Egebertus alter, Etebertus, Egridus, Cudredus, Vadredus. Saxonum alia manus hoc
 tempore uenit Cerditio ducē, qui superato Vadredo, regnum tenuere in parte insulae oc-
 cidentali, ex quo Uestrosaxones appellati: & hoc pacto Cantia regnum quod annos
 C C C L x v. steterat, ad eos trāslatum. Huic Cenricus, Ceualinus, Colricus, Coluphus, xones.
 kingulphus, qui primus dicitur Christianus fuisse. Chineualcus qui templum Vinctoni
 ense construxit, Sexburga, Estuarius, Cadualdus, qui post annum tertium regno deser-
 to, Romā Christi causa profectus à Cuniperto Longobardorum rege comiter suscepit
 moxq̄ à Sergio Pontifice factus baptismate Christianus, Petri nomen adsumpsit, ac ibi
 decessit, in Petri Basilica sepultus. Iuo singulos Britannia lares, Sancto Petro singulos
 denarios quorū annis pēdere iussit. Cœnobiu Glaston construxit. Demum imitatus Cad-
 ualdum, suadente Eteberga uxore, concessit Romā relicto regno, ubi cultu plebeo pri
 uatus ac pauper Christi causa cōsenuit, anno salutis D C C x v i i. Deinde Atelardus,
 Curreddus, Sigebertus, Sinulphus, Butricus, Egebrutus. Ad reges Saxonum reuertor, qui
 in eadem insula regnabant. Post mortem siquidem Engisti primi eorum regis, anno salu
 tis D C C L v i i. successere Daale, Etebria, Etefridus, Eduinus, Cōnufus, Oualdus, Of-
 noy, Esuinus, Egridus, Alfridus, Ofridus, kiuredus, Ofricus, Eolimphus, qui monachū
 egit, Eburtus, Ostulphus, Adeualdus, Alredus, Abalredus, Alnoldus, Ofredus, Aidul-
 phus, Oftrutus, Olle. Præterea Cribat, Viba, Cerilus, & Peandes, Penda qui & Christia-
 nus, Volferus, Etefredus, qui monachum egit, kenredus qui Romam Christi causa pro-
 fectus est, Ceokedus, Adeluoldus, Beouredus, qui ab Offa rege fugatus est. Offa rex me-
 morabilis, qui Uestrosaxones in Britānia subiugauit. Templū Batoniense fundauit, ubi
 & diademate redimitus est. Sancti Albani cœnobiu construxit, ipse eō corpore tranf-
 lato. Post eum Egridus filius, kenulphus, qui cœnobium de Vinchetorabe ædificauit, ke-
 uelmus, Eolmephus, Bernulphus. Dani postea huius partē regni, quæ cōfinis est Scotię, Dani
 ubi Eboracum, occupauere multos annos, de quibus populis supra narraui. Rursum ad Anglorum
 Saxones per Edredum regē reuersum. Anglorum aut reges Cadualdus rex Christianus, reges.
 deinde fidei defertor. Corualdus, Sigisbertus, qui etiā Christianus. Anna quatuor filiab. Anna felix
 sanctis memorabilis, Sexburga, Eteburga, Eteledreda, Virburga. Post hunc Stelterus, iij. filiabus
 Eteualdus, Adulphus, Alnoldus, Beorra, Eteledridus, Etebertus, martyrio clarus conit. Etebertus
 gis iussu tolerato. Edimūdus martyriū & ipse sub Danis passus, pro sancto colitur. Nunc
 ad Butricū redeo Uestrosaxonum regē, quem supra nominaui. Hic enim eiusq̄ successor
 res in Viloshire, Barakshire & Dorfen quib. olim præfuit præful Ghibornēsis, nunc au
 tem Sarenlis regnauerunt. Butrico igi Egebrutus filius successit, qui expulsus à patre, ad
 Offam regē cōfugit, inde in Gallia: defuncto patre ad regnū restitutus, anno D C C c. im-
 perāte Carolo magno, inter principes laudatos inuētus est, ut qui bello regnū Uestrosa-
 xonū ampliauerit, insulāq̄ uniuersam in potestatē redegerit. Regib. alioqui regnare per
 missis ad extremū cū Danis infeliciter pugnauit. Cuius successor Edeluulphus regna o-
 mnia quę pater subiugauerat restituit, tantū sibi occidentaliū Saxonū regno retēto, deci iij. Pont.
 mas omniū fructuum deo beatæq̄ Mariae offerri iussit. Romā deinde profectus ad Leo
 nem i i i i. minorē filium Alfredum secū duxit, & tributum duorū denariorum à singulis
 exactū domibus, quod hodie quæstoribus apostolicis eō missis pensitant, primus beato
 Petro obtulit. In reditu Iudith Caroli Calui filiā duxit, pauloq̄ post diem apud Vinctoni-
 um obiit, ubi & sepultus est. Cui tres ex ordine filij successere, ē quib. ultimus Alfredus,
 c 3 is qui

Oxonienſis ſchola. is qui cum patre Romæ fuit, ſtudio literariū Oxoniæ inſtituit. Cœnobîa plura conſtruxit, apud Adelingentiā, apud Vinctonium, apud Caphthoniā uirginum cœnobîū. Tempus dicitur trifarîa diſperſiſſe, ut octo horas legendo, orando, meditando animo tantum traderet, totidem regnî negocijs, reliquas corpori. Auidiſſimus inſuper lectandî, ſtudiorumq; quanquā idiota, librosq; propterea plurimos in ſuam linguā conuerti fecerat. Eduardus Segnior cognomēto, anno DCCC. patre quidem Alſredo literis inferior, potentia tam en & dignitate maior, Danos qui multos annos Angliam ferè omnē opprimebant, bello expulit, plures ſuſcepit liberos, Atelſtanū nothum, & Edimūdum: Edredum, & Edimūm ex matrimonio, Filiam uero Carolo Craſſo Imperatori locauit. eius mater Etelſrida poſt primum partū ſemper abſtinuit à uiro, inq; beatarū numero conſcribitur. Atelſtanus Edimundum adoleſcentē in nauigio ſine remige fluctibus perdendum uno rātum comite permiſit. Ille præ dolore ſeſe in medios fluctus præcipitem dedit, à comite cadauer exportatū, ac in urbem reductū, Atelſtanus uero facti pœnitens v. annis factus expiauit. Conſtantinū regem Scotorū & Valleniū ſub regibus Angliæ miſit, aliquot cœnobîa cōſtruxit. Edimundus frater regnî hæres reliquias Danorū expulit, exceptis hæredibus, quos ut indomitos Melcolmo Scotiæ regi, cum eo tractu quē occupauerant, conceſſit. Interfectus demū à latrone quodā tumulatur à S. Dunſtano abbate apud Glaſton, cuius tēplum dotauerat. Regno frater alter Edredus ſucceſſit: felix duorū commercio ſanctorum, à quorum altero Odone præſule Cantuarienſi ſumpto diademate, initium regnî auſpicatus eſt, ab altero Dunſtano abbate apud Vinctonium contumelatus. Eius filius Eduinus ab eodem ſancto, regnî itē diadema accepit: Dunſtanum uero impelente Algina concubina, ob cuius conſuetudinē ab illo obiurgabatur, in exiliū miſit: ob quā rem regno & ipſe pulſus à ſuis eſt, ſurrogato Egdro, ſiue Edgardo fratre, qui temp. ad ocium & quietē reducere conatus eſt, ſures & graſtatores maxime inſeſtatus, uſq; etiam animalia noxia. Nam Caduallia regi tributum quotannis ccc. luporū imperauit, claſſem inſuper ad tutandam oram maximā comparauit. Filium poſtremo Eduardum 11. in regnum inſtituit inuita Alſrida nouerca, quæ cū filium Eceldredum adhuc ſeptennē regnare cuperet, Eduardum uenatione ſellum, poculum propinando excepit, alium uero incautum cōfodit. Hunc igitur apud Gerſon ſepultū pro martyre colunt. Eceldredus itaq; per parricidium regnū iniens, iam inde à puero indolem ignaui principis diuo Dunſtano dare uiſus eſt, quod quondam dum ſacro fonte ablueretur cacauerat. A Danis multo paſſus eſt. Regnauit Londini, ubi apud ædem S. Pauli tumulatus eſt. Filios e prima cōiuge ſuſcepit, Edium Ferreū latus, ſic enim appellabatur & Ecelſtanum: e ſecunda filia ducis Normandiæ, Alſredum & Eduardum regē, qui in Normandiā exulauit. Edius ferreum latus ſucceſſit parte procerum Cuntonē Daciæ regem præferente, qui olim regnum inuadens, ab Eceldredo expulſus fuerat. Itaq; ſingulari certamine cum Edio concurrēs, cum ſe inferiorē conſpiceret, ceſſit hoſti. quē cum poſtea Edricus interficeret, ac Cuntoni caput ſacturus rem gratā referret, ab eodem facinus deſtante, obrūcatur, ac Cuntoni milî exemplo Davidicæ manuſuetudinis, animaduerſo Saulis capite. Edius igitur Eduardum genuit, qui exul in Pannonia deceſſit. Et Margaritā Scotiæ reginā, unde Matildis nata, regis Henrici primi uxor Auguſta. Cūto interfecto Edio, regnauit Londini annos xx. uniuerſam Angliā, Scotiam, Daciā, Noruuegiā obtinuit. Cœnobîa quatuor conſtruxit. Tria ordinis ſancti Benedicci, quartū diui Eduardi regis. Suanum filiū Noruuegiæ, alterum Daciæ regem conſtituit. Anno M. Romā cum Chriſti cauſa petiſſet, ingentia dona Petri Baſilicæ obtulit. Domū deinde reuertēs, pridie Idus Nouemb. extinctus eſt, ac Vinctonijs ſepultus. Aroldus eius filius nothus ſucceſſit, cōtra quē Alſredo Etelredi filius natus maior, qui exulabat, cū claſſe ueniēs, humaniter primo exceptus, mox à Cantij duce captus atq; oculis priuatus eſt, eius uero comites ad unum necati. Andebundus Cuntonis filius legitimus, fratrem Aroldū reſoſſum in mare proijci iuſſit. In cōiuiuo quondam tantū uini exhauſerat, ut repentino extinctus eeciderit. Quater in die dicitur epulas regias apparuiſſe, tantū gula imperante. Eduardus 111. Etelredi filius, quē dixi apud Normandos exulare, ad regnū accerſitus, ſanctitate ac miraculis claruit: uxorē cum duxiſſet, nunquā attigit. Matrē Euinam ob pudicitiam ſuſpectam, ex Vinctoniens ſi præſulis cōſuetudine, ablatiſ omnibus bonis in cœnobîum relegauit, quā illa infamiā poſtea miraculo ſoluit

ſoluit, nudis ſupra ignitos uomeres plantis ambulando. Quare Eduardus facti pœnitēs, eam reſtituit: regnauit annos xxxiii. Sepultus in æde Vucnonon quam ipſe cōſtruxerat. Decedens ſine liberis, Gulielmum Normandiæ auunculum ſuum regni dimiſit hæredem. Aroldus dux Veſtoſaxonum id annum uſurpauit. Gulielmus cum exercitu Angliam ingreſſus, Aroldum in prælio interfecit, quod cauſa mortis fuerit Alſredi cognati ſui Etelredi filij, quodq; hæres ipſe in teſtamento fuiſſet. Dicitur nocte quę pugnam præceſſit, Normandos uigilijs precibusq; uacaiſſe, ac contrā, inimicos uino & cantibus. Traditur inſuper eum procerata ſtatura, ualtisq; uiribus fuiſſe, tum uenatorē maximum, adeo ut xxx. circa uillis, tēplisq; dirutis, ſyluas coaleſcere ubi feræ alerentur permiſſerit, pœna capitis eas attingentibus indiſta. Omnem præterea agrum conſiſcauit, ut ex illo ſint ferè omnes in ea inſula regi uectigales. Varijs quoq; moribus fuit. Temploꝝ modo euerſor modo conditor. Nam cœnobîa plura extruxit in Com Sutſaxon, ubi pugnatum fuerat, alterū de Berdinonſay prope Londinum. Tertium apud Seuy haud longe ab Eboraco. Exceſſit anno ſalutis M. Lxxv. regni uero xxxi. conditus in cœnobio Cadani, quod ipſe excitauerat, reclamante quodam milite, quod eum locum ab eo per uim abſtulſſet. Ex quo neceſſe fuit Henrico filio, qui tunc aderat, centū librīs militi traditis, uexationem & infamiā redimere. Eius liberi plures, partim in Angliā, partim in Normandiā ſucceſſere. Fuit hoc tēpore S. Oſmūdus præſul Sarenſis, regis cancellarius. Gulielmus uero Oſmūdus nior patri ſucceſſit in Angliā: cum Roberto nato matore, cui Normandię principatus obtigerat, quicq; cōtra eum exercitū iam ducebat, tranſegit pactione tributū. Auaritiā maxima laborauit infamia, ut qui uectigalium præſulū tēploꝝ plurimorū uſurparet. Ex quo decedētis ſpiritus ab Euclino uiro ſanctiſſimo dicitur uiſus corā ſancto Albano Anglię protomartyre pœnas ſclerū dare. Henricus primus cognomento Clericus fratri ſucceſſit, Matildem Scotiæ regis filiā duxit, diuo Anelmo tunc Præſule Cantuarienſi nuptias cōciliante, ex qua Gulielmum & Matildem genuit. Robertum fratrem hoſtem habuit, quē in bello captum, oculis auulſis, in cuſtodia pedore mori coegit. Hic ille Robertus, quē ſu præmemorauit, quicq; decora multa in Hieroſolymitana expeditione dicitur geſſiſſe. Henricus præterea Scotorū ac Vuallia reges ſibi ſubegit, Hely præſulatu decorauit, cœnobium apud Redyung erexit. Nouum itē præſulatum apud Celeul conſtituit. Exceſſit in Normandiā cum regnaſſet annos trigintaquinque. Stephanus eius nepos ex filia Matilde imperatrice, Henrici Imperatoris filius regnî hæres fuit, ſepultusq; in cœnobio Stenerſyrum, quod ipſe cōſtruxerat. Henricus 11. ex Auguſta genitus uir maximus regno ſucceſſit, ut qui Scotiā, Ibernā, inſulas Orcadas, Normandiā, Aquitaniā, Cenomanos, Pictauios, Vaſconiāq; ſuo adiecerit imperio, quam gloriā ſclerata deinde cæde diui Thomæ Præſulis Cantuarienſis obſcurauit, quod facinus corā duobus legatis ab Alexandro 111. miſiſ, quibus obuam ex bello, quod gerebat in Ibernâ proſectus eſt, excuſauit tanquam minime ab ſe iuſſum. Addita nihilominus expiatio, ut ducentos tunc armatos in Hieroſolymitanā expeditionem mitteret, ipſe uero primo quoq; tēpore ad eandem proficiſcere, quod minime præſtitit. Sed & Heraclio patriarchæ Hieroſolymitano, pro auxilio tunc amiſſæ urbis ad eum proſecto, pecuniā eſt pollicitus, dictitās ſe ſaluū regnî ſui rebus diſcedere nō poſſe. At ille, ducē, ait, quærimus, nō pecuniā, probrisq; in eū multis iactatis iratus diſceſſit. Ricardus eius filius ad expeditionē Hieroſolymitanā proſectus, Anno M. CLxxxi. cum Philippo Gallia regē, alijsq; principibus claſſem conuinxit. Pulſus tēpeſtate in Cyprum, cum portu prohiberetur, iratus inſulā eam ſibi ſubegit. Poſt hæc aliquot expugnatis oppidīs in diſcordiā cū Philippo ueniens, ſoluto bello, rebusq; infectis in Angliā reuerſus eſt. Cum Guidone Luſignano rege quondā Hieroſolymitano atq; expulſo cōuenit, ut ſibi Cyprū haberet, ac ei iura regnî Hieroſolymitani traderet. In reditu captus ab Auſtriæ duce, Henrico Imperatori cuſtodia traditur: qui dum pluribus rebus inſimularetur, omnia diluit crimina, ex quo liberatus eſt. In obſidione demum caſtri de Chalione percuffus interiit, cū regnaſſet annos x. Ioannes eius filius comes Meretonij cū graui bello à Ludouico Gallorū rege premeret, de quo in Gallia hiſtoria dixi, ex uoto Angliā Ibernāq; Ro. Pont. uectigales fecit, ut auri marchas Lxx. quotānis penderet, an. ſalutis M. CCvii. Henricus 111. eius filius puer octo annorū ſuccedēs, temp. an. Lvi. feliciter adminiſtrauit, præterq; q; cū regnî proceribus ſemel in diſcordiā

Translatio S. Thome Iudaei factum
Eduardus III.
Predicadores in Angliam.
Eduardus V.
Eduardus VI
Ioannes Hau- cutus.
Ricardus II.
Henricus III
Henricus V.
contra Nor- mandos.
Talbotus
Henricus VI.
Dux factio- nes regia fa- miliae.
Rosa alba & rubra.
 inde ad certamen uenit. Ipse cū fratre Ricardo rege Alemanie, & filio Eduardo capti fue- re, donec res cōposita. Huius anno tertio facta translatio Thomæ martyris, per Steph- um Præsulē Cantuariensem. Quinq; dies festo celebrato, omnibus accedentibus, toto itinere cōmeatus subministrati, ac uini riuu, siphonesq; dispositi. Hoc etiā tempore qui- dam Iudæus cum apud Teuksburi in cloacā sabbato cecidisset, ob diei obseruationē ex- trahi noluit. At comes eius loci nec insequente die permisit, ob dominicæ diei reuerenti- am, ex quo extinctus est. Eduardus III. Henrici supradicti filius, an. M. C C L X X I I. Scotos subegit, ac rebellantes deinde memorabili pugna ad officium reduxit, ubi dicitur cecidisse hostium ad L X. milia. Anglorum uero tantum septē milia. Quapropter im- perandæ pecuniæ gratia, consilium, quod parlamentum uocant, Londini celebratū. Hoc tempore ordinis Predicatorū professores tunc primum in Angliā uenientes, castra Bay- narbi mercati sunt, & Iudæi omnes expulsi. Vixit an. X X X I I I. sepultus apud Vuest- mon, cui filius Eduardus V. cognomine kaeruaruam apud Vuestmon accepto diadema- te successit. Corpore decorus, animo nequaquam, quippe qui magis uoluptarios homi- nes, quàm regni proceres audiuerit. Isabellam Galliæ regis filiam duxit, cuius postea fili- um hostem habuit, proq; discordia cōponenda, uxor ad fratrem profecta est. Eduardus à Vallengibus ad quos confugerat captus, in concilio procerum regni deijctus, qui breui post tēpore, dum ex eo loco ad alium transfertur, pluribus in eius liberationē conspiran- tibus, uerū ignito à tergo trāsfixus interiit, cum regnasset annos X X. Eduardus VI. eius filius adolecēs, patre uiuente, ac iam deiecto, ad regnū delectus, annos L. quibus regna- uit, longe alius à patre, maximum decus uniuersæ Britanniaē peperit. Philippum Gallo- rum regē apud Flandriae portum bello nauali superauit, desideratis ex eius exercitu tri- ginta milibus anno M. C C V I I. Benedicto XI. frustra saepe damante, ac utriusq; paci- studente. Alteram uero cladem post annos X L I I. ei apud Calesium intulit, quod oppi- dum longa obsidione unā cum Philippo & filio cepit, quos certis conditionibus dimisit, quibus illos deinde minime stantes Parisium usq; obsedit. Alij dicunt Philippum captum, & in custodia in Angliā extinctum, deinde ad sepulturam remissum. Ex illo igitur, Gal- lis imperatum usq; ad certum tempus, certæq; summæ tributum quotannis Angliæ regi pendendum, quod minime obseruatum. Hoc tempore fuit Ioannes Haucutus anglicus, qui domi & in Italia res plurimas bello gessit. Ricardus II. Eduardi filius admodū puer, quod male rem administraret, à regni proceribus fame necatus est. Henricus III. cogno- mēto Bolyntybroke dux Erfordensis, regnavit annos X I I. Imperatorē Constantino- politanum in Angliam uenientē, magnifice excepit. Henricus V. eius filius expeditionē in Normandos suscipiens, primum castrum de Harfleur cepit, reuertens per Picardiam, ac ab ingenti Gallorum exercitu interclusus, ferro uiam aperuit, ex eis undecim milibus interfectis. Rursum postea altera expeditione eos aggressus, Rothomagū, adiuuante Ca- rolo Gallorū rege, cuius filiam Catherinā in matrimonium duxerat, cepit atq; diripuit, Anno M. C C C X X I I I. Proceres uero qui cū eo in prima expeditione exierunt, fue- re duces Clarentiæ, Glonæ, Oxonij; comites Marchiæ, Himling, Veruik, Caron: Domi- ni Leroos, Pherum, Vyllughby, Fizbug, Talpot, Haringdon, Burdeueny, Rodolphus, Leuel, & alij complures. Inter hos autē Talboti magna uirtus, & in armis gloria comme- moratur, qui cum Arturo Gallorum duce cōgressus, magnas hostium strages edidit, pos- tremo in obsidione Burdegalaē unā cum filio interfectus. Decepsit Henricus apud Pari- siū anno regni X I. Henricus VI. eius filius infans nouē mensū successit, accepto ex Car- dinale Vinctonienli apud Vuestmon diademate. Calesium armis Philippi Burgūdi peti- tum uis suorum tutatus est. Normandiam quā pater acquisierat, amisit. Margaritam Re- nati regis Andegauensis filiam duxit, ex qua Eduardū suscepit. Hic igitur Henricus qui graue bellum suorum sustinuit, & ad ultimū expulsus est, cuius rem gestam paucis enar- rabo. Duæ eiusdē regis familiæ factiones fuerant, altera signo rosæ albæ utebatur, altera rubræ, quæ fuerat Henrici; qui dum regnabat, ducis Eboracensis alterius factionis armis petitus, primū quidem in prælio uictor fuit, occumbente ipso duce cū bona procerū ma- nu. Ab Eduardo autē Marchiæ comite ipsius ducis filio paternum exercitum redintegrā- te capitur, custodiæq; Londini traditur. Interim Ricardus comes Veruik, qui parti prius Eduardi studebat, accepta postea in matrimonium Henrici filia, de eius liberatione cogita- bat

bat, ac cū rege Galliaē Hērici ad sine, ac eius uxore Margarita, & filio Eduardo, qui apud regem exulabant, clandestino intro consilio de improviso Londinū cum maximo uenit exercitu, Henricum liberat, Eduardus fugatur; qui nec multo post mutata iterū fortuna, rursus comparato exercitu, cōciliatōq; sibi fratre Ricardo, q; alteri studebat parti, Anno millesimo quadringentesimo sexagesimosextūdo, die Iouis sancti, rege absente, Londinū armatus ingredi, ac Henrico qui delectus habēdi gratia discesserat, cū comite Veruick, multisq; procerum armis aduersus uenientē, cum exercitu occurrit, & apud sanctū Alba- num prælio asperrimo cōmissio, sit superior. Henricus capitur, ac iterū custodiæ traditur. In prælio ex Eduardi partibus tria tantum milia desiderata, hostium multo plura. Londi- nenses fortunā secuti, eum pro quo uictoria steterat, magna gratulatione exceperūt. In- terea uxor Margarita & Eduardus filius reliquias exercitus refouentes, bellū rursus mo- uent, in quo Eduardus cū omnibus ferē copijs occubuit. Margarita cū nōnullis proceri- bus capit, ceteri ferē omnes uenia donati, ac missi. De Ricardo comite, & eius fratre sup- plicium sumptum. Reginā benigne tractauit, optima oblata cōditione, si manere uellet, At illa ad suos in Galliā redire maluit. Henricus interim in carcere, audita suorum rursus strage, ob animi dolorē dicitur perijisse. Vir mitissimus, & æqui seruantissimus, ac omnia passus quæ peior fortuna potest. Quapropter pro sancto colitur à plerisq; à nōnullis ue- ro ut imperita simplicitate animi præditus, taxatur: ut est hominum consuetudo, pleriq; saepe non boni consulere. Eduardus autē superatis hostibus, sancti Pauli templum saluta- rum de more nouorum regum solenni pompa processit, ceteraq; pacata præter Calesiū habuit, quod tādē auxilijs Caroli Burgundi, cui sororē Margaritam locauerat, adsecu- tus est: pro quibus meritis ei postea cōtra Ludouicum regem suppetias tulit; præterea tri- butum pendere solitum condonauit. Vir fuit alioqui ingenio manuq; promptus in bello saepe militis partes obibat, paruaq; manu ingentes hostium copias fudit. Erga uictos cle- mētia fuerat Casariana; præterea liberalitate magnitudineq; animi reliqua, tum in admi- nistrando prouidentia par summis ac laudatis principibus. Reliquo tempore X X V. an- norū, quibus regnauit, pacificus uixit. Decedens duos in tutela Ricardi fratris liberos di- misit, quibus ille necatis regnū inuasis, Cuius parricidij gratia infensus populis Anglorū animos ad defectionē sollicitauit, Henrico V. prælato, tunc exule ex Henrici supradic- ti factiōe, à quo bello petitus, ubi spes nulla fuerat, sumpto capiti diademate (tanta fuit

Margarita uxor

Henricus

illi usq; ad extremū ambitio) in prælio dimicando interfectus est anno regni III. Henri- cus V. qui nūc regnat, rem suscepit, Anno M. C C C L X X I I I. cuius felicitatē cum humanitate coniunctā laudant. Fortunam belli præter primū paucis ante annis magno Britanniaē fauore periclitatus est, reiecto Petro, qui Eduardi ultimi se filium finxerat, simile Pseudophilippi apud Macedonas, & Alexandri apud Iudæos cōmentus historiam. Pro- cerum enim nōnullorum, tum Maximiliani Cæsaris apud quem agebat auxilijs coniun- ctis, in Angliam ingressus est, ac in prælio captus: maxima deinde principis clementia di- missus, inter aulicos uersabatur. Sed cum iam rursus res novas moliretur, iterum captus est, & in carcere necatus. Post hæc Henricus Scotiae regem generum sibi adsciuit, Ferdi- nandi quoq; regis Hispaniaē filiam quæ nato ducta fuerat, eo extincto alteri filio Henri- co locauit. Rationē sumptuū à Lodouico rege exposculauit, quos ipse ac eius antecesso- res in auxilia Gallorum fecissent, resq; non procul ab armis aberat; cum inter eos tranfa- ctum, ut ea quotannis pensionibus certis exolueretur. Primus præterea regum hoc tem- pore qui oratores de præstādo officio Iulio nouo Pont. miserit, maxima in Apostolicam sedem obseruantiaē significatione. Inter oratores uero eius, & Hispaniaē regis, inter sacra de sedendo orta est contentio, quæ etiam sub Alexandro cœperat. Iulius quāquam rem minime cognouit, locum honoratissimum Anglis pro tem- pore adiudicauit.

Finis tertij libri.

ITALIA

TALIA INTER HORAM SEXTAM ET PRIMAM
Brumalem incedit, ut Plinius ait, id est inter meridiem &
hibernum solis exortum protenditur. Nam apud eos sexta sem-
per meridies erat, Querno folio ab eodem comparata: ac tribus
veluti peninsula circumfusa maribus, supero, infero, & Ionio.
A Salafsis, qui locus nunc Salutaris, & Montisferrati est, ubi
Alpes initium capiunt, Rhegium usque per Capuam passuum
mil. mille x x. Latitudine vero maxima a Varo ad Arsam a-
mnem in Forouilensi regione c c c l. Quinq; appellata no-
minibus. Saturnia a Saturno primo habitatore, Trogo, Italia
a rege, Plinio. Ausonia a parte Italiae, quae apud Cales oppidum

Primi habitatores Italiae Campaniae fuerat, Latio, Oenotria ite a rege Arcadie, Dionysio. Hesperia magna Virgilio ad Hispaniae differentiam, quae item Hesperia dicta est: uti Servio placet. Quae ab autoribus utriusque linguae de origine ipsius traduntur, satis in vulgus edita. Colonos habuisse prius Italiae, partim Barbaros, partim Graecos, Oenotrios, Morgetas, Siculos, Ausonios, Aborigines, Pelasgos, Auruncos, & Dionysius & Plin. itemque Antiochus Syracusanus qui de antiquitate Italiae scripsit autores sunt. Ianu quoque cum primum tenuisse collem apud Vaticanum, qui Ianiculus appellatus est: Saturnumque alea aduectum excepisse. Huic Picum, Faunus, Latinum, successisse, quo tempore Euaeder, pauloque post Aeneas uenere. Quae omnia in Latij, tum aliarum regionum descriptione clarius explicabo. Ad recentiora ueniam: cum subiugata a Romanis sociorum nomine dignata est, in municipia & colonias tota fere diuisa. Coloniarum autem Latinarum, ut Pedianus tradit, duplex genus, quando uidelicet noui coloni ex Latio deducebantur: alterum quando ueteribus colonis ius Latij dabatur, ut possent habere ius, quod caeterae coloniae, id est, petenti magistratus, ut ciuitatem Romanam adipisceretur: sicuti Pompeius Strabo Transpadanis fecit. Italia igitur consulum tempore praetoribus & praefectis committebatur. Imperatorum uero procuratoribus, postea comitibus iam inde usque a Theodosii temporibus. Deinde uariarum gentium barbari, Eruli, Hunni, Gothi, Auari, Longobardi, Saraceni, Pannonij irruere: de quibus in **Quatuor ducatus** alijs supra puincijs dixi, partim in reliquis dicam. Expulsis Gothicis Exarchus regebat Italiae, Beueneuenti, Spoleti, Ticini, ubi etiam regia constituta, usque ad Carolum Magni, quo primum tempore res coepit respicere, Bernardo eius nepote Italiae rege declarato. **Landes Italiae** de introducta reipublicae forma, alijs atque alijs hincinde dominantibus, partim uel partim iusto imperio Caesarum concessione, ut postea narrabo. De laudibus eius Plin. in ultimo libro nonnulla ponit, tum Virgilius in Georgicis. E Graecis uero Aristides in Encomio urbis & Plutarchus De fortuna Romanorum. Aelianus quoque De uaria historia sic ait, Italiae multi incolere, nec ulla magis terra frequentata, quod ob terrae fecunditatem, aquarum adfluentiam, maris commoditatem, portuum dispositionem, praeterea hominum mansuetudinem, ciuicumque humanitatem, caeteris regionibus antecellat. Fuereque antiquitus in ea ciuitates mille centum sexaginta sex: haec ille. Hyginus autem eas septingentas tantum fuisse scribit. Plinius adeo frequentem, ut nunciato Gallico tumultu, sola sine exteris aut transpadanis octuaginta equitum, pedum uero septingenta millia armauerit. Idem fere Polybius, uti supra in Gallia narraui. Nostra uero tempestate haec regio a desidia solitudineque maxime occupata, praeda barbarorum omnium facta est. Quotquot uero duces abhinc annis trecetis fuere, nullam ei utilitatem attulere: nec tam per eos custodita, quam dissidijs crebris atque discordijs inter se, bellis quasi ciuilibus agitata. Quod autem nunc superest, **Quadruplex politia** quadruplici regitur politiae forma: Monarchia ut regnum Neapolitanum, & Mediolani, caeterorumque principatus. Aristocratia, ut Venetorum, ubi optimates cum principe regunt. Democratia, ut Florentinorum, Senensium, Lucensium, ubi ad magistratus & consilium populus sine discrimine admittitur. Tyrannide, ut est ex parte sacrosancta Pontificis iurisdicchio

iurisdicchio a diuersis occupata dominatoribus. Strabo in octo partes eam diuisit. Venetiam, Liguriam, Picenum, Lucaniam, Tusciam, Romanam, Campaniam, Apuliam. Antoni ipse nus in itinere, in prouincias sedecim. Campaniam, Tusciam cum Umbria in qua est Roma. Nursiam in qua est Reate. Flaminiam in qua est Rauenna. Picenum in quo est Asculum. Liguriam in qua est Mediolanum. Venetiam cum Istria in qua est Aquileia. Alpes Cottias & Apenninum, in quibus est Genua. Samnium in quo est Beneuentum. Apuliam cum Calabria in qua ex Tarentum. Brutium cum Lucania in quo est Regium. Retiam primam. Retiam secundam. Siciliam, Sardiniam, Corsicam. Fiscus autem apostolicus has prouincias in sacro codice descripsit. Marchiam Taruissinam siue Venetiam. Istria in qua Forouilenses. Lombardiam siue Transpadanam. Liguriam, Romandiolam siue Galliam Cisalpinam. Ducatum spoletanum siue Umbriam, Aprutium siue Samnium. Campaniam siue Latium. Terram laboris siue Campaniam, aut Leborias. Calabriam siue Lucaniam, Apuliam, terram hydruntis siue Salentinis.

LIGVRIA.

LIGVRES plures ab autoribus scribunt. Alpini, Trasalpini, Ingauni, Apua Ligures ni, Salturi, Deciates, Exubij, Buriates, Trasalpinorum meminere Trogus & Eustathius, qui scribunt Mafsiliam inter Ligures esse. Alpini uero Cicero de lege Agraria. Ligures, inquit, montanos duos atque agrestes docuit natura ipsa loci, nihil ferendo, nisi multo labore quaesitum. Apuanos, Deciates & caeteros populos iam extinctos, teste Latio libro septimo de bello Ma. M. Aemilius Lepidus, & Cn. Flaminius Coss. domuerunt. De uniuerso autem genere Florus sic ait, Per actio punico bello, sequitur Ligusticum. Ligures imis Alpium iugis adhaerentes inter Varum Macraque impliciti dumis syluestribus uicibatant, quos penes maius fuit inuenire, quam uincere: tunc occasione locorum, latrocinia magis quam bella faciebant. Itaque quum diu multumque eluderent, Salturi, Deciates, Exubij, Buriates, Ingauni, tandem Fuluius latebras eorum igne sepsit. Bebius uero in plantis deduxit, Posthumus ita exarmauit, ut uix relinquere ferrum quo terra coleretur. Linius ite in 1 x. Nulla prouincia magis militem exercuit. Post Varum fluium Nicae Mafsilienis colonia, Straboni Tropea Augusti, nunc Torpia. Monaccii portus, quod solus ibi Hercules coleretur: idem hodie, Monachus. Intemelius, nunc Tropaeo Vintimilium. Albiganum abluunt flumine Merula Plinio, a Ptolemaeo memorato, obsidione Bernardini Vbaldini, qui Philippo duci Mediolanensi militabat, passum, tandem oppidanorum uirtute post menses quatuor liberatum, Saona cuius meminit tantum Linius lib. viij. secundo bello aduentum Magonis in Italiam referens. Saonae, inquit, oppidum Alpino, praeda deposuit. Caeteri ut Plinius, Strabo, Mela, in eo fere loco uada Sabatia ponunt. Ultra est oppidum Altilia a Traquillo commemoratum, hodie quoque Alteiola uulgo appellata, deinde Genua, de qua paulo post. Portus Delphinus Plinio nunc etiam portus Finus dicitur. Deinde uicini nouorum nominum, Sistrum, Lauania, Rapala. Portus post haec Veneris nomen adhuc seruat. Spedia ite Ptolemaeo, quauis corrupto uocabulo Speciem uocet. Castrum S. Romuli prope Rumbam fluium, palmis nobilitatum. Sequitur Lunensis regio, partim citra partim ultra Macram consistens: magna ex parte a familia Malaspina rum possessa, nobili ac uetusta: de qua regione in Hetruria dicam. Genuam nunc ipsam Metropolim repetam, quae unde originem habuerit incertum. Nonnulli Transalpinam Genuam quam in Gallia commemorauit, coloniam esse putant. Eius meminit Linius libro x x i. ubi Publum Scipionem dicit cum admodum exiguis copijs Genuam petisse: libro item x x i x. Lucretio prorogatum imperium, ut Genuam oppidum a Magone Poeno destructum adificaret. Fuit igitur sub imperio Romanorum usque ad annum salutis, sexcente simum sexagesimum, quo tempore Rotaris rex Longobardorum per uim eam cepit ac diripuit: Imperio deinde restituta una cum caetera Italia a Carolo, ac annos centum per comites administrata. E quibus Ademarum ab eodem propinquo suo missus Corsicam Saracenis oppressam liberauit: quo demum ab illis interfecto, Genuenses nihilominus uictores gestam remansere, nauibus Saracenorum tredecim, partim captis, partim pressis, ac illam in hunc usque diem tenuerunt. Sed et alie in sequentibus temporibus res ab eis maxime terra marique sic commemorant, quas literis mandauit Iacobus de Voragine praesul eorum, qui usque ad duces scripsit historiam Na anno millesimo ceterimo sexagesimo ad expeditionem Hierosolymitanam

mitanam cum ingēti classe profecti, Tripolim ac Caserea deperditas ac hostibus ademptas, Balduino regi tradiderunt, ex qua præda Catinū preciolū smaragdinum, ac cines Ioannis Baptistæ retulerūt, Rursusq; hortante Eugenio, cum C L X I I I. nauigijs Armeniam contra Saracenos, qui Christianos infestabāt, profecti: ad extremū x. milibus hostiū captis aut interfectis, domū redierunt. Cum Pisanis antiquum ac perpetuū odium exercuerunt, Anno M. C X X V I I I. Plumbinū eorum oppidū, ac plures naues ceperunt. Anno deinde insequente Pisas annali obsidione cinxerūt. Paratis tandē hostibus omnē recipere conditionē, iusserunt uti tecta usq; ad primam contignationem deicerent. Anno M. C C L X X X V. prouocati classē C X X X. trirēmium instructa, apud Melorā insulam, cladē eis maximam intulere, captis eorū X L V I I I. trirētib. anno M C C X C I I rursus bello nauali congressi, Liburnum oppidum cū arce munitissima instar Phari paulo distante à portu diruerunt, quam postea Pisanī pace facta restituerunt. Cum Venetis nō minorē gellere discordiā, Anno M. C C L V I I I. in oriente capta occasione Tyri & Ptolemaidis, quas cū annos L X I I I I. unā cum Pisanis & Venetis tenuissent, negociandi causa tandem ad euitandam quandoq; litē inter se diuisere. Cōnobium S. Sabæ Ptolemaidis Genuensibus adiudicauit eius populi beneuolentia. Indignati Veneti ad Tyrū unā secedentes, adscitis sibi Pisanis, & Mafredo Siciliae duce Genuensium classē in portu Ptolemaidis incēderūt, eosq; ulciscēdi gratia aduersus ueniētes, rursus instaurata classē apud Tyrum superauerunt. Genuenses tanto accepto incōmodo, ad Michaelē Palæologum imperatorē confugiunt, cuius auxilio, Gazam, aliāq; Venetorum loca diripiunt, & portum incendunt, Raimundumq; ducē aduersus eum classē ueniēte capiunt. Versus etiā septentrionē imperio prorogato, ad Tanaim loca, & in Taurica Cherstonello Capham, quæ olim Theodosia dicta est, diu inter immanissimas Tartarorū gentes possederunt, à Turcis deinde annis hinc serē x x x. occupatā. Anno autē M. C C X X V I I. domini nouum creant magistratū, perpetuū ducē more Venetorū: primusq; factus Dominicus Fregosus, qui classe in Cyprū missa cū Petro profectus eius fratre, uniuersam insulā in potestate redegit. Petrū Lusignanum regē captiuū cū regina prægnate secū Genuā abduxit, quos paucis post mensibus sub tributū cōditione missos fecere: Famaugusta tantū adempta, quam historiā latius in Cypro prosequar. Post hanc uictoriam bellum cum Venetis reperit instructissimū, ubi Petrus à Nicolao Pisano profecto Venetorum, bello nauali superatus est. Genuenses incōmodum acceptū ignauitæ principum adscribentes utrūq; fratrem magistratu abrogato in carcerē coniecerunt, ac Lucianum Auriam classē præceperunt, qui ut cladē Dominici leniret, classē x x I I. trirēmium instaurata, extemplo Iaderem Venetorū urbē contendit, prædaq; deinde abacta, in portum se recepit Polērinum, ubi congressus cū Nicolao Pisano fit superior, captis ex hostibus duobus milibus: in quo prælio Lucianus ipse occubuit. In cuius locū Petrū Auriam surrogauerūt, qui aduēto nauū numero ex portu Genuēsi soluēs Iaderē applicuit: inde Venetias rursus tendēs, Gradum, Comaclū, circaq; oppida diripit. Vterius uero tēdere in portū cathenis prohibitus, Clodiā fossam petit ac diripit, sex mil. hominū interfectis: pudicitia tantū multebri seruata. Inde aliquot etiā oppidīs captis, ad urbē rursus contendere conatus, angustijs Euriporum prohibitus, simul & à bellicis instrumentis repulsus, Clodiam reuertit: quā dum munire studet, interclusus à Carolo Zeno Venetę classis præfecto, pugna cōmissa occubuit. Cuius morte cōsternati animo Genuēses, pace facta domū reuerterūt. Post aliquot deinde annos, Nicolauē Guascum ducē delegerunt, qui classē auxilio Caloioanni Imp. Constantinopol. misit, cui Franciscū Catalusū præfecit, qui rebus feliciter pro imperatore gestis, donatus ab eo insula Mitylene fuit, quam ipse postea eius tenuere, usq; ad annum M. C C C L I I I. quo tēpore post amissam Cōstantinopolim, capta est. Nicolao post annos I X. Antonioctus Adurnus successit, an. M. C C C L X X X I. uir longe prudentissimus. Pacē inter Ioannē Galeatium & Florētinos, quæ multos annos durauerat, summo studio cōponendam curauit. Cui defuncto Genuenses neminē postea subrogauerūt: ob Gibellinorum Guelforūq; factiones magistratu serē corrupto. Quapropter ad tutelā Caroli, V I I. regis Francorū, Anno M. C C C I I I I. confugerūt, q annos plurimos per profectum regiū temp. administrauit nomine Bulcialdū. Hic statura roboreq; ingēti, singulariq; certamine à Galeatio Gonzaga puocatus ac uictus est. Deinde Dertonē tētauit, postremo

stremo Mediolanum, unde à Fazino cane turpiter relectus est, reuertētiq; portas Genuenses ei claufere, perosi Gallorū superbiā: ac sese Ioanni Mariæ duci Mediolanensi dedere, in eorū statu usq; ad annum M C C C X X V. durauerunt. Quo tempore à duce Desiderio à Philippo desciuere. Causa fuit quod eodē anno auxilio profecti Caletanis obsessis Alfonso Aragonem ducē aduersus ueniēte cum classe uic cepissent, duciq; captiuum misissent: is statim donis insuper cumulātū dimiserit. Quare indignati octo capitaneos libertatis, autore Francisco Spinula, creauerunt: quib. paulopost abrogatis, Isnardū Guarum ducē constituere, uirum septuagenarium, quō paucis post diebus remoto, quod in utilis uideretur, Thomam Fregosum Petri qui Cyprum subegerat filium, ducem delegerunt. Hic fratrē habuit Baptistam, à quo primum pulsus: deinde uictor, in pristinum rediit magistratum. Horum itē frater Io. pater fuit Pauli cardinalis & præsulis & ducis Genuensis qui ante hos annos Romæ decepsit. Thomas igitur adscito consilio Fracisci uiri prudentis, Guidonē Torellum ducē copiarum Philippi, per agrum uagantē iuuantibus Florentinis repulit. Chium in Græcia à Venetis: & in Italia Albigaunū à Nicolao Piccino pressum defendit. Tandem ipse cōiuratione Ioannis Antonij Flisci defectus magistratu. Raphael Adurnus M C C C X L I I I. successus nepos Antoniocti, qui ante eum dux fuerat, breui & ipse tempore ob seditionē sese magistratu abdicauit, ac Barbana eius patruelis successus, quē uix mensem totum regnantem Ianus Fregosus iuuantē Ioanne Antonio Flisco supradicto de imperio deturbauit. Cui post biennū frater eius Ludouicus successit, qui nec ipse diu post à Perino Fregoso eius patruelē expulsus est, uir singulari audacia, qui Nicolaum fratrē doctrina moribusq; insignem ob suspicionem adferatū principatus, ad certum in curiā interficere iussit. Fuit nobilitatē maxime inuisus, quā primum ex urbe fugauit. Deinde pulsus & ipse cum Gallorum auxilijs urbē repeteret, ab eadē nobilitate statim interficitur. Paulus uero urbis præsul supradictus, eius frater, locū ducis inuadens, Gallos ex urbe pellit. Carolus interim Galliarum rex audita defectione, eō Ioannem Renati Neapolitunc expulsū filium, cum classe septemq; armatorū milibus mittit. Huic Paulus obuiā cum exercitu sit: pugnaq; commissa superior discessit. Prosperum Adurnum, quæ familia concordēs erant, patriæ ducem, consentiente populo, creat. Amborumq; uiribus Castelletum, quod in regis erat præsidio, expugnatur, adscito in auxilium Francisco Sfortia ducē, qui Ferdinandi regis gratia, quē regnare malebat quā Gallos, è uestigio suppetias mille militum misit, consentiente etiā Ludouico ipsius Caroli filio, qui tūc patri maxime aduersus fuerat. Anno deinde M C C C L X X V I I I. defuncto Galeatio factione Fliscorū impellente rebellauerunt. Sed Adurnorū Spinularumq; contraria rursus in potestate Mediolanensium rediguntur: pauloq; post iterū Prospero Adurno autore tumultuantes, rursus Ioannes pupillus cū matre Bona, misso exercitu x I I. milium armatorū adorti sunt: quibus Genuenses duce Roberto Seuerinate occurrētes, magnam ex eis fecere stragem. Post eam uictoriam è uestigio domum redeūtes, arcem, quam Castelletum uocāt, deiectis Mediolanensium præsidijs receperunt. Vernū quum Prosper urbem occupare conaretur, à Francisco Fregoso cæterisq; eius partitū ex urbe pellitur, ac Baptistinus Fregosus Perini olim ducis filius dux creat. Vir in primis māstus ac bonus, quē cum Obiectus Fliscus sepe de magistratu deicere frustra tentasset, tandem à Paulo Baptistini patruo Cardinale, quē supra cōmemorauī, repulsus etiam urbem relinquere coactus est. Hoc sanē tēpore unā cum reliquis cisalpinis rursus in potestate uenere Gallorum. Præter uero familias iam supradictas, Grimaldi quoq; inter eos nobilissimi. Nam Antonius Grimaldus classis cōtra Venetos, & Io. Grimaldus alterius classis præfecti, auxilio Philippi ducis ad defendendam Brixiam missi fuere. Grimani uero Venetijs clari, præsertim nunc Dominico S. R. E. cardinale eruditissimo uiro. Eandem tamen profapiam esse dicunt, & è Cōstantinopoli ex illustribus uiris olim profectam, ac in hos duos postea populos diductam.

REGIO SVBALPINA.

OST Liguriam regio Subalpina uersus mediterraneā occurrit, quam Padus Straboni mediā diuidit, à cuius ulteriore ripa Ticino, à citeriore uero Trebia, duobus quasi brachijs ab latere septentrionis includitur. À meridie & occidēte montibus. Igitur inde Transpadani, hinc Cispadani dicuntur Alpibus & Liguriæ

Desiderio à Philippo duce

Isnardus

Guarrus

Thomas

Fregosus

Raphael

Adurnus dux

Barbana

Io. Antonius

Fliscus

Ludouicus

Nic. Freg.

Io. Renati

Prosper

Adurnus

Baptistinus

Freg. dux

Obiectus

Fliscus

Grimaldi

Grimani

Trebia

Liguriæ

Derto guria uicini. Quorum post Trebia Derto est ciuitas, deinde Tanarus fluuius in Padum influens Plinio. In hoc auri ramenta Antonius Trotus eques Alexandrinus legit, unde torquem factum ostentat. Ab eodem abluta noua urbs Alexandria, cuius origo sic se habet. Post ditutum a Frederico Aenobarbo Mediolanum, pauloq; post restitutum, Statyelli Ligures qui uicacim eis Apenninum incolebant, relicti proprijs sedibus, ad uicem cui Roberet in annalibus Alexandrinorum, in quibus Xistus in dedicatione sacrae Casariensis eos uocat: deinde expugnato Frederico, Venetorum & Mediolanensium auxilijs, Alexander 111. pont. eius inimicus, quod populus arma pro eo sumpserit, ob memoriam officij eam urbem Alexandria appellauit. Secundum flumen, aquae Statyelle sunt Plinio Straboniq; quamquam in eo loco menda est. Ultra Tanarum ad Padum ripam Augusta Bacienorum Ptolemæo Plinioq; nunc Balsinianum oppidum. In eadem ripa paulo remotius Forumfuluij, quod Valentiam Plinius dicit appellari, sicuti & nostra ætate, nobilitatis Geraldij ordinis minorum natalibus ac sanctitate. Inferius uero Asta colonia, Alba Pompeij a Tanaro abluta nomē adhuc seruans. Hinc uersus Sabbatios iter facientis, Ceua Pli. uetus oppidum, ac castra familiaris Carreccensis, ueteris ac nobilis, quæ ab urbe Genua originē ducunt. Aemylia uia a Dertone, itemq; Pisis usq; ad Sabbatios erat, quæ Scaurus strauit, author Strabo. Alia Aemylia quæ Flaminiā intercipit, de qua postea. Trans Padum uero Subalpinorum hæc loca sunt. Ad ripam ferē ex orientis Padi Iria Ptolemæo, quæ fuerit mihi uestiganti incomperit. Augusta Taurinorum nunc Taurinum, quod Plinius ex antiqua Ligurij stirpe ducit, Stephanus grammaticus Malsiliensium coloniā ait esse a Taurorum appellatā, quo signo ad nauigantes eo Malsilienses in nauibus utebantur. Morgus fluuius Plinio ex Alpibus in Padum profluens, hodie quoq; Orchus appellatur, Eporedia plurali numero, apud Ciceronē epistola quadam data Eporedijs scribitur. Plinius sic ait: Oppidum Eporedia a populo Romano cōditum, Eporeticos enim Galli bonos equorum domitores uocant. In sacro nunc fisci codice Hyporigiensis ciuitas nominat. Annis Doria Ptolemæo, Duria Plinio nomē adhuc retinet, ex Alpibus in Padum defluens. Hic idem dicit author duas esse Alpiū fauces, Graias & Pœninas, hinc Pœnos, illinc Herculem transtisse. de Alpibus supra satis dixi. Vercellæ Libycorum a Sallyibus Galliarum uicinis populis orta Plinio, aurifodinis quondam clara Straboni, ornata quoq; præfule Eusebio in sacro eloquio doctissimo, regia nunc Sabaudiensium ducum. Prope urbē Selsites fuit Plinio, nunc item Selsia ab accolis uocatus. Nouaria ex Vertacomoris Vocontiorum originē habet Plinio, patria Albutij Sili oratoris & Dulcini ac Margaritæ Gazarorum sectæ authorum, an. MC CC V 11. Inter se more pecudum promiscue coibant, aliq; nefanda perpetrabant. Cumq; diu latuissent inter prærupta montium, tandem deprehensi, meritis supplicio dederunt pœnas. Pollētia uersus Alpes x v 1. passibus a Nouaria distans uetus oppidum Plinio, nunc Pallantiā uocant, ubi Cn. Planeus a M. Antonio superantibus interfectusq; fuit. Banderate Plinio nomen retinet. Sallasi populi post Taurinos olim ferocissimi, & aurifodinis insignes, domiti autē ab Augusto ut ait Strabo, & sub corona partim uenditi, partim in Augustā pretoriā ciuitatē ab eodem in eo tractu ædificatam translati. Hos nunc esse Sabaudenses nonnulli dicunt, unde nomē auspiciat. Alij potius Monferatenses qui ad Alpes usq; pertinent, quorum originē principum simul & successionem uocat paucis explicare, ne nobilissima Italia familia silentio prætereatur. Anno siquidē MC CC L x x v 1. Aledranus ē gente ducū Saxoniarum ex Alasia Othonis primi propinqua seu filia, quatuor suscepit liberos, Othonē, Gulielmum, Thetem, & Bonifacium, proq; dote marchio primus huius regionis ab eodē factus imperatore, moriens Gulielmum successorē reliquit, cæteris fratribus reliquas distribuit terras, Ceuam, Salutias, Boschā, Ponzoniū, quæ oppida deinde per manus succedentibus tradita marchionibus fuere, Gulielmus itaq; ex filia ducis Clocestri Anglici Bonifacium genuit, qui cœnobiū S. Mariæ de Locedio excitauit. Is deinde Gulielmū 11. qui religione sanctisq; moribus præditus, iuuenis extinctus est, dimisso Rainerio patre Gulielmi Senis. Hic Gulielmus primū militiā clarus cū Conrado imp. fororio suo ad Hierosolymitanā expeditionē pfectus est. Ex Iuditha S. Leopoldi Austriæ marchionis, quatuor mares suscepit, Bonifaciū, Gulielmū Longaspathā, Raineriū, & Fredericū; cœminas, Jordanā, & Agnetē. decessit an. MC L x x v i i i. Longa-

Longaspatha apud Hierosolymā in demortui patris locum atq; gloriā uenit, Balduinūq; Balduinus leprosi regis Hierosolymitani Sibyllā sororē duxit, cuius adfinitate simul & uirtute propria primū in ea expeditione locum sibi uendicauit. Morienti filius superstes Balduinus fuit, qui in Balduini regis & aui tutela relictus, mox ei, q; liberis careret, in regni iure successit. Verū paulo post in ætate puerili decedente, Rainerius patruus Gulielmi frater, re Rainerius gni titulu hereditario sibi iure uendicans, Chyri Mariā Manuelis imp. Constant. filiam Thessa. rex in matrimoniu duxit, Thessalia regno pro dote accepto. Quo sine liberis moriente, Bonifacius minor frater hæres institutus, statim Hierosolymā proficiscitur, ubi & suos mortuos, & Sibyllam fratris quondam uxorē Guidoni Lusignano nupram uidisset, una cum ipso Guidone contra Saladinū arma sumpsit, in quo prælio cum esset captus, a Conrado Conradus & Gulielmo filijs liberatur. Nam hi accepto patris nuncio, euestigio cōparata classe, Hierosolymā petere, tempestateq; delati Constantinopolim casu tunc obsessum imperatorē liberauerunt. Deinde sequentes breui fortiter pugnando patrē recuperauerunt. Conradus Conradus deinde Tyrū cepit, spōte se deditibus ciuibus, ut a Saladino Turcisq; eius præsidio de Tyrum capite fenderentur, Isabellamq; deinde uidiā filiam olim Balduini regis cum Hierosolymitani Isabella uxor regni titulo in matrimoniu accepit, interfectus mox a duobus Saracenis in medio foro, Bonif. pro re patrē Bonifacium adhuc superstitē reliquit, qui exercitui succedens, cōtra imperatorem gno Thess. di Constantinopolitanū, quē filius olim obsidione liberauerat, pro regno Thessalię sibi demicauit, bito dimicauit: quod tandem adsecutus, Margaritā Pannoniæ regis filiam duxit, ex qua quū nullos reciperet liberos, decedens Gulielmo alteri filio rē dimisit. Is Gulielmus dum Gulielmus hæc ageretur, rem paternā domi administrabat. Perijt in Græcia ueneno, relicto Bonif. rex cio, qui regno Thessalię successit, & ex Cōstantia Amedei comitis Sabaudię filia, Gulielmus mū cognomento Magnum, qui patrio imperio Vercellas, aliq; oppida adiecit, ex Beatrice regis Hispaniæ filia Ioannē, trisq; filias suscepit, quarum unam Andronico imperatoris, alterā Alfonso Castellæ regis filio, tertiam Poncello Vrsino Vrsi filio, procerū Romanorū. finē attulit manorū nuptui tradidit. Ioannes Margarita Sabaudiensis ducta, sine liberis decessit anno MC CC V. finēq; attulit uniuersæ profapia. Quapropter populus de cōmuni sententia, Theodorus rem Andronico Palæologo, ut adfini, regendā obtulerunt. Is Theodorus ex Iolanta Mon Andronici fratistiferrateni filium eō milit, qui antiquæ possessioni nonnulla etiā pugnando adiecit, uirius & Argenti cecomitibus fauit, ex Argentina Opecini Spinulæ filia Ioannē suscepit ac Iolantam, quæ tina uxor nupsit Aimoni Sabaudię comiti. Ioannes ex sorore Iacobi regis Maioricēsis suscepit se Ioannes cundum Othonē, Ioannem, Theodorum, Gulielmū, & Margaritā. Ex his secundus Otho II successit adhuc puer, huic deinde Ioānes frater, qui in expeditione Neapolitana extinctus Ioannes est. Theodorus demū alius frater gubernacula paternæ ditionis accepit, æque præstans Theodorus uiribus corporis ac religione, ut qui hæc cōcurfu præcelleret, & cœnobia multa cōstru Ioānes Iacobus xerit. Duas ex successione duxit uxores: ex prima Ioāna Roberti ducis Bari filia Ioannē Iacobum & Sophiā: ex altera Margarita Amedei principis Achaïæ filia nihil liberorum suscepit, ex quo illa post utri mortē cœnobiō se perpetuo dicauit. Ioannes Iacobus uir militiæ domiq; clarus, a Sigismūdo imp. uicarius totius Italiæ factus est, Philippo Marię duci amicissimus, adiutorq; in cōstituēdo imperio fuit, reddita ei Alexandria, quæ illius quondam familiæ adempta fuit. Ex Ioanna Amedei primi ducis Sabaudię filia, suscepit Ioannē, Gulielmū, Bonifacium, & Theodorum, duas uero filias, quarum alterā Amedeam regi Cypri, alterā Hisabetham Salutiariū marchioni locauit. Ioannes cum primū successisset, Ioannes & ex Margarita Sabaudię ducis filia nihil liberorū habuisset, fratri Gulielmo remp. dimi Gulielmus fit, qui nostra ætate princeps quodammodo militaris disciplinæ habebat. Sæpe & Veneto Casale rum & Mediolanensium copias duxit, domi in ocio cum dignitate fuit, Casale oppidum pa Bonifacius trium tēplo præfuleq; ornauit. E tribus uxoribus nulla suscepta uirili prole, decessit anno MC CC L x x x i i. Despoti filia duos genuit, Gulielmum, & Sangeorgium, quorū primus puer adhuc Sangeorgius extincto patre imperiū hodie tenet, matre prudentissima rempub. administrante. Theo Theodorus dorus autē a Paulo 11. in patrum collegium coopatus, proximis annis ex uulnere a ministro dum cœnaret obsonium concidente dexteræ porrectæ casu illato, in ualetudinem incidit, ex qua demum post annum extinctus est. Illius & mansuetudinem & humanitatem curiæ populorū Romano perspectam omnes collaudant.

RANSPADANAM regionē Strabo in tris diuidit partes, Subalpinā, & Venetiam, in qua est Mediolanū, usq; Aquileiam: deinde Istriam. Plinius autem Subalpinam partim cum Liguria coniungit, secutus diuī Augusti diuisionē. Deinde Transpadanam, in qua Mediolanum est, quam nonam regionē constituit: postea Venetiam, quam decimam. Postremo Istriam undecimā. Ego uero itidem. De Subalpina igitur quæ utramq; ripam attingit, diximus. Nunc eam partem quæ post Ticinum usq; ad Atesim continetur, exequar. Ticinum ex Alpibus in Padum fluens, oppidum sui nominis habet, nunc Papiam, quod Plinius ait conditum à Leuijs & Maricis Gallica gente. Dirutum deinde ab Attila Hunnorum rege, atq; iterum restitutum ab incolis, Odoacer rex rursus diripuit, cum in ea Orestem Augustuli imperatoris patrē obsessum captumq; interfecit. Post hæc annos ferè centum, Balduinus post longam obsidionē uictor ingressus, ac delere statuens, equo in primo limine collabente, admoneri quodam modo uisus, impij sententiā animi mutauit, sedēq; eam sibi ac successoribus constituit, qui diuersis ac muneribus exornauerunt. Ex quo Lombardiæ toti regionī nomē inditum, quasi Longobardia, quod etiā deiectis illis durauit. ornatiore tamen eam urbem reddidit Epiphanius eius præsul Aquileia oriundus, qui ad redimenda sex milia captiuorum Mediolanensium, regē Gallorum impulit. Hinc & Io. Pont. x v i i i . s u i t . Ticinum tertio uastauerūt Pannonij, igni ferroq; grassantes, quum in Italiam irruerunt, tempore quo Rodolphus Burgundus Italiæ regnum occupauit. Arcē in eo excitauit Ioannes Galeatius dux primus, cui sorte Ticinū obuēnit. Cœnobium quoq; Carthusiensium extra muros ingēti addito paradiso, nemora salusq; claudendo, ubi feras spectaculo uenationis, priuatae delitiæ uiderent. Post eius mortē Papienses studio partiū Gibbillinarū excitati, cuius factionis Beccharia familia princeps habebatur, Fazinum Canē cum exercitu in urbem introduxerūt, pacti fortunas Guelphorum: ille uero nemini pepercit: querentibusq; Gibbillinis respondit eos saluos satis esse, eorū uero bona q; Guelpha sint, militibus se in prædam concessurū, lepide cauillatus hoc modo in utriusq; factionis insaniam. Supra uero Ticinum S. Columbanus oppidum, ubi ille cœnobium extruxit. Ab latere occidentis oppidum alterum etiā noui nominis Medoccia, in quo Cæsares diademate primū ferreo redimiri consueuerūt, iam à c c c c . cōsuetudine annorū, muneribus ornata Teodorici regis, tum Theodolindæ reginæ Longobardorum, quæ Ioannis Baptistæ tēplum in ea magnifico excitauit opere, thesauroq; immodico locupletauit. Vegeuenum nouum & amœnum oppidum secessus ducū Mediolanensium, ab eis & ædificijs, & aquis introductis nobilitatus. Nec minus Petro Candido Nicolai v . P o n . a b e p i s t o l i s m i n i s t r o , q u i Appianum cōuertit. Sequit Mediolanum de quo postea. Regio uero, quæ ultra Mediolanum Alpes contingit, tota ferè ignobilis, ubi post Adulam montem, qui pars Alpium Rhetiarum est, uocaturq; hodie Mons Bralius, Telina uallis appellata iacet longitudine mil. pass. l x . ditionis Mediolanensium. Huic & aliæ ualles cōiuncte, Agnedina, Camonica. In his oppida complura seu uici potius, inter quæ Burmium. Larius primo à septentrione, in ortum hibernum excurrit, inde in duo brachia diffundit; altero Comum in terram meridiam & occasum petit; altero ad orientē Leucum, ubi Adduam amnem emittit. Circa Larium oppida, Glarea, Suricum, Domasium, Grauedona, Muscha, Musium lapidicinis insigne, Arona, Menasium: ex aduersa Larij parte, post Adduæ ostia Collicū. S. Nicolai sanum, Corenū, Delpus, Bellanum, Varena, Vallis faxina: præterea Mandellum Leucumq; oppida munitissima, ducis Philippi Mariæ insignē olim obsidionē passa. Contra Leucon, Malgratia, Orium, Ciuenna, Vessena, Bellasium, Vici, Nexum, Toriū lanificio clarum. Pars autem Larij quæ ab Menasio Comum pergit, uici sunt, Griantum uino laudatum, Iremetū, Letium, Sala, Colona, Arzena, Briona. Castra Lugariū, Alium, Caratum, Moluasium, Ceruobium: præterea qui uicus appellatē, ubi sanum humiliatorum, quo in loco olim Ruffi uillā in epistolis Plinij celebratā fuisse constat. Afsis uicus & uallis Afsina ad montē Brigantium uocatum pertinet, ubi Afsium, Cantium, Calsilinum, Scarena. Lamber amnis Incini plebem appellatam illabitur, à montibus Lario imminetibus cadit cum Eupilo excipitur. Eum lacū uulgo recētiore accolæ à Lusiano uico, qui propinquus est cognominauerūt. Inde emissus Medocciā iuxta, longeq; duobus pas. mil. a Me,

Ticinum flu. & oppidum.

Balduini auspici.

Lombardia unde dicitur. Epiphanius præsul Pannonij

S. Colūbanus oppidum in Medoccia

Ultra Mediolanum regio. Adula mons Bralius Telina uallis Agnedina Camonica Burmium Larius la. oppida Larij

Ruffi uilla Lamber flu. oppida inter Lambrum & montem Brigantium

à Mediolano perfluit in Padū. Inter Lambrū & montē Brigantiū sunt Lugatū, Inuergū, Mongutiū, et superne ad mōtes Peucianū, Pufianū, Boxifiū, Cornelū. Cis Lambrū Can turium uersus Fabrica, Brutianū, Calsianū, Albesium, Carcanū, Herba, Orzanicū. No- ua sanē cunctōrū nomina. Comum uero prope Larium Orobiorū ædificium, ut author est Cato apud Plin. quorum originē ab eo ignoratam, Cor. Alexander ortam è Græcia dicit, & nominis etymum à montibus traxisse in quibus degunt. Trogus tamen unā cū cæteris ciuitatibus trans Padum à Gallis id oppidum conditū dicit. Strabo autē sic: Comum deuastatū à Rhetijs, Pompeius Strabo Magni pater colonis eò deductis restituit: deinde Scipio tribus hominū milibus: postremo Cæsar quingentis militibus auxit, quos ciuitate donatos Nouocomēses uocauit, & oppidum Nouumcomū. Hinc Addua plura circuit loca, Brugnanum, Trilinium, Rioltam. Vetus insuper oppidum Laudem Pompeiam, quam Boij teste Plinio ædificauerunt: qua demum extincta alteram ad tertium lapidem Fredericus Aenobarbus, ut Mediolano damna inferret, extruxit. Suprà Bergomū est inter duos paruos amnes, Orobiorum & ipsū ædificium sicuti Comum Plinio, de quibus supra dixi. Nunc harū ciuitatum factiones paucis repetam. Extincto siquidem Ioanne Galeatio, qui eas inuaserat, præpotentes olim qui extorres fuerunt in antiquam dominationem redierunt, Rusconi Comum, Vignatae Laudem Pompeiam, Soardi Bergomū. Hanc enim ciuitatē prius Ioannes Picininus uicecomes ex sorte tenebat, qui Coliones antiquā familiam ex ea expulerat. Pulsus & ipse tādē à Ioanne Soardo uiro audacissimo fuit: qui cum cōmoe rempub. contra hostes uicecomites tutare se posse minime uideret, eam Pandulpho Malatestæ uendidit, ac ad hospitium Io. Fran. Gonzagæ uerteris amici se recepit, ibiq; usq; ad extremum uixit. Postremo ab ipsis uicecomitibus per Ioan. Galeatium recepta, cuiē habuit nostra ætate Bartholomæum Coleonē, qui rebus multis in Italia præsertim Transpadana gestis decessit anno m c c c l x x v . ac Bergamo mi sepultus. Brixiam urbē Cenomanni ædificauerunt, qui post Insubres in Italiā uenerunt, Liuio Polybioq; testibus. Hæc expulsio Pandulpho Malatesta uicecomites ceperūt. Dein de Veneti cōtra Philippum ducē septimo obsidionis mense receperunt anno m c c c x x v i . prodente portā Petro Aduocato ex familia Mantuana olim extorre. Deinde Philippi ipsius longam passā obsidionē, à Francisco Barbaro eius loci præfecto magna uirtute defensa est. In eius agro Ludroniū & Romanum castra sunt, Vnde Ludronum fa milia Brixia. In qua Paris Venetis contra Philippum militauit. Est item in eodem Carat uagium, ubi nobilem illam cladē Franciscus Sfortia Venetis intulit. Præterea Mercaria, Candum, Lamacum, Clarū, Soncinum, Martenengum, Casalemaius. Ollium flumen ex Sebino lacu in plana descendens, primo Brixianū agrum à Bergomatibus, deinde Mantuanum à Cremonēbus diuidit, donec Padum illabitur, crebris hinc inde castellis & agris feracissimis munitum, inter quæ Platina est. Inter Ollium, & Padum, Cremona, col. Liuio lib. x x i . frequētibus adificia ruinis. Primū Antonianis tēporibus quando ab Augusto rerum potito ager est militibus datus. Deinde Vitellianis apud Bebriacū peracta pugna: Gothorū quoq; deinde Longobardorū sub Gedulpho rege an. d c x x x . euerfa: Frederici etiā Aenobarbi uim pertulit usq; mœnibus deiectis: postremo Francisci Sfortiæ, quod ei iure dotis Blanchæ uxoris Philippo duce focero cōcessa fuerit, deinde rebellauerat. Factiones in ea tres, Caualcaboues, Donariēses, & Ponzoni. An. m c c c x x i . Gulielmus Caualcabos pulsus Donariensibus, qui Gibbillinarū erant partiū, domi nationē patriæ Henrico imp. consentiēte corripuit, pluresq; tenuit annos. Cūq; reliquos eiusdē factionis, qui ad oppidū Soncinū confugerāt prælio tentasset, superatus captusq; atq; curru adligatus misere disceptus est. Quo deinde exēplo usi sunt in reliquos Guefos qui tunc aderant. Inter quos Venturinus Fundulus fugiēs à Vicario unā cū tribus filijs capitur, ac curribus prius tractus securi percutit. Anno deinde circiter m c c c v i . Vgolinus Caualcabos adscitis Ponzonibus extincto Ioanne Galeatio, primū patriæ tyrannidē inuasit: qui postea reiectis Ponzonibus aduersis, Crabrinum Fundulum ex oppido Sonzino uirum mpigrum exercitū præfecit. Is igitur in spē dominationis erectus ipsum Vgoliniū è Laude Pompeia cum Carolo cæterisq; eius fratribus redeuntē aggressus trucidat. Cessit dein Philippo Mariæ duci, multa pecunia oppidoq; Castilione donatus. Verū cum mox res nouas moliretur, prodente Oldrado Lampugnano eius necessa- rio captus

Oppida cis Lambrum Comum

Nouumcomū Addua flu. Laus pompeia Bergomum

Brixia Obsidio

Ludronium Romanum

Ollium flu. Cremona

Caualcaboues Donariēses Ponzoni

Crabrinus Fundulus

M. Furius Bibaculus
Quintilius Varus
Mincius Benacus
Mantua Brixellum
Comites Persecti
Tartari paludes
Adria.

Ferraria
Padus flu.
Bodincus
Bodicomagium
Tamarus
Turus
Nicia
Gabelium
Scultemna
Renus
Stura
Morgus
Duria
Sesites
Ticinus
Lamber
Addua
Ollius
Mincius
Atefis
Ostia Padi
Paduse
Vatreni seu
spinetum
Caprasium
Sagis
Volane
Fossa Phi.
sive Tart.
Tongifonus
Atefis
Medoacus
Comaclum
Fossa Clodia.
Adria
Spina
Mediolanum

rio captus Mediolanum adducitur, in medioq; foro securi percussit. Ornatur insuper hec urbs ingenijs M. Furio Bibaculo poeta. Quintilio Varo Vergilij familiari. Gerardo Subloneta medicino, astrologiaq; cum Chaldaearu Arabicaruq; literaru peritissimo, qui Aui cennā Rasimq; siue Almanforē cōuertit. Sequitur Mincius amnis, qui la cum Benacum efficit. Inter quē & Ollium Mantua sita est, de qua postea. Inter Mantuā & Cremonam Brixellū. sunt & noua oppida: Carauagium Venerorū clade insignē, ubi x. iij. milia equitum, peditū 1111. à Francisco Stortia profligata. Rivam à sanguinis corruuātis profusione dictā uolunt, q; in eodem loco Grimoaldus Longobardorū rex Francos Tridento in Italiā ingressos magna caede repulerit. Subloneta ex qua comites Persecti prodire. Preterea Calcinatum, Carpinetum, Capriana, Godium, Vallegiū, alto in colle situm Mincio amni incubās: hinc murus interiectis turribus per aliquot passuum milia usq; ad Tartari paludes se extēdit: hoc tractu Villastrāca media planicie sedet, locus opere magis q; natura munitus. Vrgatiū, Scalana insula, Sanguinetū. Secundum Padum uersus mare quadam etiā noua castra locaq; cœnobium S. Benedicti opulentissimū Matildis edificium, in quo hospites cum quantauis comitum turba triduo excipiuntur. Ostilia & Nugarolū Veronensiu aedificia, unde Nugarola familia Veronæ, ex qua Leonardum protonotariū summum theologum olim Ferrarię magna facundia differentē uidi. Francolinum, quod Estenses ad tutandos eorū fines posuere. Ferraria mari propinquat inter ostia ferē ac brachia Padi, de quo postea. Padus ipse apud Plin. in hanc ferē sententiā enarratur. Etymū trahit à picca frequenti apud eius fontē, quæ Gallica lingua pades dicitur. A Græcis Eridanus uocatur. A Liguribus Bondingus, quod significat fundo carēs. Cui rei est indicio q; ibi iuxta Bondicomagū uetusto nomine oppidum est, ubi amnis præcipua exiit altitudo. Hic Phaetontis fabula & electrum sudantiū populorum, quas lachrymas eius sororum dicunt, x x x. generosos amnes in Adriaticū trahit, Quorum præcipui ex Apennino Tanarus, Trebia Placētius, Tarum, Nitia, Gabelium, Scultemna, Renus. Ex Alpibus, Stura, Morgus, Duria, Sesites, Ticinū, Lamber, Addua, Ollius, Mincius, Athelis. Atq; hi lacus inclytos x i procreāt, e quibus præcipuos Benacum Mincius longum stadijs d. latum x x x. Verbanū Ticinus longum stadijs c c c. latum minus q; Benacus. Larium Addua, longū stadijs c c c. latum x x x. Sebinus Olliu. Ostia eius q; largius uomant septē maria dicuntur facere. Primum ostium Padusæ uocatur ubi angusta fossa trahitur Raucennā. Proximū Vatreni, quod Vatrenus amnis ex agro Forocornelienfi auget, quo Claudius Cæsar à Britannia triumphans prægrādi illa naui Adriam intrauit. Hoc ostium spinetum ab alijs dictum est ab urbe Spina. Proximū deinde ostium Caprasium: deinde Sagis: deinde Volane, inter hæc fossa Philistina, quā alijs Tartarum uocāt. Accedit his Atefis e motibus Tridentinis & Tongifonus ex Patauinorū agro. Pars eorum proximū portum facit Brundulum, sicut Adronum Medoacus & Fossa Clodia. In hanc ferē sententiā Plin. Hodie nostri nauē sex ostia notauerūt, à dextra primariū olim Vatrenum à flumine appellatū. Ab læua Volanen. inter hoc & primariū Comaclina stagna ostium habēt, imō portum potius quē Magnum uocāt. Sed æstuaria illa maris sunt, quod ex salis cōcretionē dignoscitur. Ex ea itē parte ubi Adriam abluit duobus ostijs elabitur in mare. Id quod Volanę propinquum est Albatum dicitur, reliquū uero Gorium. Maioris aut huius ostium quod Adriæ sinistrā attingit Fornaces accolæ uocant. & hæc quidē de Pado. Comaclum, fossa Clodia, ubi prælium obsidioq; Genuensium, de quo in eorum historia narraui. Adria Tuscorū aedificium quæ & mari nomen dedit, ut Plin. refert. Hanc Pisani cum classe ad sacram expeditionē parata ceperunt. Spinam autē in hoc littore idem author à Diomede dicit aedificatā: Strabo uero à Theffalis: Dionysius à Pelasgis, qui iidem ferē sunt. Ambæ sanē iam diu interiēre, quanq; Adriæ quædā appareāt uestigia: Spina penitus nulla. Ex harū ruina Aquileia creuit. Est & altera Piceni Adria.

R E S M E D I O L A N E N S I V M.

D Mediolani nunc reuerto Ferrariæq; ac Mantuę reliquā historiā, quam ideo distuli, ut principū successiones sine interpellatiōe uideremus. Mediolanū igitur sicuti de eo deq; pleriq; trās Padū inter res Gallicas latius scripsi, Insubres Galli edificarūt ex nomine relicti ab eis Mediolani, qd' Ptolemæus inter Ceno mānos ponit. De his Liuius li. x x. ait, Gallos Insubres circiter annū urbis c c c l x. subiugatos

subiugatos fuisse à Romanis. Rursus lib. x x x i. L. Furium prætorem Gallos Insubres rebellantes & Amilcarē Pœnum in ea parte molientem acie uicisse. Amilcarēq; occiso milia hominū x x x v i. fuisse interfecta. Et li. x x x i i. L. Furiū Purpureonē & Claudium Marcellū Boios & Insubres Gallos subegisse, Marcellumq; triumphasse. Post quē triumphū annos ferē d. Mediolanū pacatissimū fuit, ac principū Romanorū secessus, & quoddā quasi diuerforiū amœnum à Traiano usq; ad Valentinianum. Quā felicitatē & quietē Arriani primū interpellauere per Ambrosii tēpora. Post hæc Attila in Italiam ingressus cum omnē depopulatus esset Venetiā, Mediolanū euertit: quod paulopost restitutum parumper quieuit. Agitatur rursus bello Gothorum & ducum Iustiniani, tandē deditiōnē facere coacti sunt. A Longobardis etiā in cōmoda perulit, quibus ex Italia pulsos annos c c c l x. sub imperatorib. quasi liberū floruit, donec Fredericus Aenobarbus an. m c l x v. penitus dirutū colonis per uicina loca dispersis reddidit. Exinde anno ferē v i. Frederico in bello occupato quod cū rege Gallorū gerebat, Mediolanēses quasi resu piscentes inra cū finitimis urbibus societate sokū antiquū reperunt, urbē triēnio reficiūt, annosq; hoc pacto c l. continuo creuere usq; ad annū m c c x x v i i. quo tēpore uicecomites pulsus Turrianis urbe sunt potiti. Post mortē uero Philippi Marie populus in libertatē se erexit, sed bello fameq; obfessi à F. Stortia deditiōnē fecere. Fuere ex hac urbe uiri præclari tres pon. Alexander i i. Urbanus i i i. Cælestinus i i i i. Mediolanensis præsul Stephano v i i i. sedētē & Henrico i i i. imp. Romano se pōtiffici subiecit, cū antea cōter distet. Hic preterea factiōes potētissima Vicecomitū & Turrianorū. Huius ultime Martini princeps nomine, ac potētia clarus, Ecelinū quondā Italiæ terrorē ad necē usq; cōpulsit. Deinde Philippus, Neapuleo, Guido successores. Sed preter hos in ea nobiles familie Lāpugnani, Goti, Petrasancta, Tuscani, Porri, Caimi, Marliani, Bosi, Triulci. Nūc uero Vicecomitū insequentiq; principū prolapsā resq; gestas breuiter uideamus. Authores generis Vbertus & Berta anno circiter m c c l. quatuor susceperūt liberos Othonē Mediolanēsem, Vbertū Vintimiliēsem præfules, Iacobū & Gasparē. Iacobo tantū Theobaldus filius fuit, qui Matthæū Magnum & Vbertū genuit. Ex Vberto Ioānes, Vercelli filius, Otho fuere. In Matthæo res se primū extollere cōpit, qui & Mafeus est appellatus, & à rerum ac animi mensura magni nomē adeptus, uelut alter C. Marius fortunę uices periclitatus. Anno siquidem m c c c x i i. à Turrianis aduersa factiōne, cuius Guido caput erat, expulsus diu latuit inter paludes lacunasq; Benaci piscationibus uacans. Per Henricum deinde v i i. Lucenburgersem imp. qui tunc Mediolanū uenerat eiusq; partifauerat, spiritus adsumpsit, inimicosq; se uiscēdo extorres reddidit. Huius filij ex Bonacosa uxore Galeatius, Ioannes, Luchinus, Stephanus. Galeatio nomē inditum auspicio Gallorū, qui nocte qua natus fuerat maiori solito garrulitate cecinere. Is cum eodē imp. Romā profectus magister equitum est. Acciū & Marcum filios suscepit, imp. Ludouico Bauaro pecunias imperanti acerrime resistit: quapropter ab eo captus & custodia traditus, filiusq; eius domo pulsus est. Castrutij deinde Lucensis precib. Galeatius cōdo natus paulopost excessit. Accius uero reditū pecunia impetrauit, patriæq; tyrannidē succedens Bauarū iterum Mediolanum obita Italia redeuntē minime recepit. Res gessit, & admodū belli gloria floruit. Missus quondā à patre auxilio Castrutio cōtra Florentinos, coniunctis castris prope Fucetis cum inimicis cōgressi superiores fuere: qui uictoria elati apud Florētina mœnia castrametati multos dies ociose cōsederunt nemine ex oppidanis egrediente. Prima hæc expeditio Vicecomitū in Florentinos imperate Bauaro. His gestis Altumpassum in eodē agro deinde Bononiā eodē Castrutio iuuantē debellauit. In qua expeditione memoratur, dum in castris meridiaret, in galeā uacua quā prope postre rat uiperā ingressam quieuisse: mox cū surgeret, galeāq; capiti aptaret, uiperā inde innocuam per ora dilabasse. Ex quo postea signa sumpta. Alij uero dicunt quod ex corū familia quidā contra Saracenos res gerens, anguē ex hostis deuicti galea ademerit. Accio igitur sine liberis decedente, Ioannes præsul Mediolanēsis & Luchinus patruū heredes fuerunt, quibus primū ut uicarijs Mediolanū à Benedicto x i i. concessum, quod uacatē imperio per Bauari tyrannidē eius iura ad Ro. pont. pertinerent. His igitur domi imperantibus, tres è fratre Stephano nepotes, Mattheus, Barnabas, & Galeatius nouē annos exularūt. Ioānes præsul animo fuit indomito, armorum potius quā sacrorū studiosus, ut qui con-

Authores
Vicecomitū
Mattheus
Magnus
Turrianorum
factio.
Bonacosa
Accij res gerens
Iste.
Vnde anguis
insignis.
Ioannis præsul
lis res gestæ.
f 4 tinenter

tinenter Italiam bello vexauerit, Parmam, Laudem Pompeiam, Cremonam, Burgomum, Genuam, Saonam, aliaque loca trans Padum subegerit, quae omnia in elogio sepulchri in eadem maiore continentur. Mortuo fratre Luchino fratris filios ab exilio reuocauit an. M C C L. in partemque regni adhibuit. Post cuius mortem Barnabas una cum fratribus remp. suscepit, opesque inter se diuisere. Bellum Bononiense diu cum diuersis pontificibus gessit, quae ciuitatem pro iure suo sibi uindicabat. Cessit tandem pacatione pecuniae. Regnum a Feltrino Gonzaga L X. milibus nummis aureis mercatus est. Sarzanam Carrariam & reliqua in Lunensi parauit, aduersus Genuenses qui rebellauerant iuuantem Galeatio fratre dimicauit, pax data pollicentibus D C. aureorum milia. Vxorē duxit adhortate patris Ioane praesule Mastini Scaligeri filiam, quae quoniam fastosa & imperiosa esset, Regina est cognominata, ex qua X V. suscepit liberos, mares IIII. Ludouicum Cremonae, Carolum Parmae, Rodolphum Bergomi, Mastinum Laudis Pompeiae principes constituit; reliquas foeminas, quarum Viridis nupta Leopoldo Austriae duci aucto Frederico III. imp. Tadea duci Bavariae, Valentina Petro regi Cypri, Catharina Ioani Galeatio uicecomiti, Antonia Frederico regi Siciliae, Magdalena duci Bavariae, Agnes Fracisco Gonzaga, Helisabeta Ernesto duci Monachi in Bauraria, Angelesia Frederico iuniori, Lucia Ludouico duci Andegauiae primo filio regis Gallorum; deinde Baldassari marchioni Misnensi; postremo Admundo comiti Catiuae Henrici Angliae regis filio. Singulis uero centum aureorum milia dotes assignatae. Nothos habuit, primum foeminas IIII. Bernardam, Ricciardam, Helisabetam, Margaritam, mares V. Ambrosium, Nestorem, Lancelotum, Galeottum, Sacramorum: huius ultimi progenies adhuc durat: nam ex eius filio Leonardo Sacramorus alter natus, qui tris & ipse genuit, Petrum Franciscum, & Leonardum S. Celsi abbatem. Nunc ad Galeatum Barnabae fratrem, ex quo reliqua fluxit progenies, quae ad hunc usque diem regnauit. Is postquam cum Barnaba in patria restitutus est ex Blancha Aimonis Sabaudienlis filia Ioannem Galeatum, & Violantam genuit, quae Leonello duci Clarentiae regis Angliae filio cum dote quinquecentorum milium aureorum nupsit. Aduentu uiri nuptiae celebratae tanta conuiuij pompa, tantoque sumptu feruntur, ut nullae similes postea. Ad singulos intermissus munera ingentia fuere data, ubi adfuit & Petrarca. Verum cum huiusmodi gaudia semper dolor aliquis committetur, ille quinto quoque uenerat mense extinctus est. Ioannes Galeatus uero Papiam liberam tunc ciuitatem per obsidionem cepit, ubi & mansit arce in ea quae nunc extat excitata, uia riorum haud longe a mœnibus & cenobio Carthusiensium, tum in ciuitate tempore maiore constructis. Is comes Virtutum & dux Mediolani primus appellatus omnium suorum memoriam rebus gestis superauit, quantum a parricidio fuerit auspicatus. Nam Barnabam foerum simul & patrum, ad quem simulatione salutandi Mediolanum ueniebat, obuiam prodeuntem in itinere adortus per prodicionem cepit, in carceremque coactum mori coegit Mediolani imperio, cuius medietatem prius tenebat, occupato, filijsque partim necatis, partim eiectis. Cuius facinoris causam Catharina uxorē dicunt, paternam in eis prius insidias manifestatē. Longe lateque imperij fines armis propagauit, omni penes Italia subacta. Bononiam quae auctore Ioane Haucut rebellauerat uicecomiti recepit, ubi Actius Vbaldinus et Iatodeschus alijque duces profligati fuere. Veronam Francisco Carrariensi ademit, Senam, Grossetum, Clusium, Perusiam, Pisas, Lucam, Vercellas: denique ciuitates XXXI. in Italia possedisse dicitur. Florentinorum perpetuus hostis cum quibus annos XXI. bellum gessit: in quo bello proceres Italiae primique duces memorantur, Paulus Ursinus, Lucas Canalis, Brachius Montonius, & Sfortia. Extinctus est an. M C C C I I. Non diu antequam decederet dux primus a Venceslao imp. factus: cui pecuniam multam per Cretensem praesulem miserat, qui postea Alexander V. pont. fuit. Duos omnino mares ex Catharina reliquit, Ioannem Mariam, & Philippum Mariam: foeminam uero unam, quam Lud. Aurelianensem duci unam cum Asta ciuitate dotis nomine in matrimonium locauit. Horum primus regnauit fera truculentior, ciues quotidie uarijs supplicijs necando: matrem quoque facta acerbius obiurgantem in arce Modociae mori coegit, dictitans in magna profapia homines omnis generis esse oportere. Ipse tandem dum sacrificare a suis interfectus est. Cuius ignauia contigit, ut plerumque ciuitates rebellarent. Cremonam tunc Vgolinus Cavalcabos & Ponzoni occuparunt, Otho bonus Parmam pulsus Rosciji, Bergomum Soardi, Comum Rusconi, Laudem Pompeiam Vignatenenses, Vercellas Alexandriamque Facinus Canis. Filij Barnabae patriam restituerunt. Omnis denique Italia res nouas spectabat.

Philippus

Philippus Maria fratri succedit, Anglus cognominatus. Angleria enim, ut supra dixi, ca-
stellum prope Mediolanum est, unde se originem uicecomites habuisse dicunt. Is Papiam prius re-
gebat: antequam omnia Beatrice Facini Canis in clyti belli ducis defuncti uxorem in matrimonio
nium duxit, quantum imparē nobilitate, ut terras plurimas trans Padum ei hereditarias adse-
queretur. Quapropter auctus uiribus Barnabae filios reuersos, e Mediolano iterum expul-
sit, e quibus Nestorem in expugnatione Medociae interfecit. Denique rem paternam solus
obtinet. Cremonam antiquam familiae possessionem Crabrino tyranno interfecto recepit.
Bononiam, Forumliuij, Forumcornelii pontifici restituit. Genuam subegit, deinde amisit.
Brixiam expulso Pandolfo Malatesta est adsecutus, quae mox a Venetis recepta, longi fuit
inter utrosque materia belli, nec longa obsidione superata: ubi duces fuere Venetorum, F. Car-
mignola, Ioannes Malauolta, Gaeta Melata, Ioannes Fraciscus Gonzaga, & Nannes Stro-
rius eques Flo. a duce Ferrariensi missus. Philippi uero Fraciscus Sfortia, Angelus Pergu-
lenis, Nicolai duo Guercerius, & Picininus, Florauatus Perulinus, Alfonso regis Neapo-
litani quem captum olim dimiserat amicitia perpetuo simul & auxilio est usus, prouocatus
etiam ipsius beneuolentia qui in mortis periculo eum heredem quondam instituerat. Mar-
tinum V. item amicissimum a concilio Constantiensi redeuntē magnificentissime excepit.
Duces copiarum habuit imprimis Nicolaum Picininum, Italianum Foroiuliensem, quem
postremo, quod in bello contra Florentinos cum inimicis consentire clam comperisset, se-
culiuit. Deinde ad antiquum officium redeuntē inita inter duces ipsos concordia per Fran-
ciscum apud Firmum cepit, ac capite multauit. Ipse denique Francisco multis in bellis usus
est, cui & filia Blancham quam solam ex concubina susceperat, locauit, quum ex secunda
coniuge Maria Amedei Sabaudienlis filia nihil liberorum tulisset. Decessit tandem ex ani-
mi dolore caecus penes factus, anno M C C C X L V I I. Nam ad extremum fortunam com-
mutatam uidit, Genuam amisit, N. Picininum spem eius unice defunctum, exercitum
suum ad Casale maius iuxta Padum duce Micheleto Carmignola ab hostibus fufum. Postre-
mo Venetos Addua fluuii transmissis in agro Mediolanensi castrametates. Quodque his om-
nibus deterius, nullum his malis subuenientem. Nam post acceptam Casalensem cladem Ca-
rolo Francorum regi per oratorem Thomam Thebaldum Astam urbem promiserat, quae
ad Carolum Aurelianensem ducem tunc dotali matris iure pertinebat, si suppetas ferret,
sicuti postea antequam mereretur biduo tradidit. Alfonso rex unicus & fidissimus inuentus
qui se ad iter cum exercitu accinxerat, quapropter haeres ab eo institutus est. Verum Caro-
lus quem supra memorauimus quae ex matre uicecomite natus esset legitimum se heredem appella-
bat. Fredericus item imperator imperij rem sibi uindicabat. Instabat & Franciscus iure
uxoris. Denique Mediolanenses lacerato testamento sese in libertatem uindicauerunt, X I I.
ex plebe uiris reip. constitutendae gratia creatis, simul & Carolo Gonzaga exercitus duce
clam accersito transfuga e Francisci castris. Hi magistratus magnam nobilium eadem fece-
runt qui rebus Francisci studere uidebantur. Is enim Sfortiam Attendulum patrem habuit,
qui apud Cotignolam flaminie uicem natus ex humili loco, lixa quondam in exercitu, ob-
prastantes corporis uires, & quae caeteris aequalibus in praeda uim adferret, id cognomen est
adsecutus; paulatimque uirtute effecit, ut e lixa gregarius miles, deinde equo adscriptus, po-
stremo exercitum duceret, ea laude ac felicitate ut ea tempestate tantum Brachio Montonio
summo duci par haberetur: cum Alberici Cunij comitis ambo disciplina enutriti essent.
Extinctum ferunt in aene Aterno, quae Pescara nominant, dum puero e ministris eius uni-
periclitati cupit succurrere. Franciscus deinde patris quem in cunctis expeditionibus fuerat
secutus, quantum adolefcentis relictus, disciplina ac gloria longe superauit, non solum nostrorum
sed superiorum temporum ducibus comparandus. Res gessit cum aliorum tum Venetorum poten-
tiae saepe formidatas. Cosme Medicis, qui tunc in patria florebat, familiaritate est usus, cuius
opibus etiam creuit. Venetorum exercitum, cum esset Mediolanensium copiarum dux, apud Cara-
uagium memorabili clade superauit, captis eorum uexillis. Post id praellum Veneti pacatis reb-
ac finibus statutis, eum semper in honore habuere, ac sibi omnibus uis consiliauere stipendia
dado, Elatus dein animo Fraciscus, & in spe principatus erectus, in Mediolanenses, quibus
semper militauerat, tandem uires couertit; quos cum dura obsidione diu premeret, illi urgente sa-
me auxilioque Venetorum diem de die trahentium desperato, legatum eorum Leonardum Venetium
spe uana

Philippus

Maria

Angleria ca-

stellum unde

uicecomites,

Philippi res

gestae.

Bellum cum

Venetis

Italianus Fo-

roiulienfis.

Ciarpelio

F. Sfortiae res

Sfortiadum

genus

Franciscus

Sfortia

spe uana populū eludentē ad postremū in medio foro interfecerunt, Franciscumq; in urbem & ducem receperunt. Qui confirmatis initio rebus Mediolanensibus cum Venetis & Alfonso bellum suscepit, Renatum sibi regē auxilio asciscendo. Pax tandem opera cuiusdam monachi facta inuito Alfonso. Ducibus copiarū est usus Tyberrō Brandolino, Nicolao Guerrerio Parmensi Othonis III. filio, Florauanto Perusino, Dulcio Anguilario ē gēte Vrsina, Michaelē Attendulo, Carolo Cāpobasso, & Roberto Seuerinate. Postremo Iacobo Picinino, quē sibi generum adsciuit Drusiana filia notha pacta, quē antea Iano Fregoso duci Genuesi locata fuerat. Moxq; missum ad Ferdinandum Sicilię regē captū inlidij utriusq; dicit perijisse. Nam patrē eius N. Picinino semper æmulus fuerat, paternas imitatus similitates, q; Brachius cuius ille alūnus fuerat, semper Sfortię fuerat aduersus. Itaq; cū Eugenio in rebus cōcilij Basiliensis occupato Franciscus eius perpetuus hostis Picenū inualisset, Alfonsi regis bellum uictor sustinuit à Pont. missi. Erat cum Alfonso Nicolaus Picininus, quē Franciscus per tubicinē coram rege singulari certamine prouocauit, iussitq; appellari unum omnium ignauissimum hominē simul & proditorē. Ille cōmotus statim ante oppidum quod cinxerat cōparuit, at Franciscus egredi nusquā est uisus. Capti in eo bello Iacobus & Franciscus Nicolai filij, qui spoliati bonis Philippi ducis precib. condonati sunt. Nicolaus igit ubi suos captos uidit, re infecta domū abiit, animiq; morore paulopost decessit. Franciscus autē excessit anno MCCCCLXIII. corpus eius triduo luctus gratia ab uxore adseruātū, superstitibusq; unā liberis Galeatio, Ludouico, Ascario, Philippo, Octauiano, & Hippolita Maria, quę nupsit Alfonso duci Calabrię Ferdinādī Sicilię regis filio, Galeatius primus inter fratres in Gallia militās regi Ludouico, accepto de patris morte nūcio statim reuersus, dux creat; qui quo uixit tempore quanq; peritus rei militaris & impiger uideret, nihil omnino gessit, ut qui partā in summa quiete ditōnē accepisset, luxuria ac libidine omnis generis alioquin tāta, ut omnis anteiret, suisq; propterea & odio & cōtemptu esset, à quibus tandem interfectus est. Ioanne Andrea Lampugnano Mediolanensi aulicorū uno coniurationis capite simul & percussore, ac Georgij Lampugnani nepote, qui post Philippi mortē inter authores populū libertatis & ipse interfectus fuerat. adeo hęc eis indoles uti Brutis insita uidebat. Is igitur eum aggressus in æde ac festo diui Stephani in medio spiculatorum tribus uulneribus confodit. Statim trucidatus est, haud absimilis seruo illi qui in Hispania Asdrubalē simili quoq; præsidiō stipatū interfecit. Post eius mortem Ioannes filius puer admodum successit anno MCCCCLXXVII. in tutela Bonę matris Sabaudia ducis filia & Cicchi relictus. Is Calaber ex humili loco ob solertiam & rerum prudentiā apud Franciscū autē pueri creuerat, remq; Mediolanensem diu administrauerat. Defuncto Galeatio apud quē etiam in honore fuerat, eius fratres in exilium misit. Imperium puero cōseruauit, sed reuocato à populo Ludouico cōfestim capite plectitur: Bona expellit; puer interea adeo lentus fuit ut annos XXXI. quibus regnauit cuncta authore patruo Ludouico sint acta. Cuius auspicijs ac prudentia Mediolanensiu dignitas ac opes cōseruare fuere. Decedente adhuc adolecente Ioanne à populo dux declaratus tutelā Francisci pueri suscepit, quē Ioannes ex Isabella Alfonsi regis Neapolitani susceperat. Blanchā fratris Galeatii filiam Maximiliano Cęsari locauit. Ipse uero ex Beatrice Ferrariensis ducis filia prole etiā procreauit. Vir ore probo, moribus humanis, in genitorū amantissimus, æqui seruantissimus. Nam & sæpe ius dicebat, lites longas & inextricabiles breuiter cognoscendo. Postremo fortunam, quę centum doctorū hominum consilia uincit, aduersam habuit, in bello Gallorum proditus ac captus, uti supra inter res Gallicas memorauit.

Lac. Picininus

Galeatius

Ioannes An. Lampugnans, Georgius Lampugnans.

Ioannes Mcccc lxxvij. Bona Sabaud. Cicchus Calaber Ludouic. dux

Lucumones

RES MANTUANORVM.

ANTVA uersu & genere Virgiliano notissima à Māto fatidica Tiresia filia Tyberis coniuge, quę in hanc regionē uenit, à Tuscis item originem habuit, quorū hęc una ex colonijs trans Padum missis. Hic quoq; ut authores tradūt XXXI. Lucumones qui magistratus Hetrurię fuerant, annuisq; imperijs Hetruriam regebant, habitauere. Sed clarior hic locus ante omnia sanguinis prodigio, qui ex corpore dominico fluxit, & à Lōgino martyre ex humo collectus, ac in sacellū Andreę apostoli conditus. Locus deinde Gonzagarū munere ædificijs auctus. Quę tunc res Caroli Magni temporibus Leonem III. pontificem ab urbe Roma uisendi studio prouocauit

uit. Ipsius uero Longini diu corpus ignoratū, ab Adelberto uiro sanctissimo, diuino admonito spiritu egesta humo repertū dicitur. Hic conciliū Nicolai III. de deligendo à cardinalibus tantū pontifice celebratū. In quo Matildis eius urbis domina dicitur interfuisse. Postremo de expeditione cōmuni aduersus Turcas à Pio conuentus Christianorū habitus. Hac urbe principes familiaq; diuersę potitæ sunt. Prius imperatorū concessione Matildim dicit eam possedisse, cōnobiuq; uicinū S. Benedicē D. Anselmo in stāte extruxisse, ubi uterq; conditus. Anno deinde MCCCXX. Sordellus Mantuę princeps habebatur, uastitate corporis ac uirtū nulli sua ætate secundus. Sæpe cum fortissimis congressus ex prouocatione uictor fuit. Aduersus à rege Gallorū cum primum corā adesset, negaretq; rex per iocū eum esse Sordellū, euestigio discessit, reuocatusq; ac interrogatus cur abiret, ut, inquit, Mantua testes adducā qui de me probent. Ecelini Veronę principis sororem duxit, ab ea magno studio per amorē expetitus, cum clam incognita Mantuā usq; ueniret. Ecelinus huius occasione adfinitatis Sordellū postea sæpe de Mantuę proditio ne frustra tētauit: tanta illi uiro dominādī cupiditas fuit. Hic enim ex patre monacho appellato Theuronicō, qui sub Othone III. bello Italico meruit, natus unā cū fratre Albrico tantos spiritus adsumpsit, ut Italicę regnū adfectauerit. Crudelissimū alioqui ambo, quibus mater Adelaita sæpe malum uaticinata est exitū. Itaq; cum apud Romanum uicū tranpadanum nati essent, Paduam primo, deinde Taruissium, Vicētiā, Veronam, Brixiam sibi subiugauerunt. Ecelinus itaq; relicto domi Albrico, ad obsidionē Mantuę proficiscitur, eam triennio grauissimo bello presit. Tandē cum rebus infectis discederet, ac Mediolanū postea contra Martinum Turrianum eius urbis principem tentaret, in prælio uulneratur, deductusq; permittente Martino Sontium, ibi moriē. Pauloq; post etiam Albricus frater de medio tollitur. Mantuanū igitur post Ecelini obsidionē, id agrī, quod medium est inter Mantuā & Padum, claudere fossa ac uallo statuerunt, quod accolæ Scæralium uocant, triangulari forma, circuitu XXX. miliarium, ne per obsidionē hostium cōmeatu prohiberentur, cum sit pars ea telluris feracissima. Post hęc inter Mātuanos & Cremonenses ortū bellū de Olii possessione. Familia Mantuę illustres, Poltroni primū qui Cabrosos eiecerūt. Mox, Arlotti, Cassalodi, Grossolani, Agnelli, ac omniū potentissimi Bonacolsi. Quorum princeps Pinnamontes, qui prædictarū omnium simul familia rum passus olim coniurationē, omnes facile superauit. Hic enim ab initio Mantuę magistratū trimestrē obtinebat, qui uitę necisq; habebat potestatem unā cum collega Othello magno sanē uiro, quo per dolum de medio sublato solus patrię tyrannidē exercuit, annis XXXI. summa tamē omnium beneuolentia. Cui successit Bardelarius publicum odii. Dein Botesella ciuib. dilectus. Huic demū frater Passarinus. Cui filius erat Franciscus, qui Philippino Aloisij Gonzagæ filio familiaritate maxima cōiunctus fuerat, postremo insensu quod in suspitionē adamatæ uxoris uenisset. Quapropter comiter cū salutanti olim Philippino iratus respondit, se quandoq; talionē redditurum, uxoremq; eius in medio foro constupraturū. Quæ res egregio iuueni ac infanti uisa indigna, apud Guidonem fratrem reliquosq; suos primum questus est, illi de cōmuni consilio tollere de medio familiā statuerunt. Itaq; re dissimulata Canis Scaligeri clam auxilio cōuocato die quodam de improviso consurati tumultum in foro faciunt, Passarinū apud curiam obuiū & ad ædes suas clausis foribus frustra intrare properantē interficiunt: ea demū causa, quod postea Gōzagæ in tumultibus præsertim, fores cōtinuo iubēt esse apertas. Passarino interfecto reliqua sanē turba diffugit. Gonzagæ imperio potunt, illi pulsi, cū imperassent annos LIII. In uictos pater Gonzagarū Aloisius uti elementia iussit, nec persequi ulterius, Franciscum sceleris authorē capite tantum multauerunt. Nunc Gonzagarū genealogiam simul & res gestas breuiter narrare cōtendam. Ea siquidē sicuti & pleriq; Italia nobiles ex Germanis huc olim profectis originē sumpsit. Quorū princeps Aloisius anno MCCCXXXIII. filios habuit, Guidonē, Philippinum, & Feltrinū. Ex secundo matrimonio totidē, Cōradum, Albertum, & Fredericū. Postremo ex tertio quod fuit ex familia Malepīnarum totidē, Actium, Iacobum, & Ioannē. Eodē igit tēpore tres nuptię celebratę patris Aloisii, filij Cōradī, & Vgolini nepotis ex Guidone, quorū alter Mastini Scaligeri sororē, alter Papiensem uirginē ē gēte Becaria duxit, ubi omnis ferē regio Transpadana ad celebritatē cōcurrit, ac dona ingētia adlata. Aloisius itē & ipse c. XXX. equos donauit

Matildis

Sordellus

Ecelini genu. & bellum contra Mantua nos.

Bellū Mantua norum & Cremonensium.

Familia illustres Mantua ne.

Pinnamontes Bonacolsus

Passarinus Bonacolsus

Philippinus Gonzaga

Gonzagarum progenies & res gestæ.

Tres codē tēpore nuptiæ patris, filij & nepotis.

Initium belli cui donauit. Philippinus post hæc sub Lodouico Pannonie rege meruit, in Italiã contra re-
viccomiti- gem Neapolitanum ueniente. Domi interim ortum bellum à uicecomitibus ex adulte-
bus ex adulte- rio Isabelle uxoris Luchini uicecomitis, & Vgolini Gōzagæ Guidonis filij. Hæc simula-
rio Isabelle ta apud uirum religionis causa Venetias ad Ascensionē eundē iter ingressa Mantuam ue-
et Vgolini nit, ubi in domum Gonzagarū hospitiū & amicorū uiri diuertit. ibi post cœnam clam
Gonzagæ noctu Vgolinum in cubiculum uocat, amorē aperit, eius se causa eō profectam dicit, se-
 cum cubare unaq; iter facere secum uelit obsecrat. Quod facinus post iter cōfectum ubi
 compertum est, Luchinus Transpadanos suosq; omnes in ultionē excitat, rem indignā,
 uiolatum hospitium queritur, euestigio Mantuā obsidione cingunt. Guido pater insons
 dolore penē exanimatus paulominus, quin ipsemet meritas à filio poenas morte expete-
 ret: res tandem composita ac sedata interuenientibus pacificatoribus, utriusq; partis ami-
 cis. Interim Aloissius moritur annorum x c i i i. felix prole liberorum ac nepotum. Gui-
 do natu maior rem paternam administrabat: liberisq; tribus susceptis; Vgolino, quem su-
 pra nominauit, Francisco, & Ludouico, hi duo ultimi indignati, quod pater tantū primo
 habenas tradidit, contra Vgolinum coniurant. Itaq; Franciscus eum ad cœnā inuitat, in-
 terim Ludouicus de improviso adest, Vgoliniq; in mensa confodit, conantiq; resistere,
 alter Franciscus qui prope aderat uulnus iterat. Tullit pater infelix acerbo rem animo, si-
 mul & tota ciuitas. Quē luctum liberalitate ac ludis sedare quæsiuerunt in nouis nuptijs
 Francisci habitis: qui filiam Guidonis Polentæ Rauennatis principis ea tēpestate duxit.
 Barnabas interim uicecomes ægre ferens parricidiū fratrum, uindicare bello statuit, eo
 quod uxor trucidati Vgolini sua neptis fuerat, quam subito domū reduxit. Itaq; obsidio
 ne Mantuā cingit. Illi ad Caroli imperatoris hospitis auiti præsidij confugiunt, qui tunc
 in Italia res gerebat, ac ab Aloissio quondam honorifice exceptus fuerat, cū ad diadematis
 solennia proficere. Res tandem per sequestros trāsa facta. Paucis post annis Fran-
 ciscus moritur, post eum Guido pater, quem uti parentem ciuitas luxit. Ludouicus itaq;
 rem tenens, cedes in quibus nunc habitant successores extruxit. Franciscum filium ex Al-
 da uxore suscepit, cui adhuc impuberi Agnetē Barnabæ filiam locauit, ipse in adulterio
 deprehensus capite à Mantuanis plectitur. Franciscus anno ætatis x i i i. salutis uero m
 c c c l x x i i. rei paternæ succedēs, quod ducis Ioannis Galeatij foedus ac societate
 bellinegasset cupiens in pace uiuere, in eius contumaciā uenit, ex quo anguē tunc e si-
 gnis Gonzagarum deleuit, quē ex obseruantia uicecomitum acceperat. Hinc itur ad ar-
 ma. Annum Galeatij obsidionē magno periculo sustinuit, ubi multum militum, ac homi-
 num fortium consumptum est. Fuere duces partium Gonzagarum Guido Torellus &
 Bertolinus Gonzaga uir fortissimus. Hostis uero Vgoloctus Blancardus. Tandem auxi-
 lio Venetorum qui Ioannē Barbum cum classe miserant, & sequestro pacis Carolo Ma-
 latesta uiro omnium ea tempestate iustissimo res cōposita. Dicitur in eo bello Galeatij
 Gonzagam uirtutē maxime ostentasse. Hic uelut alter Hercules uastis uiribus ac corpo-
 re, plures ex prouocatione uicitt: inter quos Buccialdum ingentem Gallum tunc Genuæ
 præfectum. Frāciscus post hæc eidem duci cōtra Bononienfes & Ioannem Bentiuolum
 militauit, ubi cepit Iacobū Carrariensem, proq; eo captiuo spondidit libere Mantuæ ua-
 gari permisso. Ille humanitate principis abusus aufugit; unde querela magna exorta. Ex
 iuncto duce cōtra Carrarios Venetis militauit, eosq; de statu rerū omnij penitus deiecit.
 Moritur anno m c c c v i i. relicto Ioanne Frācisco ex Margarita Malatesta filio pue-
 ro x i i i. annorum. Is initio principatus cœnobium Cartusienfe absoluit. Paulam Ma-
 latestæ Ariminensis filiam, laudatam ac religiosissimam mulierem duxit, ex qua Ludoui-
 cum suscepit cum reliquis fratribus. Cui Barbaram marchionis Brandeburgensis filiam Io-
 cauit. Hæc adfinis erat Sigismūdi imperatoris, quē hospitio excepit, simul & ab eo mar-
 chio primus factus. Decepsit anno m c c c x l i i i. principatu quadrifariã diuiso. Lu-
 douico maiori Mantuā, Marturiam, Godium, & quicquid ad Veronenses uergit. Caro-
 lo Regiolum, Gonzagam, Luzariã, & quicquid de Cremonensibus possidebat. Ioanni
 Lucido qui gibbosus erat, Caprianã, Voltam, Redengum, Ceresariam, Alexandro reli-
 gioso Cannelū, & quicquid ex Brixianis tenebat, reliquit. Ludouicus igitur patri succes-
 sor ac diu cōtumax fuit. Nam in bello Brixianse cum Venetis militaret ad Philippum ho-
 stem transfugit, ubi sub Nicolao Picinino militiæ rudimēta accepit; quod pater ita ægre
 tulit

tulit, ut eius & cōgressum & aspectum & mentionē penitus interdixerit, uixq; tandem
 biennio antequam decederet reconciliatum admisit. Adsecutus hereditatē cum Carolo
 fratre bellū de imperio gessit. Is enim Carolus uasto uir corpore simul & robore, satis e-
 tiam eloquentiæ, animo tamē malo prauoq;. In bello quondam inter Franciscum Sfortiã
 & Mediolanenses bis utrinq; transiuga, ac Francisco tandem conciliatus spondente Lu-
 douico fratre fuerat. Cumq; promissis minime stando res nouas moliretur, Ludouicus
 indignatus castra omnia quę ex patrimonio possidebat ei eripuit. Ille Venetorū quib. mi-
 litabat, auxilijs armatus contra fratrem uenit. Res aliquādiu timori Mantuanis nec procul
 à periculo fuit. Tandem Ludouicus superior captis cæsisq; plurimis apparuit. Ille fugiēs
 senex postea in paupertate decepsit. Rebus deinde cōstitutis Ludouicus imperatōre Fre-
 dericum i i i. primum Romā petentem hospitio excepit, eiusq; adfinem Margaritam Ba-
 uariæ ducis filiam accepit, ex qua genuit Fredericum, qui ditioni successit, Ioannē Fran-
 ciscum, Rodolphum & Franciscū cardinalem à Pio Pont. factum, qui nostra ætate apud
 ædis Laurētianas habitabat. Vir iocis & ocio natus, luxu regio ac præter facultates, alio-
 quin uerax, & inter patres cōsilio haud inutilis. Decepsit admodū iuuenis ex intemperan-
 tia. Frederico autē natus Franciscus cum fratribus patrium nunc imperium continuat.

RES FERRARIENSIVM.

FERRARIA à Smaragdo patricio exarcho Italiæ dicitur mœnibus circun-
 data, uocataq; à ferro præfulibus Rauennatibus quibus subdita erat, sicuti
 Argenta & Aureolum uicina oppida ab eius generis metallis; eam occupa-
 tam ab Henrico i i i. imperatore, pontificis hoste, Matildis comitissa Vene-
 torum Rauēnatumq; auxilijs uindicauit. Estensium deinde familia, quę ex
 Estensi oppido trans Padū uenerat, ciuitate potita est, cuius princeps Actius republi-
 cam administrabat, Frederici i i. imperatoris tempore. Is dicitur in quadam historia Ma-
 tilde post uiri mortem cepisse in matrimonium, quod non sanē cōuenit, cum illa anno
 m c x v i. decepsisse appareat, Henrici i i. ex Beatrice sorore neptis. Vocatus deinde ad
 Veronę imperiū à factione comitum S. Bonifacij, mox ab Ecelino tyrāno pulsus, armis
 Mantuanorū restitutus est. Prælio deinde apud Veronam instaurato & Actio interfecto
 Ecelinus potitur, anno m c c x x v. Huic Aldobrandinus filius, qui iuuenis admodum
 extinctus successorē fratrem habuit Actium i i. qui domo pulsus à Frederico i i. Ferrari-
 am occupante, inducto tyranno Salinguerra Ferrariēse ad Gregorium Montelongum
 Italiæ legatum tunc agentem Bononiæ confugit. Legatus euestigio comparatis auxilijs
 Venetorum ac Mantuanorum, tum etiam Ecelini, qui Actij sororē duxerat, Salinguer-
 ram expulit, urbēq; Actio loco Romani pontificis regēdam tradidit, Gregorio i x. pro-
 bante. Is deinde Caroli i i. regis Neapolitani filiam Beatricē secundo matrimonio duxit,
 cum è primo Friscum suscepisset, qui patri iratus ob inductam nouercam, simulq; domi-
 nandi cupidus, eum in carcerē coniectum mori coegit, auxilioq; Venetorum urbe poti-
 tur. Ferrarienses ob facinus indignati Palagurram tunc legatum in ultionē tanti facino-
 ris sollicitauerunt. Legatus Friscum Venetosq; sacris interdicit, quos desistere nolentes ar-
 mis expugnare decreuit; Diegumq; Catalanū impigrum ducē cum exercitu mittit, qui
 tumultus auctores quos habere potuit, capite multauit. Friscus truculentior factus sta-
 tim aduersarū partiū homines cunctos trucidat, urbēq; ex parte magna incendit. Quare
 populus concitatus illū ad portam leonis insecutus iugulauit, probante Dalmatio Gua-
 scone Clementis i i i i. in ea urbe uicario. Nec Venetos tamen prohibere potuit quin di-
 midiam ferē urbis partē tenerēt. Frisco igitur sublato Rainaldus frater alter Actij filius
 qui succedebat, in carcere etiã extinctus, Obizonem paternæ rei successorē reliquit, qui
 primus extra nidum paternum lacertos mouit, Regium Lepidi, ac Mutinā bello sibi sub-
 iugauit. Huic Accius i i i. filius successit, qui in bellis & ipse frequenter fuit, Parmã, Bo-
 noniamq; tentauit; cumq; liberis careret, duobus imperium ex fratre Albobrādino nepo-
 tibus dimisit, Rainaldo qui prior regnauit, & Nicolao. Rainaldus igitur ampliandorū fi-
 nium cupidus, Argentã Rauennatis præfulis oppidum Passarino Bonacollo auxiliante
 occupauit. Deinde cum Scaligeris iunctis copijs castrū S. Felicis in agro Mutinensi ob-
 sedit, quod oppidum Manfredus rex cū alijs x x x. castellis Carolo Boemiæ regis filio
 cōmendauerat. Quamobrem Carolus ipse ac Manfredus cum Beltrādo copiarum pon-
 g tificis

Fredericus im-
 perator.
 hostis.
 Ludouici pro-
 les.

Matildis

Aldobrandi-
 nus.

Actius i i.
 Gregorius
 Montelongus.

Salinguerra
 tyrannus.

Friscus.
 Palagurra le-
 gatus.

Diegus Cata-
 lanus.

Obizo.

Accius i i i.
 Aldobrādinus

Rainaldus
 et
 Nicolaus frat-
 res.

M. ccccxxxij

tificis duce obsidentes castrū adoriuntur, partimq; fugant, partim capiūt. Inter quos fuit Nicolaus Rainaldi frater. Legatus igitur pontificis succellu rerum auctus animo ac uiribus, his rebus superuenit, Ferrariam uersus tendēs eam obsidere coepit. Rainaldus princeps Nicolai frater qui urbis custodię remanserat, egressus moenibus hostes praelio superat, ac duces ferē omnes cepit. Galeottum Ariminensem, Franciscum Ordolphum, Ricardum Manfredum Fauentinū, Hostasium Polentanum, quē cum Nicolao fratre commutauit, quos omnes iuratos ne amplius contrauenirēt liberos dimisit. Post hęc Ferrariensium precibus cōmotus, qui sacris interdicti fuerant, Argentam pontifici sponte reddidit. Decedens ad extremum Obizonem 11. ex Nicolao fratre nepotē reliquit successorem. Hic à Benedicto pontifice per legatum Ferrarię, Mutinę, ac Argentę s. r. e. ut carius tributū conditione x. milium aureorum primus eorum constituitur, Parmam Mastini Scaligeri urbem ab Accio Coregiate qui eam tueri non poterat, sponte traditā recepit, quam & ipse paulo post cum contra Philippum Gonzagam cuius perpetuus hostis ob Regium Lepidi fuit, tueri minime ualeret, Luchino uiccomiti tradidit. Ad extremū decessit Nicolaus & Alberto filijs superstitibus. Nicolaus 11. pontificū perpetuus fuit amicus atq; adfector, cum Barnaba uiccomite saepe bello cōgressus plures retulit uictorias, inter quas illa memoratur, quam apud montē Morlanum in agro Brixienfi adsequutus est. Fauentiā urbem à Ioanne Haucut duce Anglico x. milibus nummum aureorum, deinde Bagnacauallum emit, quam ciuitatem haud multo post Astorgius Manfredus per proditiōē adeptus est. Ferrariā diuersis muneribus ornauit. Postremo cum sine liberis esset, Alberto fratri imperiū patrium annis x. x. v. ab se rectum reliquit, qui & ipse cum legitima careret prole, Nicolao 111. spurio filio rem dimisit, anno m. c. c. c. x. c. 1111. Is puer admodum in cura tutorū relictus, ab Accio ē familia Estensium ut nothus impugnatus, à Venetis, Florentinis, & Bononiensibus defensus est. Qui Actium nō solum urbe submouerūt, sed etiam captum in Cretam relegauerunt. Igitur Nicolaus dum per ætatem licuit Othonem 111. tyrannum Parmensem inimicum habuit. Quapropter operā dedit, ut specie colloquij circumuentus à Sfortia obruncaretur, Regiumq; Lepidi ac Parmā quibus ille dominabatur, in suam rededit potestatem: inde ad publica domi nura mentē applicans, in uico Stellata munitissimam arcem, alteramq; item ē regione Ficarolum extruxit, ubi & catenam ex utraq; trahi uoluit, quæ Padū ripas cōmuniret. Belreguardum item amœnum Estensium secessum ædificijs ornauit, uxore duxit Ziliolam filiam Francisci iunioris Carrariensis, cui & cōtra Venetos auxilium tulit, quamobrem & durissimum postea eorum sustinuit bellum. Concilium Ferrarię sub hoc tempore ab Eugenio celebrari coeptū est. Liberos ē diuersis pellicibus Leonellum & Borsum ex successione dimisit hæredes. Suscepit item duos alteros ex secunda uxore ē marichionibus Salutarum orta Hercule & Sigismundum. Decessit Mediolani postquam regnasset annos XLVII. uir admodum inter Estenses præterquam quod literis caruit felix, Leonellus ē Stella pellice ortus annos 1x. rexit eleganti uir ingenio. Ferrariam ex parte Padū nouis auxit moenibus, uicos urbis renouauit, uias munijt. Moriens Nicolaum filium puerum quem ex uxore Ioannis Francisci Gonzage filia suscepit Borso cōmendauit, ut hæreditatē illi quam ab eo acciperet, dimitteret. Borso itaq; ex pellice Senēsi Ptolomæorum familię gentus, inito principatu ne qua inter fratres nascereēt inuidia, Hercule & Sigismundum quos Neapolim Leonellus relegauerat, aduersiuit, simulq; cum Nicolao aluit, moenibus urbem restituit, Cartusienfium nobile cœnobium extruxit, ubi & se cōtumulari post fatum mandauit, Ingenijs magnopere fauit, quæ undiq; excita domi alebat, inter quæ Titum Strotum poetam Florentinum, Ioannē Aurispam, Vgonem medicum, Petrum Bonum Iyristen egregiū. Dux Mutinę factus à Frederico 111. dum illac iter ille haberet. Postremo apostolorum basilicas ac pontificē magna comitum pompa nobis spectantibus salutatū uenit, à Pauloq; magnifice exceptus paucis post dieb. abiit. Excessitq; anno sequenti, quo tēpore & Paulus ipse, anno m. c. c. c. l. x. i. Hercules deinde rem suscepit auxilio Venetorū, cum Nicolaus Leonelli filius qui ex pacto quo pater cū Borso cōuenerat, successurus uidebatur, urbē aliquandiu tenuisset, sed pulsus tandem ad Ludouicum aum maternum Mantuā confugit, ibiq; post annos tris reditum tentans obæratos circiter octingentos armauit, captaq; occasione per absentia Herculis nocte Ferrariam

ingressus de improviso forū inuadit, magno fragore uela uela clamitādo, quod eius tessera fuerat. Cūq; nullus per aliquot horas amicorū insurgeret: Sigismundus Herculis frater collecta rusticorū & oppidanorum turba eos eiecit, persecutusq; extra urbē Nicolaum in quadā palude delitelcentē cepit cum x. comitibus, ac ad Heltonorā Herculis uxore duxit. Illa statim uirum ē Belreguardo euocat: qui post diem tertium Nicolaum se curi percussit: maneq; post funeris pompa atratus honorauit, sepulchroq; maiorū intulit. Post hoc à Florētinis, qui à Sixto Pont. & Ferdinādo rege Neapolitano oppugnabant, dux exercitus delectus. Anno deinde tertio in dissensionē cum Venetis uenit, quod nō seruare uetus cū illis fœdus diceretur. Qua propter bello ab eis petitus, usq; adeo fame ac armis diu premebatur: ut nisi Sixti ac ductū prædictorū ingēs ac pertinax fuisset auxiliū, pculdubio succubuisset, ut alibi narraui. Ex Heltonora Ferdinādi regis filia prole habuit: in qua primus Alfonso reb. paternis successurus, Alexandri Pont. q. toti Aemylie suis tributarijs bellū indixerat, uexatiōi occurrit, ducta nuper eius in matrimoniu filia Lucretia.

VENETIA REGIO.

EQVITVR secunda Transpadanę pars quam Venetiam appellant: hodie uero Marchiam Taurisianā. Longobardi enim Italia potiti eā partim Ducibus, partim Marchionibus cōmiserunt: qui lingua eorū perpetuū magistratum & hæreditarium significant, cum duces non ex successione fuissent. à Carolo autē magno Dalmatia supra mare hæc pars appellata. Termini eius Athesis usq; ad Timauum qui supra Aquileiā fluit. In quo tractu Foroulienses sunt. Venetorum aut originis Straboni duplex fama: aut à Venetis Gallie Belgicę, aut ab Eneitis Paphlagoniæ populis, qui post bellum Troianū unā cum Antenore hæc loca petierūt. Plin. uero autoritate Catonis Troiana stirpe ortos esse dicit. Igit ad ipsum Athesim urbs maxima VERONA à Cenomanis una cū Brixia uti supra dixi, ædificata. Clara Catullo, Plinio, Aemylio Macro, ex recētoribus uero Zenone urbis Præsule sanctissimo; præterea Luchino Verme q. Cretā Venetis rebellē sua uirtute recepit: deinde in Turcas profectus Christi causa certādo perijt. Iacobus Verme eius filius collabentē sepe Ioannis Galeati exercitū restituit. Armoricarū Comitē & Ioannē Haucut aduersus Mediolanū eo tēpore ueniētes praelio apud Alexandriā cōserto profligauit, Comitēq; cepit. In eadē urbe duæ sunt omnino factiōes, Mōticulēses, & Comites S. Bonifacij. hi Mōticulēses creato Accio Estēsi urbis Tyrāno deiecerūt: q. ab Ecelino post ea pulsus, inde restitutus: tandē cōmisso bello, et Accio intersecto Ecelinus potit an. m. c. x. v. immansissimus Tyrānus: ut q. c. Veronēses in carcere cremauerit. Cūq; audisset de Paduæ defectiōe, x. i. millia Paduanorū, quos militię prætextu obsides secū duxerat, diris adfectos cruciatib. Veronę necauit. Quo extincto apud Soncinū oppidū, Veronēses S. Bonifacij comitib. reuocatis in libertatē erecti aliquot annos quieuerūt. DEINDE Scaligeri ciues Veronēses patrię Tyrannidē occupauerūt: quorū author Canis grādis Alberti filius Mastini Capitaneorū nepos, primus ex ea familia qui lacertos ditōis extenderit. Tribunus populū quē Capitaneū uocat, creatus annos ferē x. x. dominatus est. Ciuitatesq; Cremonā, Parmā, Regiū, Vicentiā, Paduā, Fertinū, Taurisū, in potestatē rededit: Gonzagis auxilio fuit, ut eiecto Passarino Mātua potirētur. Decessit sine liberis relicta fratris Alboini filijs tyrānde Alberto & Mastino: quorū Mastinus defuncto breui tempore fratre præfuit annos x. v. i. nō minori atq; patrius animi magnitudine: ut q. Bauaro imperatori formidini fuerit: im perioq; maiorū Bergomum & Brixia uiccomitibus, & Parmā Roscijs ademptas adiecerit. Dein Lucā, Vicentiā, Paduam, eius principe Vbertino expugnato recepit. Quare iam uicinis inuidiosus bello petit à Venetis primo: deinde à Luchino uiccomite: qui pacem poscēti hac cōditione dederunt, ut & uiccomites & Vbertinus suas possessiōes reciperēt. Ipse Veronā, Vicentiā, Parmā, Lucāq; teneret. Sed cū eas tueri nō posse animaduertet an. m. c. c. xliiii. Lucā Florentinis uendidit. Parmā uero Carrariēses abstulerunt. Filios suscepit Canē grandē Canignorū & Alboinū. Filiā uero Viridē Beatricē quā Barnabæ uiccomiti locauit. Ex pellicibus uero plures alios. Canis igit iunior Tyrānidē annos xlii. tenuit. Quo aliquādo absente Friganus eius ex cōcubina frater capta occasiōe Veronā inuadit: quē reuertēs Canis cū exercitu obsedit: deniq; potitus de fratre deq; seditiōis suppliciu sumpsit: uerū insequēte anno à Canignoro Albuinoq; fratribus g. a. ciuibuscq;

Venetorum origo.

Veronā Luchinus

Verme

Iacobus

Verme

Mōticulēses

Comites

S. Bonifacij

Ecelinus Ty-

rannus.

Scaligerorum

progenies

gesta.

Canis grādis

Mastinus I.

Mastinus II

Canis grādis II

Friganus no-

Cansignorus ciuibusq; unâ conspirantibus Verona expellitur. Cansignorus uero postquâ dominatus aliquot annos fuisse, circa annū M. C C C L X X V I I. extinctus est, relictis Antonio & **Antonius** Barptolomæo filijs; q̄ æquo iure annos v. regnauerūt. Antonius per proditiōem & scelus fratre à se interfecto paulopost à Fracisco seniore Carrariēsi bello petiit. Cūq; expugnari nō posset, Ioannē Galeatiū uicēcomitē ducem cōtra se aduersitū nō sustinuit. Itaq; ipsius Ioānis Galeatiū fidei Verona tradita Antonius exulauit. Cuius filius Gulielmus mortuo pulsus. Ioāne Galeatio, ac rebus trās Padum turbatis ad regnū paternū recuperandū animū adplicuit, fretus auxilio Florentinorū quib. militauerat, ac unâ cū filijs Veronā nocte quadam ingrediit, eadēq; ab ipsis Carrariēsis captus est, ac ueneno sublatus. Brunorus uero & Antonius eius filij cū annū in pace Veronā possedissent, ab Iacobino Carrariēsi in uetus Castellū uocati per dolū conficta causa necati sunt. In qbus Scaligerorū familia defecit, quæ annos ferè L X X. regnauit. In eadē urbe in exteriori porta Bursariorū hæc hodie inscriptio cernit. Colonia Aug. Verona noua Gallieniana. Val. II. Non. Aprilis dedicari Pr. Non. Decemb. iubēte sanctissimo Gallieno Aug. Insistēte Aurelio Marcellino. V. P. Duc. Curate Iulio Marcellino. Nūc ad reliqua trāseamus. Secundū flumē Athesim, uersus eius ortū, Tridētū est oppidū, à Rhetis unâ cū Fertinō & Berna edificatū Plinio. Inferius uero Benacus uarijs ornat castellis; Pescara, Lunato, Lagisio, Bardolino, Garda; unde la cui nomē, Turri, Malsenno. Ex alia parte, Sirmio Catulli patria, Riuoltella, Minorbio, Feliciano, Parluasio. Postremo Salodī totius regiōis capite: ex his Pescara & Lunatum antiquæ Mantuanorū possessiones arbitro F. Sfortia in eundē concordia gratia Venetis cedere, Ludouico Gonzaga agre ferēte. Inter lacū quoq; & mare optima terra in insulae modū pandit, oppidis etiā nouis referta; de qua paucis ab hinc annis ingēs inter Ferrarienses & Venetos orta cōcertatio, tandēq; Veneto cecidit. In hac Rouigo, Estum unde Estensū familia. Propius autē mari Polēta, unde totus hic tractus cognominat. Hinc etiā familia de Polenta quæ Rauēnæ quādoq; dominata est, ut in eo loco dicturi sumus. Ultra duę nobiles urbes Vicētia et Padua, prima Gallorū est edificatū, media duorū fluminū Tesina & Babilonis Plinio. Hæc sese ante alias spōte Venetis dedit. Hinc & Palgemon nobilis grāmaticus fuit Tranquillo & Eusebio testibus. P A D U A & Patauinū antiquitus dicta Antenoris ædificiū, cuius sepulchrū adhuc ostentant, triplici circūdata muro. Medoaco amne ab accolis Brenta uocato, nō ut quidā putant Timaou. Huc nauigatur ē portu Medoaco nomine eodē quo flumē, ut ait Strabo. Euganei prope colles & populū, qui uaticiniū habere credebant: eos Plinius à generis nobilitate Græcā eymologiā traxisse dicit. Prope & Aponus uicus Liuji patria, ubi & aquæ calidæ morbis uarijs aptæ, Claudiani elegiaco carmine laudatæ, & à Theoderico Gothorū rege mœnibus cinctæ, teste Calsiodoro. Hic & Arquata itē uicus, secessu Petrarchæ notissimus. Vrbs autē inter alios Prodocium habuit eius urbis præfulē natione Græcū, Petri apostoli discipulū, qui annos X C I I. uixit, ibiq; sepultus est: recētiore quoq; Lunaetū & Musactum iuris peritos. Tum Marsilium & Ioannē Horologiu medicos. Pileum de prata & F. Zabarella Cardinales, Macrobius de Sa, ubi de fide seruorum tractat, dicit imperante Asinio Pollione tributum Paduæ, quū omnes latitarent, nullum seruū fuisse inuentū, qui libertate proposita dominū proderet. Pedianus ait Patauinis bene de rep. meritis, datū fuisse ius coloniarū & Latij in magistratibus & suffragijs. Cicero in Philippiis Patauinos Romanorū amicissimos fuisse testatur, q̄ remp. difficillimis tēporibus & armis & pecunia iuuerint. Hæc urbē Attila rex Hunnorum anno C C C X X. ferro igniq; absumpsit; à Narsete dein de & Rauennatibus instauratā Longobardi iterū uastarunt, quo tēpore Patauini Riuatum Venetijs ædificarūt. Quieuit multis postea seculis ea urbs usq; ad Fredericū I I. tunc ab Ecelino tyrāno dominata est; cui extincto Carrariēses successere, qui tribunatus titulo, quē capitaneatū uocāt, patriæ tyrānidē annos ferè centū exercuerunt, mœnib. ceterisq; ædificijs urbē quassam reconcinnauerūt. Ex eis primus Marsilius urbē ac domū illustre reddidit, pater patrię dum uixit, appellatus. Canis grādīs potentiā quādoq; ueritus spōte dominationē reliquit. Post eius mortē remp. repetēs magna cū gratia gessit, moriēs sine liberis Vbertinū cognatū hæredē instituit, q̄ Paduā in pace tenuit annos sex. Deinde à Mastino Scaligero pulsus, paulopost Venetorū ope restitutus est, pace inter eos facta. De mū excedens remp. Marsilio iuniori reliquit, q̄ eodē anno ab Iacobino cognato interficitur. Is quoq; quū post parricidū annos quatuor administrasset, tandē à Gulielmo filio no

tho & ipse obruncatur, nullam altā ob causam, ut aiunt, nisi ob dolorē & uerecundā nataliū patris causa inflicta. Habuit item alterū ex matrimonio Franciscum seniorē, qui anno Franciscus senior X I. magna cū beneuolentia rexit, Paduā uarijs ornauit muneribus. Demū cū Barna nior bam sacerō fuit ab Ioanne Galeatio captū defendere ac liberare statuisset, regnum & uitam amisit. Nā ab eo in prælio uictus ac captus Medoeciā in carcere extinctus est, An. M. C C C L X X X I I I. Corpus filio Fracisco iuniori petenti cōcessum ac magnifice tumulātū. Qui post aliquot annos paternū inimicū metuēs ad Baurū Imperatorē cōfugit, auxiliantibus postea Florētinis ac Venetis ignotus Paduā clam ingressus omnia præter Fran. callidū arcē fauētibus etiā ciuibus obtinuit, qua paulopost Ioannis Haucut ducis Florentinorū consilium. auxilio obtenta regnauit an. X V. Mortuo Ioāne Galeatio magno ueluti terrore sublato Marsilius & audacius egit. Gulielmūq; Scaligerū exulem unâ cū filijs Brunoro & Antonio Veronā uertinus. introduxit, callido consilio, ut urbē tumultuantē sibi subijceret, quod euenit. Nam eis po Adria stea per insidias de medio sublatis, Veronā diu optatā suo adiecit imperio, Iacobinoq; filio Agedum regendā tradidit. Post hæc Brixia tētavit, sed ab Iacobo de cruce & Octobono I I I. ducis Platum Mediolani cōmilitonib. repulsus est. Vicentiā quæ Venetorū est laceſiuit. Quamobrem Belunum illi Fraciscū Gonzagā cū exercitu miserē, qui breui tēpore Veronā expugnauit capto Ia Opitergium cobo filio. Paduā deinde tradentibus ciuibus cepit, ac cū Francisco egit, ut ipse unâ cū si Altinum lio Iacobo supplex Venetijs uenitā peteret præteritorū, Qui cum obtēperasset, à Venetis Concordia cō cū iurgio excepti duo custodię traditi ambo, necatiq; sunt an. M. C C C V I. Cal. Decemb. lonia superstitēs filij duo Marsilius & Vbertinus captā cernentes patriā ad Hetruscōs cōfuge Ferrum runt. Atq; hic finis nobilis familie Carrariensis, haud multo post fatū Scaligerorū secutē. Magnus præ. H I N C reliquas Venetię terras exequar: iuxta littus Adria quā supra narraui, Agedum, Heraclea Platuū, Belunū, Opitergiū, Altinū, Cōcordia colonia, Fertū. Antiqua sanē omnia. Opī Torcellum terginorū meminit Cæsar in cōmentarijs, deprehēfos in nauī à sese mutuis uulnerib. pe Maioribus titos occubuisse, ne in manus Pompeianorū uenirēt. Opitergio à Rotari Longobardorū Burianum rege delero, eius urbis Præsul Magnus post an. X I I I. ad stagnum confugiens Seuerino Amorianum Pontifice ac Heraclio Imp. probantibus ciuitatē Heracleā cōdidit. Altinum itē corrui, Aimanum cuius Præsul Paulus eodē ferē tēpore unâ cū populo qui super fuerat ex eiusdē Pont. au. Constantianū toritate sex oppida ædificauit, Torcellū, Maiorbū, Burianū, Amorianū, Aimanū & Con Albiola stantiacū iuxta Torcellū, à Constante Heraclij filio Imp. cognominatū cum ille in Italiā Metamauchum uenisset. Erat & prope oppidū Montisilicis uocatū, quo illorum etiā temporum infuriā quod & Meo passo Montisilicētes inter stagna cōstruxere Albiolam & Merama uicū, ubi quondā Meo doacus. doacus portus fuit, & Palæstinam ubi Philistinā fossam Plin. appellat, & Fossas Clo dias Palaestina antiquū oppidum renouarūt, quod Festus ait à Clodio duce Albanorū olim ædificatum. Fossa Clodia Concordia colonia itē Plinio, qua unâ cum alijs sublata, oppidani inter stagnātes aquas Concordia Caprulas oppidū excitauerunt. Ferrū & incolę Fertini Plinio, hodie Feltrū Rhetiorū op Caprula pidum. Inferius uero secundū flumē Silum Tauriscī oppidū nunc Taruisiū, ubi pater To Ferrum tilę regnauit, ex Tauriscis qui Norici sunt, ut ait Strabo: prope uero in ora ipsæ Venetię, Tauriscī de quib. postea. Flumina præcipua Silus, Tiliauentū, ex Rheticis montibus Liguētia, ex Flumina Opiterginis Alsa, omnia prisca nunc retinentia nomina. Itē Varianus, Natifo ē Carnorū Silus iugis: prope quē Aquileia X I I. mil. pass. à mari distans: de qua mox pluribus. Postremo Tiliauentum Timaus Venetiæ finis. A Tiliauento enim hucusq; Carnorum regiōē Plin. Straboq; Alsa uocāt. Nos hodie Foroiulensem & Patriā dicimus. Quæ iuncta Iapidæ est regiōni Dal Varianus matia, quā nunc Carinthiam uocāt. Vnde Timaus fuit nouē oribus, & uno magnoq; Natifo ostio in mare labit, ut Strabo, Mela, Vergilius, unde per ora nouē: & rursus, & lapidis ar. Timaus ua Timaui. Forouilij uero antiqua ciuitas, cuius incolas Plin. Foroiulenses uocat. Est Foroiulenses aliud Iulij Carnicū supra ad montana pertinet, cuius colonos Iulienſes Carnorū appel- seu Patria. lat, quod nūc putauerim Goltia esse, cui comes præsidet duci Austrig subiectus. Foroiulium Iulium Carni- llij duces Longobardorū præficiēbātur. Ex his Gisulphus dux tēpore quo Agilulphus re cum. gnabat & Phoca imperabat à Cacano Auarū duce captus atq; interfectus est. Romalin Iulienſes da dein uxor oppidū quod diu obſesum tuebatur, Cacano ob amorē matrimonij pactione Carnorum prodit. Ille & oppido & mulieris amplexu per cōiugiū potitus: iam fide liberatus eā mox Goltia pstituit atq; necauit, haud abſimili exēplo Tarpeia Romanæ, quę armillarū gratia simul Gisulphus & amoris Sabinis Capitolū prodidit, unde & ipsa præcipitata. Filia uero matre castio-

Vrina. res crudis pullis sub mammis religatis, stuprum inferre uolentes feotore absterruerunt. In hac item regione nouum oppidum Vrina, à ducibus (ut ferunt) Austriae circiter annum m. c. c. aedificatum. Aquileia, inquit Strabo, à Romanis condita incumbentibus opposita Barbaris, Emporium Illyricarum gentium. Plin. itē & Linius de bello Macedonico. Aquileia Colonia latina eodē anno in agro Gallouū deducta. Haec enim urbs non prius caput extulit q̄ subactis Pannonijs: ex quibus tanquā claustris ad Danubium patefactis, tutum id coepit esse iter: quod teste Tranquillo Augustus saepe frequētauit. Deficientibus enim caeteris Adriatici maris ciuitatibus, eō multitudo ob mercaturā conueniebat. Cui postremo deficienti Venetiae succellere. Aquileiensium fides Romanis probata Maximianorū patris & filij bello, ut scribit Capitolinus, cū deficientibus neruis ad sagittas emittendas capillis mulierū uterentur. Quod ante Romae factum in bello Senonū: unde in matronarū honorē Veneri Caluae templum dicatum. Itē Annibalīs tēpore, matronae aurum gemisq; in mediū cōtulere. Apud Aquileiam haec inscriptio legitur. Caes. August. Aquileiēsiūm restitutor & conditor uiam quoq; geminā à portu usq; ad pontē per Tyrones iuuentutis nouae Italiae sui delectus posterius longi tēporis labe corruptā restituit. Urbem tam uetustam & nobilem Attila rex Hunnorū diruit: neq; unquā ei postea respicere fuit. Colonia migrātes Gradum tunc oppidū in insula Gradensi uocitata extruxerūt. Ex quo patriarchatus eius diuisus an. d. c. x. Agilulfus dux Foroiulicēsis elegit Ioannē abbatem Patriarcham ueteris Aquileiae, Candiano superstite Patriarcha nouae Aquileiae, quae apud Gradum iam erat à Rom. pont. cōstituta. Conuenitq; inter eos, ut qui esset Aquileiae patriarcha, omni continentis regioni praeslet pariter & imperaret. Qui autē apud Gradum, omni Venetarum ducatus regioni praeslet. Ex illo, Praesulis ditioni Aquileia subest.

RES VENETORVM

Venetiae. VENETIAS ipsas Laurētius monachus scribit ceptas aedificari anno salutis ccccxii. vij. Cal. April. nonnulli cccclvi. quo tēpore Attila Aquileiā caeterasq; urbes diruit, quas paulō supra cōmemorauit: quarum uis ruina resurrexere. Quae autē forma reip. quibus ite initijs creuerint breuiter ex eorū cōmentarijs repetā. Primus in ea magistratus Tribunus fuit, annos ferē cccxxxii. Postea duces creati. Quorū primus Paulutius Heraclaeus apud Heraclēā à Senatu populoq; lectus praefuit annos xx. Post eum Marcellus Heraclaeus annos ix. Vrsus item ex Heraclēa annos xi. Deinde per feditionē interfectus. Ab hoc Exarchus, qui ad eum Venetias cōfugerat hortatu Gregorij pontificis, restitutus in Rauennae sedem: unde à Limprando fuerat per obsidionem expulsus. In praelio captus Ildeprandus eius nepos & dux Vicentinus auxiliāris. Deinde antiquatum ducatus nomen, ac magister militum annuus creatus cum ducatus potestate: fueretq; hi uiri quinque ex successioe: Dominicus Leo, Felix Cornicula, Theodotus Vrsi filius ab exilio reuocatus: Iulianus Hipatus, Ioannes Fabritianus. Hic magistratu deiectus ac oculis multatus. Post haec orto inter Insulanos & Heraclenses bello, relictis ob cladem his sedibus simul cum Equitio Medoacum migratū est: ubi anno dcccxlvi. res ad ducē rediit: Adeodatus Vrsi quondam ducis filius dux creatur: qui in suspitionē ueniens tyrannidis magistratu deijcitur, ac oculis erutis multat. Cuius successores Gablaus siue Gabla & Dominicus Monegarius uiri ambo facinorosi, breui tēpore eundē penitus sortiti sunt exitū. Mauritiū us Heraclaeus an. dcccxlvii. Ioannē filiū principatus consortē malo quidem exemplo primus adsumpsit. Ioannē Patriarchā Gradensem cōsentiente Senatu expugnatum de alta turri precipitauit, surrogato Fortunato Patriarcha tandem uterq; magistratu deijcitur. Obelerius Tribunus Medoacēsis dux delectus ac per feditionē pulsus Taurisium aufugit: ubi ab exulibus Venetis iterum dux creatur. Post eum Beatus & Valentianus ex successione fratres simul annis v. Quo tēpore Pipinus Caroli filius Italiae rex Venetos oppugnabat: ac Medoacum sustulit. Ex quo Veneti in Riualtum cōmigrarūt. Angelus Particiacus Heraclaeus dux primus in Riualto factus palatiū ducale nunc extans aedificauit: ubi ipsa Riualtū appellari coepit. Deinde Heraclēam breuiore ambitu reficiēs appellauit Nouam ciuitatē. Cōnobium item S. Zachariae extruxit: ubi & eius corpus condidit. Duos administrationi filios adhibuit: quos ambos in Riualto successores habuit, Prius Iustinianum an. dcccxx. Quo tempore corpus diui Marci à mercatoribus ex Alexan-

ex Alexandria delatum est. Ioannes Particiacus, dein frater eius an. xxxiii. reipublicae praefuit. Templum diuo Marco à Iustiniano fratre inchoatū absoluit. Medoacum ciuitatē destruxit, dum Obelerium nouum ibi ducē creatum bello persequitur. In Gallia ad ceresitum à Ludouico Gallorū rege, profectus, indeq; bona cū gratia reuersus est. Mox Carolus siue potente ciue simul cum cōiuratis qui in eum absentē coniurauerāt necato, cum Mastaliciae familiae nobili aduersare, captus apud Gradū relegat, ubi in Cōnobio reliquū uitae tēpus p̄ sancte monachū egit. Petrus Tradonicus ex Pola ciuitate, an. dcccxxxvi. dux factus Ioannē filium consortē administrationis habuit. Templum S. Pauli extruxit: à Michaele Imp. Constan. rogatus naues lx. cōtra Saracenos, qui ex Africa in orā Heruriae applicuerāt Saba duce misit, quae ab illis partim capte, partim depressae fuere. Is orto tumultu apud sanctum Zachariā uesperī trucidat, ibiq; sepultus, postq; administrasset an. xxxix. Vrsus Particiacus an. dcccxlxv. Ioannē filium secum adhibuit. Saracenos qui Anconā occupauerant expulit. Quare ei à Basilio Imp. Constan. gratiae actae, ac Protospatharius factus. Vrsus uero muneris loco xxxi. tintinnabula aerea magni ponderis ei remisit, quae prima fuerunt apud Graecos. Ioannes Particiacus Vrsi filius rexit an. vi. Comaclum oppidum Rauennatibus ademūt. Vir tamē togae magis quam armis natus ac mira facundia praeditus: cum in ualitudine incidisset longam, inutilisq; reipublice uideretur, sponte se magistratu abdicauit. Petrus Candianus annum durauit, aduersus Illyricos bellum gessit, alteroq; apud Muranum superatus atq; interfectus, & in tēplo Gradensi cōtumulatus est. Ioannes Particiacus licet mutus factus magistratū repetijt, donec ob cladē ab Illyricis illatam populū leniret tumultumq; sedaret: post mēses sex iterum cessit. Petrus cognomēto Tribunus, an. dcccxxxiii. Pannonios, seu potius Hunnos ad consanguineos suos in Pannoniā secundo uenientes, ac oram Venetorum populantē, terra mariq; cōpressit. Nam fossam Clodiam Heraclēamq; nouam ciuitatē deuastrauerāt. Preterea urbis partē à Riualto ad sanctā Mariā in Iubanico muro cinxit, ad euripū maiorē crate ferrea clausit. Vrsus Badoarius siue Particiacus, an. salutis dcccxxxv. magistratus uero xxx. ab Imp. Conrado nummi signandi ius obtinuit, compositisq; patriae rebus magistratu se abdicans in cōnobio diui Felicis Amiani usq; ad extremū tempus p̄sancte uixit, multisq; claruit miraculis. Petrus Candianus rem annos quatuor administrauit. Hic filius illius Petri qui in Bello Dalmatico occubuit, filiū habuit eiusdem nominis. Protospatharius Albertum & Berengarij iij. Imp. filium qui tunc Rauennae dominabatur, & auxilio Comaclensium & Iustinopolitanorum mercatores Venetos in festabat, bello superauit, Comaclum oppidum expugnauit, atq; incendit. Itē eos qui uirgines quasdam Venetorum die nuptiarū rapuerāt, apud Caprulas insigni praelio uictos subiugauit, recuperatis uirginibus, ac centū uini cadorum censu pollicito. Post hunc duo Petri ex successione creati, alter Vrsi Badoarij, alter Petri Candiani filius, quorum nihil extat memorabile. Hic Candianus à patre olim in collegam adsumptus ob insolens ingenium deiectus imperio & in exiliū actus auxilio Alberti Berengarij Imp. filij classem contra patriā armauit, uerum paulo post patri ob animi dolorē defuncto successit. Vxorē optimam foeminā, ex qua filium Vitalem susceperat, ob aetate iam grauem abdicauit, Valda Alberti supradicti filia ducta. Deniq; cum esset omnibus intolerabilis ob libidinē ac improbos mores, populū in se concitauit. In praetorioq; inclusus unā cū filio infante necatur ac corpus in carnificinam delatum membratimq; cōcisum: in quo tumultu templum diui Marci & domus supra treccas dicuntur flagrasse. Petrus Vrsolus, dcccclxxxiii. dux xxxiii. uir optimus à populo iudicatus cū religiosissimus, ut qui saepe clanculum cubacula pauperum aegrotantiū adire solet ac rogare siquid opus: Gradū ciuitatē muro cinxit, templum diui Marci incendio absumptum restituit, propiusq; Xenochoeum nobile extruxit. Deniq; cōpositis patriae rebus magistratu se abdicans, cū uxore, quam post susceptum filium ex uoto utriusq; nunquā attigit, ex urbe in Aquitaniā se cōtulit, ubi cōnobio perpetuo ducatus miraculis claruit. Cuius exemplo Ioannes Maurocenus monachus promorus, & ipse sancti Georgij cōnobitū maxima impēsa ampliauit. Vitalis Candianus Petri Candiani ducis frater statim inito magistratu in ualitudine inci-

Ioan. parti.

Templum

S. Marci.

Carosii conia

ratio.

Petrus Tra-

donicus.

Vrsus Partic.

Ioan. Partic.

Petrus Candianus.

Nūmi signati

di facultas

Vitalis Can-

dianus mona-

chum egit

rat, & ad Othonē 11. confugerat, ad vindicandā patris sui hospitis & necessarij cædē in-
 censum mitigavit, Venetisq; amicū reddidit. Tribunus Memmus quum orta esset inter
 duas nobiles familias Caloprinos & Maurocenos discordia magistratu se abdicare co-
 actus, in cœnobio motiachū egit ubi paucis post dieb. ex animi (ut creditur) dolore ex-
 cessit. Petrus Vrseolus magnopere temp. auxit: a Basilio & Cōstantino Imp. impetravit, ut
 immunes essent a portorij Veneti. Omnē ferē Illyriam cum insulis in potestātē redegit:
 Othonē 11. Venetias ex voto clam uenientē noctu excepit: ab eoq; multa Venetis impe-
 travit. Petrū filium ab eo chrismate perunctum, Othonē deinde nominavit, quē postea
 cum alto fratre Cōstantinopolim misit: ubi à Cōstantino & Basilio Imp. decora & hono-
 res retulere. Cū Ioanne Præsule Belunēsi qui res Venetas infestabat foedus iniuit. Cum
 Narentanis Dalmatij populis perpetuis hostibus, uastatis eorum finibus, pacē fecit. Gra-
 dū instauravit: Corpora Fortunati, Hermagoræ, Hermogenij, Dionysii nouo cōdidit sa-
 crario. Hoc tēpore Falerij q; Venetij nobilitate pollebāt, cœnobitū S. Benedicti extruxe-
 runt simul & locupletarunt. Vrseolus autē post q; annos duodeuiginti præsuisset moriēs
 mādauit se tantū in atrio tēpli S. Zachariē citra funeris pompā cōtumulari. Otho Vrseo-
 lus eius filius Adrianos, quod eorū classē in Hierosolymitanā expeditionē impediuis-
 sent, maxima clade adsecit. Gradū ciuitatē à Pepo Aquileiēsi Patriarcha dolo captā &
 dirurā ex S. C. instauravit. Postremo quibusdā de causis magistratu deiectus, Cōstantino-
 polim in exiliū ab ingrato populo mitti cū annos v. solus administrasset. Quē penitus
 exitū successor eius Petrus Cētranicus cōsecutus est. Vrseolus Patriarcha Gradensis frater
 Othonis Vrseoli auctoritate senatus præsuis tantisper dum Otho ab exilio reuocaretur.
 Quumq; ille interea perisset, Vrseolus ortū in patria seditiō nē cōposuit: mox anno elapso
 adstante populo magistratu se abdicauit, ut propriæ salutis cōscientiæq; cōsuleret: cui pa-
 triter & reip. nequaquā uacare possit. Dominicus Vrseolus per tumultum & seditiōē ade-
 ptus principatū tertiā die coactus est ob populū metū Rauennā cōfugere: ubi in erumnis
 decessit. Dominicus Flabianicus itā decrepitus ob sapientiā dux factus: cuius opera & cō-
 silio Otho Vrseolus pulsus fuit. Statuit eonsentiēte senatu ne quis in futurū dux successo-
 rem sibi deligeret, cū eō res uenisset ut essent omnia uenalia. Itē quod nobilis Vrseolorū
 familia tanq; tumultuosa & patriæ seditiōsa expelleretur, quæ nunq; postea reuixit. Do-
 minicus Cōtarenus dux x. x. x. exstruxit cœnobium Sancti Nicolai de Lido. Iaderen-
 ses ad Salomonē Pannoniæ regē deficientes, bello cōprepsit. Cum Roberto Guiscardo
 Normādo bella gessit: extinctus est post an. x. x. v. i. in patrum ac plebis gratia. Domini-
 cus Syluius M. L. X. V. 111. cunctos ante se duces auctoritate superauit. Quapropter foro-
 phori Nicephori Constantinopolitani Imperatoris duxit: eiusq; gratia contra Robertum
 Guiscardū à Michaele expulso contra Nicephorū euocatum ac Dyrrachium obsidentē
 classē armauit. Vnde magno accepto incōmodo rediens magistratu deiectus est. Eius
 uxoris delicias ac ingentē mollitiem Petrus Damianus & Vincentius Gallus cōmemo-
 rant: Rore collecto lauabat, unguentis iugiter oblita: ex quo diuina prouidentia uices &
 ipsa experta in ualitudinē incidit: ex qua tabido corpore in ærumnis decessit. Vitalis Fa-
 ledrus classē instauratā, iterum auxilio Imperatoris Alexij, qui expulso Nicephoro im-
 perio successerat, cōtra Robertū mittit: quæ rursus uicta ac profligata est. Ab Alexio ipso
 obtinuit ut Dalmatiæ Curuatiq; imperiū, quas Piratis ademissent, Venetis perpetuo
 cōcederet. Ea ferē tēpore corpus diui Marci antea ignoratū, sese in eadem aede manife-
 stauit, brachio exerto extra humū. Ex illo igitur loco postea augustiore reconditū est, fo-
 ribus tantum manifestum. Vitalis Michael subsidiariā classē nauium centū,
 quam in expeditionē Hierosolymitanā miserat, cum Michaele filio prefecio amisit. Con-
 tra Pisanos aduersus Venetos apud Rhodū non satis apparente de causa uenientes felici-
 us dimicauit, superata eorū classe nauitū x. x. v. Ordolphus Faledrus uir animo ingenti
 & industria exercitatus bella plurima gessit: inter quæ cōtra Dalmatiā nauali pugna: ubi
 multis oppidis in potestātē redactis, ad ultimū interfectus fuit. Ea tēpore Venetij tē-
 pla nōnulla simul cū aedibus flagrauerunt, terremotusq; ingēs urbē totam cōcusit. Ciuitas
 etiā Medoacensis maris inundatione pariter & incendio deuastata est. Cōcessumq; Clo-
 gradonicorū familia Cypriani tēplum ac cœnobium Mariani edificauerunt, ut eō se transferrēt
 uirgines

uirgines, quæ in æde eiusdem diui apud Medoacū fuerant. Badoarij quoq; ei proximum
 Crucis delubrum cum cœnobio excitarunt. Croatiā quoq; cum plurimis Dalmatiæ
 locis rebellibus perdomuit, expugnata insuper Iadere mœnibus usq; deiectis, quæ ante
 ad regem Pannoniæ Colomanum defecerat. In Syriam aliam classē ad eas terras reli-
 quas religioni parandas misit. Patuinos bello uic etiam superauit, cum eisq; foedus fe-
 questro Henrico Imperatore iniuit. Quumq; interea Pannonius exercitum instaurasset,
 Ordolphus in prælio uictus occubuit, domūq; relatus in æde Marci sepelitur, pax Ve-
 netis per oratores impetrata. Præsuis annos x. x. Dominicus Michael rogāte Calisto
 pont. quum Balduinus rex Hierosolymitanus esset captus, cum classe c. c. nauium pro-
 fectus à Turcarum obsidione liberauit, Tyrumq; recepit. Iustus tandem ab Emanuele
 imperatore qui Caloioanni successerat, ac tantæ uictoriæ inuiderat reuertī, ob iram in itā
 nere multas ipsius insulas diripuit, sed & Spalatum & Tragurium Pannonijs ademit. Successit.
 Corpus sancti Theodori martyris Venetias ex Chio insula quam expugnauit adlatum, Corpus
 ac in æde Marci sacello quod partim Narses ex manubijs consecrauit collocatum. Ex Pe-
 tra quoq; corpus sancti Donati in templo Venetij à quodam Marco Iuliani cōstitutū po-
 situm. Aedes etiā Charitatis hoc tempore excitata: præsuis annis x. i. Petrus Palanus
 Iustinopolim imperio Venetorum adiecit: in qua expeditione interfectus est domūq;
 relatus, ac in cœnobio sancti Cypriani sepultus. Ea tempestate Seruatoris ædes dicata,
 cui uicarius præerat Bonifilius Michael. Præterea Petrus Gatilufus Clementis templum
 excitauit. Xenodocheū apud Maforbum: impensa Vrse Badoarij magna ex parte extru-
 ctum. Contra Rogerium Guiscardi perpetuum Venetorum hostem auxilio Imperato-
 ris Emanuelis, cui Cercyram plurimasq; insulas ademit, uictor pugnauit, eiq; imperium
 semiamissum restituit, ubi etiam interfectus est, cum regnasset annos x. x. Dominicus
 Maurocenus studijs pacis deditus, urbem magis ornauit ædificijs quàm auxerit impe-
 rius. Inter cætera opera turrim tintinabulorum diui Marci excitauit: præsuis annos 1. x. Rogerius per
 Vitalis Michael 11. contra Emanuelem Imperatorem cum classe profectus Chium ce-
 pit, moramq; nectendo peste prohibitus non ultra sequi, quæ aquis infectis opera hostis
 adscribitur: ubi Iustiniani omnes ad unum periere qui in ea expeditione fuerant, relicto
 uno tantum iuvene Nicolao monacho; qui pontificis consensu uxorem duxit Annam
 filiam ipsius ducis, unde reliqua soboles orta. Vitalis igitur infecta re domum reuertens
 populū quoq; peste infect. Cumq; pro concione se excusare uellet, à quodam uulnera-
 tus interijt. Cædem eius successor Sebastianus Zianus est ultus, creatis decemuiris qui
 quæstionem de hoc cæterisq; similibus exemplis agerent. Is pro Alexandro 111. bello
 nauali pugnādo Fredericum Aenobarbum profligauit, Othonemq; filium eius captum
 Venetias duxit, ex quo pax secuta, Alexander donis plurimis ducem ac Venetias mu-
 nerauit, ut plumbatis literis uti possint, ut medius Pontifex inter Imperatorem & Du-
 cem federet. Ornatum quo nunc duces utuntur tribuit. Veniam quoq; delictorum in
 Ascensionis festo concessit. Sebastianus post hæc cum in ualitudinem incidisset, in cœ-
 nobium sancti Georgij se transferre iussit, ubi post aliquot menses obiit, relicto cœno-
 bio plurimis fundis: quo tempore Noradinus quoq; in oriente extinctus est, quum præ-
 fuisset annis x. x. v. 111. Aureus Mastropetrus successit, qui paulo ante magistratum e-
 undem recusauerat, Sebastianusq; supradicto cesserat ob modestiam Dux x. l. Annos
 x. 1111. obito feliciter magistratu se sponte abdicans, in cœnobio S. Crucis reliquum ui-
 tæ tempus persancte monachus exegit. Henricus Dandalus classē subsidiariā expe-
 ditioni Hierosolymitanæ misit cum Præsule Rauennate prefecio. Iadere ciuitatē quar
 to rebellantem subiugauit. Orator quōdam profectus ad Emanuelem Imperatorem que-
 stum ab eo uiolatū esse ius gentium, tamdiu coactus est ara candentia aspiciere donec
 luminibus orbaretur. Quamobrem ex illo Veneti inimici Græcis fuere & Gallis auxi-
 liares ut Constantinopolim caperent, ubi postea & ipsi ex conuentione ius etiam dice-
 bant, Prætorēq; unum creabant: quorum primus fuit Martinus Zenus. Cretam à Bo
 nifacio Monferratensi permagno emit: decessit Constantinopoli, sepultus in atrio S. So-
 phie. Petrus Zianus Sebastiani ducis filius Cercyram, Methonem, Coronam, quæ loca
 piratarum fuerāt, cepit: sed & priuatis ciuibus diripiendas occupandasq; insulas Græco
 rum odio dedit. Cretam rebellantē in officio continuit. Constantiā filiam Gulielmi regis
 Siciliæ duxit uxore. Cū præsuisset annis x. x. 11. se magistratu sponte abdicās secessit in
 ædem

Basilio & con-
 stantino impe-
 ratoribus.
 Otho Imper.

Faleriorum
 familia.

Vrseolus patriar-
 cha ob sancti-
 tatem se magi-
 stratu abdicauit.

Vrseolorū fa-
 milia seditiōsa
 expulsa.

Dominicus
 Contarenus.

Dominicus
 Syluius dux

maximus Nice-
 phori Impera-
 toris sororius

Robertus
 Guiscardus.

Auxiliū Ale-
 xij contra Ro-
 bertum.

Corpus Mar-
 ci prodigio
 inuentū duci

et procurato-
 ribus tantum
 manifestum.

Vitalis Mi-
 chael.

Ordolphus
 Phaledrus.

Incendium Ve-
 netijs.

Gradonicorū
 familia.

Emanuel qui

Caloioanni

successit.

Corpus

s. Theodori

s. Donati

Spalatum &

Tragurium

Pannonijs

adempta.

Bonifilius

Michael.

Petrus Gatil-

ufus.

Rogerius per

petrus Venet-

orum hostis.

Dominicus

Maurocenus

Vitalis

Michael.

Chius ademp-

pta Manueli

Alexander

III. Venetij

receptus.

Aureus Ma-

stropetrus se

ob sanctitatem

abdicauit, mor-

nachūq; egit.

Hæricus Dan-

dalus prima-

tus luminibus.

Creta emitur

Creta rebellis

Canax Colo-

nia in Cretam

deducta.

Lancea et
spongia à Mi-
chaele Pale.
Venetis pi-
gnori data.
Rainerius Zo.
Bellū Genuen-
Cervieris spon-
te se Venetis
dediderunt.
Bellum cum
Bononiensibus.
Bellum Anco-
nitannum.
Aurei nummi
signandi pote-
stas
Ferraria cap.
Marini Baro-
nij et Jacobi
Quirini sedi-
tio,
Procuratores
sex Sacti Mar-
ci creati.
F. Dandalus
orator Canis
cognominatus
Auxilia lata
Andronico
Palaeologo.
Andreas Dan-
dalus
Bellum contra
Genuen. III
Chium Venet-
ti amittunt.

adem S. Georgij. In Cretam hoc tēpore noua Colonia Candax ducta est: ex quo postea
tota insula cognominata. Iacobus Tepulus auctor fuit, ut x. x. v. triremes auxilio Michae-
li Palaeologo cōtra Theodorū Lascarim mitterent: ex quo superata captāq; hostili classe
obsidiōe Cōstantinopolis liberata est. Quo tēpore Imperator cū pecunia magnopere in-
digeret à Venetis eam mutuatus est: locoq; pignoris lanceā ac spongiā Crucis dominicæ
monumēta misit. Iacobus præterea Pontificis partes secutus in cōmoda multa passus est:
præfuit annis x. x. Marinus Maurocenus auctor, ut Innocētius diui Marci Primicerio in-
dulgeret, ut is Pontificalibus insignib. uti posset. Quamobrē primus meruit in porticu di-
ui Marci ducali ornatu cōtumulari. Rainerius Zenus an. m. c. c. l. pontē in Riualto con-
struxit, plateā strauit, bella cū Genuensibus adscitis in societate Pisanis gessit. Laurētius
Tepulus Iacobi ducis filius an. m. c. c. l. x. uirtute simul & humanitate effecit, ut Ceruien-
ses sese Venetis spōte dederēt. Inducias quinq; annorū cū Genuensibus pepigit, quū diu
pugnatus esset, pacificatore Clemēte 1111. q. utriusq; partis legatos Viterbiū adsciuit: præ-
fuit annis sex. Iacobus Cōtarenus cōtra Bononiēses q. toti penē Flaminiæ dominabant,
bellū inuitus suscepit: cū esset pacis in primis studiosus, tū natura quietus, Triennioq; ua-
ria decetruit fortuna: demū utriq; felsei pacē hac cōditione fecere, ut Bononienses castel-
lum quod in ostio Padi cōstruxerāt diruerēt, eius ostij cura simul & imperio Venetis re-
licto. Nōnulli hoc bellū Genuense sub hoc Laurentio Tepulo gestū dicunt. Sub Cōtare
no aut bellū Anconitanū portoriorū item causa: qui senio iam confectus, quū se nō satis
utile reipublicæ uideret, magistratu se abdicauit, priuatus uiuere statuens, paucisq; post
dieb. extinctus est. Ioānes Dandalus bellū cōtra Genuēses renouauit, deinde cōtra An-
conitanos se cōuertit, q. mercimonia cōtra foedus in Dalmatiā exportarēt. Tandē Veneti
post multa incōmoda utriq; accepta, Nicolao 111. subite, pacē equis cōditionib. fecere.
Mox cū Imperatore, ut aureū nummum, quē ducatum appellāt, signare liceret, obtinuit.
Cū Istriis rebellibus biēnio pugnauit. Cū patriarcha Aquileiesi, qui illis fauebat, bellum
renouauit. Ptolemais quāq; acriter defensa diripiē à Soldano. Petrus Gradonicus an. m.
c. c. l. x. x. x. Basamontis Tepuli nobilis & seditiosus ciuis tumultū exortū in patria cō-
presit. Quo tēpore Decūrale consiliū cōstituit. Hic enim Basamontes, uelut alter Ca-
tilina necare senatū, tyrannidemq; cū cōiuratis inuadere, statuta die cōspirauit. Post hæc
Petrus Perā Genuensium classe delatus in Græciā inuasit. Reuertēs inde ab eis in Adriati-
co sinu maxima clade adficiē, nauibus sexaginta desideratis, ex qua illi triūphantes domū
rediē. Deinde Ferrariā Frisco Estensi cū patre Accio cōcertate cepit. Interdictus ppte
rea sacris à Clemēte: præfuit annis duodecim. Marinus Georgius, q. ob probitatē Sactus
est cognominatus, interdictus & ipse ob eandē causam. Ditissimus alioquin: cenobium
sancti Dominici sua impensa exstruxit. Præfuit annū tantū. Ioānes Superātius m. c. c. c.
x. 111. Iacobi Quirini et Marini Barotij ciuili seditio forū tumultū extinxit. nōnulli Petro
Gradonico supra memorato hoc referūt. Propterea procuratores sancti Marci sex ex S.
C. cōstituit, qui temp. curarēt. Ferrariā, ut interdicto seq. ac temp. liberaret, probantibus
restituit. Missus huius rei gratia orator Frāciscus Dandalus in Galliā ad Clemēte Pont.
q. pont. eū ante mēsam humi proiectū cōsistere, uinculis in collo iniectis, iussit. Quapro-
pter Frāciscus ex illo Canis cognominatus est, q. ueluti canis, causa patris, sit factus. Ioan-
nes insuper Spalatrū, Tragurū, Sibiniciū, & alia cōplura Dalmatię loca spōte se deditia
recepit. præfuit annis x. v. 1. Franciscus Dandalus quē supra nominauit m. c. c. c. x. x. x.
Polētinos etiā spōte se dedētes, in fidē accepit. Classē rogatu Andronici Palaeologi, &
Ioānis x. x. 11. Pontificis cōtra Turcas tunc Imperatori infestos misit. Aduersus Masti-
num Scaligerū dimicauit, Petro Roscio Parmensi ductore exercitus. Paduamq; ei adem-
ptam Catrarijs dedit. Bartholomæus Gradonicus prudentia magis q. armis rem auxit.
Primus societate cū Florentinis, qui iam potentes esse cōeperant iniuit. Præfuit annis 11.
Sepultus in diui Marci porticu. Andreas Dandalus Cretenes deficiētes bello nauali cō-
pescuit. Clemētis Pont. rogatu, triginta triremes cōtra Saracenos Hispaniā uastantes ar-
mauit. Aduersus Genuenses tertiu bellū renouauit. Apud Bosphorū nauali prælio pug-
nans, primū uictor: deinde uictus à Philippo Auria eorū duce discessit, in quo Chiū ami-
sit: Euboiā uix tenuit. Urbē adificijs magnopere ornauit, quā pestilentia maxima insecu-
ta lugubrē reddidit. Nōnulli dicunt nō in Saracenos Hispaniæ triremes, sed in Turcas
octo

octo naues armasse, ex isto foedere cū Clemente. Præterea ab Aegypti Sultano impetra-
uit, ut in eius regionē naues mercium gratia traducere posset, cōsentiente pontifice. Cum
Genuensibus iterum Veneti prælio congressi apud Calarim Sardiniae ciuitatē, uictores
fuere, Antonio Grimaldo eorum præfecto superato. Ex quo illi fractis uiribus, se Ioāni An. Grimal-
dus præfectus
Genuensium.
præfili uicecomiti dedit. Postremo ab eisdem, quibus Paganus Auria præerat, Pola
prius direpta, deinde apud Sapientiam insulam prope Methonē singulari clade adfecti
fuere, capto Nicolao Pisano Venetæ classis præfecto. Andreae igitur post annos duode-
cim successit Marinus Falerius uir facinorosus, ut qui temp. inuadere uoluerit, quare à
senatu post mensem septimū captus, & ad scalas curiæ securi percussus, reliqui coniurati
crucibus adfixi. M. Cornarius interrex tantisper factus, quousq; Ioannes Gradonicus
dux deligeretur. Cuius tēpore seditiosorum reliquæ ex Mariniana cōiuratione ad Pan-
toniæ regem Ludouicum confugerunt, quorum impulsu rex in agrum Taurisianum po-
pularundus, cum x. l. millibus armatorū uenit, Innocentio tunc pontifice frustra pacem
componere conante, quamobrē Venetos multis adfecti incommodis. Gradonico inte-
rim post annum & duos menses extincto, sufficitur Ioannes Delphinus, qui prouisor fue-
rat bello Taurisiano. Is euestigio pacē à Ludouico impetrauit, præfuitq; annis quinque.
Laurētius Celsus uir rei naualis peritus, ut qui antea bellis maritimis præerat, dux factus
absens, quum legatione apud Carolum regem Galliae fungeretur. Cui pater dicitur ob-
uia una cum reliquo senatu ire noluisse, ne filio caput aperire cogereetur. Cretā iterum
rebellantē bello compressit. Ex qua uictoria Iudi pro tēplo diui Marci sunt acti, concur-
su hastarū, quibus interfuit rex Cyprius, tūc fortē è Gallijs reuertēs. Præfuit annis pro-
pe quatuor. M. Cornarius m. c. c. c. l. eloquio præstans, ut qui saepe nullus orator fuerit,
multa ob facundiam impetrauerit, Dux factus bellum contra Ludouicum regem reno-
uauit: à Carolo imperatore, apud quē orator fuit, eques factus est. Andreas Contarenus
pater patriæ merito uocatus, alterq; Venetiarum cōditor, quod eam à maximis inimico-
rum periculis liberauerit, inter quæ Genuensium maximū fuit, qui ob Tenedum eis ab
Andronico Imp. concessum, & à Venetis eis ademptum, quartū bellum excitauerūt, ad
scitis sibi Ludouico rege, & patriarcha Aquileiesi, ac Carrariensibus. Clodiam post Ion-
gam obsidione diriperunt. Ante hæc cum Leopoldo Austriae duce cōsixerunt. Itaq;
pace cum eo primum facta, Clodiam per Nicolaum Pisanū qui in Polę perditione inui-
dia ac calumnia quorundam in carcerem cōiectus fuerat, deinde in tanto discrimine libe-
ratus, recuperauit. Taurisium grauer à principe Carrariens, qui Ludouico regi milita-
bat, obsessum, iuuatē Leopoldo Austriae duce, cui oppidum dederat, incolume defendit.
Pace demum cum omnibus facta, excessit, anno magistratus x. 1111. Iaderem quotidie
deficientem ac tumultuantem tandem à Ladislao rege Pannoniæ emitt. Michael Mauro-
cenus pestilentia post menses quatuor absumptus. Antonius Venerius Franciscū Gon-
zagam ab obsidione maxima Ioannis Galeatii per ducem eius Carolum Malatestam ex
foedere liberauit. Clodiam à Genuensibus semidirutam restituit. Præfuit annis x. v. 111.
Michael Stenus Vicentiā hortatu ducissæ Mediolani Catharinae, post mortem uiri Io-
annis Galeatii, quod se à Carrariensibus tueri non poterat, sponte deditā acquisiuit. De-
inde Paduam & Veronā per bellum, Franciscus cum filio in carcere necato, præfuit an-
nis x. 111. Thomas Mocenigus dux absens factus, quū legatione fungeretur apud Ca-
brinum Fundulum, Carolum Malatestam Aponi ducem fecit, ad tuendum Venetorum
statum contra Sigismundum imperatorē, qui ueniens in Italiam ad ferreum diadema su-
scipiendum, Taurisium aliaq; loca ceperat, Veronam in officio continuit, Turcas classe
ingenti superauit, Piratas æquore toto fugauit, Pannonios quotidie tumultuantes bello
repressit. Præfuit annis x. Franciscus Foscarus m. c. c. c. x. 1111. inter principes ui-
ros uirtute & rerum gestarum gloria commemorandus, cui nihil ad uirtutem aut felicitatem
præter literas defuit, Rauennam, eius principē Hostasio Polentano expulso, ac ciui-
bus sepe dedentibus, recepit. Cōtra Genuenses apud Chium insulam prospere pugnauit:
Brixiam duce F. Carmignola, & Bergomum, & Cremam adsequutus est. Ipsum uero
postea ducem, ut infidum, quod bellum Brixianse ducere comperisset, ut Philippo ur-
bem seruaret, securi in medio foro percussit. Postremo iam nonagenarius postquam
præfuisset annos trigintaquatuor, quod propter æuū iam inutilis reipublicæ uide-
retur

Indignum fa- retur, ab ingrata patria se magistratu abdicare iussus, ex animi (uti putatur) dolore paulo
 cinus post decessit. Fertur enim eius patri qui in Aegypto negociabatur, prophetiā ex illis quen-
 dam prædixisse habiturum cum filium, qui princeps quandoq; patriæ foret. Foscarī tem-
 Stamatus Cre- poribus thesaurū S. Marci Stamatus Cretenſis homo subripuit miro quodam modo. In-
 tensis thesau- gressus siquidem cum Borſo Eſtenſi ueluti unus ē comitibus spectatum, noctibus postea
 rum S. Marci in- cluſus in templo marmoreā tabulam (nam marmoribus incruſtati parietes sunt) euul-
 subripuit, ſit: deinde noctibus clam murum perſodit, interdū tabula reposita. Tandē ad ſacrarium
 penetrās, inde res æſtimatione uicies centum millium aureorum abſtulit. Re igitur com-
 municata cum ſocio Cretenſi ſub ſacramēto, ab eodem proditus eſt. Paſchalis Marimpe-
 Paſchalis. trus annos 1111. princeps. Chriſtophorus Maurus cum Pio pontifice ad bellum contra
 Chriſtopho- Turcas ire accinxerat, unā cū alijs principibus, ſi per ipſius pontificis uitā licuiſſet, x l.
 rus ſſaurus. tamē aureorum milia ei à patribus miſſa fideliter Matthiæ regi mittēda pro ſpendio cu-
 Nic. Thronus rauit. Nicolaus Thronus m c c c c l x x i i. Herculem Eſtenſem multis reſiſtentibus
 regnum Cy- Ferrariæ principem cōſtituit. Regnum Cypri reipublicæ parauit: cuius hitoriam in Cy-
 pri cōparauit pro explicabo, præſuit menſes uiginti. Nicolaus Marcellus apud Scodra Illyriæ oppidū
 Nicolaus Mar- obſellum Turcas ſuperauit per Antonium Lauretanū claſis præfectum: præſuit annum,
 cellus. Petrus Moco- neto liberauit. Quamobrē procurator ſancti Marci abſens, deinde dux creatur. Poſt eum
 Petrus Moco- Andreas Vendraminus, ſub quo Turca Carnorum regionē plures dies depopulatus eſt,
 nigus. one liberatur. ad Scoritium caſtris poſitis & Tiliauento uſq; tranſmiſſo: ad quā cladem ſero iam Caro-
 Ioan. Moco. lum Montonium, quem paulo ante exauctorauerant, ex Hetruria adceſſuerūt. Ioannes
 Mocenigus Petri ducis germanus, cum Turca à quo annos x x v i i. uexati fuerant, pa-
 cem tandē his conditionibus fecit, ut Venetus Scodram cum Tænarō Laconia promon-
 torio, & Lemno inſula Othomano Turcæ relinqueret, & penderet illi quotānis v i i i.
 aureorum milia. Ille uero liberam Ponti nauigationē ei permitteret. Deinde ut Conſtan-
 tinopoli magiſtratus Venetus eſſet, qui iura Venetis diceret. Ioānes præterea bellum ad-
 uerſus Herculem Eſtenſem rupti cauſa fœderis geſiſit, in quo eius uires oſtenſæ, quod ſo-
 lus contra totā ſerē Italiā pugnauerit. Pax demum facta Polentano acquiſito. Gallipo-
 Brundisium lim & Brundisium data mutuo pecunia regi Ferdinādo pignoris loco accepit. Quumq;
 Gallipolis apud Marcum curiam incendio abſumptā reſtituere cepiſſet, morte præuentus eſt, an-
 Venetis parta ſimul & Po- no principatus v i i. Marcus Barbadiſcus anno m c c c c l x x x v. non toto biennio:
 lentanum. cui Auguſtinus Barbadiſcus frater ſucceſſit, anno m c c c c l x x x v i i. Cū Sigifmundo
 Auguſtinus do Auſtriæ duce pugnatum ad Roboretum Venetorū oppidum in Rhetis ob feriſodi-
 Barbadiſcus nas quas uterq; ſuas faceret, in quo perijt dux illorū Robertus Severinās: diſceſſum tan-
 dem equis conditionibus. Carolus rex Venetis item armis ex Italia pulſus de quo ſupra
 mihi narratum. Turcæ iterum in foroiulienſes excuſſione facta, milia hominum ſeptem
 capta apud Tiliauentum, quum eum ob inundationē uado tranſmittere nō poſſent, in-
 terfecerunt. Paucis poſt menſibus Naupaſtum, Coronē Methonemq; ceperūt, in cuius
 An. Grima- deſenſione Antonium Grimanum claſis præfectum exilio mulctauerunt quod iniuſſus
 nus ante tempus diſceſſerit, quodq; in militum ignauiam nō animaduertiſſet. Cui Melchior,
 huic uero Benedicſtus Peſaro ſucceſſit, qui Aeginā, Zacynthum, Cephaleniā hoſti adē-
 mit, ſimul Hiſpano auxiliante per Gundifaluū Fernandum. Deinde Leſbum aliquor di-
 es fruſtra oppugnauit cū ſocijs Gallis, qui inuſi diſcedentes d c c c. ex eis naufragio
 periere. Interim Barbadiſcus mori, anno ducatus x v. cui Leonardus Lauretanus ſuffi-
 Leonardus citur, dignus maiorū indole, & ſub quo proſpera reipublicæ cuncta ominantur, cuius rei
 Lauretanus initium Peſaro dedit expugnato, Nerito expugnato, quod nunc S. Maura eſt, tantū eu-
 Pax cum Tur- ripo à Corinthijs diſcretum. Quo demū hoſti reddito, pax cū eo facta eſt, anno m d i i i.
 ca ac Venetis tuta quocunq; nauigatio permiſſa. Deinde quū Pandulphus Malateſta poſt
 Alexātri pont. mortē Ariminū recepiſſet, iterūq; à Caſare Borgia eiſcereſ, & demū Gui-
 done Feretrano ſuppeticas ferēte, tertio reuerſus, in reliquū tēpus ſibi timeret, urbē Ve-
 netis tradit, eius tractus pactiōe qui Ciuitatula in agro Patauino appellat. His igit uiris
 ac rebus geſiſtis, Venetiæ florēt, quas ſi citra inuidiā priſcis cōparemus, pculdubio imagi-
 nē quandā reip. Ro. in eis perſpiciemus, ac in eā quādoq; magnitudinē peruenturā fuiſ-
 ſe, ſi per Turcarū quib. tot annis ſoli reſiſterūt, bella licuiſſet. Nam nec fortitudo deſuit;
 ſi cum

ſi cum aliorū, tum Caroli Zeni, & Nicolai Tauriſani geſta recēſebimus: nec dicēdi glo-
 ria ſi Iuſtinianos, Barbaros, Bembos, Donatos aliāq; clara ingenia memorabimus. Poſtre-
 mo nec rerū bonarū copia, quū præter publicā tutelā ab externo hoſte, omnīs Italia eius
 remige rebus ab undet, ad nauigantibus nauitis ex Syria quotānis, unde aromata conue-
 hunt, ex Aegypto margaritas, ex Tanai pelles, ex Britannia lanas, ex Hiſpania coccum.

I S T R I A.

O S T Timauū Iſtria uelut peninſula pandit latitudine Plinio paſſū m. x l.
 circuitu c x x i i. cū Liburnis & amne Titio terminat, ad quem ab Aquileſia
 ſunt paſſ. c c. Mil. ut Tuditanus, qui Iſtros ſubegit, in ſtatua ſua ibi inſcripſit.
 De cauſa uero nominis huius Plinius hæc ſcribit. Iſtriā cognominatā tradunt
 à flumine Iſtro ex aduerſa Padi fauce, contrario eorum percuffu mari interie-
 cto dulceſcente, ut pleriq; falſo dixeret, & Nepos Cornelius etiā Padi accola: nullus enim
 ex Danubio in mare Adriaticum amnis effunditur: deceptus credo quoniā Argo nauis
 flumine in mare adriaticū deſcendit, nec procul Tergeſte, nec iam conſtat quo flumine:
 humeris traiectam Alpes diligentiores tradunt. Subiſſe aut Iſtro: deinde Sauo, deinde
 Nauporto. Cui nomen ex ea cauſa eſt inter Aemoniā Alpesq; ex orienti. Hæc Plin. Hanc Aemonia
 quidem Aemoniam nunc ciuitatē nouam putāt, prope quam ſunt oſtia Nauporti flumi- Nauportus
 nis, nunc Labati, in quem ex Alpibus Iulijs deſcendentē Plinius dicit nauē fuiſſe demis- ſu. nunc Laba-
 ſam. Euſtathius grammaticus dicit eo tempore Iſtrum habuiſſe aditum ad mare Adriati- tus à quo &
 cum, poſtea præcluſum ſiue alueū mutatū. Iſtriæ caput Tergeſte colonia Romana nunc nicinum oppi-
 ditionis Imperatorum, ſita in ſinu nominis ſui. In qua urbe legitur hæc inſcriptio. Cæs. dum Labati
 Cos. Deſig. Tert. i i i. uir R. P. C. Iterum murum turresq; fecit. Poſt eam quoq; ſex paſſū Tergeſte colo-
 um milibus Formio fluuius: nunc Ciſanus uocatus. Deinde Aegis, Parentium Plinio, nia.
 quod nomen adhuc priſcum portumq; retinet. Pola in extrema Italiae ora à Colchis con- Inſcriptio
 dita, ut Plinius & Mela. Strabo addit, quod Colchi aduerſum Medeam fugientē miſi, Formio flu-
 cum minime cōpotes eſſent, redire fruſtra timentes, hunc locum ædificauerūt, Polamq; Aegis
 quæ lingua Colchorum exilium ſignificat appellauerūt. Deinde à Iuſtino Iuſtiniani prin- Parentium
 cipis filio ad tuendam Iſtriam, oramq; Italiae contra barbarorum incurſiones Iuſtinopo- Pola.
 lis condita, ut planè ex antiqua inſcriptione, quæ adhuc ibi legit, apparet: hoc modo. D. Iuſtinopolis
 N. Cæs. Iuſtinus P. Sal. Pius Felix uictor triumphator ſemper Aug. Pont. Max. Fran. Inſcriptio ue-
 Max. Gotth. Max. Vandalic. Max. Cos. i i i j. Trib. v j. Imp. v. Conſpicuam hanc Aegidis tus
 inſulam, intimā Adriatici maris commodiſſ. interiectam, uenerandæ Palladis ſacrarium Petrus Paulus
 quondam & Colchidum Argonautarum perſecutorum quietē, ob gloriam propagan- Vergerius
 dam Imp. S. C. Q. in urbē ſui nominis excellentiſſ. nuncupandam: honeſtiſſ. P. P. P. deſi-
 gnauit, fundauit. C. R. P. Q. & gente honeſtiſſ. reſertā. Ex hac urbe Petrus Paulus Ver-
 gerius patrū memoria nominatur iuris ſcientiæ peritiſſimus philoſophus & orator, qui
 nonnulla & ipſe monumenta reliquit. Arrianum de Geſtis Alexandri conuertit. Deceſ-
 ſit in Pannonia contubernalis Sigifmundi Imperatoris.

GALLIA TOGATA.

ALLIAM togatā Ptolemæus Pliniusq; eam tantū uocant, quæ intra Padum
 Rubiconē & Apenninum eſt, quod Boij Galli dudum hunc tractum occupa- Boij
 uerint, cultuq; Romano ac toga uterētur. Boij enim (ut in Gallia principio di-
 xi, partim etiā in Hetruria dicam) uenientes in Italia: hic primum pulſis He-
 trufcis confedere. Cic. in Philippiſis florē Italiae ac robur Galliam uocat. Di-
 cta eſt Aemilia, & Flaminia, quod ut ait Strabo li. v. M. Lepidus, & C. Flaminius Coss.
 & uictores Ligurum ſtrauere: Hic quidem Flaminia ē Roma per Tuſciam & Vmbriam
 uſq; ad Ariminū: Alter reliquā uſq; Bononiā quæ Flaminia intercipiebat, & à Bono-
 niā uſq; Aquileſiā. Lilius uero aliter: cui magis ſtandum. In hanc enim ſententiā lib. x.
 de bello Ma. ſcribit: M. Aemilius Lepidus, & Cn. Flaminius Coss. deuictis Liguribus
 Apuanis, pace uicinis data, ne in ocio militē haberent, alter à Bononia ad Arretium uſq;
 Flaminia, alter à Placentia ut Flaminia cōmitteret, uſq; Ariminum Aemilia perduxit.
 Videtur & Tranquillus huic aſſentiri, qui ait Auguſtum non autē Flaminium à Roma
 ad Ariminū uſq; ſtrauiſſe. Romandiola quoq; à recentioribus poſtea dicta. Cuius nomi-
 nis cauſam paulo poſt dicā. Primū Rauenna eſt in ora, de qua Strabo: Rauēna à Theſſa-
 lis cōdita perhibetur, qui quum Tuſcorū iniurias ferre nequirent, Vmbros quosdā ultro
 h adumpſe;

adsumperunt, qui & hoc tēpore urbem inhabitāt. Illi uero domū rediere. Plin. antē Sabi-
 norum coloniā dicit ante urbem conditā. Hanc Augustus ad tuendam Illyrici orā classe
 muniuit, ut legitur apud Tranquillū. Postea Tyberius muris recōcinnauit, ut ex inscriptio-
 ne antiqua supra portā apparet. Quos postea Valentinianus iunior Imper. restituit, qui
 multos ibi moratus est annos. Postremo Theodoricus rex an. x x i i i i. quibus eam in-
 coluit, ædificijs basilicisq; luculentis ornauit. Visitur adhuc eius monumētum ab Amala-
 sinta positum. Hinc & magister eius Cassiodorus fuit. Hæc & sedes quondam Exarcha-
 tus, qui magistratus cœpit An. d c x x. à Iustino primum excogitatus, ut Imp. quodam
 modo utarius in Italia foret, eaq; fuit autoritate, ut Pontifex Romæ creatus, ab eo pro-
 baretur. Durauitq; an. c l x i i i i. Quo tēpore Aistulphus Rauennā cepit. Primus Lon-
 ginus à Iustino missus qui Romā nec adiuuit unquam, nec curauit, nisi per ducē qui con-
 sulis dignitatē referret. Deinde Smaragdus & Romanus. Deinde alij. Eius ditionis fuere
 Rauenna, Cesena, Ceruia, Forumliuij, Forumtruentinorū, Foruncornelij, Bononia,
 Mutina, quæ omnia Pipinus Aistulpho superato, qui eas occupauerat, Romano Pont.
 tribuit, quod & Carolus, & eius postea filius Ludouicus cōprobauerat: uoluerēq; hanc
 partē Romandiolam dici ex urbis Romæ nomine, cui fidissima semper coniunctaq; fuit.
 Præsul Rauennas primus qui pallio decoratus ab imperatore fuerit, unde cæteris exem-
 plum, sæpeq; quū Romano Pont. subesse refugeret, tandem succubuit. Bernardinus &
 Hostasius de Polenta fratres Rauennæ dominationē occupauerunt, reuereq; annos uiginti
 tres, cōiecto in carcerē patre Guidone, quod delirare cepisset. Post aliquot deinde an-
 nos Hostasius defuncto fratre, solus potiebatur, qui cum desidia atq; ignauiam paternā
 præ se ferret, à Rauennatibus urbe Venetis tradita, eiecctus in Creta exulauit. Aer Ra-
 uennæ, quanquā inter paludes, innoxius Strabonī, quod latas exhalationes campestris,
 & maritimas habeat. Sapis fluuius inter Rauennā & Cesenam Plinio, Sapis Strabonī,
 ab accolis hodie Sapiens appellatus. Ad cuius ostia portus, ubi Augustus teste Trāquil-
 lo classem ad tuendam oram Illyricā tenebat. Cesena urbs uetusta, Malatestæ nouelli pos-
 sessio, mox ad Romanum reuersa Pont. Postremo Cæsari Alexandri filio, unā cum cæ-
 teris uti uicario celsit. Tempore Britonū, qui ad tuendas Pontificis partes in Italiam uo-
 cati fuerant, magnum passa incōmodum: ibi quum se Cesenam cum legato recepissent,
 à ciuibus eorum quotidie iniurias ferre nequeuntibus, mille trecenti ex eis una die truci
 dati fuere. Legatus re dissimulata altquantulū, deinde adiunctis Anglicis, eos aggressus,
 tria milia oppidanorū nullo ordinis aut ætatis discrimine habito interfecit. Ceruia nouū
 urbis nomen (quanquā Pontificum iuris) à Venetis occupatur. Forumliuij unū è quatuor
 or Aemylia foris, cuius ciues Martini i i i i. Pontificis tēpore defecere, cōtra quos mis-
 sus à Pontifice Guido de Appia uir gallicus, qui cum toto exercitu fufus fugatusq; est:
 Guidone Bonactō ciue Foroliuienti mathematico, horā pugna, ut dicitur, suis ex horo-
 scopo cōstituentē; quanquā huiusmodi prædictiones uanæ plerumq; sunt; quam cladem
 postea Guido Feretranus est ultus missus item à Martino, qui uictis bello Foroliuensi-
 bus, urbis moenia disiecit. Floruere in ea ciuitate uiri literati, Guido quem supra dixi, la-
 cobus de turre medicus. Rainertus Arsendus Bartholī præceptor, & ætate mea Blondus
 historicus. Militares uero Brandolinus Tibertus Brandulī Mostarda, præter omnes au-
 tem Ordelaphi, quorū familia à patricijs Venetis orta, multos est annos dominata. Inter
 quos Franciscus & Sinibaldus Ordelaphi: hi enim an. m c c c x x i i i i. cum Imp. con-
 tra Pontificē conspirauerant, & post Clementis v. obitum, urbis tyrannidem occupa-
 rant: postea ad Pontificis fidem redeuntes, à Benedicto uicarij creati sunt. Idem in quo-
 dam prælio à Rainaldo Estēsi capti, ac postea dimissi fuere. Scarpetta Ordelaphus dux
 Alborum electorum Florentia, qui Foroliuū se receperant. Cicchus Ordelaphus item
 uicarius, an. m c c c i i i i. dum in lecto ægrotaret, a populo unā cū filio paruo ob eius
 intolerabilem tyrannidē interfecctus est. Pinus Ordelaphus nostra ætate, uti solus regna-
 ret, Frānciscū fratrem trucidauit, eius filijs in exiliū pulsus. Decepsit an. m. c c c l x x i x.
 infante filio notho tantum relicto in tutela uxoris Constantiæ, è Mirandulæ comitibus.
 Quumq; Galeoctus Manfredus Fauentia principis Francisci ex sorore sua filios exules
 reducere conaretur, Constantiam obsedit, quæ sese in arcem una cum priuigno & Anto-
 nio fratre recepit. Interea Fredericus Urbini dux à Sixto Pontifice cū exercitu missus,
 blanda effecit oratione, ut Constantia ciuesq; urbem Hieronymo de Riario Saouonensi
 Imolæ

Exarchatus
 Longinus ex-
 archus
 smaragdus
 Romanus
 Ciuitates ex-
 archatus.
 Romandiola.
 Bernardinus
 ex Hostasius
 Polentarij.

Sapis
 Cesena

Ceruia
 Forumliuij

Viri clari fo-
 roliuenses
 Ordelapho-
 rum familia.

Imolæ comiti, ipsius Sixti alumno spōte traderēt, uti uicario regendā. Puer interim non
 sine suspitione ueneni mortē obiit. Hieronymus itaq; accepta ciuitate, paucis post annis
 à ciuibus cōiuratis, intra suas ædes trucidatur, superstitibus liberis, unā cū matre Catha-
 rina Galeatij ducis ex pellice filia, uirili animo muliere: quæ per dolū arcē ingressa ac ur-
 be uicecomiti auxilio posita, de coniuratis supplicij sumpsit. Verū non multo post tēpo-
 re, ab Alexandro cū auxilio Gallorū bello petita, postq; obsidionē aliquandiu acriter pu-
 gnando sustinuisset, tandē in arce capit, Romamq; ducta diu in custodia fuit. Cæsar uero
 Alexandri filius ei ac Forocornelij uicarius surrogat, quo deinde deiecto Iulio pont. ciui-
 tates receptæ. Padusa fluuius nō longe ab his finibus, de quo supra in regione Venetiæ di-
 xi. Fauentia & Fidentiola, quarū meminit Liuius li. lxxxviij. Sulla Carbonē cū exercitu Fauentia
 ad Fauentia Fidentiolamq; Italia expulit. Spartianus quoq; dicit Ceionij Cōmodum, q. Fidentiola
 & Aelius Verus est dicitur, natū maioribus Fauentinis. Capitolinus matre tantū Fauenti-
 na, patre Hetrusco. Hanc urbē Gothi sustulerunt, atq; restituta Fredericus Aenobarbus
 rursus deleuit, Anno uero inde c. c. Britones in Italia militantes tertio diripere. In hac
 Manfredi diu dominati sunt. Quorū Ricardus Manfredus primus ex Capiteo à Bene-
 dicto Pontifice, sicuti et relig. Fauentiæ Imolæq; uicarius, m. c c c x x i i i i. factus est.
 Guidacius & Astorgius muris urbē restituerunt. Astorgius deinde pro Nicolao Estensi
 contra eius necessariū Accium, de Ferrariæ regno decertantē, fortiter dimicauit. Ea de
 causa ab Alberico Cunij comite Fauentia expulsus, à legato deinde Pontificis restitutus
 fuit. Postremo deprehensus, quod legati consilia Foroliuensib; proderet, & ad defectio-
 nē eos sollicitaret, captus in foro securi percussus, relictis magni nominis filijs, Carolo &
 Galeocto. Hic pulsus à Carolo natu maiore, Venetis militauit: quorum potentia, Anno
 m. c c c l x x x. Carolo eiecto, ciuibus admodū infesto, restituit. Duxit uxore Ioan-
 nis Bentiuoli filia, quæ quū ab eo sperneretur, simulata ualetudine, inter medicos sicarios
 admisit, qui eū in cubiculo ad ægrotantē uenientē adorti confoderūt. Huius filius Astor-
 gius, ægregia indole adolescens, quū longam obsidionē Cæsaris ab Alexandro Pont. pa-
 tre missi sustinuisset, tandē expugnatus, ductusq; nuper Romā, & in Tyberim nocte qua-
 dam præcipitatus est. Nūc uero ciuitas hæc unā cū Arimino, à Venetis etiā inuito Pon-
 tifice occupat. Thadæus è Manfredis, singulari, ut aiūt, desidia uir, Forocornelij, quod ei
 ex hereditate obtigerat, à Galeatio duce eiecit, ac Hieronymo de Riario genero pro do-
 re concedit. Ea urbs à militibus Narsetis diruta, deinde à Clephī crudelissimo Longobar-
 dorū rege Imolæ nomine restituta est, ut Rauennatibus in fide pop. Ro. perseuerantibus
 opponeret. Flumen habet Varentū iuxta labens in Padi ostia defluēs Plinio. Hinc fuit
 Ioannes decimus. Mutillum oppidū, hodie Mutilliana appellatū. Liuius x x i. Per Vm-
 briam quā Tribum Sabinianam uocant, Boios inuadere iussit. Deinde ad castrū Mutil-
 lum. Hæc comitū Guidorum familie possessio, qui annos iam sexcentos in Flaminia &
 Hetruria floruerūt. Forumpopuli Grimaldus Longobarдорū rex, iratus oppidanis quod
 eum in transitu impediuisent, sabbato sancto mane; populo in re diuina & cōsecrando
 chrisinate occupato, diripuit ac solo æquauit. Instauratūq; postea à Foroliuensibus, Ae-
 gidius Cardinalis legatus iterū deleuit, An. m. c c c l x. Forumtruentinorū Plinio ap-
 pellatū, inter quatuor Aemylia fora, nunc Brætonorū, interq; Pontificis ciuitates quas
 Fredericus Aenobarbus accepit, in pacis fœdere Alexandro tertio redditū fuit. Huc Pre-
 sul Foropopulensis post ruina eius loci se recepit, unusq; nūc utriq; præest. Bononia co-
 loniā Hetruscorū Plin. scribit solam relicta fuisse ex his duodecim, quas illi trans Appen-
 ninum duxere, Felsinā tunc uocatā. Deinde à Boijs qui eam Hetruscis ademerāt, Boio-
 niā, & per paragrammatismū Bononiā. De his multi autores, ut in Gallia Comata dixi-
 mus. Liuius li. xxij. Q. Mutius inde in agrū legiones duxit, Boiorū exercitus haud multo
 ante traiecerat Padū, iunxeratq; se insubribus & Cenomanis. Et inferius: Boij in agrū su-
 um Tannetū profecit. Tannetū enim ultra Regiū est, quod nunc Cannerū uocant, unde
 Cannerulorū familia Bononiæ: ex quo pater Regiensis & Mutinenses ea circa omnia lo-
 ca occupasse. Idem autor li. xxi. Boij sollicitati ab Insubribus, nec tam ob ueteres in pop.
 Ro. iras, q; nuper circa Padum, Placentiā, Cremonāq; colonias in agrum Gallicū dedu-
 ctas ægre patiebant. Tres uiri ad deducendas colonias missi, Placentiæ moenibus diffisi
 Mutinā confugerunt. Legati ad Boios missi uiolati sunt, Mutina obsessa. Itē lib. xxxvi.
 P. Cornelius Scipio Nasica Cos, Boios Gallos uictos in deditionem accepit, de quibus
 h 2 trium-

Manfredorū
 familia.

Foruncorne-
 lij.

Varenti flu-
 ostia.

Mutillum
 Comitibus

Guidi
 Forumpopuli

à Grimaldo
 dirutum.

Forumtruen-
 tinorum.

Bononia
 Colonia

Boij
 Tannetum

triumphauit. Lib. xxxvij. dicit Colonia à Romanis deducta, agrumq; cum fuisse capti. Hanc ciuitate Ludouicus Lotarij imperatoris filius sub Sergio Pont. cum exercitu pete ret, magna clade adflixit, moeniaq; dillicuit: quod in transitu à ciuibus incōmodū ei fuerat illarū. Deinde breuī tēpore restituta adeo creuit, quod an. M. CCLXX. aduersus Vene tos, à qbus maris Adriatici libertate impediēbant, tribus annis bello cōtenderūt ad ostia Padi cū armatis quadraginta millibus. Pax tandem his conditionibus facta, ut ostiorum Padi Venetis imperio relicto, Bononiēlibus tantū sal ac frumēta per ea sine portorio de ferri liceret. Sequēte anno orto in ea tumultu, pars quæ imperatori studebat, eiecit Lam bertacios, Asinellos, de Andolo comites, Patricos, Carbonenses, Storletos, de Albesio, Dela Fracta, Dela Mola, De rusticanis familias, q quū se Foroliuū recepissent, obsesi à Bononiēlibus aduersarijs, tandē uictores fuere, septē millib. interfectis. Obsessa uerō Bononia deinde saepe à Vicecomitibus fuit, Accio primū, deinde Ioanne præfule, q de mum eam ex Iacobo Pepulo Thadei filio, urbis tūc domino, libris ducentis millibus Bo noniēlibus mercatus est, rexitq; per uicariū suum Ioannē Olegium, qui filius eius puta batur. Missusq; olim ad populandū agrum Florentinū fuerat, à quo illi multa incōmoda passi sunt. Hic tandē defuncto Præsule, quum in discordiā cum suis uicecomitibus ueniss et, ciuitatē legato tunc Pont. tradidit, Firmumq; in Piceno cōmuntatione recepit. Quum iterū postea à Barnaba uicecomite adscitis sibi Florentinis urbs obsideretur, Gregorius x. i. absens Britonū x. millia ad resistendū cum Bernardino duce ex Gallia misit. Rea deniq; cōposita inter eos, Ioānes Galeatius postremo, omnibus uehementius eā presit, aduersantibus tamē Florētinis; potius nihilominus se deditibus Bononiēlibus, per Io. Gentiacū exercitus ducē Ioannē Bentiuolū qui unus omnino resistebat cōprehensum tu gulauit. Is em patriæ dominationē occupauerat, ex gente patreq; admodū paupere gen tus: iuuāte Nanne Gozedino potēte tūc ciue, solertia simul & audacia breui tēpore effe cit, ut imperiū qd illi parere sperabat, sibi retineret. Verū pulsus à Iambecchariorū factio ne fuit, cū iam patriæ dominus omniū concessione uocareret. Breui deinde post tēpore, Carolo eius factionis principe extincto redijt. Post mortē Ioannis Galeatij, quū Philip pus dux Bononiā, cæteraq; ablata Pontifici redderet, Antonius ipsius Ioannis filius ad consequendā patriā dominationē tumultus excitauit. Ex quo ab Eugenio Pontifice per Nicolaū Picininum cōprehensus, ac securi percussus est, urbisq; custodia Francisus Pi cininus N. filius adhibitus. Is enim cū Annibalē Antonij filium notū autoritate pollen tem in patria uideret, simulata uenatione atq; conuuiuo, eum cū primoribus in arcē S. Io. ducit. Sed post epulas, cæteris dimissis, cū Gaspare & Achille Maluitijs, retinuit, ac in ar cem Varanēsem adduxit. Vnde clam Galeatij Marefcocti, & Virgilij Maluitij opera An nibal effugiens, Bononiā redijt, ac libertate cōclamata, statim Picininū comprehendit: si mulq; arcē Bononiensem, quæ à præsidio Picinini tenebat, auxilijs Florentinorū Vene torumq; qui Simonetū de Castropetro miserant, expugnat. Exercitū insuper à Philippo missum unā cū Ludouico Vermio duce profligat. F. demum pro Maluitijs captis cōmut at, ac Iambeccharijs expulsis, Cannetulos exules reuocat, Baptistā & Galeoctū fratres, cū quibus simul & Maluitijs cōmuni auspicio remp. rexit cū Venetis ac Florentinis so cietate inita. Verū inuidia atq; instigatiōe Philippi ducis Baptista impulsus, dum Annibal Frācisca Gislery Cannetolorū clientis simulq; cōiurati filium de sacro fonte leuat, ac dexterā Frācisca inite necessitudinis gratia porrigit, incautus à Galeocto Baptiste fratre trucidat. Cuius parricidij paulo post & ipse pœnas dedit, à populo interfectus, in forūq; unco tractus. Quumq; Annibal's paruus filius superstes Ioannes nondum aptus regno uidere, Sanctus Bentiuolus sufficit. Hic natus ex cōcubina Hercule patre, Ioānis filio, Antonij fratre, q in Hetruria res gessit, & Eugenij iussu sublatus est: Florētiæ tūc filius pauper agebat fulloniā facitās. Igitur à Bononiēn ad remp. adcerfitus, ex opifice prin cept subito factus, sese minime degenerē ostendit. Exules qui moenia iam tenebant extrē plo adreptis armis, præter spē omniū repulit. Is Herculem & Constantiā liberos reliquit, quorū alter uiuit, altera Antonio ex comitib. Mirādula nupta pximis annis Romæ de cessit, matrona pulchritudine incōparabili: tū ingenio indoleq; profapia referēs. Ioannes nūc potē Annibal's filius, eiectis Maluitijs, cum quib. summā habebat necessitudinē, so lusq; in tota Aemyliā, Alexandri Pont. uiribus restitit. Vrbs itē ea tot passa uarietates ab hinc annis circiter x. c. à Pontificis Præfectis moenibus restituta fuit. Censetur & claris ingenijs

Exules Bono nienfer.

Thadeus & Iaco. Pepuli. Io. Olegius.

Io. Galeatij objidio.

Io. Bentiuolus

Iambeccharij

Anto. Bentiuo lus.

Annibal Bentiuolus.

Cannetuli re diti.

Sanctus Bentiuolus.

Hercules

Io. Junior

ingenijs L. Pomponio Atellanarū scriptore, ut ait Eusebius, Rusticello oratore, ac L. II. pontifice. Inter recentiores uero Ioanne Andrea, & Calderino iurisperitis. Inter Bononi am & Forumcornelij Claterna antiquum oppidum, Plinio Straboniq; cuius nunc par ua uidēt uestigia. Amnes quoq; Renus et Sauena, nūc Quadena uocata. Inter Forūcorne tij & Fauentiam, Senius & Vatrenus Straboni, nunc Santernus. Iuxta Fauentiam uero Anemo Plinio: nunc Lamonen uocant. Mutina colonia Ro. deducta unā cum Pisauo & Parma, ut Liuius testatur lib. xxxix. In hanc nihil reperitur sauitum Gothis aut Longobardis, nec eius etiam mentio omnino. Quam hodie cernimus, aliam esse à uete re cōstat, ædificatam circiter annum M. C. De hoc oppido supra multa adtulimus: nullus enim æque à ueteribus memoratur locus. Hic Bruti & Cæsaris bellum ciuile, nunc uero ditionis Estensium. Prope Scultenna fluuius ex Alpibus in Padum labitur: ubi autē ex tenditur in finē ab accolis Panara uocatur. Illustratur illa ciuitas Geminiano præfule san ctissimo, sub Iouiniano principe. Regium Lepidi ab ipso Lepido Triumuiratus tempo re conditum, cuius meminit Frontinus, itemq; Plinius, qui Reginenses eos uocat; Rhe ginus uero apud Brutios. Reginates etiam in hac parte cōmemorat, fortē nunc Coregia tes: unde nobilis eiusdem nominis etiā familia, quæ res multas in Italia gessit, de qua pau lo post dicam. Ornatur hæc ciuitas Maximo urbis ciue, ac Præsule uiro sanctissimo, qui Venetias deinde translatus fuit. Sunt alia nouis nominibus oppida partim ex ueteribus corruptis. Inter quæ Carpi: quod id putauerim quod Straboni in ea parte ponitur, Cam pi Macri, ubi dicit quotannis mercatum fieri solitum. Huic Piorum familia iam dudum dominaur. Item Mirandula quæ proprios habet oppidi nomine principes. Parma colo nia deducta unā cum Mutina & Pisauo, ut Liuius in x. c. Eius agri castella, factionesq; urbis à quatuor paulo ante tenebatur familijs, Roscijs, Coregiatibus, Palauicinis, & Vi talensibus. Qui unī quondam parebant duci Mediolanensi dissidentes inter se. Hanc o lim urbem adsecutus est Guido Coregias, Philippini Gonzagæ auxilio, pulsus deinde ab Accio Coregiate fratre, Estensium uiribus frero. Accius uero quum eam tueri nō ua leret, Obizono Estensi tradidit. Obizo rursus Luchino uicecomiti. Post hæc Otho uer ti us tyrānus, eam eiectis Roscijs inuadit, quē ad extremum Nicolaus Estensis per Sfortiā in colloquio circumuentū, ut supra dixi, de medio sustulit. Postremo urbs hæc uice comi tibus celsit, nunc uero cum reliquo statu Gallorū regi. Abluitur ab eius nominis flum ine. Ad familias redeo. Inter Coregiates, præter supradictos fuit Gisbertus Coregias qui dux Senensium exercitus, uenit in suspiciōe, ne Picinino tunc hosti studeret: quapro per à Senensibus in urbem adcerfitus è curiæ fenestris præceps deijcitur. Inter Roscios uero Petrus Marsilius, & Rolandus. ex his Petrus Venetis olim contra Mastinum Sca ligerū militauit: in quo bello occubuit, singularis modestiæ uir, simul & prudentiæ, quip pe qui suos in seuera disciplina retineret, ac diceret, ut à stupris ac furtis, præter omnia, abstinerent. Huius nepos Petrus Maria Roscius Venetis itē in bello Ferrarienti militans cōtra Herculem Estensem Parmā uexabat, ut ducē Mediolani ab eo diuerteret bello. At ille Nucetum & Candidam arcē, eius oppida, ei eripuit. Quo extincto, Veneti memores officij, eius fratrem Iacobum stipendio xxx. millium aureorum sustentarūt. Tannetum, de quo supra mentio. Hic Narses, conductis decem millibus Longobardorum Totilam prælio superatū interfecit. Brixillum apud Mutinam Plinio ponitur. Id oppidum quum subesset Rauēnatibus, Rotaris rex captū diruit, eodemq; bello ab ipsis Longobardis ma teria, turribus, ac pluteis munitū, Rauennates iniecto igne penitus desolauerunt. Tarus fluuius ultra Parmā Plinio nomen adhuc retinet, ex Apennino in Padum fluens. Deinde Fidentiola à dextera uetus oppidum, ab læua nouo nomine oppidum Bobiū ad Apenni ni iuga situm, ubi nobile cœnobium à Theodolinda regina Longobardorū extructum. Hic an. Millefimo ccccxiiii. huiuscemodi libri reperti sunt. Rutilius Naumatia nus. Heroicum Sulpitij carmē. Lxx. epigramata. Terentianus Maurus de literis, syllab is, & metris omnis generis. Celsus Bassus. Velius Lōgus de orthographiā, Adamātius Martyrius de b lūtera & muta, u uocali. Probi catholica: Cornelij Frōtonis elegatiæ La tinæ. Sergius Gramaticus de litera liber per similes Iulio Polluci de uocabulis rerum, sed hoc amplius, Latina Græcis uocabulis respōdent. Casuus Sacerdos de octo partibus ora tionis. Paraphrasis super sex Virgilij libris. Trium æclogarū Virgilij enarrationes. Dra contij uariū opus. Prudentij hymni. Cōputus, sic est inscriptus, Græcorū & Latinorum.

Claterna

Renus

Saena

Vatrenus

Anemo

Mutina

Scultenna flu.

Regium Lepi di.

Reginenses

Regini

Reginates

Coregiates

Campi Macri

Piorum fami lia.

Mirandula

Parma

Roscij

Coregiates

Palauicini

Vitalenses

Otho. iij.

Tannetum

Brixillum

Tarus flu.

Fidentiola

Bobium

Cœnobium u. bi libri re.

pti.

Alter liber, cōputus digitorum inscribitur. Agenus Urbicus de cōtrouersis agrorū. Higinus de limitibus agrorū, & metatōe castrorum. Balbus de nominibus mensurarū. Vitruuius de Hexagonis, Heptagonis, & id genus. Frontinus de qualitate agrorū. Cæsarū leges Agrariæ, & coloniarū iura: quorū bona pars his annis proximis à meo municipe Thoma Phædro bonarū artiū professore, est aduecta in urbē. Placentia colonia deducta à quatuor uiris, Cornelio Scipiōe, & Tito Sempronio Lōgo Coss. deductis eō sex milib. colonorū, ut opponeretur Gallis qui eam partē tenebant, ut autor Pedianus. Liuius lib. xxi. Agro Gallorū capto, coloniæ deductæ sunt Placentia & Cremona. Placentinos Cic. de se benemeritos in orationibus uocat, quod pro reditu suo cum tota Italia certauerint. Hinc fuit T. Tinea orator, ut Cic. in Bruto. Gregorius etiam Decimus, uir sanctus, qui Lugdunense conciliū celebrauit. Hæc an. m. c. c. x. i. x. à Palauclinis tunc primū tyrannus post Lōgobardos, cū antea libera fuisset, occupata fuit: uarijs deinde agitata casibus post Ioānis Galeatij mortē saepe direpta est. Franciscus Sfortia dux Mediolanensiu exercitus extincto Philippo, eam ad Venetos deficientē post longam obsidionem, etiam naua li praelio, cum Padus excreuisset, captā diripuit. Proceres in eo bello fuerāt, Iacobus Piccinus, Guidaccius Manfredus, Ludouicus Vermes, Carolus Gonzaga, omnes autē sub duce Francisco. Apud Placentiam Trebia flu. uetus retinens nomē, clade quoq; Romanorū insignis, ex Apennino in Padum fluit. Clastidiū Strabonē, haud longe à Dertone.

Placentia colonia.

T. Tinea

Trebia Clastidium

R. VOLATERRANI COMMENTARIORVM VRBANORVM LIBER QVINTVS.

HETRURIA.

ETRVS COS dicitur, nihil habeo potius præfari, quàm quæ Liuius libro v. Tuscorum ante Romanorum Imperium late terra mariq; opes patuere. Mari supero inferoq; quibus Italia insulæ modo cingitur, quantū potuerint, nomina sunt argumento: quod alterū Tuscū, cōmuni uocabulo generis, alterū Adriaticum mare ab Adria Tuscorum colonia uocauere. Italia gentē Græci eandē Tyrrhenā & Adriaticam uocant. Hi in utrunq; mare uergentes incoluere urbibus duodenis terras: prius eis Apenninū ad inferum mare, postea trās Apenninum totidem quot capita originis erant colonijs dimissis, quæ trans Padum omnia loca, excepto Venetorū angulo, qui sinum circumcolunt maris, usq; ad Alpes tenuere. Alpibus quoq; gentibus eadem haud dubio origo est, maxime Rhetis: qui loca ipsa efficiunt, nequid ex antiquo præter lingue sonum, nec cum incorruptū retineant. Dionysius uero Halicarnasæus ait, Hetruscorum originē, alij indigenas, alij aduenas putant. Qui indigenas uolunt, à minutis ædificijs ac paruis, quæ lingua eorū sicut & Græcorum Tyrse dicuntur. Qui uero aduenas dicunt, Tyrrhenum Atyis regis Lydorū filium huc cum classe aduectū uolunt. Xanthus Lydius qui Lydorum scripsit historiā, neq; Tyrrheni alicuius, neq; Hetruscorum mentionē facit. Sed Lydum & Torebū Atyis filios dicit, totidem populos inter se diuisos ab se cognominasse. Hellenicus Lesbius scribit Pelasgos tantū in hanc partē uenisse, ac eos postea Tyrrhenos cognominatos, diuosq; postea Tuscos à sacrificio ritu, quos Thyoscos Græci uocant. Placet tamen Dionysio esse populos, licet cōfusos, postea uno Tyrrhenorum nomine uocatos. Multa enim dicit oppida à Pelasgis ædificata, quæ postea à Tyrrhenis occupata, Tyrrhenorū dicta sunt, ut Agilina, Pifa, Falerium, Fescenium. Indiciū uel maxime barbaros hic quandoq; habitasse, sermo peregrinus. Nam autor Liuius, cum ad sylvam Cimnam à Fabio consule uicti essent Hetrusci, quidam eos per sylvam inscutus, qui linguā Hetruscam probe nouerat. Idem quoq; in nono scribit, Romanos pueros antiquitus Hetruscis literis sicuti postea Græcis erudiri solitos. Plin. Illicem uetustam dicit fuisse Romæ æreis literis Hetruscis inscriptam. Volaterris quoq; nuper reperta saxea imago longæ uetustatis cū literis circa (utī putamus) Hetruscis, quæ nulli hodie dignoscuntur. Augustus item apud Tranquillum Mecœnatem suum uerbis Hetruscis exagitat, Esar eum id est deum Hetrurix uocans. Hinc Romanis ornamenta triumphalia, & deorum carimonia: & primus aruspex Tages, & Pifæus tubæ reperor: & Ludio aduersus in Theatra. Hinc Mezentius rex diuū cōtemp

Dionysius

Xanthus Lydius

Tusci sermo barbarus.

Esar deus.

ptor, qui uini mercede Rutilis auxilium tulit, deinde Porfena: nec alia gēs magis Roma nos ab initio exercuit. Tandē duobus ultimis prælijs uicti succubuere. Primo ad sylvam Cimnam à Fabio consule, uti supra dixi. Deinde ad lacum Vadimonis à Papyrio dicta toreubi c. c. milibus prælio deletis, Hetruscorū uires penitus interiere. Bis postea defecere. primū in bello punico ad Magonē. Liuius xviij. Cor. cos. in Hetruria iudicij agi-tauit eos qui ad Magonē respiciebāt. Deinde bello sociali, quorū principes Arretini, quorū tēpore Romani Arretij & Clusij uastauerūt. Post hæc in officio usq; ad Honorij principis tēpora durauere. Ex illo multa à Gothis, plura à Longobardis incōmoda passi sunt: quorū imperio sub ducibus agebāt, quibus demū pulsus ab imperatoribus, per Castaldū magistratum nouū cepta Hetruria regi. Eius ciuitates Ludouicus Pius cū Paschali pontifice diuisit: ut Arretium, Volaterræ, Pifa, Clusium, Pistorium, Luca, Luna imperio ad iudicarentur, reliquæ Pontifici. Postquā uero imperium ad Berengarū Germanosq; uenit, pressa Hetruria unā cum reliqua Italia uarijs calamitatibus fuit: interq; ceteras anno m. c. c. c. x. l. ab irruentibus Pānonijs direpta est: à Vandalis item circa Populoniā Leone imperatore: postremo à Saracenis, qui Sardinia tenebant. Ipsius termini Macra, Tyberis, & Apenninus. In ora igitur post Macrā, Luna prima offertur cum portu quondam nobilitate usq; Lucani tēpore deserta, Vates placuit adiri, quorū qui maximus æuo Aruns incoluit desertæ mœnia Lunæ. Ex huius ruinis nouum oppidum ac uicinum Sarazana excitatum, præstq; utriq; præsul unus, Nicolai v. qui inde fuit oriundus pro- uidentia. Hæc cum oppido unico Petrasancta à Florentinis adempta Lucensibus tenebatur: per aduentū uero Caroli regis an. m. c. c. c. x. v. i. ad antiquos dominos ambæ redierunt. Petrasancta enim Lucensium est ædificiū. Quo tempore de finibus illi cū Geruensisibus litigabant: appellaruntq; ex cognomine uiri Mediolanensis, qui ab imperatore arbiter eō missus locū illum Lucensibus adiudicauit. Ex ruinis illius oppidi excitatū putatur, quod Lucus Feroniæ uocatū Ptolemæo ponitur. Nonnulli Fanum Herculis putant. Hinc Macræ fluminis accolæ cum tota Lunensi regione antiquitus Apuani uocabantur Ligures ab Apua oppido, quod satis putauerim esse Pontremulū ex coniectura uerborum Liuij lib. x. Sempronius è Pisis in Apuanos Ligures uastando aperuit saltus usq; ad Merā fluuium & Lunæ portum. Merā enim apud eum flagitiose scriptū puto pro Macra. Nā Meræ amnis hic nullus alius mentionē facit: Auseris Lucensium est nō Mera, ex multa coniectura, ut alibi narrabo. In hac parte plurima castra nouo nomine, magna ex parte Malespinarū familiæ subiecta. Tantum Carrea Plinio nominatum. Nunc forte Carrara: unde marmor nobile Romanorū ædificijs expetitū. Iuuenalis: Procubuit ueluti q; saxa Ligustica portat. Fossas Papyrianas Ptolemæus etiā ponit: ex cuius ruinis Fossionouum à mari aliquantulum recedens ædificatū existimauerim. Similiter & Tiguliam ab eodem hic locatā, quam nunc Lagulam uocant. Castro autem Nuceto, iuglandes in eius agro frequentes nomē dedere. Fiuizanu cum paruis uicis tantum hic hodie Florentinis possessum. Post Lunensium regionē Liburnus est portus Ptolemæo uocatus, Ciceroni autem Labro. scribit enim ad Q. fratrem in Epistolis ad Atticum: Hominē cōueni, & ab eo petiui, ut quāprimū rediret: statim dixit: erat enim iturus, ut aiebat, ad 111. idus, ut aut Labrone, aut Pisis cōscenderet. Antonino in itinere Salebro dicit. Vada hinc Volaterrana Straboni Plinioq; Ostia fluminis Cecinæ, qui per agrū Volaterranum fuit inuicij: à Monterio prope Massam habet. Populonia notissima uetustate, hæc Niceas patricius Cōstantinopolitanus clasis imperialis præfectus, regnāte in Italia Bernardo Carolinopote, igni ferroq; deleuit. Huc quoq; Vādali mari excurrētes, à Basilisco Leonis 111. præfecto repulsi sunt: quæ postea locum Plumbini princeps Corsis referat, q; totā Hetrurix orā deprædabant. Portum habuit, qui iam dudū desertus ab accolis, nunc Baractus uocata, prædonū recessus. Contra hunc ex alia dorsi parte portus Traianus Ptolemæo: ubi nunc Populinū est, quasi parua Populonia, ex eiusq; ruinis excitatum possessumq; ad hunc usq; diem Appianorū familiæ. Cuius princeps Iacobus Appianus scriba Pisanorū, qui Petrum Gambacurrā ciuitatis principē dominumq; suum per proditionē interfecit, Imperiumq; sibi adripuit. Huius filius Gerardus, minime aptus rem paternā tueri, Pifas Ioanni Galeatio uēdidit Plumbino sibi retento. Ex hoc & Paula Martini pontificis sorore ortus Iacobus 11. uir admodū mitis: qui cū sobole careret, cōcubinā ex Aethiope eius tympaniste grauidam ex se putans, uicinariū urbium legationes ad puerperū baptismaq; h 4 inuitauit

Hetrusci sub iugali ad sylvam Cimnam ad lacum Vadimonis. Defectio Hetruscorum. Castaldus magistratus Hetruscorum.

Macra flu. Luna Sarazana. Petrasancta

Lucus Feroniæ. Apuani. Apua Pontremulum.

Malespinarū familia. Carrea Fossæ Papyrianæ. Tigulia.

Nucetum Fiuizanu. Liburnus portus qui Labro or Salebro vada uolaterana.

Cecina flu. Populonia portus Traianus.

Populinum. Appianorum prosapia

Iacob. II
Rainaldus
Vrsinus
Baldasit.

inultavit: illa uero interim puerum toto corpore atrum pariens, patrem referentē, risum inuitatis, pudorēq; Iacobo excitauit. Hoc demū extincto Rainaldus Vrsinus eius gener successit, qui graue Alfonso regis obsidionē passus quod Florētia inimicos eius fouisset, magno se animo defendit, regemq; tandē re infecta discedere coegit. In quo bello Galeacij Baldasini Siculi, militis Alfonso, memorandū traditur facinus: ter hic muros ascendere conatus, ter ē summo deiectus est, quater cum hoste ex prouocatione uictor. Armatus sinistra ephippium equi, dextra tenens hastam, in equum insiliebat: defuncto Rainaldo Catharina eius uxor metuēs regē, missis ad eum oratoribus, aureū poculum, vi. pondō quotannis dare promisit. Post hanc populus quendā Mannetum Appianū solum ex ea familia superstitē, qui apud Troiam Apulie cum uxore iam senex & inglorius agebat, ad imperiū accersuerunt, qui bona cum gratia multos præfuit annos, censum Alfonso pendendo. Moriens duos ex concubina filios reliquit, quorū minor Iacobus III. maior a populo prælatus patri successit, uir seuus ac libidiniosus dū uixit. Et ipse de ceteris superstitem filium reliquit simul & successorem Iacobum III. quo nuper ab Alexandro pulso, Cesar eius filius oppido potiebatur: eoq; mox deiecto, ille rursus patri restitutus est. In horum agro ac ditione duo parua oppida paulum a mari remota, Scarsinum & Suberretum, que fortasse fuerint ex colonis his quos Scatonēs & Subertanos in ora Hetruriae Plin. uocat. In litore Senesitū sunt Vmbronis ostia nauigiorū capacis, ut idem est autor. Labitur ex montibus qui sunt inter Arretū & Senam recto tramite. Telamon portus a Telamonia Teucro huc adplicite post bellum Troianū, ac extincto fratre diuersa exilia quærente. Huc & Marius etiā ex Africano exilio reuertens peruenit. Deniq; apud hunc nobilis illa Romanorū cōtra Gallos uictoria, Acmylio Lepido, & Attilio Regulo Coss. teste Polybio. Prope hunc etiā portus Herculis, quod nomen nō mutauit, & Ansidonia cum portu que dicitur Fenilia iam extincto. Marilianū: montes quoq; Acutus, Ianutius & Argentarius, Senensium & pontificis Romani terminus. De Ansidonia prodigiū fertur, quū a Carolo Magno contra Longobardos difficiliter cæteris expugnaret, adducta S. Anastasii caluaria, castrisq; prælata, statim in potestate uenisse. Quapropter hæc cum nonnullis etiā supradictis litoralibus dono eius cœnobio Romæ ac cōcessa, cuius rei monumentū in eodem tēplo marmorea tabula inscriptū legitur. Post hæc Grauisce a Geographis ponuntur, quæ iam interiit. Deinde Castrum nouū, quod Cornetū esse diligentiores putant. Nam & pars hodie ciuitatis eo nomine appellatur. Vocabatur & castrum Inui, uti Seruius in uersu Virgiliano lib. vii. testatur. Pometios castrumq; Inui, Bolamq; Choramq;. Inuus enim Pan seu Faunus dicitur, ab ineundo, ob eius libidinē. Is uero corniger quum sit, nō mirum Cornetū postea locum fuisse appellatū. Annis hic labitur Minio, ē mōtibus uicinis, recta in mare profluens semita, Virgilius. Minionis in aruis. Paulum uero a mari remota Tarquiniorū uestigia uisuntur, nomē præscum adhuc retinentia. Tarcontis ædificiū, illius qui duodecim Hetruricæ ciuitates cōdidit: uti Strabo. Huc appli cans Demaratus Corinthius, Lucumonē genuit qui Tarquinus Priscus uocatus. Blera Plinio Ptolemæoq; uestigia & oppidi & nominis retinet: Pyrgi uero ciuitas uetus putatur. Virgilius, Et Pyrgi ueteres. Centumcellæ, quarum meminit Plin. in quadam epistola: Hadrianus inquit, princeps centum iudicibus totidem cellas ædificauit ad audiendas præsentē se causas institutas. Hic etiā Augustinus librum de trinitate scribens, prodigiū um pueri, cocleari pelagus euacuare conantis uidit. Postremo portus Rom. a Claudio extructus, deiecta nauī maxima, quæ olim magnum obeliscum adduxerat, ut ait Tranquillus. Absoluta iam ora, ad interiora reuertar, initio a Pisis sumpto.

RES PISANORVM.

1 S A S Dionysius a Pelasgis cōditas dicit. Plin. Virgilium secutus, a Pisis Peloponesi, sitasq; inter Arnū & Auferim scribit. Strabo autē sic: Pise ab his conditæ sunt Pisanis, qui ē Peloponeso cum Nestore aduersus Ilium militauerunt: remeantes errore disiecti, hi quidem Metapontum, alij Pisanum tenuerunt agrum. Duos autem inter amnes sitæ sunt in eorum congressione, Arni & Esaris, quorum alter ex Arretio multus delabitur: non tamen integer, sed trifariam diuisus, alter ab Appennino. Confluentibus autem illis unum in alueum, a deo tolluntur mutuo alterius impetu, ut qui in amborum ripis extent, se inuicem adspicere nequeant: hæc Strabo. Qui autem hi amnes simul confluentes sint, sanè alios non uidemus

uidemus, quàm Eram & Esam nunc uocatos in Arnū cōfluentes, Eramq; uiciniorē Pisis ab eo Esarē uocari necesse est. Plin. uero inter Auferim & Arnū dicit. Est autē Auferis flu. prope Lucā, cuius olim pars riuus ille qui iuxta Pisas nūc labitur fuit. Hunc etiā forte Strabo intelligit, ac pro Auferi Esarē ponit, nam Era, nec ex Arretio, nec Appennino labitur: quod si de Auferi dicit, necesse fuerit eū quandoq; in Arnū alio cursu influxisse. Pisanorū terra maritima res diu floruerit. Anno siquidē D C C C L X I I. Otho primus quū primum Pisas ueniret, septē Germanorū familias in eo loco reliquit habitare uolentium. Quas & facultatib. & honoribus ornauit. Quæ sunt huiuscemodi, Casamaeta, Orlandi, Ripafracta, Gatani, Gufemarij, uicecomites, Dodi. Nō multis post annis, quū a pōtifice edictū esset, ut cuiq; Christianorū liceret Sardinia possidere, modo a Saracenis eam liberasset, Pisanī eam expeditionē aduersus Musactum eorum regē fecere. Interea Lucēses, qui superiore anno ob quādam incurSIONES in discordia uenerant, adiunctis Transpadanis in agrum pisanū inuadunt, Valdeferchium ceperunt, quos Pisanī statim remeantes usq; ad Ripamfractā fugauerunt, nec multo post cū classe Reginū obsederunt. Musactus ē Sardinia Pisas inuadit atq; incendit, multitudine ad uicinos se montes & loca proxima trāsferente. At Pisanī cum uictoria remigrantes, ac incensam urbē ingressi die sancti Sixti, an. M V I. restituere in primis ædificia curarūt. Post annum deinde sextum Cardinale Ostiensis a pontifice missi, tum Lamberto præfule Pisanō populū impellentibus, Christi causa Sardinia rursus repetentes, uictoria potiunt, insula capta atq; incensa, fugatoq; Musacto. Verū post triennium ab eodē irruptione facta, unā cum cæteris Christianis pulsi eam amiserunt, eodēq; anno cū Genuensibus societate facta recuperauerūt, ex conuentis præda illis, Pisanis uero insula cecidit. Quæ ab eis in quatuor diuisa est partes, Arream, Calarim, & alias duas, quibus singulis magistratus præfecerunt, quos iudices appellabant. Carthaginē dein an. M X X X. classe ceperunt, regē captum ad pontificē duxerunt, quæ Christianum factum, ac diademate redimitū, tandē remisere. Post an. X X. Musactus antiquā Sardinia possessionē recepit, multis castellis & ædificijs ornauit. At Pisanī rursus impulso Pontifice eandem expeditionē tentantes, ac in Corsicam tēpestate delata, eam deinde Sardinia ceperunt, quā Musactus ante fugā prius cum bonis his quæ exportare nō poterat incendit. Anno post hæc Panormū in Sicilia Saracenis ademerūt, ex cuius uictoria manubijs, Præfule ædis ac basilicā ædificare coeperunt, ubi prius ædes diuæ Reparata fuerat: uectigali adsignato partim quod Beatrix Hetruricæ comitissa Pisis sepulta, ac eius filia Matildis ei adsignauerant: partim quod Henrici III. cōcessio, a quo per legatos impetratū, ut Papiniani & Reguli in ualle Serchi redditus ei dicarentur. An. M. L X X. bellum Genuensium occasione ablata eis Corsicæ sustinuerunt, nec multo post X I I. ipsorū triremes Arni ostia ingressas, die item S. Sixti superauerūt, ex quibus V I I. mercibus onustas Graciā petentes ceperunt. Ex quo Pisanī inter factos eum diē retulerunt, bis iam cōsecuta uictoria, tēplumq; ei extruxerunt. An. M. X C. in expeditionē Hierosolymitanā unā cum Gallicis proceribus & ipsi cum ingenti classe profecti, Caloanem Imp. qui in itinere cōmeatum ac transitum impedierat, multis adfecerunt incōmodis, insulis insuper nonnullis adeptis: cum quo pacē hac conditione fecerunt, ut ceptū iam Pisis templum, cum sacris ædibus, sua absolueret impensa. An. M. C V I I I. in maiorē & minorē insulas Baleares adhortate Paschale I I. Pont. expeditionē suscepere, ubi menses a profectioe X X V I. labores famēq; ac naufragia experti: semestri tandem obsidione eas cepere, ac Pisanos in eo bello mortuos tumulo cū elogio rei gestæ Mafsilæ in æde Victoris honorauerunt, quod adhuc extat his uersibus: Verbi incarnati de uirgine mille peractis Annis bis centum, bis septē connumeratis. Vincere maioricas Christi famulis inimicas Tentant Pisanī Maumeti regna prophani. Mane neci danē: multi tamen his sociantur, Angelicæ turbæ cœliq; locantur in urbe. Terra destructa classis redit æquore ducta, Primum ope diuina simul & uictrice carina. O pia uictorum bonitas, defuncta suorum Corpora classe gerunt, Pisasq; reducere quærūt. Sed simul adductus ne turbet gaudia luctus, Cæsi pro Christo tumulo clauduntur in isto. Ex ea igitur præda portas lignearum retulere, quæ nunc in templo Pisano cernuntur, paruumq; columnam supra portam maiorem stantem. Duas insuper columnas porphyreticas, quas postea Florentinis ob meritā seruata ab eis, Pisanis absentibus, urbis contra Lucenses, dono dedere. Quæ filio Pisas dux pro foribus templi diuī Ioannis hodie cernuntur. Sed & rege Saraceno Maioris interfecto

fecto, reginā captam cū paruo filio Pisas in triumphū duxere: ubi ab urbis Præsule Christi-
 An. MCLXV. Americo regi Hierosolymitano cōtra Saracenos q̄ Alexandria occu-
 pauerūt, XL. trirēmes miserūt, cōsecutaq̄ uictoria, gratiā eis actā per legatū. Humanit̄
 & hospitales in Ro. pont. fuere, nam his ferē tēporibus Gelasū 111. Henrī, 1111. Imp. iram
 fugientē, dein Calistū 11. ē Burgundia Romā illac iter habentē, qui & Sardinā Pisanis
 cōcessit, exceperūt. Innocentium 11. item electū Pisas duxerūt, ac eius causa unā cū Imp.
 Sicilia regnū Rogerio auferre cōtenderunt. Quo tēpore Neapolim annis V 11. simul cū
 oppidis circa multis præsidio tenuerūt, inde iuris ciuilibus Pandectis, que nūc apud Floren-
 tinos sunt, Pisas traductis: Salernitanāq̄ deniq̄ ciuitatē obsederūt, pro quib. meritis ille
 pacē inter ipsos & Genuenses primū cōstituit. Deinde Pisanū præsulem Metropolitanū
 fecit. Postremis uero tēporib. Gregoriū XI. ex Gallia Romā redeuntē, quanc̄q̄ interdi-
 cti sacris ab eo Florentinorū societate fuissent, gemina trirēmi iuuerūt. An. M. CLV.
 fœdus cū Gulielmo Rogerij filio iniuerunt, à quo plurimis donati muneribus fuere. Ae-
 dem diuo Barptolemæo dicauerunt, ac pars urbis quæ Chn̄sica uocatur flagrauit. An.
 autem M. CLIX. cum Frederici Aenobarbi partib. studerēt, Palarius consul, qui postea
 Palario castro nomē dedit, cū Gerardo comite ac nobilibus Pisanis auxilio ipsi Impera-
 tori, q̄ Mediolanū obsidebat profectus est. Rursus eidem ad expugnationē urbis ueteris
 cū exercitu aduere. Paucis deinde post annis Concho cōsule multa ædificari publica cœ-
 pta ædificia, & Rainertus homo Pisanus ac rusticus, q̄ terrā arabat, omnis ueneris expers,
 ac iustissimus sanctitate florebat. An. M. CLX. cū classe Albigaunū ceperunt, ex quo Ge-
 nueñ. bellū in se cōcitarunt, qui cū L 11. trirēmibus in ostio Rhodani confluxerūt, ac de-
 mum uicti & rebus spoliati, liberi precibus ducis cōdonati fuere. Deinde Gregorio viij.
 sequestro, q̄ ea tēpore Pisas uenerat, pax inter utrumq̄ populū facta: mox ad Hieroso-
 lymitanā expeditionē, cum eodem Frederico classē L. trirēmiū unā cum Vbaldo Lan-
 franco urbis præsule miserunt, qui Imperatore in flumine casu demerso, statim domū re-
 uertit. Sub eodē præsule Campū sanctū dicauerē, ex terra quā Hierosolymis adduxerāt
 iniecta nuncupatū. Idem quoq̄ Præsul in Gorgonā insulam Orthonis Imp. furorē aufu-
 git, q̄ eum ut Pontifici rebellē Innocentij 111. iussu Pisis publice sacris interdixerit. Post
 hæc Pisanī Frederico 1. pōtificis hosti magnopere fauerūt, cuius causa Cardinales quos-
 dam à Gregorio viij. ad conciliū contra eum ex Gallis aduersos apud Malorā depreffe-
 rūt. Malora em̄ saxea moles seu scopulus instar insulæ aquis abditus V. pass. mil. in mari
 procedens recessu cauo ac brachijs portū efficit Pisanū. Huius igit̄ sceleris haud multo
 post diuina ultione pœnas dederē, iuperati in eodē serē loco, memorabili clade à Genu-
 ensiū classe, dū de Corsicæ imperio decertarēt, ubi trirēmes XLIX. hominū uero XII.
 millia desiderauerunt. Sed ab eis dē iterū paucis post annis alia sustinere incōmoda, por-
 tu ac turri apud Liburnū captis atq̄ incēsis. Ab eodem sc̄ Gregorio Sardinia titulo pri-
 uati nō desistere quin omnib. uiribus perseuerarent, traderentq̄ & ipsi suis proceribus sa-
 cultatē, insulam eam quoquo modo cōsequendi, quā ad postremū Bonifacius viij. Arago-
 num regi tributū pollicenti, reliquis exclusis concessit, cū quo rege etiā postea bello con-
 tenderunt, multisq̄ demū acceptis incōmodis, pacem certis cōditionibus fecerunt. Man-
 fredi etiā Sicilia regis Frederici filij partes contra pontificē iuuerunt, Quo postea crimi-
 ne à Clemente 1111. expiati fuere. Paulo uero ante, anno uidelicet M. CCLVIII. cū Ve-
 netis cōtra Genuenses societate iniuerunt an. X. duraturā. Qua etiā tēpore apud Ac-
 conē in Syria contra eos dē pugna nauali cōmissa superiores fuere, præscto claisis ac du-
 ce Sigerio Saxeſta cōsule simul & Henrico Gataneo capitaneo Pifano. Statū uero resp.
 uarius magistratus administrauit. Primo unus consul, deinde Antiani cū potestate, ac ca-
 pitaneo, postremo dux: uerū ex his nōnulli tyrannidē occupabant, populo nō diu tolera-
 ti. Anno siquidem M. CCLXXXII. Vgolinus comes eorū ciuis, qui oppida quædā in
 agro Pifano retinebat, multos annos in patria dominatus cum partū putareſ Gibellina-
 rum, Guelphis tamē & Florentinis faueret, ab Vbaldis, Gualandis, Lanfrācis, Orlandis
 simul cōiuratis expulsus, ad Florētinos cōfugit, quorū auxilio multa patriæ damna intui-
 lit. Demū post aliquot annos reuocatus ac autore Rogerio præsule ciuitatis ē familia V-
 baldorum per proditiōnē captus, unā cum filijs fame absumptus: cuius adhuc familię cer-
 nuntur reliquiæ, in agro Pifano Gerardescam possidentium, ab eo Gerardo uocitatum,
 quem

quē supra auxilio missum à Pisanis dixi. Sed & eadem tēpore alij quoq̄ ex urbe pulsi
 à factione uicecomitū ad Florentinos itē se recepere. Inter quos Nerius Gallura, corūq̄ Nerius Gallura
 simul & Lucensū auxilijs multas in patria excursiones fecere. Demū Pisas portu ponti-
 busq̄ occupatis obsederunt. Pisanī tot pressi angustijs Guidonē Feretranū accerluere, Guido Feret-
 cuius uirtute, simulq̄ dei beniguitate respub. restituta, ac Pontadera multaq̄ alia amissa
 recuperata fuere. Guidoni Fredericus itē Feretranus in exercitu successit, cuius tunc o-
 pera Balnea ad aquas ædificijs habitationibusq̄ ornata fuere. Post hæc Pisanī mandata
 quædam imp. Rodulphi, qui Miniate morabat, spernentes, plane ad defectionē tende-
 re uidebant. Quare uicarius eius bellum inserēs, Pisas adeo diripuit, ut uix postea respi-
 scere fuerit. Vgutius deinde Fagiolanus ē Flaminia oriundus uir fortissimus, capitaneus
 nomine ad regendā remp. accersitus, Lucę dominationē inuasit, Florētinos plurimis ad-
 fecit incōmodis, præsertim an. M. CCCXI. apud montē Catinū uallis Neuolę, Pistorien-
 sis ac Volaterranis sibi adscitis. Sed quū ex parente tyrānus factus esset, primū Lucen-
 ses filium eius Nerium ex urbe pellunt, quod Castritiū nobilem adolescentē ē Castraca-
 num familia in carcerē duci iussisset. Vgutio igit̄ in eos prodeunt, ac inde paulo post re-
 infecta redeunt, eodē die Pisanī portas clauerunt, ille ad Maleſpinas unā cū filio consu-
 git, ubi tentato sæpius necquicq̄ reditu ad solum paternū reuertit. Pisanī deinde Gerar-
 dum ē comitibus Donorciatici reb. præficiūt: post uero hunc Fatii comitē: hic ciues ad
 concordia induxit, uir unus omnino iustissimus puratus: decessit post an. 111. ex pestilen-
 tia, maximo omnium desiderio de se relicto. An. M. CCCXXXIX. Pisis studij literarum
 institutū, probante Pontifice. Deinde renouantibus bellum Florentinis, Ioannē Haucu
 tum ex Anglia uocauerūt, cuius ductu Florentinos adeo presserūt, ut omnibus circa op-
 pidis captis, ad portas urbis sint castrametati, uerū duce, ut dicit̄ corrupto, illius periculū
 uitauere, paucisq̄ post annis cōmutata fortuna duce Galeotto Malatesta, Pisanos insu-
 gni clade adfecerūt, ex eisq̄ ad mille captos in triumphum duxere. Pax deinde subsecuta
 Innocentij Pont. legato pacificatore. Pisanī id Gambacurtarū, qui tunc urbis potieban-
 tur, auaritiæ referentes, eos ex urbe pepulerunt: ac Ioannē Agnellum nobilē uirum Pifa-
 num ducem primū nouo tunc magistratu cōstituerunt. An. M. CCLXV. Cuius item
 nō longa felicitas. Post annos siquidē 1111. dum Lucæ quo salutari Carolum Imp. ierat,
 ludos spectat, ruina podij, crus perfregit: ex quo magistratu se coactus est abdicare, Fi-
 lijq̄ Gualterius ac Frācisus in eius locū in tēplo ab uniuerso populo surrogati. Verum
 illis inuidiosum recusantibus magistratū, Antiani ad palatij cōsellum, antiquaq̄ rediere
 potestātē. Carolus interea Pisanis septē aureorū milia singulis mensibus donec esset in
 Italia imperauit. An. M. CCLXIX. Petrus Gābacurta cū Guidone fratre ac filijs XII.
 aureorū milib., Carolo datis, reditū in patriam impetrauit, ubi tanto exceptus cū honore,
 quanto nemo unq̄. Hic igit̄ Florentinorū fuerat amicus: quūq̄ aliquandū rem tenuis-
 set ab Iacobo Appiano uiro Pifano scriba resp. rerū omnium cōscio per scelus interficitur.
 Iacobus rerū potitus, post an. 1111. remp. filio Geraldo dimisit. Hic uidens urbē minime
 tueri posse, anno dominationis 1111. Ioanni Galeatio uicecomiti uēdidit, plumbino oppi-
 do sibi seruato. Galeatius uero decessēs, hāc in portionē Gabrieli filio suo notho testa-
 mento reliquit, q̄ & ipse diu, filius uiribus, eam rursus Florētinis uenudedit, illi statim ur-
 bem capitū, Pisanī indignati, Io. Gambacurtā exulem reuocāt, eoq̄ duce facta irruptiōe,
 Florētinos urbe deſciūt, bona diripiunt, sese in libertatē omnino uendicantes, atq̄ ut id
 tutius agant, Agnellorū factionē urbi etiā restituerunt: ac cū Gambacurtis conciliant, ante
 aram Bucharistia inter utrūq̄ familiæ principē diuisa. Mox rupto fœdere, Gambacurta
 Io. Agnellum per proditiōnē cedit, ac postremo Florentinis aliquot mēses Pisas obsiden-
 tibus uendidit. illi an. M. CCCV. in urbē recepti, Gino Caponio primo prætorē, Hu-
 ius postea Ioānis filius Gerardus Gābacurta, dum Ferdinando Sicilia regi aduersus Flo-
 rentinos uenēti, castella quatuor in Apennino sita, quæ pater à Florētinis merito proditi-
 tionis acceperat, tradere cupit, per suorum proditiōnē decipitur, castellis Florentinis tra-
 ditis, ex quo ille regē pauper diu ac miser secutus est. Captus igit̄ Pisas, Florētini usq̄ ad
 annū millesimū quadragesimum nonagesimum quintū tenere. Aduertū tunc demū
 & hortatu Caroli regis Gallorū, illac iter contra regē Neapolitanum facientis, sese iterū
 in libertatē uendicantes, nō solum magistratus, sed eorū antiquas in urbe familias expu-
 lerunt, bonaq̄ diripuerunt. Se quoq̄ tuendi gratia in fidem Venetorū deditere. Quorū
 auxilio

Pisani hospita-
les in Roma.
pontifices.

Pandectæ in-
ris.

Palarius con-
Gerardus co.

Conchus con-
Rainertus
Albig. uniuir
captum

Hierosolymi-
tana expedit.
Vbaldis Lan-
frācus præsul
Cāpus sanct.
Cardinales de
primuntur.
Malora por-
tus.

Superati Ge-
nuenses.

Bellū cū Ara-
goniū rege ob
Sardiniam.

Sigerius Saxe-
ſta consul.

Vgolinus co.

Roger. præsul

Nerius Gallura

Guido Feret-
tranus.

Balnea ad a-
quas.

Rodolphus
Vgutius Fa-
giolanus.

Luca captā.
Mons catinus

Gerardus co-
Fatius com.

Pisis studium
literarum.

Ioannes Haucu
tutus.

Bellum contra
Florentinos.

Antiani reno-
uati.

Petrus Gāba-
curta.

Ja. Appianus
Galeatius uice-
comes.

Gabriel fil.
Florentini

Gerardus
Gambacurta

Pisani aduen-
tu Caroli re-

bellant.

auxilio excursions in hostili crebras ausi facere, ab eis tandē Turcarū bello imminente deserti, suis nunc auspicijs uiuunt nequicq; sepe ab hostibus bello laesiti, magna ui anti
Luca mi potius, quā uiribus annis iam prope x i i. resistunt. Luca Romanorū colonia. **Liuius** **xxi.** Annibal in Ligures, Sempronius Lucā concessit. Frontinus lib. iij. C. Domitius Caluinus cum obsideret Lucam oppidum Ligurū, nō sic tantū & operibus sed etiā propugnatorū præsentiā tutum, circuiti muros iubet. M. Varro dicit eam à lucentibus clypeis dictā, quibus eorum turres erant munita. Nulla ciuitas tam breui tēpore plures experta dominos. Nam à Gothis possessam ante omnia, Narfes v i i. obsidionis mense in potestātē redegit: deinde à Bonifacio eius urbis ciue dominata, qui ex Beatrice Henrici Imp. filia Matildem genuit, coniugē Gotifredi magnæ ditionis heredē, deq; Christiana religione optime meritā. Deinde Vgutius Fagiolanus quē supra in historia Pisana pulsum unā cū Nerio filio dixi. Dein **Castritius** à Castracanū familia, ex captiuo patriæ dominus factus. Res multas in Italia gessit, Galeatio uicecomiti, & Accio eius filio familia rissimus. Florentinorū acerrimus ac perpetuus hostis. Post eius mortē filij à Ludouico Bauaro Imp. electi fuere, quū ille patrā suis hostibus fauentē reperisset. Post Bauari discessum Teutonici, qui in præsidio Lucā erāt, cum Marco uicecomite, quē missum à Bauaro obsidem tenebant, ciuitatē Florentinis precio L x x x. milium aureorū obtulerūt: illis autē reuuentibus iterū discedente Marco, minore satis precio Gerardino Spinulæ Genuensi dedere, qui uix accepta possessione, à Florentinis obsidione premitur. Tandē unā cu ciuibus rebus desperatis, Ioannē Boemīæ regem, qui tunc forte in Italiā à Brixienibus aduersus uenerat, ad tutandam remp. euocat: ille dominatione accepta, Lucam ab obsidione quinq; mēsum liberat. Post hæc discedens, Petro Roscio Lucā & Parmam cōmisit, ille ex conuentione quadam Mastino Scaligero tradidit: Mastinus uero Florentinis uendidit, qui nouē tantum menses eam possederunt. Pisani reminiscetes Lucā eorum potius esse iuris, uti rebellem Imp. ab Henrico sibi concessam, urbem obsidione durissima cingunt, agrū simul undiq; cum castris occupant, frustra Roberto tunc rege, eos tanq; à possessione sua discedere mandante: tandē post aliquot menses pax certis conditionibus facta. Nec diu postea Carolus Imp. Ioan. regis supradicti filius in Italiā ab Vrba no pont. aduersus, Lucā diuertendo accepit, ubi aliquandiu moratus est: discedens Cardinalalem quendā Gallicum in eo loco reliquit. Qui urbē Lucensibus x x i. aureorū mil. uendidit, à Florentinis mutuo acceptis, à quibus & ciues nōnulli solertes ad reconcinnandam remp. eorū, missi fuere. Arx item quā Castritius olim excitauerat, uestigia diruta in eoq; statu usq; ad Paulum Guinifium fuere. Hic cum multas possideret opes, ac patriæ tyrannidē occupasset, infelicē habuit exitum, ut mox dicā. Florentini postremo Lucēses obsider per Nicolaū Forrebrachium, ægre ferētes quod Ladislaus Pauli filius Philippo duci, eorū hosti militasset. Illi ad opes Philippi confugientes, Francisco Sfortia, & Nicolao Picinino ducib. ab eo missis non solum pestem à domo pepulerunt sed ultro ausi Florentinos inuadere, quibus Guidantonius Vbaldinus dux fuerat, prælio cōmisso superiores fuere, ubi hostium equitū quatuor, peditum tria milia desiderata fuere. In eo bello, quū Paulus rebus Florentinorū clam studere deprehenderetur, à populo captus, ac Francisco traditus ab eodem Mediolanū ad Philippum ductus, atq; in custodia extinctus est. Filius uero Ladislaus q; eodem tēpore sub Francisco patriæ militabat, ubi patrem esse captum accepit, illico aufugit. Aliquot deinde post annis, clam noctu Lucam ingressus, sese magistratibus ostendit, flens atq; obtestans, uti iam infantis laborum miserētur: quod si per eos minus in patria uiuere, saltē mori liceret, sese paratum eorum iussu supplicium ferre. Illi misericordia cōmoti, humaniter castigant, hortanturq; uti sortē a quo animo perferat: neu ciuitatis amplius hoc pacto statū perturbet, datiq; comitibus & pecuniā, abire iusserunt. Hinc fuere Pontifices duo, Lucius i i i. & Alexander i i i. hic & Phridianus Præsul ante omnis colitur, cuius meminit Gregorius: cū in alijs de Lucensibus benemeritum quod Auferim amnē agros inundatiōe uastantē diuinitus compescuit, ex quo pars ea quæ Auferis nūc dicitur ab eo diducta adspicitur. Hæc & Agnellī mei patria uiri moribus, ac literatura ornatissimi. Prope Lucā fanū Herculis, cuius oppidi parua nunc extant uestigia. Deinde Feroniæ lucus Ptolemæo, qui nunc Bientina cum lacu forte fuerit, nōnullis uero Petrasancta, uti supra monstrauit: alter enim Feroniæ lucus apud Soraceten. Fucetiū oppidū cū altero lacu: sunt qui hos Focenses appellare uelint, ex Desiderij regis marmore

marmore, Viterbij reperto. Dein **Piscia**, Prati, noua nomina, de quibus alijsq; in Florentinorū epitome mentionem faciam. Pistorium propius Apennino, cuius meminit Sallustius in Catilinario. Nullum æque oppidum Florentinis negociū fecit, acrisq; restitit, cū sæpe uictū fortius resurgeret, societate auxilioq; maxime Castritij Lucēsis freti, cuius etiā adhortatione ac uiribus Philippū Tidicē Pistoriē. tyrannū patrię cōstituerunt: Florentinis magnopere aduersum, ipsius Castritij generū: tandem an. m. c c c l i. penitus succubuit, ut in Florentinorū referam historia. Hæc ciuitas mater seditionum totius Hetrurię, ab ipsa nanq; Alborū & Nigrorum factiones Florentiā defluerunt. Deinde Cancellarij & Pantiatij crebris tumultibus urbē implicuere. Ii quum diu quieuisent, proximis annis ita sunt excitati, ut omnia cruore, cæde, incendioq; refererint, nec finis adhuc esse uideatur, Cancellarijs nunc potētibus. Hic Nicolaus Forteguerra cardinalis Theatensis Atheneū nobile ac religiosum constituit pauperibus doctrinæ operā dare cupientibus refugiu. Fesulas ex una Pleiadum ferunt esse dictā, inter x i i. Hetrurię, cuius ad huc uestigia uisuntur, cū nobili cœnobio à Cosmo Medice ædificato, subiugata à Florentinis an. m. x x i i i i. locus memorabilis clade Redagagis Gothorum regis à Stilicone superati. Hinc Minio fluit amnis ad moenia usq; Florentina. Supra in Apennini iugo castra Florentinorū notissima. Insuper & terra Pafumenna, quam Strabo dicit ab Arretio esse ceteris remotiorē, qua Annibal iter ad Trasimenū fecit, licet alia uia facillior ascensu Arimino deinde per Vmbriā foret, à præsidijs Romanorū tamen magis tenebatur. Quibus uerbis Casentinū describere uidetur. Sequitur pars quam Liuius in descriptione itineris Annibalis, omnium fructuum feracissimam esse dicit inter Fesulas & Arretium, quam uallem Arni superiorem appellant: tunc paludibus occupabatur, obicibus saxorum cursum Arno remorantibus: quæ in sequentibus temporibus Incisæ oppido in ea parte ædificato nomen deder. Arretium inter x i i. item ponitur, bis rebellauit. Liuius x x v i. C. Terentius Varro obsides ab Arretinis senatorū filios cepit. c x x. Item bello sociali autores fuere Hetrurię defectionis simul cū Maris & Picētib. Quapropter Sylla in eos acrius sauijt proscriptis ciuibus antiquis, nouam deducēdo Coloniam: Indicio est marmoris inscriptio, quæ adhuc in ea urbe cernit, Arretini ueteres duplici R. Pl. Arretini ueteres. Arretini fidentiores: processu deinde tēporis uaria cum Florentinis bella gessere, quancq; Guelphi & ipsi fuerunt earundem partiū usq; ad Fredericum i i. Verum postea Tarlati Vbertinij Gibellini extorres, reducti Manfredi Sicilię regis tēpore aduersari cœperunt, primusq; Guilielmus Vbertinorū princeps, patrięq; præsul simul & Tyrannus, ac duci propior q; sacerdoti, Florentinis sæpe bellū intulit, postremo Guidone Feretrano simul & exulibus Florentinis auxiliantibus, cū eisdem Carolum i i. Sicilię regē socium habentibus, congressus in prælio apud Bibiennam occubuit, ubi Arretinorum tria milia caesa: capta autē duo milia fuere. Guido deinde Petramala Tarlatorum caput, sacerdotio ac tyrannidi succedens anno m. c c x v i i i. à Florentinis & Roberto rege bello superatus, cum eis cōuenit, ut urbis imperio penes Robertum relicto, ipse urbis administrandæ, creandorumq; magistratuum ius haberet. Deinde gliscente imperij cupiditate, cū Tifernum Pontifici abstulisset, à Ioanne x x i i. præsulatu deijcit. ex Arretina insuper diocesi Cortona deducitur, primo præfule in ea ex Vbertinorū familia constituto. Quam ob rem Guido iratus, Vbertinorū castella euerit. Postremo præter pontificis autoritatē Ludouicum Bauarum eius hostem diademate ferreo Mediolani de more redimuit, Dumq; reuertit, febre correptus, in itinere apud Nigrum montē decessit, uir armis natus magis quā religioni. Arretiu, Burgum, Tifernum, Castillonē, Terramnouam in suam potestatem redegerat: Arretium moenibus restituit, Viam quæ ab Anglari ad Burgum ducit, latiorē reddidit, ubi quondam Nicolaus Picininus à Florentinorum & Pontificis exercitu superatus est. Hoc extincto, res ad Petrum cognomento Saccone eius fratrem peruenit: hic quoq; in disensionem cum Vbertinis, quanquā eiusdem factionis uenit, causaq; fuit, ut Vgutij Fagiolani liberi castra quidē amitterent: at illi reddito talione, ut Sacco Tifernum & Burgum, quibus deperditis, necesse fuit cedere Florentinis. Itaq; eis Arretiu uendidit, castris sibi quibusdā reseruatis. Mox in suspiciōne ueniens, captus ab eisdē & in carcerē cōiectus, direptis eius bonis. Qui ædibus incēsis liberatus postea à Gualterio Florentinorū tyranno, in dominationem rursus redijt. Bellum Florenti nis Peru

Athenicum pl
 florense.
 Fesula
 Redagage
 Minio flu.
 Terra Pafu
 menna.
 Casentinum
 Regio inter
 Fesulas &
 Arretium.
 Arretini uete
 res.
 Tarlati
 Vbertini
 Guli. præsul
 Guido Petra
 mala.
 Cortone I
 præsul
 Petrus Sac
 con

Sacconis
mors.
Bjordus
Vbertinus

Engeranius

Arretium di-
uenditum.
Arretini rebel-
lant.

Testa Arreti-
na.

S. Donatus
Zenobius tri-
bunus.
Laurentinus
Pergentinus
Cortona
Dardanus

Vgutius

Petramala
Civitella
Minutius
Trasimenes
Perusia
Augusta
Totile ob.
Herculannus
praesul.

nis Perusinisq; intulit. Castra Vallisarni, Ficinum atq; alia incendit, & in Montemuar- cum se recipit. Iterum ab Arretinis eiectus, ad Carolum Imperatorē frustra confugit. De- num apud Bibiennam oppidum suum excessit octogenarius, eo robore, ut etiam par iu- ventuti arma indueret, omniaq; militis munera obiret. Liberos nōnullos reliquit, quibus paulo post Bibienā ceteraq; oppida ademerunt, impulsoribus pariter & adiutoribus, Fa- rinata, & Arto, Vbertinis, qui in gratiā nuper cum Florentinis redierant, ob egregiā eo- rum in bello Theutonico nauatam operā, in quo & Bjordus ex eorum familia cecidit. In- terea Arretini post Gualterij Florentinā tyrannidem, in libertatem se iterum uendicau- erunt, ac L. X. ciues creati, remp. aliquandiu feliciter administrauerunt. Verum inter suc- cessores postea discordia nata, pars altera Carolo Pannoniā regi, qui aduersus Ioannā Si- ciliae reginā tunc in Italiam uenerat, urbem tradidit; quo paulo post discedente, Sacconis filij simul cū Vbertinis reliquisq; Gibellinis rursus in urbem aduersarijs expulsis reuoca- ti, ob metum & ipsi mox contrariam iterum reuocant factionē, qui simul unā postea ur- bem diripuerūt. Arretium post haec Engeranius Ludouici Andegauensis dux x. mil- lium ex Gallia supplementum adferens in itinere, auxiliantibus Sacconis filijs ex torri- bus diripit, arcem uero cū oppugnare coepisset, adlato de morte Ludo. nuncio, desistens, urbem Florentinis, anno M. CCCC. LXXV. milibus aureis uendidit. Paucis dein post annis Ioannes urbis praesul a Gregorio X. instigatus, bellū eisdē mouit, uictus tan- dem ac fugatus est, aedes crematae, propinqui interfecti. Res deinde Arretinis pacata, usq; ad annū M. D. I. fuit. Quo tempore, illi impulsore Vitellotio Tifernate a Pontifice cū ex- ercitu misso, rebellauerūt; captaq; arce & magistratu, res cito deseruit, autoritateq; Lo- douici regis Gallorum Florentinis amici, sedata est: ac urbs propterea ciuibus ob metū diffugientibus, penitus uiduata, in misera nunc cernitur cōditione; sed de his pluribus cū ad res uenero Florentinas, Arretina testa apud ueteres in precio, cuius meminit Martia- lis, ea nunc terra praestantior apud Dirutā uicinum castrū reperitur, ubi & Figlina fiunt: ita & soli natura saepe tempore mutatur, & Saguntina quondam apud maiorem insulam nunc exercentur. Censent Arretium Leonardo, Carolo, & Ioanne Tortellio honorū ar- tium peritissimis, ac Francisco iuriscōsultissimo, necnō Guidone etiā musico supra haec tempora, qui totā melodiam sex notis in manus articulis inuenit, Sed praeter omnis Do- nato martyre urbis praesule sub Valentiano imperate: is ut apparet in tabulis antiquis apud ecclesiam Arretinam existitibus; Zenobium tribunū Landerici filium senatorem Romanum diuitem ac potentem Christianum fecit, qui Arretinam postea dotauit basili- cam, ubi multa oppida nominantur ab eo constructa, quae nunc Senensiu sunt. Hinc fue- re Meccenas teste Macrobio, & Laurentinus ac Pergentinus duo fratres martyres sub Diocletiano, in eadēq; iacet urbe. Cortona prius Corithū: Silius. Arreti muros, Corithi nunc diruit arcem. Dionysius Cortonem prius dictam ait: deinde factam Romanā colo- niā, Cortonam coepisse uocari. Hanc conditā prius a Pelasgis Tyrreni occupauere, hinc Dardanus fuit Troianę gentis cōditor. Virg. Hinc illū Corithi Tyrrenia a sede pro- fectū. Eam insequentibus seculis Arretini expugnauerunt, a quibus diu possessa fuit, ab- lata deinde Pontifex ab eis deiecto Guidone, praesulatus honore (uti supra dixi) decora- uit. Deinde Vgutius tyrānus eam possedit, qui a Florentinis descendo Io. Galeatio adhe- serat: tandem ob libidinē in foeminas, est a ciuibus interfectus, superstitibus liberis, qui exularunt, ac religiosis patrię locis annuis pensionibus relictis, quae adhuc durāt, Postre- mo illac Ladislao Siciliae regi transfūti, sponte ciues se dedentes ille admiratus, per cauil- lum interrogauit, an apud eos esset copia ueruecing: deniq; non multo post, eandem Flo- rentinis uendidit. In hoc agro Petramala, unde Arreti familia, a Florentinis diruta: & Ci- uitella Guidonis praesulis aedificiū, quod Minutius quidam per bellum Io. Galeatij tene- bat. Procedendo Trasimenes reperitur notissimus, ac clade Romanorū nobilitatus, Pe- rusia in Apennini parte, ciuitas Hetruriae ab Achaeis aedificata, ut Trogus scribit, ut Ap- pianus de bellis ciuilibus, ex x. Hetruriae. Haec in Augusti uenit potest atē, compulso ad ultimā famem L. Antonio triumuiui fratre, mœnibus in super ab eo restituta Augusta est appellata. Septem deinde annis obsidionē crudelissimi Totilae passa, ad ultimum dire- pta est, interfecto eius praesule sanctissimo Herculano, natione Germano. Insequentibus deinde tēporibus, sub Bonifacio V. sicut & multae aliae Italiae ciuitates, quum Ioanni Galeatio

Galeatio Vicecomiti se dedisset, per Vgolinum Trincium tyrannum Fulginatem ab eo- rum Pontifice cum exercitu missum, ad officiu reduca est. Secutae postmodum Raspan- tum qui Gibellini erant & Gentilominum factiones. Hi postremi nobiles, annis uiginti- quatuor exules fueret; plebis partes Bjordus Michelectus tunc tuebatur, uir autoritate uirtuteq; armorum inter suos potens: qui cum iam ferendus ob morum insolentiam non uideretur, a Guidolotozum coniuratione qui & ipsi gratia pollebant incautus trucidat- ur cum omni serē familia praeter Cicolinum eius fratrem. Hic equo conscenso urbem per- currit, clientes excitat, uiuum adhuc fratrem non interfectum esse simulat. Hisq; adeo effe- cit, ut Guidolotozum omnis armata multitudo petitis eorum domibus de medio tollerent. Verum paulopost eiectus & ipse a Brachio Montono, ac demum resistēs captus in praes- ulio atq; interfectus fuit. Is enim Brachius ob singularem uirtutem electus a populo Prin- cept, nobilitatem plebi conciliavit: e Montono uico Perusiae finitimo fuit, militia clarus, cuius gestis Campanus librū dicauit. Alberici primum Cunij Comitē disciplinae se tra- didit. Deinde Alfonso regis autoritatem secutus, eius iussu Aquilam Martini Pontificis oppidum, quem Alfonso in adipiscendo regno aduersum senerat, obsedit, in qua obsi- dione a Jacobo Cadola Martini duce superatus occubuit, cuius postea cadauer effossum Pontifex in urbē perducit, ac extra portam sancti Laurentij in loco profano, quod sacris esset interdictus, tumulari iussit. Dum uixit aduersa semper factione cum Sfortia fuit, cū ambo ex eiusdem ducis disciplina prodissent. Filium Odonē reliquit, qui breui post tem- pore a Guidone Torello apud Aretiu interfectus est. Alterum item filium Carolum diu- terupstitem uidimus, qui quanquā patriam indolem referebat, infortunatus usq; ad ex- tremum fuit, anteq; hos annos Venetis militans contra Turcas apud Forumulium in- praelio cecidit. Ex eius item ludo Nicolai duo prodire, alter Fortebrachius appellatus siue Stella, quod e Stella eius sorore sit genitus, alter Picininus ex eadē urbe ob corporis breuitatem dictus. Hic multis saepe in praelijs uictor, ad extremum missus a Philippo du- ce aduersus Florentinos eorum agrū late uastauit: idemq; Comite Puppi sibi adscito per Apenninum Perusiam peruenit. Perusini uerentes ne tyrannidem occuparet datis ei au- reis nummis L. milibus uexationē redemerunt. Mox Tifernum, postremo Anglare Flo- rentinorum oppidum peruenit. Ibiq; cum eorum copijs quibus Eugenius Pontifex per Ludouicum Patriarcham Aquileiensem legatum auxilio fuerat, infeliciter conflictit, fili- um habuit Iacobum cognomine paterno, non minore fama ac indole, qui tanto fuit Itali- cis principibus terrori, ut non prius conquiescerent quam eum per insidias de medio tol- lerent, ut in rebus Siciliae regū narraui. Franciscus alter filius Bononiae captus mihi in- ter Bononienses iam dictus. Deinde secutae duae aliae factiones, Oddorum & Balionum. Hi diu praualuerūt, pulsus ad extremum Oddis. Quorum princeps Fabricius protono- tarius Simonis filius nothus, cum reditum tentasset mediam percurrēs urbem armatus, nullo ciuium consequente trucidatur, reliqui uero admodum multi qui cum eo erant, la- queo suspensi. Baliones uero iam inde a Gotifredo Baliono primo rege Gallico, qui Hie- rosolymas recuperauit, genus suum iactant, & usq; a Frederici Aenobarbi Caesaris tem- poribus mœnia Perusina summa autoritate tenuisse, multasq; in Italia tum pro patria res gessisse. Inter quos Odo claruit, qui Nellum genuit, & Malatestā. Nellus dum utxit gra- tia nomineq; cunctos gentiles antecessit. E Malatesta uero & Iacoba Brachij Montoni- nepte quinq; superstitēs filij: Brachius, Carolus, Sfortia, Guido, Rodolphus. Ex his Bra- chius senioris Brachij nomen potius quam uirtutem referebat: Nam trucidatis uno die in medio foro per insidias Rodolpho patruelē Nelli filio: ac eius nato Francisco creue- rat. Quo facinore non diu gauisus & ipse unicum filium Gryphonem, in quo summa spes fuerat, interfectum uidit. Proximis dein annis Rodulphi filius Ioannes Paulus Ca- rolum, Odone Caroli filio natum per discordiam domo pepulit. Cumq; nuper contra Caesarem Alexandri filium Aemyliā ducem unā cum Vrsinis conspirasset, ab eodem fu- it patria eiectus Carolo restituto, quo paucis post mensibus defuncto Alexandro Pon- tifice, rursus expulso alter reuertit. Fuit hinc inter ceteros V. C. quos alibi attingimus Constantius martyr sanctissimus. Sequitur inferius Vrbs uetus: huius origo non satis constat quum nouum sit uocabulum, urbs autem uetusta appareat, ob quam rem mi- nime assentior Blondo, siue Aretino, qui eam a Florentinis originem habuisse dicit.

Vgolinus
Trincius
Raspanes

Brachius
Montonius

Odo filius
Carolus Mon-
tonus.

Nicolai Forte-
brachius &
Picininus.

Iacob. Picini-
nus.

Franciscus Pi-
cininus.
Odi & Ba-
liones.

Brachius iu-
nior.

S. Constantius
Vrbs uetus

Sed potius his qui Herbanum esse putant, quod Ortano uicinum Plinio, nominis etiam propinquitate quadam corruptioris. In hac quoque factiones duae, Merulinorum, & Mutatorum, multam quandoque seditionem excitauerunt. Templum etiam nobile cum aedibus in ea uisitur, Urbani V. aedificium. Clusium prope Glanem in monte situm, regia quondam Porcenae, qui in ea Labyrinthum pro monumento extruxit, ut Plin. ait, qui & Clusinos ueteres & novos ponit. Meminit huius urbis Plutarchus in uita Syllae his uerbis. Sylla delecto Carbonis exercitu apud Clusium, Fauentiam, & Fidentiam, ipso Carbone Italia pulso proposita tabula omnem Italiam cedibus inuoluit, ac Volaterras in deditionem accepit. Item Clusium Sylla petijt, & prope Glanem praelium inijt, dein prope Saturniam reliquias hostium prosligauit. Carbo habuit apud Clusium ad xxx. hominum milia, & duas Damasippi legiones, & non nullas alias cum Carino & Martio. Postremo illi qui Clusii relictii fuerant xxx. milia numero a Pompeio praelio superantur. Haec ille interpellatim. Nunc quoque in ualle Arbiae multa ferramenta reperiuntur a fossoribus. Senam, urbem antiquam esse autores multi demonstrant. Polybius ait, Senones pulsos a Romanis, aliam coloniam eius nomine Senae, quam apud Adriaticum reliquerunt, condidisse. Prolemaeus Senam etiam in Hetruria ponit, quod nonnulli non putantes in exemplari Graeco scriptum maxime errant, quum nos in antiquissimo Bibliothecae Vaticanae uolumine id legerimus. Plinius Saniensem coloniam uocat. In lib. quoque Coloniarum nuper inuenito Saniensis colonia nominatur. Festus ait, populi qui supra & infra Romam habitabant, quod rebellassent, moxque ad officium redijt, Sanates appellati sunt. Apianus libro primo bell. ci. Pompeius autem Martium circa Senas debellauit, urbemque diripuit hostiliter. Cic. quoque pro Caio balneas Senias commemorat. Blondus testat se in Cecobio S. Georgij Venetij in quodam libro legisse Ioannem xviii. ex senis dioecibus uicinis illi partes addidisse, ex quo Senas cognominasse urbem. Quod quantum sit uerisimile ex superdictis autoribus deprehendi potest. Nam Ioannes ipse Senam praefule dioecisq; decorare potuit, nomen uero antiquius multo apparet, uti supra ostendi. Extant hodie tabulae apud Aretium donationis Zenobij Tribuni Landerici filij Senatoris Romani potens ac diuitis, ecclesiae Aretinae factae temporibus Damali Pontificis. In quibus commemoratur ecclesia S. Mariae apud Castrum Senense ab eodem Zenobio aedificata, ac ecclesiae Aretinae simul cum alijs concessa. Hic autem locus est hodie Senae ad portam S. Marci, in parte quae dicitur Castellum uetus, ubi adhuc extant aliqui parietes semidiruti, cryptaeque & cuniculi. In eisdem tabulis dicitur Castrum ipsum Senense ab Romanis aedificatum. Quod sane intelligendum, dum coloniam accepit. Praeterea multa commemorantur templa ab eodem Zenobio constructa, simul & oppida quae hodie Senensium sunt. Inter quae templum cum castro S. Quiritij in Osenna, Corsilianum, Corsiliani, Corsi filij aedificium, Fuuianum quem Venatorum appellat Landerici patris Zenobij, Politianum, Lucinianum, Secianum a uiris omnia Romanis cognominata. Praeterea Balnea Arapulana quae non procul a Corsiliano, quod Pientia est deinde a Pio Pontifice illic oriundo cognominata. Multa quoque ad Vmbroem & Vrciam quae iuxta S. Quiritium, & ad Axum, qui iuxta Turrariorum fluunt appellata. In commentario quoque Benedictidei Florentini scribuntur haec oppida Senensium a Florentinis occupata fuisse, uidelicet, Politianum, Fuuianum, quod Foianum nunc uocant. Ciuitellam, Reddam, Roncinum, Bonicium, Castellinam, Brolium, Caccianum, Collem, & sanctum Geminianum. Senenses Christiani primam ab Aniano qui fuit Tranquillini ciuis Romani filius, facti sunt. Is xxi. annorum aetate clam patre a Protasio presbytero sacrosancto fonte ablutus, atque a Maxima uirgine a Tognagrano pago ex eodem fonte ablutus fuit, amboque postea iussu Maximiani principis martyres. Maxima quidem fustibus caesa, Anianus uero a carcere fugiens uenit Balneoregium. Inde Senam, ubi dum Christum praedicaret a Lyfia proconsole in ignem proiectus incolumis euasit: ductus tamen ad flumen Arbiae securi percussus ibique sepultus est cal. Decembris. Haec autem ex ipsius historia traduntur. Senenses Florentinorum perpetui sunt hostes, iuncti quondam eorum exulibus Gibellinis, nobili apud Arbiae uictoria potiti sunt. Nostra memoria Iacobum Picininum hostem habuere multa eis incommoda inferentem, quod petenti mutuo per oratorem iure paterna amicitiae xxx. mil. aureorum negassent: ille Castilionum Pescaris, quod est oppidum agri Senensis uersus mare: continuo inuadit, unde

Vnde tandem Calixti Pontificis auxilio pulsus est. Gisbertum Corregiam eorum ducem suspectum, ac Picinini partibus clam studentem, accersitum in curiam a senestris precipitem dederunt. Quo tempore ciues multos partim capite, partim exilio multauerunt, inter quos Patricius fuit uir ea tempestate literatus. Nostra uero aetate, anno M. cccc. lxxxi. ingentem rursus seditionem excitauerunt, tribubus quas montes uocant inter se dissidentibus. Antonius Belantes, qui princeps eius fuerat Senatus, una cum quibusdam nobilibus apud arcem Alcinoi securi percussus: utraque pars breui tempore uarietate experta fortuna, nunc demum ob exulum tenuitatem, & horum qui potiuntur potentiam, quiescit: quorum princeps Pandulfus Petrutius. Is hodie patriam omnium fere consensu ob eius sapientiam & animi magnitudinem optimis regit institutis. Borghisium focerum, facta imprudentius corrigentem, de medio sustulit, cumque nuper contra Caesarem Aemiliae ducem una cum Vrsinis conspirasset, bellum ab eo periculosum passus est, quum iam agri partem captam maioraque indies hostem minantem animaduerneret, seruandae patriae causa sponte cecidit. Re sedata paucis post mensibus ingenti ciuium laetitia reuocatus est. Fuere hinc pontifices Alexander 111. & duo Pij. Volaterras primam Hetruriae ciuitatem Volaterrae priusque aedificatam inter xij. fuisse, plura sunt argumento: ante omnia nomen ipsum, quasi uolatyrrenorum hoc est Hetruscorum urbem appellatam. Nam Tuscos ueteres uola oppidum aut arcem uocasse indicant multa apud eos, Volsinij, Volcae, Volae, Voltumna Hetruriae. Tyrrenos quoque graeci Hetruscos uocant a Tyrreno Lydorū duce huc applicante, ac xij. ciuitates constituite annis ante bellum Troianum fere centum, ante uero urbem conditam quingentis. Deinde locus natura munitus. Nam teste Thucydide tunc ob piratas frequentes & toto orbe latrocinia, altiora loca ac munitissima occupabant. Deinde autoritas Plinij, qui Volaterranos appellatos esse dicit Hetruscos. Post haec in antiquis ipsorum diarijs quae ad manus meas uenerunt, comperio, Hetruriam oppidum nobile ad oram eos diu possedisse, Rebellantemque quandoque Tuscinatum cognominasse, ac ob inundationem in mare abiisse, uadaque iuxta aedificata: hodieque ferunt accolae uestigia sub aqua per maris tranquillitatem clarissime conspici. Praeterea multa hic nuper restissa ueterum monumenta simul & statuae cum literis Hetruscis, quae Lio Plinioque testibus in praecipuo apud Romanos fuere nec usquam alibi locorum conspiciuntur. Denique Petrus apostolus hanc ut in Hetruria primam ante omnia ad fidem uocauit, misso Romulo sanctissimo uiro, qui per Herculis portam ingressus sicuti scribitur, ubi eos Christianos fecit Fesulus abiit, ac urbis uicium Praeful est constitutus. Hanc hodie portam ad Arcum esse putauerim ex nominis corruptione tum antiquitatis uestigio. Quae uero post illos praefulos ab autoribus traduntur adducam. Volaterrani teste Lio Scipionis classem in Africam proficiscentis frumento iuuerunt, quod eorum ager latissimus, ut ait Strabo, usque ad mare procederet, qui nunc est magna ex parte Pisanorum. Idem ait stad. xv. ad oppidum conscendit. Hic etiam Marianos proscriptos constituisse, tandem triennio a Sylla obfessos locum reliquisse. Sylla uero postea rerum potitus agrum eum publicauit, quem Caesar deinde primo suo consulatu in perpetuum liberauit, ut est autor Cicero. in epistola qua pro municipibus Volaterranis commendatitiam Q. Valerio praetori scribit, quum ille antiquam Syllae legem renouare uellet. In oratione item pro domo sua, Volaterranos non solum ciues, sed optimos ciues urbe Roma frui dicit. Et in epistola ad Atticum se gloriatur in consulatu Volaterranos & Aretinos quorum agros Sylla publicauerat nec tamen diuiserat, in antiqua possessione retinuisse. Tempore uero triumuiratus ex municipio colonia facta est. Sic enim in lib. scribitur Coloniarum. Volaterrae lege triumuirali in centurijs singulis iugera cc. Decumanis & Cardinibus est assignata, quam omnem ueterani in portionibus diuisam pro parte habent, in quos limites cepit interualla pedum cccc. de quibus centurijs unusquisque miles accipit iugera xxxv. & lxxxv. & lxx. Irruentibus deinde diuersam gentium in Italiam barbaris nullam eam iniuriam passam simul cum Florentia reperio usque ad Pannonios, quos postea dicam: praeterquam breuem admodum Vandalorum excursionem, quum ad Populoniam Leone. 111. imperante applicuere, quo tempore Iustus presbyter ex Africa ubi erat ortus in Vandalica illa insectatione pulsus una cum Clemente fratre Octauianoque item presbyteris ac Regulo Praefule socijs eadem naue ad uectis in proximum Hetruriae litus applicuit, ac Volaterris confedit, eumque populum secta,

ut multa Italiae tunc loca, infectū Arriana, sua doctrina restituit. Insuper ciuitatē obfidiōne Vandalorū liberauit iactis de moenibus panibus medicatis, qui & hostes adfecerunt, & opinione copiae à spe potiundi terruerunt, pro quibus meritis Praesul est à populo electus; ac mox extinctus prope moenia cū fratre contumelatur, ubi uallis prius nemorosa fuerat, locūq; pœnitentiæ sibi delegerat. Procedente tēpore Alcus uir potens in ea ciuitate in eodē loco gemina tēpla constituit. Maurus uero Praesul Senensis alterū iusto dicauit; alterū uero Clementi, in quo postea Camaldulensium cœnobium patrimonio cuiusdam sancti monachi qui in eodē loco situs est excitatum conspicit. Octavianus uero socius procul omni cura in eremo uixit urbi uicina, ubi eius nunc cernit templum eodē ferē tēpore constructum. Postea uero Longobardorū duces in Hetruria hanc sibi sedē uti turriorem delegisse ex cognomine nobiliū familiarum cōperimus, quæ Longobardi honoris gratia, ueluti reliquæ priscae gentis appellabant. Ex his Amerigus, qui siue uel Imperatorū permisso, in hac etiā regione dominabat, Hetruriæ comes appellatus. Hic igitur ut Berengario primo Italiae regi qui eum expellere nitentur resisteret, Pannonios, qui tunc primū ex Hunnis uenerant nondum Christiani, in Italia uocat. Illi uero ante omnia præter foedus Hetruriæ eius domum inuadunt, omnēq; flamma atq; ferro euertunt, bona diripiunt. Quo sanē tēpore reperio Volaterras desolatas, atq; ab eis dē incendias; paucisq; deinde post annis ab Othone primo qui Pannonios expulit, in eum q; nunc cernitur murorum ambitum breuiorē restitutas fuisse, missis eō Germanis simul cū antiquis eius loci familijs ad incolendum; ac ex eius nomine Othoniā appellatam, quā posteri corrupto uocabulo Anthoniā uocauere annis hinc prope sexcentis. Vicinioribus uero seculis Imperitante Frederico 11. duo Consules unā cum eius uicario temp. regebāt, Morbo & ipsi partū adfecti Gibellinarum Pisanis adheferant; Capitaneumq; ex eis accerlebant atrascuta cū alba cruce depicta præferentes. Post mortē uero Frederici, quū Florentini sub iugū omnis penē uicinos misissent, illac quoq; cum exercitu trāscentes prælio tumultuario ac de improviso superatos, liberos tamen dimiserunt. Guelfi tantū, tradentibus portana Acceptantibus, reducti. Familiasq; admodum nobiles Gibellinorū electas, Bomparētes, Alegretti, Topi, Ciacci, Aliocci, Ardingelli, Magalocci, Ciasarones, Moricones; Guelforum uero nomina, Belfortes, Tignoselli, Bonaguidi, Acceptates, Baldinocti, Marchesi, Manecchi; præterea Gabretani, Libiani, Quercetani, ex castris quæ tenebāt appellati. Hi omnes unanimes temp. administrabant, curiamq; quō nunc unā cū prætore conueniunt ædificauit uexillo Grypis assumpto. Post autē an. x. x. pace sequestro Rainerio Belforte præfule ciuitatis inter utrosq; facta exules reducti sunt; sed quum per eorū impotentiam ex equo uiuere nō esset, autore Magistrō Fide ciue uno sanctissimo populo aduersus nobilitatē caput extulit. Magistratus duos creauit, x. 11. populi defensores, & x. v. bonos uiros curandi ærarij, ac crucis rubræ in albo clypeo signa sibi assumpsit, sexcentorū consilio constituto quos in rubro codice conscripserunt. Nobiles autē ad familias x. l. 11. in albo; atq; ita coegerunt ut dupla præter alios poena tenerentur, si quē ē populo uiolassent. Verum hæc non diu per eosdem potentes licere, paulatim in pristinam resurgētes tyrannidem, inter quos duo tunc utriusq; factionis capita pollebant; Alegretti, & Belfortes. Huius itē Belfortes, alterius Baro iudex principes fuere. Quumq; Baronis filius Rainerius in præfultu Rainerio successisset, essentq; Gibellini gratia inferiores, per tumultum à Belfortibus cū suis ac clientum familijs pellitur, domusq; incenduntur. Illi uero in Castrum Berignonē se recipiūt, unde postea bello sunt eieci. Belfortes igitur qui ē Germanis originē habuere, soli potentes uno tempore undeuiginti milites, ac ijdem uirtute duces fuere. Ex his Octavianus eques Belfortis filius ac Rainerij præfultus supradicti frater, primus inter suos factione paucorū populi Capitaneus eligit; ea uir gratia apud omnis, ut quū filium Belfortē equitem domi faceret, omnes Hetruriæ legationes gratulatū cum donis uenerint, diebus x. v. epulū populo partim in foro, partim in Basilica proxima dedit. Ludouicū Pannoniæ regē illac ē Neapoli redeuntem hospitio pro dignitate suscepti, eiq; Philippū filium ducendum ad pont. dedit, qui mox in præfultu ciuitatis Rainerij successor fuit. Intermitta hæc dominatio parumper per Gualterij regnū Florentiæ, Rursus eo extincto, nec illius uicario qui urbi præerat resistere ualente, statim reuixit, tum multū cædeq; tota urbe facta. Quumq; in dies magis in ciues populūq; partim suspicio-

ne, par-

ne, partim avaritia fauissent, Ioānes Ingerannus præcipua in x. 11. magistratu autoritate collegas ad se uindicādos animat, qui tradita sibi à populo de tota rep. cōstituentia potestate, an. m. c. c. c. l. x. 1. libertatem conclamant, Belfortes capiunt, eorūq; principem Bochinum equitē in foro postera die securi percutiunt. Reliqui se ad Florentinos recipiunt. Nam hi quū unā cōspirassent, per oratores urbis patrociniū sumunt, pacem inter utrosq; constituunt, nonnullos primorum auro corruptos ad ea quæ uoluere pacta traditis portarum clauibus foederatorum tamen nomine deducunt. In quibus non diu perseuerauerunt nouo grauantes tributo. Iacobo demū Ingeranno Ioannis supradicti nepote uociferante iura prodi ac uiolari, eaq; de causa in Stinchas Florentinas cōiecto, res procul à defensione non erat, quapropter ab incepto destitit. An. deinde m. c. c. c. x. x. occasione rursus imperata pecuniæ Iustus Antonini concitata plebe Praetorem inuadit, urbē ad defensionē sollicitat; quod quum esse ex rep. nō uideretur, accessit in cōsiliū, ē fenestris deijcitur. Rainaldus Albizus qui iam cū exercitu aderat compressum tumultum inueniens agrum tantū castellaq; ademittit, quæ anno insequente reddita sunt. Frustra deinde sæpius tentati primum ab Imp. Sigismūdo iuxta prætereunte, deinde ab Alfonso Aragone qui agrī partē tunc ceperat; an. demum m. c. c. c. l. x. 1. accessit à Laurentio Medice, quod aluminis tunc inuenti partem sibi uendicare uellet, descuerunt, non tam Florentinorum foedus quam illius tyrannidem detrectantes. Ex quo primū in ciues qui unā cum eo conspirabant cæde animaduertunt, cincti demū obfidiōne à Frederico Ferrano post dies x. x. certis conditionibus deditiōne fecerunt. Florentini præter pacta urbem euestigio diripere, profana sacraq; omnia miscentes, ac sacrosanctū Praesulis tribunal cum ædibus euertentes eodem in loco arce cōstituta, agrum deniq; ademere. Hæc uero antiqui foederis restitutionē, ut est non solum regium, sed æquum, omnibus officijs nititur mereri. Nam & cæteris hoc tempore deficientibus & summa deditiōnis cōmoditate sola fidem seruauit, sponteq; auxiliū qualecūq; misit. Praesules hic olim utraq; exercuere potestatem, ex quibus unū forte tumultuosius agentem, ad basilicę portā ciues interfecere, quo piaculo annis x. x. v. 1. pastore caruerūt. Ornauit autem eam cathedram post Iustum Vgo Praesul sanctissimus. Hic ex Agnani uicini castrī nobili Saladinorū familia, quum Volaterranus simul & Paduanus esset Canonicus, ob uitę modestiam ac iuris pontificij scientiam promotus, uarios labores & ærumnas ab infectis ciuibus ob ecclesiæ libertatē & res conseruandas est passus, quæ omnia patientia superando ad senectutem sine querela peruenit. Decessit anno m. c. c. c. l. x. x. 1. 1. inhumatus diebus x. à populoq; adoratus ob uisā ex eo prodigia, deinde cōditus in eius urbis basilica fuit. Censetur eadem & claris uiris, Cecinnarū profapia Romæ illustri. A. Persio, & Lino Pontifice quos alibi cōmemorauit. Ager metallorū feracissimus, æris, melantheriæ, aluminis, sulphuris, salis qui ex aquis puteanis in plumbeis lebetibus igne paulatim cōdenatur miro candore tori ferē Hetruriæ suppeditans. Aquarū insuper calidarū quæ morbis plurimis medentur. Inter eius castra ripa Maranci ædificiū in alta rupe Comitū S. Floræ ē quibus Maracius fuit, moenibus deinde à Volaterranis cinctū, quod mea ætate Alfonso Arago diripuit; ab eis dē quoq; Comitibus simul & Senensibus montē Feltranum adeptū Petrus Belfortes eques per uim recepit, deinde inuitis Volaterranis, Florentinis uendidit, quod paulo post muris deiectis reddidit nunc Minutiorū familia possidet. Silanum quod Bomparentes ex urbe pulsi tenuerunt, deinde eorū affines Petronij ciues Senenses per proditiōne acquirentes arce in ea excitata demū Florentinis & ipsi uendidere. Lustignanum, quod à tyrānis Castilionensibus direptū Rolandus Africātes à Volaterranis missus moenibus cinxit, iuxtaq; frater ipsius Rainerius eodē mandato Volaterranū Castellū cōdidit ob uicinarū discordiam. In antiqua Desiderij Longobardorū regis inscriptione quę adhuc Viterbij cernit literis Longobardis, legunt ab eo cōstructa Geminianū, & Miniatū; Foscensesq; in eadē nominant, quos nōnulli Fucetiū oppidū esse cōtendūt. Aliqui uero Iucū prope Geminianū ex flumine regionē eā perlabente dicitū. cū his etiā Radacomallū in agro Volaterrano ab eodē ædificatū, notissimū nunc oppidū. In agro autē Senensium Rufellę colonia Plī. uocata inter x. 11. urbes, cuius adhuc uestigia, ppe Alcinoini mōtē cernunt. Suana urbs & Suanenū. Plī. nūc ditios Senensium. Lucinianū itē, qd' arbitris Bononienis sub. adiudicatū Florentinis initio belli cū Io. Galeatio, paulopost ad Senenses antiquos dños

i 4 defecit

Alegretti
Belfortes

Iustini

Vgo præsul

Geminianum
Miniatum
Foscenses
Radacomallū
Rufelle colo.
Alcinoini mona
Suanenſe

Politianum defecit. Politianum uero oppidum quum olim sponte ad Florentinos uenisset, proximis annis in aduentu Caroli regis simul cum Pisis rebellauit fugato praetore, arceq; disiecta. Longa dein obsidione ac bello fortissime resistens in pace nunc ac foedere Senensiu degunt. **Vetulonia** ubi nunc Massa quidam uero iuxta Viterbium esse contendunt, quod sanè ex Ptolemæi abaco & descriptione esse nō potest. Hic haud diu aluminis uena reperita, Carbonem praesulem celebrant. Prope locantur **Volcae** Ptolemæo Plinioq; ubi nunc **Cosae** Crassetum, Cosae item quarum uestigia uidentur ubi nunc Orbitellum. Verg. Quicq; urbem liquere Cosas. Perierunt ob murium multitudinē teste Plin. quod fatum & Smin-tæ insulae in ægeo accidit. Deinde saturnia colonia Ptolemæo Saturniana appellata uestigia ueteris & nominis & aedificij retinet ad breuem murorum ambitum redacta. **Quiritium** in Osenna aliud oppidum in antiquis tabulis uti supra memorauimus uocatur. In agro item Senensi flumina **Vmbro**, de quo supra, praeterea **Alma** apud Antoninū in itinere, nunc **Arbia** appellata. **Prilla** apud Plinium, nunc **Palia**. Nominum uero recentiorum **Vrctia**, **Formio**, **Albengia** prope saturniam habens. Sequitur, quod patrimonium **Petri** appellat à Matilde cuius supra mentionem feci relictum. In quo, quam uocant **Aquampendentem** Ptolemæus **Aquilam**, unde **Aquulenses** Plinius & **Aquulenses** uocant ex manifestata loci coniectura. Deinde **Volsinij** de quibus **Liuius** x. Cos. Posthumius **Hetruriam** exercitu primum uastauerat **Volsiniensium** agros, deinde cum egressis ad tuendos fines haud procul moenibus pugnauit. duo mil. ccc. **Hetruscorum** caesa. Item apud eundem & **Caciliū** **Volsinenses** auxilium contra seruos, qui ab eis temere manumissi contra dominos insurrexerant, à Ro. petierunt; **Missus** itaq; **Decius** **Murena**. Hic **Christinam** uirginem & martyrem adorant. **Lacus** iuxta est, quem apud **Columellam** tantum lacum **Volsinensem** nominatum reperio. **Insula** hic amoenissima est, quam **Farnesiorum** nobi **His** familia, cum nonnullis circa uicis notissimis uini generositate, possidet. **Balneoregiū** **Desiderius** item rex **Rodam** appellare uidetur. **Plin.** **Strabo**q; in hac parte decem pagos ponunt. hoc oppidum natalibus **Bonauenturae** nobilitatur, cui proximis annis **Gabriel** **Cardi**, **Agriensis** ordinis minorum templum excitauit. **Tuscanenses** **Plin.** nunc **Tuscanella** oppidum. **Falisci** gens & populus & oppidū **Straboni** in hoc tractu longe sequuntur, & **Faliscum** **Plinio** gentis caput quod procul dubio **Mons** **flascionis** ex certis argumentis apparet. Nam in colle est, quod nullum aliud inter **Faliscos** uidemus. **Ouidius** ubi de festo **Iunonis** ibi celebrato scribit, ac **Aleso** conditore auriga **Agamemnonis**. **Difficilis** aditus huc uia praebet iter. Iamq; pererratis profugus terraq; mariq;, **Moenia** felici condidit alta loco. Ille suos docuit **Iunonia** sacra **faliscos**. Praeterea ex copia fructuum & loci amoenitate, in eodem carmine pomiferos **faliscos** idem uocat. Deniq; nominis uestigium cum uetere cōuenit, **Ouidius** item in fastis. **Venerat** **Atridis** fati agitat **Alesus**; A quo se dictam terra **falisca** putat. **Plin.** eum **Hetruriae** lacum dicit appellari, ob syluam forte **Volsiniensem** eo usq; pertinentem, siue ob sacra praedicta. **Aequos** autem **faliscos** **Seruius** ait dici, quod **Rom.** ab eis quasdam acceperint leges supplemento x. i. tab. **Hos** **Camillus** expugnauit, cuius iustitia populos eos sollicitauit, ut deditiōnem facerent, quū ille magistrum **ludi** filios principum ciuitatis prodentem uinctum remisisset, autor **Liuius** v. i. **Lino** etiam, sicuti & nunc, semper abundauere. **Silius**. **Induti** sua **lina** **falisci**. In hoc item oppido **Flauianus** praefectus eiusdem sub **Hadriano** martyre narratur, cuius hodie **caluariam** ostendunt. **Viterbiū** uero ipsum inter **faliscos** etiam palam est fuisse **Longulam** appellatum. **Liuius** enim ait libro i. x. **Dictatorem** **Papyrium** traducta sylua **Ciminia** ad terrorē cum exercitu **Longulam** peruenisse. Et deinde paulo inferius, cum **Hetruscis** ad lacum **Vadimonis** dimicasse dicit; quod sanè praeter nomen urbis etiam de lacu indicat, eum esse qui in campis **Viterbij** uentibus **Romam** dextrorsus relinquitur. Non autem ut **Blondus** apud **Rosolum**. Nam uerisimile non est, ut semel **Hetrusci** à sylua **Ciminia** per **Fabium** fugati ulterius cum exercitu progredierentur. Apud **Viterbium** **Vetulonia** etiam fuisse quidam nuper scriptor tradidit, quod sanè ex **Ptolemæi** positio ne, ut alibi dixi, esse non potest: neq; etiā uerisimile duas ciuitates adeo contiguas fuisse. Hic & **Desiderij** regis marmoreā tabulam repertam habent **litteris** **Longobardis**, quae beneficia in **Viterbenses** & nonnulla **Hetruriae** loca commemorat. Ego tamen ad propinquiora ueniam. Quum eius tyrannidem **Vicorum** familia, quae uico **Eluij** proximo dominabatur

nabatur, annis ferè c. c. exercuit, quorum ultimus **Franciscus** uicus urbis **Præf.** sub **Euge nio** sublatus unā cū reliquis sacrosanctae ditionis praedonibus à patriarcha **Vitellico**, dominationis habuit successorem **Captorum** familiam, cuius caput **Ioannes** senior olim, ac deinde filius eius **Princiuales**, dum sub **Nicolao** V. **Viterbium** reuertit in itinere ab inimicis trucidati fuere. Nec diu post **Gulielmus** **Captus** **Calisto** sedente noctu domi fuit interfectus, ciuitasq; propterea cadibus partim ac tumultibus tota exarsit: quae tandem sedata quum diu quiescisset, sub **Alexandro**, anno m. c. c. c. x. c. v. i. nouas excitauit seditiones interfecto **Ioane** **Capro** iuniorē potentiae successore ipsius opera **Pontificis** simul & aduersarum partiu. Quem paulo post **ulti** **Columnenses** caedes plurimas domorumq; direptiones fecere. Triennio deinde post, his rursus ab **Vrsinis** pulsus, & aduersa factio ne restituta, noua crudelitatis exempla, ciuiumq; calamitates uisae fuere. Necdum finis. Est & altera apud **Samnites** **Longula**. **Agillina** quae postea **Cære** appellata est à **Pe-** **lagis** condita. **Tyrrhenis** enim eam oppugnantibus quum unus ad moenia accedens quod nomen urbi rogasset, responsum est à **Theffalo** nescio linguae **Hetruscae** χείπε, id est, salue, quod **Tyrrheni** postea dempta aspiratione uocauerunt, autor **Strabo**. **Acron** uero in uersu **Horatiano**, **Dignus** **Carite** **cæra**, dicit; **Carites** populi erant **Hetruscorū**, quibus deuictis **Ro.** omnibus iuribus & utendi & condendi leges priuauerunt. **Huius** oppidi quoq; habitati **Vrsinorum** ditionis cernitur uestigium, natura loci munitum, quod his temporibus obsessum diu **Alexandri** **Pontificis** copijs restitit. Sunt qui **Cerueterum** dicant proximum illi oppidum ex argumento nominis, tum loci indicio antiquum **Cære** fuisse. **Forum** **claudij** **Straboni**, **Plinio**, ubi nunc **Tolfa** est & **alumen** **Pij** i. i. temporibus inuentum, **Ioannis** **Castrensis** hominis transpadani opera atq; ingenio. In hac parte & praefectura **claudij** & uia **claudia**. **Lacus** **Cimini** cū monte & sylua antiquitus inaccessa, ubi **Fabius** tot milia **Hetruscorum** fugauit, **Liuius** i. x. **Sylua** erat **Cimina**, magis tunc inuia atq; horrenda quam erant nuper **Germani** saltus; nullus ad eam diem ne mercatorum quidem abditā ea intrare praeter ducē ipsum audebat. **Capta** aut caesa eo die **Hetruscorum** x. l. milia. **Virgilius**. Et **Cimini** cū monte **lacus**. Nunc **lacus** uici est, & **sylua** **succisa** longe minor, permeabilisq; nam prius uia **Cassia** **Vetrallam** uersus iter faciebatur. **Vici** hic castrum **Præf.** urbis possessio, qui uicus **Eluij** dicitur **Antonino**. **Sutrium** & **Ne-** **pet** olim in **Hetruria** potentia floruerunt, quapropter cum his **Rom.** societate inuere. **Sutrium** **Liuius** claustra **Hetruriae** uocat, ob locum bellis opportunum contra **Hetruscos**. **Sutrinorum** **Camillus** audita defectione, teste **Liuius**, ob celeritatem iussit milites cōmetum trinum dierum secum exportare, ne ea res causa morae esset. Itaq; in prouerbiū uenit **Plautinum**, **Quasi** eant **Sutrium**; de his qui ad plures dies cibaria sibi exportant. Pro redactis autem ad officium contra reliquos **Hetruscos** eos laescentes feliciter pugnatum à **Fabio** apud **Ciminiam** syluam, uti supra monstrauimus. **Nepefinos** quoq; qui cōtra eosdem auxilium implorauerant, ac sese postea excusantes hostibus dederant. **Nepet** ex marmoribus **Sutrij** repertis, quanquam & apud autores & **Nepe** & **Nepete** corrupte inuenitur. **Surianum** castrum **Vrsinis** **Nicolao** tertius **Pontifex** tradidit, ubi arcem excitauit, ac demum defunctus est. **Hoc** **Britones** qui uenerant in **Italiam** diu tenuerunt, iter obsidentes, quousq; **Martinus** V. id in potestatem redactum **Pontifici** subesse uoluit. **Alexander** uero ab initio **Pontificatus** ex eo **Vrsinis** reddito primus incōmodum sensit, quum bellum aduersus eos suscepit. **Vetralla** **Forum** **cassij** putatur. cuius meminit **Antoninus** in itinere, ex argumento praeter alia, quod aedes diuae genitricis moenibus proxima sancta **Maria** in **Cassia** dicitur. hac quondam iter in **Hetruriam**. **Cicero** in **Phil.** **Via**, inquit, **cassia** quae **Hetruriam** discriminat. **Ortanum** oppidum & **Ortani** incolae **Plinio**. **Virg.** **Or-** **tantanæ** classes. sicut **Byzantium** & **Byzantijs**. **Ferentia** **Ptolemæo**, **Ferentium** **Plinio** **Strab-** **boni**q;. **Quanquam** apud quosdam **Ferentinum** male legitur. **Ferentini** autem incolae. **Oppidum** **Faliscorum** est cuius adhuc uidentur uestigia, unde **Otho** Imperator fuit. **Falerij** **rentinum** uero inter **Hernicos**, cuius dicuntur **Ferentines**. **Falerij** & **Falerium** oppidum **Faliscorum**, cuius adhuc stant parua moenia simul cum prisco nomine. **Fescennia** **Plinio**, & **Fescennium** **Straboni** his propinquū ponitur, siue potius inter eos. **Id**q; putauerim esse nunc **Ciuitatem** **Castellanam**. **Vnde** olim carmen nuptiale. **Vetentum** populi intra x. x. ab urbe **lapidē** sunt apud **Liuium** V. apud **Pli.** x. v. i. e regione **Crustumiorum** medio

Vej
Capnates
Sylva Arsi-
Mesia.
Stagna Saba-
tia
Alsinum
Alfietinus la-
cus
Fons Ven.

Vicus
Aurelij
Soracte
Fluuium
Feronia lu-
cus.
Cremera

Colonia
Florentia à
Iulivis

Antiani creati

medio Tyberi, Qui antiquariorum iudicio apparent esse castra quæ partim proceru Ro. partim Cœnobij sancti Pauli sunt. Videlicet Fianum, Naccianu, Laprignanu, Turrita, Ciuitella, Arignanum, Castrum nouum. Veij autem ipsi inter hos omnino putatur ubi nobilia veteris oppidi uestigia sub Vrsinorū ditione apparent, quæ adhuc Veiana appel- lantur. Faliscos Veis uicinos Liutus pont. lib. v. Capinatū, inquit, & Faliscorū aduentur Veijs aduictū bellum. Hi enim populi, quia proximi regione erant, deuictis eis, se proximos esse periculo credebant. Capinates hodie Canapinam castrum existimant. Syluam quoq; Messiam dicit Veictibus ademptam fuisse: & rursus Arsiam syluam apud eos me- morat, quæ forte Bachane fuerat; nam eo usq; imperiū prorogabant. Hi Ro. bellum æsta- tes x. sustinere, deinde à Camillo subiugati, de quibus alio in loco narrabitur diligenti- us. Bacchana apud Antoninum in itinere legitur. Stagna sabatia unde aqua sabatina Ro- mæ, lacus Anguillariz circaq; fons, argumento loci in medio lacus, quia adhuc Sabati- num uocatur. Alsinum unde Alfietina Romæ aqua & lacus, quem Brachiani quidam esse putant; & oppidum prope Vicarellum, cuius aqua Veneris ex inscriptione reperta ue- catae formarumq; uestigia uisuntur. Plin. tamen & Ptolemaus in littore ponunt ubi nunc S. Seuera, esseq; nonnulli arbitrantur ipsum ex coniecturis cum alijs tum propinquitatis: Nam Strabo x. iiii. miliario distare dicit. Fregenas uero non aliud putauerim, ut erudi- tis etiam quibusdam placet, quam Brachianam, ut quasi Fregianum corruptius dicatur. Ex argumento etiā carminis Silij, Alsinum, & obselæ campo squalente Fregenæ. Obsel- las uocat & campum squalentem siue ob aquarum salientium penuriam, quæ in eo est a- gro, siue ob lacum subiectum olim memoribus cinctum. Vicus Aurelij nunc Vicarellus: omnia sanè uicina sunt inter se loca. Soracte uicinus urbi mons, Syluestri Pontificis se- cessus, ubi olim Apollo colebatur, cuius sacerdos Virgilio & Strabone testibus ex Ispi- norū familia nudis plantis ardentis prunas perambulabat. In hac parte duo item oppida sita Straboni sunt, Flauianum & Feronia lucus. Virg. Flauinia quicq; arua colunt: ho- rum nulla uestigia, nisi tantum hodie sancti Syluestri oppidum apparet. Cremera flu. ille existimatur qui nunc uicinus primæ portæ V. ab urbe miliario. hic enim Fabij cū Veien- tibus prælio congressi periere.

R E S F L O R E N T I N O R U M.

L O R E N T I A M ob eius historiam ultimo loco seruari. Hanc Arretinus à Syllanis conditam dicit: quod omnino esse falsum liber coloniarum nuper inuentus manifesto demonstrat. Nam Colonia quidem Romanorum esse, uerum à Iulivis deducta ostendit. Sic enim scribitur: C. Cæsaris & M. Antonij & M. Lepidi Colonia Florentina deducta à Iulivis, assignata lege Iulia. Centuriæ Cæsarianæ in iugera per Cardines & Decumanos: termini rotundi pedales, & distant à se pedes m m c c c c. Sic igitur existimandum quando de hoc cer- ta principia haberi non possunt, quod etiam Vallæ in quadam epistola placuisse uideo, ut Fesulani & ex uicinis montibus homines ad loca mitiora descendentes iuxta Ar- num habitationes inceptauerint, dictiq; ab initio teste Plinio Fluuentini, quod præfluen- ti Arno fuerint appositi. In receptione uero coloniz quam supra commemorauimus, quod plerumque nomina mutarent, Florentini appellati. Nam Florentia Ptolemæo, Proco- pio, pluribusq; ueterum nominatur. Ad hanc postea magnitudinem paulatim perue- nit, ter diuersis temporibus mœnibus prorogatis, ut incolis facile dignosci potest. Fu- rorem Totillæ ut auctor est Procopius quamquam sapius tentata, dei benignitate inco- lumis euasit. Eorum res gestas, quod his omnia referta sint, quanquam superfluum est narrare breuiario tamen percurram, his tantum præteritis quæ in cæteris Hetruriz ciuitatibus commemorauimus, initioq; à Frederico II. Imperatore sumpto quum omnia ferè ex illo cœperint. Nam quum perpetuum eum ac acerbissimum hostem continuo metuerent, satis habebant intra mœnia se incolumes tantum continere. Hoc extin- cto xii uiros Anno m. c. c. xx. creauere, quos Antianos uocauerunt, nihil quæ potius eis fuit quam Guelfos quos expulerat Fredericus in cunctas Hetruriz ciuita- tes reducere. Quorum gratia Pistoriensibus primum bellum indicunt, breui admo- dum prælio lacescentes dum suspectos in exilium pellunt. Et in Apennino Catianum exulum timore munerunt. Montariam item castrum, uti suspectum solo æquauerunt.

Mox

Mox Arretinos, Pisanos, Miniateses, Volaterranos cum exercitu magis terrætes quam debellantes coegerunt partibus eisdem studere: Volaterras tamen improuisa pugna tran- sundo ceperunt liberarum dimittentes. Interea Gibellini omnes Florentini qui expulsi fue- rant, quorum princeps Farinata Vbertinus fuerat, Senam se recipiunt, indeq; ad Mantre- dum Federici filium Sicilia regem, qui tunc autoritate ac potentia in Italia maxime pol- lebat, oratores mittunt subsidia postulatam, disctantes se huiusmodi incommoda eius causa patris ue partium sustinere. Ille quum respondere cunctaretur, tandem cohortem tantum unam Germanorū cum suo uexillo militi auxilio, qui cum in prælio ante omnes caderent, uexillo direpto, ac probris omnibus ab hostibus tracto, Manfredū incenderūt, ut Iordanem ducem cum m. d. equitibus supplemento mitteret, qui unā cum exulibus Florentinis, Senensibusq; ac Pisanis apud Arbiā flumen prælio commisso memorabi- lem illam cladem hostibus intulere, ubi dicuntur ex eis ad xxx. milia partim cæsa, par- tim capta: quem exitum fertur Tegianus Aldimarus eques Florentinus satis præuidisse, & sæpe frustra in senatu reclamando prohibere uoluisse. Post hanc uictoriam illi in pa- triā redeunt, ac Guelfos expellunt, qui Bononiam se receperunt; Mutinensibusq; ac Re- gienensibus auxilio fuere partes fugiēdi aduersas. Inter hos tumultus Foresius Aldimarus qui caput eorum fuerat, fortissime pugnando cecidit. Duce dein ex eis Guidone Guerra constituto Clementis V. Pontificis amicitiam sibi conciliant, signaq; domestica eius sibi assumunt, aquilam uidelicet rubram sub pedibus luthem tenentem serpentem, seq; dein Carolo tunc primum aduersus Manfredum ueniēti auxilio fore pollicentur. Interea Gi- bellini antequam Iordanes ad Manfredum rediret cōsiliū apud Emporium oppidum uicinum habent, ubi Senenses, Pisaniq; consulunt omnino delendam esse Florentiā si se saluos esse uellent, nec aliter unquā aduersarijs licere cōquiescere. Tunc Farinata patriæ incensus amore Meliora deus, inquit, nō ego unquam patiar pulcherrimā urbem, quam ipse non condidi, destruere. Inde discedentes Florentini xxxv. uiros cōstituunt, qui cum Guidone Nouello rep. curent. Hi cum multos ex plebe administrationi promo- uissent, indignata nobilitas unā cum Guidone secessionem facit: primum Alberti tumul- tum excitant, ac unā omnes pro æde diui Ioannis in armis cōsistunt. Plebs item apud Ti- mothei templum cogitur: quā Guido frustra conatus inuadere eadem die Pratum seces- sit, postea reuertens clausas reperit portas. Interim intus formidantes Guelforum poten- tiam ac nouam Caroli amicitiam, eos inita cōcordia reuocant, adfinitatesq; inter se iun- gunt nullo plebis nobilitatisue discrimine. Quæ res quanquā æqua, turbas nihilominus paulopost excitauit. Bondelmontes nobilis eques quum ob plebeam sponfam à suis ob- iurgaretur, eamq; propterea abdicasset, in ponte dum equitaret interficitur. Rursusq; res turbatae, ac partes excitatae. Demum Guelfi Gibellinos iterum expellunt, rebelles uindi- cant, bonisq; omnibus priuant usq; in hunc diem odio persequentes, magno quidem pia- culo illius reipub. tum probro Christianæ religionis: quodq; peius tolerante Ro. Pontifi- ce. Iurant noui magistratus ante omnia se studia partium seruatueros, ac contra fraternam charitatem facturos. Insuper & memoriā nefandi principis horum scelerum auctoris ac il- lius reipub. perpetui hostis, quā omnibus modis delere debuerant, hoc pessimo dissensio- nis instituto quotidie renouant. Igitur his expulsis statim partis Guelfæ Capitaneū exter- num ac nobilem creant, primusq; fuit Lucius Sabellus. Sed paulatim ad ciues ac plures idem magistratus postea redactus. Dein Gregorij x. illac Lugdunum Concilij gratia proficiscentis, ac ciues ad reducendum exules, utq; communi cōcordia cum alijs ad Hie- rosolymitanam expeditionem cogentur exhortantis, iussa contemnentes triennio sa- cris interdicti fuere, à quo nec etiam in reditu prope mœnia transeunte, sed tantum à sic- cessore soluti fuere. Sub Nicolao III. recreati aliquantulum: is Latinū Cardinalem Vrsi- num misit, qui reducta exulum parte rem ad ocū deduxit, xii. uiros qui reip. inuigila- rent creatis, quibus diu bene uiuere non licuit per mortem Nicolai, ex quo alia reip. for- ma mutata. Priores enim artium tres primum creati: deinde sex, singuli è singulis tribu- bus, quæ sex tunc erāt: postea xii. postremo v. qui adhuc durant. Inter hæc à Gibel- lina Bonitium oppidum occupatum Flo. expugnant, soloq; æquant, ad habitandum in- colis tantum sub monte planities concessa ubi nunc cernitur. Eodemq; tēpore Vicarius Rodolphi Cæsaris Miniata morabat, cui minime parebant. Anno quo interijt Carolus

Iordanes dux
apud Arbiā
Tegianus
Aldimarus
Foresius
Aldimarus
Guido
Guerra.

Guido nouel-
lus.
Seditio plebis
et nobilitatis.

Bondelmontes
Gibellini ite-
rum expulsi.

Capitaneus
partis Guelfæ
creatur.

L. Sabellus.
Gregorius x
Nicolaus III
XIII. uiri
creati.

Latinus Car.
Priores artium
creati.

Bonitium ex-
pugnatum.
Vicarius Ro.
dulsi Cæsaris.
rex

urbis ampliata, quem supra nominaui, urbis moenia ampliata, utaq; ornata ultra Arnium. Hoc tempore Nerius Gallura cum reliquis exulibus Pisanis a patria expulsus ad Florentinos se recepit, quorum auxilio damna plurima Pisanis, ut in eorum historia commemoravi, clades etiam illa memoranda apud Bibienam Aretinis illata: de qua, de rebus Aretinorum cum ad eum locum ueniam dicam. Quumque plebs tunc a nobilitate premeretur, necessarium duxere Vexillifer iustitiae creare: quo etiam tempore Ianus Dolobella tanquam tribunus Plebis insurrexit, uir admodum bonus ac uenerabilis, permotusque patrie charitate magistratu ac populo consentientibus legem rogauit, qua familiae nobilium xxxvi. seditionum notabantur, hoc est ab administratione reip. penitus ejiciebantur. Mox facta quadam caede per eos populus tumultum excitat, Aedesque potestatis huius causae mali incendit. Ianus confestim ut autor seditionis insimulatus in exilium mittitur, ubi demum extinctus est. Nobilitas itaque erecta magistratum rogat legem inquam contra eos latam antiquari, plebs contra rogat, uentum ad arma, in quibus aliquot dies belli specie citra pugnam consistere. Et haec quidem omnia spatio annorum. Anno uero M. C. C. X. C. V. I. condita a Florentinis apud Arnium ripam oppida duo, S. Iohannis, & Ficinum, & curia ubi nunc habitant priores exaedificata, in quo loco prius Vbertinorum domus diruta fuerant. Anno deinde post altero quo fuit Iobilaum, Pistorij Cancellarij in duas diuisi partes Albos & Nigros: Florentina etiam urbem contaminarunt, quum studio componendae pacis ex eis quidam euenissent. Hi quum utriusque factionis essent, domos in quas diuerterant in sua quilibet sectam deduxerunt. Albi apud Verium Cuchium, Nigri apud Corsum Donatum. Hic primum cum sua factione depellitur. Carolus ualeus regis Galliae frater ad res componendas a Bonifacio VIII. accessit, et legatus eo missus nihil profecisset. Dum Florentiae potestas ei facta esset, ecce Corsum irruptione facta per portam Fesulanam quam refrigerat cum auxilio urbem ingreditur. Magistratibus defectis alios creat, omniaque commutat, atque miscet. Carolus post quinque menses quam uenerat abiit aliqua ex parte renormata republica. Corsum igitur aliquandiu toleratus, cum demum omnia per uim agere simul & Vgutonis Fagiolani generis nuper factus ad Tyrannidem plane tendere uideretur, iussus est a Magistratibus in curiam uenire: quo negante aedes obsidentur, atque expugnantur, demum fugiens populo consequente interficatur. Hic exitus uiri. Sed ab initio post eius reditum statim Albi expellunt, inter quos Dantes Alengerius poeta fuit, qui eo tempore legatione apud Bonifacium fungebatur. Nicolaus Pratenensis Cardinalis summa tunc uir autoritate mittitur legatus, is in partes xxx. Populum diuisit, plebi fauebat, exules Albos Gebellinosque unam reducere quarebat, demum rebus minime impetratis interdicta sacris ciuitate discelsit, egitque cum Bonifacio ut xxx. uitos principes Nigrae factionis accersiret, quibus obrepantibus alij exules qui erant apud Arretium, certiores facti clam per Nicolaum, numero VIII. milia cum auxilijs Florentiam usque portas irruentes repulsi sunt. Bonifacio tandem utriusque factionis principes uocati Verius Alborum partium minime paruic, dictitans sese nullam habere inimicitiam. Itaque malum hoc ei inde adscriptum. Post haec Florentini facta cum proximis ciuitatibus societate, Lucensibus, Volaterranis, Senensibus, Pisanis, de communi consilio Roberti Caroli regis filium adolescentem ducem exercitus euocant, cum quo Pistorium obsident. Et iam quintus erat mensis quum duo legati opera Nicolai supradicti a Pontifice mittuntur ut ab obsidione discedant. Illi quamuis Roberto obtemperante ac in Galliam discedente bellum nihilominus prosequentes xxx. obsidionis mense anno M. C. C. C. V. I. Pistorium saluis ciuibus in deditioem accipiunt. Moenia statim diruunt, urbemque inter se & Lucenses diuidunt. Verum postea Lucensibus ex ueteri odio rogantibus ut portae funditusque omnia diruerentur, non solum non sunt assensu, sed Pistoriensis ut se defenderet ultro sunt hortati, eoque liberos dimisere. Deinde in Arcianum castrum Vbaldinorum quo se receperant exules conuertunt, idque uastantes Scarpariam postea in eo loco castrum aedificauerunt. Interea legatus Neapolitani Ursinus a Clemente mittitur ex Gallia, qui rebus & ipse infectis reuertitur. Deinde Arretinos, qui tunc opera Vgutij Fagiolani Tarlatos Vbertinosque ac reliquos Gebellinos reuocauerant, bello lacerant. Quo fere tempore certos armatos cohibendi causa in agrum misere Volaterranorum, qui de finibus cum Geminianensibus conterebant, iamque ad arma uenerant. An. deinde M. C. C. X. I. Henricus VII. Imp. petijt per legatos a Florentinis, primum quod ei in Italiam maxima cum gente Florentia iter facturo

comeatum, caeteraque necessaria prepararent: deinde ut ab Arretinorum qui sui essent, bello abstinerent. Quibus responderunt, primo se non putare posse, cum Romanorum sit imperator, Italiam quam conseruare debuerat, tanta multitudine esse uelle opprimere. Deinde sese esse pro dignitate proque facultate (modo ueniat amicus) suscipere paratos. Arretium uero non dominandi, sed pacis concordiaeque inter eos componendae gratia debellare. Interea Robertum regem certis conditionibus quinquennio dominum ciuitatis accersunt. Henricus igitur cum Mediolani diu substitisset: inde Romam, postea Florentiam uenit: apudque S. Saluatum castra locat cum ingenti exercitu & exulibus Florentinis, inter quos Dantes erat. Quumque uicini iam terrae rebellarent, intusque maxima trepidatio esset, non defuit eis deus ac foederatorum fides: qui fuerant, Lucenses, Volaterrani, Senenses, Bononienses: quorum auxilijs tanto periculo resisterunt. Demum ille post dies XL. incensis tentorijs media nocte discessit: Ignis autem cum nondum intellectus terreret ciuitatem, mane re cognita exhilarauit. Inde apud Cascianum proximum castrum, ac in Hetruria mensibus aliquot consumptis, postea domum reuertit. Post cuius discessum facile omnia recuperarunt, ac Pisanis bellum intulere, quibus dux erat Vgutius Fagiolanus: a quo cladem maximam apud montem Catinum sustinuerunt, ubi Roberti regis frater ac nepos cecidere. Roberto tempus imperij triennio prorogatum. Pace facta cum Pisanis Castritius, qui Lucem Vgutio expulso successerat, Florentinos ad siduo bello uexabat, ausus cum Accio uicecomite ad Paretolam altero a Florentia lapide castra ponere. Post triduum inde discedens Montemurium cepit: prius Signinam ceperat. Pistoriensis sibi adsciuit: inter eosque Philippum Tidicem ciuem eorum tyrannum Florentinis aduersum constituit. At illi missio exercitu eum de rep. deiecerunt oppido capto, quod Castritius deinde per obsidionem iterum recepit. Post haec Florentini Carolum Roberti filium, eiusdem conditionibus quibus ante patrem ad regendam remp. per Donatum Acciaiolum equitem oratore adcersunt. Is enim Donatus autoritate ac prudentia princeps tunc patrie fuerat: quumque ob ciuim charitatem de exulibus reducere dicit ageret, in exilium missus Baroli extinctus est. Huius germanus Nicolaus Card. ac uicecancellarius magna item existimatione Pisis An. M. C. C. C. V. I. decessit. Eodem fere tempore alter Angelus eiusdem familiae, ord. praed. patriae praesul florebat, & Nicolaus etiam eques Neapoli apud Ioannam Viceregem potentissimus: qui & Francum gentilem suum ad regendas Athenas, quae iuris reginae fuerant, misit. Is postea dux eius loci factus annis fere xxx. successores eum reliquerat: desitum tandem, Turcarum aduersum. Postremo siquid ornatus deerat, Donatus iunior familiae cumulauit. Sed ad publicam rursus reuerto. Florentini insuper Pistoriensibus uere auxilio, ut Guelfos extorres redderent. Hi demum per ciuilem discordiam sese Florentinis deditere his conditionibus, quibus nunc utuntur. Post Castritij mortem Lucam diu obsedere: cuius exitum belli de quo Lucensium cum Florentinis rebus gestis in Luca narraui. Baldi quoque & Frisobaldi nobiles quod uim externam magistratu attulissent, a populo expelluntur. Ioannem Olegium Ioannis Praeful uicecomitis ducem, auxiliante Saccone Aretino Scarperiam obsidentem, per Albertum Recasolanum reppulerunt: quae uictoria Ioannis & Syluestri equitum ex Medicum familia subsidio uenientium uirtuti est adscripta. Ipsi autem Recasolani exules hosti adherentes, una cum eorum oppido Vertine sublata sunt. Sacconem bello compresserunt, filiosque ipsius patriam ditione eiecerunt. Paulopost & Albertos: quorum domus & Cardinale uno & Baptista est honestata, uiro antiquario tum doctrinis omnibus ornatissimo. An. M. C. C. X. moenia postremo prorogata fuere, portaeque ubi nunc existunt. Primum namque trans Arnem circa ueterem pontem tantum suburbana aedificia & uillae hortis permixtae sine moenibus fuere. Deinde producta urbs a templo, olim Martis, nunc S. Iohannis Baptistae ad Thermas publicas & theatrum uetus. Secundo productum pomerium, ex una parte ad ripas fluminis: ex altera usque ad S. Laurentij aedem. Gualterius Gallicus dux Athenarum appellatus: qui sub rege Carolo Remp. Florentina administrante meruerat, in urbem eodem quo Carolus imperio adcersitur: qui quum tyrannum magis quam rectorem ageret in curia residendo, magistratu eiectione, omnibusque minima de causa minitatio intolerabilis factus, a populo domi obsidetur: tandem sequestro Angelo Acciaiole Praefule post xxx. menses imperio se abdicare coactus, tantum incolumis relicto omnibus in Galliam se recepit. Deinde Pandulfo Malatesta duce aliquandiu usi memorabilis illam obsidionem Io. Haucuti ducis Pisanorum passus sunt, qui ad S. Saluati castrametatus est. Paucis post annis ignominiam duce Galeotto item Malatesta

Robertus rex
quinque annis
dominus.

Contra Pisa.

Castritij Lucensis
obsidio.

Carolus Roberti.

Donatus Acciaiolus.

Pistorium.

Baldi

Frisobaldi

Ioan. Olegius

Recasolanorum

familia.

Ioannes & Syluester

Metices.

Gualterius

dominus.

Pandulfus

Malatesta

Galeottus

Rodulfus Varanus lateſta incl̄yta victōria cōpenſauere, captis ex eis mille in triumphum q̄ ductis. Ipſe uerō Io. Haucutus qui poſt Piſanos Gregorio x i. cōtra Bononiēſes unā cū Britonibus militabat, opera Barnabæ ad Florētinos trāſfugit: quū pauloante Rodulfus Varanus qui in Florētinoꝝ exercitu Pandulfo ſupradictō ut pigro duci exauclorato ſuceſſerat, ad Gregoriū trāſſuſſet: à quo ſacris interdici ſuere quod auxiliā unā cū Barnaba Bononiēſibus tuliffent; per Vrbanum 11. poſtea reconciliati; quo tēpore Carolus Pannoniæ rex q̄ pro Siciliæ regno cōtra Ioannā uenerat, à Florentinis auxiliū diu pollicitū repetebat: quē & illi à ſuis ceruicibus x i. mil. aurcis depulerunt. Mox Arretiu ab Ingeranio Ludouici Andegauēſis duce L. mil. emerunt. Sed & alia quoq; loca omnia tunc forte cōſecuti ſunt, quæ poſt Gualterij tyrannidem in libertatē ſe redxerant. Volaterranos ſpōte in ſi dem deditos ob diſcordiā ciuilem habuere. Miniatenſes itē paulo ante Caroli aduentum, uerum paulo poſt uenientibus cō Teutoniciſ rebellauerunt. Demum in poteſtatē redactis per Bernardonē ducē, haud multo poſt Benedictus Mangiadorus patriæ princeps, è Miniato tunc exul, in oppidum irruptione cū paucis facta magiſtratum Florentinū interfecit, libertatē conclamando, neminēq; proſequente eadē ſubito uia incolumis reſuſcit. Geminianū & Collem paulo poſt, ſpōte itē ob diſſenſionē ſeſe deditibus oppidanis, habuere. Prati ex regina Ioanna & Ludouico Andegauēſi mercati ſunt, cōſilian te rem Nicolao Acciaiuolo equite ſupradictō. Cortonē à Ladislao Siciliæ rege L. x. mil. lium etiā cōmutatione acceperunt. Vallem Arni ſuperiorem eiectis Vbertinis Paſſijs ſimul & Comitibus Guidis qui ea loca tenebāt. Comitēs enim Guidi annis ſerē c c c. initiū habuere hoc modo. Orho Imp. quū quondam in tēplo die S. Io. Baptiſtæ in ſolenibus aſſet, ſpectaretq; quādam puellam nomine Baldracā admodum forma preſtantē, alioqui de plebe & pauperē, parente tentata in ſpē ea potiundi uenit: illa acerbiffime renuit, malleq; ſe pauperē eſſe dicēſans q̄ impudicā. Quamobrem imp. nobile reſponſum admiratus decreuit eā pro uirtute munerare, Guidoniq; uni ex ſuis nobilibus adoleſcenti eadē hora locauit: iuſſitq; domū magna proceſſū frequentia comitari, pro dote caſtris plurimis & apud Vallē Arni & apud Caſentinum cōceſſis. Hinc comites Guidi appellati: ex quibus Guidū Guerrā Guelforum ducē ſupra memorauī: quumq; per tyrannidē cuncta agerēt, ſublata unā cum caſtellis corū ſunt; ac ex his partim Terranoua in Arretino ædificata. Vltimus ſanē ex eis Franciſcus Roberti filius: qui quū Puppium caſtrū in Apennino teneret, ſpē potiundi Caſentini ſe Nicolao Picinino tūc hoſti dedit: ex quo à Florentinis deinde expugnatus ſaluſ rebus ac liberis ex cōditione diſceſſit. Anno m. c c c l x x x. orta ſeditio ob legē monitoriam latā: qua multæ familiæ monebant, hoc eſt, ab adminiſtratione reip. & magiſtratibus obtinēdis reiſciebantur: quā quum Sylueſter Medices Vexillifer antiquaſſet, plebs in autorū legis domos impetum faciunt: poſt hæc Sylueſtro ſucceſſorē ipſimet creant de plebe Michaelem Lādī: ſed planē repugnan te nobilitate, ac inſimos homines ad magiſtratus admittere nolēte, plebs ad S. Mariā nouellā ſecedit, ſuosq; ibi dies aliquot creauit magiſtratus, in forum deinde armata prodijt, cui Michael equū conſcendens ſequentibus bonis partim uī, partim propriæ dignitatis aſpectu occurrendo, rem ad ocium & concordia dēduxit. Poſt hæc externa naſcitur turbatio per tempora Caroli 111. Imp. Morialis genere Gallus miles S. Ioannis, prædonis modo in Caſentinum cum equitū octo milibus irrupit: quo facile reſulſo, nō diu poſt alter itē prædo inſequitur, Conradus Lindus homo Germanus, qui quū ab Apenninicolis cit cū obſideretur, oratores tunc Florentinos ad eū miſſos retinuit, ſtratagemate uſus donec paulatim illis fauentibus ſe in tutū recepiffet. Deinceps bellū inſecutum Mediolanē ſe, quod Florentini x 11. annis aduerſus Ioannē Galeatiū magna perſeueratiā ac animi magnitudine gellerūt ex ſentētia Ioannis Riccij equitis, qui lōga oratione populo perſuaſit, hoſtis tyrannidi ac cupiditati dominandi, omnibus uijs ac uiribus occurrendū, iniurijs eius plurimis cōmemoratis: ne & ipſi ſicuti reliqua ſerē Italia in miſerā eius inciderent ſeruiturē. Nam Vicecomitū aliorum prius arma potuiſſe ſuperari monſtrauit, quū Præfuli Ioanni & eius duci Ioāni Olegio ſape reſtitiffent. Igitur Galeatus ex omnibus eius terris Florētinos diſcedere iuſſit. Duces utrinq; plures. Ioānes Haucutus Florētinis in medio ſerē belli tēpore extinctus: ſtatua in templo equeſtri Florentiæ honoratus cōtumulatur: cui Bernardonē Gualconem ſuſſecerunt, qui olim dux Britonū in Italia à Gregorio

gorio x i. miſſus ad tuendam eius ditionē, ſe in patrimonio adreptis quibusdam Pontificis caſtris cōtinebat. Deinde Orlandus Malauolta nobili inter Senēſes genere Florentinis adhæſit, quare à ſuis ciuibus qui partes Vicecomitis ſectabant exilio cum tota familia mulctatus eſt. Huius ſucceſſor Ioānes Malauolta duci poſtea Philippo in bello Brixi enſi militauit. Vicecomiti uero Ioātedefcus nepos Sacconis Aretini ſe autorauit. Cui initio belli extincto Ioannis Accij filius Vbaldinus ſucceſſit, Alberticus itē de Barbiano, O. Stobonus Parmenſis. Adceſſita etiā Florētinis externa auxiliā, Robertus Imp. cui uenienti Venetias miſſus Ioan. Medicis Coſmi pater ad exoluēda c c. mil. Iacobus Comes Armoricarū & Stephanus Bauariæ dux per Ioan. Riccium & Raſnardū Bonſiliacum equites legatos, ambo exitu inſelici. Nam alter dum auxiliū Florentinorum Franciſcum Carrarienſem Paduæ à Galeatio ablata reſtituere conaretur, ſpē pacti ſtipendij fruſtratus redijt domum. Alter Iacobus dum Alexandriā nititur inuadere, à Iacobo Verme dū ce ſe in caſtra poſt pugnam recipiens de improuiſo à tergo petitur, ubi magnam ſuorum eadem paſſus etiā ex uulnere paucis poſt diebus extinctus eſt. Cum de pace Genue conuenirent apud Antonium Adurnū ducem, roganti oratori Ioanni Galeatiſ quis pro hac ſponderet: Guido Delpalagio Thomæ equitis filius, uir moribus integerrimis inuis ex legatis, Hic enſis ait, qui utriuſq; uires expertus eſt. Verū paulo poſt rupto utriq; ſedere bellum repetitū, nec diu poſt intermiſſum. Anno uidelicet m. c c c. ob peſtilentiam Florentiæ maximam inſecutam qua ad x x x. hominum millia periere: quando & Rinucius Farnēſium qui eis militabat extinctū magno honore ſepelierunt. Bellum igitur poſt hæc maioribus uiribus inſtauratum apud Caſaletum Bononiēſium uī cum, ubi copiæ Florentinorum omnes periere Bernardone etiā ducē captō, & Bononia quæ ad eam diē in ſocietate populi Florentini fuerat ſub iugo Mediolanenſiſ miſſa. Iam prope mœnibus ipſis Florentinis timebatur, niſi interim morte Galeatiſ ex morbo contracta reip. diuina prouidentia ſubueniffet. Conſumpta traduntur in eo bello ad decies cetera & ducenta aureorum millia. Poſt eius obitum Philippi filij factionibus etiā aduerſi fuere, cum quo primum apud Senogalliam male re geſta ducēs ille ſuos in Apennino uaria Florentinorum oppida direptū miſſit: at Florentini inſita cum Venetis ſocietate cauſa fuere ut ab illis Brixia occuparetur: contraq; item Picininum ad eam urbem obſidendam ab eo miſſus, Nannem & ipſi Strotium cum c c. equitibus miſerunt: ille rufus pro Lucenſibus aduerſus eos Picininū, Franciſcum Sfortiam. Poſt Mediolanenſe Piſanum renouatur. In principio belli Bertoldo Vriſino & Comite Caui ducibus ſunt uſi, quibus quod apud Vicum Piſanū menſem iam conſumpſiffent, bellum ducere uſis, ſucceſſorem miſerunt Ludouicū Melioratum Innocentiſ 11. fratris filium, qui Angelum Pergulēſem Piſanorum ducē cum m. d. equitibus apud Volaterras proſtigauit, alterū dein ducem Gaſparē Vbaldinum fregit. Quontiam uero reliquā hanc hiftoriam in Piſanorum deſcriptione cōmemorauī, tantum hæc ultima repetam. Cum Ginus Caponius miſſus à Florentinis Sarazanam ex Gabriele Vicecomite c c. aureorum millibus Piſas mercatus eſt, ex illo ciuitatem capientes mox inde irruptione facta reiecti, conclamataq; à populo libertate obſeſſio rufus renouatur: interim Burgundiæ ducis orator ad Ginum qui unā cum Maſo Albizo equite, bello præfectus erat, in caſtra uenit nunciatum, ut ab expugnatione ſuorum dediticiorū abſtineat: quumq; neganti audacius minitaretur, Ginus eueſtigio iratus eum in Arnū comprehenſum deſci iuſſit. Poſt itaq; mēſes x 111 urbē Ioanne Gambacurta prodente conſequitur, in eaq; primus Prætorius dixit, ac conſionem habuit ad populū ad bene ſperandum adhortans, qua cunctōꝝ animos demulſit. Cui Bartholomæus Ciampolinus uir faciūdia autoritateq; præditus dicēſ reſpondiſſe. Florentinorū deinde remp. Nicolaus Vzano adminiſtrauit, uir opibus potens in bello, qui auxiliū Bononiēſibus contra Ioannem Galeatiū ferens captus, & Papie in carcere coniectus eſt. Cui Pallas Strotius eques ſucceſſit, qui orator Fauentiā ad componendam cum Philippo & Venetis ac Florentinis pacē proſectus eſt, quō partes cōueniant. Huius proſapia maxime præpolluit cum diuitijs tum equitibus, Nanne quē ſupra diximus, Thoma, Philippo & altero Pallate. Ferrariæ quoq; quō ſe pridē recepere per exiliū, propagauerunt, ubi Titus etiā Strotius elegiarum ſcriptor, ſed & ædes inuidioſæ Philippi Strotij nuper exſtructæ, priuatorū ædificia cunctōꝝ in Italia antecellūt. Igitur Pallan

Malauolta
Senenſes
Ioan. Accij
Vbaldinus
Peſtilentia
Florentiæ
Rinucius
Farnēſius
Nannes
Strotius
Comes Caui
Ludouicus
Melioratus
Angelus
Pergula
Gaſpar
Vbaldinus
Nicolaus
Vzano.
Pallas Strotius.

tis potentia, Cosmum Medicem expulit, qui post annum quo Paduæ exulauit à ciuibus reuocatus, rationem & ipse aduersarijs reddidit. Huius pater Ioannes Riccius mercator in patria diues memoratur: maiores itē equites illustres mihi supra nominati, quos *Cosmus* nis aliosq; simul ætate sua Cosmus rebus gestis antecelluit, neq; unquā priuato talis potentia, neq; inerudito sapientia par, neq; deniq; mercatori tot cōtigerunt diuitiæ, neq; illis quod magis mirandum, quifquā & magnificentius & religiosius est usus, egentibus opitulando, templa plurima per orbē construendo, ac reip. subueniendo. Quumq; unus omnia posset, non omnia uoluit, quantoq; ei plura licere, tanto magis intra suam fortunam uisitando sibi denegauit. Eoq; prudentiē fama peruenit ut eius dicta factaq; pariter celebrēnt. Francisci Sfortiæ maxime amicus, tum Baldassaris Coliæ olim Ioannis *xxiii.* cuius Theaurarius fuit. Eius tempore concilium Florentiæ ab Eugenio celebratum: & basilica Reparata ab eodem Pont. dedicata: cuius rei gratia pons ligneus mira celeritate extructus ab æde prædicatorum ubi ille habitabat, usq; ad Basilicam forte pertingebat, auleis ab lateribus supraq; opertus: quod opus nō magnificū solum, sed necessariū uisum ob mortalium multitudinē uias replentium, qui ad eam celebritatem cōuenerant. Cuius etiam Pontificis Cosmus postea auxilio nobilem illam uictoriam apud Anglarem oppidum contra Nicolaum Piciniam à Philippo duce missum adsecutus est, quibus meritis pater patriæ fuit à ciuibus appellatus: decessit anno atatis *Lxx.* salutis *Mcccclxxiii.* Petro potentia successore relicto, quem simul & Ioannē ex Contessuæ matrimonio ex Aucrntorum familia susceperat. Is igitur moderato quietoq; fuit ingenio, missusq; quondam uiuente patre legatus unā cum Dietisaluo Nerone, Angelo Acciatolo, & Nerio Gini ad Frānciscum Sfortiam nouum Mediolani duce de gratulatione. Idem postea uiri præter Nerium in eum anno *Mcccclxxiii.* coniurauerunt autore Luca Pycto. Is in rep. & popularitate celebris & ætate iam grauis indignum ducebat iuueni cedere, ac tyrannidem eo modo in libera ciuitate ex successione continuare. Angelum dolor repulsiæ matrimonij sollicitabat, quum ille filium eius generum nobilitate primarium præ alio recusasset. Dietisaluum uero uetus in eam familiam odium. Igitur hi Nicolaum Soderinum eiusdem factionis uirum nacti, summum tunc Magistratum obrinentem, Decemuiratum abrogauerunt: cui dandorum adimendorum magistratum erat potestas. Planeq; hoc modo effecerant, ut partes Pyctanæ præualerēt, ac quæsitam ab initio libertatem in suā libidinem atq; potentiam cōuerterent. Petrus uero à suis etiā excitatus cum Nicodemo tunc ducis Mediolanensis Florentiæ legato agit, ut eius opera ducis, familiæ Medicum iustis de causis amicissimī, auxilia prope sibi mittantur. Illi contra ex Borso Estensi Ferrariæ duce suppetias conquirunt. In hoc tumultu quum utrūq; copiarū prope urbem in armis cōsistentes imperata expectarent: Soderinus iam magistratu iunctus, ac consilio & audacia promptus, ut rem ad manus quandoq; deduceret, cum trecentis Germanis armatis, è diuersis tabernis conquisitis, ad domum Luca se confert, eo animo ut reliqui coniurati cum suis quisq; uiribus eō conuenirēt, indeq; in Petri domum uno impetu irumperēt. Verum Luca prohibēte, qui iam antea clam placatus rem animo detrectare cōperat, non ulterius processum, paulatimq; magistratu publico & amicis utriusq; interueniētibus in concordia uentum. Petrus ut inuidiæ cederet populari, se in uillam suam Caregium trāsferri iussit, morbo articulari impeditus, quo toto serē tēpore dum fuit in potētia laborauit. Aduersarij interea minime quiescētes, ut qui tēporis necessitate concordia magis simulauerint q̄ ex animo iniuerint, Borianos milites qui in loca uicina se receperant cōuocare, ciuesq; rursus ad studia libertatis animare cōperūt. Petrus certior factus in urbē reuertit. Sfortianos & ipse quos iam domum remisert prope reuocat, clientelasq; subditorum undiq; cōquiri. Quumq; iam & auxilijs & ciuium studijs superior apparet, inimici paulum retardati, tum res ad ociū rursus deduci uidebat. Petro interim & Luca sollicitantibus populus in forum in concionē quam parlamentum uocant cogitur, ubi Decemuiratus restitutus, ac de nouo *xxiii.* utri creati, qui exilij necisq; ciuiū potestatem haberēt, Luca uero ut ciuitatis liberatori publice priuatimq; actū gratiæ: Quod factum aduersarij cū manifesto in sua capita redundare animaduertērēt, sumptis quæ poterant bonis celeriter ex urbe profugiunt: Angelus Neapolim, Soderinus Ferrariā, Dietisaluius Bergomum, ad ueterē amicū atq; hospitem Bartholemæum Colium, qui tunc patriæ

patriæ princeps armorum gloria ac militiæ disciplina in Italia florebat, eumq; ad reducendos exules animat, monstratq; ex re ac gloria eius, tum Venetorum quibus esset auctoratus, fore, eorū partes Florentiæ præualere. Ille senatu Veneto consulto suis exulumq; auspicijs negocium suscipit, ac quantum maximū potest equitum peditumq; numerum scribit, dissimulans se nunc regē Neapolitanum, nunc Mediolanensem duce petiturū. Hi enim ambo in amicitiam atq; auxilium Florentinorū conuenerant, ac Fredericum Urbini ducē cum exercitu miserant, qui per uallem Anemonis, quæ est agrī terminus Florentini Aemyliam uersus, itinere facto in Fauentinū populabundus irrupit, quod Astorgius Manfredus princeps eius urbis Florentinorum militiæ auctoratus ad Venetum desecisset: quumq; Colium, qui planē uiribus ac numero superior erat, aduersus uententē cōspiceret, progressus ulterius loco munitissimo castra posuit: eo quidem animo, ut copias sociales quæ iter dicebantur ingressæ, minori periculo expectaret nec tamē propositum tenuit, quum hæ diuitius tardarent quàm credebatur, & munitionibus castrorū aduersus potentē exercitum fidendum non iudicaret. Itaq; hunc quoq; locum dimittens inter oppidum cui Bononiense cognomen est, & forum Cornelij cōfedit: quorū alterum Bononiensium dioceseos erat, altera ciuitas Thadæi Manfredi, quos ambo pro socialibus sentire tunc erat opinio. Bellum hoc modo aliquot annis protractū lacēs sentibus utriusq; potius quàm dimicantibus inter se hostibus, cū nullibi conatus succederent, ac uirtus militum propē par esset: nam omnes serē Italiæ duces utriusq; cōuenerant. Post hæc Dietisaluius se Ferrariā recepit, ubi aliquandiu moratus demū Romā uenit: ubi breuit post tempore apud filium Zenobiū excessit annorū serē *Lxx.* situsq; in æde Mineræ ingredientibus dextrorsum, uir animo inquietus, ingenio sagax, alieni appetētissimus, sui parcissimus: nam ad *xx.* millia nummū aureorū digrediēs secum extrulit. Quatuor item eius fratres, inter quos præsul fuit Florentinus, in exilio pariter extincti sunt. Petrus autem Medices soluto bello Coliano paucis post annis excessit, articularū doloribus cōsumptus: cuius gratia domi se diu continuerat. Laurentius eius filius adolescēs, unā cū Luciano fratre ex coniugio Lucretiæ Tornabonę genitus, rei priuatæ ac publicæ hæreditatem adiuit, auro similior q̄ patri, autoritateq; iam in ea ætate constantiaq; senili, quæ unā cum annis creuit: nec solum familia, sed patriæ lumen attulit, ut illa inter orbis terras nō solum pulcherrima sed felicissima ac potentissima haberetur. Eius item adiecit imperio Sarazanam ac Petram sanctam in regione Lunensi, propāgatis etiam in parte Aemyliæ finibus. Passus & ipse coniurationes uarias, sed Pactianam inter alias periculosissimam, quæ hoc modo se habuit. Romæ duo Francisci Pactius & Saluatus Præsul Pisanus auctores fuere: Hic quod in honoribus ac adipiscenda præsulatus possessione Laurentiū aduersum habuerat, alter quod quum se nobilitate, ingenio ac propē diuitijs, parē esse cōspiceret, non æque potentia, dolebat. Igitur hi cū Hieronymo Riario Sixti *iiii.* necessario rem communicant, quod ei patiter inuisum illum sciebant. Nam quum thesauri Pontificij custos ab initio fuisset, in Tiferi obsidione Nicolao Vitellio Tiferiensi auxiliū ferre clandestinum cōtra Pontificem deprehensus fuerat. Conscio igitur & aduente Pontifice Pisas primum, deinde in uillam Pactianam profecti dies aliquot in ea substiterunt dum reliquos coniuratos adhiberēt, remq; omnē ordinarent. Inde uero *x.* Calend. Maij die dominico an. *Mcccclxxvi.* coniurati specie rei diuinæ Florentiā ueniunt simul cum Raphaele legato Hieronymi propinquo, qui unā seu forte seu cōsilio aderat, è schola Pisana nuper factus cardinalis. In ædē omnes Reparata mane ad sacrificiū conueniunt. Saluatus interim cū suis clam armatis templo discedens, in curiam ut Cæsarem Vexilliferū alloquatur alio simulato negotio proficiscitur, eo tamē consilio, ut orta cæde in tēplo ipse præsto esset, qui curiā simul cum magistratibus inuaderet. Igitur dato signo cum Eucharistia attolleretur: Bernardus Bandinus primus, Iulianum Laurentij fratrem confodit: Antonius Volaterranus, qui primas sibi partes depoposcerat odio ductus ueteris in uolaterranos iniuriæ, Laurentiū ex alia parte aggreditur post tergum, paululumq; intra iugulum ferit, quum ille statim ad clamorem cōuersus ictum uitaret, ac iterare uolens uolentem prope subterfugit in ædis sacrarum proximū, ubi à suorum multitudinem exceptus ac seruatus est. Fama interim eum esse uiuum peruagante, animus Laurentianis additur. Coniurati alij aliō diffugiunt præter Iacobum Pactiū equitem, qui equo ur-

*Astorgius
Manfredus
transfuga.*

*Dietisaluij
finis.*

*Laurentius
Medices.*

*Coniuratio
Pactiana*

*Bernardus
Bandinus
Antonius
Volaterranus*

bem percurrere ad libertatem populum excitabat, quumq; neminem prosequentem uideret, protinus egressus porta Fauentina fugam adripuit. Legatus è templo à ciuibus in curiam ductus ac custodia traditus, tum pro uiri dignitate tractatus est. Interea Saluiatus qui cum Vexillifero de industria sermonem protraherat ut finem expectaret, statim comprehensus & ipse eodem die cū omnibus suis fontibus & insontibus, simul & Francisco Pactio, Iacobo Saluiato, ac Iacobo Poggij filio, qui & ipsi inter coniuratos erant, ad Curia fenestras suspensus fuit. Postridie uero eius diei Renatus Pactius (nam is tantum cōscijs fuit, in uisumq; abijt ne rei quam minime probaret interesset, tantum ei nocuit ingenij opinio quo cæteris gentilibus præstabat, & quo potissimum formidatus erat) sequenti uero die Iacobus Pactius simul cum Ioanne Baptista Montescio è fuga retractus eundem exitum habuere. Is enim Ioannes Baptista miles erat Hieronymi, cui datum ab initio negotium Laurentium inuadendi: Verum, qua mente aut consilio nescitur, rem eodem die detraxit, eiusq; officio delegatus Antonius quem supra nominauit: nec tamen propterea supplicium euasit. Antonius uero octauo die in cœnobio prope potestatis ædes repertus simul cum Stephano idem subiit fatum: erat autem Stephanus Iacobi Pactij scriba, qui Antonium sequi remq; iuuare se receperat, ac minime præstitit. Adluit eodem die è coniuratis Ioannes Franciscus Tollentinas ex agro Foro-corneliensi cum peditibus mille, totidemq; Laurentius Tifernas ex alia parte, qui ubi rem infectam uiderunt, magno se periculo domum receperunt. Hoc nuncio Pontifex accepto Laurentium sacris interdicit, quod dei sacerdotes legatumq; attigisset. Ille uero ut eius placaret animum, legatum remisit. At Pontifex nihilominus bellum Florentinū ob eum aperte decreuit, sociumq; ad id regem Siciliae Ferdinandum adsciuit, qui simul Alfonso regis F. Calabriae, & Fredericum Urbini, duces cum exercitibus miserunt, ut agrum eorum Senis uicinum popularentur. Laurentius uero in republica confirmatus, ac à populo potestate accepta, Herculem Estensem cum copijs in occursum mittit, qui apud montem, qui dicitur Imperialis, consistit. Hic enim mons tanquam comedes ex ea parte iacet, naturæ munimine ulterius procedere uolentes facile prohibens. hostes itaq; iam Castellana, Brolio, Cacciano, nonnullisq; circa Castellis expugnatis, hunc montem petentes post dies aliquot superauere. Inde ad oppidum Collem castrametare, quod etiam paucis diebus quanquam munitissimum in potestatem receperunt, præter partem superiorem, quæ reliquis ædificijs arcis modo supereminet: quam si expugnassent nihil erat reliquum quàm ad mœnia Florentina procedere. Laurentius uero cum iam periculum imminere conspiceret, ultro decreuit ad regis hostis misericordiam confugere. Itaq; ad suos oratione habita, ac professus se reipublice causa periculo obiecturum, itinere per mare Tyrrenum facto Neapolim celeriter adplicuit, ubi humaniter exceptus supplex ueniam petijt, ac cum rege annui census pactione transegit, paucisq; post diebus incolumis ad suos regressus est ac bellum dissolutum. Quod factum pontifex quanquam grauerit, quod se neglectum præteritumq; uiderit, auxilijs tamen destitutus pacem coactus est facere. Quamobrem oratores XII, ad eum missi qui ueniam præteritorum peterent, ac populum Florentinorum communi causa expiarent. Fuere autem hi, Franciscus Soderinus, præsul Volaterranus, Antonius Rodulfus, Ioannes Ianfiliatus, Petrus Mimerbertus, equestris ordinis omnes. Guidantonius Vesputius iureconsultus, Masus Albizus, Ginius Caponius, Iacobus Lanfredinus, Dominicus Pandolphinus, Ioannes Tornabonus, & Antonius Medices. Ex his Præsul caput legationis orationem in senatu habuit, ueniamq; petijt præteritorum. Die deinde domino primo aduentus, anno M. CCCC. LXXX. omnes mane in porticum basilicæ Petri conueniunt, Pontificem atque patres præstolantes. Ibi Pontifex pro foribus templi procumbentes ad genua, uirum de more uirga conuerberatos terga expiauit, ingressi deinde basilicam sacrificio interfuere, quo peracto domum reducti sunt omnium patrum familijs comitantibus, Nam prius Urbem nemine de more obuiam procedente ingressi fuerant. Post hæc Laurentius defunctus periculo respiscere paulatim, maiorq; postmodum apud suos ciues esse autoritate, ac Tyranno propius agitare, cum sicarijs incedere, excubijs ac nuncijs diligentius inuigilare, Deniq; amissas in bello facultates undecunq; recuperare cepit, Vir aspectu tristi, ore truculento, sermone ingratis animo

Ioannes Fran-
Tollentinas.
Laurentius
Tifernas.
Laurentius
cōtra Sixtum
et regem Fer-
dinandum.

Oratores XII
Florentini

animo factiosus, in curis agitans continuo præter unum musicæ solatium, natura tamen non uti monstrabat inclemens aut ciuilibus: Nam cum Saluiatis post eam coniurationem adfinitatem inuit. Mihi quoq; quem Antonij supradicti fratris mei grauis causa suspectum reddere debuerat, epistolam humanitatis ac officij plenissimam scripsit, adeoq; elegantem ut eam à Politiano scriptam omnino putauerim, nisi ille postea iurasset Laurentij ingenio dictatam, qui paucis, si quando à curis esset uacuum, in hoc genere cederet. Ingentiorum alioqui censor fuit atq; amator: nam Pisis scholas liberalium artium instituit, Florentiæ quoq; Græcæ disciplinæ, Demetrio uiro doctissimo aduerso. Ex matrimonio Claricis Ursinæ Petrum, Ioannem, & Iulianum, foeminasq; tris suscepit, quarum una Magdalena Francisco Innocentij VIII. Pontificis filio locata, causa fuit ut Ioannes frater Cardinalis fieret. Excessit ex morbo annorum ferè XLV. in uilla sua Carigiana IIII. Idus aprilis M. CCCC. LXXXII. Paulo ante prodigium uisum, tactum de cœlo templi eulmen diuæ Reparatae: inde saluo cætero ædificio marmor quadratum, ingenti uastaq; mole, ad imum defectum, ita politis lateribus sicuti antea positum fuit, itaq; in uertice fenestra apparuit, quod præfagium pleriq; postea duxerunt partis imperij Florentinorum per Laurentij mortem uitura. Petrus rem deinde suscepit sæuus natura, quam ab initio dissimulare conatus, postea manifesto ostendit, in proximos ac propinquo, quos primum erumpendo, partemq; eorum nullis ac leuibus de causis in exilium mittendo, partem etiam grauioris supplicij poena terretando, aliaq; præter moderationem suorum maiorum tentando, quæ liberi populi status iam ferre non poterat. Itaq; quum Carolus Gallia rex eo tempore contra regem Neapolitanum proficiscens transitum peteret, ipse factionem Ursinorum suorum sectatus qui Neapolitano adhaerant, manifesto negauit ægre populo ferente. Imminente deinde periculo, & hoste appropinquante, sibi metuens unâ cum Paulo Ursino (qui tunc Florentinis militabat) senatu aut populo minime consulto, regi obuiam profectus Sarazanae circaq; oppidorum arces munitionesq; tradidit. Florentini uero se suggillatos ac neglectos aspicientes graueritulerunt, primusq; Franciscus Valorus uir annis ingenioque grauis uociferari cepit, rem indignam iuuenem pati reipublicam administrare, cui nec metus ullus, nec ciuium respectus, aut sanum sit consilium: quem etiam secutus Tanaus Nerlius homo diues ac animo libero, populum animauerunt, ut nouam post eum legationem ad regem mitterent, cuius caput Hieronymus Ferrariensis ordinis prædicatorum, de quo plura postea dicemus. Hic sese regi excusat, culpamq; præteritæ contumaciæ in Petrum reijcit, populū per se eius maiestati deuotissimum semper extitisse. Petrus igitur reuertens quum iam mittens omnia tentanda ac humanius fore conspiceret, ultro in Curiam uenit magistratibus rationem rerum à se gestarum redditurus, quos quum prandentes offendisset, post prandium reuertit turba suorum comitatus: quem procul uenientem quum Iacobus Nerlius unus ex magistratibus aspiceret, ad fores cum licitoribus proruit, eumque se admissurum dixit, si solus ingrediatur, Petro uero instanti fores clausit. Ille ubi se uidit exclusum, prope domum redijt, metuq; maioris mali quanta potuit celeritate equo conscenso discessit. Post hæc Galli Florentiam ingressi quàm maximum omnibus incusserunt timorem, quod præsertim in ciuium domibus habitarent, nihil tamen eorum quæ expectabantur euenit, saluisq; rebus ac pudicitia mulierum post diem octauum discessere. Respublica deinde ad popularem redacta statum æque se habuit aliquandiu, exules omnes reducti, à cædeq; temperatum, quæ in rerum huiusmodi mutationibus fieri solet: consilij locus ampliatus, auctusq; numerus usque ad ciues mille & quingentos. Quumq; tempore procedente ex infima plebe homines administrationi adhiberentur, nobilitas autem suspecta esset, paulatim ciuitas diuisa, clandestinaque discordia cœperunt, ex quo reipublicæ autoritas diminuta. oppida etiam quædam rebellare cœperunt. Politianum quod sapius tentatum nunquam receptum, Sarazanaque ac Petrasancta ad antiquos dominos redierunt. Pisani item de quibus paulopost dicam, rebellauerunt. Petrus autem quum post annum reditum in patriam per uim frustra tentasset auxiliante Virginio Ursino, iterum post annos aliquot idem expertus maioribus copijs ad mœnia prope adcessit nullis resistentibus, præterquam quod clausas offendit portas. Conspirauerant enim quinque ciues de eo reducendo, qui compre-

Prodigium

Petrus medi-

Caroli regis

aduentus

Legatio Flo-

rentinorū ad

Carolū.

Politiani de-

fectio

v Cives secu-
ri percussu
Hieronymi or
dinis predica
torum secta

henſi ac ſecuri percuffi ſunt, quorum nomina Bernardus Niger, Nicolaus Rodolphus, Ioannes Cambius, Iannocius Puccius, & Laurentius Tornabonus. Quieſcentibus tandem aliquandiu ab externis bellis non defuerunt interſtinæ diſcordiæ exortæ ob Hieronymum Ferrarienſem quendam ordinis prædicatorum. Is enim aſtutia ſingulari, mediocris doctrina, ſermone facundo, ambitione immenſa, prophetâ ſe eſſe ſimulabat: palamq; in templo cõcionando ſemper aliquid quod populo nouis tunc calamitatibus adſiſto ac ſuſpenſo placeret, prædicando paulatim effecerat, ut opinionẽ de ſe maximam apud omnes generaret: eoq; res proceſſerat, ut nõ ſolum in rebus diuinis, ſed in adminiſtrada rep. a ciuibus paſſim conſuleretur, nihil omnino publici aut priuati niſi eo autore fieret. Pars uero ciuium ſaniore conſilio, eum uti ſubdolum ac ueteratorẽ reiſciebat; nec tamen manifeſte, multitudinis periculo. Itaq; non ſolum ciuitas, ſed priuata domus omnes diſcordes inter ſe fuerant. Iamq; ipſe metu aduerſæ partis non religioſis, ſed militum gladijs atq; liſtoribus ſtipatus ad templum diuinumq; uerbũ prædicandum accedebat, magiſtratibus præterea ſui ordinis Pontificiãq; maximo contumax. Nam Alexandro minime obtemperandum dicebat, ſacris ipſe ab eodem interdictus nihilominus ſacrificabat. Urbem Romam, quam omnes Chriſtiani uenerantur ac religionis cauſa petunt, fugiendam eſſe minimeq; adeundam ſuadebat. His igitur perſuaſionibus atq; exemplis non procul aberat a conſtituenda noua hæreſeos ſecta, niſi diuina prouidentia ſubueniſſet. Eo enim inſaniẽ uenerat ut prodigia ſe facturum iactaret, ac per medios ignes incolumem tranſituum. Quod ſane quum res magna uideretur, decretũ publice eſt ut de ea re periculum fieret. Itaq; ſtatuta die igne in medio foro ſuccenſo iuſſus uenit cum Euchariftia, ſeq; hoc modo ignem petiturum dixit: Cognita uero aſtutia minime cõceſſum. Ille ubi ſe deprehenſum animaduertit, ſibi timens cum ſuis fautoribus ad ædem S. Marci ubi habitabat propere reuertit. At magiſtratus certos ad eum expugnandum mittit: ille munitus ſe inſtrumentis omnibus bellicis deſenſit, tandem expugnatus ac captus in cuſtodiam ducitur. Poſt dies aliquot ex autoritate Pontificis cum duobus alijs ciuidẽ ordinis qui cum eo conſerant in medio foro crematur, reliqui uero ſectatores eius populi furorem uix cuitarunt. Franciſco autẽ Valorio penes quẽ inuidia ferẽ totius facti fuerat, domus bonaq; direpta, uxor etiam interfecta, ipſe quoq; iuſſus in curiã uenire in media uia trucidatur. Poſt hæc Alexander Pontifex cupidus filio Cæſari late imperium propagandi, oppida Florentinorum in Hetruuria tentat, ac Vitellocium Tiſernatẽ eorum hoſtem ob interfectum fratrem, ſimul cum Petro Medice Arretium cum copijs mittit, qui breui tempore a ciuium magna parte conſurata intra mœnia recepti: Guilhelmũ Paſtium eius loci præfectum capiunt: Coſmumq; filium eius urbis præſulem in arcem fugientẽ paucis poſt diebus arce recepta ſimiliter comprehendunt, aliquotq; inſontes ciues Florentinorũ amicos cum paruis liberis miſerando ſpectaculo trucidant, proximãq; caſtri Baſtifolis arcem expugnãt, interfectis ad unum omnibus colonis qui pertinacius reſtiterant. Mox etiam Cortona Cardinali Medicei eodem modo ſe tradidit. Idemq; ferẽ omnia circa oppida uſq; Ficinum fecere. Deinde Vitellocius ac Petrus Puppiũ Apennini oppidum obſedere, quumq; pertinacius inſtarent ecce regis Gallorum mandata ſuperueniunt, quæ iubent eos ab amicorũ & in fidem receptorũ iniuria ac bello abſtinere. Itaq; regis procuratori iuſſu pontificis omnia tradita. Ille uero poſt dies aliquot Florentiniſ adſignauit. At Medices Arretiniq; ſpe fraudati, hi quidem ob metum familiæ ferẽ x. fugientes coloniã mutauerunt. Illi autẽ rebus inſectis in urbem Rom. remigrarunt. Florentini igitur hoc tanto caſu admoniti ad creandum nouũ ac perpetuum magiſtratũ, qui eandem ferẽ quam Dux Venetiarum, habeat poteſtatẽ, animum induxerunt: quod quanquã libero populo res noua ac dura uideretur, tamen conſiderantes quod longe melius per unũ res adminiſtraretur qui cõtinuo rebus inuigilaret, ac de his quæ emergunt ad ſenatũ referret, in tanta præſertim Italiæ perturbatione, omnes publicam ſalutẽ priuatis cõmodis ac ambitionibus prætulẽ runt. Itaq; anno M D I I. centuriatis comitijs ac omnĩũ ferẽ tribuum ſuffragijs Petrũ Thomæ equitis Soderinum, abſentẽ, ac Arretij præfectũ uirum ſine prole, ac magno opere ſapientia, nobilitate, diuitijs, in ciuitate pollentẽ, perpetuum uexilliferum elegerũt. Cuius uirtute ſimul & felicitate, adhibito præſertim conſilij Franciſco fratre præſule Volaterrano longe prudentiſſimo, bene reip. totiſq; Hetruuriæ, tum de rebus Piſanorum optatum

Arretinorum
deſectio.

Petrus Soderi
nus Vexillifer
perpetuus

optatum breuiter ſinẽ ſe cõſecuturos ſperarent. Hi enim ut in eorum loco narraui, quod ſe proditos Florẽtiniſ ab initio dicerẽt atq; iniuſta ſeruitute grauatos, ſub ipſum Gallorũ aduentum rebellauerunt, magnosq; hoſtium impetus in hũc uſq; diem ope magis diuina q; humana tolerauerunt. Duces uero contra eos miſi plures. Inter quos Paulus Vitellius quũ ducere bellum deprehenderetur, captus ac Florentiæ ſecuri percuffus eſt. Petrus igitur quũ ante omnia nihil deliberatius habuerit quam cõceptũ bellum totis uiribus proſequi, rem nouam atq; arduam cõmentus, ut amnis cõmoditate hoſtem prohiberet, Arni aluẽ aliõ traducere aggreſſus erat, ſi per impetum fluminis ruptis obſicibus licuiſſet. Frequentes tamen hoſtium excuſiones reſpreſit, Bartholemæũ Aluianum nuper ab eis adceſſitum, ac uicinorũ populorum præſertim Senenſium auxilijs nõ contemnenda manu inſtructũ, apud S. Vincentiũ non longe a uadis Volaterraniſ tranſitu prohibuit, toto ipſius proſtigato exercitu, captiſq; ex eis ſerẽ mille cum impedimẽtis, ubi Herculis Beniuoli ducis & Marci Antonij Columnæ magnopere uirtus emicuit. Hi nullum perterritis dare tẽpus oportere exiſtimantes, ueſtigio cum exercitu x. millium ad oppugnanda mœnia Piſana proſecti ſunt, quæ corona ſimul ac operibus uno tempore aggreſſi iam diſſecta murorum parte, nulla ut tamen obſtinatum pro libertate hoſtem ſuperare uoluerunt: quin ocyus telis ac machinis repulſi tum pedites qui obiter urbem per Arnũ ingreſſi fuere partim caſi ſunt, partim ob metũ terga dedere. Itaq; nullo iam ſuccedente conatu, iũuantibus præſertim Hiſpanis quorũ autoritati ſe Piſani tradiderũt, exercitus relicta obſidione nondum exacto autumno ad hyberna ſe recepit Anno belli undecimo.

R. VOLATERRANI COMMENTARIORVM

VRBANORVM LIBER SEXTVS.

LATINI, VOLSCI, HERNICI, EQVI

A T I V M antiquum a Tyberi uſq; Circeos erat, deinde uſq; ad Lirim protractum Plinio. Horum caput Romã (teſte Dionyſio) Siculi gẽs indigena prius tenuere, ante hos nulla memoria. Deinde Aborigines Siculis pulſis lõgo bello, qui in mõtibus prius habitauere ſine muris uicatum. Venere poſtea Pelafgi & alij Græci, qui auxilio Aboriginibus fuere, & ſubiugandis finitimis & ædificandis urbibus a Tyberi uſq; ad Lirim, uocatiq; Aborigines uſq; ad bellum Troianũ: ſub Latino autem rege Latini, poſtremo a Romulo Romani. Aborigines enim ipſos alij indigenas fuiſſe, ac nominis cauſam ex montium

habitatione traxiſſe: nonnulli uero gentem uagam, & ſine laribus: Cato & Sempronius Græcos eos dicunt ex Achaia ortos ciuitate (uerior ſermo habet ex Arcadia aduectos) duce Oenotrio Lycaonis filio, multos ante bellum Troianũ annos cum Peucetio ſocio. Hæc ex Dionyſio. Trogus autem libro XLVII. ſic ait: Cultores Italiæ primi Aborigines fuere, quorum rex Saturnus iuſtitia præditus fuit, ut nihil ſub illo quiſquam priuatẽ rei habuerit. Ob cuius exempli memoriam cautum eſt, ut in Saturnalibus ex æquali omnium iure, paſſim in conuiujs ſerui cũ dominis recumbant. Itaq; Italia regis nomine Saturnia appellata, & mons ubi habitauit Saturnius, in quo nunc ueluti a Ioue pulſo ſedibus ſuis Saturno, Capitolium eſt. Poſt hunc regnaſſe Faunum ferunt, ſub quo Euander ab Arcadiæ urbe Pallanteo in Italiam uenit, cui Faunus montem, quem ille Pallanteum poſtea de nomine patriæ uocauit, cõceſſit. In huius radicibus templum Lyceo, quẽ Græci Pana, Romani Lupercal uocant, conſtituit. Hæc Trogus. Litiuſ item Herculem dicit paucis poſt annis deuicto Geryone, cũ bobus huc conceſſiſſe, exceptumq; ab Euandro, & aram ei maximam ſub radicibus Auentini poſitam. Virgilius quoq; in VII. pulcherime hanc originẽ repetit. Hæc nemora indigenæ Fauni nymphæq; tenebant, cum hiſ que ſequuntur. De nomine autẽ ipſius Urbis Feſtus hæc ſcribit. Cephalus Gergitius qui de auentu Aeneæ in Italiam ſcripſit, ait Romã a comite quodam Aeneæ in monte Palatino ædificatã ſimul & nominatã. Apollodorus a Romo filio Aeneæ & Lauiniae. Atteius qui ſcripſit res Cumanas, a Sicyone huc ob inopiã domiciliorũ delatos quosdam multo errore

Siculi
Aborigines

Latini Romani

Saturnia
Capitolium
olim Saturnia
us mons

De nomine
urbis

errore Aborigines uocatos, montemq; Palatinum, in quo confederunt, à robore suorum & uiribus Valentiam appellasse: quod nomē postea ab Euandro adueniente, Græce appellatum *ἄβυλον*, Agatho Mycenarum historiae scriptor, Aeneam ex uaticinio Heleni in Italiam cum Roma ex Ascanio nepte adpulsum, in Palatino urbem de illius nomine condidisse. Gellius post obitum Aeneae imperium Italiae peruenisse ad Latinum Telemachi Circesq; filium, & ex Roma filios suscepisse Romum & Remum, urbemq; in Palatino conditam ex Romi nomine uocasse. Lilius & pleriq; alij, hos duos ex Ilia uestali & Marte natos, à Numitore auo expositos, & ab Acca Laurentia Faustuli uxore nutritos, lupæ nomine, quod meretrix esset; alterum Romulum ex auspicio uiso x i i. uulturū, urbi nomen dedisse. Hæc de Romæ origine apud ueteres comperta. Ipsius natalem quo palatia Romulus celebrauit, Ouidius x i i. Calend. Maij tradere uidetur, nonnulli x i i. dicunt. Quo horoscopo sanè incertū, quomodo alij ponant. Ante salutē annos ferè d c c. post illum captū c c c x x x i i i. Olympiade v i i. ut ait Dionysius. Tribus in ea x x x v Pedianus fuisse scribit, à tributo (ut inquit) dando, uel quod tres tantum à principio fuerint. Tatiensis à Tatio, Ramnes à Romulo, Luceres à Lucumone, aut luco quē Asylum Romulus appellauit. Tribuum autem nomina ex uarijs autoribus collecta, huiusmodi sunt: Romulia, Tatiensis, Saburrana, Palatina, Exquilina, Collina, Claudia, Lemonia, Pontia, Crustumena, Scaptia, Stellatina, Sabatina, Tomenina, Armenis, Papyria, Pupina, Pupilla, Pollia, Galeria, Falera, Veturia, Aemylia, Cornelia, Ventina, Mentina, Pontina, Publicia, Anthesis, Velina, Antensis, Terentina, Volcinia, Metia, Fauca. Quas Plutarchus nomina Sabinarum nuptiarum dicit fuisse, apud alios tamen autores diuersas ob causas. Urbis autem regiones x i i i i. fuisse ex inscriptione quæ pro ædibus hodie Capitolij cernitur palam est, quam mihi ponere uisum est. Imperatori Cæsari diui Traiani Parthici filio diui Neruæ nepoti Traiano Hadriano Aug. pont. max. Trib. pot. x x. Imp. i i. conf. i i i. p. p. Magistrū uicorum Urbis regionum quatuordecim. Has igitur in quodam uetusto libello repertas, cui nuper quidam P. Victorem seu Fabium inscripsit, compendio percurram. Prima Capena continet areas, Virtutis, Honoris, Spei, Caruæ, Panaria, ædes camœnarū, Apollinis, Martis, Mineruæ, Tempelstatis, Lacum Promethei & Vipsani, Balnea Volani & Mamertini, Thermas Seuerianas & Commodianas, Vicum Vitrariorum, Arcus tris, Drusi, Veri Parthici, & Traiani Principum, mutatorium Cæsaris, Almonem fluuium. Regio secunda, Mons coelius continet Templum Claudij, Macellum magnum, lupanaria, Antrum Cyclopium, Cohortes uigilum, Castra peregrina, caput Africae, Arborem sanctam, Domus Philippi, Victilianam, Ludum matutinum & Gallicum, Micam auream, Regiam Tulli Hostilij. Regio tertia, Isis & Serapis continet, Monetam, Amphitheatrum, quod capit loca c c c x x x v i i. Mil. Ludum magnum & Dacium: Domum Bruti, Suburræ, lacum pastorum, Scholas quaestorum & Capulatorum, Thermas Titi & Traiani, Porticum Liviæ, castra Misenatium. Regio quarta, Templum pacis continet Vulcani aream, Buccinum, Apollinem Sandalarium, templa Remi, Veneris, Faustinae, Horreum Carthaceum, Tigillum fororium, Colossium altum ped. c c i i. Metam sudantem, Viam sacram, Basilicam Pauli, forum transtitorium, Carinas, Domum Pompeij, balneum Daphnidis. Regio quinta, Exquilina cum turri, Nymphæum diui Alexandri, Hortos Meccenatianos & Plancianos, Herculeum Sulanum, Amphitheatrum Castrense, Campum Viminalem sub aggere, Mineruam medicam, Ili dem patriciam, templum Iunonis Lucinae, macellum Liviæ, Cohortes septem. Regio sexta, Alta semita continet templa Salutis, Serapis, Floræ, Quirini, capitolium uetus, statuam Mamuri, thermas Diocletianas & Constantianas, decem tabernas, Gallinas albas, aream Callidi, Cohortes tris uigilum, Hortos Sallustianos, gentē Flauiam. Regio septima, Via lata continet lacum Ganymedis, Arcum nouum, Nymphæum Iouis, Aedem culam Caprariam, porticum Constantini, templa Solis, Spei, Fortune, equos Tiridatis regis, forum suarum, hortos Largianos, Mansuetas, Lapidem pertusum. Regio octaua, forum Romanum continet, Rostra, comitium, columnam cum statua M. Ludij, Senaculum aureum, equum Constantini, atrium Mineruæ, fora Cæsaris & Augusti, & Traiani, cū templo & columna Colchide alta ped. c x x v i i i. habete intus gradus c l x x x v. fenestras x l v Basilicam argentariam, umbilicum Romæ Græcoitalim, Porticum Iuliam, templa Iani, Mineruæ, Ve-

uæ, Vestæ, Cocidæ, Saturni, Iouis tonantis, Castoris, Concordiæ, & Romuli, Ludus Aemylum; equum æneum Domitiani, Oratia pila, Lacum Curtium, Aedem Herculis rotundam, sacellum pudicitiae patriciae, Aedem Matutæ, Capitolium, Asylum, Horrea Germanica. Aquam cernentem quatuor Scauros sub eade, Antrum Caci, Vicum Iugurium, Porticum margaritariam, Vicum unguentarium, Elephantum herbarium. Regio nona. Circus Flaminius continet stabula quatuor, factionum octo. Porticum Philippi. Mimitias duas, ueterem & frumentariam, Cryptam Balbi, theatra tria, in primis quod capit loca x i. Mil. d x. Pompeij quod capit l x x x. Mil. Marcelli quod capit triginta milia, Campum Martis trigarium, Ciconias nixas, Pantheon, ædes Bellone, ante quæ columna est, un de ad bellum ituri duces hastam faciunt, Basilicas Neptuni, Macidij, & Martiani, Templum diui Antonini, columnam Cochlidem altam pedibus c l x x v i. habentem gradus c c v i. Fenestras l v i. Thermas Alexandrinas & Agrippinas, Porticum Argonautarum; Isæum & Serapæum, Mineruam Chalcidicam, Mineruam, insulam Phelidis, carcerem Claudij decemuirij. Regio decima Palatium continet, Casam Romuli, Aedem matris deum, Aedem Apollinis, Curiam ueterem, Pentapylum, domum Augustanam, Tyberianam, Ciceronis, Augustatorum, Arcam Palatinam, ædem Iouis uictoris, Fortunam respicientem, Septizonium, uictoriam Germanicianam. Regio undecima. Circus maximus qui capit loca c c c l x x x v i. mil. continet templum Solis & Lunæ, ædem matris deum, Iouis arbitratoris x i i portas. Templum Mercurij, Cererem, Ditem patrem, portam Trigeminam, Apollinæ cololum respicientem. Herculeum Oliuarium, Velabrum, Fortinum, arcum Constantini, forum olitorum in quo erat columna laetaria, ad quam infantes lacte alendos deserunt. Regio duodecima, Piscina publica continet aream Radicariam, uiam nouam, Fortunam mammasam, Ili dem Atenodoriæ, Aedem Bonæ deæ subfaxanæ, Thermas Antoninianas, Septem domos Parthorum, Campum Ianarium, Domum Chilonis Cornificij, Priuata Hadriani, Cohortes quatuor uigilum. Regio decima tertia Auentinus continet Armilustrum, Templum Dianæ ac Mineruæ commune, Templum libertatis, Scalas Gemonias, Nymphætria, Thermas Syriacas, & Varianas, & Decianas, Priuata Traiani, Dolacrum, Mappam auream, Horrea Platonis, Galbæ, & Anicetiana. Porticum Fabariam, Scholam Cæsarij, Forum Pistorium. Regio decima quarta Trans Tyberim hortos Neronis, Ianiculum, Manias, Balneum Ampelidis, Priscidianam, statuam Valerianam, Caput Gorgonis, fortis Fortuna, Coriariam, Herculeum cubantem, Campum Brutianum, Aream Septimianam, Thermas Septimianas, Ianum Septimianum. Haec tenus uetera, quibus ego monstratiunculas nonnullas ex antiquorum opinione subiiciam, non tam ut multis, praesertim eruditissimis cognitas, quam ut omnibus uel peregrinis cognoscendas, ne princeps terrarum ciuitas, per indigentiam minime degustetur. Plin. libro tertio, spatium urbis à miliario ad singulas portas, quæ tunc erant, mil. dicit esse per directum ferè x x x. Ad extrema uero tectorum cum castris pratorij ab eodem miliario per uicos omnium uiarum paulo amplius septuaginta. Compita item Iarium (nam singularum male apud eum scribitur) regionum omnium c c l x v. existere: quin & ausus ipse tectorum altitudinem in spatio computare. Erat enim miliarium signum in fori Romani capite, unde principium itineris ad omnes portas omneq; iter capiebat. Urbis circuitus sub Valeriano qui moenia restituit, fuit teste Spartiano miliaria quinquaginta, quod sanè uerisimile non uidetur, nisi ex iurisconsulti sententia iudicabimus, qui Romam altam ab urbe facit, Urbem tantum intra moenia esse, Romam uero sacrum etiam pomerium suburbanaq; comprehendere. Nam ab Otricoli ponte usq; ad moenia uia plena ædificijs erat. Itaq; peregrini se tunc Urbem ingredi putabant, ut accidit Constantio principi, teste Marcellino, quum primum Romam cum Ormisda uenit, & ubi medium esset urbis percortanti. Romulus ab initio Palatium, tribus tantum cinxerat portis, Mugonia ab animalium mugitu inde exeuntium, Carmentali ab Euandri matre, quæ postea Scelerata ob egressos c c c v i. Fabios uocata, & Pandana seu libera, quæ in Asylum tendebat, quod augendæ urbis gratia, criminosa refugium institerat. Lilius scribit triginta septem fuisse, uero ueteres connumerando, quæ intra auctam restiterant urbem. Quæ uero nunc apparet, Flumentana Populi porta, ex antiqua Flumentana quæ ignoratur. Nam ipsius Lilius tempore, qui illius meminit, Populi porta non erat, quum moenia Collinam non excederet. Hic igitur nefandi Neronis sepulchrum templo diuigenitricis celsit, & Via Flaminia inter quæ & ripana

& ripā Tyberis, nūc quoq; uestigia Augusti sepulchri cōspicimus, quē Hadrianus æmu-
 latus ē regione simile in Vaticano excitauit. Porta Collatina, quæ Collatiā Sabinorū op-
 pidum dicebat, dicta etiā Procopio Pinciana, à Pincio senatore, unde Gothorum olim
 irruptio. Mons Pincius collis dicebatur hortulorū, quod pars inferior humida, accōmo-
 da hortis existeret. Deinde Salaria, à sale in Sabinos exportādo: seu Quirinalis, à Quirini
 sacello: eadē & Collina, à Colle Quirinali, qui & triceplis, & quinquecepis Varroni ex
 capitiū collium numero dicit. Fessio autē & Agonius, quasi sine angulis esset. Ex quo ueri
 simile Circū deinde Flamminiū, Agoniū posteros appellasse, quod modo Circi maximi
 angulis ex omni parte careret: quanquā apud Varronē Agonius scribitur, nisi forte sit
 mendum. Vtq; ad hanc portā Collinam mōnia fuerāt, quæ illi usq; ad pontem Misuium
 prorogare cogitarūt. Verum aruspices prohibere, quod intra urbē nec habere comitia,
 nec legere milites pro exercitu liceret. Deinde Viminalis, seu sanctæ Agnetis à uiminū
 multitudine. Neuiā, seu porta maior. Exglinā, seu Tyburtina, seu sancti Laurētij, Cœlio
 montana nūc clausa, prope sanctū Stephanū rotundū. Alinaria, seu sancti Ioānis. Latina
 antiquitus nō nominata, sed tantū uia. Capena, seu sancti Sebastiani, ubi Appia uia. Tri-
 gemina sancti Pauli existimatur, quomodo tamen haud satis scio, quū Lūio teste Hora-
 tij qui cū Curiatijs pugnauerunt, porta Trigemina sint ingressi, quo tēpore nō erat hæc
 pars Auētini, nisi forte ex uetere porta huic inditū nomen. Aurelia, seu sancti Pancratij.
 Portuensis & Vaticana satis notæ. Septimiana etiā trans Tyberim, ubi Septimij Seueri
 inscriptio, anteq; ab Alexandro reficeretur, legebatur. Triumphalis cū ponte ē regione
 sancti spiritus interijt, quanquā de hac diuersæ sententiæ. Pontes uero primum insulæ, Fa-
 britius & Cestius quorū alterum Valentiniāni & Gratiani, alterum Lepidi, & Marci Ca-
 nij nomine restitūtū, inscriptio adhuc indicat. Sublicius ab Anco Marcio, postea lapideus
 ab Aemyllo factus Aemylus est dictus: atq; is est, cuius existant fundamenta ad eā perti-
 nentia ripā, ubi nunc Naualia sunt. Aurelius, qui & Xistus postea ab autore restituendi
 dictus. Aelius ab Hadriano apud eius molē. Vaticanus seu lanuclensis prope sanctū spi-
 ritū, iam desit. Sunt qui diuersos esse dicunt. Moluius ab omnib; cognitus. Palatinus seu
 sanctæ Mariæ, qui in palatium ducit. Extra urbem uero Mammeus à matre Alexandri
 imp. instauratus, quē Antoninus pius fecerat. Nomentanus quō itur Nomentū, à Narse
 te factus, ut eius carmine indicat. Aquæ ex Iul. Frontino dicēda, qui aquarū curæ à Ner-
 ua delegatus fuit. Igitur nouem ab eo ponuntur. Appia post initū Samnitici belli inducta
 ab Appio Claudio censore, qui & uiam Appiam à porta Capena Capuā usq; strauit, con-
 cipitur in agro Lucullano, qui nunc Tusculanus putatur, uia Prænestina. Anienē ueterē
 M. Curtius censor, cū L. Papinio annis quadraginta post Appiam perducendam de ma-
 nubijs ē Pyrrho captis curauit. Concipitur supra Tybur x x. mil. Extra portā Ro. Mar-
 tia à L. Martio rege in capitolū perducta, concipitur uia Valeria ad mil. x x x. prope
 Sublacum, quā ait suo tempore Frontinus in Auentinum à Traiano perductam, Traia-
 nam fuisse dictā, ut etiā effossum nuper marmor, quod nos uidimus, indicat. Tepula, quā
 ex agro Lucullano Seruillus Cepio, & P. Casius Lōginus censesores in Capitolū perdu-
 cendam curauerunt. Iuliam M. Agrippa ab inuentore uocatā, introduxit ex Tepula uia
 subterranea, supra terrā uero scilicet fructione, opere arcuato. Idē Virginē item ex Lucul-
 lano perduxit, sic appellatā, quod quærētibus aquā puella uirgo uenas ignotas monstra-
 uit. Concipit uia Latina mil. v i i i. in locis palustribus. Claudia, quā Caius princeps in-
 troduxit ex fontibus Curtio & Ceruleo, mil. x l v i. uia sublacēsi, Claudius absoluit ope-
 re arcuato. Titus deinde restituit, ut ex inscriptione adhuc portę maioris apparet. Huius
 uestigia maxime cōparent, transeūt per Cœliū formæ nunc & olim appellatæ. Anio no-
 uus, hic ex fonte purior quā uetus deductus. Ambo uero, simul & Claudia, in urbē cō-
 fundebant. Duæ regioni seruebant trans tyberinæ, quorū unā Alstetina uia Claudia mil.
 x i i i. ē lacu Alstetino concepta, ob frigiditatē minus salubris, quæ ab Augusto fuit in-
 troducta. Altera Sabbatina ē stagnis Sabbatijs post Frontinum memorata: de utriq; qd
 sentirē, supra narraui. Harum quoq; hodie uisuntur uestigia formæ unius extra portam
 Branchatij, quam Sabatinā putauerim, alterius apud sanctum spiritū. Almo is existima-
 tur, qui apud portā Capenam urbem usq; ad Circū Max. nunc profluit. Ex quo Iuena-
 lis, Madidamq; capenam, Lucanus. Et lotam paruō reuocat Almone Cybelem. Viā ex-
 tra

tra urbē, Appia, Latina, Prænestina, Tyburtina, Salaria, Nomentana, Ostiensis, Laurēti-
 tina, Labicana, Ardeatina, Flaminia, Calsia, Cirtina, Valeria, Claudia, Aurelia. Omnes
 sanē notę, & alibi mihi descriptę. Viā uero in urbe, Suburra notissima à foro Traiani ad
 Martini & Agathæ templa. Viā sacra, ubi sanctæ mariæ nouæ templum. Viā noua, quę
 à circō Max. ad portā usq; Capenam. Altra semita, regio & uia à thermis Cōstantini usq;
 ad portā Viminalem. Viā lata regio & uia, satis monstratur ex æde nūc S. M. in uia lata.
 Viā triumphalis citra Celsi tēplum, ē cuius regione pons erat, rectā per Floræ nunc cam-
 pum, usq; ad Velabrū. Carinæ apud Petri uincula, unde & auguria captabantur. Piscinā,
 publica regio & uia circa Xisti templum, & thermas Antonianas. Vaticanum, ut ait Var-
 ro, à uatum ibi responsis, seu quod deus Vaticanus, qui puerorum uagibus præerat, ibi
 coleretur. Fora Romana, in primis ab arcu nunc Seueri ad tris nunc extantes columnas
 pertinens, contra Cosmum & Damianum, apud quas equestris Domitiani statua, Statia
 na fuerat. Hoc forum Cæsar, deinde Augustus, teste Traquillo, ampliarunt: ex quo Mar-
 tialis ait. Atq; erit in triplici par mihi nemo foro. Neruæ, idem & transtorium, quod ad
 Traiani inde ad alia fora transibant, quod ne spatio fraudaretur, pars Quirinalis est exci-
 sa: huius adhuc extant uestigia. Boarium apud sanctum Georgium ex arcus uicini inseri-
 ptione, quod ibi bouis esset statua. Ouid. Arca quæ posito de boue nomen habet. Erat
 & piscarium haud longe à Boario, ut ait Varro, rusticorum & cupedinis, & holitorū, &
 pistorium iuxta ædem Vestæ. Campus Martius, qui Tarquinij fuit ager, quod extra ur-
 bem esset in confesso apud omnis, quamobrem & Pantheon & circus fla. extra fuerant.
 Columnæ cochleæ duæ, altera Traiani, ubi depictum bellum Dacicū, cui apud Parthos
 res gerenti dedicata fuit à senatu. Altera Antonini Pij in reg. columnę, cuius egestio fun-
 damenti uti quorundam est opinio, uicinum fecit montem, qui acceptorius dicitur. Quis-
 dam antiquiorē faciunt, Citatorumq; prius dictum, quō citatæ ad comitia tribus se reci-
 piebāt. Thermæ Diocletianę notæ. Constantinianæ apud equos Titridatis. Alexadrinę,
 quæ antea Neronianę fuerant, apud S. Eustathij. Agrippinæ apud Pantheon: Titi post
 S. Martinum, dicunturq; hodie, Capocę, quasi capaces aquarum. Apud has hoc anno
 m d v i. Felix Romanus ciuis, dum arcum diu obstructū in uinea sua recluderet Laoco-
 ntem Virgilianum cum duobus filijs inuenit à Plinio lib. x x v i. capite v. his uer-
 bis memoratum. Laocoon in Titi Imperatoris domo, opus omnibus & picturæ & statua-
 riæ artis præponendū: ex uno lapide eum & liberos draconumq; mirabiles nexus de con-
 silij sententiā fecere summi artifices. Agesander & Polydorus & Athenodorus Rhodij.
 Visum igitur nostris par opus famæ, quapropter pontificis iussu in ædes Vaticanas tradu-
 ctum, quando hæc cura adhuc animos cōraminat. Thermæ Domitianæ apud Syluestri,
 Nouatianæ apud Pudentianę, Gordianæ, Eusebij. Olympiadę apud Panispermæ tēpla.
 Varianæ autē & Syrianæ & Decianæ in Auentino. Tempia etiam quædam deprehē-
 dimus. Aesculapij inter insulæ pontes quod S. Ioanni, ex altera parte Iouis, quod S. Bar-
 tholemæo, nunc dicata uidimus, nec alia uestigia apparent. Ouidius, Iunctaq; sunt ma-
 gno templa nepotis auo. Ipsam uero insulam teste Lūio aggeres frugesq; in eum locum
 constipata fecerunt, quæ ex agro Tarquinij in Tyberim deiecto conuenerunt. Herculis
 apud scholam Græcam sub Auentino, ubi ærea statua mea ætate reperta, quæ in ædibus
 Conseruatorū uisitur. Aedem Herculis rotundi ad forū boarium Lūio, quæ nunc S. Ste-
 phani rotundi iuxta Tyberim satis habetur argumenti esse, propeq; ædiculam Pudicitiaę
 patriciæ inter scorta & uinopolia nunc S. Mariæ Aegyptiacæ dicatā. Veneris Erycinæ
 extra portam collinam ex uersu Ouidiano. Tempia frequentari collinæ proxima portæ.
 Nunc inter uepres monumenta quædam apparent. Hic teste Lūio ludī quandoq; facti
 Tyberi circum fluminū inundante. Aliud item Veneris apud Circū maximum. Solis ab
 Aureliano conditi, quidam existimāt eas esse ruinas, quę supra Columnensium ædes ap-
 paret. Apollinis & Martis, ubi febris sacellum, in uaticano. Martis item extra portam
 Capenam ad tertium lapidem bello Gallico à Camillo uorum, iuxta quod lapis Manalis
 uocatus consistebat, quod per siccitates in urbem relato pluuia statim manabat. Hodie S.
 Mariæ prunetæ imago siquando Florentiam transfertur, idem sed cultu efficit ueriores.
 Martis ultoris supra memorauī. Neptuni in ripa Tyberis id esse opinabant, unde his an-
 nis proximis prope S. Blasij ingētes lapides sunt effossi. Dianę ubi Prisca in Auentino;
 Iouis

Iouis ultoris, quod & Pantheon notissimū. Capitolini supra narratur. Floræ in Quirina
 li post sanctam Susannā ex Martialis carmine. Qua uidet antiquum proxima Flora lo
 uem. Nam capitolium uetus prope Susannam cernitur ubi descēderis, ē regione uero hor
 ti Sallustiani. Templum Castoris & Pollucis, nunc Cosmi & Damiani ex Ouidij carmine.
 Fratribus illa die fratres de gente deorum, Circa Iuturnæ constituere lacus. Hic lacus
 prope sanctū Gregorium in specis conspicitur. Hi fratres Tyberius & Drusus suere, qui
 templum quod Posthumius bello latino uouit, & filius dicauit, illi restituerunt. Concor
 dię quod Manlius prætor in Gallia uouit in arce dicatum: alterum Flauius scriba in area
 Vulcani. Tertium Liuiā construxit ob uiri cum ea concordiam. Idē putatur quod in hor
 tis S. Mariæ nouæ conspicitur. Templum pacis iam notissimum. Aram pacis prius fece
 rat Augustus, quam auxit Agrippina, Iani apud S. Georgium quadrata nunc ruina. Oui
 dius. Quum tot sint Iani, cur stas sacratus in uno? Hic ubi sancta foris templa duobus
 habes. Templum Bonæ deæ à Claudia uestali in Auentino deinde à Liuiā restitutum.
 Saturni in foro, ut describitur à Macrobio, ubi ararium erat: id existimamus ex coniectu
 ris, quod sub Capitolio Hadriano martyri postea dicatum cernimus. Iunonis Moneræ,
 ubi ædes Seruatoris, & olim domus Manlij. Vbi autem locus damnatorum Iuppiter: ubi
 Ara cœli arx fuerat ex coniectura altioris loci & subterranei quem nos uidimus. Post ar
 cem Buxta Gallorū, qui Liuiō teste in obsidione Capitolij peste absumpti ibidem crema
 bantur. Iuxta uisitur Iuppiter Panariū siue Pistoriū ingenti statua, nunc cubitanus me
 moria iactorum panum à Manlio, opinione copiarū facientium. In Capitolio ciuium nul
 lus post Manlium damnatum habitabat: Ter autem flagrauit, ad id gradibus sicuti nunc
 ascendebatur. Carcer Tullianum uocatus apud sanctum Nicolaum: Eruditioribus ta
 men hic carcer Claudij triumuirū seu Iaromiarū sunt: Tullianum uero ubi sanctus Petrus
 sub Capitolio, ex indicio quod teste Varrone Tullus Hostilius hūc foro Romano immi
 nentem condidit. Templum Vestæ rotundum instar pilæ quod Vestā terram significet,
 Ouidio teste, Numa inter Palatium & Capitolium dedicauit, quod & Cicero indicat. Lu
 cus inquit Vestæ ad radices Palatij de uexus in uiam nouam: nunc sanctæ Mariæ libera
 tricis, ubi plurima uestaliū sepulchra uidimus eruta. Nam in ea parte uia noua multis uig
 sacræ cōiungitur. Templum Faustine & Antonini apparet ex inscriptione prope Cos
 mū & Damianū. Libertatis in Auentino ex mulctatitia pœna à Tito Sempronio Grac
 cho Gracchorum auo. Matutæ à Seruio Tullio in foro, deinde à Camillo resectum. For
 tunæ uirilīs, ubi nudæ uirgines inspiciebantur. Ouidius. Ut tegat hoc cœletq; uiros, for
 tuna uirilīs, præstat. Amphitheatra duo: primum Titi, notissimū fontes habebat duos ad
 recreandum æstu laborantē urbem: alterius sanē fontis nūc in uia inter amphitheatrum
 & arcum Constantini supersunt uestigia. Vidiq; ego iam uetus numifina habens à tergo
 amphitheatrū cum his fontibus. Alterum Tauri Statilij ex hortis cœnobij sanctæ erucis
 ostenditur. Theatra tria: Pompeij apud ædes Vrliuorū in Floræ campo, ubi stabula sunt
 equorum, aperte nunc cernitur, quapropter non temere fortasse posteritas hunc locū de
 ipsius amicæ Floræ nomine appellauit. Marcelli à Cæs. cœptum, ubi Sabellorum ædes.
 Balbi ignoratur. Bibliothecæ x x i i i i. sed præcipue Palatina & Vlpia. Obelisci sex po
 tissimi, in circo maximo duo, quorū unus adhuc monstratur obrutus. In campo Martio
 unus, qui horas ostēdebat. In uaticano adhuc incolumis Augusto & Tyberio dicatus, ut
 ex inscriptione apparet. Hic omnino teste Plinio in sui molitione effractus est, nauis quæ
 eum ex Aegypto iussu Augusti adduxerat, in portus cōstructione submersa est, & arbor
 quatuor complectentium ulnis crassitudine fuit. In Mausoleo item Augusti duo alti sin
 guli ped. x l i i i. Arcus etiam plures, ex quibus tantum apparent Titi, Constantini, Se
 ueri, Galieni ad S. Vitum, & Domitiani, qua itur per Flaminiam ad Populiædem. Circi
 quatuor ostenduntur, Flaminius, & Maximus, & apud tabernas obscuras appellatas, ubi
 funes torquentur: quartus apud sanctū Sebastianum, ob prætorianorum exercitationē
 conditus, uti putatur. Naumachia quinque, ex quibus una Domitiani monstratur, ē regio
 ne arcus eius inter uinearū caua dextrorsus euntibus ad ædem Populi. Curia siue sena
 cula quatuor traduntur. Pompeij prope theatrū ipsius. Alia in capitolio esse conijcitur,
 ubi adhuc columnarum inscriptio uisitur: S. P. Q. R. incendio consumptum restituit. Ho
 stilia cum regia Tulli, ubi sancti Iohannis & Pauli ædes. Verus apud Petri uincula. Nam
 & Curia

Amphithea
tra

Theatra

Bibliothecæ
ObelisciArcus
Circi

Naumachia.

Curia
Roma

& Curia, sicuti pleraq; opera publica dedicabantur, non tamen omnia dedicata sacra.
 Exquillæ, ubi Sancta M. maior, prius ad præsepe dicta, ab excubijs Serui Tullij qui ha
 bitauit. Armilustrū id putauerim spatij quod in Testatia nunc est, nam in regione Auen
 tini ponitur, nec sanē aptior locus recensendis armis ac militibus ostenditur. Fuere & in
 eodem fornaces Argiletū & ficus ruminalis, prope ambo sub palatij parte, ab latere San
 cti Georgij, apud etiam templum Velabrum fuerat. Lupercal ex alia item parte supradic
 ti montis, quæ Septizoniū spectat Seueri Imperatoris, opus sepulchri gratia conditum.
 Tyburis locus adhuc durat, ubi Martialis domus ex eius indicio carminis. Insuper & cloa
 cis aqua subterlabente, urbs penē tota pensilis erat, ut ex libro tertio epistolarum Casio
 dori conijcimus: inter quas cloaca maxima teste Liuiō à Tarquinio præco facta, quæ ad
 huc hodie monstratur ē taberna quadam in Iudæorum platea, & in ripa Tyberis. Id autē
 ædificij, quod apud Angeli templum cernitur, ædes apparet restituta à Seuerō & Anto
 nino filio, ut ex inscriptione cernitur. Nonnullorum etiam priuata deprehenduntur. Do
 mus Neroniana, teste Tacito incipiebat inter Cælium & Palatinū circa ferē arcum Con
 stantini, tendebatq; in exquillas. Domus Cæsariana, ubi Liuiā porticus, postea templum
 pacis. Ouidius. Disce tamen ueniens ætas ubi Liuiā nunc est Porticus, ingentis tecta
 fuisse domus. Tranquillus uero ait, Templum pacis, ubi Liuiā quondam porticus. Do
 mus Ciceronis in palatio iuxta forum. In eadem parte Vellia est, à uellendis olim pecori
 bus, attōdendiscq; gregibus in eo loco, ut ait Varro, ubi & ædes Publicolæ diruta. Turris
 Mecœnatiana cum hortis, unde Nero spectauit incendium, inter thermas Diocletianas,
 & basilicā sanctæ Mariæ Maioris loco eminentiore. Priuata Traiani, id est, edes cum ther
 mis in Auentino, teste P. Victore: ea nunc apparent, quæ in uinea nostra comprehendun
 tur: nam eo usq; aqua item Traiana deducebatur, ut ex marmoreis literis repertis conse
 ximus. Hic enim Martius frater uetustatis curiosissimus, alta effossa tellure, cameras, li
 thostrata, solia balnearū, latissimasq; reperit habitationes. Prata Mutia, & Quintia trans
 Tyberim, quorum altera prata uidemus appellari, altera Quintia, quæ Q. Cincinnatus
 arabat, contra ubi tunc Naualia erant Liuius dicit esse. Naualia autem ipsa nunc Ripam
 uocamus. In Cœlio præter aquarum formas, ædes Lateranorum, propeq; ærē statuum
 pacificatoris M. Antonini uidemus, ut alibi narraui. Nymphaea in urbe undecim, erant e
 nim loca principum uirorum, amœna aquis inductis. Mutatoria item magnorum priua
 tæ domus ad secessum & delicias. Basilicæ etiam plures, quod se recipere diuersi liti
 gantes. Reliqua sic traduntur. In urbe tota ædiculæ c c c x x i x. Domus Mil. c c c /
 x c v i. Insulæ x l v. Millia d c i i. uici c x x. uicomagistri d c x x i i i i. curatores
 uiarum x x i x. Officinæ pistoriæ c c l i i i i. Cohortes prætoriarū x. urbanae i i i i. Castra
 uigilum v i. Mensæ Oleariæ Duo milia, c c c. castra, equitum singulariorum, Peregrino
 rum, Misennatum, Rauennatum, Tabellariorum, Lecticariorum, Victimariorum, Silica
 riorum. Prætoriana, ubi nunc caput bouis in uia Appia à Tyberio ibi in præsidio dicata,
 primusq; tyrannicum morē exercuit. Domus hic etiam maioris ædificij, ac magnorum
 uirorum notantur. Reliquæ insulæ. Templum siue ædem quæ erat incolumis, quum ue
 ro semidiruta aut obsoleta, aream dicebāt. Cœmeteria sacra, Priscillæ in uia Salaria apud
 sanctum Syluestrum, Prætextati in uia Appia apud sanctum Ianuarium: Catecumbæ a
 pud sanctum Sixtum. Domicillæ in uia Ardeatina apud sanctam Petronillam. Ad duas
 laurus in uia Labicana Balbinæ: item in uia Ardeatina Calopodij, in uia Aurelia apud
 sanctum Calistum. Ad ursum pileatum, apud sanctam Bibianā. Commodillæ in uia Osti
 ensi. Thrasonis in uia Salaria. Apud sanctum Saturninum. In cliuum cucumeris apud S.
 Ioannem. Basilæ in uia Salaria. Ad insalatas in uia portuensi. Apud sanctum Felicem Ba
 silicæ in uia item Ardeatina. De cæteris uero religiosis locis, quæ in primis cōmemorare
 fas erat, inter pontifices mihi dicitur. Reliqua item profana, curiosorū scholę diligentius
 perscrutanda relinquo, cum prisca urbis facies nulli satis dignoscatur, tot palliæ barbaro
 rum iniurias. Igitur his generatim prospectis, ad reliquam Latij descriptionem ueniam,
 quod quatuor in primis constat gentibus, Latinis, Equis, Volscis, Hernicis, omnibus in
 ter se confusis, ut uix dignosci sit. Prisci Latini appellati, teste Festo, qui ante urbem con
 ditam fuerant, ac ferē omnes interiere. De horum itaq; aliorumq; bellis Romanis alibi
 simul confertim dicemus. Nunc oram ex ordine describam: primūq; Ostiam quæ ab An
 ostia
 1 2 co Mar/

co Martio extructa, teste Liuius, militiæ omniumq; munerum uacationem habuit præter dies x x. in aduentu Annibalis, quo Reipub. subueniretur. Euerfam quondam à Saracenis Leo Quartus restituit Coris colonis inductis. Martinus Quintus deinde turrin in ea excitauit, quam Iulianus Saanenſis cardinalis eius loci præful magno sumptu noſtra ætate refecit, occupatamq; à Gallis hoſtibus, Alexander iterum per uim recepram, fidetiore munimine restituit. Antium Romana colonia, ut Liuius in octauo: horū naues deuietæ ex ciſis roſtris, ſuſpenſisq; foro nomen dederit. Hic & fortunæ templum nobile, & portus à Nerone extructus, qui Antiatibus militiæ uacationem dedit captus loci amœnitate, Tranquillus author. Hoc oppidum expugnatum olim à Mario & Cinna Liuius lxxx. testatur, qui inter Volſcos id connumerat; ex eius ruina ædificatum poſtea Neptunum in littore, Columnenſium caſtellum. Nymphæi fluminis oſtia, cloſtra Romana, Aſturia cede Ciceronis inſignis. Hic etiam Coradinus Imperator Henrici filius captus à Carolo primo Siciliæ rege, ac ſecuri percullus eſt. Mons Circeius, ubi Circe translata homines mutabat in feras, teste Vergilio. Terracina que ſacroſanctam uacationem habuit, in aduentu item Annibalis ſuſpenſam, ut Liuius xxxv. Eius portū refecit Antoninus Pius, ut Spartianus ait. Hæc antea Trachina teste Strabone ab aſperitate appellata, ob ſaxa & imminenteſſimam collē. Palus huic pontina propinqua, quam duo efficiunt amnes, Aufidus, & Vſens: primi Strabo, alterius etiā Virgilius meminit. Et in mare uoluitur Vſens. dicta autem Pontina à Pometia urbe uicina, que interijt. Hæc palus xxxiiii. urbiū loca occupabat, ut ait Plinius ex auctoritate Mutiani, exſiccata tandē à Cor. Cethego Cos. cui ea prouincia obuenerat, agerq; ex ea factus, ut Liuius libro XLVII. Inſequentibus deinde ſeculis iterum exſiccata à Theoderico rege Gothorum, ut ex eius inſcriptione in eo loco cernitur; dicta etiā lingua Volſcorum Anxur teste Plinio, cauſam referit Seruius grammaticeus, quod Iuppiter puer, Anxurus cognominatus, in ea coleret, quali *ἀνδρῶν*, id eſt, sine nouacula, & imberbis. Hoc in loco mari adiungitur Appia uia, ſtrata à Roma uſq; Brundisium, ut Strabo. Hodie uero ob paludes delerta eſt; ab læuaq; petitur euntibus Neapolim. Præterea Capenates populi & oppidū Saturā, iam extincta omnia, conſpiciebatur: & Feroniæ deæ ſons atq; lucus à ferendis fructibus dictus, ob agri fertilitatem, quò Annibalē diuertit Liuius dicit. In hac ora Amyclæ ſuere à ſerpentibus delertæ Plinio, originē à Laconicis Amyclis habuere. quare tacitæ ſunt appellatæ, Seruius cauſam reddit, quod irruentibus hoſtibus, ne urbs terreretur, cōticerent: uel quod à ſerpentibus sine hoſtium tumultu ſint delertæ. In hac item Oſcorum terra, tot antea ſeculis extincta, felicitatem tamē cam adſecuta, quod in theatris atq; poematis Romanis eius linguæ ueſtigia remanſerunt. Formiæ, quas Lacones condidit, prius Hormiæ à portus cōmoditate appellatæ Strabonē, Villa quondā Ciceroniana inſignis: id oppidum nunc Mola uocatur. inter hæc & Sinueſſam Strabo Minturnas ponit, Marij quondam latebras, nūc Traiectus caſtellum eſſe dicunt. Eas unā cū Fregellis interluit Eris amnis: poſtea Clanis dictus, qui ex agro Veſtino Apenninisq; montibus defluit; Ptolemæus aliquantulum à mari recedētes Minturnas ponit: Romanorum colonia fuit, unā cum Veſtino deducta, ſacroſanctamq; uacationem habuit ob cœli grauitatem. Liuius x. Caieta cum portu nobili, Leſtrigonū patria. Silius. Et regnata Lamo quondam Caieta. Etymū ab Aeneæ nutrice trahit Virgilio Strabonēq;. Sinui Caietano cōtinuus Cecubus mōs & ager, uitibus laudatus, cui adiacent Fundi uia Appia. Que oppida ſanē omnia Fredericus rex Colomanſibus paulo ante dono dederat, deinde à Ludouico Gallorū rege ablata. Liris amnis ex Apennino fluit, nūc Garilanus ab accolis uocatus: haud lōge ab eius oſtij Sinueſſa, aliud à Suella, celebris quondā urbs, nunc uicus paruus, in ſinu locata, unde nomē accepit; hæc quidem in ora latinorū loca præcipua. Nunc à littore remotiora attingam. Poſt Romā proximē ager Laurens, oppidumq; Laurentum, Latini regia, à lauro in eo loco inuenta Seruio iuxta Lauinīū à Latini fratre. Lauinia uero ab Aeneæ coniugis nomine, eodem teste auctore. Dionyſius autem treis diuerſos ac propinquos populos ponit, Laurētinos, Lauinēſes, & Lanuuiatas. Antoninus in itinere ab Oſtia Laurentū xxv. mil. paſſ. unde Lauinium totidem. Lauinīū, nunc Caſtellum Columnenſium ciuitas diuina exiſtimatur, teſtimonio repertū quondā marmoris à Prospero ex ea familia cardinale. Municipales erant, quibus ciuitas ob antiquitatem data, ſacræq; addita, inſuper & bello ut Liuius

Latino pepercerunt, ut Liuius in VIII. Lanuuij & Lanuuium ciuitas, ubi eodem teste *Lanuuij* *Numicij* *Ardea* *Alba* *Aritia* *Cinthianum* *Vallis egeria* *Iphigenia* *Aricinus* *Rex* *Lacus* *Nemus oppidi* *Tusculum* *Rocca* *Collatia* *Gabij* *Lacus regil-* *lus* *Columna* *Præneſte* *Latici* *Labici* *ta La*
auctore templum erat Iunonis ſoſpita, cui omnes Cos. ex omnibus ciuitatibus ſacrificabant. Numicius amnis Aeneæ morte inſignis: quem undis immerſum, pro Ioue indigete colunt. Ardea, Turrin & Rutulorum regia, à Danae Perſei matre ædificata, quæ adhuc exſtat. Alba Aſcanij ædificium ante urbem conditam annos ccc. ubi reges longo ordine uſq; ad Numitorem & Amulium ſucceſſere: hic mons & lacus, & templum Iulij Iouis Tarquinio Priſco impulſore ædificatum, quò ad ſerías latinas quotannis conueniebant, uiſceratioq; fiebat, id eſt, carnis diſtributio ſingulis petentibus, iuuenisq; ſacrorum princeps ex eadem gente conſtituebatur. Cicero pro Milone: Vos Albani tumuli. Nam hodie quoq; ab Appia porta uſq; ad Albanum ſepulchra tota ferè uia uiſuntur: unde paucos ante annos eſoſſam ac delatam ad ædis conſeruatorū magno miraculo uidimus mulierem integro corpore oblitam crasso unguēto, ſupra annos M. CCC. quantum ex erutis uicinis marmoribus conſicere poteramus extinctam. Albani uicti à Tullo Hoſtilio fuere, ac in Cœlio monte permiſſi habitare: oppidum à Romanis dirutum, atq; iterum reſtitutum Henricus tertius Imperator ruruſ deleuit. Nunc autem Sabellorum diſtionis. Prope etiā Sabelli caſtri ueſtigia uidentur, unde gens ea originem duxit, ubi cœnobium antiquum refecit ætate noſtra Ludouicus Patriarcha Aquileienſis. Aritia urbs quondā nunc Riccia uocata in breue redacta caſtellum à Syluio Sabello poſſeſſum. Huic proximum Dianæ Tauricæ templum fuerat, quod Artemiſium uocabant c. l. ſtad. ab urbe diſtans, hodie Cinthianum putatur ex Dianæ nomine adhuc uocatum Columnenſium caſtrum. Hic plurima liciæ ac uitæ ſuperſtitiorum pendebant: hic uallis inter utrumq; oppidum ubi Aegeria Numæq; collocutio dicitur fuiſſe. Hic Hippolytus Virbij nomine poſtquam reuixit translatus, Oreſtes quoq; & Iphigenia ex Taurica regione cum deæ ſimulacro aduectæ, templum id conſtituerunt: ubi rex Aricinus ſacerdos neſariuſ ritu præſicitur, qui regem ante ſe & hoſtam humanam prius maſtauerit. Itaq; fugitiuus eſt aliquis ſemper necem & ipſe continuo ac inſidias cauens: auctores Strabo, & Silius. Cinthiano item proximus eſt lacus in alta ualle nemoribus cinctus, in quo demerſam antiquitus nauim Proſper Card. Columnenſis patrum memoria extrahi iuſſit, quam Baptiſta Albertus uir planē antiquariuſ ac doctus, exiſtimabat de induſtria collocatam, ut inde ſons oppido ſubminiſtraretur. Nemus item aliud oppidum uicinum ſub eadem familia. In Nemoreniſe Cæſar uillam inceperat loci amœnitate captus, ut Tranquillus. Tuſculum clarum uilla Ciceroniana & Catonum genere, ædificium Telegoni Vlyſſis & Circes filij. Silius. Moenia Laertis quondam regnata nepote. Videmus nunc eius ueſtigia ſupra caſtrum Fraſcati, fontemq; ex eo uſq; Romam manantem. Tuſculani Frederici Aenobarbi Imperatoris quondam coniuncti copijs, Romanos inſigni clade adſecere, ut poſtea reſipiſcere non eſſet. Romani itaq; memores iniuriæ poſt aliquot annos tanta in eos ira perciti ſunt, ut uix urbis fundamenta relinquerent. Algidum in alto monte ſitum ex aeris algore propterea dictum; nunc Rocca papæ ex ueteris ſitu delertæ ptionis exiſtimatur, ſyluacq; proxima adhuc Allij ſylua cognominatur. Collatia prope Romam uia Tyburtina, ubi ſtuprum Lucretiæ, nunc nulla ueſtigia. Gabij uia Præneſtina diſtant centum ſtadijs ab urbe æque ac Præneſte, ut ait Strabo. Id Zagarolum quidam exiſtimant, quod mihi non probatur, cum propinquiores urbi ex ſupradicta auctoriſateprehendantur, potius autē interiere. Lacus Regillus nunc S. Seueræ. Columna oppidum cuius adhuc ueſtigia uidentur. Præneſte uero ipſum in conſpectu urbis orientem uerſus auctorem habet Cæculum Vulcani filium apud Virgilium. Strabo Polyſtephanum, Plinius Stephanem appellat, dicitq; Præneſte ob lentilici copiam poſtea uocatum, quod Græci πένινο dicunt. Feſtus autem, quod montibus præſtet, ubi ſitum eſt. Hic Sulla x. hoſtium milia una cum ipſo Mario iunior interfecit. Templumq; fortunæ condidit, unde ſortes petebantur. In eoq; lithoſtrata primum cœpere, ut auctore Plinius. Hoc oppidum inſequentibus temporibus etiam dirutum, primum à Bonifacio VIII. deinde Eugenio I. Verſus autem meridiem Labici oppidum, quod nunc Valliſmontonom comitum diſtionis, quidam eruditi putant. Ser. dicit hos à Glauco Minois filio etymum trahere: Nam cum is in hæc loca ueniret, uidiffetq; diſcinctos, zoz nam tribuit, qua ſefe clypeosq; accingerent, quali *ἀπὸ λάβους*. Virgilius & picti ſcuti

Labici ta Labici, **Liuius** in IIII. Q. Sulpitius Priscus oppidum Labicos corona aggressus scilicet capsum diripuit. Censuitque senatus frequentem coloniam deducendam, coloni ab urbe CL. milia iugera acceperunt. Tybur xvi. ab urbe mil. Argeo positum colono. **Corax** rax alterius autor oppidi distantis xx. passuum millia. Tyburtini & Tyburtes dicuntur, apud hos multa vetustatis monumenta, Hadriani & Marij Vopisci uillarum, Tyburtinus lapis, **Anio** flumen cum Albuca, qui apud eos cataraetis impellitur magno impetu e sublimi in praecipit. Dicitur apud ueteres, tum Martialem, ebur ac dentes candidos reddere; apud Pausaniam uero frigidum primo ingredientibus, deinde calefcere: oritur Tacito e montibus Sympruinis, coniungitur Tyberi, tertio ab urbe lapide. Tibur dirutum quondam a Frederico Aenobarbo Imp. post aliquot annos restitutum est. Via tiburtina ultra Anienem 111. mil. conspicitur mons sacer quod Ioui sacrum esset, ut ait Festus. Huc plebs Romana olim secessit. Velitrae, incolae Veliterni & Velitran Augusti genere insignes, hodie ditissima ciuitas. Deinde Nymphaeus fluius. Hinc Volsci incipiunt. Inter orientem uero & Septentrionem Fidenas inter Anienem & Tyberim ac Eretum fuisse deprehendimus, quod Plinio teste Tyberis eos a Vaticano sicuti Crustuminius a Veientibus diuidebat. Distisse praeterea XL. stadijs tantum ab urbe Dionysius dicit. Coloni enim Veientum fuerant. Contra quos post Sabinos primum bellum gessit Romulus. **Liuius** IIII. scribit eos Veientum consanguineorum suorum bello irritatos, Romanos legatos interfecisse, quorum statuae in rostris ob honorem positae fuerunt. Mox Fidenas expugnatis necatisque fontibus, noui coloni inducti, quibus Fidenates interfectis rursus rebellauere. Iterum ab Aemilio Dictatore capte desolataeque sunt. Fidenas, ut ait Tranquillus, ruinae theatri hominum xx. i. millia periere. Crustumini paulo supra Fidenates. Ager Crustuminius & Caetranus dicitur Plinio oppidorum nomina tenere. Crustuminium oppidum Colonia Albanorum Dionysio esse dicitur. **Liuius** quoque scribit hos populos simul & Ceninenses & Antennates, indignatos ex raptu Sabinarum, contra Romanos profectos fuisse Acrone duce, ex quo uicinos fuisse apparet. Ideo Plinius inter Sabinos ponit. Strabo autem inter Latinos. Inter Crustuminos Eretum oppidum, nunc mons Eretundus. **Virgilius**, Ereti manus omnis. Iuxta hoc Nomentum ponunt castrum hodie notissimum, uiam habet ab eo cognominatam: omnia sane ditioris Vrsinorum. Plinius connumerat populos LIII. in antiquo latio, iam usque suo tempore interijisse, inter quos Fidenates, Collatiam, Gabios, Crustumium, Antennam, Ceninam, Bolas, Coriolium, quo se Martius Coriolanus exul receperat: oppidaque huiusmodi teste **Liuius** Romanis ademit, Satrium, Longulam, Coriolos, Nouellam, Polustram, Corbionem, Veteliam, Trebiam, Labicos, Pedum. De hoc **Liuius**. Ad urbem a Peto ducta, & ad fossas Claudias & Bouillas ab urbe passus mille populatur. **Pedi** autem quod hic commemoratur Horatius meminit. Quid dicam te nunc facere in regione pedana. **Hernicorum** nunc populos Campaniam uocant, sunt autem Allatrium, Anagnia, Frusino, prope quem Cosas labitur fluius Straboni. Verulum, Signia, uini austeritate notissima. Ferentinum. **Hernia** enim saxa ipsorum lingua uocant, quibus horum rescit tota regio, de his **Liuius** in VII. Martius Tremulus Longus omnem gentem Hernicam in deditioem adcepit. Et paulo ulterius. Anagninis qui arma Romanis intulerunt ciuitas quae sine suffragij latioe data fuerat adempta, & magistratibus praeterquam sacrorum curatioe interdictum. Volsci septentrionem uersus cum Marlis terminant, quorum Sueffa caput: quam ultra Lirim sitam Tarquinius Priscus adscitis Hernicis expugnauit, una cum Pometia, e cuius manubijs templum Ioui latiale apud Albanum excitauit. Pometiae uero urbs & agri Pometij in hac parte frequens apud autores mentio, quae iam & ipsa interijt. Huius enim coloni Sueffam migrarunt, ex quo Sueffa Pometia dicta, deinde Vestinorum. **Supra** uero Casinum praecleara ciuitas latinorum nouissima, inquit Strabo, nunc oppidum cum Coenobio S. Germani diui Benedicti commoratione nobilitato. **Silius**. Nymphisque habitata Casini Rura euastantur. Sora colonia quae tempore Annibalis defecit ad Samnites interfectis Romanis colonis: uicta deinde a M. Poetelio & Gn. Sulpitio Coss. ac Samnitibus securi percussis deducta noua colonia, ut **Liuius**. Postremo a Frederico Aenobarbo, sedente Gregorio VII. diruta est. Nostra aetate Ducem habuit urbis praefectum Sixti pont. fratris filium.

Mons sacer.
Velitrae
Nymphaeus
Volsci
Fidenae
Legati Ro. a fidenatibus interfecti
Crustumini
Caetranus ager
Ceninenses
Antennates
Eretum
Nomentum
Bola Coriolii
Satrium
Longula
Nouella
Polustram
Corbio
Vetelia
Trebiam
Pedum
Hernici
Allatrium
Anagnia
Frusino
Cosas flu.
Verulum
Signia
Ferentinum
Volsci
Sueffa
Pometia
Casinum
Sora colo.

Sub

Sub Sora inter Liris fluenta, ueluti in insula Interamna continetur Plin. In hac parte est insula amoenissima, de qua loquitur Cicero de legibus. Hic etiam Fregellae olim urbs florentissima cum a Romanis defecisset diruta, & ad uicium iam usque a Strabonis tempore redacta. Ea nunc siue ex eius ruinis Ponscoruus oppidum existimatur. **Silius**: Et quae sunt Mantem texere gigantea Fregellae. Aquinum iuxta est, quod Melpha fluius abluat Straboni: Et Arpinum. Quorum alterum diui Thomae, alterum Ciceronis & C. Marij natalibus gloriatur: ex quo Arpinates hodie ob honorem tanti municipis tris literas M. T. C. pro signo publico conscribunt. **Liuius** in VIIII. eo anno Sora & Arpinum recepta a Samnitibus: & libro X. Arpinatibus & Trebulanis ciuitas data. **Atina** inter Liris & ipsa confluenta. De qua sic in libro Coloniarum scribitur. **Atina** muro deducta Colonia. **De**duxit Nero Claudius. Iter populo non debetur. Ager eius pro parte in lacinijs & strigis est assignatus. **Virgilius** quoque Atina potens in catalogo dicitur. **Scaptum** iam inter Frabateria rige. Frabateria quae nomen adhuc retinet. **Meminerunt Silius & Iuuenalis**. **Venafrum** bacca nobile. **Seria**. Priuernum Camillae patria. **Virgilius**: Priuerni antiqua Metabus cum excederet urbe. Proxima hinc Sermoneta nouo nomine oppidum. Cui Caietano rum familia paulo ante dominabatur: qua sublata ab Alexandro ea terra cum uicina circum regione Lucretiae filiae concessa. **Atrium** in eo est itinere, nunc Itrium. **Atriani** inter praefectos Latinos a Dionysio commemorantur qui rebellauere. **Hos** autem populos confuse ab autoribus positos, est difficile sane iudicare inter quos fuerint, sicuti supra narraui. **Nam & Antium** urbi uicinum, & Velitras **Liuius** inter Volscos ponit. **Volscis** enim, inquit, uictis Veliternis ager ademptus: & Velitras coloni ab urbe missi. **Et a**libi Sp. Caesius Cos. Antiatas Volscos fundit, fugatque, compulso in oppidum Longum iam persecutus, moenibus potitur. **Equi** etiam qui fuerint populi non facile distinguuntur, commixti alioqui Latinis & Volscis. **Verba** tantum **Liuii** ponam ex libro VI. ut per ea sit cuique perspicere. **Camillus**, inquit, uictor ex Volscis in Equos transit, & ipsos bellum molientes cum exercitu eorum ad Bolas oppressit, ac urbem aggressus, primo impetu cepit: & item libro X. **Soram** atque Albam Coloniam deductae. **Albam** in Equos VII. millia Colonorum scripta.

V M B R I, S A B I N I

Vmbri

M B R O S Plinius uetustissimos Italorum ponit, quasi *ambros*, quod inundatione terrarum imbris superfuissent. Prius Siculos ait, Liburnosque expulere, qui agrum Praecutianum Adrianumque inuaserant. **Demum** & ipsi a Tuscis expulsi sunt CCC. eorum urbibus expugnatis. **Tusci** uero deinde a Callis. **Stephanus** grammaticus ex autoritate Aristotelis scribit in Vmbria ter in anno animalia parere, arbores biferas fructus ferre: **Mulieres** plerumque geminos parere. **Termini** eorum hinc Tusci, inde Sabini. **Ex** aquilonis autem latere longo tractu usque ad mare Adriaticum Straboni protenduntur. **Nunc** uero Apenninum non transeunt. **Primum** igitur post latium oppidum Otriculum in monte situm. **Quod** quidam inter Sabinos ponunt, ut Strabo, Plinius inter Vmbros. **Ameria** urbs antiquissima condita Annis DCCCCLXXIII. ante Persicum bellum, ut Plinius ex autoritate Catonis. **Ager Amerinus**, ut scribitur in libro Coloniarum, lege Augusti est designatus, & ueteranis est quidem adiudicatus, & pro extimo libertatis legem sunt secuti, ubi termini ambiguum nunquam circa ipsum oppidum, sed extra tertium miliarium **Lex** Caesariana operata est, in absoluto termini siti sunt, id est, s. s. p. s. De D. CCC. P. S. xxi. **Tuder**, **Silius**: Et gradiuicolum excelso in colle Tudertem. **Martem** enim colunt. **Nunc** quoque natum ad arma populum uidemus, & continuis seditionibus ad nihilum pene redactum. **Iturum** Strabo hic commemorat. **Plinius** uero Arnates, Casuentinos, Carfulos, quam nunc Cascinam uocant. **Sunt** & nouis nominibus Caereturum, Pontum, Mons falcus, clarum Ludouico iurisperito: **Meuania** clara Propertio & Clitumnus tumno amne dealbandis iumentis memorabili. **Eam** quoque Tines paruus fluius praeterlabitur, ut Strabo & **Silius**. **Spoletum** Colonia Romana teste Plinio in lib. Coloniarum I 4 scribitur.

In Vmbria ter animalia parant
Otriculum
Ameria urbs
Tuder
Martis templum
Iturum
Arnates
Casuentini
Carfuli
Caereturum
Mons falcus
Pontum
Meuania
Clitumnus

Spoletum scribitur. Ager Spoletinus in iugeribus & limitibus intercisus est adsignatus ubi cultura est. Caterum insolutus est montibus, uel subitius, quæ reip. alij Cella Censita sunt. Nam & multa loca hereditaria accepit eius populus. Hic Theodericus rex nobile prætorium extruxit, cuius successores Gothi oppidum id euerterunt, restitutum deinde à Narsete. Hic etiam ducem Longobardi constituit, unde hæc regio tota apud posteros cognomen accepit. **Asisium** & **Asinates** incolæ, Plinio, Ptolemæo, clarum Diuo Francisco eiusq; templo nulla materia constructo. Huic mons imminet **Asis**, qui oppido nomen dedit, quin & fluuius simul putatur ex uersu Propertiano, subiectumq; montibus **Asininis** esse, quem **Chiagiū** nunc uocant. **Tifernum** prope **Tyberim** nunc ciuitas castelli, ut ex Plinio conijcimus, qui ait **Tyberim** per **Vmbros** non longe à **Perusia** **Tiferno** ac **Orriculo** ferri: **Tifernatesq;** inter **Vmbros** collocat. De hoc scribitur in libro **Coloniarum**. **Ager Tifernus** in **Centurijs** fuit adsignatus, postea iussu imperatoris **Tyberij Cæsaris** quis prout occupabat miles. Deficientibus his alijs paucioribus est adsignatus, termini pleriq; qui ratione obseruationis tantum ascendunt quantum rectura limitum. Hodie in ea ciuitate **Vitelliorum factio** præpollet. **Nicolaus** eius familiæ princeps à **Sixto** pontifice pæfusus: deinde populi fauore restitutus arce disiecta, tandem multa quondam in patria eade facta facili morbo decessit. **Filij** pariter extincti. **Camillus** in prælio. **Paulus** quod bellum aduersus **Pisanos** ceptum ducere putaretur, captus à **Horæntis** quibus militabat, ac securi percussus. **Vitellotius** deniq; natu minor idem secutus fatum sub duce **Valentino Alexandri** Pontificis filio, cuius exercitum ductabat; quum aliquando transfugisset, reconciliationis deinde simulatione **Senogallia**, una cum cæteris captus & trucidatus est. Qui uix tyrocinto posito iam pene toti **Italia** tum **Gallorum** regi formidolosus ceperat esse, Cuius cade accepta fratri **notho** patriæ præfusi in oppidum redeunt, **Tifernates** portas clausere, ac sese antiquo ecclesiæ iuri **Alexandroq;** pontifici permisere. **Oppidum Burgi** sexto hinc milliaro. Quod moenibus auxit **Guido Petramala Arretinus** præsul, ditionis ecclesiæ ab **Eugenio** III Florentinis ob duodecim millia aureorum mutua pignori datum. **Fulginia** urbs **Silio** appellatur. **Plinius Fulginates** nominat, & **Foroflaminienses**; **Strabo** tantum **forumflaminij**. **Historia** recentior habet, quod à **Longobardis** id oppidum dirutum fuerit, ubi **Forum flaminij**, aliudq; prope instauratum quod nunc cernitur. Huius loci tyrannus **Vgolinus Trincius** sub **Bonifacio** IX. fuit, eiq; **Perusiam** quandoq; rebellem subdidit. Eius successor **Conradus** cum **Brachianas** partes sequeretur **Martino** V. pontifici aduersas, per **Franciscum Sfortiam** ei bellum mouentem ad ipsius Pontificis ecclesiæq; autoritatem se conuertere, ex data pacis conditione compulsus est. **Ispellum** in codice situm **Straboni** **Plinioq;** antiqua **Brachianorum** possessio. **Nuceria** in **Apennino** sita. Quatuor eius nominis in **Italia**, alia in **Campania**, tertia item in **Apennino** prope **Mutinam**; **Quarta** in **Apulia**, **Nuceria** **Apulorum** **Ptolemæo** uocata, alijs **Luceria**. **Gualdum** nouum oppidum Pontificis, sequitur factiones **Perusinorum**. **Inginum**. **Plinius** inter **Vmbros** **Ingininos** ponit & **Arnates**. De his urbibus **Silius** sic ait: **His** urbes, **Arna**, & **latis** **Meuania** pratis. **Ispellum**, & **duro** monti per saxa recumbens **Narnia**, & **infectum** **nebulis** **humentibus** olim **Inginum**, **patuloq;** **iacens** **line** **moenibus** **aruo** **Fulginia**. **Inginum** quidam **Eugubium** falso putant, quum de **lino** **Eugubino** **Plinius** mentionem faciat, quapropter antiquum & ipsum, quod decorauit **Vbaldus** eius urbis & ciuis & præsul sub **Alexandro** III. uir sanctissimus. **Hanc** ex pontificum ditione primus occupauit **Antonius Feretranus**. In hac prouincia ponunt & **Saxoferratum**, de quo plura mox in **Piceno**. **SABINI** iuxta **Vmbros** ponuntur, dicti **Plinio** quasi **Seuini** à deorum cultu. **Strabo** antiquos esse **Sabinos**, & **indigenas** dicit, ab eisq; & **Samnites**, quos etiam **Sabellos** uocant, & **Picentes** descendisse: ac uiam **salariam** strauisse, quæ à porta **Collina** incipit, & in quam **Nomentana** incidit apud **Eretum** **Sabinorum** oppidum, supra **Tyberim** iacens. **Cato** à **Sabino** **Sangi** filio ortos. **Dionysius** commixtos **Laconibus** dicit, qui fugientes **duritiem** **legum** **Lycurgi** in **Italiam** circa **Terracinam** **Feroniæ** **Templum** constituit, ex eisq; pars ad habitandum cum **Sabinis** profecti, puritatem utuendi, moresq; **laconicos** docuere. **Silius** à **Sabo** & **Santo** uidetur originem repetere. **Ibant** & **genti** pars **Sanctum** uoce canebant **Autorent** generis, pars **laudes** ore ferebant **Sabe** tuas, qui de patrio cognomine primus **Dixisti** **populos**

populos magna ditione **Sabinos**. **Sanctus** hic, ut ait **Ouidius**, tribus appellabatur nomi nibus: **Sanctus**, **Fidius**, **Semipater**. **Quærebam** **Nonas** **Sancto** **Fidio** ne referrem, **An** **ti** **bi** **Semipater**: cum mihi **Sanctus** ait. **Cuicunq;** ex istis dederis, ego munus habebō. **Nomina** **terna** **fero**, sic uoluerit **Cures**. **Cures** enim **Sabinorum** quondam metropolis inter fluminibus interluuntur. **Nar** enim, ut **Plinius** ait, è monte **Fiscelli** defluens iuxta **Vacu** **næ** **nemora** & **Reate**: ex alia parte **Anio** ex monte **Trebanorum** **Plinio** ortus **Lacus** **tris** **amœnos** ambo faciunt, qui **Sublaqueo** quod & **Sublacum** dicitur, nomen dedere. **Taci** **us** è **Sympruinis** montibus ait **Antenem** oriri. **Farfarus** amnis ubi **Cœnobium** celebre ac notissimum. **Virgilius**: **Et** **amœnæ** **Farfarus** undæ, proximus est. & **Allia** item paruus amnis clade **Rom.** insignis, nunc **Curresius** ab accolis dicitur. **Cæteros** **Sabinorum** **po** **pulos** **Plinius** latiores facit quàm **Strabo**. Nam ab **Anieni** propinquis incipit, in quibus sunt **Fidenates**, **Crustumij**, **Eretum**, **Nomentum**, & huius generis, de quibus inter **Latinos** dixi **Strabonem** secutus. **Reate** **Sabinorum** urbs **Italia** **mediū** **Plinio**. Hic prope campus **Roseæ**, & **lacus** **Velinus**, qui ab oppido nunc **Pedeluco** nomen accipit. **Virgil.** **Et** **Rosea** **rura** **Velini**. **Plinius** scribit, cum **Vopiscus** causam apud **Prætores** ageret, **cam** **pos** **Roseæ** dixisse **Italia** **sumen** esse, in quibus **pericas** pridie defectum **gramen** **operi** **ret**. **E** **Reate** **orti** **Sacran** sunt appellati, ut inquit **Festus**, q è **Septimontio** **Ligures** **Sicu** **losq;** **iecerunt**. Nam uere sacro erant orti. **Festus** **Arcades** esse dicit, qui cum **pestilentia** laborarent **sacrum** uouerunt uer. **Virgilius**: **Sacranæq;** **acies**. **Reatinos** **mulos** **Strabo** **magno** opere commendat. **Prætere** **Narniam**, **Trebulam**, **Interamniam**, **Nursiam**, **cit** **caq;** **loca**, **Plinius** inter **Sabinos** ponit, **Strabo** inter **Vmbros**. **Narniam**, **Nar** **amnis** **inter** **luit**. **Nequinum** antea dictum, ob loci iniquitatem ac asperitatem, **Plinio**. **Hinc** **fuit** **Ca** **ptamelata** **Dux** **inuidissimus**, & qui plures **Venetis** uictorias peperit, quamobrem ab **illis** **equestri** **statua** est honoratus. **Adiacet** & **Narniæ** **Tetricus** **mons** **asperrimus**, unde **Tetrici** **homines** **seueri** dicuntur **Festo**. **Virgilius**: **Qui** **Tetricæ** **horrentis** **rupes** **amnemq;** **seuerum**, **Casperiosq;** **colunt**, **Forulos**, & nomen **Imelli**. **Qui** **populi** **iam** **interire** **simul** **cum** **Amitemo**, cuius **Plinius**, & **Alfatentia**, cuius etiã **Liuius** meminere. **Interamna** **pra** **adeo** **irrigua** **habet**, ut quater in anno **secentur** **Plinio**. **Post** **hanc** **Interamnæ** **duæ** **ci** **dem** **ponuntur** **aurori**, inter **Præcutinos**, ut alibi dixi, quæ **Liuius** **Interamnis** dicitur **li** **bro** **IX.** ac inter **Latinos**. **Trebula** hodie **Treuium**. **Plinius** ait **hanc** **Mutiscas**, & **Suffe** **nates** **prius** **uocatas**. **Virgilius**: **Oliuiferaq;** **Mutiscæ**. **Fluuius** **autem** **prope** **oppidum** **Tinna** **Plinio** memoratus existimatur, **Silio** **Timia** uocatus, **Timiæq;** **inglorius** **amnis**. **quidam** **hunc** **chiagiū** **potius**. **Nursia** **cunctis** **borealis**: hic **Sanctulum** **presbyterum** **ac** **confessorem** **colunt**, qui tempore **Gregorij** **primi** **fuit**. **Nursinos** **Augustus** **grauiter** **multauit**, quod in **tumulo** **suorum**, qui apud **Mutinam** **cecidissent**, pro **libertate** **extin** **ctos** **inscripserunt**. **Huic** **uicinum** **oppidum** **Carfuli** **Plinio**, unde **Carfulani**, quod **Calci** **nam** **nunc** **uocant**.

P I C E N T E S.

P I C E N T E S **numerosi** quondam **populi**: **C C L X.** eorum **oppida** in **potestate** **populi** **Romani** **uenisse**, ortos **prætere** à **Sabinis** **uoto** **uere** **sacro** **au** **tor** **est** **Pli**. **Strabo**q; **eisdem** **dicit** **ufos** **Pici** **ductoris** **auspicij**, unde **Picentes** **dictos** & **regionem** **Picenum**. **cur** **autem** **nunc** **Marchia** **dicitur** **superius** **in** **re** **gione** **Venetia** **dixi**. **A** **populo** **Romano** & **hi** **unâ** **cum** **Marfis** **defecere**, in quos demum uictor **Pompeius** **Strabo** **Magni** **pater** **acriter** **animaduertit**. **Siti** **sunt** **trans** **Apenninum** **ad** **mare** **usq;** **Adriaticū** **longe** **magis** **quàm** **late** **porrecti**, ut ait **Strabo**: à **Ru** **bicone** **usq;** **ad** **Homatriū** **fluuiū** **ac** **Adriam** **oppidum**. **Rubicon** **ipse** **nunc** **Pisitella**, **par** **uus** **quidem** **amnis**, sed **memorabilis** **quod** **terminus** **Gallorum** **ac** **Ro.** **provincia** **fuerit**, **nec** **legiōibus** **ultra** **trāsire** **licebat**, ut ex **inscriptione** **eius** **loci** **huiusmodi**: **P. R.** **Im.** **miles**, **tiro**, **cōmisito**, **quisquis** **es** **manipulariēue** **centuriōue**, **turme** **ue** **legionariēue**, **sistito** **uexil** **lum**, **nec** **ultra** **hunc** **annem** **Rubiconem** **signaue** **ductū** **cōmeatumue** **traducito**. **Si** **quis** **huius** **iusionis** **ergo** **aduersus** **ierit**, **feceritue**, **adiudicatus** **esto** **hostis** **pop.** **Ro.** **ac** **si** **contra** **patriam** **arma** **tulerit**, **penatesq;** **è** **sacris** **penetralibus** **asportauerit** **S. P. Q. R.** **Sanctio** **plebi** **sciti**. **S. V. C.** **Ariminum** **Liuius** **XXIII.** **coloniam** **dicit** **in** **Picenum** **cum** **Beneuen** **to** **de**

to deductam. Rursus lib. xiiii. Sempronio pretori Ariminum provincia obuenit. Strabo Vmbrosum dicit Coloniam. Hec prius a Caesare occupata, initium belli ciuilibi dedit. Hucusque uia flaminia munita fuerat, ut in Gallia dixi. Hic & concilium celebratum, quod Hieronymus improbatum dicit. Ornatur hec urbs praefule simul & martyre Gaudentio sub Constantio principe, ob Arrianos ei aduersos. Patria fuit Ephesinus sepultusque in eadem regione, ubi templum simul cum Coenobio dicatum ei postea fuit. In porta urbis haec legit inscriptio: Imp. Caesar diui Iul. Fi. Augustus Pont. Max. Cos. xxxiiii. Trib. Pot. xxxiiii. p. p. murum dedit curante L. Turno Secundo Aproniani Praef. urbis Fi. Actio. v. c. Correctore Flam. & Piceni. Insequentibus temporibus a Vitige Gothorum rege obsessum, Ioannes Vitaliani Dux Iustiniani Caesaris defendit. Quumque exarchatui subesset una cum vicinis oppidis Romano cessit Pontifici; postremo in Malatestarum ditionem uenit. Quae familia a Malatesta initium sumpsit temporibus Othonis iiii. cuius amicitia atque autoritate plura ille obtinuit loca. Ex hoc nati Mastinus, Pandolphus & Galeotus. Hic ultimus cognomento Vngarus appellatus, dux belli clarissimus fuit anno mccc. xxxiiii. Clementi vi. Contra Nicolaum Estensem militauit: Quamobrem Arimini Vicarius est factus, Tris & hic liberos suscepit, Carolum, Pandulum, Galeatum. Carolus res in Italia magnas gessit, saepe Florentinis, saepe Venetis militando, moribusque ac grauitate fere Catoniana. Galeatus Pisaurum & Forum Sempronij tenuit. Quorum alterum Francisco Sfortiae, alterum uero Fori Sempronij, Urbini Comiti uendidit. Pandolphus & ipse militia clarus apud Mediolani ducem Ioannem Galeatium multa strenue gessit. Brixiam, & Bergomum in suam potestatem redegit, diuque tenuit, tandem omnia pulsus a Venetis amisit. Tris ite hic genuit liberos: Robertum, Sigismundum, & Malatestam: quorum primus natu maximus Ariminum possedit, uir sanctitate ac miraculis clarus, uxor rem quam duxit nunquam attigit, nihilque ei potius fuit, quam egentibus opes distribuere, ac pudicitiam perpetuo cum iustitia & uitae abstinentia colere. Quondam a pontifice quaedam loca ad eum pertinentia reddere iussus, confestim obtemperauit. Cum coorta in eum seditione quod minus rem curare uideret strictis gladijs peteretur, ante omnia effusus ante deum precibus, foras mox egressus sese illis inermem tunicatumque tradidit. Ad cuius adpectum omnium animi delinuit ac furor compressus. Malatesta Nouellus appellatus Celsenam Ceruiam Britonorum possedit. Sigismundus quum prior esset a Roberto extincto Arimino successit, quum ante Fanum Senogalliamque teneret, uir facinoribus cooperus & maioribus dissimilis, cuius atrocitas facta satis in oratione Pij pontificis cum condennatus fuit, manifesta sunt. Dux alioqui belli haud obscurus. Hic tamen (quis crederet) leui morbo ac facili perijt, praeteritorumque poenitere monstrauit, relicto filio Roberto Magnifico cognomento. Qui ex duorum bellorum uictorijs ostendit iuuenis quantum ceteris praestitisset nostri seculi ducibus si per immaturam mortem licuisset. Altero cum Neapuleonem Ursinum a Paulo iiii. missum cum ingenti exercitu sociali ad Ariminum expugnandum, cum longe paucioribus ipse superauit. Altero uero Alfonso Calabriae ducem contra Sixtum pontificem summa uir proficiscentem, collatis signis in praelio fugam turpissimam adripere compulit, captis omnibus fere eius exercitus principibus uiris. Roberti deinde filium nothum Pandulum, postquam is aliquot annos sine controuersia patriam tenuisset ditionem, nuper Alexander pontifex expulit, Caesare filio surrogato; quo deiecto ille statim reuersus quum ciuibus non satis fideret, urbem Venetis tradidit, qui eam ad hunc usque diem quanquam reclamante pontifice retinent. Fuit & ex eadem familia Baptistia Malatesta, cui & Leonardus Arretinus, & plurimi eo tempore eruditi, ut foeminae doctissimae scripta plurima dicant. Post Ariminum sequitur in ora castrum Durantis a Gulielmo Duranti decano Carnotensi aedificatum, illo qui speculum iuris composuit, cum illuc thesaurarius a Martino iiii. missus esset. Pisaurum ciuitas ab Isauo fluuii proximo, nunc Folia appellata, Romana colonia simul cum Mutina & Parma deducta, ut Lilius xxxix. Inter colonos autem qui traducti fuerant, Accius Tragœdiarum scriptor ab Eusebio memoratur, & iuxta fundus Accianus ab eo cognominatus. Totile & haec ruinam passa. Deinde a Belisario restituta, posteris temporibus a Malatestis, ut dixi, dominata, a quibus diuendita Sfortiae & Alexandro fratri concessa est. Huius postremo filius Constantius Ioannem filium nothum successorem habuit. Is ab Alexandro pont. gener adscitus

Concilium
Ariminense
Gaudentius

Malatestarum
familia

Robertus magnificus

Baptista
Malatesta

Pisaurum
colo.

Isaurus flu.

scitus, spreto mox matrimonio ac dirempto ab eiusdem exercitu nuper expulsus, ac filius surrogatus est, quo rebus excidente Io. statim reuocatur. Prope Isaurum Crustumium torrens est. Lucanus. Crustumiumque rapax, hodie Conchiam uocat. Focaria item promontorium cum iiii. paruis oppidulis. Fanum fortunae similem passum ruinam, & ab eodem restitutum, Cardinale nunc suo Iulij beneficio decoratur Gabriele iuris peritissimo. Metaurus amnis caede Alidrubalis memorabilis. Senogallia a Senonibus condita, Silius, Et Senonum de nomine Sena. Hanc Sixtus praefecto urbis fratris filio regendam concessit. Esis fluuius qui & oppido Esio nomen dedit Plinio, nunc Flumesinus dicitur. Ancona est sita quod quasi cubitum in Adriaticum promineat. Syracusanis qui Graeci Dorici erant Dionysii tyrannidem fugientibus, aedificata Stra. Lucanus. Quae Dorica sustinet Ancon. Eius humilitas pars a Gothis quondam obsidibus disiecta, Conone Iustiniani duce male defendente: ab altero deinde duce Narsete, & obsidione liberata, & aedificijs restituta, profligatis ab eo lxxviii. Gothorum nauibus. Postea a Saracenis Lotarij Imp. Sergij Pont. temporibus post Venetorum naues in Tergestino sinu incensas, oram omnem depopulantibus Ancona capta atque incensa est. Portum in ea excitauit Traianus princeps ex marmoris eo loco inscriptione: Imp. Caesari diui Nerae F. Nerae Traiano optimo Aug. Germanico Daco, Pont. Max. Trib. Pl. xxx. imp. xi. Conf. vii. p. p. Prouidentis. principis. p. q. r. Quod adcessum Italicae hoc etiam addito impensa sua portu, tutiorem nauigantibus reddidit. In libro autem Coloniarum sic scribitur: Ager Anconitanus limitibus graecanicis in centurijs est assignatus. Post Anconam Numana sita est, quidam Humanam dicunt in marmore legisse, ueteris uestigia nominis tenens, a Siculis item condita. Plinius meminit, etiam Silius. Cupra uetula urbs Tuscorum aedificium, ubi templum Iunonis erat quod Cupram Iunonem appellabant, ut Strabo: Silius quoque: Quis littoreae fumant altaria Cuprae. Castrum nouum, uetus etiam oppidum, hodie Flauianum. De his scribitur in lib. Coloniarum. Ager Cuprensis, Truentinus, Castranus, Aternensis lege Aug. sunt assignati. Ager Palmensis in hoc tractu Plinio memoratur: nunc quoque turris palmae. sequitur fluuius Truentus cum oppido eiusdem nominis, quod solum Liburnorum in Italia reliquum est, ut ait Plinius. Deinde Matrinus fluuius Ptolemaeo, Omatrinus Straboni, Vomano Plinio, apud quem Adria est Picentium sita, vii. millibus passuum a mari distans, Romanorum Colonia. Lilius lib. xi. Sena & Adria Coloniae deductae. Altam in Venetia dixi. Silius. Atque humectata Vomano Adria. Intus autem Asculum, Piceni nobilitas Colonia inter Truenti brachia: ultima fere Picentium in ea parte ac Capua, ut Antonius urbe quod legatos Asculani interfecissent. Censetur claris uiris Beturio Borro oratore, Ventidio Basio, qui de Parthis triumphauit. Recentioribus uero Nicolao iiii. pont. & Ciccho mathematico. Iosias autem nobilis adolescens sub Calisto iiii. tumultus in ea excitauit, Ioannem F. Sfortiae fratrem qui Asculanos defenditauerat interficendo. Quare passus exiliu, tandem cum nec quiesceret, captus a Roderico legato pontificis propinquo, Basio ac Romam ductus est. Firmum antiquum oppidum, cui praefuere diu praefules e Capra-nicentium familia, donec Ioannes Baptista Pantagathus ultimus in matrona deprehensus atque eiectus: cum aliquandiu exularet, tandem in explorato redire ausus interfecit domi a populo fuit. Nuper uero id oppidum Liberoctus Firmanus inuasit. Is haud sane ex loco magno miles Caesaris Alexandri filij fuerat, eiusque fauore, tum etiam Vitellotij Tifernatis auxilio, cum quo adfinitate iunxerat, Firmum ducentis fere comitantibus armatis profectus, necessarios ac propinquos quos putabat dominationi posse obistere, ad eum salutatum uenientes de improviso sepe numero trucidauit: urbisque iam Tyrannus arcem quam olim Franciscus Sfortia in ea inceptauerat (nam & id oppidum una cum reliquis in Piceno aliquandiu F. tenuit) absoluerit conabatur: uerum ultore deo sequenti anno, eodemque die S. Syluestri quo facinus ipse perpetrauerat, a Caesare contra quem conspirauerat, una cum Vitellotio ceterisque per proditionem captus atque interfecit. Urbs Saluia Antonino, Plinioque, ubi nunc modica sane uestigia Urbisaltae castrum. Potentia flumen & oppidum, olim Traiana potentia quae Plinio & Ptolemaeo in littore ponit, nunc uero sub Recinensibus. De qua in lib. Coloniarum: Ager Potentinus, & Recinensis, & Paululensis, eidem sunt assignati. Ricinensium Plin. item meminit: eorum urbs Helia Ricina ab Helio Seuero principis

Fanum fortunae
Metaurus fluuius

Senogallia
Esis fluuius

Ancona

Portus Anconitanus

Numana

Cupra
Castrum nouum

Palmensis ager
Truentus fluuius

Omatrinus fluuius

Vomano

Adria Picentium

Asculum

Colonia
Beturius

Borrus

Ventidius

Basio

Capra
Ciccho mathematicus

Firmum

Praeful Firmum

Liberoctus

Firmanus

Vitellotius

Saluia

Potentia

Traiana

Ager Potentinus

Recinensis

Paululensis

Helia Ricina

cipe ædificata; deinde à Gothis diruta. Coloni prope ædificatū Racanetum & Maceretum. Nam & Macereti hodie inscriptio legitur huiusmodi. Imp. Cæsari I. Veri Augusti filio, Diui Pij nepoti, Diui Hadriani pronepoti, Diui Traiani abnep. Diui Nerue atnep. L. Septimio Seuero Pertinaci Augusto Parthico Max. Arabico Adiabeno pont. max. trib. pot. X I I I I. Imper. X I. Conf. I I I. PP. Colonia Heliæ Ricina conditoris suo. Sentinum Straboni; unde Sentinates Plinio, in quorū agro, ut Lilius X. scribit, Decius patris exemplum secutus, pugnando aduersus Hetruscos, Vmbros, & Gallos se deuouit. Hoc oppidum Longobardorum quoque uim pertulit; e cuius ruinis duo uicina oppida Fabrianum, & Saxoferratum constructa sunt, prope quod ad mille passus iuxta fluuium Sentinum adhuc uocatum, cernuntur ueteris uestigia ciuitatis: multaque sæpe reperta nomismata, lithostrata, pauimenta que nobilia. Fluuius hic hodie terminus Picini & Vmbriæ, ex hoc oppidum inter Vmbros ponunt, Fabrianū uero ultra sex milibus passuum inter Picenos, antiqua Clauellorum possessio fuit. Florū familia nobilis ad Baptistam postremo Thomæ filium redacta. Is cum auare crudeliterque imperaret, odium publicum ceperat esse: cumque primores in eum coniurassent, hora statuta in templo signo dato, inter sacra illa symboli uerba, Et incarnatus est de S. S. pariter insurgentes eum trucidauerunt, e uestrigioque ad ædis properantes, uniuersam familiam, nulli neque sexui neque ætati parcendo sustulerunt: nec deuit per in temperantem libidinem, qui cum una ex illis uirginibus etiam interfecta rem haberet. Quapropter tanto scelere perpetrato, cum magnam sibi populus inuidiam contraxisset, ac libertatem quam conclamauerat, non satis ei tutam animaduerteret, sese in Francisci Sfortiæ fidem tradidit: nunc pontificum regitur auspicijs, chartarum officinis ex magna parte uectigal quærens. Auximum in bello ciuili, in potestate Cæsaris uenit. Deinde à Gothis captum, à Bellisario demum post longam obsidionem receptum est. Cingulum Straboni mons, Plinio uero oppidum à T. Labieno, qui e partibus Pompeianis fuit ædificatum. Camerinū situ loci munitissimū, in Apennini iugo Varranorum genti diu possessum, in qua maxime Gentilis commemoratur, pluribus in Italia rebus gestis: cui Rodolphus filius succedens, quatuor & ipse ditiosos successores liberos dimisit, Gentilem Pandulphum & Berardum ex primo: ex secundo uero matrimonio Petrum Gentilem, & Ioannem. Primi duo in secundos conspirauerunt, corrupto Patriarcha Vitellio uiro factioso, qui tunc legatus Picenum administrabat. Hic cum eos adcereret, alter tantum Petrus Gentilis comparuit: quæ statim monere adulterinæ accusatum capite plecti iussit. Alter uero Ioannes, qui domi remanserat ob suspicionem, à fratribus interim trucidatur, clam in cubiculum quasi collocaturis conuocatus. Tantū igitur scelus Camertes auersati non tulerunt, breuique post tempore unā impetu in eos facto, Gentilem Pandulphū & Berardi filios obruncant. Nam Berardus pater Tollentini quod oppidum in portionem eius cesserat, pauloante interfectus fuerat. Protinusque libertate conclamata, sese Francisco Sfortiæ, qui tunc Picenū occupauerat, tradiderunt. Sed diuina prostea prouidentia factū, ut extinctorum insontium filij patriam possiderent. Ex quibus Iulius Ioannis filius, cū in summa felicitate in ea iam consenuisset, ad postremū Priami exitum habuit. A Cæsare namque Alexandri pont. filio unā cū oppido, & tribus filijs, Venantio, Annibale & Petro captus, atque in arce Pergulensi, quod ducti omnes fuere interceptus, uno tantum superstiti Ioanne Maria natu minore, quem pater initio belli cum gaza Venetas ueluti Priamus Polydorum in Thraciā, meliore tamen fato miserat, qui rebus Cæsarianis attritis Pio III. succedente in patriā ditionem pacificus redijt. Tignum urbs antiqua, de qua Cæsar in Com. Interea certior factus, Termum pr. cohortibus u. tenere Tignum. Nūc S. Maria in Georgio. Farfina, sic enim repertum in antiquis marmoribus in eo loco, non Sarfina, ut iam consuetudo, clara Plauto alumno, & copia lactis, ut Silius testatur, olim inter Vmbros ponebatur: Matelica, Tollentini, Pollentia, Esium, Feretrū, Urbium, Forum Sempronij, oppida antiqua sanè omnia, unde Matelicates, Tollentimates, Elinates, Pollentini, Feretrani, Urbinates, Forosemproniesse appellati Plinio. Luccoli apud Calliū oppidum à Longobardis dirutum: cuius ruina Candianum alterū oppidum excitatū de nomine Candiani uicini fluminis. Luceolis enim Narses audita Totilæ morte castra posuit: hic & Eleutherius Exarchus quod ad imperiū aspiraret ab exercitu Rauiennate interfectus. Iuxta Candiani ripam uitæ Flaminie pars cernitur, saxūque c. c. pass. Ion. &

Ion. & V III. alt. perforatū ac peruiū curribus, Forulum ex ea causa appellatum cū T. Vespatiani cōditoris inscriptione. In hac parte multa sunt oppida à Feretrans Vbaldinisque possessa. Interque Pergula, S. Angelus ubi mercatus, Carda, Massa, Trabatia, qui locus prope Apenninū ex abigna materia, ac trabibus ædificijs aptis, nomen auspicatur. Celsanus quoque flu. cum Mondaino castro post Metaurum. Callium nouū nomen. Urbium Callium cuius meminit Tacitus in bello Vitelliano. Plinius ait Urbinates cognomine Metauren Urbinum ses. Dum teneretur à Gothis Belisarius post longā obsidionē tandem in ditionē accepit: quod fons intus per æstatē aruerat. Postremo in comitum Feretranorū potestatem uenit, princeps eius familie Guido, Bonifacij V III. temporibus res multas in Italia gessit, partes imperatoris Conradini secutus contra Manfredum. Progenitores eius iam inde usque à tempore Frederici Aenobarbi ceperunt à quodā Oddantonio, cuius successores Galeatus, Guidantonius, Fredericus, Nolfus, Fredericus: deinde Guido supradictus, cui Guido ius ex fratre Feltrano nepotes Ludouico Bauaro militantes ab eodem Ro. pont. aduersario, & in omnib. eius terris uicarios cōstituente alter Callio, alter Calasso Urbino præficiunt: cui deinde successere Monfetrans Boncotes, Moseltrans alter Antonius, qui post Guidonē caput extra nidū exeruit: Eugubiū rei patriæ adiecit. Franciscū Cantiani principem suum aduersariū, à legato Florentinorū pacis causa ex cōstituto coram deductū uulnerauit: quapropter à Florentinis ob iniuriā bello petitus, ac ad æquum cōuenire coactus est. Odonem habuit successorem. Is quum matronas per libidinem sectaretur populari tumultu iuuenis interficere: uncoque in forum tractus, ac secta genitalia mordicus tenens. Guido filius, primus Urbini dux, parente melior, deo rebusque sacris propensior, armis, ad postremū amictu ordinis minorum efferrī uoluit. Ante coniugium prolis cupidus Fredericum Bernardini Vbaldini filium infantem loco filij educauit. Deinde ex Columensi matrimonio filio suscepto: Fredericū in bellis militiæque foris ablegauit: hunc domi nutrebat: quo puero extincto Fredericus in urbē reuocatus, ac princeps factus est, qui postea fautoribus & alumnis non fuit poenitendus: ea in eo uirtutum semina, ut nulli ducum suo tempore cesserit: alter Philippus Macedo, si parua licet cōponere magnis: non solum alterius oculi amissione, quo priuati ambo à cōmilitonibus suis fuere: sed humanitate sermonisque facundia hostes demerendo ac superando militiæ simulque morum monstrator egregius: quibus caterua nobilitum puerorū ex tota Italia tanquam in officina uirtutis apud eum erudiebatur. Non minus domi liberalibus artibus intentus, ædis magnificas ab se constructas bibliotheca ornauit. A Sixto III. dux e comite factus ei tributo si quod debebat remisso. In castris demum Venetis militando ex morbo decessit, relicto filio Guidone, qui nunc uiuit, potentia non felicitatis successore. qui his proximis annis dux Alexandro Pont. cōtra Vrsinos militaret, ab hostibus captus profligato exercitu XXX. milibus aureorū se redemit. Deinde à Cæsare Alex. F. per proditionē pulsus, ut in Alexandri gestis narratur: demū illo rebus excidente à ciuibus reuocatus incolumis nūc agit: uir alioqui ingenti humanitate, ac literaturā mediocri. Et quoniā Feretranorum mentionem fecimus de Vbaldinis, unde genus ipse Fredericus traxit, pauca dicā. Hi ab initio ciues Florētini fuere, ac in agro Mugellano castra plurima possedere: secuti que Imperatoris Frederici Aenobarbi partes agrū Florentinorum quotidie populabantur: quo extincto, gēs ab ipsis sublata, cū oppidis Montaria, Accianico, Collereto & quibusdā alijs, ac Scarperia nunc appellata oppidum munitissimū excitatum. Clara in primis militiā domus, Ducibus Guidanto, Accio, Ioanne, Gaspare, Bernardino Frederici patre, Octauiano etiam cardinale, qui missus legatus ab Innocentio III. Neapolim ut Manfredi regi resisteret re tamen infecta domum reuertit.

PRÆCUTINI, MARRUCINI, VESTINI, MARSI,
 Ferentani, Peligni, Samnites.

L T R A Picenum, ut inquit Strabo, Vestini sunt, & Marrucini, & Marfi, & Ferentani, & Peligni, & Samnites populi omnē regionem montanā incolentes. Nunc uno nomine Aprutium uocant, quasi Præcutiū & Præcutini populi in ea parte Ptolemæo positi: Plinio uero Præcutiani appellati. Hi terminos habent Apenninū & mare: ab occidente uero Picentes ab oriente populos usque ad amnem Fiternum, ubi quasi cubitus in mare prominet. Neque enim ulla

Vomanius aequae regio populis frequens ob aeris salubritatem. Igitur post Vomani Marrucini; quorum Theata Plinio, cuius praesul Theatinus in sacro codice descriptus durat. Straboni male scribitur Tegeate. Fluvij autem plures, Albula, quem Libratam uocant. Salinus, Iuuantius Plinio, nunc Tordinus, in quem Viciola & Flumicellus appellati torrentes in fluunt, qui Interamnæ dant nomen, omnes sanè ex Apennino ueniunt. Deinde Aternus nunc Pescara, qui Marrucinos à Vestinis diuidit Straboni. Vestini enim usq; ad Lirim, & Sueffam durant, quorum Amiternum: de quo Liuius x scribit, P. Cornelium alterum Cos. Amiternum oppugnatum de Samnitibus cepisse. In eodem colle v. i. mil. distat oppidum Furconium etiam celebre: utriusq; sanè apparent fundamenta: alterum iam pridem interijt: Furconium uero Longobardi eruerunt, ex quorum ruinis Aquila v. mil. Amiterno uicina est ædificata, situ auis illius instar predominantem. Penna Plinio, unde Pennenses, adhuc durans. Angulus Ptolemæo, Angula Plinio, nunc S. Angelus uestigium nominis seruat. Beretra Ptolemæo, post Aternum Peligni sunt, qui à Frenanis Sagro Straboni, Saro Ptole. hodie sanguine fluuiio appellato diuisi sunt, cuius uestigia nominis nunc Pelenum pro Peligno retinent. iuxta est mons niger. Pelignorum Metropolis olim Corfinium. Hoc oppidum in bello Marisco Italicum appellauere, tanquam commune uniuersis Italis receptaculum & propugnaculum contra Pop. Rom. ut scribit Strabo: loci adhuc existant uestigia: captus hic primum à Cæsare locus cum Domitio. Sulmo Ouidij patria, qui eius in Fastis scribit originem. Huius erat Solymus Phrygia comes unus ab Ida, à quo Sulmonis moenia nomen habent. Ausidena Pto. Liuiosq; ix. qui ait. Bouianum inde aggressus, nec multo post Ausidenam ibi cepit. Sunt & circa flumina, Auentinus, Viridis, Trinium etiam Plinio portuosum uocatum: sunt qui oppidum dicant, unde forte Tranium uicinum in apulia; præterea Lentus, Forus item amnes, Macla mons. Caramaricum, Cantalupum, Montorium oppida. Propeq; Aternum oppidum, ubi saxum, sub quo fons olei Petronici uocati manat, multis quaesitum. Deinde Populium natura loci munitum, ac frequens. In ora uero Pelignorum Ortona Pro. Ortonium Straboni, qui inter Frenanos id ponens ædificium, & domicilium esse dicit ex naufragijs eò se recipien- tum nautarum. Huc adplicatur è Dalmatia in Italiam mercatus gratia, qui apud Anxanum Ptolemæo uocatum proximum oppidum hodie fit. Plinius Anxium uocat & Anxinos populos, nunc Lancianum. Vestigial Ortonæ portus Carolus Siciliae rex Basilicæ principis Apostolorum urbis Romæ condonauit. Frenanam etiam urbem Ptolemæo in hoc loco Villafræca corruptius appellata nunc refert. Post hæc Fiternus amnis: horum populorum terminus & Apuliae initium. Marforum uero gentes & Samnitum omnes in iugis Apennini sunt sitæ. Marfi originem à Marso habuere Circes & Ulyssis filio Plinio. Silio autem à Marsya, qui uictus ab Apolline huc concessit & regnauit. Sed populis nomen posuit metuentior hostis. Cum fugeret Phrygias trans æquora Marsya Crenas, Mygdoniam Phœbi superatus pectine Loton. Gens haud magna, alioqui ferox. Initium defectionis Italiae à Marfis coepit, qui non impetrata libertate, & communione ciuitatis cæteros exciuit: ex quo sociale bellum Marficum appellatū exarsit. Victi demum à P. Sulla fuere, sub quo tunc Cicero militauit. Caput eorum Marruuium prope Fucinum lacum à Marro conditore uocatum, ut Silius, & Virgilius. Quin & Marruua uenit de gente sacerdos: quod sanè interijt. Alba, unde Albenes: altera in latio, unde Albani, ut Plinius ait: est alia in regione Subalpina. Hæc Marforum siue Equorum, ut Liuius placet, simul cum Esernia Colonia Romanorum sunt, C. Genutio, & Sergio Cornelio Coss. deductæ, ut Liuius in vij. Prope est Fucinus lacus, nunc Marcæ, cum oppido Celano, cuius emissarium Claudius fecit. Per hunc aqua Martia Romam uenit. In hoc lacu piscem Plinius ponit, qui octonis natat pinis: cum cæteri cæterum quaternis. Hic nemus Angitia, id est, Medæ ab angendis serpentibus, ut Seruius. Medeam enim hic quandoq; habitasse, & uim soporiferam serpentum Marfos edocuisse dicunt. Valeria Regio hic Straboni ponitur, quæ à Tiburtinis initium capiens, ad Marfos & Corfinium ducit: in ea urbs Valeria patria Bonifacij 1111. iam extincta. Carseoli. Quod oppidum Plin. & Ptolemæus inter Equiculos ponunt: quæ gens ad Marfos pertinebat: simul cum Clastidio, qui sanè omnes interiit: ex horumq; ruinis excitata sunt noua oppida uicina Talfacotium, Vicouarum, Celanum.

Samnium

SAMNIUM IN QVO AVSONII, ARVNCI,
Sidicini, Hirpini.

AMNTIVM populis longe sequunt in Apennino, qui & Sabelli dicti dimi nutio uocabulo, quod à Sabinis orti sunt Plinio Straboniq; qui ait, Duce Tauro in hæc loca uenerunt Opicis eiectis. De ijs Florus lib. primo sic ait. Samnitū populos ualentes, atamē foedifragos, ut qui sepius à Romanis rebellauerint, cladibus ipsis animosiores, L. annos per Fabios & Papyrios patres, eorūq; liberos urbs Romana subegit: postremo primos ad Annibalē deficientes iterum perdomuit. Igitur à septentrione cum Appulis: à Meridie cū Campanis & Lucanis terminant. Caput eorum Boianū Ptolemæo, Bouianum Plinio. Quod adhuc existat. *Bouianum* Liuius in v. i. i. Inde uictor exercitus Bouianū ductus. Caput hoc erat. In libro Colonia *Samnij caput* rum sic scribitur. Bobianum oppidum lege Julia milites deduxerūt: sit iter Colonis: populo iter amplius nō debetur quam ped. x. Ager eius per Centurias & scamna est adsignatus. Nunc uero Beneuentum præpoller, olim Maleuentum Plinio. Liuius xij. eam coloniam una cū Arimino deductam dicit. In libro Coloniarum dicitur: Beneuentum muro ducta Colonia Concordia: deduxit Nero Claudius Cæsar: iter populo nō debetur. Ager qui lege Triumuirali Veteranis est adsignatus. Seruius id à Diomede conditū dicit: multas de inde passum cum uarietates, tum calamitates constat. Nam euersum quondā à Tota Calor ita rege, deinde restitutum à Longobardis ducibus, Annosq; c. c. possessum, Saraceni de Esernia colomum Garganum montē tunc tenentes, ex cursibus huc delati solo æquauerunt. Constan *sepinum* tinus itē Imperator, quādo in Italiā uenit è Constantinopoli, Longobardorum ciuitates *sepinates* inuasit: Nuceriā Appulorum diruit, Beneuentum obsedit: cui præerat Romualdus dux. *Alifa* filius statim euocato patre, qui aberat, obsidionē soluit. Hoc præterea Gulielmus Northeanum mandus occupauit: breuiq; tēpore eo pontifici celsit: ob quam rem Siciliae rex ab Hadria *Sidicinum*, no 1111, appellatus est. Postremo ab Othone 11. direptū, dum ciues eos plectit, qui cum *Trebula* in bello Apuliae contra Imper. Constantinopolitanum deseruerāt, Sabatus fluuius iuxta *Cales* labitur ex Apennino, in quē Calor influit. Esernia Colonia adhuc durat, quæ una cū *Al Ausones* ba deducta est, ut Liuius lib. vij. In lib. Coloniarum: Esernia Colonia deducta, lege Julia. *Calenu uinum* iter populo debetur ped. x. limitibus Augusteis est adsignatus. Sepinum adhuc integro *Nola*, *Calidū* & nomine & oppido, unde Sepinates Plinio. inferius uero contra Apenninū *Alifa*, quæ *Calateria* adhuc durat, olim clarum oppidum, unde *Alfani*. Theanum Sidicini: hoc tantum è *Sidi Bata* cinis restat Plinio. Alterū est *Appulum*. Hæc colonia deducta à Cæsare Augusto, iter po *Rufra* pulo debetur ped. L. x. x. Ager eius limitibus Augusteis militibus est adsignatus. *Tre Bouille* bula municipium: altera est Sabinis Plinio Straboniq;. *Cales* municipiū muro ductum: *Murgantia* iter populo nō debetur, ager eius limitibus Græcicis antea fuerat adsignatus, postea *Romulea* iussu Cæsaris Augusti limitibus nominis sui est renormatus. Hoc oppidū prius ab *Auso Calatia* nibus habitatum fuit, ut Liuius & Festus referūt, uicinumq; Theano urbi. Originē uero *Caudini* habuit à Calai Boreæ filio, post reditum Argonautarū in ea loca adplicante. Silius. Quē *Trifernum* genuere *Cales*, nō paruus conditor urbi, ut fama est, *Calais*. Calenum enim uinū prædi *Volona* catū. *Nolam* Liuius inter Samnites ponit libro xcij. Sulla *Nolam* in Samnio recepit, & *Palumbinum* agros eius militibus diuisit: de hac tamen in Campania dicā. *Calidū*, & *Calateria* *Stracessenia* in hac parte dicit esse, in itinere euntibus ab urbe Capua, Beneuentū & *Brundisium*: *Ca Herdonia* liditū enim nunc *Calitrū* uocatur, parū oppidum. Est & *Atriū*. Sunt alia prisca à *Liuiio Milonia* cōmemorata *Batala*, *Rufre*, *Bouille*, *Murgantia*, *Romulea*, *Calaria*, *Caudini*, *Tifernum*, *Aquilonia* *Volana*, *Palumbinū*, *Herculaneum*, *Thelesia*, *Marmorea*, *Mela*, *Fursule*, *Orbitanium*, *Duronis* *Cessenia*, *Herdonia*, *Milonia*, *Aquilonia*, *Duronis*. Quorū nulla sunt hodie uestigia. *Cau Caudine* dinæ *Furca*, ut Liuius dicit, duo fuerāt saltus alti & angusti & syluosi, ubi exercitus *Romanorum* manorum magnā ignominiam passus *T. Caluino*, & *Sp. Veturio Coss.* quam aboleuit *Ariani* *L. Papyrius* cur for Samnitibus cū duce Pontio Herennio sub iugū missis, locus hic *Cau Melfitenses* dium nunc uocatur, prope Beneuentū v. i. mil. Sunt & alia recentia nomina, de quibus *Treccaricenses* nihil ausim affirmare, ut *Calertani*, *Ariani*, *Matalonenses*, quibus *Carafarū* nobilis fami *Rapolani* lia dominaf: præterea *Melfitenses*, *Treccaricenses*, *Rapolani*, *Monspilosi*, *Troiani*, *Troia Monspilosi* enim hæc ædificata à *Bubagano* quondam fertur *Henrici* 11. tempore: Anno m. v. 1111. *Troiani* Græcis colonis inductis, in locū qui castra Annibalis Plin. uocāt. *Arianū* nonnulli *Aram*

m 2 Iani

Iani dicunt prius dicta, nullo tamen antiquitatis vestigio: hic Othonem quendam Romanum Eremitam huc secedentē adorant. Hirpini quoque & Aufones, & Arunci, & Sidicini parte Samnitum cōmixti cenfebantur. Hirpini ex lupō dicti, qui eis in ducēda Colonia dux oblati sunt: Samnites enim Hirpium lupum appellant. Confines autē eorum & in mediterraneis habitant. Hæc Strabo. Pli. inter hæc ponit Beneuentū, Aquiloniā, Cōpsam, Auellinates, Caudinos, & eius tractus loca. Compfæ nomē & mœnia habitata restant, de qua Lilius li. 11. de 11. bello. Annibal additus in Hirpinos à Statio se pollicente Compfam traditurū. Auella quoque, alia ab ea quæ in Campania est: unde Auellinates à Plinio dicti. In codice uero Fisci hodie Auellinensis, in altera uero Auellinus præsul conscribitur. Aufonia, ut ait Festus, appellauit Aufon Vlysis & Calypsus filius eam partem Italiæ, ubi urbes Beneuentum, & Cales: deinde paulatim tota Italia, quæ Apennino finitur, dicta est Aufonia ab eodem duce, à quo etiā urbem Aruncam conditam ferunt. hæc ille. Lilius uero li. viij. Aufonū gēs magis nouo quā magno bello fuit insignis. Cales enim urbem incolebant. Sidicinis finitimis aima cōiunxerant: unoque prælio haud memorabili duorum populorū exercitus fufus. L. Papyrio Crasso & Cæsone Duilio Coss. De Sidicinis autē & Aruncis idem in eodem lib. sic scribit. Inter Sidicinos & Aruncos bellum ortum, T. Manlio Cos. in deditiōe accepit. Sed priusquam à Roma auxiliū mitteretur, fama adfertur Aruncos oppidum deseruisse, profugosque cum cōiugibus ac liberis Suefam conuenisse, quæ nunc Arunca appellata. Mœnia antiqua, eorumque urbem à Sidicinis deletam Sulpitio Longo & T. Aelio Peto Coss.

CAMPANIA.

Campania A M P A N I Æ tractus tribus constat sinibus, ad Sinuessam, ad Misenum, ad Neapolim, quæ Cratera ex forma dicunt. Termini eius usque ad Sarnum fluium, antiquitus uero usque ad Silarum protrahatur. Straboni ex occidente Liris, è septentrione Samnites habet. In quo spatio Leboria & ager Leborinus situs est, hodie terra laboris uocatus, omnium feracissimus. Cicero de lege Agraria contra Rullum. Campani semper superbi bonitate agrorum, & magnitudine fructuum: salubritate aeris, & pulchritudine regionis. Ex hac copia nata illa arrogatia, quæ à maioribus nostris alterum consulem postulauit. Igitur in ora prius ad Liris ostia Sinuessam muro ducta. Iter populo non debet. Ager eius in iugeribus limitibus intercisus: militibus est assignatus. Lilius li. xl. Volumnio & Appio Claudio Coss. duæ colonie circa Vestinum & Falernum deductæ: una ad ostium Liris, quæ Minturnæ appellata: altera in saltu Vestino, Falernum contingente agrum, ubi Sinope dicitur Græca urbs fuisse, Sinuessam inde à Romanis colonis appellata. Falernus enim ager non oppidum erat, ubi uinum nigrum prædicatum nunc sanè desit. Vulturum fluius cum oppido eiusdem nominis, nunc castellum Vulturum uocatum. In hunc autem Cufanus Calor cæteri que circa amnes omnes influunt. Sabatus etiam in se receptos euomit: cuncti autem ex Apennino. Pontia insula ex aduerso unde paludem Pontinam falso quidam dictam putant. Bauli oppidum. Maficus mons uitis laudatus: nunc Arx Mondraconis dictus. Paulum uero ultra Gaurus mons alter & oppidum, Bacchi fama non inferior, qui præscum adhuc retinet nomen: dicitur & ἄλυστος ab optimo portu. Papinius. Et placidum limen nimirumque Euploæ carinis. Silius itidem. Illic Nuceria & Gaurus naualibus apta. Omnia uero non procul à Vulturum. Litem num Scipionis uilla notissima. Cumæ à Cumæis Euboicis orti, qui unā cum Chalcidensibus uenere, ut Lilius in viij. siue ἐκ τῆς κνυμῆς. Deinde Misenum ab Aeneæ socio promontorium, ubi receptus erat Ro. clausum amplissimo sinu. Post hoc Baiarum portus, à Baio Vlysis socio illic sepulto. Silius. Ore giganteo sedes Ithacensis Baij. ubi & lacus erat & aquæ calidæ, amoenissimus Romanorum secessus. Hic & Acherusia palus, & Auernus, & Lucrinus, & fossa locaque subterranea, cum antro Sibyllæ à Cimmerijs appellato habitata. Ad quæ loca dicit Strabo ex Ephori autoritate, per sacrificia prius intrabat placatis numinibus, quod sulphurea sint & cauernosa. Aderant sacerdotes duces intrantium. Fons ibi quæ ex aquarum foetore Phlegæontem putabant. Hi hospites ad oraculum excipiebant: uictumque ex metallorum effusione, tum uaticiniorum mercede quaritates: propterea Homerus dicit solem eos nullo tempore adspicere. Homines ipsi deinde à quodam rege deleti quod illis nequaquam successerit oraculi fides. Nunc ædes ipsa aliò translata permanet. His annis

annis cum Aurertii lucum succideret Agrippa, concisacque usque ad Cumas subterranea fossa omnia fabulæ apparuerunt. Hæc ille. Cicero in Academicis. Et Cimmerij, quibus aspectum solis, siue deus aliquis, siue natura ademit, siue eius loci quæ incolunt litus, ignes tantum adorant. Apud Baias amoenitas illa prædicata & secessus Romanorum: apud Lucrinum uilla Cælaris, ubi Euripus exciso mōte magna impensa admisus, teste Virgilio. Puteoli prius Dicarthea à iusto imperio dicta, quod Cumæorum fuerat Emporium. Annibal tempore nomen mutauit, à puteorum quidam dicunt putore, qui in toto illo tractu existit. Hæc Strabo. In lib. Colon. sic reperio. Puteoli colonia Augusta iter populo Romano debet ped. xxx. Ager eius in iugeribus Veteranis & tribunis legionarijs est assignatus. Campus Phlegæus apud Cumas Straboni ponitur, ubi Hercules Gigantes superperauit, nullam ob aliam causam nisi quod terra ipsa suaapte natura bellorum concitatrix est, ut ipse ait. Pausilypum promontorium prope Neapolim locus amoenissimus, hic Ioniga est cauerna quæ Seneca Cryptam Neapolitanam uocat: hic uilla Virgilij & Lucullij, qui montem maiore impensa excidit quam uillam extruxerat, ut ait Plinius: ex quo peritus teste Strabone factus erat curribus. Nonnulli hanc uillam Castellum uiri esse uolunt, eius opera à continentis diuisum. Sequitur Neapolis in sinu locata, quæ ex similitudine Cratera Strabo uocat, originem & ipsa à Cumæis & Chalcidensibus habet, prius Parthenope dicta à Sirenis sepulchro. Quinquennale hic gymnasticum & musicum certamen, iubente oraculo celebratum. Hic secessus frequens Romanorum, præsertim studioforum aut uita molliore degentium. Hæc Strabo. Solinus uocatam esse Neapolim ab Augusto, sed hoc falsum, cum Cicero Neapolitanorum & alij ante eum mentionem faciant. Neapolitani semper fideles Po. Rom. fere. Nā bello punico xxxl. pateras auri magni ponderis eò attulerunt, ut Lilius refert, frustra ab Annibale sæpe tentati. Insequentibus temporibus multa sunt passi. Genserico Vandalorum regi, qui ex Africa urbem Romam Capuamque euerit, magna uis restitit. Paucis post annis à Belisario duce diu obsessa per lapidem aqueductus cauum intromisso milite in eius uenit potestatem. Deinde cum Saraceni omnem oram à Caieta usque Rhegium obtinuisent, Neapoli quoque sunt potiti annos xxx. quousque Ioan. x. iuuante prælio ad Minturnas commisso eos expulerunt. Nulla æque ciuitas tot sanctis præsulibus claret. Aspreno ante omnis à Petro constituto, deinde Seuerio, Athanasio, Ioanne, Gaudio, cōfessoribus omnibus. Præterea Ianuarij præf. Beneuen. & Agneli abbatis insuper, & Restitutæ uirginis & martyris cui dicata Basilica, Candidæ uiduæ Neapolitanæ Petri discipule corporibus decorata. Sub Nicolao v. Pon. remouit, multaque milia periere. De reliquo eius statu & regibus in Sicilia dicam. Palæpolis urbis uestigia adhuc uidentur prope Neapolim mille passus. De hoc Lilius lib. v. 111. sic ait. Palæpolis fuit, haud procul ubi Neapolis nunc est, duab. urbibus idem populus habitabat, Cumis erant oriundi. Et inferius. Palæpolim P. Plancio captam fuisse, Neapolim uero auxilio Nolanorum Ro. deditam. Ultra Neapolim promontorium Herculis, deinde Pompeij urbs quæ Sarnus abluuit, ut Strabo dicit. Nunc id putatur quod castellum Græci appellant. Iuxta Vesuuius seu Vesuuus est mōs qui arsit tempore Titij, ubi Saleius Bassus & Plin. periere, autor est in epistola eius nepos. Nunc Summa uocatur. Inde Græcū uinum Romam exportatur, quod Plinius Pompeianum appellat, quod iuxta Pompeios oppidum sit. Postremo Stabie nunc Castellum maris. Nam præsul hodie Stabienis in codice Fisci adnotatur. De qua urbe Plinius sic refert. In Campano agro Stabie oppidum fuit usque ad Gn. Pompeium Cos. pridie Cal. Maij, quo die Sulla legatus bello sociali id deleuit, quod nunc in uillas abiit. Sarnus uero fluius una cum oppido præscum retinet nomen. Deinceps mediterranea Campaniæ quæ ante omnes Opici tenebant, quorum tantum lingua Theatris ac poematis Romanis remansit. Opici quoque quorum lingua rudis & inculta erat, quare opicus pro rustico & indocto ponitur apud Gellium x. 1. & Iuuenalis. Opicæ mandat amicæ. Casilinum clarum olim oppidum apud fluentem Vulturum, nunc Castellucium uocatum. Vicus sanè paruus, quidam Arnonem putant. Sustinuit annum obsidionem Annibalis post uictoriam Cannensem, defendente cohorte Perusina, ubi uires eius fractæ, modius tritici uenditus c. c. & qui uendit fame periit. Hic error illius qui Annibalem Casilinum pro Casino duxit, ex quo supplicio poenas erroris dedit. Lilius lib. xxxi. Fabius Gallianum montem, & Casilinum occupat, quæ urbs Vulturum flumine dirempta Falernum à Campano

agro diuidit. De Capua uero gentis capite uariae sententiae. L. i. in 1111. Eo anno Vulturum Hetruscorum urbs, quae nunc Capua est, a Samnitibus capta. Capuaque a duce eorum, uel quod propius est uero, a campestris agro est appellata. Traquillus sic. Cum in Coloniam Capuam deducti lege lulia coloni ad extruendas uillas sepulchra uetustissima reuellerent, tabellam aeneam in monumento inuenerunt, in quo scriptum erat: Capys conditor Capuae. Seruius dicit Hetruscos comperto falcone accipitres, qui lingua eorum uocabatur Capys, coloniam in eum locum deduxisse. In libro col. sic. Capua muro Colonia lulia felix iussu Imperat. Caesaris a x x uirgis est deducta: iter populo debet in ped. C. Ager lege Sullana fuerat assignatus. Postea Caesar in iugeribus, militibus, pro merito diuidi iussit. Legimus enim quod haec a lulio deducta refragante Cicerone. Haec primum post Cannensem pugnam ad Annibalem defecit, eiusque ferocem animum molliuit. Alterum Cos. per T. Annium a Romanis petijt grauiter increpante atque resistente Torquato. Victi paulo post a Fulvio Cos. Senatus omnis necatus est, praeter nonnullos, qui antea rebus desperatis, celebrato inter se conuiuio, inter ebrietatem uenenum sumperunt. Posteris deinde temporibus Capua a Gensericco rege igni ferroque absumpta est. Gothis postea eiectis cum refici habitarique coepisset, post annos circiter C. a Longobardis sub x x x Ducibus degentibus iterum delata est. In restaurata postremo ab eo loco procul duobus millibus pass. Nec satis constat a quibus aut quomodo. Abella supra Neapolim uersus Septentrionem, dicitur & Auella, nam inter B. & V. adfinitas, ut ait Lucianus, unde Auellanæ nubes Macrobio. Virgilio. Et qui maliferæ despectant moenia Abellæ, putauerim potius legendum quam bellæ, quanquam ex apocope euphoniae causare possit. Mirorque Seruium dixisse, Virgilium uoluisse Nolum dicere, nec eam nomina re quod non receptus olim in eam fuerit, idque argumento esse: Nolum malis abundare. Nam Abella malis etiam abundat. Atella non longe ab Auella: unde Atellani, hi enim Oscis prognati dicuntur, clari in Rom. Theatris & poematis lasciuio fabularum modo. Atellanarum scriptor T. Pomponius Bononiensis, qui fuit tempore Ciceronis: de his Liuius, Valerius, Iuuenalis, Urbicus ex odio risum mouet Atellano. Altera est, noua tamen, apud Venusiam: quam Carolus rex Galliae nuper debellauit. Ex huius autem ruinis Aduersa ciuitas exiltimatur a Roberto Guiscardo aedificata, dum aduersus Neapolim & Capuam pugnaret, castris ibi positis aliquot annos: primusque omnium Neapoli positus regnum Neapolitanum cum Sicilia coniunxit. Acerræ, unde Acerrani Plinio. Hodie quoque Acerranum praeful in Codice Fiscali descriptus est: his Glanius non aequus a Virgilio dicitur: est enim aqua haud magna stagnans, & ferè palustris quae quandoque inundatione officit regioni. Liuius libro V 111. Acerrani Romani facti: lege a Papyrio praetore lata, qua ciuitas sine suffragio data est. Nola his proxima quam Liuius in Samnio ponit. Trogus ab Iapygis conditam dicit, cepit uero C. Iunius Cos. ut Liuius x x x 111. & x c 1111. Sulla Nolum in Samnio recepit, & agros eius militibus diuisit. In libro coloniarum: Nola muro cincta Colonia Augusta, Vespasianus deduxit. Iter populo debetur ped. c x x. Ager eius limitibus Sullanis militibus fuerat assignatus. Apud Nolum Marcellus docuit primus Romanorum Annibalem posse uinci. Nuceria Campaniae, altera in Vmbris. Haec Saracenorum dicta est, quod ab illorum ex Italia pulso reliquijs diu sit possessa. Sunt praeter haec oppida plura, ab autoribus nominata, quae iam interire, inter quae Celenna. Virgilius. Tifata Liuius plurali numero. Sic enim libro x v 111. Samnites cum imminentes Capuae colles firmo praesidio tenuissent, descendunt inde quadrato agmine in planiciem, quae Capuam Tifataque interiacet. Festus quoque ait Tifata locum esse iuxta Capuam. Sed de alijs item Liuius libro x x 111. Combulteriam, & Trebulam, & Austiculam, urbes circa Capuam quae ad Pœnum defecere, Fabius ut cepit. Postremo agri tres in Campania celebrati, Leborinus, Falernus, & Stellates. Hic ultimus Ager & Campus dicitur ultra Capuam, circiter mille passus, duo uersus oram, quem hodie Mazonem accolae uocant. Liuius in 1 x. Eodem anno in Campum Stellatæ agri Campani excursionem facta: eius apud Ciceronem de lege agraria mentio, apud me item alibi.

Abella
Virgilij
uicinus
Auella

Aduersa

Acerræ
Acerrani
Glanus su.

Nola

Nuceria

Celenna
Tifata
Combulteria
Trebulam
Austicula
Agri tres
Leborinus
Falernus
Stellates

Picentini

P I C E N T I N O R V M Lucanorumque tractus longe protrahitur. Ex his Picentini a Sarno usque ad Silarum procedunt, quo uetus olim Campania protendebatur, prognati ab his qui Adriam in Piceno colunt. Quos Romani colonos huc traduxere pulsis Lucanis, qui ipsi antea Sybaritas indigenas eiecerant, ut auctor Strabo, qui etiam Metropolim eorum Picentiam fuisse dicit. Igitur post Sarni fluij ostia Surrentum est, de quo in libro Col. Surrentina ger ex occupatione tenebatur a Graecis ob consecrationem Neruae, sed & montes Sirenaicos limitibus pro parte Augustianis est assignatus. Caterum insoluta re mansit, iter populo debetur. Vbi Siren est. Sequitur deinde Mineruae promontorium, Ulyssis aedificium, adhuc nomen retinens. Intus uero Salernum, quod Romani munierunt in Picentes & Lucanos ob iniam cum Annibale societatem. Supra uero S. Severinum, nouo nomine oppidum nigri uini praestantia celebre, quod Romam mari exportatur, olim Amineum. Virgilius: Sunt & Amineae uitis firmissima uina: coniectura ex Macrobio est, qui ait Amineum quondam oppidum, ubi nunc Salernum fuisse. Hinc Severinatum familia nobilis prodijt, ex qua Robertus cum filijs nostra aetate res multas in Italia gessit, fortis in bello, magis quam felix. Cecidit in praelio dux exercitus Venetorum aduersus Elueticos, qui ob necessitudinem Sfortianorum magnopere autoritate ac opibus creuerat. Initium gentis a Gallis fuit, iam inde sub Carolo primo, quo Beneuentum obsidente, ac iam cum exercitu terga dante: procerum unus ex hoste forte interempto sublata sanguinolenta interula pro uexillo aciem firmavit. Vnde postea rubrae lineae signa posterius absumperunt. Sylarus fluius est Samnitum defluens montibus, proprietatem hanc habet, ut ait Strabo, quod uirgulta in eum dimissa lapidescant. L V C A N I post Silarum habitant, usque ad Laium fluium, a Samnitibus orti, qui duce Lucio, ut ait Plinius superatis bello Possidoniatis, eorum potiti sunt urbibus. Hi cum alio tempore populari statu regerentur, ingruentibus bellis regem magistratusque ipsi delegebant. Nunc gens tota Romana est. Post Silarum Iunonis Argiuae templum ab Iafone constitutum, deinde ad stad. quingenta Possidonia Sybaritarum aedificium, quae deinde Pestum dicta est, & Sinus Pestanus, & Possidoniates iidem ut Strabo & Plinius: hodie parua uidentur uestigia, celebris indicium loci, e cuius interitu uicina urbs Polycastrum excitata est in medio sinu. Paulo autem supra uersus mediterraneam nouum oppidum, Caputragenense: Malfitanum quoque oppidum, de cuius nomine regionem hodie cognominant, Pij Pontificis propinqui tenent mercedem quondam lati Ferdinando regi auxiliij: Ego Malfitanos eos esse putauerim, quos Plinius Afellanos in hac parte uocat. Elea urbs, unde Eleates. Elienses uero ab Elide Pisea. Hinc Zeno stoicus, & Parmenides fuere. Hanc Plinius Phocensium aedificium esse dicit, uocatamque suo tempore Veliam. E regione duae sunt insulae Oenotriae. Deinde promontoria Palinurus, & Pixerunt, qui etiam & portus & amnis est. Ex altera parte a Scyllaceo usque Metapontum Buxentum ciuitas, & Florentum nobile quondam, paruum nunc oppidum, nomen retinet, cuius Liuius meminit. Potentiam & Acherusiam nonnulli inter Lucanos, Plinius inter Brutios ponit: fluium Laium cum oppido eiusdem nominis hic constitunt. B R V T I I tractum, quem nunc Calabriam uocant, occupabant post Laium fluium incipientes, & in fretum Siculum modo peninsulae excurrentes. Lucanorum hi pastores & transfugae fuere, lingua enim Lucanorum Brutij rebelles, fugitiuosque significant. Annibalis, deinde Romanorum, armis attriti traduntur. In ora primū Tempia quam Aufonij condiderunt, ut Strabo & Plinius, quorum aetate dicunt dictam esse Themefam. In Cypro autē alia Themefa. Vtraque erifodinis praedita. De hac Liuius Tempia & Croto coloniae deductae. Ager Tempianus de Brutijs captus erat. Deinde Terinam, quam quum Annibal defendere posse desperaret, solo aequauit. Pandosia regia quondam Oenotriorum, ubi Alexander Molossorum rex trucidatus est, Dodonaeo deceptus oraculo Acherontē & Pandosia caueret, quae simili appellatione loca in Thesprotis sint Straboni. Nā & hic Acherusia aqua & ciuitas, cuius praeful Acherontinus in sacro codice describitur.

Picentia
Surrentum
Mineruae
promont.
Salernum
Seuerinatum
familia
Sylarus
Lucani
Possidonia
Pestum
Polycastrum
Caputragenense
Malfitani
Afellani
Elea urbs
Velia
Oenotria insulae
Palinurus
promont.
Pixerunt
Buxentum
Florentum
Potentia
Acherusia
Lauius flu.
Brutij
Themefa quae
Tempia
Terina
Pandosia
Acherusia

Hippo Colo. tur. Deinde in ora Hipponum Straboni, Locrorum Colonia, qua uterq;
 que & Vibonae & Valentia. autor dicitur Romanis Vibonae, deinde Valentiam appellatam: urbs adhuc extat sinumq;
 & Valentia. efficit Hipponiatem. Portus Herculis. Metaurus amnis, alter est Piceno. Medua item flu-
 Portus Hercu- uis Plinio: Straboni autem Medama oppidum. Dein Rhegium Chalcidensium colonia
 lis a casu crymum trahens, quem Sicilia a continenti Italia discinderetur, & τὸ φινυλίω, ut ait
 Metaurus flu- Strabo. E regione in orientem nauigantibus, promontorium Leucopetra inuenitur a co-
 Medua lore appellata. Finis hic Apennini. Cic. Quum me uenti ad Leucopetram quod est pro-
 Regium montorium agri Rhegini detulissent. Locri postea sequuntur, promontoriumq; Locrorum
 Locri Zephyrium uocatum. Locrensiu Graecorum hi coloni sunt, uiuebantq; iustis ac sanctis
 Alex flu. legibus, quas Zaleucus conscripsit, ut ait Ephorus. Secelsit apud eos Dionysius eieclus
 Carcinus tyrannide: Vnde tandem ob libidinē & crudelitatem expulsi sunt, filius eius a popu-
 Cecinus lo prostitutis, deinde trucidatis: ob quas diurnam eius obsidionem pertulerunt. Alex
 fluuius Regium agri a Locrensi determinat, nomē adhuc retinēs, ubi Cicadae cantare di-
 cuntur in ripa Locrensiu ob sicciorem regionem, in altera uero ripa minime, ut ait Stra-
 bo: apud quē & Dionysium scribitur Alex aletis, ἡ δὲ πρὸς ἄλλοις ἀλεξάνδρῳ. apud Theocritum
 uero, Ales aletis. εἰς τὸν ἀλεξάνδρῳ εἰρηνοδοτῶν. Idem Plinio Carcinas appellatur. Pausanig uero
 ac Aeliano Cecinus. Eustathius inquit, Locreses Italici serui erant Locrensiu Ozolarum,
 qui apud Crissem sinum inter Graecos siti sunt, ac dominis in bello comorantibus ma-
 tronis concubuerunt. Timentes deinde iram dominoru aufugerunt in Italiam Euanthe
 duce, paulo post conditam Crotonē, uocatiq; Epizephyrij, quod uenientibus ab occasu
 portum habent accomodum. Apud eos statua Eunomij citharcedi cum cicada facti
 memoriā testans, quod illa abrupta casu chorda succederet. haec ex Eustathio. Liuius li.
 v. 11. Locros in Brutijs Crispinus oppugnare coepit, & rursus: Annibal a Butroto amne
 haud procul ab urbe Locris. Post Locros Sagra fluuius. Deinde Caulonia, prius Aulonia
 quasi Vallonia a uicina conualle dicta, ab Achaëis aedificata Straboni, qui suo tempore ua-
 quam fuisse dicit. Caulonis oppidi, Plinius etiā meminit. Itemq; Virgilius: Caulonis ad
 arces. Liuius etiā: In Brutijs Caulone oppugnatione sub aduentum Annibalis. Nunc ue-
 ro uestigia remanent apud Locros. Post hanc Sciletium oppidum Athenensium Colonia
 qui Menestei comites fuere. Hoc etiā tempore, & urbis, & nominis extant uestigia. Hinc
 Scileticus sinus cognominatus, qui ad Hipponiatem sinum Isthmum facit, quem Dionysius
 us quandoq; mœnibus munire cogitauit. Peteliam quā supra nominauit, Strabo Lucano-
 rum Metropolim dicit a Philoctete & Melibœo profugis aedificatam. Plinius uero inter
 Brutios, itēq; Liuius in 111. de 11. bello. Petelia in Brutijs quae una ex Brutijs manserat
 in amicitia Romanoru, aliquot post mēsiibus quam coepta est oppugnari, ab Himilcone
 expugnata est: deinde recepta Petelia ad Consentiam ascendit. Ex huius occasu putatur ui-
 cinum oppidum Altamura aedificatum. Consentia Brutiorum metropolis. Liuius lib. v.
 In Brutijs ex x. 11. populis qui ad Poenū defecerant, Consentini & Turij in fidem populi
 Romani redierunt. Et rursus: Ad Gn. Seruiliū Cos. qui in Brutijs erat Consentia, Vffu-
 gium, Vnargo, Besidia, Etriculū, Argentanū, Dampetia: multiq; alij & nobiles populi
 defecere. Itaq; loca haec hodie cernimus, iam mutata seu potius interēpta. Ex eorum rui-
 nis noua excitata, Catacense, Bisinianense, Rossanense, interius uero Cariacense, Strāgu-
 lense, Umbriaticense, S. Seuerinae, multaq; alia in sacro codice descripta. In hac ora urbs
 uetustissima Croto est Achaëoru colonia, ex oraculo Miscello duce, quo tempore Archias
 Syracusas aedificauit, ut in Sicilia dicā. Censetur Pythagoricis multis, & Milone ac alijs
 athletis, quos septē unā Olympionicas uidit. Extra mœnia ad tertiu lapidem templum
 habuit nobile Iunonis Laciniae: prope & promontorium, Lacinium. Iuxta Crotonē Aefarus
 Lacinium labiē fluuius Dionysio, τὸ πρὸς τὴν ἑσπέρην ἀσπίδα πρὸς τὴν ἑσπέρην. Post Crotonē Sybaris urbs ab Achaëis
 Aefarus flu. & ipsa condita inter duos sita fluuios Crathidem & Sybarim: ingens quondam opibus
 Sybaris x. x. v. ciuitatibus subiectis. Sybaritae ut nimium molles ac delicati taxantur, quum eō
 Crathis flu. processerint, ut uel equos ad symphoniae cantum saltantes haberent. Quae res causa fuit
 Crotoniatum contra eos uictoriae, dum equi eorum ad tubae sonitū saltare ceperunt. A
 Crotoniatibus demum direpti, dein etiā ab Athenensibus funditus deleti, aliam prope
 aedificauerunt ciuitatē, quam Turios uocauerunt a fontis uicini nomine. Turij quoq; ipsi
 postea in Lucanoru uenere potestate: postremo cū a Tarentinis delerentur auxilia, Roma-
 nis

Eunomius
 citharcedus
 Statua
 Butrotum flu.
 Sagra flu.
 Caulonia
 Sciletium
 Scileticus flu.
 Petelia
 Altamura
 Consentia
 Vffugium
 Vnargo
 Besidia
 Etriculū
 Siphcum
 Argentanum
 Dampetia

Croto
 Iuno Lacinia
 Lacinium
 Aefarus flu.
 Sybaris
 Crathis flu.

nis petentibus misere colonos, nomineq; urbis mutato Copias uocauerunt. Haec Strabo.
 Crathim uero ipsum a pastore eius nominis dictū, qui capellam adamauit, & utriq; post
 fatum conditum sepulchrum, ut ait Aelianus. Strabo ait proprietatem dealbandi capil-
 lum habere. Post haec Plin. itemq; Strabo duos ponunt amnes nauigabiles, Acirim & Aciris
 Sirim, inter quos Troia quondā ciuitas fuit, quae tempore procedente inductis colonis Ta-
 rentinis Heraclaea dicta est. Postremo Metapontus in sinu Tarantino, reperit a Pylis aedi-
 ficata, qui post bellum Troianum cum Nestore nauigauerunt, delerum a Samnitibus, ut Heraclaea
 ait Strabo. Ephorus uero Daulium Crisae Delphis finitimae tyrannum, eam condidisse di-
 cit. Antiochus, Metapontum post Locros, a filio Sisyphi eiusdem nominis, quē Barbari
 Metabum cognominabant, appellatū quandoq; Siritim: praeterea a Pylis esse aedificatum, Siritis
 in agricultura felices Metapontinos aureā aetate Apollini dedicasse. Haec Eustathius
 in Dionysium & Strabo. Hodie nanq; in eo loco paruū cernitur aedificatum castellum.
 Idem Mamertum oppidum cum sylua Brutiae picis feracissima ponit.

IAPYGiA, MESSAPiA, PEUCETiA,
 Daunia, Salentini, Apulia:

3 EQVITVR tractus a Tarēto usq; ad Hydruntem, & ab eo per littus usq;
 ad montē Garganū, qui regiones senis appellatas nominib. inter se ad fines
 cōtinebat, Iapygiā, Dauniam, Messapiā, Peucetiā, Salentinos, Apuliā, quē
 nostro tempore uno Apuliae nomine censentur. Et ultra Apenninum sita or-
 mnes, subiugatae uero a C. Sulpitio, & Q. Aemilio Coss. ut Liuius in v. 11.

& item in x. per Q. Iunium Bubulcum Brutum. Contigua primum Metapontinis Iapygia
 est usq; ad Brundisium, isthmo inclusa x. x. 11. mil. pass. a Iapyge Dædali filio. Qui
 dux Cretenlis in haec loca adplicuit, ut Strabo. Eadē & Messapia dicta a Messapo duce,
 ut idem. Quā & ipse & Ptolemæus diuersam a Peucetia faciūt, eā magis septentrionalē
 ponendo. Plin. uero, Messapiā dicit, quae antea Peucetia dicta est a Peucetio fratre Oeno-
 trij. Oenotrius enim Lycæonis filius, ut scribit Dionysius Halicarnassensis, ex Arcadia u-
 na cum Peucetio socio, cum multis annos ante bellum Troianū in Italiam adplicuisset,
 Brutios & Lucanos usq; ad sinum Possidoniæ tenuit, quam Oenotriam cognomina-
 uit eieclus Aulonijs. Peucetius uero Apuliae partem quā tenuit, Peucetiam dixit. Deinde
 pars utraq; tantum usq; ad Possidoniā, sinumq; eius latissimum, ex Italo rege Italia di-
 cta est. Postremo tota & Italia, & Oenotria appellata. Igitur in hac parte duae tantum no-
 biles urbes, Tarentum, & Brundisium: altera colonia Laconum est sinum Tarentinū ef-
 ficiens, maxime importuosum, a Tarento heroe, Straboni, qui originē eius hoc modo re-
 petit. Lacedæmonij quū aduersus Messenios rebelles bellū gererēt, nec redire nisi bello
 confecto statuissent, misere domum iuuenes lectos, qui uirginibus cōmixti proli & ciuita-
 tati consulerēt: hi qui deinde nati Partheniae uocati eiecti sunt, tanquam nothi, ab ijs qui
 post annos x. v. 11. cum uictoria redierunt. Illi uero duce Phalantho egressi huc adpli-
 cuerūt, eiectis Cretenisibus qui loca ea occupauerant. Tarentini quondā potentia ac re-
 bus gestis, terra, mariq; floruerunt, exteros duces plures adcersuere. Contra Messapios
 & Lucanos, Alexandrū Epitrotarum regem, & ante eum Archidamum Agesilai filiu, po-
 stea Cleonymū & Agathoclem, postremo Pyrrhum aduersus populum Romanū. Nam
 teste Liuiō x. 11. quū a Tarentinis clasis Ro. direpta esset, eius occiso praefecto, legati a
 senatu ad eos questū de iniurijs missi, pulsati fuere. Ex quo bellum eis indicitū. Pyrrhus
 semel uictus, rursus ex Sicilia in Italiam reuertens, per Curium superatur. In Annibalis
 deinde uenere potestate, a Fabio postremo recepti. Sale abundat candidissimo, atq; fossi-
 li. Plin. Brundisium lingua Messapiorū cerui caput significat, cuius similitudinē refert, por-
 tu & fama Appiae uiae hucusq; strata nobilis. Hinc Romanoru clasis orientem petitura
 soluere solebat. Hodie sub ditione Venetoru est, a rege Fernando pecunia mutua cōmu-
 tatum. Finis hic Adriatici sinus, prope autē uersus orientem breui tractu & angusto Ca-
 labri sunt, Ptol. uocati, in quibus Rudiae Ennio poetae nobiles. Silius: quē Rudiae genue
 re uetustae. Strabo, Rhodiam uocat. Nihil hodie uestigiorum apparet. Lupig, deinde Ale-
 tium, oppida Ptolemæo posita. Est tamen Aletium nunc paulum ab antiquo remotum.
 Sequuntur Salentini in peninsula siti. Hi, ut ait Festus a salo, id est, mari dicti sunt: populi
 ab initio Cretenes & Illyrici, qui una cum Locrensisibus in hanc oram Italiae adplicuerunt.
 Metropolis

Iapygia
 Messapus

Dionysius

Oenotria

Italia

Tarentum

Brundisium

Rudiae

Lupiae

Aletium

Salentini

Metropolis

Hydruntis Metropolis eorū Hydruntis, unde cognominata est hodie tota regio, sita ē regiōe Apolloniae, ipatio L. pass. mil. quod intervallum cōiungere pontibus Pyrrhus prius excogitavit, post eum M. Varro cum bello Piratico sub Pompeio praefectus esset, utrunq; aliam impediere curā. Plinius. Traiecit huc atate nostra Maumethis Turcae classis, oppidani omnes necati, matresfamilias cōstupratae. Quae res tāto terrori nobis fuit, ut nisi post annum tertium ob Maumethis mortē discedere coacti essent, nulla mora quin totā Italiam inuassissent. In hoc medio cursu parua insula Salina est Ptolemæo Plinioq; nomē adhuc retinens. Neritum Salentinorum urbs Ptolemæo, adhuc durat. Est & aliud prope Corinthum. Leuca promontorium antiquum in quo nunc castellum S. Mariae de Leuca. Gallipolis Graeca urbs Pomp. Melae. Plinius autem Senonum dicit, quod ipsa nominis indicatio monstrat, & apud utruq; per G. scribitur; videntur tamen pugnantia, quod eadem & Graeca sit, & Gallica. Vxentum oppidum Plin. in sacro codice praesul Ogentinus scribitur. Soletum desertum Plinio, cuius adhuc vestigia uisuntur. Manduria urbs. **Liuius in VII. Q. Fabius Cos.** oppidum in Salentinis Manduriam ut cepit. Nunc quoq; Mandurinum uocatur. **APPVLII** autē uersus occidentalem extenduntur plagam usq; ad Garganum & amnem Fiternum, ijdem Dauni appellati à focero, ut ait Plinius, Diomedes, cuius in hoc tractu plura sunt aedificia. Festus autē hunc Daunum clarum uirum ex Illyrica gente, propter patriae seditionē huc concessisse dicit, regionemq; hanc cum Diomedes diuississe. Igitur in ora primū Egnatia, Plin. Ptole. & Horatio, ex cuius occasu nouum iuxta oppidum excitatum Monopolis. Barium Plin. quod dicit antea Iapygem uocatum à Dædali filio Iapyge. Ex Bari nunc nomine tota pars ea terraq; cognominatur. Salapia Annibalidis meretricis amore notissima, ut autor idem, & item Liuius. De hac Virruuius sic scribit. In oppidum Salapia uetus, quod Diomedes condidit, sive ut quidā dicunt, Elephas Rhodius. Incolae, quotannis ualitudine laborantes à s. P. Q. R. per M. Hostiliū impetrauerūt, ut inde quatuor pass. mil. moenia transferentes, secundū mare salubrius habitarent. Erat in eodē littore paulo recedens Salpa, quae iam interijt. Deinde recētia nomina Melfita, Tranium, quod Trinum Plin. positū iuisse existimauerim. Circa uero locum ubi nunc Barolū, Cannae fuerunt Romana clade insignes. Hodie quoq; praesul Cannensis in sacro codice reperitur: qui ueteris uestigium nominis usurpauit. Deinde Aufidus amnis ē montibus Hyrpinis defluens iuxta Canusium, quod se recepit Terentius Varro cum reliquijs exercitus Cannensis à Bula muliere exceptus. Interius uero Venusia, unde calor fluit, iuxta Ampfanti colles Virgilio descripti ex sententia Donati. Atella alia à uetere quae est prope Neapolim. Asculum, Satrianū, ubi equi praestantissimi. Horatius: **MESATRIANÆO** uectari rure caballo. Bituntū unde Bituntini Plin. adhuc durat. Mateola unde Mateolani Plin. nunc Matera urbs & praesul Materanus. In Appennino autē Theanum Appulum, ut dignoscatur à Sidicino. Liuius in VII. sic ait: Ex Apulia Theanenses Canusiniq; populatiōibus selesi, obsidibus. L. Plaucio datus in deditionē uenere. Theanates quoq; Appuli ad nouos Cos. foedus petitū concesserunt. Nam Florento nobili oppido Iunius potitus erat. hae ille. Hoc enim Florentū de quo inter Samnites mentionē feci, adhuc cernitur. Luceria Daunorum oppidum Stra. Plinioq; Ptolemæo autem Nuceria Appulorū. Hae diruta à Constantio imperatore, quando ē Constantinopoli in Italiam uenit. Post Aufidum Garganus mōs, qui ueluti dorsum Adriatico prominēt. super eo ipsum oppidum S. Angelī, ubi uisum prodigium quod in sacra legitur historia. Hunc etiam Saracenos occupantes Grimoaldus rex Longobardorū singulari in Christianos beneficio expulit. Inde post annos centū, iterum tenentes Carolus Magnus fugauit. Intus uero Hyriū, Arpos, postea Argypa à Diomedes condita Straboni, cuius tēpore deleta erat: Nūc Manfredonia in eodem prope loco à Manfredi Siciliae rege cernitur excitata. iuxta & Sipontum, olim Sipūs Straboni Plinioq; à sepijs capiendis. Hanc partem tenuit Diomedes olim, ubi monumenta reliquit: E regione nanq; insulae sunt Diomedeg, numero v. ubi socij ipsius dicuntur in aues conuersi, quae teste Aeliano de auibus, Graecis adplaudere, alios insectari quodammodo uidentur. Nunc uero in eisdem locis Cœnobium nobile canonicorum reg. S. Aug. uisitur. Larinum municipium parum à mari distans, à Theano autem mil. x. VII. ut ait Ci. pro Flacco, adhuc durat regiturq; ab Urfinorum familia.

Insulae

INSULAE TYRHRENI MARIS.

TYRHRENI siue inferi maris insulae secundum Siciliam de qua postea dicam, Sardinia & Corsica sunt. De origine Sardiniae Aristoteles *περὶ τῆς θεωρίας ἀκρομαθίας*. In Sardinia, inquit, insula Graecorum antiquorū uestigia apparent, multa quoq; decora, & templorum testudines adfabre elaboratae. Has ab Iolao Iphiclis filio factas esse constat, qui una cum Tespiadis ad

haec loca adnauigauit. Vocabatur autē prius ex forma Ichnusa, humano similis uestigio. Feracitate fructuum felicissima. Hic Aristeum illum agri studiosissimū dicunt dominatum fuisse. Nunc autē nihil tale fit, quod in manus Carthaginensium uenerit, qui indigenas quicquam agriculturæ attingere prohibuerunt, ipsi sedulo ei rei studentes. Hae ille. Diodorus item Iolauū plures in ea ciuitates condidisse dicit. Pausanias, Eustathius, & Capella à Sardo Herculis filio dictā uolunt, habitatā prius ab Hispanis, deinde ab Heraclidis & Tespiadis, postea ab Carthaginensibus, quibus Romani succedere. De ijsq; uarij sunt annales. In alijs L. Caecilij Metellum uicisse Sardos & Corsos legimus, teste Festo Ruso: in alijs L. Cornelium Scipionē diruta Calari Sardiniae urbe & Hannone superato de Sardis & Corsis triumphasse, ut autor est Liuius. Sardi itē à T. Graccho perdomiti totq; captiuorum ab eo ducti, ut prouerbium fuerit, Sardi uenales. Insequentibus tēpori rotq; captiuorum ab eo ducti, ut prouerbium fuerit, Sardi uenales. Insequentibus tēpori in Hispanorum uenit potestātē, per Iacobum Aragonem prius recepta. Tres in ea metropoles, Turritana, & Arborēlis sub qua S. Iusta, & Ciuitatēsis. Tertia Calaris, sub qua dice Fisci adnotata. Insula tota coeli grauitate infamatur. Paula dicit eam serpentes herbasq; habere innocuas, praeter herbā quandam similem lappae, quā edentes ridendo pereunt, ex quo prouerbij in sanitate desperata, *αργελλών & γέλως*, Sardonius risus. Itē insulam totam constare longitudine m. c. x. stad. Latitudine c. c. c. l. Hae ille. Corsica uero Cygnos olim, ut ait Dionysius, quod montibus tanquam capitum uerticibus abundet: Corfas enim tēpora Graeci appellat. Melle illaudato referta est. Tantum uina comendata, quae Romā exportantur, hominum, sicuti canum & equorum ferox genus, ac tantū latrocinij natum. Hoc ferme tēpore, quod iter Hetruriae omnēq; oram maritimā infestabāt, expulsi ex urbe Roma subiectisq; terris ab Alexandro fuere. Ciuitates Plinio Mariana à C. Mario, Aleria à Sulla Dictatore deductae Coloniae: quarum nomina cum moenibus durant. Tota insula longitudine à Septentrione in meridiē porrecta mil. pass. c. l. latitudine L. Circuitu c. c. x. x. i. ut idem testatur autor, qui ait, x. x. x. i. i. o. l. in ea urbes fuisse. Corsica prope sunt Ilua Chalibū generosa metallis, Aethala à Graecis dicta ob ferri officinā in eo loco flagrantis: Plinio item & Stephano. Praeterea Oglasfa, Capraria, quā Graeci Aegilion uocant: Igitur uero cōtra Telamonē, unde nobile uinum rubrū. Gorgona. Planasia quod fallax nauigantibus sit aequalis freto uisa. Plinio in Antiano Stura, Palmaria. In puteolano Pandataria, Prochita: Aenaria eidem à statione nauium Aenae, ab Homero Inarime dicta, à Graecis Pitheculsa, non à simiarum multitudine, ut aliqui putant, sed à figlīs doliorum. Hodie uero Ischiam uocant, puto ex robore munimento loci. In Surrentino Megaris, Capreae quam Apraxopolim Augustus uocare solebat, ob amoenitatis recessum inermem. Leucothoa, Parthenis, ex Sirene, in Formiano Pontia. In Compfano Dianium, quam Artemisiam uocant. In Viponenfi Menaria, Colubraria, Veneria. Inter Sardiniam & Corsicam insulae paruae Cuniculariae uocatae Plinio.

SICILIA.

DE Sicilia Thucydides in hanc ferē sententiā. Primi dicuntur eam incoluisse Cyclopes & Lestrigones, quorū origo nusquam reperitur. Post hos Sicani genere Hispani, à flumine Hispaniae Sicori à Liguribus eiecti: & adhuc Sicani partē insulae ad occasum spectantē incolunt. Deinde pleriq; Troianorū capto Ilio in sinibus Sicanorū confedere, qui dicti sunt Elymi. Urbes eorū Eryx & Egesta: his accola adcesserunt quidā Phocenses. Post hos Siculi ex Italia fugientes Opicos, uictis bello Sicanis Siciliam appellauerunt: ante uidelicet Graecorū aduentum annis c. c. Deinde Phoenices partem quae ad Aquilonem uergit negociandi causa te-

Phoenices nuere

Thestiad

Ichnusa

Aristeus

Calaris

Sulca

Mariana

Aleria

Ilua

Aethala

Oglasfa

Capraria

Aegilium

Igitur

Gorgona

Planasia

Stura

Palmaria

Pandataria

Prochita

Aenaria quae

Inarime &

Pitheculsa

Megarīs

Capreae

Apraxopolis

Leucothoe

Pontia

Menaria

Colubraria

Veneria

Cuniculariae

Dianium

Artemisium

Cyclopes

Lestrigones

Sicani

Elymi

Troiani

Phocenses

Siculi ex

Italia

Phoenices

nuere, ac Motyam Soluntem & Panormum, finitima Elymis oppida inhabitare; unde breui traiectu Carthagini forent uicini. Tot igitur barbari Siciliam incoluere. Græcorum primi Chalcidenses ex Eubœa transeuntes cum Theocle illius deductore Colonia Naxon incoluere. Insequenti anno Archias ab Hercule prognatus è Corintho profectus; Syracusas tenuit pulsis prius ex Italia Siculis: lidẽ Chalcidenses Theocle duce post annos v. i. habitatas Syracusas, Leontinos Siculis eiectis: deinde Catanã incoluere, cum ipsi Catanenses Euarchũ fecissent Coloniae autorem. Lampis ea tempestate è Megaris in Siciliam uenit, & supra flumen Pantacium loco quodam (cui nomen Trogilo) incolas collocauit. Illinc digressus positus in Tapso incolis: post eius mortẽ duce Hyblone è Tapso migrantes, qui regionẽ prodiderant, Megaras incoluerunt. Qui Hyblæi sunt dicti, quiq; post c. l. annos à Gelone rege Siculo expulsi sunt. Philistus scribit l. x. x. annis ante bellum Troianum Siculum Itali filium ex Liguribus in Siciliam adpulsũ in insulã nomen dedisse. Trogus lib. i. i. i. plura de Sicilia scribit, quod Italiae pars quondam fuit terræ motibus diuisa Rhegiõ proximo promontorio, quod græce abruptum dicitur, caueruosa tota sulphurea subterraneisq; meatibus uentis penetrabilis: ex quo miracula ardentis Aetnae & Vesuuij montis Scillaq; & Charybdis, caeteraq; monstra: quæ ob eam causam finguntur, quod nauigantes ad pelagus propter angustias eius undarũ exurgentiũ sonitus quasi latratus, & uoraginẽ expauescunt. Diodorus item Sicaniam prius dictam fuisse dicit ex autoritate Timæi à Sicanis antiquis indigenis, quibus ob frequẽtes ignes deuastantes, insulã deserentibus Siculi ex Italia profecti occuparunt, pauloq; post colonijs Græcorum eò deductis, & linguã Græcam & cultum elegantiorẽ didicere. Ab ijs deinde fabularum cõmenta de Cerere & Proserpina, & commonstratis ab ea frugibus & arãdi modo, quod cœcundisima sit tellus, & horreum pop. Rom. à Cicerone appellata, quæ sæpe maximos eorum pauerit exercitus: Frumentarijs uero & negociatoribus Romano magno fuerit cõpendio. De qua idem Cic. in Verrẽ multa cõmemorat. Nostra uero tempestate proximis his annis urbem ingenti fame leuauit, cum aureis iam x. x. modius uenisset. Circuitus insulæ totius Plinio mil. pas. d. c. x. v. i. i. Nunc qui eam ab initio tenuere breuiter attingam. Trogus in eodem lib. itemq; Thucydides (uti supra commemorauit) eam Cycloppum atq; Leirigonum patriam ante omnes fuisse adfirmant, quorum originis nullus habetur autor. His extinctis Aeolus regnũ occupauit, qui, ut ait Diodorus, quod uelis uti nauas instituerit, & tẽpestates uentosq; prænoscere docuerit, Ventorum deus est habitus. Post quem singulæ ciuitates in Tyrannorum imperium concessere, cũ Carthaginensibus sæpe uarijs prælijs dimicauerunt. Deinde Athenienses specie ferendi auxiliij Catanensibus contra Syracusanos, Nicia Alcibiade & Lamacho Ducibus profecti necessitatẽ inimicis fecere adcersendi auxiliã Gilippi Lacedæmoniorum ducis, cuius uirtute Syracusani obsidione liberati fuere: rursusq; petiti aduti sunt à Peloponẽsibus, tũc Athenensiu inimicis, ut in Thucydidis historia uidere licet. Per aliquot deinde annos à Carthag. expugnata atq; dominata est, superato Agathocle, rursus à Dionysio recepta: quo sublato Hiero caput extulit, qui dux Syrac. pulso Artemidoro alterius factionis duce à suis rex appellatus est, ut Polybius refert: Dumq; cõtra Mamertinos ueniret ab Appio Cos. uictus est: Mamertinis partim se Romanis, partim Carthaginensibus dedentibus, ex quo causa & initium fuere primi belli punici. Deinde pax regi, & Syracusanis data & amicitia inita. x. x. x. i. i. i. post annos rebellauere Syracusani cæsa prole Hieronis. Itaq; eò M. Marcellus missus non prius redijt quã captis ac direptis Syracusis. Nunc loca breuiter enarrabo.

LOCA SICILIAE.

Rinacria enim quã ex tribus promontorijs dicta sit, Peloro Italiam, Lilybaeo Græciã, & Pachyno Africam respicientibus: Messana primum in ora est post Pelorũ, instar Phari Alexandrini turrim habẽs, Zancle prius uocata. De qua Thucydides in hanc sententiã. Zancle originem habet à latronibus Cumæis ex urbe Chalcidica profectis Periemene & Cratemene ducibus, sic appellata quod falcis speciẽ præferat Siculo uocabulo. Lidem postea à Samijs eiecti sunt. Nec multo post Anaxilus Rheginorũ tyrannus exterminatis Samijs urbem indiscretis hominibus frequentẽ reddidit, & à sua quondam patria Messenã appellauit. Hæc Thucydides. Polybius

Polybius autẽ hos Mamertinos postea uocatos fuisse dicit. Qui destituti legionibus Romanis, quæ Rhegiõ morãdo Siciliae urbes tuebant, à Syracusanis postea nunc Carthaginensiu partibus studẽtib; duce Hierone bellũ passĩ sunt. Romani Appio Claudio Cos. Mamertinos primũ, q; noxios & sceleris conscios sponte in deditiõẽ acceperũt. Dein Syracusas ceperũt, ex quo primi belli punici exarsit origo. Messanẽ itẽ hodie monumentũ ueteris inscriptiõis huiusmodi cernit. Senatus populusq; Ro. Claudio. Q. Fabio Cos. altero Messanã Siciliae ciuitatẽ classe profecto referante percepit. Hieronẽ Syracusanorũ regẽ, Pœnorũq; copias Hieroni cõiunctas tam celeriter superauit, ut Appium Claudiu Cos. ad hanc rem gerendã potius ciuitas suæ uirtutis admiratorẽ q; belli susciperet adiutorẽ. Nam rex Pœniq; urbis non tam multitudine ac animosa nobilitate propulsi uictos q; sese didicere congressos, qui ante consulis aduentũ ultra Leontinum profugi pacẽ exposcentes, Romanorũ gloria, Messanensiu nobilitate, propria multã centũ talenta aario soluenda supplices impetrauerũt: ob quod statuit urbẽ ipsam titulis nobilitatis extolli alijsq; prouinciae ciuitatis eiusq; ciues Romanorũ honore Siciliae caput illic fungi potestate Romana, lapides eius à Leontino usq; Phædas extendi. Nã id spatium caeteris deficientibus Romanae ditioni seruaui. Chirographũ hoc fastis Romanis adiunctũ laudem ciuitatis ostentans adscribi, Romanãq; gratitudinem merito respõdere. Adprobatũ est præsens decretũ patrum à Cn. Calatino Tri. Pl. post urbẽ conditã. an. c. c. c. l. x. x. remp. primo bello punico turbante. Ibidem altera inscriptio: S. P. Q. R. Seruio Fuluio Flacco P. Calpurnio Pisone Coss. urbẽ Messanã à prouincia coloniae tributis cuiuslibet uectigalis fixi mobilisq; pondere per omnia secula liberauit: quia dum Siciliae graue formidabileq; bellum seruire multitudine conspirantiũ, instructa copiarũ potentiaq; magnitudine subiugasset, quod prius Ro. dispererat confulesq; terruerat, seruos Messana sagaciter habitos pace mature frenatos, quin uno P. Calpurnio Cos. designãdo luem Siculis; Ro. Po. stimulos, & à se profuturũ compar abstulit nocumentum, atq; se uili seruitute eripuit, preciosa libertate gauderet. Ex hoc enim præsens Chirographum fastis Romanis adiunctum laudem ciuitatis extentã decreuit adscribi, ut gratiam meritis Romana circumscripitiõ coæquaret. Adprobatũ est hoc patrum decretum ab Octauiõ Pl. Tribuno post urbẽ conditã an. d. c. x. x. remp. bello seruili turbante. Festus aliam quocq; Mamertinorũ causam repetit hoc modo. Quum pestilentia laboraret Samnites, uer sacrũ ex oraculo: id est quæcũq; uere proximo nata essent, immolatuos uouerũt. Quo factõ pestilentia minime cessante, consultus iterũ Apollo respondit nõnullos animo uiolatos expelli oportere. Hi itaq; in Sicilia uenientes atq; ibi confidentes cum auxilio in bello Messanensibus essent, ab eis ob meritũ in partẽ urbis atq; agri accepti sunt, uocatiq; Mamertini, quod collectis in fortẽ duodecim deorum nominibus Mamers forte exierit, quo lingua Olsorũ Mars significatur. Huius historiae autor est Alius in lib. primo belli Carthaginensis. Messanenses postremo cũ rebellassent Valerio Messala à quo subiugati fuere cognomen dederẽ. Nuper extinctus est Cõstantinus Lascaris in ea urbe, qui in Græca disciplina profitebat. Aetna his proxima. Inesia prius dicta, mons cũ oppido, ubi miraculũ flammæ. Alia enim Enna uocata est, ubi Proserpinæ raptus, de qua paulo postea. Adranũ urbs cũ fluuio eiusdem nominis & Argentũ, unde Adrani & Argentani Plinio: Taurominiũ in eodem littõre Naxum uocati. Thucydides ait: Chalcidenses duce Theocle incoluisse Naxũ & extrã urbẽ posuisse aram appellatã Archigenæ, cui nauigaturi sacrificarent. Strabo dicit: Zancleos ex Hybla cõdidisse Taurominiũ: deinde Romanorũ colonã fuisse. Idem ait Charybdim ante Taurominiũ & Messanã apparere profundũ immẽsum ubi freti innudatione & uorticibus nauigia periclitatur. Centuripe, Aetnae & Symetho proxima, urbs quã Augustus ædificijs restituit. Catina ædificiũ Naxiorũ sub radicibus Aetnae, eam Hiero renouatis colonis Aetnã uocauit, post eius mortẽ pristinu recuperauit nomẽ. Silius. Tum Catinae nimiu ardenti uicina Typheo: Et glomerasse pios quondam celeberrima fratres. Hi fuere, ut ait Strabo, Amphimon, & Anapias: cũ clades patriæ inferretur, parentes humeris sustulerunt. Nunc multo celebrior Agathæ uirginis natalibus. Apud hanc Symethus habitur fluuius. Paulum uero ab ora recedẽtes, sunt Megara & Leontini duæ clarissimæ quondam urbes. Deinde Syracusæ. Quas Archias à Corintho aduectus condidit: qui una cum Miscello ex oraculo eis propositis diuitijs, & salubritate, ut alterũ eligerẽt, n Archias

Græcorum
Chalcidenses
Archias
Lampis
Hybla
Tapso
Selo tyrann.
Siculus Itali filius
Trogus de Sicilia
Diodorus
Cereris figmentũ unde Horreum
Syracusani rebellant
Marcellus
Trinacria
Messana
Zancle
Anaxilus

Polybius de
Mamertinis
Inscriptio
Messana
Altera inscriptio
Festus
Mamers
Mars uocatus
Aetna
Adranum
Argentum
Naxum
Taurominiũ
Charybdis
Centuripe
Catina
Amphimon et
Anapius fratres.
Agatha
Symethus
Syracusæ
Megara
Leontis
Archias
Miscellus
n Archias

Archias cū diuitias prætulisset Syracusas omnium rerū fertiles habuit. Alter vero Miscelus prælata salubritate Crotonē ædificauit. Syracusani itaq; adeo creuerunt opibus, ut in proverbio sit cum ad diuites loquimur, uobis ne decima quidem Syracusanorum adest.

Archimedes Hæc urbs Archimede Mathematico censeatur, qui Marcelli expugnationem suam instrumentis triennio distulit. Nunc autem Lucia uirgine gloriatur. Agrigentum quod **Græci** Acragantē uocant, Geloī incolere anno c v i i i . post conditam Gelam ducibus Aristonō & Pyttilo ab Agrigento uicino fluuio cognominatā, ut autor **Thucydides**. Quem fluium in forma speciosi pueri pinxit antiquitas, ut **Aelianus** autor scribitur. **Doris**, q̄ plerūq; ciuitates Siculæ à fluminibus nomē habent, ut Gela, Syracusæ, Himera, Selinūtes, Phoinanites, Erycum, Camyrū, Alycum, Therinum, Camerinū. Polybius & flumen & urbem Acragantē à regione Acragæ uocari uult, *ἄκρα τῶν Ἀκράγων*. Sunt & aliæ in Thracia, in Eubœa, in Cypro, in Actolia. In hac equos optimos nasci **Vergilius** etiā testatur. Acragas generator equorum. Agrigentinorū præterea est sumptuose & ædificare & epulari. Quapropter **Plato**, ut refert **Aelianus** de uaria historia, in eos cauillabatur, Agrigentinos ædificare, ut semper uicturos, epulari ut semper morituros. Hic **Phalaris** imperauit crude lissimus tyrānus, tauro à Perillo inuēto ciues cruciabat. Quapropter à populo unā cū cōtuge & filijs crematus est: post quē **Alcamenes**, huic uero **Alexandrus** uir mitis successit. Ex latere occidentis Panormus urbs, & itagnū, de quo **Polybius**. **Aulus Aquilius** & **C. Cor.** Coss. cum classe c c x x . nauium intra spatium trium mensium ædificata in Sicilia primo bello punico Panormum quod tunc à Carthaginensibus tenebatur, debellauerit, è duobus lateribus aggressi primā urbis partē primo captam Neapolim, deinde urbem ueteterē aliam partem: altera est in Creta Panormus. & item alibi. Sic enim **Græci** nominant locū nauibus applicandis a cōmodum. Himera urbs & fluuius deducta à **Euclide Suno** & **Sarone**. In hanc diuertit **Hercules** cū **Geryonis** armētis, ubi aquas calidas prouenisse **Palladis** iussu ferunt, in quibus **Hercules** mēbra labore sordida abluerit, mollioraq; reddiderit, ex quo Himera appellata, autor **Stephanus**. Hinc **Ergoteles Olympionica** ca fuit, cuius uiri simul & urbis **Pindarus** in Pythicis meminit. Himera autē flu. à **Nebride** monte fluit, qui ut ait **Solinus** à **Nebridibus**, id est hinc dicitur est quibus abundat. **Eryx** mons & urbs, à filio **Veneris** ab **Hercule** uicto, ubi **Veneris** **Erycinæ** tēplum: loci adhuc uestigia uident. **Entella** urbs ab **Entello** qui apud **Vergiliū** cum **Darete** hortante **Aceste** pugnavit. **Entella** **Hectoris** dilectū nomē **Aceste**. **Myle** in ora, **Ouidius** in **Falthis**: **Sacra** rumiq; **Myle** pascua læta bouū. **Hybla** mons & oppidum, ubi mel conficitur **hybleum**. **Selynis** urbs prope **Lilybœū**. **Vergil.** Et **Syluis** palmisq; onusta **Selynis**. Dicitur & **Selinus**. **Gela** quā **Antiphemus** è **Rhodo**, **Eutimus** è **Creta** suam uterq; coloniam ducentes, pariter cōdidere, an. x l v post habitas Syracusas: ex **Gela** fluuio uicino appellata, cū **Lindij** uocarenē. autor **Thucydides**. **Stephanus** dicit **Gelā** fluuiū appellari, q̄ glacie cōcreuat, quā **Optica** & **Sicula** lingua **Gelam** uocant. **Camarina** condita à Syracusanis, autoribus **Dacone** & **Menele**, ut refert **Thucydides**, eiectosq; aliquanto post ob defectionē à Syracusanis dominantibus **Gelo** tyrānus accepit pro redemptione Syracusanorū, quos habebat captiuos: Tum ipse coloniarū ductor factus eos in terra **Camarina** collocauit. Et cū rursus sedibus eiecti fuissent, tertio sunt ab eodē collocati. Est & palus **Stephano** quæ præter naturam aliarū immota melior est q̄ mota, Vnde proverbium, *μη κινῆσαι τὴν ἀλμυρὰν*. **Vergil.** Et factis nunq; cōcessa moueri, Apparet **Camarina** procul. **Palice** **Ducetius** **Siculorū** dux **C. Nautio** **Rutilo**, & **Lucio** **Minutio** **Carutiano** Coss. condidit. **Theophilus** autē in descriptione Siciliæ fontem dicit. Prope autē templum **Palicensium** erant v dæmōnes quidā, quos **Aeschylus** in **Ethnis** dicit **Iouis** & **Thalææ** filios fuisse. uocabant **Palici**, q̄ mortui semel iterū reuixerunt. Ratio q̄ ibi fons sit senis altus cubitis aquā eruētās, quæ **Crateras** appellant, ut uideatur campus ei subiectus aquis immergi, rursusq; postea apparere. Locus præterea sacer iureiurando. Nā quod iurant in tabella describūt, eamq; fluuio proiciunt: Si sanctum & inuiolatū, aquis supernatar: si falsum & iniustū, deprimatur. **Silius**. Et qui præsentē damnat periura **Palici**, postcūt supplicia. De quibus in **Macrobio** plura. **Triochala** ubi seruire bellum concitatū est. **Silius**. Et mox seruilis uastata **Triochala** bello. **Cic.** in **Verrē** lib. v i i . In **Triochalino** quē locū fugitiui ante tenuere. De **Seruili** bello hæc **Florus**. Fugitiui duce **Syro** fractis ergastulis ad l x . mil. cōiurauerūt. **Prætorum**

corū castra exuperata, **Manilij**, **Pisonis**, **Lētuli**, **Hypsei**. **M. Perpēna** uicēt, & obsessos **Aetna** cōsumpsit. Hinc ouans urbē ingressus. Post paulo idem incendiū excitauit **Themiso** **Cilix** pastor, interfecto domino ergastula aperuit. Prætoriana castra **Seruiliij** & **Luculli** succubuerunt. **M. Aquilianus** exēplo **Perpennæ**, & ferro, & fame maceratos cepisset, nisi metus supplicij fuisset. Itaq; magna ex parte mortē sibi cōsciuerunt. **Dux** aufugit. **Drepane** falcis figura, quod eō falx **Saturni** genitalibus abfisis eiecta sit, ut ait **Strabo**. **Egesta** ubi aquæ multæ **Philoni**, ab **Egesto** **Troiano**: **Segesta** deinde uocata. unde **Segestani** **Plinio**, hodie quoq; uestigia apparēt. **Enna** urbs in mōte umbilicus Siciliæ dicta quod in medio sit. **Strabo** dicit **Syracusas** & **Erycem** duas maris arces in medio **Ennā** retinere. Hic fabula **Proserpinæ** raptæ à **Plutone**, specusq; adhuc uisitur, unde dicitur ad inferos cōtendisse. **Liuius** de bello **Macedonico**, **Regionē** eam amœnā, ac perpetuo flore uernantē appellat: hodie quoq; castrum **Ennæ** dicitur, ubi conciliū totius insulæ cū opus cogitur à **Præside**. Deinceps ex ordine literarū **Aceste**, ab **Aceste** **Troiano**, **Arbela**, **Abace**, **Abola**, **Abatana**, **Agū**, **Agyrena**, **Acre**, **Bucina**, **Bremia**, **Biclus**, **Craustus** urbs, unde **Epicharmus** poeta, & **Lais** meretrix, ut **Antheus** testat, de uiris illustribus. **Cephalodū** **Plin.** hodie quoq; **Præsul** **Cephalodēlis** appellatur. **Camirus** urbs, ubi **Cocalus** regnauit, **Oebali** filius. **Eugea** sita in mōte huic proxima, **Cocali** regia, ubi **Minos** perijt, & cuius militib. **Minœa** cōdita **Plinio**. Hanc **Heraclēa** **Liuius** dicit uocari. **Epipole** locus præceps & altus, uicinus **Syraculis**. **Helorus** media producta ab **Heloro** flumine, ubi **Apollodorus** in **Chronicis** dicit esse pisces manuetos, qui è manu pascunt, labitur è **Pachyno**. Est altera in **Macedonia** urbs. **Metaurus** **Locrensiū** ædificiū. **Morya**, **Macariū**: unde **Macarenenses** **Plin.** nunc item nomen retinent antiquū. **Morgentia**, unde **Morgentini** apud eundem autorē. **Omphace**, **Therma** oppidum ubi primum reperta comœdia. **Silius**. **Litora** **Thermarū** præca dotata **Camœna**. **Solinus** quoq; hic primū ait, inuenta est comœdia: hic & cauillatio **meturica** in scena stetit. **Oratoria** etiam in **Sicilia** inuēta. **Tapfus** clade **Romanorum** insignis. Et undantē **Rutulorū** sanguine **Tapsum**. Altera in **Africa**, huius colonia. **Tyndaris**, **Tarchila**, **Philisto**, & **Tarchialis** regio. Altera in **Macedonia**. **Tiche** prope **Syracusas** **Ephoro**. **Tychū** uero mons in medio **Proetie** & **Eretrie**. **Tisse** cōdita à **Siculis** à qua **Thissinenes** **Plinio**, **Silio**. **Hicariū**, **Philisto**. **Hicara** uero **Apollodoro** in **Chronicis** dicta. meminit & **Thucydides**. **Selynis** prope **Lilybeum**. **Verg.** Et **Syluis** palmisq; onusta **Selynis**. Dicitur & **Selynuntij** & **Selutij** incolæ, quoniam **Græcis** *σελυντιος* dicit: hæc urbē hodie **Mazarā** appellant. **Sūr** & noua oppidorū nomina: **Mōs** regalis et **Augusta**, quorū primū **Gulielmus rex Siciliæ** cognomēto **Bonus** construxit, patris **Gulielmi**, qui **Malus** cognominatur, in famiā ac latrociniā compensando. Hic instituit, ut pauperibus esset refugium. **Templum** ubi **cathedrale** cū amplissimo uectigali constitutū, apud quod **canonici regulares nullius** unquā horæ intermissione alternantes deum collaudant. **Augustam** uero **Fredericus** i i . **Imp.** excitauit, ut in scriptio portæ **Tetrastichi** clare indicat. **Flumina** præcipua, **Plēmiri**, **Symetus**, **Himera**, **Gela**, **Helorus**, **Alabys**, **Hypsa**, **Vagedrusa**, **Pantagia**, **Achates**, ubi lapis teste **Plinio** eius nominis reperitur. **Hipparis** prope **Camarinā** nauium capax ex monte oriēs materia abūdante, quā **Camarinēi** excidētes in subiectū annē proiciūt, deuehēdam fluctibus in urbē sine nauigio: meminit **Pindarus** in **Pythicis**. *καὶ σκυρὸς ὀρεῶν ἰσθμῶν*. **Insulæ** autem Siciliæ primū **Aeoliæ**, quæ (ut ait **Plin.**) & **Liparæ** & **Vulcaniæ** à latinis, **Ephestides** à **Græcis** appellatæ sunt numero v i i . **Lipara**, **Thermissa**, **Strongile**, **Didyma**, **Ericusa**, **Phœnicusa**, **Euonyma**. **Plin.** **Aeoliæ** dicit appellatas quod ibi **Aeolus** **Ilia** cis regnauerit tēporibus. **Aeolides** uero alie sunt in **Aegeo** ex **Aeolica** lingua cognominatæ. **Alia** itē **Cenys** iuxta **Pelorum** **Stephano**. **Cosyra** in medio spatio **Lilybæi**, & **Clupeæ**, & **Carthaginēsis** oppidi **Straboni**. **Meli** te. **Ouid.** **Melite** sterilis uicina **Cosyre**. **Bucina** cuius meminere **Stephanus** & **Dionysius** poeta: clara morte **Pontiani** **Pontificis** sub **Alexandro** **Cæsare**. **Aegusa** tantum cæteris: **Pantagia** **Ptolemæo** duæ sunt: **Aethusa** & **Aegusa**. **Sirenussæ** tres insulæ **Sirenibus** dicatæ ad sinū **Camarina** **Possidioniarē** seu **Pestanam** **Straboni**, nonnullis ad **Pelorum** Siciliæ. **Ptolemæus** eas **Siciliæ** **renū** insulas appellat. **Acradina** insula ciuitates habet prope **Syracusas**, quas expugnauit **Claudius** **Marcellus**. Est & pars **Syracusanarū**. **Charax** autē regionem eam uocat & insulam. Ex his igitur omnibus ciuitatibus & locis cū plerāq; interempta, plurima etiam mutata sint

M. Aglianus
Drepane
Egesta que
Segesta
Enna umbilic
cus Siciliæ.
Acesta
Arbela
Abace. Abola
Abatana
Agium,
Agyrena
Acre, Bucina
Bremia
Biclus
Craustus
Cephalodum
Camireni
Eugea
Minœa
Heraclæa
Epipole
Helorus
Metaurus
Morya
Macarium
Macarense
Morgentia
Omphace
Therma
Tapfus
Tyndaris
Tarchila
Morgentia
Thisse
Hycarum
Selynis
Selynuntij
Mons regalis
Gulielmus
Fredericus II
Flumina
Symethus
Gela, Helorus
Alabys
Hypsa
Vagedrusa
Pantagia
Camarina
Insulae Aeoliæ
Lipara
Thermissa

Inſiſci codice preſiles, tata ſint, ut ſuperius oſtendi; Codex ſiſci hodie X I I . tantū præſules deſcriptos habet. Cæphaludenſem, Panormitanū, Agrigentinum, Catanienſem, Mazarienſem, Militenſem, Meſſanenſem, Malcutitanum ſeu Maleenſem, Montis regalſis, ſancti Marci, Paſtenſem.

SICILIÆ RELIQUA AC POSTERIOR HISTORIA.

NARRATIS igitur Siciliæ cum inſitijs tum locis ea nunc dicenda reſtant, quæ poſt captas à Marcello Syracuſas ſunt ſecuta, quādo Sicilia in prouin-

B ciae formam redacta per prætorē à Romanis adminiſtrabatur. Deinde ſub Imperatoribus uſq; ad Caroli tēpora. Tunc igitur partito inter utrunq; im-

perſū orbe Sicilia omnis cū Calabria & Apulia Conſtantinopolitano ceſſit. Cui ſine controuerſia paruit uſq; ad Nicephorum Imperatorem cognomento Thomam, quo tempore Saraceni Apuliam, Garganum montē, Luceriamq; & nonnulla circa loca occupauerunt, an. D C C C X I I I . Vnde ſæpe poſtea factis excuſionibus Calabriam, Neapolim, Lirimq; aduſq; ſlumē, & loca urbi uicina penetrauerunt. Quibus Ioannes X . Pont. una cum Alberico Hetruriæ comite occurrendo uī maxima reſtitit, illi ad Garganum ſe recepere. Deinde poſt annos ſerē C, quā Italia tenuiſſent, penitus expulſi ſunt. Quomodo autē, aut à quibus expulſi ſint duplex eſt fama. Otho Præſul Phryſingenſis de geſtis Frederici primi, dicit Robertū cognomento Guiſcardum quod erroneorum lingua ſignificat quoniam telluris multum uictor obiterit, inter Normādos natus, in Italiā ad quærendas nouas ſedes tunc primum ueniſſe: ubi Apuliā colonis paucis atq; ignauis habitataſpiceret, ſuos domo aſciuiſſe cum exercitu: breuiſq; tempore omnem eam regionē ac Siciliam expulſis Græcis ſimul & Saracenis, in ſuam poteſtatē redegiſſe. Altera eſt fama, crebrior quidem inter autores. Tancredus Normandus armorum gloria inſignis cum numeroſa prole ſiſibus ſuis egreſſus in Italiā, in Aemylia regione conſedit, & ſam principem Salernitanū bello laceſſiuerat, cū filius eius Guilielmus cognomento Ferrabas cum Molocho præfecto Michaelis Catalaici Imp. Conſtantinopolitani, qui Calabriæ Siciliæq; præſidebat, ac principibus Capuano & Salernitano tranſegit, ut ſi Apuliam à Saracenis recuperaret, eam in parte poſſideret. Qua demū armorum uī poſitus, ac ſpe conditionis deceptus paulopoſt una cum X L . milibus Normandorū, qui ad expeditionē Hieroſolymitanam eo tempore ſe accinxerāt, Siciliam, Apuliam, Calabriā cepit: ac Melphim edito in colle, quo impedimenta congereret, ædificauit. Atq; ita imperium moriens reliquit ex ſucceſſione fratribus dimiſit, qui comites Siciliæ dicti X L I I I . annorū ſpatio, magna cū felicitate creuerunt. Inter quos Drogo fratri ſucceſſit, an. V I I . qui primo reiectus ab exercitu Michaelis Etheria ci Imp. mox apud Auſidū amnē uictor diſceſſit. Poſt quē Hunphridus, mox quartus Gottifridus, inde Robertus Guiſcardus ſucceſſere. Is igitur ultimus res bello magnas geſiſit: Apuliā per ſe Siciliam per Rogeriū fratrem rexit. A Nicolao I I . Pontif. dux atq; Feudatarius conſtituitur: Normandorū auxilijs ei conceſſis, quibus rebelles proceres in officio cōtineret, ac Beneuento reſtituto, quod frater eius Guilielmus occupauerat, de quibus omnibus apud Aquilam in concilio cōuenerat. Gregorium V I I . Romæ obſeſſum per portam Flaminiā irruptione facta, ab Imperatore Henrici I I I . iniuria aſſeruit. Quare ab eodē Apulia ruruſus hac conditione conceſſa, ut Anconā, Picenumq; quod gens eius occupauerat, redderet. Neapolim primus poſſedit longa obſidione uī expugnata. Poſtremo contra Alexium Imperatorem, qui Chriſtianis aduerſabatur, profectus in Græciā plurimis locis captis apud Caſiopem inſulam interiit, an. M. L. X. X. V. I. ætatis uero L X I I . uir alioqui laudatus. Tantum ab Antonio Florentino Præſule, ut dominationis nimium cupidus taxatur. Inter liberos eius Rogerium & Boemundum exinde bellum exortum, cum prælatum in regno Rogerium alter quereretur. Itaq; haud longe à Beneuento prælio commiſſo Boemundus uictus principatum tantum Tarentinū interuenientibus paternis amicis pacificatoribus tenere permittitur. Paulopoſt deo militans ad expeditionē Hieroſolymitanā ubi res magnas geſiſit proficiſcitur. In itinere cum Alex. Imperatore paterno quondam hoſte, foedus & amicitiam inijt, donatus ab eo muneribus ac liberaliter exceptus: diſcedens uero ſidem irritam habendo eius oppida multa inuaſit. Quare in reditu pertimeſcēs, cum eius imperij tranſitum uitare non poſſet, ſe mortuū ſinxit atq; in arca clauſum deſerri. ubi domum peruenit, eueſtigio Dyrrachium claſſe aggreditur, locaq; imperij nonnulla: tandem pax inter eos

eos facta. Rogerio interim poſt annos regni X X V uita ſuncto Guilielmus filius ſucceſſit: qui ſtatim inſito principatu, Alexij Imp. iam deſuncti filia nuptias experēs, Conſtantinopolim cōtendit, ſtatu prius rerū ſuarum Calisto I I . Pont. cōmendato. Rogerius inter hæc Rogerij fratris filius, capta abſentis occasione ſpretoq; Pontifice regnū inuadit. Guilielmus ſpe nuptiarū fruſtratus, regnoq; ſimul eiectus ſeſe ad principē Salernitanū recepit. Ibiq; priuatus ex animi mœſtitiā diē ſine liberis obiit. Rogerio itaq; ſecundo per uim principatū occupanti, Caliſtus bellum indicēs, dum eius rei gratia ſe Beneuentū confert, paulopoſt morbo correptus interiit. Innocentius I I . deinde cauſam proſecutus, cū eo apud S. Germanū uictor cōſiſſerat, niſi paulopoſt duce Calabria Rogerij filio cū ſupple-

Rogerius II

Contra Sara-

cenos Afri-

Guilielmus IX

rex primus

Guilielmus III

Tancredus no-

thus.

Constantia

Rogerij filia.

Henricus Fre-

derici filius.

Fredericus II

Imperator.

Manfredus

Carolus An-

degauenſis.

Conradinus

Imperator

Carolus con-

tra Saracenos

Constantia

Manfre. filia.

Petrus Ara-

Galli in Sicilia

interfecti.

Carolus II Carolus itaq; in hoc tumultu aduersus ire parās, extinctus est Neapoli superſtite Carolo 11. filio. Hic paternā expeditionē proſecutus, pugna nauali apud Siciliā cōgrediēs ſuperatur atq; capit. Martinus quartus Pont. interea Gallicis ſauēs Petrū ſacris interdicit, reſignōq; paterno abdicat, bona diripiētib. cōcedit. Quę omnia eius ſucceſſori Honorio 1111 poſtea pbata fuere. Quapropter Philippus Caroli patruus Gallię rex inſito prelio cū Petro Gerundā propē abſtulerat, niſi peſtilentiā exceſſiſſet: quē & ipſe Petrus ſecutus paulo poſt ex uulnere interijt, relictiſ Jacobo & Frederico filijs: quorū Fredericus ex Hiſpaniā cū claſſe delatus in Siciliā à Roberto Caroli filio uexatā, nō ſolū Siciliā totā, ſed & Calabrię partē allecutus eſt. Iacob. uero domū reuertens regnū paternū inijt, Sicilia dimiſſa ſeſe apud Bonifaciū de fratris iniuria excuſando. Quare ab eodem rex Sardinia creatur, modo eam à Piſanis liberaret. Carolus autē quem ſupra captū in prælio dixi, ſtatu eius interim Neapoli à legato apoſtolico in colūmi ſeruato, quadrienniū poſt à Frederico dimittitur, paciſicatore Carolo Valeſio Philippi regis fratre, ea de cauſa cū exercitu in Italiā proſecto. Cōditiōes fuere ut Sicilia Fredericus, dum uiueret ſibi haberet, dimiſſis Carolo quæ in Italia ceperat, daretq; operā ut ſua impenſa Pōntificis cōſenſum hiſ reb. impetraret. Dūq; hæc peragerent, duos interim filios obſides tribueret. Hiſ actis Carolus paucis poſt annis de uita deceſſit, relictiſ ex Maria filia regis Pānonię maribus x 1111. e qbus ſ. Ludouicus notiores v 11. fuere. Carolus Martellus, qui rex poſtea Pānonię fuit, & pater Andree, q Robertus dux ſucceſſit in regno Apulię Roberto fratri & interfectus à Ioanna ſuit. Diuus Ludo. qui q rex poſtea. Preſul Tolofanus ordinisq; minorū, & inter ſanctos relatus ſuit. Robertus dux Calabrię qui regno ſucceſſit. Philippus Princeps Tarētinus pater Ludouici Ioannæ reginæ cōiugis. Raimundus. Ioannes princeps Peloponneſi. Petrus comes. Duas uero filias alteram Blancā Iacobo Aragoni, Leonorā autē Frederico Iacobi fratri locauerat. Regnauit an. x x x 111. Vir quidem domi felicior q; foris, liberalis in primis habitus regięq; nature, unico tantū libidinis uitio ſeneſcutē ſcedante. Robertus poſt mortē patris Clemente v. probante regnū inijt, an. m. c c c v 111. tenuitq; x x x 111. uir domi forisq; admirabilis. In primis liberales artes coluit, doctisq; præfertim Petrarchę magnopere ſauit, unicuſ Florentinorū & omniū Guelphorū amicus. Henricū v 11. Imp. Italiā turbantē bello perſecutus eſt, Fredericū Aragonē ſinitis inducijs cū tota Sicilia aſſixit, filiū ſuū Carolū Florentinis à Caſtrutio Lucēli bello preſis, ac ſine cōtentione dñm petentib. miſit: q paulo poſt ætate florēte deceſſit ſuperſtite filia Ioanna, quę poſtea regnauit. Nō præteribo rem mirā quę hoc tēpore cōtigijt. Nicolaus quidā Calapiſcis cognominatus, ex Apulia oriundus à puero in mari aſſuetus agebat, interq; marinas beluas illuſus plures dies cōtinuos uerſabat profunda pelagi penetrando. Nautis ſæpe uiſus tanq; marinū monſtrū apparebat, futuras quocq; tēpeſtates prædicebat. Exincto Roberto Andree Caroli Pānonię regis filius rē ſuſcepit an. m c c l x 111. qui Ioannā in matrimoniu duxit, ei uſq; dolis q; ignauus uidereſ interfectus, poſt annū tertiu q; regnare cœperat, ſuperſtite filio Carolo cognomento Paruo; illa uero alteri nupſit cōſobrino, Ludo. filio Philippi Tarētini principis, fratris Roberti. Quod ſcelus Ludouicus Pannoniæ rex, Andree frater, ulturus, in Italiā cū exercitu uenit, illiſq; fugientibus in Prouinciā Neapoli potitus eſt menſes aliquot. Inde peſtilentiā cōpuſſus deceſſit relictiſ Pannoniorū in ea præſidijs. Ioāna interea redijt ex Gallijs, & à Clemente Pont. Neapoli unā cū uiro Ludouico regni ſcepterū diademacq; accepit, ac feudū debiti loco Auenionē Pontifici ex patrimonio tradidit. Inſequentē deinde tēpore proſpera ſemper eſt uſa fortuna. Decedente Ludo. Ludouicū alterū ducē Andegauēſem regis Gallia fratrem in regnū adoptauit. Quapropter à Carolo nepote Ludouici Pannonij, qui cōtra Ioannā pauloante uenerat Urbano Pont. impullore, prælio ſuperata eſt, ac puluillo ori inſecto necata, Cōtra hunc Carolū paulo poſt Ludouicus ipſe Andegauēſis cū l. v. mil. Gallorū traiectis Alpibus uenit, ac per Hetruriā iter faciens biennioq; cū Carolo fruſtra dimicans in Apulia morbo periijt. Andegauēſes reliqui eius exercitus Arretio quod Ingeranio duce cū ſupplemento uenientes ceperāt, Florentinis l. x. mil. aureis uendito, ad ſummā redacti egeſtatē palantes domū ſeſe receperunt. Carolo inde ad Pānoniā regnū à procerib. accerſitus paulo poſt regię uiduę dolis ſublatus eſt. ſuperſtite, Ladislao & Ioāna liberis. Ladislauſ principatū inijt, an. m. c c l x x v 11 tenuitq;

tenuitq; an. x x 11. Cuius initio reliquæ exercitus Ludouici Andegauēſis, quicq; ei parti ſtudebant, mortuo Carolo ſtatim tumultū excitantes, pulſis inimicis Neapolim reuerſi. At Urbanus v 1. uerū regni ſucceſſorem Ladislaum adoleſcentē declarauit, iuſſitq; Caietæ quæ ſola in officio permanſerat ſumi diadema, ſimulq; Albericū Cunij comitem magnū regni Conſtabilem creatū cū exercitu Neapolim miſit, qui breui pulſis Andegauēſibus Ladislaū in regnum reſtituit. Hūc deinde regē Ro. fugato Inno. v 11. ad cōponendum tumultū in urbē cōuocauerūt. Qui breui poſt tēpore pacatis rebus diſceſſit, iterūq; reuertēs abſente Pont. dum Piſis conciliū celebratur urbē occupat, proſtigatis duobus Ioan. x x 111. uſq; ad regni fines. Pont. poſtremo Florētiā morāte, tertio urbē inuadit. an. m. c c c x 1111. pro quibus iniurijs ab Alex. v. primū regno abdicatus eſt, & Ludouicus Ludouici Andegauēſis filius poſthumus ſurrogatus, q hæres poſtea à Ioanna regina inſtitutus fuit: Ladislaus uero uſq; ad extremū ſeſe deſenſitando in colūmiſ durauit. Florentinorū præterea maximus hoſtis, à quorū duce Malateſta Piſaurēſi uictus eſt. Deceſſit admodū iuuenis ex uulua amicæ medicata, opera Florēt. q ſi per uitā licuiſſet tota Italia breui tēpore potiturus uidebaſ. Nā præter regnū, urbē Romā, Peruſiā, Aſiſiſiū, Cortonā quā poſtea uendidit Florentinis, in poteſtatē redegerat. Huius ſoror Ioanna ſine liberis extincto ſucceſſit m. c c c x v. regnauit an. x x 1. tempore ſchiſmatis ac Conſtañ. concilij, Hadriani molem in urbē tenuit ad quā oppugnandā cū Brachius Montonus ueniret, paulo poſt ſuperueniētibus ipſius regię copijs duce Sfortia repulſus eſt: Ro. tantū neutra ſequētibus partē. Variæ ſcēmna fortunæ, tū etiā in cōſtantia fuit: ut quę prius Iacobū quendā Marchiæ comitē à Gallia ſtirpe regia oriundū in matrimoniu uocauerat, quę paucis poſt annis omnia ſuo arbitratu adminiſtrare uolentē elecit, ac Alphonſum Aragonē adoptauit. Qui poſt aliquot annos ingeniū animaduertens in arce Neapolitana eam obſedit: illa implorato Sfortię auxilio ad Alphonſum fugit: tandē potita Ludouicū Ludouici Andegauēſis filiū, quē ſupra memorauī, hæredē inſtituit: quā quidē inſtitutio nem prius Alex. v. & deinde Ioāni x x 111. probatā, Martinus rurfus ratā habuit, reſta mātē Alphonſo. Interim moriſ Ludo. cui Renatus frater à Ioāna ſurrogat, cū qua regnauit an. v 1. Tandē ab Alphonſo pulſus in arcē nouā primū ſe recepit: quūq; Genuenſes amici cum aliquot nauib. fruſtra auxiliū tuſiſſent: Florentiā, deinde Piſas, inde Narbonē peruenit, ubi conſeneſcēs nō lōge ante hoc tēpus deceſſit, uir in omī fortuna feſtius, uacuoſq; à curijs, & qui quondā late dominabaſ. Nam præter regnū Neapolitanū, Andegauēſibus, Lotaringiæ ac prouinciæ ferē toti imperabat, ad extremū amiſſo filio Ioanne ſine liberis moriēs, titulū iuſq; regni Neapolitani Carolo ultimo eius nominis Gallorū regi, eius neceſſario, reliqt. Quod ægre ferēs poſtea Renatus iunior dux Lotaringiæ, eius ex filia Violanta & patre Frederico comite Vademontenſi nepos, ſe exhæredatū, in Gallia regno tumultū fruſtra excitare conatus eſt. Hic etiā poſtea magna adoleſcēs uirtute Carolū Burgundū Gallia terrorē ac Ludo. regi formidoloſum, aduerſus uenientē manu ſua interſecit, opimaq; ex hoſte ſpolia retulit. Alphonſus igiſ inter noſtri ſeculi pceres maxime emicuit, nō ſolū armis, ſed etiā ſapientia ſummis uiris cōparandus, cuius dictis factisq; priuatim uolumē dicauit Antonius Panormita. Hic Ferdinādo patre Aragonię rege deſuncto, cū aliquā diu regnū prudēter adminiſtraſſet, adoptatus in filiū à Ioāna Neapolitanorū regina diſſuadentib. amicis expeditionē in Italiā ſumpſit. Regię opem tulit. Ludo. Andegauēſem ducē, qui regnū ſibi hæreditario iure debitū adfirmabat, pluribus prælijs aſſiſtū expulſit. Reginā adoptionis pœnitentē minimeq; pmiſſis ſtantē armis coercuit. Renatū regni æmulū bello ſuperatū cedere cōpulſit. Ioannē Vitelleſcū Alexādrię Patriarchā magnis copijs cōtra uenientē regno fugauit. Caietā bis cepit, ſemel acri pugna deuictā, et iterū ab altera ciuitū factiōe cū deſeciſſet. Neapolim à Renato deſenſam tandē expugna uit, ingreſſus urbē per tubos occultos, à fabro quodā cemētario mōſtratos: ſicuti & olim Belſario cōtigijt. In ea expugnationē Petrū fratrem amiſit. Alterū uero Ioannē fratrem Nauaræ in Hiſpania laborantē periculo exemit. Maſſiliā urbē noctu inuadēs cepit ac diripuit. Ac inſulā Gerbinā quā ueteres Lothophagiten appellauerūt, à cōtinenti Africę quatuor miliaribus diſtantē, obſidione cinxit. Bophoriū prouinciæ regē cū copijs aduentantem in proximo littore uictū ex minoribus caſtris ad maiora cōpulſit, nec diu poſt ab eiſdem Barbaris tributa ſuſcepit. Eugenio Pont. qui ſibi de regno aduerſarius fuerat, quas uoluit

Albericus Cunij comes maritimus Conſta.

Ludouicus Ludouici Andegauēſis filius.

Ioanna II.

Alphonſus Arago in regnum adoptatur.

Ludouicus L. F. rufus an. v 1. adoptatur.

Renatus Ludouico fratri ſuccedens ab Alphonſo pellitur.

Renatus iunior.

Alphonſi reſ geſta.

pacis dedit cōditiones. Franciscum Sfortiam ex agro Piceno armis expulit. In Albanā quoq; per legatos Turcarū potētia restitit. Prælio nauali unā cū Io. Fratre multisq; proceribus captus à Genuensib. & ad Philippum ducē adductus, ab eoq; liberaliter dimissus, regno tandē potitus est. Cui gratus adeo fuit, ut eum testamēto hæredē scripserit in periculo quondā mortis. Florentinos bis bello petijt, primo cū auxilio Philippi Mediolanum cōtra Venetos proficisceret, interimq; ille decederet, copias omnīs in Hetruria cōuertit, quum illi Venetis auxiliāres fuissent. Ripā aranciāq; ac nōnulla parua castra in Volaterrano cepit: rursusq; post aliquot annos fœdus cū Fran. Sfortia Alfonso hoste ineuntes per filiū suum Ferdinandū uexauit, qui Fuuiānū Castellionūq; ac alia quædā tunc ex eorū ditioe cepit, post eius autē discessum statim recuperata. Fuit corpore staturaq; breui, natura hilari, hūanitate liberalitateq; omnis sui seculi principes excessit. Accumbētī omnes sine discrimine adlisterāt, loquendiq; libertas tunc omnib. similiter data. Deceſit iam senex anno regni Italici x x i i. Salutis M. c c c c l v i i i. Ferdin. eius filius nothus, quem supra à patre missum cū exercitu dixi, regno iam ab Eugenio institutus successit, diadematis insignib. à Latino Vrsino legato susceptis. Felix proculdubio princeps, q; ter in summum periculū adductus euaserit. Nā statim in ipso exordio Ioannē Renatū Andegauensis filium cum classe aduersus uidit uenientē adscitis Genuensibus: deinde Marino duce Suesano, Ioāne Antonio principe Tarētino, Antonio Iacobi filio Cadola, q; inter Præcutinos dominabat. Duce Sorano, Nicolao Campobasso, Ioāne Vitimilio genere Siculo, Crotonis Marchione. Sed hic ab initio captus à rege fuit, & Iacobo Picinino simul cum Aquilanis. Hos itaq; omnes una cōtra cōspirantes habuit. Auxiliāres uero Piū in primis Pontificē spe nuptiarū spuria filia, quā Antonio sororis suæ filio simul cum Genlano & Amalfitano principatu recepit. Is em Simonetum; deinde Robertū Vrsinum impigros duces eō misit. Fran. etiā Sfortia per Alexandrum fratrem ac Robertum Seuerinatē cum exercitibus subuenit. Igif prima apud Sarnum pugna feliciter gesta, multi ex regis exercitu cecidere unā cū ipso duce Simoneto. Inde ad Troiam instaurato prælio Picininus cū suis est fusus. Rex postea cū Barolum se recepisset, quod oppidum simul cū Trinio fidissimum in toto regno habebat, præsto ei adfuit Georgius Scanderbechus Castriota, regulus è proxima Macedonia à Pio uocatus. Hic quod adiutus quondam in bello Turcarū à patre Alfonso fuerat, omnibus uiribus regē in eo loco obsessum iam ab hostibus liberauit. Quūq; paulatim ille superior fieret: Andegauensis iam belli fortunā diffidens, simul quod Gallos Genuæ pulsos uiderat, rebus infectis sexto anno q; in Italiā uenerat in Gallia reuertit. Reliquos uero aduersarios Ferdinādus, sequestro simul & sponfore Alexandro Sfortia cū sibi cōciliasset, regni totius potitus est, uerū conciliatus fidem punicā præstitit. Suesanus ante omnes eum salutatū in castra profectus, statim cōprehensus est, custodiāq; traditus. Deinde per Præcutinos, Frentanosq; iter faciens Cadolarū in eo loco dominantē familiam sustulit. Postremo uero Picinini. Is nanq; è Sulmone quē tenebat, eo tēpore Mediolanum nuptiarū Drustianæ Francisci filia spurie causa uenerat, eoq; deinde adhortante Neapolim regē salutatū una cū Francisci legato tutelæ gratia profectus est. Quūq; in itinere Sulmone quasi cūctabundus substitisset, Bocardus Comes uir Cremonensis superuenit è Neapoli, quē Picininus unū ex omnib. fidissimū eo cuncta exploratū præmiserat, rex quoq; de industria donis honoribusq; auxerat. Hoc itaq; moras castigare, securaq; ac lecta omnia pollicente, ille iter ingressus obuia etiam regē honoris gratia procedentē habuit. Post dies aliquot in rosa ludisq; cōsumptos in arcē nouam ad prandiu inuitatus, post epulas ultimūq; à rege digressum, captus euestigio fuit, dieq; tertia, ut est omnīū ferē opinio in carcere necatus. Ferdinandus interea literas excusationis Francisco statim misit, Picinini in gratitudinis accusando, qui nec rebus præteritis ac infecta tionibus cōtentus adhuc noua moliretur: quare non solū propria, sed Italiæ totius salutis causa eū cepisse dicebat. Franciscus igitur ægre rem ferre uisus, Hippolytā filia, quæ ad nuptias regis nurus proficisceretur, iussit aliquandiu in itinere subsistere: Tristanūq; filiū ad repetendū properare. Rex defunctū iam ei ac resossum ostendit, causamq; mortis retulit, q; Io. Andegauēsem ex Aenaria, quā Ischyā uocāt, insula tumultu ac clamore exorto Picininus in carcere uidēdī cupidus ad altā per subsellia cōscendit fenestrā: unde cadens crure perfractō paucis post diebus obiit. Res tandē cōciliata nuptiq; nurus cōcelebratæ

Pugna Sarnensis.

Io. Picinini filius

bratæ. Bracciani omnes iam tunc ab initio capto Picinino iussu regis spoliati ac direpti fuere. Drustiana uero uxor, quæ interim Sulmonem uenerat, tantum incolumis cū suis remissa. Post hæc Ferdinandus tris fecit expeditiones, unam in Florentinos simul cū Sixto Pontifice, ut Laurentiū Medicem inde pellerent, in qua uictor illum cōpulit Neapolim supplicē uenire, cum eoq; clam annui tributi conditione transegit, ut in histōria Florenti norū latius narraui. Deinde in Sixtum 1111. Pontificē adscitis sibi Columnensibus: ubi pugna cōmissa in campo mortuo inter Velitras & Coram, Alfonso filius cū omnibus copijs à Roberto Malatesta profligatus, turpiter fugere solus coactus est; proceres eius uniuersi capti, ac Romā ducti, paulo post cōciliatis rebus gratis dimissi fuere. Tertiā expeditionē in Turcas habuit, qui Hydruntem inuaserant, ubi militum flore consumpto regni uires adeo exhaustæ, ut præter auxiliā sacros templorum thesauros attingeret. Facileq; tunc animaduersum non ei pecuniā, aut potentiam esse, quæ in opinione prius minimum fuerat, quam opinionē auxerat eius avaritia. Tanto igitur periculo Turcarum principis interitus sinem imposuit: præsidium quod erat Hydrunti, in regis se fidē salutis rebus conditione dediderunt, quā Ferdinandus minime seruauit. Post hæc proceres regni rursus in eum conspirauere: auctore Antonello principe Salernitano: Innocentiūq; Pont. an. 1. pontificatus eius ad hoc adsciuerūt: qui authorato Roberto Seuerinate cū à militibus ac suis deciperet, pacē ea cōditiōne fecit, ut rebelles uenia cōcessa cōseruaret, ac tributū Pontifici debitum penderet, quod neutri rex seruauit. Itaq; procerum pars au fugit, ut princeps Salernitanus: pars capta, ut Anellus q; orator Romæ diu ipsius fuerat, Antonellus Auerfa eius scriba, nōnulliq; alij quos omnis de medio sustulit. Reliquis autem in moribus, mente fuit subdola, nemini fidus, minimeq; aperte irascēs. In uenationibus frequēs. Nam c c c. solebat accipitres cum totidem magistris alere, ubi obiter & legationes audiebat, & negocia plura obibat. Ex Isabella ducis Suesani filia liberos suscepit, Alfonso Calabriæ ducē, Fredericū, Io. Card. & Franciscum. Fœminas uero Helenorā, quā Herculi Estensi, & Beatricem, quam Matthiæ Pannoniæ regi, tertiam uero spuriam Antonio Pij pontificis propinquo locauit. Henricū item spurium ex quo genitus Iosylus, qui neptem Innocentiū pontificis pactam matrimonio prius habuit: mox Pontifice defuncto abdicata, Cardinalis Tarraconensis est à successore creatus. E regis filijs Franciscus & Ioannes Cardinalis, ac Henricus iuuenes admodū defuncti patre superstitē, q; demū & ipse ex morbo ferē sexagenarius deceſit, an. M. c c c c x c i i i i. regni autē x x x i x. Alfonso rem paternā suscepit ex Card. Montis regalis legato Alexan. Pontif. propinquo, diademate suscepto, magno quidem apparatu latitiāq; quam paulo post in luctum cōmutauit, ob Carolum Gallorum regem aduersus uenientem: Quapropter timore percussus, simulq; quod infensum se populis esse cōspexerat, uix toto uertente anno ubi se regno abdicarat, eoq; filio Ferdinando permisso, cum bonis quibus potuit in Sicilia aufugit, ubi in cœnobio Montis regalis, inter monachos agens abstinento, ueteris uitæ pœnitentiā libidines ac scelera præterita, quib. maxime fuerat obnoxius, magna ex parte uidetur expialse. Bienniūq; tantū postea uixit. Dux fuit alioqui in bello magis infortunatus q; imperitus, exactorq; ac uindex disciplinæ militaris seuerus, nonnullis uero potius crudelis. Ferdinandus igitur iunior ita ut dixi à patre institutus, ætate anno rum x x. in ipsam Gallici tumultus flammā incidit, quam proculdubio nō expectauit, sed sponte cedere statūes cum gratia atq; indole suos omnis antecederet, regni proceres ad se uocatos in hanc sententiā est adlocutus. Quando deus ita iuberet se furori Gallorū cessurū, ne quod uiribus impar esset illis potius quā sibi incōmodum pariat. Nam secū agi longe felicius putare, regē in bello per fortitudinem mori, quā priuatum per ignominia uiuere. Quod si amor ullus Arragonensiu apud eorū corda remaneret, eum quandoq; si forte superstes fuerit post eam calamitatē, in patriam reuocarent, sperarentq; non regē sed regni laborisq; sociū habituros. His dictis omnes amplexus ac lachrymās discessit. Carolo uero post menses v i i i. in Gallia reuertente in regnū rursus reuocatus, post bienniū deceſit sine liberis, Frederico patruo successore relicto. Pulsus & ipse post annū sextū à Ludouici Gallorum regis exercitu in Aenariā proximā insulam cum tota familia cōfugit: inde in Gallia cōcessit, seq; ipsius regis misericordiæ permisit: cuius hūanitate seruatus incolumis nūc uiuit, ac apud eū pro regia maiestate tractat. Hic Aragonēsiū finis, qui

Alphonſus iunior

Ferdinandus iunior

Fredericus

qui præter ipsum cū filio omnes periere. Regnū deinde ipsum, inter Gallia Hispaniaq̄ reges dūsum, minime seruatū limitibus, eosdem in hodiernū diē diuersis agitauit discor dijs atq̄ prælijs, quæ omnia in historia cū Gallorū tum aliorū latius aliquantulū narraui.

R. VOLATERRANI COMMENTARIORVM VR BANORVM LIBER SEPTIMVS GERMANIA.

ERMANORVM quàm latissima & libera natio: exteros siquidem nunq̄ admiserit, quin potius alienas ipsi puincias occupauerūt. Nā Franci, Cimbri, Longobardi, Vandali, Burgundiones, Germani omnes, ut postea narrabimus, magna in terris peregrinas regna excitaue. Primi Ro. Drusus Nero & Germanicus in suis eos sedib. lacesiuere, magis q̄ subiugauere, ut ait Tacitus, Carbonē, Calsiū, Scaurum, Aurelium, Seruiliū Ceptonem, M. Manliū quoq̄ suis

De moribus Germanorum

quinq̄ simul consularibus exercitibus Po. Ro. attriuerunt. Quintiliū Varum tresq̄ cum eo legiones etiā Augusto abstulerunt, nec unq̄ postea sub iugum misi. Ciuitates eorum alijs altæ reguntur politijs, seu duces, seu comites, seu leges habentes proprias, partim etiam imp. Ro. de quibus alio loco dicitur. Gens fidelitate conspicua. Nam Phrisiorum legatos in orchestra sedentes conspicerent, audirentq̄ ob fidem in Ro. hunc eis honorē adiudicari, subiratos respondisse fertur, nullos esse mortales Germanis fideles. Quare & ipsi ex eo loco promoti in orchestra cōsederunt. Iul. etiā Cæsar eos castitate commendat, ac mares ante an. x x. foeminae usum ignorare, præterea casei lactisq̄ auidissimos dicit. Sed & quod nostra cernimus tempestate circa aris ferriq̄ officinas miro ac callido ingenio versantur. Nā instrumenta bellica, machinas, præterea ferreos literarum characteres, eorum nuper inuentum omnes facile norunt. Loca eorū quanquam difficile perscribere, quod ex magna parte sicut & cætera nomina ædificiaq̄ mutauerint, tum quod Ro. non sæpe accessa, quæ tamen inueni ac deprehendere ex autoribus partim etiam ex locorum indigenis potui, in medium adferam.

DE DIVISIONE ET POPVLIS CITRA RHENVM

G I T V R Germaniæ longitudo cum Rheria, & Norico Plinio ex autoritate Agrippæ pass. M. D C L X X X V I. latitudo C C X L V I I I. Ptolemeo autem latitudo ab Alpibus usq̄ in Oceanū, longitudo intra Rhenum & Vistulam fluuios, Straboni usq̄ ad Albim tantum. Plinius ultra Vistulam Sarmatiæ partē prope Borysthenem intra limites eius contineri dicitur. Nam uniuersam in quinq̄ diuidit genera. In Isteuones proximos Rheno, quorū sunt Cimbri mediterranei. Hermiones quorū sunt Sueui, Hermādi, Catti, Cherusci. Ingeuones pars Cimbri Teutones ac Caucorū gentes. Vindelicos, quorū sunt Burgundiones, Varini, Guthones, Peucini, Basternæ Dacis cōtermini. Ptolemeus in tres eos diuidit partes, in Germaniam superiorē, inferiorē, & magnam: ut qui ad Rheni fontes habitāt Italiae uicini usq̄ ad Vangiones nunc Vuormacienles superiorē: qui uero uiciniores Oceano septentrioniq̄ sunt inferiorē teneant: magnā trans Rhenum penitiores uocat populos usq̄ ad Albim. Igit̄ in Germania superiorē nunc Austriam colunt: qui omnes prope Alpes Rheniq̄ fontes ac citra Danubium regiones tenēt. Rhetij, ut Trogus scribit, à Rheto duce Hetruscorū, qui expulsi à Gallis in proximis Alpibus cōsederunt. Rhetios & Vindelicos hodie inter Sueuos ponunt, antiquitus autē Sueui loca inferiora & latiora occupabant. De quibus postea dicam. Horū ciuitas Augusta Vindelicorū nomē adhuc retinens priscum: Vlderico Præsule sanctissimo decorata, eiusq̄ nomini basilica dicata. Constantia à Cōstantio principe dicta, Pto. Gaunodurū, celebris cōcilio ubi Martinus V. tribus abrogatis Pont. creatus est. Sequuntur Norici, & Boij. Quorum regionē Bauriam nostra ætas uocat, quasi Boiarum. Nam in eo loco ponuntur Pto. Boij, & Bononia urbs. Strabo est autor quod Boij relicta Italia regionē Noricorū incoluere. De his itaq̄

Rhetij Vindelici

Augusta Vindelicorum Cōstantia que Gaunodurum Taurisci

atq̄ alijs in hanc sententiā scribit. Rhetij, & Heluetij Vindelia & discreta Boiorum regio ad Istri fontes prope sylvā Ercyniam sunt usq̄ ad Pannonios. e quibus Heluetij, & Vindelici in montibus campos habitant. Rhetij uero & Norici usq̄ ad Alpiū summa tenent, & Italiam uersus inclinant, hinc Insubribus, inde Carnis & Aquileiæ tractui. Idem lib. v. Priscis tēporibus plurimæ Gallorum gentes Padum incolebant, e quibus amplissimi fuerunt Boij, Insubres, & qui olim cum gellatis Senones Roma per uim potiti sunt. Hos Romanis posterioribus annis perdidit. Boios uero e finibus eiecerunt, inde migrantes circum adiacentia Istri loca cū Tauriscis habitauerunt. Hæc Strabo. Tauriscos enim Noricos uocat. Plinius itē. Aenus enim fluuius Batarios à Vindeliciis, & hos à Rhetijs Lycus diducit. Neq̄ est (ut ait Strabo) nunc deserta regio, sed populis frequēs. Nam sunt Bauarum siue Noricis nunc ciuitates Badacū, hodie Salczaburgensis, à fluuiō quā Salczan uocant, qui ab Aeno profluit. item Ratifona metropolis eius, Etelburgiū, ubi schola literarum cui comes Palatinus dominatur, elector Imperij ex Bauariæ ducibus. Is nunc cū Maximiliano bellū gerit: amilicq̄ nuper auxilia in prælio Boemorū sex milia. Hos sequitur Pannonia superior, nunc Austria, cuius longitudo sex dierū iter extenditur, latitudo duplo minus. Tellus aquis irrigua, uitibus conlita, unde uinum in Boemiam, Morauia, Silesiam exportat. Danubio uicinia, ducibus subiecta, quos omneis repetij dum inter imperatores de Maximiliano mentionē facio. Eius oppida Vienna, olim Flexum quantū ex Ptolemei collocatione cognoscere possumus. Item Noua ciuitas, ubi Australes Fredericum ab Italia redeuntē oblederunt, Ladislaum puerum regē postulantes, Heluetij quos nunc Suizeros uocant, circa Rheni fontes habitant, agros etiā in Italia possident, citra montē qui S. Gotthardi appellat̄ Mediolanēsis dioceseos, prodiga gens animę, ac bellacissima: breui utuntur armatura, pectore tantū uerticeq̄ ac parte interiore lacertorum contexti. Hos ad c c c. mil. olim transire conantes in Gallia, Cæsar in Heluetiorū bello compressit, amoris equis & ponte uno die supra Ararim cōstituto. His annis multa eorum milia cum Carolo Francorū rege in Italiam uenientia uidimus, qui seditionē Romę magnam excitauerunt. Nuper etiā Germanorum in clytuum fidei nomen infamauerūt, prodito Ludouico Sfortia Mediolani duce, quem ei militantes captum in acie hosti Gallo repetenti tradiderunt. Oppida eorū Lucerna, olim Nallum: Berna nomen adhuc retinēs antiquū: incolæ Bernenses, quorū meminit Pli. Forum Tyberij Suntia, Turegium olim Tugurinum. Curia & Curientes antiqui populi, & alij cōplures pagi, liberi alioquin & indomiti: dum hæc proderē Imp. Maximiliano aduersi. Proximi Heluetijs citra Rhenū Raurici Plinio Ptolemeoq̄ appellati. Quorū ciuitas Augusta Rauricorū, nunc Basilea uocata imperatoris urbs, ubi perniciosum illud conciliū Germanis sollicitantibus uix tandem magno negotio Eugenij III. periculoq̄ sublatū est. Hos iuxta in eadē ripa Argentoratū nunc ciuitas Argentinensis. Deinde Spirensis, & Vangiones nunc Vuormacienles. Macontia cū nunc Maguntia, Præsuli subiectū. Hic Martinū colunt, in cuius etiā festo mercatū celebrant. Præterea Confluentia, ubi confluunt amnes, & Lucenburgen. noua urbiū nomina. Proxima Colonia est Agrippina M. Agrippæ monumentū, qui hos populos à se uictos ac uolentes in citeriorem ripam traduxit. Hic corpora triū Magorū e Mediolano Frederici cōcessione translata, maxima eius populū religione adorant. Deinde Cluēsis ducatus, olim Butonodorū, & Vetera castra Ro. Ptol. Trans Rhenū uero nō longe omnes hi ferē populū sunt, Vbij, Bataui, Phrisii, Sicabri, Tencaterij, Vsiptes, Cherusci, Catti, Hermādi, Cauruni, Lōgobardi, Sueui. Quos nunc Hollandia, Selandia, Gelria, Alesia, Marchia Badensis, Istualia, Frācones, & Sueui usq̄ ad Albim fluuiū occupant. Hos omnis Drusus & Germanicus bellis olim lacesiuere. Bataui enim, ubi nunc Hollandia, propinqui Oceano inter duo quasi Rheni brachia insule modo ciuitatē habēt Traiectēsem, ubi Pto. Naualia ponit: cui Præsul dominaf̄ tantū Imp. subiectus, alioquin potētissimus, ut qui x l. armatorū milia ad bellū educit. Hic etiā Martinū præcipue colunt, cui & basilica dicata ob coereiti Rheni in eius festo prodigiū, q̄ agrū maximo periculo Traiectēsem inūdaerat. Præsule huic urbi tres Præsules, unus martyr Gregoras an. c l x x i i, alter Lābertus regnāte Pipino, i i i Seruatius Hebręus Hieronymi tēpore: ambo cōsules. Prope est Selādia ferē ultima Germaniæ tellus inter septētriones & occidētē Rheni ostijs obiecta. hæc Philip. archiduci una cū Flādria et Brabātia paret, urbs eius Mitelburg.

Boij
Bairia
Taurisci
Aenus flu.
Lycus flu.
Badacum nūc
Salczburgē.
Ratislona
Etelburgium
Palatinus
Vienna flexū
Noua ciui.
Heluetij
Lucerna
Nallum
Berna
Forumtyberij
Suntia
Tugurinum
nunc Turegi-
um.
Curientes
Raurici
Augusta
Rauricorum
Basilea nunc.
Argentoratū
Spira
Vangiones
seu Vuormaci-
enses.
Macontiacum
Colonia
Agrippina
Ducatus
Ciuensis
Butonodorum
Vetera castra
Rom.
Bataui
Hollandia
Traiectenses
Naualia
Selandia
Mittelburgen.
negoci-

Vbi negociatorū locus. Vbi trans Rhenum Strabonē, ubi nunc Marchia Badensis sub duce Cluēsi. Tres enim in Germania Marchiæ sunt, hæc de qua loquimur, altera uetus inter Saxōes, tertia noua prope Pomeraniā, de quibus postea. Istualia & Istuali populi quos Plin. Isteuones uocat proximos Rheno ē regione Coloniae utraq; tenēt ripam. Visurgi amne quē hodie Vesperā uocant ab oriente termināt, à meridie uero montibus Anobis Alsia cōiuncti. Cū Istualis Carolus Magnus pro fide dimicauit, donec eos Christi religionē subire coegit: Sæpe uero rebellantes & ad pristinā seditionē redire conātes cohercuit, quosdam inter eos clandestinos iudices cōstituendo, quos Scabinos uocabat, quibus potestas plectēdi foret. Alsia inter Isteuones & Frācones montana regio, quæ à Rheno in septentrionē porrecta Thuringæ iungitur uersus Anobos montes. Thuringi enim his proximī sunt, eosq; putauerim esse quos Plin. Cimbro mediterraneos uocat. Sicambri quoq; Gelrēses hodie putati, quos Cæsar traiecto Rheno se fugasse dicit in cōmentarijs. Hi ut ait Strabo, duce Melone cū Ro. dimicantes ac uicti, datis obsidibus pacē fecerunt, quam uis illis proditis rebellauerint. Vspetes & Tēcaterij, ut scribit Cæsar, à proximis Sueuis exagitati traiecto Rheno Menapiorū loca in Gallia occupauerunt. Sueui antiquum retinent nomen. Non una gens est, ait Tacitus, sed maiore Germaniæ partē obtinent proprijs nationibus & nominibus discreti. Insigne gētis obliquare crinē: hi partim ultra, partim citra syluā habitant, quorum uetustissimi, Senones, Longobardi, numero quidem minores, sed armis superiores. Inter Sueuos etiā Rhetios hodie ponunt, sicuti supra cōmemorauī. In quibus Cōstantia urbs supradicta, Vlma quoq; cōtinetur quæ Alcimenis uideatur Ptolemæo uocari supra Vindelicos sita. Deinceps de Franconibus, postea de Lōgo bardis dicā; nomina utraq; antiqua. Francorū meminit Cic. in epistolis ad Atticum. à meridie Sueuos & Bauaros habent, ab occasu Rhenum, ab ortu Boemos, Alluitur regio flumine Megano, Ptolemæo Menio uocato, in Rhenū defluente. Plures eorum ciuitates ac claræ. Inter quas Herbiopolensis, cui dominatur Præsul idem & dux Franconia. Quare dum sacrificat strictū ensē in ara collocat. Hic emporium nobile quo ex utraq; Germania conuenitur. Hic etiam mos est Imperatorem deligere. Herfordensis urbs nobilis Maguntino Præsuli subiecta, literarumq; studio celebris. Bambergensis ad Regantum nouo fluium nomine sita, quam Henricus I. Imp. quem ciues pro sancto colunt exstruxit. In ea situs est & Berengarius Cæsar qui Italia regnum occupauit. Habet & arcē munitissimam, in quam narratur olim Albertus Franconia dux se recepisse contra obsidionē Ludouici regis, deceptusq; ab Othone præfule Maguntino cū aliter expugnari nō posset, in eius fidem ac iusiurandum ad Ludouicum inuendi foederis gratia discessisse: quumq; aliquantulum spatij processissent, hortante ipso præfule ambos ad prandium redisse, quod seiuos proficisci ob morā forte longam futuram nō oporteret. Pransi igitur iterū egressi quum ad Ludouicū uenissent, Albertus euestigio trucidatur frustra præsulis fidem implorans: at ille sese uti promissit semel eum incolumē reduxisse aiebat. Nurenburgen. quo que in Franconia potentissimi. Nonnulli item præfules, oppida complura, ciuitates quas imperiales appellant Imp. tantum subiectas retinent, dux tamen Bambergensis Franconia primus habetur. Ex hac igitur natione Franci prouenerunt qui nunc rerum in Gallia potiuntur, quorum supra in eorum historia memini.

RES LONGOBARDORVM.

VNC ad Longobardos ueniā quos Ptolemæus in hac parte haud longe à Rheno ponit: Tacitus itē in descriptione Germaniæ inter eius populos cōmemorat. Paulus autē Foroiulienſis qui genus ab eis ducebat, ē Scādia Germanici maris insula profectos dicit. Horū historiā scripsere Ildorus secundus Tridentinus & Paulus supradictus, quam compendio operæ præcipiū fuit **Longobardi** **Andoinus** **Turismundus** **Gepidarū rex** **Alboinus** **Guimundus** **Rodisuidas** rit explicare. Hi siquidem, Anno salutis DXX. finibus egressi Pannonias primo occupauerunt, ac an. XLII. tenuerunt duce Andoino, qui cū Turismundo Gepidarum rege bellū gessit eiusq; filium interfecit: Alboinū ex Rodelinda genuit. Hic postea succedens Italiam uenit, Narseti contra Totilā in Italiā auxilia misit. Tandē ab eodem ob indignationem in Iustinum clam sollicitatus Italiā inuasit, an. DLXVII. ac primū Foroiulio capto ducē Sisulphum in eo loco præsidio reliquit: Venetiā omnem breui subegit: Papiam post triennalem obsidionē recepit, ibiq; regiā cōstituit. Guimundi Gepidarū regis filiā Rodisuidā in matrimo-

matrimonium duxit, quumq; sacerū cum tota gente deleuisset uxori caluaria patris propinauit: quam obrem illa indignata operam dedit, ut à satellite quodam uir necaretur: ex quo pulsa à Longobardis unā cū filia Alfunda ad Longinum tunc Exarchum Rauenna rem se recepit, ubi paulopost sese ambo ueneno necauerūt. Alboino igitur qui regnauit annos XXVI, XV in Pannonia, & XI in Italia, Cleph filius successit, qui regnauit menſes VIIII. Quo demū à suis interfecto, interregnum inter eos decennio durauit. Quo tempore Burgundiones Gallia ingressi depopulati sunt. Auclaris deinde filius rex declaratur, Flauius cognominatus, quod postea cognomen posterū usurparūt, hic Brixellum in ostio Padis solo æquauit, Childebertum Francorū regem cū ingenti exercitu contra eum uenientē superauit. Quo extincto Agiulphus dux Taurinensis regnauit annos XXV Theodelindā Bauari ducis filiam uxorem duxit, cum Smaragdo Exarcho misso à Mauricio imp. bellum gessit, eiusq; filiam cepit, ob quam rem multa Romanis Italæq; intulit incōmoda, regnauit annos XXV. Theodelindæ uxoris ingenium sapientiāq; in primis commendatur. Huic Gregorius pont. lib. Dialogorum dicauit, quibus uirum eius mitio rem erga religionem reddidit. Hæc post uiri mortē annos X. cum filio Adoaldo summa pudicitia ac sapientia rexit imperium. Cœnobium Bobiense ædificauit, Medocæciæ templum nobile S. Ioānis Baptistæ, prætoria quoq; extruxit in quibus Paulus Foroiulienſis dicit depictos fuisse ornatus Longobardorū, crinibus tantū anteriore parte ad ora propensis, ac utrinq; discriminatis, occipitio uero raso ceruicē nudabant: uestibus laxis maxime lineis quales Saxones Angli habere consueuerunt; quæ ornate infitis ac simbrijs lateribus fuerant uario colore contextis, calceis usq; ad summū pollicem penè apertis, & alternis loris ac nodis obligatis. Huius tēpore Cakanus Auarum rex Foroiulii cepit Gisulpho duce interfecto. Igitur post Theodelindā & Adoaldū filium Arioaldus XII. dein de Rotaris XV. annos regnauerūt anno DCXXXVI. Hic Rotaris Arriana inquina te secta totam deinde gentem cōmaculauit, Arrianis ubiq; præfulibus constitutis. Quare de causa Theodorum Exarchum bellum ei mouentē apud Scultemnam Mutinæ amnem superauit, maioresq; exinde adsumens spiritus Ligures debellauit, Genuamq; urbem & apud Venetias Opitergiū miseris modis diripuit. Rodoaldus autē eius filius, VII. annis quibus regno præfuit nihil memorabile gessit. In libidine deprehensus cū matrona interfectus fuit. Huius hæres Aripertus annos IX. regnauit, de religione benemeritus. Nam Cottias Alpes in quibus Genua, & quicquid citra Alpes usq; in Gallias cōtinetur, quæ omnia Rotaris abstulerat, diuo Petro restituit impulsore Ioāne III. pont. Huic Gundipertus filius successit, qui cū fratre Pertari de regno dimicauit, post annū uero à Grimoaldo duce Beneuentano auxiliij simulatione interficitur, cuius postea forem ipse Grimoaldus in matrimonium unā cū regno accepit: in quo confirmatus ante omnia ad Cakanum Auarum regem mittit, ut nisi hostis esse malit Pertarim Gundiperti fratrem qui ad eum profugerat minime foueret. Pertaris igitur supplex ad eum accedēs ueniam impetrauit. Deinde in suspitionē iterum ueniens, ad Clodoueam Gallia regem cōfugit. Clodoueus itaq; auxilio cum ingenti exercitu properans pulchro stratagemate apud Astam ciuitatē uincitur, ut ait Paulus. Nā Grimoaldus simulata fuga illos insolentes ac securos reddidit, ac demum uino ocioq; indulgentes de improviso adortus magnā stragem ex eis fecit, ut collis ille postea Tumulus Gallorū uocaretur. Forumpopuli quod eum in transitu laferat, dum rediret sabbato sancto occupatis mane circa sacra oppidanis diruit. Opitergium funditus deleuit. Fines Foroiulienſibus, Taurisanis & Ceruiensibus cōstituit. Alze cum Bulgarorū regem suis stipendijs in Italiam uocauit, locaq; adsignauit circa Beneuētum, Bobianum, Eferniam. Pro ducibus Guastaldos mutato nomine terris præfecit, ut scribit Paulus qui ad hæc usq; tēpora peruenit. Defuncto Grimoaldo Pertaris profugus in regem restitutus annos VII. regnauit solus, ac tres cum filio Cuniperto. Ducem Tridentinum rebellantem magno longoq; bello apud Adduam fluium superatum interfecit. Cunipertus Cadualdum Anglorum regem uenientē in Italiam magnifice excepit. Huic filius Limpertus successit admodum puer cum eius tutore Arisprando, quē Regimpertus apud Ticinū prælio superauit, regnauitq; annum. Huius quoq; natus Aripertus I. annos IX. Cum quo Arispradi filius Sigiprandus de regno dimicauit, captoq; demum ocios eruit, simul & uxorem eius naso auribusq; truncis dehonestauit. Lintprandum quoq; fratrem

Alfunda
Cleph rex
Auclaris Fla.
Agiulphus
Theodelinda
Sapientia
Quis ornatus
Longobardorum
Arioaldus
Rodoaldus
Aripertus
Gundipertus
Pertaris
Grimoaldus
Clodoueus
Forumpopuli
deletum.
Opitergium
Guastaldi pro
ducibus.
Cunipertus
Limpertus
Regimpertus
Aripertus
Sigiprandus
Lintprandus

fratrem in custodia misit, qui statim post Arriperti mortē regnavit annos x x x i i . resti-
 giolissimus quidē princeps, ut qui corpus diui Augustini ē Sardinia, quod uideret eam
 insulam a Saracenis diripi, Papiam perducere iussit. Romā apostolorum limina salutari ue-
 nit imperante Leone i i i . & sedente Gregorio i i . qui obiit regi processit. Bauaria ma-
 gnā partem subiugauit. Rauennam per obsidionem cepit. Urbem Romam ab obsidio-
 ne qua cinxerat, hortatu Caroli Martelli & Zachariae pont. liberauit. Huic Rachis suc-
 celsit uir mitissimus, a quo Zacharias ipse omnia quae optauerat impetrauit. Deinde post
 annos v i . regno se sponte abdicās monachum egit Aistulpho fratri relicto imperio. Hic
 contra immitis & Ro. pont. hostis dum uixit exiit. Rauennā cum toto Exarchatu per
 uim cepit. Quumq; subiugata omni penē Italia urbem Romā dura obsidione premeret,
 Gregorius i i i . coactus est Pipini Francorum regis auxilium implorare: cuius successor
 Stephanus i i . ea de causa in Galliam profugit. Aistulphus adueniente Pipino cū exerci-
 tu perterritus, terras se recipit ablatas pōtiffici restituere: quod minime prestuit: cuius per-
 fidia exciuit Pipinū Alpes traicere cū exercitu, eumq; ui cogere pactis stare. Desiderius
 eius successor eodem penē furore Romā obsidēs, Carolum Magnum ad succurrendum
 pontifici prouocauit, a quo superatus est; Papiā recepta bello gentiq; Longobardorum fi-
 nis impositus, anno d c c c . sedente Hadriano. Illi se in subalpinam Italiam receperunt. Al-
 degisus uero Desiderij filius ad imp. Constantinopolitanum cōfugiens eiusq; potentia
 fretus aduersus Carolum bellum mouit, a quo demū captus ac in custodia mori coactus
 est. Et haec quidem de Longobardis, nūc alios prosequar. Post Batuos iuxta Oceanum
 Phrisii sunt, antiquū retinentes nomē, ab oriente Saxones, ab occidente Traiectenses ha-
 bent: quos inter Phrisios etiā ponit Otho praesul Phrisingensis, qui res Germanicas scri-
 psit: gens alioquin ferox ac libera, quanquā Philippus Burgundus eos sibi subiectos esse
 dicitaret, pecoris abundans omnis generis. Fenum inopia ligni comburunt. Alber-
 rum quondam praesulem Maguntinum, qui Fuldense cōnobiū extruxit, apud eos de
 Christi fide concionantem martyrio adsecere.

Saxones, Cimbrī, populiq; usq; ad Vistulam.
 L T R A Albim ad oceanum item Saxonum gens maxima. Habent ab occi-
 dente Visurgin, ab aquilone Cimbricā Cherfonnesum, a meridie Francos
 Boemosq; ab oriente Slefiras & Prutenos: in quo situ cōprehenduntur Thu-
 ringi, Lusati; Pomerani, orientalia Saxonū colunt. Ducem habent unū ex
 electoribus. Oppida uero Wisnariam, Sundin, Grippwaldam, Stetinum, &
 Rostochium, ubi studium literarum simul & negociatorū locus. Caminum amplissima
 urbs, cui praesul dominatur, non minor Maguntiaci, ac tantum Romano pontifici subie-
 ctus. Teutones Plinio Teutonari Ptolemaeo, alijs uero Teutonici. Hi sunt qui in Italiam
 contra Romanos irruerunt, & a C. Mario uicti. In Saxonia salina uberrima sunt. Praete-
 rea argentifodinae apud Goslardā ab Othone primo inuenta. Hi deniq; sunt qui cū Ca-
 rolo Magno ac Francis annos ferē x x x . bellū gessere, eadem sub iugū missi Christi fi-
 dem suscipere. Ab his etiā Britannia occupata nomen Angliae sumpsit. Creuere etiā ma-
 gis & gēte & autoritate postquam imperiū ad Germanos peruenit. Inter hos Marchia
 uetus & noua. Prima inter Oderā & Albim fluuios consistit, ubi ad Albim ripa sunt Sten-
 dulum, Gadeolum, Soltuedleum, & Ostroburgiū noua oppida, praeterea Misna amplissi-
 ma ciuitas ac regia: ubi & alia sunt. Merseburgiū olim Martinopolis. Lipzga, nobile Thu-
 ringorum emporiū. Numburgiū duci Saxoniae parens. Nouam Marchiā influunt Ode-
 ra, Spreda, & Ortellū flumina: huius metropolis Brādeburgen. ciuitas, cui marchio praes-
 est unus ex electoribus. Apud Oderā ripā Francfordia est, diues emporiū. Spreda Ber-
 linum, Ortello Auelpurgium nobilissq; plaga Prigetuteza uocata adiacēt. Inter Saxones
 quoq; Madeburgenses, Bremēses, Alberstadenfes, Ildemēses, Verdenfes, Brunswicēses,
 Amburgenses, Luneburgenses, Lubicenses. Madeburgēses enim ex Caroli Magni insti-
 tuto ius ciuile Ro. lingua Saxonū compendio reductum habent, quo ceteris eius regio-
 nis populis ius dicunt. Alberstadij tēplum idem Carolus extruxit cū amplissimis & pro-
 uentibus & officijs, ubi quotannis institutum conspicitur inauditum. Die namq; cinerū
 peracto sacrificio facinorosum quempiam sordidatum & operto capite tēplo eijciunt. Is
 die noctuq; discalceatus urbē sacra templaq; salutando perambulat, tātum post mediā
 noctem

Pomerani
 Wisnaria
 Sundis
 Grippwald.
 Stetinum
 Rostochium
 Caminum
 Teutones

Marchia ue-
 tus & noua

Odera
 Ortellum
 Brandebur.
 Francfor.
 Alberstadij
 nouus mos

noctem in plateis aliquantulū quiescit. Deinde inuitatus (omnes enim eum inuitāt) quic-
 quid apponitur taciturnus uescitur: demū in die coenae dominicae in templum aduersus
 absoluitur, pecuniaq; collata cumulat, ac eum Hadamū nominant. Brunswica celebris
 urbs aedificijs, insignis praesertim sobole Othonum imperatorū. Bremenfes Daciae uici-
 nam gentē olim Cimbricam se quondam ad fidem Christi deduxisse gloriantur. Lubici
 Saxonie ciuitas imperialis ab Umbodo Vitigo Cimbrorū duce aedificata, in eo loco quē
 Venedes adhuc Saxoniae partē tenentes Luconia dixerunt. Hanc quū Fredericus Aeno-
 barbus obsedisset, Henricus eius urbis praesul pace impetrata cōstructione basilicae orna-
 uit, eiq; ab eodē imperatore multa decora, praeterea immunitates obtinuit. Quapropter
 adeo creuit ut Lubicensium auxiliū saepe Daciae reges ad suos in officio continendos im-
 plorauerint. x i i uiri reip. praesunt, quos cōsules appellant, quorū perpetua potestas est.
 Plebs siquid graue patiat, ad Caesarē prouocat. Extra huius moenia nobile cōnobiū
 S. Brigidae cōspicitur. Sunt quoq; inter Saxones multi principes & ciuitates quae uocan-
 tur imperiales, pleriq; uero urbibus dominātes praesules. Misna aut, tum Thuringiae, Lu-
 conia, ac Frāconie magna pars, ducibus Saxoniae parēt. Cimbrī aut uicini Saxonibus ad
 oceanū sunt, & Cimbrica Cherfonnesus gens notissima Romanis cladibus. Qui, ut scri-
 bit Florus, ab extremis profugit, cum terrā eorum oceanus inundasset, in Italiā traicien-
 tes, ad senatū miserunt ut sedes eis darentur: qui exclusi, primo Silanum, deinde Manili-
 um, tertio Cepionē expulerūt, postremo & ipsi a C. Mario uicti sunt. Inde redeuntes qui
 superuere ad Maotidem cōsedere paludem, Hos Graeci teste Strab. Cimmericos uocāt,
 quorū Homerus meminit in Odyli. ponitq; inter Sauromatas. Nūc sane Cimbricā Cher-
 fonnesum Daciae uocant, cui rex praesit qui Suetiam & Noruegiā peninsulas in eodem
 mari obtinet, Ptolemao & antiquis minime positas, quod ignotē atq; incōpertā tunc es-
 sent: nobis autē ob Christi fidem, quae ad haec loca penetrauit, omnia patefacta: lateq; se-
 pentrio pulsa barbarorū superstitione diuinis nunc laudibus frequentatur. In Suetia re-
 gnauit patrū memoria Valdimarus: in Noruegia Aquinus eius gener, quibus extinctis
 Margarita uxor utriq; regno successit usq; ad senectam. Postremo Henricū puerum Po-
 meraniae ducem sibi adoptauit, eiq; filiam locauit. Is quum an. l v . sine prole regnasset
 tandem Frederici i i i . imp. tēpore regno deiectus est a populis, & Christophorus Baua-
 riae dux successit, eius sororis filius, qui auunculum Henricū in insula proxima quā Go-
 thia uocāt, regnare permisit. Christophoro defuncto populus quendā Carolum sibi pre-
 ficiunt, uirum in primis sacrilegū ac scelestum. Quare & ipse nō diu toleratus regno pel-
 litur, & Christiernus surrogatus qui haec tria regna simul possedit. Hunc ego Sixti i i i .
 tempore ad urbem uoti reum uenientē uidi, honorificeq; exceptum. Noruegiae Innocen-
 tij v i i . pont. cōcessionem permissum sine uino calicem sacrificare, quod ob immensa fri-
 gora unum in ea regione importatū acefcit. Cuius rei gratia legatio missa. Deinceps ul-
 tra Vistulam regiones ad Sarmatiā pertinent, uerum nonnullae ex his Germanorū sunt,
 Plinio Tacitoq;. Inter quas Gythones, Phenni, Ombrones, Varini ad mare Venedicū.
 In quibus hodie locis sunt Pruteni, Massagetae, Lituani, Varini, Leuonij, Poloni, Mosco-
 uij. Igitur Prusie regnū, & Pruteni populi ripam utranq; Vistulae accolunt barbara omni-
 no gens, idolorumq; cultores usq; ad Frederici i i . tēpora fuerant, tunc Christiani am-
 pla Prolemaide Syriae ciuitate, Teutonici fratres S. Mariae quib. eam ciuitatē colere per-
 missum fuit, expulsi in Germaniā rediere. Quumq; armis potētes & praesenti animo es-
 sent, ipsius Frederici cōcessionem haec loca omnia pulsis infidelibus receperūt, deinde tem-
 pla ac loca religiosa cōstituerunt: & trans Vistulam, Pomeranensem, Culmensem, Sambien-
 sem, & Varnensem, sedes cū praesulibus ordinauerunt. Mariae burgū oppidum in loco
 eminenti extruxerunt, regiā magni magistrī qui ceteris praesidet. Duo itē alij inferiores
 magistrī apud eos, quorū alter Leuoniam, alter Alemaniae conuentum regit. Horum of-
 ficiū, fidem armis tueri: nec ullus adsciscitur nisi Teutonicus ac nobilis. Barbā nutriūt,
 exceptis his qui sacrificio praesunt: literas minime discunt, orationē dominicā pro cano-
 nicis iterant horis, originē uero eorum exactius in Hierosolymorū descriptione dicam.
 Hi patrum nostrorū memoria cum Vladislao Polonie rege graue & internecinum bel-
 lum gessere, excitis utriq; uicinarū auxilijs: sub iugū tandem cum tota gente missi op-
 pidis item omnibus, praeter Burgum S. Mariae deperditis, a Sigismūdo postea imperato-

Hadamus
 Brunswica
 Bremenfes
 Lubicum
 Venedes
 Luconia

Ciuitates im-
 periales
 Cimbrī

Dacia
 Suetia
 Noruegia

Christiernus

Ultra Vistulā
 populi,
 Gythones
 Phenni
 Ombrones
 Varini
 Prusia

Pomeranenses
 Culmenses
 Sambienses
 Varnenses
 Mariaburgū
 Leuonenses

Bellum cum
 Polonis

re in pristinum regnum restitutum fuisse. Frederico deinde 111. imperante seditione orta inter milites eius ordinis & plebem, a legato tunc Nicolai v. pont. plebs sacris interdicta, ac propterea indignata, Loppida euerit, seseq; Cazimiro Poloniae regi Vladislai filio dedit, qui ob memoriam paternam possessionis rem aggressus aduersus magistrum uenit. Hi uero se auxilijs Slesiae ducis aduersus defendere. Varia pugna & anceps diu fortuna belli. Tandem Cazimirus desideratis suorū sex millibus profligatus discessit. Narratur & de eisdem perbellum quoddam exemplum. Quondam defuncto magistro quō de successore deligēdo ageretur, quidam rogatus sententiam dicere seipsum delegit, ac omnibus praetulit, dicitur aliorum se mentes ignorare, suam probe nosse, utilem se futurum omnino si praesit. Quare omnes ad sensere, resq; uti promiserat fideliter, ac prospere omnib. cessit. Lituania his proxima regio ad mare Balthicum sita, palustris ferē omnis. Huic dominabatur Victoldus Vladislai frater eius, qui ad Poloniae regnum uocatus fuit, tanta uir crudelitate ut dicto non audientes insutos in pelle ursina ursis ad hoc nutritis obiceret. Is deinde ex duce rex a Sigismundo imperatore factus, ante decessit q̄ diadema indueret. Eius successor Sindrigal uisam dicitur aluisse, quae cibum manu caperet, & sylua mane ostium cubiculum ipsius adire solita, ac pedibus pulsantem admittere consueuisset: quae res occasionem postea dedit quibusdam contra eum conspirandi, qui uisae simulatione mane ingressi eum interfecerunt: quo extincto res Litwana ad Cazimirum Poloniae regem peruenit. Eorum regio tantum mercatoribus aditur, qui pelles emunt Zibillinos ab Italis appellatas: his loco pecuniae qua carent omnia commutant. Viuunt lacte, carne, ac melle, quo abundant ex apibus syluestribus. Venant uros, & bonafos, qui bobus syluestribus ferē similes sunt periculo, quod ut uirerit hunc seruant modum: locum in quo uersantur sepiunt, uno tantum relicto aditu, qui in uallem imam deducat. Ferre per eum de industria perunt ac lubricum in uallem ruunt. Ibiq; aliquot dies fame debilitatos ac mansuetos facile capiunt. Idola non multos ante annos adorabant, postquam uero Vladislaus ex eis regnum Poloniae unā cum fide suscepit, ipsi quoq; ex magna parte a superstitione discesserunt. Testatur Pius pontifex se a quodam Hieronymo monacho Pragensi, uiro literato ac plane sancto, qui eas partes adeundo ad religionem deducere conabatur, audisse, quae monstra uiderat a Lituanis culta: a quibusdam serpentes, ab alijs ignis, a nonnullis sol, & malleum ferreum, quod quidam gigas turrim perregerit, in quo sol diu per nubilum absconditus a rege quodam per uim inclusus fuisset. Alij uero syluas, quas quum Hieronymus succedere iuberet, se minima totius tractus ad regem questum uenere, sacra religionēq; eis auferri. Quamobrem re infecta de regno decedere iustus est. Sermone utuntur semidalmatico, ut ferē Sarmatia omnis Europea. Ciuitates in ea, Vilnensis gentis caput, Chiouicēsis, Medicēsis, Luceorienis, quib. nunc praesidet Alexander Poloniae rex, Ioannis Moscouiae ducis gener, simul & hostis dum haec proderent, cum quo de finibus tantum concertatio. Cum Tartaris autem uicinis internecinum bellum gerit, de quibus post paulo dicam. Varini sequuntur in eodem tractu, quos Plinius commemorat, quamuis hodie Varinos dicant. Horum praesul fuit Pius, paucos ante menses quam pontifex crearetur. Is quum ditionis sit Prutenorum solus illorum praesulum eorum habitum non gestat. Sunt & Massagetae in hac parte alij ab ijs qui in Sarmatia ponuntur, parua admodum terra, unius iter diei, uerū longa a Prutenis usq; ad Leuonios pertingens, neq; adhuc Christiana, Polonorum regibus subiecta. Poloniam autē ipsam inferius dicemus. Leuonij postremi Germanorum ad littus Venedicorum ad paralellum ferē Scandauiae insulae, unde originem habere uidentur. Nam in ea Ptolemæus Leuonios populos ponit. Hi a Prutenis uicinis debellati Christi fidem susceperunt. A Tartaris saepe infestantur, eorum metropolis Rigenis ciuitas. Hoc litore expedito ad mediterranea Germaniae ueniam, ubi Slesia est, qua Odera perlabitur longitudine mil. lxxx. Caput gentis Vratislauiā ad ripam Oderae sita. Factiones in ea multae, quondam orto tumultu consules ciuitatis e praetorij fenestris deiecti sunt: cuius criminis auctores postea Sigismundus imp. capite multauit. Sermone utuntur Teutonico, quamuis trans Oderam Polonicum sapiens. His uicini Boemi, & Morauiae, de quibus paulo post. Alemanni teste Alinio uiro Italico, qui res Germanorum diligenter perscripsit, in Germania genus aduentitium est ex uaria colluue gentium, quod sanē nomen indicat ἀλλογενῶν, id est, errare. Hos insuper Theodoricus Gothorum rex tributarios imperio fecit. Deinde in Francorum uenere

No. pulchrum facinus.
Lituania victoldi crudelitas.
Sindrigal
Copia bellum mellis Bonaforum natio.
Varini
Massagetae
Leuonij
Rigenis mediterranea Slesia Odera Vratislauiā Boemi Alemanni

nerē potestatem, ut tradit Agathius Graecus author. Nunc de sylua Ercynia parca narra Sylua Ercynia. Hae uasta magnitudine ab Heluetijs & fontibus Danubij oriens iter dierum Lxx. continet, ut Mela scribit, alia mutando nomina secundum populorum diuersitatem. A fonte Nigra sylua ab incolis appellatur: Necari fluuio usq; Menu Germanis Ostenua: Meno Bacenis ad Loriam amnem prope Confluentiam Vesterbulum. In occidentem primo tendit, deinde in orientem flectitur. Franconiam ab Alsia & Thuringia diducens, iterum se mediam aperit & Rhenus circuli modo recipit Boemiam, eamq; a Saxonibus diducit. Inde in montes Morauiae traemētas penetrat. Bacenis altera sylua trans Rhenum Sueuos a Cheruscis diuidit. Nunc Sylua Limagus nigra haud procul a Badenii agro. Venit ad flumina, quorum princeps Rhenus e Rheticis Mosella flues montibus aquilonem uersus in oceanum tribus erumpit ostijs. Lacus duos efficit, Venerum, & Acronium: hodie lacus Bodinae & Cellensis uocatos. Corruat Meno, Necaro, Amasis Limago, Mosella, Mosa fluminibus. Vidrus e montibus flues Anobis in Oceanum, Phrisii Melibocus os a Batauis & Gelensibus diuidit. Amasis a monte Melliboco ubi Trophea Drusi sunt, Trophea Padeburna & Monasterium urbē ac Phrisios abluēs fertur in mare. Visurgis, hodie Venera, ex eodem monte nascitur. Salas, apud quē Drusus uictor extinctus est, Albis a montibus qui Slesia a Boemia diuidunt. Madeburgensem & alias Marchiae ac Saxonie ciuitas Salas tes abluit, & prope Amburgam in Oceanum fertur. Oderam supra memorauit. Vistula Sarmatiam a Germania determinat. Deinceps de insulis & mari Germanico quod Timæus Odera Analcū uocat, Philemon Mortuum, Eustathius etiam Cronium, quod ibi Saturnus ob frigiditatem regnet. Quapropter in idem abicissa eius genitalia proiecta dicuntur. Apollonius insulae poeta Cronium mare appellat etiam recessum Ionici sinus, a quadam insula Cronia uocitata. Huius igitur Germanici maris insulae quaedam ab antiquis commemorantur. Xenophon Lamplacenus a litore Scytharum tridui nauigatione insulam esse magnam Baltiam tradit, quae & Cronicum mari Balthico nomen dedit. Eandem Pytheas Basilicam uocat. In his uaria hominum monstra feruntur, alij ouis animalium uiuere, alij uero Hippoderes equinis esse pedibus. Sinus praeterea duos efficit, quorum alter Plinio Cedanus, Ptolemæo Venedicus appellatur. Hic insula ponitur, quarum clarissimae Pli. Scandauia & Emingia: locus praeterea, quē alterum orbem esse dicit, ubi Billeuonum gens habitat. Alter sinus coterminus Cimbris, ubi insulae Romanis armis cognitae, inter quos Glesaria uersus Britanniam Electriades a Graecis uocantur, quod ibi electrum nascatur, a Barbaris Austrania dicta est. Haec Pli. Ex quo forte uerisimile fuerit eam partem Germaniae, quam nunc Austria uocant, hinc nomen & coloniam accepisse.

BOEMIA nunc ac Polonia describenda, quae una cum Pannonia quamque diuisas regiones simili catalecto uiuendiq; institutione quodammodo utuntur, ferēpeque euenit ut deficiente utrobique regia sobole ab horum aliquo populorum successore, potius quam uel a uicinis Germanis uel alijs gentibus acceratur, ac quoadque unus cuncta possederit. Quare prius de Boemis quae in eorum annalibus qualibuscunq; qui iam autoritate sibi uendicauerunt, conperio: deinde quae ipse apud ueteres de his inuestigauerim. Dicunt enim ex Croatia populis in Dalmatia duos egressos esse fratres, Czechium, & Lechen. Alterum uersus orientem & septentrionem tractum tenuisse, ubi planities latusq; campus erat, quē eorum lingua Pole dicitur, ex eoq; Poloniam terram cognominasse. Alterum Czechium in Germaniam ad Albim fluuium confedisse, montanaq; loca circa occupasse, ubi mulier fatidica Libyssa nomine agebat: locumq; Boemiam ex eo uocasse, quod sic uaticinium ipsi appellarent. Ego uero originem habuisse a Dalmatia ob morum & linguarum similitudinem non negauerim, uerum eos uetus tenuisse nomen, uerisimile magis fuerit quod nouum mutuatos. Nam Bemos in ea parte Ptolemæus gentem maximam esse dicit. Iuxta uero Marcomannos & Quados gentes bellicosissimas, a Traiano, deinde a M. Antonino debellatos, & hucusq; Romanum prorogatum imperium. Hi Morauiam circaq; adiacentes Boemorum populos comprehendebant, Germani sanē omnes. Verū nunc gens haec aduena, regionis eius nationis antiquae robur ac uires mutata, res maximas bello gessit. Sterilitate uini oleiq; sicuti & pleraq; Germaniae loca laborant: pabulo, frumento, pecoreq; abundant. Latitudo eius longitudini par, trium forte dierum iter. Sylua Ercynia undiq; cincta, Albi fluuio media irrigatur: ab oriente Morauos, ab arcto Saxones: ab occidentem Noricos: a meridie

Praga meridie Austria & Bauriam habet. Oppida uero Pragam, Cadanū, Bruxiam, Selakenū
 Cadanum endum, Cuticinū. Nunc ad reliquam eius regni successione ueniam: post Czechū quem
 Bruxia diximus primū ē Croatia uenisse, Cracus dux à populo deligitur, quē dicunt uirū fuisse
 Cracouia iustum & equi seruantissimū, qui Cracouia apud fluuiū Cudacam ab incolis appellatum
 Libyssa cōdidit. Craco filia Libyssa successit. Hæc uirgo fatidica & uates erat, ob eamq; causam
 Primislaus sapientissima existimata: quare à populo coacta nubere, Primislaū quandam in agro bu-
 bulcum sibi delegit, quē sciret & bonitate & iustitia præstare. Hæc ante omnia arcē mo-
 dicā ad Vicegradum excitauit, quā postea mœnibus latius cinxit, appellauitq; Pragam,
 sumpto auspicio à primo obuiō opifice qui limē portę faceret, quod lingua eorū eo uoca-
 bulo appellatur. Aedificauit & Libū castellum ubi sepulta est. Primislaus uir solus postea
 Valasca mulier. regnauit, imperio foeminarū, quod tēpore Libyssa magnopere inualerat propulso. Illæ
 igitur rep. deiecitq; duce Valasca muliere fortissima cōiurant, ac hora constituta necatis ui-
 ris ac parētibus, abreptis equis & omni gaza, proximū occupant collem, ubi castro Die-
 uino ex aedificato regē ad certamē prouocant. Tanta deniq; audacia fretæ multos annos
 more Amazonū adiduis armis bellum ciuile excitauerūt. Ad extremū uicta Valasca in fi-
 dijs Primislaui imperiū uiris restituit. Primislaui Numislaus: hunc Mnatha, cui Voinus fi-
 lijs parētibus successere: Voino aut nati duo fuerunt, Vinslaus, qui Pragæ dominatus est, &
 Vratisslaus, qui Lucēsis princeps, postea Enezacēsis dictus fuit, Vinslao Grezomislaus,
 qui & Neclam cognominatus, uir ignauus. Hūc Vratisslaus patruus de regno deturbare
 Medria quærēs bello inter eos orto interficitur, quū prius cōdidisset ciuitates Medriam & Pube-
 Pubecha cham, quæ deinde de suo nomine Vratisslaui est appellata, Slesia nunc caput. Neclæ
 Vratisslaui deinde Hostiuus, Hostiuo Borstinus filius successit, qui cū Ludimilla cōiuge quā pro-
 Hostiuus sancta colunt, primus Boemorū Christianus, à Methodio Morauorū præfule factus est
 s. Ludimilla an. DCCCXCVIII. Huius duo filij Spitigneus & Vratisslaus ex successione postea re-
 Borstinus pri gnauerūt. Vratisslao duo nati Venceslaus & Boleslaus, ueluti Cain & Abel alteri tuere.
 mus Christiana, Nam Venceslaus uir sanctus, regniq; successor, ab altero per proditionē & scelus truci-
 Spitigneus datur. Nec minore flagitio eorū mater Draomirā necis conscia fuit, quæ & Ludimillam
 Vratisslaus socerū sanctissimam apud quam Venceslaus fuerat educatus, necari iussit. De Venceslao
 Boleslaus traditur, perpetuo castitate seruasse, horas canonicas quotidie obijisse, noctibus per bru-
 s. Venceslaus mam ac medias niues discalceatū templum petere solitum. Inde prodigium fertur, uesti-
 gia cruenta fuisse interdū animaduersa. Basilicā Pragensē ab se extractam S. Vito di-
 s. Dotimarus casse: Dotimaro Saxonie uirō sanctissimo primo eius præfule cōstituto: post quē Adel-
 s. A. Albertus bertus Boemus uir non minore sanctitate præfuit, qui post Stephanū Pannonie regem
 Pragis mar & multos Dalmatq; populos ad fidem deductos, à Prutenis tandē supplicio adfectus est.
 tyr Sed & alia Venceslai memoratur, pauperes eius regni ex magna parte sustentabat: ducē
 Curuensē contra fas regnū inuadentem, ac eum prouocantem, singulari certamine di-
 uinitus superauit: interfectū postremo, ut dixi, à fratre, posteri pro martyre colūt: cui tem-
 plum Polonie primū dicatum. Igitur post Boleslaū filius Boleslaus iunior rem suscepit.
 Boleslaus iunior. Cuius frater Stratiuates cœnobio se addixit, uir incōstantia tū ambitione maxima præ-
 Stratiuates ditus, ut qui postea Cracouiensis præful esse magnopere adfectauerit. Boleslaus deinde
 Boleslaus tertius, secūdi filius regni hæres, cui Moscho rex Polonie Cracouia per fraudē crispuit:
 Cracouia à Po unde causa inter eos magni exorta est belli. Boleslaus demū simulatione colloquij circū-
 lonis ca. uentum, Moschonē luminibus effosis multauit: deinde Cracouia obsedit. Boleslao fra-
 ter erat Odalricus, q; apud Henricū imp. exul nutritus fuerat: armis Cæsarianis munitus
 repente adest, patriūq; regnū recepit: ac Iaromiro alij fratri ob regni adfectati suspitionē,
 oculos euellit. Bocerā puellā, quod Beatricē interpretant, è plebe natā ob amorē in ma-
 trimoniū duxit, ex qua Bizetisslaū suscepit. Is deinde Iuditham Othonis imp. filia deo di-
 catam, è cœnobio in uxorē sibi iunxit: unde ortū bellum inter generū & socerū apud Bo-
 Boleslauiā Boemie oppidū, quod interuētū ipsius puellę ueluti quondā Sabinarū diremptū
 facile fuit. Bizetisslaus post hæc defuncto patri successit, cū antea in Morauia tantū per-
 mittēte genitore dominaret. In primis bellū Polonis intulit, Cracouiesē Gnesnēsemq;
 diripuit ciuitates an. sal. MXXX. ob quā rem ab Henrico III. frustra sæpe admonitus
 bello superatur, ac supplex uenā petere tum tributa pendere cogit. Pace hoc modo facta
 decepsit: quinq; superstitib. liberis, Spitigneo, Vratisslao, Corado, Iaromiro, Otorio: quo-
 rum

rum Spitigneus regnū paternū: reliqui Morauia obtinuerunt. Vratisslaus à fratre Spigno Spitigneo
 bello petitus in Pannonia ad Andream regē confugit: eiusq; filiam uxorē duxit: ac pau-
 lō post fratri uita functo successit. Iaromiro alterius fratris diaconi magna leuitas narra-
 qui præful Pragensis factus, cupijt & Morauiensis esse expulso Ioan. præfule, quā rē lega-
 tus tūc à pont. missus & Matildis comitissa sedauerūt. Hic Vratisslaus Leopoldū Austrig
 ducē bello superauit. Morauia, Polonia, Slesia, Lusatia Henrico III. imp. iuuare, Boe-
 mia regno adiecit, an. M LXXXV. Post hunc Conradus frater tertius, deinde frater si Conradus
 lijs sine regio cuncti nomine successere præter Vratisslaū Vratisslai filiū, qui à Fred. I. ob Vratisslaus
 eius egregia in eū merita, rex appellatus est. Nam operā ei magnopere in expugnatione rex II
 Mediolani nauauerat. Nobilē deinde pontem supra Multauiā extruxit, MXXXIII. muni-
 tum arcibus, qui magnā Pragam parua cōiungit. Sobieslaus post hunc an. V. regnauit:
 deinde Fred. Vladisslai filius: postea Conradus qui in Apulia in bello occubuit: mox Bi-
 zetisslaus, qui Hæricus appellatus est, præful idē & dux Pragensis: demū Venceslaus eius Primislaus
 frater, atq; hi omnes ducali nomine. Primislaus uero successor rex Boemie III. appella-
 tus, ex eis q; diadema acceperint, quod à Philippo Frederici III. fratre ac imp. cōsecutus Venceslaus
 est. Huius filij successere Venceslaus & Othocarus, q; Primislaus dictus est rex V. Boe-
 mie. Huius itaq; Othocari felicitas & res bello magna cōmemorantur. Austria ex hære rex V
 ditate Margaritæ uxoris adfectus est: ab Vlrico duce Carinthia emit: Stiriā, Prusiam, & Cunspergium
 Tartaros uicit: Cunspergiū oppidū aedificauit: oblatū imp. nomen cōtempserit: in discordi oppidum
 am cū Rodolpho Cæsare ueniēs tandē adactus parendi sacramēto & adfinitate inter eos
 inita cōciliat. Quāobrē ab uxore Margarita obiurgatus q; per metū & ignauiā pacē fecit
 set, iterū prælio concurrēs à Cæsaris exercitu profligatur atq; occidit: regno nihilominus s. Venceslaus
 Venceslao puero eius filio tradito. Hic ille Venceslaus alter quē pro sancto colunt, & por-
 tentis clarere dicit, socer Gētilis Vrini, quicq; filij Venceslao iuniorē omnia sibi dissimū
 Iē habuit. Nā is & uino & luxuriæ tm deditus apud Morauia in prætorio interfectus est, Venceslaus fi-
 lius.
 annos agēs MXXXI. Henricus deinde Carinthia dux regnū obtinuit, quē Albertus imp. Henricus
 expellens filij suū Rodolphū regē constituit: quo mortuo res ad Henricū reuertit. Cōtra Rodolphus
 quē Ioan. filius Henrici V. Luceburg. an. CXXXV. usq; ad Sigismundū imp. id regnum Ioannes Luce-
 successores tradidit: in Italiaq; uenit: ciuitates principesq; multos tutatus Lud. Bauro burgensis.
 & Fred. Austrig duce inter se de regno dissidentib. circiter annum MCCCXXXI. Bri-
 xiam quoq; Bergamū, Lucā, Parmā, Mutinā in potestātē recepit. Polonie regnū cū id
 tuto tenere nō posset, Cazimiro acceptis MXXX. mil. marcharū argenti cōcessit. Postremo
 aduersus Anglos regi Francorū militās profectus cū toto exercitu in prælio cecidit die S.
 Rufi nefasta Boemis, cū regnasset an. MXXXV. Carolus eius filius q; cū patre in Italia res Carolus
 gesserat imp. ex rege factus est Romæ diadematis de more solennib. obitus. Pragā tēplis schola Prag.
 & aedificijs præsertim regia domo pulcherrima ornauit: scholā liberaliū artū in eadē ciui-
 tate instituit: pontē lapsum refecit: Pragēsem basilicā metropolitanā fecit: primus qui filij Venceslaus
 Venceslaū uiuēs successorē sibi conciliatis electorib. malo quidē posteris exēplo instrue-
 rit. Venceslaus itaq; ingenio socordi, captus in bello à Io. duce Lusatię ut redimeretur mar-
 chio Morauia tūc captiuus liberatus est: iterū à fratre Sigismundo captus è custodia fu-
 git: tandē imperio abrogatus ab electoribus, ac Sigism. eius frater surrogatus est: post quē
 regnū ad Ladisslaū puerū regē itē Pannonia, de quo in Pannonia dicemus, peruenit. Hoc
 extincto Boemorū pars Cazimirū Cazimiri Polonie regis filij iure adfinitatis q; sororē
 ipsius Georgius duxerat, pars uero Mathia Pannonia regē legerūt: tandē Georgiū Po-
 gebratiū regno præfecere uirū authoritate principē, qui rem diu pro Ladisslao puero ad-
 ministrauerat, Hussitarū tamē secta inquinatū. Post Georgij mortē ad Vladisslaū Cazimi-
 ri fratrem Polonie regē res Boemica peruenit: deinde ad Io. Albertū: postremo ad Alex.
 qui dum hæc proderet uiuebat. Et de Boemia quidē satis. Morauia illi ex oriētis parte con-
 tinua mōtibus tm, & amne Morauia discreta, uini, frumētisq; seracitate mollior aliquantu-
 lum q; Boemia: gens latrocinij dedita, ad quā nō securus ulli adcessus. Caput gentis Vo-
 lagradensis ciuitas, quę Olimicensis postea dicta est. Oppida uero Brunna & Znoymia,
 ubi Sigism. imp. decepsit: hic igitur multos annos regnatū. Nam Boemi, Roxolani, Polo-
 ni, Morauio regi quandoq; paruere. Rex aut ipse Romano imp. Ex his Suadoplucus re-
 gum penultimus, primus Christianus fuit, à Cyrillo fratre Methodij præfule Dalmatiae
 fil Dalmatiae

cum tota gente multisq; Dalmatarū populis in fide institutus. Quum Arnulpho imperatori tributū solitum negaret; uictus ab eo in praelio clam fugam mutata ueste adripuit, solusq; per saltus errans cum tribus eremitis tandē incognitus usq; ad extremū per sancte agitauit, sese tantū in morte prodens. Succesit huius filius Arnulphi liberalitate, quanq; indignus. Is ubi de patre accepit, ab eremo corpus relatū honorifice tumulauit. Verum irreligiosus homo usq; adeo sacerdotes despexit, ut Methodiū præfulem sanctissimū, quem supra nominaui, quod eum mane post longam moram ē uenatione redeuntem nō expectauerat ad sacrificium, cōtumelijs incesserit, pauloq; minus manibus abstinerit. Quare Methodius fugiens, eum sacris interdixit. Quo paulo post mortuo regnum Morauia ad Cæsares peruenit, ē quibus Sigismundus eam genero suo Alberto regendā dedit; rebel-

Methodius
De secta Husi-
tarum seu Vi-
ckleuistarum,
Ioan. Vicklef
Ioannes Hus
Hieronymus

Cracouia à
Craco

Boleslaus rex
primus.

Gulielmus
Austrie.

Vladislaus ex
Lituania pri-
mus Christi.

Cazimiri lib.

Vladislaus
Io. Albertus

Ale. Lituaniae
Fredericus

præsul Crac.

Spitigneus
Beatus Cazi-
mirus.

P

OLONIA utrāq; Vistulæ possidet ripā ex parte Germaniæ, Slesia, Morauiæq; ex parte Sarmatiæ Lituanijs, Leuonijs, Gythonibusq; cōiungit. Eam in minorē, & maiorē diuidunt: minor ubi Cracouia, secunda ubi Posnania. Gnesna septentrionalior. De ipsius origine quoniam in Boemia quæ sebebantur dixi: pauca quæ restant ex eius regibus referā. Hic Vandali primū fuere:

deinde à Craco, quæ ex Croacia uenisse & authorē generis ac primū ducē fuisse tradunt, usq; ad Boleslaū per duces remp. administrauerūt: deinde Boleslaus dux quū Othonem imperatorē multis officijs demereretur, ad postremum eum ad se uenientē apud Posnam magnifico sumptu recepit. Ex quo rex primus ab eo ex duce factus est. Longa deinde regum successione, an. M C C C. quum rex superstitē tantum filia decessisset; hanc Gulielmus Austriæ in matrimonium unā cum regno accepit, qui cū minime Polonis homo Germanus satisfaceret, aduersus Vladislaus ex Lituania tūc minime Christianus, qui statim in toto principatu fidē recepit. Ex quo Lituani Roxolaniq; ex magna parte regno adiecti Poloniæ sunt. Cū Tartaris feliciter dimicauit. Prutenos bello maximo sibi subiecit. Ex secundo matrimonio duos genuit liberos, Vladislaū, & Cazimirum: quorum Vladislaus maior natu patri defuncto successit. Is ille qui post ad Pannoniæ regnū uocatus est, quicq; in clade Varnensi unā cū Iuliano Cæsario legato contra Amurathen Turcā extinctus est. Cazimirus alter frater qui Lituaniā ex hæreditate acceperat, Poloniæ fratri successit. Is demum habuit liberos Vladislaū, qui Poloniæ rex ac post Matthiæ regis mortem à Pannonijs aduersus est, Cazimirum, de quo mox dicam: Ioannem Albertum qui Boemiæ Poloniæq; successit: Alexandrum qui Lituaniam primo, postremo Ioanne Alberto nuper defuncto utrumq; regnum obtinuit, ac Fredericū qui præsul Cracouienfis ab Alexandro V. pont. in patrū collegium deinde coopertus. Ante hunc Pij pontificis tēpore præsul ei ciuitati præsul alter ac cardinalis Spitigneus, uir literis legitime imbutus. Cazimirus autē quem supra memorauī perpetuo cōlebs ac castus uixit, nihilq; prius habuit, quam

P O L O N I A

quā fidem, abstinentiā, ac iustitiam colere, res ei cunctas à patre delegatas in regno sapientissime obuii, demū annorum X V. decedens, ac Lituaniæ sepultus, in beatorum est numerū relatus. Sed omnis facile superauit fama sanctitatis diuus Stanislaus eiusdem urbis præsul anno salutis M V I I I. interfectus à rege Boleslao, cuius hodie corpus in basilica Cracouensi conditū uenerantur. Ultra Vistulā Masouia ducatus & Podolia regio & Drauaniza fluuius, ab eis dictus, Masouia à Lituania diducens ad Polonos pertinetes. Et Gnesnensis & Posnaniensis urbes in sacro codice cōscriptæ. Ad hos Callimachus Gemnianensis meus familiaris penetrauit, ubi & literis & ingenij solertia, ex paupere diues magnopere apud eos reges quibus erat dilectus, ante hos annos decessit.

S A R M A T I A E V R O P E A

ARMATA S Græci Sauromatas uocāt. Omnes enim teste Plinio, qui extremi gentiū ac ignoti propē existentes mortalibus degunt, tam Europeos quam Asiaticos, cōmuni uocabulo ueteres Scythas appellauere: uerum à posteris Græcis diuisi, ut Sauromata usq; ad Rha fluuiū dicantur: & ex his Europei tantū, qui inter Vistulam & Tanaim continentur. Ex parte uero austri montibus Sarmaticis: à septentrione autē sinu uenedico, & terra incognita. In hoc igitur spatio ij principales populi ab authoribus nominantur, Venedici, Phenni, Vindili, Varini, Gythones, Burgundiones, Peucini, Basternæ, Omani, Roxolani, Sauari, Bessi, Budini, Amaxobij, Geloni, Geuini, Alani, Agathyrsi, Arimaspi, Tauri, Tartari, Flumina uero Borysthenes, Tyra, Hypanis, Axiaces, Tanais, & palus Meotis. Mōtes Riphei, Arympei, Aræ Cæsaris, Alex. De huiusmodi Sarmatis primus Romanorū triumphauit Domitianus princeps, cruēta tamē uictoria, cæsis apud eos duobus inclytis ducibus Au relio Fusco & Oppio Sabino. Postea longo intervallo Claud. II. itē princeps cæsis ex eis ad millia C C C. His in uniuersum enarratis singula nunc uidenda. Primum ex his plures in Germania diximus, ut Phēnos quos mira fecditate populos Tacitus dicit, nūc Prutenos aut Litanos putauerim. Varinos, nunc Varnos, seu Varnenses. Gythones Ptolemaeus in Europa regiones depopulauerūt. Ad postremū in Italia Foroiulii dūce Cacanopullis Longobardis ceperūt. Peucinos Tacitus dicit, à quibusdā Basternas uocari, sermone uel ut Germani: in hac parte & Vindilos ponūt, ubi nunc Poloni, de quibus mox dicā,

R E S V A N D A L O R V M

INDELI Plinio Ptolemæoq; hi sunt, quos ætas posterior Vandalos appellauit, qui olim Gandarico duce, filio Modigilli, qui regnauerat prior annis triginta: ex primo uidelicet anno Gratiani imperij, sollicitati à Stilicone anno salutis circiter C C C. paucis ante annis quā Gothi Ro. caperēt Gallias inuasere. Inde in Hispaniā traiecto Pyreneo, penetrantes: loca circa Beticā, quæ Vandalia postea dicta est, occupauerunt: ubi capta Hispalis quæ Gandaricus templū profanare uellet, subita morte corruisse dicit. Cui Gensericus successit. Ex Hispaniā post aliquot annos, iubere Honorio, à Gothis item expulsi in Africā traiecerunt: quam tunc Bonifacius comes ab Honorio missus administrabat. Ante omnia Hipponē obsident, ubi Augustinus noster septimo obsidionis mense decessit. Potiti tandem cū omnia diripiissent, breui post tempore Hetruriā inuadunt classe ad Populoniā applicantes: unde à Basilico duce Leonis primi, è Græcia cū ingenti classe ad succurrendū in Italiam missa, expulsi fuere. Gensericus post hæc ex Africa uocatus Romā ab Eudoxia Theodosii iunioris filia, Valentiniani itē iunioris uxore, contra tyrannidē Maximī, q. urbis imperium occupauerat, omnia in urbe diripuit, Maximo lapidibus interfecto. Post dies X I I I Eudoxiam cum filia Eudocia & Placidia secum in Africam abduxit: matrē sibi, filiam alteram Honorico nato, alterā Placidia Olibrio, qui post imperator fuit, matrimonio iūxit. Præter hæc secta Arriana omnia cōpleuit, ut testat Iustinianus in Codice De officio præfecti proconsulis Africæ. Deniq; quum regnasset an. XL V I I I. moriens Honorico reliquit habenas, q. haud patre melior in oppugnada fide post annos V I I I. pediculari morbo misere

Gensericus

Honoricus

Guntabundus bo misere perijt. Deinde Guntabundus Genferici ex Gunzone filio nepos an. **XXVI**.
Ildericus Is Ilderici ex Eudocia & Honorico natū heredem relinquens, iureiurando adegit, ne orthodoxis ullo pacto faueret: at ille mortuo patre pio periurio cōfessim omnes huiuscemodi ab exilio reuocauit. Post eum **Gilimer**, v regnauit annos, uir in primis crudelis, qui nec parētibus pepercit: uictus demū à Bellisario ac in triumphū ductus, an. **LXXIII** ex quo Genfericus in Africam ingressus est. Hic Vandalorū finis, ut author Procopius.
Alani Nūc ceteros exequar. Alanos, Ptolemæus in parte Scythiæ ponere uidetur: Capitolinus in parte Daciæ: Marcellinus itēq; Pli. et Diony. poeta in hac Sarmatia Europea. Iosephus II. ult. ait, inter Tanaim & Mæotidem habitare, ac inita cum Hyrcanis societate Medos suo tempore fuisse depopulatos. Hi demum fuere, qui uno ferē tempore cum Vandalis Gallias, deinde Hispanias petierunt: sed breui & ipsi à Gothis, cū quibus eandē ferē gentem & linguā esse Procopius dicit, expulsi regnum amiserunt. Agathyrsas & Gelonos populos, Agathyrsus & Gelonus Herculis filij cōstituerunt, ut est author Eustathius. Ex his Agathyrsos dicit Herodotus cultu præstare, esseq; ab origine Græcos, agri cultores quoq; & optimā incolere terrā. Mela dicit eos, ora furo inficere, qui nulla delectur aqua: ex quo Virg. Pictiq; Agathyrsi. Hi deniq; Bacchum ex India redeuntē excepere. **Roxolani** Plinio Ptolemæoq; Roxani Strabonē: hodie uero **Ruteni**. Hi quondā aduersus Mithridatis Eupatoris duces dimicauerunt, quibus imp. præerat Tassius, ut ait Strabo. Sed Christiani nunc sunt, Græca tamē secta, lingua semidalmatica, sicuti ferē & **Lituania** & **Ponia** uicinæ regiones; bifariam autē diuisi, qui dicuntur **Albi**, uicini **Lituania**, ex nomine fluuij **Moscouij** dicuntur, ac Mosquam regiam habent, cui præsidet **Ioannes dux**, qui ex **Helena** **Andreæ Palæologi** Despoti sorore plures suscepit liberos. Hic ad mare usq; **Venedicum** postremus omnium imperat. Ex quo Strabo ait supra **Roxolanos** neminē habitare. Ibi ingēs sylua, & homines syluestres pellibus tantū urforum quos uenantur tecti: natura alioqui simplices, melle uictitates, ac mercatoribus eō ad nauigantibus pro frugibus pelles preciosas cōmutantes. Retinent insuper urbem maximā, quam **Nogardiam**, hoc est nouum castrū, eorum lingua uocant, quæ Græcū solet habere præsulem. Is fuit ætate nostra **Isidorus** card. **Rutenus** ab **Eugenio** factus. Hic lapis in medio foro quadratus, quē dum ciuitas erat libera qui ascendere poterat, neq; inde deijci, princeps habebat. Huc aditur tantū pellium causa: moneta utuntur nō signata. Alteri **Ruteni**, rubri appellati, Orientaliores, ac **Boristheni** propiores sunt. De **Tartaris** locus sã exposcit, his uicinis populis atq; infestis, loqui. Hos **Pli.** **Tactaros** uocat, ponitq; inter **Tauros**, de quib. populopost dicam. Hi an. **MCCXXI**. **Batone** duce sinibus egressi ad mare usq; balteum defluxere, uicinosq; accolæ **Roxolanos**, **Gazeos**, qui & **Lazi** **Procopio** dicunt, præterea **Polonos** de populati, postremo ad **Pannonios** penetrantes, omnē eam regionē triennio uastauerunt, ut in **Pannonia** dixi. Inter **Borysthenē** & **Mæotidem** campos habitant inadcessos, quū aqua, tum frugibus, tectisq; ac omnibus necessarijs carētes, pecore abundant. **Vitā** in tenerijs ducunt, equorum inutilium sanguinē potant, ceteriq; utiles equi inter niues unguulis herbas radicesq; perquirunt, breuiq; cibo longas tolerāt excursiones. Lege ac lingua omnes utuntur **Mahumetana**, ac cum **Turcis** uicinis ad finitates ineunt. Septenis agunt sub principibus quos **Cæsares** appellant. Ex his unus **Lituanis** **Rutenisq;** uicini ac infestus, **Cæsar** **Caphensis** dicitur, quod prope **Capham** loca teneat. Est enim id castellum iuxta mare in **Taurica** **Chersoneso** munitissimū, ditionis olim **Genuensium**, nūc **Turcarum**. Ceterū **Tartari** ore sunt tetro & horredo, raso sincipite à medio uertice ad utrūq; tēpus, oblongis post tergū capillis, lata facie, pressis naribus, ore abrafo, præter labrum superius. Deinceps ad reliquos **Sarmaticos**. **Budini** *ἄρχ. τῆς βοιωτικῆς ἑνὸς ἰσθμοῦ*, quod in curribus ut pleriq; **Scythæ** agūt, à bobus tractis. **Amachobij** simile ferē genus, *ἄρχ. τῆς ἀμαχόβου* **Neuri** *ἄρχ. τῆς νευρικῆς* Melæclæni quod atris uestibus utant, **Anthrophagagi** em̄ sunt **Herodoto** teste. **Neuri** eorum regionē olim ob serpentes reliquerunt. **Incantatores** perhibentur esse, in lupū sese aliaq; animalia cōuertentes, ut **Eustathius** in **Dionysio**. **Hylea** regio mari quo abluatur nomen dedit, ut **Plin.** **Herodotus** etiam sic ait, **Traiecto** **Borysthene**, à mari in primis est **Hylea** regio. **Valer.** poeta, **Mouit** & **Hylea** supplex cum gente **Syenē**. **Stephanus** tamē eam regionē **Ponti** facit. **Cimmerij** & **Oretæ** inter **Sauromatas**. Ii in **Odysea** nominantur. Hi secundū **Diony.** **Achæi** sunt, qui secuti **Agamemnonē**, siue **lalmone** filium

Martis

Martis, regem **Asplendonum**, huc tempestate defati. **Pli.** **Cimmerios** post **Arimpæos** ponit. **Bessedones** **Pli.** **Isidones** **Hecateo**, **Asledones** **Alcmani** poetæ idem populi. **Arimæi** *ἄρχ. τῆς ἀριμαίας* in hac parte **Plinio** ponunt iuxta **Ripheos**, quos **Dionysius** **Arimæas** uel **Arimænos** uocat. **Aeschylus** uero *μονὴν τῆς ἀριμαίας*, id est, monoculū exercitū, quod sagittarij quū sint optimi, alterū inflectunt oculum, ut à paruis aduerit altero melius cernant, unde etiā nomen auspiciati sunt **Herodoto**. Nam **Ari** **Scythice**, unū significat, & **Maspos** oculum. Idem dicit author, super **Arimæos** **Grypes** esse aurū seruantes. Hos prope **Riphei** sunt montes: ultra uero **Arimæi** habitant, iusti & mites. **Pli.** dicit eos in nemoribus agere ac baccis uictitare: quos satis puto ex eorū genere syluestrium hominū supra mihi memoratorū, sub **Moschouia** duce degentū. Ad **Ripheos** usq; cursus **Alexandri**, ubi eius aræ ponuntur. Supra uero **Hyperborei** sunt montes, quos nōnulli in **Asia** principio ponūt, de quibus mox in **Asiatica** **Sarmatia**. Nunc aut uersus mare **Ponticū** descendendo **Taurus** gentem maximā percurram; dicuntur enim non à monte, ut quidam eruditus nuper nullo autore scripsit, sed ab animal, quod ibi **Osyris** docuerit boues aratro iūgere, ut tradit **Eustathius**. Nā **Osyris** dicitur uniuersum orbem agricolationē monstrando obuiisse. **Horū** igitur **Pli.** **xxx**. populos fuisse dicit, inter quos **Tactaros** ponit de quibus supra dixi. Apud hos **Diana** **Taurica**, cui **Iphigenia** præest, & uictima hūana sacrificatur. Hic **Tauroscythæ** qui montana tenēt, & **Cursus** **Achilleus**, & **Taurica** **Cherfonnesus** oblonga, in mari protensa modo uitæ mille stad. Eo usq; dicunt **Achillem** prosequutū **Iphigeniam** fuisse, raptam ex **Aulide** in **Scythiam** à **Diana**, quæ ceruam pro ea supposuit, ibiq; moratū cum ea rem habuisse. Nonnulli alium **Achillem** eius regionis regem illius amore captū fuisse dicunt. Hæc **Eustathius** in **Diony.** **Pli.** ait hanc peninsulam ad formā esse gladij in transuersum porrectā, & ab exercitatione **Achillis** cognominatam esse **Achillis** **Cursum**. Ab hac **xx**. milia insula in ponto est, **Achillis** **Tumulus** appellata, de qua in ponto dicam: & promontoriū **Achilleum** contra **Cimmerium** **Bosphorum**, **Ptolemæo**. **Cherfonnesus** **Taurica** moribus & eleganti **Græca**, libertatē quondā à **Romanis** donata, ut author **Plin.** In hac urbes nobiles, **Theodosia**, & **Panticapeum** metropolis **Bosphorianorum**, à **Panticapeo** **Aetæ** regis filio ædificata, quæ postea **Phanagoria** est appellata, quod **phanarium** sit ac forum circa incolentū **Europeorum**, **Eustathio**. Præterea **Nymphæum**, **Partheniū**, **Charax** mōs, **sinus** **Carcinitus**. In **Isthmo** **Noua** **moenia**, **Bosphorus** **Cimmerius** lat. **xx**. stad. qui os **Mæotidos** appellat. De **Mæotide** uero ipsa in **Pōti** descriptione dicā: **Eryllus** in super fortissimam gentem in **Sarmatia** flumen supra **Istrum** habitare **Procopius** de bello **Goth.** scribit, qui, ut ait, senio cōfectos, seu morbo adfectos ob pietatem interficiunt: uxor defuncti iuxta tumulum laqueo se suspendit, infamis qui huic desit officio. **Longobardos** olim uicinos **Anastasio** imperante ac duce **Rodulpho** infesta uerunt, qui dux cum esset ab iniuriā belli aliquandiu quiescens, à suis uti segnis insimulatus pugnare rursus coactus cum multis eorū millibus cecidit. **Exercitus** reliquiq; anti quam patriam repetentes cum **Rogis** constitere. Deinde in **Italiam** unā cū **Gothis** comixti uenerunt: postremo ob famem pars **Gepidarū** gentis uicinæ militiæ se authoraerunt, pars in **Thylen** insulam se cōtulere. **Iustinus** princeps eos primū **Christianos** fecit, eorū sape auxilijs usus. **Gothos** quoq; **Trazaitas** **Procopius** hic ponit & **Hunos**. **Flumina** hic, primū **Tanais** **Europæ** terminus, **Græco** uocabulo porrectus extensusq; dicit, quod longe fluat, **Barbaris** quandoq; **Silis** nunc **Vola** uocatus. Nam pleriq; fluuij **Barbara** sibi usurpāt nomina, ut **Nilus**, **Thermodon**, **Araxes**, **Eridanus**. **Tanais** igitur è **Ripheis** montibus orit̄ **Ptolemæo**, è **Caucaso** **Dionysio**, è magna uero palude **Herodoto**, quibusdam alijs nullum certū habet principium. Hic **Græcorum** colonia quondam fuit à **Polemone** **Colchorū** regē diruta, quum minime obtemperaret. Cōmune id emporium eius regionis: nunc in eodem loco castellum est **Venetorū** **Tana**, unde pelles & mancipia exportantur, quæ **Sarmatæ** mercantur, appellantq; **Carcasos**. **Borysthene** ingēs **Sarmatiæ** fluuius à montibus exit **Venedicis**, & per fines **Sarmatiæ** in **Pontū** **Ptolemæo**: **Plinio** autem & flumen est & lacus & oppidū & gens, uocaturq; à **Barbaris** **Neper**, qui **Tartaros** à **Lituanis** diuidit; præterea **Tira** & **Axiaces**, quæ **Hypanim** etiam uocant, **Barbari** uero **Nester**, ex **Peucinis** montibus in **Pontum** fluunt. **Flumina** præterea è montibus **Venedicis** in sinum eiusdem nominis, **Ptolemæo**, **Chrones**, **Rubon**, **Truntus**, **Chersinus**.

Sarmatia

ARMATIAE Asiaticae limites Ptol. intra Tanaim & Rha fluuios montesq; Caucaum & Hyperboreos concludit, in quo ferme spatio populi clari sunt Rhombitani, Melancleni, Zygi, Hunni, Turca, Amazones, Hyperborei, Gerri, Hippophagi, Flumina uero Rha, Rhombites, Rhymini, unde & montes Rhymini. Rha in primis maximus amnis, apud que, inquit Arrianus,

Rha
Rhymini
Rha barbari
Hyperborei

radix nascitur medicameto nobilis, quod Rha ponticum, seu Rha barbarum uocant. Oritur ex Hyperboreis. Flexiones facit similes Tanai inter se aduersas, ab Alex. alter Tanais putatus. De Hyperboreis q; supra Rhipheos habitat, Plin. dicit eos inter Antipodum solis occasus & nostrum orientem, putari a nonnullis semestrem diem habere, maneq; serere & uesperimete. Domus his nemora, nullum morbum, perpetuam salubritatem, atate quam longam ad mille annos, procul a lite & iniustitia. Herodotus contra, nullos esse Hyperboreos dicit: aut si sunt, necesse & Hypernotios quosdam esse. Possidonius esse quidem eos adfirmat, uerum habitare iuxta Alpes Italiae. Polybius ait, supra Tanaim uersus septentrionem ignota esse omnia, somnariq; si qui de his loquuntur aliquid aut scribunt. Rhombitani accolarum fluuij sunt Rhombitis, Strabo. Ptolemus maiorem & minorem ponit Rhombitem, paulo post Maotidem ex Rhomborum frequentia nominatam. Zygi de quibus Marcellinus ait, Immani diritate Zygos & Napas. Dionysius poeta praeter Zygos ponit etiam Sindos inter Sarmatas. Hunnos supra Caspios & Albanos ponit Dionysius. Simocatus quidam est author Eustathio in descriptione orbis, Hunnos circa Boream & orientem consistere, eosq;

Rhombitani
Rhombites
Zygi
Napas
Sindi
Hunni
Simocatus author
thor.

Turcas a Persis appellari. Alij sunt Hunni Europei, de quibus Procopius lib. v. sic ait, apud Maotidem Cimmerij habitant antiquitus nominati, nunc autem Hunni, quibus olim rex quidam imperabat qui duos habebat filios, Vturgurum, & Cutrigurum: hi inter se regno diuiso utramq; ripam Maotidis ostij incoluerunt, donec paulatim Istrum traicientes cum ualido exercitu loca imperij Romani populati sunt: horum alter Vturgurus domum postea reuersus circa eandem consedit paludem; Cutrigurus autem Romano imperio negocium facere

Gothi traicite

bat, occidentem uersus late loca occupauit. His uicini apud Maotidem sunt Gothi Traicitae appellati, remoti ab alijs Gothis, qui Wisigothi dicunt. Hos traicere conantes Istrum Hunni saepe repulerunt. Usq; ad pontum habitant Euxinum, iter dierum xx. Arrianam colunt sectam, miseriq; ad Iustinianum anno eius imperij xi. oratores quatuor, ut praesulem eis mitteret, qui alter apud eos esset extinctus. Hec Procopius diuersis in locis in eodem libro, ex quibus deprehendimus Hunnos, qui Pannoniam ceperunt, Europeos fuisse: colonos forte Hunnorum Asiaticorum de quibus scribimus: hosq; simul eandem esse gentem cum Turcis & Lazis & Zanis, qui a Iustiniano superati sunt per Theodorum, ut author est Agathias. Verum diuersis cognominibus appellati, ex duobus pleriq; nomen habentes. Reliqua Hunnorum in historia Pannoniae profecti sumus. Amazones apud Rha fluuium sitae, hodie quoq; a nostris cosmographis in insula ponuntur Edil fluuij, quae Rha dicunt esse. De his Trogius lib. ii. ait, duo fratres Scythae cum exercitu apud Rha flumen consistere: ibiq; post multos annos conspiratione uicinq; quibus erant infesti, trucidantur. Horum uxores qui cum eis aderant, in aduena terra sumpta mulierum manu sese tuentur contra uiros: quibus tantum concubitus causa admissis, mares filios interficiebant, foeminae dextram adimebant mamillam, unde nominis etymologia sumpta. Primae earum reginae Marpesia & Lapedo: his Orithyia & Antiope successere, contra quas profecti Hercules & Theseus uictoria sunt potiti, Menalippe & Hippolyte sororibus Antiopeae captis: deinde Pantafilea Orithyiae succedens, & in bellum Troianum profecta, cum toto exercitu trucidatur. Hoc itaq; modo ex successione usq; ad Alexandrum Magnum durauere. In hanc ille sententiam. Strabo autem lib. xi. eas dicit indicio esse late quondam dominatas fuisse ciuitates ab earum reginis cognominatas in Asia, ut sunt Ephesus, Smirna, Myrina,

Amazones
Edil
Rha
Trogius

Strabo

Thalestria regina
Herodotus

Paphe, & alij complures. De Thalestri regina, quod in Hyrcania cum Alexandro praelio concurrerit, ut quidam scriptores tradunt, non adseuerat. Herodotus de hoc genere refert, Amazones Thermodonta Paphlagoniae incoluerunt, quae quum in sedibus suis a Graecis essent debellatae, congregatae una pontum Euxinum contra eos traicientes, a uentis reiectae in Maotidem descendentes, omnem eam regionem depopulatae sunt. Quumq; essent speciosa pulchrae pacem cum iuuentute ob Venerem fecerunt, simulq; Tanaim transeuntes iter

trium

trium dierum uersus orientem confedere, ubi nunc sunt apud Sauromatas: ut uero quidam uolunt, Istrum traicientes contra Graecos usq; ad Ariopagum uenere: unde nomen ab illis locus tanquam a Marte relictis adsumpsit. Haec Herodotus. Dionysius quoq; poeta eas Thermodonte huc migrasse dicit, *αυαζωνες μεταχρησασαι μεταφρασην αμωτην εις θερμωδοντην*. id est, Amazones profugae patria procul a Thermodonte.

RES TURCARVM

T

VRCAE in hac parte inter Sarmatas Asiaticos supra Caspiae portas commemoratur Plinio, Melaeq;. Qui uastas dicit eos colere solitudines, alij uenando. Ptolemo Tusci in eadem parte ponuntur. Simocatus historicus, ut tradit Eustathius, ait Hunos a Persis Turcas uocari. De his itaq; Scilix Graecus author, qui historiam scripsit Constantinopolitanam, sic refert: Turcarum

genus Hunnicum est circa Caucaum montem, gens maxima atq; libera: quum Saraceni late dominarentur in Asia, atq; inter se dissiderent, Maugmet princeps Persidis & Mediae contra Imbraelem item Saraceni Babyloniae principem, auxilia Turcarum aduersum: illi duce Mucalith, uictoria potiti, ad imperium Persiae aspirare coeperunt: praesidiaq; in Arabia ponte constituta a Saracenis, ne Scythae transiret in Persiam, cum amouere conarentur prohibiti, manu ualida praedone duce Strangolice contra exercitum Maugmet ueniunt, ac tandem potiuntur. Totius Persiae Strangolix Sultanus efficitur: ruptisq; Caucaui claustris Turcas alios euocat: uicinis bellum suscitatur: Babylonem Pissasirio rege superato in potestatem redigit: contra Carbessem Arabiae Principem bellum primum per Cuelmam legatum, deinde per Asan fratris filium infeliciter gessit, amissis copijs ac profligatis: uerum alij atq; alij insurgentes huius nationis totam Asiam occupauere. Haec Scilix. Otho autem praesul Phrisingensis dicit eos egressos esse finibus anno sal. DCCLX. regnante apud Francos Pipino: Asiam occupauere, ac cum Saracenis de una lege conuenere, quum prius uti reliqui Scythae idola colerent. Insequentijs deinde temporibus diuersi ex his duces ac principes loca diuersa cepere. Solimanus Niceam usq; ad Hellepontum & Tarsum Ciliciae, qui in prima expeditione Hierosolymitana expulsi a nostris cum tota familia fuit. Ducath Damascum omnemq; regionem Decapoleos: Assungur Alapiam, Anexianus Antiochiam cum modicis finibus: nam usq; Laodiceam Syriae Calypha Aegypti e gente Saracenicam polsidebat regiones. Post annos circiter LXXX. regnate apud Hierosolymas ex nostris Almerico Syracinus Noradinus Damasceni principis dux simulatione ferendi auxilij Caliphae Aegyptio qui tunc a nostris oppugnabatur, eum obruncauit, Sultanumq; se primum Aegypti constituit. Huius Saladinus successor Hierosolymae Syriae regnum nostris expulsi in potestatem recepit, processuq; temporis & ipsi Saracenicum nomen ex Turcis, quod inter Arabes uersarentur usq; in hodiernum diem accepere: perpetuaq; postmodum lege sanxere, nequis Turca aut in secta Mahumetana natus Sultanus esset, sed aut Christianus fidei desertor, aut alterius nationis captiuus ac seruus. Insequentijs deinde seculis ann. circiter MCL. quatuor e Perside familiae cum totidem duobus ac exercitibus late per Asiam, perq; Europam uagati sunt, Asambeci, Candelori, Caramani, Othomanni. Candelori Sinopen, regionemq; circa Pontum ceperunt. Caramani Ciliciam, quorum ultimus Abramus auxilium contra Othomannos a Pio pont. per oratores petijt. Vtraq; igitur familia a Mahumete Othomano pulsa ad opes Asambeci cofugit. Hic Asambecus Vuncasan appellatus, una ex quatuor familijs in Perside regnabat omnium potentissimus: apud Tauros ciuitate ab eis uocata regi constituerat, ac Othomannis plures ademur urbes: cum Venetis ex ea causa foedus iniuit: oratorq; Venetorum Catherinus Zenus ad eum missus anno MCCCCXXII. multas eius opes testabatur se uidisse: contra Othomannum ad septingenta hominum milia coegisse, ipsum in castris uenari solitum equos syluestres quibus uescebantur. Prussiae ac Nataliae regiones hostium depopulatum esse. Deniq; Cappadoces, Armenos, Mesopotamios, uicinosq; circa populos omnis subegisse. Alij quoq; literis Securani Genuensis, qui apud eas nationes negociabatur, ad Sixtum pont. eodem fere anno idem testabantur: praeterq; etiam Sorochum nepotem magni Tamberlani ab eo expugnatum, apud mare Caspium Samorcantem urbem proximam Amazonibus tenentem. Hiemaliter regem Babyloniae cum toto exercitu superatum: Aegypti Sultanum ob formidinem ad foedus inuendum compulsum. Quae omnia post eius mortem descuere, filijs non pari uirtute

Maugmet

Imbrael

Mucalith

turca.

Strangolix

Otho praesul

Solimanus

Ducath

Assungur

Saracenus

Noradinus

Saladinus

Turcarum familia

millia IIII

Candelori

Caramani

Asambeci

Vuncasan

p aut se-

aut felicitate succedentibus, Ex quo Othomanni, ac alij, multa de eorum imperio abstulerunt. Nuper uero an. M D I I, excitatus est in Perside uir bubulcus & idiota, nomine Sophi, qui se prophetam dei nominat, responsaq; dat: operaq; facie more Moseos populos audit: magnoq; cū exercitu ingressus uicinas nationes subegit. Othomannis maxime aduersus quibus multa iam abstulit, eaq; antiquis possessoribus & dominis Asambeci nepotibus tradidit. Armenos Christianos ultro obuiam ob metū procedentes bona spe tulit esse. Othomanni autē, quos ē quatuor descripsimus familijs, eodem tempore Othomanno duce in Asiam primum minorē irrupere. Hic enim ex humili fortuna ob uirtutem rei militaris magnum sibi nomē in Turcarum gente parauerat; cuius filius Orchanes supra nudum paternū in Thermodontem & Bithyniam transgressus, caput extulit: huius item Amurathes rem maiorum adauxit: duobus siquidem de imperio Græcorū certantibus ab altero auxilio aduersatur, pacta Callipoli: quam adsecutus primus Turcarū paulatim per dissensionem principum Græcorum in Europam, in Thraciā primo, deinde in reliquā Græciā, manus iniicit. Huius ē duobus superstitibus liberis, alter Solimanus breui decessit, alter Pazaites paterno successit imperio, maiorum fama non inferior. Thraciā, Moxiamq; magna ex parte subegit: maiora facile cōsecuturus, si per eius infelicē exitum licuisset. Captus siquidē à Tamberlano, de quo uiro inter Parthos postea dicemus: in caueaq; uinctus cathenis modo seræ circūducebatur. Filij hac clade accepta euestigio per Thraciā fugientes à Græcis capti sunt, ē quibus Celapinus natus maior, inuittū quidē nostrorum consilio, ad recuperandum paternum regnum dimissus obijt, superstitē filio Orchane pupillo, quem tutor ac patruus eius Moses cupiditate adreptū imperij de medio sustulit: quod deniq; & ipse sine liberis extinctus, fratri Mahumeti reliquit. Hic igitur primus Danubium traiecit: multasq; eorū ciuitates tributarias fecit. Huic Amurathes filius successit: quē aliquandiu Græcus imperator in Asiam traicere conantē interclusit: demum ubi eō penetravit, Muscapam Pazaitis filium regno paterno spoliatum egentē contra eum excitauit: quo uictō Amurathes solus rerum potitur: Thessalonicam uē captam diripiuit: Epirumq; ac Aetoliā subiugauit: Sinderouiam Georgij despoti Seruicæ otoceri sui urbem expugnauit. Cum centum armatorum millibus Pannoniā ingressus obtinisset, nisi cōmeatus per anni penuriā defuissent. Bis tamen Pannonios bello sudit: semel apud Varnam, in qua Vladislaus rex cū duce Ioanne Hunadis & Iul. Cesarino legato profligatus fuit: de quo quid deinde fuerit incertum, non amplius uisus est. Ioannes ut peritus rei militaris fatum prædixerat: nō creditus sese ante finem pugnæ in tutum recepit. Legatus fugiēs dum aquare equum in amnem ingreditur, à latronibus Pannonijs trucidatus in medio campo iacuit. Postquam uictoriam Amurathes simul cū alijs rebus gestis, iam satis gloriæ peperisse putans, uitę tranquillitati consulere deinceps statuit. Itaq; curam rerum Mahumeti puero & eius magistro Callibassę tradita, ipse imperio se abdicās secretum petijt. Reuocatus paulopost à suis contra Ioannem Hunadis iterū aduersus euntem rursus uictoriam retulit, atq; iterū secessit. Moritur apud Prusiam Bithyniæ ciuitatē, quę erat ante captam Constantinopolim Othomannorū regia. Mahumetes igitur defuncto patre, instituta maiorū pro ingenio correxit: rem domi forisq; legibus ordinauit: Cōstantinopolim expugnauit. Auctus deinde uiribus ad Albā inter Danubij & Sauri constitutas castrametatus, magnā à nostris plagā accepit x x x. ferē mil. ē suis desideratis. Fugere in eo exercitu tres Ioānes, Vatuoda dux regis Pannoniæ, Io. Caruagiālla legatus, & Io. Capistranus ordinis minorum, sub Calisto 111. Post hæc Seruiam inuasit: eius Despotus Georgius relicto defensionē filio in Pannoniā aufugit: Trapezuntē deinde ac Bosnam fugatis eorū principibus subegit: omni deniq; ferē Græcia cum Peloponneso, Macedoniaq; ac Illyrico potitus, in Italiam ad extremū penetravit, Hydrunto capto: in quo bello per triennium gesto, flos omnis Italiæ absumptus est: benigne nobiscū egit dei prouidentia, authore inter hæc de medio sublato. Ad cuius nunciū mortis Sixtus pont. qui iam de fuga in Galliā, & alma urbe beatis apostolis qui eam tuerentur, relinquēda cogitauerat: cum patribus ac plebe deo gratias agens, tabernaculum claudij: iustitium ac triduale sacrum indicij iubet. Mahumetis igitur filius Pazaites qui nunc imperat, rem paternā suscepit, expulso Zizimo fratre, qui Rhodum primo, deinde in Galliā, postremo in urbem Romā ad Innocentium V 111, captus cum custodibus Rhodiorū militum uenit: obuiam Franciscō pont.

pont. filio procedente: exceptusq; publice in senatu, pontificem, deinde patres more suo consalutauit: mox custodia traditus est, donec ab Alexandro successore ablatum Carolus V 111 rex Gallorum hinc secum Neapolim duxit, qui paucis post diebus ueneno extinctus, maximū initium mali nobis fuit: nam rem tutam fore Christianis frater per oratorē pontifici receperat eo incolumi. Igitur an. M C C C X C V I I I. excursiones in Car. Carni norum regionem transmissio Taliuento fecit: multa fidelium milia trucidauit. Biennio deinde post longa obsidione Methonem cepit, omnibus ad unum oppidanis cum præfule necatis subuenientibus Venetis. Postremo Gallorum classē suppetias ferentem a captā pud Lesbium perdidit: quæ singula alijs etiam in locis mihi repetita.

R. VOLATERRANI COMMENTARIORVM VR
BANORVM LIBER OCTAVVS.
I L L Y R I C V M

ILLYRICI ab Illyrio Cadmi & Hermiōes filio, ut tradit Eustathius, cognominati, quorū sepulchrū prope Ceraunia cernitur. Huc enim ē Thebis profecti in serpentes mutati fuerunt, postq; Cadmus Martis draconē, qui Dyrce custodiebat, interfecit. Ratio fabulę ut idem dicit, quod homo Græcus & politicus mores induerit barbaros, & uictum ferinum. Appianus autem aliam repetit originem: Polyphemō uidelicet & Galatæ tres fuere filij, Celtus, Galatus, & Illyrius, qui totidem constituerē populos. Illyrio deinde filij, Achilles, Autarius, Dardanus, Medus, Taulantius, Perrhebus: filia quoq; Partha, Daorta, Dafara: à quibus Taulanti, Perrhebi, Achillei, Autarici, Dardani, Medi, Partheni, Dafarici, Darfii prodire. Autario ipsi Pannonius, uel Pæonus potius, & Scordiscus filius fuit. Pæoni uero Tribalus, à quibus pariter nationum cognomina tradita sunt. Hæc ille. De Illyrijs Florus ait, quod primo bello Punico, regnante Teuca muliere, populationibus nō contenti, licentię scelus addiderunt, legatos Ro. securi percusserunt, præfectos nauium igni cremauerunt, idq; quo indignus fieret mulier imperabat. Itaq; Cn. Centimala duce, late superati fuerunt. De eadem regina quę Agronis regis uxor fuit, Polybius sic ait: Illyrii sape eos qui ex Italia nauigabāt, & ex Phœnice mercatores depradabantur. Romani conquestum ad Teucā reginam P. Iul. & T. Coruncanum miserunt: alterum eorū liberius locutum, postea discedentem in itinere iussit interfici contra ius gentium. Ita missus Cn. Centimala cū exercitu Teucam superaret, illa sese in urbem Rhizonē recepit, & procul à mari in ipsa Rhizonis fluuij ripa pacem fecit, hac conditione ut tributū daret, omni Illyrico excederet, paucis exceptis locis, ut nō ultra Lissum ei nauigare liceret. De Illyrijs postea, uti Linius testatur, L. Anicius prætor capto Gētio rege qui rebellauerat, triūphauit. Deinde Scipio Nasica cons. expugnato Delminio, unde Delmata dicti sunt, amplissima ciuitate. Mox Q. Metellus cognomēto Delmaticus. Postremo Asinius Pollio Augusti tēpore, Salona oppido munitissimo in potestātē recepto. Insequentibus uero tēporibus Sclauī dicti sunt, à Græcis autē Sclauenī, de quorū origine Procopius Græcus author sic scribit: Sclauenī gens Scythica Iustiniani tēpore in Illyricum irruere, multasq; strages ediderunt, contra eos imperator exercitum misit Germanorū, qui multos ex eis interfecerunt. Sclauenī nihilominus prædas egerunt, & incōmoda multa uicinis intulerunt: Istrumq; nequeuntes transire, se domum receperunt. Postea uero paulatim Gepidis militantes supra capita omnium emertere, ac Istrū transeuntes imperij Ro. loca occupare, interq; Illyricos consistere, Catalecto utuntur semiscythico ac proprio in sacris usq; literis ac sacrificijs, cōsecratione pon. ac sancti præsulis eorū Cyrilli. Magistratus ac principes Banos appellant. Domi natur nunc partim à Pannoniorū regibus, partim à Venetis: ligneis habitant plerūq; ætius difficijs culmo contectis, præter paucas litorales urbes in quibus humanius degunt: tellurem optimā colunt: ubi teste Aristotele, bis grauidæ pecudes & quater in anno tondentur. Regionem omnem Ro. ut est author Rufus, in prouincias x v 11. diuisere. Noricum Pannoniorū totidem, Valeriam, Samēsem, Delmatiam, Mœliam, Dacorum 11. diuisio.

Sub ditione Macedonię sunt VII. Macedonia, Thessalonicensis, Achaia, Epiri II. Latitudo totius Illyrici Plin. pass. mil. CCCXXV. ab Arsa usq; ad Drinum DCCC. Adrius mons respiciens. Mutat aut Ptolemæo in itinere nomina, Oera, Carnus, Bebius, Albanus, Adulas, Getius, Scardus, pro uarietate regionū appellatus. Hęc præter Rufum diuus Hieronymus, Alpes Iulias uocat, quendā describens locū. Inter Constantinopolim, inquit, & Alpes Iulias. Duobus principalibus abluīt tota regio fluminibus, Sauo, & Drauo: citra Adriū uero alijs minoribus, Edanio, Ticio, Narone, Rhizone, Drilone, Drino, omnib. in Adriaticū erumpentibus sinū. Populi autē inter idem mare ac mōtes hi serē nominantur, Iapydes, Liburni, Illyrici, Dalmatæ, Dryopes, Cerauni, Iatę, Chelidonię, Hyelles, cōtebant. Ius latij habebāt, ut author Plin. Iapides ex Gallis Illyricisq; nati cū Iatrocinarentur uicti, ab Augusto, ut idem refert, fuerunt. Hyelles Chersonnesum habēt teste Apollodoro, qui Hyllis appellatur, habens ciuitates XV. Ad hos Argonautę descenderunt, ab ijs etiā Iason didicit tripodam Phœbi eō aduectum abscondere, q̄ fatum erat illam terrā inexpugnabilē fore ubi tripodas esset: dicti ab Hyllō Herculis filio, & Melitūs Aęgei fluminis filia: qui apud Phæacas natus nō tulit esse sub Nausithoo. Itaq; cū parte Phæacum uenit ad Croniū mare, author Eust. Dalmatarum oppida ad LXX. Iulisse, ex magna parte ab Augusto incēdio uastata testatur Plin. ex his in ora post Arsiā ponuntur Ptolemæo, Aluona, Flamona, ubi flumē hodie uocant. Senia, nūc Signia, qua breuiore itinere ex Italia transmittūt Pannonias petitori. Enona nūc Nona. Phanates, qui sinui Phanatico nomē dederunt, ius latij habebant. Iadera colonia, pro qua bellum diuturnū inter Venetos & Pannonios, Scardona incolū adhuc nomīne, ubi olim cōuentus. Sicum nunc Sibinicum. Spalatum, Plinio cōmemoratum, olim Diocletiani palatiū. Eusebius in Chronicis. Diocletianus haud longe à Salona in uillā suā palatiū mori. Hinc Halmisā octo serē passuum mil. procul, arce nobilis, Ciclodie uocata; inter quā & Spalatum tractu maritimo ad montes usq; pertinet gens, quæ q̄ Diocletiani genere se ortam iactat, eorum locū politicam quasi temp. appellant, iuribusq; suis uiuunt in hodiernū diem, senatu Veneto permittente. Sinus deinde panditur Chelonius: Narona colonia Plinio, hodie Narēta ad nihilum serē redacta. Naro quoq; fluuius eidem ponitur, Ptolemæo Narbo, & Straboni Varo, in utriq; menda. Epidaurum à Gothis dirutum colonia Rom. ē cuius ruinis Ragusia iuxta ædificata, libera nūc ciuitas, tū Turcis tributaria. Hoc Epidaurū Pausanias & Strabo Limirā cognomināt, q̄ portuosum sit: alterum Epidaurū in Peloponneso, ubi Aesculapij templum. Rhizinū Plinio, Polybio autē Rhizo oppidum ciuium Rom. & amnis, ubi nunc Catharum cernitur, arce Venetorū renouatum oppidum. Butuauium Plinio, Ptolemæo Butua, prisicū retinet nomē, à Cadmo Aęgyptio cōdita: dicta q̄ bubus ad currum iunctis huc cōmigrauerit, uel à Buto Aęgypti ciuitate. author Stephanus. Antibaris nouo nomīne urbs metropolitana, quę ex Docleatium uicina ciuitate ruinis creuit. Pre-Rhizo oppidū est unus nūc utriusq;. Olchinū, quod antea Colchinū dictū est, à Colchis cōditum, quē Bolianā Dalmatæ appellant. Post eū Drinus Dalmatiæ Albanicq; terminus. Est itē alter iuxta minor, eiusdem nominis, qui lacum efficit, in Drilonemq; exit. Post Drinū uero Lissum oppidum ciuium Ro. ab Epidauo c. mil. pass. distans, ut author Plin. nunc Alexieus dicitur ciuitas: de qua deq; alijs in Albania locis (nā & Albanos eos Ptol. uocat) in Macedonia dicemus. Intus aut sunt oppida, Scodra ciuium Ro. à mari XXX. pass. mil. distans, ut Plin. nunc Scutarensis ciuitas, ante hos an. XXX. à Venetis possessa: deinde à Mahumete Turca ingenti obsidione pressa, ac demū in pacis conditione recepta. Delminium, unde Delmatę appellati, supra Liniū cōmemoratum, nūc Damna uocātū, haud longe à Scodra, Salona à Polliōe, ut supra dixi, expugnata. Tribullū Plin. nūc Tribunien- sis præsul in codice descriptus. Diocleata, ubi nūc Diocensis urbs diruta, falso à quibusdā Diocletiani ædificiū existimata, quādo Plinio ponuntur. Supra Istros Carni sunt Iatę uocant, quasi Carnithiā, corrupto uocabulo, quanquā nonnulli alteram faciunt: eadem tamē est gens, Dalmatica quidē, & ducibus Austriæ subiecta. In hac Iulium Carnicum, Ptole-

Ptolemæo Plinioq; quod ex loci situ Goltiam quidam esse contendunt: cui præfuit æta te nostra Henricus comes uir turpissimus, æque corpore atq; animo, qui filios indolis longe melioris, ac matris nobilitatem referentes reliquit. Est etiā in hac Labatum oppidum ex nomine fluuij uicini, quē Plinius Neuportum appellat, unde descendit Argo nauis ad Istros. Dalmatæ Lublanam hoc oppidum uocant ex Lugea uicina palude. Hanc regionem in primis bonam fertilemq; esse Ludouicus imperator monstrauit, qui ei Arnolphum primogenitum filium ducem constituit. Modrusa quoq; nouo nomīne ciuitas in hac parte inter montes sita est. Magistratum habent Carniti archiducem; Australibus hodie subiectum. Morem præterea hunc barbarum, ut non solum in furto deprehensum sed furti suspectum extemplo suspendant: post triduum de suspicione iudicant. Si iure mortuum animaduertent, pendere eum sinunt: si minus, contumulant; ei quę iusta faciunt. Proxima huic Iapidia, quam Stiriam nunc uocant, licet Pius pontifex eam Valeriam putat: ego uero ex descriptione Rufi, Valeriam potius Croatiam dixerim, inter Danubium & Drauum. In hac Cilia est ad Sauri ripam, urbs, uti apparet ex uestigijs, antiqua. Nam inscriptiones in ea plures nomīnum Rom. apparent: oppidani à Sulla conditam dicunt, uocariq; Sullacem, nulla tamen autoritate quam sciam. Nam forte ea fuerit aut eius ruinis, quam Ptolemæus non longe ab hac ponit, Celiā appellatam. Huic comes imperat Australibus ducibus subiectus. Is fuit ætate nostra Fredericus uir facinorosus, qui pellicis causā nobilem ac probam uxorem interfecit. Quumq; sub Nicolao V. Romam ad iubilæum uenisset, nec melior propterea factus esset, rogatus quid ei profectio contulisset, ut non prioris sim oblitus artis inquit: Nam & tutor meus ad crepidas item redijt, qui mecum iter fecerat. Filiam habuit Barbaram, quæ Sigismundo imperatori nupsit, filiumq; Vlricum haud patrē meliorem. Is est qui tutor postea Ladislaui pueri fuit, de quo in Pannonia mentionem faciam. Ex Stiria sal in Germaniam asportatur.

DE INSVLIS ILLYRICI

INSVLAS autem Illyrici amplius mille frequentatas Plinius dicit. Potissimæ nunc Tragurium. Alterum in ora fuisse Strabo & Ptolemæus tradunt. Arba, Pharus: antea Parus, Plinio; Ptolemæo autē Pharia, uetera omnes seruant nomina. Est in eodem mari Lissa, Plinio & Antonino, & in hodierni diem uocata: & Issa, Iseo quondam uiro clara, ut Strabo & Athenæus scribunt. Est & Chissa quæ eadem forte fuerit cū Gissa, sicuti Issa & Lissa. Antoninus tamen duas his uerbis facit, Braçtia, Issa Lissa, Corcyra, Melite. Gissam putat quam hodie Pagam nominant, quoniam uestigia in pago adhuc extāt Gissæ appellata. Meliten, Ptolemæus Meliginam uocat, Polybius Melitulam. Hinc canes Melitei in delicijs, ut Plinius refert. Corcyra, quam Melaniam uocat eodem teste, nunc Cursula: altera uero quæ ante Epirū est, Corcyra dicitur. Braçtia ab Antonino usq; in hodiernū diem uocata: Venetis una cū alijs seruit. Polybius tamē Breçtiam dicit, & Breçtianos colonos. Stephanus Elaphusam ait à Græcis uocari, & etiā à quibusdā Breçtanis, Crepsam, & Apforum; Ptolemæus in eadem insula ponit. Hodie eiusdem nominis duas uocant insulas, quas prætor unus Venetus regit. Fortunata, quæ hodie Vigilia; seu Vegia dicitur, quanquā sunt qui eam esse uolunt, quam Ptolemæus & Plinius Curitā uocant. Ego tamen potius existimauerim eam dici, uel eius esse colonos, quæ à Ptolemæo Vectia scribitur in ora: sunt item in eodem mari Apsyrtydes insulæ eorū qui Apsyrto duce à Medea trucidato, non adsequuti quod iussi fuerant ab Aeta rege, formidantes reditum in hoc partim loco, partim in Illyrico circa Ceraunia confedere. Apollonius in Argonauticis rem omnē explicat. Deinceps pars Illyrici, quæ ultra Adriū est, ubi Drauus & Sauus amnes maximi in Danubium fluunt, alter ex Noricis uolentior, Sauus ex Alpibus currens. CXXV. mill. pass. interuallo. Amnes quoq; nō ignobiles, Colapis, Bacuntius, Valdanus, Vrpanus, in Sauum omnes miscuntur. Inter hos igitur Dalmatiæ populi plurimi Pannonijs immixti sunt. Ex his sunt Iapides siue Stiriæ pars campestris. Præterea qui loca Valeriæ tenēt: de quibus Rufus sic ait: Marcomanni, & Quadi de locis Valeriæ, quæ sunt inter Danubium & Drauum, pulsi à Tyberio sunt, & limes ab Augusto inter Romanos & Barbaros per Vindelicum & Noricum, Pannoniam, & Mœsiam est constitutus. Hanc hodie par-

Præful Cro- tem Croaciam uocant, regibus Pannoniorum subiectam, eiq; adscribitur præful *Croa-*
tinus centis. Amantini quoq; populi, quos Rufus item deuictos à Tyberio dicit, unâ cum *Pari-*
Amantini nonijs, in hoc fere spatio fuerât, ubi etiâ antiqua urbium nomina, Segestica, Sciscia, *Syr-*
Segestica mium, Taururum, nunc Belgradum, uictoria illa inclyta Pannoniorum contra *Turcas*
Sciscia duce Ioanne Hunnadis nobilitata. Situm est in Sauî & Danubij confluentibus. Vbi ue-
Syrmiium ro Teutoburgium Ptolemæo, in Draui & Danubij coitu ponitur, Quinqueecclesiensem
Taururum ciuitatem nunc uidemus. In ripa Sauî ulteriores, est etiam Cibalis Ptolemæo, non ignobi-
Teutoburgii lis urbs, patria Decij imperatoris. Omnia nunc Pannoniorum regibus dominata. Ante
Quinqueecle- quàm ab Illyrico discedam ciuitates apud Fiscum apostolicū in tota regione descriptas,
sienses ponere uisum est. Tres omnino metropolitanae Iadrensis, Ragulina, Antibarensis. Sub
Cibalis prima Traguriensis, Pharenensis, Signanus, Scardonensis, Arbenensis, Nonensis, Croacen-
Metropoles sis, Titienensis, Sibinicensis. Sub Ragulina Stagnensis, Rossensis, Tribulienensis, Buduari-
 IIII censis. Sub Antibarensi Dulcinensis, Dinastrensis, Suacinenensis, Polacensis, Albanensis,
Iadrensis Sardenensis, Scutarenensis. Catharenensis uero sub Stranensi, pleraq; corruptis, uti demonstra-
Ragulina ui, nominibus, quorum nonnulla inter Albanos sunt, de quibus postea dicemus. Nunc
Antibarensis ad Pannonios transeam.

P A N N O N I A

Batho rex
Tyberius Ce-
sar

D P A N N O N I A M spectat quicquid est agri ultra Sauî. Hanc Tyberius
 Caesar uiuente Augusto, subacto rege Bathone, ac per Alpes Iulias itinere
 A facto biennio domuit, quum nullus ad eum diem ausus fuisset ad Danubiū
 arma transferre, quâuis sæpe insultantibus Barbaris. Multis deinde seculis
 Romanis principibus subditam exterarum gentium diuersarum nationes inua-

fere, domiciliumq; primum ac quasi pontem in ea constituere, unde facile in urbem Ro-
 inuadentes latinum nomē, quod tantopere cupierunt, euerterent. Igitur prima irruptio
 Gothorum fuit: paulo antequam urbem occuparent, illac iter populabundi fecere, quum
 Illyricū etiam penē omne uastarunt. Post hos Longobardi: deinde Hunni; mox Auari; po-
 stremo Tartari omnem eam regionem uexauerunt, quod accommoda sit ad primos impe-
 tus excipiendos, ab ijs præsertim nationibus, quæ à Scythia egrediuntur. Pannoniam à
 Græcis Pæoniam uocari scribit Appianus, & Pannonios Pæonas; cæteri uero scripto-
 res Pæoniam diuersam faciunt, eamq; apud Axium fluuium in Macedonia constitunt.
 Duas Pannonias Ptolemæus posuit, alteram superiorē ubi nunc Austria, de qua in Ger-
 mania diximus: & hanc de qua nūc scribimus inferiorem, cuius limites multo breuiores
 q̄ imperium; nam & Iazyges, qui Transyluanii; & Daci, qui Valacchi; & Valeriae populi,
 qui Croacii nunc sunt: præterea Amantini ex magna parte ipsorum regioni subijciun-
 tur. Eius quidem ciuitates, quod uicatum potius habitent, & ligneis ædificijs, ueteres nō
 posuere: sed gentes quæ Straboni sunt, Breuei, Audizeti, Ditrones, Pirusæ, Desitiacæ,
 quibus Batho quondam imperauit, & alij cōuentus ignobiles in Dalmatiam usq; disten-
 ti sunt; & Sardiæ ad meridiē pertinentes, qui Sardiates Plinio uocantur, nunc uero Sar-
 denses, reliqui ex magna parte interiire. Nec sanē quæ à Ptolemæo ponuntur urbes di-
 gnosci nunc possunt, mutatis nominibus & locis: hodie namq; in sacro fisci codice ciuita-
 tes XIII. adnotantur. Metropoles omnino duæ, Strigonienensis, & Colocensis. Sub prima
 Agriensis, Nitriensis, Vacienensis, Iauriensis, Quinqueecclesiensis, Versprimiensis, Sub
 Colocensis, Zagabrienensis, Transyluanus, Varadiensis, Sirmiensis, Canadiensis: ex qui-
 bus ultra Danubium sunt Agriensis, Vacienensis, Syluanus. Qui Iazyges sunt Metanastæ,
 id est, migratores, & coloni eorum qui apud Mæotim sunt; ulteriores Daci possident, qui
 nūc Valacchi, de quibus postea. In medio ferme tractu in sinu Danubij, ac fere peninsu-
 la, Buda Pannoniæ regiæ cōtinetur. Inter hos tantū Agrienses, quos Appianus Agrianos
 uocat, antiqui sunt. Descripta iam in uniuersum regiōe, reliquā adijciam historiam, ubi &
 urbium nouarum, quas paulo supra cōmemoraui, origines pro uiril parte uidere licebit,
 priusq; de moribus pauca dicam. Igitur habitu & catalecto fere illyricizant, uti & consan-
 guinei Boemi & Poloni, artium omnium indociles præterquam militaris, quam naturæ
 feritate ita exercent, ut ne per brumā quidem uacent, magnoq; adiumento nomini Chri-
 stiano tuendo contra Barbaros fuerint. Villis atq; uicis abundant stramineis, quas sæpe
 reficiunt ad subitam inimicorum incursionem, uel alia leui de causa flagrantes. Nos igitur
 sumus

Metropoles
Strigonien-
Colocensis

De moribus
Pannoniorum

sumis periclitati, quo tempore cum cardinali Aragonensi legato proficiscebamur, serui
 negligentia per noctem lucerna totum uicum comburentis: itaq; Turcas adesse putan-
 tes, ac humo surgentes, ubi strati passim cubitabamus, quisq; trepidus uia, quæ sibi pri-
 mum in tenebris offerebatur, properabat. Ego uero in cauerna quadam solus aliquot ho-
 ras delitui, donec ueritas patefacta. Cæterū inculti ac procul à delicijs, hyeme, ut reliqui
 Aquilonares pelliti in pyriterijs agunt, potui ciboq; plus iusto uacantes. Mirandumq; id
 in primis, cum merum, aromataq; præter cæteros mortales frequentent, iuuentutem ta-
 men esse castam, & absq; scortis agere: uitibus, pecoreq; abundant, olea nequaquam. Re-
 gis uectigal admodum tenuis. Cura regni præsulibus, ac proceribus traditur: hi iusi à re-
 ge extemplo L. armatorum millia suis stipendijs exhibēt. Pompam seruorū præferunt, ar-
 genteis splendoreq; uestium utuntur. Dum equitant arundinem in manu gestant. Id in-
 signe nobilitatis, quod & Germanis commune. cætera plebes sordida, hominem inter-
 ficere leui de causa promptū habent, idq; impune licet. Idem religiosi, magnaq; pars an-
 telucanas uigilias ac sacras obeunt horas: in templis errare, aut aliud agere quàm suppli-
 care dum sacrificatur, pro crimine ducunt. Sextam seriam sacram habent, ieiunioq; uene-
 rantur. Excitata est ea natio ante paucos annos, singulari & eleganti ingenio Matthiæ
 Regis, qui artes bonas, tum Italicos magnopere adamauit, quorum commercio & adfiri-
 rate, in cultum splendidiorē omnia restituit. Nunc quibus Pannonia ab initio creue-
 rit auspicijs, sub quibusue regibus usq; in hodiernum diem fuit, quantum ex eorum an-
 nalibus licet deprehendere, breuiter attingā. Postquam, ut dixi, à diuersis principio Bar-
 baris regio percursa est, Longobardis inde postremo discedentibus Hunni successere, &
 Sarmatia Europea egressi: quorum genus in Sarmatiæ descriptione narraui. Ex his pos-
 stea Hungari, quasi Hunnari appellati. Hi siquidem anno salutis circiter cccc. duce
 Keue Pannoniā ingressi ad Tulnam Austriæ locum contra Romanos uictores fuere, in
 quo prælio dux ipse occubuit. Cui Attila rex successit, ingenti uir animo, qui ad propagan-
 dum imperium intentus, cura Pannoniæ Budæ fratri, unde oppido nomen delegata, ip-
 se cum copijs in Galliam traiecit, Aurelianumq; obsedit. Inde cum Aetio duce, qui adscē-
 uerat in societatem Theoderici Gothorum regem, tunc Gallia Narbonensis partem
 tenentem, apud campos Catalaunenses, collatis lignis concurrens singulari clade adse-
 ctus est, in quo prælio Theodericus cecidit. Igitur tanto accepto incommodo se in Tre-
 cas recepit, ubi præfulem Lupum uirum sanctissimū obuium habuit: à quo oratione pla-
 catus reclusis portis recipitur. Rhemenses uero, quod contra eum conspirauerant, dele-
 uit, ubi Nicasium urbis præfulem cum Eutropia sorore, qui religione incensi in oculis
 hostium manserunt, martyrio adfecit. Quos exitu consimili mox secuta est Virgula, Bri-
 tanniæ regis filia, unâ cum x. mil. uirginum, ab eodem in expugnatione Coloniae in-
 terfecta. Demum reuersus fratrem Budam, qui regnum occupauerat de medio sustulit.
 Post aliquot deinde annos rursus redintegratis uiribus, itinere per Illyricum facto A-
 quileiam triennio obsedit, ubi per ciconiam cum pullis è ciuitate migrantem deprehen-
 dit magnam esse intus famem, quapropter instando uicit, eamq; ab solo diruit. Post hæc
 alias Padæ terras depopulatus ad Mintium castra posuit, ubi à Leone primo pontifice eò
 profecto sola oratione delinuit, cum pace discessit, ducta in matrimonium Honoriam
 Honorij principis filia, cuius nuptias dum reuersus in Pannoniam celebrat, uino grauis
 ac luxuria è sanguine è naribus obrupta uena defluente extinctus est. Post eius mortem fi-
 lijs quos ad Lx. dicunt fuisse de principatu contententibus, res est ad duos deducta,
 Chabam & Adalarium. Chabas tandem cum reliquis fratribus prælio uictus, Constan-
 tinopolim aufugit. Pars eius exercitus cum ducem profugum sequi nollet inter Iazyges,
 ubi nunc Transyluani consistere, ac propter Hunnorum odium gentis, sese uictis in sen-
 sos animaduertentes, Zetel cognominauerunt, qui latine Siculi dicuntur. Hi in hodie-
 rum usq; diem perseverant suis tantum utentes legibus, ore truculentiores quàm Vnga-
 ri, tum barba & capillis promissis terribiliores. Hac igitur Attilæ successione annis fere
 cccc. in Pannonia regnarunt. Deinde anno salutis fere dccxliiii. à morte Attilæ
 cccc. imperatore Constantino v. sedente Zacharia pontifice, Hunnorum alia manus
 sinibus egressa contra consanguineos suos in extrema Pannonia bellum mouit apud Io-
 cum qui Herdel appellatur, septem ducibus exercitu partito. Quorum primus Herpad
 p 4 ad Albam

Pyriteria

Matthias rex

Hunnorum

gens

Attila rex

Buda oppidū

Lupus præful

Trecensis

Nicasius præ-

Virgula

Aquileia

Honoriam

Honorij filia

Adalarium

Chabas

Zetel qui &

Siculi.

Hunnorū alia

manus

Herdel

Herpad dux

Carnia ad Albā castrametatus, hostiū duce Zuataplugo interfecto, Pannoniā uictor obtinuit. inde post annos V i. uicinos infestare cœpere. Carniam, Stiriam, Carinthiam, quibus populis Gregorius patriarcha Aquileiensis tunc potens auxilio fuit, tentauerūt. Deinde in **Carinthia** Bulgaros aliquot factis excursionibus, in Italiam anno serē DCCCIX. cum XVI. armatorum millibus traiecere, Paduam igni ferroq; diruerūt; quibus Berengarius primus eius nominis ad Forumiulij occurrens primo quidem superatur, mox per Venetiam debacchantes adortus cōpulit annui foedere stipendij ad sedes proprias remeare: qui paulo post promissis minime stantes sollicitati ab Alberigo Hetruriae comite cōtra Romanos, iterum duce Toxone auro diui Stephani, reuersi; primum contra foedus Hetruscos adoriuntur, captisq; multis mortalibus post aliquot annos eodem terrore repetentes, si quid erat reliquum asportauerūt. Quos Berengarius secundus imperator magna ui pecuniae placatos remigrare compulit. Toxoni Geyca filius successit diui Stephani pater. Stephanus primus rex ac Christianus simul & rex factus, iuuate quoq; diuo Adalberto p̄sule Pragensi à quo baptisma suscepit, sanctitate ac miraculis claruit: nec tamē ab armis remotus, quippe q plurimas ex hostibus praesertim infidelibus, uictorias retulit: & Keam ducē Bulgarorum in praelio interfecit. Inde gazā multa redacta, ex cuius manubijs basilica Alberregalis ab eo extructa, muneribusq; ornata. Filium Emericum ducem, sanctitate & ipsum praeditum amittit. Hic à teneris annis a tatalam suā deo uouit, supplicijs ieiunijsq; intentus, praeterea uini ac Veneris expers florēte aetate decesserat. Cuius merore obitus pater in ualitudine incidit pedum, unde extinctus est, quē regnauit annos XXXI. sepultus in aede Alberregalis, ab eo, uti supra dixi, constituta. Vazulem patrualem suū instituit heredem, quem antequam decederet Keilla regina eius coniunx comprehensum excolauit: Petrumq; consanguineū suū instituit. Petrus igitur diui Stephani ex sorore nepos, patrē habuit Gulielmum diui Sigismundi Burgundiae regis ex fratre nepotē: qui Sigismundo interfecto Venetias aufugit: ubi ducta in matrimonij imperatoris sorore Gertrudi, filiā suscepit Keillam reginam. Defuncta Gertrudi, sororem diui Stephani duxit: ex qua hunc Petrum suscepit: qui ob libidinē & saeuitiam, & praesertim quod homo Germanus, quae natio est odio Pannonijs, trēnio postquam regnauit pulsus est, suffecto Abarege: ac ad Henricum imperatorem in Bauariam confugiens, dum belli uires redintegrare molitur, Pannoniorum arma contra se excitauit, qui Bauariā omnem depopulati sunt. Abam nihil melior Petro, Canadini quadagesimae tempore omnem nobilitatem in cōsilio uocatum necauit: multū reclamāte Gerardo, eius urbis praesule sanctissimo. Quare Pannonij aduerso auxilio Abam fugant: Petrum exulem restitunt: Christi religionē delere contendunt: praesulibusq; ciuitatū ad unum omnibus necatis, inter quos fuit Gerardus ipse clarus miraculis ac sanctitate. Boni igitur omnes secessione facta, Endrā, Leuenthā, & Belam, filios Vasulis patruelis Stephani regis, quē diximus à regina excolatū, in Polonia exulantes statim reuocāt. Ex his Endra, Petrum cū manu Teutonicorum in Austriam confugientem, in itinere adortus cepit, oculisq; orbatū: qui post paulō decessit anno 1111. quam ad regnum restitutus fuerat: sepultusq; apud Quinqueecclesias, quam urbem ipse construxerat, ac principi apostolorū dicauerat. Andreas, qui & Endrā prius dicebatur, anno MXXVII. apud Albam accepto diademate, initio regni nihil habuit potius quam desertam, ac paulatim destitutam Christi religionem populis restituere, ac cogere ad ea seruanda, quae diuus Stephanus per sancte praeeperat. Constituto imperio ac mortuo fratre Leuentha, tertij fratrem Belam regni consortem ac ducem fecit: regis Ruthenorum filiam in matrimonium duxit, ex qua Salomonē & David genuit. Bela uero Geycam & Ladislaum. Henricus interim imperator Petrum regem, quē interceperant ulturus, fines Pannoniorū cum exercitu ingreditur, sed paulopost conditio connubij pacem fecit: Salomoni regis filio Sophia filia collocata, nuptiae apud Mornam fluiū celebratē. Post hanc Andreas cupidus gloriae, Salomonē tunc puerum quinquennē diademate iussit redimiti, excusatione q; nouū exemplū causa pacis populorū introduxisset, cum praesertim fratrem tunc Belam suspectū haberet: quem cum nullo pacto placare posse, tollere de medio constituit. At ille ad Miscam Poloniae ducem socerū suū confugit. Andreas item filium Salomonē ad socerum eius imp. misit. Igitur Bela Poloniorū copijs instructus apud

apud amnem Tibiscum, qui hodie à Barbaris Tissa appellatur, cum Andrea concurrens in praelio sit superior, Andreas in Germaniā fugit: sed ad portas Mulini captus atq; interfectus est: sepultus in cœnobio S. Amani, quod ipse construxerat: regnauit an. XII. Bela rex regno per fratris cādē potitus, bonus alioquin princeps habitus, populos à multis uectigalibus immunes fecit: primus Byzantios nummos argenteamq; monetā percussit: mercatum die Saturni cōmunem instituit. Decessit lapsus equo, fractusq; membra post annos regni tris, sepultus in cœnobio S. Seruatoris ab eo cōstituto. Huius quoq; illud persancte factum cōmemorandum, quod Pannonijs petentibus iterum à fide deliscere, & cedem facere praesulū, respondit se tempus ad deliberandum uelle: interim multos ex eis sceleris authores interfici iussit. Decessit superstitibus Geisa & Ladislao filijs. Salomon quem diximus apud socerum Henricum imperatorē exulare, uestigio Bela extincto, societati in regnum restituitur. At Geisa Bela filius qui in Poloniam cōfugerat, compata Polonorum manu aduersus eum profectus, apud Monsum castrum munitissimū in armis cōstitit: donec per pacificatores cōcordia inter eos inita, Geisa, & Ladislaus duces in Pannonia remanere. Post hanc Salomon Hunnos, ingentē multitudinē Pannoniae fines ingressos iudit, fugauitq; anno regni eius XII. Tertij deinde molitur bellum periculo sissimū contra Gracos Bulgarosq; qui Zanam fluiū traiecerant, quos aduersus proficiscēsi in Albam Bulgaricam locum munitissimū se recipere coegit. Salomon oppidum obsidiōe trimestri circūdat, illi auxilio Saracenos, quos Bessos uocāt, adcerunt: his Pannonius uenientibus, cū armis occurrunt: eisq; ad unum omnibus corā trucidatis, spem defensionis oppidanis adimit: tertio tandem mense uirgo captiua, Pannonia oppidū incendens causa fuit belli finis, unde praeda ingens domū relata: cuius cupiditas discordiā rursum inter regē & fratres duces excitauit: itaq; se ad arma accingunt. Rex Germaniorū, illi Poloniorū auxilijs instructi descendunt in campos Vacis, ubi sylua erat tunc inaccessa, soli tantum eremita cuidam sancto Vacz nomine frequentata: unde Geisa postea rex ex illo urbi nomen indidit, tēplo etiam maiore cōstituto. Igitur primum duces hic armis decernere statuerunt. Alacer inter alios Ladislaus, angelorū uti fertur ac diuinitatis instigatus frater bono esse animo adhortatur: initio praelio duces superiores sunt tanta caede, ut uires illius regni quodāmodo ex haustae fuerint. Rex ad Conson, & Polon castra sese excludere recepit, ubi gazam ac familiā condiderat: uenientem mater increpuit, arguitq; in scitiae rei militaris, ex quo indignatus ille uix ab ea manus abstinuit. A Ladislao tandem apud Polonē obfessus, in singulare cum eo certamen uenit: in quo, ut dicunt, territus diuini quasi oris aspectu hosti cōcessit. Post hanc uictoriam Geisa ad sumpto scepro, trienio regnauit. Quo extincto, Salomon indulgentia Ladislai iterū restitutus, dum in Bulgaros & Gracos mouet, ac Danubiū cum exercitu traicere maturat, ab imperatore Constantinopolitano fugatus, in quoddam castrum citra Danubiū se recepit: in quo obfessus & cum paucis relictus, clam in desertū locum alia re simulata secessit, ubi praerita facta, perpetua pensauit abstinentia: sepultus est apud Polam Istriae ciuitatē. Ladislaus uir sanctus ea modestia fuit, ut superatum ab se inimicum iterum regnare permiserit: quin si per proceres licuisset, qui eum ad rem suscipiendā magnis precibus compellebant, regnū in perpetuū recusasset, tantum ducis nomine contentus, praeter uitae sanctitatem, qua emicuit, etiam bello praecclarus. Hunnos iterū traiceto Tibisco in Transyluania irruentes, acri praelio superauit: Rhutenos itē, qui olim Roxolani dicebantur, in fines ingressos fortiter resistendo compulit pacē sponte petentes ad proprias sedes remigrare. Polonos infestos coercuit oppido Cracoua tribus mensibus obfesso, quod ad deditiōē compulit opinione castrensis copiae stratagemate deceptū, quum Ladislaus montes farina integri iussisset. Inde agros Boemorum depopulatus est, quod propinquū eius Conradum, imperatoris Othonis filium eiecissent. Aduersus expeditionem Hierosolymitanā alacer se animo accingebat, si per mortē licuisset: extinctus est anno sal. millesimo nonagesimo quinto, tertio calēdas Augusti, regni uero decimonono, nullis relictis filijs. Sepultus Varadin in cœnobio diuae genitricis ab eo cōstructo. Nam & basilicā Varadinensem fundauit, ac locum ciuitatis Varad appellauit, apud parochos castri Bior prope fluium Keures. Erat enim Varad eremita sanctissimus, qui in eodē loco agebat, ubi tunc sylua ingēs fuerat. Dicitur diuus Ladislaus quū sine legitimo decederet haerede, regnum diuae genitrici reli-

Tibisci fl.

Bela rex

Salomon rex

Geisa

Vacz eremita

Vaciensis urbis origo.

S. Ladislaus

cum fratre

praelio con-

greditur.

Diuus Ladis-

laus

Contra Hun-

nos.

Stratagema

S. Ladislai

Varadinensis

ciuitas unda

ci reli-

Colomanus
præful Varadinensis rex

ei reliquisse: quapropter eius imaginē posterī in nummo: ex altera vero parte regis percusserunt. Colomanus Geisæ filius patruo Ladislao successit antea præful Varadinensis ab eo constitutus, sed suis omnibus superstes apostolica indulgentia reginā à patruo restam ducere permissus, ut unā & regno & proli cōsuleret. Horas tamē canonicas semper obiuit. Cum Rhutenis bella gessit. Dalmatiæ regnū, Petro eorum rege montē Hadrium hostiliter traicente in prælio interfecto, Pannoniæ regno adiecit: clā sē uti cū Venetiā conuenerat ad Aquileiā expugnationē misit, quæ postea ab imperatore capta fuit. Improbo dicitur ore fuisse, luscus, claudus, gibbosus, lingua blesus, omnia deniq; Ladislao dissimilis. Initio quidem regni peregrinos ad expeditionē Hierosolymitanā illac iter habentes prohibuit, incōmodoq; adfecit: his addidit parricidium Almo fratri luminibus ademptis. Hic enim quā basilicā Demesiensem construxisset, regem in ea cōsecranda adcesserat, ubi proditiōnis apud eum insinulatus, ac interfici iussus, ad aram confugit, à qua nullis uiribus diuino miraculo auelli potuit, inde postea ad imperatorem se recepit, ubi & diē obiit. Colomanus uero decessit anno salutis M C X I I I. regni X X V. sepultus apud Albam Stephano & Ladislao filijs superstitibus. Stephanus I I. regnauit an. X V I I. sepultus Varadini, monachi habitū iam iam moriturus accepit, perpetuam cum Comanis pacē habuit, inuitis Pannonijs, quibus maxime inuisi fuerant. Erat & hæc gēs Scythica quæ prope Polonos confederat, nō procul à Tartaris, quæ regnum continuo infestabat. Bela I I. Almi illius quem ex oculatum fuisse diximus filius, & ipse quoq; cæcus seruabatur à Pannonijs in regnū, quod Stephanus sine prole decessisset. Duxit uxore Helenam regis Seruiæ filiam, ex qua Geisam, Ladislaum, Stephanū, & Almum suscepit: mulier sane ingenio utriusq; quæ coacto procerū concilio de cæcitate illata uiro quæstionem habuit, deprehensi criminis auctores, statimq; necati. Sed nec tumultus ex alia parte defuit principum Pannoniorū ei aduersantium, ac Borichum filium Colomani nothum ei obsecratiuum. Is igitur coacta Polonorum & Rhutenorū manu multas ei turbas intulit, postremo uictus in prælio atq; interfectus est. Post hanc uictoriam Bela in regno confirmatus reliquo tempore ocio, animoq; indulgit ad temulentia usq; qua sæpe corruptus nihil dicitur petentibus uel turpe negasse: regnauit annis: sepultus apud Albā M C X V I. Geisæ Belesæ cæci filius natu maior rem suscepit, qui cum Germanis in Pannoniam irruentibus graue & periculosum gessit bellum, primo uictus: deinde uictor ad Ludouicū Galliæ regem legationem misit, ut Borichus hostis paternus ad quē ille confugerat dederetur: quod minime impetrauit, ne libertas regni uiolaretur. Mox ipsum Ludouicū illac iter in expeditionem Hierosolymitanam habentem honorifice excepit, cum lauitq; donis: Cōrado uero imperatori minime debuit: qui paulopost eodem itinere ad idem bellum proficiscens Pannoniam, nō religiosi, sed prædonis more ingressus fuerat: regnauit an. X X. sepultus apud Albam. Stephanus I I I. Geisæ filius & hæres omnium consensu, patruos habuit initio ex successione regnū usurpantes Ladislaum, deinde Stephanū Belæ I I. filios qui breui tēpore interiēre. Regnauit annos: X I. sepultus Strigonijs, I I I I nonas Martij, M C L X X I I I. Bela I I I. Stephani filius, Geisæ nepos, regnauit an. X X I I I. sepultus apud Albam: huius tantū memoratur in prædones furesq; acris animaduersio. Emericus Belæ I I I. filius Constantiā natam rege Aragonie pactam habuit, quæ mox uiro superstitie apostolica indulgentia nupsit Frederico imperatori. regnauit an. V I I I. decessit M C C. pridie calend. Decembris, sepultus apud Agriam urbem. Ladislaus Emerici filius mēses V I. dies V. sepultus apud Albā. Andreas cognomēto Hierosolymitanus, filius Belæ I I I. Emerici frater, post Ladislau ex fratre nepotem successit: initio regni, iussu pōtificis, uotum olim paternū de profectiōe Hierosolymitana absoluit, uti testatur Decretalis, licet, de uoto & uoti redemptione. Paucis post mensibus redijt, multas inde sanctorū reliquias asportans, quas ad hunc usq; diē in Pannonia uenerantur. Ex Getrudi uxore Germana genuit Belam, Colomanū, Andream, & diuam Elisabetam; quam locauit duci Turingiæ Lantgrauio, qui in expeditione Hierosolymitana extinctus est: cuius uiri festi obmerita Hierosolymis à Christianis celebratur. At uxoris gesta religioq; apud omnes notissima nationes. Andreas obiit anno salutis milleesimo C C X X V I. regni trigesimo: sepultus in coenobio de Egnis. Bela quartus Andree patris successor, Tartarorum illam nobilem cladem passus est: qui cum quingentis millibus armatorum Pannoniam inuas-

serunt

serunt anno M C C X L I. His rex ad flumen quod Saium ipsi uocāt apud Agriam ciuitatem occurrēs, in prælio superatur, in quo omnes Pannoniæ uires cōsumptæ. Inde ad mare confugiens deliuit in Dalmatia, quod gazam ab initio, familiāq; miserat. Hostes igitur debacchati igni ferroq; late omnia uastarunt: deinde Vaciam, postea Varadinū diripuerunt: in hoc etiā fœminas in templo clausas omnis cremauerunt. Ad postremū Strigoniam obsidēt, quod totius regni reliqua multitudo cum bonis tanq; in arcem, quod citra Danubiu esset, se cōtulerat, turribusq; ac uallo se munierat. Illi flumē glaciā: u pedibus equisq; ausi traicere, oppidum breui expugnauerunt, quum ca terorū facta cædes, tum C C C. matronarum, quæ se primū misericordiam quærentes obtulere. Triennio igitur hac sæuitia utentes, tandem fame coacti Pannoniā deseruerunt. Bela in regiam reuertens, post hæc duo bella gessit, alterū aduersus Fredericum Austriæ ducem in quo ipse cecidit, alterum uero aduersus Othocharū Boemiæ regem, in utroq; infelicitè gesto sulus fugatusq; regnauit annos X X V. sepultus Strigoniæ unā cū coniuge Maria filia imp. Cōstantino politani, ac filio duce, cū hoc elogio. Dum licuit, tua dum uiguit rex Bela potestas, Fraus lauit: pax summa fuit: regnauit honestas. Stephanus V. Belæ filius Othocharum Boemiæ regem cum auxilio Germanorum magnis uiribus fines ingredientē apud fluuium Rapseham appellatum iugauit: præterea Bulgaros cum eorū rege, ac Buda oppido expugna- to superauit: regnauit an. I I. sepultus in insula Budensi in æde diuæ genitricis. Ladislaus I I I I. Stephani filius, cognomēto Kiuilaizlo, bellum cū Comanis gessit: duce Oldamur apud lacum Hood. Prælio inito tandem uictor discessit, cū imber aduerso in hostem uento diuinitus iactaretur. Postea cum eis pace facta, eorum insuper superstitione se cōtam nauit. Sed & erga uxorem Caroli regis filiam, nō minus irreligiose se habuit, pluribus ei pellicibus inductis. Quare ad eum castigandū missus legatus à summo pont. Philippus Firmanus, qui quāuis parū in hoc genere profecerit, barbas tamen quas ad eum usq; diē promissas gerebant ponere, cultiorēq; sumere habitum eis peruaulit. Cæterū siue ob regis mores, siue præterita, & etiā intestina bella, hoc tēpore res Pannonia magnopere inclinata uidebatur, eoq; deducta, ut rex ignobilū equorum biga tatum ueheretur, interq; cætera eius probra Comanorū amicitiam seruaret, à quibus demum iusta ultione interfectus est: nōnulli à proceribus regni dicūt, nulla relicta prole. Andreas I I I. Andreæ Hierosolymitani nepos, cognomēto Venetus, post Ladislau rem suscepit: cuius profapia sic se habet. Quū Andreas Hierosolymitanus è peregrinatione rediret, in Italia ab Estensiu familia hospitio laute exceptus, marchionis filia post primum matrimonium duxit, quæ post mortem uiri in Italiā grauida remigrans, paulopost filium Stephanum in domo paterna peperit, quæ Pannoniæ regem appellabant. Is quod in auum maternū conspiraret, Ferraria profugus ad Iacobum Aragonē in Hispaniam sororis suæ uirum; deinde rursus in Italiā Rauennā, postremo Venetias uenit. Ibiq; ducta uxore principis uiri filia, hunc Andreā suscepit. Qui postq; creuisset fretus quum propinquorū tum Venetorum potentia, in Pannoniā Ladislai tempore cum magna manu uenerat, pauloq; post Ladislao interfecto, eius iuuante factione, ut diui Stephani genus successit. Nō defuere proceres qui pont. per nuncios sollicitaret, uti Carolus puer ad regnum mitteretur: cuius origo huiusmodi est. Rex Stephanus V. Belæ I I I I. filius Mariā ex se natam Carolo Tardo Caroli primi Siciliae regis filio locauit, ex qua ille Carolus Martellum patrē huius Caroli suscepit. Igitur ea de causa missus unus & item alter legatus in Pannoniā, rem tentauit: interea Andreas in pace moritur anno M C C C I. sepultus Budæ in æde diui Ioannis. Ladislaus dislaus siue Venceslaus, Venceslai Boemiæ regis filius, à magna procerum parte lectus inualescente quotidie Caroli factione, sese auxilio patris in Boemiā recepit: post quem Otho Bauariæ dux à procerū concilio surrogatus, breui & ipse tempore à Carolanis expellitur. De hoc narratur, dum fugeret, diadema diui Stephani, quod in cœnophoro conditum metu inimicorum ferebat, in itinere cecidisse, moxq; ab ijs qui id iussu quæsitum ferant, repertum in uia fuisse. Hoc postea à Ladislao Vaiuoda unā cum Othone, dum illac iter haberet, interceptum est: sed iussu legati mox in coronando Carolo restitutum, cautum enim fuerat ei nationi, ut nullum absque illo regem admitterent. Carolus igitur plures annos absque regni possessione nequicquam fauentibus amicis, demum pullis Ladislao & Othone, iuuante quoque legato apostolico Gentile ordinis Minorum obtinuit

Elogium

Ladislaus

Quando Pannonijs barbas posuerunt

Andreas III Venetus.

Andree origo.

Caroli regis origo.

Ladislaus

Otho rex

Carolus rex

tinuit an. MCCCX, sedente Clemente IIII. Tris ex successione duxit uxores, Mariam Poloniæ regis, Beatricem Lucenburgensem Henrici imperatoris filias, & Helizabetam. Ex hac ultima tris liberos suscepit, Ladislaum, Ludouicum, & Andream. Passus coniurationem admodum magnam fertur cuiusdam Feliciani, unus procerum qui è sece à Mattheo Palatino fuerat educus, is calendis Maij regem cum tota familia in regia prandentem nactus, clam propinquans stricto gladio petit, primūq; dextræ uulnus infixit, ac reginæ sanctæ mulieris manū obijcientis quatuor concidit digitos. Tumultu statim excitato à circumstantibus trucidatur, & in toram eius familiam sæuitum. Carolus deinde in Italiam mari aduectus, Andream filium septennem ad eius patruelem Robertū Siciliæ regem, qui eum petierat, duxit: cui postea Ioannam neptem locauit. Redeuntē breuī post tempore adierunt Ioannes Boemiæ cum Carolo filio, & Poloniæ, reges ad renouandum cum eo fœdus: in quibus excipiendis multorum dierum pompa ac sumptus prædicatur. Paucis inde post annis Locka dux Ruthenorum ad ineundam societatem: postremo Cazimirus eius sororius, qui Ludouicū Caroli filium tunc puerū, quod ipse sine liberis esset in Poloniæ regnum adoptauit. Ipse uero bellum unum cōtra Valachos duce Bazarad Vaiuoda rebellantes, idq; infeliciter gessit. Apud Vicegradum cōmorari solebat: laborabat sæpe ex pedibus. Decepsit anno regni XXXI. sepultus apud Albā in æde diuæ genitricis: quā tempore suo flagrantem, saluis diuorū reliquijs, ac in turri quadam locatis, restituerat. Ea ferè tēpestate magna uis locustarū omnes eas regiones inuaserat. Ludouicus anno MCCCXLIII. uiuēte patre Carolo duodeuiginti natus annos regnum inijt: primum bellum aduersus Saxones qui Transyluaniam infestabant feliciter gessit. Alexandrū Vaiuodam, qui & Valachis & patri Carolo semper hostis fuerat, ultro se dudentem habuit. Tartaros, Transyluanos, Siculos infestantes per Andream Loezk Vaiuodam Alexandri filium repressit. Gregoriū Curiaci & Viliptium Croatiae principes, qui Croaciam unā cum magna parte Dalmatiæ ad defectionē sollicitauerant, cū exercitu ad Byhegh oppidum castrametatus ante ullum prælium obtemperare compulit. Gregoriū iterum rebellantē per legatum compefcuit: cum Venetis parum feliciter dimicauit. Iaderem enim oppidum olim Pannoniæ unā cum copijs amisit, oppidanorum ingenti facta cæde. Interea cum Andreas frater in Italia apud Aduersam ciuitatem reginæ Ioannæ coniugis dolo de medio sublatus esset: Ludouicus rex cum exercitu ualido in Italiam ad ulciscendam iniuriam properauit: cuius aduentu Ioanna unā cū Ludouico uiro principe Tarentino, qui se regē Siciliæ uocabat, trans Alpes in prouinciā tribus triremibus aufugit. Ludouicus Neapoli potitus omnes noxijs multauit, regemq; ex illo se Siciliæ ac Hierusalē appellauit: anno insequente demū remigrans Stephano Laczk filio Vaiuodæ & Volsfrado Teutonico regni Neapolitani curā delegauit, qui rebelles plurimos bello uictos securi percusserunt. Mox Vernerii ducem à Ioanna & Ludouico contra eum missum cum quingentis militibus Conechium, cepit. Deinde Ioāna ipsa cum uiro Ludouico magno instructa exercitu ueniente, Ludouicus certior factus cōfestim iterum in Italiam traiecit, Barioq; & Canusio ac Aduersa tribus mēsis expugnatis, res paulū intermissa est, quod annus instabat iubilæi. Quare Romā religionis gratia iter conuertens à Bonifacio IX. magnifice in palatio exceptus est: quotidie Veronicā uisere uoluit, quatuor aureorū millia aræ principis apostolorū obtulit. Paucis post diebus domum reuertit, præfecto rebus Italicis Andrea Vaiuoda relicto: ipse Veronæ in itinere exolutis stipendijs exercitum dimisit. Deinde ab Innocentio VII. per legatum iussus regnum Neapolitanū in eius arbitrium uti contentiosum dimittere, obtemperauit: insuper & proceres quos obsides secū duxerat, missos fecit. Post hæc, contra Venetos quod oram Dalmatiæ ei abstulissent, bellum prosequitur. Quamobrē tertio profectus in Italiam Taurisium, multaq; eorum oppida partim ui partim deditone accepit: Iaderē recuperauit. Demum pace facta ac oppidis que Venetorū prius fuerant restitutis, sub cōditione nequis subditus plecteretur, in Pannoniā redijt. Veneti nihilominus postea & subditos, & Marinū ducē cū nōnullis qui regi adhæserāt, capite multauerūt. Taurisini itē cōtra fœdus sese multatos adspiciētes Leopoldo Austriæ duci Lud. propinquo se dedidere, quos ille rursus Frāncisco Carrario dedit, cōcordiæ inter eos in eūdæ gratia. Post hæc mortuo Cazimiro auūculo iure hæreditario Ludo. Poloniæ regnum accepit: rebelles ubiq; coercuit: cū Roxolanis, Lituanijs, Valachis

Valachis, Bulgaris, prospere pugnauit. Romano Pontifici Gregorio, Innocētio, Bonifacio, auxilia milit. Iudæos ex toto regno expulit, cœnobio complura exstruxit, sancti Pauli primi eremitæ ossa è Venetijs abducta, iuxta Budam in monte collocauit, monachos augendo, quos iam Carolus pater introduxerat. Eius tēpore & item persuasione Comani facti Christiani. Patareni quoq; Bosnensium secta per Peregrinū Præsulem eorū ab errore decessi pulsi. Ex Helisabeta Stephani Bani filia tris tantum filias suscepit, Catharinam, Mariam, Aduigam, è quibus Mariā Sigismundo Brandeburgensi locauit, quem generum sibi ac regno adoptauit. Extinctus est anno regni XL. Salutis M. CCCCLXXXII. sepultus apud Albam. Vir fuit animo ingenti circa disciplinā militarem quam studiosissime coluit, munera militis sæpe obeundo. In Italia in Canusis expugnatione primus murum ascendens, lapidis ictu in uallum delectus diu semianimis iacuit, deinde in obsidione Aduersæ iaculo alterū pedem uulneratus admodum elanguit. Helisabeta eius mater post mortem Caroli uiri Romā uenit, partim religionis causa, partim ut Andreas filius uir Ioannæ, Sicilia regno restitueretur, quā rem frustra sæpe absens cum Pontifice tentauit. Excepta honorifice Veronicā bis, scalam ascendendo, uisere propius uoluit. Inde Neapolim profecta est, ubi reginæ Ioannæ nurus delicijs ac fastidio offensa, cito discessit. Maria inter Pannoniæ reges cōscribitur, ultima proles diui Stephani, patre adhuc uiuo regina facta est, aduersito uiro Sigismundo celebrandis nuptijs: pars tamen procerum stirpem uirilem diui Stephani requirens euocauit Carolum cognomento Paruum, filiū Andream olim dolo Ioannæ interfecti, qui Carolus regnū Neapolitanū iam fuerat adsecutus. In hunc igitur uenientē extemplo & Maria & mater eius Helisabeta cōiurauere. Aduersusq; specie consiliū à Palatino comite uulneratus, unde paulopost obiit, diuq; inhumatus iacuit, quod interdictus olim sacris à Pontifice fuerat, ob negatū regni Siciliae censum. Vltor ei nō defuit Ioannes Horuath Banus, q; fontes illac iter secure faciētes adortus cū aliquot militibus cepit, Palatino comite prius necato, mox regina Helisabeta prima mali causa in Danubij proiecta: Mariā uero usq; ad aduentū sponsi Sigismundi in Pannoniā reseruatā promissa demum impunitate dimisit. Illa igitur apud Albam uiri nuptijs celebratis breuī post tempore moritur. In his tumultibus ferè triennio regnū post Ludouici mortem agitā. Sigismundus Caroli II. Romani Imperatoris filius natione Boemus annos ferè L. regnauit, uir cum liberalitate tum animi magnitudine clarus, maiestate in super corporis uenerabilis, bello tantū infelix, sæpe à Turcis & Boemis in acie fugatus. Mariæ uxoris, itemq; socrus ac Comitissæ Palatini iniuria ante omnia capto Ioanne, quē supra memorauī, ac trucidato, est ultus. Post hæc proceres XXXII Pannonios necari iussit, ob quā rem ipse postea captus ac traditus uiduæ, cuius maritū interfecerat, eloquentia & blanda persuasione effecit, ut ab ea dimitteretur. Maria coniuge amissa Barbaram duxit ex Comitibus Cille, cuius ope regnum recuperauit, & uiduæ filijs gratus fuit. Multa ipsius egregia in religionem cōmemorantur. Pontificatum in tris partes diuisum apud Constantinā ad unum redegit, aditis ea de causa quaquauerus per orbem prouincijs. Prusiam, quā Poloniæ rex militibus Teutonicorū per uim ademerat, restitui iussit. Vitoldum ex duce regem Lituaniæ fecit. Cum Venetis duce Pippone Florentino grauius bella gessit: Venceslaū Boemiæ regem fratremq; suū, quod regno præesse nesciret, coniecit in uincula, quamuis negligēter custoditum, magno reipublicæ damno quidam Boemi liberauerint. Boemia post multos labores potitur. Marchiā Brandenburgensem Frederico Burgrapho Nurimburgensi dono dedit. In Italiam demū sedente Eugenio IIII atq; inuito traiecit, resistentibus etiam per Nicolaum Tollentinatem Florentinis. Arnū fluuiū transmisit adiuuante Antonio Pontadera, & per agrum Volaterranū iter faciēs, sex mensibus Senis substitit, ubi frustra cum Florentinis pace tentata abiit Romam, ibiq; de more diademate suscepto è Basilica Petri euestigio in Lateranū contendit, Eugenio usq; ad pontem prosequēte. Inde in Germaniam reuertēs Mantuæ à Ioanne Franciscō Gonzaga magno sumptu exceptus, propinquā suam Barbarā Ludouico filio in matrimonij dedit, Marchionemq; Mantuæ primum creauit. Vbi domum peruenit, nihil potius habuit quā concilium Basiliense sollicitate: uerū breuī post tempore moritur apud Morauā sine liberis, relicto regnorum successore Alberto Austriæ duce genero suo, ac deinde imperatore. Post eius mortem quasi metu liber Eugenius concilium Ferrariæ celebrari iussit. Item in Pannonia Budæ ex cœtus tumuitus: in causa fuit Teutonicus quidam clam interfectus, ex quo inter utranq; nationem

Iacobus Picens tionem coorta cōtentio, uentumq; ad arma; quæ Iacobus Picens ordinis Minorū uir sanctus qui tunc forte aderat, sublato ac circūducto crucis uexillo, uociferando sedare frustra conatus, paulopost in ædem Sancti Ioannis unde exierat se recepit. Ea serè tempestate rustici seruiq; ducibus Antonio & Martino diuersis & locis & temporibus bellum cōtra regem Pannoniæ excitauere: alter in Transyluania: alter Martinus in terra Nyr & Zamoskenz, regesq; sese appellabāt: magnā stragem quaquaerius edentes. Quibus tandem à regni proceribus bello sublati ea pestis contigit. Albertus Austrig dux regnis Pannoniæ, Boemiæq; paulopost & Imperatoris nomini successit. Boemos rebelles Morauiosq; bello domuit: Polonos ultra regni fines uagantes coercuit: contra Turcas profectus, ut Sinderouia Rasciæ ciuitatem ab eis obsessam tutaretur, prius amisit quàm ad locū perueniret. Dum Austriā repetit, in itinere apud locum, qui Villa longa appellatur, dysentericæ morbo decessit, postq; biennio imperasset: relicta uxore Helisabet, prægnante, quæ postea Ladislaū peperit. Vladilaus Pannoniæ rex post mortē Alberti à Pannonijs ad regnum ac matrimonium uiduæ est aduersus: quæ illa grauate quidem accepit. Quumq; interea Ladislaum posthumū pareret, eum cuius nondū nuptias celebrauerat, recusauit. Hinc graue bellum inter eos postea exortū: ad quod cōponendū missus Iulianus Cæsarinus legatus. Mater igitur, ut filius statim diademate redimireretur apud Albam operā dedit. Quo peracto unā cum proceribus ad Vicegrad arcem properauit. Hoc enim oppidum iuxta Danubium est alto in loco sitū: quo condidit diadema diui Stephani solebat. Huc ueniēs regina proceres fallendo adulterinā ac similem reposuit, ueram secū, cum puero ad Imperatorem Fredericum 111. confugiēs unā cum filio paruo cuius ille propinquus erat, eius fidei tradidit, ut seq; ac pupillū tueretur. Mortua Helisabet Pannonij statim ad Vladislaū ipsum defeceret: qui cum primū diadematis solennia obire uoluissent, muliebrem fallaciā deprehenderunt. Quapropter necesse fuit reliquijs ipsius Stephani loco diadematis uti. Percrebruit enim apud eos uetus religio, ut nullus absq; illius diademate rex rite factus uideat. Vladislaus inito regno ante omnia expeditionē in Amurathem Turcam apud Varnam sumpsit, unā cum Iuliano legato supradicto: ubi uterq; occubuit cum uix toto triennio regnasset. de quo bello cum inter Sarmatas Turcarum mentionem feci, satis dixi. **LADISLAVS** **LAVS** puer Vladislaō rege extincto à Pannonijs proceribus omnium suffragio comprobatur: apud patruū Fredericum usq; ad annū 111. mansit, quamuis à subditis si ustra per legatos saepe reperitus: tandem quū Fredericus ex urbe Roma cum puero rediret, obfessus apud Nouam ciuitatem ab Australibus, ui puerū reddere coactus est: nequequam Imperatoris partes iuuare conantibus, & Nicolao Cusā Legato à Nicolao missō, & Aeneas Piccolomineo Imperatoris oratore. Receptū proceres extemplo Vlrico Ciliæ Comiti, eius auunculo, in fidem ac tutelā tradidit. Durante ætate pupillari, tres uiri eius regna administrarunt: Ioannes Hunadis Pannoniā: Georgius Pogebrotius Boemiā: Vlricus Austriā. His itaq; rectoribus fultus regna obibat. Quumq; in expeditione ea contra Turcas apud Albam interesset, territus inde specie uenatiōis in Austriā secessit: bello deinde feliciter gesto, cum reuertens in Pannoniā illac iter haberet, oppidum ingressus, ut recentem uictoriam lætus contempleretur: Vlricus eius tutor in consiliū interim aduersus à Ladislaō Ioannis Hunadis filio incautus trucidatur. Rex uero Ladislaū deinde excusantem se non contra regem, sed tyrannū hæc fecisse, æquo animo audiuit: iramq; dissimulauit, donec illum sponte secū inter comites Budam duxit: ibiq; paucis post diebus unā cum cæteris fratribus captus ipse securi percutitur. Matthiā minorem natu secū in Austriā duxit, custodiāq; tradidit. Inde in Boemiā profectus celebraturus nuptias filiae Caroli Francorum regis: in medio rerū apparatu atq; gaudio paucis post diebus non absq; ueneni suspicione mortē obiit, annū agens duodeuigesimū, magno fragilitatis humanæ indicio. Facie fuit decora, herouū fronte, rosea ceruice, crispatis & oblongis more patrio crinibus.

Matth. rex **MATTHIAS**, Ioānis Hunadis siue Vaiuodæ filius, opera Georgij Pogebrotij cōfestim post mortē regis ex Austriæ custodia liberatus ac in Boemiā ductus, à procerum senatu apud Pestē coacto Rex declarāt: Michaele Zilagi eius auunculo, & armis, & eloquentia instante, ac merita patris cōmemorante. Igitur hic uarietatē fortunæ uicesq; humanas aspiciere licet. Duorū parī ætate adolescentiū, alterū dominū & in summa rerū felicitate: alterum seruū & captiuū, tam breui tempore hunc simul crescere, illū penitus occidere. Matthias itaq; inito regno, cum Frederico Imperatore, qui diadema Stephani tenebat, ac pro iure suo

iure suo Pannoniæ regnū sibi uendicabat, sex annos bellū gessit. Cum eoq; tandem cōuenit, ut rex donec uiueret esset, hæredem uero nullū instituere posset: diadema his cōditionibus redditū, solenniq; de more obita. Conuersus ad bella Turcarū regē Maumethū ab obfisione Iayze Rasciæ armis remouit. Transyluanos post Ladislaī mortem rebellantes compescuit. Traiectisq; Alpibus Mondauiam, Valachiam, superato Stephano Vaiuoda relatisq; plurimis signis ad officium reduxit. Septē iugiter annos cōtra hæreticos Boemos dimicauit. Post mortē Georgij rex Boemiæ electus fuerat. Nō defuere tamē ei domestici inimici Strigoniensis & Quinqueeclesiensis Præsules, ex humili loco eius liberalitate prouecti. qui Cazimirū Cazimiri regis Poloniæ filium clam sollicitabant, eiq; oppidum Nitrense tradiderant. Quod Matthias simul cum Cazimiro expugnauit, sed in Poloniā, sese ulturus, bellum mouens ad Vratislaviā statua habuit, quo paucis post diebus Cazimirus pater ad colloquium in castra cum Matthia descendit, unde utriq; cum concordia discessum. Post hæc castrum Turcarū Saba cz ad ripā Sauī fluminis media bruma expugnauit. In ciuitate Olomicensi conuentū habuit, ubi Vladislaus Poloniæ regis filius cum multis mortalibus adfuit. Vxores duas omnino habuit, primā Georgij regis Boemiæ filiā, alterā Beatrix Matricem filiā Ferdinādi Sicilia regis. Quæ uiro superstes sine prole legitima defuncto, instantibus Pannoniæ proceribus Vladislaū Cazimiri Poloniæ regis in matrimonium simul & regnū aduersit, deinde q; hæc natio Italico generi sit maxime infesta, breui post tēpore ab eo iam in regno cōfirmato abdicata Strigoniæ secessit, ut litis huius euentū sub Alexandro ab Vrbe expectaret: uicta tandē à potentia succubuit, ac mœsta in patriā reuertit. Vladislaus interea maiorū indolem referens, eos populos magna sapiētia moderatur, tum nuper una cum Petro Siculo Car. Regino ac legato Turcas prælijs aliquot fugauit.

D A C I A.

DACIA, quæ nunc Valachiā appellat, Pannonijs uicinā ac subditā, quæ fecerit mutationem postea dicā, nūc quid in ea sit obseruātū antiquis breuiter referā.

Dacos & Getas Strabo uicinos ponit, sed hos oriētales ac uersus Pōtū: Dacos Germaniā uersus & Istri fontes. Hos Dauos olim uocatos fuisse putat, ex quo Athenis Dauorū & Getarū noīa seruatorū. Getas item Græci Thracas esse opinati sunt, ut idem est autor, qui quidē utrunq; Istri latus incolebāt, ut & Mœsi, & Thracas sanē utriq; à quibus Mysii sunt illi qui inter Lydos & Phrygas habitauerūt. Plin. autē Getas à Græcis, Dacos à Rom. appellari dicit, eundē faciēti populū. Possidonius ait Getas Mœsios & eius tractus hoies religioni deditos ab animalibus abstinere cōsueuisse, melle tantū & caseo ac lacte uelci, pluresq; etiā Thracas qui sine mulieribus agūt: propterea Homerus eas gentes à βίσις uocat, quasi sine uita, q; celebs uita dimidiata sit, ut & ipse de Protefilai domo alibi testat, quam religionē à Zamolli uiro inter Getas nato traxerūt. Hunc Pythagoræ discipulū ac seruū dicūt fuisse, & ad Aegyptios cū eo penetrasse, eosq; ritus deinde in patriā deduxisse, ex quo Getæ uti deū eum uenerant. Regem item habuere Bœre bista uirū Græcū, qui fines Getarū traiecto Istro prorogauit, in Thraciā ingressus: & usq; in Macedoniā, & Illyricū penetrans magnos Romanorū exercitus superauit, fretus tantū augurio cuiusdā Cetei nomine magicæ dediti. Dromochetes alter rex eorū Lyfimachū uiuū qui contra eū exercitū duxerat, cepit. Deinde quanq; barbarus, clemētia fretus dimisit. Herodotus eos partē Thraciæ putat esse, fortissimosq; Thracū simul & iustissimos, de bellatosq; olim à Dareo quando ex Asia in Thraciā traiecit. Ad eos quoq; Alexandrum quādoq; penetrasse, ac munerib. donatū cito reuertisse. Iulianus princeps scribit in quadā oratione, Getarū gentē fortissimā ob uirtutē, tum ob Zamolli quē uenerant, esse, cū nō mori, sed migrare putēt. Florus ait. Daci montib. inharēt, quotienscūq; cōcretus gelu Danubius uinxerat ripas, discurrere solebant & uicina populari. Visum est Cæsari Augusto gentem aditu difficillimā submouere. Misso igitur Lentulo ultra ulteriorē repulit ripā: citra, præsidia constituit: sic tūc Dacia summota atq; dilata est. Hæc ille. De Dacijs & Cartis primus Domitianus duplicē triumphū egit. At Traianus princeps, ut autor est Rufus, penitus eam gentē in potestātē redegit, qui traiecto Danubio & uicto Decebalō rege Dacijs trans Danubiū in solo barbarico prouinciā fecit, quæ in circūitu habet decies cetera millia pass. Sed sub Galieno principe amissa, & p. Aurelianū trāslatis eō Roma. colonis, duræ Daciæ in regionib. Mœsiæ & Dardaniæ factæ sunt: hæc Rufus. Mediā Dacię regionē Tibiscus abluit in Danubiū profluēs, à Barbaris nūc Tissa appellatus, e monte profluēs Car-

pato Ptolemæo, unde etiã Vistula: sed hic in mare Germanicum, ille in Pontũ exit. Idem
 Iazyges mons paulo ulterius Peuca dicitur, unde Tyra & Axiaces etiam fluunt. Sub Carpato Iazyges sunt, quos Transylvanos esse diximus: ubi septem Castra. Dicuntur autẽ Metanastã, quod ex his qui in Dacia sunt huc migrarũt. Ultra Tyram inferior Mœsia est, nũc Mondauia. Inter Dacas Ptolemæus Cistobocos ponit, quos Marcellinus Cistobocas vocat: eosq; in Europea ponit Sarmatia Capitolinus item. Cæterum usq; ad Tyram solitudo maxima Straboni: Vergilius item deserta Getarum dicit. Nunc uero (ut dixi) tota regio Valachia appellatur in duas diuisa partes. Prima Montana dicitur continua Metanastis: nunc Transylvanis inter Danubiũ & Carpatũ montem: altera cui Mondauia nomen est à flumine appellatã. Antiquitus inferioris Mœsiã pars erat, protenditurq; inter Istrum & Tyram usq; in Pontum. In his hodie regionibus, eo quod Romanos, ut dixi, accepere colonos, pleraq; uocabula loquuntur lingua semitalica, argumẽto est nomen. Valachiam enim appellant, quod Valach Italicum lingua ipsorum dicitur. Ex hac Matthias rex Pannoniã nostrã ætate se genus habuisse iactabat è Coruina Romanorũ gente, quã ob rem Coruũ pro signo habuit: cuius adhuc filius nothus Ioannes Coruinus patrijs uirtutibus instructus magnum Pannoniorũ gentibus præsidium præstat. Robur igitur præscum in bellis hæc natio refert, simul & nomen. Nam pro Dacis Danos factionem quandam in ea gente nunc appellant. Alterã uero factionem Dragulas, qui cum Danis impares essent, Turcas auxilio quondam uocauerunt: quorum armis Danos penẽ ad internecionem deluere, quos Ioannes Hunnades Matthiã regis pater Pannoniorum potentia fretus restituit: ac Turcis ereptos, una cum agris occupatis, sibi suisq; tum nomini christiano acquisiuit. Nunc Valachia pars Turcis, pars Pannoniã regibus obtinetur: cuius princeps Comes Palatinus Valachia nuncupatur: ducem eligunt, quẽ Vaiuodam appellant. Eam à Tartaris quondam captã Ludouici regis tempore recuperauit Bagdam Vaiuoda, qui ab ipso postea Ludouico desciuit. Iterum Sigismundo regnante, duce Stephano Vaiuoda, Dania, & Valachia, & omnis trans Danubiũ regio rebellauit: uerum armis regijs compulsi Stephanus fuit sese conciliare, ac ueniã petere præteritorum.

MOESIA SUPERIOR ET INFERIOR

Mœsia in Europa. Mœsia in Asia.
 L. Piso
 Danubij ostia. Istriopolis. Tomis. Bulgari. Triballi.
 Danubius
 Ostia Danubij. Ostiũ sacrum. Peucini po.
 OESIA duas in Europa post Illyricũ & Pannonias, superiorẽ & inferiorem Ptolemæus ponit: unde qui Asiaticas habitant Mysias prouenisse dicunt. Illa Mysia, hæc Mœsia nominantur: ex inscriptione marmoris uia Tyburtina. T. Planci Proprætoris Mœsię, qui in ea plura, q̃ centũ milia ex numero Transdanubianorũ ad præstanda tributa cũ cõiugibus, ac liberis & principibus, aut regibus suis traduxit. Græci aut utraq; Mysias dicunt. Has igitur Augustus p. L. Pisonẽ eorũ unum, ad quos Horatius Poeticã scribit, in potestate rededit. Ex his deinde alterã Aurelianus princeps, ut supra dixi, traductis eò Romanis colonis Dacia appellauit: alterã uero inferiorẽ Getã, ut ait Strabo, incoluere. In qua Valachia pars est: quã uti dixi Mondauia appellant. Insuper & Danubij ostia: de quibus paulo post. In ora Ponti Istriopolis, & Tomis, ubi Naso exulauit: quod ibi Medea conceperit Absyrtidem fratrem, Bulgari quoq; in hac parte sunt, quos Triballos antiquitus putauerim esse. Nã in eo ferẽ ponunt loco, à Romanis & ipsi unã cũ reliqua Mœsia subiuugati. Bulgarorũ gens ferox est, ut quẽ multas in Europa clades uicinis intulit: Cõstantinopolitanis quoq; imperatoribus tunc Illyricis formidini sæpe fuerint. Nonnullis placet non indigenas, sed aduenas esse è Scythia egreffos, anno salutis DCLXX. Agathone primo sedente Mœsiã, deinde Pannonias cepisse. Reliqua eorum gesta, & quã Christiani sint facti in historia imperatorũ Constantinopol. cõmemorauit. Locus expetit, ut de Danubio nũc pauca dicã. Hic ut Plinio describitur, ex Arnobi montis iugis, ex aduerso Rauraci Gallici oppidi, ubi sylua incipit Ercynia, nascẽs per Germaniã, Pannoniãq; populos Danubij nomine decurrit: ubi ad Illyricũ in Austrũ defleat, Ister appellat. Deinde in septentrionẽ cõuersus in Pontũ exit, sex ostijs uarijs appellatis nominib. Primũ Saerũ nominant: quod Peucen insulã facit: unde Peucini populi: de qua Eratosthenes in I I. Geographiẽ sic ait: i Istro insula est forma trigona instar Rhodi, quã Peucen dicunt ob Peucarum, id est muricũ frequentia in eo loco confluentiũ: primamq; trigoni cuspidem uersus fluuiũ Anconem uocãt. Basim uero eius uersus Euxinũ. Circa insulã ostia duo: Arecũ & Pulchrũ, in quo uelociter Absyrtis cum Colchis adnauigauit. Apollonius poeta dicit Istrũ ex montibus Hyperboreis currere per mediã Scythiã, & Thraciam

& Thraciam, ubi scinditur, partim in mare fluere Ponticum, partim Adriaticũ: per quem dicit Argonautas uenisse: quod nunc minime apparet. Dionysius poeta Istrum Pentisimum appellat. Herodotus uero septẽ ostijs sicuti & Nilum describit: inter quã ostium Sacrum, ubi Peuce est insula: id Dareũ pontibus iunxisse trãsmisurũ in Daciã: sicut Xerxes Hellepontũ. Strabo dicit eum quandoq; uocatũ à Barbaris Metoan: quod græci Μετοαν, Metoan id est innocuum dicunt, quando Scythæ ipsum transeũtes nihil passi fuerant. Ex calamitate autẽ eis proueniente ex eius transitu, Danubiũ uocauerunt: quod eorum lingua causa prior. malorũ dicitur. Mœsia superior inter Danubiũ & montes Macedonicos continet: in quo Bosna ferme spatio tres nunc regiones sunt Bosna, Rascia, & Seruia. Bosna prope fluuium, qui Rascia Moseus appellatur Ptolemæo: apud hos Manicheorum secta colitur: duo rerũ principia, Seruia alterum bonorũ, alterum malorum dicunt. Nec Romanũ Pontificem primũ, nec Christũ homouision putant. Cænobia in abditiis montib; conuallibus habent: ubi matrone quã ex secta aliquo morbo euaserunt, sanctis uiris certo tẽpore ex uoto seruire se dicunt: atq; ita inter monachos mixtę unã uiuunt: quã quicũ labes adhuc durat. Rex Stephanus (hoc enim noĩe Io. Caruati illi reges eorũ uocant) à Ioanne Caruati alla S. Angeli Cardinale baptisma de more accepit. Is fuit germanus Bosnã reginã: quã à Turcis expulsa, Romã nostra memoria Põtificũ misericordia uisitabat, & extincta est. Rascia uero ac Seruia hunc tenent tractum, quẽ olim Dardani. Dardanos enim uersus Macedoniã montes ueteres ponũt. Seruia regiã Sinderouia uocant: cuius Despotus Georgius uir græcanica fide, paulo supra memoriã nostrã filiã Amurathi regi Turcarũ locauit. Nec multo post par sceleri meritũ adsecutus est. Immemor ille adfinitatis aduersus eum duxit exercitũ. Georgius relicto filio Gregorio defensionem, ipse cum reliqua familia & gaza in Pannoniã aufugit: expugnata tandẽ Sinderouia, filius luminibus effosis plectũ. Ioannes Huniadis, cum deinde Seruiã diuersis prælijs recuperasset, Georgiũ in patrium regnum restituit: quamuis ut suspecto ac minus fido Christianus arces nonnullas minime crediderit. Ille igitur tantũ postea beneficiũ immemor Ioannem ex clade Varnesi fugientẽ in Seruiã cepit, & reliquas ei terras reddere cõpulsit. Ioannes tunc iussa facere coactus, iterũ post aliquot annos ab eo proditus, ac deceptus est, hosti Amurathi consilia belli patefaciente. Ex quo cladem Ioannes quã inferre sperabat accepit. Cum aut postea Maumethes Amurathis filius capta Constantinopoli in Seruiã moturus esset: iterum in Pannoniã Georgius fugit ad Ladislai regis præsidũ. Erat nona genarius iam senex: quẽ cũ Ioãnes Capistranus ordinis minorũ in fidẽ Orthodoxã deducere conaret, respondit, q̃ in ea religione in qua uixit ad eum usq; diem mori malebat, q̃ à subditis populis à quibus infelix putabat, delirus insuper haberetur. Reuersus tandem in patriã, paulo post ex uulnere à quodam extra bellum illato extinctus est. Cui Lazarus filius successit, Gregorio natu maiore quem dixi à Turcis captum atq; oculis multatũ præterito, & frustra Maumethis auxilium contra fratrẽ implorãte. Lazaro mortuo de regno uaria concertatio fuit: Ioannes Caruati alla legatus impulsoribus Pannonijs eò profectus est rogatum eius regni proceres, ut arces Rascianę quã Turcis aditum intercludunt, aut sibi, aut Pannonijs traderentur. Tandem re infecta non sine periculo reuertit.

T H R A C I A.

Thraciam Euripides domiciliũ Martis appellat: dicẽs eã ἑὸς πλοῦ, εὐεπτοῦ, ἔρεϊ λιάρου ἡρώος. & Herodotus Thracũ Martẽ pulchrũ esse dicit: eos adfirmat multitudine post Indos esse, si cõcordes ad unũ regẽ pareãt. Vespasianus princeps latissimã eorum regionẽ diuisit. Hi quondã Bryges sunt appellati: transfretantes deinde in Asiã Phryges dicti: quod uerissimile Xenophontis autoritas facit: qui ait Asianã quandã Thraciã esse incipientẽ ab ore Ponti usq; ad Heracleã à dextra uigantibus. Idem & Arrianus sentire uidet, qui ponit Thracas alios Asianos ex Europa in Phrygiã & Mysia cõstitisse: una cum Petauo duce, eiectis Cimmerijs qui Asiã percurrerant. Præterea regionẽ hanc Percam appellatã quandoq; mutasse nomen ex Nympha Thracia: quã cũ saga & pharmaceutria ut altera Medea fuisset, ab omni ea regione celebratur. Esse insuper latissimã plagam, ut quã numerosas cõtineat nationes: Daciã omnem atq; Mœsiã. Plin. quoq; eos ualidissimã gentẽ uocat: diuisosq; in Strategas L. Polybius scribit Thracas & Lacedaemonios quanquã ferũ genus, filios suos musica erudire solitos, usq; ad annũ xxx, ut animi aduerti duro cœlo, & frigidibus rigidĩ, aliquantulũ per cam lenirentur, cultioresq; moribus fierẽt. Quare spectacula chorearũ & ludorum quotannis

iuuentuti citra lasciuia prebent. Thracia omnem in prouincias sex populo Romano adquisitas, Festus Rufus diuidit. In Thracia, Hemimontiu, Mœsiam inferiorē, Mœsiam superiorem, Sythonia, Rhodopea, & Constantinopolim: quæ omnia occasione belli Macedonici Romani domuerunt. Marcus Didius uagates Thracas repressit: Marcus Liuius Drusus intra suos fines continuit: Marcus Minucius Rufus in Hebrî fluminis glacie uastauit, Per Appiū Claudium Proconsulem, hi qui Rhodopen incolebant, uicti sunt. Rhodopea maritimas urbes Romana classis obtinuerat. Marcus Lucullus in Thracia cū Bessis primus pugnauit, ipsamq; caput gentiū Thracia uicit: Hemimontanos uicinos & Olympiadam, quæ nunc Philippopolis dicitur, & Vschodonia, quæ Hadrianopolis nominatur in ditio nem populi Romani redegit: Cabylā cepit, supra Pontū positas ciuitates occupauit: Apolloniam, Calatiā, Parthenopolim, Tomos, Istrum: ad Danubiū usq; perueniens. Romana Scythis arma monstrauit. Hæc Rufus. Sed quā proprie Thracia uocamus, Plinius hoc modo circumscribit. Ister & Mœsia inferior à septentrione: ab ortu Pontus Propontis: à meridie Aegæum mare: ab occasu Mœsia superior. Oram igitur prius attingam, in qua post Nesi fluminis ostia sita est primū Abdera, ab Abderito Erinî filio: Democrito ciue clara: altera est in Hispania Betica. Maronea Ciconū urbs uno laudata, cuius meminit Homerus. Diodorus lib. 1 x ait hanc ciuitatem à Marone ædificatā, quem Olyris Aegyptius regem cōstituit, expulso Lycurgo. Hebrî ostia ex Rhodope fluentis. Iuxta est Aenus, Poltyobria uocata Strabonem in v i. alta est in Thessalia in Locris Ozolarū. Est & insula adiacēs felici Arabic, & locus in terra opposita Rhodo. Hæc uero, de qua nūc scribimus expugnata fuit, anno m c c c l x x. à Venetorū classe, cui præerat Nicolaus Canalis, tam Turcis q̄ nostris qui aderāt ad unū interfecit, & oppido ad postremū incendio. Aphrodisia ad ostia Nigri fluminis Ptolemæo. Selymbria item ciuitas. Sequitur deinde Byzantium ad os Ponticæ Ligos Plî, dicta uero à Byzate filio Certhesia Iudis filia, uel à Byzate præfecto classis Megarensiū: qui Byzantiū ex oraculo cōstituit. Hunc uirū iustissimū dicitur fuisse, eumq; uniuersæ oræ Thraciæ usq; ad Aenū imperitasse. Vocata est etiā à Constantino magno, qui eā primus Ro. principū incoluit, Aethusa & Cōstantinopolis & noua Roma & Agios. Ante uero Constantinum à Seuerō & eius filio Antonia uocitata. Hæc Eulathius. Trogus uero dicit eā Lacedæmonios cōdidisse duce Paulania. Aelianus de uaria historia scribit, Byzantiōs ut uino deditos Menædrū poetā norasse dū dicit: Ebrios mercatores, *βυζαντιοὶ ὄλῳ ἐπιτείνονται*. Et Leonidas dux eorū quū obfessa ciuitate ab hostibus quondā uideret murorū custodiā ganeis præuerti: ænopolitū apud mœnia cōstituit ut in officio milites contineret, ut idē est autor. Hæc tandē & ipsa à Maumethe expugnata an. m. c. c. c. l. i. i. Reliqua eius historia inter Impera. cōmemorauimus. Huic proxima Perinthus Plinio, nūc Pera uocata, de qua alibi plura. Apollonia deinde, Anchiala Straboni, ab Apolloniatis cōdita. Mesebria Megarensiū colonia, quā antea Menebrā uocabāt ueluti Menopolis, id est Menæ ciuitas: eius enim ædificator Menas dicebāt. Bria enim sermone Thracio ciuitas nominatur: sic Selyos oppidū Selymbria dicta, quā supra cōmemorauit. Intus autē ex ordine literarū Aenea urbs. Theon in Lycophronis enarratione: Aeneas enī post captū Ilium eā cōdidit, ubi & patrē tumulauit. Aenia uero p. i. ciuitas est Perrhebiæ, & eiusdem fluuius, Aenius Stephano. Aesa prope Pallenen. Argillus prope Strimonē, ut Thucydides in viij. à murib. cognominatus. Argillus enim Thracia lingua mus dicitur. Nā in hoc loco mures in mœniū fundamentis inuenti sunt cōcertantes, ut Stephanus ait. Aesyra, de qua Hom. *τὸν ἑὸς ἀσύνθητον ὀπυιομίδην ἔλεγε μίτηρ*. Aphite urbs prope Pallenen, quæ Apollinis Mantē habebat. Thucydides in primo Aphite dixit: dicitur & Aphitia. Absynthus urbs, & Absynthi regio, quæ absynthio abūdat: quo, ut ait Theophrastus, oues pascunt in regione Pontica felle carentes. Amphipolim quidā in Thracia scribūt, ego autē ex Ptolomæi descriptione in Macedonia. Bistonis urbs. Bizya Thraciæ regia Terei nefando crimine inuisa hirundinib. ut ait Plin. Cicones gens Thraci, à qbus Vlyxem multa passum fuisse scribit Homerus. hinc Orpheos duos natos tradit antiquitas. Horū ciuitas Maronea est. Grescouia regio prope Macedonia Thucydidi i. i. Gerania, ubi Pygmeorū quondā genus à gruibus sublatū Plin. Flauopolis ubi antea Zela oppidū fuit eidē. Olynthus orationibus Demosth. nobilitata, quas Olynthiacas uocauit. In ea adipsenda Atheniensiu eius tēpore magna contentio, quā eis Philippus abstulerat. Odones gens Thraciæ ut Dionysius

ut Dionysius in Bassariis. *μαίδωνες ἄγρια φύλα* & *ὄδωνες ἑγγεσιπάμοι*. Odrysiū populū, quo Odrysiū rum imperiū ab urbe Abderorū ad Pontū usq; Euxinum tēdebat. Eis imperauit Sitalces Sitalces rex Terei filius, qui in bello contra Triballos cecidit: cui successit Sentēs fratris filius. author Sentēs rex Polyb. Philis Thraciæ regio Herodoto in v i. Est & fluuius Bithyniæ. Pallene urbs forma triangulari prope Mesebria, dicta prius Phlegra, ubi bellum Giganteū cōmissum. Pallene prius Theogenes in Macedonicis giganteus ait nō cū dijs, sed cū Hercule pugnaſſe. Verū fulgurum & tonitruū modo preliū cōmissum. Philippopolis ad Rhodopen montē, quā eandem Philippopolim Hadrianopolim nominatā, & utrāq; à Marco Lucullo subiugatā dicit, uti supra liis cōmemorauit. Hæc urbs post eadem Deciorū principū patris & filij, unde illi fuerant ori Trimontium undi, capta est à Scythiis, intraq; eius mœnia iugulata fuerāt hominū centū milia. Potideā Potidea Stephanus urbē Thraciæ dicit, alibi uero in Macedonia, in qua & ego supra posui, quam Aenus Callandriā uocatā dicit, nisi forte duæ sint. Mōtes uero nobiles Aenus, & Rhodope. Flu Rhodope mina Nesus, & Athyra: sed in horū medio notior Hebrus. Nūc ad Chersonnesum ueniā. Nesus cuius Isthmos hodie, sicut Corinthiacus, Examiliū uulgo appellat. Hūc à Cardia ad Pa. Athyra Cyam Milciades, ut testat Herodotus, muro sepſit. Est em Cardia urbs in ora ab latere oc Hebrus cidētis, edificatā Hermocharis, qui dū sacrificaret, ab auspicio cordis à coruo rapti & huc Strimon delati locū appellauit, ut Stephanus. Ex latere Bosphori Sestus, & Calipolis. Chersonnesi Chersonnesus item quatuor principales, Thracia, Taurica, Cimbrica, Aurea, oēs Europeæ, præter Au Isthmus thra ream. Sunt itē aliæ quæ sunt oppida: ut in Creta: in Caria: in hac ipsa de qua loquimur. In eius Isthmo Chersonnesus est una ē centū ciuitatibus, ut scribit Aelianus, cuius incolæ Cher. Cardia sonnesi dicunt. Hi ex turrib. gesta Atheniēſibus, sub quib. erāt, significabāt. autor Steph. sestus Alopeconnesus itē urbs hic prope Ptolemæo ponit. Quā Steph. ait ex oraculo conditā ex catulis uulpis ibi reperit, ut planē nomen indicat. M A C E D O N I A.

A C E D O N I A omnis in medio duorum marium Ionij ab occasu, & Aegæi ab oppidum oriente describitur. ab aquilone Dalmatiæ partē & Mesiā superiorē: à meridie Diuisio Mace donia Epiri habens. Diuisa præterea Plinio in partes duas, quarum alterā prouinci am idem, Strabo autē superiorē & liberam appellat: eam uidelicet, quæ per sinū Ionico litore protendit. Illyrico ac Italiæ proxima: Altera uero ultra Canda uiæ mōtes Macedonicis regibus seruebat, quibus sublati uniuersa in potestate Po. Ro. peruenit. Quater enim Macedones in bello x x. annorum, ut scribit Liuius, uicti fuere. Quater Mace dones uicti. Primo post secundū bellum Punicū Philippus Demetrii filius à T. Q. Flaminio, qui post T. Q. Fla. uictoriā omnes ciuitates Græciæ quæ sub illo fuerant saluas & liberatas esse iussit. Deinde P. Aemylius Perseus à P. Aemilio Paulo, qui lxxij. ciuitates: ut ait Plinius uno die direptas uendidit. P. Aemylius Tertio pseudo Philippus à Q. Cæcilio Metello. Postremo pseudo Perseus à T. Aemylio. Q. Cæ. Mæy Pars igitur prima gētes habet Albanos, Parthinos, Taulantios, Orestas: oēs catalecto & tellus T. Aemylius hodie Turcarum subiecti sicuti & ceteri. Hos cum Epirotis Strabo & Plinius cōfundūt Prouincia nomine ac rege tantū diuisos, ceteris similes. Albani hi sunt, quorum hodie nomē durat, Macedonia Ptolemæo tantum ex ueteribus positi. Taulanti, ut ait Appianus, à Taulantio Illyri filio, Albani à quo Illyrici dicitur. Orestæ populū, & Orestis regio, ubi Orestes imperauit ab insania libe Taulantiij ratur, ob pudorē huc secedēs, cui filius eiusdē nominis successit, Orestasq; populos appel Orestæ lauit. Ipse uero pater ab aspidis morsu petitus secessit in Arcadiā, ibiq; decessit. Hæc Theo Post Drinum genes in Macedonicis. Verum uti supra dixi, Albanorū nunc omnes nomine censentur, Scodra Drino flumine ab Illyricis diuisi. Vbi primū Scodra occurrit, nunc Scutaris, & Delminiu Delminium nunc Denna: & Olchiniū quondā Colchiniū, ut ait Plinius nūc Dulchiniū: ad Drinonis Olchinium ripā, qui à Drino flu. & lacu Scodre pfluuit. Deinde post Drinonē, Lissum nūc Alexium, Lissum quæ omnia inter Illyricos attingimus. Deinde litorales urbes: Dyrrachiū, olim Epidānū, Dyrrachium memorabile fama Cæsaris in eo loco superati. Apollonia quondā insignis nūc interiit, ubi Octauius adolescēs cū Cæsar fuit interfectus dabat operā literis, inde accersitus ad magnū nomē suscipiēdum. Huius nois plures à Steph. cōmemorant, in Libya, in Acarnania, in Creta ppe Gnosum, in Sicilia ppe Leōtinos, in Phrygia, in Mysia ppe Rhindacū fluuiū, in Tharso, in Phocide, quā Hom. Cyparissum uocat. Aulon Ptole. nūc Vesona, quā falsō quidā Apolloniā putant, quum Apolloniā Plinius vij. mil. à mari distare testet. Præterea Apollonia Corinthiorū esse colonia dicitur Aulō & Aulona: sicuti Caulō & Caulona, Iader, et Iadera. Aulona

Hanc Pazaites ex Othomannorū familia primus occupauit. Deinde rebellantē Amurathes cōpescuit, Deniq; Maumethes filius superioribus annis, ut in gestis eorū alibi mentio fecimus, per eam in Italiā traiecit, Hydruntūq; cepit. Plures etiā huius nominis Stephanus recentet, in Arcadia, in Creta, in Arabia. Amantiā idem, & item Plinius ponunt prope Oricum in hac parte quasi Abantiam, quoniam Abantes populi redeuntēs à bello Troiano hic cōstitere. Alios Amantinos quos Tyberius superauit, Ptolemæus inter Pannonicā collocat. Deinde Oricū cum portu nobile quondā oppidum, intus uero Antigonica. Altera itē Macedonia in sinu Toroneo, ædificata ab Antigono Gonata, tertia in Arcadia quæ prius Mantinea dicta est, ut Pausanias refert, quarta in Bithynia prope Aciliū, quinta in Syria prope Antiochiā. Oppidū deinde in alto cōspiciē loco, nunc Croiam uocant, quod Troiam fuisse putauerim, quā Stephanus in Chaonia ponit huic finitimā loco. Domnenses etiā hic collocant, & Doberiensēs, quos Dibras nostra uocat ætas.

Q V A N D O huc uentū est, anteq; ultra progrediamur, repetenda breuiter huius tēporis historia. Tres præcipue familiæ hæc omnia loca simul cū Epiro, de quo postea dicam, possidebāt, quas omnis Romæ uidimus à Turcis expulsas. Cōnēni ē nobili Cōstantino politanorū genere loca littoralia tenebāt. Dirrhachis, Aulonā, aliāq; cōplura. Arianites ex ea familia re incolumi ac in pace decessit; filij pulsi, ē quib; Cōstantinus heroica uir specie ac fortitudine post longā in urbe morā ad administrandā Montisferrati in Subalpina Italia ditionē est accersitus. Altera familia Castriorarū est, ē quibus Ioannes Dibras siue Doberiensis Troiam nōnullaq; aliā loca interius obtinebat. Quūq; ab Amurathe Turca bello petere, tributū cōditiōne liberaf oblide filio Georgio puero nouē annorū dato. Hic igitur & indole, & uirtute creuit heroica, & robore corporis incōparabili; quapropter Amurathes eum in suā sectā asciauit, uocauitq; Schenderbech, quod lingua Turcarū Alexādrū domitū siue magnū significat. Hic plures ei prouincias acquisiuit, inter quas & Mœsiam adsecutus, Georgio Vncheruch Despoto ac Nouomōre eius regionis metropoli expugnato, ubi auri argētūq; fodinē dicunt esse. Extincto patre ac fratre Caragasio natu maiore, qui erat obses apud Adrianopolim, Amurathes ei regnum paternū tradidit. Interea Eugenius 1111. audita fama hunc per nuncios & literas ad nostros, & fidē pristinā traducere conat. Ille cōfestim obtēperat: ac rebellans tot pro religione res gessit quot antea cōtra, ac de improviso Croiam, Sfetigradū, Stelusiū, Modrisiā, & Ternaciū, oppida in earegione occupat. Amurathes contra eum Aslambech fratris eius filium primo, deinde Vranum duces cū copijs mittit. Croiam quatuor iā menses obsidebant, cum moritur, ac filius Maumethes missis totidē diebus, quos Bassas uocāt frustra uires instaurat, cū ille semper parua manu ingētes hostiū cateruas fūderet, ac fugaret. Sed et uno tēpore Venetos quoq; bello laceffebat. Causa fuit, qd illi pactā pecuniā maiorib; suis ob ablata Albanæ oppida pendere negabāt. Itaq; Dyrrhachiensem, deinde Dāniensem, Scodrensem, & Drinastensem agros late populatus est. Venetorū exercitū ad Drinū fluuiū occurrētē fugauit: tandē inter eos cōuentū sequestra pace per Antoniū Veneriū Albanæ prouisorē, ut illi Scodra & agro quē ceperat cedētī mille quingētos aureos quotānis tribuerēt. Post hæc cū Pij 11 Pōt. nuncijs sollicitatus auxilio Ferdinādī regis in Italiā traiceret, cum Baroli à Io. Ant. principe Tarentino, Ioāne quoq; Renati regis filio Andegauitæ duce, ac Ia. Picinino obfessum euestigio liberauit. Romā deinde cū uenisset, mox domū remeauit, ubi paruo post tempore ueneno absumptus dicitur. Vir Pyrrhi quidē successione, aut Alexandri cognomento sine controuersia dignus, in tot periculis aut prælijs mirū nullum in corpore uulnus reperit, præterq; humerum effractū. Vxorē filiā Arianitis quē supra cōmemorauimus duxit, quæ adhuc Neapolī uiuit, ex qua filiū suscepit, qui post mortē patris pulsus & ipse ab Maumethe peregrinat. Tertia familia quā diximus expulsā, Despotorū Epiri est, his finitimi regionibus, quæ Artam nunc uocāt, de quo inferius latius dicemus. Hi Tocchi appellati, ex agro Beneuetano, ac ut ipsi dicunt ex Totila Gothorū rege genus ducētēs, annos ppe c c. hæc loca tenuerūt simul cū Ætolia & Acarnania, Cephalenia quoq; ac toto quondā Pyrrhi & Vlyssis imperio, nominibus tantū Leonardo & Carolo sibi adsumptis. Hic qui paulo ante Romæ agebat Leonardus, filius & ipse Carolū reliquit, à Maumethe olim pulsus ad Sixti, 1111. Pont. opē ac misericordiā cōfugit. Nunc reliquā Macedonię partē psequimur. Cuius ferē loca omnia interiere, uetera tamen repetam. Ex parte primum orientis, & Ægæi maris post Nesi fluminis ostia, qui Thraciā à Macedonia dirimit

Amantia
Oricon
Croia
Troia
Domnenses
Doberienses
Tres familie
à Turcis expulse.
Arianites
Castriorarū
Io. Castrio.
Schenderbech
Contra Venetos
Despoti Epiri
Nesus flu.

mit, Edones sūt, qui sinui nomē dederūt. Amphipolis Atheniēsiū olim ditōis, quā coloni Edones am duxit Agnon Nicię filius, expulsis Edonibus, uocauitq; Amphipolim, quū prius Neapropolis uēnię appellaret: qd præterfluētē utriq; Strimone cingere, ductoq; à flumine ad flumē muro, mare uerfus coloniā collocauit. Hæc urbē Brasides dux Lacedæmoniorū bello Peloponensiaco occupauit, datoq; negotio Thucydidi Olori filio historico, q tūc in pxima regione magistratū gerebat uti subueniret, ille cū 11. nauib; sero iā uenit. Hęc ex lib. 1111 Thucydidis. Hæc deinde Philip. Atheniēsiū, abstulit. Steph. Cradēnā & Ariadraomū antigtus uocatā dicit: præterea esse aliā Amphipolim in Syria apud Euphratē à Seleuco conditā, quā Turmedā Syri uocat. Supra uero aliquantulū apud Strimonē fluuiū in eadē regione Edonica Philippi ciuitas prius Crenides, ut Artemidorus in Epit. x. ciuitatum. καὶ πόλις φιλιππῶν ἢ παλαῶν κρηνίδες. Et urbs Philippi antiquus Crenides. Philip. Mace. do nomē mutauit ob merita lati ab se auxiliij cōtra usum Thraciū expugnare urbē conanti Crenides deit um. Hic Brutus ab Octauiō supatus. Augustus deinde mutatis colonis, Neapolim eā uo- de Neapolis cauit. Sequit sinus ipse Edonicus: in quo Arethusa est urbs, alia Syrię, tertia Eubœę: fons Arethusa item in Italia. Proconnesus cū duobus promōtorijs; Atho in septentrionē, & Nymphæo in Austrū spectātibus. Athos em ciuitatē sui nominis habet. Coloni Athoicæ dicuntur ab Athos & Atho gigāte incolēte, ut Nicædrus in γ. Europe. Iacit umbrā c c c. stadiorū, ut ait Steph. Nymphæum Hic olim fama Xerxē aceto sparso cōplana se, ex quo Iuue. Credimus olim, Velificatus promontoria Athos. Prope Athon Singus est oppidū, qd Singitico sinui nomē dedit. In quo Stratonis Singus cea est urbs ab uxore Antiochi, deinde ab Hadriano principe Hadrianopolis appellata, Stratonicea ut Steph. Chalcidicā hic Ptolem. regionē cōstituit, Stephanus & Chalcidē urbē, esseq; que ex Hadri alias huic homonymas in Chalcide Eubœę cōmemorauit. In eodē sinu Acanthus urbs ab anopolis spina similitudine, uel ab Acantho hoie quodā. Alia in Aegypto est: itē Emporū in mari Chalcidica rubro. In hac Macedonia cicadē dicunt tacere, ex quo prouerbiū apud Simonidē in mini regio mum loquētes, ἀκάνθιος ἡ γῆ. Ampelos promōtorijū Torones; alterū in Samo, in Cyre Acanthus naica tertiū. Torone urbs iuxta sequit, unde sinui Toroneo nomē, dicta à Torone Neptu Ampelos pro. ni & Phœnicis filia. In hoc sinu Antigonea est ab Antigono Gonata cōdita, Casandrea, Torone Potidea, cuius Demosth. sæpe in orationib; meminit. Patalia ut Steph. ut Ptolemæus Pa Antigonea talene. Therma urbs, unde sinus Thermaicus, ubi Theffalonica, prius Halia nūcupata, Ca Casandrea sandri edificū, sub Philippo Amyntē filio nomē mutauit: uel qd ille in eo loco Theffalos Potidea uicerit; uel ut Lucius Tarręus dixit, qui librū de ea ciuitate cōposuit, ex Theffalonica filia Patalia appellauit, ut placet Straboni, uxore, nō filia. Libere sūt olim cōditiōis, ut Plin. Ira Theo Therma dolij qui x 11. mil. ciuiū in ea necauit maxime cognita: sed multo magis epist. Pauli. Hęc Theffalonice deinde cessit in hereditatē Andronico Manuelis imp. Cōstantinopolitani filio: sed Ioānis Achedorum fratris odio, qui patri successerat, eā Venetis tradidit. A Venetis uero Amurathes Turca Canastrum bello eripuit. Apollones Achedoro tantū fluuiō à Theffalonica diuisa. Canastrū Stephe- Acene no, ex quo Sophocles Canastrę, pmontoriū cōmemorat. Strabo Calafra scribit, in sinu Alorus Thermaico. Et hæc qdē in ora, Intus uero reliqua ex ordine literarū ponā à Stephano ex Acra parte magna mutuatus. Aeane ab Aeano Elyminthi filio regis Hetruie, qui huc adplcās Acose hæc urbē edificauit. Alorus penultima pducta, ad Axij fōtes. Aeræ, unde Aeræus, alia in Acasamene Ionia, tertia apud Hellepontū, cuius incolæ Aeratæ dicunt. Acese, Acasamene ab Acasa Alanta meno Pieriæ rege, ut tradit Theogenes. Alante, est itē altera in Arcadia. Theopōpus in Almopia Philippicis Allantrū dixit. Almopia regia iuxta fontes Erigonis. Lycophrō de Aenea Io Alponus quēs. ἐκ δὲ ἀλμοπίας παλιμπλανίτιω δέξεται τυροσινία. Dicitur ab Almopo Neptuni & Hel Anthemus les filio. Alponus mediā pdu cta, altera in Locris Epitnemidij. Anthemus, altera in Sy Aedessa ria. Andrea: altera apd Eleā. Aedessa inter cōfluētia Erigōis et Axij, alia in Mesopotamia Azorus Azorus penult. pducta, Ptolemęo Azorū: Arriano aut Azoricū urbs ppe Theffalonice. Acgea Aegea urbs iuxta mōtē q supra Pindū eleuat, olim Melobotera uocata ex ubertate pastū Bisaltæ onū. Bisaltę gēs libera Plī. intra Strimonē & Edonicū sinū. Steph. Bisantē uocat, coloni Bryges amq; eam Græcā à Samijs deductā. Bryges Macedonū populi prope Illyricos, quos Ma- Berga cedones Phryges uocant, ut Steph. Berga, quā Beram idem uocat: ad Chabriū fluentia. Be Berocæ rcea ad Citarum montē iuxta Haliacmonē sita, apud Ptolemæū cognominata à foemina Calliteræ eiusdem nominis nepte Macedonis ex Bereto filio. Est alia in Syria, unde Bafistanus no Cydna bilis orator fuit. Steph. Calliteræ Ptolem. inter Bisaltas: Cydna Theogeni ponit Durio. Duriopus pus. Emathia regio in sinibus Macedonię iuxta Theffaliā ab Emathione rege, ut Trogus Emathia quo

Philippi qui
de Neapolis
Arethusa
Proconnesus
Athos
Nymphæum
Singus
Stratonicea
que ex Hadri
anopolis
Chalcidica
regio
Acanthus
Ampelos pro.
Torone
Antigonea
Casandrea
Potidea
Patalia
Therma
Theffalonice
Achedorum
Canastrum
Acene
Alorus
Alanta
Almopia
Alponus
Anthemus
Aedessa
Azorus
Acgea
Berga
Berocæ
Cydna
Emathia
quo

Europus quo nomine Macedonia quondam tota est appellata. Eius urbs Europus ad Erigonis sita
 Elimca fontē. Stephanus ab Europeo Macedonis filio dictam ait, esseq; aliam in Syria, tertiam in Ca-
 Eordane ria. Elimcam Strabo in octavo libro commemorat. Eordane regio, alia in Iberia, tertia in
 Euporia Thracia. Euporia ab Alexandro aedificata: ex rerum copia nomen auspicata Emporium.
 Heraclea in Macedonia duarum altera Sintica apud Strimonem fluvium, quae a nonnullis in
 Gastronia Thracia ponit, altera ad Erigonis fluvia ab Amynta Philippi aedificata, ultima ex xxxiii.
 Gordynia huius nominis civitatibus. Gastronia regio Theopompo. Gordynia in monte Citaro: alia
 Gomphi in Creta Gortynia. Gomphi. Idomene. Ichnae Herodoto in vi. Eratosthenes singulari
 Idomene numero protulit, quae Philetas eam esse aliam scribat. Dicitur a Themidis uestigijs, quae
 Ichnae Iuppiter ad se status est, ut Stephanus. Lere ad Axij ostia, a Latona templo prope consti-
 Lere tuto, ut Theogenes. Incolas, Letaeos appellat Nicarchus Alexandri comes. Museu locus
 Muscum circa Olympum, Eretrienis colonia quam Philippus diruit, ubi & ab Aetere milite sagit-
 Olyra Ossa ta petitus alterum amisit oculum, ut Stephanus. Olyra, Ossa ad Athon urbs. Horma ad fon-
 Norma tes Erigonis. Homolium. Pella Alexandri patria ad Axij ostia, paulum a mari recedens, olim
 Homolium Bunomus, & Bunomea uocata. Sunt & aliae, in Thessalia, in Achaia, in curua Syria. Par-
 Pella thenopolis a uirginibus. Ceraisti Mygdonis filius, ut Theogenes in Macedonicis, quae me-
 Partheno morabili castitate & uictus abstinentia fuerint. Pelagonia regio inter Andaristum & Eri-
 polis. gonem amnem Ptolemaeo posita, Plinio quoque & Straboni commemorat. Pteria regio inter
 Pelagonia Pharibum & Haliacmonem Ptolemaeo. Hic, ut ait Pausanias, Pierus regnavit, pater puel-
 Pteria larum quae de cantu cum musis contenderunt. Phycus alius, Ptolemaeo Phycas dicitur civitas
 Phycus ad fontes Chedori: altera in Caria, tertia Locridis, & in Rhodo palus. Sintia regio & ciui-
 Sintia tas prope Thraciam. Phila quam Ptolemaeus Philiren, aedificum Demetrii Antigoni Gynatae
 Phila filij iuxta Peneum, quam a matris nomine uocauit. Est & insula Aegypti Herodoto in iii.
 iuxta magnam fluvium, cui Tritoni nomen, quae ostia in palude Tritonide emittit. Paones pro-
 pe Peneum & Peleum in Thessalia mediterraneos nonnulli ponunt. Herodotus autem in Thra-
 cia iuxta Strimonem fluvium collocat, atque per horum fines Axium amnem fluere. Eorum civitas A-
 mydon, iam deleta, ubi fontem Dionysius poeta innuit esse: cuius unda lucida ea tellus abluit
 De paonibus tur: confluitq; in Axium fluvium, qui pluribus auctus uti torrens ferit. Strabo ex Paonibus dicit
 Praxilus Axium & Strimonem fluere, putatosque a quibusdam colonos esse Phrygum, ab alijs Archigetas.
 Sintia regio Paones usque ad Pelagoniam & Pieriam extendi dicunt, ac multa de Macedonia tenuisse usque
 Pontus flu. ad Propontidem progressi. Pausanias Paonas ad Axium flumen ponit, uocatosque dicit a Pao-
 Stymphalia ne Endimionis filio. Appianus in Illyrico dicit Pannonios a Graecis Paonas uocari, eos-
 Scotusa demque omnino esse populos. Hos Homerus in Catalogo Pyrechmen & Steropaeum ait du-
 Strobis xisse ad Troiam: quorum a Patroclo alter, Steropaeus ab Achille postea interfectus fuit: & haec
 Montes quidem de Paonibus. Praxilus, & Pydna cuius Demosthenes saepe in orationibus meminit. Sin-
 Candauia tia regio, & urbs prope Thraciam: apud hanc Aristoteles de miraculis scribit fluvium nomi-
 Camelae ne Pontulabi, in quo lapides quidam ferunt qui ardentis contraria carbonibus. retinent natu-
 Olympus ram: uento extinguunt, in aqua uero flagrant, tetrumque odorē modo bituminis reddunt, ut
 Flumina nulla reptilia prope consistant. Stymphalia, Scotusa, ad Strimonem sita: altera in Thessalia.
 Strimon Strobis iuxta Erigonem quam Stephanus Strombium uocat, dicitque Romanorum esse coloniam.
 Axius Montibus Macedonia perpetuis cingit. Sunt autem Candauiae Plinio Straboni: ex occi-
 Erigon dentis latere, Ptolemaeo autem Camelaei appellati. Est & Olympus alter. Flumina, Strimon
 Haliacmon iuxta Thraciam qui in sinum Edonicum influit: Axius, Erigon, & Haliacmon in Ther-
 maicum exeunt sinum.

THESSALIA

Deucalion HESSALIAM Eustathius in Homerum sic fere in uniuersum describit. Campus
 Hemon est maximus ac curuus, undique montibus circumdatus: ab oriente Ossa, & Pelion mon-
 Thessalus tes habet: ab occasu Pindus, a quo Peneus amnis orientem uersus tendit:
 Phthius ab aquilone Olympus, a meridie uero Othryn. In hac itaque Deucalio, ut ait Stra-
 Pelagus bo, primus imperauit, qui locum Pyrrhae de uxoris nomine dixit. Hemon uero
 Achaens Hemoniam. Huius uero filius Thessalus Thessalia uocauit. Successores deinde Phthius Pe-
 In partes III laesus, & Achaes, totidem in ea constituere populos. In partes quoque quatuor idem autor diui-
 Montes coti. dit, Phthiotiam uersus austrum, Estiortiam uersus occidentem, Thalaestiotiam siue Marinam a Pelas-
 Amnes 24 gia. Montes quoque continuos in ea terremotu quondam disruptos, fabule uero ab Hercule uo-
 Pieris, Ossa lunt. In Thessalia Plin. xxxiii. nobilissimos esse amnes tradit. Montes quoque quorum prin-
 Pindus cipes Olympus, Pieris, Ossa: cuius ex aduerso Pindus, Othrys, Lapytharum sedes ad oc-
 Othrys casum

casum uergentes. Ad ortum uero Pelus, oes inter se continui, & theatri modo inflexi, cauea
 tis ante eos lxxxv. urbibus. Flumina, Apidanus, Phoenix, Enipheus, pluresque alij: ante Pelus
 oes clarissimus Peneus, orientes iuxta Gomphos interque Ossa & Olympum nemorosa ualle Apidanus
 defluens quingentis stadijs, dimidio eius spatio nauigabilis. In eo cursu Tempe uocatur, Phoenix
 quinq; milium passuum longitudine iugis sese leuiter attollentibus, iuxta quae labitur Peneus, undis Peneus
 lucidis amoenus, uiridanti riparum gramine, canoro autem concentu. Memorant & Tempe
 Teumesia, quae ab Ouid. Cygnea dicitur: sicuti in Sicilia Heloria etiam Tempe, ex amnis
 nomine: denique uocabulum hoc Graeci ad omnem piscosum locum ac uiridis amoenitatem traducunt.
 Sed ad Thessalos reuertamur. Eos in primis lautos fuisse moribus, declarat Menander his
 uerbis: Non Corinthus, non Laio Syre, non lautorum manus Thessalorum. Magna quoque Thessalorum
 & lauta buccella, ut Pausanias ait, Thessalus intermissus dicebatur. Thessalae item alae, propter mores
 similes uestes. Et Thessalicae bigae, ut ceteris praestantiores. Thessalicum quoque ingenium ob
 astutiam illis innatum. Equitandi deinde palma in bello Thessalis data, ex quo Centauros
 prodixisse poetae sinxerunt. Thessalae denique saga plurimum commemorata, quod hic magno
 pere magica ueneficiaque uiguerint. Nunc urbes attingam. Argos in primis nobilis ac uetus Argos
 sta Thessaliae ciuitas, Larissa appellata, inter Pelagos ponit. Decem huius nominis a Sec-
 phano describunt. Primum Peloponnesiacum. Amphilocheum. Deinde hoc Thessalicum, in Ci-
 licia quae nunc Aegio polis. In Nisyro una ex Cycladibus: apud Troezenem. In Macedonia,
 in Scythia, in Caria, in Phaeacia. Incolae Argei dicuntur & Argiui, sicuti Achaei & Achui.
 Sed & Argolici & Argolae etiam dicitur apud Euripidem. Argilla prope Peneum condita a filiis Argilla
 Larissae. Deinde Argura uocata. Est ite Argura locus in Euboea. Aeson urbs ab Iasonis Argilla
 patre. Aetices gens Thessala mediterranea siue Perrhebiae. Aemonia regio ac ciuitas, ut Aemonia
 Pausanias, ab Aemone Lycaonis filio. Alope a filia Cercyonis siue Aetoris eiusdem nominis, sita inter Larissam & Echinum. Incolae Alopenses: memorantur & aliae in Attica, in Ponto, regio
 unde Patavilea fuit. In Euboea, apud Delphos, apud Locreses, & apud Mysiam, de qua dicitur Alope
 Iog Homerum. ελθόντε δ' ἑλόπηος, ἔθ' ἀμαζονίδων γένος ἔστιν. Amyrus iuxta Meliboeam, ab uno Amyrus
 ex Argonautis appellata, ut alij a filio Neptuni: haec Suidas in Genealogijs Amyricum uo- Amyrus
 cat. Antron urbs. Zenodotus ἀρχαίον ἀνδρών dicit: ferit locus esse antris cauernisque frequens, Antron
 tum optimos ad molas habere lapides, quarum onus asinus subit, quae propter proverbum ὄνος αἰ-
 ῖωνος. Aperantem urbem Polybius in primo commemorat. Asborus media producta. Asterion, Asterion
 Homerum οἱ τ' ἔχου ἀσβερίου, πύργοιο τε λιναὶ κάρλωα. quod in alto sita monte ueluti astrum ful- Asterion
 geat, ut tradit Eustathius, quae nunc est Persia dicit uocari. Est & altera in Syria: & Asteris in-
 sula in medio Sami & Ithacae. Asterusia ite in Creta. Atrax & Atracia in Pelasgiotide ab Atrax
 Atrax Peuci filio, incolae Atraces dicuntur. Lycophron, ἡ δὲν πέρος ἐπιμύσει ἄστρατος λύνος, Atracia
 Achne unde fuit Cleodamas, quae de cura equorum scripsit. Est altera in Boeotia unde Achne Achne
 us. Azorium Pelasgiotide. Aphete Magnesia urbs in sinu Pagaseo, quam commemorat Apo- Azorium
 lonius, dicta ut eius enarrator scribit, ἀπ' αἰσ ἀφίσεως, id est a dimissionem, quae ibi Hercules Ar- Aphete
 gonautem dimiserint. Amphilacae aedificum Amphilaci unius ex Aeoli filijs. Hic Iphiclus susce- Amphilacae
 pit, quae Phylacum genuit patrem Paeantis & Iphicli: quorum Paeas Methonem & Philocteten li-
 beros habuit. Iphiclus uero Astiochen Protefilium & Podarcem. Haec Eustathius in Home-
 rum. Aenea urbs Perrhebiae. Incolae Aeniades, qui prius iuxta Ossa, postremo prope Ae-
 tolos habitauere, dicitur ab Aenio fratre Guneii, quem Homerus in Catalogo ponit eius gen-
 tis ducem uenisse. Alios Aeniatas Strabo ponit in regione Ponti, quos tunc Parthios appella-
 ri dicit. Alos Achaiae & Phthiotidis urbs, sub Othrys montis finibus, distans ab Ithone sta-
 dijs vi. aedificata ab Athamante, a sale ibi reperto appellata. Huius nominis duae, altera Malia Alos
 ca sub Achille, altera sub Protefilao fuerat, pronuntia & utroque sexu. haec Stephanus. Eu-
 stathius idem fere aedificata dicit ab Athamante dum per insaniam erraret: nonnulli cum ad-
 spiratione scribunt, dicentes a mari etymum trahere: quidam ab ancilla Achamantis nomine
 Alos, quae Ino primam femina urere nunciavit. Cuius ob merita ciuitas in eius honorem con-
 dita. Erat & altera Alos in eadem Thessalia, quam Homerus sub Protefilao posuit. primam ue-
 ro sub Achille, quam Maliam Halon Strabo uocat, quae ad Malenses pertinebat, quae populi
 prope ac contra Euboeam & Thermopylas siti sunt. Haec Eustathius. Budea media producta Budea
 ciuitas Magnesia a Budeo conditore, unde & Budea Minerua in honore apud Thessalos,
 cuius meminit Lycophron, ἡ πρὸς τὴν ἐσθλὴν ἀβυσσὸν ὡς ἐλὼ ἀρωγὸν ἀνδραγαθὰ πᾶσθεσσι γάμων.
 Homerus

Homerus aut Budeium protulit, *ὅς ῥ' ἐν Βυδέϊῳ ἑνωατομίδω*. Est & Budea ciuitas Phrygiae, & Budei Medorū, & Budini Scythiaē populi. Bœbeis stagnū Theſſaliaē Strabonī prope mare ad Phæras. Bœbe aut eidem est oppidū iuxta Bœbe eidem, Homerus, *βοιβῶν καὶ γλαφυρῶν καὶ ἐν κίτρω δὴ λαωλῶν*. dicit & alibi Bœben inter septē esse ciuitates quas Demetrius Poliorcetes deduxit in Demetriadem: uocatā aut Bœben à Bœbo filio Glaphyri qui Glaphyras oppidū ædificauit. Est & Cretēsis Bœbe, & in Macedonia itē stagnū, hęc Eurſtathius. Cythinā urbē ponit Theon enarrator Lycophronis, unde Cythineus est, & Cythinū una ex tribus Doricis. Corope unde Coropeius: Nicædrus in Theriacis. *Ἄϊον ἐπὶ πολλῶν Μαντιῶν κροτοῦτος ἐθίκατο καὶ θεμυρὸν ἀνθρῶν*. Coronea parū à sinu Pelasgico distans in Phthiotide sita. Quinq; traduntur. Prima Bœotiaē. Deinde Messeniaē. Tertia hæc est. Quarta Cypri est: & apud Ambraciam arx. Cranō in Pelasgiotide. Hic Callimachus, & Theopompus rē miram narrāt: Coruos tantū duos esse pro tēpore, totidemq; ex successione, illis deficientibus. Est & Cranon alter distās à Crotone stadijs C. Strabonī. Crimene in Pelasgiotide, à Pelea Phœnici dono data, cuius incolæ Homerus Dolopas uocat, sicuti Sintias Lemneses & Troianos Ilienſes. Cynocephale collis Theſſaliaē. Polybius lib. xix. *ἢ καὶ ἐν γαλακτοῦ θηρῶν, ἀφ' οὗ τὴν δόξαν Δαίφροντος παῖς βοιωτῆς, ἐκ κνωκεφαλῶν μελῶν ποιεῖται*. Demetrius in sinu Pelasgico, quā gentē Demetrius Poliorcetes uictor à nomine suo appellauit, v. i. i. in eam colonijs deductis, quę sunt Strabonī, Pagasę, Sepię, Bœbe, Iolcos, Rizus, Hormeniū. Olizo, Nelia. Altera Demetrius in Macedonia, tertia Perſidis prope Arbelū. Demetria quoq; urbs Aëolis. Dipnias Theſſaliaē uicus circa Larissā, ubi dicunt Apollinē cœnasse, cū primū à Tempe purgatus rediit. Hic puerū eō forte uenientē mos est cū lauro in eo loco epulari. Callimachus. *Δημητῆς ἐνδερὸν μίμν ἀδολέχεται*. Dia urbs Aëaci ædificiū. Sunt & aliaē, in Macedonia, in Eubœa, in Peloponēso, in Lusitania, in Italia circa Alpes, in Scythia circa Phasin, in Caria, in Bithynia. Sūt itē quatuor in Aëgeo insulæ, Dia appellata. Dolopes gēs in Theſſalia à Dolope Mercurij filio, qui in Magnesia extinctus est, eiusq; sepulchrum iuxta in litore cernebat, ut Cleon Curicus in primo Argonauticorum, quem Apollonij enarrator allegat. Ipse etiā Apollonius meminit. *Ἐπεισὶα Μαργυρία δ' ὑπεύδριος ἠπείροιο, αὐτὴ καὶ τὸ μῆκος Δολοπητῆος*. Drongillū locus Theſſalię, cuius meminit apud Stephanū Theopompus v. i. i. Philippicorum. Echiniū urbē Ptolemæus in ora Theſſaliaē ponit: Stephanus in Caria, & Echinas in Aetolia. Erethria prope Othrin paulum à mari recedēs. Est & alia in Eubœa. Etheysta gens ab Etheysto, uno ē filijs Neoptolemi, ut Rhianus scribit. Elacateum mōstubi tēplum Iouis Elacatei. Eurymene, ut Hecatęus in Europa. Hellas ciuitas in Phthiotide ab Hellene Phthij filio; Philius aut ex Acheo genitus, ut Steph. placet, ex quo tota olim Græcia Hellas dicta, autor Thucydides in proœmio. Homerus itē nūquā alio nomine q̄ Hellenas, Danaos, Acheos, aut Myrmidonas, Græcos uocat: proprieq; partē eam quæ prope Peloponēsum est, Hellada nominat. Post Homerum uero oēs, ut ait Plin. à Græco rege Græci appellati. Hanc uero Theſſalicon, Homerus *καλλιγυαῖον* uocat. Strabo scribit quod Pharsali dirutā ciuitatē ostendunt, quam Hellada dicunt fuisse. Idem dicit nōnullis putari unam tantū ciuitatem, quibusdam uero tantum Phthiotida. Helona cōdita ab Hercule in monte Centaurorum, deinde Limena cognominata ob nobile in eo loco pratū, Perrhebiaē & ipsa ciuitas. Gomphi urbs sub ipsis mōtib. Glaphyra. Homerus. *βοιβῶν καὶ γλαφυρῶν*, à Glaphyro filio Magnētis, Stephano: Eustathio aut à memorabili in ea ciuitate ponte. Est & uicus Cilicię distans à Tarso x x. stadijs, in quo fons est. Gyrtion, quem Homerus Gyrtionā uocat, sicut Iton & Itona: urbs est Perrhebiaē in Theſſalia à Gyrtone conditore Phlegiaē fratre. Vnde Gyrtionis Phlegias primo uocatos esse frequens historia declarat. Gonnus urbs Perrhebiaē, à Goneo Cyphi: ut Hom. Gonusa. Ithome media pducta urbs Pelasgiotidis. Homerus. *οἱ δ' ἐχουρὶν κλυτὸν καὶ ἰθώμιον κλωμαπύροισα*. Vocat & Thomeum: locus sanē asper & salebrosus ex argumēto nominis per ablationē primæ literæ. *θῶμος* enim cumulus aut aceruus dicit. Est & altera Ithoma in Messenia Eustathio, Stephano aut Ithon. Homero: *ἰθῶναι τε μιντῆρα μῆλων*. Hic Minerva Ithonia celebratur: memorantur & aliaē in Italia, in Epiro, in Bœotia, in Lydia. Iros urbs. Lycophrō. *ἶρον τε καὶ τραχίνα περραυβίην*. Incolę Irotæ. Iolcos in ora ab Iolco filio Amyci, à quo & Amycus cāpus. Hanc olim amplissimā fuisse urbem testatur Strabo, seditione postea deletā in paruosq; redactam uicos stadijs v. i. i. à mari

à mari Demetriade sitos. Lamia urbs ad Otrys radices, à Lamo Herculis filio: alij à Lamia muliere, quæ imperauit regioni Trachiniorū, in qua Lamia cū bellum dicit gestum. Est & alia in Lycia. Larissa tertia Theſſaliaē ciuitas putat prope Pencum sita, quam Acrisius preterfluit. Est alia Pelasgia in Ossa mōte, alia Troadis, quā Homerus *λαρῖσσαν* uocat, id est, Larissam fertilē uocat. In Creta, item & Attica & Macedonia aliaē ponuntur. Lapithę populi qui cum Centauris in Perithoi nuptijs dicunt dimicasse. Est & in ea, de Theſſalia ciuitas Lapithe. Lyta locus prope Tempe, qui ab aqua soluta, & Neptuni inundatiōe nomē accepit. Libethris fons Magnesię Plinio musis dicitur. Vnde Libethri des dicta. Melibœa patria Philoctetis. Melithæa, quā Ptolemęus Melitarum uocat, haud longe à Pelio mōte. Methonæ quatuor. Prima Theſſalica. Homerus, *οἱ δ' ἄρα μεθώνων καὶ θαυμακίλων ἐνέμοντο*. quā sub Philoctete posuit duce. Alia in Macedonia Eretrienſiū colorniā. Tertia in Thracia, ita uocata à uini ubertate, quod *μέθυμ* ebrietatē dicit, sicuti & Methymna eiusdē etymologie. Quarta in Messenia Pelopōnēsi. Minyę populi à Minyo, qui in ea regione imperauit, cuius innumere filiaē magnos Heroas genere, è quib. Argonauta pleriq; fuce, quāobrē Minyæ sunt appellati, historā in his uerſib. Apollonius refert. *Τῶσοι ἄρ' Αἰωνίδην συμμύσσορες ἠγχερόντο. Τὸς μὲν ἀεισῆας μινύας πεδιναιπτόντας κίκλυσσον μάλα πάντας, ἐπεὶ μινύας θυγατρῶν οἱ πλείστοι καὶ ἀειστοὶ ἄφ' εὐχέσθωντο. Εὐμέλαι, ὡς ἔνι αὐτῷ ἰήσονα γένετο μήτηρ. Ἀλκίμεδον, κλυμένης μινυίδος ἐκγεγαυία*. Tot igiſ cōmilitones Aëtonidaē coacti sunt. Hos quidē strenuos Minyas circūhabitātes Vocabant omnes, quoniā Minyæ filiarum Plurimi & optimi è sanguine gloriabantur Elle, sic & ipsum Iasona genuit mater Alcimede, Climenē Minyæ filiam enixa. Est & Mynia ciuitas eorū. Item altera Phrygia. Misgomene urbs Steph. Mopseum in Pelasgiotide Strabonī in ix. Mopſopia uero locus in Attica. Magnesia regio in litore Pagasę, inter Penē & Pelion, eius loca Plin. plura cōmemorat, fontem Libetrum, oppida Ormenium, Pyrrhā, Dorion, Maliam, Methonē. Est altera Magnesia apud Meandriū. Hęc à Magne uno Aëolidarū dicta, ut Eustathi. Narratur & à Pindaro de Magnete, uiro è nubibus profecto, equis Theſſalicis cōmixto, unde genus centaurorū fluxit. Malienſes populi & Malia urbs eorū. Hinc sinus Maliacus: dicunt et à Malo Amphitryonis filio, ut Stephanus. Malea uero promontoriū Laconica, & Mali Indię populi, & Malloes locus in Lesbo, ubi tēplum Apollinis. Myrmidonia, cuius coloni ex Aëgina uenerūt, quod scribit Strabo. Peleum interfecto fratre ex Aëgina fugientē, Phthiā ad Aëtoem Myrmidones secutos esse, atq; ibidē ex Polymela Aëtoris filia, Achillē & Polydorum genuisse: ex fabula uero notū est Aëcum Pelei patrē populo in Aëgina ob pestē consumpto rogasse patrem Iouē uti formicę homines fierent, inde Myrmidones dicit. Veritas quod cum locus ille sterilis fuerit, ac saxis excisis cauernosus, coloni sub terra habitauit more formicarum, spatiū frugib. & agricolationi relinquere uolētes, parcētes etiā lateribus, ne tellurem absumerēt, Hęc Eustath. Olizon. Hom. *καὶ πτόλιον ἐχου καὶ ὀλιζῶνα τραχίαν*, acuitur apud Græcos ad differentia alterius huius nois Barytoni: paruū sanē oppidū, ex argumēto nominis Olooffus. Hom. *πόλιον ὀλοοσσῶνα λόνικη*. urbs est Perrhebiaē, Stephano inter Magnesię urbes ponit: ea forte est, quæ nūc Elafson barbarica uoce dicit. Olympus Theſſalicus: præter hęc alij quinq; ab autorib. cōmemorant, Macedoniaē, Mysię, Cilicię, Elidis & Arcadię. Ormeniū urbs media inter Pheras & Larissā, dicit ab Orminiō patre Amyntoris, cuius filius Phœnix altor Achillis. Strabo ait, suo tēpore Orminiū uocari, utrunq; esse sub Pelio monte iuxta sinum Pagasęum, unā è septē colonijs à Demetrio deductis, ac Iasonis patriā fuisse. Oechalia apud Argos Pelasgiotidē in Theſſalia. Homerus, *οἱ δ' ἐχου οἰχάλην πόλιν ἐν ῥύπον οἰχαλίηος*. Idē alterius Oechaliaē meminit supius in Pylieniū catalogo, recētiore in Eubœa eā cōstituit. Alia in Messenia. Tertia in Trachina. Quarta in Arcadia. Hanc Theſſalicā subiugauit Hercules, Iole rapta regis Euryti filia. Hic Eurytus, ut Theocritus describit, Hercule sagittadi artē docuit. Orta, graui tono pronunciāda ad differentia Epicteti, apud Græcos urbs est Perrhebię, Corſea cognominata, quod modo capi tūti cuiusdā sita, tēpora proferre uideatur. Homole apud Paulaniam Theſſaliaē mons est, & locus apud Thebas Bœotię, in quo Iuppiter Homolius colebat. Ossa mōs præter omnes altissimus sinui proximus Thermoico. Othryn Sperchius abluit simul & Oetā montes, ubi Hercules fatū. Pindus Theſſaliaē ab Epiro determinat. Pelius cōtra Ossa erigē, Oeta

Pelias
Pyrreica
Perrhebi
gens
Lapithe
Phera
Pagasae
Pagasens
sinus
Pteleon
Pyrasus
Phthia regio
et ciuitas
Pelasgi gens.

Phylace
Pharsalus
Posidium
Scotusa
Sperchius
Theogonium
Titanium

Trica

Thaumacia

Trachin

Hypata

Hyperes

Pyrrius
Molossi
Pyrriidae
Epirotae
Helenus
Pilades
Thyrba
Neoptole.
Olympias
Aeacidas
Pyrrius
situs Epiri

Ambracia

ex utroq; Peneus fuit. Est item Pelius in ea regione ciuitas. Pyrrhea pars Thessalię prius uocata. Perrhebi gens a quodā Perrhebo, qui ei regioni imperauit: hi, ut ait Strabo, iuxta Olympū habitauere, Lapithas qui cāpestria incolebant, & sub quibus quādoq; fuere formidantes. Phæstus urbs Ptolemæo in Pelasgiotide: altera in Creta, tertia in Peloponneso. Pheræ urbs. Hom. οἱ δὲ φεράς ἐνέμονον πῆλαι βοικνίδα λιμνῶν. Duæ fuerunt, nouæ & ueteres, v. i. i. inter se stadij distātes. Sunt itē tres alię in Aetolia, & apud Parthicos. Strab. scribit Pheras Thessalicas ad Magnesiā pertinere, terminūq; Pelasgorū finium esse, eorūq; nauale Pagasas uocari. Pagasæ enim urbs est Demetriadis in ora, quæ sinui Pagasæo nomen dedit, a multitudine fontū sibi scaturientū appellata, ut Eustathius. Pteleon urbs, ab ulmorū frequētia dicta: alia in Ionia, tertia in Troade. Pyrasus Phthiæ urbs, quod frugifera sit, quāsi Pyrophorus. Quapropter Hom. tēplum Cereris in eo fuisse tradit. Phthia ciuitas & regio. Phthiotas i bello Troiano regebat Vlysses, Protefilas, & Philocteres. Pelasgi, gēs diffusa & erratica, sicut & Lelegæ, & Caucones. Eorū prima regio apud Larissam Thessaliæ, sed omnis penē maritima Ionia Pelasgos habuere colonos. Eos etiā cōstat ante Lydos in Hetruriā uenisse. Sed et teste Herodoto tēpore belli Persici, Lemnō & Imbrum ædificauere. Dicti & Argiui quod Argos habitauerint: deinde Danaī, ubi Danaus ex Aegypto aduenit. Phylace urbs. Homer. οἱ δὲ εἶχον φυλάκην ἢ τὴν ἑσάρ ἀνθεμῶντα. Pharsalus a Pharsalo Acrisii filio. Posidiū in ora Ptolemæo, altera in medio Cilicię & Syrię. Spalathre quā Hellenicus apud Stephanū Sparathrā uocat, Spalathrū uero in Illyrico est. Symethia urbs, & Symethus Sicilię fluuius. Scotusa locus Thessalię Pelasgiæ iuxta Olympū montē. Sperchius amnis a Pindo rectā in sinū Maliacū fluens. Sperchia itē urbs in eadē ora prope Thebas. Theogoniū, Titanium Stephanus ciuitatē dicit, Hom. montem: τῆς τῶν οὐρανῶν τελευτῆς κέντρον. Canū habere caput dicit, ut declarat Eustathius, quāsi cinereum, quod Titanum cinerē seu puluerē in ea regione appellent, in quē redacti sunt Titani in eo loco fulminati. Tricca a filia Penei fluminis dicta: prope hunc locum tēplum cernitur Aesculapij antiquissimū, Dolopibus ac Pindo uicinū. Huius ciuitatis præsul fuit Heliodorus, is qui historiā Aethiopicā scripsit: uocari dicit hodie Tricala. Thaumacia urbs Magnesiæ. Homerus, οἱ δὲ ἄρα μιλῶντων ἢ οὐμακίλων φέροντο, dicta a Thaumaco Peantis patre, a quo insula etiā eiusdem nominis est, & ciuitas altera iuxta sinū Maliacū, ubi tēplum Thaumatiæ Dianæ, ut Stephanus. Trachin siue Trachin, ciuitatē & hanc Thessalię dicunt ab Hercule supra Oetam ædificatā, a loci asperitate: nōnulli etiā dicunt, quæ postea Heraclia est appellata, Lacedæmoniorū colonia distans ab antiqua Trachine stadij vi. prope Thermopylarum angustias. Idem. Hypata urbs ad fontes Penei. Hyperes fons in media Pherensiu ciuitate ab Hyperito filio Lycaonis. Est et in Sicilia urbs. Hyperesia uero ciuitas Achaïæ, ut idem. Strabo duos ponit fontes Meseida, & Hyperiam prope ciuitatem Hellada.

E P I R V S

PIROTARVM regionem, uti Trogus libro xvi. scribit, Molossi primū habitauere. Troianis uero tēporibus rexit Vlysses, ut apud Homerū deprehenditur. Post quē res ad Aeacidas peruenit, sub quibus longe propagatū imperiū. Nam primus ex ea gente Pyrrhus Achilles filius, per discessum ad Troiam amisso paterno regno, in his locis cōsedit, a quo Molossi Pyrrhidæ deinde Epirotæ dicti sunt. Hic demū Andromache captiua, quæ sibi obtigerat, Heleno Priami filio cessit, ob uaticinandi artē, Chaoniæ insuper regno tradito. Ipse uero Delphis perijt inter altaria dei, insidijs Agamēnonis cæsus. Successit ei Pilades, deinde lōgo ordine Thyrbæ, cuius natus Neoptolemus pater fuit Olympiadis parētis Alexandri illius, q̄ in Italia a Samnitibus apud amnem Acherontē uictus occubuit, oraculo deceptus ambiguo. Post hunc frater Aeacidas regnū obtinuit. Ex quo Pyrrhus genitus, qui auxilio Tarentinorum contra Ro. uenit: ultimus ferē qui ex Aeacidarū genere nomē habebat inclytū. Deinde locus is ad Romanos, postremo ad Constantinopolitanos peruenit Imp. & eorū concessione ad Despotos, quorū mentionē in Macedonia feci, genusq; enarraui. Situs Epiri Ptolemæo: ab arcto, Macedonia: ab ortu, Achaïa: ab occidente, litus Ionij maris: a meridie, Adriaticum attingit. Gētes in eo Chaones, Thesproti, Tymphęi, Tarauli, Amyneſi, Acarnanes, Castopi, Molossi, cōpluresq; alię de quibus mox uidebimus. Ambracia Thesprotię urbs ab Ambracia Thesproti filio, prius Eponia & Paralia dicta, sinū efficit Ambracisem, cum natura

natura, tum arte munitū, ut refert Polyb. duplici muro extructo: ita undiq; paludib. clausus, ut unum duntaxat aditū eumq; angustissimū habeat, nobilitatus ciue quondā Cleobulo, qui perlecto Phædone de immortalitate animi sese præcipitē dedit. Amyctę gēs Thesprotica: ut Aristot. in repub. Epirotarū scribit. Argyrini Epirotica gens, Lycophron. οἱ ἀργυρῖνοι ἢ κούρωτων γένος. Argyra quoq; metropolis in India. & Argyripa ciuitas Authoriatę populū Thesprotici Plin. Acarnanes, Curetes, & Abantes, ijdem ferē sunt. Nam hi Euboëam quā Abantiidē appellatā fuisse postea dicemus, incoluisse tradunt, bellumq; cōtinenter de Lilanteo cāpo cū uicinis gerentes: tandē ab hostib. in pugna crinibus anterioribus appetitos, ac deuictos, sinciput postea rasisse relictis tantū occipitio capillis: unde Curetes dicti ἐξ ἧς κούρας. Quapropter Hom. Abantes post terga comātes, dixit. Hos postea migrātes in Aetoliā atq; Epirū uocatos esse Acarnanes, quāsi minimē raris, qđ detōlos crines succrescere permiserint: hęc ferē Strabo. Amymgē gēs Epirotica ut Arrianus. Amphilochi gēs Epirotica. Thucyd. ipsum scribit Amphilochū post eius a bello Troiano reditū, cū Argiuis inuisus esset, in Arcananiā secessisse, & accepto a fratre Alcmeone regno oppidū in sui nois memoriā Argos Amphilochiicū cōdidisse. Actiū ciuitas Acarnaniæ, in latere sinus Ambracienſis, Augusti colonia, ipsius uictoria insignis. Hic Apollo colebat Actius, in cuius honorē Tricteria fiebant, Gymnicū certamē. Actiū ciuitas Acarnaniæ, ut Strabo, Anaclorea: neutri generis, Corinth. colonia Stephano. Thucydidi autē in iij. lib. Anaclorius dicit. Metapa Acarnaniæ, Polyb. in v. unde Metapa us. Alyzea ciuitatē est regiōis. Aegilips, proxima Crocyliæ in Epiro, ut Homerus. Bunema media producta, Epiri urbs, ab Vlyssē cognominata, ex boue prius immolato: cum huiusmodi uaticiniū accepisset. ἐλλείψω πρὸς ἀνδρῶν δι' οὐκ ἴσσοι δάλαρος αὖ, id est, proficisci ad uiros qui non norunt mare. Brysiniū Thesprotiæ. Calathi uicini Thessaliæ. Steph. Butrotus in fula & ciuitas inter Cercyram & Epirū, quæ sinui nomen dedit: eius etymū Stephanus huiusmodi adfert, Heleno Troiano, qui in eā regionē post bellum adnauigauit in litore sacrificanti bouē, uictimā aufugisse ex mari in cōtinētē, ex quo auspicio, loco nomē est inditum. Cāmania Thesprotiæ pars, dominata quondā, ab Heleni priamidæ filio Cestrino, qui eam Cestrinā appellauit: abluſi ab amne Cadmo, ut Steph. Chaonia regio, unde Chaones & Chaonij dicti. Cassiopea regio media producta, Herod. Casopū dixit, scribit etiā duplici fl. Chaoni Thesprotica natio. Rhianus in Thessalicis. Κισσηνοὶ χερῶν τε ἢ αὐχῆς ἐν τῆς εἰλωτοί. Chytū Epiri uicinus. Euphorion in x. i. cōmentariorū, ē Clazomenis uenisse colonos ad habitandū Chytam in Epiro. Dexamenæ pars Ambraciæ, a Dexamenno Metarū, & Ambraciæ ē Phorbate genitæ filio, unde Dexamenus, ut Arist. in rep. Ambraciorarū, Dexari gens Chaonū Stephano. Dodona Molossorū ciuitas, ubi oraculum & officium naeris, qđ cū magnopere resonet, ac sentiat, in loquaces erat prouerbiū χελαιῶν δαδῶν, uā: ut Steph. De oraculo autē Dodonæo apud Herod. in hac sententiā scribit. Aegyptij sacerdotes dicit ē Thebis Aegyptijs colūbas nigras uoluisse, unā in Molossis in fago cōstitisse, uoceq; humana monuisse, hic habēdū louis oraculū. Alterā idem in Libya fecisse: ubi Ammonis oraculū. Ego uero, inquit, putauerim has duas fuisse puellas, uocatasq; colūbas ob barbariē, lingua locutas humana: ac deposita barbarie, ita demū eleganter respōdere cœpisse. Helenia regio ab Heleno, quem supra diximus in hac regnasse. Ephyra Thesprotica, quę postea dicta est Corcyra, urbs est mediterranea ab Ephyro filio Amara ci Thesproti filij. Thesprotus uero natus Pelasgo est, q̄ Lycaone satus Gegenea suscepit Arcadis patrē. Ex hac igitur Ephyra Astiochea mater fuit Tlepolemi, quē Hom. dicit Rhodios ad Troiā duxisse. Hanc Astiocheā raptā dicit apud flumina Selleentis: ex quo hanc Ephyrā Thesproticā intelligunt dicētes flumina Selleentis apud hęc esse. Alię sunt etiam Ephyræ apud Corinthū, & ipsa Corinthus, de qua Homerum locutū esse in catalago periantalia Thessalia Cranis dicta, alia in Arcadia, & uicinus in Aetolia: hæc ferē Eustathius. Aelianus de uaria historia tradit: in hac Ephyra primū regnasse Periadrū, deide Bacchēū patrem triū filiarum & septē filiorum, qui simul cum nepotibus Bacchidæ appellati sunt. Mardones Epiroticū genus. Eupolis πόλις, ἢ χερῶν τε καὶ παίων τε καὶ μαρδωνίων. Mylaces Thesprotiæ populū. Lycophron. κελῶν δὲ γαίθῃ, ἢ δὲ μυλάκων ἢ γ. Nicopolis, in situ Ambracisē ab Augusto post uictoriā cōdita, alia in Thracia, alia in Cilicia: in Pōto. Orestas Molossicū genus Strabo facit: ego supra in Macedonia secundū Ptolemęi descriptionem

Onchesimus posui. Onchesimus & Panormus: duo portus post Acroceraunia Straboni et Ptolemeo, & Panormus Possidit urbs. Tripolites Straboni, Stephano aut Tripolissi ex autoritate Rhiani, Tymphigens & mōs Straboni. Montes Epiri. Acroceraunia quæ in sinu Ionici prominent. Posidium Miru quod de his Dionysius poeta scribit: duas esse petras, quæ turbatione futuri alicuius bellii, aut tumultus mutuo cōcurrunt modo Symplegadū. Promontoria Calope: quod, ut ait Strabo, Phalacrū uocant. Leucas clarum fama belli Actiaci. Amnes nobis quatuor, Tymphæi, Thymis, g & promon. Acheron, Arachus, & Achelous Epiri finis, qui Acarnania ab Acrocerau. Aetolis diuidit, Thoas prius uocatus à celeritate: nomē sub Acheloo rege mutauit qui cū Calope pro Alceone è Thessalia profectus apud eū confedit. Victus in palestra iertur ab Hercule montorium. altero adēpto cornu, quod flexuosos fluminis sinus, agros circa uastates, recto cursu com Leucas pelsuerit. Sirenas hic Hom. ponit, dulci nautas cātū decipientes: quod loca sint quædam ac diuerforia ad que applicantes ob elegantiam uoluptatēq; forminarum: facultates abstr Thoas munt; ac reditus obliuiscunt. Et T O L I ab Aetolo Endymionis filio dicti, qui è Pisa profugus in his cōfedit: de quo inferius in Corintho mentionem faciam, quidam ex eo dictos putant: quod funditores maximi sint & lōge iaculent. Fertur enim Pyrachmes antiquus Acheron Aetolus Degimenū Epeum singulari certamine superasse, ut Eustathius. Polybio quoq; Arachthus teste Aetoli lerox hominū genus more ferarum degētes, nullo amicitia, aut cœderum iure tenentur. Hi tamē quamdiu Antigonus uixit, cuius iādudum pacem cum Græcis ægre ferebāt, quieuerūt. Post eius mortē, quū Philippus in regno successisset grate puerili spre- ta belli occasione cū Peloponnesib. quarere cœperūt, à M. Atilio Glabrione, ut Lilius de bello Ma. testatur subiugati fuere: causa, quod ab amicitia pop. Rom. deficientes societa tē cum Antiocho iunxere, qui Græcis bellum intulit, quiq; cōpluribus urbibus captis ad extremum apud Thermopylas uictus, ac Græcia omī expulsus fuit. Diuisa est autē omnis Aetolia Straboni in Calidonia ab Oenoe regnatā, & Pleuronā. In ora igitur prima Caly don urbs à Calydona Endymionis uel Aetoli filio. Hic aper fra Dianæ in sacrificio prære ritæ immisus Hercules labor. Olenus, de quo Strabo sic ait, Aetoli Olenū delencere pro pleuronē sub Aracyntho: ut ne uestigia quidem appareant. Est & Achaicus Olenus. Aracynthus urbs, & mons Bœotia. Naupactum à naufragio dictum Heraclidarū Stra- boni: nunc Lepanthū uocatum, à Turcis Anno M. CCCCXCXIII. ex imperio Venetorum captum. Pleurona domicilium Curetum dicunt fuisse: nā & Pleuronij Curetes di- cti à Curio mōte illis imminente, ut Eustathius. Pylene quā Pleurona nouā dicunt: nā & uetus reperit Pleuron, ambæ in Aetolia ciuitates: ut idem. Molieria urbs Straboni. Thu- cyd. aut Molycreon. Bonni colles in Aetolia, accolæ Bonnæ Thucydidi in 111. Mon- tes in Aetolia Plinio. Medimnus, Achates, Panetonius. Fluuius aut Euenus Ptolemeo, g Aetoliam à Locris discriminat. LOCRENSI VM OMNIS regio quæ Locris dicta est in duas Straboni diuidit partes: altera in occidentē spectans, quæ Parnaso occubat mon ti, pertinetq; ad sinum Crissæū, Phocidi confinis, ubi Locrenses habitant, qui Hesperij & Ozolæ dicti sunt à πὸ τῷ ὄρει: quoniā pastores quū sint, hircinis pellibus olidis amictēban tur, quorum coloni postea in Italiā adnauigarūt. Pausanias uero huius cognominis alias adsignat causas. Altera pars in orientē spectans ad mare desinit Aegeum: atq; hi rursus in duas diuisi partes: hi quē Opuntij à metropoli dicti, ubi Opoes regnauit: alteri uero Epi cnemidij, quod Cnemidi subiaceat monti Malienis, cōfines. Amphissa & Emphissa di- citur urbs Locrensiū, Ozolarum mōtib. occubans. Est & minoris Armenia regio Am phisena, Augee urbs Locrensiū. Homerus Ἐὐγείας ἐγερτῆς: altera in Laconia. Bessa cam- pus nemorosus. ex argumento nois, & Nape collis quod sit arboribus cinctus: utriusq; autor Strabo, Calliarus. Cynos à Cyno Locrensi Opuntis filio ciuitas est, & p̄montoriū iuxta Opuntē distans à Cnemide monte stadij. L. Opuntem aut ipsam metropolim con- stat esse stadij quindecim à mari recedentē: ut idem. Phycum Stephanus & Eustathius inter Locrenses cōmemorant. Strabo & Daphnuntē, & Scarpham prope Thermopylas nunc Pharygē ait uocatā in alto sitam mōte cum templo Pharigæ Iunonis. Tharpha ex argumento nominis locus nemorosus creberq; materia. Thronium urbs in mediterranea inter Cnemidios, quam Boagrius, quem Manem uocat, torrens præterfluit ut Strabo: & item Homerus de tribus his, Τὰς φλυ τὸ οὐρόνιόν τε βοαγρίαν ἀμφὶ γέειρα.

PHOCENSES Pausan. nō à Phoco Acaci filio, sed Ornythionis uiro Corinthio, qui huic

huic regiōi imperauit, cognominatos dicit. inter Bœotios et Locrēses cōstituti, ex magna parte sinū Corinthiacū tenent. Lata gens, ut qui colonias diuersas uel in Gallia Massilia deduxerunt, Athenēsisibus in omni semper fortuna fidissimi. Cum Thebanis decē annis pro tēplo Delphico bellum gessere quod sacrum appellant: siue Amphictyonicū ab Am- phictyone Deucalionis filio. Is primū instituit ut uicini populi Delphis ad sacrū concili- um cōuenirēt, cōuenientesq; Amphictyones uocati sunt. Phocenses igit cum ob discordi- am à Thebanis eō uenire prohiberēt, bello exorto multorum annorū inferiores fuere, Verum post decenniū ob merita defensæ Græciæ cōtra Brennum Gallorum ducē pristi- næ dignitati sunt restituti. Aduersum in eo bello Philip. Macedonē semper habuere, qui plures eorū ciuitates ferro flāmaq; diruit, Lilaam, Hyampolim, Anticyrā, Parepotami- os, Daulida, & Panopeas. Nec pauciores urbes Xerxes ex eis incendit: uidelicet Erochi um, Charadrā, Amphicleam, Neonas, Tethronium, & Drymeam. Longo tandē post tē- pore respiscere cœperunt, omniaq; restituerūt, ac Gallos eō aduentētes magna uī repule runt: hæc Pausanias. Nunc loca excurrā. Asplendon ab eodē posita urbs lib. viij. hanc Eu- stathius uocatā Apricam dicit quod hybernatione locus amœnus: tum ad differentiā alte- rius cuius meminit Homer. in Bœotiorum catalogo. Amphrysa unde Amphrysus est & Magnesiæ fluuius. Anemorea quæ nunc Anemolea uocat. Homerus ἄνεμορῶν κτλ. Anemorea ἄνεμορῶν ἀμφενέμονο. A uento nomē auspica: quo agitur in altissimo sita loco, uicinita teq; Parnassi montis magnopere uexata. ut ait Strabo. Crissa urbs, quā diuinā Homerus Crissa appellat ob sacrum Cereris in ea, uel Apollinis tēplum, ut ait Eustathius. Strabo uero tris urbes uicinas in ora Phocidis ponit, Crissam, Cirrham & Anticyrā. Pausanias Cirrham ait esse nauale Delphicorū, distans à Delphis L X. stadij: uocariq; ab Homero Crissam, ubi colebatur Apollo Crissens: meminit in Iliade & hymno Apollinis. Alteram Anticy- ram Stephanus apud Malienfes in Thessalia ponit. Hic helleborū aptum insanitæ nascit. Crissa Cyparissus ciuitas in Parnaso iuxta Delphos. Homerus. δὲ κυπαρισσοῦ ἔχου πυθῶν ἄ τε πρὸ τῆς ἰσθμοῦ. Daulis Tereū in Ilyrico Dryopes. Daulis oppidulū in mediterranea post Delphos, ubi Tereū Thracem dicitur regnasse. Ibiq; de Philomena & Progne fabulā confictā fuisse, ut ait Strabo. Qua- propter Pausan. scribit Daulide Iusciniā non parere. Homerus, δαυλίδα ἢ πανοπίαν. Dry- mici, ubi Cereris nobile tēplum. Pausanias in 1 X. Δὴ μὲν δὲ θεομορφῶς θουμῆς ἐεβὸν ἔδην ἀρχαῖον. Delphi apud Parnasum ubi celebre Apollinis tēplum, & adytum quinq; tantum Delphi lapidibus constructū esse constat, opus Agamedis & Trophonij: nominis etymū hinc uenit, quod eō Phœbus Delphino similis adnauigauerit: templum Galli Senones cum diri- puissent tēpestate cœli occubuerūt. Hanc urbē Homerus Pytho appellat, τῶσθι οἱ ἤγαθεν. Pytho & petrosam in catalogo dicit: quod Parnaso occubet mōti asperrimo. Python enim uoca- tam ob interfectū ab Apolline Pythonem: uel à πὸ τῷ πύθει δὲ τῷ μέλλοντι, id est, futura sci- scitari propter oraculum: unde & Pythias Apollo, & Pythia festa, & propheta eius tēpli Pythias, πυθιδέλη idem quod responsa dare. Elatea maxima Phocidis urbs ponit Strabo. Elatea ni: est & alia Thessalia, tertia Thesprotia, quā & Elatream uocant & Elatrienses. Lilaæ, Lycophron. πᾶσαν λίλακον πάνεμορῶν πᾶσθιν. Ex hac ut ait Strabo Cephisus amnis orit. Onchoæ urbs: Onceum uero locus Arcadiæ, & Onceæ Thebarū ciuitas. Medeon urbs, tres huius nominis, Phocēsis, Bœotica, & Epirotica. Panope urbs. incolæ Panopēses. Stra- tonis. Hinc etiam cōmemorauit ortam de Titio & Latona fabulam. Hyampolis ab Hyam- tibus Bœotia populis originē duxisse ferē. Nec satis exploratū antiquis, an sit quæ Ane- moreæ quā supra memorauit, continuet, ut ait Stephanus. Parnasus ut idem scribit autor, Parnasus Larnasus prius dictus est, quē Deucalionis larnax, id est, arca eō delata in diluuiō fuerit. Polyhistor uero apud eundē ubi de oraculo Delphico tractat, ait Parnasum quendam pri- mum in eo loco uaticinatum fuisse. Hunc & bicipitē & sacrum musis dicunt, quod Del- phica urbs apud eū sita sit. Mons enim perpetuus, Atticam uersus protēditur: ubi Cythæ ron appellat. Cephisus amnis inter Oetam Callidromumq; mōtes oriēs, interq; Othryn

Afopus ac Parnasum tanquam utrinque muros delapsus recta in occasum ad Platæas tendit. Inde
Ismenus scillus amillo nomine fluminibus Ismeno & Afopo in mare egreditur Euboicum. Quare
Cephisti à Strabone septem Cephisti nominantur, & Atticus & Argivus, Sycionius, & Bœotig
Circumcephisi stagnum Cephistium: iuxta uero a colæ Circumcephisti.
Bœotia BOEOTIA SOLA ex omni Græcia tria respicit maria, Peloponnesiacū, Siculum &
Bœotiorum Adriaticum, totidēq; in partibus colonos habet. Res ex Pausania sic se habent. Bœotius
historia Itoni ex Amphictyone geniti filius regionē primum de se appellauit. Post quē Cadmus
 ē Phœnicia Cadmeam ciuitatē in Bœotia cōstruxit, quo abeunte ad Illyricos, filius eius
 Polydorus regno successit: quo tēpore Pentheus Echionis filius inter Bœotios potentia
 & autoritate apud regē pollebat, uir alioqui crudelis & impius, ut qui sacra Dionysii dici
 tur spreuisse. Polydoro duo ex ordine filij successere, Labdacus & Laius sub Lyci tutela
 relictū. Quo tēpore Amphion & Zetus cum exercitu uenientes Thebas prope Cadmeā
 ædificauerunt, ut Homerus etiam meminit. *οι πρώτοι θεῶν ὀδοὺς ἐκτιθεῖν ἔπιστασαν.* De Iyra
 nullam mentionē facit: nā fabula est ex musica muros ædificatos, quod alter nobilis ceter
 musicus. His postea infeliciter ac sine liberis decedētib; regnū à Laium peruenit, cuius
Laius historiā ex Diodori lib. v. breuiter enarrabo. Is quum ex uxore locasta, Creōtis regis filia
Diodorus post longam sterilitatē filium suscepisset, ex oraculo responsum tulit, eum exitiale domui
Oedipus futurum, quare infantem iussit traictis ferro pedibus exponi: unde Oedipus appellatus.
 Ministri uero minime obtemperantes cuidā seruæ mulieri nomine Polichæ nutriendum
 tradidere. Quum iam uir factus deum qui essent parentes sui cōsulere statuit. Pater item
Laius Laius de eodē Apollinē consulturus, iter ingressus: quum ambo apud Phocidē inuicem
 obuiam facti congredierent, Laius quod illum de uia angustiore decedere mandasset, ab
 Oedipo filio nescio interficatur. Eo tempore tradunt Sphingem belluam biformē uenisse
 Thebas, proposuisseq; ænigmatē quod non solueret periret. Ex quo plures ob rē dubiam
 perierunt: soluenti prēmii locastē cōnubium & Thebarum regnum propositum erat: ue
 rum nullus præter Oedipū id soluere ualuit. Id erat huiusmodi. Quod animal bipes idem
 tripes ac quadrupes foret. Solus Oedipus ait, id esse hominē, qui infans quatuor iret pedē
 bus, auctus ætate duobus, iam senior factus tribus: nam baculo tanquā tertio pede susten
 tare. Sphinx suo iudicio uicta, sese ē loco cello præcipitem dedit. Oedipus ex pacto præ
 mio matrē ignotā in matrimonium accepit, et hos ex ea genuit liberos, Eteoclem, Polyni
 cem, & Ismenem. Hi quū ad ætatē peruenissent, domestica impietate cognita, Oedipum
 coegerunt ob dedecus nō egredi domum. Ipsi sumpto regno fœdere inuicē sanxerunt, ut
 singuli alternis annis imperarent, Primusq; imperij annus Eteocli cederet maximo natu.
Adrastus Is exacto anno petēti ex fœdere renuit fratri regnū tradere. Quāobrē Argos ad Adrastū
Tydeus regem confugit. Hoc tēpore Tydeus Oenei filius, quum apud Calidonē Alcatum & Ly
 cotheum nepotes occidisset: ex Aetolia aufugit Argos. His Adrastus benigne exceptis,
 quodā responso permotus, se aprum & leonem generos habiturū, quod Tydeus aprī Ca
 lidonij pelle, alter leonina succincti fuerāt, Polynici Argiā, alteri uero Deiphilen filias lo
 cauit. Quum à rege probarent, magnaq; uirtutis expectatio uideretur, ambos in patriā se
 pollicitus rediturū. Verum quum censeretur primum debere Polynicem restitui, ferunt
 regē Thebas destinasse Tydeum, eumq; L. uiros ab Eteocle in insidijs positos occidisse,
 Argosq; præter opinionē rediisse incolū. Hæc Adrastū impulerūt, ut quæ ad bellum
 spectabāt pararet. Adsciuit autē ad belli societate Capanem, Hippomedontem, Partheno
Amphiarus peum. Suadebāt amici Polynicis, ut ad bellū Amphiarus uates duceret. At is quum præ
 uideret se in eo periturū, idq; propterea recusaret, ferūt Polynicē aureū torquem, quē Her
 mione Ven^o dederat, Amphiarai uxori Eriphyle, ut belli societate uiro psuaderet donati.
 se: eo tēpore Amphiarai Adrastūq; de regno dissidentes, ad Eriphylem fororē omne litis iu
 diciū retulisse. Illa pro Amphiarao sententiā tulit, adijciēs ut belli Thebis inferēdi socius
 adiutorq; esset. Amphiarus existimās se ab uxore proditū, ad bellū spopōdit se iturū, sed
Eriphyles Alcmeoni filio imperauit, ut post obitū suū Eriphylē perimeret, qd' patris mādātū postea
cedes exequutus, facti cōscientia in insaniā uenit. Adrastus igit Tydeus, ac Polynices ad bellū
 ituri, quatuor elegerūt duces. Amphiarai, Capanē, Hippomedontē, & Parthenopeū, q
 oēs magno exercitu aduersus Thebas pfecti sunt. Eteocles & Polynices mutuis uulneri
 bus cōfossi cōciderunt. Capanus magno impetu scalis murū ascendens mortē oppetit,
 Amphiarus

Amphiarus in terræ hiatus cum curru delatus, nunquā postea uisus est. Eodem modo
 & reliqui duces omnes præter Adrastum, multiq; præterea mortales occubuerunt: quorū
 sepeliendorum facultas à Thebanis cum denegata esset, inhumatos relinquens Adrastus
 Argos redijt. Quum nullus alius auderet, Athenienses soli qui ceteros uirtute anteibant,
 omnes sepeliere, crematis prius pyra corporibus, in quam Euadne uirū Capanē secuta
 dicitur sponte se intecisse. Haætenus Diodorus. Pausanias prosequitur, ubi ira tres simul
 conciderunt, Laodamas Eteoclis filius puer successit, cui Creon rex auus tutor adscelsit:
 ubi uero per ætatē rem administrare cœpit, Argiuorū arma iterū in se puocauit, & in præ
 lio Aegialeum Adrastrū filium interfecit: uictus & ipse tandem, nocte sequenti cum Theba
 norum manu uoluntariorum in Illyricum secessit. Thebæ interim destruantur, regnumq;
 Therfandro Polynicis filio traditur. Is cum à bello Troiano reuertens in Mysiam tempe
 state deferretur, à Telepho interficit, iacetq; apud Elæam in foro sub dto. Peneleus post
 eum regno successit, per ætatē Potisameno Therfandri filio nondum regnante. Quumq;
 secundo classem contra Iliū Alexandrumq; ducem pararet, ab Euripulo Telephi filio ob
 trūcatur, regnoq; Thebanorū Therfandrus Amphiarai & Demonassæ filius surrogatur.
 Haud deinde multo post regibus sublatis Thebæ in Remp. sese longe melius atq; ante cō
 stituerunt: ac sæpe Atheniensibus sæpe Lacedæmonijs, tum Xerxi restiterunt: postremo
 ab Alexandro Magno longo bello superati, iterum Thebæ destructæ, quas postea Casan
 drus Antipatri filius refecit. In hanc ille sententiā. Castor uero & Musæus in Titanogra
 phia, ut tradit Eustath. scribūt à Cadmo conditore Bœotiā originem habuisse, qui ex ora
 culo bouem in sedibus mutandis habuerit ducem: sunt etiā qui ex ingenij pinguedine sic
 uocatos putent: unde sus Bœotica apud Pindarum proverbium: & apud Pliniū Bœotia
 Hyantis ob eandem causam appellata. Pherecydes ait. Postquam Cadmus ē Phœnicia
 Thebis sedem mutauit, dentes quosdam serpentis quos partim à Marte, partim ab Aeeta
 rege dono accepit, seuisse dicitur: unde nati armigeri qui mutuis uulneribus omnes occu
 buere, præter paucos qui post eum regnauere. Vocabatur & Aonia, & Mesapia, & Ogy
 gia ab Ogyge antiquissimo rege ei regionī primū domināte, & Cadmeis ut Thucydides,
 & Hyantis ab Hyante rege, ut Plinius & Pindarus. Ephorus, ut idem dicit Eustath. scribit
 Bœotios circa palæstrā, reliquasq; gymnicas exercitationes ualde probari, sicuti Atheni
 enses in naualibus, Thessalos in equestri, Cyrenæos in Ephectica scientia. Lacedæmonij
 uero in legum institutis. Et hæc quidem de his reperi. Deinceps situs ac loca. Bœotia sola
 ex omni Græcia tria respicit maria, Peloponnesiacū, Siculū, & Adriaticū, totidēq; in par
 tibus colonos habet. Arna urbs Bœotia. Homerus: *οι τε πολυσέφυλον ἀρνίω ἔχου, à muliere*
 re eiusdem nominis dicta, quod illa ex patre agnis & pecore abundante nata fuerit, quæ
 ex Neptuno Bœotum nomine genuit, qui regionī nomen dedit, ut Eustath. Est alia The
 salica, altera Achaia, & Leontarna circa Heliconem, ut Stephanus. Ascra prope Helico
 nem Hesiodi patria, qua Cumā pater cōmutauit, ut ipse scribit. Anthedon, Hom. *ἀνθηδών*
 νατ' ἐχαπόσαυ. Etymū habet ex florēte fertilisq; agro, uel ex Anthedone Neptuni progna
 to, habitata quondam Thracibus, ut Lycophron. *ἀσθ' σάωιν @ οργυνίας ἀνθηδώνος.* Hinc
 Glaucus fuit deus marinus, & Leonidas pictor, & Auenicon Pancratiaestes. Strabo descri
 bit Antedonē in ora Bœotig ciuitatē portuosam. Est item altera in ora prope Gazzā. Aulis
 in ora cōtra Eubœā in Euripo Chalcidico usq; in hunc diē prisca retinēs nomen, uel à cō
 moratione clasis Græcorū Troianis tēporibus, uel ab Aulide filio Euonymi Cephisto na
 ti: portū habet L. nauisū capacem, quō adplicat ex omni Græcia tanquā in cōmune dūer
 foriū. Strabo ad stipulans Homero ait, Aulidem saxis asperā esse. Alax, ut Pausanias in v.
 Est & Ala apud Argiā. Halax uero iuncta aspiratione, & Haleiū & Haleice in regione Ci
 licia, ut Stephanus. Alalcomeneū à cōditore eiusdē nominis dictū, qui & Mineruā Alal
 comeneā ibidem colendā statuit. Asplendon cuius meminit Homer. in catalogo, alteram
 apud Phocenses supra cōmemorauit. Harma ut Pausanias i x. uicus prope Mycalestum
 à curru Amphiarai illō adsectatores fugiētis: uel quod illic fractus fuerit, dum quæsitus ad
 bellum Thebanū lateret. Est & in Attica locus Arma apud Tanagreā, habens arcem in
 expugnabilem. Haliartus quod locus piscibus & paludibus abundet: quapropter Home.
πρωίοντ' ἀλίαρτον, id est, herbosam dicit. Ptolemæo Haliartus in Elide ponit: scribit & sine
 aspiratione si à Therfandri filio originē habeat, ut Eust. Acræphia sceminini generis, Pat
 sania neutri, nonnullis Acræphnia, ubi Apollo Acræphnius colebatur. Eust. Coronca à
 Coronca

Coro filio Thersandri. In hac talpa non gignit, quo ferme animali tota Bœotia scaturit: alla ta uero nō uiuit. Sita est ut scribit Strabo in altissimo prope Heliconē loco. Hic Pambœotia erāt solita celebrari. Quatuor esse Coronas supra in Thessalia memorauit, Cirrā supra inter Phocenses ex autoritate Strabonis posuit. Suida grammaticus in Bœotia collocat prope Delphos stadijs x x x. Cirreū etiam campū. Charonea uicus est prope Cythæro nem montem, incolæ Cheronæus, unde Plutarchus fuit. Claros, ubi Apollinis Clarij templum, ἀπὸ τοῦ κληροῦ, quod ei ex forte hic locus inter cæteros deos obtigerit. Cabirigena Bœotia Pausania 1 x. Sunt item Cabiræi in Ponto. Cope urbs, incolæ Copei dicuntur ab usu remorū, quibus indigenæ utūtur, nauigantes inter loca palustria; ex quo Plateæ ciuitas uicina eadem ratione cognominat. πλάτη idem enim quod κώπη, quæ dictio tria significat: ciuitatē ipsam, remū, & capulū entis. Coparū meminit Home. κώπησιν Εὐστροσίοντι. Creusa contra Megara Straboni. Ptol. Delium oppidū prope Aulida parum à mari recedens Stephano. Eutresis quam paulo ante in uersu Homeroico cōmemorauimus, clara Apollinis oraculo uocata ἀπὸ τοῦ Εὐθύρηστος, ob concursus & deductiones multorū inter se uicorum: adiacet uia qua Thespijs Plateas itur, ædificata à Zeto & Amphione ut Eustath. Strabo scribit Eutresin castrū esse Thespiensium, ubi Zetus & Amphion habitauere, antequam Thebis dominarent. Eteonus penultima producta situs in colle iuxta Asopū fluuiū. Home. πολύννημόν τ' ἐτεωνόν. dicit enim Polycnemom quod origano abundet: nā Argiui ληνμόν, origanū uocant. Hoc oppidū nunc Scrapha uocatur Eustath. Erythræ. Homer. εἰλεσίον ἢ ἐρυθρῶς, sitæ sunt sub Cythæro: alia quoq; in Ionîa, in Lybiâ, in Locride, in Cypro, quâ nūc Paphū dicunt. Eleuthera ab Eleuthero Apollinis filio; alia in Creta, in Ponto, in Lyciâ. Eleū locus Bœotia palustris ex argumento nois. Glissa in summo sita colle. Græa nonnullis Tanagra est, alijs uicinū oppidum. Nam cum Græc Homerus meminerit, Tanagræos ad Troiam minime uenisse Euphorion dicit: uocatur & Pœmandria apud Lycophronē. Aristoteles uero Græa ait, quod nūc Oropū dicunt esse, diciq; à uetula cuiusdā cura, hæc Eust. Strabo scribit Græa locū esse Oropo proximū ubi templum Amphiarai, Narcisq; Eretriei sepulchrū uisitur, quod taciturni cognominatur: quoniam illō accedentes tacere soleant: causam non refert, dicit autē Tanagrā ab læua esse Thebis Argos proficiscenti. Ilesium Homero supra nominatū, unde Ilesienfes. Mycaleffus in mediterranea ut Thucydides v 111. dicit à mugitu Gorgonū ibi ortarū, uel bouis qui hucusq; Cadmū fecutus dicit. Est & alter in Cariaci Iouis tēplo. Mons quoq; Mycaleffus cōtra Samū. Mycaleffum uero Tanagricū uicū cōmemorat Strabo. Est & Mycale Caria ciuitas. Medeon à Medeone filio Pyladis & Electra, ut Strabo: est alter in Phocida prope Crissalū, distās à Bœotia stadijs c l. unde hæc de qua nunc scribimus, Medeon colonia deducta est. Midia quoq; & Argia, & ciuitas Persei uocatur: altera apud Tyrintha. Nisa templū habuit Dionysii, originē uero à quodā Niso: est & Nisca Megarensiū nauale à Niso Pandionis filio dicta. Qui post Homerū fuere, dicit nullo pacto Nisam esse Bœotia, sed Isum: quapropter scribendum censent apud eum, Ἴσμον τε Ζεθίου ἀνθηδοναί. Hæc Strabo. Orchomenū Bœotia ciuitatē idem testat in primis locupletem ac potentē fuisse in plano prius sitam, aquarū deinde inundatione in montē translata, templūq; in ea Gratiarū fuisse: est & Orchomenus Arcadia quæ Polymelos à pecoris copia dicit. Hic de quo loquimur Minyus cognominat, à Minyo siue flumine, siue rege. Eust. Onchestus urbs magna Pausania 1 x. situs in monte Straboni, habebat Neptunū templū ut Homer. ὄρχηστὸν δ' ἰσθμὸν ποσειδῆϊον ἔλκε. Oechalee dicit & Oechalia, ex eo quod inde Thebas celeriter peruenit, uel à flumine iuxta currente: tenet historia quod in medio sit Haliartū & Alcomeniū inuicē stadijs x x distantiū, quā fluuius eiusdē nois præterfluit. Eust. Plures esse Oechalias in Thessalia dixi. Oropus in ora longe protensa contra Eretriā Euboeæ, ubi angustissimū efficit Euripū. Ogygia dicta est omnis Bœotia ab Ogyge rege. Est & insula uetusta ubi Ulysses quondā naufragio seruatus est. Dicitur & Lydi Ogygi: & omnis deniq; Attica, ut Charax scribit in Chronicis, Ogygia quondam dicebat. Eust. Peteon uicus Thebaidis Straboni, iuxta uisā qua itur Antedonē, de quo nihil sanē tradit à ueteribus, nisi qd à Peteone quodā originē duxit. Phare urbs Bœotia, alia Messeniæ, alia Achaia. Plateas nume. plurali Herodianus profert & acuit. Home. uero Plateā cum accentu in antepenultima. οἱ τε πλάταια ἔχου, utrunq; sanē reperitur sicut Thespiā & Thespiæ. Etymū trahit ἀπὸ τῆς πλάτης, quod inter paludes is locus situs, remis inuicem adnauigauerint, Huius ciuitatis plura apud ueteres inter quæ

inter quæ & trophæa de rege Persarū, totq; uiroꝝum fortū corpora liberantiū Græciā: ex quo templum ibi Iouis liberatoris constructū, & gymnicum certamen in honorē defunctorum institutū, sita apud Asopum est inter Cythæronē & Thebas. Eustath. Potniæ urbs, Potniæ cuius & Homerus meminit. Thebæ metropolis Bœotia à filia Asopi, uel ἀπὸ τῆς θεῶσας, id est Thebæ est, cucurrisse usq; eò bouem ducem Cadmi. Homer. οἱ δ' ἰσὸς θήβας εἶχον ὑκπιμνον ἀφ' ἰστροῦ. Nōnulli poetæ uerbum subunione legunt Hypothebas: quod Thebani ad Troiam non uenerint, nuper ab Argiuis direpti. Quidā uenisse dicunt, sed hos fuisse qui ciuitatis ruinam in locis campestribus alteras Thebas ædificauerunt, ac Hypothebas nominauerunt, hæc Eustathius. Stephanus nouem Thebas diuersis in locis nominat: primas Bœotias, deinde Aegyptias, Thessalicas, in Lycia, prope Troiā in Ionîa, iuxta Miletum, in Aetia, in Chaonia, in Italia, in Syria. Thespea. Homer. θεσπείαν γραιώντι, scribitur etiā per i sine diphthongo, ut θεσπείαι θεσπείαι. Dicitur à Thespiade siue Thespio Teuthrantis filio. Hinc Narcissum fuisse ferunt Cephisi fluuij filium: hic & Cupido Praxitelis nobilitatus, propter quem Thespiæ uisuntur. Est & Thessalica & Sardiea Thespia. Thisbe. Homer. Cephissus ποταμὸς ἔστιν ἐν τῇ θήβῃ, dicta à filia Asopi, portū habet colūbis adamatū, ut uersus ipse monstrat: à mari recedit, uicina Thespiensibus, ab austro pertingens ad Heliconē ut Strabo: ismenias ciuem habet Ismeniam nobilem tibicinē. Tanagra, quā Homerus Græam in catalogo uocat, ob loci uiciniam, dicebatur prius Pœmandria. Lycophron. ἢ ἐς βαθείαν λαμψοσας Ταναγρα ποταμὸν ἔστιν, τὴν δὲ γραιῶν γῆσι λέγουσι, τὸν δὲ θεσπείαις καλεῖσθαι ἔδωκε. Tegyra ubi Apollinem dicunt natum, unde & Tegyreus Apollo: quanquā alij in Delo, ut Eustath. Scolus uicus Bœotia sub mōte Cithærone, uel iuxta Plateas asper & inadaccessus, unde prouerbiū: Scolus Scolum neq; ipse adcesseris neq; euntem sequaris. Pentheū dicunt illō profectū disceptū Schœnus à Bacchis. Ferunt hic panes laudatissimos fieri, ex quo statua Cereris Megalartæ erecta conspiciebatur: est & Scolus Olynthiacus, Eustathius. Schœnus à uiro eiusdem nominis uel à iuncis ibi prouenientibus, eidē Straboni in Thebaica regione ponitur, distans à Thebis stadijs l. quem fluuius eiusdem nominis abluir. Stephanus Schœneum in Arcadia ponit. Hyettus uicus ἀπὸ τοῦ ἕνε, quod imbrī sit maxime obnoxius. Hyle locus in Bœotia quod syluofus sit. Hyria regio prope Aulidem, quondā uero oppidū. Alia est iuxta Iauriā alia circa lapygiā Italiæ Cretensium colonia. Strabo testatur Hyriam primo in Tanagra fuisse, deinde Thebaide prope Aulidem ubi Orionis incunabula. Montes Bœotia, Aracynthus cynthus ubi Mimerua Aracynthia colebat, ut Rhianus hoc uersu testat. κλύθιμαι θυχέων Libethridū ἀρακωνθίας ἀπαπέδα. Cithæron haud pcul à Thebis desinit. Iuxta quē Asopus fluit eius spelunca partē inundās, ut Strabo. Theumessum quoq; montē ex Ori poetæ autoritate Stephanus ponit. Helicon Phocidi uicinus haud procul à Parnasso, illi et altitudine & circuitu q; simi Olmeus is: hic Hippocrene, id est fons Caballinus, & Libethridū spelunca Nympharū. Hic etiam Permessus & Olmeus amnes in unū exeuntes, in Copaidē lacū iuxta Haliartū incurrit. Attica post sinū Corinthiacū reperitur: quā Strabo ab Actione rege appellatā dicit. Attidem uero ab Attide Cranai filia, seu uerius à littore quod protensum angustūq; à Megaris usq; ad Suniū habet, Atticā putat uocitatā. Megarenfes enim in parte Atticā ponit, Aegosthene quorū regio Megaris, ciuitas Megara, tota quidē sterilis sicuti & reliqua regionis Atticæ. Polichna Hinc secta philosophorū Megarensis emerit ab Euclide Megarensi. Hinc & Theognes ille qui Hypothecas scripsit quæ nūc exstāt. Oppida eorū Aegirufa Straboni, Aegosthe na Pausantæ. Polichna & Nisea quæ Homero cōmemorantur in Megarensiū catalogo. Nisea enim nauale ipsorū est à Niso Pandionis filio Straboni. Hellenicus in primo sacro. Munychiarum ἢ Νισαίαν εἶλε ἢ Νίβον τὸν Πανδίωνος, ἢ Μεγαρέα τὸν ὄρχισον. Eleusis oppidū in ora ubi Cereis templum & sacra Eleusina. Ilissus fluuius unde rapta fuit Orithyia Erethei regis filia à Borea Thracia rege. Munychia nauale Atheniensium in Chersonnesi speciē muro ualata, Pyreum aliasq; habitationes cōplectens, in quibus Armamentariū Philonis Archimontorium. tectū opus, & statio nauū c c c c. capax. Pyreus portus & oppidum ubi templū Iouis So. Marathontis & Mimerus Poliadis cum igne perpetuo, & uirginū domo. Muri Pyrei deieci fuerunt Oropus primum à Lacedæmonijs, deinde à Sylla cum Pyreū per obsidionē expugnauit. Sunium promontoriū. Intus uero Athene apud Ilissum, de quibus paulo post. Marathon nobilis Miliaciadis uictoria de Persis, & tauro Marathonio regionē uasante, ac à Thefeo superato. Oropus inter Bœotia & Atticā, de quo sape inter eos cōtentio fuit. Brauron ubi Diana colubatur, ut ait Pausa. Tricorinthū populus & tribus Atheniensium. Deniq; c l x x. populi seu tribus

seu tribus in Attica Straboni fuerant, Fontes uero Plinio, Cephissa Calliroe, Enneacru- nos. Montes, Brilefius, Agialus, Icarius, Lycabettus, Hymettus, melle insignis. Deinceps de Athenis ipsiis, quarum loca Lyceum Aristotelis, academia Platonis schola, Leocorium templum quod Leos constituit ex tribus filiabus immolatis, oraculi iussu si ciuitate saluam esse uellet, ut ait Aelianus de uaria historia. Areopagus arx ubi iudicium sanguinis ferebat, uti nominis etymum indicat, quasi martiali ferro locus contaminatus. Philochorus de Attide apud Stephanum ex eo uocatum dicit, quod in eo loco Halirhothium Neptuni filium Mars interfecerit, ut uim eius filiae Alcippae adferret. Nunc originem eius ciuitatis & statum percurram. Ac primum tribus lib. 1. ex regum nominibus ferre omnes Pausaniae lib. 1. huiusmodi commemorantur. Hippotoon Neptuni & Alopes Cercionis filiae. Antiochus ex filijs Herculis & Medea Phylatis filiae. Aiax Telamonius, Leos Erectheus, Aegeus, Oeneus Pandionis filius nothus, Acamas Thesei filius, Attalus, Ptolemaeus. Reliqua item, ut ait Strabo, nomina ipsa regum ostendunt. Nam ab Attione, Atticam dicitur. Mosopia a Mosopo. Ionia, ab Ione Xuthi filio, Possidonia, a Neptuno. Athenas, a Minerua. Cecrops primum multitudinem in ciuitates xii. habitandas digessit, quarum nomina Cecropia, Tetrapolis, Epatria, Decceca, Eleusis, Aphidna, Thoricus, Brauron, Cytharus, Sphectus, Cephessia, Phalerus, Theseus postea xii. illas in hanc unam coegit, haec Strabo. Primi Athenienses Remp. constituit, arcemque teste Thucydide πολυμ, id est ciuitatem uocauit. Aristophanes poeta, ἡ προσκωδὸν γεγραμμένη ἡ ἑλιον, ἐπιφάνεια σεμνῆς γαλακτοῦ λαλευμένη πολυμ. Trogus lib. 11 scribit, Athenienses ante Deucalionem regem habuere Cecropem quem bifrontem prodidere, quod primum marem foeminae coniugio iussit: huic Cranaus successit, cuius filia Attis regi omni nomen dedit; post hunc Amphiteon rex Mineruae urbem consecrauit, Athenasque uocauit. Cuius etiam tempore diluuium fuit, quicquid ex Graecia superuere ad Deucalionem Thessaliae regem ratibus adnauigauerunt: ex quo genus ab eo conditum dicitur. Erichthonius deinde ex successione interuallo regnum obtinuit, sub quo frumentatio apud Eleusim a Triptolemo Cereris alumno reperta: p quibus meritis in eius honorem noctes inuiciorum sacrae. Huius Pandion filius regno successit: ad Aegem res deinde peruenit, a quo p diuortium Medea ob adultam priuigni aetate Colchos cum Medo ex eo suscepto discessit. Post hunc Theseus, cuius filij Mnestheus & Demophoon auxiliu Graecis contra Troianos tulere. Codrus tandem genere Thrax Melanthi filius regno potitus pro Atheniensium salute oraculo admonitus in bello caput deuouit. Post Codridas, leges quoque latae autore Solone usque ad Pysistrati tyrannidem: cuius filius p coniuratione Aristogitonis regno pulsus Dareo sese obtulit ducem contra Athenas uenienti. Eiectis Pysistratidis Persicum bellum conflatum, uictus Darcus a Milciade apud Marathonem. Deinde Xerxes filius cum primo premeret Athenienses portumque incendisset, a Leonida Spartano apud Thermopylas, a Themistocle quoque bello nauali superatus est. Mardonius insuper eius dux reliquias belli refouens cum toto exercitu sublatus, sine tunc bello Persico fecit, cui Peloponesiacum successit: quod hoc modo se habuit. Lacedaemonij decennio bellum aduersus Messenios gesserunt: quibus ab initio socios Athenienses adsciuissent, suspectos deinde habuere. Id agrefere Athenienses bellum mouere. Lacedaemonij excitata tota Peloponneso aduersus ire. Primi duces Athenienses fuere Pericles, & Sophocles; quo durante bello Syracusanis quoque auxilia inimicis ferentibus bellum intulere Nicias & Demosthene ducibus. q a Gylippo Lacedaemonio Syracusanorum duce magna clade repulli sunt. Hoc igitur bellum quod durauit annis pluribus. Thucydides v 111. libris persequitur: inde Xenophon post eum absoluit in ijs quae Paralipomena inscripsit, utraque in columnis hodie historia. Eo uero huius belli anno quo Darcus Xerxis filius moritur, & Dionysius Syracusanus fugatur, Lacedaemonij uictoria potiti, Pyreum incenderunt duce Lyfandro, q xxx deinde tyrannos Athenis constituit. Hi post aliquot annos eiectioni sunt, ac decem per Thrasibulum creati. Mox & ipsis a Pausania Lacedaemoniorum duce fugatis, ad pristinam rediere Athenienses libertatem: & μνησεία lege inter eos lata: qua memoriam iniuriarum deleret sempiternam. Prytanos insuper creati, q ut ait Pausanias lib. 1. decima pars erat Senatus numero L. Senatus autem D. Prytaneum locus quali pyritaneum, ἐπὶ τῷ πυρὸς, q ibi frumentum seruari. Pax deinde in Graecia fuit iussu Artaxerxis, quo tempore Roma a Gallis capta est. Emergit paruo post tpe Philippus Macedo perpetuus Athenarum hostis, unico Demosthenis eloquentiae fulgore tantis armorum uiribus occurrente. Capte demum ab Antipatro Alexandri successore: ac quantum uim passae non tamen a solita gubernandi forma, antiquisque institutis discessere, Ex illis regibus amicissimum

amicissimum habuere Cassandrum, qui Demetrium Phalereum Theophrasti discipulum urbi praer. Cassander. posuit, optime Reip. consulente, Demosthene ac Lyfia interfectis. Post haec Romani luc. Romani per cessere rebus Atheniensium per C. Flaminiu Imp. post uictum in Macedonia Philippum: eos ta. C. Flaminiu men proprijis uti legibus permisere: uerum Mithridates rex Ponti rebus tunc auctus, cum illis Mithridates etiam dominaret, quos uoluit tyrannos apud eos constituit: e quibus Aristonem qui ciuitatem Aristo tyrannus. lacerabat, Sulla tunc uictor contra Mithridatem Pyreo incendio per obsidionem expugnatum supplicio adfecit, urbi uero pepercit. Perseuerauerunt deinde Athenienses magno in honore Sulla apud Rom. quibus iam dudum leges xii. tab. dederat. Studium quoque sapientiae doctrinarumque omnium Latiae iuuentuti praebuerunt. Eorum res claras plurimi scriptores literis mandauerunt: inter quos Aristides encomio nobili quod exstat. Atticam Amurathes Turca patrum nostrorum memoria primus inuasit, praeter Athenas ipsas. Haec quoque amissa expulso duce ex Acciaolorum genere, de quibus alibi narraui. Athenas Isocrates orator, ut ait Aelianus, comparabat meretrici, quae forma quoscunque uel nobiles ad eius congressum primo trahit, ad comorandum uero nequaquam. Sic quoque Athenae aduenae adlectabant: Cives & incolas minime ob primorum inuidiam & emulationem. Athenienses Philippus Macedo Hermis comparabat, q praeter os & uirile nihil haberet: sic illis eloquentiam superesse tantum & audaciam. Athenis in monte contra Palladis arcem ad Aram Tranini haec adhuc legis inscriptio. αἱ δ' εἰσὶν Ἀθῆναι ὁμοῦ πῶλις, αἱ δὲ εἰσὶν Ἀθῆναι ἢ ὁμοῦ πῶλις. Legitur & Festi Rufi memoria pro consulibus Graeciae, ad columnam in arce Athenarum ante Palladis templum. τῶν λαμπροτάτων ἀνθρώπων τῶν ἐκείνων πρῶτον φάλαξ ἢ ἀρεοπαγίτης, ἢ ἀρεοπαγίτης βυλῆς τῆς τριακονταίωρου, ἢ ὁ δῆμος ὁ Ἀθῆναιῶν ἢ ἄλλων αἰῶνων ἐκ τῆς ἀρεοπαγίας ἐκείνης, id est: Splendidi. Procos. Graeciae Rufo Festo, & Areopagite, Areopagi Senatus trecentorum, & populus Atheniensium, beneuolentiae ac beneficentiae gratia.

R. VOLATERRANI COMMENTARIORVM VR BANORVM LIBER NONVS.

PELOPONNESVS.

PELOPONNESVS inter Ioniu & Aegeu pelagus constituta plura nomia ex Peloponnesus colonis accepit diuersis. Nam prius Apia ab Apio Phoronei filio, de quo in Arcadia postea dicam, a Pelasgis, deinde Pelasgia: mox Argos ab Argiuis: postremo Peloponnesus a Pelope dicta est. Nam haec ut reliquis Graeciae tractus a Barbaris quondam tenebat, ut Hecataeus & Milesius Straboni sunt auctores: cum & Pelops ipse ex Phrygia uenerit, Danaus ex Aegypto: dein Dryopes & Caucones & Pelasgi & Leleges terras omnes intra atque extra Isthmum occupauerunt. Atticum agrum Thraces cum Eumolpo ueniens tenuerunt, Daulidem uero Tereus, Cadmeam aduecti cum Cadmo Phoenices: Boeotiam ipsam Aones & Hyantes. Praeterea sunt argumento nomina ipsa barbara: ut Cecrops, Codrus, Cotys, Drymas, qui Graecis imperauerunt. Describit Straboni forma platani folio similis: circuitu Plin. d. l. x 111. pass. mil. In eo regiones v 111. Corinthia, Sicyonia, Argia, Laconica, Messenia, Pisea seu Elidis, Achaia, Arcadia. Montes uero l. x v 1. Maria tot ferre quot sinus ac Chersonnesi panduntur. Quare a Pindaro πολὺ γναμπος πελοπόννησος, id est, sinuosa appellatur: sed & arx Helladis quondam dicta, quod Isthmo coniungeret Helladum. Hellas enim in Isthmi angustijs incipit, Atticamque comprehendit: quo sane nomine omnis olim Graecia uocabatur. Graecia deinde a rege Graeco uocari coepta Plinio. Pausanias scribit q apud Isthmum Isthmia celebrant, ubi theatrum & stadium erat albo lapide, & Neptuni templum nobile cum sylua pinuum quibus coronabantur Athletae. Neptunum enim Corinthij solum existimant unam cum sole circumagere mundum. Est & alter Isthmos Cardiacus in Thracia, de quo supra dixi: uterque sane Hexamilium hodie ex loci distantia nominatur. Hunc muro frustra quidam cinxerunt Imperatores Constantinopolitani, postquam Turcae in Graeciam ingredi sunt ausi. Hunc & olim pfodere plures in seculo sempiternum tetauerunt. Demetrius primo rex: Iulius Caesar, Caius, & Nero principes: postremo Adriani tempore Herodes Atticus non tam tenuit quam frustra excogitauit, ut in eius uita commemorauit. Amurathes Turca hunc tandem cepit subacta Thessalonica, Boeotia, & Attica, dedentibus se Peloponesiacis. Nostra uero memoria filius eius Mahumetes omni Peloponneso praeter pauca oppida potitus est, eiectione Thoma Paleologo: quem cum filijs ac capite diu Andrea ex hostibus ereptis Romam ad Pium confugientem uidimus. Nunc

mus. Nunc uero infeliciter a Pazaithe filio Mahumetis quod in ea reliquum expugnatum conspicimus. CORINTHIORVM regio post Isthmum primo occurrit: ubi Corinthus ciuitas quae & Ephyra dicebatur & Acrocorinthus & Heliopolis ob soli siccitatem. Huc omnes Graeciae deliciae conuenerant, ut in locum ad effeminandos animos ob mulierum elegantiam paratissimum. Hic ut ait Strabo lib. viij. Veneris templum fuerat: ubi mille circiter nobilia scorta parata se prostrare uenientibus hospitibus. inter quae ab autoribus nominantur Laïs, Cyrene, Leana, Sinope, Pyrrhine, Sicione: ex quo uerbiu *ισοεινθος*, id est, laeuire. Et illud quoque *ισοεινθος* *αυθους* *εις* *κλεινθου* *ειδ* *ο* *πλδς*, nō cuiusuis est adire Corinthum. Præterea res ob præstantiam Corinthi, & columna Corinthia forma & mensura longe diuersa. Duplici erat prouentu munita: quapropter diuitem uocat eam Homerus ob mercatorum eōcursum. Thucydides etiam emporium totius Graeciae uocat. Philippus Macedo, ut ait Macrobius, tres Graeciae ciuitates Corinthum in Achaia, Chalcidē in Euboea, & Demetriadē in Thessalia: tres Graeciae cōpedes ob locorum munitiōem appellabat. Iuxta est Acrocorinthus, quē *εβρηθου*, id est, speculū uocat, quia in hac Sisyphus Iouē, Aeginā rapientē uiderit. Pausanias hos Corinthi reges dicit fuisse: primū Sisyphum, qui Bellerophonē & Ornythionē suscepit: ex primo Glaucus qui cū Diomede arma cōmutauit genitus: ex Ornythione autē Phocus q̄ Phocidi regioni imperauit, ac Thoas natu minor qui Corinthi: huius posterī successores Damophon, Propodas, Doridas, Hyacinthidas. Sub his duobus fratrib. Dore duce Alete Corinthi imperiū inuaserūt. Aleus igit usq; quinta generatio usq; ad Bacchin regnauit, à quo expulsū Bacchidæ item totidē successiōibus durarūt: tandē & ipsi à Cypselo tyrāno Phocionis filio eiecti fuere. Sustulit Corinthū L. Mumius, q̄ cum Aetolis cōspirās Critolao duce à Romanis rebellauerat. Restituit eā Augustus misis eō colonis libertini generis, & in medio foro templo Octauiae cōstituto: autores Pausanias & Strabo. Per eā coreumatū uasorumq; luxuria Romæ introducta, sicuti gemmarū Asia deuisa per L. Scipionē. Ephyra iuxta Corinthū, cuius meminit Homer. alias in Thessalia dicitur: & Thelprotia Cenchrea in ora sita, ubi portus Cenchreus. Lecheum oppidum item cum portu in ipsa Isthmi angustia. Cremmyon Corinthi uicinus ubi Cremmiana sus, mater Erimanthei & Calydonei apri est, & in Libya Cromion p̄ literā Stephano. Afae item uicinus, Genea ciuitas, Incola Geneatae. Hinc ex loci felicitate natū prouerbiū: *διδάμαω δ' ισεινθος, εγω δ' εινυ ρενεα-της*. Felix Corinthus, at ego sim Geneates, autor idem. Alopus fluuius ē Chronio monte mediā præterfluens Corinthi regionē, in sinum labitur Corinthiacū. Inter Corinthum & Achaia Sicyonia regio, cuius Sicyon urbs, dicta etiā Straboni, Methone quandoq; & Telchinia, q̄ Thelchinas habuerit colonos: hanc iuxta lahi Alopus, diuitemq; esse prouerbiū mōstrat antiquū, *ειν μοι τικ με παξδ κ οεινθος ιχ σικωνδ*. Eustath. Pausanias autē regū genealogiā hoc modo enumerat. In hac primū regnauit Aegialus indigena loci, deinde filius eius Europus & huius item Telchin, qui genuit Apin: qui in Olympiā ueniens, ante Pelopem, Apiam Peloponnesum appellauit. Huius postea Telexion filius Aegyrum suscepit patrem Eurymachi, ex quo Leucippus genitus, qui Percito nepoti ex Calchine filia reliquit imperium: quod usq; ad Coracū peruenit, qui sine liberis decessit. Ac Epops ē Thessalia ueniens successit: ex quo & Antiopa, Zetus & Amphion geniti. Subiugata hæc regio quandoq; ab Arato Achæorū duce. Distat à mari paucis stadijs Sicyon ciuitas in colle prærupta, oleo lauroq; abundat. Sicyonia calceamenta in delicijs apud hos qui studebant elegantiae, ut autor Cic. in Bruto. Phlius urbs prope Sicyonem à Phliūte Dionysii filio ut Pausanias, siue *αξ τω φλην*, id est, producere siue procreare fructus, quod sit solo feraci. Lacedæmonij enim Phliunta mensē cum uocant, in quo florent fructus. Hæc Arethyrea prius dicebatur à muliere eiusdem nominis, ut Ethnographus Stephano est autor. Strabo sic ait: Arethyrea quæ nūc Phlissia, ciuitas Phliunta inter Sicyonē & Argiā, Celosse quondam dicta à regione sic uocata, qua deleta coloni tēpore post Phliunta adificauerunt inde stadijs x x remotā. ACHAEA Sicyonia & Elidis mediā duodecim olim urbibus habitabatur, quas Polybius has esse cōmemorat: Patras, Dymas, Phare, Tritean, Laertiā, Aegirā, Pellenen, Burā, Cerauniā, Carymnā, Olenū, Helicen, integras sanē oēs usq; ad eius tempora præter duas ultimas, quas solidas terræmotus absorbit. eorū nomen gloriaq; deficientibus Macedonibus cepit: focij semper Romanorum, nihilq; studebant nisi lux ac Graeciae totius libertati: quare per unū duce Remp. eorum administrabant. Ex his fuit Aratus Sicyonius q̄ annos fere x x. Achæorū Remp. feliciter rexii, nec solū

eis sed toti penē Graeciae restituendo: floruit autē circa finem primi belli punici. Incipit ab Isthmo ut Plinio placet. Aegialos antea uocata ppter urbes ex ordine in littore dispositas. At Pausanias ab Aegialo dictā ait primo rege ē Thessalia ueniētē, ac patre Achei qui regionī nomē dedit. A Nerone princeps uniuerſa libertate donata, quā postea Vespasianus eripuit, & ad pristinū uescitigal reduxit, ut idē est autor. Aegialus urbs Achaie in medio Sicyois & Buprasii. Hom. *λεδωνικου τ' αργιαλοντε*. Dicta autē postremo Ionīa q̄ Iones habuerit colonos ab Atheniētib. missos. Hoc etiā nomine tota Achaia appellata, uti supra dixi. Est altera in Ponto Aegialus iuxta Carambū p̄ montoriū, præterea in Thracia, in Aethiopia. Aegira mediā producta quā Pausanias in v 11. dicit Hyperesiā prius uocatā, mutasse autē nomen ex strata gemate, q̄ Hyperientes aduenientē aduersus Sicyoniorū exercitū formidantes caprarū reges coegerunt, earumq; cornibus igne per noctē adligato ipsas occurrere compulerunt, hostesq; eo timore & auxiliij specie fugantes, Aegirā suam patriā uocauere. Aegirā meminit Homerus in catalogo. Aegion ubi dicitur Iouem à capra educatum fuisse, quā uocat Aratus Oleniā, quod Olena siue Olenus huic proxima fuerit, quā iuxta Selinour amnis Selinous fluit Stephano. Aroa quam Pausanias cōmemorat in v 11. noīe ab aratro sumpto quod frugifera sit. Aegas Homerus scribit simul & Helicen. *αξ ελικων τ' αργας δλωξ* Aegas *αυαργουσι*. Helice enim urbs terræmotu corruit, simul & illud nobile Neptuni templum in quo Iones solebant Panionicū celebrare, ut monstrat uersus Homericus à me conuersus, *Μυγιστ' ante Helices diui bos tractus ad arā. Bura. Lycophron. Δνμης τε βυραλοισμ ηγμεδω* *βυρα* *σολε*. Hinc Potheas fuit nobilis pictor, cuius opus Elephas Pergami in muro pictus, ut ait Dymas Philo. Dymas supra in Lycophronis uersu memorauit. Olenus. Sophocles in Hippone. *ολενις* *αξ* *ωλφης* *γης* *φορβαδης* *κομιζουμα*. Etymū ducit ab Oleno Iouis & Anaxithoē Danaidis filio, ut Istrus Stephano est autor. Patrae urbs martyrio diui Andreae nobilitata, ex quo Pausanias ait, Hadriano permittēte Patris heros Iudæus colebat, quod de ipso apostolo nō dubiū intelligere uoluisset. Idem sic ait. Hic regnauit Eumelus loci indigena, qui Triptolemū habuit filiū, à quo terra culta Aroa dicta est, & ex eius filiae noīe Anthya adificata. Melatis quoq; urbs tertia in medio Anthyæ & Aroæ exstructa. Post hæc uenit Patreus ex genere Agenoris, qui Patras ciuitatē quam incoluit nominauit. Per fines huius urbis Glaucus fluuius currit. Patresibus solis Augustus libertatē restituit, cū prius Achaia tota à L. Mumio, unā cum Corintho subiugata esset. Pellene urbs à Pellante, uno ex Titanib. Pausanias in alto sita monte l. x. à mari stadijs recedens, apud quā optime fiebat lanæ, certā minibus præmia proposita ut Strabo, ut etiā Aristophanes in Ornisi. Home. *οι* *πλωρων* *φνιμονε* *ιχ* *ωλφου*, *οι* *η* *πελινλω*. Palenem uero per a literā Thracia ciuitatē esse dixi. Flumina Achaiae: Crios à nomine Titani fluit super Pellenen prope Aegyrā urbē, ut Pausanias. Crios Peneus fluuius Elidē ab Achaia diuidit. Gonoessa mons Pellenes, quapropter dicitur ab Homero. Gonusa uero ciuitas Perrhebiae, & Gonnus in Thracia. ELIS urbs & regio in Thracia. Gonoessa mons eiū habitata, diuinamq; eam appellat ob sacra olympicæ certamina. Incola, Elei & Epei appellati, & Elis ipsa Epeia dicta Eustat. Herod. duas alias ponit, in Aetolia, & in Arcadia. Elis Vrbs ipsa à mari recedit ad mōtes sita iuxta Peneū: haud longe ab hac Olympus est mōs, & Olympia, & Pisa ludis notissima. De uetustate autē & regibus huius urbis & regionis Pausanias sic refert. In Elide primū Athlus regnauit, Iouis filius ex Protogenia Deucaetibus filia: huic Endymion filius fuit, q̄ Lunā adamasse dicit. Endymioni uero Pæon, Epeus, & Aetolus filij fuere, q̄ in Olympiā cū de regno decertassent, Epeus potit⁹ est, Epeosq; Pæon & Elienses cognominauit. Pæon uero ob dolorē secedēs ad Ardū flumen populis Pæonijs nomen dedit. Aetolus cū fratri Epeo successisset ac certamine ludorū Apidē interfecisset, à filijs eius in iudiciū aduersus secessit in eā partē quæ Aetolia dicta est. Epeo igitur tantū unica filia superstes fuit: quæ Phorbati Lapithi filio nupsit: ex quibus natus est Actor qui regnauit in Elidis ciuitate Hymminea à noīe matris dicta. Post Aetoli discessum regnauit in Elide Eleus Neptuni filius ex Euricyda Endymionis filia, Epeosq; antea, de suo noīe Eleus Neptunio compleuerat, pactusq; Herculi mercedem simū auferenti non præstitit, & Phileum unum ex filijs cui patris iniuria infensa erat expulit. Quē mox Hercules deuictō Augea filius in sede patris collocauit, ac eius precibus Augeā cōdonauit. Phileus autē postea in Cephaleniā secessit, ubi imperauit dimisso Eleorum regno fratri, Agastheni & Amphimaco

Corinthus
Acrocorinthus
Ephyra
Cenchrea
Lecheum
Cremmyon
Afae
Genea
Alopus flu.
Sicyon

Aratus dux
Sicyon ciuitas
Phlius
Arethyrea
Achaia
XII. ciuitates

Polyxenus Ecceati ac Thalpio, filijs Eurpythi & Actoris nepotibus: qui ambo una cū Polyxeno Agathenis filio naues Eliensis ad Troiā duxere, ac in bello ceciderūt. Polyxeno tantū superstiti filius fuit Amphimachus q̄ Eleū alterū genuit, sub quo Dorienſiū clāsis cū filijs Aristomachi pro reditu in Peloponnesum certauit. Apud Pisam uero ciuitatē regnū alterum fuit Oenomai primū qui Martis à poetis filius dicitur, uere autē Alexionis. Hic Pelopem Tantalī filiū ex Asia tunc uenientē generū sibi adsciuit, tradita filia Atlanta, quā ille superatis Myrtilo cæterisq̄ procis in certamine, meruit uxore: anteq̄ omnia Mercurio sacrificauit ad eum ob filij Myrtili mortē placandum. Et hæc quidem ille. Nunc cæteras uideamus urbes, Aleſiū ab Aleſio filio Silleūtis, unius ē procis Hippodamiæ: est & Aleſius campus in Epiro, & mare Aleſiū, & promontoriū, & fluuius. Aleſiū quoq̄ campū Lyeiorum Hom. cōmemorat. Amythaonia pars Elidis ab Amythaone Crithei filio ut Stephanus. **Arena** Arena Triphylia est & Messenia. **Buprasium** Buprasium est & Messenia. **Bryſia** Bryſia est & Messenia. **Augæ** Augæ nunc minime apparet. **Olenia petra** Olenia petra inter Iocrenſes alia. Olenia petram Strabo montē in Elide ponit, quē tunc Scollin uocabant. **Myrſinus** Qui uero ethnica scribit Olenū Achaia ciuitatē ponit ab Oleno Iouis filio, unde origo foris montis, Olenij fuerit. **Pylus** Myrſinus urbs. **Triphylia** Triphylia pars Elidis, quod ē tribus constet populis: Epeis, Minyis, & Eleis, ut Strabo. **Lepreum** Lepreum urbs iuxta Alpheum montesq̄ sita, a Lepreo, quē Hercules interfecit, siue a lepra qua curabantur ibi quodam in flumine lauantes, ut Steph. Est alterum in Arcadia reſte Pausania. **Thryon** Thryon quod Thryoxa etiam dicitur, Elidis urbs à iuncis ibi prouenientibus, sita iuxta undam Alphei unde pedibus transmitti potest, ut Strabo. **Ichthys promontorium** Ichthys promontoriū regione Pisæ urbis describitur Ptolemæo. **Alpheus** Alpheus fluuius ex Arcadia montibus oriens mediā percurrit Elidis regionem in Triphyl. postremo lapsus pelagus. **Messenia** Eius aqua, ut Strabo memorat, impetiginē quæ Alphas dicitur curat: unde etymū trahit. Dicitur & hac unda Melampus curasse filias Proeti ab insania. Nota fabula, eum subterlabentibus undis Sicilia fontem Arethufam dilectam cōmaculare. **Asine** MESSENIA florentissimi ma quondam, & quæ Lacedæmoniorum uiribus annos fere xvi. restitit cōtinuo bello. Hinc Colonia in Sicilia missa in eam ciuitatē quæ Zancle prius dicebatur. **Amphigenea** Asine in ora sinus Messenij pristinū retinens nomen, quam à Venetis nuper Turca surripuit: secūda in Laconica: tertia in Cilicia. **Amphæa** Amphigenea urbs in qua Latone templum, ubi Apollinem dicitur pepisse, ut Steph. **Andania** Amphæa urbs Pausaniae in 111. **Aristomenes** Andania urbs Homonyma regionis, sic em̄ Messenij quondā uocabant, & τὸ μὴ ἀνδάνειν. Hinc Aristomenes ille inuictissimus fuit, q̄ pro Messenij decertās tot annos uictoria Lacedæmoniorū distulit, plurib. eorum exercitibus trucidatis: tandē uictus ac interfectus, inuentus est cor hirsutum habere: **Aepy** autores Herodotus & Plutarchus. Aepy ab altitudine loci dicitur Straboni. **Cyparissus** Cyparissus urbs. **Pylus** Cyparissus autem in Parnaso. Strabo hunc Cyparissenta flumen esse, Cyparissum uero iuxta flumen urbē ponit. **Corone** Pylus in ora Messenia, alterū à Pylo patria Nestoris. **Methone** Corone & Methone ciuitates in ora nomina retinentes. **Ithome** Pausanias dicit Methonem ante bellum Troianum Pedasum appellatam, deinde à filia Oenei Methone nomen mutatum, cum Oeneus post bellum eo se receperit: siue à Methone lapide qui in litore angustū efficit portum. **Acrite promontorium** Hæc urbs annis proximis. M. D. v. Id. Augusti à Turcis post mensuram obſidionem fuit expugnata, oppidanosq̄ aiunt ad unum omnes hostili gladio interemptos. **Coryphasium** In quibus erat homo doctus Andreas Salcus eius urbis præsul, meus quondam ex Andronici schola condiscipulus. **Sela** Ithome urbs ad Selam fluuium posita, alterius Thesaliæ supra memini. **Panifus** Promontoria Acrite Ptolemæo, & Coryphasium Thucydidi in v. **Laconica** Fluuius Sela qui Messeniam ab Elide diuidit, & Panifus ex Alpheo in sinum exiens Messenicum. **Laconica** partim in orientem spectans, centum olim urbibus habitabatur: quapropter Hecatompolis sicuti & Creta dicebatur, ibiq̄ primum Hecatompas sacrificium

sacrificiū in ciuitatē salutem institutū, ut tradit Eust. eorū quoq̄ nomen in multis usurpatum. Nam & laconicum Galenus memorat lauacri genus. Balneis utebatur frigidis, pueritiāq̄ passim uerberibus aduſeſebant, ut uitæ duritate utiles publicis rebus redderentur in Lycurgi legibus. Est & laconicum saltationis genus, & modus in bello, & breuitas in dicendo. quā illi plurimū utebantur, ut apud Plutarchum legitur. Et ferrum laconicū, ut refert Demarchus de instrumentis bellicis, utile fuerat limis, terebris, machinis, lapidibus: sicuti lydiū, cultris, nouaculis, iaculis. Calybiū Sinopicū fabrilibus instrumentis. Et canes lacones, Plautus. Nos parasiti lacones sumus. Laconicus item ager libera gentis erat, ut Plin. testat. Nunc ex Pausania Lacedæmoniorū statum, regumq̄ successione ex ordine referā. Lelex primus in Laconica regnauit indigena loci, ex quo Leleges dicti sunt. Huic Myles & Polycaon filij fuere. Myleti successit filius Eurotas, qui flumen à se cognominauit Eurotā, qui nimis profluentem frenans intra mare cōpulsit: postremo cum uirili prole careret regni successorem Lacedæmonem reliquit ex filia Sparta generū. Ex ijs igitur nomina regionibus prouenerunt. Lacedæmon Amyclam genuit, qui & ipse ciuitatē de suo nomine condidit. Amyclæ filius Hyacinthus fuit puer forma præstanti, qui in florem sui nominis conuersus est Apollini dilectus, Argalus eius frater natu maior rem suscepit. Huic filius Cynorea fuit, pater Oebali qui ex Gorgophone filia Persei Argiui Tyndarū genuit. Hic demum ab Hippocoonte & Icaro per seditionē pulsus confugit in Messeniā ad auunculū Aphaerea, ubi filios genuit ex Leda Castorē & Pollucem, Helenā & Clitemnestram, quos fabula dicit ex gemino ouo ex Leda & Ioue ortos. Tyndarus cū sub Hercule patriū regnum repetiſſet, filijs & Menelao ex Helena genero dimisit. Menelao autē Orestes Agamemnonis filius eius ex Hermione gener successit. Deinde Tisamenus eius filius sub quo Heraclidæ in Laconicā descendērūt, ac rerū status immutatus. Tisamenus in Achaia secessit. Aristodemus regno Lacedæmoniorū successit. Deinde duo eius filij Procleon & Euristhenes in duas regnum partes diuiserunt: alij Lacedæmonia, alij Argos & Messeniā tenebant. Insequentibus uero temporibus Agesilaus Lacedæmone potitus est, cuius tempore Lycurgus leges dedit. Deinde Archelaus, Teleclus, Alcamenus, Polydorus, sub quo Lacedæmonij colonias miserunt in Italiā Crotonem & Locros, sub eodemq̄ bellum cōtra Messenios illud diturnū incepere. Sub Euricrate autē sub iugū eos miserunt. Deinde Anaxander & Euricrates 11. Cleomenes & alij. Haftenus Pausanias. Lacedæmon & Lacedæmonia apud Hom. legitur. Ciuitas est & regio. Quod regio, hoc carmine. **Laconica** τὴν οἱ γένος λακεδαιμόνι δὴκε τὴν γῆν: quod ciuitas item alio. οἱ δ' ἴσθ' ἰσθμῶν λακεδαιμόνα πρὸς ἰονία τὴν δὴματ' ἀμενέλας. Dicunt & Lacedæmonios, λ literam scutis inscripsisse, primā uidelicet ipsius urbis nominis: quod item imitati sunt eorum uicini Messenij prælata μ, litera. Lacedæmonia curuā appellat superiore uersu Hom. quod Taygeto & Parthenio circumdetur montibus. Cæterum terramotibus obnoxia est, cauernosa, abundare etiam nepeta tellus dicitur. Lacedæmonij, ut refert Thucydides, primi corpora ad athleticam nudauerunt & oleo unxerūt, cum olim etiā in olympia subligaculis pugnando Athletæ uterent. Hinc in pueros libido exarsit, ut ait Cicero. Aristoteles ait in Politicis Lacedæmonios ita instituisse Remp. ut regem perpetuū crearet, qui belli tempore summū haberet imperiū, & Ephoros qui uitæ & necis potestatem. De Lacedæmoniorum uero scytala alibi dicam. Spartam alij eandem cum Lacedæmone uocant. Herodotus ait in Lacedæmone regione Spartam esse ciuitatem: quod autē fuerit Laconicæ regia manifestat Strabo dicēs, quod Heraclidæ diuidētes Laconicā in partes sex, unam ex ijs excellentem Philomelo qui eis Laconicam prodidit dedere. Spartam autē regiam sibi retinere. Eustath. ex Comici sententia Spartam à sparto ibi fruticante dictā indicat. Amyclæ una ē centum Laconicæ urbibus Apollini sacra, cuius etymologiam supra diximus. Est & Amycleum portus & oppidum, & portus in Creta. Amyclaides uero genus calciamenti ab Amycleis inuentum, & Amyclæ in Campania Italiæ horū Colonia. Stephanus. Aegys urbs, incolæ Aegytae Pausania. Lycophron de Helena loquens, ἢ πάντ' ἄνεκ' ἀγῶνας λυδός, ἢ θηλυπαί Αἰθρα δὴς ἢ τριπόροσ' ἢ γῆν. Aethea una ē centum Laconicis, incolæ Aethæus, ut Thucydides in primo. Aepæa. Hom. καλὴντ' ἀπὸ φωνῆς ἢ πάντ' ἀγῶν. Incolæ Aepiatae. Athæa. Aulon ē centum, altera in Arcadia, in Creta, in litore sinus Ionici, in Italia, quæ postea Caulonia dicta est. Step. Crocea penultima correpta una ē centum. Chene unde Cheneus ut Plato in **Protagora**

Derra Protogora. Hinc Myson Cheneus unus e septē putatus. Derra locus Laconicæ ubi Diana
Geranthe Derrates colit, ut Steph. Geranthe urbs, incola Geranthiora Pausan. Gytheon urbs in
Gythion ora. Lycophron. *Δυσσας ἑλάμβας κατὰ γυθεία πλάκας.* Ptolemæo Gythiū uocat. Genesa
Genesa urbs. Geneta aut flumen Sophocli. Genesa uero Corinthi ciuitas. Helos. Homer. *ἢ πῆλε-
 ὄν ἢ ἑλός ἢ δ' ἄλωρον,* dicit quod in paludibus sit. Incola Helotæ, id est, *εἰλωτῶν.* Elei aut & E-
Helos leata diuersi Straboni. Helos est regio latissima apud Alpheum, unde Elotæ dicitur inest
Nomina quondā Mellenijs, cū etiā Lacedæmonij qui tanquā serui degentes, atq; excurrentes, inde
seruorum. nomen acceperint. Elotæ igitur apud Lacedæmonios, sicut Penestæ apud Thessalos, Cil-
 icyrij in Creta, Mariandyni apud Heracleam Ponti, Arotæ Syraculis, Eustath. Myceng.
 Hom. *οἱ ἢ μυκωνας ἔχου,* à Nymphis Laconica uocata, uel *ἔχ' τῶ μυκῆσθαι,* quod mugie-
Mycene rit in eo loco lo. Inuenitur & singulari numero Mycena: ueritas habet historiæ Perseum
 Mycenas ædificasse, deinde Stenleo, postea Euristheo & Atreo ac Agamēnoni posses-
Meso sas. Demū post bellum Troianū ab Argeis, à quibus funditus deletæ fuerunt. Eust. Meso
Mesapeæ media correpta locus & tribus Laconicæ Straboni in sexto. Mesapeæ urbs, ubi Mesapeus
Malea pro Iuppiter colebat, ut Steph. Malea promontoriū quæ sinui Malitico nomē dedit. Las urbs.
montoriū. Lycophron. *ἢ λὰρ πῆσις.* Hom. Laan dicit. *οἱ τε λὰρ ἔχου, ἢ δ' οἰτυλον,* utroq; sexu e-
Las nunciatur. Dicitur à petra altissima super quā sita est. Hanc urbē Castor & Pollux expu-
 gnarunt, ac funditus euerterunt, ex quo Lapersæ appellati. Pausanias ab Achille & Patro-
Oetylus clo expugnatas dicit. Oetylus urbs. Homer. *οἱ ἢ οἰτυλον ἔχου.* Oenus *οἰνος* paruum in La-
Oenus conica oppidū Stephano. Pephnon urbs. Scoticia media producta locus Laconicæ, ubi
Pephnon Iuppiter Scoticias colebatur. De quo Pausanias in primo sic ait: Est locus quercu plurima
Scoticia fecundus, cui nomen Scoticiæ non opacitas arborū, sed Iuppiter cognomento Scoticias
Theramne indidit. Theramne urbs quā nonnulli Spartā dicunt, templum habebat Castoris & Pollu-
Tyreæ cis, quos Dioscurus appellat, quare *ἔπερ' ἢ θεραπείης θεοῖς* dicta est. Tyreæ media correpta
 terminus Laconicæ & Argicæ, de qua inter ipsos populos quandoq; decertatū est. Potest
Taigeta mōs, & plurali numero enunciari Stephano. Mons Taigeta qui oram Laconicā à Messenia di-
Eurotas stermnat. Fluuius Eurotas mediā abluit regionē in sinū exiens laconicū. Deinceps Pau-
Pephnus sania Pephnus ciuitas in qua Dioscuri dicuntur interiisse, in hac nascuntur formicæ albæ.
Leuctra Leuctra ciuitas x x. stadiorū à Pephno distans ubi Aesculapius extra colitur. Cardamyle
Cardamyle oppidum cuius meminit Homer. in promissionibus donorū Agamemnonis: erat quon-
Teuthrona dam Messeniæ, ablatum ab Augusto. Teuthrona à Teuthrante Athenien. Tanaron pro-
Tanarō pro- montoriū marmoribus clarū, ubi fons erat & locus cauernosus. Hinc aditū in Infernū fin-
montorium, xerūt. Cynorenses populi Laconicæ à Cynoro filio Persei. Augustus Lacedæmoniorū qd
Cynorenses eius partes sectati fuerant, ciuitates x v i i i. liberauit, multasq; à Messenijs illis aduersis
Ciuitates ablatas eis tradidit. Sunt aut hæc: Gythion, Teuthrona, Las, Pirrhicus; in Tanaro aut C-
quas Augu- næ uacua ciuitas, Oetylus, Leuctra, Thalamæ, Alagonia, Gerenia: prope mare aut Aso-
stus liberauit, pus, Acris, Bola, Zarax, Epidaurus Limera, Brasia, Gerontia, Marnis: hæc ex Pausa-
Argos nia. A R G O S & regio dicitur & ciuitas, & Argi & Argiui populi à Latinis usurpatū, sicut
 Achæi & Achii. Idem & Argoli à Persis dicit, & Argolis regio. Thessalicū, supra dixi-
 mus, & Amphiloichium omnis deniq; Peloponnesus, ut ait Strabo, præsertim Laconica,
 Argea appellata: ex quo Helena ab Homero Argea dicta est. Propter igitur frequentiam
 ac uarietate nominis huius manauit Græcū prouerbū in uiros gloriosos & sycophantas
ἀργυρα φογά. Argos uero Peloponnesiacum de quo nunc sermo, Sophocles Doricū etiam
 uocat: diuersis etiam uocabulis censetur, ut ait Eustat. Nam & Aegiala dicitur, Hippobo-
Mos Argeo- tum ac Hippitū, & Iasium, & Dipsium ob aquæ inopiā. A Cyclopsibus ædificatū quidam
rum. uerius tradidere quā à Siculis, qui tres cum essent, ut alij, septē numero, Chirogasteres
Phoroneus ideo dicitur, quod opifices essent, manuumq; opera uictarent: fabula uero refert eos
primus rex, unum tantū in fronte oculū, manusq; uentri iunctas habuisse. Ab ijs etiā speluncæ Cyclo-
Inachi fluuij peæ in Argea regione cognominatæ, ut idem testatur. Aelianus aut de uaria historia refert
filij. consuetudinē apud Argeos fuisse, si quem in ocio uiderint, ab eo rationē quærere, unde
Niobe uiuat. Tota aut hæc regio sita est in parte Peloponnesi quæ respicit orientem. De regibus
Argus ei? Pausanias sic ait. Phoroneus primus Inachi fluuij filius, hic initio disperfos populos in
Pirafus & urbē coegit, appellauitq; Phoronicū: huius filia Niobe fuit quæ Argū peperit, qui regno
Phorbas succedens de suo nomine populos appellauit. Ex Argo Pirafus & Phorbas, ex Phorbate
 Triopas

Triopas: ex hoc Iafus & Agenor, ex Iaso, Io: quæ in Aegyptum abiit, pro deaq; colitur. Ex Triopas
 Agenore Erotopus, ex hoc Stenelas, ex Stenela Gelanor, quæ Danaus ex Aegypto ueni Iafus &
 ens regno priuauit, alteraq; sobolē cepit: ex eo eim filia L. uiros & patruces simul interfe Agenor
 cerunt Lyncei filios, & post Danaū Lynceus frater. Ex hoc Abas, ex quo Acrisius qui re Io
 gnauit apud Argos, & Proetus qui Tyrinthū & Argicæ maritima tenuit, cuius filia erran. Erotopus
 tes ob infantiā, curatae sunt à Melæpo Amithaonis filio. Acrisius aut Danaen habuit filia, Stenelus
 cuius prolē ex responso Apollinis formidās in turrim relegauit, ubi ex fabulis Iuppiter in Gelanor
 auri gutta per tegulas descendēs ex ea Perseū genuit uirū fortissimū, qui Acrisio interfe. Danaus
 to successit, Mycenasq; ædificauit: ex Acrisio Megapētus, qui ubi patrē interfecit uidit, Lynceus
 Perseo celsit. Ex Megapento, Argeas, qui Anaxagorā genuit, cū quo simul Melanthus Abas
 & Bias filij Amithaonis regnauerunt. Sub ijs igit Arguorū regnū diuisum, ex Biante re. Acrisius
 gnauerunt quinq; uiri, in generationes quatuor usq; ad Cyanippū Aegiali filium, ex Adra. Proetus
 sto geniti: ex Melantho aut generationes sex, homines totidē usq; ad Amphilochū Amphi Danae
 arai filium. Plus enim Anaxagoridæ regnarunt: ex Anaxagora enim Alector fuit, ex hoc Perseus
 Iphis & Capaneus unus e septē ducibus, ex quo Stenelus qui Iphi patruo successit, Am. Megapentus
 philochus aut post illum captū migrauit in eos populos, qui de suo nomine nunc Amphi Argus
 lochi dicitur sunt. Cyanippo uero sine liberis moriēte Cylarabis Stenelē filius regnū solus Anaxagoras
 obtinuit Arguorū. Quo etiā sine liberis decedente, regnum peruenit ad Orestem Aga. Bias & Me-
 memnonis, deinde ad filium eius Tifamenon ex Hermione: sub quo Heraclidæ Pelopon. lanthus
 nesum inuasērunt, expuleruntq; ex Argo & Lacedæmonia Tifamenum, & ex Messenia Adrastus
 Nelidas, id est, Nestore prognatos: uidelicet Alcmeonem Silla filium Taspedis nepotem, Aegialeus
 & Pylistratum Pylistrati, & filios Paonis filij Antilochi Nestore nati: & cum eis Melan. Cyanippus
 thum Andropompi, qui Borj, qui Penthili, qui Periclimentis fuit. Tifamenus igitur cum Melanthus
 filijs & exercitu in Achaiam nunc appellatam: Nelidæ aut præter Pylistratū, qui nō con. Amphiarus
 stat quō ierit, Athenas uenerunt. Hinc Athenis Paonidum & Alcmeonidum genus. Me. Amphiloachus
 lanthus uero regnū tenuit quod ex Thymæte Ozynthi filio abstulit. Thymætes enim ul. Ex Anaxa-
 timus Thebedarū regnauit Athenis. Septem ex Argo duces uno tēpore contra Thebas gora.
 filios quidē habuere qui uictorie successere. Aegialeus Adrastus, Promachus Parthenopei, Alector
 Polydorus Hippomedontis, Polynices Thersandrus, Amphiarai Alcmeon & Amphilo. Iphis & Ca-
 chus, Diomedes Tydei, Stenelus Capanei. Et hæc quidē ex Pausania. Eusebius aut dicit panus.
 reges Arguorū x i i i i. regnasse annos D. x l i i i i. primumq; Inachum fuisse Phoro. Stenelus.
 nei patrem annos L x. Isaac usq; ad Acrisium tempore Delboræ iudicis: deinde Perseum Cyanippo
 Acrisii filium Mycenas regnū transtulisse, huius Stenelū filium patrem fuisse Euristheij pa. successit. Cy-
 tris Atrei: deinde Agamemnonem, Aegisthum, Orestem, Tifamenū, Pentēū, Cometem, larabis,
 usq; ad Heraclidarū ascensum. Deinceps loca percurrā. In ora primū Nauplia à sinu Ar. Orestes
 golicō, dicta *ἔπερ' ἢ ναυσὶ προσωλαίδου,* id est, quod huc nauibus adplicetur, ut ait Strabo: uel Tifamenos
 quod hic Nauplius Neptuni & Amymones filius regnauit, qui postea coloniam in Caphe. Heraclidæ
 reum Euboæ mutauit. Seruit & hæc urbs Venetorū imperio, uocaturq; corrupto uoca. Filij septem
 bulo Neapolis Romanicæ. Epidaurus Limera uocata, quod pratis abundet, uel quasi lime ducum.
 nera quod ualde fuerit portuosa. Item Milefia & Aemera à sanguinis effusione, tū pecu. Nauplia
 dum, tum taurorū quibus aram Aesculapij uenerabantur, unde etiā Epidaurus dicta, ut Nauplius rex
 Steph. Strabo etiā Epicarū uocatā dicit, quod Cares etiā tenuerint. Sita est in recessu Sa. Epidaurus
 ronici sinus, natura munita, montibus circumdata, nobilis alioquin templo Aesculapij, re. Aesculapij
 fertore tabellis ab eo curatorū. Cōsuetudo fuerat ut noctu ægroti in eo dormirent, atq; hoc templum.
 modo in somnis à numine curari dicebant: quæ supersticio deinde Romā translata in in-
 sula ubi adhuc eius tēpli uestigia uisuntur. Hermione urbs, *ἔπερ' τῶ ἑρμῆσιν,* mutata o in e,
 quod huc Iuppiter cum lunone e Cretā adplicuerit, ubi & nobile Iunonis uirginis tēplū. Hermione
 Strabo hanc inter claras ponit Argeæ ciuitates. Troezena nobile oppidum mari super. Troezena
 stans Chersonnesi specie stadijs x v. dicta quandoq; Aphrodisia & Saronā, & Palsido. Troezena
 nia, & Apollonia, portū habet qui *ρῥέου* dicebat, id est, barba, ubi coloni barba capilloq;
 promisso squalebāt: ex quo natū prouerbū apud Græcos, Ad nauigā Troezena, ut Eustat. Troezena
 Athenæus quoq; scribit: Vinum Troezenium si mulier prægnans degustauerit abortū fa-
 ciet. Saronicus sinus in hac parte est cognominatus à Sarono flumine Troezenes. Nam à Saronicus
 Troezenē ipsa Saronica uocata est, uel à Sarone uenatore ibi submerso dum ferā infecta. sinus
 tur, uel

Asinae Dryopes Cleone Nemea sylvia Eione Limenaea Melimna Midea Ornice Oene Inachus Arcadia Arcas Iouis filius Lycaon Apidoneas Apia Pileus Arcadicus Azania Acacesium Aemylimum Alea Aliphya Caphyra Cinctha Diopse Eparithe Euthea Enispe Gatheae Lycoa Lycosura Lycea Mathirea Melane Mantinea Megalopolis Nonacria Neda

tur, uel quasi Syronicus ἀπὸ τῆς σὺν ἰαδῆς, quod Scylla Niso patre Megarensi rege necato à Minoe, cuius gratia patrē prodiderat, ac eū secuta fuerat, undis proiecta, ac deinde à mari huc tracta, & sinui Saronico & Scyllaceo promontorio qd iuxta est, nomen dederit: hæc Eustat. Plin. uero aliud adfert etymum, quod is sinus querno nemore fuerit redimitus, sic antiqua Græcia quercū appellante. Et hæc quidē ora. Intus aut Argos ipsum de quo satis dictū est. Asinae unde sinus Asinaus. Hæc enim & Hermione domicilia fuere Dryopū, q loca circa Sperchiū amnem in Thessalia deferentes, in hæc loca migrarūt. Cleone urbs in uia est ex Argis Corinthū proficiscētib. in monte sita. Apud hanc sylvia est Nemea appella, in qua Hercules leonē interfecit. Ludi quoq; Nemea celebrant ob Archemorū, apij corona proposita. dicta est urbs à Cleone ab Hercule superato: uel ut ait Pindarus poeta, à Cleone Alope & Meropes filia, Eustathio. Herodotus quoq; alteras in Atho mōte Cleonas ciuitatē esse dicit. Eionas Strabo tantū dicit oppidū esse quod Mycenæ siue Athenienses desolates nauale fecerūt. Est & singulari numero Eion Cheronia ciuitas apud Thucydidē. Est & Strymonia, & item alia Pieria Eion, ut Eustat. Limenæa uicus, unde limneus Thucydides billyllabum protulit. Melimna urbs ubi Venus Melimnæa colitur. Lycophron, τῶν κρηναίων τε μελιμνάων τε θεῶν. Midea urbs olim, nūc uicus paruus, prius Persei ciuitas à Midea filia Alopis, legitur & penultima cū diphthongo & sine, ex quo apud Latinos media sit syllaba. Est & altera Bœotia, ut Hom. οἱ τε πολυπέφυλον ἀρνῶν ἔχουσι τε μὲ ἄλα. Est & in Libya tertia. Orneas uel Orneas quod est magis usitatū cōmuni lingua, uicū esse apud Argos Strabo scribit, dicitq; à flumine homonymo iuxta currēte, celebrem quondam urbem in qua Priapus orneates colebatur, ut Eust. Oene urbs. Orus historicus Oenen scripsit trissyllabū, & incolas Oenatas ubi & Minerua Oenata colebat à Preto rege templo extructo, ut Steph. Inachus fluius ē montibus Arcadia meridiem uersus in sinum Argolicum exit Argeam à Laconica diuidens. Ex quo Argeorū regio Inachia dicta est, ut autor Stephanus. ARCADIA in medio Peloponnesi sita, ab Arcade Iouis filio nomen accepit, dicta & Pelasgia & Parrhasia, & Lycaonia, & Azania, & Gigantis, & Pania Eustathio. Proclini quoq; Arcades autore Lycophrone appellati, quasi ante lunā geniti, quod ueritate cæteris præsent. Causa est quod in diluuiō Deucalioneo soli ad montes uicinos euaferint. Pausanias dicit in Arcadia primum regnasse Lycaonem Pelasgi filium. Huius multos fuisse filios qui nomina terris dedere, in primis Callisto filiā, quæ ex Ioue Arcadem genuit, qui Arcadiae nomen dedit. Ipsa in ursam conuersa, in sc̄ptentrione lucet. Apidancas etiā eos Dionysius poeta uocat. Strabo autem Apidoneas ab Apide Phoronei filio, ex Epiro ob serpentum multitudinem in Peloponnesum migrante, à quo Peloponnesus Apia dicta est, per exochen uero Arcadia, ubi ipse habitauit. Huius Apidis meminit Aeschylus. ἔπις ἐλλῶν ἐκπέρας ναυλαετίας. dicitur & Azenis à siccitate usq; in hunc diem, ait Eustathius. Narrauit & de pileo Arcadico ab alijs diuerso; & eos Arcadas imitari qui miserantur alienam calamitatem, ut Plato in comœdia quadam planē indicat. Quoniam Arcades bellicosissimi cum sint, alijs uictoriae laudem referunt, exemplo Hercules qui Euristheo laborum gloriam dicauit, ut idem est autor. Nunc oppida dicam, quæ Strabo testatur magna ex parte interijisse. Plura uero ex eis à Lycaonis filijs, uti diximus, ædificata. Azania pars est ab Azano Arcadis filio. Eudoxus lib. sexto Geographiæ Arcadiam tradit diuisam in Parrhasiam, Azaniam, & Trapezuntios. Azaniam ciuitates habere x v i i. quas sorte adsecutus est Azea. Idem adfirmat esse in eadem parte Azaniae fontem, quem degustantes retro arcentur odore, cuius lympa Melampus Proetides cura uit Stephano. Acacesium urbs ab Acaco Lycaonis filio Pausaniae in v i i i. Acontium urbs item à Lycaonis filio, Acontia Stephano. Aemylimum urbs Pausaniae in v i i. Alea; Aliphya, Caphyra, Cynetha, Diopa, Eparithe, Euthea, Enispe, Homer. καὶ ἠνεμόσσαι γνῶσσω, uentosam appellat, quod in montibus sita, iam interijt, ut Eustath. enarrat. Gatheæ, Lycoa urbes Pausaniae in v i i i. Lycosura, Lycea, Mathirea, Melane à filio Lycaonis eidē. Mantinea & Mātina sicuti Zelea & Zela à Mātino Lycaonis filio habitata, ut ait Strabo, ab Argæis nobilitata trophæis Epaminondæ, q Lacedæmonios in eo loco supauit, ipse q; unā extinctus est: dicta est ab Hom. amabilis, & amœna, quoniā uitifera, ut enarrat Eust. Megalopolis, unde fuit Polybius historicus, & Amelidorus qui de ciuitatibus scripsit: aliā in Ponto diximus. Nonacria urbs in parte Azaniae, Neda Steph. Euphroni aut Nedeæ. Orestasum

Orestasum ab Orestasio Lycaonis filio Stephano. Pausaniae aut Orestion ab Oreste Aga memnonis filio. Onchæum item. Orchomenū pecorosum, pascuisq; idoneū ab Homero Onchæum dicitur, ad differentiam alterius Bœotia cuius supra memini. Parrhasia regio & ciuitas, à Parrhasio Lycaonis: uel quasi Parrhabasia, id est, nefas & scelus quo Lycaon in Iouē est usus: fabula à Lycophronis enarratore describit. Phalantus ciuitas & mons Pausaniae in v i i i. Phigalea penultima correpta urbs. Rhianus in v. Messeniacorum. τῆρ μὲν ἀνοιγῆν ἐπισητὴν τῶν κρηναίων Ὀρχαλαίων. Dicta est deinde Phialea sine g, penul. producta, est & altera in Bithynia Stephano. Pallantiū urbs à Pallante Lycaonis, ut Hesiod. scribit. Hinc Rhodolus mons in v i i i. Pylæ locus Arcadiae. Parorea item, scribitur & Parotrea cum diphthongo. Phe neus Azaniae urbs. Homer. οἱ φωνίου τ' ἐνέμονο ἢ ὄρχαλων. Ad montem sita Cyllenum. Strabo scribit hinc Stygis aquam letiferam, quam sacram putant, manare. Herodotus uero apud Nonacriam ciuitatem hanc dicit modicam quidem uideri ē petra in uallem deflueret: qui tamē minime discordes sunt, cū eadem Arcadiae pars, & Pheneus & Nonacris & Azania sit. Rhipa, quam ait Strabo interijisse, regionemq; tantū Rhípida uocari. Stratia urbs, de qua & Rhipa sic ait Homer. ἔπι πλω τε σκαπίλω τε ἢ ἠνεμόσσαι γνῶσσω. Stymphalus urbs & fons & campus & palus Arcadiae, ubi Diana Stymphalia. Hic Strabo memorat Herculis de auibus iussisse Tropæum, Schoenus à iuncis ibi proueniētibus. Tegea. Hom. καὶ πηγῆν εἶχερ ὄ μαντινῆν ἐρατὴν. Hæc ditissimam Strabo testatur, simul & antiquum prouerbium. ἐν δαίμων ὁ πῶ ἐν θῶ, ἐγὼ δ' εἶλω πηγῆς. felix Corinthus: ego tamen sim Tegeata. Pausanias dicit Mantineum, Tegeaten & Menalum, Tegeam & Mantineam ædificasse, apud Tegeam quoq; Minerue simulacrum fuisse Scopæ opus pulcherrimū, quod Augustus post Actiacā uictoriam ablatum Romæ in foro posuit. Telphusa, Lycophron, à Tricolono Lycaonis. Thynæum. Thisna Pausaniae. Trapeza urbs prope Tricolonum Stephano, Hypsus urbs Pausaniae v i i i. Montes Arcadiae Apforis, Cynofura, Erimanthus, apri ab Hercule superati fama nobilis. Pholoe, Cyllene, ubi dicunt albas esse merulas ac canoras, quas noctibus per lunam capiunt, ut Eustathius. Flumina quoq; praecipua, Melas, Crathis, Ladon.

INSVLÆ IONII ET ÆGÆI

ARE quod Thucydides primo lib. Græcū, nostri nautæ Archipelagus appellant, in hoc comprehendī mediterraneo palam est, uarijsq; ex causis uaria sibi nomina usurpare. Insulis insuper plurimis refertum, late regiones non solum Græcorum, sed partim barbarorum obire. Romani, uti Plinius refert, hæc omnia maria duobus nominibus appellant, Macedonicum, quodcunq; Macedoniae & Thraciam, Græciense quod Græciam abluat. In hoc spatio Ionium est à Leucopetra, ubi Adriaticum desinit, usq; ad Isthmon Corinthiacum, dictum ab Io, quæ bos illud tranauerit. Post Isthmon uero Aegæum, Creticum, Mirtoum & Icarium. Aegæo nomē dedit scopulus inter Tenedū & Chium, uerius q; in insula, extracto nomine à specia capra, ut Plinius ait. Alij ab insula quam Aegæas Homerus uocat. οἱ δὲ εἰς ἐλλῶν καὶ ἀγῶν. Hæc sacra erat Neptuno, qui ut scribit Nicocrates phantasmatis quibusdā nocturnis incolas infestabat. Pherecydes ipsum Neptunum Aegæum appellatū fuisse dicit: unde & mare ab eo cognominatū. Hoc pelagus sanē procellosum ob frequentes insulas ab autoribus describitur. Est & Aegæus campus in Phocide à fluuiō Aegæa nominatus Eustathio. Igitur de Ionici prius insulis dicendū, quæ Epiro adiacent in mari Thesprotico, quarum potissima Cercyra, Cephalenides, Echinades. CERCYRA à Græcis appellatur: nunc Corcyra Corfinium, diuersa à CORCYRA quæ parua est insula in Adriatico Venetis possessa. Corcyra Oblōga est milibus passuum nonaginta septem. Cum portu & ciuitate eiusdem nominis libera, & oppido CASIOPE templum Iouis olim habente, itemq; promontorijs Phalacro & Amphiboli: uocata ab Homero Phæacia & Scheria, à Callimacho Drepanum, ut Plinius refert, Eustathius in Dionysium scribit, hanc quondam potentia nauali floruisse, & bello Persarum toti Græciæ communi sexaginta triremes armasse. Esse prætere rea Corinthiorum ædificium. Cuius rei originem enarrator Apollonij poetae hoc modo refert ΒΑΣΧΙΑΣ filius Dionysij Corinthi agebat, cuius successores Bacchiadæ appellati

appellati, nobilitate ac potētia polluerunt. Cumq; interfecissent Aſeonē magnum apud Corinthios uirū, Meliſſus pater de repub. benemeritus ad ultionē populū concitauit, Pauloq; poſt ex nimio dolore præcipitē ſe ē loco ſublīmi dedit. Igit̄ cum expellerent Bacchiada, unus ex eis Cheriſocrates cum ſocijs Cercyrā tenuit expulſis ueterib. colonis, qui fugientes ac Ceraunia & Epirum prætereuntes ad Oricū in Illyrico peruenierunt, eaq; loca ubi Abytes ſunt tenuere. Hic Alcinoi cū Nausicaa filia regnum hoſpitiūq; Vlyſſis & horri celebrati; nunc omnia in Venetorum concedere poteſtatem, qui eam inſulam ſimul & uicinas proximis annis contra tot milia Turcarum diuinitus defenderunt. Cephaleniam Plinius Melenam prius appellatā dicit, Hellanicus & Dulichium. Strabo autem non idem apud Homerū uocari, præterea tetrapolim eſſe, ſed ſuo tēpore ad nihilum redactam C. Antoniū cum hic exulare & penē dominareſt reſtituere conatū fuiſſe, Euiſtath. in Homerū dicit Cephalenidas inſulas Teleboas & Taphios, de quibus poſt paulo dicam, tenuiſſe, donec Cephalus progenitor Vlyſſis ex Athenis ab Amphitryone miſſus eos expugnauit, donoc; habuit ac Cephalenidas à ſuo nomine appellauit. Ex ſucceſſiōe deinde cū ad Vlyſſem uenirent, ab eodē Troianis tēporibus ducti fuere, ut Hom. in cata- logo oſtendit. inter Cephalenidas SAMĒ inſula eſt altera à Samo Ionica. Hom. *δὲ ἄλλοι τε ἰὴ Ὀδυσσεὺς τε ἰὴ ἑλπίον τε ἰὴ ἑλπίον τε ἰὴ ἑλπίον τε*. Huius coloni Samei appellant; alij Samij Straboni. Adiacent Cephalenię & ECHINADES inſulę ab echinorū frequentia dictę, ſicuti Septades à ſepijs. Laguſę à leporibus. Phycuſę ab alga. Pithecufę à ſimijs. Pityuſę à pinis, ut Euiſtat. Strabo quoq; inter Echinadas & Zacynthū inſulas dicit, id eſt, ACVTAS ponit, ab Homero *δοῦς*, id eſt, celeres uocatas, dicitq; per Troiana tēpora per Megetē Phylei filium, & illas Echinadas tenuiſſe. Phycum enim itatū à patre Augca Elidis & Epeorū rege diſceſſiſſe, atq; hæc loca cū Epeis occupaffe, Dulichiumq; condidiſſe. Hom. *μῆλιν, ὅν πικρὸν δὲ φίδος ἰσπτότα φυλῆος, ὅς ποτε δ' ἑλπίον δ' ἀρῆσαστο παρὶ ἑλπίον*. ASTERIA inter Cephalenię & Ithacam, Aſteris ab Homero dicta. *ἔστι δὲ ἡ νῆος μέσση ἐλπί πέρην ἑσασα, μέσση γὺς ἰθάκης τε Σάμοιο τε παπαλοῖος, ἀστέρος οὐ μεγάλη*. DVLICHIVM & Dulichia dicitur à Dulicho Triptolemi filio: eſt & inſula Doliche in Lycia, altera ciuitas in Cāpania Stephano. Strabo aut̄ hanc circuitu centum ſexaginta ſtadiorum eſſe & originem à Phyleo quem ſupra memorauī habuiſſe dicit. ITHACA clara tantū Vlyſſe, ſterilis alioquin ac parua etiā Ciceronis teſtimonio in orationibus his uerbis. At ſi uos, id quod iure debet, ueſtra patria delectat, cuius tanta uis eſt ut Ithacā illam in aperriſſis ſaxulis tanquā nidulum aſſixam uir ſapientiſſimus immortalitati anteponeret. In ea Neritus eſt mons quē in primo Odyſſeę idē poeta *νῆεσσαν δ' ἐνδρόσιον* uocat. Hinc Neritus heros Vlyſſes appellatus eſt. altera in Syria Ithaca Euiſtathio. CROCYLEIA plurali numero & ſingulari Crocylum memorat Thucyd. nec ſolum inſula eſt, ut ait iſ qui ſcripſit Etrinicā, ſed pars Ithacę diuiſę in partes quatuor. Prima ad meridiē & mare pertinet, ſecunda ad nauale, tertia ad Crocylū, quarta ad Aegilipa quā Tracheā Homerū uocat. Euiſtat. ZACYNTHVS à Zacyntho filio Dardani, alia in Hiſpania, tertia in Libya Stephano. Apud Homerum utroq; genere profertur. *καὶ ὄλιος ἀ Ζάκυνθος, καὶ ὄλιον τε Ζάκυνθος*. TAPHIAS inſulas prope Echinadas etiā Strabo ponit, quarum caput Taphus; ijs Taphij & Teleboę imperauerunt, de quib. huiusmodi repetit originē enarrator Apollonij poetę. Perſeo ex Andromeda, ut narrat Herod. quatuor fuere filij, Alarus, Steneleus, Meſtor & Electrion, qui ſimpul regnauerūt. Ex Hippotoe Meſtoris filia, & Neptuno Pterelas genit; ex Pterela Telebos & Taphus, à quo Taphus inſula, in qua Teleboę ac Taphij cōmuni nomine & imperio fuere. Igit̄ ij Hippotoes eorū autē pecuniā, ab Electrione eorū neceſſario qui pro ea ſpopōdit, repetebāt: qua negata ad arma uenere, armēta abegerūt, ipſum deniq; & filios ſuſtulere. Alcmena Electrionis filia patrē ultura, Amphitryonē Thebanū hominē potentiffimū in matrimoniu accepit, atq; hoc pacto bello inter eos cōflato ab eodē Amphitryone deleti ſunt, eorūq; regnū Cephalo profugo Athenienſi qui exercitui præerat donatū. Quod ad Vlyſſem ē ſucceſſione peruenit. Hęc ille. Ex quo apparet Teleboas & Taphios omnibus ijs inſulis imperaſſe. In eodē mari ē regione Eleorū duę cernunt inſulę STROPHADES appellatę antiquo Harpyiarū receptaculo clarę; unde *ἀπὸ τῶν στροφῶν* nomen auſpicatę, quod huc conuerſę ſint à Zetho & Calai è Phineī menſa fugatę. In quarum altera Ccenobium hodie diui Baſilij uifiſtur, altera Ornithonis uſum monachis ſuppeditat

ditat, tanta Græcis alioquin ſeueritas, & in hac parte religio, ut turpe Chriſti ſeruis exiſtiment auaria huiusmodi aut leporaria propter coitum ob oculos uerſari.

CYCLADES ET SPORADES

DIACENTES Aegeo Creticoq; mari Cyclades ſunt & Sporades, hæc quod ſparſę, illę quod in orbē conſtant, appellatę. Has alias alij ac penē innumera- biles faciunt. quę oēs partim in Venetorū, partim in Turcarū uenere poteſtatem, magnaq; ex parte nomina mutauerūt. Antiqua Samus, Samothracia, Imbrus, Pathmos, Anaphe, Tenedos, Cia, Chius, Tenus, Thafus. Cycladum prima Delos eſt ob Phœbi numē. Cum ceterę mouerent, hæc ſola ſtabilitate donata, ut ait Pind. poeta: dictaq; à manifeſtatiōe ſui, qđ itatim in mari apparuerit Plinio. Strabo apud hanc Cynthum montē & Inopum paruum fluuiū ponit. Ortygiam nonnulli eandē cum Delo ponunt, alij uicinā. Plin. Ortygiam dicit à Latonę ſore, & Aſteriam ab altri ſimilitudine Delum appellatā: apud hanc Cenchrus amnis labitur, ubi dicit Latonam peperiffe, oleamq; monſtrari ubi poſt partum quieuit Straboni. PARVM quidam ex DIA condidit, ut ait Callimach. Nicanor aut̄ in Antonomaſiis dicit eam uocatā eſſe Præciam, & Demetriada, & Zacynthum, & Hyriā, & Hyleſſam, & Minoiam: Cabarnen à Cabarno quodā, qui raptū Proſerpinae Cereri indicauit: poſtremo ab Iafonis nepote Parum. Hęc quondā in deditiōe Milciadis ducis Athenieſium ueniens, promiſiſis nō ſterit, ſtatimq; rebellauit, ex quo apud Græcos prouerbiū in foedifragos, *ἀναπαράδω*. autor Steph. Gignit marmor candidiſſimū, quod Lychnium uocant: quoniā ad lucernas eſtodiatur. Eo ſunt uſi primi omnium Dipetus & Scylus marmorarij. Plin. De Paro uero Pontidis ciuitate in Phrygia dixi. Naxos eadē & Strongile, & Dionyſias dicta Plinio, ſacra Baccho; hodie uero præfulens metropolitaniū habet, & ducē ē gente Veneta, qui plures in eo pelago inſulas poſſidet. Mycon Plinio, Myconus Straboni. in hac ſepulti dicuntur gigātes ab Hercule interfecti: ex quo prouerbiū, *πᾶνδ' ὑπὸ μίαν μήκωνον*. In eos qui ea que natura ſunt diuidēda, ſub una ſcriptione ducūt. Vocāt & Myconios caluos, q̄ eorū regio ſit huiusmodi. Syrus prima producta, quam Hom. in Odyſſeę Syriā uocat. Hinc fuiſſe tradit Pherecydes philoſophus. Eſt item Scyrus addita c litera, ante Macedoniam inſula Lycomedis, clara Homerij ſepulchro, & latebris Achillis pueri, dum petereſt ad bellum Troianum: dicta quali *σκληρός*, à loci aſperitate. Scyri caprę mirabiles ferunt, & lapides uario colore præſtantes. Euiſtath. Seriphus locus aſper, & aptus exilio. Hic dicit Aelianus de animalibus, Perſeū cum capite Meduſę ſeſſum quieuiſſe apud paludē, excitatūq; à ranis perpetuū illi ſilentiu ante Iouē patrem imprecatū: ex illo ranas ibi obmutefcere. Tenus, ubi olim duo ſepulchra, Zethi & Calais filiorū Boreę, quorū alterū Borea flante mouebatur, ut ait enarrator Apollonij. Ariſt. de miraculis dicit in ea *φιάλων* cōmixtiōe eſſe, unde ignem facile accendant. Et Athenæus in dīnoſophiſtis fontē in eadem eſſe, cuius aqua uino minime cōmiſceat. Steph. hanc Ophiuſam dicit appellari: præterea alteram eſſe Tenum Laconia, unā ē centum. Thera ē Cycladibus una, quā Euphemus Argonatarum unus, iacta in mare gleba cōſtituit, ac Califten uocauit, incoluitq; Sefanius ex eius prognatis. Poſtremo Theras Auteliōis filius, qui eō ē Sparta uenerat, de ſuo nomine appellauit. Quā hitoria ijs uerſib. explicat. *Εὐφῆμος βῶλον δὲ θεοπέπῃσι καὶ θεῖς ἦκεν ὑποβυχίην. ἢ ἴε κροθὶ νῆος ἀεθῆ καλλιῆς, παλάου ἰεγὸ βοφός Εὐφῆμοιο. δι πρην ἢ ποτὲ δὴ σὶν τῖα δα λῆμον ἐναίου, λῆμονος τ' ἕλαθεντες ὑπ' ἀνδράσι τυρονοῖσι, Σπάρτην εἰσαφικάνομε φέσιοι. ἐκ τ' λιπὸν παρ Σπάρτην Ἀντεσιανὸς εἰς πᾶσι ἦγαγε ἑθῆας, καλλιῆν ὑπ' νῆον. ἀμείψατο δ' οὐνόμα θύρῃς εἰς ἕδην. ἀλλὰ τὰ μὲν πρην γένετ' Εὐφῆμοιο*. Euphemus glebā, augurijs lectus Miſit ſummertā: hęc extra inſula exorta eſt Calliſte, natorū ſacra alūna Euphemī. Qui ante olim Sintiaa Lēnon habitabāt. Lēnoq; expulſi à uiris Tyrrhenis, Spartā profecti ſunt incolę: deferentes uero Spartā, Auteliōnis bonus filius eduxit Theras, Calliften in inſulā: mutauit autē nomē Therę ex ſe, ſed hęc quidē facta ſunt poſt Euphemū. In hac inſula Euiſtat. ex aliorū autoritate tradit, quinquagenarios & ſeptenarios hoies morietes inſetos eſſe: hos q̄ limē uitę attingētes ignorent quales futuri ſint: illos q̄ ſatis diu uixerint. Anaphe, ppe Therā, prius Membliarus dicta à cōditore eiufdē noīs, qui cū Cadmo ſocius miſſus ad inquirendam Europā fuerat: deinde cū Argonautis in mari per tēpeſtatē errantib. hæc inſula opportuna apparuiſſet, uocata ab eis Anaphe, *ἐκ τῶ ἀναφαινεδῖ*. Euiſt. Hippurus, nō pculitē à Thera

Delos
Cynthus
Ortygia
Cenchrus
Oleuros
Paros
Naxos & Strongile.
Mycon
Syrus
Scyrus
Seriphus
Tenus
Thera
Membliarus
Hippurus

Antissa à Thera. Antissa, est & altera Indiar, quâ Pnlo & Demades Milesius scribunt, tertia Lesbica ciuitas. Cytinus prius & Ophiusa, & Driopis uocata. Cytinic⁹ caseus, & Cytinicus pictor in precio. Idem. Nisyros dicta ἀπὸ τοῦ νῆω καὶ σὺρω, id est nato, & traho: quod tridente Neptuni abscissa ab eo insula fuerit tracta à gigante Polyboto natando: molari lapide tota constat. Vinum præterea Nisyrum laudatissimū, ut Eustath. Strabo autē & Steph. dicunt Polybotem gigantē à Ioue fulminatū, hic natantē, & Neptuno tridente petitū frustra: ictam Co insulę partem, hanc insulā fecisse. Hom. οἱ δ' ἄρα Νίσυρον τ' εἶχον. Citarus asperitate situs, & coeli inclemētia infamis. Antigonus Carystius scribit in hac mures letali esse morsu, ita ut ferrum usq; rodant: arborem si attingant, aridam reddunt. Circa mare Creticū insulę potissimæ: Siphnus, Sofandra, Melos, Cythera, Calabria: ubi perijt Demosth. Siphnus prius Merope. Sofandra à salute nomen auspiciata, quod à piratis incursantibus incolas seruauerit. Steph. Cythera urbem habet eiusdem nominis, unde Venus nomen sumpsit: ut apud Hesiod. fabula, à Cythero filio Phœnicis: uocabatur autē Porphyrysa, ob pulchritudinem frequentiq; purpurarum, ut testatur Aristoteles. Est & Cythera populus Athenis Pandionis tribus. Steph. Calabria ubi Asylum Neptuno dicatum, quod con fugit olim Demosthenes illæ sus, nisi sibi mortē ueneno conciuisset. Dicitur hanc Neptunus cōmutatione Deli habuisse, dum insulas eas dii fortirent: sicuti etiam pro Pytho Tænarum recepit: unde prouerbiū in fronte receptis, & cōmutatis carmen illud. Ἴδω Δῆλον τε καὶ ἀβελαν τε νῆμαδι, ἰδὼ τὴν ἠγαθὴν καὶ τὴν αἰνὰρον ἠνεμόεντα. Est et altera in Italia Calabria.

Thasus Idem. Thasus ædificium Pariorum Straboni. Arriano autē Thasij filij Neptuni. Eustath. hanc insulam Aurēā quondā uocatam fuisse dicit, ob inuētās aurifodinas à Phœnicibus, qui ex Thaso Phœnicio huc habitati uenere, unde nomen insulę inditum. Cimolus media producta, ex qua Cimolia terra apta nitro præparando Straboni. Hæc enim alba est, linteaq; cãdidissima reddit. Lerus. hic Phœcyrides pessimos agere colonos refert, his uerbis, Ἀέροι κερκοί, οὐκ ὀμλι, ὁ δ' οὐ πάντες, πλὴν προκλέες καὶ προκλέες λέριος. Therasiā Strab. p. Theram ponit: hodie Sanctoninū, cui dux idē ac Naxo præsidet, ē gēte Veneta. Calos oppidum habet sui nominis: circa illam plures insulæ Castæ uocatæ Straboni. Hom. δὲ δ' ἄρα Νίσυρον τ' εἶχον Κράπειθον τε Κέσσην τε. Eustath. hinc colonā traductā in Syriam dicit, quę nomē dedit Casio mōti, uocatāq; prius Astraben. Helena inter Sporadas, quod primum adplicuit Helena post bellum Troianum: uocatē & Macris ē lōgitudinis forma Stephano. Strabo hanc esse putat, quā Hom. Cranaen appellat: ubi primū Menelaus Helenę concubuit. Νέσση δ' ὄν Κραναιμίνην φιλόπυλον ἐννῆ. Icaria inter Sporadas Dionys. poeta iam usq; suo tēpore desertam fuisse dicit: ab hac Icarium mare. Quidam ab Icaro Dædali filio huc cadēte, dictum putant. Coniungit enim à septentrione Carpathio mari, ab austro Aegyptio, ab occasu Cretico & Africo Straboni. Carpathus insula tetrapolis est, quarum unā Nisyros eodē nomine cū insula supra nominata. Carpathium hinc pelagus, quod à meridie Icarium habet. Eustath. dicit quod hæc Porphyris dicta est, à purpurarū frequentia, fert etiā ferrum. Prouerbiū in eos qui male rem gerunt, ut cœpti poeniteat, Carpathius leporē: eo quod insulares primum lepores eō importantes: paulo post quum uidissent eos segetes depasci, expulerunt. Amorgus inter Sporas habet ciuitates tris, Arsenen, Minoiā, Aegialen: uocabat autē Pancaie & Pfythia, & Carlia à Carlio quodam qui eam tenebat. Nicolaus Amorgen eā uocat. Hinc uestis Amorgina, proprium habebat colorē.

Oenoe Oenoe prope Euboeam, postea Sycinus dicta, à filio Thoantis & Oenoes Naiadis. Historiā meminuit Apol. φύγει καὶ τὸν ἄνδρα εἰς οἰνοῖον ἐρύττω πρόδωκεν ἄσπερ Συκίνου τε μεθύσθου ἂν ἀγθῆσαι κῆσον ἐπακτιρες Συκίνος ἀπὸ, καὶ εἰς οἰνοῖον κῆσον οἰνοῖον τε κερ γόνυθῆσαι. Astipalca ab Ancii matre appellata, alia in Co insula, alia in medio Cretæ, quarta in Samo, mons est prope Atticā. Steph. Calidnas etiā insulas, quæ prope Lectum promontoriū sunt, Homerus inter Sporadas ponere uidet. οἱ δ' ἄρα Νίσυρον τ' εἶχον Κράπειθον τε Κέσσην τε, καὶ κῶν εὐρυπέλοιο πόλιν, νήσους τε καλῶδους. Harum potissima Calidna, nonnulli Calimnam scribunt, ubi mel nascit cum Attico certans. Aegles, ubi Aegleti Apollinis fuerat tēplum. Anaphe finitima Straboni. Ceos, Cea, & Cia: tribus eīm modis hæc insula inter Cycladas ab autoribus ponit, Ptolemęo Cia, Straboni & Plinio Ceos, quamuis Coos mendose apud Pliniam legat, qui dicit à nostris hanc insulam Ceam uocari, unde Simonides fuit, & uestis de lectioni tœminis uenit. Ex quo Cea ueste, non Coa apud Propertium legi debet. Hanc hodie

hodie Permarini Venetorū patricia familia tenent: autor uterq; tetrapolim facit, e quibus Chius duæ restant: Carthea uidelicet, & ea quā lulidem uocant. Apud hanc quoq; insulam mos Cos barbarus erat, ut maiores naturam L. X. qui se inutiles reipub. sentirēt, ueneno uitam si nirent. Autores Strabo & Aelianus de uaria historia. Est & Cius oppidū Mysiæ, & Chius Olearus, itemq; Cos insulæ in eodem mari, de quibus mox. Sūt & alia, Andros, Olearus, Ascania, Cynara, Doliche, Astragile, Pathmos diui Ioannis exilio nobilitata.

ATTICÆ, IONICÆ, AEOLICÆ QVE INSVLÆ.

YCLADVM quoq; ac Sporadum extimæ q; multæ, inter quas Atticæ, Ionicas, Aeolicasq; Aegæum cōtinet, usq; in Hellepontū. Atticæ sunt, Aegina & Salamis: Aegina penultima correpta, quāuis apud Homerū metri causa pro ducatur. Eius amplissima apud autores mētio, cognominata ab Aescopifilia Aegina Aeaci matre, quū prius Oenoe diceret: nobile quondā emporium omnibus in eo mari negociantibus. Argentum prius ibi factū atq; signatum esse Eustath. testatur, obolumq; Aegineum reliquias præstare. Hic Aeacus regnauit pater Thelamonis, & Pelei: horū fratre notho intercepto, alter Salamina, Peleus uero in Thessaliā fugit. A eaco defuncto Triacon quidā Argiurus uacua rege insulā inuasit: ex quo illa Argiura & Dorica lingua partim censebat. Hic & Aeacia fiebat in Aeaci honorē, & Manteū erat lamidarū. Iusti eīm Aeginetæ predicabant, & hospitales, apud quos Iupiter hospitalis colli à Pind. dicit, γῆνα σωτήρια φειδίου πάρεδον ἄσκηθ' ἔθμεις. Hinc & Alcedon & Timosthenes nobles athlete: hic in Nemea, ille in Olympia uictor, ut idē poeta testat. Altera est Aegina prope Epidaurū in cōtinēti: quapropter nonnulli Homeri carmē loco ubi dicit: quiq; tenēt Aeginā, legendū putāt, insulāq; Aegina ut enarrat Eustath. Salamin cōsequēter longitudine L. X. stadiorū ciuitatē eiusdem nois habens: dicebat Pityusa à pini frequentia, & in bello Troiano Atheniensibus adhæsisse, ut monstrat Hom. σῆσε δ' ἄρα γαυ ἰὸν ἀθηναίων ἰσάντο φάλαγγες. Siste ducēs, ubi Atheniensium consistere phalanges. Quē uersum à Solone seu Pyrristo qui Homerū interpolauit, additū nonnulli suspicatur, ut autoritate Homericis carminis, ea insula de qua inter Megareses & Atheniensēs acerrime certatum fuerat, in Atheniensium potestātē ueniret, quibus antiquitus militasset: ut autor idē narrat. Salamis altera apud Cyprum, quā Teucer superiore relicta post bellum Troianū ædificauit, nomen nata quandoq; Cenchrea, à uiro eius nominis, qui eam tenuit, Ophis ex morib. cognominatus: expulso deinde ab Eurylocho est: autor idem. Hanc etiā Boccarus rex potentissimus tenuit, à quo classis præfecto Lycophron poeta Xerxem superatum fuisse dicit. Scyronides petrae ubi Scyrō tyrānus de saxo præter eūtes præcipitabat: sublatus deinde à Thefeo fuit. Strabo. Samus Ionica insula, prius Parthenias, postea Anthemus, deinde Melamphyllus, postremo Samus dicta à quodā Heroe, qui colonos ex Ithaca deduxit. Ciuitates in ea X. Tymbro & Patroclus cōdidere. Eustath. eam felicē quondā fuisse, Iunonię dicarā, prouerbiū quoq; esse, ppter ea: Samum lac gallinacē ferre. Paulatim deinde ob tyrannos eius defecisse: præsertim Sylofonta fratrem Polycratis. Parthenius hic fluius labit, qui postea Imbrabus est dictus, ut indicat Callimachi uersus: ἄντι γὰρ ἐκλήθησ' ἰμβροτ' ἄθ' ἔθεις. Ex Samo laudata fictilia. Auson. Atq; abacum Samio sæpe onerasse luto. Hanc patriam Pythagoras ornauit, qui Sylofontis tyrannidē persequens abiit in Aegyptū. Rediēs autē cum nihilo melius rem inuenisset, secessit in Italiā. Samios Atheniensēs nō obtēperantes graui obsidione multarūt: ac colonos ad duo milia miserunt. Strabo. Samothracia quondā Dardania, quod Dardanus ex Hetruria fugiens hic substitit: mox in Troiam traiecit, ut Eustath. qui etiā ex autoritate Aristotelis de rep. Samothraciæ dicit Leucosiā uocatā: deinde à Sao Mercurij & Rhene filio Samus, Thracibus postremo habitata, Samothracia appellata. Hæc Apollon. primo Argonautarū Atlantidos insulā uocat, q; ut ait eius enarrator, Electra Atlantis filia eā habitauerit, quā incolæ Stratageda uocabant. Hanc dicit ex Ioue tris filios genuisse, Dardanū quem supra diximus, Iasium qui à Ioue fulminatus fuit, & Harmoniā quā duxit Cadmus, quæ à matris noie portas Thebarū Electridas uocauit. In Samothracia mysteria quędā celebrāt: quibus initiati nauatæ maris securitatē auspiciant: ad hæc iussit Orpheus Argonautas descēdere: hæc ille. Chius ciuitatē habet eiusdem nois portuosam, Capacēq; nauium lxxx. Promontoriū Melenā, montē Palmæū, Aruisiam, locū asperū & importuosum, qui uinū fert græcanicorū optimū: hæc Strab. Verg. Vina

Echalia

Caunus

Lesbus

Mitylene

Erassus

Methymna

Pyrrha

Antissa

Stigium

promon.

Hecatonne

Smynta

Grynium

Cilla

Tymbra

Tenedos

Lemnos

Myrina

Ephestia

Gnidus

Cos que

Longous

Tenarus

Isus

Pepareth.

Scyathus

Halonesus

Imbrus

Vina nouū fundā calathis Aruīſia neſtar. Hæc noſtra ætate adiectione unius literę Mar-
uiſſa dicimus, quę prius ẽ Chio, nũc ẽ Creta optima ueniũt. Fert & nigrũ laudatiſſimum.
Plin. dicit hanc liberã fuiſſe ciuitatẽ & Echaliã antiquitus appellatã, ex Metrodori ue-
ro & Cleoboli autoritate à Chione nymp̃ha cognominatã. Hanc deniq; Andronicus Pa-
leologus Imp. Cõſtãtinop. Genuẽſibus à quib. imperio fuit reſtitutus, cõceſſit. Caunus
à Cauno dicta, adamato à ſore Bibliide, quę ſe præ dolore ſuſpendit; unde prouerbiũ in
amores incõceſſos, *Καυνοῦ ἔργου*; peſtilẽs alioqui locus ob inclemẽtiã cœli. Ex quo narraẽ
Stratonicus citharœdus illac iter habẽs, ac reſpicieẽs colorẽ hominũ ob pallorẽ prope ſub
uiridẽ, dixiſſe illud Homericũ lib. vi. Iliados, *οἰνοῦ φύλλων γυνη, τοῖς ἢ τοῖς ἀνδρῶν*, id eſt, Ta-
le quidẽ genus eſt hominũ, quale & foliorũ. Reſellẽtib; quib; eius cauillũ, addidit nõ minus
urbanum: quõ eos dicã morbidos, ubi mortui ambulãt? Lesbos Aeolicarum metropolis,
mil. ſtad. circuitu, clara præſertim uulgata capitis Orphei fabula, quod extinctum, huc un-
dis aduectum, ac locutũ tradunt: ratio, quod poſt Orpheum in ea inſula celeberrima inge-
nia eloquio claruerũt, quorũ de numero Arion, Pyttacus, Sappho, Alcęus, Terpãdrus.
Ei; ciuitates plures. Lesbos homonyma inſulã, Mytilene, Erassus, unde Theoph. fuit:
Methymna, uini feraciſſima: Pyrrha, Antiffa, Sigrũ promontoriũ. Mitylenen hodie unã
cum tota Lesbo Metellinũ appellãt, quondã Franciſci Cataluſi Genuenſis, cui Caloioan-
nes Imp. Conſtãtinop. quod eius auxilio claſſis ad imperiũ reſtitutus fuerit, dono cõceſ-
ſit: nuper uero dum noſtri eã inuadere uellẽt, à Turcis maxima clade reiecti. Inter Leſbũ
& Aſiam Inſulã circiter x l. Hecatonneſi dicunt Straboni, in quib. Apollo colitur Heca-
tæus ab Homero appellatus, id eſt, Iõge ſaculans: inter quas præcipuæ Smynta, Grynũ,
Cilla, Tymbra, ubi Smyntegus, Grynęus, Cillaus, Tymbræus Apollo colit. Tenedos
uocata quãdoq; Leucophrys, deinde à Tenide puella Tenedos, quæ odio nouerçę calum-
niã apud patrẽ paſſa, qd à tibicine cõpreſſa fuiſſet, in peluũ ab eodẽ poſita, & fluuiũ Cyd-
no permiſſa, delata eſt in hanc inſulã: ubi Neptuno tẽplum dicauit, in quod tibicines ob
puellę infamiã ex lege non ingrediuntur. Hæc Aelianus de uaria hiſtoria: hodie quoq; no-
men antiquũ retinet. Lemnos contra Troadẽ iacet: nunc Steliminũ appellatũ, ubi Vulca-
ni officina, & urbes duæ, Myrina, & Ephestia. Hom. Lemnios Sinties appellat, ubi Vul-
canũ ẽ cœlo claudũ cecidiſſe, primo Iliados dicit. Lemniades mulieres uiros interfeciſſe
ad unum oẽs, præterq; Hypliſylen, quæ Thoanti patri peperit: cum aliũ tum Apol. in Ar-
gonauticis refert. Cauſa fuerat, quod cũ Venus à uiris in ſacrificiũ deſpicereẽ, tetrum o-
dorem uxoribus immiſiſſet. Illæ propterea deſpectæ, in uiros ẽ Thracio bello cum captiuis
pellicibus ſibi adiunctis redeuntes cõiurauerũt. Hæc inſula à Ludouico patriarcha Aquĩ-
leienſi, qui à Calliſto 111. cum claſſe aduerſus Turcas fuerat miſſus: ex hoſtib. recepta fu-
it, ſtatimq; poſt eius diſceſſum deperdita. Gnidus geminos portus habet, ac in fronte inſu-
lam v 111. ſtad. circuitu: altã & aggeribus iunctã continenti, facientẽ Gnidum quodam
modo biurbẽ: nam maxima eius pars inſulam habet, utruq; cõtingentẽ portum. Fure
hinc Eudoxus mathematicus Platonis ſodalis, Theopõpus hiſtoricus, Cteſias medicus
& hiſtoricus. Strab. Cos ciuitatẽ eiũdẽ nominis habet. Hom. *κῶν ἐὺρυπέλοιο*. Euripalus
enim Herculis & Caliope filius in ea regnauit, dicta quondã Merope à Meropũ genere
inibi habitantiũ, uel à Merope cuius filia Co nomen inſula dedit. Incolę Coi dicunt: clara
Aeſculapij tẽplo, & Apellea Venere imperfecta, quã Coi Auguſto dono dederẽ: præte-
rea Hippocrate medicorum principe, & Philete elegiarũ poeta: tum Nicea tyranno. Hæc
hodie Langoum uocant, in Rhodiõrũ quandoq; poſtremo in Turcarũ poteſtatẽ conceſ-
ſit. Tenarus inſula in hoc mari dicta Stephano à Iouis filio Tanaro, qui & templum Ne-
ptuno in hoc loco conſtituit: clara in ſuper marmoribus. Ante Magnetiã inſulã ſunt
Straboni, Iſus, Peparethus, Scyathus, Haloneſus, à fale quod ibi conficitur dicta, Procon-
neſus antea, ut ait Stephanus. Ante Thraciã Imbrus ſacra Cabiris Thracum numinibus:
& Mercurio, quem Imbrum fortunatũ uocant, ut autor idem dicit.

HELLESPONT. PROPONTIS, BOSPHORVS, EUXINVS
OST Aegæum Hellespontus, Propontis, Bosphorus, & Euxinus cum eorum
inſulis ſub uno aſpectu cõſiderãdi. Hellespontus enim nunc Brachiũ S. Geor-
gij cognominatus: ab Helle Phryxi ſore in eo demerſa, nomen olĩmauſpica-
tus: longitudine procedens: hinc Seſto & Callipoli, inde Abydo & Lampſa-
co, ſpatio

co, ſpatio ſeptẽ ſtad. freto diremptis, quod Xerxẽ pontibus iunxiſſe dicit. Propontis ue-
ro eſt ubi paulatim mare ex anguſtijs ſpatiat. In hoc omnis Aſiaticę Myſicę ſita eſt ora, hic
etiam Cyzicus inſula eſt duob. pontibus iuncta cõtinenti, cum urbe eiũdẽ nominis, ge-
mino portu, & naualibus: iuxtaq; montẽ Arctacẽ habet Straboni, ubi nutrice Bacchi in
urſas fuere cõuerſæ, ex argumẽto nominis: ueritas autẽ quod hic mons maxime feris abun-
dat. Euſtat. Cyzicus autẽ de nomine regis etymũ trahit, qui ut eſt apud Apolloniũ, Argo-
nautas honorifice excepit: deinde cum in prælio cum Dolionibus cõgredereẽ, per impru-
dentiam ab iſtis Argonautis eſt interfectus. Cuius genealogiã hiſtoriãq; in Onomatolo-
gia latius deſcripſi. Diogen. Cyzicenus qui res patriæ ſuę cõſcripſit, dicit in Propontide
has eſſe inſulas. Proconneſum, Phœnicem, Halonẽ, quæ & Prochone uocatur: Phyſcum, Ophieſſa
Ophieſſam, Beſbicum. Sed & aliæ quoq; Stephano recenſentur. Artabicia, Balcea, Har-
pagia & τῶ ἀρπαγίῳ, unde raptus Ganymedes. Aphnitiſ palus, Terea mõs. Præterea Do-
lionẽs populũ, & Macrones, omnes Cyzico adiacentes. Sunt monſtroſi quidam, quos I-
dæos dactylos uocant, ſtatura gigantea: quibus Cyzicus imperat, & Argonautæ pugna
reſtiterant. Macrones enarrator Apollonij à longis crinibus dictos eſſe uult à Macroni-
bus populis Eubœę, quorum coloni ſunt. Strabo tamen hos inter gentes Ponticas ponit.
Euſtath. in Dionyſium, dicit ſuo tẽpore Zanos appellari, regionẽq; eorum in ponto Za-
niam. Idem & Procopius. Zanos enim & Lazos in dextera Ponti ſupra Trapezuntios
pontis: & hæc quidẽ de Propontide. Rurſus igitur mare in arcũ & anguſtias coit, & Thra-
cius Bosphorus uocatur, latitudine d. paſſ. quã Dareus Xerxis pater copias ponte tranſ-
uexit, ut ait Plinius: Duo in his ora deſcribuntur, exterius alterum & Boreale, alterum in-
terius & australe. Memorantur & Bosphori præter hunc duo alij: Cimmerius, & Indicus.
De hoc autem Arianus ſic ſcribit, *πὸρθημος ὁ κατὰ χερσὶν ἡμῶν καὶ τῶν Βυζαντιῶν ὁ ποταμὸς μύσιος, δὴ
μύσιοι ἀντιπέραν ὠρεῶν τῆς Θράκης. ὕστερον ἢ Βοσφορὸς, ὡς τῆς συμφορῆς τῆς ἰδῆς*. hoc eſt, Porthmus
qui iuxta Byzantium & Chalcedonem eſt, aliquando Myſius dictus, qd Myſij prope habi-
tauerint: poſtremo dictus Bosphorus in tranſitu, à calamite lus bouis. Aliqui uero non ab
Io, ſed ab alto boue, quem ẽ uaticinio quidam ẽ Phrygia Byzantium tranſfretãtes, ducem
ſecuti ſunt: eius deinde pro tali beneficio æneam icona ſtauerunt, quem Chalcidonenſes
etiam templo honorauerunt. Poſteris deinde temporibus dictus & Bosphorus ab orato-
ribus per quandã paraphoram, quod Philippus Macedo in expugnatione Byzantij no-
ctu clam cuniculum effoderet, quo milites introduceret. Ciues igitur beneficio lunæ per-
rimas cuniculi fulgentis fraudem animaduertẽtes, ſeſe munerunt. Hæc Euſtath. in Dio-
nyſium. Dicitẽ etiã huiusmodi maris anguſtia, ex Græco & recepto uocabulo Porthmus,
& Porthmea, ſicuti terrę anguſtia duo maria dirimẽtis Iſthmos. Sequit̃ Pontus, qui inter
duos Bosphoros, Cimmerium, & Thracium d. mil. paſſ. Polybio diſtãtes. Dicitur & Eu-
xinus, quod Hercules hunc locũ purgauerit, hoſpitalemq; reddiderit, cum prius propter
uicinos Scythas inhospitales, Axenus à Sophocle & ab alijs uocaret: Hunc Herodotus
maximum eſſe pelagus dicit: duoq; ibi inter ſe aduerſa promontoria, ueluti columnas ge-
minas Pontum modo Scythici arcus contenti, qui cornibus coniungatur, coarctant: alte-
rum ex his australe Carambis uocat, quod ad terrã Paphlagoniã: alterum Criumetopon,
quod ad Cimmerium pertinet, quare euenit, ut nauigantibus ex oriẽte in occidentẽ, ſeu
ex aduerſo longe conſpicientibus, ſinem ſe utent pelagi uidere, iuxta uero propinquan-
tes, prolixius q̃ putauerint protendaẽ, ex quo duo freta à Sophocle ſunt appellata. Habet
præterea Põtus Cyaneas petras, quas Stra. ſcribit paruas eſſe inſulas inter ſe aduerſas: al-
teram in Aſiam, in Europam alterã ſpectantes, ab Europa x x. ſtad. diuiſas. Pindarus fa-
bulam ſecutus, uiuere eas dicit, extinctasq; tunc demũ cum Argo pertrãſijt. Scribit & de
his in Odyſſea. Dionyſius & Herod. eas *πλάνητας* appellãt, quali mobiles et erraticas. Di-
cuntur Cyaneæ à colore nigranti, ab undarũ cõcurſu & nauigiorũ: dicunt̃ & Symplega-
des à mutuo congreſſu, de quibus apud poetas mẽtio. Eſt & in eodẽ ponto Thynias Pro-
lemeo, & item alijs: cuius perimetrũ Euſtath. ex aliorum autoritate v 11. eſſe ſtad. tradit, à
nymp̃ha quadam Heracleotica eiũdẽ nominis dicta. Calliſthenes in Periplus eam Thyniã
da à Græcis uocari & inſulam & regionẽ, à Barbaris uero Thyniã. Strabo item in eodẽ
mari prope Paphlagoniã duos eſſe ſcopulos dicit, à colore Erithynos uocatos, quod tel-
lus in ea parte rubricare uideatur. Stephanus eos tamen inter Paphlagoniã ciuitates po-
nit, &

nis, & Homerus in Paphlagonū catalogo collocat, Ἰπποῦς ἐπειθύς. Apol. in Argonauti-
 cis, ἀπὸ τοῦ τε πηγεῖν ἐπὶ τὴν ἐπειθύς. Inuenit & piscis Erithynus ob eandē coloris caulam co-
 gnominatus. Cimmerius Bosphorus ab oppido Cimmerio uocatus, latitudine xxx. lōgī-
 tudine lx. stad. Straboni. Mæotis em ipsa quasi Ponti mater dicitur. Mæa enim nutrix Græ-
 ce. vij. mil. stad. spatium cōtinet, & intus Alopeciā insulam: nam ut ait Polyb. cum multi ame-
 nes in Asia atq; Europa in eam influant, euenit ut repleta palus per ostiū iuū in Pontum
 effundat: Pontus ipse in Propontidem. Effluxus causa est multitudo amniū in alueos per-
 meantium: cū continuo humore augeat, necesse est & efferrī per ostia: altera q̄ multitudo
 ne & concursu arenarū quas cōtinue defluentes in Pontū ac Mæotidē augent, usq; adeo
 aluei replent, ut superferri humorē necesse sit. Quare opus ut ueniat quādoq; tempus, ut
 utriusq; terræ prorsus æquet: quod quidē ex parte factū apparet: quippe Mæotis iam serē
 repleta est, altissima nanq; pars eius quinq; uel ad summū septē uisus extendit, ex quo ma-
 ioribus nauigijs transire non possit, nisi nautis sex malum trahentibus. Cumq; ipsius
 aquam olim luisse sapore q̄ simili marinæ omnes auctores consentiant, nūc palus q̄ dulcissi-
 ma reperit. Quod & Ponto euenturum quandoq; eadem ratione uerisimile est. Hæc de
 Ponto & Mæotide Polybius. Nunc ad insulas maiores Aegæi reliquiq; maris Mediterra-
 nei transcendendum: Eubœam uidelicet, Cretam, Rhodum, Cyprium. Eubœa primū ab occi-
 dēte longo Euripo, qui ponte cōiungitur, à Bœotia diducitur: à meridie Myrtoium, quod
 ab insula eiusdem nominis cognominatur simul & Atticam ex uicino promontorio Ge-
 rasto: ex altero uero promontorio Caphareo Hellepontū prospicit, lata ut maxime x l.
 longa c l. in circuitu c c c l x v. pass. mil. Plinio cōputata. Dicitur quoq; ab Atopi filia
 eiusdem nominis, seu ab Io, quæ in bouē olim uersa, antrum prope insulā hanc naeta, pe-
 perit Epaphum: inde ab ipsa mugiente locus nomen auspicatus, ut tradit Eustath. Strabo
 alteram in Macedonia ponit, tertiam in Sicilia, quartam apud Argos, Atq; oēs ab hac pro-
 fectas. Quæ à Turcis capta fuit, anno m. c c c l x x. Dic quo Paulus 11. Pont. apud ba-
 silicam Lateranen. pro ea liberanda supplicationes una cum senatu populūq; Ro. habuit,
 in quibus & seruatoris imago prælata, & nos aderamus. Eubœæ quā hodie Nigropontū
 uocant, metropolis Chalcis est, deinde Erethria. Utriusq; mœnia Troianis tēporibus an-
 tiquiora posuisse dicunt Athenienses Straboni. Homerus utriusq; meminit. χαλκιδ' αἶψ',
 ἐρεθρία τε πολυσάφυλον Ἰστιαίων. Est altera in Italia apud Cumas, huius colonia: præterea
 apud Corinthū, in Aetolia, in Syria: unde fuit Iamblicus philosophus: apud Athon mon-
 tem: postremo Chalcidis insula contra Calcedonē, ubi sunt æris metalla. Steph. Erethria
 in ora sita Menelais prius dicta à patre Eurythi: deinde Erithreo, Phaetontis filio. Illam
 quam supra dixi, Erethriam ab Homero memoratā, iam deletam esse Strabo monstrat, di-
 cens: Hæc quæ nūc Erethria prope Oropum, ciuitas maxima Eubœæ post Chalceda me-
 tropolis est totius insulæ, sita in ipso Euripo, contra Aulida, uocata quandoq; Arotria ob
 præcellens frumentū farinamq; candidam. Altera Athenis Erethria fuerat, ubi nunc fo-
 rum: unde hanc Euboicā originē habuisse uolunt. Est item Thessalica Erethria alia circa
 Pharsalum. Istia & Estia dicitur, quæ postea Oreus uocata: unde Istiaenses. Istiotæ uero
 coloni ab Istia Thessalica. Erat autē hæc mulier filia Hyriei, quæ an dederit ciuitati nomē,
 an acceperit, incertum. Sita est in excelso monte supra petram, ideoq; Oreus appellata,
 mutata o in ω ab Homero: nonnullis placet Orionem hic educatum loco nomen dedisse.
 Regnauit hic Philistides tyrannus, quem Athenienses sustulerunt. Eustath. Cæterū uino
 bono hunc locū abū dare testat Homerus, cum πολυσάφυλον eam uocat. Ellopia ab Ellopo
 filio Titoni, Cerynthus quandoq; uocata, quā fluuius ambit, seu Budoras eiusdē cū mon-
 te Salaminio nominis. Hoc oppidum esse Istianum, & in ora situm testat Strabo. Dion
 in excelso Cynæo Eubœæ promontorio situm: quare ab Homero dicitur: Dij mœnia celsi.
 Est aliud in Macedonia, ubi certamē erat olympicum. Testatur in super Strabo, apud O-
 reum, de quo supra dixi, Athenien. duxisse coloniam, quam Diada appellauerunt. Præte-
 rea Dias esse plures meminimus in Thessalia. Carystus in ora sub Oche monte sita, dicta
 etiam Aegæa ab Aegæone rege, à quo & Aegæum pelagus, in eaq; templum Apollinis
 marmorei, tum nobilis marmorū lapidicina. Itē lapis quē pectunt, nent, texunt: inde man-
 tilla cōficiūt, ea ubi sordescūt, in flāmam proiecta nitescunt. Strabo, Plinius. Nos quoq;
 huius generis linū Romæ uidimus non absumi. Sita est contra Chium ad Myrtoium pe-
 lagus

Cimmerius
Bosphorus
Mæotis

Eubœa

Eubœa quam-
do capta.
Chalcis

Erethria

Istia &
Oreus
Orion
Philistides
tyrannus
Ellopia
Dion

Carystus
Apollo
Carystus
Marmor Ca-
rystium
Styra

Jagus, dicta à Carysto Chironis filio, à quo Chironia quandoq; uocata. Vint Carystium
 non hinc laudat, sed ex Carysto Laconica Straboni. Styra prope Carystū direpta olim à
 Phædro Atheñ. duce. Styrachiu uero mons Creta est. Adepsa urbs Straboni, ix. lita ad a-
 quas Hercules calidas, ubi æris & ferri metalla. Calim. ἀειδέλας ἢ δὲ λαχόνεμλον ἐργασίδους.
 Euboici ferē oēs huic officinæ intenti, fabriq; omnes: nam & Epaphroditus testatur ibi
 primum æra fuisse inuēta: Curetasq; qui cum Ioue cōuenerunt, huic operi uacasse. Aban-
 tis quōdam Eubœa, dicta ab Abante Argiuo, uel filio Neptuni & Arethuse. Aristoteles
 ait, q̄ Thraces ex Aba Phocensium urbe profecti incoluerunt insulam, colonosq; Aban-
 tes cognominauerūt. Reperitur enim quædā de Abantibus, deq; Dio huiuscemodi apud
 Eustath. genealogia. Erictheo Pandionis filio fuere filij, Cecrops, Orneus, Pandorus, Mo-
 tion. Orneus Peteonū cognomēto Mnestheum regē Atheniensiu genuit, Pandorus Eu-
 bœam incoluit. Cuius alter filius Dias Dion ædificauit, alter Alcon, Abantes tenuit. Hu-
 ius igit Calchodon Elephenorem suscepit, quem Homerus regem Abantium uenisse ad
 Troiam scribit. Eteonū urbs. Hom. πολυκνημόνυ' ἐτεωνόμ. nūc Scarpha, ut ait Eustath. uo-
 catur, in monte sita. Memorantē & illa parua oppida, Camæ, Elymniū, Marinariū, Try-
 che, Amarinthus. Mōtes quoq; Cotyleon, Dyrphis, Oche omniū maximus: unde & ipsa
 Eubœa quādoq; dicta est Oche, uel ἐπὶ τῷ ὄρει, q̄ altitudine excellat, uel ἐπὶ τῷ ὄρει, id est,
 id est, cōcubitu Iunonis & Iouis, uel ἐπὶ τῷ ὄρει, id est, pabulo quo pecudes late pascūtur.
 Promontaria uero Cerastrū, quod Atticam: & Caphareū, quod Hellepontū prospectat.
 Hic dicitur Nauplius Palamedis pater ignes noctu protulisse ultores, quib. adlecta classis
 Græcorū naufragiū passa est, Flumina duo præcipua Strabo cōmemorat: Careum & Ne-
 leum, eorūq; altero albas, atras altero pecudes epotas fieri, quod in Cratide flumine Bru-
 tionū in Italia dicit etā euenire. Creta à Curetibus, qui primo insulā habitauerunt: inde per
 syncopen dicta, siue à Crete Iouis & Idææ Nymphæ filio ut Steph. ut uero Plin. ex autori-
 tate Dosiadis, ait, à Creta nymphea Hesperidis filia: Anaximander à rege Curetum, Philis-
 tides Aeriā, deinde Curetam quondā & Macarem à cœli tēperie dicit appellatam. Ter-
 minatur Ptolemæo ab occasu Adriatico, à septentrione Cretico, à meridie Punico, ab ori-
 ente Carpathio maribus. Patet longitudine Plinio pass. mil. cclxx. latitudine. l. Centum
 olim urbibus habitata fuisse sanē inter omnis cōstat auctores, apud Homerum uero tantū
 xc. Nam in Odyssæa ὄνην νηϊος πόλις appellat, quoniā Leucias, cuius Lycophrō meminit,
 decē in ea ciuitates deleuit post bellum Troianū. Tradit Ephorus decē fuisse ædificatas,
 sed omnino cōstat secundū eum atq; alios, Homeri tēpore centū fuisse ciuitates. Creten-
 sium remp. antiquissimā omniū Minos iustissimus legibus cōstituit, ut est autor Aelianus
 de uaria historia, idq; probare uidet Homerus, cū ciuitates eorū ὄνην νηϊος appellat, id
 est, bene cultas atq; habitatas: & Archilochus cauillās in quōsdam ait, νόμῳ δὲ κρητῶν δὲ
 δάσκει, quasi optimę leges Cretēsū fuerint. Potētes mari quondā fuisse, prouerbū Græ-
 cum est argumēto, quod per ironiā dicitur: Quasi Cretēs is ignorat mare. Alterū eos agitat
 puerbū, quod in quenq; astutia iam etamus, κρητίζεις, id est, Cretizas, qd' huiusmodi sint illi
 natura. Hic Iouis infantiam Curetes dicunt occultasse, crepantibus armis. Quod genus
 hominū & in Eubœa, & in Aetolia, & in Acarnania sparsum, in unū tamē redigūt. De qui-
 bus, deq; eorum origine nonnulla in Epiro & Acarnania dixi. Nam ut ait Strabo, & Cu-
 retas & Coribantes, & Cabiros, & Idæos dactylos, & Telchinas eosdem esse populos,
 nonnulli uero cognatos inter se dixerunt. Cretam in potestate redegit primus Romano-
 rum Metellus Creticus, insequentibus deinde tēporibus sub Imperatorib. Cōstantinopo-
 litanis diutius fuit: postea cōcessa Bonifacio Montiferrateni, à quo demum Venetis ma-
 gno diuidēda fuit, anno m. c c c l i i i. sub Henrico Dandalo duce rebellans. Deinde
 m. c c c x l i i i. per Andream ducē sub iugum missa. Vrbes nunc in ea decem cū Præsu-
 libus cernunt, inter quas Metropolis una, quā Candiam uocant, ubi & Prator Venetus
 ius dicit, & portus est: reliquæ Rheteniu, Cania, Sitia incolumes: ceteræ semidirutæ. Chi-
 sanum, Ariū, Milopotamū, Arcadia, Cherfonneus, Hierapetra, omnia ferē mutata nomi-
 na. Nūc uero ad antiquas ueniamus, inter quas Cnosus, Cortyna, Cydon urbes mediter-
 raneę Straboni ponunt à Minoe ædificatę. Cnosus prius Ceratus à flumine dicta est, eam
 Homerus in Odyssæa Minois regiā uocat, ubi ille nouem annos regnauit, descendens in
 antrum: unde se mādata legesq; à Ioue haurire dicitabat. ὄνην τε Μίνως ἔννεως βασιλεύς

Adepsa

Abantis

Eteonum

Came

Elymniū

Marinariū

Tryche

Amarinthus

Montes

Cotyleon

Dyrphis

Oche

Promontoria

Cerastrum

Caphareum

Nauplius

Careum

Neleum

Creta

Cētum Creta
urbes

Minos

Curetes

Coribantes

Cabiri

Idei dactyli

Telchines

Candia

Cnosus

Cydon

Cortyna

Labyrinthus Διὸς μεγάλῃ δαεῖσός. Sita est in plano contra Peloponnesum: Romanam postea coloniam accepit. Cortyn siue Cortyna diu sine mœnib. fuit, per se munita, donec Ptolemæus Philopater eâ muro cinxit, cōplectens ambitū L. x. stad. Strabo. Hic prope Labyrinthus, cuius dicunt adhuc extare uestigia, ut retulit mihi noster Georgius Alexander, eius insulæ præful, qui locum adiuit. Mons est effossus, ac undiq; cōcauus, una tantū & angusta uia aditur. Dux loci peritus præcedit cum ardente funali, inextricabilem errorē per tenebras monstrādo. Nō longe distat mons alter accessu difficilis, situ inexpugnabilis, qui lucus Ioui antiqua superstitione sacer fuerat, hodie Themenos ab incolis appellatus: ut idē Georg. dicebat, Lycæus, itemq; Lycastus urbes. Hom. λύκαον μιλῆσθι τε, κῆρυγινόγρη τε λυκαῖον. albentē uocat Lycastum: quod terram habeat albescentē: est & alia in Ponto Stephan. no. Phæstus cum acuto profert, ad differentiam Phæsti grauitoni. Dicitur à uiro eiusdem nominis, Herculis ex Ropalo filio nepote, distat à Cortyna stad. lxx. à mari. xx. aliam in Peloponneso Phæstum supra memorauimus. Dion, Rhytium, Polyrenum, ἀπὸ πολλῆ ῥήνεα, hoc est, multas oues habere, qđ fecundus sit, & idoneus pecuariae locus. Arcadia Stephano ex autoritate Demetrii, nūc semiditusa, cui præerat Georg. Alexāder supra memoratus, qui paucis ante annis Romę profitebatur. Eleutherg, prius Aorus dicta à nymphā quadā Stephano, sita ad Catacū fluiū. Oaxus urbs in monte sita: unde (ait Stephanus) nomē accepit. ἀξῶ εἰς εἰς apud plerosq; Græcos præruptus, præcepq; dicit. Herod. ait, in hac regnasse Erearchum Battī Cyrenarum conditoris filium. Oaxi meminit Vergilius. Cretæ uenimus Oaxum. Olerus, de quo Zenon in Creticis ait, ante sacrā Pytnā Olerum fuisse ciuitatē in alto monte sitam, ac sacra Penei cum deæ faciunt: Oleriam appellāt celebratē. Lampe urbs Agamēnonis ædificium, alia in Acarnania Steph. Bienus urbs, ἀπὸ Βίνας, quod hic Mars uim sit passus ab Oto & Ephialto Neptuni filijs, à quib. etiam ibi sacris est honoratus, quæ Hecatonphonia uocabant. Per siccitatem olim coloni hanc urbem relinquentes, Hydruntē in Italiam applicuere, ibiq; nondū mœnibus conditis, responsum accepere, ut loca palustria maxime peruestigarent. In Asiam igitur tendentes, apud Rhydā fluium in Galilææ regione urbem ædificauerūt: Biamq; uocauerūt, ob quandam apud eos uirginē Bamiam ab hiatu terræ absumptā. Cuius Eusebius in ecclesiastica meminit historia. Stephanus. Atq; hæc quidem mediterranea, littoralis autem regio meridiem uersus: Hierapitna urbs, nunc ad uicum redacta, quā Hierapetram in codice sicci appellant, præfulē habētē. Erithcum. Leon promontorium. Asterusia mons: unde coloni Asterusiani ciuitatē supra Caucaum ædificauerunt. Stephanus. Ad septentrionem uero Heraclæa, Panormus. Dium, Rhithyna contra Atticam, quam hodie Rhetinum in sicci codice scribūt: præfulē habet. Cysanium urbs item ad uicum redacta, præfulē tamen habet: hæc Plinio urbs dicitur: Ptolemæo promontoriū. Cydon Laconicam spectans, tertia post Gnosum & Gortynam nobilitate connumeratur, à quibus æque abest stad. lxxx. Straboni. Amphimala, quæ sinui nomen Amphimalo dedit. Minoum. Distamum. Aptera urbs, cuius etymum Steph. huiuscemodi adfert. Sirenes de cantu in eo loco cum musis certantes ac uictæ, depositis ex humero alis, albo se insciētes, in mare proiecerunt, ex quo Aptera locus, quasi sine alis. Insulæ uero iuxta Leucæ appellatæ ex adsumpto colore. Ptolemæus quoq; in hac parte mōtes Leucos ponit. Pantomatium. Drepanum promontorium. Ex orientis parte Camera urbs, & Zephyrium promontoriū. Ex occidente Chersonnesus. Coryx. Criumetopon item promontoriū, quod arietis specię præbeat. Est & aliud circa Pontum Euxinū. Mōtes uero præ cæteris nobiles, Dicte, & Ida, Leuci montes apud hunc & Panacra mōs alter: cuius meminit Callim. ἰδαίους ὄν οὐρεσι, ἀτε κλειῖσι γανῶντα. Pantomatium καὶ. Est & Cypri urbs. Rhodus sicuti & Cypri in Asia est, uocabatq; prius Ophiusa: postea Telchinis, eo qđ Telchines eā incoluerunt, genus hominū maleficum & fascinatoriū: qui ex Creta primū in Cypri, deinde huc cōmigrauerunt, & ferrum prius & æs exercuerunt. Post Telchinas Abliades successere: ex quorū uno Cercapho & Cydippe cōiuge filij procreati sunt, qui urbes de nominibus suis cōdiderunt: Lindū, Ialysum, & Camirum. Coryx Quidam putant à Tlepolemo ædificatas, Herculis & Astiochia filio, eisq; nomina filiarum Danai indidisse. Hæc Strabo. Homerus Tlepolemum hūc Rhodios ad bellum Troianum duxisse dicit, autorem generis, & illarum trium ciuitatum. Λίνδην, Ἰάλυσον τε, καὶ κῆρυγινόγρη τε κῆρυγον. ob eam causam Pindarus Tlepolemi insulam eam uocat, dicitq; à Rhodo nynu

do nympha Solis ac Veneris filia dictā. Rhodios quoq; Mineruæ primum sacrificauisse statim ubi è Iouis illa processit ceruice. Iouē ppter ea loco beneficij in ea auro pluerē iussisse, ex quo diuitijs insula referta est. ὁρῆχε θεῶν βασιλεὺς ὁ μέγας χρυσόισι νιφάσει πόλιμ ἀνιχαίσειν πέλαισι. De diuitijs eius etiā Homer. Chara Ioui tellus hominū regi atq; deorū: Quicq; & opes illi multas diffundit & amplas. Hæc omnia fabulosa referunt, ut planē terra cōmendetur, quæ reuera fortunata fuit, quaquā uersus ad hominū salutem, aut etiā Coloniās nauigādo: unde & in Hispaniam usq; profecti, Rhodum ædificauerunt. Rhodij Diores sunt, eorū dicendi genus Quintilianus cōmendat, dicens esse mediū inter Asiaticum & Atticum. Aeschynes cum à rep. excidisset, eō doctrinā Athenarumq; studia primus intulit: ac adeo is locus literis refluuit, ut deserta plurimi patriā, unde cunq; tanq; ad cōmune gymnasiū eō conuenirent, mallentq; se Rhodios appellari, ut duob. Apollonijs alijsq; contigisse memoriæ proditū est. Duri sanē atq; asperi taxantur, uel ob dicendi genus, uel è situ regionis difficili, uestigia Apollinei templi adhuc monstrant, ubi Colosium Cares Lindius altū cubitis D C C. ex are extruxisse fama ferē, quo terramotu postremo corruente, hostis Sultanus Aegypti, quum insulā inuasisset x c. camelos ex eo dicitur exonerasse. Hæc insula post amissas Hierosolymas in potestatē militū S. Ioannis peruenit, à quib. sæpe contra impetum Barbarorū defensa, patrum nostrum memoria ab Habusato Aegypti Sultano bellum quinq; annorum pertulit: deinde à Calisto 111. Ludouicus Patriarcha Aquileiensis eō cum classe missus, Rhodum à Turcarum longa obsidione soluit, eorum triremibus apud oppidum S. Petri depressis, ac Lemno recepto. Postremo Sixti 1111. tēpore periculosissimum eorundē hostium sustinuit bellum, mœnib. penē deiectis, quod tandem diuina ope, & militum uirtute euasit, ubi & quadam auxilio nostris ferunt uisa portenta, duce ipso ac Magistro pro mœnibus astante, ac ad extremum pro fide, proq; patriā ad laborē, sui exemplo cæteros inuitante. De ipsius urbibus tribus nihil nunc restat, nisi Ialysus, qui Rhodus appellat eodē cum insula nomine, quō cæteræ cōmigrarunt usq; Plinij tempora. Lyndus enim in monte sita, nobile Mineruæ templum habebat à Danaidibus extructum. Hinc Cleobulus unus è septē dicitur fuisse. Cyprus, Crypta prius Stephano uocabatur, quod à maris undis uideatur abscondi, & Ceraustes ob montes frequentes, quasi cornua quædam prætendentes, & Amathusia & Minois & Achamantis, circuitu Straboni trium milium & ccccxx. stad. Plinio cccxxv. pass. mil. similis Eustathio. Posita uero Ptolemæo ex parte septentrionis Issico sinui proxima, à meridie Aegyptio pelago, ab occidente Rhodo. Insula mollis alioqui, & Veneri dicata: nam ex eius nomine κῶπιον Venerem appellat Græci. Trogus scribit, Cyprios uirgines suas prius nautis in litore prostituere solitos: deinde matrimonio collocare. Nos in urbe Roma uidimus Carlotę reginæ comites, haud famæ prisæ nequitia cedentes. Habuit & tyrannos olim græcos: Teucrū primo qui cōdidit Salamina, eiusq; prole usq; ad Euagorā & filiū eius Nicoclem, ad quē est Isocratis oratio. Verū postea, ut ait Strabo, iuuantibus Romanis in manus uenit Ptolemæorū: quorū postremus, qđ parum gratus uideretur erga rempub. sublatus est. Causa fuit P. Clodius Pulcher: captus olim à piratis, Ptolemæo scripsit ut precium ei ad liberationē mitteret: quod admodū paruū ei missum piratæ spreuerūt, liberūq; gratis dimisere. Creatus inde Romæ Tribunus euicit, ut M. Cato prætor in Cyprum mitteret, eam regi ablaturus, quod cum rex præsensisset, uenenum sumpsit. Cyprus prætoria prouincia deinde facta, quāq; Antonius Cleopatřę & eius sorori Arsinoe eā tradiderit, post eius mortē ad remp. redijt. Hæc ille. In eandem ferē sententiā: Rufus Cyprum, inquit, famosam diuitijs populus Ro. paupertate sollicitus occupauit. Eam rex scederatus regebat, sed penuria erarij lege lata per P. Clodium trib. pl. Cyprus cōfiscari iussa est: quo accepto nuncio, rex uenenū hausit, quo uitam priusq; diuitias, amitteret. Occidente deinde imperio, Constantinopolitani Imp. eam tenere, quos primū è possessione eiecit Ricardus Angliæ rex. Hierosolymā classe petens, eō tēpestate delatus cū portu prohiberetur, indignatus, arma quæ in Saracenos parauerat, in eos cōuertit, in potestatēq; insulā redegit, præsidioq; firmavit. Nec diu postea Guidoni Lusignano uiro Gallico, qui de Hierosolymitano regno pulsus fuerat, permisit, cōmutatiōe tituli regni Hierosolymitani. Igitur hæc ille acceptā suis per manus tradidit. donec regnum longa successione ad duos perueniret fratres: quorū alter nomine Petrus cū classe instructa Hispanis & Gallis Alexandriam inuadit, ingenti

Templum Solis Sultanus Babylonie

Ialysus

Cyprus

Teucer Euagoras Nicoles Ptolemæus

dit, ingenti inde abacta præda, paulo post reuersus à fratre trucidaẽ, qui paricidij pœnas mox dedit. Nã in conuiuio quod sumptuosum parauerat anno M. C. C. L. X. X. I. inuitati Genuenses & Veneti iudices, quos Baliuos appellant, ac de confessu & loco concertantes, Genuenses ægre tulerunt, quod regis sententia Veneti essent prælati, quapropter in eum coniurauerunt. Re patet facta, rex coniuratos quotquot aderant una die è fenestris prætorij deiecit, reliquis ad unum, qui Cypri agebant ex ea natione, necatis. Genuenses hoc accepto nuncio, classem armant: ex improuisoq; insulam confestim inuadunt: regem cum coniuge capiunt: ac domum cum præda ingenti in triumphum ducunt. Regina, q; prægnans esset, in custodia peperit, Ianum nomine: quod Genuę, quam Ianuam corrupte uocant, natus esset: tandem uterq; dimissus sub tributis cõditione, & Famaugusta quod Cypri est emporium, sibi retenta. Ianus igitur patri succedens, à Sultano Aegypti Melchella, ob memoriam paternæ inimicitiaẽ simul & iniuriæ inuadit, dumq; clausi clalle occurrit, capitur ab hoste unã cum Nicosia: urbs diripitur atq; incenditur, ipse postea C. X. X. milli. aureis sese redemit, tributũ pendere pollicitus. Huius duo luere liberi Ioannes, & Anna, quam Ludouico Ludouici Sabaudienfis ducis filio locauit: Ioannes autẽ regno successit uir singulari mollitia præditus, qui ex Helena Theodori Despoti Ioannis Palæologi imperatoris Constantinopolitani fratris filia Carlotam tantum suscepit, ex concubina uero Iacobum. Filiam Ioanni cuidam ex genere Lusitanorũ regio locauit, qui loceri regni res cunctas administrabat: demum ueneno sublatus est opera cuiusdam, qui causa illius rebus ac loco, quem præcipuum apud regem tenebat, deiectus fuerat. Carlotã deinde Ludouico Ludouici Sabaudiaẽ ducis filio eius patrueli tunc absenti iterum nupsit. Iacobus uero præsul Nicosien. à parentibus factus pontifice minime probante. At ille post mortẽ eorum spreto sacerdotio regnum inuadit. Ludouicus interea Carlotã uir è Gallia accersitus ac classe instructus Iacobum de regno deiecit. Hic ad Sultanum confugiens eius ope restituitur, Ludouicum in arcem Nicosiaẽ confugientem expugnat. Regnum quoq; integrum cum Famaugusta, quam ad eam usq; diem Genuenses tenuerant, adeptus: utq; perpetuo munimento firmaretur, Catharinam Marci Cornarij Veneti filiam in matrimonium duxit, quam senatus in filiam adoptauerat dote assignata. Hæc post annum uidua ac prægnans relicta posthumum pepererat infantem. Quo breui tempore pereunte regnum iure hæreditario ad Venetos peruenit, anno M. C. C. L. X. X. Ludouicus interea ad sedes paternas remeauit. Quũq; ocio magis diuinisq; rebus quã imperio natus esset, in solitudinem apud Ripaliam supra lacum Lemannum usq; ad extremum se recepit. At Carlotã uirago minime quiescens dum obsideretur statuit in Italiam Romam ad Sixti pontificis opes confugere: à quo pecunia tantum adiuta ad Sultanum inde in Aegyptum transfretauit, apud quem triennium auxilij expectatione quum frustra triuisset: re infecta Romam reuertit, ubi unã cum Cyprijs comitibus honesti ordinis eiusdem Sixti liberalitate ac misericordia usq; ad extremum uitæ tempus uixit. Cyprum & Rhodum Sultanus suæ ditionis ac regni Hierosolymitani esse dicitur. Turcarum uero rex Othomannus de Rhodo quod proximus sit eius littori tantum contendit. Ciuitates Cypri plurimæ nominantur quæ iam interiire. Hæ solum in codices fisci relatæ. Nicosienlis metropolitana, Paphensis, Famaugustana, Anteradenlis, Limothonien. Ex his Paphum condidit Agapenor, qui dux classis Arcadum in bellum Troianum, in reditu in Cyprum appulit, auctor Pausanias.

R. VOLATERRANI COMMENTARIORVM VR
BANORVM LIBER DECIMVS.

ASIA

S I A deinceps perscribẽda par reliquis duabus, Tanai & Nilo ac Bosphoro Thracia discretæ: dictaq; nonnullis ab Oceani filia: Herodoto autem à Promethei matre: Lydis uero ab Asiao Atyis filio, unde & gens quædam Sardis Asia dicitur, ut tradit Eustathius. Hanc uniuersam Taurus diuidit, diuersis uis flexuosus ac numerosis nominibus ad cognata Ripheorum iuga ex oriente perueniens. Imaus prima parte sui: deinde Egidis, Paropanisus, Circius, Campodes, Pharpharides, Cora

Coraxes, Orages, Oromades, Niphates, Turus. Atq; ubi brachia emittit subinde tentant maria similis, Sarpedon, Ceraceus, Gargius, iterumq; Taurus, portarum tamen nomine unitatem sibi uendicans, quæ alibi Armenicæ, alibi Caspicæ, alibi Ciliciæ nominantur. *Portæ Ar- Quinetiam maria effugiens & contractus: diuersis se gentium nominibus miscet, à dexte monica. ra Hir canis Caspijs: ab læua Pariedrus, Moschius, Amazonius, Coraxicus, Scythicus ap- Caspicæ pellatus, in uniuersum uero Græce Ceraunus. Arrianus autem lib. v. de gestis Alexan- Ciliciæ dri magni per Pamphylia & Ciliciam, in Armeniam tendere ait, & hinc in Mediam fle- dtere ad Partiaeos usq; & Chorasmenos, & Bacrianos exuperans congregitur cum Pa- panis, quod Caucasum uocat. Hunc primus è Syria regibus Seleucus pater Antiochi Seleucus magni, ut ait Polybius, ausus est transcendere, ac late dominari. Pars Asiæ potissima ac co- Asia proprie Ionijs græcis frequentissima, Asia proprie appellata est, quæ modo magni Chersonnesi Pontus duobus utrinq; eò coarctantib. æquoribus Isico & Pontico in mare prominet, ubi Ponti regio continetur. Simulq; Chalcedonia, Bithynia duæ, Phrygia duæ, Mysia duæ, Ionia, Acolia, Caria, Lycia, Isauria, Lycaonia, Lydia, Pamphylia, Cilicia, Armenia: oēs cis Tau- rum præter Pamphylia, Lycia, Isauriam, & Ciliciam. Ponti regio plures continet pro- uincias, Paphlagoniam, Galatiam, Cappadociam: tempore uero Theodosii v. III. sub Paphlagonia eius diocæcos uicario, Pontum Polemoniacum, Pontum Amasiam, Honoriana, Bithy- niam, Paphlagoniam, Armenias duas, Cappadociam. Ab Heraclea usq; ad Colchidem Strabo dextram Pontum, læuam Thraciam uocat. In hoc Mithridates X. XII. gentibus Mithridates quarum linguas nouit imperauit. A Romanis per Sullam, Murenam, Lucillum, & Cor- tam consules superatus, fortior resurgebat, nisi per Pompeium penitus succubuisset: an- nis quadraginta sex bello confecto, suis tandem ob crudelitatem inuisus, quum frustra ue- nenum sumpisset, ab amico mortem impetrauit: de quo uero alibi plura. Pompeius Phar- Pharnaces nacem eius filium socium populi Romani esse uoluit: Bosphori regem constituit: Pon- tum prouinciam fecit. Pharnacis in pugna contra Casarianos occubantis regnum Cas- sar Mithridati Pergameno, cuius opera in bello Aegypti usus erat tradidit. Post hæc Pole- Polemon mon Ponti magnam tenuit partem, quo extincto Pithodoris eius uxor duobus filijs Pithodoris regnum administrauit: postremo sub Nerone Pontus omnis in prouinciam redactus est. Nouissimis uero temporibus Turcæ ea loca recuperauerunt è familia Candelorum, ab- hinc annos ferè C. L. qui haud diu ab Othomannorũ gente nunc omnibus late dominan- Heraclea te expulsi fuere. Prima igitur ciuitas ac metropolis occidentẽ uersus Heraclea est. Cuius ponti Homeris nõ meminit, sicuti neq; Amasiris neq; Sinopis, quod uidentur post eum fuisse. Huius nominis plures fuere in Sicilia, Lybia, Sardinia, Italia, Gallia, Creta, & alijs locis pluribus, quæ à Stephano cõmemorantur. Deinde Paphlagonia sequuntur populi, unã Paphlagones cum Ponticis mixti, seu pars potius Ponti. Paphlagoniam, Plinius Pylemeniam dictam fuisse ait, à Pyle flumine, quod inter Mariandynos & Paphlagonas fluens ferè in Pontũ. Eustath. uero & Stephanus, à Paphlagonie Phineo filio dicunt. Eam Philemenes amicus Po. Ro. ut scribit Rufus, tenuit: sæpe à Mithridate expulsus: deinde restitutus: stirpe deniq; regia deficiente Neronis tempore prouincia facta est. Gens alioquin barbara, quamuis mi- xta Græcis, à lepore tamen eorum procul, Cauillus exagitat comicus quendam, ut Paph- lagonem uisum, quod in concionibus lingua semibarbara uteretur. Eustathius. Horum populi Mariandyni sunt, oram habitantes usq; ad fluuium Parthenium: quos Strabo dicit Mariandyni à Thracia profectos. Horũ meminit Eupolis antiquæ comœdiae *ἔργον δὲ τὸ μὲν εὐπολιανῶν μὲν μνησθαι ὀφείλουσιν ἔσθαι*. Threnetici & Cares: unde & Carica Threnetica dicitur. Heraclea Huiusmodi sunt etiam Phryges & Mysii. Quare Aeschylus ait: *Βαῖ δὲ μύσοισι*. Ferunt autores Mariandynum filium Tityi threneticam ornasse melodiam, eamq; patrem Mar- siae tibicines docuisse. Hinc Mariandyni autorem sui generis imitati sunt: quem etiam ue- nando extinctũ quotannis in æstate lugent. Hæc Eustathius. Apud eos urbs nobilis alte- ra Heraclea est, Megarensium colonia, Herodoto: Straboni uero Milesiorũ, circa quam Acherusia Chersonnesus, ubi dicunt Herculem ex inferis Cerberum extraxisse. Arrianus uero sic ait: Mariandyni Paphlagonũ gens Sangario fluuio uicini, ubi Heraclea est, apud quam Cimmerij, qui more patrio uelcunẽ herba, in aconitũ incidentes adfecti sunt, quod*

IAHNA

IOANNES

Carlotã
Iacobus

Ludouicus

Cypri ciui-
tates
Paphus

Taurus mons
quot nomina
commutat.

Amastris
Citorus
Sesanium
Cromna
Aegialus
promontoriū.

genus herbae spuma Cerberi ab Hercule extracti, in terrā collapsa dicitur peperisse. Ex quo scomma facit; Cerberū nō minus incōmodi superis attulisse q̄ inferis. Caucones populi Strabonē, q̄ iam interiere, orā habitauere post Mariandynos usq̄ ad Partheniū flumē. Hic enim per limes Paphlagonum fluit, à lenitate quasi uirgo sexu, q̄ Diana ibi latuerit ut indicat Apollonius in Argonauticis. Est & Partheniū mons in Peloponneso. Eust. Amastris iuxta sequitur Paphlagoniæ metropolis; hodie quoq̄ nominis uestigia retinens, dicta ab uxore Dionysii Heracleæ tyranni, filia Oriactis Darei regis fratris, ut ait Strabo. Ea siquidem è trium urbū incolis facta dicitur: Sesanio, Citoro, & Cromna. Citorus enim à Citoro Phryxi filio, ut Strabo, olim Sinopensiū emporium; nonnulli Cidorum scribūt. Hanc frequentem buxo Strabo tradit. Virgili. Et undantem buxo spectare Citorum. Cromna nunc ipsa Amastris est. Aegialus, promontoriū, ut Apollonius poeta indicat, habet & uicini eiusdem nominis; apud Græcos antepenultima acuitur ad differentiā portus. Est alter Aegialus, qui sub Agamemnonis erat imperio, in medio Sicyonis & Buprasii, ab Aegialeo Inachi filio, est & Thracius Aegialus iuxta Strimonem: Æthiopicus quoq̄ Aegialus iuxta Ægyptiū. De hoc autem Paphlagonico Homer. *ἑρῶν κάρυ ἀγριαλὸν τε καὶ ὑψηλὸς ἐρυθίνης*. Quidam Crobialon scribunt. Apollonius sic scribit, Crobialumq̄ ac Cromnam frondosumq̄ Citorū. Qui ethnica scribit testatur Crobialum paruū esse oppidū. Sesaniū promontoriū Amastridis, ubi primo Phineus rex habitauit. Strabo. Didymus autē insulā hanc dicit esse. Dicitur autē à Sesanio ibi fecunde proueniente: Eust. Erithynnus Strabo, in mari pontico prope Paphlagoniā duos esse scopulos dicit à colore appellatos, quod tellus in ea parte rubricare uideatur. Stephanus ciuitatem Paphlagoniæ ponit, quam Homer. in Catalogo *ὑψηλὸς ἐρυθίνης*. Apollonius in Argonautis. *ἀπὸ τῆς περὶ τῆς ἐρυθίνης ἐρυθίνης*. Inuenitur & piscis Erithynus, ob eandē coloris causam cognominatus. Eneti, quos Homer. producere mulos testat. *ἔξ ἐρυθίνης ὄρεω ἡμίονου γῆθη ἀγροτεράων*. Sed & equi magnopere laudantur. Enetis enim equis in Olympiā Leonem Lacedæmonii uicisse, autor est Euripides. Enetus fuit Myrmex Dialecticus, cuius meminit Diogenes in 111. Hanc gentē suam iam tempore extinctam, testatur Strabo; hinc Venetos habuisse originem in Italia dixit. Pelamidia portus & statio Paphlagoniæ, ubi pelamides piscantur, Strabo. Secunda apud Calybes. Tertia apud Byzantiū. Aeginates oppidū & fluuius. Steph. Armenon uicus: meminere Menippus in Periplo & Xenophon in ascensione. Tius urbs à Tio sacerdote Milesio, ut ait Philo. Demosthenes uero historicus in Bithyniacis dicit originē à Pataro quodam habuisse, qui in Paphlagonia res gessit, ciuitatemq̄ Tion quasi Dia, quod Iouem maxime coleret. Steph. Tij & Pomponius meminit. Callichorus fluuius apud Heracleā Paphlagoniæ, quam supra narraui, sacer Dionysio, quod ibi chorū cōstituit reuertens ab Indis. Apollonius. *ὠκεὶ δὲ καὶ καλλιχόροιο παρὰ προχῆας ποταμοῖο ἡλύθου, γῆθεν ἐπὶ τῶν Διονυσίου ὑπὸ ἰνδῶν ἡνίκα φῦλα λιπῶν κατενόσατο θήβας ὀργυιάσαι σῆσαι τε γῆρας ἀνθρώποιο πείροιντες*. Valerius Flaccus è nostris Callirrhon uocat: Tristes Acherusidos oras Præterit, & festa uulgatū nocte Lyei Callirrhon, nec uana fides: hic Bacchus & undis Abluit eorum rorantes sanguine Thyrsos. Callirrhoe alter in Attica fluuius Plinio. Sinope urbs Græca, Milesiorū colonia, quam Polybius hoc modo describit: In dextra parte Ponti, ubi Phasidis ingreditur mare, in quadam Chersoneso protendente in pelagus, difficilis aditu à mari uenientibus. Sinopensibus Mithridates bellum intulit, qui subsidium à Rhodijs petierunt. Strabo nobilem eam Paphlagoniæ ciuitatem uocat, à Milesiis ædificatam, ac bis captam, primum à Pharnace, deinde à Lucullo, gymnasio, porticibus & foro egregie ornata: Inde quoq̄ sinopicam rubricam è Cappadocia eò aduectam prouenire. Urbis etymū à puella Sinope ferunt, quæ à Ioue amata in hoc loco reperta eum iurare coegit daturū, quod ipsa peteret. Petijt autem perpetuam uirginitatem. Apollonius hanc fabulam pluribus uersibus comprehendit. Alia uult fabula ab Apolline cōpressam, ex qua natū Syrum, qui Syriæ nomen dedit. Sinopensis Regulus quidā Hismael Græcanica secta nostra memoria se sponte Mahumethi Turcarū regi dedit. Hæc urbs clara Diogene Cynico est. Deinceps sunt Halys fluminis ostia, nomen habentis à salibus quorum præterfluit fontes: labitur multus in occidentem, deinde cōuersus in Septentrionē per Galatas & Paphlagonas hos Leucopyros terminat. Hæc Strabo. Eustath. eius etymum potius ἀπὸ τῆς ἀλμύρας, id est, errare existimat, quod uagus diuersis abeat itineribus, ex quo sine aspiratione scribendum, primo autem

Erithymni

Eneti

Pelamidia
Aeginates
Tius

Callichorus
qui & Cal-
lithous

Sinope

Halys

autem modo nequaquā. Herodotus dicit eum à monte Armeniæ oriri, ac per Cilicū terras boreā uersus tendere, ac exeuntem in Phasidem nomen amittere. Ad stipulatur & Polybius, qui Sinopem prope Phasidis ostia, nō Halys collocat. Cis Halym, terras omnis ac regiones usq̄ ad Taurū Crozum possedisse idem est autor: eundem quoq̄ fluuiū cauendū ei Pythias respondit, *κροῖος ἄλλω ἡσβῆς μεγάλῳ ἀρχῶν ἡσβῆσι*. Croesus Halyn superans, dissoluet nobile regnū. Amisus urbs insignis distans à Sinope ad stadia noningenta: Milesiorum, postea Cappadocū principum colonia: hanc Mithridates Eupator muris exornauit. Hæc Strabo. Plin. uero ait, Eupatoriā à Mithridate uocatum, quā cum Amiso coniunxit: eo demum à Pompeio deuictio Pompeiopolis utrunq̄ oppidum uocatum. Deinde à Phanarea est pars optima Ponti: post eam orientalis Paradræ, sub cuius radicibus Cobia sita sunt, stadij cl. q̄ Magnopolis australior. Hæc Mithridatis regia erat. Ad cc. hinc stadia Petra est oppidum, locus altissimus & saxo subsistens circūsylosum & inaccessus. Ex ea Pompeius thesauros Mithridatis Romam exportauit, Cobiaq̄ Diospolim nominauit, quam postea Pythodorus rex auxit, Augustamq̄ appellari uoluit. Post Phanaream Comana Pontica, & Zela urbs ad eodem rege possessa super aggere Semiramidis constructa, ubi templū Anaitidis, quæ ab Armenijs colit. Hæc Strabo. Iuncta huic Amazonum regio, de quibus in Scythia diximus; unde huc cōmigrarunt, & apud Thermisciram & Sidinā oppida, ac amnem Thermodontem constituerunt. Hic ex Antitauro profluens in Pontū semper glacialis uel æstate, ex quo nominis etymum trahit, crystallum quoq̄ producit, ut ait Eustath. Iris etiā non minor illo ex Phanarea fluens Strabonē: eandem planitiem irrigat præterflūēs Comana Ponti (Nā altera in Cappadocia Comana) & Amasum Strabonis patriā, assumptis sibi Scylace & Lyco apud Thermiscirā Thermodonti cōmixtus in pontū exit. Lycus enim ex Armenia per fines Cappadocia, hæc Casareāq̄ abluens progredit, donec in Phanarea cum Iri cōcurrat. Post Sidinā Pharnacia est oppidū munificentissimū. Deinde Trapezus græca ciuitas. Ante uero ex Amiso nauigantibus in ora duo promontoria inueniunt. Herculanēū, deinde Iasonium, deinde sinus in quo sunt Cerasus & Hermonassa mediocres habitationes. Hæc Strabo. Herodotus autē Cerasuntem & Trapezuntem Sinopensium colonias dicit. Eustath. uero ex hac fructū eius nominis à Lucullo in Italiam exportatum, postq̄ uictoriā Pompeij, Megalopolim appellatam esse, testatur. Strabo in hoc littore Phazemoniticam ponit, eamq̄ à Pompeio Megalopolim dictā, & iuxta Phazemonem uicium ampliatas mœnibus Nicopolim appellatū. Trapezus Iuniorum originem à Cōstantinopolitanis imperatoribus ducebat, iam inde ab Alexio propinquo Andronici senis Palæologi, quem primū hæc urbs Imperatorem habuit. Censetur & uero doctissimo, Georgio Trapezuntio, Peripatetico, quē Romæ audiui. Trapezunti autem imminēt Tibarni, Chalybes, Heptacometa, antiquitus Mosynœci appellati, quod turres mosynœcis uocant. Nam hoc genus in turribus & arboribus habitat: hi tres Pompeij cohortes obruncarunt, dum montana pertransirent. Hæc Strabo. Dionysius uero poeta *ἀνὰ τῆς μωσυνœκας*, id est, ligneos Mosynœcos uocat, quod in arboribus seu ligneis habitabāt ædificijs. Xenophon, eos uti adipe Delphinorum pro oleo, & nucibus iuglandibus minime scisso putamine, uino austero: præterea corporibus esse teretibus, longitudine ac crassitudine æquali. Calybes, gens pauca & subiecta Mosynœcis uicinis, uictumq̄ ex ferrī metallis quo abundant quæritantes, ut ait Xenophon. Hos dicit esse Eustath. quos Homer. Halybes, & item Halyzonas uocat, quos Dius & Epistrophus ad Troiam duxit, & fati ostendere dū oram dicit uenis argenti abundare. *τῆσδε ἐξ ἀλύβης, ὄρεω ἀγύρης δὲ γῆθεν ἄλλῃ*. Strabo autem Chalybes dicit suo tempore Chaldæos uocatos, ab Homero autē Halybes: sed Halyzonas nequaquam, dicens eos cis Halym esse. Stephanus item uult, Halyzonas Homerū inter Cares & Lydos posuisse, dictos à iactantia diuitiarum quas possidēt, *ἄλλῃ ζῶν* enim latine iactans. In ora quoq̄ Ponti Stephanus Calathim ponit, à Calatho ibi repecto sacrificijs apto. hinc & Istrū fuisse poetam, qui de Tragœdia scripsit. In eadem ora Melas & fluuius & sinus & pontus, cuius meminit Eudoxus, apud Sarpedoniam petram: dictus à Melane Phryxi fratre ibi demerso. Apollonius. *μελάνου ἐστὶ βόθρα πόντος, ἰέμενοι, τῆ μὲν θρηύων χθόνα τῆ δὲ πελάγῳ*. Nunc Ponti mediterranea dicenda, quæ Galata, Cappadocesq̄ tenent. Galatæ enim Paphlagonibus uicini ad austrum sunt, ac cis Ha

Amisus

Pompeiopolis

Phanarea

Paradræ

Cobia

Petra

Comana

pontica

Zela

Amazones

Thermodon

Iris flu.

Lycus

Thermiscira

et Sidina

Amazonum

patria.

Pharnacia

Trapezus

Herculanem

Iasonii pro-

montorium.

Phazemon

Tibarni

Chalybes

Heptacometa

Mosynœci

ἀνὰ τῆς

μωσυνœκας

ἀνὰ τῆς

μωσυνœκας

ἀνὰ τῆς

μωσυνœκας

ἀνὰ τῆς

μωσυνœκας

ἀνὰ τῆς

μωσυνœκας

ἀνὰ τῆς

μωσυνœκας

ἀνὰ τῆς

μωσυνœκας

ἀνὰ τῆς

μωσυνœκας

ἀνὰ τῆς

μωσυνœκας

ἀνὰ τῆς

μωσυνœκας

cis Halym. Tres eorū gentes Trogmī, Tolistobogi à ducibus dicti. Tectosagi à gente Gallica. Hanc regionē post multos errores, Galli occupauerūt, ex quo Galatia, seu Gallogræcia dicta est. Deinde res ad tres duces delata, ut Strabo testatur: postremo ad unū Deiotarum regē à Pompeio factū, cui successit Amyntas, qui pro Antonio in castris fuit; deinde CN. Manlius ad Augustū transfugit. Quo extincto à Romanis simul cum Cappadocia, ac Ponto prouincia facta. Rufus autē sic de his. Galatas CN. Mālius Cos. quod Antiochū iuuissent persecutus, & fugientes partim in Olympum, partim in Ancyram, quæ nunc Mediæ dicitur, de arduis in plana detrusit, uictos in perpetuam pacem redegit. Gallogræciam Deiotarus rex nobis permittentibus tenuit, ad extremum sub Octauio Augusto in formā prouinciae redactam eam primus M. Lollius Paulinus administrauit. Galatiæ ciuitas Ancyra, nonnullis Phrygiæ: nam & uicina Galatiæ Phrygiā maior est. Apollonius in VII. Carica de hac urbe sic refert: Mithridatem & Ariobarzanem Neclydas auxiliares fuisse Galatis in bello, quod à Ptolemæo Aegypti rege passi sunt, cuius naues cum Mithridates cepisset, tris urbes facti memoriā testantes poluit: Ancyra ab ancoris nauibus ereptis, altera Pelsimuntē, tertiā Taniam à nominibus ductū qui ei bello præerant. Arianus autē Pelsimuntē *ἡ Πελσιμύνη*, id est, cadere e coelo simulachrū matris deum: unde illa Romā aduecta. Taniam alij Tabiam uocant. Ad Ancyram, Synodus Ancyrana celebrata, ut in iure scribitur Pontificio. Sequitur Cappadocia, quam Halys ab occidente terminat, Thermodon ab oriente, à meridie Cilicia, mediamq; Iris interluit Ptolemæo. Plinius à Cappadoce eius regionis fluuio uocatam dicit, cum Leucosyria prius diceretur, eandem esse Strabo quoq; adfirmat. Arianus scribit Cappadoces usq; ad Euphratem quondā Syros uocatos, deinde nomen à Cappadoce Nini filio mutasse. Plutarchus, Cappadociam, Syriam uocari dicit à Syro Apollinis & Sinopes filio. Cappadoces, ut ait Rufus, primum sociatē Po. Rom. sub Ariarathe petierūt, cuius deficiente stirpe, lectus rex Ariobarzanes, & à Mithridate sæpe pulsus; Romanorum armis restitutus est, cuius item tertia deficiente prole Archelaus fauente Antonio rex factus, quem Tyberius sub Augusto oratione defendit. Imperio deinde succedens eiusdem, blande Romam accersitum non remisit, ac Cappadociā in prouinciā per Germanicū redegit, quæ simul cū tota regione teste Strabone à senatu in X. diuisa est præturas: uidelicet quinque Taurū uersus, quæ sunt, Melitina, Cataonia, Cilicia, Tyrenensis & Isauricis, quinque reliquæ Lauinasina, Sargasina, Serauina, Chamamerica, Rhemnena, postea addita & undecima Prætura, regio uidelicet Castabalis, & Cydistre uicina usq; Derbam Antipatri piratæ sedem. Idem ait autor, Persas primū Cappadociam in duas Satrapias diuisisse. Deinde Macedonas in duo regna. Quorum alterum proprie Cappadociam appellabant prope Taurum, alterum Cappadociam magnam prope Pontum. Arianus scribit Cappadoces omnis usq; ad Euphratem Syros primū fuisse uocatos: deinde à Cappadoce Nini filio nomen accepisse. Eustath. Leucosyros dicit esse nominatos, ad differentiam Syrorum, qui extra Taurum sunt collocati. Mazacem uersus pulso Archelao Tyberium, Cæsaream appellasse, unde Gregorius Nazianzenus præsul & Basilus fuere. Est & Cæsarea Apamea, & Cæsarea Palæstina. Est item Mazara ciuitas Seluntinorum. Hæc uero apud Argeum montem sita Straboni & Martiano, apud quam ad stad. X. Melas fluuius currit ex humili loco nascens, & in Euphratem emittēs, qui diu retentus quibusdam lapidum obicibus: postea ruptis torrente adeo repleuit, ut uicinas regiones multorū milium talentorū, ut ait Strabo damno adfecerit. Comana Cappadociæ plurali numero Emporium nobile quondam, & altera Corinthus frequentia mulierum & lasciuarum: hic Lunæ sanum quod mensē Pharnacis uocant, & Reges ipsi maxime uenerantur. Huc undiq; ad Deæ festum conuenitur. Altera Pontica, supra Comanæ memorati. Plinius has ponit urbes, Archelaidem coloniam Claudij Cæsaris quam præterfluit Hylas fluuius, Neocæsaream quam Lycus. Sebastopolim & Sebastam in Colopona regione, quæ Blasio Præfule ac Martyre decorat. Melitum à Semiramide conditū non procul ab Euphrate. Tyanam inter Cappadociā & Lyciam Tauro occubantem, Apollonij philosophi patriam: alteram Stephanus in Aegypto ponit. Armenia minor à septentrione & occasu Cappadociam, ab oriente Euphratem & Armeniā maiorem, à meridie Taurū montem habet: interfecatur autē ab Antitauro: regio tota in præfecturas diuisa. De eius origine autores diuersa tradidere. Eudoxus in Geographiā colonos eam habuisse Phryges

Phryges ab initio dicit, moribusq; adhuc Phrygijs pleraq; apud eos agi. Herod. ab Armeno, q; ex Armenia Theffaliæ urbe cū Iasone in his locis res gessit. Antipater I I. Rhodiace historiæ scribit ab Armeno heroe Rhodio dictā. Iustinus deinde princeps, ut tradit Eust. omnē Armeniā in partes I I I. diuisit: Primā Heptapolim cuius metropolis est Bizarus, quæ prius Leōtopolis dicta est: præterea Theodolia colonia, Trapezus, Cerasus: secundā Theodolia in Pentapolim: quarū Sebastia metropolis: tertiam Hexapolim, quæ aliquando uocata est Armenia secunda: cuius metropolis Melitene. in hac & Comana & Chryse: quartā Zophanem & Bebitenā appellatā sub diuersis Satrapis cōstituit. Xerxene sicut Cambisene, urbs à Xerxe in Armenia ædificata Stephano. Nicopolis urbs à Pompeio cōstructa, ubi Euphrates Armeniā minorē ab Aesina disternat Straboni, Armenia maior à septentrione, Colchidem, Iberiā & Albanos: ab occasu partem Cappadociæ, ab oriente partem hircani maris: à meridie Mesopot. & Taurum. Hanc & item Mediā Strabo ab Iasone originem habuisse docet. Eum siquidem Armeniū quendam ex Armenia Theffaliæ (quæ inter Pheras & Larissam sita est) secum duxisse, qui res in hoc loco gessisset, gentemq; de suo nomine uocasse. Sed & autor idem recentiora refert, Persæ uidelicet, Armeniā tenuere, postea Macedones, deinde Oromtes ex Indarni genere unius è septē Persis: postremo duces Antiochi magni, qui eam sibi met permittente rege diuisere: Artaxa Pariada. Antiocho tandem à Rom. superato illi reges appellati sunt. E genere Artaxæ fuit Tigranes, qui eam habuit quæ proprie Armenia dicitur, Mediæ Albanis Iberis contigua. E Pariada Artanes Sophinus qui australes tenuit partes, eas maxime quæ ad occasum uergunt. Hic à Tigrane expulsus est, qui quanquā rerum potitus uaria tamen fortuna est usus: nam initio apud Parthos obses fuit: deinde se redimens ac auctus Parthorum regionem uastauit: præterea Mesopotamiā, Syriam, Phœniciā cepit, Euphratem transgressus. Mithridati auxilium contra Ro. tulit, à Lucullo demū pulsus à Tigrano certis urbe regia euerfa, ab eius successore Pompeio procumbens ad genua restitutus est, ducto in triumphum filio ingratisimo qui in eum conspirabat. Artabazus alter filius quamdiu in Po. Ro. amicitia mansit, fortunatus est usus: sed cum Antonium in bello parthico inimicis prodidisset, pœnas perfidiæ dedit. Nam uictus ab eo & Alexandriā ductus atq; interfectus fuit. Post Artabazum multi reges successere, Ro. omnes subiecti usq; ad Neronem. Regnum tunc demum ad Tiridatē Vologesi Parthorū regis fratrem peruenit. Is à Corbulone duce obsessus impetrauit ad Neronem posito prius ad statuā diademate supplex uenire, cum Parthorum equitum tribus milibus, quæ cum Neapoli cōuenisset, iussus acinacem, id est, ensē pone re, nō paruit, sed clam uaginæ adfixit, humiq; procumbens Imp. adorauit. Data ei uenatio in qua duos ipse tauros uno icu cōfixit. Inde Romam ducto, Iudi epulumq; datū theatro uno die inaurato, ille uero cum diademate reuertens Neronea festum instituit. Nec tamen diu Armenij in fide permansere, sed à Parthis iura regni accipiebāt. In hos Traianus profectus Artamiserim regem obuiū cum muneribus habuit, equū ducentem ita edoctum, ut Traianū adoraret: Cognita illius causa ac pro meritis mulcatus, ob quæ Traianus est optimus appellatus. Igitur omni mole in Parthos uersa legatum Armeniæ præposuit, eamq; prouinciā cum Syria & Mesopotamiā fecit. Hadrianus cautus, q; aggre retineri posset, Armeniæ regē permisit. Parthi rupto fœdere eam rapuere. Antonius Verus per Statiū & Priscū Artaxatis captis recepit, delatumq; Antonij Armeniacū nomen. Artaxata in hac metropolis ab Artaxa supra memorato. Is hanc urbē cōdidit suadente Annibale, q; ad eū deuictō à Ro. Antiocho confugerat. Postea Macrinus uindex Seuero principe expugna uit, Niphates mons Armeniam ab Assyrijs diuidit: ex quo Lycus & Caprius orientes in Tigrim profluūt. Araxes ex eo monte quo Euphrates nascit, cōtrario tamen ei cursu uersus orientē prius tendēs usq; ad Atropatiā: deinde in Boreā cōuersus Azarā ac Artaxata præterlabens in mare desinit Hircanū Straboni. Herodoto autē contra, qui ait ex Mariana ostijs eū L. X. in paludes fluere, uno tantū in Caspiū mare. Idem scribit hūc non esse minorem Istro, insulasq; maximas habere. Ste. & item Strabo dicit *ἡ Ἀρμενία* uocari, q; opa Iasonis & labore modo Penei Theffalici montiū continuationē disruptit. Armeniorū magistratus Megistanes sicuti magi Persarū appellati. Armeni Christi etiā colunt, uerū citra ritū orthodoxū, à græcis quoq; differētes, præsulē habent quē catholicū uocāt, q; sacerdoti uniuerso præsi, sacrificant & more ferē latinorū, una tantū utuntur lingua, meniorum natalem

Bithynia

Eumenis

Prusias

Nicomedes

Chalcedonia

Pharnabazus

Perfa

Aconis

Bebricij

Amycus

Aranthas

Olbia

Chrysolopolis

Nicomedia

Nicomedeum

Nicea

natalem dominicū minime celebrant, sed nec ipsius baptismū, dicētes Christū expia-
 tione nō egere. Quadagesimā seuere colunt abstinentes uel à piscibus olco & uino, quam-
 uis fructibus & leguminibus quantumuis interdū uescendo ieiuniū minime seruent. Die
 ueneris carne uescunt, ut Græcos non uideant imitari, aquā sacrificio nō admiscēt. Olim
 pollicentes Ro. Pontificis autoritati obtēperare, quando uidelicet rex eorū à præfule Ma-
 guntino diadema simul cum regno accepit, cōsentiente Henrico Imp. minime præstite-
 runt: Sed & sub Eugenio 1111. Florentiā ad conciliū uenere rursus Christianæ religionis
 documenta postulatū. Deinceps Bithynia, quæ ab Heraclia Ponti usq; ad os protenditur
 quo ex occidentis parte terminat, ex oriente Sangario flumine, ab austro Epicteto, Ponto
 uero ab aquilone. Hæc prius Bebrycia Solino appellata: deinde Mygdonia, postremo ex
 regis nomine Bithynia. Strabo Bithyniam prius Mysos habitasse dicit: quod sanè pro-
 bare uideretur & Dionysius poeta & Arianus, qui dicunt Bosphorū Thraciū apud quem
 Bithynia est, Mysiū quandoq; Bosphorū appellatum. Idem quoq; Arianus scribit Mysum
 & Thynum duos fuisse fratres Phinei filios, qui totidem populos cōstituerunt Mysios & Bi-
 thynios. Steph. ex Bithynio eorū primo rege Iouis & Thracis Titanidis filio; alijs ex Bi-
 thy fluuio Thracia, apud quē incolentes Bebrycij huc migrarūt. Adferuntur Herodotus
 qui dicit Thracas in Asiam transfectos Bithynios esse appellatos, tēplumq; & uaticiniū
 Martis habuisse, & à Bosphoro usq; Rhebam flumen regionem tenuisse. Dicuntur & opti-
 mum in colere solum, rerum omnium feracissimum, materiæ ac lapidum copiam, tum cry-
 stallum in montibus ferens. Eorum regnum ad Eumenem, deinde ad Prusiam peruenit,
 qui ubi Perseum sororium suum superatum à Rom. uidit, capite raso pileoq; sumpto Ro-
 mam ultro uenit se libertum Senatui appellans, ueniaq; & iterū regno donatus, successo-
 rem filium Nicomedem, à quo fuit interfectus, habuit. Hic item Nicomedem cognomēto
 Philopatorem: cuius filius heredem populum Ro. ex testamento dimisit. Gentes habet
 Chalcedonios & Bebrycios. Chalcedonia enim regio Chalcedonem urbem habet, sicut
 Babylonia Babylonem. Hæc sita ubi Bosphorum transfretaueris è regione Byzantij, Me-
 garenos colonos Straboni. Megabyfus Perfarum dux, ut ait Herodotus, solebat Chal-
 cedonios cæcos uocare, quod dimissa meliore tellure hanc peiorē elegerit. Arianus scri-
 bit Dorientes colonos Chalcedoniā incoluisse, nomine à Chalcedone fluuio propinquo
 sumpto. Eorum item colonias esse Byzantiū & Mesembriam in Thracia. Idem est autor
 eos diem x x i. mensium omnium nesciam habere, in qua die Pharnabazus Perfa Darcē
 præfectus, uictor eorum pueros fecit eunuchos in Persidemq; misit. Aconis insula parua
 contra Chalcedonē, unde cotes optima ueniunt, quas Græci ab eius nomine Aconas uo-
 cant. Post Chalcedonios Arianus Bebrycios dicit esse, originemq; à Bebrycē trahere una
 filiarū Danaï: quæ una cum Hypermetra præter iussa patris uiro pepercit: quare fugiens
 parentem unā cum uiro in hæc loca ritus docuit Aegyptios: pro quibus meritis regionem
 ab eius nomine appellatam. Tenebant olim totum tractū usq; ad Ephesum & Magnesiā,
 ut scribit enarrator Apollonij, Charontem adducens autorem, qui dicit Lampacenorum
 regionem olim Bebryciam appellatā. Hic regnauit Amycus qui in ultionem Lyci à Pol-
 luce castibus interfectus dum Argonautæ illac transirent, statura præter humanam cor-
 poreq; toto ac uiribus monstris. Aranthas item Bebrycius Eustath. oëonis cubitis lon-
 gus tradit. Olbia in ora Chalcedoniæ nymphæ nomine, alia in Italia, tertia in ponto, quarta
 in Pamphylia, præterea locis alijs Stephano. Chrysolopolis urbs, Ephorus in lib. x x i i i.
 Tradere belli locijs Chalcedonienis Chrysolopolim. Dionysius Byzantius de ipsius etymo
 sic ait. κέκλυθη δὲ χρυσόπολις ὡς τὸ πρῶτον ἠγεμονίας, ὅταν ὕδα πειραμάτων ἢ προσίωντος ἐπὶ τῷ
 πόλει χρυσὸν ἢ ἀφιδμα. Est in Cilicia altera Polyhistori, incolæ Chrysolopolitæ. Nicome-
 dia in sinus recessu, de regis nomine dicta; multiq; in eadem successores eodē nomine ap-
 pellati, sicuti & Ptolemæi in Aegypto. Hic multos sub Maximiano martyres fuisse legi-
 mus. Nicomedeum Emporium Bithyniæ Arianus v. Bithynicorum cōmemorat. Nicea
 urbs Bithyniæ metropolis iuxta lacum Ascanium Straboni, prius Ancora: deinde Anti-
 gonea appellata ab Antigono Philippi filio: postremo à Lyfimachio de nomine uxoris fi-
 lij Antipatri Nicea uocata. Altera Locrorū Epicimidiorū, tertia Gallia. Sunt item alia
 alibi Stephano. Ex hac fuere uiri illustres: Antigonus, Aesclepiades, Parthenius, Apollo-
 dorus, Epitherisus grammaticus. Hic conciliū primum publice celebratū, ubi explosus
 Arius

Arrius. Hæc nostri expeditione prima Hierosolymitana in itinere expugnauerūt, expulso Nicopolis
 inde Solimāno Turca qui eā tenebat. Nicopolis urbs Bithyniæ, altera in Epiro, tertia in Astacus
 Armenia. Astacus urbs in ora, qui sinū à se cognominat Astacensem, ab Astaco Neptuni
 & Olbia nymphæ filio, apud Arrianū in Bithyniis. Strabo Megarensiū coloniam eam
 dicit. Est & Astacus apud Byzantiū, & item ciuitas in Acarnania, Cephaleiorū colonia. Bithynium
 Bithyniū urbs Bithyniæ Pausanij. Incola Bithynicus. Bithynopolis cuius Arrianus in Bi-
 thyniis meminit. Apamea in ora Propontidis, prius Myrlea dicta à quodam Myrlo duce
 Colophoniorū, nonnullis à Myrlea Amazone. Nicomedes deinde rex Prusiæ filius à ma-
 tris nomine eā uocauit. Hinc Aesclepiades Myrleanus fuit Stephano, alia Apamea in Sy-
 ria, alia in Epicteto, alia ad Tigridem. Prusias Bithyniæ Chius antea uocata, quā Polyphē
 mus in Mylia relictus ab Argonautis ædificauit, à flumine uicino appellatā, autores Cha-
 ris in iij. Chronicorum, & Apollonius in iij. Argonauti, ἀλλ' ὁ μὲν ἐν μυθιστορίᾳ πικλὲς ἔστυ
 πολίτας, Νόστος ἠγεθὼσάμην ἐβυθίζετο μὲν ὁ ἀργῶν, τῆλε δὲ ἠπείροιο, πῶς ἐβίβητο γὰρ ἀπὸ
 χελύβων, τὸ δὲ μὲν ἢ μοῖρ' ἐδάμασσε. Strabo tamen uult qd à Chio Herculis socio à Colchis
 redeūte ædificatā, à Demetrio postea euerfa, ac à Prusia rege illo qui Annibalem excepit
 restituta, Prusias appellata est. Prusienses ob fidem Romanos demeriti, libertate donati
 sunt, cum Apamienfes quos supra cōmemorauit coloniā reciperēt. Apud hanc Argantho
 nius mons, iuxtaq; fons, ubi fabula de Hyla Herculis socio & à nymphis dū aquas hauri-
 ret rapto. Altera Prusias inter Mysios in Olympo cōdita, ab illo Prusia qui cū Cræso bel-
 lum gessit. In hanc ille sententiā, à qua Steph. dissentire uidetur. Nam Chium & Argatho-
 nem apud Olympum ponit ab uxore regis Rhefi, & Argathonium incolam, & Agatho-
 nem dicit, & Agathonium sine r. Hæc hodie Prusias Bursia est appellata corrupto uoca-
 bulo, emporium Turcarum, in quorū unā cum reliqua Asia uenit potestatem. MYSIOS
 Homerus in Asia ponere uidet, nōnulli dicunt Mysiorū meminisse in Europa sitorū ultra
 Istrū, quos Mælios ex autoritate ueterū marmorū uocari diximus, quanq; à græcis ambo
 Mysii appellenē. Mysiorū asini in aequali dorso feruntur, unde prouerbiū apud Eustath. in
 obtortos, ὡς ὄνος μύσιος. Arianus dicit Thynū & Mysum duos filios Agathones nymphæ
 totidē cōstituisse populos. Sunt præterea cum Phrygibus mixti sicuti Mæones & Lydi,
 ut uix discerni liceat, ex quo prouerbiū Græcū, πῶργω τὰ μύσων ἢ φρυγῶν δόλοματτα, id est,
 pcul Myrorū & Phrygū termini. Duas ponūt sicuti & Phrygias, maiorē & minorē. Nā, ut
 ait Stra. altera Olympica Mysia est, Bithyniæ & Epicteto cōtigua, quā Artemidorus à My-
 siis, q trans Istrū sunt, dicit habitatā, ubi Olympus est. Altera circa Caycū & Pergamenū
 agrū usq; in Teutrania & Caistrī hostia. Olympus em mons syluofus, adeo q; altus, ut hora
 tertia noctis ex eo sol aspiciat. Hunc Cleon prædo insanus amicus Antonij tenebat, ut idē
 Stra. autor: apud hūc Prusiadē urbē esse diximus, paulū à mari recedentē. Est & Cæsarea
 ibi sita, quæ Olympi Cæsarea cognominat. Halizonas Steph. inter Mysiā & Lydiā collo-
 cat. aliquid in Ponto. De qbus deq; Halyba eorū ciuitate, ubi argēti uenas Hom. dicit, supra
 in Ponto mētionē feci. Assus urbs in alto sita loco, in quē Nicostatus citharædus cauilla
 bat. ἄσος ἰδὺν θάσος ὀλέθρος πείραδ' ἵκται. Assum Cor. Alex. scribit Milesiorū esse coloniā,
 sitāq; in Mysia prope Hellepontū, ubi Sarcophagus gignit lapis. Altera Lydiæ, tertia in
 Epiro. Ex hac Assō fuit Cleates successor Zenonis. Atarna urbs prope hæc ponit. Astyra
 uicus prope Adramytū Stra. est & Phœnicia urbs iuxta Rhodū, in qua Minerva Astyris
 dicit. in Bœotia quoq; prope Potnias, & in Italia in ora Campaniæ Step. Teutrania urbs
 à Teuthrante patre Telephī, q & heros Teuthrantius appellatus. Phrygia minor eadē &
 Epictetus appellata, ambitū protendit in Hellepontū occasum uersus Dionysio, Altera
 orientior quæ maior dicit & Paria, in qua Midas regnauit prope Sangariū flumen, ubi
 Rheā deū matrē uenerabant, quā regionē ipse Dionysius populosam appellat, Arrianus
 & diuitem & antiquis. Est & Europe locus prope montē Oetā, qui Phrygia dicit. Plin. ha-
 bet autores qui dicāt Europa & Mysos & Bryges & Thynos transfretalle in Asiā, popu-
 losq; cōstituisse, à quibus Mysii & Phryges & Bithynij appellant. Post res Troianas, colo-
 niæ græcorū & Lydi & Perfiæ & Macedones, postremo Galata omnia excursiōibus tur-
 bauerūt: nec solū ob rerū mutationē res ipsæ incertæ sunt, sed etiā ob diuersas scriptorū sen-
 tentias, q de eisdē rebus diuersa tradiderunt. Hinc Phrygiæ, Cariæ, Lydiæ, Mysiæ, loca uix di-
 stinguī ualent. Huc accedit quod Romani ea diuiserunt nō per nationes, sed fora & præ-
 turas

Argathonius

mons

Mysia

Due Mysia

Olympus

mons

Prusias

Cæsarea

Olympi.

Halycones

Assus

Atarna

Astyra

Teutrania

Phrygia

Phrygia

minor.

Troadis

xii. urbes

u turas

turas ubi iura dicunt. Igitur minor Phrygia Troadem regionem continet, quamuis Hom. in Catalogo abducere ab ea uideatur, Aeschylus tamen & oēs qui post eum fuere, eandem esse gentem dicunt. Hæc enim & Asia proprie Ptolemæo dicitur, tota occubans Helleſponto, xii. claris habitabat urbibus, quæ sunt huiusmodi: Abydū, Ilium, Lyrneſſus, Pedafus, Thebe, Zela, Adraſtea, Pitya, Percote, Arisba, Chryſe, & Adramicū. Has omnis Achilles unā cum reliquo Græcorū exercitu cū ad Troiā uenit præter Iliū expugnauit, præda inter ſe diuiſa: ijs omnib. Priamus dominabat. Cuius regnū Stra. in ix. partes diuiſum ſub totidē ducibus belli tēpore tradit. Dardanos ſub Aenea, Lycios ſub Pandaro, Zeliēſes ſub Aſio, Iliēſes ſub Hectore, Ceticos & Lyrneſſios ſub Pileo. ultra hæc miſſa cō externa auxilia ex Thracia & tota Cherſonneſo. Ciuitates præterea Troadis & Aeolidis p̄mixte, cum conſtet Troianos omnis Aeolicā eſſe gentē. Quoniā uero de Helleſponto, de q̄ cate ris pelagis alibi diximus, reliqua Troadis nūc exequar loca. ac primū Abydū. Græci enim hæc ciuitatū noīa fœminini generis & in us enunciat. Apud Homer. uno in loco τῆ Ἰλίου ἀπὸ. quod Ariſtarchus non probat Homerū eſſe carmen, ut ait Euſt. Abydum igit̄ primū in ora Helleſpoti ſitū ē regione Seſti, ſpatio ſtadiorū vii. quod Xerxes dicitur pontibus iunxiſſe. Hinc prouerbiū in Abydenos. μὴ δὲ ἀκτὴ τῶ ἀβυδου παταῖν. id eſt, Ne temere Aby dum calces. Hanc ut Leſbij Seſtū, ſic Mileſii cōdiderūt, Gyge Lydorū rege permittente, ut ait Strabo: nam ea loca, & tota Troia ſub illo tūc erat, ex quo promontoriū quoddā iux ta Dardaniā Gyges dicit. Abydenſes molle & effœminatū genus, & Sycophantæ maxi mi, unde prouerbiū in Sycophantas ἀβυδνίμας. Hic Leandri Abydeni amores in Seſtiā Ero, quos hexametris deſcripſit Muſæus adhuc extantibus, unde Ouidij episto la materiā ſumpſit. Puellā enim dicit apud Seſtū fuiſſe, ubi templū ſacræq̄ Veneris Leāder forte ad i uerat. Abydus altera in Aegypto huius colonia. tertiā in Iapygia Italiæ Stephano. Ilium Troiāni Acten prius uocabant, deinde ab illo rege Iliū. Duos habet ad Propontidē perti nentes colles, ubi Arx cum templo & Palladio. Nouū Ilium Alexāder prope antiquū in ſtaurauit Alexandreā uocatū. hoc poſtea Auguſtus, quod inde originē duxit, ædificijs & donis auxit, ut ait Strabo. Plin. uero, Troas Antigonea, quā nūc uocāt Alexandreā colo niā Romanorū. Aliud in Macedonia Iliū, ædificiū Heleni Troiāni, quod Troiā nunc cōr rupte diximus uocari. Aliud in Theſſalia, itemq̄ in Thracia Stephano. Reges Iliēſes ori ginem à Dardano ex Heturria profecto habuere, quos ordine in poetica dicā. Patriā uero prodidere, ut Dares teſtaſt, Polydamas, Antenor, Aeneas, Amphidamas, Dolon, quorum poſtea domus in cēdio ſeruata. Lampſacū in ora prope Abydū à Lāpſace uirgine, Phocen ſium ædificiū, olim Pityuſa, ab Homero aut̄ Pityea dicta, ut placet Deichoro Cyziceno, ob frequentes pinus. Optimū ferre uinū dicit̄, ex quo Themistoſti dono datū à rege Perſarū fuit, cum ad eū profugit. Demofth. ob eam cauſam à Priapo Veneris & Dionyli filio ædi ficatū eſſe dicit, hinc Priapus urbs ipſa appellata, Lampſacū Euſtathio ἐξ τῆ λαμφίου, quod oraculo habuerit ibi ædificari, ubi primo ſol λαμφι, id eſt, fulſerit: appellata & Abarnus ἐκ τῆ ἀπαρνίσιος, id eſt, diſperdere Venerē grauidā ex Dionyſio Iunonis opera, ex quo illa informem fœtū dicit̄ peperiffe, quē Priapū appellauit. Steph. Inter Lampſacū & Abydū, Præctius amnis fluit, Straboni. Zela urbs ſub Idē radicibus, à Zelio cōditore, iuxta quam Aefopus & Tarſius fluunt, haud procul à mari. Hom. οἱ δὲ ζελάου γῆαον. eſt & caſtellū hu ius noīs in Cyzico Diogeni in iiii. Cyzicenorū, & Zela urbs Pōti. Adraſtea ab Adraſto condita cum tēplo Nemeliſ, Adraſteæ dicta à poetis. Alijs à nymphæ eiufdē nominis filia Meliſſi geniti ex Ida, q̄ primus regnauit in Troia: nonnullis ἐξ τοῦ μὴ δὲ δροσκίου, id eſt, à nō fugiēdo. Hanc Plin. Pariū uocatā dicit. Pariū em̄ Straboni oppidū in Propontide ponit̄. de Paro & Pario inſulis diximus. Pitya & Pityea appellata à frequenti pinu, ſita apud Aefopū. Percote mediā producta Hom. ἡ πύλαι πόρκωτον. Arisba urbs Iasii regia, ex quo Diam Arisbā Homer. uocat. Arisbus item fluuius Thraciæ in Hebrū fluens. Multa enim loca, nominaq̄ Troiæ ac Thraciæ ferē cōmunia erant, ut ait Strabo. Arisbas alias eſſe in Leſbo cōmemorauit. Chryſa in qua Apollinis templū cū eius ſimulachro, murem ei ſacrū ad pedes tenēte. Quapropter diuina ab eodē poeta appellat̄ χρύσην τε ζαθίλω, Hui⁹ ſacerdos Chryſes expugnata ciuitate & filia Chryſeide rapta ab Agamēnone, cauſa peſtis demiffæ Græcorū caſtris fuit: ex quo coactus Agamēnon eā reddere, & illius loco Bryſeida Achil lis rapere. Hinc initium Iliadis Homerū. Chryſas alias Steph. cōmemorat, apud Scyrum, apud

Troiāni
Aeoles ſunt
Abydum

Ilium
Antigonea
Alex. colo.

Lampſacum

Præctius flu.
Zela
Aefopus &
Tarſius flu.
Adraſtea
Pariū
Parus
Pytea
Percote
Arisba
Chryſa

apud Leſbū, in Bithyniā, in Caria. eſt & inſula Oceani, ſic à Dionyſio uocata ob auri co piā. Eſt & aurea Cherſonneſus in India, quā χυονη Græci uocāt. Lyrneſſus, unde Achil Lyrneſſi
les Briſeida rapuit. Adramicū iuxta Caicū à filio Haliatti Croeli fratre eiufdē noīs. Adra Adramicū
myctis uero inſula Lyciæ. Apesum ciuitas & flumē in medio Lampſaci & Parij, quo dele Apesum
to coloni Lampſacū migrarunt, cum utraq̄ urbes Mileſiorū eſſent coloniæ. dicit̄ & Pæ Pergamum
& Apesus ab Homero, ſicut & Aterna & Tarna, ut ſcribit Euſt. Pergamū nobilis urbs Attali regia
Troadis in mediterranea, quā Caicus præterfluit. Hic Attali, et Eumenes regiā cōſtituere, Scepsis
de quibus in Onomatologia ſcripſi, qui nobilem hic bibliothecā cōſtituere, ubi ceptum Traianopolis
prius chartis hœdinis ſcribi, quæ pergamena poſtea ſunt appellata. Scepsis, cuius cymū Traianopolis
ἐξ τῆ σκίλαδος τῆ Ριῆαυ. hoc eſt à cōmento quo Rhea eſt uſa cum partur̄ pro Ioue lapidē ſup Attalia
poneret, ut ait Steph. Ex hac urbe Metrodorus Epicuri ſocius, & Neleus diſcipulus ac Cylla
ſucceſſor librorum Theophrasti, Antandrus in ora Troadis ſub Ida monte prope Myſiā, Cyllæus flu.
ab Antandro duce gentis Aeolicæ. Ariſtoteles ait hanc quandoq̄ dictam Edonida, cum & mons
Cimmerij eam annos Lxx. incolet̄. Prope Antandrū Traianopolis urbs. Attalia Smynta
à Pto. Philadelpho ædificata. Cylla urbs in qua Apollinis Cyllæi templum. hanc Cyllæus Myrina
fluuius præterlabi ex Ida monte deſluens per agrum Antandrū. Et Cyllæus item mons Gryniū
in eadem parte Straboni, Stephano aut̄ utrunq̄ Cyllenum appellatur. Smynta, ubi item Lygdamum
Apollo Smyntheus apud Hom. Myrina in ora Aeoliæ urbs ab Amazonis nomine dicta Apollonia
apud eundem in i. Iliadis. Eſt alia in Lemno, Gryniū urbs Myrineorum Straboni, ubi Elea
& nobile Grynei Apollinis etiā templum. Lygdamum, Apollonia, Elea. Achilleum oppi Achilleum
dum iuxta tumulum Achillis, Cuma ciuitatum Aeolicarum maxima Straboni, dicta ſicut Cuma
Myrina de nomine Amazonis: Heſiodi patriā ab eius patre relicta, ut ipſe teſtatur. Huic
ciuitati Telephanes præfuit uir iuſtiſſimus, qui regionē eam pinis arboribusq̄ conſecuit,
autor Heraclides de Politijs. Lycij Troadis populi, quibus præfuit Pandarus Lycæonis fi
lius, ubi & Apollo Lycius colebat: In quo lupus Apollini cōſecratus cernebatur. Sunt &
ali j extra Troadem Lycij, de quibus paulopoſt dicemus, qui ducibus Sarpedone & Glair Lycij
co Troiāni auxilio uenere. Lyceū quoq̄ gymnāſium Athenis Ariſtotelis ſchola. Darda Dardanium
nium ciuitas & promontorium Lxx. ſtad. ab Abydō diſtans. Inter hæc Rhodius amnis urbs & pro
emittit, ad quē, ut ait Strabo, in Cherſonneſo eſt Hecubæ ſepulchrum, quod Græci Λύβο, Rhodius ſepul.
συμά uocant. quidam Rhodium dicit̄ in Aefapum emittere: Dardanium priſca res eſt, & Hecubæ ſepul
adeo ſpeta, ut Imperatores Romani Abydum tranſtulerint, ali j rursus in priſtinā habue chrum.
runt conditionē. Hic quondam Sulla & Mithridates ad colloquiū conuenere. Dardanos Dardania
à Troiāniſ Homeris diuidere uidetur, & ijs quidem Hectora, illis uero Aeneā præficere. origo.
Dardania prius Teucris uocabatur. De quo Muſæus hiftoricus apud Stephanum huius
modi repetit originē. Dardanus ex Heturria cum Harmonia & Iafio fratribus, ſurrepro
Palladio ex templo Mineruæ in Samoſtraciā uenit, ubi Cadmus Agenoris filius inſita cū
eo amicitia, & deſuncta uxore Harmoniā duxit: Dardaniūq̄ in Aſiam cum manu ſocio
rum ad Teucrū regē miſit: à quo gener regno adſcitus eius filia Batia ducta, Teucridem
poſt ſoceri mortem Dardaniā appellauit. Ariſtoteles eum à Samoſtraciā ueniſſe dicit ad
Troadem, & Neſo, deinde Batia filias regis Teucrorum duxiſſe: ex Neſo Sibyllam, quæ Sibylla filia
uates fuit: ex altera Erichthoniū, & Ilium qui poſt eum regnauere ſuſcepiffe. Sunt & Dar Dardani
dani j alij apud Illyricos. Elea Aeolica urbs, nauale Pergamenſiū, quondā Danais dicta, Elea
Meneſtei ædificiū. Eſt & altera prope Myſiam nauale Bithyniæ. tertiā in Phœnicia in me Cenchrea
dio Sidonis & Tyri. eſt deniq̄ in Aethiopia palus cum tribus inſulis. Cenchrea urbs, in
qua moratus Hom. didicit ea, quæ ſcripturus erat circa Iliada. alia nauale Corinthiorū. ter Azania
tia in Italia. Azania ſiue Azaniū urbs Straboni ex xii. Herodotus Aezano protulit cū
diphthōgo ab Aezano Tantalii filio. Aſcania, quā Nicolaus in iiii. hiftoriæ dicit ab Aſca Aſcania
nio Aeneæ filio conditā eſſe: Eſt enim urbs & regio, ac palus in Troade Euſtathio. Hom. Pedafus
τῆλ ἐξ ἀσκανίης ἐπιβώλωνος ἠλθον ἀμοιβοί. Pedafus urbs in Ida mōte, quā inter xi. Achilles Gargara
expugnauit. In eiufdē montis uertice Gargara plurali numero urbs Aeolica, ubi Leleges
quondam habitauere: à Gargaro Iouis filio ē Lariffa Theſſalię Steph. Epaphroditus uero
ait Gargara montē eſſe, neutriq̄ generis p̄ferre oportere: Gargarus aut̄ ciuitas fœminini.
Hellenicus Gargaſum ſcribit ciuitatē, putaſt tamē menda in litera. Garganus aut̄ i Apulia
mōs. Gergis urbs, unde Sibylla Gergithia. Phlegon in Olympiis ſcribit apud Gergithios
u 2 templum

templū esse Apollinis Gergithij, in qua Sibyllę sepulchrum est: eius imaginē Gergithij in numis percussērūt Steph. Eumeneia quam Attalus in honorē fratris Eumenis cōdidit, altera in Caria, tertiā in Hircania. Aphne urbs prope Cyzicū, altera in Libya, & Aphneis palus prope item Cyzicū. Artace urbs Milesiorū colonia. Demosth. poeta. *νασσαο δ' ἀφ' ακρίοις ἐφεσιος ἀγριαδίου*. Sic enim Venus apud eos uocabatur. Demetrius autē insulā esse dicit, & Timosthenes montē prope Cyzicū. Memorant & alię Epicteti urbes ab autoribus, Lampronea Hellenico, Pelichna, Traianopolis, Attalia Steph. Docimeiu Eudæmoni, Myrmissum Polemoni, Sigæū Straboni, Siga Hecatæo, Polyena Steph. qui Eucarpia in hac regione ob fertilitatē appellatā esse dicit. Montes quoq; in eo nobiles. Ida ad Lectū promontoriū pertinens ambitu stad. D X. est altera in Creta, unde Trojana hæc habuit originē. Terea, mons in ora Cyzicena, cōterminus Zelę, Straboni positus *ἄλλ' ἢ τερραῖν*, id est, seruare, quod in alto sita loco facile omnia contuetur. Sicut etiā de Ida nōnullis *ἀπὸ τ' ἰδαῖν*, propter late aspectū. Terea uero Leucosyrorū est urbs. Phalacra mons Ida dictus ab arborū raritate & caluitie, ob perpetuas in eo niues. est & promontoriū in Cercyra, ut Artemidorus in v. Deniq; quicunq; locus sterilis, ubi nihil uirentiū sit, Phalacra dici potest Steph. Lectū, Sigæū, de quo supra. Agamea mons et palus, dicta q; in eo loco exposita sit marino monstro Hesiōne innupta. Reperit & Agamus circa Heracleā Ponti Steph. Rhæteum a Rhætea filia Promethei Eust. Flumina item Epicteti Practius inter Lampscum & Abydū fluens Straboni. Rhindacus inter Epictetū & Bithyniā, in cuius ostio sepulchrū Agæonis herois Mysi, quē Hesiodus in Theogonia filii cœli & terrę uocat, qui & Gyges & Briareus dicit Eust. Scamandrus fluuius ex nomine filij Hectoris. Xanthus flu. Troadis & urbs Lyciæ. Simois & Scamander; quorū alter Sigæo, alter Rhæteo proximus, ambo in conspectu noui Ilij concurrunt. Atq; hæc quidem Epicteti siue Phrygiæ minoris loca.

P H R Y G I A M A I O R.

H R Y G I A maior cum Galatia a latere septentrionis terminat, occidentis cū minore, austrum cum Lydia, orientis uero cum Cappadocia. Eius urbs Nacolia in reflexu Sangarij fluminis Straboni. a Nacole nympha dicta Steph. dicitur & Nacoleia Græca diphthongo, id est *νακὼλια*, sicuti Heraclea, Apamea. Ptolemæo autē Nacolia, hodie uetus retinet nomen, regia Turcarum in Asia ante quam Constantinopolis caperetur. Bercynthus urbs, Bercynthia regio sacra deū matri. in eadem parte Berytis. Berythus uero Phœnicia urbs. Synada, quam dicit Acamantem condidisse, qui post bellum Troianū cum erraret in Phrygia, nactus quandam qui in ea regione locū expugnabat, cui auxiliarius adcessit, a quo & loco postea donatus, primū e Græcia coacta multitudinē mortales ad habitandū inuitauit, quorū concursu Synagam prius ipse appellauit, postea literæ mutatione Synada uocata Stephano. Hic marmor Synadicū purpureis maculis, tracto colore e sanguine Atyis pueri, cū sese illo castrasset ex fabula. Papinius in syluis. Ipse cruentauit maculis lucentibus Atyis. Acamantium ædificium Acamantis. cui Theseus iuuanti bellum contra Solymos hunc locum donauit. Parthenius in Aphrodice Acamantida hanc urbē uocat. est & Acamantis tribus Attica. Aemonia urbs in eadem Phrygia Polyhistori, & Aemonium nemus in Ponto prope Thermodontē, ubi Mars dicitur Harmoniā genuisse. Steph. Alabastra urbs Herodoto, unde Steph. lapidem gigni Alabastritem testatur. Andrea penult. producta, urbs in qua lapis inuenit, qui cōbustus ferrū efficitur, admixtus cum cymino, distillat argentū adulterinū: postremo permixtus sit orichalcum Straboni xiiij. Sipylus urbs, ubi fabula in saxū conuersa Niobes, quæ se Latonæ fecunditate prætulit. Philemoliū, Dareon, Amorion. Manesiu, Aphneon, urbes omnes. est alterū Aphneon in Lydia, & Aphnitis palus apud Cyzicū. Medeon, Myde urbs; Midea uero apud Argos. Metropolis urbs a deū matre ibi culta, Polyhistori. Sunt aliæ in Lydia, in Thessalia, in alijsq; locis. Tembrou urbs, Characi Tymbrū, Menandro Tembroum. Stassus Phrygiæ uicus, in quo ab initio coloni Cimmerici magnam uim frumenti sub terris conditam inuenere, ex quo diu uictitarunt, nomenq; loco ex auspicio tali indiderunt *ἀπὸ τ' σίττος*, Steph. Charax locus est circa Celenas, ubi Alexander res gessit, propeq; Alexandriā urbem ædificauit, Asia in Caria, in Ponto, in sinu Nicomediæ nobile Emporiū. Ste. Dresia urbs, Dionys. in Bassariis. *Βυθίαμ εφεσίην τὴν ἐν μινδωδία γαίαν*. Apamea inligne Emporiū, ac secundū post Ephesū, cōmuneq; Italicorū Græcorūq; hospitū, sita in

sita in Marsyæ fluminis ostijs, qui urbē mediam præterlabens exit in Meandru. Hanc Antiochus Soter a noie matris appellauit. Hic fabula Marsyæ & Apollinis de musica cōcerantū: sita est in mediterranea, dicata Neptuno, Celeneq; appellata a Celeno Nepruni & Celenus unius ex Danaidibus filio. Hæc ferē Strabo. Plin. uero hanc Apameā a Seleuco conditā dicit, uocatamq; prius Dameā, q; ferocissimas gentes domasset: quo tēpore Erato sthenes ait corruisse in Asia Solymorū & Lelegū, & Bebricū, multorūq; populorū gentes. Laodiceā quidā in Phrygia ponit, alij in Lydia, de qua inter Lydos dicā. Geranea urbs Phrygiæ, est alia in medio Megaræ & Corinthi, quod se recepit Ino Athamantē fugiēs. Geranea uero in Laconica urbs, item Gerathe. Steph. Doeantes cāpus Phrygię. Almona & Doeanta fratres fuisse memorat, a quibus duo nobilitata nemora Doeantiū & Almonitū. Idem. Mons Didymus matri deū facer: unde fluuius Sangarius in pontū fluit Euxinū. nōnullis Sangaron uocat. Hermogenes in Phrygiæ descriptione ait quandā Sangā noie uenerantē Rheā in hoc flumine cōuersam ei nomē reliquisse. Marsyas, de quo paulo supra. Gallus, de quo Polyhistor in ij. de Phrygia scribit, Gallū & Aryn genitilib. sibi ademptis, Gallū iuxta Teriam flu. ad habitandū uenisse: cui Gallo nomen indidit. Hinc ois postea castratos appellari. Hæc Steph. Ouid. uero in Fastis Aryn puerū dilectū Cybeli ob pudicitiam sibi genitilia ademisse, & in hoc flumine lauasse, ex quo Gallos eunuchos sacerdotes Deæ uocari.

Æ O L I A, I O N I A, L Y D I A.

O S T hæc intra Taurum restant regiones in eadē Asia describendæ. Aëolia, Ionina, Lydia, Caria, Lycaonia. Aeolos esse Troadas palā est, qui maxime per Aëgaum littus extendunt uersus meridiem cum Ionibus terminantes. Sed & ad septentrionē olim peruenerūt & Phrygiā, Armenos, Matianos, Cilsianos cōprehendebāt, ut Strabo testat: quorū linguā clara illustrauere ingenia poetica, præsertim Sappho. Erymū trahūt ab Aëoli filijs, unde genus id puenit, uel quod ex *ἄεολα* id est, uaria gente ac promiscua creuerint. Nā Aëoles quondā etiā Dores appellatos esse compertū est. Nec solū eos, sed oēs intra Isthmon Peloponnesiacū, præter Atticos & Megarenfes uocati sunt Aëoles. Quāobrē Pindarus cū dorice scribat uocat *ἄεολία μόλπην*. Igitur Asiatici oēs Aëoles ab ijs qui in Europa sunt Aëolibus profecti uidentur. Eorū ciuitates ad x x x. fuisse Strabo est autor, quas in Phrygia atq; Mysia, tū insulis Aegæi maris ex magna parte attigimus: ad Ionas transeā, qui eodem littore sequuntur, usq; ad Phocæam. Iones appellati Eustathio ab Ione filio Xuthi, quē Euripides conditorē Asiaticæ teluris appellat: uir enim Atticus fuit, ex quo Attici prius Iones uocati: & in Attica las condita regio. Strabo autē scribit Melanthū Codri filii ex Athenis in Asiā cōcessisse, ibiq; partim a nepotibus, partim ab alijs xij. ædificatas esse ciuitates, quę Ionicæ sunt appellatæ cō Ionica. Ephesum ab Androdo, Myuntem a Cydrello, Erythrā a Gnopo atq; his tribus Codri filijs: Miletū uero a Nedeo, q; genere Pylius fuit: Lebedū ab Andropompo, Colophonē ab Andremonē Pylio, Prienē ab Epiro Nedei filio: Teū ab Athamante, Phocæā ab Atheniensibus cū Philogene, Clazomenas a Paralo, Chiū ab Ogertio, Samū a Timbrione. Aelianus autē de ua. histo. Neleum Codri filium fuisse dicit, & has omnis cōdidisse urbes. Vitruuius ait Atheniensis ex responso Apollinis xij. colonias in Asiā deduxisse, tradito negocio Xutho eiusq; filio Ioni. Sed & adeo postea creuere, ut Plin. ad lxxx. fuisse per cūcta maria testes. Quando Lydorū urbes Iones ferē sunt, pariter & Lydia describet, quæ ut ait Plin. perfusa flexuosi Meādrī cursibus, sup Ionā pcedit: Phrygię ab exortu solis uicina, ad septentrionē Mysiæ, ex meridie Cariā amplectens, Mæonia antea uocata. Eius in primis ciuitas (ut placet Herodoto) Ephesus Ionicarū clarissima, a noie & ipsa Amazonis appellata, pluribus ante nominib. dicta, Vrychia, Ortygia, Prelis, Arsinoe ab uxore Lysimachi. Olim diluuiō absumptā ipse Lysimachus alio in loco cōmuniuit, cuius calamitatis Durici Elaici extat epigrāma. In hac templū Dianæ celeberrimū a tota Asia annos c c. ædificatum, tāta ueneratiōe, ut Ephesū in quodā bello, humano subsidio deplorato, funē a forib. templi ad urbis moenia suspēderint, ciuitatēq; quasi soli Deæ tuendā permiserint. Eius in censor Erostratus, quanq; cautū fuerit ne quis eū nominaret, finem ramen cuius gratia flagitiū perpetratū uidet adsecutus, eius nomine ad nos usq; per tot secula deducto. Smyrna in ora Ionie a Tatalo prius ædificata, dicta Naulochus, deinde ab Amazone sicuti & pleræq; Asię ciuitates appellata Stephano. Stra. refert porticū eam & portū & bibliothecā & gymnasiū

gymnasiū habuisse cum Homeri tēplo ac statua. Nummumq̄ **æreum** Homeriū appellare, quoniā Smyrnenſes eum ut ciuem suū maxime sibi uendicant. Palsi & ipsi terramotū ue luti multæ in eo traētū ciuitates N. Antonini principis tempore, à quo restituta urbs fuit: meminit Philostratus in uita Sophistarū. Huc è tota Asia literarū gratia conueniebatur. Erat enim Smyrna portus cōmodissimus, quò undiq̄ è Græciæ atq̄ Asiæ regionib. oēs confluerēt, gymnasiū & philosphorū & oratorū quondā fuit celebratissimū; nobilissima quoq̄ hinc orta ingenia. Teos in mediā ferè Ionix ora Herodoto, Athamatis ædificiū, ex quo Athamantida eam Anacreon uocat. historia sic se habet. Athamas quondam locū cō siderans ubi ædificaret, iam parata materia, interrogatusq̄ à Marte quouicq̄ meditare; re- spondit *ἄως*, id est, donec tibi ciuitatē ac templum constituā. est homonyma in Aegypto, alia in Scythia, in qua palus esse dicit̄ referta piscibus, ex quibus per serenū oleū manat in summa aqua tāta copia, ut colligi in uasa possit uſibus aptū. Hæc Steph. Strabo Teos dicit̄ in península sitā, portūq̄ habere. hinc quoq̄ fuisse Anacreontē poetā, Apeliconē, Hecateū historicū. Clazomene clara & ipsa Ionix urbs, quæ insulas quōdā habitatas in fronte septē habebat. Prope Clazomenas Erythra prius Gnopopolis dicta à Cnopo cōditore: est ho- monyma in Libya, in Locride, in Bœotia in Cypro, quæ nūc Paphus dicit̄. Steph. Strabo autē Erythrā portū, & Coricū montē adiacentē dicit̄ habere: Sibyllamq̄ hinc Erythream tempore Alexādrī ortā. Colophon, unde Homerū pleriq̄ putant esse. Priene prope Ephe sum parū à mari recedens, Myus, id est, *μυδς* inter Ionix urbes prope Magnesiā Strab. Steph phano Cybelca urbs Ionix. Herod. Cybelen dicit̄ ciuitatē esse Phœnicix: est & Cybela Phrygiæ & Cybelū templū, unde Rhea Cybele dicta, in eo loco culta siue nata Steph. Sil lon, Buchia, Glaucia parua Ionix loca. Lydiæ regia Sardis, posterior rebus Troiāis: huic im minet Tmolus mons in uertice exedrū candido lapide extructā habens, nobile regū Per- sarū opus, unde late p̄spectus ex altissima specula est. Hinc Paetolus fuit auris (ut ferūt) ramentis, ex quo diuitias Cræso prouenisse. Hunc prope Astyra etiā urbs sita, prope etiā Arima siue Inarima (utroq̄ dicit̄ modo) ubi sepultū dicit̄ Typhoeū à Ioue fulminatū, ut scribit Hom. nōnulli dicit̄ in Syria, aliq̄ in Pytheculis Tyrreni maris. Steph. Tmolo etiā uicina Asteria siue Asteris, ut Xanthus in 111. Lydiorū scribit. Est & Asteria inter Cy- cladas, Asia urbs Sardibus proxima, & Astus cāpus prope Caystrū. Hom. *ἄστια ἢ λιμῶνι λαύσις ἢ ἀμφὶ ῥέεθρα*. & Asiæ insula Aethiopia, & Asis Isthmos. Dionys. poeta. *ἄστια ἢ ῥέεθρα ἢ ἄστια ἢ ῥέεθρα*. Et Asia maior & minor. Hierapolis inter Lydiā & Phrygiā; ubi sunt aquæ calidæ: dicit̄ sacra, q̄ multis referta sit tēplis: hinc clari uiri fuerē, inter quos Serapion Stoī cus. Est alia in Creta, alia in Syria. Philadelphia Attali Philadelphi ædificiū, de qua inter Lydos & Myſos certatū aliquando est. Stra. Alia in Aegypto, alia in Syria. Mastaura urbs ubi Rhea colebat̄. Cuius etymū tale Steph. recenſet. Cū Ma uni ex ancillis Rheæ tradere tur à Ioue Dionysius nutriendus, interrogata illa à Iunone, cuius esset, respondit Martis: quare apud eos & omnis Cares Dionysius Mastari appellat̄, & Rhea Ma, cui taurū sacri- ficant, unde nomen inditū ciuitati, quā Chrysaoras flu. præterfluit. Magnesiā Mæandro uī cina, colonia insignis è Thesalica Magnesia orta: abest ab Epheso x x v. mil. antea Theſ salonica appellata. hæc Plin. Aelianus de uaria historia de his sic refert. Magnesiā, q̄ iuxta Mæandriū accolūt, cum aduersus Ephesos pugnarent, quicq̄ eques suū canē uenatorem, & feruū habebat speculatore: primōq̄ cōcurſu canes dimissi, qui hostiū ordines turbabāt, feruū deinde subsequentes iaculis & spiculis debilitabāt: tertio loco equites superueniētes iam fessos hostes, ac turbatos facile supabant. E Magnesia fuere Egeſias orator, & Simon musicus. Aethiopiū locus Lydiæ iuxta Hylum, ubi Diana Aethiopia colebat̄, q̄ Dianā agentē apud Aethiopas Apollo reduxit. Nōnullis uero quod eandem cū luna putent *ἄστια ἢ ῥέεθρα* Callimacho. Quidā enim Hecaten fatentes, à ferenda face dictā Aethiopicā putāt, ut Eratosthenes. Quædā alia oppidula loca q̄ Straboni Stephanoq̄ in hac regione ponun tur. Melampea, Magiste, Agra, Mesogis, Thyessus, Cyalus, Lycosthenes. Laodicea nobilis Lydiæ ciuitas, cui mons imminet Cadmus, unde Lycus fuit. Hanc exornāt Zeno orator & Polemon eius filius, qui ob uirtutem regnū meruerūt, prius Antonio, postea Augusto concedentibus. Hæc Strabo. Plin. uero, Laodicea prope Lycum prius Diospolis, deinde Rhoas appellata. Eufstath. autē, Laodicea Lydiæ, opus Antiochi Stratonices filij, in hono- rem eius uxor̄is ex Apollinis responſo. Hæc inter septē Asiæ ciuitates à diuo Ioanne apo- stolo

Teos
Clazomene
Erythra
Colophon
Priene
Myus
Cybelca
Buchia
Glaucia
Sillon
Sardis
Paetolus
Astyra
Arima siue
Inarima
Asteria
Asia urbs
Astus campus
Hierapolis
Philadelphia
Mastaura
Magnesiā
Aethiopiū
Melampea
Agra
Mesogis
Thyessus
Cyalus
Lycosthenes
Laodicea

stolo cōmemoratur. Trallis urbs Lydiæ, prius Anthea à florum frequētia dicta, uocata & Trallis urbs Erymna Steph. Trallianus & Thesalos, Tyberius cognoscante Augusto oratione pul- cherrima defendit, ut Tranquillus ait. Colossis urbs apud Lycū fluuiū, cuius meminit He Colosseni rodotus, Strab. in x 11. Colosseum & ex urbe appellat coloris genus naturalis in lanificio, quo abundant. Plinius colorē hunc etiam cōmemorat. Huius urbis meminit item noster Hieronymus. Ad hos igitur epistolæ sunt Pauli, non ad Rhodios, ut uulgo purat. Flu- mina Lydiæ Paetolus, de quo supra. Iardanus, cuius meminit Hom. *ἰαρδάνος ἀμφὶ ῥέεθρα*. Paetolus Hermus Aetoliam ab Ionix disterrinans. Cayster ex Ionix mediterraneis in mare tendit Iardanus Aegeum *ἄστια ἢ ῥέεθρα* quæ regionē iuxta habeat cōbustam. Huic adiacēs dici Hermus tur campus Caystrius Stephano. Mæander omniū maximus, & flexuosus labitur, ex quo Cayster contortos amnes reliquos Græci Mæandros uocāt ex huius similitudine. Item Prienem Mæander olim in ora sitam Iōgo profchomate mediterraneam Mæander fecit. Strabo. Plinius uero Cadmus mōs eum ex mōte fonte q̄ Aulocrene oriri dicit. Mōtes in hac regione, qui famā habeant, nul- li præter Cadmū, unde Lycus.

CARES, LYCAONIA

RANS Mæandriū omnia ad Cares spectare Strabo dicit, eosq̄ fuisse quādoq̄ sub Minoe, & tūc Lelegas appellatos, & insulas habitasse: deinde in continen- tem uenisse, & multa maritimæ oræ ac mediterraneæ colonis abstulisse Ionib. & Doricibus, multaq̄ rursus perdidisse. Eis semibarbaram esse linguā Eufsta- thius testatur, quod passim per Græciam sparsi merebant, uel q̄ à Doricibus originem habuerint, à quibus Halicarnassus ædificata est, ab Atheniensibusq̄ Miletus, Miletus Caricæ nunc ciuitas: ex quo Cares aliqui atticissare, sicuti cōtra, Atheniēs nonnulli ca- rizare uidentur. Primos omnium Græcorum stipendijs militare docuisse, prouerbū hoc monstrat, *ἢ καὶ τὸ κινδύνοιο*, ad illos qui cōmercium habent aliquod cum hominibus par- cis & auaris. Igitur Miletus urbs Carix, ut diximus, mediterranea, Ionix caput, Nelei Co dri regis Atheniensium filij ædificium Herodoto. Straboni uero Miletū Cretensū ducis, uocata quandoq̄ Lelegis, quod Leleges eam incolerent: & Pityusa à frequentia pinuum. Locus Miletū apud Branchiadas, quē Didyma uocant, ubi oraculum Iouis Didymæi, qd̄ Branchiade Xerxes unā cum cæteris incendit. Templum postea construxerunt omniū maximum ac subdiale, quod propter laxitatem & magnitudinem sine tecto remansit. Hæc ciuitas bis Didymæi direpta, à Xerxe prius, deinde ab Alexandro, cum eum accipere nollet, sicuti Halicarnas- sus. Mileſii colonias uaria in loca miserunt. Nam & Nilum x x x. trirēmis nauigan- tes, apud eius ostia murum cōdiderunt. Apud item Istrī ostia, & apud Euxinum, & Caly- pso insula quandoq̄ Miletus dicta est. Eius deniq̄ potentia testis illud apud Aristophan. in Pluto prouerbium *πύλας πύλας ἴσαν ἄλλοι μίλησοι*, id est olim potentes erant Mileſii, in eos qui ex magna fortuna ceciderunt. Vellera item Mileſia laudanē, ex quo prouerbū *σρόματα μίλησα*. Fuere hinc Thales, Aeschynes, Timotheus cithæcedus: Cadmus profa- cæ orationis inuētor. Halicarnassus totius Carix regia à quodam Athe originem ducit, Halicarnassus qui à Troæne huc migrauit, sedemq̄ iuxta mare locauit *ἄστια ἢ ῥέεθρα ἢ ῥέεθρα*, uocabatur & Isthmos & Zephyra Philoni. hinc Dionysius fuit historicus & Herodotus. Hic & He catominus pater Mausoli, Idræi, Pissidori, Artemisix, & Adæ regnauit: ab Alexandro di- repta, quod eū non receperit. Hic & Mausoli sepulchrū ab Artemisia conditū, inter v i i orbis miracula uisitur. Hic & Salmacis fons à Nympha eiusdē nominis, quā qui bibisset, uitio impudicitia mollesceret Straboni. Festus fabulæ causam adsignat, quod cum eius aditus parietibus angustis esset, occasionem iuuenibus potantibus dabat uiolendorum puerorū, ac puellarū. Ennius, Salmacida spolia sine sudore & sanguine. Alabanda urbs, ab Alabando Euhippi filio dicta Characis: sed & aliā Alabandā scribit Steph. in eadem Ca- ria felicissimā, ex prouerbio uetere uocari, ædificiū Caris, qui eā de nomine filij Alaban- di appellauit, quem ex Callirhoe Meandri filia suscepit: Alabandus enim Carum lingua, equo uincens dicitur. Ala equus, & Banda uictoria. Mycale mons & urbs Herodoto *ἄστια ἢ ῥέεθρα* quod hic Gorgones reliquæ Medusæ caput ululatu conquerebatur, uel *ἄστια ἢ ῥέεθρα*, quod in recessu Carici maris est. Mycaleſus uero Bœotix est mōs cōtra Samum arboribus densus, uti supra docui. Phoece Mycali opposita Phocensium Græcorū colo- nia prope Hermi ostia, initiū Ionix Straboni. Myndus urbs in ora Steph. Hinc fuere A- pollonius & Zenon grāmatici. Myndones uero gens Lybica est. Bargila prope Myndū Bargila & Iallum

Carianda
Chrysaoris

Suangela

Syrna

Bypasus

Hecatesia

Euonima

Curopolis

Momafus

Mylasa

Triopum

Telandrus

Alma

Amos

Arconesus

Phthir mons

Lycraonia

Tetrarchia

ciuitatum

XIII

Tecenium

Thebasa

Idea

Dedala mons

Lycij

& Iassum quam Cares Andamū uocatā esse dicunt: Achillis ædificiū à Bargilio nomē a depta, quē ab equo pegafo interfectū Bellerophon hac ciuitate honorauit. Steph. Hinc si nus Bargilicus appellatus. Iassus Cariæ ciuitas in insula regionē habet steriliē atq; piscosā, de qua inter insulas Ionij diximus. Carianda oppidū in insula & lacus. hinc fuit Scylax hi storicus. Hidasus urbs à filio Bellerophontis. Steph. Chrysaoris, quæ postea Hadrias di cta Apollonio in Caricis. Sunt qui Cariā omnē Chrysaorida uocēt. Suangela, ubi sepul- chri Caris, ut in dicio nomē est. Suangela em̄ lingua Carica regis sepulchri dicit. Octo e- nitū urbes in hanc unā cōtulit Mausolus. Syrna ædificiū Podalirij medici Machaonis filij, cutus huiusmodi Steph. historia narraē. Podalirium tēpestate iā statū, pastor quidā Bypa- sus nomine in littore excepit, duxitq; ad Damethū Cariæ regē, cuius filiā Syrnā forte eo tēpore à te cto collapsam Podalirius curauit, pro quibus meritis eandē ei locauit Cher- sonneso pro dote tradita, in qua ille duas constituit urbes, Syrnā in uxoris, & Bypasum in pastoris, qui eū excepit memorā. Sunt & illa minora oppida, Hecatesia, Euonyma, Cu ropolis, Momafus, Mylasa, Triopū, Telandrus, Alma, Amos, Arconesus, Harpallā, Bar- gallā, Balbe, Dælmefa. Caunus in insula. de qua inter insulas Aeggi dixi. Phthir Cariæ mons prope Miletū, eo quod locus pinis abundet, quarū flores Phthires Græce appellan- tur, quod quandā similitudinē cum pediculis habeant. Et de Caria quidem hæc, NVNC LYCAONIA, quæ tota mediterranea est, Tauro à Cilicia Trachæa diuisa, à septentrione Cappadociæ cōtermina, ex qua parte Tetrarchiam habet ciuitatum XIII. inter quas celeberrima Iconium, Thebasa in Tauro, Idea in confinio Galatiæ atq; Capadociæ. Iconi- um enim prope Taurum est dictum ex imagine siue idolo, quod Prometheus et Minerva iussu Iouis hic finxerāt secundū fabulas post diluuiū Deucalionis, uētoq; inde inspiran- te animatum. Steph. Apud hanc urbem Imperator Conradus, dum expeditionē haberet Hierosolymitanam, insidijs est petitus Manuelis Imper. Constantinopolitani.

LYCIA, PAMPHYLIA, CILICIA.

VNC regio Chersonnesi extra Taurū, quæ Straboni in angusta ora est à Lyciæ monte Dedala incipiens, usq; ad oram Iffici sinus, quæ præternauigatio stad. M. DCCXX. admodum portuosa, ubi Lycia, Pamphylia, & Cilicia, adiacen- tesq; ei regiones Pisidia, Cybira, Cabalia sitæ sunt. Lycios Dionysius propius mari ponit, Lycæones uero magis oriētales & mediterraneos, quorum Hom.

in Catalogo nullā fecit mentionē, sed tantū Lyciorū, quos duob. in locis ponere uidetur. alteros in Troade, quos supra cōmemorauī, alteros in Caria, de quib. nunc loquimur: in- certū utris utri originē dederit. Strabo tamē dicit, qd e Troia Lycij in Syriā migrātes locū hunc occupauerunt. Herod. Lycios, qui apud Cariā sunt, ex Creta aduenisse dicit, duce Sarpedone Minois & Rhadamanthi fratre: ac tunc primū Tremylas, cū prius Solymi di- cerent: postremo adueniēte Lyco Pandionis filio regis Athenarū, & in partē regni à Sar- pedone recepto Lycios dictos, genus aliū qui ferū ac durū, belloq; natum, Sagittarios opti- mos corneis utentes arcubus, & telis arundineis, pellib. humeros caprinis amictos, & ca- pite coronas gestātes, Eos in bellū Troianū Sarpedon duxit Bellerophōtis & Laodamiæ filius, alius à superiore Cretenis, ut Hom. Sarpedon Lycios, Glaucusq; in bella uocabat e Lycia lōge Xanthi prope prata fluentis. Longe e Lycia dixit ad differentiā Lyciæ, quæ apud Troiā est, cuius uiris præerat Pandarus, ut enatrat Eustath. Tremyle autē (uti supra memorauī, Lycia dicta, & Lycij Tremylenses, à quodā Tremylis, cuius originē Paniasis poeta, apud Stephanū pulcherrime his uersib. notat, ενθα δ' ἐναυε μέγας βρεμύλιος, ἢ γῆμα δὲ γὰρ βα, κούφλω ὠγιγίλω, βραβιδ' ἰκλω καλέσσω, Συμβεῖν ἐπ' ἀργυρέω ποταμῷ πρὸ δινηνύ. Τῆς δ' ὀλοὶ πῶδες Τιμῆος ἐκείδος δὲ Πίνας, καὶ Κραγός, δὲ κρατέωυ πάρας ἐλπίεσ' ἀφ' ἑσ' ἀφ' ἑσ' ἀφ' ἑσ'. Lyciā olim LXX. oppida habuisse, Plin. testat, suo tēpore autē, LXXVI. In hac Strabo sex ma- ximas dicit esse ciuitates. Xanthū, Patara, Pinaram, Olympum, Myram, Tion, li cum iu- sti uiuerēt libertate donari à populo Ro. meruerūt, uideruntq; euersos uicinos & Isauriā & Cilices. Xanthus urbs & fluuius à Xantho quodam, qui ea incoluit loca: est & Troiæ fluuius & ciuitas in Lesbo. Steph. Patara urbs & promontorium Lyciam à Cariā diui- dens, plurali numero, de qua Eustath. huiusmodi narrat historiam: Patarus & Xanthus filij Lapeonis piraticā primū exercuerunt: tandem finito errore in Lyciorum terra consti- tere, quorum alter Xantho, alter Pataris nomē dedit. Aliud etiam etymum repetit ἀπὸ τῆς πειπέρας

Lycij Tremy-
li dicti.
Sarpedon
Lyciorum op-
pida
LXXVI

πείπερας, quod est uenter uel arca. Dicunt enim arculā quandā, ubi erant picta Apollinis arma, sagitta, arcus & lyra, uento in mare Lyciū deportatā, inde in Cherfonnesum dela- tam, unde & Cherfonnesus ipsa Apollini sacra & Patara nomen accepere. Sunt & qui à Patara Patara Apollinis filio uelint appellatum. Hinc S. Nicolaus præsul fuisse traditur. Pinara Pinara ciuitas Lyciæ maxima, occubans Crago monti, à Pinaro Tremiletis filio ædificata, ut di- xi. In huius regionis exordibus Olympus mons, Coricus oppidū in ora munitissimum. Pha- Corycus felis in ora sita, tribus porticibus ornata Straboni. Hic ut ait Pausanias, templum Mineræ Phafelis usæ, ubi lancea Achillis feruabatur. Deinde Olbia urbs. Deinde Attalia ad ostium Cata- Olbia sti fluminis, ab Attalo Philadelpho ædificata, & in Corycum uicinā habitationem trans. Attala lata. est & Attalis in Lydia. Chelidonia in insulæ tres Lyciæ sex stad. spatio adiacētes Strab. Chelidonia Ptolemæoq; Est & Chelonia insula in mari rubro, & Chelonij populi Illyrij. Assus urbs insule in alto sita loco, de qua inter insulas dixi. Sura, Mantē Lyciæ, Drepane, Chimera, Phel- Assus lus, Antiphellus, mediterranea sunt oppida Straboni. Montes Lyciæ. Dedala, Cragus à Sura Crago filio Tremiletis patris Praxidicæ nymphæ Polyhistori in Lycianis apud Stephe- mantium num. Anticragus, Solymus, Olympus. Flumen uero Cataractus e Tauro meridiem uer- Drepane sus in mare Pamphylicum labens Pamphylia à Lycia differminat Ptolemæo Strabo Chimera niq; ADIACENT præterea Lyciæ, Ciliciæq; Pisida, Cabalenses, Cybirenses, Solymi, Phellus Isaurici. Pisidarum oppida Strabo hæc cōmemorat, Selgam, Segalatum, Penillium, Bia- Antiphellus den, Cremnam, Pityalum, Ambladam, Anaburā, Sindam, Aratum, Tarbasum, Termes. Dedala sum. Ex ijs alij sunt omnino montani, alij ad montium ima descendunt, ex utraq; parte, & Cragus in Pamphylia, & in Myladem Phrygibus, Lydis, & Caribus finitimi. Horū potentissi Anticragus ma Selga Lacedæmoniorum ædificiū. Alexandrum ueniētem præter alios, non ut ferui, Solymus sed ut amici ceperūt, ut Strabo etiam dicit: ex eorum montibus Eurymedum, & Cestium Olympus flumina in Pamphylum labi pelagus, & apud eos Storacē paruum arborem nasci, e cuius Cataractus scobe corrofa à uermiculis fit succinum eius nominis. Præterea eos iuste degere argumē Pisidarum to est nomen, quod Græci ἀσλγες, addita a improbos significant, ut ait Stephanus. Tew oppida messus quoq; Pisidiæ ciuitas, Cybira imminens, & Termessis promontorium prope An- Selga ticragum cum portu Straboni. Eustathio autē Termessum hunc Pisidiæ uocari: Termes. segalatum sum uero Cariæ ciuitatem deprehēdimus, ubi magicæ artis originem fuisse, & Cicero & Penillium Plinius sunt autores. Est enim Aristophanis Drama πειλοισίς. ex quo duplici ff, Stephe. Bias Termessum scribendum putat. Sed & Termessum Pisidiæ geminum dicit, maiorem & Cremna minorem uocatum, alterūq; alterius coloniam esse. Termessum etiam Bœotiæ montem. Pityalum Strabo item dicit Termessenses, sicuti & Cabalenses, Solymi putātur esse à Solymo mon- Amblada te illis imminente: proximum & Bellerophontis uallum, & Isandri filij sepulchrum, qui Anabura in bello cecidit contra Solymos. unde Homerus ait, δειπτερον ἂν πολυμοισι μαχίσοσσε πο κυδία Sida λιμοισι. & de filio Isandro sic ait, οἱ ἴδου ἄρης ἔσθ' πολέμοιο μαρνάσθ' ἄλλομοισι κερτακένε. Aratum Ex quo apparet Solymos alios à Lydis fuisse. Eos Strabo putat Mylios esse. Mylia enim Tarbasum urbs montana, quæ ab angustijs Termessi ad Apamearum regionem pertinet. Cabali Termessum am enim & Cabalenses populos in mediterraneis Lydorum Plinius ponit, quorum tris Selga poten- urbes dicit Balburam, Bubonem, Oemadam. Straboni uero Oenoandum: Quarum con- tissima. uentus adiuncto Pisidio Termisso, Tetrapolim uocari. Cybiram uero & Tabas duos fra- Teumessus tres condidere Cybira & Marsyas. Hic in loco arduo supra petram ex argumēto nominis Solymi ciuitatem uocauit. Tabam enim Græci molarem dicunt Stephano. At Cybirenses Caba Bellerophon- iensem agrum incoluere, unde coloni in Ciliciam uenere. Strabo. Cybirensis administra Isandri sepul- chrum. iymorum, Græcorum, & Lydorum. Isauria regio & ciuitas Lycaonibus finitima prope Cabalenses Taurum sita montem, latrocinij & ipsa uacans à P. Seruilio cognomento Isaurico expu Bubo gnata. Fuit eius etiam oppidum Derba & Derbenses populi. PAMPHYLIA restat & Oemada Cilicia ex Chersonneso. Pamphylis e socijs Amphilochi & Calchatis, qui e Troia sunt Cybirenses secuti, ex argumēto nominis esse, ex ijsq; alibi alios dispersos, & ex uaria gente huc colle- Isauria ctos, autores sunt Herod. & Strabo. Cognominatā uero Mopsopiā, & cum Cilicia con- Derba iunctam, & mare item Pamphylum cū Cilicio. Plinius. Eorū urbes Sida Cumanorum co Pamphylia lonia cum Palladis templo. Aspendus, ædificium Argiuorum, olim clara. Hic ueneri fuit, Sida bus sacrificabant, eo quod autor eius generis Mopsus ex Argis huc proficiscens primum Aspendus obuium sacrificare uouerit: occurrit autē sus, ut ait Stephanus. Arrianus autem de gestis Alexandri

Cilices Alexandri scribit hanc gentē affecto in cōmodo Alexandri exercitu, ei L. talēta equosq; totū dē, quos nutriebant regi, dare promississe: à quib. deinde fœdera frangentib. pro L. centū ab Alexandro exacta fuisse. Cilices autē à Cilice Agenoris filio, q; ad inquirendā missus Eupropā, ad piraticā se cōuertit: tandē partis opibus, hanc sibi sedē cū socijs delegit. Quapropter Cilices piratę dicunt primū, autoris flagitio ad posteros manante, eos Cn. Pompeius trimestri bello superatos partim relegauit, partim supplicio adfecit, mariaq; p̄pterea liberoscq; undiq; cōmeatus reddidit. Ciliciā in formā prouincię redactā rexit quādōq; M. Tullius nō sine magno repetendę urbis desiderio, ut in eius apparet epist. Strabo & itē alij in Trachiā quæ ad mare & Illicum sinū usq; protēdēt, ac campestrē, quæ cū Isauria ac Lycœonia terminat, diuidit. Cilicię partes Caramanni ē Turcarū genere ac familia, annos p̄p̄e C. C. L. occupauerūt, unde ab Othomānis eiusdē seclę nostris tēporibus pulsī, ex eisq; A. braianus Caramanus ad Pium 11. Pont. imploratū auxilia misit. Inter Cilicię urbes Tarsus nobilissīma: edificū Sardanapali. Argiuorū deinde colonia fuit sedē querētū. Erymū eius à Tarso prouenit, id est, parte pedis equi Pegasi in eo loco cadētis cōfra cto, uel *ἐκ τοῦ πεδίου*, id est, errare, q; post diluuiū ibi primū terra cœperit p̄p̄e tauricos mōtes exiccarē. Tarsus em̄ apud Græcos multa significat, partē sup̄remi pedis iuxta digitos, ordinē remigantū, uolucrū alā, calathū, in quo caseus coagulat̄ aut cōdit̄; addita uero adspiratiōe audaciam. Campū habet quē Hom. *ἀλιόρον* uocat, id est, erraticū, ubi scribit Bellerophontē postq; ex equo cecidit, claudū, ac monte lapsum procul ab hominib. errasse. Præterea ab anne Cydno abluīt. hæc ex Eustat. Strabo gymnasiō ibi fuisse, studiūq; literarū magnopere utguisse tēpore presertim suo restat: fama secunda post Alexandriā. Tarsi cōplures fuere eloquiō insignes, qui in sophistica facultate claruerūt: quos in Onomatologia adnotauit: omnū tamē obstruxit luminib. uas electionis, doctōrq; gentiū Paulus noster. Liberam esse gentē Plin. testat. Soloe urbs à Solone, qui leges dedit Atheniētib. cū exularet à patria hic colonos cōstituit. Cū uero Atheniēsiū linguā barbari paulatim inquinassent, Solocētzare dicti sunt, eorū exemplo, qui corrupte loquerent̄, ut Eustat. Strabo autē dicit Argiuorū opus esse, & Rhodiōrū, qui à Lindo uenerunt. Scribit̄ in Antiquis uoluminib. Soloe pro Soli, quēadmodū et apud Tullū in 111. de natura deorū reperitur Canephoræ pro Canephorī, ratione dipthongi Græcæ seruata. Ea & Pompeiopolis appellata, q; Pompeius deuictos piratas, quos uenia dignos putauit, hic collocauerit. autor Strabo. Adana urbs neutri generis. hæc incoluere Adanus & Sarus, cum Tarsensibus bellū gerentes: ac potiti ea regione, alter Adanam ciuitatē, alter Sarum flu. uicinum (quod prius Cœranū uocabat̄) de suis nominibus appellauerūt. Terra ipsa parum mari à recedit, inter Sarum & Pyramū. Sarus em̄ adeo rapide fluit, ut in eū proiecta procul in ripā more teli repellat. Steph. Anchiala, Dionysio Anchialea appellata, sicut Thesalonica et Thesalonicea. Anchialā Sardanapalus simul cū Tarso uno die ædificauit, ubi & sepulchrū & eius statua cum epigramate Assyrijs literis, de quib. in onomatologia dixi, testis Aristob. Strab. Nō nulli ab Anchiale lapeti filia, ex qua filius Cydnu ortus, qui fluuiū nomen dedit, author Eustath. Mallus in ora & alto sita monte à Mallo conditore, ut Steph. ex autoritate dicit Callimachi. Strabo uero aliter, Mopsū uidelicet & Amphilocheū hūc locū edificasse: sed Eustath. oraculo admonitos dicit: ubi coruus Mallon, id est, lanā ore ferret. Sūt & Malli Indorū populū, apud quos Alexander de uita periclitatus est. Amaxia urbs Thraciæ, Cilicię Strabonī. Incola Amaxeus. Anazarba intus sita, nunc Cæsaraugusta Plinio, unde Dioscorides medicus, & Asclepiades grāmaticus, qui de fluminibus scripsit. Coriciū op̄pidū, portus, & specus: unde crocū coriciū Plinio. de hoc postea dicemus. Est & mōs apud Erythrā Ioniæ, tertiu parū Mithridatis oppidū in ponto. Pania nauale Cilicię circa campū Aleiū, est itē spelunca Palæstina Stephano. Rœzus nauale apud ostia Sari fluminis. Eleusa insula Cilicię, quæ nunc Sebastia. Mopsus apud Pyramū fluuiū Mopsi ædificūm Strabonī, Incolæ Mopseata, unde fuit Heraclides Mopseata nobilis grāmaticus. In hac urbe fuerat nobile templum Vestæ ab Hadriano ædificatum, quod ex lapidis inscriptione Græca deprehēdimus nuper effossi ad radices palatij: ubi templum Vestæ Romę fuerat his uerbis à me conuersis. Imperatori Cæs. diui Hadriani F. diui Traiani Parthici Nepoti. diui Neruæ pronepoti. T. Aelio Hadriano Antonino Augusto p̄ot. Max. Trib. pot. 111. Cos. D. D. Seruatori Hadriane Vestę, quæ apud Mopsū est Cilicię ciuitatem liberam & amicā ac sociam Romanorū S. P. Q. ob diuinam eius iustitiam in iuribus illius firmiter

firmiter ab initio cōseruatis. Præterea Castabala, Aphrodisias, Zapyrus appellata Steph. Castabala altera inter Lydiā & Cariam & in Africa prope Cyrenem, in Scythia, in Cypro, in Aethiopia, in Hispania. Sūt & insule duæ apud Alexandriā, Aphrodisig uocate. Iffus qui & quæ Zapyrus sinui nomē dedit, idē & Alexandria dicta Plinio, ubi Darcus superatus ab Alexandro sursum it. Coracellū, Holmus, Seleucia. Montes, Olympus, Amanus Tauri pars, Ciliciā à Syria sinus Ifficus determinans. Dicunt huc Orestē cum Iphigenia & Dianę simulachro uententē à furore Coracellum delisse. Nam amanis apud Græcos sine infania dicit̄. Sunt & apud Arabes populi Amanitæ uocati Iosepho: apud hunc uero portę sunt Cilicię, claustra quædā ad Syrios aliasq; Seleucea barbaras nationes arcendas. Hunc primus transgressus Seleucus pater magni Antiochi, Olympus & ipse quoq; Antiochus intra hunc se ex fœdere cōtinere iussus est à senatu. Promontoria, Sarpedon, Zephyriū, prope Calicadni fluuij ostia, per quę Seleucia aditur. Flumina Cilicię portę Pyramus & Cydnu ex Tauro in mare pfluunt Pamphylum: Pyramus & Cydnu & Pinarus inscriptio narus dicitur, de quo uaticiniū huiusmodi antiquū Apollinis fertur. *Ἰοσειά ἐσοµένους ὄτι Ἄντο. Πιγύραµ. ὄρυσις, ἰθὺνα πρὸ χειρὸς ἐγὼ εἰς κύπερον ἕκω.* Cydnu Plinio recipit amnes L. X. Sarpedon Torrētes amplius centū. Hūc frigiditatis nimia infamauit Alexandri quondā morbus in promontoriū de cōtra cius. ABSOLVTO Chersoneso breuiter quæ nostra hic ætate gesta sunt attin. Zephyrium gam. Hæc loca à Caramanis occupata fuisse: deinde ab Othomanis supra cōmemorauit promōtorium mus. Veneti igit̄ anno M. C. C. L. X. X. I. inito cū Casano Persiæ rege fœdere littora Cilicię Classe infestarunt, & ut ex literis quas ad Antonū Donatū oratorem apud Sixtum Cydnu Pont. miserunt apparet, cepere oppida quædā, inter quę Sechir appellatū, & Coricū anti-Pyramus quum & munitissimū, quæ Caramanis ac Casano restituere. Testabanē quoq; Casanum cum maximis copijs Euphratem transmisisse, uenisseq; in Capadociam per eam partem, quæ patet à Syria. Cepisseq; simul & diripiisse Cæsareā, atq; Sebastiam maximas urbes, quarum altera Caramani erat, abestq; à Corico iter quinque dierū. Inde q; ire cōstituisse ad Iconium, inde cōtra Othomanum. Castellum autē Bir, quod est in Syria, cum aliquandū obsidisset, fretus Sultani auxilijs, tandem pugna commissa Othomanus fugatur, tantoq; in hac terrore repellitur, ut Euphratis ponte impetum non sustinēdo dirupto, bona pars fugientium submergeretur. Hæc summa epistolæ.

R. VOLATERRANI COMMENTARIORVM VRBANARVM LIBER XI.

SYRIA

SYRIA lata quidem regio, & quæ numerosos cōtinet populos diuersis appellata nominibus, ut planē docent Herodotus, Ptolemæus, Strabo. Nam & Comagena est, & Phœnicia, & Seleucis Syria, & Cœlofria, & Leucosyria, & Palæstina: Plinius uero addit & Mesopotamiam, & Babyloniam nomine Syriæ contineri. Dionysius poeta Syriam uocari dicit circa Libanum & Casium montes usq; Sinopen, inde postea Assyriam incipere, Eratosthenes Syros ait appellari *ἐκ τοῦ σὺργῶ*, quod in ijs regionibus maria sint tumida, in continentemq; limum trahant fructibus admodū utilem. Plutarch. in parallelis Syriam uocari dicit à Syro Apollinis & Sinopes filio. Terminat enim Amanum monte, à septentrione: ab Austro, felici Arabia: ab occidente, Aegypto pelago: ab oriente Euphrate. Igit̄ post Amanum & Ciliciā Comagena est, cuius caput Samosata Strabonī. Seleucis Tetrapolim cōtinet. Quę quatuor clarissimis cōstat ciuitatibus, in totidē antiquitus Satrapias diuisis, Antiocheā, Seleuceam, Apameā, & Laodiceā, quas omnis cōdidit Seleucus Nicator, primus ē Seleuciorum familia uir maximus: quapropter in monte Casio ei ut heroi solennia celebrāt. Primam ac maximam patri edificauit, secundā atq; fortissimam sibi, tertiā uxori, Laodiceam uero matri, ut idem scribit autor. Ex ijs Seleucea sita est in ora ad Orontis ostia, cui mons adiacet Pieria Ptolem. Straboniq; appellatus. Polybio uero Coryphasus. Orontes enim flu. Typhon prius est appellatus ob Typhonē apud eum fulminatū, ut scribit̄ de Arimis in Iliade: deinde mutato nomine, ab illo qui in eo pontē fecit Orōtes est appellatus. Ex Libano enim oriēs per agrū Apamiensem prope Antiochiā & Daphnē in mare Seleucię proximū deserēt. hæc Strab. Polyb. insalubres eū aquas hūanis corporib. & accolis dicit habere. Antiochiā

Soloe
Soli quæ ex Pompeiopolis
Canephoræ
Adana
Sarus
Anchiala
Mallus
Amaxia
Coricum
Pania
Rœzus
Eleusa insula
quæ Sebastia

Comagena
Samosata
Seleucis
Tetrapolis
Seleucea

Orontes

Antiochea Antiochea xij. mil. pas. à mari recedit montib. clausa: portū habet ad Orontis ostia, q̄ sancti Simeonis hodie appellat. Hic Syriæ totius Metropolis erat, regiq; Seleucidarum in quā omnis vires Nicator cōtulit, prius Reglata dicta est in lib. iij. Regum, quō Sedechias rex captus ad Nabuchodonosor Babyloniam regē perductus, atq; oculis priuatus est. Eam seruos Abraamī edificasse sacra docēt uolumina. Postremo Iustiniani principis tempore, Theopolis est dicta. Romani eam cum reliqua Syriā per L. Scipionē uictō Antiocho receperē, floruitq; sub eorū imperio annos ferē mille. Deinde unā cū Hierosolymis capta à Saracenis: demum post annos centū, sedente Urbano 11. iterum unā cum ipsi recuperata à principibus christianis, & Boemundo tradita. Rursus autē à Saladino triū spatio mensium expugnata, nec unq; postea recepta. In qua expugnatione nō pretereundū memorabile facinus uirginū religiosi cuiusdā cœnobij. Hæ siquidē cum primū urbē captam conspicerent, miseraq; omnī eade cōpleri, nec uitæ cuiusq; nec pudicitia parci, adhortatione inter se mutua, gladijs ora sibi dehonestarunt, fœdamq; hostibus lanatis uultibus, ac manante cruore speciē præbentes, libidinē formidatā auerterūt, quamobrē ad unam omnes salua pudicitia necatæ. Hic prima cathedra principis Apostolorū, christianiq; primū appellati, cū antea discipuli dicerent. Sub Antiocheno patriarcha x. x. puincia. x. 111. Metropolitanī c. l. 111. præfules, & in urbe c. c. l. x. v. i. tēpla fuere. Sex uero urbes sub duobus primatibus, quos catholicos uocabāt, habebat. Quorū alter Irinopolitanus, id est, Baldacensis, quæ ciuitas quondā Babylon dicta est. Alter uero Ancensis, qui Perlidis primas appellabat. Plures Antiocheas Stephanus cōmemorat, in Lycia ab Antiocho Ipi phane ædificatam, in Mesopotamia Mygdoniam appellatā, à Barbaris uero Nisibis: in Arabia Semiramidis opus, in Lydia prope Pyramū fluuium, apud Pieriam, quam Aradum Syri uocat, & alijs nōnullis etiā locis. Apamea tertia Tetrapoleos intus ad Orontis sita fluenta, uocata Chersonnesus, ob aquarū circūfusionē, & Pella ab Alexādro cognominata, ex patriæ nomine, quod huc milites Macedonū conuenirēt, & equi alerentur. Tenuit eam Tryphon, cui cognomentū Diodoro, natus Cosianis castello Apamienis, educatus Apameæ & regi cōmendatus. Cepit etiā Cæcilius Bassus exul cū duabus legionibus, duosq; exercitus Romanos sustinuit. Tandem cōditionibus quas uoluit, transegit.

Laodicea que Rhamata Strabo. Laodicea quarta Tetrapoleos, prius Leuca, & longe antea Rhamata ab Hebræis uocata, ut Philo testat. Ex matre deinde Seleuci Nicatoris nomine mutato à barbaris postremo Lyche appellata est, terra fructuū omnīū, tum uini feracissima, quod abunde Alexandrinis suppeditat. Eam nō paruo incōmodo adiecit Dolobella in eā confugiēs, & expugnatus unā cum ciuitate atq; interfectus à Cassio: ultima sanē à nostris in Hierosolymitana expeditione capta. Tancredus princeps Antiochenus eā die quo Apameā subegit.

Daphne Alia est in Lydia, tertia in Lycaonia, quarta in Media. Daphne urbs amœna prope Antiocheam religione sacra, ubi fons & lucus, tēplumq; Dianæ & Apollini. Quorū festum mos Antiochenis huc cōuenientibus celebrare, ut ait Strabo. Cassius mons Seleucidem à Tripolitana regiōe diuidit, iuxta mare situs, nomē regiōni Cassiōtidī dedit. Alter in Aegypto. In hoc textē nobiles & arte laboratæ uestes, quæ Cassiæ dicunt Eustathio. Reges nunc Syriæ prosequar, quos Appianus in Syriaco, in hāc sententiā cōmemorat. Primus Syriæ rex post Alexandrū, Seleucus Antiochi è ducibus Philippi Macedonis, & Laodiceas filius cognomento Nicator, eo quod corpore ingenti ac robusto fuerit, taurūq; syluestrem in Alexādrī sacrificio olim elapsū uinculis, sese opponēs, utraq; manu tenuerit, quod in statuis conspicit, quibus cornua desuper adiecta sunt. Urbes autē condidit Antiocheas x. v. i. in memoriā patris. in honorem uero matris quinq; Laodiceas. nouē suo nomine Seleucias. quatuor suis uxoribus dicit, trīs Apameas, & Stratoniceā unam. Quarum ætate nostra, illustriores adhuc extāt: Seleucia quæ in maris littore sita est, & quæ supra Tigrim fluuium. Laodicea uero in Phœnicia. Sub Libano monte Antiochea. Syriæ quoq; Apamea. Huius itē meminīt & Trogus lib. xvi. Multa feliciter bella gessit, Babylonē cepit, Bactrianos expugnauit, ad Indiā usq; penetrauit. Quæ post Alexādrī mortē, ueluti iugo seruitutis excusso, præfectos eius occiderat. Cōpositis in oriente rebus, cum Lyfimacho cōgressus, eum prælio uicit atq; occidit. Lætus itaq; tali uictoria, cū se præsertim solum de Alexandri exercitu uictoris uictorē remānisse conspiceret, nescius fati, post menses septē & ipse à Ptolemæo, cuius sororē Lyfimachus in matrimonio habuerat, per insidias

circumuentus, occiditur, anno ætatis L. x. x. 111. Regnūq; Macedonia, quod Lyfimacho eripuerat, cum uita pariter amisit. Hæc ille. Huic Antiochus filius cognomēto Soter, teste Apiano in eodē lib. successit. Is Stratonice nouercā adamatā, indulgentia patris obtinuit, ut author Valerius. Gallos ex Europa in Asiam transgressos expulit, Antiochū filium cognomento Deum, regni hæredē reliquit. Hunc igitur uxor Laodice ueneno, ob inductam alterā Berenice, Ptolemæi sororem necauit. Eius itē tempore Parthi, ueluti perturbato iam Seleucidarū regno, deficere coeperūt. Ex hoc geniti: Seleucus cognomento Callinicus, & Antiochus. Seleucus natu maior Syriæ regno præfuit, nouercā Berenice cum paruo filio in oppidum Daphnes fugauit. Quare Ptolemæus ad ulciscendā sororem cum exercitu profectus, post aliquot illata damna, pacē cū eo statuit. Antiochus uero minor frater, qui apud Antiochiā regnabat, exercitum quem in fratris auxilium adduxerat, contra eum per proditionem conuertit, ex quo breui tempore pœnas dedit, expugnatus paulo post ab Eumene Bithyniæ rege, coactusq; ad Ptolemæū confugere, inimico se potius quā fratri credens, Ptolemæus uero eum in custodiā coniecit, unde furtim elapsus, à latronibus fugiēdo interficit. Seleucus autem iisdem ferē diebus, ex equo lapsus excessit, duos relinquens natos, quorū Antiochus interfecto fratre, imperium arripuit. Hic ergo ex argumento rerum gestarū, magni appellatus, Babyloniam, Aegyptum, Iudæam, aliasq; urbes patrio adiecit imperio: postremo Graciā tentauit, in eam cum L. x. mil. ingressus, Aetolis ei fauentib. cōtra Romanos, quod Philippū in Macedonia dimississent. Iratis igitur Græcis auxiliū petentibus, M. Antilius Glabrio Cos, cum exercitu uenit: qui eum, quamquam ab initio rebus feliciter gestis, paulatim in luxum, ob amorem præsertim uirginis Chalcidensis, prolapsus, demū signis collatis apud Thermopylas clade adfectū, occisis x. l. mil. cōpulit in Asiam remigrare. Iterum ab Aemylio Regillo nauali prælio uictus, Apameam confugit cū uxore & filia, ubi Seleucus filius erat. Postremo aduentantibus Scipionibus contra eū, rex legatos de pace, simulq; filium Scipionis captum, dono ei misit, Scipio ob priuatā causam nihilo remissius cum eo agens, datis conditionibus & non acceptis, eum apud Syphilum montem commisso prælio superauit, atq; iisdem quas prius offerebat legibus, ultra Taurum montē relegat, qui tandem à fodalibus, quos in conuiuio pulsauerat, occiditur, relictis Seleuco Philometore, & Antiocho: qui obses à patre Romanis est datus. Seleucus igitur regnauit annis x. i. quādo Ptolemæus Epiphanes in Aegypto. Ad hunc Simon prepositus tēpli cum muneribus uenit, ut sibi principatum uendī caret, & indicans multā esse gazam in ærario, Heliodorus ad hanc surripiendam missus, diuinis ostētis trepidus refugit, de quibus latius in Maccab. 1. 1. Hoc extincto, Antiochus frater obses, à Romanis ad regnum dimittit, cui filius Antiochus Epiphanes, siue illustris successit, qui Ptolemæo Philometori tunc à patre relicto, & Ro. cōmendato, bellum intulit. A Popilio igitur legato admonitus, ac respōsum differēs, uirgula circūscriptus, statim mandata se facturum est pollicitus, Demetriumq; Seleuci fratris filiū obsidē dedit. Is post auum Antiochum magnum, suorum ignauia collapsum restituit regnū. Hierosolymam cepit sub Onia optimo sacerdote, cuius frater Iason patriæ proditor, summus sacerdos ab eo factus, ut regi placeret, omnia polluit, leges paternas iritando. Missus ab eo Menelaus Simonis supradicti frater cum tributo & donis, omnia in suam gratiā conuertit: quapropter reuertēs, expulsos Iasone, sacerdotium usurpauit, pro quibus malis ultore deo, Antiochus tabe longa cōsumptus, miser perijt, relicto Antiocho Eupatore filio, cum Lyfia tūto, qui insectationē paternam in Iudæos continuauit: ambos uero Demetrius, qui Romæ obses erat, clam fugiens, sumpto exercitu, interfecit. Et hic Iudæis inimicus, cū crude liter imperaret, ab Alexādro, qui erat de stirpe regia, adiuuantibus Syris, bello superatus ac interfectus est, cum regnasset annis x. 1. 1. Huius itē Demetrius filius patrē bello est ultus, auxilio Ptolemæo Philometoris, cuius filiam Cleopatram prius Alexandro pactam, deinde ob inimicitia negatam duxit: quapropter cum ille ad regem Arabum Zabdielem confugeret, ab eodē proditus, capite absciso, ac ad Demetrium missus: hunc & Antiochus Alexandri filius postea est armis insectatus. Res ad Antiochum cognomēto Eusebiū postremo deducta, qui à Pompeio regno deiectus, Seleucidis finē inposuit, à quo ad primū Seleucū intercessere anni ferē c. c. Phœnices in eodē littore sequuntur, qui multarum atq; uariarū artium magistrī perhibentur, uel Homero teste, Arithmetiq; inuentores, & nau-

tica, & mercatura, & literarū. Cadmus enim ex cis in Graciam eas attulit. Palmā item arborē inde esse adductā Callistheni placet, Aristoteli minime, sed ex Phœnicæ una insularum Aeolicarū. In Phœnicæ Tripolis urbs est, & regio tribus clarissima ciuitatibus, Tyro, Sidone, & Arado. Duas primas à Phœnicibus originē habuisse Trogus lib. xvij. testatur, qui terræ motu uexati, relicto patrio solo, in proximo littore Sidonē edificauerūt, à pisciū multitudine, quo uocabulo Phœnices piscem uocāt. Multis post annis deinde expugnata, Tyrū urbem uicinā ante bellum Troianum condiderūt, ubi serui dominos inter fecerunt, præter unum Stratonem, cui seruus misericordia pepercit. Igitur cum inter eos conueniret, ut is rex esset, qui primus orientē solem uidisset, reliquis omnib. in orientem conuersis, Strato in occidentē respiciens, primus solis radios uidit. Hęc Trogus. Plin. scribit Tyrum insulam quondā fuisse à mari diuisam passibus L X X. Deinde Alexandri Macedonis oppugnantis operibus continens facta est simul & diruta, cum eū non reciperet, parens quondā Vtiç, Leptis, Carthaginis, Gaderç. Has omnis eius esse colonias Strabo dicit. Tyrum ob decus purpuræ quam fert, libertate donatā à Romanis fuisse. Hanc Hebræi Sur appellant. Balduinus rex primus Hierosolymitanus, ut eā laetius oblideret, oppidum in eodē littore à Tyro quinç. pass. mil. distans extruxit, quod hodie Sandaliū appellant; tandem post obsidionē quadrimestrem, re infecta discessit. Dū uero secūdus rex Balduinus de Burgo captus apud Saracenos esset, patriarcha Hierosolymitanus cū alijs præsulibus, & comite Tripolitano, ac duce Venetorū, cum XL. trirēibus eam terra maricq; oppugnantes, quinto tandem mense in deditiōnē acceperunt anno M. C X X I I I I. Sidon & Tyrus, utra sit Metropolis Phœnicę ambigit, utraq; colonias per diuersas orbis partes misit. De Sidone frequens apud ueteres mentio. Sidonios Homerus *ἑρλυγέμους* appellat. Tyri nunquam meminuit. Aradus Tripoleos ciuitas in insula iuxta litus. Cuius prima Straboni campum habet, qui Macra appellatur: in quo Possidonius scribit usum esse serpentem mortuū iugeri longitudine, crassitudine tanta, ut hominē equo insidentē hiatu reciperet, exuuiarū squamam quolibet clypeo maiorē haberet. Apud Aradum princeps apostolorum matrē S. Clementis mendicantē offendit, christianamq; fecit ac restituit. Sic enim in Odeporico Clementis scriptū inuenimus, in quo etiam de duabus columnis uitreis in eodem loco miro opere ac sumptu erectis mentio fit. Antaradū ciuitas ante Aradum sita, hodie Tortosa dicitur, in qua sacellum diuæ genitrici primus omnium excelsitauit princeps apostolorum, ex ære Christianorum collato, in quo primum sacrificasse dicitur. Hanc urbem Picta uentis & Blesensis comites, Gallici principes, post receptas Hierosolymas sepulchrum dominicū adeuntes, ex itinere ceperunt, ac comiti Tripolitano regnandam tradiderunt. Tripolis est etiam ciuitas in regione & ora Tripolitana, una è quatuor principatibus eo tēpore christianorū. Hanc post captas Hierosolymas Raimundus princeps Tolofanus diu obsedit, castellumq; è regione, quod peregrinorum hodie uocatur, eo quod à peregrinis sit edificatum, ad cōmodiorem urbis expugnationem extruxit. Quo morte præuento, filius eius Bertrandus obsidionē continuando, ciuibus eā tradentibus recepit, Balduino regi Hierosolymitano, qui eū bello iuuerat, tributū dare pollicitus. Marathus antiqua Phœnicum ciuitas in ora Straboni, quam Aradij possident. Huic proxima Orthosias, & fluius Eleutherius, quē pleriq; terminū Phœnicæ & Curuæ Syriæ putant. Hic oriēs è Libano in septentrionē prius tendens, dein flexus in occidentē, in mare profluit. In eadē ora Balanea, Gabala, quæ hodie Gibel dicta est. Plinius promontoriū esse dicit. Possidium, Sycaminum, Sarepta quoq; antiqua urbs prope Sidonē, ubi Helias adlocutus est uiduam ligna colligentē: in cuius facti monumentū, apud portam ciuitatis christiani sacellum extruxerunt. huius etiā urbis meminuit Plinius. Vina quoq; Sidonius poeta cōmendat ijs uersibus. Vina mihi non sunt Gazetica, Chia, Phalerna. Quæq; Sarepteno palmite missa bibas. Biblus in eadē ora nūc Gibeler. hic ut tradit Strabo Cynira regia, quē magnus Pompeius capite percussit. Templum item Adonidis: propeq; Adonis fluius erat: cuius etymi rationē Eustathius dicit: uel quod in ea libri regionis eius in corrupti seruarētur: uel quod Isis ex Aegypto peregrinata, in eo loco Osyrim fleret, in capite biblinam, id est, papyraceā coronam ex Aegypto biblo gestando. Stephanus hanc esse antiquissimā ciuitatem dicit, iam inde à Saturno conditam. Comes postea Tripolitani Bertrandus cum trirēibus Genuensium auxiliaribus L X X. sibi & socijs subiugauit

Tyrus
Sidon
Aradus
Antaradum
Tripolis urbs
Marathus
Orthosias
Eleutherius
Balania
Gabala
Possidium
Sycaminum
Sarepta
Biblus
Adonis

uit. Huius urbis in sacris libris mētro frequēs. Ezechiel. Senes Biblij præparauerūt ligna & lapides adificationē domus domini. Berytus Ptolemæo, Barutus Straboni, urbs antiqua, quæ à Tryphone tyrāno & dominata & diruta est: recepta deinde & instaurata à Romanis, constitutis ibi à M. Agrippa legionibus, ut Strabo. Eustat. uero portum habere dicit: etymi rationē simul adsignat, quod Berum ex autoritate Helladij lingua Phœnicū robur significat, quasi urbs in loco inexpugnabili ac robusto sita. Botrys, incola Botryæus Pausania, hodie Boteron appellat. Simina neutri generis Ptolemæo, Steph. autē Syminum, urbs in ora Phœnicæ. Palæbiblus inter Libanum montē, & Eleutherū amnem. Epiphania prope Rhapsaneas citra Orontis ripam uocat Arcesirata, hoc est, Arcesi adificium. Hinc fuit Euphrates Stoicus: secūda Ciliciæ, tertia apud Tigridē amnem Stephano. Palmyra Syriæ totius arx in mediterranea, & regio Palmyrena, olim causa discordiæ inter duo imperia, Romanorū & Parthorum, ut Plinius. Steph. eam dicit ab Hadriano princepe restitutam, & Hadrianopolim appellatam. Propius intra Palmyræ solitudines Stelendena regio est, dicta q; iam Hierapolis, & Bercea, & Chalcis Plinio. Ad mare uero promontoriū Faciesdei. Ptolemæi colonia Claudij cæsaris, prius Ace uocata Plinio, ab Herculis medicina, qui ab hydra percussus, ex oraculo habuit, ut ex herba in eo loco inuēta, quæ hydre similis esset, sibi mederet, ut ait Steph. Hanc Balduinus primus rex Hierosoly. Genuensium ac Venetorū auxilio trirēmium, bello trimesfri expugnauit, anno. M C.

COELOS YRIA, PALÆSTINA
EQVITVR. curua Syria, quam Græci Cœlosyriam uocant, quod inter duos mōtes clauditur, Libanum & Antilibanū, inter quos Chyrsoroas labi amnis, lateq; in hac Palæstina cōprehendit. In his Decapolitana regio est, decem continens urbes, quæ sunt eæ Plinio: Damascus, Philadelphea, Raphana, Scythopolis, Gadara, Hippodion, Pella, Galasa, Gamala. Has septem Tetrarchiæ regnorum instar cingunt, Traconitis, Paneas, Abila, Arca, Ampeloesia, Gabe, Iturea. Damascus maxima urbs à filio Mercurij Homonyma, qui ex Arcadia colonos huc traduxit. Steph. Philadelphea trans Jordanem est, prius Ammana uocata, ut idem est autor; mutatum deinde nomen à Ptolemæo Philadelpho. Raphana inter Orontem & Eleutherum fluuios. Scythopolis prius Nysa à Baccho in honorē suæ nutriticis ibi defunctæ condita, eoque Scythis deductis, autor Plinius. Hæc ciuitatē teste Iosepho de bello, dum Florus procurator expugnaret, memorabile facinus cuiusdā Simonis Sauli filij narratur, qui capta urbe, utrunq; parentem primo, deinde filios & uxorem, postremo se ipsum interfecit. Gadara, quæ à Antiochea, & Seleucia uocata est Plinio. Iosephus item scribit hoc oppidū à Iudæis dirutū, Pompeiū restituisse, Demetrii Gadarenensis liberti sui gratia. Gandara uero uicinus Macedonię. Gadera insula Hispaniæ. Gamala urbs curuæ Syriæ Straboni & Ptolemæo. Iosephus de bello, eā hoc modo describit, Iugum ex alto monte deductū, mediā cervicem erigit, & ubi supereminet, in longitudinē tenditur, tantū contra decliue, quantum à tergo est, ut camelī similitudinē præferat, unde etiam nomen accepit. Dium curuæ Syriæ Alexandri magni opus. hanc urbem parum salubres habere aquas, antiquū monstrat epigrāma. *Νάμα τὸ δίνου γλυκερὸν πόρου, ἀπὸ τῆς πίης, τὰυσι μὲν δίνης, ἐπὶ δὲ τῆς βίβης.* Hippus Palæstinae Ptolemæo, Hippodion Plinio, Hippeon Iosepho appellata, id est, ciuitas equitū qui huc ab Herode rege in coloniā missi sunt. Pella ab Alexandro dicta, prius Buthis. Amatha. Gesara Palæstinae Iosepho, neutri generis. Hæc Plin. Galasa uocat unam decapoleos. Galada Arabiæ pars itē Iosepho. Ioppe in ora curuæ Syriæ in monte sita, cum portu quo adplicat cum itur ad dominicū sepulchrum, nunc Zappa à barbaris appellat. Hic Strabo dicit Andromadem monstro marino fuisse expositā, & à Perseo liberatam. Steph. dicit appellari ab Aeoli filia Cephei uxore, quæ urbem edificauit. Gaba urbs Galitiæ. Iosephus in v. antiquitatis, item in v. Gabanopolim prope ponit. Gabam inter tetrarchias Plinius describit, cuius etiā Pausanias meminuit. Abila prope Iordanis fontes, Aphila uero in Phœnicia est, unde Diogenes fuit sophista nobilis Aphileus non Abileus, ut quidam putant. Arca urbs antiquū retinens adhuc nomen inter barbaros. eius meminuit Iosephus v. antiquit. Ituream & Traconitidem regiones, Plinius inter Syriæ Tetrarchias commemorat. Sūt & Arabes Traconitę appellati. Paneas in parte Phœnicæ, cui sylua adiacet eiusdē nominis, iuxtaq; Cæsarea Paneæ dicta. Huic urbi ter mutatum nomen. prius nanq; x 2 seculo

Berytus
Palæbiblus
Epiphania
Palmyra
Hadrianopolis
Stelendena
Faciesdei
Promontorium
Ptolemæi
Chyrsoroas
Decapolitana regio
Damascus
Philadelphea
Raphana
Scythopolis
Gadara
Gamala
Dium
Hippus
Pella
Gesara
Ioppe
Gaba
Gabanopolis
Abila
Aphila
Arca
Iturea & Traconitis
Arabes Traconite.

seculo Lescr dicebat; deinde Dan, postquā à filijs Dan recepta fuit. Postremo à Philippo Tetrarcha senioris Herodis filio, in honorē Tyberij Cæsarea Philippi appellata est: nunc uulgo à Barbaris Belina uocatur. Hic olim terminus promissionis ex parte septentrionis, ut sacri testantur libri, à Dan usq; Bersabee. est enim Bersabee, quā Ptolemus Bersanam uocat, prope Ascalonē x. mil. pass. in finibus Iudææ & Aegypti, terminus telluris sanctæ ex parte australi. Hæc cessit in partē tribui Simeon, interpretant eam Iudæi fœderis puteum, quem Abraamus fodit in signū fœderis isti cum Habimelech, uocat hodie Gibelina barbaris. Hæc igitur tellus mil. pass. c. l. x. protenditur. Neq; David & Salomon præter illos quos post uictoriā in amicitia receperunt, plus possedisse, & sacri libri, & diuus testat Augustinus. Cæsarea Palæstina, prius turris Stratonis, ab Herode Ascalonita in honorem Augusti nomine mutato dicata est, ut Iosephus & Hieron. postremo Flauia colonia à Vespatiano deducta, ut Plinius auctor est. Hæc statim post Hierosolymas à nostris recepta fuit: hic Paulus apostolus in custodia tenebat, quum ad Cæsarem prouocasset, ac Romam mittendus esset: quanquā in ora sita portu comodo caret, horroꝝ alioquin & aquarū amœnitate, præterea piscium omnium copia referta. Idumæi in littore Palæstinae uersus Aegyptum & Arabiam siti sunt, gens ex Nabathæis uicinis Arabiæ populis profecta, quæ ut ait Strabo, in ijs locis constitit inter Iudæos, eorumq; legibus cōmunicant. Inter hos oppida sunt Philistinorum ab Hebræis appellatorum, qui idem cum Palæstinis mutatis literis sunt. Idumæorum urbs Ascalon in ora, haud magna Straboni. De hac Xanthus in historia Lydorum in hanc sententiam scribit, Tantalu & Ascalum Hymenæi filios fuisse, ex his Ascalum à rege Lydorum Aciamo, ducē exercitus in Syriam missum, ibi res gestille, uirginēq; adamallē, ac urbem de suo nomine condidisse. Eadem ferē & Nicolaus in historia sua. Apud Ascalonem, teste Diodoro libro iij. lacus est, ubi templum deæ Syri colunt, quā Dercetō uocant, ore uirgineo, reliqua piscē; cuius filia Semiramis à columbis educata fertur, quam ob rem sacram hanc illis esse autē. Quod Tibullus poeta illo carmine demonstrat. Alba Palæstina sancta columba Syro. Hæc urbs una è quinque Philistinis, quæ capte à David in littore fuere, & ultima ferē à rege Hierosolymitano in prima expeditione recepta, cum esset una omnium munitissima, & loci natura, & operibus, tandē & ipsa deditioem fecit. Hinc genus cepe Ascalonicū appellatū. Fuere & doctissimi uiri, inter quos Antiochus, Sofus, Cygnus, Dorotheus historicus, Artemidorus, q; Bithynica scripsit. Azotus inter Ascalonem & Ioppem, quam, ut ait Steph. condidit quidam è mari rubro profugus ex nomine uxoris suæ Azes Azotum, & capellam interpretatur; producitur media. Hæc est & una è quinque Philistinorum quondam clarissima, nunc paruus uicus, est & Azotus Achaia. Gaza itē una è quinque Philistinorū, quam rex 111. Balduinus dirutā mœnibus restituit, ac templarijs restituendam tradidit. Distat aut parum à mari, ab Hierosolymis, prope Bersanam. Steph. eam Azam à Syris uocari dicit, ab Azono Herculis filio, dicunt nō nulli à loue conditam, & Gazam quam Persæ thesaurum dicunt, in ea cōstituisse, uocata ab eodem Io, quod in eo loco in uaccam sit mutata: insuper & Minoia, quod à Minoe sit quandoq; possessa. Hinc Cretæi Iouis templum apud eos. Gazi quoq; Indorum sunt populi. Anthedon una ex quinque Philistinis in colle sita, nunc Geth appellatur, semidiruta: ex eius lapidibus Fulco 111. rex Hierosolymitanus arcē excitauit in eodē loco, quam Hibelim uocant, tradiditq; cuidā ex suis nobili Balliono, cuius successores hodie de Hibelim uocant, ut haberent nostri quo Ascalonē è regione oppugnarent. Antipatris urbs ab Herode in honorē patris Antipatri ædificata, à nostris in prima expeditione post Hierosolymas capta. Raphace inter Palæstinis Plinio, quæ ab Hebræis Rama. Iudæa uersus mediterraneā continet in regione Palæstinae. Continet aut Galilæam, Samariam, ac regionē trans Iordanem. Ex parte boreali Galilæa est, quam Iosephus in inferiorē & superiorē diuidit. Iudææ latitudo ex Iordane fluuius usq; ad Ioppen est. Longitudo uero à monte Libano usq; ad lacum Tyberiadis. In medio ferē spacio Hierosolyma est. Diuiditur autem in Toparchias decem Plinio. In Hiericūtem, Hemaum, Lyddam, Ioppicam, Acrabathenā, Gophniticam, Thamniticam, Bethleem, Tephnem, & Orinen. Iosephus autē x. i. nominat, uidelicet ipsum caput Hierosolymam, Tephnam, Acrauatē, Thamnam, Lyddam, Hemaum, Pellam, Idumeam, Engadam, Herodium, Hiericūtem. Post quas Iamnam & Ioppen dicit finitimis præesse. Præter eas Gamaliticam & Bathaneam. Iotapata ciuitas Galilææ

Galilææ, quā Vespatianus magna obsidione expugnauit deleuitq;. Cui præerat Iosephus historicus inter captiuos ductus. Bethleem Plinio cōmemorat & Iosepho, clarus ob incur- Bethleem
nabula seruatoris nostri, quamobrē à Balduino 11. rege ex autoritate Paschalis Pont. præ-
fule ornata est, quum antea in ea cœnobitū tantum canonicorum regulariū uigeret. Supra
uero ingressu Galilææ occidentē uersus, oppidulum Nazaret Hebræis uocatum, ab anti- Nazaret
quis nō mihi exploratū. hinc breuis ad urbē Hierosolymā uia. In medio sanē itinere fons
est, ubi reges exercitus recensere consueuerunt, propter aquæ & pabuli copiam. Hæc ob
domini nostri originē, metropolitico præfule decorata est. Hebron paruus prope Hiero- Hebron olim
solymam uicus, olim Arbe dicebat, in qua Adami & Noe, triū quoq; patriarcharum, ac
Saræ & Rebecæ sepulchra in spelunca duplici esse adfirmant. Ob uenerandā igitur sacre
uetustatis memoriā, & ipsa præfule à nostris ornata est, quum prioratus antea canonico-
rum regularium tantū fuisset. Hanc Iosephus Cheloris monumentū uocat, antiquioremq;
esse dicit uel Aegyptia Memphis, Abraamiq; hic sedem primam fuisse, postquam è Meso-
potamia discesserit. Præterea hic prope ad stad. sex, arborem terebinthum esse, quam me-
morant ab initio creati mūdi adhuc extare. Hiericus oppidum & campus, ut Strabo scri- Hiericus
bit, modo theatri montib. circumdatus stad. c. totus irriguus, colonisq; frequens, ubi pal- Balsami uiri-
metum, & balsami uiridarū, quod hic solum nascitur Straboni Plinioq;. Sodoma metro- darium
polis x. i. i. urbium igni & terræmotu absumptarum Straboni, quod locus is bitumine
& sulphure subterraneo cauernis abundet. Polyhistor uero de his sic refert. Lōge ab Hie-
rosolyma recessus tristissimus panditur: quem de cœlo tactum testatur humus nigra, &
in cinerem soluta. Duo ibi oppida, Sodoma & Gomorra, apud quæ pomum quod gigni- Sodoma
tur, habeat licet speciem maturitatis, mandī non potest. Iosephus ob eorum impietatem
perisse dicit. At sacri libri hæc loca ob incolorum libidine in mares, uelore deo extemplo
flagrasse testantur. Esseni tenent interiora Iudææ, quæ ad occidentē spectant. Hi præditi Esseniorū secta
memorabili disciplina, à moribus gentium reliquarum procul absunt. Omnis primum ue-
neris expertes, quippe qui remoti à sceminis degunt, pecuniā spernunt, palmis uictitant.
Ex æquo indies conuenarum turba renascitur, tam fœcunda illis aliorum uitæ pœnitentia
est, nemo admittit uel leuis culpæ sibi conscius. In hanc Polyhistor Pliniusq; sententi-
am. Iosephus eadem ferē refert, eosq; inter tria philosophorum Iudæorum genera proba-
tiores esse dicit; animam immortalem putant migrare in regionem quandam beatorum,
haud aliter quam poetę dixerunt de insulis fortunatorum. Pharisei uero animā item sem- Pharisei
piternam dicunt, sed malorum cruciari, bonorum uero in alia migrare corpora. Deo ac fa-
to omnia referunt, magna ex parte res humanas diuinitus iuuari, ac regi, nonnihil etiam
fato agitari, quod ἐμαρτυροῦν uocant. Sadducei sanē his omnibus de testabiles, neq; præ- Sadducei
mium, neq; iustitiam ponunt. quamquam fatum tollentes, deo propria quouoluntati cuiusq;
referunt omnia, minime inter se humani, minime officiosi. hæc ille. Hemaus quē aquas ca- Hemaus:
lidas Iosephus interpretat, inter Toparchias à Plinio refert, clara Christi peregrini cum
discipulis congressu. Samariensis regio inter Iudæā & Galilæam, à uico Cineā in Acraba-
thenam desinit Toparchiam, situ & loci natura, aquarū pecorisq; copijs nihil à Iudæa di-
screpans, lege tantum diuersa. Oppida eius Neapolim ponit, antea Mamortham uocatā.
Sebasten in monte altiore. Iosephus itemq; Strabo dicunt Herodem Ascalonitam Sama-
riam urbem cognominasse Sebasten in honorē Augusti. Hæc præfule caret, subiecta ab-
bati templi dominici: apud hanc Ioannis baptistæ & Helisæi, item Abdæ prophetarum-
sepulchra hodie uisunt. Hic Sichar urbs fuit, ubi puteus Iacob, apud quem gesta Seruato-
ris cum muliere Samaritana legimus. Montes Iudææ, Libanus, Antilibanus, Carmelus, Antilibanus
Jordanis aut ex Antilibano per fines Iudææ in austrum fluit, tris efficiēs lacus: primus ad
Carmeli radices, Genasera Plinio ac Iosepho appellatus, in sacris aut libris Genesareth, Jordanis
ab oppido eiusdem nominis, quod Titum dicit expugnasse: fructuū omnium feracitate, &
aeris salubritate felicissimum. Irrigatū præterea fonte uberrimo, quem Capernaum indi-
genæ uocant, uenamq; Nili à quibusdā puratū. Lacus ipse longitudine pass. m. x. v. i. lati-
tudine v. i. aqua palustris ac dulcis, piscibusq; omnis generis referta, amœnis circumseptus
oppidis ab oriente Iulide & Hippon, ab occidente Tyberide aquis calidis salubri. Viti-
mus lacus Asphaltites uocatur, qui nihil præter bitumen gignit, unde nomen trahit, no-
xius alioquin animalibus, lōgitudine pass. millū centum, latitudine ubi maxima x. x. v.
x. 3 Habet

Habet à meridie Macherūtē, Iudææ post Hierosolymas arcē, & fontē Callithoen medicę salubritatis, ut autor Plinius. Nō prætereūda & nostri Hieronymi descriptio. Iordanis, inquit, ad radices oritur Libani, & habet duos fontes, unum nomine Ior, alterū Dan, qui simul iuncti, Iordanis nomen efficiunt. Hierosolymā postremo loco distuli dicendam, unde initium nostre salutis effluxit: tot annos ignauia Christianorū uidua facta domina gentium. Hunc liquidē locum Hiebus eos ab initio, & Melchisedech summū dei sacerdotē incoluisse, ex auctoritate non solum Genesios, sed Iosephi, Egesippi, Nicolai quoq; enarratoris habemus. Huic & Abrahama ex hostium uictoria occurrēs, decimas dicit ex spolijs obtulisse. Hic & filium suū immolare deo iussus. Hic Iacob scalam in cœlum tendentem, angelos descendentes uidit. Deinde per famē Iacob cum filijs in Aegyptum secedente, ac eius successoribus postea reuertētib; pullis indigenis, primo per iudices, deinde per reges, demū per sacerdotes, postremo amissa libertate per annuales pontifices Remp. administrabant. Quæ quoniā in Anthropologia post hæc ex ordine recēdere est animus, tamē hic à Maccabæorum temporibus, ex Iosepho de bello, repetam, deinde ad nouissima procedam. Quum Ptolemæus sextus de tota Syria cum Antiocho illustri decertaret, inter Iudæorum primates seditio agitatur, ac Onias unus ē pontificibus Tobia filios ex urbe expulsi, qui ad Antiochum confugerunt, auxilioq; fuere, ut ille Hierosolyma cū exercitu potiretur. Onias interim ad Ptolemæū confugit, qui in urbe Heliopolitana, alterā Hierosolymam cum tēplo dicitur cōdidisse. Quumq; Antiochus omni crudelitatis & libidinis exemplo uteretur, templum spoliando, ac Iudæos contra leges patrias cogendo, pro quibus & illi septē fratres unā cum matre, & deinde Eleazarus nonagenarius porcinā edere iussu supplicium pertulere, ignesq; ē cœlo ac portenta futurorū malorū præfagia uisa fuere: Matathias unus ē genere sacerdotū, ē uico Madain, animo uir ingētī cū filijs quinq; Iuda, Eleazar, Ioanne, Ionatha & Simone nō passus talia, manu domestica coacta, in proximos urbi montes se recepit, indeq; Bacchidem primo Antiochi ducē finibus eiecit. Pro quibus meritis, princeps à Iudæis constituit. Cui mox defuncto, filius eius Iudas natu maior successit. Hic statim into cū Romanis sedere, clarissimis contra Antiochum est usus uictorij. Sed deinde cum eiusdē defuncti filijs cōgressus, in pugna interficitur, simileq; fatum Ioanne & Ionatha consecutis, res ad Simonem ultimū redacta. Is demū uictoria potitus, ab Antiocho ac Macedonibus post annos c l x x. omnē Iudæam penitus liberauit. Ob quæ merita Pontifex declaratur. Moritur tandē insidijs Ptolemæi generi sui, qui eum ad cœnam inuitatum, unā cum duobus filijs capi iussit. Ioannes tertius filius, cui Hircano cognomentum fuit, quum insidias subterfugisset, populi fauore Pontificatum paterno successit. Non ausus Ptolemæum contra contendere, ob matrē fratresq; captos, quos ille ex alta specula ostētabat hosti, cōuerberatosq; deinde necauit. Hircanus ad reliquias Antiochi belli conuersus, feliciter rem gessit, moritq; anno Pontificatus x x x i i. cui unī omnium contigit, ut princeps, pontifex, & propheta sanctissimus esset. Post eum Aristobolus filius ē principe sese regem fecit, post annos c c c l x x v. quā redissent ē seruitute Babylonis, fratremq; Antigonum regni confortem fecit, dein falso insimulatum interfici iussit, Aristobolo frater alter Alexander successit, annos x x x i i. Huic deinde Alexandra uxor animo matrona uirili cum duobus paruis filijs Hircano & Aristobolo, quorum tutelam agebat. Ex his Hircanus maior natu rem postea gessit, uir mitis & imbellis, qui ab Aristobolo, magna adolescente audacia, pulsus unā cum Antipatro Idumæo, uiro domi potentissimo, simul & amicissimo ad regē Arabia Aretam in oppidū Petram, deinde ad Pompeium, qui tunc in Syria res gerebat, confugit. Pompeius cum exercitu, capta Hierosolyma, & Hircano restituto, Aristobolū Romam misit, cum filijs, ē quibus Alexander elapsus, negocium Hircano fecit. Post aliquot deinde annos & ipse Aristobolus au fugiens, bellum Hircano intulit, captusq; à Gabinio Syria præfecto, Romā iterum cum Antigono filio in custodiā mittitur, mox à Cæsare uicto Pompeio liberatus, nec multo post ueneno sublatus est. Antipater interim Cæsaris amicus, res gestas pro eo cōmemorando, & uulnera ostentando, obtinuit ut regnante adhuc Hircano, totius Iudææ procurator efficeretur. Is filiā habebat Salomen, mares uero quatuor, Phaselum, Herodem, Iosephum, & Pheroram, quibus diuersas distribuit regiones. Ex his Herodes post mortem patris cum uirtute præstaret, à M. Antonio, pro quo multa obiuit, rex Iudææ creatur, sed

uicto apud Actiacū Antonio, ad Augustum qui Rhodi tunc erat, supplex ueniā oratum uenit, diuitans sese amici de se benemeriti partibus studuisse, nunc eo defuncto, itidem se erga eum facturū. Quare ob fidem non solum ueniā, sed gratiam meruit. Is tris Hierosolymis turres extruxit, primā Hippicon ab amico, secundam Phaselon à fratre, tertiam Mariamnam ab uxore cognominauit. Templum restituit, atq; auxit. Ioppæ portum fecit. Antiodonem ædificijs ab se ornatam Agrippiam appellauit, Antipatridem & Cyprū in partem honorem, castellum supra Hiericum, Herodiumq; uersus Arabiā oppida ædificauit. Hircanū redeuntem ē Parthis interfecit. Liberos septem suscepit, Alexandrū, Aristobolum, Antipatrū, Archelaum, Philippū, Herodem cognomento Antipā, & Lysaniā. Ex his tris primos, ut sibi suspectos, necauit. Cui deinde sceleri adiecit innocentium eadem. Ad extremū crudelitatis dedit pœnas, multis excruciatos doloribus, sibi manum adferendo, relictis Archelao regni successore, ceterisq; cū singulis tetrarchijs. Inter hæc Alexander quidam Iudæus apud quendam libertinū Sidone educatus, Alexandrum Herodis filium à patre interfecit ore referebat, Romamq; propterea profectus, quū multos decerpisset, ac ad auxiliū regni paterni adipsiendi prouocasset, ab Augusto cognitus ac repulsus est. Archelaus igitur rex, quū crudeliter imperaret, legatione à Iudæis ob eam causam Romam missa, ab Augusto in exilium Viennā pellitur, eius regno in prouinciæ formā redacto. Herodem deinde Tetrarcham Agrippa eius ex fratre Aristobolo & Berenice nepos, Romæ apud Tyberium accusans, non solum non auditur, sed in carcerem conijcitur. Verum mox Tyberio defuncto, à Caio, cuius amicitia causa captus fuerat, statim rex factus, addita ei fratris Philippi defuncti Tetrarchia. Herodes uero Herodiadis uxoris horatu, Romā & ipse regnū impetraturus uenit: sed Caij principis minis & iurgijs territus, in Hispaniā fugit, Tetrarchia eius Agrippæ concessa. Post hæc Agrippa Claudij etiā principis, cui Romæ adiumento ad imperiū fuit, fauore specq; erectus, limites regni prorogauit: muros Hierosolymæ ampliare cœperat, si per mortē licuisset. Regnauit annos sex, Reliquit filias tris, ē Cypro uxore susceptas, Bernicem, Mariamnam, & Drusillam, filium quoq; Agrippam. Postremo Claudius Iudæam in prouinciæ formā redactā, tantum procuratoribus cōmisit. Hi ex successione, Felix, Albinus, Festus, Florus, sed ante hos Pontius Pilatus à Tyberio Cæsare missus, ex tēpore quo post pulsum regno Archelauū prouincia fieri cœperat. Interim defuncto Herode, qui apud Chalcedem regnabat, Agrippa iuuenis, Agrippæ regis filius, in auunculi sui regnū à Claudio sufficit. Cui deinde Nero princeps quatuor urbes reddidit, in ea primū regione Abilam & Iuliam, in Galilæa Taricheā & Tyberiadem, reliqua Felici procuranda tradidit. Ex quo Agrippa in amicitia Romanorū permanit, ac procuratoribus, tum Vespasiano postremo ad componendos rebelles uenienti, adiumento præstocq; fuit, Iudæos prehensando obeundo, præsertim in obsidione Gamalæ, ut à pertinacia cœptisq; deliterent, usque adeo, ut à muris lapidibus peteretur. Et hoc quidem de regibus. Flori autem procuratoris tempore, Eleazarus princeps latronum, qui Iudæam cum uiginti milibus deprædabatur, sublatus est. Sed aliud mox latronum genus crudelius, Hierosolymis in turba atq; in pace uersabatur. Sicarij appellati, qui clam ignoti homines confertim permixtos interficiebant, inter quos Ionathan Pontificē. Tempore uero belli, Zelotæ noua secta in eadem urbe orta, qui specie zeli, charitatisq; seruandæ legis, tyrannidem occupauerant, pontificatus, principatusq; passim sibi uindicabant. Igitur quum Iudæi tanto malo resistere cuperent, è rure quendam Ananum adcerunt, Pontificemq; faciunt, eo quod sapientia præstare uideretur. Hic demum & oratione, & opera id gessit, ut Zelotas, qui omnibus erant iam odio expelleret. Et hæc quidem ex Iosepho. Defectionis causam Tranquillus in Tito adfert. Percrebuerat, inquit, oriente toto uetus & constans opinio, ut eo tempore Iudæa profecti, rerum potirentur. Id de Imperatore Romano, quantum postea euentu patuit, prædictum Iudæi ad se trahentes rebellarunt. Quæ uerba paucis considerata sanè indicant, & de Christo, & de fama, quæ simul cum stella magos potuit excitare. Ad hunc tumultum Vespasianus à Nerone missus, infra duas ætates omnia cepit, præter Hierosolymam, ad cuius obsidionem relictus Titus, die sabbati, repletis fossis, fameq; oppressis, partim cepit, partim interfecit: qui teste Iosepho, ad uicies Centena milia, & D C C. milia fuerant, quum ad diem azymorum eò ex omni Iudæa cōuenissent, quando solis epulari non licebat, sed plur

res vicini simul ad hostias caesas conveniebant. Fuit deinde Hierosolyma sub Ro. imperio, usque ad Heraclium principem, tunc Cosroes rex Persarum capta urbe, praedam cum cruce secum in Persidem abduxit, quam postea idem princeps superato Cosroes recuperavit. Cum deinde Mahumethe duce Saraceni caput extulissent: Homar eius successor Hierosolymam occupavit. His in uniuersum breuiter percurtis, de ipsius receptione restat scribendum, si prius de ipsius nominibus ac situ pauca subiicere. Igitur prius Hebus uocata, quod Hebusi eam incolerent: deinde Salem, postea Solyma a Solymis, ut quidam putant, Lyciae populis huc commigrantibus. Hierosolyma deinde & Hierusalem, ex sacri nominis additione uocata: sed & Buzza & Bethel, postremo Heliā ab Helio Hadriano, qui partem eius aedificauit, ut inferius dicemus: ipsa uero urbs triplici circumdata muro, circuitu stad. XLIII. cum tribus turribus, quas Herodes aedificauit, uti Iosephus scribit. **HIEROSOLYMA** sicuti ego accepi, ex antiquo uolumine docti plani uiri, qui rebus gestis interfuit, hoc modo recepta est. Petrus Eremita uir Gallicus, singulari abstinentia praeditus, diuinitatis instinctu, Urbanum I. Pont. impulit, ut de recuperandis Hierosolymis concilium Lugduni celebraret, anno M. LXXV. Negotium hi principes susceperunt, dux Normandorum, comes Tolosae, S. Aegidij, Flandriae, Bleia, Carnotensium. Praeterea Hugo magnus regis Gallorum frater. Gothifredus Bulsion dux Lotaringiae cum Balduino fratre, e regno quoque Siciliae Boemundus cum Tancredo cognato. Summa belli Gothifredo credita. Primus uero Eremita coacta omnis generis multitudine, per fines Germaniae ac Pannoniae iter fecit, ubi a Pannonijs multa pallis incommoda, transitu eum prohibere uolentibus, tandem eius decem milibus desideratis ex pugna Constantinopolim peruenit, quod ceteri etiam diuersis uis conuenerant, ibique Alexio Imperatore iuuante, Hellepontum unam omnes transmittentes, Nicetiam adplicere, quam ante omnia Solimano Turca eiecit, per uim cepere. Inde terrestri longoque itinere, ad Antiochiam prima statiuā constituit, quam nono ferme mense VII. Non. Iunias in potestatem redegere, constitutoque in eo loco patriarcha, eam Boemundo regendam tradidit. Hierosolymam hinc uersus exercitu ducto, operibus primo expugnare contedunt, muros demum corona aggressi, anno M. XCIX. per uim receperunt, eique regem Gothifredum praefecere. Vbi autem nostri tantum uoti compotes extiterunt, deo gratias agere, oppidum praefules constituere, alij alia loca capere, pars etiam ex eis domum redire. Itaque omnem breui tempore regionem, a Pelusio ad Laodiceam usque Syriae littora, omnia deinde mediterranea usque Edessam & Carras in Mesopotamia sibi subiugarunt. Quapropter in omni Syria & capta regione, quatuor constituere principatus: Hierosolymitanum, Antiochenum, Edessanum, Tripolitani. Deinde Berytus, Sidon, Caesarea seu Porphyria iuxta montem Carmeli, Caesarea, Arsur, Hibelin, singulos dominos receperunt. Princeps quoque Galilae totius & Tyberiadis, comes Montifregalis & totius terrae trans Iordanem, Comes item Ioppes, & Acalonis alijque alij in locis constituti: atque hi ferme omnes regi Hierosolymitano subiecti tributum pendebant. Ipsi uero reges huiusmodi habere successores. Primus Gothifredus Lotaringiae dux, qui fuit ea modestia, ut auream coronam induere recusauerit, ubi dominus IESVS spineam tulisset. Cui post annum morbo extincto, frater Balduinus successit, qui cum Saracenis urbem recuperare conantibus, praelio temere cogrediens, magna sibi suisque inflixit plagam, captus in eo Boemundo duce, & Blesensi ac Burgundiae comitibus: ipse se Hierosolymam ex fuga recepit, breui tamen post tempore ignominiam Ptolemaidis expugnatione pensauit. Tancredus Boemundo necessario suo precio redempto Antiochiae imperium, quod pro eo interim administrauerat, incolme restituit. Huic alter successit Balduinus, qui in praelio unam cum nonnullis alijs principibus capitur a Parthorum regis exercitu, qui supplicium Turcis attulerat, cum quibus bellum gerebat. Redemptus, paulo post Antiochiam cum eius principis proles iam interisset, Hierosolymitano addidit imperio. Decessit morbo post annos XXXIII. unica filia superstiti. Fulco Andegauensis comes eius gener habenas suscipiens, rem feliciter gessit, aliquot Turcarum milia in praelio fudit. Equi tandem lapsu forte occidens, regnum Balduino filio reliquit, qui tenuit annos uiginti quinque cum magna satis gloria: quippe qui Gazam restituit, & militibus templarijs regendam tradidit. Insuper Acalonem diu oppugnatam, tandem in deditioem accepit: Norandinum Turcae Damasci principem, bello repulit. Extinctus est sine liberis, fratre Almerico superstiti ac regni successore. Hic contra Suar Aegypti Calypham, bellum mouit, quod

uit, quod tributum dare consuetum negauerit. Itaque capto iam Pelusio, Norandinus Turca, Norandinus a Calypha in auxilium aduersus adest. Regem auarum ab obsidione pecunia auertit. Ipse Turca per dolum Calypha interfecto Aegypti dominationem inuadit. Huic Balduinus filius suc Balduinus cessit cognomento Leprosus, quod eo morbo usque ad extremum laborauit, non intermissa leprosis tamen regni cura diligenti: quamobrem in coelibatu castis iure uixit. Sorores duas habuit, Isabella quarum alteram Isabellam cuidam Gallico Horfrido: alteram Sibyllam maiorem natu Cui Sibylla lielmo Longae spathae Montisferrateni locauit, ex qua ille Balduinum suscepit. Mortuo uiro, Balduinus Sibylla iterum Guidoni Lusignano principi nupsit, interim Leprosus moritur, regnumque pupillus Guido ac sororis filium Balduinum puerum Raimundo principi Tripolitano commendat. Sed morte Guido pupilli paulo post subsecuta: Guido iure uxoris haereditario regno successit, quod mors Lusignanus pueri occultata citra suspicionem esse non uideretur, bellum a tutore Raimundo sustinuit, in quo ille Saladinum Aegypti Sultanum auxilio uocauit: magnam profecto nefas exordiumque ruinae totius orientis terrarum, a nobis summo labore partarum. Saladinus potens armis ac nomine, Ptolemaidem primo, deinde Azotum, Berytum, Acalonem, omnes denique in ora ciuitates cepit. Postremo ipsam Hierosolymam aggressus, ad deditioem faciendam breui tempore his conditionibus coegit, ut omnibus cum his quae secum exportare dorso poterant, migrare liceret. Ergo misera caeterua secuta Herculis Patriarcham flens egressa moenibus, dirum omnibus spectaculum praebuit: inde Tyrum, alij Alexandriam, alij quoque alia loca petiere. Ille contestim tintinnabula e turribus sustulit, templa profanauit, atque incendit, praeter unum Salomonis. Haec Hierosolymae postrema ruina nunquam postea restituta, licet diuersi principes Christiani summo conatu terra marique saepe fuerunt periclitati, inter quos Ricardus Angliae, & Philippus ac diuus Ludo, Galliae reges, ut alibi narraui. Sed ad Guidonem regem redeamus, qui amisit semel regni titulum, cum Ricardo rege tradita Cypro, quam per uim ille occupauerat, commutauit. Eo demum Sibyllaque uxore extinctis ad Isabellam alteram sororem res haereditaria Hierosolymae peruenit. Haec quater nupsit, Horfrido primum Gallico, Conrado Montisferrateni, Henrico Campaniae comiti, & Americo Guidonis Cypri regis fratri: qui quum inutilis uideretur regno, Tyri amotus, ac Ioannes de Bregna Ioannes rex Gallicus quidam uir strenuus ad regnum aduersus, Iole Isabellae & Conradi Montisferrae Iole tenis filia una cum titulo Hierosolymitano in matrimonium sumpta, qui quum sibi plura quae par erat adrogaret, a cardinale Columnensi grauiter obiurgatus, relictis rebus in Galliam reuertit, alia sumpta uxore: filiamque quam ex Iole susceperat, Frederico I. Imp. unam cum eodem titulo pro dote locauit, qui Neapolitanis postea regibus per manus est traditus. **HACTENUS** de Hierosolymae principum statu. Nunc de sacris religioneque uideamus. Primus in ea Destatu sacer praeful Iacobus frater domini gladio interfectus. Imperante autem Iustiniiano, in Synodo Constantino-politana Patriarchatu decorata, quarto post Ro. ecclesiam loco fuit. Quatuor subdi solymis tos habuit Metropolitanos: quorum primus Tyrensis, totidem habuit suffraganeos: Aconensem, Sidonensem, Berythensem, Zeneadensem. Secundus Metropolitanus Caesariensis, Sebastiensem tantum, cui Porphyria seu Caypha oppidum subest. Tertius Metropolitanus Nazarenus, Tyberiensem tantum. Quartus Patraensis unum tantum, in monte Sina templo Sinae diuae Catharinae & monachis eius coenobij praesidentem. Habet item Patriarcha praeter hos etiam Bethlehemiticum, Hebronensem, & Lydensem ilico subiectos praefules: sed & abbates Caluarius & priores baculo ac mitra decoratos. Caluarii montem, & Golgatha, & dominicum sepulchrum, extra moenia sita loca, Helius Hadrianus princeps muro cinxit, Heliacque appellauit, templo ibidem Antinoo concubino dedicato, ut testatur Hierony. In Caluario coenobium erat, ad cuius prioris ac religiosi electio patriarchae pertinebat. Sion item mos ciuitas David Sion appellata, quae eiecit Hebusi eam David muro circumdederit. In quo coenobium cum abbate Mons Oliueti ordinis S. Augustini est. In Oliueti monte abbas item eiusdem ordinis, & ad eius radices Bethania atrata uirgines S. Benedicti. Ultra est castellum Bethania, Marthae ac Magdalene memoria conspicuum. Est & altera trans Iordanem Bethania, ubi quondam Ioannes baptizabat. In ualle Iosaphat pbatica est piscina, & item aliae uirgines atratae, Tabor mons, ubi dnica transfiguratio Tabor mons in regione Galilae, haud longe a Nazareth, abluat a torre Cyfon. Vicini & montes Gelboe ubi coenobia Cisterciensium & Praemonstratensium. Carmelus mons locus Heliae prophetae similitudinis, ubi coenobium ordinis caput. Est & locus prope desertus, Quarantena cognominatus Quarantena dominici ieiunij memoria clarus. Restat templum ipsum a Nicolao diligentissime descriptum. Templum Huc

Huc à Iudæis aurū ex orbe toto quotānis mittebat, ut Cic. pro Flacco testat. Hoc attingere seu spoliare modestia Pompei uictoris nō est passa, quod postea Crassus cōtra Parthos proficiscēs diripuit. Hic statuā Caij principis Pontius Pilatus collocare conatus, ut est auctor Iosephus, tumultū excitauit ingentē, nec pcul à rebellione res abfuit. Idē Caius quod illac iter habens, templū adire neglexerit, ab Augusto grauiter obiurgatus est. Apud hoc templum cœnobitū erat, cui abbas præerat ordinis S. Augustini. Apud hoc & tēplarij cœpere, de quorū, de q̄ S. Ioānis ac Mariæ Theutonicorū religionib. quæ Hierosolymis cœpere, alijs in locis mihi narratur.

DE SECTIS SYRIÆ

N T E Q V A M ē Syria discedā, nonnullas eius sectas cōmemorabo, in primisq̄ Iudæorum. Bisariā olim diuisi, uti supra memorauī. Deinde duplici contra nos

A peruicacia innidentes, primū legem scriptā perperam interpretādo, deinde que non scripta superstitiose addendo. Talmutū hunc uocāt, in cuius initio Moses Aegyptius his uerbis à fido Hebræo conuersis sic proœmiat. Quamquam hæc

lex mentalis scripta non fuerit, Moses tamen eam docuit totam in collegio L X X. senum, Eleazar & Phinees, & Iosue, hi tres à Mose acceperūt. Iosue uero alios docuit senes, à quibus postea Hely, à quo Samuel, à quo Dauid acceper. Et sic ordine plurimos narrat per manus, donec Rabbi eorū ac doctores eam in codicem reduxere. Nituntur item Cabala, quæ legis scriptę interpretatio quædam interlinearis seu glossemata, à doctoribus eorum notata & intellecta, quæ legē omnino peruertit, & arma contra ueritatem acuit. Syri eodem quo & Græci ducuntur errore. Spiritū sanctum dicunt tantū à patre procedere. In eorum templis una tantū ara, in qua semel in die sacrificant hora sexta, pane fermentato, quem à sacerdotibus manibus sublatū, plebs uultu demisso adorat, dictitans se illius aspectu indignū. Sacerdotibus licet uxoribus uti iam ductis, ducere non licet, subdiaconatum sacrum ordinē non habent. Confirmationē uel cuius addere dicunt licere. Purgatorium autem meditū locum non admittunt. Sabbato carnibus uescuntur. I A C O B I T A à Iacobo quodā Alexandri Patriarchę discipulo inuitū habuere. Hi quondam à Patriarcha Constantinopolitano sacris Græcorū interdicti, maiorem Asiæ partē & Syriā, & Iudæam, & Aethiopiā superstitione refererunt. Nam cum omnes in his locis partim à Matthæo, partim à Thoma Christiani fuerint facti, paulatim conuersatione infidelitū desciderunt. Hi in primis Hebræorū more recutiti sunt. Deinde occulta quædam admittunt, & teste tantum deo, nullum putant delictū. Baptismū nota ignis excipiūt, nitentes illi dominicę sententię, Ille uos baptizabit in spū sancto & igni. Preterea Butychiana hæresi infecti, unā tantum in Christo naturā diuinā post resurrectionē fuisse adfirmant. Quare crudē uno tantū digni figurant. Lingua utunt̄ diuersarū nationū, ubi eos agere contingit, Chaldæa potissimū & Arabica. Sacerdotes uero eorū alitū quendā à uulgo distinctū habent sermonē: sacrificiāt uino tantū delibato super ara, reliqui sacerdotes humi interim cōsidunt, plebs sacrificantē exosculat. M A R O N I T A à Marone autore, qui Macarij Antiocheni præfulis secutus errorem, unā tantum in Christo uoluntatē ponebat: Monothelitæ sunt appellati, de quibus alibi diximus. Habitāt ex magna parte circa Libani iuga, haud longe ab urbe Biblide, maximi in bello sagittarij sunt. Sub Innocentio I I I. uenit eorū Patriarcha ad consiliū Lateranense, & ex illo Latinorū postea cerimonijs sunt usi, cū ceteri orientales pontifices, nec mitra, nec annulo, nec in tēplo tintinnabulis utantur: sed tantū baculū pullū turba excite. Literis utunt̄ Chaldæis, uulgo autē lingua Saracenicā. Assisini in prouincia Phœnicis circa finem ciuitatis Anteradenlis, quę hodie uulgo Tortosa appellat. Hi quædā castella possident loci natura munitissima. Intus amoenas habēt sedes. Regē deligūt senē industria exercitatum, q̄ pueros in secessu quodā nutrit, docetq̄ diuersas linguas: deinde adultos tanq̄ emisarios mittit, q̄ diuersis hominū cōmercijs p̄ eas regiōes cōgredientes, clā ignoti cultro ab dito sese turbæ miscēt, ac regis inimicos, aut p̄prios interficiūt, siue etiā alios amicorū aut pecunię causa, eoq̄ modo felicitatē se cōsecuturos sperāt. Hæc secta ab initio ē Perside in Syriā uenit, scripturāq̄ habēt ex Chaldæo & Hebræo pmixtā. Nā Edesseorū secta adherent, q̄ putāt post mortē nec gaudij, nec pœnę locū esse. Beduini ex Arabi ac Saracenorū secta alijs addicti opiniōib. sunt, qua p̄pter hæretici sunt ab eis appellati. In nullo respectu inermesq̄ unā cū Saracenis in bellū ruūt, dicētes mortē uitari nō posse, fatiq̄ oīa referūt. Hircinis amicitunē pellib. Solē orientē adorāt, Gorgiāos uero inter Iberos postea dicem. Armeniorum

De religione templariorū

Talmut

Cabala

Iacobite

Maronite

Assisini

Beduini

Armeniorū itē sectā in Armenia cōmemorauī. Mesopotamia quoq̄ inter Syriæ partes à Plin. refert̄ ex argumēto noīs, q̄ inter Euphraten ab Austro & Tigrin ab oriente claudat, ē septētrione autē Tauro, quo ab Armenijs ditrimūt. In hac igit̄ tres potissimę urbes, Edessa Carre, Nisibis. Edessa & Ἐδέσσα Steph. q̄ inter impetus aquarū sita sit. Hæc Hebręi Harac uocant, ubi Abagarus olim dicit̄ regnasse, q̄ datis ad Iesum literis, responsum meruit accipere. Ad hæc quoq̄ Tobia misisse filiū ad Gabelū sacre testant̄ litera. Edessenus princeps unus olim ē quatuor, cū Syria nostri potirent̄, habebat Metropolitanos trīs sub Patriarcha Antiocheno cōstitutos, Edessanū, Geropolitanū, & Coryciensem. Hæc etiā Haraph Turcarū dux, quando Balduinus eā tenebat Eugenij I I I. Pont. & Conradi Impe. temporibus cepit, trucidatis omnibus Christianis, nobilibus matronis super arā diui Ioannis Baptistæ constupratis. Carre antiqua urbs. Lucanus de Crasso. A Syriæ latio maculauit sanguine Carre. Hic, ut scribit Spartianus in Caracalla, Lunę templū colebat, quā si quis femina nomine adoraret, subigi & dominari ab uxoribus putabat. Si quis autē Lunū deū maris noīe coleret, uxoribus imperare, ac dominari credebāt. Hæc, ut scribit̄ in Pentateucho Abrahamus incoluit, cū primū Hur Chaldæorū est egressus. Nisibis Steph. Nisibis qui lapides cumulos lingua Syrorū dicit̄ significare, sub Tauro em̄ sita est. Zerbis flu. in Tigrin Plin. fluit. Babylonia Mesopotamiæ cōiuncta inter Euphratis ipsius cōuersiones australior est: Syriā tamē Ptolemæo Plin. q̄ nō excedit. Hic Babylonia gentis caput: Semiramidis adificiū post uiri mortē, cuius muri inter septē orbis miracula cōmemorant̄, bitumine, quod in eo loco prouenit, ex parte magna constructū: latitudine pedū L. altitudine C C. Quadrigas inter se occurrētes recipiebant. Intus horti pensiles, & aureū Beli templū. Hic Assyriorū regia. In Babylonia Chaldæorū natio, gens maxima & uetusta, sectaq̄ potius. De qua sic ait Diodorus lib. iij. Chaldæi mundū sempiternū esse adfirmant, neq̄ principitū habuisse, neq̄ finē habiturū. Annos q̄bus uacasse Astrologiā dicūt, nō facile q̄s crederet, ante uidelicet imperiū Alexandri X L I I I. mil. Hieron. nos̄ter in epist. ad Ro. Chaldæorū, inquit, uetus traditio est, huius uisibilis formatiq̄ mūdi, fuisse inuisibilē & informē ac sempiternā materiā nulla productione, quā Græci bylen & Chaos uocauerunt: Moses uero abyssum. Quinetiā & annorū circiter triginta quatuor mil. supra D C. ante regnū Macedonū fuisse testantur, quos si quis retro ab Alexandro cōputer, perueniet ad Adamū primum: quod p̄fecto Moses in omni eorū sciētia eruditus cōscripsit, & quod erroris erat elisit, dicens, In principio creauit deus cœlū & terrā, quæ erat inuisibilis & incōposita, q̄a tenebræ erāt super faciē abyssi. Quod si nobis obijciunt Chaldæi, id Mosē nō probat: in p̄optu responsio est: q̄a nec ipsi suā positionē firmāt, sed ex opiniōe scribūt. Est autē omni opinione certior fides, quæ & rationi magis cōsentanea. Neq̄ em̄ par est aut uerisimile, ut natura inferior par duratiōe superiori fiat. Hæc itaq̄ Hieronymi sententiā cū Diodoro cōuenit, præterq̄ in annorū numero. Chaldæos Steph. Cephenas prius fuisse scribit, à Cephæo patre Andromades uxoris Persei, in ea regione regnāte. Hellenicus in historia Persica scribit: post mortē Cephæi exisse cū exercitu finib. suis in Persidē, nec amplius deinde Cephenos, sed Chaldæos uocatos à quodā rege Chaldæo. Sophocles in Tympanistis Chaldæos alios prope Colchos ponere uidet. Καλχοι τε ἢ χελαδαιοι τε ἢ σούροισι uos. Ignē in primis adorāt, quod Abrahamus q̄ ex eis erat refugisse dicit. Mathematica q̄ & Astronomia addicti. Cuius rei Cicero causam adfert, q̄ in montib. uersant̄ altissimis, ubi Olympo propius facilius sit astrorū obseruatio. Lingua habēt propriā, qua etiā Aethiopes utunt̄ usq̄ in hodiernū diem: nā Romæ uidimus Aethiopes religiosos sacras horas obire Chaldæorū catalecto ac literis. Hanc Hieron. cum probe nosset, librū Danielis cōuertit, in cuius prologo querit̄ cum fuerit eleganti Latinorū Græcorumq̄ lectiōni adsuetus, anhelantia stridentiaq̄ uerba uix superare potuisse. Habuere scriptores ē suis, Naburianū, Sudunā, Seleucus leucū, Berosum: potētia ac rebus gestis florentē Nabocodrosorū teste Strabone. Hic ego putauerim Babyloniæ regē in sacris libris cōmemoratū fuisse, literis quibusdam permutatatis, qui captiuos Iudæos duxerit, aut certe ex eo prognatū. Idem autor plures eorū gentes adsignat Orchanos, Borsippenos, itemq̄ alios. Est autē Borsippa (ut ipse ait) urbs Diang & Apollini sacra, in qua maximū lanificiū. Nā in hac regione sicut & apud Phryges sunt opere tenui & elegantī uestes discriminatæ. Mar. Texta Semiramia quæ uariantur a cu. Zeuma urbs apud Euphratē Satraparū regio appellata, quo tributa conferebant̄ Plinio. Assyrii

Armenij

Mesopotamia

Edessa

Harac

Abagarus

Carre

Nisibis

Zerbis

Babylonia

Chaldæi

Diodorus

Hieronymus

Naburianus

Suduna

Seleucus

Nabocodrosus

Borsippa

Orchani

Zeuma urbs

Assyrii

SSYRII post Euphratem loca tenent, amne tamen à Babylonij diuisi. Herodotus eosdē populos cum Syris esse dicit: sed à Græcis Syrios, à Barbaris Assyrios uocari. Iosephus de antiq. ab Assur cognominatos esse, qui & Ninū condidit ciuitatem. Assyriorum sunt Adiabena, Ninus, Ctesiphon, Teredon, Apollonia, Arbela, Seleucea. Adiabenos, & Satropedas memorat Strabo. Marcellinus lib. xlii. dicit, Adiabena quæ priscis temporibus Assyria dicta est. & non permeando, quod ibi Euphrates sit minime uado permeabilis. Hos à Seuero principe superatos fuisse, monstrat adhuc arcus eius triumphalis ad radices capitolij. Ninus iuxta & ultra Tigrim Nini ædificium, & regia, octo annorum spatio denis hominum milibus extructa, cuius modica adhuc exstant uestigia. In sacris libris Ninie appellatur, quæ Ionæ uocibus dicit obtemperasse. Eadem & Nisibis postea nonnullis, Strabo tamen diuersas facit. Supra Ninū uero quem Abraami tempore idem autor tradit fuisse, omnis incerta historia, nec facile Berosi qui fertur libello, uel cuiquā alij præter quam receptorū historicorū autoritati credendū: nec uerisimile tot Græcos Latinosq; eruditissimos uiros, qui hæc præterierunt ignorasse: tantū Nini patrem Belum Plin. adducit syderalis scientiæ inuentorem, templumq; ei Babylone dicatū. Durauit Assyriorum regnū annos cccxl. successione regū xxxvi. Quorū ultimus Sardanapalus. Hinc per Arbacum ad Medos, demum ad Persas translatus, ut in Trogo late narratur. Secundum etiam fluiuium Ctesiphon iuxta & ultra Tigrim, clara urbs terminus olim populi Ro. quod Traianus peruenit, fatocq; quodā uidebat eam transire non licere sine incōmodo, ut est animaduersum in Probo principe, & eius nonnullis successoribus. Hæc ciuitatē Plin. dicit ædificatam à Parthis, ut Babyloniā iuxta positā oppugnaret. Seleucea metropolis Assyriæ à Nicatoræ ædificata: prima huius nois & magnitudine & potentia Straboni, quā item Plin. suo tempore Babyloniā uocatā dicit, à Traiano primū, deinde à Parthis occupata, rursus à L. Antonino Imperatore recepta. Hic iuxta regū solet esse hybernatio. Nā in Bactrianis æstuarē dicunt. Eustath. Nunc flumina restant, Tigris oritur in regione Armeniæ maioris, fonte conspicuo in planitie: claros secū amnes trahit, inter quos Lycū & Caprum, qui à Niphate monte nascētes in medio Adiabena & Arbelitū regionē retinent. Tigris item à celeritate dicitur, quod Medi Tigrim sagitta appellant, ut Plin. refert, ob quā celeritatem à Græcis quondā Sylax dicebat, quasi raptim terref. Huius appellatiōe deceptus est olim Iulianus princeps, ut Therā fluuiū caueret ab oraculo iustus: nam & hic Theræ nomen retinet. Euphrates longe maior & occidentalior est, oriē ē Paryarde Armeniæ monte: primo in occidentē labēs, deinde flexus in meridiem Antitaurū intersecat, maioremq; Armeniā à minore diuidit. Hinc Babyloniā in sinu cōplexus, deinde in orientē cōuersus Tigri coniungitur, amboq; Austrū uersus delati in sinū Persicū duobus ostijs exeūt. Hi amnes unā cum Nilo & Gange in Paradiso terrestrī à sacris uoluminibus ponūtur, ob fertilitatē circa culturæ: mutatis tamē noibus. Fert ēm Euphrates Nilī modo regiones quotānis irrigare.

R. VOLATERRANI COMMENTARIORVM VR
BANORVM LIBER DVODECIMVS.

P E R S I A

Persia à septentrione Mediam, ab occasu Suisanā, ab oriente duas Carmanias, ab austro partē Persici sinus habet. Persæ toti quidē Asiæ imperauere: Lydi uero nō toti, sed cis Halim tantū. Idq; usq; Crœsum qui à Persis superatus fuit. In Graciā traicentes sæpe in pugna inferiores fuere, donec à Macedonib. uicti succubuere. Gens alioqui multitudine potentior q; uiribus: sicuti pleriq; Asiatici, uestiū mensarūq; mollitiæ occupati. Inuentus nasturtio, & sale, cū pane & aqua uesticū, ut Strabo, Cicero. Eorū sapiētes Magi, quorū mos matribus coire. Stra. Catullus. Ex matre ac nato Magus nascat oportet. Hi cū alia tū hoc seruant institutū, ut se iubeant post mortē insepultos auiibus lacerandos dimitti. Nec nisi ex eorū numero rex creas. Persarū omnīū cōsuetudo, maximis de reb. in uino cōsultare, equitandi studiū magnopere habere: prætere mentiri omnīū turpiss. existimare: pximū huic, debere, autor Herod. Adorāt solē, cui uix

uix mundum ipsum sufficere dicunt, propterea templorū ac simulacrorum omnium curesores sunt, autores Strabo, Cic. in Verrem, Pedianus. Posteris uero temporibus cum regnum hoc cum Parthis confusum fuerit, inter Parthos mox subsequentes multa de Persis dicemus. Nūc uero tantū loca. Achæmenia pars Persidis ab Achæmeno Aegæi filio, Ste phano. Arbela & Gaugamela dicitur Marcellino, ubi Dareū Alexāder uicit. Plinius: Arbela & belitis ubi Dareū Alexander debellauit. Cyropolis quæ à Persis Cyrecbata dicitur Ste phano. Cachenū cuius meminit Polybius, Drange gens Persica & Drangena regio Straboni. Elymei & Elymea siue Elymais regio Persidis in Susiana, Persepolis regni caput ab Alexandro diruta. Plin. Laodicea in extremis finibus ab Antiocho condita. Gaucamela urbs quā in sustentationē Cameli ueteris & defelsi Dareus cōdidit. Nam uox ea Persarū lingua, domus Cameli dicit Straboni. Gordiæa regio à Gordiæo Triptolemi filio ex Syria ad inquirendā Isidem profecto. Steph. Mases Plinio à Mase mōte. Ptolemæo Casus scribit. Panchaia regio à rege Panchæo dicit Probo grāmatico. Pasagarda oppidū & regio Straboni à Cyro conditū, ubi prælio uicit Astyagem. eo siquidem uerbo Casus Persarū significari tradidit Anaximenes. Hic Cyri sepulchrū esse Strabo dicit. Sitace urbs & Sitacena regio Persidis Plin. Ptolem. Susiana item regio ex occidentis parte, quanquā Ptolemaus hanc à Perside distingat. In hac Susa ciuitas neutri generis, regia Persarū à Dareo Histaspis filio condita Plinio, Straboni uero Titoni patris Memnonis ædificium. Cognominata Stephano à fontibus quibus locus abundat, hoc enim uocabulo fontem in ea regione nomināt. Incolæ uero Susi qui & Cisiij, ut ait Strabo, appellant à matre Memnonis in ea regione sepulta, quā Aeschylus Cissim uocat. Vxij gens maxima, & Vxia regio Straboni, ex qua Coaspes fluuius oriē. Hos ego putauerim quos uulgus nūc Vxios siue Cinganos uocat, qui per orbē, maximeq; per Italiā sparsi degūt, more ferarū, nulla lege, nullis artibus, tantū futura prædicentes, cum oēs ferē populi orientales præsertim uici ni Chaldæis, Mathematicæ sint additū, autorē habeo Scilacem qui historiā scripsit stantinopolitanā. Dicit Michaëlem Traulum Imperatorem ex uaticinio Vxorū adeptū imperium fuisse, quæ secta per Moesiā ac Europam sparsa, pascim omnibus futura prædicebat. Et hæc quidem de locis, Deinceps de regibus. PERSARVM regnū post Assyrios & Medos Cyrus primus omnium excitauit. Cuius historiā Trogus libro primo in hæc fere sententiā repetit. Astyages Medorum rex futuram ex filia prolem uatū prædictione formidabat. Quare Cambisi obscuro loco inter Persas nato eam locauit, natūq; mox puerum Harpago amico mandauit, ut eum necaret: ipse uero miseratus infantem exposuit in ter armenia, quem pastor inuentum canis ubere forte educatum, pro suo aluit: Cyri nomine indito à Cyro flumine, quod circa Pasagardas per curuā Persiam fuit, ut autor Strabo libro xv. Crescente igitur quotidie uirtutis indole rex inter pastores per ludum constitutus magni uiri speciem præ se ferebat. Tandem agnoscitur Astyagis nepos, sollicitatusq; ad regnum per Harpagum, Astyagi bellum auxilio Persarum mouet, ubi captum tantum regno priuat, imperiumq; Medorum, quod annos ccc. durauerat, in Persas transfert. Deinde Babylonios, Crœsumq; Lydiæ regem eorū auxiliarem superat, armaq; post in Crœsum uertens, uictū eum in regno remanere permisit, uerum paulopost rebellantem unā cum regno sustulit. Postremo subacta Asia ac toto oriēte Scythas tentauit, ubi primo contra Thomirim reginam uictor, mox captus atq; interfectus ab ea, & in sanguinis utrem missus, ut humano cruore, cuius auuiditate expleri nō poterat, plenius exaturaretur, postq; regnasset annos xxx. Sepulchri eius epigramma Plutarchus in Alexandro & Strabo xv. ponunt. Laetantius ait hoc ferē tempore Tarquinij fugam fuisse, ut pariter Romæ occiderit, & apud Persas coeperit regnum. Hic & Iudæis amicus, uasq; templi restituit. Cambises Cyri filius deinde regnauit, ingenti & ipse animo, qui patrijs rebus Aegyptum adiecit, sed offensus illorum superstitionibus Apis cæterorumq; deorum ædes dirui iussit. Ad Ammonis quoq; templum expugnandum exercitum misit, qui tempestibus & arenarum motibus oppressus interijt, ut ait Trogus. Seneca uero libro septimo de ira: Cambises fertur in Aethiopas iugum detrectantes, quumq; inexplorato per arenitia exercitum duceret, deficientibus cæteris alimentis, decimum quemq; inter se in cibū sortiti sunt: durauitq; adeo talis seueritas, donec & ipse ne reuocaretur ad sortem pertimuit, receptūq; signum cecinit. Dicit item filium sagitta interemisse. Lucanus autem in x.

Vesanus ad ortus Cambises, longi populos peruenit ad aui, Defectusq; epulis ac pastus caede suorum Ignoro te Nile redit. Sub hoc, ut autor est Beda, historia Iudith conseribit. Cambises enim regno Assyriorum a patre iam uiuente praepositus fuit: appellatusq; Nabocodrosorus secundus apud Historicos. Nam de primo apud Strabonem inter Babylo-
Nabocodrosorus nios dixi. Idem & in Esdra Artaxerxes uocatur, qui templi restitutione sub Cyro ceptam impedit, tributaq; imperauit. DAREVS Histaspis filius, ut autor Trogus, unus e septem magis fuit, qui Persis post Cambisem septem annis praefuerit. Tandem inter eos conuenit, ut cuius equus primum soli orienti adhiniret, rex saluaretur. Quod sane Darco con-
Dareus Histaspis rixit astutia cuiusdam Cebaris equisonis, uti Valerius refert, qui admissam intra equa genitalia manum, cum ad constitutum uenisset, naribus equi admouit, quo ille irritatus odo re, ante omnis hincitū dedit. Babylonios statim rebellantes perdomuit. Ionas nauali praelio superauit. Postremo aduersus Athenienses cum potentissimo exercitu mouens a Milciade in campis Marathonis terrestri pugna superatus est, desideratis millib. c c. Dumq; uires instaurare conatur, in ipso apparatu excessit, anno regni VII. ab urbe condita c c c l x v. Hic ille, ut refert historia lupradicta, qui Zorobabilem extulit, regnum ei uaticinanti, templiq; ceptam restitutionem permisit. XERXES Darsi filius regni haeres, ut apud Trogum lib. II. maximus omnium regum Persarum fuit. Aegyptum quae a patre descuerat recepit. Expeditionem etiam quam Dareus in Athenienses parauerat, v. annorum apparatu prosequens, decies centena hominum milia traduxisse dicitur. Quem numerum, ut Valerius itemq; Hieronymus testantur, de alta prospectans specula, fleuisse fertur, quod post c. annos nullus eorum superesset. Hac igitur multitudinē accinctus, ut omnes referunt autores, & maria perstrauit, & Athon montem aceto diruptum uelificauit, ac compedes Neptuno apud Isthmon iniecit, aliaq; mira edidit, hyperbole poetarū. Victus demum a quatuor milibus apud angustias Thermopylarū, nauale certamen cum Themistocle tentauit, a quo item apud Salamina superatus, turpiter cū paucis parua cymba aufugit, relicto Mardonio praefecto cum c c c milibus, qui & ipse profligatus apud Boeotiam fuit. Athenienses interea expectatione ac metu Xerxis ex oraculo Pythiae, quae ligneis muris sese tuerentur respondit, naues plurimas in tota Graecia coparauerunt. Post igitur annos aliquot, tertiam cum Cimone duce Xerxes pugnam instaurans, haud meliorem sortitus est exitum: demum cum se ocio socordiaq; relicta militia tradidisset, teste Valerio, praemium genus luxuriae nouum inuenientibus proposuit. Quamobrem a suis spreus paucis post annis ab Artabano praefecto suo in regia interficitur, cum regnasset annis VII. Artaxerxes igitur patrem ulcisci cupiens cum Artabano, qui regnauit annis VII. Ioricam de industria quodam die permutauit, eoque modo incermem aggressus interfecit: auctores Trogus libro VI. & Herodotus VIII. regnauit annis XL. Sub hoc gesta quae de Hester & Mardocheo conscribuntur, ut testatur Nicephorus Graecus autor. Dareus cognomento Nothus, patri Artaxerxi succedens Tisaphernem militiae praefectum fecit, ad quem Alcibiades olim exul cofugit, in gratiamq; ipsius & praestantia corporis & ingenij elegantia peruenit, adeo ut eum ex amico minime amicum Lacedaemonijs, a quibus suspensus ipse Alcibiades aufugerat, redderet. Hic Artaxerxe & Cyro minore filijs relicto, moritur anno regni XXX. eodem quo Athenas Lacedaemonij subegerunt, & XXX. Tyranni fuerunt constituti. Cyrus autē minor Ionia Lydia, quibus locis loco Tisaphernis Alcibiades fuerat praepositus: Artaxerxes uero nati maior regno successit, Mnemon cognominatus, qui statim defuncto patre a fratre Cyro clam insidijs petitur. Quod cum cognouisset, aduersum ad se blande aureis copedibus uinxit. Matris dein precibus uita condonata dimissus palam bellum indicit, adscitis in auxilium Lacedaemonijs, qui memores Atheniensi bello eius opera se adiutos excusatione apud Artaxerxem reddendae gratiae habuerunt. Commissa igitur pugna prior Artaxerxes uulneratur, quem cum equi fuga periculo subtraxisset, Cyrus a cohorte regia oppressus, interficitur. Sicq; praelio X. milia Graecorum auxilio Cyri fuere, qui reuertentes per tot itineris spatia inter barbaras gentes & inimicas se incolumes uix in patriam receperunt. Haec ferē Trogus libro quinto. Ad hunc Artaxerxem Alcibiades iterum exul cofugit, petitusq; & in cubiculo crematus est, iussu XXX. Tyrannorum. Ad hunc item Conon dux Atheniensium male re contra Lacedaemonios gesta, metu suorum ciuium se recepit. Cyrus autem is fuit sub quo Xenophon

nophon philosophus militauit, eiusq; praediam ac uitā descripsit. Ad Artaxerxem redeo, quem Eusebius eum esse testatur sub quo liber Hester conscribit: eundem quoq; Trogus libro X. liberos c xv. ex pellicibus suscepisse scribit, tres tantū iusto matrimonio, Dareum, Ariarthem, & Ochum, quorum Dareū quem regem constituerat, quod ab eo unā
Dareus cum L. filijs alijs insidijs peteretur, interfecit, atq; hoc modo rex quam pater felicior decessit anno regni XI. scepro Artaxerxi filio Ocho cognominato relicto. Is itaq; ab initio
Ochus confurationem formidans caede atq; strage principum regiam referit, nulla sexus aut aetatis reuerentia, ne uidelicet fratribus parricidis esset scelere inferior. Atq; ita demum rebus domi pacificatis, bellum Armenijs intulit: autor Trogus libro decimo. Post Ochum, qui regnauit annis XXVI. Narses filius rem tenuit annis quatuor. Is, ut est autor Herodotus,
Narses prolem habuit etiam numerosam, interfecit demum a Bago Eunucho, postquam regnasset annos quatuor, surrogato Dareo qui ex stirpe regia nō erat, ut ait Strabo: uir enim
Dareus ultimus Persa Codemanus antea uocatus, milesq; ac Arsani filius fuerat, egregiamq; bello contra Armenios regi suo operam nauauerat. Quare ob uirtutem & merita Ochi interfecti successor a Bago Persisq; constitutus; Darsi nomine nequid regiae maiestati deesset indito. Bellum cum Alexandro Magno uaria fortuna gessit, postremo uictus, & a suis proditus interfectusq;, postquam regnasset annis sex, uitam pariter cum Persarum regno finiuit. Quod teste Strabone annis c c l. durauerat. Hic dicitur dum fugeret ingruente bello ab Alexandro, cursu calefactus coenosam bibisse aquam, iurasseq; nihil unquam iucundius bibisse; autor etiam Cic. in Tuscul. Aelianus autem Artaxerxi Cyri fratri hoc dicit contigisse. Reliquos Persarum reges, & historiam mox in regione Parthorum reperam. Nam ex Persis ad Macedonas, a Macedonibus ad Parthos, rursus uero ad Persas regnū reuer-
PARTHOS sum, PARTHOS nunc exequar, qui ab occasu Mediam, a septentrione Hircaniam, ab oriente Ariam, ab austro desertam Carmaniam habent montibus cincti. Finis inter eos & Romanos Euphrates, regni caput Hecatompilos Plinio. Cresiphon uero regia ciuitas
Hecatompilos eis aedificata ad Euphratis ripam, de qua in Assyria dixi. Parthiae populi Parthorū ē Scythia profecti, quos eisdem cum Parthis Steph. esse dicit. Nysei campi, & Nysei equi iuxta
Parthiae Parthos laudatissimi Straboni. In uniuersum uero Parthi regionem frugiferam colunt, omniaq; praeter oleam ferentem. Praeterea genus hominum bellicosissimum. Sagittae praefertim, quam post tergum mittunt, & equorum celeritate insignes. Trogus refert eos omnia publica, priuataq; officia equitando obire. Quae res tantum nobilitatem a uulgo distinguit, Magnum quoq; imperiū in Asia tenuere. De quibus deq; eorū origine breuiter ex Strabone, Trogo, & Herodiano referam. Post Dareū illum cui regnū Alexander abstulit, per multos annos Macedones ipsi qui Alexandro successerant, diuisis inter se regionibus imperarunt. Sed ortis inter eos discordijs attrito Macedonum robore Arsaces uir
Arsaces Scythae & ignobilis, uirtute bellica adeo claruit, ut collecta manu exulum Scytharū quos ea lingua Parthos uocant, a Theodoro, qui Alexandri ordinatione Bactrianorū mille ciuitatibus praerant, deficiens, breui tempore ipsum cum tota gente in seruitutem, deinde Seleucum Syriae regem, postea Hircanos redegerit: Dasa etiam urbe in excelsa monte aedificata. Ita paulatim breuibus inijs gentem maximam constituit, & Romanis postea saepe formidatam, pro quibus meritis reges deinde Parthorum Arsaces, & Arsacidae populi appellati. Quarta ab eo successione regnum ad Mithridatem uenit, quo tempore Eucratides apud Bactrianos regnū propagauit. Hic subactis Medis regnū Parthorum a monte Caucasio multis populis in deditioem redactis usq; ad Euphratem protulit, morbo demum senex extinctus est, haud Arsaces primi rebus gestis inferior, Cuius filium Phraatem successorem regni ad bellum aduersus Scythas profectum ac cum toto exercitu trucidatum, filius eius Mithridates alter ulciscitur: qui etiam ob auctum Parthorum imperium & Armenios bello petitos, nunquam tamen sub iugum missos magnum est nomen adsecutus: ob crudelitatem tamen a senatu Parthico expulsus, fratrem Orodem successorem habuit, qui confugientem Babylonem persecutus, oppidanis in deditioem compulsis, fratrem
Orodes qui fratrem deinde quanquam supplicem, in conspectu omnium trucidauit. Post haec cum Romanis bellum gerens Crassum imperatorem cum filio, & toto exercitu deleuit. Huius filium Pacorus ad
M. Crassum persequendas Romani belli reliquias in Syriam profectus, post magnas res gestas, in Parthiam patri suspectus reuocatus: quo absente exercitus Parthorū relicto in Syria, a Cassio
interemit quaestore

quæstore Crassi cum omnibus ducibus trucidatur. His itaq; gestis bello ciuili uigente Pompeianis auxilio Parthi uenerunt, & ipsi deuictis Calsium aduersus Antonium & Augustum iuuerunt, ac bello confecto rursus Pacorus inita cum Labieno societate Syriam & Asiam uastauit. Castraq; Ventidij, qui post Calsium absente Pacoro exercitum Parthicum tuderat, magna uis aggressus cum toto exercitu perijt, ex quo nobilem Ventidij triumphum præbuit. Quibus rebus in Parthia nunciatis Orodes pater paulo ante Crassi cæde elatus, subita rerum mutatione, filijq; magnopere dilecti dolore percussus, in furorem uertit, noctes diesq; Pacorum clamitans, ac fortunam suam diuosq; incusans. Paulo deinde post à Phraate filio cum reliquis liberis interficitur. Cum hoc Phraate Antonius quod auxilium inimicis aduersus eum & Augustum tulisset, bellum cum xv. legionibus suscepit, sed grauius multis prælijs uexatus à Parthia refugit. Autoritate deinde permotus Augusti, Phraates militaria signa Romanis adempta una cum filijs obsidibus Augusto remisit. Sub Nerone Vologelus regnum occupauit, fratremq; Tiridatem Armeniæ regem fecit. Romanis bellum intulit. Duas Peti legiones adflixit, Domitius Corbulo cum altero exercitu præsto adfuit, qui Tiridatem premebat. Traianus eos plurimis adflixit bellis, terminis Romani imperij usq; ad Tigrim prorogatis. sub Hadriano illi paulum respicientes usq; ad Euphratem processere. Lucius Antonius cum Auidio Calsio præfecto eos bello uicit: Seleuciamq; recepit ac triumphauit. Seuerus item princeps, & deinde Balsianus filius dum se fingit regis generum esse uelle, inermem exercitum cæcidit. Is enim Artabanus ultimus Arsacidarum fuit, quem Artaxerxes Persa eius miles interfecit, regnumq; Persis restituit, annis ab ultimo Dareo qui uictus fuit ab Alexandro dcccxxv. Regesq; deinceps Persarum, non Parthorum dicti. Is itaq; sumpta cidare (est enim id Persarum regum gestamen) uicinaq; omni barbarie subacta, Romanum iam lacessebat imperium. Ad quem comprimendum Alexander Imperator profectus, uictoria potitus est. Artaxerxi autem post annos xv. successit Sapore unus omnium crudelissimus; regnauit annis xxxi. Ab hoc Valerianus captus ac oculis priuatus in misera uixit seruitute. Sub Galeno Persæ Mesopotamiam Syriamq; potiti sunt, sed Odenatus his recuperatis usq; ad Ctesiphontem processit. Carus princeps castris ad Tigrim positus Ctesiphontem pene ceperat, sed in ipsa uictoria fulmine ictus interijt. Maximianus cum Narsete rege inter Callinicum & Carras congressus, primo uictus, postremo uictor ingenti laude ad Diocletianum redijt. Hic Narses plures è diuersis matrimonijs liberos accepit, inter quos Saporem & Ormisdam, Sapores igitur regno prælati cum fratres cecidisset, & Ormisdam etiam in uincula coniecisset, ille elapsus in castra ad Constantium magni Constantini filium uenit, qui tunc Sapor bellum inferebat, & iam iam superaturus uidebatur nisi ad ciuile bellum contra Iulianum redire coactus fuisset. Iulianus rerum potitus bellum profectus aliquot oppida cepit. Castraq; apud Ctesiphontem habuit: dumq; forte incõsulte sese hostibus offert, interficitur, ut Eutropius refert, qui comes eius expeditionis fuit. Iouianus ab eodem Sapore duobus prælijs uictus, pacem ignobilem, sed necessariam fecit amisso Ctesiphonte. Iustinianus bella mouentes per suos duces prælijs plurimis compressit, postea ad Euphratem eius exercitum pulso & per Bellisarium damno compensato foedus insuper cum eis inijt. Zeliobus Hunnorum rex intra Scythiam manentium cum multis militibus auxilio Cosrogi regi contra Iustinianum uenerat, sed à rege ipso ob proditionem cõfossus magno tunc metu imperatorem liberauit. Cosroes item sub Phoca principe Mesopotamiam occupauit, ac paulo post Palæstinam cum Hierosolyma, ac dccc. mil. Christianorum euertit, partemq; crucis secum asportauit. Heraclio imperante demum Aegyptum, Alexandriam, Carthaginem, Lybiamq; occupauit. Heraclius qui frustra diu pacem petierat postremo apud Azotum tris eius duces, Sabarim, Sain, & Razatenem prælio fudit, xxxv. signa militaria retulit. Cosroes postremo iam senex cum filium Medorfen regem constituisset, interficitur ab altero filio Syroche, quod natu maior fuisset præteritus. Hic Syroches ubi regnum inijt, captiuos una cum cruce dominica Heraclio remisit. Quo decedente filius eius Adefer annum tantum imperauit, cui Ormisdas successit à Saracenis, qui duce Mahumethe ea forte tæpestate caput extulerat, interficitur. Regnum deinceps Persarum ad Saracenos translatum. De quibus deq; eorum gestis in Arabia dicam. His successere Turcæ, qui usq; in hodiernum diem late per Asiam atq; Europam diuersis quidem familijs ac regnis dominantur. De quibus item alibi dixi, originemq;

originemq; & gesta eorum repetendo. Tantum hic ponam quæ haud diu gesta fuere antequam uidelicet mccc. Tamberlanes enim quidam nomine, seu Tartarus, siue è Turcarum genere (nam eiusdem erat sectæ) primo bubulcus, deinde miles gregarius uirtute paulatim efficit, ut regno gentis suæ potiretur. Scythas, Medos, Albanos, Mesopotamiam, Parthiam, Persiam, Armeniam sibi subiugauit: traiecto demum Euphrate cum dccc. pedum, equitum uero ccc. milibus, Asiam minorem obtinuit, regem Turcarum ex Othomannorum familia tunc potentissimum Pazaitem cum non pene minore exercitu finem tuentem, prælio cepit, ac in cauea more ferarum coniectum secum circumferebat. Castra tentorijs primùm albis metari solebat, monstrando ueniã obfessis se daturum si se prima die dederent. Secundo purpurea præferebat, norando in patres familias, ac proceres tantum se animaduersurum, si alterum expectassent diem. Tertia atrata, exitium omnibus miserabile ac totius urbis ruinam facturam significabant. Is quondam in obsidione cuiusdam oppidi, cum tertia die pueri cum uirginibus oleas in manu gestantes egressi, illi supplices occurrissent, ad unum omnes interfici iussit. Admonitus à quodam Genuensi uti mitius cum populis ageret, sic eum facilius imperaturum: respondit se orbis esse calamitatem, proinde ocyus se inde ab eo proriperet, nisi & ipse quoq; hanc periclitari uellet. At ille statim subterfugit. Tamberlani Assembecus successit, Suncafan cognominatus, è quatuor Turcarum familijs quæ è Scythia sunt egressæ, de quibus omnibus in Europea Sarmatia iam diximus.

M E D I A.

MEDIA à septentrione partem Hircani maris, ab occasu maiorem Armeniam & Assyriam, à meridie Persidem, ab oriente Hircaniam & Parthiam habet. Inter Medos & Parthos Caspij montes sunt, ubi & portæ Caspiæ Straboni, Ptolemæoq; ponuntur. Plinius causam nominis adfert, quod interruptis angusto transitu iugis, ita ut uix singula meent plaustra, longitudine v. mil. pass. toto opere manufacto. Medos Dionysius poeta à Medea dicit originem habuisse, quæ ueneno filio quem ex Aegeo susceperat necato, huc ex Athenis auugit. Trogus autem aliter. Iason cum deuicta Colchide domum redijisset, rursusq; à Pelia filijs peteretur insidijs, cum Medea coniuge quam repudiatam iterum recepit & Medo priuigno Colchos repetijt, resq; gessit, ac omnis circa orientis populos post Liberum patrem & Herculem subiugauit, locerumq; regno pulsum restituit. Moriens deinde Medum priuignum huiusmodi regioni præfecit. Strabo quoq; in eandem ferè sententiam. Media primum Assyriorum regibus, deinde Persis paruit: Sub Assyge floruit: Durauitq; annos ccccl. De tota regione Strabo sic scribit: Media est in partes duas diuisa, quarum alteram maiorem uocant, cuius metropolis Ecbatana, magna urbs, neutri generis, & Medici imperij caput, à Seleuco condita, qua nunc etiam Parthi regia utuntur. Nam reges ibi æstuant quod frigida sit, hyemant uero Seleucia, quæ secundum Tigrim est prope Babylonem. Hæc igitur patitur Mediæ pars montana, frigida, sterilisq; & infructuosa. Altera pars est Media Atropatia, ab Atropato duce nominata, qui ne Macedonibus ea subiugaretur obstitit, cum matris Armenia pars esset. Is postea rex declaratus eam à Media separauit. Hæc Armenia & Matiana adiacet ad orientem: Mediæ uero maiori ad orientem, utriq; ad aquilonem. Eorum urbs æstiuales Gazaca in campo sita, munitissimum oppidum, quod Antonius in Parthica expeditione obsedit. Cætera Mediæ regionis opulenta sunt, maxime quæ sub Caspijs portis: & circa Matianam capeltris & aprica ac uitifera, ubi nihil præter oleum desideratur, hinc mala Medica, & succus Medicus, qui ex laerpicio est ibi proueniente: Cyrenatico tamen deterius. Matiana enim regio & Matianus lacus qui cerulanus dicitur non minor Mæotide progreditur usq; ad Atropatiã. Sunt & in Mediã urbes à Macedonibus conditæ. Laodicea, Apamea, Rhaga, quam Nicator condidit & Aropum nominauit. Parthi uero Arfaciam: ducitur autem eius etymum è terræmotibus qui in ea parte frequentes sunt. Zagrius mons, Medos Babyloniosq; determinat. Is enim ac Niphates à latronibus colitur Mardis, qui à Rufo Mardomedi appellantur: Cyrcijs, Cadusijs, & nonnullis alijs. Flumina uero, Medus, Amardus, Cambises, Cyrus, omnes ex Caspijs montibus orientem uersus fluentes in mare desinunt Hircanum, Straboni Plinioq;.

COLCHIS, Iberia, & Albania, finitima inter se regiones ac sub eodē ferē paral-
lelo, montibus tantū inter se discretę, à septentrione Sarmatiā habēt, à meridie
C Armeniā maiorem & Moschios montes, ab occasu pontū Euxinū, ab oriente
mare Caspiū. Colchi, ut Herodotus & Dionysius tradunt, coloni Aegyptiorū
sunt, argumento uidet esse q̄ utriq; leuiter colorati & longis crinibus ac uestib.

lineis apparēt. Cognominant autē à Colcho Phasidis filio. Capras habēt apud Phasim flu-
uium uellera ferentes, unde magnū faciunt cōpendium, ut dicit Eustath. Plin. has Trage-

Vnde cōmentū laphos uocat inter capras & ceruos similitudine. Hinc ortū cōmentū aurei uelleris. Hęc
aurei uelleris regio post Acetā & Iasonem Mithridati celsit, qui eam per procuratores administrabat:
Dioscurias post eum Polemoni, quo mortuo Pythodoris simul cum Trapezunte & Pharnacia tēpo-
re Strabonis obtinebat. Colchorū metropolis Dioscurias in ora sita quondam florentissi-
ma, nunc deserta, ut ait Plin. in ea nationes descendisse tricenā quā dissimili lingua ute-
rentur, & postea à nostris c x x x. interpretibus negocia ibi gesta. Sunt qui dicāt condī
tam eam ab Amphito & Telchio Castoris & Pollucis aurigis, unde nomen inditū urbi: à
Eniochorum quibus & Eniochorū gentem ferā originē habuisse constat. Hęc ferē idem autor. Sunt &
gens Neapolis, Sebastopolis, Aca, aedificiū Acetæ regis stad. x x x. à mari distans, Hippo
Neapolis & Cyaneo fluuiō irrigata, et ferē in península sita, Est & altera in Thessalia cuius meminit
Sebastopolis Sophocles, est & fons in Macedonia, Aetus appellatus, ut Antimachus in Thebaide. Pro-
lis Aca. Amaranthiū dicitur est à poetis. Insula Martis ubi uellus custodiebat. Coraxi populū
Insula Martis & Coraxi montes quibusdam Eniochi dicit. Cyta urbs, de qua Apol. 11. Argonau. *πύ-
γος ἀσπιδόεντος ἀντιπύγος*. Propertius: Possit Cyteinis ducere carminib. Moschi quoq;
Coraxi gens Colchica propinqua Mantincis, Stephano, & montes Moschi qui determināt Col-
Eniochi chos, Iberos, & Albanos; tum Armeniam maiorem à minore. Regio etiam Moschitis di-
Cyta cta Strabont. Flumina ex montibus Caucaisis, Corax, Glaucus, Phasis, Hippus, Cyane-
Moschi us. Ex ijs Phasis maximus & Hippum & Glaucum recipit Plinio. IBERIA orientales
Corax Glaucus sunt Colchis, & ab occidentalibus Iberis profecti, ut placet Dionysio. *πῶ δ' ἰδὲ ναυπηγῶν
ἰβηρίων ἔθνος ἰβήρων οἰσσοτε τυρρήνων δὲ ἰππευδλίλων ἀείοντο*. Apud nonnullos uero utri utris
Hippus originem dederint ambigūt. Hos Pompeius magnus unā cum Albanis & reliquis orien-
Cyaneus tis populis in potestate redegit. Post eum Domitius Corbulo à Nerone missus, ut Plin. re-
Pompeius fert. Eos Christianos esse iā inde à Magno Constantino Rufinus est autor, q̄ ait Becuriū
Domitius eius gentis regē Hierosolymis cū eodē Rufino familiariter cōgressum narraffe quonā pa-
Corbulo cto fidē receperint: Mulier, inquit, captiua Christiana cū supplicijs uigilijsq; cotidie per-
Becurius rex sanctē incūberet, multaq; præterea uitæ abstinentia fide q; miracula præ se ferret, regināq;
Iberi quando Christiani inter cætera morbo adlectā curasset, efficit ut illa primū Christiana fieret, deinde eius hor-
tatu uir. Quare templū ilico apud suos, religionemq; publice obseruandā cōstituerūt. His
Georgiani pximi siue (ut nōnullis placet) ijdē sunt Georgiani, quæ gens & ipsa Christiana bello for-
tissima & uicinis formidata, cognominata ut ferūt à diuo Georgio, cuius uexillū in bello
contra infideles gestāt. Ego tamen nō minus putauerim eos esse posse, quos Plin. Georgos
appellat, in ea ferē regione. Igitur ij q̄ procul sint, à ritu orthodoxo aberrāt, Græcorū ferē
sectantes errorē, eadem & in sacris libris lingua utentes. Sacerdotes eorū diro squalore pe-
tasati incedūt, crinibus oblongis, barbaq; ad pectus promissa: sacrificāt etiā more Græca-
nico, in calice mollitū offam, quā prius sacerdos ipse cocleari argenteo delibat, deinde uo-
lentibus delibandā modo simili præbet. Venere quondā ad Corradinū principē Damasce-
num dū nostri obliderēt Damiatā, questū, sese cū Christiani sint ab eo neglectos, ac in ex-
pugnata tūc Hierosolyma minime uocatos. Sepulchrū dominicū immunes adeūt ab omni
uectigali, cū & ipsi quoq; Saracenis uicinis beneficiū cōpenfent. Nostra memoria miscrūt
Albani legationē ad Pium 11. Pont. cū ē cōuentu Mantuano sese in urbē reciperet. ALBANIA se-
quunt, quorū originē Italicā Trogus repetit. Albanos Hercule ex Albano monte cū ille
Geryone extincto armēta eius per Italiā duceret, secutos fuisse, & originis Italicæ memo-
res exercitū Pompei bello Mithridatico uti fratres salutasse. Albania sub imperio Persarū
fuit, postea Macedonū, postremo Romanorū. Sed Traianus princeps ijs regē cōstituit:
Hodie uero haud satis exploratum cui pareant, quanq; sub magni Canis imperio degere
credantur

credantur. Habeo autorē qui dicat Albanos quos in Macedonia Ptolemæus ponit, ab ijs
esse profectos, nullius tamen & ipse nititur autoritate. Sacasani Albanis iungunt. Hi in
Pontum usq; penetrauer, aliquādo Sacæ appellati, & Armeniæ parte maxima (cui & no-
men dedere) potiti sunt, autor Strabo. Plinius eos Phucafanas uocat, nisi menda fuerit.

HIRCANIA, MARGIANA, BACTRIANA, SOGDIANA.

IRCANUM mare seu Caspium, ut Ptolemeo describitur, pedibus obiri potest,
cum nec alio cōmisceat fredo. Idem adfirmat Herod. Dionys. poeta prouenire

H ex mari Cronio seu glaciali scribit. Eustath. uero eius enarrator hos cōposuit ex
antiquorū sententia, ex mari quidē Cronio descendere probat, sed uia subterra-
nea atq; occulta. Dionysius idē magnū hoc pelagus facit, uerū qd̄ trium men-

sum navigatione absolui possit, crystallūq; & gēmas producere, neq; rotundū (ut quidā
ponunt) sed funde simile dicit Hircani accolę populū appellatū, & Hircania regio cui Cau-

casus mons imminet, Promethea seruans, qui assiduā multo pectore pascit autē. Hic portę
Caucasice non Caspiæ, dicitur, uti Plinio placet, q̄ præruptis quaquauerus montib, unum

rantum & cum angustum exitum præbeant, ad quas ex Iberia peruenit. Mardorum gēs
Hircanis uicina latrocinijs dedita: Item Margiana regio in alto sita loco & uitifera. In ea

Alexander urbē de suo nomine cōdidit: ut refert Plin. Quā dirutā à barbaris Antiochus
Seleuci filius restituit, Seleuciāq; uocauit, circuitu stad. l x x. Hęc deinde Antiochea di-

cta, posita itē Ptolemæo. Margus per hanc fluit qui regiōni nomē dedit: e Tauro duobus
fontibus exiens, ad unum Oxum fluuiū corriuans in mare prorumpit Hircanū: hic Oro-

des Romanos clade crassiana captos deduxit, Plin. Bactrianorū deinde ac Sogdianorum
regio. Vltimi sunt Scythæ, Bactrianorū ciuitas Zariastis, quæ postea Bactra à flumine di-

cta. Idē. Apud Bactrianos Strabo dicit inexpugnabilē esse arcē quā uocant Petrā: quā ta-
men Alexander per proditiōnē cepit, in eaq; Roxanen Oxiartis regis filiā consecutus in

matrimoniu accepit, Aliam itē Petrā in Sogdiana, aliā apud Ochum fluuiū cepit. Circa
hęc loca Brachidarum urbē sustulit: quos Xerxes secum spōte ē propria terra secutos ibi

collocauerat. Tradunt insuper Alexandrū in Bactriana & Sogdiana urbes v i i i. cōdidit
se, nōnullas etiā euertisse. Idem. Prope etiā Emodi mōtes & Parapanisades pars Tauri,

unde Oxus & Iaxartes per fines Sogdianorū in mare rēdunt Hircanum. Apud Oxum
dum castrametarec Alexander, fons olei apud eius tabernaculum dicit manasse, Respon-

sum à uatibus felicē exitū rerum eum habiturū, uerum cum labore, ut Strabo, Plin. quoq;
refert q̄ in finibus Sogdianorū ad portas Caucafi Alexandr urbē de suo nomine cōdidit:

acaras imitatione Herculis, Liberi patris, Cyri, & Semiramidis in eo loco constituit. VI-
timum uero iter est ex ea parte qd̄ fluuius Iaxartes includit, omnīū septentrionalissimus,

quē incolæ Scythopisum uocant. Alexander militesq; eius Tanaim putauere. Transcēdit
eum amnē Demonax Seleuci & Antiochi regum dux, arasq; Apollini Didymeo statuit.

Plin. Nysea ad Hircaniā pertinet: nonnulli eam per se ponunt. Hircania usq; ad mare, O-
cho, & Oxo fluminibus irrigat. Quorum Oxus Nyseā præterfluit: quidam Ochum in

Oxum dicunt emittere. Aristobolus ostendit Ochum maximum esse omnium fluuium,
quæ ipse in Asia uiderit, præter Indica. Ex eis dē montibus & Iaxartes fluit in Hircanum

mare, quē Tanaim nominauerūt. Strabo. Plinius autē Derbicas in ijs proximos ponit, per
quos dicit Oxum fluuium labi, ortum ex lacu Oaxo, huius uero apud alios nulla mētio.

Inter Derbicas & Hircanos Tapyros Strabo ponit. Plinius refert, autore Claudio, id ter-
ræ spatium quod inter Mæotim & Hircanum pelagus iacet c l. mil. pas. continere, idq;
perfordere excogitasse Seleucum Nicatorē. Cornelius Nepos tamē idem spatium c l.
millium passuum dicit.

S C Y T H I A

CYTHAS Trogus lib. ij. pluribus uerbis cōmemorat, quod uetustiores om-
nibus populis uel ipsis Aegyptijs sunt. Eorum regio in orientē porrecta inclu-

ditur, hinc Sarmatia Asiatica, hinc regione Serarum, à septentrione terra inco-
gnita, à meridie Sacis, Sogdianis, & ijs cōiunctis populis. Imaus autem mons

uniuersam intersecat. Quapropter intra atq; extra Imaum Scythia bifariam
diuiditur. Fines autem inter se gentibus nulli, neq; enim agros colunt, aut domos ædifi-

cant, tantum armenta pascentes, ac sedibus semper incertis errantes. Aurum & argen-
tum spernunt, furtum abhorrent, lacte & melle uescuntur, pellibus ferinis arcent fri-

Caucasus
Caucasice
portę
Mardi
Margiana
Alexandrea
Seleucia
Antiochea
Margus flu.
Bactriani
Zariastis
Bactra
Branchida
Sogdiana
urbes v i i i
Emodi mōtes
Parapanisades
des
Oxus flu.
Iaxartes
Aræ Alexan-
dri
Iaxartes qui
Scythopisus
Demonax
Nysea
Ochus flu.
Derbicas
Oaxus flu.
Tapyri pop.
Nicatoris co-
gitatio
Trogus

gora. Cypri cum exercitu trucidauerunt. Darcum fugauerunt, Alexādrī Magni ducē Zo-
 pyriona cū omnib. copijs deleuerunt. Romanorū tantū audiuerē arma. Parthicū, & Ba-
 ctrianū imperiū ipsi cōstituerūt. Primus in Scythas bellū intulit Vefores rex Aegyptius,
 quo repulso Asiā uectigalē m. d. annos usq; ad Ninum regē fecere. Strab. aut lib. xi. licait;
 Scythas omnis ac Celsoscythas qui septentrionalē haberēt regionē olim Greci uocabant.
 Qui uero prius distinxere, eos qui supra Buxinū & Istrum, & Hadriā habitāt, Hyperbo-
 reos, & Sauromatas, & Arimalpos, appellauerūt. Eos uero qui ultra mare Caspiū sunt,
 partim Sacas, partim Massagetes. Itē Scythę qui ā Caspio mari incipientes magna ex par-
 te Dai appellant, qui orientiores Massagetę, & Sacę, Vniuersi frequentius Nomades
 uocantur. Herod. lib. iij. eos dicit duodeciginta annos ante Medos Asię superiori impe-
 rauisse. Diodorus Scythas ab Araxe fluuiō Armenię uenisse dicit paruis initijs, Scythā
 duce fortissimo, Imperiū deinde dilatātū posteris tradidisse. Ex hoc igit̄ duos descendisse
 Napū, & Plaitonē, qui totidē cōstituerē imperia. Sub quib. populi diuersis appellati nomi-
 nibus. Apud Scythas Arę cōditę Liberi patris, Herculis, Cyri, Semiramidis, postremo
 Alexandri magni; quę metas domiti ostendunt orbis ex parte septentrionis. Plin. scribit
 Scythas uocatos esse Sacas ā Persis, lingua uero Perlica Arameos. At Persas ipsos ā Sey-
 this Corsarios uocari dicit. Scythica omnis regio præsertim circa Pontū Euxinū, ut tradit
 Herodotus, idiotas, crasso ingento producit hoīes, tantūq; Anacharsim unum ē septē ex
 eis nominari. Contra uero Polyb. scribere uidetur, qui ait, Scythas & pecunia & robore,
 tum reliqua solertia ac prudētia si sint cōcordes ceteris præstare mortalibus. Præterea ali-
 nos minime gignit ob frigus huic animalī inimicū. Inter Scythiā populos, quanc̄q; penē
 innumerabiles, principales ponuntur, Sacę, Massagetę, Hircani, Bactriani, Margiani,
 Mardi, Derbices, Tapyri, & alij nōnulli mihi partim supradicti. Qui quāq; pprias ac per
 se diuersas habeāt regiōes, Scythiarū tamē & morib. & institutis cōmunicāt. Sacas inuen-
 tores sacarū, quę scuta apud Græcos appellant, unde illis nomē, porētes olim fuisse con-
 stat, uenisseq; ad Euxinū uictores, ac quandā terrā Armeniorū ab ipsis Sacacenē uocatā
 cepisse. Cyro cladē intulere: mox exultātes ob uictoriā ab eo sunt uicti, qui diē illum inter
 factos retulit deo patrio. Sacaęq; appellant. Persę Herod. teste Scythas omnis Sacas uo-
 cant. Aelianus de uaria historia scribit, Sacas quas optāt spōsas prius in pugna superare,
 si quādo uicti sunt, perpetuo serui facti in cauernis lugēt. Massagetę senio cōfectos inter-
 ficiunt, atq; edunt, morbo extinctos pijciunt feris. In hac Scythiā parte Cataium ponūt
 nostræ ætatis homines, locū qui multas cōplectit̄ regiones. Cui sicuti & reliquę Scythię
 præsidet hodie rex, quē Magnū canē appellāt. Ad horū ciuitatē metropolim adiuit nostra
 memoria Nicolaus Venetus uir magna solertia, Qui Pio pōtiffici retulit urbem inuenisse
 quę Cabaleschia uocabat, circuitu x x x i. mil. pas. In cuius medio arx munitissima er-
 rat in qua rex habitabat: Alterā quoq; in eo tractu urbē x v. dierū iter ab hac distantē adī-
 uisse Neptai appellatā, paulo supra ætatem nostram ā regibus eius gentis ædificatā, circui-
 tu mil. pass. x x x. In utraq; domus ædificia tēpla cæteraq; ornamenta Italicis similia ui-
 disse testatus est: præterea homines modestia & urbanitate præditos, insuper & locuple-
 res esse. Quę quidem res mira satis uidet, cōtraq; famam Scythicę feritatis & uitæ noma-
 dicę. Comari ab oppido Bactriancę Comara: hos Ptolemæus Margianis uicinos facit.
 Plinius Comanos uocat. Mela Coamonos. Comana uero in ponto altera, in Cappadocia
 & Hyperboreos, de quorum moribus Apollonius in Argonauti. sic refert. *ἡμικύων τ'
 φήσασα πρὸ δόσιον ἀνδρῶν, τοῖς ὁμοίσι μὲν τῶν ἐν εὐσεφείῳ κώνισμα Κρασεῖραφε γαμφυλοῖσι πρὸ κρη-
 τήσιν ἐρυμνῶς. Ἴν' ἂν θῶς τε κωδῶν ὑλακῆν πείλη, οὐδέ τι κίχ' αἰγῶν ἀγνώστου βροτῶ ὀνομα κλυ-
 τῶν ἀνδρῶν.* Heniochea regio Scythiē quā aurigę Castoris & Pollucis inhabitauerē. Neuri
 qui eorū regionē olim ob serpētes reliquerūt, incantatores maximi sunt: ex hominibus in
 lupos se uertētes. Eustat. Abij quos ait Polyhistor ex Abiano flumine dici, iuxta qd' habi-
 tant: uel nonnullis q; sine uita stabili aut domicilio sint in curribus agētes. Horū meminit
 Hom. *γαλακκοφάγων ἀβίων τε διημοῖσ' Ἴν'.* Iustissimos eīm uocat q; in pace sine bello degant,
 uel q; extēporali uictu utantur. Idē dicit Aeschylus in Prometheo, eos Gabios addita G.
 uocans. *Ἐπιφτα δὲ δὲ δῆμον φηδὲ καὶ αἰετῶν γαβίος. Ἴν' ὅν τ' ἄροβρον, οὐτε γυῖονος τεμνὴ δίκλιμ' ἄρο-
 βρον, ἀλλ' αὐτῶν παροῖσι γαῖαι φέρονται βίον μ' ἀφθονοῦ βροτῶς.* Pleraq; enim Scythiarū nomina ex
 moribus

moribus edita cōmentataq; sunt, ut Galactophagi, Anthrophophagi, Abij, Aœci, Homo-
 hij, Amaxobij, Melanchlenti: & alij cōplures. Seres ad orientē cōstituti sicuti et Galli ad occi-
 dentē item cōstituti sūt, atq; extremi in ea parte sunt, sub eodē ferē parallelo quo & Scythę.
 Hos Plin. dicit liberos esse ab omī noxio flatu, eadē qua Hyperboreos tēperie degere. De
 ijs priuatim edidit uolunt Amometus, sicuti Hecataeus de Hyperboreis: mites alioquin Amometus
 & hominū cōuersationē refugientes, in cōmercijs mercaturę, scribūt in saccis rerū preci-
 um atq; in littore ponunt. Mercatores eō aduecti si placet, precisi adnotati adponunt. He-
 rodotus similit̄ huic cōsuetudinē dicit esse apud Herculis columnas: Carthaginī cū merci-
 bus circū littus eorū adnauigant, aduētus signū fumo ostendunt. Illi adcurrunt, auroq; in
 littore adposito statim migrant: Carthaginēles cōuenientē auro adposito relinquūt in lit-
 tore mercē, ex quo iustissimos utrosq; constat esse. Dicunt Seres annos uiuere c. c. Sericū *Sericum ex se*
 folijs depectūt, qd' uermiculus procreat uocatus ā Pausania Ser, qui ex folijs mori arboris *re uermiculo*
 uiuit. Id genus in semine allatū ad Iustinianū principē ā quibusdā monachis uenit Cōstan-
 tinopolim, ut Procop. est autor: de quo etiā alibi mentionē feci. Ad Seras rari mortalium
 adcedunt: repertus nostra memoria Nicolaus Venetus quē supra memorauī, qui Pio i. Nicolaus Ven-
 etus quē supra nauigasset ad Rhatā flui- *netus*
 um peruenisse, eoq; sex dieb. emenso ciuitatē eiusdē nominis inuenisse: inde per deserta
 iuga, quę Tauri partē fuisse crediderim, duodeuiginti dieb. in cāpeltria descēdisse: quib.
 duabus hebdomadis magno labore peragratis, flumen ingēs ostendisse ad magnitudinē
 propē Gangis, qd' ab accolis Daua dicebat. Atq; in eo mēis nauigatione absoluta, ad ci-
 uitatē nobile adplicuisse, stad. c. x. circuitu cui nomē Dua. Hic lasciuētēs scēminas &
 libidini deditas reperit, uiros aut una cōtento's uxore, Copiā præterea elephantorū, quo-
 rum x. mil. Rex bello nutriet. Ipse albo uehebat elephanto: cui cathena aurea gēmis ua-
 riata, colloq; circūdata ad pedes usq; pendeat. Tā uiros q; scēminas uarijs coloribus cor-
 pora pingere. Idola colere. Strato surgentes q; primū ad orientē se solem cōuertere: Trini
 dei opē implorantes. Serpentes asatos in cibis pro delicijs habere, rubrasq; formicas par-
 uis Cāmaris similes: ac animal ibi nasci fuisse corpore, bouis cauda & unico in fronte cor-
 nu cubitali modo elephantī, quo cū cōtinenter bellū gerit. Hęc de Macino appellato Ni- *Macinum*
 colaus: quā regionē inter Indię montes & Caragiū demonstrās, sine dubio Sericas natio-
 nes significare uidebatur.

ARABIA TRIPLEX.

BSOLVTO iam oriēte æstiuo ad hibernū procedendū ad meridiē uersus, ubi
 Arabū Indorumq; ac postremo Sinarū populi conscribunt. Arabia igitur pri-
 mum & sinus Arabicus reperitur. De hac scripsit Vranius historicus, & luba
 A rex ad Claudiū Cæsare: deq; ipsius expeditione ac situ. Hęc triplex est, Petrea,
 deserta, & felix. Petrea Aegypto Iudæaq; cōfinis Ptolemæo. Straboni aut ac
 Plinio Nabathea dicitur. Cuius metropolis Petra, quę hodie dicitur Arach. In sacris autē
 libris Petra deserti appellata. E saias. Emitte agnū domine dominatorē terrę de Petra de- *Petra*
 ferti. Hac iter Hebræi ex Aegypto fecere. Ipsa, ut ait Strabo, in plano sita, circūsepta ru-
 pibus altis, inter quas fōtes uberrimi sunt: extra uero circuitū regio ex magna parte deser-
 ta & sine aquis, præsertim uersus Iudæā. In hac enim parte nihil memorabile, ut ait Plin.
 præter Casium montē uersus Aegyptū, ubi sepulchrū magni Pompeij. Nos tamē memo- *Casius mons*
 rabilis putamus in regione Sinā montē nostris appellatū, Ptolemæo aut Melanem, ubi *Sina mōs qui*
 & sepulchrū diuę Catharinę, & Iex Mosi diuinitus concessa. Hęc Arabia partē subiuga- *Melas*
 uit prim⁹ Romanorū Aelius Gallus ab Augusto missus, ut in Aeliorū nominib. dixi. Ho *Aelius Gallus*
 rum populi Agræi, Gerræi, Ammanitę, quorū Ioseph. meminit, ab Ammano Lothi filio. *Agræi*
 Elana & sinus Elaniticus apud mare rubrū. Teredon, hanc in Persiæ maritimis collocat *Gerræi*
 Dionysius poeta. *τῶν σιδεῶν ἐς ἀλὸς οἰδμα θοῆν ἀπὸ ζευγῶν ἀχνην, ὑσατῆς πρὸ χροῖσι, Τῶν δὲ θυῶν* *Ammanitę*
ἔχουσ' ὀδ' ἐνὼν. Ipsum uero mare rubrū sinu cōtinet Arabico ab Erythro rege eius regionis *Elana*
 nomē accipiēs, qd' apud Latinos rubrū significat cū minime rubescat: autores Curtius & *Teredon*
 Philost. in uita Apollonij. Post Petreā Arabia deserta Ptolemæo uocata, Straboni aut Sce *Deserta Ara-*
 netis, ubi & Scene urbs. Plinio, *ἔκ τῶν σκηνῶν* dici placet, qd' gens uaga & sine ædificijs, in *bia que*
 tentorijs habitat. Hęc ā meridiē montibus Arabię felicis cincta est, ā septentrione Meso- *Sceneticis*
 potamiā habet, ab occidente Petream. Arabia felix, meridiē uersus inter duos sinus Ara- *Scene urbs*
 bicum & Persicū, ueluti peninsula excurrit: quę, ut Strabo scribit, bis ut India scribitur ob *Arabia felix*
 fecundita

fecunditatē. Fluminibus scatet quæ in campos absumunt, omnium fructuum tum pecoris abundans, præter equos, mulos & porcos. Auium etiā omnium præter anserē & gallinam. Oves albæ, boues nigri. Aromatum omnis generis feracissima, quibus omnia permutat. Cuius opulentia testis Alexand. qui eam uti fama est regiā facere instituerat, postq̄ ex India reuertisset. Vrbes sine mœnibus colunt, quod in pace maxime degant. Oleo sesamino utunt. Ore sunt oēs raso, præter labrū superius. Plin. Populi autē in ea pene innumerabiles, sed ij præcipui memorant. Sabæi in litore rubri maris, Characeni, Ataceni, Gebbanitæ, quorū caput Thoma Plin. Edumæi, Atramitæ, Achomeni, quorū caput Achome, Vranio in Arabiis, Mobeni & Moba. Partes autē meridionales tenent Ichthyophagi qui piscibus uictitant, & Troglodytæ q̄ in cauernis habitant. Septentrionales uero Syraceni & Saraceni, Ptolemæo. Sed quādo ad hos uenimus ipsorū gesta paucis percurram. Saracenorū igitur gente Arabiæ felicis numerosa ac bello potentissima, nulla magis christianos exercuit: eius Ptolemæus & Marcellinus in primis meminere. Ii diu regib. Persarū una cū reliqua Arabia seruiuerunt usq̄ ad Heraclij principis tēpora, annū uidelicet salutis D C X X. Tunc primū Machumetes ex eis caput extulit, quē ut refert Bibliothecarius, humili genere natū defunctis parētibus captiuū Abdemonaples Ismaelitici uir generis emit, sibi gratū ob formā et ingenitū. Quapropter mercimonijs ac negocijs ab eo præficiē. Frequentabat ea tēpestate domum Abdemonaples Sergius monachus, qui ob sectam Hæreseos ē Constantinopoli in Arabiā fugerat, Machumetēq̄ ob ingenitū ualde diligebat. Interim herus sine liberis moritur, uxor uidua & quinquagenaria hunc sibi in uirū capit. Is igitur cum sæpe in alienationē mentis se uenire ostentaret, & tanq̄ qui morbu patiat comitalē, corpore prosterne retur, admiratē uxore: Desine, inquit, mirari, hoc mihi ex ipsius dei spiritu me corripiente puenit, qui mihi futura suggerit. Sed planē prophetā dicitabat, atq̄ hæc oia iuuatē & cōsultente Sergio agebat. Paulatimq̄ uulgata fama: nec multo post hæres ab uxore moriente institutus, opibusq̄ aduictus simulq̄ autoritate, inter suos legē cōdere cœpit: nouāq̄ propterea sectam edidit, ab Hebræis nōnulla mutuādo, partim etiā à Christianis. Circūcisiōnem & abstinentiā porcinae simul & uini præcepit, ieiuniū mēsem continuū seruare, tantumq̄ noctibus uesci, diurnam abstinentiā longa crapula cōpensando. Veneris diem colunt, quod in hac ille rex factus: uel (ut quidā aiunt) ut Hebræis Christianisq̄ dissentiant, eademq̄ de causa ad meridiē conuersi deo supplicat. Vxores quot pro facultatibus licet, fas ducunt habere: quarū zelotypi solent esse, adulteras capite plectendo: nullam sceminā nisi operta facie foras prodire, mancipijs pro libidine uti, uoluptates corporis futuræ felicitati minime officere. Tris tantū prophetas admittūt, quos Razales uocāt, Mahumetem, Mosem, & Christū, quē minime deum alioquin esse putāt, & angelos, ueterem etiā legem recipiunt. Hæc reliquaq̄ præcepta in uolumine cōscripsit, quod Alcoranū appellāt, atq̄ in latinū sermonē conuertit Ioannes Hispanus in concilio Constantiensī Martini V. tempore. Idēq̄ Christianis argumentationibus publice refellit. Contra hoc item Ricardus ordinis Præd. summusq̄ Theologus librū cōdidit: quē Demetrius Cydonius in Græcū sermonē cōuertit. Hac igitur superstitione armatus Mahumetes obtēperates Saracenorū animos ad rebellandū contra Persas excitauit: uixit annos X L. Moriēs prædixit se iturū in cœlū, quod diu expectantes tandē tetro coacti odore sepulchro mandauerunt apud Mecham ciuitatē, quæ aditur ab eis ut à nostris Hierosolyma. Post eius mortē plures ē successione principes eius gētis, partito inter se exercitu alibi alij regnauerūt, uarijs etiā nominibus appellati, Calyphæ, Amorrei, Admirati, Miramemelini, Sultani, quæ est apud eos summa potestas. Homar igitur à Mahumete tertius post Persas subiugatos, Hierosolymam omnēq̄ Syriam cepit anno circiter D C L X X. sedente Agathone & Constantino I I I I. Imp. Deinde Aegyptū inualere cōstituto apud eam Calypha. Res itaq̄ incolumis Saracenorū usq̄ ad Mauguet Persidis principē durauit: hic cum Hímbralem Babylonīæ regē ex eadem secta expugnare uellet, inter se quoq̄ dissiderēt, Muchaletū Turcam ex Scythia aduersiuit: à quo postea Persidis Imperio exutus fuit. Hinc Turcæ quaqua uersus præualentes etiā Aegyptō potiti sunt per Syracinū qui Calypham interfecit Almerici regis Hierosolymitani tempore: Sultanusq̄ appellatus est, cui Saladinus successit. Verum Saraceni ex Asia pulsi, alij alia loca petiere: in Africam transgressi apud Cartaginem regiā constituerunt: inde in Siciliam, Sardiniamq̄ ac nonnullas Tyrreni maris insulas simul & Balcares

Balcares inuaserūt. Anno D C C X X X. duce Miramomelino Hispaniā petiere, quod bellum in eius descriptione cōmemorauit. Eodem ferē tēpore Zulemone duce in Thraciam trañcientes, Constantinopolim Leone I I I I. imperatē classe potentissima obsidione trienniali cinxerunt, quā relinquere tandē diuinitus coacti sunt, peste maxima fameq̄ consumpti. Anno D C C C L V I I I. sedente Leone I I I I. ex Africa soluentes Siciliā omnē occupauerunt: In Italiā quoq̄ transfretates Apulia capta apud Nuceriā sedem cōstituerunt multos annos, egressiq̄ inde Ostiā usq̄ cursitauerunt. Indeq̄ agrum populati, basilicas etiā apostolorum dicuntur incendisse, quibus Leo cum Rom. iuuentute occurrens eos represit. Haud multo post, anno uidelicet D C C C X V I I. iterum orā percurrentes Io. X. Pontifex ad Minturnas nobili prælio fudit. Anno D C C C X X X V. ex Africa soluentes Siciliam, Sardiniam, Balcares, insulasq̄ Hetruric plures occupauerunt: oramq̄ eius omnem, simul & Genuam populati sunt. Ad loca quoq̄ in Adriaticū uergentia penetrantes Lora rio Imp. & Sergio sedente Anconā adplicuere, toto ferē Piceni litore occupato: unde apud Crotonē uictores Venerorū clasīs fuere. Qui uero in Hispania erant, conati in Galliam trañcere, ab Eudone Aquitaniæ duce cōtra Francos uocati, à Carolo Martello clade memorabili adfici interfectis ex eis prope C C. mil. Insequētib. deinde tēporibus Hispaniā regū, præsertim Ferdinandi nūc regnantis uirtute ex Europa penitus pulsi sunt: qui quamuis Africa nunc quoq̄ dominant, uiribus tamen ac tētere belli gloria magnopere ceciderunt. Duplex eorū hodie qui restant genus in Africa, qui urbes colunt, & Nomades qui foris armēta pascunt, ut Plinius: & Strabo ad eos, inquit nullum præter Liberū patrē, Herculem, & Alexandrū cum uictoria profectū esse, quamuis à Cyro & Semiramide tentatos. Indiam Possidonius ab æstiuo solis ortu ad hybernū metiē, aduersam uidelicet Gallia quam ab occidente æstiuo solis ad hybernū, item cōtra Mauritaniam statuit. Eandem à septentrione Tauri extrema terminant, qui ab indigenis diuersis appellatur nominibus: Paropanisus, Emodus, Imaus, Caucasus: ab occidente Indus fluuius. Australe uero & orientale latus, quæ ambo longe sunt alijs maiora, in Atlanticum pelagus procurunt, ex quo regio rhombi figuram præ se ferre uidetur: Nam utrumuis maiorum laterum contrariū sibi latus tribus mil. stad. exuperat. India eadem fert aromata quæ Aethiopia & Arabia, quod his solo persimilis sit, differat tamē aquarū copia, qua & India & Aegyptus magis referta est. Sol enim moderatum ex ijs humorem tantum absumit, nutrimentum opportunum terræ relinquit. Ex quo nec crispis crinibus, neq̄ colore tam atro, sicut Aethiopes sunt. Non enim calor nigredinis causa, nam eo pacto albi nascerentur. Sed sol qui propter nimiam humoris extractionē aridos relinquit Aethiopiae campos: ex quo nigriores proueniūt. At in India & item Aegypto cum minime pluat, ager tamen fluminibus abluitur. Hæc Strabo. Qui & Onesicritū adducit aliam causam adferentem ac dicentem: Aquam tantum causam esse proprietatū in animalibus, quoniam peregrina pecora sæpe ex epotis diuersis fluminib. colores immutant. Theodectē uero uterq̄ refellit, qui ait solis propinquitatē, causam nigredinis esse. Citra Indū fluuiū, Indoscythæ habitant, ultra uero Gymnosophistæ: quorū duo genera Straboni, Brachmanes & Hermanes: ij ultimi dicti quod in syluis habitent, frondib. & fructibus syluestribus uictitantes, & libris arborum sese amicientes, uini & ueneris expertes. Brachmanes uero in ciuitatibus habitant, reges colunt, Natalem putant mortis diem ijs, qui philosophati essent & castē sobrietēq̄ uixissent: nihil eorum quæ homini accidunt aut bonum aut malum esse, cum uideamus alijs alios gaudere pariter ac dolere. Aristobolus qui Alexandri comes fuit, scribit se uidisse duos Brachmanas ad Alexandri mensam post cœnam: & alterum senilem patientia duorum Brachmanum supinum diutius feruentem solem nudo capite tolerasse: alterum iuniorem uno stantem

Duplex Saracenorū genus

India tertia pars orbis

I N D I A

I N D I A M tertiam orbis partem esse tradidere Alexandri comites, in eoq̄ tractu quem subegerunt oppidorum esse X V. mil. Indi propē soli nunquam iuis finibus migrarūt, ut Plinius: & Strabo ad eos, inquit nullum præter Liberū patrē, Herculem, & Alexandrū cum uictoria profectū esse, quamuis à Cyro & Semiramide tentatos. Indiam Possidonius ab æstiuo solis ortu ad hybernū metiē, aduersam uidelicet Gallia quam ab occidente æstiuo solis ad hybernū, item cōtra Mauritaniam statuit. Eandem à septentrione Tauri extrema terminant, qui ab indigenis diuersis appellatur nominibus: Paropanisus, Emodus, Imaus, Caucasus: ab occidente Indus fluuius. Australe uero & orientale latus, quæ ambo longe sunt alijs maiora, in Atlanticum pelagus procurunt, ex quo regio rhombi figuram præ se ferre uidetur: Nam utrumuis maiorum laterum contrariū sibi latus tribus mil. stad. exuperat. India eadem fert aromata quæ Aethiopia & Arabia, quod his solo persimilis sit, differat tamē aquarū copia, qua & India & Aegyptus magis referta est. Sol enim moderatum ex ijs humorem tantum absumit, nutrimentum opportunum terræ relinquit. Ex quo nec crispis crinibus, neq̄ colore tam atro, sicut Aethiopes sunt. Non enim calor nigredinis causa, nam eo pacto albi nascerentur. Sed sol qui propter nimiam humoris extractionē aridos relinquit Aethiopiae campos: ex quo nigriores proueniūt. At in India & item Aegypto cum minime pluat, ager tamen fluminibus abluitur. Hæc Strabo. Qui & Onesicritū adducit aliam causam adferentem ac dicentem: Aquam tantum causam esse proprietatū in animalibus, quoniam peregrina pecora sæpe ex epotis diuersis fluminib. colores immutant. Theodectē uero uterq̄ refellit, qui ait solis propinquitatē, causam nigredinis esse. Citra Indū fluuiū, Indoscythæ habitant, ultra uero Gymnosophistæ: quorū duo genera Straboni, Brachmanes & Hermanes: ij ultimi dicti quod in syluis habitent, frondib. & fructibus syluestribus uictitantes, & libris arborum sese amicientes, uini & ueneris expertes. Brachmanes uero in ciuitatibus habitant, reges colunt, Natalem putant mortis diem ijs, qui philosophati essent & castē sobrietēq̄ uixissent: nihil eorum quæ homini accidunt aut bonum aut malum esse, cum uideamus alijs alios gaudere pariter ac dolere. Aristobolus qui Alexandri comes fuit, scribit se uidisse duos Brachmanas ad Alexandri mensam post cœnam: & alterum senilem patientia duorum Brachmanum supinum diutius feruentem solem nudo capite tolerasse: alterum iuniorem uno stantem

Indoscythæ Gymnosophistæ

Hermanes

Patientia duorum Brachmanum

stantem pede lignū tricubitale manibus sustentare, & ambos quotidie perseverare. Ex ijs postea seniore Alexādrū sequutū uita molliore utentē, interrogatumq; cur à se ceta discederet respondisse se xxxv. annos cōplette quos promiserat: nam post id tempus uita mitior cibusq; cōmunis permittebatur. Sed ex ijs omnium mirabilissimus Calanus nomine, qui Alexandri usq; ad Persas sequutus, ibiq; constructā pyram perunctus ascēdens, alacer atq; immotus secundum eorum institutum cōburitur. Plutarchus. Nicolaus Damascenus testatur se uidisse Antiochiæ legatos Indorū, qui à Poro rege milli ad Augustum cū donis & epistola Græca fuerāt, ubi ille scribebat se quanquā sexcentis regibus imperaret, amicitia Cæsaris magnipendere. Similem legationē ad Claudīū principē uenisse tradit Antonius Plocamus, qui maris rubri uectigal à sisco redemit, miratumq; dicit orientē solem à dextris nasci & umbras suas hic iaci. Plin. Strabo uniuersam multitudinē eorum in v. l. genera diuidit: in philosophos, agricolas, pastores, opifices, milites, p̄sides, consiliarios. Eos alioquin bonos esse uiros in uniuersum ac parcos & abstemios, potum exoriza conficientes: præterea illiteratos, Arundines quoq; incredibili crassitudine apud eos, & hominum animalūq; nōnullorū monstruosam speciem, idem testatur auctor ex auctoritate Megasthenis. Nec alibi maior scriptorum licētia, cū minus multa credere q̄ in uentura stigare oporteat. Dardæ populū apud eos qui Dionysio restiterūt, ubi auctoribus Plinio & Strabone formicæ uulpiū magnitudine aurum effodiunt: quod uicini clam rapiētes, exportant, carnibus in itinere dispositis, ut cibis inlequentes formicas quas formidāt moretur Taxilla magna ciuitas, ubi Taxillus eorum rex Alexandrum humaniter excepit. Inter Hydaspem & Acesinem est Pori terra multa sanē & opulēta c. c. ferē ciuitatum. Apud Hydaspem Alexander ubi Porum superauit, duas condidit urbes. Nicæā à uictoria, & Bucephaliā ab equo, qui in eo praelio cecidit. Nyfa urbs à Baccho cōdita, & Nysei populū est & alia Aethiopia, Arabica, Bœotia. Pactala insula: Pactalena regio. Apud Plinīum Petala legitur. Prasiū, Astaceni, Musicani, Astacani, Hypasij, Malli, apud quos Alexāder in expugnatione oppidi uulneratus fuit. Cathæi & Cathæe regio Sophitis regis à quo CL. ferocibus canibus donatus Alexander est, qui leonibus congressi sunt. Præter hæc Pande, Paliobothra, Darfania, ubi lanificiū maximū, teste Dionysio in Bassaricis. Idē Gazum urbem lineos habere muros dicit à Libero patre expugnatos ijs uersibus. *ἡγεῖαν τε ἰδὸν τε ἢ δὴ λινοτάχαι γὰρ οὐ, τῶν μιν κλαντοῖο λινὸ πῶδὲ τῶν ἐγγυ, ἀσφελου δῆσιν κελ* *παχέλειον νεμ.* Sunt & populū Oxidrachi, ubi uiri sancti ac religiosi precibus tantum ad deum moenia tuentē, auctor Philostratus in uita Apollonij. Populū itē eodem teste apud Indū fluium qui lineis amicitū uectibus. Linum autē in agris plurimū nasci: Calciamen uero ex arborum corticibus gestare, nobiliores autē bysso indui. Byssum uero ex arbore nasci quæ altitudine populos æquet, solijs autē salici æquiparatur. Flumina uero Indiæ potissima, Ganges, Indus, Hydaspes, Hypanis, Acesines, Ganges mediā interluit oriēs à Sacarum montibus, uersusq; meridiē in sinum Indici maris qui Gangeticus appellat, quinque ostijs erumpit: uti et Nilus exuberat campis. Ex hoc uniuersa diuiditur India, altera intra, altera extra Gangem appellata: latitudine ubi maxima xxx. pas. mil. instar maris. Indus aliquantum minor, unde uiginti fluminibus maximis augetur: inter quæ potissima Hypanis & Hydaspes Plin. Insulæ innumerabiles sparæ in hoc tractu. Petala quā supra memorauī, in ipsi faucib. Indi est triquetra figura c. c. x. pas. mil. latit. Extra ostium Indi Chryse & Argyre fertiles metallis, ut idē auctor existimat, ex argumēto nominis. Sed omnium maxima & australior Taprobane inter Antæcos nostros existimata, longitudine stad. v. l. mil. latitud. v. ut tradit Eratosthenes. Ptolemæus hanc sub aricete ponit, Dionysius poeta sub cancro: ex quo uenereos omnis esse in eadē dicit, molliciaq; muliebris: regem creant, qui sine liberis, ne fiat hæreditariū regnum. Canopum latissimam stellam meridionalem uident, Septentrionis nihil: uiuunt annos ut modicum centum: hæc de Taprobane cōperta ex seruo Antonij Plocami qui eō tempestate delatus fuit. Restat Aurea Chersonnesus dicta, siue quod aurum inde effodiatur, siue quod prope orientem nobis sol inde roseus aureusq; apparet, Eustathius. Dicendum nunc, quæ ex latere tam orientis quam occidentis Indi iunguntur. Straboni itēq; alijs ex oriente tantum ponitur mare, Ptolemæo autē Sinarum regio, quæ æquinoctialem transgressa usq; ad Antæcos protenditur: uerum post hos authores multi comperti populū ex ea parte, ac insulæ, ut facile est uidere

uidere in orbis hodie descriptione, quartam sphaeræ partem Ptolemæo positam excedente. Ex occidente uero Plin. ait non Indo flumine sed nōnullis ultra Satrapijs Indiam terminari quosdā putare, quæ sunt, Aria, Gedrosia, Aracofia, Paropanisis, Carmania. Aria, Gedrosia & Arii populū ab Ario flumine. Arrianus auctor & Strabo, qui etiā à Medis profectos eos dicit. Regionē colunt solibus exustam, & ut Dionysius poeta sterilem atq; arenosam: corralium tamē ferentē dei prouidentia, ut habeant unde uiuant. In hac Arabes populū & Arabis fluius & Orta & Ichthyophagi sunt Plinio, Straboni. Præterea proxima Indo montana Capisseni tenent, quorum urbs Capissa, quā diruit Cyrus. Aracofia cum oppido & flumine eiusdē nominis, quod quidam Cutim dixerē à Semiramide cōditum ut Plinius. Dionysius autē Aracosas *λινοχλαίνας* uocat, id est, lineis utentes uestibus, sicut & nigris Melanchlæni Scythiæ populū. Drangiani ijs finitimi & Carmani, ab Indi ostio Carmania est ultima. Cuius promontoriū ad austrum in mare magnum expositum est, multum quoq; in mediterraneā, inter Gedrosiam Persiamq; porrigitur, magnaq; ex parte Carmanorum mores Persici sunt. Carmania uero deserta, Parthis est contigua ab latere Septentrionis.

A F R I C A

FRICA freto Herculeo ac Nilo cæteris orbis partibus diducit, Libya & Heberia à Græcis appellata. Hanc ab initio, ut ait Sallust, habitauerunt Getuli & Libyes asperi incultiq; quibus cibus erat caro ferina atq; humi pabulum ueluti pecoribus. Vniuersam uero Rufus in sex diuidit prouincias, Proconsularem, in qua est Carthago, Numidiā consularē, Bizacium, Tripolitanam consularē, ac duas Mauritanias Cæsariensem & Sitiphensem præsidales. Cæteri Geographi præsertim Ptolemæus ijs regionib. atq; hoc ordine distingit. Primo duabus Mauritanijs, Massylia, Numidia, Africa minore, Cyrenaica, Marmarica, Aegypto. Sub Tingitana Aethiops Athacas ponit. Sub Cæsariensi Atlantē & Getulā, sub minore Nigrates Aethiops, & ijs inferiorē Libyam. Sub ea quoq; Aethiopiā interiorē æquinoctialem transgredientem. Postremo sub Aegypto Aethiopiā sub Aegypto appellatam. Nunc partes resumam. Nam post Atlanticum pelagus de cuius ac reliquis circa insulis postea dicemus, Mauritania siue Mauri primū occurrūt. Vtroq; enim modo à Latinis, à Græcis uero Maurisij appellati. Hos freto tantū Herculeo ab Hispania, à Getulis Atlantē, à Numidis Amalaga flumine diuisos, Caius princeps in Tingitanā quæ Sitiphensis à loco antea dicebatur, & Cæsariensem uti refert Plinius distinxit. Eorum celebre quondam nomē & latam regionem Strabo ponit fluminibus lacubusq; irrigatam, gentē uita Nomadicam, dentium alioquin unguumq; ac capilli studio deditam, colore quo Aethiopes & Indi, ad quorum sunt ferē parallelū. Bochus quondā his imperauit, cui luba successit, qui in causa belli ciuili à C. Cæsare superatus mortē sibi consciiuit, cuius filius admodum puer Romam in triumphum ductus. Is fuit qui postea scripsit historiam singulari ingenio ac doctrina præditus: & Augusti demum liberalitate ad regnum paternum remissus, successorē Ptolemæum ex Antonij & Cleopatraz filia natum habuit, quo per Caligulam interfecto Mauritania in duas est prouincias diducta. Claudius princeps primus Romanorum Mauritanis bella intulit, per Suetonium Paulinum, regionesq; eas subegit, colonos nouos de Sicilia genti Saraceni succedere ex eo tēpore quo & reliquæ Africa. Vtriusq; Mauritaniz longitududo dcccxix. latitudo uero cccclxxviii. pas. mil. In ora igitur primum Tinge quæ regioni nomen dedit, quā Plinius ab Anteo conditam dicit, Deinde à Claudio cum coloniam faceret Cæsaream appellatam. Lixus Straboni. Sillius poeta. Audit non paruo diuisus gurgite Lixus. Lix flumen & oppidū Plinio, Melæ. Antoninus quoq; in itinere Lix ait colonia distat à Zili xxx. mil. pas. Zilis enim oppidū Antonino dicit, Ptolemæo Zelia. Straboni Zelis, hodie Arzilla, recepta ab ultimo Alfonso Lusitaniz rege unā cum Tinge oppido. Abyla, quam alteram dicunt columnam, mons est ab Hispanis Simica ob simiarum copiam uocata, Septemq; prope mōtes fratres à simili proceritate appellati simul iūcti ciuitati Septensi nomē dederē. Elephantis referta tellus, ut ait Plinius, recepta quoq; & ipsa ab Ioāne Alfonsi auro. Exilissa Ptolemæo, Plinio uero Iulia traducta dicit. Abest à Belone Beticæ littoris mil. pas. xxx. hodie longe minus dicunt, uocaturq; Alcazar ab eodē Alfonso acquisita: prope promontorium Cotes Ptolemæo

Mauritania
Maurisij
Bochus rex
Iuba filius
Ptolemæus
Tinge quæ
& Cæsaream
Lix
Zelia
Abyla altera
columna
Septensis ciuitas
Exilissa seu
Iulia traducta

Salas flu. & oppidum mæo dicitur, nunc ab Hispanis caput sparti ob spartū ibi proveniens appellatū. Salas flu-
Phuth & Phuthi uis & oppidū. Phuth oppidū Ptolemæus, Ioseph. aut Phuth nominat. Phuth Chamī fi-
Malua flu. lius, cuius pater Noe, Phuthæos in Mauritania populos pduxit. Malua fluuius ultra quē
Ampfaca Massyli sunt, ab Atlante maiore per fines Mauritaniæ ferē recta in Ibericū prolabiē pela-
Maroch gus, Cōtra hunc alter fluuius Sallustio & Plinio Mulucha in idē ferē mare. Ampfaca Pto-
Atlas maior lemæo Mauritaniæ terminus. In hoc eodē littore olim Saracenorū regia fuerat, quā Ma-
& minor rochi appellabant. Atlas maior & minor, cuius alibi fabulam narraui. Ad eius loca præter
Canarij Herculem & Perseū Hanno Carthaginē. ut ait Plinius, primū ex barbaris penetrauit
Euphorbia cum exercitu, coloniasq; eō deduxit, ac cōmētarios de his edidit. E nostris uero Paulinus
herba quē supra memorauī, ætate Plinij Atlantē transgressus, librū & ipse de his quę uiderat cō-
Citri arbor posuit. Verticē ipsius mōtis altissimū, semper niuib; etiā æstate opertum, arboribus præ-
Atlantes pop. terea ignotis refertū. Accolas eius Canarios uocari. quippe quib; uicūs caninus & diui-
 dua feratū uiscera sit. Iubas rex Ptolemæi pater quē supra memorauī, de Atlante deq; Eup-
 phorbia noua ibi reperta herba priuatim uolumē edidit. Hic & Citri arbor, unde mensa-
 rum luxuria Romę. Atlas enim maior per uniuersam Africā usq; ferē in Aegyptū proten-
 ditur, in medio duobus quasi cornib; septentrionē uersus insurgens. Herodotus post Ga-
 ramantas x. dierum iter ponti Atlantas populos a monte cognominatos, quos dicit ab
 animalibus abstinerē & somnia nō uidere. De somnijs Arrianus etiā affirmat. Hic & ma-
 ri uicino nomen dedit Atlantico, ubi in medio est parua insula Gerionis Erythra Ptole-
 mæo, Erythrea Plinio, qui ait Tyrios huc migrasse, ex Erythreo mari originē habētes. Et
 paulo inferius, citra æquinoctialē fortunatorū insulæ quinq;. quas Homerus fabulāq; uo-
 lunt his deberi, qui bene beateq; uixerint hominibus, ubi æuo perpetuo procul ab omni-
 bus malis sub benigna cœli tēperie degant. Hæc nunc insulę Capitū uiridis appellantur a
 nautis nostris deprehensæ, uti postremo dicam. Sub Atlante meridicē uersus Getuli sunt
 gēs maxima. Hos Athenodorus Gartheas appellat, dicitq; apud eos maximos asparagos
 nasci, crassitudine calami cyprij, longitudine bicubitali, autor Athenaus in Dipnosophi-
 stis. Domiti fuere Getuli sub Augusto a L. Cossio, qui Getulicus est cognominatus, uti
 scribit Florus.

N V M I D I A.

V M I D Æ longe in littore usq; ad sinum Numidicum & ostia fluminis Ampfa-
 cæ extendunt. De quibus ait Sallustius quod Persæ fuere, qui defuncto in His-
 pania Sale ab exercitu eius cū Medis in Africā nauigarunt, ubi deficiente ma-
 teria ad domos ædificandas, alueos nauium inuertos pro tugurijs habuere. Et
 quoniā huc illuc uagabant, Nomades dicti sunt, id est, pastores, deinde Numi-
 dæ a Latinis. Regionē alioqui uberem ac diuitem colunt. Mapalia cohabitant (id est bre-
 ues tegetes) eorum lingua. Inter hos insigne marmor Numidicū Romanis in precio. Eo-
 rum urbs Cirtha paulo a sinu remota. Massyli inter hos habitant, quos Massylienses Poly-
 bius uocat. Nominis etymum Steph. ex autoritate Timæi narrat, quod gubernator adna-
 uigans, cum animaduertet piscatorem iubentē iunco terrestri μάσσα, id est, adligare lin-
 gua Aeolica ἀπὸ τοῦ ἀλιέως ἢ μάσσα cognomen accepisse. Hinc Ampfaca flumen in sinum
 Africa minor Numidicū ex Atlante fluēs. Deinde minor Africa, cuius caput Carthago, quā Græci Car-
 chedonem uocant a Carchedone conditore, uti Appianus in Lybicis ait, & Carchedoni-
 us carbunculus dicitur ex eius littore adductus, uti Plinius. Trogus aut lib. x. Carthagi-
 nis originem explicat, quam Tyrii coloni tenuerunt, a Pigmaliōne ob avaritiam sororis
 Elyssæ uiro interfecto: quæ ob metum huc fugere cum substantiā cōpulsā locum mercata
 est, quantū corium bubulum circumdaret, quod in tenuissimas sectum partes maius existi-
 matione spatium cōplexum est: locumq; Byrsam propterea dictum, ubi urbem condidit
 Carthaginē annis L x x i i. ante urbē Romā. Quæ ut refert Polyb. eō potentia uenit,
 ut omnem oram quæ a mari nostro abluatur ab Aris Philenorum haud multum distantib;
 a magna Syrte usq; ad columnas Herculis teneret, quæ lōgītudo est L x. mil. stad. Trans-
 gressi per uim fretum, quod inter Africā & Europam interiacet, cum omni Hispania usq;
 ad Pyreneū potiti sunt: uerum post tertium bellum punicum Romani in formam prouin-
 ciæ redactā Masinissæ tradiderūt. Saraceni postremo inuasere, regiāq; eā simul cum Tunī
 constituerunt. Hic fuit Clitomachus philosophus qui Carneadem annos x x v i i i. au-
 diuit, ignarus ab inītio primorum elementorum. Hinc quoq; ut ex tota Numidia ac præ-
 fertim

fertim Massyllia, præstātes equi cursu ueniūt, qui uirga tantū regunt. Strabo. Martialis. Et Equi Massylli
 mihi Massylum uirga gubernet equū. Hæc ætas barbaros hos uocat. Tunis oppidum ue-
 tus adhuc nomē nō amisit in sinu Carthaginēsi. De quo Polyb. sic ait. Romani Attilio Re-
 gulo duce ad Mercurij promontoriū, qd' ē regione Siciliæ est, adplicantes, uictoriā naua-
 lem adsecuti sunt, inde Tunim oppidū ex pugna receperunt. Ibiq; quod contra Carthagi-
 nem esset, positis castris prælio terrestri regionē depopulati sunt. Cumq; spes esset omnia
 potiri, ueritus Attilius ne successor sibi ueniret pacē fecit. Hanc Saraceni postea sibi regi-
 am constitutere, quā diuus Ludouicus Gallia rex cū iam per uim cepisset, post obitum ita
 tim amisimus. Vtica in eodē littore morte Catonis nobilitata, Tyriorum colonia secūda
 post Carthaginē Strabonī. Tapfus ubi Scipio a Cæsare uictus fuit. Sillius. Et Zama &
 uberior Rutulorū sanguine Tapfus. Hippones dug, una quā Græci δῆρρον dicit, id est, Mercurij
 aquis & paludibus circumfusam Ptolemæo Plinioq;. Altera regia appellata itē Plinio. Silli
 us. Tum Vaga, & antiquis dilectus regibus Hippo. ab equitio nomē accepit. Huic præfu Tagasta
 it diuus Augusti. Clupea siue Clypea urbs, quā (ut ait Solinus) Siculi ædificarant, a Roma
 nis primo bello pu. capta duce Regulo, paulopost ab hoste per obsidionē recepta, ut Poly-
 bius ait. Hic & Aspis pmonoriū ex clypei forma dictū in mare prominēs. Aliud quoq;
 promontoriū Mercurij, ante omnia ab eodē duce captum, apud quod M. Aemilius & M.
 Fuluius naues Carthaginensiu sibi obuias ceperunt, ut idem refert autor. Aegimuros a polis
 Carthagine x x x. mil. pas. distans Luio & Antonino in itinē. Tagasta oppidum unde
 fuit Augustinus. Antoninus in itinē. Ab oppido Tagasta Zama, apud quā Annibal a
 Scipione uictus. Plin. lib. xxxi. fontē hic esse dicit ex autoritate Varronis, ex quo canoræ
 uoces efficiunt, Tripolis Africana, quā Solinus esse dicit Taphram, Abrotanū, & Leptim
 magnam. Abrotanum urbs: quam Strabo in vi. Neapolim etiā uocari dicit: nonnulli in
 Libya Phœnice eam collocant. Leptis magna una ex Tripoli, altera parua quæ & Nea-
 polis dicit inter duas Syrtis, ubi Lotophagi habitāt hospitaes homines, de quibus scribi
 tur in Odyssæa Vlyssēm errantem excepisse. Sabathra inter Syrtis. Sillius. Sabathra, tum
 Tyrrium uulgus, Sarranaq; Leptis. Ptolemæo Tabraca ponti. Steph. autē & Polybio Ta-
 bathra. Ityca in hac etiā parte Tyriorum colonia, unde Dionysius fuit Itycaus, qui de situ
 orbis scripsit. Byzantes gens prope Carthaginem, a quibus urbs Byzantium in Thracia.
 Herod. autem non bene Gyzantes scripsit, ut ait Steph. Polybius uero Byzalada regionē
 esse ait circa Syrtis, cōprehendentem x i i. stad. spatium, unde optimæ uestes afferuntur.
 Dulopolis in eadem parte, in quā seruus confugiens liber fit, ex argumento nominis, ut
 ait Stephanus. Flumina uero, Bagradas ex Libycis montibus longe ductus prope Car-
 thaginē fluit, ubi serpentē Regulus c x x. pedum adhibito exercitu interfecit. Liuius.
 Plinius. Gellius. Cynipis inter duas Syrtis in mare per Macas populos fluit, ut Herod. Sil
 lius. Cyniphij didicere Macæ, squalentia barba Ora uiris, humerosq; ligant ut lumine ca-
 pti. Triton palus mediam Africam minorem interfluens in Syrtis parua recessum exit.
 Hic Argo sublatā humeris scribit Apollon. lib. iij. Ἄνταρ ὑπὸ πτερῶν μάλ' ἀσπασίως προίτω, Ἰουνοῖα
 μίδωσ ὕδασι λίμνης ὠσε φέρον, ὡς εἰσθάντες ἀπὸ σίβαρον δέσση ἕμωσ, λυσαλέοις δ' ἠπείτα ἱκελοῖ
 πύσση ἀίσοσσητες. Tritones omnino tres, Libya de qua nunc loquimur, ubi Mineruā natā
 uolūt, Bœotia, & Thessalica. C. Seruilius & Cn. Sempronius Coss. in Africam nauigan-
 tes in Lotophagorū insulam peruenere, quæ Menynx dicit, non longe a Syrti parua, ubi
 magno periculo classis cōsedit, uicq; reducto onere deposito redijt: autor Polyb. Insulæ
 inter Siciliam & Numidiā Cercina: cōtra paruam Syrtē, Aethusa, Lopadusa, Melita,
 Iunonia, Tige, Herculis tēplum, Glauconis, Glosyra, Menynx: in Syrti magna, Pontia,
 Gea, Musinus. Inter Sardiniam & Numidiā Colacha. Locis iam obitis breuiter hic deli-
 banda Numidarum historia, sed prius Carthaginis. Primum bellum punicū cœpit annis
 ab urbe c c c c x c. durauit x x i i i. prius in Sicilia occasione latā a Romanis auxiliij
 Mamertinis cōtra eos & Hieronē per Claudiū Caudicem. Deinde per Leuinū Agrigen-
 to simul cū Hānone expugnato. Mox etiā Panormo cū Amilchare per Atti. Calatinum:
 per Regulum uero, qui primus classe in Africam transfretauit terra superatū, oppidis fere
 c c. receptis. Per Duilium ad extremū classe simul cū Himilcone apud Aegadas insulas
 & iterum paulominus cōcursum. Quum præter foedus Annibal Iberū ad oppugnandum
 Saguntum

Saguntum trāssisset, principium 11. bello pu. dedit, de quo in Annibale scribā. Fine tandē per Scipionē anno X I X. imposito, annis L. in officio tributi permansere. Deinde cū Carthaginenses ut Masinissē cum quo de finibus erat cōtentio relisterent, exercitū & classem præter pacta cum Ro. struere per X. legatos hoc uestigatū missos deprehenderent: Cato sumendū 111. bellum delendāq; Carthaginē cōtra Nasicæ sententiam suavit. Quapropter anno ab urbe DC I. à Manlio Martioq; Coss. obsidione pressis, ut bellū auerterent in duces animaduertent, armaq; tradiderūt: quū iussi excedere ac alibi habitare fuissent, animo resumpto hostibus restitere, simul & Calp. Pisone Cos. superato ab Aemylio demū expugnati, sex etiā diebus intra moenia pugnauer. ferro sāmāq; deniq; urbs absorpta anno DC C. postq; cōdita fuit, quinto uero post bellū ceptū. Numidicē uero regnum Syphax tenuit, qui Scipioni amicitia Ro. per Læliū pollicitus, postea Cartha. adhæsit per Afrubalē q; ei filiā locauit. Victus itaq; atq; in triūphū à Scipione ductus Tyburti in custodia decessit, eiusq; regnū Masinissē Mallylorū regi traditū. Hic em̄ auxilio Ro. fuit in Hispania, d. ltmq; à Scipione amicissimo obiurgatus, q; Sophonisbam captiuā Syphacis uxore cōser uauerit atq; amauerit: uir alioquin tanta corporis dote ut L X X X V I. annorū filios genuerit, teste L. iuio, tū Cicerone, ut sine pulmento uesceret. Eius nati Micipsa Gulussa & Mastabal fuere, quib. regnū cōmune dimissum, ut Scipionis Aemyliani, cuius adpectu re creatus fuerat, arbitrio diuideret. Micipsē item filij Iempsal & Adherbal, à Iugurtha Masinissē fratris filio, q; in pari hereditate relicto ab eo erat, regno spoliati cōtra etiā iustum Ro. fuere. Quamobrē quatuor ex successione Imp. cōtra Iugurtham missi, Calp. Bestia qui pacem cum eo iniustu senatus fecit, deinde A. Postumius Albinus, qui infeliciter cū eo pugnavit: postea Metellus eo fuso uniuersam Numidiā in potestate redegit: postremo per Mariū superatus, cū ad Bocchū eius focerū, qui preliū non probauerat, confugisset, ab eodem opera Syllæ quaestoris traditus, in triūphū ductus in custodia excessit. Quū olim Romam uenire fide publica iussus esset, ut fautores suos, quos corruperat, ostenderet, & propter cædem admittam in regulum quendā Massiuam nomine causam capitis dicere iuberetur, clā profugit, ac cedens urbe dixisse fertur, O urbē uenale & cito periturā si emptorem inuenerit. L. iuio X X I I I I.

CYRENAICA regio subdita Ptolemæis erat, dicta Plinio Pētapolis à numero ciuitatū, quæ in ea cōtinent, Cyrene, Apollonia, Barce, Arsinoe, Berenice. Hic fons solis Apollini sacer adeo felix, ut poetæ Greci finxerint ex eo cœlum ornatum: nocte em̄ calidus, interdiu frigidus erat. Horti etiā Hesperidū paulum ab hac ora remoti Ptolemæo, nōnullis uero in littore hesperij maris, quarū aurea poma superato dracone custode tulit Hercules, cuius simulachrū in ædibus cōseruatorū hodie Romæ, mea ætate in ruinis aræ maximæ effossum, uisit. Præterea Ammonis oraculum hic Plinio pontif. Cyrenem ipsam dicūt à Batto conditā, quem Callimach. ait progenitorē suum fuisse, ex nomine Cyrenes Hisset filia, ut Pindaro placet. Post Dareū superatū ab Alexādro hæc aliquandū potēs liberaq; fuit. Deinde sub regibus, postremo ab Augusto capta & in formā prouincię redacta ac cū Creta cōiuncta. Diony. poeta ἐνιστην υοι cat, qd̄ à Pindaro mutuatus est, qui bonis ait eā equis abundare, ex Amycleis Laconibus originē habentibus. Herod. etiam fertilē uocat, ut octo continuos menses fructus habentem. Ornata est Callimacho poeta & Synelio oratore. Barce quæ postea Ptolemæis dicta est Straboni. Herod. eius originē à Batto repetit. Steph. dicit ædificatam à Perseo Zacynthi filio Aristomedore nato, totāq; lateritijs cōstare ædificijs: prouerbūq; de ijs ferri, Barceos à Neptuno nutrire equos, à Palladē uero regere currus didicisse. Arsinoe à nomine sororis Ptolemæi Philadelphij: huius nominis plures à Stephano cōmemorant. Berenice à coniuge alterius Ptolemæi prius Hesperis dicta Callimacho in epigramatis. Has etiam plures Stephanus recēset. Sub Cyrenaica Libya est, latissima gens diuersisq; immixta populis, quapropter Ptolemæo Libyophœnices & Libyægyptij ponuntur, & interior Libya sub Aethiopibus Nigritis. Iuxta hos Nasamones populi & Garamantes, & paulo supra Marmaridæ ad Aegyptios pertinētes. Omnia sanē armis Romanorum superata per Cornelium Balbū, eius Cornelij Balbi fratris filium, qui Gadibus natus ciuitate Romana donatus est, ut Plinius: qui & Nasamonas etiā dicit antea Mesamonas à Græcis uocatos, ex argumento loci, medias inter arenas sitos: habere præterea domos è silice constructas

Etas, ab hisq; Troglodytas hybèrni occasus plagā iter dierū quatuor tenere, cum quibus cōmercium gēma quā carbunculo uocant ex Aethiopibus aduectæ habet. De Nasamonibus itē Diony. ait domitos à Ro. ob trucidatū ab eis Lentulū ducem ad eos cōfugientē. Autor eius gentis Nasamō prognatus à quodā Garamate Amphithemide cognomēto, Nasamones ex quo & ijdē Garamates dicit. Polyhistor uero de his aliter. Mercuriū uidelicet & Apollinē Acacallidi nymphæ cōcubuisse, & ex Mercurio Cydonē unde Cydonia urbs Cretæ, ex Apolline genitū Nasamonē. Apolloniū in iij. rem omnē his uerlibus cōmemorat. γίανος φοίβοιο λικαργείο Κάφαρος Κίρης τ' αιδίης Ανααλλίδος, ἢν ποτε μίνως ἐς λιβύλω θυγατὴρα σφετέρω, ἠδ' ἄγλαου ὀϊέα φοίβω Τίτλει. ὃν ἀμφίδεμιν Γαράματ' ἀ τε κικλήσκασιν. Ἀμφίθεμις δ' ἀρ' ἐπέτ' ἐμίγη φοιτανίδιν ὄμφη, ἠδ' ἀρ' οἱ Νασάμωνα τέκε, κρεττόν τε Κάφαρον, ὅς ποτε Κίανον ἐπέφνευ. Garamantes dicit Strabo Carchedonijs lapillis abundare, equis magnopere studere: habitant in locis syluestribus, congressum hominū uitantes. ab armis abstinent & bello. Certa matrimonia non habet, passim coeuntes. Eos domuit primus Romanorū C. Turmius Turmius, qui Garamantici cognomēto ob modestiā abstinuit, ut Florus ait. Asbestæ Libya Asbestæ byæ populi, ubi Ammonis oraculū, de quo supra in Dodonæo Epiri diximus, duas colūbas ex Aegypto uolitantes totidē cōstituisse oracula: in hoc Iupiter in arietis forma colebatur. Alexander Macedo, ut refert Callistratus, imitatus Herculem & Perseū hoc expertus est coruis ducibus: ubi uocatus à rēpli sacerdotē πᾶδος, id est, filii Iouis, pro παίδος, id est, filii barbarice: quod omen accipiens Alexand. ex illo in opinione fuit se ex Ioue esse natum. Huc & Cambises cum toto exercitu proficiscēs extinctus est. Apud hos Solis fons, ut tradit Herod. qui frigoris & caloris momenta singulis noctibus & diebus capit. Solis fons alius etiam fontis meminit Plinius: sed & aliū quoq; dicit in eadē regione fontem à medio die ad mediam noctē aquis feruentibus, totidem horis ad mediū diem rigentibus. Blemmyes etiam Libyæ, quibus traditur caput monstruosum, oculosq; pectori adfixos esse. Satyri qui præter figuram nihil sit moris humani. Aegipanes quoq; quales uulgo pinguntur forma. Himantopodes, Cortipedes traduntur. De quibus omnib. autor Plinius. Pŷylli innoxij à serpentibus degunt, pueros suos an degenerēt eis admotis probant. Sinui proximo nomē dedere, de quo Hecataus in Libyæ descriptione. Steph. est autor Pŷylicum sinum ingentem atq; profundum trium dierum nauigatione absolui.

Æ G Y P T V S Africa uersus orientē tenet extrema, in duas diuisa partes, Delta seu Aegypcus inferior etiam uocatur. Altera quæ secundum Nilum Aethiopiæ cōtermina, meridie uersus usq; ad Syenem procedit, Thebais appellata. Dicta aut uniuersa prius Aeria. Stephano uocata quasi ἡγεῖσα, quod fusco & caliginoso sit aere, & Heptapolis à septē primis urbibus. Quatuor uidelicet Thebaidos quæ sunt, Panopolis, Antinous, Lycopolis, Hermopolis: tribus uero quæ sunt Arcadia, Heraclea, Oxyrinchus, Memphis, Arcadia enim regio est, ab Arcadio dicta Imperatore, antea Heptanomis à septem Nomis, id est, præfecturis: hæc Steph. De Aegypti antiquitate ac disciplina sacerdotū (quos prophetas uocant) innumerabilia penè ab autoribus cōmemorantur. Huc Dædalus, Melampus, Pythagoras, Homerus, Solon, Musæus, Plato, Democritus, Apollonius Tyaneus, cōpluresq; alij eruditionis causa profecti, dogmata in suam quisq; patriam retulere. Primi siquidem omnium Aegyptij immortalem esse animā, ut est autor Diodorus, dixere, eamq; de corpore in corpus uagari. Hinc campos elyios & impiorum pœnas, & obolos Charontis porthmeos, & Eleusinia ac Dionysij sacra, & labyrinthi Dædalei imitationem fluxisse, idē testatur: Geometriā quoq; primos inuenisse ob dimensionis exuberantis Nili obseruationem, sicuti & Arithmeticē Phœnices. Primos etiā recutita gerere præputia cœpisse, unde postea Phœnicibus uicinisq; multis mos traditus. Illis etiam duplex scribendū genus: unū quod uulgo discunt: alterū quod sacras literas appellant, soli sacerdotes attingunt à parentibus per manus traditas, quas ab Aethiopibus primū acceperc. Non enim literarū compositione aut à literis uerba exprimuntur, sed animalium aut aliarum rerum imaginibus: scribunt enim Accipitrem, quæ rem sacram denotet, Crocodilum ut malum, oculum ut iustitiam, manum dextram passam ut liberalitatem, cōpressam ut auaritiā, & ijs similia. Deniq; à dextro ad sinistrum scribūt latus, dicuntq; se hoc fermē modo recte scribere: Græcos

Græcos uero contra. In hanc ferè sententiã Diodorus. Ex quo deprehendimus magnam
 ijs moris Iudæorum fuisse partē, & prophetarum nominibus, & præputij & modi scribē
 di institutis. Potius tamen existimandū hæc Aegyptios ab eis mutuatos fuisse, dum simul
 quandoq; uicerēt. De animalium autem cæterisq; notis exemplaria manifesto nunc Ro-
 mæ, in quibusdã adhuc obeliscis ab Aegypto aduectis uidemus. Regio tota in præfectu-
 ras diuisa est. Dotes eius, soli fertilitas, mellium copia, faba, lens, papyrus. Morus quoq;
 quæ Sycomorū fructum specie seu gustu malo similem facit. De piscibus ibi deq; cæte-
 ris monstris in libro De animalib; dixi. De Nilo deq; regibus Aegypti postea. Nunc loca
 ipsa percurram. In ora primū pollet Alexandria, cuius situm ad chlamydis figuram me-
 tatus est Dinocrates architectus, quam ut scribit Arrianus de Gestis Alexandri cum fa-
 rina primū ob albae terræ penuriam humi deliniasset, ea à uolucris depasta omen de-
 dit, ciuitatem eam horreum quandoq; uicinis circa regionibus futurã. In ea Musæum re-
 ges Ptolemæi constituerunt habens ambulatōnē & exedram, & maximã domum in qua
 cœnaculum erat eorum, qui Musæi particeps erant, hominum circa disciplinas uersantū
 um. Hic cœtus cōmunes habebat facultates & sacerdotem, qui Musæo præerat: à Cæsa-
 ribus deinde res aucta. Autores Strabo & Philostratus. In eo quoq; scribit Spartianus
 Hadrianum principem cum Sophistis quandoq; discessisse. Erat item Romæ Athenæum
 ad huius æmulationē à Claudio principe institutum, teste Tranquillo, ubi historiarū ab eo
 editæ quotannis recitarent, quò & Hadrianus ipse etiam quandoq; conuenit audiendū
 rum poetarum & oratorum gratia. Alexandria in super nobilis illa bibliotheca à Philadel-
 pho instituta fuit, quæ per obsidionē postea Cæsaris flagrauit. Iuxta in portu Pharus erat
 insula & turris Solstrati Gnidij Architecti opus, ut eius loci indicat inscriptio Græca, qd
 Alexandrum fuisse passum miratur Plinius. Hæc specula nauigantibus præsidium erat. Cæ-
 teri quoq; huius exemplo huic similes Phari appellati *ἄρα τῶ φάρου*, & ex manifestatione
 etymo sumpto, præter hanc Steph. Alexandrias numerat x x i i. Hanc ego cum doctissi-
 morum hominum literarumq; omnium, tum martyrum multo magis parentem domicili-
 umq; appellauerim, ubi teste Eusebio uno mense Diocletianus x v i i. Christianorū mi-
 lia trucidauit. Decorata præterea Marco præfule totq; laudatis successoribus, tum cathe-
 dram regente Origene. Idothea, cuius meminit Dionysius poeta, mons est & specula altis-
 sima Pharo opposita: quã sepulchrū dicunt esse Osyridis & Idotheæ filia Protei. Proteus
 enim (ut dicit Herod.) è Thracia Pellena à filijs, qui hospites interficiebant, discedēs, una
 cum Idothea filia in Aegyptum uenit, ex quo ut deus colebat, de quo in Odyssea dicitur.
 A Pharo autē stad. x x x. Nicopolis oppidum Straboni: uictoriae Augusti de Antonio
 & Cleopatra monumētum. Paretonium ciuitas & portus x l. ferè stadiorum, Mareotis
 lacus & urbs. Deinde Canopus c x x. stadijs ab Alexãdria distans, quem Menelaus eò
 cum Helena aduectus in honorē Canopi sui gubernatoris ibi extincti ædificauit. In quo
 Serapidis templū, qui idem cum Osyride & Api est, uisebatur. Huc ex Alexãdria ad ora-
 culum uentitabant per fossam arte deductã, die noctuq; nauiculis plenam, & utroq; sexu
 impudice canente ac saltante, præsertim ijs qui iuxta fossam diuersoria haberent. Dicitur
 & Canobus, quæ etiam stella est Canobitis apparens, Græcis nusquam uisa. Heracliu seu
 Heraclæopolis ubi tēplum Herculis: Altera apud Pelusium. Tertia item in Aegypto, un-
 de fuit Theophanes phisicus. Hostiū hic primū Canobicum patet in dextera parte Liby-
 am attingente, post hoc Bolbiticum, Sebēniticū, Phatniticum, Mendesiū, Taniticum, po-
 stremo Pelusiacum in sinistra parte Arabia cōtermina, ab oppidis omnia cognominata.
 A Canobitico autē ad Pelusiacum spatij c l x x. passuum milia Plinio. Inter hæc Saitica
 præfectura est, & Sais Metropolis ubi Mineræ tēplum, & Psamnitici regis sepulchrum
 Straboni. Hic plures hippopotamos esse Plinius scribit. Nicander quoq; *ἡ ἰστρον τῶν νείδων*
ὑπὲρ αἰράων ἐλάσσαν βόσκη. Naucratis & fluuius & urbs itē Saiticę, Milesiorū colonia. Se-
 benitica præfectura, in qua Hermopolis seu Mercurij ciuitas & Mendes, ubi Pan colit &
 hircus (ut ait Pind.) Hic coeunt hirci cū mulieribus. Leontopolis ubi leo adoratur. In Bu-
 sitica præfectura Busiris Cynopolis, ubi canis specie Mercurius colit. Memphis Aegy-
 pti quondã regia, ubi & regum pyramides, & nobile templum Vulcani cum eius sacer-
 dotibus. Pelusium à militibus Pelet regis conditum, uel *ἄρα τῶ πηλῶ*, quod locus paludibus
 sit obnoxius, Stephano. Hoc in sacris uoluminibus à prophetis Belbeis appellatur, ho-
 die

Alexandria
 Musæum
 Athenæum
 Bibliotheca
 Pharus
 Solstrati inscri-
 ptio.
 Idothea mons
 Proteus
 Paretonium
 Canopus
 Heraclium
 Ostia Nili
 v i i i
 Sais
 Saitica præfe-
 ctura
 Psamnitici se-
 pulchrum
 Naucratis
 Sebenitica
 Hermopolis
 Mendes
 Leontopolis
 Busiris
 Cynopolis
 Memphis
 Pelusium

hodie uero Damiatã à nostris quãdoq; recepta, deinde una cum Hierosolyma amissa. Bu-
 bastus Heroum ciuitas Straboni Ptolemæoq; uocata: Stephano autem Heroopolis quod
 idem est, & Aemon à sanguine Typhonis fulminat. Hanc Iosephus ait olim Ioseph patri
 Iacob aduenienti concessisse, quam sacra uolumina Hiesse appellat. Sinum facit, ut ait
 Plinius, Heroopolitanū. Prope item est alter sinus Elaniticus ab Elana ciuitate, ambo in
 Arabico, sicut Heliopolis ubi Solis templum, & Meum bouem in septo quodam nutri-
 unt, sicuti Memphicæ Isidem uaccam. Hic & obelisci nobiles & sacerdotes sapientiarū pro-
 fessores, Babylon castellum, ut ait Strabo, natura munitum à Babylonijs huc commigran-
 tibus conditum: una hic è tribus erat legionibus, ut idem ait, quæ Aegyptum custodiebāt.
 Ptolemæus hanc quoq; Babyloniam uocat, hodie uero Catrum appellant Sultanorum
 regiam, quæ non castellum, sed urbs maxima est plures complexa populos, ut frequentes
 inde Christiani redeuntē indicant. Acanthus urbs. Miris lacus Miridis regis opus. In
 Arsinoitica præfectura Arsinoe, ubi Crocodilus domesticus quem Sulchum uocant ali-
 tur atq; adoratur, apud Heraclæopolim Ichneumon, apud Oxyringum item Oxyringus
 piscis, apud Lycopolim lupus. Panopolis ubi linum exercetur. Ptolemæi maxima The-
 baicæ urbs. Arsinoe & Berenice Ptolemæorum ædificia ex sœminis. Abydus Memno-
 nis regia. Tentyra ubi crocodilum respuunt, atq; peruestigatum conficiūt. Coptum con-
 tra crocodilo studet. Thebais regio & Thebe urbs maxima prius regibus habitata, ea
 dem & Diospolis uocata, sed & alia quinque Diospoles, ut ait Stephanus, etiã dictæ; uoca-
 ta & Hecatonpylos Homero, destructa quondam ab Cambise. Cato est autor hanc uicos
 habuisse ad tria millia, portas centum. Crocodilorum urbem in Moeride Nili insula rex
 quidam Aegyptius ædificauit, qui quum equo insidens forte in Moeridem paludem ca-
 deret, à crocodilo aditus atq; à periculo liberatus fuerat. Taricheæ urbes plures, Men-
 deliæ, Saiticæ, Canobicæ, à ceterijs dictæ. Tarichea uero neutri & plurali, urbs Indiæ
 Iosepho. Menelaus urbs. Syene ubi puteus in profunda ualle centum stad. hinc solstitium
 supra uerticem uidetur, quod hæc loca tropico cancri sint subiecta. Elephantia insula ter-
 minusq; Aegypti & Aethiopiæ iuxta Catractas Nili: id est, locus ubi è plano aqua saxoq;
 alto in præceps cum impetu ruit. De Nilo autem ipso Eudorus & Arrius peripatetici Au-
 gusti temporibus scripsere, nomen à Nileo rege sumpsit, quum antea Aegyptus & ipsa
 quoq; uocaretur, ut scribit Diodorus qui in eo d c c. insulas ponit. Plinius scribit Luban
 regem ortum eius primū deprehendisse ex paludibus montium inferioris Mauritanie
 non procul ab Oceano. Primo ex occidente in orientem labitur, deinde in septentrionem
 conuersus septem ostijs in mare mediterraneū exit, quæ supra cōmemorauit. Crescit in or-
 tu caniculæ x l. diebus, totidemq; remeat. Eustath. autem Syrim ab Aethiopijs uocari
 dicit, quod per Syrium stellam crescat. Nili simulacrum exprimi figura humana testatur
 Aelianus, quod nos uidimus Romæ. Mox de regibus sermo. Primos in Aegypto (ut ait
 Diodorus) dicunt deos & heroas regnasse paulominus x v i i i. millibus. Homines uero
 paulominus x v. millibus usq; ad c x x. Olym. ultimumq; Ptolemæū nomine Dionysiu.
 Fuere autem magna ex parte indigenæ, nam Aethiopes quatuor diuersis temporibus an-
 nis x x x v i. in ea regnauerūt. Postmodū Persæ duce Cambise annis c x x x v i. quo-
 rum in deos patrios impietate Aegyptij damnantes, ab eis descuerūt: postremo Macedo-
 nes & qui ab eis manarūt annis c c l x x. Igitur inter deos eorū Apim cōnumerant, quæ
 & Serapim & Osyrim uocant è Græcia profectū, & Isidem coniugem ob beneficiū mon-
 straræ agriculturæ, alterū tauri, alterā uaccæ specie. Solem item & Lunā, ut ait Plutar-
 chus. Inter hoies Menas primus regnauit uir sanè magnificus, qui in cultū splendidiorē
 Aegyptū restituit. Deinde Gnesactus Vacchoridis sapientis pater. Is in Arabiã cum exer-
 citu ingressus infaustū habuit euentū à suis desertus. In reliquū uitæ tēpus delicias damna-
 uit, humi cubitans, paruq; cōtentus: hanc quoq; disciplinā in eorū libris scribi iussit, ac in
 templo Iouis Thebis collocari. Ex huius deinde stirpe homines l i i. regno potiti, annis
 m. x l. nihil sanè memorabile reliquerūt. Deinde Busiris, à quo posterū v i i i. regnauerūt,
 quorū ultimus item Busiris urbē magnā Theben cōdidit, in qua sepulchra regū c l x. sive
 re, inter quæ Simandri regis tumulus stad. x. in cuius ingressu peristylū erat, cuius latera
 singula, iugera quatuor cōplectebant cum admiradis statuis. Ogdous post hūc qui Mem-
 phim cōdidit à filia cognominatã, quæ à Nilo in forma tauri cōpressa peperit Aegyptū,
 qui Aegyptus

Danaus qui nomen regioni dedit. Huius Danaus frater fuit, qui in Græciâ uenit. alij uero Beli ex Epapho ac Iside geniti hos esse filios dicunt, de quibus eorumque prole in poetica postea narrabitur. Post Aegyptum prole xlii. res ad Mirim peruenit, qui lacu Miridem supra stat. **Miris** xlii. fecit, cui prole septima Sesostris successit omnium superiorum, non solum Aegyptiorum, sed aliorum maximus. Is enim ea loca uersus Indos & Aethiopas ac Scythas penetrauit, quæ nunquam Alexander: postremo conuersus in occasum in Thracia finem constituit, indeque rediit ad propria. Lucanus: Venit ad occasum mundi que extrema Sesostris. Et pharios currus regum ceruicibus egit. Apud populos qui fortissime restitissent trophæa cum coleis erigebat, quos aut minime resistentes uicisset, muliebri genitali constituto notabat, horum quidem ignauia, illorum uero fortitudinem significando. Eius item trophæa apud Aethiopas ante aedem Vulcani sacerdos à Dareo non passus est auelli, dicentans eum non æque res gessisse atque Sesostrim, quod & Dareus dicitur concessisse. Sed & domi non minor operum magnificentia fuit, in quibus omnibus inscripsit se nullo Aegyptiorum in eodem modo ea fecisse. Demum captus oculis sibi mortem consciuit, relicto eiusdem nominis filio, quem Herod. Pheronem uocat. Is nulli famæ aut uirtuti paternæ, sed tantum cæcitati successit: cui curæ quam matronam castam ex responso adhibendam esse intelligeret, nulla in tota Aegypto reperit, à propria uxore incipiendo, præter coniugem pauperis olitoris, quam in matrimonio accepit, cæteras omnes igni damnauit. Hunc secutus est Amasis homo uolentus & crudelis, quapropter ab Aethiopsana Aethiopsæ cum exercitu ueniens captus cum toto est regno, deficientibus ab eo Aegyptiis. Hic igitur Aethiopsana alienigena aliquot annis dominatus, fontes tantum naribus incisis plectebat, relegabatque in ciuitate ab se ædificatâ, quam de mari nomine Rhinocoruram uocauit. Post hunc Miris uir Aegyptius rem tenuit, nonnullis Maro appellatus. Hic labyrinthum pro sepulchro sibi condidit, ad cuius instar Dædalus, qui in Aegypto fuit, alium in Creta ædificauit. Huic post quintum genus Ceres successit quem Græci Proteum uocant, qui in uariis formis se transferre solitus dicitur, eius ingenij uarietatem significando. Proteo septem successerunt ex ordine sine memoria reges ob ignauiam, præterque Nileus qui flumini nomen dedit: nam prius Aegyptus uocabatur. Deinde Chemis, post eius frater Cephus, deinde Mycerinus, Bocchorus, Sabacus Aethiops qui damnatos non interfecit, sed uinctos cæpedibus, operibus delegando plectebat. Res postea ad xlii. duces redacta annis xv. e quibus unus Psamniticus Sates regnum sumpsit uir potentissimus, qui primus cum Græcis iniit foedus, filiosque Græcis literis erudijt. Aegyptus prius ob paludes inadaccessa, ut omnium rerum importatione exportationeque frequentaret, effecit. Rhodopen scortum Aegyptium ob pulchritudinem matrimonio sibi iunxit. Apricus deinde quarta progenie regnauit annis xxxii. qui Cyrenensibus bellum intulit per Amasim uirum Aegyptium fortissimum ducem, qui cum inimicis conspirans eorum auxilio rex factus expulso Aprico regnauit annis lv. Hic omnium felicissimus fuit, rem in pace & honore tenuit, mores restituit, magistratibus per suam ditionem mandauit, ut quotannis à quocumque ratione uiuendi exquirerent: ut si malis artibus degeret, eum puniret: si bonis, muneraret. quam legem postea Solon ab eis mutuatus Atheniensibus tulit. Negocio ab aurora usque in finem tempus tradebat, deinde cibo atque iocis inter conuiuas scurram agens atque morionem: mirantibusque amicis arcus exemplum proposuit, qui si uolentius ducit, facile rumpit: quod etiam Antonium suis monachis enarrasse ferunt. Græcorum & ipse amantissimus fuit, eisque Naucratem urbem ad incolendum dedit. Colossum Vulcani eius templo dicauit. Interim Cambises aduersus eum mouit, quo tempore Amasis decedens, metu ne inimicus cadere potiretur, mandauit in ore sepulchri apud Memphim seruum conditum, qui pro domino ab inscijs caperetur, quod tandem euitare non ualuit. Nam iussu Cambisis reuulsus & stilis ob contumeliam colossus est. ex quo Lucanus ait: Non mihi pyramidum tumulis auulsus Amasis. Corpus enim sale conditum more Aegyptiorum fuerat: demum ob probrum igne tunc crematum, contra legem eorum, qui ignem animal putant, nec fas ducunt se animalibus tradit. Persæ uero nec ipsi cremant quod deum existiment, nec decere dicunt deos corporibus uesci. Psamniticum uero Amasis filium Cambises in honore habebat (Nam Persæ regum filios regno cunctos restituere fas putant) uerum cum ipse minime fideliter cõperisset, interfecit. Aegyptiorum mos est modicis dum uiuunt ædibus habitare, post mortem tantum magnifica curant sepulchra, ubi se dicunt perpetuo futuros: præterea detecto adfurescunt capite. Persæ uero cum pileo & tiara: quapropter debiliores longe sunt capite, illi uero firmiores. Et hæc quidem de Aegyptiis

Aegyptiis regibus ex Diodoro & Herodoto. Deinceps Ptolemæos igitur persequar, quos Strabo lib. xviii. citra gesta commemorat, dicitque tres primos tantum laudatos. Ptolemæus Ptolemæi Lagi filius primus ex Alexandri ducibus Aegyptum, Cyprum, & Phoeniciam obtinuit, ut autor Trogius lib. xv. Pausanias ait, Perdica cum Aridæo Philippi filio expugnauit, Seleucum Antigonus ab Antigono deiectione suscepit, parabatque quomodo ipsum Antigonus oppugnaret, Lyli macho in societate adscito: quod ubi Antigonus nouit, dum ille in bello contra Cyrenæcos rebelles occupat, Syriam Phoeniciamque cepit, filioque Demetrio regendas dedit: quem ubi à Ptolemæo profugatum accepit, contra eum profectus est minime sustinentem ac se in Aegyptum recipientem. Antigonus demum spe frustratus Aegypti, cum iam Cyprum & Demetrium euerisset, contra Eumenem fessus belli longitudine decessit: quo extincto Ptolemæus Cyprum Syriamque iterum recepit. Iudæos cum ipsis Hierosolymis die sabbati uacantes cepit, captiuosque ad multa millia duxit: ex quo ille Hierosolymis postea conuentus Iudæorum ex omni natione, apud actus apostolorum. Vxorē habuit Eurydicem Antipatri filiam, deinde Berenicem Philippi notham, ex qua maxime dilecta Philadelphum, Arsinoen, & Lysandram genuit. Decessit in rebus gestarum gloria, cum paulo ante regni se abdicasset administratione, regem filium constituisset Philadelphum. Is igitur Seleucum in primis, quod Arsinoes sororis suæ uirum Lysimachum interfecerat, in bello superatum occidit, sororemque eandem matrimonio sibi iunxit, ut autor est Pausanias: quæ paulo post in exilium pulsa necatisque priuignis Macedonia regnum inuasit: eodemque teste autore fratrem Argeum ei insidias parantem interfecit, alterique fratri Magæ, qui Cyrenis imperabat & ad Antiochum socerum confugerat, bellum intulit: unde per antiphrasim Philadelphus appellatus. Pharum apud Alexandriam exciuit, Iudæos liberos esse iussit. Eleazaro sacerdoti mandauit, ut sacros libros in Græcâ sermonem uersos traderet, quos bibliothecæ dedit caret, quam nobilissimam dicitur, circiter millium uoluminum Alexandriæ constituerat: quæ postea perijt dum Alexandria à Cæsare diripit, non sponte sed forte ab auxiliarijs incensa. Postremo podagra uexatus ac ualudinarius ocio se magis quam bello tradidit, artes fouendo liberales, aduersus undecumque ingenijs. regnauit annis xxxviii. relicto Evergete & Berenice liberis ex Arsinoe non quidem sorore, sed altera Lysimachi filia. Evergetes igitur Seleucum Callinicum multis adfectum incommodis & Syriæ parte & Aegypti imperio omni priuauit, cultus iniurias sororis Berenices, quæ à patre olim eius uirum abdica fuerat. Recuperala Aegypto deos omnes quos olim Cambises rapuit, referre curauit, ut Trogius libro xxxviii. testat, pro quibus meritis ab Aegyptiis Evergetes est dicitur. Ipsam uero Berenicem sororem adamatam in matrimonium duxit: pro qua Callimachus elegiam edidit, ut autor etiam Solinus. Pausanias hunc dicit ob audaciam in bellis cognominatum fuisse Ceraunum, quasi fulferant congressum in pugna clade maxima superatum fuisse. Regnauit annis xxxv. Philopatore filio superstiti. Is itaque ex facinore patre fratremque cum amicis omnibus, interfectis id cognomentum, ut ait Trogius, est adsecutus uti regnum tutius iniret: ratus domi foris etiam omnia fida: Antigono & Seleuco uita functis: receptis in regnum Antiocho & Philippo pueris. Quare luxurie se totum tradens nulla inter suos autoritate esse coeperat: uitæ insidiatem plurimos habuit, inter quos Cleomenem Lacedæmonium quæ ad eius patrem profugus confugerat. Iudæam diu ab eius familia possessam amisit, ac omnia flagitiose egit. regnauit annis xvi. Epiphanes eius filius cum Antiocho Illustri bellum gessit, à quo tandem conciliato sorore ipsius Cleopatram in matrimonium ac Iudæam in dotem accepit. Nam sub hoc & sequente Macchabæorum gestata fuerat: regnauit annis xxxv. liberis Philometore & Cleopatra relicto. Philometor igitur prælatus à populo regnauit una cum matre Cleopatra annis xxxv. quæ postea interfecit cognomentum & ipse per antiphrasim accepit, flagitioseque præter spem omnium uixit. Nam in ipso regni exordio puer adhuc bellum Antiochi Illustris æmuli sui sustinuit: liberatus deinde à populo Ro. Cleopatram filiam pactam prius Alexandro Syriæ regi, Demetrio inimico locauit, unde ortum bellum: in quo Prol. oblato ei Alexandri capite ab Arabum rege ob gaudium expirauit, autor Trogius. Huic etiam Aristobulus Iudæus Philosophus peripateticus commentarios in Mosen dicauit. Cui Evergetes secundus filius, siue ut quibusdam placet frater successit, qui ob crudelitatem pulsus, Romam uenit à senatu auxilium petitum. de quo Val. de humanitate sic scribit: Rex Ptolemæus à minore fratre spoliatus regno petenti auxilij gratia Romam clam squalore oblitus uenerat, ac in hospitium pictoris Alexandrini diuerterat

diuerterat: senatusq; sese excusauit quod uti mos erat, Quæstorem obuiâ non misisset aduentu clandestino, Quæstoriq; negociû dedit, uti quotidie muneribus & alijs officijs eum honoraret. Liusus ite in epitome: Ptol. inquit, Evergetes ob nimia crudelitatem suis inuisus, incensaq; propterea a populo regia, clam in Cypru profugit: & cu sorori Cleopatraz, quam eius uirgine filia copressa in matrimoniu ducta repudiauerat, ob regnu a populo datum esset infestus, filiu quem ex ea susceperat in Cypro occidit, caput eius manus ac pedes matri misit. Val. aut de luxuria, etiam cista coopertu pro munere natalicio misitalle dicit.

Phisico Strabo lib. x v i i. siue huc dicat, siue successor eius, ait Phisconẽ fuisse cognominatum, tanta alioquin crudelitate, ut multitudinẽ quandoq; ad spectacula congregata, orta subito seditione incauta suis militibus trucidandã obiecerit. Quo etiã regnante terunt Polybiu historicum Alexandriã uenisse, detestatu mores ipsius uersum homericu pronuiciasse. Durum iter & longu Aegypti perducit ad oras. dicuntq; hoc ferẽ tempore Ciceronẽ & Pompeios natos fuisse. hæc ille: Hic Pop. Ro. regni Cyrenaiici hæredem reliquit, cui successit Ptolemæus Auletes, nõ nullis Alexan. cognominatus. De quo Strabo in eodem libro. Auletes, ait, ideo uocatus, quod præter alia flagitia choraulam etiã exercuerit: nec uereba tibi certamina in regia celebrare, ad quã ipse cu nõnullis cõcertaturus prodibat. Eum nõ diu pasci Alexandriã eieccre, & e tribus liberis Cleopatraz natu maiorẽ ut legitimã reliquis eieccis maribus regno præposuerunt, Auletes Romã uenit, quẽ apud Pompeiu diuertentem senatus supplicẽ excepit. de cuius reductione coepit agere, deq; nece legatoru qui supra centu contra regẽ uenerant, quorum princeps fuerat Dion. Itaq; a Gabinio reductus Cleopatraz filiam & Archelaũ Archelai Cappadociaz regis filiu quem matrimonio illa sibi iunxerat interfecit, sed non multo post morbo absumptus est, relictis duobus filijs totidemq; foeminis, quaru grandior erat Cleopatra, Alexandriã itaq; & pueru natu grandiorẽ & ipsam Cleopatraz expulere. hæc ille. Ptolemæus igit is Dionysius cognominatus, puer admodu cu Cleopatra sorore ab Aulete patre in tutela Pop. Ro. dimissus est: ad quẽ, aut ait Val. de fide, Senatus M. Aemiliu Lepidu Pont. Max. tutorẽ fide probatissimu misit. Hic postea Pompeiu hospite paternu ad eum confugientẽ per proditionẽ interfici iussit, autore Achilla. Cleopatraz deniq; sorore eieccit, quã deinde Cesar post Pharsalicã pugna in Aegyptu ueniens restituit, interfecto Ptolemæo. Ex ea q; adamata Cesarionẽ suscepit. Hanc etiã post Cesaris mortẽ Antonius Asia petens matrimonio sibi repudiata Octauiã iunxit, demumq; ab Augusto superata mamillis aspidibus sibi admotis extinctã legimus.

Auletes ait, ideo uocatus, quod præter alia flagitia choraulam etiã exercuerit: nec uereba tibi certamina in regia celebrare, ad quã ipse cu nõnullis cõcertaturus prodibat. Eum nõ diu pasci Alexandriã eieccre, & e tribus liberis Cleopatraz natu maiorẽ ut legitimã reliquis eieccis maribus regno præposuerunt, Auletes Romã uenit, quẽ apud Pompeiu diuertentem senatus supplicẽ excepit. de cuius reductione coepit agere, deq; nece legatoru qui supra centu contra regẽ uenerant, quorum princeps fuerat Dion. Itaq; a Gabinio reductus Cleopatraz filiam & Archelaũ Archelai Cappadociaz regis filiu quem matrimonio illa sibi iunxerat interfecit, sed non multo post morbo absumptus est, relictis duobus filijs totidemq; foeminis, quaru grandior erat Cleopatra, Alexandriã itaq; & pueru natu grandiorẽ & ipsam Cleopatraz expulere. hæc ille. Ptolemæus igit is Dionysius cognominatus, puer admodu cu Cleopatra sorore ab Aulete patre in tutela Pop. Ro. dimissus est: ad quẽ, aut ait Val. de fide, Senatus M. Aemiliu Lepidu Pont. Max. tutorẽ fide probatissimu misit. Hic postea Pompeiu hospite paternu ad eum confugientẽ per proditionẽ interfici iussit, autore Achilla. Cleopatraz deniq; sorore eieccit, quã deinde Cesar post Pharsalicã pugna in Aegyptu ueniens restituit, interfecto Ptolemæo. Ex ea q; adamata Cesarionẽ suscepit. Hanc etiã post Cesaris mortẽ Antonius Asia petens matrimonio sibi repudiata Octauiã iunxit, demumq; ab Augusto superata mamillis aspidibus sibi admotis extinctã legimus.

Dionysius rem & ipsam Cleopatraz expulere. hæc ille. Ptolemæus igit is Dionysius cognominatus, puer admodu cu Cleopatra sorore ab Aulete patre in tutela Pop. Ro. dimissus est: ad quẽ, aut ait Val. de fide, Senatus M. Aemiliu Lepidu Pont. Max. tutorẽ fide probatissimu misit. Hic postea Pompeiu hospite paternu ad eum confugientẽ per proditionẽ interfici iussit, autore Achilla. Cleopatraz deniq; sorore eieccit, quã deinde Cesar post Pharsalicã pugna in Aegyptu ueniens restituit, interfecto Ptolemæo. Ex ea q; adamata Cesarionẽ suscepit. Hanc etiã post Cesaris mortẽ Antonius Asia petens matrimonio sibi repudiata Octauiã iunxit, demumq; ab Augusto superata mamillis aspidibus sibi admotis extinctã legimus.

Cleopatra sit, autore Achilla. Cleopatraz deniq; sorore eieccit, quã deinde Cesar post Pharsalicã pugna in Aegyptu ueniens restituit, interfecto Ptolemæo. Ex ea q; adamata Cesarionẽ suscepit. Hanc etiã post Cesaris mortẽ Antonius Asia petens matrimonio sibi repudiata Octauiã iunxit, demumq; ab Augusto superata mamillis aspidibus sibi admotis extinctã legimus.

AETHIOPIA.

Aethiopia Ethiopia ab Aethiope Vulcani filio post Atlantia dicta Plinio. Res Aethiopicas literis mandauere, Daulion, Aristocleon, Bion, Simonides etiã minor quinquennio in insula Meroes moratus, omniu uero nouissimus Heliodorus praesul Trecent. v i i i. libris, quos adhuc incolumes habemus Graeco sermone scriptos. Eorũ natio per meridiem ex occidente in orientẽ longe lateq; uarijs adsumptis cognominibus diffunditur. Quare Homer. in primo Illadis, bipertitos Aethiopus esse dixit ad orientem & occasum. *αἰθίοπες ἢ οἱ ἠθιοὶ δεδαίαται ἢ γαροὶ ἀνδρῶν.* Nam & Aethiopes sub Aegypto sunt & Leucoaethiopes, & Erembi, & Nigritæ, & Atacæ, & Hesperij, & Macrobij, & Brachobij, & Automolæ. Aethiopes oes: de quibus antequã dictã pauca de uita & institutis eorũ e diuersis autoribus in uniuersum adducã: Magna ex parte pastoralis & inopem uitã ducit, cum propter soli tenuitatẽ, ac coeli intemperie, tum quod longe sepositi sint. Contra Aegypti uiciniores mitius degunt ac ciuilius, & loci felicitate & hominũ sapientia: uiuunt præterea milio & ordeo, e quibus etiã potũ conficiunt, nõnulli herba & loto & calami radice lacteq; & caseo. Canes ac greges pusillos habent: Reges sicuti deos colunt, Magnam temporis partem clausi domi sedent. Domus eorũ palmaceis segmentis sunt cõtextæ. Salem fossilem habent uti Arabes. Abundant Persico, Hebeno, Siliquaastro: uenanẽ Elephãtos, Leones, Pardales. Hæc ferẽ Stra. Diodorus uero in hanc sententiã. Aethiopes antiquissimos hominũ se esse gloriant. Argumento q; indigenæ semperq; liberi fuerunt. Nec eos unq; Cambises, Semiramis, Hercules, aut Dionys. expugnare potuerunt. Adfirmat Aegyptios eorũ esse coloniã, ab Osiride deductã. Nam plura ad eos ex Aethiopum disciplina sunt profecta, & usus statuarum magnarum, & literarum characteres quæ animalibus constant. Hæc ille. Colorati sicut Indi sunt, licet magis alijs alij.

Atram

Atram quoq; geniturã corpori cõcolorẽ emittit, ut tradit Herodotus, quod Aristot. in libris de animalib. manifesto refellit: hoies alioquin imbelles ac fugaces. Eos una cu Canda ce regina perdomuit P. Petronius praefectus Aegypti ab Augusto missus. Nã Aethiopes regina Syenes praesidio expugnato Cesaris statuas subuerterunt, captiuos duxerunt, Petronius cu paucioribus x. mil. peditib. & equitib. d c c. aduersus x x. hominũ millia primum copulit Pselia Pseliam Aethiopicã urbẽ confugere, deinde cu oppido in potestate eos recepit. Inde Napata progressus que Cadaces regia fuerat, ubi eius filius morabat, euestigio cepit ac diruit puero fugiente, ratusq; ulteriores inuia esse cu spolijs regrediẽ Alexandriã, praesidio relicto. Ex captiuis mille Augusto e Cantabris reuertenti & deinde legatos de pace qui ad eũ uenerant cu ducibus itineris quod uia ac Cesarẽ se dicebat ignorare misit: qui ab illo in Syriam ire parante quæ uolebat facile inpetrauerunt. nã & tributa eis remissa fuere. in hæc ferẽ sententiã Strabo lib. x v i i. Hodie uero Prestoioanni obreperant. Qui cu magna populorum parte Christu colit, quamuis longe sepositus non nihil aberret. Eius oratores ad Sixtu Pont. uidimus Romã uenientes religionis documẽti gratia, quod & retulerunt. Nonnulli in urbe paulo ante agebat ordinis Praed. professores qui ex Aethiopia sub Aegypto sunt, honoras canonicas literis Chaldaeis obibat. Horu igit Meroe caput in insula Nili & ciuitas clypei figura a sorore Cambises ibi extincta Straboni. Cambises em hæc oia loca cum Aegypto subiugauit atq; euertit: In ea sunt auraria, ferraria, araria, & preciosoru lapidu genera: post hæc Napata, Pselia & Prenna supra nominata. His proximi Troglodytae, qui sub terris in cauernis ob nimios calores agunt, unde & nomen adsequunt, *ἢ τὸ τρογυλαῖς ὑποδεδυκέναι.* Hos Plin. Leucoaethiopus, Dionys. & Hom. Erembos uocant, *ἢ τὸ ὑπὸ τῆ ἔραρ βαίνον.* Sunt & alij in Europa Troglodytae apud Triballos, alij circa Caucasum, ij ob ingentia frigora, quos & Virg. in Geor. comemorat. Nomades em sunt, Sub Aegypto quoq; & Automolæ appellati Pomp. Mela (Ita enim Graeci perfugas uocant) hi sunt qui supra Meroen in insula Esar Plinio dictã se receperunt, qui Psamnitici regis crudelitã ex Aegypto fugerunt, ad hominũ penẽ c c. millia: autores Plin. Herodotus, Strabo, Diodorus. Sunt quoq; in eadem parte Astarte & Gypseis insulae & Homeritæ gens & Aroma urbs, quaru omnium meminit Capella, uinum Aromense comendat etiã Strabo. Aethiopes Nigritæ sub Africa minore ponunt, a Nigro flu. appellati. Cuius eadem ratio quæ & Nili, ijdem ferẽ temporibus augetur & exuberat, calami & papyru producit Plinio. Oriẽ ex monte Thala inferioris Libya Ptolemæo. Aethiopes occidentales Hesperios Ptol. appellat. Herod. & elephãtis. Cerna quoq; in insula apud Aethiopus, cuius meminit Dionys. uocatq; *ἢ ἠθιοπία.* id est, aquosam & palustrem, sicuti & tempe Thessala & Medica. Aliqui hanc orientalem ponunt, alij occidentalem. Dionysius australẽ. Stra. dicit Eratosthenẽ Cernã insulã aliaq; loca nusquã reperta nominare. Lycophron quandam Cernã occidentalem uersus Tyrhenũ mare comemorat. Hãc item Plin. simul & Topazon insulas, unde lapillus, in mari ponit Deriadis regis, qui restitit Dionysio in Indicã expeditionem proficiscenti. Duo hic pro montoria ceu duæ cataractæ sunt, unde Nilus dicitur uenire. Brachobios Aethiopus Dionysius ait, nõ ultra annos x l. uiuere. Strabo, item Hom. duo ponit eorũ genera: Sidonios qui Straboni apud mare rubru habitant, unde Sidonij Phœnicu uenerunt: Alteru Erembos quos idem se putare dicit esse, uel Troglodytas ex argumento nominis quod sub terram eant, uel certe Arabes sic Homeri tempore appellatos. Mela dicit locum esse in Aethiopia apparatus epulis semper referunt quibusuis uesci uolentibus: & quæ passim adposita sunt adfirmat innasci subinde diuinitus, quapropter Heliotrapezan, id est Solis mensam appellant. Herodotus lib. i i i. in Aethiopia, inquit, fuisse pratum omnium quadrupedũ carne referu, quam magistratus per noctem illic ponere festinabant, & ubi illuxisset, cuilibet licebat degustare, quapropter existimabat diuinitus hæc copia prouenire. Ad quã uisendam Cambises legatos misit. De hac etiã Hieron. in proœmio Sacrorũ uoluminũ mentionem facit. Mibæ Aethiopũ & ipsi populi his uersib. Sillio describunt. His simul immitem restantes corpe solẽ Exulsto uenere Mibæ, nõ areæ cassis, Nõ lorica riget ferro, nec tendit armis. Tẽpora multiplici mos est defendere lino, Et lino munire latus, scelerataq; succis, Spicula dirigere, & ferru infamare ueneno. Nã lino Xylino tota regio scætet amiciturq;. Loca

ETHIOPIA interiori Ptolemæus æquinoctialem transgredientem ponit, terramque ex ea parte ignotam, quod quidem Eustathio teste Polybius probare videtur, dicens quod ea regio quæ iuxta Aethiopiā est, ubi Asia atque Africa iunguntur, usque ad ætatem suam erat ignota, haud aliter quæ supra Tanaim est, somnariæque siqui de his uel loquuntur aliquid uel scribunt. Verum contra nunc uidemus, multaque post eum & adita & reperta hac præsertim ætate: quapropter antequam finem faciam, uisum mihi ea loca commemorare, quæ Lusitanorum in clyti reges in Hesperio mari ad Aethiopas Hesperios pertinentia; postremo in Indico reperta adsecuti sunt, quemadmodum mihi pater amplissimus Cardinalis Vlixiponensis, qui regibus familiarissimus fuit, retulit, scriptoque tradidit. Henricus infans Ioannis regis filius & ultimi Alfonso patris uir, uir ingenti animo, ausus primus omnium longe pelagus uestigandi studio transfretare, ad sexcenta fere passus, millia insulam reperit nomine Maderam penes desertam, in qua soli natura temperata magna uis sacchari conficitur in arundinibus nascentis, candore atque nobilitate Siculo præstantius, quod exportatur magno usui toti Europæ. Uterius uero ante promontorium Caputuiride uocatum Insulas fortunatorum contigerunt, nunc Capitisuiridis dictas, ultra Cancrū sitas: nam hæc plures sparsæque sunt, aliæ alijs australiores, in quibus omnis poetarum uanitas de his apparuit. Nam desertas inueniunt, uacuasque colonis, præter unam quæ fert fructus, & quod Plinio Xilinū linum, hodie cottonum uocatur. Paulo ulterius aliam in littore terram, ubi utriusque sexus homines coloratos nudosque agere repererunt, nulla lege aut pecuniæ commercio, sine literarum notitia, ueluti pecora uino frumentoque carentes, ac radice quadam pingui quæ abunde suppeditat uescentes. Hinc seruitia puerosque Lusitani mercantur, eosque uili utpote aut conchis marinis aut peluibus æreis commutant. Apud eos præterea Elephantorum copia, tum animalium eorum quæ Zebethū uulgo appellatum procreant, quod ego animal Catobleptum supra mihi enarratum ex argumentis putauerim. Insuper psittacorum insolita species, quos Romæ adductos uidimus, ac serpentes mille passibus longitudine, qui certo anni tempore armenta, tum pastores ipsos solidos deuorant. Post hæc insulas alias quas partim delcuerunt, partim desolatatas esse animaduertunt ob serpentum, tum etiam murium magnitudinem. Longius uero meridiem uersus procedendo, deuentum ad gentes qui auri uenas habent in scobe extractas, quæ scobem uilibus rebus commutant. Quare reges Lusitani in eo loco ut tutius agatur arcem constituere. Uisa etiam ab eis in ea parte sæpius Oceani monstra, speciem equorum, uitulorum, luporum præ se ferentia, quæ aduentu nauarum in litus exiliunt. Postremo uasto in pelago nauigantes contigere ciuitatem, quam Mauigongum nominant, uallo pro mœnibus circumdatam, quæ uiros ad centena millia procreat. Huic rex præsidet qui aduenientes Lusitanos comiter inuitauit, septemque atris ex eo loco uiris donauit, qui sese coram honoris gratia sponte interemere, quorum capita deinde cocta iussu regis respicientibus Lusitanis oppidani depasti sunt. Uescentem regem, magna ministrorum mulserunt, tum canentium atque saltantium multitudo circumstibat, spectaculo etiam multis millibus conuenientibus. Mos etiam illis, extinctum regem chariores unam omnium ministrorum morte sibi conscita consequi, putantes hoc amoris & meriti gratiam. Has igitur omnes Gymnææ terras appellant, quod nudi forte ex magna temporis parte in eis agant. Sed nuper anno M. D. auspicijs Hemanuelis regis Lusitanie gloriosissimi, rursus hoc iter cum XXXI. nauibus repetentes, ignotum seculis omnibus pontum terrasque olim inadcessas attigerunt, ac procul a promontorio Capitisuiridis milliabus MCC. inter zephyrum & austrum, ultra uero Cancrum partibus XXXIII. insulam nouam ac maximam inuenierunt, quam S. Crucem appellauerunt. In hac homines degunt Anthropophagi, nudi, capillati, colore rufo potius quam atro, sine moribus, sine legibus, sine deo, more ferarum: incolumes alioquin ac diu uiuentes, materia omnis generis, herbisque abundant quibus panes conficiunt. Quod autem uti quidam scribit, qui in eo se dicit itinere fuisse, hæc terra partibus etiam L. ultra æquinoctialem ad alteram arcton perseveret, hoc Lusitani non affirmant: multoque minus mihi uerisimile, quod ipse prope ad eandem arcton partibus XXXVII. adcesserit, quum ob glaciem rigentem nullus ad nostram ad XXXVII. propinquare ualeat, nec enim diuersa est antarctica natura. Ego uero nullum extra zodiacum continens uersus meridiem ex autoritate doctorum hominum

minum puto, neque si esset, habitabile omnino foret ob solis humilitatem ex absidis opposito apud eos constituti, ut satis in Astrologia disserui. Inde uero nauæ soluentes ad ultimam sane per Atlanticum mare promontorium, idemque terrarum ex ea parte postremum, ad antecos nostros pertinens, die XXXI. peruenere, quod Bonæ spei appellant, tribus millibus & sexcentis milliabus ab eadem insula distans. Ultra uero æquinoctialem partibus XXXI. Vnde per Aethiopicum litus conuersi, tempestate sex naues disiectæ sunt: sexque tantum ad Zaphalam incolumes adplicuerunt. Hanc esse putant ex argumentis, quæ Salomonis libris Zaphala Ophir appellatur, ob auri uenas magna copia repertas. Hic etiam nudi degunt sine lege, aut deo, atro colore, modica uoce, & anthropophagi: aurum tantum ferentes, quibus dominatur rex Quilloæ, urbis sitæ in littore Arabico, ad quam inde peruenerunt: ex eiusque in amicitiam conciliati literis Arabicis, ad regem postea Melindæ in eodem littore, qui ambo citra rubrum mare in sinibus presbyteri Ioannis consistunt, quem Abecum uocant, quod ferratum significat. Nam ferro candente ac stigmatem in ore notati loco baptismatis existunt. Melindæ igitur regis fauore duceque Callicuti portum contigerunt, sexto postquam domo discesserant, mense, itinere milliabus XXXI. millium, eo longiore, quod non recto, sed obliquo cursu procedere sit opus. Hoc enim emporium Indiarum primum est, quod ex Taprobana uicina, cæterisque circa nationibus, aromata, mercesque alia conuehuntur: situm supra Canticolpum, sinum Ptolemæo uocatum, ubi sunt Indi fluminis ostia. Inter Melindam uero & Callicutum per idem litus regnum est Magadasi, quæ urbs equis optimis abundat. Deinde angustia maris rubri sex ferme milliabus, quæ insulam habet Zugaterram: ulterius uero in ore maris Persici altera insula Sulphar, deinde Agramutium: his duabus rex Saracenus ac Mahumetanus imperat, copiaque margaritarum & equorum reperitur. Post has Cambaiæ ciuitatis rex potentissimus, simul & mercium omnium opulentia ditissimus in India Arabiarum confinibus, qui proximis ante annis ex idololatra factus est & ipse Mahumetanus. Lusitani igitur quum ad Callicuti portum peruenissent, acceptis obsidibus regem adeunt, eiusque amicitiam donis sibi conciliant: fuere autem aurea, argenteaque uasa, aulaa affabre picta, puluilli & umbraculum ex aureo panno. Pauloque post ob mercatorum ibidem degentium inuidiam, falsa referentium, in suspicionem uenere, eorumque causa Christiani per tumultum plures casus fuerunt. Quare inde soluentes naues regias XXX. incenderunt. Deinde ulterius milliabus CXXX. urbem Colchinum petiere: nam & Colchinum sinum & Colchos alteros in hac parte Ptolemæus ponit: huius regem amicum reperiunt, alterique inimicum, eiusque auxilio negocia transigunt. Hic enim magnum Christianorum numerum S. Thomæ uocato crux tantum reperitur: sacrificant pane azymo, ac uino ex uua passa & aqua expresso, quod cætero careant. Apostoli corpus hinc procul CCC. milliabus situm est apud oppidum Mailapur, haud sane magnum, gentibus Sultano subiectis custoditum, quod oraculi causa uicinis populis magnopere aditur, præsertim Malchinæ urbis apud Gangem fluuium sitæ, ubi aloes & siccilium pulcherrimorum tum gemmarum copia conspicitur. Lusitani autem ubi naues LXXX. eorum hostis Callicuti regis aduersus uenientes uidissent, subito consilio abire coacti cum obsidibus Colchini, & sex tantum saluis nauibus mercibus oneratis XXXI. mense quam discessere domum reuerterunt. Hemanuel uero XXXIII. obiter naues, priores uel stigmatum, quatuor ante mensibus præmiserat. Hæc duas primo naues Saracenorum comprehendens, deinde aliam regis Callicuti mercibus plenam cremauerunt, aulaa que cum maiore illius classe ingredi uictrices discessere: nec mirum quum illæ ex arundinibus magna ex parte contextæ sint: locoque clauorum bitumine connexæ: nostris autem collatæ longe robore inferiores existunt. Eodem insuper anno rex idem naues misit XXXV. armis munitas cum Petro Aluezcabrale præfecto, qui primis etiam præfuit: quarum sex ad oris maris rubri obsidionem remanere. Cæteræ iter sequentes ubi aliquandiu Callicutum terra marisque populando infestauerunt, Colchini regem repetunt: ac redditis obsidibus, acceptisque quos ipsi admiserant, donis insuper cumulauerunt. Fuere autem, corona aurea gemmis ornata, uasa duo argentea, serici purpurei copia ad uestes, duo tapetia, totidem aulaa pulcherrime discriminata, tentorium castris idoneum opere sumptuoso, quibus ille libenter acceptis domum eorum procuratori perpetuo assignauit. Insuper Hemanueli dona & ipse alia remisit. Ex his itaque decem partim apud Callicutum, partim apud Cananorum mercibus onerant. Est enim

hoc aliud Indorū emporiū in eodem littore uersus Arabiam, cui rex item idololatra præest, cuius regem post Colchinum amicissimum habuerit. Cum his itaq; anno insequente domum reuertunt: reliquæ ex mandato regio, ut bellum contra Callicutū prosequerent relicta, quæ maxima in eius portu incōmoda intulere, naues Saracenorum x x x v i i. mercibus plenas diuerso tempore cremauerunt, ex quarum præda onustas domum i i i. remiserunt. Quumq; ad colloquium de pace cum rege uenissent, minime conueneret: ptebant enim ante omnia, ut duos Romanos transfugas redderet. Naues autē quæ mare rubrum oblidebant, testabant omnem oram fama perterritisse. Hemanuel interea x i i. rursus alias in Indiā eodē misit itinere, quæ Melindo regi in primis muneribus gratias referent. Fuere autē equi phaleræ cum ephippio & calcaribus, ex serico, argētoq; & auro laborata: pannus rullatus, & sericū purpureū: quantum ad uestem amplissimam satis: puluilliq; & thoral & umbra culum ex aureo fulgentiq; panno: quibus ille lætatus ac in littore ariete more suo immolato, v i i. festos egit dies; in quibus Lusitanos rerū omnium copia gratis pauit, præterquam panibus, quibus carēt. Mox de moribus, de situ Callicuti supra narraui. Latitudo eius poli x. partū existit, sine mœnibus domus sparsæ, attamen marmoreæ pleræq; calceq; constructæ, ac palmis cōtectæ. Fructibus omnis generis abundat, præterquam olea, folijs nunquā deciduis, cynamomū inter ligna urentes: arborq; apud eos una, unde oleum, mel, uinū, acetum, funes quoq; demetūt. Fructū insuper citri magnitudine ficus habent, ager aquis salientibus irriguus. Homines semicolorati. Rex simul & omnis nobilitas nudi superiora incedunt, tantū pubetenus serico aut tenuibus amicti linreis, cum scuto & stricto ense in summo latiore: barba quoq; depexa ac pileo. Fœminæ eodem item modo uestitæ sparsis tamen crinibus. Bis in die uestuntur, oriza, lacte, butyro, saccharo, ac fructibus: aquamq; potant. Virgines ante connubiū prostituuntur, prima nocte cum sacerdotibus iacent, una pluribus collocatur. Rex tamen duas habet: quæ illo absente cū sacerdotibus & ipsæ cubitāt: quapropter nō filij, sed fratris filij succedunt. Vterq; uero sexus tanta corporis munditiā, ut ter quotidie ex lege lauent: gemmas ex auribus perforatis pendentes habent. Rex lectica defertur, magna musicorū turba comitatus: nemine tamen præter certos appropinquante, uulgus nec etiam uidet aut adloquitur. Adloquētes autem ore demisso, oppositaq; ori manu fantur. In funere autem rex nobilesq; cremantur: plebes autē tumulatur, cinere caput humerosq; sparsa. Adorant idola, incantationibus dediti: scribunt stylo ferreo in folijs palmarū: literis utuntur Arabicis & Chaldeis. Bragmanes eorū philosophi, sic hodie quoq; appellati, ueterem retinent ritum in rerum omnium abstinentia uiuentes. Iudæos (nam & hoc eodē genus etiā fluxit) male tractant: contra, Christianos honorant: eisq; de uia decedunt. Cæterum inquilinorū aduenarumq; negotiatorūq; magna ibi copia, ex Mecha, Babylonia, Aegypto, Persia, aromata, fictilia, gemmasq; uendentū. Inter hos Guzerati quidam uocati, idololatræ, corporeq; atria, a bubula omnino abstinent, bouemq; occidere nefas putant. Estq; hodie puer Indus in domo cardinalis Vlyxiponensis, ex ea regione aduectus, hac adeo obstinatus superstitione, ut nullo pacto abduci queat. Nummis utunt Venetis aureis. Mense autē Nouemb. inde naues soluentes mercibus onerata Mechā tendunt, metropolim in Arabico littore, ubi corpus Mahumeti. Inde quoq; Babylonem Aegypti, post Alexandriam, postremo Venetias. Versus autem mediterraneā in Callicuti finibus Narsingua est oppidum, equis, elephantisq; referta, in qua coniuges in uirorum sepulcris cremantur. Hæc igitur omnia dei optimi benignitate & Hemanuelis regis uirtute nobis patefacta, quæ iā ex fama peruulgata, partim etiā ex ipsius regis epistola quadam deprehenduntur, qui ad ultimū naues etiam x x x. eodē misit, mandans uti aliquo modo, Taprobanam, quam Cielam nunc uocāt, explorent: quod tandem cursum quandoq; dirigere spes erit haud longa. Sultanus autē Aegyptius ereptum sibi dolens uectigal reliquorū iam Christianorum, Alexandream huius gratia mercis adeuntium, proximis annis ad Iulium pontificem oratorem denunciātū misit, nisi abstineant, se quoq; Hierosolymitanum iter prohibitorū. Huius itaq; laudis æmulū nauatæ Hispani, qui sub Ferdinandi regis auspicijs agunt, duce Christophoro Columbo, anno m c c c c x c v i. à Gadibus soluentes ad d c c c. milliaria inter Zephyrū & austrum, unam ex fortunatis Canariam repperunt, canibus magnis, ut ait Plinius unde nomen accepit, tum palmis cariotas ferentibus, nucēq; pinea ac melle refertam. Nunc autem

De moribus
Indiæ

Bragmanes

Mecha

Narsingua

Taprobanam
CielamCanaria
insula

in ea

in ea saccarum conficiunt. Rursus uero à Gadibus peregrinantes, quum per Scythiæ climam remigare prohiberentur, per Alexandriam ferè parallelum, non ad antæcos, ut Lusitani, sed paræcos nostros cursum dirigentes die x x x i i i. plures inuenerunt insulas parum inter se distantes, ultra fortunatas x x. ferè partibus sitas. Ex his uni Hispaniæ nomen indidere, præfulmēq; nuper cōstitueret: alias uero Ioannam, Cannibulam, Iamacam, Dairam nominauerunt. In omnibus autem nudi agunt, tantum palmarum frondibus tecti, colore albi: herbis uictitant, sine lege, sine deo, in quibusdam etiā anthropophagi. In Canibula uero Amazonidum repertum genus, sic etiam sine uiris degunt, eos tantum causa prolis adcerfentes, armis deniq; sese tuentes: perhibent & auri plurimum hæc etiam ferre loca, sed præter omnia, quam nunc bombycem, seu cottonum uocat, lignumq; fullonium, quod uerzinum appellant. Monstra enim de quibus tam multum scriptoribus licet, nusquam uisa. Ad hos igitur Macedonum seu Romanorum, neq; arma, neq; nomen penetrare. Apostolorum autem uoces peruenisse quis credat? sed credere fas est: etenim in omnem terram exiuit sonus eorum: nisi forte ex Hieronymi sententiā uaticinium id dies luculentius aperiat, ut iam perspicimus hoc tempore pietissimorum regum amborum uirtute ac prouidentia, qui ad hos omnis religiosos miserunt uiros. His accedit Ferdinandi regis catholici noua gloria, qui hoc anno m d v. classe in Africam cum Petro Ferdinando missa, ac in maris Hesperij littore portu Saracenorū munitissimo idibus Septembris mira celeritate per uim recepto, spem planè dedit huic seculo, omnem paulatim Africam cum reliqua orbis ignota barbarie ad Christi synotidem, ac Romani pontificis autoritatem, breui tempore deuenturam.

AD IULIUM II. EPISCO

PVM VRBIS ROMÆ SANCTISS. R. VOLATERRANI

COMMENTARIORVM VRBANORVM

LIBER XIII

BSOLVTÆ iam locorum simul cum rectoribus & gestis nomenclaturæ, homines deinceps reliqui gentium omnium ac temporum, qui materiam qualemcunq; scriptoribus de se loquendi tradiderunt, adijciuntur. Clarius enim ad humanæ uitæ frugem comminisci non fuerit, si ab exordio bonorū atq; improborum typum in primis fratribus conspiciamus: ac eos per uiam ecclesiam, quæ, ut ait Gregorius, à primo Abelo iusto cepit, usq; ad extremum orbis electum duratura, multis laboribus & ærumnis aduersus impios resistendo iugiter eminentem: cuius per

omnes ætates fuere participes & philosophi multi, & alij moribus præditi, deū optimum maximum colentes: ac quod post fatum ex eis restaret, tutū ipsius fore prouidentia putantes. Atq; ut alios, iam receptos præteream: quis ex Græcis Pythagoram, Socratem, Aristidem, Apolloniu; ex Latinis item, Numam, Nasicam, Paulum Aemiliū, & Aemilianū filium: Catones duos: deinde Senecam, Traianū, Titum, quorum modestiæ tam multa nobis exempla traduntur: non existimauerit curæ deo fuisse dum uiuerent: ut uerum sapientiæ lumen, quod nunquā etiam ex sententiā Platonis in uita serū est, quādoq; adipiscerentur: & cum postea defunctis mitius ac tū extitisset: Nunc autem cum dei benignitate, ac seculi felicitate, tam lata nobis ad uirtutes ac sedes beatorum uia sit aperta: ab eadem cupiditatibus omnibus occupati, contra illorū auertimur disciplinam, qui sanguine nobis hanc patriam peperere suo: quibus profecto si per eos, quorū erat officium occursum his temporibus fuisset, non tot bellis ardentem Italiam, aut duces tot militum sanguine abufos uidissemus: non tot regnorū ac familiarum euersiones, tot stupra, incendia, ruinasq; lugeremus. Sed iam tuæ partes erunt beatissime papa, rem quassam dudum synodi celebratione sarcire: unico maioribus nostris in rebus afflictis remedio: quo sine, magnopere uereor, ne dominicum de uinea transferenda uaticiniū nostris iamiam ceruicibus impendat.

A 2 Ratio

Prima etas
duo mil. BELVſ, Chainus, Seth ex protoplasto, qui annis uixit D C C C C X X X. Ex ultimo atate C X X. annorū suscepto deinceps genealogiæ, Enos, Chainan, C C X L I I A Malalehel, Iaret, Enoc translatus, Matusalē qui uixit annis D C C C C L X X, *Secunda D* I X. Lamec. Noemus, à quo secunda ætas finem cōtinet, annorum duo mil. C C X L I I. Sem, Arphaxat, Salem, Heber, unde Hebræi: Phalec quādo tur- *Tertia etas* ris & uox multiplex: Reu, Saruc, Nacor, Taran, Abraamus, à quo tertia ætas finem conti- *DCCCCXL* net annorum tria mil. C L X X X I I I I. Iſaacus, Iacob, Leui, Cahat, Amram, Moses, à quo usq; ad Abraamū D X L. usq; ad Dauid C C C C. Iesu naue, Iudas, Gotoniel, Aiot, Sangar, Delbora matrona contra Sifaram. Gedeon, Abimelec, Thola, Iaher, Iepte spurius qui fili- am immolauit, Abeſſan, Abtalō, Abdon, Samson, Heli, Samuel, Saul rex primus, Dauid, à quo quarta ætas finem continet; annorū quatuor mil. C X X I I I I. Salomon, Roboam, *Quarta CCCC* Abia, Aſa, Iofaphat, sub quo Micheas, Helias, & Helifeus fuere. Ioram, Ocozias, Gotolia *L X X X* mater Ocozia, Ioas, Amasias, Azarias, qui & Ozias. Sub his fuere Amos, Oſia, Ionas, & Iochi: Iothā, Achan, Ezechias, sub quo Eſaias. Manasse, Amon, Iosias: sub quo fuere Hie- remias, Sophonias, & Baruc. Iochim quem Pharao cepit: eiusq; filium Heliachin regem constituit, uo cauitq; Iochin. Huius alter Iochin ſuccellor capitur & ipse à rege Babylo- *Quinta D C* nia; constituto Sedechia patuo rege, unde cōpīt quinta ætas: ad quē, usq; à Dauid rege fuere anni C C C L X X X. Sedechias igitur quum rebellasset à Nabuchodroso illata cæcitate mulſatur: ac cum tota gente captus Babylonem ducitur, ubi ipse ac ſuccellores annis fuere L X X. sub regibus Aſſyriorū, Nabuchodroso, Maradac, & Baltasare. De- inde sub Aſtiage Medo: postea Cyro, Cambiſe, Darco Hiſtaſpis filio, cuius anno ſecūdo populus reductus, & templum renouatū. Dareus regnauit annis X X X V I. Xerxes X X, Artabanus V I I. Artaxerxes X L I. sub quo Mardochei & Heſter historia. Sogdoanes mensibus V I I. Dareus norhus X I X. Mnemon X L. Ochus X X V I. Narſes I I I I. Dareus Arſani V I. Alexander X V I I. Ptolem. Lagi X L. Philadelphus X X V I I I. Evergetes X X V. Philopator X V I I. Epiphanes ſiue Illuſtris X X V. sub quo gesta Maccabæorum: *Sexta* Auletes X X V I I. Dionysius X X X. Cleopatra X X I I. Augustus quando natus dñs, ad quem à Sedechia capto anni ſunt D C. à mundi origine quinq; mil. C C. apud Iſidorum. Apud Nicephorū Gregorā quinq; mil. D. Reges item X. tribuū, & ſuccedētes ſacerdotes repetā. Hieroboā post Salomonē, Nadab, Bahafa, Hela, Zambri, Acab, & eius uxor Ieza- bel: sub quibus Helias prædixit claudī cælum, & ſacerdotes Bahal interfecit. Ocozias, Ior- am, sub quo Helifeus: Hieu, qui Iezabelem impiā de fenestra præcipitari iuſſit: & nihilo minus tumulari, quod eſſet de ſtirpe regia. Ioas, sub quo Helifeus aduerſus Aſſyrios uictio- riam prædixit. Ieroboā, sub quo Ionas. Zacharias, Sellum, Manahen, Phaceias, Phacee fi- lius Romelia, Oſec filius Hela, quem Salmanasar rex Aſſyriorum captiuū duxit, cum to- ta Samarīa, & populo Iſrael, præter Hieroſolymam & tribum Iudam, regnante apud eos Acham. Simul ſacerdotes, Aaron ſeptimus ab Abraamo: Eleazarus eius filius, sub quo defunctus Moses, & tabernaculū teſtimonij fixum in eremo. Phinees, Abiud, Achito: sub quo Samuel: Heli, Abiathar sub Dauid: Sadoc, Achimas, Azarias, qui Ozā ingreſſu ſan- ctasanciorum prohibuit: Vrias, qui apud Eſaiam fidelis deſcribitur. Gonnias uir nequam sub Ezechia rege. Eleachin, Chelcias sub Iosia rege. Soras ductus Babylonē inter capti- uos morabat. Iesus eius filius qui reuertēs templū reſecit. Iochim sub quo Neemias mee- nia reſtituit. Ioānes, Iad, sub quo Alexandri regnum cōpīt. Onias, Simon Iuſtus ex factis cognominatus. Eleazarus, sub quo L X X I I. interpretes. Manasse, Onias, Simon: cuius ut benemeritū de lege Hebræorū, ac templo exornato, meminit Iesus in ſua ſapientia. Hur- ius Onias & Iafon. Ex his Oniam ſacerdotem optimum, Simon templi præpoſitus homo ſcleratus euertere cupiens, ad Seleucum uenit, eiq; perſuaſit, ut Heliodorum mitteret ad ærarij gazā ſurripendam. Ille uero prodigio apparentis equi armati, proſtratus humi, ac calcibus petitus, ipſius Oniæ precibus ad deum reuixit. Interim re ſopita: Iafon Oniæ fra- ter, homo item nefarius, ad Antiochum illuſtrem, qui Seleuco ſucceſſit, cum Tobie filijs, quos Onias expulerat, adceſſit: ab eoq; pecunia ſacerdotiū impetrauit: quōq; poſtea Me- nelaum Simonis præditi fratrem ad regē oratorem de ſuis rebus mitteret: ille fauore in ſe conuerſo, eū ſacerdotio ſpoliauit, Simone rurſus poſtpaulo deſecto, Lyſimachus eius fra- ter ſur

ter ſurrogatur. Huic demū Alcimus alienigena. Menelaus interim corrupto pecunia rege reuertit: ac ut frater Onias ſupradictus, qui cōponendæ rei gratia ad Antiochū profectus erat, & in exilium Daphnem miſſus fuerat, interficeretur cum Andronico egit. Rex uero optimi uiri necem, morte Andronici eſt ultus. Igitur quū hi quatuor ex ordine ſacerdotes omni libidine puerorum, gymnafiorum, præputiorum, ac alieno ritu ſacrificandī patriam legem cauſa regis, cui urbem tradiderunt, fœdaſſent: Matathias Maccabæorū pater non paſſus talia, legatum regis interfecit, arma corripuit: cum ſequētib; qui ſaluam patriam eſſe uellent. Quomq; quodam die ſabbati mille ē ſuis uacātibus interfecit eſſent, inſtituit, ut deinceps ea die minime ab armis uacarent. Huius filij fuere, Iudas, Ionathas, Simon, item Ioannes Simonis filius Hircanus cognominatus. Ariſtobulus eius filius, qui primus ſe regem fecit poſt reditum ē Babylone annis C C C L X X V. Alexander Ariſtobuli fra- ter, Alexandra uxor, Ariſtobulus eius filius, qui Hircanum fratrem expulit, quem Pom- peius reſtituit Ariſtobulo Romā ducto, sub quo Iudæi tributarij facti. Tēpore proceden- te, sub Tyberio pontificatus annualis ac uenalis factus eſt. Reliquam Iudæorū hitoriam in geographia, ubi de Hieroſolymis narraui, percurri. Hoc tantū ad tēporū annorū ue- rationem. Sub Abraamum Ninus rex Aſſyriorū fuit, quem ſupra omnis ignota hitoria, *Abraamum* præter ſacram, cuius ſuccellores per utros X X X V I. annis, ut ait Auguſtinus M C C. du- *Ninus* rauere usq; ad Sardanapalum. Sub Iſaac, Phoroneus primus Argeorum rex. Sub Moſen, *Moſes* Cecrops primus Athenienſiū rex: à quo usq; ad Codrū ultimū anni fuere C C C X X I X. *Cecrops* à Codro cœpere magiſtratus perpetui, durauerēq; annis C C L X X X I I. Deinde magi- ſtratus X. annorū cœpīt à Charopo Aefchyli filio, qui fuit tempore urbis conditæ. Sub Io- ſue Moſis ſuccellore anno uidelicet ter mil. D C C L X X. fuere Ianus, qui primus incoluit *Iofue* Latium, Saturnus: Minos rex primus Cretenſiū; Dardanus ex Coritho Ilienſiū autor. *Ianus* Cadmus, & Phoenix duo regna cœptarunt, Thebanorum, & Phœnicū. Arys Lydorum *Arys* rex, pater Lydi, & Tyrrheni, ē quibus Tyrrhenus anno ter mil. D C C L X X X. primus in Hetruriam nauigans, ciuitates in ea condidit. Sub Iudices item anno ter mil. D C C C / X X X. Argonautæ fuerūt. Poſt annos uero X X X. uidelicet ter mil. D C C C L X. ſeptē duces. Anno quater mil. bellum Troianum. Euander, & Hercules in Latīū uenerunt. An- no quater mil. C L. sub Salomonem Carthago cœpta, diruta D C C. poſt annos. Anno qua- *Carthago* *Caranus* ter mil. C C C L X X X. Caranus primus Macedonū rex: cuius ſuccellores usq; ad Alexan- drum uiri X X X V I I. annis ſere quingentis. Anno quater mil. C C C X X X. prima olym- pias. Anno quater mil. C C C X L. urbs Roma condita. Sub urbem conditam Charopus Aefchyli ſupradictus, & L. ſerē ante annis Eſaias, & Ezechias rex. Sub Ancū Martium Hieremias. Sub Numam Pherocydes. Sub Seruium Tullum Pythagoras. Sub Tarquini- um Superbum Croeus rex ultimus Lydorum, Cyrus, Solon, Pyliſtratus: pauloq; poſt Pe- ricles, & Sophocles. Ab urbe condita ad reges exactos C C X L. ad decemuiros C C C I. ad aduentum Gallorum C C C L X X. ad Alexandrum magnum C C C C X L. Quando item Athenis Plato, & Ariſtoteles, & X. oratores, quorum principes Demofthenes, & Iſocra- tes. Ad Pyrrhi aduentum C C C C L X. ad initium primi belli Punici C C C X C. ad initū ſecundi D X X X I I. ad initium tertij D C I. ad bellum ciuile D C C. ad Auguſti mortem D C C L. ante uero annis X V. natus eſt Chriſtus.

A B L A B I V S genere Aegyptius ex humili loco, præfectus prætorij Conſtan- *Ablabius* tini principis in magna fuit, eo uiuente, dignatione: adeo ut unā cū Conſtan- tio filio imperij rector relinqueretur: ac ſe non ſatis acceptum ſuccellori ani- maduertens, in Bithyniam ſeceſſit: ubi tandē interfecit ab eo, ut autor Eu- napius in uita Aedeſii. Alter huius nominis genere Gothus educatus Ra- uennæ, ſcripſit de bello Gothorū, temporū illorum hitoria cōplexus. Achæus Eretricus *Achæus* poeta tragicus olym. L X X I I I I. paulo iunior Sophocle, tragœdias X L I I I I. docuit: uir *poeta* cit aūt una. Fuit & alter iunior item tragicus, qui & unam ipſe reliquit. Suidas. Achatius *Achatius* orator egregius ē Cæſarea Paleſtinæ, ſodalis Libaniſj ſophiſtæ, ad quē ſunt plures eius epi *sophiſta* ſtolæ, uehemens in dicendo, & modum referens antiquū, ætate admodum adoleſcens, ita ab hominibus ſuſpiciebatur, ut iam ſenex & Libaniſj famā ſuperaturus: de quo uiro pluri- bus ſcribit Eunapius: unde hæc ſumpſimus. Hunc Hieronymus ſcribit faciū poſtea Chri- ſtianum, ac præſulem Cæſarææ, multa ſcripſiſſe, magnaq; apud noſtros autoritate fuiſſe.

sub Constantino principe, uocatur *μονοφθαλμος*, q̄ altero captus esset oculo. Suidas dicit synodū cum Nicenā recepisse, libellumq̄ de fide orthodoxa edidisse. Aliū quoq̄ Achatū idem Suidas ponit patriarchā Constantinopolitanū maximo in honore apud Leonē imp. Accius & Pacuuius poetae in tragœdijs grauissimī, grauitate sententiarū, uerborūq̄ pondere, ac autoritate personarū, Cæterū nitor, & summa in excollēdis operib. manus, magis uideri potest tēporibus desuisse, q̄ ipsi: uirū tamen Accio plus tribuit. Pacuuiū uideri doctiorem, qui esse docti adfectat, uolunt. autor Quintil. Valerius aut̄ tanta cum cōfidentia fuisse ait, ut Cæsari uenienti in collegiū poetarū non adfurrexerit, quod maiore se in eo loco putaret autoritate. Idem statuā in aede Camœnarū maiorē se posuit, cū ipse breuis esset.

T. Accius Pisauriensis, cuius accusatiō Cic. respondit pro A. Cluentio, inter claros oratores ab eodē in oratore ponit. Accius Nauus, de quo Cic. primo de diuī. sic ait: Quū hic olim ob paupertatē sues puer pasceret, una ex his amissa uouisse dicit, si recuperasset, uuā se deo daturū, quæ maxima esset in uinea. Itaq̄ sue inuenta, ad meridiē spectans, in uinea mediā dicit cōstitisse. Cumq̄ in quatuor partes uineā diuisisset, trisq̄ partes aues abdidit: sent, quarta parte quæ erat reliqua regione distributa, mirabilī magnitudine uuā inuenit: qua re celebrata, cum uicini oēs ad eum de rebus suis referret, erat in magno nomine: ex quo factū est, ut eum ad se rex Priscus accerteret. Cuius cum tentaret scientiā: accuratus dixit ei cogitare se quiddā, id posset ne fieri cōsuleret: ille augurio a cōto posse respōdit. Tarquinus aut̄ dixit, se cogitasse eotē nouacula posse praecidi. Tūc Acciū iussisse experiri: ita cotem in comitiū adlatā, inspectante & rege, & populo nouacula esse discissam. Ex eo euenit, ut & Tarquinus augure Accio Nauio uteret, & populus de suis rebus ad eū referret: cotem aut̄ illam & nouaculā defossam in comitiō: supraq̄ impositū puteal accepimus. Attilij diuersa Ro. cognomenta sumpserunt. L. Attilius Calatinus cos. aduersus Carthagineū profectus, maximis & munitissimis ciuitatibus Aetna, Drepano, Lilybæo, hostilia praefidia deiecit: Panormū cepit: totā Siciliā peruagatus, paucis nauibus magnā hostiū classē cum duce Amilchare superauit. Cumq̄ in locū iniquū temere duxisset exercitū, à Pœnis circumfessus M. Calphurnij tribuni militū uirtute ac opera euasit, qui cum c. c. militibus eruptione facta, hostē in se cōuertit, ac pugnās in praelio cecidit: semianimusq̄ demū à cōsule inuentus ac sanatus est. Idem Attilius ante clausum Ianū, Sardos tumultuātes uicit, ac de his triumphauit: idemq̄ dictator primus qui extra Italiā exercitū duxerit. Liui. x. v. 11. & x. 1. x. M. Attilius Regulus cos. iussu Salentinis triumphauit: primusq̄ Romanorū ducū in Africā classe traiecit: Amilcharis quassata classe, naues longas tris & l. x. oppida c. c. & totidem hominū millia cepit: absente eo, coniugi eius, & liberis ob paupertatē sumptus publice dati. Mox arte Xanthippi Lacedæmonij mercennarij militis captus, & in carcerē missus. Legatus de permutandis captiuis Ro. missus, dato iureiurādo, ut si nō impetrasset, ita demū rediret, in senatu cōditionē dissuasit: reiectisq̄ ab se cōiuge & liberis, Carthaginiem remigrans, ibiq̄ in arcā lignēā cōiectus, clauis introrsum adactis, uigilijs oculos ad solē uersando, ac dolore extinctus est. Cæcili. Hunc Attiliū Liuius scribit in Africa portentosa magnitudinis serpentē cū maxima militū clade occidisse: & cū prospere aliquot praelijs contra Carthag. pugnasset, successorq̄ ei non mitteret, id ipsum per literas questus est, in quibus inter causas erat, q̄ agellus eius à mercennarijs uastaret. M. Attilius Seranus, L. Valerius Flaccus, L. Val. Tappo tritūiri Bononiā Latinā coloniā deduxerūt: ex S. C. tria hominū mil. sunt deducta, quib. l. x. iugera: cæteris quinquagena sunt data. Liuius M. Attilius Glabrio cos. Flaminiū successit in bello Macedonico, legatos secū duxit M. Porciū Catonē, & L. Val. Flaccū, cōsulares ambos: Antiochū, & Aetolos eius auxiliāres insigni clade apud Thermopylas, auxiliante Philippo bello nauali uicit. Dumq̄ reuersus triumphū peteret: ei P. Sempronius Gracchus, & Rutilius trib. pl. diē dixere ob prædā regiā interuersam, neq̄ in ærariū relatā: testimonio grauissimī uiri Catonis, q̄ cū eo legatus fuerat, absolutus est, triūphus ei decretus. Causa accusatiōnis inuidia fuit, q̄ homo nouus tam cito creuisset. Liui. de bel. Mac. C. Accilius miles C. Cæsaris nauali ad Malsiliā praelio, iniecta in puppim hostiū dextra, & abscissa, eā læua apprehēdit, nec ante dimicare destitit, q̄ captā pfundo mergeret: factū illud memorabile Cynigeri Atheniensis imitatus, qui idē in cōsecranda Xerxis classe fecerat: autor est Val. de for. & Tranquil. in Cæs. Acilius item miles Belissarij ad portā Pincianā solus impetū Gothorū repressit, ut autor Procop. Acilius

Achatius patriarcha
Accius poeta

T. Accius Pisauriensis
Accius Nauus

L. Attilius Calatinus

M. Attilius Regulus

M. Attilius Seranus

M. Attilius Glabrio

C. Accilius miles
Cynigerus
Acilius

Acilius iunior mihi inter Mātua scribit. Achilles Staius Alexand. scripsit de Leucippo & Clitophōte, aliāq̄ amatoria: postea Christian⁹ factus presul eiusdē ciuitatis ordinat⁹: sub omnimodā deinde historiā edidit, aliāq̄ cōplura. Fuit alter hoc noie presul regis Ptolemaei, qui Pōpeiū interfecit. Acylas philosoph. de syllogismo cōmentarios edidit. Fuit itē alter grāmaticus, & musicus. Suid. Acron Agrigētinus medicus Athenis unā cū Empe- dole philosophat⁹ est: fuit antiqor Hippocrate: scripsit lingua Dorica de medicina librū unū. In huius sepulchrū Empedocles, ut alij uolūt, Simōides lepido disticho iussit *ἀκρον ἰατρικῶν ἀκρον, πατρὸς ἀκράγαυτος ἀκρον, ἀκροτάτης κορυφῆς ἴμβρος ἀκρον κατέχεται*. Sui. Acro Ceninēsi dux, à quo deuictō Romulus retulit opima spolia Ioui Feretrio. Li. Acro grāmaticus qui Horat. poetā enarrauit. Acusilaus Atheniēsis Romę ludū aperuit rhetoricos. Suid. Hadrianus sophista Phœnix genere, patria Tyrius, Athenis p̄fecit: & docuit magno cultus uir- tūsq̄ sumptu. M. Anr. principi magnopere dilect⁹: qui eū Athenis audiuit, Romāq̄ dein de duxit: postremo Cōmodus epistolis p̄fecit, cū excusatiōe q̄ nō prius. Morbo tandē iā senex correptus, cū mulis, uti solebat, litasset: adorata imp. imagine in tabella, super ipsa expirauit, annos natus l. x. x. x. Ex Philost. Hadrianus martyr sub Maximiano apud Ni comedīa cuius festū v. 1. Id. Sep. Adrastus rex: uide in geographia, ubi de Bœotia narra- tur. Admetus rex apud Pheras ciuitatē, cuius armēta Apollo ex fabulis trā fugiens populorū Thesalię, q̄ crudeliter imperasset, dicit pauisse, ac ei à Parcīs uitæ p̄rogationē impetra- se, si pro eo alter moreret. Tēpore igiŕ adueniēte, cū eū fata exposcerēt, nemo nec etiā p̄rens inuentus qui pro illo mori uellet, præter Alcestem uxorē, pro qua Admetus annum instituit lucū melicū, ex quo prouerbiū in tristib. per antiphrasim, *ἀδμήτων μέλος*. ex Tar- ro. Aelios cū diphthōgo, & Helios cū aspiratiōe scriptos: utroq̄ modo in antiq̄ marmo- ribus inuenim⁹. Aeliorū familia Ro. paup̄rīma fuit: adeo ut x. v. 11. Aelij uno tēpore eam dē domū habitauerint: unū tm̄ habentes agrū Veietanū, & locū spectādī in circo. Valer. Sex. Aeliū Catū, cū legati Aetolorū in cōsultu prandentē in fictilibus uidissent, missā ab his uasā argētea nō recepisse, neq̄ aliud habuisse argēti usq̄ ad supremū uitę diē, q̄ duo po- cula quę focer eius L. Paulus ob uirtutē deuictō rege Perseo donasset: autor est Plin. lib. xxiii. ca. xi. Hic ille qui prudētia & iuris ciuiliŕ sciētia præditus ab Enniano celebraŕ car- mine. Egregie cordatus homo Carus Aelius Sextus. Censurā cum M. Cethego egit, in qua in spectaculis senatū secreuit à populo, cū promiscue prius spectaret, cuius rei gratia plebs maxime indignata. Liui. Valerius itē de eodē. Sex. Aelius Tubero iurecos. nobiliss & pauper admodū filiā Pauli Aemylij principis tūc ciuitatis duxit. Filiū is habuit: de quo Cic. in orat. ait. Qm̄ stoicorum facta est mētia, Q. Aelius Tubero fuit illo tēpore. L. Pauli nepos, nullo in oratorū numero, sed uita seuerus & cōgruēs cū ea disciplina quā colebat, paulō etiā durior, qui quiddē in tritūiratu iudicauerit cōtra Africanū auunculi sui testimo- niū: sed ut uita sic oratiōe durus, incultus, horridus, itaq̄ honorib. maiorū respōdere non potuit. Fuit aut̄ cōstans ciuis & fortis, in primis Graccho molestus, q̄ indicat Gracchi in eū oratiō. Sūt etiā in Gracchū Tiberonis. Fuit igiŕ mediocris in docēdo, doctiss. in dispu- tādō. De eodē rursus Cic. p̄ Mur. mētionē facit, ubi dicit q̄ cū esset prætor in funere Afri- cani pop. Ro. ad epulū inuitauit: pellib. hœdinis & testis Samijs mēlis paratis, itaq̄ Dioge- nes Cynic⁹ esset mortu⁹, & nō diuini hois Africanī mors honestaret. Ex quo populus in- digne ferens, eū pratura deiecit: diuitiās Ro. publicā magnificentiā diligere, priuatā uero luxuriā odio perseq̄. Huius etiā nepos Q. Aelius Ligariū apud Cæs. accusauit, q̄ legatus in Africa tēpore belli ciuiliŕ cōtra eū fuisset, q̄q̄ ipsū cū patre suo ea puincia quā sorte fue- rint adsecuti phibuisse. Defendit à Cic. luculēta oratiōe. P. Aelius Gallus primus Romanorū, ut ait Plin. lib. v. 11. Arabiæ bellum intulit, missus ab Augusto, oppida diruit antea nō nominata. De eodē item Strabo lib. xvi. mentionē facit: sicuti in geographia in Arabiæ descriptiōe narraui. Aelius grāmaticus cognomine duplici: nam & P̄coninus, q̄ pater eius præconiū faceret, uocabat: & Stilo, q̄ orationes nobilissimas cuiq̄ scribere soleret, tanto optimatū fauore, ut Metellū Numidicū comitatus sit in exiliū. ex Trāquil. Aelius Melissus, de quo Gelli. nostra memoria fuit Romę Aelius Melissus summo inter grāmaticos loco: sed maiore iactātia & *σοφιστία*, q̄ opa. Is præter alia quę cōplura scripsit, librū edidit de loquēdi p̄rietate: ubi matronā eā esse dicit, quę semel pepit, quę uero sepi- us matrēfamilias: sicuti suę quę semel pepit, porcariā: quę sepius, scrophā. Aelianus sophi- sta Rom. à Philostrato magnopere laudatur, q̄ Romanus homo tam probe atticissauerit,

Ach. illas præ
sul
Acylas phi-
losophus
Acron med.
Acron dux
Acron gram.
Acusilaus
Hadrianus so-
phista
Hadrianus
martyr
Adrastus
Admetus
Alceste
Acliorum fa-
milia
Sex. Aelius
Catus
Q. Aelius
Tubero
Aelius Gallus
Aelius gram.
Aelius Me-
lissus
Aelianus

tamq̄ eleganter peregrinā à patria retinuerit uocem. Scripsit de animalibus, de uaria h̄-
 storia, de re militari: quæ omnia ad nos peruenerunt. Fuit auditor Pausaniæ sub Hadria-
 no. Decessit annorū L x. sine liberis, quum cœlebs fuisset. Aeliodorus philosophus, quē
 Hadrianus in summa dignatione habuit, teste Spartiano. Aeliodorus sophista ponitur à
 Philostrato. Aeliodorus præsul Tricēsis, quæ ciuitas Thessaliæ est, tēpore Theodosii, uti
 refert Socrates historicus, scripsit Græce Aethiopicā historiā libris x i. quos habemus.
 Aeliodorus Edidit & πρὸς Πυλαγον πεισισως, id est, de auro factitio, ad Theodosium, uersu iambico, ut te
 præsul statur Gregor. Alius item presbyter, deinde præsul Alinēsis, ad quē scribit Hierony. no-
 Aeliodorus ster, cuius ingenium hoc modo taxat. Heliodorus domū amplissimā per modicū foramen
 præsul respiciens, tentansq̄ ostia conclusa, clauescq̄ nō habens, pauca ad lucē prodere ualuit, sed
 præsul quod narrare potuit, hoc fideliter egit. Aemylionē genus scribit Plutar. à dulci facundia
 præsul leporeq̄ dictum. ἀμυλία enim lepiditas siue placabilitas dicitur, unde etiā Lepidi cogno-
 præsul men sibi apud eorū plures adsumpsit: apud alios & Pauli & Scauri & Mamercl. Mamer-
 Aemylus M. cius enim, ut ait Festus, prænomē est Oseum; eo q̄ hi Martē Mamercum dicūt. Aemylus
 mercurius Mamercurius ter dictator: Fidenates deficientes in potestātē cum oppido recepit: cenluræ
 L. Aemylus honorē qui antea per quinquenniū gerebatur, anni & sex mensium spatio finitui: ob eāq̄
 Paulus consul rem à cēforibus noratus est. L. Aemylus Paulus Cos. cum Terentio Var-
 L. Aemylus rone, temeritate collegæ inire pugnā cum Annibale coactus, apud Cannas cecidit: cuius
 Paulus cadauer inuentum, hostis honorifice tumulauit. Huius filius L. Aemylus Paulus, primo
 consulatu quē post tris repulsas adeptus est, de Liguribus triumphauit: rerū gestarū ordi-
 nem in tabula pictum publice posuit. Iterum Cos. Perseum Macedonię regē apud Samo-
 thracas cepit: quem uinctum fleuit, & ad sidere sibi iussit, demūq̄ in triumphum duxit. In
 tanta lætitia duos filios cū amisisset, postridie in senatu gratias fortune egit, q̄ si quid ad-
 uersi reip. immineret, sua esset calamitate consumptū; ob hæc omnia à populo & à senatu
 concessum est, ut ludis Cirenlibus triumphali ueste uterēt. Ob huius abstinentiā & pau-
 pertatē, post mortē eius dos, nisi diuenditis possessionibus, nō potuit exolui. Hęc Cæcil.
 Apud uero L. Aemylus legitur, q̄ procos. etiā in Hispania aduerso primū cum Vascetanis & Lu-
 sitanis Marte pugnauit apud Lyconem oppidū, ubi sex mil. de eius exercitu cecidere. An-
 no deinde sequenti eosdem Lusitanos fudit: cæsis x v i i i. mil. captis uero tribus mil. ac
 L. Aemylus c c c. Ob quā rem supplicatio à senatu decreta, L. Aemilius Regillus classe Annibalem
 Regillus tunc præfectū Antiochi regis uicit. Cui reuertēti in æde Apollinis cū senatus datus esset,
 auditis rebus gestis eius, quantis cū classibus hostiū dimicasset, quot inde naues miserisset,
 M. Aemylus quot cepisset, cōsensu patrū triumphus ei decretus. L. Aemylus Lep. Porcina
 Lep. Porcina Lepidus Porcina, his tēporibus quib. Serg. Galba paulō minor natu, summus orator est
 habitus. In hoc primū apud Latinos lenitas illa Græcorū apparuit, hunc audiuimus ado-
 M. Aemylus lescētes duo propē æquales, C. Carbo, & Ty. Grachus. Cic. de oratore. M. Aemylus Le-
 consul pidus pont. max. Cos. cum Catulo, partim Marianarū aduersus collegā Catulum Sulla-
 num duccem insurgens, rediuit uos bellorū ciuiliū tumultus excitauit: cumq̄ uellet exules
 reuocare, ex urbe pellit, ac in Hetruriā profectus, mox cum exercitu reuersus ad obsidio-
 nem urbis Ianiculū occupauit, Miluiūq̄ pontē transferat: cum Catulus Cos. et Pompeius
 ipsum pellunt: hostis demum iudicatus in Sardinia abiit, ibiq̄ dolore rerumq̄ inopia pa-
 riter perijt. Florus lib. iij. Plin. quoq̄ hunc Aemylum dicit Catuli in consulatu collegam
 M. Aemylus primum limina è Numidico marmore in domo sua magna reprehensione posuisse, anno
 Lep. triuuir urbis d c l x v i. Huius filius M. Aemylus Lepidus triuuir fuit cum M. Antonio & O-
 Paulus Aemy bi partes uendicabat, Octauiumq̄ spernebat: nec auxilium contra Sext. Pomp. petentē
 lius Lepidus iuuit: ex quo ab eodē & exercitu spoliatus, & supplex cōcessa uita apud Circeios relega-
 Aemylus tus in perpetuum fuit. Hic Paulum Aemylum Lepidum fratē ante omnis proscrisit, q̄
 Scauri ab eodē prius ipse hostis iudicatus fuerat, autor Appia. Aemylus Segeste in Sicilia tyran-
 Aemilia nus, cuius meminit Plutar. Aemylus Scauros, uide inter Scauros. Tertia Aemylia uxor
 Aedesia Africani maioris laudatissima. Aedesia mulier Alexadrina Syriani philosophi ppinqua,
 Aegemon magna & castitatis, & doctrinæ fama à Suida cōmemoratur. Aegemon poeta qui bellum
 Leuētricū Thebanorū & Lacedæmiorum uersibus scripsit. Demosthenes in Bithynicis.
 Aeschynes Aeschynes Atheniensis orator secundā incēpit sophisticā, ut alibi diximus; de qua hæc
 considerauimus. Populus Atheniensis in duas omnino partes diuisus. Altera regi Persa-
 rum fa-

rum faebat, ubi princeps erat Demosthen. altera Philippo, ubi Aeschynes, utroq̄ pecu-
 nia corrupto: nam & rex rebus Persicis metuens, per Atheniēsum bellum Philippi expe-
 ditionē contra eum morabatur. Philippus uero nisi prius Athenis debellatis, se ad regem
 penetrare posse minime sperabat. Quē quidē dissensionis causa inter hos duos oratores
 fuisse tradit: sed ut mihi quidē uidetur, potius morū diuersitas, qua nihil magis odium so-
 ler accendere: nam & Aeschynes potator erat, & dulcis, remissus, facete pronuncians, in
 tragœdia quoq̄ histrionib. graue sonantib. substitutus. Ille contra, sobrius, grauiq̄ superci-
 lio, insuper aquā potans, ac propterea uti difficilis & morosus taxabatur, quam morum fa-
 mam auxit eorum contubernium, quum apud Philippum ambo legati essent: altero lega-
 tionis socijs ociofo dulciq̄ uiso, altero duro studiosoq̄. Percrebruit hæc discordia eorū ser-
 mone apud Philippum habito super Amphipoli, quando Demost. oratione excidit: Ae-
 schynes uero nunq̄ ex his qui scutum abijcerent, sed recordatus operis in Tamyris, quo
 Bœotios uicere Atheniēses, quum alia fecit, tum incredibili celeritate uictoriā nunciauit,
 cuius gratia publice coronā meruit. Accusatus à Demosthene, ut autor incommodi Pho-
 censis absolutus ab Atheniensibus fuit. Super condēnato Antiphonte iudicatus, ac à cō-
 silio Ariopagi pro templo in Delo legatione fungī prohibitus, Pythagorasq̄ pronuncians
 apud populū neutiq̄ infamā uitauit, quin Philippum in Elatiam introduxille putaretur.
 Dulci oratiōe Pylam cōmouēs, Athenis discessit minime iussus, sed uti ob sisteret igno-
 minia, quā tulerat suffragijs excidens in accusatione Demosth. & Ctesiphontis. Primo si
 quidem cursu Ephesum ad Alexandrū contēdit, ut Babylonē, Susaq̄ statim iturus, quūq̄
 interim de ipsius morte acciperet, ac sibi res Asię clausas cereret, Rhodi substitit: locum
 nactus opportunū sophisticō studio, ibiq̄ ocio & musis uacās, Dorica Atticis morib. cō-
 miscuit, extēporalēq̄ orationē cum copia primus inueniēdo, magnā est adeptus laudem.
 Nam in prociū dicere rem siquidē antea inattentatā, dono quodā diuino adflatus ui-
 debat. Auditor & Platonis & Isocratis, longe plura ex suo ingenio adduxit. Nam & per-
 spicuitatē in dicendo retinuit, mollitiēq̄ & ornatū, ac simul cum grauitate iucunditatem,
 & in totū forma eius orationis melior q̄ imitatione subigi possit. Ex orationib. eius quar-
 ta, quæ Delica dicitur, eius linguam & stylum mentiri uidet. In tribus autē omnis eius di-
 cendi uis animaduertit. Contra Timarchū, in defensione illius de legatione, in accusatio-
 ne Ctesiphontis, Quartum eius monumentū adiecerim, epistolas quasdā optima refertas
 disciplina. Insuper Rhodijs pulcherrimū de moribus uolumē dicauit. Legēs quandoq̄ pu-
 blice eam quā aduersus Ctesiphontē habuerat orationē, admiratib. sanē Rhodijs, quonā
 modo tanta facundia conuicia fuisset, Atheniensēq̄ improbum tulisse iudicium putanti-
 bus. Atqui, inquit, nulla uos teneret admiratio, si Demosthenē contra hæc differentē au-
 disse. Quare non solū inimici collaudauit eloquentiā, sed etiā sententias iudicum excu-
 sauit. Hęc ex Philostrati sophistis cōuersa. Aeschynes quoq̄ alij narrant Diogeni. Primus, Aeschynes alij
 philosophus Socratis discipulus. Secūdu, qui artem oratoriā scripsit. Tertius, hic orator.
 Quartus, Mitylenus: quē flagellum oratorum uocabāt. Quintus Neapolitanus philoso-
 phus academicus Melandi Rhodijs discipulus. Aesopus philosophus Phryx genere, con- Aesopus phi-
 ditione seruus, tēpore Cræsi Lydorum regis, cui suas fabulas dicauit. Aesopus anagno- losophus
 stes Mithridatis eruditissimus, scripsit de laudibus Mithridatis, & de Helena. Suidas. Ae- Aesopus Mi-
 sopus tragœdus amicitia iunctus Ciceroni, sæpe cum eo ad uidendū in curia pronūcian- thridatis
 tem Hortēsiū adijt, teste Vale. in maximas opes ex histrionica peruenit, adeo ut sestertio Aesopus Tra-
 centies ei patina steterit, filium reliquerit adeo diuitē simul, & prodigū, ut is unioes acc- gicus.
 to liquefactos cœnis adponeret. Plin. Aeschron Mitylenus uersificator, inter Alexandri Aeschron
 Macedonis comites expeditionis, Aristotelis familiaris, maximeq̄ ei dilectus, ut tradit
 Menāder Alexadrinus in lib. de discipulis Arist. Aeschylus tragicus Atheniensis: de quo Aeschylus
 dici etiā in Thespide: hic primus teste Horat. grauitate personarū, & coloris distinctiōe
 usus est. Deinde inuenta pœna Naxiorū, quā Icria uocabant, Athenis excidēs, in Sicilia
 uenit: quūq̄ audiret in fatis esse, ut ex icū superne pueniente mori oporteret, te cū eui-
 tando, sub dio manebat aperto capite: ubi testudinis icū, lapsæ ex unguib. aquila prætere-
 untis, extinctus, ut autor est Valer. anno ætatis L v i i i. Quinti. de eo sic refert: Aeschylus
 in lucem primus ptulit tragœdias. Nam & subtilis, & grauis, & gradiloquus sæpe usq̄ ad
 uitium. Actius, quadrissyllabū, ex Antiochia Syriæ fuit, Eunomij præceptor, Constanti- Actius soph.
 ni magni

ni magni temporibus: pauper natus, ab initio aurificinā ob inopiam exercuit: paulo post ob nobilis præceptoris comoditatē, qui nuper ē Tyro aduenerat, sese literis & eloquentiæ studijs tradidit. Quum Christianus esset, & à Leontio præfule Antiocheno diaconatus ordini ascitus esset, Eunomianorū, Arrianorumq; sectę se addixit: quapropter Atheos uocatus, & ex Antiochia pulsus est. Eius uitam Eunapius Græcus autor, unde hæc excerpsumus, prosequit. Scripsit complura, medicina tantum eius ad nos peruenit, quæ cernitur in bibliotheca Varicana. Aeneas sapiētia apud Troianos, uti Hæctor fortitudine, præstitit. Itaq; is manus, ille sensus putabatur: ambo ætate staturaq; æquales: autor Philostratus in heroicis. Dictys autē Cretenſis dicit, Aeneam & Antenorē Ilium prodidisse Græcis: domos eorum in direptione incolumes fuisse: postremo in Italiā ambos ad nauigasse. Dares item Phrygius, Polydamāta, Hæctorem, Dolonē, & Aeneam proditores enarat. Dicitq; Aeneam ē Græcis Amphimachū & Nireum interfecisse: Homerus ponit eūdem cum Diomede cōgressum in pugna, ac iam deficientem Veneris matris auxiliū habuisse: quæ demum & ipsa uulnerata apud Iouem quæſta, hanc accepit responſionem apud eundem: *Ἦ κροὺ ἔμωυ ὄυ σοὶ δέδωκα πολέμια ἔργα, ἀλλὰ σὺ γ' ἠμφρόντα μετ' ἤχο ἔργα γάμοιο.* Nō tibi bellorum partes mea nata dabuntur, Dulcia coniugij sed tātum uincula cura. L. Afranius poeta Comicus, teste Cicerone in Bruto, homo peracutus in fabulis, & disertus. Quint. inquit, quod inrogatis excellit: utināq; non inquinasset argumēta puerorum sedis amoribus, mores suos fallis. Horatius. Dicitur Afrani toga cōuenisse Menandro. Ausonius quoq;. Qui toga facundi scenis agitauit Afrani. Huius etiā illud: Mala ætas nulla in uenit delinimenta. L. Afranius alter dux Pompeianus notissimus. Agatho philosophus Pythagoricus ac disertus, frequens antithetis, adhibitus quondā cōuiuio ab Archelao rege, cuius erat familiarissimus: interrogatusq; ab eo, cum iam esset annorum L. x. x. si robur adhuc ullū seruaret. Sanē, inquit, Nam nō solum uer, sed autumnus solet bona & prosperitatem adferre, autor Aelianus de uar. histo. Agatho Athenis alter uir monstrosæ fortitudinis, simul & magnitudinis, tēpore Hadriani principis & Herodis Attici. De quo Philostratus in uita ipsius Herodis ait, qd̄ adolescēs hic erat in prima lanugine similis ingēti Gallo, magna facie, naso aquilino, ceruice torosa, pectore uasto, pulchreq; cōpacto, cruribus breuibus, ac extra incuruatis. Erat ei tegmen lupina pellis: certamenq; cū apris, thois, lupis, tauris: quorū omnīū uulnera ostētare solebat: uelcebatq; lacte asinino libētius, quod ei leuissimum iucundiusq; uideretur. Cratera ei iussu Herodis adlatum respuit, dicens haud purum esse, quod odore muliebri offenderetur, cum esset castissimus: sciscitās deinde Herodes comperit, in eum mulierē lac multisse, mirūq; omnibus uisum: hæc ē Philostrato. Agathones item duo uiri sancti: alter martyr sub Decio apud Alexandriam: alter abbas alibi dicit. Agatha uirgo Cathanensis & martyr sub Gallo mamillis torta. Agathocles tyrānus Syracusanus annis ferē L. post Alexādrum apparuit, patre sigulo ex humili genere: teste Trogo lib. xij. ac stupris probrisq; omnibus adolescentia peracta, forma precellenti, eloquentia summa: uir factus piraticam exercuit: postremo dux patriæ cōtra Carthaginēſes sæpe pugnauit: ad extremum regnandi cupidus, dum ab Tarentinis adcerſitur, in Italiā uenit: pauloq; post excessit felicitate non æqua priori subsecuta. Agathias Scholasticus Smyrneus patria, scripsit post Procopiū res Iustiniani principis eiusq; ducum Belisarij & Narsetis: tū in Italia quoq; & Africa, ac apud Byzantiū res gestas, quorū tēpore ipse fuit. Composuit & quæ uocātur Daphnica, opus elegantissimum, coegitq; in uolumen diuersa epigrammata Græca nobilium poetarum: hæc Suidas. Eius historia cernitur hodie in bibliotheca Vaticana à priore S. Balbinæ conuersa. Epigrammata quoq; quæ coegit castrata fuere à Maximo Planude monacho reſectis laſciuioribus: sunt autē quæ nunc uulgo circūferuntur. Agapius Alexandrinus educatus in eloquentiæ studijs. In medicinam comētarios edidit: Byzantiū ludū aperuit, magna doctrine fama, ingenijq; solertia: unde gloriam ex ea arte opesq; sibi parauit ingētes. Fuit itē alter Atheniēſis philosophus post Proclum, Marini Neapolitani doctissimi uiri discipulus: autor utriusq; Suid. Agapitus apud Præneste puer x. l. annorū sub Aureliano principe martyriū passus. Agelilaus Lacedæmonius dux, uir maxima autoritate, iā senex, sæpe per brumā uisus est discalcatus ac sine tunica, opertus tantum ueste domestica. Dicitibusq; eidem, quod iuuenili nimis incitare

tur exem

tur exemplo, quin dixit: Iuuenibus potius exemplum præbeo patientiæ. Autor Aelianus de uaria historia. Agelidamus Locrenſis Epizephyrius nobilis Olympionices, in quē pugilatu uincētē, Pindarus hymnum cecinit illum: *ποδὸ λιμπιονίκω ἀναγνώτε μοι ἀρχεστρατῶ πῆδῶα.* nam eum prius ab inimico prope uictū ponit. Deinde ex oratione Ila alyptis eius certamini fortius incumbens hostē superauit. Itaq; haud aliter debuit Ila, q̄ Patroclus Achilles: cuius armis aciem Græcorum corruentem restituit, uel Cygnus Marti, cuius auxilio Herculem prope uictorē uicit. Pindarus. Agelias Syracusanus Olympionica Softrati filius. Agelias, alter Cyrenæicus philosophus Platonicus: prohibitus à Ptolemæo in scholis docere, aut legere: quoniam immortalitatem anime suadendo multos ad mortem compelleret, ut Cleombroto Ambraciæ accidit. Cicerō in Tuscul. Aglaophron, Phrylus pitaros. Olymp. x. c. Plinius. Agoracritus statuarius Parius Phidiæ discipulus ei ætate gratus, itaq; ē suis operibus pleraq; nomini eius donasse dicitur, ut in Nemesi Rhamnusia, id est, apud Rhamnuntē x. cubitorum, à Phidia facta, ut est autor Tarreus in prouerbij. Habuit & condiscipulū Alcmanen Atheniensem: cum quo in Venere fingenda certauit: uicit Alcmanes nō opere, sed ciuitatis suffragijs contra peregrinum suo fauentis. Plinius. Agrippæ plures. Primum legimus Menenium Agrippam cognomine Lanatū. Qui dux electus aduersus Sabinos, de eis triumphauit: & cum plebs à patribus secessisset in Auētinum, quod tributum & militiam toleraret, nec reuocari posset, Agrippa apud eam orans, inquit, humani artus cum uentrem ociosum uiderent, ab eo discordarunt, & suum illi ministeriū negauerunt. Cum eo pacto & ipsi quoq; deficerent, intellexerunt uentrem cibis acceptos per omnia membra diuidere: & cum eo in gratiam redierunt. Sic senatus & populus quasi unum corpus discordia pereunt, cōcordia ualent. Hac fabula conciliatus populus, creauit tamē tribunos plebis, ut libertatē suam aduersus nobilitatē defenderent. Menenius autē in tanta paupertate decessit, ut eum populus collatis quadrantibus sepeliret, locum sepulchro ut senatus publice daret. Cæcilius. M. Agrippa in pedes dicitur ex utero egressus: unde nomen auspiciatus unico felicitatis exemplo, quanquam ille plurima sit passus duabus susceptis Agrippinis: quibus C. & Nero principes totidem humani generis faces geniti: præterea breuitate uitæ, quinquagesimo raptus anno, in tormētis adulectiorū coniugis, fœceri prægraui seruitute uisus existimari. Meruit tamen Augusti gener adſcisci, coronaq; nauali ab eo donari bello Actiaco. Pantheon Ioui ultori Cos. tertium fecit. Aquas in urbē introduxit. Plinius. Colonia item duxit Agrippinam in sinistro Rheni latere. Huius filiū Agrippam, Augustus primo adoptauit: deinde ob ingenium ferox ac fordidum reiecit. Tranquillus. Duarum uero Agrippinarū eius filiarū, quas supra cōmemorauit: una nupta Germanico fuit: mater Caij principis, cuius monumentum Romæ adhuc uidemus in Capitolio pro ædibus conseruatorum, cum huiusmodi inscriptione: Ossa Agrippinæ, M. Agrippæ filia, diui Augusti neptis, uxoris Germanici Cæsaris, matris Caij Cæsaris Augusti Germanici principis. Altera uero nupta Domitio Neroni primum, ex quo Neronem principē suscepit. Deinde Claudio Cæsari, quem postea boletum sustulit. Agrippa cognomēto Castoris, uir imprimis doctus, contra x. x. l. l. l. Basilidis heretici uolumina, quæ cōtra euangelium ille scripserat, acerrime disseruit. Hieronymus. Agricola & Vitalis eius seruī martyres sub Maximiano Bononiæ passi, & sepulti à beato Ambrosio, qui eorū corpora diuinitus ei patefacta, in eadem urbe tumulauit, ut ipse testatur. Agricolæ uitæ fœceri sui Tacitus scribit. Albinus plures cognominati: quorū primus, Lucius Albinus de plebe Romana legitur apud Ltuium v. qui fugiens Gallos, ex rheda uxorem filiosq; descendere iussit: & Vestales, quæ cum sacris & ipsæ pedibus fugitabant, imposuit. A. Posthumius Albinus, qui consul cū L. Lucullo fuit, res Romanas Græco sermone scriptauit. In cuius exordio primum scriptum est, neminem succedere sibi conuenire, si quid in his libris parū cōposite, aut minus eleganter scriptū foret: Nam sum, inquit, homo Romanus, Græca oratio à nobis alienissima est. Ideoq; ueniam, gratiāq; si quid esset erratū, postulauit. Ea cum legisset Cato senex, cuius ille temporibus fuit: ne tu, inquit, Aule, nimium nugator es, cum maluisti culpā deprecari, q̄ culpa uacare. Nam petere ueniā solemus, cū aut imprudentes erramus, aut cum cōpulli peccauimus. Te oro, quis impulit, ut id cōmitteres, qd̄ prius q̄ faceres, peteres ut ignosceret. authores Gel. Cor. Nepos, Suidas, Macrob. Sp. & L. Albinus, duo Mumij filij inter oratores

Agelidamus

Agelias Syracusanus.

Agelias Cyrenæicus

Aglaophron

Agoracritus

Agrippa Menenius

M. Agrippa

Dux Agrippina

Inscriptio

Agrippa Castoris

Agricola Vitalis

L. Albinus

A. Posthumius Albinus

Sp. & L. Albinus

tores referuntur à Cicerone, qui extare amborum orationes dicit: ex eisq; Lucium simpli-
 cem & antiquum esse: Spuriū uero doctum ex disciplina Stoicorum, eiusq; extare mul-
 tas orationes. Alcmanes statuarius Atheniensis Phidiae discipulus. Cuius opera Athenis
 Alcman poeta plura memorantur, Plin. De hoc item diximus in Agoracrito. Alcman poeta lyricus Laco-
 nicus siue Messenius circa olymp. x x vi i. inuētor amatorij carminis, scripsit lingua Do-
 rica, Suidas. Aelianus de uar. histo. dicit hunc seruum fuisse Agelidis: ac propter ingenium
 Alceon liberum factum. Alceon Crotonata Pythagorae auditor, plurimum in medicina uer-
 tus: uidetur autē primus qui de naturae ratione scripsit, ut Fauorinus in omnimoda historia
 est auctor. Animam immortalem dixit, moueriq; iugiter modo solis, Diogenes. Alceo-
 nem filium Amphiarai, uide inter heroas. Alcaeus poeta lyricus Atheniē, primus, ut qui-
 busdā placet. Est & alter Mitylenaeus, praesae comediae poeta, qui docuit fabulas x. haec
 Suidas. Quintilianus autem de lyrico haec scribit: Alcaeus in parte operis, aureo plestro me-
 rito donatur. Tyrannos insectatus, multum etiam moribus profuit. In eloquendo breuis ac
 magnificus & diligens. Homeri similis: sed in luxu & amores descendit, maioribus tamen
 aprior. Alcidas Eleates philosophus scribit de musica, discipulus Gorgiae Leontini. Sui-
 das. Alciphron Magnesiensis iuxta Maeandrum philosophus. Idem. Alcimenes Megaren-
 sis poeta tragicus. Idem. Alcinous philosophus Platonius epitomen composuit decreto-
 rum Platonis, à praesule Tropicensi postea in Latinum conuersam. Alcinoium Cercirae re-
 gem, uide inter heroas. Alcibiades Atheniensis non solum dux inclutus, sed in dicendo elo-
 quētissimus fuit, ut & Demosthenes & Theophrastus auctores: magna dein auctoritate in
 repub. Niciasq; tunc principis gloriae obnoxius. In Siciliam primo cum triremibus missus:
 ab eo bello paulopost reuocatus ad iudiciū, fuit accusatus opera inimicorū, quod Cererem
 & arcana mysteria uiolauerat: condemnatus, ad Lacedaemonios confugit, eosq; contra A-
 thenienses concitauit: quos tandem suspectos habens, ad Tisaphernē Satrapem Darei praefec-
 tum sese recepit. Postremo reuocatus in patriam, magno ciuium fauore, dux deligitur
 contra Lacedaemonios, qui à Lyfandro eorū duce superatus, in suspitionē Atheniensium
 uenit: ex quo imperium ei abrogatū, successit Menandro: Alcibiades uero ad Artaxerxem
 Persarum regem profugit: Lyfander interim potitus classe Athenis, atq; ad persequendum
 Alcibiadem profectus, eum in quodam oppido cū Timandra meretrice inclusum oppres-
 sit, atq; confodit. Ut autem Trogius tradit in domo circumfessus atq; crematus. Moribus
 fuit alioquin elegans & urbanus, sed luxu procacitateq; ingenti. Canes equosq; alere soli-
 tus, Traditurq; Socrati praecceptori imprimis ob formam dilectus: cōmonstratamq; modu-
 landi artem tibiarum, à pueris tunc ingenuis frequētatam, spreuisse, buccarum & oris infla-
 tionis deformitate offensus. T. Albutius: quem M. Varro dicit scripsisse satyras Luciliano
 stylo. Nam & Lucilius eum ut Graeca miscentem uerba notat: Graecum Albuti quam Ro-
 manum atq; Sabinum, municipem ponti Tritanum centurionum. Et demum *χαίρει*. Albu-
 tium alium Seneca in Declamationibus, dicit suo tempore fuisse nobilem declama-
 torem. C. Albutius Silus, Nouariensis orator Romam uenit, receptus in Plancii oratoris contu-
 bernium. Iam uero senior ob uitium uomicae Nouariam rediit, conuocataq; plebe, causis
 propter quas mori destinasset in concione redditis, abstinuit cibo: ex Traquillo. Alphenus
 iuriscōf. Ser. Sulpitij discipulus, rerūq; antiquarū curiosus. Alexis Thurius, quae prius Si-
 baris uocabatur, poeta Comicus ante Menandri reliquit plures fabulas: habuit & filiū Ste-
 phanum poetam & ipsum Comicum. Suid. Alexis Rom. quem Alexium uocāt, filius Eu-
 phemiani magni uiri, Honorij principis tempore, nobilis adolescens patriq; unicus, diuino
 instigatus spiritu clā relicis omnibus, atq; etiā uxore, quae paulò ante ei pacia fuerat, Ede-
 sam Mesopotamiae urbem petiit, ubi inter mendicos hominū misericordia uicibat: post
 annos uero x i i. cum Laodiceā se conferre uellet, uēto ad Ostiaē litus impulsus est. Man-
 sit reliquum uitae tempus ignotus peregrini habitus ac pauperis in domo paterna in Auen-
 tino, ubi nobile nunc ipsius cernitur templū: sub quadam scala posita statione, cognitum tan-
 tum post mortē ipsius ex chirographo sese manifestate, ac inter sanctos relatus. Templum
 insuper ex ipsa domo ei ac Bonifacio martyri dicatū, quod eius aedes propinqua esset: dein-
 de Ostiaē, tum aliorū oppidorum munere auctum monachis est traditū. Verum cum abbas
 olim contra pont. agere deprehenderetur, eiecit ac Hieronymi eremite inducti bonis ex
 magna parte ablatis, Alexandri Philippo Macedone nati, & uitam & gesta, innumerabiles
 pene

Alcmanes
 Alcman poeta
 Alceon
 Alceus poeta
 Alcidas
 Alciphron
 Alcinoius
 Alcibiades
 T. Albutius
 Albutius de-
 clamator
 C. Albutius
 Silus
 Alphenus
 Alexis poeta
 Alexis Roma-
 nus
 Alexander
 Macedo

pene Graeci posteritati tradidere: e quibus Clitarchus, Polycratus, Onesicritus, Antige-
 nes, Istrus, Aristobulus, Chares, Hecateus Eritreus, Philippus Chalcidēsis, Duris Samius,
 Ptolemaeus, Anticlidēs, Philo Thebanus, Philippus, Hysangelus, Antisthenes, Menach-
 mus Sicyonius, Nymphis Heraclēotes, Potamō Mitylenaeus, Sotericus Asites, Arrianus,
 Plutarchus, e nostris uero Q. Curtius. Ego autem epitome breui percurram. Igitur natum
 scribit Plutarchus v i i i. eidus April. Ab eo autem qui in Latinum illum conuertit: circa
 eidus Augusti scribitur, quod sanē cuius sit error nescio. Aetatis & disciplinae rectores, Leo-
 nidam Olympiadis matris necessarium, & Lyfimachum Halicarnasseum, habuit. Deinde
 Aristotelem praecceptorem, à quo eruditus fuit, perseveranter amauit: scientiaq; physicae de-
 lectatus, quandoq; ad eum per literas questus est, quod libros eam disciplinam continentes
 uulgo ediderit. At ille respondit, editos quidem: sed tanquam non editos ob eorum ob-
 scuritate fore. Annum agens x v i. à patre profectio in obsidionem Byzantij, ad regni cu-
 ram dimissus domi est: post eius uero mortem annos x x. natus imperium incens, primam
 in Thebas expeditionem fecit: easq; bello superatas evertit. Cum Atheniensibus pacem fe-
 cit, quanquam Thebarum casum moleste ferentibus: Ad Isthmon uenienti omnes obuiam
 praeter Diogenem Cynicum uenerunt: miratus Alexander ad eum in sole apricantem uenit,
 rogans si quid opus: at ille, ut paulum, inquit, à sole abis. Alexander deinde ad suos uersus,
 se Diogenem esse uelle dixit, si Alexander non esset, Cupidus igitur late imperandi patri-
 monium omne inter amicos diuisit, Antipatro domi relicto: in Hellepontumq; primo tra-
 iecit ac Iltum peruenit: ubi animaduerso Achillis sepulchro, felicem appellauit, cui praeco-
 laudum Homerus contigisset. Deinde contra Dareum profectus ad Granicum flumen,
 quod Asiae porta sit quaedam, praefecti regis occurrentes pugnam conserunt, ubi uictor tra-
 ditur fuisse caesis Barbarorū x mil. ex Macedonibus x x i i i i. tantum. Deinde ad ma-
 ritimam orā descendens, Pamphylia, Cilicia, Phoeniciaeque regiones: deinde Paphlagonēs,
 Cappadocesq; subegit: in transitu Cydni fluij frigidissimi morbo correptus, bello superse-
 dit: uerum paulopost à Philippo medico curatus in castra uenit: atq; rursus cum Dario qui
 D C. hominum millia armauerat, in praelium descendit, quem demum superauit caesis hosti-
 um x i. mil. castris insuper potitus regem fugientem per v. stadia insectatus est: uxorem, fi-
 liasq; captiwas ad se perductas honorifice ac pudice habuit. Ab hac igitur in littore quoq;
 Aegypti, loci amoenitate delectatus Alexandriam urbem condendam mandauit. Ipse ad lo-
 uem Ammonem per loca uasta solitudine post Cambisem secundus adcessit. hic multa mil-
 lia e suis obruta arenarū ut austro perflante fuere: ubi uero templum attigit à sacerdote per-
 suasus Iouis filium se putauit. Postremo, tertio Dareum uires redintegrantem petens uicit,
 atq; omnino profligatum unā cum regno sustulit Persarum. Hinc Babylonios cum tota re-
 gione subegit: mox Dareum persecuturus audiuit à Bello illius familiari eum captū à suis,
 atq; interfectum: quem regis in te etum uestibus matri eius tumulandum remisit. Bellum
 uero interfectorem supplicio adfecit. Dareus autem moriens deos precabatur, uti Alexan-
 drum secundaret, quem hostem clementiorem quam suos inuenisset. Deinde in Parthum
 mouens superato Orezarte fluuio (hic enim Rha est, quem Alexander Tanaim alterum
 putauit) Scythas lacessiuit: ulterius fluxu uentris correptus insequi desistit. In his locis oc-
 currentem habuit Thalestren Amazonum reginam, teste Iustino. x x v. dierum itinere
 confecto, quae ex ipso praegnans dicitur discessisse. in Indiam postremo profectus suos ex-
 hortatus est ne animo deficerent: parui temporis laborem Macedonibus orbis imperium,
 ac perpetuam gloriam parituum: ubi primum Taxilem regem obuium cum muneribus
 habuit: superatoq; Idaspe fluuio Porum alterum regem occurrentem cum maximo exerci-
 tu uicit: quem in prelio uictum ac captum dimisit uti prius liberum. Erat Porus quatuor cu-
 bitis & palmo procerus, in quo praelio Bucephalum amisit: In cuius honorē supra Idaspem
 Bucephaliam urbem condidit. In ea sanē regione cum multis collocutus gymnosophistis
 dicitur. Inter quos Calanus nomine eum secutus sese uitum cōstructa pyra comburi iussit.
 Alexander deinde dextrum Indiae latus ad nauigari perquiri iussit: classi Onesicrito praefec-
 to, ac Nearcho duce constitutis. ipse per mediterraneam remigrans, quum alui dolore
 uexaretur Babylonē repetiit: Ibiq; febris correptus excessit, nullo uenenī signo anno aetatis
 x x x i i i. & à Ptolemao Alexandriam regia funeris pompa delatus. Fuit uini uidus adeo
 ut per ebrietatē praecipuos amicos interfecit: Clitum qui in mensa Philippum Alexandro
 B praetulit

Orezartes
 Taxiles
 Porus
 Bucephalia
 Calanus
 Nearchus

Callisthenes prætulit; Philotam, & Parmenionē, insidiarū suspicione necari iussit: Callisthenem philo-
sophum Aristotelis propinquum, quē inter charissimos habuerat: deinde in Hermolai cō-
iuratione suspectum, quodq; adorandū Alexandrum esse negaret, misere affectum celsum
necavit. Castitate alioquin tanta, ut præter uxorem, & Berianem ē Damasco uiduam, ac
Beriane
Rhoxane regiam mulierem, nullam aliam cōplexus fuerit. Rhoxanem uxorem Oxiartii regis sili-
am, non prius attigit, quam perfectis ex ordine sponsalibus solennibus: sed & Aristobo-
lus de ipsius ebrietate scribit omnia falsa esse: uerū quia inter bibendū ualde loqueretur, eā
contraxerit famam. Cibi etiā parcissimum fuisse, quod prandij condimentum, noctur-
num iter solebat appellare: cœnæ, frugi ac breue prandiū. In rebus obeundis summa alio-
quin diligeſtia, nullam amittendo occasione, declarant maximæ res breui tempore gestæ.
Mane ante omnia sacrificabat. Si quādo iracaret, aut uenationi, aut lectioni se tradebat:
præsertim Homeri, quem etiā nocte puluillo subijcere solebat. Interdum cōiuijs animū
exhilarabat: ut post Dareum uictum quisq; strorum amicas ad epulas inuitauit, inter quas
Thais Thais fuit Atheniēsis genere: quam postea Ptolemæus magnopere adamauit. Hæc cum
in cœna rogasset Alexandrū, ut Persarum reginā, quia patriam suam incēderant, cremaret,
statim mandauit. Puerorum insuper abstinentissimus omnino, quorum x x x. millia ad
disciplinam militarem erudiendorum nutrirī mandauit: quin & quendā pollicentem se
pulchrum ei empturum puerum acriter obiurgauit, solebatq; dicere coitum ac somnium
duo maxima mortalitatis esse signa. Post eius mortem inter duces regnum diuisum:
Ptolemæus Aegyptum, Lyfimachus Thraciam, Antigonus Phrygiam, Seleucus Syriam
est adsecutus. Antipater ut omnium fidissimus relictus domi custos, simul & tutor Ale-
xandri, quē Herculem uocabant, Alexandro natū, regnū Macedonię inuasit. Perdica Ari-
deum Philippi filium spurū, semistultū ex Olympiadis potione factum, in exercitu tanq̄
regni munimen ac uerum hæredem prætulit: & contra Herculem prædictum animauit:
quē Ptolemæus Lagi ex hoc se peti uidens, bello fugauit: ex quo ille postea à Macedonib.
spretus, ab Antigono demum interfectus est. Is enim Antigonus Philippo patre natus
Philippi regis miles fortissimus fuit, ac altero captus oculo, quem olim in obsidiōe Perin-
thi catapultā transfixum amisit: nec prius eam euelli passus est, quam hostem fugatum in-
tra moenia compulisset. Alexandri deinde comes, ut avarus ac deceptor, & qui pecuniam
falso pro eo creditam simulando extorsisset, ab eodem aula electus est, deinde precantib.
amicis reuocatus. Post eius mortem primus omnium suis finibus nō cōtentus, Seleucum
parte Syriæ priuauit, qui restitutus demum Ptolemæi Casandri Lyfimachiq; bello sociali
fuit: in quo ipse Antigonus occubuit uix euadēte Demetrio Poliorcete filio. Is em̄ prius
à patre missus contra Ptolemæū adolecens fuit, captusq; ab eo & ex liberalitate patri cū
omnibus ablatis remissus fuerat: sed paulo post pater alio prælio uictor, ablata rursum eis
reddendo, beneficium restituit. Interim cum Antipater Athenas occupauisset Casandri
filium reliquit. Hunc olim Alexander capite parieti illidit, q; barbaros rideret cōtra natu-
ram Macedonum Alexandrum adorantes. Idem post mortē patris uti succederet Olym-
piadem cū Arideo priuigno & Herculem interfecit. Hanc enim filius Alexāder saepe per
litteras rogauit, ut à bellorū regniq; nimia cura abstineret, eiusq; acerba respōsa sapienter
ferebat, usq; adeo ut longa Antipatri contra eam epistola cōscripta dixerit, nescit Antipa-
ter quod una matris lachryma omnis litteras obscurabit. Nam & Epirū post eius mortem
occupauit: & Rhoxanem ob suspitionē dati Alexādro ueneni in puteum proieci iussit:
Alexander & Cleopatram item interfici. Casander igitur moriēs, Antipatrum & Alexandrū dimisit
inter se dissidētes, quapropter Antipater Theſsalonicam matrem, quod alteri magis saue-
ret, de medio sustulit: itur ad arma aduersus utriusq; auxilijs. Re tandē Lyfimacho Antipa-
tri socero suadente composita, Alexander Demetrio, qui uocatus ab eo sero cū exercitu
uenerat, gratias egit: red eūtemq; comitatus, post cœnam per proditiōē est ab eo interfe-
ctus: quo facto Demetrius statim regnum occupat, legatisq; Macedonum sese excusat, q;
idem facinus prius in cum ille meditatū esset, ac una tantum nocte preuētus fuerit. Illi &
uirū uirtute permoti, & perosi Casandri parricidiū, & quod iam Antipater alter frater me-
tu cesserat, eum ut legitimum Macedonię hæredem suscipere: ex quo postea usq; ad Per-
seum ultimum regum genus manauit. Vir fuit dubium fortitudine maiore, an libidine: ca-
ptus Lamie mulieris illecebris: insuper Athenis postquam ab Antipatri Casandriq; tyran-
nide

nide liberauit, in suam potestatem blanda oratione corripuit, traditis ab illis portu & arce:
ubi quum alia flagitia perpetrasset, tum Democlem pulcherrimum adoleſcentem, eius liu-
prum sæpius abnuentem, in balneum quodam die proſecutus est: cumq; ille aliter effugere
non ualeret, sese in proximum aquæ feruentis lebetem proſcicendo necauit. Postremo De-
metrius quum proſectus in Asiā Seleuco bellum obſellus rebus omnibus potiusq; sponte
mouisset, ab eo captus in prælio ac Cherſonneli tantum libere uagari permissus, post trien-
nium ex incontinentiā periit. Antigonus eius filius cognomento Gonatas regnum à tyran-
nis diuersis occupantibus uindicauit, deinde in Syriam ad nauigans ad recuperandos patris
cineres, medio sanē ponto sibi oblatos in autea urna alta in puppi collocauit. Inde Corinthū
remigans ab omnibus circa nationibus aduentibus honorandos præbuit, postremo apud
Demetriadem regio more tumulauit. Philam ciuitatem de matris nomine ædificauit: Ad ul-
timum Spartanos bello superauit: quumq; Athenienses item peteret, ab Alexandro Pyrrhi
regis filio uictus, una cum exercitu, regnum post annos x x x v i. amisit: quod deinde De-
metrius filius proſigato Alexandro recuperauit. uxorem hic ex Seleucidis duxit, quæ po-
stea repudiata, & Alexandri prædicti nata inducta, causa belli fuit inter eum & Seleucum.
Moriens anno regni x i. Philippo paruo filio Antigonum tutorem dimisit. Is Demetrio
relictam coniugem simul cum regno sumpsit, ac in concione beneficia populo collata ex
Theſſalis & Dardanis superatis, qui post mortem Demetrii insultauerant, cōmemorando,
necessitatemq; regni continuo proponendo, effecit, ut pars Macedonum ei aduersa planē
cōquiesceret. Post hæc ante omnia Spartanos perpetuos Macedonū inimicos duce eorum
Cleomene fugato in potestatem recepit, urbi tamē pepercit. Cui post annos x v. Philippus
Demetrii prædicti filius totidem annorum successit: remq; tenuit annis x l i. Is primum
Dardanos, uicinosq; omnis qui contempta regis atate tumultuari cœperant, rursus com-
pescuit: mox cum Romanis bellum suscepit: de quo simulq; ipsius filijs in eius postea no-
mine dicam, ad quos usq; à Carano primo Macedonię rege uiri x x x v i i. per annos fe-
rè quingentos rem tenuerunt: usq; uero Philippum Alexandri patrem sine nomine omnes
ac rebus gestis. Alexander Epiri, Neoptolemi filius, Olympiadis Alexandri matris frater, à
Philippo sororis uiro stupri commercio, ut ait Trogus, adoleſcens educatus, in regno etiā
adipiscendo aditus est: aduersus à Tarentinis contra Rom. fuit teste Liuio libro v i i i.
ab urbe cond. c c c c x l i i. A Samnitibus demum in Lucania magno prælio superatus
ad Acherontem amnem est interfectus, secundum Dodonæi Iouis sortes, quæ prædixerant,
ut Acherusiam caueret aquam, & Pandosiam urbem caueret, quam tantum in Epiro puta-
bat esse. Nam & Molossi Acherontem habent. Corpus eius miseris modis adfectum ad
uxorem & sororem Olympiadem remissum. Alexander Pheræus in Theſſalia tyrannidem
apud Pheræos exercuit. De quo Cicero de off. lib. i i. Quo animo uixisse arbitramur Ale-
xandrum Pheræum, cum uxorem Theben uehementer diligeret, tamen ad eam ex epulis
in cubiculum ueniens, familiarem barbarum deſtricto gladio præmittēbat ut perſcrutare-
tur arcular muliebres, & ne quod instrumentis telum occultaretur quæreret. O miserum,
qui Barbaros fideliores putabat, quam coniugem. hæc ille. Necatum tandem ab ea constat
esse dormientem in lecto. Ouidius in Ibin: Inq; tuo thalamo iugulatus more Pheræi, Qui da-
rus est leto coniugis ipse suæ, Alexand. Aphrodisæus sub Seuero & Antonino imperatore
philosophiam professus, primus omnium Aristotelem antea uiris doctis magis laudatum
quam intellectum commentarijs enarrauit: è cuius schola tanquam ex equo Troiano, ut de
Hocrate dicit Cicero, uiri docti emanarunt. Themistius, Ammonius, Simplicius, Philopo-
nus, Olympiodorus, Aristotelis omnes Commentatores. Topica præsertim pulcherrime
enarrauit, Alexand. Mileſius Polyhiſtor cognominatus, libertus Cor. Lentuli grammaticus
Romæ docuit: Sulla temporibus extinctus est ex incendio domus apud Laurētes, Suidas,
Alexand. Ephesius qui Lychnius est cognominatus, orator magnus est habitus & in rep.
uerſatus & historiam scripsit, & carmina, in quibus de celestibus tractat, & terras continen-
tes describit, author Strabo. Alexand. Aetolus ex ciuitate Pleuronis poeta Tragicus inter
v i i. connumeratus eorum qui cognominati sunt Plaias. Suidas. Alexand. è Seleucia Cili-
ciæ magister epistolarum Græcarū M. Antonini principis, Herodis æqualis: docuit Romæ
& Athenis, cognominatus est πύλο πλάτωνα. Alexander & Alexandra, reges Hebræi. De
quibus satis in historia Hierosolymitana diximus, Altera Alexandra quæ & Casandra dicta
est

Democles pu-
dicitia

Antigonus
Gonatas

Phila urbs

Demetrius
Antigonus
tutor

Alexander
Epirota

Alexander
tyrannus
Pheræus

Alexander
Aphrodisæus

Alexander
Polyhiſtor

Alexander
Lychnius

Alexander
poeta

est Priami filia ac uates, quæ Paridem fratrem fatum patrie futurum prædixit. Eius nomine Lycophronis inscribitur poema. Veniam ad nostros, inter quos emicuit Alexander Cappadociae præsul & ciuis: Hierosolymam adorandi gratia properauit, humaniterq; ab incolis exceptus, coadiutor Narcisi tunc præsulis Hierosolymitani ac iam decrepiti constituitur. Vir fuit in primis eruditus. scripsit epistolas quasdam etiam ad Origenem: perijt martyr in custodia sub Decio principe: authores Hierony. & Euseb. in historia. Addit etiã Eusebius bibliothecam Hierosolymis nobilem constituisse. Vnde materiam scribendi præbitã ei plurimum fatetur. Præterea Pantherium ac Clementem ea tempestate in sacris libris doctissimos præceptores habuisse. Alexander præsul Alexandrinus, qui in concilio Niceno princeps inter Orthodoxos cõtra Arium se subscripsit, cum ille maxime uirum omne primũ in eum, deinde in omnis Orthodoxos insectatio. Huic Athanasius successit, qui adolefcens sub eius tunc discipulo educatus ac in concilio illud ab eo ductus fuerat, author Eusebius. Amantius tribunus, Getulius, Primitiuus & Cerealis sub Hadriano Romæ igne cremati & sepulti uia salaria. Alius item unã cum Alexandro martyr apud Nouodunum: cuius festum v 111. eid. Iunij, Reperiuntur & totidem professores: unus præsul Redonensis, alter presbyter apud Tiferinũ agrotos curabat: & serpentes crucis signo necabat: author Greg. 111. dial. cuius ille tẽpore fuit. Amandus præsul Traiectensis à Dagoberto Francorũ rege factus: decessit anno v 111. eid. I. febru. Ambrosius præsul Mediolanensis, homo Romanus ac patricius: cui quondam puero in cunis (ut refert Paulinus præsul Nolanus, qui eius uitam conscripsit) examẽ apum circa os apparuisse, magni uiri mellifluisq; sermonis præfagium fuit. Adultus paulatimq; discipulis liberalibus imbutus apud Valentinianum principem in dignatione fuit: missusq; ad regendam Liguriam, & Aemylã cum potestate cõsulari, Cum uideret Mediolani ut ait Rufinus in vi. histor. Auxentiuẽ eius ciuitatis præfulem, qui Arrianis fauerat, iam extinctum: ac populum diuersa in studia partium concitatum, in electione præsulis pro magistratu atq; officio suo tumultũ sedaturus, eõ adcessit. Cumq; ibi multa secundum leges & publicã disciplinã pro quiete ac trãquillitate perorasset: populi subito clamor exoritur Ambrosium præfulem uelle dicẽtis. Itaq; ut baptizet dant operã: erat enim catechumenus. Itaq; onus eo detrectante ac diu renuẽte: res ad Theodosiuẽ senioreẽ defertur. Ille uotũ populi collaudat, Ambrosiuq; inuitum munus subire coegit. Opera eius notissima. De ipsius Hexamero Hieronymus sic ait. Beatus Ambrosius sic Hexameron Origenis cõpilaui, ut Hippolyti sentẽtias Basilijq; sequeretur. De libro autem S. S. Augustinus in lib. de doct. Christiana, sic ait. S. Ambrosius cum agat uĩ magna de spiritu S. ut cum patre & filio demonstret esse æqualem, submissõ tamen dicendi genere utitur: quoniam res suscepta non ornamenta uerborum, aut adlectõdos animos commotionis adfectum, sed rerum documenta desiderat. Quæ causa fuit ut ipse Didymi librum in Latinũ conuerteret. Hieronymus item ad Paulinũ super hoc scribit. Malui alieni operis interpres, quã ut quidam faciunt, infamis corniculæ more alienis me coloribus ornare. Legidudum de S. S. quosdam libellos, & iuxta Comici sentẽtiam e Græcis bonis Latina non bona: Nihil enim dialecticum, nihil uirile atq; distinctũ, quod lectoris uel ingrati ad sensum trahat, sed totum flaccidum, molle, nitidum atq; formosum & exquisitis hinc inde coloribus pigmentatum. Eum tamen aliõ in loco aeris uolucrum, & fidei ac omnium uirtutum firmas esse columnas eius sententias testatur. Fuit igitur Ambrosius apud omnis uenerabilis: tãtaq; autoritate ut Theodosium e Thessalonica ubi hominum aliquot millia seditione orta trucidari iusserat, in templum Mediolani ingredientem eiecerit minime resistentem, coegeritq; publice sese piaculo expiari. Ambrosius Alexandrinus Diaconus, uir genere & literis sacris clarus, cum Valentini & Marcionis ab initio hæresim sectaretur, ab Origene ab errore depulsus: eum postea cum esset diues factus omnibus rebus inuit, præstocq; ei pecunia, sumptus, industriaq; adfuit: notariosq; septem ac totidem puellas erudititas adhibuit, qui eius dictata exciperent, qua ille commoditate atq; ocio fretus tot illa uolumina conscripsit: solitusq; eum uocare *Νοσθδλω*, hoc est, operis impulsorem. Tanti igitur officij atq; liberalitatis Ambrosii laudibus hoc tantum defuit quod moriens in diuitijs, Origenis amici quem in uita coluit & senis ac pauperis non meminerit. Ex Hieron. & Eusebio lib. v. Ambrosius alius Alexandrinus tempore diui Hieron. ut ipse testatur, Didymum audiuit, Scripsit contra Apollinarem, cõmentarios quoq; in Iob. Amelius philosophus Apamiensis discipulus Plotini, magister Porphyrij, quo tẽpore Ammonius, Origenes. Amiphsias comi-

Alex. præsul
Alexandrinus
Athanasius
Amantij
Amandus
Ambrosius
Auxentius
Ambrosius
Alexandrinus
Amelius

cus poeta Athenientis. Ammonius Alexandrinus summus philosophus, præceptor Origenis, ut Porphyrius in 111. contra Christianos libro testatur: qui etiam eum Christianũ dicit fuisse à puero, postquam autẽ ad ætatem sapiendi uenisset, sese ad philosophiam conuertisse deserta fide. Quod Eusebius in v 1. historia lib. manifesto confutat his uerbis. Ammonium fidem Christi etiã inter philosophica studia integram illibatamq; seruasse usq; ad extremum: testes sunt eius libri, qui etiã nunc habentur luculentissimi, de nostra religione scripti, & præcipue uolumen illud quod de Mosis & Iesu Christi consonantia scripsit. Sed & multa alia eius opuscula, quæ à studiosis præclara habentur. Legitur & hic siue alius fuerit professor cum Athanasio Romã uenisse: interrogatumq; in reditu nihil se ædificiorũ egregium uidisse præter basilicas apostolorũ & seruatoris respondisse. tanta alioquin abstinentia ut nunquam nisi panem allium ederet: nunquã iratus, nunquam deniq; mentitus fuerit. Fuit coæuus Syriani, ambo eruditi, sed alter magis diuinis rebus ac philosophiã deditus: Ammonius autem poetis & oratoribus. Hunc Ammonium dicunt habuisse alinum sapientiæ auditorem, rem quidem prodigiosam: author Suidas. Fuit itẽ alter Ammonius Herneus ex Aegypto, præceptor Ioannis grammatici. Amphion præfex musice inuẽtor, de quo Parabates in epistola scribit, huius lyrae harmonia muros Thebanos exædificatos fuisse, lapidibus sponte insilientibus. De hoc & Zeto fratre inter Bœotios, in geographia diximus. Amœbeas Citharæcedus tanta fuisse traditur castitate, ut uxorem, quam pulcherrimam habebat, nunquam attigerit, author Aelianus de uar. histo. Amilchares duces Carthaginẽses plures diuersis temporibus claruere. Ante omnis Trogius lib. x x 1. Itemq; Orosius Amilcharem cognomento Rhodonem cõmemorant, qui facundia solertiaq; insignis de sententia Carthaginensium, qui ea tempestate crescentẽ Alexandri magni potentia timentant, in castra ad Alexandrum uenit, sese & exulem fingens, & militem offerens: Parmenone aditum conciliante, atq; ita cõsilijs eius exploratis, in tabellis ligneis uacua desuper cera inductis ciuibus suis omnia perscribebat. Sed Carthaginẽses, post regis mortem reuersum in patriam quasi urbem regi uenditasset, non ingrato tantum, uerum crudeli animo necauerunt. Amilchar, an alius, an idem quem supra nominauit, fuerit, inter authores non satis deprehenditur, tempore tamen non ualde discrepare uidetur. Hic aduersus Syracusanis contra Agathoclem tyrannum eos obfidiõ ne prementẽ, cum Syracusas fortiter tueretur, rogatus tandem ab Agathocle ciuibus eum conciliante, tyrannumq; constituit: qui postea per proditiõnem in theatro senatum Syracusanorum trucidauit, ac socios insuper Pœnos uexauit: Indignati Carthaginenses Amilcharem ducem huiuscemodi malũ causam clandestinis sententijs quod adhuc esset in imperio, condemnauerunt, mox aperte ulturi, Quam animaduersionem mors eius præuenit. Quæ res Agathocli aduersus Pœnos occasionem mouendi belli dedit. Huius filius Bomilchar filius, & ipse Pœnorũ dux, eodem Trogo auctore lib. x x 111. qui ueniens in suspicionẽ Carthaginensium, ne & ipse cum Agathocle conspiraret, in medio foro patibulo suffixus est: unde ille magno animo de cruce in Pœnos clamitando eorum & ingratitude ac crudelitatem, tam in patrem suum Amilcharẽ, quã in reliquos duces exprobrando expirauit. Amilchar Gifconis filius primus cum Agathocle apud Syracusas his cõgressus, uictor eum coegit stultũ, attamen fortunatum cõsiliu capere, ut rebus domi desperatione relictis Carthaginem petens obsideret: Igitur Amilchar in Syracusarum obsidione perseverans interficitur, Trogius libro x x 111. Amilcharem alium, Lilius lib. x x 1. memorat: qui dicit L. Furium prætorem Gallos Insuores rebellantes, & Amilcharem Pœnum in ea parte molientem acie uicisse, Amilchareq; interfecto, millia hominum x x x v 1. fuisse caesa. Amilcharem Magonis filium uide in Afrubale primo. Amilchar cognomẽro Barcha pater Annibal, primam secundum filium inter duces Pœnos gloriam obtinuit. Primus nanq; in Italia Romanorũ impetum, qui multas inflixerant resp. clades diutius quã par erat sustinuit. Deinde Africo bello cum mercennarij milites seditione facta rem Carthaginensem in extremum periculum coniecissent, sic strenue restinxit incendium illud, ut sit omnium sententia iudicatum unius Amilcharis opera patriam fuisse seruata. In Hispaniam post hæc cum imperio missus, quo tempore Annibalem puerum secum duxisse traditur, cũ multa gessisset memoratu digna, tandem octauo anno quã in eam prouinciam uenerat, fortiter pugnans occubuit. Annæ præcipue in ueteri lege describuntur, mater dei genitricis, mater Samue-

Amiphsias
Ammonius
Ammonius
Amphion
Amœbeas
Amilchares
Amilchar
Rhodo
Amilchar
Amilchar
Bomilchar
filius
Amilchar
Gifconis
Amilchar
Magonis F.
Amilchar
Barcha
Annæ III

Hannones lris prophetae. Anna prophetissa. Hannones item plures legimus. Primus fuit **Philippi regis** Macedonis temporibus, qui Carthagine priuatis opibus potens regnum adfectans & in filia nuptijs principes ciuitatis ueneno necare, prodito a ministris consilio frustra cogitans, alia aggressus est uia: seruitia concitat quibus incautam urbem opprimat, quo etiam ciuibus prouiso, ac uitato periculo, ipse demum in castellum munitum sese recipiens, Afros, Maurorumq; regem armauit: captus postremo, ac primum uirgis caesus, deinde effosis oculis, & manibus, cruribusq; fractis, cruci adfixus est, ac in cognatos omnes etiam animaduersum, Trogius libro xxi. & Orosius llii. Hannonem ducem alium Agathocles ad expugnationem Carthaginis profectus obuium cum xxx. mil. Poenorum habuit, confertaq; pugna interfecit. Trogius xxxi. Hanno & Asdrubal qui duces factioni Barchinæ salubria monstra Carthaginensibus de pace cōtra Annibalem nequaquam exauditi dederāt: Lilius in primo & ultimo de bello Puni. ubi utriusq; orationes prudentissimas licet aspiciere. Hanno teste item Liliio loco Asdrubalis in Italiam uenientis, cum copijs coniunctus magnum in Hispania exercitum coegit, contra quos M. Sillanus a Scipione missus eos insigni clade adfecit, Hannonemq; captum in ea pugna Romam L. Scipio frater una cum ceteris captiuis duxit. Mago uero alter dux die decima e Gadibus ad Asdrubalē Gisconis euasit. Hannonem propinquum suum Annibal cum primum in Italiam uenit, praefecit Hispaniæ citra Iberum, qui saepe cū Scipionibus congressus est: Thurinos subegit, apud Beneuentū in Italia a Fuluio Flacco superatur. Caput praefuit dum obsideretur a Fuluio, ac eam propria temeritate amisit: in Africam postremo redijt. Hanno Carthagine potens sagaciq; ingenio, quem ego puto eundem esse cum primo quem supra nominauī, hic leonem māsuefecit, uti Plinius est author. Sed & Aelianus aues eum de nido capere solitum dicit, & in tenebris docere paulatim hanc uocem, deus est Hanno, & iam adultas ac doctas quaquauerius dimittere quæ uocem eandem redderent. Annibales deinceps dicendi: primus senior appellatus Asdrubalis filius, cum primo bello Punico totam Italiam lxx. nauium classe uassaret, Cor. Asinam Cos. Rom. spe pacis ad colloquium uocatum, punica fraude trucidauit. Hunc postea Cn. Duilius Cos. eius collega est ultus, qui Annibalem ipsum bello nauali superauit, profligatumq; turpiter parua scapha aufugere compulit. Iterum deinde a Carthaginensibus clasi prepositum & infeliciter pugnantem, eius exercitus orta seditione lapidibus obrutum interfecit, author Orosius lib. llii. Lilius autem dicit hunc cruci a Carthaginensibus fuisse adfixum. Annibal huius filius, teste Polybio primo bello punico missus ab Amilcone duce in Lilybeum, quod a Romanis oppugnabatur, ad Siculos in officio continendos, est. Quod postea Annibal alter dux Amilcharis filius missus cum classe lx. nauium ad obsessorū subsidium. Nam Lilybeum promontorium Carthagine uersus Romani oppugnabant: Annibal ergo ad Aegusam insulam eodem authore Polybio peruenit, quæ media est inter Lilybeum & Carthagine. Annibal alius Rhodius dux item Carthaginensis in eodem bello, Romanorum praesidium & obsidionem praeteriens, in eundo & redeundo hostibus uidentibus ob nauis Rhodiq; celeritatem, sciscitabundus quid Lilybei ageretur Carthaginensibus referebat. Tandem cum saepe redijset a Romanis interceptus est. Polybius. Annibal Amilcharis filius omnis hos fama, uirtuteq; antecellit: cuius gesta breuiter e Liliio Plutarchoq; ac reliquis authoribus delibata percurrant. Ortus in insula Tiquada iuxta Carthagine, primum in Hispaniam ductus sub disciplina patris: & ab eo nouem annorum puer ad aram iurare coactus fuit, se hostem perpetuum populi Ro. futurum: mortuo patre sub Hasdrubale sororis suæ uiro militauit, post quem creatus imperator decreto contra Rom. bello, Saguntum ante omnia xxx. natus annos expugnauit. In Italiam v. mense superatis Alpibus ab Hispania peruenit, amissis in itinere hominum xxx. mil. quæ restabant l. millia peditem, & x. equitum traduntur fuisse. Polybius autē uix xxx. millia dicit omnino fuisse. Quibus primum apud Ticinum amnem Cor. Scipionem patrem Africani maioris occurrentem superauit. Alterum uero Cos. Sempronium ad Trebiam ingenti clade adfecit. C. Flaminium ad Trasimenem de eius exercitu ad xxxv. millia trucidatis. Post quem, Q. Fabius Max. eum fregit, cunctandoq; rem restituit. Deinde Atrilius & Seruilius Coss. Fabianis artibus Annibalem ad comitatum summam inopiam deduxerunt. Hinc missus P. Aemilius qui ob Terentij collegæ temeritatem apud Cannas cum exercitu maximo omnium clade occubuit, ubi senatores xc. ciues ad xl. v. millia periere, tresq; annulorum aureorum modij Cartha

Annibal senior

Annibal filius

Annibal

Amilcharis filius

Annibal

Rhodius

Annibal

Amilcharis filius

Annibal

Amilcharis filius

Annibal

Amilcharis filius

Annibal

Amilcharis filius

Annibal

Amilcharis filius

Annibal

Amilcharis filius

Annibal

Amilcharis filius

Annibal

Amilcharis filius

Annibal

Amilcharis filius

Annibal

Amilcharis filius

Annibal

Amilcharis filius

Annibal

Amilcharis filius

Annibal

Amilcharis filius

Annibal

Amilcharis filius

Annibal

Amilcharis filius

Annibal

Amilcharis filius

Annibal

Amilcharis filius

Annibal

Amilcharis filius

Annibal

Amilcharis filius

Carthagine missi. Captiui a Romanis redimi per legatos recusati, ad unum omnes interfecit. Haud multo post Cn. Fuluium Procos. & Tribunos x. ac militum xv. millia, occidit in praelio. Inde cum ingenti omnium Rom. metu per Sueffanum agrum ad tertium ab urbe lapidem adcessit. Vnde pluuia tempestatibusq; se in Campaniam recipere coactus est. Anno sequente Claudius Marcellus ab eodem dux Rom. occiditur. At Claudius Nero iuxta Metaurum amnem Cos. cum Salinatore collega suo, Asdrubalem Annibali fratri in Italiam ex Africa magnum adducentem exercitum, uicit caelis supra xl. v. millibus hostium: caput ad Annibalem lancea praefixum deportatum eius maximum animum fregit. xlii. uero huius belli anno, Scipio Cos. creatus in Africam mittitur, qui multis rebus in Hispania prius feliciter gestis, Annibalem postremo a suis accersitum domum ad tuendam patriam redire coegit, saepe flentem ac Italiam respicientem. Qui cum Carthagine peruenisset, initam cum Romanis per Scipionem pacem fregit. Inde ab utroque duce uentum in praelium, quale nunquam antea ulla prodiderat aetas. In quo Romanus uictor & Annibal penē captus cum quatuor tantum aufugit milibus: Inuenta in eius castris argenti pondus xxx. millia, auri noningenta: ita Annibalem tot regionum uictorem tandem Romana fregit uirtus, qui uictoribus facile concedens se praelio & bello uictum, in exilium sponte quod insidias metueret, se dedit, ac ad regem Antiochum confugit: quem Romani legati alsiduo longoq; colloquio res eius gestas soli coram extollentes, Antiocho reddidere suspectum. Inde in Cretam fugit, ubi cum aliquandiu quiete uixisset, & ob ingentes quas congesterat opes metueret insidias, amphoras repleuit plumbo, quas in templo Dianæ fortunæ suæ praesidia deponere se dixit, ut de ipso insula minime sollicita esset. Itaq; aurum omne secum ferens ad Pruthiam Bithyniæ regem profugit, & ex duce summo factus cliens: ubi postremo de regis fide quam futura esset trepidans, quod Flaminium legatum contra se uiderat a Romanis missum, ac se paulatim a militibus circumseptum, uenenum quod in anulo gestabat hausit: Prusias paulopost ob eam perfidiam ab omnibus deseruit, regnoq; eiectus in latebris misere uisitando, tandem a filio perimitur. Annibalis sepulcrum diu in Libyssa oppido uisum est, quam ex oraculo metuebat nomine deceptus ex Libya, ob quam causam ex Africa effugerat. Anacreon Teius poeta Lyricus in honore fuit apud Polycratem Samiorum regem. Cuius etiam puerum Smerdiem dilexit. Aelianus. Huius poema, ut ait Cicero, totum amatorium est. Perijt autem acino uuae passæ, ut scribit Plinius. Anaxarchus Abderites Diomenis Smyrnaei auditor floruit olymp. c. x. Suidas. Anaxarchus Rhodius poeta Comicus tempore Philippi Macedonis Olymp. lxxxi. Dicitur fabulas lv. uicit una. Suidas. Anaxilas Comicus. Idem. Anaxippus nouæ comoediæ poeta floruit sub Antigono & Demetrio Poliorcete. Suidas. Anatolius praeceptor Theodosii principis uir summa modestia praeditus, diuitiarum contemptor. Anatolius alter Laodicea Syriae praesul sub Probo & Caro imperat. miranda uir doctrina in mathesi & grammatica, rhetorica, ac dialectica: quod ex uolumine deprehenditur ab eo super pascha composito, & ex x. libris de arithmetica institutionibus; ex Hieronymo. Anaxenorem Citharæcedum Tyana ciuitas ualde extulit, sed magis M. Antonius, qui quatuor ciuitatum ei tributa legenda tribuit. Strabo. Anastasius bibliothecarius Lateranensis Ioan. vii. pon. tempore emicuit: uir utraq; lingua doctissimus. Septimam uniuersalem synodum, & hierarchiam Dionysii, & multorum sanctorum uitas in Latinum uertit sermonem. praeterea historiam ecclesiasticam usq; ad sua tempora scripsit, rogante Carolo i. cui in primis charus erat. Ancaeus filius Astopaleæ Phoenices & Neptuni filia, rex Partheniæ, id est, Sami, cum esset agriculturæ studiosus teste Aristotele uites seruit iam magnopere senex, ridentibus seruis, ac uaticinantibus, minime ex eis fructum degustaturum. Igitur adueniente uindemia ille calicem multū iussit sibi propinari exprobrans ei uaticinium. At seruis illud prouerbum locutus est: πολλὰ μεταφύπελλ' κούλιον & χείλας ἄκρες, id est, multa inter calicem existunt labrumq; supremū. Nec mora, nunciatur aper fugiēs fines deuastare: ille statim posito calice it obuiam, ab eoq; interficitur. Ex Apollonij enarratore ac libro Prouerbiorum. Alij hunc Arcadicum Lycurgi filium dicunt, alterum Pleuronium. Anaximander Milesius Thaletis discipulus, primus horologium & gnomonem inuenit, ipsumq; Lacedaemone in loco captandæ umbræ idoneo statuī, quo uidelicet, ut ait Fauorinus in omnimoda historia, conuersio nes solis & æquinoctia notaret. Horoscopia quoq; fabricatus est, ac primus terræ marisq;

Anacreon

Anaxarchus

Anaxarchus

Anaxippus

Anaxippus

Anatolius

Anatolius

Anaxenorem

Anaxenorem

Anastasis

Anastasis

Anaximander

Anaximander

Anaximander

Anaximander

Anaximander

Anaximander

Anaximander

Anaximander

Anaximander

Anaximander

Anaximander

Anaximander

Anaximander

Anaximander

Anaximander

Anaximander

Anaximander

Anaximander

Anaximander

Anaximander

Anaximander

Anaximander

Anaximander

Anaximander

Anaximander

Anaximander

Anaximander

Anaximander

Anaximander

Anaximander

Anaximander

Anaximander

circuitus descripsit. Sphæram insuper construxit. Emicuit sub Polyrate Samiorum tyranno, obiit diem anno ætatis LXXXIII. authores Diogenes & Suidas. Anaximander iunior superioris filius historicus fuit temporibus Artaxerxis magni. scripsit Dissertationes Pythagore. Suidas. Anaximenes Milefius Anaximandi auditor Olymp. L. V. quo tempore Sardis ciuitas capta & Cyrus Cœsum sustulit. Scripsit unâ ad Thaletæ epistolâ. Suidas, Diogenes, Anaximenes Lampfacenus orator, discipulus Diogenis Cynici, præceptor Alexandri magni, eiusq; comes in expeditionibus. Suidas. Hic nullus quondam orator ad Alexandrum iratum Lampfacenis, cum suspectus ob eloquentiâ esset, iurauit Alexander, nihil se facturum quod diceret. At ille rogauit ut Lampfacum diriperet author Pausanias. Anacharsis, Scythæ. Anaxagoras Clazomenius philosophus Anaximenes discipulus, ut Suidas & Diogenes restantur. Mens cognominabatur, q; mentem & materiam principia rerum ponebat. Dixit præterea solem igneum esse *αυροσφου*. Agebat Athenis tēpore Periclis cuius erat præceptor. Inde Lampfacum profectus, ibiq; extinctus. Hic uti deus colebatur, q; in Olympia cum aliâ, tum in licitate maxima pluiturum dixit, penulatusq; propterea æstate media adcessit, ut refert etiâ Philostratus in uita Apollonij. Vbi & Apollonium cōmemorat utiuperare solitum esse duos Philosophos contraria sentientes: Anaxagoram diuitijs & pecuniâ studentem, & Cratem Thebanum qui peculium in mare profecit, sed mediocritatem in his esse seruadâ. Fuere hoc nomine tres alij secundum Diogenem. Primus de Isocratis disciplina ueniens statuarius, Alius cuius meminere Antigonus, Tertius grammaticus Zenodoti discipulus. De Clazomenio Anaxagora philosopho supradicto Aelianus ait, eum nunquam risisse, sicuti & M. Crallum. Andocides orator Atheniensis unus de decem: filius Leogori, prognatus Telemacho Ulysis, ut meminit Hellenicus. Androcleus philosophus Porphyrj discipulus, cuius ipse Porphyrus mentionem facit in libro quem *περὶ ἐπιποθῶν τεχνολογῶν* inscripsit. Andromachus ē Neapoli Syriæ filius Zona, grammaticus docuit Nicomedia Diocletiani principis tempore. Suidas. Andromache Hectoris uxor, quæ à Pyrro abducta est: deinde Heleno Traiano in matrimonium data. Andromache filia Cephæi regis & Caliope, religata apud Ioppem monstro marino, liberata à Perseo Iouis filio. Andronicus Rhodius philosophus Peripateticus, cuius meminit Strabo. M. Popilius Andronicus grammaticus desidiolior in professione Græca, ex quo minus idoneus ad tuendam scholâ. ex urbe se Curmas contulit, ibiq; in ocio uixit, multaq; cōposuit, uerum adeo inops atq; egens, ut coactus sit precipuum illud opusculum annalium elenchorum XVI. millibus nummum cuidam uendere, quos Orbilius nactus redemisse se dicit, uulgariq; nomine auhoris. Tranquillus. Andronicus alius qui res Alexandri scripsit. Androdamus Reginus qui leges condidit Chalcidensibus qui sunt in Thracia, author Aristoteles II. Polit. Antimachus Colophonius poeta, cum teste Cicerone poema quoddam obscurum in auditorio recitaret, atq; omnes præter Platonem, quod minime illud intelligerent, discessissent, Plato mihi, inquit, pro omnibus. Nam & poetis hoc quidem concedi potest, oratoribus minime: cum popularis sit illa facultas, illeq; tantum sit bonus orator qui multitudini placet. hæc Cicero. De eodem Plutarchus in Lyfandro. Idem dicere uidetur quod in quodam poemate apud Lyfandrum posihabitus Nicerato poeta propter obscuritatem, Platone tantum contra sentiente, Antimachumq; præferente. Quintilianus item in I. X. In Antimachio grauitas & minime uulgare dicendi genus laudem habet, sed quamuis ei secundas grammaticorum consensus ferat, & adfectibus & iucunditate, omnino arte defecit, ut plane appareat quanto sit aliud proximum esse, quanto aliud secundum. Antimachos quoq; alios duos Suidas ponit, alterum Aegyptium patria Hieropolitanum, alterum poetam Melicum cognomento Psecam. Antiphanes Comicus nouæ comæditæ. Antyllus orator. Antinous natione Bithynicus Hadriani libertus mira pulchritudine adolescens, ut eius adhuc indicat imago in ueterum nummis quam nos uidimus. Huic dilectissimo Hadriano templum apud Mantineam constituit, & ciuitatem sui nominis apud Nilum, ut Pausanias testatur. Hieronymus noster eum Hadriani concubinum uocat, exclamatq; ei tēplum constitutum Hierosolymis apud Caluarie montem, ubi Christus pallus. Antigenides Thebanus musicus tibicen Philoxeni discipulus. Hic primus calciamenti Milefii lasciuioribus usus fuisse dicitur: poeta insuper melicus: Suidas. Hic etiâ discipulo frigenti ad populum ait, mihi cane & musis. author Cicero in Bruto. Antisthenes Atheniensis Socratis discipulus, præceptor Diogenis, scripsit de Magica. Fuere & alij tres

tres: unus de schola Heracliti. Alius Ephesius. Tertius Rhodius historicus. Diogenes. Antisthenes Sybarita nobilem uestem elaborauit, in qua uarij dij & terræ erant depictæ. Hæc quotannis in Laciniæ Iunonis templo suspendi miraculi causa solebat, quam à Dionysio Syracusano Carthaginenses c. xx. emerunt. author Aristoteles de admirando auditu. Antiochos ex Seleucus Syriæ reges in geographia in Syriæ descriptione dixit. Antiochus Ascalonita ex uetere Academia dicendi peritissimus, Luculli præceptor. Cicero uero Philonem eodem tempore è noua seclabatur. Frequens propterea inter eos disputatio. Quare Cicero librum edidit contra ueterem academiâ, qui Lucullus inscribitur, ubi dat ei partes ueteris, ipse nouam tuetur. Plutarchus in Lucullo. Antiochus Syracusanus Historicus qui scripsit de Italia. citatur sæpe testis à Strabone & Dionysio. Antiochus quem Aegæ Cilicum tulere, doctissimus sophista, securus in figuris, uehemens in accusationibus: uenustus in defensionibus, in demonstratiuis potens. Et in totum, in forensibus sophisticis, & in sophisticis forensi utebatur oratione. Adfectus scite expressit. Questus & miseratio. nes minimum producendo latenti sensu includebat. ex Philostrato. Antipater Iolai filius è Paliura ciuitate Macedonia, miles Philippi: deinde inter Alexandri duces & regni successores, discipulus & ipse Aristotelis, uir præter scientiam rei militaris literatissimus. Duo epistolarum uolumina reliquit, & historiam Perdice, resq; Illyricas. Tutelam gessit Herculis pueri Alexandri filij. Hic solus è successoribus nõ sustinuit Alexandrum deum uocari, rem impiam esse dicentis. uixit annos LXXI. Cassandro filio superstitite, qui Olympiadem Alexandri matrem necauit. hæc Suidas. Plutarchus uero sic ait. Antipater successor Alexandri in regno Macedonia, post bellum Atheniensibus illatum legatis ad eum de pace uentibus: quorum princeps erat Xenocrates, respondit se in amicitia permanfurum, si sibi Demosthenes, & Hyperides dederentur. Si eius præsidium in Munichiam, hoc est Athenarum arcem recepissent. Si deniq; absumptam in eo bello pecuniam, acceptaq; damna resarcirent. Quibus illi conditionibus consenserunt. Antipater Sidonius poeta, ut Cicero & Quintilianus testantur, uersus ex tempore faciebat. Idem, ut Valerius refert, die suo natali semper febri agrotabat: quo tandem morbo periit ultima senectute. Floruit Crassi oratoris temporibus. Antipater Tyrius philosophus Stoicus, præceptor Catonis Vticensis, author Plutarchus in Catone. Alius item Tarsensis philosophus, ut idem author. Antipater Herodis regis pater, Ascalonita, uix maximus, & potentia præditus. de quo in historia Hierosolymitana diximus. Antipater Hieropolitanus (Hieropolis enim Alia ciuitas est) Sophista notabilis, præceptor filiorum Seueri principis, cuius gesta conscripsit ac magister epistolarum fuit. author Philostratus. Antiphon Rhamnusius orator antiquus Athenis simul & dux præcepta dicendi tradidit, teste Quintiliano, quo neminem melius orauisse capit is causam cum se ipse defenderet, locuples est author Thucydides. De hoc item Philostratus in sophisticis sic scribit. Antiphontem Rhamnusium dubium laudare debeam, an utiuperare: quod sæpe duxit exercitum: quod sæpe uicit, quod LXX. triremibus plenis nauale Atheniensium auxerit: inter eius egregia facta posuerim: contra uero, quod dissoluerit rempublicam Atheniensium, in eamq; tyrannos induxerit, ac cum Lacedæmonijs clam quidem ab initio, deinde manifesto consenserit, uir quodammodo improbus dici poterit. Rhetoricam dicunt primum inuenisse: quidam uero inuentam excoluisse, atq; auxisse. Dulci alioquin pronunciatione, Nestor appellabatur. Extinctus est in Sicilia opera, ut putatur, Dionysii tyranni, quod interrogante olim illo, ubi optimum æs gigneretur, Antiphon Athenis respondit: ex quo Aristogitonis, & Armodij statuæ constant. Ex hoc Siculos ad libertatem excitare uisus. Deinde quod eius tragedias quas magis quam regni potentiam iactabat, solitus esset utiuperare, hæc ex Philostrato. Stephanus autem grammaticus ait, quod patria Atheniensis fuit, ex tribu Rhamnusius: uersificator, & sophista. uocabaturq; *λογομαχῶν*, quasi orationis cocus, & *ὄνειρονεστῆς*, id est somniorum coniector. de quorum iudicio etiam scripsit. Et Nestor ob orationis dulcedinem. Præceptor autem ipsius nullus, quantum uiderere licet, princeps tamen forensis dictionis post Gorgiam habebatur. dicitur & Thucydidis fuisse præceptor. Antiochus Nestoris ex Eurydice filius, interfectus in bello Troiano à Memnone Auroræ filio, ut tradit Homerus. Antenor consilio Priami in omnibus adhibitus, unâ cum Aenea Ilium prodidit, ut ait Dicitys Cretensis: demum ad Illyricos & Euganeos populos adnauigauit, ut authores Liuius & Virgilius. M. Antonius orator, Triumuir

Triumuiratus, de quo Cicero in Bruto sic refert. M. Antonium & L. Crassum oratores fuisse maximos existimo, & in his primum cum Gracchorum gloria Latine dicendi copiam æquatam. Omnia ueniebant Antonio in mentem, eaq; suo quæq; loco, ubi plurimum proficere & ualere possent: ab imperatore equitatus, peditatus, leuis armatura, sic ab illo in maxime opportunis partibus collocabantur. Erat memoria summa, nulla meditationis suspitio, imparatus semper aggredi ad dicendum uidebatur. Verba ipsa non elegantissimo quidem sermone, cum diligenter loquendi laude caruerit: non tamen est admodum inquinata locutus. Non enim tam præclarum est scire Latine, quam turpe nescire. Neq; tam id mihi oratoris boni, quam ciuis Romani proprium. In hanc Cicero sententiam, qui interfectum deinde cum à factione Mariana commemorat, unà cum pluribus alijs clarissimis ciuibus, quorum capita in rostris pependere. Huius filij M. & C. Antonij fuere. quorum M. Antonius gratia Cottæ consulis & Cethegi factione in senatu curationem rei frumentariæ nactus, totius oræ maritimæ, & Siciliam, & prouincias omnis depopulatus est, & ad postremum inferens Cretensibus bellum ibi morbo interijt. Hunc Sallustius ait perundæ pecuniæ genitum, & uacuum curis nisi instantibus, author Pedianus. C. Antonius alter oratoris filius multos nactus in Achaia spoliauerat de exercitu Syllano equitum turmas: illi autem adduxerunt eum in ius ad M. Lucullum, qui ius inter peregrinos dicebat. Hic autem Tribunos appellauit. Hic etiam Antonium Gellius & Lentulus censores sexennio, quo hæc dicuntur, senatu amouerunt: causasq; subscripserunt, quod socios diriperat, quod iudicium recurauerat, quod propter aris alieni magnitudinem prædia mancipauerat, bonaq; sua in potestatem non habuerat. Pedianus. Hunc item Cicero in Verrinis uocat in exercitu Syllano prædonem, in introitu gladiatorem, in uictoria quadrigarium. Nam inter eos fuit honestissimus, qui iussu Syllæ in Circensibus, quos ipse post uictoriam fecit, quadrigas agitauerunt. Huius filius C. Antonius cum Cicerone consul fuit: eiq; maxime aduersus, ut qui Catilinæ coniurationi faueret, placatus ab eo demum, rectaq; de republica sentire persuasus est. Postremo post Cæsaris mortem in dissensione ciuili in Bruti potestatem quum in Græciam uenisset: ab eodem traditus est M. Ciceronis filio, in patris uitionem in proseriptione trucidati. M. Antonio Oratoris filio M. & L. filij fuere. Quorum M. Antonius Triumuir, causa & fax totius belli ciuilibus extitit, cum esset tribunus clam ex urbe ad Cæsarem in Galliam profirgiendo. Eum quoq; mortuum laudando, percussores publice derestando, deniq; sanguinolentiam uestem ostentando, ac testamentum eius quo populum Romanum uirum ille munerabat recitando: effecit, ut interfectores ob metum ab urbe profugerent. Deinde Mutinam Bruti prouinciam inuadentem, hortante Cicerone, senatus hostem iudicauit: superatusq; ab Hircio & Pansa Coss. ac Cæsare puero, mox triumuiratus foedere inter eum & Lepidum ac Cæsarem inito, Brutum & Cassium in Macedonia apud Philippos superauit. Quo bello confecto Octauius ualetudinis causa Romam redijt: Antonius in Græciam, Asiamq; profectus, honore quaquauerus ingenti est exceptus. Cum illi oriens, Augusto occidens, Lepido Italia obtigisset, multos per orientem reges, & tetrarchas debellauit. Inter quos Antigonom Iudæorum regem securi percussit, quod antea regum nulli contigit. Captus amore Cleopatæ multa ipsius gratia nefanda admisit, eiq; regna multa concessit in Syria. Fuluiam uxorem statim inito Triumuiratu repudiavit, ac Octauiam Augusti sororem duxit, utramq; postremo ob Cleopatram cõtempnit. Ad bellum Parthicum Vëtidium legatum misit. Qui interfecto Pacoro regis filio ab Antonio missus Rom. triumphauit. Inde Cleopatra in Aegyptum remissa, per Armeniam, Arabiamq; profectus copias undiq; contraxit. Cum Phraate Medorum rege prælio congressus, ac uictor eum usq; ad Araxem fluium persecutus est. Dein in Armeniam reuersus, eius regem in triumphum Alexandriam duxit. Reputata igitur Octauia, causa fuit inter eum & Octauium dissensionis. Quo cum postremo ad Actium nauali prælio congregiens, superatus est: Alexandriamq; confugiens, atq; ibidem ab eodem obsessus, gladio sponte incubuit, anno ætatis LVI. Huius uiri illud in primis admirabile dicitur, quod in ocio luxuriosissimus, in negotio laboriosissimus fuit. Nec ob res male gestas, aut post uictoriam Octauij quicquam de solita uoluptate remisit. Hæc ex Plutarcho. L. Antonius Triumuir frater, apud Perusiam ab Octauio fame obsessus, in deditioe cum C. C. alijs uenit: quibus, ut ait Liui, in epitome, Octauius ipse pepercit: ut uero Trāquilus, omnes ad aram Cæsaris necare crudeliter iussit. M. Antonius, Ianuarius, Honoratus, Augustus

M. & C. oratoris filij

C. Antonius

C. An. C. F.

M. & L. oratoris Nep.

M. Anto. triumuir

L. Antonius Triumuir frater

Augustalis, Misenas uixit annis L. testamento poni iussit. M. Antonius Alexander patrono indulgentissimo conficiendum. Cur. liber liberta. Quæ eor. N. M. S. S. N. N. Ex N. S. Hæc inscriptio Neapoli in domo comitis Matalong. Antonius Iulianus Rhetor Romæ perquam fuit honesti atq; humani ingenij: doctrina quoq; ista utiliore ac delectabili, uerumq; elegantiarum cura & memoria multa fuit. Ad hæc scripta omnia antiquiora tam curiose spectabat, aut uirtutes pensitabat, aut uitia rimabatur, ut iudicium ab eo factum examulsum diceret. Gellius. Antonius Gniphogenus in Gallia natus, sed expositus & à nutrice suo manumissus: Romæ docuit rhetoricam, & poemata in domo Iulij Cæsaris pueri adhuc: cuius etiam scholam Cicero & clari uiri frequentasse dicuntur. Fuit alioqui miti facilisq; natura: nec unquam aliquid de mercedibus pactus, eoq; plura ex discipulis liberalitate consecutus est, uixit annos L. ex Tranquillo. Antonius monachus, cuius uitam Athanasius præsul Alexandrinus insigni uolumine persecutus est, misit ad diuersa cœnochia epistolas v 11, Aegyptiaco sermone conscriptas, quæ deinde in linguam Græcam conuersæ fuere: quarum præcipua ad Arsenoitas. Emicuit Constantino & filijs eius imperantibus. Hæc ex Hieronymo. Antonij huius uitam ex Athanasio in Latinum sermonem Euaagrius monachus conuertit. Et ipse demum Hieronymus de nouo composuit. Antonius patria Vlyxiponenlis diui Francisci socius sanctitate ac miraculis claruit. Antichristus ex autoritate Bedæ in euangelium Lucæ sic describitur. Nascetur ex tribu Dan, secundum uaticinium Iacob. Fiat Dan coluber in uia. Nascetur autem ex utroq; sexu, non tantum ex uirgine, ut est quorundam opinio, è ciuitatibus primum Betsaide, & Corozaym exiet, ut in euangelio. Uah tibi Betsaide, uah tibi Corozaym mater erroris. Deinde Hierosolymā ueniet, sedemq; in templo constituet, dicentans se Christum esse: ac multa prodigia faciendo Iudæos Christianosq; plurimos in suā sectam cōuertet, resistētes uero aut minime auscultātes, minis, cedibus, ac omni supplicio terreat: eoq; modo uniuersum orbē peragrabit triēnium ac sex menses: quo tempore calamitas hæc nulli æquiparanda fuerit, nec sinet ulterius seruire deus, ne & electi in errorem trahantur. Concidet ad extremum in Oliueti mōte, unde Christus in caelum ascendit, ut aiunt doctores. Verum dei prouidentia nō decrit. Enoch enim & Helias, ante item triennium & sex menses in orbem, confirmatum animos bonorum, uenient; futurum hoc malum prædicentes, Iudæosq; omnis, quotquot reperientur, in fidem conuertent. Secundum illud, si fuerit numerus filiorum Israel sicut arena maris, reliquæ saluæ fiant. Post mortem uero Antichristi x L. saltem dies ante aduentum Christi dabuntur spatij poenitentia, his qui forte aberrauerint. Post illud etiam tempus quando iudicium sit futurum, nobis incertum. Sed de ipsius Antichristi aduētus tempore Apostolus ait, non eum ante uenturum, quam discessio fiat: hoc est à Romano imperio regnorum omnium defectio: quod profecto adhuc non uenit. Nam licet uidemus illud magna ex parte colapsum, donec tamen Gallorum reges erunt incolumes, ad quos res Romanas ueri pertinet, Romani imperij dignitas non usquequaq; peribit. Est & cui placeat ex nostris doctoribus: ad extremum hoc imperium ad unum ex ipsis regibus Gallorum integrum peruenturum, qui rebus feliciter administratis Hierosolymam adibit, ac se in monte Oliueti omni seculo ac imperio abrogabit. Ex quo secundum supra dicta apostolica uerba statim Antichristus apparebit. Et in hanc quidem sententiam Beda. Ansanus Romanus martyr, Senensium patronus. uide inter res Senenses. Anastasius martyr & monachus, Persa genere, tempore Heraclij. Alter item monachus & confessor, Rom. ecclesiæ notarius prius fuerat: deinde cœnobio se addixit, quod est prope Nepet. huius meminit Gregorius 111. dialogo. Anniceris Cyrençus nobilis equorum agitator, artem Platoni ostentaturus, ante academiā currus iunxit: saepeq; eundem cursum, isdem uestigijs, nihil aberrando repetijt. Quod ceteris admirantibus, Plato rem nulla laude dignam ostendit: propterea quod rei minimæ & nihil profuturæ animo nimium intentus maiores artis curas præuenteret, author Aelianus de uar. histo. Antiphilus Aegyptius pictor, Ctesidemi discipulus, Alexandrum, & Hippolytum tauro emisso expauescentem: In Pompeia Cadmum & Europen. Plinius. Antidotus pictor Euphranoris discipulus, cuius opera extabant Athenis laudata: ipse diligentior quam numerosior, & in coloribus seuerus, maxime claruit discipulo Nicia Atheniensi, Plinius. Anselmus præsul Cantuariensis Normandus genere, ac monachus apud Anglos, magna doctrinæ fama temporibus Paschalis 11. Pont. & Henrici 11. imperatoris

Ant. Iulianus Rhetor

Antonius Gniphogrammaticus

Antonius Monachus.

Antonius Antichristus

Ansanus Anastasius

Anniceris

Antiphilus

Antidotus

Anselmus Cantuariensis

imperatoris, circa salut. annos M. L. V. I. I. Scripsit libros de meditatione, Cur deus homo: De libero arbitrio, de similitudinibus, de cruce, de Job. Anselmus itē alter eodem fere tempore praeful Lucensis, author ut Matildis Comitissa, quae tunc Lucae dominabatur, cenobium S. Benedicti apud Māruam aedificaret; ubi & ipse primo sepultus, deinde Māntuam translatus fuit, uterq; Anselmus inter sanctos relatus. Apelles Couis pictor olymp. c. x. i. facile omnes superauit: uoluminibus aeditis, quae doctrinā eam cōtinerent, Aliorum opera solebat laudare: uerum unam de illē Venere, quam Graeci *χέρον* uocant, dicebat. Protogenem etiā admirari solebat tanquam parē famae suae, uerum una tantum re inferiorem, quod ille de tabula manum nesciret tollere, memorabili praeepto, nocere sepe nimiam diligentiam. Acceptus fuit in primis Alexandro magno, à quo tantū uoluit pingi: Opera eius innumera: sed praecipua duae Venere praedicantur, altera è mari egrediens, altera Cois imperfecta, quam nullus postea ausus fuit perficere. Dicitur proponere solitus opera in pergula, ipse post latens iudicia praetereuntium explorans: ex quo furoris illa reprehensio crepidae fuit, & postera die de cruce iudicanti Apelles indignatus: noli, inquit, supra crepidam. Nota & cum Protogene, qui Rhodi uiuebat, illa linearum cōtentio, quam tabulam plures se uidisse testantur, Plinius. Apelles alter è sectatoribus Marcionis: de cuius haeresi Rhodo sic scribit: Senex habuit nobiscum sermonem, in quo multa perperam dicere uidebatur, Hi dei in primis non discutiendam rationem, sed in eo quod quisq; crederet permanere oportere. Christi crucem omnibus profuturam, modo bene uiuant. Prophetias non recipiebat, quod pugnantia loquerentur, & sibi inuicem aduersarentur. Principiū de deo sicuti & nos dicebat: quem cum in interrogarem causam, Quomodo aeternum principium aut quando, se nescire respondit, quomodo unigenitus dei filius esset, sed sibi sic uideri. Tunc ego risi eum qui se doctorem fateretur eorum quae ignoraret, ex Eusebio libro v. M. Apitius altissimus nepotum gurges Plinio uocatur, libros, ut ait Suidas, de gula conscripsit, pro qua multas abstulit opes. Cum audisset in Africa caneros marinos maiores nasci, pro quibus antea multa in Gallia impenderat, illuc ad nauigauit. Cumq; falsum esse quod audierat in itinere accepisset, nauis gubernatorem uertere cursum retro iussit, execratus prouinciam & incolas. Apianus Alexandrinus x. x. i. libros historiae Romanae composuit: quorum nouem tantum ad nos peruenere, conuersi à P. Candido, qui minister Nicolai Pont. v. ab epistolis fuit. Primus Libycus inscribitur de 11. bello punico tractans, 11 Parthicus, 11 Syrus bellum uidelicet cum Antiocho, 11 11 Mithridaticus. de civili quoq; bello Caesaris & Pompeij libros v. de bello Illyrico librum unum, de Celtico item. Fuisse Hadriani temporibus ipsemet in Syriaco testatur his uerbis. Hierosolymam Hadrianus iterum atate nostra subuertit, Sed & gesta imperatorum scripsisse in sine Illyrici etiam demonstrat. Apion Alexandrinus grammaticus, ut autem scribitur Heliconio Cretensis Plistonici filius, audiit Eurphranorem iam senem. Fuitq; Didymi magni alumnus. Docuit Romae Tyberij & Claudij temporibus, successore Theonis grammatici, aequalis Dionysio Halicarnasseo. scripsit Anales: praeterea complura. Hunc cymbalum mundi Tyberius appellare solebat. Tanta uir arrogantia fuit, ut donare se immortalitate diceret illum, cui opera sua dedicasset, uti Plinius refert. Hunc insuper cum Philone Iudeo contendisse, cum legatione uterque apud Claudium ueretur, diximus in Philone. Apollinares duo, pater & filius, è Laodicea Syriae urbe oriundi, doctissimi uiri fuere, Pater presbyter, filius lector: Ambo doctores eloquentiae: Pater grammaticus: filius Rhetor. Pater cum esset Alexandrinus genere & prius Berythi docuisset: postea Laodiceam ueniens duxit uxorem: ex qua filium suscepit Apollinarem. Qui cum exerceretur cum Epiphano sophista, homine minime Christiano: eius consuetudine à Theodoro praefule Laodicensi iussus abstinere, nequaquam obtemperauit. Quapropter à Georgio Theodoti successore commercio Christianorum interdictus, ob indignationem statim in haeresim erupit, cuius ipse princeps fuit. Nam primum quidem dicebat animam à deo, uerbo, facto homine, non assumptam, quae tamen non haberet mentem, sed deum uerbum esse pro mente. Haec Socrates in historia. De eodem Sozomenus sic ait: Apollinaris Syrus omniscientia instructus, & Gregorius, & Basilus Cappadoces, prohibiti à Iuliano principe uti Christiani Graecorum studijs & disciplinis erudiri. Tunc Apollinaris cum esset doctus & ingeniosus, ad imitationem Homeri Hebraeorum antiquitatem heroico carmine scripsit usq;

usq; ad imperium Saul x. x. i. i. libris, unicuiq; libro literae nomen ponendo, uti in Homero legitur. Imitatus praeterea Menandri soccum, itemq; Euripidis cothurnum, ac Pindari Iyram, argumenta è sacris sumpsit libris: omnes Encyclicas lectiones breui tempore composuit, quae opera uetustis inferiora nulla in re praeter opinionē habebantur. Scripsit & ad Iulianum principem cōtra populos paganos, quem librum pro ueritate inscripsit. Hieronymus uero de eodem sic scripsit. Apollinaris Laodicensis Syriae Praeful patre presbytero, magis grammaticis in adolescentia operā dedit. Deinde in sacros libros innumerabiles cōmentarios scribens, excessit sub Theodosio: extāt eius aduersus Porphyrium, x. x. li. qui maxime probantur. Idem quoq; Hieronymus alibi. Apollinaris contra Porphyriū egregia conscripsit uolumina, probo laborem uiri, licet fatuum eius dogma in plerisq; contemnā. Apollinaris alius Praeful Hierapolitanus, sub M. Antonino Imp. emicuit, cui nobilem librum de fide Christianorū dicitur. Extāt & eius v. aduersus gentes libri, & de ueritate duo, & contra Caraphrygas qui tunc primum cum Prisca & Maximilla insaniebant, uaticinātes Montano autore: ex Hieronymo & Eusebio libro vi. Aur. Apollinaris scripsit Cari principis gesta uersibus iam bicis, ut testatur Vopiscus. Apollinaris itē martyr sub Vespasiano Praeful Rauennas, eò à Petro apostolo missus, cuius erat discipulus, natione Romanus, post multa prodigia ex eo uisa iam senex interfectus est. Apollodorus Atheniensis grāmaticus Asclepiadis filius, discipulus Panatij Rhodij philosophi, & Aristarchi grammatici, primus qui genus metri Triambicum coeperit, ut Suidas testatur. Scripsit quoq; historiam Atheniensem l. x. x. annorum, usq; ad reditum Heraclidarū. Diodorus. Apollodorus alter Atheniensis poeta Comicus, tempore quo & Menander fuit. Fabulas ipsius nonnullas cōmemorat Suidas. Apollodorus Tarsensis poeta Tragicus. Cuius itē tragoedias idem recenset autor. Apollodorus Pergamenus, Caesaris Augusti praceptor & familiaris. Scripsit de arte Rhetorica, & Apollodoreā sectam introduxit. Strabo. Apollonius Rhodius, quod in Rhodo agitaret: Alexandria autem natus, Callimachi discipulus, aequalis Eratosthenis grammatici. Cuius etiam successor fuit in praefectura bibliothecae apud Ptolemaū Evergetem. Scripsit Argonautica uersu hexametro. Suidas. Apollonius Alexandrinus, cognominatus Dyscolus, pater Herodiani grāmatici, nobilis & ipse grāmaticus, filiumq; erudijt. Scripsit de compositione partium orationis, & alia complura in arte grāmatica. Apollonius Aphrodisseus historicus: scripsit res Carias, de Trallibus, de Orpheo eiusq; mysterijs. Apollonius Molo Rhodius praceptor Ciceronis, Romae docuit, quò legatus uenerat de praemijs Rhodiorū dicatore Sulla. Orator unus in causis scriptorq; praestantissimus, & in adnotandis animaduertendisq; utriusq; in instituendo docedoq; praestantissimus, ut ait Cicero in Bruto. Apollonius Alabandensis: Alabanda enim oppidum est minoris Asiae, dicendi magister cum mercede doceret, tamen non patiebatur eos quos iudicabat non oratores euadere, operā apud se perdere, dimittebatq; quemq; ad quancumq; artem putaret esse aptum, ad eam impellebat atq; adhortari solebat. Cicero in primo de oratore. Apollonius Nyssicus Panatij Stoici familiaris, Strabo. Apollonius Erophilus appellatus, quod Erophili discipulus fuit, scripsit de unguentis: autor Athenaeus. In Plinio aut Apollodorus scribitur. Apollonius Astrologus, qui inter caetera de Conicis figuris nobilem edidit tractatū, qui cernitur in bibliotheca Vaticana. Apollonius Senator Romanus sub Commodō & Seuero principibus, proditus quod Christianus esset, uti rationē suae fidei redderet nobilem super hoc librum cōposuit, quem in senatu recitauit, securi nihilominus percussus, quod huiusmodi hominibus qui ante eos adducerentur ex lege decreuerāt minime parcendum, nisi deserta fide. Ex Hieronymo. Philostratus duos ponit inter Sophistas Apollonios, Naucratis unum, alterum Atheniensem. Qui ambo M. Antonini principis tempore cōcurrentes docuere Athenis. Apollonij Tyanci uitam multi composuere, sed praecipue Damis eius peregrinationis comes, à quibus Philostratus mutuatus v. i. uoluminibus interpolauit, ex quo & ego praecipua quum multa superuacua sint breuiter apposui.

APOLLONIVS è Tyana fuit ciuitate Graeca in Cappadociae finibus, arte olim nauita. Dicebatur Iouis filius, familiarisq; Aesculapij, ante omnis pulcherrimus ac sanctissimus. A costu, uino, & carnibus abstinere, solis uestibus linteis amiciebat, comā nutrebat, in templis & cum sacerdotibus plerumq; uersabatur. Praeuidit Cilicem quendam lasciuum hominem tertia die interemptum uiri, atq; ita contigit. Quinquennium integrū siluit. Oriēte sole

Apollinaris Praeful Hier. Aur. Apol. Apollinaris martyr Apollodorus grammaticus Apollodorus poeta Apollod. phi. Apollonius Rhodius Apol. gram. Apollonius Molo Apol. Alabandensis Apollonius Nyssicus Apol. Eroph. Apol. Astrol. Apol. Sena. Apollonius Tyaneus

facra quaedam in occulto dijs faciebat, solis quatuor discipulis suis illa cōmunicans. Aiebat oportere qui recte philosophantur adueniente aurora cum dijs uersari: precedente autem de dijs loqui, reliquum uero rēpus humanis rebus sermonibusq; impendere. Se quoq; consultore deo, & duce dæmone singula facere profitebatur, scireq; omnium linguas absq; doctrina, & cogitationes hominū introspicere, futura præuidere ac præterita diuinitus. Arabes ad sumpto in cibo draconum corde uel hepate, ab auiibus non secus atq; ab oraculis auguria caprant; quod & Apollonius illic est adsecutus, qui etiā somnia recte interpretabatur, & portenta declarabat. Dānaui sacrificiū animalium, thure sacrificabat, orabatq; solem ut concederet, uiros bonos agnosceret, improbos uero neq; agnosceret, neq; agnosceretur ab illis. Prececabatur item & sic deos, Concedite mihi pauca habere, & nullius indigere. Dicebat etiam eos qui nulla libidine tanguntur, posse tamen ardentem amare, quod in Eunuchis sit manifestum. Sapienti matius periculum imminere ab inuidia, quam uel nauiganti à tempestate, uel præstanti ab hostibus. Turpiusq; esse pecuniā studere, q̄ uentri, uel luxuria. Nam pecuniā ad hæc aliaq; uitia expeti. In monte Caucaſo noctu ad lunæ lumen cognouit phantasma Lamiae, quod nunc apparebat sub uarijs figuris, nūc euaneſcebat: obiurgauit ipsum, & prorsus euanuit. Scribitur & eius mora cum Bardasane Babylonie rege, à quo maxime honoratus, insuper & comitibus & uatico usq; in Indiam adiutus: quam ubi attigit, de Elephantorum natura hæc scribit. Elephantus est iustissimus, equitatur regiturq; à puero, mansuetior sit homini quam canis, & magis cū eo iudit: scribit, ad tibiam artificiose tripudiat: prudentia consilioq; secundus est ab homine, & ipse quoq; habet sapientiam ac mentem. Nam si qui uulnerentur, alius Elephantus medetur aloe lacrymas infundens uulneri: uiuit annos, ut conpertum est, plures quam quadringentos. Apud Indos quidam sapientes & sancti appellantur Oxidrachi, qui urbem suam ab hostibus, non manibus sed oratione defendunt. Iuppiter enim ab eis obsecratus, hostes tonitruis & fulminibus arceat. Narratur deinde Apollonius à Phraore rege Indorum humaniter exceptus, conuiuioq; adhibitus, ubi ambo oleribus tantum pasti, reliqui cōuiuæ sumptuosius uenationum cibis. Nam rex ipse & uino & carnibus etiam abstinebat. Deinde cū maximum post cenam tripudium fieret, Damis scribit Apollonium audisse à rege, quod Indi sapientes putāt usu musicæ induci somnum quietum, somniaq; iucunda. Vinum infomnia facit inquieta, mentem in uigilia caliginosam, & sæpe oculos coniuuantes: aquæ autem potor semper est sobrius, sui compos, uigil, quietus dormit, dormiens uaticinatur. Mens non suffocata uino quæcunq; in somno præſagit, facile discernit & colligit: unde somniorū interpretes sola matutina somnia interpretatione digna existimant. Anſurus summus uates iussit sacerdotes, qui respōsa clara accipere & sincere redere uellent, integrum diem à cibo, à uino autem triduo abstinere. Post hæc congressus cum Iarcha philosopho Indo est, ad uinum cum literis commendatitijs peruenit. Hic enim indorum sapientū princeps, diuinitus Apollonio nomen eius, parentes, mores, & quæcunq; ipsi contigerant dixit, perinde ac si omnibus interfuisset. Item eos sapientes qui secum agerent meridie se lauare: postea adorare deum, cantu choream facientes, & interim baculis terram percutere, quæ instar marini fluctus sese in tumulū attollebat, postea residebat: peractis sacris disputare cōsueuisse. Dicebat præterea se tum ceteros qui boni essent deos esse, coliq; à se ac suis opinionē Pythagoræ de circuitu animarū, quā ipsi didicerūt à Pythagora, & Aegyptijs tradiderūt. Bragmanas à carnibus abstinere. Auum suum philosophū annos centū ac triginta uixisse. Aiunt Indi præter quatuor elementa esse naturā quintam, Aetherē scilicet, deorum generationē: quæ enim ex aere trahitur, mortalia esse: quæ ex æthere, immortalia & diuina. Et ab initio cuncta mundi membra simul facta fuisse: esse enim animal cū anima cuncta producat: & sicut quoduis aliud animal, ita mundum simul totum nō per partes natum fuisse: maris & sceminæ uicem gerere, & amore partium suarum mutuo cōstare: partes mundi propter mentem quæ illi inest, in se inuicem conuenire: regi autē mundum non una manu, sed multis: primam perfectissimamq; mundi sedem deo attribui, huius animalis genitoris: cæteras uero dijs, qui eius partes gubernant. Damis refert, sapientes illos, se præſente claudum quædam, cæcum alium, rursus mancum alium prodigiose curasse, & cōsuluisse, ut à uino generaturi homines abstinerēt, itemq; pueri. Nam uinosus gignit insanos, & uinum in pueritia gignit infantī. Aiunt qui oua nocturæ mediocriter elixata comederit, odio uinum habebit. Apollonius composuit libros de Astrologica diuinatione quatuor, scripsit etiā quæ

sacra

facra & quomodo dijs singulis acceptissima sint. Addit Damis Iarchā septē annulos Apollonio dedisse stellarum septem nominibus cognominatos, quorum singulos singulis diebus gestabat iuxta dierum nomina illos distinguēs. Inquit Iarchas, uidetur mihi, uirum qui præſcire futura uoluerit, caste, sancte dispositū esse oportere, ita ut nullius sordis macula animā eius inquinet, nullasq; delictorum cicatrices menti impressas gerat. Addit medicinam à diuinatione exordium habuisse: nam Aesculapium ex patris Apollinis uaticinijs mortis proficua remedia composuisse. Dicit apud Indos esse lapillum Panthaurā ignis instar micantem, Panthaurā sub terra passus quatuor nascentem: tantum uero spiritus inesse, ut intumescat, & plerunq; lapidis scindatur terra ubi eiusmodi lapis concipitur: hic ita lapides attrahit, sicuti magnes ferrum. Laudans Iarchas Apollonium inquit, mirari nemo debet si diuinandi scientiam consecutus es, cum tantum aetheris in animo geras. Post hæc Apollonius, cum de Tantalī fonte bibisset reuersus ad proprias sedes. Erat enim iuxta Iarcham Tantalī statua, phalam propinans plerumque continuo liquore, de qua bibentes ad philosophiam simul & ad amicitiam inuitabantur. Cumq; morbus grauius Ephesum inuasisset, rogatus ab eis idem gessit, quod olim Pythagoras apud Thuriōs Metapontinosq; fecisse perhibetur. Duxit turbam ad theatrū, ubi pro malis depellendis sacrificia fieri cōsueuerunt: ibi senem quendam mendicanti similem inuentum, Ephesius inquit, cadite lapidibus hunc deorum inimicū, nōne uidetis huic oculis igne plenos esse? Quo usu cognouerunt Ephesii dæmonem esse, ac lapidibus obruerūt; deinde iubente eo detexerunt: euanuerat hominis imago, & grande corpus canis conspiciēbatur: sic Ephesii morbo liberati sunt. Post hæc ad tumulū Achillis obsecrauit Achillis nomen, ut sibi antiquam eius imaginem demonstraret: parumper tumulus intremuit, & iuuenis quidam apparuit, primo statura cubitorum quinque, paulo post duodecim, pulchrior quam dici possit. Interrogauit quinque, friuola nimium, ad grammaticos & historicos pertinentia. Videns adolescentem nimis lasciuientem, ridentemq; sine causa nimium & secum ipso, sequentem atq; cantantem, cognouit eum à dæmone occupatum esse, compulit dæmonem corpus eius relinquere, quo discedente in rei huius signum statua quædam proxima cecidit. Item cum uideret Athenienses in theatro, inter Orphei carmina theologiamq; ad sonitum tibiarū saltantes, redarguit lasciuum mollemq; saltum: confirmauit autem carmina grauiusq; tripudium. Apollonius & Damis scribūt, quod Menippus Demetrii Cynici discipulus, adolescens formosissimus, cū Corintho Cenchreas proficisceretur, obuiam habuit quandā imaginem puellæ peregrinæ speciosæ diuitis, quæ aiebat se esse illius amore accensam: inuitauit ut ad eius domum diuenteret in suburbanum: ille amore captus sæpe illic se illi commiscuit, ac de ineundo matrimonio cogitabant: habebat domum regio ornata apparatus. Apollonius cum in ea domo singula cōsiderauisset, exclamauit illam esse quandam ex numero Lamiarum, quas aliqui laruas, aliqui Lemures appellant: quæ sunt ad uenerem pronæ, & humanas carnes uehementer expetunt, uenerorumq; cupidine alliciunt eos, quos cupiūt postea deuorare. Preciosa autem illa domus ornamenta, mensas, epulas, pincernas, inquit esse tantquam hortos illos Tantalī, qui sicut ab Homero scribitur, apparent aliquid esse cū non sint: omnia enim illa uanas imagines esse, iussu Apollonij omnia illa subito euanuerūt, & illa confessa est se esse Lamiam, Lamiasq; cōsueuisse pulchris adolescentum corporibus uesci, cum ad summam sanguinis abundantiam peruenissent. Hæc in mediā Græcia facta palam tantquam certa à plurimis habentur. Cum Nero philosophos exterminasset, Apollonius ait, homo deorum ludibrium est, iuxta Platonis sententiam. Hominum uero ludibrium est rex impudicus. Nihil sine dijs sumus, itaq; orandum ut nobis duces sint. Nihil est tam terribile, ut sapientem terrere possit. His qui ueram sapientiam modestiamq; attigerunt, omnia quæ à dijs mittuntur prospere succedunt. Sapientia mea ex diuino afflatu prouenit. Dij non semper in eodem permanent loco, sed nunc ad Aethiōpas, nunc ad Athon, nunc ad Olympum proficiscuntur. Cum per syngrapham accusatus esset, quod Neroni detraxisset, & prætor syngrapham lecturus acciperet, nulla reperit uestigia literarum. Idem sub Domitiano illi contigit. Puella quædam Romæ mori uisa est, quæ habitabat in domo consuli uicina, efferentibus eam præcepit Apollonius deponere feretrum: attrectans igitur puellam, illiq; admurmurans, ab ea quæ uidebatur morte ipsam reuocauit: quæ statim etiam loqui incipiens in paternam donum redijt, sicut Alceste quondam in uitā restituta. Virum autem scintillam animæ in ipsa inuenit, quæ ministros medicosq; latuerat: siue decidens forte pluuia disparatam &

C a penē

penē iam extinctam animam calefaciēs in unum congregauerit, difficile coniectu est, nō mī hi solum, uerum etiam his qui uidendo interfuerunt: id autem satis constat dum funus efferretur, forte pluuisse. Apollonius in epistola ad Indos quadā (multas enim ad eos misit) inquit, Oceanus à spiritibus sub aqua existentibus impulsus ex multis hiatibus, qui partim sub ipso, partim in terra circa ipsum sunt, ad exteriora diffunditur, ac rursus retrocedit, postquā uelut anhelans is quem diximus spiritus refedit. Huic opinioni fidem facit, id quod apud Gades agrotantibus cōtingit. Nam quo tēpore excrefcens aqua regionē inun dat animæ moriētes nō deserūt, quod profecto nō eueniret, nisi spiritus ipse in terrā secederet. Apollonius socius cōsciūsq; fuit coniurationis in Neronem qua profligatus fuit. Noscebat autē futura non in cantationibus utens, sed ex his coniectans quæ sibi dii immortales ostendebant. Quondam nauigiū satis idoneum nactus cum Leucadem tenuisset, Achaiam iturus, descendamus inquit, ex hac nauī: illa uero quanquā tunc quæta paulo post submersa est. In Aegypto autem existens noscebat quē eo tēpore fierent Romæ in exercitu contra Vitellium Imperatorem. Apud Vespasianum in honore fuit, quem ita adhortabatur: Vespasiane quæ ad imperiū attingent tanquā rex administra: quæ autem ad corpus, tanquam priuatus. Munera deinde ab eo ablata renuit dicens, auaris hominibus, qui harum rerum indigēt, esse tribuenda. Videns leonē cum hominibus mansuete uersantē, & ad pedes suos procumbentē ait, in eo animam Amalæ regis esse: tunc leo rugiit, fuditq; lachrymas. Idem Athenis ignotis dijs aras constitutas esse nouit diuinitus, & dixit quicquid Timalioni Aegypto à nouerca contigisset. Peragruit deinde uersus occidentē ad gymnosophistas Aethiopum philosophos. Illic Thespertion gymnosophistarum dux senior præcepit arbori ulmo, ut Apolloniū saluaret, illa saluta uit distincta quidē uoce, sed tenui & fœminæ. Gymnosophistæ à carnibus & libidine abstinent, meridiē sacris incumbūt. Thespertion inquit, frugalitas, sapientiæ ueritatisq; magistra est, uictus labore manuum comparandus. Apollonius ait Indos acutiores esse Aethiopibus, quia in aere puriore degant: ueriores etiā de natura & dijs opinari, quod propius deos & principia substantiæ calidæ, atq; animantia generantis habitaret. Addit Socratē diuinum fuisse, neq; aliā ob causam per bestias arboresq; iurare, nisi ne per deos ipsos iuraret. Dijs obistere, insana est: male fortunata apud homines apparet iustitia: ab Ioue enim & fati ordinata, ut hominibus non offeratur iniuria, nusquā ne quis sibi ipsi iniuriaretur prouidit. Extat Apollonij epistola, qua dæmonē satyrum in Aethiopia se mansuefecisse narrat: mansuefecit autem, ut narrat Damis, uini potu, quū contumeliose lasciuire soleret in fœminas. Interea Titus captis Hierosolymis omnia circum loca cadaueribus cōpleuerat: à finitimis autē gentibus ob uictoriā coronam offerentibus respuit, dicitans se tali honore indignum: non enim se esse raliū operū autorem, sed deo iracundiā contra Iudæos demonstranti suas manus præbuisse. Apollonius hortū considerās, diuinitus cognouit in eo thesaurum absconditū. Quumq; lis inter agri dominū & thesauri repertorē esset, ait ei dandum qui melius uti sciret. Item adolescentem uidēs rabie furentem, cognouit quis esset rabiosus canis, qui eum læserat: canis ille iussu eius lambens uulnus curauit adolescentē, canem uero natatu fluminis curauit, medicamentum nanq; rabiei est aqua, si eam attingere rabiosus audeat. Item præuidit qua morte Titus moriturus foret. Quum autē Domitiano qui omnes philosophos eiecerat suspectus esset, atq; in cōpedibus ab eo uinctus interrogaretur, quo modo crus cōpedes sustineret, respōdit, nescio: mens enim alijs intenta est, quæ aut non dolebit, aut dolorē sedabit: cogitat autē nunc mens hoc ipsum non cogitare talia: Animā capere nequaquā poteris, quin etiā neq; corpus, quoniā tibi factorum ordine non subijciat: atq; hæc dicens è pratorio disparuit: solebat enim pedes diuinitus soluere cōpedibus. Ritu etiam Pythagoreorū, atq; Bragmanum linteis amiciebatur, & calciamenta ex arborū corticibus gestabat, dicebatq; ab omni uenere abstinere me iuuat, & hoc ipsum amo nihil amare. Quod aut sit hominibus cum deo quadā affinitas, per quā solus ex omnibus animalibus deū cognoscit, & de propria natura philosophatur, & diuinæ uocis est particeps, formaq; deo similis est, & à deo uirtutes habet, per quas deo proximus redditur, Apollo nos docuit. Leuibus tenuibusq; cibarijs uescor, quæ mihi lōge sunt iucundiora, q; lauræ & apparatusimæ aliorū dapes, atq; hoc admirabilē quandam & arcanā perspicacitatē senlibus tribuit, nec turbidum quicq; aut obscurū circa ipsos manere patitur, facitq; ut tanq; in speculi claritate cuncta perspiciam, tam etiā facta q; futura. Præcipiebat insuper ne simus de cōsilijs deorū curiosi. Dum Romę Domitianus occideretur: ipse autem Epheli

Epheli meridiē disputaret, rem totam quasi ante oculos positā conspexit, multisq; narrauit. De Apollonij ætate & morte Damis nihil scripsit: quidam octogesimū, alij nonagesimum, pleriq; centesimū ætatis annum excessisse perhibent, non minus quā in iuuenta ualidum & formosum. Traditur à quibusdā ipsum Epheli decessisse. Alij in Lyndo mortuū afferūt, cum Palladis templum ingressus, repente ex hominum cōspectu disparuisset. Alij in Creta cum esset in tēplo conclusus spōte patefactis foribus exiisse, & iterū intrasse, & illinc ascendisse in cœlum: auditamq; esse uocem quasi cantantiū uirginū: ueni de terra, ueni in cœlum, ascende sicut inde in terram descendisti. Adolescens quidā post Apollonij mortē dormiens primum, deinde etiam experrectus uidit, audiuitq; Apolloniū de anima ita dicentē: immortalis est anima, non humana res, sed à diuina providentiā profecta: ipsa igitur post corruptū corpus tanquam uelox equus uinculis solutus facile huc atq; illuc discurrrens miscetur leui aeri, graue molestamq; seruitutē exuta. Ipse uero omniū sermonibus tanquam deus colitur, & sacra Tyana regijs illum honoribus profectus. Cupiebat autē coram nullis testibus mori, adeo persuadendū cupidus erat se semper esse uicturū. Sic igitur existimandū uiros bonos dei particulam quandam habere, mundum autē qui opifici deo adiacet, omnia quæ in cœlo, terra, mari sunt existimare debemus: cuius etiam homines præter fortunæ rationē sunt participes. Est autem & in bono uiro mundus quidā, sapientiæ mensurā non excedens. Verum huiusmodi figuram inordinatæ animæ furiosius attingētes, omnia perturbāt. Hepar, in quo uaticinij sedē esse dicunt eius artis periti, ex nō puro sanguine constat: totū enim syncerum purumq; sanguinē cōtinet cor, eumq; per uenas in uniuersum corpus diffundit. Bilem autē in hepate iacentem iracundiā excitat, timor autē in concauas hepatis partes eandem subducit: quod si quis ipsam irritauerit adeo efferuet, ut suo uase contineri nō ualens supino hepatis perfundatur, atq; ita partes omnes hepatis occupet, quæ antea synceræ fuerūt & aliquid potendere idoneæ. In animalibus uero quæ timore terrestri, subsidens bilis simul cōtrahit quicquid lenibus hepatis partibus luminis inerat: tunc enim introrsum cedit purioris sanguinis pars, qua hepar illustrabatur, cum natura pelliculam, quæ circa ipsum est prætendat, & qui turbulentus inest sanguis supernaret. Apud Biturigenes Petri discipulus genere Aegyptius, iacet apud Bituriges. Aphthonius Sophista scripsit περὶ γυμνασμάτων, id est, præ exercitationes in Rhetorica. Item in artem Hermogenis, cuius liber adhuc extat. Apfines Gadareus sophista, uir erro, primū Smyrnæ ab Heraclide Lycio, deinde Nicomediæ à Basilio eruditus: postremo Romæ docuit Maximiani tēpore, à quo ad consulatū usq; prouectus est, ut ait Suidas. Eius extant hodie scripta quadā in Rhetorica. Alterū Apfinem sophistam Philostratus inter amicos suos cōnumerat. Apfirtus Proconnesius è Nicomedia oriundus militauit sub Constantino Imp. circa Istrum. Scripsit ἱππιατρικόν, id est de cura equorum: sed & Cimon Atheniensis ἱπποστροφικόν, id est de equorum cōsideratione. Suidas. L. Apuleius Tribunus Pl. diē dixit Camillo, ex quo ille in exiliū Ardeam abiit. L. Apuleius Saturninus Trib. Pl. seditiosus, ut gratiā tribunorum militum pararet, legem tulit, ut ueteranis centena agri iugera in Africa diuiderentur. Et intercedentē Bebiū collegam facta per populū lapidatione submouit. Glauciæ Prætori, quod is eo die quo ipse concionē habebat, insiliendo potestatē populū aduocasset, sellam concidit. De quo uide Cæcilium plura scribentem. L. Apuleius autē in Epitome sic ait. Apuleius Saturninus adiuuante C. Mario, & per multas occasiones à Numio cōpetitore Trib. Pl. per uim creatus, nō minus uiolenter tribu natū quā petierat, gessit: & cum legē agrariam per uim tulisset, Metello Numidico quod in causā minime iurasset, diem dixit: qui cum à bonis ciuibus defenderetur, ne causa maiorū certamen esset, uoluntariū in exiliū Rhodum profectus est. Ibiq; legendo & audiendo magnos uiros aduocabat. Idem C. Memiū candidatum quod actionibus suis aduersarium timeret interemit. Quibus rebus cōcitato plurimū senatu, oppressus armis cū Glauciā prætorē, & alijs eiusdē factionis socijs interfectus est. Q. Metellus ab exilio ingenti fauore reductus. L. Apuleius philosophus Platonicus è Madaura Africa oppido, patrem habuit Thescum, matrem Saluiam, ut ipsemet in Metamorphoseos libris testatur, Athenis liberales artes adscutus, Platonis decreta sibi proposuit ante omnia sectanda. Omnigenæ uir eloquentiæ & diuersam ab antiquis ingressus uiam, nouū dicendi genus adsumpsit. In uerbis enim nouus, in sententijs creber, in trāslationibus audax, in inuentione acutus, in elocutione uariis, ut in ipsi operibus licet deprehendere. Nam libros x i, Metamorphoseos scripsit de Asino aureo,

De obitu Apollonij

Aphrodisius Aphthonius Apfines

Apfirtus

L. Apuleius Apuleius Saturninus

C. Memius

Apuleius philosophus

Lucianum imitatus sophistam, qui Græce simili fere argumento scripserat. Ob eam rem fabulam hanc Græcancam uocat. In qua fingit sese ingenij fortunæq; periclitandæ gratia cum aliò tum in Thessaliâ profectum. Ibiq; à saga, dum in auem cuperet, in asinum esse immutatum, pristinum tamen sensum retinentem. Multa quoq; se passum, multa per ærumnas & labores didicisse, ut planè hoc commento mores humanos uariosq; euentus, quis possit ex ea fabulæ lectione perspicere, quin obiter anum quandam solatricem puellæ captiuae referentem inducit: quam qui nosse melius cupit, Fulgentium super hoc ipso figmento quæ enarrauerit inuestiget. Deniq; post uarios labores, lunæ auxiliatricis ope, ut ipse ait rosas de manu Aegyptij sacerdotis acceptis ac deuoratis, homini est restitutus priori, & religionibus magnis initiatus. Deinde Floridorum libri iiii, quod florum modo uarietate doctrinæ, multipliciq; eorum cognitione delectent: uersantur enim in genere demonstratiuo. Orationes continent ad Africæ procos, habitas. Duos item libros in Apologiam magicæ fuerat enim à Sincio Aemyliano cum alijs tum magicæ criminibus accusatus coram Claudio Maximo Africæ Procos. De deo Socratis librum unū, in quo Platonis theologiā collaudat, postremo deum hunc quem ille uti consiliarium audire uidebatur, tollere uidetur. Super quo Augustini uerba de Ciuitate licet in medium adferre: Apuleius librum de deo Socratis scripsit, ubi differit ex quo genere numinum Socrates habebat adiunctum & amicitia quadam conuerbiatum deum, à quo perhibetur solitus admoneri, ut desisteret ab agendo quando nō feliciter fuerat euenturum. Dicit apertissime non illum deum fuisse, sed dæmonē, diligenti disputatione pertractans istam Platonis, de deorum sublimitate, & hominū humilitate, ac dæmonum mediocritate sententiā. De magica uero ipsius idem Augustinus sic ait: Apuleij philosophi Platonici extat oratio copiosissima, qua à crimine artium magicarū se alienum esse defendit, seq; aliter non uult uitio carentem uideri, nisi ea negando, quæ non possunt ab innocente conuincit: ac omnia miracula magorum, quos recte sentit esse damnandos, declarat fieri & in operibus dæmonū: hæc ille. Scripsit & de dogmate Platonis, eius decreta breuī epitome complectendo, cum altero libello qui de philosophia inscribitur ad Faustinum filium, qui pars prima est. De mundo item librum unum ad eundem, qui naturalem continet philosophiam. Trimegisti postremo antiquissimi philosophi dialogum conuertit. Aquilij & Vitellij simul cum filijs Bruti Tarquinius reducere quæsiuere, capiteq; damnati. Liuij ij. M. Aquilius consul Aristonicum in triumphum duxit. In Sicilia bellum seruile cōcitatum confecit. Accusatus deniq; quum de repetundis causam diceret, M. Antonius qui pro eo perorabat, tunicam à pectore eius discidit, ut honestas pro republica cicatrices ostenderet, quibus conspectis, proculdubio absolutus est. Liuius libro lxxix & lxxx. Aratus Sicyonius, uir admodum potens in patria, tyrannusq; maxime infensus, quos Sicyonia ciuitas alere consueuit. Erat enim eius loci tyrannus eo tempore Nicocles, qui multis incommodis ciuitatem adfecerat. Arato igitur libido subijt patriam liberādi, coactisq; omnibus quos Nicocles in exilium egerat, coniuratis quoq; alijs Sicyonijs, ac nocte in urbem per scalas moenibus adpositis ingressi, tyrannum metu sponte profugere coegerunt. Hinc Aratus composito patriæ statu, ac restituta libertate Achæos in amicitiam adsciscere conatus est, à quibus Imperator delectus, annos xxxiiii. eorum rempub. feliciter administrauit: ac primo Locridem & Calydoniam depopulatus, postremo Acrocorinthum expugnauit, Macedonas ex eo loco depellens, Argeorū tyrannos, Aristonicū primo, deinde Aristippum bello sustulit. Lysiadem tyrannū Megapolitanum insidijs adpetijt. Sed & nomen eius Aetolorū res maxime illustra uere, quos Achæis aduersos in finibus agri Megarensis sepe superauit. Sublatus tandē uene no dicitur, eoq; lento ac sensim dato à Philippo iuniore Macedoniae rege, qui eius uirtutē & potentia formidās amicitia specie ad se illexerat, Sepultus Sicyone. Aratus poeta solēnis in grāmatica Menecratis discipulus, in philosophia Timonis & Menedemī. Emicuit Olymp. cxxxiiii. regnāte Antigono in Macedonia Demetrii Poliorcetæ filio apud quē ad extremū usq; in honore uixit. Fuit uersificator, scripsit Phenomena, hymnos in Pana, in medicina quoq; quæ ad cōpositionē Theriacæ pertinet: præterea de moribus & epigrammata quædā in Antigoni uxore, Epicediū in Cleombrotū: soluta item oratione epistolas in cōmentarios in Odyssæā: hæc Suidas. Quintil. quoq; his uerbis eū taxat. Arati materia motu caret, ut in qua nulla uarietas, nullus adfectus, nulla uarietas, nulla uarietas in nominib. absumit. Sufficit tamē operi cui se parē credidit uel æqualē. Phenomena ipsius à Cic. & à Germanico Cæsare cōuersa fuere

Aquilij
M. Aquilius

Aratus dux

Nicocles

Aratus poeta

fuere. Arator Romanus subdiaconus, poeta Christianus, apostolorū actus hexametris composuit. Archelaus Milesius Anaxagoræ discipulus, & Socratis præceptor, primus ex Ionis physicam philosophiam Athenas inuexit. Quapropter appellatus physicus fuit. Hic uitia & uirtutes non natura, sed lege constare dixit. Fuere item tres alij, unus chorographus, qui omnem ab Alexandro peragrata terram dixit. Alius qui physicam carmine scripsit. Tertius de arte oratoria. Diogenes. Archelai item in Cappadocia regnauerunt. Ex his ille qui superatus à Sulla est, quod Mithridati auxilium tulerat: alterum Romæ retinuit Tyberius, ut in Cappadocia dixit. Archelaus Herodis, de quo in historia Hierosolymitana. Archelaus Macedoniae rex, quem lepide Socrates notauit. quod ille magno sumptu Zeuſim ad pingendum nouam ab eo constructā domum adcereret, ut hospites plures, quando nō sui causa, saltem uisendæ domus studio allicerentur. Idem tyrannus à Platone potius quàm rex appellatur: interfectus est demum ab adolescente nomine Cræuea quem in delicijs habebat, quod eum promissa filia alteri posthabuerit. Sed ipse Cræueas post annos quatuor etiā interficitur. Hic olim etiā in cœna poeta quodam talentum petente adferri iussit, deditq; Euripidi poetæ, qui simul cum eo etiā cenabat, dicens, tu dignus accipere, hic postulare. Aelianus de uaria histo. Archelaus præsul Mesopotamiæ librum disputationis contra Manichæum Syro sermone cōposuit sub Probo imperatore. Hieronymus. Archelaisus Pitaneus ex Aeolide mediam adtulit Academiam, ob disputationis contrarietatem. Primus nanq; in utraq; disserere partē adgressus est. Idq; orationis genus quod Plato tradiderat, per interrogationem & responſionē, ex umbra in certamen & puluerē deduxit. Nullum præterea scripsit librum, quod æque de omnibus retineret ad sensum. Poeticę operā dedit. Ex omnibusq; Homerum ita cōplectebatur, ut secum semper haberet, & ante somnū semper aliquid ex eo legeret, uocitans eum amantissimum. Excessit ex haustu immodici uini, anno ætatis lxxxv. Floruit circa Olymp. cxxx. ut scribit Apollodorus in Chronicis. Archelaisus sculptor nobilis fama præsertim Dianæ simulachri, in quod est Simonidis epigramma. Fuere præter hos alij duo poetae, alter elegiarum, alter uero prisca comœdiæ scriptor: Diogenes. ARCHIMEDES Syracusanus Geometra nobilissimus, tanta in ipsa scientia dulcedine dicitur uersatus, ut sæpenumero inuitus ad balnea ductus, dum perſigendus in cratere constitueretur, per corporis unguenta, figuras ac lineamenta digito inscriberet. Is amicos & necessarios orasse fertur, ut post eius mortem, ambitam Cilindro spheram sepulchro eius imponerent: inscriberent, ex continenti fundamento ad contentum quænam excessus sit proportio. Postremo captis Syraculis, contemplandis lineamentis intentus fuisse dicitur, ut urbem diripi non senserit. Iussus à milite ut ad Marcellum ocyus ueniret, non ante uoluit, quàm rem propositam perficisset. Quamobrem ab eodem euestigio interfectus est, quod ægre Marcellum tulisse dicitur, author Plutarchus. Cicero uero in Tusculanis, quum esset in Sicilia quæstor, sepulchrum eius inter uepres cum isdem, quæ supra diximus, insignibus inuenisse gloriatur. Fuertem alter Archimedes grammaticus, genere Trallianus, qui commentarios in Homerum & mechanica scripsit. Suidas. Archidamus princeps Lacedæmoniorum uir bello clarus, Telidis filius, Methonem ad Athenienses deficientem recepit. In bello contra Pylum primus è nauī profiliens, nec uulneratus est, nec scutum amisit. Deniq; aduersus Amphipolim strenue decertauit. Inſimulatus postremo quod Agnonis Thraciæ regis amicitia studeret, damnatus est, ut ait Suidas. Hic quondam quum uidisset in cōcilio Lacedæmoniorum legatum quendam, qui senectute interpolata canos infecerat, Quid miramini, inquit, eum animo mentiri, qui corpore etiā mentitur: author Aelianus de uaria historia. Floruit Isocratis oratoris tempore. A. Licinius Archias poeta Antiochenus Romæ fuit in amicitia multorum clarorum oratorum, præsertim Lucullorum, & à nonnullis Græcis populis honoratus, & eorum ciuitatibus donatus, Ciceroni in primis familiaris. Hic quum discederet è Sicilia cum L. Lucullo Heracleam uenit, & adscribi etiā in eandem uoluit, quod & sua uirtute, & Luculli amicitia, facile impetrauit. Deinde de ciuitate lis mota à quodam Græco, Cicero defendit, ubi multa de laudibus poeticæ dicit. Pedianus. Archias qui condidit Syraculas, de quo in Syraculis diximus. Archias Hyblaicus præco celeberrimus, uicit tris ordine Olympiadas & Pythica, ubi icon ipsius & epigramma Græcum. Pollux. Archias Tarentinus philosophus Pythagoricus rempub. Tarentinorum rexit, exercitus ductando, nec unquam superatus, ut ait Aristoxenus. Scripta eius non feruntur, nisi quædam ad Platonem epistola, eius in

Arator poet.
Aristianus
Archelaus phi
losofphus
Archelai re
ges
Archelaus rex
Macedoniæ
Archelaus
presul
Archelaisus
Archelaisus
sculptor
Archimedes
Archimedes
grammaticus
Archidamus
Archias poe
ta
Archias Syra
cusarum cond.
Archias præ
co
Architas

Geometria discipulum, pro quo etiam sponsor apud Dionysium quandoque fuit. Primus qui mechanica mechanicis principijs usus exposuit, primusque de Cilindri ratione duas medias secundum proportionem sumere querens, ad cubi duplicationem & cubum, ut Plato testatur, etiam inuenit: author Diogenes. Idem fertur simulacrum quoddam columbae e ligno factitasse, idque ratione quadam mechanica uoluisse, ita scilicet libramentis suspensam, & auram spiritus impulsam atque occulta concitata: author Favorinus apud Gellium. Architas Mitylenaeus musicus, cui cum probro daretur, quod non exaudiretur, respondit, Instrumentum pro me loquitur. Fuere item alij duo, unus qui de agricultura scripsit, alter poeta epigrammatum, Diogenes. Archibius grammaticus Alexandrinus docuit Romae sub Traiano principe, Scripsit commentarios in epigrammata Callimachi. Suidas. Archilochus poeta iamborum Lycambem socerum, quod filiam ei pacem alij locauerat, ad laqueum ob iamborum petulantiam in eum scriptorum compulit. Ex quo Horatius. Archilochum proprio rabies armavit iambo, Ouidius; Tincta Lycambae sanguine tela madent. Quintilianus. Archilochus primus inter eos qui iambos scripsere. Summa in eo uis, elegantes sane uibrantesque sententiae, plurimum sanguinis atque neruorum, adeo ut uideatur quibusdam, quod quidem ueneni est, materiae esse, non ingenij uitium. Emicuit regnante Romulo, ut ait Cicero in Tursulanis. Hunc Archilochum Critias lepide accusat, ut hominem ineptum, qui de seipso multa probra dixerit, quae aliter nesciremus. Nam quod seruae filius fuerit, quodque patriam ob paupertatem relinquens in Thasum uenerit, & quod hic inimicus sit habitus, quod sine discrimine amicos inimicosque momorderit: praeterea moechus, libidinofus, contumeliosusque fuerit: denique quod scutum abiecerit, nunquam profecto sciremus, nisi ex ipso. Haec Aelianus de uaria historia. Aristides Atheniensis in regenda republica cum Themistocle dissensit, quum essent diuersis moribus. Hic esse, ille uideri strenuus malebat. Hic abstinentissimus, ille cupidissimus. Hic denique pauper, ille diues. Catoni alter, Caesari Themistocles comparandus. Hic cum multa pro patria gessisset, postremo ob inuidiam, ut mos est honorum, in exilium actus, precatus est deos, non sicuti Achilles Graecis iratus, ut Atheniensibus quaecumque cuperent, sic bene faustaque euenirent. Tertio post anno quum Xerxes duceret exercitum per Berothiam & Thessalam, Atticamque adorari statuisset, Athenienses antiquata lege exules restituerunt. Inter quos Aristides reuersus, iniuriarum minime meminit, sed Themistoclem aduersarium omni studio ornauit, cum quo postea simul militauit, & apud Plateas cum Paufania se coniunxit. Abstinentie ipsius id signum uel maximum, quod summis functus honoribus incops decessit, iam senex, sumptusque funeri defuit. Et filiae ex publico dotatae, filioque Lyfimacho etiam argenti minae centum, & totidem agri conuicti iugera erogata. Ex Plutarcho. Aristidem alium inter sophistas Philostratus ponit e ciuitate Hadrianorum Mysiae, qui Smyrnae docebat, & aduenientem forte M. Antonino principi, unus omnino non processit obuiam, eoque modo in cognitionem pariter & amicitiam uenit imperatoris. Aristides Thebanus pictor Apellis tempore. Is omnium primus animum pinxit, & sensus expressit omnis, quos Graeci uocant *idyl*, durior aliquantulum in coloribus. Encausticam etiam primus inuenisse traditur, postea a Praxitele consummatam. Huius pictura illa praecipue laudatur, infans adrepens ad mammam matris ex uulnere morientis, ac manu prohibentis: sentire mater, & timere uidetur, ne a mortuo lacte sanguinem infans lambat. Quam tabulam Alexander transtulit Pellam, Sed & Iris eius imperfecta commendatur, quam nullus posteriorum ausus est attingere. Huiusmodi enim imperfecta opera, sicuti Venus Apellis, & Tyndarides Nicomachi, Medea Timomachi, in maiore sunt admiratione, quam si perfectae forent: quippe in his liniamenta reliqua, ipsaque cogitationes artificum spectantur atque in lenocinijs commendationis dolor est, manus quum id agerent, desiderantur extinctae. ex Plinio. Aristides Atheniensis alter orator, inter x. secundus, cuius multae extant orationes, in super & declamationes Attico stilo. Aristides Atheniensis item philosophus Christianus eloquentissimus, sub pristino habitu, uolumen nostrum dogmatis rationemque continens, eodemque tempore quo & Quadratus Hadriano principi tradidit, id est Apologeticum pro Christianis. Hieronymus. Aristotelem philosophum iuuentum luxuriose egisse & patrimonio absumpto militasse, postquam uero in ea arte decoxerit ad philosophiam se conuertisse, Aelianus de uaria historia testatur. Is Stagerita fuit Platonis auditor, patre Nicomacho medico, Alexandro discipulo uel praecipue charus: id beneuolentiae signum uel maximum, quod Stageram eius patriam ab se diruta ipsius causa restituerit

Architas Mitylenaeus
Architas alij duo
Archibius
Archilochus

Aristides Atheniensis

Lyfimachus
Aristides sophista
Aristi. pictor

Aristides orator
Arist. philosophus
Aristoteles philosophus

restituerit. Scripsit non solum neruose, sed eleganter contra quorundam opinionem, author Cicero in epistola ad Fannium. Meus, inquit, liber totum Isocratis myrothecium, atque omnium discipulorum eius arculas, non nihil etiam Aristotelis pigmenta consumpsit. De si. bo. Credo, inquit, te minus delectari ab Epicuro, qui haec Aristotelis & Theophrasti ornamenta dicendi contempsit. In primo ad Herennium. Aristoteles autem qui huic arti plurima ornamenta subministravit. In Rhetoricorum secundo. Veteres quidem scriptores huius artis usque a principe illo & inuētore Ctesia repetitos, unum in locum concludit Aristoteles: & nominatim cuiusque praecipua magna conquisita cura, perspicue scripsit, atque enodara diligenter exposuit; tantumque iunioribus ipsis suauitatis & breuitatis praestitit, ut nemo illorum praecipua ex ipsorum libris agnoscat: sed omnes quicquid illi perceperunt si uelint intelligere, quasi ad quendam multo commodiorem explicatorum reuertantur. Scripta eius quadrifariam dispersita sunt. Primo quae ad eloquentiam pertinent, quae sunt Rhetoricorum libri tres, De poetica duo. De eloquentiae poetarum unus. De poetis tres. De tragicis unus. Epistolas item ad diuersos, & carmina in super, & iudicialiam ab eo scriptam orationem. Altera quae ad philosophiam Ethicam pertinent, ut ad Eudemum libri octo, qui nunc etiam extant. Magnorum moralium duo, ad Nicomachum decem. Oeconomicorum duo. Politicorum octo. Item libri in quibus sunt ab eo mores & instituta c. l. vii. ciuitatum perscripta. De iusticia quatuor. De gubernatione reip. duo. De uoluptate unus, de somno bono tres. De regni administratione unus, de legibus quatuor, de diuitijs unus: De precatione & uoto unus. Reliqua sunt quae ad logicam & physicam pertinent, quorum quicquid superest ab omnibus cognoscitur. Multa etiam ex eis deperdita. Traditur etiam libros supra c. c. ab se scriptos reliquisse. Excessit annorum lxxiii. eodem quo Demosthenes anno, hic in Apulia, ille in Euboea, ambo profugi, persequente Antipatro. De libris & successoribus eius Plutarchus in Sulla, & Strabo, haec quidem referunt. Aristotelis & Theophrasti libri longo tempore occultati fuerant. nam suos Aristoteles Theophrasto dimisit, Theophrastus uero Neleo Sceptio. A quo deinceps ad alios haeredes imperitos, qui ne ueniret in manus Attalorum regum eo tempore bibliothecam Pergami comparantem, eos libros defoderunt. Demum Apeliconi Teio uendidere, Apelicon igitur, ut qui librorum esset studiosior quam sapientiae, cariola loca emendare uolens, describendos dedit, scriptura non rite suppleta. Post cuius mortem Sulla cum eo bello Mithridatico uenisset, Pyreumque adplicuisset, in uolucris eos Romam deportauit, Tyrannionemque grammatico eius familiari digerendos tradidit. A quo Andronicus Rhodius cum referret exemplaria, in uulgus postea addidit. Enarrauerunt eum plurimi & illustres authores. Inter quos Graeci, Themistius, Philoponus, Alexander Aphrodisaeus, Simplicius, Porphyrius, Olympiodorus Alexandrinus, Magentius, Euftradius. E recentioribus autem Ioannes Damascenus, Theodorus Logothetes, Michael Psellus, Nicephorus Gregoras. Ex nostris Boetius, Thomas Aquinas, Albertus magnus, Burleus, Aegidius. Ex barbaris, Auerrois, Auempace, Auicenna. Aristoteles Atheniensis, qui reipub. administravit, cuius etiam iudiciales leguntur orationes, plurima gratia & elegantia refertae. Alius quoque qui Iliadem Homeri scripsit. Quartus Siculus orator. Quintus cognominatus Mythus. Alius Cyrenaicus, qui de poetica scripsit. Alius item grammaticus, ut author Diogenes. Aristippus Cyrenaeus Socratis auditor, primus Socraticorum mercedem docendi exegit, ac questu philosophatus est. Cum Xenophonte similitatem gessit. Summum bonum in uoluptate corporis posuit: quapropter a Diogene canis regius est appellatus, quod diuitum esset assecla. Iactatum inter eos scoma Horatius perpulchre uersibus includit. Si pranderet holus, patienter regibus uti Nolle Aristippus: si sciret regibus uti, Fastidiret holus, qui me notat. Cum olim in nauis periclitante perturbaretur, interrogatus post casum, cur philosophus timuisset. Non agitur, inquit, periculum de anima nebulonis, & nobilis philosophi. Huius sectatores Cyrenaici dicti, a Socraticis & nobilibus philosophis ob obscenitatem dudum repulsi. Habuit filiam nomine Aretam doctissimam. Quum nauis olim qua uehebatur, onere premeretur, aurum iussit in mare proijci, ut ait Diogenes. De eodem Augustinus. Aristippo quidem nec respondendum cenleo. Qui per omnia uixit, ut inter eum ac beluam nihil distaret. Aristarchus grammaticus Alexandrinus lege, oriundus e Samothracia, patre item Aristarcho, floruit Olymp. c. l. v. i. sub Ptolemaeo Philometore, cuius etiam filium erudit. Scripsit commentarios supra mille. Fuit discipulus Aristophanis grammatici. Decessit in Cypro, seipsum cibi abstinentia necans, in

Apelicon Teius

Tyrannion Andronicus Enarratores Aristotelis

Aristot. alij

Aristippus

Areta

Aristarchus grammaticus

Aristarchus poeta necans, in morbo hydropiseo, atatis anno LXXII. filios reliquit Aristarchum & Aristagoram ambos stultos, author Suidas. Aelianus autem hunc tradit tam castigato fuisse iudicio, ut Homeri uersus non putaretur, quem ipse non probaret. Aristarchus Tegeates poeta tragicus Aesculapio, a quo ex morbo fuit liberatus, pro recepta sanitate fabulam uouit. Emericuit tempore quo Euripides, docuit tragedias LXX. uicit duabus: uixit annos supra LXXX. Fuit & alius Aristarchus Ephesityrannus. Suidas. Aristogenes Thasius medicus scripsit libros plures in medicina ad Antigoni Macedonice regem. Aristogenes alter Gnidius item medicus, seruus Chryssippi philosophi, famam adeptus est ex curatione Antigoni Gonatae cognomento; autor utriusque Suidas. Aristogiton orator Atheniensis impudens, ex quo canis uocatus ab Atheniensibus, scripsit Apologiam ad Demosthenem ducem contra Timotheum, ad Lycurgum contra Timarchum, contra Hyperidem. Aristogiton & Armodius liberatores tyrannidis Pysistrati, quibus statua in foro ab Atheniensibus posita. Causa quod Hipparchus Pysistrati filius Armodio ipso adolescente quem Aristogiton ardebat, per uim positus fuerat; author Thucydides. Aristeas Proconnesius genere uerificator, carmina, que dicuntur Arimaspea, composuit libris tribus. Præterea Theogoniam circiter uersus mille, Emericuit Croesi & Cyri temporibus. Hic animam quoties uellet resumebat, hæc Suidas. Plutarchus in Romulo, item Herodotus Aristeam meminerunt his uerbis. Aristeam aiunt, qui cum nullo suæ ciuitatis esset inferior, ingressum in Proconneso fullonicam officinam, illic decessisse, fullonemque oclusa officina abijisse denunciatum rem propinquis defuncti. Dissipatoque iam per urbem rumore Aristeam esse uitam functum, superuenisse sermoni de hac re disputantium quendam Cyricum ex urbe Artetia profectum, qui diceret sese fuisse congressum cum Aristeâ atque colloquutum. Eapropter propinquos ad fulloniam præsto iuisse, habentes quæ ad effrendos homines sunt opus: aperta domo Aristeam minime apparuisse. Septimo deinde anno cum in Proconneso apparuisset, eos uersus fecisse, qui nunc Arimaspei uocantur. Quibus cõditis rursus euanuisse, hæc iste Cyricus commemorabat. Aristocles philosophus Messanen sis Peripateticus, scripsit de philosophia librum unum, quis esset studio & doctrina prior, Homerus an Plato: scripsit & de arte rhetorica, ac alia. Suidas. Aristocles Lampfacenus philosophus: alius Pergamensis sophista sub Traiano & Hadriano, scripsit de arte rhetorica, epistolas & declamationes ad Imperatorem. Suidas. De hoc Philostratus sic scribit. Aristocles Pergamensis nobili genere natus, sectæ Peripateticæ, Herodis Attici frequenterator, inter philosophas clarus annumeratur. Tempore quo philosophabatur squalidus, horridusque aspectu, mox sese cultius habuit, uoluptatibus nimirum, tum lyrae, tum cantus indulgens. Cum esset Pergamini iam clarus, ad se ex omni Græcia multitudinem traxit. Eius oratio illustris & Atticissans habebatur, sermoni potius quam cõtentioni apta, a qua ocium aberat ad breuitatem procinquantibus tendenti. Cuius Atticissimus Herodis linguæ comparatus, exilitati quam sono ac magnitudini propior erat. Extinctus est in ipso senectutis limine semicanus. Aristophanes poeta comicus Rhodius siue Lyndius genere, lege uero Atheniensis, patre Philippo, inuentor Tetrametri & Octometri; filios habuit Ararota, Philippum, Philetarum, comicos omnes, docuit fabulas LIII. Suidas. Eius nunc inueniuntur, *πλῆθος νεφέλαι, ὄρνιθες, σφῆκες, θεομορφοειδέσσαι, ἀχαιεύς, ἄρλωβ, ἱππῆς, κελαινοειδέσσαι*. Hic Attica linguæ nobilitate adeo præpoller, ut Dionysio roganti Athenienses aliquem eius sermonis eruditum authorem, hunc miserint. Socratis æmulus fuit, quem exagitat ac insectatur in Nephelis. Aristophanes Byzantius grammaticus Apellis filius, dux etiam exercitus, discipulus Callimachi Zenodoti & Dionysii. Suidas. Aristodemus Nisseus filius Menecratis Aristarchi discipuli, quem Strabo dicit se iuuenem, senem uidisse. Alter Aristodemus, qui magni Pompeij filios erudit, mane rhetoricam, meridie grammaticam docebat. Strabo. Aristomenes Atheniensis comicus, inter secundos antiquæ comœdiæ Olympiad. CLXXXVII. cognominatus *θεοποιός*, Suidas. Aristonicus grammaticus Alexandrinus scripsit in Theogoniam Hesiodi, & de nominibus siue constructione apud Homerum. Aristonicus Eunuchus Ptolemæi, qui animam supra Eunuchum gerebat, dux fuit belli fortissimus; præterea liberalis in omnes: author utriusque Suidas. Aristonicum regem uide in Attalis. Aristonymus poeta comicus sub Philadelpho, præfuit regis bibliothecæ post Apollonium: ueniens postremo in suspicionem, quod ad Eumenem transfugere cuperet, in custodia per aliquot annos fuit, tandem liberatus, mortem haud multo post obiit e stranguria, annos natus LXXXVII. reliquit opera multa, inter quæ

inter quæ tragediam *Ἰλίου πύργου*. Athenæus in Dipnoso. Aristoxenus Tarentinus, Man-
 ting tamē agēs, philosophus & musicus nobilissimus, audiuit patrē & Lampū Erythreum,
 dein Zenophilum Pythagoreū, postremo Aristotelē, in quem morientē conuiciū dixit,
 quod ei Theophrastū in scholæ successione præponeret. Scripsit in omni genere libros, in
 musica præsertim. Suidas. Hic animā dixit in harmonia constare, ut est autor Cicero in Tu-
 sculanis. Aristoxenus Cyrenæus, qui adeo delicatus fuisse dicitur in hortorū cura, ut uespe
 ri lacucas mulso irrigaret, ut luxuriosius suberescerent, & saporis essent præstantioris. Sui-
 das. Aristonius citharæodus cum sexties Pythia uicisset, ut Lyfandri Lacedæmonij gratiam
 iniret, pollicitus est cum denuo uictoriam habere cõtingeret, Aristonum Lyfandri seruum
 se præconio declaraturū. Aristolaus pictor Pausiæ discipulus e seuerissimis pictoribus fuit.
 Eius opera nonnulla cõmemorat Pli. Aristobulus Iudæus ex Paneade Agathobuli Hebræi
 discipulus unus fuit ex illius LXXXII. interpretibus, qui missi frere ad Ptolemæum tunc Iu-
 dææ dominū, uti libros sacros in Græcum sermonē conuerterent, qui multa ex præceptis
 Moseos proponenti regi procontantiq; respondit. Hic cõmentarios etiam in Hebræorū le-
 gem egregios adidit, autor Eusebius. Aristobulus alter historicus item Iudæus, qui res Ale-
 xandri magni conscripsit, comesq; peregrinationis fuit. Q. Arrius, qui fuit M. Crassi quasi
 secundarius. Is infimo loco natus, & honores & pecuniā, & gratiam consecutus, etiā in pa-
 tronorum sine doctrina, sine ingenio aliquem numerū uenerat. Sed ut pugiles in exercitu
 etiā si pugnos & plagas olim præriorū cupidi ferre possunt, solem tamē sæpe ferre nō pos-
 sunt. Cicero in Bruto. Q. Arrius familiaris Ciceronis, cuius epulum lautissimū cõmemorat
 ipse Cicero in Vatinio. Horatius quoq; lib. II. car. Atq; epulum ait, arbitrio Arrij. Arrius
 philosophus Alexandrinus, qui Augusto ueniēti Alexandriā, post uictoriā Actiacam, se
 obrulit, tãtoq; in honore apud eum fuit, ut Augustus ipse palam sit fallus Alexandrinos tri-
 bus de causis ab se cõseruatos esse, ob Alexãdri primū memoriā, deinde ob urbis pulchri-
 tudinē, postremo propter Arrij philosophi. Plutarchus in Antonio. Hic Romā postea
 ab eo ductus, magnisq; præmijs & honoribus adfectus. Arrius presbyter Alexãdrinus, pa-
 tre Armodio, sub Cõstantino magno sectam excitauit, quæ ab æterna dei patris substantia
 filium conabatur abducere. Sed quum Alexãder præsul eius ciuitatis natura quietus, eum
 cuperet ab prauo incõcepto reuocare, nec tūc res ex sententiā procederet, quod plerisque iam
 contagia pestiferæ opinionis infecerant, haud utile fore existimans rem pati, ad sacerdotes
 omnes circa derulit. Ad ipsum quoq; Cõstantinū fama penetrata, Imperator religiosissimus
 apud urbē Nicenam conciliū conuocari iussit, in quo adfuit Pafnutius præsul ex Aegypti
 patribus, uir sanctus ex eis quos dextro oculo eruto, ac poplite succiso, Maximianus ad me-
 tallā dānauerat, qui innumeris quotidie miraculis clarebat. Adfuit & Athanasius tūc diaco-
 nus cum Alexandro ipso præfule & magistro: tandem CCCXXVIII. coactis præsulibus ex-
 plosa est Arrij sententiā. *ὁμοουσιον*, id est, cõsubstantialē tunc filii decreuerūt, cū eis sese subscri-
 bētib; præter Arrij cum paucis qui in exiliū acti sunt. Posthac ex eius secta quidā presby-
 ter cõciliata sibi beneuolentiā Constantiæ Cõstantij sororis, mortuoq; int erim Cõstantino,
 Cõstantius presbytero sororis gratia fauēs, iussit ex exilio Arrij reuerti, sollicitate quoq; Eu-
 sebio præfule Nicomediæ eius sectatore. Quumq; ille multis e sacerdotibus & populis sta-
 patus rediret, in itinere Cõstantinopoli secessum petēs exonerandi uentris gratia in testibus
 defluxis excessit, dignam moribus pœnam dando. Itaq; Alexander qui tunc ex eius aduētū
 maximas sibi excitari turbas timebat, precibus ad deum effusis exauditus uidebatur. Non
 desistere tamen eius sectatores, quin defuncto Alexãdro eius successori Athanasio uniuersisq;
 orthodoxis multos annos negociū facesserēt, adeo ut nulla fuerit ciuitas que nō Arria
 num simul cū Orthodoxo præfule sustineret. Nūc de eius dogmate differēdū. Tres ex hac
 emanarunt secte, Arrianiq; trisaria dispersiti. In Eunomianos, qui dicunt omnino filij patri
 dissimilē, quod nulla ratiōe res creata creatori sit æquiparāda. In Arrianos, qui dicūt similitē
 quidē posse dici filij patri, sed ex munere gratiæ, non proprietate naturæ, qua scilicet possit
 res creata creatori cõferri. In Macedonianos, qui adseuerāt quidē similitē omnino patri filij:
 uerum S. S. nihil habere cum utrisq; cõmune. Hæc ex historia Rufini lib. x. Arrianus e Ni-
 comedia historicus. Xenophō miror cognominatus, sicut ille de Cyro, ita hic de Epicteto
 philosopho eiusq; dissertationib; opus adidit tribus uoluminibus. Scripsit quoq; historiam
 Alexãdri magni viij. lib. utriusq; opus habetur in bibliotheca Vaticana. Emericuit Romæ sub
 I. Iudiano

Aristoxenus
 Aristoxenus
 Aristonius
 Aristolaus
 Aristobulus
 Iudæus
 Aristobulus
 historicus
 Arrius philo-
 sophus
 Arrius heret-
 icus
 Pafnutius
 Arriane sectæ
 Arrianus hi-
 storicus

Hadriano & M. Antonino principibus, à quibus ob literas honoribus usq; consularibus euectus est, autor Heliconius. Arrianus poeta, cuius carminibus Tyberium principem delectatum fuisse Tranquillus scribit. Eius autem opera Suidas commemorat, Metaphrasim Georgicorum Vergilij, Alexandriada, Poema uidelicet de Alexandri Macedonis gestis, libris x x i i i. Alia quoq; in Attalum Pergamensem poemata, Arion Methymneus citharae & poeta lyricus emicuit Olymp. x x x i i i. Scripsit cantica circiter uersuum duo milia. Dicitur & tragici carminis primus inuentor fuisse, & Chorum instituisse, ac dithyrambicū carmen cecinisse, autor Suidas. Huius Arionis historiam Ouidius in fastis, & Gellius lib. x v i. ac Aelianus de ani. pluribus referunt uerbis. Dum Lesbum patriam repeteret, animaduertens nauales socios in se propter opes coniuualse, ex nauis se in mare proiecit, quem delphinus dorso exceptū domum usq; tulit. Quapropter eius statua cum eiusmodi epigrammate facta, quod ego sic conuertit. Cernis amatorem qui uexit Ariona delphin, A Siculo subiens pondera grata mari. Arsenius stirpe senatoria, Honorij principis aulicus, ac beatae uitae cupidus, quum diuinitus audisset; fuge, tace, & quiesce, ad coenobium properauit, ubi & monachis praesuit, & sanctitate claruit. Relicta sibi paternā hereditatem respuit, discitans eam ad se non amplius pertinere. Videns olim quendam in fractum dolium aquā haurientē, audiit cœlitus, eos esse, qui bona quae agunt cōtinuo malis admisceat. Fuit & alter martyr sub Decio. Aurelius pictor celebris Romae paulo ante Augustū, nisi flagitio insigni corrupisset artē, semper alicuius foeminae amore flagrans, ob id deas pingens sed dilectarum imagine, itaq; in pictura eius scorta numerabantur. Plinius, Arnuphis philosophus Aegyptius magica praeditus arte ferebatur in aera. Fama est ut quondā exercitus Romanorum M. Antonini principis tēpore siti laborante, hic imbrē cum fulgure & tonitru media aestate excitauerit, quod nonnulli Iuliano Chaldaeo attribuunt, haec Suidas. Eusebius autē huius miraculi meminit, neq; excitationibus aut magicis gestū dicit, sed à Christianorū precibus qui in eo exercitu militabant. Archadius Antiochenus grāmaticus scripsit nonnulla in grāmatica cōmemorata à Suida. Archedius poeta comicus contra Democharem scripsit Demosthenis propinquū. Fabulae ipsius Thesaurus, & Diamartanō, ut scribit Athenaeus. Archippus comicus Atheniensis antiquae comediae, uicit semel. Suidas, Artemidorus Gnidius Romae Graecae disciplinae praceptor, Bruti familiaris, libellum de coniuratione obtulit Caesari extremo die ingredientī in senatum, ut statim legeret, quod ille minime fecit. Plutarchus. Artemidorus Daldianus, Daldis enim ciuitas Lydiae est, philosophus scripsit de interpretatione somniorū, de auspicijs, & de Chiromantia. Suidas. Artemisia regina Halicarnassi, in auxiliū Xerxis cōtra Graecos uenit. Inter primores duces bellū acerrime ciebat, quippe ut in uitro muliebrem timorem, ita in muliere uirilem audaciam cerneret. Haec extincto uiro Mausolo sepulchrū fecit, inter septē orbis miracula cōnumeratū. Ad funus quoq; ornandū primos Graeciae oratores aduersiuit. Suidas. Artemius praefectus cū Candida uxore & Paulina filia, martyres sub Hadriano, iacet in uia Aurelia. Hic Marcellinū presbiterū, & Perrū exorcistam in carcere custodiebat, à quibus & ipse Christianus factus iugulatus postremo est, uxor autē & filia lapidibus obruta. Artabazē Armeniae regē quanq; barbarum, uirū plane doctissimū scribunt fuisse Appianus in Parthico, & Plutarchus in Crasso. Praeterea ad didisse tragœdias & orationes historiamq; quorū nonnulla ad sua tēpora peruenisse affirmat. Hic captus ab Antonio dum Orodī Parthorum regi ad sinū suo suppetias tulit, & in triumphum in Aegyptū ductus est, ut idem Appianus autor. Aesclepiodorus pictor arte Apellis Olympi. c x i i. quem in symmetria mirabatur ipse Apelles. Huic Mnason tyrannus pro x i i. dijs dedit in singulos mnas tricenas. Plinius, Aesclepiodorus Alexandrinus uir singulari ingenio ad omnia mathematica, ad inquisitionē cognitionemq; lapidum & herbarum. Suidas. Aesclepiades genere Prusienis medicorū eloquentissimus, Cn. Pompeij familia ris, cum in arte Rhetorica decoxisset, medicinā sectatus est, aliam à cæteris uitam ingressus. Dicebat salūtē cōstare cibi potusq; abstinentia, praeterea gestatione, ambulatione, frictione. Ipse condita noua secta, sperisq; legatis ac pollicitationibus Mithridatis regis, reperta ratione qua uinū agris medetur, relato e funere homine & cōseruato. Sed maxime spōsione facta cum fortuna, ne delatus ad rogum medicus crederetur, si unq; inualidus ullo tempore fuisset. Et uictor suprema in senectā lapsu scalarū exanimatus est, haec Plin. De eodē quoque multa lib. i i i i. refert Apuleius. Aesclepiades praesul Antiochenus martyr, Aesclepiades Myrleanus

Myrleanus ludimagister in Turdania Hispaniae regione, librū adidit de gētibus eius re Aesclepiades gionis. Strabo lib. iij. Aesclepiades Anazarbeus grāmaticus scripsit de fluminibus. Step. Alconius Pedianus histor. circa Neronis tēpora, anno uitae l x x i i i. captus luminib. Aescionius x i i postea summo cū honore & hominū gratia uixit annos, autor Euseb. Hic etiā in Ciceronis orationes cōmentarios edidit. Aspasius Rauēnas Demetrianus filius sophista, sub Aspasius so- Alexandro Mamea Romae profitebat, auditor Pausaniae, & Hippodromi, scripsit contra phista Aristonē & maledicos diuersas orationes, haec Suidas. De hoc Philost. pluribus uerbis dicit eum uenisse Romā ad Alexandrū, magistrūq; epistolarū eius fuisse, eiq; Philostr. ipse refert se epistolā scriptitasse, ubi modū scribēdi in eo genere edocet. Nā Aspasius cū scribēdis imperatoris epistolis praeset, stilo utebat cōtētioso, ac minime perspicuo, minimeq; propterea principē decete. Cum eius scripta legē cōtineat, nō per enthememata, aut epicheremata proferri fas est. Aspasius Biblius appellatus, qm de byblo, id est, papyro librū Aspasius by- cōdidit, ac artē Rhetoricā & Pangyricū in Hadrianū principē, cuius tēpore floruit. Suf- blius das. Aspasius Tyrius historicus, scripsit de cōtinēte, & quae in eo sunt, uariam historiam Aspasius ty- lib. xx. de arte quoq; Rhetorica, & alia ut idē autor. Aspasia mulier Milessa magna doctri- rius nae fama, sophistria fuit, & rhetorices magistra. Pericle docuit, simul & amauit, ab eoq; in Aspasia mu- matrimoniu accepta cum esset captiua, causa fuit & ipsa duorum bellorū, Samij uidelicet, et lier Peloponesiaci. uide in Pericle. Asterius Ariana philosophus sectae, imperante Cōstanti Asterius no, scripsit in epistolā ad Rom. euangelia, psalmos, cōmentarios, qui ab ipso sectae uiris studiosis legunt. Hierony. Aster puer in quē sumt epigrammata Platonis, uide in Platone. Aster puer Asteris nomen foeminae adamatae, pro qua sylua extat Papinij. Asbylus Crotoniata, ut Asbylus ait Pausan. uictor Olympiae ter cōtinua serie, stadio ac diaulo. Huius etiā Plato meminit in rep. qui eum castitate perpetua praeditū cōmemorat, ob cursus studiū. Huius insuper si mulachrū in Olympiā ostēdebat, uti Plin. testatur. Asinius claros Romae legimus fuisse, Asinius pollio scripsit in primis celebrē oratorē, Augustiq; amicū. Is primus omnium Ro. aduocatis ho- minib. scripta sua recitauit. Declamatiōes suas nunq; populo cōmisit, siue quia parū in il- lis habuerit fiducia, siue, qd magis crediderim, tātus orator inferius id opus ingenio suo duxit. Exerceri siquidē uolebat, gloriari fastidiebat. Seneca in decla. à Quintiliano aut his uerbis taxat. In Asinio Pollione summā diligentia inuenio, adeo ut quibusdā nimia uideatur, & cōsiliū & animi fatis, à nitore & iucunditate ortōis ita lōge abest, ut uideri possit secūdo prior. Vocat idē alibi iudiciū Pollionis. Nā oēs ferē sui tēporis notauit, nasutiore iudicio, in Lio Patauinatē, in Cæs. cōmētarijs infidelitatē, in Salustio uerba obsoleta. Ciceronē deniq; ipsum exanguē & elixū appellauit. Primus Romae bibliothecā publica- uit, ubi M. Varronis imaginē collocauit. Praeterea de Dalmatis triūphauit Salona expr- gnata, ex qua uictoria Saloninū tunc forte natū uocauit, in cuius honorem Seruius dicit eclogā adidisse Virgilij. Morit in uilla Tusciana, aetatis anno l x x x. ut autor Euseb. Asinius Gallus eius filius uir etiā doctissimus, ut Seneca testatur in declama. libros edidit de cōparatione patris & Ciceronis, in quib. praetulit patrē, ut Cecilius in lib. ij. epistolarū scribit. Contra quos Claudius Caesar postea Ciceronis adidit defensionē, ut Tranquillus meminit in Claudio. Imitatus etiā patrē, qui & ipse orationes scripsit in Plautiū quendā, quae post mortē eius ederent ut nō respōdere possit: ex quo Plautius ferē scripsisse, Cum mortuis nō nisi laruas luctari. haec Plin. Hic postea à Tyberio principe nulla manifesta de causa interfectus fuit. Asinius Capito doctis. artis grāmaticae, librū reliquit epistolarū. In Asinius Ca- primaq; quae ad Pacuiū Labeonē scripta erat, titulus est, plura & nō plura scribi oportere, ratioesq; ponit. Gellius. Asinius Pollio Trallianus genere, docuit Romae tēpore Pom- Asinius Polli- peij magni, successit scholē Timagenis, scripsit bellū ciuile Caesaris & Pompeij. Sui. Asel- Asellius Sem- lius Sēpronius historicus militauit sub Scipione Aemyliano apud Numantiā tribunus pronius militaris, idq; bellū literis mādauit, citat saepe testis à Gellio. Asellius Claudius eques Ro- Asellius Clau- tribunus militū sub Claudio Nerone apud Lucanos memorāda fortitudine, uide in Tau- dius rea Iubellio. Asdrubal, & Amilchar, Magonis inclyti ducis Canthaginei filij fuere, quib. Asdrubal ducibus paternā referentib. indolē, Pœni multos annos aduersus Sardos feliciter pugna- uerunt: in quo bello Asdrubal grauius uulneratus, Amilchari fratri tradito imperio, inte- rijt. Cuius mortē cū luctus ciuitatis, tū dictaturae x i. & triūphi quatuor, insignē fecere. Reliquit liberos tris, Annibalē, Asdrubalē, & Sappho. Amilchar uero alter frater, quū in bello

bello Siciliensi fuisset interfectus, parem dimisit filiorum numerum, Amilconem, Hannonem, & Giskonem. Igitur per hos Carthaginensis res ea tempestate regebatur: per hos & Mauris bellum illatum, & aduersus Numidas pugnatum, & Atri compulsi stipendium urbis condite Carthaginensibus remittere. Deinde cum familia tanta imperatorum grauis liberae civitati esset, centum e numero senatorum iudices legunt, qui reuersis a bello ducibus rationem rerum gestarum exigerent. In Sicilia in loco Amilcharis, Amilco succedit Imperator, qui cum nauali terreftrique pugna aliquot secunda praesilia fecisset, repente pestilentia oppressum exercitum ferentem amittit. Quare in cetera ciuitas, & ululatibus plena, aduenienti sese obtulit. Ipse diuos sumamque incensans fortunam, quod gloriosissimam uictoriam partamque legitima, fato miserabili funestasset, ac queribundus se domum contulit, clausisque foribus doloris impatiens, sibi mortem conscium. Trog. lib. xix. Asdrubal gener Amilcharis patris Annibalis, post eius mortem septem annos imperium tenuit, fauente factione Barchina. Annibalē haud multo post interitum patris in Hispania uocauit, ut sicut ante puer iuuente Amilchare coeperat bellicis artibus eruditus: sic etiam tunc robustiore aetate periculis ac laboribus adiuuaret. Demum a seruo barbaro, cuius dominum occiderat, interfectus est in medio suorum, comprehensus deinde a circumstantibus. seruus haud facti poenitens, inter cruciatus & tormenta, specie semper ridentis praebuit. Lilius x x i. Asdrubal Giskonis, postquam Annibalis frater Asdrubal in Italiam se contulit, ad Scipione Africano sepe una cum Magone fugatus, in Hispania tandem Magone capto, se ad Gades recepit, deinde Carthaginē: unde in Numidiam ad Syphacē captatum amicitiam Carthaginensibus contendit, quod forte Scipio ex Hispania eadem die, causaque pro Romanis adfuit: uide in Scipione & in Laelio. Asdrubal Annibalis frater, uide in Annibale & Lilius Salinator. Asdrubal cui Caluo cognomen erat, tempore quo Annibal erat in Italia, te ste Lilius, in Sardiniam dux classis mittitur, sed tempestate reiectus ad insulas Baleares, ibi tantisper quoad quas resiceret naues, resedit. Cuius audisset T. Manlius Aricorā Sardonum regem perstigasse, cum classe occurrentes, collatis signis ipse cum Magone & Hannone ducibus, memorabili clade profligatus, captusque est. Asdrubal dux alius tertio bello punico a Scipione Aemiliano uictus, facta deditione: eius uxor quae paucis ante diebus a uiro impetrare non potuisset, ut ad uictorem transfugeret, in medias urbis flamas sese cum filijs iecit. Lilius l. i. Asdydamas Asdydamas senior tragicus Atheniensis docuit Trag. x l i i. uicit v. Primus qui ex audito ueribus Socratis ad poeticam se conuerterit. Asdydamas iunior filius, & ipse tragicus, cuius tragicodias nonnullas commemorat Suidas. Asdyampsicus x g z i o u, id est, de coniectione somniorum. Suid. Astylus Crotoniata tribus continuis olympicis uicit, stadio, diaulo, & dolicho. Quae autem in ultimo se Hieronis magistrum ac Syracusanum a pracone declarari fecerit, Crotoniata irati statuam eius fregerunt, bona insuper publicauerunt, Pausanias. Asryanax quasi urbis princeps, appellatus autem proprio nomine Scamandrus, Hectoris filius ex Andromacha: qui a matre absconditus, ab Ulyse repertus, ac de alta crepidine praecipitatus est datus. Attalus & Eumenes reges Pergami regnauerunt, Strab. lib. xiiij. breuiter persequitur. Lyfimachus unus e successoribus Alexandri, Pergamum ubi thesaurus regius erat, seruabat. Is a Seleuco Nicatore oppressus, curam Philotero eunucho dilectissimo, regni simul & thesauri reliquit. Is annis x x. regnauit, fratresque habuit Eumene & Attalum. Eumene nati maiori filius fuit Eumenes alter, qui Pergami imperio successit, primusque res gerere cepit, & apud Sardis ciuitatem Antiochi Seleuci filium, praesilio superauit. Hic igitur postquam regnasset an. x x i i. Attalum filium dimisit heredem, qui primus rex Pergami est appellatus, ut etiam Lilius in viij de bello Ma. Gallograecos uicit, solusque Asiatum eis tributum non petiit. Romanorum praeterea fuit amicus, ut Lilius in l i i. de bello Ma. & Florus. Pro eis in classe Rhodiorum aduersus Philippum pugnauit. Coronam auream senatus dono misit, gratias agens, quod Antiochi auctoritate legatorum de finibus eius motisset. Decessit senior, postquam regnasset annos x l i i i. superstitibus liberis Eumene, Attalo, Philotero, & Athenaeo. Ex quibus Eumenes in amicitia Romanorum permansit, pro eisque aduersus Perseum bellum gessit, a quibus totam eam regionem accepit, quae sub Antiocho citra Taurum erat. Praeterea Pergamum munij, & lucum Nicephorum seruit, templorum quoque dona addidit, ac nobilem bibliothecam instituit, undique conquisitis libris in haedinis pellibus scriptis, quae postea ex loco Pergamena sunt dicta: regnauit annos x l i x. Scepterumque Attalo filio quem e Stratonice Ariarathis Cappadocum regis filia susceperat, tutoremque Attalum fratrem dimisit. Quam bello res

bello res gessit magnas. Nam aduersus Demetrium Seleuci filium, deinde Alexandrum Antiocho natum bellum sumpsit. Romanorum contra pseudophilippum socius fuit, Diogylum quoque regem cepit, ducto in Thraciam exercitu. Prusiam Bithyniae regem interemit praefecto illi filio Nicomede: postremo post annos x x i. Attalo Eumene filio sub eius, Attalus ut diximus, tutela relicto regnum dimisit. Is Philometor ex scelere per antiphraasim cognominatus est quod matrem interfecerit. Cum annos v. regnasset morbo absumptus, teste Lilius l v i i i. heredem populo Romano instituit: qui postea eam regionem provinciam fecerunt, & Asiam minorem uocauerunt. Hunc Attalum Trogus lib. xxxvi. Eumene e fratre nepotem non filium dicit esse: nisi forte Attalum tutorem eius, ac patrum Eumene uocet. Vtrunque scribit fuisse sceleratissimum. Matrē primo, deinde uxorem clam necasse, barbaramque ac capillum dissimulatione facinoris promississe: praeterea hortos colere, ac herbas inde uenenatas ciuibus mittere solitum fuisse. Postremo haeredes Romanos reliquit. Hic est qui de agricultura librum scripsit, cui se relicto regni curis penitus tradidit. Aristonicus ex Eumene & pellice natus, post Attali fratris mortem ueluti paternum regnum Asiam inuasit. Cumque multa praesilia secunda aduersus ciuitates quae metu Romanorum se dedere nolebant, fecisset: iustusque iam rex uideretur, Asia Licinio Crasso decernitur: qui intentior Attalicam praedam quam bello, cum extremo anni tempore inordinata acie praesidium conseruisset, uictus pernas dedit. In huius locum Perpenna Cos. missus congressu primo ad deditionem Aristonicum cepit, Attalicamque gazam haereditariam Populo Romano Romam deportabat. Quod aegre ferens successor eius M. Aquilius Cos. ad eripiendum Aristonicum Perpennam ueluti sui triumphum munus properauit. Sed contentionem consulum mors Perpennae diremit. Sic Asia Romanorum facta, cum opibus uicta quoque Romam transmissit. Aristonicus in triumphum ductus, ac in carcere necatus est. Lilius l. i x. Athanasius praesul Alexandrinus educatus ab Alexandro eiusdem ciuitatis praesule, olim diaconus in concilio Niceno fuit. Arrianorum deinde maximas persequens insidias ad Constantem Galliarum principem aufugit: unde reuersus cum literis & rursus post eius mortem fugatus, usque ad Iouiniam imperium latuit, a quo restituti orthodoxi fuere. Sub Valente mori cum Petrum quemdam coadiutorem in praesulatum munere delegasset. In concilio multa ei falsa crimina obiecta, adducto etiam scorto, quod rem cum ea habuisse testaretur, omnia tandem patientia ac sanctitate superauit. Feruntur eius aduersus gentes duo libri contra Valentem: unus de uirginitate. De persecutionibus Arrianorum. De psalmodum titulis, De uita Antonij monachi, in epistolas Pauli commentarius, Symbolum, i o r t a n i a e epistolae, id est Castigationes solemnes. Haec ex Rufini historia. Ioannes Aretinus Romanae ecclesiae subdiaconus ipsius uita e pluribus locis collectae librum dicauit. Athenaeus e Seleucia Ciliciae philosophus peripateticus doctissimus, Augusti tempore, princeps aliquandiu patriae suae: deinde contracta cum Murena amicitia qui contra Augustum conspirauerat, cum illo aufugit, captusque ac dimissus cum infons reperiretur. Reuertens autem Romam multis eum salutantibus, illud Euripidis respondit. *ἄνω κενυδμδνεα ε σκότεν πύλας λιπδμ*, id est: Aduenio latebras & tenebrarum linquens portas: uerum breui superuixit tempore, a ruina domus ubi habitabat oppressus. Strabo x i i i i. Athenaeus Naucratica grammaticus Athenaeus philosophus M. Antonini principis tempore, librum teste Suida Diapnosophilistarum composuit, uarium opus & eruditum, ut Plinius alter Graecus se uel dici possit: quod ad nos sanè haudquam integrum peruenit: eius epitome ab Hermolao Byzantio tantum relicta. Athenaeus N o d o r v s Atheniensis philosophus Stoicus praceptor Dionysij Areopagita, composuit opus quod *εστφδρε* inscripsit: emicuit Augusti temporibus. Suidas. Atteius Philologus libertinus Athenis natus: hunc Capito Atteius iurifconsultus eius patronus inter grammaticos rhetorem: & inter rhetores grammaticum fuisse ait: inuauit scripta Sallustij in componendo ut author est Pollio. Philologi appellationem sumpsisse uidetur: quod sicut Eratosthenes qui sibi prius hoc cognomen uindicauit, multiplices uariarum doctrinarum censebatur. Coluit familiarissime Sallustium, eoque defuncto Pollionem: quos historias componere aggressos alterum breuiario rerum Romanarum, alterum praecipis de ratione dicendi instruxit: quo magis mirandum Pollionem credidisse, antiqua uerba & figuras solitum esse colligere Sallustium: quum sibi sciat Atteium nihil aliud suadere, quam ut noto, celeri, & proprio sermone utatur: uitetque maxime obscuritatem Sallustij, D 2 & audaci

Atratinus & audaciam in translationibus: ex Tranquillo. Atratinus accusator fuit Cælij, ut in oratione Ciceronis apparet, qui male à quibusdam Atracinus scribitur: nam is Varro fuit.

Aurelia gens AURELIAM gentem ex Sabinis oriundam à sole dictam putant, quod ei publice à populo Romano datus sit locus, in quo sacra fuerant Soli, qui prius Auselij, sicut Valelij dicebantur. Festus. Ausonius sophista scripsit epistolas & alia quædam ad Nonnum, ut ait Suidas. Alius poeta Gallus, patria Burdegalensis, cuius extant epigrammata. Augeas Comicus Atheniensis mediæ comœdiæ, ut author Athenæus. Augeam regem in Geographia narrauit. AVGVSTÆ coniuges dicebantur imperatorum, sed & mater castrorum quandoq; honoris gratia ex S. C. Diuæ autem, ac diuæ, tantum post mortem. Augustarum nomina hæc sunt. Livia Augusti, Agrippina Agrippæ, postea Iulia Augusti filia, Tyberij. Lolia Paulini Caij. Messalina & Agrippina Claudij, Octauiæ & Sabina Poppea Neronis. Lepida Galbæ. Pompeia Sabina Othonis. Petronia Vitellij. Flauia Domitilla Statilij Capellæ filia Vespasiani. Marcia Furuilla Titi. Domitia Domitiani. Plotina Traiani. Sabina Hadriani. Faustina Antonini Pij. Faustina filia M. Aur. Antonini. Lucilla L. Antonini Veri. Iulia Seueri. Eadem priuigno nupsit Caracallæ. Theodora & Helena Constantij. Faustina Constantij. Eusebia Constantij. Helena filia Constantini uxor Iuliani. Charito Iouiniani. Seuera & Iustina Valentiniani. Dominica Valētiis. Galla Placidia Theodosij. Eudocia Arcadij. Eudocia Theodosij iunioris. Eudoxia Valentiniani iunioris. Pulcheria Martiani. Verina Leonis magni. Arca Zenonis. Euphemia Iustini. Theodora Iustini iunioris. Anastasia Tyberij. Constantiana Mauricij. Leontia Phocæ. Flauia Eudocia Heraclij. Martina Constantini iunioris. AVREIA uirgo apud Parisios cœnobio uirginum præposita ab Eligio eiusdem ciuitatis præfule, imperante Heraclio. ambo inter sanctos relati. Fuit & alia huius nominis martyr inter comites Vrsulæ. Autolyceus Mercurij seu Deucalionis filius, & maternus Vlyllis auus, ut Homerus & item Plato in primo de republica testantur, furtorum nomine insignis. Martialis: Non fuit Autolycei tam piceata manus. Alter fuit conditor Sinopis, & comes Iasonis, apud Strabonem: tertius Athleta, nobilis Prancratistes, cuius statuam in Prytaneo fuisse author est Pausanias: meminit & Plinius huius artificis libro XXXIII. Cap. V III.

RAPHAELIS VOLATERRANI COMMENTARIORVM VRBANORVM LIBER XIII.

Babylas Præful Antiochenus, quem & uitæ meritis & doctrina præstantissimum Eusebius sæpe in historia commemorat. Bacchylides poeta lyricus, Cœus genere, filius Medonis nati Bacchylide Athleta, ut ait Suidas. Aelianus autem de uaria historia tris huius nominis ponit: hunc primum, alium Atheniensem, tertium Arcadem. Bacchus alibi mihi narratur. Est & martyris nomen qui unâ cum Sergio sub Diocletiano apud Euphratem passus est: ambo enim ordines in exercitu imperatoris ducebant. Baïron historicus scripsit breuiarium rerum ab Alexandro gestarum. Suidas. Balborum & Barborum Romæ familiæ fuerunt. Lucilius Balbus in dialogo de na. ponitur apud Ciceronem Stoicorum partes adsumens. Cosmus cardinalis Vrsinus nummum ante hos annos habebat antiquum: ubi C. Barbi ciuis Rom. nomē inscriptum fuerat. Balbina uirgo Romana & martyr, Quirini filia, liberata à strumæ uisio per Alexandrum Pont. sepulta in uia Appia iuxta patrē, qui ambo sub Traiano sunt passi. Barbara uirgo Nicomedensis Diocori nobilis uiri filia, à quo in turrim est coniecta, quod se Christianam profiteret: ac post omnibus probris nudatum cõuerberatumq; corpus, ab eodem ad prælidem ducta, iugulataq; in eadem urbe sub Maximiano est. De mum Venetij quò deinde translata fuit, nunc condita. Bardasanes Mesopotamiæ præful, Syrorum lingua doctissimus, & uehementis dialecticus, aduersus Marcionem patriæ lingua scripsit: sed & Græce ad Antoninum, sub quo fuit, librum de fato, aliq; complura, ut ait Eusebius

Eusebius libro quarto. Basilius Casariensis, & Gregorius Nazianzenus præfules æquales fuere, Cappadoces ambo nobiles, Athenis ambo ihericæ philosophiæq; studijs eruditi: quibus cum cupidius Basilius intenderet, Gregorius magnificentius ea cõtemnens, ut qui se totum deo mancipasset, tantum de focij amore sibi præsumpsit, ut surgentem Basilius de cathedra manu corripens ad cœnobium perduceret: ibiq; annis XIII. omnibus Græcorum philosophorum libris relictis, solum sacris uoluminibus uacarent. Iamq; diuina lege instructi alter altero trahitur itinere, diuino instigati spiritu. Basilius Ponti urbes & rura obeundo, populos edocebat. Igitur non multo post factus Præful Cæsariæ Cappadocum iussus est à Valente qui Arrianis fauebat, deserere officium, atque in exilium abire. Cumq; ille minime obtemperaret, atque uti contumax, tribunali Præfecti adhiberetur, ac minis & terriculis parere principi diu frustra tentaretur, nox ei spacij ad deliberandum datur. Basilius nequaquam ego ait, Tu potius in hoc spacio ab incepto desistes. Itaque in ea nocte uxore Valentis maximis correpta doloribus, & filia insuper paruula extincta, Valens rogatum misit ad Basilius, ut precibus ad deum fuis, ipse saltem seruarietur. Post hæc uitam instituit monachorum, de cuius præceptis & ordine librum separatim condidit, à Rufino postea conuersum. Sed & alia eius opera Hieronymus enumerat, dicens cum egregios contra Eunomium elaborasse, & libros de S. S. Et in Hexameron homilias undecim. Et Astericon intellectu uidelicet breues uariosq; tractatus. Gregorius uero Nazianzenus cum longa Monodia profequitur. Fuere Basilio fratres duo, Gregorius & Petrus: quorum alter scientia præditus docendo, alter fide instructus, agendo fratris uirtutē penè exæquabant. Nos de Gregorio ipso in ordine dicemus. Hæc autem de Basilio ex historia sumpsimus Rufini libro undecimo. Basilius Ancyranus præful arte medicus, scripsit contra Marcellum de uirginitate librum, & nonnulla alia. Hic etiam imperante Constantino in parte Macedonij cum Eustathio Sebasteno princeps fuit, ut author Hieronymus. Alium quoque Suidas commemorat præfulem Ciliciæ sub Anastasio principe floruisse: haud absimilem primo, & abstinentia, & uitæ institutis scripsisseq; contra Archelaum quendam presbyterum Coloniensem. Basilius unus ex interfectis Cæsaris ponitur ab Appiano, alter item Pirata infamis. Lucanus. Et Basilius uidere duces, noua furta per æquor. BASSOS claros uiros extitisse nonnullos legimus. SALBIUS Bassus poeta epicus, cuius est Quintiliano uehemens ac poeti cum ingenium, nec ipsum sene cūte matutum, præueniente fato, quemadmodum & Valerio Flacco contigit. Aufidius Bassus historicus item Quintiliani temporibus bellum Germanicum scripsit. Cæsius Bassus inter Lyricos ab eodem ponitur. Probus: Cæsius Bassus inquit, Bassum poetam Lyricum, fama est in prædijs suis ardente Vesueo & late uagantibus ignibus, cum uilla sua flagrasse. Quintilianus quoq; se eum uidisse ait. Bassus & Sextius Niger, Romani homines Græce de medicina scripserunt. Bassus item martyr sub Decio, patria Nicenus clauis ferreis confixus. Bassianus patria Syracusanus Romam studio rum causa missus, ubi Christianus factus patre insectante Rauennam fugit. Inde Laudensis præful electus, ibidem decessit nonagenarius quartodecimo Calend. Febr. clarus prodigijs, ab ulcerosis maxime inuocatur: emicuit Ambrosij temporibus, quem ægotantem adijt, mortiq; interfuit. Batto Sinopēsis de rebus Persicis scribit. Strabo. Batton comicus, fabulas ipsius nonnullas commemorat Suidas. L. Ballienus auunculus Catilinæ, Lucretium Asellam, consulatum contra uoluntatem Sullæ, ad perturbandum ciuitatis statum petentem, occidit iussu Sullæ tunc dictatoris, accusatus postea ac damnatus. Pedianus. Beatrix uirgo Romana & martyr sub Diocletiano, Faustinum & Simplicium fratres item martyres, quos prius tumulauit, post paulo eodem supplicio secuta, quod prædium cuiusdam potenti uendere noluerat. Hæc enim diues erat, ac unâ cum beata Lucina occisorum corpora in agro suo condebat. Beda natione Anglicus, ob uitæ modestiam, uenerabilis cognomenit adeptus, claruit sub Ioanne sexto Pont. cum Saraceni ex Africa soluentes Hispaniam inuaserunt: ex quo Beda literis principes ad eam recuperandam sollicitauit. Græce Latineq; eruditus fuisse traditur. Scripsit in Actus apostolorum, in Lucam, ædedit & librum de tēporibus, & homilias quibus Gallici sacerdotes frequenter utuntur. Fratres habuit Strabonem & Aymonem doctos etiã uiros, quorum alter homilias quas-

Bernardus dam non inereditas, alter in Genesim scripsit. Depositum Bedæ Genuæ uisitit.
Bernardus BERNARDVS abbas inter Burgundos nobili ortus genere anno fere uigesimo se-
 cundo ætatis, sub Abbate Stephano, qui tertius fuerat in cœnobio Cisterciensi, paulo an-
 te instituto, unâ cum triginta socijs monachum professus, doctrinâ uitâq; laudatâ fa-
 ma adeo profecit, ut Clarauallensi cœnobio tunc primum Roberti uiris illustris impensa
 constructo, præpositus sit. Cui annos triginta sex præfuit. Plura reliquit scripta: commen-
 tarios in Cantica, considerationes diuinę contemplationis ad Eugenium Pontificem, un-
 de Pontificij muneris ratio ducatur. Varias quoq; epistolas, sermones insuper in diebus
 solennibus habitos. Berenice uxor Ptolemęi Lagi, mater Philadelphi, rara mulier forma,
 ter & filia & uiro dilectissima, de qua Theocritus; *Ἄλλε θεῖς βαθυκόλπῳ ἀνορνιστῶν Ἀχιλῆα Αἰακίδεα*
 Philadelphi *ῤυλλῆι. σὲ δ' ἀχροντῆ Πτολεμαῖε Αἰχμητῆ Πτολεμαῖω ἀελζυλῶ βερένικε*. Altera Philadelphi
 filia, quæ deinde nupsit Ptolemæo Euergeti fratri. Cuius crines in cœlum relati putan-
 tur persuasione Cononis mathematici. De quibus elegiam composuit Callimachus, con-
 uerſam deinde à Catullo. Alia Herodis Aſcalonitæ filia, quæ nupsit etiam Agrippæ fra-
 tri. Strabo sic ait; Cæſar Auguſtus magno honore proſecutus eſt Herodis liberos, ſimilit-
 ter ſororem Salomen, eiꝝq; filiam Bernicen. Alia item ex eadem progenie, quæ Salo-
 mes Herodis ſororis filia fuit, nupsit Ariſtobulo Herodis eiꝝdem filio, quem pater po-
 ſtea interfecit. Iosephus. Berenice quoq; quam Græci Pherenicen appellant, fama cele-
 berrima, & filia, & mater, & ſoror Olympionicarū fuit, ut ait Plin. Pausanias quoq; hanc
 dicit cognominatam Callipatram, ac habitu uirum diſſimulantem ludis interfuisse: ubi
 Piſithodum filium coronatum uidit; cognitamq; ac quaestione habita, quod ad ludos mu-
 lieribus interdīctos uenisset, meritis suorū absolutam fuisse. Aelianus de Varia histo-
 ria ferē idem. Valerius item: Berenice, inquit, contigit quod nulli alijs mulieri, ut Gym-
 nico spectaculo intereſſe contigerit. BERYLLVS Bostrenæ urbis Arabiæ Præſul
 cum plura recte pro religione scripsisset, ad extremum omnia corruptis, peregrina quæ-
 dam & procul à ueritate adducens. Conseruatoreſ nostrum uidelicet ante humanitatem
 non exiſtiſſe, nec propriam diuinitatis habere ſubſtantiam, ſed tantum patris in eo habu-
 iſſe. Quare plures conuenere Præſules diſceptationis gratiâ. Inter quos Origenes ita er-
 rorem eius repulit, ut redire tandem eum ad ſanctitatem compulerit: ex Eusebio libro VI.
Berosus Berosus Chaldeus in aſtrotologia clarus, cui ob diuinas prædictiones Athenienſes in gym-
 naſio ſtatuum inaurata lingua ſtatuunt. uti Plinius reſert. Scripsit item in ea ſciſcultate.
Bemarchius Eius nunc fertur libellus neſcio quis, cui non ſatis crediderim. BEMARCHIVS Cę-
 ſarienſis Cappadociæ ſophiſta ſcripsit reſ geſtas Conſtantini principis libris decem; præ-
 terea declamationes quædam & orationes. Suidas. Beſtia Appia mulier Attellana Ca-
Beſtia Appia puzæ habitans, & Faucula Cluuiâ, quæ quondam quaſtum corpore feciſſet, Annibale
Faucula Clu- uia tenente Capuam; altera quotidie ſacrificauit pro ſalute populi Romani; altera uero Fau-
 cula captiuis egentibus alimenta clam ſuppeditauit, cæteris Campanis inimice ſe haben-
 tibus. Quapropter à populo Romano libertati ac bonis poſtea ſunt reſtitutæ. Liuius uige-
 ſimo ſexto. L. BESIÀ in coniuratione Catilinæ memoratur à Salluſtio. Byzes Naxi-
Byzes us, tegulas primus ex lapide fabricauit: quibus tectum templi Dianæ fecit tempore Alia-
 ctis Croæli patris. Cuius ſtatua eſt Naxi, cum hoc epigrammate, *Νάξιῳ Ὀυφύγος μεγίστη,*
Bibaculus *λίθος πέρε, βύζω πῶς, ὅς πρότις τῶς λίθου κέραιον*. Pausanias. M. FVRIVS Bibaculus
 patria Cremonenſis, ut ſcribit Eusebius, qui ſimul & Catullus inter poetas Iamborū Latī-
M. Bibulus norum ponuntur Quintiliano. P. Sextius Bibaculus apud cōmentarios Cęſaris. M. Bibu-
 lus collega Cęſaris in conſulatu. In quem Tranquilli diſtichum cauillatur. Non Bibulo
 quicquam nuper: ſed Cęſare factum eſt. Nam Bibulo fieri conſule nil nemini. Idem Cl-
Bias ceroni proximam prouinciam in Aſia tenebat. Bias Prienæus unus è ſeptem, fertur in
 cauſis orandis acutiſſimus fuiſſe. Cum patriam captam fugeret, nihilq; uti cæteri exporta-
 ret, roganti cauſam, illud uulgatum apud Ciceronem reſpondit: Omnia mea mecum por-
Bion to. Bion Boryſthenites Cratetis auditor ad Cynicam prius ſectam trāſiit, ſumpto pallio
 & pera; deinde ad Theodorea inſtituta ſe conuertit. Reliquit cōmentarios plures qui non
Bibiana uir- extant, Apophthegmata item plura; quæ ſimul & aliorum ſapientum ubi de ſapientia nar-
 rabo attingam. Bibiana uirgo Romana & martyr ſub Iuliano, quæ unâ cum parentibus
Baſſianus martyrū corpora tumulabat, ſepulta apud palatium Lucianū. Baſſianus item alter Sy-
 racuſanus

racuſanus prior ſupradicto ſub Claudio martyr. Bolus Mindedius Pythagoreus ſcripsit **Bolus**
 de utilitate lectionis hiſtoriarum, quæ nos in doctrinam cognitionemq; rerum ducit. De
 miris naturæ, multaq; alia, ut apud Suidam. Boetius Zenone Imperante, ob affectatæ li- **Boetius**
 bertatis ſuſpicionem à Theodorico rege exilio damnatur; deinde cuſtodix traditus plura
 conſcripſit. Tandem ſimul cum Symmacho ſenatore ſocero ſuo, alijsq; præſtantibus uiris **Symmachus**
 interficitur, ut autor Eusebius. Eius deinde ſtatuas Amalaſuinta reſtituit, & hæredibus pa-
 trimonium incolume reddidit, uir omnium unus qui & doctiſſimus & ſine genio fuerit in **Bonifacij**
 ſcribendo. Bonifacij uiri ſancti plures; primus Romanus apud Tarſum Aglaes diuitis ui- **Aglae**
 duæ reſ procurabat; cum qua rem habebat, ebrietate, cæterisq; moribus infamis. Factus
 repente alius, martyriū ſub Diocletiano ſubiit, relatusq; deinde à ſeruis Romam, eiꝝq; tem-
 plum in Auentino dicatum, quod & Alexio poſtea commune fuit. Alius Britannicus na-
 tione Præſul Maguntinus, apud Phryſios & ipſe martyr, quod iuſſu Stephani ſecūdi Pon-
 tificis Pipinum Caroli patrem in regem oleo ſacro perunxerit. Alius Præſul Carthagi-
 nenſis Zenone imperante. Alius Præſul Ferentinus, ambo cōſeſſores. Quintus item mar-
 tyr Boſnenſis, Othonis tertij conſanguineus. His addam Bonifacium Africæ comitem **Bonificus**
 ſub Honorio Aetij ducis æmulum, Auguſtini amiſſimum. BONICIVS præſul Auer-
 nenſis, uir etiam ſanctitate clarus, cuius tunica hodie monſtratur, qua à diua genitrice, cu-
 ius erat obſeruantiffimus, donatus fuit in exceſſu mentis, eademq; primum ſacrificauit.
 BONVS preſbyter Romanus, ſimul cum Fauſto & Mauro diaconis Romæ ſub Valeria **Bonus**
 no paſſus, ſepulti omnes in uia Latina. BRASIDAS Lacedæmonius dux circa Amphipo **Brasidas**
 lim, ab Athenienſium multitudine impar deprehenſus claudendum ſe præſtitit, ut per lon-
 gum coronæ ambitū extenuaret hoſtiū frequentiam, quæq; rariffimi obſtabant erupit. Fron-
 tinus. BRITIVS Præſul Turonenſis Martino ſucceſſit, cui aliquando aduerſarius fuit **Britius**
 diaconus. Deinde ſanctitate emicuit. Brutorum Romæ genus Iunijs nominibus adſcitū
 legimus, quorū autor primus L. Iunius Brutus è ſore ſore Tarquinij Superbi genitus. Quū **L. Iu. Brutus**
 eandem fortunam timeret, in quam ſrater inciderat, qui ob diuitias & prudentiam ab auun-
 culo fuerat occiſus, ſtultitiam finxit, unde Brutus dicitur. Iuuenibus regijs Delphos eunti-
 bus ridiculi cauſa comes adſcitus, baculo ſambuceo aurum incluſum deo donum obtulit,
 argumentum uidelicet in eius ſapientia diſſimulationem. Vnde reſponſum eſt, illum Ro-
 mæ ſummam habiturum poteſtatem, qui prius matrem exoſcularetur. Ipſe terram primus
 exoſculatus eſt, cæteris minime intelligentibus. Deinde propter Lucretia ſtuprum cum
 Tricupitino & Collatino in exitiū regum coniurauit. Quibus in exiliū actis primus Cos.
 creatus eſt. Filiosq; ſuos qui cum Aquilij & Vitellij ad recipiendos Tarquinos in ur- **Aquilij**
 bem coniurauerunt uirgis caſos ſecuri percuffit. Deinde in prælio quod aduerſus eos ge- **Vitellij**
 rebat, ſingulari certamine cum Arunte filio Tarquinij congreſſus, ſe ambo mutuis uulne-
 ribus occiderūt. Cuius corpus in foro poſitū, à collega laudatū, matronæ annū luxerunt.
 Cæcilij? Liu. Dec. Iunius Bubulcus Brutus dictator, Equos ſubegit, ac die octaua triūpha **Bubulcus**
 uit. Aedem ſalutis quam Cos. uouerat, & cenſor locauerat, Dictator dedicauit. Liu. Dec. **Brutus**
 Iunius Brutus in Hiſpaniâ proſectus his qui ſub Viriato militauerāt, a gros oppidūq; de-
 dit, quod Valentia uocatū eſt. Luſitaniamq; uſq; ad Oceanū perdomuit. Et cum ſtuitū ob-
 liuionis exercitus tranſire nollet, raptū ſigniferi ſignū ipſe trāſtulit, cæteri ſubſecuti. Liu.
 LV. L. Iunius Brutus prætorius, & M. Cato Cenſorinus, quorū Cicero ſecundo de Orat. **L. Iu. Brutus**
 meminit, uolumina de iure ciuili ſcripſerūt, et nō generatim poſuere leges, ſed ueluti inter
 rogati à priuatis reſponderunt, expreſſis ciuū nominibus quorum crimina defendebāt.
 Sic feciſſe in Satyris Lucilium uidemus: in reprehendendis uitijs, ciues nominatim taxa-
 uit. Igitur Brutum tris de iure ciuili libellos ſcripſiſſe, idem Cicero & Q. Pomponius auto-
 res. M. Brutus qui Marianas partes ſequebat, ac Galliâ Ciſalpinā tenebat, à Pompeio in- **M. Iu. Brutus**
 terfectus eſt. Liu. XC. Iunius filius M. Iunius Brutus Cęſaris interſector Catonis è filia Ser-
 uilia nepos, doctrinæ philoſophiæq; Stoicæ deditiſſimus, qua puer nutritus fuit, ut ſentire
 uideretur quæ dixerit, ut ait Quintil. Eius ſanè iudiciū Cicero in epiſt. ad Atticum præ-
 cūctis uereri uideſ. Plutar. uero in eius uita hæc de eo. Brutus in caſtris per integros dies,
 niſi cum Pompeiū ipſum cōueniret, circa literarū ſtudiū diuertebat. Cui curæ nedū aliud
 dedit tempus, ſed etiam diem quæ maximā illam Pharfaliæ cladem antecēſit. Erat media
 ætas, & præter loca paluſtria ubi caſtrametati fuerāt, calor ingens, nec Bruto adcrāt q ce-
 D 4 Icriter

seriter tentorium attulissent. Fessus autem hac iugi cura cum meridiis aduentasset, modice unctus cum pauca comedisset, ceteris de euentu futuræ pugnae anxius, hic usque in crepusculum scripsit, Polybij epitomen componens. Genus dicendi breue & elegans secutus, & in Græca facundia Laconicum stilum imitatus, quod sanè apparet in epistolis eius Græcis quæ adhuc extant. Vir alioquin tyrannidis impatiens, & in seueritate gratus. Cicero ait. Cum gratiæ causa nihil facias, sunt tamen omnia grata quæ facis. Postremo eius coniuratione, cuius ipse autor fuit, Cæsare interfecto, timore aduersariorum Prator in Macedoniam prouinciam suam cum exercitu se contulit, ubi coniunctis cum Calsio castris, ab Antonio & Octauio expugnatus apud Philippos, ne in manus ueniret inimicorum, sibi iuuante Stratone manus attulit, quum esset annorum xxx. **Liuius c. xx. 11.** Inuentum corpus Antonius matri uxoriq; remisit. Portia uero eius uxor M. Caronis filia, hoc accepto nuncio, ut refert Valerius, doloris impatiens: cum negaretur gladius, carbonibus è foco ardentibus raptis ac deuoratis sese necauit, muliebri spiritu uirilem patris exitum imitata. Decius Iunius Brutus cognomento Albinus, cui magnam Cæsar fidem habebat, adeo ut secundus ab eo inscriptus esset hæres, unus è coniuratis cum M. Bruto cuius propinquus erat, Cæsarem mane moras trahentem ne dilatio fieret manu apprehendens ad ueniendum inuitauit in curiam, dicens, quod frequentes expectarent, qui eum cunctarum præter Italiam prouinciarum regem crearent. Hæc Plutarchus in Cæsare. Hic deinde post mortem Cæsaris ut M. Antonio resisteret qui Ci salpinam Galliam petebat, Mutinam prouinciam cum exercitu tenuit. Illicq; à M. Antonio legatos senatus de pace spernente obsessus est. A qua quidem obsidione ab Hircio & Pansa Coss. ac Cæsare liberatus fuit. Cui Cæsari cum senatus parum gratus uideretur, triumphum Bruto decernendo, ac nullam eius rationem habendo, causa fuit, ut per Lepidum Antonio reconciliatus Romam cum exercitu ueniret, ac Cos. xviii. natus annos crearetur, legemq; ferret de quaestione habenda interfectorum patris. Ex quo postea Brutus unà cum Cicerone & c. alijs abiens damnatus, ac à legionibus desertus in potestatem Antonij uenit, & à Capeno Sequano eius iussu interfectus est. In cuius ultionem C. Antonius M. frater ab Hortensio iussu M. Bruti occisus fuit. **Liuius c. xx.** **Caia Cæcilia** uxor Tarquinij Prisci, quæ antea Tanaquil appellabatur, mulier frugi, ubi de coniugio scribam, mihi dicitur. **Bvsyrus** Aegyptius Tyrannus, ab Hercule Aegyptio rege interfectus, quod hospites immolare: autor Diodorus libro quinto, Strabo autem libro septimo, nullum dicit in Aegypto Busyridem fuisse, ex quo cuncta de eo falsa referrit. Iocratidis extat encomion Busyridis, sicuti & Helenæ, ut uim oratoriam in illaudatos exerceret.

Portia Bruti

Dr. Brutus Albinus.

Caia Cæcilia Busyris

Cadmus Milesius.

Caij

Candidi

Candidæ

C. Licinius

Caluus.

L. Sextius

L. Caluus

orator.

Caluus filius

ADMVS Milesius paulo post Orpheum primus scripsit historiam de Mileto, ac totius Ionæ regione, libris iij. autor Suidas. Hunc Plinius dicit primū inuenisse profaicam orationem. Cadmus Agenoris mihi ponitur inter heros. Caij vii. & Candidi duo martyres, totidemq; Candidæ alibi dictæ. C. Licinius **CALVVS**, & L. Sextius Tribuni pleb. legē promulgarunt, ut Coss. etiā ex plebe fierent. Eam legē cum magna cōtentione repugnantibus patribus, cū ijdem Tribuni per quinquennium soli magistratus fuissent, pertulerunt. Et primus omnium ex plebe Cos. L. Sextius creatus est. Lata est alia lex, ne cuiquā plus quingentis iugeribus liceret possidere. **Liuius** libro sexto. **LICINIUS CALVVS** orator exquisitū quoddam & accuratius dicendi genus adferebat, quod quanquam scienter eleganterq; tractabat, nimium tamen inquirens in se atq; ipse sese obseruans, metuensq; ne uitiosum colligeret, etiam uerum sanguinem deperdebat. Itaq; eius oratio nimia religione attenuata, doctis & attente audientibus erat illustris, à multitudine autem & à foro cui nata est eloquentia deuorabatur. Cicero in oratore. Idem in eodem libro de C. Licinio Caluo huius filio adulescente Curionis æquali mentionē facit, qui si uixisset, magnā fuisset eloquentiæ gloriam cōsecutus. Seneca in declamatione de Caluo primo oratore hæc refert. Caluus q; diu iniquissimā cum Cicerone litem de eloquentiæ principatu habuit, usq; adeo cōcitatus fuit, ut in media oratione eius exclamaret Vatinius reus, Rogo uos iudices, nunquid quia iste disertus est, ego damnandus sum? **Quintilianus** Calui sanctitatē appellat ob eius terfium, sic cumq; dicēdi genus. Plin. quoq; dicit hūc laminæ plumbeæ renibus appositæ frigore, occur

rere solitum genituræ per nocturnā quietem erumpenti, uiresq; corporis studiorum labore custodisse. **Callias** Atheniēsis Comicus filius **Lysimachi** qui cognominatus est Schœnion, quod funes ob paupertatē torqueret. **Callias** item **Lacoplutus** cognominatus, dux Atheniensium nobilis contra **Artaxerxem** missus: autor utriusq; **Suidas**. **Callias** **Merhymneus** grammaticus, quem **Strabo** dicit **Alceum** **Sapphoq;** poetas enarrasse. **Callimachus** poeta **Cyreneus** filius **Batti**, discipulus **Hermocratis** laici grammatici, uixit apud **Ptolemæum** **Philadelphum** usq; ad **Euergetem** bibliothecæ regiæ præfectus **Olympiade c. xxvi.** Omne poematis genus attigit. In aduersarium poema acerbissimum, quem ficto nomine **Ibim** appellat, unde **Ouidius** poeta nomen & argumentum mutuatus est. Edidit elegias quoq; & epigrammata & hymnos, aliq; complura, ex **Suida**. Horum omnium nihil extat præter unam elegiam in **Lauacrum** **Palladis**, & quosdam hymnos in deos. **Callimachus** alter sculptor, ut ait **Pausanias**, sibi nomen adoptauit **καλλιμαχος**, quasi artis interpolatorem, & qui eam in reuiolem exquisitioremq; disciplinam reduxit: **ῥυνη** enim liquefacere conflareq; est. Nam ipse prius lapidem perforauit, minutatimq; tractauit. **Callinicus** sophista **Syrius** uel **Arabs** profitebatur **Athenis**. Scripsit ad **Lupum** de **Cacoze** lia, de **Rhetorica**, ad **Cleopatram**, de rebus gestis **Alexandri**, & alia quædam. **Suidas**. **Callisthenes** **Olynthius** discipulus & propinquus **Aristotelis**, unus è comitibus **Alexandri**, uir ingenio doctrinaq; præstans, ad extemporalitatem aptus: scripsit historiā secundus philosophorum à **Xenophonte**, in qua res **Alexandri** continentur. Tandem quasi autor coniurationis **Hermolai**, miseris modis adfectus ab **Alexandro** interficitur. Suspectus quoq; quod non uti ceteri adorandum eum putauerit. **Trogus** uigesimo quinto. **Calippus** **Atheniensis** philosophus **Platonis** auditor interfectus à **Syracusanis**, quod tyrannidē post **Dionysium** aggredereur, **Dionemq;** patriæ liberatorem per proditionem interfecerit: autor **Plutarchus** in **Dione**. **CALLICRATES** ex eborē formicas, & alia tam parua fecit animalia, ut partes earum cerni non possint. **Plinius**. **Callistus** unus inter comites expeditionis **Iuliani** principis, qui **Heroico** uersu eius historiā cōscripsit. **FVRIVS CAMILLVS** cum **Faliscos** oblideret, ac ludī literarū magister principū ad eum liberos adduxisset, uinctum eum eisdem pueris in urbem reducendum & uerberandum tradidit. **Falisci** tali iustitiæ exēplo permoti, statim se ei dedidere. **Veios** decennali obsidione domuit, deq; his triumphauit. Postea crimini datū, quod albis equis triumphasset, & prædā inique diuisisset: die dicta ab **Apuleio** **Saturnino** **Tribuno** plebis damnatus, **Ardeam** concessit. Mox cum **Galli** **Senones** urbē diripissent, abiens dictator factus, collectis reliquijs **Gallos** improuisos internecone occidit. **Populum** **Roma** migrare **Veios** uolentē, elegantī apud **Liuiū** concione retinuit. In qua omneis urbis dotes, laudesq; licet agnoscere. Adijcit quoq; **Liuius**, quod tertio dictator dictus, cōtra **Latinos** ad **Satricū** cōtendit, ut sociā ciuitatē **Pop. Ro.** à **Latinis** oppugnata tueret. Quarto dictator ad sedandam **populi** seditionē factus ualitudinem simulauit, ex quo ei alter surrogatus est. Quinto dictator **Gallos** iterū **Romanos** petentes & ad **flumen** **Anienem** castrametatos superauit. Postremo **Rome** octogenarius pestilentia absumptus est. **Camilla** **Volscæ** quæ uenit auxilio **Turno** cōtra **Latinos** & **Aeneam**, in bello interfecta **viii.** describitur à **Vergilio**. **Priuerni** nata, atq; à **Metabo** patre educa. **Statius** **Tullianus** de uocabulis rerū ait, dixisse **Callimachum** **Thufcos** **Camillum** appellare **Mercuriū**. Quo uocabulo significat præministrū deorū; unde & **Metabū** **Vergil.** ait, **Camillam** appellasse **filiam**, **Dianæ** scilicet ministrā. **CALPURNIUS** inter **Pisones** diximus. **Calpurnius** **Sura** ephemeridas uitæ **Galerii** senioris principis scripsit: autor **Pollio**. **CANDIDVS** **Seuero** Imper. edidit in **Hexameron** pulcherrimū tractatum, ut **Eusebius** **Hieronymusq;** tradunt. **CAPELLA** **Antistius**, & **Atteius** **Sanctus** præceptores **Cōmodi** principis. **C. Canuleius** **Trib. pl.** rogationes duas tulit, ut cōnubia plebis cū patribus essent cōmunia, & alter cōsul de plebe crearet. Orationē eius aduersus **Coss.** uide apud **Liuiū** **iiii.** **Caninius** qui eodē die quo est adeptus cōsulatu abiit, ex quo **Ciceronis** scomma, **Vigilantissimū** habuimus consulem **Caniniū**, qui toto cōsulatu somnū nō uidit. **C. Caninius** eques **Ro.** cū in **Sicilia** ociandī causa uenisset, hortosq; à **Pythio** argentario uiro doloso emisset, instructos piscibus, & piscatoribus de industria positos: postera die cum ad eosdem ipse amicos inuissset, nullos ibi neq; pisces, neq; piscatores repperit. Vide **Ciceronē** lib. iij. de officijs. **Canthus** **Abantis** filius inter **Argonautas** ab **Apollonio** ponitur

Callias poeta
Callias dux
Callias græ.
Callimachus

Callimachus
sculptor.

Callinicus

Callisthenes

Calippus

Callierates
Callistus
Camillus

Camilla Vol.

Calpurnius
Sura.

Candidus

Capella Antistius.

Atteius

Canuleius

Caninius
C. Caninius
Canthus

tur. Itemq; Orpheo qui sic ait, *ἄνθρωπος δὲ θεῶν ἀπολλωνίου ἐπιπάτωρ*. Apollonius dicit eum in Libya perijisse. Flaccus autem noster in Aea. C. Carbones duo oratores pater & filius, & utriusq; meminit Cicero, sed patrem inter oratores celeberrimos, seditiosos atamen ciues collocat his uerbis. Vtinam C. Carboni & Ti. Graccho talis mens ad Remp. bene gerendam, quale ingenium ad bene dicendum fuit. Profecto nemo his uiris gloria praestitisset, sed eorum alter propter turbulentissimum tribunatum, ad quem ex inuidia foederis Numantini bonis iratus adcesserat, ab ipsa Repub. est interfectus. Alter Carbo propter perpetuam in populari ratione leuitatem, morte uoluntaria se a feueritate ciuium uindicauit. Sed fuit uterq; summus orator: Nam & Carbonis & Gracchi habemus orationes nondum satis splendidas uerbis, prudentia q; plenissimas. Carbo quo uita suppeditaui, est in multis iudicijs causisq; cognitus: hunc qui audiuerant prudentes homines: in quibus familiaris noster L. Gellius qui se illi contubernalem in consulatu fuisse narrabat, canorum oratorem, uolubilem, & satis acrem, atq; & uehementem, & ualde dulcem, & perfectum fuisse dicebat. De filio autem haec refert. C. Carbo illius eloquentissimi uiri filius, orator non satis acutus, sed tamē orator numeratus. Erat in uerbis grauitas, & facile dicebat, & auctoritate naturalē quandā habebat oratio: haec ille. Valerius autem dicit hunc postremo ab exercitu suo interfectum fuisse, quē bellis ciuilibus lapsum adstringere, & ad disciplinā reducere cupiebat. Huius frater, GN. Carbo summa fuit auctoritate in repub. partes Marianas secutus. In tertio consulatu suo in Sicilia, iussu Pompeij dū uentū apud latrinā exoneraret trucidatus est, quae crudelitas uulgū maxime offendit: autor Valerius. Carneades Cyrenaeus nouae principis Academiae, Chryssippi maxime studiosus, de quo Gellius itemq; Plin. ait, quod scripturus aduersus Zenonis Stoici libros superiora capitis elleboro cādido purgauit, nequid ex corruptis in stomacho humorib. ad domiciliū usq; animi redundaret & constantia uigorēq; mentis labefactaret: tanta cura, tantoq; apparatu, uir ingenio praestans ad cōsultanda ea quae scripsisset Zeno aggressus est. Hūc praeterea memoria naturali artificia liquifum fuisse Cic. de oratore scribit. Gel. uero li. xvi. & Quintil. de eo referūt, quod missus Romā legatus ab Athenensibus, unā cū Diogene Stoico & Critolao Peripatetico suā specia fecit Romanis legationē, dicente M. Catone in senatu, ab hoc uiro cauendū esse, quod ob eloquentiā & differendi facultatē facile quaecunq; uelit impetrare posset. Carneades alter philosophus Atheniensis Anaxagorae discipulus a Suida ponitur: a Philostrato autem inter sophistas, qui tantū de eo refert, quod & philosophi sententiā, & oratoris uehementiā in dicēdo retinuit. Diogenes uero alii tradit huius nominis elegiarū poetā. C A R C I N V S Agrigentinus Tragicus poeta docuit fabulas nonaginta octo, uicit una, Emicuit paulo ante Philippū Macedonē. Athenaeus autor. C H A R O N T E S tris legimus apud Suidam, unum Lampfacenū historicū, qui tēpore primi Darei Olymp. LXXIX. floruit. scripsit Aethiopiae libris ij. Cretensia, Graecanica & alia. Charon Carthagenensis historicus scripsit tyrannos quotquot in Asia atq; Europa fuere, uitas clarorū uirorū libris iij. mulicrū item totidē. Tertius fuit Naucratis itē historicus, scripsit sacerdotēs Aegypti & reges q; fuere ab initio in qualibet gente: & alia. Charontē quoq; portuinae fingunt poetae, triente animas transuehentē ad inferos, aliter inhumatos iacere. C H A R I S I V S orator Athenis eodem tēpore quo Demochares filius sororis Demosthenis, dissimili tamen stylo, scripsit alijs multas orationes, Attico genere, cū imitari cuperet Lysia, autor Cic. in Bruto. S P. Carbillus C A R B I L I V S primus Romanorū uxore repudiavit ob sterilitatem. S P. Carbillus eius libertus primus Romae ludum grāmaticae aperuit, mercede docens. Plutarchus in problematis. Idem literā G. primus inuenit, cū pro ea C. prius uterentur: autor Velius Longus. C H A R I L L V S dux Lacedaemoniorū Tegeatas superauit: ut autor Pausanias. Charondes Tyrius legē tulit ne quis armatus in concionem ueniret. Cumq; postea ipse ē rure ueniens ex improuiso ut erat gladio accinctus in concionem indictā uenisset, admonitus legis ab eo qui proxime sedebat, eidem gladio incubuit, cum liceret culpā dissimulare uel defendere: autor Valerius. Aristoteles autē libro secundo Politicorum, hunc Charondem dicit patriā Catinensem qui ciuibus suis leges conscripsit. S P. C A S S I V S regni crimine damnatus, cui plus suspicio occupatae dominationis nocuit, quam tres magni consulatus uel duo triumphī profuerunt. Populus enim non contentus eum capitali adfecisse supplicio, sed domo eius aequatā, aedem telluris fecit, Valerius de Seue. L. Cassius Cos. a Tigrinīs

gurinis Gallis pago Bluetiorum qui a ciuitate secesserant, in finibus Allobrogū cum exercitu caesus est. Milites qui ex ea clade supererant, obsidibus datis & dimidia reiū omnium parte, ut incolumes dimitterent, cum hostibus pacti sunt, tempore quo Iugurtha pulsus est a Mario. Liui. x. x v. L. Cassius, L. Filius, Longinus Trib. pl. C. Mario, L. Flacco Coss. L. Cassius plures leges ad diminuendam nobilitatis potentia tulit: in quibus ut quē Pop. Rom. damnaasset, cuius imperium abrogasset, in senatu non esset. Fuit & inter cōpetitores Ciceronis in consulatu. Pedianus, L. Cassius dux Pompeianus, cū decem nauibus uigente bello ciuili transiit ad Caesarem. C. Cassius secundus post Brutū in coniuratione contra Caesarem eodem die caedis apud M. Antonium cōnauit. Deinde metu & ipse celsit ab urbe Syriāq; suam redactis. Demū ab Antonio & Augusto petitus cōiunctis cum Bruto castris apud Philippos cum alteri cornui praesesset, inclinata iam acie fusum putans iam totū exercitū, sibi manus attulit. Liuius c. x. x i i i i. L. Cassius Longinus iurisconsultus, ut inquit Tranquillus, quod C. Cassij percussoris Caesaris nomen ac stemmata haberet, iustus est a Nerone ne mori. Pronepos fuit Ser. Sulpitij aequus Ro. ut scribit Pomponius, postea ad preturā peruenit. Cassius Seuerus, ut ait Seneca in declam. eloquentissimus in agēdo, in declamationibus parū ualebat: oratio erat ualde culta, ingentibus plena sententijs: nemo minus passus est aliqd in oratione sua ociosum esse: nulla pars erat quae non sua uirtute scateret, nihil in quo auditor sine damno aliud ageret: melius de illo semper fortuna q; cura merebat. De eodem uero Tacitus in lib. de claris ora. Equidē non negauerim Cassiū Seuerū quē solum Aper noster nominare ausus est, si cū ijs cōparet qui postea fuerint, posse oratorē uocari, quanq; in magna parte librorū suorū plus uis q; sanguinis, & reliqua. Quintilianus uero sic. Cassius Seuerus si caeteris uirtutibus colorē & grauitatē orationis adiecisset, ponēdus inter principes foret. Nam & ingenij plurimū in eo & acerbitas inerat, & urbanitas eius summa, sed plus stomacho q; cōsilio dedit: haec ille. Huius igit scripta, uti latius in Labieno diximus ex S. C. abolita, ut autor Tranquil. M. Auidius Cassius praefectus exercitus M. Antonini principis in oriente, dū ipse Imperator res in Germania gerit cōtra Marcomanos, rebellauit. Itaq; relicto bello Imperator eū cū exercitu petit ac superat. Caput ei ablatū uidere noluit, recordatus antiquae amicitiae. C A S S I V S praesul Narniensis tēpore Totile, cui occurrēs animū placauit ne ciuitati noceret. Meminit huius Gregorius i i i. Dalogou. Casstianus martyr apud Forum cornelij ubi & iacet, & quod uenerat peregrinationis gratia ē Brixina urbe Germaniae cuius erat ciuis & Praesul, quūq; Forocornelij praecipret, iussu Iuliani Imp. qui phibuerat Christianos docere, stilis discipulorū cōfossus est. Alius Alexandrinus sub Iouiano in Italiā ueniens apud Ortanū templū cōstruxit, cuius & Praesul electus, inde peregrinādo Augustodunū uenit, eiusq; urbis Simplicio uiro sancto in Praesulatu successit. Alius monachus Honorij tēpore a Hierosolymitana ecclesia ab haereticis eiectus Mafsilā uenit, ubi duo cōdidit cōnobia, Io. Eremita prius uocatus. Scripsit & de monachorū institutis, ubi dicit abstinentiā cibi omnium uirtutum esse fundamentum. M. C A S T R I T I V S cum tēpore Sullanae dissensionis Placentiae gereret magistratū, & CN. Carbo Cos. Marianarū partium peteret obsides Placentinos, ne Placentia ad Sullam deficeret, negati Castritio dixit se multos habere gladios. At ego annos, inquit Castritius Val. Libere dicta. T. Castritius Rhetoricae artis doctor Romae summa uir auctoritate apud Hadriā nū principē, quo se magistro usum Gel. dicit. Cassiodorus Rauennas praepetor Theodorici regis Gothorū, primū Senator, deinde monachus factus, nonnullos scripsit psalmorū locos apertius: extant & eius ad Theodericū epistolae. C A T O N E S, id est, Cati & sapientes ex cognomēto dicti. Hi ex oppido Tusculo originē habuere, unde primū profectus M. Porcius Cato senex: p̄suasione atq; amicitia Valerij Flacci sollicitatus. Hic Trib. mil. in Sicilia fuit. Praetor Sardinia subegit, ubi ab Ennio fuit graecis literis eruditus a tate iā gradis. Cōsul deinde cum eodē Flacco creatus ceteriorum Hispania fortitus est, ubi rebus feliciter gestis omnium urbium muros quae intra Betim sunt, uno die solo aequari iussit, ut autor Polybius. Ti. Sempronius Cos. qui circa Istrū & Thracia ductabat exercitū, legatus inuit. Deinde sub M. Attilio Trib. militum, Antiochū ē Graecia occupatis Thermopylarū angustijs depulit. Cēsura deinde cū eodē Flacco gessit, in qua L. Qu. Flamininū senatu amouit. Liui. Valerium Flaccū collegā suum principem Senatus dixit. Eam Senatus ad eo gratam habuit

buit, ut statuam ei cōsularem in templo collocauerit, cum inscriptione restitutos ab eo mores testate, ac Censorini sit cognomen adeptus. Similitates cum Africano gessit. Cōsul de non abroganda Oppia lege Valerio Flacco collegę nequicquam restitit, quorū orationes apud Liviū in quarto de bello Ma. uidere licet. Accusator frequens malorum, Galbā octo genarius ad iudiciū traxit. Ipse uero accusatus quadragies quater, toties absolutus fuit, ut Plinius refert. Vir alioquin parcissimus atq; abstinentissimus, ut q; cibario pane uiliq; mensa uteretur, ac cum operarijs sæpe uesceret, & in exercitu aquā potare sit solitus, & per ardores æstiuos aliquantulo permixtā a cero: paucis comitibus & toga uili ambulare. Equum quo consul in rem militarem usus est in Hispania reliquit, ne ueturæ illius ratione Reip. redderet. Seruos senio debilitatos tanquam animalia bruta eijcere ac uendere consuevit, quod ei uitio dat, quasi cōmoditate ex eis sublata, nihil ipsis hominib. humanitatis debeamus. Sed & uiduarū, non hois esse, dicitabat, facultates extenuatas relinquere, illū magno pere collaudans qui eas auctas dimisisset. Duobus ipse utebat̄ prouētibus, parsimonia & agricultura, cuius studiosissimus fuit. In agro q; solitus ad cœnas paratissimas uicanos, ac colasq; æquales familiaresq; suos pascim uocare, Dicitans mensam esse amicorū parentē. Carthaginem funditus delendam censuit, quando sicū ex ea regione recentem proferens: tam prope, inquit, P. C. habemus hostem. Tria detestari solebat, arcanū aliquod scœminæ credere. Secūdum, si transiisset nauī quod pedibus accedere licuisset. Tertium, si qua dies ei per incuriā inanis effluxisset. Viribus integer usq; ad extremū fuit: siquidem post annos octoginta filiū genuit. Primus in senatū ueniebat, ultimus discedebat, Nunquam ab dolo rem domesticum aut priuatā similitatem Reip. defuit. Plin. tribus eum laudibus cumulat, perfectum & Imperatorē, & Senatore, & oratorem nominādo. Ipsius ingenij meminit Cicero in Oratore his uerbis. Orationes eius, ut illis temporibus ualde laudo: significant enim formā quandā ingenij, sed admodū impolitā, & planē rudem. Origines eius cum omnibus oratoris laudibus refertas dices, & Catonem cum Philisto & Thucydide cōparares, nō ad sentior hominē Tusculanum cum totius Græciæ principe cōferri. Scripsit & parū de agricultura librū: hæc ex Cicerone, Gellio, Cæcilio, Plutarcho, Plinio. Huius filij duo Catones fuere. Quorū alter in bello contra Persē sub Aemilio Paulo magna cū laude militauit. Alter Saloninus ex matre cognominatus patre superstitē ac prætorē designato extinctus est, & egregios in iuris disciplina libros reliquit. Consul item cum Q. Martio Rege creatus fuit, ac in Africā profectus, in ea prouincia diem obiit: hæc Gellius. M. Cato minor, senioris etiā nepos, cognomine Vticensis, seueritate ac disciplina Stoica auum referebat: nudis pedibus interdum breuiq; toga in publicū prodibat, sese adurefaciens, nihil nisi obscœnis rebus ac detestabilibus erubescere: cætera uero ignobilia ab alijs existimata aspernari, tolerare labores, pedibus iter facere, ac detecto capite sapius uisus. Totū diem indefessus loquebat. Noctes quoq; longas, cum amicis potando sæpe ac de republica differendo consumere solebat, quod uitium in eo fuerat. Murenā accusauit à Cicerone Cos. postea defensum. Contradictentem eum in quadam sua causa: olim Cæsar Cos. in carcerem trahi iubebat, quē per uiam senatus omnis summa mœstitia sequebatur. Cæsar aut uerecundia motus, cuidam ex Trib. pleb. suasisit, ut non pateretur Catonē in carcerem trahi. Quæstor è Cypro v. i. milia talenta asportauit. Consulatū frustra petijt, Marciam conjugem roganti Hortensio amico concessit, eandemq; postea Hortensii hæredē recepit. In qua re Cæsar ei criminis auaritiæ causa factum obiicit. Dimisit, inquit, ut locupletē recipe ret. Toto ciuili bello in tonsus fuit. Post pugnā Pharsalicam Vticam cum Scipione se recepit, quo tandē superato cum mori statuisset, nocte de philosophia Stoica disseruit, ac Phædone Platonis de animi immortalitate perlecto gladio incubuit. Cæsar eius morte audita, & illum eius glorię, & se illius inuidere dixit, patrimoniumq; liberis incolume permisit. Scripsit etiā in eum librum quem Anticatōnem inscripsit, ubi Catonis uitia cōmemorat. Cuius apologiā Cicero postea de laudibus eius librum edidit: ex Plutarcho. Idem Cicero in libro de Finibus, heluonē eum librorū appellat, quod in eo magna ac in exhausta legendi cupiditas esset, adeo ut dum senatus cogere, ne ipse uacaret in senatu, interim libellos aliquos quos secū adferebat lectitare sit solitus. Valerius Cato, quanquā extra familiam, cū his ob nomen inserendus. Hic libertus cuiusdam ex Gallia grāmaticus Romæ docuit multos & nobiles tempore Sullæ, cuius famā hi uersus monstrant. Cato grammaticus

Catonis senis
duo filij

Cato minor

Val. Cato
grammat.

ticus latina Siren, Qui solus legit & facit poetas: uixit usq; ad extremā senectutem in summa pauperie, abditus modico gurgustio postq; Tusculana uilla creditoribus cesserat, ut autor Bibaculus his carminibus. Si quis forte mei domū Catonis, Depictas minto assulas & illos Custodes uidet hortulos priapi: Miratur quibus ille disciplinis Tantā sit sapientia adsecutus. Quam tres calculi ac selibra farris Racemi duo tegula surb una, Ad summam prope nutriant senectam, Et idem: Catonis modo Galle Tusculanum Tota creditor urbe uenditabat. Mirati sumus unicum magistrum, Summū grammaticum, optimum poetam, Omnes soluere posse quæstiones: Vnum difficile expedire nomen. En cor Zenodoti, en iecur Cratetis. ex Tranquillo. CATVLORVM honestissima gens Lucatiorum appellata nominibus. Q. Lucatius Catulus primo bello punico c. c. nauibus aduersus Pœnos profectus, sexcentas eorū naues commeatibus impeditas duce Amilcare apud Aegades insulas inter Siciliam & Africam deprehsit, finemq; bello imposuit: pacem petentibus hac cōditione cōcessit: ut Sicilia, Sardinia, cæterisq; insulis inter Italiam Africamq; decederent: Hispania citra Iberum abstinerent. Q. Lucatius Catulus Orator Cos. cum C. Mario quarto eius cōsulatu Cimbro fudit: ab eodem postea urbe occupata per diffusionem mori iussus est frustra precantibus pro eo ciuib. Itaq; in cubiculo inclusus, candentium carbonum uapore suffocatus est, teste Valerio. Cuius manes ultus est postea Sulla interfecto Mario iunior. Lucanus: Quid sanguine manes placatos referā Catuli, De hoc Catulo, Cicero in oratore sic scribit: Fuit in Qu. Catulo sermo latinus, ut ex libro quem de consulatu & rebus gestis suis scripsit apparet. Quæ laus dicendi non mediocris ab oratoribus plerisq; neglecta est, nec tamen habitus princeps in numero patronorum. Extat & eius laiciu epigramma in libro de Diuinatione ab eodem autore positum in Rosciū Gallum Comœdum. Quod stili eius dignoscendi causa tantū adducam. Consteram exorientem solem forte salutans: Cum forte ab læua Roscius exoritur. Pace licet tantū cœlestes dicere uestra: Mortalis uisus pulchrior esse deo. Catulus alius sororius Catilinæ, uir eques Ro. partium nullarū tantumq; quieti studens à Catilina iussu Sullæ interfectus est, autor Peridianus. Lucatius Daphnis, Q. Catuli libertus inter grāmaticos Romæ profictes à Tranquillo redigitur. Valerius Catullus poeta Veronensis. Natus anno ante Salustium, Sullæ Marij; temporibus, in poematis cum lasciuus, tum mordax, quippe qui Cæsari maximo tunc uiro minime pepercit, Iambis eum criminatus: reconciliatus nihilominus, ac eodem die ab eo cœng adhibitus est, teste Tranquillo. Moritur anno ætatis x. x. Hic liber una cum Quintiliano repertus fuit ætate nostra laciniolosus mendosusq;. L. Sergius Catilina satis eloquentia, sapientia parū, ingenio malo prauoq; ac ex reliquis de eo à Salustio narratis longe manifestatur. Is cum Prætor Africam obtinisset, adeo prouinciam expilauit, ut reuertens Torquato & Cotta Cos. sit ab Afris repetundarum accusatus, agēte causam P. Clodio adolecēte, qui postea inimicus Ciceroni fuit. Defensus autem à Cicerone fuit, ut ipse in quadam ad Atticum epistola testatur. Cumq; peteret Consulatū uiolentius, tūc consul consiliū super hoc habuit. Quamobrem consulatū ut minime peteret egerunt: autor Pedianus. Ille demum ob dolorem in patriam coniurauit. CANTARVS poeta Comæticus Atheniensis. Huius feruntur fabulæ nonnullæ positæ à Suida. Capito Lycius composita posuit historiam Isauricam libris v. i. i. Epitomas Liviū & Eutropij in Græcum uertit sermonem. Scripsit & res Lyciæ ac Pamphylia. Carpocrates hæreticus de quo Irenæus scribit. Quidam Carpocrates tempore Simonis Magi superstitionis alterius, autor eorum qui Gnostici appellantur uocabulo à scientia confecto. Qui sanè præstigia ipsius Simonis, nō ut ille clam sed palam tradebat, deq; his doceri omnem hominem oportere dicitabat. Ex Eusebij historia. Calanus Indus unus è Bragmanibus ex India usq; ad Persas Alexandrū secutus, indoctus, barbarus, in radicibus Caucafi natus, ex animi sententia nullo cogente secundum ritum suæ gentis Bragmanum, ardentem conscendit rogam: spectante Alexandro ac rogāte siquid mandaret moriēs: Nihil, inquit: Celeriter te uidebo. Nec multis post diebus Alexan. Babylone uenenus interijt: autores, Cicero in Tuscul. 11. De di. libro primo: Plutarchus in Alexandro, Valerius de Miraculis: Strabo in xv. Cebes Philosophus Thebanus, Socratis auditor, scripsit dialogos tris, qui inscribuntur, Pinax, Septima, Phrynicus. Diogenes. Cebriones Troianus inter socios Hectoris: Iliados x. 1. σὺ σφίη λέει Cebriones Beiorus βίη & πρῶ. quod nomen posteris corruptū Cerbones uocatur. Is enim præsul Pulonienis

Q. Lucatius
Catulus.

Q. Lucatius
Catul. orator

Catulus so-
rorius Ca-

tilinae
Lucatius

Daphnis.

Val. Catullus

Cantarus

poeta

Capito

Carpocrates

Calanus

Indus.

Cebes

Cebriones

Cerbones

E pulonienis

pulonienſis fuit, multa ſub Gothis, deinde Longobardis paſſus: quamobrem in Iſtam ſi-
ſulam confugit, ubi & extrinſus, ac Populoniam eius iuſſu, ubi uiuens ſepulchrū ſibi con-
ſtituerat, relatus eſt. Greg. tertio dial. hæc, aliaq; de eo prodigia cōnumerat, cuius ipſe tem-
pore fuit. **L. CÆCILIVS** Epirota Tuſculi natus, libertus Attici equitis Rom. ludum
grammaticæ Romæ aperuit. Primus dicitur Virgilium & alios poetas nouos perlegere
cœpiſſe: quod etiā Domitij Marſi uerſiculus indicat: Epirota tenellorum nutricula uatū.
ex Tranquillo. De hoc autem pulcherrimum adfertur ſcōmma. cum enim familiaris eſſet
Cæſari, ac ille alijs qui cum eo pila luſtabant Centena **L. S.** ſibi autem quinquaginta tra-
deret: Quid ego, inquit, una manu ludo & non duabus, ut plus habere poſſim? autor Ma-
crobius. **Sex. Cæcilius Gallus** in diſciplina Iuris atq; legibus populi Ro. noſcendis inter-
pretandiſq; ſcientia, uſu, autoritateq; illuſtris, fuit tēpore Gellij cuius ipſe meminit, dicitq;
librum ſcripſiſſe de uerborum ſignificatione, quæ ad ius ciuile pertinerent. **C. Cæcilius**
Claudius Claudius, Iſidorus, **C. Aſinio Gallo** & Martio Cyrino Cos. ad **v. l. calend. Feb.** teſtamen-
to ſuo edixit. Quamuis multa ciuili bello perdidit, tamen relinquere ſeruorum quatuor
milia **C. X. v. l.** iuga bouum tria milia **D. C.** reliqui pecoris **C. C. L. v. l.** milia: in numerato
pondo **D. C.** milia. Qui lunerari ſe iuſſit **L. S.** **X. l.** milibus. Plinius libro **X. l. i. i. i.** cap. **X.**
Cæcilius Callantianus (Callantis enim ciuitas Siciliæ eſt) Iudæus ſecta, Romæ docuit
ſub Auguſto uſq; ad Hadrianum, uocabatur prius Arcagatius. Scripſit librum contra
Phrygas. Diſtionarium ex ordine literarum; Comparationem Demoſthenis & Cicero-
nis, ac alia: autor Suidas, qui miratur hunc Iudæum fuiſſe, qui tam probe diſciplinas lin-
guarūq; Græcam tenuerit. **Cæcilius Argiuus** uerſificator ſcripſit de piſcibus. autor idem.
Cæcilius Statius poeta Comicus, quem Cicero ad Atticū malum latinitat̄is autorem uo-
cat. At Volcatius contra ei palmam ſtatuit de Comico: ſuit natione Gallus, & Ennij con-
tubernalis, quidam Mediolanenſem faciunt: deceſſit anno poſt Ennium. Sepultus in la-
niculo: autor Eusebius. **C. E. C. I. N. A. R. V. M.** familia eſt Volaterris proceſſit, ac per ſimplex **N.**
ſcribendum, quod à Cecina flumine Volaterrano nomen ueſtimile habet: ſicuti & Cy-
ro & Cambili contigit: præterea Porcinam dicimus & Aruinam Romana cognomenta.
A. Cecina Volaterranus. **A. Cecina** Volaterranus equeſtris ordinis, Quadrigariorum magiſter, Pompeianarum
partium tempore belli ciuilis. Hirundines paruas e nidis Romę comprehenſas nutrebat,
quas poſtea nuncias belli mittebat amicis uti Plinius refert. Scripſit librum criminoliſi-
mum contra Cæſarem, ſuit & Ciceroni familiaris & pariter cliens, deſenſus ab eo in qua-
dam hereditatis cauſa. Exant & inter eos epiſtolæ conſcriptæ. Scripſit & librum de pro-
curandis fulguribus, quem Seneca ſe fatetur imitari, dicitq; eum uirum facundum, niſi à
Ciceronis rebus primo receſſiſſet. Cecinam alium Octauiani Cæſaris ſcribā legimus in
epiſtolis ad Atticū. Alium item apud Tranquillum in Tito conſularem, ob coniuratio-
nis ſuſpicionem à Tito ad cœnam uocatum, ac per proditorem interfectum. **A. Cecina**
Licinius Cecina dux Vitellianus cum exercitu e Gallia proſectus, ad Bebriacum cum Othonianis cōgreſ-
ſus, feliciter dimicauit. Tacitus lib. **v. l. i. i.** Licinius Cecina Prætorium uirum patrem ha-
buit, qui ob tædium longæ ualeitudinis ſeſe opio necauit. Plin. **X. l. i. i.** cap. **X. v. l. i. i.** **M. Ce-**
lius orator, acri turbulentoq; ingenio, diſcipulus Ciceronis, deceſſit admodum iuuenis.
Ex quo Quintilianus eum dignum longiore uita & meliore mente dicit. Cicero in ora-
tore, **Celius** quamdiu autoritat̄i meæ paruit talis Trib. plebis fuit, ut nemo contra ciuium
perditorum popularem turbulentaq; dementia à ſenatu & honorū cauſa ſteterit con-
ſtantius. Eius actionem ſplendida & grandis, & eadem in primis facta & perurbana con-
mendabat oratio: graues eius orationes aliquot ſuere, acres accuſationes tres, eaq; omnes
e reipublicæ contentione ſuſceptæ deſenſiones. Hic cum ſumma uoluntate honorum
Aedilis curulis factus eſſet, neſcio quomodo diſceſſu meo diſceſſit à ſeſe. Olim ab Atrati-
no quodam ad iudicium capitis adceſſus, quod in cōiuratione Catilinæ male de repub.
cogitaſſet, quodq; aurum à Clodia Clodij ſorore infamē extorſiſſet, eiq; demum uene-
num propinaſſet, deſenſus à Cicerone eſt. **Celius Pontius** prætor urbanus: cum ei ius di-
centi piſcus ſupra caput infediſſet, & aruſpices reſpondiſſent dimiſſa aue hoſtium uictor-
riam fore, ſed necata Reipub. moriturum tamen qui oppreſſerit, ipſam ſtatim aue exa-
nimauit. ex quo accidit, ut ipſe cum **X. l.** alijs Celij interficeretur. Valerius de Conſt. **T.**
Celius Terracinae ſplendido loco natus, cum in cubiculo quietſcens in lectulo peremptus
eſſet

eſſet, quum nulli eſſent alij ad quos ſuſpicio eius peruenire poſſet, fratres cauſam dixerunt:
poſtquam uero conſtitit eos dormiuſſe aperto oſtio, abſoluti ſunt, quoniam in tanto faci-
nore ueſtimile non fuiſſet, eos quietem capere potuiſſe. Valerius in **v. l. i. i.** Cornelius Cel-
ſus mediocri uir ingenio, non ſolum artem Rhetoricam, ſed de re militari, & de ruſtica,
deq; medicina libros compoſuit, hæc Quintilianus. Ad nos tantum eius medicina perue-
nit oratorio more conſcripta: fuit paulo ante Quintilianū. **Celſus** philoſophus Epicureus
contra nos libros edidit, quibus Origenes **v. l. i. i.** uoluminibus reſpondit: quod opus no-
ſtra ætate conuertit in Latinum ſermonem prior **S. Balbinæ**. **Celſus** puer Gallicus **l. X.**
annorum, una cum Nazario apud Mediolanū martyr ſub Nerone. **Cephalus** Athenien-
ſis orator primus proœmia & epilogos induxit. Suidas. **Cephiſiodorus** Praxitelis filius:
cuius & Pergami & Romæ plura Plinius cōmemorat opera. **Cerinthus** hæreſiarcha. De
quo Catus in diſputationum dialogo, ſic ſcribit: Sed & **Cerinthus** portenta nobis intro-
ducit: Dicit enim poſt reſurrectionem regnum Chriſti Hieroſolymis futurū eſſe, ubi mille
annis homines ſeſe libidinibus ac uoluptatibus omnibus explebunt. **Dionyſius** quoque
cum de Ioannis reuelatione diſſereret, ipſius meminit: **Cerinthus**, inquit, adfirmabat futu-
rum Chriſti regnum uoluptarium, mores ſuos ſaſſus, quod gulæ luxuriæq; deditus eſſet.
Irenæus etiā ſecretiora ipſius in primo ſui operis manifeſtat. Ex Eusebio lib. tertio. **Chæ-**
rephon Athenienſis philoſophus Socratis auditor: huius nihil traditur ſcriptū: dicitur &
magnopere iracundus fuiſſe, unde prouerbium Græcum emanauit: *ἡ φαιδρία τοῦ χυνοῦ ὀδύνη*
τοῦ χυνοῦ *καὶ τοῦ φιδίου*. In Palladis ueſtigij nihil à Chærephonte diſſers. **Q. A. Ceretanus** ma-
giſter eq. ſub **Q. Fabio** dictatore in bello Samnitū. **Chæremon** comicus poeta, item alter
qui ſcripſit *ἰσοπλοῦν* *ἐπὶ* *Ἰωνῶν*, Suidas. **Cheris** Citharædus, cuius meminit Pherecrates in agris.
Alterius meminit Cratinus in Nemeſi. **Chœrilus** Samius poeta Olym. **L. X. X. v.** Seruus
fuit Samij cuiusdā, fugiēs puer e Samo receptus ab Herodoto hiſtorico, & eruditus eſt ac
in delicijs habitus, ex quo poeta euasit. Scripſit Athenienſiū uictoriā contra Xerxem, ſin-
gularumq; uerſuum ſingulos ſtateres aureos accepit, autor Suidas. Scripſit & res Lyſan-
dri Lacedæmonij cuius in expeditione comes erat, ut refert Plutar. Horatius uero eum
res Alexandri Magni ſcripſiſſe, & ut malum poetam taxat. **Gratus** Alexandro Magno
quondam fuit ille Chœrilus, incultis qui uerſibus & male tortis Rettulic acceptos regale
numiſina Philippos. Fuit alter **Tragicus**: item poeta Athenienſis Olym. **L. X. l. i. i.** docuit
Tragœdias **C. L. X.** uicit **X. l. i. i.** Suidas. **Cæſarū** familia Iulij adſcita eſt, qui ex Iulo Aſca-
nio deſcenderunt, teſte Virgilio. **Cæſar** autem à cæſo matris utero, quos auſpiciatus dicit
Plinius naſci, eaq; de cauſa Africanum maiorem Cæſarem cognominatum eſſe comperi-
mus. **Spartianus** uero & item **Seruius** grammaticus dicunt uocatum primū hoc nomine
Cæſaris auum, qui in Aphrica elephantum interfecit Cæſarem appellatū lingua punica.
Cæſares duo fratres: Dictatoris pater & patruus, eodem ſerè tēpore extincti, alter pater
Piſis dum calciaretur repentino moritur, alter Romæ. Plin. **Cæſares** alij duo **C. & L.** ex
ijs **Lucius** poeta tragicus fuit & orator, ut teſtatur **Pedianus**, frater uterinus **Q. Catuli**
oratoris: uterq; in libro ſecundo de oratore in dialogo introducitur. Cicero etiam in ora-
tore meminit hiſ uerbis: **C. Cæſar** & ſuperioribus & æqualibus ſiſ omnibus præſtitit,
oratorq; fuit minime ille quidem uehemens, ſed nemo unquam urbanitate, nemo lepore
proſecto cōditior. Sunt eius aliquot orationes, ex quibus ſicut eiufdem tragœdijs lenitas
eius ſine neruis perſpicit poteſt. hæc ille. Fuit quoq; in repub. ſumma autoritate ac **Sulpi-**
tio Trib. pleb. **Marianarum** partium quamdiu potuit reſtitit, donec ad arma uentum eſt.
L. uero & cōſul, & prator fuit. Ambo **Sullam** ſecuti, iuſſu **Marij** interfecti ſunt: **C.** hoſpi-
tis eius **Quintilij** **Tarquinenſis** ad cuius teſtum confugerat, proditus inſidijs, ueſtalesq;
aras complectens necatus eſt. Quo tempore **Marcus** item **Antonius** orator, **Pedianus**,
Lucius **Cæſar** alter **Marci** **Antonij** triumuir̄i auunculus Pompeianarum partiū, miſſusq;
ab utraq; parte quandoq; orator de pace. Poſtremo inter proſcriptos ab **Octauio** interfe-
ctus fuit. In cuius locum obtinuit **Marcus** **Antonius**, ut Cicero **Octauij** amicus proſcribere
retur. **Linus** centeſimouigeſimo. **Cæſar** **Vopifcus** (ut ait **Varro**) cū cauſam ageret apud
Cenſores, dixit campos **Rofæ** in **Reatino** ſumen eſſe Italia. **Cæſarius** **Afer** genere **diaco-**
nus, & **Iulianus** præſbyter apud **Terracinam** ſub **Claudio** in mare præcipitati **calendis**
E 2 **Novemb.**

Cor. Celſus

Celſus philo.

Celſus mar.

Cephalus orator.

Cephiſiodorus

Cerinthus

Chærephon

Q. A. Cere-

tanus.

Chæremon

Cheris

Chœrilus

Cæſar unde

Iulius

Duo Cæſares

C. & L. Cæ-

ſares.

L. Cæſ. alter

Cæſar Vo-

piſcus.

Cæſarij tres

Iulianus

Novemb. Cæsarius alter cum Germano & Theophilo passus apud Cæsaream Cappado-
cia sub Maximiano, ut testatur Hieronymus tertio No. Nouemb. Tertius presul fuit Are-
latensis ac confessor Anastasio secundo Imperatore; decessit in eadem urbe v. i. calend.
Cethegi Nouem. C E T H E G O S amictus diuersus à cæteris distinguebat, quos cinctos Hora-
tius uocat, siue habitus siue pallium ad cinctum reductum fuerit. constat eos exerto bra-
chio procedere solitos. Lucanus. Exertitq; manus uesana Cethegi. & idem alibi: Nudatq;
Cethegi. Silius. Ipse humero exertus gentili more parentū, Difficili gaudebat equo. Qui-
dius cinctos uocat Iupercos. M. C O R. Cethegus primus eloquens inter Romanos En-
nio rekte, qui eum audiuit, & scribit de mortuo in I X. Annali. Additur orator, Cornelius
suauiloquente ore Cethegus, eum igitur Suadam medullam appellat, quam Græci *ωαδᾶ*
uocant, ut est autor Cicero. Quod uerbum ætate nostra Theodorus Gaza uertit in Græ-
cum sermonem *γλυκύπρω*. Non ut ait Politianus quod ignorasset uerbum Ciceronis
uir doctissimus, sed ut nouum ipse conderet, quod magis uocabulum illud exprimeret.
Nam Pitho, nihil ad suadam medullam, nisi quo ad effectum persuasionis & dulcis elocu-
tionis. Hic Cethegus Cos. cum P. Tuditano fuit bello Punico secundo, ut Cicero in Ora-
tore testatur. P. Cethegum etiā inter oratores idem Cicero connumerat his uerbis: P. Ce-
thegus rem tenebat, eamq; penitus cognouerat. Itaq; in senatu consularium autoritatem
adsequeretur, sed in causis publicis nihil, in priuatis satis ueterator. Cornelius Cethegus
& Quintus Sulpitius Flamines sacerdotum eisdem ferè temporibus amiserunt. Cethe-
gus quod extra uictimæ non rite admouisset: & Q. Sulpitius quod ei inter sacrificandum
apex quem flamines ferunt, de capite prolapsus esset, Valerius. P. Cornelius Cethegus
alius in cõiuratione Catilinæ Sallustio cõmemoratur. C. C O R. C I N N A Trib. pleb. cum
perniciosa leges de reuocandis exilibus ferret, pulsus à G N. Octauius collega cum Sextio
Trib. pleb. Imperioq; abrogatus, ex urbe profugit, & bellum urbi intulit aduersito C. Ma-
rio cum alijs exilibus ex Africa; in quo bello duo fratres, alter ex Pompei, alter ex Cinna
exercitu ignorantes concurrerunt: & cum uictor mortuū spoliaret, cognito fratre, ingenti
edita lamentatione, ac rogo extructo se insuper cremauit. Consul igitur segnitie confir-
mati, qui bellum ducendo & utraq; partem fouendo uires Cinnae dedit. Cinna igitur &
G N. Octa Marius addito Quinto Sertorio G N. Carbone cum quatuor summis exercitibus urbem
circūsedere, Ianiculumq; occupauere, unde fugati ab Octauius Cos. recesserunt. Tandem
segnitie militum & ducum qui partes tuebantur Sullanas & nobilitatis, Cinna & Marius
in urbem recepti, cædibus omnia compleuere. Inter quos G N. Octauius Cos. M. An-
tonium oratorem, L. Cæsarem iugularunt, eorumq; capita in rostris posuerunt. Crassus
etiam Crassi Iurisconsulti filius interfectus; pater uero ne quid indignū pateretur, gladio
se se transfixit. Cinna tandē editis multis sceleribus, uicibus Ianuarij decessit, uir difficile
dictu, utrum bello melior, an pace perniciosior, adeo quam Remp. armatus seruauit, eam
primo rogatus euerit. Ex Liuius septuagesimonono & octogesimo. Cinna itē alius qui p-
errorem necatus à populo Romano fuit, foro medio, in funere C. Cæsaris, dum unum ex
L. Cinna in interfectores eius nominis putant. L. Cinna res nouas adfectantem, quem ex hoste
Augustum Octauius amicum fecerat, & usq; ad iudicium dignitatem euexerat, aduersus se insidias
moliri cognouit, & iratus noua in eum exempla cogitabat: Liuiæ tandem consilio usus
mitior est factus, eum separatim in cubiculum uocauit, ubi ingratitude eius expro-
brando; uitam inquit, Cinna tibi iterum do, prius hosti, nunc insidiatore, & pariter con-
tendam utrum ego melius iterum tibi uitam dederim, an tu debeas. Seneca de Clemen-
tia. Cinna poeta edidit poema de Smyrna, quod x. annos elimaui; Seruius in Bucoli-
cis. L. C I N C I V S prætor Siciliam per bellum I I, punicum administrauit, Liuius. Alius
senator Rom. scripsit de re militari. Idem in suatione legis Fannia obicit seculo suo
quod porcum Troianum mensis inferrent, quem illi sic uocabant, quasi alijs inclusis ani-
malibus grauidum, ut ille Troianus equus grauidus armatis fuit. Macrobius, Cincius al-
ter consul Romanus qui Urbanum cepit. uide inter Pontifices. C I N E S I A S Theba-
nus Dithyramborum scriptor, composuit Pyrrhichiam, secundum prouerbium illud: *ωυδ᾽*
βίχιλω ἔμαθε λυγρῶς. id est, Pyrrhichiam didicit Cineas, uel quod in choris multo motu
uteretur contra Comicos agens, qui in hac parte delinunt. erat autem corpore pigro &
fracto

fracto crure, Suidas. C Y P R I A N V S Afer teste Hieronymo primum Rhetoricam do-
cuit; deinde suadente presbytero Cæcilio, à quo & cognomentū sortitus est, Christianus
factus omnem substantiam pauperibus erogauit. Paruo post tempore presbyter, mox
presul Carthaginensis factus est. Huius ingenij superuacaneum est indicem texere, cum
longe sint notissima eius opera; passus est sub Valeriano, eodem die, sed non anno quo
Cornelius Pontifex, cum quo quandoq; uenit in contentionem, ut scribit Eusebius, non
iterandum dicens esse baptismum hæreticis, & his qui fidem deseruissent; cui tandem
Cornelius cefsit. Alter Antiochenus ciuis & presul, ab initio magus, postea martyr una
cum Iustina. Vide in Iustina. C I M O N Atheniensis patre Milciade, matre Egesiphile, li-
beralitate magnificentiæq; domi magis quam militiæ clarus, quapropter Lucullo ex no-
stris comparatur. Nam cum hostium spolijs militia partis locuples esset, ea ciuibus suis
distribuit. Primum amoris undiq; agrorum suorum septis, egenis peregrinisq; poma, fru-
gesq; fumendas impune dabat. Parabatur quotidie ingens domi conuiuium, quo passim
confluentes pauperes uescebantur. Comitibus eius præcepit, ut si quis grandior natus, for-
didus amictu congregaretur, una uestem cum eo mutarent; & si quem in foro indigna
oppressum egestate adspicerent, clam pecuniam ei in manibus ponerent. Cuius sanè mu-
nificentia meminere, & Cratinus Comicus, & Gorgias Leontinus in suis scriptis; præ-
terea C R I T I A S unus ex x x x. tyrannis, Scopadum diuitias, liberalitatem Ci-
monis, & Agesilai Lacedæmonij uictorias, sibi in elegijs precatur. Ferunt præterea Rhe-
facem quandam barbarum, qui à rege Persarum deficiens, magnam aurū usm Athenas
adulit, Cimoni, ut eius tutela uteretur, multa ex his adtulisse; quæ ille aspernatus est, am-
icum se, non mercenarium professus, eius uero rebus usurum, si quando opus esset. Obijt
diem dum Citium obsideret ex uulnere, quod aduersus barbaros pugnantem acceperat. Re-
liquiæ eius in Atticam traductæ fuerunt, quod monumenta testantur, quæ Cimonia ap-
pellata sunt. Colunt uero & Citienses quoddam Cimonis sepulchrum ut Nausicrates rhe-
tor tradit, quod in terræ sterilitate ac fame iubentur ex religione uenerari. Ex Plutarcho.
Cimon Cleoneus pictor Cataglypha inuenit, id est, obliquas imagines, & uario uultu re-
spicientes, suspicientes ite ac despicientes. Articulis etiam membra distinxit, uenas protu-
lit, præter quæ in ueste rugas & sinus inuenit. Plinius. Cyneas Theffalus, Pyrrhi regis le-
gatus, longe disertus est habitus, ut qui Demosthenis auditor fuerit, adeo ut plures Pyr-
rho ciuitates facunda oratione subegerit, quàm ille armis expugnauerit. Eidem magnope-
re expeditionem in Italiam dissuasit. Præterea missus ad Romanos legatus de pace, uno
die nomina omnium Senatorum edidit. Quorum confessum totidem regum sibi uideri
Pyrrho retulit. Plutarch. in Pyrrho. Cyrus Panopolita poeta, ac præfectus prætorij Theo-
dosi iunioris, deinde Patricius ob ingenij factus, fauente magnopere Eudoxia Impera-
toris uxore, quæ poetas & carmina ualde diligebat, eius etiam opera cum ageret Hieroso-
lymis, præsul ad extremum factus in Cotyleo Phrygiæ; peruenit usq; ad Leonem Impera-
torem. Suidas. Cyrillus Alexandrinus præsul edidit uariarum hypotheson tractatus, Ho-
milias plurimas quibus utuntur Græci. Præterea aduersus Nestorium epistolas, quibus
omnia occulta eius uenena refellit: contra Iulianum principem nostra impugnâtem, mul-
taq; alia. Cyrillus alter Hierosolymitanus præsul sæpe pulsus ab ecclesia & receptus, ad
extremum sub Theodosio principe v I I I. annos in sua sede perseverauit. Extant eius Ca-
techeses, id est, doctrinæ quas adolefcens composuit. hæc Hieronymus. Scripsit & ipsius
Hieronymi ex hac uita migrationem, longa oratione quæ in epistolis eius ponitur. Cyril-
lus præsul Dalmatiæ sanctissimus in Dalmatiæ regione narratur. Cyriacus diaconus cum
Smaragdo Largo & Sisinio, Marcello sedente sub Diocletiano passus, quod Saturninum
iam senem ad fodendam arenam pro thermis damnatum opera iuuarent. Sepulti in uia
Salaria, translati in Ostiensem v I I I. ab urbe militario v I. Eid. Augusti. Cyriacus al-
ter siue Quiriacus præsul Hierosolymitanus sub Iuliano passus, deinde translatus Anco-
nam. Is enim Iudas fuit qui cum Helena Christi crucem repperit. Cyrinus Romanus cum
Basilide & Nabore sub Diocletiano passus ac sepultus tertio ab urbe lapide. Cydias pi-
ctor Argonautas pinxit, quam tabulam C X L I I I. talentis Hortensius orator mer-
catus est, eiq; ædem fecit in Tusculano suo, emicuit Olympiade C X I I I. C L A V.
E 3 D I A N V M

Claudius DIANVM poetam Petrarcha dicit fuisse Florentinum. Sed Posidonius qui fuit Claudi-
diani familiaris, dicit Pelusiacum genitum Canopi. Habeo tamen autores qui originem
dicant e Florētia traduxisse. Nam & pater eius mercaturæ gratia Canopi profectus uxore
rem ibi duxit, ex qua genuit Claudianum, quod Colutius Pierius memoria patrum no-
strorum scriba Florentinorum epigrammate testatur, quod ponam, uti eius etiam pariter
scripta adnotentur. Aegypto genitū noua me Florentia ciuem Legibus agnouit, magnis
iam digna poetis: Internos raptus Cereris pugnasq; deorum, Cæleas laudes, necnon
Stiliconis honores. Emicuit Theodosii tēporibus, amicitia Stiliconis sectatus, in eius lau-
dem, & contra Rufinum & Gildonem eius amulos scripsit. Christianū fuisse ex eius scri-
ptis apparere poterat, nisi Augustinus in lib. de Ci. negasset. Adeo dilectus principib. &
Pop. Ro. ut eius sepulchro inscriberent huiusmodi elogium, quod ante hos annos Romæ
reperit in foro Traiani, ac in domum Pomponij Lati translatum est. Claudij Claudi-
ani V. S. Claudio Claudio V. C. Tribuno & notario inter ceteras ingentes artes præ-
gloriosissimo poetarū. Licet ad memoriā sempiternam Carmina ab eodem scripta suffi-
ciant, attamen testimonij gratia ob iudicij sui fidem. D. D. NN. Arcadius & Honorius
felicissimi & doctissimi Imperatores Senatu petente statuā in foro diui Traiani erigi col-
locariq; iusserunt. *Ἰσχυρὸν διγυγίλιον νόον καὶ μετὰ τὴν ὁμήρου Κλαυδίου τὴν φάμην καὶ βασιλεῖς ἔθεσαν.*
Claudia gens CLAVDIA gens patricia e Sabinis uenit, cognomina sibi Neronis & Drusi usurpauit,
quod Nero, lingua Sabina, uir strenuus & fortis dicat. Drusi uero a Claudio Druso, qui
hostium duce Gallorū Druso cominus trucidato, sibi ac posteris nomen indidit. Traditur
etiā Proprætor ex prouincia Gallia retulisse aurū Senonibus olim in obsidione Capitoli
datum, nec ut fama est exceptū a Camillo. Hæc Tranquillus, Ap. Claudius Regillianus
Decemuir legibus scribendis summa inter collegas autoritate, quā Virginiā Virginiij cen-
turionis filia in Algido militantis amaret, clientem subornauit, qui eam corā se in seruitū
deposceret, facile uicturus, quum ipse accusator, iudexq; foret. Pater re cognita quum in
rem iudicij superuenisset, & filiam iam addictā uideret, ultimo colloquio eius impetrato,
quū eam paulo remotius a turba seduxisset, occidit; atq; corpus eius humero gerens ad ex-
ercitū profugit, ac milites ad facinus uindicandū accendit; qui creatis statim decem Tribu-
nis Auentinum occupauere, Decemuiros abdicare se magistratu coegerunt, eosq; omnis
aut morte, aut exilio multauerunt. Claudius in carcerem coniectus sibi manus attulit. ex
Liuio. Appius Claudius cæcus in censura libertinos in Senatū legit, epulandi decantan-
diq; ius tibicinibus in publico ademit. Duæ familiæ ad Herculis sacra destinatæ quū sint
Potitorū & Pinariorum: Potitios sacerdotes pecunia corrupit, ut in sacra Herculeana ser-
uos publicos adscicerent, unde cæcatus est: gens Potitorum funditus periit. Ne consula-
tus cum plebeijs cōmunicare facerrime restitit; ne solus ad bellum mitteretur, cōtradixit.
Sabinos, Samnites, Hetruscos bello domuit; uiam usq; Brundisium lapidibus strauit: unde
illa uia Appia dicta. Anienem de manubijs hostium in urbem induxit. Censuram solus
omnium quinquennio obtinuit. Quum de Pyrrhi pace ageretur, & gratia potentium per
Cyneam legatum precio quaereretur, & senex & cæcus lectica in Senatū latus turpissi-
mas conditiones magnifica oratione reiecit. Cæcilius. Apud Liuium lib. 1 x. scribitur
cum censuram quinquennio per uim tenuisse contra legem Aemylam, quæ ad menses
x v i i. illam reducerat, quum etiā eius collega G. N. Plautius se abdicasset. Quapropter
P. Sempronius Trib. pleb. apud eum in cōcione inuectus: Hæc est, inquit, Quirites illius
Appij progenies qui Xuir in annum creatus, altero anno seipse creauit, tertio nec ab se
nec ab ullo creatus, priuatus fasces & imperium obtinuit. Demum quū in carcerem eum
duci iussisset, Tribunis tribus fauentibus euasit, summaq; inuidia omnium ordinum solus
censuram gessit. Huius fuisse filij (Tranquillo teste) Claudius Nero, & Claudius Pulcher.
Hic apud Siciliam non pascentibus in auspiciando pullis, ac per contemptum religionis
mari demersis, dicens, si nolunt esse, bibant; præliū nauale iniit, superatus a Carthaginen-
sibus est: reuocatusq; ac dictatorem a Senatu dicere iussus, uelut iterum illudens discrimi-
ni publico, G. N. Glauciam ultimæ sortis hominem dixit: qui coactus se abdicare magi-
stratu, postea ludos prætextatus spectauit, ut ait Liuus x i x. Tranquillus autem Ilixiam
dicit uiatorem suum, dictatorem dixisse, Claudium Caudicem horum fratrem nonnulli
faciunt

faciunt. Is a nauium caudicibus dictus est, qui primus Rom. classe transfretauerit. nam
deuictis Volsiniensibus Cos. ad Mamertinos liberandos missus, quorum arcem Cartha-
ginenses & Hiero obsidebant: primo ad explorandos hostes fretum piscatoria nauī traie-
cit, ac cum duce Carthaginensium egit, ut præsidū ex arce deduceret. Rhegium ingres-
sus quinqueremim copijs pedestribus cepit, & phalangem in Siciliam traduxit. Cartha-
ginenses Messana expulit. Hieronem prælio apud Syracusas in deditiōnem accepit, qui
eo periculo territus Romanorum amicitiam petijt. Cæcilius. Ex Claudio Nerone cæci
filio Claudius Nero descendit, qui Cos. cum Liuio Salinatore coniunctis copijs adueni-
entem ex Hispania cum supplemento Asdrubalem interfecit, quumq; Liuus triumphare-
ret, ipse ouans urbem ingressus est. Nam in ouatione oues mactabantur, in triumpho
boues. Huius item abnepos Claudius Nero Tyberij principis pater: Quæstor C. Cæsa-
ris bello Alexandrino classi præpositus, plurimum ad uictoriam contulit, quare Pontifex
Max. in locum P. Scipionis substitutus est. Claudius Centianus, nonnulli Centimalum,
alii Centimanum minus recte scribunt. Is librum in iure ciuili tertium a P. Papyrio scri-
psit & R. literam introduxit, quum prius fusi, deinde furij dicerentur, & ut in dig. scribi-
tur, & ut auctor Valerius de priuatis iudicijs, coæuus fuit M. Catonis Censorij patri,
iustusq; ab augurum collegio domum demoliri quod eis in capiendis augurijs oppone-
retur. Pedianus uero dicit Claudiorum familias duas esse: Marcellorum plebeam, & Pul-
chrorum patriciā. Hæc plebi semper extitit aduersa, cuius princeps Appius Clausus fuit,
qui postea Claudius est dictus. Regillis oppido Sabinorum potens, tempore Publicolæ
cum v. mille domibus Romam migravit, agrisq; donati trans Anienem: Clausus in pa-
triū numero adscitus: auctor Liuus. Virgilius quoq; in vi. Agmen agens Clausus magniq;
ipse agminis instar. Claudia nunc a quo diffunditur & tribus & gens. Claudiæ uirgines
uestales duæ. Altera cum Annibale Italiā uastante responso sibyllinorum mater deum e-
pellimunte adcereretur & aduerso Tyberis traheretur, repente in alteo stetit. Cum igi-
tur casta manu trahendam esse acciperent: Claudia tunc incesti suspecta eam mouit. Cæci-
lius. Altera uestalis iudicium maiestatis ad populum subijt, quod conferta multitudine æ-
gre procedere carpento palam optauerat, ut frater suus Pulcher reuiuisceret, atq; iterum
classe amitteret, quo minor turba Romæ foret, Tranquillus. Hæc eadem fratrem inuito
populo triumphantem amplexa, ab inimico tribuno de curru deiici passa non est, unaq;
& ipsa in curru deuecta: auctores Cicero pro Cælio & Valerius. Hic enim frater quamuis
minime nominetur, Claudium Caudicem existimare possumus. Claudij martyres v i i.
diuersis in locis iure, inter quos Claudius tribunus cum Hilaria uxore & filijs Mauro &
Iasone ac militibus L x x. a Cryfante & Daria instructus in fide, quibus ille custos adhi-
bitus a Numeriano Imperatore fuerat, sepulti in uia Salaria i i i. Non. Decemb. Cleo-
menes & Agis Laced. duces Ti. & C. Gracchis ex nostris opponuntur. Sicut enim illi
plebi fauentes aduersus senatum periire, sic hi populo studentes cum rempublicam pul-
chre iusteq; multo tempore institutam suscepissent, potentioribus ciuitatis aduersari cœ-
perunt, ac diuitias suas quas possidebant, ut æque populo impartirent, conabantur. Atta-
men fratres sicuti Gracchi non fuere, sed eadem in republica sentientes, fraternam quo-
dammodo beneuolentiam inter se contraxerant. Agide igitur ob eam causam prius inter-
fecto, Cleomenes eius partes secutus feliciter uidetur. Nam ante omnia proscriptis ab
eo L x x x. ciuibus, aduocata concione disseruit de his quæ a se essent gesta: hortat-
usq; eos exinde est, ut agros reliquasque fortunas in medium conferrent: ita demum
ciuitatem æquius gubernari. Ipse prius suas opes publicauit, amicosque ac necessarios
idem facere coegit. Sed & uiri huius militiæ alia clara facinora pro patria gesta narratur.
Aduersus Achaos pugnans eorum duces Aratum simul & regionem multis adflixit cla-
dibus. Argos antea nulli expugnatum, in potestatem recepit. Quæ tandem urbs cum ad-
cersito in auxilium Antigono rebellasset, rursum cum Cleomene bellum instaurauit: qui
uictus ab Antigono post multa prælia Spartam se recepit. Ciues hortatus, ut Antigoni
uictorem reciperent, sese paratum ait discedere causa publica. Inde cū imperasset annos
x i i i. profugiens ad Ptolemæum uenit, benigneq; primum exceptus, mox Nicagoræ
cuiusdam calumnia apud regē suspectus, custodia cum quibusdā alijs traditus se omnes
E 4 mutuis

Claud. Nero
Claud. Centi-
nus
Claud. Centi-
malus
Appius clau-
sus
Regilli op.
Sabinorum
Claudia uesti-
les duæ
Claudij mar-
tyres
Cleomenes
& Agis

mutuis uulneribus necauere. Rex Cleomenem mortuum pelle nudauit, cruciq; adfixit. ex Plutarcho, Aelianus de uaria historia scribit hunc uirum laudatissimum, una tantum uirum nimia cupiditate damnatum. Cleomedes Astypalensis genere, cuius portenta quedam memorantur. Hic robore ac magnitudine eximia cum Ciccum Epidaurium pugil interfecisset, uictoriae praemij fraudatus, pra dolore insanus effectus ex Olympia Astypaleam reuersus, ibiq; multa temere ac uiolenter fecisset, postremo ludum pueroru ingressus, apprehensam manu columnam, quae teetum sustentabat, concutens mediam fregisse, ac teetum deieccisse dicitur. Interfectis autem pueris, cum quaereretur ad supplicium, in sepulchrum magnum se coieccisse, & clausum intus, adiectum desuper operculum adeo tenuisse, ut nec a multis quidem simul annitentibus ui ulla euelli posset. Conciso igitur circa loconeq; uiuum homine neq; mortuum esse copertum. Quare missis Delphos legatis respondisse Pythia: Vltimus herou Cleomedes Astypaleus. Hec partim e Suida, partim e Plutarcho in Romulo: qui quidem alter Sampson apud Hebraeos mihi uisus est. Cleomedes Graecus autor scripsit de circulis coelestibus elegantem admodu tractatu qui adhuc extat. Cleon Curieus poeta scripsit Argonautica, a quo poema ac materiam Apollonius Rhodius mutuatus est, ut enarrator eius dicit. Cleon Halicarnasseus orator qui Lyfandro Lacedaemonio orationem coposuit. Suidas. Cleon Cleontis filius maxima apud populum Atheniensem autoritate, qui de plebendis Atheniensibus sententiam in senatu protulit, apud Thucydidem in 111. Clearchus Solensis senior scripsit de uaria historia. Clearchus iunior Ponticus, profectus est Athenas audire Platonem. Suidas. Clearchus item dux Lacedaemoniorum, qui dicebatur, Imperatorem plus q; hostem metui oportere, significans eos qui in praelio mortem expauescerent, certum sibi decreuisse manere supplicium. Frontinus lib. iij. Clemens historicus scripsit de regibus & Imperatoribus Romanis, ad Hieronymum, de figuris Isocratis. Suidas. 11. Clemens Alexandrinus praesul Pantherij discipulus, post eius mortem Alexandriae ecclesiasticam tenuit scholam *καθηγησεως*, id est, doctrinarum. Ferunt eius egregia uolumina, inter quae illa sunt: Stromatum, id est, uarietatum, ubi diuersa dogmata Graeca, barbara, Latinaq; commiscet, arguit haereticos, historiam uariam connectit: *κατοχυρωσεως*, id est, confirmationum libros viij. etiam scripsit. Constat Origenem huius fuisse discipulum: tenuit sub Seueri & Antonino principibus. Hieronymus & Eusebius libro v 1. Cleomachus Magnesium pugil qui in cinadi cuiusdam & ancillae amorem incidens, quae a cinado alebatur, cinadorum & orationem & mores est imitatus. Nam cinadicae orationis primus inuentor fuit Sotades, postea Alexander Aetolus, sed in pura oratione Lylis, etiam adhibito cantu. Strabo. Cleantes Zenonis successor in stoica disciplina. Contorta Cleantis & Chryssippi epichemata uocat Hieronymus orationem argumentosam, quod dialecticis aculeis solita sit omnia monstrare. Nam logicae Stoici magnopere student. Clifthenes Atheniensis primus qui tulit legem de exilio, primus & ipse in exilium missus. Aelianus de uaria historia. Cleodamas Achincus (Achne, ciuitas est Thessaliae) scripsit de cura equorum. Stephanus. Clinias musicus & philosophus sectae Pythagoreae si quando ad iram prouocaretur, sumpta statim cithara motus animi leniebat, haud aliter quam Achilles cum iratus stabat ad littus, eodem ferme modo dolorem placabat. Aelianus de uaria historia. CLEOPHON poeta tragicus Atheniensis, cuius nonnullae fabulae Suidae commemorantur. Clitarchus comes Alexandri qui eius gesta conscripsit, cuius in historia ingeniu probatur, fides infamatur, ut scribit Quintilianus. Clitomachus Carthaginensis, lingua patria Adrubal appellabatur, in qua a principio philosophari consueuerat, Athenas deinde concessit XL. natus annos, audiuitq; Carneadem, breui quoq; tempore adeo profecit, ut XL. uolumina scripserit, successitq; Carneadis scholae. Clitomachus alter Athleta, autor utriusq; Suidas. De Athleta traditur quod nobilis Pancratiastes, tanta alioquin pudicitia, ut canes si forte coeuntes uidisset, statim uultum auerteret: in conuiuio si quis sermo lasciuus incideret, statim surgens abiret. Aelianus de uaria historia. Cleobulus unus e septem e Lyndo siue e Caria Aegyptum philosophandi gratia petijisse fertur: extat eius breuis ad Solonem epistola. Filiam habuit CLEOBULINAM uirginem doctam: quae hexametris aenigmata quaedam perscripsit. Decessit Cleobulus annos natus LXX. Hic dixit amicos atque inimicos be-

eos beneficijs impertiri oportere: hos ut amicos, illos ut amiciores reddamus. Diogenes, Suidas. Chilo Lacedaemonius unus e septem, excessit, ut Hermippus ait, Pisa, complexus filium in Olympia uictorem. Horum dicta alibi narraui. Clodiorum familiam scribit Festus a Clodio Aeneae socio dictam. P. Clodius inimicus Ciceronis: quem ut expelleret ab urbe posset, plebeio se homini adoptandum dedit. Moechus fuit notissimus, deprehensus in sacris Bonae deae formam uirginis adsimilatus, causam dixit de pollutis sacris: cuius stuprum in sororem, aliq; uitia apud Ciceronis orationes notissima: interfectus tandem a Milone. Fratrem Appium Clodium habuit qui a Cicerone item & Pediano commemoratur. P. Clodius pulcher orator Romae inter patronos, simul cum Cicerone in causa Scauri. Pedianus. Clodij cuiusdam meminit Plutarchus in Numa, qui temporum argumentum scripsit. Sex. Clodius rhetor e Sicilia: Latinae Graecaeq; eloquentiae profector, male oculatus, familiaris ac praceptor M. Antonij trituiri. Cuius meminit Cicero in Philippicis, & Tranquillus. Clodius Quirinalis Arclateñ. rhetor Romae docuit teste Eusebio circa Neronis tempora. Clodius Albinus dux in Gallia exercitus, post mortem Perthinacis principis a militibus Imperator fuerat consalutatus. Tantae fuisse traditur gulae, ut uno accubitu sit solitus edere quingentas ficus passarias, quas Graeci *καλασπίδες* uocant, & centum persica Campana, & melones ostiensis decem, & uuarum labicanarum pondo XX. Picculas centum: ac ostrea XL. Cluentius qui A. Clu. Habitus, patrē eiusdem nominis habuit ex municipio Latino, accusatus a matre Sallia quod Oppianicum uitricum interfecerit, defensus a Cicerone. Columella, cuius inscriptio praenominis, L. Cordilio Moderaus Columella: Gaditanus genere, scripsit de re rustica tempore Claudij. Cordilio philosophus Stoicus Pergamenus omnium principum ac regum amicitias spernebat. Hunc Cato Uticensis qui cum tribus milibus in Macedonia missus fuerat, precibus exorando in castra secum duxit, magnam se putans adeptu palmam, qui hominem seuerissimum e sententia dimouisset. Codrus rex Atheniensis Thracia oriundus cum bello Peloponnesiaco Attica omnis uastaretur regio, oraculumq; consulerent, responsum, uicturos eos, quorum dux hostili manu perijisset. Codrus uero deposito habitu regio, gregario militi adsimilatus, se hostium globo obiecit, unum ex his falce percussus in necem suam compulsi: Cuius interitu factum ne Athenae perirent, ex quo illi ut deo sacrificauerunt. Cuius meminit & Maro noster in Bucolicis. Si quos aut Phyllidos ignes, Aut Alconis habes laudes aut iurgia Codri. Huius deinde filij et nepotes ex Athenis pugni XXI. Ionias in Asia constituit, ut in ea narraui. Conon dux Atheniensis nobili illa clade nauali a Lyfandro Lacedaemonioru duce accepta, unde Athenae subiugatae fuerunt, sponte in exilium profugit ad Artaxerxem regem Persarum in Cyprum: cuius opibus fretus, paucis post annis reuersus cum exercitu in agrum Lacedaemonioru irrupit, praedas egit, omnia ferro igneq; uastauit. Lacedaemonij contra eum Lyfandru mittunt, qui nauali prius illum pugna uicerat. ab eo nunc terrestri uincitur. Ex qua initium libertatis Athenis dedit, qui pauloante dederat seruitutis. Lacedaemonijs igitur hac clade perterritis, Thebani antiqui hostes bellu auxiliantibus Atheniensibus intulerunt. In quo uicti amisso etiā & interfecto Lyfandro eorum duce coacti sunt Agesilaum alterum ducem ex Asia reuocare, qui redintegrato cum hostibus praelio superior fit, ubi Epaminondas dux Thebanorum in acie cecidit. Conon alter Mathematicus in Catulli elegia introducit. De quo etiam locutus uidetur in Bucolicis idem Maro. In medio duo signa: Conon, & (quis fuit alter,) descripsit &c. Constantij tres sancti, unus Praesul Aquinas sub Io. primo Pont. Alter templi cuiusdam custos apud Anconem, cuius corpus Venetias translatus. Vtriusq; profectio ris meminit Gregorius in dialogo. Tertius martyr una cum sex fratribus, inter quos Bui gnatus & Reinaldus fuere, qui Perusiam a Germania peregrinationis gratia profecti, in eadem urbe capta a Gothis interfecti fuerunt. Corax, & Ctesias (nonnullis Tisias scribitur) Siculi, primi artem & pracepta Rhetorice inuenerunt, quod illa gens acuta sit & e trouersa natura. Nam antea neminem solitum, nec uia, nec arte: sed accurate tamen, & e scripto: pluresq; inuicem simplicesq; fuisse & paratas a Protagora rerum conclusionum disputationes, quae nunc communes appellantur loci, constat: idemq; fecisse Gorgiam, cum singularum rerum laudem & uituperationem concludisset, quod oratoris iudicant proprium, rem magnam posse laudando facere, uituperandoq; rursus affligere: Cicero

Corax & Ty in Bruto. Corax cum Tybure & Catillo qui oppidum prope Romam ædificauit, uide in Tybur descriptione. Corinnus Iliensis uersificator ante Homerum, ut quidam uolunt, primus qui scripsit Iliada, uigente adhuc bello Troiano. Scripsit autem literis Doricis in uentis tunc primum à Palamede, cuius fuit discipulus: scripsit & Dardanum contra Paphlagonas bellum. Ex quo putatur Homerum haulisse omnem operis materiam. Suidas. Corinna Thebana uel Tanagrea uel Lyrica: uicit quinquies ut meminit Pindarus, scripsit libros L. & epigrammata. Suidas, Pausanias. Corinna altera Ouidij poetæ notissima. Anneus Cornutus Leptites genere, est enim Leptis Africæ ciuitas, emicuit Romæ sub Nerone, interfectus demum ab eo unâ cum Musonio philosopho. Multa eius scripta tam in philosophia quàm rhetorica feruntur. Natura magis quàm studio iuuabatur. Erat sine liberis: humanitate alioqui tanta, ut discipulos ex ea causa plurimos ad se non minus quàm doctrina adliceret. Suidas. Corcebi tres: primus Troianus cui Cassandra pacha fuerat Virgilio memoratus. Alius athleta patria Eliensis, primus uictor cursu prima Olympiade: authores Pausanias, Eusebius. Tertius Atyis regis Lydij filius, qui in cithara quintam chordam inuenit. L. Cornificius poeta & dux à militibus destitutus interijt, quos sæpe fugientes galeatos lepores solebat appellare. Huic soror Cornificia, cuius clara extant epigrammata. Eusebius. Iulius Cordus. Cognomentum hoc simul & Cordatus sero nascens dicitur, teste Festo, & Columella cordum scænum serotinum uocat: scripsit uitas imperatorum. Cui uisio datur, quod eorum qui obscuriores essent, nimia etiam persequeretur. Nam quando processerit, & quando cibos uariauerit, & quoties uestem mutauerit, sanè de clarissimis, notisq; uiris commemorandum est. Capitulinus. Cordus item Cremutius declamator, de quo in Labieno dicitur. Valerius Cordus inter præceptores Alexandri Mammææ nominatur. Corys rex Thraciæ annis uiginti quatuor mitis & humanus uersatus cum suis, in tantam deinde uarietate fortunæ crudelitatem uenit, ut uxorem ex qua iam filios susceperat, mediâ conciderit. Suidas. Dicitur etiam sacra nefanda instituisse Baccho, ubi omne luxuriæ genus uersaretur. Sacra Corytia appellata: meminit etiam Iuuenalis poeta. Cornelij uarij cognominibus appellati. Cor. Collus Trib. Mil. in exercitu Volumnij Lartem Veientem regem occidit, secundaq; opima spolia Ioui Feretrio retulit. Cossos enim Festus eos qui rugosi sunt & aspera facie dicit uocari, à similitudine uermium qui in ligno nutriuntur. Eodemq; modo uocant hodie uulgo paruos in cute tumores. Cor. Asina cum fundum emisset sponsoq; precij ab eo expectaretur, postera die asinam facculis pecunia plenis in forum adduxit pro sponso, unde cognomentum accepit. Macrobius. Cornelius Centimalus & Sul. Galba Coss. cum Annibal mœnibus propinquaret occurrentes, magna urbis trepidatione, extra urbem castra habuere. Plutarchus. L. Cornelius Merula Cos. Contra Boios in Galliam missus duo decim millia hostium cæcidit, nonaginta duo cepit, equites centum uiginti septem cum tribus eorum ducibus. Cn. Minutius alter Cos. ad Pisas contra Ligures res gerebat. Liuius quinto de bello Ma. Cornelius Merula superioris nepos, Flamen dialis, partium Sullanarum, ingresso urbem Mario in Iouis aede uenis succis se necando, mortis contumeliosa damnationem effugit, sacerdotisq; sui sanguine foci uetustissimi madere. Valerius de morte. L. Cornelius genere Gaditanus præfectus Fabrum Cæsaris in Gallia, à Pompeio magno Cos. ciuitate donatus, deinde accersitus fuit, quod per legis ignorationem Pompeius eam donauerit. Cicero defendit, probatq; Pompeium legem non ignorasse. Peditanus, Cornelius Nepos, Ciceronis tempore uir disertus uitas illustrium uirorum scripsit, quarum tantum Pomponius Atticus extat: huic Catullus librum suum dedicat ut plane monstrat epigramma. Cornelij Epitadius, L. Cornelij Sullæ dictatoris libertus, calatorq; sacerdotio augurali, filioq; eius gratissimus fuit: adidit librum, quem Sulla nouissimum de rebus suis imperfectum reliquit, ipse suppleuit. Tranquillus. Cornelius Galus poeta Foroiulensis, Aegypti præfectus primus ab Augusto missus: Cuius amicus primus fuit, deinde cum in suspitionem uenisset, sese necauit, ut etiam uersus Ouidij monstrat: Corporis atque animæ prodige Galle tuæ. Virgilio maxime familiaris fuit, adeo ut quartus Georgicorum liber à medio usque finem eius laudes contineret, quas postea ille iubente Augusto in Aristei fabulam commutauit. Amauit Cytheridem libertam Volumnij: quæ eo spreto Antonium euntem in Galliam est secuta. Cuius

rel

ret gratia Virgilius item in ultima ecloga eius dolorem querit placare, tacite uituperando ex Seruio. Cornelia soror Africani, mater Gracchorum, epistolas reliquit elegantissime scriptas: unde & filiorum fluxit eloquentia. In familia Liciniorum, Leliorum, Mutiorum, Scipionum, tam sceminae, quàm mares erant eloquentes: ut Cicero in Bruto testatur. Quintilianus item ijs uerbis. Magni interest eos quisq; audiat quotidie, quibuscum loquatur à puero, quemadmodum patres, pedagogi, matres loquantur. Eloquentiæ Gracchorum mater Cornelia satis pro illo tempore plurimum contulit. Læliæ sermo ex eloquentia C. Lælij patris defluxit. Liciniarum in dicendo lepos à patre L. Crasso emanauit. Mutiæ duæ filia ab utroq; parente eloquentiam didicere. Hæc ille. Læliarum altera C. Fannio M. filio: altera Q. Mutio Scauolæ nupsit. Liciniarum alteram pater L. Crassus Scipioni Africano locauit: Cuius postea filius adoptatus ab uo Crasso eloquentia ualuit. Ad Corneliâ redeo. Hanc natam esse genitalem cõcreto, infausti ominis indicij fuisse testatur Plinius. T. Iunius & P. Iunius ambo Corruccani legati ad Teucam reginam Illyricorum. Alter Titus, liberius locutus in reditu contra ius gentium interfectus: cui deinde statua posita, ut in rebus Illyricis dixi. Idem teste Liuius x v 111. primus de plebe Pontifex max. factus. Alter P. Iunius olim cum supplemento ad Lilybæum missus fuerat in locum Claudij qui male rem gesserat, Erycem urbem cepit. Carthaginenses uero extemplo Amilcarem Barcam cum classe misere ad oram Italię populandam, qui Brutiorum & Locrensiū maritima deuastata in agrum Panormitanum reuertitur, ibiq; prope contra Ro. castris positus per tris annos res magnas gessit. Interim Luctarius Cos. missus, qui Drepano expugnato pacem cum Amilcare fecit. Carthaginenses omni Sicilia excessere. Ro. omnia possidere, præterea loca quæ Hero tenebat. Post hæc Carthag. compositis in Africa rebus Amilcarem cum filio Annibale in Hispaniam misere. Polybius. Cosroes Persarum rex quanquam barbarus philosophiam disciplinasq; omnis Græcorum ita tenebat, ut par summis philosophis esset. Nam & Græcorum libros in Persicam linguam uertendos mandauit. Quapropter Platonis & Aristotelis disciplinam probe didicerat. Hæc Agathias. Cottæ ab iracundia & toruitate oris dicti. Tres eodem tempore ut testatur Peditanus fuere C. M. L. Primus C. Cotta orator, compar P. Sulpitij qui est in dialogo Ciceronis de oratore: Legem tulit ut liceret Tribunis Pl. alios accipere magistratus. Quod lege Sullæ ijs erat ademptum. Præterea cum esset Cos. cum Crasso, decretusq; ei triumphus fuisset, mortuus est ante diem triumphi. In cuius locum repente subrogatus est Q. Mutius Scauola Pont. Max. L. autem Cotta legem tulit, ut inter tres ordines iudicia communicarentur, Senatui, Equites & Tribunos. De C. Cotta oratore Cotta in oratore sic refert. Cotta orator pressus in dicendo, & ut ad infirmitatē laterum perscien ter contentionem omnem remisit, sic ad uirium imbecillitatem adcommodabat dicendi genus. Nihil erat in eius oratione nisi syncerum, nisi siccum & saluum. M. Aur. Cotta contra Mithridatem infeliciter pugnauit, Sullam Cæsari conciliauit. L. Arunculeius Cotta legatus Cæsaris in Gallia, insidijs circumuictus ab Ambiorigis Ducibus exercitu interficitur. L. Cotta Trib. Pl. cõsuluit in senatu, ut rex Cæsar salutaret. Crassus si omnino septem memorabiles M. & P. Hic ultimus Pontifex maximus fuit: M. uero Agellastus est cognominatus, quod semel in uita tantum riserit: filios habuit L. oratorem & P. patrem M. Crassi diuitis: cui diuiti duo item Crassi filij fuere: Omnes Liciniorum nomine appellati. Igitur de P. Licinio Crasso prius dicam. Is ante ætatē Pontifex Max. factus, quæ nunquam antea contigit. Consul est profectus contra Aristonicum Eumenis filium. In quo prælio profligato exercitu ipse ne in manus hostium ueniret, baculo barbarum quendam in acie oculo cõuerberato in sui necem prouocauit. L. Crassus filius orator, M. Antonij cõpar: de quo Cicero in oratore. Erat in Crasso summa grauitas, & cū grauitate iunctus factus ceterarum & urbanitatis oratorius non seruilis lepos, latine loquēdi accurata ac sine molestia diligens elegantia, in differendo mira explicatio. Eodem tempore ipse eloquentium iurisperitissimus, & Scauola iurisperitorum eloquentissimus habebatur. Ecce præterea quod difficile est, idem & perornatus & breuis. Accusauit C. Carbonem eloquentissimum hominem, admodum adolescens, summa ingenij non laude tantum, sed admiratione, cum esset annos xxi. natus. Hæc ex Cicerone interpellata. Hic Crassus, ut Plin. & Valerius referunt, censuram cum Cn. Domitio iurgijs plenam gessit. Cum enim ei Domitius obieceret, quod columnas Hymettias in porticu domus haberet, atque, respondit Crassus, multo luxuriosius

Cornelia

Læliæ

Mutie

T. & P. Iu.

Corruccani

Cosroes rex

Cotta tres

C. M. L.

L. Cotta

C. Cotta orator

M. Cotta

L. Aruncule-

ius Cotta

L. Cotta Trib.

M. Crassus

Agellastus

P. Crassus

Pont. Max.

L. Crassus

orator

luxuriosus uideri debet, te tanti sex arbusculas domus tuæ fecere, ut quæ sexages Sestertio propter eas æstimes, sine his tricies tantummodo pendas. Idem Crassus, ut Macrobius & Aelianus Græcus author testantur, cū piscinis maxime delectaretur, murenamq; mortuam atratus plures dies tanquam filiam lugeret, probroq; ei daretur ab eodem Domitio collega: Nimirum respondit Crassus fateor ita me pium esse ut minima de causa plorem. At tu qui tris extulisti uxores, minime ploras. Audiuit Crassus Metrodorū, nactus academiam in Asia cum esset quaestor: interijt ex dolore laterum, cum in senatu multum contra Philippū Cos. esset inuectus, negassetq; illū sibi uideri Consulē fore cui nō esset ipse senator: autor Cice. in lib. 111. de ora. P. Crassus oratoris frater Iuris peritissimus fuit. In dominatione L. Cinnae Marianarū partium, ne incideret in manus inimicorū, seipsum interemit. Huius filius M. Crassus Romanorū ditissimus cum Pompeio & Cæsare Triumphatum inijt. Quorū planè autoritate resp. aliquot annos regebatur. Ad bellum missus gladiatorum qui duce Spartaco in Campania insurrexerant: Vatiniūq; Gellium, ac Lentulum, Romanos Imperatores fugauerant, xli. milibus hostium unā cum duce eorum cæsis apud Rhegiū iuxta Leucadis paludem uictoria potitur. Ex quo urbem ouans ingressus est. Postremo cum ei Syria sorte obueniret, profectus ad bellū Parthicū, ibi filium Publium amisit: Ipse demum infelicitè rem gerens à Surina regis prefecto captus atq; interfectus est. Solebat autem dicere nullum esse diuitem, nisi qui prouentibus suarum facultatum alere posset exercitum. Alter Crassī filius legatus fuit Cæsaris in bello Gallico: in Cæsariantis tandem partibus adolescēs occubuit: fuit enim discipulus Ciceronis. De quo hec in Oratore. Erat enim Crassus cū institutus optime, tum etiam perfecte planeq; eruditus. Ineratq; & ingenū satis acre & orationis non inelegans copia, præterea sine arrogantia grauis, & sine legnitie uerecundus esse uidebatur. Sed hūc quoq; absorbitus est quidam insolite adolescentibus gloria. Qui quia nauauerat miles operam imperatori, imperatorē se statim esse cupiebat. Crates Thebanus philosophus Cynicus Diogenis discipulus: qui ut Suidas, itēq; Diogenes sunt auctores, in pecuniam omnē substantiā redigens, apud Trapezitam deposuit hac lege, ut si filij philosophi essent, eam indigentibus ciuibus distribueret, nihilo philosophos indigere existimans. Si autem idiotæ, eis redderet, ut uacuis uirtute saltem opes optularentur. Philostratus autem in uita Apollonij, & Diocles, substantiam aiunt in mare proiecisse, uti liberius philosopharetur. Apophthegma ipsius: Amorem fames sedat: si minus, tempus. Si hoc nō satis, laqueus. Emicuit autem Demetrii Poliorcetae temporibus: ad quem Thebas obsidentē missus legatus sua autoritate ab obsidione patriæ remouit: autor Plutarch. Crates Atheniensis (ut Suidas ait) poeta Comicus antiquæ comœdiæ, auditor Polemonis philosophi. Crates grāmaticus genere Mallotes sub Ptolemeo Philometore, equalis Aristophanis grāmatici. Cognominabatur Criticus siue Homericus: scripsit in Homeri Iliada & Odysseam lib. ix. commentariorum, Suidas. Hic ut ait Tranquillus studium grāmaticæ primum Romam intulit: missus enim ad Senatū ab Attalo rege sub ipsam Ennij mortem plurimas acroases fecit, assidueq; per omne legationis tempus disseruit: nostris quoq; exemplum fuit admirandū. Cratinus Atheniensis comicus antiquæ comœdiæ, uir uoluptarius, puerorūq; amator, docuit fabulas x x i. uicit 1 x. Suidas. Crantor Solensis Xenocratis auditor: Scripsit commentarios, poemataq; admirabatur inter cæteros Homerū Euripidemq; decessit intercutis morbo. Diogenes. Cratippus Macedo ē comitibus Alexandri, qui eius etiam gesta conscripsit. Cuius meminit in Aristide Plutarchus. Cratippus genere Surrētinus, ordinis libertini, cognomine Pasides: Romæ ludum grāmaticæ apperuit: docuit inter alios Iulianum Antonium Antonij triū uiri filium. Tranquillus. Cratippus Mitylencus Peripateticus quem Athenis docentē audiuit Ciceronis filius: ut est in procemio de officijs. Hic Pompeiū ē Pharfalica clade aufurgientē apud Mitylencem occurrens ultro solatus est uerbis philosophicis, ad spemq; hortatus, cum quædam de prouidentia disseruisset, resq; Romanas tandem labi esse necesse adfirmaret. Plutarchus in Pompeio. Creophilus Samius, quem aliquando tradunt, excepto hospitio Homero, accepisse ab eo dono inscriptionem poematis, quod Oechalia direptionem uocat. Sed Callimachus in quodam epigrammate contra ostendit, quod quanquam Creophilus opus composuerit, Homeri tamen inscribitur ob ipsius hospitij munus. Quiddam uero hunc Homeri magistrum fuisse tradunt. nonnulli non hunc, sed Aristeam Proconnesium

connesium. Strabo XIII. Creon Corinthiorum rex, prædonis Sisyphi filius, Creusam Creon rex Iasoni filiam Medea ab eo repulsa in matrimonium dedit. De quo Tragedia apud Senecam. Creon alter rex Thebanorū pater Locastæ uxoris Oedipi, post Polynicem & Linceo Creon rex clem interfectos, sumpsit imperiū, filiamq; suam Megaram Herculi iunxit: ut in Hercule Thebanam Creus rex furente etiam apud Senecam. Hic etiam filium habuit Creontem, Cræsus rex Lydorum Aliatis filius, primus Græcos partim tributis impositis subegit, partim socios atq; amicos sibi adsciuit, tantumq; imperio & opibus creuit, ut se felicissimum dicere non dubitaret. Paulopost debellatus à Cyro cum pyræ cremandus imponderetur, suspirans ait, hunc sibi exitum à Solone prædictū: dimissus igitur elementia Cyri, iterum cōtra eum uentēs captus, ac cum toto regno extinctus est. Chrestus, frequens apud antiquos hoc nomen, multiq; Chrestus pro ut inquit Laetantius, eo tempore pro Christo, Chrestū per imperitiā credebant. Nam & Christo Orosius illud apud Tranquillū in Claudio: Impulsore Chresto tumultuantes Iudæos expulit, pro Christo accipiendū putat: erratumq; ab eis existimatur consilio potius q; ignoratio ne, ut religionis nomen supprimerent. Chrestus Byzantius inter sophistas describit Philostrato, auditor Herodis Attici, Hadriani tēpore: qui uino quanquam deditus, cæteris in rebus continenter uixit, ac in primis uigilanter. Nam cum ad galli cantū saepe calices protrahere solitus esset, non prius tamen somno se q; studio dabat. Crito Pierota: Ciuitas est enim Macedoniae Pieria, fuit historicus, scripsitq; res Persicas, Siculas, Macedonicas. Fuit item alius Naxius genere, similiter historicus: qui scripsit Octoeterida, Suidas. Crito Atheniēsis prior supradictis, Socratis familiarissimus, quē & opibus iuuit, & cū quo usq; ad extremum est philosophatus. Critolaus Atheniensis philosophus peripateticus, quem cum Carneade legatum iuisse Romam supra dixi, Libram habebat, ut ait Cicero in Tusculana qua bona corporis & animi appendebat, animiq; in lance pondera usq; ad inferos inclinebant. Critolaus Acheorum dux alibi narrat, Chrysippus Solensis siue Tarsensis, discipulus Cleantis stoici fuit. Hunc Carneades lepide parasitum librorum appellat, quod scripta Epicuri sit furatus, scripsitq; eadem & uerbis & numeris. Diogenes. Christodorus ē Copto Aegypti urbe poeta Anastasij Imp. tēpore scripsit Isaurica, ubi scripsit Isauriam ab Anastasio fuisse captā. Fuit alter Thebanus scriptor haud ignobilis qui de Cosmo & Damiano scripsit. Suidas. Christobolus medicus, cui magnam peperit famam quōdam ē Philippi Macedonis oculo sagitta citra oris deformitatem extracta. Plinius, Crispus Salustius in Sallustio dicitur. Vibius Crispus ore compositus & iucundus, priuatis tamen causis quam publicis melior, ut ait Quintilianus, cuius circa tempora fuit. Crispus Constantini F. à patre interfectus. Crispus & Ioan. presbyteri martyres Romæ sub Maximiano no xv. cal. Sep. quod sanctorum corpora tumularent. Ado. Crispinus & Crispinianus Crispinus ex urbe Roma Sueffionē in Galliam profecti, peregrinationis gratia ex arte sua tutoria calceis pauperes iuuabant, multosq; ad fidem reducebant. Sub Maximiano deinde interfecti, templum etiā apud posterōs in eadem urbe meruerunt. Chrysanthus Alexandrinus Romę quō iuuenis uenerat factus Christianus unā cum coniuge Daria uirgine, sub Numeriano Imp. in fossam demissus ac terra saxiq; obrutus fuit. Hæc enim Daria missa ad eum tentatum ab initio à patre fuit, uerum & ipsa ex eius mutata persuasione in matrimonio simulato simul casta extitit, simulq; interempta. L. Cornelius Chryfogonus accusator Sex. Roscij in Roscio dicitur. Chryfogonus martyr ex nobili profapia Romæ, quādo nec consulatus nec ullius honoris sollicitatione per Diocletianum à fide auerti potuit, iugulatus est ad scalas gemonias. Huius discipula Anastasia fuit, filia Prætextati, uxor Publij, uiri extra fidem, cuius thorum ficta ualitudine ut ipsa scribit euitauit: extitit epistola ad Chryfogonū, quibus ipsa queritur facultates suas à sacrilego uiro perditum iri, seq; in arctam custodiā coniectā: Viro tandem superstes quod sanctis ministraret ad palum ligata ac cremata est, reliquias condidit Apollonia in hortis suis, ubi nunc eius Romæ uisitur templum. Christophorus genere Iudæus, patria Chananæus, cum esset ingenti corpore ac nobilis, dominum quaritabat supremum. Cumq; diabolo humana specie deceptus seruisset, animaduertit quod Saluatoris ille imaginem expauesceret, quapropter Christo ueluti inuicem seruauit, cuius causa ad fluuiū quēdam humeris peregrinos tranuehebat, inter quos & Christus pueri specie fuit: tandem & ipse adfectus martyrio occubuit. Chromatius præsul Aquileiensis à quo Aeliodorus præsul Altinensis fuit ordinatus, Chromatius

Hieronymum cuius erat familiarissimus facultatibus magnopere iuuit. Fuit item ante hunc alter sub Diocletiano martyr in Campania urbis praefectus, ac Tyburtij martyris pater. Ctesiphon Atheniensis qui suavit Demosthenem corona donari oportere pro his quae pro repub. gesserat, refragante Aeschylone, contra quae pro Ctesiphonte nobilis extat Demosthenis oratio. Alter Architectus clarus aede Dianae fabricata: est & urbis nomen, & martyr, qui simul cum Torquato, Secundo, Adelerio, Cecilio, Efychio, & Eustathio ab apostolis praesulibus ordinatis ac ab urbe in Hispaniam missis illis perire. *Lid. Maij.*

M. Curtius M. Curtius adolescens eques Rom. abrupto per medium forum ingenti specu, responsoque accepto nobilem ex ciuibus aliquem id requirere, sese sponte equo praecipite dedit: quare statim operta est fossa, ciues honoris gratia fruges iniectere: Curtius deinde lacus est appellatus: in quo campo acies primo Sabinorum & Rom. concurrerunt. *Liuius sexto & Vale. Q. Curtius* historicus scripsit de gestis Alexandri Magni. Cuius liber haud integer ad nos peruenit. Metius Curtius Dux Sabinorum. Curtius Nicias grammaticus in Nicia dicitur. M. Curtius Dentatus primo de Samnitibus triumphauit, quos usque ad mare superum pacauit. Reuersus in concione ait: Tantum agri cepi, ut solitudo fuerit futura nisi tantum hominum cepissem: Tantum hominum porro cepi, ut fame essent perituri nisi tantum agri cepissem. Iterum de Sabinis triumphauit. Tertio de Lucanis ouans urbem intrauit. Pyrrhum regem ex Italia pepulit. Quaterdena agri iugera uirum populo diuisit, sibi deinde constituit, dicens neminem esse debere, cui non tantum sufficeret. Legatis Samnitum aurum offerentibus cum ipse in foco rapam torreret, malo haec, inquit, in fictilibus meis esse, & aurum possidentibus imperare. Cum interuersa pecuniae argueretur, cadum lignum quo uti ad sacrificia construerat, in medium protulit, iurauitque se nihil amplius de preda hostili in domum suam conuertisse. Aquam deinde Anienem hostium manibus in urbem induxit. Tribunus militum patres autores fieri coegit comitijs, quibus plebei magistratus creabantur: ob merita, domus ei, & apud Tiphata agri iugera quingenta publice data. *Cacilius. Curius Alexandrinus* presbyter sub Caro & Diocletiano scholam regebat ecclesiasticam, Praesule Alexandrino Theone tanta doctrinae fama, ut Origenes iunior appellaretur. Praeterea paupertatis & ἀσκησεως, id est exercitationis in rebus sanctis ac religiosis appetens magnopere fuisse traditur, ac post persecutionem illam ingentem, Romanae semper uersatus. Huius est perquam longus tractatus de Oseae uati cinio, quem in paschae profesto habitum sermo demonstrat. Ex Hieronymo, Curiones tres continua serie oratores una in familia claruisse inter euentus humanae felicitatis Plinius collocat. *Q. Curio* pater illius qui tribunus pl. Caesari fauente teste Valerio, magnus orator fuit inimicusque Caesaris, appellauitque eum in quadam oratione omnium mulierum uirum & mulierem omnium uirorum, ut Tranquillus in Cesare refert. *C. Curio* filius tribunus pl. Caesarianas partes secutus est, uir luxu & audacia singulari. Sexcenties enim Sestertium debebat aeris alieni, ut Valerius de luxuria scribit. Quare spe emergendi Caesari adhaesit, ut Lucanus ait. Gallorum captus spolijs & Caesaris auro. Profugiensque ab urbe quasi uoluntario exilio in Galliam se ad Caesarem contulit: furorem eius magis excitauit, illud Lucani adferens. Tolle moras, semper nocuit differre paratis. Hic demum frumentatum a Caesare in Sicilia missus Catonem inde expulit. Deinde cum quatuor legionibus Vticam missus, Atilium Varum ducem Pompeianum in praelio fugauit: Postremo a Salua Iuba regis praefecto ipse cum toto exercitu absumptus est. Huius meminit etiam Cicero dicens, quod si uixisset magnam fuisset eloquentiae laudem consecutus: & si eum audire maluisset, honores potius quam opes consequi maluisset. Plinius quoque de eodem refert, quod funebri patris munere, exemplo Scauri qui simili fere infania usus fuerat, Theatra duo iuxta fecit amplissima e ligno, cardinum singulorum uersatili suspensa libramento, in quibus utrisque antemeridiano ludorum spectaculo edito, inter sese auersis ne inuicem obstrepere scenas, & repente circumactis ut constiterant, postremo iam die discedentibus tabulis & cornibus inter se coeuntibus faciebat amphitheatrum, & gladiatorum spectacula edebat, ipsum magistratum & populum Romanum circumferens, Plinius.

R. VOLA

D A M A S C I V S Sigiaeus historicus Herodoti tempore ante bellum Peloponnesiacum scripsit de rebus in Graecia gestis, praeterea de parentibus & progenitoribus eorum qui ad Troiam profecti sunt, & de poetis & sophistis aliisque pluribus: ut author Suidas. *Damascius* Damoxenus Atheniensis comicus, cuius fabulae nonnullae memorantur ab Athenaeo in Dipnoso. *Damoxenus* Damostratus philosophus scripsit de piscibus libros xx. *Damostratus* Damophilus sophista quem nutriti Iulianus consul sub M. Antonino principe, scripsit ad Lollium Maximum de uita praeceptorum, & quaedam alia. *Damophila* Suidas. *Damophila* Graeca mulier uxor Pamphili, socia Sapphus poetriae, poemata multa conscripsit partim amatoria, partim in Dianae laudes, ut autor Philost. in uita Apollonij. *Damon & Pythias* Pythagorei discipuli inter raras amicitias computati. Cum Dionysius alterum uellet interficere, & alter pro eo se uadem daret, donec ille constitutis domi rebus rediret, isque ad diem redisset, ueniam Tyrannus tantae fidelitati non solum dedit, sed ultro rogauit uti se tertium recipe- rent: autores Val. de amicitia, & Cicero libro i i. de officijs & v. Tusculan. *Damianus* sophista Ephesius sophista nobilis, circa M. Antonini principis tempora diuitijs ac potentia inter suos praeditus. Viros doctos liberalitate prosecutus est. Eloquentiae quoque genus secundum naturam imitatus. *Daphne* filia Tyresiae uatis quae Thebis caeptris missa est Delphos ut uaticinium disceret: Itaque edidit uarij generis responsa. Cuius ex uersibus Homerum serunt multa mutuatum fuisse. Sibyllaque cognominata, quod idem deo plena. Haec Diodorus libro v. Altera Daphnen ponit poetes Penei fluminis filiam: Phoebo adamatam, ac in laurum commutatam. *Daphne* etiam ciuitas Syriae maximae amoenitatis. *Danae* Acrisii regis Argiuorum filia, quam dicunt Iouem in auri guttam conuersum compressisse, indeque Perseum genitum. *Daphnis* pastor carmen bucolicum inuenit, in Sicilia boum armenta multa possedit, postremo captus luminibus, quod ebrius cum alia formosa congressus esset, ut praedictum ei fuerat a nymphe: ut ait Suidas: a Poetis autem per formosissimus, & Mercurij filius describitur. *Danielis* & Susannae historia apud Hebraeos, & l. xx. non habetur: e Theodotionis translatione legitur in ecclesia: hic solus Danielis prophetam nominat. Hieronymus. *Dares Phrygius* historicus scripsit bellum Troianum Graecae, in quo ipse militauit, ut ait Isidorus, primus fere historicorum: qui tandem capto Ilio cum Antenoris factione remansit, ut scribit Cor. Nepos. Qui opus eius in sex libros e Graeco conuertit, diciturque Crispo Sallustio. *P. Decius* bello Samnitico sub Valerio & Corne. Cosso Tribunus militum, exercitu angustijs Gauri montis insidijs hostium clauso, accepto quod postulauerat praesidio, in superiorem locum transiit, hostes terruit: ipse interpesta nocte per medias custodias somno oppressas incolumis euasit, ob id ab exercitu ciuica corona de quercu, quae dabatur qui obsidione ciues liberaffet, donatus est. Idem Cos. bello Latino, collega Manlio Torquato positus apud Vesperim fluum castris cum utriusque consuli obuenuisset, eos uictores futuros quorum dux in praelio cecidisset, inclinante parte Romanorum, sese hostibus obiciens, uictoriam suis reliquit. *P. Decius filius* P. Decius huius filius Cos. de Samnitibus triumphauit. Iterum & tertio consul multa domi militiaeque gessit. Quarto consulatu cum Fabio Max. collega, cum Galli, Samnites, Umbri, Tusci contra Romanos conspirassent, ibi exercitu in aciem ducto & cornu inclinante exemplum patris imitatus, aduocato M. Lurio Pontifice hastae insistens, & solennia uerba respondens, se & hostes dijs manibus deuouit: impetu in hostes facto uictoriam & ipse suis reliquit: Corpus a collega laudatum magnifice sepultum est. *Cacilius. Demades* orator Atheniensis plurimum potentia & opibus ualuit, quod nihil praeter Macedonum & Antipatri gratiam in rempub. querebat, quo tempore Demosthenes Hyperidesque capitis metu urbe cesserunt. Erat enim Demades paulo ante & senatu & omni munere reiectus, quia pecuniam qua illum Athenienses multauerant, (septies enim falsi damnatus fuerat) nodum exoluerat ob inopiam. Nam ingentes diuitias per luxum ac libidinem perdidit. Cumque esset aetate confectus & luxu simul & auaritia perditus, in eum solebat Antipater cauillari, nihil ei si cuti & celsis uicinis praeter uentrem & linguam superesse. Nactus igitur Antipatri amicitiam omnem uer-

Democritus
Poliorcetes

teris licentiæ libidinem renouavit, missusq; ad eum de auferendo Athenis præsidio legatus cum Demea filio in Macedoniam venit, inciditq; in tempus quo fatali egritudine Antipater tenebatur. Interea literæ inuētæ deprehensæ iuerant, quibus Demades Perdicam ad capiendam Macedoniam, seruandam autem Græciam hortabatur, pendētem à putrido & uetusto filo, quod de Antipatro intelligebat. Ob quā rem Casander cuius erant primæ partes apud Antipatrum, irritatus, filium Demeam ante ora patris, deinde ipsum Demadem trucidauit: sicq; quibus ille turpiter adsentabatur, ab eisdem iusto iudicio est adfectus: hæc ex Plutarcho. Cicero hūc nihil omnino scripsisse dicit. Demetrius Antigoni Macedoniæ regis filius, cognomēto Poliorcetes, id est, expugnator, quod inter alias machinā bellicam ferret secum in expeditionibus, quæ urbes expugnaret appellatā πολιορκητικῶν. Hic post Alexandrum præter alios Macedonas nomine ac uirtute clarus, transmissio Euphrate, Babyloniam occupauit. Athenas Casandri Ptolemæiq; imperio liberauit. Cyprum expugnato Ptolemæo bello nauali recepit. Bœotios in deditioem accepit. Pyrrhum ab oppugnatione Thessaliæ repressit: postremo cum bellum aduersus Antiochum suscepisset, infeliciter pugnans in eius uenit potestatem: Cheroneisq; ab eo custodiæ traditus est, permissio tamē ei regis sumptu, molliq; uictu, uenationibus omnibusq; uoluptatibus: quibus ille usus, minimum de salute anxius, in morbum ob incontinentiam incidit, ex quo perijt. Remissum corpus filio in urbe Demetriade honorifice sepultum fuit. Moribus haud ab similibus M. Antonio uidebatur. Quare illi à Plutarcho opponit in parallelis. Nam mollis in ocio præter omnes mortales, idem laboriosissimus in negotio, uti & ille traditur fuisse, ex magnaq; fortuna infaustum exitum sortitus. Præterea animo insolēs atq; superbus, legatos Athenienses qui honore apud eum ceteros anteibant, duos annos frustra tenendo tēpus, eius uestigia secutos rebus tandem infectis domū remisit. Petitiones quondā ac libellos multos à Macedonibus ei porrectos, ad pontē Axij fluminis prætercundo proiecit. Hic ob magnitudinē rerum gestarum prius unā cum patre Antigono Rex appellatus, cum post Alexandrum in Macedonia ad eam diem nulli contigisset: ex Plutarcho. Demetrius Phalereus auditor Theophrasti præfuit Atheniensibus annos x. æreisq; statuīs plurimis ab eis honoratus. Mortuo Casandro rege Macedonia, cuius amicitia ac fauore eam potentiam adsecutus fuerat, ob inuidiam accusatus, absensq; cōdemnatus, statuīs in super eius c. c. d. sicis atq; constatis, ad Ptolemæum Soterem se contulit. Ibiq; ab eo bibliothecæ regis præpositus excessit ex morfu aspidis in manu, sepultus in Bussyde regione prope Diospolim. Hæc Diogenes: ubi & x. x. alios huius nominis claros uiros fuisse cōmemorat: de quibus tamē nihil ad nos peruenit. Cicero in ora. de Phalereo hæc refert. Phalereus successit, eruditissimus quidē horū omniū, sed non tam armis institutus quā palæstra. Itaq; delectabat magis Athenienses q̄ inflammabat: processerat em̄ in solem & puluerem, non ut ex militari tabernaculo, sed ut Theophrasti doctissimi hominis umbra culis. Hic primus inflexit orationem, & eam mollem tenerāq; reddidit, & suauis maluit uideri quā grauis: & quæ sequuntur. In eadem ferē sententiā Quintilianus nonnulla. Huius hodie nihil extat præter paruū de elocutione tractatum. Demetrius cognomēto Ixion Adramitenus docuit Pergamī, discipulus Aristarchi, scripsit in grāmatica quādam à Suida cōmemorata. Hunc ego Demetriū putauerim esse, quē Strabo genere Scepsium dicit, & eiusdem Aristarchi tempore, enarrationemq; in Homerū ut etiā dicit Suidas scripsisse. T. Demetrius Pompeij libertus tantæ existimationis, ut expectatus sit quondā Antiochiæ: oppidani tunc forte Catoni eō uenienti occurrentes ab eo petierunt, ubi nam Demetrium reliquisset; ille uero indignatus, quod sui gratia egressam urbē putabat. Plut. in Pompeio. Demetrius Cydonius Thessaloniceñ. uir doctus æque ac sanctus, Græca Latinaq; facundia præditus, patria decedēs Mediolanū uenit, ubi literis latinis pariter & Theologia operam dedit. Thomæ Aquinatis libros in Græcū uertit sermonē, qui hodie in bibliotheca Vaticana cernunt. Scripsit & cōtra Eunomium de diuinitate filij, postremo reuertēs in Creta substitit, ubi erogatis in pauperes bonis, in quodā ibi cœnobio persancte, citra tamē professionē uixit, pariterq; defunctus est, annis adhinc fere c. c. Democrates Architectus Alexandri, qui Alexandriā metatus est. In qua urbe huiuscemodi de eo inscriptio legitur. Δημοκράτης φιλικλυστῶ ἀρχιτεκτῶν μὲν ἐθεστυ δὲ ἀλεξάνδρου μακρόβιονος. Ex quo apparet corrupte à quibusdā scribi Dinocrates. Democrates palæstrita factio in stadio circulo confis

Democrates
Architectus
Democrates
athleta

confitēs à nullo dimoueri poterat. Aelianus de ua. hist. Democritus Abderites, ut autor est Diog. Pythagoræ imitator, nō tamē auditor, cum duos haberet fratres maiores natu, ab eis discedens, partem suam accepit, quā in pecuniā redactam breui tēpore peregrinando absumpsit. Nam prius ad Aegypti sacerdotes cōtendit ab illis geometriā accepturus. Inde rubro mari emenso ad Chaldaeos & (ut quidam uolunt) ad Gymnosophistas in Indiā penetravit. Postremo Athenas redijt ad Socratem, ubi se gloriatur ignotum omnibus fuisse. Veni inquit Athenas, & nemo me nouit. Quod dictum Cicero refert, ut sapientis uiri & gloriam spernentis. Hic principia rerum ex atomis cōstare dicebat, infinitosq; esse mundos generationi & corruptioni obnoxios. Reliquit opera cōplura quæ non extant. Cōtempor rerum humanarū fuit, quas ridere semper solebat. Quāobrem ad eum in suburbano Abderitano agentem, ciues eius Hippocratē misere curatum, putantes insanum. At ille colloquio cō eo habito, reuult Democritū nō insanire, sed magnopere sapere: scripsitq; sermones eos in quadā epistola, quæ adhuc extat in bibliotheca Vaticana. Democritus Hadriani tēpore summus philosophus, nō ut pleriq; solitudinē sectabatur, sed nihil potius habuit aut putauit inter mortales amicitia, atq; mutua charitate, omnēq; sibi hominē familiarē existimando. Viros fortunatos saepe admonebat q̄ cito desituri essent. Miseros & in calamitate positos ridebat, tanquā nescientes quod breui tempore malorū obliuione ac libertate perpetua per mortē adficerent. Ad sacra Eleusina, mysteriaq; nunq; adcessit. Quare à populo exagitatus, ut religionis contemptor, rem in concione excusauit, q̄ iure ea sacra cōtemneret quæ secreta sunt, utpote suspecta: omnino aut ea manifestari oportere, ut si bona essent, alios inducerent, si mala, ut cauerent. Erat insuper uita continens, & ueritatis amicus. Cūq; ætati nihil uitatici cōparasset, domum cuiusq; quam uidisset apertā ingressus, uescebatur, ibiq; nocte quiescebat, dominis tali hospite se felices putātibus. De celsit ferē centenarius, funeratus publice magna ciuium frequentia: ex Luciano. Demaratus Lacedæmonius dux, cum exularet apud Athenienses, belliq; contra patriā cerneret apparatus, magis inimicæ debere patriæ existimās, clam Lacedæmonios certiores fecit. Demaratus Corinthius profugus in Hetruria apud Tarquinos oppidū confedit, pater Tarquinij Prisci: primū in Italiā, ut ait Plinius, fectores adduxit, unde plastice introducta est: uide de hoc in Tarquinij. Deiotarus Rex Galatiæ à senatu iuuare Pompeio factus, in bello ciuili eius postea partes secutus, post pugnam Pharsalicam se domū contulit. Dein de ad Cæsaris clementiā confugiens, bella gerenti subsidia ministravit. Quare ab ipso rex dimissus, uerum parte regni tantū multatus fuit. Is postea per Philippum medicū & seruum suū quem Romam cum suis legatis miserat, accusatus est apud Cæsarem, quod ei apud regem diuertenti in Asia insidias parauisset, quas ipse Cæsar fortunæ beneficio euasit. Cicero eum defendit luculenta oratione, dicens inter alia Philippum à nepote Deiotari adolēcente aui inimicissimo corruptū, in hanc perfidiā & calumniam uenisse: autor Pedianus. Strabo hunc Castoris dicit filium fuisse, cognominatumq; Philadelphum. Deiotarus Adramytenus ludi magister apud Gargara Troadis, in quem Arati epigrāma. Αἰάλεος δὲ μόνος ἦν ἡ πόλις ἠέθνηται πασι γαργαρέων βήτα ἢ ἄλφα λέγει. Steph. Deiphobus Priami filius. Virg. Deiphobe armipotēs genus alto à sanguine Troiæ. Cū pleriq; mēdose Deiphobe legant. Sic enim apud Homerū δειφωβος, pronunciantumq; penultima correpta. Hic in Ilij ruina ex uulnere truncas habuit inhonesto uulnere nares. Demarchus Parrhasius genere, olympionica, in lupū cōuersus, decimo post anno restitutus est homo. Epigrāma eius in Olympia tradit Pausan. Ἰδὸς Διονύσης Δημάρχος τῶν δὲ ἀνέθηκε εἰσὸν ἀπὸ ἀρμαδύης γαργαρέος γένου. Plinius hunc Dementiū nō Demarchū uocat lib. viij. cap. xxij. nisi mendat sit. Dementiū inquit, in sacrificio, quod Arcades Ioui Lycæo humana etiā tum hostia faciebant, immolati pueri extra degustasse, & in lupū se cōuertisse, eum deniq; decimo anno restitutum, athleticè restituisse in pugilatu, ac uictorē ex Olympia reuersum. Dexter Padiani Præfulis filius, uir clarus simul & Christi fidei deditus, fertur om̄imodam historiam edidisse, patria Barcinonēsis, præfectus pretorij Theodosij principis. Cui Hieronymus q̄ hæc testat, librū de uiris illustribus dicauit. Democides medicus, qui Policratem Samiorum tyrānum curauit talentis duobus, scripsitq; librum de medicina. Suidas. Demochus Syracusanus Comicus olymp. L x x i i i. filius Epicarmi medici, docuit fabulas x i i i i. lingua dorica. Demochares nepos Demosthenis orator, cum inter alios Atheniēsiū le-

Democritus
Abderites
Democritus
Democritus
Demaratus
dux
Demaratus
Corinthius
Deiotarus
rex
Deiotarus
grammat.
Deiphobus
Demarchus
Dexter
Democides
Demochus
Demochares

gatos ad Philippū Macedonē uenisset, absolutis mādati petenti regi quid gratū Atheniensibus facere posset respondit, Suspende te, Indignantibus ob eam rem cæteris, Rex dimisit incolumē, uos inquiens cæteri socij renunciare Atheniensib. quos cenſeant superiores, qui talia dicant, an qui audiunt patienter. Hęc Seneca lib. iij. de Ira. Hic etiā historiam earum rerū quæ erant gestæ sua ætate Athenis, non tam historico q̄ oratorio genere per scripsit. Cic. in Bruto. Dexippus Herēnius appellatus orator Atheniensis sub Valeriano usq; ad Aurelianū. Fuit & alius Cous medicus, discipulus Hippocratis, scripsit de Medici na librū unum, & de prognosticis: Suid. Diagoras Mileſius philosophus & poeta Melicus post Pindarū & Bacchilidē, quē Democritus ob physionomiā cum eſſet feruus emit mille Drachmis ut discipulis crudiret, emicuit Olymp. L X X X V I I I. uocatus est Athenos, quod nullos putaret eſſe deos. Myſteriaq; adeo cōtempſit, ut etiā ea ſectātes auerteret. Quare ab Atheniensib. pulſus est, qui talentū polliciti ſunt interſicientibus eū. Suid. Diagoras Rhodius cum se uictorē duosq; olympionicas filios uidisset, Nunc ait tibi Diagora moriendum, ne amplius olympiā ascendas, quod ſanē præ gaudio accidit: autores Plin. Gellius. Diadumenus formoſus omnis adoleſcēs appellari poterat, id est, Diadematus & uittatus. Nam in Elide formæ certamen haberi ſolūtū Dionyſius & Theophr. ſcribūt, uittatū quoq; armis donari, ac uittatum ab amicis ad templū deduci, coronariq; myrto, arma ipſa Mineruæ cōſecrari. Reperta Romæ haud diū inſcriptio huiusmodi: Diadumenus Lurneſianus, Præguſtor Auguſti uotum Syluano ſoluit merito. T. F. Diadumenus fortiffimus Macrini filius inter Imperatores. Diſcarchus Siculus ē Mellana Ariftoclis auditor, philoſoph. orator, & Geometra, ſcripsit de rep. Spartiatarū, quem librū quotāns legere in loco publico cautū est, iuuenesq; auditū cōuenire. Fuit item alter Lacedæmonius grāmaticus Ariftarchi auditor, Suidas. Diærogenes poeta ſcripsit Tragœdias & Dithyrambos. Idē. Dias ſophiſta Liphēſius Philippi Macedonis tēpore ponitur à Philoſtrato. Didymus Ale xandrinus quinq; Suidas fuiſſe cōmemorat. Tres tantū Alexandrinos, omnes autē grāmaticos. Primus tēpore Auguſti, Cicerone & Antonio Coſs. natus, Alexandrinus genere, qui Romæ pſitebat cognomine Chalcenterus ob patientiā in libris quos ſupra tria milia & quingentos dicitur ſcripſiſſe. Huius meminit Ruſinus in epiſt. cōtra Hieronymum. Reliqui itē Romæ poſteris tēporibus docuere. Didymus Alexandrinus Præſul Cæſarienſis captus oculis à puero, & ob id elementorū quoq; ignarus, adeo omnib. admirationi fuit, ut dialecticā quoq; & geometriam, quæ uel maxime uisū indigent, perfecte didicerit. Is plura opera nobilia ſcripsit. Cōmētarios in pſal. de S. Sancto librū unum, quē Hieron. in latinum uertit. Et alia cōplura in omnes ſacros libros quæ cōmemorant ab Hieronymo, qui ſuo tēpore fuiſſe teſtatur & ætatis annū L X X X I I I. exceſſiſſe. Alibi ſe eum audiuiſſe dicit. Alibi itē pro hæretico taxat his uerbis. In Didymo memoriā prædicamus, & ſuper trinitate fidei puritatē, ſed in cæteris quæ male ingenio credidit nos ab eo retrahimur. Ruſinus uero in xi. hiftoriæ ſic ait. Inſlamatus deſiderio literarū Didymus nō deſperauit ad ſi duiſ precib. apud deū qd̄ natura cōſequi nō erat. Miſcebat precibus ſtudia, ac labores cōtinuos nō ad legendū, ſed audiendū, in ſilētio uero ea meditādū quæ audiuerat: ita ut quæ alijs dat ad ſidua lectio, illi mētis ad ſidua cogitatio ſuppedicaret. Itaq; breui doctor eccleſia ſticæ Alexādrinæ ſcholæ ſucceſſit, collaudāte Athanaſio eius urbis præſule. Nos em̄ q̄ aliqua ex parte eius fuiſm⁹ auditores, & ea quæ à nōnullis dicēte eo deſcripta ſūt legimus, longe maiorē gratiā & diuinā quali ac ſupra hūanā uocē ſonantē in ipſius magis ſermonib. q̄ ex ipſius ore enūciabant agnouimus. Diſputades Sicyonijs primus ſigulus Corinthi ſilię opa inuenit ſimilitudines ex Creta fingere, quā plasticē uocāt: quæ capta amore iuuenis, illo abeūte peregre, umbrā ex facie eius ad lucernā in pariete lineis circūſcripſit, quib. pater eius impreſſa argilla typū fecit, primusq; pſonas tegularū extremis imbricib. impoſuit, quæ inter initia Prorypa uocauit. Deinde Ectypa fecit. Plī. Dinocrates Meſſenſis in patria potēs, in cōiuiſio temulētus muliebri ſaltauerat habitu. poſtero die à T. Q. Flam. Procos. ſubſidiū rogabat, q̄ ab Achgorū imperio ad defeſionē ſollicitare Meſſanā uerſaret in animo. Tunc Flaminius: De his uiderim⁹. Te autē miror cū res huiusmodi moliri auderes, in uino ſaltare & canere poſſe. Hic rebellauit tamen cū ciuitate. Philopœmenē Achæorū ducem in præſio cepit, ac ueneno in cuſtodia necauit. Viſtus tandē ab exercitu Achæorum urbeq; amiſſa, ne ueniret in manus inimicorū, ſibi mortem conſciuit. Plutarcho in Philopœ

Philopœmene. Dimophilus & Gorgafus Plafticæ artis inſignes. Plin. Dion Syracuſanus Dimophilus apud ſuos ciues potentia & facultatibus præditus, Platonem primo Syracuſis audiuit, doctus & nec ille tereret moram apud Dionyſium, apud quem ipſe quoq; in honore fuit. Sed poſtea quod eſſet ei propinquus & familiaris, ſæpeq; propterea ad liberādas Syracuſas cum Platone ſe & Platonem hortaretur, in ſuſpicionem Tyranno uenit. Quare in exilium actus, ſuis prouentibus dimiſſis Athenas uenit, quo tempore & Platoni præſecto ludorum impenſam de ſuo ſuppeditauit. Cæterum inductus uti creditur Platonis perſuaſione, ad liberandas animū Syracuſas adiecit, ſimulq; Speuſippo uiro fortiffimo & amiciffimo iuuantē, habita Zacynthi concione ad milites, factiq; Apollini ſacrificio contra Dionyſium mouet; in quo bello fretus etiā auxilio & conſpiratione ciuium urbe poſitus, tyrannum coegit in arcem ſeſe recipere, donec deditioe clam hoſti facta ex ſœdere Corinthum in exilium miſſus eſt. Dion itaque uictoria plene poſitus paulo poſt à Callippo Athenienſi eius familiari unā cum paucis coniuratis interſicitur. Quod Syracuſani adeo ægre tuliffe ſeruntur, ut in eius ultionē quando eum in poteſtatem habere non potuerint, filias interſecerint. ex Plutarcho. Dion Caſſius, cognomento Cocceius, patria Nicæus, hiftoricus ſub Alexandro Mammææ ſcripsit Romanam hiftoriā libris L X X X. Præterea geſta Traiani principis, uitam Arriani philoſophi. autor Suidas. Hiftoriā hęc hodie haud integram habemus. Superſt & epitome ab alijs facta; quorundam Imperatorum ab eo deſcriptorum. Item de principe libri I I I. inſuper quidam in moralibus tractatus admodum parui. Dion Pruſieus ſophiſta & philoſophus, quem Chryſoſtomum appellabant, proce debet in publicum amictus pelle leonis, corpore gracili. Apud Traianum plerunq; uixit, cuius maxime familiaris fuit, eodemq; curru dignatus. Scripsit pro Homero contra Platonem libros I I I. De uirtutibus Alexandri Magni X. præterea an mundus eſſet mortalis, & laudem Herculis. hæc Suidas. De eodem Philoſtrato in ſophiſtis pluribus uerbis reſert in hæc ſententiā. Fuit æqualis Apolloni Tyanei & Euphratis Tyriſi philoſophorum, fugiens Domitiani tēpora quando philoſophia exulabat, ad Germanos & Getas ſe ſpon te contulit ignotus, ubi tunc Traianus nondū Imperator res gerebat: quo tēpore indigna quoq; multa uictus gratia factitabat, opus in agro faciēdo, plantando, ſtudia neutiq; inter mittendo, lectitabat ſæpe quos ſecū extulerat libellos, Platonis Phædonem & Demoſthe nis orationem de legatione. Solebat & ſæpe in caſtra uentre. Cumq; Domitiano interſecto animaduertiſſet tumultuātes milites & ad res nouas erectos, extemplo nudus ut erat cucurrit, & ex altiffima ara concionatus, illud Homericum præſatus eſt. At nudus tacite prodit conſultus Vlyſſes. Seq; Dionem ſummū philoſophū eſſe manifeſtauit, perſuaſitq; uti meliora ſentirent, neq; à Romano ullo modo diſcederēt imperio. Reductus à Traiano deinde fuit in urbem, in eodem inuectus curru. Scripsit res Geticas atq; id bellum omne. DIOGENES Sinopeus, ut eſt autor Suidas, Pythiam conſuluſit, quonam modo poſſet excellere: reſpondit, ſi nummos adulteraret. Quo ille facto patria expulſus Athenas uenit Antifthenemq; philoſophū audiuit, ſectam inſtituit Cynicam. Iam ſenex à Scytalo pirata captus, uenundatusq; Xeniadī Corinthio fuit, à quo, ut ait Macrobius, interrogatus, quid artis nouiſſet, ſcio, inquit, liberis hominibus imperare: tūc eū manumifit, eiq; liberos ſuos ad erudiendum tradidit, apud quem Diogenes uiuere maluit dum poſſet ab amicis redimi. Exceſſit ē morſu canis eodem die quo Alexander Babylone. Laertius uero de hoc tradit, quod pallium duplex primus in uſu habuit ob neceſſarium uſum, ut illo cubitans ſeſe obuolueret: Peramq; in qua cibos ferret, ac baculum ad iter faciendum. Doſium pro domo habuit, ad ætus ac frigora uerſatile. Liberales artes ſuis ſectatoribus abſtulit, ne intelligentes aliena dogmata peruerterentur. Contemptum mundi ac patientiam præcepit, par ſtoicis, niſi cōtrent publicē cum uxoribus, dictitantes quæ honeſta ſunt lege, ea publice fieri debere. Diogenes Babylonius multo poſt Sinopeſem præceptor Antipatri: de quo Cicero de Officijs multa. Diogenes Laertius hiftoricus ſcripsit de uita & morib. philoſophorum, conuerſus ab Ambroſio monacho. Scripsit & librum epigrammatum in ſcriptores uirosq; præſtantes, ut ipſe planē teſtatur in Solone. Diogenes Athenienſis, & Carſatides, Pantheon Agrippæ decorauerūt. DIOGENETI plures. Ille primus qui ſcrip tor fuit itinerum Alexandri, quem Plinius libro V I. ſe ſequi teſtatur. Alter Clitoma chi pater, illius Pœni qui ſucceſſit Carneadi. Fuit alius pictor ætate Iulij Cæſaris, cuius meminit

Diodorus meminit Capitolinus. **DIODORVS** Chronus dialecticus ex Iasso Asiae ciuitate fuit, ut
Chronus Strabo est autor, Platonis tempore: Euclidemq; audiuit, dictus Chronus ab Apollonio
 Chrono eius praepatore, cuius ut fama obsecrauit, ita & cognomen usurpauit. Dialecti-
 cus etiā appellatus, quod, ut ait Diogenes, primus inuolutū & corneum differendi genus
 inuenerit. Hic apud Ptolemaeum Soterem comorans, cum olim inter epulas a Stilpone
 ferones quosdam dialecticos propositos exemplo nequisset exolueret, a rege propterea
 increpitus, & in iurgio Chronus appellatus, conuiuū deseruit, ac edito per ocium super ea
 propositione libro, ex animi moerore extinctus est. Diogenes. Diodorus Comicus poeta,
Diod. poeta eius nonnullas fabulas commemorat Athenaeus. Diodorus, Stoicus uixit, mortuus est apud
Diod. Stoicus Ciceronem, quem in dialectica exercuit, ut est autor in Bruto. Diodorus Valerius philo-
 sophus, Alexandrinus, filius Pollionis philosophi illius qui fecit dictionarium Atticū, flo-
 ruīt Hadriani temporibus. Suidas. Diodoros praeterea duos ē Lydia Tyberij tempore Stra-
Diod. Sicutus bo commemorat, ambos oratores. Diodorus Sicutus scripsit historiam quam bibliothecam
 inscripsit, continet autem res & Romanas & uarias in libris XL. ut Suidas testatur, qui dicit
 eum floruisse sub Augusto & supra. Quod & ipse quoq; libro v. i. testatur. Iulius Caes.
 inquit, diebus nostris Rhenum pontibus miro modo iunxit. Primi sex libri antiquorum
 gesta quae fabulosa appellant, ante bellum Troianum continent. In horum primis tribus
 barbarorum, in reliquis antiquae res Graecorum narrantur. In undecim deinde cōteruntur
 quae a bello Troiano usq; ad Alexandri Macedonis mortē gesta sunt. In reliquis XXI
 continentur quae deinceps usq; ad bellum Gallicū, quod Romani duce Iulio Caesare gesse-
Diod. praesul runt, qui annos in summa cōplectuntur. M. C. XX. V. III. Huius historiae tantū v. i. libri
 ad nostrā aetatem peruenerit. Diodorus Tarsensis praesul, dum Antiochiae presbyter esset
 magis claruit, extat eius in Apostolorum Cōmentarij, & alia ut autor Hieronymus. Theo-
 dorus uero in historia tripertita dicit hunc Iuliani & Valentis usq; temporibus fuisse, scri-
 psisseq; quanta nemo alius suo tempore, inter quae sunt Chronica, emendans errores Euse-
Dioxippi tres bii Pamphili. Contra Aristotelem de Corpore caelesti, & quod calidus Sol. De providen-
 tia contra Platonem. Quomodo uelle & nō uelle in deo, cum sit sempiternus. Dioxippus
 nobilis athleta. Cuius meminit Plinius. Alius poeta Comicus, cuius fabulas commemo-
 rat Suidas. Alius miles Alexandri Magni, mira fortitudine, prouocatus a Corrago mi-
Dioscorius lite item Macedone, claua eum cecidit. autor Aelianus. Dioscorius Miraeus grammaticus
Diomedes praefectus praetorij Leonis Imperatoris ac praepator filiorū eius. Suidas. Diomedes rex
rex Actoliae Actoliae, Tydei & Deiphiles filius, unus ē ducibus Graecorum, ab Homero tertius uirtute
 post Achillem & Aiacem ponitur, qui confecto bello ob adulterium coniugis in Apu-
 liam se contulit, Adria, Argyripa, alijsq; multis in Italia conditis ciuitatibus. Insulae q; duae
 Diomedae, ubi eius socij in aues conuersi. quam ipse Diomedes historiam in X. i. Virgi-
Diomedes rex nis, Xantippum, Mnestheum, Epistronium, Orcomeneum. Diomedes Thraciae rex, qui
Thraciae equos humano sanguine pastos, Plenaq; corporibus laeris praesepia uidi. Vifaq; de-
 uoui, dominumq; ipsosq; peremi. Diomedes grammaticus cuius extat opusculum in arte
Diomed. gramma- grammatica. Diogenianus ex Heraclea grammaticus sub Hadriano principe scripsit Di-
maticus ctionarium per ordinem literarū, multaq; alia in arte grammatica. Suidas. Diocles Athe-
Diogenianus nienensis Comicus poeta antiquus, fabulas eius nonnullas commemorat Athenaeus. Dio-
Diocles poeta cles medicus Caristius, Darei Histaspis tempore, reliquit & ipse Commentarios. Dioco-
Diocles me- ridus Anazarbeus medicus, M. Antonij & Cleopatrae familiaris, scripsit libros XXI. i.
Dioscorides πρὸ τῆς ἐπιπέδου φαρμακῶν, id est, de simplicibus quae ad medicinam pertinerent. Suidas.
Diopœnus & Diopœnus & Scybis Cretenses priusquam Cyrus in Persis regnaret, hoc est Olympiade
Scybis circiter L. i. Sicyonem se contulere, quae diu fuit officinarum omnis generis metallorum
Dionysius ty- patria. Sculptendo marmoris primi claruerunt. Plin. DIONYSIOS Siciliae Tyrannos pa-
rannus senior trem & filium Trogius libro XX. i. describit, ac prius patrem in hanc sententiam. Dion-
 nysius ē Siciliae Carthaginensibus pulsus, occupatoq; totius insulae imperio, grauem ho-
 stem ocium regno suo periculosamq; desidiā tantū exercitus ratus, copias in Italiam tra-
 iecit, ut militum uires continuo labore acuerentur, & regni fines prorogarentur. Pri-
 ma illi militia aduersus Graecos qui proxima Italiae littora tenebant fuit, quibus deuictis
 finitimos

quosq; aggreditur, omnesq; Graeci nominis Italiam possidentes hostes sibi desti-
 nat, quae gentes non partem sed uniuersam fere Italiam ea tempestate occupauerant. Itaq;
 Dionysius Locros prius expugnat, deinde Crotoniatas aggreditur qui Locris auxilium
 tulerant. In quo bello occupatum legatio Gallorum Senonum, qui Romam incenderant
 adiit, societatem cum eo petens: quā Dionysius libenter iniuit, fortiusq; propterea contra
 inimicos ingruebat. Verum ab incepta oppugnatione ob aduentum Carthaginensium in
 Siciliam reuocatur. Nam illi redintegrato exercitu bellum quod diu intermiserant, auctis
 uiribus duce Hanno repetebat. Dionysius autem quē paulo ante non Sicilia, nō Italia
 capiebat, ad siduis belli certaminibus a Carthaginensibus demū uictus insidijs suorū inter-
 ficitur. Dionysius filius natu maior inter fratres patri militū fauore succedit, qui initio ty-
Dionysius rannidis populum sibi liberalitate concilians, tria millia nexorum ex carcere dimittit. Tri-
junior buta insuper populo per triennium remittit, sublatiq; fratribus ac propinquis quos metue-
 bat, paulatim in ceteros grassatur. Itaq; ob crudelitatem inuisus Syracusanis bello expu-
 gnari coeptus in arcem se recepit. Legatos etiam Syracusanos de pace ab eo prius petitos
 contra ius gentium retinuit. Tandem ut pulsus ex arce profugit clam in Italiam, Locros con-
 celsit qui sub eius erant potestate. A Locrensisibus uero ignaris q; exul exceptus, solitam in
 eos quoq; exercuit saeuitiam, sex annis rapinis, stuprisq; omnia complendo. Deinde Lo-
 crensiū conspiratione ciuitate eiectus in Siciliam redijt: ibi Syracusas securis omnibus
 post longū pacis interuallum per proditionem recepit. Cumq; grauior rursus esset, iterata
 cōspiratione duce Dione Syracusano, cuius supra meminimus, cum Corinthiorū auxilio
 obsideretur: tunc deposito imperio arcem Syracusanis tradidit, receptoq; priuato instru-
 mento Corinthū in exilium proficiscitur. Ibi humilima quaeq; tutissima existimans in for-
 didissimum uitae genus descendit: in publico uagari, potare, in ganeis & popinis uersari,
 pannosus & squalidus incedere uisus est, postremo ludī magistrū agens pueros in truiuo
 docebat: atq; haec omnia ut contemendus magis quam metuendus uideretur. Haec Tro-
 gus. Hunc & Tragicum poetam fuisse cum Cicero tum alij tradunt. Valerius eius rapinas
 enarrat: aureas pateras ē manibus diuorum simulacrorum rapiebat, dicētas bona a dijs
 porrigentibus accipienda: Ob suspicionem filias tonstrices habuit. Anicula inuenta quae
 pro eo deos precabatur, causam interrogata respondit: cum plures uidisset in ea ciuitate ty-
 rannos continua successione deteriores, ipsum praestare incolumem esse, ne & item dete-
 rior ei succedat. Dionysius Dialecticus ē Bithynia commemoratur Straboni lib. XI. Dio
Dionysius nysius Corinthius, ut Suidas scribit, ut alij, Afer ex Byzantiae ciuitate temporibus Augu-
Dialecticus. sti scripsit Geographiam uersibus hexametris conuersam a Prisciano. Itemq; de lapidibus
Dionysius & auib. de Bacchis, quae omnia deperdita praeter Geographiam. Dionysius Alexandri Geographus.
Geographus. nus grammaticus peruenit ad Traiani tempora. Cuius bibliothecae & epistolis praesuit,
Dion. gram. praepatorem habuit Chæremone philosophū. Cui scholae Alexandrinae olim successit.
Dionysius autor Suidas. Dionysius Milesius historicus, scripsit res Persicas & quae post Dareū secu-
Milesius. ta sunt, aliaq; a Suida commemorata. Philostratus hunc pluribus uerbis inter sophistas scri-
Dionysius bit, eum dicit Hadriano principi ob ingenium acceptum fuisse, a quo Satrapa factus adscri-
Halicarnasus ptusq; inter equites inter eos qui in musæo epulantur. Etenim Musæum, ut alibi diximus,
 Aegyptia mensa est continens uiros in toto orbe doctrina claros. Dionysius Halicarnasus
Dionysius feus Augusti tempore Romanam scripsit historiam, ut Suidas testatur. scripsit etiam de
Halicarnasus Characteribus antiquorū oratorum. Praeterea de compositione orationis & elocutione, seu,
 quomodo fiant Epithalamia, Epitaphia, Panegyrica. quae Theodorus Gaza in Latinum
 conuertit. Ipse uero Dionysius de se scribit libro I. Ego in Italiam traiciens post bellum
 Caesaris Augusti Olympiade CLXXV. i. annos XX. Romae usq; ad hoc tem-
 pus commoratus sum, sermonemq; uernaculum Romanum edidici. Cumq; ad historiam
 spectarem, nihil in hoc spatio potius habui quam quae facerent ad hanc rem, alia ex doctri-
 na hominum cum quibus conuersabar accipere, alia uero ex autoribus receptis mutuari:
 Catone, Valerio Antiate, Fabio, Aetij, Gellij, Calpurnij, ceterisq;. Dionysius Hera-
 clionis filius Tyrannus apud Heracleam & Antiocheam regnauit, ut autor Strabo in
 XV. i. Ad nostros nunc ueniam. Dionysius Ariopagita praesul Atheniensis, discipulus
Dionysius Pauli, ut scribitur in actibus apostolorum, solus Paulo concionante ē philosophis qui ad-
Ariopagita grant credidit. Hic ut scribit Suidas, cū esset in Aegypto quod se discipline causa cōtulerat,
 uideretq;

uideretq; tūc eclipsim minime naturalem cum Christus est passus, una cum Apollopheane sophista præceptore suo dixit, aut deus naturæ patitur, aut machina mundi dissoluet. Scripsit ad Timotheum præfulem Ephesi de diuinis nominibus lib. xxi. de Hierarchia ecclesiastica ac cœlesti, de cœlestibus ordinibus, præterea alia complura opuscula. Missus postremo in Galliam euangelij gratia una cum Rustico & Eleutherio à Clemente pontifice sub Domitiano, in eodem loco martyrio adscitur. Eius nobile templum deinde prope Parisios excitatum, ut in rebus Gallicis explicatius narraui. Dionysius Corinthiorū præsul sub M. & L. Antoninis doctrina sanctitateq; clarus. Scripsit epistolas quasdam ualde laudatas, ut autor Hiero. Dionysius præsul Alexandrinus Origenis discipulus: eius plurima opera Hieronymus narrat. Eusebius quoq; lib. vii. testatur hunc plurima pro religione tulisse. Scripsitq; cū multis epistolas, tum Cornelio tūc episcopo urbis Romæ, ubi dicit: Scito frater. Ex quo notandum, quod tūc præfules fratrem pontificem appellabāt. Diues cognomentum est Rom. L. Bebius Diues flamen quirinalis Liiuo lib. vii. de bel. Ma. memoratur. Dictys Cretensis peritus Phœnicum literarū, natus Merione filio Idomeni, scripsit bellum Troianum, in quo ipse militauit, Phœnicum lingua. Reuersusq; in patriam moriēs mandauit, ut liber arca plumbea sepulchro eius inferretur oclusus. Anno deinde tertio Neronis principatus ob terræ motum sepulchro reuulso arca apparuit. delataq; ad Rutilium illius insulæ præsidem, & ab illo ad Neronem transmissa est. Librū Nero in Græcam linguam cōuertit iussit, bibliothecæq; dicauit, qui ad nostrum æuū peruenit conuersus in latinū sermonem à quodam Septimio, ut eius indicat epistola. In qua dicit librum inuentū à pastoribus in sepulchro, & ad Praxim eius regionis dominum delatum, ab illo uero Neroni dono missum fuisse, G. N. DOLOBELLA S duos eodem tempore fuisse cōstat præter illum in quem sunt Ciceronis orationes. Horum alterum, Cæsar reperundarum accusauit, nec damnauit. Alterum M. Scaurus accusauit & damnauit. Autor Peditanus. Dolobella partium Cæsarianarum æqualis tempore supradictis, Trebonium unum ex Cæsaris percussoribus Smyrnæ crudeliter interfecit: ex quo hostis à Senatu iudicatus tandem in Syria multis prælijs cum Cæsaribus congressus, uictus sibi manus attulit. Contra hunc Cicero in Philippicis inuehitur. Alius quoq; superior tēpore his omnibus, frater fuit L. Saturnini Tribuni Pleb. & in eius tumultu interfectus. DOMITIORVM gens Romæ uetusta, G. N. & L. prænomina tantum sibi adsumpsit. L. Domitius Aenobarbus simul & cognominis & familiæ princeps fuit: Cui reuerenti è rure gemini iuuenes imperasse traduntur, ut uictoriā de Latinis Pop. Ro. nunciaret, & in fidem maiestatis adeo permulsiſſe malas, ut è nigro rutilum pilum æriq; similem reddiderint, Tranquillus, G. N. Domitius Procos. cōtra Allobrogas Aruernosq; feliciter dimicauit: causa belli quod Salyorum regem Tentomaliū suscepissent, quodq; Heduarum agros Pop. Ro. amicorum uastauissent. Liius xxi. Idem teste Valerio de perfidia: Bituitum Aruernorum regem, ad successorem Q. Fabiū confugere paratum, specie colloquij comiter hospitio inuitatū uinxit, ac Romam deportandum curauit. Cuius factum Senatus neq; probauit, neq; rescindere uoluit, ne si uenisset in potestatem bellum moueret. Igitur cum Albæ custodiē relegauit. In hunc etiā dixit L. Crassus orator, non esse mirandum cum æneam barbā habere, cui os ferreum, & cor plumbeū esset. Hic à Cicerone inter principes oratores sui temporis ponitur in oratore. L. Domitius Pompeianarum partiū ter uictus in potestatem Cæsaris uenit, toties dimissus. Nam primo successior ei delectus Cotfinium cum præsidio tenebat: obsessus cum clam fugeret, oppidani ad portā eum sectantes captū ad Cæsarem duxerūt. Qui dimissus, contra iusurandum ab eo præstitū aduentu suo Masiliensēs postea confirmauit, sed repente destituit: postremo in acie Pharsalica occubuit, uir neq; satis constans, & ingenio truci. In desperatione rerū haustum uenenū poenitentia euomuit, cū accepisset de clementia Cæsaris, manumisso medico qui illud prudens minus noxiū temperauerat. Solus inter Pompeianos consuluit in hostium loco habendos, qui neutram partem sequerentur. Huius igitur filius melior cunctis ueniā à Cæsare meruit obtinere. Ex hoc postea auus & pater Neronis principis fuere. Quorum Auus in præturæ Consulatusq; honore equites & matronas ad agendum perduxit in scenā. Munus gladiatorii tanta crudelitate egit, ut clam frustra prius monitus, edicto ab Augusto sit coercitus. Huius filius Domitius Iuliam Agrippinā Germanico natā duxit uxore, ex qua suscepit Neronē principē, ut ait Tranquillus

Tranquillus. L. Domitius prætor Siciliæ illum qui sibi dono aprū attulerat, cruci adfixit, L. Domitius cum comperisset ui teli feram captam, quod antea per edictum uetuerat. Valerius. Domitius prætor cum exulem Marianarum partium Pompeius cum exercitu congregiens interfecit. Plutarchus. Domitius prætor tarchus. Domitius Aenobarbus ex Antonij partibus ad Augustum transfugit. Cui Antonius adeo se humanum præstitit, ut res & bona eius remiserit. Plutarchus in Antonio. Domitius Antonius duxerat in Armenia, quia hostibus cesserant extra uallum iussit tendere, donec prosperis excursionibus redimeret ignominiam. Frontinus lib. iiii. Domitius Insanus, doctus clarusq; in urbe Roma grammaticus, id cognomentū adeptus quod esset natura intractabilis ac morosior, Gellius. Domitius Afer orator Nouariensis Neronis temporibus. de quo Quintil. Domitius Afer uerborū arte & toto genere dicendi præferendus: & quem in numero ueterum habere non timeas. Eusebius dicit cum redundantem superfluitate cibi in Aphroecena periisse. Domitia Domitiani principis uxor sine liberis fuit, Flauia Domicilla Stati lii Capellæ equitis filia: Vespasiani uxor: Titii & Domitiani mater, eiusdē etiā nominis filia. Vtriq; Vespasianus superstes fuit, ut ait Tranquillus. Aliā quoq; uirginē ac martyrem nostrā tradit ex hac stirpe fuisse, Domitiani ex sorore neptem, ac Aurelio Flauij Clementis Domitiani fratris filio pactam, quæ à Nereo & Archileo eunuchis & custodibus eius Petri discipulis ad fidem simul & uirginitatem seruandā deducta est, & à Clemente presbytero ablata. quare de eunuchis supplicium sumptum, ipsa in Pontiam insulam missa: demum à uiro Terracinam reuocata, per Theodoram & Euphrosynā collactancas nullo modo auerti potuit, sed illa potius ad fidem ab ea conuersa, ex quo omnes in uno cubiculo atq; eadē urbe cremata. Domninus philosophus Syrus genere è Laodicea, discipulus Syriani, ut ait Damascius. Est & martyr eius nominis sub Maximiano, cuius erat cubiculum iarius. Liberat inuocātes à morsu canis rabiosi. Alius item professor: ex Africa pulsus una cum Vincentio & Marcellino præfule Ebredunensi. In qua etiā urbe sepultus: eius festum xxi. calend. Mai, Superioris uero vii. Eid. Octob. Donatus grāmaticus præceptor diui Hieronymi scripsit artem quæ in manibus extat puerorum, quanquam in epistomen redacta. Commentarios item in Terentium & Virgilium edidit. Donatus à quo Donatiani sub Constante & Cōstantino principibus, adseuerabat à nostris scripturas in persecutione ethnicis traditas, totamq; penè Africā ac Numidiā sua persuasione decepit. persequit scripta ad suam sectam facientia. Hieronymus. Donatus item martyr præsul Antiochus, sub Iuliano principe, qui parentibus ob fidem interfectis, ipse Arretium aufugit una cum Hilariano monacho uiro sancto, simulq; securi percussus, atq; in eodem loco sepultus est. Sunt & plures alij huius nominis martyres. Dorotheus cubicularius Diocletiani cum Petro & Gorgonio socijs eiusdem etiam muneris ac fidei, ab eodem principe quod Christiani facti essent martyrio adscitur, teste Eusebio. Dorotheus præsul Antiochenus uir eruditissimus, Græce & Hebraice doctus, eunuchus ab ipsa genesi fuit, quo magnopere Aurelianum principem delectatum fuisse, Diocletianumq; eum in honore habuisse: autor Eusebius, qui eum puer sacros libros enarrantē se auduisse testatur. Socrates autem in historia tripertita Dorotheum ait Arrianum fuisse præfulem, & ab ecclesia Antiochena ad Constantinopolitanā translātū: decessisseq; Honorij principis tempore, c. xix. natum annos. Dorothea, Euphemia, Tecla, & Erasina uirgines iiii. No. Dorothea Septemb. sub Nerone apud Aquileiam post multa supplicia ab earum patribus qui patres erant truncatis capitibus in fluentū proiectæ. Altera Dorothea item uirgo apud Alexandreā sub Maxentio passa. Tertia uirgo tantū apud Cæsaream Cappadociæ Imp. Maximiano, G. N. D V I L I V S Imperator contra Carthaginenses missus suis nauibus manus ferreas cum irrisu hostium instituit. Sic inter pugnandum hostiū naues apprehendit, qui uicti & capti sunt apud Siciliam. Amilco dux clasis Carthaginem fugit, & à Senatu quaesiuit, quid faciendum censerent: omnibus ut pugnaretur clamantibus: Feci, inquit, & uictus sum: sic poenam crucis effugit: nam apud Pœnos dux re male gesta puniebatur. Duilio concessum est honoris gratia, ut prælucente funali & præcinente tibicine à cœna publice rediret, eo quod primus de nauali uictoria triūphasset, Ex Cæcilio. Demosthenes orator Atheniensis patre eiusdē nominis admodū paupere, ut q cultellos factitaret, ab iniurio Platone audiuit philosophiæ deditus, mox oratoriæ incubuit. Ac primū quidē cum nō esset

effet satis apta pronuntiacione, à Satyro histrione correptus est. Deinde cum multitudi-
nem & tumultū expauesceret ac mente excideret, prope littoris marini sonitum dicere ad-
suescebat, & ut ait Demetrius Phalereus locū subterraneū elegit, ubi totos dies secum agi-
tabat, raso etiā crine ne ob deformitatem foras exire cogeretur. Tertio literam R. difficile
enunciabat, quam calculis in os coniectis & locum ad cliuem scandendo pronuciare co-
nabatur, ut ore postea soluto faciliore uia uerba decurrerent. Nunquā nisi præmeditatus
dicebat: ob quam rem Pytheas solitus est dicere: Demosthenis enthymemata lucernā ole-
re. Alij dicunt hoc Demadis oratoris dictū. Theopompus eum inconstantem fuisse, neq;
ijsdem rebus aut hominibus longo tempore uti potuisse dicit: notatur etiā auaritiā & cor-
ruptionis, à rege Persarum pecuniam accipere solitus, ut contra Philippum ageret, & ab
Harpalus Harpalo corruptus. Hic em̄ Harpalus ob rationes male administratas iugerat ab Alexan-
dro Magno Athenas, ubi aduocato concilio cum Athenienses de eo recipiendo agerent:
Demosthenes qui paulo ante dixerat nō esse recipiendum, acceptis postea muneribus ua-
letudinem simulauit, ac fascijs collum circumligatus dixit se Synangem, id est, Anginā pa-
ti. Aeschynes uero perurbane respondisse fertur, Demosthenem nō Synangem sed Argy-
rangem pati, cuius rei gratia actus in exilium paulo post cum omniū gratia redijt. Adulti-
mum cum Antipatro Alexandri successori late dominantis in sensu esset, ac propterea de-
cernente Demade ut capite plecteretur, aufugit in Calabria insulam Aegæi maris. Ibiq;
cum in templo Neptuni ab Archia Tyrio a chore tragediarum Antipatri satellite depre-
hensus esset, sumpto calamo quasi prius epistolam ad Antipatrum scripturus: uenenū illic
inclusum exhaustit, statimq; moribūdus cecidit. Orare causas cepit annos natus **xxvii**.
Oratio quæ contra Aeschynem de legatione legit, incertū an fuerit habita. Hic omnium
suffragio Græcorum præsertim Dionysii Halicarnassæi primas inter oratores obtinet &
copia & arte, tum attica elegantia: prælatus etiā ex nostris Ciceroni à Quintil. quod prius
fuerit & arte præcellat, sed natura nequaquā. Quorū pulcherrimā comparationē uidere
Demost. dux licet in **ix.** eius operis lib. Demosthenes dux Atheniensis missus cum Nicias contra Syra-
culas qui Gylippum Syracusanorum Ducem aduerserant auxilio, in feliciter pugnantem
Nicias ambo: Demosthenes ne ueniret in manus inimicorum, mortem sibi cōsciuit: Nicias uero
Demosthenes alter dux capi passus est, ut ait Trogus. Plutarchus uero dicit ambo sibi manus attulisse.
grammaticus Fuit item alius Demosthenes genere Thrax grammaticus, qui Iliada Homeri & Hesiodi
Theogoniam in prosam orationem conuertit. Suidas.

Ebion **B I O N** Hæresiarca, unde Ebionitæ, Christū solum hominem putant, alio-
quin uirtute perfectum, nec tantum fidem satis, sed legis ueteris obseruantia
esse necessaria: Quapropter sabbatum simul atq; diem dominicā seruant. E-
Hecataeus **E** sebius in histor. Hecataeus Milesius historicus celeberrimus temporibus Da-
rei illius qui successit Cambisi Olymp. **Lx.** Auditor Protagoræ. Suidas. Ece-
Ecebolius bolius Sophista Constantinopolitanus sub Constantino magno Christianus ardentissi-
Hector mus uisus, deinde sub Iuliano principe alius apparuit. Suidas. **H E C T O R** Priami filio
rum fortissimus interfecit, ut est autor Homerus simul & Dares Phrygius, Protesilaum,
Merionem, Boetem, Archilochum, Protenorem, Delphnorem, Darium, Polyxenum,
Philippum, Xantippum, Leontē, Polybetum, Carpedontem, Lepodæmonem, Lupo-
rem, Epistrophum, Schedium, Maimentū, Palamonem & Patroclum, in cuius ultionem
& ipse demum ab Achille interfecit, lorōq; tractus, quo ille quondam ab Aiace donatus
Egemon fuit. Sicuti & Aiāx ensi ab Hectore dono dato incubuit. Egemon Characenus (Est enim
Charax Phrygiæ urbs) uersificator scripsit bellum Leuæricum Thebanorum & Lacedæ-
Egesistratus moniorum. Stephanus. Egesistratus Ephesius, ob tribulis sui necem exul Delphos perue-
niens, quemnam locum coleret consuluit deum: Cui Phœbus, ubi saltantes uideret rusti-
cos cum coronis oleaginis. Itaque profectus in Asiam rusticos eo modo cernens, urbem
Egeſius condidit Eleam, autor Pythocles Samius apud Plutarchum. **E G E S I A S** Magne-
sius orator egregius qui Asiatici stili autor fuit, attico modo qui tunc uigebat immutato.
Egesippus Strabo. Egesippus historiam scripsit ecclesiasticam **v.** libris quos habemus à Christi sup-
historicus plicio usq; ad sua tempora rudi stilo, ubi testatur se uenisse Romam sub Aniceto Ponti-
fice, ut ait Suidas. Hieronymus hunc patriā Iudæū dicit ac inter sanctos refert. Alter fuit
Egesipp. poeta poeta Comicus, inter fabulas ipsius commemorantur *Ἐλεπταγοί*. Athenæus. Helladius
grammaticus

grammaticus Alexandrinus sub Theodosio Iunior, scripsit *Lexicon amplissimum* ex
ordine literarum: De laudibus item Theodosii. Descriptionem balnei Constantiniani.
Dionysium siue musas, nonnullaq; alia. Suidas. Hellenicus historicus Mitylenæus uixit *Hellenicus*
cum Herodoto apud Amyntam Macedoniæ regem. Quo etiā tempore Euripides & So- *Electra*
phocles. Idem. Electra Agamemnonis filia prius Laodice appellata, Argeis ita cognomi-
nantibus eam post patris mortem, quod quasi *ἄλεκτρα*, id est, sine lecto & matrimonio
ad senectutem peruenit. Aelianus de uaria hist. apud Sophoclem est eius nominis Tra-
gœdia scripta. Helena post mortem Menelai à Megapentho & Nicostrato filijs Orestis
iugata in Rhodum ad Polyxo uxore Tlepolemi peruenit, quæ iussit eam arbori suspendi
ob uiri zelotypiam. autor Pausanias. Helerna uero, eadem & Crana & Carna dicitur, filia *Helena*
Iani apud ostia Tyberina regnabat, donataq; à patre albo sceptro, ac post mortē à Crano *Helerna*
fratre ibidem in luco sepulta, cui sacra instituta durabant. Ouid. Adiacet antiquus Tybe-
rino lucus Helernæ. Pontifices illuc nūc quoq; sacra ferūt. Helchefaitarū secta tēpore Phi-
lippī Imp. & Origenis cōualescere cœpit. De qua ipse Orig. in disputatione **Lxxxi.**
psalmorum sic ait, Venit quidam ijs diebus, qui sibi magnum aliquid & præter ceteros sa-
pere uideretur: adseuerās quandam Helchefaitarū sectam, quæ nuper exorta est. Hi quæ *Helchefaitæ*
dam de scripturis refutant, & rursus admittunt nouæ ac ueteris legis testimonia. Aposto-
lum Paulum penitus respuunt. Fidei desertores ob metum, citra mentis intentionē, nihil
omnino admittunt. Hæc itaq; adseuerant, & librum quendam circumferunt, quem dicit
de celo lapsum. Cuius uerba si quis audierit, ueniam delictorum consequatur, aliam præ-
ter illam quam Christus dicit. Eluidius Auxentij discipulus imitator Symmachi, diuā uir-
ginem peperisse quidem adseuerat, uti scribitur: uerum postea congressam cum uiro alios *Eluidius*
peperisse liberos, qui fratres domini sint appellati. Idq; sacris libris cōtendit & probat per *hereticus*
peram interpretando. Cuius insanam opinionem Hieronymus lib. **ii.** egregie confutat. *Eluidius*
Eluidius Priscus dicitur in Prisco, Ennius poeta: Quem Rudigenuere uetustē, ut ait Sil *priscus*
lius. Ciuitas est Calabria. Sed Eusebius Tarentinum eum facit, dicitq; à Catone quæstore *Ennius*
Romam translatum in Auentino habitasse: ac unius ancillæ ministerio contentum fuisse: poeta
tanta fuit ei siue parsimonia, siue paupertas. Scipionis etiam Africani familiaris erat, quē
in bellis semper comitabatur. Sepulchroq; illius demum uoluit inferri, secutus & M. Ful-
uium Nobiliorem ad bellum Aetolicū, cuius filium erudijt. Ab hoc & Cato senex dicitur
literas Græcas didicisse, ut arte rudis, ingenio maximus taxatur. Quintil. Enniū sicut sa-
cros uetustate lucos adoremus, in quibus antiqua robora non tantā habēt speciem, quan-
tam religionem. Scripsit plurima, inter quæ Annales: Bellum punicū **ii.** hexametris, quæ
sanē amissimus, ex ijs nōnulla Macrobius, quæ Virgilius est ab eo mutuatus manifestat: nā
dicere solebat se aurū ex Ennij stercore deducere. Quædā & Gellius ex annali **ix.** **vii.**
Spernitur orator bonus, horridus miles amator. Haud doctis dictis cunctatē ne maledi-
ctis. Miscet inter sese inimicitias agitantes. Non ex iure manu consentū, sed magis armis
Res repetunt, regnumq; petunt, uadunt solida uī. Pellitur ē medio sapiētia, uī geritur res.
In choro item Iphigeniæ Ennianæ hæc scripta sunt. Ocio q̄ nescit uti, plus negocij habet,
quā cum est negocium in negocio. Nam cui quid agat constitutum est, nullo negocio id
agit: sed ibi mentem & animum delectat suū. Elogium sepulchri scribit Cicerō in Tuscul.
ab eo conditū. Aspice o ciues senis Ennij imaginis urnā. Hic uostrū scripsit maxima fa-
cta patrum. Nemo me la chrymis decoret, nec funera fletu Faxittur: uolito docta per ora
uirum. Tria etiā corda se dicebat habere, quod tribus loqueretur linguis, Latina, Græca,
& Osca. Se quoq; esse quintā ex Euphorbo Troiano animā: hæc in Homerum, deinde in
pauonem, mox in Pythagoram: postremo in se, ut planē uersus indicat Persianus. Enniū
post hunc alterum grammaticū scribit Tranquillus fuisse, qui duos libros de literis & sylla *Ennius gram-*
bis ac metris conscripsit. L. Cottam adlegando, qui ait forte hūc fuisse, qui Tragœdias scri *maticus*
psit. Epaminondas Thebanus, primus qui patriæ lumen nomenq; inter Græcos attulit. *Epaminondas*
Siquidē cum Lacedæmonijs cōgressus multas uictorias ex eis tulit, postremo in bello lan-
cea transfusus occubuit, incertū uir melior an dux: Nam imperiū nō sibi, ut pleriq; duces,
sed patriæ quæsiuit. Pecuniæ diuitiarumq; abstinentissimus, ut ei post tot triūphos ueluti
Paulo Aemilio Romæ, sumptus postremo funeri desuerit. Sed & gloriæ honorūq; ambi-
tione procul, quippe qui imperia magistratusq; inuitus ac rogatus inibat. Neq; ab hoc uite
proposito ratic mortis discrepauit. Nā ubi relatus in castra semianimis audiuit scutū suū
G seruatum

seruatum, nec ab hostibus abreptum, ac pro Thebanis uictoriam stare, bene res habet, inquit, atq; ita ueluti gratulabundus expirauit. hæc ex Trogi VI. Aelianus autem eum adeo pauperem fuisse scribit, ut una tantum ueste uteretur, quam si quando fuisset opus interponere aut reconcinnare, domi interim se contineret. Plutarchus uero in Parallelis cum Bruto opponit in Stesimbroti filij seueritate, quem in bello eodem Lacedæmoniorū dimissum, donec ipse domum ad comitia uocatus abesset, cum reuertens præter mandatū cum hoste dimicallē comperit, quanquā uictorem, securi percussit. Ephestion Macedo unus ē ducibus Alexandri; apud quē primas tulit ob pulchritudinem præstantiamq; corporis. Cui rei argumento, quod cum Alexander deuicto Dareo eius tentoria cum solo Ephestione reui seret, ubi reginæ mulieres fuerant, uxorq; Darei obuiā procedens Ephestionē pro Alexandro adorauisset, quod forma maiore & augustiore uisus esset, cumq; ille repulisset atq; regem ostendisset; Alexander ait eam non errasse: sed & illum Alexandrum esse. Hæc Arrianus Græcus de gestis Alexātri. Sed & mortuo quidē non minora beneuolentiæ signa ostēdit. Nam teste Plutarcho in eius uita, equos mulosq; conderi, propugnacula quoq; ex muris diripi & præcipitari iussit. Tumulum præterea xxi. miliū talentorū ei extruxit, ac eum uti deum coli mandauit: ut etiā Trogus testat. Ephestion grāmaticus Alexandrinus scripsit de metrorū differentia Comicoꝝ, Tragicorū, & aliorū, teste Suida, quod opus adhuc extat. Ephippius Cumæus auditor Isocratis, scripsit historiā ab excidio Troie usq; ad sua tempora lib. xx. nonnullaq; alia. Suidas. Epicrates orator nobilis Athenis, Cuius meminit Demosthenes in oratione pro legatione. Hic quod propensam ad pectora barbaram ferret, Sacesphorus est à Platone in Comœdia uocatus, quali scutū præferens, ἀναξ ὑπὸνυς Ἐπικράτης σακισφόρος. Alius item comicus, cuius fabulæ sunt ἐμπροσθε ἠὲ ὠπὸν λαίης. Alius Aeschynis oratoris necessarius cognomēto Cyrebro, ut ait Demosthenes contra Aeschynem. Epicletus philosophus patria Hieropolitanus. Ciuitas est Phrygiæ Hieropolis, Conditione seruus Epaphroditī cubicularij Neronis principis, corpore claudus, peruenit usq; ad M. Antonini tēpora. Huius dissertationes Arrianus tribus uoluminibus Græce conscripsit eius discipulus. Ipse uero quædam quæ non extant dicitur composuisse, ut autor Suidas. Hunc dicebat Fauorinus apud Gellii solitū esse dicere, quod pleriq; essent philosophi ἀνδρ' ἢ πρὸς ἡμῶν, μὲν γὰρ ἢ λέγουσι. id est, non re, sed uerbo tenus. Insuper duo obseruanda esse præcepta, tolerandam iniuriam, & abstinentium à uoluptate, quæ hoc apophthegmate continerentur, ὑπέχου καὶ ἀνέχου. huius distichon ponitur à Macrobio:

Quod uertit sic potest.
 Seruus Epicletus genitus sum, corpore claudus;
 Paupertate Irus, dijs at amicus eram.

Epicurus Atheniēsis annos natus quatuordecim philosophari cœpit in hortis, ut est autor Demetrius Magnesi⁹. Summū bonū, nō ut Aristippus, in uoluptate corporis, sed in doloris uacuitate ponebat: Quapropter in principijs epistolarū ἀπὸ πρῶτης scribebat, id est, bene rem gerere seu benefacere: cū alij ὑγιάνειν scribūt, id est, Sanū esse siue ualere. Honestam uitam & tenuem uictū diligebat, q; parabilior esset, & anxietas animi in parandis lautioribus epulis uitabat. Dialecticā damnabat, quando philosophia simplicibus ac proprijs rerum uocabulis cōprehēdi posset. Deos & prouidentia & officium in uita tollebat, sibiq; tantum consulebat, omnia fato agi existimās. Metrodorū Lampiscenū unicum in uita comitem & familiarissimū habuit. Audiuit Xenocratem, scripsit & opera nonnulla non extantia, quæ à Diogene cōmemorantur. Epicarmus Cous auditor Pythagoræ, reliquit de natura rerum, deq; medicina cōmentarios, qui adhuc extant in bibliotheca Vaticana. Epimenides Cretenensis tēpore Pythagore, ut Apuleius scribit in floridorū, missus à patre Agisarcho in agrū ad custodiendū pecus, in quodā antro obdormiuit annos Lxxv. Experrectus cum uideret omnia mutata, domū reuertens à fratre omnia didicit. Quamobrē pro deo est habitus. Idem Atheniensibus pestilentia laborantibus dixit, ciuitatē purgari oportere. Itaq; cum rogatus eō uenisset, iussit oues albas atq; nigras apud Ariopagū immolari. Reuertēs deinde domū, oblata ab eis pecuniā renuit. Meminit huius & Plato in primo & tertio de legibus. Suidas item de ipsius sopore mentionē facit, dicitq; ob longā eius ætatē, proverbium manasse in rebus obsoletis, Pellis Epimenidīa. Præterea uerificatorem fuisse, Cui Diogenes ad stipulā, poemataq; eius enarrat, Plutarchus in Solone scribit hūc Cre-

tensem ut nouū Curetam existimatum, ac uatem maxime religioneq; præstantem: aduersum ab Atheniensibus, & in Solonis receptum amicitiam, ad leges et condendas maximo adiumento fuisse. Cum Munichiam quandoq; uidisset, dixisse quā parum prouident Athenienses: nam celeriter locū delerent, si ex eo futura prospicerent mala. Quod postea euenit. Epiphanius sophista patria Petrus scripsit προγυμνασια, id est præexercitationes: præterea declamationes, orationes in genere demonstratiuo. Suidas. Epiphanius alius, prius Salaminus, deinde Cypri Præsul. scripsit cōtra omnis hæreticos orationes, quæ Panaria appellauit: & alia multa, quæ à doctis ob res, ab idiotis ob uerba leguntur. Decebat in ultima senectute. De utroq; Suidas. Fuit item alius Præsul Ticinensis, relatus in numerum sanctorū: qui à Theodoro Gothorū rege pecuniā ad redimendos in Gallia captiuos impetrauit. Epitherses ut est autor Pausanias, Metrodori filius ex Erythris Ionæ, nobilis pugil, in quatuor certaminibus uictor. Alius item sculptor, Lysippi discipulus, ut autor Plin. Alius ex Nicea Bithyniæ grāmaticus, qui de Atticis dictionibus scripsit: ut autor Strabo, & Stephanus. Ephorus Cumæus, Theopompus Chius, clarissimi historici, discipuli Isocratis, alter freno, alter Theopompus calcaribus indigebat: ut ait Quintil. Ephorus item Cumæus iunior scripsit Galieni principis historiā libris xxxvii. præterea Corinthiaca, & alia, Suidas, Ephren Syrus apud Edeffam diaconus multa Syro sermone cōposuit: tantæ alioqui dignationis, ut post sacras lectiones in quibusdam ecclesijs eius scripta publice legerent. Decebat sub Valente principe. In hanc ferē sententiā Hieronymus. Hunc autorem prius in græcū sermonē translātū Ambrosius monachus Camaldulensis in latinū uertit: plures uidelicet sermones, inter quos unū in laudem fletus & uituperationem risus. Hic etiā quædam cantica ab Armodio quodam hæretico cōposita, conuersis in ritum orthodoxū uerbis atq; sententijs pulcherrime interpolauit: quæ in templis canunt. autor Socrates in sacra historia. Ephren alius græcus abhinc annos ccc. qui uitas principum Constantinopolitanorū Iambico carmine scripsit: quod opus in bibliotheca Vaticana cernit. Eratosthenes Cyrenæus discipulus Aristonis Chij & Callimachi poetæ, ex Athenis à Ptolemæo Euergete aduersus usq; ad Ptolemæū quintū durauit: Plato minor à quibusdā ob doctrinā uocitatus, præfuit bibliothecæ reginæ, successor Callimachi, excessit annorū Lxx. sibi cibo sponte subtracto, q; diu per morbū torquebat: relictoq; nobili discipulo Aristophane Byzantio, cuius postea Aristarchus auditor fuit. Scripsit præter philosophiam poemata, historias, Astronomicā, De sectis plures dialogos. Suidas. Ergoteles Cretenensis nobilis Athleta per seditionē patriæ fecedens in Siciliā apud Himerā ciuitatē, Himerus est dictus: ubi non minorē reperit seditionē inter Gelonē & Hieronē excitatā: qua tandem cōposita obiit in olympia, cursuq; uicit: cui Pind. hymnū dicauit illū: λίσσομαι πᾶσι ζῆνός ἐλδύθηρίν. Eriphus comicus poeta. eius fabulæ sunt ἀόλος, πελοπείνης, μελιβοία: ut Athenæus in xiiii. Dipnosophistarū. Heraclides Lycius domi uir clarus, clarior etiā sophistica facultate, cū throno Atheniēsi excidisset, Smyrnæ docuit ubi in honore maximo fuit. Dicitur eū olim apud Seuerū principē extemporalī facultate dicentē aulicis presentibus exterritū sermone excidisse. Solus sophistarū ad hanc artē industria, & labore, natura minime iuuante cōtendit. Est eius non iniucundū uolumen quod laus laboris inscribitur. Apollonius Naucratita eius æmulus in orationibus eum ut laboriosū & ingenio tardū infectat. Audiuit Hadrianū & Chrestū sophistas. Decebat octogenarius domi, superstitē filia tantū & nonnullis libertis: quibus Rhetoricā reliquit, quæ agellus erat x. talentorū, auditorū mercede sibi cōparatus. Hæc ex libro Sophistarum Philostrati. Fuit item alius Heraclides Mopso Ciliciæ oppido grāmaticus: ut Steph. Alius Macedo nobilis pictor qui initio naues pinxit. Captoq; Perseo à Paulo Aemilio Athenas cōmigravit: eodem tēpore quo & Metrodorus philosophus & pictor: ut Plin. Heraclides item Ponticus philosophus Athenas concessit, Platonē, deinde Aristotelem audiuit. Reliquit ingenij monumenta quæ nō extant. Vir fuit mollioris habitus: ut pro Pontico Pompicus uocaret. ut Diogenes autor. philosophus Magnesiensis tradit illum nutrisse draconē quendam, iussitq; eum seretro post mortem imponi: ut ex hoc putaretur ad deos migrasse. Plures huius nominis à Diogene cōmemorantur: hi tamen quos cōmemorauimus, præcipui. Heraclitus penultima producta, sic enim græce ἠράκλειδης, Hic Ephesius philosophus, ut tradit Suidas, nullum inuenit habuisse præceptorē: tantū natura & diligentia solus profecit: quidā tamen audisse Xenocratē & Hippesum Pythagoricū uolunt. Floruit temporibus ultimi Darei, scripsit poetice

Epiphanius
 sophista
 Epiphanius
 Præsules
 Epitherses
 pugil
 Epitherses
 sculptor
 Epitherses
 grammaticus
 Ephorus
 Ephren
 Syrus
 Ephren
 Græcus
 Eratosthenes
 Ergoteles
 Heraclides
 sophista
 Heraclides
 grammaticus
 Heraclides
 pictor
 Heraclides
 philosophus
 Heraclitus
 philosophus

Stesimbrotus
 Ephestion
 Alexandri
 Ephestion
 grammaticus
 Ephippius
 Cumæus
 Epicrates
 Epicrates
 comicus
 Epicrates
 Cyrebron
 Epicletus
 Epicurus
 Epicarmus
 Epimenides

multa, ab Aristot. testis sepe citat. Cum esset hydropicus medicū spreuit. Sed oblitū bubur lo seuo soli se siccandū præbens dormiebat, ex quo à canibus dilaceratus est. Suidas. Tradunt & Hierony. & Eusebius alii Heraclitum Cōmodi Severiq; principū temporibus, in Apollolū cōmentarios edidisse. Heracleon Aegyptius grāmaticus docuit Romæ, scripsit enarrationē in Homerū & Lyricos. Suidas. Heracleas præsul Alexandrinus summus antea philosophus, factus christianus scholæ præfuit Alexandrinæ: deinde ecclesiæ Demetrii successor. De quo Origenes multa apud Eusebij historiā li. 11. Eius etiā Africanus in quadam Chronica meminit, ubi Alexandriā se dicit properare, Heracleæ fama permotū. Fratrem hic habuit Plurarchū, qui item eodem teste Origene ē philosophia ad fidem sacrasq; literas cōuersus, martyriū in super Christi causa pertulit. Erasistratus medicus, qui primus morbū cognouit Antiochi, ob amorē Stratonices nouerca. Hermagoras Acolides Carion cognominatus, rhetor egregius: scripsit artē Rhetoricā libris v. 1. De diligentia orationis. De decoro. De elocutione. De figuris. Docebat Romæ post Cæciliū Augusti tēporē. Deceffit iam senex. Fuit item alter Amphipolita philosophus, discipulus Persei: qui plures scripsit Dialogos. Suidas. Alius martyr sub Nerone ciuis ac præsul Aquileiēsis Marci discipulus, locoq; ipsius apud eam ciuitatē dimissus, ubi securi percussus unā cum Fortunato diacono fuit iij. Eid. Iulij. Hermogenes ē Tarso xv. natus annos sophista adeo probatus: ut fama eius ad auditoriū M. Antoninū principē exciuerit, ab eoq; munera egregia rulerit. Deinde tempore procedente, eū facultatis habitū deperdidit, nulla morbi causa: ex quo inuidis cauilli materiā præbuit discipulis proculdubio uerba esse alata: secundū Homerū ἐπὶ ἠερόεντι. Ea siquidē deposuisse Hermogenē pennarū modo. De hoc item Antiochus sophista dicebat: Hermogenes in pueritiā senex, & in senectute puer. Quapropter cum ad ultimā senectutem peruenisset pro cōtempo habebat. Ex Sophistis Philostrati. Hermocrates Phocensis, clarus sophistica facultate. Antipatri, magistri epistolarū Severi principis, filiā haud forma bona inuitus imperatore cōpellente duxit. Ex quo cuidā ē familiaribus interrogatū: quando Anacalypteria duceret, id est mundū & munera sponse, & πρὸ τῆ ἀνακαλύπτει, quod est manifestare & palām ferre: facete respondisse fertur. Encalypteria potius, id est quasi abscondenda. haud deinde multo post eam abdicauit. Ex Sophistis Philostrati. Hermes Trismegistus philosophus Aegyptius post Mosē fuit. cuꝝ tēpore in Aegypto studia philosophiæ clarere cōeperūt, cum antea tantū circa Astronomiā & huius generis disciplinās doctrina uersaret, quæ ad exercendū ingentū magis q̄ ad illustrandum animū ualent. Scripsit lingua patriā Dialogū in latinum sermonē postea conuersum: ubi Asclepius introducitur. Deum omnino unū opinatur omnium conditorē, erroremq; fatei parentū suorum, qui superstitiones Idolorū inuenerint, easq; quandoq; perituras uaticinatur ac pariter dolet. In hanc sententiā August. lib. viij. De ciuitate dei, ubi eundē Hermetem reprehendit: quasi pugnātia sit locutus, q̄ cum patriā superstitionem deriserit: eam tamen quandoq; periturā doluerit. Suidas uero dicit eum uocatū Trismegistū quod consentanea fere Trinitati senserit de deo, morientemq; hæc fuisse precatū: O cœlū magni dei sapiens opus: tecq; o uox patris quā ille primā emisit, quando uniuersum constituit mundū: adiuro per unigenitū eius uerbū & spiritū cuncta cōprehendentē: Misere mei. Hermes alter item philosophus Aegyptius, auditor Syriani sophistæ, cōdiscipulus Procli sub Hadriano principe: uir non minori iustitia q̄ doctrina præditus. Nam siquid empturo minus iusto precio indicaret, ipse nihilominus iustū promebat. Siquid uero cōtrā ipse dās iusto minus acciperet, nō ultra appetebat. Moriēs iurauit & immortalē se esse & incorruptibilē habere animū. hæc Suid. Hermes itē martyr præsul Philippopoleos inter lxxij. discipulos ponit Dorotheoꝝ. Paulo autē cōmemorat in epist. ad Ro. Scripsit librū, i quo dixit Christū forma pastoris ei iussisse, ut pascha die dominico celebret, qui à Latinis nō recipit. Sepultus apud Baptisteriū ex facultatibus Praxedis constitutū: ut autor Hierony. Cuius festū vij. Eidus Maij. Alius martyr sub Hadriano præfectus urbis, factus christianus ab Alexādō Pont. unā cum Theodora sorore ac tota familia, seruis uero ccl. cuius festum v. cal. Septemb. sepultus uia Salaria. Hermeas ē Caria dux inclytus Antiochi magni, qui cum eo & Taurum pertransiit & res magnas gessit. Ad extremum ab eo ob suspicionem interfectus unā cum coniuge & liberis qui erant Apameæ. Polybius. Hermippus Atheniensis poeta anti quæ comœdiæ, altero captus oculo, frater Myrtilli comici, scripsit fabulas xl. Fuit item alter Hermippus Berytius, discipulus Philonis Byblii, qui multa cōposuit sub Hadriano principe

cipe. Suidas. Hermodorus Siculus, auditor Platonis: huic uitio datū est, quod quæstui philosophiā habuerit, dicta quæ sub præceptore audiuerit colligendo, ac dein in Sicilia uendit rando. Hæc ex lib. Coloniarū nuper inuento. Hermodorus alterū architectū Cic. de oratore cōmemorat. Eros cognomentū Romanorū multis usurpatū. Proximis hinc annis in Lucæ platea effossa ueterū ædificiorū ingētia marmora. ubi hæc erat inscriptio. C. Verres Eros designator Cæsaris Augusti. Erostratus templū Dianæ Ephesæ incendit, nominis ac famæ libidine: ex quo cautū ne quis eū postea nominaret, aut scriptis traderet. Herodotus Halicarnassæus scripsit historiā lib. ix. quorū quilibet Musæ noie inscribit. Cœpit à Cyro Persarū rege. Seceffit in Samū offensus Lygdami tyrannide, qui tūc in patria regnabat. eo expulso redijt. Postremo inuidiæ ciuū obnoxius sponte Thuriū cōcelsit Atheniensium coloniā, ubi extinctus est & sepultus: licet aliqui Pellæ dicant. Suidas. Hic Ionice scripsit laxior Thucydide. Quapropter hunc Lilius, illū Sallustio ex nostris Quintil. cōparat. Hermolaus Constantinopolitanus grāmaticus, scripsit ad Iustinianū Imp. Epitomen in librū Stephani grāmatici de urbibus, ut Suidas autor. Memorat & ante hunc alius, qui contra Alexandrum cōiurauit. Alius item Plinio sculptor, inter eos qui Cæsarū domos signis nobilibus repleuere. Alius presbyter & martyr, sub Maximiano apud Nicomedīā, Roma oriundus, translatus inde Venetias in basilica S. Simeonis. Hic in fide instruxit S. Sabina uirginē Romanā. Herodianus Alexand. grāmaticus, Apollonij etiā grāmatici & filius, & discipulus: floruit sub M. Antonino principe. Scripsit de arte grāmatica teste Suida: præterea imperatorū historiā, quæ ad nos haud integra peruenit. Heron Atheniensis orator scripsit cōmentarios in Herodotū, Xenophontē, Thucydidē. Suidas. Herophila, uocata Sibylla Erythraea, quæ Tarquinij tēpore Romā uenit cū libris ix. ut ait Gel. ē quibus sex, quod spreū essent, cōcrematis: reliqui adseruati, & ingruēte aliqua calamitate pro tēpore aditi, à Diuumiuis: deinde x uiris super his creatis: postremo cum Capitolij flagraret deperditis x uiri constituti, qui apud Erythrā & in omni Græcia huiusmodi libros cōquirerent. Tresq; item reperti, quibus postea usi fuere. Est altera Herophila Athenais, quæ Alexandro dixit, filiū eum esse Iouis. Apparuit post Sibyllā Erythreā, atq; ei similis, autor Strabo. Est & Cumæa, & Phrygia. omnes autē numero ix. quæ de Christo sunt probe uaticinata: & Laçantio luculēter, ac ordine descriptæ. Herodū profapiā ac gesta in Geographia in Hierosolymæ descriptione narrauit. Quapropter hic tantū Herodē Atticū dicā, ē Philostrati autoritate, cuius uitā pluribus ille explicuit. Hic Athenis natus, nobilitate generis, potētia simul & sophistica facultate præclarus, genus ex Aeacidarū sanguine ducebat, patre Attico, cui diuitiarū inuitū ex thesauro prope domū reperto fuit. Itaq; eō Atticus peruenit magnitudinis, ut sub Hadriano multis in Asia præli deret ciuitatibus, centū boues uno Mineruæ die sacrificaret. Moriens uero quotannis Mnam populo Attico uiritim legauit, quod Herodes minime seruasse dicit. Itaq; studiū qd Athenis ædificauit, opportuno cauillo Panathenaiū uocabat, q̄ uidelicet ex ea pecunia quæ cuiq; eorū surrepta esset, illud extruxisset. Theatrū item Athenis, Regillæ extinctæ uxoris noie dicauit, alterū Corinthi. In Isthmo duos nobiles Colossos: Isthmi uidelicet, & Amphitrites. In tēplo Melicertæ delphinū. Delphis studiū Apollini Pythio, in Olympo Ioui fontē, circa Maliensem sinū Balineas salutare. Ciuitates quoq; ornauit. Canaliū in Italia introductis aquis. Oricū in Epiro, & alia cōplura. Filiū Atticū summa uecordia iuuenē, luxuriæq; omni deditū, tum etiā literarū indocilē habuit: ex quo patri uenit in mentē, xxiiij. ei pueros æquales cū eo educare, q̄ nominibus literarū uocarent, ut earū memoriā præsentī cōuersatione teneret. Qua diffidētia illud Homericū familiæ suæ uaticinari solebat, cōuersa una tantū dictione: Vnus & is stultus domui dimittit amplæ. Quapropter in testamento ei tantū bonis matris relictis, cætera alienis diuisit hæredibus. Quod Atheniensibus sanē inhumanū uisum est, non cōsiderantib. Achillē, Pollucē, Memnonē suos alumnos extinctos, haud secus q̄ ex eo natos plorasse, q̄ ingeniosos optimaq; præditos indole cernerēt. Inter præceptores plurimos Polemonē & Favorinū præcipuos habuit. Diligētia ac labore alioqui tanta, ut cum doctis. omnium esset, studia nunquā intermitteret: uel inter ipsas epulas, uel noctis interuallis excitatus. Nam cū alijs alia in eloquētia natura dederit: huic oia simul. In dicendo sublimis habitus, ornatu nō dithyrambico: neq; uerba ex poetica mutuādo, sed receptissima. Breuitate alioqui accommoda rebus. Et in defensionibus uehemens & grauis. Atticæ linguæ sobrius imitator. Nam superfluis ineptusq; Atticissimus barbarum sapit. Oportet

igitur tanquā solis radios in oratiōe splendescere. Vox ei Tragœdiorū haud adfectata, sed facilis, ac tempori accommodata. Habebat & figurarū uarietatem, & cū perspicuitate recessum. Ob splendorē & magnitudinē orationis à quibusdam siccitatē amantibus, Orator saginatus est appellatus. Adolefcens quondam in Pæonia coram M. Antonino imperatore excidisse fert. Quod claris quādoq; euenit oratoribus, ut Demostheni corā Philippo, qui tamen reuertens Athenas ac deperdita Amphipoli, honores, coronasq; adfectus est. At Herodes ignominiaē tadio adfectus, ad Istrum secessit quasi moriturus: tantum uitā eloquentiaē gloriaē posthabuit. Excessit Marathone anno ætatis LXXIII. relatus Athenas lectica, & omnium lachrymis in Panathenæico sepultus est. Hæc ex Philostrato. Huius etiā Herodis apud Gellium frequens mentio. Ersilia Romuli coniunx, precibus captarū fatigata uirū rogauit, ut parentibus earum ueniam daret, & eos in ciuitatem acciperet: ita rem coalescere cōcordia posse. facile impetratū. Linius in primo. Esdras scriba Hebræus, incensam legem à Chaldæis, reuertentibus Hierosolymam Iudæis facta ab Artaxerxe potestate, diuino spiritu restituit, totamq; ueterem legē in lib. xxij. digessit. Hesioidus poeta Cymæus, puer olim unā cum patre Dio, & matre Psychmede ex patria migrantibus, Ascram Bœotiaē oppidum perductus est. Cuius ipse meminit in Ergis. Scripsit poemata Theogoniam, Aspida, Heroidum mulierū catalogum, Epicedium in quendam Batracū, quem dicunt dilexisse. Præterea Erga & Hemeras. Decessit iugularis noctu ab Antipho & Crimeno fratribus, putantibus per errorē sororis interfectorē aggredi. Fuisse dicunt nonnulli antiquiorē Homero, Porphyrius autē pluresq; alij post eum annis centū, ante uidelicet primam Olympiada annis LXXIII. autor Suidas. Ipse uero de se testat̃ uictorē fuisse ex uersibus in tripode scriptis apud Heliconē. Pausanias dicit eum in certamine musicae fuisse repulsum, quod non didicerat unā cum cantu citharizare. Primus agriculturæ præcepta tradidit, ut Plin. lib. xiiij. scribit. Idem teste Augustino lib. 1. de Concor. primus fabulas scripsit. Ad stipulatur & Quintilianus lib. v. Fabula est ab Aesopō nomen accepit, quia uideatur primus earū autor Hesioidus, nomine tamen Aesopi maxime celebrant. Idē lib. viij. Hesioidus raro adurgit, magnaq; pars eius in nominibus occupata: est tamen utilis circa præcepta. Daturq; ei palma in illo mediocri genere. Aspida Hesioidi Aristophanes grammaticus esse nō putat, sed alterius Homericā Aspida imitari uolentis. Stesichorus tamen ipsius esse testatur. Argumentum eius, Hercules cum Iolao auriga suo proficiscens contra Cygnum Martis filiū, eum simul cum Cæca eius socero propē iam uicerat, nisi Mars illi clypeum obrulisset, fabulis adnotatū. Theogonia deorū genealogiā & fabulas narrat. Hesioidus Iychius Milesius sub Anastasio principe scripsit Onomatologion, id est catalogū nominū quæ claruerunt. Quorū epitome Suidas se fateat̃ usum fuisse. Composuit & historiā lib. vi. in quibus cōplectit̃ tam Ro. imperatorū q̃ aliarum gentiū & tyrannorū res gestas usq; ad sua tempora, ut ait Suidas. Eubulus Certius Atheniensis mediæ comœdiæ poeta. Fabula ipsius μετόπιος. Fuit Olymp. xci. Suidas. Euāgelus poeta comicus, ipsius est fabula εὐαγγελικὸν ἄστυον, ut ait Athenæus. Scripsit & de re militari, ut Plutar. in Philopœmene meminit. Eudemus orator & Megalophanes Megalopolita cum Archelao in Academia plurimum uersati præceptores fuere Philopœmenis Megalopolitæ ducis, ut meminit in eius uita Plutarch. Scripsit Eudemus dictionariū ex ordine literarū ualde utile, quo utunt̃ excellentes etiā uiri, ut ait Suidas. Eudoxus Gnidius astrologus nobilis Platonis æqualis, hæc Suidas. De eodē Plutarch. sic ait. Eudoxus & Architas primi Geometriā uarijs celaturis exornantes, hanc machinamentorū artem inchoauerunt. Ipsiusq; Geometriæ rationes difficilesq; demonstrationes per sensum & instrumentorū exempla edidere. Quapropter in eos inuocatus est Plato, quod Geometriæ dignitatē sustulissent, quā à cogitatione & rebus incorporeis ad ea quæ sensibus perciperent̃ declinassent, quasi ad sui usum corpore & mercenaria indigeret inertia. Hoc pacto fabricadorū industria machinamentorū, à Geometria dilapsa secessit, ac diutius à philosophia neglecta una militaribus adnumerat̃ artibus. Hæc ille. Diogenes autē refert hunc Eudoxū nō solū astrologū, sed & geometrā & medicū fuisse. In eaq; disciplina Philistione Siculo præceptore, in Geometria Archita usum fuisse. Præterea primū curuas lineas inuenisse, floruisseq; Olymp. Cij. Eudoxus Gnidius sophista à Philostrato ponit, pluresq; alij hoc nomine claruere. Eudoxus etiā præsul Constantinopolitanus Arrianae sectæ imitator, Valentem principem de sacro fonte leuauit.

Cuius etiā tēpore obiit, successit alter Arrianus Dimophilus. Contra hūc Eudoxū & Macedoniū celebrata secunda generalis Synodus præsulū c. l. Constantinopoli, Damasi Pōr. & Theodosii senioris tēpore. Hi negabant sanctū spiritū esse deū, ubi Macedonio delecto qui sedē Constantinopolitanā usurpauerat, surrogatus est Nestarius in præfulatu. Interfuerunt cōcilio, Gregorius duo, Nissenus & Nazianzenus an. c. c. l. x. x. x. v. 11. Ex hist. tripartita. Eunomius Locrensis citharædus: huius statua Locris in Italia ostendit̃, quæ in una fracta defecisset, cicada superuolans alitit, quæ supplemēta uocis faceret. Strabo. Eunomius alter præsul Cyzicen⁹ sub Valēte principe Arrianae hæreseos sectator, diuinitatē negabat in Christo, uir corpore & animo leprosus, & exteriusq; morbo regio corruptus. Arte tamen dialectica præpotens, plurima cōtra fidē scripsit, & differēdi leges suis sectatorib. dedit: unde etiā nunc Eunomiani appellant̃. Hunc duo Gregorij Nazianzenus & Nissenus præfules acriter scriptis cōfuerunt, quæ adhuc extant. Sed Nissenus latius. Rufinus in x. i. hist. Eumolpus Eleusinus uel Atheniensis filius fuit Musæi: ut ait placet nonnullis discipulus Orphei, uersificator ante Homerū fuisse tradit̃. Suidas. Eugeni⁹ nius ex Augustopoli Phrygiæ ciuitate grāmaticus, docuit Constantinopoli imperatē Anastasio. Idē. Hoc etiā noie plures martyres, Eugenia uirgo Romana & martyr dicit̃ in Hycintho. Eulalia uirgo Barcinonēsis martyr in patria sub præside Daciano, tēpore Maximiani. Eustorgius Græcus, missus ab Imp. Constan. legatus ad Mediolanenses, ab eisdē præsul electus acceptare prius noluit, q̃ dñs adfiteret̃, qui quieuit in eadē urbe 111. Eid. Aprilis. Hic etiā corpora Magorū Mediolanū ē Constantinopoli traduxit, idemq; inter sanctos relatus. Euagrius monachus, ad quē sunt Hierony. epist. ante q̃ esset christianus, philosophiæ studijs deditus, deinde Constantinopoli à Gregorio Nazianzeno diaconus fact⁹, protinus in Aegyptū secessit ad duos Macarios eremitas, qui tunc sanctitate florebant. Cū his igit̃ per sancte uiuēs multa cōposuit religioni utilia, de uita monachorum, qui liber Monasticus inscribit̃: præterea propositiones L. x. ad cōtēplationem pertinentes, quas Gnostica problemata appellauit. Insuper & uersibus opera duo, unū ad monachos in cœnobijs uel itineribus cōstitutos, alterū ad uirgines. Autor Socra. in hist. tripartita. De hoc item Euagrio Hieronymus dicit, acris & uehementis ingenij fuisse, cōuertisseq; in latinū sermonē uitā diui Antonij ab Athanasio cōpositā. Euphronius poeta Priapi carmen scripsit, ubi deū Orneatā strum uocat. Sūt Orneæ oppidū apud Corinthū à flumine dictū, ubi erat Priapi sacellū. Stra. Euthymus pugil, patria Locrēsis ex Italia, robore ingenti fuit, laxum mirē magnitudinis allatū humeris ante portā Locrēsiū statuit, quod miraculi gratia uisebat̃. Et Temesæū quendam heros, ad reddenda quæ rapuerat omnibus magno fœnore compulsi, ex quo proverbij manauit in eos qui contra fas quæstū facerēt, Temesæū genium. Deinde cū circa Cecinū amnem obuersaret̃, ē uestigio ex oculis euauit. Hæc Aelianus de uar. hist. Meminit eius Plin. Pausanias itē in eandē serē de eo sententiā loquitur: Dicit em̃ post multas uictorias in Italiā reuertisse, postq; Olymp. L. x. x. x. v. 11. Temesæū uicisse genitū loci, quē comitem Ulyssis fuisse, ab oppidanisq; quia uirginem cōstuprasset interemptum ferebant. Ob id uagari lartus eius, & nisi placaretur quotannis oblata uirgine, grassari solitas. Has igitur Euthymum compressisse, liberata uirgine quā deuouerant, & in matrimonij ducta, uixisse diutius & insolito modo extitit esse. Eumerus Messeni⁹, antiquissimus hist. teste Laëtantio lib. i. Insi. Iouis, cæterorūq; qui dij putant̃ gesta collegit, ac historiā finxit, ex titulis & inscriptionibus factis, quæ in templis antiquissimis habebantur: quā historiā Ennius poeta interpretatus est, Græcia uero miro recepit fauore, ut sacra appellauerit. Euphranor Isthmij pictor, emicuit Olymp. c. 1111. Inter fictores etiā cōmemoratur. Fecit Colossos, & marmora, & scyphos sculpsit, docilis ac laboriosus ante omnis. Hic primus expressit signa heroum, Symmetriāq; usurpauit. Sed fuit in uirginitate corporū exilior, capitibus articulisq; grandior, uolumina quoq; cōposuit de Symmetria & coloribus: opera eius multa cōmemorat Plin. Eupompus Macedo itē pictor æqualis Zeufidis, Olym. x. c. v. arithmeticae & geometriæ peritus, sine quibus negabat artem posse perfici: docuit neminē minoris talento an. x. quam mercedē ei Apelles & Melanthius dedere. Huius autoritate effectū est, ut in tota Græcia pueri ingenui ante omnia Antigraphicem, hoc est, picturā linearē in ludo docerentur, recipereturq; ea ars inter liberales. Plin. Eudodanus Smyrncus sophista Aristoclis discip. profitebat̃ Ro. ubi filiū charit̃

Eunomius citharædus

Eunomius hæreticus

Eumolpus

Eugenius

Eugenia

Eulalia

Eustorgius

Euagrius

Euphronius

Euthymus

Cecinus flu.

Eumerus

Euphranor

Eupompus

Eudodanus

Euphorbus simum amisit. Ex Philo. Euphorbus Troianus Panthi filius, qui Patroclū uulnerauit, interfectus ab Achille. Eutyche Cōstātinopolitanus abbas. Tertius post Manetē & Apollinarē, alium adfirmabat esse Christū, aliud uerbū dei. Negabatq; Christi carnē nostrā similem; nec in patre duas in eodē supposito naturas esse. Sed de cōlo corpus descēdisse dicitur, ac in uirginis uterū tanq; solis radios penetrasse, ut uisū sit sanē ex muliere generatum, quāuis uere generatū non sit. Suid. Contra hunc celebrata quarta synodus. Fuit alter poera Comicus. ex eius fabulis est *εσως η επιβολη*. Athenæ. Eutychi & Eutychiani, plures appellati martyres traduntur. Eutrop. presbyter, Afer genere, discipulus Augustini, ut tradit Ptolemæus Lucensis, qui uiros illustres cōmemorat. scripsit Epitomen Romanæ historiæ, ab urbe condita usq; ad Valentem principem & Iouinianum. Præterea duas epistolas cōsolatorias satis probatas ad duas sorores, quæ religionis ac uirginitatis seruandæ gratia à parētib; fuerant exheredatæ, ut testatur Gennadius Massiliensis. Alter præsul Auriliensis Iustiniano imperante sanctitate clarus. Eutidemus Massiliensis præceptor Apollonij Tyanci. Eupolis Atheniensis, antiquæ Comœdiæ poeta xvij. agens annum cœpit clarere, scripsit Dramata xvij. Decellit naufragio nauigans in Hellepontum uigente bello cōtra Lacedæmonios. Iplius sunt *ατραπητοσ η ανδρογυμοι*. Suid. Alter filius Nicia Athenicis, qui prima nocte nuptiarū ex ruina thalami unā cum uxore extinctus est. In lib. epigramatū. *ευπολις ησ γλυκορλω τε γλυκορδιοη, ημ υμωαου εσθουη ην ηρωτην νυκτι πωσων θαλαμη*. Ouid. in Ibi, Sit tibi coniugij nox prima nouissima uita. Eupolis ut perijt & noua nupta modo. Eurip. Athenicis poeta Tragicus, natus quo die Xcix rex ab Atheniensib; fugatus est. Fuit primo in Rhetorica Prodicis discipulus, deinde Socratis in philosophia, ad Tragœdiā conuersus, secutus est Anaxagorā. Athenis discēdēs uenit ad Archelaū Macedoniæ regē, apud quē in honore fuit, ueneris omnino abstinens, ex quo *μισογυνος*, id est osor mulierū putabatur. Duxit tamen uxores duas, Excessit noctu dicerptus à canibus, annum agēs lxxv. Eius ossa Pellam translata iussu regis. Scripsit Dramata lxxv. uicit quinq; hæc Suid. Gellius uero de eo hæc refert. Euripidis poetæ matrē Theopompus agrestia olera uendentē uictū quæsisse dicit, patri autē eius illo nato responsum est à Chaldæis, eum puerū cum adoleuisset uictorem in certaminibus fore. Ideo puero fatum esse pater interpretatus est, athletam debere esse. roborato filij corpore, olympiam certatum eum inter athletas pueros deduxit, ac primo quidē in certamine per ambiguam gratem receptus est. Post Eleusino & Theeo certamine certauit, ac coronatus est: mox à corporis cura ad excolēdi animi studiū transgressus, auditor fuit physici Anaxagoræ, ac rhetoris Prodicis. In morali autē philosophia Socratis. Tragœdiā scribere annos natus xvij exorsus est, in spelunca quadā apud Salamina tetra, et horrida. Mulieres omnis exofus fuisse dicit: siue q; natura ipsa, siue q; simul duas habuerat. Huiusmodi odij Aristoph. quoq; meminit, *η παρς ηρωτερας θεσμοφορια ζόσας*. Is cum in Macedonia apud Archelaū regem missis dilaceratus est, sepultusq; Pellæ. cuius ossa Athenicisibus repetētib; per legatos Macedones denegauerunt. Taxatur & à Quintil. his uerbis. Euripides, & Sophocles tragœdiā lōge clariū illustrauerūt, quorū in dispari uia uter sit poeta melior inter plurimos que ritur: illud quidē nemo nō fateat necesse est, ei qui se ad agendū comparauit utiliorem longe Euripidem fore. Nam is sermo magis adcedit oratorio generi, & sententijs densus, & rebus ipsis, & in his quæ tradita à sapiētibus sunt penē ipsis par, & in dicēdo & respondendo omnia illis qui fuerāt in foro disertis comparandus. Cicero autem in quadā epistola: Euripidem quanti tu facias nescio, ego uero eius uerba totidē sententias puto. Eustat. Epiphaneus scripsit tēporum epitomen, ab Aenea usq; ab Anastasium principē, sub quo fuit. Tomos etiam v l i. & alia quædam, ut Suidas ait. Eustath. genere Pamphylius præsul Antiochenus aduersus Arrianorum dogma multa composuit sub Constantino principe. pulsus demū est in exiliū Traianopolim Thraciæ ciuitatē, ubi & sepultus est. Sunt quoq; ipsius uolumina de anima, epistolęq; cōplures, Hierony. Postremus omnium præsul, is qui in Homerū & Dionysiu poetas cōmentarios edidit: patria Cōstātinopolitanus. Emicit ab hinc annos ferē c c c. Eustat. ante hos omis Ro. martyr q; inter aulicos fuerat Traiani principis. Placidus antea uocatus cū in uenatione ceruum sectaret, conspecto inter eius cornua crucis simulacro, & uoce feræ eiusdē audita, cur me persequeris, domi uxori Theophite, & filijs rē manifestauit, factiq; ex hoc christiani ipse unā cū uxore, sub Hadri.

in aneo tauro necatus est. cuius Romæ tēplū festūq; colit. Sūt & alij huius nois martyres. Eustephius Aprodiseus sophista, scripsit Declamatiōes. Sui. Eustochius Cappadox Iopii sta scripsit ad Cōstantē principē de Cappadocię aliarūq; gentiū antiquitate. Idē. Eusebius Pamphili, præsul Cæsareæ Palæstinæ, scripsit historiæ lib. x. conuersos à Rufino, De præparatione euāgelica, cōuersos à Trapezontio. Epitomen tēporū, cōuersam à diuo Hier. Multaq; alia quæ nō extant. In perquirēda bibliotheca unā cum Pamphilo martyre diligentissimus uestigator. Hic teste Hier. in epist. xlvij. Cōstātinō magno cum ille Cæsareū uenisset, & si quid ei opus diceret, respōdit minime: cū mihi tua libertate sit satis: uerū qd magis opto, iube per orbē terrarū gesta martyriū, & quicquid inter Christianos actum sit, apud oia loca, ex publicis ac priuatis monumētis exquiri, ac mihi adferri. Ex quo ille postea cum uniuersa historiæ scriptor apparuit. Sed & ipsemet fatei plura à bibliotheca Alexādri præsulis Hierosolymitani se accepisse. Idē quoq; Hier. in Apologia, ut hereticū eū taxat his uerbis. Eusebium dictissimū dixi, nō catholicū: nā à fide delcuiisse dixi, qm Originis dogma probare sit uisus, cum in eius defensionē sex lib. ediderit. In iure quoq; pontificio eius tantū chronica simul & historia recipit. Eusebius natiōe Sardus ex lectore uerbis Romæ, ob religionē & doctrinā præsul Vercellēsis factus, à Cōstātinō principe Cappadociā missus in exiliū fuit. Deinde sub Iuliano reuersus Vercellas. Edidit cōmentarios Eusebij Cæsariē. in psal. quos ipse è græco in latinū cōuerterat. Tādē ab Arrianis domo extractus ac lapidib; obrutus, ut alij tradūt, domi in cubiculo inclusus: post mēsem vij. decellit, Valentiniano ac Valēte imperantib; ex Hiero. Eusebius præsul Emisenus, Rhetorici elegātisq; ingenij eodē teste autore multa etiā cōscripsit. Fuit Cōstātij principis tēporibus: sub quo extinctus est, ac Antiochie sepultus. Euseb. præsul Nicomediēsis Arrianæ sectę, quē idē testat autor Cōstātinū ruc in Persas pficiscētē baptizasse. Hist. uero tripartita dicit, hunc Eusebio Cæsariēsi maxime amicū fuisse, adhortatūq; per litteras eum, ut se mel sumptā Arrij opinionē tueat, & seruet, fretūq; potētia Cōstātij plures alios in eodē errore cōfirmasse. Eusebius Cremonēsis presbyter ex Hieronymi discipulis, qui eius successit administratiōi, uitāq; cōscripsit. Euphemia uirgo Chalcedonē. martyr sub Diocletiano: post multas poenas diuinit⁹ euasas, iādē leonib; obiecta interiit xvi. Cal. Octob. alia in Dorothea dicit. Euphrosina apud Alexādriā uirgo nobilis: nuptias aufugit in quoddā cœnobiū ubi pater degebat, ignota habitu uirili, in quo perseuerauit usq; ad extremū: annos uidelicet xxxvi. in morte tantū se patri manifestauit, quę se Smaragdū appellabat. Decellit iij. Eid. Feb. Altera uirgo Romana, & martyr in Domicilla dicit. Exuperantius præsul Tolosanus professor. Cuius meminit Hierony. plures item hoc nomine martyres.

R. VOLATERRANI COMMENTARIORVM

VRBANORVM LIBER XVI.

FABIORUM familia ab Hercule genus iactat: Festo ac Iuuen. carmine testibus. Natus in Herculeo Fabius Iare. Hæc in ipso urbis exordio adeo & numero & uirtute uirorū claruit, ut trecēti totius belli cōtra Veientes onus subierint. Cūq; sæpe uictores extitissent, ad Cremerā fluuiū castra posuere. Veietes ad dolos cōuersi, pecora ex diuerso in cōspectu propulerunt, ad quæ pgressi Fabij in insidias lapsi ad unū occidione perierūt. Dies quo id factū, inter nefastos relatus, porta qua exierāt scelerata est dicta. unus ex ea gēte propter ætatē impuberē domi relictus, genus ppagauit ad Q. Fab. Maximū Cunctatorē. Cęcil. Fabius Ambustus de duabus filiabus, alterā Licinio Stoloni plebeio, alterā A. Sulpitio patricio coniugē dedit: quarū plebeia cū sororē salutarer: cuius uir Trib. mil. consulari potestate erat: fasces licitoris forib; depositos indecēter expauit: à sorore irrita marito quæsta, qui adiuuante socero, ut primū Tribunatū pl. aggressus est, legem tulit, ut alter consul ex plebe crearetur. Lex resistente Appio Claudio, tamen lata, & primus Licinius Stolo consul factus. Cęcilius. Ambustus uocatus, quod olim adolefcens fulmine tactus in natibus fuerit. hinc etiam pullus Iouis, quasi dilectus ab eo uideretur. Et mutata litera, postea Rullus dictus, & Eburnus à cādore. ut Festus ait. Fuit etiā princeps senatus, quē honorē & filius eius postea Fabius Rullianus, & ex eo nepos Fabius Gurges, è successione obtinere. Quod Plinius in rara commemorat felicitate. Rullianum Plutarchus Rullū appellat. Dicitq; cum esset cęsor, & quosdam uiros è libertinis genitos amoueret

Eustathius historicus
Eustathius presul
Eustathius grammaticus
Eustathius martyr

Fabius C C C
Fabius Ambustus
Fabius Rullus

amoueret à senatu, q̄ Maximus sit appellatus: quē honorē nulli nisi Valerio, qui patres plebe dissidentes cōciliauit, tribuerunt. Cæteri aut̄ hunc Rullianū cognomināt. Nam Rullianus à quibusdā sicuti Petrarcha, male scribit̄. De eoq̄ Cæcilius sic ait. Primū de Apulīs, & Nucerinis: iterū de Samnitibus, tertio de Gallis, Vimbris, Maris, ac Tuscis triumphauit. Censor libertinos tribu amouit. Iterū Censor fieri noluit, dicēs nō esse ex usu reip̄ fieri eodē Censores sepius. Hic primus instituit, ut equites Romani Eid. Quint. ab aede Honoris, equis insidētes, in Capitolū transtrēt. Mortuo huic tantū aris populi liberalitate congestū est, ut inde filius eius uiscerations, & epulas publice daret. De eodē sic Liui. lib. ix. partimq̄ in alijs. Q. Fabius cum P. Decio Censor, ne Comitia in humillimorū manu ellēt, oēm forēsem turbā exeretā in iij tribus coniecit, urbanasq̄ appellauit. Adeoq̄ gratū sūt, ut Maximī cognomē, quod uictorijs nō pepererat, p̄pterea sit adsecutus. Cos. factus cū Cn. Martio Rutilio apud sylvā Cimīniā lx. Hetruscorū mil. partim cepit, partim interfecit. Hic cū esset magister equitū Papyrij dictatoris, quod eius iniussū, eoq̄ absente pugnā cōmiserit, quāuis uictor, inberetq̄ propterea ad palū ligari, ac securi percuti, ad urbē cōfugit, ad populū puocās. Stabat ex una parte merita famisq̄, lachrymæ, ac autoritas Fabij senis patris deprecātis; res bene gesta. Ex altera Dictatoris imperiū inuisolatū, disciplina rei militaris sepe obseruata. Vicit tādē familiæ cōmiseratio, senatu uniuersō Dictatorē lenire quæretē. Tūc Papyrius; uicē inqt̄ Q. Fabi, felicior hoc cōsentu senatus, q̄ ea in qua paulo ante exultabas uictoria. Fabius Cuirges huius filius cū male aduersus Sannites pugnaſſet, & senatus de eo remouēdo ab exercitu ageret, Fabius Max. pater deprecatus est hāc filij ignominiam: eo maxime senatū mouit, q̄ iturū se filio legatū pollicitus est, idq̄ præstitit. Atq̄ eius cōsilijs, & opera filius Cos. adiutus, cæsis Sannitib. triumphauit. C. Pontium Herenniu ducē Sannitū in triūphū ductū securi percussit. Aliquot matronas ad populū stupri dānatas, pecunia multauit: ex quo ære Veneris aedē, quæ prope circū est, faciundā curauit. Hęc Liui. in epitome. Macrobi. aut̄ causam cognominis dicit, ob deuoratum patrimoniu in luxu. Sed insecuta uirtus, uitia prioris cōpensauit ætatis. Q. F. Max. Dictator, ut Verrucosus, à uerruca in labris, ita Oulecula, à clemētia morū dictus est. Cos. de Liguribus triūphauit. Annibalē mora fregit. Minutiū magistrū equitum imperio sibi equari passus est, & nihilominus periclitātī subuenit. Annibalē in agro Falerno inclusit. Manliū Statiū trāsfugere ad hostes uolentē, equo & armis donauit, retinuit. Et Lucano cuidā fortissimo, ob amorē mulieris infrequētē, eandē emptā dono dedit. Tarentū ab hostibus recepit. Herculis signū inde trāslatū in capitolio dedicauit. De redēptione captiuorū cum hostibus pepigit: quod pactū cum à senatu improbaret, fundū suū c. mil. uēdidit, ac fidei satisfecit. Cæcilius. Hic iam senex, postremo Scipionis uirtuti, & adoleſcētis proficiētis in Africam obtrectauit, cui multa ille prudētissime respōdit. ut habet̄ in Liuiō. Obijt ante partam à Scipione uictoriā. Filium habuit Q. Fabiū, qui Cos. cū exercitu in Apulia erat: ubi legatū patrē ad eum adequitantē procul conspicatus, licetorē misit: qui iuberet patrē, si quid à magistratu uelit, ex equo descendere: quod cæteris a greferentibus, patrē gratulatū fuisse Liuius refert dicentē: uolui nate experiri, si te Consulē esse meminisses. Excessit patre Fabio superſtite laudatusq̄ ab eo elegātī oratiōe, quā scriptā Fabius edidit, haud ab similit̄ Thucydidis: sicuti Plutar. refert. Q. Fab. Pauli nepos, Allobrox cognomento. Cos. cōtra Allobrogas Gn. Domitio succedēs, de exercitu Bituiti Aruernorū regis cxx. mil. cæcidit. Ipse uero Bituitus ueniens Romā ut satisfaceret, Albæ custodiæ traditus est: quia cōtra pacē uidebat̄, ut remitteret̄: decretū, ut Congētiatus eius filius uinctus Romā mitteretur. Hęc Liui. lxi. Valerius tamen, ut in Domitio supra memorauit, aliter hoc. Plin. uero in naturali historia dicit: Fabium in hoc bello febri quartana in acie liberatū fuisse. Huius filius sicuti Valerius scribit̄, perditā & luxuriosam uitā, maioribusq̄ indignā egit, adeo ut Pōpeius prætor urbanus paternis bonis ei interdixerit. Q. Fab. Pictor. PR. unā cum Q. Fabio Labcone fuit. Liui. viij. de bello Maced. Hic Cic. in Oratore, & iuris, & literarū, & antiquitatis peritū uocat, ac Annales scripsisse dicit. Liui. cum tēpore Annibalis missū Delphos sciscitatū oraculū scribit. Idq̄ redeuntē è scripto recitaſſe. Cognomentū uero causa, q̄ ut ait Plin. eadē Salutis pinxit. Anno urbis ccccl. Quæ pictura durauit, usq̄ ad Claudij principatū aede exusta. C. Fabritius missus ad Pyrrhū legatus de redimendis captiuis, ut patriā desereret, magnis pollicitationibus ab eo frustra inuitatus est. Captiuū igitur sine precio missi, Consul iterum contra eum profectus transfugam medicū qui pro mittebat

mittebat Pyrrhū necaturū, ad eum remisit. Censor demū Publium Cornelium Rufinum consularem senatu mouit, quod decē pondo argenti facti haberet. Liui. xliij. Faustus Sulla filius. Faustus itē Quintilius senator tēpore Iulianī principis. Faustus Afer genere, patria Mileuitanus, secta Manichæus, ingenio callidus, eloquio srauis, libros aduersus Orthodoxos scripsit, quib. Augustinus magno uolumine respōdit, diuiso in lib. xxxiij. Faustus præsul Reginus sub Anastasio primo claruit sanctitate & doctrina. Alius martyr, unā cum pluribus alijs sub Valeriano, diaconus. Alius presbyter apud Alexandriā sub Maximiano. Alius apud Antiocheam cum Timotheo. Faustinus, & Iouita itē martyres, hic diaconus, ille presbyter, sub Hadriano apud Brixia: alter in Beatrice dicitur, Faustina uero Augustæ inter imperatores. Faustina Augusta Maxentij uxor, etiā martyr apud Alexandream fuisse dicit̄, Catharinæ prodigijs, & martyrio permota. Faustinus philosoph. Arelate orfūdus. Dionis auditor fuit, præterea eunuchus, & Hadriano principi infensus: ex quo tria de se mira narrare solebat, se Gallū grecissare, eunuchū mœchū putari, (nam accusatus adulterij à cōsulari uiro fuit) tertio inimicū Imperatori uiuere. Ob quā causā statua eius Athenis disiecta, ubi uiuebat, Hic Herodes Atticus patrē solebat appellare, hæresq̄ librorū ab eo factus est. Hæc ex Philostrato. Gellius huius sæpe meminit. Aelianus de uariā hist. dicit hunc quandoq̄ in disputatione quadā Hadriano cessisse, admirātibusq̄ proximis, nōnne cedam, inquit, ei, qui xxx. habeat legiones? L. Fenestella historicus sæpe à Plinio citatur testis: Morit̄ Cumis Augusti tēpore, ut ait Euseb. Felices martyres amplius Felices x. l. reperi. Felicitates duæ, matronæ ambæ, altera etiā pregnans cum Perpetua itē matris obiecta No. Martij. Alterā in vii, fratribus postea dicā. Felicianus & Primus apud Nomentū sub Maximiano. F. Fimbria ciuis sæuissimus, quippe qui fatelles Cinnæ, Valerius Flacco Cos. legatus in Asiā profectus, per simultatē demissus, corrupto exercitu, dum Perpetuam interficiendū curauit. Ipse correptis imperij insignibus, prouinciā ingressus, Mithri. datē Pergamæ expulsi. Illū incēdi iussit, mox à Sulla Pergamæ oppressus, & à corrupto exercitu delertus, sibi manus attulit. Flaminiū Quintiorū nomē sibi adoptarūt. Præterea ex eorū domo, ut ait Festus, ignē efferri, nisi rei diuinæ gratia nō licebat. Primus ex eis q̄ claritatē habuerit, C. Q. Flaminius, qui Cos. cū C. Seruilio inauspicato iter ingressus, & ab equo quo insiderat per caput deuolutus, cum Annibale pugnās apud Trasimenū cecidit unā cū exercitu: eius cadauer inter mortuos ab Annibale quaesitū, nec inuentū. T. Q. Fla. superioris filius annos natus xxx. Cos. cum Sex. Aelio factus Philippū Macedoniar regē prælio fudit, castris exiit. Deinde Thessaliā quæ est uicina Macedoniæ iuuatibus Aetolis, & Acarnanib. uexauit. Ciuitates quoq̄ Græciæ, quæ sub rege Philippo erant, per præconē liberas esse p̄nunciauit. Demetriū filium obſidē accepit, quē postea pecunia multatū in regnū restituit. Nabim Lacedæmoniorū tyrannū subegit, eiusq̄ filium obſidem item accepit. Reuersus deinde Ro. postq̄ triumphasset, iterū legatus in Græciam cum Mannio Accilio Cos. contra Antiochū & Aetolos, ac ad cōfirmandas in fide Romanorū socias ciuitates missus est. His igit̄ apud Thermopylas uictis, irā Cōsulis in Græcos qui descuerāt, mitigauit. Ludos Iunoni Samiæ per præconē nūciauit. Legatus etiā ad Prusiam, ut Annibalē peteret missus, causa fuit, ut ad Antiochū ille cōfugeret. Postremo cōfor factus, qui ultimus ac perfectissimus magistratus, in patria senex diē obijt. Ex Plutar. Cæcilio, Valerio. L. Q. Flaminius huius frater, uir cōsularis quidem, sed libidinossimus. Is puerū ardebat adeo, ut siue puincias adiret, siue exercitus duceret, nunq̄ ab eius latere discederet, eoq̄ quondā in conuiuio, aliquē corā se necari cupere dicēte, statim unū è dānatis securi percuti iussit. Valerius Antias id amore foeminae factū dicit. Liuius aut̄ scriptū esse dicit in Catonis oratione: Gallū transfugā cū uxore ac liberis uenisse, & ab eo epulis exceptū, mox ut scorto qd̄ amabat, obsequerē, propria manu cōfossim. Cuius etiā scelestis meminuit Ci. de Sen. Cato deinde cōfor senatu eū amouit, reclamāte T. Fl. fratre, cuius tandē precibus restitutus fuit. Hic fratre Cos. uigēte bello Mac. Attalo & Rhodijs iuuatibus, Eubœā & maritimā orā cepit. Deinde Acarnanes Leucade urbe, quæ caput est Acarnaniæ expugnata, in deditōnē accepit. Li. xxxiij. Gn. Q. Fla. qui Cos. cū M. Aemilio cōtra Ligures Apuanos res gessit, de quo Li. in ix. de bel. Ma. sic ait, Trāslatū deinde ad Apuanos Ligures bellū q̄ in agrū Pisanū Bononiēsq̄ ita inuaserāt, ut coli nō possent. his q̄ p̄domitis Cos. pacē dedit finitimis, & q̄ à bellis quæta ut esset puincia effecerat, ne in ocio mili

Fabius Gurgis

Fabius Onicula

Fab. Onicula filius

Fabius Allobrox

Fab. Allobrogis filius

Fab. Pictor

Fab. Labeo

C. Fabritius

Faustini

Faustine

Faustinus

Fenestella

Felices

Felicitates

Felicianus

Fl. Fimbria

Fl. Flaminius

militem haberet, uia à Bononia perduxit Aretium. De hoc item Plut. in problematis dicit; agrum Po. Ro. reliquille cuius fructu & uectigalib. circum Flaminium & ludos equestres statuerunt, præterea cum pecunia suppeteret, uiam flaminiam munierunt. Tranquillus autè dicit, hanc uiam ad Ariminum ab Aug. perducta. C. Fla. & Fuluius Coss. cum in Insuores copias ageret, fluuius qui per agrum Picenum illabitur, cruore fluxisse uisus est. Augures cum malis auspicijs Coss. creatos affirmarent, è uestigio illos per literas reuocauerunt. Recepta signi Flaminium non prius aperuit, q̄ collatis lignis barbaros in fugam uertit. Quibus nihilo minus redeuntibus populus Ro. non processit obuiam, priuatusq̄ triumphauit, ac uterq̄ se abdicare coactus est. Liuius. L. Flaccus unus ex auditorib. Ci. & patriæ defensoribus in cõiuratione Catilinæ, PR. ex Asia decedens à D. Lælio suggestione Asianorū & Græcorū accusatus, quod prouinciā & prouinciales iniusto grauaret onere & remigū & pecuniæ, defendit à Cicerone, absoluitq̄ à Iudicibus; ubi de Græcorū multa & leuitate & natura uidere licet. Pedianus. Flaccus Munatius è partibus Pompeianis, cū moenibus inclusus à Cæsare obsideret in quodā Hispaniæ oppido, Cæsarianos omnis ætatis ac sexus ibi necauit. Val. de Crudelitate. C. Flaccus librū ad Cæsare de Indigitamentis scriptū reliquit. Sūt autè indigitamenta libri Pontificales, qui nomina deorū, & rationes ipso rū nūmī cōtinent. Cæsarinus. Verrius Fla. libertus docti genere maxime claruit; nāq̄ ad exercitandū discentiū ingeniū æquales inter se cōmittere solebat, proposita nō solum materia quā scriberent, sed & præmio quod uictor auferret. Ab Augusto nepotibus eius præceptor electus trāijt in palatium cū tota schola; uerū ut ne quē amplius post hac discipulum acciperet. Docuitq̄ in atrio Catilinae domus, quæ pars palatii tūc erat. & LLS. Centena in annū accepit. Decessit gratis exacte sub Tyberio. Statuā habet Præneste in superiori fori parte cōtra Hemicyclū, in quo fastos ab se ordinatos & marmoreo pariete incisos publicauerat. Trāquillus. Val. Fla. duo, de quib. in Valerij dicemus. Flaccus & Terentianus martyres sub Hadriano, sepulti apud Tudertū ubi sunt passi. Flauia gentē scribit Trāquillus è Reate descendisse. Nā Vespasiani auus T. Flauus Petronius municeps Reatinus, bello ciuili Pōpeianarū partiū Ceturio; incertū sponte an uocatus profugit è Pharsalica acie, domūq̄ se cōtulit, ubi deinde uenia & missione impetrata coactiones argētarias factitauit. Huius filius Sabinus, pater fuit Flauij Vespasiani principis, & Sabinus, qui præfectus urbis fuit. Hoc sanè cognomē præter Vespasianos Valēntianus princeps cū tota domo & progenie habuit, ut inscriptio pontis ueteris Romæ adhuc ostēdit. In Cōstāntinū itē magni profapia, oēs Flauij appellati, ut præter alia eiusdē etiā arcus ostēdit. Gn. Flauius cuius meminit Liu. & Pōponius de origine iuris. Cic. quoq̄ pro Murena. Inuētus est scriba quidā q̄ cornicū oculos cōfixerit, & singulis dieb. ediscēdos Fastos populo pposuerit, ab ipsi iuriscōsultis eorū etiā scripta cōpilarit. Itaq̄ irati illi, qui sunt ueriti ne dierū ratione peruulgata & cognita sine sua lege & opa posset agi. Is Libertino patre natus, ædilis Curulis fuit per foresem factionē creatus: quæ cū comitia cāpū turbaret, & in his ppter nimias uires dominaret, Q. Fab. cēsore in 1111. tribus redacta est, eaq̄ res Fabio Maximo nomē dedit. Li. lib. xi. Rauēne quoq̄ in tēplo diuæ genitricis huiusmodi est inscriptio. Flauig Q. F. Salutaris cōiugi charissimæ. L. Publicius Italicus Dec. orn. & sibi v. posuit. hic Coll. Fabr. M. R. HS. XXX. N. V. dedit: ex quorū reditu quotānis Decurionibus Coll. Fab. M. R. in cōde Nep. quā ipse extruxit die Neptuniorū præsentib. spor. bini diuiderent: & Decurionibus x x v 111. siue Cēteni Quinquageni quotānis darent. ut ex summa sic. v. arcam Publiciorū Flauiani & Italici filiorū, & arcā in qua posita est Flauia Salutaris uxor eius, rosis exornent de x x v. sacrificiūq̄ ex x x 11. & de reliquo ibi epulenti. Ob quā liberalitatē Col. Fabr. M. R. inter benemeritos quotānis rolas Publicijs supra se & Flauig Salutaris uxori eius mittēdas ex x x x v. sacrificiūq̄ faciendū de XX. LLS. p. magistrōs decreuit. Flauiani itēq̄ Florētij martyres plures. Floridus p̄fessor ac præsul Tiferinas ubi recubat, tēplūq̄ ei dicatū. L. Florus historicus se ad Traiani tēpora peruenisse testat in lib. i. Scripsit historiā Ro. breuitate admodū & elegātia posteritati acceptissimam. Præterea epitomen omnium librorū Liuij ab eo factā: cōstans est opinio. Quint. lib. x. de huius patre sic ait. Memini Iul. Secundū illum æqualē meum, atq̄ à me ut notū est familiariter amatum, miræ faciendæ uirū, quod sibi foret à patre suo dictū. Is fuit L. Florus, flos eloquentiæ gallicæ, cum ibi eam exercuerit, princeps alioquin inter paucos disertissimus. Florus martyr unā cū Demetrio & Honorato apud Ostiā, alter p̄fessor. Flora meretrix quæ heredem

redē po. Ro. reliquit: unde Flordia in eius honorē. Fuere itē duæ uirgines martyres. una cū Lucilla sorore, & multis alijs Romæ sub Helio præfecto. altera cū Maria apud Cordubā. M. Fōteius cū Gallia præfesset cū exercitu, accusatus male administratæ puincie, à Ci. de fendit; ubi multa cōtra Gallorū testū irreligionē dicta. Fōteia eius soror, uirgo uestalis in eadē oratiōe memorat. Fortunatus præsul Pictaueſis in uico p̄pe Tauriscos ortus, educatus Rauēne; Felicitas eo tēpore præsulis Tauriscorū socius cū ex oculis laboraret, ac Martini miraculo liberaret, ut gratias ageret, ad eius patriā in Gallia p̄fectus, apud Pictaueſis habitauit, ibiq̄ doctrina sanctisq̄ morib. præsul Pictaueſis creatus, sanctorūq̄ gesta, partim prosa, partim carmine cōscripsit. Martini uitā iij. libris Heroico uersu p̄secutus est. Hymnos quoq̄ omnium celebritatū diuerso metro fatis elegāter explicuit, ut qui ab ineunte ætate studijs poetices liberaliūq̄ artū educatus fuerit. Hæc ex Paulo Foroſul. Fortunatus præsul Tudertinus, p̄fessor Iustini principis tpe. Fortunatus itē & Felix fratres martyres Vinctini sub Maximiano apud Agleiā. Fortunatianus Cōsultus de arte rhetor. scripsit, quæ opus extat. Fortunatianus alter natione Afer, præsul Aquileien. sub Cōstant. magno cōmētarios in euāgelia breui admodū & illiterato sermōe scripsit: tantū deestabilis, q̄ Liberritū pontificē pro fide ad exiliū properantē primus fregit, & ad Arrianæ sectæ subscriptio nē cōpulis: ex Hier. Cor. Frōto philosophi simul & dicēdi præceptor M. Antonini præcipis, adeo ab ea dilectus, ut ille statuā ei à senatu statui peteret. autor Capitolinus. Frontonis alterius sub Nerone & Domitiano meminere Tacitus, Iuuenal. Martia. Clarū militiæ Fronto togeq̄ decus. Itē. Frōtonis platani cōuulsaq̄ marmora clamant. Frontones totidē martyres fuere. primus Petri apost. discip. eius ac præsul Petrocoriceū. in Aquitania: alter sub præside Daciano in Hispania unā cū xvij. alijs. Fuluiorū domus patricia, claros & ipsa uiros habuit, diuersis tñ cognominib. L. Ful. Flaccus primus trāsalpinos Ligures domuit, missus auxilio Massiliensium aduersus Sallies Gallos, qui fines eorū populabant. Q. Ful. Flaccus Cos. cū Appio Claudio Capuā quæ ad Annibalē defecerat, p̄ obsidionē cepit. Literas à senatu acceptas, in quib. iubebat ut in plectendis ciuib. sup̄federet, nō prius resignauit q̄ senatū Cāpanū necari mādauerit. Liu. xxxvi. Idē postea proconsul in prælio ab exercitu Annibalis interficitur. lib. xxxvij. Gn. Ful. Flaccus huius frater cū L. Cor. Scipione Cos. factus de Sānitib. triūphauit. Idē prætor in Apulia ab Annibale superatus amissis x x. mil. de exercitu cū c. equitib. aufugit. Ex quo Sēpronius Blesus eū accusauit, q̄ eius incētia ac temeritate malere gesserit, pecunia deinde capite acquisiuit. Demū xv 111 perduellionis se iudicare dixit. Diē igit comitijs Fuluius à Gn Calphurnio urbis prætor petijt, uti frater Quintus auxilio uentret, q̄ Capuā obsidebat. Cūq̄ populo nō uideret obsidionē p̄pterea deserēda, in exiliū Tarquinios actus est. Liu. Fuluius Cērtimalus, teste Floro, Illyricos eorūq̄ reginā Teucā p̄domuit. Ful. Flaccus Cens. tectū marmoreū lunonis Lacinia spoliāuit, ut ad eā quā dedicauerat tegeter, tegulæ ex S. C. reportata. Liu. xlij. M. Ful. Nobilior prætor in Hispaniā p̄fectus est. Deinde biennio post Cos. tpe belli Mac. cum Gn. Manlio eodē tpe ille Gallogrecos, Fuluius uero Aetolos sup̄pauit. De quib. ouās urbē ingressus. Post hæc Ambracienses qui defecerant uicit, à quib. accusatus, q̄ crudeliter oia diripuisset, defensus à Cos. Gn. Flaminio triūphauit, multaq̄ argēti ac aurī pōdera in ærariū intulit, præter signa tabulasq̄ pictas quas abstulit. Quā uictoriā per se magnificam Ennius amicus, qui comes eius profectiois fuerat, celebri carmine per̄scripsit. Cic. deq̄ in Tus. Catonē ait Fuluiū uisuperasse, q̄ in puincia poetas secū duxisset. Hic etiā Fuluium Macrobius dicit libros Fastorū cōposuisse, eosq̄ in æde musarū & Herculis posuisse. Q. Ful. Nobilior huius filius, uir eloquēs, Enniū poetā à quo eruditus fuit, ciuitate donauit. Ful. Gallus ordines duxit in exercitu Antonij contra Parthos. Fulvia M. Antonij uxor, Curiōi antea nupta, nō muliebres artes edocta, sed magistratus regere & imperare. Hæc Antonius interdū ludis aggrediebatur, ut tūc cū fama esset Cæsare in Hispania esse mortuū: Antonius ueste famuli noctu uenit, dixit se à M. Antonio tabellarium. Illa rogat an ualeat Antonius. Ipse nihil. Cūq̄ epist. legeret, erat cū scripta amatoricæ: p̄tinus in collū inuadit. meminit Ci. in Phil. Hæc postea Ant. dimisit, ducta Octauiā. In hæc Octauiā Cæs. lasciuum ac p̄brosū apud Martial. legimus epigrāma. Fulgētius patria Toletanus, præsul Hispaniensis, p̄fessione monach. relegat. ab Arrianis: deinde reuocatus annū ante obitū præsulatu cedēs, antiquū repetijt cœnobitū: sub Anastasio primo Imp. & Gelasio pōt. Scripsit Mythologias, & nōnulla alia, ut autor Sigisbertus. Alter præsul Otriculæ urbis sub Totila. H Galbarum

Circus Fla. C. Flami. & Ful. Cors.

L. Flaccus

Flaccus Munatius

C. Flaccus

Verrius Fla. grammaticus

Val. Flaccus

Flaccus maritus

Terentianus

Flauia gens

Gn. Flauius scriba

Inscriptio Flauia

Flauiani

Florētij

Floridus

L. Florus

Florus maritus

Flora III

For. præsul

Fortunatus

Fortunatus

Fortunatus

Fortunatus

Fortunatus

Fortunatus

Fortunatus

Fortunatus

Fortunatus

Fortunatus

Fortunatus

Fortunatus

Fortunatus

Fortunatus

Fortunatus

Fortunatus

Fortunatus

Fortunatus

Fortunatus

Fortunatus

Fortunatus

Serg. Galba ALBARVM familiam, Sergiorum nomine uocatam, primus Sergius Galba orator illustravit, consularis tēporum suorū eloquentissimus, quem Tranquil. scribit, ex prætura Hispaniā obtinentem x x x. Lusitanorum mil. perfidia trucidatis, Viriatiū belli causam extitisse. Valerius autē dicit, eum triū Lusitaniæ ciuitatū conuocato populo, tanquam de cōmodis eius acturum, nouem milia hominum trucidasse. Pedianus ait, eum pro direptis Lusitanis, accusatū à Cenforino Carone: duosq; amplexum filios prætectatos, absolutū propterea misericordia fuisse. Cic. in Oratore de eo sic ait, Ser. Galba paulopost Lælium & Scipionem, princeps ex latinis in eloquentia, illa oratorum propria & quasi legitima opera tractauit, ut egrederet̃ à proposito orandi causa: ut delectaret animos, ut permoueret, ut auerget rem, ut miserationibus, ut comunibus locis uteret. Sed nescio quomodo, huius quē constat eloquentia præstitisse, exiltores orationes sunt, & redolētes magis antiquitatem, q̃ Lælij aut Scipionis, aut etiam ipsius Catonis. Serg. Galba eius nepos ob repulsam consulatus in senus Iulio Cæsari: cuius legatus in Gallia fuerat: conspirauit cum Cassio & Bruto: Propter quod Pedia lege damnatus est, Ab hoc imperatoris Galbæ auus, & pater. Nam auus Sergius Galba clarior studijs, quam dignitate: Non enim egressus prætura gradum, multiplicem nec incurio sam historiam adidit: autor Tranquillus, A. Gabinus legatus, rebus aduersus Lucanos prospere gestis, multis oppidis expugnatis, in obsidione castrorū hostilium cecidit. Liuius L. x x v. 1. A. Gabinus qui Ptolemæum in regnum reduxit. Alter presbyter, & martyr ē genere Diocletiani: frater Caij Pontificis: pater Susannæ uirginis, & martyris: quæ nuptias filij Diocletiani recusauit. Gabinus cinctus, genus uestis cōsularis, à Gabijs sumptus. Gallus supra multos nominauit. Gallus item abbas ex Ibernia oriundus, sed discipulus Columbanī sanctissimi, diuersa cœnobīa obiuit, eius tandem hæres, & successore nominis. In Gallia apud castrū Burogiū quiescit, uixit annos x c v. Galla uidua Romana, Symmachi uiri patricij filia: sub Theoderico rege: quæ uiro defuncto cœnobio se addixit. Laborabat ex carcinomate in māmilla, inter sanctas colitur. Gaudētius præsul Ariminensis, martyr sub Cōstatio principe, patria fuit Ephesus, uenit Romā: deinde promotus, Synodū Ariminensem infirmauit: ob quā rem ab Arrianis celsus in fouea quadā annis L x x. ignoratus iacuit. Nūc apud Ariminū tēplo simul & cœnobio et dicato præcipue colitur. Alter Præsul Nouariensis, ex Eporedijs oriūdu: discipulus Eusebij Vercellensis: comesq; exilij ob Arrianos, inter p̃fessores adscribit̃. Galen⁹ medic⁹ ē Pergamo ciuitate Asiæ, emicuit Traiani tēporibus usq; ad Antonij Pij. Scripsit uolumina x v. autor Suid. Scripsit etiam in opera Hippocratis dictionariū ex ordine literarū: quæq; sint eius uera opera, ab adulterinis secreuit. Venisse quādoq; Romā dicitur, ac cœlum Romanū in cōstantiē maxime accusasse. Hunc oēs tum Auicenna in quodā libro principē medicorū appellat. Gany medē Troianū Plautus Carmitum uocat ab aquila raptū. Xenophon in Symposio nō ob formā corporis, sed ob præstās ingenij ab Ioue raptū dicit: ut eius etiā nomē indicat. Ex duobus enim uerbis Homericis compositum esse uult: hoc est Latatur, intelligens. Verba subijciā. καὶ ἐγὼ ἢ φημι ἢ γανυμῆδω δὲ σάμαχος ἀλλὰ ψυχῆς εἶνεκα, ἰσὸς δὲ οὐλομ. ποιο ἀνεχθῆναι. μαρτυρεῖ ἢ τὴν ἄνομα αὐτῆ. ἐστὶ δὲ γὰρ δὴ πρὸς τὴν οὐλομ, τάννοτον δὲ ἀπόων. ὅσον ἢ φρεῖ. ἔξ, ὅτι ἡ δὲ τῆ τῶ δὲ ἀπόων. ἐστὶ ἢ ἢ ἀλλοθίπα, πικρινὰ φρεσὶ μῆδεα εἰδῶς. ἔξ δὲ ἀμφοτέρων τῶ τῶ δὲ σάμαχος ὀνομαδῆς ὁ γανυμῆδης, ἀλλ' ἡ δὲ γανυμῶων. Templū præterea ipsius Romæ fuisse, Iuuenalis in Satyra testat̃. Nuper enim ut repeto tēplū Iliadis & Ganymedis. Geminiani duo, alter martyr sub Diocletiano cum Lucia uidua, per quā Christianus factus fuerat, passus est: cuius festum x i i i. Cal. Octo. Alter præsul Mutinensis professor Iouiniani principis tempore. Cuius festum colitur i i i. Cal. Feb. L. Gellius nō tam uendibilis orator, q̃ ut nescires quid ei deesset: nec enim erat indoctus nec tardus ad cogitandū: nec Ro. rerū imemor, & uerbis solutus satis: sed in magnos oratores incidit eius ætas: multā tamen & utilē amicis præbuit operam, atq; ita diu uixit, ut multarum ætatū oratoribus implicaretur, multum etiam in causis uersaretur. Cic. in Oratore. Aul. Gel. scriptor notū Atticarum tēpore Traiani: Fauorinū philosophū maxime coluit: qui cum Athenis unā uiuebat homo Romanus, quamuis grāmaticum nō excefferit. Laudem habet in eo scribēdi genere, quod eodē fere tempore Aelianus Romæ tētauit homo Græcus. Geminus presbyter Antiochenus: sub Alexādro Imp. floruit, qui quamq; uir doctissimus pauca cōscripsit ut ait Hieron. C. Geminus PR. aduersus Thracas infeliciter pugnauit. Liuius L. x x. Geminadius

nadius presbyter Massiliensis, Theodosij tēpore, uiros illustres post Hierony. continuauit. Alter fuit præsul Constantinopolitanus sub Leone seniore Imp. Edidit cōmentarios in Daniele; præterea Homilias nonnullas. Genesius Arelatensis patria, arte mimus & infamis, christianos apud Imperatorē Diocletianū turpissimis gestibus irridebat, pallus tan dē & ipse sub eodē. Georgius martyr, genere Cappadox, Tribunus mil. sub Diocletiano merebat. Draconē maximū in Africa exercitū terrentē, solus deo fretus dicit̃ interemisse, quæ tamen historia in Niceno cōcilio inter Apocrypha est habita. Germani præter martyres, tres inter professores præcipui memorant̃. unus præsul Antistiodorensis, qui peregrinationis gratia insidens asino Rauennā uenit, ubi obsoniū cū argenteo uase, missum ei à Placidia matre Valēntiniani iunioris, statim pauperib. dedit. Inuitatus ad cœnā ab eadē, asino inuectus eodē est. Decessit in eadē urbe, in Galliā postea relatus. Alius patria Augustodunensis Abbas S. Symphoriani: deinde præsul Parisiensis, ubi etiā recubat. Tertius præsul Captianus alibi narrabit̃. Gerardus quatuor, duo inter sanctos, totidēq; inter beatos relati, suis in locis dicunt̃. Giraldus uero professor, idemq; patria Germanus, & præsul Bracharensis Alphonsi primi Lusitaniæ regis tēpore fuit. Gildardus uero & Medardus gemini fratres sub Clodoueo sancto rege Francorum, de quorū nobili stirpe suere, eodē die uidelicet v. i. Eid. Iunij nati, & simul extincti, eodē quoq; & præfules facti, alter Rothomagensis, alter Medardus Nouiomensis: postea Tornacensis; quam promotionē puer olim sibi prædixerat. Sanctus uterq; in sua requiescit ecclesia, autor Vitardus. Giges rex Lydiæ in ducit̃ à Platone, pastor regis Lydiæ: Cū die quadā uenisset in nemus, coactus est quibusdā magnis imbribus descendere in terrā hiatū, ubi æneum equū uidit, in cuius laterib. animaduertit cauernas esse, quibus apertis uidit corpus hominis mortui magnitudinē inusitata. annulūq; aureum in digito, quē ut detraxit, ipse induit; & ad pastores reuerus, cū eum uertebat ad palmā, nulli uidebat̃: ipse autē cuncta uidebat, cū annulū in digito reponebat. Itaq; hac oportunitate usus, stuprū intulit reginæ, eaq; adiutrice regē suū, & quos ob stare posse uidebat, suffulit. Itaq; annuli beneficio, rex factus est. hæc Cic. de Officijs lib. iij. Hic etiā oraculū cōsuluit, nūquis eo beator inueniret̃. Cui deus, Aglaus Psophidius dixit, Is erat Arcadū pauperissimus, ætate iā senior, terras agelli sui nūcūq; excefferat: cōtentus tantum forte sua. autor Valerius de Felicitate. Glaucus Hippolochi filius, Bellerophonis nepos, auxilio Troianis uenit: cū quo Diomedes memor ueteris hospitij, iūctis dextris amicitia inuuit, armaq; cōmutauit anea, precio ix. boum, cum illius aureis armis, quæ centum erant boum. autor Hom. Illados vi. Glaucus piscator, ut habet̃ in fabulis xij. Metamor. phœos, pisces captos supra ripā explicuit, donec retia sicarent̃. At illi cōtracta herba reuerso spiritu, in mare psilierunt. Glaucus eam herbā degustans immortalitatē adeptus est, proteriusq; in altū uens, inter deos marinos est receptus. Qui amore Scyllæ marinæ nymphæ captus, ad Citerē uenit remedij gratia. Illa zelotypha locū ubi Scylla lauare consueuit, uenenis infecit, quæ attingēs pubetenus in canū figurā uersa est. Glaucus Antenoris Troiani filius ab Agamemnone interfectus, ut autor Dictys Cretensis. Glaucus Sisyphi filius, qui apud Potniā regnauit, equas alebat humana corpora pascētes, à quibus & ipse postremo deuoratus in funebribus Pelix ludis: author Probus grāmaticus. Seruius uero dicit, Glaucū Potniadē sacra ueneris spernentē, ab equabus suis, quib. ad currū utebat̃, dilaceratum, cuius meminit Vir. in iij. Georg. Alius Minois filius. Alius inter ministros Vulcani, ex his qui ferrū exercēt, cōmemorat̃ ab Herodoto. Alius itē Lemnius statuarius à Stephano. Glaucō Atheniensis philosophus scripsit dialogos ix. uno in uolumine, autor Diog. Glyceriū Thespientis meretrix, quæ dono Cupidinem à Praxitele acceptū, Thespientib. & ipsa donauit. Stra. Glycerius unus ex Imperatorib. Romanis postea dicit̃. Gnæus præ nomen Ro. à generādo dicit̃, sicuti Manius à mane, & Lucius à luce. Festus, Gordiani inter principes Ro. dicit̃. Fuit alter martyr, cū Epimacho, sub Iuliano principe: cuius auticus fuerat, sepultus in uia Latina, ad secundū lapidē. Gotardus natione Germanus, professor: ex monacho Henrici primi opera factus præsul Ismensis; ubi etiā iacet. Gracchos per h. Velius Longus scribi iubet. Præterea Sēpronij nomine cuncti appellant̃. T. Sēpronius Gracchus Gracchorū ex Cornelia Africani sorore pater, pcos. Celtiberos in dedicationē accepit, ac monumentū operū suorū Gracchurim oppidū in Hispania cōstruxit: ut Liuius refert. Consul in Sardinia nauigans, inde caprarum greges, captiuorumq; uictor portauit. ex quo natū prouerbiū: Sardi uenales. Censor libertinos in quatuor tribus ur-

Genesis mar

tyr

Georgius

Germani tres

Gerardi

Giraldus

Gildardus & Medardus

Giges

Glaucus Belle

rophontis ne

pos

Glaucus deus

marinus.

Glaucus An

tenoris

Glaucus Si

syphi

Glaucus Mi

nois

Glaucus Vul

catti

Glaucus Sta

tuarius

Glaucō phi

losophus

Glycerium

Gnæus

Gordianus

Gracchorum

familia

T. Sēpronius

Gracchus

banas diuifit. Collegā suū Appiū Claudiū dānari passus non est. Cū geniali thoro duos ari-
gues quondā reperisset, responsūq; esset periturū ex ipsis coniugibus, cuius sexus anguis
esset cōceptus, marē illico necari iussit. Ita uxori pepercit: ipse paulopost obiit diē. Scipi-
onē Ahatiē, quāuis inimicū, duci in carcerē nō est passus. Prætor Galliā domuit. Lilius,
Plutar. Valer. Addit præterea Gellius ex oratiōe eius nōnulla uerba, quæ ad populū ha-
buit, cū ē Sardinia reuersus est. Verfus sum, inquit, in puincia, quō ambitioni meæ con-
ducere arbitrabar. Nulla apud me popina, neq; pueri ex imia facie stabant. Sed in cōuiuio
liberi nostri modestius erāt, q̄ apud principē. Et paulo inferius. Ita uersatus sum in puin-
cia, ut nemo possit uere dicere, allem aut eo plus in munerib. me accepisse, aut mea opera
quēq; sumptū fecisse. Biēnio fui in puincia. Si ulla meretrix domū meā introiuit, aut cu
iūspā seruulus ppter me sollicitus fuit, omniū postremissimū, nequissimūq; existimatote.
Cū à seruis corū tā caste me habuerim, inde potestis cōsiderare, quō me putatis cū liberis
nostris uixisse. Atq; paulopost. Itaq; Quirites tūc cū Ro. pfectus sum, zonas quas plenas
argētī extuli, eas ē puincia inanes retuli. Alij uini amphoras quas plenas tulerūt, eas ar-
genti plenas domos reportarūt. T. Gracchus huius filius Questor Mancino in Hispania
sedes eius flagitiōsū pbauit. Periculū de ditiōis, eloquētia gratia fugit. Trib. pl. legē tulit,
ne quis plus mille agri iugera haberet. Octauio collegē intercedēti nouo exēplo magistra-
tū abrogauit: deinde tulit ut de facultate, quæ de Attali hereditate erat, populo diuideret.
Deinde cū, progare sibi potestātē uellet, aduersis auspicijs in publicū pcessit, statimq; Ca-
pitoliū petiit, manū ad caput referēs, qua salutē suā populo cōmēdabat. Hoc nobilitas ac-
cepit, quasi diadema posceret, segnitēq; cessāte Mutio Cos. Scipio Nasica se qui se iussit
qui saluā Rēp. uellet. Gracchū in capitolio senatus oppressit. Cuius corpus Lucretij ad-
lis manu in Tyberim missū, unde ille Vispillo diē. Natica ut inuidiē subtraheret, per spe-
ciē legationis in Asiā ablegatus est. Hęc Cæcil. Sed Cic. in Bru. plura de eo. Vitinam in T.
Graccho talis mēs ad Rēp. bene gerēdā fuisset, quale ingenū ad benedicēdū fuit. Nā dili-
gētia matris Corneliæ à puero doctus, & Gracis literis eruditus fuerat. In eis etiā adole-
scēs Diaphanē Mitylenæū, Græciæ tēporib. illis disertissimū, habuit. Eius & Carbonis
habemus oratiōes nondū satis splēdidas uerbis, sed acutas, prudētiaq; plenissimas. Idem
de Orat. T. Gracchus seruū habebat cū fistula eburnea, q̄ occulte post eū dū concionare
inflādo, eo sono, aut illū remissū excitaret, aut intētionē reuocaret. C. Gracchus Ti. frater
pestilētē Sardinia Questor sortitus, nō ueniēte successore, spōte decessit. A. Sculanz & Fre-
gellana defectio inuidiā sustinuit. Trib. pl. agrarias & frumentarias leges tulit. Colo-
nos etiā Capuam & Tarentū mittendos censuit. Triūuiros agris diuidendis sc. & Fuluiū
Flaccū ac C. Cassiū cōstituit. Quare accessit cum in senatū non uenisset, armata familia
Auentinum occupauit, ubi ab Opimio uictus, dum à templo Luna desilit, talum intorsit:
& Pontinio amico apud portam Trigeminā, ac P. Lectorio in ponte publico sequen-
tibus resistente, in locum angustū peruenit; ubi uel sua, uel aliorū manu interfectus: caput
à Septimio Attilio amico Gracchi ad Opimium relatum, auro expēssum ferē, propter avari-
tiam in usō plumbo grauius effectum; ex Cæcilio. Cic. aut in Oratore. C. Gracchus doctus
à puero, flagrantiq; ingenio fuit. Damnū res Romanæ latinæq; literę illius immaturo inte-
ritu fecerunt. Atq; utinā nō tā fratri pietatē q̄ patriæ præstare uoluisset. quō ille ingenio
tali diutius si uixisset, uel paternā, uel auitā gloriā consecutus, eloquentia quidē nescio
an habuisset parem quēq;. Grādis est uerbis, sapiēs sentētijs, genere toto grauis. Manus
extrema nō adcessit opibus eius, præclara inchoata multa, perfecta nō planē. Legēdus est
in q̄ hic orator Brute, si quisq; alius iuuentuti. Non enim solum acuerē aciem, sed alere in-
geniū potest. Gregorius & Basilius uiri sanctissimi, pariterq; doctissimi: Cappadocesq; ge-
nere, uterq; Athenis simul pfecti Rhetorū Philosophorūq; studijs. Deinde simul xlii.
annis in cōnubio quodā deo mancipati, tm̄ sacris literis operā dedere. Post hæc alter alte-
ram ingressus uiam, Gregorius apud Nazianzū oppidū Cappadociæ, in patris locū præ-
sul subrogat. ubi maxime Arrianorū turbini restitit. Mox quoq; reddita pace orthodoxis,
aduersus Cōstātinopolim ad emendandū eum populū, recentib. hereticorū infectū uene-
nis, tm̄ breui tpe eidē præsidendo profuit, ut tunc primū illi in fide renasci uiderent. Sed
statim inuidia gloriæ subsecuta est. obtrectare quidā ceperunt, palāq; uociferari, Gregori-
um Constantinopolitanam sedem occupasse, ipsum priorē repetere, ac alium subrogari
oportere. Quod ipse animaduertens cum iam superare posset, cedere maluit, q̄ eius gratia
cædis

T. Gracchus

C. Gracchus

Opimius

Gregorius
Nazianzenus

cedis aliqd, aut tumultus oriret. Atq; hoc pacto pristina repetēs sedē, qd̄ reliquū fuit qui sa-
cris lectionib. aut scriptioib. tradidit, Quibus ut quietius uacaret, successorē sibi, ac coad-
iutorē, qui populo præesset, elegit, ætate iā ingrauescētē. Extāt & Basilijs præclara ingenij
monumēta. Nos fermē x. ei⁹ oratiōculas cōuertimus in latinū. Basilijs etiā instituta mona-
chorū. Hęc Rufi. xi. hist. Hier. aut eius opa cōmemorat. Greg. inquit Nazianzenus, uir
eloquentis, præceptor meus, à quo scripturā explanāte didici, ad xxx. mil. uersū omnia
opa sua cōposuit. ex quib. illa sunt. De morte fratris Cæsarij, laudes Cypriani, Athanasij,
Maximi philosophi post exiliū reuersi, quē falso noīe quidā Heroni inscripserūt, quia est
alius liber uituperationē eiusdē Maximi cōtinēs, quasi nō licuerit eundē, & laudare, & ui-
tuperare pro tpe. Præterea lib. hexametro carmine, uirginitatis, & nuptiarū cōtra se disti-
dentū, aduersus Eunom. lib. ij. De S. S. lib. i. Cōtra Iulianū lib. i. Secutus est aut Polemonē
in dicēdi stilo, uiuētq; sibi præsulē successorē ordinās, ipse ruri uitā monachi uixit. De ces-
sit sub Theodosio principē. Gregorius Nissenus itē præsul, frater Basilijs, Theologus ex
doctrina uocatus, rhetoricæ & eloquētiæ studijs legitime imbutus, orationes edidit: quæ
nunc extāt aduersus Eunomium, de diuinitate filij: Apologiā quasi fratris Basilijs, quē ille de
functū manifeste oppugnabat, nō ausus uiuū attingere. Homiliās præterea in Cātica, &
ad sororē Macrinā. De anima. De laudibus Steph. Protomartyris. Gregorius Ponticus ē
Neocæsaria Ponti ciuitate, discip. Origenis, magna uir fama sanctitatis, pariter & doctri-
næ. Nā & Athenis florebat philosoph⁹ nōdū christianus. Inde Berytū uenit, ibiq; iura ad-
cebat. Permotus Origenis fama, qui tūc Cæsareæ sacros libros enarrabat, eō uenit, à quo
uerā philosophiā edoctus est. Reuocantib. mox parētib. in patriā redijt, ubi adhuc nullis
initiatu sacris, sanctitatis plura edidit signa, ægros curando, plurimosq; ad Christi fidem
per epist. eruditas uocādo. Huius meminit Pamphilus martyr. Eusebius itē in lib. quos de
Origene cōscripsit. Hęc Socra. in hist. Tripart. Gregorius Icticus, Haliarti præsul usq;
ad extremā senectutē, scripsit diuersos tractatus stilo mediocri, ut Hieron. ait. Gregorius
martyr Spoletinus sub Dioclet. & ciuis. In eadē urbe Cōcordius presby. Romanus, mar-
tyr sub Antonino. Gorgiā inter Leōtinos natū Sicilia tulit. Cui tanq; patri, quicqd̄ habet
artis, ars sophistica referat acceptū licet. Quod em̄ ornamenti Aeschylū mirat̄ antiquitas
addidisse tragœdię, uelut uidelicet, pulpitu, personas, herou nuncios, quib. scena & proce-
nium ornat: hoc itē Gorgiā suæ tribuisse arti palā est, uehementiā in dicendo, paradoxas,
spiritū, magniloquētiā, elocutionē, transgressiones, adiectiones, uerba etiā poetica orna-
tus gratia, ex quib. oratio cū dulcis, tū potēs emanaret. Quantū aut extēporalitate præsti-
terit, ubi de sophistica in uniuersū traclauimus executi sumus, qua disciplina optimos A-
theniēsiū sibi deuixit Critiā & Alcibiadē, ambos ætate florētes. Itē Periclē & Thucydidē
penē senescētes. Agatho uero poeta Tragicus, quē unū scena mirat̄ sapientē, pulchreq; lo-
quentē, sæpe in iambis suis Gorgizat. Sed & in Panegyricis eminentissimus uisus, oratio-
nē Pythicā habuit ex ara: cuius rei gratia statua eius aurea in eodē tēplo posita fuit. Vixit
an. c v l i i i. ea corporis ac sensus integritate, qua iuuenis. Ex lib. Sophist. Philost.

Gregorius
Nissenus præ-
sul

Gregorius
Ponticus

Gregorius Icticus

Gregorius
martyr
Concordius
Gorgias

Amblycus philosophus Pythagoricus ē Chalchide Syriæ fuit, Porphyrij discip. Amblycus

Cōstātinū magni tpe. Adeo pfectus, ut secūdas post præceptorē Romę obtineret,
nec ab eo quicq; differre uideret, quo ad doctrinā, nisi q̄ ille melior facilitate,
candoreq; oratiōis, hic paulo durior habebat: ac, ut de Xenocrate Plato dicebat,
uenerē dicēdi carebat. Morib. adeo pbatus, ut eius uitę abstinentia, modestiaq; ea
tēpestare cōspicua fuerit. In secretū se semel in die recipere solebat, ubi quādoq; à discipu-
lis ab humo sublimis aliquāto uisus, cū dijs adloqui putatus est. Diuinitatis in eo inter cæ-
tera, uel id argumentū deprehenderūt: Cū quondā ē suburbano ē sacrificio rediret cū suis
discipulis, ac de sacris loqueret: extēplo, abrupto sermone, diuertam⁹ inquit, alia uia: quan-
do hæc est, uiti sentio, polluta funere nescio quo. Pars ergo eum secuta est. Pars aut cōp-
tō itinere pergere p seuerās obuīā uespillones habuere, qui à defuncti cadauere reuerteban-
tur. Interrogātesq; ueritatē deprehēderūt. Hęc ex Eunapio græco autore. Hieron. quoq;
de eodē sic scribit. Amblycus philosoph. dogmata Pythagoræ cōmētatus est, imitatus ex
parte Moderatū uirū eloquentissimū, & Archippū, & Lyfiadē Pythagoræ auditorē, quo-
rum Archippus & Lyfiades in Græcia Thebis scholas habuere, qui memoriter doctoris
præcepta tenētes, ingenio pro libris utebāt. Iarchas philosoph. Indus apud Philost. in uita Iarchas
Apoll. narra. Ianū inqt Macro. phisici cœlū esse uolūt, ab eundo, q̄ semp eat. Phœuras
H 3 illum

illum specie draconis, in os caudā reflectētis, figurat, eundē esse finē & principiū anni de-
notās. Hetrusci Vadimona, latini Vertumnū eū, teste Seruio uocabāt, Tēporis quoq; pa-
riē bifrontē, ortū uidelicet, occasumq; cernentē. Flora. Matutine pater, seu lane libentius
audis. Quid, Præsidet & cœli forib. cū mitibus horis. & alibi. Cū tor sint Iani, cur stas sacra
tus in uno? Quapropter sacrificiū ab ipso prius incipiebant. Primus omnīū Latīū incoluit
in Vaticano, locusq; hodie cōmonstrat, ubi oppidulū instituit de suo noie. Iani tēplū ad in-
simū Argiletū Numa dicauit, indicēq; pacis fecit, ut clauso à bellis uacaret. Ter igitur clau-
sus, ab eo primū, deinde post ij, bellū Pu. post Actiacā uictoriā. Hyacinthus & Protus eu-
nuchi Eugeniæ filia Philippi præfēt, sub Maximiano martyres, cū ea sepulti in cœmite-
rio Priscillæ. Alter iugulatus apud Terracinā. Ianuarius præsul Beneuetanus, martyr sub
Diocletiano unā cū Acacio, Desyderio, Proculo, & Pello socijs apud urbem Puteolos. Ia-
nuarij quoq; martyres alij alibi dicūt. Ibycus patria Reginus, historicus, uixit apud Polycra-
tem Samiorū tyrannū, regnante Croelo. Hic dicit primus Sambucā musicū instrumentū
inuenisse, genus uidelicet citharæ triangularis. In Ianus in amore puerorū. Ferunt eius
lib. viij. lingua doricā. Suid. C. Icilius Tr. pl. Virginiæ spōsus, qui ob flagitiū Ap. Claudij
unā cū Virginiō socero xuiros expulit. Liu. iij. Ictus Tarentinus, nobilis palestrita, toto
uitæ tpe Veneris expers fuit, ut arti accommodatior esset. tāta illi gloriæ libido, autor Aelia-
nus de uar. hist. In hoc igit illud apostolicū deprehēdimus, qui in stadio currūt, ab omnib.
abstinēt, & hi quidē ut corruptibile cor onā accipiāt, nos aut ut incorruptā. Ideus Rhodi-
us uersificator, opus Homeri iterauit, carmē carmini cōparādo: scripsit & Rhodiorū res
uersibus trib. mil. Suid. Ideus mediā cor. Aphareī filius seu Neptunij, Aetoliæ rex, qui ex
Marpissā Cleopatrá Meleagri uxorē genuit, & ob uxoris zelotypiā Apollinē iaculatus. Ili-
ados ix. Idanthyrsus Scytharū rex, bello res magnas gessit, multū Asiæ subiugauit, usq; in
Aegyptū excurrit, ut Stra. xiiij. Idmon uates inter Argonautas, Apollinis & Asteriæ fili-
us. ex Idmone aut & Testia Testor, è Testore Calchas itē uates, ut placet Pherecyd. Apo-
lonius aut poeta Idmonem Abantis filiū esse dicit. Herodotus itē. Idomeneus Deucalio-
nis filius Minois nepos rex Cretenis, qui teste Hom. populos suos ad Troiam duxit. In
reditu cū immolare primū occurrentē si incolumis domum rediret, statueret, in filiāq; inci-
deret, pulsus ob crudelitātē à ciuib. in Salentinum Calabriae promontoriū pelago deue-
nit, ubi & ciuitatē condidit. Virg. Et Salentinos obsedit milite cāpos Lyctius Idomene-
us. I E S V S, seruator hebraice, præter dñm nostrū fuere quatuor. Primus qui successit Mo-
si in ducēdo populo, quē in terrā promissiois introduxit. exploratores Hiericho ad Raab
misit, qui etiā cursum Solis prodigiose moratus est ad superandos inimicos, uocat aliter
Iosue. Alius filius Iafedech sacerdos ex genere Aaron, qui anno primo Cyri regis cū Zo-
robabele duce, & Iudæorū populo, è Babylonia in Iudæā uenit tēplum adificatū. perseue-
rauitq; usq; ad an. vii. Darei, renouatūq; dedicauit. Tertius filius Syrach, legis hebraicæ do-
ctor sub Ptolemæo Euergete, & Simone Oniæ filio Sacerdote. Hic librum scripsit Ecce-
siasticū. Cuius opus in græcū sermonē Iesus itē eius nepos, ut in prologo testat, cōuertit
tpe Ptolemæi Euergetis, sub quo in Aegypto uixit. Quartus inter LXXI. Christi disci-
pulos cognominat Iustus. Hiero Syraculanus cū esset ex duce rex factus, po. Ro. perpetu-
us amicus fuit; ac cū omnis expers disciplinæ in morbū incidit, erudiri cœpit, ac ultro ser-
monib. physicis aures accommodare: donec paulatim, dū per ualetudinē licuit, poetis Pin-
daro & Simonide aduersit, usus est, fratriq; Geloni propterea experti omnīū literarum
prestittit, autor Aelianus de uaria hist. Hic etiā dicitur, orta domi seditione cum expellere
uolentiū, inermis in forū prodijisse, blandaq; oratione populum in officio cōtinuissē. Hie-
ro Ferreus cognomento, Atheniensis, familiaris Niciæ ducis Atheniensis, unaq; cum eo
disciplinis eruditus, poemata nōnulla conscripsit, quæ Plutarchus in Niciā ad ætatē suam
peruenisse testatur. Hieronymus Siciliæ tyrānus, Hieroni patri successit admodum puer:
cui pater metuens, relictis tutoribus xvi. mādauit moriens, ut fidem erga po. Ro. an. L.
ab se cultam inuolātā seruaret. Hic postea abiecta tutela, contempta patris disciplina ac
moderatione, luxuriosus & arrogātus agendo, à Romanis desciiuit, Annibalēq; adhæsit.
Cumq; superbe nimis in ciues sese haberet, ab eisdem interfectus est. author Liu. lib. iij.
secundū belli Pu. Hieronymus Rhodijs historicus, familiaris Demetrii Poliorcetis, reli-
ctusq; ab eo præfectus in regione Bœotia, scripsit res ab ipso Demetrio gestas, ut Plu-
tarch. in Demetr. Hieronymi doctorum principis uitā recensere, parergon fortasse fuerit,
cum

eum tot illustrū uirorū sit mandata monumētis, quādā tamen ex eius libris de se loquen-
tis, præsertim ad eius literas pertinētia, in mediū afferā. Ac primū in lib. de Viris illustrib.
se ex oppido Stridonis ortum fatei, patre Eusebio. Romā uenit admodū adolescens, ibiq;
se studijs liberaliū artū tradidit. De quibus sic ipse in Apologia ad Pāmachū & Oceanū.
Dum essem iuuenis, miro discēdi ferebar ardore: nec iuxta quorundā præsumptionē ipse
me docui. Apollinarē Laodiceū audiui Antiochiæ, frequēter & colui, & cū me in sanctis
scripturis erudiret, nunquā illius cōtentiosum dogma suscepi. Iā canis spargebar caput, &
magistrū potius q̄ discipulū decebat, perrexi tamen Alexādrīā, audiui Didymū, in multis
ei gratias ago: qd̄ nesciui, didici: quod sciebā, illo docente nō perdidī. Putabāt me hoies si-
nem fecisse discēdi, rursus Hierosolymā ad Bethleē uenit, quo labore, quo precio, Barabanū
nocturnū habui præceptorē: timebat enim Iudæos, & mihi alterū exhibebat Nicodemū.
Accuset me quisquā, quia hominē hebræū habui præceptorē, & q̄ Didymū, & Apollina-
ris inter se dogma contrariū est: arguat potius, ubi heresim defenderim, ubi prauū dogma
sim secutus. De cōuersione aut facrorū librorū, sic in epist. ad Augustinū. Quod aut in alijs
quæris epist. cur prior mea in libris canonicis interpretatio asteriscos habeat, & uirgulas
prænotatas, & postea aliā translationē absq; his signis ediderim: pa ce tua dixerim, uideris
mihi nō intelligere qd̄ quæsiuisti. Illa em̄ interpretatio lxx. interpretū est, & ubi cunq; uir-
gula, id est, obeli sunt, significat q̄ lxx. plus dixerint, q̄ habet in hebræo. ubi aut asterisci,
id est, stellæ prælucentes, è Theodotionis editione ab Origene additū est: & ibi græca trans-
lulimus, hic de ipso hebraico quod intelligebamus expressimus, sensuū potius ueritatē, q̄
uerborū ordinē interdū conseruātes. Et miror quō lxx. interpretū libros legas, nō puros,
aut ab eis editos, sed ab Origene emēdatos, seu potius corruptos p̄ obelos & asteriscos, &
christiani hois interpretatiunculā nō sequaris: præsertim cū ea quæ addita sunt, ex hois lu-
dæi atq; blasphemū, post Christi crucē editione transfulerit. Vis amator esse uerus lxx. inter-
pretum: nō legas ea quæ sub asteriscis sunt. Imō tolle de uoluminibus, ut ueterū te fautorē
probes. Porrō q̄ dicis, nō decuisse me interpretari post ueteres: & nouo ueris syllogismo,
Aut obscura fuerunt, quæ interpretati sunt, aut manifesta. Si obscura, tu quō ausus es post
eos differere, qd̄ illi explanare nō potuerunt: si manifesta, superfluū est te uoluisse differe-
re, quod illos latere nō potuit. Respondeat mihi prudētia tua, Quare tu post tātos & tales
interpretes, in explanatione Psalmorū diuersa fenseris ab Origene, Eusebio Casariensi,
Theodoro Heracleota, Asterio Scythopolitano, Apollinare Laodiceo, Didymo Alexan-
drino, apud latinos aut Hilario Pictauesi, & Eusebio Vercellensi præfule, q̄ Origenē &
Euseb. transfulerunt, quorū priorē noster Ambr. secutus est. Si enim obscuri sunt psalmi,
te quoq; in eis falli potuisse putandū est. Si manifesti, illos in eis falli potuisse minime pu-
tandū, atq; hoc pacto superflua fuerit interpretatio tua. Hac deniq; lege nullus post prio-
res loqui audebit: cū potius humanitatis tuæ fuerit, in quo ueniā tibi tribuis, indulgere &
cæteris. Ego enim nō tam uetera abolere conatus sum, quæ linguæ meæ hoibus emēdata
de græco in latinū trāstuli, q̄ ea testimonia quæ à Iudæis prætermissa sunt uel corrupta, pro-
ferre in mediū, ut scirēt nostri quid hebræa ueritas cōtineret: si cui legere nō placet, nemo
cōpellit inuitū. Deinde paulo inferius. Et si me, ut dicis, in noui testamētū emendatione fix-
scipis, q̄ plurimi linguæ græcæ habentes scientiā, de meo possint opere iudicare: eandē in-
tegritatē debueras etiā in ueteri credere testamēto, q̄ non nostra cōfinximus, sed ut apud
Hebræos inuenimus, transfulimus. Præter uero supra ab eo narratā causam uertendū ue-
tus testamētū, est & aliā quā in Apologia cōtra Rufinū adsignat his uerbis: Quod aut me
ad uetus testamētū uertendū impulit, uidi apud lxx. interpretes multa præterita, quæ ab
apostolis cōmemorant. Causam erroris nō est meū exponere: Iudæi prædicant factū diu-
nitatē deprehenderet. Quare ubi cunq; de patre & filio scripta cōstant, aut siluerunt, aut ali-
ter interpretati sunt, ut & regi satisfacerent, & arcanū fidei nō manifestarēt. Item quæ me
causa impulit, Origenis audacia fuit, qui editionē Theodotionis lxx. interpretib. miscuit
obeliscis, asteriscisq; additis. Sed in hac scripturæ conuersione, multa se passum ab obre-
ctatoribus & maleuolis fuisse, etiā in eadē apologia testat hoc modo. Scripsit frater Euse-
bius se apud Afros præfules epist. meo nomine scriptā reperisse, in qua agerē pœnitentiā,
& me ab Hebræis fuisse inductū testabar, ut Hebræa uolumina in latinum uerterem, in
quibus nulla sit ueritas. Sed malitia nō habet tantas uires, quātos conatus, Studiofissimū

& auidū discendī eū semper fuisse, uel illud in primis declarat, quod alio loco dicit: *Literæ* marcupiū non sequunt; sudoris comites, non uoluptatis: ieiunij, non suauitatis: cōtinentie, non luxurię. Demosthenes plus olei q̄ uini expēditisse dicit, & oēs opifices nocturnis semper uigilijs præuenisse. Quod ille facit in una litera exprimenda, ut à cane discat: tu in me criminari, q̄ homo ab homine literas Hebræas didicerim. Inde est quod quidā ineruditi pudentes remanent, dum nolunt discere quod ignorant: nec Horatiū cōmonentem audiunt, Cur nescire pudens praue q̄ discere malo? Librū Didymi de spiritu sancto non æmulatione Ambrosii, uti Rufinus obiecerat: sed ardore fidei conuertit, quū de illo semper honorifice in alijs loquat̄ locis. Sic enim ad Paulinū scribit: Malui enim alieni operis interpretis existere, q̄ ut quidam faciūt, informis corniculæ modo, alienis me coloribus adornare. Legi dudum de spiritu sancto quosdā libellos, & iuxta Comici sententiā ē Græcis bonis Latina nō bona: nihil enim ibi dialēcticū, nihil uirile atq̄ distinctū est, quod lectorem uel ingratiū ad sensum trahat: sed totum flaccidū interdū atq̄ formosum, & exquisitis hinc inde colorib. depictū. Calumniatus item q̄ parū fideliter transferret, conatus est scribere de optimo genere interpretandi ad Pammachiū, ostendens nō solū gentiliū, sed sacræ scripturæ, apostolorū, simulq̄ euangelistarū, & lxx. interpretū exemplo, non uerbū de uerbo, sed sensum de sensu debere transferri: magistrumq̄ se dicit habere Tulliū, qui Protagorā Platonis & Oeconomicū Xenophōtis, & Aeschynis, ac Demost. duas cōtra se orationes pulcherrimas transtulerit, quanta in illis prætermiserit, & quāta addiderit. quāta mutauerit, ut proprietates alterius linguæ sua explicaret, nō est huius tēporis dicere: sat mihi erit ipsius translationis autoritas, qui in prologo ita locutus est: Putaui mihi suscipiendū laborem utilem studiosis, mihi quidē ipsi necessariū. Conuertit enim ex Atticis duorū eloquentissimorū duas nobilissimas orationes inter se cōcertantiū, Aeschynis & Demost. nec cōuertit ut interpret, sed ut orator, sententijs iisdē, & earū fructus tam figuris q̄ uiribus ad nostrā consuetudinē aptis, in quibus non uerbū p̄ uerbo necesse habui reddere: sed genus ōmne uerborū, uimq̄ seruaui. Non enim me adnumerare ea lectori putauī oportere, sed appendere. Sed & Horatiū uir doctus & acutus hoc idē in arte poetica erudite præcepit. Nec uerbū uerbo curabit reddere fidus Interpret. Terent. Menandri, Plautus & Cæcilius ueteres comicos interpretati sunt: num hærent in uerbis, ac decorē magis & elegantiam in translatione cōseruant, q̄ interpretatiōis ueritatē? Repetā igit̄ quod Euseb. in proemio attulit. Sicut nō uidet̄ linguæ gratiā interpretatiōe mutari, Homerū ad uerbū exprimat in latinū: plus aliqd̄ dicā, eundē sua lingua profæ uerbis interpretet̄, uidebit ordinē ridiculū, & poetā elegantissimū uix loquentē. In allegandis poetis & oratoribus præter oēs superiores, maiori & copia & facilitate, ad scripturæ probationē religiosissime adducēs, Rufino nōnullisq̄ amulis calumniandi materiā præbuisse uideat̄, maxime q̄ præter eius iusturandum facere uidebat̄. quibus ipse minime post uotū eius legisse respōdit, quæ tamen ex eis teneret, adlegare. Quapropter nō ab re fuerit inferi epist. quā Calpurnio Lanario scribit, qui sub cuiusdā oratoris nomine quæsiuerat, cur homo christianus codices seculares adlegaret. Quod aut̄ quaris in calce tuæ epist. cur in opusculis nostris seculariū literarū interpretamus exēpla: Quis enim nescit & in Mose, & Prophetarū uoluminibus quædā adsumpta de gentiliū libris, & Salomonē philosophis Tyri & nōnulla proposuisse, & aliqua respōditisse, unde in exordio prouerbiorū cōmonet, ut intelligamus sermones prudentiæ, ueritasq̄ uerborū parabolæ, & obscurū sermonē, dicta sapientū, & ænigmata, quæ proprie dialēticorū sunt. Sed & Paulus apost. Epimenidis poetę usus est uerliculo scribēs ad Titum, Cretenses semper mēdaces, malæ bestiæ, uentres pigri. Cuius heroici hemistichii Callimachus postea usurpauit. In alia quoq̄ epist. Menandri ponit senariū: Corruptum bonos mores colloquia praua. Et apud Athenienses in Ariopago disputans, Aratū testem inuocat, Ipsius enim genus sumus. Cyprianus roget̄, cur aduersus Demetriarū scribēs, testimonijs nō usus sit, pphetarū & apostolorū, quæ ille cōmentitia & ficta esse dicebat, sed potius philosophorū poetarūq̄, quorū autoritatē ut ethnicus cōtraire nō poterat. Scripserāt cōtra nos Celsus atq̄ Porphyrius, quibus Origenes, Methodius, Euseb. & Apollinaris fortissime responderūt: lege eos, & inuenies cōparatione eorum imperitissimos, & post tanti tēporis ocium uix quasi per somniū q̄d pueri didicimus, recordatos. Iulian. Augustus septē lib. in expeditiōe Parthica aduersus Christianos euomuit: Si cōtra hūc scribere parauero, puto mihi licere ut rabidū canē philosophorū & Stoicorū doctrinis, id est, Herculis claua repercutiam

repercutiā: quanquā Nazarenū nostrū, ut ipse dicere solebat, Galilæū, statim perfoffus ac ceperit. Iosephus antiquitatē probans Iudaici populi, duos cōtra Apionē grammaticū libros perscripsit, ubi tanta seculariū profert testimonia, ut mihi mirū sit quō uir Hebræus, & à puero sacris literis eruditus, cunctā græcorū bibliothecā euoluerit. Quid loquar de Philone, quē alterum Iudæū Platonem critici pronunciat? Quadratus apostolorū discipulus Atheniēsis Pont. nōnne Hadriano principi Eleusina sacra inuisenti, librū pro nostra religione tradidit, & tantæ admirationi omnium fuit, ut à persecutione grauisima illius sedauere sit ingenium? Aristides philosophus uir eloquentissimus eidē principi Apologeticū pro christianis obtulit, refertū philosophorū sententijs. Quē imitatus postea Iustinus & ipse philosophus Antonino Pio & filijs librū cōtra gentes tradidit. Quid loquar de Melito Sardēsi præfule, quid de Apollinare presbytero Hierapolitano: Dionysio quoq̄ Corinthiorū præfule & Tatiano, Bardassane & Irenæo Photini martyris successore, qui Origenis hæresicon singularū uenena, ex quibus fontibus philosophorū emanarunt, multis uoluminib. explicarunt? Pantherius Stoicus ob præcipuæ eruditionis gratiā à Demetrio Alexandrino præfule missus est in Indiā, ut Christū apud Brachmanas, & illius gentis philosophos prædicaret. Clemens presbyter Alexandrinus meo iudicio omnium eruditissimus viij. scripsit Stromatū lib. & totidem *ἑταλῶν*, id est disputationū, & alium contra gentes. Pedagogy quoq̄ tria uolumina. Quid in illis indoctū? Imō quid nō ē media philosophia est? Hūc imitatus Origenes scripsit Stromateas, christianorū & philosophorū inter se sententias cōparans, & omnia nostræ religionis dogmata, de Platone, Aristot. Numenio, Cornutoq̄ cōfirmās. Scripsit & Milciades cōtra gentes uolumen egregiū. Hippolytus & Apollodorus Romani senatores ppria opuscula ediderunt. Extāt & Iulij Africani, qui temporū scripsit historiā, & Theodori qui postea Gregoras dictus est, uiri sanē apostolici, & Dionysii Alexandrini præfulis: Arnobij quoq̄ presbyteri Laodicensi, necnon philosophorū Pamphili, Pierij, Luciani, Marcionis, Eusebij præfulis Cæsariēsis, & Eust. Antiocheni, & Athanasii Alexandrini, Eusebij quoq̄ Emiseni, Triphylli Cyprij, Asterij Scythopolitæ, & Serapiōis cōfessoris, Titi Bostrēsis præfulis, Cappadocū, Basilij, Gregorij, Amphilocheij, q̄ oēs adeo philosophorū doctrinis & sententijs suos referunt libros, ut nescias quid in illis primū admirari debeas, eruditionē seculi, an scripturarū scientiā. Veniā ad Latinos. Quid Tertulia no eruditius? quid argutius apologetico eius? & cōtra gentes libri, cunctā seculi retinent discipulā. Minutius Felix caudidicus Ro. in lib. contra Mathematicos, qd̄ Gentiliū librorū reliquit intractatū: Arnobius viij. lib. aduersus gētes edidit, toridēq̄ discipulus eius Lactan. qui de Ira quoq̄ & Opificio dei duo uolumina cōdidit: quos si legere uolueris, dialogum Cic. in eis inuenies. Victorino martyri in lib. suis, licet desit eruditio, tamen nō deest eruditionis uoluntas. Cyprianus q̄ idola dii nō sint, qua breuitate, qua historiā omnium sciētia, uerborūq̄ ac sententiarū splendore p̄strinxit? Hilarius meorū cōfessor tēporū & præf. xij. Quintilliani lib. & stilo imitatus est & numero, breuiq̄ libello quē scripsit cōtra Dioscorū medicū, qd̄ in literis posset, ossēdit. Iuuenius presbyter Cōstantino historiā dñi saluatoris uersib. explicuit, nec ueret euāgelij ueritatē sub metri legib. mittere. Igit̄ Hieron. ab æmulis excitatus, q̄ pariter bellū oibus hæreticis ac libidinosis indixerit, eosq̄ suos ac religionis cōmunes hostes putauerit, postq̄ in Asia aliquandiu Gregorio Nazianzeno Græco præceptorī operā in sacris libris dedisset, Hierosolymā secedere statuit. Itaq̄ imposta tantum in nauī bibliotheca quā summo labore parauerat, quaq̄ carere nō poterat, cæteris omissis soluit, sequentib. Paula & Eustochio, quarū opibus etiā iuuabat̄. Cūq̄ apud Bethleē sese reciperet, quatuor annos in eremo fuit, ut ipse testat̄. Quoties ego in illa uasta solitudine, & quæ subsequunt̄. Inter monachos uersabat̄, cōmite leone, cuius nōnulla etiā portenta referunt̄, ibiq̄ multos annos in cœnobio lectionibus diuinis simul & scriptionibus uacans: demū ex hac uita in dño migravit, anno ætatis xci. pridie Cal. Octob. salutis cccxliij. Theodosio minore, et Honorio Imp̄. Opera eius, quod palām sint, explicare nō oportet. Chromatij Aquilefensis uiri nobilis ac diuitis benignitate magnopere adiutus est: ad quē plures scribit epist. Cuius item opibus, se q̄ suosq̄ notarios ac librarios sustentauit. Moriens prædixit teste Cyrillo, qui eius uitā perscripsit, coramq̄ adfuit, se Romā quandoq̄ transferendū. Cuius uaticiniū nobis manifestatū, corpus eius in Exquilis apud ædē diuæ genitricis ad præsepe collocatū cernentib. Vitæ genus q̄ curiosius cupit indagare, Augustini elogium de illo uideat, qui & Helix & Ioanni Baptistæ eū comparat, carnibus omnino & omni

Iul. Higynus & omni obsonio cocto, uino quoque abstinuiffe. Sciētia tanta præditi, ut quod ipse ignorauerit, nullus hominū unquā sciuerit. Higynus, prænoie Iulius, nonnullis y præponit. Scribit ad M. Fabiū Quintil, cui familiarissimus fuit, de mūdi & sphaeræ narratiōe, utile sanē astro nomia: præterea de signis cœlestib. opus in iiii. lib. distinctū. Idem teste Gellio, cōmentarios in Virgiliū, qui nō extant, librū quoque Chromaticon appellatū, nuper inuentū. Est em̄ Groma, ut ipse testat, ars, loca stationesque in castris opportune capiendi ornandi ue. Ignatius, Antiochenus tertius post Petrū præsul, sub Traiano damnatus ad bestias: Romā uin ctus mittit. Nauigando Smyrnæ Polycarpū Smyrnæ præsulē salutauit, epistolas iiii. in itinere scripsit, ad Ephesios, ad Magnesios, ad Trallenses, ad Rom. Cum in rem præsentē uenisset, & rugientes leones audisset, frumentū (ait) Christi nūc dentibus ferinis cōterar, ut panis syncerus inueniatur. Hius reliquiae ca daueris Antiochiā deportatae, iacet in cœmiterio ante portā Daphniticā: Ex Hieronymo. Hilarius præsul Pictaueſis, teste Hierony. in Phrygiā relegatus, xij. aduers^o Arrianos eddidit libros, in quib. Quintilianū stilo & numero imitatus est. Librū item ad Constantinū magnū. Præterea ab eodē autore sic in epist. taxatur. Hilarius lucifer ecclesiastū, preciosus lapis, pulchro sermone aureo; ore uniuersa loquitur, si & semina aliqua secus uia cecidisse potuissent: tamen ab eo in scripturis melsis exorta est magna; Hūc ego aliū à priore suo tēpore fuisse putauerim. Hilarius alter præsul Arelatēsis, uir sanctus pauperūque sustentator, qui nonnulla etiā scripsit: Martiani principis tēpore ponit Cennadio. Iob iustus ex terra Hus in Arabia Idumæaque finibus, ut ait Hieronymus quintus ab Abraamo, nepos Esau regnauit in regione Edom, potēs ac diues: denique quanquā ex gentibus, sanctissimus ac omnib. p̄batus doctoribus. Ex Arabiā uxore septē genuit mares, & tris feminas: qui quū lasciuirēt, ipse post cōiuiua dño pro eis immolabat. Exēplar hic nobis patientiæ p̄ponit, oibus malis adlictus, tantū relicta uxore maioris poenæ gratia, quæ facta exprobraret. Postremo tres amici reges ad eū ueniunt, animo quidē ab initio cōsolādī, uerū diabolica instigatiōe, longa uerborū exacerbatione, in ipsi^o odiū & increpationē acrius inuehunt. Cum ipsos Iob sapienti disputatione, ac paciētī sermone superasset, Helim quendā iuuenē adrogantē cōtra acerbis cōuicijs instantē, modestissime tulit. At deus omnipotens post annos vii. eius miseratos labores, statui eū feliciori restituit, ei que facultates duplicauit, & filios totidē quot amiserat, lōge meliores cōcessit. Vixit quoque post hæc annis cxi. usque ad quartā sobolem: toto autē tēpore, clxxxij. Scripsit ipsemet librū de suis uita & sermonib. Arabica lingua, ut ait Hieron. Qui liber prosa incipit, metro labit, pedestri sermone finit. Nam à principio usque ad locū illū ubi dicit, Pereat dies in qua natus sum, stilo profaico inchoat. Inde usque circa finē, ubi dñs tris Iob amicos redarguit, heroico metro p̄sequit. Finē uero rithmo colore cōcludit, oibusque dialecticæ artis legibus singula uerba metit. Nā quatuor disputationū genera in ipso libro cōplectit. Prima dialectica, quæ ex probabilibus procedit, que cōsistit inter Iob & tris eius amicos: ubi ipse thesim hæc probat, quod deus hominē iustū & infontē quandoque affligit. Amici uero eius contrā, quod deus neminē citra culpā plectit. Secunda est sophistica ex apparentibus: & hæc est inter Iob & Helim: quamuis Iob minime respondeat, qui quidē iuuenis adrogās & uaniloquus conclusionē amicorū Iob adprobās sophisticæ syllogizat. Tertia tentatiua, inter dñm & Iob, qui eundē multis quæstionibus tentat & interrogat, ut ei declaret, quod nulla est apud deū sapientia cōparata. Quarta demonstratiua, in qua pro ipso Iob dñs contra tris amicos eius quæstionē definiendo demonstrat. Excessit Iob v. i. Eidos Matas, ut Hierony. in suo Calendario ponit: sepultusque in terra Hus, in finibus Edom seu Bosra, ubi & sepulchrū eius adhuc uisitur. Ioannes Chrysofost. cognomēto, ob linguæ sermonisque præstantiā, Antiochenus genere, præsul Constantinopolitanus sub Honorio principe, nobilibus ortus parentibus Secundo & Anthusa, discipulus Libani sophistæ. Audiuit & Andragathiū, dū foro se præpararet. Quietē tandē elegit, imitatus Eua griū, qui ex eis dē unā studijs sese recepit in cœnobitū. Itaque relictis philosophiæ libris, sacris literis incubuit. Idēque Theodoro & Maximo suauit, qui apud Libaniū eius cōdiscipuli fuerāt, quorū Theodorus postea Vestenæ: Maximus uero Seleucia Isauricæ præfules fuere. Diodorū Carteriū, qui tunc sacris cœnobijs præerat, audiuere, Ioannes exinde ob uirtutem Anagnostes ecclesiæ Antiochenæ à Zenone præfule factus, librum ante omnia contra Iudæos edidit. Deinde diaconus à Meletio creatus, alterum de sacerdotio librum composuit. Post obitum uero Meletij, quæ excessit Cōstantinopolī, à Paulino præfule presbyter factus, haud multo post præsul

Præsul Constantinopolitanus deligit. Erat in regenda disciplina seuerior, ita ut adrogantis nomen apud plures contraheret, quibus erat infensus: solitus etiā solus accumbere, obtrectante populo. Causa erat, quod ē stomacho sæpe laboraret, ut alij dicūt, quod ob abstinentiā, parum ciuili & eius dignitati congruenti mensa uterē. In templo frequenter concionem habebat ad populum. Multa quoque passus ex inimicis & æmulis: dum esset Præsul sæpe pulsus, sæpe etiā reuocatus: inter alios maxime Eutropio Eunucho infensus, quē postea imperator Cōsulatu quod peruenerat deiecit, necari iussit. Scripsit præter supradicta, & epistolas & homilias in euāgelia, quæ omnia in latinū conuersa sermonē Christiani frequentant, quantū præterea græcorū nullius. Ex historia triperita. Ioannes cognomento grammaticus siue Philoponus genere Alexandrinus, plura scripsit in omni doctrina: pro nostra item religione contra Proclū & Seuerū, quanquā & ipse de trinitate male sentiret: autor Suid. Ioānes Scholasticus abbas in monte Sina, Climacus, quæ scalā scripserit x. gradibus cœlum petentē, opus sanē ipsa similitudine delectabile pariter & utile: conuersum postea ab Ambrosio monacho Camaldulensī. Ioannes Damascenus Damasci natus Hebraus puer Cōstantinopolim uenit: ubi liberalib. artibus legitime imbutus, & ad Christum conuersus, monachi habitū sumpsit, simul & docebat. Captus deinde in littore maris à piratis Saracenis, postea à Theodolito redemptus, magister eius epistolarū fuit. In suspicionem proditoris ueniens, dextera ei ablata est: uerū postquē deprehensus qui literas proditorias stilo Damasceni probe assimilauerat, in honore apud Imp. fuit: at ille ad cœnobitū regreſsus, ibi decessit. Scripta eius utilia ab utraque recipiuntur ecclesia. Ioan. Scilax Constantinopolitanus scripsit de imperatoribus Cōstantinopolitanis. Ioānes Zezes scripsit in Lycophronem cōmentarios. Sed iam ad Latinos ueniā. Ioannes Præsul Gerūden sis genere Gothus, sub Phoca principe, & Bonifacio 1111. Pont. doctrina & scriptis emicuit. Nam adoleſcens Cōstantinopolim profectus, ita græce latineque doctus redijt in Lusitaniā, ut Arrianam sectā, quæ tunc usque Valentia occupauerat, cōpreſſerit. Cuius rei gratia Barcinonē ab hæreticis relegat. Verum defuncto postea Lemogildo rege, qui eis fauebat, in patriā reuersus, multa cōscripsit utilia religioni. Cœnobitū condidit, rationemque uendi monachis scripsit. Duo quoque Ioannes religionis fulmina, his omnibus anteponebat. Quorū alter Christi præcurſor, alter euangelium nouissimus omnium scripsit, rogatus ab Asia populis contra Cerinthum aliosque, ac maxime Ebionitas, qui Christum ante Mariā non fuisse affirmant, & cæteris prætermisī mentionem habet: & post carcerem Ioānis historiam texuit. Scripsit unā epistolam, cuius exordium: Quod audiuius, quod uidimus. Reliquæ duæ à Ioanne presbytero feruntur: qui eodem ferme tempore & ipse Christi discipulus fuit. Igitur Ioannes in Pathmon insulam à Domitiano relegatus, redijt sub Nerua principe Ephesus: ibique usque ad Traianū principem perseuerans, totius Asia cōstituit ecclesias: longa deinde senectute confectus L. xv. post Christi supplicium anno extinctus, iuxtaque eandem urbem sepultus est. hæc ferē Hieronymus. Eusebius uero tradit in historia Apocalypsim quosdam adscribere Ioanni presbytero: de quo paulo supra mentio nem fecimus, eo quod Euangelista Ioannes non sit solitus in scriptis nomen suū præferri. Maximam uero hominū partem ad euangelistā referre. Cæterū falso in eius historia narratur, alibi que Romæ demissum in feruens oleū fuisse. autores apud Græcos Simon Constantinopolitanus, qui gesta sanctorū conscripsit: & apud Latinos Vincentius, & alij. Romæ quoque templum eius rei monumentū eodem loco uisitur ante portam Latinā. Quodque magis dolendum, hæc tam aperta mendacia in horis canonicis legunt: non sine illorū maximo dedecore, quorū est officium hæc interpolare. Iosephus Mathatæ filius, Hierosolymitanus sacerdos, et captiuus, Tito principi adeo ob ingenium dilectus, ut eius libri bibliothecæ publicæ traderent, liberque sit factus. Cōscripsit græce antiquitatis Iudæorū historiam lib. xx. ab exordio mundi, usque ad 1111. annum Domitiani: Bellum uero Iudæicū cum Romanis gestum, libris v. quos non solum Græca, sed patria lingua se suis scripsisse affirmat. Sed & duos item alios libros, quos Archeotetos uocant, de Iudæorū uetustate, id est conflictus aduersus Apionem grammaticum Alexandrinum, qui ad Caligulam legatus missus ex parte gentiliū contra Philonem, etiā librū uituperationem gentis Iudæorū contentem conscripserat. In xv. antiquitatis libro aperte fatetur ob inuidiā Christi à Iudæis interfectū, & Ioannem Baptistā uere prophetā fuisse, ac propter Iacobi apostoli cædē directam

Ioannes Philoponus.

Ioannes Damascenus

Ioan. Scilax

Ioan. Zezes

Ioan. præsul Gerūden sis.

Ioan. Baptistæ

Ioan. Luang.

Io. discipulus

Iosephus Iudæus

direptā Hierosolymā. In fine uero xx. libri Iustū quendam ex Tyberia de redarguit falsi
 tatis historię. hæc ex Hieronymo, & Eusebio lib. 111. Hunc alibi Hieronymus Græcū Li
 uium uocat. Ipse uero de se scribit, in expugnatione Iotapatæ, cui præfectus erat, se in pu
 teum, id est speluncā cauā demersisse, ibiq; suorū, qui cum eo descenderant, animos ad sui
 iam necem paratos, spe philosophiaq; adhortatū fuisse, moxq; se Romanis dedidisse, recor
 datum quæ somnauerat de suorū calamitate, ac Vespasiani felicitate, unde ad eum per Ni
 canorem deductus est. Iosephus alius recentior, qui in philosophiā, omnisq; disciplinas cō
 mentarios edidit, Græcus homo. Iouinianus hæresiarcha, qui nuptias uirginitati præfere
 bat, opinione secutus Stoicorū, de uirtutum ac uitiorū paritate: quæ Hierony. in epistolis
 acerrime confutat. Hipparchus Nicaeus astrologus Consulum tempore scripsit de Arati
 Phænomenis, de stellis fixis, de lunæ motu contra Platonē: primusq; qui instrumenta ma
 thematicis inuenerit, unde hæc sensibus deprehendi possent, Plinio maxime laudatus.
 Fuit alius poeta Comicus, ipsius fabulæ καὶ γὰρ οὐκ. Suidas. Alius propinquus Aristote
 lis, alius tyrannus Eretriæ. Hipparchus quoq; filius Pylistrati tyrāni, qui ob libidinē in Ar
 modium puerum, Aristogitonis coniurationē in eius domū excitauit, ut apud Thucydi
 dem. Idem ut inuidiā tyrannidis sapientiæ opinione extingueret, literas coluit, uirūq; do
 ctis maxime lauit, & Homerū primus Athenas intulit, eiusq; Rhapsodias in ordinem cer
 tum reduxit. Aduersiuit item Simonidem & Pindarū, autor Aelianus de uaria hist. Hype
 ria mulier Alexandrina, Theonis geometræ filia, uxor Iliodori philosophi, emicuit sub Ar
 cadio principe. Scripsit in astronomiā, docebat Alexandria, magna omnis generis disci
 plina, cōcurrentibus undiq; discipulis, interfecta tandem dicitur ab Alexandrinis ob inui
 diam. Suidas. Hippasus Metapontinus auditor Pythagoræ, uir doctissimus, nihil scripsit,
 ut ait Demetrius in Homonymis. Hypenus Athleta, qui primus diaulo uicit. Pausanias.
 Hyperides Atheniensis, unus ē decem oratoribus primis. Aemulus quandoq; Demosthe
 nis, accusatusq; ab eo super rapina pecuniæ, deinde ambo damnati iussu Antipatri. Hype
 rides aufugit in Aeginā, ibiq; ab Archia Tyrio satellite captus, & ad Antipatrū missus ne
 catur: lingua excisa, ut testat in Demosthene Plutarchus. Hyperichus Alexandrinus grā
 maticus sub Martiano imperatore, scripsit de nominibus & uerbis, & orthographiā. Sui
 das. Hippasus Elæus philolophus discipulus Egesidemī, ut tradunt Cic. & Quintil. non li
 beraliū modo artiū præ se scientiā tulit, sed earum quas Græci mechanicas uocant, ut &
 uestem, & annulum, crepidasq; ac omnia quæ ferebat, manu sua faceret. Atq; ita se præpa
 rauit, ne cuiusuis ope egeret. Summū bonum ἀνθρώπων posuit, hoc est, eo contentū esse
 quod simplici uictui sat esset. Multa quoq; scripsit quæ nō extant. Hippasus alius dux Athe
 nensiuū, qui in exiliū pulsus, Dariū contra patriā exciuit. Hippasus item & Hipparchus Py
 listrati filij. Hippocrates Cous medicus, auditor Democratis, ut quidā uolunt, uixit apud
 Perdica Macedoniæ regē, excelsit natus annos. ciiij. Larissæ. Suscepit filios Thessalū &
 Draconē. Artaxerxes cupiens eius disciplinā, sic Hiscani scribit. Rex regū magnus Arta
 xerxes, Hiscani Helleponti præfecto salutē. Hippocratis medici Aesculapio prognati ad
 me artis fama peruenit, da igit operā ut aurū illi tribuas quantū cupit, aliaq; item quorū in
 diget, & eū ad me mitte: erit enim par honore summis in Perside uiris. Et si quis alius fuerit
 in Europa uir clarus, hunc amicū nostræ domui redde, minime pecunię parcendo. uiri enī
 quanquā potentes, haud facile inueniunt quod honeste cupiunt. Vale. Eius libri tanquā
 diuino emanauerint ore, ubiq; celebrant. In primo enim iusturandū continet, in 11. pro
 gnostica. 111. Aphorismi. 111. illa admirabilis cōpositio L. x. libris omnē medicinæ scien
 tiam cōplectens. Hæc ex Suida, Aeliano aut de uaria hist. teste, Doricus quū esset, Ionice
 scripsit Democrati causa cui familiaris fuit, scripsitq; sepius. Ad eū curandū ab insanā ad
 cerlitus quandoq; ab Abderitanis, dixit Democrati minime desipere, sed maxime sapere.
 Scripsit etiā librū Epidimiarū. Quædā inter eius opera adulterina cōmixta, ut stilus indi
 cat, Galenus secreuit atq; adnotauit. Amator Græciæ magnopere fuit, ex qua nunquam
 egressus est, etiā Artaxerxis literis magnopere inuitatus: minime quoq; pecunię appetēs,
 ut ex iureiurādo ab eo in exordio facto deprehēdit. Hippocrates præter superiorē Suidas
 quinq; cōmemorat: ois eiusdē artis & familiaris qua ille, diuersis tēporibus, quorū luminib.
 ramentum primus obstruxit. Hippocrate aliū Atheniensiuū ducē ponit in bello Pelopōnesiaco
 Thucydides. Hipponicus Hippicē filius Atheniē. cū patriæ statuā dedicare decreuisset, ac
 nōnullis eā a Polycleto cōfici suadentib. illi nequaquā uisum est, q; ob opīs pulchritudinē ab
 aspicien

aspicientibus, non dedicantis, sed potius artificis uirtus laudaretur: autor Aelianus. Hip
 pomachus tibicen quū discipulum quondam in arte peccare cōspiceret, ab auditoribusq;
 laudari, baculo admonuit desistere debere, quod maximum fuisset erroris eius indicium,
 quod à turba laudaret. Idem Aelianus. Hippodamus Milesius natura studiosus: primus
 eorū, qui in Repub. uersati nō essent, coepit aliquid dicere de optimo ciuitatis statu. Cōsti
 tuit enim ciuitatē ex numero x. millium, diuisam in partes tris: artifices, agricolas, & mili
 tes. Regiones in totidem partes, sacram, publicam, & priuatam. Erat ob ambitionem uita
 morosior, crinium prolixitate, ac sumptuoso ornatu. Aristoteles lib. 11. polit. Hippolytus
 Thesei filius, Phædræ noueræ, quod eius libidini non consenserit, insidijs petitis, discer
 ptusq; propterea rogatu patris à Neptuni curribus, Virbij nomine postea Aesculapij arte
 reuixit: in Latū apud Aricinum templum translatus. Hippolytus alter præsul ecclesiæ,
 quam se Hierony. reperire nequiuisse testatur, peruenit usq; ad Alexandrum imp. Scri
 psit rationem paschæ. In cuius æmulationem Origenes eius ferē æqualis, scribere cōpul
 sus est ab Ambrosio suo. Hippolytus Romanus martyr ē discipulis Laurentij, sub Decio
 principe ductus extra portam Tyburtinam, & equis indomitis adligatus, atq; discerptus,
 primi Hippolyti fatū felicis ac sanctus imitatus est: eius festum x. 11. calend. Septemb.
 Hippodromus Thessalus genere patria Larisseus circa M. Antonini tēpora; Athenis scho
 lae successit, ut autor Philostratus, qui inter sophistas eum describit: plura referens de eo
 quæ ad hunc locum non pertinent. Hippodorus unus Codridarū inuidiam populi uitare
 cupiens, & optimam simul principis famam inter Athenienses adipisci, seueritate in suos
 est usus, ac filiam cum mœcho deprehensam curru iussit adligari atq; discerpi. Aelianus.
 Hipponax Ephesius scriptor iamborū, uixit Clazomenis: expulsum patria à tyrānis Athe
 nagora & Conia. Suidas. Iphiclus filius Phylaci & Climenes Minyi inter Argonautas ab
 Apollonio positus; ab Heliado autē & Pherecyde nequaquā, ut scribit enarrator Apollo
 nij. Iphicleus Herculis frater, Iolai pater, sepulchrum habet apud Pheneum Arcadiæ ciui
 tatem, ut autor Pausanias. Iphigenia Agamemnonis filia, quam ad placandum numen
 Calchas maclandam in sacrificio apud Aulidem censuit: Diana ceruā pro illa supposuit.
 Alia uirgo sancta, filia regis Aegypti prædicatur, ab apostolo Matthæo facta Christiana,
 quæ coenobium uirginum instituit, Irene Cratini, Timarete Myronis, Aristarete Nearchi
 pictorum filia simul & discipula: sed & Lala Cyzicena uirgo, & Calypso, & Alcisthene,
 & Martia Varronis uxor, omnes pictrices Plinio cōmemorantur. Irus Ithacensis mendic
 us ac turpissimus, ut x. v. 111. odyssæ describitur, quem Vlysses pugilatu superauit. Ire
 naus præsul Lugdunensis, Photini successor, Polycarpi discipulus. Hic post martyriū Pho
 tini cum presbyter Lugdunensis esset, missus à Christianis eius loci Romā ad Eleutheriū
 pont. legatus de quibusdam quæstionibus, quum pro se etiā cōmendatitias tulisset, factus
 est ab eo Photini successor, uir in primis eruditus, & qui historiam scripsit ecclesiasticam:
 quam mutatus est Eusebius, testemq; citat. Librum præterea de Ogdoadē, in quo refert
 incidisse se in librum cuiusdam ē successoribus apostolorū, qui huiuscemodi haberet exor
 dium, quod postea Hierony. in Eusebij proœmio usurpauit: Aduro te qui hunc librum
 transcribis per dominum Iesum Christum, & per gloriosum eius aduentum, qui iudicatur
 us est uiuos & mortuos, ut cōferas postq; scripseris & emendes illum ad exemplar unde
 descripsisti diligentissime: hanc quoq; obtestationem similiter transferas, ut in exemplari
 reperis. Ex Hieronymo & Eusebio lib. v. 1. Isaacus Assyrius sophista, adolescentiam varijs
 corporis uoluptatibus tradidit: deinde uir factus, frugalissimus omnium fuit. Characterē
 orationis non profusum habuit, sed parcum castigatumq; ac secundum naturam, qui tan
 tum rebus breuiter enarratis suppeteret. Nam totum quidem argumentum in breui sum
 maq; completi, ipsius primum inuentum est, ut Lacedæmonijs de ordinibus consultan
 tibus ac sollicitis, illud Homericum iactauerit, Scutum scuta premunt, galeam galeæq;
 uirum uir. Ex Philostrato. Isocrates orator Atheniensis unus ē decem, dulcis & numero
 sus in dicendo fuit. Ad rempublicam non adcessit, neq; iti concionem ascendit, deficiente
 pronuntiatione; tum etiam ad euitandam inuidiā eorum, qui libenter ijs qui eloquentiæ
 honore præstant, se opponunt. Ciuitatē tamen tenuit, Philippumq; in eis, quæ ad illum scri
 psit, Atheniensibus cōciliavit. Panegyricus eius omnium pulcherrimus, quem in Olym
 pia habuit, adhortans Græcos contra Asiam, mutuas inter se acufationes relinquendo,
 I Gorgiam

Iosephus
 grecus
 Iouinianus
 Hipparchus
 astrologus
 Hipparchus
 poeta
 Hipparchus
 tyrannus
 Hipparchus
 Pylistrati
 Hypatia

 Hippasus
 Hypenus
 Hyperides

 Hyperichus
 Hippasus phi
 losophus

 Hippasus dux
 Hippasus ty
 rannus
 Hippocrates

 Hippocrates
 quinq;
 Hipponicus

Hippomachus
 chus
 Hippodamus

 Hippolytus
 Thesei

 Hippolytus
 præsul

 Hippolytus
 martyr

 Hippodorus
 mus
 Hippodorus

 Hipponax
 Iphiclus

 Iphicleus
 Iphigenia

 Irene pictrix

 Irus
 Irenaus

 Isaacus

 Isocrates

Gorgiam excitauit, ut ipse simili oraret argumento. Optima item ex eius cōpositionibus Archidamus & Amartyrus iudicatur. In illa enim Archidami constantia, & animi magnitudo declaratur: Leuctica Lacedaemonijs commemorando. Sermo protecto elaboratus, & uerborum diligentia, & splendor compositionis in ea apparent. Amartyrus uero uim ostendit castigatam in numeros, ex sententia sententiam aequalibus periodis terminando. Auditores eius plures, quorum princeps Hyperides. Theopompum uero Chium, & Ephorum Cumaeum, nec uituperatione, nec satis admiratione dignos dixerim. Qui ait Isocratem à comœdia taxari, ut tibias facitantes errare uideat. Nam & pater eius Theopompus Athenis Aulopœus cognominabatur: ipse uero nec tibias cognouit, nec facitauit: haud protecto statuam in olympia meruisset. Decessit Athenis, centum serè natus annos post Cheronia pugnâ, non sustinens nuncium Atheniensium cladis. Ex Philostrato. Cicero uero in oratore sic ait: Isocratis domus cuncte Graeciae quasi ludus quidam patuit, atq; officina dicendi. Magnus orator & perfectus magister fuit: quanquam forensi luce caruit: intraq; parietes aluit eam gloriam, quam nemo, meo iudicio, est postea consecutus. Is & ipse scripsit multa praeclare, & docuit alios, & cum cetera melius quam superiores, tum primus intellexit, etiâ in soluta oratione cum uersum effugeret, modum tamen & numerum quendam oportere seruare. Ante hunc enim uerborum quasi structura & quaedam ad numerum conclusio nulla erat. Cui si quando erat, apparebat eam dedita opera esse quaesitam. Isocrates alius Amyclas ex Apollonia Ponti, discipulus & successor Isocratis supra dicti, orator & ipse nobilis: reliquit orationes quinque. Qui & una cū claris oratoribus certauit, oratio in epitaphio Mausoli Artemisiae uiri. Apophthegma ipsius illud: Frustra confulit alijs qui male se gerit: ex Suida. Isocrates & Machaon praefecti classis Corinthiorum in bello Peloponnesiaco contra Athenienses à Thucydide commemorantur. Isidorus praeful Hispalensis, patria Carthaginensis, fratrem habuit Leandrum, ad quem sunt Gregorij moralium libri: cui successit Heraclio imperante, uir nō tam doctrina quam uita philosophus: & in dicendo non tam rudis quam in exercitatus. Scripsit de summo bono, de uiris illustribus: de uocabulis grammaticis, & etymologijs; historiam praeterea ab Adamo usq; ad sua tempora: praeterea res Longobardorum, & breuem quandam cosmographiam. Isidorus alter Pelusiotus genere, uir philosophus & orator, scripsit epistolas ad tria milia, sacros enarrantes libros, ut Suidas. Isis Aegyptiorum dea, cuius etiam sacra Româ translata, magna mollitie colabantur. Templum eius apud Terentum in campo Martio. Io haec fuerat Inachi fluminis filia, secundum Ouidij fabulam, quam à Ioue uisitatum & in uaccam mutatam Iuno agnouit: ei Argum centenis oculis custodem adhibuit: ne cum Ioue amplius congregaretur. Mercurius deinde fistula, iussu Iouis, Argum sapiens interfecit, qui in pauonem uersus, adhuc oculos antiquos indicat, in eiusq; tutela mansit. Io in Aegyptum exinde peruenit, ubi pristina resumpta forma, ob merita monstratae agriculturae, pro dea culta est, Isis nomine. Ismenias Thebanus apud regē Persarum pro Thebanis legatus, quum sciret consuetudinem regum eorum, nihil impetrare posse, nisi prius quis adorans procumberet: cum in regis cōspectu fuit, anulum de industria ad pedes cadere permisit, quem se flectendo collegit. Atq; hoc modo & Graecorum dignitati, & regis superbiae satisfecit, autor Aelianus de uaria hist. Iunius Syllanus, & Q. Metellus Numidicus coss. bello Cimbrico fueret: quod praeue simul & infeliciter gestum, quum antea, tum ab eis est, ut Pedianus. Iunius Valens meruit in praetorio diui Augusti centurio, uehicula cum uelocis donec exinanirentur sustinere solitus, carpenta comprehensa una manu retinere obnixus contranitentibus iumentis, & alia mirifica facere, quae insculpta monumento spectantur. Ideo M. Varro: Rusticellus, inquit, Hercules appellatus mulum suum tollebat. Plinius. Iunius Rusticus philosophus Stoicus, familiarissimus M. Antonini, cui imperator omnia publica priuataq; consilia solebat communicare. Quem etiam antea dum esset praefectus praetorij exosculatus est. Consulem iterum designauit. Deniq; defuncto statuam ei à senatu impetrauit. Capitolinus. Iudas frater Iacobi, paruam quidem, quae de septem canonicis, epistolam reliquit: & quoniam de libro Enoch, qui apocryphus est, testimonium adsumit, à plerisque rejicitur: tamen auctoritatem uetustate iam & usui inuenit, & inter sanctas scripturas connumeratur. Hieronymus. Iudas alter scriptor, sub Seuero principis, de LXX, apud Danielem hebdomadis, pulcherrime disserit, & historiographiam superiorum

Isocrates discipulus

Isocrates dux Isidorus praeful

Isidorus orator Isis

Ismenias Thebanus

Iunius Syllanus Iunius Valens

Iun. Rusticus

Iudas apost.

periorum temporum, usq; ad decimum eiusdem principis annum descripsit, in qua erroris arguitur, quod antichristi aduentum circa sua tempora futurum esse dixerit, ut quidam putabant. Et hoc quoniam insectationis magnitudo mundum iam iam casurum minari uidebatur. Hieronymus. Iulius Hyginus natione Hispanus, nonnulli Alexandrinum putant: & à Caesare Romam aduectum, Alexandria capta, studiose & auide imitatus est Cornelium Alexandrum grammaticum Graecum: quem propter antiquitatis notitiam, Polyhistorum multi, quidam historiam uocabant. Praefuit bibliothecae Palatinae, nec secus plurimos docuit: fuitq; familiarissimus Ouidio poetae, & Claudio Licinio consulari historico, qui eum admodum pauperem decessisse tradit, & liberalitate sua quoad uixerit sustentasse. Iulius libertus fuit Iulius Modestus, in studijs atq; doctrina uestigia patroni sequutus. Tranquillus. C. Iulius senator, Graece res Romanas scripsit. autor Linius. Iulius item senator & martyr sub Commodio, sepultus in coemeterio Calopodij. Iulius Firmicus Maternus Augusti tempore, nobilis mathematicus, tractatum edidit in prognostica genethliaca elegantem, qui & temporum illorum eloquentiam referat. Ad nostram aetatem semifractus peruenit, non multis ante annis repertus. Iulius Frontinus ad Traianum libros quatuor Stratagematum scripsit, & de aquis urbis. Iulius Capitolinus Diocletiani tempore, cui librum dedicat de Caesarum uita, quem haud integrum habemus. Iulius Pomponius Secundus, cui si longior contigisset aetas, clarissimum protecto nomen oratoris apud posteros consequutus foret: adiecisset enim atq; adiciebat ceteris uirtutibus suis quod desiderari potest. Id autem est, quod esset multo magis pugnae, & saepius ad curam rerum ab eloquentio ne respiceret. Haec de eo & alia plura Quintilianus, cuius tempore floruit. Iulius Africanus orator concitatus, & in cura uerborum nimius, & compositione nonnunquam longior, & translationibus parum mediocris, autor idem. Iulius Africanus alter Christianus, quem plura ingenij monumenta reliquisset, & Eusebius lib. vi. & Hieronymus testantur. inter quae de temporibus librorum v. epistolam ad Origenem, in qua ponit quod historia Susanna quae in Daniele est, ficta uideatur: cui Origenes rescripsit nequaquam Iudaeorum commentis & fraudibus auscultandum: sed hoc solum pro certo habendum in sacris libris quod Septuaginta interpretes transtulissent, quoniam id esset solum auctoritate apostolica probatum. Aliam quoq; epistolam de euangeliorum discrepantia. Iulius Viator eques Romanus, è Vocontiorum gente foederata: is pluribus annis aquae subter cutem fusae morbo prohibitus humore à medicis, naturam consuetudine fecit, atq; in senecta potu caruit. Plinius. Iulius Pollux Graecus autor, scripsit ad Antoninum Commodum dictionarium, non ex ordine literarum, sed rerum: uerbi gratia, in qua quaeq; re uocabula diuersa reperiantur: quod apud Latinos nemo adhuc tentauit. Iulias plures, easq; ex magna parte impudicas legimus. Augusti filia & neptis, quas ille, Tranquillo teste, duo carcinomata dice sua solebat appellare, uerumq; suo sepulchro inferri. Iulia item Agrippina Neronis mater: & alia Titi principis filia, cum qua Domitianus consuetudinem habuit: causaq; ei mortis fuit, coactae foetum disperdere, ut Plinius, Tranquillus, Iuuenalis: Cum tot abortiuis foecundam Iulia uulua Solueret. Alia Seueri principis uxor, Syra genere, forma conspicua, parum sequenda fama etiam uixit. Post uiri mortem Caracallam priuignum, nudam ei sese ostentando, ad secundum matrimonium paulatim adlexit. autor Spartianus. Memorantur tamen pudicae nonnullae. Caesaris in primis soror & filia, haec Pompeij, illa Balbi uxor, Augusti auia. Iulia quoq; Mammea, Alexandri principis mater, laudatissima foemina, Syra genere, cuius auspicijs filius puer orbem terrarum sapientissime rexit. Fuere & sanctae plurimae ac martyres. Apud Barcinonem Iulia comes Eulalie item martyris sub praeside Daciano capite truncata: ut autor Adonius. Alia Carthaginensis, quam uxor Desiderij regis ex Corsica ubi passa fuerat, Brixiam traduxit, eius nomini cenobio dedicato. Iulia item & Maxima sorores in Lusitania martyres. Inter socias quoq; Ursulae, quae undecim milia fuere, Iulia uirgo memoratur. Iulianus Cappadox genere, sophista Athenis floruit, Aedesii sophistae & Constantij principis tempore. Ad hunc omnis undiq; iuuetus discendae rhetoricae gratia confluebat, uiri magnitudinem & eloquentiam suspiciens. Inter eius auditores, qui plures & excellentissimi uiri fuere, ij serè uiri commemorantur: Prohaeresius, Epheftion, Epiphanius Syrus, Diophantus Arabs. Ex Eunapio. Iulianus Chaldaeus

Iulius Hyginus

Iulius Modestus

Iulius senator

Iul. Firmicus

Iul. Frontinus

Iul. Capitolinus

Iul. Firmicus

Iul. Africanus

Iul. Africanus

Iul. Viator

Iulius Pollux

Iulia impudicae

Iulia sanctae

Iulianus

Iulianus

Iulianus

Iulianus

Iulianus

Iulianus

Iulianus

dæus uocatus Theurgus, filius Iuliani philosophi, illius qui scripsit de dæmonibus libros quatuor. Emicuit sub M. Antonino, scripsit Theurgica *περιστὰ λόγια* uersibus. Hunc memorat, quondam laborante sui Romanorum exercitu sub Marco Antonino, cōtra Marcianos prouocasse nubes, unde imbres statim desiliere. Alij hoc ad Arnuphim sacerdotem Aegyptium referunt. Hæc Suidas. Eusebius uero in historia, hoc portentum aquarū, Christianorum, qui tunc in eo exercitu militabant, precibus & meritis refert. Iuliani principes duo: alter iuris consultus, alter fidei defensor, inter imperatores dicuntur. Iulianus, quem colimus inter sanctos, dicitur dum ceruum uenator insectaretur, ab eo ad se conuerso, parentes interfecturum portentose audisse: quod euitare cupiens, procul à patria profectus, ob beneuolentiam seruitio demeritam, cuiusdam principis filiam cum ditione unius castri duxit uxorem, quò fortè parentes quæsitum filium ignari peruenientes, ab eius uxore, ablenite uiro, hospitio sunt recepti: ob illorum interrogationē cogniti, simul & eius thalamo collocati. Iulianus interim aduenit, ubi in thalamo hos uidit, improviso mœchum patians cum coniuge, ambos interfecit. Re postea cognita, sese expiare cupiens, ad flumen quoddam uxore comite peruenit, ubi hospites Christi causa gratis nauicula trāsmittebat. Quapropter hospitio dicitur præesse, bonisq; omnis auxilio ab hospitibus inuocari. Fuit alter præsul Cenomanensis, qui putatur ille Simon leprosus hospes domini nostri. Alius eremita cognomento Saba: de quo Theodorus in historia triperita dicit: Dum contemplationi uacaret diuini instinctu spiritus præuidit ac prædixit exitū Iuliani principis. Iuliana uirgo & martyr apud Nicomediam sub Maximiano. Iustus Tyberienensis ex provincia Galilæa, conatus est & ipse Iudaicarum rerum historiam texere, & quosdam commentarios in sacros libros componere. Sed hunc Iosephus coarguit mendacij. Constat autem illum eodem tempore scripsisse, ut autor Hieronymus. Iustus, genere Afer, præsul Volateranus, sub Leone primo pontifice, una cum Octauiano socio Volaterras adplicuit: præsulq; eius urbis factus, Ariana tunc eam peste laborantem curauit. Iustus, præsul Lugdunensis, qui se ab omni cura abdicato unā cum uiatore comite secessit in eremum: ad quem uisendum, Antiochus eius in ecclesia successor, profectus est: cauerq; eius inuentum, summo honore Lugdunum traduxit. Iustinus philosophus, è Neapoli urbe Palaestina, fidelissimus nostræ philosophiæ sectator, & in Græca disciplina eruditissimus, habitum philosophi pristinum retinuit, & ad M. Antoninum apologeticon pro nostra religione scripsit: in quo de cōuersatione sua ita disserit, Nam & ego, inquit, sectis Platonis institutus, audiens Christianos infamari, anima duertensq; ad mortem oppetendam, ac omnino toleranda supplicia impauidos, mecum considerabā eam animi uitio aut luxuria nullo modo posse consistere. Quis enim aliquando uoluptarius mortem libenter amplectitur, quo scilicet ipsa libidine confestim careat, pro qua infamiam sustinuit? Scripsit & alia complura. Ex Eusebio libro quarto historiæ. Is demum Christi causa martyr fuit, relatusq; inter sanctos. Iustinus alter, qui Trogi epitomen fecit. Alius presbyter & martyr Romæ sub Decio, qui Sixtum, Laurentiumq; sepulturæ tradidit. Iustina uirgines & martyres duæ: altera Patauina genere & nomine, Vitalini regis filia, à sancto Prodociō præsule Patauino Christiana facta; deinde sub Maximiano gladio transfixa; cuius Padug venerabile templum & eius nomine congregatio. Altera Antiochena, gladio etiam petita unā cum Cypriano præsule Antiocheno: Romam deinde translata: postremo Placentiam, ubi nunc requiescunt. Iuuenicus, presbyter Hispanus, nobili genere ortus, quatuor euangelia hexametris, totidem libris: tum nonnulla alia composuit sub Constantino Magno, ut autor Hieronymus. Iuuenalis Aquinas, humili natus genere, poeta Satyricus, quod in suo poemate Paridem Pantominum Domitiani, nonnullosq; alios notasset, urbe honoris specie submotus fuit. Et iam octogenarius ad præfecturā cohortis in extremam Aegypti partem tendentis, missus. Verum breui post tempore sequuta mors. Ad Neruam usq; tempora peruenit, ut eius carmine indicatur. Iuuenalis, præsul Narniensis, ex Africa uenit, quum esset presbyter & medicus, populūq; Narniensem Christianum fecit.

ABIENVS Cæsaris in Gallia legatus, qui magnas sub eo res gesserat, de Labienum bello ciuili transfugit ad Pompeium: cui Cæsar eius bona quæ habebat in potestate remisit. Lucanus. Dux fortis in armis Cæsareis Labienus erat, nunc transfuga uilis. Hic potissimum suavit Pompeio, dubitanti inire Pharsalicam pugnam, ut in cōmentarijs. T. Labienus historicus, cuius scripta abolita fuere. Tranquillus in Caligula. T. Labieni, & Cordi Cremutij, ac Calsij Seueri scripta, senatusconsulto abolita requiri, & esse in manibus lectitariq; permisit, quod maxime sua interesset, ut facta quæq; posteris tradantur. De his etiam Seneca in xi. contro uersarum. Ista ingeniorū supplicia ut libri comburatur, post Ciceronem cœpere, quo tempore T. Labieni scripta ex senatusconsulto combusta sunt: quam cōtumeliā ipse Labienus non tulit, nec superstes suo ingenio esse uoluit, qui in monumenta maiorum suorum ferri se iussit, atq; illis includi, ueritus scilicet ne ignis qui nomini suo & libro subiectus erat, corpori negaretur. Idem in libros Calsij Seueri factitatum, qui erat amicissimus Labieni. Cuius libros quum cremari uideret, Nūc, inquit, me urere oportet, illos edidici. Antistius Labeo sub Augusto iuris quidem disciplinam principali studio exercuit, & consulentibus de iure publice responsitauit, cæterarumq; bonarum artium non expers fuit. In eius libris sororis etymologia reperitur, quasi seorsum nata, quod à domo in qua nata est separatur. Libertate fuit nimia, usq; eo ut Augusto iam principe ratum tunc pensumq; nihil haberet, nisi quod iustum sancitumq; in Romanis antiquitatibus legisset. Hæc ex Gellio. Augustinus uero ii. de ciuitate: Labeo quem sacrarum & diuinarum rerum prædicant peritissimum, numina bona à numinibus malis cultus diuersitate distinguit, malosq; propitiari cadibus & supplicijs fatetur, bonos autem latis obsequijs, qualia sunt cōuiuia, lectisternia. Laberium equitem Romanum, Mimorum poetam asperæ libertatis Cæsaris quingentis milibus inuitauit, ut prodiret in scenam, & ipse Mimos ageret quos scriptitabat. Sed potestas non solum si inuitet, sed si supplicet cogit: unde & se Laberius à Cæsare coactum, in prologo restatur uersibus qui à Macrobio ponitur: ultimus ex his: Nimirum hoc hodie uno plus uixi die, quàm mihi uiuendum fuit. Seneca lib. vi. declamationum: Cæsar ludis suis Laberium produxit: demum quum equestri ordini reddidisset, isq; sessum iret, omnes ita se coarctarunt, ut uenientem nō reciperent. Narratur & illa facetia, quum Ciceronem locum rogasset, & ille se excusans diceret, Anguste sedeo, respondisse fertur: atqui miror, cum duabus sellis federe soles. Lacydes Cyrenæus nouæ academiciæ princeps, Archelilai auditor à puero, maxime studiosus, seueritatis insuper & paupertatis amator, tenuit ludum annis xxxvi. excessit ex paralyti Olymp. cxxxiiii. Suidas. Lamiarum familia Romæ illustis, Neroni infensa. Iuuenalis: Lamiarum cæde madenti. Apud Tranquillum in Domitiano de cæde Aelij Lamia legitur. Lamia item Pontica, item nocturna phantasmata instituta à Pico & Fauno & Numa ad terrorē. Lucillus: Terriculas Lamias. Lamia quoque monstra in Libyco mari sunt, quæ naufragos ad littus quoddam desertum adpulos deuorant, ut Plato in politicis. Lasus, Hermionæus genere, ciuitatis Achaia, Olymp. lviij. regnante Dareo Histaspis. Hunc quidam loco Perian dri inter viij. sapientes adnumerant. Primus de musica scripsit, primusq; Dithyrambos in certamen protulit, contentiosum dicendi genus. Suidas. Latio Porcius, genere Hispanus, cōdiscipulus Senecæ, Maximi auditor, nobilis declamator: cuius Seneca primo lib. eius declamationū his uerbis meminit: Latio quum ad scribendum se concitauerat, iungebantur noctibus dies, & sine interuallo grauis sibi instabat: nō desinebat, nisi defecerat. Rursum quū se remissioni traderet, in omnes luxus & in omnes iocos resoluēbat, post cœnam lucubrabat. Memoria felix, nunquā illa quæ dicturus erat, ediscēdi gratia relegebat, edidit cerat illa quum scripserat. Historiarum omnium summa notitia. Iubebat aliquem nomina ri ducem, & statim eius facta recensebat. Solebat autem & hoc genere exercitationis uti, ut aliqua die nihil præter epithemata scriberet, alia uero nihil præter epiphonemata, alia nihil præter sentētiās translatiuas, de seculo, de delicijs, de crudelitate, & his similibus, & has suppellectilē appellabat. Lactan. Firmianus, Arnobij discipulus, Diocletiani tēporibus, Nicomediae rhetoricam docuit, ac penuria discipulorum, quod in Græca esset ciuita-

Labienum
dux
T. Labienus
historicus
Labeo An
tistius
Laberius
Lacydes
Lamiarum
familia
Aelius Lamia
Lasus
Latio Por
cius
Lactantius

te, ad scribendum animū adplicuit, Scripsit adolescentulus Symposiū, & Africæ Odyssæon ex Africa usq; Nicomedis hexametris versibus; præterea quæ nunc extant, de institutione diuina aduersus gentes, de ira dei, de opificio dei, & alia cōplura non extantia. In extrema senectute præceptor fuit in Gallia Crispi, Constantini filij, qui postea à patre fuit interfectus, ut autor Hierony. Hic ad magnā dicitur deuenisse paupertatē. Taxatur ab eodem autore ut hæreticus in apologia contra Ruffinū his uerbis: Lactantius in libris suis, & maxime in epistolis ad Demetrium, spiritum sanctum omnino negat substantiā: & errore ductus Iudaico, dicit eum ad patrem referri, uel ad filium, & sanctificationem utriusq; personæ sub eius nomine demonstrari. Quis mihi interdicere potest, ne legā eius libros, quos aduersus gentes diligētissime scripsit, quod superior sententia detestanda sit? Alius

Ael. Lampridius scripsit de gestis imperatorū Romanorum ad Constantinum magnum. Leo Byzantius, auditor Platonis, sophista nobilis, Philippo contra Byzantiū uenienti occurrens, Dic age, inquit, Philippe, quæ te causa trahit oppugnatum nostra mœnia? At ille, Amor, inquit, tuæ patriæ, qua uti potiar ueni. Leo excipiens, atqui respondit, non instrumento bellico, sed musico, amantibus est opus. Quo dicto ducem à bello Byzantiū auertit: quū Demosthenes multa super hoc apud Athenienses, Leo uero pauca apud Philippū uerba fecisset. Posthæc quū Athenas legatus missus esset, agita tamq; uideret inter eos longa contentione seditionem, in concionem ascendens risum populo excitauit, obesus admodum uentricolusq; apparens. At ille nihilo magis perturbatus, Quid ridetis, inquit, Athenienses, quod uobis uidear pinguis? Scitote mihi uxorem longe pinguisimam esse, talesq; ac tantos quū sumus concordēs, breuis admodum lectulus capit, discordes ne tota quidē domus. Quod sanè uerbū tempestiue loco adcomodatū populū paci restituit. Hæc nos ē Philostrato conuertimus. Suidas uero de eodem ait, quod Philippus quū Leonem in expugnatione Byzantiū præter omnis contrariū haberet, epistolas ad Byzantios scripsit calumnias plenas, uti si uoluisset tantū dare pecuniæ Leonī quantū petebat, iam dudum urbe fuisset potitus. Cives hoc accepto, domū eius circumsteterē: ille libitimens, laqueo uitam finiuit: parū quidem philosophiæ præceptis obtemperans. Scripsit res Byzantiū ab eodem Philippo gestas. Leo Alabandeus scripsit historiam de Caribus libris quatuor, de Lycijs duo, artem rhetoricam, sacrum bellum Phocensium, & Bœotiorū. Suidas, Leonidas primus ille Spartanus memoratur, qui quatuor Lacedæmoniorum milibus apud angustias Thermopylarum, ingentem Xerxis exercitum uicit: quiq; teste Trogo, ait, Prandete milites, hodie apud inferos cœnaturi. Alter, Alexandri pædagogus, parū Quintiliano probatus; cuius postea uicta Alexander nunquā deseruit. Tertius Byzantiōrū dux, qui muros hostibus obsidentibus, quū Byzantiū, qui uino dediti sunt, ganeas custodiæ præuertissent, cœnopolia apud mœnia cōstituit, ut ibi firmiores haberet in officio milites. autor Aelianus de uaria historia. Leonardus, genere Gallicus, à sancto Remigio præfule Remensi Christianus factus, ac deinde diaconus Lemouicensis, prope eandem ciuitatē nemus sibi deligit: in quo usq; ad extremū summa in abstinentia uixit: uinctos complures ē custodijs ac compedibus prodigiose liberauit. Leontis, meretrix apud Gellū doctissima, quæ Theophrasti libris respondit. Leontij plures martyres. L. Cornelius Lentulus proconsul in Hispania, Annibalis tempore, quū in fine belli rediret, ac in senatu de rebus ab se multis iam annos feliciter gestis differeret, triumphumq; peteret, res quidē triumpho dignas senatus censebat: sed exemplū se à maioribus accepisse, ut qui neq; dictator, neq; consul, neq; prætor res gessisset, minime triumpharet: concessum tamen quanquā Ti. Sempronio Longo intercedente, ut ouans urbem ingrederetur. Tulit ex præda XLIII. millia pondo, aurī LXXX. militibus ex præda CXX. asses diuisit. *Liuus* XL I. P. Cor. Lentulus quum in Auentinū fugisset C. Gracchi acies, pro republica multis acceptis uulneribus, hæc mercedem tulit, ne moreretur in urbe. Nam obtrectatorum moribus cōpulsus à senatu legationem petere, habita oratione qua dijs supplicauit, ne iniuria hæc in ingratū patriā reuertetur, in Siciliaq; perseuerando compotem se uoti fecit. Valerius. Lentulū Cn. & P. circa Sullana tēpora inter claros oratores à Cicerone scribuntur his uerbis: Cn. Lentulus multo maiorem opinionem dicendi actione faciebat, quam quanta in eo facultas: qui quū esset peracutus quanquā ex facie uidebatur, nec abundans uerbis: & si fallēbat, in eo ipso sic

interuallis exclamationibus uoce suauis & canora admirādo irridebat, calebat in agendo, ut ea quæ deerant non desiderarentur. Et tanquam Curio copia nōnulla uerborum, nullo alio bono tenuit oratorium locum: sic Gn. Lentulus caterarum uirtutum dicendi mediocritatem actione occultauit, in qua excellens fuit. Non multo secus P. Lentulus: cuius & excogitandi & loquendi tarditate tegebat formæ dignitas, corporis motus plenus & artus & uenustatis, uocis & suauitas & magnitudo. Sic in hoc nihil præter actionē fuit. Cetera etiam minora quam in superiore. C. Lentulus Marcellinus nec unquam indifertus, in consulu pereloquens uisus est: non tardus sentētijs, non inops uerbis, uoce canora, factus ceteris, autor idem. Hic quum futuram ciuili bellī calamitatem præsentiret, in consulu ait: acclamate Quirites dum licet, quia statim iam nobis non licebit impune: quam uocem Pompeius dissimulauit. Valerius de libere dictis. Lentulū aliq; duo P. & L. consulares tempore Ciceronis, de quibus in Bruto ait: P. ille Lentulus iniuriarum nostrarū uictor, autor salutis, quicquid habuit, quantumq; illud fuit, totum habuit à disciplina. Instrumenta naturæ deerant, sed tantus animi splendor & tanta magnitudo, ut sibi omnia quæ clarorum uiroū essent, nō dubitaret adsciscere. L. tamen Lentulus satis erat fortis: sed cogitādū non ferebat laborē. Vox canora, uerba nō horrida sanè, ut plena esset animi & terroris oratio. Lentulus Spinter à Spintere histrione dictus, cuius similitudinē maxime referebat, teste Valerio. Præerat Asculū tēpore bellī ciuili cū præsidio, quod aduentante Cæsare re pte destituit. Idem perijt, ut autor Læcanus, in sinistro cornu, in pugna Pharsalica, postq; Pompeium adhortatus est, ut in Aegyptū aufugret. P. Cor. Lentulus Sura prætor urbis cōprehensus in coniuratione Catilinæ ac strangulatus in carcere iussu cōsulis Ciceronis fuit, priuignus Clodij, quæ causa inimicitia postea inter eos fuit. Hic patre habuit P. Len. pater summa in republica autoritate, principē senatus, ut Pedianus testatur. P. Lētulus, cui Cic. post mortē Pisonis filiam locauit, apud quem illa ex partu decessit. Cor. Lentulus ab Augusto missus cōtra Dacos, Cotisonē regem in citeriorem Danubij ripam in scirrum pentem repressit, quem regem tantū aestimauit Augustus, ut eius filiā in matrimoniū peteret, illiq; suam Iuliam offerret. Læcus Pompeij magni libertus, & penē omnium expeditio num comes: eo defuncto schola se sustentauit, docuitq; in Carinis & Telluris ædē in qua regione Pompeiorū domus fuerat. Ac tanto amore erga patroni mentionē extitit, ut Salustium historicum, quod eum oris improbi, animo inuercundo scripsisset: acerbissima satyra lacerauerit, Lastaurum, & lurconē, & nebulonē, & popinariū cum appellans: præterea uita scriptisq; monstrosū, ac priscorū, Catonisq; uerborū eruditissimū furem. Tra ditor aut puer adhuc Athenis surreptus refugisse in patriā, perceptisq; liberalibus disciplinis, precium domo suo retulisse: uerum ob ingenij & doctrinā manumissus, Trāquilus. T. Clair. Lemnius, Claudij Augusti libertus à studijs, Hæc inscriptio in sancti Hadria T. cl. Lenius ni templo legitur Romæ. Leontium meretricula cōtra Theophrastū scripsit scite quidem sermōe Attico. De qua uide etiā in prologo Plinij, autor Cicero de natura deorum. Lepi retriæ dorum genus, uide inter Amylios. Lanates Latī, & Lanati, cognomēta sunt Romana, Lepidi de quibus alibi diximus. C. Lælius, & Africanus inter raras amicitias, uterq; à Cicerone & eloquens & orator describit in Bruto. Sed & fœminas quoq; in eorū domibus facundia Latini sermonis & elegantiæ præditas fuisse, idem & Quintil. authores sunt. Hic in Hispaniam legatus Africano profectus, & in expugnatione Carthagini nouæ, præpositus classi fuit: ut Litu. testatur. Idem missus à Scipione ad Syphacem legatus pro amicitia, tribunos peritissimos rei militaris specie seruorū secum duxit, explorādæ regionis gratia ut ait Frontinus. In qua legatione Syphacē populo Rom. amicum reddidit. Quem aliquāto post tempore ad Carthaginenses inclinantem spreto fœdere, inita cum eo pugna, in potestatem redegit. Missus postremo à Scipione Romam cum Magone, ceterisq; captiuis ex Hispania. Leander Abydenus, & Ero Sestia: quorum amores Musæus hexametris profertur, quæ adhuc extant. unde Ouidij epistola materiā mutuata est. Leander item pro præsul Hispalensis, ad quem sunt Gregorij moralia scripta. Libanius sophista ex Antio, Leander præchta curuæ Syriæ ciuitate, tēpore Iuliani principis claruit: profecit Athenis sub Diophanulo philosopho: ita tamen ut raro in ludum ueniret, raroq; cum alijs congregaret, ac se tantum solus exerceret in declamando. Inde Constantinopolim profectus ludum aperuit.

unde post aliquantulum tempus quorundam adolescentium gratia infamiam subiens, pulsus fuit, ac Nicomediam uenit. Indeque ob eandem causam rursus eiecetus, in patriam se recepit, ubi profitebatur, multosque reddidit in arte rhetorica uiros excellentes, inter quos Chrysothomus & Bassilius fuerunt. Quamobrem in Iuliani principis dignationem ueniens, ab eo pluribus honoribus ornatus; praefecturaeque praetorij titulo tenus oblatam respuit, diligitans plus esse sophistam agere quam praefectum: in hoc gloriam cito perituram, in illo perpetuam esse. Iulianus quanquam magnis rebus occupatus, & magna ipse quoque dicendi ambitione teneretur, illius magnopere suspiciebat ingenium: quod eo etiam studio sius faciebat, ut eum Proaeresio sophista, qui tunc apud eum agebat, & primum dicendi locum occupauerat, praeponebat. Ad quae certamina & Acacius & Thuscianus Phryx quotidie uocabantur. Decellit domi iam senex. Scripsit declamationes haud usquequaque pares illius ingenio, quippe qui in eo dicendi genere praepceptorem, uti supra narraui, neglexit: reliqua sane opera probatissima. Librum de progymnasmatis edidit: inter quae quas uocant *expolores* uenuste persequutus est, Orationes praeterea & epistolas: in quo genere princeps inter Graecos facile apparet. Quae omnia ad nostram usque aetate peruenere. Ex Suida & Eunapio, qui uitam etiam sophistarum scripsit. Liberatus Afer una cum uxore & duobus filiis, ac Crescencio presbytero martyrium passus in Africa insecratione Vandalica, auctor Africanus. Liciniorum familia uetusta ac lata, diuersa sibi cognomina adsumpsit, Crassorum, & Lucullorum, qui suis dicuntur locis. L. Licinius, L. filius Belutus, unus est quinque tribunus post reges exaetos creatus: ut testat Pedianus, C. Licinius Caluus, & L. Sextius tribuni plebis legem promulgauerunt, ut consules etiam ex plebe fierent. Eam legem cum magna contentione repugnantibus patribus, quum iidem tribuni per quinque annuum soli magistratus fuissent, pertulerunt. Hi primus omnium ex plebe consul L. Sextius creatus est. Lata est alia lex, ne cuiquam plus quingentis iugeribus liceret possidere. Liuius libro sexto, C. Licinius Stolo, gener Fabij Ambusti, cum consul lege sanxisset, ne quis amplius quam quingenta agri iugera possideret, ipse mille comparauit. Quare ac cusatus a M. Popilio Lenate damnatusque iura lege est. Liuius lib. v. 11. Valerius item. Hic Stolonis cognomen adeptus, ut refert Columella, quod agriculturę diligētissimus fuerit, plantasque & arbores ablaqueare & resecis fruticibus, quos stolones uocant, curare solebat. Licinius Porcius praetor, eo tempore quo Annibal cum Salinatore & Nerone pugna bat, ante aduentum consulum multa industria, nunc angustias locorum occupando, nunc hostile agmen turbando, Asdrubalis in Italiam tunc primum uentis iter obsruxerat, ut Liuius x. v. 11. Hic serius poeticam Romae cepisse dicit, ut auctor Gellius. Licinius tribunus militum sub Claudio Marcello. C. Licinius sacerdos deiecetus a Scipione Aemilia no censore. Licinius Macer praetorius repetundarum reus, quum nuntium accepisset se reum, & M. T. Ciceronem causam contra eum agentem, putans perijisse sua bona, possedique hastae subijci, quod forte manu habebat faucibus suis uinculo coarctatis, poenam moriendo praue nit. Auctor Valer. de mortibus non uulgaribus. Licinus, Augusti tonsor praediu es, sepultus uia Salaria ad secundum lapidem nobili monumento: de quo illud distichon, Mar. moreo tumulo Licinus facit, at Cato paruo, Pompeius nullo, credimus esse deos? Horatius in poetica, Tonfoni Licino. Q. Ligarius de quo Pompeius libro primo digesto rum, Q. Tubero a causis agendis ad ius ciuile transit, maxime postquam Q. Ligarium ac cusauit, nec obtinuit apud Caesarem. Is est Ligarius, qui quum Africae oram teneret, infir mum Tuberonem adplicare non permisit, nec aquam haurire: quo nomine eum accusa uit, & Cicero defendit. Plutarch. quoque in hanc sententiam: Fertur Caesar in hac oratione Ligarium prorsus condemnare decreuisse, sed processu orationis, quum in his uerbis, Quid enim Tubero ille tuus districtus in acie Pharsalica gladius agebat: cuius latus petebat? quod erat sensus: & reliqua: ita mente alienatus, ut libelli quos tenebat e manibus deciderent, re umque contra propositum absolueret. Liuia, gens plebeia, consularibus tamen multis, aliisque ma gistratibus floruit. Cuius princeps Liuius Salinator familiam illustrauit. auctor Tranquil. Hic primo cos. de Illyrijs triumphauit. Deinde ex inuidia peculatus reus ab omnibus tribu bus excepta Metia, condemnatus in exilium abiit uoluntariu: unde longo tempore sordi datus, promissaque barba moratus fuerat. Vergere Italia Annibale reuocatus, factusque Cos. cum

cum Claudio Nerone inimico statim causa reipublice sibi conciliato, de Asdrubale triumphauit. Censor cum eodem collega omnes tribus excepta Metia ararias reliquit, stipendio priuauit: hoc tantum crimine, quod & prius eum iniuste condemnassent, & postea tan tos honores non recte tribuissent. Quodque in eadem censura, salis uectigal primus omni um commentus esset, Salinatoris cognomen accepit. Caecilius & Liuius uigesimalmono. Liuius Drusus, hostium duce Druso cominus trucidato sibi suisque cognomen indidit. Pro pretor e provincia Gallia aurum Senonibus olim in obsidione Capitolij datum, nec ut fa ma est repetitum a Camillo, retulit. auctor Tranquillus. Huius abnepos Liuius Drusus collega C. Gracchi in tribunatu, ob eximiam aduersus Gracchos operam resistendo agrariae legi, patronus senatus dictus est. auctores Tranquillus in Tyberio, & Plutarchus in Graccho. Huius filius, M. Liuius Drusus, eodem teste Tranquillo, qui simili dissensione diuersa a patre sensit: multaque uarie moliens ab aduersa factione interficitur. Caecilius uero de eodem sic refert: Liuius genere & eloquentia magnus, sed ambitiosus & superbus, aedilis munus magnificentissime edidit, & Rhemnio collegae quaedam de utilitate respu blicae suggerenti: Quid tibi, inquit, cum republica nostra? Quae tor in Asia nullis insigni bus uti uoluit, ne quid ipso esset insignius. Tribunus plebis, Latinis ciuitate, plebi agros, equitibus curiam, senatui iudicia promisit. Nimirum liberalitatis fuit. Ipse etiam profectus, ut nihil cuiquam ad largiendum praeter coelum & coenum reliquisset. Itaque cum pecunia egeret, multa contra dignitatem fecit. Magullam Mauritaniae principem ob regis simultate pro fugum, accepta pecunia a Bocho prodidit. Quem ille elephantu obiectit. Adherbalem filium regis Numidarum, obsidem domi suae sumpsit, redemptionem eius a patre sperans occultam. Cepioni inimico actionibus suis resistenti collum in comitio obtorsit, ut multus efflueret sanguis e naribus. Deinde ex gratia in inuidiam uenit. Nam plebs a acceptis agris gaudebat, expulsi dolebant. Equites in senatum lecti laetabantur. Senatus permittis iudicij exultabat: sed societatem cum equitibus aegre ferebat, unde Liuius anxius ut Latino rum postulata differret, qui promissam ciuitatem flagitabant, repente in publico concidit, siue morbo comitali, siue hausto caprino sanguine semianimis domum relatus. Vota pro illo publice suscepta sunt per Italiam, & quum Latini consulem in Albano monte interfe cturi essent, Philippum admonuit, ut caueret. In senatu accusatus, quum domum se recipe ret, immisso inter turbam percussore corruit. Inuidia caedis apud Philippum & Cepione fuit. Caecilius. Liuius Andronicus, Liuij Salinatoris libertus, cuius filios erudit, ab eo demque ob ingenium libertate donatus. ut auctor Eusebius. Primus Romae fabulam dedit, C. Claudio caeci filio, & M. Tuditano consulibus: anno ipso antequam natus esset Ennius: post urbem uero conditam D C X I I I. Cicero in Bruto. Liuius historicus Patavinus na tus est anno ab urbe condita D C X C I I I I. quo & M. Messala orator. Excessit Paduae anno I I I. imperij Tyberij, aetatis autem L X X. Hunc Caius princeps tanquam uerbo sum insecratur, Pollio uero tanquam Patauinitatem redolentem. Quintiliano magno pere laudatur. Eumque Herodoto comparat, in concionibus praesertim, suadetque pueris edi scendum, ut Ciceronis imitator em. Nam & ipse Liuius ad filium scribit, ut Ciceronem imitetur, aut ei quam maxime similem. Solet nasci quaestio inter eruditos: An Cicero si historiam fuisset aggressus eum superasset: multosque habet uterque adfertores. Lycur gum Eratosthenes & Apollodorus non paucis annis antiquiorem prima Olymp. ostendunt. Timaeus duos apud Spartiatis Lycurgos dicit fuisse: diuerso tamen tempore. For um utriusque res gestas ob gloriam in alterum referri, & uetustiore non procul ab Ho meri temporibus fuisse. Igitur peregre telluris multum obuiuit. In Cretam primum uenit: indeque poetam quandam Thaletem Spartam misit ad conciliandos animos disciplinae: postea in Asiam profectus: demum ad Aegyptios: unde ritus plurimos militiae domique aptos trastulit ad Spartiatis. Et ut Aristocrates etiam tradit, peragrata Africa atque Hispania ad Indos penetrauit. Inter praecleara eius instituta illud memorat, La cedemonijs fecisse ut agri aequae diuiderent, uitandae inuidiae gratia, seruandaeque in ciuitate aequalitatis. Sustulit praeterea conuiuio apparatum & mensas lautiores: unde ocium omne cupiditasque diuitiarum nascitur. Quare diuitibus infensus usque adeo, ut haec in concione suadens inuaderetur, fugiensque in templum, ex eo ab uno ex his adulescente audaciore Alcandro nomine, oculo efflato uulne.

Liuius Drusus

Liuius Drusus Trib.

M. Liuius Drusus

Liuius Andronicus

Liuius histo ricus

Lycurgus

uulneraretur. Quem casum Lycurgus dicitur more philosophi tulisse, Sed & adolescenti à ciuibus ei oblato pepercisse. Ea de causa tēplum Mineræ Ophthalmidis apud Solpium Laconicæ locum dicauit, ut author est Pausanias. Lacedæmoniorū pueros quem primum duodecimum annū attigissent, iussit discalciatos ambulare, cubitareq; lectis storaceis palustriq; arundine. Ita demū esseratiores fieri ac reipublicæ utiliores. Excessit in Creta ubi ab initio sponte ac perpetuo secesserat, sumpto iureiurando à populo, nequid de suis legibus cōmutaret, donec redisset, Quapropter post mortem iussit cineres disijci, ne solutus quandoq; sacramento populus leges solueret, si mortuum in ciuitatem retulissent. Reliquit filium, qui & ipse sine liberis decedens, finem attulit generi, ex Plutarcho & Trogo.

Lycurgus rex Nemeæ Lycurgus alter rex Nemeæ regionis Hyplipulen regis Thoantis filiam nato suo nutricē adhibuit, autor Papinius in Thebaide. Lycurgus rex Thraciæ Bacchum deum esse negabat. Quapropter cum contemns dum conatur uites amputare, sibi crura incidit. **Lycaron** Arcadiæ rex, quod hospites trucidaret, & Ioui mortalis peregrini specie, membra humana epulanda dederit, ab eodē in lupum mutatus est, & à suis canibus in uenatione dispersus, **Lycan** ex Troade Stratonis discipulus ē Theophrasti scholasticus huius in dicēdo sua ueritatem nomen maxime demonstrat, quod addita litera G, Glycon sit cognominatus: habitu fuit mollis & delicatus. Quatuor huius nominis memoratur, Primus Pythagoricus. Secundus hic. Tertius uersificator. Quartus epigrammaton poeta. Ex Diogene. **Lycophron** poeta patria Chalcidensis, Soelis seu Lyci historici filius, inter septem poetas, qui Pleiades dicebantur à numero stellarū, Philadelpho Ptolemæo receptus. Erāt autem hi, Theocritus, Aratus, Nicædrus, Eantides siue Apollonius, Philetus, Homerus iunior, Lycophron, autor Suidas. Scripsit poema quod uocant Alexandram, opus in primis obsecrum, utpote Cassandra uaticinantis: quam & Alexandram uocabant. Priamus pater hanc uaticinans penē furentem in cluserat turri, dimisso solo nuncio, qui audita tantum ab eareferret, Nuncius igitur audita refert. Hic opus totum uerisatur, historias continet plures: ab Hercule enim & rebus Troianis exorditur, usq; ad Alexandrum Macedonem uenit. Dein de procedens usq; ad finem poematis, Phœnicum res, unde bellum inter Græcos & Barbaros ortum prædicat. Eum enarrauit in primis Io, Zezes, Linus teste Diogene Thebis natus Mercurio Musaq; Vrania, scripsit solis & lunæ cursus, animaliumq; ac fructuum generationes. Namq; in primo statim uersu operis, initia rerum altius repetens, cuncta simul nata memorauit. Quē sequutus Anaxagoras, principio facta simul omnia dixit, eaq; mente accedente composita. Interemptum dicunt ab Apolline sagitta: cuius huiuscemodi narratur epigramma: Candida purpureis redimitum tempora sertis Thebanum Vrania continet urna Linum. Virgilius tamen in Bucolicis cum Apollinis filium dicit.

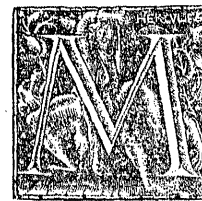
Lysander L Y S A N D E R dux Lacedæmoniorū inuictissimus, cuius ductu Athenienses cum duce Conone illam nauali pugna cladem acceperunt. Ex quo Athenæ semiditæ, impositumq; iugum triginta tyrannorum postea fuit. Per Thrasybulum exulem Atheniensem postea eieci, ac decem alij surrogati: moxq; illi quoque à Lysandro expulsi sunt & Athenæ tyrannorum iugo liberatæ. Emicuit eo tempore quo & Pausanias & Agesilaus Lacedæmonij, eodemq; in bello militauere. Cecidit in acie superatus ab Atheniensium duce Conone in bello Thebanorum terrestri pugna, ubi alter dux Lacedæmoniorum Pausanias in exilium suspectus proficiscitur, Lysander in rebus gestis, ac factione & animi magnitudine, ex nostris Sullæ comparatur, in Plutarchi Parallelis. L Y S I A S Syracusanus genere, Cephali filius, Ctesia discipulus, unus ē decem oratoribus, natus est Athenis, quō pater se transfulerat, æqualis Demostheni. Puer iam in Thurios coloniam migravit. Redijt annos natus quadragintaseptem. Interq; principes habitus ea tempestate oratores. eius uero orationes feruntur supra nonaginta: styli puritate & elegantiā cunctis præter Isocratem præstat: scripsit quoq; conciones & epitaphia & epistolas, de arte item rhetorica. Cicero autem in Bruto de ipsius stylo sic ait: Lysias gracile dicendi genus selectus est: quanquam in eo sunt sæpe lacerti, sic ut fieri nihil possit ualentius, ueruntamē est genere toto strigosior. Habet tamen suos laudatores, qui hæc ipsa subtilitate delectentur, in libro autem de Fi. cum oratione locupletem, rebus uero inanem uocat. Quintilianus autem sic: Lysias subtilis atque elegans, & quo nihil (si oratori satis sit) dicere queas perferre

perferre: nihil est inane, nihil accersitum, puro tamē fontē quā flumini propior. **Lysippus** Sicyonius nobilis sculptor in honore apud Alexandrum, à quo tantum fingi uolebat. **Lysippus** etiam poeta comicus. Dramata eius Bacchidæ, Thyrfocomus, ut autor Athenæus. **Lysistratus** Sicyonius Lysippi frater primus similitudines ē gypso reddere instituit, ac teffigiem exprimere: ante eum pulcherrimas tantum facere studebant. Creuitq; res tantū ut nulla signa statuæ uel sine argilla fierent, Quo apparet antiquiorem hanc fuisse scientiam quā fundendū æris. Plinius. **Lysimachus** Agathoclis filius ē successoribus Alexandri Magni Pergamo præfuit: ubi thesauri regis fuerunt. Hic illustri quidē Macedoniæ loco natus, uirtute illustrior fuit: amore literarum ac philosophiæ ardebat a deo ut Callisthenem tunc ab Alexandro in arumnis collocatum, ac cum cane in cauca clausum de uirtute differentem sapius audiuerit, poculumq; ei ac uenenum remedium miseræ optanti, propinauerit. Quod egre ferens Alexander Lysimachum leoni obiecit dicitur: sed ille uiribus fretus rem polleis prodendam egit, manum amiculo conuolutam in os leonis in ferens, adreptaq; lingua feram exanimauit, quo pacto uehementius postea Alexandro dilectus & apud eum in honore maximo fuit. Præterea Lysimachiam urbem condidit quæ post annos xxi. terræmotu euersa ipsi stirpib; eius exitium portendit. Nam breui post tempore Agathocle filium fortissimum, per quem bella multa feliciter gesserat, nouerca Arsinoc Ptolemæi sorore instigante ueneno sustulit. Ob quam immanitatem populi ab eo defecere, unde & ortum inter eos bellum in quo Lysimachus cecidit annos natus lxx. postremus omnium suorum cum uarijs casibus antea liberos quinque amississet. Macedoniæ regnum ad Seleucidas translatum. Ex Trogo libro xv. Lysimachus Acarnan Alexanderi pædagogus secundas post Leonidam obtinuit, nullo urbanitatis genere præditus, nisi quod se Phœnicem, Alexandrum Achillem, Philippum Peleum appellabat: autor Plutarchus. Lysimachus Aristidis iusti filius, cuius meminit Demosthenes in oratione περὶ τῆς ἀδικίας. Huic ob merita patris erga rempub. qui propter abstinentiam & iustitiam pauper admodum decesserat, data sunt publice centum talenta, ut autor Plutarchus in Aristide. Lolliorum etiam Romæ genus, & nomen admodū celebre. Inter quos M. Lollius magna apud Augustum autoritate fuit, ad quem Horatius scribit: Troiani belli scriptorem maxime Lolli. Eius etiam memoria Ferētini adhuc in turri quadam legitur marmoris inscripta. M. Lollius C. filius Cos. A. Hirtius. A. F. Funda faciunda cogitauerūt. Eidēq; probauere. Lollia Paulina, C. principis uxor sestertio quadringentis extimatam tunicam ex marga ritis habuisse fertur: uti Solinus & Plinius auctores. Hanc Tacitus filiā fuisse dicit M. Lollij consularis supra memorati. Lollianus Ephesus & scholæ & populo præfuit Atheniensis. Prætor enim fuit, qui magistratus antiquus in bellis delectus habebat. Nunc autem rei frumentariæ præest. Epicheremata magnopere laborauit inuenire, & inuēta distincte loqui idoneus. Dicebat extemporaliter Isæi imitatione quem audiuit. Imago eius Athenis erat in foro. author Philostratus. Longinus philosophus Syrus Palmira ciuitate, præceptor Zenobiæ Palmiræ reginæ: interfectus deinde ab Aureliano in eius urbis direptione, Isopbus apud omnis de se relicto desiderio: uti Vopiscus testatur. Longinus miles simul cum Me-gisto & Acesto ad Christi fidem inductus à Paulo apostolo ad supplicium proficiscente. Ante hunc dicitur & ex militibus unus extitisse, qui Iesum crucifixum hasta percussit, & ob signa & prodigia subsequuta Christianus factus, postremo martyr. Habeo authorem qui dicat hoc nomen ab illius officio Græce uocatum fuisse ob hæc uerba: ἐπὶ τοῦ σπυλοῦ λόγῳ αὐτοῦ τὴν πλεῖστα ἐνοσε, quod pro lonche, id est, hasta Longinus putant dictum. Hic est quem Mantuæ sepultum esse dicunt: quō sanguinem ille dominicum ex humo delectum tulerat. Lucretiorum genus patritium. Sp. Lucretius Tricipitinus Lucretiæ pater, in locum demortui Bruti in consulatu collega Valerio Publicolæ susceptus, cum maior iam natu esset, nec uires suppetere ad obeunda munera consularia, intra paucos dies moritur. In cuius locum Horatius Puluillus susceptus est. Liuius secundo. T. Lucretius cum T. Veturio Gemino consul contra Volcos profectus, nobilem retulit triumphum, eorum nomine propè delecto, decem milibus, & cccclxx. cælis, expositaq; deinde omni præda in campo Martio, ut suum quisq; per triduum cognitum abduceret, reliqua uendita cui domini non luere. Triumphauit de Volscis Equisq;. Triumphantem secuta sunt

sunt legiones. Alteri consuli datum, ut ouans sine militibus urbē ingrederetur. Liu. libro 111. Lucretius ædilis cadaver T. Gracchi in Tyberim proijci iussit. Q. Lucretius Vispillo in priuatis causis acutus & iuris peritus & cōcionibus aptior quā iudicijs, ut Cicero. Lucretius Asella Sullanarū partium, qui Mariū Prænestē obsederat, quod præter eius uoluntē cōsulatum sit petere ausus, ad turbandum resp. statum, à L. Ballieno centurione iussu Sullæ in medio foro occisus est. Quod cum populus indignè ferret, Sulla aduocata concione se iussisse dixit: Liviū in epitome Macedo. Pedianus, Lucretius poeta ob philtra dicitur perijisse, hausto amatorio poculo ob amorem scēminæ in furorē uersus: eius poema scētam imitatur Epicuræam. Lucretia inter Tarquinos dicitur. Lucullorum familia in Licinios ascita. Eius nullum qui claritatem habuerit priore lego quā L. Licinium Lucullum qui temporibus Scipionis Aemilianī paulo ante initū belli Punicī fuit Cos. cum A. Posthumio Albino. It cum delectum se uere agerent, nec quenquā gratia dimitterent, à trib. pleb. qui pro amicis suis uacationem impetrare non potuerunt, in carcerē coniecti sunt. Lucullus deinde in Hispaniā missus. Cui postea Claudius Marcellus successit, cum omnes Celtiberiæ populos placasse uideret. Vaceos, Cantabros, aliasq; in eadē Hispania nationes subegit, ut Liviū lib. xlix. Huius igitur filij siue nepotes, Lucius & Marcus Luculli fuerunt: quorum L. disertus ac diues munus quaestorium amplissimum dedit. Per Murenam in Asia classem Mithridatis, & Ptolemæū Aegypti regem consuli Sullæ conciliauit. Prætor Africam iustissime rexit: aduersus Mithridatem missus collegam Cottam Chalcedone obsessum liberauit, Cyzicon oblidione soluit, Mithridatis copias ferro & fame adflixit, eumq; regno primū suo, id est, Ponto expulit. Deinde rursus cū Tigrane Armeniæ subueniente, magna felicitate superauit. Post hæc ocio se tradidit: ubi magnificentiā uillarum, cōuiuiorum sumptus, uestium numero ac pulchritudine, præterea signorum ac tabularum ornamentis, omnes quacūq; tempestate superauit. Paulatim deinde alienata mente desipere coepit, tutela eius M. Lucullo fratri permissa. hæc Cæcilius. De eodem Plutarch. etiam ait, q; facundia clarus fuit. Præceptorem habuit Antiochum Ascalonitam ueteris Academiæ. Scripsit Græco sermone bellum Marciū: quo ipse unā cum Sulla interfuit. Militiæ uero ipsius par gloria. Siquidem consul cum M. Cotta ad bellum Mithridaticum est profectus, ubi primū magno scēnore Asiam liberauit. In eoq; bello maximis rebus gestis Tigrane cæterisq; expugnatis Pompeium nō belli sed penē triūphi successorem habuit. Triumphauit tamen quamuis aduersante Memmio, Ocio deinde se tradidit. Apudq; Baias lacum maiore inpena excavauit q; uillam extruxerat. Lucilius Balbus in dialogo Ciceronis de natura deorum. Stoicorum partes tueritur: in quibus tantos progressus fecit, ut in eodē libro ponitur, q; excellentibus comparetur Græcis. Lucilius miles Bruti domesticus atq; fidus: qui cum apud Philippos inclinātā iam acie uideret, sese pro Bruto obtulit, ut spatium ei fugiendū daret. Ductusq; ad M. Antonium pro Bruto, ut apparuit fraus: collaudatum eum Antonius ob fidem apud se tenuit, quem non minus postea sibi fidelem sensit atq; Bruto fuerat. Plutarch. in Bruto. C. Lucilius poeta, ut Gell. in x x v 11. lib. testatur tēpore 11. belli Punicī emicuit. De quo Quint. hæc scribit. Primam insignem Lucilius laudem in Satyra est adeptus, qui quosdā ita deditos habet amatores, ut eum nō eiusdem modo operis autoribus, sed omnibus poetis præferre non dubitēt: ego quantum ab illis, cātum ab Horatio dissentio, qui Luciliū fluere iutulenter, & esse aliquid quod tollere possis putat. Nam eruditio in eo mira & libertas, atq; inde acerbitas, & abunde salis. Horatius tersior & magis purus. Lucillus Senecæ familiaris ē Pompeijs oppido Cāpaniæ fuit adeo philosophiæ deditus, ut quaestor cū esset Siciliæ, magnā temporis partem ab officijs publicis uacans studijs incumberet. Lucilla M. Antonini & Faustinae filia. L. Antonini Veri uxor, marito superstes, iterū nupta Pompeiano maximo uiro, remanentib. ci principatus insignibus: uidelicet in sella imperatoria sedebat. Ignē de more præferbat permittente Commodo fratre. Verum cum postea hæc sibi ablata doleret, in eum cōiurauit, unā cum Quadrato nobili adolescente, cum quo stupri cōsuetudinem habere putabatur. Deprehensa igitur & unā cum coniuratis ab eo interfecta: autor Herodianus in Commodō. Eius in antiquis nummis imagines reperiuntur hac inscriptiōe: Lucilla Augusta M. Antonini & Faustinae filia. Altera Lucilla lōge felicior uirgo & martyr sub Valeriano & Gallo imp. Filia hæc Nemesii tribuni, oculis capta, à diuo Stephano pōt. luminibus restituta. De

ra. Deinde Christiana cum tota familia facta. Aliam supra in Flora narraui. Luciae item duae martyres: altera uirgo Syracusana, altera Romana uirga iam annis x x x 1 x. unā cum Geniniano, quem à lymphatione liberatum ad fidem deduxerat, gladio caesa est sub Diocletiano. Lucina uirgo item Romana diues admodum, circa ea ferè tempora Christianos sumptibus iuuabat, martyresq; in agro suo sepeliebat. Eius Romæ sepulchrum in templo Sebastiani adoramus. Moriens, ecclesiam heredem reliquit sub Marcello pontifice. Lucianus sophista Samosatenus ob mores Atheos cognominatus, sub Traiano principe. Cum apud Antiocheam Syriæ caudicus esset, atq; in ea arte planè decoxisset, se ad scribendum dialogos conuertit, lacerandamq; Christi religionem, ubi sanè ridiculus apparet. Obijisse dicitur à canibus, uti par fuit, laceratus, author Suidas. Hic quum antea Christianus esset, postea defertor religionem incesit, nihil ex ea consecutum dictitans, nisi ut nomen eius corrumpere, tur, ex Lucio Lucianus factus. Initio nanq; dialogorum de se plura loquitur. Quod uili genere ortus à patre ad auunculum statuarium discendi gratia missus, ut primum caelo indoctis manibus nobile marmor fregisset, ac ob eam causam acriter uapulasset: nocte insequenti duas ei imagines in somnis uiderit apparentes. Alteram statuariam se affirmantem esse, pluraq; ex arte pollicentem emolumenta. Alteram eloquentiam, maiora promittentem, quam relicta prima secutus sit. Dialogi eius sanè uerbis elegantissimi, sed rebus magnopere excusati, ubi quasi Pyrrhonica proficitur, nihil adfirmans, omnia ridens. Quod sanè ipse suo hoc tetrasticho manifestat. *Λυκιανὸς πᾶσι ἐγρηφὲς, παλαιὰ τε, μωρὰ τε εἰδώς, μαρὰ γὰρ ἐνθρόποις, καὶ τὰ δουρὸντα σφᾶρα. οὐδὲν γὰρ ἀνδρώποισι στακεῖν ἐπιθήματα, ἀλλ' ὁ σὺ θαυμασθεῖς, τῶν ἐπιθροισι γέλωσ.* Lucianus presbyter & martyr apostolorum discipulus in Galliam unā cum Dionysio missus & ab eodem Beluacē. præful factus. Lucianus alter uir disertissimus presbyter Antiochenus adeo inter nostros scribendo sacrosq; libros emendando profecit: ut hoc genere exemplaria laudata Luciana appellarentur. Feruntur eius de fide libelli & breues admodum epistolæ. Decepsit martyr Nicomediæ sub Maximiano, sepultusq; Helenopoli Bithyniæ. author Hieronymus. Addit Suidas, hunc Hebraica lingua doctissimum fuisse, sacrosq; libros multis coactis exemplaribus multis in locis emēdasse. Lucius poeta Hispanus, cuius Martialis meminit: Luci gloria temporum tuorum, Qui Gramum ueterem Tagumq; nostrum Arpis cedere non sinis disertis. Lucius ceber Tarrensis (Tarra enim Crete oppidum) de prouerbis Græcis tria uolumina scriptauit. author Stephanus grammaticus. eius nunc epitomen habemus. Sed hos facile superauit is Lucius, qui præful fuit Alexandrinus sub Theodosio, post Athanasium. Scripsit uariarum hypotheseon libellos, ut author Hieronymus. Lucifer præful Caralitanus cum Pancratio & Hilario Rom. clericis ad imp. Constantinum à Liberio pontifice pro fide missus, quum uellet sub nomine Athanasii Nicenam damnare fidem, ab eodem imp. in Palestinam relegatur. Lucas Medicus Antiochenus ut eius scripta indicant, Græci sermonis non ignarus fuit. Pauli apostoli sectator & comes, à quo edocuit scriptis euangelium, Actus quoq; apostolorum. Reliqua sanè ipsius inter apocrypha, uixit annos L x x 1 1 1 1. cum coniugio, sepultus Constantinopoli, quò translatus fuit unā cum Andrea apostoli ossibus, anno x x. Constantij principis. Hieronymus. L. Lucius Sullanarum partium centurio damnatur, quod tris cædes proscriptorum Sullæ fecisset. Diues propterea factus. Nam amplius sexcenties possedit. Pedianus.

R. VOLATERRANI COMMENTARIORVM
VRBANORVM LIBER XVII.

MACRIANORVM familiae uiri Romæ in auro & argento, mulieres uero in reticulis, in dextrocherijs, & in omni ornamentorum genere Alexandrum Magnum exculptum semper habuerunt, quod dicitur iuuari in omni acione, qui cum gestant in auro uel argento. Ex his fuere Macrianus pater, & filius, & Quietus alter filius, qui Caesares appellati fuere tempore Galeni, ponunturq; inter x x x. tyrannos, qui mox interfecti sunt. Pollio. Macedonius Arrianae sectator haereseos, Constantij principis fauore expulsus orthodoxis Constantino. K. politanus

politianus praeful constitutus est. Is enim eadem quae Arrius de spiritu sancto sentiebat: eum uidebat nihil habere cum patre & filio commune. Dissentiebat tamen in filio, quem patri similem rite fatebatur, qua de causa ab Arrianis pulsus fuit. Nam Arrianorum tres sectae caput extulerunt, Eunomiani, Arriani, & Macedoniani: de quibus omnibus supra in Arrio diximus. Plurimi tamen apud Constantinopoli uicinas regiones Macedonij opinio-
Macer ni adherere uidebantur. Ex libro x Rufini. Aemylus Macer Veronensis poeta, uolucres & herbarum cecinit uirtutes, Ouidij tempore, ut ipse testatur: Sape suas uolucres legit mihi grandior aeo, Quaeq; nocet serpens, quae iuuat herba Macer. Sed & opus Homeri persequitur, quicquid apud illum actum usq; ad finem belli, ut idem poeta testatur: Tu canis aeterno quicquid restabat Homero, Ne careant summa Troica bella manu. Hoc opus Homeri continuauit etiam Quintus poeta, ut narrauimus. Opus autem hoc de herbis ad nostram usq; peruenit aetatem. L. Magius, T. Liuij gener, orator Romanus, de quo Seneca in Declamationibus: Non puto quomodo L. Magius gener T. Liuij declamauerit, quamuis aliquo tempore suum populum habuit, quum illum homines non in ipsius honorem laudauerint, sed in foci efferrant. L. Magius, & L. Fannius transfugae e Valeriano exercitu apud Mithridatem agentes, ab eodem rege ad Sertorium missi erant de paciscenda belli societate aduersus Romanos, quos & inquirendos mandauerat senatus. In postremo ad Romanos, prodito ex magna parte exercitu, redierunt. Haec Pedianus. D. Magius Campanus uir optimus, de tradenda Annibali Capua, sententia omnino aduersa fuit, exitum qualem habuit uaticinando. Iussus ab Annibale propterea nondum urbem ingressus, ad se uenire, negauit. Deinde uenienti, quum omnes obuiam procederent, ipse cum paucis in foro deambulabat. Denique quum uinctus ad Annibalem duceretur, causam dicere iussus, respondit: nulla id lege foederis cogi potuisse. Tandem in exilium quum traheretur, aperto capite uociferans: Habebitis, inquit, libertatem Campani quam petijstis: foro medio luce clara uidentibus uobis, nulli Campanorum secundus, inuitus ad mortem rapior. Quid uiolentius Capua capta fieret? Ite obuiam Annibali, exornate urbem, diemq; aduentus eius consecrate, ut hunc triumphum de ciue uestro spectetis. Igitur missus Carthaginem, quum tempestate Cyrenas delatus esset: indeq; ad Prolemaum regem a custodibus Alexandriam ductus, ab eodem liberatus est: permillumq; ei una secum in regno uiuere. Ex Li-
Magius Chilo uio x x i i i. Magius Chilo, qui apud Athenas M. Marcellum interfecit, ut ex epistola
Magni tres Sulpitij ad Ciceronem legimus. Magi tres ex oriente fuere, Gaspar, Melchior, & Balta-
Magnes far, quorum corpora in ciuitate Coloniensi. Super his uide pulcherrimum Tranquilli lo-
Magnes puer cum, quem in Hierosolymae descriptione adduxi. Magnes Atheniensis comicus anti-
 quae comediae tempore Epicharmi, docuit fabulas nouem, uicis duabus. Magnes alter
 Smyrnaeus, puer praeter ceteris mortalibus formosus: poetica in super & musica ornatus, co-
 rona insignis, aureoq; reticulo redimitus, ac habitu molliore indutus, ciuitates obibat,
 multis dilectus, praesertim Gigi Lydorum regi. Parentes autem probrum huiuscemodi pe-
 rosi, capta occasione comae eius inciderunt: uestem, ornatumq; omnem lacerauerunt. Qua-
 re perturbatus Giges in Magnesium bellum mouit: quibus tandem superatis reuertens, Sar-
 dibus panegyricum celebrauit magnificentissimum. Suidas. Magnus, praeful Altinensis,
 diruta patria a Longobardis sedem transtulit in ciuitatem nouam, quae ante Heraclaea dice-
 batur, in qua extinctus. Anno deinde m c c v i. Venetias traductus persancte colitur. Al-
 ter martyr apud Caesaream Palaestinae sub Aureliano. Magones plures fuisse constat.
 Primus omnium rem ac disciplinam Carthaginensium auxit, quum ante se Mezeum, &
 deinde Carthalonem fama longe inferiores duces habuisset. Is ante ullum Punicum bellum,
 ut Liuius & Trogus x v i i i, referunt, cum c x x. nauibus bello Tarentino auxilio ue-
 nit Romanis, aggre ferens Italiam ab externis inuadi. Cui actae a senatu gratiae, auxiliacq; re-
 missa. Duos moriens filios reliquit, Afrubalem, & Annibalem, de quibus in ordine dixi.
Mago Anni- Mago, Annibalis frater, causa uictoriae apud Trebiam fuit. Sed apud Locros a Manilio
balis frater clausus, ab Annibale liberatur. Liuius quoq; libro x x x. scribit, Magonem Annibalis
 fratrem in agro Insulbrum uulneratum, quum in Africam per legatos reuocatus nauiga-
 ret, apud Corsicam obijisse. Libro item decimo octauo dicit, eundem capta Genua in Ligu-
 ribus diu restitisse Romanis, ex qua regione eos in Gallia Cisalpina ualde agitauit, ad quem
 inter Alpes Liguresq; agentem, naues e Carthagine uenerunt. Rursus in libro trigesimo:
 Cum

Cum Magone ancipiti Marte in agro Insulbrum concurrerunt Quintilius Varus praefor & M. Cornelius proconsul. Mago alius qui Thurios Annibali subegit, T. Sempronium Gracchum in Lucanis occidit. Apud Capuam duos consules, Fuluium Flaccum, & Appium Claudium clade adfecit, ac nuncius Cannensis uictoriae Carthaginem cum annulis missus est, qui modum excessere. Mago alius a Scipione capitur, apud Carthaginem in Hispania, Romamq; per Laelium mittitur. Mago deniq; qui de re rustica scripsit, de quo Columella lib. primo, sic ait: Veruntamen Carthaginensem Magonem, uel rusticationis parentem ueneremur. Nam huius octo & uiginti memorabilia illa uolumina ex senatusconsulto in Latinum conuersa sermonem sunt. Varro autem testatur Calsium Dionysium Vtiensem ex eis uiginti uolumina in Graecum uertisse sermonem, ac Sextilio praetori dedisse. Malchion, nonnullus Alchion, Antiochenus presbyter, rhetoricam prius Antiochiae docuit. Aduersus Paulum Samosatenum excipitibus notarijs disputauit, qui dialogus extat. Sed & alia grandis epistola ex persona synodi, ab eo scripta ad Dionysium & Maximum Romanam & Alexandriae ecclesiae episcopos. Hieronymus & Eusebius lib. septimo. Malchus Byzantius sophista scripsit historiam a Constantino usq; ad Anastasium. Suidas. Mamurra Formijs natus, eques Romanus ut tradit Corn. Nepos, primus Roma parietes in Calio monte domus suae marmore incrustauit. Hic est qui epigrammate Catulli profectus est. Idem solidas e Carystio & Lunensi marmore columnas habuit. Plinius. Mamurra alter ante hunc inter Oscos natus tempore Numae, Ancylia pluraq; deorum signa ex aere fabricauit. Meminit Ouidius in Fastis. Mamercus, praenome Aemilius, ut supra commemorauit: fuit etiam praeful Viennensis, qui teste Ptolemaeo Lucensi anno c c c c l i i i i, supplicationes primus instituit, quas rogationes nostri uocant, ob frequentes terrae motus, quibus ea regio infestabatur. Manes haeresiarcha sub Aureliano principe Romam e Perside uenit. Magistrum habuit Buddam nomine, qui & Terentianus dicebatur, Brachman genere ac secta. Hic edoctus literas Graecas sectam Empedoclis amauit, duo principia ponens inuicem contraria. Deinde in Perside reuertens dicitur tabat se ex uirgine natum in montibus educatum. Edidit libros i i i i. quorum primum inscripsit de mysterijs, secundum de euangelijs, tertium de thesauris, quartum de summis: cuius tandem defuncti libri ad manus mulieris ad quam ille diuertebat peruenere. Haec puerum septem annorum ab se emptum, cui Cubrino nomen erat, literis erudit, haeredemq; omnium fecit honorum. Hic postea Manes appellatus fuit, ac peregrinationis Budda imitator factus, quaquaerius illius libros pro suis iactabat. Igitur quum propria sectam constitueret cuperet, dimissis haereditate & omnibus quae possidebat, noua quaedam concilia bula subterranea & coitus nefandos constituit. De quo Theodorus sic ait: Manes furore percitus dixit unam in Christo naturam, diuinam tantum: humanitatem uero eius, phantasticam. Non enim fuisse uerisimile, deum pati uoluisse. Paulus uero praeful Antiochie eius tempore contrarium dogma sequutus, adfirmavit simplicem quidem hominem, uerum prophetam maximum. Hunc deniq; Manetem ad ultimum rex Persarum, uirum cute direpta necauit, quod filium eius quem reiectis alijs medicis curare pollicebatur, interfecerit. Ex Suida. Eusebius quoq; lib. v i i i. historiae sic ait: Manes haeresiarcha, genere Persa, uita & moribus barbarus, tam acer ingenio, ut ex nominis argumento insanire uideret. Deniq; Christum se nunc formam gerere conabatur ostendere, nunc ipsum se esse paracletum dicitabat: eiusq; more duodecim discipulos quos elegerat quaquaerius stultissima dogmata nunciatum mittebat. Atq; hoc pacto Persica uenena in nostro orbe propinabat. Ex hoc igitur Manichaeorum haeresis orta in praesentem diem, ex eo tempore quo Felix urbis Romae praerat, Diocletianusq; imperabat. Manlij, & Manilij, diuersae Romae profapie Manliorum amplissima & uetusta familia ab ipsis urbis cunabulis. Inter quos primus claritatem obtinuit M. Manlius, Capitolinus ob defensum capitolium dicitur: sedecim natus annos uoluntarium se militem obrulit: triginta septem militaribus donis a suis ducibus ornatus, triginta tres cicatrices in corpore habuit: capta urbe, in capitolium auctor confugiendi fuit: quadam nocte, clangore anseris excitatus, Gallos ascendentes deiecit: patronus a ciuibus appellatus. Domum etiam in Capitolio publice habuit, ac farre donatus. Qua superberbia elatus quum a senatu sumpsisse Gallicos thesauros argueretur, & obstrictos aere

alieno propria pecunia liberaret, nexos exolueret, regni adfectati suspitione in carcerem coniectus, populi consensu liberatus est. Rursus cum in eadem culpa & gratia perseueraret, reus factus de saxo Tarpeio precipitatus est, domus diruta, bona publicata. *Gentilitas eius Manlij cognomine iuravit, nequis postea Capitolinus uocaretur. Ex Cæcilio.*

T. Manlius imperiosus T. Manlius Imperiosus Dictator clauis figendi gratia, perinde ac rei gerendæ non soluedæ religionis causa creatus esset, bellum Hernicum adfectans, delectu acerbo iuuentutem agitauit: tandem omnibus contra eum tribubus conspirantibus coactus est dictatura se abdicare. Hinc dicta imperia Manliana. Huic igitur Marcus Pomponius tribunus plebis diem dixit ex ijs quæ in dictatura impie in eum cum reliqua iuuentute tum in filium fecerat Torquatam, ruri ablegando, qui utilis reipublicæ fuisset. Torquatus dein filius audita accusatione statim aduenit, naclusq; Pomponium in thalamo solum, iurare coegit stricto gladio nil eum in patrem moliturum. author Lilius. T. Manlius Torquatus is fuit qui ob ingenij & linguæ tarditatem à patre relegatus ruri fuit, patremq; iudicio liberauit. Præterea sub Dictatore Sulpitio tribunus militum Gallum prouocantem occidit, torquem ei detractum ceruicis suæ aprauit. Cos. bello Latino filium quod contra imperium pugnasset, securi percussit. Latinos apud Vesorem fluvium Decij collegæ deuotione superauit. Consulatum recusauit, quod diceret neque se populi uicia, neque illum seueritatem suam posse sufferre. Cæcilius. De alio Manlio Torquato legitur apud Lilius & item Valerium. Cum post Cannensem pugnam Campani erecti alterum à senatu consulem per Annum legatum petissent, Torquatus iussit eum de curia præcipitem dari si statim non abscederet. Cn. Manlius Volso missus ad ordinandam Scipionis Asiatici prouinciã, cupidine triumphandi, bellum Pilsidis, & Gallogræcis qui Antiocho adfuerant, intulit. His facile uictis uxor regis Orisgontis centurioni cuidam in custodiam data est, à quo per uim stuprata, de iniuriã tacuit, sed postea impetrata redemptione marito adulterum interficiendum tradidit. hæc Cæcilius. Lilius autem v 111. de bello Macedonico. Cn. Manlius Volso Cos. in Asia acceptis à Lucio Scipione copijs & exercitu lustrato contra Gallogræcos bellum gessit: eisq; superatis reuertens cum in æde Bellonæ triumphum peteret, decem legati qui cum eo missi fuerant, restitire: inter quos L. Furius Purpurio, & L. Aemilius Paulus dicebant se legatos Cneo Manlio datos, pacis foederisq; cum Antiocho ineundi gratia: Manlium autem summam opem intendisse ut eam pacem turbaret, multosq; nobiles uiros in exercitu sua temeritate morti obiecit: uicit tamen amicis atq; cognatis suffragantibus, res feliciter gestas & exercitum integrum reportatum dicentibus. Triumphus igitur ei decretus. L. Manlius procos. ex Hispania reuertens cum in æde Bellonæ triumphum ob res bene gestas peteret, exemplum obstat, quod ita comparatum more maiorum erat, nequis qui exercitum non deportasset triumpharet, nisi perdomitam pacatamq; prouinciã tradidisset successori. Medius autem honos Manlio habitus est, ut ouans urbem intraret. Lilius libro quinquagesimo. T. Manlius Iuris pontificalis peritus, iudex inter Macedonas accusatores & filium constitutus: audita causã ita pronunciauit, Cum probatum sit Silanum filium meum pecuniã accepisse, ipsum republica & prole mea indignum iudico protinusq; conspectu meo abire iubeo. Silanus itaq; dolore animi percitus, nocte proxima se suspendit, neq; pater exequijs interfuit, sed dum funus duceretur, consulere se uolentibus uacuas præbuit aures. Valerius de seueritate. T. Manlius Torquatus bello secundo punico qui Cos. antea Sardos subegerat, rebellantes magna clade adfecit. x x. millibus ex eis caesis, Asdrubalem Pœnum cepit: ac omnem insulam perdomuit. T. Manlius Torquatus, T. filius tempore Ciceronis uir doctus ex Rhodia disciplina Molonis, & à natura ad dicendum satis solutus, neq; expeditus. Cui si uita suppeditauisset, sublato ambitu consul factus esset. Plus facultatis habuit ad dicendum quàm uoluntatis. Itaq; studio huic non succedit. hæc ex Cicerone, qui & de alio L. Manlio Torquato alio loco sic ait. L. Manlius Torquatus, cui & si non deerat oratio quam Græci dicunt politice, erant in eo plurimæ literæ nec eæ uulgares, sed interiores quædam & reconditæ: summa uerborum & grauitas, & elegantia, atq; hæc omnia uitæ decorabat grauitas, me quidem admodum delectabat. Pedianus autem de eodem sic. L. Torquatus qui P. Sullam patris competitorem in consulatu accusauit, qua & ipse Sulla & colle-

ga damnati sunt. Rursus eum accusauit, quod in coniuratione Catilinæ fuisset; defenditur à Cicerone, cuius extat oratio. L. Manlius pictor egregius, apud quem quæ Seruilius fortè conaret, filiosq; siros deformes animaduerteret, Non similiter, inquit, Manli, fingis & pingis. Ad quem Manlius, In tenebris, inquit, fingo, in luce pingo. Macrobius de Saturnalibus. Manlij autè à Manlio Oclauio fluxerunt: is Tusculanorum dux, & Tarquinij gener fuit, ad quem ille post fugam se recepit, eiusq; auxilio Romanis intulit bella. Lilius primo. C. Manilius ex Antiochea, conditione seruus, arte astrologus ac poeta, unã cum Plotio poeta mimorum & Taberio grammatico conseruis, ex Asia una nauis aduectus, describitur Plinio libro x x v 11. Astrologiam uersibus primus Latinorum aggressus est, o- pus Augusto dedicans: ubi se non aliorum uiam ingressum, nec aliena proferre, sed sua & noua profiteretur, tacite Virgilius notans. Carmen graue, sedatum & elegans, ut planè uideatur temporis illius maiestatem & eloquentiam redolere. Quod minime perfecisse uidetur, quoniam de septem erraticis stellis mentionem non fecerit. Laurentius Miniatensis nostra ætate mathematicus, eius libri enarrator, habere fatebatur argenteum nummum antiquum, cum eius imagine sculpsit, ac habitu patrio & sphaera supra caput. Mandouius & Indibilis dices Hispani, partes Romanorum cum Scipione Africano in Hispania iuere. Deinde Scipione agrotante, seditionem agitauere, in Romanosq; insurgere cœperunt, Quos quum Scipio morbo liberatus comprehendisset, ueteris officij memor tantum castigatos uerbis dimisit. Lilius. x x 1 x. Manethus Mendes, Aegypti sacerdos, scripsit de præparatione xv ζωων. Alter item è Diospoli Aegypti, uel Sebenites, scripsit physiologiam, & apotelesmata uersibus in astrologia, id est, effectus astrorum. author Suidas. Manius mathematicus, è tribus obeliscis quos ex Aegypto asportari iusserat Augustus; illi qui in campo Martio locatus erat, auratam pilam addidit: cuius uertice umbra colligeretur in semet ipsam, alia atq; alia incrementa iaculantem apice: rationem ferunt à capite hominis intelletam. Plinius. Mares monstrum, de quo Aelianus de uaria historia sic ait: Italiam dicunt primo habitasse Ausones loci indigenas. Sed antiquissimum omnium Marem quandam appellatum, pubetenus hominem, reliqua equum, quem Græci ιπποουγγιον uocant: quod sanè uidetur ex eo dictus, quia primus equum mansuefacere ac domare didicerit. Marcus per c, scribitur in antiquis marmoribus. Marciorum uetusta domus, tam inde à rege Romano cenfetur Anco Marcio. Marcus Coriolanus à Coriolis Volcorum oppido capto appellatus, contra Tarquinium militans, ob ciuem seruatum corona querna donatus est. Consul uero quum esset aduersus plebem graui annonã, aduectum è Sicilia frumentum magno precio populo dandum curauit: ut plebes angustijs oppressa famis, agros non seditiones curaret. Igitur à tribuno plebis Decio die dicta, ad Volcos concessit. Eosq; duce T. Tatio aduersus Romanos concitauit: & ad quartum ab urbe lapidem castra posuit. Ter missos ad se legatos spreuit. Tandem Veturia matre, & Volturnia uxore castra petentibus, motum bellum omisit. Inde templum Fortunæ muliebris erectum, ob recuperatam à matronis rempublicam. Marcus reuersus à Volcis damnatus ac trucidatus est. Ex Cæcilio, & Plutarcho. Cn. Marcus Rutilius Alifas, consul cum Q. Fabio, quum non satis prospere cum Hetruscis pugnasset, successorem habuit dictatorem, L. Papyrium Curforem. Idem censuram cum P. Cornelio Aruina gessit. Q. Marcus Tremulus cum P. Cornelio Aruina consul, de Hernicis triumphauit. Statuaq; ei propterea equestris decreta, quæ ante templum Castoris in foro posita est. Lilius libro nono. Marcus Cenforinus quem populus Romanus secundo censorem creauit. Inde suadente eo, legem tulere, ne cui bis eundem magistratum gerere liceret. Plutarchus in Marcio. Quintus Marcus rex, iussus à senatu aquarum Appiæ & Anienis regula ductus reficere, nouam à nomine suo appellatam, cuniculis per montes actis intra præturae suæ tempus adduxit. Plinius. Quintus Marcus Septimij filius eques Romanus, impiger adolescens, animiq; ingenij aliquanto quàm pro fortuna, in qua natus erat, maioris. Ad summam indolem adcesserat Cn. Scipionis disciplina: sub uexa per tot annos edoctus erat. Hic in Hispania mortuis Scipionibus, Annibale Italiam uexante collectis militibus ex fuga, & quibusdam de præsidijs deductis haud contemnendum exercitum fecerat, habitaq; concione, uice functus imperatoris, fractas Romanorum uires, caesis fugatisq; Hispanorum exercitibus recuperauit, ad uiginti septe milia uno

L. Manlius pi-
tor

Manlius
Oclauus

C. Manlius
poeta

Mandouius
& Indibilis

Manethus

Manius

Mares mon-
strum

Mar. Coriola-
nus

Cn. Marcus
Alifas

Mar. Tremu-
lus

Qu. Mar. rex

Qu. Mar. ado-
lescens

L. *Marcus Philippus* prælio interfectus. Ex Livio libro quinto secundi belli Punicæ. Lucius Marcus Philippus Consul, in quem Lucius Crassus orator, irascens ait: se minime accepturum eum in consulem, à quo ipse in senatorem non acciperetur. Cicero tertio de oratore. **MARCIA** uirgo & martyr cum Rufino, apud Syracusas. Alia apud Nicomediam, cum plurimis alijs. Romanæ autem tres memorabiles: Marcia, Catonis uxor, quam Hortensio roganti dedit. Altera Marci Varronis, quæ & penicillo pinxit, & cestro in ebore: imagines mulierum præsertim, suam quoque ad speculum. Nec ullius in pictura uelocior manus fuit. Artis uero tantæ, ut celebres suo tempore pictores antecederet Sopolim, & Dionysium, quorum tabulæ pinacothecas implent. Plinius. Marcia item Vestalis incesti damnata. Livius. **MARCELLORVM** prosapiam plebeiam supra in Claudijs ostendimus fuisse: Claudiorumque sibi nomen adsciuille. Marcus Claudius Marcellus, primus, ut ait Plutarchus, Martium genti nomen indidit: uir imprimis bellicosus, Gallos Gefatas, qui superatis Alpibus, insubribus sese contulerant, iuxta Padum uicem, interfecto Viridomaro eorum duce, unde spolia opima tertia retulit Ioui Feretrio. Deinde consul apud Nolam Annibalem, primus omnium superauit: docuitque inuictissimum ducem posse uinci. Inde tertio consul contra Syracusas profectus triennio urbem oppugnauit. Proconsul deinde cum Fabio Maximo coniunctus contra Pœnum, alter clypeus, alter Marcellus ensis uocatus est: ille tarditate & prudentia, hic uiribus & audacia præstantes: tandem interfectus ab exercitu Annibalis apud Venusiam, dum exploratum cum Tito Quintio Crispino collega exiret, Crispinus autem fugit: ossa eius à Pœno demum remissa, intercepta à Numidis, periere: quum quinque consulatus, & duos proconsulatus gessisset. Secundum quod in eius statua, in aede Palladis collocata, epigrammate inscriptum. Ex Plutarcho & Livio. Huius nepos Claudius Marcellus, unus è tribus legatis missis ad Malinillam in Africam, ut ait Livius libro quinquagesimo, perijt naufragio, paulò ante ceptum tertium Punicum bellum. Idem quum senatus sibi quiter, auro qui quinquies, & patri qui semel Consules fuerant, poneret: & patris splendorem apud imperitiores auctoritate aliorum augere uellet, subscripsit: Hi Marcelli nouies consules. Pedianus. M. Marcellus Pompeianarum partium, Cæsari in petitione consulatus maxime restitit. Post mortem Pompeij Athenas profugit. Adeo inimico in tyrannos animo fuit, ut impetrata uenia (pro qua nobilis extat oratio Ciceronis) redire non curauerit. Interfectus paucis post annis apud Pyreum, à Magio Chilone eius familiari fuit: ut indicat Sulpitij epistola ad Ciceronem: alioquin grauissimus, & magna olim in republica auctoritate, pariter & eloquentia. Caius Marcellus, eius frater, adiduis lachrymis ipsius reditum à Cæsare, adiuvante Cicerone, ceterisque eius necessarijs impetrauit. Hic Octauiam olim Marci Antonij uxorem, Augusti sororem, in matrimonium duxit: ex qua Marcellum suscepit, qui decessit admodum puer: magna spe adempta successione Augusti, qui eum sibi adoptauerat. Dedicauit ei theatrum: Octauia uero mater bibliothecam. Hic est de quo Virgilius in sexto: Tu Marcellus eris. Sed præter Romanos, Marcelli quoque tres memorantur à Suida, uiri doctissimi: unus Pergameus, orator, sub Hadriano principe, cui librum dicauit de regno. Alter Sidites medicus, Marco Antonino imperante, qui scripsit heroico carmine de medicina libros quadragintaduos. Tertius præceptor Arcadij principis, Marcellus quoque Ancyranus, præsul sub Constantino, qui scripsit aduersus Arrianos, inter illustres ponitur ab Hieronymo. Amianus quoque Marcellinus his addendus historicus, qui Græcum se in suo libro fatetur, Latine quum scripserit: quod sanè ex ipsa styli peregrinitate apparet, quum itineris principum comes & ipse fuerit: ut in scriptis demonstrat libro uigesimoquarto. Historia hæc fracta mendosaque, ac laciniosa ad nos peruenit. Marcellinus præsul Anconitanus inter profelores, qui se opponens orto incendio prodigiose restitit. author Gregorius moralium tertio. Marcellinus præsul Ebredunensis in Gallia, ubi iacet, uenit ex Africa, unà cum Dominio & Venantio. Machutus natus inter Britones, præsul Sanctonensis, ubi iacet, tempore Iustiniani: cuius Romæ templum cernitur. Maturinus etiam profelior apud ciuitatem Senonensem, tempore Maximiani. Caius Marius septies consul Arpinas, humill

humili loco natus, legatus primum Metello in Numidia, criminando consulatum adeptus, Iugurtham captum in triumphum duxit. In proximum annum consul ultro factus, Cimbro in Gallia apud aquas Sextias, Teutones in Italia in campo Sammidio uicit: deq; his triumphauit. Usque ad sextum consulatum ex ordine factus, tribunum plebis Apulcium & Clauciam præterea sediciosos interemit. Et quum Sulpitia rogatione prouinciam Sullæ eriperet, armis ab eo uictus, Minturnensium paludibus latuit. Inuentus igitur & in carcerem coniectus, missum percussorem Gallum, uultus maiestate deterruit: ex quo Minturnenses ad mare fugientem comitati sunt: unde accepta ille nauicula in Africam traiecit, ubi diu exulauit. Mox Cinnana dominatione reuocatus, ruptis ergastulis ad Telamonem adplicans portum, exercitum coegit: caesisq; inimicis suis, iniuriam illis ad quo tempore Sulla res contra Mithridatem gerebat. Demum natus annos septuagintatres, ex morbo decessit in septimo suo consulatu, relicto Mario filio. Ex Plutarcho & Cæcilio. C. Marius iunior consul natus annos uiginti, aduersus Sullam redeuntem è uictoria Mithridatica, exercitum parat. Nobilitatem in urbe trucidat. Sulla interim ueniens, cum cum exercitu toto fudit. In oppidum Præneste fugientem, per Lucretium Asellam obsecit: postremo positus ad duodecim millia, trucidauit. Marius tentata per cuniculum fuga, quum omnia clausa uideret, se Pontio Telesino fugæ comiti iugulandum dedit. Livius octuagesimo octauo. M. Marius Cratidianus, M. Cratidij filius, Ciceronis amicissimus, interfectus à Caesina fuit. author Pedianus. Cicero quoque de petitione consulatus: Quid ego nunc dicam te cum eo concertaturum, qui hominem clarissimum populi Romani, Marcum Marium Cratidianum spectante populo Romano uirgis per totam urbem ceciderit, ad bustum egerit, ibi omni cruciatu lacerauerit, uisum statim collum sua dextra secuerit, quum sinistra capillum eius à uertice teneret, caput sua manu cæderet, quum inter digitos eius riuus sanguinis fluerent: Marius Statilius præfectus equitum in exercitu Romanorum apud Cannas. Marius Celsus, & Annius Gallus, duces Othoniæ, uicti sunt à Vitellianis apud Debricacum. author Tacitus. Marius Priscus proconsul Africae, tempore Domitiani, damnatus reperundarum, quod Africam expulauerit in exilium actus est. Iuuenalis: Quum tenues nuper Marius discinxerit Afros. Marius Maximus historicus, scripsit principum Romanorum uitas. Citatur sæpe testis, ad hanc ætatem minime peruenit. Accusatur in hoc à Lampridio, quod nonnullorum principum haud fama dignorum gesta nimis minutatim persequeretur. Marius Aterius declamator ex tempore Romanorum unus, in Latinam linguam transtulit Græcam facultatem, tanta ei uelocitas erat ut uitium fieret. Itaque Augustus optime dixit: Aterius non ster sublamandus est, adeo ne concurrere, sed decrefcere uideretur. Alioqui libertum habebat cui & parebat: habebat in sua potestate ingenium, in alterius modum. Seneca in declamationibus. Marius unus è triginta tyrannis, qui tempore Galeni imperium inuaserunt. Marius Maximus historicus uitas imperatorum scripsit. Marius martyr, è Persia uenit Romam, unà cum Martha uxore, Abacuch & Audiface filijs, religionis amore corpora martyrum sepelientes, passi demum omnes sub Claudio principe. Marcus Byzantius sophista, Isai auditor, Hadriani tempore, à quo legatus Byzantium magno honore exceptus est: dicebat ex tempore, & cum Polemone peritissimo sophista quandoq; concurrat. De hoc Philostratus etiam plura: quæ quando non attinent atq; obscuritatem habent, scribere supersedeo. Marcus, discipulus & interpres Petri fuit, à quo uti accepit euangelium scripsit, perbreue quidem, quod ille postea probauit. Deinde perrexit in Aegyptum, ubi præsul Alexandrinus factus, tanta omnium gratia, ut Philo Hebraeus, qui tunc Alexandriae florebat, librum scripserit in laudem suæ gentis super Christianorum conuersatione. Et quomodo Lucas narrat, Hierosolymis tunc omnia Christianis fuisse communia: sic ille quod sub Marco fieri doctore Alexandriae cernebat, litteris tradidit. Decessit octauo Neronis anno, sepultus Alexandriae: cui successit præsul Annianus. Dicitur & de Marco, ut sacerdotio reijceretur, pollicem sibi amputasse, quod minime iuuit. Hieronymus. Martianus Capella, patria Carthagenensis, Romæ uiuere Martianus Capella: ut Remigius testatur. De nuptijs Mercurij poema composuit, quarum commento per

C. Marius iunior

Marius Cratidianus

Marius Statilius

Marius Celsus

Marius Priscus

Marius Maximus

Marius tyrannus

Marcus Byzantius

Marcus Euan gelista

Martianus Capella

de artibus liberalibus tractat, quas in dotem Mercurio dedit, unâ cum Philologia uxore. Est enim philologia uariarum artium doctrina & cognitio. **Martianus presbyter** apud Zenonem imperatorem in honore fuit. Descriuit à fide orthodoxa, Epicuri sectam sequutus in principio, dicens, mundum quidem à deo factum, sed opera uicq; casuum secundum quod casu unumquodq; euenit, id prius extitisse, author Suidas. **Marcio hæresarcha** de in dictione Apelles. **Martini** martyres plures, unus apud Atinam ciuitatem simul cum Nicandro, ubi etiam quiescit, sub Diocletiano. Alius cum Aquilino & Gemino apud Africam insecratione Vandalica. Alius præsul Terdonensis sub Hadriano. **Martiana** uirgo & martyr item sub Diocletiano apud Cæsaream. **Martiales** quoq; plures martyres legimus, inter quos ille qui Cordubæ. **M. Valerius Martialis** poeta epigrammaticum, è Bilbili oppido Celtiberiæ. Romæ annos triginta commoratus, in Hispaniam demum reuertit, pauper admodum, & uisico à Plinio nepote, ut in eius epistola declaratur, adiutus. Amicos coluit Stellam, Silium Italicum. Adscitus & in ordinem equestrem, & iura trium liberorum adeptus est. Reliquit epigrammatum librum omnino reiiciendum, quippe qui neque elegantia Latinæ, neq; moribus prosit. Fuit & **Gargilius Martialis**, qui uitas imperatorum scripsit tempore Alexandri principis; cuius ipse uitam diligentius persequutus est, teste Lampridio. Scripsit etiam de Hortensibus, teste Seruio. **Marsyas** Pellæus historicus fuit prius ludimagister, & frater Antigoni postea regnantis, nutritus unâ cum Alexandro Magno. Scripsit res Macedonicas libris decem, à primo rege usq; ad Alexandrum. De rebus Atticis libris duodecim. **Marsyas Philippeus** item historicus. **Marsyas Tabenus**, qui scripsit de tranquillitate libris duodecim: fabulosa libris septem, & quedam alia de patria sua. De quibus author Suidas. **Marsyas Phryx tibicen**, qui, Quidio teste in fabulis, ubi à Minerua inuentis cum Apolline certauit, à quo uictus ac tergore nudatus est; quem nymphae fleuere, quodq; earum lachrymis fluuius Phrygiæ creuerit, ab eius nomine **Marsyas** uocatus. **Marinus Neapolitanus** philosophus & orator, Græce eruditus, Procli discipulus & successor, sub Hadriano: scripsit ipsius Procli & uitam & disertationes uersibus, ac soluta oratione: & nonnullas item phisicas quæstiones. author Suidas. **Marinus Tyrius** autem prior tempore supradicto fuit, qui geographiam scripsit, unde suam Ptolemæus accepit, quicq; eum saepe interpolat ac corrigit. **Marinus**, miles Hierosolymitanus & **Asterius**, senator apud Cæsaream Palæstinae, sub Valeriano & Fauistino martyres. Alius puer Romanus, nobilis, sub præfecto Martiano. Alius cum Ianuario passus in Africa, insecratione Vandalica. **Marina uirgo**, natione Græca, uirili habitu in cœnobio ubi pater eius agitabat, perseuerauit, Marini nomine ignota. Accusata deinde falso stupri à muliere quadam, ob ignominiam extra cœnobium aliquot annos ciecia uixit & extincta est: dumq; corpus lauaretur à monachis, agnita charitate, honorifice tumulata inter sanctas colitur. Anno deinde millesimo centesimo decimotertio, Venetas è Græcia translata, eius nomini templo dicato. **Mardonius Persa**, quem Xerxes uictus, apud Salaminem cum exercitu reliquit, ut reliquias belli confoueret. Qui & ipse uictus apud Plateas deinde fuit. Dicitur & sub aceruo quodam thesauri fodisse. Quem locum postea Polycrates Thebanus emit, dum Apollinem de thesauro inueniendo consuleret, qui respondit, *πῶτα λίθοι κινῶν*: omnem lapidem moue: ex libro prouerbiorum Græcorum. **Margarita uirgo** Antiochena, in patria sub Olybrio præfecto, post multa supplicia capite truncatur, annorū quindecim, ibidemq; sepulta decimotertio calendis Augusti, nonnullis tertio eidus Iulij. **Maximus philosophus Tyrius**, philosophus Tyrius, uixit Romæ tempore Commodi: scripsit de Homeri operis philosophia: præterea an Socrates pulchre fecerit, qui se oratione non defendit: & alia. **Suidas**. **Maximus**, philosophus Platonius, **Epirota** uel **Byzantius**, præceptor Iuliani principis: scripsit inter alia commentarios in Aristotelem ad Iulianum: uario fuit ingenio: primo liquidem Christianus, deinde desertor, postremo ad sanitatem redijt. Quapropter à Gregorio Nazianzeno in eius scriptis primo uituperatur, deinde laudatur. Fuit alius præsul Taurinensis, tempore Honorij: ut author Gennadius. **Martyres** quoq; plures huius nominis. **Maximus Planudes**, monachus Constantinopolitanus, uir planè doctissimus, uehementisq; ingenij: abhinc annos ferè CL, Romæ ab initio fidei fauuit, ob quam rem ab imper. Constantino politano multa passus, in custodiam tandem coniectus, contra sententiam coactus

actus est, tribus editis contra Romanam ecclesiam argumentationibus. Quas ætate nostra Bessario cardinalis Nicenus perlegens mirari solebat, uirum cæteris in scriptis excellentem summumq; philosophum tam ineruditos infirmosq; edidisse syllogismos, haud ob aliam putabat causam quam quod ea quæ metu perscripserit, animo improba uerit, refellendaq; uel cuius facile præberit. Huius plura extant ingenij monumenta. Nam Ouidij Metamorphoseos librum & Macrobiū de Satur. in Græcum sermonem conuertit, ambos profa oratione. **Problematum** uolumen composuit. **Rhetoricos** commentarios super Hermogenem scripsit. **Epigrammata** ueterum Græcorum resecit lafcuioribus in unum iam uulgo sparsum uolumen coegit. **Maximianus** præsul Syracusanus Gregorij primi tempore abbas antea sanctitate claruit. Fuere & martyres plures huius nominis. **Maximinus** præsul Aqueus in Gallia unâ cum Maria & Martha **Masiliam** adnauigauit. **Maxima uirgines** & martyres plures. **Matthæus** qui & **Leui** appellatus, ex publicano Apostolus primus in Iudæa ob eos qui ex circumcisione crediterunt, Euangelium Hebræis literis uerbisq; conscripsit. Quis postea in Græcum uerterit haud satis constat: Porro ipsum Hebraicum habetur in bibliotheca Cæsariensi, quam Pamphilus martyr confecit. In quo animaduertendum, ubicumque utitur scripturæ ueteris testimonio, eum non sequi septuaginta interpretum auctoritatem, sed Hebraicam, è quibus illa duo sunt. Ex Aegypto uocauit filium meum: Et, quoniam Nazaraeus uocabitur. **Hieronimus**. **C. Marullus** tribunus plebis cum Flauio coronas Cæsaris dictatoris statuis detraxit, eosq; qui primi Cæsarem regem salutauerant, in uincula duci iussit. Quamobrem Cæsar Marullum de magistratu deiecit. **Plutarchus** in Cæsare. **Marullus** poeta Mimographus sub Antonino principe apud Spartianum. **Pomponius** **Marullus** grammaticus Romæ profitebatur, sermonis Latini exactor molestissimus. Cum ex oratione Tyberium reprehendisset, adfirmante **Acteio Capitone** & esse illud Latinum, & si non esset futurum certe: iam inde mentitur inquit **Capito**. Tu enim Cæsar ciuitatem dare potes hominibus, uerbis non potes. **Pugilem** olim fuisse **Asinius Gallus** hoc in eum epigrammate ostendit. Qui caput ad læuam didicit, glossemata nobis præcipit, os nullum uel potius pugilis. **Tranquillus**, **Masinissa** & **Iugurtha** in rebus Africæ dicti. **Masurius** legis lator. **Athenæus** *μασούριος νόμος ἰζηυγία*. **Perfius**. **Masuri** rubrica uetauit. Habetur etiam in digestis de origine iuris. **Mauricius** martyr præfectus legionis Thebeorum apud Sedunensem ciuitatem, erant enim Orientales. sub **Maximiano** passus cum tota legione decimana. Meccenatem equestris ordinis **Hetruriae** regibus ortum & **Horatius** & **Propertius** autores sunt. **Aretini** suum faciunt. **Amicum** insuper **Augusti** præcipuum & poetarum ea tempestate amantissimum uel omnes fatentur. **Deliciosum** præterea non solum cultu ac moribus, sed etiam stylo dicendi fuisse commemorant: quare **Augustus** eum **Malacinum** uocabat, exagitabatq; frequenter teste **Tranquillo** ut **Cacozelum** & *μυροβρέχαι*, id est, unguento madidum: **Elarem** quoque **Hetruriae** appellans. Ad eius hortos quandoque secedebat, qui hodie à quibusdam monstrantur Romæ supra **S. Mar.** **Maioris** ædem. **Mechophanes** pictor **Pausiæ** discipulus, placet nonnullis ob diligentiam quam intelligunt soli artifices. **Aliter** coloribus nitius. **Plinius**. **Megabyzus** **Persa** ex **Darei** ducibus qui **Aegyptum** euerit. **Melanthus** medicus qui filias **Proeti** regis **Argeorum** ab infantia curauit. **Melanthus** poeta elegiarum, **Cimonis** ducis **Atheniensium** familiaris. **S. P.** **Melius** equestris ordinis præditus largitione frumenti ex **Hetruria** aduecti plebe delinita ad regnum adspirans, à **Serulio Hala** iussu dictatoris **Cincinnati**, cuius magister equitum erat, obruncatus. eius doctus aquata solo **Aequimelum** dicta. **Livius** 1111. **A. Aurius Melinus** uir **Cluentiae**, gener **Cluentij Habiti**. Cuius **Cicero** meminit pro **A. Cluentio**. **Melianus** præsul **Rhedonenis** professor sub **Clodoueo** rege **Francorum** sancto. **Melito** **Asianus** genere præsul **Sardensis**, philosophus **Christianus** librum **M. Antonino** pro nostra religione dicauit, scripsit & alia plura. Huius elegans & declamatorium ingenium **Tertullianus** commemorat. ex **Hieronimo** & **Eusebio** libro 1111. **Melitus** orator **Atheniensis** qui **Socratem** accusauit, æmulus **Periclis** in republica, unde pulsus dux **Samiorum** factus bello nauali contra **Sophoclem** ducem **Atheniensium** uenit. **Alter** poeta tragicus, qui ut du-

Maximianus

Maximinus

Maxima

uirgines

Matthæus

Marullus

Trib. Pl.

Marullus

grammaticus

Masinissa

Iugurtha

Masurius

Mauricius

Meccenas

Mechophanes

Megabyzus

Melanthus

medicus

Melanthus

poeta

Sp. Melius

Aurius

Melinus

Melito

Melitus ora-

tor

Melitus poeta

kus

Meletius rus taxatur ab Aristophane. *σκληρὰ μελίτη καὶ οὐκ ἔστιν ἀλλ' ἄρ' ἔστιν.* Suidas. Melettus præsul in Aegypto Arrianæ sectæ, unde Melettiani dicti sunt. Nam ab initio ob metum sub Diocletiano principe fidei defertor fuit. Deinde sacrificavit. Arrianis demum adhæsit. Sectatores habuit plures, eos præsertim qui tunc Petro præfili Alexandrino Orthodoxæ fidei aduersabantur. author Socrates in historia tripar. Meletius e' Sebastia Armæciustate contra decretum concilij Arrianus sit præsul Antiochiæ. Qui tamen inde rursus pellitur in exilium, quod præter opinionem ipsorum, non Arrij sed nostram fidem defendere cœpisset, quem magna pars Antiochenusum secuta, ab errore depulsa est. Eusebius. Meleus Pelagus profugus à patria, dum Pythiam de sede consulere responsum tulit: *πᾶσα γὰρ πατρίς.* Omnis terra patria. quod à quodam poeta usurpatum. Omne solum forti patria est. ex quo prouerbiu uenit. meminere ipsius Mnaseas & Dionysius Chalcedentis. Ex libro prouerbiorum. C. Melissus Spoletinus grammaticus muneris datus Meccenati ac manumissus ab eo. author Tranquillus. Melissus Samicus. Parmenidis auditor, philosophus ciuibus suis charus, quibus præcepta plura edidit, rempublicam administravit, clasicus in bello præfuit Olympiade. L. X. X. IIII. ut refert Apollodorus. Meliandrus Milesius Lapitharum & Centaurorum bellum scripsit, ut author Aelianus de uaria historia. Melchisedech Hebræi Sem filium Noe putant & usq; Aaron sacerdotem uixisse. Rex igitur Salem id est Hierosolymæ primus & sacerdos fuit, qui nouum sacrificij genus deo panem & uinum obtulit. Abraamo ex uicioria redeunti obuiam processit. Primus item qui typum domini nostri gessit. Nam eius genealogia ignoratur, sicuti & Christi, sine humano patre, secundum uero diuinitatem ineffabilis. Rex etiam fuit Christus, & sacerdos, & seipsum deo loco sacrificij obtulit. Cn. Memius anno ab urbe condita CCCCXXX. de uictis nauali prælio priscis Latinis ac Antiatibus eorum rostra nauium arata in foro posuit, appellatq; fori rostra cepit. ut author Lilius VIIII. Menander Atheniensis Comicus nouæ comædiæ, strabus fuit lumine, mēte acutus, amore in mulieres insanus. scripsit fabulas LXXXVIIII. & epistolam unam ad Ptolemæum regem, aliaq; nonnulla soluta oratione. Hęc Suidas. Quintilianus autem de eo sic. Menander meo iudicio diligenter lectus ad cuncta quæ præcipimus efficienda sufficit. Ita omnem in uita imaginem expressit, tanta in eo inueniendi copia & eloquendi facultas, ita est omnibus rebus, personis, affectibus accommodatus, ut omnibus eiusdem operis authoribus tenebras obduxerit. Plinius autem sic: Menandro in Comico focco testimonium regum Aegypti & Macedonię contigit, classe per legatos petito. Maius ex ipso, regni fortunæ prælata literarum conscientia. Ex hoc authore nihil ad nos peruenit, quod Græcorum seueritas Christianorum, longe præstantior nostra, hos diu Comicos sustulerit. Menander Laodiceus sophista scripsit commentarios in artem Hermogenis & in præexercitamenta Minutiani. Suidas. Menander alius Simoni mago successit, & ipse quoq; genere Samarita, non solum eius referens impietatem, sed longe superans maioribus portentis efferebatur, sese seruatoremdicitans ex Olympo ad hominum salutem demissum, docensq; nullo pacto angelos ab hominibus uinci, aut cogi posse quam artis magicæ disciplina, & baptismo ab eo traditis, ex quibus profecto immortalitas humano generi proueniat. Quæ omnia ex libris Irenæi scire per facile fuerit. Sed & Iustinus de ijs ipsis, in quibus Simonis fecerat mentionem, etiam de hoc talia quadam scribit. Eusebius libro IIII. Menalippides poeta Melius genere: Olympiad. L. X. V. scripsit Dithyrambicorum plures libros & poemata epica, & epigrammata, & elegos. Huius ex filia nepos Menalippides iunior: item poeta, scripsit Lyrica & Dithyrambica. Vixit, mortuusq; est apud Perdicam regem. Menecrates Syracusanus medicus, nullam dicitur accipere solitus mercedem medendo. Curabat in primis sacrum morbum, tantum hac mercede contentus, ut liberati se esse ipsius seruos faterentur, se uero Iouem appellabat. Alter quoq; Menecrates Comicus fuit. Fabula ipsius *μὲν ἐκ τῶν ἠέριμωνδῶν.* Suidas. De superiore Menecrate Aelianus de uaria historia scribit: cum Philippi Macedonis fuisse medicum, tantaq; adrogantia, ut se Iouem appellaret: Philippoq; hoc modo scriberet. Menecrates Iuppiter Philippo *ὁ ὑπερῶν τῶν* id est felicitatem. At ille respondit: Philippus Menecrati *ὁ γινώσκω:* id est sanitatem. Consulo

C. Melissus grammaticus
Melissus philosophus
Meliandrus
Melchisedech

C. Memius
Menander poeta

Menander sophista
Menander magus

Menalippides pater & f.

Menecrates medicus
Menecrates poeta

Consulo enim ut ad Anticyræ loca te conferas: plane significans ei elleboro ad stultitiæ remedium opus esse. Menedemus nobilis inter Socraticos philosophus, Phædri discipulus, pauperis architecti filius. Nihil unquam scripsit: ut author Antigonus Carystius. Decepsit annos natus septuaginta quatuor, ut Diogenes ait. Menedemus Lampfacenus Cynicus secta, in tam prodigiosam uenerat superstitionem, ut sumpto habitu furis circumiret, dicitans se exploratorem ex inferis uenisse, delaturum dæmonibus mortalium peccata. Pullatus ambulabat, cum tunica talari, adstricta puniceo balteo. Caput arcadico pileo coniectus, cothurnis tragicis, barba promissa, uirga in manu. author idem. Menæchmus Proconnesius philosophus Platonius, scripsit libros tris in libros Platonis de republica. Menæchmus alter Sicyonius historicus, scripsit historiam Alexandri magni. meminit u. trisq; Suidas. Menæchmi fabula Plautina, C. Menius quum domum suam Catoni & Flacco Coss. uenderet, ut ibi basilica ædificaretur: excepit ius unius columnæ super qua tectum projiceret, ut inde ipse & posterius eius spectare munus gladiatorum possent, quod tunc in foro dabatur. Ex illa igitur columna Menia, uocata Meniana ædificata. Pedianus. Menius item præsul Catalaunensis à Petro institutus, & unà cum Dionysio in Galliam missus. Menas uir Aegyptius, & martyr sub Diocletiano in Phrygiæ partibus: ubi sub Agricolæ duce merebat. Alter professor natus inter Samnites, in solitudine uiuens ac paupertate. Tantum apes in agello curabat: dona tamen non deerant aduentum eum: quos à malis auertere ad bonaq; conuertere solebat. Fuit Gregorij tempore, qui hæc in dialogo libro tertio narrat. Menippus Phœnix secta Cynicus: nihil memoria dignum edidit, porro ipse, librique eius ridendi. Cumq; habendi cupidissimus esset, bonis amissis laqueo uitam finiuit. author Diogenes: qui sex alios, quanquam minime claros, huius nominis commemorat. Suidas uero alium addidit, qui fuit poeta Comicus: eius fabula *κῆρυκός.* Menippus item alius Stratonicensis, in tota Asia disertissimus, præceptor Ciceronis: ut ipse in Bruto testatur. Alium Macrobius adducit Menippum, quem philosophum & seruum fuisse tradit: scripsisseq; libros quos imitatur in satyris Marcus Varro: quas Menippeas uocauit, alij uero Cynicas. Menelaus poeta Aegæus scripsit Thebaida libris V. & alia: Suidas. Mefomedes penultima producta, poeta Hadriano principi charissimus: scripsit in laudem Antinoi liberti sui. Suidas. Mefon astrologus, ex his unus qui ab Atheniensibus adscriptus fuit nauigatoris in expéditionem Siciliæ, onus detrectare cupiens, tempestatem futuram prædixit. Cumq; propterea minime proficeret, simulauit insaniam, atque hoc modo missionem habuit. Feliciusq; hoc illi contigit quam Ulysi: cuius ficta insaniam à Palamede detecta & accusata fuit. Aelianus de uaria historia. Metelli plebei fuere, ut ait Lilius, uerum clari uictorij & magistratibus, Cæcilijq; omnes appellati: Quorum primus Quintus Cæcilius Metellus Cacus & Pont. maximus: quam orbitatem contraxit, dum sacra ex incendio ædis Vestæ rapuit. Prius enim primo bello Punico aduersus pœnos speciosissimum egit triumphum, X. IIII. ducibus hostium, & C. XXX. elephantis in eo ductis. Item quod pontifex esset, A. Posthumium Cos. quoniam idem & Flamen martialis erat, cum ille ad bellum proficisci uellet, non passus est à sacris recedere. Lilius X. X. Q. Cæ. Metellus à domita Macedonia Macedonicus uocatus: prætor Pseudophilippum, & Achæos, quos bis prælio fudit, triumphandos Mumio tradidit. Inuisus plebi ob nimiam seueritatem, & ideo post duas repulsas consul ægre factus, hostes in Hispania domuit, Quorumq; omnia proprio subito ageret consilio, amico cuidam quid acturus esset rogati: Tunica inquit, meam exurere, si eam consiliorum meorum conscientiam existimarem. Hic quatuor filiorum pater, supremo tempore, humeris eorum ad sepulcrum elatus est: e quibus tres consulares, unum etiam triumphantem uidit. hæc Cæcilius. Cicero autem de eodem. Q. Metellus is cui consulares filij fuere, in primis est habitus eloquens, qui pro L. Cotta dixit, accusante Africano. Cuius & alia sunt orationes. Gellius quoque ostendit hunc inter principes sui temporis oratores fuisse, characteremq; dicendi eius ponit ex quadam oratione, quam in triumpho suo habuit. De hoc item Lilius L. X. ait, quod censor cum Q. Pompeio fuit, & ab Attilio Labæone trib. pleb. de saxo deijci iussus: quod in legendo senatu ab eo præteritus sit: quod ne fieret alij tribuni auxilio fuere. In ea etiam censura legem tulit, ut omnes uxorem ducere cogentur: extabatq; eius oratio super hoc habita, quam Augustus quum de maritandis

Menedemus Cynicus
Menæchmus
C. Menius
Menius præ.
Mene duo
Menippus philosophus
Menippus poeta
Menippus or.
Menippus philosophus
Menelaus poeta
Mefomedes
Metellus Cæ.
Metellus Macedonicus

ritandis ordinibus ageret, uelut eo tempore scriptam, in senatu recitauit. Felix præterea appellatus ob rerum successum, quodq; ut supra narraui, elatus à filijs consularibus, quos Plutarchus de fortuna Ro. nominat, Q. Balearicum, L. Diadematum, M. Metellum & C. Metellum Caprarium, Ex quibus Q. Metellus Balearicus, à uicis eis insulis dictus est, L. Metellus Diadematus, siue Vittatus appellabatur. Plutarchus in Coriolano. In Metellorū inquit, familia fuit, qui Vittatus appellaretur, à uitta, qua uleeris tegendi gratia frontem obligabat. Hunc Plinius Diadematum uocat, meminit eius & Cicero pro reditu suo. Q. Cæ. Metellus Numidicus, de Numidiæ rege Iugurtha triumphauit. Deinde Censor, quia cum qui se Ti. Gracchi filium mentiebatur, in censum non receperit; idemq; in legem Apuleiam per uim latam, iurare noluerit: in exilium actus, Smyrnæ sublitit. Claudia exinde rogatione reuocatus, quum in ludis forte de reditu literas in theatro accepisset, non prius legere dignatus est, quam spectaculum finiretur. Metellum sororis suæ filium laudare noluit, quod is olim iudicium & leges detrectarat. Cæcilius. Huius Numidici filius Quintus Metellus Pius appellatus, quod patrem adiduis precibus ac lachrymis ab exilio reuocauerit; prætor bello sociali Marcorum ducem interemit: Consul in Hispania Herculeos fratres compresit; Sertorium expulit. Adolefcens in petitione præturæ & pontificatus, consularibus uiris prælatus est. author Cæcilius. Valerius uero huius dedecora mutationemq; morum commemorat his uerbis, Metellus Pius uir quondam abstinentissimus, aduentus suos in Hispaniam ab hospitiibus, aris, thure, attalicisq; auksis lato animo excipi patiebatur. Cum lautissimis epulis apparatusimos ludos interponi linebat: cum palmata ueste conuiuia, cum coronis celebrabat: & cuius adolefcencia præcos uidit mores, senectus nouam exorsa est luxuriam. Liuius quoque L. x. x. x. x. Hic ait inter proscriptos à Sulla quum ad posticum uxoris suæ adcessisset, & admittus non fuisset, ibidem se transuerberans fores sanguine respercit. Q. Metellus Creticus, à deuicta Creta uocatus, propinquus illius Metelli, quæ æquo imperio contra Hispanos pugnauerat, à senatu fuerat prius in Cretam missus, quam aduersus piratas Pompeius proficisceretur. Hæc enim insula fons secundus piratarum erat, multosq; in ea prædones ab se comprehensos sustulerat. Multiq; etiam obfessi in ea in deditioem Pompeio se potius dabant, tanquam ea prouinciæ eius pars foret. Pompeius igitur literis acceptis L. Octauium ad Metellum misit, denunciatum uti abstineat, & ad ciuitates uti ne parcant. Quem Metellus despectum habens rem prosequitur, deq; piratis supplicium sumpsit, ac uictoriam reportauit, exemplum obijciens Achillis, cui non uirtuti datum fuit, quod Hectorum ab iniuria aliorum Græcorum prohiberet, ut eadē suę reseruaret, ex Plutarcho in Pompeio. L. Metellus Dalmaticus, à uicis Delmaris. author Pedianus in actionem tertiam contra Verrem. L. Metellus nobilis adolefcens, author conuersionis inter iuuenes Rom. fuit deserenda Italia tēpore Annibalis, & ad regem aliquem confugiendi. Qui stricto gladio à Scipione Africano tunc tribuno super eis, adactiq; sacramento repressi sunt. Metellus alius tribunus pleb. qui Cæsari ararium inuadenti restitit. Cui Cæsar inquit, Non idē adolefcens armorū atq; legum tēpus est: eumq; arma intentando absteruit. Metelli Celer & Nepos, Cicero's tēpore, quos ipse met refert, in causis quidē uersatos non esse, tamen non sine ingenio, nec indoctos. Nepotis pater fuit Q. Metellus Nepos Balearici filius, Macedonici nepos, qui consul fuit cum T. Didio. Accusatus à Curione, moriens filium iureiurando adegit, uti Curionem accusaret sui accusatorem, qui iussa fecit. Hic est Metellus cum quo postea Cicero similtates gessit, ac prætor Siciliæ Verri successit. A. lius item eius tempore prætor urbanus erat: tertius consul cum Q. Hortensio. Hæc Pedianus. Messala cognomentum prius indidit familiæ Valeriorum, Valerius Messala, qui primo bello Punico Cos. Messalam expugnauit ac Carinam, primusq; tabulam picturæ prælij quo Hieronem & Carthaginenses in Sicilia uicit, proposuit in latere curiæ Hostiliæ, anno urbis ccccx. Idem horologium Romam portauit, secundus à Papyrio Cursore, qui ante annis xlii. publice constituerat solarium. Postremo Nalica aqua diuisit horas. Plinius. Duos oratores Messalas, senem & iuuenem, Quintilianus commemorat. Quorum iuuenem Plinius testatur, cum à morbo graui respisceret, nominis sui oblitum fuisse. Quintilianus item de S. litera librum, & item alium de familijs Rom. scripsisse, in Augusti dignationem & amicitiam uenisse: idq; argumentum quod teste Tranquillo senatus

senatus per eū patriæ patri ei nomē obtulit. Metrodori tres in primis memorabiles. Lam Metrodori pfacenus Epicuri discipulus, fidissimusq; amicus, Strabone Diogeneq; testib. qui xvii annis nunquā ab eo discessit. Decedēs annorum l. l. l. l. l. liberos suos Epicuro commēdauit. Metrodorus Atheniēsis Carneadis auditor, ut Cic. de Oratore testatur, pictor & philosophus fuit. Itaq; quū L. Paulus deuicto Perseo petijset ab Atheniensibus, ut ei q; probatissimū philosophum mitterent ad erudiēdos liberos, simulq; & pictorē ad excolendū triumphum, in utroq; illi Metrodorum elegerūt. Hunc & Carneadem ufos fuisse magno pere memoria artificiali Cic. est autor. Metrodorus Scepsius, qui è philosophica uita in ciuilem migravit, magna ex parte in suis scriptis oratorie loquitur, & nouo quodā dicēdi genere usus est, quo multos deterruit. Propter noīs famam, quanquā pauper erat, clarum tamen coniugiū apud Carthaginēses adsecutus est. Quumq; in amicitiam Mithridatis regis uenisset, ad eum cū uxore migravit, in honoreq; fuit. Nec diu feliciter cessit. Nam legatus ab eo ad Tigranē missus, à rege descituit. Tigranes eū inuitū regi remisit, qui seu regis opera, seu morbo, in itinere excessit. Hæc Strabo. Methodius Tyri Præsul, libros aduersus Porphyriū, aliosq; aduersus Origenē edidit, multaq; alia quæ lectitant. Excessit ad extremum martyr in Chalcide Græciæ. Hieronymus. Metius Geminus dux Tusculanorū, superatus à Romanis bello Latino. Metius Curtius Sabinorū dux cōtra Romulū ob raptas Sabinas acriter pugnauit. Metius Suffetius, dux Albanorū, quod contra foedus societatis in bello Fidenatum animum ancipitē & infidum gesserat, iussus est in concione à Tullo Hostilio quadrigis discepi. Liui. i. Meuius & Bauus mali poete, Vergilij emuli, ut ipse in Bucolicis. Qui Bauū non odit, amet tua carmina Meui. Horat. Mala soluta nauis exte alite Ferens olentē Meuiū. Messalianorū, quos oratores, alioq; nomine Enthusiastos appellant, exorta scēta, Valentis & Valentinianorū tēporibus. Hic enim cuiusdā demonis esse cū expectant, quem S. spiritū arbitrantur. Reijciunt opus manuum tanq; malignum, somno ocioq; indulgent. Principes scētae Datoisus & Phibas atq; Dalphidius erant. Quos agentes apud Edeffam urbem, Flauianus Præsul Antiochenus iussos ad se uenire redarguit, habita longa cū Dalphidio præsertim disputatione. Theodoritus in hist. tripertita. Minucios & Minucios ac Munacios diuersas Romæ domos, ne quis erret, ex marmorū testimonio fuisse deprehendimus. Tybure nanq; in templo sancti Vincentij sic legitur. L. Minucius Natalis Cos. Aug. Cos. Augur. leg. PROPR. Prouinc. Mæsiæ inferioris uotis V. S. C. Et in eadē urbe in tēplo S. Archægeli idem nomen Græce scriptū reperitur. Ασκληπιω σπηλαι. Κ. Μινίκιος Νεταλιος, ὑπατος, ἀντόπατος λιβύης, ἀγυρ, προσβόντης ἐν ἀντιστρατηγός σεβάστυ μυσίας ἐκκρω, ἡ νόου ἐν τῶν βωμῶν ἀνέθικεν. Minutorū uero et nominis, & nobilitatis plura testimonia. Primus in ea familia claritatē habuerit T. Minutius Augurinus, Præfectus annonæ sub Cincinnato Imp. SP. Melium regnū adfectare, concionesq; & arma & concilia domi habere, largitionē quoq; facere primus deprehendit, ad Cincinnatūq; detulit, ob quam rem boue ab eo aurata extra portā Trigeminā donatus est: autores Plin. Liuius. Q. Minutius cos. contra Volscos & Sabinos bellū gerēs, & ab eis in Algido obfessus, à L. Q. Cincinnato Dictatore liberatus est. Quare & à Minutio & ab eius exercitu corona oblidionali donatus est. Hic etiam præter imperium Dictatoris pugnās, pro Consule legatus apud exercitū relictus est. Liuius. Q. Minutius Thermus cum L. Cor. Merula Cos. factus cum Liguribus in agro Pisano feliciter pugnauit, interfectis ex eis ix. mil. reliquis in fugā cōuersis. Idē legatus C. Manlij Cōsulis missus, uti iuramentū ab Antiocho foederis, quod cū eo Manlius iniuerat acciperet, uerberatus; deinde in eiusdē Manlij exercitu pugnādo, paulopost extinctus est. Liuius. M. Minutius Rufus magister equitū ferox & temerarius, criminādo Fabiū max. dictatorē tanquam timidū & segnem, effecit ut populi iussu imperium ei cū Dictatore equaretur. Diuisoq; exercitu, cum iniquo loco cōsistisset, & in maximo discrimine eius essent legiōes, supueniente cū exercitu Fabio liberatus est. Quo beneficio uictus, castra cū eo cōiunxit, & patrē eum salutauit. Liui. xxij. C. Minutius in cōcione Brutū Cōsulē admonuit, nō esse sequendā Collatinī college sententiā de reddēdis bonis quæ Tarquinij per legatos petebāt, ne his cōtra patriā uterent, nec eum suspiciōe uacare, quod propinquus illorū esset. Plutar. in Publicola. T. Minutio & L. Posthumio Coss. in Samniū missis, ad Tiferiū pugnatū, ut Liuius ix. Ex quo Tiferiū nō in Umbria ubi nūc ponit, esse apparet, ut Ptolemæo itē scribitur. Minutius Felix Romæ nobilis caudicis, L sub

Metellus Balearicus

Metellus Pius

Metellus Dalmaticus

Metellus adolefcens

Metellus Tribunus plebis

Metelli Celer

Metelli Nepos

Metellus prætor Siciliæ

Metellus prætor urbanus

Messala

Methodius

Metius Geminus

Metius Curtius

Metius Suffetius

Meuius poeta

Messalianorū scēta

Minucij

Minucij

Munacij

Minutius Augurinus

Q. Minutius consul

Q. Minutius Thermus

M. Minutius Rufus

C. Minutius

T. Minutius Tiferinum

Minutius Felix

sub Helio Gabalo scripsit dialogū Christiani & Ethnici disputantū. Hierony. & Lactant.
 Minutia Minutia uestalis suspecta propter mundiorē cultum ad portam Collinam dextra uia strata, defossa. Scelerato campo ab inuiso ideo loco nomē factū est: Liu. li. viij. Mida rex Phrygiæ ditillimus, cuius fabula Ouid. teste lib. xi. Silenū Bacchi ministrū captū Phryges apud Tmolium montē, ad Midam perduxerūt. Quē rex cū dimittere iussisset à Baccho gratiam hanc cōsecutus, ut quicquid tangeret aurū fieret. Quod tandē cum animaduerteret ei officere, rursus petijt ut restitueret in pristinū. Iterum de eo narrat. Pane & Apolline de fistula concertantib. iudiciū pro Panetullis. Iratus Apollo, stultam ei mentē, auriculasq. asini pro signo dedit. Ille cælare contendens, tandē à seruo conspicit, qui secreti impatiēs in scrobem terræ clam quid uiderat retexit: unde arūdines enatę, ac uento agitate, uocem eandē reterebāt. Quod Persius noster pulchre usurpauit, quum stultitiā suorū temporum prodere uellet. Auriculas asini quis nō habet? Mithridates rex Ponti, ut est autor Trogus lib. xxxvij. ob auxiliū aduersus Aristonicum Romanis latum, Syria maiore donatus fuit, morteq. repentina interceptus, filiū reliquit item Mithridatē, cuius ea postea magnitudo fuit, ut omnīū barbarorū ante se gesta superarit, Bellum cum Rom. an. xlvi. uaria uictoria gessit, Asiā occupauit. Q. Oppiū Proculi, & Aquiliū legatū in uincula cōiecit, iussūq. eius quicquid ciuium Rom. in Asia fuit, trucidatū est. Rhodū, quæ sola in fide permāserat, oppugnauit, Athenas per Archelaū prefectū occupauit, qui uictus à Sulla est, pacēq. cū rege facta: ita ut Bithynia (nā cū Nicomede rege sociata ē iniuerat) Cappadocię et Asia cederet. Deinde deficientē à Lucullo apud Cyzicū supatus, ad regē Armeniæ Tigranē cōiugit: finisq. belli fuit, si Romanos præda à persecutione nō auertisset. Postremo à Pompeio, qui Luculli uictorię successeiat, in Bosphorū fugatus, ac penitus subugatus. Pōtus in puinciam redacta. Pharnaces in amicitia à Pompeio receptus, ac Bosphori rex factus, patri Mithridati bellū intulit: ille in regia obsessus, uenenū sumpsit, quūq. parum pfectisset à milite Gallo adiutus ac interfectus est: nam cōtra uenenū quotidie utebat antidoto. Plin. lib. xxij. ca. ix. In sanctuarijs inquit, Mithridatis antidoti cōpositio inuenta à Pompeio, eductibus nucibus siccis, & sicis totidē, ac rutę folijs xx. simul tritis, addito salis grano, qd̄ ieiunio dandū cōtra uenenū. Ipse quoq. tāta memoria fuit, ut teste Valerio linguas xxij. populorū, quib. imperitabat, probe teneret. Exercitationi & uenādī studio adeo intētus, ut septem annis neq. urbis, neq. ruris teſto uterē. Hypsirateā coniugē in omnib. bellis adiutricem, armatāq. habuit, crudelis alioquin in suos: nā & Laodicea cōiugē & sororē, prete rea matrē, fratresq. ac filios tris impuberes, & totidē filias interfecit. In omnib. bellis c. l. x. ē suis amisit. Post eum Polemon in Ponti parte successit, Zenonis oratoris filius ē Laodicea Syria, ob eius merita, Antonio primū, deinde Augusto cōcedentibus: post eum uxor eius Pithodoris cū filijs. Strabo xij. Milo Crotoniata athleta nobilis: quē cum cōstitisset in humerū sustulit: tandē sibi nimīū credēs, quum in sylua ingentē uidisset caudice distillam, immisissis manibus penitus discindere cupiens, reclusisq. fissuris deficiente conatu se feris lacerandū prebuit. autor Valerius. T. Annius Milo ē Lanuuii Municipio, familia Papiā, adoptatus à T. Annio auo materno, cliens Ciceronis in causa cædis Clodianæ: autor Pedianus. Hic cum ob eam causam cædis exularet Massilia, uidissetq. Ciceronis orationē, p se scriptā, lōge meliorē atq. ipse habuerat, dixisse ferē: si sic orasset Cicerō, nō ego Matiliæ lumbricos legerē: autor Dion in Romanorū hist. Ex quo ostenditur eum domi interpolare solitū postea orationes. Hic Milonē sumptu profusum aris alieni d. c. mil. LLS. debuisse inter prodigia Plinius ponit. Mithæcus grāmaticus, scripsit de obsonijs, de canibus, & alia. Suidas. Minitianus sophista Atheniēsis Galieni prīncipis tēpore, scripsit artem rhetoricam, præexercitamenta, & diuersas orationes. Idem, Minitates martyr Florētinus sub Decio, in mōte ubi nūc eius uisitur tēplum, iugulatus. Micon pictor Timareten filiam habuit eandē & discipulam, quæ & ipsa optime pingebat. Plinius. Myrmecides & Callicrates in opere admirādī. Hic quadrigā cū agitatore ex ebore, quā musca alis, & nauem quā apicula pen nis integeret, fabricauit. Ille Myrmecides formicas tā tenues, ut mēbra uidere uix liceat: autor Aelianus de ua. hist. Myron Syracusanus statuarius, cuius uacca multorū poetarū epigrāmaticis celebratur. Alter Atheniēsis, ut Pausanias. Myrtinus poeta comicus Atheniēsis, frater Hermippi comici. Fabulæ ipsius ὑπερπικρες, ἔρωτες. Suidas. Mimnermus

Mymnermus Colophonius elegiarū poeta ac tibicen, ut Stra. scribit, quem Propertius se imitari fatef. Milciades primus q. cōdidit Cherōnesum, alius Gypsei filius, tertius Cimonis, dux inuictis. qui Dareū in cāpis Marathonijs uicit. Est & quartus Hieronymo Eusebioq. cōmemoratus, qui Cōmodi prīncipis tēporib. aduersus Iudęos gētesq. apologeticū pro nostra religione diligētissime scriptū Imperatori dicauit. Mnesimachus poeta mediæ comœdiæ: ipsius sunt ἰπποβοῖος, ἑσπίος, ἑλιπίπτος, ut Athenæus Dīpnosophistis. Mnaseas Berycius scripsit de arte oratoria, & de dictis atticis. Suid. Mopsi tres, unus Athenis Mopso patre, alter ex Apolline & Manto Tyrese filia natus, uates, & Argonauta, qui & Mopsorū oppidū in Thessalia ædificauit: autor Stra. Montanus, qui Vatiēnis prænominē apellatus est, orator Narbonēsis, in Balearibus insulis morit, illuc à Tyberio principe relegatus: autor Euseb. De hoc est Martialis. Docti patria Narbo Vatiēni est item alter hæc iarcha natione Phryx, cuius sectatores Cataphrygæ appellanē. De quo Apollinaris ait. Vicus quidā dicit apud Mysiam Phrygię, qui appellat Ardabau, in quo aiunt Montanū quendā qui nuper ad Christi fidē uenerat, sub Crate Asiæ Procos, inanis glorię cupiditate incēsum, repente mente alienata, ploqui cœpisse diuersa ab his quæ essent à maioribus tradita: quē quū plurimi ut insanum repellerent, nōnulli uero agitari diuino spiritu putantes, cū seceabant. Inter quos, Prisca & Maximilla eodē furore & infania referta sunt, uaticinariq. cū eo existimatae. Ex Eusebij hist. lib. v. Moschus grāmaticus & poeta Syracusanus Aristarchi familiaris, hic Secūdus à Theocrito scripsit carmē bucolicon. Suid. Morsimus & Melanthius chus poeta tragicus & gulæ deditus uoluptati, sup qua notat ab Aristoph. ὁ ἐλαπίτη σὺν τῷ πάλαι πολυμῶνι ἐλίμυ μορσίμῳ. Morsimus & Melanthius poetæ Tragicī. Morsimi em ut frigidū & detestabilis poetæ meminit Aristoph. καὶ διδασκαλίῳ πεσοδίῳ μορσίμῳ Ἰαγῶδαν, hoc est, eijciā & sibilem. Alterū Apollonius Tyaneus quū uinctus apud Domitianū esset, ut infamē notat, μή με κτενέις, οὐ γὰρ εἶμι μόρσιμῳ. Quo dicto nusquā cōparauit. Melanthius itē ob gulam notat. Erat enim cinædus, molliq. uita. Suid. Monothelitæ ex argumēto nomē sumpserunt. Duas in Christo uolūtates negabāt. Diuinā uidelicet & humanā, quū contrā sit. Nā & multa Christus ut homo uoluit, & fecit, doluit, fleuit, orauit. Ut autē deus, imperauit uētis & mari. Cōtra hos celebrata sexta uniuersalis synodus, an. d. c. l. x. x. v. Princeps sectæ Sergius præsul Constantinopolitanus. Moses tris omnino memorabiles legimus, Iudæos omnis: unū patria Cordubensem, qui scripsit de sensu legis Iudæorū, in librum quē uocant Talmud. Moses alter Gerundensis. Tertius legis conditor Pentateuchi ante hos oīs & omnīū præcepta philosophorum fuit, quē legisse, indeq. plura hausisse Platōnē Augustinus existimat. Typū in omnib. cōseruatoris nostri gessit. De quo uaria scriptores, ut ueritatis ignari pdiderunt. Tacitus eū exulē dicit fuisse, Iudæisq. pulsiss ex Aegypto, ducē se præstitisse, ac eos adhortatū, ut nequaq. deū, hominū uē opem expectarēt, sed sibi met duci cœlesti crederēt. Et quo firmā in posterū sibi eā gentē haberet, cōtrarios cæteris mortalibus ritus indidisse. Strabo autē sic. Fama est Aegyptios eorū progenitores fuisse qui nūc Iudæi appellanē. Nam Moses unus ex Aegyptiorū sacerdotibus, quū moleste ferret eorū instituta, in Palestinā migrauit. Discesserūt cū eo multi, quib. curæ diuina erāt. Docebat enim quō Aegyptij non recte sentirent, qui serarū imagines deo tribuerent, nec Græci qui deos hominū figuris insignirent. Ac solum id deos esse, quod nos & omnia cōtinet, & quā naturā appellamus. Cuius profecto imaginē nemo sanæ mentis audeat effingere. Itaq. sine forma coli digno in templo oportere, ac semper bonū aliquod expectare eos q. caste integre & cū iustitia uiuerēt, cæteros nequaq. Modestus & Ammonius infantes martyres Alexandriæ sub Diocletiano. L. Munatius. L. F. L. N. L. Pron. Plancus de quo in Planco diximus. Musanus quidā uir planē doctus, ab Euseb. ac Hierony. inter nostros scriptores ponit, qui M. Antonino imperatē librū aduersus quosdam qui Enkratitarum sectæ addicēti fuerāt, scripsit. Musæus Eumolpi filius Atheniēsis, primus teste Diogene, deorū genealogiā uersibus tradidisse fert, sphaerāq. inuenisse. Scripsit amores Erūs & Leandri hexametris, qui extāt. Decessit Falerijs ut Epigrāma indicat. Eumolpi exanimus Museū terra Falerum, cōtinet hoc tumulo, pignora chara patris. Muscos tris Suid. cōmemorat: unū Eleusinū Antiphemi filium uersificatorē discipulū Orphei, qui scripsit ὑπερπικρες, id est, uitæ præcepta ad Eumolpū filiū, uersuum ferē iij. millibus. Alterū Thebanum Thamyra filīū, ante Troianū bellū, qui poeta Melicus fuit. Scripsitq. hymnos & cantica.

Mymner.
 Milciades
 quatuor
 Mnesimachus
 Mnaseas
 Mopsi tres
 Montanus
 orator
 Montan. her.
 Moschus
 Morsimus
 Melanthius
 Monothelitæ
 Moses Cordubensis
 Moses Gerundensis
 Moses legis.
 Modestus
 Munatius
 Musanus
 Musæus
 Musei tres

Tertium Ephesū item uersificatorē, qui tēpore fuit Eumenis & Attali Pergami regum, scripsitq; res Pergamēses; preterea de Perfide lib. x. L. Mumius, de quo Luitius Iij. sic ait, Cum Achais qui in auxiliū Bœotios & Chalcidēses habebant, Q. Cæ. Metellus ad Theropylas bello conflixit; quibus uictis, dux eorū Critolaus ueneno sibi mortē consciiuit: in curus locū Draccus dux creatus apud Isthmon à L. Mumio uictus est: qui omni Achæa in deditiōe accepta, Corinthū ex S. C. diruit, quia ibi legati pop. Ro. uiolati erant. Thebæ quoq; & Chalcis quæ auxilio iuerant, dirutæ. Ipse L. Mumius de Achæis triūphauit: ligna grea, tabulasq; pictas in triumpho tulit, se q; abstinentissimū uirum egit, neq; de tot opibus quicquā in domū suā peruenit. Mutiorū domus iam inde à Mutio Codice nobilitata, qui Scæuola ob dexterā crematā dictus est. Hic obsidente urbē Porsena, facta à senatu potestate, in castra ad inimicos pcessit, Scribāq; pro rege obtincauit. Quare captus ductusq; ad Porsenam, ante omnia, dextra quæ errauerat corā eo igni iniecta, adfirmauit secum tēcentos esse cōiuratos. Quo facinore territus rex, acceptis obsidibus, pacē cū po. Ro. fecit: Mutio prata trās Tyberim honoris gratia data, statuta quoq; statuta. Cæcilius. Q. Mutius Scæuola Trib. ple. nouem collegas, duce Sp. Cassio ad dominationē aspirantes, uiuos in æde ubi factio tractabatur, cremauit: aususq; solus pœnā ille nouē collegis dare, quam nouem Tribuni ab uno collega exigere timuissent. Valerius de feueritate. Q. Mutius Scæuola, iuriscōsultorū eloquētissimus: sicuti eodē tēpore L. Crassus eloquētū iuriscōsultissimus habebat. Fuit peracutus ad excogitandū, qd' in iure aut in æquo uerum aut esset aut nō esset: tum uerbis ita ad rem cum simili breuitate mirabiliter aptus. Cic. in oratore. Q. Mutius Scæuola Pont. Maximus, quem se Cicero in Lælio præceptorē post Scæuolanam Vestæ confugientē interfici mandauit. Q. Mutius prætor Siciliæ ante Verrem. Cui Siculi ob merita, Mutia festum diē dicauerunt, Cic. in Verrem. Q. Mutius tribunus pleb. ille qui intercessit ne lex ambitus à Calpurnio Pisonē ferret. Accusat' deinde à L. Caleno furti, defensus est à Cicerone. Pedianus. Musonius Babylonius philosoph' stoicus ac diu lecticus Neronis tēpore, familiaris Apollonij Tyanci. feruntur & epistolæ utriusq; inter se missæ: à Nerone deinde interfectus ob linguæ licentiā. Scripsit & plura in philosophia, quæ non extant. Citatur sæpe ab autoribus testis. Quædam etiā elus dicta Stobæus in collectione refert. Musonius alter Iouiniani principis tēpore, magna uir autoritate, qui Proconsulis potestate in Asiam profectus est: autor utriusq; Suidas.

A B C O D R O sorus rex Assyriorum, quem Chaldæi magis extollunt, maioresq; dicunt res gessisse q; Hercule, & usq; ad columnas peruenisse cōmemorant: autor Strabo lib. xiiij. Is igitur est qui in sacris libris memorat' corrupto uocabulo, Iudæosq; in seruitutē egit, Nannacas Phrygiæ rex teste Hermogene de rebus Phrygijs, ante Deucalionis tēpora fuit, qui præuidens diluuiū futurum, coegit populares in templo multa gemens ac dijs supplicans, ex quo prouerbiū Græcum manauit in multo luctu, πέν Ναννάκας κλέωσω. Res Nannacæ plorabo. Ex lib. prouerbiorū Græcorum. Narfes eunuchus Iustiniani principis cubicularius, bibliopola prius; deinde ob animi uirtutē patriciatus honore auctus, uir religione pietateq; præditus, ut qui plus precibus ante deum proficeret, q; ui contra inimicos. Igitur is in locum Belisarij ducis in Italiam missus, decē annos uarijs euentibus pugnauit, qui demū adscitis auxiliis x. millib. Longobardis Victige apud Placentiam uictus: deinde alio rege eorū Teia, qui sibi Lorarium & Buccellum è Francis adsciuerat, in Apulia superato, bello Gothico finem imposuit, an. xv 11. postquā inchoatum fuerat: altero uero & L. x. x. postquā Theodoricus in Italiam intrauerat, Arimino quoq; & cunctis quæ à Gothis in Piceno tenebant' receptis, ad urbem uictor contendit, ibiq; animum reficiendis ædificijs adplicuit. Cuius opus pons est Anienis uia Salaria: cum huiusmodi inscriptionibus. Imperante D. N. pijsissimo ac triumphali semper Augu. An. xx xv 111. Narfes gloriosissimus ex Præf. sacri palatij excos. atq; patricius post uictoriam Gothorum ipsius, eorum regibus celeritate mirabili, conflictu publico superatis atq; prostratis, libertate urbis Romæ ac totius Italiæ restituta, pontem uia Salaria usq; ad aquā à nefandissimo Totila tyranno destructū, purgato fluminis alueo, in meliorē statū, quam quondam fuerat, renouauit, posuitq;. In alio quoq; marmore pontis: Quam bene turbati directa est semita pontis, Atq; interruptum continuatur iter

iter. Calcam⁹ rapidas subiecti gurgitis undas, Et Narfē resonās plauus ubiq; canit. Qui potuit rigidas Gothorū subdere mentes, Hic docuit durum flumina ferre iugum. Sed & Aquileiam quoq; restituit ab Hunnis deletam. Tandem tot rebus gestis, nec ipse inuidiā superare potuit. Insimulatus à Romanis auaritiæ & tyrannicæ administrationis apud Iustinianum & eius uxorē, literas ab eis ignominiaē plenas accepit, uti uidelicet Eunuchus ad eolum & pensum rediret. Ille iratus, ducā, inquit, tale pensum, talemq; ordinar telā, quæ extricari facile nō possit. Itaq; è Pannonia Longobardos euocat, iamdiu Romā inuadere cupientes. Ipse uero paulo post excessit Romę, cuius cadauer loculo plūbeo Cōstātinopolim delatū est. Narcisus præful Hierosolymitanus, doctrina sanctitateq; clarus, quum ini-

Narcisus præful micorū atq; inuidorū insecratione coactus esset fugere, atq; aliquamdiu delitescere, alius sul populo præful surrogatur. Tandē quū inimici iam diuersa uia sublatis essent, iubente deo, improuissus, gratissimusq; omnib. redijt, quum extinctus putaretur. Vbi uero iam longæ uis, Alexandrū sibi coadiutorē adsciuuit, qui postea successit, uixit an. c xv 1. Ex Eusebij historia. Nauatus, seu Nouatus, ut nōnullis placet, hæresiarcha, presbyter Romanus, animo tumidus, sectam Nouatianorum cōstituit. Qui sese Catharos, id est, mundos ac puros appellabant. Quam obrem cogi concilium in urbe sexaginta Præfulū necesse fuit, in quo Nauatum dānauerūt. Cuius rei meminit Fabianus Pont. urbis in epistola ad Fabianū Antiochiæ Episcopū. In qua scripsit Nauatū lapsū fuisse cupiditate præfulatus, quam cum dissimularer, apparuit nihilominus paulo post præful, maximeq; plebē deceperat, quod uiros quosdā bonos sibi adiūxerat, à quibus postea facile cognitus ac relictus est. Adeoq; stultus, ut Eucharistiā populo præbiturus, prius eos iurare cogeret, se nunquam relictō, Cornelium Pontificem secuturos. Cyprianus preterea librū super hoc edidit elegantissimum, ubi lapsos cum eo ad pœnitentiā exhortandos, & obstinatos à cæteris arcendos admonet. Ex Eusebij hist. Neocles philosophus Atheniēsis, frater Epicuri, scripsit de secta sua. Nepos cognomenū Romanum ex luxuria inditum. Sic Metellus Nepos, & Cornelius Nepos. Nepos hæresiarcha è Casaria Philippi, de quo Dionysius præful Alexandrin⁹ apud Euseb. lib. viij. sic scribit. Episcopus quidam erat in parte Aegypti Nepos nomine, qui more Iudgorū de his quæ nobis futura promittebant', sentiebat: Mille annos uidelicet sanctos cum Christo regnuros in terris, in libidine & uoluptate: errorēq; tā impudentem autoritate ac testimonio Io. apostoli uaticinij tueri conabat', librum in super eius sectæ scriptitandō. Nestor Alexandrinus Academicus, qui Marcellū Augusti sororis filium erudit, ac post Athenodorū eius ciuitati præful, ducibus ac ciuib. acceptus. Strabo. Nestor è Lycia regione, pater Pisandri poetę uersificator tempore Seueri principis scripsit Iliada ληπορηάμωρον, siue ἀσολχέωρον, hoc est sine ordine l'etarū ab Hom. positarum. Tryphiodorus uero similiter ad eius imitationē scripsit Odyssēā. Suid. Nestorius Germanicianus, est em Germanicia Syrię ciuitas, qd' castitate cæteros antecedere uideret, Præful Cōstantinopolitanus electus, postero diē orationē habuit ad populum & Imperatorem, adrogantiā plenam, sese cœlum eis daturum promittēs. Hic igitur Paulum Samosatēnū, Manctē, Apollinarē, ac Photinū ante se imitatus, Christum tantū hominē esse dicebat, duas omnino negādo naturas. Aduersus quē Cyrillus præful Alexandrinus, indictō bello multas cōscripsit epistolas, quæ adhuc extant: reclamāte quādoq; Ioanne Chrysoftomo, & Cyril lum obiurgante, quod ob nimia eius in Nestorū insecrationē, ecclesiam perturbaret. Ex hist. tripertita. Contra hunc celebrata tertia generalis synodus sub Theodosio iuniorē. C. Neuius poeta comicus, epigrāma sibi posuit plenū superbiæ Cāpanæ. Immortales mortales si foret fas flere, Flerēt diuæ Camœnæ Neuiū poetā, Itaq; postq; Orci traditus est thesauro, Obliti sunt Romæ loqui Latina lingua: autor Gellius. Varro aut in lib. de poetis, dicit eum stipēdia fecisse primo bello Punico, idq; bellū carmine scripsisse. Neemias pphetā F. Helchig, inter captiuos Hebræos pincerna Artaxerxis erat. Miseratus suorū cōditio nem, facta à rege potestate Hierosolymā redijt, muros urbis restituit, easq; simul cū Esdra & populo fufis ad deū precib. dedicauit. Postremo in Persidē redijt, Sulisq; extinctus ac sepultus, ut scribit in sacris uoluminibus. Nicandrus Colophonius grāmaticus & poeta, & medicus tēpore Attali iuuenis illius q Gallogræcos uicit. Scripsit de Theriaca cōtra uenenū, de agricultura. Cirrationū collationes, pgnostica Hippocratis uersib. edidit, aliaq; cōplura. Suid. Cicero aut de orat. sic ait, Nicandrus homo ab agro remotissimus; de agri-

Narcisus præful

Nauatus

Neocles Ne-
pos cogno.
Neos hære-
siarcha

Nestor gram.

Tryphiodor.
Nestorius

C. Neuius

Neemias

Nicandrus

cultura tamē scripsit, tāta uis est eloquētię. Nicādrus & Martianus sub Maximiano marty-
Nicanor res apud Atinā ciuitatē. Nicanor Herma Alexandrinus grāmaticus sub Hadriano prin-
Nicetas cipe, & qualis Hermippo Berytio. Scripsit de Stigme apud Hom. & differētia ipsius in sen-
 su, & de Stigme in uniuersum lib. vi. Suidas. Alter Neuius Nicanor ante hunc, inter grā-
 maticos à Tranquillo referē. Nicetes Smyrnæus sophista in Hadriani principis dignatio-
 ne, ab eoq; Musæo Aegypcio adscriptus fuit. Quū causas tentaret, foro etiam aptissimus ui-
 debatur. Adeo ingeniu ad utramq; dicendi rationē accōmodauit, ut iudiciale sophistica
 quadā facultate exornauerit. Sophisticū uero & umbratile forē libus aculeis roborauerit.
 Genus dicendi antiquū ac politum retinuit. Lasciuus nihilominus ac dithyrābicus uisus.
 Cuius sententię ac paradoxę quali bacchantes thyrsi, mellis, lactisq; copiam præbere ui-
 debātur. Ad repub. nō accessit, quum se timere diceret magis laudantē populū q̄ uitupe-
 rantem. Ex Philostrato. Nicetas Atheniensis, genere clarus, oppositus Cleonis potentię.
Nicias Tris enim uiros dicit Aristoteles eodē tēpore Athenis æque potentes fuisse, Niciam Ni-
 cerati, Thucydidē Milesum, & Theramenem Agnonis. Thucydides his natu aliquantū
 lum maior, multa cum Pericle præclara pro repub. gessit Post mortē Periclis ad Niciam
 primæ partes delatę sunt. Missus igit̄ imperator unā cum Demosthene altero duce cōtra
 Syracusanos, qui Gylippum Lacedæmoniorū ducē auxilio aduersauerant, infeliciter pu-
 gnantes, ambo in bello capti sunt à Syracusanis, in carceremq; coniecti, libimet manus at-
 tulere. Ex Plutar. ut autē Trogus scribit, Demosthenes ne ueniret in manus inimicorū, se
 ipsum necauit. Nicias capi passus est. Is Marco Crasso in Parallelis ex nostris opponit, q̄
 & diuitijs æque abūdauerit, & eundē terē exitum, hic apud Siculos, ille apud Parthos ha-
Nicias pictor buerit. Nicias alius Athenis pictor, diligentissime canes & mulieres expressit, lumen &
 umbras custodijt, atq; ut eminentē ē tabulis picturę, maxime curauit. Opera eius multa
 Romam translata à diuersis fuerunt. Hic est Nicias de quo Praxiteles dicebat, interrogatus,
 quæ maxime opera sua probaret in marmoribus, respondit, quibus Nicias manum admo-
 uisset, tantum circumfisioni eius attribuit. Fuit autē Olymp. c. x. i. Ex Plinio. Aelianus
 autē de ua. hist. dicit hunc tantę fuisse erga artem attentionis, ut sæpe cibi obliuisceretur.
Nicias med. Nicias Pyrrhi medicus, qui olim ad Fabritium uentens, promisit ei Pyrrhū ueneno neca-
Nicias gram. turum. At ille auersatus facinus, Pyrrho rescripsit ut à Nicia caueret. Curtius Nicias grā-
 maticus nobilis Romę, familiaris Pompeio, ac Ciceroni, qui eius in epistola ad Atticum
Nicophanes meminit. Itē in alta epist. ad Dolobellam. Tranquillus. Nicophanes pictor elegans & con-
 cinnus, ita ut uenusta opera fingeret, cui pauci comparentur. Cothurnus ei & grauitas ar-
Nicodorus tis. Plinius. Nicodorus Mantinæus pugil nobilis simul & philosophus, quantū glorię in
 certaminibus patrię adtulit, tantū ætate iam profecta certare desinens, legibus & institu-
 tis cōsuluit. Aelianus. Nicochares Atheniensis comicus, Philonidis comici filius coæuus
Nicochares Aristophanis: inter ipsius fabulas sunt ἀμοιβών, πείλο, γαλαττα: ut testatur Suidas. Nico-
Nicostratus stratus Macedo orator inter x. secūdos M. Antonini tempore, & Dionis Chrysoftomi,
orator & Aristidis oratoris æqualis: scripsit nonnulla, ut auctor Suidas. Fuit item alter Nicostra-
Nicostratus tus poeta comicus, cuius meminit Athen. in Dipnosophistis. Nicostratus & Laodocus
poeta citharœdi, quum inter se concertarent, dixit Nicostratus Laodocum esse in magna arte
Nicostratus paruum: ic autem in parua magnum, fatiusq; non domum diuitijs, sed artem studio & di-
Laodoc. ligentia augere. Aelianus de uaria hist. Alius martyr præfectus scrinij Diocletiani, unā
Nicostratus cum Zoe uxore: quę crinibus suspensa, & fumo subter suffocante perijt: antea septem an-
martyr nis muta ex morbo fuerat, curata demum à diuo Sebastiano martyre, et ad fidē simul cum
Zoe martyr uiro deducta. Nicolaus Damascenus philosophus Platonicus, familiaris Augusti Cęsarıs,
Nicolaus Da- ac Herodis regis Iudæorū. Scripsit historiam uniuersalem libris septuaginta, & uitam Au-
masceus gusti seperatim, apud quem tantū fuit, ut placentas, aut si quid suauius, quæ ab alijs ei mis-
 sitarent, Nicolaus uocaret, & hodie adhuc nomē perseueret. Is nullius bonę artis ignarus
 fuit. Solebatq; dicere doctrinā omnē similitē esse peregrinationi. Sicut enim contingit lon-
 ge peregrinantibus, alibi parum, alibi diu consistere: ubi uero domum attigeris, ibi demū
 conuiescere, sic & disciplinis alibi breuiter immorari debemus, & pauca tantum sat fue-
 rit discere: alibi plura. Ad philosophiam uero tanquā ad certam domum ac quietem pro-
Nicolaus hæ- perare. Suidas. Nicolaus author sectę Nicolaurum, quæ coitus nulla lege tenebatur, bre-
rosarcha uiq; tempore durauit. Fluius in Apocal. Ioannes meminit. Hunc unum ex illis dicebant,
 quā

quī cum Stephano ab apostolis constituti sunt diaconi. Sed Clemens Alexandrinus in ter-
 tio Stromatum libro, eum his uerbis excusat. Pulchrā hic Nicolaus uxore habuit, & post
 dominicam ascensionē quum ab apostolis zelotypiæ redargueretur, eam in mediū produ-
 ctam, cupientibus sponte obtulit. Ex illo igitur putauere homines promiscuo utentes coi-
 tu Nicolaitas uocari oportere. Mihi autē compertum est nullam Nicolaum, præter uxore
 rem, cognouisse mulierem. Cuius filius per sancte uixit. Quod autē in medium coniugem
 produxerit, non libidini præbendę, sed uitandę potius, purgandęq; famę gratia fecisse,
 qua publice accusabatur. Eusebius hist. libro quarto. Duo item sancti, Patararum præsul
 & Tolentinas. Nicomachos sex tradit Suidas: primū ex Alexandria Troadis, est enim ut
Nicomachi ait Timosthenes, locus in Ida; ubi Paris qui & Alexander dictus, iudicium inter deas tur-
 lit, Poetam & hūc tragicū, qui scripsit tragedias undecim. Secundum Atheniensem item
 tragicum, qui uicit Euripidem & Theogenem: ex eius Dramis est οιδιπρος, Nicomachum
 item Stageriten medicum Machaonis filium, Aesculapij nepotē, qui scripsit de medicina
 libros sex, & philosophiā unū. Reliquos duos patrem & filium Aristotelis ponit, ambos
 medicos: quorum filius scripsit commentarios in physicam patris, & v. 111. Ethicorum li-
 bros ad Eudemum, qui adhuc extant apud Græcos, teste etiam Cicerone. Sextum quoq;
 Nicomachum addit Plinius pictorem, Aristodemi filium & discipulum, qui pinxit raptū
 Proserpinę. Quę tabula fuit in Capitolio in delubro Minerę, supra ædiculā luuentutis.
 Scyllamq; quę erat in templo pacis. Nec fuit alter in ea arte uelocior. Habuit discipulos
 Aristidem fratrem, & Aristodem filium, ac Philoxenum Eretrium. Publius Nigidius co-
 gnominatus Figulus, eo quod responsurus interroganti: Cur gemini diuini cōditione na-
 scerentur; commentum rotę meditatatus est, quæ reuoluta breui momento, maxima percur-
 rit spacia. Cuius meminit Augustinus, in primo de Ciu. Fuit enim & astrologię & medici-
 nę peritus. Ex quo Lucanus. At Figulus cui cura deos secretaq; mūdi Nosse fuit. Refert
 Gellius duos omnigenū disciplinarū & artū culmine eodem tempore claruisse, Marcum
 Varronem, & Publium Nigidium: cuius tamen commentationes in uulgus ob obscurita-
 tem subtilitatemq; non exiuerunt. Decepsit in exilio, uti testatur Eusebius. Nymphis He-
 racleotes ex Heraclea Ponti Zenagora discipulus, scripsit historiā Alexandri, & eius suc-
 cessorum libris uiginti quatuor. De Heraclea x. 111. usq; ad euerfionem tyrannorum. Suidas.
 Gneus Norbanus consularis proscriptus in urbe, Rhodi cum comprehenderetur, *Gn. Norbanus*
 seipse interemit. Liuius octuagesimo nono. Hic enim Cos, cum Gneo Carbone, Sullę cū
 exercitu in Italiam traicentis legatos de pace uiolauerat, prælioq; uictus fuerat. Idem o-
 ctuagesimo quinto. Nonnus Panopolita euangelium Ioannis Græcis hexametris conscri-
 psit, ut auctor Suidas. Nouellius Tricongius Mediolanensis ad Proconsulatū usq; ex Præ-
 tura promotus ob tris uini congios uno impetu epotos, spectante miraculi causa Tybe-
 rio principe, unde illi cognomen inditum. Satisq; constat eum non labasse sermone, nec
 leuatum uomitione matutinas obiisse uigilias, non respirasse in bibendo, nō expuisse. Bi-
 bendi enim consuetudo auget cupiditatem. Scitumq; illud: quanto plus biberint, tanto
 magis sitire Parthos. Plinius. Numius Orator scripsit Thucydidis & Demosthenis chriā
 rum collationes: Ad Hadrianum principem cōsolatoriam de Antinoo. Suidas. Niger Pe-
 scennius amicissimus Commodi principis ab eoq; consul factus, modicis parentibus, uita
 parcus, libidinis effrenatę, ordines diu duxit. Ad exercitus Syriacos regendos à Commo-
 do missus, postquam comperit occisum Commodum, Iulianumq; appellatum: eundem
 quoq; iussu Seueri & senatus occisum, Albinum etiā in Gallia nomen Imperatoris sum-
 pisse, ab exercitibus Syriacis appellatus & ipse Imperator. Demū à ducibus Seueri prin-
 cipis per Acemilianum superatus est, atq; apud Cyzicum circa paludem fugiens faucia-
 tus captusq;, & ad Seuerum adductus, trucidatusq; illico est. Caput eius pilo suffixū Ro-
 mam missum. Filij insuper cum tota familia necati, publicatum patrimonium, quod acer-
 bius egit exasperatus noua rebellione Clodij Albini. Hic igitur seuerus in regenda disci-
 plina militum habebatur, Mariumq; imitans & Annibalem iussit unum neminem in ex-
 peditione bibere, sed acetum. Pistores sequi exercitum prohibuit, buccellata iubens mili-
 tes contentos esse. Tumultuantibus quondam his, qui à Saracenis uicti fuerant, & dicen-
 tibus unum non accepimus, pugnare non ualemus, Erubescite, inquit, cum illi qui uin-
 cunt, aquam bibant, Ex Spartiano.

Nicomachi
 sex: duo por-
 ta, medici ij.
 unus pictor.

P. Nigidius

Nymphis

Gn. Norbanus

Nonnus poeta
 Nouellius
 Tricongius

Numius
 Niger Pescen-
 nius

O. iulij pater
et auus Aug.

Qu. Octavius
Cos.
Qu. Octavius
Auius
Odenatus
Oenopides
Ogyges
Olympius
poeti
Olympius
Olymp. praef.
Olympius
Exarchus
Homeri duo

CTAVIA gens à Velitris originem accepit, quā adsentationis gratia propter Augustum excellere dixerunt. Ipse autē Augustus nihil amplius quam equestris familia ortū se scribit, uetere ac locuplete, & in qua primus Senator pater suus fuerit. M. Antonius libertinum ei proauū exprobrat restionem e pago Turino, & auum argentariū. Cic. in epistola cum nepotem argentarij, & filium ad stipulatoris uocat: ut cunq; constat Augusti patrē honestissimū uirum fuisse, magnaq; laude Macedoniam prouinciam administrasse, ex ipsius etiam testimonio Ciceronis, quo ad Q. Fratrem scribens hortatur, ut in promerendis socijs uicinū suum Octauū imitetur. Tranquillus. Q. Octavius à L. Cinna eius collega cum ille dominaretur, interfectus. Pedianus. Q. Octavius Auius, & Poetelius Paullinus, furta Virgilij adnotarunt, ponentes unde quæq; carmina surriperent, ut ait Seruius. Fecit & hoc idem Macrobius. Odenatus Syrus Plutarchi discipulus. Oenopides Chius Astrologus dedicauit in Olympia æreum libellum, in quo magnum annū prædicabat. Aelianus. Ogyges rex primus Thebarum antiquissimus: ex quo prouerbium, *ὄγυγιά βλάκα*, Ogygia mala, id est uetera. Suidas. Olympius Mysius tibicen & poeta melicus & elegiarum, Marisæ Satyri discipulus, qui citharæ legem dedit, modosq; pulsandi reperit & docuit. Floruit ante bellum Troianum, à quo & mons in Mysia nomen accepit. Fuit item alius iunior e Phrygia tibicen tempore Midæ regis. Suidas. Olympius Nemeſianus, qui ut ait Vopiscus in uita Cæsarum, scripsit Halieutica, Cynegetica, Nautica. Olympius item præsul nationeq; Hispanus inter Christianos commemoratur scriptores à Gennadio: adidit librū aduersus eos qui naturæ, non arbitrio culpam referunt. Olympius etiam Exarchorū Italiae unus. Homeros duos fuisse comperimus. De iuniore prius dicam. Hic poeta Tragicus fuit patria Byzantius, patre Andromacho: scripsit Tragœdias LVIII, unus apud Ptolemæum e septem qui Pleiades nominantur. Hunc putauerim illum fuisse æqualem Hesiodi poetæ, licet nonnulli primum adfirmant. Hæc Zezes, qui in Lycophronem commentarios adidit. Homerū uero Troiani belli scriptorem Galato pictor mingentem fecit, iuxtaq; alios poetas urinam eius legentes. Ptolemæus Philopator ei templum etiam dedicauit, iuxtaq; eius statuam ciuitates, quæ ciuem cum suum usurpabant: autor Aelianus de uaria historia. Hic quemadmodum ex Oceano fluminum uis fontiumq; cursus capit, sic omnibus eloquentiæ partibus ortum & exordium dedit: quem nemo in magnis sublimitate, nemo in paruis proprietate superauit. Idem lenis & pressus, iucundus & grauis, cum copia, tum tenuitate mirabilis, nec poetica solum, sed oratoria facultate eminentissimus. Quintilianus. Nunc pauca de eius initijs ex Herodoto qui pluribus eius uitam conscripsit. Natus est post bellum Troianum annis CLXVIII. ex adulterio matris Critæidis uirginis Cumæ quæ nupta fuerat cuidam Cleonacti. Hæc cum ob pudorem Smyrnam coloniam tunc à Cumæis duce Theſeo deductam mitteretur, apud fluuium Melen urbi uicinum, instanti tempore Homerum peperit non cæcum, sed uidentem, uocatusq; ab initio ex fluuio Melesigenes. Puer deinde cum optima appareret indole, à Phannio grammatico doctissimo, qui tunc Smyrnæ cœlebs agebat, unā cum matre educatus est, literisq; eruditus. Mercator deinde quidā, Mentès nomine, iuuenem ob literas & uirtutem diligens, cupidum alioquin uisendi regiones per loca diuersa orbis transuexit. Cum e Tyrrenia rediret, cum apud Ithacam oculorum morbo adfectum hospiti & familiari suo curandum reliquit. Qui postea conualeſcens Colophonem profectus, ibidem rursus in eundem incidens morbu, cæcus efficitur. Quapropter rediit e Smyrnam statuit, atq; ibi se totum poeticæ tradere. Sed & ibi cum uictus difficultate laboraret, Cumas uenit aduersus, ubi appellatus fuit Homerus. Nam Cumæi cæcos homeros uocant. Inde postremo in Chium se recepit, ubi ludum aperuit: simul & quietem nactus Iliada cōdidit, omnesq; à quibus beneficium accepisset in suo poemate commemorauit. Nā multas calamitates in orbitate & paupertate uiuens passus est. Apud Cumas à pastore Glaucō exceptus. Apud hoc idem à Theſtoride grāmatico, apud quē Iliada minorem dicitur cōposuisse. Cuius principij dicitur huiusmodi fuisse. Dardaniā & Troiā cano cuius Pergama circum, Marticolæ innumeros Graij subiere labores. Quū deinde e Chio Cumas, & e Cumis Athenas ad nauigaret, fessusq; in littore quiescisset, egredietes ex oppidis cōplures uti deū uisitatu adcurrerāt. Ad quē etiā cum eadem de causa piscatores quidā diuertissent, tale ei ænigma pposuerūt. *ὄσ' ἐλομεν λιπόμεθα, & δ' ἄχ' ἐλομεν φέρόμεθα.*

Hoc est

Hoc est: quæ cepimus, reliquimus: quæ nō cepimus, adtulimus. Quod de pediculis intelligebant, quos in littore maris sese purgantes reliquerant. Homerus igitur non in intellectu re paucis post diebus in eodem loco extinctus est. Non equidem ex animi dolore, uti quidā putant, sed ex labore uis ualetudine contracta. Sepultus ibidem cum hoc epigrammate. *Ενθάδε τῆς ἰσθμῶν κεφαλῶν ἵσθ' ἡ γαῖα λαλῶσσι Αὐδῶν ἠρώων κοσμήτορα θεῶν Ομήρου.* Hoc est. Cōditur hoc tumulo uates diuinus Homer. Heroū cecinit qui bene gesta ducū. Onesicritus philosophus & historicus Aegineta, ut ait Demetrio Magnelio placet, Altypalæus fuit e Diogenis schola. Similitudinem quandam cum Xenophonte habere uidetur. Ut enim iste cum Cyro, hic cum Alexandro Macedone militauit: ille Cyri pædram, hic Alexandri incunabula & originem scripsit. Similiter & uterq; principis sui persequitur laudes. Strabus insuper utriusq; simillimus: autor Diogenes. Onesimus Cyprius seu Spartiata tēpore Cōstantini magni scripsit in Rhetorica de statuum differentia, præexercitationes, declamationes & alia. Suidas. Scripsit etiam Probi principis uitā, ut autor Vopiscus, cuius ipse epitomen fecit. Onophris in desertis Aegypti annis LX. fuit, inuentus capillis cooperus à sancto Paulino abbate ac sepultus. Onofandrus philosophus Platonicus scripsit de re militari. Cōmentarios in Platonis libros de Repub. Suidas. Gr. Oppius Tribunus plebis bello Iu punico II. de distringendis cultibus matronarū legē tulit, quæ postea cōfecto bello abrogata est magna cōtentione, cum Cato senex maxime obstaret Valerio Consuli, Oratio utriusq; legē in Liuii de bel. Ma. lib. iij. C. Oppius amicissimus Iulij Cæsaris qui eius cōmentarios cōtinuauit, bellū Hispaniense scribendo. C. Oppius Verus. L. Turpilius Prætor scus. F. Triumuir iuridicēdo. I. D. Aquā cœlestem dilabentē montibus collectā inter cōfesso aggere per formā cura sua factā in piscinis repurgatis longo tēpore cessantibus perduxerunt. Bene L. Merentibus TE. Hæc inscriptio legitur hodie apud castrū Coræ in Latio. Oppia & Floronia Vestales stupri cōperæ: altera sub terrā defossa est ad portā Collinam, altera subimet ipsi mortē consciiuit. Liuius xxij. L. Opimius Cos. Transalpinos Ligures qui Malsitense oppidum Antipolim & Niceā uastabant, subegit. Liuius xlvij. L. Opimio C. & Ti. Gracchis seditionem agitantiibus ea cœli temperies fuit quā cœlesti uocant solis opere natali urbis DCXXIII. omnium generū bonitas fuit. Durantq; ad huc uina CC. annis iam in speciem mellis redacta. Plin. De eodem uero Pedianus sic ait. L. Opimius in Prætura Fregellas cepit, quo pacto uisus est cæteros quoq; nominis Latini socios male animatos repressisse. Idem in cōsulatu Fuluium Flaccū consularem, C. Gracchum Tribunitum oppresit: ob quam inuidiā postea iudicio circumuentus est, & in exilium actus. Pedianus super orationē in Pisonem. Aur. Opilius Epicuri cuiusdam libertus philosophiam primum, deinde Rhetoricā, nouissime grammaticā docuit. dimissa autē schola Rutilium Lupū damnatū in exilium secutus Smyrnæ substitit, ubi docuit, uariæq; conditionis uolumina composuit: ex Tranquillo. Opiter, cognomentum Romanū: dicitur is qui mortuo patre, & uiuo auo natus est. Oppianus poeta ex Anazarbo Ciliciæ ciuitate fuit. Pater cum domi diuitijs ac nobilitate polleret, philosophiæ studijs se dedit. Filiū item liberalibus disciplinis, præsertim quæ cyclicæ dicunt, erudit, grammatica uidelicet, rhetorica, & poesi: forteq; cum ea tempestate Seuero principi uenit Anazarbū, obuiā quem admodum reliqui ciues procedere negligeret, ab eodem id ægre ferere in exiliū in Melitā insulam Adriatici maris actus est: ubi tunc Oppianus patrem secutus poema de piscibus haud ignobile cōposuit: quod mox Seuero mortuo Romam profectus, eius filio Antonino dicauit: pro quo meruit & parentis in patriam reditū impetrare, & ab eodem totidem aureis nummis, quot erant uersus, donari. Paulō deinde post cum patre redijt in patriam, ubi ingruente pestilentia extinctus est, anno ætatis XXX. Frequētiaq; ciuium elatus, statua insuper sumptuosa ab eis honoratus est cum huiusmodi elogio. Oppianus sum suauiloquens uates. Quem crudelis atq; inhumani inuidia fati ante diem eripuit. Quod si longius in luce moras dedisset, nullus mihi par gloria mortalium in terris foret. Hæc ex autore Græco in libri eius uetusti principio cōuertimus. Optatus Afer præsul Mileuitanus sub Valentiniano & Valente principibus, scripsit aduersus Donatianos. Horati orū antiquissimus Cocles, id cognomentum adsecutus, quod in prælio oculū amiserit. Ex quo Plautinus cauillus in seruū, qui altero captus erat oculo, eum nobilē ac de Coclitū familia appellādo, Igitur dū Porfena rex Hetruscōrū, Tarquinios in urbē restituere tentās, Ianiculū cepisset, Floratius

Onesicritus

Onesimus

Onofandrus

Gr. Oppius

Trib. pl.

C. Oppius

Inf. scriptus

Oppia

Floronia

Oppianus

Opimio

C. & Ti.

Opiter

Oppianus

poeta

Aur. Opilius

Opiter

Oppianus

poeta

Optatus

Horatius

Cocles

Plautinus

Cauillus

Porfena

Tarquinius

Ianiculū

Cepisset

Floratius

Horatius pro ponte Sublicio stetit, aciem hostiū sustulit, donec pons à tergo interrumperetur: cū quo in Tyberim decidit, & armatus ad suos tranauit: pro quo facinore ei tantū agri publice datū, quantū uno die circumarari possit, Statua quoq; ei in Vulcanali posita. Cæcilius. Horat. Puluillus subrogatus in locū Sp. Lucretij defuncti in cōsulatu. Huic forte euenit, ut ædem Iouis Capitolini dedicaret. Liu. lib. 11. Horatij & Curatij trigemini fratres: ij Albanī, illi Ro. uigente cōtra Albanos bello cōuenere, utri uincerēt, altera pars cederet. Igitur cōcurrentes statim duo Romanorū cecidere, tres Albanorū uulnerati. Vnus Horat. quamuis integer, quia tribus impar erat, pugā simulauit, & singulos per interualla, ut uulnerū erat dolor interfecit. Et cum spolijs onustus rediret, sororē obuiā habuit, quæ uiso sponti paludamēto, qui unus ē Curatij fuerat, flere cœpit, frater eam occidit. Quare apud Duumuiros cōdemnatus ad populum prouocauit, ubi patris lachrymis cōdonatus, ab eo expiandi gratia sub tigillum missus, quod nūc quoq; uix suppositū Sororiū appellatur. Cæcilius. Liu. item Horatia pila dicit appellata fuisse. M. Horatius primus Cos. post abrogatos Decemuiros, Qui cum Sabinis uictis triumphus ei negaret, curāte Trib. pleb. primus sine autoritate senatus triumphauit. Liu. lib. 111. Horatius Barbatus ab eodem autore cōmemoratur. Q. Horatius Flaccus poeta, cuius uitā & mores partim ex eius scriptis, partim ex antiquis codicibus & enarratoribus licet deprehendere. Venulinū fuisse terū, patre præcone libertini generis, natumq; v. 1. Idus Decemb. Qui adolecens admodū Romanam profectus & literis eruditus, in amicitia Bruti uenit: inde Athenis studium absoluit. Mox à Bruto aduersus, contra partes Augusti ordines in eius exercitu duxit: quo extincto per Mecœnatis amicitia Augusto recōciliatus est: ex quo ipsi Mecœnati postea sua poemata dedicauit, quæ inopia causa fatei tentasse. Paupertas impulit audax, ut uersus facerem. Moribus haud satis probatū dicunt & Epicureis additū, ac speculis per cubiculū dispositis uoluptati se tradentē. Victu alioquin parcissimū ac procul ambitioe. Nā & ipse se fatei in foro percontari, quanti cicer & olus. Iracundumq; senatura, tum Virgilio Varroq; familiarē esse dicit. Excessit L. x. v. 11. ætatis anno, hærede Augusto relicto: scripsit carminū libros 1111. Epodon & carmen seculare. De arte poetica librū unū. Sermonū 11. epistolarū totidem. Enarratores eius antiqui Porphyrio, Modestus, Acron, Helenus. Orbilius Beneuentanus, grāmaticus tempore Ciceronis profitebatur: uir acer in discipulos, ac plagosus propterea ab Horatio appellatus: uixit prope ad centesimū annum, amissā iam pridem memoria, relicto ex sese Orbilio & ipso grammatico: ex Tranquillo. Oribastius Sardinus familiaris Iuliani principis fuit, à quo etiā Quæstor Constantinopolitanus factus est. Scripsit Medicinæ lib. L. x. 11. ad Iulianū, eorūq; epitomen in libris 1 x. ad Eustathium filium, de regno, & de defectibus: hæc Suidas. Eunapius uero Græcus autor in libro Sophistarū eius uitā pluribus persequitur. Oribastius, inquit, Pergamenus genere: in eloquentia pariter & medicina profecit, Iulianoq; propterea ut medicus fuit aduersus. Inuidia deinde succedentiū principum bonis priuatus ac in exilium ad barbaros missus, animum semper philosophi in omni calamitate retinuit. Tanta apud eas nationes gratia & opinione ob doctrinā ac medicinæ experimenta perseverauit, ut pro deo penē coleretur. Placatis demū principibus redijt, bonaq; amissa recuperauit. Origenes Adamantius, de cimo Seueri principis anno, uigente in Christianos insectatione à Leonida patre eodem & martyre cum sex fratribus & matre uidua relictus est, annos natus x. v. 11. pauper admodum, cum bona ob fidem cōfiscata fuissent. In eaq; ferē ætate adeo iam liberalibus artibus sacrisq; literis profecerat, ut Alexandrinæ ecclesie cathedræ præficeret. Mox presbyter factus à magnis uiris sæpe aduersus & optatus. Firmianus præsul Cæsariensis cum omni Cappadocia diu retinuit: deinde à Mammea Alexandri matre uocatus Romā uenit. Inde paucis post diebus Alexandriā reuertit. Dogmata disciplinasq; philosophorum omnium probe tenebat, linguam quoq; Hebræam didicit: editiones omnis præterquam L. x. x. interpretū unā coegit. Aquilæ uidelicet Pontici profelyti, Theodotionis Ebonitæ & Symmachī, præterea quintā & sextam & septimam editionem repperit: quas Hieronymus ex eius bibliotheca habuisse fatetur. Ardore in fidē præcipuo, abstinentia singulari, uirilibus sibi amputatis ne ea molestia teneretur: uixit usq; ad Gallū principē, id est usq; ad L. x. 1 x. ætatis annū: decessit Tyrī ubi & sepultus. Hæc ex Hieronymo, Eusebioq; li. v. 1. Orpheus Crotoniata inter heroas dicitur, Orpheus alter Crotoniata uersificator, quem Aclepiades in libro de epigramatis

epigramatis dixit uixisse apud Pylistratum tyrannum. Scripsit Argonautica quæ adhuc extant: præterea Decaeterias & alia quædā, ut ait Suidas. Hortensius & Hortesius, sicut Hortensius Megalensia & Megalesia, utroq; modo huiusmodi nomina dicunt. Ex Orthographia Ve & Hortesius. Iij Longi, tum etiā exemplo marmorum antiquorū. In templo enim S. Mariæ Nouæ sic hodie legit. Qu. Hortensio Q. F. Colle Faustino, aduocato Fisci, Præf. Fab. Patrono Municipi Collegiū Fabrum Tyburtiū ob merita L. D. S. C. Romæ item prope Capitoliū sic. T. Hortensio Mucroni Nat. uix. An. xxxv. Aelius Verinus Arm. Cust. Eq. Sing. Aug. Fra Aelius Verinus alienū longas seditiones agitantes & in laniculum secedentem deduxit, & ipse in eo magister digstratu decessit: autor Li. lib. v. 1. Qu. Hortensius orator post eum maximū decus addidit: Hortensii familia. Hic cum admodū adolecens in foro dicere exorsus esset, ad maiores causas adijt Qu. Hortensii orator lenite tunc Crasso & Antonio: deinde Philippo, post Iulio, cum his dicendi gloria cōparabatur. Ardebat enim cupiditate, sic ut nullius unquā flagrantius studiū uiderim. Nullum enim patiebatur esse diem quin in foro diceret, aut meditari etur extra forū. Sa pissime aut eodem die utrūq; faciebat. Attulerat minime uulgare genus dicendi: uox canora, & suauis motus, & gestus etiā plus artis habebat, q̄ esset Oratori satis. Hoc igitur florente Crassus est mortuus, Cotta pulsus, iudicia intermissa bello. Hortensius igitur post consulatū alios fortasse despiciens æquales, summum illud studium remisit quo à puero fuerat incensus: atq; in omnium rerum abundantia uoluit beatus, ut ipse putabat, remissius certe uiuere. Itaq; ut in cæteris eloquentiæ partibus, tum maxime in celeritate & continuatione uerborum adhærescens, sui dissimilis fieri uidebatur quotidie. Hæc Cicero interpellatim in oratore. Varro autem in 111. de re rustica dicit Hortensium primum Augurali cœna pauperem adposuisse. Sed & Macrobius de eodem sic. Hortensius platanos suas uino irrigare solebat, adeo ut in quadam actione quam habuit cum Cicerone susceptā, precario à Tullio postulasset, ut locū dicendi permutaret secum. Abire enim in uillam se ait, uinum platanum quam in Tusculano posuerat suffundere uelle. Fuit præterea uestitu uictuq; mollis. Nā ut bene amicus irer, faciem in speculo quæritabat: ubi se intuens togam corpori sic adplicabat, ut rugas non forte, sed industria locatas artifex nodus adstringeret, & sinus ex cōposito defluens modū lateris ambiret. Is quondam cum incederet elaboratus ad speciem, collegæ de iniurijs diem dixit, quod sibi in angustijs obuius offensu fortuito stricaturam togæ distruxerat: capitale putauit quod in humero suo locum toga mutasset. Hunc & L. Philippum quod lautitiæ præsertim piscinarū delectarentur, Cicero Piscinarios uocare solebat. Hæc Macrobius. In causa Verri defensor fuit cōtra Ciceronē. Quo orante cū forte Hortensius dixisset: Hoc ænigma non intelligo. Atqui debes, inquit Cicero, cū Sphingem domi habeas. Acceperat enim à Verre Sphingem auream magni precij. Hæc Quintilianus, Excessit eo tempore quo Cicero Asiam administrabat, ut apparet in proœmio Bruti: ubi & eius mortem deflet non tanquā æmuli, sed gloriosi certaminis socij. Fertur aut clamore disruptus in actione causæ ut indicat Q. Serenus his uersibus: Sic est Hortensius olim Ab sumptus: causis etenim confectus agendis Obtinuit: cum uox domino uiuente periret, Et nondum extincti moreretur lingua palati. Qu. Hortensius eius filius inter proscriptos à Qu. Hortensio triumphis fuit. Qui cum audiret Ciceronem interemptū, in eius ultionem C. Antonium filium traditum ei à Marco filio peremit. Iugulatus postremo & ipse à Marco Antonio ad ipsi Hortensia filius us C. Antonij tumulum, ut est autor Plutarchus. Hortensia eius soror & Oratoris filia mira facundia & eloquentia mulier à Quintiliano in primo libro memoratur. Causam matronarum ante Triumuiros egit cum essent iudicio grauata. Hortalus Oratoris nepos, te Hortalus ste Tranquillo in Tyberio ius quatuor liberorum ab Augusto obtinuit. Ad hunc etiam ut nepos uirum planē eruditum Catullus elegiam scribit. Seuocat à doctis Hortale uirginibus. Hortensiorum item propago ex rege Romano Tullo Hostilio qui in Romulo dicitur. Hinc post Tullus Hostesius Mancinorum cognomina, inter quos maxime memoratus L. Hostilius Mancinus: filius qui prætor aduersus Numantinos factantibus auibus & uoce nescio qua reuocante profectus, cum Numantiā uenisset exercitū Pompeij acceptū prius cōiungere decreuit, & soli Mancinus tudinē petijt. Eo die Numantini forte solenni nuptu filias locabant, & unā speciosam duobus cōpetentibus pater puellæ conditionē tulit, ut illi nubere, qui hostis dextrā attulisset. Profecti

Profecti iuvenes ob recessum Romanorum in modum fugæ prope uitium agnoscut: rem ad suos illi referunt. Statim 1111. milibus suorum xx. Romanorum milia occiderunt. Mancinus igitur autore Ti. Graccho quæstore in leges hostiū fœdus percussit. Quo per senatum improbat, Mancinus Numantinis deditus, nec receptus, augurio in castra deductus est. Præturam postea adsecutus fuit. Cæcilius. Plinius autem de eodem sic scribit. L. Hostilius Mancinus qui primus Carthaginē irruerat, sitū eius expugnationemq; depictas proponendo in foro, adhistendoq; & spectanti populo singula narrando effecit ea comitate, ut proximis comitijs cōsul crearet. Mancinus alius militans sub cunctatore Fabio neglectis mandatis, à Carthalone Annibalis duce, unā cum socijs interficitur. Othryades Spartiata cum inter Argiuos & Spartiatas conuenisset, ut trecenti utrinq; delecti de agro Tyreate inter se decernerent, & utri superiores extitissent, eorū regio foret, unus hic tantum uictor ē Spartiatis superstit. Cum duo qui ex Argiuis reliqui erant, fugissent, castris suorū relictis, aut Othryadem spoliatis prius hostiū corporibus, & ad sua castra relatis armis: deinde in scuto sanguine suo, Vici, cōscripto, cum puderet Spartam reueri ob socios interfectos, sibi mortem consciuisse: autores Valerius, Plutarchus, Ouidius de Fastis.

RAPHAELIS VOLATERRANI COMMENTARIORVM VRBANORVM LIBER XVIII

33. Pacuuius

P

ACCVIVS prænomine M. Ennii sorore natus, emicuit tēpore quo Scipio Numantiam deleuit. Scripsit Tragedias, deinde Tarentum se recepit. Decepsitq; nonagenarius, ut autor Eutropius: posuitq; huiusmodi sibi epigramma, quod Gellius adnotauit. Adolefcens, tamen si properas, hoc te saxum rogat, ut se adspicias, deinde quod scriptum est legas: Hic sunt poetæ Pacuui Marci sita ossa. Hoc uolebā, nescius ne esses. Vale. Plinius quoq; hūc dicit eodem Herculis in foro Boario

Pacatus

pinxisse. Pacatus Minutius Alexandrinus grammaticus scripsit de lingua Alexandrino rum, uel de Græcismo libros septem, ex ordine literarum, de proprietate Atticæ ac Dori cæ linguæ. Suidas. Palamedes Eleates grammaticus scripsit Onomatologiā de Tragicis & Comicis dictionibus, commentarios in Pindarum. Suidas. Palamedes Naupli & Clime

Palamedes

menes filius. De quo Philostratus in Heroicis hæc scribit. Summo uir ingenio fuit: ordinem literarum reperit additis nouis quibusdam. Quas Vlysses eius inimicus ait non ab eo inuentas, sed à gruibus ex ordine uolatus earum accepisse. Præterea calculorum, & mensurarum, & ponderum, tum etiam alex in castris apud Aulidem reperit fuit. Astrologiæ insuper peritus annum mensesq; ad cursum solis apud Græcos adcommoauit. Primusq; in castris uisam atq; formidatam solis eclipsim dixit naturalem, minimeq; timendam esse, sacrificandumq; Soli iussit. Vlyssis primum insanitiæ simulatio ab eo fuit deprehensa: quapropter nō destitit, quin eum apud exercitum proditionis falso infimulatū, damnari atq; lapidibus obrui operā dederit. Quem postea & fleuere Græci, & magnopere desiderauerunt. In hanc ille sententiā. Suidas uero dicit Palamedem poemata scripsisse ualde probata, & ab Homero ob inuidiam deleta. Quapropter in suis scriptis nullam habet mentionem.

Palæmon Vi

centinus

Palæmon Remnius Vicentinus grāmaticus Romæ sub Tyberio & Claudio principibus profitebatur. Tanta uir arrogantia, ut M. Varronem porcum appellaret, secum & naras & morituras literas iactaret. Luxuriæ ita indulgit, ut sapius in die lauaretur, nec sufficeret sumptibus: quanquā ex schola quadragena annua caperet: ac non multo minus ex re familiaris, cuius diligentissimus erat: cum & officinas inde carniū & uestiū exerceret: & agros adeo coleret, ut uitem manu eius institutam satis constet ei xxxv. uasa adidisse. Sed maxime flagrabat libidinibus in mulieres usq; ad infantiā oris: ex Tranquillo. Palæphatus Abydenus historicus temporibus Alexandri Magni: scripsit Cyprica, Attica, Arabica, solutiones, interpretationesq; fabulorum, argumēta in libros Simonidis. Troica quæ in Athenæum pleriq; referit. Alter fuit huius nominis Parius uel Pirenaeus temporibus Artaxerxis, scripsit de his quæ uidentur incredibilia. Tertius item Athenis poeta qui scripsit de situ orbis & contentione Minervæ ac Neptunū ad uersus mille. Veneris quoq; & amoris

Palaphatus

phatus Abydenus historicus temporibus Alexandri Magni: scripsit Cyprica, Attica, Arabica, solutiones, interpretationesq; fabulorum, argumēta in libros Simonidis. Troica quæ in Athenæum pleriq; referit. Alter fuit huius nominis Parius uel Pirenaeus temporibus Artaxerxis, scripsit de his quæ uidentur incredibilia. Tertius item Athenis poeta qui scripsit de situ orbis & contentione Minervæ ac Neptunū ad uersus mille. Veneris quoq; & amoris

& amoris sermones uersibus quinque millibus, Latone crinem & alia. Suidas. Pamprepius Panopolita carminum poeta tēpore Zenonis principis scripsit de Etymologijs, & Itaurica profa oratione. Suidas. Panætius Rhodius, Stoicus philosophus, præceptor Scipionis Africanus, decepsit Athenis, scripsit de officijs, unde Cicero suos est libros mutuatus. Fuit alter Panætius senior, item Rhodius: cuius inter philosophos multa mentio, scriptaq; feruntur. Suidas. Panolbus poeta epicus, cuius Suidas nonnulla cōmemorat scripta. Pantherus philosophus Stoicus, ad nostram religionem conuersus: scholæ ecclesiasticæ Alexandrinæ præfuit, quæ institutione Marci euangelistæ ad sacrorum librorum eruditionem introducta fuit, tanta & doctrinæ & eloquentiæ fama, ut à legatis petitus in Indiā à Demetrio præfule tunc Alexandrino mitteretur: unde reuersus euangelium Petri secum attulit Hebræis conscriptum literis. Quod Bartholemaus apostolus in ea regione sparserat. Scripsit & nonnulla, quantq; utilior docendo quam scribendo uisus est. Emicuit sub Seuero & Caracalla principibus. Ex Hieronymo & Eusebio. Pancrates duos ambosq; Leonis principis tempore usq; ad Zenonem peruenisse scribit Suidas: alterumq; enarrationem in artem Miniciā, alterum uero quomodo præparentur opsonia scripsisse. Pancratius martyr, genere Phryx, puer amissis parentibus cum Dionysio patruo Romam Christi causā uenit: ubi sub Diocletiano passus est, annū agens xiiij. uiaq; Aurelia sepultus, ubi eius nunc uenerabile templum cernitur. Pantalcon leon apud Nicomedeam patriā sub Maximiano martyr, Christianus ab Hermolao presbytero Nicomedensi factus. Patricius præfuit apud Scotos, regem Scotorum ad fidem reduxit. Palladius Methonaxus, sub Constantino magno scripsit de Festis apud Romanos, uariasq; orationes: author Suidas. Alter qui de re rustica scripsit ad Pausilypum, homo Rom. post Plinium: nonnulli Neapolitanum putant quod ibi se testatur fundum habuisse ubi loquitur de mense Martio. Pamphilus Neoclidis filius, Platonis auditor, cuius meminit Cic. de natu. de. & Plato circa Phædonis principium dicit eum inter illos qui in acie ceciderunt decem dies iacuisse, triduoq; postquam inde sublatu fuerat impositum rogo reuixisse, ac mira quædam tempore mortis uisā narrasse. Pamphilus presbyter Eusebii Cæsariensis necessarius, tanto Bibliothecæ diuine amore flagrauit, ut maximam partem Origenis uoluminum sua manu descripserit. Sed & in xxx. prophetis xxxv. *Ἐπιστολῶν*, id est, quæstionum uolumina manu eius cōscripta reperi, quæ tāto amplector & seruo gaudio, ut Croesi opes possidere uidear. Scripsit autem antequam Eusebius pro Origene apologeticum aderet. Extinctusq; item martyr apud Cæsaream Palestinæ sub Maximo: ex Hieronymo. Eusebius autem in historia episcopum eum Cæsariensem uocat, priuatimq; librum de eius uita se scripsisse testatur. Pamphilus Apellis præceptor, non tantum pinxisse encaustica, sed docuisse traditur. Plinius. Pamphila quæ in grammatica commentarios scripsit, à Gellio tellis eitatur. Suidas tris Pamphilos commemorat: duos grammaticos, quorum alter Sicyonius genere de grammatica picturaq; ac pictoribus claris scripsit. Alter Alexandrinus dictionarium. Et quod Pratum appellauit, id est uariarum rerum collectanea. Tertium Athenicem reip. expilatorem. Papyrii clari magistratibus & uiris. L. Papyrius uelocitate Cursor, cum consulem se aduersis omnibus contra Samnites progressum esse sensisset, ad auspicia reptenda Romam regressus edixit Fabio Rulliano magistro equitum, quem exercitui præponebat, ne manus cum hoste consereret. Sed cum ille opportunitate ductus pugnasset ac uicisset, regressus eum securi ferire uoluit: ille in urbem confugit, nec supplicē tribuni tuebatur. Deinde parentis lachrymis populus ueniam precibus impetrauit. Papyrius de Samnitibus triumphauit. Item Præneste cum prætorē grauisime increpuisset: expedi, inquit, licetor secures: & cum eum metu mortis attonitum uidisset, incommodam ambulanti bus radicem excidi iussit. Cæcilius. Is etiam ut Liui. in 1. x. scribit Dictator à Fabio eos. quanquam inimico ob salutem reip. dictus: aduersus Hetruscos profectus apud Longulam & Vadimonis lacum eos insigni clade adflixit, quo die ueteres Hetruscorū opes tot bellis resistent es cecidere. Secunda pugna apud Rosellas iterum uincens triumphauit. L. Papyrius Cursor eius filius, nobilissimum de Samnitibus præter omnis superiores excepto patre triumphum reportauit, ob ad Aquiloniā caesa hominum 111. mil. cccxi. capta uero cccc. mil. Aedem Fortunę de manubijs faciendā locauit. L. Papyrius Crassus cum Priuernates intra mœnia fugasset ac pro rebus bene gestis triumphus ei negaretur, in monte Albano triumphauit, & pro latu Gn. Papyrius rea, myrtea est usus corona. Val. lib. iij. Gn. Papyrius Carbo cum dentibus natus, Pl. li. vij. Carbo

L. Papyrius Cursor
L. Papyrius Crassus
Gn. Papyrius
M. Papyrius

Papyrius prætextatus Papyrius Prætextatus nobilis adolescens, ex eo cognomen adsecutus, quod in prætexta & adolescentia constitutus, magnopere uisus est sapere. Cum enim in senatum à patre duceretur, in eoq; forte arcana quædam tractarentur: domum reuersus interrogatusq; à matre quidnam in senatu actum: ut dixi, inquit, uni nubere possint. At illa mane conuocatis matronis ad curiam properat. Rogantq; ut eadem duos habendi licentia sit etiam scæminis. Re cognita, ingenium & constantia pueri laudata: author Macrobius. **L. Papyrius Publius** nobilem adolescentē debitorem in uinculis retinebat; quem quod stuprum pati noller, contumelijs ac plagis adficiēbat. Re ad senatum delata, Papyrius damnatur. Lex deinde lata ne quis in corpora libera ob æs alienum ius haberet, Liuius viij. Valerius de pudicitia hæc eadem **C. Plotius T. Veturius Papias præsul** C. Plotium in T. Veturium adolescentem admisisse dicit minimeq; conuenit. Papyrius Fabianus naturæ rerum peritissimus, ipsa marmora in lapidicinis crescere dicebat. Plin. Papias præsul Hieropolitanus in Asia Ioannis auditor, quinq; tantum ædidiit libros, quos inscripsit: Explanaciones sermonum domini. In præfatione dicit se tantum apostolos sequi autores: ubi duos nominat Ioannes, alterum apostolo seniore. Cui adscribuntur duæ epistolæ canonicæ. Hic dicitur mille annorum Iudaicam gēdidisse eram, id est, nouitatem. Quem secuti Ireneus & Apollinaris & cæteri, qui post resurrectionem dicunt Christum cum sanctis in carne regnaturum. Tertullianus quoq; in lib. de spe fidelium, & Victorinus Pictauiensis, ac Lactantius hac opinione ducuntur. Hæc Hieronymus; meminit & Eusebius lib. hist. iij. Papias alter è regione Transpadana oriundus, tēpore Innoc. iij. Pont. scripsit Dictionariū Latinum ex ordine literarū: quod aliquandiu autoritatē sibi apud quosdam præsertim imperitos uen dicauit. Papinianus Iurisconsultus acceptissimus Seueri principis, Scæuolę discipulus, cui in aduocatione Iſci successit. Is est cui filios suos Seuerus moriens cōmēdauit: deinde ab Antonio Caracalla successore securi percussus. Causa necis traditur quod Caracalla interfecto fratre Geta ei mādauerit, ut & in senatu & apud populū facinus dilueret; illum autem respondisse, non tam facile parricidii excusari posse, quā fieri. Spartianus. Papinius Statius poeta Neapolitanus. Pappus philosophus Alexandrinus tempore Theodosii senioris, Theonis æqualis. Scripsit de situ orbis, de fluuijs Africæ, de somniorum cōiectatione: author Suidas. Sed præter omnes eius extant commentarij in Ptolemæum. Panæus frater Phidie prælium Atheniensium aduersus Persas apud Marathona factum pinxit: adeo colorū usus increbuerat, adeoq; ars perfecta, ut in prælio Iconicos primum duces tam Atheniensium quā barbarorum pinxisse tradatur. Plin. Iconicos enim duces & imagines Iconicas uocat, quę similitudinem alicuius exprimant, & τὸ εἰκόνιον. Parrhasius Ephesius pictor uenit in certamen cum Zeusi. Et cum ille detulisset uuas pictas tanto successū, ut in scenam aues aduolarent, ipse lin teum pictū detulisset traditur, ita ueritate repræsentata, ut Zeusi altum iudicio tumens flagitauerit tandē remoto linteo ostendit picturam, atq; intellecto errore cōcederet palmā in genuo pudore, quoniā ipse aues sefellisset, Parrhasius autē artificem. Symmetriam primus picturæ dedit, primus argutias, primus elegantia capillorum; cōcessione artificum, in lineis extremis palmam adeptus, secundum Antigonū & Xenocratē qui de picturis scripserunt. Ita enim delinebat, ut promitteret alia post: ostendebatq; etiam quæ occultabat. Plin. Paris Priami filius, quem parer quod patriæ fatum futurū esse præsenferat exponi iussit, pastoresq; educauerunt. Tēpore procedēte in aulam paternam receptus, apud Idam iudicium pulchritudinis pro Venere cōtra Palladem & Iunonem tulit; ex quo illas perpetuo infestas sibi regnoq; habuit. Venus autē ei nuptias Helenæ per raptum cōciliauit, unde Troiæ bellum exortū secundum Homer. Ex Oenone nympa Idæa ab eo dum esset pastor adamata, Ideum & Daphnidem dicitur suscepisse. Interfecit autē in bello Troiano Antilochū; cum Aiace uero congressus mutuis simul cū eodem uulneribus cecidit. Parmenides Eleates Anaxagorę discipulus ut Suidas, ut Diogenes Xenophanis. Cuius meminit Plato qui eius nomine dialogum scripsit uocauitq; Parmenidē, siue de Idæis. Hic carmine Physiologiā expresit sicut Empedocles & Hesiodus, duplicemq; eam esse dixit: unam quæ ueritate cōstaret, alteram quæ opinione. Emicuit Olymp. lxxviij, primusq; deprehēditur dicitur eundē esse Luciferū & Hesperum. Alij Pythagorā dicunt, Suidas. Diogenes. Parmenio inter Alexandri comites maxime dilectus. Parthenius poeta Nicæus uel Myrleanus, ut ait Suidas, Elegiacus, diuersorumq; metrorū: à Cīna in bello Mithridatico captus, deinde ob ingeniiu manumissus, uixit usq; ad Tyberium Cæsarem, qui teste Trāquillo eius scriptis admodū delectabatur. Scripsit elegias in Ve-

in Venerem, epicedium in Areten uxorem suam. Deq; eius laudibus libros tris. Huius Parthenij locos Virgilius quādoq; mutuabatur, ut est illud: γλαυκὸν καὶ νηρὸν ἐν ἀναλήθῳ μελιθεῖν. Chius Virgilius sic: Glaucō & Panopeæ & Inoo Melicertę: author Gellius. Fuit item alter Chius genere filius Testoris qui uocabatur Chaos, Homero poeta prognatus: scripsit uersus in laudem patris Testoris. Suidas. Parthenius & Calocerus, Eunuchi Triphonie uxoris Decij Caloceris Imp. martyres sub eodem principe. Paulos præter Aemylios quos supra diximus, plures diuersis temporibus uiros doctos ponit Suidas: inter quos Paulum Aeginetam medicum, qui reliquit de medicina libros quos adhuc habemus. Paulum Tyrium Oratorem, qui sub Hadriano legatione functus est, Tyrium Metropolitum constituit: scripsit artem Rhetoricam, Præexercitationes, Declamationes. Paulum Germanum, qui scripsit cōmentarios in oratione nes Lysia. Paulus Samostenus duas in Christo naturas negabat, sed tantum hominē adfirmabat. Idq; ab Apostolis antiquitus traditum falsō dicitabat: contra quem concilium fuit ultimum apud Antiocheam Claudij 11. tempore. Huius uita ex epistola præsulum qui Concilio interfere ad Dionysium Pont. & Maxi. Alexandria præsulē animaduerti potest, quæ in historia Eusebij ponitur in hanc sententiam. Paulus ex sacrilegijs & falso dogmate de pau pere diues factus est, uir intolerabili superbia. Nam incedens per plateas, literas ac doctrinā publice ostentans notarijs solebat dictare. In tēplo thronum altius conscendens ad plebem concionem habebat, iactando dextram adrogāter, ad latus reducēdo, scabellumq; feriendo, theatralē plausum scenica quadam mollitie sibi excitari cupiendo. Sed & antiquis scriptoribus obtrahat sese impudenter laudando, ac rhetorem magis quā doctorem agēdo. Psalmos uero solitos cani prohibuit, suosq; tantum ab eo compositos, tum etiam in suas laudes iussit. Et cum filium dei negaret descēdisse de celo, sed initium à Maria habuisse, Psalmi qui canebantur Paulum de celo profectum adfirmabant. Paulus Orosius historicus patria Tarraconēsis decessit in Africa apud Carthaginem, sepultus uero Romæ in templo Eusebij ad Tropæa Marij. Reliquit historiam notissimam ab initio mundi usq; ad Honorij principis tēpora. De Orosio Augustinus in epistola ad Hieronymum, sic ait: Venit ad me religiosus iuuenis compresbiter noster Orosius, uigil ingenio, ornatus eloquio, flagrans studio, utile uas in domo domini: desiderat ad repellendas falsas perniciosasq; doctrinas quæ animas Hispanorum multo infelicis quā corpora barbarico gladio trucidarunt. Quapropter inde ab Oceani littore nos adiit, excitatus fama, quod à me possēt quod cupiebat audire, neq; ultum cepit aduentus sui fructum, docui autem quod potui. Quod autem non potui, unde discere ualeret, admonui. Itaq; ut ad te proficisceretur hortatus sum. Hæc ille. Cum è Hierosolymis reuertisset, attulit in has partes reliquias corporis Stephani Protomartyris tunc primum inuētas, ut scribit Gennadius. Paulus diaconus Aquileiēsis patria, genere Longobardus, Desiderio regi ob ingenium ac doctrinam admodum charus: à Carolo Magno captus, unā cum uita libertate etiā donatus, ac in honore apud eum habitus est: uerum cum postea Carolus illum cōperisset Desiderij libertatem querere, in Diomedis insulam relegauit: unde post aliquot annos aufugiens & ad Arachim perueniens, rogatu Adilpergæ Desiderij filie & Arachis uxoris, historię Eutropij duos addidit libros, à Iuliano principe usq; ad primi Iustiniani tempora perscribens. Defuncta deinde Arachi, in Casinensi Cœnobio reliquū uitæ tempus monachum egit, literasq; ad Carolum regem plenas humanitatis scripsit, gratias agens quod ab eo à quo prius fuerat conseruatus, rursus uitam acceperit. Paulus Forosulien sis historiam scripsit Longobardorum, quorum tēpore ipse fuit. Paulæ uiduæ Hieronymus laudibus librum dicauit. Hæc è Toxotio Senatore sex peperit liberos, Paulinam, Blefillam, quæ uidua cœnobio se addixit. Rufinam, qua nubile dimissa simul cum Teuchio admodum puero, Hieronymū Hierosolymam unā cum Eustochio uirgine secuta est, ubi etiā decessit. Paula Bufa genere apud Canusium exercitum populi Ro. ex fuga cladis Cannensis ueste, uatico, frumēto, iuuit. Liuius x x i i. Pompeia Paulina Senecæ uxor laudatissima. Lollia Paulina M. Lollij filia Caij principis uxor. Has omnis Paulina uirgo Romana & martyr laudibus superauit, quæ filia Artemij præfeci & Candidæ etiam martyri cum matre lapidibus obruta sub Diocletiano, sepultaq; uia Aurelia, ubi passa est. Paulinus Nolanus præsul sanctitate, literisq; clarus Theodosij tēpore, quando Gothorum rabies per Italiam sauebat, illud memorandum præbuit pietatis exemplum. Captum uidua mater filium flebat. Ipse miserando quando pecuniæ nihil amplius supererat redimendis captiuis, sese pro eius filio ca-

pturum dedit. Huius postea corpus translatum Romam, in æde Bartholomæi collocatū est. Scripsit ad Theodosium panegyricum super uictoria tyrānorum, quod precibus & uigilijs ac ieiunijs bellum potius confecerit quā uiribus aut armis. Pulcherrimū eius opus de martyrum laudibus. Paulinus præsul Eboracensis à Gregorio ordinatus ac missus unā cum Augustino in Britanniam euāgelij causa. Pausanias Cleombroti filius, Lacedæmoniorum dux, res multas bello feliciter pro Lacedæmonijs gessit. Cōtra Athenienses qui bellum excitauerant missus eos pacatos reddidit, eiecit ex urbe decem Tyrannis. Post etiam Plateas deuitas tripodā afferens Apollinis tēplo cum hoc epigrāmate *ελλωων αφηγηος επει τραου ωλεσε μηδωρ πωσανισες, φοιθω μηημ ανδρκε ποδε*. Demum rebus Persicis studēs dum esset Byzantijs paulatim in tyrannidem uenit, stipatoribus Phœnicibus & Aegyptijs, & ueste mensijs Persica utens, Xerxis insuper filia in matrimoniu ducta. Quare aduersus ad iudicium aufugit in templū Mineræ, ubi & interfectus. Cadaver in barathrum eiecit. Epigrāma supra narratū quod superbum uideretur, sublatū, & ciuitatis inscriptū. Græci subiecti ex eius morte grauiter indignati ad Athenienses defecerūt, & pestilentia Lacedæmoniam illico inuadit. Quapropter statuam eius statuerunt, ex quo peltis postea sedata. Ex Thucydide. Pausanias Macedo adolescens qui Philippum Macedonem interfecit. Hic primis pubertatis annis suorum per uim passus ab Attalo fuerat, quodq; peius est, conuiuis uti scortum ultro oblati: quam iniuriam apud Philippum sæpe questus, cum eum ridentē facinus & amātem potius uideret, iram in eum conuertit, & ultionē quam ab inimico nō poterat, ab iniquo iudice exegit. Trogus. Pausanias Cæsariensis grammaticus æqualis Aristidis scripsit de constructione lib. i. problematum item i. ut author Suidas. Hic Hadriani principis tempore Romæ uixit, scripsitq; uniuersæ Græciæ *πεδωγησιμ*, id est geographiam cum eius historijs, quod opus adhuc extat. Philostratus de eo paucis mentionē facit, quæ nos hoc modo conuertimus. Casarea Cappadociæ patria Pausaniæ fuit Herodis discipuli: ex his unus qui clepsydræ participes sunt, quos uulgo litientes uocat. Præceptoris copiam cum in plerisq; tum extemporalis oratione referebat: enunciabat pingui lingua, more Cappadocum collidendo consonantes, ac longa cōtrahendo & breuia producendo: ex quo uulgo Cocus uocabatur quod ex multis sumptuosis cibus sanè obsonium præpararet. Declamationis modus quanquam supinus tardusq; uim habet, haud ueteribus ab simlis, ut est ex eius monumentis deprehendere: quæ plurima Romæ reliquit, ubi etiam senex extinctus est relatusq; Athenas: unde olim discedens, inter alia illud Euripidis opportune cōmemorauit. O Theseu iterum me uerte uti uideā ciuitatem. Paulias Sticyonius pictor Brietis filius & discipulus. Lacunaria & cameras pingere instituit. Amauit & Glycerium municipem suam inuentricem coronarum, unde paupertatem illa sustentauit. Hanc pinxit sedentem cum corona: quæ tabula nobilissima appellata est *σεφρωτόπλον*, id est, coronam texens. Huius tabule exemplar quod *επώρησφου* uocant, L. Lucullus duobus talentis emit Athenis. Plinius. Pauson pictor quem eundem cum superiore putauerim, quanquam aliter appellatus; de quo Aelianus de uaria histo. sic scribit. Socratis sermones erant uti pictura Pausonis. Nam is in parua tabella equum currentem frenatumq; expressit. Cumq; ille cuius gratia opus fecerat indignaretur quod frenum addidisset, respondit, angustiam tabellæ esse causam quod in paruo spacio frenare opus fuerit necesse. Sic Socrates his qui uerba eius non recte aut bono animo acceperunt, in ænigmate loquebatur. Hac ille. Cui quidem exemplo illa Dominica sententia comparari poterit. Cæteris datur in parabolis loqui. Perpenna & Perpena utroq; modo in antiquis marmoribus reperitur. Perpenna Cos. Aristonicum regem qui Crassum cum exercitu deleuerat, subiugauit. Perpenna Marianarum partium in Hispaniam fugiens conturbatis castris cum Q. Sertorio aduersus duces populi Ro. multos annos feliciter pugnauit. Demum regnandi cupidus Sertorium ipsum inter epulas incautum interfecit, ut solus imperio in Hispania potiretur. Sublatus & ipse mox à G. N. Pompeio cum toto exercitu. Peregrinus presbyter Ciuis Ro. missus in Galliam euāgelij gratia, ibidem sub Hadriano passus, iacet Parisiū. Perseus Citieus philosophus Stoicus, uocatus & Dorotheus tempore Antigoni Gonatæ filij Demetrii, discipulus & alumnus Zenonis Stoici, scripsit historiam: author Suidas. Perseus pictor, Apellis discipulus, à magistro ac etiam Zeuside condiscipulo longe differens, ad quem de hac re scripsit. Plinius. Perseus Macedonia rex, de quo in Paulo Aemylio mentionem feci, à quo in triumphum ductus fuit. Perfes Aseræus frater Heliodi, uersificator; ut Suidas.

Perseus Iouis filius. De quo in Geographia inter res Argeorum mentionem feci. C. Persius doctissimus Romanorum. Cuius Lucilius meminit. Cicero item de Oratore. L. Lucilius homo doctus & perurbanus, dicere solebat ea quæ scriberet neque à doctissimis legi uelle, neque ab indoctis, quod alteri nihil intelligerent, alteri plus fortasse quā ipse, de quo etiam scripsit, C. Persium nō curo legere: hic fuit, ut nouimus, omnium ferè nostrorum hominum doctissimus: Decimum Lælium uolo, quem cognouimus uirum bonum & non illiteratum, sed nihil ad Persium. Hæc Cicero. Huius etiam Lucilij sermonis meminit Plinius in proemio naturalis historię. A. Persius teste Eusebio patria Volaterranus meus municeps Ro. me sub Nerone principe uixit, cum familiaribus Cornuto & Basso Saleio. Inter Satyros secundā palma. Martialis. Plus etiam libro laudatur Persius uno Quā longus tota Marsus Amazonide. Vixit annis *xxi*. Volaterris adhuc eius familiæ monumentum in marmore apud portam S. Angeli, cernitur huiuscemodi inscriptione. A. Persius. A. F. Severus. *v. AN. VIII. M. III. D. XIX.* Perdicas Macedo inter comites Alexandri, qui etiam in regni partem successit: tanta uir audacia simul & fortitudine, ut læna præsentē catulos ē cū bili per uim auferret. Author Aelianus de uaria historia. De hoc etiam inter res Macedonia in Geographia diximus. Pericles Atheniensis clarus autoritate & eloquentia. Quem Olympum poetæ in comœdia uocant, quod tonare in concionibus ac fulmen cedere uideretur. Habuit aduersarium in administranda rep. Thucydidem Milesium uirum nobilem ac potentem. Suggestum ascensurus dijs uota faciebat, ne uerbum se imprudente aut inuito efflueret, quod ad rem, minus pertineret. Cum Sophoclem haberet in prætura collegam, ac simul aliquando nauigasset, collaudassetq; Sophocles formam pueri prætereuntis inter graues sermones. Non solum, inquit, o Sophocles prætorem decet manus, sed etiam oculos habere continentes. Thucydide quondam uociferante quod nimis multa ex publico in ædificijs erogasset, ipse ad populum dixit: Si ita eis uideretur, de suo erogaturum, modo eius nomen inscribi in operibus paterentur. Responderunt sumptus omnino publice fieri debere. Multos annos princeps reipublicæ feliciter rexit, magnasq; hostium copias fudit. Inter quas Samios. Quorum classē ualidissimā apud insulam Tagriam expugnauit. Nam Samij infesti erant Milesijs amicis Atheniensium. Quod bellum rogatu Aspasiæ uxoris dicitur sumpsisse. Erat enim Aspasia una ē cōcubinis Cyri regis, eoq; mortuo captiuam adeo dilexit, ut cum domo exiret, semper eam disstrauiretur: quæ & Omphale & Deianira & Iuno per adulationem dicebatur à Comicis. Hæc demum in matrimonium accepit. Samo expugnata moenia diruit. Melissum philosophum simul & imperatorem eius loci in fugam egit. Reuersus Athenas, defunctos in eo bello pulcherrima oratione laudauit, quam funebrem apud Græcos primam nonnulli fuisse dicunt. Ea siquidem à Thucydide describitur. Deinde author Corcyreis ferendi auxilij contra Corinthios fuit: postremo, nec ipse caruit inuidia. Cleon siquidem & Hermippus poeta Comicus magni tunc in rep. eius laudibus obtrẽctantes, egerunt cum Lacedæmonijs, ut ab Atheniensibus peterent, uti ciuitatem eorum piaculo expiarent, cui iam dudum genus Periclis esset obnoxium: sed omnia Pericles superauit, de autoritateq; propterea nihil diminuit. Cuius rei Thucydides multis meminit uerbis. Excessit lento morbo, in quo sanè à Theophrasto in libro de uirtutibus reprehenditur, quod in ultimo morbo superstitiones quasdam aniles adpensas collo ob liberationem ferret. Cumq; iam penè exanimis audiisset quosdam de eius laudibus differentes, & quod nouis uictor pro patria fuisset, ipse præter spem locutus, Nihil dicitis, inquit, O ciues. Nam hæc fortunæ sunt partium, hoc potius dicite quod nemo propter me uestem mutauit. Cicero autem in Bruto de eo sic. Ante Periclem cuius scripta quædam feruntur, & Thucydidem, litera nulla est, quæ quidē ornatum habeat. Et rursus alio loco. Pericles Xanthippi filius adhibuit doctrinam in oratione: quæ quanquam tunc nulla erat dicendi, tamen ab Anaxagora physico auditor exercitationem mentis à reconditis abstrusisq; ad causas forenses popularesq; facile traduxerat. Huius suauitate maxime exhilaratæ sunt Athenæ, huius ubertatē & copiam admiratæ, eiusdem uim dicendi terroremq; timuerunt. Eupolis in huius labijs deam persuadendi fessitauisse dixit. Quintilianus de eodem refert. Cicero in Bruto negat ante Periclem scriptum quicquam, quod ornatum orationis habeat, eius aliqua ferri. Ego quidem non inuenio quicquam, quod tantæ eloquentiæ fama sit dignum. Ideoq; minus miror esse qui nihil ab eo scriptum putent. Hæc autem quæ feruntur ab alijs esse composita.

Perseus Iouis
C. Persius
A. Persius
Perdicas
Pericles

Perpenna

Peregrinus
Perseus philo
sophus
Perseus pictor
Perseus rex
Perfes

Periander Periander Corinthiorum rex unus e septem sapientibus, Cypselo patri in regno successit, Olymp. x x v i i i. regnavit annos x l. Rogatus cur in tyrannide perseveraret, cum esset sapiens, respondit, & sponte, & inuitum cedere, æque periculosum. Crudeliter igitur & in magna suspitione agebat, stipatus semper militibus, ociosos in foro & oscitantes usq; formidans. Quapropter continuo erat in bellis navalibus præsertim, utrunque possederat mare. Dicitur & Isthmum uoluisse perfodere, & uxorem adeo dilexisse, ut etiam cum mortua concubuerit. Scripsit *ἑρδηνιας*, id est, uitæ humanæ præcepta: uersus ad duo milia Huius illud est, *χόλον κρᾶνθ*, Iram compesce. Et: Exercitatio totum ualet. Diogenes. Suidas. *G N.*

Petrei Petreius Atinas Cimbrico bello primipilus sub Q. Catulo, exclusam ab hoc legionē suam adhortatus, Tribunum suum dubitantem per hostium castra erumpere, interfecit, legio- nemq; eduxit; donatus propterea corona graminea ob seruatum exercitum. Petreius dux Pompeianus à Cæsare in Hispania superatus, ut in commētarijs. Petronius Romanos com- plures clarosq; uiros legimus. P. Petronius Aegypti præfectus ab Augusto missus Cor- Gallo successit. Aduersus Aethiopes bellum gessit. Quibus regina Candace imperabat. Virili quidem animo mulier, sed altero capta oculo. Nam Aethiopes Syenes præsidio expu- gnato Cæsaris statuas euerterunt, captiuos duxerunt. Petronius cum paucioribus quam decem milibus peditum & equitibus d c c c. aduersus x x x. hominum milia, primum compulsi in Pseleam eos fugere Aethiopicam urbem: deinde cum oppido in potestatem re- cepit. Inde Nepata progressus quæ Cadaces regia fuerat, ubi eius filius morabatur: ipsa cum loco proxima esset, legatos misit qui de pace tractarent, redditis statuis & captiuis. Ille ingru- ens, Nepata cepit ac diruit puero fugiente: ratusq; ulteriora inuia esse cum spolijs regredi- tur Alexandriam præsidio relicto, e captiuis mille Augusto misit à Cantabris reuertenti. Interea Candam cum multis milibus præsidium aggressam, Petronius cum auxilio ante- uertit, & castellum ingressus multo adparatu confirmauit. Et cum illi legatos ad eum mitte- rent dixit, si quid uellent ad Cæsarem proficiscerentur, quibus negantibus scire quis esset Cæ- sar, & qua ad eum iretur, dedit qui eos duceret in Samum. Itaq; profecti Cæsarem inuene- runt in Syriam progredi parantem & Tyberium in Armeniam, ab eo quæ uolebant facile impetrauere. Nam & tributa eis remissa sunt. Strabo libro decimo septimo. M. Petronius Granus Centurio octauæ legionis, sub Cæsare bello Gallico militans, Gergouix portam à multitudine hostium tam diu tenuit, donec socijs spacium fugiendi daret. Mox ducibus ho- stium caelis, reliquos à custodia portæ expulsi, reuertentibusq; subsidio socijs, uulneribus deficiens: Ite nunc ait incolumes. Hæc Plin. Plutarchus autem in Cæsare scribit de P. Petro- nio Granio, qui unus e partibus Cæsarianis, cum nauis eius qua Quæstor designatus in Afri- cam uehebatur, in Scipionis potestatem uenisset, & cæteris interfectis, Quæstori Scipio in- columitatem polliceretur, respondit, Cæsarianos alijs incolumitatem dare, non accipere con- sueuisse, quo dicto se illico gladio transuerberauit. Petronius alius à Val. de amicitia scribitur. Qui Aelii beneficio ex humili loco ad equestrem peruenerat ordinem. Mox cum Ae- lius Placentiæ præfesset, ne in manus hostium ueniret, gladio incubuit. Petronius quoq; qui morientem iuuerat, super eundem cecidit. T. Petronius consularis moriturus inuidia Nero- nis, ut mensam eius exhaeredaret, trullam murrinam c c c. l l s. emptam fregit. Plinius.

T. Petronius T. Petronius pater Vespasiani, de quo inter Flauios diximus. Petronius Perpenna Ma- gnus Quadratianus V. C. & inlustri præfectus urbis, Constantinianas Thermas longa incuria & abolendæ ciuilibus uel potius feralis cladis uastatione uehementer adlicitas, ita ut a- gnitione sua ex omni parte perdita desperationem cunctis reparationis adferrent, deputato ab amplissimo ordine paruo sumptu quantum publicæ patiebantur angustia, ab extremo uindicauit, & prouisione longissima in pristinam faciem splendoremq; constituit. Hæc in- scriptio Romæ in Thermis Constantinianis. Petronius Diodotus scripsit *ἀνδρα γόρωνα*, id est, contradieta: citatur testis à Plinio. Petronius Arbiter poeta, cuius aliqua de medicina uersibus conscripta ad nos peruenerunt. Petronius præful Bononiensis huic nomini præ- ter omnis decus attulit. Qui, ut ait Gennadius, patre Petronio uiro erudito & præfecto præ- torij Theodosij iunioris genitus. ab ineunte ætate sanctitati sacrissq; litteris addictus est. Scri- psit de uita monachorum Aegypti, aliumq; de ordinatione præfulis tractatum, qui eleganti- ore aliquantulum ltilo perscribitur. Petronilla Petri apostoli filia uirgo, Romæ decessit & iacet. Huic febricitanti cur non succurreret sicuti alijs Petrus interrogatus respondit, hoc ei præstare

præstare. Petrus Chrysologus Præful Rauennas Petri discipulus professor facit Forocor- nelij. Sunt & huius nominis præclari permulti qui alibi dicuntur. Perillus inuentor anei tau- ri apud Phalarim tyrannorum, primus ipse iusto iudicio tormentum expertus. Perilla Ouidij poetæ filia ab eo memorata. Pœtelius non aut Petilius, ut quidam: sic enim in antiquo mar- more C. Pœtelius. C. F. Balbus. Is Consul cū M. F. Ambusto de Tiburtibus & Gallis qui auxilium tulerant triumphauit. Fabius ouans urbem ingressus est. Liu. lib. vij. Pœtelius scri- ba tempore belli Macedonici agrū habebat sub Ianiculo, in quo dum cultores altius terram moluntur, dura lapideæ arcæ octonos ferme pedes longæ, quaternos latæ, inuētæ sunt, oper- culis plumbo deuinctis: literis Latinis Græcisq; utraq; arcæ inscripta erat, in altera Numam Pompiliū regem Romanum sepultum esse: in altera libros Numæ Pompilij inesse. Eas ar- cas cum ex amicorum sententia dominus aperuisset, quæ titulum sepulti regis habuerat, ina- nis inuenta sine ullo uestigio corporis humani aut ullius rei: per tabem tot annorū omnibus absumptis. In altera duo fasces candelis inuoluti septenos habuere libros, non integros mo- do sed recentissima specie. Septem libri Latini de iure pontificio erant. Septem Græci de di- sci- plina sapientiæ quæ illius ætatis esse potuit. Adijcit Antias Valerius Pythagoricos fuisse: uulgatæ opinioni, qua creditur Pythagoræ auditorem fuisse Numam, mendacio probabili adcommodans fidem. Primum ab amicis qui in re præfenti fuerunt libri lecti, mox pluribus le- gentibus cum uulgaretur, G. N. Pœtelius prætor urbanus studiosus legendi hos libros à L. Pœtelio sumpsit: qui cum animaduertisset in eis pleraq; dissoluendarum religionum esse, ex S. C. libri in Comitio cremati sunt. Liuus xl. Q. Pœtelij duo Tribuni ple. Scipioni Africa- no diem dixerūt. Cuius rei exitum in Scipione dicemus. Penelopen Icarī filiam Vlysis con- iugem uulgo laudatam, nonnulli impudicam faciunt: inter quos Duris Samius qui Troia- nam scripsit historiam. Pelopidas Thebanus æqualis Epaminondæ cum quo quandoq; mili- tauit. Lacedæmonios pluribus cladibus apud Plateas & Thespias adfecit. Cumq; Ptolemæ- us bellum Alexandro Macedoni inferret, Pelopidas ab utrisq; aduersus rei conciliandæ gratia contentionem sedauit, exulesq; reduxit adducto Thebas Philippo fratre regis pro- oblide, illo qui postea pro Græcorum libertate pugnas obibat. Missusq; deinde à Thebanis ad regem Artaxerxem de rebus publicis legatus, magnopere honoratus, muneribusq; cu- mulatus, impetratis insuper quæ uoluit remigrauit. Postremo contra Alexandrum Pheræ- um in Thesfalos grassantem Imperator profectus, in prælio occubuit. Ipse uero Alexandrum condignas dedit postea pœnas. ab uxore interfectus. Pigres Halicarnasseus frater Artemisig- uxoris Mausoli poeta, Iliadis Homeri primis quibusq; uersibus adiecit elegos eisdem incipi- endo literis uidelicet. *μῶν ἀεὶ δεῖ ἀ πύργια δὲ ἀχιλῆος, μὲν γὰρ σὺ πάσις πάρεσ' ἐχθρὸς σὺ- ζίας*. Suidas. Pindarus genere Thebanus, temporibus fuit Aeschili poetæ & Perfarum ex- peditionis in Græciam. Duas suscepit filias: à patre tibiam primo, mox ab Hermione Iyam edoctus est. Eius gratia Lacedæmonij in reliquam Bœotiam sæuientes Thebis pepercerūt, animaduersa in foribus nominis eius inscriptione, quod etiam procedente postea tempore memorant Alexandrū fecisse. In quodam ipse carmine Athenas magnificas appellauit, qua- propter pecunia à Thebanis multatus fuit, quam Athenienses grati deinde exoluerūt: scri- psit lingua patria, id est, dorica, Olympia, Pythia, Nemea, Isthmia, quorū magna pars amif- fa. Inter nouem Lyricos princeps putatur: qui sunt, Pindarus, Alceus, Sappho, Stesichorus, Ibycus, Bacchylides, Simonides, Alceus, Anacreon. Hæc ex uetusto codice conuersa. Al- tissimum fertur & uerborum & sententiarū copia, ut ait Quintilianus, grauitate arduus, con- structioneq; ac ordine immensus ac prolixus. Quem imitari posse Horatius negat. Apud Græcos, ultima est lectio eorū qui iam profecerunt inter poetas, sicuti & Thucydidis in solu- ta oratione. Pindarus alter Melanij filius Halyatti regis Lydorū ex filia nepos: successit Ephe- siorum tyrānidī, qui capta Epheso postea à Croeso auunculo suo iulius discedere, secessit in Peloponnesum cum parte substantiæ, dimisso domi præfide amico: author Aelianus de ua- ria historia. Pinytus Lathyneus nobilis grammaticus Romæ unā cum Epaphrodito liber- to Neronis. Pausanias, Pisandrus Camireus (Camirus enim ciuitas Rhodi est) Eumolpi tempore, ut placet nonnullis antiquior Hesiodo. Poema ipsius Heraclea in libris duobus: ubi Hercules facta describuntur. Alia uero ipsius falso fertur, cum potius Aristæ sint poe- tæ. Suidas. Pisandrus Laradæus siue Lyaconius sub Alexandro Mameq; uerificator, scripsit uariā hist. uersibus, libris lx. quā inscripsit, *ἡρωικῶν θεογαμιῶν*. Sui. Pisandrus Nestoris filius.

Petrus Chry- sologus
Perillus
Perilla
C. Pœtelius
G. N. Pœtelius
Q. Pœtelij
Penelope
Pelopidas
Pigres
Pindarus
Lyrici
Pindarus
tyrannus
Pinytus
Pisandrus
poeta
Pisandrus
Nestoris

Pisces Piseus Tyrrenus anciam tubam inuenit, author Plinius. Pisones Calpurniorum profapiae
Pisones fuere, quae à Numa rege descendit. Calpurnius enim Numae filius fuit, ut ait Festus. Horat:
 item in poetica ad Pisones: Vos ò Pompilius sanguis. Primus sanè qui domum illustrauerit,
L. Cal. Pifo L. Calpurnius Pifo Frugi, qui Trib. ple. legē primus de repetundis pecu. Censorino & Man
Frugi lio Coss. tulit, & causas egit, & multarū legum aut author aut dissuasor fuit. orationesq; reli-
 quit quae iam euauerūt, & annales sanè exiliter scriptos. Haec Cicero in Orat. Quorum an-
 nalit̄ uerba Gellius li. xi. ponit huiusmodi, Eundem Romulum dicunt ad coenā uocatum
 ibi nō multum bibisse, quia postridie negociū haberet. ei dicūt, Romule si istuc omnes homi-
 nes faciant, uinū uilius sit. Is responderet, Imò uero carū, si quantū quisq; uoluerit bibat. Nam
 ego bibi quantū uolui. Cicero item in orationibus: L. Pisonē C. Gracchus accusator cum in
L. Cal. Pifo iudiciū uocari mandasset, & licetor dixisset, quē cum multi essent Pisones. Cogisme inquit,
Frugi filius inimicum meū Frugi appellare. Is filium habuit L. Pisonem Frugi: qui ut est item author Ci-
 cero in sexta cōtra Verrem actione, Praetor in Hispania interfectus est, tantusq; frugalitatis
 paternae imitator, ut cum forte in exercitatione fractū annulum relicere uellet, aurificē Cor-
 dubae iussit accersiri, ac in medio foro posita sella appēsōq; auro, uidētibus omnibus, anu-
M. Cal. Pifo lum facere. M. Calpurnius Pifo orator, de quo etiā Cic. in Bruto: M. Calpurnius Pifo quic-
orator quid habuit ex disciplina, maximeq; ex omnibus qui ante fuerūt, Graecis doctrinis eruditus
 fuit. Habuit à natura genus quoddam acuminis quod iam arte reliquerat, quod erat in repre-
 hendendis uerbis acutū atq; solers, sed saepe stomachosum, interdū etiam facetū. Is laborem
 quasi cursum ferentem diutius non tulit. Et corpore erat infirmo, & hominum ineptias atq;
 stultitias quae de uorandae nobis sunt, nō ferebat iucundiusq; respuebat, siue morose (uti pu-
 tabatur) siue ingenuo liberoq; fastidio. Is cum satis florisset adolescens, minor est haberi coe-
 ptus postea. Nam quantum detraxit de studio, tantum amisit de gloria. Ad hunc dicit Pedia-
 nus Ciceronem à patre fuisse deductum. Qui orator fuit, & Procos. de Hispania triumphauit,
C. Pifo Stata Q. Hortensio et Q. Metello Coss. C. Pifo Stararius, sermonis plenus orator, minime ille
rius quidem in excogitando, ueruntamē ualuit simulatione, multo etiam acutior quā erat uide-
 batur. Cicero in oratore. C. Pisoni Crassipedi genero meo, nullum tēpus illi uacabat, aut à
 forensi dictione, aut à cōmentatione domestica, aut à scribendo aut cogitādo. Cicero in Bru-
GN. Cal. Pifo to. GN. Calpurnius Pifo adolescēs, amicus Catilinae ac ob id suspectus, missusq; à Senatu in
adolescens Hispaniam, ut per honorem legationis animus eius ablegaretur. Ibiq; dum iniurias prouin-
 cialibus facit, occisus est, ut quidam putant à Gn. Pompeij clientibus Pompeio non inuito.
L. Cal. Pifo so Peditanus. L. Cal. Pifo, in quē est oratio Ciceronis, focer fuit C. Caesaris dictatoris, Calpur-
cer Caesaris niae pater. Pisones ad quos scribit Horatius poeticam, huius filij seu nepotes Moesiam subiu-
Pisones Hora- gauerunt: alter eorum L. Pifo uocabatur, maxime à Seneca in epistola libro xi. uituperatur,
tiani ijs uerbis: L. Pifo uigente bello Actiaco urbis custos, ebrius ex quo semel factus est, maiorē
 partem noctis in conuiuio exhibebat, usq; ad horam sextam ferē dormiebat. Hoc erat eius
 matutinum officium: suum tamen quo tutela urbis continebatur, diligentissime administra-
 uit. Huic & diuus Augustus dedit secreta mandata, cum illum praeponebat Thraciae, quam
 perdomuit. Et Tyberius proficiscens in Campaniam cum multa in urbe suspecta relinque-
 ret & inuisa, puto quod bene cesserit illi Pisonis ebrietas. Pifo nobilis adolescens quem Gal-
Pifo Galbae ba praecipue dilexit, ac adoptauit. Item alius antea qui contra Neronem coniurauit. Vtri-
Pifo contra usq; meminit Tacitus in historia principum. Pifo Frugi alius, unus è x x x. tyrannis sub
Neronem Gallieno. Calpurnius Sura ephemeridas uitae Gallieni senioris scripsit. Pollio. Pyrrho Elie-
Pifo Frugi nis ignobilis & pauper fuisse traditur. Ab initio pictor, deinde philosophiae se conferens, no-
Calpurnius uam ingressus est uiam, nihil omnino adfirmādo, nihil turpe aut honestum, nil iustum aut ini-
Sura iustum natura, nisi lege & consuetudine esse, ut id à quibusq; gentibus duceretur. Cōtra igitur
Pyrrho philo- dogmata omnia se opponebat, omniaq; refellebat. Vita praeterea opinionij similis, unus
sophus omnia sustinere, nihil omnino sensibus permittens. Quare ij Pyrrhonij, Aporetici, Sceptici,
 Zetetici, Ephectici appellati sunt, Pyrrhonij ab authore. Aporetici quod semper addubitēs,
 Sceptici quod semper quarant & nunquam inueniant. Zetetici quod semper in ueritatis
 inuestigatione uersentur. Ephectici ab euentu, quod post inquisitionem contineatur adfesa-
Pyrrhus sio: ex Suida. Huius igitur & Erilli ac Aristippi iam diu explosa sentētia, ut ait Cicero in of-
Achillis ficij. Pyrrhus, qui & Neoptolemus, Achillis filius, amisso Troianis temporibus per absentiam
 paterno regno in Molossorū regione confedit, gentēq; à suo nomine Pyrrhidas, deinde
 Epirotas

Epirotas uocauit. Ibiq; Lanassa Herculis nepte ex oraculi Dodonaei responso rapta uiiii:
 sustulit liberos. Ex his uirginibus matrimonio diuersis collocatis, adfinitates potētiamq; sibi
 conciliauit. Atq; Heleno Priami filio ob industriam & uaticinium Andromachen, quam in
 diuisione Troianae praedae acceperat, cum Chaonum regno celsit, breuiq; post tempore Del-
 phis insidijs Orestis inter altaia interijt. Trogius libro xvij. Pyrrhus rex Epirotarum mater **Pyrrhus**
 no genere ab Achille, paterno ab Hercule oriundus, eodem teste authore in eodem libro,
 cum propter odia patris Aeacidae, qui ab Epirotis fuerat interfectus, ad necem & ipse quaer-
 reretur, furtim substractus ad Illyricos desertur, traditusq; Heroe Glauci regis uxori nutrien-
 dus fuit. Cumq; natus annos x i. esset reuocatus à suis, tanta uirtute creuit, ut cum, sicut Ce-
 cilius scribit, imperium orbis ageret, & Romanos potentes uideret, Apollinē de bello con-
 suluerit. Ille ambiguo respōdit, Aio te Aeacida Romanos uincere posse. Hoc ad se dictū tra-
 hens, auxilio Tarentinis contra Romanos uenit: Leuinium Cos. apud Heracleam elephan-
 torum nouitate turbauit. Cumq; Romanos aduersus uulneribus occisis animaduerteret,
 Ego inquit, talibus militibus orbem terrarū breui tempore subijcere potē. Amicis gra-
 tulantibus, quid mihi cum tali uictoria inquit, ubi exercitus robur amissum est? Ad x x. ab
 u. de lapidem carsta posuit. Captiuos Fabritio gratis reddidit. Viso Leuini exercitu eandem
 sibi ait aduersus Romanos, quam Herculi aduersus hydram, fuisse fortunam. A Curio & Fa-
 britio superatus Tarentum profugit. Inde in Siciliam traiecit. Mox in Italiam Locros regres-
 sus pecuniam Proserpinae auferre tentauit, sed ea naufragatione crepta est. In Graecia reuer-
 sus dum Argos oppugnaret, istu regule prostratus cecidit. Corpus ad Antigonom Meedo-
 niae regem relatum, magnificeq; sepultum est. His Plutarchus alia quaedam addit, inter quae
 Pyrrhi pollicem dextri pedis, uim quandam diuinam habuisse dicit, ut eo pressi ex splene la-
 borantes curarentur. Eum praeterea ardere non potuisse reliquo corpore cremato. Hanc ho-
 die similem uirtutem in dextra Gallorum regum uidemus, qua angina seu struma adfecti li-
 berantur. Pyrrhi res gestas in Italia conscripsit Zeno historicus, ille qui etiā Epitomen Ro-
 manarum & Carthaginensium rerū teste Diogene composuit. Pyttacus Mitylenaeus unus **Pyttacus sa-**
 è septem tempore Croesi regis. Huius illud: prouidere ne casus ueniant: si forte uenerint, **piens**
 aequo animo tolerare. Fuit alter Pyttacus legislator ut Fauorinus & Demetrius in homo- **Pyttacus leg-**
 nymis meminere, qui minor est appellatus. Aelianus autem de ura. historia Pyttacum quen- **gislator**
 dam commemorat, qui de mola pistrina Encomium fecit, ut in paruo subiecto uim dicendi
 ostentaret. Idem de Sapiente dicit, eum in templo fortunae scalam constituisse, ut eius expri-
 meret effectum, quum multi in uita mortales ascendant, descendantq;. Pylistratus Atheni- **Pylistratus**
 ensis tyrannus clarus genere, eloquentia uero tanta, ut ea delinēti Athenienses libertate qua **tyrannus**
 nihil charius habebant, se sponte exuerent, illiusq; facultate sanctitatem Solonis qui num-
 men fuerat ciuitatis, posthaberent. Astu quoq; incredibili. Timens siquidem olim primo-
 res in ciuitate, uoluntarijs plagis domi adfectus ac terga creuentatus in publicum processit,
 ubi de crudelitate principum questus, ad ulciscendum inimicos populum exiuit. Idem
 teste Valerio de libertate, cum quidam medio foro filiam dissuauiatu fuisset, irascenti
 uxori respondit, si eos qui nos amant caedamus, quid faciendum ijs qui odio persequun-
 tur? Artes liberales maxime fouit. Bibliothecam primus Athenis publicauit, quam Xer-
 xes urbe potitus ad Persas transtulit. Eam deinde multis post annis Seleucus Nicanor re-
 ferendam curauit. Homerus eius iussu in eum qui nunc est ordinem redactus. Quidam fi-
 lio Hipparcho referunt. Regnauit annos trigintatres, quo tempore Seruius Tullus Ro, ut
 author Gellius. Plura de hoc, & quomodo sit tyrannidem adeptus, uide apud Trogius li-
 bro secundo. Pylistratus alter Larissaeus historicus commemoratur à Suida. Pyreicus mi- **Pyreicus**
 noris penicilli pictor humilia secutus, in eo summam adeptus est gloriam. Sutrinus, tonstri- **istoricus**
 nas, alinos, & obsonia pinxit, & his similia. Quare πυραγοραφος cognominatus est, quasi **pyreicus**
 humilium & sordidorum pictor, quippe ha pluris uanire, quā maximae multorum edi-
 uerso medicina, ut inquit M. Varro. Pyrgoteles sculptor nobilis gemmarum, à quo tantum **pyrgoteles**
 Alexander sculpi uolebat. Pythagoras Samius philosophus patre Demarato locuplete ac **pythagoras**
 negociatore, in Aegyptum primo, mox Babyloniam discendi siderum cursus gratia pro-
 fectus est. Inde regressus in Cretam ac Lacedaemoniam peruenit, ut Lycurgi & Minois in-
 clytas ea tempestate leges agnosceret. Ad ultimum in Italiam transmittens Crozone con-
 fedit, ubi populos luxuria adfectos autoritate ac doctrina ad frugalem cultum reuocauit.
 Matronas

Matronas ad pudicitiam, iuvenes ad modestiam cohortari cepit. Eius passim sanctitate ac uita abstinentia inductae mulieres, auratas uestes, ornamentaque lasciuia in templo Iunoni consecrauerunt. Sed & ex iuuenibus. c. c. cum sodalitijs iure sacramento quodam nexi separati a ceteris ciuibus religionis ac modestiae causa agerent, suspitione clandestinae coniurationis ciuitatem in se conuerterunt. Itaque eos in unam domum coactos uulgius cremare contendens tumultu omnia compleuit, ubi L. x. perire, ceteri in exilium profecti. Pythagoras itaq; cum multos annos Crotone exegisset, Metapontum migravit, ibiq; decessit. Cuius tanta fuit admiratio ut ex domo eius templum faceret, eumq; pro deo colerent. Hec ex Trogi libro xx. Quintilianus autem libro ix. Cicero uero ait. Tanta opinio de Pythagora praedicta potuit, ut eius etiam sine ratione ualere autoritas. Docuit in Italia regnante Seruio Tullo, ut Liuus & Dionysius auctores. Eius Philostratus in principio uitae Apollonij, pluribus uerbis meminit. Quemadmodum ab omnibus abstineret animalibus, animamq; reducem putaret. Se propterea Euphorbum Troianum dicebat. Deinde pauonem fuisse. Ex quo Persius noster Pythagoraeum appellat pauonem. De ipsius secta scripsit Iamblycus libros tris qui adhuc extant. In quos commentarios edidit Simplicius, opus utrunq; in bibliotheca Vaticana conspicitur. Ipsius apophthegma, *Ὁλως πείνω καὶ κενός*, Amicorum omnia communia. Pytheas siue Python Atheniensis orator audacissimus. Captus quondam ob res alienum e custodia Macedoniae aufugit. Unde paulo post domum reuertit, scripsit orationes iudiciales, & Conciones & alia. Suidas. Pythis pictor concertans superatus est a Timagora Chalcidensi, quod ipse Timagora carmine ueluto apparet. Plin. Pythodorum Strabo suo dicit tempore in Ponto regnasse. Platonis pueri labris olim apes infedisse, uti memoriae proditum est, mellifluae prodigium eloquentiae fuit. Iruditus Athenis primum a Socrate, statim dum licuit in Italiam profectus est, uti Pythagoreos audiret, ubi Philolai Crotoniae libros, de secta Pythagorea, centum Minis etiam in difficultate rei familiaris mercatus est, ex quibus plura in suum Timaeum usurpauit. In Aegyptum deinde properans ut audiret Gymnosophistas, oleum, ait Plutarchus, secum mercaturae gratia uexit, ut uaticos suppeditaret: ubi libros Moseos legisse creditur, ex quo uidetur praeter omnes philosophos ad nostram fidem propius adcessisse, ut placet Augustino. Nam deum & materiam primam rerum principia ponit, cum alij alia dixerint elementa. Idem Augustinus ait in libro de Ciuit. Eligimus Platonicos omnium philosophorum merito nobilissimos, propterea quod sapere potuerunt immortalem atq; rationis participem hominis animam, nisi participato illius dei lumine, a quo & ipsa, & mundus factus, beatam esse non posse. Ita illud quod omnes appetunt, id est uitam beatam, quenquam eorum adsecutum negat, qui non illi optimo, qui est incommutabilis deus, puritate casti amoris adhaeserit. Academiam sectam a uilla sua ubi commorari solebat instituit: qui post eum secuti, non Academici, sed Platonici dicti sunt. E quibus Plotinus, Alcinoos, Proclus, Apuleius, Maximus, Ammonius, Plerho innumerabilesq; alij. Omnium doctrinarum praesertim Geometriae studiosissimus fuit. In qua Euclidem, & Architam Tarentinum, Theodorumq; Cyrenaeum audiuit: ex qua sane scientia secreta quadam inuestigauit in libris suis a paucis comprehensa, quae ad rerum naturam tum diuinitate pertinerent. Ter in Siciliam ad nauigauit, primo Actae flagrantis uisendae gratia ut Apuleius ait, Reuersus apud Aeginam captus ac minis x. x. uenundatus. Deinde ab Anicero Cyrenico redemptus fuit. Iterum redijt sub iunioris Dionysio spe liberandi Siciliam. Sed paulo post expulso Dione & ipse suspectus remigrauit. Tertio cum maxime nollet, rogatus ab Archita ut Dionem tyranno reconciliaret, iter ingressus ab eodem Dionysio obuiam procedente quadrigis exceptus est. Demum in suspitionem ueniens, uix rogante & spondente pro eo Archita dimissus. Dialogum primus illustrauit, licet prius, ut aiunt, inuentum a Zenone Eleate, ut Aristoteles in primo de poetis tradit: ut autem Favorinus ab Alexamene Teio. Militasse autem pro patria ter dicitur. Decessit annos agens L. xx. i. morbo uti fertur pediculari. Libros commemorare quod uulgo innotescant, periergon fuit. Quintilianus sic scribit. Platonem quis dubitet esse philosophorum praecipuum, ex quo multum eloquentiae se traxisse Cicero fatetur, siue acumine differendi, siue eloquendi facultate, diuina quadam & homerica: multum enim supra profam orationem & quam pedestrem Graeci uocant, surgit, ut mihi non hominis ingenio, sed quodam delphico uideatur oraculo instructus. Vita coelebs fuit ac castus, ut ait Augustinus: semel in die uescebatur, raro ridebat. Circuferuntur tamen quadam

Pytheas

Pythis

Pythodorus

Plato philosophus

quaedam eius epigrammata in pueros amatos ab Apuleio posita: in Astera prius: *Astra uides, utinam hiam mi fydus Olympus, Ut multis sic te luminibus uideam. Lucifer ante meus, rutilans mortalibus Aster, Hesperus a fato manibus ecce nites. Ponit item & alia epigrammata in Alexim, in Phaedrum, in Dionem, quanquam lasciuia, uita tamen probus inuentus. Eius Genesim Iul. Maternus ita descripsit. In Horoscopo Aquarium cum Marte & Mercurio, Soleq; in Piscibus in domo quinta, Lunā in Geminis, in septima Iouē in Leone. In octa ua Saturnum in Libra. Nomē ei ab initio Aristocli fuit. Ob humerorū deinde latitudinem Plato appellatus. In eius operibus numeri uis deprehenditur teste etiam Cicero, qui ait in quodam loco, difficilior numero Platonis. Platonē Atheniensem poetam priscae comediae tempore Aristophanis & Eupolis, Suidas & Athenaeus in Dipnosophistis, fabulasq; eius xxiiij. commemorat. Tris item alios Diogenes, unum Rhodium philosophum discipulum Pangij, Alium Peripateticum de Aristotelis ludo, Tertium Praxiphanis discipulum. Plautus poeta Comicus Farinas uti monstratur in eo loco ex antiqua inscriptione, cum uulgo Sartinus scribatur. Plotus ab initio teste Festo appellatus, a pedū planitie, quos Plotos Umbri uocant. Si quando a mola alinaria uacabat, cui addictus ob paupertatē erat, fabulas componebat quas uenditaret, ea quidem x. x. feruntur omnes actae nostris temporibus. Ponitur a M. Varrone in libro de poetis Plauti epigramma huiusmodi. Postquam est morte captus Plautus, comediae luget, scena deserta est. Deinde risus, lusus, iocusq; & numeri innumeriq; simul collacrymarunt. Hic ceteris comicis praefertur sententia multorum praesertim Varonis qui ait: Si musae Latine loqueretur, Plautino sermone loqueretur. Planci & Plautij diuersae Romae familiae. Planci enim ex planitie plāta, sicuti Panfa a latitudine teste Festo appellati. Ex his fuit L. Munatius Plancus uir consularis & praetorius ac orator, Ciceronis discipulus. Ad quem sunt eius epistolae. Is dum Galliam comatam regeret, Lugdunum cōdidit, & Rauricam quae nūc Basilea est, ut etiam ex ipsius antiqua inscriptione deprehenditur, quae adhuc Caerē in turri quadam quae dicitur Orlandi legitur hoc modo: L. Munatius. L. F. L. N. L. pron. Plancus Cos. Cens. Imperat. iter. vii. uir. epul. triumph. ex Rhætis, ædem Saturni fecit, de Manubijs: agros diuisit in Italia Beneuenti: in Galliam colonias deduxit Lugdunum & Rauricam. Magnus alioquin scurra fuit, patriae infidus, in quo maxime sperabatur. Is cum exercitu Antonio de improviso apud Mutinam contra Octauium conuenit. Fra-ter eius C. Plotius Plācus cum a Triumuiris proscribitus in regione Salernitana lateret, odore unguenti proditus, comprehensus seruos dominum celantes in tormentis esse diu minime sustinuit. Quapropter sese sponte manifestauit. Plin. C. Plautius, C. F. C. N. Qui in hoc x. x. v. i. honore Vanox appellatus est. Haec inscriptio antiquissimi marmoris ante bellū Samnitum in domo Prosperi S. Cruce Romae unā cum alijs nominibus. Quare enim Vanox sit appellatus, Frontinus declarat, ob aquarum uidelicet uenā ab eo repertam, L. Plautius Hypseus Flamen quirinalis apud Liuium x. x. v. i. i. M. Plautius cum classem L. x. nauium in Asiam duceret, Tarentumq; adplicuisset, atq; illic uxor eius Orestilla quae eum secuta fuerat, morbo decessisset, in rogū imposita, inter officium unguēdi & osculandi lictio gladio incubuit, quem interea amici sicut erat rogatum calceatumq; corpori uxoris iunxerunt. Valerius de amore Con. Plautius Lateranus Cos. designatus in coniuratione deprehensus a Nerōe ac necari iussus: autor Tacitus. T. Plautio. M. F. A. N. Syluano Aeliano Pontifici. Sodali Aug. i. i. uir. AAA. FF. Q. Ti. Caesaris legato legiōis v. in Germania. PR. urb. leg. & comiti Claudij Caesaris in Britania, Consuli Proconf. Asiae legato Propta & Moesia in qua plura quam centum mill. ex numero Transpadanorum ad praestanda tributa cum iugibus ac liberis & principibus aut regibus suis transfudit. Motum orientem Sarmatarum cōpressit, quamuis partem magnā exercitus ad expeditionem in Armeniā misisset. Ignotos ante aut certos pop. Rom. reges signa Romana adoratos in ripam quam turbatis perduxit regibus. Bastarnarū & Roxolanorum filios, Dacorum fratrum captos aut hostibus eictos remisit. Ab aliquibus eorū obsides accepit, per quod pacem prouinciae & cōfirmauit, & per obsides Scytharum quoq; rege a Cheronnelli ex ea prouincia magno tritici modo anno nam P. R. adleuauit. Hunc legatū in Hispaniā ad Praef. urbis remissum Senatus praefectura triūphalibus ornamentis honorauit, autore Imp. Caesare Aug. Vespaliano uerbis ex oratione eius. Q. I. S. S. Moesia ita praefuit, ut non debuerit in me deferri honor triumphaliū ornamentorū, nisi q; latior cōtigit ei mora titulus Praefecto urbis, Hunc in eadē praefectura urbis Imp.*

Plato poeta

Plautus

L. Munatius

Plancus

Lugduni conditor & Basileae

C. Plotius

Plancus

L. Plautius

Hypseus

M. Plautius

Plaut. Later.

T. Plautius

Syluanus

Imper. Cæsar Augu. Vespasianus iterum Cos. fecit. P. Plautius Pulcher Triumphalis fecit.
Plinius Huiusmodi hodie inscriptio in uia Tiburtina cõspicitur. Plinũ Secundum iam constans fama Veronensem facit sub Vespas. Imp. quorũ interdiu negocia administrabat, noctibus uero & successiuis, ut ipse inquit, tẽporibus opus de natura cõscripsit, unus omnĩũ parcissimus tẽporis. Perijt in mõtis Veseui incendio dum eius causam indagare cupit. Eius uitã diligentiũ enarrat nepos eius ex sorore Cæcilius Plinius, cuius extat libellus epistolarũ, ac de uiris illustribus, præterea Panegyricũ in Traianũ principẽ, quo gratias agit Consul ab eo factus. Causas acquirat, fundos habuit in Nouocomẽsi. Quintiliani filiã dote iuuisse, & Martialem poetam secedentẽ uaticico profecutũ fuisse testatur. Plotius Gallus patria Lugdunẽsis dicens præceptor. Romã profitebatur, à quo se Cic. in lib. de Orat. & in epist. ad M. Titinium cum Q. fratre olim puer Latinas literas edocũ fuisse testatur: à Tranquillo autẽ inter Rhetores ponitur. Plotius Crispinus, quem Aretalogũ fuisse cognominatũ quod garrula scripserit carmina, Porphyrio narrat. Plotinus philosophus Platonicus Aegyptius natione fuit & ciuitate Lyco, discipulus Ammonij, præceptor Porphyrij, Gallieni, Claudij, Taciti & Probi tẽporibus. Cõposuit libros liiij. sectam cõtinentes Platonicã. Quorum obscuritatẽ Porphyrius qui eius uitam describit, satis aperuit. Fuit corpore gracili, tenuiq; ualitudine, morbo facro obnoxius. Hęc ex Suida & Eunapio Græcis authoribus. Plutarchus Cheroneus Traiani temporibus, à quo in Illyricũ missus consulari potestate, iustumq; omnibus in Illyria magistratibus, ut absq; eo nihil agerent. Scripsit complura præter uitas parallelas iam uulgo nota. Plutarchus Nestorij F. Atheniẽsis sophista, præceptor Syriani, qui scholæ præsidebat Atheniensi sub Iuliano principe: autor utriusq; Suidas. Polycrates & Sylofontes fratres Samiorum tyranni. Quorũ alter Polycrates fortuna opibusq; clarus, perpetua usus felicitate præterquam ad extremum; quam uti temperaret, annulum sibi charissimũ in mare proiecit: quem deinde à piscatore recepit, capto pisce qui eum deuorauerat. Ad ultimum à Persarum Satrape dolo captus ac suspensus est: ex Strabone lib. xiiij. Fuere hoc tempore Pythagoras, Anacreon. Polycrates Ephesiorum Præsul unã cum cæteris Asia Præsulibus ex uetere quadam cõsuetudine cum ludæis xlii. luna pascha celebrabat. Quapropter cũ se uereri uellet aduersus Victorem Pont. epistolam Synodicam scribit, in qua docet se apostoli Ioannis & ueterum autoritatem sequi. Fuit temporibus Seueri principis, quando & Narcisus Hierosolymis: ex Hieronymo. Polycleetus statuarius duas eodem argumento statuas fecit. Alteram arte sua, alterã uero uulgi opinione, quam de sentẽtia cuiusuis prætereuntis celauerat. Quibus perfectis turbã admittit. Ac primũ sua ostensa magnopere laudatur. Altera deinde non æque. Atqui inquit, Scitote quod hanc quã tantopere laudatis ego feci, quã uero uituperatis uos fecistis. Autor Aelianus de ua. histo. Polycarpus Ioannis apostoli discipulus. Ab eoq; Smyrnæ Præsul creatus, sanctitate & doctrina totius Asia princeps. Hic ob quandã pasche controuersiam Imp. M. Antonino & Anacleto sedente, Romam uenit, ubi plurimos Christianos Marcionis & Valentini persuasione deceptos ad officium reduxit. Postea uero M. Antonino & L. Aur. Commodo imperatibus quarta post Neronem persecutione Smyrne spectante Proconsule cum uniuerso populo, in amphitheatro igni traditus est, ac inter martyres relatus. Scripsit ad Philippenses epistolam ualde probatam: ex Hieronymo. Polystratus & Hippoclidus Epicuri discipuli eodem die nati, eodemq; in ultima senectute elati. Valerius. Polybius è Megalopoli ciuitate Arcadiæ, præceptor Scipionis Africani, Ptolemæo Evergete apud Aegyptum regnante: scripsit Romanam historiam libris xli. Incipit à fuga Cleomenis Spartiatæ & Persei Philippi filij Macedonũ regis. Post hæc Romana attigit: autor Suidas. Eius hodie supersites tantum v. libri, à Nicolao Perotto præfule Sipontino Nicolai v. tẽpore in Latinum cõuersi sermonem. Polyænus Sardinus tẽpore Cæsaris Dictatoris & Antonij i i i uiri. Scripsit orationes iudiciales, triumphij Parthici M. Antonij libros iij. Fuit alter Macedo genere, qui de Thebis scripsit, & de re militari libros totidẽ. Suid. Polyeuctus Comicus poeta: fabula ipsius *λυσιχθ*, ut scribit Athenus. Polyzelus itẽ Comicus: fabule ipsius nonnulla à Suida ponuntur. Polydamas Pancratiastes, æmulatus Hercule, leonem inermis amplexus superauit. Taurum ingentẽ apprehensis extremis pedibus retro tenebat. Currũ agitatũ sese opponẽdo altera manu apprehẽsum ex cursu retraherat. In equosq; inliebat deiecto auriga. Aduersus à Dareo Artaxerxis magni filio ter apud eũ ex prouocatiõe uictor fuit. Postremo uiribus suis confusus interiit post cenã in cauernam, cum saxum inuicam à uertice

uertice minaretur, diffugitibus cõiuis, cõsilius ipse manibus posse sustinere oppressus est. autor Pausanias. Polydamas Panthoi filius, socius, & magister, & æqualis Hectoris, ut autor Aelianus. Homerus scribit Iliados x v l i i. hũc eloquentia, Hectorem armis ualuisse. *Τοισὶ δὲ πολυδάμας πεπυυμένος ἕρχετο γὰρ ὄνειρον παυδοίδης. ὅγδ' οἱ ἔρα πρόστα ἢ ὀπίσσω. ἔκρωε δ' ἤνερ' ἑταῖρος, ἰὴ δὲ φὴν νεκρὴν χθονοῦ. Ἀλλ' ὁ μὲν ἄρ' ἐμύθοισιν, ὁ δὲ ἔρχεται πολλῶν ἤνικα.* Dares historicus hunc dicit ad castra noctu Græcorum profectum Troiã prodidisse. Polydorus Priami filius missus à patre initio belli cum magna uia auri ad Polymestorem Thraciæ regem generum tutela gratia, ab eodem avaritiã gratia trucidatur. autor Virgilius. Polygnostus Thasius, & Dionysius Colophonius pictores eodem tempore nobilissimi uerũ alia alij. Polygnostus in picturã tenuitate ualebat, plicas uestium mollitiasq; signorũ imitabatur. autor Aelianus. Pausanias autem lib. x. de eodem sic scribit. Polygnostus pinxit Ocnum torquentem spartum & alinam prope rodentem. Quod sanẽ ænigma est eius, qui frustra quidem laborat si habet uxorem prodigam; ex quo prouerbiũ, cum frustra quis aliquid contendit: *ὄκνος θάμνηρα σωάγν.* Ocnum enim uocant augures auem quã maxima est, & pulcherrima inter erodios, rarissima inuentu, quã minime castigata cõtinuata sollicitudine uolitando, singula quamuis minima & obscura expauescit idola. Iul. Pollux Naukratita grãmaticus sub Commodo principe præcipiebat Athenis. Decepsit natus annos xli. Scripsit ad Cõmodum onomasticum libris decem quem habemus. Scripsit & alia quaedam, ut est autor Suidas, quã non extant. Philostratus quoq; inter sophistas ponit, cuius characterem in dicendo narrat, quem nec laudat, nec uituperat: una tantum ei laude dulcis pronũciationis attributa. Polus Agrigentinus sophista Gorgiẽ auditor, primus in oratione inuenisse dicitur paritã & antitheta & similiter desinentia: quod minime uerum, sed iam inuentis saepe usum fuisse constat: ex quo Plato in eius dicendi genus cauillans, *ἢ λάσει πῶλε*, inquit, id est, loste pole, hoc est, optime pole, ut te secundum te appellem. hæc Philostratus. Suidas autem eum scripsisse dicit genealogiam, eorũ qui ad bellum Troianũ profecti sunt, simul & nauũ catalogũ. Pollionem inter Asinios diximus ex ordine. Pompeios hos legimus. Q. Pompeius cõtra Numantinos missus, ab eisq; superatus, ignobilem pacem fecit: autor Florus lib. 11. Huius filius siue nepos, Cn. Pompeius Strabo magni Pompeij pater Nouum comum coloniam deduxit. In bello sociali imperator delectus, de Picentibus triumphauit: uir admodum durã disciplinã. Eius filius Cn. Pompeius Sullæ partibus adhæsit, ab eoq; ad ulciscendos inimicos missus in Africam, Domitium prius expugnauit, Iarbam regem cepit, de quo triumphauit, nondum patientibus annis, quare ab exercitu Sullæ magnus consalutatus est. Inde contra Sertorium in Hispaniam profectus, Metelli copijs sese cõiungens, cum cum tota factione sustulit. Mox delectus imperator ad bellum Piraticũ, tribus mensibus id confecit. Dein successor L. Lucullo missus, de Mithridate triumphauit. Tigranem Armeniã regem ei ad genua procumbentem, in regnum restituit. Inde Iberos, Albanos, Iudæos debellauit, capto eorũ rege Aristobulo, in triũphũq; unã cum filio Tigranis ducto. Exinctã uxore Iulia Cæsaris filia, Corneliã Scipionis filiã uiduam à P. Crasso M. filio relicã duxit. Neapoli demum grauisima febre correptus, parum abfuit à morte, quã si contigisset, melius cum eo actum fuisset, ob insequentis belli ciuils calamitatem. Nam Pharsalica pugna à Cæsare copijs longe inferiore superatus, & in Aegyptum fugiens, regis perfidia ab Achilla præfecto interfectus est. Triumphũ cum ex Oriente olim redisset biduo egit, prænotatis gentiũ titulis uictarum, quã à Plinio in x. itemq; à Plutarcho ordine adnotantur. Hoc quasi uitæ & rerum ab eo gestarum breuiariũ fuerit. Pompeij iuuenes eius liberi, alter apud Mundam à Cæsare in Hispania, alter apud Siciliam ab Augusto postea uicti: ex quibus Sextus Pomp. piraticam exercuit. Lucanus. *iuuenes Sextus erat Magno proles indigna parẽte.* Qui mox Scyllcis exul grassatus in undis Poluit æquoreos siculus pirata triumphos. Sex. Pompeius alius uir pratorius: sub quo Valerius Max. se militasse dicit, & quẽ Ouidius de Ponto pluribus in locis laudat. Huius pater Sext. Pompeius Hispaniã citerioris princeps, cũ horreis suis uentilandis præsideret, cor reptus dolore podagra meris in triticum sese super genua, leuatusq; siccatis pedibus mirabili modo: quo postea remedio usus est. Plinius. Q. Pompeius Rufus Sullæ è filia nepos, tribunuspl. cum T. Munatio Planco aduersissimus Miloni, in cuius causa dixerat paucis post diebus quã Clodius esset occisus; Milo dedit, quem ex curia desideretis: ego dabo quem

quem ex capitolio mulctetis. Idem Milonem ad se in hortis uenientem aspiciēs, misit nuncium ne ueniret. Q. Pompeius qui Bithynicus est dictus summo studio dicēdi, multaq; doctrina, incredibiliq; labore atq; industria. Huius actio non satis cōmendabat orationē: in hac enim satis erat copiae, in illa leporis parū. Cicero. Festus quoq; de eodem sic ait. Pompeius Bithynicus ē supellectili regia signū ephēbi mītram tenentis arenamq; ruentis exercitationis gratia more Græcorū Romam portauit, & in capitolio posuit. Pompeius Leueus magni libertus grāmaticus de herbis & plantis scripsit. C. Pompeio Eufconio conditori factionis Rullate, & factionum primus patrono benementi optimo & pietissimo, liberti & liberte heredes lecerunt de suo. Repertū Romæ in æde diuæ genetiū de pace: quod ideo posuit, ut planē uideat antiquos quoq; quandoq; sine diphthongis scribere conueuisse, sicuti & in alijs pluribus locis reperitur. Pomponij plures ex eadem domo cōmemorati. Pomponius Atticus à Nepote scribit elegantissime, cuius epitomen autoris subiiciam. Is nobilis eques Rom. excellenti ingenio & amicus Ciceronis imprimis fuit, unde Atticus Ciceronis est appellatus. Qui postquā uidit Cinnano tumultu Rempub. esse turbatam, secessit Athenas, ubi longo tempore moratus, & ciuitatem, & omnīū gratiam, moribus elegantissimis promeruit: linguam ita probe didicit, ut Attici cognomen adsequeretur. Humanitate, diuitijsq; simul præditus fuit, quibus amicos libenter impertiebat. Nam & Ciceronē ab urbe pulsum L L S. C C X L. milibus, & Brutū ab urbe fugientem nummis centum est profecutus. Erat alioqui grauisissimus, ut quæ religiose polliceretur, præstare omnī diligentia niteretur. Mendaciū nec ipse dicebat, nec pati poterat. Quapropter omnes ei res suas amici curandas certatim dabant. Consiliūq; ab eo de repub. deq; rebus magnis petebant. Studijs sese totum tradiderat, procul à repub. non necessitate, sed iudicio. Antiquitatis maximus admirator & custos, adeo ut Augustus quocum erat adfinitate coniunctus, nulla dies foret, quin eum aliquid de ueterū rebus, aut doctrina rogaret, aut quaestio-nem aliquam ei proponeret. Scripsit de imaginibus uolumen, ubi singularum familiarum origines enarrat, ac uerbis non minus quaternis ornauit, eosq; qui honore rebusq; gestis perierant. Scripsit & de consulatu Ciceronis unum uolumen. Iuit & erga domesticos facilitate tanta, ut iurauerit cum matre nonagenaria se nunquā in gratiam redijisse. Cum sorore pariter nullā gessit simultatē, dicitās cum his quos diligas minime irasci oportere. Abstinentia præterea singulari, ut qui procul egerit ambitione, & præter patrimoniu nihil quicquā appeteret, nec ædificator, neq; emax iuerit. Ultima senectute morbo correptus, seipsum cibi abstinentia necauit: sepultusq; in uia Appia in monumento Q. Cæcilij auunculi sui. Hac Nepos. Duo quoq; Pomponij etiā Ciceronis tpēore. Alter L. Pomponius Bononiensis Atellanarum scriptor, quem Solinus ait, ut mirum, nunquam ructasse. Alter Cn. Pomponius orator, patronus acer acerbisq; in dicendo, & lateribus pugnas, ut ait Cicerone in oratore. Iulius item Pomponius Secundus Quintilianī tempore, inter tragicos longe princeps. Quem senes Pindarum tragicum putabant, conditione atq; nitore præstare confitebatur. hac Quintil. Tacitus uero de eodem. Pomponius Secundus in nostris temporibus Domitio Afro uel dignitate, uel famæ perpetuitate cesserit. Plinius uero eum eorum nam Caio principi dedisse dicit, in qua uinū c l x. annorū fuit. Pomponius quoq; iurisconsultus. Polemon Atheniensis philosophus prima adolescentia lasciuus, & uoluptatibus deditus, cum patentem Xenocratis scholam intrasset, deq; modesta & moribus sermo uersaretur, ita demum ad eum flexit animum, ut relicta incontinentia, se totum philosophiæ addiderit: ex quo postea eius scholæ successit. autor Gellius. Diogenes uero plura eum scripsisse testatur. Suidas contra, nihil scriptum reliquisse: libenter quoq; & Homerū & Sophoclem lectitalle: quorū alterum Homerum tragicū, Homerum uero Epicum Sophoclem appellare consueuerat. Polemon cognomento Helladicus genere Itæus, historicus nobilissimus, æqualis Aristophanis grammatici, Panatiij discipulus, scripsit de origine ciuitatū Phocidis, Pontī, Lacedæmonia Geographiā, & de cursu solis libros trīs. Suidas. Polemonem alium scripsit Philostratus in sophistis, ē Laodicea Caria, qui Smyrnæ uixit ac præcepit: æqualis Herodis Attici sub Hadriano principe, ad quē legatus quandoq; Smyrnæorū missus, ab eoq; honorifice exceptus, & Musæo Aegypto adscriptus est. Aliaq; de eo ab eodem autore ponuntur, minima quidem quæ ad rem non pertinent. Popilius à Pompilijs diuersi leguntur. Quorum princeps M. Popilius Lænas cum Cos. esset, eodemq;

eodemq; tempore sacrificium publicū cum læna faceret, quod erat flamen Carmentalis, plebis contra patres seditione nunciata, ut erat læna amictus, ita uenit in concionem, seditionemq; quum autoritate, tum oratione sedauit. Cicero in Bruto. Hic etiam, teste Lūio, consul secundum cum M. Fabio Ambusto factus, Tyburtes bello uicit: agris eorum uastatis, C. Licinium Stolonem decem milibus aris eius lege damnauit. M. Popilius à Numantinis, cum quibus pacem factam senatus irritam censuerat, cum exercitu fufus fugatusq; est. Lūius L V. Hic deinde ob rem sua culpa male gestam in exilium actus. Popilius legatus ad Antiochum, qui Ptolemæum regem amicū populo Romano obsederat, missus nunciatum ut à socijs populi Romani abstineret: cunctantem, responsumq; differentem, uirga circumscripsit, ne ultra spatium illud differendo exiret: ex quo territus Antiochus, bellum omisit. Lūius x l v. & Valerius. Plinius tamen C. Octauium pro Popilio ponit manifesto errore. Popilius Lanatus, qui Ciceronem occidit, patronum eius in causa capitis. autor Valerius. Romæ in uetustissimo marmore sic legitur: M. Popilius, M. F. M. N. Lanas. Et alia Tybure inscriptio pro templo sancti Pauli: C. Popilio, C. F. Q. N. Carapedoni Cos. v i uiro Epuloni, Sodali Hadriani, legato Imper. Cæsaris Antonini Aug. Pij, Propr. Germaniæ, & exercitus nuper in ea tendentis, curatori oper. publicor. Præf. ærarij Satur. curatori Viar. Aureliæ ueteris, & nouæ Corneliæ, & triumphalis, legato leg. x. I. retensis, à cuius cura se excusauit: pratori, tribuno ple. Q. diui Hadriani Aug. in omnibus honoribus candidato imperator. trib. Latitauit, donato donis militaribus à diuo Hadriano ob Iudaicam expeditionem. xv uiro stilitibus uindicandis, patrono municipi, curatori maximi templi S. P. Q. Tyburs optime de republica merito. Pompilius autem à Numa Pomp. originem habuere, qui in Romulo dicitur. Posidonius Rhodius philosophus Stoicus, docebat Rhodi: discipulus & successor Panatiij: uenit etiā Romam M. Marcelli tempore: scripsitq; multa. autor Plutarchus. Posidonius Olbiopolita historicus, scripsit post Polybium historiam libris l i i. usq; ad bellum Cyrenaicum, & Ptolemæi: præterea declamationes rhetoricas: argumenta in orationes Demosthenis. Suidas. Hunc Strabo testatur suo tempore fuisse. Posidonius Africae præsul, Augustini contubernalis, cuius etiam uitā scripsit: præterea homiliarum libros v i i. epistolarum totidem: aliarumq; rerum uoluptes. autor Ptolemæus Lucensis. Posidippus Casandreu comicus, docuit anno l i i. post mortem Menandri: eius fabulæ usq; x x x. Suidas. A. Posthumius dictator in bello Latinorum, quod Tarquinij fuga excitauit, confugientis ad generum suum Manlium ducem Tusculanorum. Itaq; collatis signis apud lacum Regillum, quum uictoria utriq; nutaret, magister equitum Romanis equis frenos detrahi iussit, ut irreuocabili impetu ferrentur in hostes, ubi tandem aeiem Latinorum Romani fuderunt. In eo prælio uisū duo iuuenes acriter pugnare, quos post pugnam ad præmia quaestitos dictator reperire non ualuit. Ratus itaq; eos Castorem & Pollucem, eis cōmuni titulo templum dedicauit. Cæcilius, A. Posthumius Tubertus, magister equitum Acmylij Mamerci dictatoris in prima dictatura cōtra Volcos; mox in eodem bello à Q. Cincinnato consule eius genero, dictator dictus, de eisdem triumphauit: quam uictoriam funestauit mors filij, uiri magna uirtute: quæ quod iniussu eius occasione rei bene gerundæ pugnam inijisset, securi percussit. ex Lūio libro l i i i. M. Posthumius Regilensis tribunus militū, autoritate consulari ad bellum contra Equos missus, prauæ mentis homo, quam uictoria magis quam bellum ostendit. Nam exercitu impigre conscripto, ductoq; ad Volas, cum leuibus prælijs Equorum animos fregisset: postremo in oppidum irrupit, Deinde ab hostibus in ciues certamen uertit. Et quū inter oppugnationē prædam militis fore edixisset, capto oppido fidem mutauit. Hac igif & alijs de causis, quod iniuste se haberet, à suis per tumultum lapidibus est obrutus. Lūius lib. l i i i. Sp. Posthumius & T. Veturius coss. apud furcas Caudinas deducto in locum iniquum exercitu, quum nulla euadendi spes esset, foedere cum Samnitibus facto, & sexcentis equitibus Romanis obsidibus datis, ita exercitum abduxerūt, ut omnes sub iugum mitterentur. Idemq; autore ipso Posthumio, qui in senatu suaserat, ut eorum deditio, quorum culpa tam deforme foedus ictum erat, publica fides liberaretur, cum duobus tribunis plebis, & omnibus qui per foedus sponderant, dediti Samnitibus nō sunt recepti: nec etiam multo post fufus à Papyrio Cursore Samnitibus, & sub iugum missis, receptisq; sexcentis equitibus Romanis obsidibus, pu-

M. Popilius

Popilius legatus

Popilius Lanatus

Inscripito

Pompilius Numa Pom.

Posidonius philosophus

Posidonius historicus

Posidonius præsul

Posidippus comicus

A. Posthumius

Tubertus

M. Posthum. Regilensis

Sp. Posthum. consul

L. Posthum. dor prioris flagitij abolitus est. L. Posthumus alter post Cannensem pugnam
 cos. in Galliam profectus, a Boijs cum exercitu profligatus, ne caperetur, omni vi in præ-
 lio occubuit. Cuius inuenti caput præcidentes Barbari ouantes in templo obtulerunt. Idem
 A. Posthum. sacrum uas erat, quo in solennibus libarent. L. Posthumus Albinus
 Albinus missus ad Iugurtham, ab eo corruptus auro, patriâ magno damno adfecit. Idem de Vac-
 Posthumus ccis & Lusitanis triumphauit. L. Posthumia uirgo Vestalis de incestu cau-
 Vestalis sam dixit crimini obnoxia ob susceptionem cultus elegantioris, ingeniumque liberius quam
 uirginem deceret; parum abhorrens à fama, ampliata deinde absoluta, sententia pontificis
 Porphyrius maximi, qui eam abstinere iocis, colique sancte potius quam scite iussit. Porphyrius philosophus
 Tyrius genere, clara ortus prosapia, à puero usus est præceptore Lōgino uiro doctissimo.
 prius Malchus uocabatur, deinde ob uicem regiam purpuream, qua ob nobilitatem ute-
 batur, Porphyrius appellari ceptus est. Romam postea profectus, Plotinum audiuit, unâ
 cum Origene & Amelio condiscipulis. Inde in Siciliam nauigans apud Lilybæum mor-
 bo correptus, à Plotino magistro, qui consolandi gratia eò se contulerat, & præsentia, &
 philosophica oratione recreatur, adeo ut statim conualuerit: moxque Romam simul repe-
 tens, ibidem diem obiit, relictis operibus, in quibus pugnantia uideatur sentire. Causa pu-
 randa est, quod quæ prius probauerit præcedente tempore, ea retractauerit. Ea siquidem
 sunt, De diuinis nominibus liber unus. De principibus duo. De materia sex. De anima quinque
 De animalium abstinence quatuor. De cognoscendo seipsum quatuor. Quod una fuerit
 Platonis Aristotelisque secta, libri septem. In historiâ Iuliani Chaldaei philosophi libri qua-
 tuor. Contra Christianos libri x. v. In astrologia ac dialectica isagoge, aliisque complura.
 Floruit Aureliani temporibus, usque ad Tacitum & Probum principes. Hæc ex Suida &
 Eunapio Græcis autoribus. Aduersus autem libros quos contra nos edidit: Methodius de-
 cem milibus uersibus, item Eusebius xxv. Apollinaris xx. uoluminibus teste He-
 C. Pontius ronymo Apologiam fecere. C. Pontius Herennius dux Samnitum, qui ad Purcas Candi-
 Herennius nas nobilem illam cladem intulit Romanis, ut in Posthumio diximus. Pontium Pilatū ex
 Pontius historia tantū ecclesiastica nuncupata, inuenio Lugdunensem patriam fuisse. Is quum anno
 Pilatus xli. imperij Tyberij missus procurator ad regendam Iudæam fuisset: Caligula deinde
 principis iussu, Iudæos statuam imperatoris ponti in templo cogere uellet, tantus illius po-
 puli tumultus excitatus est, ut res non procul à defectione fuerit, autor Iosephus. Sunt qui
 scribant eum propterea sibi manus attulisse, meritasque sceleris poenas ob latum in confer-
 uatorem nostrum iudicium dedisse. De eodem Plin. sic ait. Pontius legatus Cæsaris principis,
 imagines Atalantæ & Helenæ cominus nudas à Cleophato Corinthio pictas Lanuuij in
 Pontius templo, earum libidine captus, tollere conatus est, si natura rectorij permisisset. Pontius dia-
 diaconus conus, ut est autor Hieronymus, missus unâ cum Cypriano in exilium, egregium uolu-
 Potamon men de uita, deque martyrio Cypriani edidit. Potamon Mityleneus rhetor præcepit Rome
 tempore Tyberij Cæsaris. Redeuntem uero in patriam imperator huiusmodi syngra-
 pha eius iter profectus est. Si quis Potamoni Mityleneo iniuriâ feceris, cogitato an mihi
 quoque indicere bellum possis. Scripsit de Alexandro Macedone, de perfecto oratore. Bru-
 Praxeas ti Cæsaris Encomium. Suidas. Praxeas hæresiarcha uir Asiaticus, plures in Trinitate ne-
 gabat personas, sed eundem patrem & creasse omnia, & passum fuisse, quod cōmunicata
 pluribus monarchia, imperij uim impediret. Hæc inani adrogantia dictabat, eoque incau-
 ros decipiebat, quod fidei causa martyr extiterat. Contra hunc Tertullianus eleganti li-
 bro respondit, ubi dicit: Quam Praxeas monarchiam uocat, Latini & Græci *οὐνονομίας*
 appellant, qui tres non statu sed gradu, non substantia sed forma, non numero sed specie
 constare, nihil impedire monarchiam, si pater filio eadem penitus uolenti coniungitur.
 Praxiteles Praxiteles marmore nobilitatus, duplici Venere, Gnidia & Coa: sed Gnidia uesano amo-
 re iuuenis insignis, qui nocturno delituit in templo simulacroque cohaesit. Tum Nicomedis
 æstimatione regis, grandis Gnidiorum ære alieno permutare eam conantis. Natus est in
 Græcia Italiae ora, ciuitate Romana donatus. Scripsit teste Varrone, quinque uolumina no-
 bilium operum in toto orbe. Eius Romæ opera, Triptolemus, Flora, Ceres; Boni euentus,
 & Bonæ fortunæ simulacra, Menades & Thyades, Silenus, Iuppiter eburneus in æde
 Metelli, Apollo impubis. autor Plinius. Hunc Apollinem putamus, qui nostra ætate in
 ruinis sancti Laurentij Panipernæ effossus, nunc in hortis ædium apud apostolos conspi-
 citur

citur. Inscriptio uero apud equos qui Tiridatis regis existimantur, una cum Phidia falso
 apposita est, quum diuersis fuerint temporibus. Hic enim ætate Cn. Pompei fuit, Phidias
 autem Olymp. L. x. x. x. l. i. ut idem autor. Praxyla Sicyonia mulier poetria Melica, ut
 ait Polemon. Hæc Adonidem in carminibus inducit, interrogatum ab inferis quid opti-
 mum relinquens uenerit, qui respondit Solem & Lunam, & ficus, & mala, ex quo in pro-
 uerbiū uenit: *ἡλιθιώτερος τοῦ πραξύλως ἀδ' ἀνιδος*. Stultior Adonide Praxylæ. Stultum
 enim soli ficus comparare, ex libro prouerbiorum Græcorum. Priscus Eluidius è munt.
 cipio Terracing, sub Nerone quæstor Achaïam administrauit. Quæstoriusque adhuc à Pæ-
 Eluidius to Thrasea gener adscitus, è moribus foceri nihil æque ac libertatem hausit, opum cōtem-
 ptor, recti peruicax, constans aduersus metus. Erant quibus appetentior fame uideretur.
 Quinetiam sapientibus cupido gloriæ nouissima exiuit. Hæc Tacitus. Probus quoque
 grammaticus de eodem, sic ait: Priscus post damnationem Thraseæ foceri sui, interdicta
 sibi Italia, Apolloniam cōcessit. Sed post interfectum Neronem restitutus à Galba, non
 aliter quam liberæ ciuitatis statu egit. Idem postea Vespasianum ita studio libertatis offen-
 dit, ut putaret id optante Clodio pristinum libertatis statum posse reuocare. Quo nomine
 reus, ac præter spem absolutus est. Priscus alter Panites genere, sophista, Theodosii iu-
 Priscus seph. nioris epistolarum magister fuit. Qui se describit missum fuisse ab eo oratore in Scythiam
 ad Artitam Hunnorum regem, ac eius regiam pulcherrime describit magnifico opere sum-
 ptuosoque factam. Scripsit historiâ Constantinopolitanam & ipsius Attilæ, libris v. l. i. l. i.
 Præterea declamationes & epistolas, ut est autor Suidas. Hæc hodie historia in bibliote-
 ca Vaticana continetur. Priscus unâ cum Malcho & Alexandro martyr apud Cæsaream
 Priscus mar. Palæstinæ sub Valeriano. Prisca uirgo Romana & martyr sub Claudio, cuius corpus re-
 Priscus uirgo conditum cum Euticiano pontifice. Priscilla & Aquila eius uir, discipuli Apostolorum
 Priscilla Christi luere: de quibus scribitur in actibus Apostolorum. Priscianus Cæsariensis claruit
 Priscianus Athenis, tempore Iustiniani principis, scripsit de arte grammatica ad Iulianum cōsulem.
 Ad Cosroen uero Persarum regem, librum de naturalibus quæstionibus. Conuertit in
 Latinum sermonem Dionysij de situ orbis carmina. Habeo autorem qui scribit hunc ab
 initio Christianum, deinde fidei desertorem fuisse. Mar. Valerius Probus Berytius gram-
 maticus Romæ docuit, non tamen ut magistri personam sustineret, unum & alterum, uel
 cum plurimum tris aut quatuor post meridianas horas admittere solebat, cubansque inter
 longos & uulgares sermones legere quædam, idque perraro. Nimis parua & exigua de
 quibusdam minutis quæstionibus edidit. Reliqui autem non mediocrem sylum obser-
 uationum sermonis antiqui. Ab initio enim ad studia se contulit, postquam in militia diu
 centuriatum frustra petisset. Ex Tranquillo. Proæresius è Cæsarea Cappadociæ, ado-
 Proæresius lesens Antiochiam uenit, permotus fama Vlpiani dicendi magistri, apudque eum primas
 tulit. Cum quo paruo post tempore Athenas profectus, sub Iuliano sophista a deo profe-
 cit, ut primus inter auditores esset. Ephesionem condiscipulum amicum perfectum
 comitem sibi adiunxit, tanta charitate, ut unanimes perseuerarent, una ueste uterque con-
 tentus, breuique ac paupere supellecile. Adcersitusque inde in Galliam à Constantio prin-
 cipe, apud eum fuit in honore. Romam postea petijt expectatus. Vbi aliquot annos ma-
 gna nominis fama moratus, tandem opibus ac honoribus auctus, Athenas redijt, ubi ma-
 gno item exceptus adplausu, in theatro orationem habuit extemporalem. Hæc ex Euna-
 pio, qui pluribus eius uitam persequitur, minimis quidem, ac cognitione nequaquam di-
 gnis. Proclus Lycius discipulus Syriani, philosophus Platonicus, præfuit scholæ Atheni-
 Proclus phil. ensi, cuius discipulus & successor Marinus Neapolitanus fuit. Scripsit plura in philoso-
 phia & grammatica. Commentarios in totum Homerum, in Hesiodi Erga & Hemeras, in
 rempublicam Platonis: præterea contra Christianos Epicheremata x. v. l. i. l. i. Hic est Pro-
 clus qui post Porphyrium secundus contra nos latrauit. Aduersus quem Ioannes cogno-
 mento grammaticus scripsit apologiam, dictitans eum quanquam in rebus Græcicis
 magnum, stultum tamen esse & in hac parte indoctum. autor Suidas. Is est cuius hodie
 commentarios in Platonem habemus. Præceptor etiam M. Antonini, quem ad consula-
 tum usque prouexit, ut autor Spartianus: Alios item duos Suidas ponit. Vnum è Sicilia
 Malleotem patria, qui scripsit in sophismata Diogenis, & contra Epicurum. Alterum
 Proclus mal-
 leotes

Proclus Pro- cognominatum Procleium e Laodicea Syria. Qui scripsit theologicum in Pandora fa-
clius bulam Heliodi, in aurea carmina, Isagogen in arithmetica Nicomachi, & alia quaedam
Proclus Sla- geometrica. Quartum his addit Philostratus Proclum Naucraticum, qui dicit unum fuisse
craticus ex suis praceptoribus, ac docuisse Athenis, filiumque habuisse luxu deditum, in quem non
modo non seuerus fuit, sed usque adeo indulgens, ut in alendis canibus auibusque adesset,
dicatans has nugas cum citius cum senibus dimissurum, quam cum aequalibus. In docen-
do hunc omnino seruasse morem, ut ab initio a discipulis centum dragnas pro totius mer-
cede temporis acciperet, bibliotheca domi publicata: ut illi solum lectioni intenti, dum co-
gerentur, minime per ocium, uti moris est in ludo, inter se sibilent aut iurgentur, pueris
cum paedagogis ac adolescentibus in medio constitutis. Proclus praeful Veronensis sub
Proclus praef- Maximiano comprehensus, deinde quasi senex delirus dimissus, usque ad extremum per-
Proclius sancte uixit. Prodicus Couis, cuius quanta fuerit auctoritas, ex Xenophonte Grylli filio
deprehendere licet, qui in Bœotia captus, uadem pro reditu dedit, ut ad eum legentem
adcederet. In concilio Atheniensium magnam est laudem adeptus, quanquam uoce gra-
uiore atque absorta. Conatusque est in ea ciuitate primarios ex quaque nobili familia adole-
scentes tibi deuincire: quorum hospitium usui sibi & uoluptati foret. Hæc est Philostrato.
Suidas autem dicit eum Chium patria fuisse, & Democriti ac Gorgiae temporibus uisile,
librumque edidisse, qui inscribitur *ἄρα*. In quo finxit Herculeum uirtuti pariter ac uoluptati
congressum, & utraq; adhortante tandem a uirtute persuasum, alteram spreuisse. Cicero
quoque in officijs, Herculis Prodicij mentionem facit, ubi a quibusdam male legitur pro-
digi. Procopius est Casarea Palestinae, orator & sophista, scripsit res Iustiniani, quæ in O-
Procopius so- rientis, aut Occidente, aut Africa per Belisarium patricium gesserat. Cuius subscriba &
phista comes in cunctis expeditionibus fuit. Composuit item alterum librum, quem inscripsit
ἀνέκδοτα, id est, non edenda, siue non edita: ubi comœdia quadam Iustiniani & eius ux-
oris Theodora uituperationem describit, ex Suida. Hunc hodie autorem non adhuc red-
ditum Latinis cernimus in bibliotheca Vaticana. Procopius tyrannus Constantinopolis
Procopius ty- insurgens contra Valentem principem apud Natoliam Phrygiae ciuitatem, in eius pote-
rannus statem cum exercitu uenit, proditus a duobus militibus; alligatusque deinde duabus per-
uim reflexis arboribus, disceptus est. De proditoribus etiam sumptum supplicium. Ex
Procilius historia tripartita. Procilius grammaticus, cuius meminit Seneca, uir suis temporibus do-
ctissimus. Qui de peregrinis regionibus loquitur, commemorat apud Memphim in aurea
columna Aegyptijs literis scriptum, tunc demum Aegyptium liberam fore, cum in eam
uenissent Romani fascis. Lampridius, Protogenes pictor patria Caunius, quæ gens Rho-
Protogenes dijs subiecta est. Olympiad. cxxxiii. aequalis Apellis fuit. Eius operum palmam Ia-
lysus tenet, dicatus postea in templo pacis, quem quum pingeret, traditur madidis lupinis
uixisse, ut mente ob abstinentiam auctore esset. Cui tabulae quater colorem induxit con-
tra uetustatem. Est in ea canis mire factus, ut quem pariter casus & ars pinxerit: iratus
operi, quod penicillo sapius mutato spuma pingi non nasci uideretur, spongiam impe-
git in uiso loco tabulae, ex illoque adposuit ablatos colores qualiter cura optauerat. Hanc ta-
bulam quum Rhodum obsideret Demetrius Poliorcetes, ex ea parte capere quum posset
noluit: ex quo occasionem amisit. Sed in suburbano ipso Protogene agente prope De-
metrij castra, meruit & inimici indulgentiam; & ab eo sapius in belli occupationibus a-
diri. Pinxit & Satyrum tibias tenentem, quem *ἀναπαύδιον* uocant, id est, recumbentem,
siue quiescentem. Fecit & Cilicum tragicædiarum scriptorem meditantem. Ex Plinio,
Aelianus quoque de uaria historia dicit, Protogenem Ialysum huc septem annis absoluisse.
Prosper Quem quum Apelles intueretur, ingentem quidem in eo laborem, magnamque artem inesse,
uicrum deesse gratiam, quam si adsecutus fuisset, labor immortalis esset, Prosper Aquita-
nus, anno Salutis ccccliiii. magna ob doctrinam, moresque sanctos apud Leonem pri-
mum autoritate fuit, a quo praeful Reginus factus, per sancte uixit, interque beatos refertur.
Scripsit de uita solitaria. De temporibus ab Adamo usque ad seculum suum. Quæ adhuc
Protagoras opera extant. Eius meminit Ptolemæus Lucensis, Protagoras Abderites domi Demo-
criti auditor fuit, natus Menandro patre Thracum locupletissimo. qui & Xerxem aduer-
sus Græcos proficiscentem, domo, muneribusque excepit; ob quam liberalitatem, magi quum
cum

eum eo erant, facta a rege potestate, eius filium Protagoram, tunc adolescentem sua disci-
plina erudierunt. Nam iniussu regis eam communicare non licet. quod de dijs haud be-
ne sentiant, dubitareque se dicant, eos esse. Illis quoque clam sacrificant, ne clara religionis pro-
fessione illis seruire, aut per illos aliquid posse uideantur. Ex hac igitur consuetudine &
ritu Protagoras ab Atheniensibus condemnatus, ut autem placet nonnullis, tantum ac-
cusatus, sponte exulauit. Quumque sparsas toto orbe trémes Atheniensium uideret, par-
uo se acacio credens, insulas continente permutauit: ubi tunc mercede dicitur primus om-
nium profiteri coepisse. Igitur Plato quum uideret eum arte rhetorica intumescens, uer-
baque ex poetica plus iusto ostentantem, eius Ideam longo sermone expressit. Hæc ex so-
phistis Philostrati. De eodem Gellius ait: Cum domi pauper admodum esset, ac puer
quaestus gratia ligna uenditarer, uisus forte a Democrito eius ciue, quam pulchre faciem
unum composuisset, iussus ab eo soluere, in pristinum modum rursus faciem restituit. Si-
gnum id Democritus optimæ indolis ratus, eum doctrinæ adhibuit, ex quo philosophus
euasit nobilissimus. Suidas quoque non minus oratorem dicit fuisse, ac Socratis præcepto-
rem, Olymp. lxxxiiii. primumque omnium orationem in quatuor diuisisse: *ἔλε-
λλω, ἐρώσιμα, ἀπόκρισις, ὑπολλω*: hoc est, eiectionem, interrogationem, respõsionem, man-
datum. Eiusque præterea libros ab Atheniensibus crematos, quoniam sic exorsus fuisset.
De dijs non habeo quid dicam, si sint an non sint. Fuit & alius Protagoras astrologus, te
Protagora ste Diogene, in quem Euphorion epicedium scripsit. Alius item Stoicus. Sex. Aur. Pro-
alij pertius poeta elegiarum e Meuania Umbriae ciuitate, ut eius indicat carmẽ, patrem cum
Propertius patrimonio in bello ciuili amisit. Vnus fuit e ccc. deditiis qui L. Antonium secuti a-
pud Perusiam sunt. Quare urbem Romam petens, in amicitiam Meccenatis & Cornelij
uenit, quorum opibus sustentatus, literis uacauit. Scripsit tantum elegiarum librum, in
quibus imitatur Callimachum, Philetam, & Mimnermum Græcos authores, in quo ge-
nere iudice Quintiliano, secundam inter Latinos obtinet palmam, durior sane Tibullo,
& ex Græcâ nimis multa mutuatus. Proteum deum Aegyptium Homerus in
Proteus Ody. ponit: futura prædicentem, ac in uarias sese mutantem formas. per quod illius sapi-
entiam interpretari uoluit. ut autor Philostratus in uita Apollonij. Prætes inter reges Ar-
Prætes giuos in geographia dicitur. Cuius filiae Prætidæ appellatae, ab infania a Melampo cura-
tae sunt. Prudētius poeta Christianus, genere Hispanus sub Theodosio principe. Scripsit
Prudentius hexametris pugnam uirtutum, quod *ἑρμαχίον* appellauit, quasi animæ pug-
nam. Eodem quoque carmine historiam ab Adamo persequitur, ubi exordium columba.
Author Gennadius. Ptolemæos reges in geographia in Aegypto narraui. Ptolemæus
Ptolemæi astrologus, natione Aegyptius, patriam non satis accepimus, nisi ex Hali eius commen-
reges tatore in parte secunda de iudicijs, qui eum Pheleudensem facit. Alexandriae profecit, libe-
Ptolemæus ralium artium ac Græcarum literarum studijs clarus, temporibus Antonini, ut ipsemet in
Astrologus magno opere demonstrat. In Astrologiæ scientia priorum nulli cessit. Primus enim apud
Græcos coeli rationem omnem diligentius explicuit: inuētaque ab Hipparcho instru-
ta clarius monstrauit. Edidit magnam illam compositionem quam Almagestum uocant.
Opus item quatuor tractatuũ. Scripsit & centiloquium super his quæ ad practicam cura-
rent astrorum prognosticam, centum uidelicet canones, quos Græci *καρπός* uocant,
quod fructum & experimentum prognosticorum esse dicant, a Trapezuntio similiter
conuersum. Sed & de musica tris composuit libros, deque geographia, quos astrologi mo-
re conscripsit. Enarratores habet præcipuos ex Barbaris, Haly & Albumazar. Ex Græ-
cis Pappum & Theonem, ad nostram usque durantes ætatem. Sepulchri elogium, tetra-
stichum ipse posuit huiuscemodi. οἷδ' ὅτι θυγὸς ἐγὼ καὶ ἐφάμερος, ἀλλ' ὅταν ἀστρῶν μασεύω
πυκνὰς ἀμειβομένους ἐλίνας, οὐκ ἐπιφάνω ποτὶ γαίης, ἀλλὰ πρὸ τῆς Ζηνὶ διοτρεφὸς πύμπλιαμα
ἄμβροσις. Quod sic conuertit potest. Mortalem quamuis me norim sorte creatum: Dum ta-
men astrorum scrutor in orbe uitas: Sum pedibus tellure procul, iuxtaque tonantem Ad-
Ptolemæi sex sideo diuus, pascor & ambrosia. Ptolemæos quoque sex alios commemorat Suidas.
Quinque grammaticos, & unum uersificatorem: quorum opera quoniam ad nos mi-
nime peruenerunt, cognoscere cupientes ad authorem relego. Iosephus item alium ponit
Abobi filium, Simonis ducis Iudeorum generum, quem focer Hiericho tempore belli Mac-
chabæorum profecerat. At ille incensus regnandi cupiditate, Simonem cum duobus filijs

Ptole. Iudæus inuitatum ad cœnam incautum interfecit. De quo satis in Hierosolymitana historia narraui. Ptolemæus etiam Lucensis non prætereundus, qui scripsit historiam pontificum, uir breuiter adnotando, qui temporibus eorum claruerunt, usq; ad Cælestinum v. Cuius tempore se dicit fuisse, anno M C C L X X I I. Phædrus Eliensis, Socrati Platonicæ familiaris, ac dilectus: cuius nomini liber inscribitur, *πρὸς τὸν καλῶν*, Seruus fuit, à lenone domino puer forma præstanti ad merendum coactus. Ab Alcibiade redemptus, philosophiæ se tradidit. Sed & Epicurus seruus fuit & Epicætetus philosophus: ut auctor Gellius. Phædimus Byzanthicus (est enim Byzanthe Thraciæ ciuitas) poeta fuit elegiarum, auctor Stephanus. Phaon's historiam refert Aelianus de uaria historia, eum fuisse porthmea, Venerem quò uellet uexisse. Cuius rei gratia, ab ea unguentum accepisse, quò delibutus pulcher & gratus præsertim omnibus Mityleneis appareret. Tandem moechum cum Sappho deprehensum ac interfectum fuisse. Phalaris tyrannus Siciliæ Olymp. L I I, qui æneo tauro Perilli inuento miseris cruciabat. Huius epistolæ tenues admodum diu sibi auctoritatem uendicauerant: uerum nunc passim legi desierunt. Phemonoe uirgo, prima Apollinis Delphici uates dicitur fuisse, carmenq; heroicum inuenisse, auctor Pausanias. Pherecydes Syrius, est enim Syrus una ex Cycladibus insulis, tempore Halyattis Lydorum regis fuit: magister Pythagoræ. Ipse uero magistrum nullum habuit, sed per se omnem doctrinam est adsequutus: ut ait Suidas. Diogenes autè Pytraci dicit auditorè fuisse, Primus dicitur scripsisse soluta oratione. Quidam hoc Cadmo Milesio referunt. Alter Pherecydes à Diogene ponitur, antiquior etiam superiore, Atheniensis & philosophus: qui ab Orpheo multa didicit: scripsitq; Theogoniam libris decem, habentem genesis deorum. Item libellum de rerum principio: cuius initium hoc erat: Iupiter quidem atque tempus & tellus semper erant. Theopompus uero & Porphyrius eundem esse dicunt. De Pherecyde Syrio, quem supra nominauit, Aelianus ait absumptum eum morbo pediculari: cuius gratia quum se ob lætorem ab omnibus relictum amicis uideret, dixisse se id iure pati, quod deos minime coluerit, minimeq; cuiquam sacrificauerit. Pherecydem item alium Suidas scribit Lerium genere atq; historicū, qui floruit Olymp. L X X X V. scripsitq; complura, de Lero, de Iphigenia, de festis Bacchi. Pherecrates Atheniensis poeta comicus, militauit sub Alexandro Magno, docuitq; fabulas X V I I. Suidas. Philo Iudæus Alexandriæ natus, disciplinisq; omnibus eruditus, in nostra & Græcorum philosophia facile cæteros antecellit. Eloquentiæ Platonis adeo æmulator: ut prouerbiū fuerit, *ἢ πλάτωνα ἢ φιλῶνα*, ἢ *Ἐλάω πλάτωνιζα*, id est, aut Plato philonizat, aut Philo platonizat. In diuinis autem legibus & patrijs institutis quantus fuerit, ex his quæ nobis librorum suorum tradidit monumentis, palam est. Igitur temporibus Caij principis quanta acciderint Iudæis mala, uoluminibus absoluit, in quibus & suam legationem pro Iudæis apud ipsum imperatorem refert: unde suggillatus nec sine periculo domum redijt. Sed & Iosephus huius legationis meminit lib. X X V I I I. his uerbis. Et quidem quum seditio apud Alexandriam fuisset exorta inter Iudæos & Græcos, terni ab utrisq; legati partibus mittuntur ad Caium: in quibus pro parte Græcorum erat quidam Apion grammaticus: qui quum in cæteris insimularer, tum quod honores diuinos (ut mos est apud alios) Cæsari non deferrent: quapropter iratum reddidit Caium. Philo qui legationi præerat Iudæorum, uir in omnibus magnificus, philosophiæ non ignarus, uehementissime omnia confutauit. Tandem absterritus ac repulsus, bono nos, inquit, animo esse oportet, quibus est Caius infestus. Necessè nanq; diuinum adesse, ubi humanum cessat auxilium. Hæc quidem ille. Sed Philo in ipso libro quem de sua legatione scripsit, omnia exequitur. Iterum ergo reuertens legatus ad Claudium in urbe, cum Apostolo Petro tunc primū congressus est: uenitq; in eius & Marci discipuli amicitiam, ob quam causam postea Alexandrinam ecclesiam, cui Marcus præfuit, & Christianos ea tempestate laudibus prosequitur: ut Hieronymus testatur. Volumen eius ingens plures continens libros ad nos peruenit. Conuersum Sixti I I I I. pontificis tempore à Lilio Tiphernate meo præceptore, bibliothecæq; Vaticanæ dicatum. Philo Academicus discipulus Clitarchi, præceptor Ciceronis, Romæ profitebatur, quò profugerat cū optimatibus ex Athenis bello Mithridatico. Cic. in Bruto. Philo architectus nobilis Athenis, cuius Plin. & Valer. meminere. Cic. autem de orat. eum eloquentissimum architectorū uocat, qui armamētario mille nauium Athenis

Athenis fabricato, rationem operis sui perdiserte populo reddiderit. Philo Herennius Byblius genere, grammaticus tempore Hadriani, de cuius imperio scripsit: præterea de ciuitatibus & uiris claris libros x x x. Suidas. P. Philo Palepolim subiugauit. Idem cum Papyrio Cursore Cos. receptam apud Furcas Caudinas ignominiam, uictis Samnitibus aboleuit. Inde discedens plures Apuliæ populos subegit. Liuius v I I I. Philolaus Corinthius, qui leges Thebanis dedit, ex familia Bacchiadū fuit: amicus Dioclis, qui Olympiā uicit, sed ubi ille ciuitatem deseruit, commotus ob amorem matris Alcionæ Thebas migravit, atq; ibi ambo defuncti sunt, monstranturq; adhuc illorum sepulchra, spectantia quidem inter sese: uerum ita constituta, ut ex Dioclis quidem sepulchro non sit prospectus in Corinthium agrum ob animi infectionem, Philolai autem sit prospectus. Habitaui igitur ob huiusmodi causam apud Thebas, legesq; illis descripsit, & de sobole procreanda, quos ille proletarios appellauit, quod hoc est ab illo præcipuo prouisum, ut numerus habitantium conseruetur. Aristoteles in politicis. Philostratos tris Lemnios scribit Suidas, uiros eruditos, patrem & filium & fratris filium, scripsisseq; omnis. Præstantissimum ex his qui tempore Seueri principis fuit, eiusq; uxoris Iulix epistolarū magister, ut ipse plane monstrat in uita Apollonij Tyanei. Scripsit uitas sophistarum ad Seuerum. de uita Apollonij v I I I. libros: præterea heroicā in quo libro holitorem apud hortum à mercatore Ionio conuentum fingit proficem loqui cum Protefilao ab inferis ei apparente. Atq; hic mercatori roganti narrat ab eo accepta, de bello Troiano uero explicat, deq; effigie, formaq; heroum: multaq; Homeri emendat fabulose loquētis. Scripsit item imagines siue iconas, quarum materia, quum Neapoli in quadā porticu pictas cerneret imagines diuersorum argumentorum hospiti roganti describit tantum quonā pacto erant: ubi magis rhetoricā exercitationē in descriptione, quam *ἔκφρασις* uocat, q̄ physiologiam inspicere licet. Philostratus huius pater Athenis docuit Neronis tempore, scripsit panegyricos plures, & orationes cleuliacas tris. Declamatōes item ualde oratoribus probatas: compluraq; alia quæ à Suida commemorantur, Philostratus tertius fratris filius superioris, item gener & auditor, docuit Athenis, scripsit Panathenæicum, Troiam, paraphrasim Homerici clypei. Iconasq; huic multi referunt. Philochorus Atheniēsis uir doctissimus & uates, tempore Erosthenis extinctus est insidijs Antigoni Macedoniae regis ob amicitia suspicionem cum Ptolemæo rege. Scripsit Atthidis libros X V I I. qui continent res gestas Atheniensium, & reges, & magistratus usq; ad Antiochum cognominatū deum, ad Dæmonem de uaticinio I I I I. aliaq; complura. Suidas. Phidamus Epicureus poeta lasciuus, qui apud Pisonem uiuebat, illum in quem oratio Ciceronis. auctor Pedianus. Philetærus Atheniensis comicus, filius Aristophanis poetæ comici: scripsit fabulas x x I. quæ à Suida commemorantur. Philemon Syracusanus poeta nouæ comœdiæ tēpore Alexandri magni, scripsit fabulas v I. uixit an. x c. perijt nimio risu. Philemon iunior eius filius, & ipse comicus, docuit fabulas L I I I. auctor Suidas. De primo Apuleius libro quarto flor. sic ait. Philemon poeta dum forte recitaret partem fabulæ quam recenter fecerat, ei iam actu tertio iucundos mouenti adfectus, coortus imber interrupit. Quumq; postera die populus ad reliqua audienda cōueniret, diutius expectantibus nuncius aduenit mortuum eum esse, calereq; adhuc in cubiculo. De eodem quoq; Valer. de morte non uulga. ait quod risu perijt, uidens asinum ficus edentē mensæ paratas, seroq; reuertenti puero dixerit, Da nunc ei bibere, quod nomē corrupte apud eum scribitur. Quintilianus item. Philemon quāuis prauis sui tēporis iudicijs, Menandro sæpe prelatas est, cōsensu tamen omnium meruit secundus credi. Philetas Cous tēporibus Philippi & Alexātri Macedonū, grāmaticus criticus, & poeta: præceptor Ptolemæi Philadelphī. Scripsit elegias, epigrammata, & alia. auctor Suidas. Aelianus autem de uaria hist. tam tenui eum corpore dicit fuisse, ut necesse fuerit plantis plumbū adhibere, ne à uento raperetur. Philocles Atheniēsis poeta tragicus, filius sororis Aeschylī, suscepit filiū Morsimū poetam & ipsum Tragicū. Et hic itē Aristadamā tem. Aristadamas alterū Philoclem. Tragicos omnis. Erat igitur Philocles ore improbo, acuto capite, ut upupa, Quapropter uocitatus est *ἐλμυρώδης χολῆ*. Tragediæ ipsius plures commemorātur à Suida. Philoxenus Citherius, poeta Lyricus, scripsit Dithyrambos x x I I I I. obiijt Ephesi. Hic expugnatis Citheris à Lacedæmonijs emptus est à quodam Agefila, à quo educat⁹ Myrmex uocitatus est. Post Agefilæ uero mortē emptus à Menalippide

Philo Academicus

Philo consul

Philolaus

Philostratus tres

Philestratus pater

Philostr. I I I

Philochorus

Phidamus

Phileterus

Philemon poeta

Philetas

Philocles & Morsimus F.

Philoxenus Lyricus

lippide poeta lyrico atq; eruditus est. Callistratus autē eum ex Heraclea Ponti dicit esse. Scripsit lyrico carmine Aeacidarum genealogiam. Hic etiam cum quandoq; apud Dionysium Syracusanū ageret, Tragœdiasq; eius in quibus ille ambitiosissimus erat, minime laudaret, coniectus est in latomias. Indeq; Tarentū aufugit. Dionysio uero eum per literas reuocare conanti respondit hoc tantū monosyllabum, Non, sapius iteratū. Ex quo pro uerbium Græcum emanauit: *Ὀλοφὴν γραμματίου*. Philoxenus grāmaticus Alexandrinus utriusq; Sui. Philoxenus Eretrius pictor Nicomachi discipulus. Cuius tabula nullis post ferenda Casandro regi picta, continuit Alexandri prælium cum Dareo. Idem pinxit & lasciuiam in qua tres Sikenī comestantur. Hic præceptoris celeritatem secutus breuiores etiā qualdā picturæ uias & cōpendiarias inuenit. Plinius. Phidias ab initio pictor dein statuarius Olymp. L X X X I I I. Cuius artis inclytæ Iupiter Olympius quotidie testimoniū perhibet. Est & Romæ in Octauiae porticibus eius Venus, autor Plinius. Hic etiam statuam Nemesis deæ, denūm cubitorum apud Rhamnuntē Atticæ oppidum fecit, quæ in manu mali ramum tenebat, ex qua parua surgebat cōplicatio. ubi teste Antigono Carystio inscriptum erat: Agoracritus Parius fecit. Hunc enim discipulum suum Phidias adeo dilexit, ut nomē eius suo inscripserit operi, ex quo pro uerbium: Rhamnusia Nemesis. Ex libro pro uerbiorum Græcorū. Philopœmenes Megapolitanus defuncto patre Crauside, puer admodum educatus est à Cleandro Mantingo hospite paterno. Vir factus in magnā nominis famam peruenit; multaq; pro Achæis gessit post Aratum ducem, qui paucis ante annis eos extulerat. primo pro eis contra Lacedæmonios pugnauit, eorumq; duces uarijs afflixit cladibus, Cleomenem, deinde Machanidam. Messenios quoq; Nabis tyranno superato imperio Achæorū subiecit; postremo cōtra Dinocratem Messenium, cuius opera Messenij rebellauerant, cum exercitu Achæorum missus, cum strenue se gessisset equo in prælio lapso corruēs, ab inimicis captus, & ad Dinocratem perductus est, ac ab eodē ueneno in custodia sublatus. Hunc postea sunt uli Achæi, urbe per uim potita. Dinocrates metu inimicorum sibi manus attulit. Hæc ex Plutarchi epitome. Meminit Philopœmenis etiam Lilius in bello Maced. libro v. Qui eum floruisse dicit cum Qu. Flaminius res in Græcia cōtra Philippum gerebat, uirtutesq; eius multas cōmemorat. ut ibidem uidere liceat. Philistiscus uel Philistus dicitur autore Suida, Syracusanus historicus propinquus Dionysii tyranni, discipulus Eueni elegiarum poetæ. Scripsit res siculas libris xii. & alia, ut autor Suidas. Plutarchus uero in Dione de eodem sic scribit. Philistus à seniore Dionysio in exilium actus Adriam apud hospitem suum se recepit, ubi nactus ocium, maiorem historiæ suæ partem creditur absoluisse. Rediit sub iuniorē Dionysio, à quo acceptus etiā in regni administrationem fuit. Aduersabatur maxime Platoni, tunc Syracusis agentis, quod ille tyrannidi infensus esset, hic faueret. Postremo cum obfesso Dionysio à Dione Syracusano, subsidium ex Iapygia allaturus properaret, cum classe interceptus ab inimicis crudelissime necatus est. Fuit maxime tyrānorum amator. Eum magnopere laudibus extollit Ephorus. Quintilianus quoque sic ait, Philistus in historia ut Thucydide multo est inferior, ita aliquantulum iucundior. Philistus Aegineta discipulus Diogenis, ut uero Hermippus Stilponis, docuit literas Alexandrum magnum; scripsit dialogos quorum est Codrus. Suidas. Philistus Milesius, orator Iocratidis discipulus. erat enim prius tibicen optimus. Quapropter eum *ὠλοφόνου* Iocratidis uocitabat. Scripsit de arte Rhetorica & orationes nonnullas, ut author idem. Philistus Cercyreus poeta tragicus unus è septem qui Pleiades uocātur apud Philadelphum, unde carmen Philistæum ab eo frequentatum emanauit. Idem. Philistion Nicæus, poeta Comicus Socratis tempore, mortuus præ nimio risu; nam fabulam *Ὀλοφόνου* edidit. ut ex eo epigrammate perspici potest. *ὁ πολὺς ἐν ἀκροῦ ἀνθρώπων βίον γέλωτι κερᾶτες Νικαῖος Ὀλιστίων*. Suid. Phryne meretrix ad amata à Græca iuuentute, adeo ut aurea ei statua Delphis dedicaretur. autor Aelianus de uaria hist. Philippos nunc dicam. Nam hoc solum nomen omnib. nationibus commune est. Græci enim & Latini & Hebræi & Barbari Philippū sibi usurpant. Igitur apud Græcos claritas eius nois à Macedone Philippo exorsa est. Hic Amyntæ filius, puer quondā his obses datus ab Alexādro fratre, primū Illyrijs, deinde Thebanis conciliandę pacis gratia. Quo tempore per triēnium in domo Epaminondæ summi & philosophi & ducis pueritiae

Philoxenus grāmaticus Philoxenus pictor

Phidias

Philopœmenes

Philistiscus historicus

Philistiscus orator

Philist. poeta Philistion poeta

Philippus Macedo

ritiæ rudimenta exerceuit. Inito imperio ante omnia cum Athenensibus bellum sumpsit. Quibus per insidias uictis, metu belli grauioris cū omnis necare posset, sine precio dimisit. Post hos in Illyricum penetrans, multa hostiū milia cecidit. urbem nobilem Larissam capit. Inde Thessaliam nil tale metuētem improuisus expugnauit. His rebus feliciter gestis Olympiadam Neoptolemi Molossorum regis filiam in matrimonium duxit; Methonem Magnesię urbem expugnauit, ubi dextrum oculum sagitta ab Astere milite missa amisit. Lectus præterea dux à Thebanis contra Phocēses eos abiectis armis fugam capellentes cepit ac diripuit; sed & ciuitatibus Phocensiu quæ sub auspicijs eius militauerunt, non perierit, eorum bonis ac hominibus sub corona uenditis. Post hæc Olynthios aggreditur, urbemq; antiquam ac nobilem deleuit. Auri in Thessalia, argenti in Thracia metalla occupauit. Duobus fratribus Thraciæ regibus Philippum disceptationum suarum iudicē delgentibus, ille more suo præter spem cum exercitu superuenit, regnoq; utrūq; per fraudem ac scelus spoliauit: Arisbam uxoris suæ propinquū Epiri regem regno deiecit; Alexādro adolescente Olympiadis uxoris fratrem, quem stupri consuetudine apud se habuerat, ad se adscit. Byzantium deinde obsedit, ubi longa mora consumptus ad piraticā se conuertit. Itaq; C. L. ē captis nauigijs mercium, inopiam leuauit: Atq; relicto ad obsidionem Alexandro tilio tunc x. annum agente, in Scythiam ueluti prædo ingreditur, dictitans se statuatam Herculi uotam in Istri ostio dedicare uelle. Cui Matteas Scytharū rex ad eum mandata dedit: Statuam mittat licebit, eum cum exercitu fines transire nō passurū. Philippus igitur soluta Byzantij obsidiōe, Scythas aggressus est ac stratagemate superauit, puerorū ac foeminarū x. millibus captis, pecorisq; magna copia. auri uero argentiq; nihil, quod sanē argumentū est inopiæ Scythicæ. Reuertenti autem Triballi occurrerunt, prædæ partem dicētes se uelle; negantibus prælium committitur. In quo Philippus forte uulneratus grauius penē mortuus iacuit. Vbi autem conualuit, diu dissimulatum bellum Athenensibus infert; Thebanis minime auxiliantibus, metu Philippi. Victi tandem succubere, ueterem libertatis gloriam amittentes. Philippus uero læticiam dissimulans, solito luxuriosisq; abstīnuuit: captiuos reddidit, corpora ad sepeliendum tradidit. Alexandrum deniq; filiū unā cum Antipatro familiari Athenas inuendi cœderis & amicitie gratia misit, cōtra Thebanos uero insolenter ac crudeliter uictoria est usus. Compositis in Græcia rebus, ad firmandum rerum statum omnium ciuitatum legatos euocat Corinthum, ubi conuenientibus omnibus, Lacedæmonij tantum dissensere. Deinde repudiata ob stupri consuetudinem Olympiade; Cleopatram Attali sororē in matrimonium duxit, filiam nomine item Cleopatram Alexandro eius filio quem regem Epiri fecerat, locat, proficiscentemq; ad ludos die nuptiarū, medium inter duos Alexandros generum & filium, Pausanias incautū in transitu obruncat. Erat hic inter Macedonas nobilis adolecens forma conspicuus, uim ab Attalo passus, minime curate imō ridente Philippo, quem sceleris uindicem sæpe frustra implorauerat. Vixit an. x. l. v. regnauit x. x. v. post urbem conditam c. c. c. c. Fuit Philippus natura blandus pariter & insidiosus, & qui plura promitteret quàm præstaret. Amicitiam non fide sed humanitate colebat. Nulla apud eum turpis uincēdi ratio. Alexandrum successorem habuit, uirtute pariter ac uitijs tum etiā fortuna superiorem. Itaque uincēdi ratio utriq; diuersa. Hic arte, ille aperte bella tractabat. prudentior hic consilio, ille animo præsentior ac magnificentior. Iram pater dissimulare ac uincere, illi ut exarsisset, nec dilatio ultionis nec modus erat. Vini uterque auidus, sed ebrietatis diuersa uitia: Patri mos erat de conuiuio in hostes procurrere, periculis se temere offerre; Alexandro non in hostes, sed in suos sauire. Regnare hic cum amicis uolebat, ille in amicos regna exercebat. Amari pater malle, ille metui. Frugalitati pater, luxuriæ filius magis deditus erat. Quibus artibus orbis terræ fundamenta pater iecit, operis totius gloriam filius confirmauit. Hæc ex libris Trogi v. l. v. l. l. & l. x. quoniam nullus hæc diligentius persequitur, nostro modo collegimus. P H I L I P P V S Demetrii filius rex Macedon. nix à T. Quintio Flaminio uictus. Is ut author est Lilius, cum uideret Annibalem feliciter in Italia res gerentem, legatos ad eum de societate misit, qui in reditu à Marco Valerio Flacco præfecto classis intercepti cū literis, missiq; ad senatum. statimq; Leuius Cos. cōtra eum mittit, qui regem agentē Apolloniæ incautum semiq; sopitum nocte in tempesta adoritur. Ille in Macedoniam cum exercitu terrestri itinere fugit, incensis prius suis

Philippus Demetrii

ne hostis potiretur, nauibus. Leuinus adita Græcia ciuitates præsertim Aetolos in amici-
 tiam aditescere conatur. Igitur post aliquot conflietus deditionesq; utribi, aduētante Sen-
 pronio Cos. pax cum Philippo firmata: quam non diu serauit. Nam postquam Annibal
 (ut Lilius in 1. de bello Macedonico scribit) in Africam redijt: Socij apud Romanos
 questi sunt, Philippum rupto fœdere fines eorum populari pecuniamq; Carthaginē cōtra
 Romanos misisse, Romani igitur rem usq; in belli finem dissimularunt. Quo peracto Ma-
 cedonicum sumpserunt. an. ab urbe D X L I. ac Sulpitiū Gallū Cos. ad id pop. misit, mandās
 ei de exercitu quem Scipio in Africam deportasset uoluntarios tantum adsumeret. Sulpi-
 tius in Græciam traiciens, obuiam Philippum apud Pyraeū habuit, ubi ancipiti pugna
 ceitatū utrinq; ac discessum. Breui post tēpore iterum cōmissio prælio Philippus supera-
 tus magna clade, clam ad angustias Ardumæ, ubi ē Græcia in Macedoniam arctæ rupiū
 fauces breuiorem transitum reddunt, celeri equitatu contendit, itaq; sese munijt. Post hæc
 Valerius Cos. successit in bello, à quo nil memorabile, ut ait Lilius gestū. Successorem &
 ipse T. Q. Flaminium habuit, qui Philippum in prælio penitus profligatum, ad pacis fœ-
 dera coegit, unde amicus postea Romanorum, cōtra Antiochum auxiliū eis tulit. Quare
 Romani Demetrium filiū obsidem ei remisere. Cuius uirtute & gratia Philippum regna-
 re permisere. Moti inuidia pater filiusq; alter Perseus, cum de medio tollere queritabāt.
 Quare Perseus Demetrium apud patrem insimulans insidiarum cōtra se, patrem compu-
 lit iudicem inter utrūq; filiū uices suas queri, ut est pulchra eius oratio disceptatioq; apud
 Liliū. Interfecto tandē Demetrio Perseus succedēs regno, cōtra Romanos q; Eumeni
 regi in eorū controuersijs fauerēt, bellum mouēs, à Paulo Aemilio uictus & in triūphum
 ductus est. Post quem Macedones Pseudophilippum Andricum antea uocatum, condi-
 tione seruum, quod ora similitudinemq; Philippi referret regno præferūt, ne successor de-
 esset qui eos contra Romanos tueretur. Is à Demetrio Syriæ regē ad quem auxiliij gratia
 cōtra Romanos uenerat, captus ac Romam missus, custodiaq; traditus est. Vnde clam po-
 stea aufugiēs à Q. Cæcilio Metello prætore teste Plinio pdomitus est. Philippus medicus
 Alexandri, teste Curtio lib. 11. Comes in eius expeditionibus, & cum olim ob Cydni flumi-
 nis frigiditatē graui morbo adfectum liberauerat. ante quā pharmaci poculum præberet
 literæ castris à Parmenione uenerunt, quæ Alexandrū ut à Philippo caueret admonēbāt
 ranquam à Dareo corrupto. Alexander amici fidem probatā habens hausto poculo, literas
 Philippo legendas tradidit, cuius rei meminit etiam Plutar. Philippus item tres memorat
 Suidas. Amphipolitam unum & historicum. Alterum grammaticum. Tertium uero Co-
 micum poetam cuius fabula *καθ'ωνιασώ*, addit Athenæus. Et hos quidē externos. Philip-
 pos Romanos nōnullos claros fuisse legimus. C. Marcius Philippus Cos. per saltus pene-
 trauit in Macedoniam. Complures urbes occupauit. Deinde aduersus Dalmatas mouēs,
 primo infeliciter, deinde pspere pugnauit. Cum quibus belli causa fuit, quod Illyricos po-
 puli Rom. socios uastauerant. Lilius. L. Philippus orator, Crasso & Antonio proximus,
 sed longo interuallo proximus habebatur. erantq; ea in eo, quæ si quis sine comparatione
 illorum spectaret, satis magna diceret; summa libertas in oratione, multæ facietæ: satis cre-
 ber in reperiendis, solutus in explicandis sentētijs. Erat enim in primis, ut tēporibus illis,
 Græcis doctrinis institutus, in altercādo cum aliquo aculeo & maledictio facetus: Hęc Ci-
 cero in oratore. Idem quoq; in libro de oratore 111. ait. in hunc cum esset consul Crassum
 oratorem in senatu acerbillime inuectū proclamasse, sibi eum consulem minime fore, cui
 senator ipse non esset. L. Philippum alium magna uirum autoritate in repub. inter amicos
 Augusti Trāquillus cōmemorat; Aedēq; Herculis & musarū Romę edificasse. Quod ad
 alias item nationes pertinet, Philippum Tetrarchā Herodis filium, & Philippus Galliæ
 reges alibi cōmemorauimus. Phileas præsul urbis Tomitanæ prius in Rom. repub. hono-
 ribus functus, eruditione liberalium artium ab incunabulis præditus, nouissimā hęc quæ
 prima est omnium secundum deum, philosophiam ita suscepit, ut omnes qui præcesserant
 meritis anteciret: Suppliciumq; Socratis quod ille pro ueritate tulerat exēpli gratia addu-
 cendo, postremo ad necem Christi causa deductus martyr excessit. Ex Hieronymo & Eu-
 sebio. Philippides Comcediarum poeta haud ignobilis, ætate iam prouecta, cum in certa
 mine poetarum præter spem uicisset & latissime gauderet, inter illud gaudium repente mor-
 tuus est. quod & Diagorę Rhodiō accidit. Phlegon Trallianus libertus Augusti, nōnulli
 Hadriani

Hadriani dicunt. historiam scripsit Olympiadum libris x v i. usq; uidelicet ad Olymp.
 c x x i x. Gesta undecunq;. De Fastis Ro. lib. 111. De locis in urbe Roma & quomodo
 uocantur. Epitomen Olympionicarum libris 11. & alia. Suidas. Phormus Syracusanus, *Phormio*
 Comicus, Geloni tyranno familiaris & filiorū ipsius altor. docuit fabulas v i i. quas com-
 memorat Athenæus. Phocylides Milesius philosophus tēpore Theognidis, uterq; uero *Phocylides*
 post bellum Troianum an. D X L V I I I. Olymp. L V I I I. scripsit elegias uersibus, item
 exhortationes siue sentētijs ad uitæ institutionem, quas Cephalea uocant, ut autor Suid.
 Ex his hodie nonnulla supersunt carmina, quæ ad bene beateq; uiuēdi institutionem per-
 tinent. Phormio philosophus Peripateticus: quem Annibal expulsus à Carthagine Ephe-
 si apud Antiochum regem audire cupijt. Ille ob aduentum Annibalis de re militari, deq;
 Imperatoris officio coepit disserere. Tunc interrogatus Annibal quidnam de illo iudica-
 ret cum omnibus admirabilis uisus esset: Ille se multos ait deliros senes uidisse, sed qui ma-
 gis q; Phormio deliraret, uidisse neminem. Quid enim loquacius fieri potuit, q; ante eum
 qui cū po. Ro. de imperio tot annos dimicasset, Græcū hominē, qui nunq; hostem, nunq;
 castra uidisset, præcepta de re militari daret? Cic. de Orat. Phormio Crotoniata dux bello *Phormio cro-*
 nauali Lacedæmonios uicit. Cuius merināt in Philippijs Theopompus. Phormio dux *Phormio dux*
 Atheniensium in bello Peloponnesiaco, ut Thucydides in 11. Phorcinodes poeta Co- *Phorcinodes*
 micus. fabulæ ipsius *φιλάρχης, μισόμηνος*, ut Athenæus. Photinus Aegypti administrator *Photinus*
 apud puerū Ptolemæum qui Pompeiū iussit interfici. Photinus hæreticus ē Gallogræcia *Photinus*
 præsul Smyrnæus, Ebionis sectā instaurare conatus, & postea à Valentiniano principe ab *Photinus*
 ecclesia pulsus. Pura scripsit uolumina in quibus uel præcipua sunt, Contra gentes, & ad *Photinus*
 Valentinianū libri. Hierony. Photinus præsul Lugdunensis & martyr sub M. Antonino. *Phot. hæret.*
 Phraotes rex Indorum ad quē Apollonius Tyaneus peruenit, quem cum de uictu inter- *Phraotes rex*
 rogaret, respondit tantū uini bibo quantū soli sacrificio: quæ aut uenando acquiro, pascun-
 tur alij, mihi sat fuerit ipsa exercitatio, Cibis mihi olera & palmarum fructus, multa mihi
 quoq; ex arboribus nascētia, quæ manus hæc plantauerunt. autor Philost. in uita Apollo-
 nij, Phyrne, nonnullis Phyrne scribitur, meretrix accusata, & in iudicio Atheniensis ob *Phyrne*
 pulchritudinem absoluta, quum tunicā à pectore deduxisset. Hęc etiā quum à Praxitele
 amatore opus quod ei uideretur inter sua pulcherrimum peteret, ille electionē dedit, quod
 aut pulcherrimū uideretur, dicere noluit. At illa finxit Praxitelis domū flagrare, militēq; su-
 bito nuncium, partē iam operum absumptam. Ille percontat, an Satyrus & Cupido sint *Phyrne*
 salui. Tunc Phyrne salua omnia dixit, cupidinemq; sibi sumpsit, atq; hoc modo astutia Praxi-
 telem compulit pulcherrima opera fateri, autor Pausanias lib. 1. Phyrnis Mityleneus ci- *Phyrnis*
 tharædus qui primus dicitur apud Athenienses citharam pulsasse ac uicisse Panatheneo.
 Fuit aut discipulus Aristoclidis qui à Terpandro genus traxit, emicuit tempore Perfarū
 in Græcia. Istrus aut in libro de scriptoribus melicis Phyrnem Lesbium fuisse dicit ac co- *Phyrnis*
 cum Hieronis tyranni: datum postea cum multis alijs Aristoclidis. Suidas. Phrynicos fuit. *Phrynici plu-*
 se plures compertio. Vnum Atheniensem Tragicum: Thepsiadis discipulum, qui primus *res.*
 uultum scemineū protulit in scenam & Tetrametrum reperit. Filium habuit Polyphrad-
 monem poetā & ipsum Tragicū, docuit Tragædias 1 x. Alterum item Atheniensem Co- *Poeta Tragi-*
 micum inter secundos antiquæ comœdiæ, qui docuit fabulam unā Olymp. L x x v i. *Poc. Comicus*
 Tertium Bithynicū sophilistā, qui scripsit de Atticis diuisionibus. Horum autor Sui. Quartū *Sophista, dux*
 ducem Atheniensem lego apud Thucydidem. Publius & Laberius poetæ Mimorum, Iu- *Athenien.*
 lij Cæsaris familiares ambo, sed Publius acceptior. Nam Laberij maledicentia simul & ar- *Publius et La-*
 rogantia Cæsar magnopere offendebar. Is Publius genere Syrus fuit, cōditione seruus, *berius poeta*
 puer enim & forma & ingenio à Domitio manumitti & erudiri meruit. Romā uenit ad lu-
 dos Cæsaris, ubi Mimos suos egit, magno ipsius populiq; adplausu. authores Gellius, Ma-
 crobis. Huius ferunt nōnullæ præclaræ sentētiæ, quas nos alibi cōmemorauimus. C. Pu- *C. Publius*
 blius nobilis adolescēs ad stuprū ob æs alienū coactus: uideatur inter Papyrios. Pudēs Se- *Pudens*
 nator Ro. sub Antonino Imp. à Pio pont. cū tota domo Christianus factus. Liberos ha- *Pudentiana*
 buit Pudentianā, Praxedē & Nouatū, omnes inter sanctos unā cum patre relatos. Hęc so- *Praxedis*
 rores post mortē parentū ex suis facultatibus sanctis ministrabant, martyres sepeliebant. *Nouatus*
 Praxedis ultima fratris Nouati Thermas in uico Patricio templū cōstituit: meruit & ipsa
 sibi à posteris templum dicari, ubi cum suis multisq; martyribus iacet.

Philipp. med.
 Philippus hi-
 storicus
 Philippus græ-
 maticus
 Philip. poeta
 Philip. Ro.
 C. Marcius
 Philippus
 L. Philippus
 orator

L. Philippus
 amicus Au-
 Phileas
 Philippides
 Phlegon

Phormio
 Phocylides
 Phormio phi-
 losophus
 Phormio cro-
 toniata
 Phormio dux
 Athenien.
 Phorcinodes
 Photinus
 Ptolemei
 Phot. hæret.
 Phraotes rex
 Phyrne
 Phyrnis
 Phrynici plu-
 res.
 Poeta Tragi-
 Poc. Comicus
 Sophista, dux
 Athenien.
 Publius et La-
 berius poeta
 C. Publius
 Pudens
 Pudentiana
 Praxedis
 Nouatus

Quadratum

Q

Quadragesima
martyres

Quinciorum
prosapia

L. Quin. Cin
cinnatus

T. Quin. Cin
cinnatus

T. Quin. Ca-
pitolinus

Quin. Capi-
tolinus

T. Quin. Cri-
spin. Cos.

T. Quin.
Crispinus
Valerianus

VADRATVS apostolorū discipulus praesul Atheniensis unā cum Phi-
lippi filiabus prophético spiritu clarus perhibet. Christianos magnis ea
tempestate terroribus dispersos sua prudentia redintegravit: Hadriano
principi Athenas uenienti librum pro nostra religione cōpositum dica-
uit, ualde quidē probatū. In quo suae fidei rationē adsignat, uidisseq; plu-
rimos in Iudaea qui uarijs pressis calamitatibus liberati sunt. Sed & mortu-
os quoq; reuixisse. Ex Hierony. & Eusebio. Quadragesima martyres, qui
sub Licinio Imperatore apud Sebasten Armeniae urbem v 11. Eid. Martij uarijs adflicti
supplicijs, postremo fractis cruribus, crematiq; & cineres in mare profecti. Quinciorum
prosapia Romae multiplex, ex ea quidē Cincinnati, Flamini, Crispini, Marci diuersis tē-
porib. claruere. De Flaminijs & Marcijs supra narratū. L. Quin. Cincinnatus filium Cae-
sonem petulantissimum abdicauit. Qui & a Censoribus ad Volcos & Sabinos confugit.
Hi duce Celio Graeco aduersus Ro. bellum gerebant, & Qu. Minutium Cos. in Algido
monte oblidebant. Quincius dictator dictus, ad quē missus uiator nudum & arantē trans
Tyberim offendit. Insignibus sumptis Cōsulem obsidione liberauit. Quare a Minutio &
eius exercitu corona aurea obsidionali donatus est. Vicit hostes: Duces eorum in deditio-
nem accepit, & in triumpho ante curram egit. xvi. die q̄ accepterat diciturā deposuit
ad agrum reuersus. Iterum post an. xx. Dictator dictus contra Fidenates, qui legatos
Romanorū contra ius gentium interfecerāt, pugnavit. Magistrū equitum Cor. Collum
habuit, qui & Lartem Volumnium Ducem sua manu interfecit. Quincius item Sp. Meli-
um regnum largitione frumētī adfectantē, in exercitu suo a Seruilio Hala magistro equi-
tum necari iussit. Liuius iij. & iij. T. Quint. L. Cincinnati filius Cincinnatus Cos. una
cum Cn. Iunio Mentone Dictatorem dixit focerum suum A. Postumium Tubertum. T.
Quin. Capitolinus qui ter Consul fuit, quoniam neq; familiae Quinciae neq; reipublicae Cae-
so Quincius quem supra nominaui restitui posset, falsum testem qui dicendae causae inno-
xio potestatem ademit, iusto ac pio bello persequeretur. Cum Verginius ex Tribunis
de lege ageret, duorum mensium spatium consuliibus datum ad inspiciendam legem, ut
cum docuissent populum quid fraudis occultae ferretur, sincerent deinde sullragium inire:
hoc interualli datum res tranquillas in urbe fecit. Liuius libro iij. Quint. Capitolinus
quinquies Consul quarto Cōsulatu post Decemuiros exactos Volcos superauit, plebem
sedauit. Cuius extat apud Liuium pulcherrima concio. Quintum consulatū cum M. Ge-
ganio Macrino gessit, in quo cum ipse collega de Volcis triumphasset, eius armati glo-
riam, concordiae pacisq; domestica cura, iura infimis summisq; moderando ita tenuit,
ut cum patres seuerum Consulem, & plebes satis comem, crediderint. Et aduersus Tribu-
nos auctoritate plura quam certaminae tenuit. Quinq; Consulatus eodem tenore gesti, uir-
taq; omnis consulariter acta, uerendum penē ipsum magis quam honorabilem faciebat
eo Tribunorum militarium nulla mentio his Consulibus fuit. Liuius libro 111. T. Quin.
Crispinus & M. Marcellus Coss. cum apud Salapiam contra Annibalem explorabundi
cum paucis e Castris egressi, hostium insidijs intercepti. Marcellus quidem interficitur.
Crispinus uulneratus paulopost excessit. Hic & Badium quendam Campanum hospitio
quondam aegrotantem excepit, curariq; humaniter iusserat. Badius uero eum post dele-
ctionem Campanam aduersus eius patriam uenientem ultro prouocauit singulari certam-
ine. Cui Crispinus hospitij iura se non uiolaturum respondit. Tunc illum sapius instan-
tem Crispinus exagitatus aggreditur, hastaq; humerum eius transfixit, ac spolijs potitus
est. Ille turpissime uulneratus aufugit ad suos. Liuius x x v 11. T. Quincius Crispinus
Valerianus. C. Calpetanus. Statius Rufus. C. Pontius Pelignus. C. Patronus Vmbra-
nus. M. Craesus Frugi curatores Locor. Publicor. Iudicand. ex S. C. Causa cognita ex
priuato in publicū restituerūt. Repertū hoc marmor paucis ante annis in Auētino posuit,
uti cerneretur Quinciu per C. scribendū esse. Reperitur & in alijs locis. P. Quincius qui
a Neui quodam oppugnabatur & ui a fundo deiectus fuerat, infamiaq; adfectus, defen-
ditur a Cicerone, aduersante Hortensio Neui patrono. Quintus poeta Romanus admo-
dum

dum adolescens Homeri Rhapsodiam imitatus, eodem carmine atq; eadē lingua Graeci
poema scripsit usq; ad finem belli Troiani, exordiens ubi desinit Homerus. Quod opus
adhuc extat: Graeci κοίτης eum uocant. M. F. Quintilianum ortum in Hispania constat
e ciuitate Calaguritana, ut Eusebio placet. Hierony. uero ex ea ciuitate fuisse scribit, ex
qua etiam tempore Theodosii Caesaris Aur. Prudentiū Clemētem Christianum poetam
floruisse testatur. Ipse deniq; Quintilianus Hispanos prouinciales suos uocat. Romam di-
cunt cum Galba uenisse, breuiq; tempore postea in familiaritatem Domitiani principis
ueniēs eius nepotes erudijt. Ludum Romae aperuit, primusq; e fisco salariū tulit. Scripsit
Declamationes, quas quidā Quintilianī alterius declamatoris dicunt esse. Cuius Seneca
in vi. de cla. lib. meminit. Institutionum quoq; lib. xvi. adeo quidē utiles & posteritati pro-
batos, ut noster Hieronymus eos se diligenter lectitasse, & inde in secularibus literis pro-
fecisse fateatur. Non erit ab re duorum grāmaticorum nostri temporis super hoc senten-
tias manifestare diuersas. Laurentius Valla cum in praeceptis Ciceroni praeferbat, stilq;
eius & doctrinae magnopere adhaerere. Philephus uero eius aequalis, sibi dissimilem di-
cebat, contraq; eius praecepta facientē: nullasq; aut delectandi partes aut mouēdi habere.
Ego uero Vallā potius adsentior. Huius item & Martialis in epigramate & Caecilius in
epistolis meminere, qui & praeceptorem eum habuit & in locanda filia iuuit. Quintiliorū
quoq; Romae genus sicuti & Sextiliorum. Quintus quoq; & Quintilius & Quintilia mar-
tyres apud Surrentum dicuntur fuisse. Quirinus item unā cum Mario Martha & alijs sub
Claudio. Quirinus etiam Tribunus sub Traiano cum Alexandro pont. & Hermete urbis
praefecto. Nomen hoc a Romulo fluxit, ex hasta qua ille utebatur.

ABIRIUS praeno. A. eques Romanus, Perduellionis, id est, crimine laesae ma-
iestatis accusatus a T. Labieno Trib. pleb. quod Saturninum uirum scelera-
tum & hostem patriae in tumultu occiderit, defensus a Cicerone in semihorae
curriculo, oratio imperfecta reperitur. C. Rabirius Posthumus a Memio re-
pe. accusatus, a Cicerone defensus, simul & ex multis inepte factis. RAG O-

NI O Vincentio Celfo V. C. a primo aetatis introitu in actu publico fidelis exercitatione
uersato: Cuius prima uitas officio sedis urbanae aduocationis exercita, fidem iunxit inge-
nio, prudentiae miscuit libertatem, ita ut nemo de eius industria nisi ille contra quem su-
fcepterat, formidaret. Cuius adcessus aetatis, amplissimi honoris & qui solent senioribus
prouenire ornamenta promeruit. Nam rexit annonariam potestatem urbis aeternae ea
aequitate, ut inter omnes qui ad eum animo litigantis intrallent, parentem se plerumque
magis his quam iudicem praebuisset. Hinc etiam factum est ut Messores nos portuenses,
quibus uetus fuit cum Caudicarijs diuturnumq; luctamē, uoti compotes abiremus, ut u-
trunq; corpus & beneficio se & uictoria gratuletur adfectum. Nam ut hoc esset iudicio,
tam posito magistratu, statuam patrono praestantissimo testimonium gratulationis exsol-
uimus, cum res non adulatione priuata, sed iudicio, posito in ocio & quiete reddatur.
Hanc inscriptionem Romae in insula repertam ideo posui, quod mihi satis elegans, sti-
lumq; Plinij seu Taciti aut illorum temporum eloquentissimi alicuius referre uisa est. Ra-
banus Anglicus monachus, summusq; Theologus, carmine prosaq; disertus, ut scribunt
Ricobaldus Ferrariensis, & Ptolemaeus Lucentis: fuit praesul Meldensis, Bedae discipu-
lus, tempore Ludouici Pij & Gregorij v. scripsit in librum Paralipomenon 11. & Mac-
chabaeos. habuit etiam Conciones ad populum. Scholam Parisiensem tunc primum in-
choatam sua doctrina celebriorem reddidit. Rainaldus dux Alemannorū in prima expē-
ditione Hierosolymitana cum Balduino & Gottifredo Gallicis ducibus, primo congres-
su a Saracenis obsessus, deditione fidem Christianam deseruit. Rainaldus alter praefectus
in Italia relictus a Friderico 11. Imperatore in Hierosolymitanam expeditionē profecto,
Gregorio 1 x. sedente plures Pontificis terras inuasit. Hos uero & meritis & tempore
praecessit Rei. Constantij frater qui Perusia sub Totila martyrium subiit. Regulorum fa-
milia tradit Iosephus ex Corduba originem habuisse. Suntq; in Attiliorum nomen ad-
sciti. De his in Attilijs narraui. Sancti huius nominis duo praecipui. Prior Regulus con-
fessor, natione Graecus cum Dionysio Ariopagita in Galliam profectus, ab eoq; praesul
Arelatensis factus ac ibidem sepultus. Alter praesul in Africa, insectatione Vandalica ex-
pulsus in littus Hetruscum applicuit unā cum Iusto & Clemente, ac e uestigio Populoni-
O 2 enlibus

Quintilianus

Quinti. alter

Quintilij
Quirini

Rabirius

Rabanus

Rainaldi tres

Regulorum
familia

Remigius ensibus præfuit: posterî dein Castrum eius nomini dicarunt, caputq; ante hos annos in his
Alifsiado. locis reperit Pisas retulerunt. Remigij duo, ambo præfules ac clari. Alter Altissiodoren
Remigius sis, temporibus Formosi pont. & Berēgarij primi, plura in sacro eloquio enarrauit. Scripsit
Remensis & in Matthæi euangelium, in epistolas Pauli. Alter uero Remensis inter sanctos relatus,
 qui Clodouem Gallorum regem Christianum primum fecit: de quo in historia Gallorū
reparata dixim⁹. Reparata uirgo xii. annorū nobilis, patria Casariensis, ibidem sub Decio mar
Rodo tyr, translata deinde post multa secula Florentiā, eiusq; nomine templum dicatum. Rodo
 discipulus Tatiani, in sacros libros plura edidit opuscula, præcipuū aduersus Martionem:
Romuli præterea in Hexameron nobilē tractatū sub Commodō & Seuero principibus. ex Hie
martyres ronymo. Romuli martyres tres, unus præsul Fesulanus à Petro institutus in descriptione
Romulus Volaterrarum mihi narratur. Alius cum Donato & Secundiano in urbe Concordia. Ter
 tius in Mauritania sub Maximiano. Romulus Asylum omnibus patefecit, & magno ex
 ercitu factō, cum uideret coniugia deesse, per legatos à finitimis petijt: quibus negatis lud
 dos Consualia simulauit, ad quos quum utriusq; sexus multitudo uenisset, dato suis signo
Talassius uirgines raptæ sunt: ex quibus una pulcherrima cum magna omnium admiratione duce
 retur: Talassio eam duci responsum est: quæ nuptiæ quod feliciter cesserant, instituta est,
 ut omnibus nuptijs Talassi nomen uocaretur. Primi igitur Cenitenses ob uiciorum inu
Acrone riam contra eos bellum mouerunt, quos Romulus uicit, & ab eorū duce Acrone linguar
Centi ri certamine superato, opima spolia detracta, Ioui Feretrio in Capitolio dicauit. Sabin
ensis item ob raptas bellū mouentes, cum Romā propinquarent, Tarpeiam uirginē nacli quæ
Iuppiter aquæ causa sacrorum gratia hauriendæ descēderat: per eam pacione armillarum & annu
seru lorum, quos in sinistris manibus gerebant, ubi in arcem introducti fuere, eandem præci
trius pitauerunt. Romulus aduersus Tatium qui montē Tarpeij tenebat, processit, & in eodē
Tarpeia loco ubi nunc Romæ forum est, pugnam cōseruit, ibiq; Hostus Hostilius dux Ro. fortissi
Hostus me pugnando cecidit, cuius interitū consternati Ro. lugere cōeperunt. Tunc Romulus
Hostilius Ioui Statori ædem uouit, & exercitum statim seu forte seu diuinitus restituit. Tunc raptæ
Iupiter in medium processerunt, hinc patres, hinc coniuges deprecātes, pacem conciliarunt. Ro
 mulus fœdus percussit, & Sabinos in urbem recepit. Populum à Curibus Sabinorum op
 pido, Quirites uocauit. Centum senatores ab ætate patres appellauit. Tres equitum Cen
 turias instituit, quas suo nomine Ramnes, à Tatio Tatienses, à Luci cōmunione Luceres
 appellauit. Cum ad Capræ paludē exercitum lustraret, nusquam comparuit: unde inter
 patres & populum seditione orta, Iul. Proculus uir nobilis in concione iureiurando cōfir
 mauit, Romulum à se in colle Quirinali uisum augustiore forma cum ad deos abiret: eum
 deniq; præcipere, ut seditionibus abstinerent, uirtutem colerent, futurum ut omnium gen
 tium domini existerent. Huius autoritati creditum est. Aedes in colle Quirinali Romulo
Numa constituta. Ipse pro deo cultus Quirinus est appellatus. Ex Cæci. & Liuij primo. Numa
 Pompilius è Curibus Sabinorū ad regnum adscitus, ut ferum populum religione molli
 ret, ædem Vestæ fecit, uirgines Vestales legit, Flamines tres, Dialē, Martialē, Quirinalē.
 Salios Martis sacerdotes xii. instituit. Pontificē max. creauit. Portas Iano gemino ædifi
 cauit. An. in xii. menses distribuit, addito Ian. & Feb. pluresq; leges utiles tulit, omnia
Egeria iussu Egeriæ coniugis suæ facere simulans, ob quam iustitiam nemo ei bellum intulit. Col
 legium Fabr. ærariorum instituit ob Mamurā qui ancile de coelo delapsum expresserat.
 Solutus morbo in Ianiculo sepultus est: ubi post annos arcula cum libris reperta, qui libri
 quod causas leues sacrorum continebant, ex autoritate senatus cremati sunt. Cæcilius,
Tullus Hostilius Hosti Hostilij nepos, qui in bello Sabinorum pro patria cecidit, eiusq;
Hosti meritis rex creatus, bellum Albanis indixit, quod Trigeminarum congressus finiuit. Al
 bam ob perfidiam ducis Metij Suffetij diruit: Albanos etiam Romā traducens in monte
 Cælio urbi ab se addito locauit, ubi & curiam Hostiliam cōstituit. Et dum Numam sacrifi
 cij imitaret, Ioui Elicio litare nō potuit, Fulmine ictus cū tota regia flagrauit. Cæcilius.
Ancus Mart. Ancus Martius Numæ ex filio nepos, æquitate ac religione auo similis: Latinos bello
 domuit, quib. in ciuitatē adscitis Auentinū adsignauit, quem montē simul cum Ianiculo
 urbi adiecit. Pontem Sublicium in Tyberi fecit, noua mœnia oppido circūdedit, Syluas
 ad usum nauium publicauit, Salinarum uectigal instituit, Carcerem primus ædificauit,
 Ostiam coloniam maritimis comœtib⁹ opportunam in ostio Tyberis deduxit, lus ce
 ciale

cialē, quo legati ad res repetendas uterentur, ab Equiculis transsulit. His rebus intra pau
 cos dies confectis, immatura morte præreptus non potuit præstare qualem promiserat
 regem. Cæcilius. Tarquiniorum genus ab Hetruscorum oppido Tarquinij, quo Dema
Tarquinus ratus profugus Corintho se contulit. Hic filios habuit, Lucumonem & Aruntem, qui pa
priscus tre superstitē & uxore grauida relicta, decessit. Auus nescius uētris, nepotem in testamen
Egerius to præterijt, ex quo ille natus, Egerius ab egendo est appellatus. Lucumon Romam ue
 nit, receptusq; in amicitiam Anci regis, tutor etiam filiorum est relictus, potentiaq; adeo
 ualuit, ut electis pupillis regno succederet: Tarquinius Priscus à patria dictus. Is centum
Circus additis patrum numerum auxit. Latinos subegit. Circum designauit qui nunc maximus
 dicitur, ubi spectacula sibi quisq; faceret foros appellatos, fuscis duodenos ab humo pedes
 altis sustentata. Ludicrum fuit, equi pugilesq; ex Hetruria aditi, solennesq; deinde man
Ludi Romani sere: Ludi Romani magniq; uarie appellati. Præterea Sabinorum bello petitus equitum
 Centurias ampliuit. Accij Nauij scientiam diuinatione tentauit. Sabinos uicit, urbem
 muro circumdedit. Cloacas fecit. Cumq; xxxviii. annis regnasset, Anci proles ele
 cta, Seruij successionem sibi præferri dolens, dat operam, ut duo pastores simulata rixa
 regem uulnerarent: sed Seruio socero succedente, illi Suesam Pometiam exulatū ierunt.
 Ex Liuij primo. Seruus Tullius Corniculani & Ocreaticæ captiue filius cum in domo
Seruius Tarquinij Prisci educaretur, flammæ species caput eius amplexa est: Quo uiso Tanaquil
Tanaquil regis uxor summam dignitatem portendī intellexit, Coniugi perstrastit ut eum sicuti libe
 ros suos educaret. Qui cum adoleuisset gener à Tarquinio adscitus, & cum rex occisus
 esset, Tanaquil ex alto loco ad populum despiciens, ait: Priscum graui quidem, sed non le
 tali u ulnere accepto expectarent, interim dum conualesceret Seruio Tullo audientes es
 sent. Is igitur quasi precario administrare cepit auctoritate Senatus inuito populo, recte
 tamen imperium administrauit. Et Hetruscos sæpe domuit, Quirinalē, Viminalēq;
 colles & Exquilias urbi adiecit. Aggerem, fossasq; fecit, populum in tribus quatuor distri
 buit: Dianæ templum cum Latinis in Auentino fecit. Duas habuit filias, mitem alteram,
 alteram ferocem. Cum Tarquinius totidem filios pari animo haberet, ut omnium mētes
 morum diuersitate leniret, ferocem mitem, mitem ferocem in matrimonium locauit. Sed mites
 seu forte, sed fraude perierunt, feroces morum similitudo coniūxit. Statim Tarquinius
 Superbus à Tullia incitatus, aduocato senatu regnum patrium repetere cepit: quo audi.
Tullia to Seruus dum ad curiam properat, iussu Tarquinij gradibus deijcitur, & domum refugi
 ens interfectus est. Tullia statim in forum properauit & prima cōiugem regem salutauit,
 à quo iussa turba decedere cum domū rediret, uiso patris corpore, mulionem cunctantem
 super ipso corpore carpentum agere præcepit. Ex quo uicus ille sceleratus est dictus. Tul
 lia deinde cum coniuge in exiliū acta. Ex Cælio, Liuij, & Ouidio de Fastis. L. Tarquini
L. Tarquini us Superbus, Tarquinij F. cognomen à moribus meruit, occiso Seruio Tullo regnum sce
 leste occupauit: bello tamen strenuus Latinos, Sabinosq; domuit, Suesam Pometiam E
 truscis eripuit. Gabios per Sextum filium simulato transfugio in potestatem redegit. Fe
 rias Latinas primus instituit: lacus in Circo & cloacam maximam fecit, ubi totius populi
 uiribus est usus, unde illæ fossæ Quiritū sunt dictæ. Cum Capitolium inciperet, caput ho
 minis inuenit, ex quo cognitum eam urbem gentium caput futuram. Omnibus quoq; di
 scendentibus, Terminus & Iuuentas amoueri ex aris se non passi sunt. Ex Volscorum præ
 da templum Ioui in Capitolio fecit. Armatos circa se ad corporis custodiam habuit. Tur
 num Erdonium ex Aritia fraude interemit. Demum cum in obsidione Ardeæ filius eius
 Lucretiæ stuprum intulisset, cum eo in exilium actus, ad Porsenam Etruriæ regem confu
 git. Cuius ope regnum retinere tentauit. Pulsus Cumas concessit, ubi per summam igno
 miniam reliquum uitæ tempus exegit. ex Cæci. & Liuij primo. Tarquinius Collatinus,
Tarquinius forore Tarquinij Superbi genitus, in contubernio iuuenum regionum Ardeæ erat: ubi
Collatinus forte quum in conuiuio coniugem suam unusquisq; laudaret, placuit experiri. Itaq; equis
 Romam perunt, regias nurus in cōuiuio uel luxu deprehendunt. Inde Collatiam petunt,
 Lucretiam inter ancillas in lanificio offendunt. Itaq; ea pudicissima iudicata. Ad quam
Lucretia corrupendā Tarquinius Sextus Collatiam redijt, & iure propinquitatis in domū Col
 latini uenit, cubiculum Lucretiæ irrumpit, pudicitiam expugnat: illa postero die aduoca
 tis patre & coniuge è castris, rem exposuit, & cultro quē uelie texerat, se occidit. Illi exitio
 regum

regum rem tunc dcauerunt. Tarquinius cum prole tota eiectus ad Manilium Tusculanum generū suū confugit: Latinosq; oēs concitat. Cōtra quos Posthumius missus. Ex Cæ. & Lucetia mar. Romanus. Quando hic sumus, Lucretiam Christianam nō præteribo, quæ uirgo Hispana & martyr apud Limeritam Hispaniæ ciuitatē sub Præfide Daciano Maximiani tempore passa est. Romanus nomine ac patria, arte miles, à Laurētio deductus ad fidē, quem in custodia iussu Imp. Decij seruabat, martyr & ipse sub eodem. Sepultus in agri Verani crypta. Hoc etiam nomen multi Imp. Constan. ambiciose sibi usurpauer. L. Roscius Otho Trib. pleb. legē tulit, ut equitibus Romanis in Theatro x 1111. gradus proximi adligarentur, qui censum c c c c. L. S. haberēt. autor Liu. Roscius Gallus Comædus præceptor Ciceronis, in pronuntiationis & gestus exercitatione, eō uenit præfatiæ, ut cum de perfecto in arte aliqua loquimur Rosciū dicamus in arte sua, aut Roscium in scena. Hic cum obliquos haberet oculos turpisq; esset aspectu, primus persona in scena usus est, populus tamen eū sine persona intueri malebat ob pronuntiatū dulcedinē, ut Cicero planē de Orat. demonstrat. Scripsit & librū in quo & histrionia eloquentiæ cōparauit. In hunc cum puer esset Catuli lasciuū epigramma in Catulo diximus. Et hic inter Ciceronis clientes ab eo defensus. A quodam enim Fannio L. S. c c c L. 111. poscebatur debita in rationibus pro socio. Cū tamen debitum illud nō in codice, sed in aduersaria notatū esse dicat. Aduersaria enim tabula est, ex qua ad eodē Ephemeridum rationes reducuntur. Roscius Amerinus, defensus à Cicerone in causa parricidij. Patrē enim hominē locupletē quidam interfecerunt clam, filius per occasionem discordiæ cuiusdam quæ inter eos interuenerat, paternæ cædis autor acculatur. Præda ad quendā Sullæ satellitem, L. Cor. Chryso gonum eius acculatore redibat, patrono Erucio quodā, quam causam primā egit postq; rediit ex militia annos natus x x 111. ut autor Cor. Nepos apud Plutarchum. Nemine itaq; ob Sullæ metum audente defensionē suscipere, Cicero prouinciā suscepit. L. Rufus Purpurio legatus Romanorum in concilio Aetolorum orat apud Liu. lib. x x x 11. Rufus sub Scipione Africano Centurio scripsit eius gesta, & quæ in bello preparant. autor Appianus in historia. Virginius Rufus orator egregius, interfectus à Nerone. de quo Tacitus. Virginius Rufus claritudo nominis excolit. Et paulo inferius. Nā Virginius Rufus studia iuuentū eloquentia, Musonius præceptis sapiētiae fouebat. Satrius Rufus, de quo Cæcilius in epist. Satrius Rufus, inquit, cui est cum Cicerone amulatio, & qui nō est contentus eloquentia seculi nostri. Rufus poeta Bononiensis cuius meminit Martialis: Funde tuo lachrymas orbata Bononia Rulo. Et resonet tota planctus in Aemylia. Festus Rufus scripsit epitomē rerum Romanarum quæ extat, nonnulli Sextum male scribunt. Nam & Festus Rufus Festi Rufi alterius qui fuit Græciæ Procōsul legi adhuc Athenis memoria Græce inscripta ad Columnā in arce ante Palladis templum, quod in Geographia posuimus. Rufus Rufus medicus sub Traiano principe qui multa conscripsit, quorum nihil ad nos peruenit. Rufus Rufus Soph. tur sæpe testis ab alijs. Rufus Corinthius sophista, quanquam diuitijs & generis nobilitate pollebat, plus tamen ad eius laudem dicēdi gloria linguæq; gratia contulit. autor Philo. P. Cor. Rufus stratus in sophistis. Rufus & Cosmus martyres apud Philippos Macedoniae tēpore apud Rufinus præstolatorū. Cor. Rufinus Consularis à Fabricio cenfore damnatus, quod x. pondo argenti apud eum inuenta essent. uide in Fabricio. Rufinus alter unā cum Stilicone & Gildone relictus à Theodosio seniore imperij administrator, pro tutela Arcadij et Honorij filiorū: Gildo in Africa, Stilicon in occidente, Rufinus uero in oriente: omnes sanē cupiditate regni incensi, in suos arma imperatores uerterunt, ex quo diuersis modis oppressi perierunt. Rufinus presbyter Aquileiensis, Græce Latineq; eruditissimus, multis iuuit Christianos librorum interpretationibus. Eusebij Cæsariensis historiam uertit. Cui x. & x 1. librum ipse addidit. Gregorij Nazianzenī plures sermones, ut in eius uita diximus. Basilij item. Iosephum, Pamphilum aduersus Mathematicos, Sexti & Euangeli sententias. Enarrauit & ipse Symbolum, Obtreçtatorū operum suorum duobus uoluminibus respondit. Aemulus atq; obtreçtator fuit Hieronymi nostri ut Origenis adsertor, quodq; ab eo re prehensus sit quod eius libros, *πὸ τοῦ ἀρχαίου*, qui contra fidem sunt, conuerterit. Ex epistolis autem inter se missis constat quæ sit utriusq; ingenij uitæq; ac morum differentia. Rufina uirgo Rufinus & Valerius martyres apud Sueffiones sub Maximiano. Rufina & Secunda Romanæ uirgines, patre Asterio et matre Aurelia, martyres sub Valeriano. P. Seruilius Rullus primus

primus Romanorum solidum aprū apposuit: autor Plinius: qui ait huius filium fuisse P. Rullum illum qui Tribunus pl. legem agrariā promulgauit, ut decemuirī agros per totū orbem Pop. Ro. diuiderēt, impugnatus à Cicerone Cos. iuculenta oratione. Rutilius Geminus libros pontificales fecit. De quo Cicero. Rutilius in quodā tristi & seuro dicēdi genere uersatus est, magnū munus de iure respondendi sustinebat. Sunt eius orationes seruicæ, multa præ clara de iure, doctus uir & Græcis literis eruditus, Panetiū auditor, prope perfectus in Stoicis. Cicero in Bruto. P. Rutilius primus legem pugnandī militibus tradidit: De quo Valerius: Armorum tractandorum meditatio à P. Rutilio Cos. CN. Manlij collega militibus est tradita. Is enim nullius ante se Imperatoris exemplum secutus ex ludo C. Aurelij Scauri doctoribus gladiatorum aduersit, uitandi atq; inferendi iētus subtiliorem rationem legibus ingenerauit. Hic actus in exiliū à partibus Sullanis, & à Sulla de inde redeundi potestas facta, respondit illud quod à Seneca in v 1. lib. de beneficijs ponit: Malo ut patria mei exiliū erubescat, q̄ reddat morat. M. Rutilius Cenforinus teste Va. de moderatione, iterū Cenfor creatus, in concione populū corripuit q̄ eam potestātē bis sibi detulissent, cuius maiores quia nimis magna uideretur, tempus coarctandum iudicassent. P. Rutilius uir summæ innocētiae, q̄ legatus C. Marij Procos. à publicanorū iniurijs Asiā defenderat, in uisus equestri ordini penes quē iudicia erant, repetund. damnatus in exiliū missus est. Liu. l. x x. Rut. Lupus Rhetor scripsit de arte, Gorgiam secutus nō illū Leon tinum, sed aliū sui temporis. Cuius quatuor lib. in unū suū transtulit. Quint. 1 x. Rutilius Gallus poeta. Cuius elegia quædam iter suū continens haud ignobilis nuper inuenta est. A B I N O S claruisse plures legimus. Clodius Sabinus declamator tēpore Senecæ lepido uir ingenio. Is cum in Cretam cum Appio Procos. profectus esset, in theatro Græci postulare cœperunt ut Sabinus summū magistratum gereret. Mos autem erat barbam & capillum Magistratū Cretensū submittere. Surrexit & silentio manu facto: Hunc Magistratum inquit, ego Romæ bis gessi. Bis enim reus causam dixerat: Græci autem non intellexerunt. Idem cū reus rogaretur ut in latomias transferretur: Non inquit, quenquam uestrum nomen latomiae decipiat, illa em̄ animo meo lauta res est, uocabulo carceris ad genus pulpamenti translato. Iocabatur in miserijs, in quibus iocari debuisse quis nescit, potuisse quis credit? Seneca in Decla. Sabinus Vespasiani frater interfectus à Vitellio, qui Vespasiano res cōtra ludæos gerente post Othonis mortem Capitolium cum æde Iouis occupauerat, Sabinus sophista sub Hadriano principe scripsit isagogen ad materias & hypotheses, declamādī libros 111. præterea in Thucydidem enarrationem. Suidas. Sabinus Mafurius scripsit Factorū & rerum memorabilium libros. Sabinus Præsul Heracleæ Macedoniae, secta Arrianus. Is omnis Orthodoxos qui sese in concilio Niceno contra Arrium subscripserant, idiotas & ignauos esse palam dicitabat, ac propter ignoracionē lapsos, haud memor quod inter hos erat Eusebius Cæsariensis, quem ipse fide dignum testem in religione ac principem prædicare solebat. Socrates in historia tripertita. Sabinus Syrus memorandæ fortitudinis, qui tempore Titi primus Hierosolymæ muros ascendit: autor Iosephus. Sabinus Tyro q̄ scripsit *πὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος*, id est, de Hortensibus. Plin. lib. x x. Cap. 1 x. Martyrio quoq; cōspicit: Sabinus martyr ac Præsul apud Asisū una cum Exuperantio & Marcello diaconis sub Diocletiano. Item alter apud Damascum, cum Iuliano, Macrobio, Crasso, Paula & nōnullis alijs. Fuere & Saurini mutatione unius literæ totidē Professores. Vnus Præsul Placētinus: Cuius iussu Padus olim grassando extra alucū per regionē intra suos terminos prodigiōse reductus est. Alter Præsul Canusinus tēpore Torilæ regis floruit. Amborū meminit Gregorius 1 1 1. Dialogorū. Sabinæ noiata. Hadriani principis uxor. Sabina Poppea Neronis, ab eo prægnans calce interfecta, ut refert Tacitus. Martyres itē duæ. Vna matrona Romana Valentini senatoris uxor, Herodis Metallarij filia, sub Hadriano principe gladio cæsa. Cuius uenerabile templū Romæ uisū in Auentino à Petro Illyrico urbis presbytero dicatū. Altera in Hispania passa sub Præfide Daciano Maximiani tēpore unā cū Vincētia & Christiana. Sabas Abbas impe. Theodosio è Cappadocia uenit Hierosolymā, ubi usq; ad extremū uixit paruo sibi ædificato tugurio, quotidie loca religiosa lustrando; eius deinde relige translate Venetias. Sabellus Hæresiarcha circa Galli principis & Stephanij Pon. tempora, De quo Dionysius Præsul Alexandrinus apud Eusebium sic ait. Quid dicitur

cam de ea doctrina quæ apud Ptolemaidem Pentapoleos ciuitatem nuper exorta est, p̄na peliſentia, negās uere eum eſſe filiū patris, nec primogenitū omnis creaturæ, ſimul & S. S. auferens intellectum; pro quibus cum utræq; partes ad me ueniſſent, & præſentibus fra tribus quæ commota fuerant diſcuſſiſſent, etiam literis ſum proſecutus, quarum tibi ex C. Saluſtius Eufebius libro VII. C. Saluſtius Crispus Romana primus in hiſtoria, ut ait Martialis: Thucydidi ex Græcis opponitur à Quintiliano, elegātia dicendi, attica breuitate, ſententiarum crebritate. Taxatur autē à Pollione ut nimis antiquariuſ, & ex Cato nis originibus uerba mutuatus. Trogo autem, quod orationibus nimis longis ac directis utatur, ſicuti etiam Thucydides. Hic ille inimicus Ciceronis, diuitijs præditus. Cuius hor torū ueſtigia adhuc cernimus Romæ. Hic etiam ille alienæ luxuriæ grauiffimus obiurga tor & cenſor, qui Metellum Pium in hiſtoria reprehendit, quod præter eius & populi Ro. dignitatem & modeſtiam cōuiuijs in Hiſpania omniq; luxu uteretur. Poſtea uero ipſe de prehenſus in adulterio ab Annio Milone & Ioris bene cæſus, & poſtquā poenas dediffet amiſſus eſt: autores Varro. Macrobius. Gellius. Sampſon in ſacris uoluminibus legi her culeo robore fuiſſe, ac contra Philiffeos multa facinora feciſſe, inter quæ mille quondā ho ſtes aſini maxilla interſeciſſe. Ligatus domum cōcuſſu diruit, quæ multos necauit; à Dal da demum meretrice ob amorem ſuperatus, crinem fatalem in quo robur omne contine bat ei manifeſtauit, quo ille abſciſſo in hoſtiū manus uenit. Sampſon alter præful Dolens ſis tempore Iuſtini iunioris ſanctitate clarus. Sappho Leſbia Lyrica Olymp. X L I I. tempore Alcæi & Seliſchori. Fratres habuit Laricum, Charaxum, Eurichum: coniugem uero Cer cylam ditiffimum uirum ex Andro, ex quo filiam ſuſcepit Clio nomine. Scripſit lyricorū libros I X. Prima pleſtrū meruit. Præterea epigrammata, elegias, iambos, & monodias. Aliam dicunt item Leſbiā fuiſſe Pſaltriam, ob amorem Phaonis adoleſcētis ſcripſiſſe uer ſus & ex Leucade præcipitem ſe dediſſe. Hæc Suidas. Nonnulli eandem putant. Plato ſcri bit Sappho Scamanōronymi filia fuiſſe ſapientē. Aelianus autē fuiſſe in Leſbo Sappho dicit non poetriam, ſed nobile ſortū. Sapores reges Perſarū, in regione Parthorū. Scauri inter Aemylios adſciti. M. Aemylius Scaurus nobilis parū: nam pater eius quamuis pa tricis, ob paupertatē carbonariā exercuit. Idem primo dubitauit, honores peteret, an ar gentariam faceret. Sed eloquentiæ conſultus, ex ea gloriā peperit. Primum in Hiſpania corniculum meruit: ſub Oreſte in Sardinia ſtipendia fecit. Aedilis iuri reddendo magis q̄ muneris edendo ſtuduſ. Prætor aduerſus Iugurthā pugnauit: eius tandem non ui, ſed pecu nia uictus eſt. Cos. legem de ſumptibus libertinorū ſuffragijs tulit. P. Deciū prætorē ipſi tranſeuntē ſedentem iuſit ad ſurgere, eiq; ueſtem diſcidiſ, ſellam concidit. Nequis ad eum in ius adiret edixit. Cos. Ligures domuit, deq; his triumphauit. Cenſor uiam Aemyliam ſtruxit, pontem Miluium fecit, tantumq; autoritate potuit, ut Opimium contra Gramacchū, Marium contra Glauciam & Saturninū priuato conſilio armarēt. Idem filium ſuum quia præſidium deſeruerat, in cōſpectum ſuū uetuit accedere. Ille ob hoc de decus mortem ſibi conſciuit. Scaurus ſenex cum à Vario Tribuno pl. argueretur quaſi ſocios & Latium ad arma coegiffet, ad populum ait. Varius Verinenſis Aemylium Scaurum principem Se natus ait ſocios ad arma coegiffet. Scaurus negat. Vtri potius credendum putatis? Caci lius. Hunc dicit Plinius in naturali hiſtoria principē fuiſſe ciuitatis, & Marianarū rapina rum ſocium. Frontinus uero in I I I I. ſcribit. Scaurus filium ſuum quod in ſaltu tridentino hoſti loco ceſſerat, in conſpectum ſuum uenire uetuit, Adoleſcens uerecundiæ ignomi nia preſſus, mortem ſibi conſciuit. Plinius ruruſ de eo. Scaurus à Vario Tribuno pl. repe tendarum accusatus & abſolutus. Saluſtius in Iugurthino: M. Aemylius Scaurus homo nobilis, impiger, factioſus, audax, ſed uita ſua callide occultans. Cum eſſet uir conſularis & in ſenatu princeps, ab eo mittitur ad Iugurtham orator ut eum ab oppugnatione Cyr thæ & à ſeditione Adherbalis amoueret. Hic præterea inter uiros doctos ac plane orato res à Cicerone poniē his uerbis. In Scauri oratione ſapientis hominis & recti grauitas ſum ma & naturalis quedam inerat autoritas, non ut cauſam, ſed ut teſtimonium dicere puta res. Huius & orationes ſunt & tres ad L. Fulgidium libri ſcripti de uita ipſius quos nemo le git: At Cyri uitā ut diſciplinam legunt, præclaram illam quidē, ſed neq; tam noſtris rebus M. Aemylius aptam, nec tamen Sauri laudibus anteponendam. Huius filius M. Aemylius Scaurus Sul Scaurus imi. Iæ priuignus fecit in ædilitate ſua theatrum temporarium uix X X X. dies duraturū, opus maximum

maximum omnium quæ fuerant humana manu, non temporaria mora, uerum etiam ueritate nitatis deſtinatione. Scena ei triplex altitudine C C C L X. columnarū: ima pars eius eſt ma iore ſuit, media eſt uero, columnæ imæ duodequadragenum pedum. Signa ærea inter co lumnas fuerant C C C. numero. Cauea ipſa cepit hominum L X X. milia. Plinius. Hic ex prætura prouinciam Sardiniam obtinuit, in qua cum neq; ſatis abſtinenter egiffet, & ualde redargueretur quod genus morū in eo paternum uidebatur, cum cætera induſtria ne quaquam eſſet par; erat enim aliquando inter patronos cauſarum, cum Romā reuertillet ad petendum conſulatum, accusatus à Sardis repetundarum, à Cicerone una cum quinq; alijs deſenſus eſt. Pedianus. Aur. Scaurus legatus à Cimbris uſo exercitu captus eſt, & cū ad conſilium ab his euocatus eos deterreret, ne Alpes tranſirent Italiā petitori, eo q̄ dice ret Romanos uinci minime poſſe, à Bolo rege feroci iuuenē occiſus eſt. Liuius L X V I I. Scipionū Patricia gens, nominis ac familiæ Corneliorum, initiū cognominis à Cornelio adoleſcente, ut Macrobius teſtatur, habuere. Qui patrem luminibus carentem pro baculo regebat, quem ſcipionem grammatice appellant. Eorum uero qui magnum coeperint no men ſibi comparare, P. & CN. fratres ſuere, qui ambo Duces in Hiſpania periere. Quorū alter P. pater Africani fuit, cum quo primum Imperatore Annibal ſigna in Italia cōtulit. Is cum multas eſſet in Hiſpania uictorias cōſecutus, reſq; geſiſſet memoratu dignas, de mum in quodam prælio aduerſus hoſtes inito dum ſe offert ubi plurimū periculi erat, ſu bito occidit. Simili penē caſu CN. Scipio frater paucis poſt diebus fortiter pugnādo inte rijt. Amboq; ij Imperatores præter rerum geſtarum nomen, magnum quoq; fidei ac tēpe rantia deſideriū non modo militibus ſuis qui ſuperſuere, ſed etiam Hiſpanis reliquere. Pu blii ſuere filij duo. P. & L. Scipiones. Ex ijs P. Cor. Scipio Africanus maior eſt dictus: Cu ius uitam ac reſ geſtas C. Oppius & L. Reginius literis mandauere. Is puer certis diei ho ris ſecretū templi petere ſolebat, putabaturq; apud uulgus cum Ioue loqui: X V I I. agens annum à patre in caſtra ductus eſt, principio belli Punici I I. Conſtatq; iam tunc in cōgre ſu Annibalis primo, circumuentum ab hoſtibus ac ſaucium patrē liberaſſe, ut autores Li uius ac Plutarchus. Poſt cladem Cannenſem cū iuuentus de relinquenda Italia cogitaret, ipſe gladio ſupra capita intento, iurare ſingulos nō deſerturos patriam coegit. Deinde pa tre patruoq; in Hiſpania extinctis, quū nemo ad id bellum ire uellet, ipſe ſe ſponte obtulit natus annos X X I I I I. ubi Carthaginem nouam uno die expugnauit. In quo bello uir ginem captiuam ſibi adlatam, ubi cōperit ſummo loco natam ac iam pactam nobili uiro, incorruptam ac in ſuper muneratam remiſit. Aſdrubalem Carthaginēſem ducem ſupera uit. Maſiniſſæ nepotem in bello captū, auro remittendum curauit, ex quo poſtea eundem ſibi perpetua deuinxit amicitia. In Numidia à Syphace rege præpoſitus in amicitia Aſdru bali ſuit, qui eodem tempore è Carthagine eademq; de cauſa eō aduenerat. Pacata demum Hiſpania Cos. factus, Sicilia atq; Africa prouincijs ei decretis, obtrectante Fabio, eueſti gio in Sicilia, deinde Carthaginem delatus, ante omnia Syphacem ſcederi minime ſtantē auxilio Maſiniſſæ ui cepit, triūphoq; ſeruauit. In quo bello Maſiniſſam, quod Sophoniſbā Syphacis coniugem per amorem ſeruare uoluiffet, amice obiurgauit. Poſtremo Anniba lem ex Italia adcerſitum prope Zamam ſuperauit, Carthaginemq; tributariam fecit. Re uerſus Romam triumphauit. Conſulq; iterum factus cum Sempronio Longo. Paulo poſt legatus fratri L. Scipioni Cōſuli in Aſiaticā expeditionē proſectus, oia ſuis rexit auſpicijs. Antiochū quamuis de ſe bene meritū ob filiū captum ac ei reſtitutū, cōditiones tamen ob latas ſpernentē ſub iugum miſit. Deniq; tot rebus geſtis accusatus à Pætilio Atteio Tribu no Pl. q̄ prædam Aſiaticā non totam in ærariū cōtuliffet, die iudicij adueniente: Hæc eſt dies inquit Quirites, qua Annibalē uici, Carthaginē tributariā feci, patriam hāc maximo periculo liberaui. Eamus hic in capitoliū, gratias dijs immortalib. agamus. Excitatus itaq; populus memoria beneficiorū eſt, ex quo omnū gratia abſolutus. Pertuſus ex illo ingrati tudinem patriæ, Linterni in uillam ſuā ſecceſſit, ubi cōmorantem piratæ forte audita fama maieſtatis eius eum ſalutatū deſcendentes uenere, cū alijs omnibus officerēt. Deceſſit an norū L I I I I. iuſitq; oſſa Romā minime transferri, ſupremo eius die. Eū Maximus laudās ait, gratias eſſe dijs agendum quod is eſſet in ea Rep. natus. Neceſſe enim fuiſſe, illic Impe rium eſſe orbis terrarum, ubi ille natus eſſet. Hæc ex Liuius, Valerius, Plutarcho. L. Scipio Aſiaticus ob Aſiam deuictam, ex qua uictoria luxuria primū gemmarū Romam illata, ſi cuti

cuti ex Corintho ærea uasa ac tabulæ. Is igitur postq̄ trium phasset, accusatus eadē de cau-
 sa qua & frater, & in carcerem ac uincula ductus, à Ti. Graccho inimico eius liberatus est.
 Quæ res causa fuit ut filiam eius postea in matrimoniū duceret. Ex L. Scipio Aemy-
 lianus, qui & Africanus minor, ab Africani maioris filio adoptatus, filius enim erat Pauli
 Aemilij, Numantiam euerit, in qua expeditione militem corruptum in disciplina pristina
 nam eiecit scortis restituit. Munera regū quæ clam ab Imperatore recipimus erat, pro tri-
 bunali accepit, in tabulasq; publicas nomine pop. Ro. referri iussit, ea fortib. uiris pro me-
 ritis postea distributurus. Oppidanis pabulatū egressis pepercit, quod citius frugibus cō-
 sumptis in deditionē uenturi essent. Capto oppido, Numantini sese per uias inuicem tru-
 cidauere. Factus etiā Cos. ante ætatem, ac Carthaginem missus eam penitus sustulit. Idq; de
 sententia Catonis in senatu, qui præmaturas ac recentes ficus ostentans ait, Eæ patres
 conscripti Carthagine nuper adlatæ sunt, tam prope domū hostem habemus. P. Cor. Sci-
 pio Nafica Cn. Scipionis qui una cū fratre P. in Hispania, uti supra diximus, cecidit filius,
 à Senatu uir optimus iudicatus, matrem deum tunc primum adueclam, apudq; uirū opti-
 mum ex oraculo diuertendā hospitio excepit. Cum aduersus auspiciā Consulē se à Grac-
 cho nominatum cōperisset, magistratu se abdicauit. Cenfor stauas quas sibi Cōsul quis-
 que in foro per ambitionem habebat, sustulit. Consul Delminium Delmatia urbem super-
 rauit. Imperatoris nomen à militibus, & à senatu triumphum oblatū recusauit. Eloquen-
 tia primus, iuriscōsultissimus, ingenio sapientissimus fuit, unde uulgo Corculum dictus:
 ex Cæcilio. L. uerus uero plura alia. Nam eo autore theatrū, quod locatum à Cenforibus
 erat uti extrueretur, ex S. C. destructum, tanquam publicis moribus nociturū, populuscq;
 aliquandiu stans ludos spectauit. Præterea Ti. Gracchum Trib. pleb. ob agrariam legem
 Remp. turbantē, subfelliorum fragmentis in senatu exanimauit. Præterea sortitus Galliam
 priusquā cum Boijs bellum gereret, postulauit à senatu uti pecunia sibi decerneretur
 ad ludos quos prætor in Hispania uouisset. Nouum & iniquum Senatū uisum. Itaq; cen-
 suere ut de suo faceret quos sine senatus consensu uouisset. P. Scipio Nafica, Naficę huius
 filius cognomento Serapion, de nobili Scipionum prosapia, in uilem Serapionis uipella-
 tionem uenerat, quod Serapioni Victimario seruo persimilis omnino foret: autor Valeri-
 us. Scipio item Suarius cognomēto, ob similitudinē Suarij cuiusdam negociatoris. Tri-
 bunus plebis dignus Africanorum familia. Cui non fuit in bonis funeris impensa. Affes
 contulit populus ac funus elocauit: quaqua ferebatur flores ē conspectu conspersit. Plin.
 Scipio Africani filius ponitur Valerio inter eos qui à parctibus claris degenerauerūt, in-
 ter eruditos tamen à Cicerone in Bruto his uerbis describitur. Scipio Africanus filiū ha-
 buit illum qui minorem Scipionem à Paulo adoptauit, qui si corpore ualisset, in primis
 habitus esset disertus. Indicant cum oratiuncula, tum historia quadam Græca scripta de
 Cæsina. Hæc ille. Plutarchus in Africano, nihil sanē de eo se compertū habere dicit nisi
 eum præturam gessisse, & in ea consequenda à Circeio patris scriba adiutū fuisse. Scipio
 Pompeij magni focer, post bellum Pharsalicū inter Pompeianos bellū resouentes in Afri-
 cam se cum exercitu recepit cū Catone: Iuba etiā rege adscito. Qui primo feliciter aduer-
 sus Cæsarianos pugnans, uictus tandem cum toto exercitu occubuit. Scipionem cogno-
 mēto Salutionem ē Corneliorum familia, alioquin uirum despectissimū inter prælian-
 dum in Africa perinde ac exercitus ducem Cæsar præposuit, quod cognosceret aduersa-
 rios uetusto quodam confidere uaticinio, ut semper in Africa uincere fatale Scipionum
 generi foret. Plutarchus in Cæsare. Ante omnis uero legimus apud Liuium de L. Corne-
 lio Scipione, qui cum CN. Fuluiō Cos. creatus ac Hetruriam sortitus, occurrentes He-
 truscorum acies ad Volaterras fudit. s c y l a x Cariandeus: Carianda enim Caria ci-
 uitas est: Mathematicus & musicus: scripsit circuitum mensuramq; maris extra colum-
 nas Herculis, telluris item, Præterea Antigraphen ad historiā Polybij. Suidas. Scyllis Si-
 cyonius cum Scyane filia, classis Perficæ qua Xerxes Græciæ bellum intulit, ancoras na-
 tando urinandoq; præcidit. Idq; facinus retulit in tabellam quam dicauit in templo Apol-
 linis Amphictyonei, inde postea Romā translata. Pausanias. Scyllæ duæ fuerunt, altera
 Nisi regis Megarensiū filia quæ in Minoe narratur. Altera marina nympa Polyphemo
 dilecta: quæ dicitur in Glauro. M. Scæua centurio Cæsaris in Gallia solus in acie restitit.
 Cum in hostes rueret, & iam telo femur transfixus esset, faxiq; ictu ora cōtus, clypeo &
 galea

galea dissectis, gladio ad extremū fracto, duplici lorica munitus se in mare profecit, & cum
 natando peruenisset ad suos dixit: Parce Imperator, Arma perdidit. At ille sub cuius ala lu-
 tusmodi res erat, centuriatus honore et uite gestanda munerauit, Val. de fortitudine. Tran-
 quillus uero sic. Scæua Centurio effosso oculo transfixus femore & humero c x x. fora-
 minibus scuto perforato custodia portæ cōmissi castelli retinuit. Scribonius Aphroditicus
 Orbilius seruus atq; discipulus, mox à Scribonia Libonis filia, quæ prius Augusti uxor fue-
 rat, redemptus & manumissus. Docuit quo Verrius tempore. Cuius etiā libros de Ortho-
 graphia rescripsit, nō sine insectatione studiorū morumq; eius. Tranquillus. Scopelianus
 Clazomenius inter nobilissimos Sophistas à Philostrato refertur, Herodis Attici præ-
 ceptor. Docuit Smyrnæ magna celebritate: quo iam fenescēte cū Polemon orator de rebus
 magnis Smyrneorū mitteret, cōuersus ad eū ait, Δὲ δὲ μοι ἰσοῦν τὰ σὰ τὰ ἄλλα θεωρηθῆναι.
 Hoc est: Arma humeris tua nunc cōcede in prælia nostris. Quæ tibi me similit faciat: uer-
 ba sunt Patrocli ad Achillem apud Homerū. Scropha Tremelius ponit in Dialogo Var-
 ronius de re rustica sic narrans de auo suo, Auus meus primū appellatus est Scropha: qui
 quæstor cū esset Licinio Nerua Prætori in Macedonia provincia relictus, ut præset ex-
 ercitiū dum prætor rediret, hostes occasionem rati uictoriæ, irruptionem in castra fecere.
 Auus cum adhortaretur milites ut caperēt arma, dixit se celeriter illos ut Scropha porcos
 dissecturum. Idq; fecit. Nam eo prælio hostes ita fudit fugauitq; ut Nerua prætor propter
 ea Imperator sit appellatus, auus cognomen inuenerit, ut appellaret Scropha. Ego septi-
 mus sum deinceps prætorius in gente nostra. Seleuci & Antiochi in Geographia in Syria
 narrati. Semiramis quonā pacto Nino successerit uiro, Dìmon historicus cōmemorat. Eā
 petisse dicit à rege uti quinque dies imperitaret, stolam ac coronā sibi aptatē, ac in sella re-
 gia consedissee, deinde imperasse satellitibus, ut Ninum sic exutum regijs ornamentis in-
 terficerent. Aelianus. Hæc post ea muros Babylonis dicit cōdidisse ex bitumine, ac ea la-
 tudine qua duo inter se currus sine cōflictu concurrerent. C. Septimuleius Anagninus
 amicuscq; fidissimus Gracchi. Cuius meminit Plinius. Cicero etiā in Oratore sic ait, Septi-
 muleio illi Anagnino, cui p. C. Gracchi capite erat aurū repēssum. Apud Eferniā quoq; op-
 pidū Samnū hodie huiuscemodi legit inscriptio. C. Septimuleio. C. F. Troobolæ IIII uir
 ex testamento. Secundus Atheniensis, quē aliqui Epithyrum uocant, quod Architecti si-
 lius fuerit, multæ quidem doctrinæ, mediocris eloquentiæ, æqualis æmuluscq; Herodis At-
 tici: ex quo Herodes illud Hesiōdi elegantī mutatione in eū cauillatus est, Figulus æqua-
 lem exagitat, tum rhetora Tecton: qui nihilominus senem postea morientē & epicedio &
 lachrymis honorauit. Ex Philostrato. Secundus alter Tridentinus uir sanctus Agilulphi
 regis Longobardorum tempore: scripsit breuiter Longobardorum historiā: autor Pau-
 lus Forouulensis. Sempronij quoq; præclara gesserunt. Primus T. Sempronius Longus
 Cos. cum P. Scipione patre Africani apud amnem Trebiam Annibali occurrit, à quo pro-
 fligatus est. Huius filius Sempronius Longus & Africanus Coss. primi fuere qui in spe-
 ctandis ludis patres à populo se creuerunt, quod plebes moleste tulit aduersus cōsules in-
 dignata. Et ipsum Africanū aliquādo pœnituisse tradit: autor Plutar. in Scipione. Liui. ta-
 men scribit: Aelium Sextū & M. Cethegū Cenfores fuisse autores huius legis. A. Sempro-
 nius Atratinus, L. Atrilius, T. Cæcilius primi Tribuni militū pro Consulibus magistratū
 inire, quorum cōcordia domi, parem exitū foris præbuit. Anno urbis c c c x. CN. Sem-
 pronius Tuditanus Prætor à Celtiberis cum exercitu cesus est, Liuius. Huius Sempronij
 apud Maiorem insulam Hispaniæ reperta in tabula marmorea eius inscriptio testamenti,
 quod elegantia gratia posui. K. L. Sex. Manlio & Q. Torquato Coss. Sempronius Tudita-
 nus testamēti lux. mil. quod ipse facio II. abesto ob Pœnū Italia pulsum Fundos baleares
 Senat. P. Q. R. D. D. Aurelius Tuditanus tacitam pecuniam, si uia lat. ofsibus meis mo-
 nument. suo sumpt. ædificauerit habeto. Hermeti lib. Aug. Vind. ma. aut c x. d. d. sunt.
 Lucia Agrestis uxori B. M. Mundum mulieb. quæ ue e. ca. pa. d. d. Caius Tuditanus q;
 pupillā cuius iussu meo Cu. ge. contra decret. amplifs. ord. ux. D. Ex. esto Dodrant lege,
 Celso testament. qd Aepheso scripserā adī. Pamphilo uicario pecu. id instrumēt. rust. qd
 Aepyro paraueram uehi ue. D. data sunt. Filij si nepotes mihi nō fecerint Marcellus Tu-
 ditanus ex dam. sump. choi. here. D. Quæ lego O. E. Seruilia gens particia & illustris
 in fastis, Trientem æreum palcebat auro & argento, consumentem utrunq;. Verba ipsa
 Messalæ

Scironius

Scopelianus

Scropha Tremelius

Semiramis

C. Septimul.

Secūlus scph.

Secundus Tridentinus

T. Sempronius Longus

Sempronius Longus Iunior

A. Sempronius Atratinus

CN. Sempronius Tuditanus

Inscriptio

Seruilia gens Messalæ

Messala senis referam. Seruiliorum familia habet trientem sacrum. Cui cum summa cura sacra quotannis faciunt; quæ serunt altars creuisse, alias decreuisse uideri, & ex eo aut diuini aut honorem augeri familiae significari. Plinius libro x. x. l. l. l. Cap. x. l. l. l. P. Seruilius Maluginensis. Q. Sulpitius Longus Tribu. militum consulari potestate contra Gallos Senones missi, non loco castris ante capto, non praemunitione uallo quo receptus esset, non deorum saltem si non hominum memores, nec auspiciato, nec litato instruunt aciem: ex quo turpiter prostrigati cum toto exercitu nobilem illam cladem Alliensis inter nefastos dies relata accepere. Liu. v. Item in eodem. P. Seruilius Priscus & Q. Clælius Siculus Censor. Q. Seruil. Cepio Consul Hispaniam duce Viriato rebellantem pacauit. Proconsul capta Tolosa aurum e templo sustulit, quod auferentes miserabili fato peribat, ut auctor Gellius. Nam postea Consul cum CN. Manlio contra Cimbrum in Italiam ruentes missus, apud Rhodanum uictus prostrigatusque est, amissis de exercitu hominum L. x. x. mil. Ex iustione igitur pop. Ro. Cepionis cuius temeritate id acciderat bona publicata, eius imperium primo post Tarquinium abrogatum: ipse in publicis uinculis extinctus. Inde tractus discerptusque ad scalas Gemonias est: ex Liu. L. x. v. l. l. C. Seruil. Geminus & M. Atilius Fabianus, Coss. artibus Fabianis cunctando etiam Annibalem fregerunt, post Fabij dictaturam, Q. Seruil. Procos. apud Asculum una cum omnibus Ro. interficitur initio belli socialis. Liu. l. x. x. l. l. P. Seruilius Procos. aduersus Cilicas prospere pugnant, Isaurici cognomen tum inuenit. Liu. x. c. l. l. Seruilios Rullus, uide in Rullis. Seruil. Nouianus egregie in historia dixisse uidetur, qui a nobis auditus est, clarus ingenio & sententiarum clarior, sed nimis prellus quam historiae postulat auctoritas. Quintil. Q. Sertorius e Nursia oriundus, partium Marianarum fuit una cum Cinna, moderatius tamen quam alij. Sulla redeunte e bello Mithridatico urbeque potito, ipse quoque in Hispaniam aufugit: ubi breui tempore ob uirtutem sibi gratiam earum gentium conciliauit, traditurque per eum Hispanos disciplinam rei militaris Romanam didicisse, ac fortiores deinde fuisse. Nam praeter artem rei militaris abstinentissimus etiam uoluptatum, tum religiosus est habitus, quod ceruam quandam secum in expeditionibus haberet sequentem, quam Dianae numen dicebat esse, ex eaque responsa accipere, resque gerendas auspicari. Quare dux Lusitanorum delectus, paruis copijs multas urbes subegit. Sed & quatuor Romanorum Duces contra eum missos uarijs cladibus adflixit. Primum quidem Cottam apud Mallaciam nauali praelio superauit. Phidiam Hispaniae Praetorem dein una cum duobus mil. Ro. ciuium praelio interfecit. Tertio Domitium Procos. contriuit. Postremo Toranium a Metello missum cum toto exercitu deiecit. Ipsum quoque Metellum uirum amplissimum in tantam compulit necessitatem, ut L. Lollius e provincia Narbonensi ei auxilia ferre cogeretur, & Pompeius magnus celeriter contra eum mitteretur: uarijsque utrinque praelijs incommodisque illatis, tandem Sertorius per coniurationem Lusitanorum a M. Perpenna eius socio belli eiusdemque factionis, per prodicionem in caena interfectus est. Ipse uero Perpenna meritis dans postea poenas, una cum reliquis coniuratis in Pompeij potestate ueniens interficitur. Serenus Samonicus Gordiani Iunioris principis praceptor fuit. Cuius meminit Spartianus in Caracalla his uerbis. Occisi sunt & in balneis plures, & in caenis, inter quos Samonicus Serenus, cuius libri plurimi ad doctrinam exant. Macrobius quoque libro Sa. l. l. l. Carmina quaedam de urbibus deuouendis earumque dijs euocandis in lib. v. reconditorum Samonici Sereni reperisse se ait. Superfuit hodie eius hexametrum quidam praepcepta medicinae continentibus. Suidas autem siue de eodem, siue de altero scribit, Serenum (qui etiam Aelius Athenæus uocabatur) grammaticum, tractatum de ciuitatibus fecisse, describendo uiros qui in eis florere. Praeterea epitomen in Philonem. Serapion Hierapolitanus philosophus Stoicus, cuius meminit Strabo, Stephanus. Serapion Aelius dictus orator Alexandrinus scripsit in Hadrianum principem Panegyricum, orationes in genere deliberatio apud Alexandrinum. Et utrum iure Plato remouerit Homerum a sua rep. Praeterea arte Rhetoricam, Suidas. Serapion pictor, cognominatus Anthropographus, quod homines optime pingeret. Plin. Serapion praeful Antiochenus sub Commodi modo principe. Scripsit de secta Montani & quaedam alia, ut auctor Hieronymus. Serapion alter Christianus, qui ob elegantiam ingenij scholasticus meruit cognominari, charus Antonio monacho: edidit aduersus Manicheos egregium uolumen, & quaedam alia. Laudatus etiam ob fidei constantiam sub Constantino principe, ut idem est auctor, Ioannes Serapion

pion nouissimus omnium de plantis uolumen edidit. Septem fratrum Hebraeorum unam cum VII fratres matre porcinam edere negantium sub Antiocho Illustri supplicium in lib. Macchab. legitur. Totidem Symphorosa, uxor Getulij martyris, filios Tybure sub Hadriano martyres lae Symphorosa ta conspexit: stipitibus per membra uarijs modis transfixos: quorum nomina, Crescentius, Getulius Iulianus, Nemesius, Primitiuus, Iustinus, Staclus, Eugenius. Sepulti uia Tyburtina, l. x. VII fratres ab urbe milliario. Parem filiorum numerum, Felicitas, Romana matrona, in hac palma Felicitas sub Antonino uidit, Ianuarium, Felicem, Philippum, Siluanum, Alexandrinum, Vitalem, Martialem, uarijs necatos supplicijs. Syluanus etiam de alta crepidine praecipitatus. Quos paulopost mater etiam martyrio sequuta est. Sepulti Romae omnes. Idem quoque dormienti VII dormientum numerus legitur fuisse, Maximianus, Malchus, Martinianus, Dionysius, Ioannes, Serapion & Constantinus. Hi namque socij apud Ephesum Decij infectionem in uicinum montem Caesium fugitauerunt: ac sub caeuerna quadam latitantes quanquam diligenter quaesiti nunquam inuenti sunt. Demum martyrium ferre animati: post cibum dei prouidentia sopiti usque ad annum x. x. x. Theodosij iunioris, annis c. x. c. v. dormierunt. Eo tandem L. x. x. x. l. l. l. discabant prius, Malchum unum e socijs emptum ad uictum necessaria miserunt. Rem prodidit Cleophas & nouus hominis habitus & sermo & nummus aliter signatus: quorum festum l. l. l. eidus Barnabas Augusti. Septuaginta duo discipulorum Christi nomina haec sunt: Lucas, & Cleophas, qui Matthias in Christum peregrinum in cederunt, ut plane Gregorius in procemio moralium sentire uide. Taddaeus tur. Ambrosius alium a Luca putat: Barnabas, Matthias, Thaddaeus, qui ad Abagarum missus est: alter ab Apostolo. Hi Eusebio lib. l. ponuntur. Sequentes uero Abbati Dorotheo. Philippus Septem ante omnis primi diaconi, Stephanus protomartyr. Philippus is qui Eunuchum Proculus Christianum fecit, praeful in Thracia. Proculus praeful Nicomediae. Nicanor qui una cum Nicanor Stephano interfectus. Parmenas. Nicolaus Samariae praeful: deinde pro haeretico Ioanni ta Parmenas Ananias Pauli, qui postea Damasci praeful fuit. Titus Pauli, qui in Creta praeful & sepul. Simon Ananias nicenses prima meminit. Crescens Chalcedoniae praeful: Andronicus praeful in Pannonia: Titus Amphiatius praeful Edeffae: Urbanus praeful in Macedonia. Staclus quæ Andreas in Thracia Andronicus praefulem constituit. Apelles Heracliae praeful: qui omnes ad Romanos cap. x. v. l. me. Urbanus morantur. Philetus, uel Philebus, Ephesi praeful: sensit ea que Simon magus: restitit & apostolus. Apelles stolo, ut ad Timotheum l. l. Hermogenes Megarae praeful: Demas, qui tres a fide desciue. Aristobulus runt: ut ad Timotheum l. l. & Ioan. ex nobis prodierunt, inquit, sed ex nobis non erant. Am. Narcissus plarius Smyrnae praeful ante Polycarpum, ut ad Romanos. Aristobulus Bethaniae praeful. Agabus Narcissus Athenarum praeful: Heraclitus praeful & ipse, de his omnibus ad Roman. x. l. l. Rufus Cicis in Gallia nunciauit euangelium. Agabus qui propheticum chrismate dignus fuit, de quo Philologus in Actibus. Rufus Thebarum. Ayncritus Hycaniae praeful: Phlegon, Patrobas, Hermes Lucius Philippopoleos. Linus qui postea pontifex: de quo l. l. ad Timot. l. l. l. Catus Ephesi praeful. Sospater sul. Philologus ab Andrea praeful Sinopenis factus. Liphafus, qui Romae simul cum Paul. Sosthenes lo uinctus, & post eum capite caesus. Lucius Laodiceae Syriae. Iason Tarfi. Sospater Ico. Epaphroditus nij. Erastus Meuidi. Quartus Beriti. De his omnibus ad Rom. x. v. l. Apollo, ad Corinth. tus primo. Sosthenes Colophonis apud eundem. Epaphroditus, de quo ad Philip. l. l. l. Titus Marcus colophonis item praeful, ad Colossenses l. l. l. Caesar Dyrhachij praeful ad Philip. l. l. l. Apollo Marcus Barnabae consobrini Apolloniadis. Iesus cognominatus Iustus Centipoleos praeful. De quo l. l. l. eccles. histo. Antomas. Clemens praeful Sardicenis: postea pontifex pri. Antomas mus ex gentibus Christianus. Onesimus Coroneae praeful: Carpus praeful Cheronae: Euo. Clemens dius Antiochae post Petrum praeful. Aristarchus Apameae praeful: ad Coloss. l. l. l. Mar. Aristarchus cus, qui & Io. Bibli praeful, ut in Actibus x. l. l. l. & l. l. ad Timoth. l. l. l. Zimas uel Zenas Marcus Diospoleos, ad Timot. l. l. l. Philemon Gaza praeful: ad quem Apostolus scribit epistolam. Philemon Pudens l. l. ad Timot. l. l. l. Trophimus, de quo ibidem. Hi tres apostolo semper praesto fue. Pudens re: ac post eum Romae & ipsi caesi. Marcus euangelista. Candaces eunuchus Aethiops natione in Arabia & Taprobana euangelium nunciauit, de quo in Actibus v. l. l. l. Hi Dorotheo, qui Romae scripsit, commemorantur. Polycarpo & Vincentio, qui sequuntur: Sautinus Sautinus nus, Potentianus, Alcimus, Maximus & Ioannes senior: in martyrum quoque libro ponuntur.

Aristion tur, Aristion, Rufus, Zosimus, Priscus: Iosephus, cognominatus Iustus, qui cum Matthia in sortem politus: Nason; Silas, Corinthi praesul: Euphrates, de quo ad Colos. 1111. *Martialis*, Lemouicensis praesul: Sidonius, uel Cedonius, caecus natus, sepultusq; cum Maximiano: Lazarus, Mafsilae praesul: Vrsinus ad Bituriges milius: is Nathanael, ille qui Christo probatus fuisse dicitur. Iulianus apud Cenomannos euangelium nunciauit, qui Simon leprosus esse fertur. Sed & his plures longe reperientur, si obseruabimus ea quae Paulus scribit 1. ad Corint. xv. Dominum plusquam quingentis fratribus simul apparuisse. Septuagintaduo interpretes Hebraicae, Graecaeq; linguae peritos ad Ptolemaeum Philadelphum, eos petentem ex omni tribu senos electos, ut sacros libros in Graecum uerterent sermonem, misit Eleazarus summus sacerdos. Ibi uero, ut Augustinus de ciuitate & Eusebius libro v. testantur, totidem cellis separati, eosdem libros eodem modo uercentes non interpretum, sed prophetarum adflati spiritu uisi sunt. Quam sane opinionem Hieronymus refellere uidetur in epistola ad Desiderium his uerbis: Nescio quis author primus, Septuaginta cellulas Alexandriae mendacio suo sinxerit: quibus diuisi L. x. interpretes sacros interpretati sunt libros. Quum Aristaeus eiusdem Philadelphi familiaris, & non multo post Iosephus, nil tale retulerint: sed in una basilica congregatos conuertisse scribant; non prophetae uidentur, quod longe aliud sit esse interpretem, aliud esse uatem. Sed & idem Hieronymus alibi testatur, minime fideles in conuertendo fuisse, caelasseq; de industria ubi de filio deo, aut trinitate aliquid uiderent, ut regem ad unius dei cultum tantum reuocarent. Praeterea eosdem Septuaginta ex consuetudine uocari, quum Septuagintaduo fuerint. M. Anneus Seneca Senecae philosophi pater, patria Cordubensis, & equestris ordinis ac eruditissimus fuit, ut cui declamationes, quae filij dicuntur esse, nonnulli referant. Martialis duos Senecas, unicuiq; Lucanum commemorat. Meminit etiam utriusq; Sidonius poeta. Non quod Corduba praepotens alumnis Facundum ciet hic putes legendum; Quorum unus colit hispidum Platona, Incassumq; suum monet Neronem. Orchestram quatit alter Euripidis, Picium fecibus Aeschylum sequutus. Quod utrum hunc & filium philosophum intelligi uelint: an philosophum & nepotem ex fratre Mela, qui & ipse Seneca appellatus, non satis liquet. uidetur autem ex his Sidonij uerbis tragaedias alter a philosopho scripsisse. Igitur hic ex Eluia Albina tres liberos suscepit. L. Anneum Senecam philosophum, Iunium Anneum Gallionem, & L. Anneum Melam Lucani patrem. Seneca & Gallio Romam ducti, praecipuos habuere, Pomponium Marullum, Iulium Higinum Polyhistorum, Cestium Smyrnaeum, & Asinium Gallum: in philosophia uero Socionem Alexandrinum & Phorinum Stoicum, teste Hieronymo. Hinc clarus factus in Claudij dignationem uenit, datusq; priuigno eius Neroni praceptor, qui ad necem eum compulsi, quamuis comiteum petenti & bonis cedenti persancte iurasset, inspectum se frustra. Venas medico praebuit: deinde hausto ueneno in balneo periit: ut est author Tacitus: qui etiam iuuisse mortis causam dicit Herinij Rufi & Tigillini coniurationes. Quod in super opes supra modum auget, & quaedam alia Iuuenalis aperte diuitijs adscribit. Temporibus diuis igitur, iussuq; Neronis Longinum & magnos Senecae praediuitis hortos. Quintilianus habuit eum praepceptorem, ualdeq; laudat: multa, inquit, in eo rerum cognitio: in qua tamen aliquando ab his quibus inquirenda quaedam mandabat, deceptus est. Traclauit omnem ferè studiorum materiam: sed in philosophia parum diligens. Datur uitio quod rerum pondera minutissimis sententijs fregerit: uerum idem robustis & firmatis legendus. Multa enim probanda in eo, eligere modo in animo sit: quod utinam fecisset. Digna enim fuit illa natura, quae meliora uellet. Caius princeps eum arenam sine calce appellabat. Gellius ut maledicum eum taxat, utpote superioribus doctis & poetis omnibus, praesertim Ciceroni obreclantem. Feruntur eius tragaedias aut alterius, ut supradixi: uerum Quintilianus poemata attigisse ait. Praeterea epistola ad Paulum apostolum, & Pauli ad eum: quarum meminere Augustinus in epistola ad Macedonicum, & Hieronymus de uiris illustribus, qui eum in catalogo sanctorum ponit. Cuius maxime autoritas mouet, ut eius scripta ac memoriam ueneratione prosequar: quum alioquin arduum mihi uideatur inter tot opes, deliciasq; hortorum, & rei studium, non cupidipotius ac luxuriosi hominis, quam philosophi, aut sancti uiri, uestigia posse seruare. Fertur & eius epigramma: Cura, labor, metus, ac sumpti pro munere honores: Ite alias posthac sollicitate animas. Fuit natura constantissimus: solebat illud ex oratione Demosthenis usurpare

pare: *ὅτι γὰρ ἐπιπέσει ἀπὸ τῆς ἀρχῆς καὶ τῆς σῴσεως, πρὸς δὲ αὐτὴν εἶσα.* Vniuersae enim uirtutis consultatio principium est: finis uero constantia. M. Anneus Lucanus, a patre Mela, una cum Seneca & Gallione Romam aetate sex mensium deportatus, traditus est in disciplinam Rhemeno Palmoni & Cornuto. Saleium Bassum, & A. Perlium condiscipulos & sodales habuit. In Neronis dignationem ueniens quaestor factus, ludum gladiatorium edidit. uxorem duxit Pollam Argentariam, Pollij Argentarij filiam doctam, ut planè ex Papinij hendecasyllabo dignosci potest. Quum in theatro Nero Orpheum proniciasset, Lucanus item, iudices coronam Lucano dedere, quod Nero grauius ferens interdixit poeta foro & theatro. Papinijus, Ingratus Nero dulcibus theatris, sit noster tibi praefatur Orpheus. Igitur Lucanus odio principis Pisoniang coniurationi adhaesit: accusatus deinde reuictus quicquam fateri aut manifestare: sed promissa impunitate matrem nominauit. Acceptoq; mortis arbitrio, uenas & ipse soluit uti paruus. Scripsit Saturnalia, Medeam, Orpheum, incendium urbis, & Troianum: Pharsaliam non finiuit: cuius primos tres libros cum uxore correxerat. Seuerus Attilius in Hispania, de genere illius Seueri, ad quem Lactantij duo epistolarum scribuntur uolumina: composuit librum Odeporicum, totius uitae suae statum continentem, tam prosa, quam uersibus, quem uocauit *καταστροφῶν*, id est, conuersionem. Decessit sub Valeriano principe. Ex Hieronymo, Seuerus item haereticus, Tatiani dogma sequutus, a quo Seueriani. Duo item clari sanctitate: alter praesul Rauennas tempore Iouiniani principis: qui praenoscens exitum suum, aperto sepulchro inter filiam & uxorem se medium collocari iussit. Alter praesul Viennensis, Seuerini plures: unus abbas coenobij Agaunensis, regnante Clodoueo in Gallia. Alter ex Pannonia, profectus in Picenum, Septempedensi ciuitati tunc clara praefuit: qua diruta a Gothis, sancti Seuerini oppidum iuxta eius nomini dicatum. Alius praesul Neapolitanus, frater sancti Victorini praesulis Pictauiensis: cuius nomini oppidum in Salernitano dicatum. Alius praesul Colonienis. Sextus Cheroneus, Plutarchi sororis filius, philosophus, ac discipulus Herodoti philosophi sub Marco Antonio, apud quem in honore fuit: scripsit Episcopia, & Pyrhonia libris x. author Suidas. Meminit etiam Philostratus in sophistis, opus eius ad nos peruenit. Hic ille forte quem scribit Hieronymus ad Seuerum principem librum de resurrectione scripsisse: quanquam eum Christianum alibi fuisse non inuenio. L. Sextius, qui Salices in Gallia subegit, aquasq; Sextias condidit, nunc oppidum Aquense: ut apud Liuium, M. Sextilius patria Fregellanus, quem Liuius dicit respondisse pro duodeuiginti colonijs, quae milites prius denegatos simul & tributa dare postea promiserunt. Sextilia, uirgo Vestalis stupri damnata. Silius Italicus, ex Italica Hispaniae ciuitate, & originem & nomen traxit. Ipse Romae natus, in literisq; educatus. Prima ei fori contentio fuit magna inter patronos auctoritate: Ciceronem imitatus, cuius etiam uillam Formianam possedit. Extremam gratem Musis & Phoebus tradidit: ut satis indicat Martialis epigramma. Consul fuit, quo tempore Nero excessit: pro consul Asiam administrauit. Decessit annos natus L. x. v. uoluntaria morte, taedio morbi, quem euadere nequaquam posse uidebat: uti Plinius Iunior in epistola demonstrat: in qua & eum taxat maiore cura quam ingenio carmina fecisse, auditorioq; saepe ea commisit, dicens: Imitatus est maxime in his Maronem, cuius etiam natalem celebrare quorannis consueuit. Sidonius Gallus praesul Aruernorum tempore Calsiodori & Theodorici regis uir eruditissimus ac Christianus, cuius extant epistolae. Stilpon, philosophus Megarensis, tempore primi Projemae, discipulus Pasiclis Thebani: praefuit schola Megarensi: scripsit dialogos non minus x. x. Suidas. M. Silanus consul, aduersus Cimbrum male rem gessit: quapropter a Domitio tribuno plebis accusatus: dicebat enim eum iniussu populi cum Cimbris bellum gessisse. Idq; fuisse principium calamitatum, quae postea euenissent. Deq; eo libellum quoque edidit: sed plenissime Silanus absolutus. Duæ tamen tribus damnarunt, Sergia & Quirina, Pedianus. M. Silanus alius, ante hunc ordines sub Africano in Hispania duxit: Hannonem, Magonemq; duces Carthaginensium, in deditioem accepit. D. Silanus consul designatus. Cicerone consule. Salustius in Catilinario. L. Silanus, Claudij principis gener, maritus Octauiæ, qua sibi erepta, daraque postea Neroni, praedolore gladio incubuit. Syluanus, Troiadis praesul, Maximiani tyranni tempore, rhetor, ab initio Troili sophistae discipulus, Christianus factus, uitam monachi dilexit. Quumq; ab Attico praesule Constantinopolitano prius Thraciae ciuitatis praesul constitutus esset, post aliquot annos rogauit, ut inde ob

Lucanus
Mela
Gallio
Seuerus Attilius
Seuerus hereticus
Seuerini plures
Sextus philosophus
L. Sextius
M. Sextilius
Sextilia
Silius Italicus
Sidonius Gallus
Stilpon philosophus
M. Silanus consul
M. Silanus
D. Silanus
L. Silanus
Syluanus

immensa frigora, quum esset tenui valetudine graciliq; corpore, transferretur in mltius cœ-
 lum. Itaq; se officio abdicans, Constantinopolim uenit: ubi monachum aliquandiu egit, do-
 nec Troiano populo præficeretur. Ipse ægre sumpto negotio quum nullam haberet execu-
 rationem itineri se adcingens, portentum ex eo subito uisum. Nautis enim qua in Troadem
 profecturus erat, diu immobilis in litore antea permanerat, nec ulla ui mortalium dimo-
 ueri sedibus poterat. Tunc uero eius primum precibus soluta procedere cepit. His igitur
 alijsq; signis, uir sanctus, tum etiam doctus est habitus: & qui populo exemplis optimis do-
 ctrinaq; præfuerit. Exerat eius uolumen diuisum in libros v lll. de providentiã dei, deq;
 mundi gubernatione ad Salonium præfulem. Ex historia tripert. Syllanus Tyri præsul se-
 nex iam sub Diocletiano bestijs obiectus. Alius abbas in deserto Scythiã. Alius præsul Na-
 zarenus Hieronymi auditor, successor, ac defensor. Simones plures. hoc etiam nomen
 post Philippum Græcis, Latinis, Hebræisq; pariter commune. Ex his antiquissimum sanè
 legimus Atheniensem ac philosophum Socratis discipulum fuisse, qui scripsit dialogos
 x x x l l l. Alius fuit qui scripsit de arte rhetor. Alius medicus. Alius sculptor. Quorum
 omnium author Diogenes. Simon Magnesium musicus egregius, qui & ipse superiorum
 mulicorum more corrupto, Simodiam introduxit, sicut & Lylis Lysiodiam. Strabo. Simon
 Constantinopolitanus ludæ magister, circiter annos abhinc c c. composuit Græcè mera-
 phrastas, id est, sanctorum uitas quæ singulis mensibus proprie leguntur, habenturq; in bi-
 bliotheca Vaticana. Ex Hebræis uero Simonem magum legimus, caput & authorem to-
 tius hæreseos. De quo Eusebius libro l l. latissime. Iustinus philosophus in apologia ad An-
 toninum principem in hanc sententiam scribit: Simon quidam Samaritanus de uico Cypri-
 tho sub Claudio principe artibus magicis & ope dæmonum subleuatus in urbe nostra, com-
 plurimis per phantasia deceptis, deus est creditus, & honore simulacri donatus, à uobis
 inter duos Tyberis pontes colitur, cum titulo Latinis literis descripto, Simoni deo sancto.
 Quem omnes penè Samaritæ, & nonnulli alijs, tanquam deum adorant, ac fatentur. Sed &
 Selenem quandam erroris comitem, quæ prius in lupanari fuit apud Tyrum, cum ipso con-
 secraverunt. Similia quoque Irenæus in primo aduersus hæreses libro. Quod autem, ut uul-
 go fertur, Petri apud deum precibus sublatus ceciderit, nulla sanè apud idoneos mentio. Ni-
 mor & Plinium huius non meminisse, quum de Neronis magica mentionem fecerit, quam
 multis experimentis ab eo principe curiosissimo uanam ac nullam esse deprehensam dicit.
 Simon item ille qui à Petro spiritus sancti gratiam mercari uolebat, unde uirio nomen indit-
 tum, alijsq; complures præter Apostolum: quorum princeps Machabæorum pater, E no-
 stris quoq; quem potius commemorem non habeo, quam nouum ætate nostra exemplum
 Simonis pueri Tridentini. Hic sedente Sixto l l l l. pont. die Veneris sancti à Iudæis clam
 comprehensus, ac omnibus cruciatibus prius adfectus, demum cruci adfixus est. Ex quo
 templum ei ueluti martyri dicatum. Simonides etiam plures, sed potissimi poetæ duo, al-
 ter Cæus & Melicus: alter Teius & Iambicus. Melicum Suidas dicit emicuisse olymp. l v.
 uixisse annis l x x l x. scripsisse Dorica lingua Cambisis & Darei res gestas, ac Xerxis
 bellum maritimum: præterea threnos, encomia, epigrammata, pæanas, tragœdias, nantias,
 & alia. Cicero autem de oratore, artem memorandi inuenisse dicit his uerbis: Simonides
 Cæus primus artem memorandi inuenisse fertur. Quum cœnaret in Thessalia apud Sco-
 pam fortunatum hominem, concinissetq; id carmen quod in eum scripsisset, in quo multa
 ornandi causa poetarum more in Castorem & Pollucem scripta fuissent, nimis illum sordide
 Simonidi dixisse se dimidium eius ei quod pactus esset pro illo carmine daturum, reliquum
 peteret à Tynidaridis, quos æque laudasset. Haud multo post nunciatur Simonidi, ut prodit-
 ret, iuuenes stare ad ianuam duos, qui eum magnopere uocarent: surrexisset illum ac uidit-
 se neminem: hoc interim spatio conclaue illud, ubi epularetur Scopas, concidisset, ea ruina
 ipsum oppressum cum suis interisset: quos quum humare uellent sui, nec possent obritos in-
 ternoscere ullo modo, Simonides dicitur ex eo quod meminisset, quo loco quisq; cubuisset,
 demonstrator uniuersisq; sepeliendi fuisse. Hac re tunc admonitus, inuenisse fertur ordinè
 esse maxime qui memoria lumen adferret. Plinius octauam chordam in lyra inuenisse dicit.
 Eustathius uero tris duplices literas, f, ψ, θ. De Iambico autem Quintil. sic refert: Simonides
 Teius alioquin sermone proprio & iucunditate quadam commendandus: præcipua tamen
 eius in commouenda miseratione uirtus, ut quidam in hac eum omnibus eiusdem operis ar-
 thoribus

thoribus præferant, in quibus sanè disidere uidentur authores. Iambicum poetam Teium
 Strabo fuisse dicit. Suid. uero Carystium siue Erythreum, qui scripsit Græcorum apud Auli-
 dem conuentū, trimetrorum libros duos, & alia. Præter hos, alios duos ponit: unum filium
 sororis Simonidis Cæi, cognominatum Melicertam, qui ante bellum Peloponnesiacum fur-
 it, scripsitq; genealogiam libris tribus: alterum Simonidem Magnetem poetam, Antiochi
 magni tempore, cuius res gestas scripsit, ac bellum aduersus Galatas. Syrianus Alexandreus
 philosophus Platonius, docuit Athenis: scripsitq; in totum Homerum cōmentarios v l l. Magnes
 In rempublicam Platonis, & alia. Huius discipulus & successor fuit Proclus. Suidas. Syne-
 sius è Pentapoli Africæ philosophus Christianus, præsul Ptolemaidis factus, scripsit libros
 in grammatica, philosophia, panegyricos, epistolos, & alia. Suid. Huius operum bona pars
 extat. Symmachus, unus ex interpretibus sacrorū librorum, scia Ebioneus, quæ Christum
 è Iosepho & Maria natum putat, uti supra commemorauit: commentarios quosdam conscri-
 psit, in quibus conatur ex euangelio Matthæi insaniam hanc probare. Hos Origenes cum
 interpretatione ipsius Symmachi scribit se apud Iulianum quendam comperisse, qui se di-
 ceret hos libros ab ipso Symmacho suscepisse. Ex quo uidere licet Origenis ferè tempori-
 bus eum fuisse. Ex Euseb. Symmachus alter senator, uir doctus, Boetij socer. Symmachus
 Romanus orator, missus à senatu Constantinopolim ad Theodosii liberos, rogatum ut Ve-
 stales à Christianis destrui minime pateretur. Cuius rei gratia putabant aduersa multa se à
 dijs fuisse passos. Eius igitur orationem & Prudentius & Ambrosius qui huius meminerūt,
 acerrime confutarunt. Syloson Polyceratis Samiorum tyranni frater, quum priuatus Dareo
 Hystaspis filio magnopere optanti uestem quam ferebat aliquando largitus esset, ille post-
 quam est rex factus, dono tyrānidem Samiorum ei dedit, qui acerbe imperauit. Quare urbs
 ab hominibus deserta: unde proverbiū manauit: *ἔκρηλε Συλοσῶντος & νεχρωελα:* Sylosonis
 opera locus amplius. Strabo x l i i i. Simmias philosophus Thebanus scripsit dialogos x x l i i i. Simmias
 qui ordine à Diogene commemorantur. L. Sifenna Romanus orator & historicus, paulo
 supra tempora Ciceronis, de quo ipse Cic. in oratore. L. Sifenna doctus uir & studijs opti-
 mis deditus tum Latine loquens, grauis reipublice non sine facetijs, neq; laboris multi, nec
 fati uersatus in causis, interiectusq; inter duas ætates Hortensii & Sulpitij, nec maiorem
 consequi poterat, & minori necesse erat cedere. Huius omnis facultas ex historia ipsius per-
 eipi potest, qua cum facile uincat omnis superiores, indicat tamen quantum ablit ab sum-
 mo, quamquam hoc genus descriptionis nondum sit satis latinis literis illustratum. Et paulò in-
 ferius. Sifenna emendator sermonis usitati quum esse uellet, ne à C. Rufsius quidem accusa-
 tore deterreri potuisset, quo minus inulitatis uerbis uteretur. Nam quum in defensione Chry-
 stili Supputatilla dixerit, tunc Rufsius accusator, circumuenior iudices, inquit, nisi subue-
 niatis. Sifenna quid dicas, nescio, metuo insidias, quid est hoc? Supputa, quid sit scio, tillica
 nescio. Solon Salaminius genere, unus è septem sapientibus, Atheniensibus leges dedit, ac
 eas quas Draco tulit, præterquam quæ de cæde erant, omnes propter asperitatem magnitudi-
 nemq; pœnarū abrogandas curauit. Nam una omnibus pœna constituta fuerat, ut etiam
 qui ocij damnati essent, aut qui holera subripuissent, capite plecterentur. Ob quam causam
 Demades dicere solebat, Draconem non atramento, sed sanguine leges scripsisse. Legem Si-
 fachtheam tulit, qua bona tantum non corpora uti prius debitorum essent obnoxia credito-
 ribus. Florebat in republica tunc Pylistratus, qui plura pro patria gesserat, æmulus laudibus
 Solonis cui & genere propinquus erat. Illius igitur eloquentia plus potuit apud populum,
 quam huius sapientia. Celsit sponte Solon tyrannum fugiens prius in Aegyptum, deinde
 in Cyprum, postremo ad Cræsum regem: cuius quum opes uideret, ostentanti Cræso atq;
 interroganti, num quis eo felicior esset: respondit, Tellum quendam pauperem admodum
 alioquin iustum Athenis agentem: simul adfirmans nihil esse felix quod temporum muta-
 tioni subiaceat, felicitatem finem tantum indicare. Cuius sententiæ Cræsus postea à Cyro
 captus meminisse dicitur. Solon inde in Ciliciam profectus ciuitatem à suo nomine Solos
 adificauit, in qua Athenienses colonos statuit, qui intervallo temporis ab Attica lingua de-
 sciscentes, solæcizare dicti sunt. Vnde uerbum solæcismus tractum. De celsit in Cypro an-
 norum l x x x, mandauit ossa Salaminem transferri, ibiq; per regionem proijci ac dissi-
 pari, ne Athenas inferrentur, quoniam discedens iureiurando ciues adlegit, non antiquatu-
 ros leges suas, donec rediret. Reliquit etiam conciones & epistolos quasdam. Emicuit olym.
 P 3 XLVI

Simenes
 Simon philo-
 sophus, rhe-
 tor, sculptor,
 Simon gram-
 maticus
 Simon Magus
 Simon auariss
 Simon Mac-
 chabæus
 Simon puer
 Tridentinus
 Simonides
 Simonides
 Teius

Simonides
 Melicerta
 Simonides
 Syrianus
 Synefius
 Symmachus
 Symmachus
 orator
 Syloson
 Simmias
 L. Sifenna
 C. Rufsius
 Solon
 Draconis
 seueritas
 Tellus

XLVI. Hic postremo traditur, quanquam grauisimus fuerit, sera iam aetate cum Theſpides tragœdiam spectaret, paulatim ocio se dedisse, ac uitæ molliori, quod sanè declarant illa carmina ipsius. Dum propro ad senium discere multa libet, Grataque sunt Veneris nobis & dulcia Bacchi, Quæque uiris Musæ munerata grata ferunt. Epigramma sepulchro Cicero huiusce modi commemorat: Mors mea non careat fleu, linquamus amicis Mœrorem, ut celebrentur funera cum lachrymis. Ex Plutar. Socrate, Diogene. Sophocles Atheniensis tragicus poeta, æqualis Periclis eius collega quandoque in prætura. Docuit, teste Suida, tragœdias **CCXXIII.** tulit uictorias **XXIII.** Deceſsit post Euripidem annos **VI.** Cusſtyli magnitudine præfertur, licet eius sententijs inferior. Primus usus est tribus histrionibus, hoc est, tritagonista. Chorum induxit **XV.** iuuenum, quum prius **XI.** tantum intrarent: appellabatur Apis, ob linguæ dulcedinē. Filios suscepit, Leophontē, Leosthenem, Aristonem, Stephanum, Meneclidē. Hæc ex Suida. Gel. autem scribit, quod filij patrem tanquam senio delirantem, administratiōe rei familiaris interdixerunt. At ille tragœdiam protulit nuper ab eo scriptam iudicibus, uti uiderent an id esset opus deliri senis: quare restitutus, sapereque magnopere usus est. Valer. quoque ait hunc ex inſperato gaudio ob uictoriā ex tragœdia quadam repentino obiisse. Memoratur & à Suida Sophocles alter nepos superioris, poeta item tragicus, qui docuit tragœdias **XL.** uicit **VIII.** scripsit & elegos, Sophocles etiam grāmaticus, minor appellatus, qui enarrauit Lycophronem, Apollonium, pluresque poetas: cuius opera habemus. Sophocles alius, dux Atheniensium, Soſtratiæ filius, apud Thucydidē. Sopater sophista, Iamblyci discipulus, in magna fuit apud Constantinū magnum dignatione, eique adſidebat conſiliarius. Calumniam ab inimicis passus quod causa caritatis annonæ Constantinopoli fuisset, inſons eiusdem iussu imp. securi percussus est. author Eunapius in libro sophistarum. Apameus Sicyonijs uel Thebanus comicus historicus, scripsit epitomen in plures authores. Suid. Sophilus Sicyonijs uel Thebanus comicus mediæ comœdiæ, ipsius fabulas nonnullas commemorat Athenæus. Sophron Syracusanus Xerxis & Euripidis tempore, scripsit mimos uiriles, & mimos foemineos lingua Dorica, & soluta oratione. Dicitur & Plato quum in eos incidere, obdormire solitus. Fuit alius siue idem comicus, cuius fabula *πυθώπαι*, ut ait Athenæus, Soranus Ephesius medicus Alexandriæ profecit. Deinde Romam uenit, ubi artem exercuit, Traiani & Hadriani temporibus. Libros plures optimosque composuit. Suid. Est & Valerius Soranus, qui inter Valerios dicitur. Sosthibius grāmaticus Laonicus. Sostheus Syracusanus uir de numero eorum, qui Pleiades appellantur apud Ptolemæum, amulus Homeri tragici. Suid. Sosipatra foemina uates ac doctissima e Libya, uxor Aedesi sophistæ, educata dicitur à quibusdam numinibus. author Eunapius lib. sophistarum. Soſtratus plures fuisse constat: primus Plinio & Strab. testibus, architectus, qui turrim excitauit in insula Pharo, iussu Ptolemæi Philadelphi ad ostendendos nocturnos ignes nauarum cursibus eique nomē suum inscripsit, quod regem fuisse passum admiratur Plin. Idem quoque pensile Cnidi ambulacrum fecisse traditur. Alius qui ex are & alio modo signa faciebat, teste eodem Plin. Tertius sacerdos Cereis apud Tacitum. Quartus uates, qui per furorem multa Græcis prædixit. Nam Bacchis Naueus, & Soſtratus Atheniensis Xerxis aduentum prædixerunt, ut author Herod. Quintus Soſtratus Sicyonijs cognomento Acrocherites, ut ait Suid. Sotades Maronites poeta turpissimus Iamborum scripsit libros, quos appellauit Cinædos lingua Ionica, ubi libidinum lasciuia species & descriptio inerat. Fuere & alij duo Athenienses, alter comicus mediæ comœdiæ, alter philosophus, qui scripsit de mysterijs librum **I.** Suid. De primo Martial. dicit: Nec retro lego Sotadem cinædum. Retro enim eius carmina legebantur, ut sensus te geretur: ut illud, Laus tua non tua fraus, uirtus non copia rerum Scandere te fecit hoc decus eximium. De Sybariticis item libellis lasciujs alibi diximus. Soteridas Epidaurius scripsit musice libros tres, ut ait Diony. Sotericus Asites poeta, sub Diocletiano scripsit Incomitum Diocletiani, Bassarica siue Dionysia, uitam Apollonij Tyanci, & alia. Suid. Sophronius uir apprime eruditus, Græcis præsertim literis, psalterium & prophetas, quos Hieronymus ex Hebræo in Latinum uerterat, in Græcum rursus sermonem ipse uertit, simul cum alijs quibusdam opusculis, ut ipse Hierony. testatur. Sophronia matrona Romana, altera Lucretia Christiana, cum uim Decij principis uideret sese passuram, consentiente uiro, adrepto gladio seipsam transfixit, ac inter sanctas mulieres relata. author Euseb. in historia. Sophia mater felicissima, tris filias Fidem, Spem, & Charitatem sub Hadriano pro Christi nomine ingulatas

gulatas, alacriter uidit, sepeliuitque **CVIII.** ab urbe militario. Socrates patria Athenensis, pater Sophronico, matre Phanarista obstetricæ, Archelai physici discipulus, primus omnium de moribus disserere cepit, philosophia e caelo ad res humanas conuertendo. Cum ipse præter ceteros suo tempore mortales & uita castissimus, & moribus patientissimus fuerit, exemplum utriusque rei constant. Nam & patientiam Gellius pulchro scommate refert. Cum uxorem Xantippem contumacius ac clamorose in se agentem diu tolerasset, postremo aqua esset ab ea perfusus, cepit ridens dicere, Sciebam Xantippem tonantem quandoque pluituram. Castitatis illud ab Aeliano memoratur, quod Zopyrus physiognomus dixisse fertur Socrate ex physiognomia omnium libidinosisimum esse: cuius uis autem tanquam falsa locutum eum ridetibus, Socrates minime mentitum dixit, sed naturæ uim se animi uirtute attulisse. Cic. tamen de diuina. non lasciuum, sed bardum, ac mente stupidum & obtusum dicit. Nihil unquam scripsisse constat, sed eius dissertationes à Platone commemorantur. Victu alioquin facili, quod proximum dijs maxime putaret, qui minimis egeret. Dæmonem se habere fatebatur, qui ei futura prædiceret. Accusatus postremo ab Atheniensibus, quod de dijs male sentiret, ac in carcere causam dicere iussus neglexit, & Lysie oratione elegantissimam in eius defensionem ei tradita respuit, dicens optimam quidem esse, sed Socrati minime conuenire, haustoque cicuræ poculo excessit. Cic. de orat. sic ait: Lysie orationem Socrates spreuit, tanquam calceis Sicyonijs non uteretur, quamuis essent habiles, quia nimis expolitæ: sic illam orationem disertam sibi uideri, sed fortem ac uirilem non uideri. Solebat item dicere, teste Aeliano, ocium fratrem esse libertatis, indicioque esse Persas & Indos, qui perpetuo liberi in ocio degunt. At contra negocijs intentos Lydos & Phryges, qui seruiunt. Fuere item alij huius nominis à Diogene commemorati non bis obſcuri, qui autem claritatem habeant, duo, Alter piclor, inter cuius opera, piger qui appellatur *ἄκω* spartum torquens quod a fellis arrodit. author Plin. Pausanias autem dicit hunc à Polygnoſto pictum, uti supra dixi. Propert. ad hanc tabellam adludens ait, Dignior obliquo funem qui torqueat oeno, Adſiduusque tuam pascat a felle famem. Alter Constanti-nopolitanus, qui historiam ecclesiasticam à tempore apostolorum usque ad Chryſostomum scripsit, quo tempore fuisse par est: unus ex his qui in triperita conſtititur historia: reliqui Theodore-tus & Sozomenus Græci autores. Est alter Sozomenus presbyter Pistoriensis, qui historiae uniuersalis immensum edidit uolumen. Socion philosophus peripateticus, genere Hispanus, scripsit *κόπας ἀμαλθείας*, id est, cornucopiæ, librū multæ uariæ doctrinæ refertū, autor Gel. Spartacus dux gladiatorum, qui pop. Rom. bellum mouit. Superatus à P. Crasso. Cicero M. Antonium alterum Spartacum uocat. Speusippus philosophus, Platonis sororis filius coposuit dialogos à Diogene commemoratos. Spintharus Corinthius nobilis architectus, Delphicum templum ædificauit. author Pausanias, Alter Atheniensis Oebali pater, Spurina dux regis Parthorum qui Crassum interemit. Item mathematicus ac uates, qui Cæsari prædixit, ut Martias caueret eides, cuius Tranquil. in Cæsare, & Valer. meminere. Tertius huius nominis adoleſcens egregia forma, qui cum foeminas uirosque ad libidinem aspectu decoro inuitaret, oris pulchritudinem uulneribus sponte dehonestauit. authores Valer. de uerecundia, & Am-bros. lib. **III.** de uirginitate. Staseas Neapolitanus, philosophus Platonius. Cic. de finibus, Stesichorus poeta lyricus, ex Himera Sicilia ciuitate olymp. **XXV.** deceſsit Catania, quod profugus uenerat, sepultusque ante portam, quæ à nomine ipsius Stesichoria dicitur. Fratrem habuit Mamertinum optimum geometram. Dicitur & scripsisse Helenæ uituperationem, ex quo exoculatum fuisse, rursusque ob palinodiam uisum recuperasse. Vocatusque est Stesichorus, quoniam primus cum citharæ cantu chorum constituit. Nam prius Tifias uocabatur. author Suidas. Quintilianus uero sic eum taxat. Stesichorus quam sit ingenio ualidus, materiae quoque ostendunt, maxima bella & clarissimos canens duces, Lyrici carminis dignitatem curua sustinens lyra. Reddit enim proteruis in agendo simul loquendoque debitam dignitatem, ac si tenuisset medium, uideretur emulari proximus Homerum potuisse, sed redundat & offenditur: quod ut reprehenditur, ita copie uitium est. Stesimbrotus Tar-sius historicus scripsit res gestas Cimonis ducis Atheniensium; ut ait Plutar. Stilpo Megarensis philosophus tempore primi Ptolemæi, discipulus Pasicles Thebani, præfuit scholæ Megarensi: scripsit dialogos non minus **XX.** Suid. Hunc Cic. de diuina. dicit ebriosum ac libidinofum fuisse naturam, quam & uoluntate & studio literarum pertinaci adeo uicerat, ut nihil in eo lasciuum inueniret, Stratones octo, primus Iſocratis auditor, secundus Lampſacenus

Theophrasti discipulus. IIII medicus, qui Erasistratum audiuit, IIII historicus. v poeta epigrammatum. V I antiquus medicus, ut ait Aristoteles. V II. peripateticus, qui uixit Alexandriae. haec Diogenes. V III. Stratonem Plutarchus in uitis ponit, praepceptorem rhetorices ac familiarem Bruti qui una cum eo in bello Philippensi fuit, solusq; adhibitus, dum sibi ille mortem consciiuit. Conciliatus postea Augusto per M. Messalam, qui comes ad bellum Actiacum fuit. Lachrymans enim Messala, hic est, inquit Augusto, qui meo Bruto gratias extremas subministravit. Aelianus quoque de uaria historia, Stratonem Sidonium quendam scribit in conuiujs ualde delicatum, ac lautitia uictus, amicissimumq; Neoclis Cyprij regis pari luxuria certantis. Suidas, cuius lexicon multi auxere auctores. Eudemus orator, qui scripsit dictionarium ex ordine literarum. Helladius, Theodosio iuniore imperante, Eugenius ex Augustopoli Phrygiae urbe, Zosimus Gazeus, Caecilius Siculus, Longinus Calius, Luperus Berytius, qui scripsit de Atticis dictionibus, Iustinus, Iulius sophista, qui scripsit epitomen linguarum Pamphili, de consuetudine Attica, Pamphilus, qui edidit pratum dictionum, Zopyrio, Pollio Alexandrinus, qui item de Atticis dictionibus per ordinem literarum: igitur hi omnes Suidae operi agglutinati sunt. Suidam alterum inter sculptores clarissimos ponit Pausanias. L. Cornelius Sulla, nominis etymum a Sibylla trahit teste Macrobio. Bello Punico II. Iudi primum instituti ex libris Sibyllinis, suadente Cornelio Ruso, qui propterea Sibylla cognominatus est, postea corrupto nomine cepit Sulla uocari. Felix ob successus appellatus. Nam mulier quondam obuiam ei puero, salue dixit puer, & tibi & reipublicae felix, quae postea uideri amplius non potuit. Primum quaestor Marij, Iugurtham a Boccho in deditiōnem accepit: bello Cimbrico & Teutonico legatus bonam operam nauavit. Praetor inter ciues ius dixit. Idem Siciliam prouinciam habuit: bello sociali Samnites Marfosq; superauit. Ne monumenta Bocchi tollerentur Mario restitit: consul Asiam sortitus, Mithridatem apud Orchomenum & Cheroniam praelio fudit. Archelaum praefectum eius Athenis uicit, portum Piraeum recepit. Medos & Dardanos in itinere superauit. Mox cum rogatione Sulpitia imperium eius transferretur ad Manlium, in Italiam regressus, corruptis aduersariorum exercitibus, Carbonem ex Italia expulit, Marium apud Sacriportum, Thelesinum apud portam Collinam uicit. Mario apud Praeneste interfecto, felicem se edicto appellauit. Proscriptionis tabulas primus proposuit, nouem millia dedititorum in uia publica occidit. Numerum sacerdotum auxit. Tribunitiam potestatem minuit. Republica ordinata dicituram deposuit. Vnde spe deceptus, Puteolos conuersit, & morbo phthiriali interijt. Haec Caecilius. Sulla rerum potitus, corpus Marij iam defuncti reuulsit atq; disciecit. Quapropter ut ait Plinius, ueritus talionem, cremari corpora instituit. Tota Italia proscriptiones fecit, proscriptorum liberos & bonis & petendorum honorum iure priuauit, quam legem antiquare deinde conatus est Cicero in oratione de liberis proscriptorum. Per u, scribendum hoc nomen nummi antiqui docent, tum Romae inscriptio marmoris celebris apud aedem diuae genitricis de porticu huiuscemodit: L. Cornelio, P. F. Sullae procos. V II uiro Epul. clientes cos. P. Suilla a Torquato accusatus inter Catilinae coniuratos fuisse, defenditur a Cicerone cos. qui & obtinuit. Sulpicius, per c, scribitur in marmoribus ueterum. Q. Sulpicius Priscus oppidum Labicos corona circumdatum, scalis captum diripuit, censuitq; senatus frequentem coloniam deducendam. Coloni ab urbe M. D. missi. L. Iulius libro IIII. C. Sulpitius Potitus dictator creatus, reliquias Brenni apud Praeneste stratagemate uicit, nullis cum agafonibus in insidijs collocatis, unde triumphum egit. Deinde consul Soram expugnavit, Samnitesq; apud Maleuentum superauit, caesis ex eis ad xxx. milia. Frontinus lib. III. & L. Iul. lib. V. Seruius Sulpitius gener Fabij Ambusti, uide in Fabio. C. Sulpitius Gallus, maxime omnium nobilium Graecis literis studuit, & fuit reliquis rebus ornatus atq; elegans. Is praetor ludos Apollini fecit, in quibus cum Thyestem fabulam docuisset, Ennius mortem obiit. Cicero in Bruto. Valer. quoq; hunc astrologiae peritissimum fuisse tradit, primumq; qui in exercitu Pauli Aemylij contra Persecum eclipsim lunae noctu factam, militibus admirantibus enarrauit. P. Sulpitius consul primus, qui ad bellum Macedonicum missus equestribus praefijs cum Philippo prospere pugnauit, auxiliantibus rege Attalo, ac Rhodijs. L. Iul. de bello Mac. Ser. Sulpitius Galba praetor, ad initium belli Punici, male aduersus Lusitanos pugnauit. L. Iul. XL V II. P. Sulpitius, & C. Cotta, utri eloquentissimi, oratoresq; maximi, qui Crasso & Antonio oratoribus

ribus succedere, a Cicerone in dialogo de oratore introducuntur. Tribuni plebis simul etiam fuerunt. Cotta qui Sullanas partes sequebatur, a Marianis deinde & tribunatu & ciuitate deiectus. Sulpitius autem Mario fauebat, quo auctore, quum perniciosas leges promulgasset, ut exules reuocarentur, & ut Mithridatico bello dux crearetur, quod iam Sullae decretum fuerat, praeterea Q. Pompeio, & L. Sullae uim intulisset: Sulla deinde cum exercitu in urbem ueniente, ac rerum potito, latitans ob metum, a seruo ipsius proditus necatur. Seruum Sulla prius libertate pacta concessa, de saxo praecipitauit ob scelus. De hoc autem Sulpitio Cicero in oratore sic scribit: Fuit enim Sulpitius, uel maxime eorum quos ego audierim grandis, & ut dicam, tragicus orator: uox quum magna, tum suavis & splendida. Gestus & motus corporis ita uentus, ut tamen ad forum non ad scenam institutus uideretur. Incitata & uolubilis, nec ea tamen redundans, nec circumfluens oratio. Crassum imitari uolebat. Cotta uero malebat Antonium: sed ab hoc uis aberat Antonij, Crassi ab illo lepos. Seruius Sulpitius iurisperitus, non facile dixerim, quantum & ad dicendum, & ad omnes bonarum artium disciplinas adhibuit curae. Nam & in eisdem exercitationibus, & ab ineunte aetate fuimus, & postea una Rhodum ille etiam profectus est, quo melior esset & doctior. Et inde ut redijt, uidetur mihi in secunda arte primus esse maluisse quam in prima secundus. Atque haud scio an par principibus esse potuisset: sed fortasse maluit id quod adeptus longe omnium non eiusdem modo aetatis, sed eorum etiam qui fuissent, in iure ciuili esse princeps. Cicero in Bruto. Pomponius autem libro primo digestorum ait: Quum primum locum post Ciceronem in orando obtinuisset, Scaeuolamque super quadam clientis causa consulere, ac respondentem parum intellexisset, Scaeuolam dixisse, Turpe esse uiro patricio & nobili, scientiam in qua quotidie uersaretur ignorare: ob quem cauilum Sulpitium postea pertinaciter iuris scientiae incubuisse. Excessit in legatione missus a senatu ad M. Antonium, quem Cicero in Philippicis magnopere laudat, decernitq; statuam pedestrem a senatu statuendam. Quintilianus ait, cum tribus orationibus insignem gloriam meruisse. Sulpitia Patreculi filia, uxor Fuluij Flacci, e centum lecta matronis, quae ob pudicitiam simulacrum Veneris e libris Sibyllinis dedicaret, auctor L. Iulius. C. Suetonius Tranquillus, Suetonij Leni x III. leg. in bello Othoniano Tribuni filius, Hadriani principis epistolarum magister fuit: quo postremo excidit, quod Sabinam uxorem amare ob nimiam familiaritatem uenerit in suspicionem. Plinij Iunioris amicissimus fuit, a quo etiam per epistolam admonetur, suadeturq; ad opus edendum, quum iam lima non expolire, sed exterere uideretur. Scripsit plura, e quibus de grammaticis libellus, quem imitari se noster Hieronymus in tractatu de uiris illustribus faceret. Praeterea uitae Caesarum, in quo opere cunctis in eo genere facile praestitit, opinio grammaticorum nonnullorum est primam Caesaris haud integram reperiri, quum uerisimile non sit ipsius incunabula generis tacuisse, adeoq; ex abrupto exorsum esse, quum caeterorum omnium etiam ignobilium altius originem repetierit. Itaq; Iulius Caesar in principio addita esse uerba. Fuit item alter Suetonius Opatianus Taciti principis tempore, qui eius uitam perscripsit: ut ait Vopiscus. Saturninus Vetulio uir nimia caliditate, ubi se proscripsum a triumuiris comperit, confectum insignia praeturae recepit quum priuatus esset, praemissoq; longo seruorum ordine, qui licitorum speciem praeseferrent, per omnis terras occupatis hospitij tam constanter anteibat, ut magistratum pop. Rom. crederent. Quumq; Puteolos uenisset, naues in statione repertas ceu publicae necessitatis gratia, nullo aduersante cepit: quibus in Siciliam transfretans, periculum euasit. Valerius Saturninus Apuleius, de quo uide in Apuleio. Saturninus martyr sub Maximiano, danatus ad ex. truentas Thermas Diocletianas, fodendamq; arenam. Saturninus Antiochenus, & Basilides Alexandrinus post Menandrum illum maleficum apparuere, paulo post apostolos: quorum Saturninum eadem fere commentatum quae Menandrum, scripsit Irenaeus. Basilidem uero praetextu mysticae doctrinae ualde delirasse. Aduersus quem uirum Agrippa Castor celeberrimus scriptor librum edidit, ubi eum acerrime confutat, dicitq; scripsisse in euangelium xxx IIII. commentarios, prophetasq; sibimet nuncupasse, quosdam Barabham & Barcob, aliosq; qui nunquam extiterunt, barbaris nominibus appellatos, quo terribiliores uiderentur. Dicere praeterea immolata, & eucharistiam, uel in expiatis sumere, fidemq; in metu absque uitio deferere licere. Sectatoresq; suo more Pythagoreorum quinquennio silere iubebat. Sed & Carpocratem quendam eodem fuisse tempore, alterius superstitionis principem

Ser. Sul. iuris consultus

Sulpitia patre culi filia C. Suetonius Tranquillus

Suetonius Opatianus Saturninus Vetulio

Saturninus Apuleius Saturninus martyr Saturninus haereticus

pem. Hæc ferè Eusebius lib. III & IIII. Sarpedones duo: alter qui Lycios Troadis populos duxit ad Troam, Bellerophonis & Laodomæ filius. Alter Cretensis, Minois & Rhadamanthi frater, qui in Lyciam, quæ apud Cariam est, regnatum uenit. author Eustathius grammaticus. Sardanapalus rex Mediæ, ut ait Aristobulus, sepultus cum imagine sua, his uerbis ac literis Assyrijs: Sardanapalus, Anacyn daraxis filius, Anchisalem & Tarsum uno die condidit. Iude, bibi, & iude: & quando te mortalem noris, præsentibus exple Delicij animi: post mortem nulla uoluptas. Namque ego sum puluis, qui nuper tanta tenebam. Hæc habeo quæ edi, quæque exaturata libido Haulit, at illa facent multa & præclara relicta. Strabo.

Sar. Sardanapalus

R. VOLATERRANI COMMENTARIORVM VRBANORVM LIBER XX.

L. Taberius

TABERIVS Eros emptus de catasta, propter literarum studium manumillus, docuit inter cæteros Brutum & Cæcium. Sunt qui tradant tanta eum honestate præditum, ut temporibus Sullanis, proscriptorum liberos gratis & sine mercede in disciplinam receperit. Tranquillus. Thales Milesius, unus è septem, primus omnium astrologiæ secreta penetrauit. De urfa minore disseruit, ut ait Callimachus: ut Eudemus solis eclipsim primus prædixit: ut Hippias & Aristoteles, inanimis etiam animas putauit, idque ex magnetæ lapide deprehendisse. Huic tripus aurea à piscatoribus Milesijs reperta, dum res in lite uerteretur, ex oraculo Apollinis indicantis, eam sapientissimo dari oportere, delata est. Deinde per manus omnibus septem sapientibus tradita, ad Solonem peruenit, qui illam Delphos remisit ad Phœbum, ut qui deum hominumque sapientissimus esset. A Thalete Ionica fuit disciplina, sicut à Pythagora Italica. Excessit olymp. LVIII, dum certamen gymnicum spectaret, astu ac situ lapsus, iam senex, ex Diogene. Thales Cretensis poeta Lyricus, quem è Creta Solon Spartam misit, cuius odis ac poesi Spartani deliniti, animorum feritatem nimiam ex Lycurgi legibus imbutam castigabant: author Plutarchus in Solone. Talus, hunc arcis pedibus finxit Iuppiter, cuiusdemque posuit Europæ, ac celeritate ter quotidie Cretam obibat. Apollonius in Argonauticis: τῆς πρὸς ἑλλήκεις κρητῶν πορὶ δυνδύον πε. Hunc igitur Catullianum carmen innuere uideatur, Non si custos foret ille Cretum, hoc est, uelocitate uinceret. Quod quidam de Dædalo male intelligunt. Thamyras Thrax, poeta & musicus, Feruntur ipsius in theologia uersus ad tria millia; scribitur ab Homero certasse de cantu cum musis, ideoque oculis captus. De eodem in libro prouerbiorum Græcorum sic scribitur: Thamyras quum pulchritudine omnes præcelleret, ab initio mares dilexit, deinde præter eius consuetudinem Musas amauit, ac cum eis de cantu certauit, hæc conditione, ut uictor complexu potiretur, victus, quod eis liberet, pateretur. Itaque superatus, & oculis & lyra priuatus est: ex quo prouerbium manauit, in eos qui præter ingenium proprium aliquid agunt, θάμυρις μάστιγι, Thamyras inianiit. Taurus Berytius philosophus Platonicus sub Antonino principe: scripsit de differentia seclarum Platonis & Aristotelis, de corporeis & incorporeis, & alia; ut author Suidas. Huius etiam saepe meminit Gellius: dicitque eius se maxime familiarem Romæ fuisse. Taurea Iubellius Campanus, memoranda uir fortitudine, quum in caliris Annibalis Claudium Asellum Romanum ingenti hominem robore in exercitu apud Nolam prouocasset, post mania uerba & garrulitatem eius congressum minime sustinens refugiebat, Claudius insequeretur: quum ille urbis portam ingressus, tutus supentibus hostibus per alteram cursu contendens euasit. Hic postea capta à Fulvio Capua, manu propria conuulge, liberisque interfectis, se postremo ante pedes imperatoris gladio transfixit. Liuius II, bello. Tages quidam dicitur in agro Tarquinienfi, quum terra araretur, & sulcus altius esset impressus, extitisse repente, & eum affatus esse qui arabat. Is ut in libris est Hebræorum, puerili aspectu, sed senili prudentia, ubi à bubulco uisus est, extemplo rei miraculo totam eò Hebræam excitauit: scriptis tradita dein quæ ille dixerit, quæ aruspiciæ rationem omnem contineret. Cic. de diu. Cor. Tacitus, sub Hadriano principe orator clarissimus, aequalis ac familiaris Plinij Iunioris, Belgicæ Galliæ rationes procurauit, ad Vespasianos usque

Thales Miles.

Thales poeta

Talus

Thamyras

poeta

Taurus

Taurea

Tages

Cor. Tacitus

usque peruenit, ab ijsque honoribus euectus, historiam principum conscripsit ab Augusto usque ad Hadrianum quæ ad nos haud integra peruenit. Hanc igitur non uitas imperatorum ausus inscribere, sed tantum diurnales actiones, quæ medium inter historiam & uitas tenerent. Scripsit & de claris oratoribus, Ciceronis Brutum & materia & dicendi copia imitatus. Præterea uitam Agricolaë focerit sui; & de moribus ac situ Germaniæ, stylo compresso & eleganti, cum arguto & sententioso; in cætera uero historia aliquantulum sublimior. Scribit Flauius Vopiscus hunc authorem tanquam è suis progenitoribus, Tacitum imperatorem quotannis decies describi, ne liber periret, ac in omnibus bibliothecis apponi iussisse. Tertullianus autem noster cum mendaciorum loquentissimum appellat. Thais, & Lais Thais meretrix, frequentes repertæ, ut iam ad omnia scorta referantur. Thaidis nomen nobilitatum in prius à Thaide Alexandrina. Hæc à sancto Pasnuto admonita, relicto meretricio, sancta mulier euasit. Nam ignotus ad eam ingressus secretum petebat magis ac magis, illa uero dicente, neminem nisi deum posse conspiciere; ille sumpta hac occasione, ad dei metum ac religionem eam est exhortatus, qui posset etiam occulta conspiciari & plerere. Lais Corinthia, quam quum Demosthenes orator adcedens, mille drachmas petentem uideret, ait, Non emo tanti poenitere. author Gellius. Theagenes tris, Athenis, diuersis temporibus Suidas fuisse refert. Vnum, qui de Homero scripsit. Alium, qui Caprus est appellatus, quod tris multa promittens nihil præstaret: pauper enim erat, ac diues uideri uolebat. Tertius, uir potens ac diues Athenis, qui liberalitate ac beneficentia publice ac priuatim multa laude digna gessit. Quartum addit Pausanias, Athletam, patria Thasium, qui c XL. coronas è certaminibus retulit. Theano Metapontina, seu Cressa genere, mulier Pythagorea, uxor Brotini Crotoniata, scripsit commentarios in philosophia, de uirtute, poemata quoque & apophthegmata Pythagorica. author Plotinus. Theano, apud Homerum θία Θεανώ, pro sagora cerdote Minervæ memoratur. Thecla, uirgo & martyr apud Iconium sub Nerone, Pauli apostoli discipula. Thearco, Aethiopiæ rex maximus, qui externas subegit gentes, Europæque populos quoque ad Herculis perueniens columnas. author Strabo ex Megasthenis historia. Telephus, Herculis filius, ex Auge filia Alcai Arcadiæ regis, qui aui iussu expositus in syluis, à cerua nutritus: dein dono datus Teutrantis regi Mysiæ, proque filio educatus, ros Telephusque appellatus, quasi à cerua nutritus, Græca etymologia. Diodorus libro V. A poetis heros propterea Teutrantius appellatus. Telephus Pergamensis grammaticus, scripsit ferè omnia quæ ad grammaticam pertinent. Inter cætera collationes epithetorum dem rei congruentium, ad copiam paratam eloquutionis. Suidas. Tellen, tibicen & poeta Melicus, cuius meminit Diarrhus Messenius. ex quo prouerbium, ἀλλὰ τὰ Τέλλω. Ca ne ea quæ sunt Tellenis, quod optima fuissent. Ex libro prouerbiorum. Tellus Atheniensis felicissimus fuit, ut Herodotus in I, scribit: qui quum potentia maxima esset in patria & filij præstantissimi atque optimi, tandem urgente bello Atheniensium contra finitimos apud Eleusinam, postquam hostes superasset, ipse in bello occubuit: cui honores à ciuibus innumerales impenli. Telephanes ad regnum Lydorum è Cumis ex oraculo adcertitus, qui antea currus factitabat. author Aelianus. Theognetus poeta comicus, ex ipsius fabulis sunt Theognetus ἐπίγραμμα ἢ ἐπιγράμματα. & alia, ut Athenæus. Theogenes poeta Megarensis, illius que est in Sicilia, floruit Olymp. LX. Scripsit elegiam in seruatos in expugnatione Syracusarum, sententias per elegias enarratas: ac uita præcepta, quæ ἑποθίνας uocant: ad Cyrum regem, quem obseruabat, gnomologiam: omnia carminibus. Theogenes, alter poeta tragicus unus è XXX. qui è Chion uocabatur. author utriusque Suidas. Theodectes, Cilix genere, orator, discipulus Platonis, Iocratidis, & Aristotelis: conuersus deinde ad tragedias, scripsit fabulas Theodectes Ias L. Decessit Athenis natus annos XL I, scripsit & uersibus artem rhetoricam: laudauit & uirum Artemisiæ Mausolum, unà cum claris eo tempore oratoribus. Theodectes orator, superioris filius, scripsit encomium Alexandri regis Epirotarum: commentarios historiarum, artem rhetoricam libris VII. aliaque complura. author utriusque Suidas. Stephanus item Plinij felitem primum dicit esse, quæ ciuitas est Ciliciæ, tetrastichumque sepulchri: ἡ δὲ χθὼν ἠὲ λητοισι Theodosius φασίληται κρητῶν, ὅτι πύθησεν μῦθος αἰθρησεν ἀλυσίπιδος, ἐν ἧ χθωνὶ ἰδρῶναι θεοδότης τῶν βίβλων ἐν δὲ αἰ. Theodolus μίλλας, ὅπερ ἀνεργάτος ἐμ. Θεόδωμος σεφάνος. Theodosius Tripolitanus genere, scripsit uersibus in ætatem, & alia. Suid. Theodulus monachus scripsit de Attica elegantia, quam Atticifium uocat, quod opus extat. fuit autè alter Christianus martyr, qui imperante Iuliano sub præfecto

Thais meretrix

Lais

Theagenes

tris

Theagenes

Athleta

Theano Pytha

gorea

Thearco rex

Telephus he

ros

Telephus gra

maticus

Tellen

Tellus

Theogenes

Tragicus

Theodectes

orator

Theodectes

Theodosius

Theodulus

martyr

Theocritus poeta Praefecto Phrygiae minoris Amachio passus est. Quem dicunt illud dum uretetur pronuntiasse. Volue igitur si uis degustare iam coctum. Suidas. Theocritus Syracusanus patre Praxagora, cognomento Sunechides, matre Philina, sub Ptolemaeo Lagi emicuit. Appellatus fuit Moschus, scripsit Dorica lingua bucolicum poema, quod in idyllia, id est, paruos cantus diuisit. autor Suidas. Cum hoc Virgilius ex aequo certauit, qui superans alioquin Hesiodum, celsit Homero. Theocritus alter Chius patria, unde & Theopompus fuit historicus, eius aequalis, & in administratione reip. aemulus: scripsit historiam Libycam, & epistolas quasdam. Suid. Strabo. Theophilus comicus antiquae comediae. eius fabulas nonnullas commemorat Suidas. Theophilus Caesareae palestinae praesul Seuero imperante, aduersus eos qui x 1111. luna cum iudaeis pascha faciebant, cum caeteris praesulibus synodicam & utilem composuit epistolam. Hieronymus. Theophilus sextus Antiochenus praesul imperante M. Antonino, librum in Marcionem edidit, tum alia quae ab Hiero. commemoratur. Theophilus praesul Alus item Antiochenus praesul v 11. ad quem Lucas scribit actus apostolorum. Alius quoque praesul Alexandrinus qui scripsit aduersus Origenem grande uolumen. Composuit insuper paschalem cursum ad Theodosium principem, THEONES apud Suidam plures. Sed notior cunctis philosophus Alexandrinus, eisdem tempore patria & disciplinis, quibus Pappus sub Theodosio seniore. Scripsit de Astrologia. Commentariosque in Ptolemaum, & astrologia paruum, & alia. Theon Alexandrinus stoicus tempore superior siquidem sub Augusto post Arrium philosophum emicuit: scripsit in physicam & in artem Rhetoricam, & alia. Alius item Stoicus Antiochenus cunctis antiquior scripsit apologiam Socratis. Quartus Smyrneus. Quintus etiam Alexandrinus sophista, cognominatus Aelius, scripsit in arte Rhetorica. Theon Sidonius sophista praecipit in patria, Constantini 11. tempore, Plinius Theon orator his Theonem sculptorem addit, inter quinq; qui Mausoleum celauerunt. Theotimus Citharodorum praesul, modo dialogorum & ueteris eloquentiae breues commentarios edidit teste Hieronymo, cuius tempore fuit. Theodotion Ephesius, & Aquila Ponticus, sacros libros ex Hebraeo in Graecum uerterunt sermonem, corrupte tamen, ut ait Iusebius in v. adducens Irenaeum testem, qui dicit eos Iudaeos ambos profelytos esse, quos secuti sunt Ebionitae, qui dicunt Christum esse Iosepho natum: praefertque interpretationem LXX. interpretum, quod prophético spiritu separati eadem scripserunt. Theopompus Gnidius & orator & historicus post Thucydidem & Herodotum, quibus ut in historia minor, ita oratori magis similis, ut qui antequam esset ad hoc opus sollicitatus diu fuerit orator. Quintilianus Suidas autem de eodem, sic ait: Theopompus Chius & Ephorus historici discipuli Iocratidis, alter freno, alter calcari indigebat. Scripsit historiam Graecam quae post bellum Peloponnesiacum à Thucydide scriptum continet, praeterea Epitomen historiae Herodoti, & alia plura. Fuit item alius antiquae Comediae poeta, ut idem autor. Theopompus Gnidius Caesaris familiaris, historicus, Artemidorum habuit filium, qui apud eum maxime poterat, Strabo. Theopompus rex Spartanorum, cum instituisset, ut Ephori Lacedaemone crearentur, qui regiae potestati opponerentur, quemadmodum Romae tribuni obiectisse. natui fuerunt: obiurganti uxori quod filijs minorem relinqueret potentiam: minorem inquit, relinquam, sed diuturniorem: quia ea demum firma potentia est, quae suis uiribus modum imponit. Haec Valerius de modestia. Quintilianus tamen 11. institutionum hanc modestiam parum ualuisse demonstrat: captum demum fuisse ostendens. Theopompus, inquit, Lacedaemonius permutato cum uxore habitu & custodia euasit ut mulier. Theophrastus ex Ereffe Lesbica ciuitate fuit, Aristotelis & discipulus & scholae successor. Euphrastus, deinde Theophrastus uocatus ob oris & eloquentiae suauitatem, quum antea Tytamus appellaretur. Habuit discipulos ad duo millia: fuitque in honore apud Casandrum Antipatri. Opera eius quanta nullius alterius à Diogene commemorantur: inter quae sunt libri sex epitomes in Aristotelem de animalibus. Extant hodie tantum de plantis conuersi à Gaza: de lapidibus & metallis: de sordore: metaphysica parui tractatus, Excessit admodum senex, ex Suida, Diogene, Strabone. Cicero dulcem eum appellat: & quanquam diu uersatum Atheis ab anicula deprehensum: quum ille percontaretur, hospes est ab ea uocatus. Theophrastus alter Ephesius orator dicturus in consilio Ariopagi excidit: seque excusans postea quod eius autoritate senatus territus fuerit. Aelianus de uaria historia. Theodotus Chius praecipitor ultimi Ptolemaei in rhetorica, decertantibus in consilio regis, an Pompeius profugus esset

esset recipiendus, solus consuluit interfici debere, quod sanè factum est. Hunc postea Brutus iam Augusto inimicus in Asia coeptum & ad se adductum interfici iussit. Plutarchus. Theodotum alium memorat Philostratus in Sophistis, qui tempore Herodis Attici praefuit Atheniensium scholae. Theodotus genere Gothus, propinquus Amalasinthae uxoris Theodorici regis, ab ea post uiri mortem in regnum receptus, secta Arrianus, Graecis Latiniisque literis ualde eruditus, ut scribit Casiodorus: suorum temporum historiam eleganter scripsit, & Platoniam disciplinam probe retinuit. Segnis alioquin ad res agendas, uerum hortante Amalasintha Burgundiones & Alanos praesidio fudit. Eam tandem ad insulam Vulfiniensis lacus relegauit, interficique permisit à propinquis Gothorum procerum quos ipsa iusserat necari, Atalarico corruptore impellente. Huius nomen Graeci Teudotum scribunt sicut & Teudericum. Theodori innumeris penè fere. Notissimus omnium cognomento Atheos ex Aristippi & Pyrrhonis schola, nouam condidit sectam Theodorea, qua ad aphoriam sicut Pyrrho tenebat: nullam uidelicet differentiam inter bonum & malum, iustum uel iniustum ponendo, legeque tantum non natura illa fuisse diuisa. Nullos praeterea probat esse deos edito super hoc libro, unde plura Epicurum mutuatum esse constat: quapropter Athei cognomen est adeptus. Suidas. Diogenes. Theodorus Byzantius Sophista qui à Platone uocatus est Logodadalus *λογολαδάλος*, scripsit contra Thrasibulum, & Andocidem, & alia plura. Suid. Theodorus & Teladeus fratres, Samij Ræci filij, sculptores celeberrimi, quorum alter in Samo Pyrhij Apollinis signum incepit. Alter Theodorus Ephesi eodem tempore, & alio saxo abfoluit: quibus simul compositis ita conuenit, ut unum corpus ab uno artifice & ex uno lapide sculptum uideretur. Genus artis est Graecis ignotum, sed apud Aegyptios frequentatum. Nam soli hominum non oculis tantum totius statuæ compositio nem metiebatur, sed dimensione, ut ex uarijs multisque lapidibus in unum corpus in certam mensuram statua perficeretur. Haec Diodorus. De hoc Theodoro Diogenes testat, quod non solum sculptor, sed Architectus fuerit, unusque consuluit subiectos esse carbones fundamentis Ephesii templi. Nam cum humidus esset locus, omnia ligni natura soliditate accepit humor immobilem. De eodem Pausanias scribit, quod primus ferrum fundere docuit, statuamque ferream fecit. Theodorus Gadareus nobilis orator. Gadara enim Syriae ciuitas est non longe ab Ascalone: uerum ipse maluit dici Rhodius, teste Strabone, cuius tempore fuit. Eius discipuli Theodori sunt dicti, inter quos fuit Hermagoras, qui de arte Rhetorica scripsit. Tyberius quoque princeps cum secessisset Rhodum, eum studiose audiuit, ut Quintil. lib. 1111. tradit. Praeter hos Diogenes plures commemorat, nobis tamen ignotos. Veniam ad Christianos. Inter quos Theodorus Anagnostes, id est, lector Constantino. Theodorus Coriarius haereticus è Sicilia, ausus primum dicere Christum hominem tantum esse, uerbum dei ob excellentem eius uirtutem in eo habitasse, deique gratia & uirtute deum uocari: Mariamque non dei, sed hominis tantum matrem esse. Contra quem celebrata quinta Synodus Constantinopolitana Iustiniani principis & Vigilij Pontificis tempore: Anno D. *XL.* ubi constitutum, ut Maria Theotocos, id est, dei mater uocaretur. Huic sectae postea Paulus Samosatenus se addixit, ut ex Eusebij hist. li. v. Theodorus qui postea Gregorius appellatus est, Neocæsaree Ponti Praesul, admodum adolescens ob studia graecarum & latinarum literarum de Cappadocia Berytum & Caesaream Palaestinae migravit, iuncto sibi fratre Theodoro: quorum cum egregiam indolem uidisset Origenes, hortatus est eos ad studia philosophiae, per quam paulatim ad religionem deduxit Christianam, eruditosque quinque annis ab eo ad patrem remisit. Ex his Theodorus proficiens ante omnia Panegyricum scripsit Eucharistiae, quem conuocato frequenti auditorio ipsoque Origene presente recitauit. Scripsit & Metaphrasim in Ecclesiasticum breuem admodum, sed ualde utilem. Praeterea ex eo iam Praesule prodigia quaedam ac signa sanctitatis perspecta. Ex Hieronymo. Theodorus martyr sub Iuliano Imp. apud Antiocheam. Eusebius. Theodora uirgo Antiochena & martyr in patria sub Diocletiano. Haec ad lupanar ducta, cum milite quodam pio qui primus ad stuprum putabatur ingressus, amictum mutauit, ille pro uirgine remansit, illa pro milite discessit. Quumque alter item ad stuprum ingressus uirum pro uirgine inuenisset, putata magicis hoc carminibus facere, capite damnatur: illa accurrens sese ostendit, ut illum seruaret, uterque igitur caesus. Haec Ambrosius lib. 11. de uirginibus. Themistius philosophus

Theodotus
sophista

Theodorus
Gothus

Theodorus
Atheos

Theodorus
sophista

Theodorus
sculptores

Theodorus
sculptores

Theodorus
Gadareus

Theodorus
Anagnostes

Theodorus
haereticus

Theodorus
theotocos

Theodorus
praesul

Theod. mart.
Theodora

Theodorus
philosophus

Theodorus
philosophus

sophus sub Iuliano Imp. eius praefectus praetorij fuit Constantino poli. Scripsit Paraphrasim in Aristotelis Physicam libris VIII. in Analytica item: praeterea edidit sua videlicet *ἡ δὲ τὸ σὺν τῷ ἐπιτομῆς*, id est, de intentione & inscriptione praedicamentorum. Disputationes etiam quasdam. Hic Valentem imperatorem Arrianæ fautorem sectæ quotidie sa- uientem in orthodoxos auctoritate sua & epistolis reddidit mitiorem. Suidas. Themistocles Syracusanus historicus Cyri expeditionē, & bella quæ in historia Xenophontis continentur composuit. Themistocles Atheniensis Nicolæi filius prodigus ac lasciuus prima iuuentute, postea Dux electus res inclytas gessit. Pirum ædificauit: Bello maritimo Per- sas apud Salaminem uicit, tandem ciuū inuidia exul ad Artaxerxem confugit, à quo cum pugnare compelleretur inuitus aduersus patriam, recente tauri sanguine hausto seipsum necauit. Vir alioqui eloquio præstas. Epistolas reliquit plenas acuminis ac prudentiæ: hæc ex Suida. Cicero uero eum memoria tanta cõmendat, ut scribat eum solitum dicere artem potius obliuiscendi male discere. Themison Medicus apud Herodotum & Cor. Celsum. Themis uirgo iustissima Heliode in Theogonia coeli ac terræ filia scribitur, ex quo pro ipsa iustitia poetis ponitur. Theophanes Lesbius historicus, uir sanè ciuilis ac Pompeio Magno admodū familiaris, cuius res gestas conscripsit: filium reliquit M. Pompeiū quem Cæsar Augustus Asiæ curatorem constituit. Tyberius aut̄ eius successor inter primos ha- buit familiares. Strabo. Terpandrus Arincus siue Lesbius poeta Lyricus primus in lyra Heptachordum & lyrici carminis canonem scripsit, quod Philemoni quidam adscribunt: autor Suidas. Strabo aut̄ Methymneum eum facit, quod oppidū est Lesbi, dicitq; de Te- trachordo Heptachordum reperisse, ut eius indicant carmina quæ ei adscribuntur ac alibi commemorauimus. Huius tam̄ ac nominis maximi indicium, quod Lacedæmonij in se- ditione quadam admoniti ab oraculo pro Terpandro mitterent, qui lyra & poeseos dul- cedine animos uulgi ac tumultus sedaret, ex quo postea his prouerbium mansit, si quādo dulcem audiant musices concentum: *ἡ δὲ τὸ σὺν τῷ ἐπιτομῆς*: Secundum Lesbium cantū. Ex il- lorum prouerbiorum Græcorum. Teucer Cyzicenus scripsit de terra quæ fert aurū. De Cy- zicenorum rebus, aliq; complura à Suida cõmemorata. Teucer Atacis frater inter Aeci- das scribitur. Teucer ante hos omnis Scamandri Cretenis filius in Troade una cum Dar- dano genere regnauit, unde liensium regū fluxit origo. Tertullianus Afer genere patria Carthaginensis: presbyter, patre Centurione proconsulari, sub Severo & Caracalla maxi- me floruit, uehementi uir ingenio. Hic cum diu Orthodoxus perseuerasset, in media ferè atate inuidia & contumelijs clericorum Romanorū ad Montani dogma elapsus est. Scri- psit opera complura, fertur uixisse usq; ad atatem decrepitam. Hunc autorem Cyprianus martyr semper in manibus est solitus habere. Hæc ex Hieronymo, qui alibi eundem aber- rasse testatur his uerbis. Laudamus in Tertulliano ingeniū, sed damnamus hæresim. Item ad Tranquillinū. Ego tam Origenem propter eruditionem sumi interdum arbitror quàm Tertullianum, Nouatum, Arnobium, Apollinarem & alios non nullos Græcos pariter & Latinos, ut bona eorum eligamus uitemusq; contraria, ex apostoli sententiā: Omnia pro- bate quod bonum est tenete. Et Balaie dicentis, Vah uobis qui dicitis malū bonū & bonū malū. Theramenes Atheniensis philosophus iussu x x x. Tyrannorū sicuti Socrates in carcerem missus ueneno extinctus est: quod cum bibisset, propino, inquit, hoc Critiq; qui causa potissimū eius mortis fuerat. Iocabatur uir fortissimus in morte. Cicero in Tuscul. P. Terentius Afer Carthaginæ natus, libertus Romæ Terentij Lucani fuit: captū fuisse ne- gant. Cum esset egregia indole, à patrono eruditus, uenit in amicitia nobilitū, maxime Læ- lij & Scipionis: quorū opera adiutus in scribendo fertur ob elegantia sermonis, teste Ci- cerone, cui ad stipulatur etiā Varro. Non obscura fama est, inquit, adiutum Terentium in scriptis à Lælio & Scipione. Eandē ipse famam auxit: non enim nisi leuiter se tutari cona- tur, ut in prologo Adelphorū. Nam quod isti dicunt maleuoli, homines nobiles hunc adiu- tare, assidueq; una scribere: quod illi maledictum uehemens existimant, hoc laudem hic ducit suā, quod illis placeat, qui uniuersis & populo placent: quorū opera in bello, in ocio, in negotio quisq; pro tempore usus est sine superbia. Post editas comedias anno x x v. egressus est, neq; amplius redijt. Q. Consensus redeuntem è Græcia perijisse in mari dicit, una cum C V I I. fabulis conuersis ex Menandro. Cateri mortuū esse in Arcadiæ Strym- phali siue Leucadia tradunt, dolore amissarum fabularum quas in nauī præmiserat. Reli- quit

quit filiam, quæ equiti Rom. nupsit, item hortulos x x. iugerum uia Appia ad Martis uil- lam. Quo magis mirandū, Porcium scribere: Scipio nihil ei profuit, nihil Lælius, nihil Fu- rius. Eorum ille opera ne domum habuit cõductitiam, saltem ut esset quò referret obitum domini seruuus. Hunc Afranius omnibus Rom. præfert, Volcatius non solum Neuius & Plauto, & Cæcilio, sed & Liū. præponit. Phormio & Ecyra ab Apollodoro Comico trās- latae sunt, reliquæ à Menandro. Eunuchus magno successu & precio stetit. Ecyra saepe ex- clusa, uix acta est. Terentios duos fuisse Metius est autor. Quorum alter Fregellanus fuit, Terentius & seruus, Alter libertinus. Terentius item Scaurus grammaticus, quem Gellius dicit flo- ruisse Hadriani temporibus, ac librum de Castellij Vindicis grāmatici erroribus scripsisse. Terentius Q. Terentius Culeo Senator Rom. captus à Carthaginensibus, redemptus ab Africano scaurus grā. maior ac currum eius cum pileo capiti imposito secutus, cuius meminit Liuius lib. x. de Terentius Cu- 11. bello pu. Hinc natus error apud ineruditos, Terentiū Comicum putantes. Terentius leo senator Varro Collega Pauli Aemylj post cladem Cannensem cum reliquijs exercitus Canusij Terentius se recepit. Cui Romam redeunti gratulatus est populus quod de rep. non desperasset. Te- rentia Ciceronis in Tullio dicitur. Thespis ex Icaria ciuitate Atticæ primus poeta Tragi Thespis poeta- cus, & qui personam inuenit. Inter ipsius fabulas Pentheus & aliæ quæ memorantur à Sui- da. Horatius autem in poetica: Ignotū tragicæ genus inuenisse camœnæ Dicitur, & plau- stris uexisse poemata Thespis, Quæ canerent agerentq; peruncti sacibus ora. Post hunc personæ pallæq; repertor honeste Aeschylus, & modicis instruit pulpita tignis, Et docuit magnūq; loqui nitiq; cothurno, Successitq; uetus comœdia nō line multa Laude, sed in uitium libertas excidit & uim Dignam lege regi, lex est accepta, chorusq; Turpiter obti- cuit sub lato iure nocendi. Nil intentatum nostri liquere poetæ. Nec minimū merere de- cus uestigia Græca Ausi deserere & celebrare domestica facta: Et qui prætextas, & qui do- cuere togatas. Thespis alter Atheniēsis Erichthei regis filius, è pluribus sceminis filias ge- nit L. Cum quibus uocatis ad epulas Hercules sigillatim concubuit. Suscepit totidem li- beros mares qui Thespiadæ dicti sunt. Hi cum Iolao Herculis ex Iphicleo fratre nepote in Sardinia profecti, ciuitates ibi plurimas extruxerunt: autor Diodo. lib. v. Tetrici pater & Tetrici pater & filius Gallia post interfectos Victorinos fauente Victoria Augusta quæ ad finis eorum erat, ac in ea prouincia rerum potiebatur. Verum postea bello ab Aureliano senex superatus, cle- mentia principis non solum uita donatus, sed corrector Lucaniæ factus est, multarumq; aliarum prouinciarum, appellatusq; ab eo Collega & quandoq; Imperator est. Eorum do- mus Romæ in Cælio monte inter duos lucos erat pulcherrima. In qua Aurelianus pictus erat, utriq; prætextam tribuens & senatoriam dignitatem, accipiens ab his sceptrum coro- nam Ciuicam pictam de Museo. Ex Pollione. Albius Tibullus eques Rom. poeta elegia- rum: Messalæ familiaris fuit, ut & ipse in elegia testatur: Aegeumq; cum eo ad nauigans, in itinere captus aduersa ualeudine apud Phæciam proximam terram remansit. Corpo- ris forma admodū præstanti traditur fuisse, natus Hircio & Pansa Coss. extinctus mediâ ferè iuuentute. Quâ temporis breuitatem Ouidius queritur. Nec auara Tibullo Tempus amicitia fata dedere meæ. Hic primum in latina elegia locum cum Quintilianum tum pluri- morum eruditorum sententiâ tenet. Tyberius prænomen Rom. per Ty. in antiquis mo- numentis scribitur. Eius nominis grammaticum memorat Suidas, qui de Ideis orationis tris libros conscripsit, aliq; complura. Timagenes Alexandrinus sub Pompeio magno ca- ptus Romam ductus à Gabinio, emptus à Fausto Sullæ filio, docuit Romæ usq; ad Au- gusti tempora, quando & Cælius grammaticus excidit è schola quod esset nimis in lo- quendo liber: uixit in agro Sullano appellato. Scripsit libros complures, perijt ex uomitu post coenam. Timagenes alter Milesius historicus auctoritate ac tēpore prior supradicto, Timagenes post Thucydidem & Philistū scripsit de Heraclia Ponti, deq; uiris in ca clavis libros tris: historicus Epistolasq; autor utriusq; Suidas. De hoc ultimo Quintilianus ait. Timagenes intermis- sam longo interuallo temporis scribēdi historias industriam, noua laude reparauit. Timo- sthenes Ptolemæi Philadelphi classis Præfectus, historicus & Geographus nobilis, scripsit Timosthenes de portibus libros x. Strabo 1 x. Timæus Siculus historicus qui res Græcas cõscripsit, & usque adeo adrogans, ut ait Plutarchus in Nicia, ut Thucydidem & Philistum in histo- ria se facile superaturum iactet. Ipse uero sicula quadam pinguedine delibutus, ad riden- storicus

da quaedam minimeq; ad historiae gravitatem pertinētia digreditur. Cicero vero in libris de oratore sic ait. Post Calisthenem Timæus longe eruditissimus & rerum copia & sententiarum varietate abundantissimus, & ipsa compositione uerborum non impositus magna eloquentiam ad scribendum attulit, sed nullum usum forensē. Idem in epistola ad Luceium testatur Timæum bellum Thebanum scripsisse. Diodorus Siculus dicit hunc nimis operæ in alijs redarguendis impendisse, contra Ephorum præsertim, nimis res etiā minimas persecutum, librosq; fuisse penē in res singulas partitum. Ita neminem reprehensione carere. Timæus alter, cuius nomine Plato librum inscripsit de natura, patria fuit Locrensis, philosophus Pythagoreus, scripsit & ipse naturæ documenta & uitam Pythagoræ. Suidas. Timanthes pictor olymp. x c v. Zeussis tempore. Huius est Iphigenia oratorum laudibus celebrata, qua stante ad aras peritura cum incestos pinxisset omnes, & tristitia omnem imaginem consumpsisset, patris uultum uelauit, quem digne non poterat ostendere. Pinxit & Cyclopem parua in tabula, cuius magnitudinem exprimere cupiens, pinxit iuxta Satyros tyro pollicem eius metientes: itaq; ex omnibus eius operibus intelligitur plus quam pingitur. Et cum ars summa sit, ingenium est ultra artem. Plinius. Timon Atheniensis temporibus fuit Peloponnesiaci belli, ut ex Aristophanis & Platonis poematis perspicitur: describitur enim ab illis, ut inhumanus ac uitans hominum congressus præter unius Alcibiadis adolecētis. Interrogatus quæ cū illo causa esset amicitia: Quod sciam inquit, illum quandoq; multorum malorum Atheniensibus causam futurum. Cum semel in concionem ascendisset, facto silentio mirantibus omnibus inquit, Est mihi o uiri Athenienses pone domum paruus ortus, ubi ficus coaluit quædam, in qua permulti nostri ciues se suspenderunt. In eodem nunc ego loco edificare uolo. Quamobrem uisum est mihi uos publice admonere: si quis forte sit qui se prius uelit suspendere antequam arbor excidatur. His igitur de causis ab Atheniensibus *μισάνθρωπος* est appellatus, quasi genus hominum infensum habuerit. Sed & mortuo mirum contigit, ut sepulchrum eius quod erat in littore, mare quasi perosum, exundatione ab se absterruerit, longeq; expulerit. In quo hoc erat epigramma *ενθά δ' ἀπορρήφας λυχλω βαρυσάκιμονα λείμαι. οὐνομα δ' εἰ ποσειδάων. καὶ οὐδὲ λακῶς ἀπολαθῶμαι.* Hic sum post uitam miseramq; inopemq; sepultus. Nomen nō quaeras: Dii lector te male perdant. Timon Apolloniates, seu Philo- sopheria & eloquentia studijs præditus, Ptolemæo Philadelpho in primis acceptus, scripsit Tragedias, Comedias, Satyras, & alia, quorum Antigonus Carystius meminisse qui uitam eius conscripsit. Suidas. Timoleon Corinthius dux inclutus, uiribus fortissimus, utiq; abstinentissimus, missus cum triremibus ad liberandas à Dionysii tyrannide Syracusas, quem Dion Syracusanus implorato Corinthiorum auxilio expellere conabatur, intra dies L, quam Syracusas attigit urbe positus, ac Dionysius clam sese atq; arcem Timoleonti dedit, ab eoq; cum paucis in exilium Corinthum missus est: ille uero arcem solo æquauit, Syracusanis libertatem restituit. Deinde contra Leontinos pergens eorum Tyrannum Ictem in bello captum interfecit. Posthæc Mamercum Catanæ tyrannum in fugam uertit duobus hominum millibus occisis. Leptinum qui Apolloniam per uim ceperat captum ac uinctum Corinthum misit. Carthaginenses Siciliam bello inuadentes superauit, castraq; eorum diripuit. Postremo rebus magnis gestis ex oculorum morbo cæcus effectus est, ac priuatus Syracusis quas liberauit, uixit in magno apud ciues honore. Ibiq; tandem mortuus ac funere publico elatus. Aequalis autem fuit Timotheo, Agesilao, Pelopidæ, Epaminondæ. Hæc ex Plutarcho. Qui cum ex nostris Paulo Aemylio comparat. *ΤΙΜΟΛΑΥΣ* Larissæus è Larissa Macedoniæ, discipulus Anaximenes Lampfaceni. Scripsit poema de bello Troiano Homeri uersum addens atq; subdens, uide licet. *μᾶνιμ ἀειδὲ θεῶν πολυγυῖα δὲ ἄχιλῆος, ἠν' ἔθερο χυθῆσις λεχλωρῶντος εἰνεκα λέρης, οὐλομῆνι, ἢ μιν εἰ ἀχαιοῖς ἀλγὴ ἔβηκε μαρναμῶνις, ὅτε πρῶσιμ ἄτερ πολέμιζου ἀνακτος. πολλὰς δ' ἰφθίμους ψυχὰς αἰδὲ προίαψεν, κλεροσ ὃν παλάμῃσι δειζομένην ὑπὸ δουρί.* Scripsit & alia. Suidas. Timocles Comicus Atheniensis fabulas scripsit, ipsius nonnullas commemorat Athenæus. Timotheus quatuor præcipuos fuisse comperio: Primum Atheniensem ducem potentissimum ac diuitem, qui muros Athenis edificauit. Cuius meminit Aristophanes. *ο πμοθεὺς δὲ πύργος; ἐμπέθει γέει.* Huius Icona pictores adulandi gratia fecerunt, iuxtaq; fortunam retibus ciuitates ei inclusas deferentem, illum autem ipsas expugnantem: quamob-

rem indignatum eum ferunt pictori fuisse, quod felicitati potius eius res gestas quam uirtuti uideretur adscribere. Haud multo post hoc factum fortuna quasi ægre ferente rebus excidit: autor Suidas. Huius ut uiri etiā docti meminit Cicero in primo de officijs his uerbis. Timotheus Cononis filius Atheniēsis cum esset inferior belli laude patre suo, ad eam laudem adiecit gloriā ingenij & doctrinæ. Timotheus item Atheniensis comicus medicus, cuius fabulas nonnullas commemorat Athenæus. Timotheus Milesius Musicus, qui decimam & undecimam chordam lyrae addidit & antiquam musicam in molliorem modum mutauit. Emicuit tempore Philippi Macedonis, cuius filius Alexander sono excitabatur, & ad res bellicas alacrius instruebatur. Deceffit anno ætatis LIII. Scripsit uersibus de Musica libros x v i i. Hymnos, Encomia, Dithyrambos: hæc Suidas. Quintilianus tradit hunc à discipulis, qui apud alios musicam prius didicerant, duplicem solitum esse ferre mercedem, quod oporteret eos male imbutos prius dediscere accepta, deinde paulatim ab se tradita percipere, Eustathius autem eius defuncti epigramma ponit, *πᾶτρα μίλητος τίκτη ἤν' ἔμεινεν ποδῶνον τ' ἰμόθειον λιθάρας ἀεξιοῦ ἠνιοχου.* Timotheus sculptor nobilissimus. Cuius in templo Apollinis Romæ plura sunt monumenta. Vnus qui cum Leochare Briace & Scopā Mausoleum Artemisæ cælauit, quadrato ab latere quisq; suo: autor Plinius. Timotheus Gazeus patria, grammaticus tempore Anastasii principis, qui scripsit uersibus: cuius opera nonnulla commemorat Suidas. Timotheus his omnibus præstantior inter L x x i i. discipulos: Pauli epistolis tum martyrio clarus, Præsul Ephesinus, patria Lycaonius, filius uiduæ mulieris. Alius item martyr Romæ tempore Melcedis Pontificis ex Antiochia. Alij quoque complures. Timagoras Atheniensis capitali supplicio mulctatus, quod Dareum ad quem legatus missus fuerat, more Persarum adulando adorauerat. Suidas: & Valerius. Timomachus Byzantius pictor nobilis, Cæsaris dictatoris ætate, fecit Medeam & Ajacem quos ipse Cæsar L x x x. talentis emit, in temploq; Veneris genitricis dicauit. Plinius. P. Ticinius, ut est autor Varro, primus è Sicilia Romam tonsores adduxit, anno urbis c c c L i i i i. cum antea intonsi essent. Plinius. Sex. Titius orator, homo loquax & satis acutus, sed tamen solutus, & mollis in gestu, ut saltatio quædam nasceretur, cui saltationi Titius nomen esset: ita cauendum est ne quid in agendo dicendoue facias, cuius imitatio rideatur. Cicero. Titianus Titiani filius Græcus orator, præceptor Maximini principis, scripsit libros provinciarum pulcherrimos. Appellabatur simia sui temporis quod omnia probe imitaretur: autor Capitolinus in Maximino. Titianus, siue ut quibusdam placet Tatianus, uir eruditus prima ætate orator Romæ docuit, ex quo honores ac opes sibi parauit. Dein factus Christianus libros aduersus gentes memorabiles reliquit. Iustini martyris sectator fuit. Postea uero eloquentia tumore inflatus, nouam condidit sectam, quæ Encratitarum dicitur, quam postea Seuerus auxit, à qua Seueriani appellati, Valentinum Marcionem Saturninumq; secutus, qua maritos & mœchos pari iudicat lege. Ex quatuor euangelijs unum composuit quod Diatessaron nominauit. Titianus uero infinita edidit uolumina, inter quæ quod contra gentes est, omnibus præstat. Emicuit M. & L. Antoninorum temporibus: ex Hieronymo & Eusebio. Titus quando prænomen T. tantum litera notabatur, quando nomen, totum scribitur, ut Titus princeps. Titus Bostrenus Præsul sub Iuliano & Iouiniano principibus, uehementes aduersus Manicheos scripsit libros: deceffit sub Valente: ex Hieronymo, Titus ad quem sunt Pauli Epistolæ. Tirtæus poeta Atheniensis. De hoc in Geographia in Lacedæmonia conscripsi. TYRANNION Amisenus, discipulus Estiæ Amiseni nobilis grammatici, atate Magni Pompeij docebat Romæ: ductus est à Lucullo captiuus in bello Mithridatico, prius dicebatur Theophrastus, mutauit autem nomen quod inter æquales superbis uersaretur moribus. Clarus igitur & diues ob doctrinam factus adeo est, ut supra tria librorum millia possideret. Deceffit iam senex morbo podagræ. Tyrannion Iunior è Phœnicia discipulus prioris, à quo sibi nomen usurpauit, cum prius Diocles uocaretur. Captiuus & ipse Romam ductus à quodam Diamante Cæsaris liberti emptus, deinde dono datus Terentia Ciceronis, ab eaq; liber factus, Iudum Romæ aperuit: scripsit libros L x v i i i. Tyrannus autem Sophista fuit, qui scripsit de diuisione orationis libros x. Hos tris ponit Suidas. Titornus bubulcus fortitudinis monstroræ

Timotheus musicus

Timotheus gazeus

Timotheus pauli

Timagoras

Timomachus

Sex. Titius

Titianus orator

Titianus hereticus

Titus præsul

Titus pauli

Tirtæus poeta

Tyrannion grammat.

Tyrannion Iunior

Titornus

fuit, cum Milone certavit de robore uicijq; cum pedem tauri una manu, altera uero alterius tauri pedem per uim conantibus ipsis relinere traheret: autor Aelianus. Thipolemus patria Tirynthius, Hercules & Astidames filius, autor Rhodiorum, Lycium fratrem Alcumena nothum ac filium Electrionis, uenientem ex sua patria in urbem Tirynthia, per seditionem oleæ ramo interfecit: ad Apollinem Delphos expiandi sceleris gratia uenit, responsum tulit ut sedem Rhodi commutaret, quæ res à Pindaro narratur. Hic postea Rhodius imperauit, gentemq; auxit, ac eos ad Troiam duxit, ut habetur apud Homerum in Catalogo. Exinctusq; in bello obsibus Rhodum relatis, ubi ei festa celebrantur corona populea. Thrasimachus Carthaginensis sophista peridum & colon, id est, membrum prius monstrauit, ac modum qui nunc est Rhetorices induxit. Fuit discipulus Isocratis, scripsit de arte Rhetorica, Suidas. Thrasibulus Atheniensis exul, comparato exercitu xxx. tyrannorum dominationem Athenis sustulit, iuuante Lysandro Lacedæmoniorum duce, exulesq; reduxit. Insuper plebiscitum tulit quod ἀμυσία uocant, qua iniuriarum memoria deleteretur, exilibus iurciurando adactis: cuius Cicero in Philippicis & Val. de Mo. meminere. Thrasibulus Milesiorum Dux ut portum Sicyoniorum occuparet, ex aduersa parte oppidanos tentauit. Dumq; sic detinerentur, cum insperata classe portum cepit. Frontinus lib. 11. Trachalus orator Domitiani temporibus sobrius & satis apertus suis, & quæ uelle optima crederes, auditus tamen maior. Nam uocis quantam in nullo cognoui felicitas, & pronuntiatio uel scenis sustentura, & decora omnino. Deniq; ei quæ sunt extra superiorem res: autor Quintil. qui sonum Trachali appellat. Traianus Patricius floruit sub Iustiniano principe. Scripsit temporum epitomen nobilem, fuit & ipse uir Christianus: autor Suidas. C. Trebatius iuriscultus, Ciceronis familiaris, cuius commendatitia ad Cæsarem in Galliam proficiscens sub eo militauit. Extatq; Cæsaris responsum per epistolam. Trebatium quem mihi commendas, aut regem Gallia faciam, aut hunc Lepæ legatum. Tu si alterum habes quem ornem, ad me mitte. Hunc idem Cæsar Dictator quod cum uti senatus adfurgeret admoneret, non clara facie respexit. Trebellius historicus. C. Trebonius cum Bruto & Cassio tertius cõiurauit contra Cæsarem. In Asia deinde fraude Dolabellæ interfectus crudelissime fuit, ut narrat Cicero in Phil. Idem siue necessarius eius sub eodẽ Cæsare in Gallia militauit, eiusq; classis apud Massiliam præfectus bello nauali. Tritanus e Samnio in gladiatorio ludo celebris, qui & filium habuit militem Pompeij magni, monstroso uir robore, & rectos & transuersos cancellatim toto corpore neruos in brachijs manibusq; habuit: hostem ab eo prouocatum ac uictum uno tantum dextera digito correptum in castra per uim traduxit: autores Varro: Plinius. TRYPHON Alexandrinus grammaticus Augusti tempore scripsit de copia orationis, de Orthographia, & alia: quæ à Suida commemorantur. Tryphon Origenis auditor ad quem nonnullæ eius extant epistolæ, in sacris libris eruditissimus fuit, ut eius multa ostendunt monumenta, præsertim liber quem edidit de uacca rufa in Deuteronomio, & alia quedam ab Hieronymo commemorata. Tryphon cognomento Diodorus natus Cosianis castello Apamiensium Syriæ, educatus Apamiæ, & regi commendatus, regno Apamiensium successit, Syrisq; bellum mouit. Strabo libro xv. Tryphon, Respicius, & Nympha uirgo in Saxonia sub Decio martyres. Prior enim anseres pascebat, cuius exemplo Respicius Trib. mil. & deinde Nympha uestalis permoti sunt. Tryphonia uxor ipsius Decij ponitur & in hac palma. Tryphiodorus Aegyptius poeta, scripsit Maratoniam: excidium Ilij, Odyssæam, id est, poema de laboribus Vlyssis. Paraphrasés comparationum ab Homero positarum. Suidas. Thucydides Atheniensis historicus Olymp. Lxxviii. fuit patre Oloro, matre Egesipyla, genus à ducibus Milciade & Cimone, qui & ipsi ab Aeaco Iouis filio originem habuere, duxit: ut Didymus in historia testatur. Vxorem duxit è Thracia oriundam alioqui diuitem, cuius opes adsecutus, non in uoluptates, sed partim in ocium literaturam erogauit. Nam bellum Peloponnesiacum scribere aggressus tempore quo illud gerebatur, Atheniensibus pariter ac hostibus Lacedæmonijs militibus, qui bello interessent, mercedem præbebat, uti res quotidie ueras ei renunciarent, quas fidelius accipere sperabat si non solum ab amicis, sed etiam ab inimicis edoceret, ne partes quisque suas falso tueretur. Præceptores habuit in philosophia Anaxagoram, & in rhetorica An-

tiphontem, cuius & ipse in viii. historiae meminit, dicens eum causam fuisse perdundæ reipub. ac firmandæ c. c. tyrannidis. Quod autem Athenienses eius post mortem cadaver extra ciuitatem elegerunt, magistro parcens tacuit, Ad rempublicam non accessit, neque in concionem ascendit, militauit tamen quandoq; malis tamen auspicijs. Nam missus Amphipolim, eo tempore quo rex eam Philippus occupauit, in suspicionem uenit proditiõnis. Quare in exilium actus in Aegina substitit, Inde in Scaptram sylvam. In eo casu fortunam æquo animo tulit, nunquam neque queri, neq; flere uisus: neq; Brasidam exilij sui authorem in sua historia unquam accusare uisus est, quod plerique faciunt scriptores suis potius adfectibus, quam ueritati inseruientes. Herodotus enim quod spreus à Corinthijs fuerat, eos fugere scribit Naumachiam apud Salamina. Timæus Tauromenites Timolcontem plus æquo laudauit, quoniam patrem eius Andromachum Monarchia non deiecerit. Philistus cum iuene Dionysio orationibus contendit. Xenophon Memnoni conuiciam dicit quod familiaris esset Platonis, cuius ipsæ æmulus fuerat. Adplicatio ad scribendum historiam cupidoq; gloria iam inde puero statim apparuit. Nā recitante quondam Herodoto sua scripta magno auditorum assensu, permotus & ipse laudis æmulatione flere uisus est, quod Herodotus animaduertens ad patrem uersus, ait: Deduc puerum ad discipulas. viii. historiae composuit libros, in uerbis luculentus, in sententijs obscurus, multa breui complectens. In hyperbatis frequens, minime figuratus. Nam neque ironijs, neque somnatis, neq; obliquis utitur orationibus, uti Demosthenes, quod historiam aut personas quas introducit, cum sint principes uiri & generosi, minime deceat hoc cauillosum ac ueteratorum dicendi genus. Excessit in Thracia se pulsus Athenis, ut dicunt nonnulli, obsibus clam exportatis quando cauebatur nequis obproditiõnem exul Athenis contumularetur. Eius monumentum cernitur prope Pylas in loco Atticæ, quem Cœlam uocant. Hæc ex Marcellino Græco authore conuersa. de eodem Quintilianus ita refert. Thucydides & Herodotus longe cæteris in historia præferendi, quorum diuersa uirtus laudem penè est parem consecuta. Densus & breuis & semper instans sibi Thucydides: Dulcis & candidus, & effusus Herodotus: ille concitatis, hic remissis affectibus melior: ille concionibus, hic sermonibus: ille uir, hic uoluntate. Dionysius Halicarnasseus scribit, Demosthenem adeo Thucydidis stilum probasse, ut eius librum octies exscripserit, totumq; serè edidicerit. Cicero in Bruto. Thucydides rerum gestarum sincerus pronunziator & grandis etiam fuit, hoc forense concertatorium non tractauit genus. Orationes quas interposuit, multæ sunt: eas ego laudare soleo, imitari neq; possim si uelim, neque uelim si possim: ut si quis salerno uino delectaretur, sed eo nec ita nouo, ut proximis Consulibus natum uelit, nec rursus ita uetere, ut Opimium aut Anicium Cos. quærat. Atqui eæ notæ sunt optimæ. Credo, sed nimia uetustas non habet eam quam quærimus suauitatem. hæc ille. Obscurus omnino author, & ultima serè lectio censetur apud Græcos, ijs qui iam profecerunt, quod & idem Cicero non dissimulauit, dum uix illius sententias crebras percipere fatetur. Thucydides alios idem Marcellinus ponit, unum Milesium Athenis inter principes uiros adduces, æmulum Periclis, Alium Pharsalium, Memnonis filium, cuius meminit Polemon in his quæ de Acropoli scripsit. Quartum poetam natione Achedrysiem, cuius meminit Androcion in Attide, dicens eum filium esse Aristonis, qui fuit tempore Platonis Comici & Agathonis Tragicici ac Nicerati uerificatoris. ACTIUS TULLIUS Volsorum rex, qui Coriolanum profugum excepit: deque communi consilio Romam suos Volsos ad ludos ire suasis: clam deinde Consules adlocutus perterrefecit ac monuit, ut Volsos urbe eijcerent: dubitare se, ne sicuti olim Sabini in similibus ludis aliquem excitent tumultum. Hæc Tullius simulabat, ut planè iustam belli causam haberet: quod sanè accidit, suis postea in concione ad ultionem excitatis, ut author Liuius libro 11. Ab hoc igitur profapam Ciceronis Plutarchus originem habuisse dicit, quanquam tempore uisuerit. Silius à Tullo rege Romano, progenitorẽ eius Tullium alium, qui tẽpore Annibalis ordines duxit, his uersibus memorat: Tullius aratas raptabat in agmina turmas. Regia progenies & Tullo sanguis ab alto: Indole proh quanta iuuenis quantumq; daturus, Ausonia populis uentura in secula ciuem. Ille super Gangem, super exauditus & Indos, Implebit terras uoce, & furialia bella Fulmine compescet linguæ, nec deinde relinquet Par decus eloquij

Historici iniqui.

Thucydides dux

Actius Tullius rex

M. T. Cic. cuiquam sperare nepotum. Marcum Tullium Ciceronem plures utriusque linguæ autores literis mandauere, inter quos Tyro Tullius eius libertus 111. uoluminibus eius uitam teste Pediano descripsit. Nos pauca cum ex Plutarcho, tum reliquis autoribus, quæ potissima uidebantur, collegimus. Igitur Cicero natus 111. Non. Ianu. præceptores se fatetur habuisse, in philosophia quidem Philonem Academicum tunc Romæ commorantem. In iure ciuili Scæuolam, in dialectica Diodorū Stoicum. In dicēdo Apollonium Molonem, Sex. Roscium Amerinum parricidij reum natus annos xx 111, ut tradit Nepos, alij xx v 11. defendit. Metuens deinde Sullam, quem in ea causa offenderat, in Græciam abiit, Asiæque simulata causa ualitudinis adiit, ubi se, ut ipse ait, recoquendum præceptoribus dicēdi dedit. Xenoclemque Adramythinum, Dionysium Magnesium, & Menippum Carem, Rhodium Apollonium Molonem magistrum dicendi habuit. Feruntque Posidonium tunc Athenis cum Græce declamantē audiuisse, ac protinus exclamasse, quod solam Græcis dicendi reliquam gloriā uideret ad Latinos per eum transferri. Cum quæstor è Sicilia reuerteretur, Puteolosque adplicuisset: ubi multi ciues Romani ad Baias conuenerant, interrogatus est quid nam Romæ rerum gereretur. Miratus igitur Cicero illos ignorare tanti temporis absentiam eius in Sicilia, decreuit ex illo semper in urbe uiuere. Consul factus confurationem Catilinæ repressit, legem Agrariam repulit, Murenam defendit, Hinc ob Clodij inimicitiam in exilium actus, æquo animo, ut philosophum decebat, minime fuit. Eius causa xx. hominum millia uestem mutauere. Rediit Pompeio & consule Lentulo sollicitantibus, tanta urbis lætitia, ut quasi auulsa sedibus suis Roma, omnis ætas ordoque obuiam procederet, quæ omnia ex eius orationibus, & pridie quam iret in exilium & postquam rediit, licet deprehēdere. In augurum collegium coopatus, deinde Procos. in Ciliciam profectus, ibi Ariobarzanem regem populi Romani amicum seruauit à Parthis, qui in Syriam transuerant in extremā Cappadociam non longe à Tauro apud Cebistra oppidum. Inde reuertens Athenas Rhodumque reuisit. Urbemque petens, incidit in ipsam flammam ciuiliis belli. Demandataque ei Campaniæ cura, Pompeio decedente, literæ à Cæsare superuenerunt quæ hortabantur eum ut uirum bonum & quietum neutri parti adherere. Cæsare rerum potito, cum eius nullæ essent partes, sese ad studia & otium contulit: eo deinde interfecto, & Antonio flagitiose agente, in Græciā abiit ea mente, ut rediret. Initio consulatus Hircij & Pansæ causa fuit, ut Antonius hostis à Senatu iudicaretur, à quo tandem 111 uiro iussus interfici, à Popilio quem capitis reum defenderat, apud uillam suam Formianam iugulatur, anno ætatis Lxx 111. Terentiam uxorem sæpe aduersam tandem abdicauit, de qua Hieronymus contra Iouinianum. Cicero rogatus ab Hircio, ut post repudium Terentiæ sororem suam duceret, negauit se id facturum, dicēs non posse uxori & philosophiæ pariter operam dare. Et item de eadem. At illa quæ de fontibus Tullianis hauserat sapientiā, Messalæ Coruino ac deinde Sallustio acerrimis Ciceronis inimicis nupsit. Hæc postea ad centum uixit annos: duxit tamen aliam Cicero, mirantibusque amicis, quod ea ætate uirginem duxisset, respondit, Cras mulier erit. Recensere eius libros adeo uulgatos superuacaneum, eos commemorabo qui defunt. De consolatione ad filiam librum 1. De gloria 11. Laudationem Catonis 1. Commentarios sui Consulatus Græce scriptos, quos ad Posidonium philosophum misit. Tris libros de temporibus suis uersibus scriptos. Nam & ad poeticam pronus, quingentos nocte uersus facere solebat. Conuertit quoque in Latinum Oeconomicum Xenophontis. Arati Phænomena trimetro carmine. Orationem Demosthenis pro Cresiphonte, & alteram Aeschylanis contrariam. Marcus Cicero filius eius inter eos, qui à claris parentibus degenerauerunt, ponitur Valerio. Binus eum congios haurire solitum scribit Plinius, ob temulentiamque M. Agrippæ scyphum impigisse. Idem libro xx 11. cap. v 1. ait Augustum Consullem cum Cicerone filio fuisse, quod sanè miror ab alijs scriptoribus præteritum, ab ipso præsertim Cicerone patre, qui tanta de se ac suis iactare solebat. Qu. Cicero frater legatus Cæsaris in Gallia xx 111. legionis præfectus. Deinde ad regendam Asiam Proconsul missus admonetur à fratre per epistolam totius officij. Quandoque etiam cum eo in dissidium uenit. Duxit uxorem Pomponij Attici sororem. Miserādus demum eius exitus. Proscriptus enim unā cum filio quando & Cicero frater, percussorem rogauit se ante filium absumi, filius contra se antequam patrem, Vterque igitur simul interfectus. author Appianus

Terentia uxor

M. C. filius

Qu. C. frater

Appianus. Tulliola filia Ciceronis, prius locata Dolobellæ. Deinde Pisoni Crassipedi, Tulliola sub quo in partu diem obiit, patri adeo dilecta, ut à Sallustio ut probrum, matris pellex appellaretur, quod ut ab inimico, non iudice dictum existimandum. Huius igitur & reliquorum Tulliorum monumenta in uia Appia, sexto ab hinc lapide, marmora quoque in scripta plurima ante hos annos resecta sunt. Tyro Tullius Ciceronis libertus adiutorque Tyro Tullius in studijs fuit. Is libros complures de usu atque ratione Latinæ linguæ, itemque uarijs ac promiscuis quæstionibus composuit. In his præcipui uidentur, quos Græco titulo Pandectas inscripsit, tanquam omne genus continentes doctrinarum. Hæc Gellius. Hic supra centum dicitur annos uixisse, uolumina eo quo nunc uidemus ordine disposuisse, ut autor Quintilianus. Laurea Tullius, alter Ciceronis libertus etiam doctus, cuius de balneis epigramma legitur apud Plinium. Tullius Cimber, qui primus in cōsuratione Bruti manus in Cæsarem intulit. Tullius Crispinus, dux Romanus, debellatus à Seuero principe. Turianus Tullius Crispinus aduersus à Fregellis à Tarquinio ad Iouis effigiem in Capitolio dicendam. Nam spiritus in Hetruria ea maxime ars uigebat. Sicilia quoque in urbis exordio erant in honore, abstinencia & paupertatis exemplo. ob hoc rex Numa septimum collegium figulorum instituit. Plinius. Propertius item. Sicilibus creuere deis hæc aurea templa. Turpilius eques Romanus, è Venetia. Cuius pulchra extant opera Veronæ. Læua is manu pinxit, author Plinius qui suo tempore dicit fuisse. Turpilius poeta Comicus senex Stiuellæ moritur Pompeij tempore. author Eusebius. Turia uirgo uestalis incesti damnata. Liuius. Turcius R v m quoque familiam Romæ fuisse ex inscriptione lapidis cognoscimus, qui nunc in hortis apud ædis apostolorum conspicitur his uerbis. Ex autoritate Turcij Aproniani præfecti urbis. Racio docuit utilitate suadente, consuetudine mercandi summota: sub ex- Apronianus agio potius pecora uendere quam digitis colludentibus tradere, ut appenso pecore, capite pedibus & feuo, lacte & subgulari lanio cedentibus, reliqua caro cum intrancis proficiat uenditori sub conspectu publica fide ponderis comprobata, ut quantum caro occisi pecoris adpendat, & emptor norit & uenditor commodis omnibus ac præda damnata, quam Tribunus officium, Cancellarius & scriba de pecuarijs capere consueuerant. Quæ Cancellarius forma interdicti & dispositionis sub gladij periculo perpetuo custodienda mandatur. A. A. Tuccius Tuccius. Huius nominis in scriptis, Romæ apud arcum Constantini nuper in effosso lapide, quod fundamentum putatur fuisse alicuius ædificij à Tibicinibus facti. Numini domus Augustorum uictoriæ sacrum Genio collegij Tibicinum Romanorum. Q. S. P. P. Q. Q. II. S. P. D. D.

V ALERII prius Valefij teste Quintiliano appellati, sicut Fusij deinde Fusij L. Valerius rñ, Primus qui in magnum uenerit nomen, fuit L. Valerius Valefij filius, Publicola qui primo de Veientibus, iterum de Sabinis, tertio de utrisque triumphauit. Hic quia in locum Tricipitini collegæ Consullem non subrogauerat, & domum in Velia tutissimo loco habebat, in suspicionem regni adfectati uenit: quo cognito apud populū questus est, quod tale aliquid timuissent: quapropter misit qui domum suam diruerent, secures etiam fascibus dempsit, easque in populi concione summisit: legem de prouocatione à magistratibus ad populū tulit. Hinc Publicola dictus. Cum diem obiisset, publice sepultus & annuo matronarū luctu honoratus. Cæcilius. Hic quadruga primus in triūpho uictus est sine ulla inuidia: præterea collegæ Bruto honores tuusque curauit, funebremque orationē de ipsius laudibus habuit, quæ adeo iucunda fuit Romanis, ut ex eo cōsuetudo manserit, ut qui strenue pugnando occubuissent, ab optimatibus laudarentur. autor Plutarch. M. Val. Publicolæ frater Cos. unā cum Posthumio Tur- M. Val. Publi berto factus, ac contra Sabinos profectus, rem feliciter fratris auspicijs & administratio- cole frater ne gessit. Ex quo publice ei domus ædificata, cuius fores extra honoris gratia aperirent, quum cæteræ intus procederent. Valerius Coruinus Tribunus militum sub duce Camillo Val. Coruin. reliquias Senonum persequente, aduersus Gallum prouocatorē solus processit. Coruus ab ortu solis galeæ eius inedit, & inter pugnandū ora oculosque Galli reuerberauit, & hoste uicto, Valerius Coruinus dictus. Hic cum ingens multitudo ære alieno oppressa, Capuam occupare tentasset, & ducem sibi Quincium necessitate compulsam fecisset, sublato ære alieno seditionem compressit. Hæc Cæcilius. Liuius uero addit de Samnitibus eum triumphasse, Sextus consulem fuisse. hostes T. Manlij morte superbos compressit. Vixit præterea

L. Val. Potitus præterea teste Valerio, corporis & animi uiribus integris annos centum. L. Val. Potitus post decemviralem inuidiam, plebem in patres incitatum legibus & conditionibus suis mitigauit. Vnde Potiti cognomen adeptus. Primus quoque Consul post decemuiros cum Volscos Equosque ad Algidum magna laude debellasset, triumphus ei à patribus negatus fuit, Sed suadente Iulio Tribuno Pleb. primus sine autoritate Senatus triumphauit, cum Collega suo M. Horatio. Quamobrem Maximi cognomen adeptus est, quod nemini à senatu præterquam Fabio Maximo datum est, ut ait Plutarchus. M. Val. Falco ad Attalum regem pro simulacro matris deum ex oraculo missus à Romanis. Valerius Leuinus Cos. cum Pyrrho prælio congregiendi in Lucania infeliciter pugnauit. Iterum postea Consul contra Agrigentum missus, ac superato Hannone duce Carthaginensium, oppidum in potestatem recepit. Senatū securi percussit. Cæteros sub corona uendidit. Alter Leuinus Cos. contra Philippum Macedoniæ regem prospera bella gessit, teste L. Val. Flacco libro vi. de bello. Valerius Flaccus M. Catonis senis familiarissimus, eundem ex agro Tusculano ad rempublicam adduxit pariter & instruxit, ut ait Plutarchus. Cōsul cum eodē Cato ne circa Mediosolanum, ut L. Val. Flaccus testatur, cum Gallis & Insubrib. & Boijs collatis signis pugnauit, ubi decem milia hostium sunt caesa. Cautam mulierum de abroganda lege Oppia contra collegam suam Catonem obtinuit, de quo uide L. Val. Flaccus, elegantem utriusque orationes libro iij. de bello Maced. Censor quoque cum eodem creatus ab eo princeps Senatus est dictus. Valerius Antias scriptor historiarum saepe ab autoribus testis citatus, militauit sub Valerio Leuino aduersus Hannibalem. Val. Messala, duo oratores, de quib. uide in Messala, Q. Val. Soranus poeta quem Cicero de oratore in primis doctissimum togatorum appellat: Plutarchus uero uirum philosophum & eruditum dicit, ac interfectum per proditiōem à Cin. Pompeio fuisse, dum ultro citroque cum eo ambulante ac loquentem pauloque post abeuntem iussit necari: autoremque Oppium adducit. Huius Sorani est illud principium poematis. Iuppiter omnipotēs regū rerumque repertor Progenitor genitrixque Deum Deus unus & omnis. C. Valerius Procillus, militauit sub Cæsare, in Galliam missus legatus ad Ariouistum, ut in commentarijs. Valerius Max. historicus scripsit dicta ac facta memorabilia ad Tiberium Cæsarem. Militauit sub Sexto Pompeio, ut ipse de se testatur, ubi de institutis antiquis loquitur. Val. Flaccus poeta scripsit Argonautica, Quintilianus eum sua ætate fuisse testatur, his uerbis. Multum in Val. Flacco nuper amissimus. Inter Valerios sunt sancti uiri duo præsules non prætereundi. Alter Cæsaraugustinus & ciuis & episcopus, Maximiani tempore sub Daciano præsule, unā cum Vincentio martyre captus. Alter præsul Hipponensis fuit, cui successit Augustinus. Est & Valeria uirgo & martyr in Africa, cum Cornelia item uirgine. Pridie Calend. April. Altera Valeria uxor S. Vitalis postea dicitur. Valerianus præsul in Africa martyr sub Genserico rege. Valdenses seu pauperes de Lugduno, sub Hadriano 1111. autore Valdone ex citati sunt. Is enim idiota, sacrorum uoluminum degustationem ex alijs deprehenderat, patrimonium omne pauperibus distribuēs, dicitabat Christianis omnia communia esse oportere, ad eumque errorem plures adsciuerat. Marcus Varro natus tempore, quo Marius Cimbros deleuit in prouincia Narbonensi, ut placet quibusdam. De quo Cicero in primo Academicorū. Libri tui Varro, nos tanquam in urbe nostra peregrinantes errantesque sicuti hospites reduxerunt domū, ut possemus aliquando ubi essemus agnoscere. Tu etate, tu descriptionem temporū, tu sacrorū iura, tu domesticā, tu bellicā disciplinam, tu sedē regionum & locorū, tu omnium diuinarum atque humanarū rerum nomina, genera, officia, & causas aperuisti; plurimum quidem poetis nostris & literis lumen attulisti, atque ipse uariū & elegans omni ferē numero poema fecisti, philosophiā & in multis locis inchoasti. Augustinus de ciuit. dicit hūc apud Latinos, & Origenem ac Didymum apud Græcos plus cæteris scripsisse, edidisseque lib. xli. Satyras quas Menippeas appellant, De imaginibus. Denique tam multa legit, ut aliquid ei scribere uacasse miremur, tam multa scripsit quam uix quenquam legere potuisse credamus. hæc ille. Terentianus item ait, uir doctissimus undecunq; Varro. Militauit bello Piratico sub Pompeio. Coronaque ob uirtutem donatus nauali, qua longe clariorē meruit imaginem, ut ait Plinius, in bibliotheca Asinij Pollionis. Terentius Varro ante hunc sordido loco natus, in foro clamitando causasque agendo pro sordidis hominibus aduersus bonos, honores procurauit, quaestura & duabus ædilitatibus, sella Curuli &

& Pretura functus. Postremo consul factus culpa sua apud Cannas exercitum Paulumque collegam suum perdidit. Redeunt gratias Senatus egit quod non desperasset. Dictaturā nolenti obrulit. author Cæcilius. Q. Rubius Varro, qui à Senatu hostis cum C. Mario est iudicatus, acer & urehens acculator fuit. Cicero in Bruto. C. Vifellium Varronem, Cicerō item inter uiros sui temporis doctos commemorat. P. Teren. Varro Atacinus in his que nomen est adsecutus interpret operis alieni nō spernendus quidem, uerum ad augendam facultatem dicendi parum locuples. Quintil. Eusebius autem dicit eum ex Atacefuisse uico Narbonensis prouinciæ, ac post an. xxxv. literas Græcas didicisse. Q. Varius orator acutus in rebus inueniēdis, nec minus uerbis expeditus, fortis uero autor & urehens, & in uerbis nec inops nec abiectus, & quem plane oratorē dicere auderes: Cicero in Bruto. P. Actius Varus quum Auximum cum præsidio teneret, adueniente Cæsare aufugit. Lucanus. Varus ut ad martē pulsarunt Auximon alæ, Per diuersa ruens neglecto moenia tergo, Qua syluæ, qua saxa fugit, Prætor idem Africam obtinuit tempore ciuili belli dum ibi Ligarius esset, qui tyrannide accepta contra Cæsarem prouinciā tenuit. Pedianus. Quintilius Varus Alphenus patria Cremonensis, ut ait Eusebius, fuit quem Virgilius in Bucolicis magnopere extollit: Varetum nomē superet mihi. Et rursus: Namque super tibi erunt qui dicere laudes Varetas cupiant, & tristia cedere bella. Inter Augusti præfectos fuit, & Germanos magna gloria uicerat, ut est autor Seruius grammaticus; uerum hic postremo profligatus ab eisdē Germanis, tris legiones amiserat: quapropter Augustus ob dolorem saepe parieti caput adlidens aiebat. Redde legiones Varetas. autor Tranquillus in Augusto. L. Varus & Plocius Tucca, uiri doctissimi, amici Vargilij, heredesque ex parte testamenti relictis, iussu Augusti carmina Aeneidos emēdauerunt, hac lege ut nihil adderent, ut Seruius tradit. Horatius. Dilecti tibi Virgilius Varusque poetæ. Varus Germanus inter Declamatores ponitur Augusti temporibus. Hic dixit: Cæsar qui apud te audent dicere, magnitudinem tuam ignorat: qui non audent, humanitatem, Seneca. Fertur & etus dictum ab Hieronymo: qui non litigat, cœlebs est. Cui quidem adstipulatur illud quod in sacris scribitur libris: Melius habitare in loco deserto, quam cum uxore litigiosa. Varus sophista Persa genere describitur paucis à Philostrato. L. Varinus L. uir nominatur & Verinus, diminutiua à Varo & Vero. L. Vargunteus defensus ab Hortensio ut apparet in oratione pro Sulla. fuit & in cōiuratione Catilinæ. Vatinius teste Valerio, cum esset dignitati Ciceronis semper aduersus, ita postea præualere amicitia, ut duobus iudicijs publicis ab eo defensus sit. Hic cum esset impudentissimus, eleganter à Seneca describitur. Vatinius, inquit, assiduo conuicio depudere didicerat. Vacia cognomentum nonnulli sibi Romæ inuenerunt à suris retortis. Legitur de Seruilio Vacia uero prætorio tempore Senecæ. De quo ipse in epistola l. v. dicit: Nulla re alia notū fuisse illum prætorium & diuitem quam uillæ ocio, quam prope Cumas possidebat, in qua consenuerat, ut occipati aliquando clamarent: O Vacia solus scis uiuere. Cum tamen ille non uiuere, sed late re potius sciuisset. Itaque Seneca se dicit illac transeuntem solitū dicere tanquam de mortuo per iocum: Hic situs est Vacia. Fl. Vegetius Renatus comes Cōstantinopolitanus scripsit ad Valentianum principem libros v. Epitomen uidelicet institutorū rei militaris, de commentarijs Catonis, Augusti, Traiani, & Hadriani principum, ac Frontini. In primo electionem docet iuniorum, ex quibus locis uel quales milites probandi sunt, aut quibus armorum generibus exercitus imbuendi. Secundus ueteris militiæ cōtinet morem ad quem pedestris institui possit exercitus. Tertius omnium artium genera quæ terrestri prælio sunt necessaria, exponit. Quartus uniuersas machinas quibus uel oppugnatur ciuitates uel defenduntur enarrat, naualisque belli præcepta subnectit. Venerij monachi sancti duo, alter Gregorij primi tempore e regione Lunensi secessit in insulam proximā Palmariam, ubi herbis diu uiuit, & extinctus est: inde postea post Apollinarem præfulem Lunensem Regium translatus. Alter Othonis 1111. tempore ex cœnobio S. Benedicti apud Tybur ubi degebat, iniussu abbatis in solitudinem proximam perrexit. Castigatus deinde à S. Romualdo abbate missionem impetrauit, inuentus in horrido & alto saxo mortuus in genu cernuus. C. Verres perfunctus quaestura & prætura Urbana patre C. Verre & prætextato filio & filia nupta, successit in Sicilia prætor C. Sacerdoti: atque in ea libidinose auarēque uersatus, decedens tandem succedente Metello repetundarum reus à Siculis postulatus est

Q. Rubius Varro

Varro Atacinus

Q. Varius orator

P. Actius Varus

Quint. Varus

L. Varus orator

Plocius Tucca

Varus Germanus

Varus sophista

Varinus

Vargunteus

Vatinius

Seruilius Vacia

Fl. Vegetius Renatus

Venerij Duo

C. Verres

C. Verres est. Qui M. Tullium ad accusandum descendere compulerunt, iam pridem ipsis necessitate copulatum, quum Quæstor in Sicilia fuisset. author Peditanus. C. Verres Eros Desig-
Eros gnator Cæsar Augusti. inscriptio marmoris Romæ. C. Veturius & Sp. Posthumius
C. Veturius Cor. Coss. aduersus Samnites bellum gerentes, à Pontio Herennio duce hostium in insidias du-
T. Veturius ctu. uide in Posthumio. T. Veturius Veturij supradicti filius adolescens, cū ob æs alienum
Veturia se nexum Cælio Plocio daret, uerberibusq; adfectus esset, quod stuprū pati nollet, querelā
Verrius Flac. ad Cos. detulit. Senatus Plocium ad carceres duci iussit. Val. de pud. Veturia mater
Verrius Flac. deuntes lachrymis suis amouerūt. autor Lilius. Verrius Flaccus iuris pontificij peritissimi
grammaticus mus apud Macrobiū & Diomedem grāmaticos. Verrius item Flaccus huius libertus,
 dicendi genere claruit. præceptor Augusti nepotū. docuit in Atrio Catilianæ domus, ac
Verrius Clo- cepitq; in annum L L s. centena, dececit elatus exacte, sub Tyberio. Statuam habuit Præ-
cius neste. ex Tranquillo, Verrius Cloacius grāmaticus de uerbis à Græcis tractis librum com-
Velius Long. posuit. autor Gellius qui paulo post eum fuit. Velius Longus grāmaticus scripsit in arte
Veclius præ- grāmatica, cuius quædam reperta sunt nuper in cœnobio Bobienli. Veclius Prætextatus
textatus apud Macrobiū. Veclius Valens Antiochenus libros scripsit Anthologias, in quib. de
Veclius ualēs annis, Climaeteribus Septenarijs & Nonarijs eorumq; ratione scripsit, tradita prius à Pe-
Vibius Vir- tosiro & Necepsæ regibus, ἡρὶ κλημακτῆρων ἐβδωματικῆς καὶ ὄνειαδικῆς ἀγωγῆς. Vibius Virri-
rius us Campanus qui inter autores fuerat Campanæ defectionis ad Annibalem, premente
 Fululo Cos. idem etiam fuit autor ante deditionem uiti eius sibi mortem consciscerent.
 Itaq; x x i i i. senatores eum secuti domum, post cenam uino mentem alienati atq; inui-
Victor præsul cem cõplexi cum lachrymis ueneno sumpto digressi sunt. Lilius. Victor præsul Carteiæ
Victor ciuitatis Hispaniæ, scripsit aduersus Arrianos. Victor Mauritanus genere, sub Maximia
Apher no martyr, cuius erat miles & aulicus maximo in honore, apud Mediolanum post varias
 pœnas è uinculis fugiens latitauit, mox deprehensus prope eadem urbem in hortis eius-
 dem principis capite plectitur v i i i. Eid. Maij: cuius corpus diu inhumatum ac canibus
 relicum, S. Maternus loci præsul cõdidit. Eius hodie caput à Callisto i i. dono acceptum
Victorini tyr. Volaterrani ostendunt. Fuere item & in hac palma cõplures huius nominis. Victorinus qui
 inter x x x. tyrannos tempore Gallieni. de quo Iul. Aterianus sic scribit. Victorino qui
 Gallias post Iunium Posthumium rexit, neminem existimant præferendum, non uirtute
 Traianum, non Antoninum clementia, non grauitate Neruam, nō in gubernādo ærario
 Vespasianum, nō in censura aut seueritate totius uitæ Pertinacē uel Seuerum. Sed omnia
 hæc libido & cupiditas mulierariæ uoluptatis sic perdidit, ut nemo audeat uirtutes eius li-
 teris mandare. hæc ille. Eo igitur matronarum libidinum causa interfecto apud Agrippi-
 nam, mater Victorina Victorinum filium paruū Cæsar em fecit, qui paulo post & ipse
 interfectus fuit apud Agrippinam coloniam: unum utriq; sepulchrum hac inscriptione.
Victoria Au- Hic duo Victorini Tyrani siti sunt, autor Pollio. Victoria Augusta mater Victorini, quæ
gusta & mater Castrorum dicta est, inter x x x. tyrānos ponitur, ac in Gallia rexit imperium
Victoria mar. Tetricumq; Imperatorem ad finem suum etiam cõstituit, de qua etiam inter Imperatores
Victorinus pi- dixi. Altera uirgo Trebulana & martyr in patria sub Decio. Victorinus præsul Pictauen-
et auensis sis ac martyr, scripsit quædam ab Hieronymo cõmemorata. Victorinus Afer, Romæ sub
Victorinus Cõstantio principe rhetoricæ præceptor, in extrema senectute factus Christianus, scripsit
Afer nonnulla quæ Hieronymo recensentur. Victorinus natione Aquitanicus calculator, ad-
Victorinus A- cer situs ab Hilario urbis Romæ episcopo, cõposuit paschalem cursum post quatuor illos,
quitanus Hippolytum, Eusebium, Theophilum & Prosperum. Continet autem annorum seriem
 d x x x i i. Ita ut quingentesimo trigesimo tertio anno rursus incipiat paschalis solenni-
 tas eodem mense & die & luna, quæ primo resurrectionis dominicæ anno facta est, autor
 Gennadius. Victorianus præsul in Mauritania, scripsit nonnulla ab eodem autore com-
Vigilantius memorata. Vigilantius natione Gallus, eodē etiam teste autore, præsul in Hispania, quæ
 Hieronymus Dormitantiū lepido cauillo appellat, acriq; defensione refellit, quod inter alia
 diuitias paupertati præferebat. Vigilus diaconus composuit Monachorum instituta. AL-
Vigilij ter qui præsul fuit: scripsitq; ad Simplicianum quædam in laudem martyrum. author
Vincetij: idem. Vincetius natione Gallus, presbyter sub Theodosio & Valentiniano, uir eruditus
clari in factis literis, scripsit librum quæ tacito proprio nomine inscripsit, Peregrinus cõtra hæ-
 reticos

reticos. author idem. Vincentius ordinis Prædicatorum, qui scripsit historiam uniuersalem
 ab exordio mundi usque ad Hierosolymitanam expeditionem Ludouici regis Gallorum,
 annum uidelicet M. C C X L V I I I. Vincentius uero martyr tempore omnibus, ac cele-
 britate prior, patria Cæsaraugustanus, ordine Leuita, Valerij præsulis sui munera euange-
 lij sæpe obibat, sub Diocletiano passus, sepultus apud Valentiam. Vincentius postremo or-
 dinis etiam Prædicatorum, natione item Hispanus, patria Valentinus, claruit sanctitate no-
 stra ætate inter sanctos à Calisto i i i. relatus, qui eius fuerat ciuis, eumq; Pontificem futu-
 rum prædixerat, ab eodq; se magnis honoribus extolli. Vinucius ciuis Rom. Augusti tempo-
 re, quo nemo in agendis causis præstantius habuit ingenium: quicquid longa cogitatio illi
 præstatura erat, prima intentio animi dabat: ex tempore causas agebat, sed non desiderabat
 hanc conditionem, ut ex tempore agere uideretur. De hoc eleganter Augustus dixit. Vinu-
 cium in numerato ingenium habere. Seneca in Decla. Vindicium seruus qui conturbationem
 Tarquiniorum & filiorum Bruti retexit, donatusq; propterea libertate ex sententia Valerij
 Publicolæ fuit, ex quo postea manu missioni uindictæ nomen mansit. Plutarchus. L. Virgi-
 L. Virginius
 nius occisa Virginia filia Icilio pacta, quam Appius Claudius Decemuir per uim corrup-
 pere uolebat, urbem libertati restituit, finemq; tyrannidi Decemuirali constituit, ut mors
 Lucretiæ regibus, uide Liliū libro i i i. ab urbe. T. Virginius Trib. pleb. Cæsōnem Quin-
 T. Virginius
 cij Cincinnati filium cum reipublice periculo condemnauit. Lilius in eodem libro. Virgi-
 Virginius
 nius Opiter Cos. cum Aruncis bellum gerens, Pometiam magna clade adfecit. Ibidem. T.
 Opiter
 Virginius Cælimontanus cū Sp. Aemilio Cos. creatus, pacem foris domiq; habuere. Idem
 Cælimontanus
 in eodem. Virgilius Maro recte scribitur non Vergilius, ut quidam è nostris grāmaticis ho-
 die putant: Nam de poeta testatur antiqua Græca inscriptio in Claudianum reperta quæ Bis-
 γίλιου ponit, ut in Claudiano scripsimus. Quod uero in quodam marmore aiunt T. Vergi-
 T. Virgilius
 lius Donatus inueniri, non mirum mutatione unius literæ diuersa esse nomina. Sic enim
 Minucius & Minicius, & multa alia reperiuntur. Huius uitam recensere superuacuum
 cum ubiq; legatur, ac eam Seruius diligentissime perscribat. Hunc sicut & pleriq; calami-
 tas & exilium clarum fecit: amissis enim possessionibus Mantuæ, ob uicinitatem Cremonæ
 Antonianæ, ad Augusti opes Romam se contulit, adiutus Meccenatis amicitia. Illud inter
 cætera mirum recensere, quod Tacitus de eius laudibus commemorat. Dum eius quædam
 carmina recitarentur in Theatro, ei omnes adsurrexere ueluti Augusto, apud posteros ue-
 ro tantum eius præiudicata potuit opinio, ut teste Macrobio, quamuis eius carmina multis
 in locis damnentur, laudem amittere non possit. Nostris autem sic eum taxant, ut Hesiodo
 superior, Theocrito aequalis, Homero inferior existat, quos sibi autores ad imitandum ad-
 sumpsit. Ego uero huic ueterum opinioni non aulim detrahere, uerum quantum ex utriusq;
 coniectio lectione, quæ ab Homero hic accepit multo mihi uidetur fecisse meliora. Vgonus
 Vgonus clari
 clari nonnulli memorantur, qui suis in locis dicuntur. Vitalis eques Rom. Rauennam cum
 Vitalis
 Paulino præfecto eius urbis profectus ac Christianus factus domino obtemperare recusa-
 bat, ex quo in eadem ciuitate in fossam altam demissus martyrio adscitur, ubi postea tem-
 Valeria
 plum ei dicatum. Ex Valeria Geruasium & Protasium genuit, & ipsos deinde martyres. Geruasius &
 Protasius
 Vigilij quoque duo clari sanctitate, alter præsul Tridentinus, sub Gratiano & Valentinia.
 Vigilij
 no martyr: alter præsul Antifiodorensis sub Constantino. Viriatus Lusitanus primum in Hi-
 Viriatus dux
 spania è pastore uenator, è uenatore latro, mox iusti exercitus dux factus uniuersam Lusitania
 sitaniam occupauit. M. Ventidium Prætorem fuso eius exercitu cepit. Post G. N. Plau-
 cius Prætor nihilo felicius rem cum eo gessit, tantumq; terrorem hosti is intulit, ut aduer-
 sus eum consulari opus esset duce & exercitu. c. l. Mimerium & C. Nigidium oppressit.
 Deniq; à proditoribus consilio Cepionis interemptus est, & ab exercitu eius multum im-
 ploratus tumulatusq; nobilissime. Lilius, Cæcilius. Vlpianus Iurifconsultus, Alexandri
 Vlpianus
 imperatoris seriniorum magister, è Tyro fuit, ut legitur in libro digestorum de Censibus
 para. V. C. Tyrus. Cum Galliam regeret, populari tumultu interfectus est. Hic utitur au-
 toritate Pomponij, Pomponius uero Scauola. Fuere autem reliqui Caius, Paulus, Celsus, Nomi-
 Papinianus, Modestinus, Florentinus, Martianus, Alphenus, Calistratus, Iabulenus, Pro-
 risonfulto-
 culus, Aemilius, Africanus, Marcellus, Hermogenianus, Iulianus, Pompilius, Tripho-
 rum xxx
 nius, Caranus, Casius, Terentius, Clemens, Neratius, Alcinous, Rufinus, Labeo, Archia-
 nus, Venuleius, Claudius, numero x x x. quorum magna pars sub Alexandro. Sulpi-
 R pitius

Volcātius Sedigitus tūm autem & Trebatius, Scauola, Pomponius, ijs superiores. Volcātius Sedigitus in libro de poetis quid sentiat de his qui comœdias scripserint, his uerbis monstrat, Multos incertos certare hanc rem uidimus, Palmam poetæ Comico cui deferant. Eum meo iudicio errorem dissoluam tibi. Ut contra si quis sentiat, nihil sentiat. Cœcilio palmam statuo de Comico. Plautus secundus facile exuperat ceteros. Deinde Neuius qui seruet precio in tertio est. Si erit quod quarto detur, dabitur Licinio. Post insequi Licinium facio Attilium. Sexto consequtur hos Terentius, Turpilium septimum, Trabea octauum obtinet. Nono loco esse facile facio Lucretium, Decimum addo antiquitatis gratia Ennium. L. Volcātius Cos. impedit ne Catilina ob accusationem repetundarum peteret consulatum. autor Pedianus. Volcātius Gallicanus quintum Cos. scripsit uitas Imperatorum ad Diocletianum. Eius tantum extat nunc Auidij Celsij uita. Volcātius Terentianus historiam sui temporis, hoc est, Gordianorum scripsit, ac dicit Gordianum seniore uultum Cesaris Augusti retulisse, autor Capitolinus. Volcātius Lipidius grammaticus. scripsit res gestas Pompeij magni & eius patris, primus Libertinorum qui historiam scripserit, cum ab optimo quoque scribi solita sit, ut scribit Cor. Nepos. Ludum aperuit, docuitque inter ceteros M. Antonium & Augustum. Ex Tranquillo. Q. Volumnius Saxa Tribunus ple. legem tulit ne quis mulierem heredem institueret. Sualit legem M. Cato, extat eius oratio apud Liliūm. Volumnius eques Ro. M. Lucullum adeo dilexit, quod cum Antonius eum tãquam Bruti partes secutum interemisset, flens ad Augustum tractus, iube me, inquit, ad Luculli corpus adduci, eoque ductus amicum cadauer amplexans ipse quoque trucidatur. Valerius de amicitia. Voltraecius Plotus rhetor Latini Pompeij magni libertus ludum Romæ aperuit, ut autor Iusebius. Vrsicinus apud Rauennam martyr sub Nerone. Alius qui de pontificatu cum Damaso contendit. De Vrlis & Vrlinis, in Nicolao Pont. dicam.

Xanthus historicus ANTHVS antiquus rerum Lydorum scriptor. Lydus ne, an Sardinus fuerit, Strabo se dicit incertum habere. Suidas Lydum eum dicit e Sardibus ciuitate fuisse, scripsisseque historiam Lydorum libris IIII. Xanthus alter poeta Melicus ponitur ab Aeliano. Xantippus Lacedæmoniorum dux aduersus à Carthaginensibus contra Luciatium Cos. pugnavit. Xenophon Grylli filius Atheniensis, Socratis discipulus, ob eloquentiam Musa Attica uocatur. Equorum, uenationis, & rei familiaris in primis studiosissimus, ut ex eius literis deprehendi potest. Venit in amicitiam Cyri Minoris cum quo militauit, ac eius pœdiam scripsit, non tam historiarum feruens ueritati quam ut perfectum institueret ducem, ut Cicero in II. de Oratore testatur, quam se frequenter lectitasse & manibus trinitis alibi in epistola quadam dicit. Præterea scripsit Symposium & Oeconomicum paruum admodum libellum, à Cicerone conuersum si credimus Columellæ ac dicit Hieronymo: qui si extaret, labori meo iterum uertendi consulisset. Edidit et historiam Peloponnesiaci belli, ac eorum que Athenienses post Thucydidem gesserunt, quam Paralipomena appellauit, aliosque tractatus qui adhuc extant. Quintilianus Xenophontis iucunditatem in arte dicit, quam nulla affectatio consequi possit. Primus hic philosophorum historiam scribere cepit. Cum Platone similitates gessit, ut autor est Gellius, qui ait libros inter se carpsisse. Nam & Plato in libris suis testatur Cyrum uirum fuisse quidem gnauum & strenuum, *πρωτότατος δὲ ἐν ὁπθῆσι ὁπθῆσαι δὲ ἄριστον*, id est, non rectam tamen omnino disciplinam agnouisse. Contra uero Xenophon in libris quos dicitur & factorum Socratis composuit, negat Socratem de cœli atque naturæ causis unquam disputasse. Idcirco mentiri eos qui dissertationes huiusmodi Socrati tribuant. Xenophontes alios tris Suidas describit, unum Antiochenum qui scripsit Babylonica, opus uidelicet de amore. Alium Ephesium historicum. Tertium Cyprium, qui scripsit Ephesiaca, amores uidelicet Cyrenes, Myrrhæ & Adonidis. Xenophanes Colophonius Phylicus poema de Psyllis fecit, ut autor Strabo. Hunc Diogenes scribit Archelai auditorem fuisse, scripsisseque elegias & Iambos contra Hesiodum & Homerum, quæ de dijs dixere improbando. Fuit item alter poeta Iambicus, patria Lesbius. Xenocrates Carthagenensis Platonis auditor, præceptor Polemonis. Cum princeps quondam legationis Atheniensium ad Antipatrum, à quo omnium expectatio intenta erat, nihil non illo uiro orante impetrare posse sperare, ac reliqui socij humaniter acciperentur, ipse ad conspectum uix quidem admittus est, quod suspectus haberetur. Tunc uersus ad socios Xenocrates beneficium agi dixit.

dixit, quod sese unum Antipater suæ in Athenienses ingrati tudinis & perfidiæ testem uere retur. Et dicere incipientem, nunc obstrependo, nunc obsecrâdo tacere Antipater coegit. Cui in orando Photion eius socius successit. Ad hunc, ut ait Suidas, misit Alexander dono xxx. auri talenta: ille statim ea remittens, ait regibus, non philosophis opus esse pecunia. Scripsit præterea Commentarios in temp. Platonis. Hunc Xenocratem Hieronymus ait scripsisse in templo Cereris Eleusina ex Triptolemi legibus, tria fuisse præcepta, uenerandos deos, honorandos parentes, carnibus non uescendum. Xenocratem alium ab hoc Platonico scribit Suidas non minoris modestiæ philosophum fuisse, qui scripsit Oecoscopium, id est, domesticum auspiciū. Quando uidelicet, aut mustella, aut serpens, aut his similia in domo apparent, quid portendere soleant. Xenophilus mulicus, patria Chalcidensis, Pythagoricus, biennio minor quam Gorgias, qui c. v. i. uixit annis, sed felicitate non inferior: siquidem, ut Aristoxenus ait, omnis incommodi humani expers in summo perfectissimæ doctrinæ splendore extinctus est. author Valerius. Meminit etiam Plinius, qui dicit eum annos xxxv. uixisse. Xenarchus Comicus poeta: fabulas ipsius nonnullas commemorat Athenæus. Xenarchus e Seleucia Ciliciæ Peripateticus docuit Alexandriæ, postremo Romæ. Arj primus philosophi, deinde Cesaris Augusti usus amicitia, usque in senectutem in honore habitus. Denique paulo ante mortem uisus orbatu diem obiit, author Strabo lib. xiiii. Xerxes pictor Heracleota, qui uenerem adeo pulchram effinxit, ut ex ea quaestum magnum faceret, precio accepto ab his qui eam uisere cupiebant. Itaque Græci lepido cauillo Venerem eam amicam Xerxis uocitabant, quod ex eius lenocinio quaestum faceret. author Aelianus de uaria historia.

Z AMOLSIUM numen Thracum, in Thracia dixi in libro de Geographia. Zambalsis thalasis Babylonius scripsit ad regem Mithridatem de Gemmis, & natura earum, eisque humana fata adtribuit, librisque & iudicijs interposuit, & in prælijs salutare pronunciauit. Plinius. Zaleucus legislator Locrensis uinum agris prohibuit iniussu medici, pœna capitis indita, ut autor Aelianus. Apud Valerium Seleucus male scribitur, de quo ab eodem narratur, quod cum eius filius adulterij crimine damnatus, secundum ius ab eo constitutum utroque oculo carere deberet, ac tota ciuitas uirtuti & meritis patris crimen condonaret, ipse sibi non pepercit, sed suo prius, deinde filij oculo eruto, usum utriusque uidendi reliquit. Zenones plures. Primus Eleates Parmenidis auditor, simul cum Perdicca & in philosophia & in administranda repub. clarissimus, teste Suida. Hunc inuentor dialectices fuisse, sicut Empedoclem Rhetorices, Aristoteles est author. Zeno Cittieus Stoicæ sectæ princeps, Cratis auditor. Alius Rhodius qui Rhodiorum scripsit historiam. Alius historicus, qui Pyrrhi in Italia gesta, epitomenque Romanarum & Carthagenensium rerum conscripsit. Alius Chryssipi discipulus, qui libros edidit perpaucos, sed plures discipulos reliquit. Tres item alij, unus Hermophileus medicus. Alius grammaticus, Octauus Sidonius philosophus Epicureus, ex Diogene. Zeno item præsul Veronensis, uir sanctus. Zenodotus Ephesium grammaticus & poeta, discipulus Philætæ. Vixit usque ad primum Ptolemæum cuius filios erudit, ac præfuit Alexandriæ bibliothecæ. Primus quoque qui Homeri libros correxit, ac in ordinem redegit. Suidas. Zenodotus sophista sub Hadriano docuit Romæ, scripsitque epitomen prouerbiorum Didymi & Tarrei in libris IIII. Conuertit in Græcum sermonem historiam Sallustij, Præterea Genethiacum in Hadrianum & alia. Suidas. Zenodotus Architectus, qui primus Pergami strauit, quod uocant Asaroton, quoniam in pauimento quoque purgamenta cœnæ cerni soleant, ueluti relicta fuerint, paruis e testulis tinctisque in uarios colores. Zenodotus Adramyttinus orator clarus Asiatici styli, qui in senatu pro Asia dixit, quo tempore Mithridaticæ factionis est accusatus. Strabo. Zeufis Heracleotes pictor Olymp. xc v. Discipulus incertum Demophili Himerei, an Nausæ Thaliti. In hunc Apollodorus Atheniensis pictor uersus fecit, artem ipsis ablatam Zeufim ferre sectum. Opes inde maximas parauit. Postea donari opera sua constituit, quod diceret nullo satis digno precio permutari posse. Diligentia alioquin tanta, ut picturus Venerem Agrigentinis, quam in templo Iunonis Lacinie locarent, uirgines eorum uoluerit nudas inspicere, ut quod in quaque laudatissimum esset redderet. Pinxit & Monochromata ex albo. Fertur & pinxisse puerum uuas ferentem, ad quas cum aduolarent aues, iratus operi dixit: Uuas melius pinxi quam puerum,

Nam si hoc consummassem, aues timere debuerant. Aequales eius & amuli fuere, **Timan**
Zopyrus phi-thes, Androcides, Eupompus, Parralius, ex Plinio. Zopyrus Physiognomon qui se profite
siognomus batur hominum mores naturasq; oculis, uultu, fronte pernoscere, stupidum esse Socratem
 & hardum dixit, quod iugula concaua non haberet, obstruētas eas partes & obrutas dice-
Zopyrus Per-bat esse. Cicero de fato. Zopyrus Persa, ut regi gratificaretur, naso auribusq; sibi ablati cru-
su entus ad Babylonios se fugere regis iram simulauit, eosq; paulatim ut sibi crederent, indu-
 xit, atq; eo modo ciuitatem regi prodidit. Ex quo in Graecia prouerbiū: *ζωπύρος τὰ λαύρα*,
Zoroastes Zopyri talenta, in eos qui sibi ualde nocent ut alijs prosint. Ex libro prouerbiorum Graeco-
 rum. Zoroastes rex Bactrianorum, qui primus in oriente magicam coepit. Emicuit Nini re-
 gis temporibus cum quo bella gessit. Fuit ante bellum Troianū annis c c c c. absumptus
 est igne caelesti, praedixitq; Assyrijs, si eius cineres seruaerent, regnum eorum nō defuturum.
 Feruntur eius de natura libri 111. De lapidibus item preciosis unus, praeterea Astronomi-
 ca & alia. author Suidas. Plinius quoq; eum testatur unum omnino risisse, eodem die quo
 natus est. Eisdemq; cerebrū ita palpitasse, ut impositam repelleret manum, futurae praesagio
Zonaras scientiae fuisse. Zonaras historicus Christianus & monachus, historiam graece ab exordio
 mundi uniuersalem sub Epitomes nomine collegit usq; ad tempora Michaelis Imperatoris
 Constantinopolitani, quo tempore fuit. Zozimus Alexandrinus philosophus scripsit ad
Zozimus phi-Theosēbiam sororem suam libros x x v 111. ex ordine literarum, quos ut ferunt, *χρῆστος*
losophus *παι*, id est, manu facta inscripsit. Composuit & uitam Platonis. Zozimus Gazaeus, siue Asca-
Zozimus gra-lonita temporibus Anastasii principis, scripsit dictiones Rhetoricas ex ordine literarum, e-
matics narrationem quoq; in Demosthenem. Vtriusq; author Suidas. Zenobia regina Palmyreo-
Zenobia regi-rum post Odenati uiri mortem, in Syria Romanū rexit imperium, poniturq; inter x x x.
na tyrannos, qui tempore Galeni orbem usurpauerint. Superata tandem ab Aureliano ac in tri-
 umphum ducta fuit, eiq; principis clementia Tybure possessio concessa ubi honeste agita-
 ret. Haec ea castitate dicitur fuisse, ut ne cum uiro suo, nisi prolis gratia, congrederetur. Re-
 gale alioquin pompa, Persarum ferē modo adorabatur. Ad conciones galcata procedebat
 cum limbo purpureo gemmis dependentibus, uoce clara, moribus seueris, Graeci Aegy-
 ptijq; sermonis peritissima, Latini non ignara, Orientalem Alexandrinamq; historiam epi-
 tomauit. Herennianum & Timolaum filios literis erudit, de quorum exitu nescitur, an in-
Zenobij terierint morbo, an ab Aureliano fuerint interfecti. Ex Pollione. Zenobij duo, unus mar-
 tyr sub Diocletiano apud Sidonem 1111. Calend. No. ut scribit Adonius; alter professor,
 ac praesul Florentinus, ex aede olim Laurentij ad aedem Reparatae translatus, cuius festum
 v 111. Calend. Iunij. Zoilus martyr apud Cordubam ubi & sepultus. Alter confessor pres-
Zoilus Home-byter Aquileiensis. Zoilus item Homeromastix. Zorobabel filius Salatiel, de quo in libris
romastix Esdrae & Neemiae scribitur. Quum Iudaei captiui ad quin quaginta millia, facta à Cyro po-
 testate primo regni anno ē Babylone reuertissent, uasaq; erepta retulissent templum resti-
 tuere coeperunt. Intermissum opus impediētib; Samaritis usq; ad annum secundum Da-
Zorobabel rei Hystaspis, quo tempore Zorobabel amicissimi sibi regis nactus occasione templi opus
 prosequitur. Res iterum à regis procuratore prohibetur. Profectus igitur huius gratia Zo-
 robabel ad regem, honorificeq; exceptus, usq; cubiculo praeficitur: orta deinde in ter epulas
 quaestione, quid esset in rebus fortissimum, alijs uinum, alijs regem, aut foeminam dicenti-
 bus, ipse ueritatem dixit: quod adeo regi placuit, ut in redeūdo Zorobabel templi coeptum
 opus prosequi simul, & reliquos omnes captiuos reduci imperauerit, finitumq; annis v 11.
 à primo autem Cyri exordio x l v 1. dedicauerunt x. Calend. Aprilis de more pascha ce-
 lebrato. Arcam foederis alteram instar prioris aedificauerunt, nam priorem
 Hieremias, ut ait Epiphanius, abscondit usq; ad diem iudicij
 non apparituram. Ignem praeterea nouum exci-
 tauerunt. Haec ex Iosephi ac Hie-
 ronymi libris.

R. VOLATERRANI COMMENTARIORVM
 VRBANORVM LIBER XXI.

NARRATI ueterum nominibus cum eorū aequiuocis, restant partim
 noua, partim uetera illorum, qui primū de Christiana religione benemer-
 ti, sanctorū ordinum aut excellentioris cuiusdā abstinentiae authores exti-
 tere. Deinde successores eorū doctrina seu uitae sanctitate pollentes. Post
 hos reliquis in artibus clari. Mox Ro. Pontificum. Postremo Imperato-
 rum ordo nomēclaturae superiori breuiter subiiciendus. Ante omnis uero
 de Anachoritis pauca, nō tam ad historiae narrationem q̄ ad uitae frugem
 imitandam adducam. Anachoritas Graeci, nos nouo uocabulo Eremitas uocamus. Hi sunt
 qui ab initio quasi pullulatis fidei germina primū in Indiē Aegypti, Syriaeque desertis (ubi mi-
 tius ad laborū tolerantiam caelū) prodire, si quando gregatim agerent, monachi etiā appel-
 lati, nullo adhuc certo ritu, tantū duriter uisitando ac manibus sese exercēdo, tum unī ob-
 temperando ascetae fuerant. Horū igitur principes, Paulus, Antonius, Hilarion, quorum ui-
 tam Hieronymus in epistolis diligentissime persequitur sub Cōstantino in saltibus Thebai-
 dis apparuerūt. Pauli corpus in Pannoniā translatum extra Budam in templo ei dicato, ac à
 religiosiis eius ordinis Osiuētensiū modo amicis custodito requiescit. Hilarion post solis oc-
 calum x v. tantū carnis uestebatur: deinde procedente aetate, pane modico cū olere cocto
 sine oleo, cui mox insurgente impetigine quadam, oleū addidit. Postremo reiectis ijs, panis
 quadra usq; ad mortē durauit, magna quidē admiratione q̄ feram atate qua ceteri mollius
 ac remissius uiuūt, ipse durius exegerit. De Antonio supra narraui: scribitur item de eo, cū
 forte suos monachos animi causa deambulātū per desertum ociosius duceret, obuiū sagitra-
 riū habuisse admirantem secum, Christi seruos uacare: Antoniu iussisse arcū magis, magisq;
 cōtendere, illumq; incolumi arcu ulterius non posse respondisse: qua similitudine sanē perce-
 ptum, modū esse in rebus seruandā. Ex eius officina Pion annis x x x. sub eo fuit, cuius cō-
 sensu cum nunq; antea suos reuississet, rogatus à sorore aegrotante, eam tandē adiuit oculis
 clausis, pariterq; rediuit. Idē ad uitandā cibi stauitatē ambulans comedere solebat. Praesuit
 demū & ipse alijs. Heliae duo, alter sub Antonio nobilis asceta uixit annis c x x. alter pater
 & rector c c c. uirginum, metuq; incontinentiae curā quandoq; detraxit: quapropter dei
 prouidentia in somnis sibi praecidi genitalia sunt uisa: dum euigilasset ad curā pristina redijt ab
 omnilibet lasciuie cogitatioe, manifesto exemplo charitatē alij nostro periculo nō esse praes-
 standam. Macarij duo, Valentis principis tēpore monachi ambo, alter ex Aegypto superio-
 re, alter Alexandrinus, ambo clari sanctitate, simulq; in eadē eremo uiuere, mortuiq; sunt,
 quorū discipulus Euagrius fuit clarus & ipse. Ex historia triperita: Alter ex eis, ut ait Gen-
 nadius, unā scripsit epistolam, in qua docet neminē deo seruire posse nisi qui sit omnino ani-
 matus ab omnibus abstinerē uoluptatibus, & omnis pariter cū opus sustinere labores. Mo-
 ses duo abbates in hoc etiā genere uitae illustres, Alter dicere solebat unā esse omnino libi-
 dinem cū qua usq; ad extremū Christi seruis pugnare oportet, nec praeteritae castitati confi-
 dere, exemplo Monachi cuiusdam sui sancti uiri qui in senectute in stuprum inciderat, ex
 quo natum infantē, ille in caenobio plorans circumtulit, ad culpam ignominia diluendam,
 rogans fratres atq; obtestans, ut sibi deum propitium redderent. Idem Moses mitis in delin-
 quentes, iudiciaq; inuitus suscipiebat, dicitans satis se ponderis habere ad propria cogno-
 scenda. Alter Aethiops natione, corpore ater, praesul antea Saracenorum, captus deinde
 ab Aegyptijs & ob uitia à domino repulsus in latrocinijs aliquandiu uixit. Conuersus dein
 de ad frugem, annis l x x v. in eremo perseuerauit: ē quibus septem, cellula nunquam est
 egressus: aquam suis monachis necessariam noctibus clam haurabat. Excessit v 11. Eius
 Feb. Ex historia trip. Daniel abbas manibus frequenter se exercere solebat, operaq; cir-
 cumferre pauperibus opitulando. Quum iam senex charitatis studio proximum Aegypti
 uirginum caenobium inuiseret, ex eis unam uilius humi iacentem ostendit, quam cetera
 ministerio maiore premebant. Rogans quid hoc rei? dixerunt stultam esse ac ebriae simili-
 lem. At ipse illius causa se uenisse in primis ait, ut eis manifestaret sanctam esse uirginem,
 humilitatisq; gratia illa finxisset. Pastor presbyter in eadem regione, matrem ad se uisendi
 gratia uenientem, clausa in conspectu cella repulit. Dicebat penitentiam nō tempore, sed
 R 3 animi

animi ardore metiendam. Interrogatus super eo loco: Si quis sine causa fratri irascitur. Nullam, inquit, uerborum contumeliam dignam irascendi causam ferre, sed tantum si manus iniicerentur. Dorotheus Aegyptius inter patres etiam clarus, cui cibus, panis unciae sex, cum paucis oleribus, nunquam ad satietatem neque edit, neque dormiit in lectulo toto proterso corpore. Ex lapidibus ab eo collectis, quorannis habitaculum construebat ad hospites excipiendos. Iosaphat Indorum regis filius, molliter educatus, & in loco ameno conclusus fuit, metu ne fieret Christianus, ut acceperat à mathematicis. Tandem die quodam ohequitans forte senem fractum ac debilem uidens, rogauit ab imprudente custode quid hoc rei esset; ut autem de miseria ac sorte humana accepit, alia meditari coepit: nec mora diuinitus ad eum missus Barlaam è proxima eremo, à quo ueris praeceptis imbutus simulq; baptisate ablatus est. Ambo deinde eremita sanctissimi una fuere, quorum historiam Ioannes Damascenus perscripsit. Amos pater M. D. monachorum, quos ad horam cibi simul coactos ore aperto accumbere iubebat, ne parce comedentium uirtus appareret, nam plerique parum aut nihil ex obsonijs sumebant: quum adpositis abstinere longe sit difficilius, quam non adposita concupiscere. Amonius alius in desertis abbas, cuiusque cenobium perenti profirendi gratia, sua cellula cum supellectile cedebat, ipse continuo altam extruebat, ne alicui in causa esset angustia loci. Elpidius Cappadox in specu quodam annis xxxv. durauit, ubi, tantum die dominico & iouis uiscebatur. Nunquam solem occidentem se uerendo uidit, tantum precibus ad deum, hymnisq; psallendis intentus. Silinnius eius monachus simul & imitator se uiuum sepulchro clausit, modico pane, & aqua contentus, psalmos pronuntiando, nunquam uero sedendo, aut ambulando. Haec ex Heraclidis historia. Fuit alter Elpidius praeful Lugduensis ac professor S. Iusto in praefulatu successit. Hor abbas, de quo tria commemorat author idem, quod nunquam sit mentitus, nunquam alicui maledixerit, nunquam citra necessitatem sic locutus. Decessit nonagenarius apud Thebaidem, ut ait Hieronymus. Isidorus pater M. D. monachorum, quos clausos in ira moenia cenobij retinebat, diuinis laudibus singulis horis sibi inuicem succedendo uacantes, ac duobus tantum extra rem procurantibus. Huius meminere Hieronymus & Cassiodorus, qui historiam scripsit tripartitam. Fuit alter Isidorus abbas in Amilia. Scrapion in regione Arsenoite pater x. milium monachorum manibus uictum quaerentium, tempore mensis omnes precio conducebantur, eoq; pauperes iuuabant. Ipse autem sola tunica contentus, pane insuper & aqua. Excessit xlii. calend. Ap. Alexandriae tumulatus. Ex historia tripartita libro v. Punificus maximus & ipse cenobij pater, iam senex inde clam aufugit ad aliud interioris Thebaidis cenobium, honoris uitandi gratia, & commodi, ignotusq; in eo cum aliquandiu in humili ministerio uersaretur, cognitus est tandem, & ad pristinum officium remissus. Ex Heraclide. Beniamin annis lxxx. in eremo durauit, quumq; ex hydropisi laboraret, agrotos tamen quoscuque diuinitus sanabat, omnisq; pariter rogabat, ut eius animae misereretur deum precarentur, corpus minime curando. Gadanus apud Iordanem sub dio, sineq; tecto degens, longa abstinentia consenuit, ut ait Heraclides, Ioannes eremita quum quendam item Anachoritam nomine Epistum, qui eum salutatum uenerat, interrogasset, quid potissimum egisset, ut amans, inquit, xl. nunquam me sol comedentem uiderit. at Ioannes, nec me, ait, irascentem. Deccdens discipulis dixit, nunquam propriae satisfecisse uoluntati, nunquam quod ipse non prius fecisset praecipisse. Mutius monachus cum filio vlii. annorum in cenobium praeter consuetudinem receptus tanta patientia claruit, ut abbatu iussu ad eum exercendum, nunquam filium nisi conuerberatum seruitioq; pressum, & amictu lacero uiderit. Zozimas in Palaestinae partibus post annos llii. in eremo peractos, aliud in eadem regione uisendi gratia petijt. Hic monachi tantum die dominico ad sacra, & eucharistiam simul sumendam conueniebant, reliquis diebus paucis secum cibarijs exportatis per eremum peregrinabantur, ac si quid bonorum exemplorum uidiissent inter se referebant. Zozimas igitur & ipse peregrinando Mariam Aegyptiacam in desertis prope Iordanem repperit. Haec enim Alexandriae diu prostituta, deinde ad frugem conuersa in Syriam abiit, ubi annis xlv. in solitudine cibo tenuissimo uixit: tunc uero obuiam Zozimae facta rogauit, ut anno proximo reuenteret cum eucharistia: quam cum ille rediens ei praebuisset, altero item anno locum repetens defunctam in genua repperit ac tumulauit llii. No.

Non. Ap. Syluanus in desertis oberrans, unum è discipulis uidit aquam bibentem, quem Syluanus cum castigasset, ut ieiunium soluentem, minime inquit ille, ieiuno: nam hodie cum reliquis fratribus accubui: quin ait Syluanus, non id solutio ieiunij, sed charitatis conuiuium fuit. Quidam ceteros monachos reprehendens, quod manibus se excrcerent: Maria inquit, optimam partem elegit. Syluanus igitur hora prandij eum iussit minime uocari, dicens quod homo sanctus esset, contemplationiq; deditus, neq; cibi indigeret, recte in ipsius intemperstium ocium, & ineptam censuram cauillando. Agatho abbas per triennium lapidem in ore continuit, ut tacere disceret. Interrogatus quid maximum ad dei cultum: silentium respondit, deinde oratio, deinde mansuetudo. Nam iracundum & si mortuos excitat, uix putandum esse deo acceptum.

BASILII ORDO.

ED res haec monachorum, ex illo incerto inaequaliq; modo quancquam durissimo, ad certam, aequalem, ac mitiorem uiuendi formulam primum per Basilium redacta, ac tribus confirmata uotis, quae prius non fuerant: quin & testamenta eis condere licitum erat. In quo genere ipse primum, una cum Macrina sorore sanctissima claruit. Nam quatuor tantum probati ordines. Huius, deinde Augustini, mox Benedicti, postremo Francisci. Ceteri sunt horum appedices. De Basilio satis in ordine literarum narratum. De Augustino nunc & eius ordinis uiris uidentum. VGVS TINVS Afer genere, patria Tagastanus, patre Patricio, matre Monica, à puero statim diuinum ingenium praetulit: quippe qui omnis disciplina paulatim per se didicit, ut ipse testatur. Verum in Manicheorum secta diu Carthagine moratus, tandem Romam uenit admodum adolescens Theodosio imper. ubi annos sex rhetorice praceptor fuit. Inde Mediolanum clam matre profectus annos natus xxx. cum filio Adeodato notho suo, lachrymis matris quae eum Romam secuta fuerat, & Ambrosii sermonibus, ad uerum ritum redactus, statim ad Simplicianum properauit, qui in quodam secessu tunc extra moenia Mediolani magna sanctitatis fama agitabat. Ibiq; annu una cum quibusdam socijs perseverauit. Post aliquot deinde annos. Ostiam uenit, ubi matrem amisit. Inde Centumcellas, ubi opus de trinitate cum incepisset, fertur uidisse pueri ostentum, qui aquam in uas paruum transfundere conabatur, ad eius opus aduersus. Inde in patriam nauigatione peruenit. Valerius Praeful Hipponensis eius audita fama, ad se aduersum in loco abstinentiae commodo extra urbem constituit: ubi annos tris cum socijs agitans coactus est ciuium cotidie adcedentium importunitate locum mutare, ac quendam montem aditu difficiliorem petere, ubi tugurium inter saxa uilissimum, separatumq; à ceteris fecerat. Hic librum scripsit de uita monachorum, & quaedam alia. Reliqui uero socij eum factu fundae remoti, circumfistebant. Tempore post haec uisum Valerio illum ad se aduersere, praesbyterumque creare, simulq; una Praefulem, & coadiutorem officij constituere, quod esset eloquio praestans, & uitae meritis clarus. Augustinus igitur aegre huiusmodi sumpta prouincia, ante omnia uitam in eadem Canonicorum instituit regularium, qui uita degerent communi, ab apostolis prius ordinata. Vandalis deinde irruentibus, ac Carthagine capta, Hipponem obsidentibus, agrotare coepit, duranteque morbo vlii. Psalmos in tabula descriptos in pariete defigi iussit, quos contemplans adlidue meditabatur. Ante mortem ferè x. dies nullum ad se admisit, postulatq; demum sacramenta, quae dicitabat etiam sanctis uiris in extremo non negligenda. Migravit è uita anno aetatis lxxxv. salutis cccxxxv. praefulatus xl. obsidionis Vandalorum mense vii. Corpus eius ob barbarorum uastationem in Sardiniam translatum, usque ad Limprandum Longobardorum regem, qui anno dccxxii. per legatos à Saracenis id redemit, Papiacq; constituit. Mensa est usus citra delicias copiosa, & argenteo cocleari, ac conuictoribus adhibitis domesticis, inter quos Possidonius in Africa Praeful rerum huiusmodi testis fuit. Eremitani ordinem suum ab eo fluxisse dicunt, in monte Pisano, dum in Africam rediret, à Simpliciano prius institutus. Ediditq; Coriolanus eorum paulo ante generalis super hoc Apologiam, totum tamen apocryphum, nullusq; author idoneus. Ordo autem Canonicus non tam ab eo institutus, quam renouatus. De ordine ca. Ab apostolis enim in monte Sion exordij sumpsit, qui post ascensionem ut ait Thomas li. nonico li. q. lxxxv. de uita genere deliberantes, communia inter se omnia, ac tria uota coram R. 4. deo

deo statueret: qui ritus à succelloribus, clericisq; omnibus diu diligentissime seruatus fideq; postea defuerescere delitus, nunc quoq; in ecclesiis amplius XL. perseverat. Amicus est linea tunica tantum uesti cuiuscunq; superaddita, quam Iacobus Apostolus Præsul Hierosolymitanus, primus ex more Leuitico, ueterumq; sacerdotum sibi adsumpsit: post eum Marcus Alexandria: Posteri uero diuersis inter se factis conciliabulis, alij alia simul cum lineis indumenta corripuere, statutaq; condidere. Nouissime uero anno MCCCLX. auctoritate Leone de Carate ciue Mediolanensi eiusdem ordinis uiro cœnobium S. Mariæ de Frigionaria Lucanæ diœceseos renormantes, Frigionariam cognominauere congregationē. Postremo Lateranensem Eugenius III. postquam eam proballēt appellari mādauit: Nam eam basilicam annos propē MCC. antea tenuere, ex eaq; plures Pontifices, & uiri maximi prodierunt. Sed & S. Crucis, & Mariæ nouæ tēpla diu possederunt, mosq; fuerat ut qui titulis his cardinales præfessent, ex eorum cœnobijs proficere existerent. Deniq; nulla magis religio propagauit, cuius cœnobia olim in Europa ad III. milia DLV. in Italia DCC. Hodie autem uix LX. Nunc uiros percurram ex hoc ordine præclaros, in primis autem Pontifices XXVI. inter quos Gelasius primus. Leo VIII. Alexander II. Paschalis II. Lucius II. Alexander III. Inno. III. Honorius III. Cardinales amplius CCC. Sanctos uiros ad VII. milia & quingentos. Præterea Phridianus, cuius Gregorius III. Dialog. meminit, Is enim Vltionie regis in Hibernia filius, adolescens admodum Romam uenit, postremo Lucam: ubi præsul factus cœnobiū excitauit, quod post obitum eius uenit dicatum fuit. Patri- cius Iiberniæ Præsul, sub Caeslino primo. Prosper Præsul Reginus. Fuere ex his Domi- nicus & Antonius Vlyxiponenlis, quorum alter postea nouum Præd ordinem contulit, alter uero ad minores migravit. Vgo de S. Victore Parisiensis summus theologus sub Ho- norio II. scripsit de sacramentis & alia. Vgo de Follieto canonicus S. Petri Cordubentis, moribus item q; literis clarus. Ricardus de S. Victore Paduanus patria, sub Anastasio III. MCL. Inter cardinales uero S. Guarinus patria Bononiensis, Præsul Prænestinus à Lucio II. creatus, ætate annorum CX. moriens apud Præneste sepultus est. Petrus Damianus Præsul Ostiensis sub Gregorio VII. quum aduersum iure quieti statum prospiceret, bonis ac cardinalatu se abdicans in cœnobiū S. Mariæ Rauennaris unde exierat redijt, ubi & per- sancte decessit, anno MCXIX. operibus in Theologia plurimis relictis. Iacobus de Vi- triaco sub Inno. III. Præsul Tusculanus, multa etiā scripsit, profectus & legatus contra Al- bigenses hæreticos. Vgo alius de S. Victore, Parisiensis, Tusculanus Præsul, celebris theo- logus. anno MCCCLXXI. Iuo etiā ex eodem cœnobiō cardinalis, magna uir fama doctrinæ. Est & in hoc ordine alia quoq; congregatio, quæ repente magnopere coaluit S. Seruatoris. Author Stephanus homo Bononiensis fuit, ord. eremitarum. An. MCCCLXX. gestamen, supraq; album cucullum, Gregorio XII. probante ac ad ædem S. Donati de Seo peto prope Florentiam migravit, ex quo An. Præsul Flo. Scopetinos eos uocat. Plura de in- de cœnobia recepta, Sancti Secundi Eugubini, dono religiosi uiri Guidonis Feretrani pri- mi Urbini ducis. S. Seruatoris de Sylualacu prope Senam. S. Seruatoris Ieonici Bononiæ, ubi miraculum uulnerati ab Hebræis crucifixi, ac sanguinem fundentis. S. Seruatoris Ve- nerijs, in urbe uero S. Petri in Vinculis. Alia item congregatio S. Petri de monte Corbulo Florentinæ diœceseos nuper cœpta, tibiq; papa beatissima hoc anno confirmata. Hi hospi- tia colunt, quamquam pauperes adhuc. Pullum humilemq; cucullum linteis cralsisq; tunicu- lis superindunt.

BENEDICTVS EIVSQUE ORDO MULTIPLEX.

BENEDICTVS patria Nursinus, primo Sublacum secessit, ubi ordinem Mo- nachorum cœptauit, in Italia primum, quem ante Basilus in oriente con- stituerat. Deinde quum à frequentibus adiretur, uitandæ gloriæ gratia Cali- num uenit ubi templum Apollinis, Ioanni Baptistæ dedicauit, ad quem To- tilas rex Gotorum experiundi uaticinij gratia dicitur incognitus uenisse, ser- uo præmissio, cultu regio, ab eoq; patefactus fuisse. Quondam etiā dispensatori iussit, ut amphoram olei pauperi daret: quod quum ille ob olei charitatem neglexisset, amphoram postea plenam è fenestra precipitari mandauit, ne quid sub tecto contra eius iussa seruari- tur, amphora deinde illæsa reperta fertur, ac pauperi tradita. Sororem habuit Scholasticam, cœnobio

Phridianus
Patreus
Prosper
Vgo de S. Vi-
ctore
Vgo de Follie-
to
Ricardus Gua-
rinus
Pe. Damianus
Iaco. de Vi-
triano
Vgo
Iuo
Scholastica
Maurus
Placidus
Tertullus
Eutychnus

cœnobio uirginum eiusdem ordinis præsentem, quam semel quotannis uisere solebat, relata & ipsa in Catalogum. Habuit item inter monachos ab initio Maurum & Placidum: hic Tertullus, ille Eutychnus senatorum filij. Placidus missus in Siciliam in eodem loco marty- rium subiit. Maurus uero à Præsule Cenomanensi in Galliam ad ordinandum cœnobium aduersus, post multam in ea peregrinationem, prodigiaq; facta, apud urbem Andega- uensem in cœnobio S. Martini excessit, annos natus XCII. Fuit & alius huius nominis monachus cœnobij Boliacensis, cuius festum, VI. Cal. Feb. celebratur, ut Ado testatur. Martyres item Mauri plures. Benedictus uero decessit Casini, ubi & tumulatus, unā cum Scholastica sorore, anno DXVII. Imperat. Iustino seniore. Cœnobium eius nomini postea dicatum, diuersorum principum liberalitate magnopere auctum fuit. Tertullus & Eutychnus primum senatorum, quos supra memorauit. Deinde Gordiani Gregorij patris. Postremo Caroli II. Imperat. Hic enim dum à uictoria Saracenorum ex Apulia in Galli- am rediret, secum Germani præsulis Capuani corpus exportauit, ex eoq; tantum digi- tum cœnobio Casinensi dono dedit. Huius nanque Germani Gregorius II. Dialogo me- minit, dicitq; Benedictum Casini morantem, eum Capuæ defunctum eadem hora nun- ciasse, uisidisseq; in cœlum euntem, fuisse testatum. In eius deinde honorem oppidum sub Casino ædificatum à Bictario abbate, ubi prius ædes sancti Seruatoris fuerat, quod ab it- ruentibus deinde Longobardis dirutum, ac diruptum, simulq; Bictarius interfectus fuit, in beatorum numero putatus. Ossa uero Benedicti ex ea calamitate in Galliam ad Floria- cente cœnobium translata. Post annos uero CX. Casinense cœnobium à Penone quo- dam ciue Brixiensti potentissimo, ut ait Sigisbertus, restitutum, & eadem ossa rursus eò ex Gallia relata sunt, ubi ante hos annos à cardinale Aragonensi reiecta multis uidentibus fue- re. Tres erant arcæ, in duabus B. & foror, in tertia, ad pedes eorum Carolomanus Caroli Martelli filius, Caroli magni patruus, qui monachus fuit, Abbatifq; iussu rursus in Gal- liam regni in pace constituendi gratia profectus, statim reuertit, tantæque fuit obseruantia, ut greges eius loci iussu pasceret, quapropter iure inter beatos connumeratur. Alterum Benedictum eodem ferè tempore memorat item Gregorius III. Dialogo, qui monachus XL. ab urbe lapide in Latio uiuebat. Totilas una cum cellula cremare, & deinde in cliba- num ardentem includere tentauit, omnia frustra. Ad primum redeo. Hic monachos atros ab initio instituit, qui tanta felicitate coaluerunt, ut plurimæ ex eis postea familiæ cum ua- rijs institutis amicibus emanauerint, Pontifices etiam XXXIII. fuerint, Cardinales CLXXXIII. Abbates insignes MDLXX. Hoc Casinense cœnobium religionis caput, cuius aureorum XL. millia redditus fuere, urbibus opibusq; plurimis, si per tyrannorum ra- pinam licuisset, dominabatur. Regna potius, quam cœnobia, uir sanctus posteris reliquit, nimirum fortasse ignorans, non se tam pauperibus hospitium, aut Christi seruis ad diuina mysteria subsidium (uti spe rabat) quam clericis & sacerdotibus ocium, atq; luxuriam pa- riturum. Sed extrema dies hanc profecto sagenam discutiet. Horum igitur auaritiæ Cali- nenses nuper occurrentes, congregationi S. Iustinae se consociauerunt, quæ olim Paduæ sub Eugenio III. cœpit. Post Benedictum in Italia apud Spoletum in cœnobio S. Marci Eleutherius præfuit, amicissimus Gregorij, cuius ipse in III. Dialog. meminit, dicitq; etus præ- cibus, quum ex syncope, ac stomacho laboraret, sabbato sancto ieiunium potuisse tolerare. Agnellus cœnobium rexit Neapolitanum, quod Gaudiosus Præsul ex Africa pulsus in se- gatione Vandalica Neapoli cœstituit, ubi uterq; iacet, & colitur. Meminit Augustinus. Co- lumbanus ex Hibernia effulxit Gregorij tempore: ac Theodorici II. Francorū regis, quem quum liberius corripere, in exilium actus, saepeq; reuocatus, postremo post longam in de- sertis Galliarum abstinentiam, in Italiam ueniens, Bobiense cœnobium constituit. Huius discipuli plures: Gallus quæ in ordine literarū dixi. Eustasius. Agilus: qui uixit annis XCVIII ac Columbano successit. huius uero Philibertus aulicus Dagoberti regis, qui cœnobio apud Rotomagum præfuit. His successor Vandegisillus, Ausbertus, Vfrantus, uno ferè tem- pore, Teutonici omnes, ac nobiles, aulici regum Francorum Dagoberti, & Pipini anno DCCXL. Vandegisillus comes erat palatinus, uirgini sponsæ quam pactam habuerat per- suasit, ut ambo se cœnobijs addiceret. Ipse ei præfuit, quod sumptu suo excitauit, de Fonta nella uocatum Rotomagensis diœceseos, ubi ætate annorū XCII. per sancte decessit. A V S BERTVS item aulicorum unus, Andragasina uirgine sponsa ob lepram superuenientem relicta

Tertullus
Eutychnus
S. Germanus
Bictarius ab-
bas
Peno
Carolomanus
Benedictus ab-
bas
Eleutherius
Agnellus
Gaudiosus
Columbanus
Gallus
Eustasius
Agilus
Philibertus
Vandegisillus
Ausbertus
relicta

	relicta, id maxime expetente: ea siquidem uirginum, hic uirorum cœnobijs se addicentes præfuerunt. Itaque Vandegilillo primum in cœnobio de Fontanella, postea uero in præfatu Rotomagenfi Andœno successit. Postremo regi Pipino suspectus, in exilium actus, <i>Vlfranius</i> ibi decessit, relatus inde Bellouacum. Vlfranius quoque ex eadem aula Præsul Senonenfis factus, adsumptis S. Ausherto & quibusdam ex eodem cœnobio comitibus ad Phrisios euangelium nunciatum profectus est: inde in Galliam reuersus successore sibi Gerico facti officio sese abdicans in cœnobio supradicto monachum egit, ac sepulchro Vandegililli illatus est. Et quando amici omnes inter se fuere, de Lamperto, & Andœno dicam. Hic in aula sub molli cultu, cilicium nunc uocatum, ferebat. Deinde post annos aliquot regis Dagoberti opera Præsul sit Rotomagenfis. Profectus in Hispaniam plurimos ad fidem deduxit. Inde Rotomagum reuersus ibi cum annis XLIII. præfuit, nonagenarius decessit. Hic Ado, & Rado fratres item sancti fuere: alter aula abscedens monachum egit, alter Rado regis thesaurarius perseuerauit. Lampertus Præsul, & ciuis Traiectensis, sub Pipino item regis, pulsus ab impijs ciuibus. VI. annis in cœnobio latuit, deinde regis iussu reductus atque ibidem ab eisdem inimicis, quorum errores reprehenderat, interfectus, pro martyre colitur.	
<i>Andœnus</i>	Aegidius postea insecutus, homo Atheniensis, ac nobilis, qui sub Carolo Magno in Galliam nauigauit, fuitque biennio apud Arelatem cum S. Casareo. Inde ad Rhodani fluenta in loco deserto durissime uisitauit, cerua quadam ei diuinitus pabulum suggerente. Præfectus est demum cœnobio, quod rex ipse construxit. Romam deinde uenit, unde & à Pontifice priuilegia sui loci, & portæ cupressinas cum imaginibus Apostolorum in Galliam retulit. Berno Gallicus uir post hos apparuit. Anno DCCLXXII. sub Conrado primo imperat. & Anastasio III. sedente. Hic author fuit Cluniacensium. Est enim Cluniacum locus in parte Gallie quo suos monachos traduxit, cui successit Odo ab eodem institutus: tempore uero post Maiolus, patria Aruernensis, Archidiaconus Maticensis, ex morbo lumbis orbat, uisum tamen pluribus prodigiose restituit. Huius item successor Odilo, patria ex eadem, sub Benedicto X. & Othone III. Hic dicitur diem pro defunctis post celebratam omnium sanctorum instituisse. Huius & Vgo successor, patria Augustodunensis sub Henrico II. imperat. cuius filium Henricum III. de sacro fonte leuauit. Decessit die quo & Anselmus Cantuariensis III. Non. Julij. Et ij quidem omnes abbates inter sanctos relati. Fuit & Ricardus, monachus Cluniacensis, patria Parisiensis, qui sui temporis histori am edidit, magis illiterate quam inepte scriptam: Hadriani IIII. & Frederici Aenobarbi temporibus. Gradimontenses teste Vincentio libro XXXVII. emerere an. MLXXXVI. per Stephanum Stephani hominem Gallicum ac nobilem ex Aruernie partibus. Is à patre Beneuentum ad Molonem, eius urbis Præfulem, uirum sanctissimum missus, ut erudiretur: Benedicti ordinis instituta annis XII. probe didicit, inde discedens in Aquitaniam prope Lemouicos, ad montem, qui Muretum dicitur, anno ætatis XXX. paruum tugurium sibi fecit: ubi pane, & aqua tantum contentus, lorica supra nudum corpus gestabat, uili superne amictu operam, mansitque tantum subdiaconus. Ex quo fama nominis multos ad uisendum acciebat. Decessit annorum LXXX. Eius successores postea diuinitus admoniti, locum Gradimontem uocatum, Mureto uicinum, occupauerunt: ubi templum constitutum, corpusque eò diu huius Stephani translatum. Cartusienfes, ut Vincentius item ait, ex autoritate Sigisberti, anno MLXXXVI. ex Brunone patria Colonienfi canonico Carnotensi initium habuere. Hic cum cathedræ Parisiensis scholæ præsideret, ac uidiisset familiarem suum doctorem quendam ex mortuis clamantem: Iusto dei iudicio damnatus sum, euertigio relicti omnibus cum VII. socijs in locum desertum decessit, qui Cartusia uocabatur, ubi primum cœnobium fundauit, cum his quibus nunc utuntur, uite institutis. Inter socios Vgo fuit, idem & abbas primus Cartusienfis, deinde præsul Gratianopolitanus factus. Decessit sub Inno. II. quem ex multis arumnis contra tyrannidem tunc Petri Leonis defendit. Hic dicitur annis L. mulieris faciem nunquam uidere uoluisse, est & in catalogo relatus. Cistercienses anno MXXCVIII. ut ait Vincētius, ex quodam Ardingo Anglico prouenire, qui monachus in cœnobio Molismensi Lingonienfis agrî, cum animaduertet in eo minime maiorum instituta seruari, Robertum abbatem impulit, ut Cistercium, locum in Burgundia desertum, Cabilonenfis diœceseos commigraret, Odone Burgundig duce, & Vgone Præfule Lugdunensi, ac legato fauentibus, ubi uetere ordinis disciplina renorma	
<i>Ado</i>		
<i>Rado</i>		
<i>Lampertus</i>		
<i>Aegidius</i>		
<i>Berno</i>		
<i>Cluniacenses</i>		
<i>Odo</i>		
<i>Maiolus</i>		
<i>Odilo</i>		
<i>Vgo</i>		
<i>Ricardus</i>		
<i>Gradimontenses</i>		
<i>Stephanus</i>		
<i>Molo præsul</i>		
<i>Cartusienfes</i>		
<i>Bruno</i>		
<i>Vgo</i>		
<i>Cistercienses</i>		
<i>Ardingus</i>		
<i>Robertus abbas</i>		
	renormata per sancte uixerunt, successoresque uiros complures clarissimos habuere. Rem Urbanus II. probauit. Robertus interea inter beatos putatus in eodem cœnobio III. Calen. Maij decessit. Huic inde anno M C XIII. Bernardus abbas successit, Clarauallensi cœnobio constituto, totius religionis decus, quem supra in ordine literarum adduxi. Præmonstratenses anno M C XX. in Lugdunensi diœcesi in loco quem Præmonstratum uocant, apparuerunt, authore Norberto quodam presbytero, natione Lotaringo, qui hoc archiepiscopum uitæ genus ex Augustini ordine queritans à Calisto II. impetrauit. Ipse autem postea Parthenopolitanus Præsul factus ibi decessit, successoremque cœnobij abbatem habuit Vgonem. Camaldulenses initium à diuo Romualdo habuere, anno M C C III. sub Benedicto IX. Hic enim Rauennæ honestis ortus parentibus, & studijs liberalibus legitime imbutus, nihil potius habuit, quam uitam in secessu solitariam ducere, & quando Benedicti ritus laxos nimium uiderat, in Apennino locum instituit, in quo archiepi disciplina exercerentur, montis frigore ac asperitate coerciti, uocauitque Camaldulensium eremum. Hinc plura per Italiam cœnobia excitata, apud Parentium, apud Urbem ueterem, apud Spoletum. Item in Gallia, Decessit in eodem loco annorum CXX. ubi etiam situs. Habuit successores uiros claros, sed recentiore memoria: Ambrosium è porticu oppido Laminie, qui ob literas, sanctosque mores, dilectus in primis Cosmæ Medici, cui opera sua dedicauit. Prodiit è schola Chrysoloræ, ac demum Latinis, Græcisque literis philosophiam, theologiamque adiecerat, quam obrem generalis lectus cœcilio Florentino interfuit. Vertit Laertium: Ioannem Climacum, uitas S. patrum, Ephrem Syrum, Librum Chryostomi contra eos qui uitam monachorum uituperant. Scripsit quoque ipse de sacramentis. De S. S. Epistolasque plures, quæ multos habent amatores. Eius iconica imago Florentiæ in eorum cœnobio in tabella conspicitur. Vallisumbrosæ author Ioannes Gualbertus Florentinus, an. M L C C. quem Gregorius VII. simul cum ordine probauit, & in catalogum retulit. Is enim patre Gualberto Florentino, quem inimicitias ob interfectum fratrem cum ciue quodam gereret, ei que apud eadem S. Miniatis ad montem cum armatorum manu occurrens, formidinem incuteret, illico supplicem eundem, ac ad genua ueniam orantem, impune Christi causâ, ac illæsum abire permisit: statimque idem ingressus templum, ac crucifixum, ante cuius simulachrum orabat, aduentem, & quasi facti gratias agentem, ipse cum cætera multitudine manifesto conspexit. Quo prodigio attonitus relicti omnibus, eiusdem loci cœnobio se addixit: quod cum simoniaca corruptione, sicuti reliquam urbem & penè omnem Italiam, labefactum cõspiceret, instigante deo, in eum locum, ubi Vallisumbrosa dicitur, iuxta Apenninum secessit, uitæque disciplinam sub norma S. Benedicti, & amictum Veneto colore, quibus nunc utuntur, instituit Alexandro II. probante. Decessit anno M L C C. III. relatusque inter sanctos à Gregorio VII. ac demum à Calestino III. Signa sanctitatis uaria prodigia monstrauit. Inter quæ olim dicitur, dum apud Septimenfem cœnobium contra simoniacam labem concionaretur, ut ostenderet eam maxime deo inuisam, ignem in medio succensum, spectante populo, iussit monachum nudis pedibus prodigiose incolumem transire. Brachium quoque ipsius hodie apud uallem umbrosam lymphatos curat. Sunt & alia innumera, quæ in uolumen redacta homo religiosissimus Blasius Melanctius Florentinus eius ordinis generalis, ac in pristinam obseruantiam hoc tempore restitutor, mihi tradidit, simulque sanctos uiros, & loca plurima commemorauit, tam inde uiuente adhuc authore per orbem sparsa. Inter quæ S. Saluij in Mosceta. S. Petri in Razolo. S. Pauli. S. Casiani in Scalario monte: Pasiiniani, ubi corpus ipsius Ioannis in ualle Pefæ. S. Reparata in Flaminia. Inter uiros autem catalogo adscriptos ante omnis effulxit Bernardus Florentinus, ex Vbertorum familia, ordinis item generalis, quem ob morum, ac doctrinæ famam Urbanus II. quanquam sæpe aduersum, ac renuentem, tandem ad se uenire coactum S. R. E. cardinalem S. Chrysoconi fecit, qui humilitatis antiquæ memor, se dominum appellari ueluti cæteri, minime passus, fratrem Bernardum uocari uoluit. Missus deinde à Paschale Pont. Parmam ad hæresim quandam tunc inualecentem tollendam, Præsul eius urbis illico est à populo lectus, ubi postremo anno. M C C C. III. in domino decedens, in hunc diem quiescit à cunctis adoratus. Sed & alter quoque eiusdem ordinis, & dignitatis, beatus conscribitur. Petrus is qui à Ioanne per medios ignes transire iussus fuerat, cultos ab initio pecoris inter monachos factus, ex uilissimo officio ob uirtutem abbas Fucecienfis factus deinde ad cardinalatum	

dinalatum usq; proventus est. Fuere item alij Rusticus, Benignus, Acto, Presul Pistoriensis, Theaurus Papiensis, e gente Becaria, abbas Vall, qui Florentia partibus Gib, & Gucl, uigentibus martyrio adfectus fuerat. Albertus Torellus, Benedictus abbas Tripolensis, Benedictus item eremita apud cultum bonum. Inter uirgines uero, Humilitas, quae coenobium extruxit S. Ioan. Euangelista Florentia extra portam Faentinam, simul cum eius comite Margarita. Item Verdiana e castro Florentino, cui uenerabile coenobium Florentia dicatum est. Berta quoq; & aliae nonnullae. Humiliati; Anno M X V I I. Mediolanenses extitere, quidam ab Henrico III. imp. exilio mulctati, quos calamitas deo propinqua, iustitia, & uita abstinentia, simul cum eorum uxoribus fecit, labore manuum uictitudo, ac lanariam facitudo, ex eaq; pauperes iuuando, tum reliquo tempore diuinis laudibus inuigilando. Reuersi demum ab exilio pristina tenuerunt uita formulam, separato coniugio, & amictu alio sumpto, quo nuncuruntur, semimonachos quodammodo agentes: Innocentio III. probante.

Humiliati

DOMINICVS EIVSQUE ORDINIS VIRI.

DOMINICVS natione Hispanus, patria Calaguritanus Mendicantium ordinem primum instituit. Quatuor enim sunt: hic qui praedicatorum dicitur, Minorum, Eremitarum, & Carmelitarum, sub ord. omnes August. praeter minores. Suo autem tempore in primis parem se praestitit uita abstinentia, simul & doctrina. Nam adolescens philosophiae, theologiae, Valentia dedit operam,

quo tempore dicitur humi cubitali, ac decennio uino abstinuisset, stomachi deinde gratia medico suadente meri paululum lymphae adiecit. Receptus deinde ob indolem preclaram a Didaco Praesule Oxoniensi inter canonicos regulares, quos ille regebat, caeteris praefuit: cum eoq; ad resistendum Albigenibus haereticis in Galliam pedibus profectus est. Erant enim Albigenes populi prope Tolosam, X C V. erroribus ab orthodoxis deficientes, contra quos Innocentius I I I. Gualonem diaconum cardinalem, ac legatum, tum iuris scientia praestantem misit, X I I q; cum eo abbates, Praesulesq; nonnullos. Armis tandem expugnati fuerunt. Dominicus iam fama ac meritis clarus Romam uenit: ab Honorio I I I. sacri palatii magister primus creatus apud S. Sixtum prius cum socijs habitauit, deinde apud S. Sabinam, ubi adhuc sacellum monstratur, in quo ordinem confirmari obtinuit. Decessit Bononiae anno M C X X I. Ibidemq; sepultus. Post eum Iordanes inter Saxones natus theologus Parisiensis, generalis factus, silentium mensae instituit, Adliduas ad deum preces caeteris omnibus anteferebat. Perijt in mari dum sepulchrum Dominicum petit, corpus deinde ad litus eie-

Albigenes

Iordanes

Ramundus

ctum, ac tumulatum, ipse inter beatos connumeratus. Ramundus Barcinonensis, theologiae iurisq; pontificij peritissimus, Bononiae profecit, & docuit, unde Gregorio I X. aduersus decretales quae sparsae fuerant in uolumen coegit, quo utuntur hodie. Scripsit quoq; summam uocatae de poenitentia & sponsalibus ualde probatam: pro quibus meritis oblatum ei praesulatum Tarraconensem constantissime recusauit, sepe dicentis, se salubrius ac securius subesse, quam praesse: missione demum flagitata se in patriam recepit, ubi omnium consensu generalis creatus est, quo magistratu quum eum biennio gessisset, ueniam ac quietem petens, se sponte abdicauit, ac priuatus, & uita sanctitate, & consilio cunctos inuit. Ioannes Germanus natione, officium aegre ac Gregorio V III. impulsore, uix subijt, cum pauloante praesul Bosniensis fuisset, ac ut sanctius ageret, & quietus, praesulatu se abdicauerit, relatus & ipse inter beatos. Vmbertus Viennensis theologus Parisiensis rem suscepit, post annos deinde I X. officio & ipse quietis gratia se abdicauit. Horarum modum, quo nunc ordo utitur, instituit, ac libros plurimos de uita religiosorum edidit. Albertus Magnus, natione Germanus, ut philosophiae tutius uacaret, praesulatus se quoq; Ratisponensis officio absoluit: eius opera uulgo notissima. Thomas Aquinas natus e comitum Aquinatum prosapia, patre Landulpho, matre Theodora, a quibus ob uastatam bellis tunc imminentibus patriam puer annorum V. Calinensis coenobij monachis cura traditus est, ubi & prima literarum rudimenta suscepit. In scholis condiscipulis ridiculus erat, hosq; appellatum quod semper taceret, audiretq; tantum: ex quo audita uox coelitus, hunc boue mugitus quandoq; per uniuersum orbem editurum. Ordinem Praedicatorum aetate annorum X III. est ingressus, quod a Ioan. quoda eius ord. magistro educatus esset, a quo & Parisium theologiae gratia ductus est, inde Colonia profectus ad Alberti Magni famam, quae multos audiuit annos, profecitq; adeo ut Parisium reuersus statim baccalarius quantq; inuitus sit factus, coepitq; tunc primum profiteri, ac li-

Vmbertus

Albertus

Magnus

Thomas

Aquinas

ac libros Sententiarum enarrare. Deinde magister creatus post multos & scriptitando & lectitando exantlatos labores du Romam petiit, Gregorij X. iussu, in itinere apud coenobium fossae nouae in morbu incidens excessit an. aetatis XLIX. salutis M C C L X X V I I. Sumpturus ad extremum eucharistia, dominum Iesum flendo rogabat, ut ea quae de ipsius mysterijs, deq; uniuersa ecclesia sancto spiritu instigante scripsisset, si minus recte fuissent, ueni am tribueret, eaq; omnia ecclesiae iudicio sacrosancto pmisit. Inter sanctos a Io. X X I I. una cu altero Thoma Herfordensi Praesule, in Anglia summo theologo relatus est. Fuit ite alius Thomas Braduandinus Anglicus egregius theologus, scripsit de Casa dei contra Pelagianos, & alia quaedam. Emicuit an. salutis M C C L V I I. Guilielmus Durandi speculum iuris & rationale diuinorum condidit; Praesul item in provincia ac thesaurarius Piceni sub Io. X X I I. ubi Durantis castrum etia extruxit. Durandus scripsit in Sententias commentarios, Thomae Aquinatis, cuius ferè tempore fuit, prius adfertor; deinde quaedam palinodia impugnat; uerum a quoda postea huius etia ordinis, qui Durandellus uocatur, palam impugnat. Sic exorsus, Existimasti in quod ero inique tui similis, argua te, & statuam contra faciem tuam. Petrus de Palude Gallicus in lib. Sententiarum, an. M C C C. Barptolemaeus Pisanus Pisancellam opus notissimum, an. M C C C X X V I I I. Rainerus ite Pisanus circa eandem ferè materiae laborauit, opibusq; suis titulum non inscripsit. Vincetius Gallicus patria Beluacensis quatuor ingentes libros quos specula uocat. Primum de naturis rerum. Secundum de moribus. Tertium de diuersis rerum doctrinis. Quartum historiam omnium complectentem, quae rursus in tris magnos codices diuisit, ubi ab initio usq; ad sua tempora omnia narrat, an. M. C. C. L. X. Landulphus Columna Romanus haud diu post Vincentium historiam ab initio mundi usq; ad sua tempora. Martinus poenitentarius urbis, patria Carfulanus, quae Cascina uocatur, chronicam scripsit, quae Martiniana uocatur, Io. X X I I. tempore. Iacobus e uoragine Praesul Genuensis sanctorum historia M C C X C. Petrus ex oppido Clodiensi: ite aliorum sanctorum ab Iacobo pretoriorum historia. Gratiadus totius logice summam. Erucus ite in logicam & philosophiam. Vbertinus Florentinus praesul Pistoriensis in Metaphysicam. Ioannes Genuensis ingens dictio narium uulgo notissimum, quod Catholicon uocatur. Guilielmus Peralt Gallicus commentarios maximos de uitijs & uirtutibus, qui uberem materiae concionantibus suppeditant, ab Ia. postea de uoragine, quae supra nominauit in epitomen redacti. Inter hos in eodem ordine uiri faceretio magni fere. Pontifices primum duo, Petrus Tarantasiensis theologiae professor, qui Inno. V. fuit: scripsit in epist. Pauli, in lib. Sentent. praeterea Thomae Aquinatis opera epitomauit. Nicolaus Taurisanus sanctitate clarus, qui Benedictus X I. sepultus Perusia. Cardinales ite. X X I I I. Vgo de seo Caro puincia Galliae theologiae professor. T. T. S. Sabinae: sepultus urbe uetere. sacros libros omnes utriusq; legis enarrauit separatimq; psalmos. Anibal de pconsulibus. Romanis magister S. Palatii, sepultus ite urbe uetere. Robertus episcopus Portuensis theologiae professor Anglicus: sepultus Viterbij. Latinus Ro. e familia Franapani episcopus. Ostiensis: profectus in Hetruriam legatus, pacem inter Guelfos & Gibelinos coposuit: sepultus Ro. in aede Mineruae. Vgo e Bellicione puincia Galliae, theologus episcopusq; Ostiensis: sepultus in aede Sabinae, an. M. C. C. X. C. Nicolaus Pratesis theologus & episcopus Ostiensis, sagacitate animi, rerumq; experientia insignis, missus de pace legatus a Bonifacio V I I I. Florentiam rebus infectis redijt: sepultus Auenione. Vuilelmus Anglicus T. T. S. Sabinae: sepultus Lodini. Gualterius Anglicus T. T. S. Sabinae. Eduardi regis Angliae cofessor: sepultus Genuae. Theobaldus ex Angliae puincia theologus T. T. S. Sabinae. Nicolaus e puincia Galliae, cofessor Philippi regis Gallorum: sepultus Lugduni. Matthaeus Vrsinus theologus in aede Mineruae. Gerardus Tolosanus generalis ord. T. T. S. Sabinae: sepultus Tolosae. Io. Morladinus puincia Tolosae generalis T. T. S. Sabinae: sepultus ite Tolosae. Nicolaus e puincia Aragoniae theologus: sepultus matore. Philippus Ro. poenitentarius T. T. S. Sabinae. Nicolaus Caracciolus Neapolitanus. Io. Casanova puincia Aragoniae theologus T. T. S. Sixti: sepultus Florentiae in aede S. Mariae Nouellae. Ioan. Dominici, patria Florentinus, Cardinalis Ragusinus, annorum X V I I I. ordinem ingressus literarum penitus ignarus adeo profecit adliduo studio, ut more Augustini per se omnia ferè discipulas comprehenderit, ut ipse in quoda libro ad Colutiū testatur. Scripsit in sacros libros. Concionator egregius. Missus deinde Romam a Florentinis post mortem Innocentij V I I. ad concordiam Cardinalibus, suadendam, in patrum quoq; numerum ipse a Gregorio X I I. tunc electo

Thomae alij

Durandus

Petrus de

Palude.

Vincetius de

luacensis

Latinus

Nicolaus

Pratesis

Io. Casanova

Io. Dominici

Pont. cooptatus, simul & Praesul Ragulinus creatus est. Interfuit & concilio Constantiensi. In de a Martino Pot. statim in Boemiam ad heresim extinguendam missus, cum res minime succel-
 sisset, in Panoniam ad Sigismundum Imp. opem confugit, ubi paulo post decessit: sepultus est in ae-
 de S. Pauli primi eremita. Io. de Turrecremata Hispanus magister S. Palatii T. S. Xi-
 sti, tempore & ipse Constantiensi concilio, scripsit in Pala. uita alioquin abstinentia praecipua. Et
 Petrus martyr patria Veronensis, conciona-
 tor egregius. Dum iter faceret in Traspadana, ab armulis quibusdam haereticis interfecit. An.
 Vincetius Valentinus. MCCLII. sub Innocentio III. a quo in catalogum relatus est. Vincetius Valentinus item
 a Calisto III. Is enim an. MCCXCIII. sedente Martino decessit septuagenarius: in
 singulari abstinentia dum uixit, semel in die uescibat: fuit & in sermonibus toti Hispaniae cla-
 rus. Antoninus praesul civis Florentinus, cuius & opa, & uita uulgo iam nota, sub Cosmo
 Medice, per quem promotus fuerat, decessit in beatorum numero: omnibus prius distributis fu-
 eri sumptus deluit. Neptem, quae se humili loco natum diceret, mulionem cum exigua dote locauit.
 Catherina Senensis ciuitatis eiusdem ordinis commemoranda, quae admodum puella domo egressa pater
 na Romam Christi gratia profecta: causa fuit epistolae ad Gregorium XI. scriptae & peregrina-
 tione sumpta, ut ille Romam rediret. Scripta eius simul & dicendi prudentia cum magna
 theologorum doctrina conferri possunt. Decessit in urbe aeternae MCCLXX. ac in aede Miner-
 uae loco celebri sepulta, postremo a Pio II. in catalogum relata.

FRANCISCUS EIVSQUE ORDINIS VIRI CLARI
 FRANCISCUS Assinas humilioris loco, patre Petro Bernardino mercatore, quae
 ad Fracos penetrauerat ob merces, id filio nomen indiderat, eodem quo Domi-
 nicus tempore, eius in usus amicitia fuit. Tandem nouum sydus in terris apparuit teste
 Bonauentura, qui eius uita exequit. Conseruatoris nostri ferre per omnia typum
 gellit. Genesis eius, futuraque sanctitas praeuia paratibus. An. XVIII. pastor
 lem sumpsit habitum, nudis pedibus ambulans, Romam uenit, ubi ad fores basilicae Petri inter
 medicantes rogator sedebat, ulcerosos exosculabatur, ut qui prius patrimonium omne diuiderat.
 Quadriennio in eremo, saltibusque ferarum uisitauit. Inde diuina instructus sapientia xij. sibi
 comitibus electis, prolapsos ad uicia iadudum populos concionibus, adhortationibus, prodigijs
 ad nouum ordinem, uitaque abstinentiam prouocauit. Ad extremum dominici stigmatum uesti-
 gijs in corpore perlatis, decessit quadragenarius, Assinas. an. MCCXXVII. No. Octob.
 ubi & sepulchrum, ac ei templum nobile sine materia ulla dicatum, ex aere collato Heliae comitis eius
 praecipui solertia, diligentiaque. Hic enim Helias biennio antequam decesseret, Vicarius insti-
 tutus publice fuerat, quasi generalis Francisci, qui omnino magistratum recusauerat, nec ali-
 us creandus, dum uiueret, ob eius reuerentiam uidebatur. Igitur defuncto Francisco, Helias cum electe
 doctrina, ingenioque, ac rerum experientia praestans: superbo tamen animo, atque intolerabili, eo-
 que propterea posthabere, Io. Florentinus uir sanctus successor creatus: qui paulo post uideus Heliae
 turbas, Gregoriumque XI. Pontificem fauentem, se sponte abdicauit. Helias interim in concilio fratrum
 ceteriatus uenit, clausas sibi portas effringit, ac uicinitatem suorum in locum pristinum restitutus,
 Gregorio probante fuit. Illi rursus conuenientes paulo post cum deiecerunt, & Albertum Pisanum
 uirum tunc clarum, Gregorio etiam probante, surrogauerunt. Ille ad Fridericum II. Imp. confugi-
 ens, eius autoritate multas ordinis turbas excitauit. Quomodo ab Innocentio III. sacris in-
 terdictus, paulo post Cortone grauius aegrotauit, praeteritorumque poenitentiam ueniam ab eodem
 Pontifice meruit, ex uaticinio Francisci, qui saepe illum castigauerat, ac praedixerat, ex praes-
 cito praedestinatum precibus ad deum reddidisse. Foreque propterea ut ille quandoque ab errore de-
 sisteret. Auctus exinde paulatim ordo, ut cum esset postea multitudine uirorum praestiterit, & sa-
 cerdotio, & doctrina, & sanctitate praecellentium, ut nec ei cardinalis Armacani Auentio in
 Pontificis III. consistorio uehementer nocuerit insectatio, an. MCCLV. dictitatis turpe esse Christianis,
 Nicolaus III. Alexander V. qui & Petrus Cretensis natione, Christus III. qui & Franciscus de Ruere Sa-
 xonensis. Quorum duo ultimi summi etiam theologi extiterunt. Cardinalium uero turba ingens. Inter
 Cardinales quos Bonauentura praepollet. Hic ex oppido Balneoregio ob eius uirtutem & nobiles com-
 munitarios ab eo editos in patrum numerum ex generali a Gregorio X. relatus est. Habitum
 quo nunc utuntur instituit, cum prius pastoralis modo incederet. Dum priuatus esset, ne gra-
 tus uisitaret, sacros aliquos libros scriptitare solebat, ac custodi tradere mercedis loco ue-
 mundandos

mundandos. Postremo a Christo III. in catalogum relatus fuit. Elus postea libros epitomauit
 Guillelmus Fulginus eiusdem ordinis. Matthaeus de Aquasparta item cardinalis a Nicolao Guillelmus
 1111. factus, scripsit indices siue pinaca ex ordine literarum, in libros Sentent. ab eodem & Fulginat.
 Bentiuenga Tudertinus. Vitalis de Furno, Cardinalis a Benedicto XI. factus, anno M. Matthaeus de
 CCCIII. Quo etiam tempore rex Armeniae Ioannes dimisso regno nepoti suo Leoni pro- Aquasparta.
 fessus ordinem minorum est. Quo habitu etiam in Turcas tunc aduersus uenientes pugnant Bentiuenga
 occubuit. Ex quo in Aquitaniam translatus clarere prodigijs dicitur. Bertradius item de Tur Tudertinus
 re nobili Mediolanensi familia, qui sermones quadragesimae composuit, & Petrus Aureo Vitalis de
 lus Praesul Auenensis ab eodem Pont. in patrum etiam numerum relati. Tresque uno tempore fuere Furno.
 Cardinales, Vuilielmus Furnerius ab Innocentio V. Marcus Viterbiensis ab Urbano p. Io. rex Arme-
 moti ad eundem ordinem. Quo tempore Iacobus Florentinus & Guillelmus Campanus apud nie.
 Saracenos martyrium subierunt. Sed paulo supra hos Benedicto XI. sedente quatuor alij Bertradius de
 eundem feliciter exitum sunt adsecuti, Thomas Tollentinas, Ia. Paduanus, Petrus Senensis, & Turre
 Demetrius conuersus siue laicus coram interpretis. Alexander autem de Ales, qui tot monumenta Petrus Aur.
 reliquit ingenij: statim post Franciscum apparuit. Et longe post eum sedente Nicolao Vuilielmus
 1111. Alexander de Alexandria Italiae Generalis, qui in libros quoque Sententiarum scripsit: Furnerius.
 sepultus Romae in ara coeli. Alexander de uilla dei, qui doctrinale edidit, appellatus. Ra- Marcus Vit.
 mundus ex prouincia prouinciae generalis ordinem sororum de poenitentia uocatum, quem Martires iij
 Franciscus olim instituerat, ut a Nicolao III. tunc Pontifice probaretur, impetrauit. De- Alexand. de
 inde cum a Bonifacio VIII. ad sedem Paduanam promotus, pertinacius renuit, se imparem Ales.
 oneri discutando. Ille uero in malam accipiens partem. At inquit, multo magis impar uide- Alexand. de
 ris officio isti tuo: quare eo deiectus est, cum utilis maxime uideretur. Hoc tempore capta Pro- Alexandria.
 lemais Saracenis, uirginesque S. Clarae quae ibi aderant in cenobio, se mutuis uulneribus Alexander de
 uulnibus socdauerunt, ut ab hoste spernerent. Quare ad unam oem interfectae. Gualterius ulla dei
 Burgenis minister Turoniae, quae ob sanctitatem prodigijs clarere dicunt, magnamque alic- Ramundus
 num benigne pauperibus faciendo contraxisse. Cum summus esset theologus, multaque scri- Genuensis
 psisset, ac inuitus Praesul Pictauentis creatus, uenit in litem pro iure ecclesiae suae, cum Prae- Generalis
 sule Burdegalensi, qui paulo post Pontifex creatus nomine Clementis V. hunc aduersarium Gualterius
 suum praesulatu deiecit. Quare Gualterius cum hanc iniuriam aequo animo tulisset, moriens Bn genis.
 corpore huiuscemodi chirographum imponi iussit, Ad iustitiam dei iudicium appello: quod Cle- 10. Scotus.
 mens cum legisset, dicitur expauiisse. Prater hos uiri doctrinae clari. Io. Scotus, An. MCCXC. Franciscus
 qui scholam eo tempore Parisiensem magnopere illustrauit. Stilis discipulorum dicitur con- Maronis.
 fessus, nec satis de ipsius fine ueritas conperta. Cuius famam prope consequitur discipulus Guillelmus
 eius Franciscus Maronis. Guillelmus quoque Okam temporibus fere illis effulsit, cuius logica Okam.
 magno est in precio. Ricardus de media uilla. Michael Celsenus. Nicolaus de Lyra a Iude Ricardus de
 oru secta ad fidem conuersus sacros omnes libros enarrauit, Ioan. XXXI. sedente: quo tempo- media uilla
 re Gerardus Odonis generalis multis editis commentarijs claruit in prouincia Aquitanica, Michael Ce-
 sub quo alter Gerardus uir quidem idiota, uerum sanctitate notissimus. Is e Valentinia oppido Nicolaus de
 Padi oriundus, & familia Cagniolorum non infima, adolescens annos X. post obitum patris Lyra.
 matris ex podagra laboranti adstitit, qua defuncta omnibus omnibus ac distributis, in peregrina-
 tione uaria, uiteque abstinentia maxima, aliquot annos consumpsit. Demum iam quadra- Gerardus
 genarius ordinem professus habitu conuersi siue laici an. XXXV. per sancte perseuerauit. Odonis
 Decessit Palermi, an. MCCCL. ubi & sepultus. Viuens signa plurima sanctitatis ostendit, Gerardus
 lymphatos moribusque alijs oppressos curando, ac futura praedicando. Sed quando ad hoc ge- Valentinus.
 nus peruenimus, commemorandus Antonius Vlyssiponensis e comitibus Francisci, qui Pa- Antonius
 dua decessit, ubi templum ei nobile dicatum. Bonauentura supra dictus. Ludouicus praesul Vlyssipen.
 Tolosanus Caroli II. regis Siciliae filius. Bernardinus Senensis a Nicolao V. in Catalogum Praesul
 relatus. Is collapsum ordinem, in frugalitate obseruantiamque pristinam reduxit. Adeo, ut po- Ludouicus
 stea cum Antonius de Rusconibus, natione Traspadanus Generalis crearetur, Obseruan- Bernardinus
 tium partes alterum sibi delegerint. Res ad Eugenium reiecta, uicarius Generalis separatim Senensis.
 obseruantibus datur cum potestate generalis. Sed nostra memoria huius & ordinis & seculi
 felicitate huiusmodi uirorum bonum numerum uidimus, qui & exemplis optimis, & concioni- Ia. Picens
 bus aures, & corda fidelium tenuerunt, sedesque nunc beatorum possidere existimantur. Ia Ioan. Capl-
 cobus Picens, Ioannes Capistranus, qui a Panonijs ualde colit, quos erudit per interpre- Aranus.

Michael Che- tem cōfessionado. Michael Mediolan. uehemēs in sermonib. Cherubinus lege Spoletinus
rubin ex Euboea oriūsus. Antonius Vercellēsis. Bernardinus Fertinus. Angelus de Clauasio q
Antonius Summā angelicā uulgo notissimā edidit. Amodeus Hispanus, quē ego magnopere obler
Bernardinus uabā. Is tantū Generali obrēperabat, cetero reliquis obieruātibus similis, ter tuā quandā fa
Erasmus miliā instituit. Cœnobiazq; plura trans Padum, tum in uibe Roma eo mōte excitauit. Ipse
Angelus de autē sola amictus tunica nudis pedibus ambulabat; pane & aqua semel die uescebatur post
Clauasio horam nonā statim post sacrificiū, quod Xristi cōcessione Pontificis disterebat. Duas post
Amodeus hæc horas adeuntibus audiendis, reliquū tēpus precibus diuinis sub cauerna montis im
 morando tradebat. His autē omnibus Robertus ex Alecio Apuliz oppido præferendus
 erat, si per eius uitæ ceptiq; propositi in cōstantiā licuisset. Nā adolecēs admodum cōcio
 nari ceperat, tanta eius eloquētia, morumq; admiratione, ut omnes in eadem arte & pro
 nunciacionem, & gestus eius imitari conarent proxiandū, exclamandi, cōmiserandi, di
 grediendi, epilogandi. Nouus quasi orator diuini uerbi modum secundum monstrauit. Tre
 centos persuadendo ad hunc ordinē deduxit ut ipse testabatur. Matronarum deinde cer
 ratim eū adeuntū concursū atq; libidine paulatim illectus uelanus cept esse. Præsul post
Clara uirgoremo factus in patria, senex inter cōcubinas decessit. Clara uirgo Alsinas Fracisci quē
 maxime obseruabat & disciplinā & uitę genus amulata, similem inter mulieres ordinē in
 stituit, quē Alexāder postea quartus probauit, ac ordinē minorū subiecit, in quo plurimæ
Heliseta postea profecere, inter quas Helisabeta Pānoniz regis filia post uitū defunctū. Sancta uē
 Roberti Sicilię regis relicta, quæ plurima etiā eius ordinis Cœnobiaz cōstruxit, uiri exem
 plum secuta, qui moriens Minorū amictū induit: sed ipsa feliciter, quæ uiuēs protessa est.
Clara altera Clara item altera uirgo, ordinis Eremitarū Augustini, sanctitate claruit apud Montefal
 cum Umbrię oppidum. an. M C C C. Sororū quoq; de poenitentia uocatarum disciplinam
 & instituta à Francisco quondam ordinata Nicolaus IIII. probauit.

EREMITARVM ORDINIS VIRI

REINCEPS Eremitarum uiri, qui tertiu inter mendicantes obtinent locū. Hi
 ab initio, ut ait Io. Andrea ex pluribus ordinibus, ac Eremitis, simul in unum
D coacti, sub Augustini ordine, cū baculo, & zona pellicea Alexādro IIII. ac S.
 Bonauēturæ eius legato probati fuere. Inter eos autē qui huic uitæ generi inuita
S. Guillelmus dederit Guillelmus, quē alij alium tradunt: apud plures uero Aquitaniz dux
 fuit, an. ferē M C L V IIII. sub Eugenio IIII. diu Bernardi præceptis eruditus, relicto omni
 bus Romam uenit. Idemq; tolerantia gratia lorica cum triplici indutus cathena Hieroso
 lymam petijt: deinde S. Ia. oraculū in Hispania, rursusq; inde Hierosolymā, ubi à Sarace
 nis captus, pauloq; post dimissus, ac reuertens in insulam Heruriz proxima adplicuit, a
 pud quā in loco deserto aliquandiu subsistit, eremitarū modo in saltibus proximis durissi
 me uictitando. Post hæc Romā repetijt, inde Centucellas uenit, inde Ariminū, postremo
 in patriā reuertens multis ordinatis simul & constructis Eremitarū cœnobiaz, extinctus
 est in magna populorū ueneratiōe, adeo ut successores Guillemitæ ceperint uocari. Fu
Guillelmus it & alter Guillelmus Præsul Bituricensis Imp. Philippo M C L X X X I. pius monachus
præsul Bitu. Gradimontensis: deinde Abbas cœnobij Carolacensis. Postremo præsul, in Catalogū ab
Joan. Bonus Honorio III. relatus: ut autor Vincētius. Ioannes Bonus Mantuanus, an. M. C C X X I I.
Mantuanus uixit in Aemylia, magna sanctitatis fama, ubi cœnobiaz plura eiusdē ordinis inuēnit. De
 inde in patriā reuersus in cœnobio ppe mœnia à ciuib. cōstruēto, usq; ad extremū uixit:
Nicolaus Tol relatus inde post mortē in urbē. Nicolaus Tollentinas, an. M. C C X C I I I. abstinentissimus
lentinus omnū sui tēporis, pane & aqua semel in die tantū uescebatur, ab omni procul ocio uerbo
Egidius Ro. rūq; uanitate: ab Eugenio IIII. demū in Catalogū relatus. Aegidius Ro. & ut quidā est au
Vgolinus Vr tor, ē Columnēsiū familia, generalis: deinde præsul Bituricēsis fuit ē schola Parisiēsi sub
beueteranus. Martino IIII. cuius opa uulgo notissima. Vgolinus Vrbeueteranus Patriarcha Cōstāti.
August. Sicu. docuit etiā Parisij: scripsitq; sub Nicolao IIII. Augustinus natiōe Siculus generalis, iuris
 sciētia præditus. Antea siquidē Manfredi Sicilię regi familiarissimus, eiusq; cōsilijs adhi
 bitus fuit, quo extincto ord. pfectus, generalisq; factus, paucis post annis officio se abdicauit,
August. Anco mū per sancte uixit, interq; beatos colitur Senæ. Augustinus alter Anconitanus plures &
mitanus utiles cōmentarios reliquit, inter quos de ecclesiastica potestate ad Io. X X I I. uitæ præter
 rea

rea integritate, & abstinentia clarus: qua ppter in beatorū & ipse numero recēse. Ia. Viter
 biēsis præsul Neapolitanus aliquantulū tēpore superior, scripsit etiā plura, tū de Christia
 ni regimine ad Clemētē v. Bonauētura Paduanus, ē generalis, Cardinalis S. Ceciliz factus, Bonauentura
 sub Io. xxij. doctrinæ sanctitatē adiecit, ut q pro martyre fere colat, à Carrariēsi principe Paduanus
 sagitta perēptus, dū ecclesiæ libertatē cōtra tyrānos tuetur. Henricus de Vrimaria. Inter
 beatos & illi putant uitæ meritis uulgo cognitis, Vitus Pānonius, & Philippus Placenti- Vitus Pan.
 nus. Simon Carfulanus patria, quā Calcina nūc uocat, emicuit sub Gregorio X I. doctri- Phi. Placenti.
 na, scriptis, & uitæ integritate in magna quondā Florētiz opiniōe, ubi & cœnobiu uirg- Simon Car.
 nū sui ordinis excitauit. Gre. Ariminēsis generalis sub Benedicto xi. Parisij pfectus, edidit Greg. Arim.
 utilia cōplura. Thomas Argētinen. patria, natione Germanus Generalis post eū creatus, Thomas Ar.
 scripsit plura & optima quib. maxime Germani utunt. Henricus quoq; de Vrimaria do. Henricus
 etor Parisien. & Hermānus post eū multa scriptitarunt. Gerardī duo, alter Senēsis, alter Hermannus
 Bergomēsis patria, præsul Sauonenis sub Clemētē vi. uterq; doctissimus, scriptioisq; uti Gerardī I I
 lis. Posterior etiā Bergomi ubi decessit, beatorū honorib. colit. Guilielmus generalis ob Guilielmus
 doctrinā, & animi uirtutē ab eodem Clemente præsul Nouariensis creatus, exemplo Au-
 gustini xij. sibi socios eiusdem ord. elegit, quib. cum horas obiret. Multa quoq; templa, &
 ædis collapsas, castraq; sui præsulatus restituit, per sancte q; usq; ad extremū uixit. Barpto. Barptolome-
 lemaus Vrbinas, ciuis, & præsul collegit Milleloquiū. Dicta uidelicet Augustini in ordi- us Vrbinus.
 nem literarū redacta. Paulus Venet. sub Innocētio v III. cōplures & egregios in omni phi Paulus Vene.
 losophia commentarios edidit: decessit admodum iuuenis. Iordanis quoque Germanus, Iordanis Ger
 & Iacobus Toletanus hoc ferē tempore fuere, plurimāq; sunt ex utroq; scripta. Augusti- manus
 nus Rom. generalis sub Io. X X I I. in theologiam etiam scripsit. Dionysius ē Burgo S. Ia. Tolletan.
 Sepulchri multā poeticæ operam dedit, quapropter cōmentarios in eam edidit. Fabularū Aug. Rom.
 quoq; tropologicum sensum. Gabriel Spoletinus itē nonnulla. Inter Cardinales uiri do- Dionysius ē
 ctissimi duo, Nicolaus Fabrianēsis, & Alexāder ē Saxoferrato generalis à Pio II. in patriā Burgo
 collegiū coopertus, cuius sepulchrum Romæ in æde Augustini cernit. His omnib. adijci- Nicolaus Fa.
 endus Marianus ē Chinatiano Columnensiu oppido, Generalis pauloante ob eloquen- Alexander
 tiam factus, quē unum in tēplis sermones habentem ingenti adplausu, summaq; dulcedi- Cardinales.
 ne, populū gentium omnū audiebant. Verum cum ipse ceteras animi cupiditates superas- Marianus
 set, gloriam quē ultima perfectis exiuit, superare nō ualuit. Siquidē missus ab Alex. v I.
 Pon. ad Fre. Regē Neapolitanū ad finitatis in eū dæ gratia, cū rebus infectis reuertēs neu-
 trie se parti satisfecisse animaduertēret, ac spem ppter magni honoris amississet, ex animi
 dolore Tybure decessit. Reliquit Aegidium Viterbien. theologū, nois & eloquentiæ suc
 cessorem, proposito etiam ac doctrina superiorē. Carmelitæ in mōte Carmelo mora He Carmelitæ
 lię & Helisēi nobilitato ab Alberto patriarcha Hieroso. an. M C C L X X X V I I. primum Albertus pa.
 instituti fuere, diuerso quo nunc utunt amictu. Honorius IIII. qui illos à Sultano eiectos
 excepit, eum siquidē interpolauit ordine cōprobato, ac diuæ uirginis nomini dedicato. In
 quo iam famam consecuti sunt Andreas Hierosolymitanus, Andreas florentinus præsul
 Fesulanus, Cyrillus uir Græcus, Franciscus Martini, Gerardus Bononienis doctor Pa-
 risiēsis, Guido Perpinianēsis generalis qui postea præsul fuit Maioricēsis, Io. de Bachone,
 Io. Balistari. Petrus de Casa Generalis patriarcha Hierosoly. Petrus Thomas patriarcha Thomas
 Cōstantiē. apud Cyprum. Thomas Valdensis qui ad Martinum quintū contra sectā Vi-
 cleuistarum scripsit. Qui oēs doctissimi uiri scripta etiam plura reliquere. Duo quoq; ulti-
 mi inter beatos cōmemorati. Sed omnis & tempore & fama Albertus antecessit ē Drepa s. Albertus
 no Siciliæ nobili genere natus post parentum sterilitatem annos X X V I I. quapropter
 ex uoto, huic ordini oblatus à puero per sancte perseuerauit, cuius festum colitur. Seruos Seruorum
 B. Mariæ An. M. C C L X X X V. Martini IIII tempore V I I Florentini mercatores ordo
 ediderunt, beati omnes putati, quorum princeps Philippus Tuderti iacet. Is ceteris hanc
 diuinitus accepisse uiuēdi formulā cū habitu retulit, qui ē uestigio adē Nunciatæ religio-
 nis caput excitauere, quos sub Augustini ordine postea Benedictus X I. & Vrbanus V I.
 probauere, Ordo item à Brigida uidua institutus. Hæc enim in Suetia nata principis uiri Brigida Ger.
 filia ditissima Romam uenit sub Vrbano V. Anno M. C C C L X. ubi quotidie loca reli-
 giosa pedibus obibat. Ritum ab se institutum probari obtinuit, ut cœnobium commune
 utriq; sexui foret; murosū tamē ac ad specus separatione, ut uirgines superiora habitaret,
 S 3 monachi

monachi uero inferiora, templum uero commune. Omnibus autem Abbatissa praefect. Sunt praeter
 huiusmodi in Germania, sed extra muros Lubecens pulcherrimi atque amplissimi.
 Brigida uirgo *Brigida uirgo*
 Scotae. Iesuati *Brigida uirgo*
 Urbano v. coeperunt apud Senam in Hetruria. Ab initio namque inter se societate coniuncti di
 uinis preceptis priuatim & in propriis domibus inuigilabant certa uita formula, mox eidem
 Pontifici pbati addito amictu quem nunc gestant. Auctor primus Ioannes Colubinus ciuis Sa
 nenlis. Is uir fuit idiora, mercaturae tantum & auaritia studijs deditus, filios & uxorem habuit
 admodum religiosam, cuius uerbis ac castigatio paulatim & ipse religiosior factus, castita
 tem cum ea perpetua deo uouit, uiliore sumpto amictu, simul se negligere, ac facultates egredi
 bus distribuere cepit. Mirabat uniuersa ciuitas ex lupulo factum agnum, mutationemque subitam.
 Ille deinde Franciscum Mini, item Senensem locum primum ad hoc adiecit, paulatimque alios. Cre
 scente mox numero sub eodem Urbano suspecti atque plane insimulati tanquam hereticorum
 sectam imitantes. Res itaque adeo dubia fuit, ut plures iam plessi a uerterent. Deici tandem pro
 uidentia patrefacta ueritas, insitutumque probatum. Ipse interea Ioannes Senis per sancte obiit.
 ubi prodigijs claret. An. M C C C L X V I I. Post eum Romulus Florentinus, deinde Ioannes
 Tolignaco castro Imolenlis agrum praeful Ferrariensis in hoc ordine sanctitate clari. Romae
 Nicolai v. coeclione, opa Latini Cardinalis Ursini ad eum S. lo. & Pauli in Caesio monte
 habitant. Coeclinus, an. M X C V I I. Pe. olim Coeclinus v. cepit: postquam se pontificatu
 abdicauit sub ordine S. A. Hi nunc in urbe apud S. Eusebium habitant. Canonico regulari
 um S. Georgij in Alga Venetijs ritum aliquot uiri probi sub Gregorio XIII. sunt aggressi,
 quorum princeps Laurentius Iustinianus uir patricius fuit inter beatos adnumeratus, qui
 se suumque omne patrimonium ei loco dedit, moxque patriarcha primus Venetiarum factus.
 Cuius exemplum secuti Antonius Corarius ipse Gregorij nepos, postea Cardinalis
 Ostiensis, & eius socius Gabriel Codelmara, qui deinde Eugenius quartus extitit, ordinem
 ipsum, & locum cum diuitijs, tum optimis institutis ornauerunt. Marinus etiam Quirinus, Ma
 feus Cotarenus Patriarcha Venetiarum, Veneti omnes patricij inter hos ob uitam sanctita
 tem proceres nominant. Hi tamen autorati non sunt neque profitentur. Montoluetenses
 in illa pestilentia trium Pontificum discordia initia sumptere. An. M C C C V I I. Hi Senen
 ses primum fuere, quorum princeps Bernardus e Ptolemaeorum familia, qui temporum per
 turbationes perosi in proximum Senae collem sese recipere, cum de nomine illius Hierosoly
 mitani dominicis uestigijs frequentati appellantes: sub ordine Benedicti, Gregorio XIII.
 probante. Eremita Hieronymi sub Augustini ritu non quidem auctor Hieronymum, sed
 Redonem quendam Montisgranelli Comitum optimum uirum apud Fesulas habuere, Grego
 rio XIII. probante. Verum a Lupo Hispanensi eiusdem ordinis generali postea Eugenij IIII.
 auctoritate interpolati: denuoque instituti amictu quem hodie gestant. Huius Lupi sepul
 chrum uisitur in Auentino in aede sancti Alexij ubi coenobium eorum. Eremita S. Hono
 phri in urbe minime profitentur, exordium apud Urbinum ab hinc annis fere centum ha
 buere ex quodam Petro Pisano, cuius corpus Venetijs contegitur.

ORDINES MILITARES, AC PRIMVM S. IO.

Milites S. Ioannis
 IS ORDINES adiectam militares, ac primum qui Hierosolymis ceperunt.
 Fuere autem tres, sancti Ioannis Baptistae, Templariorum, & sanctae Mariae
 Teutonicorum. Ioannes Hircanus Maccabaeorum unus, primus Xenodoche
 um pauperum dicitur Hierosolymis constituisse, quo recepta a barbaris ciuita
 te subuerso, Sulanus Aegypti, qui eam tenebat, quartam urbis partem Syris
 Christianis sub annuo tributo incolendam concessit. Latini quoque ab eo impetrauerunt, ut
 & ipsi, qui ritus Syriacos, aut Graecos non sequerentur, iuxta sepulchrum habitare ea
 ratione possent, ubi & coenobium diuae genitrici construxere, quod de Latina uulgo ap
 pellabant, cui Abbas praerat. Huius erat in primis officium hospites excipere Latinos.
 Eodem exemplo breui post tempore alterum uirginum coenobium diuae Magdalenae iux
 ta dedicauerunt, quod item foeminas exciperet. Confluentem igitur peregrinorum cater
 uam, cum loci non caperet angustia, Xenodocheum prope etiam constituerunt, quod diuo Io
 anni Baptistae dedicauerunt: admoniti Zachariae patris memoria, qui in eum locum sepe ad me
 ditandum conuenerat. Habeo tamen auctorem, qui dicat non Baptistae, sed Io. Eleemosynario dica
 tum fuisse. Is Patriarcha fuit Alexadrius, genere Cyprius, sub Phoca Im. qui ob eleemosynas
 frequentes

frequentes, & in pauperes misericordiam tali nomine dignatus fuit. Nam & pauperes do
 minos suos appellare solebat. Et quando locus ab initio reditu carebat, partim e fructibus
 utriusque coenobij, partim ex aere collato uictitabant. Quidam postea Gerardus, qui diu Xe
 nodocheum id administrauerat, cum aliquot socijs amictum, ac ritum, quibus nunc degunt,
 sibi prius adsumpsit: pariter exemplo Agnes, quae coenobio uirginum praerat, profecta est.
 Res deinde per Patriarcham & Pontificem probata, breui tempore adeo coaluit, ut opes
 deinde maximas principum liberalitate adsequerentur. Creatus mox Raimundus primus
 magister, qui ceteris praefect, & Rhodus insula a Godfredo rege primo, qui ciuitatem eo
 tempore una cum ceteris ex barbaris receperat, eis concessa, quam in hodiernum usque diem ma
 gna uirtute defendit. Ordinis censentur Augustini, orationem dominicam certo nume
 ro repetitam pro canonicis pronunciant horis. At his mores quoque postea labefacti, contra
 quos diuus Bernardus inuehitur, ut nimio in apparatus ac expeditionibus luxu utentes:
 profecto ignorans quid ad hoc aui eorum plerique facturi essent, quum non in armis, sed in ocio,
 interque scorta, & epulas huiusmodi luxuria sit. Templariorum auctores 1 x. uiri extiterunt: *Templarj*
 quorum princeps Hugo de Paganis, & Gaudredus de S. Alexandro. Hi primum sese proban
 tes, ac praesente Patriarcha uouerunt peregrinos sepulchrum adeuntes contra grassatores ar
 mis tueri, tum pro religione pugnare. A rege quoque & templi Abbate impetrauerunt, ut in par
 te adium ipsius templi eis habitare liceret, unde nomen sunt auspicati. Amictus ab initio
 nullum discrimen, Christianorum & praesertim Patriarchae tantum misericordia uictitantes.
 In qua quidem abstinentia 1 x. annis perseverantes fuere, donec anno M. C. X. X. I. Hono
 rij Pon. ac Stephani Patriarchae auctoritate formula ordinis constituta, albus amictus tan
 tum assignatus. Inde Eugenij temporibus rubra crux addita. Resque adeo creuit, ut & Chri
 stianorum collationibus facultates maximas, & oppida quamplurima possiderent, creato ma
 gistratu cui obtemperarent, certamque pecuniae summam Hierosolymas quotannis pro tuen
 dis peregrinis mitterent. Sed ex bonis institijs pessima exempla subsecuta: quippe qui eo pau
 latim impudicitiae peruenissent, ut noua excitata secta libidine in mares publice consecra
 rentur, simulachro etiam cui sacrificarent constituto. Cineres hominis fortis in bello extin
 cti poterent, audaciores eo se pacto fieri existimantes, aliaque nefanda inter eos patrata. Quae
 propter anno M. C. C. X. I. a Clemente v. hic ordo sublatus, eorumque bona ex magna par
 te S. Ioannis militibus tradita. Teutonicorum paulopost subsecuta religio, ex utraque prio
 rum mixta: quippe qui hospitio excipiunt, & quum opus, pro fide armis decertant: initium *Teutonici S. Mariae*
 fecit, ut Teutonicus, qui post Hierosolymas receptas una cum plurimis gentis suae de exer
 citu Christianorum in eo loco remanserant, uxoremque ac facultates habebat: motus suorum po
 pularium sepulchrum adeuntium misericordia, qui neque linguam nossent, neque diuersorium
 haberent, domum suam Xenodocheum constituit, addito mox Patriarchae auctoritate, diuae
 genitricis sacello, cui paulatim turba ingens sese curandis aegrotis dedit. Nec solus e ple
 be, sed plerique nobiles, magnique uiri, qui sumpto demum candido amictu cum atra cruce, in
 hanc quam hodie cernimus potentiam atque frequentiam uenerunt. Nec nisi e suo genere admit
 tunt, barbaramque nutriunt. Hi demum deperditis Hierosolymis una omnes patriam antiquam
 repetere, eumque locum quem nunc Pruteniam uocant pulsas infidelibus occupauerunt, ut in *Milites sancti Iacobi*
 Germania narraui. In Hispania quoque ordines huiusmodi plures. Milites primum S. Iaco
 bi de Spata ord. S. Augustini. In quo magister primus Petrus Ferdinandi sub Alexandro
 III. Pon. qui rem pbauit: cuius uectigal annuum C L. aureorum millia, regem Hispaniae mune
 re concessa. Milites item de Calatraue ordinis Cisterciensis anno M. C. X. a Sancto re
 ge instituti in regione Toletana, a loco & prouincia Calatraue nuncupatis, ubi coenobium
 templariorum fuerat: qui cum Saracenis minime resistere ualere, nouis his militibus cedere
 sunt iussi, nigrum amictum cum rubra cruce gestantibus: quorum magister non minus aureo
 rum X L. millium reditus habet. Milites Iesu Christi in Lusitania anno M. C. C. X. X. V. I.
 apud Tomarum oppidum nullius diceceseos sub Dionysio rege per Io. X. X. I. quibus & bo
 na item templariorum in Lusitania cuncta concessa fuere, tantum ut essent qui proximorum Sa
 racenorum irruptionibus resisterent. Crucem gestant rubram in atro amictu, ord. Cister. sub ma
 gistro cuius uectigal centum aureorum millia. In eodem regno eiusdemque ord. Milites cum cru
 ce tamen uiridi apud Auissum oppidum: quorum caput in regno Castellae apud Alcantaram oppi
 dum iuxta Tagum coenobium amplissimum uisitur. In Aragoniae regno duo militum ordines:
 S. 4 primus

De redemptio primus, Sanctæ Mariæ de redemptione captiuorum seu de mercede; cuius autor fuit Iacobus ille qui Baleares insulas subegit, anno millesimo c c x i i. Gregorio nono probante. *ne captiuorum* Amictum gerunt album cum atra cruce, quorum officium captiuos redimere. Inter hos sanctitate clari Raimundus Nonac Hispanus Cardinalis. Petrus Armengol Cathelanus. Alphonsus Hispalensis. Religionis caput Barcinone. Alter ordo Montehg dicitur, qui locus est in regno Valentiae, cum rubra cruce; ab eodem rege ac eodem ferè tempore excitatus, ordinis Cisterciensis, sub magistro & militia de Calatraue. Ordo sancti Sepulchri diu etiã stetit cum rubra ac gemina cruce, cuius caput Perusii: nuper uero ab Innocentio octauo militiæ sancti Ioannis agglutinatus iam penè interijt. s v n t item hodie qui ardui sunt aggressi propositum, ut Franciscus natione Siculus annis ab hinc ferè triginta ordinem instituit minimorum Iesu Mariæ, Francisci humilitatè & decreta simul cum amictu amulatus, sed aliquantulum durius à carnibus & coctis cibarijs abstinent. Is enim nũc uiuit in Gallia in hominum magna dignatione, multis iam cœnobijs constitutis. Sunt & qui asperius uitam coeptauere eodem ferè tempore, crasso & ignobili lino tantum corpora contenti, capite ac pedibus nudis, ut rectè Linonchleni appellari uicant, sicuti de quibusdam Indiæ populis traditur: nullo tamen autoramento, aut certa uitæ formula uagantes. Autor eorum Iacobus homo Cremonensis, nunc agere fertur in Pannonia.

DE HIS QUI RELIQUIS IN ARTIBVS CLARVERVNT.

T Heologorum, philosophorumq; turba, cum ipsis ordinibus repetita; nunc recentiores qui nomen aliquod adsecuti sunt: primum in artibus quas Græci *λυκλικὰς*, id est circulares uocant: uidelicet Grammatica, Poetica, Rhetorica, cum Mathematicarum & philosophiæ studijs. Qui nec admodum pauci, nec omnino despiciendi sunt. Nam ex illo quo literæ tot barbarorum procellis ab Italia migrauerunt, nulla gens prior quàm Florentina hunc Auzoniae honorem restituit: si à Claudiano poeta initium faciamus, post quem rem literariã rursus ob philosophorum Theologorumq; nostrorum negligentiam qui hæc minime curauerunt, interpolatam, Dantes primum, pauloq; post Petrarcha in lucem reuocauerunt. Ab his igitur decet exordiri. Dantes poeta Florentinus è gente Alegheria, Durantes ab initio uocatus, inter cetero deinde, ut fit in pueris, uocabulo. Natus anno m. c c l x v. liberalibus artibus in patria legitime eruditus, poetice deditus ab ipsa pueritia fuit. Amauit in adolescentia Beatricem, cui carmina multa dicauit: maiora deinde secutus studia, opus egregium quod nũc extat Latinis planè carminibus inchoauit. Cuius initium. Ultima regna canam; quod minime uena succedente ad uernaculum deflexit sermonem, in quo facile princeps emicuit. Pulsus exinde Florentia cum reliquis Albis ad Maruillum Malepina Marchionem primo confugit: deinde ad Canemgrandem Veronæ principem: què etiam in auxilium partium suarum contra Florentinos dimicare compulit, quumq; apud eum ab initio in honore esset, paulopost ob linguæ licentiam contraxit offensam. Post itaq; annos quatuor cum frustra reditum in patriam tentasset, etiam Henricum sextum ad Florentiæ obsidionem ducendo, spe omni amissa Rauennam profectus est ad Guidonem Polentanum eius urbis principem: apud quem in magna item dignatione fuit, ociumq; quale optauerat nactus, opus suum absoluit. Accidit ea tempestate ut bellum Veneti Guidoni mouerent. Dantes igitur orator missus de pace, minime ab eis acceptus aut auditus est. Reuertens itaq; Rauennam rebus infectis paulopost morbo cõtracto uti existimatur ex animi dolore extinctus est: anno ætatis l v i. Scripsit præter hæc opusculum de Monarchia, ubi eius fuit opinio quod imperium ab ecclesia minime dependeret. Cuius rei gratia tanquã hæreticus post eius exitum damnatus est, cum aliorum, tum Bartoli iurisperiti sententia super lege l. c. præfules. lib. digestorum de inquirendis reis. Franciscus patre Petrarcha què ipse postea Petrarchã appellauit, natus est anno m. c c i i i. apud Ancilam uicum agri Florentini. Inde puer infans à patre partium factione pulso, Aretia ductus est, ubi unã cum ætate literis & uirtute adoleuit, studio maxime poetice à natura deditus. Desperato in patriã reditu Auenionem se contulit: ubi forte per sacrã v i. feriam uisam puellam Aureã in templo adamauit, Laureq; nomine adoptato; cõparatoq; paruo domicilio in ualle amœna, suos amores

amores rhythmis solabatur. Cõposuit item Africani gesta uersu heroico, & eclogas x i i. Libros quoq; v i i. Inuectiuarum in medicum quendam. De uita solitaria. De remedio utriusq; fortunæ. Hinc profectus Neapolim ad Robertum regem apud eum magno in honore fuit: inde Romã uenit, ac in Capitolio ingenti populi adplausu laureatus est. Mortuo post rege trans Padum contendens, Mediolani apud Ioannem præfulem Vicecomitè aliquot annos uixit. Demũ Paduam petens à Francisco Carrariensi eius ciuitatis principe, comiter exceptus est. Cuius ope subleuatus factusq; canonicus Paduanus, ocio literato se penitus tradidit, uillam sibi cõparans apud Arquatã in agro Paduano, ubi postremo excessit anno ætatis l x x v i. Eodem ferè tempore Barlaam Calaber quidam S. Basilij monachus utraq; lingua eruditus, multa quæ ad has pertinet disciplinas uno uolumine coegit. Quem imitatus Paulus Perusinus iurisperitus eius discipulus præfectus Bibliothecæ Roberti Siciliae regis, cũ planè literatus esset, multa & ipse collectanea reliquit, quæ præsertim ad physiologiam aut tropologiam fabularum poeticarum pertinerent. Post hos Colutius Pierius è Stignano uico agri Florentini è familia Saluatorũ Bononiæ diu agitauit, quod pater olim Florentinorũ discordia pulsus, apud hospitem se receperat. Profecit in artibus liberalibus adeo, ut poeta, & orator ea tẽpestate nobilis haberet. Adceritus deinde à Florentinis scriba Reip. in eum munere decessit. Quædam & ipse adidit ut illius temporis non usq; quaq; inepta. Ioãnes Galeatius dicere solebat, plus ei Colutij epistolæ officere, q̃ Florentinorum (quibus tunc erat hostis) equites mille. Ioannes Bocatius è Certaldo genealogiam deorum scripsit, de fluminibus & montibus: præterea fabulas, pluraq; alia uernaculo sermone. Decessit anno ætatis l x i i. Salutis m. c c l x x v. His successit Ioannes Raucennas qui Venetijs præcepit, primus omnium qui ea tẽpestate post longa tẽpora ludum in Italia aperiret: unde tanquam ex equo Troiano uiri præstantes plurimi prodierunt qui postea scholis ac literis omnia refererunt. Hos ita iã Latinis legitime literis imbutos Emanuel Chrysoloras schola rursus excepit, q; præceptor Græcæ disciplinæ Byzãtius genere sub Bonifacio i x. in Italiam uenerat, primumq; Venetijs, deinde Florentie docuit: postremo in concilium Cõstantiense & ipse profectus, in eodem loco extinctus est, ac à Poggio eius discipulo in funere laudatus. Ex eius item ludo Leonardus Aretinus, quem Andronicus nositer uerum & fidelissimum Græcorũ librorũ interpretem solebat appellare. Cæteros autem magis Paraphrasas. Admodum iuuenis ab Innocentio v i i. adceritus eius breuium magister fuit, deinde Florentinorũ scriba. Præter libros conuersos, historiã adidit Florentinam, & Gothorũ bellum ex Procopio sumptum: præterea Græce libellum de repub. Florentinorũ, ut uiri Latini non admodum inlegantem. Decessit Florentiæ ætatis anno l x x i i i i. Salutis m. c c c x l i i i. peculio locuplete relicto, & absq; liberis cum uxorem nunquam duxisset, unico avaritiæ uitio tantũ obnoxius. Varinus Veronensis Ferrariæ præcepit, literis ac stilo dicendi Leonardo inferior, diligẽtia tamen & labore infinito. A discipulis quos domi alebat, & contubernij, & disciplinæ mercedem exigebat. Inter quos fuit frater meus Ioannes Baptista præcocis adolescens ingenij, cui si deus dedisset maiores in luce moras, poterat & ipse forte lumen aliquod literis adferre. Fuit & Vngaretus cognominatus uir Pannonius: postea præful Quinqueecclesiensis, q; Græce Latineq; siue carmina siue profam scriptitabat, ut nō barbarus, sed Romanus legitime imbutus uideret. Filius item discipulusq; eius Baptista grãmaticus, & ipse qui scholæ successit, Ioannes Manectus, & Andreas Flocus, ambo Florentini: inter illius tẽporis eloquentes, & ex eadem Chrysolore schola cõmemorati. Guasparinus Bergomas à Philippo Vicecomite adceritus Mediolani ludũ aperuit. Is libros Ciceronis de oratore primus reperit ac perlegit, cum flagitiosa ac penè incognita litera scripti essent. Quintiliano quoq; tunc inuento semilacero emendando, multam cum adhibuisset operam, Quintilianus integer & ex omni parte incolumis repertus est. Victorinus Fertinus Mantuæ Gonzagas iuuenes erudit. Carolus & Ioãnes Aretini nobilia tẽporis illius ingenia, quorũ alter scriba Florentinorũ Leonardo successit. Alter Ioannes cognomento Tortellius Romanæ ecclesiæ subdiaconus apud Eugenium quartum fuit. Orthographiam, uitamq; Athanasi, ac nonnulla aliã conscripsit. Petrus Paulus Vergerius Iustinopolitanus, iuriscõsultorum suo tempore eloquentissimus, siue maus dicere eloquentium iuriscõsultissimus, simul & philosophus fuit. Apud principes Carrarienses Paduæ in magna fuit dignatione: de quo in eius patria supra

Montes mites
S. Sepulchri

Ordo minimo rum

Dantes

Franciscus Petrarcha

Barlaam Calaber

Paulus Perusinus

Colutius Pierius

Ioan. Bocatius

Io. Raucennas

Emanuel Chrysoloras

Leon. rardus Arctius

Varinus Veronensis

Io. Bap. Vngaretus

Baptista Vindolani

Io. Manectus

Andreas Flocus

Guasparinus Bergomas

Victorinus Fertinus

Carolus & Io. Aretini

Petrus Paulus Vergerius

Mafeus Ve- tria supra mentionē feci. Mafeus Vegius patria Laudensis, Martini quinti Datarius fuit.
 gius. Aeneidi Vugilianæ librū decimumtertium addidit, scripsitq; Encomiū in Monica Augusti-
 ni matrem, quā magnopere colebat: suaq; impensa ex Ostiensis oppido in urbem transfe-
 Leonardus In- rendam curauit, in sacellum quod nūc cernitur ab eo constructū. Leonardus Iustinianus,
 stinianus. cuius familiarē felicitas eadem quæ olim & Curionibus cōgruit, ut tres in ea celebrati nomi-
 Tres Iustina- nis essent oratores: duo Leonardi auus & nepos, & Bernardus filius ultimi. Laurentiū itē
 ni orat. Iustinianū ex eadem domo Patriarchā Venetiā in ordine Cælestinorū dixi. Franciscus
 Fræscius Bar- Barbarus Venetus ē schola Chrysolore utraq; lingua cruditus: scripsit de re uxoria libellū:
 barus. orationes quoq; & epistolas nōnullas. Dum Brixia prætor esset, eam urbē à maxima Phi-
 Omnebonus lippī ducis obsidione, magna cū laude liberauit. Hic postremo senescens uti ab Hermolao
 Vicentinus. eius necessario accepi, literarū Græcarū quas probē tenebat erat omnino oblitus. Omne-
 Gregorius Ti- bonus Vicentinus ex eadē prodijt & ipse schola. Cōmentarios nō in eruditis Ciceronis
 fernus. de oratore cōposuit. Gregorius Tiferis Græcis ualde elaborauit utilitq; fuit, discipulūq;
 Lilius Tifer. in ea facultate nō admodū nomine inferiorē reliquit Liliū Tiferatē, qui Philonē Iudæū
 Antonius Pa- conuertit, quanq; is Cōstantinopoli moratus est: nec ei deluit rerū omnium in ingenij denū-
 normitanus tudine cognitio. Antonius Panormita Alphonſi Aragonis Siciliae regis magister episto-
 Ioannes Aur- larū fuit, eiusq; dicta factūue memorabilia cōscripsit. Ioannes Aurispa secretarius apostoli-
 rispa. cus sub Eugenio inter eruditos nō admodū ignobilis ea tēpestate. Patricij quoq; Senēsis,
 Patricius Se- qui in factioe ciuitatis securi percussus fuit, magnopere cōmendatū oratio simul & crudi-
 nensis. tio. Petrus Cædidus Nicolai v. Magister Breuiū fuit, posteritati magis cognitus ob cōuer-
 Pet. Candidus sum Appianū Alexandrinū, q; suo seculo. Blondus Floren. Romæ uixit sub Nicolao v. q
 Blondus Flo- quanquā non admodū cultus, nō paruū recētorū historię, quæ collapsa uixq; nota scripto-
 rentinus. rum negligentia obscuritateq; fuerat, adtulit adiumentū. Magnāq; ppterca laudē diligentia
 Poggius Flo- adsecutus, eoq; maiorē quod Pius Pon. eius opus epitomare fuerit dignatus. Poggius Flo-
 rentinus. rentinus ē Terranoua oriūdus oppido agri Aretinī, mira & naturali facundia, præsertim in
 accusationib. & inuectiuis, quas plures tum in Philephū potissime scripsit. Aedidit & epi-
 stolas. De uarietate fortunæ. Historiā Florentinā. Conuertit Diodorū Siculum, ac Xenopho-
 phontis pædiā. Fuit in concilio Cōstantiensī, quo tempore & Quintilianū & Aconitū Pe-
 dianū dicitur reperisse: postremo scriba Reip. Florētiæ ducta nobili uxore superstitibusq;
 Franciscus liberis decessit. Franciscus Philephus eius amulus, genere Picens, patria Tollentinas, ad
 Philephus omne genus scripti sese ad cōmodauit, ac ut de Vinicio dicit Augustus, ingenium in nume-
 rato habebat: Græca, Latina, lyrica, heroica, profam orationē ex tēpore dictabat. Idcirco
 Francisco Sfortiæ gratissimus. Mediolanī profitebat. Stilū eius Sfortias opus heroici car-
 minis manifestat: quod nō tam laudant qui legunt, q; admirātur qui sciunt quanta id cele-
 ritate ac facilitate absoluerit. Filiiū reliquit Mariū Philephū, & ipsū grammaticū uehe-
 mētis ingenij. Decessit Mantuæ ubi à Friderico Gonzaga salariū fuerat ad docendū inui-
 Ioannes Simo- tatus. Ioannes Simoneta natione Calaber, gestis Francisci Sfortiæ uolumen dicauit. Lau-
 neta. rentius Valla primus ferē nostro seculo qui orationē Latinā nulla obseruatione fluentem
 Laurentius Val- in cōpedes quasi redegerit, ac in neruos obseruationis antiquæ cōstrinxerit, ædito super
 lensis. hoc elegantiarū libro, qui quamuis in quibusdam refelli potest, modum tamen posteris o-
 stendit, uian: q; studiosis munijt, ut aliquid ipsi diligentius in copia præsertim librorū po-
 stea reperta inueniant. Quintilianū in primis admirator simul & imitator: maledicus alio-
 quin in oēs. Cōtra ipsam demū religionē latrauit, scriptis quoq; probare conatus nullum
 ius siue munus Imperij Pontifici concessum. Ex quo defuncto non defuit qui distichū hur-
 iuscemodi iactaret. Ohe ut Valla silet, solitus qui parere nulli est. Si quæris quid agat, nūc
 quoq; mordet humum. His Græcorū manus adijcienda, qui seculum nostrū clarius reddi-
 dere. Quorum princeps Bessario Græcus homo ac monachus Sancti Basilij, ob doctri-
 Bessario Car- nam ab Eugenio 1111. Nicenus Cardinalis unā cum Ilidoro Cardinali Ruteno creatus,
 dinalis. apud Apostolos habitauit: cuius domus officina liberalium artium fuit donec uitxit: doctissi-
 mos semper uirōs aluit atq; fouit, Theodorum, Andronicum, Domitium Cattum, Sipo-
 ntinum: ipse uero semper in literis uersabatur. Ad philosophiæ Theologiæq; scientiam, elo-
 quentiæ studia, maximū quidem ornamentū adiecerat. Platonē in primis obseruabat. In
 cuius defensionem cōmentarios ædidit contra Trapezuntium Peripateticū. Senatus ac pa-
 triæ linguæ columen fuit: postremo initio Xisti pōtificatus dū sponte legatus in Galliā ad
 compo-

componendam Ludouici regis & Caroli Burgundi pacē, tanquā extremum deo munus
 oblaturus, proficiscitur, alteri suspectus parti rebus infectis reuertit. In itinere Rauennę la-
 bore fessus animiq; dolore pessundatus, contracto morbo decessit: in urbē deinde relatus
 ac magnifice præente Pontifice, quod antea nulli cōtigerat, funeratus in æde apostolorū
 hoc disticho sepultus est. τὸ δὲ γὰρ Βυζαντινῶν ἄνευ σάμαλι σῆμα. Πυθῖμα ἢ φθυγῆτῃ πρὸς θεῶν
 ἀθανάτου, Georg. Gemisto uir etiā græcus ac maxime Platonicus, ut q; defensionē eius edi-
 derit: profitebat in Græcia, ac eius nationis hoies tantū docuit, inter quos fuit Bessario su-
 pradictus, cuius ad illū extāt epistolę plurimæ. In die semel tantū uescebat, studiosissimus
 Georgius omniū. Georgius Trapezun. patria, uenit ē Ponto Romā Eugenio sedente: peripateticus
 & ipse uir, labore adiduo circa disciplinas oīs, utriusq; linguæ interpres eruditiss. Scripsit
 de Rhetorica, uertit magnū Ptolemæi opus quod Almagestū uocant: quare à Nicolao v.
 apostolicus scriba factus fuerat ob literas, publicoq; salario profitebat, quē ego senē puer
 docentē audiui. In extrema senectute oblitus erat omnino literarū, solusq; urbē baculo ni-
 xus incedere malebat. Decessit prole superstitē. Theodorus Gazapatria Thessalonicēsis,
 utroq; eloquio & ipse clarissimus. Nā & in eloquentiæ philosophiæq; ac medicinæ studijs
 huius facile seculi princeps habebat, amulus omnino Trapezuntij. Cōuertit in Latinū ser-
 monē Theophrastū de plantis, & Aristotelis libros de animalib. & problematū: præterea
 libros Cic. de senectute & amicitia in Græcā elegantissime linguā. Huius igit uirtuti ne-
 quaquā par fortuna fuit. Nā urbs Roma quantū antiquitas hominū extulit ingenia et uir-
 tutes, tanto postea ob posteriorū qui in ea dominantē luxuriā atq; desidīā cōtemnit. Viros
 quoq; multos ego sæpe memini, et literis & morib. claros magna huc expectatiōe uenisse,
 paulo post fame coactos discedere. Igit Theodorus cōpulsus & ipse ob inopiā urbē dese-
 rere, in Apuliā se cōtulit, ubi paucis post annis iam senex excessit sine liberis cū esset sacer-
 dos. Ex discipulis reliquit Demetriū, q; hodie præcipit Mediolanī magna noīs ac famæ ce-
 lebritate. Ioānes item Venetus ex ipsius prodijt schola, q; humilis admodū receptus in cō-
 tuberniū Cardinalis S. Marci, mox in Innocentij dignitatē ueniens opibus est auctus si-
 & bibliothecæ Vaticanæ adhibitus. Laborabat ex podagra: excessit ferē sexagenari-
 us: eius bona cū libris quos tātoperē seruabat uulgo post mortē direpta, quod iusto factū
 iudicio putant, cum ex tot diuitijs nulli mortalium, nec fratribus benigne quicquā fecerit.
 Ea præterea linguæ fuit licētia, ut unus omnino omnibus laudibus obrectaret. Doctrina
 aliouin & ingenio summis hoc tēpore uiris cōferri poterat. Andronicus item Thessaloni-
 censis præceptor in Græca disciplina secundū Theodorū habebat, forte & lingua patria
 superior. Nam unus omnes eius sermonis autores euoluerat: ac scientiā quam cyclicā uo-
 cant, præterea Aristotelicā omnem disciplinā probe tenebat. Romæ apud Nicenū uiue-
 bat, ptebaturq; nō pari quidē uirtuti emolumēto. Quapropter sicuti pleriq; alij eius ge-
 neris coactus est egestate urbē deserere, Florentiamq; se conferre, ubi magno discipulorū
 concursu inter quos Politianus fuit, aliquot annos professus, demū in Galliā comatā pe-
 netrauit, dum ibi maiora sperat emolumēta: ubi paruū post tēpore cū esset iam magnopere
 senex, morbo extinctus est. Fuit alioquin pronuntiatione ineptus, & qui præter studiū
 literarum nihil omnino rerū gereret. Argyropolus patria Constantinopolitanus Floren.
 Argryropolus tū professus plurimos docuit: inter quos Donatum Acciaolum. Deinde Romæ pu-
 blico salario, ubi paulo post obiit relicto filio Isacio nobili musico. Aliquot Aristotelis li-
 bros conuertit magis eleganter q; fideliter, cum in hoc philosopho haud aliter q; in sacris
 libris uerbum uerbo reddere oporteat. Constantinus item patria Constantinopolitanus
 Messanæ docuit: ubi iam senex proximis annis extinctus est. Paruum grāmaticæ Græcæ
 opusculum ædidit quam in primis profitebatur, magnāq; scholę par admodum fuit, ac Si-
 culis magnopere satisfecit. Sophianum uero qui Romæ præcipiebat, simul & Georgium
 Alexandrum præulem Cretensem, qui nuper etiā in urbe docuit: inter præceptores po-
 nam Græcæ disciplinæ, quanquam Latinam parum attigerint, nec cum supradictis uel in
 patria lingua conferendū, moribus alioquin humanissimis, uitæq; probitate, quæ una maxi-
 ma est laus, forte superiores. Ad Latinos nunc ueniam, ac prius Nicolaum Perottū ē Sa-
 xoferrato Sipontinū præulem. Hic Niceno contubernalis, ab eoq; ob ingenium & hono-
 ribus & diuitijs auctus: uertit Polybij historiam iussu Nicolai quinti: ædidit & præcepta
 grāmaticę quibus utunt̄ pueri, ac Cornucopiæ, diligentissimus uocabulorū pericrutor:
 si quod

Georgius

Gemisto

Georgius

Theodorus

Gaza

Ioan. Veneti

Andronicus

Thessaloni

censis

Argryropolus

Sophianus

Latini

Nicolaus Per-

rotius

si quod undecunq; incognitū audisset, neq; dormire, neq; rerum aliquid gerere solebat, priusquā id inuestigasset. Eodem quoq; tempore in urbe Pomponius Latus, Porcellius, & Chalcidius proficiebantur. Pomponius natione Calaber Græcorū ignarus, tantum antiquariū sese facitauerat, ac siqua nomina exoleta ac portentosa inuenerat, scholis ostentabat. Iuuentutem Romanam erudit, labore alioquin adliduo, noctibus totis uigilabat, libros ipsemet scripsit, ad, simul & disciebat, & proficiebat. Ex salario & discipulorū mercedibus paruū agellum & domunculam in Quirinali sibi parauerat, ubi sodalitatē literatorum, ut ipse appellabat, instituit: in qua urbis natalem ac Romulum coluit, inuitū quidem abolēdæ fidei. Porcellius poeta Neapolitanus, uerū ipse Romanus dici malebat ubi uixit & extinctus est admodū senex: uir absq; labore ac doctrina, in scholis eadem quotannis ferē & lectitabat, & uernacula lingua enarrabat: tantū carmina quibus oīa referūt natura faciebat, non tam bona q; facilia & penē extemporalia. Viro tamen huiuscemodi admirator non defuit I. redericus Vibini dux, qui res suas ab eo conscribi uoluit. Chalcidius Græcorum nō erat ignarus, nec imperitus grāmaticus, attamen infans & absq; genio. Dictionibus in primis inuigilabat, Lexiconq; cōdiderat, quod obitu ipsius superueniēte Iouinianus eius discipulus sibi uindicauit. Ioannes Antonius Campanus, agro pascendis q; ouib. ab initio à patre relegatus fuit: natura deinde iuuante, literarū iam prouectus tantū percipit, ut scholæ Perulinæ diu præfuerit: deinde à Pio 11. præsul apud Præcutinos ex paupere factus, in contubernio Senensis cardinalis fuit. Decepsit ferē quadragenarius, corpore fuit breui, moribus humanis, Græcorū omnino expers: uerū in orationib. facilitate ac extemporalitate parem nō habebat. Scripsit Brachij gesta. Ioannes Andreas præsul Alerienensis in librorū locis emendandis iure laudatur. Domitius Chalderinus patria Veronensis his omnibus statim successit. Acri uir ingenio, primus q; hoc tēpore poetas duriusculos diligentiū uirorum dignationē uenerat, diuesq; propterea ac apostolicus Secretarius factus. Decepsit ex pestilentia natus annos xxx. Huius ego quanquā eram familiaris, uitium unicum lioris atq; obtrectatiōis in omnis penē doctos non præteribo, dignus propterea ut de Coelio Quintil. ait, uita longiore, ac ingenio meliore. Hermolaus Barbarus Francisci Barbari quē supra memorauimus ex fratre nepos, ætate & ipse florida Romæ decepsit ex animi dolore exacerbante, quod orator à Venetis missus, præter eius auctoritatem lenatus, Patriarcha Aquileiensis ab Innocentio fuerat creatus, ac propterea cōrumax & exul. Scripsit Plinianas castigationes, ut ipse inscripsit, opus impar eius dignitati & uitæ instituto, moribus alioqui castissimis. Dictionū in utraq; lingua curiosissimus fuit, easq; à quouis discere nō dedignabatur, sæpeq; proximos & familiares de aliquo dubio percontabatur. ANGELVS Politianus Andronici discipulus Florentiæ præcipiebat. Medices iuuenes erudit; mihi solebat epistolas cū græcas tū latinas scribere, sed sermone uernaculo plures, quod frequenter faciebat occupatus, ne nasus aliquis stilo offensus impræmeditato, præuidicæ sã de eo opinioni officeret. Rem assumpserat perutilē si per mortē licuisset, autores uetustate aut negligētia collapsos locis emendare ac restituere. Decepsit quadragenarius. Georg. Merula patria Alexandrinus apud Vicecomites Mediolani agitabat, quorū historiam sumpterat scribendā, quam minime absoluit morte præuentus: rerū tamen cognitio ni lectioniq; quā proculdubio magnā adsecutus fuerat, magis q; stilo uacauerat. Marsilius Ficinus non modicā in Platone cōuerso laudem est adsecutus. Christophorus Landinus quanquā ingenio supradictis inferior, iuuentutē tamen Florentiæ Latina docendo admodum profuit, nec Græca penitus ignorauit. Bartholomeus Platina Romā cum F. Gonzaga Cardinale Mantuano uenit, deinde dignatus à Xisto Pon. contubernalis simul & opibus auctus, ædes in Quirinali sibi parauit, ubi & decepsit sexagenarius, ædita Pontificū historia, uulgo iam nota. Vir fuit altoqui grauis & procul à mēdacio, eoq; præsertim admiratione dignior, quod iam prouecta ætate, ac tirocinio posito, quod totū militiæ prius tradiderat, literas didicit. Ioānes Picus ex Mirandulæ oppidi Flaminiæ principū genere miragenij doctrinæq; fama, iuuenis pximis annis Florentiæ decepsit, nōnullis relictis monumentis, felicior tamen si uita cōstantior. Hunc ego Ferrarię cum illic iter cū legato Cardinale Aragonensi haberē, cum Leonardo Nugarolo iam tunc cū esset in rudimētis magna spectantiū admiratione puerū differentem, ac Protonotarij ornatu amictum uidī. Paucis dein post

dein post annis spreto sacerdotio torquatum, sericatumq; rufus Romæ aspexit: tibi ostentata doctrina simul & quibusdam propositis haud sanē scholæ Parisiensis probatis, iussu Inno. Pon. reiectus est: postremo factus alius, ut aiunt, uitæ fruges si per mortem immaturā licuisset uberes ostentabat. Restant duo ciues Florentini nō admodum cōtemnendi. Matthæus Palmerius, & Donatus Acciaiolus. Palmerius ad ultimam peruenit senectutem: epitomen temporum reliquit, rerum maxima cognitione florebat, quam ætate ac prudentia continere lectioni adiunctis fuerat adsecutus. Donati stilo nil dulcius opatur: cuius & lenitas & ornatus mores eius suauissimos refert. Prodiit ē schola Argypoli. Conuertit ex Plutarcho Annibalem & Demetrium, cōmentarios quoq; in Ethica Aristotelis adidit: in quo præter literas & uitæ castitas, & iustitia laudatur. Decepsit in legatione, patrimonio filijs non amplo ob abstinentiam relicto. Filie uero ob eius in reimp. merita haud aliter quā Pauli Aemylj aut Aristidis ære publico nupserunt. QVI A VTEM IN Mathesi præstiterunt, longe pauciores. Quorum primum posuerim Guidonem Bonacium Foroluiensem, cuius etiam extant opera. Sub Martino 1111. Pon. Is dicitur ciuib. suis qui tunc aduersus Pontificem certabant, horā pugnæ adsignasse, unde secuta uictoria, quod diuinæ providentiæ nobis incognitæ tribuēdum. Horoscopis nanq; huiuscemodi nulla certa subest ueritas. Memoratur & Petrus de Halico Alemani Cardinalis Cameracē. ab hinc annis cētum, cuius in astrologia sunt nonnulli tractatus, inter quos de Parallels x 11. ad quos omnes Ptolemæi Parallelos reducit, multaq; ipsius interpolat ac declarat. Ioannes item Monteregeus homo Germanus, Mathiæ Pannoniæ regi apud quem agebat gratissimus, à quo opibus & honoribus auctus fuit. Acedit Ephemerides inductis nouis à suo nomine calculis, confutataq; Gerardi Cremonensis Theorica. Cōposuit epitomen in Ptolemæi magnū opus quod Almagestum uocant. Adcersitus à Sixto 1111. Pon. ad emendandum paschale Dionysij Cōputum Romam uenit, ubi paulo post excessit. Præceptorē habuit Georgiū Briobatum Germanū, egregium Mathematicū, cuius Theoricæ impressæ characteribus æneis cūcumferuntur. Ioānes de Sacrobusto item Germanus paulo ante ita Sphæram cōmentarios adidit. Andalus Geruensis, cuius meminī Bocarius ut præceptoris sui in hac disciplina. Laurentius Miniatenis, qui patris ante annis in urbe decepsit, non tam perfectus astrologus, quā primus fermē qui Astrologiæ bonas artes & eloquentiæ studiā adiecerat. Primus igitur qui hoc tēpore anni prognostica cōdere cœpisset, quē postea plurimi sunt imitati. IN Geometria & Arithmetica post ueteres illos Cāpanus primus effulit circa Sal. annum m. 1. Qui glossati in Euclidem fecit, nōnullaq; in Astrologia etiā cōposuit. Paulus Florentinus sub Benedicto xi. instrumenta etiam super his facitabat. In Musica Guido Aretinus, cōpositione manus, ubi notæ inspicerēt. In pictura Zotus Florentinus anno m. c c c x l. Cuius opera per Italiā extant plurima, præsertim Florentiæ: Romæ uero nauicula Petri fluctuantis in atrio ipsius basilicæ. Petrus è Burgo S. Sepulchri, qui etiā de prospectiua picturę librum composuit. Et paulo supra nostram memoriam Pisanelus pictor simul & fictor. Eius opus pictus paries in aede Lateranensi. Fuit in umbris & coloribus diligēs. Nolita uero ætate Hercules Ferrariē, cuius Bononiæ nobilis in sacello pictura. In Pannonia item nōnulla, quō fuit adcersitus. Andreas Mantenga Mātuanus ædes quas Beluedere cognomināt in Vaticano ab Inno. v 111. adhibitus ornauit, miro tenuitatis opere. Floret item nunc Romę Iacobus Bononiensis qui Traiani cœlumæ picturas omnis ordine deliniatit, magna omniū admiratione, magnoq; periculo circum machinis scandendo. Leonardus Vinciū x 11. Apostolos Mediolani in aede diuæ genitricis de gratijs, opus predicatissimū. Petrus Perusinus cōplura & egregia, inter quæ Romæ sacellū in palatio Vaticanū à Xisto conditū, & ab eo depictum, uno tantū uitio quod uultus aliquatulum indiferti in plerisq; adspiciuntur. Melotius Foroluiensis iconicas imagines præter cæteros pingebat: eius opus in bibliotheca Vaticana Xistus in sella sedens, familiaribus nōnullis domesticis adstātibus. Ioānes Bellinus Venetus, qui atlam curię Venetiārū or nauit. Turcis etiā adcersitus, deinde remissus, hoc tēpore decepsit. Inter sculptores Donatus Florentinus omnibus facile præstāt, antiquis cōferendus, circa annū m. c c c l. Cosmi Medicis ualde familiaris: eius opera in ære cōspiciuntur diuersis in locis. Huius etiā equestris statua Captæ Melatæ ducis exercitus Venetorū Paduæ. Antonius Pallaiolus sepulchrum Xisti 1111. in ære spectabile fecit, decēnio elaboratum. Andreas Cremonē. Pium 11. Iconi cum numismate expressit. In quem est Cāpani epigrāma. Christophorus autē Mantuanus

T Paulum

Lysippus Pauli II. Lysippus uero eius nepos adolescens Xistū III. Mirumq; in ea domo uel **foeminas** inuenerunt nullo preceptore picturas omnis ab ipsa natura deliniare edoctas cera etiā fingere solitas fuisse. Sūt etiā hodie qui circa marmorea presertim posteris celebrabūt, quorū precipuus Archāgelus Florētinus cū priorib; certat. eius opus nuper in sacello Petronille beata genitrix Iesum extinctū in sinu tenēs Itē quanq; profanū, attamē operosum, Bacchi signū in actio domus Iacobī Gallī cuius Ro. Florētiae uero ante curiā, David statua colosseā, Gobus quoq; Mediolanēsis in basilica Mediolanēsi pulcherrimam ostentat artē. **MEDICINAE** insuper peritissimi secundū Græcorū famā Arabes uisū. In primis Albatenus qui in Aristotelē cōmentarios adidit. ac Galeni libros in Arabum uertit sermonē, teste Io. Serapione, qui eodē ferē tēpore fuit anno M. L. X. X. scriptūq; de simplicibus. Ralis quē & Almanforē uocāt, Arabs & ipse, qui cunctorū ante scriptorū cōmentarios ingēti uolumine coegit, quod medici continentē uocāt, quod cuncta continent. Post annos deinde L. X. X. Auicēna emicuit Arabs itē genere, patria Cordubēn. ē stirpe regia, qui prater medicinā, metaphysicam ualde quidē posteris probatā scripsit. Huius coeui Auerrois Aristotelis cōmentator & medicus, Zour quoq; qui sapiens cognominatur. Ioannes Mesuē an. M. C. L. X. de pharmacia foluentib; opus adidit, & alia quaedam quae per mortē absoluerē non licuit. Ex nostris uero Petrus Aponius (Aponi enim uicus est in Paduano) sub Io. X. X. II. Medicinē suo tempore princeps, in qua & nobile composuit opus quod cōciliatorē uocāt; ubi ueterū praecepta medicorū simul cōnectit atq; conciliat. In problemata Aristotelis cōmentarios adidit. Scripsit rogatus ab Innoc. V. I. Tadeus Florentinus tempora etiā sua illustrauit. Bononiae docuit ac decessit ferē octogenarius; cuius tanta fuit nominis celebritas, ut ad curā extra urbem uocatus, non uilius q; aureorū L. mercede in singulos dies peregrinaretur, uocatusq; ab Honorio III. centum statui sibi uoluit. Itaq; reuersus ab eo iam curato X. milia reportauit. Huius discipuli Tullianus & Dinus de Garbo, ambo Florētini praecellentes. Tullianus cum se non uideret satis fortunatū in curando, relictis omnibus ordinē Cartusiensem est professus. Dinus autē sub Io. X. X. II. Gruntī chirurgi filius fuit, Bononiae profecit ac docuit. Inuidia nominis clarī multis in senas se cōtulit, ubi nuper studiū literarū institutū fuerat. Iuuenis admodū cepit scribere in tertiā & quartā Phen quartī Canonis Auicēnae. Deinde iam senior hortāte Roberto Siciliae rege in III. Phen primī & secundī Canonis. Scripsit praterea in libros Galeni de malitia cōplexionis, & in librū Hippocratis de natura foetus. Quaestiones uero nonnullas in medicina, philosophia, Theologia. Enarrauit uulgarē cantionē Guidonis de Caualcātibus, quae de natura & motu amoris uenerij tractat, rationib; philosophicis demonstrādo. Decessit Florētiae, sepultus in templo ordinis Mi relicto Thoma filio, qui & ipse in medicina cōmentarios adidit, unde hoc sumpsi. Nicolaus item Florētinus sub Benedicto X. I. I. Marsilius Paduanus. Iacob. Foroluiensis. Gentilis Fulginas eodē ferē seculo claruerūt. Vgo Senēsis sub Eugenio III. Ferrariae in cōcilio fuit, ubi inuitatos ad cenam Græcos atq; Latinos philosophos Theologosq; monuit uti proponerēt, eorū se doctrinis omnibus responsurū, ac partes siue Platonis siue Aristotelis defensurū. Gerardus Subloneta (oppidū est enim in Cremonēsi) prater medicinā lingua Arabica clarus, qua Auicēnae libros cōuertit. Apollinaris itē Cremonēsis, Antonius Guarnerius Papiensis sub Eugenio III. Sanctus Pisauriensis, Benedictus Nursinus eodē ferē tēpore, Frācisca Sfortiae familiaris. Ioānes Horologius Paduanus cōmētarios ferē omnes reliquerunt. Nostra uero aetate Valerius Flaccus Viterbiensis sub Xisto III. cuius erat medicus. Iuuenis admodū decessit in magna hominū opinione. Nā humilis & ignotus à Niceno cardinale Romā ductus fuerat. Petrus Leo Spoletinus celebri fama à Laurentio Medice ex urbe ad Pisanā scholā aduersus illustrior cepit haberi, quanquam doctrinarum omninū magis curiosus ac sobrius iudex quam doctus medicus aut fortunatus, quod ille animaduertēs relictis curis, Romae quiescere coepit: uerū per inconstantia diu non licuit, sed cum in morbu exitumq; simul Laurentij rogatus incidere, omni successu desperato dicitur (quod sanē pleriq; nō credibile) in puteū se precipitasse, mane q; mortuus inuētus. Viuit & Gabriel Veronenis huius artis decurio, qui magno Paduae proficitur. **IN IURE CIVILI & Pont.** sola quoq; nomēclatura cōtenti erimus. Nam ante Inno. III. qui Decretales cōposuit, annis ferē cētū, in iure Ciuili Irnerius siue Guarnerius quidā apparuit, primus ferē qui leges aperuit, ut author est Odofredus in eius cōmētarijs. Deinde quē Placentinū appellāt. Bostianus itē & Martinus ambo Cremonēses in ea facultate scripserūt. Post hos Azo Bononiēsis, qui telli

qui testimonio Baldi Perusini maximū legibus attulit lumen. Eius discipuli Odofredus Beneuentanus & Accursius Florentinus. Hic iam quadragenarius imperate Frederico II. cepit Bononiae huic scientiae operam dare; adeoq; profecit, ut Odofredum praecellentē tunc doctorē longe superaret; postremo sese in solitudinē recipiens, iuris libros glossematis adnotauit, quibus nunc utitur post Cyprianū antiquū sanē enarratorē. Erant Bononiae duae tunc eius artis factiones, qui Bulgariū & qui Martinum Gesiam sequerent. Quos omnis ipse scientiae fama ad suam scholam conuertit. Decessit anno uitae LXXXVIII. Salutis M. CCL. XXI. X. Sepultus Bononiae apud aedem Minorum loco celebri, relicto Frācisca Accursio, qui & ipse doctor insignis, quaedam patris addidit scriptis. Bartholomaeus Brixienis adidit prater iuris cōmentarios etiā temporum historiam. Hos secutus Bernar. Cōpostellanus iussu Inno. III. in Decretales quē uocant apparatū conscripsit. Henricus cardinalis Ostiensis adhortate Alexandro III. in totas decretales. Succellere Odofredus alter a superiore qui in iure Ciuili scripsit, & Guido Archidiaconus Bononiēns. & Gasias Hispanus in Decretales. Dinus deinde Mugellanus post Accursium emicuit. Qui cum plures annos Bononiae docuisset, uocatus à Bonifacio VIII. cōponendo sexto Decretalium lib. praecipuā impendit operā. Deinde munerib; tantum quibusdā donatus Bononiā redibat, moestus animo quod spe honoris maximi ac Cardinalatus qua uenerat frustratū se uidisset in itinere subitū incidit in morbu quo periit. Post hunc uero Iacob. Neapolitanus. Albertus Odofredi auditor. Ricardus Malumbra Cremonēsis. Iac. de Arena discipulus, qui Cino teste Iura maxime aperuit. Lambertus de Rāponibus. Io. Andreae patre Andrea presbytero & matre cōcubina natus, apud Mugellū agri Florētini oppidum, iuris scientia, uirtutibusq; alijs natalium pudorē cōtexit. Nam domi apud patre prima edoctus literarum rudimēta, Bononiā admodum adolefcens uenit, ubi ob paupertatē paedagogū gessit, Scarpe etiā filium Mainardi Vbaldini erudiēdo. Cuius sanē fretus ope atq; amicitia Iuri Pōtificio ocioso uacauit, breuēq; effecit, ut in ea facultate facile princeps haberet, atq; in eodem loco annos prope XLV. profiteretur. Tanta alioqui uitae abstinentia, ut an. X. X. pelle teclus uisina citra lecti delicias noctibus cubitaret, frequētibus ieiunijs supplicijsq; inuigilās. Iuuenis admodum glossemata in Sextum Decretalium librum cōposuit, quapropter illa postea retractauit interpolauitq;. Deinde in Clementinas; postremo in Decretales, quod opus Nouella inscribit; in quo ueterum scripta collegit, ordinēq; digessit. Addidit quoq; Gulielmi Speculo, quē sibi ad eius operis perfectionem deesse uidebat. Decessit Bononiae an. Sal. M. CCC. XLV. II. Sepultus in aede Dominici, Ludo. Bauaro imperante. Cinus Pistoriensis ē familia Sinibaldorum, Dini auditor, Io. Andreae familiaris. Oldradus ē Laudepompeia aduocatus cōsultorialis, Dini etiā discipulus, cōsilia scripsit. Ioannes Calderinus Bononiēns. Io. Andreae discipulus in Iure Canonico, scripsit & cōsilia. Rainerius Foroluiensis Bartoli magister decessit an. M. CCC. LVIII. Fredericus Petrucius Senensis. Recupertus Miniatensis. Lopus Castilionensis. **BARTOLVS** ē Saxoferrato Cini auditor decessit an. M. CCC. LV. aetatis uero L. Hic prater omnes, Iuris ciuili scientiam maxime illustrauit. Franciscus Tigrini Pisanus, cuius uita ac mores doctrinā eius maxime ornauerunt. Franciscus de Albergottis Aretinus Bartoli familiaris. **BALDVS** Perusinus Bartoli discipulus praeceptor Gregorij XI. ante Pontificatum. Qui & causa fuit ut ille longo postliminio ex Gallia in urbem Romā rediret. Decessit Ticini ubi profitebatur, an. M. CCC. XII. Cuius famam Angelus Perusinus frater eius, & doctrina, & scriptis in eadem facultate penē adaequauit. Bartholomaeus Salicetus M. CCC. X. VI. ab Alberto Ferrariae principe aduersus, uti nouam in ea ciuitate scholam auspicaretur. Petrus Ancoranus Bononiensis Baldi auditor, scripsit in utroq; iure, cuius maxime cōsilia laudantur. Petrus de mote praesul Brixienis Iuris repertoriū appellatum edidit. Antonius Butriensis doctor Bononiensis uir admodū bonus, in iure item Pōtificio cōsilia conscripsit. Frācisca Zabarella patria Paduanus, cardinalis ac praesul Florentinus, in Iure item Pōtificio, in cuius funere Poggius orauit. Raphael Fulgosi us patria Placentinus, & alter Cumanus in Iure ciuili clarissimi. Ioannes Imolenis qui Bononiae decessit, ubi profitebatur, an. M. CCC. XXXVI. Lud. Pōtanus quem Romanum nonnulli appellant, cuius in magna sunt dignatione cōsilia, uir summi laboris & studij, tum merito singularis, Caterum ineptus dicit fuisse. Nicolaus Catanensis abbas Siculus appellatus, in Iure Pōtificio complura. Paulus Castrensis, in Iure Ciuili. Decessit Paduae ubi profitebatur anno M. CCC. CL. XX. V. II. Antonius Rosellus Hetruscus scripsit in iure ciuili, docuit

Accursius
Cyprianus
Bartholom.
Brixienis
Bernardus
Compostella.
Car. Ostien.
Odofredus
Guido Archidiaconus
Gasias Iuss.
Dinus
Iacobus
Neapol.
Albertus
Ricardus
Malumbra.
Lambertus
de Rāponibus
Ioan. Andreae
Cinus
Oldradus
Io. Calderi.
Rainerius
Fredericus
Petrucius
Recupertus
Lopus
Bartolus
Raldus
Bartholo.
Salicetus
Pet. Ancor.
Pet. de monte
Ant. Butriensis
Frācisca Zab.
Raph. Fulg.
Io. Imolenis
Ludo. Pon.
Paulus Castren.
Ant. Rosellus

Benedictus Paduæ. *Benedictus* Capra Perusinus uir admodum facetus docebat in patria. Scripsit & Decretales & consilia. *Barbatia* Siculus paucis ante annis Bononiæ ubi diu professus fuerat decessit, reliquit & consilia. *Laurentius* Calcaneus Brixienfis nonnulla nuper etiam scripti tautit. *Alexander* Imolensis & *Franciscus* Arctinus ambo scriptis excellentibus nuper relictis in memoria posteritatis uiuent. *Franciscus* præter iura cæteras etiam liberales artes est adeptus, princeps seculi huius habebatur. *Xisti* tempore magna expectatione in hæc urbem uenit, pauloq; post spe frustratus remigravit impari doctrinæ sapientia uitæq; instituto, cum in coelibatu uixerit, ac opibus inhauerit, quas cum mulatissimas cognatis demum reliquit. *Vuit* hodie *Bartholomæus* Sozinus Senensis, ingentiq; salario Paduæ proficetur, *Mariani* Iuris etiam peritissimi filius, qui æquam fortasse superioribus famam apud posteros consequetur.

R. VOLATERRANI COMMENTARIORVM
VRBANORVM LIBER XXII.

PONTIFICVM Ro. seu temporum eorum historiam scripsere impri mis *Damasus* Pontifex. *Anastalius* Bibliothecarius. *Paulus* diaconus *Aquileiensis*. *Guido* Rauennas presbyter ab hinc annos sexcentos. *Sigisbertus* monachus usq; annum M. C. XX XI. *Vgo* *Florianus*. *Sicardus* Præsul *Cremonensis*. *Gottfredus* *Viterbienfis* item Præsul. *Vincentius* & *Martinus* *Carfulanus* ordinis ambo Prædicatorum lo. XX II. tempore. *Cui* *Landulfus* de *Columna* *Canonicus* *Carnoten sis* opus etiam de his dedicauit. Post hos *Sozomenus* presbyter *Pisto riensis* lōgum uolumen ab initio mundi. *Geruasius* *Riccobaldus* *Fer rariensis* usq; ad sua tempora annum M. C. C. *Ptolemaeus* *Lucensis*. *Antonius* Præsul *Flo rentinus*, postremo *Platina*. ex Græcis autem *Eusebius* *Cæsariensis*. *Sozomenus* *Salamini us*. *Socrates* *Constantinopolitanus* monachus, qui *Iustiniani* temporibus rerum Roma narum epitomen fecit. *Novissimus* *Zonaras* item monachus res orbis ingenti uolumine epitomauit. Atque horum omnium libri ad nos peruenerunt: quos omnis congesti ut planè omnia uenena scriptorum animaduertere liceat. Qui quanquam uita probi ac uenerabiles fuerunt, ita tamen eorum nonnulli inepte atque illiterate, inter seq; pugnantia scripsere, ut ab alijs fortasse inter operarios magis quam scriptores collocentur. Ego uero cunctos laude dignos existimauerim: qui quod inuenerunt attulerint, posteritatemq; iuuerint. Ordo uero & cultus ac planè quæ expetitur dictio, tempori potius uidentur defuisse quam illis. Igitur quoniam *Anthropologia* nostræ *Pontificum* principumq; *Rom.* successiones merito uide bantur adijciendæ, eas compendio ex superiorum qui magis recepti fuerunt autoritate coegi.

Riccobaldus

Petrus xliij

Linus lxx

Cletus lxxx

Clemēs xciiij

PETRVS sedit annos xxv. Menses vi. E quibus vii. *Antiochiæ*, reliquos *Romæ* præfuit: ubi cum *Philone* philosopho *Iudæo* quandoq; congressum alibi diximus. *Iulsi* tandem *Neronis* cruci adfigitur, in loco quem *Montem aureum* nunc uocant trans *Tyberim*, ubi templum ante hos annos dicatum uidemus à *Ferdinando* *Hispaniæ* rege, impulsore *Amedeo* ordinis minorum uirò sanctissimo. *Sepultus* in *Vaticano*. Et eodem die *Paulus* uia *Ostiensis*, quia ciuis *Romanus*, securi percutitur. *LINVS* patria *Volaterranus* è familia *Maurorum*. sic enim in quodam ueteri scripto in ea urbe legimus. *Linum* *Volaterranum* à patre *Herculaneo* annorum xxii. studiorum gratia *Romam* missum, in contubernio tunc *Q. Fabij* amici paterni, deinde uenientem eo tempore *Romam* *Petrum* omnis omnibus secutum fuisse, ac ob eius egregiam fidem simul & eloquentiam euangelij coadiutorem illi permansisse. *Sedit* annos x. M. III. D. XII. martyr sub *Saturnino* *Cos.* Cuius filiam *lympharam* liberauerat. *Sepultus* in *Vaticano*. Ab ultimo *Neronis* anno ad *Vespasiani* tempora peruenit. *Instituit*, nequa mulier nisi capite linteis operto, templum ingrederetur, *Crea uit* episcopos x. presbyteros xiiii. *Scripsit* res gestas *Petri*, præsertim eius cum *Simone* *Mago* concertationem. *CLETVS* *Romanus* è regione *Vicopatricij* sedit annos xii. M. I. D. XI. à *Vespasiano* usq; ad *Domitianum*, ut *Damasus* scribit. Sub quo martyrio adfectus iacet in *Vaticano*. *CLEMENS* *Rom.* è regione *Calij* montis. *Sedit* annos III. M. II. D. X. *Regiones* urbis vii. *Notarijs* diuisit qui res martyrum diligenter perscriberent. *A* *Domitiano* ad *Traiani* tertium annum peruenit, à quo exilio mulctatus in insula ubi duo millia *Christianorum*

Christianorum offendit ad secunda marmora damnatorum, & aquæ penuria laborantium, humum dextro pulsauit pede, ex quo statim scaturijt fons. *Proiectus* deinde in altum, paulo post apparuit diuinitus in littore extinctus, ubi & templum ei dicatum. *ANACLETVS* *Atheniensis* sub *Traiano* martyr, sedit annos nouem menses II. *Instituit* ut episcopus à tribus ordinaretur episcopis, sacerdos tantum ab uno cui subesset: author *Gratianus* L. XV I. canone *Porro*. *EVARISTVS* *Græcus* à *Traiano* ad initium *Hadriani* peruenit, sub quo martyrio adfectus iacet in *Vaticano* teste *Damafo*. *Titulos* urbis presbyteris diuisit: sedit annos vii. menses x. *ALEXANDER* *Romanus* è regione *Capitetauri* sub *Hadriano* martyr: iacet in uia *nomentana* septimo ab urbe *millario*: sedit annos decem, menses septem. *D. ij.* *Impedientes* legatum sacris interdicit. Item ne clericus ullus ad secularis iudicij tribunal euocetur, utq; semel tantum die sacrificetur. *Iussit* & aquam in sacrificio uino admisceri, ad notandum *Christi* cum fidelis coniunctionem. *Aquam* postremo *lustrabilem* in templis instituit. Atq; hæc omnia teste *Gratia*. *XYSTVS* *Romanus* sub *Hadriano* martyr, iacet in *Vaticano*. *Sedit* annos x. Men. iij. dies xxi. *Instituit* in sacrificio cani *Sanctus*. Nam *Petri* tempore oratione tantum *Dominica* sacrificabant. *Alia* alij addidere. *Cælestinus* *in* *troitum*, *Gregorius* *kyrie* *eleyson*, *Thelesphorus* *Gloria* in excelsis, *Gelasius* *collationes*, *Hieronymus* *epistola* & *euangelium*. *Alleluia* *Hierosolymis*. *Symbolum* in concilio *Niceno*. *Mortuorum* commemorationem *Pelagius* *Tus*. *Leo* iij. osculum pacis. *Innocentius* *Agnus* *dei*. *TELESPHORVS* *Græcus* sub *Hadriano* martyr, sepultus iuxta *Petrum*: sedit annos x. Men. III. dies xxi. *Quadragesimam* instituit, utq; natali *dominico* ter sacrificaretur: media nocte quando natus: *In* *aurora* quando à pastoribus cognitus: *Hora* *tertia* qua cæteris illuxit. *In* sacrificio quoq; ut *Gloria* caneretur. *HYGIVS* *Græcus* sedit annos iij. Men. iij. dies iij. *Instituit* ut baptisimo seu confirmationi unus saltem, quem compatrem uocant, interesset. Et ne materia templorum in profanos usus uerteretur, alia quoq; edidit utilia. *Martyr* postremo sub *Antonino* *Pio*, conditur in *Vaticano*. *PVS* *Aquileiensis* sedit annos xi. Men. iij. dies iij. martyr sub *Antonino* *Pio* tumulatur in *Vaticano*. *Notauit* sacrilegi crimine qui fundos aut homines attingerent religioni dicatos. *Virgines* quoq; sacrari ante annū xxv. ac extra diem *Epiphaniæ* prohibuit. *Dic* item *Dominico* pascha celebrari, monitus à quodam *Hermete* diuino instigato spiritu, iussit. *Thermas* *Novati*, templum diuæ *Pudentianæ* dicauit, sua rogante sorore *Praxede*. *ANICETVS* *Syrus* martyr sub *Antonino* *Pio* sedit annos xi. Men. iij. di. iij. instituit ne clerici barbam aut comam nutriant, aliaq; complura ut etiam apud *Gratianum* uidere est. *SOTER* *Campanus* è *Fundis* martyr sub *M. Antonino*: sedit an. ix. Men. iij. di. xxi. *Sepultus* in cœmeterio *Callisti*. *Instituit*, ut nuptiæ palam & in celebritate fierent, benedicerenturq;. *Præterea* ne sacerdos nisi coram saltem duobus sacrificaret. *ELEUTHERIVS* *Nicopolitanus* sub *M. Antonino* martyr: sedit an. xv. M. iij. *Sepultus* iuxta *Petrum*, iussit contra *Seuerianos* ne quis *Christianus* aliquem cibum quo uesceretur homines, abominaretur. *VICTOR* *Afer* sub *Commodo* martyr: sedit annos x. Men. III. dies x. sepultus in *Vaticano*. *Hic* eos qui ob acceptam iniuriam, aut uetus odium reconciliari recusassent, sacris interdixit. *Item* ex *Eleutherij* sententia instituit pascha die *dominico* celebrari: uidelicet à quarta luna mensis *Martij* usq; ad xxi. eiusdem mensis, cum celebraretur in eadem luna more *Hebraico*: quæ res multos uel magnos uiros in dissensionem prouocauit usq; ad concilium *Nicentum*. *ZEPHERINVS* *Romanus*, sub *Seuero* martyr: sedit annos xvij. Men. vij. dies x. sepultus in uia *Appia* haud procul à cœmeterio *Callisti*. *Statuit* ut sacrificium sanguinis in utreo calice nō ligneo ut antea fieret. *Successores* deinde ex auro & argento aut stanno tantum uoluerunt. *Utq;* omnes post pubertatem semel in anno *Eucharistiam* sumerent. *Innocentius* tertius deinde & confessionem addi peccatorum uoluit. *CALLISTVS* *Romanus* è regione *Rauennarum* martyr sub *Caracalla*: sedit annos vij. Men. ij. dies x. sepultus in cœmeterio *Calopodij*. *Instituit* quatuor temporum ieiunia. *Diuæ* genitrici trans *Tyberim* templum edificauit. *Cœmeterium* item, quod adhuc *Callisti* dicitur. *VRBANVS* *Romanus* sub *Alexandro* martyr: sedit annos viij. Men. ij. dies xii. *Sepultus* uia *Tyburтина* in cœmeterio *Prætextati*. *Statuit* ut prædia essent inter clericos communia, fructus quoque uiritim distribuerentur. *PONTIANVS* *Romanus* martyr sub *Alexandro*: sedit annos v. menses II. Dies II. *Sepultus* in cœmeterio *Callisti*: decessit in exilio in *Sardinia*. *ANTHERVS* *Græcus* martyr sub *Maximiano*: sedit

Anacletus cñ

Euaristus ex

Alexander

Xystus cxvij

Telesph. cxxix

Hyginus cxi

Pius cxliij

Anicetus cxv

Soter cxlxix

Eleutherius

cxxxvij

Victor cxcij

Zephe. cciiii

Callistus ccix

Urba. ccxxv

Pont. ccxxv

Antherus

ccxxxix

no: sedit annos III. mensē I. dies II. Statuit utilitatis aut necessitatis gratia, episcopos consentiente Pontifice ad alios Præfulatus posse transferri, primusq; instituit uti res martyrum à Notarijs conscriberentur. **FABIANVS** Romanus martyr sub Decio sedit annos XII. menses XI. dies XI. sepultus in cœmiterio Callisti. Venit ne quis consanguineam usque ad quintam sobolem in matrimonium duceret. Vtque Christianus omnis ter in anno Eucharistiam sumeret. Insuper ut quotannis Chrisma instauraretur veterē combusto.

CORNELIUS Romanus martyr sub Decio sedit annos II. menses II. dies IIII. Inter viros doctrina claros memoratur, Quippe qui ad Cyprianum familiarem suum multosq; alios, plures de rebus fidei conscripsit epistolas. Actus in exilium Centumcellas à Decio est.

LUCINA uirgo Precibus Lucinæ uirginis sanctissimæ, è Catathumbis Apostolorum corpora: alterius quidem uia Ostiensis ubi necatus fuit, in prædium ipsius Lucinæ: Alterius uero Petri ubi & supplicium tulit, in Vaticanum transtulit. Tandem plumbatis (genus hoc supplicij) cæsus, dum ad mortem traheretur, bona ecclesiæ Stephano commisit Archidiacono. Eius corpus

LUCIUS celsij Lucina prædicta noctu sepelijt in prædio suo, haud procul à cœmiterio Callisti. **LVCIUS** Romanus martyr sedit menses duos, dies decem. Sepultus in uia Appia: primum in exilium à Volusiano Imperatore missus, Instituit, ut Diaconi duo, presbyteri tres, semper lipi scopum comitarentur, ueluti uitæ testes. **STEPHANVS** Romanus martyr sub Valeriano sedit annos tres, menses duos. Sepultus in cœmiterio Callisti. Hic sententiam Cornelij Pontificis probauit: ut uidelicet desertores fidei, postea penitentes, baptismo non iterarentur, quæ sanè quaestio plures agitabat. **XYSIVS** secundus Atheniensis martyr sub Galieno. Sedit annos duos, menses nouem. D. III. Sepultus in cœmiterio Prætextati uia Tyburtina. Dum ad supplicium traheretur, Laurentio Leuitæ thesaurum dispensandum tradidit. **DIONYSIVS**, cuius origo à Damaso ignoratur, martyr sub Claudio secundo, sepultus in cœmiterio Callisti. Instituit ne infanus uel hæreticus accusare possit. Tēpla, Cœmiteria, ac paræcos presbyteris diuisit. **FELIX** martyr sub Claudio secundo: sedit annos quatuor, menses tres, dies xv. sepultus in cœmiterio Callisti. Instituit templorum consecrationes, quodque nisi in loco sacro à presbyteris non sacrificaretur. **EVTICHIANVS** Lunensis martyr sub Aureliano. Instituit ut accusatio coram iudice scripto fieret: sedit annos V. menses decem, ut nonnullis annum tantum. **CAIUS** Delmata sub Diocletiano martyr: sedit annos decem, menses quatuor, sepultus in cœmiterio Callisti. Eusebius hunc quindecim annos sedisse scribit. Instituit ordinationes, Lectorem, Exorcistam, Acolytum, Diaconum, presbyterum, Episcopum: præterea ut clericus ad iudicem profanum accersiri non possit. **MARCELLINVS** Romanus martyr sub Diocletiano sedit annos nouem, menses quatuor, dies vi. Sepultus in uia Salaria in cœmiterio Priscillæ. Hic metu perterritus, Deos primum adorauit. Deinde in concilio Præfulum Sinuessæ publice sese multandum tradidit, ac ob admissum facinus se insepultum dimitti mandauit: deinde è uestigio ad supplicium reuersus est. Hoc tempore Damascus, & item Eusebius restantur ad septemdecim Christianorum millia diebus tantum triginta per diuersas prouincias adlicita supplicijs, præter eos qui ad metalla & arenam, effosso altero oculo & crure suffracto damnati fuerant. **MARCELLVS** Romanus martyr sub Diocletiano sedit annos quinque, menses sex, dies XXI. Sepultus in cœmiterio Priscillæ, quæ ut illud construeret, ab eo fuerat impulsâ uia Salaria. Titulos in urbe uiginti quinque, sicuti diocesis, id est gubernationes ad baptismi commoditatem, Cæterum relegatus quanquam in pedere & acrumnis aggeret, nunquam tamen aut ieiunia, aut preces, curamue fidelium intermisit. Hoc tempore

LUCINA uirgo moriens ecclesiam heredem reliquit. Fuere item martyres sub Diocletiano, **ERASMUS** Campanus præful qui Formijs facer. **BLASIUS** Sebasæ urbis Armeniæ præful. **VITUS** puer Sticulus cum Modesto & Crescētia nutritoribus. **SEBASTIANVS** Narbonensis primæ cohortis princeps. **GEORGIUS** Cappadox miles, qui draconē in Africa exercitum uastantem solus interfecit. Eius meminit cum laude Ambrosius: caput autem repertum Venetijs translatum. **ESBIUS** Græcus martyr sub Maxentio, sedit annos duos, Men. VI. dies XXV. sepultus in cœmiterio Callisti. Huius tempore Crucem inuentam ab Helena memorant magna historia discrepantia. **MILCIADVS** Afer martyr sub Maximiano sedit an. iij. Men. vij. di. ix. Sepultus in cœmiterio Callisti. Instituit, ne in die dominico, aut v. feria ieiunaretur, quod hos dies pagani quasi sacros colerent, Hoc tempore fuere martyres **Dorothea** & **Sophronia**.

Syluester Romanus sedit annos XXI. sepultus in cœmiterio Priscillæ. Instituit ut Chrisma tantum episcopi consecrarent ac baptizatum confirmarent, occasione mortis etiam presbyteri: habitauit apud Soracte uicinum urbi montem. Constantinum falso baptizasse dicitur, cum Hieronymus adseueret eum ab episcopo Nicomedienſi Arrianæ sectæ prope Nicomediam in extremo uitæ baptizatum, ut in Constantino latius dicam. **MARCUS** Romanus Constantino Imperatore, sedit annos II. Menses viij. **IULIUS** Romanus Constantino Imp. sedit annos X. VI. Menses iij. sepultus in cœmiterio Callopodij, uia Aurelia. Extruxit tria cœmeteria in totidem uijs, Flaminia, Aurelia, Portuensi: basilicas duas, alteram iuxta forum Rom. Trans Tyberim alteram, Instituit & Notarios à quibus res Christianorum describerentur. Primam Niceæ synodum celebrauit episcoporum CCCVIIII. contra Arrium, iubente Imperatore. **LIBERIUS** Romanus Constantio Impera. sedit annos xvi. Menses viij. dies ij. Hic primum à Constantio tanquam orthodoxus in exilium actus: uerum minime in officio durauit, in Arrianam & ipse sectam collapsus. Quapropter eo uitio & absente Felix surrogatur. **FELIX** II. Romanus Constantio Imper. interficitur Liberij seditione tanquam orthodoxus: sepultus in basilica quam ædificauit uia Aurelia secūdo ab urbe lapide, sedit annum M. IIII. **DAMASUS** Hispanus sedit an. X. V. Menses ij. dies x. Hoc tempore Vrsicinum quendam factiosi elegerunt, ortoq; tumultu in basilica quæ Sicinij appellatur, multi mortales ex utraq; parte interfecit fuere. Quæ res uitio data Christianis ab Amiano Marcellino est. **DAMASUS** basilicā diuo Laurentio prope Theatrum Pompeij ædificauit, muneribusq; or nauit. Instituit in sine Psalmorum, Gloria patri. Floruere sub eo præclara religionis lumina, Hieronymus, Ambrosius, Augustinus. Sub hoc item secundum concilium Constantinopoli celebratum contra Macedonium, episcoporum CL. **SIRICIUS** Ro. sedit an. xv. Menses x. dies xxv. Instituit ut bigamus ad officium sacerdotis non admitteretur. Sepultus in cœmiterio Priscillæ. **ANASTASIUS** Romanus Honorio & Arcadio Imp. sedit an. III. dies x. sepultus ad Vrsicum pileatum. Instituit ne debiles membris ac manci sacris adscriberentur. Et ut Euangelium in templis stando audiretur. **INNOCENTIUS** Albanus sedit an. X. V. sepultus ad Vrsicum pileatum. Instituit ut in solennibus sacrificijs pax populo daretur, ut sabbatis ieiunium celebraretur. **ARCADIUM** principem sacris interdixit, quod Ioannem Chrysostomum expelli è Constantinopoli permisisset. **CATAPHRYGARUS** sectam damnauit. Basilicam S. Geruasii & Protasii dedicauit. **SOZIMUS** Græcus Honorio & Arcadio Imp. sedit annum & mensem, di. viij. sepultus iuxta corpus diui Laurentij uia Tyburtina. Instituit ut cereus sabbato sancto benedicere tur. **BONIFACIUS** Romanus, sedit an. III. Menses iij. dies vij. Honorio Imp. Instituit ne minor annis presbyter ordinaretur. Huius tempore orta seditio, alter Eulalius nomine electus est Pontifex: ambo in exilium ab Honorio pelluntur. Sed Bonifacius breui tempore reuertitur. **CÆLESTINUS** Campanus Theodosio iuniori Imp. sedit an. V. Menses x. dies xvij. Basilicam Iuliam dedicauit. Mandauit ut omnes sacerdotes nossent sacros Canones. Hoc tempore tertia Synodus CCC. episcoporum apud Ephesum celebrata, ubi Nestorius damnatus. **TEMPLUM**q; diuæ Sabinæ dedicatū ab Petro quodam Illyrico, uti carmina in eo adhuc in pariete demonstrant. **XYSIVS** III. Ro. sedit an. V. III. di. xi. **VALENTINIANO** II. Imp. basilicam diuæ genitricis ad Macellum Liuiæ, quæ ad præsepe dicta est: deinde S. Maria maior miraculo natiuis, impenſa Ioānis Patricij extructam dedicauit, ut prima templi facies pictura ostendit. Hic à Basso presbytero accusatus, calumniam in concilio episcoporum discussit, ex quo Bassus à Valentiano in exilium pulsus est. **LEO** Tuscius Martiano & Leone primo Imp. sedit an. X. XI. Menses i. di. xij. Inter uiros doctrina, eloquio & sanctitate præcipuos connumeratur. Epistolas, sermones plurimos reliquit. Attilæ Hunnorum regi occurrens ad amnem Ticinum furorem eius sola oratione compressit. Concilium quartum Chalcedonenſe celebrauit, in quo Nestorius damnatus. **HILARIUS** Sardus Leone primo imperate, sedit an. V. II. Menses ij. di. x. Sepultus in cœmiterio S. Laurentij. Instituit ne Pontifices sibi deinceps successorē deligerent. Scripsit epistolas tris synodos cōfirmantes, Nicenā, Ephesinā, & Chalcedonenſem. In baptismo Cōstantiniana basilicæ tria addidit sacella, Ioannis Baptistæ, Euangelistæ, & S. Crucis. **SIMPLICIUS** Tyburs Leone II. & Zenone Imp. sedit an. XV. Menses i. di. vij. Stephani basilicam in Cœlio monte dedicauit. Item Andrea apostoli haud procul à S. Maria ad præsepe ubi adhuc uestigia uidentur & carmina inscripta leguntur. Sanctæ quoq; Vibianæ ad palatium Lucinianū. Instituit præterea ne quis inuitus episcopus deligeretur. Et ne quis clericus possessionem

Felix III
ccccxxxiiij
Gelasius
Festonem sacerdotij ab homine extra sacra acciperet. Felix III. Romanus è regione Fascio
lae regnante in Italia Theodorico: sepultus in basilica Pauli, sedit an. VIII. Men. xi. dies xvij.
Instituit ut templa à solis Præsulibus consecrarentur. Gelasius Afer Theodorico regnante,
sedit an. III. Men. viij. Constituit ut clericorum ordinationes quater in anno tantum fierent,
dieq; sabbati. Vir sanè doctus est habitus, multaq; contra Manichæos conscripsit, eorumq;
libros cremavit, hymnos plurimos qui in templis canerentur ad imitationem S. Ambrosii e-
didit. Anastasius II. Romanus Theodorico regnante, sedit annos II. uir parum secunda fa-
ma, ut qui Acacium hæreticum quem primo expulit, ab exilio reuocare tentauit. Quare ulto-
re deo dum in secessu uentrem soluit, subito occubuit teste Gratiano. Symmachus Sardus
Theodorico regnante, sedit an. x v. Men. vi. di. xxv. Multa passus traditur, dum Laurenti-
um quendam primo alij deligunt: dein Petrum episcopum Altinum fauente Theodorico,
omnia tandem superauit in Synodo sese excusans eiectis inimicis. Constituit ne quis cleri-
cus cum muliere nisi sanguine coniuncta habitaret. Plura insuper templa gediticauit, primum
Andræ prope Petri basilicam: deinde Agathæ in fundo Lardario, diui Pancratij, Syluestri
quoq; & Martini iuxta Traiani Thermas. Apudem in basilica Pauli renouauit, habitacula
casulasq; pauperibus prope Petri & Pauli basilicas extruxit, eosq; continuo sustentauit. Sed
& episcopos aliosq; in exilijs agentes opibus iuuit. Ormisda Prulinonius Theodorico re-
gnante & Iustino seniore Imp. sedit an. i x. di. xvij. sepultus in basilica Petri. Synodum pro-
uincialem hortante Theodorico apud urbem habuit ubi multa utilia constituit. Ioannes Tu-
seus sedit an. II. Men. viij. Theodorico regnante, à quo in carcerem Rauennæ coniectus pe-
dore occubuit, relatus Romam in basilica Petri sepultus, catalogoq; martyrum adscriptus.
Causa fuit quod missus à Theodorico ad Iustinum ut Arrianos restitueret, minime placita
retulit. Constituit inter alia ut spoliatus ante omnia restitueretur. Felix IIII. Samius Iustinia-
no Imp. sedit an. IIII. Men. ij. di. xij. Templum Cosmæ & Damiani apud Romanum forum,
quod carmen adhuc in eo scriptum indicat, ædificauit. Saturnini basilicam uia Salaria resti-
tuit. Quodq; morientes ungerentur instituit. Bonifac. II. Ro. Iustiniano Imp. sedit annos ij.
Men. iij. sepultus in basilica Petri. Ioannes II. Ro. sedit an. ij. Men. iij. sepultus in basil. Pe-
tri. Agapitus Romanus Iustiniano Imp. sedit annum. Missus à Theodato rege Gothorum
ad Iustinianum orator de excusanda morte Amalantæ cuius author fuerat, conciliatio Im-
peratore ab eodem de Eutythiana secta tentatus constantissime reuocando effecit, ut Impe-
rator ipse ad sanitatem rediret, Anthemiumq; eius authorem mali Præsulem Constantino
politano in exilium pelleret. Agapitus Constantinopoli paulo post mortuus, & in urbem
relatus, ac in basilica Petri sepultus est. Syluerius Campanus Iustiniano Imp. sedit annum,
Menses v. dies xij. uir sanctus ac fere martyr, calumniam passus apud Bellisarium, accusan-
te Vigilio diacono & Theodora Iustiniani ac Antonina Bellisarij uxoribus instigantibus,
coactus Pontificatu se abdicare & in insula Pontia in exilio mori, quod Anthemium episco-
pum reducere ab exilio noluerit. Vigilus Romanus Iustiniano Imp. sedit an. x v. Men.
ses vi. dies xxvij. Hic suffectus in locum Syluerij, fauentibus Theodato rege & Theodora,
ex eadem causa qua & ille plectitur, dum contra conuentum inter eos Anthemium episco-
pum reducere recusat. Itaq; Constantinopolim uocatus uarijs contume-
lijs uerberibusq; affectus fuit, in quibus & extinctus ueterem culpam optimo sine pensauit,
relatus in urbem & apud sanctum Marcellum uia Salaria sepultus. Ab hoc item quinta Sy-
nodus Constantinopoli celebrata, ubi contra Theodorum Coriariu constitutum, ut Ma-
ria θεοτόκος, id est, dei mater appellaretur. Anno d. lx. Pelagius Ro. Iustiniano Imp. sedit an.
x. di. xix. Constituit ut Clerici vij. horas Canonicas quotidie obirent. Quodq; quadagesi-
me tempore hora ix. posset presbyter sacrificare: sepultus in basilica Petri. Ioannes III. Ro. Iu-
stino iunior Imp. sedit an. XII. Men. vij. di. xxvi. Narseti eunucho amicissimus fuit, eiq; con-
sulatum impetrauit. Aedem apostolorum Philippi & Iacobi à Vigilio inchoatam absoluit.
Benedictus Romanus Mauricio Imp. sedit an. IIII. Men. dies xxvij. Pelagius II. Romanus
Mauricio Imp. sedit annos x. Men. ij. dies x. Statim renunciatus Pontifex misit Gregori-
um qui ei postea successit, tunc diaconum, ad Mauricum Constantinopolim sese excusa-
tum, quamobrem eius cōsensum ob rerum turbationem nō expectasset. Basilicam Lauren-
tij martyris extruxit. Gregorius Rom. Mauricio Imp. sedit annos x. Men. vi. di. x. sepul-
tus in basilica Petri sub ara diui Andræ. Huius paulo altius uita recensenda. Hic Gordiano
senatore

senatore natus, quod doctrinæ religioniq; aptus uideretur puer, ac disciplinæ liberalibus im-
butus esset, diaconus ordinatur. Sex in Sicilia cœnobio sua impensa ædificauit, domumq; pa-
ternā Romæ prope Seprizonium, templum diuo Andræ dicauit. Missus dein Cōstantino
polim à Pelagio excusatum quod decreto Cæsaris nō expectato propter tumultum necessā-
rio sumpsit officium, simul & rogati auxilia cōtra Longobardos, quæ sanè omnia facundia,
modestiaq; fretus obtinuit. Multis uero post annis quib. habitu monachi deo seruiebat, Pon-
tifex renunciatus è uestigio ad Imperatorem mitti rogatum, ut electionem minime ratā ha-
beret. At ille contrā mandauit, gratias agens clero populoq; Ro. q; talem uirum delegissent.
Itaq; Gregorius sumpta prouincia, dies noctesq; nunc scribendo aut orādo agebat. Cerimo-
nias quib. nūc utunt in templis, modumq; chori & psalmodiæ primus instituit. Agilulphum
Longobardorum regem ex Arriano orthodoxum fecit persuasione Teudelindę uxoris, cui
Gregorius Dialogorum libros dicauit. Mauricio principi clericos ad militiam cogenti, et rur-
sus Patriarchæ Cōstantinopolitano Oecumenicum se dicenti acriter restitit, dicentis quod
Petro Ro. Pōtiffici traditæ fuissent clauces, meminissetq; debere humilitatis generis sui, q; dei
benignitate ex Notario Comes excubitorū, & ex comite Cæsar, ex Cæsare Imperator esset
factus. Pestem maximā Romæ supplicationibus precibusq; quas rogationes uocant, factis,
omni atate, ordine, sexu, interuenientibus sedauit: placatum deum angelus illi arci Romæ
præsidiens gladium cruentum in uaginā condens indicauit. Fertur & præcipuas Romæ sta-
tuas, & quicquid erat mirandi operis in Tyberim præcipitari iussisse, ne mortales à religione
nuper instituta sua specie distraherent. Quod mihi sanè uerisimile uidei. Scripsit libros Mo-
ralium, in Job, Homiliasq; quas nonnulli ceteris doctorum scriptis in eo genere præferunt: li-
bros etiā tris Dialogorum, alias item in prophetas ac sacros libros enarrationes, imitatus ante
omnes Augustinum, ut ipsius scripta planè fatent, sermone dulci pariq; præceptis quæ tradi-
dit charactere, numerisq; semper idem & antithetis frequēs. Sabinianus cuius patria ignorat
Phoca Imp. sedit annum, Men. v. di. ix. Horas diei sono tintinnabulorum distinxit. Gregorij
iam defuncti laudibus obreptaui, q; ecclesia patrimonium popularis gratiæ causa dissi-
pat. Bonifac. III. Ro. sedit Men. viij. di. xxvij. sepultus in basil. Petri. Bonifac. IIII. è Valeria
Marforum urbe, Phoca Imp. à quo & Pantheon impetrauit, ut diuæ Genitrici omnibusq;
sanctis dedicaretur, sedit an. v. i. Men. viij. di. xij. Domum suam cœnobium fecit, possessioni-
bus etiam paternis ei cōcessis. Deusdedit Ro. Heraclio Imp. sedit an. IIII. sepultus in basilica
Petri, uir optimus, deoq; acceptus ex eo signo putatur, q; quendam obuium pauperem ele-
phantia morbo correptum, solo osculo sanauit. Fuit enim ea tempestate quedam elephātia
feu scabies, nouum genus impetiginis, quæ toto corpore diffusa homines uix dignoscendos
reddebat. Quæ rursus nostra atate, an. xi. ccccxcvi. cœpit in omni fere Europa nullo reme-
dio. Bonifac. v. Campanus Heraclio Imp. sedit an. v. dies x. uir laudatissimus, instituit ut ad
templa confugientes salui essent. Honorius Campanus Heraclio Imp. sedit an. xij. Men. x.
di. xvij. sepultus in basil. Petri, quam tegulis æneis è templo Romuli ablatis operuit. Agne-
tis uia Nomentana, ut carmen indicat, Pancratij quoq; uia Aurelia templa restituit atq; à
fundamētis extruxit, ut Anastasij ad aquas Salinas. S. Quatuor Coronatorum. Cyriaci uia
Ostiensis milliario septimo. Seuerini Tybure. Hoc tempore Mahumetes caput extulit. Se-
uerinus Romanus Heraclio Im. sedit annum: sepultus in basil. Petri. Ioan. IIII. Delmata He-
raclio Imp. sedit annum. Men. viij. di. ix. sepultus in Basilica Petri. Theodorus Græcus He-
raclio Im. sedit an. v. i. Men. v. di. xvij. sepultus in basil. Petri. Martinus Tudertinus Cōstāti-
no III. Imp. sedit an. v. i. Men. i. di. xxv. Hic multa passus Imperatoris iussu, q; Pyrrhū, Sergiū,
Paulū patriarchas Constantinopolitanos hæreticos iudicauerat. Missi itaq; prius Olympius
frustra, deinde Theodorus exarchi ad eum capiendum fuere: iniecta collo catena specie salu-
rationis à Theodoro mittitur Constantinopolim: inde à Constantino in exilium Cherfonā
pulsus, ibiq; extinctus inter sanctos colitur. Eugenius Ro. Constantino III. Imp. sedit an. II.
Men. ix. Statuit Gratiano etiā teste, ut episcopi carcerem haberent ad plecenda clericorum
delicta. Vitellianus Signinus Cōstantino III. Imp. sedit an. XIII. Men. vi. Cantum & Nauia
quæ organa appellant in templis instituit. Adeodatus Ro. sedit an. IIII. Men. ij. di. v. prius mo-
nachus in cœnobio S. Erasmi in Cælio monte, quod postea sumptuosius auxit. Donus Ro.
sedit an. IIII. Strauit marmore atrium basil. Petri, quod Paradisum appellant. Apostolorum
uia Ostiensis, & Euphemie tēpla restituit. Bœotianū cœnobium Romanis incolendū tradidit.
Fama

Sabinianus

Bonifac. IIII
Bonifac. IIII

Deusdedit
Dxcv.

Bonifacius v
Honorius
Dccxij

Seuerinus
Ioannes iij
Theodorus
Martinus
Dcxliv

Eugenius

Vitellianus
Dcliiij
Adeodatus
Donus

Fama quoq; sanctitatis eius permota Rauennas ecclesia quæ Allocephalis appellata est, con-
 sentiente Theodoro eius Presule, Romano se Pontifici subdidit. Agatho Siculus Constan-
 tino III. Imp. Sedit annos ij. Men. vi. dies xxv. Sexta Synodum contra Monothelitas Con-
 stantinopoli celebravit. Tanta alioquin sanctitate ut obuiū quendam leprosum osculo libe-
 rauerit. Leo II. Siculus sedit Men. x. Instituit quotidie baptismū fieri necessitate urgente, præ-
 terea pacis osculum in templis. Benedictus II. Romanus sedit an. x. dies xij. Ea fuit autori-
 tate simul & sanctitate, ut Cōstantinus III. eius causā decreuerit, ut deinceps Ro. Pontifex
 absq; consensu Imperatoris, aut Exarchi, populo præflet. Quod poltea non diu fuit obser-
 uatum. Præterea S. Laurentij in Lucina, & Valentini martyris templa restituit. Ioannes V.
 Antiochenus Iustiano II. Imp. sedit annū, di. x. Apud Lateranū à tribus episcopis, Ostien-
 si, Portuēsi, & Veliterno se cōsecrari iussit. Quæ ritum postea successores seruauere. Conon
 Thrax sedit Men. x. dies ij. Sergius Antiochenus sedit an. x. III. Men. ix. dies xiiij. Iustina
 no II. Imp. Sub quo multa passus est quod cōcilium contra Monothelitas cōprobaret. Mis-
 sus Zacharias Protospatharius qui eum caperet, fauente pop. Ro. Pontifici, parum absuit
 quin interficeretur. Eius nominis sanctitate permoti Saxones Christiani tunc primum facti
 sunt. Ioan. V. I. Græcus, Iustiano II. Imp. sedit an. I. I. Men. ij. Martyr ut putatur: sub quo
 aut passus aut quamobrem, non satis constat: sepultus in cœmiterio Calluli, ut etiā existima-
 tur. Ioannes VII. Græcus, sedit an. x. I. Men. viij. dies xvij. Siluius siue Solinus natione Sy-
 rus, sedit dies xx. sepultus in basilica Petri. Cōstantinus Syrus, sedit an. VII. dies xv. sepultus
 in basilica Petri. Et honore præcipuo apud Iustinianū II. fuit, à quo aduersus Constantino-
 polim, Nicomedię obuiū eum habuit, qui ueniam præteritorum ab eo supplex petijt. Grego-
 rius II. Ro. Leone III. Imp. sedit an. x. V. Men. ix. di. x. passus multa sub eodem q; imagines
 tollere noluerit. Paternam domum cœnobium S. Agathæ consecrauit, moenia urbis ex par-
 te restituit. Greg. III. Syrus, sedit an. x. Men. viij. di. xxi. Leone III. Imp. Quem ob sublatas
 imagines, de Synodi celebratę sententiā sacris interdixit. Ex quo oblidente Limprando Lon-
 gobardorū rege Romā, ad auxiliū Caroli Martelli cōfugit: ille sola legatione cōpatrem (uti
 uulgo nūc uocāt) suum ab incepto amouit. Multa templa restituit. Testū inter alia S. Chry-
 sogoni, ubi & monachos collocauit fundisq; ditauit. Zacharias Græcus Pipino regnante, se-
 dit an. x. Men. ij. sepultus in basilica Petri. Dialogū Gregorij in Græcū uertit sermonē. Por-
 ticum Lateranēsi basilicę extruxit. Limprandū ducem Spoletinū urbem uexantē eū frustra
 legatione rogasset, ipse demū castra petens aspectus reuerentia remouit. Pipinū Caroli Ma-
 gni patrem & maiorē domus, Francia regem cōstituit. Stephanus I. Ro. Pipino regnante,
 sedit an. v. Men. i. Hic Roma obsessa ab Aistulpho, prius ad deū templaq; confugit, Iultrata
 cum apostolorum caluarijs ac supplicationibus urbe. Deinde à Cōstantino VI. Imp. cum fru-
 stra auxilia expectasset, ad Pipinū mittit rogatum uti subueniret. Ille ad se iūctum uenire ma-
 gno excepit honore, Carolo filio centū millibus passuum obuiā missō. Reuertēs breui post
 tempore sublatis inimicis, moritur in urbe, ac in Petri basilica tumulatur. Paulus Romanus,
 Pipino regnante, sedit an. x. Men. x. Moritur in basilica Pauli. Delatus in Vaticanum. Vir
 mira in pauperes pietate: ipse solitus obire Xenodochia & carceres, miseros, & presentia, &
 re iuuabat. Stephanus III. Siculus Pipino regnante, sedit an. ij. Men. v. dies xxviij. Conciliū
 Lateranense celebravit, ubi Constantinum Pseudopontificē damnauit. Instituitq; uti ima-
 gines restituerētur contra conciliū Constantinopolitanū, aliaq; cōplura utilia. Quibus pera-
 ctis supplicationes egit à Laterano ad Petri basilicā nudis pedibus. Hadrianus Ro. Carolo
 regnante. Quē uocatum ad liberandū ab obsidione Desyderij Romā, in gradib. basilicę Petri
 honorifice excepit. Cui obuiā processerant tria milia Iudicū. Sic enim bibliothecarius & re-
 centiores historici, uiros Senatores ac claros appellat Aquaductus plurimos urbis restituit:
 strauit marmorib. atriū basilicę Pauli. Instituit in atrio Lateranensi quotidie centū pauperes
 alerentur, sedit an. xxx. III. Men. x. di. xvij. Leo III. Ro. Carolo Magno regnante, sedit an. xxx.
 Men. x. di. ix. uir doctrina, bonitateq; præstans. Dum supplicationes agit à Greg. institutas,
 apud adē Syluestri captus, Paschalis Primiticij & Campuli presbyteri fraudibus, ac ferē ad
 mortē casus in cœnobii S. Erasmi relegat. inde cubicularij sui arte, clam in Vaticanū, inde
 ad ducē Spoletinū, postremo in Galliā ad Carolū cōfugit, qui honorifice exceptus pauloq;
 post remissus est. Mox Carolo Romā adueniente, in basi. Petri iureiurādo adfirmavit se inno-
 xiū esse. Quare absolutus corā populo, & de accusatorib. poena sumpta est. Carolus ob eius
 egregia

egregia merita Imperator factus. Stephanus I. III. Romanus Ludouico Pio Imp. sedit an-
 nos III. Men. vij. Statim ad Ludouicū in Galliam proficiscitur ignora de causa, concurrente
 magna mortalium frequētia spectatū. Reuertens secum crucē auream Petri Basilicę à rege
 dono datā uexit: sepultus in eadē basilica. Paschalis Romanus Ludouico Pio Imp. sedit an. Paschalis
 VII. Men. ij. dies xvij. Excusauit sese apud Imperatorē, quod in Pontificatu ineundo eius
 cōsensum non expectasset, quē ille nō solum ratum habuit, sed & liberā episcoporū deligen-
 dorum potestate summis Pontificib. tradidit: cum antea ea de re confulerentur Imperatores
 ex priuilegio ab Hadriano Carolo cōcesso, uti refert bibliothecarius. Paschalis adem Praxe-
 dis extruxit iuxta ueterē. Templaq; Cæcilię ac S. Marię ad præsepe restituit: sepultus in ba-
 silica Petri. Eugenius II. Ro. Ludouico Pio Imp. sedit an. III. uir optimus existimatus. Va-
 lentinus Romanus, nondū presbyter ob merita Pōtifex renūciatus. Die xl. decessit. Grego-
 rius III. Ro. Ludouico Pio Imp. non prius Pontificatū iniit, quā Imperatoris consensum
 per legatos expectasset. Cuius etiā hortatu celebritatem omnium sanctorū instituit. Corpus
 diuini Gregorij ubi nunc iacet transtulit, sedit an. v. I. Sergius II. Ro. Lotario Imp. sedit an. II. Sergius ij
 Men. ij. Hic os porci prius appellatus, nomine ob turpitudinem mutato in itū dedit mutat.
 dorum nominū successoribus. Vir fuit frugi, Ludouici filios ad concordia reduxit, Imperio
 Lotario ad iudicatum. Cuius filius Ludouicus Romam ueniens, magna prius strage facta, tan-
 dem honoribus excipitur, à Pontifice perducitur manu ad Petri Basilicę ualuas, interroga-
 tusq; ante templi ingressum adfirmavit se cum pace uenisse. Leo III. Ludouico II. Imp. sedit
 an. viij. Men. ij. dies vi. sepultus in basilica Petri. Hoc tempore Saraceni in Vaticanum usq;
 uenere, incensiq; Petri Basilicę foribus à pop. Ro. repressi Ostiam sese recepere. Quō Leo
 cum exercitu se conferens, orationeq; facta, Deus cuius dextra pauci magnā hostium multi-
 tudinem fugauerūt: reuersusq; Vaticanum v. annorū spatio moenibus cinxit. Ciuitatemq;
 Leoninam appellauit, ac Corsis à Saracenis expulsis inhabitandā dedit. In cuius portis sup-
 plicia ad deū uerba iussit inscribi. Fores incensas basilicę ex argento restituit, turrimq; quam
 nunc in Vaticano cernimus excitauit. Templum S. Marię noua extruxit, Crucem quā Ca-
 rolus olim Lateranensi basilicę dono dederat, furto gemmis spoliatā rursus exornauit. Basili-
 scum perniciosum serpentis genus, qui halitu multos mortales necauerat, è fornice S. Lucie
 in Orphea fulis ante deum precibus expulit. Irruptionis huius Saracenorum memoriā testa-
 tur inscriptio marmoris, quæ adhuc extat apud adem Michaelis in Vaticano. Ioannes Sco-
 tus alter à religioso, hoc tēpore utraq; lingua doctus dicitur fuisse, qui iussu Caroli regis Dio-
 nysii hierarchiam cōuertit. Ioannes VII. Anglicus, quē dissimulato uiri habitu dicunt foemina
 nam alioquin doctissimam fuisse, deprehenfamq; in uia apud S. Clementē quando peperit.
 Benedictus III. Romanus, sedit an. II. Men. vi. dies ix. sepultus pro foribus Basilicę Petri, uir
 imprimis bonus ac planē religiosus, ut qui flens ac penē inuitus Pontifex declaratus, triuo-
 statim ieiunij supplicijq; uacaret. Nicolaus Romanus Ludouico II. Imp. Qui Romæ tunc
 erat magnaq; inter eos amicitia intercessit. Regem Bulgarorum cum tota prouincia ad reli-
 gionem deduxit, episcopis ad eos missis. Multaq; utilia constituit, inter quæ nequis concu-
 binam habenti presbytero ac sacrificanti interesset, ut testatur Gratianus. Ad hunc Michael
 Theophili legatos salutatum cum muneribus misit. Sedit annos I. x. Menses ij. dies xx. Ha-
 drianus II. Romanus Ludouico II. Imp. sedit an. v. Men. ix. uir optimus pro quo Ludouicus
 absens per legatos gratias egit pop. Ro. Ioannes VIII. tris è successione Imperatores diade-
 mate redimuit, ut in historia Gallorum satis ostendit, Carolum II. Ludo. III. & Carolum III.
 ex quibus Ludouicum etiam Romanis inuitis, ob quam rem in uincula coniectus, deinde
 elapsus in Galliam aufugit, redijt post annum. Præterea uitam S. Gregorij quatuor libris ex-
 plicuit, sedit annos x. dies ij. Hoc tempore Saraceni Casinense cœnobium uastauerunt.
 Martinus II. Gallus, sedit annum, Men. v. Pontificatum malis artibus adeptus. Hadrianus
 III. Romanus, Carolo III. Imperat. sedit annum, Menses tres. Hic capta occasione per absen-
 tiam Caroli qui contra Normandos res gerebat, prius retulit ne in creando Pontifice Imp.
 Formosus consensum expectaretur, teste Gratiano. Stephanus V. Rom. ex uia lata, sedit annos v. dies
 xi. Formosus episcopus Portuēsi largitione Pontificatum adeptus Bonifacius VI. Tuscus
 sedit diebus xxv. Stephanus V. I. Romanus, Carolo III. Imperat. sedit annum, Men. ij. For-
 mosi cadauer erutum è sepulchro contumelijs adfici iussit, antiquum ob odium. Romanus
 patria Romanus Carolo III. Imper. sedit Men. ij. Stephani acta infirmauit. Theodorus I. I.
 sedit

Stephanus iij
 Paschalis
 Deccccxx
 Eugenius ij
 Valentinus
 Gregor. iij
 Deccccxxv
 Sergius iij
 Deccccvi
 Leo iij
 Deccccviij
 Io. Scotus
 Ioannes viij
 Deccccviij
 Benedictus iij
 Nicolaus
 Deccccxiij
 Ioannes viij
 Deccccxxx
 Martinus ij
 Hadrianus iij
 Stephanus v
 Formosus
 Deccccxiij
 Bonifacius vi
 Stephanus vi
 Romanus
 Theodo. ij
 sedit

Ioannes ix. sedit dies xxx. Formosi acla in integrum restituit, Ioannes i x. Romanus, sedit an. ii. dies xv.
 Benedictus iiii. Ro. sedit an. iiii. men. iiii. Leo v. cuius patria ignoratur, sedit dies xl. Chri-
 stophorus cuius etiam patria ignoratur, sedit men. vij. Largitione Pontificatu adeptus eijci-
 tur, coenobioq; addicitur. Nam & coenobia solatia tunc miserorum erant, decoctorum refu-
 gium. Sergius iiii. Romanus, Berengario primo Imp. sedit annos vij. men. iiii. dies xvi. ob ue-
 teres iras Formosi cadauer iterum erutum in Tyberim proiecit. Anastasius Romanus, sedit
 annos i i. Lando Rom. sedit annum, men. v. Ioannes x. Rom. Berengario Imper. sedit an.
 Dececvij. xiii. Men. xi. dies iij. Hic una cum Alberico Hetruriae Marchione de Saracenis, qui diuer-
 sa Italiae loca maxime in Campania occupauerant, triumphum Romae retulit. Veniens post
 hac in dissidium cum Pontifice, Albericus Pannonios in Italiam uocauit, qui & Hetruriam
 & Galliam Cisalpinam uastauerat. Ipse demum Pontifex a Romanis captus cervicali in os
 coniecto necatur. Hoc tempore Anthropomorphitae fuerunt deum humano corpore ponentes,
 quorum errorem Fantinus Praesul Veronenlis disertissime redarguit. Leo vi. Rom. sedit
 Anthropo- Men. vij. dies xv. Stephanus vii. Rom. sedit annos i i. Berengario i i. Imper. Ioannes xi.
 morphitae Romanus, sedit annos iij. Men. x. dies xv. Leo vii. Roma. sedit annos iiii. Men. vi. dies x.
 Leo vi. nil memoria dignum gessit, Stephanus vii. Germanus, sedit annos iii. Men. iiii. dies xij.
 Stephan. vij. Ioannes xi. Rom. sedit an. i i. Men. vi. dies. x. Agapitus i i. Roma. Berengario. iij. Imper.
 Martin. iij. contra quem Othonem e Germania uocauit, sedit an. i x. Men. vi. dies x. Ioannes x i i. Ro-
 Agapit. iij. ma e regione uiae latae, uir sane sceleratus. Quamobrem contra eum Otho uocatus a Roma-
 Ioannes xij. nus. Ille in ultionem e duobus Cardinalibus qui causa huius facti fuere, alteri manum, alteri
 Dececlx. nasum abscidit. Coactus est tandem eum diademate redimire. Post hac ab eodem admoni-
 Benedict. v. tus, ut a uitijs & insania respiceret, minime paruic. Quare fugiens ob metum in latebris ex-
 tinctus est. Sedit an. i i i. Men. x. dies xv. Benedictus v. Rom. sedit Menses ij. dies v. Otho-
 ne Imperat. Hic delectus a Clero & po. Ro. eo tempore quo Ioannes deiectus fuit, & Leo
 Leo viij. vii. ab Othone surrogatus. Quamobrem Otho hostiliter omnia inuadens, Romanos per-
 Ioannes xiiij. terrefecit, & uoti compos eos iureiurando adegit, nihil immutatos. Relicto dein Leone Be-
 Dececlxij. nedictum secum in Germaniam duxit, ubi ille ex animi dolore decessit. Leo vii i i. sedit an-
 Decarchones nnum, Men. iij. Cuius historia in Benedicto supra enarrato commemorauit. Ioannes x i i i. Ro.
 Benedict. vi. Othone Imper. sedit an. v i. Men. x. dies x. pulsus a Romanis, ab Othone deinde restitutus.
 Donus ij. Qui & Decarchones Romanorum propterea laqueo suspendit, & urbis Praefectum mul-
 Bonifac. vij. tis adfectum contumelios in exilium misit. Benedictus vi. Romanus Othone Imp. sedit an-
 Dececlxxxij. num, Men. vi. A Cincio potente ciue Romano in molem Hadriani coniectus ac fame mori
 Benedict. vij. coactus est. Donus. i i. Romanus sedit annum. Men. vi. Bonifacius v i i. sedit Men. vi. dies
 Ioannes xiiij. xij uir sacrilegus, qui bonorum conspiratione relinquere urbem coactus, omnia sacra precio-
 sa secum Constantinopolim fugiens abstulit, quibus diuenditis paulo post audacior factus
 Ioannes xv. redijt. Ioanem Diaconum Cardinalem exoculauit. Ipse mox turpissime extinctus est. Bene-
 Ioannes xvi. dictus v i i. Romanus Othone i i. Imp. sedit an. viij. Men. vi. Ioannes x i i i i. Romanus, ut
 Dececlxxxij. quidam dicunt Papiensis, tertio q; electus fuit mese a Romanis in molem Hadriani coniectus,
 Crescentius moriq; compulsus est. Ioannes x v. Ro. a Clero odium ob impietatem sustinuit, quartoq;
 Gregori. v. decessit mense. Ioannes x v i. Romanus Othone. i i i. Imp. cuius auxilium implorauit, pul-
 sus a Crescentio Cos. Romano in Hetruriam. Quo timore peterritus Crescentius & Ponti-
 ficem reduxit, & ad genua ei procumbens ueniam praeteritorum petijt. Hic enim Hadriani
 mole occupauerat, ex quo arx Crescentij dicebatur. Sedit Ioan. an. x. Men. vi. dies x. Grego-
 rius v. Saxo genere, Othonis i i i. propinquus, pulsus a Crescentio Cos. suffecto Pseudopon-
 tifice quodam Ioanne, ab ipso Othone restituitur, qui primo in arce Crescentium Cos. & Io-
 annem obsedit. Illi spe ueniae supplices ad Imperatorem adentes, alter in uia trucidatur, alter
 Eleitores Im- Ioanes exoculatur. Hic instituit ut deinceps Imperatores Romani a sex Germanis uiris ad-
 peratoris dito rege Boemij legeretur. Ii sunt Colonicus & Maguntinus, & Treueren. Praesules. Dux
 Saxoniae. Comes Palatinus. March. Brandeburgensis, an. M. i i. Sedit an. i i. Men. viij. Hu-
 tus elogium sepulchri coditi apud aram diui Gregorij in basilica Petri uitam eius testans, le-
 gitur hodie his uersibus barbaris. Hic quem claudit humus, oculis uultuq; decoru Papa fuit
 Quintus nomine Gregorius. Ante tam Bruno Francoru regia proles. Filius Othonis de
 genitrice Iudith. Lingua Teuthonicus, Vuangia doctus in urbe. Sed Iuuenis Cathedra se-
 dit apostolicam. Ad binos annos & menses circiter octo, Ter seno Septembruo commemo-
 rante

rante dies, Pauperib. diues per singula sabbata uestes Diuisit numero cautus apostolico.
 Vltus Francisca uulgari, & uoce Latina, Instituit populos eloquio triplici. Tertius Otho si-
 bi Petri commisit ouile, Cognatis manibus unctus in imperiu. Exiit at postqua terrenae
 uincula carnis, Aequeiuoci dextro substituit lateri. Decessit x i i. calendas Martij. Ioan. x vij
 nes x v i i. Graecus, praesul Placentinus, que supra dixi, a Crescentio per seditionem crea-
 tum, & ab Othone eieclum, sedit menses x. Syluester i i. Gallicus, Othone i i i. imperan Syluester ij
 te; sedit annos i i i i. mensem i. dies x. Hic olim monachus Hispali artibus liberalibus e- M. iij
 ruditus, mox per largitionem sacerdotia, postremo pontificatum adeptus, daemone ma-
 lum de uitae longitudine consuluit; ille respondit, ut caueret Hierusalem. Imprudens Syl-
 uester in aede sanctae crucis in Hierusalem dicta sacrificans, diem extremum adesse sentit.
 Passus igitur delictum, publice iussit moriens, ut eius cadauer equis daretur trahendum,
 ubi demum illi conuiuissent ibi tumulari. Diuina igitur prouidentia ab basilicam Late-
 ranensem sem peruenere, ubi & sepultus. Ioannes x v i i i. ignobilis, sedit menses i i i i. dies Ioan. x vij
 x x. Ioannes x i x. Romanus, e regione Pontis, sedit annos i i i i. menses i i i i. Sergi. Ioannes x x
 us i i i i. Romanus, sedit annos i i. menses v i. uir sane probus. Benedictus v i i i. Tuscu. Sergius iij
 lanus, Henrico imperante, quem Romae diademate redimuit, sedit annos x i. mensem i. Benedict. vij
 dies x i i. Ioannes x x. Romanus, Conradum imperatorem diademate redimuit. sedit Io. xx. M. xx
 annos i x. dies i x. Declaratus nullis antea iniuriis sacris. Vexatus in super a Romanis,
 ab eodem Conrado defenditur. Deniq; eius uita magnopere laudat. Benedictus i x. Tur. Benedictus ix
 sculanus Benedicti v i i i. nepos, sedit annos x. menses i i i i. dies x i i i i. uir probrosus &
 infamis. Quare a populo Romano pulsus Syluestro i i i. suffecto, deinde restitutus. Sylue Syluester iij
 ster i i i. Romanus expulso Benedicto per factionem surrogatus, tantum dies x x x i x. Gregorius v i
 Gregorius v i. Henrico i i. imperate, sedit annos i i. menses i i i. in eo tumultu ac schisma M. xl
 te creatus, quo Benedictus v i i i. fugatus est. Sed Henricus celebrata synodo, & Benedi-
 ctum & Syluestru, & Gregoriu coegit se pontificatibus abdicare, Clementemq; i i. fecit. Clemens ij
 Clemens i i. praesul Bambergensis in synodo, uti supra diximus, factus Henrico i i. cogente,
 quem postea diademate redimuit, sedit menses i x. dies v i i. Damasus i i. Bauarus natione, Damasus ij
 per uim nulloq; populi consensu pontificatu occupat, in quo uixit dies x x i i i. Leo i x. Leo i x. M. L
 Alemanus ab Henrico i i. imperat. Romae missus, petentib. Romanis, quibus ob uicia cle-
 ri quotidie peiores eligentis, necesse fuit ad imperatore confugere. Huic igitur Romae ue-
 nienti Ildebrandus Soanenlis qui postea Gregorius v i i. fuit, sit obuia, hominemq; hor-
 tatur, ut priuato habitu ueniret, electus ab eo qui potestatem eligendi non haberet. Cui cum
 uir iustissimus paruisset, iterum a clero eligitur. Ildebrandus ab eo cardinalis statim factus
 est. Huius igitur pontificis iustitia portento quodam ex leproso dicitur emicuisse, quem in
 lecto suo collocari mandauerat, nec mane postea uisum Christu putatum. Hic etiam ut scri-
 bit Pandulfus ostiarius Lateranensis, Normannos in Apuliam aduersiuit contra Graecos
 & Saracenos omnia cotumaciter occupantes: ipse quoq; eo simul adcessit. Hos tamen po-
 stea saepe nocentes diuersi sensere pontifices. Leonis hoc factum quanquam ex animo pio
 sanctoq; uiro, nequaquam laudat archiepiscopus Florentiae ex autoritate Ioannis de Co-
 lumna, dicentis minime eum facere oportuisse quod Petro prohibitum, Mitre gladium
 tuum in uaginam. Petrus etiam Damianus in quodam opusculo damnat clericos, qui pro-
 tuendo iure rerum externarum certant, aut bello interesse student. Nam & Gregorius ra-
 pinas iniuriasq; plures a Longobardis est passus: Ambrosius item ab Arrianis: uterq; sola
 patientia dimicauit. Simile Leonis factu, illud quoq; Urbani i i i. fuit, qui Carolum e Gal-
 lia contra Manfredu excitauit. Ambo, ut idem praesul ait, rem susceperere superuacaneam,
 cu externa Christu minime curare mandauerit: sedit annos v. menses i i. dies v i. Victor Victor ij
 secundus, Bauarus natione, Henrico i i. imper. & consentiente synodu Florentiae habuit.
 ubi multos praesules & largitionis & luxuria nomine notatos deiecit: sedit annos i i. men-
 ses i i i. dies x i i i i. Stephanus i x natione Lotaringus, Calinensis abbas, Henrico tertio Stephanus ix
 imperante: mori mense v i i. ibiq; sepultus. Huius opera Mediolanensis ecclesia Roma M. L vij
 no pontifici obtemperauit, quae annis c c. se subtraxerat. Benedictus x. Veliternus, sedit Benedictus x
 menses nouem, dies x x. per factionem quorundam nobilium factus, dissentiente clero,
 eijcitur: Velitrisq; unde erat, exulauit. Nicolaus i i. Sabaudienlis praesul Florentinus, Ge Nicolaus ij
 rardus antea uocatus, abrogato Benedicto Senis creat: uir morib. ac literatura probatiss. M. L vij
 sumus

simus, Henricum III. diademate redimuit. Robertum Guiscardi pontificis tributarium regemq; Apuliæ constituit. Demum concilio celebrato pontificum electionem ad cardinales tantum reduxit. Sedit annos tres. **Alexander** II. Mediolanensis, Henrico III. imperante; cuius auxilio Cadolus Parmensis electus, ad urbem hostiliter contendit. Captus demum, & in concilio Mantuæ celebrato sese abdicans, ueniam publice petijt. Huic enim omnis fere Transpadana & Cisalpina Gallia parebat, præter Matildæ comitissam. Alexander his gestis Romam reuertens, in magna exultatione uixit. Sedit annos undecim, menses quinque, sepultus in basilica Lateranensi. **Gregorius** VII. Soanensis, Ildebrandus nomine, Henrico III. imperante, sedit annos undecim, mensem unum, dies tres. Hic præter omnes quod uir pius & Christianæ religiõis acerrimus defensor fuerit, labores pertulit magnos. Primū Cincius Stephani urbis præfecti filius, nocte dominici natalis in basilica sanctæ Mariæ ad præsepe sacrificantem adortus, uir corripit, atq; in turrin quandam Parionis coniecit; unde & à populo Romano liberatus. Mox grauisimas cum Henrico inimicitias gessit, quod eum tanquam simoniæ crimine notatum & rebellem, sacris interdixerat. Ex quo ille furibundus ad urbem diripiendam properauit; ipsumq; in Hadriani mole obsedit; ad quæ liberandum Robertus Guiscardus, Apuliæ dux, resistentibus Romanis occurrit; ingressusq; per Flaminiam portam populabundus, fugato Henrico, pontificem obsidione soluit; secumq; duxit Salernū, ubi & decessit. Nepos eius ex fratre in Septizonium confugiens, turpiter se dedit. **Victor** III. abbas Calinensis, sedit annum, menses quatuor, Moritur suspicionem ueneni iullu Henrici dati. **Urbanus** II. Henrico III. imperante. Sedit annos tredecim, menses quatuor. Acta Gregorij VI. contra ipsum Henricum probauit in concilio Placentino, fauente Matilde comitissa. Inde profectus apud Clarum montem alio celebrato concilio, populos Christianos ad recuperandam Hierosolymā incendit. Reuersus Romā, Ioannis Paganij, cuius seditionis motu omnia miscens, in aedes Petreionis potentissimi ciuis, apud sanctum Nicolaum in carcere Tulliano sese biennio recepit, ubi & decessit. Cadauer trans Tyberim clam, metu inimicorum, delatum. Hic primus pallium Mediolanensi archiepiscopo tradidit; post eum Toletano, quæ & primatem regni Hispaniæ fecit. Hoc item tempore ordo Cartusienium initium cepit. De quo alias. **Pascalis** II. ex Flaminia oriundus, Henrico III. imperante. Quem Romam uententem, ad gradus Petri basilicæ excepit; ingressusq; unā templum, per prodicionem unā cum cardinalibus ab eo capitur, quod non probasset præfules ab eo in Germania factos. Itaq; ductus ad montem Soractem, ibi fuit, donec compulsus est ei adsentiri simul; & eum, cuius causa uenerat, diademate redimere. Fuere hoc tēpore Petrus Columna, qui Carios pontificis oppidum occupauit. Ptolemæus princeps Sublaquensis, Albam. Stephanus Corsus basilicam Pauli, ubi castellum ad excursionses fecerat. Hæ nanq; familiæ illustres Romæ absente pontifice, qui in Apuliam secesserat, omnia diripere: quæ Pascalis cum exercitu reuertens facile recuperauit: ac post discessum imperatoris in concilio Lateranensi, omnia ui facta retractauit. Sedit annos octodecim, menses sex. **Gelasius** II. Caietanus, Henrico III. imperante, sedit annum, menses decem, statim renūciatus pontifex, irruptis conclauis foribus, à Cincio & Leone Fraiapanibus captus, calcibusq; petitus est: quod ægre ferrent non fuisse creatum unum eius. Deinde in eorum domos perductus, paulo post à populo Romano liberatur. Postea aduentante ad urbem Henrico sibi timens Ostiā, deinde Ardeam, postremo in Apuliam confugit. Discedente autem Henrico, Romam reuersus à Gregorio pseudopontifice ab eodem imperatore facto, multa passus est, latebras ob metū queritando. Tandem in sancta Praxede dum sacrificaret, inrūpentibus inimicis uix incolumis euasit. Hinc in basilicā Pauli conuocatis cardinalibus, seq; ecclesiamq; cõmendans, ex Ostia Pisas mari aduehitur; inde in Galliam, ubi apud cœnobij Cluniacense moritur. **Callistus** II. Cœpere hoc tempore Templarij apud Hierosolymā. Callistus II. Burgundus, Henrico III. imperante, absens, ob doctrinam & generis nobilitatem creatur. Veniens ad urbem Pisas, deinde Volaterris iter fecit, ut in eorum historia cõtinetur: ædemq; Petri Volaterris dedicauit: ac parte reliquiarū Petri & Pauli donauit: quæ sub ara latentes, & diu ignoratæ eruta tandem æde annis abhinc ferè xxx. impietate Florentinorū arcis ædificandæ gratia, cum arcula inscripta prodierunt, prodigiumq; ex his publice uisum: paulo post dum sacrificatur, ciuem morbo diurno incuruatum, ægreq; ambulantem, statim liberatum, qui adhuc

adhuc uiuit. Callistus igitur in primis pseudopontificem Gregorij Sutrij quorundam potentum fauore sese tutantem, exercitu misso cepit, uitaq; donatum in cœnobium relegauit. Deinde Beneuentum proficiscitur ad tutandum Rogerium, fratrem Guilelmi comitis Apuliæ. Qui contendens Constantinopolim spe nuptiarum filiæ Alexij imper. regnum ei cum fratre commendauerat. Reuersus inde Romam morbo adfectus, ubi primum conualuit, apud Lateranum concilium celebrauit: ubi actum de supplemento Christianis mittendo, qui tunc res in Asia pro religione gerebant. Sedit annos V. menses X. dies V. **Honorius** II. ex agro Forocorneliensi oriundus, uir laudandus, sedit annos V. menses II. sepultus in basilica Lateranensi. **Innocentius** II. Romanus, è regione Translyberina, Lorario imperante, sedit annos XIIII. mens. VIII. dies VIII. Contra Rogerij Apuliæ comitem mouens, ab eo capis, pauloq; post dimittis, reuerentiæ gratia. Pontifex ei omnia præter regis titulum, quæ ante omnia ille optabat, cõcessit. Reuertens pseudopontificem Romæ, filium Petreionis offendit: cuius metu perterritus per mare Pisas, inde in Galliam ad Philippum regem aufugit; apudq; Claromontem, cõuento diuo Bernardo magnopere recreatus, concilium celebrat, ubi pseudopontificem hosti ecclesiæ iudicauit. Inde reuersus cum Lorario imperatore, Pisas substitit: eamq; ciuitatē diu cum Genuensibus discordiam conciliauit: Romam postremo ueniens cum eodem Lorario nusquam pseudopontifice reperto, aliam seditionem exortam uidit, Romanorū qui senatores, consulesq; creabāt, more uetusto, erepta sacerdotibus facultate. Quare pontifex apud Lateranū concilio celebrato, multa ipsis sacerdotibus utilia statuit. Inter alia, ne quis in prædijs sacerdotalib. successorem sibi constituere posset. **Cælestinus** II. Tifernas, seu è castro Felicitatis, sedit menses V. **Lucius** II. Bononiensis, Conrado II. imperante, sedit menses XI. dies IIII. Hoc tempore Bardiardus philosophus quidā Gallicus, ac peripateticus, Parisi prodijt, uir doctissimus, ab orthodoxis tamen in quibusdā aberrans, à quibus nec per synodū iussu regis Ludouici huius gratia coactam auelli potuit, quin in loco deserto cum socijs nonnullis omnem æuam abstinento exegit. **Eugenius** III. Pisanus, Conrado II. imper. sedit annos VIII. dies XX. Hic cum Romanos in seditione cœpta sub Innocentio II. perseverantes uideret, quod imperium adripuissent, ob metū ad Farfensem cœnobium aufugit, ubi cum non satis tutus uideretur: Tyberis Ostiam delatus, mox Pisas inde in Galliam se recepit; ubi etiam cõuento diuo Bernardo, à quo monachus olim factus fuerat, maxime lætatus: Ludouico regi ex uoto cõtra Saracenos ire paranti, bene ac feliciter dixit. Inde illius auxilio tutus Romam reuertens, à ciuibus sedato tumultu humaniter exceptus est. Hinc & porticū sanctæ Mariæ ad præsepe extruxit, ut eius etiam indicat inscriptio. **Anastasius** III. Romanus sedit annos II. mens. IIII. De quo nil aliud fertur, nisi quod pulcherrimas aedes apud Pantheon ædificauit. **Hadrianus** IIII. Anglicus natione, Frederico Aenobarbo imperante, sedit annos III. menses X. Imperatorem ipsum apud Lateranum diademate redimuit, aduersantibus Romanis, portamq; claudentibus. Guilelmū Siciliæ comitem utriusq; Siciliæ regē creauit. Circa Vulsinios nonnulla oppida reconcinnauit: Radacophanum in agro ac ditio ne nunc Senensium, arce & moenibus munijt, ubi quandoq; habitauit. Pertæsus tandem statum Romanorum quotidie tumultuantium & ei aduersantium, secessit Arignanum ubi & moritur. Relatus inde in urbem, & in basilica Petri sepultus. **Alexander** III. Senensis Frederico Aenobarbo imperante, sub quo multa passus est. Initium malorum Victor pseudopontifex ad eum confugiens. Alexander uero ad Gualuagnum Mediolani tunc principem se recepit. Quare imperator furibundus in Italiam ueniens, Mediolanum, aliasq; terras quæ cum eo cõspirauerāt, desolauit. Ex quo omnis ferè trans Padum regio defecit ad Alexandrum: eiusq; nomine Alexandriam condiderunt. Mortuo Victore alium successorem Paschalem imperator, post hunc Callistum; postremo Innocentium constituit, qui omnes superstitite Alexandro periere. Igitur à Mediolano discedens in Galliam contendit: hortante Philippo rege, concilioq; apud Claromontem habito: Victorem tunc uiuentem damnauit. Mox à Romanis reuocatus est. Imperator quādo & rebellantes trans Padum ciuitates & pontificem reuersum uidit, extemplo in Italiam properat: ille timore percussus habitu coci ignotus, Venetias aufugiens ad diuæ uirginis de Charitate cœnobij diuertit: ubi tandem cognitus, & à Sebastiano tunc duce summo honore in palatium perductus est. Cuius inimicos ultri Veneti, Othonem Frederici filium aduersus ueniensem bello nauali ceperunt

perunt, qui causa pacis deinde fuit. Fredericus capto filio, sequenti anno Venetias exscdere uenit. Ad pedes Alexandro procumbens ueniam prateritorum petijt, dicens: Non tibi, sed Petro. At ille respondit: Et mihi, & Petro. Romam postremo reuertens, concilium apud Lateranum celebravit, moriturq; cum sedisset annos x x i. Dies x. Lucius tertius M. cxxxij Lucens Frederico imperante, a quo obtinuit suis Lucensibus, ut Hetruscis nō alia quam Lucensi moneta uti possent, sicut & in Transpadana regione Papiensi: Cum cōtenderet ut consulum nomen Romę extingueretur, aduersantibus illis, ob metū secessit Veronam ubi & extinctus est, cum sedisset annos quatuor, menses duos. Fuere sub hoc tempore Petrus Comestor qui utriusq; legis historiam scripsit, quam ecclesiasticā uocant. Item Petrus Lombardus, patria Nouariensis, presul Parisiensis, qui sententiarū libros edidit quatuor, ex sanctorum dictis, Abbas quoq; Ioaquimus in Calabria apud Cœnobium Floris ab eo conditum, qui uaticinia quædam ænigmatica reliquit. Gratianus monachus S. Proculi, natione Tuscius, doctor Bononiensis autor Decretū, qui spurius fuisse traditur. Omnes hi sanē parum inter se tēporibus differunt. Urbanus tertius Mediolanēsis, Frederico Aenobarbo Imp. Audito nuncio de Hierosolyma a Soldano capta, dum Venetias proficiscitur parandæ clausis gratia, Ferrariæ in itinere præ animi dolore moritur, cum sedisset annū, menses x. dies x x v. Gregorius v i i i. Beneuentanus dum Pisas properat pacem constituturus inter eos & Genueses, utrosq; uero animatus ad Hierosolymam recuperandam, ibidem moritur: pontificatus die l v i i. Clemēs tertius Romanus Frederico Aenobarbo imper. sedit annos duos, dies x v i. Hoc maxime hortante imperator unā cum cæteris tunc principibus Christianis in Saracenos expeditionem sumplit: de qua alibi plura diximus. Hic & atrium sancti Laurentij extra mœnia fecit, Lateranensem Basilicā exornauit. Cælestinus tertius Romanus Henrico v. imper. Cui regnū Sicilia concessit, Guifelmo sine hærede extincto, tradita ei in matrimonium Constantia Rogerij filia e Cœnobio Panormitano euocata. Primus ædis pontificales apud Petrum & Lateranensem Basilicā ædificauit, ut inscriptio in æreis adhuc ualuis Laterani ostendit. Sedit annos v i. mē. v i. Innocentius iij M. cxcv iij Anagninus e comitum familia Othonem i i i i. imperatorem diademate cinxit. Concilium Lateranense celebravit, Almericum hæreticum qui dicebat ideas in mente diuina creare ac creari, cremari apud Pariliū mandauit. Decretales aliosq; libros complures composuit. Xenodocheum sancti spiritus in faxia fecit. Altare sancti Petri, ut fornix indicat, exornauit. Xysti templum restituit: Turrim quam nunc Comitū uocant excitauit, non sine nota ambitionis ac expensæ superuacua, inter tot hominis uirtutes hac tantū ei adscripta. Moritur Perusii pontificatus anno x v i i i. Honorius i i i. Romanus Frederico i i. imper. quem ditionem pontificis ulupare conantem sacris interdixit. Petrum Altisiodorensem imperatorem Constantinopolitanū cum Iole uxore in Basilica Laurentij extra mœnia diademate redimiuit. Ioannem cardinalem Columnensem legatum in Asiam cum ijs copijs misit, quas Innocētius coegerat. Fecit Aedis Casemarij, ordines Francisci & Dominici probauit. Sedit annos x i i i. menses v i i i. dies x i i i. Gregorius ix M. cccxv iij Gregorius i x. Anagninus e Comitum familia, Innocentij i i i. nepos, in Septizonio electus, sententiam Honorij in Fredericum probauit, quem postea in gratiam redeuntem exsoluto censu, deinde iterum rebellantem, celebrato apud Lateranum concilio sacris iterum interdixit, imperiumq; ei abrogauit. Cumq; audijset quod is fretus auxilio Pisanorū quosdā cardinales e Gallia aduersitos partim cepisset, partim mari depressisset, ex animi dolore extinctus est. Dominicum & Antonium Vlysiptonensem ac Helisabetam Pannoniæ regis filiam inter sanctos retulit. Secessit Perusiam ob uarios in urbe tumultus. Seditionemq; cuiusdam Annibalidis ex Annibalum familia uix euasit. Hic munus senatorium unā cum Pandulfo Sabello obiuit, ac absente pontifice nouam tunc primum hæreseos sectam excitauit, adscitis ad hoc quibusdam sacerdotibus, quo autore Pop. Ro. in ecclesiam dei conturauerat. Iam senator more ueterū rogabat, populusq; sciscebatur, ac omnia prope oppida in potestatem redegerat. Quod malum ulterius serpere, & Tyberis inundatio, & pestilentia subsecuta, præterea Gregorij reditus ad urbem prohibuerūt. Re deprehensa ac extincta, Gregorius nihil ulterius in Annibalem animaduertit, quàm eum senatorio munere deiecit. Hoc item tempore Americus dux quidam Gallicus qui plura contra Saracenos gessit, in precio fuit, Cuius sepulchrū in basilica Petri cernitur hodie, cum hoc elogio. Hic iacet

Hic iacet Americus comes Montisfortis, Franciæ conestabilis, qui cōtra Albigenes pro fide catholica sapius dimicauit: postea contra Saracenos ad partes Syriæ transfretauit: a quibus in bello captus fuit, & diu in captiuitate detētus. Tandē per treugā liberatus dum rediret ad propria apud Hydruntum expirauit anno domini m c c x l i. Erant tunc Romæ potentes, Petrus, & Ioan. Cincius senator Fragepanes, partū Frederici; quos pontifex quanquā formidabat, redijt tamen Iacobi Capotij ciuis Rom. potentia fretus. Is enim Cincio resistit, eiusq; adhuc nomen legij in tabernaculo opere musco, eius impensa exstructo in basilica S. Mariæ ad præsep: in qua & Petrus itē Capotius cardinalis sepultus est, qui aduersissimus Frederici fuit: ac Xenodocheum S. Antonij nō procul ab eadem, & Atheneum Perusinū, quod uocant Sapientiam, de suo nomine excitauit. Gregorius item moritur pontificatus anno x i i i. Cælestinus i i i i. Mediolanensis sedit dies x v i i i. Vaucit sedes menses x. donec cardinales a Frederico capti opera Balduini imp. Cōstantinopolitani restituerent. Innocentius i i i i. e Flisco ac ex Lauania comitibus, Frederico i i i. imperante, quem antea magnopere amicum, in pontificatu inimicum habuit. Quapropter eius iram fugiēs, Centumcellas proficiscitur. Inde in Galliam transfretauit, ubi libere contra eum sententias superiorum pontificum comprobauit. Ludouico deinde rege expeditioni Hierosolymitanæ se accingente collaudato, reuersus est in Italiam: ac Petū martyrem ordinis prædicatorū, & Stanislaum præfulem Cracouiensem inter sanctos retulit. Vir in primis iuris peritissimus. Apparitū Decretalium: præterea Autenticas edidit, & de iurisdictione imperij, autoritateq; pontificis librum scripsit, contra quendam Petrum Vineam, omnia imperatori tribuentem, quem apologeticum appellauit. Moritur Neapoli. unde Romam relatus, & in basilica Laurentij cōditus est, anno pontificatus x i. mense v i i. Hic etiam cardinales ut pileo uterentur roseo, & equo ueherenē, instituit. Ipsum cardinalium nomen, ab initio epitheti honoratoris appellatio fuit. Nam alibi clericum cardinalem, & canonicum cardinalem legitur, id est, præcipuum, aut principalem, quo honore urbani dignabantur. Sicut enim urbis Romæ episcopus cæteris præstabat, sic etiā clericus Romanus, cui titulos Euaristus primus omnium distribuit. Idemq; pontifici de communibus fidelium rebus adistebat. Cardinales deinde posteris appellati. Gregorij primi extat epistola ad Populonienses, aliquem presbyterum sacramentorū gratia requirentes: Mittimus, inquit, uobis dilectum filium A. presbyterū cardinalem. Pompa his splendorq; comitum & ornatus defuerit: quos Innocentius addidit, uti diximus. Nostra quoq; ætate Paulus etiam capitis tegmenta rursata. Inuenio item in antiquis tabulis apud ecclesiā Ariminam donationis cuiusdam Zenobij senatoris Rom. eidem ecclesiæ tēpore Damasi pontificis factæ, ubi est huiusmodi subscriptio: Et ego Io. S. R. E. diaconus cardinalis ex parte Damasi pont. laudo & confirmo. Item in alijs tabulis donationis Caroli Magni cœnobio S. Anastasi Romæ, subscriptio huiusmodi: Et ego Leo episcopus Rom. ecclesiæ subscribo. Et ego Carolus Imp. subscribo. Et ego Guilelmus S. Sabine cardinalis subscribo. Vbi obiter notandum pontificem Rom. solitum se subscribere, episcopum Romanę ecclesiæ, multo rectius quàm hodie, episcopum catholicę ecclesiæ. Nam si Romana, catholica est, honorem igitur hunc almæ urbi eripere uidentur. Alexander i i i i. Anagninus Frederico i i. imperante, sedit annos v i. Cælestinum de Romano & Manfredum Siciliæ regem pontificum hostes persequutus est, misso legato Octauiano Vbalino, qui subditos cōtra eos in officio confirmaret. Templum continuum diuæ Agnetis adī, quod Bacchi fuerat, Constantiæ dicauit. Claram uirginem Assinatam inter sanctos retulit. Moritur Viterbij. Urbanus i i i i. Gallicus sedit annos i i i. mensem i, dies i i i i. Oppugnatus a Manfredorege, Carolum Andegauensem, Ludouici sancti uiri fratrem, ad regnum aduersiuit. Perusii decessit: sepultus in æde Laurentij. Romani per absentiam eius iterum libertati studentes, Banderosios creant novos magistratus, qui uitæ necisq; haberent potestatem. Senatorem priuatū hominem, quendam Brancaleonem Bononiensem legerunt, quē paulo post fugatum iterum reuocarunt. Clemens i i i i. Narbonensis, Frederico i i. imperante, sedit annos i i i. dies x x i. Is ad scientiam iuris mores sanctissimos addidit. Duas filias ex matrimonio ei natas habuit, quarum alteri c c c. libras Turonenses pro dote tantum assignauit. Alteri sacre uirgini x x x. Nepotem ex fratre treis obtinentē præbendas, duas relinquere coegit. Moritur Viterbij: post quem sedes biennio uacauit, quum non satis dignus

Gregor. x gnus inuenire successor, Greg. x. Placētinus Rodulpho imp. Hic ante omnia pacē inter
M. cclxx Cienueses & Venetos diu cōcertantes cōstituit. Deinde Florētinos pontificis oppida in-
 uadentes sacris interdixit, proficiscensq; in Gallia Lugdunū conciliū celebrauit. In quo Mi-
 chael Palæologus imp. Constantinopolitanus cū Romano dogmate rursus cōuenit, cum
 eius maiores duodecies antea conuenissent, semperq; desciuisent. Interfuit & Philippus
 rex. Reuertens inde Romā, ac iter prope moenia Florentinorū saciēs eos interdicto iam
 ferē triennali soluere negauit. Morit̄ Aretij in itinere, ibiq; sepultus, atq; ut uir sanctus ad-
Innocentius v oratus, cum sedisset annos 1111, men. 11, dies 11. Innocentius v. Burgūdu ord. prædica-
 creatus Aretij, statim Romā p̄fectus, in basilica Petri Mitræ cōsecrationisq; solennia pere-
Hadrianus v git, sedit men. v1, dies 11, Hadrianus v. de Pisco Innocentij 1111, fratris filius. Moritur Vi-
Ioannes xxi terbij, die x L. Ioannes x x1. Vlysiponensis uir admodū literatus, ut q; multa scripserit,
 uerū rebus agendis parū prudēs, sedit men. v 111. Morit̄ Viterbij ex ruina cōclaus. Nico-
Nicolaus iii laus 111. Vrsinus cōpositus uulgo appellatus ob morū modestiā, lordanū frat̄, Latinūq;
M. cclxxvii fratris filiū in patrū collegium cooptauit. Carolo 11. Siciliæ regi maxime inimicus, eoq; de
 officio senatorio deiecto, instituit, nequis princeps eum locū deinde obtineret. Petrū Ara-
 gonem ratione Cōstantiæ uxoris sollicitauit, uti eius regnū inuaderet. Aedem Lateranen-
 sem restituit. Sacellū S. sanctoī ū de nouo cōstruxit; depositis illic apostolorū caluarijs do-
 nec templū recōcinnaret. In Petri basilica antiquo numero canonicos regulares adiecit, ut
 simul cohabitaret. Eius imago rem hanc testans, prope Lymphatorū columnā paulū ante
 uisebatur; ad cuius pedes prostrati religiosi, eius dicta excipientes erāt. Notarios & tabel-
 liones, ut pauperū sanguine uiscitantes, ab se reiecit; Gregoriū x. & Ioannem x 11. imita-
 tus; uno tantū uitio inter eius laudes accusatus, immoderati erga suos amoris, tradens eis
 quæ ab alijs iustis de causis crepta fuerāt. Inter quæ Surianū, ubi etiā moritur, quū sedisset
Vrsinorum fa annos 1111, dies x x 1. Vrsinorū genus hic cōmemorare fas fuerit, ex Petrarcha primū
milia autoritate, qui hoc in antiquo codice se reperisse testatur. Anno siquidē DL x x x viii.
 Mauricio imp. & Pelagio 11. sedente; Longobardi sub Artari Flauio rege Saturniam in
 Hetruria post longā obsidionem diripere, frustra auxiliatibus Gabinio Sorano Roscio
 & Anguillario nobilibus tunc ducibus. Quumq; Romā deinde obsidione cinxissent; Vrsi-
 nus & Primienus fratres C. Vrsino geniti, qui Spoletum tuebantur, cum exercitu auxilio
 uenerunt; potitūq; a S. P. Q. R. signa quæ nunc gestant; præterea ciuitate sunt donati, lo-
 cumq; in regione Arenulæ iuxta Tyberim ad habitandum cōsequuti. His alij quinq; fra-
 tres fuerunt; Tarquinius, Quintiolus, Sextinus, Carentius, & Secundinus. Ex his deinde
 descendere Constantinus & Ramundus Vrsini, qui sub Carolo Magno aduersus Longo-
 bardos militarunt; præterea Pitilius, qui Pitillanū in Hetruria condidit. Hæc ex Petrar-
 cha. Reperta est deinde posteris Romæ inscriptio huiuscemodi. Vrsus Alius, cuius satrap-
 pes ex Vmbria in armis floruit adolescens, uir postq; factus est capitoliū restituit; tabellas
 condidit; uix, annos x L viii. Nōnulli ab eo repetūt Vrsō milite qui Maximū tyrannum
 post Valentiniā mortē interfecit. Aliū igit post hos Vrsū annis ab hinc d. uenisse item
 ex Vmbria cum prole numerosa in eorū monumentis cōperiunt. Huius filij quū essent in
 bello præstantes, loca urbis munita occupauere. Theatrū Pompeij, molem Hadriani quæ
 postea pontifici celsit, ac montē qui lordanus ab uno ex eis qui eū ceperat est appellatus.
 Item extra urbem uicina castra, quæ nuuc possident trans Tyberim. In latto quoq; Mari-
 num & Neptunū olim Antiū, usq; ad Alfonso regē possedere, quo tempore Columnen-
 sibus ab eo regno pulsus hæc cum Sarno cōmutauerūt. In quo & ipsi regno partim uī, par-
 tim principū liberalitate, plurima tenuerūt. Inter quæ Nolam annis c c c c. Qui uero ex
 recentioribus claritatē habebant; Bertholdus ipsius Nicolai nepos, Romandiolæ comes
 ab eo factus. Rainaldus qui auxilio Florentinis proficiscēs apud Aquilā obiit. Alter Rain-
 aldus Plumbini princeps. Roscius Anguillariæ comes, qui Carolo primo regi Neap. mili-
 tauit, ac in obsidione Urbini sub Guidone duce Feretrano extinctus est. Vrsus item An-
 guillariæ comes eos. Romanus, qui omnia ferē administrabat; Petrarchāq; laurea poetica
 redimuit. Paulus, qui pontificis partes cōtra Ladislā regē tutatus est. Petrus Io. Paulus
 ex comitibus Monapelli, qui N. Picininū apud Anglare p̄ligauit, Ramundus Iacobi, du-
 cis Nicolai filius, pulsus a patre cū execrationibus; ac in Hierosolymitanā expeditionem
 p̄fectus; uirtutē pro fide orthodoxa ostētauit; hoste audacissimo prouocāte interfecto, ac
 calce

calce in cadauer sanguinolentū impresso, rubrā postea inferioris calcei pattē p̄ insigni or-
 natus gestit. Reuertēs ex Gallis dominantib. Tarentinū principatū est mercatus. Mariāq;
 matrimonio sibi iunxit ē Baltiorū familia, suorū hæredē. Hæc enim Baltiana p̄genies ab *Balticum fa-*
 initio Gallica, Carolū primū ad Sicilię regnū cōparandū est comitata, cui pro meritis *milia*
 nusiū, Altamura, nōnullaq; alia circa oppida in Apulia sunt data. Hæc igit Ramūdu cū
 patria ditione & adoptione nōis Baltiani ducens; post annos aliquot deceffit, liberis super-
 stitibus. Illa uero rursus Ladislāo regi cū toto imperio hac lege nuplit, ut filios in re pater-
 na cōseruaret. Inter hos loānes Antonius, qui Tarēto, Nolæ, Asculo, ceteraq; paterne hę-
 reditati successit. Is unā cū duobus alijs Vrsinis ad Alfonso in regnū Siciliæ sollicitandū
 profectus est. Fuere aut̄ hi, Vrsus Iacobi pater Rainaldi nūc præulis Florentini auus. Al-
 ter Franciscus urbis præfectus, Grauinæ dux primus qui Venetis militauit, cuius postea
 nepos captus est a Casare Borgia, ac unā cum alijs strangulatus. Alfonso in regno cōfir-
 matus, eiectis Colūnensibus, Vrsinos exultit, Rainundūq; Vrsinū qui ei militauerat, Sa-
 lerni principē, Nolæ Asculiq; ducē cōstituit, cui tantū filia Ilabella superstes, loānis lorda-
 ni principis Brachiani mater fuit. Hoc extincto, Ferdinādus rex Robertū ē Scuerinatū
 familia, qui optimā ei nauarat operā, Salerni principē fecit, cuius filius Antonellus contra
 eū postea cōiurauit. Ioannē Antoniū Tarēti principē quē aduersariū habuit, necari demū
 iussit, filio eius Frederico principatu tradito, Vrsū uero cōseruauit. Hic em̄ ē stirpe Vr-
 sinorū Soanorū, qui Pitiliano dominantē, auxilio Ioannis Antonij supradicti, Nolæ Ascu-
 liq; dux factus erat, ab initioq; simul cū alijs cōtra regē, deinde trāsūrta unā cum Rober-
 to equite, cardinalis Latini fratre, pro rege in acie stetit; motus, ut aiūt, precib. uxoris. Mo-
 riensq; duos filios nothos regi cōmendatos, ditionis hæredes reliquit. Verum paucis post
 annis ab eodē rege causante nō esse illius filios; matre etiā seu uī, seu precio testante, eie-
 cti fuere. quæ sanē causa fuit, uti postea ceteri principes sibi timentes, sub Innocētio v 111
 exitu infelici rebellauerint, ut alibi narraui. Nunc Nolg, Pitiliani comes Nicolaus uir fre-
 nuus, qui Venetis militat, successit. Alia uero stirps ex Ioanne fluxit, illo, cuius in sacello
 Petronillæ uisitur sepulcrū. Is quatuor reliquit, Franciscū præfectū quem supra nomina-
 ui, lordanē card. Vrsinū, regni Siciliæ magnū cancellariū, & Carolum quaterna prole illu-
 stem, quæ patris auriq; luminibus obstruxit. Hi fuere Latini cardin. magna inter patres
 autoritate, tantū extollēdæ familiæ deditus, in reliquos inofficiosus. Neapuleo, domi ma-
 gis clarus q; foris strenuus, nam ædiū, uictusq; magnificentia, præterea liberalitate suos o-
 mnis ante celluit; Robertus quē equitē uocabant, in bello audacissimus, magnū rebus Fer-
 dinādinis momentū adiecit, loānes Abbas Farfensis nostri seculi Apicius lauitia mensa-
 rū. Martinus 1111. Turonēsis, sedit an. 1111. men. 1. Quum Petrū Aragonem classem cō-
 tra Siciliæ regnū clam parantē interrogaret, quid sibi apparatus uellet, respōdit se interu-
 lam laceraturū fore, si illā putaret cogitationū suarū consciā esse, quod dictū Metelli Mace-
 donici prius fuit. Quare indignā fore expeditionē ratus, cū sacris interdixit, honorū eius
 præda impune diripientibus cōcessa. Moritur Perusia, ubi ob uitæ merita adoratur. Non
 prætereūdu hoc tēpore Ricardus ex Annibalū Romanorū procerū stirpe. Is post Nico-
 lai 1111. supradicti mortē, comitijs p̄diticij præfuit, & Vrsū Nicolai nepotē præfectu-
 ra Viterbiensi deiecit; quæ p̄pter comitia turbata, q; cardinales Vrsini duo indignati, Vrsū
 restitui ante omnia peterēt. Itaq; Ricardus tumultū contra se Viterbiensium exortū animad-
 uertens, cōclauē ingressus, cardinales eos capit, & in uincula cōijcit, quod ubi Romæ re-
 scitū est, Annibalū factio Vrsinos ab urbe pellit, qui Præneste se receperūt, ac paulopost re-
 uersi, Annibales ipsi expulere. Ricardus cōpositis tandē rebus, dimissisq; cardinalibus,
 ueniā a Martini postea legato suppliciter poposcit. Hæc domus diu iā Romæ desit. Ho-
 norius 1111. ē Sabellorū p̄genies, sedit an. 11. men. 1. Habitaui in Auentino, ubi ædes quæ
 nūc extāt extruxit. Martini 1111. acta cōtra Petrū Aragonē quum ille minime desisteret,
 habuit rata. Ordinē eremitarū Parisijs non receptū probauit. Carmelitanis albū adsigna-
 uit amictū. Post eius mortē, sedes menses x. uacauit, cum pleriq; cardinales ualitudinem
 ex cœli Auentini grauitate cōtraxissent. Sabellorū genus ex oppido Sabello dicunt deue-
 nisse, Columnensium factionis. Virum habuit clarum Pandulfum, huius Honorij fra-
 trem, urbis senatorē; alterū in disciplinæ scueritate Catonē. Postea uero Paulum ducem
 Venetorum, cui etiā illi ob uirtutem statuam statuere. Nicolaus 1111, Asculanus ordi-
 nis

Balticum fa-
milia

Martinus 1111
M. cclxxxij

Ricardus ex
Annibalum
stirpe

Honorius 1111

Sabellorum
genus
Nicolaus 1111
M. cclxxxij

nis minorum, habitauit apud Basilicam sanctæ Mariæ ad præsepe, cuius apsidem exornauit, uti nunc pictura ostenditur. Petrum Columnnam in patrum collegium cooptauit, cuius adhuc epigrapha sepulcri in eadem Basilica subito ingrediētibus humi cernitur. Decellit in eodem loco, cum sedisset annos quatuor. Dies octo. Cælestinus v. Eterniensis prope Sulmonem, Petrus Moroneus antea uocatus, ex eremita pontifex Caroli secundi regis & Latini Cardinalis fauore creatus; Aquilæ mitræ solennia obiuit, ubi miraculo rei nouæ, ducenta ferè hominū milia spectatū cōuenere. Sed uir optimus magis solitudini natus q̄ rebus agendis, persuasus à Benedicto Caetano, qui postea Bonif. v. & eius successor fuit: sese pontificatu mense v. abdicauit, à quo postea creato pontifice captus in custodia interiit, qui ob patientiam uitæq̄ merita, inter sanctos deinde à Clemēte quinto relatus fuit. Bonifacius v. Anagninus sedit annos v. menses i. dies x. Annum Iobileum primus instituit ac celebrauit, anno m. c. c. c. quem ritum posteris mandauit centesimo quoq̄ anno seruari, antiquæ legis imitatione, licet illa quinquagesimo coleret, uti testatur Iosephus simul & Leuiticus cap. x. x. v. longe religiosius. Nam & seruos manumittebat, & debita relaxabat. Bonifacius insuper Basilicam Petri tintinnabulis aureis quibus nil dulcius auditur, exornauit. Eius uectigalia longe adauxit. Sextum decretalium librum, iuuante D. no Mugellano, cōposuit. Cum Francorū rege Philippo ac domo Columnnensi graues exercuit inimicitias: ex ea duos cardinales ordine, Philippū quoq̄ regni iure deiecit. Ille Sciarrā Columnnensem profugū ad litus Massiliense adpullum, ac à piratis captū redemit, eumq̄ cum nauibus & auxilijs in Italiam dimisit, qui Anagninæ Bonifaciū ex improviso adortus, cepit, eumq̄ in custodia fame necauit. Benedictus x. Taurinus ordinis prædicatorum, cardinales Columnnenses, & Philippū regē restituit. De interfecto ribus Bonifacij quæstionē egit. Moritur Perusiæ mente octauo. Signa sanctitatis dicitur post obitum ostendisse. Clemens v. Vasco, præsul Burdegalenis, post longam patrum contentionem abiens Perusiæ creat, qui statim cardinales in Galliā uocat, an. m. c. c. v. ubi successores mansere annos l. x. x. librum Clementinarum ab se cōpositum edidit in Viennensi concilio. Basilicam Lateranensem Romæ incendiū passam restitui mandauit. Cælestinū v. nomine Petri confessoris inter sanctos retulit. Sedit annos octo, menses x. dies x. v. Dicitur ad eius mitræ solennia Lugduni tot mortales ex omni Gallia cōuenisse, ut Ioannes Britannicæ dux cum multis alijs ruina muri occubuerit, Philippus rex parte corporis læsus, pontifex quoq̄ ipse turba ingenti oppressus, uix mortis periculum euaserit. Templariorum ordinem iustis de causis destruxit, eorū bonis Rhodijs militibus concessis. Venetos ob Ferrariam occupatam, itemq̄ Florētinos, & Lucenses sacris interdixit. Tris legatos ex ordine patrum ad regendam Italiam misit. Ioannes x. x. i. episcopus Portuenis, Lugduni pontifex renunciatus post biennij spatium, quo sedes ob patrū discordiam uacauit, Ludouicum Tolosanum præfulem ordinis minorum Caroli i. filiū, duos item Thomas, Aquinatē, & præfulem Erfordensem inter sanctos retulit. Nouam militum religionem in Lusitania instituit, quorum caput est oppidum Syluensis Dicece seos. Ludouicum Bauarum hostem ecclesiæ sacris interdixit. Guidonem Petrammalam præfulem Aretinum ob Tifernum occupatum præfultu deiecit. Sedit annos x. i. x. Menses i. i. Dies x. i. i. Huius etiā tempore secta Fraticellorum de opinione nuncupatorum excitata est, qui Petro de Corbario Reatinæ dioceseos ordinis minorum pseudopontifici tantum obtemperabant. Is enim à Ludouico Bauaro creatus, & à Bonifacio comite Pisano Romæ captus, Auenionemq̄ ductus ad Ioannem pontificem, in carceris pedore extinctus est. Hi itaq̄ pontificem ipsum Ioannem simul cum successoribus reijciebant, dicentes non uerum esse pastorem, sed Corbarium. Idq̄ malum late per Italiam & extra serpebat: eos tantum commercia libidinum, marium & locminarum unā in antris inclusos conciliabant extinctis luminibus, infantemq̄ eo modo genitum in coetum eum deferebant, tradebatq̄ quisque per manus alteri & complexus, donec exanimaretur. In cuius sinu id contingeret, eum summo sacerdotio præficiabant. Huic sceleri perquirendo data prouincia nostra grate Ioanni Capistrano uiro sanctissimo à Nicolao v. pont. Fabriani x. i. ex eis cōprehensi, pertinaciter ignem pertulerunt. Hic etiā scribarū apostolorum collegium numero distinxit, qui proprio ingenio literas dictatas conscriberent: iisdemq̄ plura obibant officia, quorum postea facta diuortia. Taxas item constituit.

Benedictus

Benedictus x. i. Tolosanus, sedit annos v. i. i. Dies xv. i. Sententiam Benedicti. xij. Ioannis in Bauarum probauit. Quare quum ius imperij ad pontificem deuenisset, imperialibus oppidis uicarios ipse constituit. Rem omnem poenitentiarum simul & taxas literarum ordine cōstituit. Sub hoc tempus Iuo presbyter emicuit inter Britones natus, pauperum aduocatus, quibus omnem tradebat substantiam. Demum in catalogum postea à Clemente sexto relatus. Clemens v. i. Lemouicensis Iobileum abiens Romæ celebrari iussit, idq̄ ad annum l. reduxit. Carolum Boemiarum regis filium, in Bauari contumeliam, imperatorem declarauit. Rainaldum Vrsinum, & Nicolaum Capocum in ordinē patrum promouit. Seditq̄ annos x. Hoc tempore Romæ Nicolaus Rentij tyrannidem urbis occupauit. Hic publicus scriba erat, nec sanè bono genere, sed magni & erecti animi populum ad libertatē excitauit, arma corripuit, Capitolium occupauit, hoc titulo in subscribendo usus, Nicolaus Seuerus & Clemens, libertatis, pacis, iustitiæ, Tribunus, ac sacra Romanæ reipublicæ liberator illustris. Quo factum est, ut omnis Italia ad eum legationes de amicitia ineunda, & pace mitterent, sed dum tyrannus paulatim efficitur, pulsus ex urbe post septem menses postquam regnare cœperat: nocte in Boemiam ad Carolum Ioannis filium confugit. Ille captum eum ad Clementem misit, à quo in uincula coniectus, usq̄ ad successorem eius Innocentium v. i. in carcere perseuerauit, à quo postea dimissus Romā, ut Francisco Baroncello cui Romano qui etiam similem tyrannidis stultitiam mouerat, resisteret. Is Franciscus Romæ admodum potens, pulsus è senatorio munere Ioanne Vrsino, & Petro Columnnensi, Tribunitiam sibi potestatem usurpauit cum huiuscemodi titulis. Franciscus Baroncellus scriba senatus, dei gratia almæ urbis tribunus secundus, ac Romanus Cos. Igitur ad hunc tumultum comprimendum Nicolaus ab Innocentio, ut diximus, missus: urbem ingressus, cum eius tactione Baroncellum pellit, tribunatu solus potitur. Sed breui post tempore quum esset nobilitati, & præsertim Columnnensibus aduersus, à ciuibus obruncatur. Innocentius v. i. Lemouicensis Aegidium Carillam legatum ad res Italiæ componēdas misit. Hic enim genere Hispanus è gente Carilla, in rebus agendis longe prudentissimus, statum ecclesiæ eo tempore uarijs tumultibus exagitatam, absente pontifice pacauit, uicarios terrarum quos idoneos uidisset, confirmauit: è ciuitate Foroliuensi ubi continuo serè morabatur, Ordelaphos male de rebus ecclesiæ meritos sustulit. Iterum ab Urbano v. i. in Italiam missus, Barnabam uicecomitem statum pontificis turbantem compressit: rursus uicecomitem copias duce Io. Haucuto Florentinos instante, inter Aretium & Cortonā adflixit, qua uictoria omnes ecclesiæ rebelles ultro sese dedidere. obiit Viterbij, sepultus Alifisi, sepulcro ab eo cōdito. Ad Innocentium redeo, qui Carolum imperatorem iussit à duobus Romæ cardinalibus diademate redimiri. Cum Romanis tumultuantibus sæpe de creandis senatoribus egit, ut ipse deinceps priuatim hominem mitteret: itaq̄ Raimundum Senensem de gente Ptolemæa primum senatorem misit semestrem. Res aliquot annos perseuerauit. Deinde Romani res nouas appetentes, reformatores crearunt, qui senatus gererent potestatem. Sedit annos decem. Urbanus v. Lemouicensis Aegidium legatum iterum in Italiam mittit. Ipse quarto pontificatus anno Romanam uenit, apostolorum caluarías diu quasitas, ac tandem repertas in sancta sanctorum sacello neglectas, oculis argenteis operuit, atq̄ in loco ubi nunc uisunt cōdidit. Apud urbem ueterē & montē Flascōnē adis Pontificales extruxit: in Galliam rediturus Ioannem Haucut copijs que sub Aegidio militauerāt præfecit. In itinere apud Massiliā excessit, anno pontificatus i. x. Quo tēpore Brigida è Suetia Romam uenit. Hæc enim liberos, mares quatuor ac totidē fœminas sanctos omnis habuit. Inter quas Catherinā uirginē, quæ matrem uiduam Romā comitata, ubi accepit uirum quē nunquam attigit ex cōsensu, defunctum esse, perpetuo cœnobio sancti Seruatoris, quē ritū mater instituerat, se dicauit. Quæ ipsa sub Eugenio clauit prodigijs ac sanctitate: uoluptatē inuiti coitus ardēte supra uulua larido reprimebat. Ad Brigidā redeo, quæ sepulcrū unā cum filia adiuuit, annis x. xv. i. deinde in urbe morata ac defuncta, opera eiusdē Catharinæ in patriā relata est, ubi utraq̄ iacet. Gregorius x. i. Lemouicensis, sedit annos v. i. menses v. Sub hoc omnia in Italia pontificis oppida defecere: Tifernatibus, Perusinisq̄ initium facientibus, ac Florentinis sollicitantibus: quapropter card. Gebennensem legatum cum Bernardono duce, ac v. millibus

Clemens vi
M. ccc. lvi

Franciscus
Baroncellus

Innocentius vi
M. ccc. liij

Aegidius Ca-
rilla

Reformato-
res

Urbanus

Brigida
Catherina

Fræscia Ro.

Gregorius xi
M. ccc. lxxv

Pratenses milibus Britonum subsidio misit. Pratenses legati aduentu, spe auxilij à Florentinis desistere, qui statim repressi, autoresq; capite mulctati. Forolivienses Sinibaldum Pinum, Io. Theobaldum Ordolphos in urbem subito recipiunt: quorum armis sese à Britonum furor tueantur. Legatus quum iam moenia Bononiæ rebellis obfessurus petijisset, cognito Florentinorum exercitus cum Rudolpho Varano duce aduentu, hostibus auxilio uenientium, secessit Cesenam, quam misere Barari diripuerunt. Igitur Gregorius ut his occurreret malis, Romam se statuit, reuocatus literis diuæ Catherinæ uirginis Senensis, hortate etiam Baldo Perulino eius olim præceptore, ac palam dictitante, quod salua conscientia, urbem negligere non posset. Quamobrem anno M. C. C. L. X. X. V. I. clam paratis tre-mibus X. X. I. in Rhodano res alias simulans, primo Genuam, inde Cornetum adplicuit, unde Romam profectus, ingenti omnium Igittia, Florentinos qui omnem tere pontificis ditionem ac oppida circa se occupauerant, sacris interdixit. Deinde bellum contra eos mouit. Urbanus VI. Neapolitanus, archiepiscopus Barenlis, extra senatus ordinem creatus est, Gallici autem Cardinales secessionem facta, alium Gallum Clementem eligunt. Urbanus Carolo regi Neapolitano, quod nepotem eius principem creare noluisset, maxime infensus fuit. Quare Nuceriæ ab eo armis petitus, inde auxilio Raimundi Balciani principis Tarentini, nauigio Genuam aufugit, ubi dum ucheretur, quinque cardinales qui cum pseudo pontifice conspirauerant, depressit. Romam reuertens primo numero patres X. X. I. X. una die addidit, exceptis tribus, Neapolitanos omnis. Florentinos præterea interdicto per Gregorium iusto absoluit; sedit annos X. I. Menses V. I. I. Bonifacius IX. Neapolitanus è Tomacellorum familia, iuuenis admodum creatus: sedit annos X. I. I. Menses I. X. Ve-tigal prædiorum sacerdotatum, quod annatam uocant, instituit: nonnulli Io. X. X. I. id tribuunt, parandi auxilij gratia aduersus infideles. quanquam Anglici præterquam ad præsulatus id minime admiserunt. Ladislaum puerum Caroli regis filium Caietæ coronari iussit. Perusiam componendæ discordiæ causa inter Raspantes & Gentilomines profectus, non prius redijt quam Banderelsijs, quibus omnia licebat, sublati: senatorem externum, ut statutum prius fuerat, adcerserent. Tres enim camera conservatores in consulto pontifice iam elegerant. Hoc tempore Tamerlanes mortuus, & Albi per totam Italiam uisi, quos Bonifacius compressit, eorum duce supplicio adfecto. Quidam enim presbyter fuerat, qui ex alpihus descendens cum uexillo crucis & alba ueste, ingentem omnis ordinis, sexus, ætatis cateruam secum specie religionis traducebat, tantumq; loca obibat, & Viterbium usque uenerat. Hemanuel item Chrysoloras in Italiam uenit, præceptor Græcæ disciplinæ, qui primus iuuentutem Italicam literis erudijt. Post huius mortem Romani ad libertatem excitati, Columnensibus ducibus. At Ursini pro ecclesia, qui concurrentes armis inferiores discessere. Res tandem intra mensem conciliata. Innocentius septimus Sulmonensis, Romanos petentes Capitolium, arcemq; sancti Angeli, & pontem Miluium, remisit ad Ludouicum fratris filium ex Melioratorum familia, qui in Piceno quædam oppida tenebat, Tunc uero Romæ apud Xenodocheum sancti spiritus in Saxia morabatur: qui ab eo sunt trucidati, è fenestrisq; X. I. præcipitati. Inde ob metum pontifex Viterbium secessit. Interea Ioannes Columna & Troia, ac Gentilis Varanus, Camerani comites Ladislai regis Neapolitani duces, omnia ea loca munita occupauere: arcem minime potuerunt: repulsi omnes mox à Paulo Ursino, Mostarda, & Cæcolino cohortium præfectis ab Innocentio missis, qui rebus tandem pacatis redijt. Sedit annos duos. Gregorius X. Venetus, creatus Romæ hac lege, ut si ex re foret ecclesiæ, se pontificatu abdicaret, ob Benedictum X. I. I. Petrum Lunam uocatum, qui Auenione Clementi pseudo pontifici successerat. Cardinales ex utraq; parte Pisas adnauigant, ibiq; utroq; pontificatu deiecto: Alexandrum V. in concilio creant. Interea Romæ magnos excitat tumultus Ladislaus Sicilia rex. Frumenti rubium X. V. I. I. florenis uenijt. At rex ipse è Sicilia eius copiam aduectam Romanis distribuit, intra quod precij annona postea semper stetit, præterquam hoc anno M. D. V. dum hæc proderem: Iulio sedente, ad aureos X. I. I. I. peruenit, supra uidelicet flo. X. X. X. Alexander V. Cretensis natione, ordinis minorum creatus in concilio Pisano: quanquam illi duo deiecti officij diuersis in partibus exercere non desisterent, ut Gregorius Lucæ Gabrielem Cödelmeriũ cardinalẽ fecit, qui postea Eugenius I. I. I. fuit. Alexander liberalitate in pauperes ingenti erat: solebatq; dictitare se diuitẽ

episco

episcopum, pauperem cardinalem, & mendicũ pontificem fuisse. Summus præterea theologus: in Sententiarũ libros cõmentarios edidit. Adhibitus consilio Ioannis Galeatii uice comitis, & eius opera archiepiscopus Mediolanensis factus fuit. Postremo Ladislaum regni iure deiecit, idq; Ludouico Andegauenfi adiudicauit. Decessit Bononiæ, mense octauo pontificatus. Sepultusq; in æde Minorũ. Ricardus Sanguineus Romæ ob seditionem capite plectitur, qui à Paulo Ursino una cum pluribus alijs Columnensibus & Sabellis portam sancti Laurentij capientibus, captus fuerat: anno M. C. C. C. X. I. I. Ioannes uigimustertius Neapolitanus, Baltaffar Cossa uocatus, uir potius militari, quam sacre idoneus disciplinæ. Legatus diu Bononiæ fuit, qui mox in conciliũ Constantiense uocatus, Cosmo Medice eius amicissimo disuadente profectus est, ubi criminibus conuictus inde aufugit, captusq; apud Aldeburgen castellũ, triennio custoditus, nullis nisi Germanis ministrantibus, quorum linguam minime nouerat. Mox eo deiecto una cum Gregorio & Benedicto, Martinus omnium consensu pontifex creatur. Ladislaus hoc tempore dum Florentiam pergit, in itinere in coitu mulieris, quæ medicatam opera Florentinorum uulnam habuit, extinctus est. Idem in uita olim etiam potionatus exenteratis mulis se includens uenenum euaserat. Dumq; conciliũ Constantiense celebrat, Romani libertatem clamant. Petrus Matutius ciuis inuitus rempublicam suscipere coactus: sese mox magistratu abdicauit, quum legatum cum senatore à Ioanne pontifice missum uidisset, quorum aduentu Ioannes Cincius, & Paulus Palonus securi percussi sunt. Mandauit item Ioannes supplicationes cum capite Io. Bap. fieri. Romani fraudem timentes, quod id Florentinis uendere statuisset, omnino prohibuerunt. Martinus V. è Columnensium familia Sigismundo imperatore maxime procurate creatus in concilio Constantiensi, statim in Italiam ipso imperatore inuito reuertit, prius Basileæ indicto concilio. Mediolani primum honorifice à Philippo duce eius amicissimo excipit. Deinde Florentiæ substitit, quod Brachius Perusinus omnem pontificis ditionem occupauerat. Ibiq; Cosmi Medicis precibus, Ioannes è custodia liberatus, cardinalis etiam remanere permittitur. Qui paulopost in ea ciuitate decessit. Martinus necessarium quodammodo in ipsum Brachium sumpto bello, tandem precibus Florentinorum pacem cum ipso fecit, qui pedibus pontificis prostratus, ueniam petijt præteritorũ, eidemq; postea militans una cum Gabriele Condemerio legato, Bononiam rebellatẽ in officio cõtinuit. Martino autem Romam uenienti, omnis ætas sexus obuiam proficiscitur, anno M. C. C. C. X. X. I. Alemanum de Ademaris cardinalem, patriam Florentinum, uirum doctissimum ad Petrum Lunam in Hispaniam misit, oratum ut se pontificatu abdicare uellet. Huius nunc tumulus in sacra Maria noua conspicitur. Ludouicum Ludouici regis fratrem, qui heres à Ioanna sorore Ladislai regis institutus fuerat, in regno confirmauit, querente maxime Alfonso Aragoniæ, qui suo id iure iudicabat. Quare bellum Aquilæ urbi, duce Brachio mouit. Pontifex Franciscum Sfortiam auxilio mittit. in ea pugna interficitur Brachius, qui q; sacris esset interdictus, Romæ extra portam sancti Laurentij in loco profano sepultus est. Martinus ex operibus publicis atrij Basilicę Petri restituit, pauimentum Basilicę Lateranensis extruxit, ubi & se condidit post obitum mandauit. Eius nunc sepulchrum in medio templo cum aenea statua iacente conspicitur. Sedit annos X. I. I. I. M. I. I. I. De Columnensiu aut origine, ut par est in hoc loco recensere, nihil fanè exploratum, authorem tamen habeo, qui dicat eos ex oppido Columna descendisse. Ipsi in stemmatis nihil antiquius præferunt quam ab hinc annis ferè D. Odonem quædam magnum militẽ appellatũ, qui omnia simul eorũ castra unus possidebat. Deinde familiæ triplex facta deductio. Prima quæ de Ginazano dicitur. Secunda de Gallicano. Tertia proprie de Coluna, quibus uiri principes prope C. C. usq; in hodiernũ emicuerunt. Religiosus inter eos nihil Ioanne Eduardi filio nominat. Is cardinalis sanctæ Praxedis, ac legatus in expeditione Hierosolymitana fuit, anno M. C. C. X. X. martyrium ferè passus. Nam inter duos postea à Barbaris hostibus inclusus, iam secandus erat, nisi illos diuina prouidentia eius constantia fideq; permotos poenituisset. Reuertens uero, Columnam cui Christus adligatus ad plagas fuerat, secũ attulit, quæ nunc apud eadem S. Praxedis uisitur. Ab his etiam uiris Xenodocheum prope Basilicam Seruatoris excitatum. Nihil uero audacius Sciarra, qui Bonifacio V. I. I. restitit, siue Petro Columna, qui sub Paschali I. I. Cuius oppidum occupauit, siue Ioanne Columna milite Ladislai regis, qui sub Innocentio

Ricardus Sanguineus
Ioannes XXII
M. CCCCXII

Petrus Matutius
Ioan. Cincius
Martinus V
M. CCCCXVII

Cardinalis de Ademaris
De Columnensium familia

centio VII. Nihil insuper contumacius Stephano Columna, qui Romæ inuito pontifice L. Bauarum coronauit, unde columnæ gentilitiæ corona est addita. Nihil deniq; melius aut benignius hoc ipso Martino, cuius fama bonitatis, modum tot ecclesiæ turbinibus imposit. Huius fratres ex Agapito patre tres fuere. Iordanus maximus natus, dux Venusis; deinde princeps Salernitanus; Sciarra, qui sine liberis decessit; & Laurætius comes Albet; ac magnus regni camerarius. Huic item ultimo tres liberi fuere. Antonius princeps Salernitanus & Marchio Crotonis ac urbis præfectus; Prosper sancti Georgij ad Velabrum diaconus cardinalis; & Eduardus dux Amalfitanus; ex quo Io. & Fabritius geniti. Ex Antonio uero Io. cardinalis, ac Prosper, qui gratia nunc & autoritate apud Iulium florenti quantum sub Alexandro prius exagitati fuere. Ipsi autē Prosper & Fabritius impigri duces, in rebus Neapolitanis egregiam nuper Hispanis operam nauarunt. Eugenius III. M. ccccxxi. Venetus, ordinis Cælestinorum apud Mineruæ templum, anno M. ccccxxxi. Non. Mar. creatus, Sigismundo imperate, quem Romæ protectum diadema te redimiuit. Quum Nicolaus Fortebrachius agrum Romanum uastaret, ciues frustra apud pontificem questi, ad libertatem animum excitant. Molem Hadriani, ac Capitolium capiunt. Septem creant gubernatores. Franciscum adolecentem cardinalem, ac uicecancellariū fratris filium pontificis capiunt, ac in custodiam mittunt. Eugenium ipsum apud Basilicam Mariæ uirginis trans Tyberim relegant: qui deceptis custodibus aufugiens, clam cimba piteatoria comparata Ostiam: quanquam sagittis insectantibus Romanis, inde Horætiā delertur, ubi aliquot annos commoratus, Bononiā postea se contulit, ibiq; ædes quibus nūc inhabitant legati, extruxit. Quum negasset ad Basiliensē uenire conciliū, Ferrariæ indixit. Quare Basilienses pseudopontificem Felicem Amodeum nomine, Sabaudia ducem, cremitam agentem, creant. Cœptum igitur Ferrariæ, ob pestilentiam necesse fuit Florentiam transferre, ubi & Armeniorum legati, & Ioannes Palæologus imperator Constantinopolitanus cum Romano Pontifice de fide orthodoxa conuenerunt: quum Ioannis maiores terdecies conuenissent, quod argumētum in ualuis æreis Basilicæ Petri ab eo factis continetur. Inde Romam metu liberatam à patriarcha Vitellio, qui cuncta pacauerat, uenit. Sed quoniā de hoc incidit mentio, paucis dicendum. Hic patria Cornetanus Ioānes nomine, patriarcha Alexadrinus, ex humili loco in senatum adscitus, duci propior quàm sacerdoti fuit: quippe qui absente pontifice legatus, tumultum Romæ cōpressit, statumq; reliquum ac terras rebelles pacauit: de fontibus supplicium sumēdo, inter quos fuit Antonius Pontadera, quem ueluti prædonem omnia insectantem, captum a bori oliuæ suspendit. Franciscum Vicum Viterbientem, & Fulginatem tyrānos in arce Soriani securi percussit: deum, quod contra Florentinos cum Philippo duce inuito pontifice cōspirasset, per insidias captus in transitu pontis, ac in Hadriani mole custoditus, ueneno sublatus est ab Antonio Rido Patauino arcis præfecto. Eugenius autē ubi Romam uenit, picturam Basilicæ Lateranensis à Martino inchoatam, ad hoc æui durantem, in pariete absoluit, porticumq; qua ad S. sanctorum sacellum itur, extruxit. Ludouicum patriarcham Aquileiensem solertissimum uirum, cum exercitu Florentinis auxilio misit, qui tunc ad Anglare oppidum à Picinino duce copiarū Philippi uicecomitis oppugnabatur: ex quo uictoria potiti sunt. Hic Ludouicus patria Paduanus: arte medicus, ob sua merita pugna, in senatū adscitus, tantos sibi spiritus adsumperat, immemor generis, ut primus sit ausus cardinalium, canes equosq; alere: cōuiuiorum, lautitiæq; ac supellestilis plus quàm illi ordini par erat, splendorem introducere: Ciues Romanos ad omnem ignauiam uitæ collapsos ad cultum ciuiliorem reducere, Campum Floræ ubi greges pascebantur, munire. Deniq; unus omnia tunc administrare. Schisma quoque Felicis pseudopontificis facile sublatum. Hic enim Amodeus dux fuerat in concilio Basiliensi creatus à Germanis, quod in concilio Costantiensi fuerat indictum, sed de hoc satis in rebus Gallicis. Eugenius igitur post hoc Iulianū Casarinum legatum cum Vladislao Pannoniæ rege aduersus Turcas misit, in quo ambo pariter occubere. Fuit studiorum amantissimus, quotidie se in secretum aliquot horas recipiendo: uultu alioqui decoro, ac uenerabili, oculos in publico nunquam attollebat, ut à parente meo qui eum sequebatur, accepi: cardinales xvi. Florentiæ fecit, inter quos Græcos duos, Bessarionem Nicenum, atque Isidorum Rutenum, Guilelmum de Eustouteuilla Rothomagensem. Decessit Romæ pontificatus anno xvi. ætatis Lxxiii. salutis

tis M. ccccxlvi. VII. Calend. Martij, & in Basilica Petri conditur. Nicolaus V. M. ccccxlvi. natione Lunensis, ex oppido Sarazano, imperatore Friderico III. Sedit annis v. M. ccccxlvi. Thomas uocatus, arte medicus, deinde subdiaconus factus, ex humili loco. Bononiæ studijs profecti, aduersus benignitate Nicolai Albergotti cardinalis sanctæ crucis. Missus deinde cum Ioanne Caruaialla Hispano ab Eugenio in Germaniam, Basiliensis concilij, ac neutralitatis, ut ipsi appellabant, tollendę gratia: fautorē tunc Romani pontificis Aeneam Piccolomineum, qui postea Pius II. fuit, apud Fridericum imperatorē nactus, omnia ex uoto reportauit. Redeuntibus honor adhibitus, roseis Galeris obuiam missis, ac in senatus ordinem receptis. Eiusq; tempore opera Simoneti ordinis Eremitarum, pax inter Venetos & Franciscum Sfortiam facta: utq; Altonsi regis autoritas huic accederet, oratores principum simul & Dominicus Capranicensis legatus ad eum profecti. Erat hic & ingenio uehemens, & libertate loquendi, qua olim Fatonius apud Ro. Dum esset in cōclauis, Stephanus Porcarius in Araceli coniurationem de libertate fecit, quem ille postea Bononiā relegauit. Inde clam redeuntem, ac in incepro perleuerantem, unā cum cæteris coniuatis deprehensum in arce suspendit. Inter coniuatos fuit Baptista Sciarra, qui per medios armatos solus incolumis euasit. Fridericum imperatorem unā cum coniuge Leonora diademate cinxit. Iubileum annum Mccccl. celebrauit, quo tempore pons Hadrianus tabernis tunc opprimētibus angustior, quodam die multa milia concurrentia non cepit, sed partim in Tyberim deiecti, partim calcibus equorum oppressi fuere. Bibliothecam Vaticanam instituit, missis quaqua uersus doctis uiris comparandorum librorum gratia. Primus nostri seculi literas pene extinctas excitauit, premijs omnibus uirtute præditis hominibus inuitatis. Officium nullum seu magistratum uendidit. Basilicam Petri ab apudis fronte pulchro cœpit opere augere: Itemq; murum Vaticano superstantem magni sumptus, Opus utriq; imperfectum. Constantinopolis eius tempore à Turcis direpta, quò paulo ante Isidorum cardinalem Rutenum, natione Græcum, ad confirmandos animos miserat. Inter tot uiri huius egregias laudes, uitium hoc tantum notatū, quod nimio bibendi studio teneretur: perquisitis undiq; uinorum generibus. Decessit anno pontific. VII. Salutis M. cccc lv. ix. Cal. Aprilis. Calistus tertius præsul ac genere Valentinus, Alfonsus Borgia uocatus, uir iuris pontificij scientia doctissimus, Alfonsi regis familiarissimus, anno M. cccc lv. vi. eid. Aprilis pontifex creatur ex uaticinio Vincentij ordinis prædicatorum, quem uiuentem Valentia coluit, ac post mortem inter sanctos retulit. Expeditionem in Turcas quam antea uouerat si ad hunc statum perueniret, contiuo sumpsit. XI. igitur tremes collationibus Christianorum cōparatas cum Ludouico patriarcha Aquileiensi, quem supra memorauit, classis præfecto, mittit. Qui expugnata Lesbo insula cum aliquot castellis, breui tēpore reuersus est. Vnucasan Armeniæ Persiæq; regem, per oratores magnopere horatus contra eosdem hostes. Quamobrem ille uictoria potitus, gratulatum ad pontificem legatos misit, quod eo impulsore hæc felicitas sibi contigerit. Huius etiam tempore, nobilis illa ad Belgradum uictoria cōtigit, ubi tres Ioannes interfuere. Caruaialla legatus, Vaiuoda dux, & Capistranus concionator. Vir fuit admodum mitis, ac in pauperes magnopere liberalis. Cædes per urbem ab Hispanis plurimæ, eo tamen nescio, fiebant, quod Borgiæ fratris filio feroci ingenio nimium permitteret, cuius fratrem Rodericum uicecancellarium fecerat. Senio longo confectus moritur in urbe, quum sedisset annos tres, menses totidem. Anno Mcccclviii. octauo eid. Augusti. Sepultus in Basilica Petri. Pius secundus Senensis Aeneas nomine, gente Piccolominaus, apud Corsinianum castrum Senensium ob paupertatem parētum natus, in ipsa adolescentia peregrinatus, quum magnam præferret indolem atq; ingenium in Friderici imperatoris dignationem uenit, eiusq; magister epistolarum: postremo rebus magnis, legationibus etiam adhibitus, unus omnia apud eum obibat. Quumq; sub Eugenio in abrogando Basiliensi concilio magnopere Romanæ fauisset ecclesiæ, à Nicolao præsul Tergestinus, deinde Senensis, mox à Calisto cardinalis, deniq; eius successior factus: nihil antiquius habuit quàm contra Turcas ipse proficisci, quod proculdubio propositum religiosum absoluisset, si per ignauiam cæterorum principum Christianorū qui eum decepere, præsertim ducis Burgundiæ, licuisset: cuius rei gratia Mantuæ cōuenerat, ex eoq; dolore decessit. Eius res gestas elogium hodie sepulchri continet. Ferdinandum re

gem in regnum Neapolitanum auctoritate ac exercitu aditum instituit. Sigismundus Malatestam uirum facinorosum, bello ac edita uulgo acclamatione infestus est. Catharinam Senensem in sanctarum catalogum redegit. Vir moribus castissimus, religionis amantissimus, literis ac studijs pertinacissime deditus. Nam inter tot occupationes, etiam in extremo historiam orbis geographicè ceptauerat, magis uere ac diligenter quam eleganter. Nam eloquio quodam naturali, ac laterum firmitate magis quam literis clarus habebat, scriptaq; eius quanquam sermone carent Latino, uim tamen & uirtutes ostendunt oratorias. Tot igitur uiri laudes unum tantum ambitionis uitium cōmaculabat. Quum semper promotionum appetentissimus fuerit atq; gloriæ, eaq; de causa & labores plurimos sulce perit, amicitiasq; principum coluerit, ac demum pontifex sedit annos v. i. uixit l. xx. Decessit x. v. i. calend. Septemb. m. cccc. lxx. iiii. sepultus in Basilica Petri ingrediens sinistrorsum. Paulus ii. Petrus Barbus patria Venetus, successit an. m. cccc. lxx. iiii. Eugenijs sororis filius fuit, ab eodem cardinalis egre factus, quod natura bardus, ac crassa ceruice suillet. Quapropter res pontificalis magnam in eo primum fecit inclinationem, ut deinde tradita per manus successiones usq; ad hunc diem innumerabilibus malis tempora refererint, dum sanis uitiorum omnium reclusis, palam cunctis antiquam pastorem disciplinam pellundare liceret. Is enim nec literatura, neq; moribus probatus, ea de causa est cæteris grauib; uiris prælatus, ut Ludouico patriarchæ resisteret, cum quo similtates gerebat, tanta illius erat ob potentiam & diuitias inter omnis inuidia. Igitur præter necessarias audiciones dies totos aut uoluptati, aut nummis pensandis, aut ueterum numismatis, siue gemmis, siue imaginibus spectandis tradebat. Amicitias nullas pristinas aut beneuolentiam seruauit. Inter hæc tamen uita hanc animi integritatem custodijt, ut rem nullam ecclesiasticam liceretur, iusticiam quoq; publice sectaretur, seuerus, nec tamen crudelis in delinquentes: nam carcere magis quam morte plectebat. Primo anno Comitè Aduersum ac Deiphobum Anguillarem qui iter obsidebant iussit. Contra Robertum Malatestam de urbe Arimino per Neapuleonem Vrsinum infeliciter dimicauit, quum hostis numero militum longe inferior esset. Veneti, Florentini, rex quoq; Ferdinandus cum Frederico Urbini duce erant auxilio. Fredericum Imperatorem apostolorum limina salutatum uenientem, sumptu pro dignitate excepit. Cardinales admodum paucos fecit, inter quos duos tantum ob uirtutem, Marcum Barbium suum propinquum, præfulem Vincentinum, & Olierium Carafam præfulem Neapolitanum. Danielem Matalonæ comitis ex fratre nepotem, qui ob fortitudinem simul & animi modestiam præcipuum apud Alfonso regem, ac eius successorum locum obtinuerat. Paulus itaq; dum post cenam cum archiepo Aristotele de traducendo Vaticani obelisco in plateam Basilicæ Petri sermonem haberet, obruente crapula repentino ex apoplexia interiit v. i. calen. Augusti, anno salutis m. cccc. lxx. i. pontificatus v. i. mense decimo. Xystus quartus, Franciscus Sauonensis ordinis minorum generalis, ac theologiæ professor, anno m. cccc. lxx. i. v. i. eidus Augusti, omnium consensu cardinalium, qui x. v. i. i. fuere, pontifex creatur. Latino Vrsino, Francisco Gonzaga, & Roderico uicēcellario magnopere suffragantibus. In mitræ solennibus apud Basilicam Lateranensem dum magna populi frequentia lectica portaret, orto subito tumultu, seu casu, seu ex composito maximum uitæ subijt periculum, ut etiam saxis appeteretur, & à lecticarijs penè destitueretur. Res tandem Latini cardinalis auctoritate, prouidentiaq; sedata. Ante omnia antiquos canonicos in eandem Basilicam reduxit, eiectione inde à Romanis statim post Pauli mortem canonicis regularibus, quos olim Eugenius, ut in antiquam eorum possessionem introduxerat. Liberalissimus omnium pontifex, negabat nūquam, quin eadem pluribus importune rogantibus saepe concedebat. Ea de causa libellis signandis Ioannem Montemirabilem uirum Gallicum exercitatum ac seuerum præfecit, qui non rite concessa interpolare ac retractare posset. Suorum in primis amantissimus ac indulgentissimus fuit, quorum causa pleraq; præter fas iusq; & agebat, & concedebat. Petrum ante omnis eiusdem ordinis ac patriæ, quem à puero unā cum Hieronymo fratre sibi educauerat, ad cardinalatum usq; prouexit: uirum alioquin natū perdundæ pecuniæ. Nam biennio quo tantum post ea uixit c. aureorum millia, in luxu uictitando solum absumpsit. l. x. millia aëris alieni, argenteorū itē c. c. pondo dimisit. Decessit tabidus uoluptate annorū x. v. i. i. officibus

Paulus ij
M. cccc. lxx. iiii

Xystus iij
M. cccc. lxx. i

officiibus maxime desideratus, quorū officinas nouis semper lucris & operibus replebat. Hieronymus uero frater Foroliuij Forocornelijq; princeps factus, post eum rem omnem ecclesiæ administrauit, uir ingenio fauore, ac uoluptatibus præter unicam uenationem minimum deditus. Xistus itaq; post hos fratrum sororumq; filios extulit, neq; enim alter propinquis fecundior fuit, inter quos Iulianum S. P. ad uincula cardinalem, eiusq; fratrem Io. urbis præfectum, Sorq; ac Senogallia principem fecit. Deinde Christoforum & Dominicum de Ruuere fratres, patria Taurinenses, ex successione in patrum etiam collegium cooptauit. Ab his enim & nomen olim familiæ sumplerat, & plura uitæ commoda. Præter autem supradictos & alios diuersis temporibus creauit. Io. Columnensem, & Io. Bap. Sabellum, quos postea quum suspectos haberet, post cōsistorium die quadam in molem Hadriani coniecit, unde post annum in columes dimisit. Præterea Georgium Vlyssiponensem, Stephanum Nardinum Mediolanensem præfules, Raphaellem Sauonensem Hieronymi comitis supradicti ex sorore nepotem, atate annorum x. v. i. Ascanium Mariam ducis F. filium, qui ambo nunc & gratia & auctoritate pars maxima senatus sunt. postremo Io. Iacobum patria Mediola. Parmen. præfulem cubicularium suum, quem seruitio tantū acceptum, ex humili loco promouit. Ad arma conuersus, quibus magis quam religioni natus fuerat, primo cōtra Nicolaum Vitellium Tifernatem, quē antea amicum habuerat, Laurentij Tifernatis hostis persuasione permotus, misit expeditionē, cui card. sancti Petri ad uincula legatum præfecit: ille expugnatus in exilium quidem abiit, sed paucis post diebus fauentibus ciuib; reuersus, arcem etiam quam pontifex in ea excubabat, disiecit. Bellum deinde aduersus Florentinos exorsus occasione Laurentij medicis, quem detecta coniuratione, domo expellere conabatur, de quo quod in Florentinorum rebus satis dixi, scribere rursus super sedeo: tantū narrabo Florentinos in hoc bello, Gallia regem, Venetos, Ferraricenses, Mediolanensesq; habuisse fautores, & ab horū omnium legationib; huius occasione controuersia, quæ iniusta uidebat, Xistum ad concilium citatum fuisse; illum aut summa cōstantia respondisse, se concilium libenter quidem admitturum, ubi speraret omnium illorū principum crimina patefacturū, resq; plurimas ablatas ecclesiæ repetiturum. Quapropter quem illi metu expugnare sperabāt, ab eodem perterrefacti discesserunt. Tertium bellum contra Ferdinandum Sicilia regē per Robertū Malatestam Sigismundi filium gessit, in quo ducis uirtute pauciores numero ad campum mortuum pugna cōmissa magnū regis exercitum unā cum Calabria dūce prostrigarunt. Capti proceres omnes, Romāq; ducti, paucisq; post diebus gratis facta pace dimissi. Dux ipse solus Antium usq; prope mare fugitū inde Neapolim se recepit. Columnenses quoq; qui unā cum illo conspirauerant, cumq; suis oppidis prope urbē receperant: primum quidē uenia donauit, deinde quum Laurentius protonotarius ex ea familia rursus contumax apparet, in domo sua Romæ armis, cohorteq; pontificia, tum Vrsinorum auxilio expugnatus, captusq; ac breui post tempore securi percussus est. Eorum insuper iam omnia ferē oppida capta erāt, si per mortē pōtificis licuisset. Postremū bellum aduersus Venetos sumpsit pro Hercule Estensi duce Ferraria, ut in rebus Ferrariensium narraui. Quum igitur tot tu multibus absumpta pecunia indigeret, noua collegia primus excogitauit quæ liceretur. Dato itaq; negotio Sinolpho protonotario cōcastro osterio uiro solerti breuiatores minoris præfidentia instituit, quōdam à Pio creatos, deinde à Paulo successore sublato, quorū loca quingentis, postea sollicitatores quorū trecentis uenire. Deinde ad stipulatores certos, sine quibus nullæ possent confici tabulæ, sed hi per successorem antiquati. Postremo apostolici fisci nouē notarios, quibus emolumēta unius assignauit, quia antea cūctis præerat. Is fuit atate nostra Gerardus Mafæus Volaterranus, qui ob egregium bonitatis ac prudentiæ nomen ei munerū gratuito à Ludouico patriarcha ac camerario delegatus fuerat, ac Casparem Blondum successorem habuerat. Atq; hoc modo curiæ Rom. libertas in compedes quasi cōiecta, ut nulla industria uia sperari posset. Verum hæc seu necessitati, seu uerius proximis ac ministris tribuenda. Nam eo pontificum nullus nec animo munisscentior, nec in dando hilarior, nec in promouēdis hominibus promptior repertus fuit. Miferos enim atq; à Turcis eiectos principes, Bosnæ Cypriq; reginas, præterea Andream Palæologum Peloponnesi, & Leonardum Toccum Epiri despotos aluit. Saxoniam ducem, Christiernum Dacia, deinde Moesia, nouissima Ferdinandum Sicilia reges apostolorum

limina salutatum uententes, magnificentissimis sumptibus excepit. In operibus publicis æque maximus, urbem à situ ac cœno iudicauit: uis primùm munitis, portibus quoque eiectis quæ uias occupabant, uicorumque magistris ac curatoribus institutis. Templum in uer uictu oblitum, omnia restituit. Xenodocheum sancti spiritus pulcherrimis ædificiis ampliavit, Templum pacis de nouo constituit, ubi canonicos regulares à basilica Lateranensi eiectos recepit. Præterea Aurelium penitus collapsum suo nomine refecit. Aedes in Vaticano pontificias refecit. Prætorianis, excubitoribus, magistratibus, muneribusque obcumbentibus loca commoda obsignauit: quum prius præter dignitatem in cellis serè penurians situ squalentibus ægeret. Romam denique ex lutea lateritiâ: sicut olim Augustus ex lateritiâ marmoream reliquit. Annū iubileum ad xxxv. reduxit: primusque celebravit. Rem Romanam sedisque apostolicæ dignitatem ita tuebatur, ut non facile cuiquam quamuis maximo pessundari præteretur, quod quum in cæteris supradictis, tum in ultimo ostendit bello pro Hercule Etsensi. Quum pacem à socijs præter eius uoluntatem & cōsensum fieri cōspiceret: ex animi uti putatur dolore, podagra insuper aggrauate, qua in ultimis annis maxime laborabat, in quintū diem expirauit, qui fuit pridie eid. Aug. anno salutis M. CCC. LXXXIII. pontificatus XXXI. Innocentius VIII. Io. Baptista Cibo Genuensis, post Xysti mortem diebus xxx. cathedræ successit, qui pauper olim puer, forma tamen præstanti inter Altonsi regis Siciliae ministros, inde Romam ueniens in contubernio Philippi cardinalis Bononiensis iuit. Præful deinde Saouonensis: postea Melitenis à Xysto Datariis, postremo cardinalis factus est: quum ei plurimum dilectus esset ob dulces mores & humanitatem, uia omnis usque ad uitium superauit. Nam & infimæ conditionis homines sæpe excolabatur, amplectebaturque. Verum quum omnibus blandus esset, nemini tamen benignus, innatamque auaritiâ iocis atque dicerijs transigebat. Initio serè pontificatus contra Ferdinandū Siciliae regem cum eius regni proceribus conspirauit, expeditionis duce Roberto Seueritate accersito. Is quum in urbe moram ac diem de die traheret, nunc rem aliam, deinde aliam causando tribus mensibus quam uenerat. Nomentanum tantum pontem, qui ab Vrfinis regi militibus tenebatur expugnauit, ubi etiam eius filij Fracastig, pila igne contorta ora dehonestauit, tandemque multa pecunia comætuque frustra cōsumptis, exauctoratus est. Innocentius uero à suis deceptum se uidens, necessario pacem fecit his cōditionibus, ut pontifici census debitus penderet, & rebelles seruari ceterum incolumes: rege Hispaniæ, Ludouico Sfortia, ac Laurētio Medice uadibus acceptis: quorū neutrum Ferdinandus, quum postea minime præstaret, missus Petrus Vincentinus cameræ auditor audacissimus, unâ simul cum Iacobo Volaterrano secretario apostolico, ac cubiculario, uiro prudente ad res repetendas, re infecta reuertit. Post hæc Innocentius ad pacis studia cōuersus, nihil potius habuit quam urbis quieti copiamque studere, quapropter eius toto tempore & uilis annona fuit, & urbs à grassatoribus latrocinijsque tuta, quæ esset in iudicandis criminibus inexorabilis. Nam duos fratres F. Bufali filios seditionis receptacula, ob eorum potentiam diu impunitos, una die simul capti ac securi percuti mandauit. Xysti deinde sequutus exemplum quæstus gratia secretariorum collegium instituit, pristinum numerum augendo: pontificum etiam primus qui nouum & ipse exemplum introduceret palam liberos nothos iactandi, ac soluta omni antiqua disciplina diuitijs eos omnibus cumulandi. Nam & alteri Francisco oppida nonnulla urbi uicina dedit: Laurentijque Medicis filiam matrimonio locauit. Alteram Theoderinā, Gerardo Vsumari Genuensi nuptam, opibus per quam magnis ornauit. Cardinales fecit Laurentiū fratris filium nothum, & Antoniotum eiusdem patriæ antiquum eius contubernalem, uirum honestissimum, rerumque multa experientia clarum: alios item nonnullos. Eius tempore inuentus crucis titulus in Basilica crucis in medio templi, pariete occlusus, cum triplici lingua: Iesus Nazarenus re. Cætera deficiunt. Præterea calix aureus magni ponderis, quem Ludouicus XI. Galliarum rex paulo ante basilicæ Lateranensium donauerat, surreptus: nec qui fuerit unquam deprehensus. Fuit Innocentius corpore excelso, ac candido, decoroque ingenio tardo, ac literis procul. Inter officia publica quandoque dormire uidebatur. Valetudine prospera: uerum biennio antequam decederet, in narcem quandam soporiferam ex morbo incidens horis ferme xxx. sine articularum motu immobilis apparuit: famaque iam mortis quoquouersus perlata fuit: iamque cardinales de ordinandis circa successore omnibus conuenerant, quum subito uisus apparuit.

Excessit

Excessit biennio post, ex eodem serè morbo anno ætatis L. X. pontificatus VIII. salutis M. CCC. CXII. VIII. calend. Augusti. Sepultus in Basilica Petri aereo monumento iuxta arcam ab eo designatam, in qua ferrum hactæ conditur quod Iatus dominicum perfodit. Hoc siquidem olim apud ædem sancti Andreae Antiochiæ repertum, capta iam ciuitate, Boemundus in prælio corripuens, arcam quæ expugnari non poterat illico cepit, simul & hostium L. milia prodigiose trucidauit. Inde Constantinopolim dono imperatori aduectum. Postremo Turca illi succedens, Innocentio ut eum fratris captiui causa leniret pro munere miserat. Alexander VI. Rodericus Boria, patria Valentinus S.R.E. uicecancellarius, Calisti quondam pontificis ex sorore nepos, post dies xxxi. Innocentio succedit, nonnullorum opera cardinalium qui primi ingrati eum sensere, ac omnes sub eo postea uaria calamitate sunt pressi: partim exilio, partim carcere mulctati. Iulianus Ostiensis & Raphael Camerarius, quod suspecti essent, alter ob ueterem simultatem alter ob propinquos Aemilia expulsos, sponte ob metum secesserunt usque ad successorem. Proceresque Romani, quorum cardinales eum extulerant, alij alia de causa sublatis. Vrfini ante omnia bellum sustinuerunt ætate una, in quo duces fuere Guido urbinas ac Pontifilius unâ cum Bernardino Lunate legato. Capta nonnulla castra, res ad Brachiani obsidionem redacta, quod mulieris uiduæ uirtute ea tenus defensum est, donec Carolus Virginij filius nothus cum parua ac collectitia manu superueniens, totum pene exercitum simul cum ductore ipso, tanquam in cauca pullos gallinacos caperet. Legatus filius usque uix fuga euaderent. Post hæc eis pax data. Urbinas xxx. millibus aureorum se redemit. Alexander deinde nihil prius habuit quam Innocentij exemplo suos nothos honoribus, uerum longe maioribus extollere, quando iam res hæc honori & gloriæ cœpit esse. Itaque Lucretiam filiam prius Ioanni Sfortia Pisaurtensi principi locauit, deinde abdicatam Aloisio Aragoni, Alfonso regis filio notho: quo demum interfecto Alfonso Estensi Ferrariæ duci, cum quo adhuc perleuerat. Ex filijs uero alterum minorem natum principem in regno Siciliae fecerat cardinalem. Minorem quoque in Hispania ducem. Qui breui tempore noctu quadam trucidatus & in Tyberim proiectus est, cædis auctorem quanquam plerique non ignorant, non tamen nominare fas putant. post eius mortem Cæsar cardinalis spreto sacerdotio eiusque ordine, cupidus dominandi, se ad Ludouicum Galliarum regem cum magna ui auri ac supellectilis contulit, eiusque propinquam de Lebreto in matrimonium unâ cum oppido Valentia accepit. Regis deinde auxilium, perpetuoque fœdere multum in Italia sibi ditionis parauit. Aemiliam in primis omnem præter Bononiam eiectis partimque necatis antiquis familiarum possessoribus, in Etruria Populinum, in Piceno Camerinum, Senogalliam, Urbinum, quod ex omnibus per prodicionem cepit. Nam cum ut hospes & amicus à Guidone duce cum exercitu apud Callium exciperet, extemplo dato signo urbem eam corripuit. Inde prope Urbinum inuadi mandauit. Guido uero cum non satis uirum improuisus ad resistendum haberet, ne in manus hostis perueniret, statim relictis omnibus, nocte sequenti paucis comitibus ad sororium suum Mantuam aufugit. Pontifex interim Roma supplementa res agentis mittebat, una tantum cogitatione occupatus, quoniam modo eum maximum principum constitueret: ea propter in animum induxit proceres urbis finitimos alia atque alia de causa prorsus omnes extinguere. Cœpitque à Caietanensibus uicta familia, qui nonnulla apud Volscos oppida possidebant. Iacobum protonotarium ex ea gente Honorati filium carcere inclusum, necauit. Adolescentemque unicum Colæ filium familiæ superstitem absentem trucidari iussit. Columnensium deinde Gallorum auxilio expulsum, imperium omne inuasit. Quod reliquum erat cum ad Vrfinos anhelaret nec satis causæ haberet, occasionem est nactus, quam optanti, hominum promittere nemo potuisset, ipsa dies iam obtulit ultro. Cōtingit enim ut ipsimet Vrfini tantos Cæsaris successus, tantamque imperandi cupiditatem aspicientes, sibi quanquam amicis timerent, ne cunctis iam sublatis ipsi quoque deleterentur. Itaque cum ijs qui pari formidine adficebantur, unâ conspirant. Erant autem hi, Ioannes Bentiuolus, Ioannes Paulus Balio Perusinus, Vitellocius Tifernas, Liberocæ Firmanus, Pādulfus Petrucius Senensis, Baptista cardinalis & Paulus Vrfini. Qui omnes prope Perusiam cōsilio facto contra Cæsarem cōiurant. Euestigioque irruptione facta, Urbinum recipiunt & Camerinum,

X 3 color

Innocen. VIII
M. CCC.
LXXXIII

Alexander VI
M. CCC. CXII

cohortesq; Caesarianas, quae ad succurrendū mittebantur, in itinere adorti adfigunt, & itaq; Aemyliae oppida tentare continuo testinant. Pontifex haec accepto nuncio magno pere commotus, omni studio placare sibi Vrsinos in primis conabatur, quod facile cunctos ipsorum sperabat auctoritate sequuturos. Itaq; omni sollicitatione, humanitate, conditioneq; delinitos in suam sententiam adduxit: illi conciliati iam capta restituerunt, de nouoq; Senogalliam Caesari acquirunt, quod Paulus & Grauinæ dux Vrsini Vitellocius & Liberoctus unā conuenerant. Caesar igitur, qui Porocornelii se continebat, opportunum tempus se uindicandi ratus, eō cum exercitu Valsconum de improviso proficiscitur: illi obuiam inermes procedentes, ueniam petunt praeteritorum. Humaniter excepti sunt, custodiaeq; interim clam adhibiti ne fugere possent. Itaq; iam deducendi officio functi quum discedere uellent, simulatione simul colloquendi restare iussi sunt. Quum in cōclauē uenissent extemplo clausa ianua, & à militibus ad hoc ordinatis capti Vitellocius & Liberoctus, eodem die strāgulati, paucis post diebus reliqui. Nec mora, Perugia, Tiferentiūq; ceteris Vitellijs ac Balionibus pontifici sese dederunt. Pontifex interea Romae ubi per nuncium celere noctu captos hos esse accepit, cardinalem Vrsinum quem multa prius blanditijs, speq; securum reddiderat, mane hortatur ad palatium uenire, fingit Columen ses prope urbē adesse, pontesq; cepisse. Ille credulus ubi obtēperauit, capitur, & in molem Hadriani conijcitur cum abbate Alutano Vrsinarum partium. Praesul uero Florentinus & Iacobus Sanctacrucius eadem hora capti, in palatio sunt custoditi. Sanctacrucius postera die dimissus, uadibus datis, consentiente cardinale, ad oppida Vrsinorum pontifici adsignanda: ipse uero cardinalis paucis post diebus est elatus, causa mortis omnibus facte iudicata. At Caesar quum persequi reliquias coniuratorum statuisset, e Senogallia cum exercitu quindecim millium armatorū cōtra Pandulum Petrucium profectus, in agrum Senensem irrupit, oppidaq; nonnulla capit. Senenses qui ab initio resistere, Panduloq; omnia permittere statuissent, quum tamen non equis uiribus responderēt, cedere illum ad tempus maluerunt, quam unius hominis causa rem publicam periclitari: quapropter illo Lucam cum omni familia discedente, bellum dissolutum. Inde Caesar ad Vrsinorum oppida reliqua se conuertit: ac Caere uerustum gentis oppidum expugnare cōepit, natura uenitissimum: instantia tamen ac potentia iam iam positurus cum Iulo Vrsino cardinalis fratre, qui locum defendebat, transiit, ut ille incolūm substantia discederet. Victor igitur cetera insectari superedit, quod uideret maxime Ioannem Iordanum Virginij filium Galis addictum, quorum ipse auctoritate nitebatur. Alexander interim omnis excogitabat uias ad pecuniam quae suis cupiditatibus suppeteret: quapropter nouum scriptorum breuium collegium instituit numero octoginta, quorum loca singula septingentis quinquaginta aureis uenire: reliquorum collegiorum emolumenta quod omnia uenditarentur, nihilq; pecuniae negaretur, ab initio fecunda quidem, uerum postea nunquam exilia, diuisa cum Rothomagēsi Galliae legato rerum omnium facultate. Quos uulgo Marranos uocat diuersis temporibus anquiliuit, cardinales triginta sex interpellati creati, in quibus fuere Hispani octodecim, quorum optimi ac praestantissimi Bernardinus Cauaiala praesul Carthaginensis, regis Hispaniae legatus tituli sanctae crucis, qui ad stemmata nobilitatis familiae magnum ipse decus adiecit, uita modesta, theologiaq; scientia praeditus. Ioannes Salernitanus, & Franciscus Borgia Cusentinus, praesules ambo, religionis ac bonitatis fama conspicui. Italicorum uero totidem, Ioannes Antonius Mediolanensis praesul Alexandrinus, e duodecim iudicibus, iuris scientia nulli secundus; Franciscus Soderinus praesul Volaterranus, ac Referendarius, in eadem & ipse scientia clarus: nec minus rerum prudentia, animiq; solertia, quam & a parentibus quasi haereditariam habuit, & ipse multis pro patria, multis etiam in Romana curia exantlatis laboribus est adsequutus. Hadrianus Cornetanus, praesul Batoniensis, eius breuium magister, potius uero rerum omnium uicarius. Is enim diu Quaestor in Britannia fuerat, ubi ex regis amicitia magnas opes adsequutus, deinde ab Alexandro aduersus, unus omnino fuit, qui ob singulare ingenium difficillima tempora non solum in columis euaserit, sed cum laude superauerit. Ceterum in Alexandro, ut de Annibale Liuius scribit, aequabant uitia uirtutes. Inerant namq; ingenium, ratio, cognitio, memoria, diligentia, eloquentia uero quaedam natura-

lis, & ad

lis, & ad persuadendum apta, ut nemo rem cautius proponeret, aut acrius defenderet, seu quouis cuperet impelleret, sese unum omnium animis ad commodando, cum iucundis de remissione, cum seueris de disciplina, cum patribus de republica loquebatur. Suos aduersarios placabilitate ac patientia deuinciebat. Nam eorum qui de numero patrum exulabant, quosue suspectos habuerat, nihil de pristina dignitate detraxit. Gallorum animos contumacissimos ita sedauit, ut amicissimi discederent. In tanta procerum Rom. uastatione, quod sanè incredibile, nullum in urbe tumultum, nulla sensimus arma, omnia ipse obire, parum in rebus arduis cuiquam fidere. Idem in ocio solutissimus, in metu constantissimus: nunquam negocia seu legationes audiendas uoluptate praeruit, res in multam noctem protrahere, breuissimi somni cibiq;. Artes liberales si non colebat admirabatur, Iuris praesertim scientiam ubi esse contigerit. Salaria doctoribus, stipendia militibus, mercedem operarijs, nunquam est differre nedum auferre uisus: cuius rei gratia exercitum quem magnum saepe nutrebat, ductore filio, fidelissimum habuit, breuiq; tempore ac negotio totam ferè Aemyliam quae tributa non exoluerat ei subegit. In annonae difficultate quae bis contigit, aduecta e Sicilia magna ui frumenti ita diligenter urbi prouiderat, ut plebes nullam ferè sentiret incommodum. Has igitur animi dotes magnis obruerat uitijs, quae narrare non attinet, tantum referam quae uulgi adspexit. Si quando rerum saepe non premeretur, omni se remissionis generi sine discrimine dedit: quapropter comœdias Plautinas, ceteraq; ludicia libenter spectauit, frequenterq; in Hadriani molem uentitabat, ut palam personatos per eorum serias ac omnes dies festos siquid elegantius in hominum genere per uiam praeteriret, propius adspiceret. In nuptijs filiae quae ad uirum Ferrariam profectura erat, equestres ludos & uenationē in Vaticano extra ordinem dedit. In urbe gladiatorum nunquam licentia maior, nunquam populo Romano libertas minor. Delatorum magna frequentia, breuissimo maledicto poena mortis erat. Grassatorū insuper omnia plena, nec noctu tutum per urbem iter, nec interdiu extra urbem. Romae gentium refugium, & arx populorum omnibus seculis, nobilis iam carnificina facta erat, quae quidem omnia suorum causa, quibus omnia indulserat, permittebat. Ipse quoq; Caesar dum haec ei licere, ea tuit indole, ut si ab initio in bonos incidisset uitae monstratores, perpetuam sibi, reiq; Romanae gloriam peperisset: nam & in ea adolescentia, quantum percipere potuimus, nec deliberanti consilium, nec ductanti exercitum maiorum disciplina, neq; sermonem habenti facundia detuere: eaq; demum a natura liberalitate, ut patris avaritia saepe palam detestaretur. A iustitia quoq; uti uidebatur minime abhorrens, quin in Aemylia iam adepta summa aequitate populos regebat, ac iudicem grauisimū Antonium Montanum iuri dicundo praeposuit, tanta subditorum probatone, ut illi uel defuncto Alexandro, quod minime putabatur, in officio persisterent. Verum ut sterile solum & intemperies coeli, bona frugum semina praecipitāt: sic & hunc praua instructio, ac proximorum libido a recta uirtutis semita detorserunt, ex quo seq; ac omnem Italiam uarijs calamitatibus inuoluit. Haec autem quota portio fuit, quae probris contaminata ex Hispania aduecta reliquam gentem infamabat, quum ut uera loquar, urbs Roma neq; unquam maior, neque sanctior quam sub Hispanis principibus ac pontificibus fuerit, si Traianum & Damasum recensere uelimus: hodieq; & in ordine amplissimo tum in ceteris collegijs uiri praestantissimi hanc ex parte magna Rempub. ornent. Ad Alexandrum redeo, qui inter haec anno M. D. Iobileum celebravit, his qui uenire neglexerant seu minime poterant per diplomata licitatus. Hadriani molem opere quo nunc cernitur restituit, Angeloq; supremo reposito, cuius similis paulo ante fulmine deiectus fuerat. Quumq; animo adhuc maiora de filio conciperet, diuturnioremq; uitam sibi polliceretur, subito in morbum incidit, ex quo paucis diebus absumptus est X V. calend. Septemb. Anno pontificatus X I. salutis M. D. III. causam in coenam uenenatam incerto autore uulgo constans opinio iactat, quum praesertim & Caesar ipse & Hadrianus cardinalis qui unā accubuerant, eadem penè ualitudine adficerentur, quae aetatis robore euassissent. Post eius mortem Caesar ante omnia thesaurum omnem corripuit, Vaticanum quod armatorum X II. millibus tenebat, simul & Hadriani molem operibus munijt, eo animo, ut patres in eodem loco de more cogendos ad nouum successorē, in sua uota cōpelleret. At illi ad euitandū periculum in aedē Mineruae cōgregati, subito a Caesarianis quos Micheletus Caesaris aegrotantis emissarius ducebat, circūdant.

Fama peruagante captos esse cardinales, direptiones ac caedes tota urbe fieri, omnis illico pauor inualit, tabernae clauduntur, arma corripunt, transtris, trabibus, cathenisque ferreis ustrarum exitus obstruuntur, haud aliter quam si rursus Annibal moenia tenuisset. Ille autem quod durae forte prouinciam adsumpsisse sibi uideretur, paulo post quam uenerat discedens, Urbinorum tantum aedium partem apud Montem iordanum incendit. Patres post haec ad urbis custodiam peditum quatuor milia scribunt. Proceres Romae aduersum Cardinales transalpinos, & undecumque uocatos praeter consuetudinem expectant. Fabius Urbinus qui cum CCC. uenerat armatis, Pauli patris ulturus necem, quando in autorem non ualebat in proximas aedibus suis pauperum Hispanorum tabernas, puerili nimium ardore impetum facit: aliquot ex eis necat, bona subuertit: uerum nocte sequente Caesarianorum irruptionem formidans, simulque a senatu iussus in proxima sua castra discessit. Interim Prosper Columensis, qui quod Hispanis militaret amicissimus esset, ad Caesarem a patribus mittitur rogatum, ut a pertinacia desisteret. Eo tandem simulque rursus Galliae Hispaniaeque oratoribus instantibus, Nepes cum omnibus copijs se deserere lectica iussit. Arx uero adhuc a suis tenebatur, quamquam custos B. Caruialis card. opera seculis patribus obtemperatum polliceretur. Vaticanum igitur recipitur, ubi de more pont. peractis exequijs tantisper se perfecerunt, donec Gallorum exercitus qui tunc illac contra Hispanos in Campaniam iter habebat, iubente cardinale Rothomagensi qui summam apud eum auctoritatem habuerat, moenibus egrederetur, nequa uis aut tumultus oriretur. Die igitur XXX. uacantis sedis XXXVI. cardinales, quorum Decurio Neapolitanus erat, conclave ingressi VII. Pium III post die Franciscum Piccolomineum dia. card. Senensem Pij II. ex sorore nepotem pontificem creant, Pium III. appellatum, cuius fama bonitatis, animi omnium ad benedictionem de religione, deque rebus humanis sperandum excitati fuerunt, ad cuius nuntium Caesar statim cum parte suorum reuertit, patribus gratias agit quod quem maxime cupiebat elegerent. Urbinus non amplius differre ultionem rati, cum armatis eum in Vaticano inuadunt, sic caedes nonnullorum, cum ille se defendit, & ut tandem se periculo eximat discedere paratus iussu pontificis in molem ducitur Hadriani. Pius interim ex ulcere cruris ex quo diu laborauerat XXX. post creationem die decessit, nihilo rerum ab se gesto quas maxime animo conceperat. Nam & ecclesiam Romae renormare, concilium celebrare, ac in Turcas proficisci auunculi imitatione statuerat.

R. VOLATERRANI COMMENTARIORVM

VRBANORVM LIBER XXIII

RINCIPE S Romanos iidem ferè qui & pontifices quocumque modo describere. Ex antiquis Latinis Cor. Tacitus, Marius Maximus, Iulius Cordus, Suetonius Tranquillus, Suetonius Optatianus, Gargilius Martialis, Fabius Marcellus, Iul. Capitolinus, Aelius Lampridius, Fla. Vopiscus, Eutropius & Orosius. Ex graecis uero Dexippus, Herodianus, Dion, cuius etiam nonnulla extant, Appianus Alexandrinus ut ex eius libris deprehendimus, cuius opere caremus. Ex his alios alij diligentius sunt persecuti, ut a superioribus scriptoribus praeteritos uiderant, aut iam de dictis racemationibus esse locum, sicuti & mihi necessarium facere. Nam cum duo decim primos adeo probe uulgo cognoscendos Tranquillus ediderit, Periergon fuerit eorum gesta repetere. Ex quo tantum initia quadam percurram, unde principatus habuit originem, quae breuiter Appiano commemorantur. Discordiae uidelicet ciuiles iam inde a Ti. Graccho exortae ratione Agrariae legis. Is tribunus cum uideret Romanos potentiores omnem penè agrum Italicorum occupasse, Coloniasque suo nomine ubique ordinasse, miseratus inopem turbam, legem edidit, ut nulli plus quam iugera quingenta possiderere liceret, cuius rei gratia ille interfectus fuit. Inde secuta Glaucij pratoris & L. Apulcij tribuni pleb. cum Metello dissensio, a quo uti cenfore deijci de senatu ac magistratu, ut obsceni homines, non facile passim, tandem & ipsi similiter periere. Post Gracchos L. annos Sulla nouo dominatu, dictatura remp. inuasi. Cuius cum Mario inimicitiae Caesarem postremo inuitauerunt discipulum, eius uestigia sequi. Huius initia Tranquillo non repetuntur, quod eius principium operis sit amissum ex cruditorum sententia. Patrem tamen eius L. Caes.

L. Caesarem scimus esse ex Plinio, qui Pisis dum se mane calciaret, repentino extinctus est. Tempore deinde procedente Caesarem magnis in Gallia per decennium rebus gestis, cum a senatu exercitum dimittere iuberetur, id Pompeij reputans inuidiae, cum ex conditione imperator petrare non posset, uti ille exercitum quem per Italiam dominationis causa tenebat, etiam dimitteret, contra Pompeium & patriam unam uenit: captoque Piceno in urbem, unde ille aufugerat contendit, sese excusans senatui ac populo, tum quietis ciuibus nulliusque partis impune esse licere pollicitus, Brundisium aduolauit: deinde praelio Dyrrachino inferior, Pharsalico uero superior in Aegyptum aduolauit, eoque regno constituto, simul & in re ditu Pharnace superato, unius diei de eo uictoriam tribus praetulit uerbis, ueni, uidi, uici. In Hispaniam se uertit contra Pompeij liberos, postremo contra Scipionem in Africa. Repetens urbem dictator perpetuus a Sulla secundus factus est. Triennio post, Brutum coniuratione in curia Pompeij interfectus. De coniuratione habita quaestio. Octavius interim natus ex Accia nepte Caesaris, ex Apollonia ubi dabat operam literis, aduersus hereditatem inijt, ueteranos sibi adsciuit, in tutelam Ciceronis se tradidit, cuius fauore auctoritateque, & Caesar patris nomine appellatus, & senator annorum xviii. & Cos. xxx. per uim est factus, ad motis ad urbem legionibus. Vbi cunctante senatu, Cornelius Centurio legatus entis capulum in curia ostendens ait, hic facies, si uos non feceritis. Legem ante omnia tulit, ut de coniuratione quaestio haberetur: pacem cum M. Antonio & M. Lepido fecit, ita ut tres uiri reip. constituendae per quinquennium praesent, hinc suos quosque inimicos proseripit. Bella ciuilia v. gessit, Mutinense, Philippense, Perusinum, Siculum, Actiacum, ex quibus primum aduersus L. Antonium. Secundum aduersus Brutum & Cassium, Tertium alterum M. Lepidum quem ex Africa in auxilium euocarat, superbientem xxx. legionum fiducia, spoliavit exercitum: supplicemque concessa uita Circeios in perpetuum relegauit. Domuit item partim ductu, partim auspicijs suis Aquitaniam, Pannoniam, Dalmatiam cum Illyrico omni, item Vindelicos, & Saluos gentem Cisalpinam coercuit, in ipsis uictorijs alioquin crudelissimus & patri Caesari ab similibus, uerum reliquae uitae cum modestia, tum castitate magnopere collaudatus. Nam & domini appellationem abhorruit, & in curiam ueniens senatores quos adfurgere non patiebatur, nominatim consulabat. Foris angustius fecit, non ausus priuatis domos extorquere. Unus omnium in summa felicitate infelix, in orbitate prolis, in adoptionis poenitentia, in generi contumacia, in filiarum impudicitia, in periculis aditis per tot bella genu brachiaque in Delmatia sauciatus, in Cantabria fulmine lectica perfrictus, ex quo Ioui tonanti aede statim fecit. Vixit annos Lxxiii. ex quibus Lvi. imperauit, relicta Tyberio Rep. quae ex Tyberio Nerone & Liua genitum, sibi adoptauerat. Qui inuitus suscepit imperium, deique mitissimo principe saeuissima bellum euasit, cuius adoptionis se quandoque Augustus poenituisse signa ostendit, & apud senatum eum excusauit, naturae uicta esse, non animi dicens. Hic post annos xxxiii. successorem habuit Caium, Claudius successit, quae mater Antonia Monstrum hominis appellare solebat, tanta fuit habitudine simul, & animi segnitie. Vir attamen doctus. Graece Latineque, ut quos libros XL. historiae adhortante Tito Liuius conscripserit. Homerum memoriter tenebat, ut in usu rerum saepe uersus eius recitaret. Eius opera Portus & Aqua Claudia. Nero deinde annos ferè xxxiii. totidem quot Claudius orbem lacerauit. In hoc Caesarem familia defecit, quae sic se habet: Augustus Liuiam praegnantem ex Claudio Nerone duxit, quae peperit Tyb. Caesarem. Drusum uero prius genuerat, qui rebus gestis in Germania decessit admodum iuuenis ex lapsu equi, cuius funus Tyb. pedibus usque Romam profecutus est. Hoc Druso & Antonia minore nati Germanicus & Claudius Caesar. Germanicus in locum patris in Germaniam missus, utroque eloquio, reliquiisque uirtutibus clarus, etiam iuuenis ibidem excedens ex Agrippina M. Agrippa & Iulia Augusti filia genita, Caium Caesarem & Agrippinam reliquit. Claudius ex Valeria Messalina Barbatum Messalam filiam, uxore impudicissima, Britannicum suscepit, & Octauiam quam Neroni priuigno locauit, Nam matrem eius Agrippinam Germanici fratris sui filiam Cn. Domitio nuptam postremo duxit: quae Agrippina deinde Claudium ipsum boletum necauit. Nero relicta Octauiam Sabinam Poppeam duxit, cuius extat Senecae traged. Postea Galba Otho & Vitellius annos tris imperarunt.

Vespasianus

Vespasianus Vespasianus tandem res collapsas adfecto imperio restituit annis x. quibus vixit. Titus item Vespasianus eius filius orbis delictis appellatus annorum x l. post biennij imperium immerens uita priuatur. Domitianus Flauiorum ultimus, ac dedecus, iure a suis interficitur, cum crudeliter imperasset annos xv. uixisset xl v. cuius ob odium rasa ex marmoribus ac titulis est omnis memoria. Deinceps a me reliqui diligentius.

Nerua ERVAM Cocceiū annorum ferè l xvi. uirū bonū ac nobilem Domitiano interfecto populus Romanus imperio dignum iudicauit. Hic initio reos maiestatis qui diffugerant absoluit. Mares castrari, tum sororis aut fratris filiā in matrimonium ducere prohibuit, quū hæc sub Domitiano passim licuissent. Passus & ipse quanquam bonus coniurationem Crassi Calpurnij, Aelianiq;

Traianus C. Casperij præfecti prætorij defectionē, quæ omnia ciuili animo tulit. A. Vlpium Neruam Traianum qui Germaniq; tunc præerat, causa reip. se dixit in senatu adoptare, Cæsaremq; appellauit, cum propinqui non desissent. Deniq; ex morbo extinctus est, quum imperasset annum m. lll. d. lx. A. Vlpium Nerua Traianus annorum xl ll. genere Hispanus ob uirtutem & disciplinam rei militaris adoptatus, accepto de patris morte nuncio e Germania statim redijt. Aelianum, & prætorianos qui in Neruam coniurauerāt, in primis ad se, alia dissimulata causa uocatos de medio sustulit. Is post Cæsarem Augustum Romanæ reipub. mouit lacertos. Ante omnia in Dacos expeditionem sumplit, indignatus quod his pecuniam a Domitiano quondam uicto pactā pendere oporteret. Itaq; Decebalum eorum regem in prælio uicit. Suas uestes militibus laueijs diuidit, ut uulnera ligarent. Decebalus acceptis cōditionibus ante pedes Traiano procubuit, inde solutus abiit. Imperator Romam uenit, Dacicusq; appellatus ludos gladiatorios dedit. Interea Decebalus rebellat, uicinos populos ad bellum incitat, Longinū Traiani legati in colloquio circumuentum capit. Redijt ad Dacos Traianus. Lapideo ponte pilarum xx. Danubiū iunxit. quarum altitudo præter fundamenta c xl. Latitudo l x. Intervallum lxx x. pedum erat. Cuius postea magnam partem Hadrianus diruit, ne Barbaris quandoq; nos inuadēdi occasio foret. Post longos conflictus occupato Dacorum regno, ne uiuus in potestātē Romanorum perueniret Decebalus, sua manu usus interfijt. Caput Romam perlatū est, Dacia provincia facta. Traianum post hæc ad urbem redeuntē, uariarum gentium legati atq; etiam Iudæorum adire. Spectacula magnifica per c xx. dies edidit, modo mille, modo x. millia ferarum caesa simul & mansuetarum bestiarum. Tunc & paludes Pontinas siccauit, uiamq; Appiam ex ea parte strauit. Columnam in foro suo posuit pulchritudinis gratia, sicut ut sepulchrū eius esset. Quæ ut circumspici posset, partē Quirinalis montis solo æquauit. Inscriptionem eius ponam quæ adhuc intra basim ipsius legitur huiusmodi. Imper. Cæs. Diui Neruæ F. Neruæ Traiano Aug. Germanico Dacico pont. Max. trib. pot. xv ll. imper. PP. Ad declarandum quantæ altitudinis mons & locus tantis uiribus sit egestus. Armeniam deinde recepit a Parthis. Sublato diademate regi Armeniæ maioris regnum ademit, Albanis regem dedit; Hiberos, Bosporanos, Colchos, in fidem Romanæ ditionis accepit. Osdrenorū loca & Arabū occupauit, Marcomedos obtinuit, Persidis regionem, Seleuciāq; ac Ctesiphontem accepit tenuitq;. Vique ad Indiæ fines post Alexandrum adcessit, in mari rubro classem instituit. Prouincias fecit, Armeniam, Mesopotamiam & Assyriam, ac inter Romanos & Persas litem Tigrim esse uoluit. Porro Assyria inter Tigrim & Euphratē sita magnis annibus instar Aegypti fecundat.

Longinū Hæc ex Dione & Rufo. Addit uero Dion Traianum contra Agarenos, qui unā cum cæteris defecerāt, profectū in Arabiam: quos cum diu obsedisset, eorumq; oppidum Agarā moenibus nudasset, nunquam tamen superare potuisse tempestate cœli quasi diuinitus diem remptos. Itaq; re infecta redijt. Inter amicos Sicinū Suram, quem quādoq; apud eum calumniatum, præfectum in super prætorij sui constituit. Dicit eum præterea uirū laudatissimū, ac natura clementem & probū, duobus exceptis uitijs, quod uino, quodq; puero-rum libidini indulserit. Igitur his uitijs hūc, nequico satis mirari, diui Gregorij, ut dicitur, precibus ex infernis ad cœlum euolasse, uerum dei cōsiliū minime a nobis deprendi fas est. Ipse apud Seleuciā quæ postea Traianopolis dicta est, dū rediret ex Syria, ex profluuiō uentris decessit, anno imperij xx. Statimq; Parthi, Armenij, cæteri, remotæ gentes rebellauerunt, ex quo militum Romanorū tot labores periire. Paucos ante annos Iudæo-

Agareni rum magnam cædem fecerat per Martium Turbonem legatū, quod Actium Lupum præfectū fugauerant, eiq; prouinciæ L. Quietum præfecit. Hadrianum eius consanguineum a patre sibi commendatum adoptauit, cum ipse nullos ex Plotina coniuge, aut aliunde liberos suscepisset. Aerarium Romanum quod sub Capitolio erat, in ædem Saturni traduxit. Vias restituit. Nam ante hos annos repertum apud Circum Maximum marmor cum inscriptione huiusmodi. Imperat. Cæs. Diui Neruæ. F. Traiano Germanico Dacico Pontif. Max. Trib. pot. vlll. Imper. llll. Cos. v. PP. Tribus xxxv. Quod liberalitate optimi principis, commoda eorum etiam locorū adiectione ampliata sint. Christiani etiam nonnulli sub eo cruciati. De his Plinius cum esset procurator in Bithynia Traianum per literas consuluit quid agendum, cum nihil mali eos agere comperisset, tantumq; quibusdam hymnis antelucanis uacare. Respondit ille. Minime quidem inquirendos esse, uerum oblatos punire oportere. Extant & alia, quæ ex alijs item autoribus aut panegyricis aut epistolis de hoc imperatore colliguntur, quæq; magnopere laudes eius concelebrant. Et pueros quidem (uti supra commemorauimus) amasse dicunt, uerum ingeniosos, ac probos, citraq; libidinem. De læticia etiam potationis omnes conueniunt, uerum citra ebrietatem. Ante meridiem nunquam uelcebatur. Cæterum præditum humanitate, ut ab omnibus facile adiretur. Mortuo Nerua magnis rebus gestis in Germaniā cui præerat, subiugatisq; Marcomannis ac Iazygum & Pannoniæ populis, quum ad successione imperij Romam rediret, minime triumphans aut quadrigis cum ei per senatum liceret, sed tantum equo insidens, in Capitolium inuectus, Ioui Opt. Max. tum senatui gratias egit. Per urbem semper more Catonis pedibus ibat, paucis comitibus, nullis spiculatoribus aut satellitibus. Senatum patrem, se ministrum laboris uocabat. Stans Coss. sedentes uenerabatur, quod se illis inferiorem ex legibus esse reperiret. Bibliothecam nobilissimā publicauit quæ Vlpia dicta est, in qua libris lintheis gesta principum, ac elephantinis senatus consulta cōscribi iussit. Aedificia plurima eius titulis & inscriptione fiebant, præter eius etiam uoluntatem. Ex quo herba parietaria, quæ in muris nascitur, a plerisq; dictus. Decessit annorum lxx lll. apud Seleuceam Syriæ. Relatus inde in urbem ac sub eius columna conditus. Aelius Traianus Hadrianus. Sic enim in ueterum monumentis inscribitur, genus antiquum ab Adria Picentium trahit, unde maiores eius tempore Scipionum in Hispaniā migrare. Patrem habuit Aelium Hadrianū cognomento Aphrum consobriniū Traiani principis, ipse natus Romæ, ubi Marullinus Atauus eius primus senator populi Romani fuit. Puer relictus a patre in tutelam Traiani, a quo etiam adoptatus, liberalibus artibus imbutus, literis præsertim Græcis eruditissimus, ut etiam Græculus appellaretur, Matheum etiam probe tenebat. Quod Marius Maximus usque adeo demonstrat, ut cum dicat cuncta de se scisse, sic ut omnium dierum usque ad horam mortis futuros actus ante præscripserit. Satis constat de Vero quem adoptauerat sæpe dixisse, Ostendit terris hunc tantum fata, nec ultra esse sinent. Igitur quum omnes profiteretur artes, omnes exagitabat doctores, sæpe aliqua proposita quaestione certando. Et Alexandria quondam in museo multa & proposuit & soluit. Alebat ingenia eisq; fauebat, imprimis Favorino philosopho. Extant adhuc eius quædam epigrammata Græca ualde lepida. Barbam quoque more græcico submittere primus ea tempestate cepit, quem postea more nonnulli principes Rom. seruauere. Peregrinationes maximas ingenti celeritate confecit. Expeditionem in Pannonios uiuente Traiano suscepit. Deinde princeps Iudæos debellauit, quod uetiti circumcidi, rebellaerāt, magnasq; cædes Romanorum per diuersas orbis partes fecerunt. Inde in Galliam Britanniamq; cōtendit, in qua multa correxit. Murum lxx x. passuum millibus duxit, qui Britannos a Romanorum imperio diuideret. Mox in Hispaniam, deinde Romam repetens, Athenas profectus est, postea in Aegyptum. In qua peregrinatione Antinum suum ob formā sibi charissimum amisit, cui Hierosolymis templum dicauit. Traiani gloriæ uidetur inuidisse, quando & Armeniam & Mesopotamiam & Assyriam ab illo adquisitas Parthis concessit. Pontem quoq; ab eodem supra Danubium factum deleuit. Limitemq; inter Romanum & Persas Euphratem statuit. Marius Maximus eum etiam natura crudelem dicit fuisse, sed Domitiani finem ueritum, abstinuisse. In cibis amabat tripharmacum, quod phalano, surmine, perna & crustulo cōstabat. Quæ restituit aut reconcinnauit, titulis priorū condito-

rum Mar. Turbo Aelius L. Lupus Quietus

Hadrianus cxx

tum adnotavit, ea fuit in parte modestia. Opera eius, uilla Tiburtina, cuius uestigia maxima hodie uisuntur, in qua prouinciarum & celebratorum locorum nomina inscripsit, ueluti Lyceum, Academia, Prytaneum, Tempe, & his similia. Lauacrum quoque Agrippinae, cuius uestigia sunt prope sanctum Laurentium in Panisperna. Pons eius nomine restitutus, quo continuo nuncitur in Vaticanum, propeque sepulchrum quod Moles Hadriani nominatur. In quo Antonini ferè omnes sepulti sunt, quemadmodum inscriptiones indicant, quas cum de ipsis ageretur ponemus. Pantheon etiam restituit Senatores equitesque Romanos togatos in publicum procedere iussit, praterquam redeuntes à cœna. Adoptauit L. Ceionum Commodum Verum, cuius paternum genus ex Hetruria, maternum ex Fauentia fuit. Filius autem L. Verus qui cum M. Antonino imperauit, de quo postea dicam, ob uoluptatem tantum ac formam ab Hadriano dilectus est. Amatorios lasciuosque poetas semper lectitabat. Martialem epigrammatographum, Virgilium suum appellabat. Coniugi querenti dicebat, uxoris nomen non uoluptatis, sed honoris esse, quapropter se cum alijs oblectare uelle. Adoptionis facta de Aelio postea penituit, cum uideret & alijs inuisum & natura ualetudinarium esse: ex quo breui tempore defunctus est, sepultusque in mole Hadriani, cum hac inscriptione que adhuc legitur in pariete, L. Aelio diui Hadriani Augusti F. Cos. II. Hadrianus igitur in eius locum Annum Antoninum qui postea Pius uocatus est, adoptauit hac conditione, ut ipse M. Antoninum filium fratris uxoris suae Faustinae & L. Verum Ceionii filium adoptaret. Hoc pacto liberorum, nepotumque successioni consuluit, cum Sabinam uxorem sterilem habuisset. Decessit Baisj anno ætatis LXXII. imperij autem XXXII. Sepultus in uilla Ciceronis Putcolis, ubi postea Pius templum ei pro sepulchro constituit. Reliquias eius in urbem asportari, ac in hortis Domitiae collocari iussit. Impatiencia morbi sæpe à seruo gladium petijt, & à medico uenenum, utrumque prohibente Antonino. Ex eius morte senatus magnopere gauisus est, deque abrogandis eius gestis cogitauit. Sed respectu Antonini destitit. Qui refragantibus cunctis cum inter diuos tulit. Hæc ex Spartiano & Rufo & Capitolino. T. Aelius Aurelius Fuluius Boionius Hadrianus Antoninus Pius, genus paternum è Gallia transalpina Nemausensi uidelicet duxit. Auum habuit T. Aurelium Fuluium, patremque item eodem nomine, qui cõsulares fuere. Auam maternam Boioniam Procillam, Auam maternam Arrium Antoninum hominem sanctum, qui Neruam olim miseratus est, quod ea ætate imperare cepisset. Socerum Annum Verum, uxorem uero Anniam Faustina. Vultu decorus fuit, moribus clemens, ingenio clarus. Pius à senatu appellatus est, uel quod socerum ætate confectum manu subleuaret, uel quod multos cædi destinatos ab Hadriano surripere, seu potius quod multos post mortem honores Hadriano decreuerit. Vxorem Faustina quam anno III. imperij amisit, diuinis honoribus colit à senatu, delatis Circensibus, & templo & flaminibus & statuis aureis passus est. Cuius honoris uestigium hodie uidemus prope S. Cosmum & Damianum in semiporticu adhuc extante hac inscriptione: Diuo Antonino, & Diuæ Faustinae. Duas ex ea filias, alteram Lamiam Silano, alteram Faustina M. Antonino filio locauit. Vtebatur in senectute pane succio ad sustentandas uitæ. Aurum Coronarium, id enim est quod in corona noui principis populi dono mittebant, Italiae reddidit, prouincialibus dimidium. Cum sibi finem adesse sentiret in morbo constitutus: Fortunam auream ad M. cubiculum transferri iussit. Nam signum Fortunæ aureæ semper erat in cubiculo imperatoris, uerum in exitu uitæ Trib. militum illud ad successoris locum transferebat. Decessit Lorij, ubi natus & educatus est, ac uillam extruxerat. Lorium enim oppidum Hetruriae prope Romam XIII. lapide uia Aurelia: anno ætatis LXX. imperij XXXII. summo ordinis omnis desiderio. Nam placabilitate, clementia, sanctitate alter Numa putabatur. Ex honoribus à Senatu pater patriæ ac Pij cognomentum accepit. Ex Capitolino. Sepultus in mole Hadriani cum hac inscriptione, quam pauloante quam ea reconcinaretur aperte legebamus. Imp. Cæs. T. Aelio Hadriano Antonino Augusti. Pio Pont. Max. Trib. pot. XXXIII. Imp. II. Cos. IIII. P. P. Ex quo patet & Aelii ratione patris adeptum, & Aurelij ratione matris nomen habuisse. In eodem quoque loco eiusdem altera inscriptio huiusmodi est. Imp. Cæs. diui Traiani Parthici filio, diui Neruæ nepoti Traiano Hadriano Augusto Pont. Max. Trib. pot. XXXII. imper. II. Cos. IIII. P. P. Et diuæ

L. Aelius Hadriani filius

Antoninus pius CXL

Et diuæ Sabinae, Imp. Cæs. T. Aelius Hadrianus Antoninus Augusti. Pius pont. max. trib. pot. II. design. IIII. P. parentibus suis. M. Aelius Aurelius Antoninus philosophus, natus & educatus Romæ in Caesio monte, iuxta aedis Laterani in domo Veri aui sui, originem à Numa rege traxit; ut author Marius Maximus. Liberalibus artibus ab initio magnopere uacauit; in quibus Herodem Atticum & Proclum habuit præceptores: sed in primis Frontonem cui & statuam à senatu impetrauit. Proclum uero ad proconsulatum usque prouexit. Annos XXI. habitus philosophi, in pallioque uixit, ac humi cubitauit: in qua disciplina doctores item habuit Apollonium Chalcedonium Stoicum; Sextum Charoneum Plutarchi nepotem, ad cuius etiam domum adibat: ut author est Philostratus in sophistis. Claudium Maximum: Claudium Seuerum. Ante omnes Iunium Rusticum, quem eos, iterum designauit, cuique statuam post obitum postulat. Operam & picturam dedit sub Diogneto magistro. Cum L. Antonino fratre simul & genero patri potestate imperauit. Primum Romanorum fuere, qui simul imperarent. Cui & Lucillam locauit filiam ex Faustina coniuge simul & consobrina, quam parum pudicam nequicquam accusantibus amicis dissimulauit, excusauitque saepe. Sed & uiuentem in castris matrem castrorum, defunctam uero in peregrinatione orientis, diuam appellari à senatu libenter audiuit. Cum L. Vero ex uictoria Parthica reuertente simul & ipse in eodem curru triumphauit. Post hæc tumultuantibus Marcomanis, cum eodem paludatus ad Aquileiam quo iam irruerant, occurrit: quod bellum in Germania gerens, coactus est deserere ob Auidium Cassium, qui exercitui præerat orientis, rebellantem. Iterum aduersus eum proficiscens, uicti caput ad se adlatum etiam uidere doluit. In reditu Athenis iter fecit, ubi Cereris templum solus est ingressus, uti se innocentem probaret. Id enim nullus alicuius sibi conscius criminis ingredi solebat. Romam reuersus triumphauit unam cum filio Commodo, quem Cæsarem fecerat. Ludis adeo offendebar, ut in spectaculis Circensium & legere & audire & subscribere sit solitus. Dicitur & ex eo portentum, quod in Germania longa siccitate exercitu sui laborante, eius precibus imber erupisset. hæc Capitolinus. Huius portenti meminit etiam Eusebius: idque Christianorum nostrorum, qui in ea expeditione tunc erant, uotis ac precibus adtribuit. Ad bellum contra Britannos misit Calpurnium Agricolam, nepotem illius, cuius uitam scribit Corn. Tacitus. Contra Catos, Aufidium Victorinum, Contra Parthos, L. Verum, Nihil tam æque fugit, quam auaritiæ famam. Decessit ex pestilentia, sexta quam agrotasset die, in summa omnium bene uolentia. Statuam eius pacificatoris equestrem hodie uidemus apud basilicam Lateranensem: in quo loco natum eum & educatum in principio diximus, ex auctoritate Capitolini. Præterea nummus eius antiquus adspicitur duplex: unus cum imagine barbata, ac inscriptione supra adnotata eius nominis. Altera cum imberbi dum erat adolescens cum inscriptione Aurelius. Ex altera parte cum T. Antonini Pij patris imagine. L. Ceionus Aurelius Commodus Verus Antoninus. Hæc enim omnia retinuit nomina. L. Ceionus Commodus pater fuit naturalis, Verus Antoninus, ex Antonino Pio, qui eum adoptauerat. Aelius, ex Aelii Hadriani cõiunctione, unam cum M. Antonio ratione patris adoptionis à Pio pari potestate rexit imperium: neque inter bonos, neque inter malos connumeratur principes. Præceptores habuit, Scaurum Grammaticum Scauri filium, qui Grammaticus Hadriani fuit. Græcos uero Telephum, atque Harpocratonem. Rhetores Apollonium Celestem, Caninium Rufum, Herodem Atticum. Philosophos uero Apollonium, & Sextum Charoneum. Moribus fuit ab initio probatus. Deinde ad aleam paulatim, scortaque, ac popinas se conuertit: adeo ut à Marco in Syria ad bellum Parthicum ne uitia eius palam essent, missus fuerit: ubi maiori longe est debaccharus luxuria. Victoriam tamen uirtute Auidij Cassium legati adsequutus est. Redijt comitatus sordidorum hominum turba, in qua & Agrippus histrio fuit: quem ἐπιλαυσον, quasi uoluptuarii cognominabant. Saturnalibus & diebus festis, uernas admisit in triclinium. Triumphauit cum M. fratre. Post hæc ductus ab ipso in bellum contra Marcomannos, apud Alpes spectans urbicas uoluptates statuit Romam reperere, sed in itinere apoplexia correptus, Altinum diuertens triduo mutus fuit, moxque perijt: non sine ueneni suspicionem propinati à Lucilla uxore, ob Fabiæ consuetudinem. Alij dicunt à Marco, parte cultri ueneno illita, qua uulnam inciderit, partemque infectam fratri, sibi innoxiam seruante. Satis constat Marcum eius mores perosum dissimulasse, publiceque & uiuum semper laudasse & mortuum, diuum insuper appellasse. Vixit annos XLII. Y imperauit

M. Au. Anto. CLXXIII

Auidius Cassium

Ant. triphus de Marco mannis

Cil. Agricol

L. Verus Antoninus

imperavit cum fratre **XII**. Illatus in sepulcrum Hadriani, ubi primum pater eius Cæsar naturalis conditus fuerat, cum huiusmodi inscriptione: Imper. Cæsar. L. Aurelio Vero Aug. Armenio, Medic. Parthico. pont. max. trib. pot. v. imper. v. cos. III. P. P. Capitolinus enim, unde nos superiora sumpsimus, dixit, quod partum ei nomen Parthici Medici. Quod etiam Marco quanquam Romæ agenti delatum est. Antoninus Commodus, M. filius, qui **Commodus Antoninus CLXXXII** quem & Caligula: eisdemq; penè moribus, libidine, avaritia, cædibus, omnia complevit. Aelianis operibus suos ponebat titulos, colosso Neronis dempto capite suum imposuit. Quod hodie caput pro ædibus conseruatorum in Capitolio cernitur. Ludum gladiatorum sepe ingressus certamen subiit. Quadrigis quoq; emittendis Dalmaticatus in publicum procedens lignum dedit: easq; quandoq; agitavit: simul & eò uesaniae uenit, ut omnia quæ turpiter, quæ impure, quæ crudeliter fecerit, publicis iusserit poni monumentis: ut Marius Maximus testatur. Tot perosi scelera Q. Aelius Lætus præfectus urbis, & Marcia eius concubina, cum athleta, cum quo ille exerceri consuevit, egerunt, ut eum strangularet: anno imperij **XIII**. Corpus eius, ut unco traheretur in Tyberim populus adclamauit. Sed iussu Pertinacis successoris, in sepulcrum Hadriani translatum est. Eius memoria sicut olim Domitiani, ex omnibus monumentis abrafâ. Habuit præceptores Onesicratem Græcum grammaticum: Latinum uero Capellam Antistium: oratorem quoq; Acteum Sanctum, hæc ex Lampridio. Eius monumenti apud sepulchrum Hadriani huiuscemodi legitur inscriptio: Imper. Cæsar. diui M. Antonini Pij Germanici Sarmatici filio, diui Pij nepoti, diui Hadriani pronepoti, diui Traiani Parthici abnepoti, diui Neruæ adnepoti. L. Aelio Aurelio Commodo Aug. Sarmatico: Germanico Maximo Britannico, pon. max. trib. pot. v. imper. **VII**. cos. v. i. P. P. P. Aelius Pertinax patre Libertino Aelio Successore natus: ab eodem nomen Pertinacis inditum, quod lignariae negotiationi pertinaciter intenderet: à Marco Antonino senator factus, prouincias consulares quatuor rexit. Mox à Commodò cum Perenne legato ad exercitum in Britanniam missus, seditiones multas compressit. Quamobrem quum infensas legiones ob corruptam ab eo disciplinam haberet, cedens sponte officio legationis alio successori, curam alimentorum suscepit: postremo proconsul Africa factus, extincto Commodò ab exercitu consentiente senatu lectus est imperator, quum esset septuagenario maior. Cui gratias agenti senatus, & in primis Q. Aelio Læto cuius minister ad imperium peruenerat, consul Falco ait: Qualis futurus sis hinc intelligimus quod Lætum & Marciam apud te habeas, stultitiæ Commodi ministros. At Pertinax: Paruerunt, inquit, necessitati: sed ubi facultatem habuerunt, quid sibi semper uoluerint, ostenderunt. In breui principatu mitis est habitus: quamuis multi eum, Chrestologum appellauerint: quod bene loquendo haud bene faceret. Præterea sordidus in uictu, ut qui dimidiatas lactucas & carduos in conuiujs apponeret. Interfectus est Didij Iuliani successoris machinamento, anno ætatis **LXXXI**. imperij mense **V**. Ex Capitolino. Didius Iulianus, pronepos fuit Saluis Iuliani iuriconsulti, bis cos. & præfecti urbis. Mater ei Clara Acmylia, pater Pertronus Didius Seuerus. Ipse autem præfuit in Germania legioni **XXXI** primogeniæ. Catos debellauit, inde Dalmatiam: postea Germaniam rexit. Fuit consul cum Pertinace, & in proconsulatu Africae eidem successor. Eo interfecto conspirationem in eum, tristitia dissimulauit: etiam à cibo donec sepultus esset, abstinendo. Magna præterea parsimonia fuisse traditur, ut qui porcellum aut leporem triduanum habuerit. Sape uero oleribus & leguminibus contentus, sine carne cœnitabat. Maximum ei uitium alea, seni præsertim. Comis altoquin in conuiujs, benignusq; ad subscribendum. Eodem tempore post mortem Pertinacis, Iulianus à senatu Romæ, Seuerus ab exercitu in Syria, Pescennius Niger in Illyrico, & Claudius Albinus in Gallia, imperatores appellati. Sed quum Iulianus Seuerò præsertim resistere non posset, frustra ad magicas artes adhibito puero qui in speculo futurum intueretur: postremo ad senatum confugit, iudicantem eum minime imperio dignum, qui resistere inimicis non posset. Interfectus tandem in palatio à prætorianis nutu ac literis ipsius Seueri, quum uixisset annos quadragintaunum, imperasset menses duos. Ex Spartiano, & Capitolino. L. Septimius Seuerus Pertinax, gener Afer, ex Lepti ciuitate, patre **L. Sep. Seuerus CXCIV** Geta: maiores equestris ordinis habuit. Sub M. Antonino uarias prouincias consulares rexit. Postremo iuuante Aelio Læto, exercitui Germanico præfuit. Vbi de morte Commodi com

di compertum est, imperator ab exercitu declaratus, contra Iulianum quasi ultor mortem Pertinacis uenit: acceptoq; nuncio de Iuliano interfecto, armatus Romam properauit. Imperator à senatu comprobatur, Pertinacis nomine adsumpto, ob boni principis memoriam: inito imperio statim ad confirmandum orientis statum properans, Pescennium Nigrum rebellantem apud Cyzicum interemit: plerisque populos partim subegit, partim in officio continuit. Mox translatus in Galliam apud Taurinum, Clodium Albinum etiam tumuluantem conferto prælio interfecit: capiteq; abscisso Romam misso, reliquum eius cadauer equo refugienti conculcandum dedit: Romam his gestis reuersus, triumphum ut de ciuibus recusauit: magnam tamen nobilitum eadem, qui cum inimicis eius conspirauerant, edidit. Compositis rebus urbanis repetijt orientem, ubi feliciter pugnans, Parthos, Arabas, Adiabenos subegit: deq; his reuertens triumphauit, titulis illorum sumptis: cuius rei memoriam testantem, arcum nobilem uideamus hodie sub radicibus Capitolij, patris filijq; Caracallæ nomine, qui M. Aur. Antoninus Pius & ipse appellari uoluit hac inscriptione: Imp. Cæsar. Septimio M. filio Seuerò Pertinaci Aug. P. P. Parthico Arabico & Parthico Adiabeno pont. max. trib. pot. **XI**. imp. **XI**. cos. **III**. procos. Et imp. Cæsar. M. Aurelio L. filio Antonino August. Pio felici trib. pot. **V**. cos. procos. P. P. optimis fortissimisq; principibus ob rempub. restitutam, imperiumq; populû Romanû propagatum insignibus uirtutibus eorum domi, forisq; S. P. Q. R. Peritissimus præterea matheleos fuit. Defuncta siquidem uxore Marcia, quum de conditionibus ageretur apud eum, genituris omnium inspectis, Iuliam inter Syros haud bono genere natam, quod imperatoriam haberet genesim, sibi coniunxit: postremo Britanniam adijt: ubi subactis his gentibus quæ uidebantur in festâ, perijt Eboraci morbo, iam senex, anno imperij **XXXI**. relicto Bassiano & Geta filijs, quibus Antoninorum nomina indidit, quod M. Antoninum ex omnibus magnopere coluerat: auctusq; honoribus ab eo fuerat, ut eius etiam sepulcro uoluerit inferri. Tum quod uirum huius nominis in somnis uiderat successurum. Opera eius Romæ Septizonium, quod Septisolum nonnulli uocant, ac in Appia uia hodie cernimus pro templo diui Gregorij: sepulcrumq; id in media uia uenientibus ex Africa conspiciendum statuit. Et Thermae Seuerianæ. Cineres eius ex Eboraco in loculo aureo adreçti, ac in sepulcro Antoninorum conditi. Ex Spartiano. Bassianus Antoninus Caracalla cognomento, à genere uestis ralaris qua populum donauit. Ipse tamen ex omnibus, nomina M. Aurelij Antonini Pij Antoninus sumpsit: sicut in arcu supra ostendi. Præterea nummus eius aureus reperitur, mihicq; lectus cum eadem inscriptione, ex altera parte cum imagine Circi Flamini: quoniam uti Spartianus tradit, stadium restituit. defuncto patri successit: Getam fratrem uterinum, ex Iulianum interfici in palatio iussit: questus in senatu se ab eo immerito insidijs petitem, quum multa in eum beneficia contulisset. Cum eoq; amicos ipsius nonnullos, inter quos Samonium Serenum præceptorem, & Papinianum iuriconsultum, quod scelus apud milites & senatum excusauerit. Iuliam nouercam, eius captus illecebris in matrimonium accepit. Profectus in Parthicam expeditionem postquam multum hostium cecidisset, inter Carras & Edeffam, dum ex equo mingendi causa descendisset, in secessu à Macrino præfecto prætorij per coniurationem trucidatur. Anno ætatis **LIII**. imperij **V**. Relicto filio Antonino Heliogabalo. Inter illaudatos principes connumeratur, ut qui crudelis in omnes, omnibusq; inuisus fuerit. Opera eius Romæ, Thermae Antonianæ hodie quoque appellatæ, quæ uisuntur è regione sancti Sixti, cunctibus dextrorsum ad portam Capenam. Viam nouam præterea munijt, quæ est sub eius Thermis. Ex Spartiano. Opilius Macrinus Caracallæ successit: uir, ut scribit Aurelius Victor, itemq; Capitolinus, libertini generis, uenali fide, uita sordida, iuris attamen peritus, & sub Vero Antonino Fisci aduocatus fuit, ex quo officio breui tempore prætorij præfectus constituitur: Caracallam imperatorem suum, uti supra commemorauit, apud Carras interfecit. Imperauitq; aliquantulum supra annum cum Diadumeno filio formosissimo: qui purpura adsumpta, equoq; insidens, exercitui sese spectandum magno fauore dederat. Huic Antonino nomen indidit pater, quod id & militibus & senatu uideret acceptum. Profecti inde ad Parthicum bellum continuandum, ab exercitu Antonini Heliogabali ambo in Bithyniæ suburbano sunt interfecti. Ex Capitolino, Herodianus autem dicit, tantum Diadumenum creatum ab exercitu impera-

Antoninus Heliogabali cognomento, quod interfecto patre Caracalla apud Car-
 ray, ipse ad templum Heliogabali confugisset: quod Syri Iouis, uel Solis dicunt: eiusque post
 ea sacerdos factus & ritus Romam apportauit, templumque in palatio illi dicauit. Huius mo-
 res impurissimos, gulam, libidinem omnem apud Lampridium uidere licet. hæc tamen po-
 tiora. Nouarum dapum ut Xerxes & Tyberius olim libidinum inuentoribus, præmia con-
 stituit. Monstruos conuiujs Vitellium & Apitium superauit: sæpe è linguis Phœnicope-
 rorum cerebellisque anserum & patonum præparatis: ac per singulos missus balneis lauari,
 reque Venerea uti conuiuas iussit: quos sæpe ludebat, aut immisisis sub mensa serpentibus, aut
 triclinijs è follibus statim resstantibus conciderent: aut appositis totidem ex marmore uel alia
 materia epulis quot cibis. Piscinis præterea de rosato natabat. Balsamum pro oleo uulneri-
 bus apponebat. Euripis uino plenis nauales Circenses exhibebat. Nunquam lotis linthea-
 minibus est usus. Nunquam uestem aut foeminam præter uxorem iterauit. Nunquam mi-
 nus centum L.L.S. cenauit. Plateas palatii saxo Lacedæmonico & Porphyretico strauit. Tan-
 dem ob uitia, cunctorum odio contracto, in palatio atque in latrina quod confugerat necatur:
 in cloacamque demersus, ac inde per Circi spatia unco tractus, in Tyberim quoque proiectus
 est. Quod nulli antea contigit. Nomen eius è publicis monumentis iussu senatus erasum,
 anno imperij quarto. Ex Spartiano, Herodianus autem dicit etiam hunc, porcina abstinu-
 se, ut Heliogabali sacerdotem. Sicuti etiam omnes Syri solent. Aur. Alexander ex Arcena
 Syriæ ciuitate, ob adfinitatem Seueri principis, ratione Iulie uxoris, puer à senatu Cæsar
 factus: qui quanquam consobrinus Heliogabali, erat ab eo insidijs sæpe petitus, à se uero
 semper liberatus. Nec mirum animis non conuenisse, cum moribus essent dissimiles. An-
 tonini deinde Magni nomina, instante senatu constantissime sæpe recusauit, quod & An-
 toninorum famam in tot malis restituere non posset: nec tunc ab se aliquid egregie gestum
 quod Magni nomen mereretur. Itaque repudiatis alijs, Seueri tantum nomen adsumpsit. Ale-
 xander ab initio uocatus, quod Arcenæ in templo magni Alexandri natus fuerat: quod ma-
 ter grauida celebritatis causa diuerterat. Vna die omnes è tituli congesti, quod antea ob-
 tigit nulli. Hierant, ius proconsulare, tribunitia potestas, ius quintæ relationis, pater patriæ,
 pontifex maximus. illam à Christianis accepisse sententiam dicitur, ac in palatio & in pu-
 blicis operibus scripsisse: Quod tibi non uis, alteri ne feceris. Nihil apud eum uenale, quum
 dicitaret, necesse eum uendere qui emit. Christianos non solum tolerauit, sed Christi simu-
 lachrum in Larario, hoc est, in secreta domus parte, habebat: eique templum, uti quondam
 Hadrianus, dicere erat in animo: teste Lampridio, qui Constantini Magni temporibus fuit.
 Verum prohibitus est ab alijs, qui dicebant omnes futuros esse Christianos: templaque pro-
 pterea reliqua deserenda. Habuit item in eodem Larario uiros alios depictos, inter quos
 Abrahæ, Apollonium Tyaneum, Alexandrum Magnum, Ienonum uectigal & meret-
 ricum & exoletorum in sacrum ærarium inferri uetuit, sed tantum instaurationi operum
 publicorum adsignauit. Habuit in animo, ut exoletos ueraret, quod postea Philippus fe-
 cit: sed ueritus est, ne prohibens publicum dedecus, in priuatas cupiditates conuerteretur.
 Ex hoc igitur patet, mares Romæ fuisse, qui publice prostabant. Honores ambitiosis aut
 quærentibus minime dabat: sed modestis, quos potius rogare oporteret. Si quis in salutan-
 do caput flexisset, aut blandius aliquid dixisset, eum ut adulatorem inanem reiciebat, aut
 deridebat. Ad salutationem infames non admittebat: sed tantum bonos. Nulla dies quin
 egentibus aliquid humanitatis aut benignitatis ostenderet. Neminem unquam occidit, ni-
 si in iuris ordinatione: solebatque dicere, neminem queri de paupertate, nisi qui rapiunt, aut
 furantur, ut crimen obtegant: adlegabatque illud Græcum: *ὅς μὴ ποτὲ ἀρπάζῃ ἀλίγα δὲ
 δάσῃ ψυφίσσῃ σάθησῃ ται.* Qui multa rapuerit, pauca autem suffragantibus dederit, saluus
 erit. Lectitare solebat ex omnibus Virgilium & Ciceronem de officijs ac republica, sed
 Græce frequentius. Post lectionem, palæstræ aut musicæ operam dabat. Post horas au-
 tem meridianas subscriptioni ac epistolis legendis. Adstantesque habebat ab epistolis, à li-
 bellis, à memoria. Præceptores habuit Valerium Cordum, Bebium Macrinum, Aureli-
 um Philippum, Iulium Frontinum, Iulianum Grauiam, & T. Viturium, non qui de ar-
 chitectura scripsit: sic enim hoc nomen scribitur: non autem Veturius, ut à me supra poni-
 tur: nam in antiquis monumentis per i, scriptum postea reperi. Apud eum flos iurifconsul-
 torum

Antoninus
 Heliogabali

Alexander
 CCXXIII

Exoletorum
 uectigal

Val. Cordus
 Iul. Frontinus
 T. Viturius

torum agebat, nec leges ab eo editæ, quæ ab illis numero uiginti non discernerentur. Quo-
 rum princeps Domitius Ulpianus primas tenebat, Fabius deinde Sabinus Sabini filius,
 Aelius Gordianus pater Gordiani principis, Iulianus, Paulus, Claudianus Venatus, Pom-
 ponius, Alphenus, Africanus, Florentinus, Marcianus, Callistratus, Hermogenes, Ve-
 nucleius, Triphonius, Metianus, Celsus, Proculus, Modestinus. Hi omnes iuris professores
 discipuli fuere Papiniani, & Alexandri familiares, ut Accolius & Marius Maximus scri-
 bunt. Nec quicquam ei antiquius fuit quam matris Iulie Mammeæ sapientissimæ scemi-
 næ auspicijs regi. Expeditiones omnino duas: primam contra Persas, quando Ataxerxi
 qui apud Herodianum Artaxaces dicitur, uicit. Ac redeunti & de rebus à se gestis pul-
 cherrima oratione differentis triumphus à senatu decretus. Alteram in Germaniam, quo
 tempore in Gallia uico à militibus interfectus est ætatis anno trigesimo, imperij decimo-
 quarto. Causam dicunt, durum eius nimis in milites imperium: ut Lampridius ait. Hero-
 dianus autem cum eo matrem item interfectam dicit: quæ causa huius ob eius auaritiã
 mali fuerat. Ad cuius nunciũ senatus signa publici doloris ostendit. Scripsere eius uitam
 libertus eius Aurelius, & Encolpus, & Lampridius, Herodianus uero contra Lampridi-
 um scripsit de uictoria Persica, cum exercitum amisisse fame morboque cõfectum, uictumque
 potius quam uictorem fuisse. Præterea matrem habuisse Iuliam Mammæam Syram, soro-
 rem Scenidis matris Heliogabali. Ambas uero ex Mese genitas sorore Iulie, Seueri princi-
 pis uxoris. Has igitur post mortem Caracallæ pulsas à Macrino in Syriam, earum bonis
 concessis: eo postmodum interfecto statim cum filijs reuersas ad imperium fuisse. Mam-
 mæam nonnulli Christianam fuisse adseuerant. Nam Origenem Romam accersisse, reli-
 gionis fideique gratia, non dubium, Maximini duo, pater & filius è Thracia oriundi, humili
 sanè genere fuere. Senior etiam, authore Herodiano, opilio fuit à pueritia, & à Seuero prin-
 cipe ob magnitudinem, roburque corporis ualti, meruit in exercitu promoueri. Reuersus
 deinde post eius mortem in patriam, tempore Alexandri urbem repetijt: à quo ob fortitu-
 dinem tribunus leg. 1111. factus est, addito Laticlauro. Interfecto in Gallia Alexandro à mi-
 litibus, in eodem loco, quum nec senator adhuc esset: statim unã cum filio primus sine se-
 natus consensu, imperator à militibus consalutatus in Germaniã bellum mouit: ubi rebus
 magnis gestis, pacataque ea natione, Syrmium uenit, in Sarmatas expeditionem parans. Sed
 dum Romam crudelitatis eius immensa fama esset adlata, hostis à senatu iudicatur: Gor-
 dianusque proconsul Africa octogenarius, ac uenerabilis, unã cum filio ab Africa militi-
 bus imperator factus probatur. Quibus ibidem breui interfectis, Maximum, & Balbinum
 imperatores consalutant. E quibus Maximus cõtra audaciã Maximinorum Aquileiam
 obsidentium mittitur. Illi tentata oppidanorum frustra sepius deditio, ambo in tento-
 rijs interfecti sunt: capita Romam missa ingenti omnium gaudio conspecta. Reliqua cor-
 pora in profluentem proiecta fuere. Traditur Maximinus filius xviii. annorum tanta
 pulchritudine, quanta nulli uisa, mira quoque pudicitia fuisse. Superbus alioqui, ut qui ma-
 nus pedesque uiris senatoribus exosculandas præberet, quo pater quanquam crudelissimus
 abstinuisset dicitur. Gulæ tamen immensa, ut qui amphoram uini capitolinam quotidie bi-
 beret, ederet uero carnis libras quadraginta. Præterea inter Christianorum inimicos præ-
 cipue nominatur. Imperauerunt ambo annos 111. Ex Capitolino. Maximus & Balbi-
 nus uiri consulares, & qui multas administrauerunt prouincias, ingenti uterque uirtute. Sed
 Balbinus nobilis, à Corn. Balbo illo, qui ciuitate à Pompeio donatus fuerat, originem du-
 cens. Doctus insuper ac liberalis. Alter uero homo nouus, sed uirtute bellica præstans: tri-
 stis alioqui & seuerus. Denique à Capitolino uti Cato & Cæsar ambo comparati. Interfe-
 ctis in Africa Gordianis, lecti sunt imperatores à senatu, contra Maximinorum tyranni-
 dem, de quibus Maximus uictoriam tulit: uti supra ostendimus. Balbinus domi seditio-
 nem interim in populo excitatam sedauit. Quumque annu hoc pacto simul imperassent, à
 militibus prætorianis qui eos ab initio nolebant, è palatio tracti, atque omnibus contumelijs
 adfecti, in uitam excarnificati sunt. Hic finis honorum senum, ac bene de republica merito
 rum fuit, senatu magnopere dolente. Hæc Herodianus & Dexippus Græci authores.
 Capitolinus autem dicit, se apud Latinos nonnullos Maximini nomen non inuenire. Sed
 Y 3 cum

Maximini
 CCXXIII
 VIII

Maximus &
 Balbinus

cum Balbino Pupienum fuisse declaratum, ut Fortunatiano, qui uitas principum & ipse scripserit, credendum sit, dicenti, Pupienum appellatum nomine proprio, Maximum, cognomento paterno. **GORDIANI** tres fuere, pater, & filius, & nepos. Quorum pater & filius in Africa à militibus prius imperatores consalutati: deinde à senatu, qui Maximinos hostes iudicauerat, probati sunt. Filius, in bello contra Maximini ducem, Capelianum quendam, pro patria occubuit. Pater octogenarius, eius morte audita in eadem Africa, indignus uirum ad se tutandum, atque inermis, laqueo se suspendit, ne in manus ueniret inimicorum: quum imperassent annum, & menses v. i. Romæ deinde metu Maximinorum, Pupienus, & Clodius Balbinus, creati Augusti fuere. Quos quum populus minime uellet, tertius Gordianus, secundi filius, & primi nepos: ut autem scribit Hero-dianus, senioris ex filia nepos, annorum tredecim, Casar antea factus ob maiorum merita, unâ cum eis Augustus declaratur. Qui suorum uirtutem æmulatus, consilio Mithreæ socii sui, uiri prudentissimi ac doctissimi, felicissime rempublicam rexit. Statim a pæto lanit templo, in Persas magno apparatu profectus, ac eorum rege Sapore, Artaxerxis filio, superato, Carras recepit, usque Nilibim & Ctesiphontem profectus: ut ex literis eius ad senatum apparet. Orientis statum confirmauit. Dumq; triumphus ei decernitur, antequam rediret in exercitu à Philippi Præfecti prætorij consuratione incautus opprimitur: anno imperij sexto. Cui sepulchrum milites apud Circeum castrum in finibus Perlidis fecerunt, cum huiusmodi titulo tribus linguis inscripto: Diuo Gordiano uictori Persarum: uictori Gothorum: uictori Sarmatarum: depulsori Romanarum seditionum: uictori Germanorum, sed non uictori Philpporum. Quod euertisse Licinius dicitur, quum Casar factus fuit: quum se uellet uideri à Philippis originem trahere. Gordianorum gens, Romæ nobilis fuit: paternum genus ex Græcia, maternum à Traiano duxerunt. Multis clari consularibus, insuper & diuitijs. Domum Pompeianam diu tenuerunt: quæ post mortem ultimi Gordiani confiscata est. Antonini insuper appellati: ac nonnulli à Scipionibus descendere existimati: eo quod Gordianus senior, Africanus dictus est. Is patre Metio Marullo, matre Bibia Gordiana natus, dum esset Africæ proconsul, Africâ à Maximino primum rebellauere, ob crudelitatem eius procuratoris, qui Carthagine morabatur, Gordianumq; adierunt stricis pugionibus, Augustum consalutantes. Senex festus è grabatulo surgens, consurationem, aut aliquod malum formidans, imperium oblatum detractat, humi profectus supplicando: tandem minis compulsus est rem suscipere. Ac in primis, Capeliano Numidiæ Proconsuli, cum quo ueteres inimicitias gerebat, mandata, uti discedat. Ille ingenti armatorum exercitu coacto, ad obsidionem Carthaginis uenit, quam tandem expugnauit, Gordianumq; iuniorem interfecit. Urbem diripit. Senex his auditis, desperatis rebus laqueo se suspendit. Hic etiam puer poemata conscripsit: soluta item oratione de laudibus deorum. Præterea in Athenæo Romæ, sæpe magna cum laude controuersias declamauit. Iunior, patri legatus in Africam missus, annorum quadraginta interfectus in prælio, uti diximus, uini parcissimus, cibi appetens fuit, olerum maxime, ac pomorum: cæteris abstinens. Mulierum cupidus, uigintiduas habuit concubinas ex omnibusq; æ filios: adeo ut suorum temporum Priamus uocaretur: lepido cauillo à nonnullis, pro Priamo, Priapus appellatus. Quadam tenus etiam eruditus, Samonio Sereno præceptore est usus. Ore Pompeium Magnum referebat. Senior autem eius pater, Casarem Augustum. Gordianorum opera nulla Romæ. Vltimus ex eis Imperator, ea laude dignus, quod, uti diximus, Mithreæ uiri sapientissimi ac doctissimi socii sui, simul & Præfecti prætorio, consilij ac ingenio domi forisq; regebatur. Quem Mithreæ theo parenti principum populi Romani, tutori reipublicæ S. P. Q. R. Ex Capitolino.

Philippus PHILIPPVS inter Arabes haud bono genere ortus, uirtute rei militaris promotio-
 nes meruit. In perfide post mortem Mithreæ, à Gordiano Præfectus prætorio creatur: ac exercitui præficitur: ab eoque uti pater colebatur. Tandem eius fraudibus fame in exercitu conualescente, milites accusata Gordiani pueri imperitia, imperium Philippo deserunt. Eum quoque ex imperatore Præfectum prætorio saltem remanere in exercitu cupientem

pietentem, nec passi sunt, quin Philippi clam iussu interfecerint. Philippus literas statim Senatui mittit, Gordiano morbo extincto, se ab exercitu creatum Imperatorem probare uelit. Senatus rei nescius, annuit. Ille pace cum Persis facta: dimissa eis Syria, iter per Arabiam faciens, Philippopolim in paterno condidit: urbemq; petens seculares ludos celebrauit, anno urbis millesimo. Venationesq; dedit, ubi feras omnis generis, tam mansuetas, quam efferatas, quas Gordianus puer triumpho Persico reseruauerat, confecit. Filium Philippum imperij consortem facit. Qui Agelastus fuisse traditur, patremq; quondam in ludis ridentem se uero uultu respexisse. Demum ambo post annum quintum interfecit fuere. Pater profectus contra Decium, qui aduersus Scythas missus, ab exercitu Illyrico Imperator factus erat. Filius, Romæ à Prætorianis. Orosius tradit, Philippum Christianum primum fuisse. **DECIVS**, inter Pannonios bono genere ortus, rei militaris gloria tunc præstabat: ac propterea à Philippo contra Scythas tumultuantes missus, ab exercitu Illyrico Imperator consalutatur: scribitq; ad Philippum sese excusando. Ille è uestigio contra eum profectus interfecit. Nec toto biennio Decius cum filio eiusdem nominis imperauit: pariter in eodem bello contra Scythas occubere. Quem Senatus luxit, ac inter optimos principes, alterumq; Traianum putauit. Ex quo & Traianus Decius inscribitur. Thermas quoque Decianas in Auentino, suo nomini extruxit. Quippe qui & ius Proconsulatus, & Tribunitiam potestatem, ac censuram, omnia senatui, eiusq; auctoritate rempublicam geri permisit. Christiani tamen crudelissimum sunt experti. Nonnulli apud Abritum, Mœsiæ urbem, interfecit dicunt: ubi & Ara Decij dicta. Gallus Hostilianus ortus è gente patricia, à reliquijs exercitus Romani fusi à Scythis, post Deciorum mortem Imperator appellatus: Senatui comprobatur, quod uisus sit in tanto discrimine reipublicæ succurrere: pacem turpissimam cum Scythis fecit, ducentarum drachmarum tributum dare pollicitus. Caium Vibium Volusianum filium, in partem imperij suscepit. Christianos & ipse interfecit, meritas dedit pœnas. Quum siquidem copias contra Aemilianum duceret, uictus, & à suis militibus desertus, unâ cum filio captus est, postquam imperasset annos duos. Aemilianus enim inter Mauritanos ortus, limitum Sarmatico in Mœsiâ à Decio præpositus, & à Gallo minime submotus erat, re bene contra Scythas gesta imperator ab exercitu salutatur. Contra hunc Gallus profectus, ac in primo prælio, unâ cum filio interfecit est. De hoc item Treuellius Pollio sic scribit: Aemilianus apud Aegyptum per idem tempus sumpsit imperium. Occupatis horreis multa oppida malo famis presit. Sed hunc dux Galieni Theodorus conflictu habito cepit, atque imperatori Galieno uitium transmisit. **LICINIUS** Valerianus nobilitate ortus profapia, eodem tempore ipse in Rhetia ab exercitu cui præerat, Galienus autem filius Romæ, imperatores facti. Pater censor iam inde permittente Decio, fuit à Senatu factus, ac in summa patriæ existimatione infelicem sortitus est exitum. Profectus enim aduersus Persas, à Sapore rege captus, in miseria ac perpetua perijt seruitute. Persam enim equum ascendentem dorso sustentabat. **GALIENVS** interim Romæ feliciter primo rempublicam administrauit: multaque strenue & in Gallia & in Illyrico gessit. Ingeniumque qui apud Mursiam sibi imperium uindicauerat, interfecit. Gothis, quos paulo ante Venerianus dux nauali prælio superauerat, uagantibus per Illyricum, occurrit: & fortuito plures interemit. Scythas apud Byzantium uicit. Ipse post hæc Romam reuertens, Decennalia celebrauit, nouo genere ludorum, maximoq; apparatu. Qui sint huiusmodi ludu, ubi de ludis egimus diximus. Postremo in socordiam atque luxuriam lapsus, omnia in maximum adduxit discrimen: ac triginta Tyrannis per diuersas orbis partes occasionem fumendi purpuram dedit. Tum demum Dacia, & quicquid ultra Danubium à Traiano reipublicæ fuerat adiectum, deperditum est. Caligas gemmatas ferebat. Ficus uirides & poma ex arboribus semper alienis mensibus, melones quoque hyeme exhibebat. Tibijs processit, organis receptui, canere in bello iubebat. Doctus alioqui, ac fatis eloquens. Huic Epithalamium illud in fratris nuptijs adscribunt: Ite igitur pueri, pariter sudate medullis Omnibus inter uos, non murmura uestra columbae, Amplexus hederæ, non uincant oscula conchæ. Interfectus est Mediolani unâ cum Valeriano fratre minore,

Aureoli fraude, qui dux erat Illyriciani exercitus anno imperij decimo, Scripsit eius ephemeridas Calpurnius Sura. Vtriusque autem patris & filij uitam Pollio, unde nos hac sumptimus. Romae in arcu sancti Viti paulo ante huiuscemodi legebatur inscriptio: Galieno clementissimo principi, cuius inuicta uirtus, sola pietate superata est, M. Aurelius Victor dedicatissimus numini maiestatisque eius. Vbi notandum cum scribitur, Galenus autem medicus sine i. Triginta tyrannos qui tempore Galieni surrexerunt, Pollio persequitur. Diuina factum providentia ut in ignauia principis Romani non defuerint, qui Romanum tuerentur imperium. Nam & Scythae, diuersarumque gentium barbari temp. uti postremo fecerunt, proculdubio perdidissent. Sunt autem ij, Cyriades, Posthumius, Posthumius Iunior, Lollianus, Victorinus, Victorinus Iunior, Marius, Ingenuus, Regillianus, Aureolus, Macrianus, Macrianus Iunior, Quicrus, Odenatus, Herodes, Maconius, Ballista, Valens, Pisonus, Aemilianus, Saturninus, Tetricus, Tetricus Iunior, Trebellianus, Herennianus, Timolaus, Celsus, Zenobia, Victoria, Titus Censorinus. Ex his nonnullos reperam: Aurelium Posthumium uirum Romanum, Galliae septem annos summa prudentia una cum Posthumio filio uiro eloquentissimo tenuit imperium; ambo deinde interfecti a Lolliano. Et is demum a Victorino. Hunc denique una cum filio eius Victorino mater Victoria sublato quum uidisset, Tetricum senatorem affinem suum Augustum fecit. Tetricum uero iuniorem eius filium Caesarem appellauit. Qui ambo ab Aureliano superati furent. Senior uenia etiam ab eo donatus, corrector Lucaniae factus est. De Victoria ipsa, quae mater castrorum & Augusta dicta est, in ordine literarum etiam dixi. Aureolus Illyriciano praerant exercitui. Galienum apud Mediolanum interfecit. Ipse demum a Claudio successore interemptus est. Odenatus ex altera parte princeps Palmyrenorum, nisi Valeriano capto orientis sumpisset imperium, actum de republica fuisset. Itaque ipse una cum uxore Zenobia & filiis Herode, Herenniano ac Timolao, omnia usque ad Ctesiphontem recuperauit. Macrianum & Ballistam qui contra Galienum insurrexerant, interfecit. Denique ipse cum filio Herodea Maconio consobrinio suo opprimitur, uir omnium fortissimus, aduersusque malo, & cum leonibus ac pardalis in uenatu pugnare. Zenobia uero post eius mortem foemina sapientissima simul & castissima, imperium aliquot annos prudentissime rexit. Superata tandem & ipsa ab Aureliano, & in triumphum Romam ducta, ac ei Tybure possessio adsignata est.

Claudius
CCLXX
Flauius Claudius 1. e Dalmatis genus trahit: cui Quintillus & Crispus fratres fuerunt. Ipse nihil liberorum reliquit: Quintillus duos: Crispus uero Constantiam filiam: quae nupta Eutropio nobilitate Dardania uiro Constantium filium genuit. A Claudio igitur Flauiorum Constantinorumque familia. Is sub Valeriano principe, Illyriciano praefectus exercitus tribunus Martiae & quintae legionis defuncto Galieno, statim a militibus & senatu imperator factus, ad extirpandos primum tyrannos se conuertit: & Aureolum qui Illyricum occupauerat, spretis pacis conditionibus apud Mediolanum superauit. Gothos uero qui finibus egressi ad occupandam urbem properabant, ad Moesiam apud Martinopolim occurrens ad tercentum & uiginti milia deleuit. Eorum item nauium ingentem numerum deprensit: ut eius epistola ad Iunium Brocum tunc Illyricum tenentem declarat. Senatus acclamatio fuit: *Claudi Auguste dii te seruent: tu nos a Zenobia, tu nos a Victoria libera.* Moritur apud Syrmium in Pannonia, quum imperasset annum & menses nouem. Inter optimos principes & senatui populoque gratissimos connumeratur. Ex Pollione. Huius uitam epitomauit nostra aetate Pomponius Latus, inscripsit, M. Aurelius Claudius. Quod factis miror, quum ipse Claudius in quadam apud Pollionem epistola sic scribat: *Flauius Claudius, Valerio Aureliano suo salutem. Ipseque Pollio dicat, eius domum Flauij Constantini originem dedisse. Post Claudij mortem, Quintillus eius frater, qui erat in praesidio Italico, statim imperium sumpsit. Verum postea ubi Aurelianum comperit imperare a toto exercitu electum, quumque contra concionaretur, nec a militibus audiretur, incisis sibi bimembris uenis, die xx. quam coeperat imperare occubuit. Valer. Aurelianus in Pannonia*

Aurelianus
CLXXXIX
Syrnii ortus, nonnullis in Moesia, humili sane genere, sed ingenti uirtute, apud Valerianum ut eius indicant ad praefectum urbis Ceionum, & item ad Antonium Gallum eos. epistola, in honore fuit: diuersisque temporibus ducatus, tribunatus, & uicariatus prope xl. consequutus

sequutus, sub Claudio equitibus ferè omnibus praefuit: a quo excitatus per literas, erumpentes Sarmatas in Illyrico cum ccc. praesidiarijs obtruncauit: e quibus manu sua uno die ad XLVIIII. interfecit, ut Theodolus testatur, qui eius temporis scripsit historiam. In quo bello decem mulieres uirili habitu pugnantibus captae, quas ex Amazonum genere nonnulli fuisse putant. Conuersus deinde in orientem, Zenobiam Palmyrenorum reginam captam in triumphum duxit. Inde in Galliam profectus cum exercitu Tetricum ab eius militibus proditum in potestate redegit. Mox in Aegyptum properans sublato Firmo tumultuante, regionem eam pacauit. Postremo Romam reuersus de his omnibus nobilem egit triumphum sequentibus ducibus. Mox ludos omnis generis exhibuit. Carnem porcinam distribuit. Coronas tamen quas aureas promiserat, siligineas, hoc est, ex farina siliginea dedit. Templum Solis fundauit. Moenia urbis ampliavit ad ambitum prope passuum quinquaginta millium. Ripas Tyberis purgato alueo extruxit. Legem *αυυςεία* statuit, more Atheniensium. Quum uasatum Illyricum ac Moesiam deperditam uideret, prouinciam trans Danubium Daciam a Traiano constitutam, sublato exercitu prouincialibus reliquit, desperans eam posse retineri. Abductosque ex ea populos in Moesiam collocauit: appellauitque suam Daciam, quae nunc duas Moesias diuidit. Thermas trans Tyberim facere parauit hyemales, quod aqua frigidi aeris illic copia deesset. Forum sui nominis in Ostiensis ad mare fundare coepit, in quo postea pratorium publicum constitutum est. Medicum nunquam adhibuit: sed seipsum diuina tantum curabat. Is demum dum contra Persas repetit orientem, in itinere inter Heracleam & Byzantium notarij secretorum insidijs a suis interficitur, anno imperij sexto, maximo ob uirtutem ac merita desiderio sui apud populum Romanum relicto, quanquam uir alioquin saeuus ac sanguinarius esset. Ex Flauio Vopisco, Annium Tacitum senatum principem & magna uirum autoritate iam senem post Aureliani mortem, senatores Metio Falconio maxime adhortante, quanquam inuitum delegerunt sese propter aetatem excusantem, Cui sane nihil ob temporis breuitatem gerere licuit, oppresso a militibus mense septimo. Nonnulli morbo perijisse dicunt. Omnino constat & turbatione rerum & factionibus anxium mente atque animo eum defecisse: ut & Suetonius Opatianus, & Flauius Vopiscus, qui eius uitam scripsere, sunt authores. Florianus, Taciti frater, inconsulto senatu post Tacitum adripuit imperium: sed mense secundo a militibus interficitur. Horum fratrum statum longo tempore apud Interamniam ciuitatem fuisse, quod illic eorum cenotaphia sint constituta in solo proprio. Vopiscus. Aurel. Probus e Sirmio Pannoniae ciuitate oriundus, patre Maximo, qui ordines duxit: ipse uero adhuc impubis ob uirtutem tribunus militum a Valeriano factus: ut eius ad Galienum declarat epistola. Mox ab Aureliano quod in Syria aduersus Zenobiam strenue dimicauerit: deinde Firmum tyrannum in Aegypto superauerit, honoribus auctus. In qua expeditione Taciti morte nunciata, imperator ab exercitu consentiente senatu consalutatus est. Inito principatu e uestigio in Gallias mouens Germanorum qui eas occupauerant, maximam edidit stragem: ciuitatibus sexaginta in potestatem receptis, Franci & Bemis superatis: de quibus Romania triumphum egit. Deinde contra tyrannos per orbem conuersus, Saturninum in oriente primum: mox in occidente Proculum patria Albigenensem, & Bonosum ex Hispania oriundum, qui apud Agrippinam coloniam in Gallia imperium occupauerat, sustulit. Postremo bellum Persicum parans, quum per Illyricum iter faceret, a suis militibus per insidias interficitur, anno imperij sexto: Francici, Gothici, Parthici, Sarmatici adeptus cognomina: in tumulo eius inscriptum, Hic Probus uere probus imperator situs est, uictor omnium gentium barbararum, uictor etiam tyrannorum. Probi uitam Onesimus diligentissime persequitur, cuius epitomen Vopiscus conscripsit. Aur. Carum Narbonensem dicunt. Onesimus qui etiam Probi uitam scripsit, tradit Romae Illyricis ortum parentibus. Fabius autem Caccilianus, qui tempora Carini, Carini, & Numeriani persequitur, in Illyrico natum dicit. In epistola uero ad senatum, ipse se Romanum facit. Per omnis sane militares gradus, ad praefecturam pratorij a Probo principe euectus, tantum gratia potuit apud milites & senatum, ut Probi successor probaretur. Imperator Pannonias ante omnia a Sarmatis qui eas inuaserant, liberauit. In orientem deinde profectus ad bellum Persicum, Ctesiphonte iam capto, supra Tigridem in castris ieiunius fulmine occubuit, quum biennio imperasset, relicto Numeriano

Templum solis

Tacitus
Falconius

Florianus

Probus

Franci &
Bemi

Saturinus

Proculus

Bonosus

Carus

Numeriano

Numerianus Numeriano & Carino filijs. Ex Vopisco. Numerianus adolescens in eadem expeditione contra Persas patre mortuo interficitur ab eius socero Arrio Apro, ad imperium frustra aspirante. Hic eruditus omnis sui temporis antecessit, seu prosa oratione, seu poemate. Gesta parentis iambris perscripsit. Statuam ei senatus in bibliotheca hac inscriptione statuit: Numeriano oratori potentissimo. Ex Vopisco. Carinus, Cari filius, cui pater proficiscens contra Persas, Gallias & totum ferè occidentem regendum tradidit: quiq; adeo libidinose uixit, ut Carus de eo necando saepe cogitaret: quemadmodum scribit Onesimus, mox uero parente fratresq; extinctis, ipse demum à Diocletiano post multa praelia ad Margum uictus occubuit. Huius gesta perscripsit Fuluius Asperianus. Diocletianus, Maximianus, Galerius, & Constantius, quatuor uno tempore principes inter se maxime consentientes, maximeq; reipublicæ utiles fuere. Nam Diocletianus, Iouius cognominatus, natione Dalmata, ex obscuro loco, ob uirtutem post Cari principis mortem in expeditione contra Persas, ubi ordines ducebat, Imperator factus, extemplo concione aduocata, Arrium Aprum Numeriani interfectorem prius de eius patricidio questus, coram omnibus iugulauit: non tam ut putatur iustitiæ gratia, quam ut Druidæ in Gallijs de se olim uarietium perficeret: qui ait, Imperatorem tunc eum futurum, quum Aprum interfecerit. Post hæc ad uiscendos orbis tyrannos, Carausum in Britannia, Achilleum in Aegypto, Narseum in oriente, animum adplicans, Maximianum, cognomento Herculeum, imperij consortem sibi adscitit, eumq; in Galliam, occidentemq; pacandum misit. Ipse in Aegyptum contendit, ac obsellâ Alexandria, paucis mensibus eam cum Achilleo in deditiōnem acceptam crudeliter diripuit. Quo tempore, ut scribit Eusebius, paucis diebus ad xvi. Christianorum millia uarijs supplicijs adfecit. Maximianus oriente confirmato, contra Persas profectus, & à Narseo profligatus est: ex quo ingenti opprobrio exceptus à Diocletiano, biennio post repetito bello, ignominiam pulcherrimo bello compensauit, Narseo cum omni eius familia ante curram ducto. Diocletianus Romæ post hæc, Thermas quas hodie apud ædem Sufannæ aspiciunt, exædificauit, Christianis ad id opus damnatis. Adscitis dein de imperio Constantio & Galerio, iunctisq; inter se adfinitatibus, omnem ferè orbem pacare. Quibus rebus gestis, inauditum hæcenus, iuuenibus concedentes, sese imperio ambo, uti quietius uiuerent, abdicarunt. Alter Mediolani, alter Diocletianus Nicomedia, seu, uti nonnullis, Salonæ in patria, ubi paucis post annis ueneno tandem sublatus est, uti existimatur, quum uixisset annos septuagintatres, imperasset uiginti. Cui omnino res duæ miræ contigerunt, ut solus imperio cederet, & solus priuatus inter diuos post mortem sit relatus. Igitur his cedentibus Constantius & Galerius Cæsares antea, post hæc Augusti appellati, orbem diuisere, alter orientem, alter Constantius occidentem sortitus est. Sed uir modestissimus Italia, Africaq; cedens, Gallijs tantum atque Hispania contentus fuit. Quibus prouincijs pacatis, rebusq; maximis gestis, paulopost decepsit Eboraci in Britannia cum omnium ferè gratia, relicto filio Constantino ex Helena suscepto. Interea Romæ abfentibus principibus, prætoriaui milites, Maxentium Maximiani filium, Augustum non abnuentibus patribus constitunt. Quo nuncio lætatus patet, qui priuatus Mediolani tunc agebat, ut qui propositi pœniteret, Romam uenit: simulataq; cum filio discordia, uti Constantinum eius ex Fausta filia generum, magno apud orbem fauore, per proditiōnem necaret: ab eodem ipse, re per uxorem patefacta, apud Massiliam interficitur. Galerius uero cui Italia obuenerat, post hæc quum annos imperasset tredecim, Christianosq; supplicijs omnibus adfecisset, morbo graui cruciatus sibi manum intulit: quum prius duos creasset Cæsares, Maximinum, & Seuerum: quorum Seuerus breui tempore à Maxentio fugatus, ac Rauennæ, quò ad Maximinum confugerat, interfectus est. Cui surrogatur alter à Maximino sibi socius Cæsar Licinius, gener Constantij, è Dacia oriundus: qui genus à Philippo Augusto iactabat. Cuius perspecta uirtus Maximiano fuerat in bello Persico contra Narseum. Interea Thermas à Diocletiano extructas, Constantius & Seuerus dedicarunt atque statujs suis, conditorumq; appositis ornarunt. Quorum capita Pomponius Lætus ibidem effossa, integra se uidisse testatur, inscriptionemq; huiusmodi: M. Aurel. Valer. Maximiano inuictò August. Pont. Max. Sarmatic. Max. Gothic. Max. Imper. v. i. i. Cos. i. i. P. P. Proconsuli. Et Viennæ in Gallia D. D. NN. Imp. Cass. C. Aur. Valerius

lerius Diocletianus. P. P. inuictus August. muris Curalonenfibus ædificijs prouidentia sua institutis, portam Viennensem, Herculeam uocari iusserunt. Et in fronte alterius portæ urbis idem epigramma, in fine sic: Portam Romanam, Iouiam uocari iusserunt. Nam uti supra diximus, ex his imperatoribus, alter Iouius, alter Hercules cognominatus est. Constantinus, Maxentius, Licinius, & Maximinus, quatuor item uno tempore principes fuerunt: sed maxime inter se discordes: Christianisq; infesti omnes, præter Constantinum. Maximinus Licinium sibi imperij consortem adscitisse pœnitens, breui tempore interijt apud Tarsum, dum bellum aduersum eum parat. Constantinus autem Constantij filius fuit, nati Eutropio nobili ac potente inter Dardanos uiro: & Claudia Constantia, filia Crispi, fratris Flauij Claudij imperatoris: sicuti in Claudio diximus, ex autoritate Trebellij Pollionis. Quo magis miror Pomponium Lætum nuper scripsisse, Constantium natum è Claudia, Claudij Augusti filia, quum aperte Pollio dicat Claudium omnino sobole caruisse. Præterea Eutropium patrem, non ex Dardania Troia, ut dicit: sed quæ apud Mœsiam est, intelligit Pollio. Constantinus igitur à senatu declaratus Augustus, & accersitus è Britannia, ubi pater perierat, contra Maxentium: qui ob libidinem & crudelitatem maxime populo infensus erat, quum eum diuersis oppugnasset praelijs: ad postremum conspecto in æthere crucis uexillo, clamantisq; uoce audita, *quæ uita uita*: In hoc uince: ut tradit historia tripartita, apud nos receptissima: ad pontem Milutum cum toto exercitu superatum interfecit. Cuius uictoriam nobilis adhuc arcus Romæ è regione Amphitheatri testatur, cum huiusce modi inscriptione: S. P. Q. R. Imper. Cæs. Fl. Constantino Augusto. Quod instinctu diuinitatis, & animi magnitudine, uno tempore tam de tyranno, quam de omni eius factione iustis repub. ultus est armis. Cum autem instinctu diuinitatis dicat, proculdubio portentum supra narratum manifestare uidetur. Sublato igitur Maxentio, Licinium sororis suæ uirum, sæpius pugna oppressum: tandem apud Nicomediam in deditiōnem acceptum, ac priuatum uiuere permittum, contra iusiurandum interfici iussit. Deniq; omnium solus potitus, in suos gladium uertit. Crispum filium, propter Licinium supradictum sibi suspectum: itemq; uxorem, ex causis non satis expressis, necauit. Byzantium uarijs bellorum turbinibus qualisum; ædificijs, mœnibusq; concinnauit: nouamq; Romam ac Constantinopolim uocauit, sede ibidem constituta. Postremo contra Persas proficiscens, apud Nicomedia uillam, morbo correptus interijt, anno imperij x. x. i. In extremo uitæ tantum baptisma suscepit ab Eusebio præfule Nicomedia, qui secte Arrianae postea se addixit. author Hieronymus in chronicis. Ambrosius quoque de morte Theodosii idem sentire uidetur: Constantinus, inquit, quanquam in extremo uitæ baptisma acceperit, magnopere laudandus, quod fidem successoribus hereditariam reliquerit. Gregorius item piæ memoriæ Constantinum uocat. Græci inter sanctos referunt: eiusq; festum x. i. calendas Aprilis celebrant. De dono eius, aut concessione, apud nullos extat authores, præterquam in libro Decretorum: idq; in antiquis uoluminibus minime contineri, author est Antonianus præful Florentinus in chronicis. Quod ualde miror, quum Isidorus qui fuit abhinc annos propè d. c. c. grauis author ac planè sanctus: in historia sua aperte dicat eum urbe Roma pontifici celsisse, ornamentisq; omnibus imperialibus, diademate uidelicet, habituq;, & albo equo quo uectetur. Basilicas item dicit in urbe condidisse, Lateranensem, Seruatoris nomine, ubi baptisterium addidit: in quo natalis nocte, lucerna balsami ardebat: legiturq; in eius fronte epigrammatis principium: Insons esse uolens isto mundare lauacro, seu proprio premeris crimine, seu patrio. Præterea duas, apostolis Petro & Paulo, S. Laurentij extra muros. S. crucis. S. Petri exorcistæ, & Marcellini presbyteri martyrum, in uia Lauicana, inter duas laurus, ubi diu corpus Helenæ iacuit. S. Petri & Pauli apud Ostiam. S. Ioannis Bapt. apud Albam apostolorum. In basilica Petri quod pauci animaduertunt, supra arcum qui est in medio ferè templo, huiuscemodi uersus antiquissimo in opere museo adhuc leguntur: Quod duce te mundus surrexit in astra triumphans, Hanc Constantinus uictor tibi condidit aulam, Libellus autem apocryphus de elephantia, deq; sanguine puerorum, & Syluestri baptismo, quum manifeste à nostrorum doctorum quos adlegauit autoritate dissentiat, omnino reijciendus. Constat tamen catechumenum fuisse, Syluestrumq;, ac reliquos orthodoxos semper in honore habuisse. Tum eius iussu synodum Nicenam celebratam, & Arriam exulasse, ut author est Eusebius. Libellos insuper ei quosdam oblatos de præfulum nonnullorū accusationibus

Constantini
genealogia

Arnobius
Constantinus
Constantius
Constantius
Dalmatius

Maguentius

Desiderius
Geruntius
Britannion

Sylvanus ty-
rannus
Bononi filius

fattonibus reiecit, diſtantem minime ad ſe pertinere de Praefulis iudicare. Helenam autem matrem Ambroſius Stabulariam uocat, hoc eſt cauponariam inter Britannos natam humili loco, ob formam Conſtantino patri tantum dilectam, quam coactus eſt poſtea dimittere, ac Theodoram Maximiani Herculei priuignam ducere. Britanniam in ſuis annalibus aliter tradunt, eam uidelicet Coel regis Angliae filiam fuiſſe, quod mihi magis uerifimile uidetur. Haec igitur nondum filio baptizato Chriſtiana iam facta, cruceq; inuenta, locis aditis, caeterisq; ad augendum religionem diligentiffime obitis, tris filio Chriſti claus attulit, e quibus unum ille Ioris equi adigit uulſit: tantumq; pater parentis preces ualere, ut inter pios ſit ſs relatus, qui maxime impius fuerit, quiq; tot cadibus ſuorum domum funeſtauerit. Verum crudelitatis poenituiſſe dicitur, caq; de cauſa Dalmatium Anauallianum fratris extincti filium Caſarem fecit, ac inter filios haeredem inſtituit. Dicitur & anno imperij xxx. tricennalia dediffe. Eius autem genealogiam hoc modo ponemus: Conſtantius filius Eutropij & Conſtantiae filiae Criſpi, fratris Claudij I. Caſaris, duas duxit uxores: ex Helena ſupradicta tantum Conſtantinus magnus appellatus ei natus eſt: ex Theodora Anauallianus, qui & Gallus, Conſtantia quae nupſit Licinio, ex quo genuit Licinium iuniorum, & Anauallianum patrem Dalmatij Caſaris: ac Conſtantius pater Iuliani principis & Galli uiri ſcelerati, mariti Conſtantiae, Magni Conſtantini filij. Conſtantinus Magnus ex prima coniuge Criſpum tulit, ex Fauſta uero filia Maximiani Herculei Conſtantinum II. Conſtantium & Conſtantem, ac Helenam quae nupſit Iuliano principi, & Conſtantiam quae nupſit Gallo. Emicuerunt ſub his Laſtantius, & eius praceptor Arnobius. Conſtantinus I. Conſtantius, Conſtans, & Dalmatius, principes item quatuor, diuiſo inter ſe orbe ſucceſſerunt. Quorum Dalmatius in oriente poſt annum tertium eius imperij, militari ſatione, Conſtantio diſſimulante, caſus eſt. Conſtantinus dum Conſtantem fratrem contra ius & fas bello perſequitur, incaute ſe periculis offerendo, ab eius ducibus opprimitur, cum imperaſſet in Gallijs & occidente toto annis tribus, uixiſſet x. v. Conſtans uero cui in ſortem Italia obuenerat, fratris merito interfecti partem in Gallijs biennio pugnando adſequitur: ubi aliquandiu, ut omnibus dilectus praefuit, deinde ocio, laſciuaq; ſe tradens, grauis ſam militibus factus, a Maguentij coniuuratione incautus, ſeſuſq; a uenatione interſicitur. Erat Maguentius comes ordinum apud Auguſtam Germaniae ciuitatem, Conſtantio magnopere dilectus, & ab eo quondam contra exercitum necem illi intentantem deſenſus. Itaque ſumpta purpura imperator ab exercitu appellatus: ſtatimq; literas Conſtantis nomine, ad eos quos formidabat, mittit, uti ueniant, quos in itinere incautos oppreſſit. Conſtantius uero qui res gerebat contra Perſas, ad fratris ultionem properans, Gallum patrualem Caſarem facit & in oriente tuendis rebus in ea parte dimittit: ubi Mediolanum attingit, Decentium fratrem Caſarem item facit, ac in Gallias dimiſit. Cum Maguentio tandem in certamen uenit, quum ille conditionem oblatam de Galliarum tantum imperio reſpuiſſet: praetio apud Muſſam commiſſo Conſtantius fit ſuperior, in quo caeſa utrinq; hominum milia LIII. abſumptaq; penè uires Romani imperij. Maguentius dimiſſo uacuo equo quo inſidebat, uti mortis fidem faceret, auſugit: militq; ad Conſtantium unum & item alterum de inuenda concordia: quibus ille non reſpondit. Itaq; coactus rursus pugnare, ac ſuperatus, Lugdunum auſugit, ubi ſeſe demum necauit. Deſiderius eius frater ad Conſtantium ſupplex proſectus, benigne excipitur. Geruntius Maguentianae coniuurationis ſocius, exilio mulſatur. Britannion Illyrico praerat exercitui, ſenio iam conſectus, & literarum penitus ignarus. Hic a ſuis compulſus militibus, ac imperator appellatus, Maguentio fauebat: ad Conſtantiumq; legatos miſit, uti Thracijs & oriente contentus eſſe uellet, quibus ille reſponſum minime dedit. Verum poſtea Britannion etiam antequam Maguentius periclitaretur facti poenitens, depoſita purpura apud Murgam, ſumptaq; uelſte Gallica, ſit obuiam Conſtantio uenienti apud Thraciam, ueniam petens: quam humaniter adſequutus, coequeq; inſuper adhibitus eſt, & apud Pruſiada honeſte uti uere permiſſus. Sylvanus alius tyrannus Bononi filius in Gallia natus, qui bello Liciniano clarus ſub Conſtantino, tribunus ſub Maguentio fuit, poſtea ad Conſtantium deſecit: a quo miſſus in Galliam eſt. Cui rursus quum ſuſpectum ſe uideret, apud milites de principis ingratitude queſtus, imperator ab eis appellatur. Ad hunc motum comprimendum Verſicinus mittitur, qui pecunia tribunos exercitus corruptos, ad eum necandum compulſit. Gallus autem quem diximus Caſarem in oriente

orientem relicto, apud Antiochiam conſidebat, ubi crudelitatis & libidinis omne genus exercuit: noctu per popinas ambulabat, clam ſciſcitabundus qui de eo male loquerentur, quos omnis poſtea conſicta cauſa necabat, quod & Galienum principem antea feciſſe legitimus. Ad hunc reprehendendum miſi aliquot uiri a Conſtantio, ab eo interfecti ſunt. Deinde iuſſus ad ſe uenire, leniendae rei gratia, Conſtantiam coniugem fratrem placatum mit- tit, quae in itinere morbo correpta periit. Quo nuncio Conſtantius accepto, miſit qui eum captum in medio fori ſecuri percufferunt. Pauloq; poſt poenitens, alios miſit qui rem detrectarent, moriq; prohiberent. Qui ab Eusebio eunucho, cuius imperator coſilio ſemper utebatur, clam retenti fuere. Imperauit annos IIII. uixit xxx. Conſtantiae corpus delatum ad urbem, & in ſuburbano uiae Nomentanae ſecundo ſere ab urbe lapide, ſepulchro maiorum illatum. Quod nunc iuxta templum Agnetis iuſſu item Conſtantini, uti exiſtimatur, aedificatum cernimus, ubi etiam Helena ſoror eius, Iuliani principis uxor coſcita fuit. Hoc ſepulchrum Paulus pont. transferru iuſſerit in Vaticanum, quod lapide conſtat Porphyrite, ubi ſe condi uolebat: ſed diuina quadam prouidentia eo interim extincto, ſepulchrum e medio itinere in locum eſt antiquum relatum. Conſtantia enim uirgo ſancta ex hac familia prodijt illic ſepulta, quae res non ſatis liquet: quum enim plures ex hac domo fuerint, hanc de qua loquimur ſanctam fuiſſe uerifimile non eſt, quam legimus uiro omnium ſclerum impultricem in oriente fuiſſe, cauſamq; fratri Conſtantio, ob amicitiam cuiuſdam Arriani praefbyteri, ut ille Arrium ab exilio reuocaret, ut autor eſt Rufinus in chronicis. Ex quo mala plurima orbi illata, orthodoxiq; oes expulſi. In primis Alexander, & deinde Paulus praefules Coſtantinopolitani, Eusebio Arriano ſuffecto, Cui deinde multo peior Macedonius ſucceſſit. Conſtantius igitur tyrannis per orbem ſublatis, uictor Arcelae ludos dedit, reuertensq; Romam Mediolani Iulianum patrualem Galli fratrem Caſarem creat, ac ad Gallias regendas mittit. Ipſe ad bellum Perſicum reuertitur, ubi ſemper inferior fuit, amiſſis etiam hominum xxx. milibus. Iulianus interea rebus feliciter geſtis, & animo elatus, in Italiam Illyricumq; inuadit. Conſtantium rebus Perſicis occupatum imperij parte priuauit. Ille Iuliani facinore comperto, dimiſſa expeditione, dum ad ciuile bellum reuertit, in itinere inter Ciliciam Cappadociamq; deceſſit. Huius & Iuliani geſta Amianus Marcellinus perſequitur. De his quoq; multa tripartita hiſtoria. Iulianus extincto Conſtantio imperio potius, ante omnia aduerſus Perſas bellum coeptum proſequens, Hieroſolymis in itinere ſanguinem deuouit Chriſtianorum, ex eiſq; ſpectaculum praebiturum uictor pollicetur. Sed initio dum per uastos deſerte regionis campos incautus uagatur, prope Cteſiphontem ab obuio quodam hoſte interſicitur anno aetatis xxx. cum non toto biennio imperaſſet. Ita demum fato quodam Romanis datum uidebatur, ut Cteſiphontem tranſire non poſſent. Sepulchrum Iulianus apud Tarſum in ſuburbano. Quum primum uulneratus concidit, ut tradit hiſtoria tripartita, manu cruorem in aethera iactans, exprobrando ait. Vicisti me tandem Galilae. Sic enim Chriſtum uocare ſolebat. Hunc Chriſtianum ab initio fuiſſe, ſicuti & caeteros omnes poſt Conſtantinum, palam eſt: qui deinde fidei deſertor, librum etiam contra nos edidit. Quem argutiſſime Cyrillus praeful Alexandrinus conſurat. Inſectatus tamen Chriſtianos citra ſanguinem, ſchola prohibuit, ne doctores artium liberalium eſſent, unde materia deeſſet paulatim, & ingenium fidei deſendendae. Vir alioqui ingenio, literaturaq; ingenti praeditus. Eius extant & orationes & epistolae Graece conſcriptae. Eius quoq; amicitiam atq; domum frequentauere nobiles ſophiſtae, dicendiq; magiſtri. Libanius in primis, Aetius, Orbaſius, Prohaerelius, Maximus philoſophus, Amianus quoq; Marcellinus qui & comes eius expeditionis fuit, & uitam diligentiffime conſcripſit. Iouianus protector domesticorum, rebus in ſummo diſcrimine repentina Iuliani morte conſtitutis, ab exercitu ſtatim imperator conſalutatus, pacem cum Sapore Perſarum rege ob locorum iniquitatem neceſſariam potius quam honeſtam fecit, Niſibi urbe & parte ſuperioris Meſopotamiae conſecta. Inde per Galatiam iter faciens, in itinere quum ſe cubitum recepſſet, calore prunarum cubiculo incluſarum, nidoreq; noui teſtorij grauatus, octauo quam imperare coeperat meſe, interijt. Flauius Valentinianus e Pannonia Cibaleſi oriundus, tribunus ſenariorū in Iuliani exercitu fuerat: ceciditq; ordine, quod homo Chriſtianus dijs iuſſus ab Iuliano principe immolare nollet. At dei poſtea prouidentia, breui tempore Iouiano ſucceſſit. Huic pater fuit Gratianus ignobili ſtirpe apud Cibalas, Iunarius appellatus, eo qd' uenali,

Constantia
coniunx

Conſtante III
Ania, ſoror,
et filia Magni
Conſtantini

Iulianus
CCCCX

Iouianus

Valentinianus

Z uenali,

uernalitium funem portant, quinq; milites nō potuerūt extorquere: eo merito ascitus ad militiam usq; ad præfecturæ prætorij potentiam ascendit: ob cuius apud milites commendationem, imperium Valentiniano oblatum, quanquam inuito, Qui in primis Valentem Procopius ty- sibi fratrem imperij socium adscivit. Procopium tyrannum qui Constantinopolim inuasit, in Phrygia interfecit: Saxones inferioris Germaniæ gentem tumultuantes, Burgundio- nes quoq; novos hostes, quorū ad septuaginta millia traiecto Rheno in ripa citeriore con- stiterant, oppressit. Postremo cōtra Sarinatas, qui Pannonias occupauerāt profectus, apo- plexia aliquandiu uoce amissa moritur, anno imperij undecimo, ætatis quinquagesimo- quinto. Flavius Valens fratri superstes, ut qui Eudoxi Arriani præfulis discipulus tuisset, orthodoxos omnis persecuit. Firmū qui Mauris excitatis omnem Africā euertebat, per Theodosium patrem Theodosii principis superauit. Qui postea ob inuidiam rei um eius gestarum necari iussus, suscepto prius baptisinate, uir religiosus patienter iugulum carnifici præbuit. Gothos finibus egressos, pollicentes se Christianos esse uelle, in ipsa Danubij citeriore consistere permittit. Quare missis ad eos Arrianis, omnes ea labe contaminauit, quam nunquā illi dimiserunt. Sed & contra tumultuantibus, cum exercitu occurrens, ab eisdem prælio superatus, ac in tugurium confugiens, unā cum habitatione crematus est, quum imperasset annos tredecim. Stratim inde Cōstantinopolim Gothu petentes, à Domi- nica Valentis uxore, læmina longe prudentissima, accepto precio cōtuerere. Flavius Gra- tianus Valentiniani filius unā cum Valentiniano fratre minore, post Valentem tenuit im- perium: qui cum natura ipsa literis & ocio traditus, tum per ætatem, non satis rebus ge- rendis aptus uideretur, Gothorumq; immineret bellum, Neruam imitatus, Theodosium Theodosii cuius supra mentionem fecimus filium, uirum strenuum ex Hispania aduersum, imperio præfecit: eiq; sororem suam Placidiam matrimonio collocauit. Iste dum è Gallia in Italiā properaret, dolis Maximi tyranni, qui in Britannia ab exercitu imperator factus erat, interfecit, anno ætatis undetrigesimo, imperij sexto. Valentinianus autē puer Constantinopolim ad Theodosii tutelam confugit. Hos igitur cum patre & patruo Flauiorū nomen habuisse, testatur Romæ ueteris adhuc pontis ab eis adificati inscriptio huiusmodi: Flavius Valentinianus, & Fla. Valens, & Fla. Gratianus pontem felicissimi nominis Gratiani in usum senatus ac populi Ro. cōstitui, dedicariq; iusserūt. Theodosius Hispanus annorum uigintiū accersitus, uti supra cōmemorauit, à Gratiano: apud Syr- mium sumpta purpura, extemplo Gothos bello persequutus uictor Cōstantinopolim in- gressus est: mox pace cum eis facta, Athanaricū eorum regem spectandī gratia nouā Ro- mam uenientem honorifice excepit. Inde in ultionem Gratiani conuersus, Maximum ty- rannum apud Aquileiam bello superatū interfecit. Ex quo Valentinianus adolescens ad occidentis imperium sibi restitutum reuersus, dum agit in Gallia, dolo Arbogastis eius co- mitis necat. Erat Arbogastes genere Gothus, Gallici præfectus exercitus, qui adscito sibi Eugenio quodam uiro Franco, minimeq; Christiano, ad imperium aspirabat. Contra hos ergo qui iam Alpes magna barbarorum manu occupauerant, Theodosius imparibus copijs profectus, dicitur noctem totam uigilando, deumq; precando uir religiosus cōsum- pisse. Maneq; uexillo crucis prælato, conferto prælio, fugatis hostibus Eugentium cepisse, Arbogastem etiam ad necem compulisse. In qua pugna, quum aduersum puluerem in ini- micorū oculos uentus impelleret, Claudianus ea carmina fecit: O nimium dilecte deo, tibi militat æther, Et consurati ueniunt ad clausa uenti. Eius seculum maximi uiri ornauere, Hieronymus, Orosius, Augustinus, Ambrosius: à quo etiam à cæde Thessalonicensi re- uertens, ubi ob seditionē motam multa ciuium milia interfecerat, ut sanguinarius templo eiectus, religiosissime ignominiam tulit. Moritur Mediolani anno ætatis quinquagesimo, imperij undecimo, relictis Arcadio, Honorio, ac Galla Placida liberis. Eius corpus in lo- culo Constantinopolim translatum. Arcadio igitur & Honorio adolescentibus, Rufinus orientem, Stilicon occidentem, Africā uero Gildo Theodosii quondam mandato admī- nistrabant, ad finitatem etiā subsequuta. Nam duas Stiliconis filias ex successione Honorius sibi iunxerat, ambas ante nuptias uita sanctas: ultima Claudiani Epithalamio illustratur. Formosus Mariam ducit Honorius. Omnes igitur res nouas quærentes è medio sublatis fuere. Rufinus ab Arcadio, quod clam Alaricum contra ipsum Arcadium sumere arma excitasset, ut sibi orientis ea occasione pararet imperium. Caianus Rufini imitator, auxi- lio Gotho

lio Gothorum fretus, bellum ciuile mouit: nauali prælio inter Hellepontū & Chersonne- sum uictus, dum fugit, captus est. Caput eius pilo suffixū Constantinopolim deportatum. Gildo à fratre Melcezele iusta ultione bello superatus & ex fuga retractus est, linteo gula Gildo ei perfracta. Nam & eius filios Gildo necauerat, ut Africā totius dominaret. Sed & Me- Melcezele scezelem ipsum postea similia cogitantē, Arcadius item deleuit. Stiliconem Honorius so- Stilico- cerum, quod uocatis clam ab eo Vandalis in Galliam, comperisset rerum summam uoluis- se ad Eutherium filium transferre, simul & aduersus Alaricum discedentem in Galliam Eutherius apud Rauennam infeliciter sua causa pugnalisse comperisset, successorem ei pariter & in- terfectorem è Constantinopoli misit. Itaq; in foro pacis unā cum filio trucidatur. Virum dicunt eum fuisse genere Vandalum, clarum illa inter cæteras uictoria, qua ducenta Go- thorum milia cum eorum duce Radagaso apud Fefulas deleuit. Cuius res gestæ familia- ris eius Claudiani uersibus ornantur. Arcadius inter hæc moritur Constantinopoli, re- licto filio Theodosio minore, anno imperij decimo tertio. Honorius Romæ interea occi- dentis tenebat imperium: cui non melior fortuna ex alijs ducibus prouenit, uerum om- nes superauit. Nam Maximum, Iouium, & Sebastianū ex successione in Gallia, Atalium Maximus quoq; in Africa tumultuantes, per Heraclianum præfectum sustulit. Postremo Constanti- iouius num, qui Gratiano tyranno successit, barbarum hominem Britanniam occupātem, apud Sebastianus Arelatensem urbem per Constantiū comitem uirum nobilem ac strenuū superauit. Huic Atalio quoniam eum unū ex omnibus sidum inuenerat, Placidiam sororem olim Ataulpho Go- Constantinus thorum regi nuptā locauit, ex qua Valentinianus iunior natus, qui postea fuit imperator. & Gratianus Decessit Romæ postquam imperasset annos trigintaduos. Sepultus in Mausoleo iuxta tyranni atrium basilicæ Petri, nulla relicta prole. Post cuius mortē Ioannes quidam per Hispanias Constantinus fauore Actij & Castini præfectorū, tyrannidem adripuit: sed eo breui tempore extincto, comes uir Bonifacius Africæ comes, Sisulphum successorē habuisse dolens, Vandalos ex Hispania Placidie in Africam aduersiuit. Quo tēpore noster Augustinus Bonifacij familiarissimus eum cum Ioannes in Hi Actio duce dissidentem pacificare studebat. Theodosius iunior Arcadij filius, quū in ori- spania tyrant- ente imperaret, accepto de Honorij patris morte, Vandalosq; Africam, & Hunnos Pan- Bonifacius noniam occupasse conspiceret: confestim Valentinianū cui Eudochiam filiam matrimo- comes nio collocauerat, cum Placidia matre, quæ expulsa olim à fratre Honorio Constantinopo- Sisulphus lim se receperat, ad occidentis tuendum imperium mittit. Ipse uero quum frustra Vanda- Theodosius los nauali prælio è Carthagine tentat expellere, Constantinopoli morbo absumptus est, iunior quum imperasset annos trigintaduos. Flavius Valentinianus iunior, ac tertius eius nomi- cccccxxi nis imperator, inito occidentis imperio pacem illico cum Gensericō Vandalorū rege con- Valentinianus stituit, certis spatijs Africa inter utrunq; diuisa. Breui post tempore Attilam Hunnorum iunior regem ex Pannonia Romam properantem, per Actium patriciū in campis Catalaunicis Actius dux illa nobili clade repressit, quam in Hunnorum attigimus historia. Magnam temporis par- tem uixit Rauennæ, quā mœnibus restituit, eiusq; præfuli Ioanni, ut pallio liceret uti, con- cessit. Optimus ac clementissimus princeps, tandem à Maximo ciue potētissimo, potium dæ uxoris gratia, ut ait Procopius, est interfecit, quū imperasset annos triginta: uiginti quinq; cum socero, & quinq; cum Martiano, qui Constantinopoli imperarunt. De Actio paucis dicam. Hic è Doriscana Mœsiæ ciuitate oriundus ab Honorio principe ob discipli- nam rei militaris patricius factus, eius sororio Cōstantio in exercitu successerat: cuius au- spicijs non solum Hunni superati, sed Burgundiones Rheno traiecto in Galliā irrumpen- tes reiecti. In suspicionem postremo adfectatæ dominationis apud Valentinianū ueniēs, eiusdem iussu interfecit, cum quo simul occidentis imperium corruit. Nunc Valen- Genealogia tinianorum genealogiam paucis describam. Valentinianus princeps Gratiani filius, Gra- Valentinia- tianum, & Valentinianum, ac Gallam Placidiam genuit. Primi sine liberis fuere. Placidia norum nupta Theodosio Magno, Arcadium, & Honorium, & Placidiam peperit, quæ Ataulpho Placidie III Gothorum regi, ac post eum Constantio comiti summo apud Honorium uiro nupsit: ex Valentiniani quo Valentinianum iuniorem, & Honorium suscepit. Hi Constantio patre extincto, ex- iunioris aucta, pulsi Roma ab Honorio, Constantinopolim ad Theodosium iuniorem cum matre consu- mater & filia gerunt. Honorius autem sine prole fuit. Arcadius ex Eudocia Theodosii iuniorem, Flac- Eudocia cillam, Martinam, & Pulcheriam genuit. Flaccilla cœnobio extructo, deo se suamq; uirgi- nitatem perpetuo dicauit. Theodosio Eudocia filia fuit, quæ nupta Valentiniano Placi- diam

dfam & Eudociam peperit. Demum post uiri mortē in ultionem clam Genfericum Vandalorum regem in urbem matrimonio acceperat. Is direpta urbe quæ resistere impijs uiribus non ualuit, & per dies quatuordecim maxima omnium strage facta, fugataq; nobilitate, ac Maximo prædicto: qui postquã Valentinianum interlecerat, eiusq; adamatã uxore potitus fuerat, occidentis imperium occupauerat: quodam Vriſo milite interfecto, ipsã Eudociam, ac filias secum abduxit: quarum alteram Honorico filio locauit, alteram Placidiam Olibio, qui postea imperator fuit, ut mox dicam: matrem uero sibi retinuit. Dum autē in Africam cum hac præda reuertit: ingētes prius Campaniæ populis intulit clades. Gesta sunt hæc anno salutis quadringentesimo quinquagesimo secundo, Martiano apud Constantinopolim imperante, Leone primo sedente, ac frustra Genferici furori precibus resistente.

Auitus **Maorianus** **Seuerianus** **Ricimerus** **Anthemius** **Olibius** **Glycerius** **Nepos** **Augustulus** **Orestes** **Odoacer**

P **M**

OST Valentinianum Romæ aliquot imperatores, haud sanè memorabiles, nec diu fuere. Quorū primus Auitus ordinis senatorij à Romanis delectus. Post eum Maorianus Rauennæ purpura sumpta, post quadriennium apud ciuitatem Dertonensem trucidatur. Seuerianus Rauennæ item succedens, anno tertio moritur Romæ. Huius tempore Biorget Alanorum rex, magna aduersus urbem manu properans, à Ricimere patricio Seueriani duce apud Benacum occurrente superatur. Anthemius deinde sumpto imperio Seruandum Galliarum præfectum & Patricium Romæ imperium inuadere conantes deiecit. Genfericum item in Italiam cum ingenti classe ex Africa uenientem, auxilio Basilici à Leone imperatore missi, ad Populoniam repulit. Post annos tandem 1111. quã imperare cepisset, à Ricimere patricio Romæ interficitur: cui Olibius qui ab eodem Leone rursus auxilio contra Vandalos missus fuerat, succedit: hostis conciliati fierus potentia, qui ei, uti supra commemorauimus, Placidiam Valentiniani F. captam matrimonio tradidit. Septimo tamen moritur mense. Post quem Glycerium senatorem Rauennæ ab exercitu Romanis inuitis delectum Nepos patritius ex urbe cum exercitu profectus superat: eumq; exutum purpura, præfulem Saloninum apud Dalmatiam constituit: seq; imperatorem creat. Hoc deinde Augustulus post dies quinquaginta sex, ueniens è Græcia per uim repulso, annū serè imperauit. Huius pater Orestes qui omnia administrabat, Gothis tunc primum irruentibus, ac tertiam agrorum partem in Italia petentibus cum negallerit illi unã cum Erulis qui socij se adscuerant, & quorum originem in geographia narraui, Odoacrum ipsius Orestis militem Italicum, ut ait Procopius, impulerūt, ut rempublicam usurparet. Quare Augustulus præ metu purpura imperialiq; abiecta mactate, in Lucullanum fugit, anno ab urbe condita millelimo ducētesimo uigesimo nono. Ab urbe à Gothis capta sexagesimo tertio, salutis quadringentesimo septuagesimo quinto, sedente Simplicio. Post Augustulum diuersis Romam barbaris tenentibus, uacauit in occidente imperium, per annos serè trecentos triginta, usq; uidelicet ad Carolum Magnum. Nunc ad imperatores Constantinopolitanos reuertar.

Martianus **ccclij** **Leo** **ccclviii** **Leo** **ccclxxiiij** **Zeno**

M

ARTIANVS interim in oriente Theodosio cuius duxerat in matrimonij fororē, successit. Quo tempore Valentinianus imperabat in Italia. Hic quamquam senex & humili genere, præstabat rebus gestis, & arte militari. Prima stipendia in Lycia fecit. Pulcheria uirgo Arcadij filia, cuius supra mentionem fecimus, in eligendo Cæsare princeps ei fauit: diademãq; capiti eius impositum. Vixit in imperio annos sex, cū pace ac bonitatis fama. Leo è gente Græcica, subragijs ac factione Asparis imperator consalutatur. Aspar enim ita cum Leone conuenerat, ut factus imperator Ardaburium eius filium adoptaret. Quod Leo obseruauit. Populus ubi hæc nouit, Ardaburium cum patre interemit: nonnulli eos interfectos à Leone dicunt. Suppetias Anthemio imperatori ad expellendos Vandalos tulit: postremo Leonem fororis suæ ac Zenonis, qui postea imperauit, filium successorem reliquit. Tenuit autem imperium annos sedecim. Leo secundus quum paucis imperasset mensibus, puer adhuc, nihil aliud egit, quã patri Zenoni sceptrum tradere. Zeno Mauricus genere præfuit annos xv. Basilicum patricium unã cum filio imperiū inuadere conantem, in Cappadociam relegauit. Theodorici Ostrogothorū regem, magnopere dilexit: eiq; statuã statuit, ac Italiam petenti concessit, si eam ab Odoacro rege tunc omnia miscente liberasset. Anastasius

stasius, optimus ab initio princeps. Quippe qui Clodoueo Francorum regi munera, patriatusq; honorem decreuit, quod Gothos in Gallia superasset, Burdigalemq; oppidum receperat. A mari ad Zelybriam longum murum duxit, ne incurſiones Meliorum, Bulgarorum, & Scytharum officerent. Plures per orbem tyrannos supplicio adfecit. Athenodorum Selymanteū apud Antiochiam Ciliciæ, qui à Longino cathenis uinctus, ac ad eum perductus, dilaniatus est. Vitalianum militiæ magistrū ad Aquilonem grauem excitatem motum, pecuniã data pacauit. Græcæ Macedoniã, Epirum, Thessaliã diripuerunt, quū pro captiuis redimendis pecuniã haud idoneam Anastasius ad eos mitteret, illi corã captiuos trucidarunt. Hunni etiã excursions aliquot in oriente fecere. Anastasius postremo in seclam Eutychiã lapsus, ex ea nec ab Ormisda quidem pont. per legatos dimoueri potuit. Quapropter deum ultorem sensit fulmine ictus, anno imperij xxxvi. quanquã senio longo cõfectum, subita morte corruisse Marcellinus tradit. Iustinus genere Thrax, ex humili sanè loco sine stemmatis, ob fortitudinē in exercitu meruit ordinis princeps, deinde comes fieri. Amantius Spado liberus Anastasii, domino extincto, ad eū qui præerat exercitui, uenit cum magna uip pecuniã, ut Theocritianū deligerent. At ille pro se usus ea, à militibus imperator est factus. Amantius uero & Theocritianus insidias parantes, ab eo sunt de medio sublati. Iustinus orthodoxus fuisse traditur. Arrianos siquidē expulit. Germanū præfulem Capuanū, missum ab Ormisda Pont. pro orthodoxis restituendis ab Anastasio pulsus, humaniter excepit, & exaudijt. Mox Ioannem pont. iustu Theoderici regis ad eū uenientē, ac de Arrianis reuocandis rogare coactum, cõpotem fecit, ut & Romanorum, & Christianorū ocio consulere. Imperauit annos nouem. Hoc tempore Theodericus quum multã stragem Gallorū fecisset, Aalaricū ex filia nepotē, regem Tolosæ cõstituit. Iustinianus Iustini fororis filius ab eo adoptatus, imperauit annos xxxix. Cuius domi forisq; gloria ingens uulgata est, legibus in epitomen redactis, Persis qui Romanos limites prætergressi fuerāt pacatis: Africa à Vandalis, Italia à Gothis liberata, & in Dalmatia Salona urbe per Mundū ducē recepta. Pro quibus gestis nobile Sophiæ templū Constantinopoli extruxit. Belisarij eius ducis Græci hominis gesta sub eo percurrã. Hic Persas in oriente uicit, Vandalos uero in Africa, ducto in triumphū Gillsmere. Gothorū in Italia gentē capto Victige rege superauit. Post hæc Africã repetens, Vandalorū redintegratis uiribus, bella renouans, reipublicæ subdidit, interfecto eorū rege Guntarit sub pacis dolo. Victor inde Romã reuersus, crucem aureã, ubi res eius gestæ celata fuerāt, Petri Basilicæ obtulit. Postremo cum Totila rege multis magnisq; prælijs cõgressus est, & Romã eiusdem hostis ingressu desolatã, mœnibus portisq; reſectis instaurauit, clauibus Cõstantinopolim ad Iustinianū missis. Totilam quoq; iterū reuertentē, magna uirepulit. Deniq; quum impar uiribus esset, nec fortuna quæ fuit ab initio perseueraret, per Antoninã uxorem quã præmiserat, à Iustiniano misstonē impetrauit. In cuius locū Narses est missus. Ad extremū, exitū habuit, magnis plerūq; uiris de Rep. meritis cõmunem. Iustiniani iustu, siue odio, siue ueteris belli suspicione, effosis oculis mendicabat. Reliqua Iustiniani in historia Gothorū narrata. Iustinus minor Iustiniani ex filia nepos, patre Illyricæ gētis, Sophiã coniugē habuit. Cuius hortatu ab initio liberalis uisus, uerū postea auarissimus euasit, simul & Pelagianæ adfertor hæreseos. Quapropter sei è insanus ad postremū habebat. Eius tempore Vngri qui & Hunni, Pannoniã, & Longobardi Italiam cepere, de quibus alio loco dixi. Longinum etiam cum nouo Exarchatu magistratu in locū Narsedis, quem reuocauerat, milit. De quo magistratu in Rauenna diximus. Imperauit annos xi. superſtite Tyberio, quē adoptauerat, successore. Tyberius 11. cõtrarijs Iustino moribus, peculium ab eo coactum longa auaritia, Sophia tradente, simul & thesauros Narsedis in Italiã puteo, monstrante quodam sene reptos egentibus dedit. Res in oriente contra Persas feliciter, in Italia nequaquam gessit. Imperauit annos vii. Mauricius genere Cappadox, successor Tyberij foceris, rexit annos xx. Ex humili notario comes excubitorum, & ex comite Cæsar; deinde Augustus factus, bonus cætera princeps reipub. multisq; uictorijs illustris, tantum diuo Gregorio aduersus fuit, Patriarcham Constantinopolitanū *οικουμενικος*, id est uniuersalis ecclesiæ præfulem uocitãdo. Præterea ob eius auariciã militibus infensus, à Phoca centurione limitis Scythici captus, atq; securi percussus est. Phocas igitur ab exercitu imperator consalutatus, præter opinionem, quū & ipse auarus haberetur, ac minime satisfacere

Iustin. d. xij

Iustinianus D. xx

Belisarius

Iustin. minor D. lvi

Longinus Exarchatus

Tyberius ij

Mauricius D. lxxviiij

Phocas D. xcix

ceret. Cōiuratione Prisci Patricij & Heraclonæ, ac eius filij Heraclij: qui Proprætor Africam administrabat: adducto eo exercitu, Phocam omnibus contumelijs prius adfectū, de medio sustulit: quū imperasset annos x l i i. Heraclius igitur interfecto Phoca in to principatu, exemplo mouens ingenti exercitu aduersus Cosroem Persarū regem, qui tempore Phocæ crucem dominicam direptis Hierosolymis abstulerat: ac Zachariā Patriarchā inde abduxerat: prælijs primis duobus Hofstanem Saraceni, & Saraballē regis ipsius duces cecidit: tertio uero omnium maximo, Saie & Razatene item ducibus superatis, cum multis milibus: usq; Persidem penetravit. Cosroes ad Cresiphontem usq; fugit, ubi à Siroe filio interfectus est, quod pater Medasæ alteri filio, sed natu minori, regnū tradiderat. Itaq; coactus est omnia reddere: exercitusq; noster cū trophæo crucis laureatus Cōstantinopolim reuertit: qui triumphus præclarissimus est habitus. Post hæc cura Reip. alijs tradita, ocio quietiq; se dedit. Quo tempore Saraceni duce Mahumete, de quo in ordine literarū diximus, caput extulere. Perijt intercutis morbo anno imperij x x x l i. Nunc eius Genealogiam paucis recensere: quum sextam hic sobolem habuerit imperantē, quod nulli Cæsarium accidit. Heraclius igitur Heraclonæ filius princeps, eodem die quo principatū inijt, Flauiam Eudociam duxit uxore: ex qua Epiphaniā & Heraclū suscepit: qui Constantinus Iunior appellatus est, quem ab ineunte ætate pater diademate redimiuit, Cōstigit dum Eudociæ ferretur funus, puellam quandam e fenestra supra feretru spueret: quæ protinus capta, ac uita cremata est. Duxit postea Martinā fratris filiam: lata lege, ut idem omnibus liceret, ex qua genuit Heraclonam. Successit primū patri Constantinus Iunior, qui dolis noueræ, mente quarto ueneno sublatus est. Suscepit imperium Martina cum Heraclona filio x. annorum: qui ambo conspiratione tenatus ante biennium capti, & in exilium in Cappadociam missi, lingua matris, naribus autem filio abscessis. Constantinus Iunioris ex Gregoria Nicete patricio nata filius: pulsus Heraclona & Martina, à senatu sine militibus creatus imperator, quod raro accidit. Hic dogma Monothelitarū lectatus, Martinum Pontificem per Olympium Exarchum comprehendi iussit, in exilio mori coegit: quod is Paulum patriarcham in synodo præfulatu deiecerit: ac Cyri Alexandrini, Sergij, & Pyrrhi condemnationē non remouerit, eamq; probauerit. Post hæc cupiditate Italiam à Longobardis liberadi, filio Cōstantino domi relicto, Tarentū adplicuit classe: indeq; Luceria capta ac diruta, Beneuentū obsidet: quod Romoaldus dux adolescēs de se dēdere minime ualens, patrē Grimoaldū regē ex regione Transpadana auxilio uocat: quo adpropinquante, Cōstans obsidione relicta Capuā uersus contendit, ubi obuiū habuit Mitolā eius urbis ducem armatum: à quo fusus fugatusq; mox ad urbem contendit. Cui Vitalianus Pontifex obuiam ad v l i. lapidem processit. ubi siquid aderat pulchri ex ueterum monumentis expilauit: ablatis inter cætera Panthei tegulis ancis, nauisq; sitis. Post dies x l i. in Sicilia abiit, ubi in balneis paulopost à suis necatur: quū in principatu uixisset annos x x v l i. Constantinus quartus, Pogonatus cognomento, Constanti patri successit: licet Mazeses milites qui Constantem in Sicilia interfecerat, menses aliquot tyrannidem occupauerit: qui paulopost à Latinorū Græcorumq; exercitu iugulatus est. Cōstantinus igitur sextam synodum Constantinopoli celebravit contra Monothelitas: Agathone Pontifice impulsore, ubi utraq; conuenit ecclesia. Græcis tantum sacerdotibus ducere uxorem permissum. Hic duos fratres adhuc pueros, facie naribus ablatis dehonestauit, ne ad imperium quandoq; adspirarent. Huius item tempore Saraceni ex Aegypto soluentes, Siciliam, deinde Africam occupauere. Et Bulgarorum gens à palude Maeotide ad Illyricā defluxit anno Salu. D C L x x x. Ad hunc etiā Constantinopolim reginā Persarum nomine Cæsaream dixit Paulus Foroluiensis clam uirō uenisse, ut Christiana fieret, uirumq; postea cum multis Persarum milibus idem facere induxisse. Imperauit annos x v l i. Iustinus iij delxxxvi ultimus ex Heraclij genere Iustinus iij delxxxvi ultimus ex Heraclij genere quem nonnulli Iustinianū uocant: Constantini l i i i. filius & successor, ultimus ex stirpe Heraclij, & ipse à fide aberrauit, patris Synodum alia synodo infirmando: quam quū Sergius Pontifex minime ratā haberet, uti cōprehendere iussit: ob hoc missio Zacharia Protospathario, qui reclamante populo Romano, re infecta reuertit. Quamobrē pœnas Imperator paulopost dedit, ob hæc etiāq; scelera: coniuratione Leontij patricij Cōstantinopolitani, & Callinici patriarchæ captus, atq; in exilium in Pontum missus: post annum tertium ad auxilium Cagani Auarorum soceri sui, deinde Trebellij Bulgarorum regum contugit

tō fugit. Quo postremo iuuante regnū recuperās, de Leontio & Tyberio inimicis supplicium statim supplicat: Callinici Patriarchā effossis luminibus Romā relegauit. Mox uocatus ad se Cōstantinū summū pontificē, & honore, & pietate summa excepit: humi pietus pedes ei osculando: ac Romanis dogmatis decreta per synodū pbādo, ueniā petijt præteritorū. Ad ultimū à Philippico aduerrario, quē relegatū in Pōto ipso dehortate pōtifice bello oppugnabat, supatus, atq; una cū Tyberio filio interfectus est, quū impasset an. x. & post exiliū v l. Leontius pulso Iustino, postq; tris imperasset annos, à Tyberio cognomēto Apli-marō uirō Cōstātinopolitano q Africæ præerat exercitui, captus: trucidatusq; naribus in custodia missus, paulo post à Iustino rerū potito una cū Tyberio trucidat. Tyberius l i i. cognomēto Aplimarus: Philippicū, cuius uiribus fretus ad imperiū peruenerat, q; postea sipectū haberet, in Ponto iussit exulare. Ipseq; demū post an. v l i. unā cū Leontio, uti diximus ante, à Iustino necant. Philippicus cognomēto Bardanius, ne sanctorū imagines colerent, iussit. Quapropter & à Cōstantino pōtifice sacris interdictis, & ab Anastasio Anthemio, erutis prius oculis, imperio deijctur, quū imperasset annū, & mēses quinq;. Anastasius l i. cognomēto Anthemius Romanorū pontificū & cōsiliorū decreta probauit, sacrosanctaq; habuit. classē cōtra Saracenos Alexandriā misit. Cuius præfecti uires cōtra dominū uertētes, Theodosiū ignobilē quendā Cōstantinopolitanū extulerunt, qui Anastasiū uicogit relicto imperio sacris ordinib. addit, postq; id tenuisset annos tris. Theodosius l i i. Adramyctenus quāq; obscurus genere, clarus tamē animo, & fide orthodoxus, imagines à Philippico disiectas restituit. Prælio tandē & ipse à Leone uictus, in cenobio monachū egit reliquo uitæ tēpore. Imperauit annos duos. Leo l i i. unā cū filio imperauit an. x x l i i. De imaginib. male sensit, omnibus quotquot poterat crematis. Stephanū Pontificē minime cōsentientē, cōprehēdit ac necari iussit. A Gregorio l i. deinde successore Romæ cōsilio celebrato, sacris interdictus, & imperiū deponere iussus est. Quāobrem omnis ab eo Italia desciuit, ut de altero creando Imperatore in occidente cogitaret. Hoc tēpore Saraceni testibus Landulpho & Bibliothecario ex Africa in Hispaniā: ac decimo post mense Aquitaniā inuasere. Qui Asiam incolebāt Zulemone Admirato Thraciam, inde Cōstantinopolim trienniali oblidione classe ingēti cinxere, tandē fame, pesteq; discedere coacti sunt. Quo etiā tēpore apud omnis cōstat è Cōstātinopolitanis ad c c c. millia peste perijisse. Cōstātinus v. cognomēto Copronymus, Leonis parētis retulit impietate, de imaginibus abolendis graue edictū promulgādo. Signū futuri in eo uisū, iam inde ab initio dum è sacro puer fonte lauaret, præserulisse Bibliothecarius & Landulphus testantur, sacris lymphis uētris solutione cōmaculatis, cuius rei gratia cognomētū Copronymi meruit. Perijt elephantia morbo, quum imperasset an. x x x v. Leo l i i i. Constantini paterna imitatus est uita: unā omnino in Syria expeditionē fecit, unde leui certamine repulsus domū redijt: pauloq; post decessit, anno imperij v. relicto Cōstantino filio, quē ex Irene cōiuge Atheniensi suscepit. Cōstantinus v l. cum Irene matre imperauit annos decem. Quo tempore apud Niceam Synodo celebrata cum Romano pontifice de imaginibus, & de spiritus processione cōuenit. Expulsa tandē à filio mater quę omnia magna prudentia administrabat: post paulo à ciuibus in pristinum statū restituta, annos tris sola imperio præfuit, ac Constantino in carcerem coniecto oculos effudit, ubi breui tēpore extinctus est. Ea fere tempestate Landulphus, & quidam alij scriptores scribunt inuentā in sepulcro laminā æneam supra mortuum hominē his uerbis: Christus nascetur de uirgine, credo in eum. Tēpore Cōstantini & Irenes ó sol iterum me uidebis. Cū Carolo magno de imperij diuisione cōuenit. Expulsa demū à Nicephoro patricio successore ipsius, in exilio uita: reliquū egit. Mulier una rebus omnino administradis nata. Nicephorus Irene capta, occupatoq; impio, pacē illico cū Carolo magno ab ipsa Irene cōstitutā seruauit, uti uidelicet Apuliā Calabriamq; cū Sicilia sibi haberet, reliqua Italia illi cōcessa. Cū Venetis item pepigit, ut nullius imperio subessent, legibusq; pprijs uterent. Admiratū Saracenorū qui cum trecētis millibus aduersus uenerat, pactione annui tributi c c c. nummū aureorum ab se repulit. Stauracium filium imperij cōsortem fecit. Apolloniā immissa classe partim uiribus, partim fraude captā diripuit. Cū Bulgaris in superiori Mœsia cōgressus, tandē in bello occubuit: anno l x Imperij. Stauracius filius in eodē bello Bulgarorum uulneratus, patre interfecto statim reuerus Cōstantinopolim, imperiū inijt. A Saracenis rupto foedere

Leontius
Delxxxix
Aplimarus
Philippicus
Decx
Anastasius
Theodosi. iij
Leo iij
Decxvi
Cōstātinus v
Decxi
Copronymus
Leo iij
Constant. vi
Irene mat.
Declxxx
Imperium Caroli Magni
Nicephorus
Decc
Veneti
Stauracius

Michael Curo dere quod pater iniuerat, multa accepit in cōmoda. Deniq; ab eius sororio Michaele mēse tertio q̄ imperare ceperat, deiecit est. Michael Curo palares cognomēto Rācabe, gener Nicephorū supradicti, inito statim imperio cū Carolo cōuenit, ut ille occidentē, sibi uero retineret orientē. Venetorū quoq; tunc urbē Gothredus Viterbiensis scribit ea cōditiōne Græcis partib; cessisse, ut immunitate prius à Carolo cōcessa uterent. Hic quū aliquandiu aduersus Bulgaros bellum gessisset superior, tandē apud Hadrianopolim fufus fugatusq; amillis copijs domū se recepit; ubi mox cōiuratione Leonis Armeniaci captus, & in insulam Proten in exiliū missus, ibidē in cenobio quodā monachū perpetuo egit, biēnio post quā imperauerat. Leo Armeniacus Pardi patricij filius, qui exercitui præerat orientis, qd̄ rerum ponderi sufficere uideret, à populo imperator creatus: Crumnū Bulgarorū regē Hadrianopoli potitū, & in Cōstantinopolim iam arma uertentē, eruptione facta circa urbis mœnia interfecit, quæ res aliquādū orientis statū pacauit. Intē fecit demū & ipse à Michaele Thraulo per cōiurationē. Vir fuit omnium crudelissimus, quo sanē uitio res multas bene gestas obscurauit. Michael Thraulus, id est, Balbus, nā lingua fuerat balbutiēti, præterea ē Phrygia superiore oriūdu; facta etiā illius regionis cōtaminatus, apud Leonē imperatorē comes domesticorum, maximoq; in honore, cuius etiā filium ille de sacro fonte uauerat: tamē q̄ ingrato animo mēteq; subdolu; simuluq; q̄ à mathematico perluasus erat imperatoriā habere genēsīm, nō dubitauit cōtra Leonē cōiurare, eumq; de medio tollere. uxorē tamē nutrij, filios uero in insulā Proten in exiliū misit. Thomā quēdā qui exercitui præerat orientis, rebellantē cōpescuit. Classe LXX, triremū Cretā inuadentes Saracenos superauit, crudelis alioqui, aduersusq; clericis ac monachis omnibus. Hoc tempore quum Saraceni Siciliam inualissent, Sergius pōtiffex Ludouicū 11. est hortatus ad occurrēdū; ille rem in Michaelem reiecit, eius esse ditiois dicens. Michael uero Venetis amicis persuasit, ut classem auxilio mitterent. Perijt morbo dysenteria, quum imperasset annos 10. Theophilus unā cū patre Michaele imperauit annis 11. Is Theodolius pro Theophilo male à scriptoribus nostris recentioribus scribitur, fuitq; à patre missus cū Venetis cōtra Saracenos, qui paulo ante duce Saba Sicilia occupauerant, indeq; per Bonificiū Corsicę comitem in Africa eos oppugnantē auertit. Verū breui post tempore, eandem maiore uī repetere, indeq; Crotoniatē linum in Italia ceperūt. Hic igitur pugnatum à nostris infelicer. Venetorū naues LXX. periere. Ex quo illi uictores per mare superū debacchātes, Illyricū ome uastauerūt, Ragusiumq; ubi & Venetas quasdā mercū naues, postremo Ancōnam inuaserunt. Inde q; per Nicephorū Basilij Imp. præfētū repulsi, maiores instaurant uires, ac ad mare inferū deflecentes, Ostiam usq; adplicuere. Inde Romā petentes, basilicas incenderunt, à Leone 111. demū repressi, ut rursus alibi dixi. Theophilus igit̄ expugna Crotonate male re gesta, domū reuertit. Nec multo post ex animi dolore decessit, ueritate filio Michaele, anno Imperij 11. Bonus altoquin est habitus princeps. Michael cum matre Theodora 11. solus uero 111. annos imperauit. Legatos Romā misit Nicolaum primū pontificē, & apostolorū basilicas salutari, cum ingentis ponderis aureo calice. Basilium Macedonē uirū strenuum consortē imperij sibi ascitit: à quo mox, uti solus potiretur, interfectus est. Basilium Macedo annos 11. orientis imperio præfuit, quo tempore Ludouicus 11. occidentis. Hic annuente Hadriano 11. pontifice synodū Cōstantinopoli pro Bulgaris tunc factis Christianis celebravit: ubi post longam contentio-nem decretū, ut illi pōtifficis Ro. autoritatē sequeretur. Per Nicephorum Phocam Saracenos ex Ancona Dalmatiāq; fugauit, uti supra narraui. Post hæc Hecman Tarsi Admiratus cū triginta nauigijs, quæ Saracenicā uocant, ac paucis armatis ad Euripum usq; Cōstantinopolitanum ausus adcedere, turpiter etiā fugatur. Erat Basilium uir frugi, uicibat ex ruris uectigali. Decedens postremo ex morbo, duobus reliquit liberis imperiū, Leonē & Alexandro. Leo v. contra Turcas qui Bulgaros oppugnabāt dum auxilio uenit, male rem per Simonē legatū gessit. Cum Saracenis item qui Lesbum occupauerant, cōstixit. Decedens fratri Alexandro reliquit imperiū, filiū paruū Cōstantinū ei commendans, quem paulo ante per Euthymū patriarchā diademate redimiuerat. Duas habuit cōiuges Theophaniā, cui⁹ nomini tēplū dcauit, alterā Zoē. Cōstruxit diuo Lazaro tēplū aliud, eò corpore ipsius translato. Alexāder igitur 11. annorū iuuenis singulari desidia, rebus ceteris omillis, tantū uenationi, equis, canibus, supellectilib; lautæ, ac luxui uacabat. Ex-

inctus est, sanguine naribus erumpente ob saturitatem post cenam: dimissa fratris filio Cōstantino imperij successione. Regnarūt ambo fratres annis uiginti septem. Cōstan- tinus 111. Leonis filius, puer post mortem patris unā cum Alexandro patriuo biennio: solus uero trigintanouem deprehensam, ab se amouit. Romanum Lacapenum, cuius filiam Helenam in matrimonium duxerat, imperij socium sibi adscitit. Quapropter Nicolaus Patriarcha ambos diademate cinxit. Vitauit coniurationem Leonis Phocæ domestici scholarum: quem contra Bulgaros cum exercitu miserat. Præterea Symbaticum Pirospatharium in Italiam cum alio exercitu misit: qui Beneūctum à Longobardis annos triginta possessum, tertio obsidionis mense in potestatem recepit. Sed anno post tertio ab eis iterum capitur. Cōstantinus inde in dīlidiū cum Romano uenit: eumq; in exiliū misit, ubi etiam ille decessit: filiusq; eius Christophorus, quem Cæsarem fecerat, simul cum nepotibus fratribusq; absumptus est. Hoc tempore Turcæ excursiones fecere, quorum dux Bulosides à Cōstantino ad Christi religionem est planē deductus: simul & patricius factus, & diuitijs auctus. Haud multo post dux alter Cylas Cōstantinopolim ueniens, eandem retulit fidem ac titulos: simul & Hierotheum Præfulem suæ gentis secum duxit. Cuiusdam etiam Roxolanorum ducis, qui aduersus uenerat, uxor, extincto uiro, Christiana est facta. Cōstantinus post hæc decessit, superbite Romano filio, quem antea diademate redimiuit: ei⁹ uxorem Gallia regis filiam tradidit. Romanus iunior appellatus: nepos tenioris ex filia: qui cum Cōstantino patre rexerat Imperiū: uir omnium ignauissimus fuit: uino deditus ac ocio: insuper crudelissimus: tantūq; uoluptarios homines infamesq; circa se habebat: cura Imperij cuidam Iosepho Bingæ præfeto tradita. Ingeniosus alioqui ac solers, ubi animum adplicaret. Matrem Helenam ab se abiicit. Sorores item: panisq; imperialibus ademptis, in cenobio relegauit: illæ ob dolorem se impudicitæ tradiderunt. Mater uero paulo post in lucū & ærumnis decedens, filium est diis imprecatio-nibus execrata. Hoc etiam tempore Chameda Turca Asiam uastabat: contra quem missus Nicephorus Phocas. Perijt Romanus anno Imperij decimotertio ex ueneno, uti putatur, Basilio ac Cōstantino filijs superstitibus paruis ac successoribus cum matre Theophania, quam Annam cognominabant. Cuius iussu Nicephorus ē Turcis uictor, ex Syria urbem ingressus est, Iosepho reclamante, qui statuerat, uti per insidias de medio tolleretur. Ille deprentis literis, questus iniurias apud populum, meritaq; in rem publicam recensens, effecit, uti Imperator crearetur. Nicephorus igitur statim Annam simul cum Iosepho expellit, illa in cenobium relegata, biennio tantum postea uixit. Hic aut̄ Nicephori Phocæ nepos fuit, illius qui à Basilio, uti supra narraui, missus cum classe contra Saracenos in Siciliam irruentes, uir æqui seruantissimus ac pius: quumq; eos repressisset, paulo post reuersi, & Siciliam, & Calabriam magnam partē occuparunt. Hic igitur Nicephorus quum minime posse resistere uideret, Eustathio Calabriæ duci ei subiecto mandat: uti secundus annui census cōditiōne cum Saracenis ineat. At quum post hunc Ioānem patricium Muzalona ducem item Calabriæ interfecissent, Imperator Cosmū patricium cum exercitu misit, qui cum Pandulpho partem Calabriæ tenente conuenit, uti de communi sententia resisteret, ac partes Cōstantinopolitani sequeretur. Pax post hæc in Italia subsequuta non diu durauit, iterum atq; iterum tumultuante Saraceno, imperatore aut̄ diuersos semper duces ad resistendum mittente. Qui tandem coniuratione Ioānis Zimisces in palatio interfectus est: quod quidam paulo ante libello tradito, ubi scriptū erat, uti insidias nocte sequenti caueret, dicitur nunciāsse, ac ille legere neglexisse. Imperauit annos 11. Antea enim per factionem pulsus, ac deinde ab Othone secundo, primi Othonis filio adole-scēte, iubente patre restitutus est: insuper & sororem ei suam matrimonio collocauit. Ioānes Zimisces imperauit annos 11. una cum Basilio & Cōstantino pueris Romani filijs, quorum sororem Theodoram in matrimonium duxerat. Hic antea magister scholarum orientis fuerat: à Nicephoro cōtra Saracenos in Siciliam missus. Cum Barbaris diuersa bella gessit post quā fuit Imperator. Vnum tamen gloriosissimum contra Roxolanos, qui omnem ferē Bulgariam occupauerant: nec pactis stabant, quibus cum Nicephoro olim conuenerant. Ita q; Sphendoslauū eorum ducem, qui sibi Pazinacas & Turcas adscitauerat, cum toto exercitu cecidit. Tropheaq; in templum Cōstantinopolim retulit: & in-

Cōstantinus
11. Dececy
Rom. Lacap-
enus

Romanus iunior

Nicephorus
Phocas
Dececy

Ioānes
Zimisces

nummis

Basiliius, M nummis seruatoris imaginē percussit, hac inscriptione: Iesus Christus rex regum. Quod postea Græci seruauerunt. Basiliius, & Constantinus fratres, Romani filij, rem post Ioan- nem tenuere annos quinquagintatres, Othonis secundi Cæsaris tempore, quem bello apud Apuliam, quam ipsi ceperant, superatum, turpi fuga discedere compulerunt. Basiliius in primis annos quinquaginta solus potitus, Bardam Sclerum unum e suis ducibus rebel- lantem, in potestatem redactum exoculauit. Bulgaros deinde quotidie tumultuantes, ma- gnis ac pluribus prælijs tandem superauit, unā cum Samuele eorum duce: ac quindecim milibus ex eis captis oculos effodit, uno tantum incolūm relicto, qui ceteros ad Samue- lem eorū ducem perduceret: qui secundo spectaculo dicitur tertio post die ex animi dolore perijisse. Constantinus triennio tantum post fratrem imperauit, uir omnino ignauissimus, imperij totius cura alijs delegata: inter quos Diogenem qui Sirmio præerat, Bulgarię du- cem constituit, ad cōpescendos præsertim Pazinacas, qui excursionses quotidie in Bulga- ros faciebant. Decellit ex morbo, relicto tribus tantum filiabus, Eudochia, Theodora, & Zoe, quam Romano Argyropolo patricio, qui sibi successit, matrimonio locauit. Roma- nus Argyropolus siue Argyrus imperauit annos quinque, menses sex. Hunc Michael Pa- phlagon per coniurationem interfecit, ac Zoen eius coniugē in matrimoniū accepit, uir alioqui moribus lenis, ac fide orthodoxus, excepto hoc tantū parricidio, cuius etiā culpam alijs nonnulli referunt. Imperauit annos septē, menses octo. Michael Calaphates eius con- sanguineus successit, hac conditione à Zoe (quæ hæres imperij remanserat) factus Augu- stus, ut illa ueluti mater ab eo colerēt, pariterq; dominaret. Quod minime seruauit, haud multo post domo eiecta. At populus indignatus, quū Zoen magnopere amaret, eum ar- mis domumq; circumlittunt: ille in concionem præfari conatus, saxis obruitur, fugiensq; tādē capitur, atq; oculis multatus in exilium relegatur. Zoe igitur restituta, gratias po- pulo agit, eiusq; cōsensu imperio præest, adscita Theodora sorore, ac tertio iam uiro Con- stantino monomacho iungitur. Cuius ob ignauā res pessum ire ceperunt. Liberalis alio qui habitus in pauperes, ac templa. Cœnobium instituit, ubi senes alerētur: uexabatur po- dagra. Demum ipse, coniunxq; unā, pestilentia eodem ferē tempore interiit. Imperauit annos duodecim, post Constantinum & Zoen Theodora eius soror senatu cōsentiente, biennio rexit imperium, ab Eunuchis amicis paternis qui potentes erant cōfirmata, cum senatus Nicephorum quandam qui Bulgaria præerat imperatorem elegerit. Hæc Isaci- um Comnenum uirum fortissimum exercitui præfecit. Michael post Theodoram ab eis- dem Eunuchis successit imperio iā senex, hac cōditione, ut titulo tenus imperator esset: illi uero administrarent. Quumq; reipublicæ inutilis uideretur, à patriarcha, senatūq; de- iectus est, ac Isacius Comnenus imperator surrogatus: biennio, nonnullis quadriennio, præfuit: qui bellōne fortior, an mente religiosior, corporeq; castior esset, dubium. Paulo ante obitum monachi habitum sumpsit, quumq; postremo ex renibus laboraret, medicūq; iuberent remedij gratia coitu uti, constantissime renuit, etiam uiua & incolūm uxore, à quo diu abstinerat post prolem susceptam. Accusatus quod tyrannide in Michaelem im- peratorem usus esset, sese reipublicæ causa fecisse iustum excusauit. Constantinus Ducas domesticus Scholanorum, Andronici Ducæ filius, ex senatus autoritate sine tumultu successit. Ex Eudochia uxore tris mares suscepit, Michaelem, Andronicum, & Consttan- tium. I. cœmīnas totidem, Annam, Theodoram, & Zoen. Is fratrem Cæsarem fecit, con- silioq; & administrationi adhibuit. Moriens à populo sigillatim iuramentum exegit, nul- lum imperatorem quā filios facturum. Excessit anno ætatis sexagesimo, imperij duode- cimo. Eudochia uxor superstes uiro prudētissimo unā cum filijs paruis imperio successit: cuius tempore Turcæ in Mesopotamia Cæsaream, & Antiochiam, multaq; loca impe- rij uastabant. Quapropter senatus his periculis occurrere, ac Romanum Diogenis ui- rum fortissimum principem deligere necessarium putauit, ac coniugem Eudochiæ dare. Pater Diogenes patricius ordinibus præfuerat, & ob seditionem in Sardinia exulauit. Romanus igitur cum uictoria contra Turcas esset potitus, ac rem publicam metu li- berasset: à senatu, quod iniuriā pupillis facere uideretur captus, oculisq; priuatus, in exilio decessit, in insula Co, ubi ab Eudochia uxore cōtumulatus. Imperauit annos tres, menses octo. Michael Parapinaceus cognomento, Constantini Ducæ filius surrogatus, administrandi regendiq; omnino imperitus, duobus Eunuchis rerum curam tradidit, Ioanni

Ioanni & Nicephoro, quem Nicephoram probri gratia nonnulli uocabant. Erat enim na- rura seditiosus ac turbulentus, militia tamē clarus, quippe qui uictoriam contra Turcas in oriente clarissimam adsequutus est. Tandem Nicephorus Botoniates cognomento, qui Nicephorus origīnem à Nicephoro Phoca imperatore ducebat, uir maximus surrogatus est, deiecio Botoniates Michaele, qui quod podagra uexabatur, & studijs tantum uacabat (nam Michaeli Phe- lo operam dedit, summo tunc philosopho, cuius adhuc opera extant) inutilis planē reipu- blicæ uidebatur. Monachum egit, & in exilio uixit, quum imperasset annos sex. Interea ipse tamen cum filio Andronico ad Gregorium septimum pontificem confugit. Pontifi- cia ergo adhortatione, Rogerius Siciliae rex auxilio cū classe uenit, castrisq; apud Dyrra- chium positis, à Dominico Syluio duce Venetorū, qui partes Nicephori tuebatur, repel- litur. Verum haud multo post Nicephorus ab Alexio Comneno eius copiarum duce de- ceptus, imperio deijcitur, urbe à militibus direpta. Ipse in templo sanctæ Sophiæ captus, uita donatur hac cōditione, ut monachum ageret, anno tertio postquam imperare ceperat. Alexius statim surrogatur à senatu. Is Nobilissimus cognominatus, Isaci Comneni Imperatoris filius fuit: missusq; à Michaele item Imperatore contra Basilaciū Proedrum: qui Dyrrachium ceperat, tumultumq; concitauerat: unde uictor ab exercitu imperator consalutatus. Pulso Nicephoro, bellum cepit contra Robertum eundem classe Dalmatiam uastantem. unde uictor reuertens, paulo post iterum tumultuantem, prælio coercuit. Zacham Turcarum ducem, qui in Cypro multas occupauerat insulas, fugauit. Pazina- cas, quos hodie Tartaros uocant, genus ponticum ad Istrum consistens, qui in Thraciam excurrerant, perdomuit. Hierosolymitanam expeditionem primam ab initio quidem im- pedijt, transitum negando: deinde pollicitatione eorū quæ caperentur, conuenit cū Boe- mundo Roberti Guiscardi filio legato ab exercitu missio, quem reconciliatis ueteribus o- dijs humaniter excepit. Domū orphanis pueris pauperibus: museumq; item literarum ex- truxit, sumptus quotidie suppeditando. Vir fuit omnino laudatissimus: perijt tādē mor- bo, quum imperasset annos triginta septem. Caloioannes Comnenus eius filius rem succe- pit, tenuitq; annos uiginti quatuor, tempore Lotharij imperatoris Germani, ad quē lega- tos misit de congratulatione felicitatis in constituendis rebus Romanis, & Innocentio le- cundo liberato. Aderat inter eos philosophus quidam hæresim Græcorum de spiritu san- cto contra Latinos defendens, quem Petrus quidam diaconus dicitur argutissime confu- rasse. Is insuper uictorias multas ac præclaras in oriente contra barbaros adsequutus, ad extremum quum esset in uenatiōe, sagitta uenenata quæ in aprum directā fuit, paululum manum percussus, nullis remedijs curari potuit, quin moreretur. Manuel deinde imperi- um tenuit annos triginta octo, quem nonnulli ignobilem, ac ab uxore Alexis cōtra uolun- tatem senatus in coniugem simul & imperium susceptum fuisse dicunt. Verior tamen hi- storia ex Scilace auctore, eum Alexis filium tradit. Vir fuit facinorosus, ut qui Conradū imperatorem illac ad expeditionem Hierosolymitanam proficiscentem, comitea se iu- uare simulans, gypsum farinae admiscebat. In Venetos Stephanum Pannoniæ regem exci- tauit: eorumq; legatum Henricum Dandalum liberius loquutum, contra ius gentium lu- minibus orbauit. Alexandro tertio pontifici Fredericum Aenobarbū eius inimicum ex- pugnaturum se promisit, si per eius autoritatem & concessionem liceret ei utroq; potiri imperio. Quam ille conditionem renuit, sed & ipse à Rogerio Siciliae rege non paruam admodum sustinuit cladem. Alexium filium cui Philippi Gallorum regis filiam despōde- rat, in Andronici Comneni tutelam moriens reliquit. Hic enim quanquā ex eadem fami- lia, ab eo aliquando descuerat, multaq; loca occupauerat, tandem in gratiam reuersus, res imperij cunctas obibat. Animo deinde iniquo quum pupillum necasset, ut imperio poti- retur, à populo ob crudelitātē pulsus, ac Isacius Angelus e gente item Comnena, qui An- geli cognominabantur, uir æqui seruantissimus, e Peloponneso ad imperium aduersus est. Qui Andronicum in potestatem redactum, minutatim excarnificauit. Hic amantissi- mus Latinorum fuisse traditur, ac ea in fratrem Alexium pietate, ut captum à Turcis ma- gno redimeret. A quo postea ut ingrattissimo, per dolum captus, luminibusq; priuatus, in custodiam coniectus est: quo ferē tempore Fredericus Aenobarbus imperabat in occi- dente. Alexio igitur per parriciditum imperium adepto, Alexius alter Isaci fratris filius, ætate puer duodecim annorum, sed ingenio senex, ad castra Christianorum principum qui tunc

Nicephorus Botoniates

Alexius Comnenus, dclxxx

Caloioannes Comnenus

Manuel M. clx

Henricus Dan- dalus

Alexius Andronicus tutor

Isacius An- gelus

Alexius ang.

Alexius puer qui tunc

qui tunc aduersus Saracenos dimicabant confugiens, contra patris proditorem auxilium impetrauit, ea conditione, ut Imperator Constantinopolitanus Romano subijceretur pontifici: præterea illatas Francis Venetisque quondam à Manuele iniurias, certo precio redimeret. Igitur Constantinopoli per obsidionem expugnata, Alexius tyrannus fugatur: Isaacius frater ut erat amissis oculis, cum filio restituitur. Puer uero post obitum patris mensura, à quodam Murzophlo eius tutore proditur. Qui imperio occupato, paulo post ab eis dem auxiliantibus Gallis fugatur & ipse. Res deinde ad Gallos translata, quorum primus Balduinus Flandrensium comes, natione Gallus, Imperator creatur: successoresque habuit ite ex Latinis, annos prope sexaginta. Hic Bonifacium Montferratensem regem Thessaliae fecit: hortatusque, uti Cretam ei dono quondam ab Isaacio datam, Venetis uendat. Paulum Maurocenum patritium Venetum patriarcham Constantinopolitanum creatum, Romam non tunc primum subiecit pontifici. Ea tempestate Theodorus Lascaris Alexij profugi apud Adrianopolim inuadit imperium. Contra quem profectus Henricus imperatoris frater oppidum expugnabat, sed audita interim Balduini morte, reuertit ad imperium soluta obsidione. Huic deinde Petrus Altisiodorensis comes Gallicus sufficit, qui ab Honorio pontifice apud Basilicam sancti Laurentij extra moenia Romana diademate cinctus: demum à Theodoro Lascari, qui imperator à Grecis habebat, simulata pace, in Thessalia comiter inuitatus, in conuiuium obruncatur. Huic quoque Robertus item Altisiodorensis eius filius successit, qui puellam nobili prius proceri Burgundo patrem, matrimonio sibi iunxit. Quare ille frater, uirginem estiractis cubiculi foribus corripuens, naribus truncis dehonestauit, eius uero matrem proximo mari demersit. Dum hic praeiuit, de praetoris Veneti sententia cuncta administravit. Balduinus eius filius admodum puer suffectus, cui nondum per etatem idoneo: Ioannem Brënum regem Hierosolymitanum socerum coadiutorē dedere, qui imperium titulo tenuis gessit: idque Ioanne extincto, ipse solus gessit pariter atque amisit. Nam Ioanne Lascari Theodori filio Hadrianopolis, & altero Ioanne hexagonarum imperatoribus Constantinopolim obsidentibus, primo quidem Venetorum auxilio liberatur, quibus loco pignoris lanceam, ac partem dominicae crucis misit. Deinde bello perseverante, ac Michaele Palaeologo belli ductore urgente, necesse cum cedere fuit, atque unā cum ceteris fugere, ex quo Graeci statum pristinum recuperauerunt: anno à primo Balduino circiter sexagesimo, salutis uero millesimo ducentesimo sexagesimo. Michael igitur Palaeologus eo tempore imperium adripuit: quo duae nobilissimae domus Constantinopolitanae, Lascarorum uidelicet, & Palaeologorum, altera occidit, altera caput extulit. Alexius enim Murzophlus cognomento, ut est author Acropolites, filiam Annam Theodoro Lascari locauit: fugatusque deinde, uti diximus, à Gallis unā cum coniuge Euphrosyna & genero fuit. Theodorus igitur tris tantum filias ex Anna secum abductas, uix à Nicenis impetrauit ut intra moenia solas reciperet, quum ei portas clausissent. Ipse manu qua poterat collecta, extemplo Hadrianopolim capit: Graecorumque imperium iure socii hereditario sibi adripuit: filiasque Mariam regi Pegonum: Irenen Andronico Lascari Despoto: quo mortuo Ioanni Batazae cognominato, e gente item Lascarorum ducum locauit. Qui apud Zacynthum imperij titulum extra patriam annos triginta quatuor tenuit. Huic filius Theodorus Lascaris nomen aut materni referens fuit. Quem Ioannes e uita decedens, Michaeli Palaeologo uiro in armis strenuo, quo duce & administratore utebatur, commendauit. Ille expulsi Latini, pupilloque luminibus orbo, & in carcerem coniecto, imperium sibi per nefas uindicauit. Quod posteris usque ad Constantinum ultimum & octauum ex ea domo, annum millesimum quadringentesimum quinquagesimum tertium, per manus tradidit. Quae familia ex urbe Viterbio dicitur ab initio genus duxisse. Huius igitur Michaelis multa postea commemorantur. Gulielmum Gallicum utrum Achaiae & Bithyniae principem regno deturbauit: cum Venetis bellum gessit, à quibus imperio deiectus fuisset, nisi Genuenses suppetias tulissent. Pro quibus meritis Peram ciuitatem illis concessit. Ad concilium quoque Lugdunense Gregorij x. tempore profectus cum Romano conuenit pontifice. Quare postea uita functo, nec ei iusta per soluta, neque sepulchrum à sacerdotibus Grecis more maiorum concessum, quod à patrio ritu desciisset. Andronicus Palaeologus senior eius filius, rursus ad Graecanicam sectam reuertit. Is filium habuit Michaellem, cuius nulla memoratur gesta, tantum huius nati Andronici iunioris impietas narratur, qui auum Andronicum seniore

niorem imperio deturbauit, Genuensium auxilio fretus: quibus Tenedon insulam promiserat. At Veneti seniores in patriam reduxerunt, & Tenedon ab eo accepere. Quare indignati Genuenses in aliud tempus ultionem distulere, ueriti pontificis anathema: qui utriusque populo auxilia minime ad eos pertinentia ferre prohibuisset. At senior Peram illorum ciuitatem simul cum Venetis oppugnare cepit. Iunior uero aduerfus Bulgatorum auxilium, acerrime defendit: adeo, ut auum coegerit cum Genuensibus foedus inire. Hic demum qui etus imperij successor decedens, Ioanni Catacuzeno, qui magnus domesticus, maximoque in honore apud eum erat: tutelam Caloioannis & Manuelis filiorum mandauit: ex quibus ille Caloioannem generum sibi adoptauit: deinde in discordiam ueniens expulit, seque imperatorem fecit. Ille in Tenedon uenit: ubi auxilio classis Genuensium, cui Franciscus Catalus praefectus erat: in regnum paternum restitutus, ipsi Francisco loco praemij Mitylenen cum Lesbo donauit. Filium habuit Manuelem: qui post eum imperauit: ac septem genuit liberos incolumes omnis usque ad aetatem nostram. Ioannem, qui post eum imperauit: ac Florentiae in concilio cum Eugenio pontifice conuenit. Andronicum, Michaellem, Theodorum, Demetrium, Thomam, Constantinum: qui postremo imperauit: sublatusque cum tota gente ac ciuitate fuit, Mahumeti Turcae aduentu: anno M. cccclij. Thomas quoque Peloponnesi Despotus: qui post patriam direptionem, ad urbem cum Andrea apostoli caluarie con fugit: propeque in pratis extra portam Flumentanam obuium habuit Pium Pontificem apostoli gratia, quatuor secum liberos tenera aetate duxit: Andream qui nuper Romae decessit, ac augustam nobilitatem moribus coinquinauerat: ducto in coniugem graeco uulgarique scorto: & Manuelem naturi minorem: qui patre defuncto, puerili inconsiderantia ad hostem Mahumetem se contulit: ab eoque adhuc uiuens in arcto loco captus retinetur. Filias item duas: Helenam, & Zoen: quarum altera Lazaro Seruiae regi nupsit: altera Zoe Ioanni regi Romanorum, qui dux Moscouiae uocatur: ex quibus nata est Helena, quae Alexandro regi Poloniae coniuncta est.

Hic finis Constantinopolis, eiusque principum: qui ob ignauiam suam perierunt. Eo enim uentum erat, ut non solum rebus latinis, sed nec graecis, nec sibi ipsis usui essent: barbaris in Ionio Asiaeque littoribus passim grassantibus. Sed & addita ignauiae, peius animi uitium adrogantia fuit: à Romano totiens Pontifice desciscendo. Quapropter eorum paucissimi memorandum aliquod, aut scripturae dignum gessere: ea demum causa quod haec historia non satis explanata aut illustrata fuerit apud Latinos: errareque contingat omnes fere nostros scriptores in plerisque. Nam & Caloioannem pro Andronico iuniorē accipientes, omnia confundunt. Graeci uero qui eam executi sunt, hi fere memorantur. Gregorius monachus, Theophanes, Pselus philosophus, Theodorus, Nicetes Paphlagon, Iosephus, Genesius & Manuel Byzantij: Nicephorus diaconus Phryx: Leo Asianus: Theodorus Proedrus: Sidis: Demetrius Cyzicenus: Ioannes monachus Lydius: Ioannes Curopalates Cilix: Zonaras monachus Acropolites: Euphren carmine Iambico. Omnes inter se discordes: tum tenuia ac minima, nihilque ad rem pertinentia haud imperatoria digna maiestate sectantes. Hoc igitur Leo iij. Rom. Pont. ant maduertens, alterum in occidente Carolum magnum, ob egregias uirtutes & merita in Rom. Pontifices creauit: Imperante apud Constantinopolim Nicephoro: anno Sal. Dccc. Mansitque is honor in ea familia annis prope centum. Quos omnis in historia regum Gallo- rum commemorauimus, ut non iterum sit necesse repetere. Fuere autem hi: Carolus Magnus: Ludouicus pius: Lotharius: Ludouicus ij. Carolus Caluus: Ludouicus Balbus: Carolus Crassus: Arnulphus.

OST Arnulphum uero, qui ultimus in Caroli prosapia imperauit: orbis Hispanij diuisio facta: Romanis alterum in Italia regem: quem & imperatorem appellabant: alterum transalpinis creantibus. His quod antiquum ius, ueterumque imperij gloriam amittere nolebant: illis quod uexati assiduis barbarorum bellis, frustra luxuriantes ac inertes principes longinquo auxilio expectarent. Eaque discordia usque ad Othonem primum durauit. Quod interuallum fuit annorum fere LV. Quare primum prosequar quos illi habuerunt: deinde ad Italos reuertar. Igitur Arnulpho Germani Gallique pariter Ludouicum filium successorem creauerunt. Qui cum Berengario Italiae rege bellum gessit, primo uictor: mox renouato praelio, ad Veronam uictus

Ioannes Catacuzenus
Caloioannes
Manuel
Ioannes
Constantinus
M. cccclij
Thomas Paphlagon
leologus Despotus
Imperium translatum
Arnulphus
D. cccclxxxij

& captus ac luminibus priuatus est: cum præfuisset annos sex, & postremus in Caroli domo, qui nomen imperatorum, quamquam minime à Pontifice probatum, tenuisset. Huic Conradus Austriæ dux surrogatus: ac post annos v. extinctus, successorem habuit Henricum Othonis Saxonie ducis filium: annos xv. Nunc ad Romanos redeo: qui ex alia parte Berengarium quendam ducem Foroiuliensem genere Longobardum, longa tamen consuetudine Romanum, armis potentem legerunt. Qui uti supra narraui Ludouicum iij. apud Veronam superauit: deinde à Pannonijs in Italiam ruentibus, cum xv. millibus armatorum ad Foroiulij occurrens superatus: paulo post eos pacatione pecuniæ discedere compulit. Guidonem ducem Spoletinum genere item Longobardum, regem à parte Italo rum cum Romanis dissidentium factum: commisso prælio interfecit. Berengario postquam regnauit annis 1111. Berengarius alter successit: tribus deinde post annis à Rodulpho Burgundo rege pulsus ab Italia, sese ad Pannonios recepit. Rodulphus uero eius loco tris Italicæ regis annos: & ipse ab Vgone duce Arelateni à Romanis in ultionem expulsi Berengarii uocato, eiecit, ultro se ad Francos contulit: apud quos biennio postea regnauit. Vgo igitur rerum potitus, decimo post anno moritur: relicto filio Lothario regni successore: qui statim sumpto bello aduersus Othonem Henrici filium ad Urbem contendente, paulo post biennium dececit: relicta Adalinda coniuge. Berengarius postremo tertius, primi ex filia nepos in Italiam accersitus, Lothario mortuo, unâ cum filio Adalberto annos xi. rem Romanam gubernauit. Henricum Bauriæ ducem ex Italia pepulit: Adalindam Lotharii quondam uxorem ei resistentem, trans Padum captam custodia mandauit. Quem tamen nimios assumentem spiritus, quum Romani ferre non possent: Othonem Henrici Saxonis filium Transalpinorum regem Agapito pontifice sollicitante uocant. Qui exemplo cum xl. milibus armatorum mouens, Berengarium cum Adelberto apud Forum Iulij obuiam profectum, ac prælio superatum, regno Italiae deiecit: ei tamen ex liberalitate Gallia Cisalpina trans Padum præter pauca oppida regenda commissa. Quem rursus minime quiescentem cum abisset in Germaniam, iterum contra eum reuersus, prælio utrunque fuisit, ac in potestatem receptum: alterum Constantinopolim misit: in Austriam alterum exilio secum duxit. Ioannem pontificem infamem officio deiecit. Leone successore: à quo postea diademate cinctus est. Deinde trans Alpes profectus, rebus ibi constitutis, Boleslaum Boemiarum regem expugnando: fratris Venceslai, quem ille interemerat, innoxium sanguinem est ultus. Vgonem comitem Parisiensem compefcuit. Aduersus Pannonios Italiam uastantes feliciter pugnauit: in quo bello tris regulos captos, Germani eo inuito suspendunt. Dececit Vienna, sepultus in ciuitate Madeburgensi. Imperauit annos xxx. Othone secundo relicto: quem ex Adalinda suscepit, coniuge olim Lotharii regis à Longobardorum regio sanguine: quam carcere liberauerat, & matrimonio sibi iunxerat. Hic uiuente patre apud Basilicam Lateranensem à Ioanne xi. diademate cinctus: adolescens adhuc Nicephorum Imperatorem Constantinopolitanum expulsum restituit: eius sorore Theophania in matrimonium ducta. Aduersus Basilium & Constantinum Imperatores qui Calabriam in Italia occupauerant: unde Saracenos eiecerat: sicut scribit Archiepiscopus Cusentinus: cum classe profectus ac superatus, turpi fuga, solus scapham conscendit: & à piratis pro ignoto captus, in Siciliamq; ductus est. ubi cognitus à Siculis & redemptus, nihil potius habuit, quam se de Beneuentanis ulcisci, qui eum bello deseruerant. Quare eorum urbem redeundo incendit: reliquijs corporis Bartholomei apostoli inde asportatis: & in insula in eius templo Romæ collocatis: ubi paulo post mortem obiit: quum imperasset annos xv. Sepultus in atrio Basilicæ Petri, in tumulo ex porphyrite lapide ingredientibus ab lava. Otho 111. secundi filius, post annos duodecim principatus, rebus in Germania constitutis Romam profectus à Gregorio quinto diadema de more accepit: inde in Apuliam ad S. Michaellem uoti reus iter confecit: unde reuertens, è Beneuento corpus sancti Paulini Romam uexit, ac in eadem Bartholomei basilica locauit. Vbi comperit Romæ turbata omnia, & à Ioanne pseudopontifice & Crescentio consule Gregorium captum, fuisse ulciscendo liberauit, ut in ipso Gregorio commemorauit. Pro quibus meritis pontifex statuit, ut deinceps à Germanis tantum imperator legeretur, Maguntino, Treuerensi, & Coloniensi præfulibus, marchione Brandenburgensi, comite Palatino, & duce Saxonie, quibus componendæ discordiæ causa additus Boemiarum rex, Hetruriam per

per Vgonem præfectum marchionem Brandeburgensem, propinquum suum feliciter rexit. Is enim moram Pistorij, partim Florentiæ faciebat uarijs deditus uoluptatibus: uerum dum quandoque ueniretur, à suis aberrans, in specu nocte solus iacuit, ubi uilis quibusdam perterritus, ubi illuxit, animo mutatus Florentiam redijt, ac re præfuli narrata, ab eodem iulius expiationis gratia v. capitalium criminum, totidem coenobia sancti Benedicti construere. Itaque patrimonio omni in Germania ditendito, rem absoluit. Suntq; eiuscemodi, abbatia Florentina nuncupata, cui Segnia, Rencinum, nonnullaq; alia oppida fuere concessa. Sancti Michaelis in monte Imperiali. Sancti Bartholomei Bonfolatij apud Mugellum. Sancti Ianuarij Capuloneum in agro Arerino. Sancti Michaelis apud Verruculam prope Pisam. Congregationis omnia sanctæ Iustinae. Præterea Septimense prope Florentiam Cisterciensis ordinis factum: cuiusmodi Cisterciense Florentiæ subijcitur. Dececit Pistorij anno millesimo primo, translatus Florentiam, ac in suo coenobio tumulo nunc decoratus. Mater uero ipsius Villa apud Septimense iacet: ita appellatum quod septimo loco ædificatum fuerit. Otho autem excecit Romæ, non sine ueneni suspitione, anno imperij decimonono, relatus loculo in Germaniam. Henricus Bauriæ dux, primus Germanorum, qui procerum sententijs non ex hæreditate patria imperium inuenerit: Romæ post annum duodecimum à Benedicto v. diadema suscepit. Contra Saracenos pugnauit: eosq; Capua expulit: ac Pubaganum Græcorum ducem, qui eis bello fauebat, adeo bello infectatus est, ut eum Troia eiecerit, quam ille in Apulia condiderat, ubi Annibalís castra fuerant. Templum Bambergense maius excitauit, cum uxore Cynegunda perpetuo abstinento ut xit. Stephanum Pannoniæ regem ad suscipiendam Christi fidem per Adelbertum præfulem plane induxit: eiq; sororem locauit. Imperauit annos v. Post mortem ambo coniuges sanctitatem prodigijs manifestauere. Conradus natione Sueuus, biennio post Henricum dissidentibus inter se proceribus legitur imperator: qui quum comperisset multas in Italia Cisalpina ciuitates rebellasse, confectum in Italiam properans Mediolanum obsidet, à direptione tamen temperauit ob Helisprandi principis potentissimi uirtutem & auctoritatem, ac Coloniensis præfulis admonitionem, qui diuum Ambrosium in somnis dicitur uidisse. Inde Romam petens diadematis insignia à Ioanne xi. suscepit. Imperauit annis xv. Fuit hoc tempore Gerardus martyr præful Canadiensis. Henricus 11. Conradi supradicti filius de communi procerum sententia lectus est, de cuius genitura Vincentius & Martinus scribunt mira nescio quæ. Hic ante omnia Odalricum Boemorum regem diuersis in prælijs tandem superatum tributarium fecit. Petrum Pannoniæ regem à suis successore Althoino, regno eiecitum restituit. Romæ cum discordiam pontificum Gregorij, Syluestri, Benedicti comperisset: uti Clemens 11. crearetur præful tunc Bambergensis, author fuit: à quo & diadematis insigne postea suscepit. Moriens Victoris 11. pontificis auctoritate Henricum filium Cæsarem dixit. Imperauit annis xv. Henricus 111. superioris filius impietati, ac omni sceleri deditus: insuper Gregorio v. ac eius successoribus magnopere infensus fuit. Quare ab eis & hostis ecclesiæ appellatus, & factis interdictis extitit. Ille autem furibundus cum Clemente pseudopontifice, quem ipse creauerat in Germania, Romam infesto agmine petens, basilicas Petri & Pauli euertit: Gregorium in arce obsedit: aliaq; gessit, quæ quoniã in ipsis pontificibus descripsi, repetere supersedeo. Agnetem matrem foeminam ualde prudentem, ac eius facta minime probantem, à rerum administratione amouit: ex quo illa relicta omnibus Romam secessit, ubi aliquot annis pie casteq; uiuendo, ac sacras basilicas quotidie salutando, anno quinto Gregorij v. cum summa laude dececit. Uisitur eius adhuc sepulcrum in basilica Petri apud sacellum sanctæ Petronillæ cum elogio uitæ. Dum tamen ualuit in Italia Gisbertum Parmensem nobilem uirum rectorum constituit. In qua & Gotsfredus tunc quoq; potentissimus erat. Nam ut altius reperam, Beatrix Henrici 11. soror Bonifacio uiro Lucensi potenti nupserat: cuius hæres Matildis filia simul cum Gotsfredo coniuge, Lucam, Parmam, Regium Lepidi, Mantuam, & quod nunc uocant patrimonium possedit. Hæc deinde superstes dicitur in quadam historia Aethum Estensem matrimonio secundo sibi iunxisse: deinde Gregorio 1x. iubente abdicatum, quod primi uiri ignota intercesserat necessitudo. Caste deinde ac per sancte reliquum tempus exegit. Dececitq; Mantuæ xl. x. v. beato Petro Patrimonio nunc uocato, simul & Ferraria relicta, Ad Henricum redeo, Expeditionem Hierosolymitanam

Christianorum principum tunc primum incipientem, impedire conatus est. Cum filio Henrico in discordiam uenit, à quo tandem Leodij obitus, in ea turbatione ex animi angustia moritur, imperij anno XLIX. Henricus IIII, superioris item filius haud parente melior, Romam ueniens, quum à Pascale II, procul aliquantulum à moenibus subsisteret iuberetur: deinde praesulum ab eo creatorum electio infirmaretur, iureiurando bene pollicetur. Urbem deinde ingressus & ad basilicæ Petri gradus humaniter exceptus, dum intro unâ progreditur, pontificem cum patribus de improviso capit: in montem Soracte perductos usque eò tenuit, donec compulsi eos ab se gesta probare: ac diadema Augustale, ut moris erat, tradere. Quæ quum ille postea quasi per uim facta in concilio reuocasset, Henrici furorem rursus ad reperendam urbem excitauit: ubi iterum eo absente à praesule Bracharenli diademate redimitur. Tertio item in Italiam contra Gelasium II, traiecit: quem Ostiam, deinde in Apuliam fugientem uidens: paulo post in Germaniam abiit, ubi moritur sine liberis, anno imperij XV. sepultus in ciuitate Spirensi inter maiores. Lotarius dux Saxonie imperauit annis XI. Innocentium II, pulsus à Petro pseudopontifice in Galliam iuit: operam de eo reducendo iureiurando pollicitus, confestim comparato exercitu praestitit. Cuius officij gratia ab eo solenni cerimonia Romæ diademate redimitur. Mox in Germaniam ad tumultus Boemorum sedandos rediit: ac ubi accepit pseudopontificem iterum tumultuantem, urbem ad eum comprimendum repetijt: simulque Rogerium Apuliam iniuste possidentem Italia expulit. Conradus II, genere Sueuus, Bavarie dux, Henrici IIII nepos imperauit annis XV. Vnâ cum Ludouico Gallorum ac Richardo Anglorum regibus, aliisque Christianis principibus expeditionem Hierosolymitanam frustra & ipse sumplit, cum omnes rebus infectis redierint. Moritur antequam diadematis insignia susciperet. Fredericus cognomento Aenobarbus, genere Sueuus, in Italiam traiciens Mediolanum, Dertonem, Cremonam, pluraque alia loca quod ab eo desciuissent diuit. Romam ingressus ab Hadriano II, clauis Vaticanæ portis diademate insignitur. Romanorum impetum eò per uim irruentium euitare non potuit. E quibus plurimi partim caeli partim capti ab eo, pontificis deinde respectu restituti. Mox reuertens omnia populatus, post aliquot annos iterum Romanam contra Alexandrum III, contendit: ac in pratis Neronis castrametatus, Vaticanum simul cum Petri basilica occupauit. Alexander interim Venetias fugit: ubi Venetorum ac Mediolanensium auxilio captus in pugna Fredericus, supplex uentam preteritorum petijt. Inita concordia ad expeditionem Hierosolymitanam profectus, quum aliquot Armeniæ oppida iam cepisset, in annis transitu mersus periit, anno imperij XXXV. Cuius reliqua gesta in Alexandro pontifice percurramus. Henricus V, Frederico patri successit. Quo tempore quum Clemens III, non pateretur Sicilia regnum, mortuo Gulielmo ad Romanum pontificem iure pertinens à Tancredo notho occupari, Henrico concesserat: uti Constantiam Rogerij filiam uirginem deo dicatam iam grandæuam in matrimonium, simulque regnum hæreditatis ac dotis nomine acciperet. Igitur Henricus comparato exercitu breui tempore Tancredum expugnat. Neapolim per uim capit, ac diripit: ubi inter alias cædes duas Tancredi filias inuuptas interfecit. Post hæc Messanæ ægrotans moritur, imperij anno VIII. Frederico filio quem ex Constantia susceperat, Philippo fratri tutelæ relicto: quem Philippum Germani imperatorem legerunt. Innocentius autem III, Othonem Saxonie ducem ei prætulit. Rex ad arma deducitur. Otho Ioannis Anglorum, alter Philippi Gallorum instructus copijs decernunt. Pro Philippo tandem res stetit, qui post annum nonum quam cepisset imperare, à comite Palatino interficitur. Otho IIII, Saxonie dux de sententia procerum Germanorum Philippo surrogatus, ab Innocentio III, diadema suscepit: pauloque post quum eum comperisset: pontifex suas inuadere terras, ac Fredericum II, puerum adhuc regno Siciliae turbare, sacris interdicit, imperioque per sententiam deiecit Frederico suscepto, tum bello auxiliantibus Italis infectatur. Ille superatus è Sicilia in Germaniam reuertit: ubi bellum aduersus Philippum Francorum regem mouens, fugatusque amissis copijs, domum in Saxoniam se recepit: ubi post paulo mortem obiit, quum imperasset annos IIII, Fredericum II, Henrici V, filium adolescentem Othone deiecto, Innocentius III, apud Aquisgranum iussit diademate redimiti: pauloque post mortua Constantia matre quæ eum in officio continebat, omnibus uiribus Romanos infectatur pontifices tris, Honorium III, Gregorium IX, & Innocentium IIII, à quibus ex successione & sacris inter-

dictus & imperio deiectus per sententias fuit, sicut in eorum attingi commemoratione. Italianam omnem in Guelfos & Gibellinos (quæ partes tunc primum in Hetruria per Guelfi & Gibel duces Teutonicos cœpere) diuisit: alteros uti pontificios infectando, alteros uero Gibellinos uti suos tuendo. Pisani maxime fauit: auxilioque ad bella contra Genouenses fuit. Cuius & illi iussu cardinales nonnullos à Gregorio ad concilium Lateranense uocatos, mari deuectos, apud Maloram insulam Pisani portus depresserunt. A Florentinis intra moenia non receptus Guelfos tamen expelli obtinuit. In expeditionem & ipse quanquam grauate Hierosolymitanam proficiscens, Rainaldum eius praefectum in Italia reliquit: qui Romanam pontificis statum uexaret. Breui post tempore rebus infectis domum reuertit. Praefectus mam praeterea multos annos frustra obsedit, ubi loco castrorum Victoriam urbem condidit, hortis leporarijs, sceminis, omnique luxu inclusis. Etiam nummos Victorinos percussit. Tandem prelio inde pulsus Panormum se recepit, cum Siciliae regni occupasset ab Othone quondam occupatum, ubi morbo correptus opera Manfredi filij dicitur occisus interijisse. Filium Ioannis Brenni regis olim Hierosolymitani duxit uxorem, ex qua perpetuus ei ac posteris hæreditario iure titulus eius regni peruenit: & filium Conradum suscepit, quem imperij, Manfredum uero ex concubina natum Siciliae dimisit hæredes. Henricum ex Constantia Aragonum regis filia iam antea meditantem in patrem insidias captum custodiae tradiderat. Imperauit annos XXXII. Fuit hoc tempore Petrus de Vineis ex urbe Capua iurisperitissimus, Frederico praedicto familiarissimus, à quo demum ob coniurationis suspitionem in exilium missus, doloris impatiens, capite parieti saepe illiso expirasse dicitur: compositio prius de consolatione libello. Huius meminit & Dantes Can. XII, primæ partis: Ioan colui che tenni ambedue lechiaui. Post Frederici mortem imperio nullus annos XVIII legitime sufficitur: dissidentibus inter se Germanorum principum sententijs, Succedens interea Conradus Frederici filius populorum & ipse uexator: Neapolim, Capuamque expugnauit ac diripuit: Aquinum incendit. Post annum denique à Manfredi ueneno potionatus decessit: relicto Conrado filio, qui post Manfredum interfectum contra Guelfos in Italiam uocatus, ac cum maximo exercitu Romam ingressus, obuium habuit Henricum regis Castellæ fratrem urbis senatorem cum omni nobilitate, exceptus pro dignitate imperatoria. Paulo post dimisso Romæ Guidone Feretrano ad bellum contra Carolum Siciliae regem profectus, Clemente III, pontifice, haud exitum ei felicem uaticinante, apud Beneuentum superatus in Asturam profugit ignotus, ubi demum captus atque securi percussus est: quod ei diuina factum est ultione. Is enim uxorem formosissimam comitis Casertani eius fidelissimi ducis adamarat, qua uti potiretur, uirum honoris specie ablegauerat: ille facinore comperto, moestus ac furibundus clam ad Carolum uenit, sese exercitum illi proditorum pollicetur: quod & fecit, unde supradicta subsequuta calamitas. Rodolphus ex comitibus Abesburgensibus, cuius genus postremo dicitur, lectus imperator à Germanis in concilio Lugduni à Gregorio X, celebrato. Cui redenti sit obuiam in itinere apud Bellouacum Alfonsus rex Castellæ, questus se de imperij successione posthabitu, tandem ipsius pontificis oratione delinitus est. Rodolphus uiscarium, quem in Hetruriam misit, apud Miniatem oppidum iussit consistere. Hic Pisas rebelles, ac imperatam pecuniam dare recusantes, ut expugnauit: ac diruit ex magna ædificiorum parte. Lucenses item, ac Florentinos bello uexauit, qui in perpetuum sese à seruitute pecunia redemerunt: alteri XII, alteri uero Florentini VI, aureorum nummorum milibus numeratis. Quam rem pontifex tunc Honorius III, ut pontificis Romani sinibus utilem quidem probauit, indignam tamen imperatore existimauit. Imperauit annis XXI. Ataulphum Astie comitem in Germania lectum post annos VI, quam imperare cepisset, Albertus Rodulphi Cesaris filius Austriae dux in agro Spirensi prelio uictum interfecit: quem Bonifacius VIII, diademate prius saepe negato, non solum redimitit, sed Philippo Francorum regno per sententiam deiecto succedere iussit. Interficatur tandem à Ioanne fratris filio in Rheni transitu: quum imperasset annos X. Henricus VII, Luxemburgensis, Romæ iussu Clementis pontificis absentis, à tribus cardinalibus diadema suscepit, ubi omnis Romana nobilitas interfuit, praeter Vrsinos, qui locis in urbe munitis armati prope Hadriani molem sese continebant. At ubi pecunia imperata est: ceteri tumultuantes ad Vrsinos sese recipiunt, arma conclamant. Auxilio

tandem Roberti regis qui eò Ioannem fratrem cum exercitu confestim miserat, res compo-
 sita Imperator inde trepidus in Hetruriam se contra Florentinos conuertit, ad quos petitu-
 rus Italiam antea legatos praemiserat denunciatum, se ut cum magno exercitu uenturum in
 urbem reciperent, Aretinosq; obsidione liberarent, quos minime obtemperantes plurimos
 dies durissima obsidione pressit. Vbi Dantes poeta cum exulibus inter primos partium Gi-
 bellinarum fuit: uocauitq; tunc primum caecos Florentinos quod imperatori tam stolide
 ac contumaciter respondissent. Henricus tandem re infecta discedens, apud Bonicium op-
 pidum quod dirutum moenibus restituerat, hyemauit: agrum continuo Florentinorum po-
 pulando. Miniateses deinde magnis adfecit cladibus, inde Pisas Robertum Siciliae regem
 tanquam maiestatis reum citatum ad dicendum causam, ac minime comparentem, regno
 per sententiam abrogauit. Postremo profectus contra Senenses, & apud Bonconuentum
 discedens morbo interiit, manifesto ueneno opera Roberti regis dato, anno imperij v. sa-
 lutis M C C X III. Quae autem Mediolani gesserit, in ipsius urbis descriptione atti-
 gimus. Tradunt praeterea uirum hunc religiosissimum extitisse, totasq; noctes ante crucifi-
 xum quem secum ferebat, orare, ac flere: praeterea eucharistiam quotidie sumere consueuis-
 se. Ludouicus cognomine Bauarus, quod ex Bauariae ducibus esset, & Fredericus Austriae
 dux per discordiam principum imperatores creati, ambo v III. annis inter se armis dece-
 uerunt, Bauarus tandem hoste superato, cum exercitu bis in Italiam traiecit, uir omnino te-
 merarius, imperatorem se spero pontificis consensu appellabat. Diadema primo ferreum
 Mediolani à Guidone Petramala praefule Aretino, deinde Romae aureum à Stephano Co-
 lumna apud Lateranum clero & populo Romano consentiente de more sumplit. Quare
 & à Ioanne primum X X I I. & deinde à Benedicto X I I. & Clemente v I. pont. sacris
 interdictus est: ac locis imperio subiectis uicarij apostolica autoritate, ab eis tanquam ua-
 cante imperio constituti: Ille contra pontificalibus locis suo nomine principes praefecit. Ut
 Ioannem Vicum urbis praefectum Viterbio. Galeotum Malatestam & fratres Arimino,
 Pisauo, Pano. Antonium Feretrinum Urbino. Nolfum & Cialafium fratres Callio. Ale-
 gretum Clauellum Fabriano. Bulgarucium Matelice. Isnardutum sancto Seuerino. Gen-
 tilem Varaneum Camerino. Pongonium Cingulo. Nicolaum Boscareum Elio. Guido-
 nem Polentensem Rauennae. Franciscum & Sinibaldum Foroliuij & Cesena. Ioannem Man-
 fredum Fauentiae. Praeter haec Petrum quendam Corbarium è Reate ordinis minorum,
 qui & coniugium deseruerat, summum pontificem declarauit. Imperauit annis X X X I I.
 Reliqua eius gesta alijs inseruimus historijs. Carolus IIII. M. C C C X L I I. Lucen-
 burgensis, Ioannis Boe-
 miae regis filius, lectus imperator, uir & literatura & uariarum linguarum cataleto egre-
 gius, quamprimum Bauarum bello insecratur ac uincit. Italiam primo petens sollicitantibus
 Florentinis ferreum Mediolani de more diadema suscepit. Quumq; Pisas uenires, legatio-
 nes omnium factionum obuias: praeterea Volaterranos, Senenses sese absque ullo foedere
 dedentes habuit, à Volaterranis etiam hospitio exceptus. Romae iussu Innocentij v I. au-
 reo diademate à duobus cardinalibus hac conditione redimitur, ut quam primum discedat.
 Itaque reuersus in Germaniam iterum cum uxore & filijs Romam ad Urbanum uenit. In-
 de Pisas repetens, pecuniam Florentinis imperauit, à quibus Miniateses, & à Pisanis Lu-
 centes ad eum deficientes accepit: tertioq; mense Italia excessit. Vir omnino ingratus, quiq;
 nullam acceptorum beneficiorum memoriam tenebat. Res tamen bello adolescens cum
 patre gessit magnas, ut in historia Boemiae commemorauimus. Pontem Pragae miro sumptu re-
 stituit. Scholam quoque liberalium artium instituit, eamq; urbem metropolim cum praesu-
 le fecit. Datur ei uisio, labem ac nouum introduxisse exemplum imperio Romano, uti fili-
 us Venceslaus Caesar fieret, cum electoribus egisse. Imperauit annis triginta duobus. Cu-
 ius item reliqua gesta in rebus Lucensium, apud quos diu commoratus est, compendio
 persequuti sumus. Venceslaus ingenio sordido, patri Carolo omnino ablimilis, captus
 quondam à Ioanne Lusatae duce, & Procopio marchione Morauiae: deinde à fratre Sigis-
 mundo, è custodia fugit. Tandem ob ignauiam imperio deijcitur, suffecto Roberto Baua-
 ro, anno imperij uigesimo secundo. Hoc ferme tempore quae circa Urbanum sextum pon-
 tificem supra praeterij subiiciam. Quum siquidem cardinales Galli, qui Clementem pseu-
 dopontificem creauerant Anagnin, successorem fecissent, fauente Ioanna regina, anno mil-
 lesimo

Ludouicus Ba-
 uarus
 Fredericus
 Austriae dux

Carolus IIII
 M. C C C X L I I

Venceslaus
 M. C C C X L I I

Iesimo trecentesimo septuagesimo octauo, Britones contra Urbanum & Romanos mise-
 re, qui hostibus ad pontem Salarium acie inordinata occurrentes caesi fuere. Illi molem Ha-
 driani custode tradente ceperunt: Romani turribus ex aduerso constructis acerrime resi-
 tere: Urbanus interim qui se trans Tyberim continebat, sexto quam uenerat mense ar-
 cem recepit: ita ab hoste dirutam, ut greges in ea pascerentur: necesseq; fuerit Bonifacio
 nono deinde successori, quando urbs aliter teneri non poterat, eam restituere, consilio &
 auxilio Petrucij Sauri, cuius potentissimi, quem ille postea suspectum securi percussit iussit.
 Britones igitur ad Marinum praerant interfecti ad unum omnes à Romanis
 fuere. Tantum qui arcibus praerant sese ac suorum reliquias tutati sunt: praesertim Surria-
 ni, qui Martino demum pontifici deditonem fecere. Interea Carolus, quem alibi dixi ab
 Urbano ex Vngaria contra Ioannam excitatum, cum v I I I. millibus equitum in Italiam
 ueniens Aretium primum cepit: inde in Florentinos mouens, à Ioanne Haucuto, qui tunc
 Stagiae erat, arceitur. At Florentini non aquis uiribus concurrentes, uexationem à rege
 undecim millibus nummum redemere, Haucutum absque stipendio relinquentes: qui Ba-
 gnacatallum Nicolao Albertoq; Estensibus uendidit, quo facilius illi Fauentiam retinere
 possent, quam tamen paulopost amiserit, Astorgio Manfredi per proditorem adepti. Ca-
 rolus interim salutato Romae Urbano Ioannam in arcem confugientem obsidet: Neapo-
 linq; deditibus ciuibus capit. Iacobum Caracciolum Aretium misit. Is orto partium tu-
 multa in arcem se recepit. Carolus eò celeriter adueniens cum Alberico Barbiano & Fer-
 rabac ducibus, eos in officio continuit, direptis Gibellinorum bonis. Ludouicus Ande-
 gauenfis inter haec cum X X X. millibus contra, ex Gallia per saltum Casinensem & Mar-
 fos paulatim proficiscens, antequam praelio congrederetur morbo extinctus est. Ingher-
 rauius eius dux cum duodecim millibus subsequutus Aretium cepit, rursusq; & ipse di-
 tipuit. Arcem cum iam diebus quadraginta oppugnaret, audita Ludouici morte desistit.
 Hortantibusq; Guellis qui in arce fuerant obsessi, urbe Florentinis uendita se domum
 cum suis recepit, Redeo nunc ad imperatores. Robertus Bauariae dux, ubi primum ini-
 uit imperium, in Italiam à Florentinis contra Ioannem Galeacium accessit. Cum quo
 ad Benacum congrederetur praelio, cum toto exercitu fugatur. Tridentumque & inde Ve-
 netias uenit: ubi magnifice exceptus, enarrata clade accepta, Venetos ad misericordi-
 am mouit: à quibus rogatus remanere omnino negauit: trepidusq; in Germaniam abiit,
 rem Florentinam in magno discrimine relinquendo. Imperauit annos decem. Sigismun-
 dus, Caroli quarti filius, Venceslai frater Augustorum, olim puer à Ludouico Pannoniae
 rege filiam Mariam in matrimonium una cum regno accepit. Boemiam paterna haeredita-
 te obtinebat. Mox imperator factus praefuit orbi annos uigintiseptem, ante & post im-
 perium belli fortuna parum feliciter usus. Quem non solum Turcae, sed Boemi saepe acie
 fuderunt. Proceres trigintaduos in Pannonia necari iussit. Ob quam rem & ipse postea
 captus, ac traditus uiduae cuius maritum interfecerat, eloquentia & blanda oratione effe-
 cit, uti ab ea dimitteretur: pauloque post alia ducta uxore Barbara, è comitibus Ciliae, &
 Pannonia recuperata: uiduae filios memor beneficij prouexit. Multa huius alioqui egre-
 gia facta. Rem Christianorum in tris diuisam Pontifices ad unum in concilio Constantien-
 si coegit: aditis ea de causa quoquoersus per orbem prouincijs. Prusiae regnum quod Po-
 loniae rex Teutonicis sodalibus Diuae uirginis, armis ademerat, restitui iussit. Vitoldum
 ex Duce regem Lituaniae fecit. Cum Venetis grauius bella gessit, duce Pippone Florenti-
 no, quem postea proditorem sentiens, captum interfici iussit. Venceslaum fratrem quod
 imperio parum utilem animaduertit, in uincula captum coniecit. Boemia post multos
 labores potitur. Marchiam Brandenburgensem Frederico Burgraphio Nurembergensi
 dono dedit. In Italiam demum sedente Eugenio quarto, atque inimico traiecit: obsiden-
 tiam per Nicolaum Tollentatem Florentinis, Arnum fluuium transmisit, adiu-
 uante Antonio Pontadera. Et per agrum Volaterranum iter faciens, v I. mensibus Se-
 nensibus obsedit: ubi facta cum Florentinis pace, abiit Romam. Ibiq; de more accepto dia-
 demate, Basilica Petri è uestigio in Lateranum contendit, Eugenio usque ad pontem
 praerante. Inde in Germaniam reuertens, Mantuae à Ioanne Francisco Gonzaga ma-
 gno sumptu exceptus, propinquam suam Barbaram, Ludouico filio in matrimonium de-

Iacobus Ca-
 racciolus

Robertus

Sigismundus
 M. C C C X

Antonius
 Pontadera

Marchio dit, marchionemque primum Mantuæ creat. Vbi domum peruenit, nihil potius habuit quam concilium Basiliense sollicitare. Moritur inde breui post tempore sine uili prole apud Morauiam, relicto regnorum successore Alberto Austriae ducis genero suo. Post eius mortem quali metu liber Eugenius, concilium Ferrariæ cepit. Albertus Austriae dux regnis Pannoniæ, Boemiæque succedens, paulo post imperium & ipse adsequutus biennio tenuit. Boemos rebelles, Morauiosque bello domuit: Polonos ultra regni fines uagantes coereuit. Sinderouiam Seruicæ ciuitatem dum uellet subuenire aduersus Turcas, prius amissam uidit, quam ad locum peruenisset. Postremo dum Austriam repetit, in itinere apud locum qui Vילה longa appellatur, dysentericæ morbo decessit: uxore Helizabeta prægnante relicta, quæ Ladislaum peperit regem. Fredericus III. Austriae dux, Alberti propinquus, ut inferius in eorum cognatione demonstrabimus, anno M. C. C. L. II. quàm cepit imperare, salutis uero M. C. C. C. L. II. VI. eidus Martij Romæ in basilica Petri, unâ cum coniuge Leonora Lusitanicæ regis sorore, diadematis insigne à Nicolao V. pontifice suscepit. Inde post aliquot dies Neapolim ad salutandum Alfonso eius necessarium profectus, magnificè exceptus est: pauloque post in Germaniam rediturus Roma rursus, inde Ferrariam iter fecit, ubi à Borso Estensi ingenti apparatu etiam exceptus cum Mutinæ ducem primum creauit. In itinere quæque apud Ciuitatem nouam Austriae oppidum obsessus ab Australibus: Ladislaum puerum regem, quem in tutela apud se retinebat, ac Romam secum duxerat, reddere coactus est. Concilium Basiliense hortante Aenea Syluio, qui postea Pius pontifex, tunc eius epistolarum magister erat, sollicitante per oratores Eugenio, auctor fuit extinguendi iterum, salutis anno M. C. C. C. L. X. Romam uoti reus, humili ueste, comitatuque uenit. Ingressus est urbem prima noctis uigilia natalem dominicam præcedentis, obuiam procedentibus patribus, collegisque omnibus unâ cum populo Romano. Aderam & ego in ordine meo, funeralibus noctem uincens. Ad tribunalque usque Petri basilicæ deductus, Paulum pontificem sedentem atque expectantem supplex consalutauit, propeque iussus adsedit. Inde uespere de more celebratis unâ palatium ascenderunt. Discedentem pontifex luculenta grauique auro ueste postea donauit, uir alioqui ocio natus, magis quàm bello aut imperio tuendo, annis M. C. L. X. quibus imperauit, literis dignum gessit præterea nihil. Decessit anno M. C. C. C. X. II. Huius temporibus sub Pio II. ortus Romæ tumultus iuuenum seditiosorum & obæeratorum, auctore Tiburtio, qui absente pontifice Pantheon occupauit: rapinasque & caedes iamiam populo intentantes, accersito statim Pio captos omnes & in capitolio ad M. C. C. V. numero suspensos uidimus. Eadem ferè tempestate extinctus est Franciscus Sclauus, homo Romanus, e gente Fosca sanè nobili, presbyter, magna uir abstinentiæ sanctitatisque fama: ad eum adorandum frequens populus, in quo & ego puer cum Lucia matre fueram, properauit. Fuerat ex eadem familia sub Eugenio III. Angelotus cardinalis sancti Marci, uir admodum facetus, ne dicam insanus, ut quidam eum taxant. Is olim Florentiæ cum eius aduecti uini ex more portorium exigeretur, reiectis precibus cadens omnibus extra portam per humum effundi iussit, uti hoc pacto uoti compos esset. Quum eius familia ducendi domini gratia, sicuti mos est, ad pullati tintinnabuli signum non conueniret: ad horam postea mentis uulpina cauda ne sentirentur, ara percuti mandabat: pauci admodum fortè præsentem tantum discumbebant. Mille ipsius huiuscemodi memorantur. Interfectus tandem ab eius cubiculario uehementer irato, qui calceos petens calcibus ab eo peritus fuerat: stultus qui rem dissimulare cupiens, subito primus clamare cepit rem atrocem, Dominum interfectum, uenite. Re facile cognita, comprehensus, membrisque omnibus disceptus. Deinceps ad Maximilianum ex ordine instituto. Hic rex Romanorum patre uiuente factus, anno millesimo quadringentesimo septuagesimo octauo, magnis copiis Burgundiam ingressus, Mariam Caroli ducis iam defuncti filiam & hæredem, in matrimonium unâ cum regno accepit: deinde principatum adeptus, extincto sine hærede Matthiæ rege, Pannoniam quam suo iure sibi uendicabat, cum exercitu inuadit: Ac primum Albaregalis per uim recepta, paulo post inde ab hostibus repulsus sese domum in Germaniam recepit: ubi suos deinde aduersos habuit: Heluetios primum, cum quibus bella gessit: postea Rauricos qui nunc Basilienses sunt, Imperij iugum omnino excusserunt: quos sequuti populi uicini, multum ei de antiqua nominis maiestate ademurunt. Diadema de mo

re maiorum nec recepit, nec apostolorum basilicas, aut pontificem salutatum uenit: tantum Mediolanum usque accersitus à Ludouico duce Pisanos tuente, contra Florentinos profectus Liburnum eorum oppidum frustra dies aliquot oppugnauit. Ex coniugio supradicti Philippum archiducem genuit, qui regi regnoque simul Hispaniæ gener est nuper adscitus. Filiam Margaritam Carolo VIII. Gallorum regi olim pactam, deinde abdicatam, nuper Philippo Sabaudie duci locauit. Galeacii uiccomitis ducis filiam extincta prima coniuge duxit. Vir alioqui bonitate, modestiaque præditus, pacis magis quàm belli studiosus, uenationi deditus. Animi bonis adiectas retinet corporis dores, ore probo, decoris membris, aspectuque toto venerabilis. De ipsius uero genealogia quæ plurimis ignoratur, pauca subiiciam ex commentarijs Matthæi de origine primorum Austriae ducum, Othonis Phrilingensis, Iordanis Osnaburgi de irruptione Gothica in urbem, Hermanni de Sulgon in chronographia, & Henrici Constantiensis. Apparet enim Maximilianum Romanos habuisse progenitores, olim Perleones comites montis Auentini: cuius familie nonnullæ sunt Romæ reliquæ prope Sabellorum aedes quæ prius Perleonum fuerunt, quibus cognomen dedit Petrus Leonis filius, Stephani nepos, Maximi pronepos, quorum memoria sepulcri pro foribus templi sancti Alexij adhuc cernitur. Is anno M. C. L. X. magna in urbe potentia autoritateque sub Pascale II. fuerat. Cuius duo nepotes per seditionem ex urbe profugi ad Alpes uenerunt: ubi circa Lucernæ lacum prædia ac terras mercati sunt: castrumque in eo loco Auenburgum deinde excitarunt quasi Auentini oppidum, licet nonnulli Abesburgum dicant, quod lingua Germanica Abec accipitrem significet, qui olim ab eis dimissus cum præda capta in eo monte constitit, ubi ex auspicio ipsi postea oppidum condidere. Alter ex his præsul Argentinenis fuit. Ex altero qui nobilem in ea regione duxit uxorem, natus est Albertus, qui Albertum & Rodolphum imperatores primum ex comitibus Abesburgensibus genuit. Hic igitur Rodolphus Austria fretus potentia domum primus auxit anno M. C. C. L. X. II. auctoreque ditioni Austriam, Stiriam, Carinthiam, portum Naonis, ac Marchiam adiecit, antiquisque Austriae ducibus suam profapiam inseruit: cuius origo sic est. Rodolphus siquidem prædictus Albertum item imperatorem genuit, qui à Ioanne Rodulphi fratris filio interfectus fuit. Is plures suscepit, Fredericum, qui imperator electus cum Ludouico Bauaro bello inferior certauit: præterea Othonem, Rodolphum, & Albertum Austriae ducem patrem Leopoldi, Austriae item ducis, Fredericique & Alberti, qui Albertus ex Alberto filio Albertum habuit nepotem, imperatorem simul & Pannoniæ regem, patrem Ladislaui in adolescentia defuncti. Leopoldus autem Hernalstem genuit patrem Frederici I. I. auunculi Maximiliani. Nam primos Austriae duces iam inde à quodam Aimone repetunt, primo Christiano ac martyre: post quem Austriae ducatus in marchionatum conuersus usque ad sanctum Leopoldum durauit. Huic pater Leopoldus fuit, cuius uxori Henrici III. imperatoris filia frater uim intulerat. At Leopoldus fratri eidem suo talionem reddiderat. Hæc deinde uisua in peregrinatione sepulcri Alexij imperatoris insidijs periit. Ex hac natus sanctus Leopoldus sub Innocentio III. pontifice, duo coenobia maxima de nouo excitauit, tertium restituit. Sub Innocentio VIII. nostra ætate in catalogum relatus est. Ex filia Henrici V. imperatoris, M. C. V. III. liberos suscepit: quorum primus Henricus, Austriam rursus in ducatus pristinum nomen restituit. Alter Leopoldus dux Bauariæ fuit, post hos tempore procedente hereditas ad Fredericum II. peruenit, qui contra Pannonios in bello cadens, sine liberis occubuit, Cui Rodolphus Abesburgensis imperator prædictus, ordine quo supra narraui succedens, rem simul cum genere per manus usque Maximilianum transmissit.

FINIS ANTHROPOLOGIÆ.

AD IVLIVM II. EPISCO-

PVM VRBIS ROMÆ SANCTISS. R. VOLATERRANI

COMMENTARIORVM VRBANORVM

LIBER XXIIII.

ER TIVS hic mihi scribitur operis tomus ob res varias philo-
logia, unde Aetius Aetii Capitonis libertus qui similia con-
scripsit cognomen invenit, quæ postea Tyro Tullius, Plinius,
Macrobius, Capella, Boetius, Latinorūq; alij sunt imitati; ex
Græcis vero Athenæus, Pausanias, Aelianus. Sic enim papa
beatissime nos ad rerum divinarum cognitionem summisq; o-
pificis amorem peruenturos existimamus, si humilia prius atq;
humana didicerimus. Sempiterna quoq; virtus eius & divini-
tas, ex eorum scientia quæ conspicimus facile deprehenditur.
Enimvero clausi tenebris & carcere cæco statim lucē arduam
nisi per intervalla paulatimq; contueri nō ualemus, neq; unū

T **A**lud, ensq; perfectum nisi ex pluribus facile cognoscere: ad quod adsequendum & diligen-
tia & tempore & natura bona est opus. Pars namq; hominum studio, pars ludo, ut ait Plato,
sunt geniti; atq; hi quidem libidinum serui, sponsi Penelopes, fuges consumere nati. Illi uero
se cuidam ac sempiterno bono genitos existimantes, nihil nisi quod sit cum uirtute ac lau-
de cōiunctum excogitant, nullam per labores occasionem ad propositam nobis ac æternam
gloriā consequendam amittendo. Sunt item horum extimorū medium tenentes iter, ambi-
tionis & auaritiæ mancipia, qui quanquam se honestius uentur quam primi, eo tamen mise-
riores quod magna diu contendunt molestia, quæ maiore sint breuiter amitturi, ac longe ma-
xima apud inferos postremo luituri.

DE ANIMALIBVS, AC PRIMVM DE PARTIBVS EORVM.

VM Aristoteles in Physicis finem quandam in cunctis rebus naturam prospici-
cere dicit: in libris de partibus animalium, primum eos confutat, qui cum tem-
pere omnia fieri adfirmauerint, necessitatem quandam rerum introducere pla-
nē uidebantur, quam profectio minime negat. Sed hypotheticam non autem
absolutam ponit, quemadmodum & in artibus animaduerti licet: primum do-
mus, arcendæ pluuie cæterorumq; usum gratia ædificatæ, lapides & alia fuisse necessaria
comparari. Sic & in natura homini semel constituto membra diuersis officijs obeundis ne-
cessaria fuere: ut pedes ad ambulandum, os ad loquendū, dentes ad mandendum, ipsum de-
nique totum corpus ob animam factum. Quamobrem duas præcipue causas in animalibus
admonet considerandas, materiam uidelicet ac finem. Materiam in homœomera & ano-
mœomera diducit, quæ Gaza partes similes & dissimiles conuertit. Nonnullis homo-
genea & heterogenea dicuntur, quæ mox inferius declarabuntur. Finem uero eundem &
cuius gratia & formam appellat, quum in natura & finis & forma idem ferè puretur. Ut a-
nima cuius gratia & corporis forma sit, corpus uero ipsum alicuius gratia. Ita fit, ut omnis
substantia siue organum omne alicuius gratia dicatur: finis autem eius, quamobrem sit con-
stitutum, cuius gratia appelletur. Homo igitur cum ex utroq; constet, de anima in isagogis
ad Aristotelis opera dicam. Nunc de corpore. Triplicem itaq; ponit animalium compositio-
nem. Primam ex elementis seu potius uirtutibus elementorum, calido, frigido, humido, sic-
co, & his quæ hæc sequuntur adfectionibus, leuitate, grauitate, duritie, mollitie, densitate,
raritate. Secundam ex homœomeris, quæ ad sensus. Tertiam ex anomœomeris, quæ ad
organa pertinere dicit. De prima in tractatu de Generatione & Corruptione satis disse-
ruit. Homœomerum item ex ipsis elementis: Anomœomera ex homœomeris constare.
Rursum homœomerorum partes alie molles & humidæ, ut sanguis, sanies, adeps, seuum,
medulla, genitura, lac. Alie uero solidæ & duræ, ut os, spina, neruus, & quæ his pro-
portione respondent: quum non omnia animalia sanguinem uidelicet, aut carnem: sed
pro his aliam quandam materiam aut humorem retineant. Ex his igitur sensus constant,
quæ ideo homœomera dicuntur, quod diuisa partibus inter se similibus continentur:
ut caro

*Triplicis ani-
malium com-
positio
Ex elementis
Ex Homœo-
meris
Ex Anomœo-
meris*

ut caro diuisa caro est, neruus item neruus: non item anomœomera quæ ad organicas perti-
nere diximus partes, quæq; diuisæ sibi similes non sunt. Ut pes, manus, lacertus, caput, pe-
ctus, & reliqua. Nam pes diuisus non amplius pes est. Lacertus non amplius lacertus. Quæ
quidem organa ex homœomeris continentur, uidelicet manus ex carne, uenis, ossibus.

HOMŒOMERA.

GITV Rab homœomeris incipiendum, quorum potissimū sanguis, ultimum
corporis nutrimentum. In uenis hic consistit, & uenæ omnes à corde. Sanguis

I ergo est à corde omnis, Alijs item alius & aliter. Quibus crassior & caldior,
animosior: quibus frigidior & tenuior, ingeniosior. Quibus tenuis simul &
calidus, ingenio & audacia sunt prædita: quibus paucus, uita tenuis & breuis.

Viris caldior quam fœminis, purior dextrorsum quam sinistrorsum. Quapropter sanguis
nis misionis potius sinistrorsum sunt: Ipse præterea natura calidus existimatur, subiecto
non item quod aquosus sit. Sicuti & ignis, qui licet natura calidus, carbo tamen extinctus e-
ius subiectum, frigidus apparet. Quapropter alterum altero calidius multifariam dicitur: E-

*Quomodo al-
terum altero
calidius*

nergia, potestate, per se, ex accidente. Ignis per se calidus, aqua ex accidente: hæc tamen ad
calefaciendum, ille ad comburendum calidus, Et oleum frigidum aqua calefacta calidius fit
potestate, quod plus sit caloris aptum recipere, tum etiam diutius retinere. Totidem modis
& humidum dicitur & siccum. Gelu enim omnemq; humorem concretum siccum dicimus
energia & ex accidente, cū potestate & per se humidum sit. Terra uero mixta cum humore
apparet quidem energia & ex accidente humida, potestate uero & per se sicca. Hæc non ab-
re fuerit ex Aristotele cognouisse: nunc ad sanguinem redeo, qui etiam fibris, id est, uenulis
quibusdam circumfunditur, non tamen omnis, sed qui crassior sine his non coit. Paulus Ae-
gineta ait sillum sanguinē minus ceteris calidum: humanum uero cunctis temperatiorem.
Turturis aut columbæ mederi suffusum ophthalmiæ. Nocturæ ex uino uel aqua epotum dy-
spnoïæ. Caprarum ob multam siccitatem ex melle sumptum hydropicis & calculo. Agno-
rum epilepticis. Hædorum ex aceto sumptum resipientibus sanguinem. Vrsorum & tauro-
rum ac agrestium caprarum abscessus maturare. Crocodili terrestris ad aciem oculorum
facere. Vespertilionis frictu uirginum mammillas comprimere, pilosq; penitus extirpare.
Deniq; antidotum ex anatis & anseris ac hædi sanguine contra omnia uenena recte dari.

Sanies pars est diluta & aquosa sanguinis nondum concocti siue corrupti. Adeps & seuum
sanguis concoctus. Adeps sicut Græce dicitur. Suillus ante omnis humidus proximusq;
oleo, quapropter morsus heberat. Caprinus omnium siccissimus, ideoq; celeriter coit ac
morsibus prodest. Anserinus calidior ac tenuantium partium est. Florum media tenet galli-
natorum adeps. Leonum uero calidissimus tenuissimusq; uim habet diaphoreticam: Agno-
rum alopecias sanat. Vulpium aurium dolorem. Testudinum serpitiones. In omni autem ge-
nere maribus calidior quam fœminis, ac non castratis quam castratis, iunioribusq; quam se-
nioribus, præterea uetus quam recens. Ex Paulo. Seuum habent cornigera non utrinq; den-
tata. Carentia uero cornibus & utrinq; dentata pro seuo Adipem habent: qui non cogitur,
nec siccitate frangitur, quod eius natura minus terrea. Hæc si mediocria sint, animal com-
mendant: si nimia, interimunt. Ex quo obesa sterilia sunt, quod in adipem aut seuum uis ge-
nitura ac sanguinis absimitur. Medulla natura quedam concocti sanguinis, quod patet in
Medulla

nuper natis, cum sanguinea adhuc & ipsa cernatur in ossibus: quæ in animalibus seuum
habentibus seuosa quodammodo est & adipi similis. Hæc calida existimatur, & in ossibus
habitatur, tum etiam in dorso spina, quæ ad cerebrum pertinet. Omentum est membrana aut
seuosa aut adiposa, oritur in medio uentre ex superiore parte læuo adstrictum, ex superiore
Omentum

mollius. Lactes membrana & ipsa pertendens ad uenam usq; maiorem & Ahortam ple-
nam uenarum multarum. Spartianus & murænarum dixit. Abdomen secundum Celsum
Abdomen
in homine ab alis & pube sursum uersus ad præcordia pertinet. Nerui sunt ossium uin-
cula secundum Hippocratem, per quos maxime incuruantur, producuntur, contrahunturq;
nerui

membra. Hinc proverbium ut neruum pro robore in rebus usurpemus. Et neruum rerum
gerendarum pecuniam esse Demosthenes dixit. Arteriæ sunt uis spiritus, sicut uenæ sangui-
nis. Membranae tenues pelliculae quibus uiscera singula & tenues corporis partes circum-
dantur, quæ ruptæ non coeunt, græci *υμβρα* appellant. Cartilaginee ex neruis & membra-
nis componuntur, græci *χόνδρος* uocant. Venas autem corporis crassiores ad hunc modum
Hippocra

Sanies

Adeps

Seuum

Medulla

Omentum

Lactes

Abdomen

Nerui

Arteriæ

Membranae

Cartilaginee

Y Hippocrates describit. Quatuor dicit esse paria. Primum ab occipitio ortum tendit per ceruicem summam, penetrans latera spinæ ad elunes & crura. Deinde per tibias & malleolos exteriores ad pedes. Quamobrem in doloribus dorſi & coxarum de poplitibus malleisue exteris sanguis micti solitus est. Secundum uenarum par de capite circum aures per ceruicem Iugulariē dicitur: intus per spinam & lumbos ad telies & femora perfertur, atq; per poplites & tibias propter interiores malleolos ad pedes. Quapropter in doloribus lumborum & etiam testium, sanguis de poplitibus & malleolis mittitur interioribus. Tertium par uenarum a temporibus per ceruicem sub scapulis porrigitur ad pulmones, & altera de parte dextra in sinistram pergens mammam subit: mox iecur petit & renes, utraq; postremo ad podicem desinit. Quartum par ortum a sinicipite de sede oculorum per ceruices ad humerorū clauiculas deuenit, unde per lacertos ad agilem, mox per cubitos ad uolam & digitos. At intus penetrans ad alas propaginem mittit, quæ summam costam pertreſcat, dum altera ad lienem, altera ad iecur peruenit. Deinde utraq; eminent per uentrem ad genitale desinit. Ita uenæ crassiores habent. Proceſſunt quoq; a uentriculo per corpus alix permultæ & uariæ uenulæ, ramulorum modo, per quas alimentum corpori transmittitur. Quod a crassis uenis & interioribus & extremis ferunt uentriculo, & reliquo corpori, sibiq; inuicem subministrant, interuæ scilicet externis, & externæ internis. Hæc Hippocrates.

CAPUT.

Diocles medicus

NARRATIO his ex quibus membra constant, nunc membra ipsa attingenda, ex Diocle Caryſtio medico, qui ad regem Antigonū scripsit, ac totum corpus in quatuor partes diduxit: caput, thoraca, uentrem, uelicam. In his quoq; & morbos & uitia, quæ singulis accidunt, describere historico more conabor.

Igitur caput in primis secundum Pollucis descriptionem, cutis tenuis ac pertusa circumdat, unde quasi per poros germen prodit capillorum ueluti plantæ. Componitur, sicut quædam uocant, modo terrarum inuicem complexarum: omnium tamen confessione pauciores mulieri quam uiro. Herodotus scribit quod in ea cæde quæ apud Plateas facta est, inter cadauera Persarum inuentum est caput nullam habens scissuram. Idem solere accidere confirmat Aratus in medicina his uerbis. *ἡδὴ γὰρ ποτὶ ὀπωπὰ κερματὰ, πολλαὶ μὲν αὐτῶν μεσοστένης κερυφῆς μὲν σιωβέγμια γράμμη, πολλὰ δὲ ἑρραφῆδον κεφαλαῖα πύγμιν ἀνθρώποισι.* Vocatur autem os totum caluaria seu calua, græce *κρανίον*, apud Lycophronem Conchos. Apud Aristophanem Scaphiū. Cuius summitas uertex dicitur, apud illos Coryphe, & Mesocranium in mensuris orphicis nominatur. Pars anterior supra frons dicitur, illi *βρεγμαί*: iuxta uero frons, ab lateribus tempora. Occiput pars posterior, illi *μισοί*, quoniam ex ipso *μισοί*, id est, nerui capitis principales prodeunt. Postremo capillorum ordo tanquam cutis operimentum. In capite potissimum cerebrum circumdatur membranis duabus: Interiore quæ latior est, & exterioriore quæ angustior, uocanturq; *Ilamides*, quæ circa medullam *ἐλάνης*, id est, figuntur. Sub halim uero parencephalis, medulla proxima cerebro, colore flaua. Hæc Pollux. Hippocrates uero sic ait. Cerebrum homini duplex sicuti & cæteris animalibus, medium diuidit membrana tenuis. Quare non semper eodem modo caput dolet, sed quandoq; pars, quandoq; totum. Et uenæ in ipsum tendunt ex omni corpore multæ & tenues, duæ uero crassæ, altera ab hepate, altera a splene procedens. Aristoteles ait cerebrum frigidissimum, quod ideo cordi opponitur calidissimo, ut alterum ab altero temperetur. Ipsum omnino ex omnibus exangue communitatem cum terra & aqua retinet. Indicio est quod coctum dureſcit atq; sicceſcit, ut humore exacto a calore terrena portio relinquatur. Homini præ cæteris animalibus proportione copiosum, & maris plus quam feminae. Hinc somnia prouenire palam est: situs eius in prima capitis parte, in hoc collocati sensus. Galenus uero sic. Cerebri calidi signa caluities, pili celeres, uigiliæ plurimæ. At frigidi & humidi signa contraria. Somnus altus, sensus obtusi, plurima excreatio ex ore, naribus, auribus, & toto corpore frigus insensum. Frigidi uero & licci promptus est sensus a pueris, cito tamen desinit ac senescit. De capite idem author. paruum caput haud boni cerebri signum. Magnum uero non semper bonum, tamen ex indicijs si corpori reliquo respondeat, si neruosum & uegetum, si acutus habet oculos ac prompte contuentes. Contraria his imbecillum significant. Aristoteles uero in proble. contra sentire uidetur. Dicit enim homines proportione corporis minore esse capite quam cætera animalia. Et inter eos illum qui minori est, prudentiorem esse. Caput acutum

Caluaria
Cranium
Conchos
Scaphium
Vertex
Occiput
Cerebrum
Ilamides
Parencephalis
Hippocrates
Aristoteles

Galenus

Signa capitis
uaria
De moribus
capitis

acutum, more pyramidis, robur ostendit. Ad eius morbos nunc ueniam. Celsus ait, in capite nascitur fluxus capilli uel proprio morbo uel ex alio. Porrigo ubi inter pilos quædam quasi capilli squamulæ surgunt, quandoq; ex ulcerato loco, quandoq; sine rubore, retro odore, quæ morbum quidam uocari dicunt græce *λεπίδες*. Alius morbus qui a Græcis item dicitur *Sycosis*, *Πορριγο σύκωσις*, a huius similitudine quædo caro excreſcit. *ἄχορες* Achores ulcera lætida. Area ubi mortua summa pellicula pili primū extenuantur, deinde decidunt, cutem densam & pinguem glabram facit. Alopecia uero sub qualibet figura dilata. Ophis a serpentis similitudine, incipit ab occipitio, duū digitorū latitudinē non excedit. Ad aures duobus capitibus serpit, & ad frontem. Illud uitium in omni ætate, hoc infantibus: illud nunquam sine curatione, hoc pericæpe finitur. Galenus ait, in capite Phthiriasis uel etiam in toto corpore ex uehementi humiditate generatur in profunda cute non summa, ubi & Pityriasis. Medentur huic unguente desiccantia & Laurinū, uinum quoq; crassum, & bibere libētius q̄ edere. Idem capitis dolorē ex uarijs ponit causis, ex humorū intemperantia, uel aggestione, per quam interdum meatuū uia intercludatur, aut ob debilitatem si in quadam eius parte spiritus inflatio fiat. Vehementissimus sit ex caliditate, mediocris siccitate, nullus ex humore. Dolor igitur cum grauedine aggestionē significat, Cum morsu uaporum aut humorum acuitatem. Cum pulsu tumorē, sine pulsu & grauedine inflationē spiritus. Dolor summa cute adfectam summam membranam ostendit, profundus interiorē membranam: quibus intra caluam dolor est, his ad radices oculorum morbus, propterea quod tunica oculorū ex cerebri mēbranis inuicem habent. Est & dolor inueteratus uix delebilis, qui cephalia uocatur, cum luce motuq; omni ostendit. Est & quem hemicraniam appellant in medio capite, statim quidem temporibus ex humoris uel uaporis frigidi aut calidi influxu proueniēs, Quidam uero summa caluaria, nonnulli circa tempora dolent, quos omnis iubet Galenus sanguine per uenas misso leuari humoribus. Syriasis morbus puerorū, inflammatio circa cerebri, unde sequitur sinicipitis & oculorū incuruitas cum pallore & siccitate corporis, Celsus item multa & uaria tubercula in capite nasci dicit. Melicerides, Atheromata, Steatomata, Phalacris, Mochtheria, Alopecia, Ophiasis, Tussis, Grauedo, Pituita, Catarrus, Distillationes, Coriza

Cephalia
Hemicrania
Syriasis
Melicerides
Atheromata
Phalacris
Mochtheria
Alopecia
Ophiasis
Tussis
Grauedo
Pituita
Catarrus
Distillationes
Coriza

OCULI

EQUUNTUR oculi, in quibus pulcherrimum naturæ opus licet aspicere. Alcibiades Crotoniata physicus, qui primus excisionem aggredi ausus est, & Callisthenes Aristotelis auditor, ac Herophilus, postremo Aetius qui ante se medicorū dicta coniunxit, multa & uaria in hoc genere in lucē protulere. Duas esse angustas semitas, qua nerui a cerebri sede in qua est sita potestas animæ, ad oculorū utranq; cauernā tanquam ex uno principio diuersis flexibus deriuant. Id est

Bb ex co

palpebra ex eo intelligit quod alter sine altero moueri nequeat. Oculi uero continentia, quatuor tuni-
 cis dispari soliditate, tribus quoque humoribus, postremo palpebris munitam notauerunt.
 Anguli Prima tunica reticulata appellata, ex neruo uiuio ducta. Altera que uua dicitur acini simi-
 litudine tenui membrana in medio pupilla. Tertia post has cornea nominata crassiore me-
 brana. Quarta quae oēs tegit alba est: ex oleo capitis quod uocant pericranion ducta. Hu-
 morem primum & uitreum dicunt, quod & similitudine & materia uitro conflato sit simi-
 lis, tunica circumdata reticulata. Alterum post hunc crystallinum ob claritatem, qui pupillae
 praetenditur. Tertium ouatum quod oui albugini comparatur extra apparens. Igitur ex om-
 nibus his crystallinus tantum lucem praebet. Reliqui duo humores ad illum tuendum po-
 titi sunt. Palpebras aut ut alterum extra munimentum contra noxia natura constituit. ha-
 scille non coeunt. Inferiores appellantur genae. Anguli quoque, alter ex parte nasi maior, alter
 minor appellatur: hos graeci κωνίδες uocant. Oculi cauum κοχχον appellat. Iris circa pupillam.
 Hypophthalmia Aristot. in lib. de animal. ait oculos nigros ex ingenti humiditate prouenire. copia enim ni-
 gri humidum facit. Nec tamen longe aspiciunt, sicuti in mari apparet glaucum ipsius uisibilis
 Trichiasis Minime uero profundum terminatum nigrum & ceruleum apparet. Minus aut aequum.
 Gramma Morbos eorum penes innumerabiles ex Aetio, Orbali, Pauli, Celsi commentarijs breuiter
 Chemosi adnotam. Ophthalmia, Sclerophthalmia quando praeduritie palpebrae uix est somno ape-
 riantur, sordescunt in angulis subiectae remanent, oculique propterea subruunt. Xerophthalmia
 Pterygium pruritus oculorum sine reumate a siccitate dicitur. Hypophthalmia ruptio uenae ex ictu & plaga
 Atheromata plerumque procedens, a πτερόσφαινον. Hypophthalmia cum reuma multum & calidum per oculos
 Melicerides fertur, ac propterea uultus ruber apparet. Trichiasis eruptio pilorum praeter naturam in ordine
 Steatomata palpebrae ex reumate procedens. Ciramias oculorum Plin. appellat, quas Nonius pituitam oculi
 Trachoma lorium dicit esse, unde grammasi oculi. Chemosi χημωσις, quando ex tumore uehementi utriusque
 Crethe palpebrae conuertuntur, ut uix liceat conuulsi, & album supra nigri attollitur ac rubescit
 Chalazia utilis huic millio sanguinis. Pterygium membrana neruola oriens sub angulo, quae ita au-
 gescit, ut quandoque pupillam operiat. si magna & inueterata sit, chirurgica eget manu: si me-
 diocrius, tantum collyrijs. Palpebrarum uitia quae extra apparent: Atheromata, Melicerides, *Aethiopsium*
 Steatomata, quae etiam inter capitis uitia dicta sunt. Intra uero palpebras, Trachoma asper-
 itas palpebrarum. Crethe κρηθῆ tuberculum quod nascitur in palpebra super pilorum loco
 Synchysis hordei similitudine, unde nomen sumpsit, uulgoque hordeolum appellat. Chalazia siue Cha-
 lazia morbus crethe non absimilis, quando tuberculum album grandinis modo, unde no-
 men trahit, innascitur. Sycosis σύκωσις palpebrarum extensio rigida. Lagophthalmia, quan-
 do contractis supra palpebris, aperitis dormitur oculis more leporis. Ectropia uero contra-
 rius huic morbus, quando palpebrae deorsum conuertuntur. Synchysis oculi conuulsio ob plagam aliam
 Apoptosis quam ex qua pupilla turbatur. Lithiasis in conuulsis palpebris alba & aspera. Ptilosis πτελω-
 sis, cum pili superioris palpebrae conuertuntur, pupillamque impediunt: uel cum decidunt, uel
 Diabrosis ordine duplici supernascuntur ex crassitudine palpebrarum. Emphyisma siue Symphysis tu-
 mor & inflatio palpebrarum. Pterophthalmia pruritus palpebrarum. Apoptosis cum pili
 Pteryiasis palpebrarum decidunt. Sunt & illa palpebrarum etiam uitia, Diabrosis, Distochialis: Pthi-
 rialis, Pteryialis. In angulis uero hi memorantur morbi. Aegilops abscessus in maiore angu-
 lo curatu difficilis, antequam rumpatur ἀγγίλωσις Anchilops appellatur. Encanthis caro in an-
 gulo maiore excresecens, quandoque dolorē adferens. canibus hic frequenter, & inter homi-
 nes nautis. Rhydes oculi dicuntur, quando exulceratione uel Pterygio uel Encanthide tunc
 adfecti lacrymas emittunt, ἀπό τῶν ῥυδῶν, id est, a fluendo dicitur. Ulcera praeterea in tunica.
 Bothrium & primum in Cornea Bothrium, ulcus curuum & angustum: Latius uero quod hoc & minus
 Caeloma profundum caeloma κελωμα. Argemon aut cum Iris albescit intus. ὑπώπιον, quando ex
 Argemon plaga tenui uenis fractis, sanguis suffunditur toto oculo, deinde nigrescit. Plinius sugillata
 Sugillata appellat. Epicauma ulcus sordidum & impurum: ex cuius purgatione humida quae sunt
 Epicauma intus effluunt. Carcinoma abscessus in Cornea difficilis curatu. Hypopyos item in Cor-
 Carcinoma nea quandoque profundum, quandoque summum ungui simile. Ideo morbum hunc quidam
 Hypopyos ὄνυχα appellant. Leucomata λευκώματα maculae in oculis profunda. Leuiores Nepheli-
 Leucomata on & maculae & ulae dicuntur. Phlictaena φλικταίνα ulcus in eadem parte. Oriuntur itent
 Nephelion in Tunica quae uuae cognomentum habent: Proptosis προπίσις ulcus uuae ex humore
 Phlictaena aut scissura Corneae causam ducens, quae parua adhuc & similis musculi capitis Myoece-
 Proptosis phalona

phalon dicitur. Aucta uero & similis uuae Staphiloma appellat. Cum autem eo peruene-
 rit ut palpebras feriatur, mola. Si denique duritie calluerit Chlamys nominabit. Phthisis quan-
 do pupilla angustior seu latior ex aliquo capitis morbo fit: ex quo uisa apparent esse maio-
 ra quam sint. Circa crystallinum humorē solent haec euenire. Glaucoma & Hypochyma, *Glaucoma*
 quae idem antiqui esse putauerunt, ut Ruius medicus testatur: Posteri uero Glaucoma mor-
 bum existimauerunt crystallini humoris mutati in glaucum colorem: Hypochyma uero hu-
 morem concretum circa pupillam in medio cornea & crystallini lucem impediens. Sunt
 autem Glaucomata incurabilia: at Hypochymata plerumque curantur. Amaurosis ἀμαυρωσις *Amaurosis*
 obturatio nerui uisui incolumi pupilla. Hoc sane uidentis impedimentum citra dolorem
 alicquem uenit. Amblyopia eadem terere cum Amaurosi. Epielmus dicitur ἀπὸ τοῦ πέλιν. *Amblyopia*
 quando ita premuntur oculi, ut exerti perseuerent, & plus iusto patentes sint, uti contingit *Epielmus*
 athletis in certamine compressis. Myopia ex ipsa genitura est. Myopes dicuntur, quando *Myopes*
 propius admota respiciunt, paulo remota nequaquam. Incurabilis sane morbus ob uisum spi-
 ritus debilitatem: his contraria patiuntur senes, cum remota facilius aspiciant. Strabones *Strabones*
 nos: Graeci Strabismos: obliquus aspectus, corrigitur in infantibus, si lucernam ab fronte
 non ab latere adspiciant. Driamias quando pupilla latior naturali apparet, & uisa minor *Driamias*
 ueris uidentur. Coelites monoculi sunt, unde cauillus Plautinus in eum qui altero captus *Coelites*
 oculo fuerat, de coelito genere ipsum appellauit. Nuscitiosi ut ait Festus, plus uident ue-
 speris quam meridie, nec cognoscere possunt nisi quod ad oculos admouent. Hic idem ferè mor-
 bus cum Myopia: quapropter satis putauerim corruptum uocabulum anctymum delen-
 do, graecum potius sequi & Muscitios scribendum. Aethiopes statim a genese frontem *Aethiopsium*
 gemate notant, ut capitis & oculorum humorum apud eos peculiaris hoc pacto exicceretur, ut
 tradit Aetius. Aristoteles de animalibus ait, Glaucores oculi propter humoris paruitatem
 interdiu melius cernunt. Nigriores noctu ob debilitatem, quod minus a uisibilibus & luce
 mouentur. Igitur hi Nyctilopes dicuntur, & iuuenes frequentius ob nimium humorem. *Nyctilopes*
 Copia enim humoris, ut supra dixi, nigrum reddit. Leucoma uero oculis glaucioribus & *Leucoma*
 sicciore uenit: Quapropter magis senescentium humoribus. Item dicit oculos in situ *Physiognomia*
 modico signum esse optimorum uirorum, in recessu autem cauo improborum. Qui nimi-
 um conuulsi impudentes, qui multum incostantes. Homo tantum inter animalia uarijs *Oculi in homi-*
 oculis. Praeterea ut cauda leonibus, aures equis: sic oculi hominibus, animi sunt maxima in- *nitus animi tit-*
 dicia. Sunt & illa oculorum epitheta, torui, obliqui, limi, peti. Ocularibus uitreis adumen- *dicia*
 to uisus usus fuisse antiquos sicuti nos, nusquam reperio. uersimile tamen est, quod & illis *Oculorum*
 sensus per aetatem deficerent. Plin. lib. vij. Praemortuus inquit uisus auditusque in homine *remedia*
 Est hodie Camerini familia quadam quae oculorum morbos omnis curat, singulari quae-
 dam naturae dote uerius quam disciplinae studio: uirtutem hanc paternam filio natu-
 riori per manus tradit. Oculos ex omnibus minimam attrectari iubet Galenus: si leuis mor-
 bi sit causa, tantum noxia subtrahenda, quae quatuor sunt, Fumus, sol, lectio, uinum immo-
 dicum. Aqua prius tepida, deinde frigida diluenda: & si oporteat, lacte & oleo rosaceo lini-
 endi: si altior incubuerit causa, quae cunctis illa sit, maxime hoc remedium proderit in com-
 mentarijs Celsi Augusti repertum. Piper & Crocum teres diligenter cum uino aequae ac suc-
 co faeniculi: quibus mellis attriti modicum simul & fellis uituli seu uulturis addito: deinde
 hoc collyrium in pyxide reposito, ad omnes oculorum morbos uitior. Aciem quoque re-
 stituit teste Plinio aquila fel cum myrrha & nitro simul tritum. Item passerini oui albumi
 cum melle attico. Cinis denique hirundinis impositus.

NARES.

ENARIBVS uero quae iuxta sequuntur Galenus sic ait. Quod Diaphragma *Diaphragma*
 diuidit nares, altera pars in ora descendit & attrahit spiritum: Altera sursum re-
 dita tendit ad uentriculos anterioris cerebri partis, unde & cerebri ipsius excre-
 menta purgantur. Itaque olfactus impeditur non tam ob nasi poros obstructos,
 quam ob interpericem ipsorum cerebri uentriculorum: aut humorem in eis ad-
 gestum. Sturnameta hinc quoque procedunt, quod uentriculo ipso spiritu inflato ob frigus
 calore resoluitur, crepitemque emittit, quod angusta uia dimissum uel subita abruptum. Na-
 rium morbus Polypus teste Paulo, ex eius animalis similitudine: ut ille acerbulis inuadit *Polypus*
 uenantes, sic iste nares occupat usque ad sermonis & anhelitus impedimentum. Ponitur inter
 Bb 2 carcinomata

Ozæna carcinomata penè incurabilia . Ozæna ulcus item narium altitudine usq; ad Isthmiam, Nafones prohibens odorem. Ex nasi quoq; forma Nafones, Simones, Aquilini appellati. Ad iudicium quoque pars hæc traducitur. Nam & stili natus Plinio, & Rhinocerotis natus Mar- Aquilini tiali : & natus homines, & emunctæ naris dicimus iudicij seuerioris, quod purgatis naribus magis olfacimus . Nepetæ succus naribus supino infusus, sanguinem elicit . Stillationem narium ex humore reprimit, ac sternutamentum facit ocimi semen tritum nari- bus immillum. Item porri capitati folia cõmanducata. Item oleum calidum si naribus im- mittitur eunti dormitum.

A V R E S

VRES secundum Aristotelem totæ ex cartilagine & carne constant. Interior pars coeleæ anfractu similis. Hinc ad cerebrum tractus & oris palatum pertinet: ac uena de cerebro descendit eidem. Morbi uero his Actio & Galeno au- thoribus, eueniunt partim ob frigus uel ob cutis tumorem uel tonitum altius neruum penetrantem, maxime uero inflatio spiritus exitu prohibiti dolorem

Otagia parit: qui cum grauedine sit, in causa pituita erit & crassus humor. Fiunt & intus soni Cophosis quandoq; ob eandem causam. Otagia appellatur earum morbus. Cophosis surditas. Dy- Dyscoia scoia cum difficultate auditus. hos surdastros, illos surdos dicimus. Qui ex geneti aut inue- Thlasi terati, difficile tolluntur. Parotides quoq; his locis nascuntur ex capitis humore huc de- Aures ma scendente & aggesto. Sunt & quandoq; sine tumore, quibus occurritur per cucurbitas & gnæ sub- frequentes Pyrias. Est & Thlalis aurium etiam morbus. Auribus magnis stultitiam phy- torum siognomizat Aristoteles.

OS, DENTES, LINGVA, FACIES

Labeones s in primis munitur labris & dētibus. Hinc Labeones, & Dentati, qui cum his Dentati nascuntur, ut Curio Dentato cõtigat. Dati sunt homini à natura, ut tradit Aristo- teles, cibi sermonisq; gratia; quibusdā uero animalibus pro armis, ut quæ ferra- tos habent & exertos. Homini commode insituti. Primi acuti ut secent, maxil- lares lati ut molant; Medij uero qui uocantur canini, qui amboiū naturam ser-

uent. Infanti circa VII. mensem nascuntur tres, quo tempore inflāmantur gingiuæ, quas oportet digito iugiter tenuare. Priores quod celerius nascantur pueris decidunt & rena- scuntur. Vitimi qui genuini appellantur, xx. anno prodeūt, à nõnullis senescentibus iam. Hæc Arist. Pollux uero ait, Dentes xxxij, numero solere esse. Frequentes uite longioris Pyryhi dentes indicium solere mōstrare. Pyryhum iniuper regem Epirotarum dentes habuisse uno tan- monstrati tum ossè continuo lineis summis in figurā dentium distincto. Idem cõtigisse & Euripheo Cyrenæo. Sed & Mestori Cyprio patri Nicoelis regis, ad quem Isocrates scripsit pro- trepticos, natus est filius Timarchus, qui ut scribit Aristoteles, duorum ordinum dentes utrinq; habuisse fert. Galenus omnino ait dentes pati ex nutrimenti eis præbiti siue copia siue penuria. Hæc siciores & tenuiores facit. Illa tumidiore gingiuas reddit: quæ uti solēt cætera superflua, euacuatione curabunt. At tenuitatis nullum remedium, quod in senibus accidit. Parulis Parulis τῆσδης, tumor ipse gingiuarum dicitur. Cui nisi per pharmaca occurratur in pus ueant. Epulis Epulis ἐπισίς item tumor iuxta dentem genuinum quādoq; cum febre & dolore uehemēte, adeo ut hiare prohibeat. Arist. in problem. ait dentes magis frigida, car- nem uero calida sentire. Præterea dentiū stupori portulacam cum sale mederi. Plin. uero corum doloribus acetum calidum in ore retentum, ad candorē quoq; facere testā marini conchilij sale plenam atq; combustam. Mart. Anienis aquam dentes & ebur albos facere testatur. Lingua hominis. gustus sermonisq; gratia data. Lingula uero siue γλωσσίς à natu- ra cõstituta, ut artemā quæ à cibo infestatur operiret. Eam habent tantū uiuipera, quibus pulmo, & cutis pilo intacta. Quibus uero cortex ac penna operimentū: guttū uice lingulæ contrahitur & diducit. Linguam uero alia retinent intus ut formicæ, alia foris ut muscæ aculeum. Tabanis acutissima, conchis uero mordax. Hæc Aristot. Actius uero cõmemo- rat Batrachū tumorem uocari sub lingua maxime pueros infestātem. Ancyloglossi Ancyloglossi ἀγκυλωσσι ex ipsa geneti nascuntur, cum mēbrana opponitur linguæ interiori. Ex morbo fit quando ulcere præcedente dura macula lingua subidet. tales male pronunciant. Ideo à qui- busdam Mogilali μογίλαλοι appellati, manu chirurgi curantur. Muti item & surdi teste Mogilali Aphithæ Plinio. Aphithæ ulcera etiā in ore summo, infantibus plærunq; peculiaria uitio lactis quo nutriuntur

nutriuntur calido humore corrupti. Oriuntur & etate perfectis, quādo humoribus eò cal- dis cõcurrentibus tumescunt ora aspectu sanguineo. Deniq; facies ipsa, quæ ad contem- plandum cælum, rerum omnium conditorē erecta hominibus tantum data est, uarijs infe- statur morbis. Quem uocant ἰσθδου, nos teste Celso uaros dicimus. Tumor est paruus & Vari ἰσθδου durus in facie ex humore crasso & calido, curatur per pharmaca molliētia. Fiunt & Ephe Ephelides seu lides ἐφελίδες seu stigmata, nõ enim altius penetrāt. Celsus scribit quod in facie ueniunt Stigmata uarij, lenticulæ, ephelides, quæ curari ineptæ sunt, cū uulgo notæ sint. Verrucæ tumores Lenticule in uultu, græci μυρμηκίας, hos Festus sicut & hodie uulgo Cossos appellat. Fiunt quoq; Verrucæ seu τραχύμιτες ex humore, ex capite pityria adfecto. Serpuntq; usq; ad ceruicē, quādoq; dolo Myrmecia rem adferentes, & pruricum, ut ait Actius. Scribunt Hippocrates & Celsus, Qui facie diu Facies pallida pallidam aut liuidam gerunt, uel capite uel uiscerum aliquo laborant.

GUTTUR, FAUCES

V T T V R I S utrinq; fauces sphagitides, Arteriæ sursum procedentes ultra sphagiti- aures Carotides dicuntur, Glandulæ item positæ in ipsis ceruicibus, quæ inter des- dum cum dolore intumescunt. Deinde duo itinera incipiunt: Alterum asperā Carotides arteriam nominant: alterum stomachum. Arteria exterior ad pulmonem, Sto- machus interior ad nutrimentum; illa spiritum, hæc cibum recipit. Ipsa autem arteria dura & cartilaginosa in pectore adurgit; cæteris partibus residit. Constat & ar- ticularibus quibusdam compositis ad imaginem earum uertebrarum quæ in spina sunt. Ita ta- men ut ex parte exteriori aspera, ex interiore stomachi modo leuis sit, eaq; descēdens ad præcordia. Iugulum ipsum recuruum inter ossa mollissima, altero sursum, altero deorsum Iugulum capite in exiguo sinu pectoralis ossis residit: Et cum lato ossè scapularum, infra caput eius neruis & cartilagini connectitur. Faucibus quoq; morbi ueniunt. Qui omnes in difficul- tate spirandi consistunt. Dum modice est, neq; ex toto strangulat, Ἀσπνοία dyspnoia. Dyspnoia Cum uehementer ἀσθμα Asthma, Cum uero id accessit, ut nihil recta ceruice spiritus traha Asthma tur: ὀρθοπνοία Orthopnoia. Hæc Celsus. Sed & alij quoq; & gutturis & faucium à Paulo Orthopnoiā Actio ac Celso traduntur authoribus Anginæ. Cuius tria genera, Synanche, Cynanche, Angina Parafynanche. Præterea Paristhmia, Vua, Tonsillæ, Struma, Dracontium, Cion, Aneur- ryfma, Broncocele. Anginam teste Celso Græci σπυγγή synanchen uocāt; morbum in Cynanche faucibus acutum, quando nec tumor, nec rubor ullus apparet, sed & corpus aridum, uix spiritus trahitur. Quando uero lingua faucesq; cum rubore transeunt, uox nihil signifi- cat, cynanche κωνάχη. Vbi autem tantum rubor & tumor est, nec cætera, Parafynanche ἀρεσσυγγή. Aretæus medicus dicit his morbis causas esse plures. Frigus aut plagam seu Parafynanche frigiditas potiones. Archigenes occultam dicit Synanches causam, in quosdam descenden- tem neruos uim respirandi iugulantes. Paristhmia quando loca gulæ angusta præcludunt, Paristhmia aut potione nimia uini aut haustu subito alicuius alterius rei, maxime acorem habentis, unde uehemens & subitus dolor. Vua, ut est author Galenus, similis Acino in summo Vua gargarismi proueniens. Est & quem uocant Ciona siue cionida; tumor item in gutture. Cion Quando enim aut ex ieiunio adeo tenuatur ut lori modo sit flexibilis; tunc chirurgia au- ferre iubet Leonidas medicus. Actius de utroque morbo sic ait. Excrefcens caro in fau- cibus, ex rheumate uocem impediens, prælonga & tenuis, cion à columnæ similitudine. Pinguior uero tum profundior ac rotunda, Vua ab acini dicitur figura: quæ si catholicis non curantur remedijs, id est, sanguinis missione & purgationibus, ad chirurgiam recur- rendum. Aneurysma ἀνεύρυσμα tumor est arteriæ præclusæ, ut ait Galenus, è sanguine & Aneurysma spiritu causam trahens. Fit aut cum uulnerata arteria pellis nequaquam superinducitur, sed serpit iterum materia ac redit eodem. Strumæ tumores in gutture ueluti glandulæ, Strumæ quas Græci ἀδένες uocant, uulgo Scrophulas, nec discrepant à Græco uocabulo, cum illi Scrophulæ χερσίδας etiā uocent. nonnulli tamen χερσίδας eas dicunt, quas Tonsillas Plinius uocat: Tonsillæ est enim caro durata circa guttur, & alas, & inguina. nominis etymū ἀπὸ τῆς χερσίδου, quæ petra scopulosa in mari dicunt, uel à porcis quod huiusmodi morbo infestentur. Iiunt em̄ duo plurāue quælibet sua inclusa pellicula, sicuti steatomata uel atheromata. Quādoq; chirurgica egent manu. Broncocele, tumor est ceruicis inter cutē & asperā arteriā: quan- do hebes caro mellis apitue similis eluditur, ut ait Celsus. Dracontium morbus apud Indos Dracontium & Aegyptios in mēbris musculosis proueniēs, uidelicet gutture, brachijs, coxis, cruribus.

Soranus medi- Soranus medicus hoc ex animali quodam simili inter cutem innato dicit procedere: Pau- lus animal esse negat: Nos Alatri inter Hemicos hodie malum hoc frequens cognoui- mus. Ducunturq; pro remedio noctibus per urbem irrequieti, crepitanibus simul areis ualibus, praesertim initio morbi. Spinam teste Plinio e faucibus eijcies, si nudis in aqua pe- dibus consistes.

CERVIX.

Spondyli Epistrophe Axis Atlas Tenentes Morbi Tetanum Opisthoton Emproctoton Pelops med. Spasmus Difficultas anhelitus ERVIX siue collum, quod Graeci βραχίον διαρρη αχίνας dicunt, medium in- ter humeros & caput, nodos seu uerteras habet septem, quos illi spondy- los, Homerus astragalos appellat. Primus Capiti proximus Epistrophe. Hip- pocrates Dentem uocat. Duas habet iuxta caput probolas eminentes, quas cornices appellant. Secundus Axis a mobilitate dictus. Duas probolas ha- bet, altera primum, tertium altera attingit nodum. Vltimus ex omnib. Atlas spatulis pro- ximus, quod baiuli modo ac turbinis onera sustineat. Sustinetur praeterea collum nervis, quos a robore & firmitate Galenus & Pollux κλοντες, id est, tenentes appellant. Morbi deinde ipsius Tetanon, Opisthoton, Emproctoton, unus tamen morbus. Spasmus quidem est concreto ferè toto corpore e frigido humore, maxime circa spinam musculorum, adeo quod flecti nequeat. Quandoque ex anteriore corporis parte, uocaturq; Emproctoton, quandoque e posteriore, diciturq; Opisthoton. Interdum recto corpore, uocaturq; Te- tanon. Haec Paulus. Pelops uero Graecus author Spasmus, id est tensionem hoc ma- lum appellat, & Syntomen musculorum ac neruorum circa collum, causam dicit esse mu- sculos crasso spiritu ac frigido repletos. Quapropter non humidam sed siccam pyriam: tum sicuti in spasmu euacuationem his mederi. Signa morbi, difficultate anhelitus, motum arteriarum paruam ac tenuem, ruboremq; in uultu, tum oculos tumidos, urinam ferè aqueam uel sanguineam.

THORAX ET EIVS PARTES.

Thorax Clides Olmos Spina Costae ostione Pleuretis do- lor Renum uitia Diabetes Calculus qui est Lithiasis Empyema EQVITVR thorax, pars secunda corporis, quam ad initio proposui. Hic, ut ait Pollux, a ceruice usq; ad coxas protenditur. Scapulae quae ceruici con- tinuant. Os latum Scapulari utriusq; tendit. Graeci κλειδας & ολμοι uocant. Scapulas uero ipsas ἀνοπλακας. postea sequuntur humeri, dorsum, renes, ter- gum, lumbus, spina quae renes diuidit medios. Humeris iuncta brachia, iub- bra chijs ala, sub alis latera, sub lateribus succinctu, qd' ὑπερωμα uocant. Nunc singulas re- sumam partes. Dorsum pone pectus. Cuius partes scapulae & spina, infraq; e regione uen- tris lumbi, communesq; partis inferioris & superioris costae octonae. Nam de hominibus gentis Turditanae, quos septenis costis ferunt gigni, nullus idoneus est autor. Spina dor- si cartilaginea est, principium & ipsa ossium sicuti cor uenarum. Nam a spina ossa continuan- tur, ubi nodi seu uerterbrae neruis colligantur, quae sunt numero decem & septem. A qui- bus costae duodecim, utriusq; exeunt. has πύρας uocant, quarum aliquae pectori iungun- tur, aliquae circa thoraca delinunt. Quae pectori iunguntur octo. Harum quaedam legitimi- mae, quae magnae sunt: quaedam spuriae dicuntur, paruae, ac pectori propinquiores. Hinc dolor pleuretis, id est, lateritius, cum febre plerunq; & tussis ac anhelitus difficultate: interdum etiam sine febre, ut Paulus scribit. Renum uitia διαβήτης diabetes, ut Aetius tradit. Inuete- ratus hic morbus ex humore prauo congesto maximam inducit sitim. Potioq; ob debilita- tem statim urina emittitur, uocaturq; diabetes, quod speciem Siphonis praese ferat. Are- taeus addit & uisceribus eos ardere, nec diu uiuere. Curantur humoris prauis euacuatione. Fit & calculus in renibus, in pueris praesertim defectu coeactionis. qui morbus & uellicae accidit, uocaturq; lithiasis. Thorax quoq; laborat doloribus, qui thoracis appellantur, est & eius morbus Empyema ἐμπύημα, qui per uacua thoracis seu succinctum uertitur, pro- cedens uel ex sanguine commaculato uel alicuius uisceris ulcere. Hinc statim phtisis so- let sequi. Signa, grauitas thoracis, tussis breuis & sicca doloribus admixta, ut auctor Paulus. Pectori iuncta, Mammæ tantum homini- bus & uespertioni, ut ait Clearchus Solensis.

Viscera

VISCERA, INTESTINA

Nteriora aut uisceribus, aut intestinis continentur. Viscera sunt cor, cerebrum, pulmo, stomachus, lien, hepar. Intestina ex stomacho pendent, orbibusq; impli- citis excrementa excipiunt ac reddunt. Nunc uiscera considerabimus. Quorum praestantissimu Cor, principium sanguinis & uenarum, praesertim Magnae & Ahortae. Hoc membru ex omnibus minimu adficii, utpote quod alijs deficienti- bus salutē & opem subministrat, sicuti in sinistra parte quod haec frigidior dextra, caloreq; ipsius foueri sit necesse. Reliquis animalibus in medio pectore. In piscibus mucro turbinis caput spectat. Eius discrimina, amplitudo, exiguitas, durities, mollities: hebetibus sensibus durum: ingeniosis mollibus: timidis magnu quod calore proportionē nō habeat. At parū ca- loris in magno cōceptaculo exolefcit, ex quo sanguis frigidior fit. cor magnū proportio- ne lepori, ceruo, muri, hyenae, asino, pantherae, mustelae, reliquisq; timidis. Vni omnino ho- mini salit propter adfectus, tū iugiter pulsat. Haec Aristot. Galenus ait cordis calidi signa, Cordis calidi respirationes, & motus arteriarū magnitudo ac densitas. Praeterea audacia & in rebus ge- signa rendis promptitudo, pectus latu, ingens thorax, deniq; toto corpore calor: cōtraria his li- Praecordia gna frigidū. Circa cor praecordia sunt, graece φρενας ἀπο τῶ φρονέειν, id est, sapere. Haec pars cor ac pulmonē discriminat, ut Arist. Celsus ait, Sub corde & pulmone trāuersum ex ua- lida membrana septu est, qd Diaphragma graeci appellat: hoc a praecordijs uterū diducit, Diaphragma estq; neruolum, multis eō uenis discurrentib. In parte igit praecordiorū ritillatio fit ob pellis Tritillatio tenuitatē, quibus telo transfixis uisus est quandoq; aliquis ridendo mori, ut Arist. & Plin. autores. Pulmo spiradi officio delegat, hūc oia terrestria retinet. Pisces eius loco brachias Pulmo habent, praeter Balanas & Cetos ac omnia quae resiliunt, ut scribit Arist. A Celso fingit spongiosus, & ideo spiritus capax. Spinae quoq; a tergo unguiae bubule modo diuisus iun- gite. Paulus morbu eius πνευμονία appellat, quādo tumescit, plerūq; ex uehemēti catarro, Pneumonia uel asthma, uel pleuritide. Hos sequit difficultas anhelitus, febris, sitis, et in ore rubor. Pul- mo suillus & agninus, ut ait Paulus, pedē ex calceo laesum sanat, uulpinus si liquefactus po- terit asthmaticos, Marinus pulmo recens contusus podagras. Hepar a dextera parte sub Hepar praecordijs, ab ipso diaphragmate siue septo nascens, intrinsecus caui, extrinsecus gibbu, quod pminet uentriculo relidet, et in quatuor fibras diuidit. Hoc ut ait Arist. secundū locū inter uiscera obtinet. Sanguinis est post cor receptaculu. Hepaticos uocat Aetius sicuti & Hepatici stomachicos & coeliacos, qui citra tumorē adeo e membro debilitant, ut ex eo sanguis per Coeliaci uentrē effluat. Galenus ait q; more splenis hepar etiā tumescit quādoq; & indurat, ex quo Hepatis fri- sitis sequit, & cibi inappetentia. Idē hepatis frigidū signa ponit angustia uenarū, pituita, & gidi signa sanguinē cū toto corpore frigidiorē, nisi forte cor caleat. Cōtraria his calidi. Hepar apru- gnū nuper exsiccātū atq; contritū ex uino facit ad serpentiu morsus. Anthiae siccu epotu ad calculos. Canis rabiosi assatū atq; manducatū ad eius morsus. Lacertae ore contritū ad dentiu dolores. Caprinū itē assatū ac oculis pfrictū ad Nyctilopas. Fel sub hepate apparet Fel angusto ore, fundo ampliore, cui peculiaris amaritudo. Volatilib. amarior q; quadrupedi bus. Calidior aut ac siccor flavus q; pallidus, flauo itē uiolaceus. Hoc multa carēt animalia. Splen graece σπλην in sinistra parte ex hepatis regione: eius substantia mollis ac tenuis, & hu Splen morē apta recipere crassiorē. Nam & sanguinis faecē & partē trahit, & hūc humorē melan- choliā Galenus uocat. Hic sanguinē per arteriā trahēs ac tenuās seipsum nutrit. Eius natu- ra signis extrinsecus deprehendit, si frigidus an calidus, ex patietia & impatietia frigoris, ciboru delectationib. & alijs. Celsus ait: Lien sinistra non diaphragmati, sed intestino in- nixus natura mollis, paulū a regione costarū in uterū excedens, maxima parte sub his cō- ditur. Trahit ab hepate melancholicū humorē, qui sanguinis faex existimat. Morbus eius quando tumescit, primo cū dolore, deinde citra dolorē durefcit: his os fetidum, ulcera in coxis. Intēperantiū is cū uenerit curabitur, sicuti aque morbus. Arist. de animalibus III. ait, Quoties in lunę excremento plus diuertitur q; calor eius uisceris possit cōficere, lienosi Lienosi sunt. Plin. uero homines in Cauno insula pallido colore ac lienosos appellat. Hinc lientē, Lienteria ria, leuitas intestinorū. Stomachus, ut ait Celsus, intestinorū quidem principiu, neruosis a Stomachus septimae spinae uerterbra incipit. Circa praecordia autem uentriculo connectit pars quae uo- catur secundum Pollucem, Os uentris sub stomacho sita iuxta pulmonē. Aristot. pericar- pion uocat. Haec receptaculum cibi est inter lienē & iecur posita. Stomachi frigidū signa Bb 4 secundum

secundum Celsum pallor, macies, præcordiorū dolor, uomitus in ieiunio, dolor capitis: re-
 medium, clara lectio, deinde deambulatio, adliue ungi, & lauari, vinū frigidum tenuēq;
 hiberi. Hypriasmus inter eius morbos. Qui, ut ait Galen. est cōuersio stomachi & Atonia
 ex humore imperante. Ex quo nō facile cōcoquit. Curatur pharmaciis siccatibus. Nausea
 fastidiū stomachi dicitur ob præuū humorem circumstantem. Hanc comitat Anorexia, id
 est cibi inappetētia: pellitur olfactu aceti, tum alijs acutis odoribus. Sulimus βόλιμος, quē
 nos magnam famem interpretari possumus, cum ob famem stomachus deficit, paulatimq;
 adeo frigescit, ut partes extremæ destituantur. Curatur & hoc aceti aut panis à furno re-
 centis olla clu, tum si extrema membrorū aqua calida toueantur. Lygmus latine singultus
 sit stomacho ob saturitatē, uel quandoq; uacuitatem. Stomachia, id est σμαχία & σκαλιτία
 Strabone teste, morbi quos Romanæ legiones in Arabia duce Aelio Gallo tēpore Augu-
 sti senserunt. Meminit & Plin. li. xxv. cap. ij. Cardiacus morbus in ore uentris, quod græci
 antiqui cardiā uocabant, accidit cum febre acuta, & motu artenarū hiequenti & obscuro:
 recreat olla clu spongiæ, & habelli uentilatione. Celsus sic ait, Stomachū multa exagitat,
 calor, inflamatio, exulceratio, pituita, bilis. In omnibus aut eius malis exercitatio.
 Sed uitā uulgarum ante omnia est resolutio, quā græci Atoniā uocant, cum cibi nō tenax
 est. his optimū balneū, lectiones, exercitationesq; superioris partis: perfundi frigida, & cibi
 frigidi qui non facile concoquant. Deinceps Intestina dicenda, quæ ut diximus, è stoma-
 cho pendent, initiumq; trahunt. Nomina eorū sex, ab dextro latere duo, ieiunū gracile. to-
 tidem ab læuo, rectum, cæcum. Colon ieiunū dicitur, quod nunquā quod accipit cōtinet,
 sed protinus in inferiores partes transmittit. Inde tenue intestinū est renibus uehementer
 implicatū. Orbes uero eius per membranulas interioribus cōnectuntur, qui in dexterorē
 partē cōuersi, & è regione dexteroris coxæ limiti, superiores tamen partes magis cōplēt.
 Deinde ad intestinū cum crasiore altero transuerso coniunctū, quod ab dextera parte in-
 cipiens in sinisteriorē peruiū, ac longū est in dexterorē. Id ideo Cæcū nominatur. Ad id
 quod peruiū est, late solum atq; sinuatū, minus q; superiora intestina neruosiū, ab utraq;
 huc atq; illuc uolutum sinisteriores inferioresq; partes tenet. Contingit iecur atq; uentricu-
 lum, & deinde cum quibusdam membranulis ab sinistro rene recuruatū in imo dirigit,
 qua exeunt: ideoq; ibi rectum intestinū nominatur. Gracile intestinū Ileon, plenius Colon
 dicunt. Est enim Colon pars crasiore intestini propaginē habens, fertur ab dextro in si-
 nistrum latus modo zonæ. Huic dolores maximi, qui appellatur Colici, uel propter cras-
 sum pituitosumq; humorē, tunicas ipsius operientē ac spiritum prohibentē: uel acutū cal-
 dumq; ante etiā tumorē inflamationemq; spiritus ut cunq; torquet, sæpeq; aditu interclu-
 so, excrementa per ora emittunt. Ileus intestini gracilioris morbus eodē serē esse clu à πῶ-
 τῶ ἰλεῖ, id est uertere. Huic multa medentur. Tum subitanē illud, Pfellum ex aqua frigi-
 da epotum, ut Paulus.

V E N T E R

Enter ipse quem tertiu esse corporis partem diximus, intestinorum excremen-
 torumq; cōceptaculum est. Huic lumen seu abdomen adiungitur, cuius postre-
 mum Aqualiculus dicitur. ut placet Aristot. Huius morbi complures à Paulo,
 Aetio, Galeno ac alijs memorantur. Cholera, Dysenteria siue Tormina, Tinel-
 mus, Liēteria, Coeliacus, Syntexis, Tormina, Vermina, Empneumatosis, Em-
 physima, Fluxus. Igit Cholera numero plurali, uentris turbatio facta & per inferna & per
 uomitū ob cruditatē & paruos humores aggestos. Cholera uero numero singulari pro bi-
 le ponitur apud Lampridium tantum in Alexandro. Dysenteria, ut tradit Archigenes, ul-
 ceratio arteriarum ac uiscerum perseverans, ex causis extrinsecus, uidelicet frigoris, calo-
 ris, potionis, cibiq; minime concocti aut acuti. Habet similitudinē cum Tinesmo, qui uo-
 luntas est inefficax excreandi, sanguinis tantū aliquid emittens. Huic morbū Celsus dicit
 Tormina à latinis appellari. Liēteria, ut ex argumēto nominis apparet, interiorū leuitas
 & liquatio est. Fit sæpe præcedente Dysenteria, quando cibus citra coctionē liquidus ex-
 creatur. Syntexis quando humoribus eò descendētib; simile quiddam flauæ bilis ex-
 creat. Generat è febre urente omnē extrinsecus humorē. Coeliacus morbus item, cū uen-
 tri liquida emittitur gratia debilitatis. Si ab autumno in hyemem durauerit, uix curabilis.
 Causa morbi superfluis & alienis cibus, continua frigora, seu calores uehementes. Ver-
 mina uentris uiscerumq; dolores. Empneumatosis uentris inflatio, humorib; pituitosis in
 uapores

uapores resolutis, ex mediocri calore. Nam ingēs frigiditas haud omnino uaporē gignit,
 quod nequaquam extenuat cibum aut resoluit: uehemens enim calor cibum digerit, me-
 diocri in uapores cibū ex frigido humore cōuertit. Aetius uero de his morbis sic scribit.
 Empneumatosis seu Emphyllima spiritus inflatio sub cute, quandoq; sub pelliculis & mu-
 sculis congesta. Fit & in uentre, & intraneis, & in hydropico tympanite. Occurrit phar-
 macis diaphoreticis pinguium humorum. Fluxus uentris, de quo Celsus ait. Vno die flue-
 re aluum, sæpe pro ualitudine est, atq; etiam pluribus dum febris absit, & intra septimum
 diem conquiescit. Purgatur enim corpus, & quod intus læsum erat utiliter effunditur: ue-
 rum si perseverat, uomitu utendum post cibum. Item balneo ac frictionibus præter uen-
 trem. Nascuntur & in aluo uermes, quos græci ἐλμινθας uocant. Trium sunt generū, Latī,
 Teretes, & quos à uermiū similitudine Ascaridas illi uocant, intestini recti extremo plu-
 rimū reperti, sicuti in gracili teretes. Celsus hos omnis cōmuni uocabulo lumbricos uo-
 cat. Idem aluum deiciendum suadet. Quæ si sit adstricta medicamentis quæcūda deiectio.
 Adstrictam faciunt labor, sedile, quiete. Lactantius duas in utero fistulas ponit, spalim & ci-
 balem: hac cibus, illa potus. In uentris medio umbilicus ponitur: hic septimo die infanti-
 bus resoluitur magno sanē periculo. Nam ante resolutionem ipsam, ut ait Plutarchus in
 problematis: infans plantæ propior est q; animali. Quando tumet exomphalon uocant,
 aut intraneis eo cōcurrentibus, aut certe carne supernascente. Moges medicus tris causas
 posuit. Aut intestinum, aut omentum, aut humorem in eum descendere.

VESICA, GENITALIA, GENITURA.

VESICA quarta pars corporis, quam græci κύστη uocant in ipso sinu neruosa,
 & duplex, ceruice plena, ac carnosaf; iungitur per uenas cū intestino, eodē offe-
 quod pubi subest, ipsa soluta liberior est, aliter in uiris, aliter in foeminis posi-
 ta. Nam in uiris iuxta rectum intestinū collocata, in sinistra partē inclinat, in
 foeminis super genitale eorū sita, supraq; elapsa ab ipsa uulua sustinetur. Tum
 in masculis iter urinæ spatiosius & cōpressius à ceruice huius descendit ad colem. In fo-
 minis breuius ac plenius uulua ceruice se extendit. Ipsa aut illa inter coxas & pubem imo
 uentre posita sunt, à qbus ac pube abdomen sursum uersus ad præcordia peruenit, ab ex-
 riore euidēte cute, ab interiorē breui membrana inclusum, quæ omento iungit. Qui peri-
 toncus à græcis uocat. A Renibus uenæ ad uesicā feruntur colore albæ, quas græci λευκῆ
 pes uocant, quod per eas inde descendentes uenæ in uesicam distillare incipiunt. Morbos
 ipsius uesicæ uarios esse constat. Primū quoniā hunc locū urinæ receptaculū natura para-
 uit, eius prohibitio potissimū luerit malū. Prohibetur aut viij. de causis, ut scribit Paulus,
 Tumore, duritie, ἐγγυμῶσι genitales, paralyti, paraptosi itē genitales, Sympathisi, ἰσχυρογλυκῆ
 ulceratione, Lithiasi cum lapis in uesica generat. Nomina uero retinēda urinæ tria, Ischu-
 ria quæ omnino prohibet. Dysuria, cum nō quidē prohibens, sed cum difficultate emittēs.
 Tertia Stranguria cum paulatim & cum dolore emittitur. Hinc testes sequuntur in mari-
 bus quos σπέρμια græci uocāt, nos etiam pares, de quibus Celsus sic ait. Simile quiddam
 medullis habent. Nam sanguinem nō emittunt, dependent uero ab inguinibus per singu-
 los neruos quos Cremasteres κρεμαστῆρας græci uocāt, cum quorū utroq; binæ descendūt
 arteriæ & uenæ. Hæ aut tunica teguntur tenui & neruosa, alba super ea ualentior tunica,
 quæ interiori una parte inhaeret, Dartos græce uocatur. Membranule uenas, & arterias,
 eosq; neruos cōprehendit, atq; inter has duas tunicas superioribus partibus lenes peruti-
 lesq; sunt. Hactenus propria cuiq; testiculo, & uelamēta, & auxilia sunt. Cōmunis deinde
 utriq; atq; omnibus interioribus sinus est, qui tam cōspicitur à nobis, ὄρχου à græcis, Scro-
 tum à nobis dicit. Is ab una parte medijs tunicis leniter innexus est, à superiore tamen cir-
 cundatus. Sub hoc genere plura uitia esse cōsueuerunt, quæ modo ruptis tunicis, modo
 integris, modo morbo aut pondere deductis eò aut omento aut intestino, uocaturq; à græ-
 cis Enteroccele & Epiplocele, apud nos unico nomine Hernia dicitur. Integris uero mem-
 branis interdum eam partē humor distinguit. Eius species duæ, uel inter tunicas crescit,
 uel in renibus. Quæ circa uenas & arterias sunt græci uno nomine Hydrocele n ὑδροκύλη
 uocant. Præter hoc integris tunicis Ramex nascitur, Cirrocelen illi appellant, cum uenæ
 intumescunt, ipsum Scrotum implent. Quum uero super ipsum testiculum neruumq;
 eius id malum increuerit, ut alter sit altero maior, caroq; inter tunicas trillior, Sarcocelen
 dicunt

Emphyllima

Fluxus uentris

De uermibus in aluo

Due in uentre fistule

Exomphalos

Moges medicus

Vesica

Ischia

Urinae prohibitio

Ischuria

Dysuria

Stranguria

Didymi seu testes Colei

Cremasteres nerui

Scrotum ὄρχου

Enteroccele

Epiplocele

Hernia

Hydrocele

Cirroccele

Sarcoccele

dicunt. Interdum etiam inflammatione tumet ipse testiculus febresq; facit, cum dolor ad inguina pervenerit Buboccele. Genitale ipsum Coles dicitur. summū eius caput Glans appellatur. Cuius vitium aut si nuda sit, aut si contacta nudari nequeat, quod græci malum Phymolū φύμων dicunt. Priapismus cum tentus Coles iugiter fuerit citra voluntatem venereorū. Fit ex humore crassitudineq; Herneorū, inflammante spiritu & calore mediocri. Cui rebus frigidis occurritur. Nascitur & in glande Thymi, qui ulcera sunt carne supernata. Phymata etiā dicunt abscessus minuti in fistula urinæ, ut ait Celsus. Gonorrhœa γονόρροια huic parti solet accidere, geniturę uidelicet emissio minime voluntaria, ex debilitate proficiscens, cui occurritur, ut idem dicit autor, frictionibus, & gelido cibo ac potu, tū abstinentiō à rebus inflātibus. Hermaphroditos quoq; inter huius loci vitia ponit Leonidas, eosq; diuerso genere. In uiris quandoq; circa Scrotū medium genitale apparet muliebre. In fœminis, item cum suo uirile. Curantur quandoq; Chirurghi manu. Fœminæ quoq; genitale uulua. Cuius duæ partes, interior quam Euripides ἀμνίαν uocat, & exterior quæ græci χαιροειος siue ὑσπίες. Nos locos & Secundas uocamus ubi generatur infans. Legit hæc pluribus & ipsa malis obnoxia. Nam sæpe tumescit, aut ex plaga, aut defectu mensiū. Quādoq; ex ipsa genesi clausa, aut operta est carne supernata: aut sinus ipse aliqua membrana circa os uuluae obducitur. Hæc Philomenus. Soranus aut ipsam quandoq; durari ait, nulla euidente causa, tumore neq; soluto, neq; in abscessum transeūte, morbus is σκίρμα Scitroma dicitur, plerunq; circa ipsius ceruicem proueniēs. Fiunt aut, ut autor est Alpatia, in uulua Hydrocele & Buboccele in parte dextra, & Cirsocele. est enim tumor cū duritie, quæ omnia Chirurgia indigēt. Insuper & uuluae strangulatio, & Hypercatharsis, cum fluēte sanguine menses longiore tempore continentur. Ii si & fluxus muliebri, quæ græce ψύ uocāt, diste-rens ab Hæmorrhagia, quod hæc puriore sanguine emittit. Fluxus uero hic marcentis ac rabido, uitio diuturniore. Ruber plerunq; florentibus emittitur, albus uero deflorescentibus. Si perennauerit, incurabilis uterq;. Tempus muliebre Plin. Menses, græci ἐμμήνια uocāt. Contingit circa annū xlii. rarissimis postea; perseverat usq; in annū xlv. quibusdā usq; l. rarissimis ad l. v. Durat aut dies sex, quandoq; viij. rarissime ix. Coeundiōnibus statuta tempora, præterq; homini, cui etiā post coitū poenitentia, auspicium uidelicet uitæ à poenitenda origine. Sed & locus postulat, quādo de genitalibus diximus, ut de genitura pauca dicamus, quæ æquiuoce latini, & semen, & genesim ipsam appellant. Semen quod græci γέννη uocant, ut est autor Aristot. homini proportionē copiosius emittit quàm cæteris animalibus. Hinc post coitū lassitas prouenit. Præterea toto exit è corpore. Argumentū est filiorū similitudo, ex paruis interdum corporis notis parentes referentiū. Mulieri uero, ut placet quibusdā, semen non emittitur, sed eius loco mensiū sanguis: aut si emittit, paruū id quidē, nec necessariū conceptui. Viri genitura uim habet coaguli. Herodotus, ut ait Aristot. uera nō scribit, nigrā Aethiopū esse geniturā, Quali sit necesse oīa nigra esse, qbus nigra sit cutis. Animalia parua fecundiora, quod semen in magnis abit in membrorū magnitudinē. Quare gallinæ Adrianae, parua admodū, fecundiores sunt. Genitale item magnū in fœcūdius, quod genitura longo itinere fistula refrigerat, uimq; amittit, Semen ipsum in locos uuluae cōcedens, ut ait Hippocrates, more panis in clibano, spiritu simul & humore inflante, adhibito calore extumescit. Cutis ex humore obducit. Ossa paulatim coalescūt. Fœmina dtebus xliij. mas xxx. absoluit: quoniā in fœminis genitura humidior, debiliorq; ac plus aliquantulū tēporis expostulat. Signa cōcepti hominis uomitus & mulierū malacia. Fœcū x. nō amplius menses, quædā vij. nō nullæ viij. quāto minus habet infans nutrimentū, tanto citius exit. Mares in hominū genere, quod calidiores mollioresq; in utero sunt, motuq; ipso franganē, citius pariunt. Fœminę contra longiore tēpore in utero continent, ubi in lucē uenerint celerius consenscūt. Nam & pubes, & seniū illis, quod natura frigidiores debilioresq; sint, prius cōtingit. Deniq; sexus fœmineus tanq; natura detrimentū aliquod putādus. Natus uero alteri parenti similior, unde plus acceperit materia, eiusq; magis refert sexū ac naturā, cuius genitura preualuerit. Sūt & futuri sexus signa quædā, si coitus matutinus fuerit, si in dextro latere infans confederit mas erit, ut tradit Hippocrates. ut aut Aetius, si dextra mammilla tumidiōr fuerit, oraculū autē si dextrę manus arteria uelocius pulsabit. Ambo uero contraria si fœmina. Partus uero difficultas, quæ græci δυσκοιία uocant, fit uel circa parientē, uel quę iam peperit, aut in locis uel extra.

Circa

Circa parientem multæ sunt causæ. Debilitas naturalis, angustia uuluae, tumor secundariū ante horā partus. Circa grauidam quando pondus præter magnitudinē formamq; natura lem gerit, uel si præter modū naturalem nascitur. In locis Dyscopia fit quando ura angusta Dyscopia reddatur, Extra uero fit siue ob frigus concretū, seu nimium calorē uim naturalem dissipantem. Atocia uero medicamēta sunt apta faciendis abortiuis. Mulieris partus faciliōr, ut inquit Aristot. quæ laborat, neq; ociosa neu fellularia sit. Labor enim excrementa absumit quæ augentur in ocio. Nascit puer capite deortum prolato, manibus ad fœmina protēlis, Quomodo pedibus extensis. Qui uero præter naturā, aut obliqui, aut pedibus prioribus, ut Agrippę puer nascitur in fausto omine. Aristot. scribit monstruosos partus nasci à Democrito putari, q; duo iubeat Agrippę fœmina, alterū alteri, quibus in utero postea conlusis, euenit ut membra coalescāt atq; dissi deant. Nam & auitū in crebro coitu semper oua colore uariare. Ipe uero causam in materiam transfert. Quapropter raro fieri monstra in his q; singuli pariunt: sed in partu numero-roso. Nos Romæ uidimus Alexandri temporibus infantes geminos simul cōiunctos aduerfis inter se uultibus ac manibus in eodem corpore: qui tamen parū uixerūt. Nec longe post duo succellere prodigia, quæ fidem omnem excedunt. Duarū uirginum altera ex canis concubitu semicanem peperit. altera nuptiarū die subito erupto genitali uir marito apparuit. Vterq; igitur casus ad eundem pontificem expiationis gratia meo fratre Mario cōsiliante relatus. & Minotaurum quondam monstrum, & Plinij uerba credibilia fecere, L. Colsitium in Africa factum ex fœmina marem in simili die se uidisse testantis.

Nantæ siue torporis genera diuersa esse, diuersisq; è partib. corporis oriri con- Infan- stat. Celsus in primis ura narrat. Phrenesim, cū qualdā uanas imagines, quam- gener- uis adhuc sapiat, accipit. Pericula est, cū illis imaginibus addictus est. De phre- Phrenesis nesi Possidonius græcus autor in hanc sententiā scribit. Tumor est membrana rum circa caput cum febri acuta mentē alienans: rarissimè accidit in prima febre, plerisq; in quarta quinta seu sexta, prouenit è flaua bili. Eius tria genera. Quidam in Phan- tasia tantū læduntur salua ratione & memoria, quanquā male imaginant, bene iudicant. Alij & rationē deperdunt incolumi memoria, amissa deniq; memoria omnia funditus ruz- unt. Quapropter eius status considerandus, ut ait Rufus medicus. Si humida, & profundos Rufus me- somnos facit: si sicca, uigilias: si humida cum paruo frigore, stultitiā. Eius unicū & præstan- dicitis tissimū remediū corpus extra intraq; calefacere: præterea uinū album ac tenue. Aqua om- nino inutilis, cum eam humidam, uenus quoq; frequens frigidam & humidā reddit. Hæc Rufus. Alterū insanitæ genus sine febre in omni tristitia uersat, quā uidetur bilis atra mo- Tristitia uere. Huic utilis purgatio sanguinis, & abstinentia, præterea obturganda uana tristitia, spes animi ei proponenda, eius opera aliqua laudanda. Tertium genus Melancholia dicitur, quæ uel in Melancholia cerebro, uel in toto fit corpore: Ex his quidam imaginibus non mente fallunt, ut Orestes & Ajax. Quidā animo desipiunt, subito enim terreri & expauescere huic morbo prodest. Si in tristitia, nigrum ueratrū, Si in hilaritate insanit, album dandum. In hoc genere cauenda solitudo, ac cum notis & familiaribus congregiendū, eis præsertim quibus minime con- temptui ac negligui sit. Mutandæ item regiones, & cum mens redit, annua peregrinatio ne utendū. Memorantē & à Marcello medico species illæ Melancholię Lycantropia & Cy- Marcellus nantropia, quibus noctu excitantur, & more canū aut luporū perambulantes usq; in diem medius & monumēta. Nosces eos colore pallido, lingua sicca, cauis oculis, ulcerosis cruribus. Ma- Lycantropia nia, ut Archigenes & Possidonius scribunt, sine febre generatur ex multo sanguine corru- Cynantropia pto ad cerebrum confluentē. Cui sæpe ebrietas, quandoq; flaua bilis in causa est. Ex quo audaces sunt huicmodi, & iracundi, leui quidem de causa. Insuper & hilares aut uano- rifu, aut cantu. Deniq; ratio in his læsa, memoria uero incolumis. Erotes ἐρωτες quoq; in- Erotes ter Melancholię morbos à Paulo ponunt, qui nimia amoris cura in ægritudinē ueniunt, oculis sunt cauis, obductis supercilijs. Curant uini potatione, balneis, spectaculis, & alijs rebus iucūdis, quibus mens blande ab ea cura auertat ac delinias. Præter quæ & metu & alijs curis amorū cura extinguit. Est & Lethargus morbus Phrenesi cōtrarius: hic pugil, Lethargus ille dormitās: hic è flaua, ille ex atra bile. Lethargo cōsanguineus ueternus, quæ græci vo- Veternus θηρόργυ, alter obliuio, alter somno semisepul. Catache & Cataleptis morbi, medius inter Catache Lethargū et Phrenesim, ex humore melancholico cū febre uenit, similis Lethargo, quādoq; Cataleptis uidetur dormire, quādoq; oculos apertos ueluti cōcretos & immobiles sine sensu habere. Motum

Caros Motum arteriarum parvū ac pigrum. ex Aetio. Caros quoq; somnolentiae genus ἀπὸ τῶν
Sopores λαρῶς, id est, capite: Plinius Sopores conuertit. Scotoma & Scotomatici, quē nos morbum
Scotoma uertiginem appellamus, cum tenebrae ob oculos uolūtur, ut aiunt Archigenes & Posido-
 nius, procedit ex uaporibus ad cerebrum delatis. his oculorū hebetudo, aurium sonitus,
 semifurditas: quod accidit plerunq; cum surgit ē somno aut ē sella in ipsa cibi cōcoctione:
Incubus siue uel cum circumactio corporis fit, uel etiā ebrietas, aut saturitas nimia. Incubus, quē graeci
Ephialtes Ephialtem uocant, à quodam, ut ait Paulus, uiro eius nominis id patiente cognominatū.
Perigalion Themison in epistolis Perigaliona eum uocat, quod in eo constituti in somnis strangulari
Themison me- uideant, aut membris aliquib. detineri, aut cadere ex alto, aut uoce, aut uenere parata pro-
dicus hiberi. Cui andus igitur ab initio: Nam inueteratus aut in Apoplexiam aut certe manā ca-
Epilectico det. Prouenit ex atra bile & crasis humoribus ad cerebrū tendētibus. Epilectice ferē limi-
 lis Incubo morbus. Nā quod illi noctu, hi interdū patiunt. Distentio ac spasmus est qui-
 dam totius corporis, pcedens quandoq; ex iplo cerebro, quandoq; ex uentre aut pituita
 aut atra bile. Fit plurimū in adolecentibus, insequunt somnia turbatiora, proximorū obli-
 uio, dolor capitis, pallor uultus. Huius Galenus tris species ponit, omnium enim cōmune est
 cerebrum pati. Quandoq; morbi fit initium aut in cruribus uel coxendice, uel spina. Medet
 Epilectico Asphaltus suffitus, Agagates lapis, cornu caprinū, hircinum hepar cōmadu-
 catū & odor a statū hepatis. Iul. Caesarem succo herbae heraclee cum carne utuli marini ex
 hoc morbo liberatū fuisse memorię proditū est. Apoplexia aut toto corpore fit, aut partim
Apoplexia adfecto, & Hemiplagia dicit. Paralysis omnino ex neruorū resolutione & debilitate pro-
Paralysis uenit, & senibus orit, saepe ex potatione frigida & maxime in febribus intempestiue sum-
 pra, tum etiā ex humoribus frigidis & crasis, & uini immodici usu. Si sine febre, diæta &
 prohibitione noxiorum tantū curandum. Si cum febre, ieiunij, balneis & alijs curis occur-
 rendū. Attoniti, id est, ἀπεπληκτικοί, quando mens & corpus super his sanguis mittendus
Attoniti alui ductione, & ueratro albo utendum. Spasmus neruorum distentio siue rigor. Fit autē
Spasmus ē licitate nimia in euacuato corpore. Hydropticorū tria genera: Ascites, Tympanites, Sar-
Hydropticorū cites. Ascites in medio Peritoneo, & intraneorū aquae immodicæ cumulus. Tympanites
genera in eisdem terē locis spiritus inclusi tumor, ut corpus tympani modo inflatur. Sarcites car-
Ascites nis exturbatio. Communia tamen illa omnibus, Difficultas anhelitus, pallor, pigritia, sitis.
Tympanites **Sarcites** Causa præcipua hepar frigore adfectū, & quandoq; sanguinis euacuatio. Licet enim hunc
 aspicere. Si hepar in frigidā mergatur aquā effundī prius, deinde durari. Hepar em cum
 liene in humorū adfectionibus concurrat, Tympanites periculosior, utilis his potus absti-
 nentia. Memoriae proditum est Metrodorū Epicuri locum huic morbo obnoxii solitum
 quidem bibere, sed paulopost uomere. Hæc ex Aetio. Plinius item dicit equitē Ro. in eo-
Aquaintercus dem morbo paulatim nō bibere adfuisse. Vocatur apud Latinos Aqua intercus. Curant
Ictericus hi quibus abstinentia facile imperat. Ictericus morbus, autoribus Rufo & Galeno dicitur
 ē similitudine animalis, quod *ictis* appellatur: est enim agrestis mustela oculos habēs aurī
 fulgore; eodem modo Ictericī pallor ex felle in totum corpus refuso, nec in locū excremen-
 torum tendente, uia præclusa uesciæ recipientis sel. Quapropter tam ex splene adfecto q̄
 hepate, pcedere potest. Fit sine febre & dolore ex atra bili: Eminent in uultu oculisq; pallor,
 & ptigritia, ac sine ratione tristitia. Diuersa quoq; obijciuntur phantasmata. Nulla cibi appe-
 tentia, Styptica aluus, alba excrementa, ut Alexander ait in problematis. Plinius uero dicit
Morbus Re- Ictericum eundem esse cum Arquato seu regio morbo, ab Icterone aut, quē nos Galgulfū
gius dicimus. Appellatur aut regius, quod, ut ait Celsus, apparatu regio & lautitie & ludis exhi-
Arquatus larandus hic morbus est. Arquatus uero ut Festus ab arquis ecclestis colorum uarietate,
Morbus comi- quos facies adfectorū reddit. Comitialis morbus, quādo quis subito cōcidit, ex ore spuma
 mouetur; deinde paulopost ad se redit, magis uiros q̄ mulieres infestat. Solet tamen esse
 non periculosus. De hoc multa Celsus. Etymum eius deducitur quod in comitijs plerunq;
 ubi turba maxima, frequēter solebat accidere: uel quod si forte alicui accidisset, comitia di-
Lunatici mittebantur. Hos etiā uulgus Lunaticos appellat. Apuleius à graecis morbum hunc diui-
 num etiam uocari dicit, quod in eo pars quoq; rationalis animę tentatur, ac de statu detur-
 batur. Dicitur item caducus à cadendo eodem teste autore, cui Theophrastus librum dica-
 uit. Aristoteles in problematis dicit, si in dextrum corruat latus, difficiliorē eius esse cura-
 tionem, Optimum autem huic remedium pellis stellionis more serpentis recenter exuta.
 Animī

Animi defectio, quam Graeci ἀνοησίαν appellant, cum febre & sine febre solet euenire Animi de-
 ob manifestam causam, uidelicet ob nimia sanguinis seu uentris euacuationē, uel ob con-
 tinuum motum seu dolorem: cui medetur eorum prohibitio, per quæ in morbum incide-
 rint. autor Philomelus. Tabis genera tria, Atrophia quando corpus non alitur, continuo Tabis ge-
 aliquibus decedentibus, & nullis succedētibus: ac summa macies oritur. Cachexia *καχexia* uera
 ubi malus corporis habitus, ex qua omne alimentum corrumpitur. Quod ferē fit cum lon-
 go morbo corpus extenuatur, etiā si ab illo uacauerit, tamen refectionem ob debilitatē *Cachexia*
 non accipit. Archigenes medicus ait pueris & senibus id plerunq; solere euenire. Quan-
 doq; uero ē soliti excrementi retentione. Tertia phthisis longe periculosissima. Omnes ferē *Phthisis*
 à capite, inde in pulmonē distillant. Huic accidit exulceratio. Ex hac uero leuis febricula *Exulceratio*
 fit; quæ quanquā cessat quandoq; reuertitur. Frequens tussis est: Pus excreatur: interdum
 cruentum aliquid, huic utilis nauigatio, ex Celfo & Aetio. Perniones uocantur in frigore *Perniones*
 combustis ac torpentibus: quibus, ut ait Aristoteles in Problematis, aqua frigida medet: *Intertrigo*
 calida ab initio cauenda. Intertrigo nostris hodie medicis cancer uocatur: quando nerui in
 aliqua corporis parte contrahuntur. Hanc Caro de re rustica sanare docet, si firculus ab-
 synthij pontici sub anulo feratur. Haud longe à remedio quod Anglorū reges item in anu-
 lis quibusdam hodie diuino beneficio præbent. Plin. remedium tradit ad intertriginem &
 alarum uitia, qua propter nonnulli alium putant esse morbum.

IMPETIGINES, ABSCESSVS, VLCERA

IMPETIGINES ulcera & abscessus quæ certis membris proueniunt supra De elephantia
 enarrari. Nūc uero quæ toto corpori. Inter quæ primū Elephantiasis dicitur *Elephantiasis*
 da, quam Paulus elephantū uocat. De qua Archigenes graecus autor & anti *Leontiasis*
 quus sic scribit. Elephantiasis uocatur apud quosdā, quod eius animalis cutē *Satyriasis*
 ob asperitatem referat. à nōnullis Leontiasis, quod eo morbo correpti frons
 leonis modo corrugetur. Satyriasis etiam dicta quod luxuriosis hominibus sicuti sunt Sa-
 tyri, eueniat, uel quod ora satyrorū pictorum foedissima referant. Morbus sanē aspectu te-
 tro, ulceribus plenus, squalenti ore, dolorq; & pigritia iugiter, nulla cibi & potus uoluptas.
 Fugitur eorū congressus, quod in opinione sit cōtagionis: Incurabilis sanē morbus ob la-
 tentem causam, quod antequā apparet in cōperit. Viris frequentius quā mulieribus ob
 caliditatē & libidinē, effectū uidimus cuiusdā diu adfecti, ulro sibi coles abscindendo cu *Castratio*
 ratus est. Itaq; eius postea exēplo plures. Indicio id maxime est, quod mulieribus aut pue- *maximum*
 ris raro, eunuchis nunquā uenit. Sed quanq; curatu difficilis, tamen hæc tradunt remedia. *remedium.*
 Ab initio ex dextro brachio sanguis mittendus. Post hæc pharmacū hoc uidi institutū. A *Pharmacum*
 ceti optimi & Cedria simul cyathū. Brassicæ aquæ cyathos duos misce, & da ieiuno ma-
 tutinis. Deinde uesperī da panē hordeaceū proportionē stomachi cum aliqua leuūm au-
 cularū. Hoc utere remedio semel aut bis in hebdomade, durate morbo. Critonis item me- *Critonis me-*
 dici aliud traditur remedium. Gummi album, nitri spumā seu nitrum coctū, thus, sulphur *dicit remediū*
 ex gleba quod nō sit ignem expertum, æquis partibus aceto dissoluta, & cōtrita in pastil- *aliud.*
 los redacta in umbra liccato; deinde, cum fuerit usus, cum aceto dissoluto & ungitō. Cel- *Celsus*
 sus sic scribit. Elephantiasis ignotus in Italia morbus: frequēs in quibusdā regionibus. To-
 tum corpus adficitur, ita ut ossa quoq; uitari dicantur. Summi pars corporis crebras macu-
 las, crebrosq; tumores habet. Rubor harū paulatim in atrum colorem cōuertitur. Summa
 cutis inæqualiter crassa tenuis dura mollisq; quasi squamis quibusdā exasperata. Corpus
 emarcescit, os, suræ, pedes intumescunt. Protinus ergo inter initia sanguis per tridū mitti
 debet, aut nigro ueratro uenter solui. Adhibēda tamen quāta sustineri potest inedia: pau-
 lum deinde uires reficiēda & aluus ducēda. Post hæc ubi corpus leuatū est, utendū exerci-
 tationibus, præcipueq; cursu. Sudor primū laboris ipsius corporis; deinde siccis sudationi
 bus euocandus. Iridio adhibenda: balneū rarū esse debet. Cibus sine pinguis, sine glu-
 tinosis, sine instantibus, unumq; præterq; primis diebus rite datur. Hæc Celsus. Plin. autē *Plinius*
 libro xxxvi. Elephantiasis Claudij Cæsaris principatu primū ex Asia in Italiam uenit, qui *Lichenes*
 celeriter restinctus est. Lichenes graeci dicunt, nos Mentagrā, quando à mento prius orie-
 batur. Dein elephantiasim à similitudine cutis Elephantis, citra dolorē & perniciē magis
 foedus quā periculosus, in nare primum ueluti lenticula inualescente, deip tota cuti cicca
 tricibus operata. Aduenit remediū ex Aegypto pro creatrice eius mali, & cū in reges inci-
 dit

Pfora
Lepra

Serpitiones
Cnephmus

Alphi

Rubrica
Nigra

Albugo
Erysipelas

Herpes
Lenticule

Myrmecia
Verrucæ

Noma
Pustule

Papule
Phydracium

Epiphytis
Scabies

Gangrena
Sficeus

Carbunculus
Carcinoma

Therionia

Ignis sacer

Cleomenes
medicus

Chironem ul
cui

Ulcera hi
berna

Struma
Meges chi
rurgus

Cirson
Scirrum

Phyma

Phygeton

differet, populis funebre. Balnei folia temperabatur humano sanguine ad medicinam eam.
 Anno quoq; Sal. D. X. V. sub Heracio principe, etiã morbũ hunc in Italia serpere iterũ ce
 pit, & Dentedit Pont. sanctissimũ quendã eo correptum sibi obuiũ osculo liberauit e
 memorie predictũ est. Nostra deniq; tempestate M. C. C. X. C. V. rursus apparere cepit:
 durat in hũc diem, nullo adhuc reperto remedio, quanquã pauci admodũ pereãt. Pfora &
 lepra quadã similitudine cõiuncte, Altera magis summa pelle uersã: Lepra uero altius pe
 netrat. De Lichenis supra dixi ex Plinio, uocari à græcis, quã nos elephãtialim. Genus ab
 Actio scribit impetiginis toto serpentis corpore e crasis proueniẽtis humoribus, solentq;
 in pforam aut leprã conuerri. Quibus occurrit phai macis desiccantibus. Serpitiones quĩ
 rubet cutis cum pustulatũ extensione, à serpendo dicitur. Cnephmus *ληνισμος*, nos pruritũ dicitur
 cimus, si lenescit cõtingat uix erit curabilis, aliqua tamẽ ex parte leniri poterit. Alite ue
 ro xatili ex malis prouenit humoribus, si primũ purgandi, deinde extrinsecus abibenda
 remedia maxime lauacris. Alphos nostri Rosiones appellant. Harũ quatuor genera Celso
 cõmemorantur. Prima omnĩũ leuissima, quẽ dura est ac scabiem refert. Alterũ genus simi
 le Papulis quã Rubrica cognominatur, squamis summã cutem occupantibus, roditq; ma
 gis. Tertiuũ deterius, quod nigra appellatur, crasior & durior ex atra bili procedens, ac ser
 pit magis, ac magis rodit. Quartũ colore subalbido, quã græci *αδωκίη*, latini Albuginẽ uo
 cant, ac ex glutinosa pituita procedit. Sanẽ in hoc genere si frictioe panni rubor appareat,
 spes est curari posse: si in albo persistat, nequaquam. Celsus. Erysipelas, ut ait Galen. fit ex
 feruẽti tenuiũ sanguine. Herpes ex flaua bili humor, late corripens totũ corpus, ut nomẽ
 indicat. Lenticulẽ quoq; ac Myrmecia, Verrucq; Noma impetiginũ genera. Pustulas *φλυ
 κταινες* græci uocant. Trium generũ reperuntur. *Ζωοθηρα* quã Plinius eruptiones pi
 tuita, aliquando papulas uocat. Pydracũ paulo diuis ac subalbidũ. Mendose apud Cel
 sum Phydracium legitur. Epiphytis tertiuũ genus pustula, ut ait Synchius in cõmentarijs,
 parua admodũ, non ita maxime infestans in tibijs præsertim. Scabies quoq; ex qua pustu
 læ oriunt, quaedã est humida, quaedã sicca, nõnulla cito serpit, reuertiturq; certo anni tem
 pore, asperior omnibus & difficilior curatur. hæc *εξυια* græci dicit. Gangrenã Galen. uo
 cat, quando tumor ingens adhit membrũ aliquod, cui nisi succurratur ad uicina serpit in
 ficitq;. Quando aut tale membrũ ita patitur, ut sine sensu maneat, non Gangrena sed *σφέ
 κελος* dicitur, quod malum omnibus accidit ossibus, quando caro circumstantiã corrumpit, ut
 sit necesse præmortuam partem incidere, ne ulterius serpat. Carbunculus, quẽ anthracem
 græci appellat, quod non aliud peius, rubore subliuidum abscessus ex atra bili. Carcinoma
 minus periculosum, quod maxime in superiorib; partibus cit ea faciẽ, nares, aures, puenit.
 Therionia penultima producta id per se nascitur uitium, ulceri ex alia causa factõ superue
 nit. fit sepe ex his ulcus serpendo, *φαιγέδαινας* græci uocãt, quasi ossa penetrãdo uelociter
 corrodit. Ignis sacer inter mala ulcera, cuius duo genera. Alterũ subrubricundum, quod fit
 maxime in pectore, aut lateribus, aut plãtis. Alterũ in summa cutis exulceratione, sed sine
 altitudine latũ, subliuidum solet auribus maxime euenire. In hũc morbũ græci *εσάρυ νόσος* uo
 cant. Dicit enim sacer, ppter admirationẽ, ut ait Cleomenes, quod nihil habeat simile cum
 alijs morbis, curaturq; ex citationibus uel incantationibus. Aelianus uero ob Hercule dicit
 qui eo tenebatur sacru appellari. Chironẽ ulcus appellat, quod est magnum nullo do
 lore nullõue periculo, nec facile sanescit. De hoc supra cũ de eruribus agerẽ dixi. Ulcera
 autẽ hyberna præsertim pueris in pedibus & digitis oriuntur cum inflammatione mediocri
 & exulceratione. Struma tumor in quo subter concrete quaedã ex pnie & sanguine quasi
 glandule nascunt, maxime in ceruice, sub alis & unguib; manus, ut ait Meges Chirurgus.
 Nonnulli Strumam uocari eam putant quam græci *κισθη* seu *σινίση* uocãt. Actius cirson
 esse dilationẽ uenar, quandoq; in temporibus & dydymis, & coxis proueniẽs ex atra bili.
 Scirru tumor est prædurus, ut nomẽ indicat græcũ, & insensibilis, uixq; curabilis, ut idem
 autor. Furunculus tuberculũ est tantũ cum inflammatione & dolore, quod in pus ueniat.
 Phyma tuberculũ est Furunculo simile, sed rotãdius & planius, & sæpe maius. Nã Furun
 culus oui dimidiũ magnitudinẽ non excedit. Phyma quidẽ maius, sed inflammatione, & do
 lore minus, in pus etiã uertit. Nascitur in pueris, in iuniorib; minus, in senib; nunquã. Phy
 geton *φύκετρον* tumor latus quidẽ, sed non altus, in quo quiddã pustula simile est. Dolor
 distentioq; uehemens. Fit maxime in uertice, aut alis, aut unguibus. Nostrũ panem à simili
 figura

figura id uocant. Thymus uerrucula Aegyptiẽ faba magnitudine, qui florẽ eius repræsen
 tat, ut ait Pollux. Cerion *λευκον*, acre genus ulceris ac laui similitudine. Sunt duã species. Cerion
 Alterum subalbidum Furunculo simile, sed maius cum dolore maiore. Alterũ minus uer
 pra corpus, cuius ulcus latũ, subuirtide, subpallidum magis exulceratũ. Acrocordones uer
 rucis similes sunt, ubi sub cute coit aliquid durius, & interdum paulo asperius. Terminthi *Terminthos*
τερμινθοι, Tumores in corpore nigro colore rotundi & oblongi similes Terminthi fructi
 bus, ut Dioscorides & Alexan. autores. Oribasius uero Phymatis genus Terminthion di
 cit cui bulla adiacet nigra, quo adempto altud inferius nascit, *δδιλω* tumor ex crasis humo
 ribus in locis maxime carnosus consistens. Leuis quidem, quando summa cute. Si uero pe
 netraverit altius dolores adfert. Rupta quẽ græci *ρηγματα*. Cõuulsa quã *σπασματα*. Rupta
 do uidelicet non ruptũ *ινας*, id est fibra, sed laceratũ sunt & uulsi, ut ait Paulus. *εγχευων* Reiectio san
 quando casu aliquo aut pondere caro fracta sanguinẽ atterit. Reiectioẽ sanguinis græci *γυνίς*
εναργον appellant. Celso lib. iij. trium generũ sunt. *δίασησις*, quando exesa parte aliqua *διάρροσις*
 sanguis expuitur. Regmo casmus quando ruptura id contingit. Anastomosis, quando ue
 narum alciuis ore putrefacto effundit. Apofsemata *επισηματα*, Celsus abscessus interpre
 tatur, Corruptioes sunt & mutationes carniũ seu carnosorũ, uidelicet musculorũ, uena
 rum, arteriarũ. Horum aliqua in tunica concluduntur, ut Atheromata, Steatomata, Me
 licerides. Aliqua sine tunica cõsistunt nomine generis uidelicet Abscessus appellati. Apo
 stema plerunq; tumor consequitur inflatione loci cum dolore & febre. Ab initio rubra, &
 dura, ut & pondere uideatur ea pars suspendi. Noctu præsertim infestans, ut Actius autor. *Steatomata*
 Pistulas aut græci *σθελυπας* dicunt; quã, ut ait Celsus, toto corpore ferunt. Sunt em̃ ulcera *Melicerides*
 alta, angusta, callosa. alia rectã, alia transuersã, simplices, binã, triplices. Pestilentia quocq; *Syringæ* seu
 non prætereunda, quã Homerus *νόσος* tantũ eam uocat, grassatãq; in campis olim græco
 rum dicit. Sed & apud Liuũ, ceterosq; autores sæpe fuisse legimus, uerũ nullum huic un
 quam remediũ adhibitum, præterquã fugã ac secessus, quemadmodum hodie uidemus.
 Tantum apud Herodianũ inuenio in Cõmodo, uigente in Italia peste, præsertim in urbe
 ob aduenas undiq; sine discrimine eõ aduenientes, ex consilio medicorũ Laurentũ seces
 sisse, quod acris frigidioris adflatu & odore Lauri eius regionis, periculũ euitarent: ualere
 enim plurimũ aiebant ad eius uitandam contagionẽ odoramenta. Quocirca in urbe ipsa
 Roma pleriq; unguentis suauissimis nares atq; aures opplebant, suffitũq; adlidue uteban
 tur. Hæc Herodianus; apud alium nullum item reperto, quanquã Liuus in quodam loco
 ob pestem euacuatã urbem dicit, nec propterea militũ numerũ scribi potuisse. Id ex mortĩ
 bus, non e secessu cõtingit. Contra eam remediũ excellens Rufus tradit, quod frustra nunq;
 adhibitũ testatur. Aloes partes duas, ammoniaci thymiamatis totidem, myrrhã partem
 unam contusas ex uino colluio, deinde dimidium quotidie cyathum sumito.

FEBRES

A C T E N S hominis descriptio, una cum morbis qui singulis membrĩs acci
 derent: nunc quando cõpimus, ex eisdem autoribus prosequemur ea, quã to
 to simul corpori eueniunt. Igitur in hoc genere humores occurrunt græce *χυ
 μοι*, quos ueterũ quidam tres nõ amplius posuere, propterea quod simplex san
 guis inter nutrimenta sit, corruptus uero in bilem aut atram aut flauã conuer
 titur. Non concoctus aut pituita dicitur aut acida, aut falsa, aut crassa, aut tenuis. Hinc in
 flammationes procedũt, quas græci *φλεγμονας* uocant, quã generatim cunctis sese immi
 scent malis, ubi hæ notã quatuor cõcurrũt, rubor, tumor, calor, & dolor, ut ait Celsus: que
 cuncta Febris ante omnia conueniũt. Hæ autẽ innumerabiles sunt, sed legitimã seu ca
 tholicã tantũ hæ: Quotidiana quã certum periodum habet, & aliquando desinit. Pituitõ
 sis accidit, ut Galen. ait, ac hyemis tẽpore, pueris præsertim & senibus ob nimĩũ cibum.
 & in uita maxime ociosa, ac in humidis & frigidis locis. Primo die citra frigus, sed pcedẽ te
 tẽpore modicũ frigus, potius q; calor. Motus arteriarũ inæqualis, sitis minima, cibi nunq;
 inappetẽtia. Celsus ait si in quotidianis febris corpus robustũ, tertio quoq; die cibus su
 mendus ut altero purgetur, altero sustentet. non item in continentibus, ubi corpus magis
 adfligit. Paulus hos primis diebus oximelle curare iubet, & his quã ad pituitã in cõsionẽ
 faciũt; sequentib; uero alii euacuatione, sæpeq; ex cibo, raphano uomitionẽ puocare, de
 niq; rebus cõpellẽtib; humorẽ. Hæc græce Amphemerina uocat: Ephemera uero pau
 C c 2 roxylinus

Tres humores

Inflammatōnes

Febres

Quotidiana

Amphemerina

Hephalus oxyfinus seu febris unius diei est, seu sola sit, seu tertio quoque die redeat, ut in simplicibus tertiana. Hephalus quæ nostri medici lentâ ac flegmaticâ uocant, ex genere item pituitosorum ac quotidianarum, eodem ferè modo curanda, nisi quod pituita frigidiore est. Nam *hepalia* **Putris** dicitur quasi *ήπιος ἀλαίνω*, id est, leniter calere. His proxima Putris febris præce *ήπιος* *πρωίω*, cuius nulla manifesta sunt signa, neque rigor apparet; pullus autem arteriarum inæqualis, urina indigesta, calor magnus & fumolus. Huic missione sanguinis occurrendum, deinde **Continua** putris euacuandus humor, balneisque ex aqua dulci utendū. Continua seu cōtinens, quæ *συνεχής* sine remissione est, quæ Galenus homogeneâ quodiam appellat, nisi quod hæc desinit, illa nunquã: sicuti Tertiana Hemitriteo. Denique ea est quæ inclinata tunc absque febre non restat, sed tenuior perseverat, quapropter unus tantum paroxysmus usque ad extremum durat, modo leuis, modo feruens: sic item in eo languis erit, pullus quoque arteriarum uehementes & acuti, urina parum à sano distans. Remedium præsentissimū sanguinis missio, si per alia licebit. Quæ autem nunquã inclinatur, de genere acutarum seu combulliarum est, cuius signa lingua nigra siccaque, excrementa lutea, uehemens sitis, iniquis nocturna, interdum mentis alienatio. In hac alterutrum faciendum, aut separare bilem aut extinguere. Separatur autem per sudores, uomitiones & excrementa. Extinguitur autem per frigidas portiones, ut aqua melicratis, oximellis, & his similibus. Celsus ait. Quisquis intolerabilis dolor est, uiscerum aliquod adlectū aut collisum intus significat. Si rubet corpus, si uena tumens, si febris uehementis, sanguis mittendus. **Efficax** Efficax quam latine habitalē dicere pollumus, robustis iam contingit, non tam humidioribus, leniterque ita oisibus inhaeret, ut uix sentiat, donec paulatim corpus absumat. ex Quotidiana enim in hanc, ex hac in Phthisim facile deuenitur. Huic igitur quod siccitatem extremâ inducat, maximū remediū humidorum diæta, uelut Præparata sorbitioes & panis madidus in frigida portione, nisi aliqua fuerit **Tertiana** extra inflammatio. Balnea insuper maxime necessaria. Tertiana uero teste Celso duo sunt genera: alterum eodem modo quo Quartana, quum uno persistat integra, tertio redit, quum simplicem uocant. Alterum longe periculosius, quum tertio quidem die reuertitur, ex *xlviij.* horis serè *xxxvi.* per adhesionē accipit, interdum & plus, neque ex toto in remissione desinit, sed tamen leuius est. Id genus plerumque Hemitriteum uocant, non quod semitertiana sit tantum, ut nomen demonstrare uidetur: sed quasi supra tertianā semitertiana. Tertianas omnis est flaua bili uult Paulus originē habere: ab initioque horrore inferre ac sitim: quapropter ætatis tempore plerumque ueniunt. Curantur alii deiectione, tum urinae prouocatione per mellia clymata & anethi seu apij portionibus. Si uero signa cōcoctionis ac roboris sint, adhibenda & balnea ex aqua dulci & calida absque nitro sale ac sinapi. uino autem penitus abstinentur, sed iam morbo prope superato, modico ac tenui beneque diluto utendum. Quartana est frigido humore, atraque bili nascitur, par horrore tertiana, sed calore interior, ex quo autumno plerumque prouenit. In eius cura mitius agendum: neque dura adhibenda medicina, nisi forte sanguis abundet tunc mittendus. Diæta utendum ex his quæ non inflent, neque frigida sint neque humida. Uino quoque tenui & albo. Tria insuper Piperis grana ex aqua quoti die deuorata magnopere iuuabunt. **Signa mortis** Signa mortis inter alia ab Hippocrate dicta, si aspectum auditumque sine causa morbo adfectus fugit. Si albu oculorum glaucescit, si semiapertis dormit oculis, si resupinus iacet, si præter decorem membra detegi non curat, si in somno dentibus colludit. Ad hæc stragulae uestis plicatura, Motus arteriarum densus ac minutus. **Dies critici** Longitudo autem ex diebus criticis indicatur. Hos Celsus multos esse dicit. Summā tamen esse potestatem vij. xiiij. & xxi. Si impari die lebris discesserit, recidiuā Hippocrates timebat, Pythagoram imitatus, qui impari numerum inausum dixit. Asclepiades nihil differre putabat, quum non dies, sed adhesionē in morbo considerare oporteat, quam graeci paroxysmum uocant. Decessio quum inclinatur, Remissio quum desinit, Integritas quum abest. Fallacissima præterea signa in febribus, arteriarum motus & urina. Consideranda medico sexus, ætas, locus, tempus. Asclepiades aegroto quarto die prius per omnia fatigato cibum dabat, in quo non certum aliquid, sed tantum secundum uires eius dabat.

DE ALIMENTIS ET EXCREMENTIS

CONSIDERATI S hominis partibus quæque toto accidunt corpori, nunc alia circa cōtemplanda. Quoniam ut ait Hippocrates, Homo ut plerumque animalia cibo, potu, & spiritu alitur. Cibus ipse in uentriculū demissus, quæ Pericarpion uocat Aristot.

Pericarpion

Aristot. quatuor ut ipse ait, uarietates agit, Digestionē, Murationē, Elizationē, Assatio nem. hoc est *πέψιν, πέποιωσι, ἐψησιν, ὀπήσιν*, atque hæc oia si calorē nactus fuerit. Si frigiditatem his cōtraria peragit, *ἀπεψιν, ὀμωσιν, μάλωσιν, σπρόδωσιν*, hoc est, indigestionē, cruditatem. Cur autem post cibum frigus oritur, causam Aristot. in probl. dicit esse cibum ipsum, qui cum frigidiusculus sit, naturalē calorē subito sumptus uincit magis quam ab eo uincat. Hinc omnis cibus bifariā diducitur, in nutrimentū & excrementū, hoc est *τροφικὸν καὶ σφίσιμον*. oritur Nutrimentū quod est cibo necessariū ad alendū corpus sumit. Excrementū uero nutrimentū reliquit. Quod idem autor bifariā ait excludi. aut locis secundū naturā certis, ut uenter & uesica. Aut quod præter naturā toto fluit corpore, ut sudor, sanguis, sanies. Quod ex ore naribus auribus fluit, quod colliquamentū uocat. his senes magis abundant, ut ait etiā Alexander in probl. quoniam minus ob frigus concoquunt: cruditas enim auget excrementū, sicuti concoctio nutrimentū. Inter excrementa pilis quoque connumerant, & ungues, & cornua. De pilis Aristot. ait, quod eorum diuersitate coloremque in cæteris animalibus cutis causat. In homine uero nihil cutis coloris, quum multi albi pilos producant nigros, causa est cutis teneritas, quod ob debilitatē uim quidem pilum mutandi non habet, uerū colores ob solem uariat, & morbum qui *ἀδυνα* dicitur, ubi est cute exulcerata pilis cōsurgunt albi. In canitie uero quæ morbus est pilorum, & ob deficientē calorem simul & humorē naturalem prouenit, & a temporibus ubi minimū est humoris, incipit. Equi quoque inter animalia soli in eadem parte canescunt per ætatē, & fului citius quam nigri. est enim fuluitas pilorum ægritudo quædam, debilia uero senescunt omnia citius. Proueniunt etiā cani quandoque ex calido simul & humido. Indiciū est, quod quidam celeriter ueniunt, nullum uero siccū cito nasci contingit. Ac album potius pilum calida faciunt: nigri uero frigida, sicuti & plantis cōtingit. Nam calidis plus inest & spiritus & humoris. Aer uero perspicuus albedinē facit, ut in spuma & in niue fit. Indiciūque sunt partes quæ sub uentre animalium sunt, albiora existantia, quod humidiora. Caldiora igitur non solum alba, sed ad uescendū dulciora. Concoctio enim & maturitas dulcia faciunt: Cōcoctionē uero caliditas. Differunt pilis mollitie, duritie, longitudine, breuitate, rectitudine, multitudine, colore. Denique pilos uarios uaria facit cutis, tenuis, crassa, densa, rara. Defectus pilorum caluitiū dicit. Caluescunt homines, ut arbores folijs nudant, interdum humoris calidi penuria. Humor enim calidus pinguis est. Ex quo in olearum genere non accidit folijs deseri. Argumēto in primis sunt pueri & foeminae, & eunuchi, quod defectus caloris caluitij causa sit: cum hi minime caluescant, quoniam geniturā non emittunt, quæ calorē humorēque secernit. Pars etiā anterior capitis, ut debitor, tantum caluescit. Debilia enim parua intercedente causa patiuntur, hæc ex Aristotele. Alexander autem in problematis ait, quod & ex siccitate caluities, & humiditate canities, non naturali utraq, sed accidentali & uitiosa prouenit. & ea demum causa, quod parti anteriori capitis, & non occipitio canities cōtingat: quod hæc pars humidior ob cerebrū sit, non humiditate naturali qua pueri, sed corruptiua qua senes. Caluitij autem ratio contraria ex siccitate prouenit: item uitiosa in eadem parte ex futura & rima capitis exhalante humiditate: & ideo serius canescunt, sed citius caluitiū patiuntur. Occipitium uero quamuis siccum reperitur, ideo non caluescit, quod ea siccitas naturalis & non ex uitio, quia pars inanis & uacua est.

DE PARTITIONE MEDICINÆ, ET EORVM quæ pertinent ad sanitatem.

VNC pauca quæ ad habitum hominis ualitudinemque pertinent, si prius generatim medicinæ partes explicauero. Igitur triplex à Celso diuisio ponitur. Prima in arte trifariā, Methodice, Empiretice, Theorice. Altera circa curam, item trifariā, Pharmaceutice, Diætice, Chirurgice. Tertia diducta in partes duas, Hygionem id est sanatiuū, & Therapeuticam, id est curatiuū. Erasistratus & Erophilus primi se empiricos dici uoluerunt, simplicibusque mederi tantum ceperunt, multaque de facultatibus medicamentorum tradidere. Zenon & Andras primi excutionem tentauerunt hominis dānati à rege sibi cōcessi, donec Asclepiades ex magna parte usum medicamentorum sustulit, ad solum uictum redigens. Ex his duobus alterum altero indiget, & uictus quandoque medicamentis, & medicamenta uictus ratione. Chirurgicam uero primus Hippocrates excoluit. Hinc diducta in plures: Philoxenus, Gorgias, Softrati duo: Romæ quoque Tyrhōn & Euelpectus, Mages. Ars ipsa autem est in carne aut ossibus. Si circa ossa, aut

Methodice
Empiretice
Theorice
Pharmaceutice
Diætice
Chirurgice
Erasistratus
Erophilus
Zenon
Hippocrates
primus
Chirurgicam
excoluit
Perfracta
Perfracta

Luxata perfracta, aut luxata, quæ græci *λατὰ γυναικῶν* & *ἰσχυρὰ γυναικῶν*. Luxata sunt quædam articulus seu membrum in proprio excidit loco in alium, unde uolunt. nus impeditur. Et itaq; **Habitus** consideratis ad hominis habitudinē ueniam. Galenus in libro *ὑγιεινῶν*, C. primi habitus hominē signis extrinsecus notat. Si res naturales corpore unumq; probe gesserint: sensu ualuerit, mediocriterq; omnia egerit, probum habitū mensurat. Calidi humoris **Signa** Calidi bilis signa. Ingressus celeritas, aspectus uegetus, color rufus, cinis niger, corporis gracilitas. Pituitosos humidusq; indicat pinguedo, obesitas, corpus delicatū ac glabrū, thorax angustus ac tenuis, alba cutis, capillus suffuluus præsertim in iuuenta, uenę crassa, nutquā caluitium, Præterea animi timor, torpor ac pigritia. Atram bilem sequuntur asperū & gracile corpus ac glabrū, sine uenis, sine musculis, tum in rebus dissimulatio. De atra bili **Atræ bilis** Aristoteles in problematis sic ait, frigida est & calida, frigida uarias præbet homini molestias & timores, ut etiā quædam se interimat: magisq; iuueni q̄ seni, quod in hoc naturaliter sanguis frigidus existat, in illo per uim. Nam omnia naturalia salubriora sunt, & calor magis quā frigoris. Melancholici oēs natura, ingenio, arte aliqua præcellunt: siue bona siue mala pro bilis atræ dispositione. Cuius clari uiri participes fuerunt: Hercules in primis q̄ eius humoris uis sacro morbo, ut alibi dixi, fuit obnoxius: quapropter facer eius causa dei dicitur esse. Præterea Bellerophon, qui, ut ab Homero ponit, obnoxius in cāpos solus latus inq; aua uenit. Inde suū cor edens, hominū uestigia uitans. Deinde Empedocles, qui se in Aetnā præcipitauit. Præterea Socrates, Plato, abiq; atra bili nō luere. His medet uenus & uinū. Ex his igitur omnibus humidū natura potiores, quo ceteris uegetiores diutiusq; uiuentes, quanquā ab initio peiorem præ se lerant habitū, tempore procedēte quotidie magis conualescunt. Hi natura, parū potant, parūq; cōcoquunt: propterea toto corpore excrementa plurima, plurimamq; materiā putrem emittūt. Ex quo utilia his fuerint lauacra, unguenta, exercitationes. Demū huiusmodi humorē, si recte tractet, adeo Philippus philosopha in quodā libro cōmendat, ut dicat, si seruari possit, immortales esse mus. Et sicco enī initū corruptiōis. Et hæc quidē de habitu, nūc de ualitudine prospera. Quæ, ut ait Celsus, seruat̄ diætā, pharmaco, unctiōne, frictiōne, balneis, exercitatione, uetustate, clara lectiōne. **Exercitationes** sunt arma, pila, curius, ambulatio cū ascensu & descensu, multū sub dio & in sole si caput patiat̄. Horū finis sit sudor, & lassitudo citra fatigationē. Deniq; omnia gymnastica. Socrates, inquit Cic. famem oblonabat ambulando. Diætā, id est, uictus formularis quatuor respicere uidetur, locū, tempus, aetatem, naturā. Semel die uelci hyeme melius, si alius non sit adstricta: mane tamen aliquid cibi, sine potione & carne sumendū. secūda mensa stomacho imbecillo coacescit. Itaq; ei poma palmulaq; & his similia primo cibo adsumēda. Qui cōcoxit, mane tuto surgat: si minus, poterit redormire. Alius ante omnia ducenda: si sit diu adstricta, defectio medicamentis quærenda. Adstricta faciunt labor, sedile, cibus imminutus ex eo quod solitū est, post cibum quies. Anni tempestates cauendę. Frigus corpori tum seni bellacissimū: At idem iuniorib; prodest. Per frigus mens erectior, cōcoctio melior, sed cauetur. Nam immodicū teste Hippocrate uenas dirumpit, ructus & phthisim producit. Calor bonū colorem facit, urinā mouet. At idem concoctionem prohibet, somnū aufert, sudorem digerit. Hæc Celsus diuersis locis. At Plinius libro xxvij. cap. v. dicit Hippocratē scribere, qui prandio abstineant, eorū præcordia celerius consensere. Sed hoc remedijs, nō epulis cecimisse. Frictio, ut ait Celsus, ex Hippocratis autoritate si uehemens est, corpus durat: si lenis, mollit: si multa, minuit: si modica, implet. **De balneis** Quod & Plin. in xvij. libro repetit. De balneis aut Galenus ita refert. Aliqua fieri studio nostro, quædam uero sponte naturæ. Fiunt enī nostro studio calida balnea, si calidis quibusdam immiscenē: uidelicet Nepita, Origano, Hysopo, Thymo, Tymbra, Lauro, & huius generis: ut spasmo & dolorib; multis utilia. De Balneis uero sponte enatis Archigenes ait diuersa esse, nitrosa, salsa, sulphurea, Asphaltica, *στυπτικὰ*, aut terræ aut aeris naturā habētia quædam uero ex his cōposita. Horū autē omnium uis est exiccās aliqua præter hoc. Calfactoria nōnulla præter siccantia. Styptica sunt quidē omnia salsa, & quæ sapiūt æs. Sulphurea neruis & stomacho apta. Quæ uero ferrū sapiunt, lieni & stomacho. Oportet igit̄ balnea ingredi minime turbatum & exercitatū: quoniam corpus obstringitur, ac poris uis aquæ non admittit̄. Sunt & frigida balnea quæ græci *ψυχρολασίου* uocant. De quibus Galen. scribit sanis apta esse. Roborant enim corpus, cutem durant ac densant. Nec tamen omnibus profunt.

profunt. Sed qui alioqui diligenter ac sobrie uiuūt, neq; cibis, neq; uenere grauantur. Oportet aut paulatim assuescere æstate, paulatimq; deinde per hyemem. Nec omnem aetatem, sed annorū xxv. Animo præterea uiuaci ac prompto iuuenes. Sed prius frictiōne, unctiōne, & gymnasio utendum. Deinde frigidam incundum, totumq; corpus mergēdum. Nam una tantū parte merfa, frigus inducit. Sit aqua nec tepida, nec ualde frigida: ubi exitur, a pluribus fricetur oleo corpus donec calefiat. Post hæc cibus copiosus, potio uero minus sumatur. Nam in frigida lauantes melius concoquunt, & sicut minus. Laconicū hoc genus appellatur, quod eo Lacones uterentur. Utebantur & alio modo, sicco uapore ad sudandum. Quod Marcialis aptissime his uersibus describit, Ritus si placeat tibi. Laconicum num, Contentus potes arido uapore Cruda Virgine Martiæ uergeri. Appellatur enim pluribus uocabulis, Laconicum, Pyriaterium, Hypocaustum, Sudatorium, Spheristeriū. Cic. ad Atticum, Laconicum sibi fabricari petit. Columella in primo. Quotidianam crudatatem Laconicis excoquimus, & exusto sudore sitim quærimus, noctesq; libidinibus & ebrietatibus, dies ludo uel somno cōsumimus. Vitruuius libro quinto docet rationem Laconicorum faciendorum, quod rotunda sint, & in medio clypeus gneus dependeat, per cuius reductionem & dimissionem sudationis temperatura proficiat. Erat in eo genus alterum exercitationis, quod ptylissare Galenus *πυλίσσῳ* uocat, id est, summis pedibus ingredi, manibus altera retrorsus, altera prorsus protentis. Spheristerium ex rotunditate dictum idem ferē erat. Trāquillus Vespasianum ait solitum esse ad numerum membra in Spheristerio defricare. & Plinius in epistolis. Apodyterium superpositū est Spheristerio. Galenus Pyrias huiusmodi uocat. Dion lib. liij. Pyriaterion, Seneca Sudatorium. Quid inquit cum sudatorijs, per quæ sicco uapor in corpora exustus includitur? Plinius item in epistola ad Gallum de uilla Laurentina hypocaustum uocat. Applicatū est, inquit, cubiculo hypocaustum per exiguum, quod angusta fenestra suppositum calorem, ut ratio exigit, aut effundit aut retinet. Papinius in syluis. Vbi languidus ignis inerrat Aedibus, & tenuem uolunt hypocausta uaporem. Apodyterium locus ubi se spoliabant. Fricabant aut se strigili instrumento ad hoc apto, Sordescq; eas strigmenta uocabāt, quæ Athleticis ad uigendum uentundabātur. Propnigeon locus balnei ubi ignis præclusus cōstuat. Adiacet, inquit Plin, unctuarium hypocaustum, adiacet Propnigeon balnei. Præterea Calidariū, Frigidarium, quod Apyrotum Athenæus uocat. Solium item ipsum aquæ locum, in quæ defecēdebant. Circa uero lychni fictiles per noctem lucētes, monomyxi, dimyxi, trimyxi, polomyxi, id est angulorum & luminum unius duorum, trium, plurium. Paulus item sic ait. Lauacra ferē omnia sponte nata calorifica & siccantia sunt. Nitrosa & salsa capiti medent, Thoraci, Rheumati, Stomacho humido, Hydropicis, Pituitosis. Sulphurea neruis. Asphaltica sensibus: quæ sapiunt æs, oris uitijs, & uulua angustijs: quæ autē ferrum, stomacho & lieni. Huius ultimi generis est aqua in Volaterrano quæ potatur. Gregorius ad Ro. balnea Christianis maxime clericis uoluptatis gratia omnino interdicit, necessitatis uero concedit. Deinceps pharmaca. Quæ innumerabilia sunt: apud præcos simplicia magis in usu fuere, apud nos frequentius composita. Quæ illi Tetracharmacum, Heptacharmacum, Enneacharmacum dicebant. Clysteria, Balni, nostri suppositoria. Pelli, Pastilli, Emplastra, Cataplasmata, Malagmata, Cucurbitę, Cerota, Elateria, antidota, Acopa, Ca Balni tapotia, Theriaca, Symplasmata, Smigmata, Diaplasmata, Collyria, Epithemata. Sunt uero omnia medicamenta composita molli lana, quæ iceminis subiiciuntur inter naturalia. Pesti Pastilli quos illi *βοτάνων* dicunt, ubi tantum arida medicamenta aliquo humore non pingui, aut uino, aut aceto coquuntur, & rursus cocta inarescunt, atq; ubi usus erit, eiusdem generis humore diluuntur, ac aut illinuntur, aut Emplastris aut Cerotis immiscētur, apti ad recentia uulnera glutinanda sanandaq;. Emplastrū quod liquatū aliquid accipit. In hoc cruda medicamenta per se teruntur. Deinde rursus his instillatur, aut acetum, aut si quis alius pinguis humor accessurus est. Malagmata uero ab ijs duobus differunt, quod hæc maxime ē floribus aut eorum surculis: at emplastra magis ē quibusdam metallicis fiunt. Deinde Malagmata contusa abunde molescunt: nam supra integram cutem injiciuntur. At ægre conterunt̄ ea ex quibus emplastra pastilliq; fiunt. Diaplasmata unctiōnes aut fomenta. quibus totū corpus oblinebant, quorū maxime in balneis usus. Hæc ex Celfo.

PHILOLOGIA

DE SOMNO ET VITAE TEMPORE

De somno & insomnijs

OMNIVM quoque ac vitae tempus hominis, paucis ex ipsius Aristotelis auctoritate attingam. Primum in confesso cum omnibus in eis, quibus cor siue analogum fuerit. Causa humor est cibi, in superiora tendens, deinde paulatim descendens; ante eum descensum nullatenus. Calor enim qui circa est subiecti nutrimenti causa frigescens evaporat. Cum autem omnimoda facta fuerit refrigeratio, subsequitur mors. Quare pueros omnes ac pituitosos ob humectantem naturam plus dormire palam est: labore item fellos, quod hi maxime in liquorem solvantur, & cocotione impediuntur, ex quo plus additur humoris. Nanis etiam par somnus, quod hi partibus maxime augetur superioribus, plusque nutrimenti & propterea humoris ad eas partes ferri sit necesse. Melancholicis secus contingit ob frigus, ex quo non fit evaporationis multum, necque venosi ob pororum penuriam sunt. Vivunt insomnia pueris. Indicium est, cum impetu expurgati, clamitare, moveri. Sed & plerisque praeter hominem animalibus. Divinatio insuper quoadque contingit, verum sobrijs tantum. Necesse enim insomnia, vel causas, vel signa, seu calidum esse. Ad vitae spatium ueniam. Hoc breuiter septentrionalibus ob frigora, eademque de causa & piscibus. Nihil enim magis quam calidum & humidum uitam aut tuetur, aut colit. Quapropter nanis etiam uita longior, quod supernis meritis crassiores uetustioresque sunt, & ideo calidiores, modo plantarum & arborum. haec namque pro capite radices habent, quantoque crassiores, eo plus atrahunt humoris, ac diuturniores fiunt. Haec ex Aristotele. Animalibus quae plures pariunt fetus, aut multum coeunt, breuior uita: ut araneae, piscibus, gallinis, his uero contrarijs longior uita, ut elephantis, serpenti, cornici, auctor Alexander in problem. Arist. item in problem. signa uitae dicit esse dentes frequentes, & lineam per mediam palmam longe ductam. Sed locus expostulat, ut ea quae Mathematici in hominis aetate deprehendunt referam. Iulius Maternus Maternus fatales homini ualdeque periculosos Climaeterijs uocat annos, quasi Cirada rios, ut uox graeca sonat: qui per numerum septenarium & nonarium ascendant: quodlibet enim horum cum eorum conduplicatio cauenda: sed praeter omnia annus sexagesimus tertius, quod tunc uterque numerus concurrat, cum septies nouem eum constituat. Quapropter apud Tranquillum laetatur Augustus in quadam epistola se iam annum climaeterium euasisse.

De uita spatium

Iulius Maternus Climaeterij anni

R. VOLATERRANI COMMENTARIORVM VRBANORVM LIBER XXV.

DE RELIQUIS ANIMALIBVS IN VNIVERSVM

Amphibia

Sine coitu naturae scientia

Vocis diuersitatis causa

Vocis diuersitatis propria

ABSOLVTO iam homine, atque his quae ad eum pertinent enarratis reliquorum animalium historia ex ipso Aristotele, aliisque receptis auctoribus, quoad eius fieri poterit, continenda. Sed prius pauca, quae necessaria uidentur, in uniuersum proloquar. Primo namque satis constat eorum uitam in omnibus reperiri elementis, nonnullorum in pluribus: ut quae uocantur amphibia, extra atque intra aquam agere palam est. Verum alia alibi. Dissertatio ra Asia gignit. Europa fortiora. Africa uero multiformiora. Ex quo pro uerbum est φέρει λυβύη κρινοί. Nonnulla item Ouispara, ut aues ferre omnes. Quaedam animalia gignunt, ut quaecumque pilis uestiuntur: & inter aquatilia balena, uitulii. & quaecumque cetera magnitudine excellunt. Alia sine coitu ac ex putri materia: ut muscae, & multa insectorum, & cochlearum marinae. Voce diuersa sane omnia: foemina uero acutiore praeter taurum, qui exilius mugit quam bucula. Causam Arist. refert, quod maribus plus insit caloris: spiritus uero calidus crassitudine sua uocis grauitate, & latis arteriis efficit: exilitate contra frigidus tenuitate. Quod autem exsecris omnibus uox etiam tenuis, causam testibus refert, qui ueluti pondera quaedam sunt, ex quibus nervi librantur. Quaedam in cithara chordae intente resonant altius, submissius uero cum relaxantur. Sic & exsecris partibus, ex nervorum remissione uox tenuat. At uocis inequalitate instrumentum siue organum facit, per quod uox ipsa deferretur, cum aut asperum, aut lenem, aut humorem aliquo adfectum, causa flexibilis, durae, mollis existit uocis. Quamobrem uarios eorum sonos diuersis nominibus latini expresserunt. Equorum hinnire, Asinorum rudere Porcorum

porcorum grunire, taurorum mugire, pecudum balare, canum latrare, anserum strepere, seipentum sibilare, ranarum coaxare, leonum tremere, luporum ululare, aurium canere. Dentes mutantur praeter hominem, equo, mulo, asino: homini priores mutantur, maxillares nullam animaliam amittit. Sus omnino nullum. Maribus quae foeminae plures in genere hominum, suum, ouium, caprarum, in ceteris nondum exploratum. Quibus plures, haec uiuaciora. Item alia dentes habent exertos, ut aper, elephas: alia serratos, ut ceruus panthera: alia continuos, ut equus, bos. Ex una tantum parte, bos, ouis, capra. Carniuora omnia quibus acuti, ut canis, leo, pardalis. Maxillam mouent omnia inferiora tantum, praeter crocodilum. Bifida, id est, διχάλα, bos, elephas, capra, porcus, ouis: & haec quidem ruminant. Dignos habent homo, canis, palmipedes, anser, cygnus. Quaedam ungues aduncos & rostrum incuruum, ut aquila & accipiter ferre oes. Natura mares etiam inter bruta potiore decorauit honoris insigni. Draconem & galium crista. Cornibus ceruum, iuba leonem. Denique maiore etiam animo, praeter pantheram & ursam, quae animosiores maribus sunt. Quaedam a quibusdam coli populis cooperimus. Ambrae ciotis Legnam quasi uindicem libertatis, quod tyrannorum eorum intertulerit. Delphicis lupum, quod sacrum aurum compilatum ac desolum resoderit, uel quod Latonae parienti adfuerit. Samis ouem, quod item aurum est templo surreptum inuenerit. Argiuis serpentem, ut Cleantes scribit. Aegyptijs crocodilum, ibidem, multaque alia. In Tenedo nutriunt praegnantem uaccam, cui sextae ministeria ueluti puerperae exhibent. Sunt & amicitiae & inimicitiae quaedam in natura, Oues capris conueniunt. Coluba turturi. Palumbes perdicibus. Alexiones ceryllo. Coruus erodio. Larus graculo. Harpa miluo. At contra inter necem inter se bellum gerunt cornices & noctuae, Miluus & coruus, Pyralles & turtures, Brithus & pagrus, Clorides & turtis, Aegyptij & aquila, Cygni & dracones, Apri & bubali, Tauri & leones, Aspides & ichneumones, Aegithus & asinus, quo rudere oua & pulli Aegithi pereunt, Leones & galli, Hyena & pardalis, Scorpius & scababotes, Vulpes & cygnus, Tauri & cornices. Inter aquatilia Delphinus & balena, Cestres & lupus, Murena & cingrus. Sunt & alia noxia uel salubria. Aquila quae uocat symphytum letale, Ibidi fel, Hyena semper eruca, myrrhae, Cedri folia calamodyti, Flos uluae melancoritho, semper alij lacertae, Adeps caprae catharo, rosa cantharo, lachrymae ex uite grui. Reliquae cadaueris degustati a lupo, cornici & upupe: herba quae leontophonum uocant leoni, uulturni unguentum, insectis omnibus oleum illitum. Salubritate quoque morbis & remedia inueniunt. Palumbes lauri folijs comenducatis, Ictinus Rhamno. Turtures ipso fructu, Corui uicice, Vpupae adianto, quae & Callitrichon quidam uocant, Harpa hedera, Perdix arundinis folijs, Turdi myrti, Corydus labrusca, Aquila saxo, quae aquilinum uocant, ac utile partibus etiam continendis. Deuastationes etiam inferunt quaedam animalia. Magnesij & Ephesij contra locustas ordine militari ad bellum exeunt. Paenonij & Illyrij contra colubas. In parte Aegypti pro cane certant. Muscarum multitudo depopulata est quondam Megarenfes. Vespae Phaselitae, mures Cosas Hetruriae ciuitate. Quaedam regiones & loca quibusdam exempta. In Creta Iouis beneficio, itaque apud Delphos, ut auctor Nicandrus, nihil animalium uenenatorum uiuit, eoque translatus ex templo perit. In templum Herculis Romanae muscae non ingrediebantur. Mures in Paro insula, ut scribit Aristoteles, non sunt. Morsus uero non eque omni tempore officiant. uel ipsa itemque musca quae serpentem degustauerunt, aculeis magis penetrant. Aspidis ranam depasti ictus immedicabilis. Canis rabiosi morsus letalis. Morsus item ieiuni hominis longe malignus. Scythas addere pharmaco inficiendis sagittis sanguinem hominis purgati Theophrastus testatur. Nonnulla diuinatione quadam natura donauit. Futuram famem aut pestem, canes, boues, serpentes, praesentientes alio se conferunt. Mures instante ruina subito de loco migrant. ut accidit Eliensibus teste Homero. qui cum in Ionas impie gesserint, dies continuos antea mures ab eis migrarunt, unde fatum illis portenderunt. Sed & prognostica ex animalibus. tempestatis a quibusdam obseruata. Aues enim aquatiles in terra uolantes procellam portendunt: Contra terrestres si ad rigua & palustria, serenitate. Gallinaceis itaque Gruius alas conuerberantibus, strepitibus uero imbrem, eisdem lauantibus uentorum flatus. Graculi more accipitrum sursum deorsum errantes, ut auctor Arist. hyemem significat. Cornix a cibo uolitans in sinistra parte, serenitatem. Mergi & Anates costrepentes alas, uentos: plures aues albae simul iunctae, ite noctua sereno canes tempestatem: tempestate uero serenam praenunciat. Comutationes & eadem saepe facere uidemus. Luscinia estate colore cantumque alium retinet. Sturnus aestate dulce canit, hyeme obstrepit

Dentium mutatio

Bifida

Marium insignia

Amicitiae & inimicitiae animalium

Deuastationes

Quaedam certis in locis non uiuere

Diuinatione

obstrepit, ac sufflavus e nigro fit. Sed ut turdi, sturni, phocides, mœnides, thoes, per estatē
 Locorum mu- macrescunt, per brumā obefā uident. Chamaleon quē attigerit colorē reddit. Nec loco-
 tatio rum præterea minor mutatio. Aestatis quædā aduenā aues ut coturnices: quædā hyemis
 ut græces, turdi. Medicinas etiā innumerabiles ex animalib. esse quis ignorat: Sed illud mi-
 randum, quod in Scythia animalia: in Thyle uero in insula pisces loco ligni comburant, ut
 autor Aelianus. Illud quoq; supersticiosum, quod idem eō memorat, multa ex his incanta-
 menta fieri, quæ adferre in mediū neglexi. Sed ante omnia pulchrum spectare, sua cuiq; ar-
 ma à natura dari: eaq; ingruente periculo signis quibusdā expediri. Initurus prælia leo cau-
 da terq; quaterq; terga cōuerberat. Sues armos inhorret. Rhinoceros cum elephāto con-
 gressurus, cornu prius ad petram exacuit. Ichneumōes cum Erinaceis certaturos, oblitos
 Virtutes ani- prius luto ac loriceatos tenuem pellē cōtra aculeos durare uideas. Insuper in plerisq; uirtu-
 malitū similes tis quoddā simulacriū. In equis, leonibus, canibus animositatē, palmaeq; contentionē. In
 elephantis memoriā & disciplinā in uulpe, passere, draconibus argutiam. In colubis, cor-
 nicibus pudicitia. In ciconijs pietatē, quæ parētes senes alunt. In formicis, apibus prou-
 dentiam & sedulitatē. In leonibus rursus elementiam, in canibus fidelitatem.

DE EQUIS

NE singula cōsideranda. Primūq; equos, de quibus Pollux sic scribit. Ante
 himatū domari nō oportere: Caput aqua perfundendū, peccendū, a cingula re-
 Poppissimum N secanda, manibusq; blande poppissimo fricandū. Stabulum lapide sternendū:
 tum lapidosa paulatim adulescendū ingredi uia, uti pedes robore cōfirmentur.
 Tum os facile reddi illitu aque tepida, & olei quædeq; unctione: sic frenum li-
 bentius sustinebit. Si minus, chamo cōpescendū. Ab initio nō alper agitator sit, nō cursu
 fatiget, lente utriq; uertendo experietur: neq; tam calcariibus q; uirga castiget, & in loco
 plano. Pedes auersus capite, ne petat calcibus, pertractet: mortuq; eum cōuersa facie pro-
 hibeat. Adsellor equum ne premat, neq; urgeat, sese coxis sustentet, sic & eū labore leuat,
 & sibi uim maiorē addit. Sit unius potius coloris, luba densa ac ea exultās, forti libo, bre-
 uī capite, erecta ceruice, auribus, pportione capitis paruis. Cassius medicus in Problema-
 Cassius med. tis equos balios laudat, quos Græce βαῖος baios uulgo appellant. Verg. Spadices cōmen-
 Equi balij Spadices dat, id est palmeo colore. M. Varro his alia adijcit signa: pectus latum, uentrē modicū, lum-
 bos pressos, spinam duplicē, si minus non extātem; codam amplam, suberispam, cruribus
 rectis, æqualibus genibus, unguilas firmas, nec sanē magnas toto corpore uenas quæ animi
 aduertit possint. Vltimū item spectare atq; habere oportet: cum alius alij sit usui: Veltorius,
 Canerij bellator, cursor, admittarius, quadrigarius, desultor. Veltura optimi Canerij, equi uideli-
 Asturcones cet castrati. Veredi cursu pnicēs. Martialis. Stragula succincti uenator lūme Veredi, Itē
 Tollutarij Asturcones qui ex Asturia ueniebāt, molliter ingressus glomerando ingrediunt, qui etiā
 Manni Tollutarij dicunt. Seneca Asturconibus inquit & tollutarijs mannis. Sunt enim Manni
 equi nō admodū magni, qui tollutim, id est, more Asturconū uestigia glomerant. Nunc sa-
 nē id genus ex Britania uenit; ex Hispania uero leuitate, elegantiaq; cōspicui. Appuli Ro-
 seani bellis aptissimi, ex Tunī Africæ, ac Massylia Numidiaq; cursu præstantes, quos uul-
 go barbaros uocant. Ex Tyrreni maris insulis, præsertim Corsica & Sardinia: breues ad-
 modum, sed animo generoso atq; audaci, ingressu irrequieto: ex Germania grauiorēs, at-
 tamē succullarios, qui subsultim moleste ingrediunt. His similes appellat Nonius torto-
 res equos. Plautus uero cruciantes, ut cruciāte inquit canterio. Succullarios Festus. De-
 Succullarij Tortores Cruciantes Desultorij Celetes sultorij uero sine ephippijs equi ad cursū apti erāt, quos græci Celetas uocabāt. Hi quon-
 dam à nobilissimis iuuenib. teste Tranquillo agitabant, nunc sanē à ministris. Illud quoq;
 obiter notandū, quod neq; legimus neq; sanē ex ueterū monumentis aut marmoribus aspici-
 mus, equos eorū ephippia more nostro, neq; penitus pedū sustentacula, quæ uulgo stalfas
 appellāt, habuisse: sed tantū in dorso ephippia eius generis, quibus hodie domitores equo-
 rum utunt. Festus scribit Romanos equum dexteriorē bigæ in campo Martio quotānis
 Marti immolare solitos. Lacedæmonij in monte Taygeto uentis immolat equū, ac in eo-
 dem loco adolent, ut cinis eius late distundat. Rhodij itē singulis annis quadrigas Soli cō-
 fecratas in mare faciunt, q; is tali curriculo fert mundum circumire. Aelianus mira quæ-
 dam de equis scribit. In India tam equos q; asinos unū in fronte cornu gerere, illudq; si quis
 ueneno infecerit inocuū esse. Apud Pillos Indorū equos haud hircis maiores esse, mulos
 bouesq;

bouesq; tandē Libycos negligentia domini facile tolerare. Nā graciles ieiunosq; labores
 & cursu maximos pferre. Præterea Scythā fuisse quēdā, qui optimæ gētis equā, & ex ea Equi castitas
 equū habebat, ne soboles periret, filium ad matris initū duxisse: primū recusantem, mox
 adopertū pallio salicem: ut primū agnouit se parētē cōcubuisse, euolauit, e crepidine saxi Dareus equas
 sese præcipitē dando, scelus expiauit. Dareū minorē equas à partu in bellū ducere solitū, à partu ducer
 ut si contingeret aufugere, ab illis amore relictorū pullorū celeriter transferret. Celtas ac bat
 Macedonas & Lydos equos piscib. pascere. Sybaritas & Libycos ad cantū Symphonice Sybaritarum
 equos instruere ac domare, quæ causa illis cladis fuisse dicit cū Crotoniatis cōcurrentib. mos
 Ex eque fronte carunculā à pastorib. radi, philtis efficacissimā quam Hipponanes uocat Hippomanes
 Vir. in Geor. Equorū nobilitas nō facile patit ab alinis iniri: remediū eis prius iuba ton-
 dere, atq; turpātes crinibus, amota supbia facile succūbunt. autor Aelianus. Plin. uero ali Equo uento
 ter earū libidinē iuba tonfa extingui dicit, cōcipereq; flante Fauonio apud urbē Vlyxipor concipiunt
 nensem, Cossinitus Thraciæ fluius equos epotus efferat. Hinc Diomedis illic regnātis Cossinitus flu-
 equi mōstruosi ob eā causam dicuntur. Adamati equi quoq; Alexandro & Casari ac Au Equi adamati
 gusto reperiunt, à quib. etiā tumultu honore donati. A Semiramide itē usq; ad coitū. Equus inuentores
 insuper Nicomedis regis extincto dño, inedia uitā finiuit. Aelianus. huius inuentorē Ne equi
 ptunū tradūt, equitadi uero Thessalos, si cuti frenorū Peletronios. Columella de equis sic frenorum
 ait. Maiores bimis domari nō oportet, annorū notæ cū corpore mutant. Dū bimus & sex dētes equorū
 mensū est, medij dētes superiores & inferiores cadūt. Cū quartū agit his qui canini ap-
 pellant deiectis, alios adfert: intra sextū deinde annū molares superiores decidūt. Sexto an-
 no quos primos mutauerit exaquat. Septimo oēs explentur equaliter, ex eo cauatos ge- Morbi equorū
 rit: nec postea quot annorū sit manifesto cōprehendi pōt. Decimo anno tpa cauari incipiunt
 unt, supcilia nōnunq; canescere, & dētes pmīnere. Morbi equorū Crithialis, Hyperæmo Crithialis
 sis. Generat septetrio equos syluestres: si cuti meridies asinos. Inueniunt & equi fluiuarii. Hyperæmosis
 les, qui in fluminib. morant, quos Hippopotamos uocāt autores. Arist. Aelianus, Plin. Hippopotami

EX XENOPHONTE DE ARTE EQVESTRI

Quid autem de equis præterea tur, Xenophontis græcū libellū de arte eque-
 stri uisum est mihi in latinū sermonē ad hunc locum epitomare. Pedes ante om-
 N nia probandi. Ungulæ crassæ sint, neq; humiles, ne atterant, cinepodes: neq;
 ualde erectæ caprarum modo, tibiæ pingues ossibus, nō carne. Si pullus mollit
 ter genua flexerit, tempore procedente multo magis flectet: sic em melius q; ri-
 gida equū equitemq; intractum ac indefessum reddūt. Coxæ anteriores sub humeris pin-
 gues pbanē. Pectora latiora ad decorē faciūt pariter & robur, aptaq; ferre crura minime
 inter se proxima aut cōiuncta. A pectore rursus ceruix non more aprī prona procūbat:
 neq; itē galli modo recta ad ceruicē tendat, uacuus circa curuaturā sit, caput oscum, par-
 uas habeat maxillas: oculis ante pedes respiciat. Nā colli protētio lassitudinis debilitatisq;
 signum. Considerandū deinde si utræq; maxillæ molles, aut duræ, aut diuersæ. Diuersarū
 enim maxillarum, sicuti alia multa animalia, nascunt etiā equi: Oculis item prominentib.,
 uigilantior apparet, q; in curuis, longiusq; aspiciat. Nares apertæ, magisq; depressæ spirabi-
 liorē ferociorēq; demōstrāt. Eteim quū equus alio cū equo fert, uel inter equitandū animat
 & efferuet, nares magis dilatate conspiciunt. Vertex præterea ceruicis maior, & aures mi-
 nores magis equinum præ se fert caput: latera profundiora, tumidioraq;. Lumbus quan-
 to latior & breuior, tanto facilior. Ingressu equus anteriora crura attollit, & posteriora de-
 flectit. Ventrē medioerem: coxas latas esse oportet, lateribusq; ac pectori cōiunctas. si aut
 hæc omnia gracilia fuerint, leuiorē sanē ad cursum uelociorēq; faciunt. Clunes ad caudā,
 si lata linea diuidat, longe uestigiū posteriorū pedū prioribus anteponet. Testiculi quoq;
 magni probant. Si pullus cruribus fuerit altis, hic magnus erit equus: nā quadrupedū om-
 niū magnitudo tibialis tēpore non ualde crescit. Ad huius igitur symmetriam & reliquū
 corpus augetur. Pullus in primis mansuetus tractabilisq; fiet esuriendo, ac sitiendo: demū
 iræ obliuio, cibū præbēdo, tū blandiēdo, leniterq; partes, quas equus per se curare nequit,
 attrahēdo. Hunc equis per turbā ducat, omnibusq; ad spectibus, ac sonorib., appropinqua-
 re doceat: ut si quid expauescit, nō planē arduū, sed placidū esse paulatim mōstret. Cautio-
 nes in equo emendo, ut ætatē quis norit, si frenū recipiat, si sellorē excipiat, si exceptum
 excuriat. si dimissus aufugit, aut celeriter recipitur, si uerberē iclus sit obtēperans aut ex ci-
 tator

tator. Sed & si bello uis uilē: follas transmittere, muros trāsire, insilire, desilire, à fronte, à tergo, ab latere perrere oportebit. Paudi & suspicantes omnino reijciendi. Illa ferocis ac boni equi potissima signa, si testis rursus eadē facere uoluerit. Stabulum domi habere oportet, ut saepe cenat equum oculus dominicus: repagulaq; inter eos, ne in se pabulū furerentur ponenda. Pavimenta stabuli mollia seu leuia generosis ostendunt unguis. Sint igitur lapidibus strata inter se unguarum magnitudine ex asperitate coniuncta. Ita namq; à uitij equorū pedes, & si quid illi adhæserit, prohibentur. Post hæc equis stabulo equum educat strigilis gratia: seponatq; seorsum à prætepe post prandī: ut libētius deinde ad cenā redeat: locumq; eum lapidibus rotundis sternat: ut se mouendo tāquam in uia saxosa ingrederetur, exerceat: eorū modo chelidonas pedū huiusmodi effusi lapides tenuabūt. Ora uero ut sint mollia curandū: hisdem se e remedijs quib. & caro curatur humana. Equis quoque quotidie simum & humida equi cubilia in unū locū elierat atq; aggerat. Equum quoque sine freno ducit chamio cōpelcat, qui minime respirare phibet, ac mordere nō sinit: supra à uertice capistrū adliget: quando omnia circa ora imposita natura ipsa equus detreclat: sic uincula minime pertrahet, sed lenta esse sinet. Quando ad strigilē uentū incipere à capite & iuba oportet: ubi em̄ superiora purgata non sunt, frustra inferiora purgantur. Spinam tantū manibus atterat: & pilum qua natura ducitur complanet: sed minime noccat: aqua caput abluat: quum enim olleum sit, si ferro attingat, equū cōtrahat. Deinde procomiū, id est setæ quæ ante frontē propendent, aqua inspergendum ut longe succrescat: quum uideri minime prohibeat, noxiāq; ab oculis propellat. Etenim exilimandū deum pilos huiusmodi equo in hac parte, loco magnatū aurum dedisse: quas alinis ac multis ob oculorum defensionē tribuit. Præterea caudā atq; iubam lauare saepe oportet. Nam setæ in his partibus crescentes magno sunt usui: caudā in noxijs abigendis: iuba ad equū ascendendum. Sunt item ad decorem: signū quod equæ armentales nō similitur alinos in coitu sustinent, donec comam induerint: cuius rei gratia attendēt equas om̄is quæ ab alinis sint inuendæ. Lauare crura phibemus: nihil em̄ iurat: nocetq; potius unguis quotidiana inspersio. Sub uentre quoq; multa purgatio minuenda: quū hæc magnopere contrahat equum: præterea quāto purgatior hæc pars, tanto magis subtilis noxia cōgregat. Itaq; hæc loca manibus pro strigili cōfricanda. Videndum ne in equis tractandis à fronte aut à cauda adpropinquemus, sed ab latere: sic & minimū nocet, & ascensuro paratior fuerit. Equis equū frenaturus primū ad eius læuā accedat: deinde lora dextra summo capiti coryphæaq; immitat: os uero sinistra adaperiat: quando si recipiat cecriphalon circūponat: si minime aperiat, pollicem sinistrae ori iniiciendo freno dentes premat, quod si non itē iuuerit, labrum circa cynodontem premat. Equum insuper per lorum ducat, nō aut per frenum: nam hoc diuersitatē maxillæ facit. Frenum uero ipsum quū nimis prope maxillas fuerit, os atterit: ut sine sensu quodāmodo fiat: quod rursus nimis in ore summo, potestatem facit minime freno parendi. Equis instruat, quonā modo Persico more sit auxilio, ut equus facile conscendat, dorso domini pedes sustinendo, si forte ille ægrotauerit aut cōsenuerit. Præceptū optimū ad equū cum ira nusquā accedere: qui enim equū generosum uerberibus cogunt, maiorem incutiunt terrorē: blandeq; potius edocendus, ut quod expauescit minime molestum sit. Equū ascendens lora ex freno leua decenter accipiat: ita lenta ut crines prope aures minime corripit: ne si forte cum hasta insiliat, os equi freno cōuellat. Ex utroq; igitur latere cōscendere discat. Quod si forte crus sellum eques habuerit, minime genu supra equi spinam imponendū: sed tibiam in alteram laterum equi partem transmittat: quū uero cōfederit coxis equo adhæreat, ut rectius ualentiusq; queat & hastā manu iacere, & ex equo ferire: tibias à genu molliter dimittat: si aut rigidas protenderis, periculū si quid ostenderit ne rumpantur. Deinde brachio sinistro equi costis adhæreat: sic enim & stabilior equus fuerit, & manus firmior. Si quando currēdum: signis id tantum q̄ subito præstat. Equo si leui erectaq; ceruice, habenas altius immittendū: si demissiore fuerit, inferius: qui em̄ sponte curret corpus alacer inflectet: & ad baculi nutū qua parte inferri uiderit libētissime mouebit: seseq; rursus reflectendo regredietur. Equitationis genus laudamus quam pedam uocant, in utranq; enim maxillā uertit asuescet. In conuersionibus equus tuto recipiatur: non subito, sed paulatim e medio cursu frenum contrahendū. Utile quandoq; fuerit quiete statim impellere: & ex equis equos ptere: & ex celeritate rursus in pximo cōquiescere

scere, & ex quiete iterum irruere. Siquis autem saltu cum cupit instruere, loro tenens equum sollam precedat oportet, deinde trahat, ad saltumq; inuitet: si respuit, uerberibus cogere: reliquo tempore uim non expectabit, sed tantum retro aliquem uideat sat erit: sic aductus, calcaribus postea ab equite impulsus magnas transmittet follas. Hoc idem agere in accliu de cliuq; loco adscendendus: & ad silentem quidem in accliu, iubam prendendo pronus adiuuet in precipiti uero sese resupinando, habenasq; cōtrahendo. Equus enim qui collecto condensq; corpore fuerit, & sibi & equiti hæc omnia tutius peraget. Deniq; huic arti & uena Venatio utilis & campestris exercitatio magnopere utiles. Cum equo magnanimo nihil per uim agito: lis, quiti nimiam ferocitatem placidissimis potius signis mitigato: nam longa magis itinera & quietamitem reddunt, quā subita ac breuis uiolentiaq; agitatio: quapropter minimum ab aliquo alio quā equisone attingatur. Præceptum est enim, poppismo, id est, blanda sibilatione equos māsuescere, lotio autem excitari. At si quis ab initio in lotio quidem placabilis, in poppismo uero molesta proferat, discet equus poppismo quidem excitari, lotio autem placari: adeo in teneris adscendere magnum est. Adhibendus insuper iuxta clamorem & tubas, ne hæc horrida ei uideantur: neu aliquid triste, seu subito molestum proferre, sed conquiescere sinere, prandiaq; & cenas asserre si capiat. Optimum autem consilium, ualde animosum equum non esse in bello possidendum. At ignauo & pigro equo sat fuerit dicere, hæc omnia fieri contrarie, quæ animoso oportere diximus. Præceptum quoq; de frenis hoc erit, ut duo non minus habeantur: horum alterum leue, rotis ualde magnis: alterum breuibus & humilibus, echinis uero acutis: ut si quando hoc equus accipiat, asperitate dimittat: quando uero laue cōmutet, ipsius lauitate lætetur: & in altero quidem instruat, in altero gaudeat, ac quod in illo didicit, in hoc agat & exerceat: si uero huius despexerit leuitatem, rotas magnas addimus læui, ut ab ipsis hiare coactus frenum dimittat. Oportebit & asperum frenum uarium facere, & clauis firmiter confixum ac continuum. Cauendum insuper ut quantacumq; frena fiant, mollia flexibilisq; sint. Rigidum equus totum habet prope maxillas sicuti obeliscum. In flexibili autem quod fugit semper uenans, mittit à maxillis frenum. Hæc igitur de causa circa medium ex assibus annuli suspenduntur, ut in his persequendis & lingua & dentibus occupatus, ad maxillas frenum recipere negligat. Siquis autem equum cupiat uelociorum pariter & celerem, saltuq; leuicem, haud facile in eodem inuenit. Nam qui molliter crura inflectit, corpus attollere minime ualebit. Qui enim lumbum inflexum & breuem ac robustum habuerit, non secundum caudam, sed in ea parte quæ inter coxendices, & latera secundum uentriculum est, is maxime poterit retro crura longius supra priora uestigia ponere: ex quo si freno cōtrahitur, posterioribus quidem laborabit, corpus uero anterius attollere ualebit, ita ut uentre & genitalibus anteferatur. Armaturā uero qui ex equo sit periclitaturus huiusmodi habet: primum thoracæ, & ex thorace continuum ei tegumentum quod ceruicem ad uultum usq; ac nares protegat. Ex hoc item alæ duæ circa uerenda dependant, ac consistant, tales, tantæq; ut tela repellere ualeant. Cais idem deinde induat, quæ firmissima erit ex pelle bubula. Sinistra insuper manus armanda manu appellata, nam humerū operit tum brachium ac cubitum, & quod his continuū fuerit, præterea extenditur & incuruatur, & ubi deficit thorax supra alas protegit. Dextram ob pugnam liberiolem esse oportet, eamq; à thoracis impedimento separare, pro quo alæ sint in giglymis additæ: quæ item manus plicantur & similiter clauduntur, brachio tantum simile tibialis opponatur. Armada & ea pars dextra, quæ sublata nuda est, prope thoracæ corio uitulino aut ferro. Equus post hæc armatus promeropidijs, posternidijs, & parapleuridijs. Hæc enim simul & equiti parameridia, id est, femoralia fuerint. Ex omnibus uero maxime equi uentriculum simul cum lateribus, quæ pars inter uitalia & debilissima uidetur, quoad fieri commode poterit, una cum ephippio protegere oportet: necesse tamen huiusmodi tegumentum, sicuti & equi alia, consuere, ut & eques securis confideat, & quā minimum equi sedē incommodet. Equitis præterea pedes ex femoralibus eminebunt. Armantur quoq; & hi si embates seu socculi fiant ex corio: quali crepidæ existunt: sic enim armatura & tibijs, & pedibus pariter calcamenta fuerint. Ut hæc quidem omnia ne lædi possit, ut autem lædere ualeat, macharam potius quā ensẽ habeat. Pro hasta perciali quod hæc debilis simul & grauis fere est, corneas clauas magis laudamus. Nam & hæc scientem fallere minime possunt, & ignaro esse utiles quoquo modo, à fronte, à tergo, à latere. Adde quod robustiores sunt, & ferri facilior.

res quam hasta, faculum in super longissimum magis placet. Paltum enim genus minoris fa- culi in itinere torquetur ac transmutatur. Longius autem iaculabitur si ante proiciens ab læ ua se reducat in dextram, deinde in coxendice consurgens hastam emisit: certius tamen si semper scopum in emittendo contuebitur.

DE CANIBVS.

Laconici ANES diuerforum generum memorat Pollux. Laconicos, Arcades, Argoli-
Alopeceides cos, Cyrenaios, Libyicos, Molossos, Indicos, Castorides, Eretricos, Creten-
Leontomiges C ses. Laconici ex uulpibus & canibus, uocanturq; Alopeceides. Plautus. Nos Pa-
arcides rasiti Lacones sumus. Arcades ex canibus & leonibus, appellanturq; Leon-
Crocute cyre tomiges. Cyrenatici, ex lupis & canibus, nominanturq; Crocutæ. Castorides è
naci castore nati, & uulpe: ex quo Homerus *ἀλοπινοίας* eos uocat. Eretrici Apollinis iussu nu-
Castorides triti, qui & aratro terram uertere dicebantur. Molossi ex Ipiro ueniunt, dicuntur prognati
Eretrici ex cane, quem Vulcanus, ut fabulæ uolunt, fabricauit, & animam inspirauit, donoq; dedit
Molossi ex E- Ioui, ille Europæ, ipsa Minoi, Minos Procridi, hæc Cephalo uenatori. Cretensium canum
piro aliqui Diaponi, qui semper in certamine foris congregiuntur, alteri parippi, qui equis cur-
Celtici su contendant. Hæc ex Polluce: Sunt & Celtici ex Gallia Britanniaq; uenientes, odoratu,
Britannici cui suq; præstantes. Indici ex tigride nascuntur. Vnius ex his exemplum tradit Aristoteles,
Indici qui præente Alexandro in India cum leone congressus, prius expectauerit à circumstanti-
 bus totus paulatim concepsit, quam mordicus feram dimittere. Extinctum tandem Alexan-
 der honorauit, eius nomini ac tumulo ciuitate dicata. Nicandrus Colophonius tamen scri-
 bit huiuscemodi canes ex Acteonis regis canibus prognatos, qui post rabiem in sanitatem
Melitei redeuntes Euphrate transmissi, in India errauerunt. Sunt & Melitei ex Melite insula, ad-
Alani modum parui in delicijs domi educantur. Nostra uero tempestate Alani & Corsi non ce-
Corsi dunt Molossis, quibusuis feris congregientes. Molossi enim ex Silyrico frequentes in Itali-
Anabis am ueniunt, custodiendo pecori uillisq; aptissimi: sub catenis interdum ob periculum retinen-
 tur. Hoc animal Aegyptij sub numine Mercurij uenerantur, quem uocant Anubis, quod
 in exortu caniculæ fiat inundatio Nili, uel quod Iudi Osyrim quærenti Canes præsto fue-
 rint. Scribit Hermippus, qui & Aristoclem adducit authorem, esse gentem in parte Aethio-
Canis inter pæ, cui canis imperaret, eiusque cum latratu tum certis alijs signis iussa deprehendi. In
Aethiopes rex templo Vulcani rotundo, canes Romæ ueluti aditus habitabant, sacrilegis tantum adla-
Canum fideli- trantes, cæteris blandi. Eodem ferme modo & in Apulia & in Mineruæ templo uideban-
tus tur. Fidelitatis quoque eorum plura monumenta. Pyrro Regi canis ab eo educatus adfuit
 quondam in somnis in quodam terrore clamanti: demum eo mortuo in eandem pyram se-
 se sponte iecit. Icarij canis fidem ob indicatum filix parentis cadauer, cælo posteritas extu-
 lit. Dareus ultimus ab Alexandro uulneratus, ab omnibus relictus, cani tantum ab eo edu-
 cato curæ fuit. Canem Athenienses publice alendum mandauerunt, quod in Aesculapij tem-
 plo custos sacra compilantem indicauerit. At canem Vlyssæum post annos x x. dominum
 cognouisse fabulose ab Homero positum. In Aegypto docilitas non minor eis quam equis
Canum docili- Sybaritarum. Sub Ptolemæo quidem ludere, saltare ac molliter ad symphonice cantum mo-
tus ueri, edocti fuerant: uicem seruatorum pauperibus domi præstant. Ex Aeliano. Canem La-
Canes ob pu- tini lupercalibus immolabant mense Februario: Lacedæmonij uero Marti, eumq; templis
coitus sceli omnibus, ut animal impurum, & qui in propatulo coeat arcebant. Ita demum causa quod
tatem reie- in Asulam Delum non ingrediebantur, nec eius sacerdoti uel eum nominare fas erat. Plu-
cti tarchus in Problematibus. Pœnam quoque apud Romanos singulis annis dabant, ob memo-
Primus foetus riam male defensi ab eis in tumultu Gallorum Capitolij. Heliogabalus teste Lampridio ca-
patrem refert nes ingentes rhedis trahendis iunxit. Reliqua ad eorum pertinent naturam. Plures edunt
 foetus, cæcos omnes usq; in diem xiiii. optimus in foetu qui nouissimus cernere incipit, pri-
 mus tantum patrem refert. Genitura initium mari quartus annus, feminae tertius, usq; in
Probi canis nona: as dentibus deprehenditur. Iuuenibus albi & acuti, senibus nigri & obtusi, æuum
signa longissimum annis xiiii. Ex Aeliano. Signa uero probi Pollux uel illa præcipua comme-
 morat. Torosi, magni, uenosa fronte ac lata, oculis nigris flammisq; auribus tenuibus ac
 prælongis. Collo item prælongo, pectore carnoso. Spatula ab humeris paulo recedentes,
 cruribus altis, altioribus tamen posterioribus, lateribus extantibus, coxis teretibus inter
 se distantibus, uillo tenui ac denso, colore non omnino uno, sed mixto. Vexantur tribus
 morbis

morbis, angina, rabie, & podagra: ab hac ultima facile curantur, à reliquis non. Item eorum Canum morbi
 caluariam integram esse constat. Cursorem præterea uillosiorem esse oportere, indagatorem
 uero dentibus hebetioribus atq; nigricantibus. Signa quoq; longe odorantis, si abstinent cani
 na carne uel allata uel facta condimentis. Aelianus.

DE CERVIS.

C ERVIS foeminis cornua nasci, cum nonnulli dicunt, tum Euripides testatur in Cerui
 Iphigenia. Ceruam cornigeram manibus Achaeorum tradam quam pro tua ma-
 stabunt filia. Idem in Terundis Ceruam ab Hercule expugnatam cum corni-
 bus fuisse dicit. Sesele herba in morbo, & apud Cretam dictamo, ut tradit Ari-
 stoteles, sese curat. Cornua in locis inaccessis proiciunt, ne imbelles inuenian-
 tur. Vnde prouerbiū *οὐ ἐλαφοὶ τὰ κέρατα ἀποβάλλουσι*. Quod abijciunt cornua cerui: author
 Aelianus. Aristoteles ait Ceruum in capite uermes habere, præterea felle carere, quamuis
 eius intestinum sit amarissimum. Plinius item de his hæc scribit: Mulcentur fistula pastorali,
 li, iacent prope uiam, in terrore ad hominem confugiunt, mirandum alioqui animal ac ti-
 midum. In himatu cornua incipiunt, partus ferunt octonis mensibus, & uitæ eis longissima
 signum, quod quidam cum torquibus aureis ab Alexandro magno datis post longum tem-
 pus inuenti. Quin & eorum carnem matutinis manducatam addere uitam compertum est.
 Cornu ceruinum sustitum abigendis serpentibus aptum. Africa tantum ceruis caret. Est &
 apud Aristotelem Hippolaphus animal forma cerui & equi compositum, magnitudine ferè
 simili ceruo, uillo tantum & barba hircina: scribit ipsum gigni apud Aracotas, forte hic est
 quem Aelianus Tragelaphum uocat, dicitq; cætera similem ceruo, barba tantum & armo-
 rum uillo, hircio propiore. Capream Græce Dorcadem Gaza apud Aristotelem conuer-
 tit. Hæc & coturnix placidissima animalium ut ait Plinius, uenenis pinguescunt. Musimo-
 nes Cortica fert, caprarum more uillum ferentes, ex quo tomenta conficiunt: author Stra-
 bo. Damæ raro mansuescunt, cum feræ dici nō possint. Cōplura namq; medix inter utrunq;
 natura sunt, ut in uolucris hirundines, Apes in campo, in mari Delphini: author Plinius.
 Vulpes uastrum animal, Echinum cum uideat nō posse propter aculeos superare, resupinat,
 atq; ita mollem corporis partem lancinans enecat. Vesparum quandoq; multitudine uexata
 sese in cauum condit, extante cauda. Circa quam uillas certatim occupatas, uilloq; denso im-
 plicitas animaduertit, egreditur, atq; ad murum siue arborem perfricando obterit extindasq;
 deinde depascitur. Eodem ferè commento & pisciculis insidiatur ripam oberrans, caudaq;
 in aquam demersa: illi nouitate accurrunt, uillisq; obuoluit & quasi defossi extrahuntur. O-
 ridales quoq; in fluminibus pariter decipit, sese uni ex eis fesse adsimilans, illæ superuolant,
 uulpes conuersa statim inuolat. Dicitur & in Thracia flumina hyeme glaciata transmittere,
 aure prius ad ripam humi adposita securitatem itineris explorare, si quietem nullis crepitan-
 tibus undis deprehendit, libera transire. Hæc ex Aeliano. Leonum Aristoteles duo ge-
 nera ponit, alterum breuius, crispo pilo atq; ignauius, alterum longius atq; generosius. In ut-
 niuersum infirmis est lateribus, reliquo corpore robusto, ceruice præsertim validissima, quod
 osse uno rigida constet, nec uertebis ullis iungatur. Illud obseruatum ex Homeri carmine
 quod ignem formidat. Item rotarum orbis, currus inanes, & gallinaceorum cristas ac cau-
 tus. Solum hoc animalium apertis oculis nasci, author est Democritus apud Aelianum: mi-
 nimumq; somno deditum tradunt signum, quod dormienti cauda iugiter mouetur. Stabu-
 la pastorum armenta q; inuadit fame compulsus, ut Homero placet. Carne camelorum li-
 benter uescitur, ut author Herodotus, qui quondam in camelos regis Xerxis frumentum fe-
 rentes impetum fecisse leonem commemorat, reliquo comætu hominibusq; seruatis. Sa-
 turitatem dierum inedia uel simia deuorata uomitionibus purgat. Ingressus obliquo itine-
 re, ne cubile deprehendi aut foetus inuadi possint, ossa solida minimeq; uacua habet. Solus
 quocunq; tempore terga nullo terrore uertit, quiete ac sensim sese recipit. Cum leanta non
 pascitur, sed separatim errat, cum in cunctis generibus mas cum consorte libenter tritat. Cau-
 sa, quod uterq; uiribus fidens nequaquam altero indiget: hæc ex Plinio. Reliqua ad eius per-
 tinent clementiam. Nam ut est inedia terribilis, sic reliquo tempore mitis, pueritia, ac ma-
 gistro eum regenti præsertim. Varia eius placibilitatis traduntur exempla. Illud in primis
 notissimum quod ab Aeliano Gellioq; traditur de Androcle seruo, qui Roma aufugit in Li-
 byæ desertis, ac in antrum leonis incidit, ubi leoni reuertenti cum præda ac pedem claudum
 seruus

Cerui
 Hippolaphus
 Tragelaphus
 Caprea
 Dorcas
 Musimones
 Damæ
 Vulpes
 Que Aelia-
 nus de uul-
 pibus adfert
 Leones
 Placibilitatis
 leonis exēpla
 Androcles
 seruus
 Dd 2 porrigen

porrigenti Androcles auxilium tulit. Demum captus ipse fugitiuus ac Romæ in Theatrum eadem leoni forte capto obiectus, ab eodem cognitus & seruatus est. Scribit item Plinius de Mentore Syraculano, qui leonem sibi in syluis obuium, pedemq; porrigentem surculo fixo liberauit. Idem fere dicit Heliopio Samio contigisse. His exemplis succelsit diuus Hieronymus qui huiusmodi feram simili beneficio demeritus traditur. In regione Elymea templum Adonidis est, ubi leones mansueti hospitibus blandiuntur, ex eorumq; manibus cibum capiunt: author Aelianus. Plinius scribit, quod primus Romanorum leones curru iunxit M. Antonius triumphans, imitatus matrem deum, in cuius tutela sunt: non sine cauillo, generosos spiritus eo tempore sub iugum missos significari: quem deinde imitatus est Helio-gabalus, teste Lampridio. Pompeius c c c x v. iudicatum leonum pugnam in circo dedit. Cæsar c c c. Primus hominum Hanno Carthaginensis Leonem mansuefecit. Graui sunt anima, & diebus alternis uescuntur. Leona primo partu quinque parit, ac per annos singulos uno minus, ab uno sterilesce. Informesq; fetus ac magnitudine mustellarum esse. Semestres uix ingredi. Hæc Plinius. Contraq; Herodotus apud Macrobiū, itemq; Gellius scribunt, quod Leona in omni uita unum parit. Causa quod catulus leoninus ubi in utero moueri cepit, cum habeat unguis longe acutissimos, uterum lacerat, augetq; magis ac magis imprimendo exulcerat. Lupus animal uoracissimum in prædam incidens toto corpore turgescit, taurum à tergo aggreditur cornua cauens, noctibus grassatur. Flumina tranant feratim quolibet eorum præcedentis caudæ mordicus apprehensæ innixio. Apollini amicus quod Latona parienti altiterit, unde ab Homero Lycogenes Apollo dicitur, ex quo in templo Delphico lupi simulachrum cernebatur. Et apud Græcos annus Lyeabas dicitur, quod à Phæbi seu solis cursu pendeat. In Canopo Mareoticis piscatoribus adliunt more domesticeorum canum, parteq; ab his prædæ donantur. Alioqui retia, apparatusq; omnem conceperunt. Prope Nilum herba quedam est quæ Lycodonia ex argumento dicitur, hanc si attigerint pereunt: quare Aegyptij hoc animal uenerantes (nam & Lycopolim ciuitatem habent) hanc è suis terris extirpauerunt. Hæc ex Aeliano. Plinius ait luporum usum in Italia noxiū esse, uocemq; homini quem priores contemplantur adimere: eandem eius uim amentiam inesse. Eum x i i. nō amplius dies toto anno coire. In fame quoq; uesci terra. De uisus Virgilius etiam in Bucō. author. Lilius uero inquit, uiso quondam lupo in capitolio ut dirum putatum, urbsq; propterea lustrata. Lupos ceruarios Gaza ait à Græcis *θῆρες* uocari. Pollux autem Thoa lupum uulpi similem uoce dicit, qui cæcos parit fetus, & cum leonibus congregatur. Cæca alia species è genere ceruariorum. Lupos ceruarios in Pompeij arena prima Romæ spectatos fuisse Plinius scribit. Aelianus hoc animal præditum magna humanitate dicit. In hominem siquidem incidens sese cōuertendo quodammodo dignatur. Lynx A cæteris quoq; oppressum animalibus ultero ulciscitur. Cum Leonibus congregatur. Lynx & ipse inter lupos ceruarios uisus acutissimo, pelle uaria. Huius urina concreta lapidescit, mulierum ornamentis quaesita. Hanc igitur expetitam quasi diuinans dicitur (uti tutius degat) occultare, quam Lyncurium uocant, ut author Solinus. eius color precio ut ait Theophrastus, ad succinum peruenit, spiritu attrahit & ipse appropinquantia, dolores in super renum placat, & regio morbo medetur. Plin. Item scribit lupi ceruarij naturā esse, si contingat eum mandentem respicere, statim oblitum cibi altum quaesitū abire. Boues inter animalia honore cæteris præfert Columella, tanquā agriculturæ socios, præsertim in Italia, eū tauros Italos Græci uocarent, capitaleq; fuerit apud antiquos eos necare: ex quo damnatus à Pō. Ro. qui concubina procaci omalium ruris edisse neganti boue interemisset, tanquā colonum suum sustulisset. Scribit Aelianus apud mare rubrum boues cornibus flexilibus esse, apud Myfos sine cornibus nasci, in Phœnicia tanta magnitudine esse, ut à stantibus mulgeantur: in Libya quæ Aegypto terminatur, boues Opistonomos, id est, retro pascentes esse, quod cornua luminibus prætenta ab fronte passionem abscondant, regredientibus uero nequaquam. In India cursu eū equis contendere publico spectaculo: in Libya boues agrestes esse, cursu item haud equis inferiores. Apud Chullas Aegypti ciuitatem Venerem colit cum cornibus bulbis, eiq; uacem sacrificari, quod ei numini maxime conueniat, cum constet hoc animal maris sequi uocem staphylis uel x i i i i. distantis. Apud Crathim itemq; Clitumnum Umbriae fluuium, armenta ex nigris alba fieri. In Eubœa ferè omnes boues albos nasci, unde à poetis Argibœa dicta est. Tauros Aethiopum agrestes qui Sarcophagi dicuntur, cornua aurium

aurium modo mouere: Apud Troglodytas taurum esse in præcipua dignatione, quod robore præstare cæteris animalibus dicant. Huius etiam animalis nomine Aegyptios Apin colere, quem ex loco Vphim uocant, ex eo genere quos Theophrastus Latinos dicunt, iactantes illos è semine Geryonei armenti ortos. Hunc uphim herba tantum modica pasci. Hæc omnia Aelianus. Plutarchus in Problematis scribit boui qui cornu peteret, scœnū apponi solitū, ne occurrantibus noceret: ex quo prouerbiū ad proteruos & nocentes, scœnū in cornu gerit: quo M. Crassus notatus fuit. Columella teste, boui differentiam regio facit. Cæpania albos & exiles gignit. Umbria uastos & albos. Hetruria & Latium cōpactos & ad opera fortes. Apenninus uegetos ac labori aptissimos. Tum illa signa probata, magna cornua, frons lata & crispata, hirtæ aures, oculi magni ac nigrantes, ex quo Homerus *βοδῆτιν* Mineruam appellat. Nares resimæ ac patulae. Cervix lara & torosa, ampla palearia, capax uterus, latera porrecta lumbi. Dorsum rectum & planū, ungulae magnæ, cauda longissima, color rufus uel fuscus. Vaccæ quæ an. x. excesserunt foetibus inutiles, rursus minores bimis iniri non oportet. Hæc Columella. Plin. teste taurorum spectaculum primus Cæsar Dictator dedit, quod adhuc Romæ durat. Illud quoq; non præteribo quod scribit Aelianus, Taurū qui cornu petat, dextro testiculo adligato cohiberi: bouem quoq; tritura rem à frumento abstinere, si os ei spicis prius perfricetur. In prodigijs antiquorum sæpe locutus hos dicitur, quo nunciato Senatus sub dio haberi solitus. Morbi bouum, podagra & struma. Vrsa fetus informes lambendo paulatim figurat: parit post mensem tertium, quo tempore ad antrum quod sibi delegit resupinata serpendo accedit, ne insidijs pateat locus uestigiorum: ibiq; facta dies x i i i. ut scribit Aristot. immobilis manet. Sine cibo uero di. x l. tantum dextri pedis linctu sese sustentat. Hoc remedio utitur in morbo intestinorū. Demum in escā incidens exaturatur, saturitatisq; uomitioe occurrunt formicis cōmanducatis. Exagitata à uenatoribus fetus paruos partim dorso, partim ore rapiens fugit in proximam arborem. In taurum incidens famelica, palearia inuadit, prementisq; lancinat, donec conficiat. In hoc genere foemina fauor atq; fortior mare. Ex Aeliano. Aristoteles uersum uocat animal omnium & qui magna animalia inuadit. Ac erectis duobus aliquando pedibus, ingreditur. Carnes omnis uel putres depascitur. Præterea urforū genus album esse in Mysia ita ueneno infectum, ut canes uenantes solo afflatu perimat. Apud Roxolanos ac Lituanos ingentes hodie uenantur urfos, qui regibus illis sunt etiam in delicijs manufacti. Camelorū duo genera Aristoteles & item Plin. ex eius auctoritate ponunt: Bactrios & Arabicos, illi bina in dorso tubera, hi singula habent. Sunt & omnibus singula in pectore qualia in dorso, quibus incumbant quotiens in genua inclinantur. Papillas i i i i. modo uacæ retinent, caudam alino similem, genitale retro, & genua singula in singulis cruribus, clunes proportionem paruas. Animal bisulcum, & superiore parte dentatū uti bos. Bellum aduersus equos naturale gerit, sitim quadriduo tolerat. Bibit obturbata prius pedibus aqua. Aelianus de hoc genere sic scribit. Camelos ad an. l. peruenire compertū, baculoq; seniles gressus regere. Mares alterum tantū uiuere, quos Bactriani castrant, sic enim feritate potita ac robore augete bello sunt utiliores. Vnū quadrupedum omnino coitus uerecundia latebras quarrit, & crura posteriora conuersa gerit. Strabo lib. x v i. scribit in regione Arabia thurifera Camelopardalim nasci, qui nihil pardali, inulo potius pilo coloreq; uario similis, bouis magnitudine, posterioribus cruribus humilior, erecta altaq; ceruice sublimiore quam camelis, moribus & natura pecori quam feræ propior. Plin. uero eum describit collo similem equo, pedibus & cruribus boui, camelo capite, albis maculis rutilum colore distinguentibus. Cæsaris Dictatoris ludis Circensibus primū usum, aspectu magisquam feritate cōspicuum. Hoc animal paucis ante annis in Hetruria uidimus, quod à rege Tunisi ex Africa Laurentio Medici dono missum fuerat. Ouis quadrupes mitissima, in admittura si foeminas cupiunt, aut strum obseruant: si mares, aquilonē. In Arabia tradit Herodotus oues esse cauda trium cubitorū quam per humū trahunt. In ponto *ἄχλα* feruntur: in Naxo *δὲχλα*. Aeschylides in libris de agricultura scribit minutissimas esse oues in Chio pabuli inopia. Caseum tamē ex eis laudatissimum. Agni à partu statim matrem pastoremq; agnoscunt, circaq; illum petulca lasciuia subsiliunt. Hæc Aelianus. M. Varro signa probe ouis tradit. Corpore amplo, molli ac denso uillo præsertim circa collum, uentre piloso, eo si careant prisca Apicas uocabant. Præterea cruribus humilibus, caudis in Italia prolis, in Syria breuibus. Plin. dicit pecori infirmum esse caput, eaq; de causa auersum à sole pasci cogendum, uitamq; huic an. x. Naturale insuper

esse arietis agnas fastidire, senesciam ouium consecrari; praeterea dextro teste praestigato eos fecerunt generare, laevo autem mares. Alinos probos Arcadia & in Italia Reate mittunt, ex qua urbe alinum uenisse milibus HS. L. x. author est M. Varro. In Betica totaq; Libya terram hoc animali proficundunt, ut autor est Columella. Ruri utilissimus, diu domini negligentiam tolerat. Lactis alinae, ut tradit Tranquillus, Poepa Neronis coniunx cutis nitorem producit. Aelianus hoc scribit, alinos agrestes quos Graeci onagros uocant in Mauritania cursu pernices esse, citoq; desistentes & anhelos a uenatoribus capi. In India item agrestes, perni equi magnitudine, albos reliquo corpore, capite penes rubenti, oculis ceruleis, uno in fronte cornu, magnitudine unius cum dimidio cubiti, ab radice albo, in cuspidate purpureo, media nigro discriminata. Pocula ex hoc Aegyptios conficere auroq; munire, utilia sane ex his potantibus ad ignem sacra & uenena deprehendenda. Solosq; in genere solidipedum hos esse qui talos habent, sellesq; carere. Praeterea frigoris impatientes esse: nec in Ponto aut septentrione ea de causa generari: haec Aelianus. Nostra memoria rex Saracenorum qui apud Turrim in Africa imperat, Ferdinando regi Neapolitano alinum ingentem, forma conspicua ac uaria dono misit. Multi apud Indos ex alino & equa agrestibus nascuntur, pernici uelocitate, colore fuluo. Vulgatum & de mulo Athenis, qui iam emeritus operum, gratis publice alebatur. Num Athenienses templum extruerent, ille laborantibus mulis alijs praecedens ac uacuis ueluti dux, iter gressusq; monstrabat. Quare eantem publico edicto, ne quis hordeum appetenti auerteret. Aelianus. Lactationes pulli onagrorum sunt, cibus apti. Martialis. Cum tener est onager, solaq; lactio matre pascitur, hoc infans sed breue nomen habet. Sus Graecum uocabulum *sus* uocatur & *χίρσος*, quo uocabulo miror a rusticis Hetruriae hoc genus clamando educi ad pascua & reduci. Animam sui pro sale datam dicit Cicero, quod haec pecus ad escam tantum sit nata. Quapropter solum saginatur, tanto quandoq; augete adipe, ut in Arcadia Plin. tradat foreem in corpore cuiusdam praepinguis nidificasse. Nullum animal aeque fecundum, cum his in anno pariat ac uicenos. Tempus uteri quatuor menses. Nec ullum aeque ganeas implet, succidiam ueteres uocabant: ex quo farcimina, tomacla, lutanica, glandium, lumen, tinciput, Perna, Abdomen, Laridum, uulua, Spectile. Est enim Spectile, ut ait Festus, caro exos iuxta umbilicum suis. Clidium quod inter iugulum est. Illicium farciminis genus. Venter Faliscus. Papinius. Non lucanica, no graues Falisci. Illa pars lumbi est seu lateris. Horatius. Perna magis an magis ilis. Erat porcus Cereri sacer, eiusq; iuris mactari solebat, & in feriando quondam pacis foedere. Inuisus uero Veneri ob interfectum Adonem. Plin. uitam eis x. v. an. dicit. Morbos quoq; anginam & strumam. Solidum aprum Romanorum primum in epulis apposuit L. Seruilius Rullus. Aprorum uiuaria caretorumq; syluestrium primum rogati generis inuenit Fuluius Hirpinus, qui in Tarquinienli feris pascere instituit: nec diu post imitati fuerunt, Lucullus & Q. Hortensius. Haec Plin. Calium aprugnum & porcus Troianus sumptuaria lege prohibebantur. Erat enim porcus Troianus per metaphoram dictus, refertus intus condimentis plurimis, sicuti & equus Troianus militibus: author Macrobius. Ibridam ex sire domestica & apro natum dicimus. Quo nomine Cicero collegam suum C. Antonium notauit.

Antichoa Antichoam India gignit magnitudine leonis, pelle uillosa, ac purpurea, uultu fere & auribus humanis, triplici dentium serie superius, totidemq; inferius: hisq; acutis & aliquanto quam canis maioribus, oculis uillosis noctuae similibus, unguibus Leoninis, cauda bifida, utrinq; aculeis cuspidata: quos in certamine condredientibus eminus pro telis iaculatur, alio renascente. Vescitur humano caduere, quapropter anthropophagum cum cognominauere. Cursu alioqui pernix, pullos eius Indi ante natos aculeos uenantur. Hoc animal se uidisse testatur Crelias in Perside, & ex India dono regi allatum: haec Aelianus. Aristoteles in eandem fere sententiam. Elephantos Aristoteles tradit edere modios hordei Macedonicos nouenos, super his farinae quinos, & si dederis, septenos, ramos quoq; teneros mille: bibere uero metretas Macedonicas x. iiii. & rursus uespere octonas: uiuere annos centum, peruenire nonnullos ad trecentos. Ex animalibus maxime exhorrent hircum, cerastem, porcum, quibus sane machinamentis Romani elephantos Pyrrhi regis primum uertentes uictoria sunt potiti. Vocant & Lucas boues quod in Lucania tunc primum uili. Hircus ex eorum binis dentibus exertis Graeci Elephantinum appellant, uetustate rubescit. Reliqua quae de his memorantur, uenatione uidelicet, partu, docilitate,

docilitate, obedientia, religione, robore ac magnitudine, scire cupientes, ad Plin. lib. v. iiii. & Strabonem x. v. 1. ac Aristotelem v. iiii. relegamus. Simiarum genera, Cercopitheci, Cynocephali, Capri, Sphinges, Callitriches, Satyri, Cynoprofopi, Manticorae, Crocutae, Cercopitheci, maximi magnitudine sunt, ut Aelianus testatur, cauda quinque cubitorum, unde non men auspicantur. Barba propensa, coma humana, alba facie, reliquo corpore nigrantes. Versantur in montibus Indiae apud Taxilam ciuitatem, & Alexandro magno quondam cum toto exercitu terrori fuerunt, ut autor Clitarchus, cum illorum greges in binos pedes erectos uideret. Ad arbores confugiunt, ac inde hoc eos modo uenantur, ut Strabo refert lib. x. v. 1. Quomodo Strabonem Catinos aqua plenos in eorum conspectu ponunt, ex eaq; oculos oblinunt, ac statim pro amant uenantur, qua uiscum reponunt. Illi aspicientes (ut sunt imitatores ad omnia) uectigio descendunt, oculosq; & ora ipsi uisco pariter impediunt, exinde praeda sunt. Sphinges uillosae comas, ut ait Solinus, & mammis prominentibus, docilesq; ad feritatis obliuionem. Callitriches toto pene aspectu a ceteris differunt, in facie barba est, lata cauda. Has capere non est arduum, sed proferre rarum, neq; enim uiuunt in altero quam in Aethiopico suo caelo. Satyri facie admodum grata, & ipsi gestorum imitatores. Cynocephali forma quidem simiarum, uerum ut tradit Aelianus, maiores ualidioresq; ac facie tum dentibus & robore canibus propiores, humani gestus uentuli, & si infanti admoueris ei ubera mulgenda praebent. Cynoprofopi (ut idem Aelianus) in desertis Indiae Aethiopiae uersus, capite, dentibus, ac pelle canibus similes, hominibus reliqua. Circa labra more draconis pubescentes, unguibus manuum praecurris, tum cursu ueloces, petiti ad aquas confugiunt: propterea uenatu difficiles. Capus facie Satyri similis. Cetera inter canem atq; ursum. Nascitur in Aethiopia, autor Strabo in x. v. 11. Manticorae & Crocuta etiam e Simiarum genere hominum gestus & sermones imitantes, author Plinius. Capra in genere bisulcorum, sensibus acutissima, spiritus tanta exuberantia, ut praeter nares ad anhelitum aures etiam in itinere fatiget. Humore nimio suffusus oculos spinarum aculeo purgat iugulando, fatumq; praesentire uideretur. Argumentum inediae pertinacia. In Africa nascuntur agrestes, equi altitudine. In regione Caspia eadem fere magnitudine, sine cornibus, colore albè, uilloq; longo, ac mollitie lanis Milesiis certant: unde Sacerdotes & Caspiorum lautissimi uestes conficiunt. In parte Africae Callisthenes tradit Capras ouium modo tonfili uillo esse, ex quo nauis conficere solent rudentes. Nymphodorus uero in Sardinia caprarum pellibus incolas pro uestimentis uti, adeo interpolatis, ut hyeme uillo conuerso, aestate auerso sint utiles. In regione Sybaritarum Italiae accidit res memoranda. Crathis nomine pastor capram amabat, quam uti concubinam lecto delicijsq; omnibus dignabatur: ab hircu deinde zelotum sepe obseruatum, tandem quadoq; incautus inuaditur, cornibusq; iugulatur: qui ab accolis postea re cognita iuxta fluum quem ab eius nomine Crathim uocauerunt, contumulatus fuit: ubi & capram humano uultu sinxerunt, quam pro nympha & dea eius loci postea coluerunt. Ex Aeliano. Plin. ait capras pinguedine sterilefcere, & morsum earum arboribus praesertim oleae exitialem esse, quamobrem Mineruae inimicae dicuntur. De Hircis uero scribit item Aelianus, sex menses hyernos super sinistrum eos iacere laetus cum dormiunt. Ab aequinoctio autem hyberno totidem menses super dextrum. Aristoteles hircos dicit obliquis esse oculis, & ad nares respicientibus. Quod Virg. probe cecinit in Bucolico, Transuersa tuentibus hircis: in quo nostri gramatici pleriq; errant. Lepores mares concipere compertum, dormiunt oculis apertis, quando genis carent: interdum quiescunt, noctu uagantur. Natalis loci praesertim amatores. Campestres parui, ualdeq; pernices. Montani magnitudine excedunt. Cursu adleui uelociores omnes, quod pedibus prioribus breuiores sint. Ad fugam sese auribus in terga inclinatis excitant. Canes cursu flexuoso saepe decipiunt. Cum circumagitur, altera aure ab ea parte demissiore pro gubernaculo utitur: Enixa suos foetus locis plurimis dispersit atq; abscondit: putans eo modo a noxijs melius tueri: uocem accipitris exhorret latitans. In uulpem si forte incidit, euadere cursu contendit. Illa dolum celeritati opponit, cum in media persecutione quiescens post paulo leporis uestigia seclatur ac cubile inuadit. Dicitur & Lepus ultero citroq; commeare, uti confusis uestigijs minime deprehendatur. Solus animalium praeter Dalipodem & hominem superferat. Aetas arguitur paruis quibusdam in corpore caernis. Sunt & in Hispania in hoc genere, quos cuniculos uocant, aliquanto breuiores. haec ex Aeliano. Plin. uero de cuniculis idem refert, in super & famam de populatis mensesibus Balearibus insulis attulisse. Varro autem scribit quod in Gallia Transalpina

& Macedonia sunt permagni lepores, in Hispania & Italia mediocres. Lælius putabat leporem à celeritate dictum quasi leuipedem. Varro autem è Græco & antiquo uocabulo, quod Acoles & Bœotij Leporin appellarent.

N S Y L V I S Germanorum Alces & Vros gigni scribit Cæsar in VI. commentario. Alces figura & pellibus similes capris, uerum aliquantulum maiores. Crura sine nodis & articulis habent, quare arboribus pro cubilibus stantes adherent. has uenantes arbores ab radicibus securi debilitatas relinquunt, atq; ita unâ cum eis cadentes, neq; sese tollere humi ualentes capiuntur. Vri magnitudine sunt paulum infra elephantos, figura & colore tauri, magna uis eorum & magna uelocitas, neque homini neq; feræ parant. In uenatione earum sese Germanicæ iuentus exercet, cornuq; in publicum laudis gratia refert, quæ studiose conquisita ab labris argento circumducunt, atq; in amplissimis epulis utuntur. Hæc Cæsar. Bisontes gignit Scythia & Germania, quæ alias paucissima gignit animalia fructuum inopia. Hos imperitum uulgius bubalos uocat, cum id animal gignat Africa, uiculi potius ceruice quadam similitudine. Plinius. Ex qua descriptione satis patet, quos hodie Bubalos uocamus alios esse à Bubalo Pliniano. Bonafus gignitur in terra Pæonia, monte Mellæpo, iuba tantum equina, cætera tauro similis, cornibus ita inter se inflexis, ut sine pugna inutilia. De quo Aristoteles & Plinius. Albertus addit quod pariturus locum aræ excrementis conspexit munimenti gratia. Bonaforum uenatio in Lituania hodie cernitur. De qua in Geographia dixi. Pardus bene olere dicitur, quæ res est illi quæstiosa in aliorum animalium prædam. Nam caprea & huiuscemodi feræ odore inuitatæ, prope adcedunt. Ille ex latebris prodit atque inuolat. Capiuntur in regione Mauritanicæ in loco lapide substrato, laqueis præparatis, carneq; appositâ. Ad cuius odorem per conualles subiectas delatum flatibus uentorum festinantes, in insidias incidunt. In Caria & Libya prælongi admodum sunt, ac animo imbelles, minimum saltu agiles, pelle adeo dura, ut ferro non cedat. Pardi digitis quinque prioribus pedibus insignes, posterioribus quaternis. Fœmina crebrior inuentu, quæ si forte degustauerit Pardaleochum capta statim dimittenda. Ea sanè herba humano uentri letalis. In hoc genere est qui cognominatur Bitis, haud alijs ab similibus, præterquam quod cauda carere dicitur. Is si à muliere adspiciatur, ex tempore eam in morbum deducit. Ex Aeliano. Pantheris in candido breues maculæ, earum colore sollicitantur quadrupes cunctæ, sed capitis toruitate terrentur, quamobrem occultato eo reliqua dulcedine inuitatas corripunt. Prius Scaurus in uilitate sua c. l. milit: deinde Pompeius c. c. c. x. Diuus uero Augustus c. c. c. x. x. Tigrin Hircani & Indi ferunt, animal uelocitatis horrendæ: totus enim fœtus qui semper numerosus est, ab insidiante capitur, equo quàm maxime perniti, atque in recentem subinde transfertur: at ubi uacuum cubile reperit fœta (nam maribus cura non est fœbolis) fertur præceps, odore uestigans. Raptor appropinquante fremitu abiicit unum ex catulis in olla: illa morsu corripit, & pondere etiam ocyor acta remeat: iterum consequitur & subinde, donec in nauem ingressa irrita feritas sicut in litore. Diuus Augustus in dedicatione Marcelli theatri tigrin Romæ prius ostendit in cauca mansuetam. Diuus uero Claudius simul quatuor. Plinius. Strabo autem dicit Megasthenem scribere Tigres in India apud Prasios populos magnitudine duplici quàm leo sit esse, adeo ualentes ut unus è mansuetis à quatuor hominibus ductus si mulum posteriore pede apprehendat, ad se trahat. Pausanias dicit Tigrin tris ordines dentium secundum alteram genam habere. Præterea aculeos in cauda, quos ueluti sagittas facit. Tarandum Scythia fert magnitudine dorsoq; tauri, pelle uersicolore: ex qua scuta Scythæ conficiunt, ferro impenetrabilia. Hyenam utriusq; participem naturæ, nunc marem, nunc fœminam, modo Cenei aut Tyresia uideas, tum utranque uenerem sentientem. Dicitur & uim habere soporiferam, qua canes in prædam actos enecat. Hystrices aculeatis inhorrent pennis, sæpeq; illas faculi modo emittunt. Est in India Pœphagus duplo equi magnitudinem excedens, cauda nigra ac speciosa, mulieribus Indis ad capitis ornatum expetita. Animal alioqui timidum & obuios quosque animi magis anxietate quàm pedum celeritate fugiens, præcisâ sibi sponte cauda, ob quam se peti præfagire uidetur. ex Aeliano. Monops in Mæonia cernitur magnitudine tauri, qui fugiens ignem quiddam & acutum excreat, in quod uenatores in cidentes tabem incurunt, unde facile percunt. Ichneumon, idem utrunq; retinet sexum. Certamine inter se

se congregantes decernunt, uictus pro fœmina patitur, partuq; uictoria deprehenditur. Hinc Crocodilo aduersari in Crocodilo dicemus. Præterea Latone & Lucinæ sacri dicunt. Phattaga in Indis animal Crocodili terrestris simile, magnitudine catuli melitei, pelle squamosa & aspera, ita ut ferru etiam hebetet. Ortus circa mare Erythreum appellatus ex coloris uarietate, magnitudine canis Eretiaci, figura Cynocephali, ore albicante usq; ad genas: inde lineis aureis ad ceruicem pertinentibus, dorso plano, maculis incurfantibus aureis, pedibus prioribus albis, posterioribus nigris: Mammis duabus Mnam implentibus, colore cæruleo. Onocentaurus anteriora humano similis corpori, posteriora asino, colore albo, cursu uelocissimus. Captus, libertatis amore mauult inedia perire. Aspalacum Bœotiorum terra fert. Inde translatum statim perire dicunt. Cernitur in regione Orchomeniorum frequens. In Phyrnam si quis intendat oculos ab eaq; aspiciatur, in pallorem maciemq; incidet dies aliquot. At Charadrius cõtraria natura. Si quis Ereticus illius oculis concurrerit, procul dubio sanabitur. Testatur Euphorion in commentarijs, in Samo quondam fuisse animalia quædam uasta magnitudine, quorum ossa adhuc miraculo adseruata uisuntur, quæ Neades uocant, quorum sola uoce tellus abrumpatur: Vnde prouerbiu exisse fertur. Catobleptum Africa gignit tauro similem, aspectu terribilem, supercilij saltis atq; extantibus, oculis in recessu sanguineis, aliquanto minoribus quàm boui, in terram semper aspicientibus: unde & nomen trahit, iuba equina, quam ad certamen adigit, si quando frendit, ore aperto acra supra caput haurit. Hæc omnia ex Aeliano.

N G E N E R E Mustelino tria sunt, primum quam Græci γάλλω nos mustelam proprie uocamus; deinde quam illi κενόδα, nos uiuerras dicimus. Et meles quem uulgo Poinum appellant. Aelianus tradit magorum uanitatem adfirmare mustelam ab Hecate nutritam esse, quod hæc dea amatorijs adhibetur. Nam eius uiscera his sunt apta. Testiculi uero mulieri adligati partus continent. Inimica præcipue serpenti, quem petit, ruta prius commanducata, quod sciat naturali quadam diuinatione hanc illi herbam maxime infensam. Colitur à Thebanis propter Herculem quod Alcmeneam partu laborantem forte interueniens leuauerit. hæc ille. Viuerram Strabo ex Africa importatam dicit. Martis meminit Horatius: Venator capta Marte superbus adest. Melem uero quidam Poinum dicunt, nonnulli quem uocamus Talsum existimant: in metu sufflata cute atque distenta ictus hominum ac canum arcet. In Felium genere mas salacissimus, fœmina fœtuum amantissima. Dicitur & hoc animal terro maxime odore offendi, ideo excrementa sua effossa terra operire ne à prætereunte premanetur. Hæc ex Aeliano, qui ἀλσρον eum appellat. Plinius causam operendi excrementa dicit, ne odore prodatur: propterea eos clam insidiari ac obrepere muribus, uiuereque sex sicuti canes annos. Ex his apparet eam esse, quam cattam uulgius hodie uocat. Quæ antiquitus mansuetæ non erant, tantum in agris uiuebant. Inde passim urbes ac domos repleuere. Fiber ponticus à Græcis Castor appellatus, ut ait Marcus Varro, extremas fluminum oras accolens, cuius pluma mollior est pilus. Aelianus amphibium hoc animal esse dicit, noctu in terra degere, interdum uero in fluminibus: præterea mordax & obuijs quibuscunq; uescit. Exagratum à uenatoribus quasi causam persecutionis sciat, testibus sibi præcis in medioq; relictis sese à periculo redimere. Quod sumitur Castoreum uocant. Plinius autem scribit, Sextium medicinæ diligentissimum negare hoc animal testes sibi amputare, nec enim posse sine uita. Adulterari autem renibus eiusdem, qui sunt grandes, cum ueri testes pauci admodum reperiantur. Idem ait: Mures Pontici albi sunt & hyeme conduntur, hos ergo existimauerim quos uulgo Armellinos uocant. Sciurus tempestatem præuidet obturatisq; qua spiraturus est uentus cauernis, ex alia parte aperit fores. Ipsi uillosior cauda pro tegumento est. Mus Araneus, quem authore Dioscoride Græci μυγάλλω uocant, id est, Mygalem quod muris magnitudine sit, mustelina specie, ore oblongo, cauda gracili, ordine dentium quadruplici, ut tradit Acacius. Hoc genere Britannia scater. De hoc & Plin. x. x. Herodotus uero Mygalas maiores Araneos appellat. Murem uero illum qui odoratus uulgo habetur, Murem Muscum Hieronymus in epistolis uocat. & in alia epistola, Murem peregrinum. Pellicula, inquit, muris peregrini. Plinius eius nullam mentionem facit. ex quo uerisimile posterius inuentum: ex Aethiopia Arabiaq; hic uenit. Sunt & mures apud Sarmatas & Pontum, quos nunc Zibellinos ac Arnelinos uocant, de quibus postea dicam. Salamandra lacerti

Phattaga
Ortus

Onocentaurus
Aspalacum

Phyrna
Charadrius

Neades
Catobleptus

Mustela

Viueria
Martes

Meles
Felles

Fiber ponticus
Castor

Castoreum

Mures pontici
Sciurus

Mus araneus

Mygale
Mus musculus

Salamandra
lacerti

lacerti figura stellata, nunquam nisi magnis imbribus proveniens, à serenitate deficiens. huius tantus rigor, ut ignem tactu extinguat, non alio modo quam glacies: quamcunque corporis partem attingit, deluvis pili & utiligine adhaerit. Orygem perpetuo sitientem Africa producit, uim tamen hoc animal habet ad remedia sitientium. Nam Gætuli latrones quod loci natura potu careant, eo durant auxilio, repertis in corpore eius saluberrimi liquoris uelutis. ex Plinio. Talpa forma muris, oculis capta, frumentum in area populatur, Cereis Blasticis. Talpa dicitur à τὸ τὸ βλάττειν, quod est nocere, nonnulli aliud genus Blasticam uocant. Erinacei graece echini poma adfixa spinis hyemi prouidentes in cauas arbores ferunt, mutationem aquilonis sentientes, sese in cubile uersus austrum condunt: ubi sensere uenientem circumuoluuntur in formam pilae ne capi possint. In desperatione uero urinam ex se reddunt tergori suo tabificam, spinisq; noxiam, propter hoc se capi gnari: hac enim cute uestes expoluntur. Plinius. Chamæleon ab Aristotele multis describitur, à Plinio paucioribus in hanc sententiam. Magnitudine lacerti est, uerum excellior, & latera uentri iunguntur ut piscibus, eminenti rostro siculo ut in paruo simili, cauda praelonga, in tenuitatem delinens, unguis adunci, motus tardus ut testudini, corpus asperum ut crocodilo. Oculi in recessu cauro, hianti semper ore, solus animalium nec cibo nec potu alitur, nec alio quam aeris alimento. Reddit colorem quem attingit, praeter rubrum candidumq; hybernis mensibus latet ut lacerta. De lacertis uero tradit Aristoteles, in Arabia duum cubitorum nasci lacertas, in Nisa uero monte Indiae Plinius x x i i i. pedum longitudine, colore fuluo aut puniceo aut muleo. Ex Aethiopiae insulis nuper à regibus Lusitanie captis, Romam iussu Cardinalis Vlixiponenlis lacerta extincta circiter octonum cubitorum longitudine aduocata est, oris uero hiatus, quo solidum infantem deuoraret, ac tholo diuæ genitricis ad portam Flumentanam, miraculi gratia, suspensa nunc cernitur. Inimicum hoc genus cochleis dicitur, ac semestrem tantum habere uitam, Aelianus rem miram de hoc animali tradit. Quidam uidelicet comprehensam lacertam, ac oculis stilo acuto orbatam, in ollam fictilem nouam inclusit utriusq; pertusam paruis cauernis: mox illita cera, addita herba quadam, cuius nomen non indicauit: deinde Gagate lapide anulo ligato ferreo nouem lignis signauit, quorum quotidie unum debebat: post nonum uero, reclusa olla, lacerta inuenta est restituta. Anulum namq; illum aiebat oculis utilem esse. Stellio lacertæ genus stellatae, chamæleontis quodammodo naturam habet, rore tantum uiuens. Plinius nullum animal hoc fraudulentius dicit lib. v i i i. ex quo maledicta, & Stellionatus crimen & Stellatura dicuntur. Spartianus ait, Tribunus qui Stellaturas uirtutibus tulissent capitali adfecit. Muribus hepar per brumam augetur, ut ait Cicero libro i i i. de diu. Aelianus uero, cum luna dicit augeri ac minui. In Aegypto segetes uastare dicuntur, tanto prouentur, ut uitis & mulpus & litationibus resistatur. Acoles item & Troiani ob eandem causam Smynthio Apollini ex responso sacrificauerunt, ex quo liberati murem in honorem Smynthij habuerunt: & Aeschylus poeta murem Smynthium dixit. Item Cosas Hetruriae ciuitatem destruxerunt: libidinosum alioqui animal, praesertim femina: ut Epicrates in choro (sic enim fabula in seribitur) testatur ijs uerbis. Tandem ad me Leno impurissimus uenit comminiscens puellam Dianæ, ut uirgulus, ut uirgo, ut pullus indomita, at illa murina erat. sed & o quacissimam per anu, ut idem est author Comicus in drapetis. φησὶν γὰρ οἱ βέλτερες κατεπερυσσώσω μὲν ἀστράφα φησὶν φωνή, id est, Age nunc è sudo flagitium muris fulgurabo Xenophontis. Vita his longissima, membris paulatim deficientibus: unde proverbium, Secundum muris interitum. Cuius sane meminit Menander in Thaide. Ex Aeliano. Multi tum Plinius auctores, quod ij uaticinio quodam naturali è domo aut edificio ruituro migrent. Glires quos Graeci ἀλιός uocant, in ipsis arboribus hyeme pinguescunt. Ex his quæ unum in fronte cornu gerunt Rhinoceros ex argumento nominatus, in summa nare cornu gerit ferri duritia. Hoc pugilium initurus exacuit prius ad petram, Elephanto congregitur, quanquam impar magnitudine, uetrem ac proboscidem sepe feriendo. Ex Aeliano. Alterum Monoceros à Plinio lib. v i i i. ponitur, asperrima fera, reliquo corpore equo simili, capite ceruo, pedibus Elephanto, cauda Apro, mugitu graui, uno cornu nigro in media fronte cubitorum duum eminentem. Nascitur in Aethiopia, ac uiuus minime capitur. Aegoceros, quem nos Capricornum appellamus inter signa coelestia.

Oryx
Talpa
Erinaceus
Chamæleon
Lacerta
Stellio inuidus
Stellionatus
Stellatura
Mures
Glires
Rhinoceros
Monoceros

SERPENTES. Serpentes diuersorum generum natura procreauit, Ceraften, Hydrum, Enydrum, Natricem, Colubrum, Draconem, Aspidem, Dipfada, Pariam, Amphisbenam, Acontiam, Presteram, Viperam, Aemorrhoida, Sipedona, Sepem, Porphyrum, Cantarides, Ceciliam. Quos ex Aeliani explicabo auctoritate. Cerastes in Africa geminis in fronte corniculis, ut cochlea insignis. Cerastes us, interdum fuluus: ab eo ictum ultra quatuor horas uiuere negant. Dicunt Ichneumonem eius oua sectari ac inuenta perdere, ut inimicorum metus ei ac successio minuatur: perpetuum enim & internecinum bellum uidere licet. Ichneumon cum sese imparem cognoscit, multo se primum limo obducit ac loricat: caudam deinde ad os, quod mollissimum gerit, curuatum pro clypeo obducit: deinde in hostem tendit. Illa terreum thoracem frustra moribus appetit. Superat qui prius ora alterutrius attigerit. Plutarchus in libro de Aspidibus, ait Aegyptios in honore aspides habere ac delicias, unaque cum pueris educare, adeo mansuetas, ut uocata ueniant: mensisque adsistant, atque unam edant pulcem farinae ex melle & uino adpositam. Eorum uero reges inter diademata aspidis figuram ferunt, quod imperij firmitatem portendat. Galenus aspidum tria genera ponit: Chelidonia, Chelidonia, Pryadas à spato cognominatas, quas Cleopatra sibi admouit. Dipfas ex argumento uocatur, ictum ab se sit inexpleribili necans: breuis alioqui, colore albus, cauda duabus nigris lineis intersecta. Hunc quidam Presterem, nonnulli Caufonium uocant. Cernitur in Libya praecipue & Arabia. Parias serpens (sic enim Apollodorus cognominat) colore fuluus, oculis uelox, ore lato, morsu haud malignus: quapropter eam mitissimo deorum Aesculapio pro ministro uetustas dicitur. Amphisbena biceps monstrum altero in cauda capite, alterutroque semper cum libet progredi uel regredi, nunc pro cauda nunc pro capite utitur. Acontia ex uelocitate dicta, teli modo serpendo ruit. Hydrus, ex quo ictus grauem excitari odorem auctor est Aristoteles, ut nulli prope consistere sit. Insuper eos obliuione rerum adfici ac nebulam praec oculis habere, in horrorem ac rabiem agi: postremo tertia die perire. Prester ictum extemplo sideratione quadam reddit immobilem, ac mente alienum: mox pilis defluentibus cum pruritu ac uentris solutione absumit. Viperæ fetus enecta matre prodeunt, uti inter pisces acus & Myrena: mas etiam in coitu examinatur capite in os foeminae inserto, praecipue uoluptate ab ea exciso. Aemorrhoidis inter uiperarum genera in petrosis recessibus commoratur, colore sanguineo, partim nigro. Inhorrent capiti ueluti similia cornua, tacite pigresq; serpit, obliquo semper itinere. Ictus sanguinis excreatione per omnia membra euacuatos perimit. Sipedon malum & ipse reptile, coloris similitudine Aemorrhoidis soror, uti placet Nicandro, uelocior aliquantulum. Iter simili ferè modo & hic obliquat, morsu altius penetrat, illico marcescente plaga, unde & nomen auspiciatur. Seps colorem quem attigerit, reddit. Quatuor recuruis dentibus armatus. Quem petit morsu, tabe exanimat. Porphyrum palmi est magnitudine, capite candidissimo, reliqua purpureus, morsu innocuus, quippe qui dentibus caret. Inuenitur in Indiae locis uadolis, captum cauda suspendunt, uiuentisq; ex ore defluentem liquorem legunt in uasculis aereis. Alterum item ex iam defuncto liquorem nigrum, similiter in altero uase excipiunt: & hic quidem in esculentis seu poculentis grano Sefami darus, tabe lenta unius, seu etiam duorum annorum paulatim enecat: ille more cicuta statim absumit. In Cantaridum genere femina non reperitur. Ipse sese mas in orbem sinuans dies x v i i. fouet, mox fetus paulatim excludit. Ea de causa Aegyptij statuis uirorum fortium in digitis fingere hoc animal consueuerunt, quod nulla muliebri mollitia uirtus inquinata uitis conueniat. Draco aduersus elephantum non uulgari pugna certat, os oculosque eius petens, ac iugulum amplexus exhaurit, donec humi concidens elephas simul & Draconem pondere perimit. Mortuus secundum Varronem tria extrahuntur, Oculi, pellis, & dentes. Oculi lapides preciosi sunt igneo colore: dentes ferè similes apri, praeterquam quod graciliores. In hoc genere cristati mares sunt. Onescritus ex comitibus Alexandri scribit, Indorum regem nutuisse Dracones duos, alterum octogenum, alterum uero nonagenum cubitorum magnitudine: eosque Alexandrum spectare inter praecipua uoluisse. Epitoxæ Apollinem uenerantur, in cuius templo draconem colunt ob memoriam Pythonis, à quo se prognatos dicunt

Cerastes
Aspis
Ichneumon
Dipfas
Parias
Amphisbena
Acontia
Hydrus
Prester
Vipera
Aemorrhoidis
Sipedon
Seps
Porphyrum
Cantarides
Draco

dicunt, ex eoq; cibum appetente aut auerſante auguria capiunt. Sed & eodem ferè modo Draco apud Albam in luco iuxta templum Iunonis Argivæ colitur à virginibus, quem certis adeunt diebus, ſuis paſcentes manibus, à quo cum cætera capiant auſpicia tum uirginitatis integritatem deprehendunt. Leguntur & apud Aelianum plura Draconum exempla, qui pueros puellas padamarint. Et Draco ſerpens in deliciis apud Tyberium dicitur Tranquillo fuiſſe. Feſtus dicit dracones, *δρακόνες*, quod clariffima ſint acie. Quapropter eos Theſauris cuſtodiendis conſecrauerunt. Tum Aſculapio dicunt, quod genus uigilantiſſimum dicatur, quæ res febrim maxime neceſſaria eſt. Serpens latet per brumam, uere procedit, ſeneſtam exiit, uifum quem longo ſitu amiſit, ſeniculo recuperat, eos abigit cornu cerui ſuſlitum. Tum lapis quidam in Aegypto, ut placet Ariſtotele Nicandroq; Cuius talem memorant naturam, ut aqua perſuſus accendatur, poſt hunc Nepeta recens, & herba quam Libanotida uocant. Liæ ſpina humani cadaueris exliccati naſci ſerpentem quidam prodiderunt, quod ſane aut uanum, aut ex improbi hominis cadauere naſci par eſt. Præterea ſerpentem ſi baculo ſemel feriatur, ſemianimum reddit; ſi iterum, reuiuſcere: quod etiam apud Hieronymum in epistoſis legitur. Hæcenus ex Aeliano, Serpentum magnitudinis multa in authoribus mentiuntur: tum illa præcipue cum in primo punico bello ad Iſthmen Bagradam. Regulo imperante, baliliſ tormentiſq; ſerpens c. x. x. pedum expugnatus fuit. Hæcenus hiſ ſidem appellatæ Bore, teſte Plinio in tantam magnitudinem exeuntes, ut diuo Claudio occiſe in Vaticano ſolidus in aluo ſpectatus ſit infans. Aluntur primo bubuli lacſis ſucco, unde nomen habuere. Baliliſcus, ut ait Aelianus, tanta fertur acuitate ueneni, ut quamuis breuiſſimus (palmum enim non excedere dicitur) ſerpentem quamlibet magnam halitu ſolo extinguat. Si quis autem uel baculo eum attigerit, breui tempore intereat. Plutarchus in uitis, ſic ait: ſerpentes ex hominum cadaueribus medijs medullis gigni traduntur, ſicut ex hœbus apes, ex equis fuei, ex alinis crabrones. Ita: non ſine ratione permoti maiores noſtri Herouibus dracones conſecrarunt. Natrix à natando diſta, de qua Lucanus: Et natrix uiolator aquæ. & Tranquillus in Caligula. Coluber, ut ſcribitur in epistoſis Hieronymi, ſi quando biturus eſt, uenenum ne ipſe ſuum exhauriat, prius eijcit. Linydrus coluber eſt in aquis uiuens, quam Lutricem Gaza conuertit.

Serpens
Serpentum magnitudo
Bore
Baliliſcus
Serpentes ex hominibus cadere
Natrix
Coluber
Linydrus

DE VOLUCRIBVS.

DE INCEPſ uolucres attingendæ, quæ ſane cocunt omnes, ouaq; pariunt animal paucaſſimæ, ut uultur, & ueſpertilio: plurimis rebus inter ſe diſcreta, pedibus, penna, roſtro, mora, cantu, magnitudine. Nam aut aduncos habent pedes, ut accipitres, & carniuora ferè omnia: aut digitos, ut Piſtaci, aut palmipedes, ut anſeres & pleraq; aquaticæ. Deinde aut perennes ſunt, ut columbe, aut ſeſtrea, ut turtures, aut poſt fetus eductos ſtatim abeunt, ut Calguli, upupæ. Cantus quoque cuiq; ſuus. Gallis expergificus, bubonibus gemulus, Vulus querulus, nocturnus ſtridulus, cicadis obſtreperus, hirundinibus perargutus, Luſcinjjs dulcis. Cantus item ſtatuta tempora, hirundinibus matutinũ, Cicadis meridianum, Gallis antelucanum, Nocturnus ueſpertinum, Bubonibus nocturnum. Roſtrum præterea accipitri recuruum, Luſcinjjs tenuè, Coruiſ crallum, upupis oblongum, paſſeri præcurtum. Pennæ item candidæ ac molles anſeri, cygno: nigre coruiſ, meruliſ: uirides chloridi, luteæ Pitaco, rubentes Phœnicoptero: uariæ upupæ, cardueli, columbis. Ates renibus & ueſica carent, nec mingunt quod omnis humor in plumas abiit. Auſaria primus Romanorum, teſte Plinio, inſtituit Brundulſi M. Lælius Strabo equeſtris ordinis, in cluſis omnium generum auibus. Magnitudine quidem primum Strutio præſtat, quem Aelianus magnum uocat, Plinius uero Strutionem camelum ac Aſiaticum uel Aethiopicum altitudinem equitis inſidentis excedere dicit, nec etiam curſu inferiore ſuauibus penniſ, miniſime tamen à terra attolli. Cæterum ceruinis unguibus ita biſuleis, ut hiſ lapides comprehendat, quos fugiens in perſequentes iaciat: concoquendi uel quæuis dura deuorata maxime eſticæ: eius oua quæ multa parit præ magnitudine uafis utiliſ ſunt, pennæ uero galearum conis. Strutio paruus, ut ſcribit Aelianus, quod timidus maxime ſit, gregaliſ eſt, tum in proceris arboribus nidificat. Strutio Aſiaticus, partim quadrupes, pennas habet pilis quàm ſimiles, nec ſublimiſ uolat, capite colloq; glabro, cilia piloſa, biſuleis pedibus, author Ariſtoteles. Ibis Aegyptium animal aliq; rum

M. Lælius
Strabo auſaria primus inſtituit
Strutio ma-
gnus
Strutio Aſiaticus
Ibis

rum lunæ ſacrum. Nam ad eius rationem ſyderis oua fingit, inteſtinumq; ipſius auget. Inſuper ocioſe ingreditur. Lautitiarum amantiffimus, cubile ſordibus forte commaculatum abluit. Nidificat in palmis quod hæc arbor non facile prædæ cæterorum animalium obnoxia ſit, cum cortice cultellato difficiliſ aſcenſu ſit. A Mercurio diligitur quod eius naturæ conueniat. Nam quod nigra & alba in hoc genere reperitur, altera mentis tantum excogitata, tacitaq; notantur: altera uero nunciuſ audituſ prolatiq; ſermonis extrinſecus ſignificatur. Veſciunt ſcorpionibus & ſerpentibus. Captuſ ſeſe inedia necando liberat à feruitute. Ex Aeliano. Herodotus autem ſic ſcribit. Species Ibis duæ, altera gruiniſ cruribus, roſtro adunco, magnitudine qua Crex, quæ & aduerſus ſerpentes pugnat. Altera crinibus, uultu ueluti prima, humanis pedibus, aliſ, ac natibus alba, cætera nigra. Aquilarum genera ſex tradit Ariſtoteles. Pygargum ab albicante cauda. Aquila Morphnum à pinnæ macula, hanc Homerus Percnon appellat, ueniſſe que exitio Priami dicit. Tertium atro colore, minimum quidem, ſed omnium fortiſſimum. Quartum Percnopterum ab alarum notis, capite albicante, maiore aliquanto corpore. Quintum Haliætuſ, quod circum mare uerſetur ceruice magna, lata cauda. Hæc eſt illa generoſa, quæ pullos ſuos probat ad ſolem, cuiuſ radios ſi miniſime ſuſtineant, ut degeneres abiicit. Sextum Gneſium, id eſt, legitimum, Aquilarum maximum, colore ſiauum. Aelianus autem ſcribit, Aquila pennam uel rebus alijs conſertam ſemper remanere incorruptam, tanquam huiuſ auis etiã extinctæ reliquiæ dominantur. Præterea magnis hæc congregitur animalibus, etiam ceruo, cuius ut ait Plinius cornibus inſidendo: deinde puluerulentas de induſtria alas excutiendo, ut ſic ille oculiſ impedituſ, curſuſq; incitatuſ in præceps ruina feratur, mortuſq; præda fiat. Fulica græce φούλα, quam & Oſifragam uocant, ingens auis, pullos Aquilæ ante tempuſ excluſoſ nutrit. Autor Ariſtoteles & Ambroſius in Hexameron. Corniceſ inter ſe ſidiſſimæ ſunt, mira hiſ caſtitaſ & matrimonij cura, haud palam cocuntibuſ: extincta conſorte alteri uidiuitaſ impolluta. Quare & inter hymenæoſ pro concordia pudicitiaq; ſelici aſpicio inuocatur. In augurijs quoq; una ex hiſ uifa fortunatiſſimum putant. Nocturnæ maxime aduerſatur: inuicẽq; oua furantur, hæc interditi, illa noctu. Ex Aeliano, Coruſ media æſtate ſitire palam eſt: imbrem uero orare ob notam fabulam, quod ab Apolline aquatum miſſuſ non redierit, hæc mulcta damnatuſ eſt. Ratio tamen uult quod æſtatiſ initio hæc auis profluuiſ uentriſ obnoxia, ab humore tanquam huic morbo contrario ſeſe naturaliſter abſtinet. Ex hoc & auguriſ maxima obſeruantia. Oua ipſius atrando capillo utiliſa. Inter cætera tauroſ inuadit, ex omni corpore maxime oculoſ appetendo. Imitator humanæ uociſ præter cæteras aliteſ, Per regiones fertileſ gregatiſ uolat, per ſterileſ uero bini tantum. Fetus in eſcæ penuria parenteſ ſerues concerpunt: ex quo prouerbiuſ, κακοῦ νόρακος κακόυ ὄρου, improbi coruiſ, improbum ouum. Si quando ex malis parētibuſ liberi naſcuntur mali. Hæc omnia ex Aeliano. Coruius item qui Romæ Germanicum & Drufum Cæſareſ, tum populum Romanum nomiſ natim ſalutabat, quiq; extinctuſ publice elatuſ eſt, legitur apud Plinium. Succurrit & in hac uolucere fabulaſ poetarũ cum ſacra hiſtoria conuenire, apud illoſ à Phœbo, ut ſupra dixi, apud noſtroſ à Noeo ex archa aquæ gratia dimiſſa, ac eiſ contumacia utrobiq; accuſata. Miluſ rapaciſſimuſ auium, cadauerumq; adſeſtator. Eoroſ uenationem primuſ demouſtrauit Alphonſuſ rex Neapolitanuſ patrum noſtrorum memoria, commiſſa in aere magnorum accipitrum, tum falconum cum eiſ pugna. Aelianuſ ſcribit huiuſcemodi de hoc alite. Maſ in hoc genere non inuenitur. Fœmina tantum aſtro, aut euro ſeſe pandens concipit, non oua, ſed pulloſ parit. Barchei genuſ in Heſperia ſuoſ morbo extinctoſ tanquam ignauoſ igni, in bello autem abſumptoſ Vulturibuſ tradunt. In Aegypto in ueſtibuluſ domoꝝ alaſ Vulturum proponunt magno ornamento, eoq; caput Iſidiſ ornant. Viſæ eæ aues numero x i i. in monte Palatino nomen urbi portenderunt. Ariſtoteles autem Vulturum duo genera ponit, paruum quod albicantiſ, alterum maiuſ quod multiſformiuſ. Ambroſiuſ in Hexameron ait, quod ubi Vultureſ, Coruiſ, Aquilæ, & huiuſcemodi genuſ auium conuenerint, cædeſ ibi ſit pudenta futura.

Aquila
Aquila penna
Fulica
Oſifraga
Corniceſ
Coruiſ
Miluſ
Vultureſ

Columbi	OLYMBI coniugibus subueniunt in partu, pariterq; & ipsi (cum per illas nō heet) oua incubant. Parsunt oua duo, mas primum, deinde fecminam, consorti fidem seruant, excoluatio mutua semper ante coitum. Sed & fecmina in hoc genere interdum incunt, ē quibus oua euanida creantur. Nihil enim columbis fecundius, quadragenis diebus concipiunt, pariunt, incubant, educant, tantū modo interuallum ā bruma ad æquinoctium uernum facientes. Ad locum redire solent unde mittuntur, quod & in theatris animaduersum ē sinu missa, & in obliuione Mutinensi, cum D. Brutus in castra Consulū nunciā columbam cum epistola misit. Ex Plinio. M. Varro Columbarum duo genera ponit. Agreste, quod in turribus & culminibus uillæ habetur, ex quo appellatæ columbæ, quæ ob naturalem timorem summa loca in te- C Columbe Agrestes & domestice Miscelle Peristereon Turtures Galline alie les, seu Cor tales Rusti ca. Africane, seu Numidice Meleagrides Rome uise Pumiles Melice Alestorides Gallu Galli auspicii pariētib; Tripudium Solistimum Pullorum ex clusio Perdices	si, cum D. Brutus in castra Consulū nunciā columbam cum epistola misit. Ex Plinio. M. Varro Columbarum duo genera ponit. Agreste, quod in turribus & culminibus uillæ habetur, ex quo appellatæ columbæ, quæ ob naturalem timorem summa loca in te- C Columbe Agrestes & domestice Miscelle Peristereon Turtures Galline alie les, seu Cor tales Rusti ca. Africane, seu Numidice Meleagrides Rome uise Pumiles Melice Alestorides Gallu Galli auspicii pariētib; Tripudium Solistimum Pullorum ex clusio Perdices
---------	---	---

LIBER XXV 301

tus uenerem impediāt. Ad aucupem prope accedunt quasi sese dedituræ, ut à pullis auer-
tant, mox appetentē decipiunt aliō prorepentes. Pullos deinde securæ cōuocāt. Certant
inter se mares, præsertim si præsens adsit fecmina, uictus riuāli cedit. Tradit Aristoteles fec-
minam perdicem dorso tantum maris propinquantē concipere: eādemq; parituram sese
stipula multa, terraq; circumuallare contra grassantia. Septimo die pullos excludit, parit
oua xv. In Paphlagonia eas esse duplici corde Theophrastus est author. Perdices sacras
Ioui & Latonæ dicunt. Ex his alia queruntur cantibus, aliq; certamini. Quæ uero uocan-
tur Circei, sibi quodammodo cōscij nulli uirtuti se esse idoneos, degustatis alijs de indu-
stria marcescunt, ut ab aucupe ne quidem cibo dignent. Ex Aeliano. Atragen Ionius Ho-
ratio dicitur, Atragen Martiali, Attaga Aristophani in Ornithibus, qui dicit eam dulce
canere. Plinius quoq; eandē auem uocalem dicit, ieiunium maxime celebrare, captam ob
mutescere, quōdam inter raras aues: deinde cepisse suo tempore in Hispania Galliaq; ca-
pi. Sunt qui has starnas hodie uocatas putent manifesto errore, quum ipsarum cantus mi-
nime commenderet. Hæ potius aues externæ uocantur. Plin. lib. x. cap. xl. x. Aduene-
runt, inquit, bellis Bebricentibus ciuilibus in Italiam aues externæ quæ adhuc nomen re-
tinent, paulum infra columbas magnitudine, turdorum specie, sapore gratæ. Coturnices
Aristotele Plinioq; testibus ueneni semina pascuntur, quapropter eas ueterum lautæ dam-
nauerunt mensæ. Smulq; ob Comitiales, quem solq; animalium post hominem sentit.
Aduenæ estatis sunt. Proficiscuntur dace Ortygometra, quam matricem Gaza apud Ari-
stotelem cōuertit, cuius uocē cum sentiunt aucupes, intelligunt parari discessum. Otides,
de quibus Aelianus, sic ait: Perdicum similes sunt, ob esitate autem corporisq; pondere pa-
rum se alis atollunt: quapropter cantibus se obnoxias quodammodo cognoscentes, ad eo-
rum latratum extemplo proripiunt sese, latitantes inter frutices. Præterea equis eas sollici-
tari argumentum est, si eos transcentes uiderint prope accedere, attonitasq; contēplari.
Plinius uero sic: Otidas Græci uocant, quas Hispani aues tardas dicunt. Seleucides aues,
quarū aduentum incolæ Cassij montis dicit à Ioue impetrare cōtra locustas agros eorum
deuolantes: nec unde ueniant, aut quō abeant cōpertum. Lagopus pedes leporino uillo,
unde nomen habet, cætera candidus, columbarū magnitudine. Pauone primum in India
uiso Alexandrum ferunt admiratum, prohibuisseq; edicto, ne quis eam auem necaret. In
Græciam à barbaris translata diu quæstui fuit, primum elegantibus tantū mercede indi-
catus; deinde ad eorum spectaculum admissa multitudine. Hortensius primus Romanorū
eum in cōuiuio apposuit, Concipit tertio uitæ anno, quo fere colorum uarietate uestitur.
hæc ex Aeliano. Plinius: Pauo annos xxv. uiuit, colores in trimatu incipit fundere, non
gloriosum tantū animal, sed inuidū traditur, sicut anser uerecundus. Athenæus dicit oua
eos incubare xi. Aug. de Ci. carnem eius non facile putrescere. Erithrotaones secundū
quosdam Tetraones anserū specie nigrantes, rubro paulū perfusæ ueniunt è septētrione.
In auarijs saporem amittunt, moriuntur contumacia spiritu reuocato, ex Plinio. Phœni-
copteri linguam præcipui saporis esse docuit Apitius, nepotum omnium altissimus gurgis.
ut ait Plinius. Huius item linguæ apud Tranquillum in Caligula mentio, tum apud Spar-
tanium in Helio gabalo, qui epulas Phœnicopterorū cerebellis cōditas apponebat. Mar-
ti. etiam colorem qui in eius crymo monstratur, manifestus indicat his uerbis. Nomenq;
dedit quæ rubentem pennis. Oenas diuēs, hoc est, uinago, ut interpretatur Gaza apud Ari-
stotelem, magnitudine columbi. Capitur autumnō. Anseres stomacho sunt calidissimo,
riguis, ac herbis frigidis gaudent, Laurum nullo pacto attingunt. Cor anserinum Plini-
us antiquis mensis laudatissimum dicit. Theophrastus commemorat anserum exempla,
qui preros feminasq; adamauerunt. A Romanis publice aluntur, ob beneficium defenti
Capitolij: annisq; singulis in Ferculorum pompa honorātur. Chenalopex anseris minor
ex uulpis & anseris forma, audax alioquin paratusq; cum aquilæ, tum feli resistere. Præ-
terea foetus tanta charitate complectitur, ut more perdicis ultro aucupi obuiam eundo,
spatium pullis ad euitandum tribuat. Ex Aeliano. Hæc auis ut tradit Plinius, frequens est
apud Britannos in mensarum delicijs. Est & aliud Anserum genus, qui Penelopes dicitur,
ut Aristoteles & Plinius tradunt, à quibus educata Penelope dicitur cum proiecisset
in altum, ab Icaro patre & Peribœa matre reiecta: unde nomē sumpsit. Anas quasi cōscia
infirmatis, quod neque terræ neque aquæ suos foetus credat: iuxta paludes & rigua pa-
rit

rit, & statim à partu aquas petit. Ex omnibus aquilam formidat, eam quã Nettarephonum ab eius nomine uocant. Cirues estatis aduenã à Thracia tranant aethera trianguli figura, lapides pedibus librantes contra uim uentorum, ut tradit Aelianus. Quod tamen saltum Aristoteles esse dicit. Internecinum cum Pygmeis bellum gerere ab Homero narrantur. Cum uolantes forte regrediuntur, insautum nautis signum futurã tempestatis indicant.

Monedula Monedulas Græci *μονέδου* uocant. Tria genera ponit Aristoteles. *μονέδου*, quam graculum uocamus, magnitudine cornicis, rostro rutilo. Altera Lupus dicta, parua admodum & Paralita. Tertia Palmides est in Lydia ac Phrygia frequens. Aelianus de Graculis sic ait: Regionem Venetorum Adriam incolentium uasant, ac semina iacta absumunt, nisi occurratur pabulis quibusdam passim dispositis. Contra uero à Thessalis & Illyrijs ac Lemnijs ali contra locustas, quarum ui maxima obruuntur. Capiuntur in labris oleo plenis in agro positis, cum sese liquoris perspicuitate inspicientes perfuncti uolunt, inde madidis alis tardantur. Hæc ille. Pica Græcis *πίκα*, plures eodem die commutat uoces, nidificat in arboribus, parit 12. oua, ut author Arist. Vpupa græce *επιπυ*, nidum in desertis, altisq; montibus ex hominum excrementis textit, ut inuadentes odore absterreat: uere colorem mutat sicuti plurimã agrestes, obscena pastu auis, crista uilenda plicatili, cõtrahens eam subrigensq; per capitis longitudinem. Irundo ut scribit Aristoteles, luna deficiente sese imbre pertundens, humi obuoluitur, donec materiam cõparet qua nidum sternat. Quinã numero parit, eosq; magna pascit æquitate, portionem illis distribuens, à primo incipiens ac deinceps ex ordine natis. Si uiderit implumes minus apte iacere, raptã à dorso recumbentis ouis lana molliter substernit: tum herba quadam illorum oculis admota celeriter lumen restituit; paululum adules & adhuc tremantibus alis expellit. Coeunt aduertæ, præter naturam cæterarum auium. Sunt qui dicant albas irundines uisas, insautum tamen omnine. Nam in conclaui Pyrrhi regis adhuc pueri nidificantes, bellum infeliciter tentatum contra Romanos portenderunt. Item in habitatione Cyri regis uisã, insautiam eius expeditionem contra Scythas significarunt. autor est Aristoteles, in Samo insula quasdam nasci albas, quibus stilo excecatis lumen rursus restituitur. Ex Aeliano. Plinius ait, Cecinam Volaterranum comprehensas irundines nuncias belli amicis mittere solitum, quod in pristinum soleant nidum redire.

AVES AQUATILES AC LITOREÆ.

Alcyones **A** **V** I V M autem iuxta flumina & mare uiuentium ingens turba, inter quas Alcyones notissimã, quã pariturã nidum modo conchã spinis incredibilis duritia subtexunt; deinde ad mare deferentes undis imponunt, atq; illò se con stipantes dũ uehunt fortificant. Ex Aeliano. Arist. uero de Alcyone, quã & halcedonẽ latini uocant, sic scribit: Alcyone nõ multo amplior passere, colore cum cæruleo, tum uiridi, tũ etiã leuiter purpureo, uarie toto corpore resurgens, rostro longo & tenui, uiuit piscibus. Parit oua v. in cuius partu qui circa tropicum hyemalem esse solet, dies sereni 1111. nauigantibus auspiciatissimi. Alcyonij dies & Alcedonia sacra uocata. Apodes usu pedum carent, ab alijs Cypseli uocata, irundinum species, nidificant in scopulis. eã sunt quã toto mari cernuntur, nec unquam tam longo cursu naues recedunt ut non circumuolent eas Apodes. Cæteræ aues quandoq; desident, his tantum quiescunt si in nido nulla, aut pendet aut iacent. Hæc Plinius. Cinclos auis palmipes prope mare uitam traducit, astutus ut ait Plinius, ac decipi difficilis, sed captus omnium maxime mitescit. Aelianus debilem eum parte posteriore dicit, quamobrem struendo nidos minime aptus, incubat alieno, ex quo in prouerbio apud rusticos, Cinclos pauperes uocari. Eius etiã meminit Aristophanes in Amphiarao. Suidas de eadem sic ait: Cinclos est auis, quãculum continuo mouet, quãpropter à quibusdam uocatur *σινκλωρίς*. Est enim ualde debilis & tenuis, ex quo prouerbium apud Menandrum, *πρωχότερα κινκλωρίς*. Pauperior Cinclo.

Pelicanus, seu platea Pelicanus siue Pelicanis, ut ab Aristotele in v. 1111. appellatur, à Plinio Platæa dicitur, à Cicerone in secundo de Natura deo. Platæa: Auis est aquatilis, fluuiatiles conchas deuorans, quas ubi concoxerit, euomit: ut postea facile discuneatas edat. autores Aelianus, Plinius. In epistolis diui Hieronymi mirum legitur, hanc auem ubi pullos suos necatos à serpentibus uiderit, è sanguine suo ab latere incusso atq; insperso nidis, in uitam restitueret. Herodij item flumina colunt & littora, cernuntur in insula Diomedea, quia socij Diomedis

medis dicuntur esse. Quare mirum eos Græcis aduenis tanquam cluibus suis blandiri. uescuntur conchis quas per calorem discuneatas inuenerint. Ex Aeliano. Gaza autem ardeolam dicit apud Aristotelem esse hanc auem, apud quem & Leucorodius legitur, id est, alba ardeola, quã minor quidem, rostro lato, porrectoq;. Imantopodes à Plinio ponuntur in Aegypto inter aquatiles. Cygnus siue olor uolucris mitis, tantum ab aquila infestatur, cui magnopere resistit, ut scribit Aristoteles: eius mora circa fluenta. In senectule niter cum melodia uita soluitur, penna capiti traiecta. Ouidius: Veluti canctia dura Traiectus penna tẽpora cantat olor. Cãtat enim, ut ait Plato, nõ ex tristitia, sed potius lætitia propinquãte fato, quod immortales se sentiant & ad Apollinem suũ remigraturos. Nam Pythagore erat opinio immortalem eos habere animã. Cicero Apollini sacros eos dicit ob uaticinium finis eorum. Cygnus itaq; allegorice animã probi uiri cõparari potest, qui lætus mortem obit. Onocrotali olorum similitudine, nec distare putantur omnino, nisi faucibus ipsis inesset alterius uteri genus. huc omnia inexplebile animal congerit: mox perfecta rapina sensim inde in os, deinde interius in aluũ ruminantis modo demittit. Galia hos septentrionali proxima Oceano mittit. Phalacros in Seleucia, quã est apud Parthos cernuntur, inter aquatiles laudatissimã. Phalacrocoraces Balearium insularum pecubarum magnitudinis. Pyrocotes Alpium peculiare, luteo rostro, unde eis nomen. Gauiã, quas Laros Græci uocant, *λαγος*, auis littorea, colore cinereo, nidificat æstate in petris. Mergus quem *αδουίαν* appellant, apud mare in arbore nidificat ueris initio. Anthus latine Florus & Catarracta: ambo aquatiles, & sidipedes. Aristoteles ait: Antho magnitudo quãta Fringilla est. Caradrius, id est, rupex latine, ut placet Gaza. *χαίμακλος*, id est Iunco, *βόγγας*, id est Trynga magnitudinis Turdi. Calidris colore cinereo uarie distinctus. Phaliris. *ωλυβερίς*, id est urinarix. *βισκας*, id est Bofa, similis anatã, uerum aliquanto minor. Querquedula quoq; omnes sanẽ aquatiles.

AVES INDIAE ALIARVMQVE GENTIVM

N D I A uarias producit aues, Psitacum primo, ut Solinus ait, uiridi colore, capite summissimo, ita ut discenda humana uerba clauicula ferrea conuerberetur. Digitorum numero discreti: qui præstant quinos habent, reliqui ternos: cui latior lingua, docilitas maior. De his etiam Apuleius libro 11. nonnulla commemorat. Nunc sanẽ ex Lusitania insulisq; uicinis Aethiopicis præstantissimos adduci uidemus, uarioq; colore discriminatos. Grypem in India quãdrupedem esse aligerum tradunt, uiribus potentem, leonis modo, recuruis unguibus, dorso nigro, priori parte purpureo, alis albicantibus, ore aquilino, igneis oculis, captu haud facilem nisi pullum: præterea nidificare in altis montibus, ac cuius animalium in pugna congregi præterquam leoni & elephanto. Aurum insuper fodere apud Bactrios populos Indis uicinos in desertis locis ferunt, propeq; accedentes arcere, ex eoq; nidos necite re: ad quod surripendum saepe uenit mille aut duum milium hominum exercitus, magno cum periculo, tum etiam quãstu, Tertio deinde aut quarto redeunt anno. Ex Aeliano. Philostratus uero in uita Apollonij lib. 111. scribit hanc auem simul & Phœnicem sacram esse Soli, currumq; Solis apud eos Grypibus iungi: superare insuper elephantos & dracones. omnia deniq; animalia præter tigridem, quã ob uelocitatẽ ab ea aufugit: uultu quoq; non multum ab humano differre. Phœnicem idem author libro eodem in India itẽ ponit, solamq; ac annos uiuere DC. Plinius autem sic ait. Phœnix in Arabia aquila magnitudinis, auri fulgore circa colla, cætera purpureus, cæruleam roseis caudam pennis distinctuentibus, cristis faciem caputq; plumeo apice honestatam: uiuere annos DCLX. tradunt: sacrum Soli in Arabia esse. Senescens furculis thuris, casiaq; nidum replere odoribus, ac super emori, ex eiusq; cinere aliam nasci. Aelianus item. Habet, inquit, India gallinaceos crista uersicolore, alis rectis & oblongis modo pauonis, auri smaragdiiq; colore. Habet & quam Camelam uocant maiorem triplo quã otides, ore uenusto, cruribus oblongis, pluma cinerei coloris, alis in summo pallidis, uoce absona. Apud Caspium montem auis est magnitudine galli gallinacei, alis uersicoloribus, catuli uoce perstrepsens, quã resupinata uolat, paulum supra terram se attollens. Cinnamomus, ut Aelianus & Aristoteles

Cynamolgus teles, ut Plinius, Cynamolgus, in Arabia in furculis sui nominis nidificat, ex quo accellæ sagittis impactos at heribus altis nidos derjere contendunt, atq; ex cadentibus furculis quæstum facere, autores Aelianus, Plinius. Parnopos Galata in oriente quum gregatim fructus devastare viderint, alijs exterminant aubus. Syroper dicem Antiochea Psidea gignit minorem aliquantulum perdice, fuluo rostro, reliquo corpore nigram, minime mansuificentem, cibisq; inutilem. Afernas auis in Aegypto docolis humane vocis. Porphyrion auis domestica cum alitibus quibuscunq; uiuit, maxime cum gallinaceis. si forte locio sic orbatus, ex cibi abstinentia se necat. Meropes contra naturam cæterarum retro volantes feruntur, ut tradit Aelianus. Plinius ait, Meropes rubribus esse cruribus, ore prælongo. Hinc mortu eas bibere & omnem cibum in aqua irrigare: deinde pede ad rostrum ueluti manu adlerentes. Præterea in Comagena laudatissimas nasci.

ACCIPITRES

Buteo **Accipiter** multa genera commemorat Aristoteles, Buteonem, Symbuteonem, Triorcham, Hypotriorcham, Percam, Fringularium, Aetialum, Oreum, Aferiam, Rubetarium, Chalcidem. De Aefalo Plinius ait: Partia auis, oua corui frangit. Ouidius: Neteius assumptis Priamus pater Actæ Ionalis. Aues Memnoniæ accipitrum specie, carne tamen abstinentes, in tæ pulchrum Memnonis apud Ilium quotannis aduolant, quali iussa illius umbræ reddentes. **Chalcis** χαλκίς, id est chalcis ab Aristotele ponitur, raro apparet, incolit montes, colore nigro, magnitudine accipitris, forma tenui & oblonga, cognominatur φασίας, id est palumbarius, & Cymindis. meminit Homerus in Iliade: χαλκίς κινδύου κισσίου θείου, ἀνδρῶν δὲ κύμινδης, id est, Chalcida uocant dei, uiri uero Cymindin. Inter diu non apparet ob oculorum immitatem: congregatur cum Aquila in pugna, parit oua duo in speluncis. Falcones Seruius grammaticus commemorat nostra ætate frequentissimos, quibus Guillelmus qui Rogerij regis Siciliae aubus præiur, librum dicauit: & post eum Albertus in libris de animalibus multa de his commemorat genera. Primum quem uocant Sacrum seu Britannicum, Aquila magnitudine, capreolos inuadentem. Alterum Gyroscalcum appellatum ex uolandi modo, quod prædam circumagat, priore minorem. Tertium montanum. Quartum peregrinū, quod peregre uolans longe à nido paterno deprehendatur, nidificatq; in altissimis montibus. Quintum Gibbosum cæteris minorem, quod breuitate colli & alis eminentibus gibbo insignis uideatur: multiq; item ex colore cognominati. Mantuetos quoq; eos reddendi præcepta ferè in hanc sententiam uadit. Caput ante lucem pellicula obnubito, ac manu sustineto usque ad horam tertiam. Deinde coxam gallinæ pro cibo præbeto: mox supra gramen posito, ubi riuus sit seu fons quo abluatur, si id expetat, postea in sole siccat. In loco deinde obscuro seposito usque ad uesperam: ex illo rursus in manum sumito usque ad somni tempus, tum iterum in angulo supra perticam, ne pedes lædantur, neu manibus tractetur, cum pellicula noctu ante lucernam collocato. **Astorgios** Astorgios Pausanias ponit, quos Italici Astores dicunt. Cuculus, græce Cocyx, tempore anni figuram mutat, apparet usque ad caniculæ ortum ob frigidam naturam: nidificat in alienis nidis, præsertim Curucæ & Alaudæ: parit unum ouum, quod excludit atq; nutrit illa cuius est nidus, & ita præ specie diligit, ut suos eijciat: se cundum nonnullos ipse pullus grandior factus, cæteros unà enutritos enecat: præterea solus ab suo genere abluemitur, author Plinius.

AVES NOCTURNÆ INAVSPICATÆ

Nycticorax **Bubo** **Aluco** **Noctua** **Afiones** **ves** nocturnæ plerunque inauspicatæ apud ueteres erant. Inter quas Nycticoraces, Bubones, Alucones, Noctua, Afiones, Vlula, Vespertiones, Oti, Ciconiæ, Caprimulgi, Striges, Paræ. Nycticoraces, id est, νυκτικόρακις, Ciconiæ quoque & Noctua & quæuis aliæ, noctu uenant, ut Aristoteli placet. Bubo Græce βῦας, noctuæ forma, magnitudine aquilæ, Aluco ἐλεός græce maior est gallinaceo, Noctua item inauspicata apparuit supra hastam Pyrrhi regis cunctis contra Argos, quæ fatum ei subsequutum dicitur portendisse. In Creta non cernitur, eoq; translata non uiuit, ut tradit Aelianus. Idem dicit hæc insigne publicum fuisse Atheniensium, Plinius autem parasitam uocat, quam cæteræ circūdant, Nigidius uero Noctuas ait sexagenis diebus hyemis cubare, & nouem uoces habere. Afiones Plinius uocat quosq;

quos Græci σκῶπες, Meminit eorum Homerus in Odyssæa quando eos in antro Calypso uernare dixit. Capisitur saltatione quadam ridicula, quam Scopam appellant, unde uerbum Scoponi apud Græcos manauit in ridiculos: est enim auis aliquanto maior noctua colore plumbeo, alis albo sparsis: duabus à cilijs ad tempora pennis. Callimachus scopum duo ponit genera: Scopas, & Aiscopas: unum loqui, alterum tacere. Aristoteles ait apud Homerum non Scopas, sed Copas legi oportere. Eadem auis parasita item Plinio dicitur, appellaturq; à magnis auriculis Otus. Vlula Græce ἀγολίος speluncis inhabitat. Vespertiones illis νυκτικόρακις dicitur, in Borsippa Assyriæ ciuitate, miræ magnitudinis ac cibo expetita inueniuntur: autor Strabo libro xvi. Ciconiæ Græce Pelargi, dicuntur lingua carere, contra serpentes à Thellalis expetuntur, ut Plin. Nidos repetunt hyemis aduenæ, unà cum gruibus, noctu tantum uolant. Parentum senectutem nutriunt, ut tradit Aelianus: quare eos dicit teste Alexandro Macedone ob pietatem deorum beneficio in quibusdam Oceani insulis in homines conuerti. Caprimulgus magnitudine Merula noctibus oberrans per stabula, Caprarum ubera mulget, Græce ἀγροδίτης appellatur. Auis incendiaria uocitata ex incendijs nasci dicitur inauspicatissima, qua uisa ut Plin. diuina refert saepe urbs Iustrata in annalibus inuenitur. Paræ item auis inauspicata: ut Horatius. Paræ Impios Paræ recinentis omen. Plin. libro xviii. param commemorat. Bubo auspicijs Romanorum maxime inauspicata, uolat transuersa per loca auiæ & deserta, gemit potius quam canit. Semel intrauit cellam Iouis Capitolini, & tota urbs Iustrata est. Plinius. Stri Striges quæ sic etiam uulgo appellatæ.

AVES PARVÆ AC CANORÆ

Luscinia **Philome** **Pandaris** **Chloris** **Merula** **Ficedula** **Erythacus** **Phœnicurus** **Fringilla** **Picus Martii** **Argatylis** **Sturnus** **Velia** **Tyrannus** **inter** aues canoras, id est, quæ carmine oblectent Luscinia præstat. In eius descriptione Plinius poetica lasciuit licentia. Aristot. ait, uere sylua iron. & Philome descende, dies continuos xvi. insomnem durare, perpetuo cantu, mox na, dantis & æstate uoce minus modulata usam. Nota eius fabula, quapropter Philomena & Daulias & Pandaris à Græcis appellatur. Homeri de ea carmen ita dicta est conuerti. Pandaris ut quondam florente ætate puella Vere nouo ramis densa super arbore mœstum Ingeminans carmen uarijs loca cantibus implet. Acanthis & Acanthylis eadem: hanc Gaza Iugurinum interpretatur, colore quidem ignobilem, sed cantu amœuam. Carduelis ab Aristotele καρδίας appellatur, alius ab Acanthide, cum nonnulli eandem putent esse autem. Alaudas λογύδους Græce, duorum generum Aristoteles ponit: alterum ter reum cristatum, alterum Gregale minore corpore, sine crista. χλωέλων, id est, Chlorio quæ Chlorio Gaza Vireonem conuertit: uiridis est, magnitudine turturis, hyeme nō uidetur, sed æstate per solstitium apparet, male uolat, & ingrato colore, docilis alioqui & ingeniosus, ut Aristoteles ait. Est & alia quæ uocatur ab eodem Chloris, Gaza lutea conuertit, quod minor, cum uulgo nota auis sit, & à uiriditate uocetur, ut sonat uerbum Græcū, cantu & uolatu libero, præ cæteris mansuescit. Turdus κίχλη Agrippinæ Claudij principis uxoris, omnium uoces imitatur, ut Plinius refert. Lucillum uero Turdos in æstate in auarijs alere solitum scribit Plutarchus. Merula albæ in Arcadia feruntur: autor Aristoteles. Hæc auis tummi tantū tempore, postea Melancoryphos appellata, quam latine Atricapillam Gaza conuertit. Erythacus latine secundum eundem Rubicula, ea est quæ rubro pectore æstate inuenitur & nominatur. Eadem hyeme Phœnicurus, rubra cauda dicitur apud Aristotelem. Fringilla Græce σπίζα æstate locis calidis moratur, hyeme frigidis. Picus Martii Græce Picus Martii super arbores scandit, auis auspiciatissima: nota eius fabula apud Virg. Fauni filium dicunt fuisse. Tris eius species ab Aristotele ponuntur, inter quas minor & maior. Passeres auium salacissimi & argutissimi, uita hi euissima. Mares diutius anno non uiuunt: argumento quia nullis ueris initio apparet nigrities in rostro, quæ in æstate incipit. Fœminis longius aliquantulum spatium. Fluus auis nomine mentula quandoque significatur à latinis secundum Iellum. Argatylis filis nidum lineis textit, piæ specie, aditu angusto, ut Aristoteles. Sturnus domi ut parasitus educat, à Græcis στῦρος, gregatim uolat, magno impendentis uindemiæ damno ueniunt. Sturnos & Iusciniās latino græcoq; sermone doctas habuisse Cæsares iuuenes sua tempestate Plinius refert. Velia eadē & ἐλεα paruo corpore, uoce proba, colore decora, aspectu rara, cū sit auis peregrina.

Tyrannus Tyrannus auicula elegans, crista rutila, cantu suauis. **Aegithus** *αεγίθος*, quam apud Aristotelem *Gaza* salum cōuertit: altero pede claudus. **Crex** ingeniosa ad uictū & pugnam, cetera infelix. **Sitta** uiuit circa macerics, prolem numerosam gignit. **Certhia** ingenio audaci, uoce clara, nidificat in arborib. **Ardea** & **Ardeola**, cuius tria genera. **Pulla** quæ natura sagax, & uictus prouida, colore prauo, reliqua duo pulchro. **Gaza** ardeolam **Erodium** dicit esse & leucorodiū albam ardeolam: ut supradixi. **Phoicus** oculos potissimum appetit, inimicus **Harpæ**, uictu utriq; simili. **Cærulea** auicula laxatilis, pede magno, colore sui nominis, rostro tenui. **Pardalus** parua auis, gregatim uolat, colore cinereo. *μαλακροκράνυς*, id est, Molliceps ut *Gaza* interpretat, eodem in loco semper statuit sedem, nigro & cartilagineo capite, magnitudine paulominus q; turdus, colore cinereo. *κολλυρίων*, **Collurio** magnitudine qua superior, uelicitur his quibus merula, capitur hyeme. *βίαις* auis **Rubeta** dicitur potest. *αεγίθος* qui **Parus** à *Gaza* dicit. Cuius apud Aristotelem tria genera. *αεγίθος*, id est, **Pringillago**, quippe quæ **Pringilla** æquet. **Monticula** quod in montib. degat, cui cauda longa. **Tertia** similis supradictis præterquam quod minor est, *εγοσπίτης* similis **Pringille**, collo cæruleo, in montibus, ut nomen indicat, degens. **Chryometris**, id est, auri uictus ut *οροσπίτης* *Gaza* interpretat, parua auis, uelicitur spinis. *ωλιός* quæ & **Galgulus**, magnitudine turris, uiridis totus, limo alitur, frequens in Peloponneso. *λευκοπύλιος*, id est, **Culelega** ut *Gaza* apud Aristotelem, magnitudine **ligurini**, cinereus, maculis distinctus, uoce parua, & ipse linum appetere uidetur. *τροχίλος* fruteta incolit & cauos, difficultis sanè capi, fugax est, & **Cnephegus** infirmis erubus. *τροχίλος* ab Aristotele uocatus, hoc est, senator & princeps, à latinis uero **Regulus** dicitur ut apud **Tranquillum**. Cum aquila pugna cōgreditur, quidam eundem cum **Trochilo** dicunt. **Lynx** auicula quam uulgo **Torquillam** uocant à collo cui eumagendo, à **priscis** **Turbo** dicta, paulo maior q; **Pringilla**, colore uario, lingua serpentina, quippe quam mentura quatuor digitorū porrigit: unguibus grandibus, uoce stridula. **Lix** Aristotele. **Glottis** quam *Gaza* **Lingulacam** interpretatur, linguam exerit, unde ei nomen. Hanc initio blandicia peregrinationis auide prouectam, penitentia in uolatu cum labore scilicet subit: reuerti incomitatam piger & sequi: nec unquam plus uno die peragit, in proximo hospitio desistit: uerum inuenitur præcedente anno relicta, simili modo in singulis dies: autor **Aristoteles**. **Oenanthe** status quidem latebræ dies habet, ex oriente **Syrio** occulta, ab occasu eius procedit: autor idem. **Notacilla** quæ caudam cōtinuo mouet. **Mouet** etiam **Cinclus** quem inter aquaticas supra memorauit.

DE PISCIBVS.

Quia **halieutica** tractauerit, è nostris nemo idoneus, quem sciam, præter **Quintum** poetam, & **Apitium**: ex **Græcis** **Oppianus** hexametris, **Dionysius** is qui de situ orbis scripsit, **Democritus**, **Theophrastus**, & alij complures priuatim opus huic rei dicauerunt. **Nec mirum** cum opinio sit ponto res omnis contineri. **Pisces** in primis in quinque differentias **Aristoteles** diducere uidetur.

Selache Nam aut **Selache**, id est, cartilaginea sunt, sine squamis & spinis, ut **Muræna**, **Conger**, **Vitulus**, **Galeus**, **Delphinus**, **Balæna** & quæ uocantur **Cete**. Aut **Selache** duro uocabulo in cartilaginata à **Plinio** cōuersa, quæ quidem sunt omnia squamas spinasq; retinentia. **Tertium** genus **Malaciorum**, id est, mollium qui sanguine & uisceribus careant, ut **Polypus**, **Sepia**, **Loligo**, **Urtica**. Reliqua duo, alterum crusta, uocanturq; *μαλακώσπαιον* ut **Cammarus** **Cancris**, **Squillæ**, **Paguri**. Alterum testa integitur, *ὀστρακόδερμον* **Ostracodermion** dicitur: ut sunt **Ostrea**, **Murices**, & **conchæ** omnes, quæ pleræq; sanguine uti mollia carent. **Marinorum** item alia traditur à **Plinio** diuisio: quod plani sunt quidam, ut **rombi**, **soleæ**, **passeres**: aut longi, ut **muræna**, **conger**. In uniuersum autem, ut placet **Aristoteli**, nec **mammas** habent pisces, neq; meatum ullum genitaliū perspicuū, sed excrementorum tantum locum. **Branchias** quibus humorem, quem acceperint reddant, tum **pinnas** quas ex magna parte **quaternas** gerunt. **Partes** quoq; audiendi, odorandi, sentiendi nullæ perspicuæ præter **oculos**, qui sine palpebris sunt. **Oua** pariunt omnia quæ squamis integunt. **Animal**, quæ genere cartilagineo continentur, excepta **rana**. **Coeunt** plerunq; in occurfu, paruo contactu. **Concipiunt** mense **Martio**, **Aprili**, **Maiō**, **Autumno** pauci, ut **Salpa**, **Sargus**, & nonnulla alia generis eiusdem. **Errant** præterea, ij quidem gregatim ueluti **pecudum** **armenata**, aut **militum** ordines, per **alas** & **phalanges**: alios **cohortes** dices, illos quasi **iustos** iugum

iugum subit, multos in cubilibus uti custodes domi remanere, quosdam etiam uolare, ut **Diuersus** in **Accipitres**, **Irundines**, **Sepias**. **Hyeme** uero procellosa pontum quidem horrent pleriq; alio **accipitrem**, & ij nihilominus arenam aggerentes multo limo loricantur. **Alij** sub **petris** glome **motus** rati conuiescunt, nonnulli **summa** pelagi tempestatibus **obnoxia** fugientes, **ima** petunt. **Idem** uero redeuntem serenitatem illico sentiunt, tum demum **prosilunt**, & tanquā peregre domū **remigrantes** palati, **littus** libenter aspiciunt. **Sed** & **partu** differunt. **Lupus** bis **Piscium partus** anno parit, **Mullus** ter, ut **Græci** indicat nomen: cæteri **semel** ac **diuersis** temporibus. **Pregnantes** uero libenter ad **aquas** dulces **fluminum** aut **stagnorum** uicinarum se transferunt, pelago fluctus tanquā **partibus** aduersos mitiore thalamo cōmutantes. **Ferunt** & **pisces** quidam in **Africa** in quadā palude feruenti uiuere, ut est autor **Aelianus**, ut aut **Plin.** alij in **aquis** quibusdam **calidis** prope **Pisas**. **Refert** **Democritus**, & post eum **Aristot.** & **Theo-** **Dulcis aqua** **phrastus**, **Pisces** omnis ali **dulci** aqua in mari, esseq; in cōfesso aquam potabilem ponti flu- **in mari** **ctibus** immixtā. **Idq;** deprehēdi ex uase cæreo tenuissimo, quod clausum, suspensumq; in **tra** maris undas diem atq; noctem, plenum extrahit dulcis aquæ testantur. **Auguria** ex **pis-** **cebibus** nonnullis prodidere magi & portenta, quæ ego ut alia pleræq; huiusmodi non satis **probauerim**. **Piscium** uariarum primus excogitauit (ut **Plin.** refert) **Licinius** **Muræna**. **Cuius** **Licinius Mu-** **reana piscium** **exempla** secuti **Philippus** & **Hortensius** iure. **Lucullus** etiā exciso monte iuxta **Neapo-** **litan** **mare**, maiore impendio quàm uillam ædificauerat, **curipum** & **maria** admisit, qua de **causa** **Pompeius** eum **Xerxem** rogatū solebat appellare. **Genera** **piscium** idem autor **LXXIIII**. **præter** crustis interea quæ sunt **XXX**. refert. **Modi** **piscationū** omnino **V**. retibus, **iacu-** **lis**, **hamo**, **concha**, **ueneno**. **Herba** enim quam **Græci** *φλόμορ* nos **uerbascum** appellamus, **Modi** **pisci-** **tionum** **aqua** infecta **enecti** pisces capiuntur: quo maxime modo **Phœnicæ** utuntur, ut ait **Aristo-** **teles**. **Mox** singulos considerabimus ac **primum** **Delphinos**.

ELIANVS de **Delphinis** multa fortasse **fabulosa** cōscribit, ego uero quæ **magis** **uero** **similia** uidebantur in hunc locū excerpti. **Delphini** inquit, **Philoteci**, id est, **filiorum** **amatores** sunt. **Fœmina** lacte copioso **mares** pascit, ut quæ **uber-** **ra** **mulieris** modo habeat, **illi** pro ætate **distincti** una natant, **more** **castrensi**: & **primo** quidē **infirmiores** præcedunt, **adulti** iam & **perfecti** subsequunt, **partes** **ab** **latere** **comitant**, **agmini**q; **inuisigant**. **Si** è **duobus** quos **mater** peperit (neq; enim **plures** **solet**) **alter** **capit**, **illa** usq; **consequitur**, atq; è **piscatorum** **manibus** ore appetendo **conatur** **auellere**: eo tandem **crepto** ad alterum **accurrit**, ore, **adflatu**, **cauda**, ac quibus potest **modis** **ad** **fugam** **instituit**. **Ipsa** **postremo** **capto** **suppetias** **ferre** **cupiens**, **cōmori** prius **eligit**. **Nec** **solum** **erga** **sobolem**, **sed** & **erga** **socios** **signa** **charitatis** ostendit, ut **adfirmat** **Aristoteles**: **si** **quis** **eorum** **captus** in **scapha** iam **fuert**, **cæteri** **adnatant** **supplicantiū** **specie** **socium** **repe-** **rentes**, **solere**q; **interdum** **piscatores** **ipso** **pro** **portento** **concedere**, **compotes**q; **eos** **redde-** **re**. **Agilitate** **præterea** **tanta** **ut** **sape** **naues** **superfiliant**. **Cuius** **rei** **causam** **idem** **Aristoteles** **adfert**, **quod** **spiritum** **in** **clusum** **dū** **retinentes** **urinantium** **hominū** **modo**, **uno** **postea** **im-** **petu** **cum** **liber** **effundunt**: ut **ab** **intento** **arcu** **iaculum**, **ita** **reflatus** **relaxatione** **uehementis** **corpus** **quocunq;** **impellitur**. **Habent** & **quandam** **cum** **Leone** **cōparationem**, **non** **solum** **quod** **alter** **nemorum**, **aquarum** **alter** **rex** **cenfetur**, **sed** **quod** **ingruente** **senio**, **morbis**q; **irru-** **entibus**, **uterq;** **simia** **pro** **pharmaco** **utitur**, **hic** **marina**, **ille** **terrestris**. **Puerorū** **quoq;** **amato-** **res** **esse** **uarijs** **exēplis** **prodit** **Aelianus**. **Sed** & **musices**: **Arion** **Methymnaeus** **notissimus** **testis** **apud** **eundem** **autorem**, **Delphini** **statua** **apud** **Tænarum** **dicata**: quam **ipfemet** **tali** **in-** **scripsit** **epigrammate** à **nobis** **hoc** **modo** **conuerso**. **Dij** **genitum** **cernis** **qui** **uexit** **Arion** **Delphin**, **A** **Siculo** **subiens** **pondera** **grata** **maris**. **Item** **ex** **hymno** **Neptuno** **in** **huius** **rei** **hymnus** **memoria** **ab** **eo** **dicato**, **mihiq;** **item** **cōuerso**. **Pater** **tridente** **ferox** **Neptune** **aureo**, **Raucū**q; **Arionis** **ponti** **numen** **undis** **æstuans**. **Te** **circa** **agunt**, **leues**q; **faltu** **connatant** **Catuli** **delphinū**, **me-** **los** **sequentes** **nobile**, **Tuarū** **sedulum** **Nereidū** **pecus**, **Quas** **Amphitryte** **Pelops** **exte** **Tæ-** **nari** **Rapta** **parit** **quondā** **errabunda** **littore**, **Pando**q; **me** **libenter** **dorso** **cōuehant**. **Dolosi** **quem** **humida** **deiciunt** **pinu** **Socij** **secantes** **iurati** **simul** **freta**. **Capiuntur** **autē** **hoc** **modo**: **Animaduertens** **piscator** **per** **maris** **tranquillitatem** **illos** **per** **aquor** **palantes**, **undis**q; **ex-** **tantes**, è **scapha** **tridentem** **iaculat**. **Et** **forte** **ex** **his** **uulneratū** **infixo** **telo** **simt** **ad** **maris** **ima** **descendere**: uti **subitus** **uigor** **uulnus** **retrectans** **frangatur**, **donec** **paulatim** **refrigeratū** **ac** **semianimem** **in** **summo** **pelago** **apparētem**, **fune** **tridenti** **iam** **inde** à **principio** **adligato** **ad** **se** **in**

Balæna se in scaphâ trahat. Balæna Græce *βαλανα* parit animal, lacte nutrit, spirat non branchiis sed fistula quadam. In fronte gerit ora, ac summa tertur aqua. Præterea ignauam esse constat, quod corporis molem sensibus hebetetur, Quapropter duce indiget pisce qui prælongus & albus, capite procero, angusta cauda præcedit, extremaq; balænam cõttingit, ac tanquam temone ad eam regendam utitur. Hanc scilicet mouendo, signo quodam cuncta itinervis pericula insidiasq; præmonstrat, ad loca deducens patentia, ut minime angustiis coacta, uitæ discrimen euitet. Balænas alit Indicâ pelagus, quincuplo ingentis elephantis magnitudinem excedentes. Balæna & uituli marini ardente sole excutit ad litus, ac prostrati dormitât in arena: quod pulchre ab Homero in Odyssæa describitur, ubi Menelaus Telemacho & Piliastro Protei uaticiniû nariat: ex Aeliano. Orca cetarij & ipsa generis, miræ magnitudinis, in portu Ostiensî a diuo Claudio expugnata, ac eius rellatu belluæ nauigium deprellum legitur apud Plinium. Vitulus marinus, id est, *φάκων* animal Amphibium, locutus in terra parit, paulatimq; ad undas aduoluit: parit quidẽ breuissimum deinde maximum exit, uentre albus, dentibus frendens. Ipse imbellis & animo degener, nec tantum uiribus quam ualitati corporis fidens. Vescitur piscibus, & humano caduere, quapropter piscantes insidijs petit. Ex Aeliano, Aristoteles ueluti quadrupedem imperfectã cum appellat. Nam pedes habet a scapulis manibus similes, modo urtæ, pedesq; posteriores quinque discretos digitis, Pellem huius uituli fulmine non atllari legimus apud Tranquillum in Tyberio. Romæ paucis ante annis animal præcio ostentabat. Torсионẽ similem esse Delphino, præterquam rostro, Plinius refert. Gaza autem hunc esse putat Phocænã, quam in Ponto gigni Aristoteles dicit. Non præteribo quod uidi anno M. C. C. C. X. C. V. I. I. apud uada Volaterrana reperta in litore extincta siue balæna, siue Cetus alterius generis, magnitudine pedum centum; cuius dorsu uertebrae L. X. uere. Septem ex eis adlatas Volaterris uidimus, quarum quælibet equi ephippium quo nunc utuntur æquabat. Polypo tanta est uoracitas, ut ne quidem a suo genere abstineat. Insidiatur latitans post petras quarum colorem reddit. Pisces uero petrae specie decepti iuxta adnatantes, incaute opprimuntur. Carabum ex omnibus expauescit, adeo ut coniectus in retia ubi ille fuerit quandoq; captus, statim exanimetur. Vili etiã Polypi æstatis tempore exire in agros uicinos, arboresq; fructuum auditate scandere, uisî & clam ingressi cetaria depasci. Animal aliouquin tanta salacitate, ut effæcto corpore nulla sit ei aut adnatandi aut prædã adfectandi facultas, nec ultra annum uita, fœminæ etiã breuior, quæ facilius capitur: ex Aeliano. Quod uero in fame pedem sibi rodat, ut ait Heliodus & nonnulli, falsum putat Aristoteles. Pedes eius rapaces sunt, a Græcis *μακροταύρια* a latinis acetabula dicti, uenitq; in proverbium rapacium hominum: apud Plautum. Polypi sunt, quicquid attigerunt tenent. Est & nali morbus Polypus apud Aetiũ. Muræna *μυραίνα* monilibus & gemmis ornata in uiuario colebatur a Crasso, ad eius uocem manuq; ueniens: qua extincta & ab eo desecta ac tumulo dignata, Domitius ait, Murænam Crasse ploras: At ille; sanẽ inquit. Tu autẽ tris a te elatas uxores minime ploras. Hunc piscem ex undis in terram exire, ac cum serpentibus coire, cõpertum. Ex Aeliano. Murænarũ, ait Plinius, uuarã primus ex cogitauit C. Hircius, qui cœnis triumphalibus Cæsaris dictatoris sex milia murænarũ mutua appendit, nam permutare quidem præcio noluit. Hortensius muræna extinctam & adamatam fleuit. Aelianus tamen de Crasso ut supra ostendi, dicit. Antonia Drusi, muræna quam diligebat in aures addidit: ex Plinio. Flutas murænas appellat Varro, quæ præ pinguedine summo pelago fluitent. Græci *μαδραες*. Idem in freto Siculo murænas nobilitat. Mullus Græce *τεύλας* quod ter in anno pariat. Maritimorũ uoracissimus, uescitur alga & humano caduere, ut ait Aelianus. Nonnulli ex colore mulleo, id est, purpureo, quod moriens uersicolor & rubentium squamarum multiplici mutatione spectetur. Binas præterea libras maior non excedit, inferiore quoq; labro barba insignitus gemina, ut Plinius refert: & Cicero barbatulos mullos uocat, libro de Paradoxis. Quapropter cum existimauerim, quem hodie barbum appellant. Mugil *μυγίλις* Græce, quod rell modo intret adulteros Atheniensium lege: in metu caput abscondit, celeritate saltuq; insignis. Hic hodie notissimus uulgo piscis, nec nomen mutauit. Galeum quem Musselam Gaza apud Aristotelem uertit, ministri Iouis nõ attingunt tanquam impurum, quod ore pariat: quanquam hoc negant quidam, dicentes eum metu insidiantium fœtus suos quandoque in periculo deuorare, rursus que elapso periculo

periculo reuocare. Sepia morsu uenenosior Polypo, sed nõ uolentior, cũ se peti uidet, est. Sepia fuso atramento quod pro sanguine illi est, sese abscondit, non ablimile cõminiscens nebulae quæ Aeneam aut Neptuno qui Achillem decepit apud Homerum: ex Aeliano. Quod sepia cibo expetitur, id atramentũ est quod Sepium uocant. Loligo *λολίγος* Græce sagittæ modo extra aquã sese effert atq; uolat, ut est autor Plinius. Lollius Græce *λολίος* paruus Lollius admodum piscis, specie similis Loligini. Pars enim Lollij quæ exit in acutũ latior est, pinnae etiã circumdantes: illæ rotam in Lollio aluum ambiunt, cum in Loligine partẽ quandam relinquant, ut autor Aristoteles. Scarus solus piscium natando uescitur & ruminat. Scarus Optatus ẽ libertis præfectus clausis sub Claudio principe hunc piscem ẽ Carpatio mari aduexit, ac inter Ostiensem & Campaniæ oram disseminauit. Erat in mensarũ honore, præsertim apud Claudiu. Plinius. Aelianus autem hunc salacissimum piscem esse testatur, uenerisq; gratia in prædam agi, fœmina eius generis per litus ducta. Acipenser ut legimus apud Ciceronem de fato, in mensarum dignatione fuit, rarusq; inuentu. Plinius tempestate sua ignobilis fuisse, eumq; Helopem a quibusdam putari, præterea cõtra aquam nare squamis ad os uersis scribit. De Helope sic ait Aelianus. Helopem quidam existimãt esse quẽ Homerus piscem sacru appellat, inuẽtu rarũ, nec nisi in mari Pamphylia, corpore gracilem: captus trahitur magno acclamantium plausu. Alij Anthiam piscem sacrum dicunt: quod locus ubi ille reperiat sit a belluis innoxius. Lupus clarissimus a uora citate dictus, et quod solus natet, ut ait Aristoteles, leuis ac mollis. Cancerorum marinorum maxime adlectator. Lapidem quendã in capite gerit. Fluuiatilis marino præfertur, & ut Plinius refert, capitur Romæ laudatissimus inter duos pontes. Hunc hodie pleriq; eruditi Storionẽ uulgo appellatũ esse putant, nam & in Tyberi capit, & præstãtissimi saporis est. Marcus Philippus cum lupum Casini ex proximo flumine oblatum degustasset, tanquã improbum expuit dicens, Peciã nisi piscem putauerã, autor Macrobius. Pastinacam Plinius appellat quam Græci *πρωτόγγυ*, Ambrosius in Hexameron turturem cõuertit: tradunt eam nũc nare, nõc uolare, præterea rostro præacuto ac uenenoato appetere, cui nullum sit remediũ: autores Aristoteles, Aelianus, Plinius. Trochus est ingens corpore, ceruice ac spina prominentibus, ut supra undas conspicitur: eam sanẽ ad sonitum nauigantium flectit, unde nomen rotæ sortit. Hunc Aristoteles dicit seipsum inire. Quare Gaza Masculofœmina in latinum conuertit. Nam huiuscemodi animalia quæ utranq; naturam retinẽt, Aristoteles hermaphroditos, androgynos, arsenothelys appellat. Anguilla oceanis uiuit annis, Durat sine aqua senis diebus. Aquilone spirante hyemem in exigua aqua nõ tolerat neq; in turbida. Atterendo se scopulis, frigmenta iuuenescunt, nec est alia eorũ procreatio. Capuntur plurimæ in lacu Benaco hyemato: hæc Plinius. Aelianus autem dicit in Timauo præpingues ac optimas capi. Nonnulli palmam huius piscis nostra ætate lacui Vulsiniensi tribuunt. Athenæus ait ex autoritate Theophrasti anguillas & murenas diu extra aquam uiuere, ob branchiarũ paruitatem quæ parũ humidũ recipiunt. Solinus scribit Gangem educare Anguillas longas pedes C. C. Sciaenam, id est *σκιαναειν* Varro latine Vmbram appellat: nunc quoq; Vmbriam uulgo uocant. Hunc Aristoteles & Plinius lapillũ in capite gestare dicunt. Myrus, de quo Aelianus. Myrus serpens est marinus nec unde nomen habeat fatis constat: traditur de eo si oculus capto cruatur, fronteq; hominis suspendatur, ophthalmiam sanare, pisci uero rursus renasci: præterea altero eum capi lumine qui uiuentem nõ dimiserit. Plinius & Gaza oculatã eum appellant. Plautus uero Ophthalmiã. Athenæus autem ex autoritate Aristotelis dicit Myrum a Murena distare, quod hæc magis uaria & debilior, ille breuior & robustior: eius genera esse duo, nigrantem & suffuluum. Hos ego lampredas putarim. Thrissas Plinius laudatissimas dicit in Tyberi reperiri, hæc sunt hodie Romæ quas lacias uocant, Florentiæ Chepias, Neapoli Alofas, ut ait Gaza. Aelianus autem scribit quod in Aegypto circa Meroæ stagnum coloni Thrissas flebilibus numeris & melodijs esca uice deceptas expiscantur. Troctam Græce *τροκτα* cum nomen ipsum, tum dentes arguunt continui, piscem esse uoracissimũ. Captus hamilineam præcidit. Multæ simul cum Delphino bellum gerũt, ut ait Aelianus. Hic piscis notissimus piscium adhuc seruat uocabulum. Cephalus ut tradit Aelianus, pisces non attingit. In Ionio iuxta Actium Cephalenides Insulæ ab eorum frequentia nominata. Vescitur limo, ut tradit Aristoteles: quapropter sordidi sæpe sunt, uerum summo pelago quandoque urinantes

urinantese abluunt. Oua eorum non attinguntur. Quare numerosi sunt, sed cum adoleuerunt à cæteris piscibus corripuntur, maxime ab eo qui Archæus uocatur. Athenæus ait Cephalos ex gravitate capitis dictos esse, marinosq; flumineis præfere: hodie notus est piscis. Chelones Aristoteles nominat. Gaza Labronem conuertit: nostra aras hunc Caponem ex magnitudine labiorum & capitis appellat, etymum secuta græcum, quod quidem per *n* scribitur, id est, *χελώνη*, per *s* autem *χελώνη* testudinem significat. Aulonius poeta in quodam de piscibus opusculo Tinchas ponit uulgo notas. Athenæus Leuciscum piscem, eiusq; generis esse Cephalum, Chelonem, Mugilem, Sargum nullum semper comitatur. Hoc genus piscis antris inhabitat confertim, ac ex animalibus maxime carnis sollicitatur, ut ait Aelianus. Synodon eodem teste auctore sociabilis est. Gaza Dentex apud Aristotelem conuertit. Carne uescitur & mollia appetit: uenit hinc & hiacula, ut cum pisces minores insectantur, uenter prociat, quod is iuxta ori contumctus sit. Silurus Græce *γλαύς* ut placet Gazæ inter pisces commemoratur, tanta charitate in prolem, ut absumpta femina mas oua feruet, saepeq; unâ capitur, dum filios captos sublequitur: auctores Aristoteles, Aelianus. Est & Cilanius à Plinio politus, quem Stephanus grammaticus apud Cilanium Cumarum fluuium dicit nasci.

SALSAMENTA ET PISCICULI

Thynnus HYNNS primum cetarias replet, dextro hic captus est oculo, ut Aristoteles & Aeschylus scribunt. Quare natando latus quo cernit, terrâ uertus adplicat, ubi bruma deprehenditur, ibidem hybernat. Mox unâ uere procedente exeunt in pontum Luxinum: ac maiores primû per sese, cæteri gregatim ueluti pecudes sub pastore transmittunt, connexis ita inter se corporibus, ut mutua iuuentur umbra cõtra Solis aestus; ex Aeliano. Strabo miræ magnitudinis Thynnos eosq; glande uesci in Hispania cõmemorat. Plinius uero sic ait. Cordyla appellatur par tus qui terras redeuntes in mare autumnu comitatur, Lutosa uero à luto Pelamides incipiunt uocari cum annum excellere tempus. Thynni ij membratim cæsi uerice & abdomine cõmerantur edulio recenti. Cætera sale adseruantur, Melandrya uocatur cælis que nris allulis similia. Vilissima ex his quæ caudæ proxima, quod pinguis caret: probatissima quæ faucibus. Strabo piscationem maximam pelamidum in angustijs Byzantij fieri dicit. Trichia sunt eæ quas Sardas dicimus subeuntes Istrum, nec remeantes, ut ait Plin. Inter Aleccia tria genera commemorantur, Menæ, Smerides secundum Athenæum, & Boccs. Speusippus inquit. Sunt Boccs Leucomenides id est, Menæ candida: nam Boca genus piscis à bonando quod bouis uocem emittat, ut ait Festus. Plinius Boca dicit. Gaza Vocca & lacerti ex quibus salsamenta conficiebantur secundum Celsum. Optimi Sexitani ex Hispania secundum Pliniû. Optimi & Amyclani, Martialis. Mox uetus & tenui maior Cordyla lacerto. Hic piscis à græcis *κολιός* dictus haud bene uertit à Gaza Monedula. Athenæus duo genera salsamentorum ponit, Horeum & Thynnium: in Horeo macra pinguis, in Thynno macro pinguis præferimus. Quæ autem Cybia inquit, dicuntur inter macra sunt. Inter pinguis Cordyla. Idem autor Clidia id est, iugulos & uræon caudæ proximum: Varro Cybium & Thynnium commemorat. Cuius partes esse dicit Melandrya & Vraon. Narica piscis minutus. Plautus apud Festum, Naricam bonam atq; canitam. Percæ saxatiles pisciculi. Tænia item pisciculus quem Gaza Vittam conuertit. Aphyiæ pisciculi quos parit limus in mari concretus, uermiculatorum modo seaturientes, ut ait Aelianus. Plinius autem Apuas à latinis appellari dicit, quodq; ex aqua & pluuia procreant. Encraules siue ut alijs placet Encrales, ut alijs lycostomij pisciculi minutissimi, albo colore præda cæterorum: turmatim conglobatimq; adeo dense feruntur, ut scapha aut remis urgentibus minime dissociari aut discernerari queat. Iulides etiam saxatiles ac morsu uenenato. Aristoteles & Aelianus auctores. Iulus, quæ Oppianus *γυληνός*, id est, Ducem cognominat quod cætere ris uti itineris dux præcedat. Scombrî è genere Thynnorum ex quibus salsamenta fiunt esse mansuetos in Ionij insula Palladis uocitata in quodâ stagno autor est Aelianus. Strabodicit Insulâ esse contra Africam, quæ ab eorû prouentu Scombraria appellatur, ex quibus etiam Garum sit optimum. Est enim Garon *γάρον* Græce oleum è cetis & magnorû piscium intestinis confectum: Hinc Oxigarum à Columella ponitur, quondâ in mensarû lautitia. Muria uero liquamen ex salsamentis. Plautus. Nos foemina tanquã salsa muriatica.

Sphyrænam

PHYRÆNAM Gaza Malleolû conuertit, Pollux & Athenæus eandem cum Sphyræna Cestra esse uolunt. Plin. eam Sudim ait nostris uocari. Aelianus & Oppianus que Cestra aiunt, latior em in nasis plagam unde prosiliat querere. Cyprinus inter fluuia, Bra & Sphyræna tiles connumeratus palatum carnosum pro lingua habet. *χάννη* Channa quam nos hiatulam Gaza conuertit, mollis est carnis, ut ait Athenæus. *ψύλλα* quam nos passerem uocamus. Rumbus Rauennæ laudatissimus teste Plinio. Glottis id est Lingulaca ut placet Gaza, quãquam Lingulaca à Plauto & Varrone pro Solea ponitur. Sphondylos piscis apud Plinium, apud Athenæum Salsamentum. Cinædus piscis à Plinio commemoratur, in cuius cerebro Cinædias ait esse gemmas libro ultimo: soli piscium luthi. Vranosco, pus item ab Aristotele, à Plinio uero Hippuris, Latine Equiseles. Gobio, ut ait Athenæus, præstanti sapore, parui nutrimenti: differunt sapore, præstant albi nigris. Erythrinus à Gaza Rubellio dictus. Cuculus, Bolitæna autem & Ossolis inter genera mollium. Salmo in Aquia tania, fluuiatilis marino præfertur apud Plinium, Phagrus, ut ait Aristoteles, carniuorus. Cor habet angulare, crescit uere. Athenæus scribit quod Phagrus, Chronus, Orphus, Sinodon tes, Antias, pisces sunt similes anguille. Salpa *σαλπη*, ut Aristoteles scribit. Pauo piscis uarij coloris, rubentibus lineis, è genere serratorum & solitariorum. Auratæ Chrysothryes à Græcis dictæ, timidissimi piscium existimantur, in maris refluxu, maxime circa Actium redeuntes. In locis arenosis ibiq; sub nascetium arborum coacti, ad frondium agitationem exterriti ueluti sese dedentes, facile à peritis capiuntur, ut ait Aelianus. Eorum uiuaria primus instituit Sergius Orata, ab eo pisce cognomen adeptus: ut author Plinius. *χελκίς* quam ætiam Gaza dixit, de genere Rumborum. Pholis *φωλίς* mucore suo spumaq; cubile sibi quodam substernit. Congrus à Nicandro in libro tertio Grillus uocatur. est enim piscis similis Anguille, duriore tamen carne, ac sapore inferior: author Athenæus. Lucerna ex argumto piscis est, qui lingua ignea per os exerta serenis noctibus lucet; ut ait Plinius. Solea alius à Solene. Glaucus tanta erga sobolem charitate teneri dicitur, ut paruos fetus nunquam deserat, præstoq; adlit eis contra noxia. In periculis solidos deuorat, deinde reuomit: ut Aelianus. Aristoteles cum è genere serratorum & carniuorum facit, colore nigrum. Athenæus similem Phagro dicit esse. Aethnæus tanta temperantia traditur, ut consortem quam sibi semel delegerit, nunquam uiolet. Aelianus. Lagnis piscis apud Meandrum & Lycum Asia, itemq; apud Strimonem Europe fluuios cernitur, haud ab similibus Siluro, amantissimus alio qui sobolis. Pœmna siquidem enixa, mas curat communes fetus, arceq; à grassantibus, ha mumq; & hic deuorat: ut ait Aristoteles. Cantharus zelotypus fertur & pro consorte usq; ad internecionem cum suo genere pugnat. Astacus si paulo longius à mari asportetur, unde facile irrepere possit, ad eundem penitus ubi captus fuerit redibit locum. Hippocampi uentrem si quis ex aceto & melle hauserit, contra canis rabiosi morsum auxilium sentiet. Adonis quem aliqui Exocæton uocant, per maris tranquillitatem exit in terram, interq; petras prostratus, alte soporatur. Aues aquatiles maxime exhorret. Hæc Aelianus. Plinius autem de hoc ultimo sic ait, Miratur Arcadia suum Exocæton, appellatum ex eo quod in siccum omni causa exeat. Idem Adonis ab aliquibus dictus. Cucumis item apud Plinium. Squatina quam Græci *ρίνα* uocant, Aristoteles uero *εὐνόβατος*, Glauciscus apud Plinium li. xxxij & Atheneum. Hepar apud Plinium, alij Hepaton. Gaza apud Aristotelem Iecotinum conuertit. Meryx, id est, *μύρυξ* ἐπὶ τῷ μύρρονι ζῷον quod ruminet. Gaza apud Aristotelem Ruminale appellauit. Helicatenes apud Athenæum Ceti genus, unde salsamentum conficitur. *φύκος* apud Aristotelem, Plinium, Athenæum. Gaza Phucam uertit, quod solus piscium nificat in alga. De hoc Oppianus. *φύκος* ἢ δὲ ἀλίης αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ μὲν θηλυφρονὸς ἠδὲ ἀσφῶντος, Tritonem Romæ se uidisse Pausanias dicit, piscem cui caput crinitum, colore ranarum palustrium, squamoso corpore ut Squatina, branchijs sub auribus, naso humano, ore item, dentibus firmis, oculis glaucis, manibus digitisq; conchularum testis similibus subtus alutum, cauda uice pedum ut Delphini. Plinius uero scribit Tritonem concha in littore canentem auditum, Vlyxiponensium legationem Tyberio principi nunciasse, ea qua noscitur forma: & legatum Gallie diuo Augusto scripsisse, cõplures in littore apparere nereidas exanimas. Acus marina Græce *βελόνη* gracilis quidem ac sinuosa nec satis foetibus capax, quare iustum uterit tempus non expectat, quum uiua partus erumpat, matremq; interimat: author Aelianus. Stella quoq; in mari est, parua admodum carne intus, extra uero duriore callo: insidiatur con-

Sphyræna
que Cestra
Bra & Sphyræna
dis
Cyprinus
Channus
Passer
Rumbus
Glottis
Sphondylos
Cinædus
Hippuris
Gobio
Erythrinus
Cuculus
Bolitæna
Salmo
Phagrus
Chronus
Orphus
Serpis
Cam
Pauo
Auratæ
Chalcis
Pholis
Congrus
Lucerna
Solea
Glaucus
Aethnæus
Lagnis
Cantharus
Astacus
Hippocampi
Adonis
Exocæton
Cucumis
Glauciscus
Hepar
Meryx
Phuca
Tritones
Acus marina
Stella
Ff chlij

Orcynus chills, tantum demum feruoris natura, ut omnia contacta adurat: author Plinius. Orcynus mra sagacitate hamum ut deorsum trahit, adeo ut solo uadi aut petre illidens, sese laqueo abfoluat aut uulnere luctando laxato proliliat, Aelianus. Melanuri timidissimi piscium feruntur. Nam tranquillo celo ac mari ima pelagi petunt, seseq; petris multa obductos alga condunt. Per brumam uero cum ceteros uiderint pisces undis exagitatatos ac uentis profundum petere, illi tunc fidentes superiores repetunt, iuxtaq; litus spuma tempestatis operati piscatorum ante ora feruntur incogniti. Vescuntur obuijs quibuscunq; ad hamum non accedunt, capiuntur autem sagena. Aelianus. Orchis durissimus est piscium rotundus & sine squamis, rotusq; capite constat. Plinius.

ANIMALIUM NOMINA TERRESTRIVM ET VOLATI

lium quae in mari uiuunt, ex Aeliano & alijs.

Dracon R A C O marinus caetero quidem corpore ut reliqui pisces, capite oculisq; haud ablimilis terrestri, squamis praeduris, aculeosq; ferens, uenenum tactu linquentes. Praeterea si manu dextra adstripias, contumacem renitentemq; experieris: si laeva, subsequente. Lepus gignitur in limo una cum Aphysis, cum ipsis saepe capitur, specie cernitur cochleae tegmine nudatae, gustu uenenosus. Est & alterius generis in mari magno, similis per omnia terrestri, praeter uillos quos aculeatos & erectos habet, tactu letales: natate summa aqua traditur, haud capi facilis, ut qui uelocissimus sit, nec unquam nasis aut hamo propinquet. Si quis eum attigerit dum in morbo est manu aut baculo, animi defectum incurret, ac idem feret quod ex basilisco ueneni. Remedium ei in quadam prope idem ferme mare insula natura inuenit, radicem uulgo satis cognitam, quae admota naribus, sic adlecto uires illico restituit. Leo concha integitur, caraboq; similis, praeterquam quod gracilior est. Caloris circa littora petrasq; uersatur, uoce altoqui ligubri & inauspicata, fatum audientibus portendens. Musaraneus quem *μυσαρην* uocant, uisa orbita curus statim uti pedicis impeditus capitur. Merula pluribus congregitur feminis sui generis, easq; in recessu petrarum abditas tanquam in thalamis secum continet. Zelotypus fertur, puerperium & mas curat adliscendo, cibumq; foetae ministrando. Multella admodum parua & fluuiatilis. Asellus praestantissimi saporis Plinij tempore, ab alijs piscibus tantum differens, quod solus uiuit nec socium admittit. Cor in uentre habet, in cerebro paruos lapillos, per caniculam latitat. Eorum duo genera secundum Pliniam. Collylei minores, & Bacchi maiores, qui non nisi in alto capiuntur. Ideo praeteri prioribus. Canicula sicut & Glaucus foetus ipsa suos a partu natantes ab incurstantibus noxijs uorando tuetur. Earum tria genera, primum quod inter Cetos positis connumerare. Reliquorum alteri Galei alteri Centrici cognominant. Ambo cubitum non excedunt. Sed Galei colore uario, cauda aculeis densa, ac icu uenentati. Igitur utrumq; genus capitur in locis limosis, utiles ambo. Sunt & Caniculae fluuiatiles, specie quidem paruorum canum, cauda uillosa, quarum sanguinem ex aceto & aqua simul, humani corporis neruis intumescentibus dicunt illitum auxiliari, cum ipsam quoque neruis intpositam opitulari. Gruae alit Corinthium pelagus, magnitudine pedum xv. Os ceruicemq; haud ablimilem aliti grui, eiusq; pennarum modo squamas habentem, gracilem, prolixamq; ueluti anguillam subsultum natantem. Caeterum aduenas esse hyemis, fugereq; Thracium Irigus, sicuti aereas, tradunt Epidaurij, gignitq; hoc modo, feminas accensas in libidinem maribus blandiri, eosq; salientes minime pati, genituramq; propterea in aquas cadere, inde ex mari tanquam ex parente procreari. Pediculus piscis paralisus, Delphini siquidem escam praedamue sectatur. Ille libenter impertit, quare nitidus semper obelusq; aspiciit. Cicada praeterquam quod cornua & aculeum non habet, & alacrior est aliquantulum, non ablimilis paruo Carabo uidetur. Alae ei paruae sub oculis, sicuti & terrestri. Ab hac abstinent plurimi, putantes religiosum, inter quos Seriphios inuenio captam dimittere, extinctam sepelire, dicentes eam Perseo Iouis filio quem colunt dicatam esse. Mures marini exeunt in terram, sicuti & polypti & Murenae, & serobe ellolla pariunt oua ac rursus obruunt terra, trigesima die refossa, foetus ad aquas ducit. Myseus ut Plinius, ut Aristoteles Mysoctetus, Gaza Musculus conuertit, Athenaeus *μυσιον*, pisciculus est qui Balenas praerit. Tres in mari *μυδο*, id est mures dicunt esse, inter testudines, inter pisces, inter ostrea. Vulpes hamum uorat. Scolopendra item quam Centipedam Gaza uertit, haud ablimilis terrestri est: si quis eam attigerit, non aliter ei quam urtica tacto pruritus excitabitur. Viscerum iam quas magnitudine inter Cetos habet, capite

capite, caudaq; extantibus, per undas tritemium modo ferri, pedibus quos plurimos habent ordine sublati pro remigio utentes. Coruus notus piscis marinus, fuluus est, e stagno nigri cians, parit bis in anno, uescitur alga: author Athenaeus. Coracinum Gaza Coruulum conuertit apud Aristotelem, miror cum alius sit Coracinus a Coruo. Athenaeus dicit eum nomi nari *επι το τρι τρι τρι τρι*, quod oculos frequenter moueat. Hirci marini circa Cyrenaicum Sardoiumq; mare oberrantes uisuntur, una cum Delphinis. Mas alba uitta frontem modo regum redimitus aspicitur. Femina uero cum crista ueluti gallus, tanta tamen ambitione ut hanc alteri altera eripiat extinctae pulchriorem possidenti. Rapacissima belua, ut quae homines nauigiacq; inuolat, spiritu graui & uehementi, quo sane instrumento ad praedas utitur caeterorum. Nam ex omnibus adfectatur uitulos marinos, quos proflatu haud aliter quam iaculo expugnat. Aelianus. Aries grassatur ut latro, & nunc grandes naues stantes in salo oculatus, nunc extra aquam capite exerto piscantium cimbas occulte adnatans mergit. Irundo uolat perquam similis uolucris Irundini, itemq; Miluus & Aquila. Plinius. Echinus quem Latini Erinaceum appellant, in mari etiam inuenitur spinis similiter aculeatis. Hunc unda maris exagitata ad litus impellit. Captum si conserperis in frusta, in mareq; proieceris, partes paulopost conuenire ac reuiuiscere uideas. Aelianus. Porcum maximum piscium esse Ap pium tradit, quem Graeci Astragoriscum uocant: praeterea cum capitur more porcorum grunnire. Testudines marinae reperiuntur, & quae in aqua dulci uiuunt, Plinius author: quas nos Lutarias, Graeci *αμυδο* uocant. Scorpius siccioris est carnis ut ait Diocles medicus, parit bis in anno, uescitur alga, uariis est piscis. Icelius medicus, e pelagis fuluos dicit esse scorpiones, e stagnis nigrescentes. Aristoteles Scorpenas & Scorpiones diuersis in locis scribit, tanquam differentes. Athenaeus eosdem dicit esse.

H Y M A L L Y M Ticinus Italiae fluuius gignit magnitudine cubitali, medium sane inter Lupum & Cephalum. Naribus admotus herbam unde cognominatur & qua uiuit, spirare uidetur, ad hamum non accedit, cum non alium sane cibum sectetur. Margari rotunda specie gregatim natant, regem sediantes more apum. Hoc capto, caeteri ueluti attoniti paruo negotio capiuntur in mari rubro, in locis prominentibus ac portuosis: conuertuntq; in dolijs salamentarijs, donec exliccata carne durefcit in lapidem aurei coloris hebeti fulgore. Hic postea inter preciosa connumeratur. Iuba tradit hunc legi etiam in Indico & Britannico oceano. In terra non inuenitur nisi fossilis & adulteratus. Aelianus. **C A L L I O N Y M V S**, huius secundum Aristotelem fellis inest multum in dextro latere, in sinistro uero iecur: testis Menander in Mesenia. Habere facio inquit, fel Callionymi plenum. Sunt qui eum utilem cibus dicunt, Non tamen de his meminerunt Epicharmus de nuptijs lunonis, & Ansilimachus in Isthmionica, poetae qui piscium conuulsa diligentissime persecuti sunt. Ex Aeliano. **E C H E N E I S** Latine Remora, aspectu niger, magnitudine paruae anguillae, ex effectu nomen sortitus, nauem quamlibet magnam (dictu mirabile) haud aliter moratur, quam si quis equum indomitum, maleq; freno audientem ab incepto itinere per uim uertat: authores Aelianus, Plinius, Aristoteles. Ambrosius tamen in Hexameron, & Albertus in libro de animalibus confundunt, Echilnumq; pro Echeneide accipiunt.

DE PISCIBVS RVBRI MARIS NILI ET ARMENIAE.

A R E R V B R V M uaria portenta nutrit, inter quae Citharcedum squamis non asperum magnis in cauda ad uerticem lineis, quasi musico instrumento intentis neruis notatum, unde nominis ei argumentum. Media similem Crocodilo, uertice nigro, luteoque distinctum, pinnis aspectu aureis, cauda nigra, praeter extremam que albescit. Pardalim, quem, qui uiderunt, similem terrestri dicunt, colore, ac maculis. Oxyringum ore praelongo, rostri modo, oculis fulgentibus, supercilijs albis, dorso utridanti, pennis prioribus nigris, reliquis albis, cauda praelonga & uiridi, quam linea mediam aurea discriminat. Perseum, ob Iouis filium quem eius regionis homines colunt. Anthiam lupi magnitudine, naso leniter adunco, lineis & ipse cingitur aureis a uertice uentre tenus per obliquum descendentibus, robore uero & audacia in eo mari principem, Simiam ore coloreq; ac omnia sub aluo similem terrestri, dorso testudineo, ca

PHILOLOGIA

tero corpore latam uti torpedo. Pinnae autem modo pandentem, ac similem uolanti, fuluis circa collum maculis. Hygrophenicem magnitudine lacertarum eius maius, ore semper hiant, oculis uiridantibus, zonis distinctum binis, altera à bianchis ad caudam aurea, argentea uero altera mediam intercidente, maculis deinde intercurrentibus caruleis. Characena pinnis utrinque maximis, cauda auri fulgore, purpureis distincta lineis. Sagittarium Echini specie oculos habentem solidos ac prolixos. Physalum colore Smaragdi, uenenatum alioquin, qui forte captus more pike aut uesicæ intumescit, unde et nomen. Aulopam magnitudine ingentis Thynni, colore etiam priorem, ore ceruicæq; firmissima, oculis patentibus atque amplis, dorso caruleo, uentre albente, linea discriminatum aurei coloris, quæ à uertice ad caudam desinit. Hæc ex Aeliano. Nilus ipse in hoc genere producit in primis Crocodilum. Quod sanè animal pars Aegypti adorat, qui uocantur Ombica & qui Coptum incolunt, illi festos, sacrosq; dies, ut Græci Olympia Ioui statuerunt. Et si contingat liberos ab eo rapi, parentes magnopere gaudent, tanquam se deo placere existimantes cui escam genuerunt. Autem uocatos ab ijs uenire, uesciq; capitibus animalium illis immolatorum. At contra Tentiræ magnopere reijciunt, captumq; arbore suspendunt, diuq; uerbibus cruciatum epulantur. Specie describitur huiusmodi: uentre dorso, caudaque prælongus, squamis præduris ostrearum modo totus obdus. Timidus alioquin ac ueterator, ut qui persequentes surgat, fugientes persequatur. Narratur & numerus sexagenarius ei propitius ut qui sexagenis diebus oua sexagena pariat, cotidemq; diebus foueat. Annos præterea uiuere & dentes eodem ferme numero habere. Deniq; totidem diebus in fecellu quiescere quotannis sine cibo. Infidiatur his qui aquarum eunt. Si quando potando irudines hauferit, illi xpi faucibus adhaerint, diu cruciatur, Tandem pro remedio aduersus solem in littore delitescens extenditur. Ecce autem Trochilus, dapis illecebra captus, rostro prælongo oris caernas paulatim pascendo purgatas reddit: excitat etiam eum forte dormitantem, si quando ab Ichneumone animali ei aduerso inuadi contingat. Venerantur in super quosdam pisces, quos Phæcia Ichneumonem etiam excitatur. Phæcia piscis De piscibus Armeniæ

rocodilus à Trochilo aue purgatur Cōtra Ichneumonem etiam excitatur Phæcia piscis De piscibus Armeniæ

RANA, R A I A, TESTUDO.

Rane ANA COEUNT noctu extra aquam mare sceminam inuitante. Ex omnibus Hydrum maxime odere ac timent, quare appropinquante eo hostem prius clamitudo aduersus eunt. Ranarum coaxatione solito maiore, pluuiam portendi obseruati est. In Serypho insula eas obmutescere tradunt. Itemq; in Plerio Thestaliæ stagno. De Seryphijs indigenæ fabulam talem comminiscuntur. Perseum Iouis filium deuicta Gorgone redeuntem, ac de uia fessum, prope paludem somno se dedisse, moxq; à ranis excitatum, à Ioue perpetuum illis silentium impetrasse. Theophrastus causam secutus naturalem, hoc aquarum illius regionis frigiditati maxime tribuit. Est & Rana quæ dicitur ex argumento Piscatrix, setas habens quasdam à cilijs extantes ac prolixas in summo præpilatas. Harum igitur admniculis, natura monstrante insidias struit, latitans in limosis, auisq; locis, frontem cum setis uidendam loco esca pisciculis porrigit; illi accurrentes decepti, ac paulatim in arcum ducti, ab ea rapiuntur. Ex Aeliano. Solent quidam Raia hic reprehendere Gazam, qui pro Rana, Raia posuerit, cū Raia Græce βελτ dici adsumment. Est enim Raia piscis qui eodem ferme modo ac Rana piscatrix pisciculos in prædam agit, ut Plinius refert, ubi & Squatinam & rumbū idem facere dicit. Testudo Amphibium animal, oua gignit in terra, quibus arena obrutis statim in mare redit; mox diebus sexaginta peractis iterum ad oua reuertitur; quæ arena regeffa, ubi comperit iam articulis animata paulatim

paulatim deducit ad pelagus. Est & fluuiatilis in Indis, cuius conuexum scaphæ magnitudinem equat, capit uero modios denos. In insula quoq; Taprobane usum tecti domibus ligneis præbet. Testudines omnis salaces esse magnopere, compertum est. Ex Aeliano.

DE HIS QUÆ CRVSTA SEV TESTA INTEGUNTVR.

VÆ CRVSTA INTEGUNTVR, Aristoteles μαλακόδερμα uocat, Quod Malacoderma rum quatuor ponit genera. Locustas quas καράβας, Cammaros quos ἀστράκας. Locustæ Squillas quos καρίδας. Cancros quos καρκίνους appellat. Cancrorū genus multum duplex, maximum quas μάκας, id est, Maias uocat. Secundum Paguri & quos Heracleoticos uocant: hi secundum Aelianum more serpentum, sensum exuunt renouata crusta, uocanturq; à Palladio Cancri marini. Tertium genus, fluuiatiles ceteris minoribus & nullis adnotati uocabulis. Genus Cancrorum littorale Phoenicia fert tantæ uelocitatis, ut uix consequi sit: ex quo Hippeas, id est, equites eos appellant. His nihil est intus propter inopiam pabuli. Genus item aliud est quod magnitudine cancrum non excedit, facie Cammaris simile. Atq; his omnibus pars dura & testacea foris pro cute est, mollis intus. Supina corporis planiora & tabellarum modo sunt, quibus & oua condunt. Locustæ, ut ait Aelianus, Polypis aduersantur, & Murenis: cornibus ab latere porrectis libere procedunt, in metu obliquis. Testa uero conuexa quæ ὀστρακόδερμα Græci uocant, sponte naturæ in limo gignuntur, quamquam diuerso, ut tradit Aristoteles. Nam in cœnoso Ostrea, in arenoso Conchæ, Chamæ, ungues, peccines. In rimis cauernisq; saxorum, uertibula, patellæ, nautrices, atq; omne genus eorum quæ mediam inter plantas & animalia tenent naturam, uocanturq; ζωόφυτα. Differunt præterea testa, ubi ludentis naturæ uarietatem licet animaduertere, crispæ, crinita, unguata, cancellata, imbricata, peccinata in obliquum, in rectum expansa, densata, porrecta, sinuata. Aristoteles etiam Dithyra & Monothyra ponit, id est, quæ duplici & una testa integuntur. Conchæ omnes & Conchilla, ut Aelianus ait, lunarem sequuntur rationem. Quin & in genere animalium ueterinorum fœtus alendos non putant qui in Neomenia, id est, ipso lunæ coitu nascuntur. De purpura ante omnia dicendū, quam Porphyram illi dicunt. Conchiliorum uocacissima, lingua prælonga, semperq; uibranti: per hanc potitur præda quam adfectatur, per hanc in prædam ipsa ducitur. Piscator Concham cum esca ponit in mari, hanc ubi illa conspicit, exerta lingua ut solet appetit, adeoq; nititur ac protendit, ut eam penè auulsam resumere non sit. Ita dum contendit capta extrahitur: eius cruori dignatio præcipua lanis tingendis, si præsertim lapidis icu semel cadatur. Ex Aeliano. Aristoteles autem purpurarum plura genera ponit: nonnullæ magnitudine argentur insigni, ut quæ ad Sigeum & Lectum Idæ promontoria gignuntur, Alia parua ut quas Euripus fert & Caria. Marinae magnæ scabræq; sunt, parua ad littora & oras reperuntur, flore rubro. Partes item Aquiloniæ nigras, Aultrinae rubras. Ex magna parte fœminæ candicantis, qui contritus manum inficit: reliquum quasi alumen est. Hæc Aristoteles. Aelianus autem tria purpuræ genera seu medicamenta ponit. Violaceam, Rubram Tarentinam, & Dibapham Tyriam, id est, bis tinctam ac sanguine saturatam. Murex quoq; quem Græci κάρυκα uocant, ex his qui firmiori testa integuntur, frequens ac nobilis apud Tyrum, eundem usum ac purpura præbet. Aliud genus quod χέμας uocant, quarum alia asperæ, alia leues: hæc manu frangibiles, illas uix saxo discuneabis: quasdam nigro, nonnullas argenti colore uidere licet, plures ad littora expulsa, in arenaq; iacētes, alias in alga, in limo, in speculis adfixas. Apud Istriada uocatum æstatis tempore prouentus earum ueluti mæsis, conuertim conuolare cernuntur. Hyemem & Aquilonem fugientes latitant. Mox spirante Zephyro, mariq; tranquillo unâ exeunt lasciuientes, discuneataq; per undas carinarum modo feruntur, tegmine superiore uelificatæ: ad nauigantium hominum, aut ad sultantium belluarum sonitum ex-pauescentes, extemplo clauduntur, seq; cōdunt. Ex Aeliano. Athenæus autem Chamæ tracheas & lias uocat, id est, asperas & leues. Tertium genus Pelorides siue à magnitudine, siue à Peloro Siciliae promontorio. Oribasius & Aetius has omnis nomine quo nunc uulgo Romæ utuntur Tellinas uocant, dicuntq; cinerē combustatum cum cedria commixtum uim habere pilos præsertim è supercilijs extirpandi. De Cochleis Aelianus sic ait, Cochlea marina, parua admodum magnitudine, sed specie formosa, gignitur in aqua minima

nimum sordida inter maris petras, quas Charadas uocant. Cochleam alit mare rubrum, maximam quidem ac rubentem, sed in uertebra ipsa uarijs distinctam coloribus, ut coronam uiridi luteo purpureoq; colore paribus interuallis insertam dicas. Plinius dicit Cochlearum uisaria primum instituisse Fuluiū Hirpinum in Tarquinientī paulo ante ciuile bellum Pompeianum, distinctis quidem generibus separatim, Illyricæ quibus magnitudo præcipua, Africanæ quibus fecunditas, Solitanæ quibus nobilitas. Quin & faginam earum cōmentus est farina & farre alijsq; generibus, ut cochleæ quoq; altiles ganeam implerent. Ostrearum autem uisaria dicit instituisse ante omnis Sergium Oratam in Baiano, qui & optimum saporē Lucrinis ostreis adiudicauit. Horatius, Ostrea Circeis, Miseni oriūtur Echini. Ostreum apud Senecam, & Ostrea apud Gellium foemininum. Spartianus in Heliogabalo Ostreas & Liostreas dixit. In agro Volaterrano prope mare locus est, qui Gerardesca nunc uocatur, ubi stagnum est optimis refertū ostreis. Nautilus & Pompilus: de quibus sic Aelianus. Nautilus ex argumento uocaf. Polypus est una munitus concha: hanc conuexam turbato mari natando gerit, ne fluctibus oppleta testa deprimatur: tranquillo resupinat, carinæ modo acetabulis utrinq; pro remis utens, cartilagineam quam in medio retinet pro uelis pandens. Si quando metus inuadentium belluarum ingruit, repleta concha sub undis sese demittens latitat, rursus uitato periculo resilit. Pompilus & ipse de genere Concharum, terram ceu odorit maxime refugit profunda petens: ad naues adnatant stipati, adsultantesq; circa conglobantur. Aristoteles uero Nautilum quem nautam appellat, ac Pompilum, testam dicit habere concauam & simplicem ut pectunculos: unde contingit ut fluctibus iactati in alto elidantur, & testa dilapsa nudi capiantur. Constareq; exiguo corpore, facie similes Bolitanis. Plinius Nautilum, & Pompilum eundem esse dicit. Oppianus de Pompilo canit ea fere quæ supra commemorauī. Pectines Græce κτένιδες, & κτένιδες pecten, mobiles sunt adeo, ut de retibus quibus capiuntur, sæpe exiliant, & penè uolare putentur. At Pinna immobilis saxisq; inhærens custodem habet Pinnotherem, quem illi πιννοφύλακας appellant, paruum uidelicet cancrum, quo priuatus statim perit. Hic dapes ei suggerit, piscesq; in prædam deducit: authores Aristoteles, Aelianus. Est & quam Gaza uertibulum siue collum à testæ duritie: Aristoteles autem τήβευον uocat, dicitq; eam adherere sua testa totam contextam, tantum duo foramina exigua, quibus humorem recipit & reddit, habere. Inter conchilia quoq; illæ ab Aristotele ponuntur. Ceryces, quas Gaza Buccina conuertit: nonnulli murices dicunt esse. Lopades quos patellas, Solenes quos ungues idem conuertit. Plinius enim Solenes Dactylos transtulit, ab humanorum unguum similitudine: his natura in tenebris remoto lumine alio fulgore clarere. Spongiarum genus triplex secundum Aristotelem & Plinium, Spissæ, raræ, & asperæ appellatæ: omnes quidem ad saxa nascuntur, aut iuxta litus, lutoq; aluntur. Cuius rei argumentum est, quod captæ limo refertæ omnes cernuntur. Imbecilliores autem spissæ quàm raræ: quia minus alte adherent. Vrtica adheret saxi, manum in fame depascitur ut polypus. Ora in medio corpore continet, & de medio saxo quasi de testa uiuic. Adnatantes circa adsultantesq; pisciculos corripit. Duplex earum genus, alterum corpore paruo, cibo aptum: alterum aliquanto maiore durioreq; quale circa Chalcidem Eubœæ: ut Aristoteles. Torpedinem Græce τρέπιδες si quis attigerit: morbo unde illa erythrum trahit, eo membro tentabitur. Pisces item eo modo in prædam agit. Strombi etiam e genere Concharum, regem habent in mari, quem, sequuntur, quocunq; concesserit. Hunc igitur capientī, aut aspicientī bonum omen portendī dicunt. Apud Byzantios præmium constitutum, Attica drachma piscantibus illum: author Aelianus. Sed & inter Conchilia ponuntur Pasticæ, Lepores, Scolopendri, Arietes, Scolopendri, mures & pleraq; alia quæ supra in lemmate memorauī. Inter Zoophyta uero & Olothyræ, Pulmones, Stellæ: & quæ uocant ὀστρακία Otia, quæ uentri aurem contundentiam habent: ut tradit Athenæus. Pernæ, de quibus sic ait Plinius. Pernæ Concharum generis circa Pontinas paludes frequentissimæ. Stant ueluti suillo crure longo in arena destinxæ, hiantesq; qua limpitudine est, pedali non minus spatio. cibum uenantur. dentes in circuitu marginum habent pectinatim spissatos: intus pro Spondylo grandis caro est. Apud Plautum item huius Conchæ mentio, quam putauerim margaritas continere, quas hodie Pernas uulgo appellant.

De insectis

DE INSECTIS ET PRIMUM DE APIBUS.

VNC DE Insectis, quæ Græci ἄνθη uocant, parte aliqua corporis intercisā. Eorum pleraque sponte naturæ gignuntur: quæ uero pariunt, ut Araneæ, Scorpiones, Formicæ, non satis constat secundum Aristotelem, an coitu concipiant. Inter hæc Apes longe utilissimæ, quarum amore nonnulli adeo capti Apes fuere, ut de his libros scripserint. Inter quos Aristomachum Solensem annos duodesexaginta nihil aliud gessisse Cicero testatur, & Hyliscum Thasium Aelianus: quem quod apes in desertis coleret, Agrium nominauerunt. Aristoteles in nouem has genera diuidit: ex quibus Gregalia sunt apes & reges corū. Fucus qui inter apes degit: Vespæ, Crabrones, Teredines. Solitaria tantum tria. Sirenis minor Græce σφίλις qui fucus totus est. Sirenis maior qui fucus & uariis est. Tertium Bombis. Earum rursus quæ apes uocantur in alia genera diducuntur: alterum rufum quod præstantius est. Alterum nigrum magisq; uarium & utile. Tertium quod optimum & uarium. Quartum longum & crabroni simile. In apum numero carent aculeo reges, & fucus. Vespæ item duo genera: alterum ferum quod rufum est, nascens in montibus grandius & robustius: alterum imbecillius. Sunt & quæ uocantur Matrices, latiores crassioresq; quàm uespæ: uolare nequeunt, in uespæ sedent, fauos fingentes, quibus an sit aculeus nō satis constat. Crabrones à Græcis αὐθελύα uocantur, non floribus ut apes, sed carne magna ex parte utunt: aculeati, alueum sub terra faciunt effossa. Qui uero ab eis aberrauerint facto duce ad aliquam se arborem conferunt, ubi fauos faciunt. Bombices sub saxi apud humum foetificant, paruum & ipsi mel factis cellulis faciunt. Teredo Græce τερδιδες non ab similibus crabronibus, uerum uaria, foetum sicuti uespæ sub terra adit. Apum opera tria ponunt in aluarijs, Metyn, Piloceron, Propolis. Hæc ætenu Aristoteles. Aelianus uero de his sic scribit. Apum ætas ex colore deprehenditur, ætate integræ oleo similes renident. Senescentes rufæ aspectu, tractatuq; asperæ: his plus artis in mellificatione, iuuenibus plus uirium. Prognosticum tempestatis habent, imbre impendente sese in aluarijs continent. Cum procedunt ut aduerso resistant uento, lapillos pedibus librunt. Sunt intus quæ apes ociosæ dici queunt: nec tamen de fucorum genere, quippe quæ fructuositas nō aduersantur, sed regi unā cum senibus & emeritis assistunt: aquam eis ferunt, extinctas apes egerunt. Validiores ad opus exeunt. Regem uenerantes separatim ei cellam construunt in loco celebri. Aduersantur apibus Phalangij, Fucus, Irundines, lacerta, Crocodili terrestres, inundatio propinqui fluminis, ignis uicinæ syluæ incensæ, teter odor. Ad hæc propellenda diligens mellator remedijs instabit. Fucus noctu cum apes dormiunt uel ad opera egrediuntur, grassatur: a redeuntibus uero magno certamine pellitur. Fiunt apes ex bouis, fuci ex equi, crabrones uero ex asini caduere. FORMICARVM quoddam genus uenenosum, quod Lacurgus dicitur, ut author Aelianus. De Indicis formicis Plinius plura. Strabo etiam in hanc sententiam. Megasthenes ait apud Dardas quæ maxima natio est Indorum montanorum, collem esse trium millium stadiorum ambitu, & sub eo aurifodinas, quas formicæ custodiunt uulpibus non minores, mira celeritate, uictum uenatione comparantes. Terram auriferam fodiunt, unaq; ad ostium cumulant, quam mercatores clam surripiunt, dispositis pariter carnibus ad morandas pabulo formicas, si forte animaduernerint. Ad abigendas formicas si unam comburas cæteras fugabis. Si agreste origanum aut Populus in foraminibus earum ponatur, omnes absistent. Fugantur item ex origano & sulphure illito arboribus, ex combustione quoque styracis & cochlearum testæ. De Muscæ autem Aelianus hæc scribit. Per Olympicorum celebritatem mirum muscas ad uenationem omnes Pisa discedere, rursusq; sacris peractis reuerti, quasi eadem cum foeminis illius loci conditione teneantur: sed ex sponte, illæ coactæ lege certaminis, ut uiri castius peridem tempus degant. Idem penè & apud Leucada promontorium in sacris Apollinis accidit, uti muscæ templo absistant, sed quasi mercede ac decima donatæ, ut qui bouem antea eis epulandum tradant. Hæc ille. Quod autem Plinius scribit, muscam extinctam sub tepido cinere reuiuiscere, haud satis creditum. Tabanus atq; Asilus idem, similis magnæ muscæ, ore aculeato, uoce sonora. Cynomia similis illi quam Græci Myopa uocant, uoce maiore quàm tabanus, aculeo minore: ambos uero aduersari bubus eosq; in furorem agere palam est. Vergilius in Georg. multa de his. Plinius ait Cyrenaicos Achorem deum contra multitudinem muscarum inuocare, eiq; litare consueuisse. Sicuti Aegyptij Ibim suam contra serpentes.

Musca Muscas inetimit fermentum cum ferri scohe mixta, si in loco ponatur ad gustandum. Ab-
Culices guntur item ex atramenti sutorij aut origani agrestis suffitu. Culices quoq; ex eiusdem atra-
Pulices menti mixti cum iuniperi, seu cedri, seu cyparissi, scohe, seu baccarum eius suffitu. Pulices ue-
 ro necat decoctum Cymini uel Rododaphnes in loco conspersum, siue aqua marina. Prae-
 terea si ramos absynthij aqua mixta cum atramento sutorio madefacies, omnes eo cutrent
 ac peribunt. Eodem quoq; atramento cum felle taurino & oleo, siue oleo & sulphure lecto
Cimices illito Cimices delebis. Has etiam omnino defuturas Democritus testatur, si pedes ceruinos
Scorpiones grabato suspenderis. **S C O R P I O N V M** genera Aelianus multa commemorat. Album, ful-
 uum, nigrum, sumi colore, uiride, flammeum, quod omnium pessimum: uentrosum, Carci-
 noide, uolatile. In India enim Megasthenes scribit uolatiles esse. In uniuersum no coitu, sed
 humore, ac calore concipiunt, singulis cauda sese coplectentibus: nec oua sed animal pariunt,
 ut Aristoteles. Cicadarum secundum Pli. duo genera. Achetę maiores quę canunt, & mino-
Cicadarum ge- res quę primę proueniunt. Ex his Tettigonę sunt quas Gaza Cicadastras: alię Tettigo-
nera metrae quas cicadaru matrices uertit; utrunq; sanę genus canit, sed magis Achetę, quas ego
Achetę putauerim esse, quos uulgo grillos moros uocant. Fœminę uero in genere silent. Tradit So-
Tettigoniae linus apud Rheginos cicadas mutas esse, quod Herculem ibi forte quiescentem cantu uexa-
Tettigometrae rint. Araneorum & Phalangiorum plura genera ponit Aristoteles. Mordax quod in duo di-
Aranci ducitur. Alterum simile his quos lupos appellant, paruum admodum, uariū, salax. Alterum
Phalangij maius atro colore, cruribus pluribus magnis, tardum, nec uiribus potēs, neq; salax. Tertium
 genus texti: Fœmina uenatur, mas comes prędę nō laboris. Solinus ponit etiam Solifugas
 in araneorum genere, frequentes in Italia uideri in metallis argentarijs, solis inimicas, unde
 nomen eis. Plinius uenenatū hoc animal dicit. Rubeta inter rubos moratur Græce *φρυβήθη*.
Rubeta Salpynga breuis serpens: Quis calcare tuas timeat Salpynga tenebras. **V E R M E S** in hoc
Salpynga genere multarum specierum ponuntur. Sunt Lumbrici quos Græci scolios uocant: sunt &
Lumbrici Elminthes teretes, longi, rufi, albi. Tradit Aelianus in quodam Aegypti flumine ubi nullum
Elminthes aliud animal gignitur, uermes nasci qui longitudine septenum cubitorum, crassitudine ue-
Cis ro uix ueri .x. annorum manibus complecterentur. Interdiu in aluei profundo in limo con-
Trips sidunt: noctu uero in terram exeuntes in ueterina grassantur. Hos itaq; si quando capiunt,
Sis. Ips soli suspendunt diebus .x. x. unde oleum stillari dicunt, quod Indorum regi præcipuo do-
Midas no ferunt. Huius etiam maxima uis est ad incendia, quo ad munitiones incendendas in bel-
Crambe lls utuntur. Hęc Aelianus. Sunt & alijs alia infesta quantū uis minima. Cis frumento, Trips
Campe ligno *εξ οδ τριτων*. Sis uelibus. Ips uicicę. Midas I. abis. Crambe Brasicis. Campe oleri-
Bruca bus omnibus: quę eruca, in sacro eloquio etiam Brucus, appellatur. Erucam quoq; Chryse-
Chryseis lidem Græci dicunt, unde rupto cortice uolat papilio uolatilis uermis. Ricinus canibus infe-
Ricinis stum, hic pediculo similis est. Pyrales quos Aelianus Pyregonos uocat, alij Pyraetas, muscę
Pyrales maioris magnitudine inter flammam medias incolumes uolitant. Inde egressi statim moriun-
Bubrasites tur. Bubrasites si bos potu deuorauerit paulo post tumore exanimatus conciderit, ut tradit
Psellon Aelianus, qui & Pitecam commemorat Psellon cognominatam in arboribus nasci, uillo coo-
Ephemeris pertam, uentre leniter intercisam, morsu uenenato. Cui remedio sit Cancer marinus com-
Hemerobia manducatus. Ephemera quoq; dicit animalia esse minutissima aligera, ex argumento uitę
Cicidela seu breuitatis dicta, quod diem non excedant. In dolijs uini produci illisq; relictis extemplo peri-
Lampyrides re. Hęc Hemerobia nonnulli uocant. Lampyrides quas Plinius Cicidela Latine appellat,
Redius per æstatem noctu fulgentes uidentur. Has compertum si uitrea pila incluseris, toto anno
Scarabei lampadis modo noctibus fulgebunt. Redius similis pediculo, ouibus caprisq; infestus. Sca-
Cantharides rabeos terrestres Plin. lib. .x. x. tauros appellat a corniculis, siue pediculos terrestres. Sca-
Melolanthę rabei uirides ex fimo bouis aut iumentu creantur. Scarabei item pullarij. Cantharides ex eru-
Tryxalis cis fici, piri, pruni, proueniunt. Melolanthę etiam inter Scarabeos Aristoteli Plinioq; po-
Grillus nuntur, ex pomis arborum floribusq; nascuntur. Grillus præterea & Tryxalis Plinio libro
Teredo .x. x. capite I I I. commemorantur, ab Aeliano *τρωβαλις* dictus. Teredo Græce *τρωβαλις*
Hepiolus aluearibus infesta. Item Hepiolus *ήπιολος*, est enim Papilio qui circa lucernarum lumina
Pyrastra uolitat. Pyrastra siue Clerus uermiculus aluearibus etiam aduersus. Centipeda a multitudine
Clerus pedum cognominata. Ser *σέρ*, animal quod teste Pausania libro V I. Sericum facit apud Se-
Centipeda res, unde ij populi dicti sunt. In Europam deinde Iulianiani tempore ad nostras regiones
Ser translatus, ut alibi dixi.

R. Vola-

R. VOLATERANI COMMENTARIORVM
 VRBANORVM LIBER XXVI.
 DE PLANTIS.

E H I S Q V A E ad agrum plantarumque rationem pertinent multi
 scripsere. Aristoteles huic rei priuatim uolumen adidit. Ampliore ta-
 men materia hanc sibi laudem Theophrastus uendicauit. Ante hos
 itē longe Orpheus, Musæus, Pythagoras, Democritus, Nicæder Co-
 lophonius, Dioscorides. E nostris uero Cornelius Alexander Syllæ
 libertus, Macer, Plinius, pluresq; alij. Ego uero priusquam ad institutur *Agri com-*
 tum ueniam pauca de agro in uniuersum commemorabo. Plinius ma *mendatio*
 gniam ait partem Romanos prius in agro uiuere solitos. Ideoq; uia- *Viatores*

D

tores instituti, ut cum reipub. aliquid agendum, ex uia, id est, ex agro eos accerferent. Plutar-
 chus item in Proble. populum Romanum dicit in agro plerunq; uixisse. **C L X X X.** ran-
 tum rempublicam administrasse. Romulus aruorum sacerdotem in primis instituit, ut refert *Sacerdotes*
 Plinius, scq; duodecim fratrem appellari uoluit. Agrum enim male colere, probrum cen *aruorum*
 sorium iudicabant, ut Cato testatur: nam quem bonum colonum dixissent magnopere lau-
 dantē putabant. Argumento quoq; ex his religio. Nam præter ferias Sementinas tria sacra
 ob fructus diuersis instituitur temporibus, ut est uidere apud Fastos: Vinalia, Floralia, Ru-
 bigalia. Deasq; duas propterea colere: Sciam a femine, & Segetiam a segetibus dictas: *Scia*
 quarum simulachra Plinius dicit suo tempore in foro fuisse. Hinc Locupletes a locis, id est, *Segetia*
 agris dicitur: & as signatum a pecore, & cognomina Rom. a leguminibus. Res omnis rusti-
 ca opera magis quam impensa constat. Ex quo Mago initio sui operis empto agro domum
 uendendam iubat, ut planē demonstraret asiduitatem esse necessariam. Exemplum super hoc
 refertur a Plinio C. Furij Græcini, qui in paruo agello plus reddituum quam uicinus habens, *C. Fur. Græ-*
 accusatusq; propterea quod ueneficio uteretur, protulit in iudicio filiam pannosam, ma- *cinus*
 nibus præduris, & rastro ligonesq;. Hęc, inquit, Iudices mea ueneficia. Exemplum item
 aliud patris familie a Columella introducit, qui duabus prædij partibus dotibus totidem
 filiarum adsignatis: ex terra sibi relicta parem priori fructum adhibita maiore diligentia per-
 cepit. Oculis adeo dominicus utilis agro iudicatur. Veteres ita modum possidendi siatue-
 re, ut Pompeij magni abstinentia commemoretur, qui agrum uicinum aut continuum nun
 quam sit mercatus. Adeoq; apud alios creuit libido non solum agrj, sed & uillarum, ut nec-
 esse fuerit legem promulgare, ne quis plus uerret, quam araret. Sunt & illa rustice rei ob-
 seruantie signa: as a Seruio Tullo primum pecudis imagine signatum: nomina Romano-
 rum ex leguminibus: tursæ rusticæ in urbem Nonis diebus conuentus, unde nundinæ ap-
 pellatæ. Varro in tria genera rem rusticam diducit: in Agriculturam, pastiones uillares, atq;
 agrestes. Agriculturā in hortensia, & aruētia: Pastiones in uiuaria, auiliaria, & piscinas. Mox
 pauca ex dictis sapientum de agricultura. Marcus Cato ait, Agrum bene colere utile: nimis
 bene colere damnosum. Agrum ne cupide emas. In re rustica operi ne parcas. Plinius, Ope-
 ra non impensa cultura constat. Mago, Qui emit agrum, uendat domum. Varro Villa agro
 oneri non est. Columella, Oculis dominicus in agro fertilissimus. Sarsena. Nihil agricultu-
 ra liberalius, aut dulcius. Attalus. *ο άγρος έσα πολυκέρδης μη διαπαντός.* Ager sit quaestuosus,
 non sumptuosus. *κακός γεωργός δδιν ο άντιδινος, όττς ο άγρος δδιναι δδινάτου.* Malus est agrico-
 la emens quod ager dare potest. *άνει άνελολής απερεδωκε γην, βραδύως δέ οίνοςδυμνέου.* Cito
 serendum tarde adificandum. Theophrastus, *ή γεωργία άνδρος τοδ έλδιδος δδιν έξία.* Agri
 cultura digna est homine libero.

DE RATIONE PLANTARVM EX ARISTOTELE.

R I S T O T E L E S in lib. de Plantis, has animata, nō animalia ponit, cōtra Ana-
 xagorę, Empedoclis, & Platonis opinionē: qui sensum eis tum gaudij & tristi-
 tice, & appetitus, manifesta signa ex earū uegetatione ac corruptione tribuere:
A simul & animalū partes tradiderunt: quum caput in eis sit radix, brachia ramī,
 frondes, excremēta, flores, fetus, fructus uero fetus digestio & maturitas,
 deniq; uterq; sexus. Plantarū in uniuersum causa est triplex: ex terra productio: ex aqua con-
 glutinatio: ex igne conglutinationis unitas, Hęc item in conchis uidere licet: lutum ex quo
 materia

materia sit testæ: ex qua testacei constitutionem, ignem deniq; partes eius connectentem. Virtutis igitur omnis manifestatio ab igne fuerit: licet enim quæ ex igne est, in humidi loco cum proveniens, ob humiditatem in omnibus, & animali, & planta, & metallis digestionem creat, digestio igitur ubi & humiditas & caliditas exister. Quod quidem in lapidis, metallorumq; digestionem maxime apparet: in animali vero ac planta non adeo; quod horum partes sicut in lapidibus in unum concretæ non sunt, quodq; ex his fluxus quidam provenit: ex lapidibus vero & metallis minime, qualis est sudor. Partes enim ipsarum rare non existunt: ex quo inde sicut ex animali ac planta excrementa non exeunt. In quo autem raritas non existit, ab hoc omnino nihil exit. Quapropter solidum est, in quo augeri nihil est aptum: quod autem augeri est aptum, loco indiget, in quo dilatari quid possit & penetrare, sicut plantæ & animalia; eorumq; magis plantæ, quo partes earum rariiores tenuioresq; sunt: quo vero rariiores, eo spirabiliores. Ea demum causa quod in his terræ motus non fit, aut concussio, sed in solidis, non arenolis sed condensis: fit quoq; in conchis, vitro, ferro, cæterisque metallis. Nam quum exitus porosus aer non habeat, scindere necesse est. Eadem quoq; de causa rariora quamvis maioris ponderis & magnitudinis supernatant: aer enim inclusus qui aquæ natura super fiat, ad proprium retrahit locum, sicut & oleo quoq; contingit. hoc enim naturalis calor frigidum attingens, humiditas in eo partes pro tempore in aerem tenuans, ad aquæ superna retrahit. Sunt & saxa ob raritatem quæ non merguntur, ut pumices: sunt item ligna quæ ob densitatem præcipitant ut hebenus. Plantis in super humor causa viriditatis, quo quæ magis abundant, frondes iugiter manent. Argumento sunt frondes ab initio cacuminibus rubentes, quum in eis non plene humor nec digestio fiat: ubi enim plene, virescunt: iterumq; his deficientibus, ruborem contrahunt. In hanc ille interpolatim sententiam, quæ mihi ad hunc locum usita sunt satis. Quod autem contendere videtur, cur in mari nascantur, cur in saxis, cur præcoces aut serotinae, cur nonnullæ sine frondibus aut floribus, & his similia: quum diversa adferre videatur, ad idem semper reuertitur, humorem caloremq; simul & digestionem plus minusue cunctis principium. Deniq; hoc idem & Theophrasto contigit.

DE PLANTARVM DIVISIONE.

Ex Theophrasto

HEOPHRASTVS in tria cunctas genera diduxit. In arbores, herbas, & quæ in fruticosa, quæ medium inter utrumq; tenent. Communia his omnibus uterq; sexus, exceptis paucis: deinde modi proveniendi, quos huiusmodi esse describit: Sponte, semine, radice, auulsione, ramo, surculo, trunco, ac ligno minutatim conciso. Arborum primam dicit esse differentiam: sylvestres, & hemeras, id est domesticas: præterea infelices & fructiferas, peregrinas & peculiarias. Inter se quoq; diversas, fructu, folio, flore, semine, radice, cortice, materia, caudice. Fructu videlicet aut coniferæ ut pinei generis, aut pomiferæ ut mala omnia: aut glandiferæ, ut quæ sunt in glandiferarum genere: aut bacciferæ ut laurus, olea, & his similes. Folio quoq; crispante, lævi, aspero, oblongo, rotundo, anguloso, serrato, lato, angusto, discriminato, intersecato, dentato, crasso, tenui. Radice vero aut summo solo aut profundo, late serpenti seu angusta, dura seu molli. Caudice recto vel obliquo, uno vel pluribus, alto vel humili. Materia dura uel molli, graui seu leui, adificijs apta uel igni: flexibili, scissili, fragili, uenosa, noiosa, pulchra, deformi, perpetua uel parum duratura. Semine aut nudo, aut cortice, uasculis, quisquilijs incluso, seu racematim pediculis dependente aut ramis adnexo. Tum rotundo, anguloso, paruo, magno, nudo: sicut in sceniculo, aneto, cymino, coriandro: quæ γυμνοσπέρμια Græci uocant. Differunt & uita. Aquatilibus terrestres durabiliores sunt: inter terrestres uero sylvestres domesticis. Campestres arbores generatim maiores carnosioresq; sed deteriores & pallidiores montanis. Aquiloniæ partes & materiam robustiores, & fructus præstantiores faciunt. Sata in umbrosis citius adolescunt, florentioraq; sunt, minimeq; à uerbibus corrumpuntur. Quæ cito proveniunt, cito intereunt: ut Malus, Corylus, punica, persicus, pyrus. Vermiculationem, omnes sentiunt. Natrantur autem diuturnitates quarundam: ut Olea Athenis, Palma in Delo, sub qua Larona peperit, usq; ad Ciceronis tempora, Oleaster in Olympia, Fagus in Troia supra tumulum Ili, Delphis Platanus sita Agamemnonis manu, Ilex Romæ: quam Plinius commemorat æreis literis Hetruscis inscriptione habuisse. Et ficus ruminalis Romæ in foro colebatur, sub qua Romulus & frater à rumice, id est, māmā lupæ nutriti fuere, ut author Plin. Hodie quoq; in Auentino Malus medica cernitur, quam diu um

Diuturnitates quarundam arborum

diuum Dominicum seuisse constans est fama. Ex arboribus insuper diuersus procedit humor: nam aut crassus est, Græce ονίς, qui si concretus sit, uocatur gommi seu resina: Græce γόμμη καὶ ῥητίνη. Opum Cyrenaicum Syriacumq; inter alia prædicatur. Aut est succus liquidior & aqueus: Græce χυλός, qui ex herbis siue igne distillatis siue mortario contulis exprimitur: capitur & pro sapore ipsius succi. Ipsa enim herbarum per ignem distillatio, Arabum est inuentum, apud antiquos nõ frequens erat, sed decoctio magis utebantur, multo præstantiore ac medicinae utiliore, uerum nausea maiore. Hæc in uniuersum de arboribus. Nunc de fructiferis dicam, ac primum de his quæ mala produciunt.

ARBORES MALA FERENTES.

INTER arbores mala ferentes, Medica præstat, seu Persica: quæ poma κισσόμυλα, id est, mala citrea, prælonga & aurei coloris, atq; odorati, toto fert anno. Semine pyro simile, eius succus commendat anhelitum. Inter uestes quoq; in arculis cõditur. Hæc Diosco. Athenæus ex autoritate Theophrasti sic ait. Media regio, & Persica malum habet Medicum siue Persicum appellatum, quod folium fert simile auro: spinas acutas similes pyro: fructum nõ comedunt, boni alioqui odoris, ipsiusq; folia uestes in-

Mala Medica

corruptas seruât. Seritur uere. Fert fructu toto anno, alium perfectum, alium incipientem, alium inter utrumq;. Pli. li. x. cap. iii. Malus Assyria quã alij uocant medicam uenenis medetur, folium eius est uedonais intercurrentibus spinis: pomum ipsum alias non manditur, odore præcellit foliorum, qui tranlit in uestes unã conditus, arcetq; animalium noxia: pomis est arbor alijs cadentibus, alijs maturis uentibus, alijs cõtinuo subnascens. Tentauere gentes trãsferre ad se in uasis, dato per cavernas radicibus spiramento, sed nisi apud Medos & in Persi de nasci noluit. Huius grana Parthorum proceres esculentis incoquunt cõmendandi halitus gratia. Palladius li. iii. primũ testatur in Neapolitano suo hanc quã ipse citrea uocat coaluisse: insequens uero atas uti uidemus his pomis uaria forma cuncta loca referit. Triplici sunt natura Oribasio, extrema calida, interiora frigida, media temperata. Punicum etiã granatum Pli. dicitur Græce φοῖνίξ, dulce uero ἀπὸ βειρωῦ, quasi sine nucleo, quod dulcia punica minore sint nucleo. Florem punici Diosco. κύτινον uocat, id est cytinum, quod Pli. partũ punici in flore interpretat: florem aut ipsum qui est in cytino Balaustrũ uterq; appellat. Dioscorides dulcia calida dicit esse, ideo febricitantibus prohiberi. Acida urinam prouocare, stomachum combustum iuuare. Ex his medicamentũ stomacicon Græcis uocatum: præterea uinũ præparatur, ex cortice uero coria tingunt. Cotonea Græci Cydonia ex oppido Crete, quorũ tria genera Pli. facit: Mustea præcocia: Struta serotina, quæ proprie à nostris pyra Cotonea dicuntur: Chrysomela uero minora & magis intersecata ac crispantia, quæ proprie mala cotonea nũc dicimus, Vergilio aut aurea mala appellantur. Nam eadem esse satis antiquitas ostendit in Hercule effosso Romæ nostra ætate, qui nunc uisitur in curia Conservatorũ tria tenens manu cotonea: nam ab Hesperidum hortis dicit aurea mala tulisse. Horum omnium styptica uis est. Melimela mala præcocia & dulcia sunt. Mala Appia ab Appio Claudio, Claudiana item: rubentia sunt saporis præstantissimi teste Pli. Hæc in Hetruria nunc rosea uocant. Athenæus plura commemorat. Siduntia ex Corintho, Vactiana ex alpibus Aquileiæ, Delphica Dionysius reperit, ut ait Theoc. μάλα τῆς ἢ ὑλπαίου Διονύσιου ῥεσῶ. Mala quidẽ in sinum Dionysii inslens, ἀρα τὸ δ' ἐχθ' ἄδουβον ἐπ' ἠρακλῆως ἰσθμῶ ῥῆθ'. Certe habet album Herculis sacrum ramum. Cyparissea enim & Acrodrya ab eodem dicit inuenta. Malis humida & frigida uis est, quod ex eo intelligitur, quia expressus succus facile uertitur in acidũ. Est & natura uinosus, ut ait Pli. Galenus malis hyemi adseruatis ac coctis languentes minime prohibet. Persica ex Persia ueneni gratia Columel. dicit aduecta. Athenæus etiã arborem peregrinã. Mala persica eadẽ quæ & Medica esse supra narrauit. Persica stomachum iuuant, uentrem sistunt, ut ait Diosco. Galenus post cibum absumenda minime censet cũ cæteris innatent cibis. Pruna purpurea uocant, eorũ plura genera Pli. Ordearia à maturitate eius frugis quæ præcocia sunt, Asinaria à utilitate. Cereæ & purpurea à coloribus. Damascena omnium præstantissima nascunt in uale Damasci, quæ ut ait Athenæus ab eorũ prouentu Coccimelum uocant. In uniuersum uero le Damasci, quæ ut ait Athenæus ab eorũ prouentu Coccimelum uocant. In uniuersum uero uentrem subducunt recentia, minus aut sicca, syluestria cõtra sistunt. Baccas olea in primis fert, quã prouentur tardissimam miror ab Hesiodo dici, & neminẽ satorem ex ea fructũ perce-

Punica

Cytinus

Balaustrum

Cotonea

Mustea

Strutea

Chrysomela

Mala aurea

Appia

Claudiana

Siduntia

Vactiana

Delphica

Cyparissea

Acrodrya

Persica

Pruna ordearia

Asinaria

Cereæ

Purpurea

Damascena

Olea

Baccæ

Drupæ

Orchitæ

Radij

Pausias

Conditæ

Conditeana crassior ut in Bononiensi: ex qua minus olei solet exprimi, cum in nucleū abeat substantia, ut ait Plin. Antiqua lex apud Columellam: Oleam si uis rogare fodito, si exorare stercorato: si imperare putato. Oleam item ne uerberato. Olea Athenienses uicinos, Roma niouantes coronabantur. In Olympia uero Oleastro quem *κρόνον* uocāt. Cinis ex Olea fo lijs dolorē remorroidum mitigat. Baccas item fert laurus, Hedera, Myrtus, Cornus Græce *κρόνον*. Arbutus quoq; quæ & unedo etiam dicitur, *κρόνον* Græce. Laurus aliqua angu sto folio, altera latiore, utraq; calida. Calidiores & eius baccæ quas Græci *λαφύδας* uocant. Dioscoridi Laurus Alexandrina herbæ propior. Delphica Plinio fert maximas baccas, folia quam latissima, quæ solent mustacijs subijci. Sylua Lauri in Auentino unde triumphantes coronabantur. Adhibebatur et lustrationibus. Seritur etiā. Ramum lauri olfactum facere ad remedium pestis legitur apud Herodianum in Commodō, ad uitanda quoq; fulmina apud Tranquillum. Oleum ex lauro calidissimum. Est & Chamedaphne herba quæ manditur: & Laurus Alexandrina item herba, utraq; Lauri naturam tenens & diuretica. Hedera genera folium uariant angulosum, rotundum, nigrū, album. Græce *κισσός* dicitur: eius mira natura Plinio memoratur, quod in uase hederaceo uinum transfunditur, aqua remanet si forte com mixta sit: præterea igneam in eo ligno naturam esse sicut in Lauru, ut ex ipsius attritu ignis scintillet. Eius decoctum uulnera glutinat, succus antiqua rheumata sanat: lachryma uero pediculos necat, ac pilos attenuat. Chamæcissus herba cuius flos calidæ item naturæ, hepar ab noxijs custodit: datur & Ischiadicis. Inter hederae genera Smilax Græce *θύα* tenui furculo & spinoso, alte serpens, umbris expetitus. N V C E S ferunt Iuglandes *κάρνα* ex eo Græce di cta quod capiti nocent, teste Plin. qui & religiosas eas dicit: non tam ob soni tripudium ut ple riq; putant, quam pudicitie coniugalis obseruationem, tot calicibus ac putaminibus oper atas. Nux castanea eadem & castanea est Græce *δοσβάλα* id est, Iouis glans: ex quo hic ci bus, non glans quereus uti pleriq; putant, apud primos homines fuisse par est, quod sponte nascatur & tumidissimi sit nutrimenti, Cocia etiā ex melle rursus inuenitur datur. Auellana ex op pido Auella uenit Græce *ήρακλειωκή*. Ex hoc genere & Corilus cibo ante omnia durissima simul & calidissima. Amigdalus dubium dicit Plin. an Catonis tempore in Italia fuerit: nam Mespilus & prunus ante ipsum minime fuere. Amigdalus Theophrastus ait, ex amara dul cis redditur si quis caudice circumfollo perforatoq; mensura dodrantali undiq; lachrymam effluentem in idem defluere sinat. Amigdalæ recetia ut ait Dioscorides stomacho profunt si cū folliculo edantur: sicca maxime nutriunt, sitim augent: argumentum sunt uulpes, quæ deo ratis amygdalis nisi aquā proximè reperiant interire putant. Ex amaris medicamentum uio scorides Diamygdalon uocat, spleni & iocinori maxime utile. Sunt & in nucū genere Pistia cia, e Syria aduectā, nucleis pincis similia. G L A N D E S plurima fert arbor Phagus *φάγος* Su ber *φάγος*. Quercus *μύδι*. Cerrus *αχίλωψ*. Illex *πριον*. Latifolia, Salsicortex, Aesculus. Robur *φύς*, quod teste Plinio mella fert & uiscum & Chenchrin, ita uocatur medicis pilu la medicinis apta. Fert & alium moro similem fructum, intus habentē pilulam, in qua floccus li molles sunt lucernarum luminibus apti. Gallam uero ferunt omnes. P I N E I G E N E R I S arbores etiam plures omnesq; odorata: ipsa in primis Pinus sacra olim matri deūm Græce *πίνος*, reperitur & syluestris & urbana. Syluestris item Idea aut maritima. Idea crassior & excellior. In genere syluestri mas breuior ac folio durior, foemina procerior tum ad adificia tractatior: quod quidem ut aiunt natura est omnium foeminarū in plantis, author Theophra stus. Nuclei pinci Græce *πινυδάς* calidam retinent naturam ad ueneriāq; incitantē. Picea *πίκος*, folio tenuior, quam pinus, magnitudine minor, conum etiam fert minorem: præterea Abies adultis radicibus regerminat. Theophrastus, Abietis sexus discernat folijs, quæ mari sunt acutiore, magisq; surgentia ac flexa materia: quæ femine est candidior & caudice procerior: utilis materia ad opera domus intestina, ut ait Vitruuius. Plinius inquit abietem nauis quæ obeliscum diui Augusti portauit, quinq; hominum ulnis crassitudine fuisse: hæc Græce *λάξ* dicitur. Teda etiam in hoc genere *λάξ* appellata frequens in Calabria, nuptijs quondam sacra. Taxus *μύλα* procerā, folio similis abieti, sed pinguior molliorq; materia, cortice similis cedro. Eius radices si iumenta attingant moriuntur, ruminantia nihil patiuntur. Theophra stus. Acer *σφύρα* eius duo genera, quod communi uocabulo aceraem uocant: alterum Carpinum, cui folia flaua & crispā: Aceri candida: riguis potissime nascitur inuentu rara. Tilia mas duram flauamq; materiam habet, foemina candidiorem, Cupressus foemina quæ metam

metam habet in fastigiū conuolutā. Mas uero ramos ab se spargit, quæstuosissima in satus Cupressus ratione sylua, quod eius perticæ ueneat, & dores filiarū eius plātaria dicebāt, prouēt uero rosa, baccis torua, fructu superuacua. Fimū & aquā refugit in satū eius: patria ipsius Creta. Plin. Lentiscus odoratū etiam lignum, dentiscalpijs aptum, ut ait Martialis. Cuius semen Lentiscus Muricatū Columella appellat à muricis similitudine, & Plinius muricatis crinibus dicit. Ter anno floret, ut Cic. de Diui. Iam uero semper uiridis semperq; grauata Lētiscus tripli ci solita est grandescere foetu. Ter fructus fundens, tria tēpora monstrat arandi. Cedrus, ut ait Theophrastus, Iunipero non ab similibus: folio spinosiore & duriore, fructu etiam simili, humilior tamen & materia incorruptior. Dioscorides aut ait. Cedrus iuniperi fructu myrti magnitudine, ex quo Cedria fit uehemēti odore. Cadauera cōseruat, anialia uiua uestesq; Cedria ob caliditate corrupit. Quidā eius enarrator Græcus sic scribit. Cedri duplex species: alte ra fruticosa similis iuniperi, altera arbor: utraq; calida & sicca tertio abscellu. Cedria uero Cedria oleum ex cedro, quarto abscellu calidū. Carnē longo tēpore cōseruat: uim eandē habent Ce drides, id est Cedri fructus. Plin. scribit cedrū appellari in Syria humore qui fluit è ligno rædæ cōcisa, & in furnis posito: cui tanta uis est, ut in Aegypto cadauera perfusa seruent. Sequēs liquor crasior picē fundit, quæ spissata Brutia nomen cepit. Idem autor li. x v i. memorat arborē Citrum, cuius laminis altera materia operit. Scribit etiā mentas citreas Citrus e Mauritania aduectas similes cupressi foemina syluestri, uitiumq; arboris, id est, gibbus Citrea menta in medio caudice in cōmendatione est. Quod aut Vergil. ait: Viri odoratā nocturna in lu mina cedrū, de Teda intelligit, quæ ibi abundat: uel de humore rædæ, quæ uti supra dixi mus, Cedrus appellat. Iuniperus *κρόνον* magna & parua. Magna similis cyparillo: nasci tur in maritimis & asperis locis. Dioscorides. Eius materia perpetuo durat, ut ex trabibus templi Dianæ uisum est, ut autor Plin. Palmarum genera plura, fructiferū, sterile. Fructi ferarū uero mas aut foemina. Mas primū super spathā florēt, foemina fructū oblongū præ stat. Fructu uero alij cum ligno, alij sine, alij candidi, alij nigri. Theophrastus. Athenæ us autē cerebra palmarū edere prius milites in expeditionibus cœpisse dicit. Cellius pal mæ naturā ait semper oneri quamuis depressam reniti ac superflare: ex quo uictoriae signi ficationem habet. *φοίνικα* Græci appellant. Fructus fert, quæ palmulæ, maiores aut carioti des dicuntur, stomacho peritiles: flores uero nequaquā, ut ait Aristot. Palmarū patria Iu dæa: post hanc insulæ nuper in occidentem repertæ. Est & in Liguria prope Rumbam flu uium pass. milibus x. Castrū S. Romuli palmis circa nobilibus & in Italia raris refertum, quibus Romā conuectis Pontifex in earū utitur festo. Ficiu antiquitus caprificationē ad hibebant. Culices enim e caprifici fructibus qui nunquā maturescūt ad fici fructus transe unt. Inter ficuum genera Plinio Caricæ sunt maiores, & Cortana longe minores. Præte rea Mariscæ, Biferæ quæ S. Petri aut Io. à nostris uocantur. Ficus aridæ à Græcis Ischades appellat, tanto in honore, ut regi Indorū eas per liras petenti ab Antiocho rege dono sint missæ, ut autor Athenæus. Aristophani quoq; in comœdia p cibo suauissimo memo rantur. Ficus tam recentes q; aridæ natura calidissima, corpusq; sagināt. Cato per fici ma turitatē iubet colonis cibaria minui. Athletæ ficibus alebātur, antequam eos Pythagoras ad carnis usum qui fortior est transfulisset. In genituo tantum secundæ declin. in reliquis quartæ. Sorborū item duo genera: foemina fructifera, & masculinū sterile: fructus aliq; orbi Sorba eulatus aliæ ouatus: primus præfertur sapore, flores fructusq; racematim simul ex arbore pendunt. Theophrastus. Sorba sicuti & mespila acerba legunt, suspensaq; paulatim matu rescunt, uentremq; cohibent. Morus *συκάμυρος* nigra & alba: hodie quæstuosissima ppter Morus sericū, uocat Plinio arborū sapientissima quod ultima floreat. Cerasus e Cerasunte Ponti Cerasus oppido à Lucullo translata teste Plinio: eius fructus uirides, ut autor Dioscorides: stoma cho nocent, uentrem soluunt. Arida autē Cerasa contra sistunt, stomacho profunt, Zizis Zizisus fus ex Africa ad nos translata, ut autor Columella. Eius fructus stomachum prægrauat, sitim accendit, paruiq; est nutrimenti. Pyrus *εμύρος* Græce: syluester autem *εμύρος* in litione Pyrus melius prouenit, parum durat: uermiculationem sentit. Theophrastus. Pyrorum naturam Dioscorides stypticam putat: quare trita uulneribus adhibita sanguinem sistunt, acida sto macho cōueniūt, dulcia minime. Galenus ait: Ieiunis data aluum restringere, post cibum uero dissoluere. Plinius ait partū difficiliorem fieri si tūc in eo loco fuerint. Idem lib. x v. Pyra superba dicit appellari omnium ocysissima & parua, tum grata sapore: nos hæc hodie Pyra superba Gg muscaria

Mala decem muscaria uocamus: præterea Decumana omnium maxima: quo uocabulo & mafa & cæte-
ma ros maiores fructus recte nuncupamus. Inter fructifera uero præcipua uitis, quæ ex omnibus
De uitibus quæstuosam Cato dicit. Semina seu malleolos legito grandi acino, tenui folliculo, dulci sa-
 pore, paucis uinaceis. Optima habent à lumbis, secunda ab humeris, tertia summa uite se-
 cta. Qui uineta facere cupit, nō alienæ curæ potius quæ suæ credat. Amat tenue solum ac par-
 tes aquilonias, solemque orientem sicuti & arbores, maxime uero colles leniter adcliuos. Præ-
 dicatq; Vergilio cæterisq; Taplia, Marcotis, Lagea, Bumastus, Aminea, Duracina seruabi-
Vinaciola lis in uite. Inter præcipuas aut Vinaciolam Plin. commendat, quæ soli Sabini & Laurentes
 nominant. Hanc Itali nunc corrupte Vernaciolam appellant. De uino aut eiusque generib.
 & effectibus alibi plura dicemus. Vnā ueteres in dolio aperto deprellam & arena substra-
 ta, annū seruabant, ut auctor Columella. Plin. eodem modo pyra seruari dicit, si dum eōdun-
Arbores in tur, luna supra terrā fuerit. Infelices censebant arbores, ac religione damnatæ, ut ait Theo-
felices phrastus, quæ neq; feruntur unquā, neq; fructū ferunt. Sunt aut Tamarix Græce *μυρακη*.
Tamarix Populus, Alnus, Vlmus, Attina, Alacernus, Salix & huius generis. Myrice domestica te-
Myrice ste Dioscor. nascitur in Aegypto, & Syria: alibi agrestis, à Vergilio humilis describitur ar-
Eryce bor. Eryce ab eodem autore ponitur arbor hirticosa similis Myricæ, cuius flore palstæ apes
 haud probo mel conficiunt. De hac Nicandrus sic ait. *Ἄζινο δὲ ἀντιμόιος αὐτῆς ἀφ᾽ ἑπὶ πνεύματι*
ἰσχυρῶ. Cape florentē statim latis folijs Erycen. *ἢ π. μελισσῶος πρὸς ἐὶ βόσκον ἄλαμος ἐρημῶ.*
 Cuius quā apia palcit cohors serpens. A Palladio & Columella Eryceum uocatur: floret
Salix bis in anno, prima & ultima syluestriū. Salix *ἰσα* ab Homero *ἀλκισκαρπες* appellata. Gaza
Vitex Prugiperdam uertit, quod fructū in flore amittat nec perducatur ad maturitatē. Vitex quom
 Græci *λόγγον* alij *ἀφνον* uocat, teste Plin. Dioscorides quod matrone in Theophrasti Ar-
 theniensibus castitatē custodientes his folijs cubitus sibi sternebant. Galen. lib. v. de sim-
 plicibus ait hanc ob castitatem dici quā seruat quando substrat, uel editur, aut bibitur. Statius
 in sine lib. 11. Tydeus ait, templa Palladii pollicēs. Et ab arbore casta Nestā purpureas ua-
 rio discrimine uitas. Duo eius genera Plin. ponunt. Maior in arborē salicis modo aditur-
 gens. Minor ramosa folijs cædidiorib. lanuginosa. Prima arbor floret, sicut Morus ulmaria.
Agnus Dioscorides dicit Agnū nasci propē flumina, uocariq; à Latinis Salicē marinā: folia habet
Oleaster similia Oleæ, baculūq; ex ea manu gestatū lasitatē offendiculumq; pellit. Oleaster Græce
ωπνιος, cuius emplastrū, ut ait Dioscor. igni facio medetur. Oleū uero dentes cōmotes fir-
Vlmus mat & fluxū phibet capillorū. Vlmus Græce *πτελεῖα*, eius duo genera Theophrasto ponit-
Siler tur: Vlmus & montium, hæc folio acutiore, Siler cuius baculū rusticos terre dicit Plin.
Populus quod hinc fruticem serpentes sponte fugiāt. Populus *λόκκη*. Alba & nigra: hæc excellit &
Alnus erectior: utriusq; materies alba & foliū simile. Theophrastus. Alnus *ἀλγιστος* sterilis & unige-
 na natura, caudice recto, materia molliore ac fungosa intus, pini folio maiore aliquantulū,
Platanus Theophrasto. Platanus rara arbor & umbræ tantū gratia in delicijs apud Ro. Noti apud
 Plin. sales Domitij in L. Crassum, cū cum censorē magno nimis habitare reprehenderet.
 Domū eius se paratū emere dixit ingenti precio. At Crassus uelle se ait exceptis sex arbo-
 ribus: tūc ille paruo se quidē sine illis æstimare dixit: ex quo à Crasso maioris ipse luxuriæ
 uitio reprehensus est.

FRUITICES ODORATI.

Bacchar o s t arbores frutices dicam ex Theophrasti diuisione ab initio facta: ac pri-
Combrethū mum odoratos atq; aromaticos, quorū calida est penitus natura. Bacchar radi-
 cis est odorata, ex qua unguenta fiebant odore amomi. Simillimū ei cōbrietum
 appellatur foliorū tenuitate usq; in fila extenuata, & procerius quæ Bacchar. Ali-
Nardū ru- qui per errorem Nardum rusticū Bacchar dixerit. Est enim Nardum rusticum
sticum herba quam Græci Asaron uocāt. Cuius speciem in nardi generibus ponūt. Hæc ex Plinio.
Baccharis Dioscorides itē *Βάκχαρις* inquit odore cinnamomi, caule anguloso, magnitudine ferē lili-
Nardus florib. subpurpureis coronamētis aptis. Nardus frutex est crassa radice, folio paruo ac den-
 so: spargit in aristas, spicas & folia celebrāt, ex quibus unguentū: principalis est Syriacus:
 deinde Gallicus, deterior Italicus. Adulterat pseudonardo herba quæ ubiq; nascit, rario-
 re atq; latiore folio, & colore languido in candidū uergente: hæc Plin. Ballamū arbor in sola
 Iudæa in quodam horto, eodem teste autore nascit. Opobalsamū *ἐπιπύον*, id est succo:
 quod in ligno inciso in æstate distillat. Xylobalsamū lignum ipsius probatum recēs & to-
 lium parū opobalsamū spirās. Verum opobalsamū infusum lacte uel aqua, effunditur cito
 & lactis

& lactis modo efficitur: adulteratū supernat sicut oleum, uel diffusum sicut in stellas con Ammoni-
 trahitur. Dioscorides. Ammonicū, Latini Guttam dicunt. Succinū est & nobile Thymia- cum
 ma quod fluit ex arbore quæ uocat Agalyllis *ἀγαλλις* apud arenosa Cyrenes, unde no-
 minis etymologiā trahit. Optimū thuris habet speciem, & odorē aliquantulum Castorei.
 Hæc Dioscorides. Ex signis hoc ego putauerim quod nostri nunc Beloginū uulgo appel-
 lant. Plin. uero idem ex arbore Metopio apud Ammonis oraculū fluere dicit. Caucamon *Caucamon*
 lachryma ligni arabici Myrrhæ aliquantulū simile, gustu delectabile: p Thymiamate utun-
 tur, cum Styrace & myrrha uestes uaporādo. Dioscorides. Cyphi *kyphi* *kyphi*
 tis quo utunt sacerdotes Aegyptij in sacrificijs. Macer, cortex etiā odoratus. Cyprus, Ci-
 perus, & Ciperis diuersa. De his Dioscorides ait: Cyprus arbor folia habēs oleæ similia, la-
 tiora tamen, flores albos redolentes, semen nigrū. Oleum ex eo fit Ciprinū: nascitur apud
 Ascalonem, & Canopum. Vocatur & Plinio Ligustū, Romæ Rouisticum: quanquā Ci-
 perus pro Cipro male apud eum scribitur. Ciperus aut iuncus est angulosus, iuxta terram *Cyperus*
 candidus, in cacumine niger pinguisq; folia ima. Gladiolū hunc Plin. uocat. Ciperis est *Cyperis*
 Indica herba Zinziberis specie, cōmanducata croci uim habet. Plin. Balanus Myrepica *Balanus*
 fructus arboris Aethopiæ similis Myricæ: fructu autē similis nuci ponticæ, ex quo confi-
 ciunt oleum preciosum. Dioscorides. Myrobaiantū apud Troglodytas Aethopiæ, arbor *Myrobaiantū*
 glandem ferens, nucis castaneæ magnitudine, ex qua unguentū fit. Plin. Hic in cibo fru-
 ctus ad uocis claritatē magnopere facit. Mastiche plurib. locis & modis fit, laudatissima *Mastiche*
 ē Chio insula, quæ ē lentisco tradit gigni gummi modo, uenit & ex Indica spina, & Græ-
 cia, & Asia. Cardui lachryma adulterat resina ut Thus: ex Plin. Agaricum & Laserpitiū
 similitudinē habet inter se. Agaricū nascitur in Cilicia & apud Sarmatas: nōnulli radicē *Agaricum*
 dicunt esse, aliqui uero fungum in arboribus nasci. Laserpitiū uero propius frutici quæ ar-
 bor, folijs ferulæ similib. Cuius radix utilis medicina, succus uero ex radice & caule uul-
 nerato, qui cōcretus rufescit & translucet more myrrhæ. Hæc Dioscorides. Plinius uero
 dicit ex Laserpitiū succo gummi Laser appellari, ad pondus argentei denarij appensum ad
 medicinas: de quo uide in lib. x. v. 111. cap. 111. & apud Theophrastum lib. x. 1. Nascitur
 optimum apud Cyrenen, Græci *σίλαριον* uocant. Rustici uero Italici Asa putida. Ladanū *Ladanum*
 apud Arabes ē barbīs caprarū distillantibus capitur, quod hæc pecus fruticem hunc inter
 defera segetur. Plin. Panacea *πανακεία* circa Clitorum montem reperitur, egregia ad pla-
 gas & medicinā. Panacem unguentū Arabia ex ferulæ lachryma incisa mittit, sicuti Ma-
 lobathron Syria ex arbore quæ ad unguēta exprimit simili modo. Iryon uua populi albe. *Iryon*
 Oenanthe uero uua ex labrusca: ambo siccant in Asia ad unguēta & odores. Costi radix *Oenanthe*
 in precio, frutex aut inutilis. Staeten Græci uocant resinā quæ ex Teda fluit. Hæc omnia *Costi radix*
 Plinius. Dioscorides uero ait Staeten esse fecem à myrrha expressam. Rhaponticū nasci-
 tur circa Bosphorū: radix nigra Centauræ magnæ similis, sine odore, mollis, ut Diosco-
 rides. De hac Amianus Marcellinus x. x. 11. ait uicinum ponto Euxino amnem Rha no-
 mine esse, quæ prope gignitur radix uegetabilis eiusdem nominis ad multiplices medici-
 næ usus. Plinius uero Rhamomā uocat, adferri ex his quæ supra Pontum sunt regionibus,
 radicem Costo nigro similem, minorem & rufiorem, sine odore, calefaciēs gustu & astrin-
 gens. Quod autem nunc Rhabarbarum uocant, ex eodem penē loco post hos autores ue-
 nisse par est, quod apud eos nulla mentio. Tamaricen Plinius esse ait similem scopis ame-
 rinis. Athenæus eam esse dicit quæ Græci Myricen uocant. Manna *μάννα* lachryma est in *Tamarix,*
 Arabia similis Aegyptiacæ spinæ, qua incisa effluit lachryma, coagulatur, deinde legitur. *quæ ex my-*
 rrice. Excellit Troglodytica à loco quæ lucida est, subuiridis, & mordax: reperit & Bœotica, ad- *Manna*
 ultera gummi. Vis eius ad medicinas & suffitus. Dioscorides. Styrax lachryma & ipsa cu *Styrax*
 iudicā arboris similis cotoneo: excellit flauus & sordidus ac resinofus, perseveranti odore, *Bdellion*
 & incisus quendam mellicū humorem dimittit. Idem. Bdellion lachryma est arboris Sara- *Crocium*
 cenicæ: probatur quæ lucida sit, & gustu amara. Idem. Croci apud Co: yci Ciliciæ oppi- *Spina Ara-*
 dum præstantissimū nascitur. Spina Arabica seu Aegyptia, frutex est, unde liquor precio *bica*
 sus emanat. Spina alba nascitur in locis palustribus, folio crasso & spinoso. Acantha seu *Spina alba*
 Melamphyllon nascitur in hortis & petrosis: habet latiora folia lactuca, semen oblongū, *Spina syl-*
 melinū capitulum specie tyrri. Syluestris, id est *κακώδης* *αγρία* similis Scolymo spinoso: na- *uestris*
 scitur & domestica in hortis. Inuenitur & Tragacantha radice longa, lignea, breui, furculis *Tragacantha*
 humilibus

humilibus: inter quos plurima folia breuia. Interq; ea spinæ latetres. Est & eodem nomine lachryma quæ fluit gummi modo ex eadem, ad plura faciens remedia. Spina etiam Oxycantha narratur, quæ præterquã aliquantulũ maior similis erat pyro iylucstri, fructu similis Myrto rubenti. Hanc cynosbaton quidam uocãt. Asphaltus utrex item spinosus odoratus, nascitur apud Istrum & Nyssũ in Syria & Rhodo, quo utuntur unguentarij ad unguentorum succũ. Iuncus præstantior Nabataeus, deinde Arabicus, quem quidam Babyloñicũ uocant. Tertio loco Libycus penè inutilis. Eligendus flor escẽs, subpurpureus, odore rosæ, contritus gustu mordens: usus etiã floris & radicis ad medicamẽta. Calamus aromaticus nascit in India: cõmendatur luluus colore, ualde geniculatus, in mandendo uiscosus & subacutus. Costus excellit Arabicus albus existens & leuis pondere, probi odoris. Secũdo loco Indicus q leuis & niger est: tertio Syriacus, colore buxeus, odore graui. Vim habet costus calefactoriã, & ingratus sapore. Amomum racemus est ex frutice florem habens albæ uiolæ, folia Brioniæ similia. Optimum est Armeniũ, auri ferè colore. De inde medicum, postea ponticum. Cõmendatur recens, albũ, graue olens, acutũ gustu & mordax, colore simplex non uariũ: uim habet calefactoriã. Chalbana liquor est ferulæ: uenit ex Syria, quod quidam Metopion uocant: optimũ est thuris specie, probatur pura, pinguis, minime lignosa, graui odore: adulterat resina & ammoniac admixta. Zinziberis nascitur in Troglodytica Arabia; cuius herba utuntur ad multa, sicut & Ciperi nos ruta. In decoctis miscetur ad medicinam, radices eius paruulæ sunt. Ciperi subalbæ sapore ferè quo piper, & odoratæ. Conduntur & in sicilibus, exportantur in Italiam. Aloe solium habet simile Scillæ, crassum, rotundũ, ex duobus lateribus frondosum, ab alis spinosum: caulem fert simile Antherico, florem albũ, fructum ferulæ similem, tota grauis odore, gustu amarissima. Nascitur in India plurima, ex qua uenit: eius gummi uenit etiã ex Arabia & Asia ad cõglutinanda uulnera utilissimũ. Rhus quem quidam erythriũ uocant, fructus est arboris Byrsesicæ, quod eo ad pelles inficiendas utant: arbuscula est in petris nascens, cuius folia oblonga incisaq; more ilicis. Hæc Dioscor. Alij aliud existimant. Spica odorata, uirgas plures ab una radice. Nascitur in montanis & asperis: uim habet calefactoriam tertio abscesu. Sarcocola lachrymæ arboris paruæ, ex Perside uenit, similis thuri, suffulua, subamara gustu, uim habet uulnerũ constringendorũ. Glaucion succus herbæ qui ex Hierapoli Syriæ uenit, folijs similib. papaueris, pinguior & graui odore, amara gustu, succum ipsum croceum. Hydropeperi nascitur prope stagnantes aquas, caulem emittit angularem præditũ, in quo ramusculi folia habentes gustu acuta sicut piper. Cistus frutex in petrosis locis non admodũ altus, ramosus, folijs rotundis & crassis: flore ut mali punici: uim habet stypticam, ex quo flores bis in die ex uino austero hausti, dysenterię profunt. Hypocistus nascitur circa radices Cisti: florẽ refert mali punici, prodest coeliaci dysentericis, & fluxibus muliebribus decoctũ. Ladon aliud genus Cisti: frutex & ipse eodem modo nascens, longiora habens folia, & nigriora, quibus uis styptica est, ac ad ea utilis ad quæ & Cistus. Fit aut ex eo Ladanum appellatũ. Eius folia pascetes capræ fordes recipiunt barbũ, ex quibus Ladanum postea colligitur ad multa utile: probatur odoratum, subfride, molle, pingue, expers arena: uim habet stypticam calefactoriam, mollificantem, stomacho utilem. Cinnamomum elige album, firabile, leue tractatu, lignosum, gustu mordax. Radix eius inutilis est. Aliud simile uocatur Pseudocinnamomũ non multo odore nec uirtute. Xylocinnamomum habet quandam cum cinnamomo similitudinẽ: est enim lignosum & longis truncis, odore multo inferius, & ut placet quibusdã alterius generis à cinnamomo. Hactenus Dioscorides. Theophrastus autem de Cinnamomo & Casia ait: fruticem esse utrunq; non amplum, sed magnitudine Amerinæ, uerum multis surculosis ramis constare. Cinnamomum decerptũ in quinas partes discerni, id est præcipuæ bonitatis quod corticibus propinquius fuerit, idq; ad palmi magnitudinem cædi. Casia uero sarmento crassiore constare, ac neruis, idcirco non posse decorticari. Cum itaq; uirgas secant longitudine binũ cubitorũ, in recenti bouis corio cõdunt: tunc lignis putrescentibus uermiculos nasci, qui lignũ erodant, corticem uero ob amaritudinem non attingant. Dioscorides uero de ea sic ait: Casia in felici Arabia nascitur, baculũ habet crasso cortice sicuti piper. Est & secũdo loco quæ uocãt Zigir, crassa, coloreq; nigra, quæ primã præstat.

Tertia

Tertia uocata Balastus Musceticus prædictis melior. Reliquæ sunt diuerforum nominũ magni sumptus. Reperitur & pseudocalia, quæ deprendit gustu, minime acuta & aromatica. Probatur autẽ lubrufa coralli colore, & lata fistula, gustu mordax. De Thure quod Thure libanum dicit sic ait. Nascit Thure, sicut Myrrha & Styrax, in Arabia item felici. Adulteratur resina punica & gummi, facilis deprehendit: gummi enim incensum nõ flammescit, resina in fumum abit. Thure ardet, deprehenditur & odore. Dendrolibanũ siue Libanum, Latine Thusmarinũ, surculi sunt renues: circa quos folia tenuia, densa, longiuscula, grauis odore, quibus utuntur ad coronas. Myrrha uero lachryma est Aegyptiaca spinæ, qua incisa effluit lachryma, coagulatur, deinde legit. Excellit Troglodytica, quæ lucida est subuirdis & mordax: reperit & Bœotica, adulterat gummi. Vis eius ad medicinas & suffitus. Theophrastus autem de Thure & Myrrha sic. Thuris arbor haud magna est, sed quinis cubitis attollitur, folio lauri, cortice leui. Myrrha etiã minor, sed fructuosior, caudice duro crassioreq; sicut fura hominis, folio ulmeo simili aculeatoq; minime leui. Alij thuris arborem lentisco similem prodidere. Myrrham uero Therebintho, sed scabriorem: nec desunt qui eam Therebinthum omnino esse putent. Arabes lignum ex ea Antigono atulere, quæ nihil à Therebintho differebat. Erant omnino qui thus & myrrhã nasci ex eadem arbore prodiderunt. Idem balsamum scribit in ualle Syriæ produci ab arbore mali punici magnitudinis, ramis multis, folio rutæ simili, candido tamen & perpetuo uirente, fructu simili Therebintho. Lachrymam colligi in caudice & parte superna tradit, facta incisura unguibus ferreis subsidere: cum æstus maxime angit, uix tota die concha impletur. Ad nos adulteratũ aut mixtũ fertur, uirgæq; ex eo odoratæ quotannis abscinduntur. Plin. uero id tantum in Iudæa in quodã horto nasci dicit. Dioscor. ponit Opobalsamũ id est succo, quod Opobalsamũ è ligno inciso æstate distillat. Xylobalsamum lignũ ipsius probatũ est recens & fuluũ, parum balsami spirans. Verum opobalsamũ insulum lacte uel aqua effunditur cito, & lactis modo efficitur: adulteratũ supernat sicut oleum, uel diffusum sicut in stellas cõtrahitur. Frutices aquaticæ nunc. Sida specie papaueris est, teste Dioscoride. Arundo pluris generis: Tibialis, uallaria, armamētaria, fistularia, sagittaria, quæ cretica uocãt. Insuper Aegyptiaca, crassitudine quæ phaseli uicem in Nilo supplet, ut ait Plin. Papyrus item Aegyptia, ut Sida idem autor ait ex autoritate Varronis post uictoriã Alexandri in usu fuit: ante uero in mini chartarũ usum fuisse constat, folijs tum palmarum scriptitatũ, tum quarundã arborũ Papyrus libris, postea publica monimenta plumbeis uoluminibus. Mox & priuata linteis cepta conscribi uel ceris. Ptolemæi deinde tẽpore mēbranas, Pergami bibliothecã parãtis. Sed inuenit trium & insecuta ætas phyluras diuersi generis. Emporetica inuolucris apra. Regia maior omni generum bus apud Catullũ. Alia item ex alijs locis nomen accepere, ut apud Plin. uidere est. Iuncus acutus, Matrium generũ: Acutus qui marinus dicitur, & sterilis, Græce ὄσυχωμος. Alter fructum ferens, quem tripherũ nominant, quod tria genera ferat, tenuior primo. Tertius longe crassissimus & asper, qui Holoschoenus dicit. Phleũ folio constat carnosio, multifido, prouenit spartum cum Vergilijs, diuturnius est anno. Theophrastus. Spartũ, iuncus Hispanus ex quo funes Gladiolus conficiunt, unde in Hispania cãmpus iuncarius iuxta Tarraconis maritima. Memoratur Menisphlora & illa quoq; aquatica, Gladiolus, Typha, Menisphlora, Butomum, Ipnum, Oleagnus.

DE FRUGIBVS

FRUGES uero eadem ferè contingunt, quæ arboribus fruticibusq; communiã. Quod genus Theophrastus in ἄγρια & ἀσπεράα, id est, Aruensia, ut Plin. Aruensia cõuertit, & ἡγορὰ, id est hortensia diuidit. Item Aruensia in fruges, aut agræ Hortensia stes alias herbas. Hortensia uero in coronamẽta, in quibus flores & trifolaria sunt, ac herbæ odoratæ. Et in holera, ut sunt Brassica, Lactuca, Ocimum, & his similia, quæ Græci ἡδύσματα ἢ λέχνηα appellant. Plin. autem acetaria. Holera rursus aut intubacea sunt, ut Napus, porrũ, Armoracia & his similia. Aut Bulbacea, ut Cepi: bulbũ, & quæ radice rotundant, aut humi nascentia, ut cucumis, Pepo: aut succulosa, quæ ἡγορὰ Theophrastus appellat. Gaza suffrutices conuertit: in quorũ numero uiolaria ac leuissimum gumina, quæq; attolluntur. Jam illa quoq; cõmunia, ut omnia inter se odore, colore, sapore differant. Inter herbas principatũ fruges obtinent. Hæc in frumenta, id est, σίτην, & legumina: id est, χυδορὰ, siue ὄσπρια diuiduntur. Inter frumenta triticum præstat, Græce τριτικόν. Deinde hordeum apud antiquos usitatus: ex eo panes conficiebantur, præsertim in Iordania oriente

G g 3 oriente

oriente, ut ex sacris uoluminibus deprehendit. Postea Plinij tempore quadrupedum re-
 ctibus tradebatur: pane uero hordeaceo milites ignominia in exercitu nota uel uelcebatur.
 Ex hoc fiebat & Pisanum, pulvis genus, Græcum sanè inuentum. Cuius laudibus Hippocra-
 tes unum uolumen dicauit. Post pisanam, inuentam à Romanis Alicam Plinius maiore
 laude testat. Fiebat & polenta addito semine lini, coriandis, & sale, eibus maxime studio
 forum. Pulve enim uixisse priscos Romanos argumento est, quod inde pulmentaria dicta
 erant, ossa iure condita. Amylum etiam genus pulvis è tritico siue hordeo, quod sine mola
 conficiatur, quod hodie quoque priscum retinet nomen. Olyram Gaza Siliginem uertit.
 Plinius tamen diuersa ponit. Sed & Olyram & Oryzam Turanius quoque eandem scribit
 esse. Plinius etiam diuersas. Oryzae folia carnosia porri o similia sed latiora, altitudo cubita-
 lis, flos purpureus, hodie Risum uocant. Zea uocatur semen ob frugis praestantiam, ut ait
 Plinius: propter quam Homerus *Ζηλαγωγὸν ἀργαῖον* saepe dicit, id est terram Zeam donantem
 non uitam ut quidam putant. Hanc forte hodie Speltam Italici uocant, nunc sanè uisiorè,
 quod eius copia creuerit. Nā ex Asia prius & Græcia uenit: peculiare enim Græciae Zea,
 Olyra, Typhè, Iriò, Hoimū quod Cymino simile est, scribitur; cū selamo. Alca in Trāspa-
 dana nascitur. Similago ex tritico, sicuti flos dicitur ex siligine. Tritici enim farina cernit
 in pollinem tenuissimū, hoc est, Similaginem, & secundariam: unde panis sit secundarius:
 extremus est furfur. Fario post triticum Plin. dat palmā, unde & farina dicta, & Farra ue-
 teres Adoreū appellabāt, quo dijs maxime sacrificabant. Hinc adorea uictoria dicta. Fer-
 tur & Arinca inter fruges, frequens in Gallia & Italia. Sesamum *σινάμηρον* unā cum Panico
 & milio scribitur: uenit ex Indis, ex eo oleū exprimunt Sesaminū: color eius candidus intra
 magnitudinem seminis lini. Italici iugiolinā appellabant, conficiuntque ex melle Sesamiten
 Athenæo uocatum, à nostris cupetam. Milium *λίγυρος*. Panicum *κελίον*, cō dictū, quod
 (ut Plinius dicit) mel si uigum dicat. Inter legumina uero Faba praestat. Eius farina lomen-
 tum dicitur. Abstinebat ab ea flamen dialis, quod in flore eius litera lugubres reperiātur,
 parentando adsumit. A Pythagora quoque prohibebatur, quod hæc maxime natura inflet,
 ac sensus hebetet. Scribitur ante occasum Vergiliarum prima leguminum: Dicitur Græce
λύκος. Ponitur Dioscoridi faba Aegyptia, quam ponticā quidam uocant: sit etiā in Asia
 folio magno, fructu cubitali longitudine, crassitudine uero digitali, colore roseo. Lupinus
 Græce *βίβρος*, eius seges agri uel lætificat, uertitur ad solem, horasque etiam nubilo monstrat.
 Plinius. Cicer *ἐπέβινθος* fructum celerrime perficit, noualibus inutilis seges. Pisum *πικτός*.
 Cicercula *ἀέθυρος*. Eruale. Eruum *ἄροβος*. Lens *φασκή* siccantis est natura: adeo apud uete-
 res in delicijs, ut prouerbiū sit *ἢ φασκή μύθος*, id est in lente unguentum. Lente quoque scri-
 bitur Esau primogenituram commutasse. Phaseolus *φασόλος*. Trionum *ἐρίσιμον*. Legu-
 minum prima laus, ut sint coctibilia, maxime in faba & lente, ut Theophrastus ait.

H O R T E N S I A.

ORTVS altera succidia quondā putabatur, ubi opes horti decrant de carna-
 rio aut macello uiuendum erat, ut ait Plin. Hortos primum cōmemorat anti-
 quitas Hesperidum, Alcinoi, Adonidis, ubi nullus fructus nisi ad uoluptatē.
 Cyri regis pensiles. Apud Athenienses primus hortos intra moenia instituit
 Epicurus. Romæ uero uillarum instar hortos adificatos adhuc uidemus, Sal-
 lustianos, Meccenatianos, Neronis principis. De his narrare reliquit Vergilius posteris,
 Columellæ uidelicet & Caruilio Martiali. Contra erucas ceterasque bestiolas Columella
 asini, Plinius equæ caluariam suspendere in hortis iubent. Scripsit de hortensibus Græce
 Sabinus Tyro ad Meccenatem, ut Plinius refert. Inter hortensia Cucumeres, Anguinā,
 Citrini: at cum magnitudine excesserint Pepones appellati, noua eorū forma. In Campa-
 nia sponte primus prouenit, mali Cotonei effligit: mox ex illo semine genus factū Melope-
 pones uocant: hæc Plinius. Athenæus autē ex autoritate Cratini ait Pepones semina esse
 cucurbitæ. Spartianus Melones ostienses nominat, Columella tradit commentum ut toto
 anno conturgant. Insequens ætas uberiorem copiam nobis attulit huius fructus. Alexan-
 der in Problematis ait æstate pepones, cucumeres, cucubitas, cæteraque holera ac poma
 frigida esse: hyeme calida, brassicam, rapum, pastinacam, Raphanum, Armoraciā. De Ra-
 phano scribit unū uolumen Marcion Græcus homo. *ῥαφάνωσα* Græci uocant, nūc uulgo
 radicem. Raphanum uero genus Brassicæ ponit Theophrastus. Plin. autē inter Raphanā
 genera

genera Sifer & Daucon: de quo postea. Armoracia Græce Latineque dicitur, omnibus notis. *Armoracia*
 lima. Bulborum genera omnia quæ radice rotundant. Inter quæ Megarites plurimū lau-
 dantur, & Scilla cui unū uolumen Pythagoras dicauit. Cepas, Alliumque pro dijs colit Aegy-
 ptij. Inter cepas Afcalonū ex oppido ludæe, item *γυλιον* Getium, quod nostri Pallicanam
 uocant. Plin. Cepa calida tertio est, quare Galenus pituita laborantibus recte dari censet. *Cepa*
 Afclepiades quoque eius usum laudat. Dioscorides ex ea sitim arceri dicit, inflatōesque fieri:
 cōtritā cum sale & ruta caninis moribus utiliter adponi: aliuū quoque emollire, & somnū
 iuuare inter oēs cōuenit. Allium *σκόροδον* in Aegypto monocephalū est: uno uidelicet ca-
 pite, sicut porrū, dulce, rubens, paruū. Reperitur & polycephalum maius. Diosco. Eius ci-
 bum illiberalem, ppter halitum Plinius uocat, natura tertio calidū, stomacho nocētissimū,
 uenenis aduersum. Inuentus nostra memoria, qui cū in agro dormiens ore aperto serpen-
 tem imprudētè hauisset, sese statim allijs cōmanducatis curauit: uirus tamen ac mortem
 uxori in coitu transfudit. Porrū *πρασον* secile & capitatū. Huic ultimo Nero princeps
 claritatē dedit, dum cocto utitur, dans operam Phasisco. Plinius. Intubum syluestre aut
 satiuum. Syluestre Cichorium apud Aegyptios & Græcos uocatur. Satiuū Serim nomi-
 nant, quod est minus & uenenosius. Cichorium propter salubritatē singularē, alij Enchre-
 ston, alij pancration uocant. Seris lactuce simillima duū generum reperitur: syluestris me-
 lior, quæ nigra & æstiuā: hyberna uero candida & deterior, utraq; stomacho utilissima. Pe-
 tronius Diosdotus unus omnium damnauit, qui antilegomena scripsit. Hæc ex Plin. ut ueri-
 simile sit hanc esse quā hodie Lindiuā uocāt. Quam uero Verg. in Geor. dicit, Et amariss
 intuba fibris, cāpis officientē: de syluestri puto loquit, quod frequens inter segetes. Nam
 cichoriū Græci, nos intubū dicimus. De domestico quoque Columella in hortis mentionē
 facit Torpenti grata palato Cichoria: quanquā Diosco. dicit cichoriū uocari, quod Latini ci-
 cerbitā asperā uocāt, uerissimile mihi nō sit: multa enim inepta, imperitaque, tum pugnatia scri-
 pta sunt, quæ putauerim librariorū, aut cōmentatorū sarcimina esse: nā Cicerbitæ nomē
 apud Latinos nusquā reperit. Est hoc uocabulū apud Hetruscos quod alibi Crispignus: que
 quidē herba apud eundē autorē Sonchus appellatur, cuius duo dicit esse genera, unum
 agreste & spinosum, alterum mollius, & magis cibo aptum. Quod autē uulgo Cichorium
 dicunt, id Heliotropiū nō est, de quo Plin. sic ait. Heliotropiū una cum sole circūagitur &
 cum nubilo: nocte uero ueluti desiderio cōtrahit caruleū florē. Genera eius duo, Trico-
 cū, & Heliotropiū: hoc altius, quanquā utrunque semipedalē altitudinē nō excedat, ab ima
 radice ramofum: nascit in cultis rātiū. Tricoecū uero ubique: hæc Plin. Diosco. uero, Heliotro-
 pium, ait, folia habet rhamno similia: crassiora tamē, ab ima radice nascentia: flos albus &
 iussuulius. Incuruaē sicuti scorpj cauda, ex quo à quibusdā uocatur scorpurius: radix eius
 inutilis, nascitur in petrosi. Idem autor ponit aliud Heliotropiū simile folio supradicti, fru-
 ctum oblongū ac dependentē habens: nascitur in segetibus. Papauerū multa genera, quæ
 Græci *μικρὸν* uocāt. Præterea hortense, semine albo, & agreste nigro diuersa. Ceratites qua
 si cornib. insignis. Thylacites pælogo capite & albo semine. Pithites que ex eo succus fluat.
 Ex Dioscoride, Plin. autē li. x. ca. xxviiij. ait. Opium uocant succū papaueris contritū, & in
 pastillis digestū ad uim soporiferā ac mortiferā. Sic interijt Licinij Cecinnæ prætorij uiri
 pater in Hispania: quando impatibilis odiū uitæ ualetudo fecisset. Papaueris genus agre-
 ste, quod Diosco. memorat: hæc sunt quæ cernimus passim more rosarum rubescētia, tenui ac
 nudo festuico. Cucurbita *συνία* domestica & syluestris, que dicit *καλαμυθία*, humi strata for-
 ma spherica: utriusque autē natura frigida & aquea. Diosco. eius corticis ramēta cōmendat,
 dicitque illita phthiriali podagrisque & ignibus sacris mederi. Saluā *ἐλελιφάρον* Plinius &
 Dioscorides Græce uocari testantur. Ocymū syluestre & satiuū, utrunque Chrylippus gra-
 uiter increpuit ut inutile stomacho. Plin. ait id cū maledictionibus serēdū. Præterea Ocy-
 mū, Mētā, Rutā, Cunilam ferro tangi nō expedire: autor est Sabinus Tyro, qui *ἄνθη ῥῆ*
κυνουθία, id est, de hortensibus scripsit. Cunilæ tria genera: Bubula, quæ semē pulegij ha-
 bet. Secūda Cunila cca, à Græcis autē organū heracleoticū appellatum. Tertia quæ à Græ-
 cis mascula à nostris Cunilago dicitur, odoris tetri, folio sparso. Ex Plinio. Rosmarinus
 Græce Libanotis, que thuris quasi referat odorē. Panax piperis refert saporē, magis autē sili
 qualtrum: ob hoc piperitis à Græcis dicitur. Idem. Diosco. autē, Panaces chironcum pro-
 uenit in Pelio monte, folijs amaraco similibus, floribus aurei coloris, radice tenui, acuta
 gustanti

Lapathū que gustanti, hausta contra repentes bestiolas. Lapathū Gaza Rumicē cōuertit: eius plura genera. Oxylapathū, hydrolapathū, hippolapathū, bulapathū. Theop. Pastinaca domestica, Staphilinū Græce. Syluestri em Gaza Daucon dicit uocari, quanquā à Plinio Daucon genus Rhaphani ponatur, nec ullum det ei nomen Latinū: iceniculi simile, odoris ac gustus suauissimi, radice lignosa: ob que uerba Pastinaca deprehēdi nō potest. De Staphilino Columella. Læteur mollēq; sinū staphilinus inumbret. Plin. Ex his pastinacæ unū genus agreste sponte puenit, Staphilinū Græce dicitur: alterū fertur radice uel semine, primo uere uel autumno. Dioscorides ait Carotā uocari. Perseum inuenio nominatū à Nicandro, quam Persam hodie cognominatā putauerim. κίχον διασθαιδιος κὶ ἐν τῆσσι οὖν ἐπὶ σαρ, id est, Ciconā dardanidas & quod Perseum uocant. Paulus Perseam a bore dicit esse in Aegypto, cuius folia uim sicādi ac calfaciēdi retinēt: quæ ppter sanguinis fluxū listere. Amaraucus aut Græce ἀμαρών, Latinis maiorana dicitur, ut scribit Dioscor. Calida est & licca tertio. Origanum solum simile hyssopo, umbellamq; & semen in summo. Idem Plinius aut ait Tragoniganum simile esse lei pylo palustri. Agnoriganum quod Nicandrus Colophonius uocat Cuniculam. Lactuca ἐπιδακτυλῆ hortēlis & agrestis, prima plurimū genuerū, crispa, alba, nigra, lata, & quam ob amaritudinē πικρία uocant. Est apertis, & sponte nascens: multigena, quibus Antonius Musa Augustum dicitur curasse. Primum genus Caprinum, quo pisces protinus necantur. Alterū quod Esopon uocant, in aruis nascens. Tertium quod in syluis reperitur Itatim dicunt, Quarto insectores lanarum utuntur, quod uil uaticum appellant, simile lapatho folijs, nisi plura haberet & nigriora. Lactuca sic uti & brassica fertur toto anno: est enim refrigeratrix, stomachi fastidium discerit, & appetenti am cibi facit. Hæc ueteres Græci abstinebāt ob religionē: quod ex sententiā Pythagoræ castitati obesser, uel quod saporiterā: Hæc ex Plinio. Eubelus Græcus autor in tenariolis. μήν κέρβετι μοι θριδακινὰς ἢ γυναι ἀδὶ τῆσσι βότανα ἢ ἀντὶ τῶν ἀντῶν, ἢ τῶν λαχρῶν ἵστω ὡς λόγος, κὶ ἀδὸνιμ ἔχθροντα πρὸς θηκε κύπρις, ὡς ἐπὶ νεκρῶν βρῶμα, id est, Ne apponito mihi lactucas o mulier in mensam si ipsas petiero, in hac herba, ut fama est, Adonim mortuū posuit Cypria, Nam est mortuorū cibis. Mortuorū dicit esse cibum, quod in hac Venus Adonē extintum poluerit. Apium Græce Selinum, semen habet nudū sicut Anetum, die quadragesimo prouenit: autor Plinius. Petroselinū uero ut ait Dioscorides, ex Macedonia optimum ueniebat. Est & hipposelinū, quod Gaza Equappium conuertit, Columella holusastrum uocat, dicitq; seiendum in hortis post Vulcania quæ erāt in sine Augusti, in locis umbrosis. Hoc ego ex augumēto omnino putauerim, quod nostri hodie Petroselinū uocant. Est & Helioselinū à Gaza Paludappiū cōuersum, quod apud paludes & rigua nascitur: hoc quidā esse contendūt, quod uulgo aut Canneā, aut macerones uocāt: uirūq; surgit in humidis. Portulacā ait Dioscorides uocari, quā Græci uocāt ἀνθράκην, nascitq; in petiolis: inuenitq; hortēsem folijs oleæ similib. sed maioribus, pluribus caulibus teneris & rubētibus, supra terrā effusis, dulci succo gustanti. Italici procachia uocant, notissimā herbam. Theophrastus tamen & Plinius Adrachnen pro arbore ponunt: error æqui uocatio nis apud multos, ut Plinius ait, in una enim litera tantū consistit. Nam Adrachne portulaca est herba: Adrachne aut arbor unedoni siue arbuto similis. Malua καλάχνη agrestis & hortēlis, cibo apta, & ipsa florē habet, ut cichorium, ad solem sese uertentē, ut ait Theoph. Columella in horto. Et Malache prono sequit quæ uertice solē. Thyallis θρυάλλις à Theophrasto uocatur, à Gaza Pimpinella uertitur, uulgo nota herba, nec nomen sortitur apud Latinos. Nasturtium κάρδαμου teste Dioscoride abūdat apud Babylonē, semine acuto & calfacitorio: ea deinde uirtute qua Sinapi. Hæc herba uicium frugalē & abstinentiam commendat Persarum, ut ait Cicero. Julianus pharmacopola uir nostra ætate herbariæ peritissimus: hanc dicit esse quam hodie uocamus Allegretos. Sinapi σίναπι & νέπυ dicit Græce, calfacit quarto abscessu, ut Dioscorides. Capparitis frutex spinosus humi sparsus, spinas habens hami modo, folia rotunda, fructum sicuti oleæ, qui apertus albū projicit florē: quocadente, inuenitur sicuti balanus prælongus, habens grana sicuti mali punici: nascit in locis asperis, eius fructus & caulis sale cōditur in cibum. Dioscor. Ex Alexandria nunc adducitur optimus. Atriplicē idem autor ait Latine uocari, quā Græci ἀτρίπλεον dicit, huius notissimū, quod Itali falso spinaciā appellant: est enim illi simile. Beta πῦθλον, est alba & nigra. Blitum uero, ut ait Plin. lib. ix, cap. xxx, herba est iners sine sapore aut acrimonia ulla

ulla, unde conuiciū foeminis faciunt mariti apud Menandriū, stomacho ac Veneri inutile. De hoc uide apud Festū. Brassica Græce κράμβη, ex quo prouerbiū illud apud Suidā. δὲ κράμβη δάνατος. Cræbe repetita interficit, quod etiā uulgo factat. Durat eius caulis annū, Brassicæ pro uocaturq; ob eā causam Epetiocaulis, Sed & caulib. diuersitas nominū apud Theophrastum. Miocaula, monocaula, polycaula, chamæcaula, hypocaula. Sūma brassicarū tenella Epetiocaulis Prototomi dicunt à Latinis atq; Græcis. Seritur toto anno. Caro aut, sexcētis annis Prototomi medicina brassicæ populū Romanum iussit usum, anteq; medici ad eos Græci uentirent. Chrysiippus ei librū dicauit, ponitq; mēbris omnib. ex ea remediū. Calda ei porctias, concoctionē adiuuat: semieruda aluū soluit, ualde cocta restringit. Eruca βίχμος cruda cōman ducata Venerē excitat. Inuenit agrestis, præsertim in Hispania, acutior domestica, cuius femine pro sinapi utunt. Dioscor. Ruta πύρανον, hortēlis & domestica acutior montana Ruta & syluestri & cibus utilior. Inter hortēses magis apta cibo quæ iuxta sicū nascitur, utraq; ta men uim habet calfacitoria, misceatur in antidotis cōtra uenenū: mustellæ docuere, quæ ex uenatione serpentū ea se purgant. Scryllum ἐσφυλλῶν hortēle & coronariū, habet folia Scryllum Origano similia, albiora tamē, inter sepes maxime augetur. Agreste nō serpit, sed recte folia emittit tenuia, similia rutæ, lōgiora & angustiora: præterea odore acutius, delectabilius, medicinis q; aptius. Pulegiū γλήχρον, quasi βλήχρον, qd' Balatus significēt: nā hoc oues Pulegium pastæ implēt ouilia. Menta μινθῆ siue ἡδυσσμός ἡμερος. Mentastriū aut ἡδυσσμός ἄγριος. Ne- Menta peta καλαμίνθη. Anetum ἀνηθῶν semē est ē Syria ueniēs: simile apio, longiusculū, uim habet Nepeta calfaciendi tertio. Anethū ἀνηθῶν similitudine terē anisi. Cuminum item κύμινον domesticū Anethum & agreste. Carduus Hispanus miræ magnitudinis, præstantisq; saporis memoraē Plinio. Cuminum Dioscor. ait. Chameleon niger & albus: hic ultimus Latinis Pinca carduus dicit, folio spi Carduus noso, flore purpureo. Theophr. uero sic, Cardui radix manditur cruda & cocta. Est & car Chameleon duus pinca, quā κύναραν cynaram uocant, qui non multis prouenit in locis: ab radice foli- Pinca carduus gera lachrymā iucundi saporis postrema parte profert, quā spinalē mastichen appellant. Cynara Columella de eodē sic in horto. Hispida ponatur cynara quæ dulcis iaccho Potanti ueni at, nec phœbo grata canenti. Hæc modo purpureo surgit glomerata corymbo Myrtiolo modo crine uiret, deflexa q; collo, Nūc adopta manet, nūc pinca uertice pingit, Nūc simili calathus, spinisq; minantib. horret. De Carduo pinca Plinius itē mentionē facit. Hunc ex coiceturis esse certū est quē hodie Italici Carciophanū uocant, qui iam frequentī apud omnis usu coepit esse, delicijs mensarum. Marrubiū πικρίδιον alij λιγυσσοφοῦ uocāt: eius duo Marrubium genera, alterū folio ferratiore, incisurisq; profundioribus, alterū rotūdius, squalensq; sicut Sphaceli. Theophrastus, Sphacelum, & Saluā, alterum urbanum, alterum syluestre. Spha celo flos breuior minusq; squalens. Saluā scabrosior. Idem, Fœniculū Græce Marathū. Hippomarathrum fœniculum syluestre siue erraticū, Abrotanū Latini Absynthium pon Hippomar. thium, mas frutice maiore, folijs tenuiter incis. Mas Absynthio simile amarū itē. Absyn Absynthium thium optimum nascitur in Ponto & Cappadocia, calidū primo abscessu, siccum tertio. Absynthium maritimū, quod Latini Sardoniciū uocāt: pecudes saginat, optimum stomacho. Dioscor. Hyssopum montanum & hortēse optimum in Cilicia nascitur. Dioscorides. Hyssopum Ferula νάρθηξ Græce, sceniculi modo surgit, uulgo notissima, manditur cocta ex aceto. A- Ferula sphodelus Latini Albutū, folijs magno porro similibus, caule leui: habet in summo uoca Asphodelus Anthericiū, radicibus glandis similibus, gustu acutis, quæ uim habet calorificam. Fra- Fraga ga terrestria similia arbuto siue unedoni: authore Plinio. Apud Ouidium, Fraga montana appellantur ad differentiā campestrium, quæ Plinius quinq; folijs nasci prodit.

CORONAMENTA

ORONAMENTORUM triplex genus Theophrasto ponitur. Aut ex floribus odoratis, ut uioia: aut sine odore, ut Iouis flore: aut ramis seu folijs odoratis, ut ferpilli, Helenij, Abrotani, & his similibus. Athenæus scribit Dionysium ex mari Erythreo primā coronā ex pampino aduexisse. Cūq; ex uino immodice sumpto capita tentarentur, inuenta ratio ut uitta premerentur, adsumpta hederæcæ corona quæ prompta omnibus erat: eo pacto capiti medēdo: paulatim deinde cretēte luxuria, eas uarijs floribus intexuerunt. Aeschylus ait, q in honorē & similitudinē uinculorum Promethei, primum corona fuerit reperta: nonnulli ob dignitatem capitū, q in Quis coronam hoc intū sensuum & principatus consistit: hæc Athenæus, Plinius Liberū patrem ex hederæcæ dera

dera primum capitū suo imposuisse dicit. Postea usus frequē apud Græcos & Romanos. Nam & ea sacrificantes utebantur, & uictores in sacris certaminibus, & conuiuia mollioribus. Hinc Philostephani appellati, quo nomine Verres à Cicerone notat. Dabatur honoris gratia Graminea ob seruatiū ciuem, Oleagina ob cōuersum hostē, Laureā triumphantibus. Accepta semel corona, uti in ludis perpetuo licebat. Crassus prætor ludis suis coronas ex argēto dedit. Adcesserūt & Lemnisci, quos adijci honos erat. P. Claudius Pulcher bracteas etiā philicæ dedit: semper tamē autoritas ludicro quesitarum fuit. Plinius. Sed & maiores poetas lauro coronari solitos esse, minores hedera Propertius hoc disticho ostendit. Ennius hirsuta cingat sua tēpora lauru, Mi folia ex hedera porridge Bacche tua. Ex coronis ad luxuriā unguentorū deuentū, quorum usum Homerus ab initio uidit, oleumq; ipsum appellat, ubi dicit, ἀφροδίτη δὲ ἐκτορα ποδῶν ἐχέουσα ἰλαίω. Venus Hectorem rosaceo unxit oleo. Item τὴν δὲ ἐπὶ οὐδὲ ἀμώου λῶσαν ἢ χρίσαν ἰλαίω. Hos ubi lauerunt oleūq; unxere ministræ. Nam sæpe apud eum legitur, oleo lotos inungi, quod oliuarum potuit esse. Nam & apud Romanos in usu frequēti oleum erat, donabaturq; ab edilibus populo. Ex eo namq; oblita corpora firmiora sunt, ex quo athletæ & natantes ungebantur. Legimus & Annibalem pugnaturū ad Trebiam oleo corpora militum unxisse, & Pollio Remulus teste Tranquillo dixit Augusto, se longā senectam foris oleo, & intus mulso conseruasse. Idem Galenus affirmat. In cibis uero stomacho inutile. Athenæus unguenta in Chrysa & ἀλειμμα διuidit, Hoc secundum luxuriæ maximæ fuerat, unde Aliptes. Fit autem ut ipse ait, Iridis optimū apud Elidem & Cyzicum. Rosaceum apud Phaselidem, & Neapolim, & Capuam. Crocinū apud Solos Cilicia & Rhodum, Nardinum apud Tarium. Oenanthinum idem & Omphacinum apud Cyprum & Adramyctium, Amaranthinum Comum & Melinum, Cyprinum, Metopium & Mendesium in Aegypto. Preparatur autē metopium ex oleo, & amaris amygdalis expressum. Theophr. ex floribus unguenta nominat Rosaceum, Leucoion, Sulinū, quod ex lilij est: aut ex folijs, ut Myrrhinū & Oenanthinū: aut ex radicibus, ut Nardinum, Amaricinum. Quinq; modis ueteres cōpertum usos fuisse unguento. Ad salubritatem, ut natantes & lauantes. Ad necessitatem, ut certantes ceromate ungebantur. Ad luxuriā, ut Veneris, aut mensarū causa delicatū. Ex quo Chrysipi dicitur. Male sit istis delicatis qui rem tam bellam infamauerunt. Hæc una omnino uoluptas aliena. His itaq; breuiter de coronis unguētisq; enarratis, flores exequar, ex quibus coronæ fiunt. Inter quos Rosæ præcipua dignatio, quibus maxime Campania abundat. Hinc oleum rosaceum à Plinio cōmemoratur, & aqua rosacea, & rosaceum, & apud Lampridiū piscinæ de rosato, uicereq; in rosa hinc dictum delicate ac molliter. Melissophyllum siue Melitana, quo apes nullo magis gaudēt flore: nostri Cetriolam uocāt. Crocum gaudet calcari, sicq; melius exit, quare scribit iuxta uias ac fontes. Emittit florē cum folio in occasu Vergiliarum. Theophr. Hemerocallis nocte languescit, sole oriente floret. Athenæus autor. Dioscorides Liliū agreste uocari dicit. Nam & folia & caulē illi similem habet. Lychnis herba coronaria ex balneo Veneris orta quando dormiuit cū Vulcano. Idē. Hęc hodie Valeriana à peritis herbarijs esse putat. Narcissus folia similia porro augustiora, caulem uacū emittit sine folijs palmi altitudine, in quo flos albus in medio, caulē habens croceum. Dioscorides. Cytisus Latinis Trifoliū maius dicitur, albus totus, ut Rhamnus, surculos emittens cubitales, circa quos folia sunt scissa in medio, quæ digitis cōtrita erucam olent, uim habentia frigidificam. Dioscorides. Sisybrium syluestre, aliq; Tymbreum dicitur pedali altitudine: iuxta rigua nascit, neglectū in nepetā uenit. Tymbra similis thymo, minor & mollior, serens spicā flore plenā, ut ait Dioscorides. Hæc à Gaza Satureia Latine uertit. Miror sane, quū Columella aliā à Tymbra faciat hoc uersu. Et Satureia Thymi referēs Tymbræq; saporē. Thymū quod maxime appetūt apes, supradictis simile. Melilotos optimus atticis nascit, & in Campania circa Nolam, melini coloris, odorisq; uehemētis. Liliū rubens, Græci κρόνον, albū uero λεύγιον appellāt, ex quo oleum præparatur Lirinū, quod nōnulli Sulinū uocāt. Salunca foliosa quidē est & breuis, & quæ nec nō potest: numerose cohæret, herba uerius q; flos. Pannonia hanc gignit & Noricū, multæ suauitatis, uestib. interponi gratissimā: hæc Plinius. Cyclaminus folijs aliquāto maioribus q; hedera & tenuioribus, angulis distātib. maculis albis, caule exiguo, floribus purpureis. Dioscorid. Flos Iouis Græce δὴς ἄμβος, sine odore, cærulei coloris inuenitur & purpurei

De unguentorum luxuria

De olei usu

Unguentorum nomina

Quo ueteres utebantur unguento

Rosæ Rosaceum Melissophyllum Crocum

Hemerocallis

Lychnis Narcissus

Cytisus

Sisybrium Tymbra Satureia Thymum Melilotos Liliū Lirinum Salunca Cyclaminus

Flos Iouis

& purpurei, uulgo in hortis serē omnibus uidei. Hec uisci florem Alisi, in Latio florem paradisi appellāt, nisi forte Cyanus is fuerit ex nominis argumēto Plinio positus. Helichry. Cyanus siue Chrysanthemum, quo idola coronant, uirga est alba, uiridis, recta, cū folijs dēsis hinc hinc abrotani, comā auream more Corimborū in capite ferens: nascitur in locis asperis. Vocat itē Latinis aurelia, quæ ex uino sumpta ualet ad pecudū morsus. Dioscorides. Aristot. tamē de plantis sine folijs Chrysanthemum: nisi alium intelligere uoluerit, ponit. Aurelia Defnceps ex Plinio quedā. Conuoluulus flos hebræ eiusdem nois haud dissimilis litio, nascens in frutetis, nullo odore, nec crocus intus: candorē tamen referens. Viola diuersi coloris purpureæ, luteæ, albæ. Pui pureæ latioræ sunt folio, spōte pueniētes, macris in locis atq; apricis, dignaturq; solo Græco ac pprio nomine la appellatur: unde lacinthina uestis la zunc per i scribitur, & sine aspiratione apud Pliniū: quum aut ab hyacintho flore deuiuat per hy scribendū. Est enim hyacinthus flos item uiolaceus, in quo teste eodē autore, lugubres quedā inscriptæ sunt literæ, lucus nimirū eius, quē (ut est in fabulis) Apollo dilexit. Hic frequens in thermis Dioeletianis nascit. Alba primū omnium floret. Hanc Diote. Leucocōiam uocat, medicinis plurimis aptam. Leucathemon item flore albo foliolatum, odore ab rotani, hodie Celsominū nominant. Deinde Plinio lutea, cui magna autoritas: unde itē oleum sit nobile quod Arabes Cheir appellant. Proxima ei calta Plinio, concolori magni rudine, gratiore tamen odore: non lenior est eius quam Scopam regiā uocant: quanquā folia eius non flores oleant. Chrysocoma palmi altitudine, comantib. fulgore auri cōtinuis, in petrosis opacisq; nascēs: hæc supra Chrysanthemum uocari apud Diosc. dicitur: appellat & Chrysitum. Helenium lachrymæ Helenæ dicit natum, & ideo in Helena insula laudatissimū. Est enim frutex humi se spargēs, folio simili serpyllo. Anemona nunquā aperitur nisi uēro spirante, unde nomen recepit, folia similia apio, flores uero triplici colore, sicut stri puniceus, alijs aut purpureus aut lacteus. Illud præterea inter flores obieruandū, raro odoratis saporē non esse amarū. Dulcia uero sine odore sunt. Amarantus spica est purpurea uerius q; flos, ac sine odore, puenit mense Aug. Plinius. Cerinthe folio candido, incuruo, cubitali, caule concauo, mellis succum habente, apibus magnopere expetuius. Plinius. Onanthe, Melanthiū, Potos, Bellum, eidem ponuntur oēs coronarij. Ligulium seu Cypreus flos albus præstantis odoris, quem in frutetis sepibusq; frequēter, præsertim Romæ uidemus: quibus decussis, semen restat nigrum in pillulis fulgente colore. Hæc bacinia putauerim Virgiliū dixisse, Alba ligustra cadunt, bacinia nigra leguntur. Nam quod quidam uacinia legunt, diciturq; uolae esse primas uiolaceas, nō probo, quod ad Ligulitū nil attinet quum priores sint, nec nigrae sint. Quæ uero nūc Caryophyllon uocāt, post Plinij tempora satis constat è Damasco in Italiam uenisse: quū nec ipse, nec alij mentionem eius faciunt, nominisq; argumentum ex odore sumpsisse.

HERBÆ RELIQUÆ CAMPESTRES

ITIS alba siue agrestis, nigra folia hederae similia habet, scandit arbores & ramis alba cemos facit. Vitis agrestis duplex, altera Oenanthe dicitur, cuius uua non maturefcit, sed florem usq; producit, alterius uero maturefcit: autor Dioscorides. Plinius uero hanc à nostris labruscam uocari dicit, ferre Onanthen: semen eius utile ad coria perficienda. Adiantum ἄδιαντος herba quam Gaza Capillum Veneris interpretat: propterea quod eius folium in aqua nunquā madescit. Genera eius duo, candidū & nigrum, ambo ad deflorium capillorum utiles, oleo triti: nascitur in locis maxime humidis. Theophrast. Dioscorides aut dicit hanc herbam uocari Cincinnalem à Latinis, caule tenui, folio coriandri simili, præterea ex eius genere esse quā Tricomane uocat, Latini capillarē. Rhitace, quā Plin. uocat Eritacen Dioscor. Ceranthemon, Gaza Ceraginē uertit. Cynops apud Theophrastū, Gaza canis oculus cōuertit, seu Canaria. Pes gallinaceus quā Dioscor. Caucaim ait uocari Græce: caule crassiore, folijs similibus, in summo umbellæ sceniculo similit, albā & odoratā habet. Cumila & Cunilago dicit Plinius, quā Theophr. ἰσὺς uocat. Gaza pulica uertit, q; pulices abigat, odore graui, tactu tenacissima. Ego culicatū potius cōuersū existimauerim, q; Conopes culices, nō aut pulices dicantur: malim tamē librarij esse mendū, q; autoris errorē. Scelis qua ceruæ parituræ purgant, ut ait Cic. de Nar. de Sion herbā Dioscorid. ait uocari in Italia Lauer, surculolam, crassam, similit equappio & eruca: eius etiā meminit Plin. dicitq; herbā eam esse nascentē apud

Cyanus
Helichry
Chrysanthe
Dioscorides
Aurelia
Conuoluulus
Viola
Hyacinthum
Leucocōia
Leucathemon
Lutea
Caltā
Scopam
Cerinthē
Cerinthe
Onanthe
Melanthiū
Ligulium
Cypreus
Bacinia
Ligulitū
Caryophyllon
Vitis alba
Vitis agrestis
Oenanthe
L. bacinia
Adiantum seu
capillum Veneris
Cynops
Pes galli
Cumila
Cunilago
Scelis
Lauer

apud rivus. Hæc hodie vulgo cognita nomen antiquū retinet, his quas vocat Cresciones præterquā quod maior, cætera similis. Athenæus Sium in aqua natū testat simile folio he
Semperuium hiolelino, id est apud palustri. Plin. Lauer coctū torminibus mederi dicit. *Semperuium*
Sedum αἰθώου Græce, nascit in muris & tectis, notissima herba hominibus. Sedū in tectis etiam
Silago cor- prouenit, quo tegula operiunt, utriusq; Plinius meminit. Silago siue languinaria, ut ait
nopus Dioscor. Græce κορφαίων radice tenui, herba oblonga. Saxifraga σαξίφαγγον, idem autor,
Saxifraga planta est flagella spargens in petris & asperis locis. Gramē ἐχρῶσις, geniculatis flagellis ac
Gramen tenuibus humi serpentibus, vulgo notissima est. Dioscorid. Xyphion Latine gladiolum
Xyphion herba similis gladio acuto, caule cubitali, in quo flores purpurei ordine distantes, nascit in
Bestonica seu locis fertilibus. Dioscor. Bestonica βεστωνική similis buglosio agresti, folijs nigrioribus &
Cestron pinguioribus, ex quib. exprimit succus ad multa remedia, maxime ad custodienda corpo
Parthenium ra. Dioscorides. Plinius autē dicit hanc à Græcis vocari cestron, Bestonicam uero à Gallis à
Pelecynus quibus inuenta. Partheniū, cuius tria genera, prima λευκαίνθη à nostris Pelecynus & mu
Helxine raliū dictum, in hortorū sepibus proueniens. Secundū quod Helxine & Siderites dicitur,
Siderites folio simili plantagini & marrubio, cauliculis densis lente rubentibus. Tertū quod perdicium
Perdicium um & astericū, à nostris Parietaria dicta est, quod in parietibus nascit; ex Plinio. Velica
Astericon ria Græce σποχρῶσις folio lactariæ similis, uim habet soporifera. Lactaria quam maritimum
Parietaria granā appellat, folio rotundo, palmi magnitudine, fructu candido, demetē uua nigrescen
Lactaria te, reperitur mas & femina differens: huius lac per uindemiæ tēpus præparatum purgat
Alypium interna. Theophr. Alypiū herba fruticosa subruta, tenui selluca, & folio, flore nigro, nasci
Peplys tur in maritimis Atrice. Dioscor. Est & herba quæ ab eodē uocatur Peplys, ab Hippocra
Pepylon te peplon: si ut ex utriusq; anceps albi succi plenus, folio simili portulacæ hortēli. Vinca per
Vinca puinca uinca, quæ & χαμαεδάφνη dicit: de qua supra dixi. Plin. eius meminit. Verbatum quod
Verbasum quod Græci phlomon uocant, folia habet latiora quæ brassica, pilosa, nascitur in capetibus. Plin.
Phlomon Apud Dioscoridem Phlomon scribit, hac uerba pisces uenenantur. Quinq; folium πέντε
Quinquefol. φύλλων surculos habet tenues palmares, folio simili mentastro: ex hoc nasci fraga quidam
Mandragoras existimāt. Dioscorides. Mandragoras μανδραγόρας tertio frigida facit ad philtia, ut aiunt:
Moly femina folia lactucæ angustiora humi proiecta habet. Dioscorides. Moly tolia habet gra
Symphyton mini similia, latiora tamē super humū estula, flores uiolæ albæ similes, caules quatuor cubi
Limonium torum, radicē paruum & bulbosam. Hæc est Moly quæ ab Homero laudat, inuenta à Mer
Arnoglossum curio cōtra ueneficia. Symphyton petreum quod nos Falum, ut Plinius refert, simile Cu
seu Plantago nilæ bubulæ, surculosa, floribus paruis, odorata, dulci gustu; ex hoc hodie cōficiunt quam
seu Pentapleuron, confervam appellant. Limoniū λεμόνιον simile Betæ, folijs tenuibus & languidis, caule re
seu Heptapleuron, cto, equali, tenui, pleno rubente scetu. Dioscorides. Arnoglossum plantaginē Plin. uocat,
seu Heptapleuron, Themison medicus unū uolumen laudibus eius dicit. Duo eius genera, minus angustio
seu Heptapleuron, ribus folijs, ouis linguæ simile, caule anguloso in terrā inclinato, in pratis nascēs. Alterū
Buglossum do- maius, folijs laterū modo inclusis: quæ quia septena sunt, quidam Heptapleuron dicunt.
mefticum Huius caulis cubitalis & Napo similis. Buglossum linguæ bubulæ simile. Cynoglossū ue
Cynoglossum ro linguæ canis, Topiarijs operib. aptissimū; hæc omnia ex Plinio. Buglossum domesticū
Chamepitys hortense, quod hodie Borraginē uocat. Chamepitys terræ serpens folio Semperuiui. Cha
Chamamelon mæmelū nota uulgo herba, flos eius fomentis calfactorijs adhibet. Cyndrilla amara est, &
Cyndrilla acri in radice succo. Hæc & Aphacc, & ea quæ Picris ob amaritudinem dicitur toto anno
Chameleuca florent. Plinius. Chameleuca χαμαιλέυκη herba tota uiridis, habens parua folia, & florens
Daucon ut rosa. Dioscorides. Plinius autē dicit hanc & Bechion & Tusilaginé uocari, quod tuffi
Carota medeat. Daucon Plinius dicit significari apud nostros Pastinacā erraticā, Græci παφίλιου
Hibiscum pastinacam uocant. Dioscorides Agrestem pastinacā seu erraticā, Carotam à Latinis uo
Aurelia cari dicit: at Italicū uulgo Carotam quod Latini staphilinū appellant. Hibiscū folio malug
Dracunculi maiori tamē pilosiorēq; caule molli, flore melino. Aurelia flore auro simili, folio candido,
Tithymalus fructu tenui, duroq;: usus eius ex uino ad serpentum morsus. Dracunculus caulem habet
 serpētis modo uersicolorē, eius radix ex melle data ualet ad tuffim. Tithymalum nostrū
 herbam lactariam, alij lactucam caprinā: narrant eius lacte inscripto corpori, si tritus car
 bo aspergat, apparere literas. Huius genera plura, masculus Characias, femina Myrtites
 dicit: præterea Paralion, Helioscopos, Cyparissias, Dendrodes, Platyphyllus, Pityulas. La
 tyris

tyris Dioscoridi. Paulo autē est tertio frigida acutaq; & amara satis: ex aceto cocta, denti
 um dolores sedat: lac corpus ubi attigitur, quare pilos exstirpat, Myrmecias, Acrochor
 donas, & quæcūq; per cutem ulcera repunt. Eruca agrestis uehemētior, domestica inflat, Erucas
 calefacit, uenerem excitat, capiti nocet si sola edatur. Lactuca uero admixta tēperatur, au
 tor Aetius. Herba nunc fullonia. Iatis folio Arnoglossio similis. Plin. radiculam uidetur Iatis
 Britāni se inficiunt atro colore, terrorē ostentantes, Plinio, Cæsari. Strutheon olens herba
 & fullonia, quo utunt lauandis lanis, ut ait Dioscor. Hoc ego quod nunc Guadū uocant
 putauerim, quo lanas caruleo inficiunt, retro odore. Plautus Nautheam dixit in re olida.
 Coccum granū latine, frutex fullonius, cui grana adiacent, inter præcipuos lanarum colo
 res: nascitur optimū in Asia partibus, postremum in Hispania. ex Dioscoride. At contrā
 nunc est. Nam ē Valentia Hispaniæ oppido præstantissimū omnium uenit. Anchusa fo
 lijs lactucæ acutę similis, pinguibus & asperis: multa undiq; ē radice surgunt humi sparsa,
 radice digitali crassitudine, æstate sanguine olfusa: nascitur fertilib. locis nigra. Plin. dicit
 hanc sanguineo colore tingere, præparareq; lanas preciosis coloribus. Anthillū, quod alij
 Anthicellū uocant, duorū generum. Altera folijs & ramis lenticulosis similis, palmi altitu
 dine, in sabulosis apricis nascitur. Altera breuior & hirsutior, purpurei floris, odore graui,
 in saxosis nascēs: hæc Plin. Ex hac descriptione putauerim hoc forte quod nostri fullones
 Cremisinum uocant. Scammonia, σκαμμονία folia habet similia helxine siue hederę, mollio
 ra tamē & triangularia, flore albo, curuo ut calathi, radice graui odore. Calida est, & dia
 phoretica, bilem purgat, tumoresq; imposita tollit. Dictamū herba amara plurimum simi
 lis pulegio, aliqui pulegiū agreste dixerunt. Dioscor. Nascitur in Creta, hoc ceruæ nōnul
 laq; animalia faucia sibi medent. Hippice herba, quam Gaza equestrē conuertit. Plinius Hippice
 Scythicā herbā appellat lib. xxv. qua Scythæ diuturnā famē tollerant. Idem quoq; præstat,
 inquit, Hippice dicta, quod in equis quoq; eundē effectum habeat. Helleborum album fo
 lia similia Arnoglossio, caule pentestiaro. radices multæ tenues ab initio, capitulū sicuti ce
 pe: nascit in montosis & asperis locis. Helleborū nigrū siue Melampodion, quod Melam
 pus hoc Proetidas sanauerit, habet folia uiridia platano similia, minora tamē & ualde in
 cisa: caulem durum, flores albos racemosos, & in ipsis fructus lilio similes. nascit in Anti
 cyra optimū, & apud Heliconē, bonum purgādo cerebro & insanīæ. Ex Dioscor. Plinius
 ait lib. xxv. in Italia Veratrum uocari: adeoq; usus eius inoluit, ut pleriq; studiorum gratia
 ad prouidenda acritus quæ cōmentabantur sumpsitauerint. Pausanias lib. x. nigrum dicit
 per inferna purgare, albū uero per uomitum. Cōserua peculiaris alpinis fluminibus, à cō
 seruando dicta, spongia aquarum dulcium est uerius quæ muscus, aut herba, uillosæ densita
 tis & fistulosæ, utilis ad medicinas. Plin. Muscus herba quæ nascitur in umbrosis humen
 ribusq; locis, ex quo antra muscosa dicuntur à poetis. Geranium latinū Ochinastrum, fo
 lio simili Anemonæ intercisum, radice subrotunda, ac dulci gustu. Aliud est Geranium,
 quod quidā Origanum, latinū pulmoniam dicunt, tenui caule, folijs malug, habēs in sum
 mo binas alas eminentes, in medioq; uti gruis caput. Dioscor. Sunt & illæ aculeatæ. Palu
 rus, Carduus, Scolymus, Lappa Græce ἀπαιεῖν. Vrtica quoq; κνίδιον. Rubus βάρως. Inter
 segetes item auena ἀγρίον. Lolium ἀγρον. Tribuli. Rhamnus apud Dioscor. & Plin. hodie
 Acrifolium Romæ uocatur: eius etiā mentio in Psalmis, sicut spinæ uestræ rhamnum, sic
 in ira absorbet eos. Ruscus græce ῥόυς, hæc putatur esse aculeata, ex qua Romæ cōficiunt
 scopæ. Millefoliū μυελόφυλλον cauliculus est delicat⁹ unicus, una radice, circa quā multa fo
 lia leuia Amaraco similia, nascit in palustribus. Dioscor. De fungis Athenæus ait esse qui
 dem multū nutriti entū, uerum inflationē facientes, ac difficilis cōcoctionis, succurriq; eo
 rum periculo Oximellis portione. Pezices itē esse genus fungorū sine radice & periculo,
 uocariq; propterea à nonnullis Arizas. Nicandrus in Georg. enumerat qui sint letiferi
 ἐχθρὰ δὲ ἐλαίῳς τε ροαῖς τε πρῖνος τε θουός τ' ἀπὲρ πύμαστα κείνη, id est, Inimica uero quæ ab olea,
 granatoq; prinoq; quercuq; ab eisq; dāna imminēt. Qui uidelicet in olea granato ilice &
 quercu nascunt. Horat. Præteribus tantum ex omnibus bene credi, cæteris male. Fungo
 rū natura frigida omnis. Nicolaus v. Pont. fungos optime præparatos adponi iubebat, ex
 hisq; tantū olfactu cōtentus erat. Latinus cardinalis Vrsinus nostra grate dimidiatos fun
 gos prius familiæ degustandos dabat. Asparagus item Athenæo teste, stomacho prodest,
 H h urinam

Robium urinam prouocat, oculis ac renibus nocet, inuenitur palustris & montanus. Robiū Festus dicit à rubro colore dici, unde & materia quę pluribus eius coloris uenis lit, robur dicitur, & robusti homines boni coloris & roboris. Hodie quoq; Robium radix quædã rubra uocatur, qua lana rubro inficit uulgo, fullonib. magno quęstia. Dioscor. *ἔρυθρον* Erythro danū id appellat. Aconitū folia habet tria uel quatuor Cyclamino uel hicuti similia, minima ramē & subaspera. Caulē palmarē, radicē similit̄ caudæ scorpionis, splendēs modo alabastrī. Alterum aconitū quod latini Lycostonon dicit̄, eo quod uenatores illo cum carnib. appposito lupos interficiant. Nascit̄ in Italia, folia habet platano similia, magis uero metia, & lōgiora, ac nigriora, fructū in scapis prælongis inclusum fert. Dioscor. Aconitū omne quarto frigidū, & uenēū est. Aristolochia dicta, qd' optime partui opitulēt, folia habet hederacea, odore præstanti & acuto, ex ima radice multa germina surgunt, flore albo. Ma seula folijs est lōgiorib., flore purpureo. Chelidonia magna caulē emittit cubitalē. in quo germina plura foliorū similit̄ batrachio, colore subglaucō, flore similit̄ leucōio, luteo suba maro. radice super na una, inferne plures croceæ, fructu ueluti papaueris. Ceratit̄ Chelidonia parua sine caule nascit̄, folijs hederaceis, rotundis magis & minoribus: nascit̄ iuxta aquas, uim habet acutā, sicuti acrimonia; utilem quoq; oculis esse, frondis (unde herba dicta est) inueniunt̄: quæ hac cæcitate curāt. Muris auricula *μυρὸς ἀυρίου* ex argumento similit̄ tudinis dicta. Anagallis femina, flore est Cyaneo; mascula uero rubenti: surculos habet humi p̄iectos, folia parua, subrotunda, uim quoq; attrahentē, ita ut obelos aut spinas infu xas euellat. Argemōa, quā latini Acrimonia uocāt, similit̄ est agrestis papaueri, succū emittit croceo colore acutū, flore rubrē. Stratiotes in aquis nascit̄, herba est palui magnitudi ne, habens alas similes uolatili pullo, cōtinēt germina plura foliorū intercisā, & folia simi lia breuitate cymino agrestis, umbella sicuti Anerhū. Corylidon latini umbilicū ueneris: fo lia habet ueluti Oxybaphum rotundū, & in medio cauliculū breuē, in quo semen est, radi ces modo oliuæ longæ ac rotundæ: Strychnon latine Canaria, folio similit̄ lentilco, latiore tamen, caule ad humum inclinante, fructu cōdito in ualculis, lulo ac rotūdo, uti uuæ aci ni, usus eius ad coronas: inuenitur & hortēle quod mandit̄. Ageraton herba fruticosa simi lis origano, habens umbraculum in quo flos aureus: eius decoctū uim habet pyroticam, herba uero suffitu urinam prouocat. Chrysanthemom latine Achanta, delicata herba, fru ticosa, leues ferens caules, & folia, flores melinos rotundos oculorū tpecie. Caulis pro ho lere māditur, flores medicinae utiles. Peristereon latine Crista gallinacea, folio inciso sub albo, nascit̄ in humidis: dicit̄ ex eo quod columbi libenter sub ea morentur. Inuenitur & Chryfogonū Penistereon supinus, siue herba sacra, surculis angulosis, folio similit̄ quercus. Chryfogonū folia habet quercū similia: flos uero phlomo coronario. Eupatoriū herba est fruticē unum retinens lignosum, rectum, nigrum, cubitalem, folia ex interuallis intercisā canabis simi lia, quæ siccata odoris gratia uestibus conduntur. Hippuris nascitur in humidis & follis, cauliculos habēs subrufos, forma geniculata in equi caudā, unde nomē accepit, folia iun co similia: dēsa, tenuia, eius succus Aemorrhoidas sanat. Hippice uero ab hac diuersa est, quā supra memoraui. Sūt em̄ Hippuris fructū similes pisciculis herbaceis uulgo cognitis, ac cibo expetitis. Epimediū caulis est haud magnus, folia similia hederæ retinēs, neq; fru ctum neq; florē producit. Radicem uero tenuem & nigrā, grauisq; odoris, nascitur in hu midis, uim habet spissandi & refrigerandi. Dioscor. Plin. Olostiū herba parua, quatuor ad summū digitis, folia habet Coronopodi similia, uel gramini, radicē ualde tenuē sicut albā cæsariem, nascitur in collibus. Polymonium ramulos habet quatuor in partes diuisos: fo lio aliquāto maiore q̄ rutæ, quasi nepitæ: in summo ipforum capitula, in quibus semen ni grum: radix cubitalis: nascitur in montosis & asperis. Clematis frutex geniculatus, habēs longa sarmenta crassitudine lunis, foliū parū simile lauro. Polygonon mas, latine semina lis, surculos habet tenues & delicatos, multis genibus serpentes humi, folia rutæ similia, nomen accepit ex multo semine. Dioscorides. Plinius uero dicit hanc à latinis Sanguina riam uocari, quod succus eius intusus naribus supprimat sanguinē. Polygonaton nascitur in montibus, frutex est cubitalis, folia ferens laui similia, gustanti simile malo Cydonio: flores albi, radix itē, p̄iæ circa mollis, longa, multis genibus, unde nomen est ei. ex hac em plastrā sunt uulneribus utilia. Acacia nascitur in Aegypto, spina est arborosa, ramosa, ob liqua, florē habens album, fructum sicuti lupinum in siliquis: ex eo gummi uim habet sty pticam.

pticam, eius decoctū mēbris luxatis medetur. Est & alia Acacia in Cappadocia & Ponto humilior, folia retinēs erucæ similia, uim quoq; sicca ac frigida. Critharmum herba surcu losa, cubitali altitudine, nascens in petrosis & maritimis, densa, folijs crassis ac albican tib, portulacæ similibus, gustu salis, florib. albis, fructu rotimarinī similit̄ odoratu, qui aridus diuisus semen suluū habet. hæc herba facit ad urinæ difficultates. Coronopus: id est, corni cis pes, latini Sanguinariā: herba oblonga: nascit̄ in locis syluestribus, radicē habet tenuē stypticæ naturæ, folia pro holeribus mandunt. Aphace genus holeris Theophrasto, quæ Paulo uim habet stypticā sicuti lens. Apate uero herba eidem auctori, quam Gaza Fraudē conuertit. Polyrrizon folia habet myrti, radices multas. Plin. Typhē folium emittit simile Cyperidi, caulem album, leuē, planum, in summo cōplectentē florem dēsum. Dioscor. Chamædris, id est, parua quercus, similit̄ est Teucro, nascitur in petrosis, surculo palma ri, folio querno similit̄: gustu amaro, flore paruo ac subrufo: eius uiridis decoctum prodest spasmaticis, tullientibus, splenicis. Dioscor. Leucas montana latiore folio, q̄ domestica, fructu acrior & amarior, uī efficacior: ambæ uero usæ ex uino consumptæ cotra uenena ta præsertim marinorū ualent. Dioscor. Artemisia siue Chrysanthemom nascitur in mariti mis, similit̄ absynthio, maior tamen & folio crassiore: flore albo, tenui, odorato: differen tia in folio maiore, & minore nonnullis. Botrys herba surculosa, patula, colore melino, id est, luteo, plures habens ramulos, & in quolibet semen, folio cichorio similit̄: odorata, ue stibus cōditur, nascit̄ circa torrentes. hanc Cappadoces Ambrosiam uocant, quidā Arte mision. Dioscor. Plinius aut̄ hanc à quibusdā Botryn, ab alijs Artemision uocari dicit, ab uxorē Mausoli adoptatā, quæ ante Parthenis dicebatur. Polium montanū, quod Teucrium uocant: surculus est albus, tenuis, palmi magnitudine, plenum fructu, habēs capitulum in summo, corimborum modo, paruum sicuti canam cæsariem, grauis odoris: inuenitur & minus odoratum, quoad uirtutē & efficacius. ex Dioscoride. Polio Mucosus & Hesiodus autoritatem dederunt, qui eius liquore perungi utilissimum ad omnia dicunt. Tripolium, cuius flores mane candidi, meridie purpurei, sole occidente carulei sunt. Plin. Phalangium surculi sunt duo aut tres aut plures: distantes inuicem, flores albi, similes lilio, intercisī, se men crassum ac nigrum. Dioscor. Clinopodiū herba surculosa duorum palmorū, nascitur in petrosis, folio serpylli similit̄: floribus uero æqua inter se distātia: ueluti tripus, unde no men habet. Hypocheris *ὑποχέρις*, herba quā in Theophrasto Gaza porceliam uertit. Bal lota, quæ & nigrū porrum à nonnullis dicitur, herba fruticosa, angulosis caulibus, nigris & hirsutis, folijs graueolētibus, ualeat ad canis morus. Meminit eius Diosc. Plin. Leontope talon, latini semen leoninū, caulem emittit palmarē, plures habens surculos, in quorū sum mo siliquæ, in quibus parua semina, flore rubente, folio brassicæ similit̄: inciso tamen uti papaueris, radice nigra, nascit̄ inter frumētā ex Diosc. Paulus aut̄ hanc dicit sicca pote statis ac diaphoreticæ. Atractylis latine susus agrestis, spina est similit̄ *κνίκο*, longior ta men, folia retinēs in summis ramulis, reliquū nudum, asperum, quo fermē utunē profuso: habet & capitula in summo spinosa, florē pallidum, partim etiā rubrum, radicem quoq; te nuem & inutilē. Asclepias surculos emittit oblongos, e quibus folia hederæ similia pen dent, flore graui odore, semine pelecini similit̄: nascit̄ in montibus, ex Dioscor. Paulus cal facere dicit, ac contusam utilē moribus uenenatis uulua ac māmīs. Delphinion surculos emittit duorū palmorū ab una radice, circa quos folia parua, tenuia, in terlecta, longiuscu la delphini specie: flore rubricate similit̄ uiolæ albæ: semine in folliculis similit̄ milio. Peuce seu Agri ophyllon caulem emittit tenuem sceniculi similem, comā habet circa radi cem dēsam, florē melinū, radicē nigram, grauis odoris, multi humoris & succi, nascitur in montibus umbrosis. Sphodyliū siue phalangium, folia habet similia ferē platani, partim etiā panacis, caules cubitales similes sceniculo, semen grauis odoris, flores albos, radicē item similem raphano, nascitur in palustribus. Dioscor. Plinius uero hanc Leucanthemon etiā uocari dicit. Elaphoboscon, latini ceruicollum, caulis est rotimarinio seu sceniculo similit̄, geniculatus, folia duorum digitorū latitudine: in summo sicuti sceniculum aut anethum, semina umbellas, & capitula, radicem insuper præstanti sapore habet: caulis pro holere manditur, quo cerui cōmanducato sese purgant, occurruntq; uenenis animalū. Dulcira dix, id est *γλυκύρα*, nascitur in Ponto: est germen surculos habens duorum digitorū, tre quens, folijs crassis, & glutinosos tangētī: flos hyacinthi similit̄, fructus platani pilulis ma gnitudine

gnitudine, asperior tamē, folliculos habens modo lentis. Radices oblongæ buxæ coloris. Centaurea maior, folia habet iuglandi similia, caulē ut lapathi, germina à radice plura, in quibus capitula papaveri similia, florē cæruleū. Centaurea minor similis hyperico uel origano, caule anguloso, flore suppurpureo, fructu simili tritico: radix parua, amara, incisa, uiridis est. *Caucalis* latine *Pedegallinaceū*, caulis est palmi lōgitudine, crassifolius, folia apio similia, in summo sceniculi modo umbellā albā & odoratā. *Tragopogon*, id est barba hircina, caulis est breuis, folia croco similia: radix lōga, dulcis: in summo caulis magn⁹ ca-
Ornithogalon lix, ubi fructus niger similis hircinæ barbæ, est em̄ cibo apta. *Dioscor.* *Ornithogalon*, id est, lac gallinaceū, caulis est delicatus, tenuis, subalbicans, tribus aut ad summū quatuor germi-
Erysimum nibus refertus, à quibus flores extrinsecus herbidi: aperti aut lactei, & in media capitulū sicuti milio: radix modo bulbi mandit̄ cruda & cocta. *Erysimū* nascit̄ in hortis & domici-
Parnice lijs, folijs eruce similibus, caulibus modo lori flexilibus: in summo siliquæ cornu specie, semina parua habentibus, tritici sapore, medicinis aptis. *Parnice* frutex est surculos ha-
Panicratium bens pauos, multos & rotundos, similes abrotani, circa quos folia lōga similia oleæ, capi-
Lithosperma tulum paruū, rotundū, odore acutum, sternutamētū excitatiuū, unde nomen accepit. *Pan-*
Cratium cratium quod *Scillam* quidā uocant, radix bulbo magno similis, fultula, tritici sapore. folia lilio similia, uim eandē quam & *Scilla* habet. *Lithosperma* latine *Heraclea*: folia similia
oleæ, molliora, & humi proiecta, surculi recti, in summo bifidū germen caulosum habens, lōga folia, iuxta quodlibet semen paruū prædurū eruo simile, nascitur in asperis & monti-
sis. Semē ex uino albo haustum, calculos terit, & urinā prouocat. *Dioscor.* *Plinius* autem magnopere pulchritudinē huius extollit: gerit enim, ut ait, iuxta folia singula ueluti barbu-
las, & earum in cacuminibus lapillos, candore & rotunditate margaritarum, magnitudi-
ne ciceris, ipsa qua pediculis adherent cauernulas habens, & intus semen. Hanc ego item
Romæ in thermis *Dioeletianis* dirutis nascentem uidi. *Phaleris* cauliculos emittit ex re-
nibus radicibus multos, similis *Zea*, semen ueluti milio aliquanto longius. *Cepæ* a por-
tulacæ similis, nigriore tamē folio, radice tenui. *Hypericū* siue *Chamæpitys*, dicitur qua-
siparua pinus, qd̄ eius semē oleat sicuti resina pini: folia rutæ similia, frutex palmi magni-
tudine, subrotundus, flos albæ uiolæ similis. *Siliqua* hordei magnitudinis, in qua semen nigriū
redolens resinā: nascit̄ in incultis & asperis locis. Genera etiā *Hyperici*, *Acyron*, & *An-*
drosemon, & *Coris*, aliqua inter se differētia. De *Chamæpity* alibi etiā dixi, alias habere
pprietates. *Anageris* frutex, folijs & uirgīs similis uitici, grauis odoris: flos brassicæ rele-
rit habere calidā & diaphoreticā, ac uomitionibus aptam. *Buphtalmon*, id est, bouis ocu-
lus siue *Cachlas*: latine *Cappa* carocina: caules emittit delicatos, folia sceniculi specie, flo-
res melinos, bouis oculorū specie: nascit̄ in campis, & circa urbes. *Pæonia*, latine *Castia*,
caules emittit palmares, circa germina retinens multa folia iuglandis similia: habet in sca-
pis grana similia punci mali, in quorum medio nigriora sunt quinque aut sex. *Nymphæa* à
Nymphæa dicitur, zelotypa in *Herculem*, ab eoq; propterea *rhopalo* intersecta, & in hanc
conuersa: ideo à grecis *Heracleon* uocari. Qui ex ea bibunt, xij. diebus genitura ac coitu
priuant̄. *Plin.* Nascitur in paludibus, folia similia *Cichorio*: flos albus lili modo: quando
*desflore*t, rotundus, malo similis, in summo modo papaueris turgescit, in quo semē nigriū,
radix item nigra. Altera *Nymphæa*, florē habet melinum, id est luteum: similem rosæ nito-
re, radice albam, cætera primæ similis. Reperitur uenalis in *Circo* *Flaminio*. *Scolopen-*
drium folia habet *Scolopendræ* animalī similia, plura ab una radice: nascit̄ in petris & mu-
ris sine caule, flore & fructu: folia incisa uti *polypodij*, inferius suffulua & crassa, superius
aūt uiridia. *Hemionitis* folium emittit simile *dracontio*, lung falcata modo, radices multę
tenuēs: neq; item caulem, neq; fructū, neq; florē ferens. nascitur in petrosis: styptica est, &
potata ex aceto spleni medet, unde etiā *Splenion* dicta est. *Crategonon* quasi firmans se-
men, id est, geniturā. folia tritici specie similia, ab ima radice calami plures nascunt̄ genicu-
lati: fructus similis milio: qui succus ex aqua sceminis epotus mane post mēses statim, aut
ante conceptum tris dies maxime geniturā iuuat. *Dioscor.* *Plinius* uero hanc etiā ad ma-
ris procreationē dicit iuuare. *Dioscorides* aut̄ id cōferre *Arrhenogonon* potius, de quo
paulo post dicam. *Thelygonon*, id est *θυλόγονον*, folijs sicut olea, caule breui, radice te-
nui: flore albo, fructu modo papaueris, epotum sceminis scemineum producit foetum. *Ar-*
rhénogonon

rhénogonon cætera simile priori, fructu tantū differt, quem racemosum habet, simile est
 florecentis oleæ, hæc marem parere, sicuti prior læminā ex argumento nominū dant. au-
 thor *Crateuas*. Ad dependendos autem foetus iam conceptos, *Aetius* oraculum ponit: *Ad foetus de*
 quum dextra mammilla tumidior, seu quū dextrę manus arteria, uelocius pulsauerit, mas *pendendos*
 erit. ambo uero cōtraria, si scemina. *Batrachium* quatuor generum reperitur, unum folijs *Batrachium*
 similibus corio, flore melino: radice parua, alba, amara: nascitur iuxta fluētā. Alterum *χρῶ*
Νεσσοῦ, & lōgiore caule, folijs incisis: nascit̄ in *Sardinia*, quod & apium agreste nomināt.
 Tertium ualde paruū, haud bono odore, flore aureo. Quartum simile huic, flore quasi la-
 steo. *Orchys* foliū habet humi sparsum iuxta imum caulem sicut olea: florē purpureū, ra- *Orchys*
 dicem bulbosam. *Orchis* alter quem *Serapiam* quidam uocāt: folijs porri similibus, caule *Ibiscum*
 subpurpureo, radice testiculis simili, unde nomē accepit. *Ibiscum* folio maluæ maiore, pi- *Ibiscum*
 lio flore: caule molli, flore melino. *Oenothera* folio rosacco: flore amygdalæ alquanto *Oenothera*
 maiore. Huius radices ex uino sumptæ, hilariores, ut aiunt faciūt. id cōpertū ex uiribus ui-
 naceis, quas hæc herba possidet: unde nomē accepit. *Pteris* latine *Filix*, folia sunt sine cau- *Pteris*
 libus, floribus, & fructibus uulgo notissima. *Thelypteris* scemina *Filix*, filici similis, præ- *Thelypteris*
 terq; qd̄ nō uno sed pluribus surgit germinibus, & altiorib. radicibus. *Dryopteris* filix est *Dryopteris*
 item quæ nascitur in parte antiquæ quercus: minor q̄ alia. *Dioscor.* *Plin.* *Dryophonon* *Dryophonon*
 huic similem herbā ponit. *Linzoostis* folio simili *Ocymo* siue *Parietaria*: inuenit̄ uterq; *Linzoostis*
 sexus, mandit̄ pro holere. *Plinius* uero hanc & *Parthenium* & *Mercurialem* dicit appel-
 lari, quod à *Mercurio* inuenta sit. *Cynia* Cauliculo delicato, subalbo: folio hederæ simili, *Cynia*
 fructu folijs adiacēte. *Colytea* folio salicis, fructū in siliqua retinet, magnitudinis scetis, fo- *Colytea*
 lio haud absimili scenogracæ. *Cnecum* syluestre & urbanū fructu amaro & hirsuto, caule *Cnecum*
 profert: fidiculis post imbres erūpit, nullum producit semen, hebeno ligno similis: folio
 buxi, utilis ad oculos, & ad colē tritū. *Crategus* folio, fructu, & gustu *Mespili* similis: qua- *Crategus*
 propter syluestrem *Mespilum* quidā dixerit. *Isoopyron* siue *fascolum*, qd̄ *fascolo* sit simile, *Isoopyron*
 in summo petalon contortū ferendo: ubi sunt capitula tenuia, plena seminibus similibus
 melathio gustu, folium uero aniso. *Rododaphne* uel *Nerium* nota omnibus herba est: in *Rododaphne*
 tus accepta uenenū cunctis animalibus: extra uel contusa ac illita corpori uim habet dia- *Nerium*
 phoreticam. *Colocassium*, cuius radix uirtute similis cepæ: tactu lubrica ac uiscosa, author *Colocassium*
Aetius. *Lagenis* dicta, quod inter saxa nascatur, longa herba, folijs longis instar capillorū. *Lagenis*
 Hanc *Hetrusci* saxescam, *Romani* *Petræbarbam* uocant. *Colacia* folia habet alba in ma- *Colacia*
 gno caule, in quorum medio ramus florem retinens similem quercui siue oleę: nascitur in
 montibus. *Bunion*, latine *Scoparegia*, caulem habet quadrangularem: folio apij, flore a- *Bunion*
 nethi, semine odorato, calfacit, & urinam prouocat. Inuenit̄ & *Pseudobunion*. *Leonto-* *Scoparegia*
 podium, latine *Palladion*: herba duorū digitorū: folio paruo & pingui, lanosa & subalba *Leontopodium*
 prope radicem flores nigri, fructus lanugine operit. dicunt hanc ad philtia facere suspen- *Palladium*
 sam. *Antirrhinum* herba similis *Anagallidi*: flores purpurei similes *Leucoio*, maiores ta- *Antirrhinum*
 men: ideo agrestis *lychnis* uocatur. dicit̄ suspensum ad gratiā facere. *Diosco.* *Paulus* hanc *Polygalum*
 dicit uim bubonū similem habere. *Polygalum* frutex palmaris, habens folia lenti similia, *Polygalum*
 gustu astringit: lac extinctum sceminis reddit. *Dioscorides*. *Plinius*. *Bromus* inter frumen *Bromus*
 ta nascitur auenæ similis: siccatur & spargit, fluxionibus prodest. *Paulus*. *Sicys* agrestis, lati- *Sicys*
 ni *Agreti*: fructu tantum differt à domestico, longis glandibus similis: radice alba & ma-
 gna: uim habet frigidam, humidā, ac diureticā. *Thapsia* *Ferula* syluestris: folijs & umbel- *Thapsia*
 la anetho similis: flore melino, radice intus alba, exterius nigra: in *Thapso* insula, unde no-
 mē accepit, primū reperta: calida est & humida, attrahit & spargit. *Chamæsyce* *χρῶμασόνος*, *Chamæsyce*
 id est, parua ficus surculo quatuor digitorum pleno succi, folijs ferē lentis prope terram,
 fructu sub folijs rotundo, sine caule, uehemēs gustu, myrmecias aufert: succus etiā cū mel-
 le ophthalmiæ medetur. *Paulus*. *Chamælaea*, id est, parua olea: surculos habet palmares, fo- *Chamælaea*
 lia similia oleæ, amara gustu: natura expultrix, ulceribus purgādis cum melle adhibetur. *Epithymum*
Paulus. *Epithymum* flos est thymi durioris, similis *Tymbræ*: sunt & capitula parua, leuia, *Epithymum*
 præpilata ueluti crinibus. *Microcomū* folio eruce aspero & crasso, caule quadrangulārī: *Microcomum*
 flore ocymi similis: radice nigra & rotūda, sicuti paruo malo: nascit̄ in petrosis. *Peplion* na- *Peplion*
 scit̄ in maritimis, folio simili portulacę, fructu sicut *pepli*. *Peplus* frutex est succi plenus: fo- *Peplus*
 lio simili rutæ, coma humi diffusa & rotunda: sub folijs paruus rotundusq; fructus, herba

ad multa utilis, nascitur in hortis. Dioscor. Plinius autem sic. Peplus quam aliqui Syceus, alij Meconion aphrodes uocant: ex una radice tenui frutescat: folijs ruta paulo latioribus, femine sub folijs rotundo, inter uites ferè colligit mellibus. Paulus uero ambas has in purgando uim habere Tithymali dicit. Satyrium iue Trifoliū: quoniam humi tria folia proijciat: lapathio siue lilio similia: flore item albo modo lilij, radice bulbosa, que dicit in manu sum pta uenerè excitare, potata multo magis. Aron folia similia dracontio, caulem palma rem ferè purpureum, in quo fructus croceus: folia condiuntur cibo: uim habet quā & dracontium. Dracontia nascitur in sepibus, colore uario, uti draco, albis maculis, fructū fert in summo caule racemosum. Alia Dracontia folijs inuenit hederaceis, caule serpētino baculi crassitudine, eius aqua auribus medetur. Apud Paulum calida est natura, medeturq; pota intestinis. Cicuta herba notissima, uenenis apta ob frigiditatem. Socrati fatū attulit: Sorbitio tollit quē dira cicuta. Græci conion eam uocant. Telephion portulacæ similis: & caule & folijs crassis & carnis. Nascit in cultis maxime inter uites. Plin. Calida est Paulus ex aceto sumpta: leucas & alphas emēdat. Trichomanes Adianto similis, exilibus nigricans folijs modo lenticulæ dēsis. Plinius. Thalictrū folio Coriandri pinguiori paulū, caule purpureo: nascitur ubiq; præsertim in cæpistris. medent ulceribus folia cū melle. Plin. Proserpinaca Proserpinaca herba uulgo cognita, Plin. Phyllon à Græcis uocatur, herba in saxosis montibus femina magis herbacei coloris, caule tenui, radice parua, femine rotundo, papaueri similis: hæc sui sexus facit partus. Mas aut tantū femine distat. Plin. Phelandrion nascitur in palustribus, folio apij: bibitur semen eius ob calculos & uesicæ incōmoda. Plinius. Phaleris tyrsūm habet longum & tenuem, ceu calanum in summo flore inclinatum, Plinius. Periclimenos Hæc calidam Paulo uim habet, bibiturq; succus ad alui dolores. Periclimenos ex intervallo duo folia habet, subcandida, mollia. In cacumine aut semen inter folia durum: nascitur in aruis & sepibus. Plin. Uim habet apud Paulum calidam, lienosis ac dyspnoicis uilem, si potetur. Hanc Iulianus matrifyluiam nunc uocitatā dicit, Tuscis aut uinciboscū. Myagros herba ferulacea: folijs similis rubiæ, tripedanea, semē oleosum, quod fit ex eo, medetur oris ulceribus. Plin. Lathyrus folia habet multa lactuca similia: tenuiora germīna multa, in quibus semen tunisculis continetur, ut capparīs: quæ cum inaruerit, eximuntur grana piperis magnitudine, candida dulcia, hæc in aqua pura aut mulla pota hydropicis sanant. Eadem Paulo genus tithymali est: cuius succus similiter purgat. Plinius. Idea habet ueluti Oxymirina, adhærescēs sicuti pampini, in quibus flos. Plinius. Huius radix Paulo acida gultu ad hæmorrhoidas facit. Isepyron aliqui Phaselion uocant: quoniam folium quoddam est Aniso simile, in pampinos torquet. capitula sunt in summo capite tenuia femine Melantij, ualet contra tussim. Plinius. Holcus in aruis nascitur siccis: aristas habet in cacumine tenui culmo, quale hordeū restibile. Plin. Galaton Cytiso & lenticulæ folijs similis, auersa candidiora. Coquitur in sorbitione similaginis ad excitandā copiam lactis. Plinius. Galion Paulo describitur lappæ similitudine: lac coagulat, ualet ad hæmorrhoidas. Hiosiris intubo similis, sed minor, tactu asperior, cōtusa uulneribus medet. Plin. Holotheon herba ex aduerso appellata Græcis: quatuor digitorū longitudine, folijs tenuibus usq; ad capillamenti speciem. Plinius. Oribasio uim hæc stypticā habet: rimisq; propterea adhibetur. Empetron quā nostri Calcifragā uocant: nascitur in montibus maritimis ferè in saxo: quod propius mari fuerit, salsa est, potatq; bilem excitat ac pituitas. Plinius. Polycnemon cunilæ bubulæ similis est femine pulegij, surculosa: multis geniculis, acri & dulci odore. Plinius. Vim habet Oribasio calfaciēdi ac siccandi: quare uulneribus adhibetur. Androsaces herba est alba, amara sine folijs, folliculos in cirris habens, & in his semen: nascit in maritimis Istrię maxime, datur hydropicis. Plinius. Eius etiā fructus est Oribasio diureticus. Anagyros ros quā aliqui Acoron uocant: fruticosa est, grauis odore, flore olens, semē in corniculis gignit. Plin. Hęc Oribasio uim habet calidā & diaphoreticā. Arction similis Verbascor folijs quidem hirsutior: sed caule longo, molli, femine cymini, nascit in petrosis, radice tenera albaq; decoquitur in uino ad dentium dolorem. Plin. Aselepias folia hederæ habet, ramos longos, radices numerosas, florē aureum, graue semen ferulaceum: nascitur in montibus. Plinius. Hanc aut Oribasio uim siccandi calfaciēdiq; habere, prodesseq; contritā morsibus uenenatis, uuluaq; & mammis. Aster ab aliquibus Bubonion, quod inguinibus præsentaneum remedium sit: cauliculis est folijsq; oblongis duobus aut tribus in cacumine

cumine, capitula stellæ modo radiata. Bibitur aduersus serpentes. Plinius. Dipsacos folia Dipsacos lactuca habet, bullas spinosas in dorsi medio, caulem duorum cubitorū horridum: genicula eius binis folijs amplectentibus, cōcauo alarū sinu, quo subsistit ros salus. in cacumine capitula sunt echinata spinis: nascitur in aquosis, sanar rimas sedis, Plin. Circea strichno latidali, alba, odorata. Nascitur in apricis: bibitur ob dolorem uulua. Plinius. Dioscor. Circea Circesion cauliculus duorum cubitorum triangulo similis: folijs spinosis circumdatus, folia linguæ bouis similia, & in cacumine capitulata, purpureasq; soluunt in lanugines. Plin. Calla Calla uua similis aro, eandemq; uim habet: alterum eius genus quidam anchusam uocant, alij Ripodissiam: habet folia lactuca longiora, plumosa, radice rubra, que ignes sacros cum tolio polentæ imposita sanat. Plin. Psyllion à pulicibus nomen accepit: quorū similitudine eius Psyllion referat semen, cuius in medicinis compositio uim habet frigorificā, ut ait Actius. Ligu- Ligustrum nonnulli Gersominum hodie putant, quod caducum id faciat Virgilius: ego potius id Leucanthemon ex Dioscoridis descriptione, uti supra narraui. Vaccinia si uiolæ sunt: Vaccinia prima uiolacæ quæ in sepibus apparēt, tenui festuca, nullo modo sunt: nā has Dioscor. & Plinius iæ: hoc est, uiolæ proprio uocabulo appellat. Erunt igitur alia uiolaria eiusdem coloris, quæ post luteam ueniunt. Lutea quoq; duplici cernitur specie, quæ lutea dicitur & Lutea prima. Deinde Calta minutiore folio statim sequitur.

SIMPLICIUM GENERATIM NATURA EX ORIBASIO

X PRÆDICTIS autem diuersæ sunt potestates. Calta storia aut frigorifica primo, secundo, tertio, & quarto ordine. In hoc ultimo uenena sunt omnia & letifera, græce δηλητηρεα, quorum prophylacticon fuerit neperā quotidie degustare, & ex Stratonis medici sententiā xx. ruta folia cū duabus nucibus, totidemq; ficibus ac sale. Ex Aselepiadis uero: baccas iuniperi cōtusas, melisq; cōmixtas, nucis ponticæ magnitudine, ex melicrato statim à balneo potare. Sumpto autem ueneno remedium quod alexipharmacum uocant: Ruta seminū grana nouem tria & ex aqua pota. Sed ante omnia uomere necesse: prouocabitur autem oleo tepido haustio, uel butyro ex aqua calida, uel malua decocto ex oleo. Post uomitum raphanos plures edendum, uel tritos aqua tepida bibendum. In tennes quædam partes cōuertuntur, id est, λεπτομερῆ, ut abrotanū, uitex, sandix, anthemis, aristolochia, arnoglossum, aromata omnia, deniq; odorata, calidaq; & acuta. Ex animalibus uero pisciculi ex petris, auiculæ ex montibus: animalia cætera, si agitata exercitataq; prius fuerint: siccoribusq; cibis magis q; humidioribus nutrita: è piscibus uero qui molliore sunt carne: duri aut uiscosi minime salubres. Mel quoq; & oximel maxime tenuant. Crassi rursus humoris, id est, παχυμερῆ sunt Crassa magni pisces: conchæ omnes, anguilla. Ex carnibus, suilla, bubula, ceruina, hepar, renes, testiculi: Caseus omnis, præsertim uetus, lac, oxigala, protogala, oua si ad cōcretionem usq; elixant, & assata multo magis: castaneæ, cariotides, bulbi, fungi, cucurbitæ, citri caro, uina dulcia, magisq; nigra & pinguis & noua: deniq; panes improbi. Quæ quidē omnia robustioribus cōueniunt, qui & exercitatione multa & somno immodico cōcoquere sunt apti. Emollientia, id est, ἄδυντα omnia calida, ut adipēs, oleum, & his similia. Durescūt partes ob siccitatem, ob plenitudinem, ob concretionem. Primo modo ex humore resoluunt: secundo purgatione, tertio ex calore mediocri, si cōcretio ex frigore fiat: nā uehemēs calor concretionem facit maiorem. Sunt item ἐπιλυτικά, id est, expulsiua: ἢ ἐλυτικά adtractoria, Expulsiua quæcunq; sunt tenuantia & dulcia: ueluti orobi, faba, ordeum, lupinum, testæ cōcharum. Adtractoria testudinū cinis, serum lactis, mel, amigdala, anagallides, asparagus, pepones, porri, ouī album, narcissi bulbus, hyacinthus. ἐπολυτικά, id est, obducentia sunt mediocriter calida & obducentia densantia: nam calida uehementer scabrositatem pariunt: præterea cepa, allium, oleū irinum. Cohibentia tumores, elateriū, cucurbitæ syluestris radix, ochra, mandragora, testæ concharum torridæ, lapis amatites contritus, faba, aris squama. Attrahunt autē ad summum tumores ma Cynosbati folia, betæ radix, mentastrum, lysopum, origanum, linosperma, asphodeli radix: præterea acuta omnia & amara. Diaphoretica natura calida existunt, sudorem excludunt, sanguinem tenuant, poros rarefaciunt, urinam prouocant, id est, diuretica: deniq; stypticis in omnibus ferè contraria: huiusmodi sunt abrotanum, agaricum, adiantum, argilops, artemis, daucōn, altea, sambucus, oleum dulce, cyminū, thalsia, arundinis folia tosta, cumina

brassicae folia, Malua syluestris, oleum rosaceum, ruta, pix, porrum, caseus uetus, steretia, hyoscyamus, testudinis cinis & caro, ficus arida, beta alba, samplicum, sales, nitrū, omnis adeps, sterco omne. Adstringunt autē oleaster, iuncus, apium, semperuium, papauer, cytisus, cenanthe, brassica bis cocta, spongia tosta, Rhamnus, aloë, urtica, coccū, glans, nymphaea, cariotides, ouitellus coctus, pasturus, hippuris, sanguis cōcretus, cyprius, multa q̄ praeterea alia. *ἰσφρακλικὰ*, id est, apertiu: pitilana, tilis, melopepones, faba; cicer, praesertim nigrum, betarum succus, bulbi, cepa, allium, porrū, ficus arida, amygdala, raphanus, caparis, mel, oximel, uinū tenue ac uerus. *ἰσφρακλικὰ*, id est, obducentia sunt omnia ferē dulcia ac spleni hepaticq̄ aduersa; ut palmulae, farina triticea in aquatilibus quae uocantur mala coderma & ostracoderma. *ἰσφρακλικὰ*, id est, uentrem mouentia. Brassica, oliua conditanea ante cibum; lac liquidum, carnes animalium iuenu: malua, beta recens cum melle, pepones, melopepones, ficus, uua, mora; iuglandes recentes & siccae in aqua reuirescentes: pruna recentia. *ἰσφρακλικὰ*, id est, uentrem adstringentia, brassica bis cocta, pruna pirae acerba, sorba, oriza, farina ex uino epota, panicum, milium, caro leporina, granata austera; uinum austerū. *ἰσφρακλικὰ*, id est, difficili cōcoctione, sunt caro haedina, bubula, ceruina, hircina, suilla; anseres praeter quā ala, palumbi, turdi, pauones, turtures, anates, uentres omnium uoluerū. In animalibus quoq̄ uulua, hepar, aures, cauda, uenter, cerebrū, cochleae, phaeolus; cicer, lens, lupinū, milium, panicū, pastinaca, acerba omnia, castanea, palmulae, nuxes, holerū radices omnes simul cum ipsis holeribus, praeter quā laetuca & intubum; uinū crassum ac recens. *πρωτοτροφικὰ*, id est, ualde nutritia; uis domesticae caro, ceterū bubulum; testes, cor, medulla, ala anserinae & gallinaceae; uolatiliū uentres, cochleae praesertim bis coctae, legumina ferē omnia, & quae sunt crassi humoris; praeterea omnia *ἰσφρακλικὰ*, id est, quae difficile corrumpuntur, ut sunt pauones inter aues; in aquatilibus uero malacoderma, ut ranae, grāmari, cancri, & huius generis. Augent geniturā omnia *φυσώδη*, id est, infantia & calida; maximeq̄ nutriunt uua, faba, ficus recentes, faryriū & his similia. Continent aut uenerem, ac tardant omnia frigida ac densantia, ut laetuca, cucurbita, atraphaxis, mora, melopepones. Siccantia uero quanquam calida, minime genituram augent, ueluti ruta; sicca uero ac frigida tanto minus, ut nymphaeae radix.

PROGNOSTICA TEMPORVM

In plantis ac sationibus, & lunaris ratio, & temporū prognostica dignoscenda. In prima errare nō est, ut in his quae serimus & augeri uolumus, luna crescens adhibeat. In his aut quae demetimus deficiēs. In ipso quoq̄ coitu plurima ex sententia Columellae coalescunt. Varro etiā eos qui luna decrecente attenduntur, fieri confestim caluos dicit: quare accepimus Tyberiu Imper. in capillo tondendo eam obseruasse. Quin audent mathematici dicere, nō defutura ei animi tristitiam, qui unguis seu crines luna adfecta inciderit: quod mihi quidem minime persuadent. Prognostica uero ex Virgilij Georg. singula ad pluias, uentos, & tranquillitatē ordine deprehendit. Illa tamen generatim ante omnia animaduertenda, quae autor quidam graecus describit. At enim ex ortu occasuq̄ signorum caelestium plurimū cognosci oportere, sed praeter caetera solis & lunae. Primum enim temporū diuisiones aequales inspiciedae, ex quibus annus, mensis, & dies quis futurus deprehenditur. Verbi gratia. Annū diuidit ortus Pleiadum usq̄ ad occasum earū. Idem & tropica & aequinoctia faciunt. Nam qualis temporum constitutio fuerit Pleiadibus occidentibus, ita plerunq̄ fuerit usq̄ ad tropicum hybernum: Inde uero ad aequinoctium: Inde rursus ad Pleiadum ortū: hinc postremo usq̄ ad Pleiadū occasum. Eadem quoq̄ ratio mensis in lunae coitu, plena, octaua, quarta, tam crescentis quam decrecentis. Eodem modo dici partes oriente sole, mane, meridie, crepusculo, sole occidente. In his igitur terminis mutatio plerunq̄ fit ad terminum usq̄ alterum. Praeterea quū sol nouum ingreditur signum, magnum in toto illius cursu momentum habet.

R. VOLATERRANI COMMENTARIORVM VRBANORVM LIBER XXVII. DE METALLICIS

VNC ad metallica transeundum, quorum Aristoteles in libro *ij. Meteororū* causam dicit esse exhalationē sub terra. Quae sicca est, *τηκε*, id est, liquabilia generat, ut alumen, sulphur, arsenicum, lapidem. Aut humida est, & fulilia aut ductilla procreat: ut aurum, argentum, ferrū, & huius generis similia. Theophrastus uero ait in libro de lapidibus. Quaecunq̄ sub terra fiunt, aut aquae plurimū aut terrae retinent. Aquā retinent metallica, ut aurum, argentum, aes, ferrum: Terram uero lapides, & quaecunq̄ lapidibus constant. Ex his igitur, quae plus aquae continent grauiora sunt quam quae e terra sicciore, ut ferrum grauius lapide, aurum uero ferro & aere. Praecipuam inter haec gratiam Plin. auro tribuit, non ob pulchritudinem: quando argentum clarius, *De auro* dieiq̄ similis splendore est: sed quod ex omnibus unum igni resistat, in coq̄ potius perficiatur. Altera causa, quod minimum usu deteritur, quū ceteris metallis manus sordescat, decidua continuo materia. Praeterea salis aceti q̄ succis rerū domitoribus resistit, nulla ruginē absumitur. Nec aliud laxius dilataat aut numerosius diuiditur in bracteas, in strigiles, id est, paruas massas, in minuta etiam ramenta. Deinde necur, textur, sine alia materia. Placas Romana Hispanaq̄ lingua, selibiales auri purgatoris glebas Varro ait uocari. Plin. *Placas* nius uero palacas massas auri in puteis repertas, quatuor & amplius librarū pondere, quas alij, inquit, Palacranas uocāt. Hadrianus Imper. dicere solebat, plus esse auri in rerū natura, quam reliquorum metallorum, uerum in bracteas uestesq̄ uariaq̄ ornamenta absumi. Annulus ex auro manū sinistrae Romanis adhibebatur, qui distinguebat equitē à plebe, sicuti tunica senatum. Aurum factitium ex auri pigmento fit. Foditur apud Indos à Grypius & formicis. Apud Delmatas Neronis tempore, nūc in Pannonia censetur. Aurca corona triumphantiū erat, & aurum Coronarium apud Spartianum erat pecunia collata in sumptus diadematis & coronae noui principis. Auro Theatrū Nero in unū diem operuit, quod monstrauit Tiridati Armeniae regi. Auri glutinū Chrysolocolla, sicuti Argilla terro, Cadmia aëris malsis, Alumen laminis, Resina plumbi, Stannum aramentis, Stanno uero argentum. Nummū aureum, iam inde usq̄ ad Iustitiani tempora non licuisse omnibus eundi sicuti hodie, autor est Procopius. Argentum foditur in aurarijs, in quibus & argentum uiuum. Quae uomica est quaedam liquoris aeterni: uenenū rerum omnium, omnia exedēs: cui supernatant omnia praeter aurū, quod unum ad se trahit. Hydrargyrium in uicem argenti uiui Plin. li. xxxiiij. facere docet. Inuenit in eisdem uenis lapidis candidi, quae Stibia aliquid, nonnulli Alabastrā uocant, nō tamen lucet. Fit & in eisdem quod dicitur argenti spuma. Genera eius tria, Chrysites, Argyrites, Chalybites. Spuma tantū à Scoria distat, quantū à fece spuma. Est em̄ Scoria sex ois metalli. Reperit & Miniu in eisdē uenis. Plin. Argēteo nummo ante Pyrrhi uictoriā non sunt usi Romani: cum x. pondo argenti possidentes tūc à Censoribus notatos fuisse Liu. sit autor. Quo deinde luxus uenit: Curio postea ludos scena argentea fecit. Sed & quod foedius religioni, nostra aetate Petrus cardinalis S. Sixti ordinis Minorū, c c c. pondo argenti facti in conuiujs ostentabat. Genera eius tria, candidū primū omnium, deinde ruffum, postremo nigrū. Est aliquod experimentū adulterini, si adhibitū hominis ori, ex anhelitu protinus sudet, nubēq̄ discutiat. Argentū & aes pro pecunia intelligit, & exargentare, in pecuniā redigere apud Cic. è graeco deducit uocabulo *ἄργυροζαυ*. Anaglypha uocant argentea in asperitatē excisa. Aes ante aurum & argentū in usu fuisse, indicio sunt Stipis autoritas & aera militū, & Tribuni Aerarij & Aerariū: & Oberati, & collegiū Fabrorū arariorum tertio instituto à Numa ordinatum. Genera eius Corinthiū, Deliacū, Aegineticū, Cyprium. Sed & Sallustianum & Liuianū in Gallia, utrunq̄ à dominis appellatum, alterū ab amico, alterum ab uxore Augusti. Praestantissimum in hoc genere Aurichalcū, quod ait Plin. iam suo tempore cepisse desinere effoeta tellure. Meminit Orichalci Apollonius in Argonautis, de quo eius enarrator graecus sic ait. Orichalcū species est aëris à quodā Orio inuentore cognominatū. Aristot. aut in *μεταλλικῶς* dicit, huius neq̄ nomen, neq̄ speciem inueniri, sed tantū à quibusdam imaginari. Meminere etiā eius Siclichorus & Bacchilides. Hoc igitur ex argumento est factitium, quod hoc tēpore Lotonem Italici uocāt, non fossitū, sed factitium, in Britannia & Gallia *(tingunt)*

De auro

Placas

Auri glutinū

Nummus

aurus

De argento

Argentum

uiuum

Hydrargyriū

Stibia

Argēti spuma

Scoria

Minium

Argentus

nummus ante

Pyrrhi uictoriae

non fuit

adulterini

experimentū.

Ex argentare

Aurichalcum

Orichalcum

Aurichalcum

factitium no-

num inuentū

(tingunt enim aes lapide quodam rufo eius regionis peculiari) in ahenis conflatum. Plin. item dicit aes album reperiri, & alterum stauescens ex auri natura. Præterea aes præter uenam è duplici lapidum æroforum genere exprimi, quorū alter Cadmia, alter Chalcitis dicitur: hæc tantum differentia, quod alter è subdiali petra creditur, alter Cadmia ex obruta. Pompholicem quoq; & Spodion in æraijs metallis inueniri. Differentia quod Pompholix Arabice Tutia dicit, quæ bullæ modo testis formæ adhæret. Crassior uero materia & nigrior, quæ infernis partibus adhæsit, uocatur Spodiū. Aeris item Squama, & Rubigo, & Scoria ad multas aptæ medicinas & usus. Cum persicitur in panes redigitur. Aes collectaneum Plin. uocat ex usu. Dicit etiā Electum ex auro & quinta aeris parte fieri. Home rus Menelai regiam ex electo dicit fulgentem. Est & electrum succinum, ut postea dicitur. Stannū plumbum uic aut sua proueniunt uena, aut cum argento nascuntur. Est enim Electrum plumbum album & nigrum, alterum sine altero inter se glutinari nō potest. Stannū apud insulas Calsiterides in Hispania estodiebatur, ab eius nomine appellatas. Nūc ex Britannia exportatur. Stanno ahenia illinuntur, quod saporem gratiorem reddant, simul & compefcant rubiginis uirus. Fiunt & ex eo specula. Adulterat quoq; ex ære & plumbo albo. Præterea illitū aceto & alumine colorem æreum reddit. Molybdæna materia similis plumbo. Ferrum ex Bilbili & Cantabriæ maritimis montibus: ex Italia quoq; Comensi, & ex Illua laudatur à Plinio. Optimū ærosum, fragileq; est, quam præstantiā tribuit aut loci natura in Noricis, aut aqua ut Sulmone, aut certe temperatura. Nucleus enim ferri coquitur ad indurandam aciem, ex quo Aciaiu Italici uocant. Strictura uero & in hoc genere appellatur ex eadem causa, à stringenda uidelicet acie. Traditur & ferrum sanguine humano, si quando tinctum, celerius rubiginem sentire, ex Plinio. Ferrum conlatile Glaucus Chius teste Pausania fecit, qui ex eo statuam primus finxit.

Cadmia
Chalcitis
Pompholix
Spodion
Aeris Squama
Rubigo
Scoria
Electrum
Stannum
Molybdæna
Ferrum
Strictura

DRELIOVA ueniā fossilia, in quibus rarior materia ac liquabilior, plusq; aeris, hoc est, fumosæ euaporationis inest, ac primum quod græci χαλκανθου Chalcanthum uocant. Plin. uero XXXIII. Atramentum sutorium. Italici uic treolum appellant, diuersum ab atramento, quod Celsus scriptorium, Vitruuius librarium nominat. Eiusdem etiam generis & Sori & melantheria siue melanthiū est. Fossile ac factitiū esse Plin. dicit, fieriq; in Hispania in puteis habentibus id genus aquæ. Decoquitur aqua mixta dulci, pari mensura, & in piscinis ligneis funditur, in quibus transtra & restes dependentes ponunt, super quibus adhærescit modo uic uitreis acinis exceptū: liccat diebus xxx. color caeruleus est ac nitens, utilis tingendis corijs. dicit & alijs etiā modis fieri. Dioscorides dicit chalcanthū esse humorem pluribus modis & generibus concretū. Esse πλακωνδου, id est, stillatitiū, quod guttatim ex humidis & cōfractis locis stillat. Esse & πυκνου, id est, concretitiū, quod è speluncis coit. Tertiuū εφθου, id est, elixum: è uena enim excerptū cum aqua decoquitur, deinde in uasa transfunditur: hoc enim concrefcit diuersa specie. Optimū graue, densum, lucidū est, usus eius ad sulloniā. hæc ille. Inuenitur item hodie in agro Volaterrano copiosum circa lacunas, fumo, spirituq; ferente erumpens, redigiturq; in panes & mercis gratia exportatur. Melantheria siue Melanthiū, & hoc de genere uitreolis inuenit in terræ superficie, ubi æs præsertim extrahitur. Inuenit quædā fossilis in Cilicia & alijs quibusdā locis. Excellit quæ colore sulphuris leuis & pura, fit & statim nigrescens ubi aquā attigerit: uim habet causticā eandem quā Myfi. Appellat enim græci μύσι & σόει, nō procul ab his generibus supradictis. Fiunt em̄ ex lapide Chalcitide. Sori Aegyptiū maxime laudat, grauius olfactu, attritu nigrescens, & spongiosum: uomitiones olfactu mouet. Myfi accipiendum Cypriū aureo colore, durū, & in fractione stellis quibusdam micans, Aegyptiū & hoc excellit. Hoc aut̄ miscet qui aurū purgāt. Vis eadem in medicinis ei quæ & Chalcitidi. Chalciten uocant lapidē, ex quo æs extrahitur, ut supra cōmemorauit. Elige aureo colore ac friabilem. Hæc ferē ex Dioscoride. Alumen græci σπηλαιον uocant: uis eius stringendi & tingendi. Inuenitur albū & nigrū, præterea liquidum & spissum. Liquidum fit ex aquæ limo, hoc est, terræ astuantis natura corruatū hyeme, æstiuis solibus induratū. Concretum alumen græce σχισθου ob capillamenta quædā canētia quæ apparēt, fitq; ex lapide, ac τεχνην ppter ea dicebāt, inueniebātq; in Aegypto, ac in Melo insula & Macedonia. Dioscor. & Plin. Nūc uero foditur nuper inuentū plurib. in locis in Hetruria, apud Forum Claudij, præterea in agro Masiano & Volaterrano, sed Volaterranum

Chalcanthū
Atramentū
Sutorium
Scriporium
Melanthiū
Sori
Myfi
Alumen

Volaterranum iam desit. Fit aut̄ hoc modo, Coquitur gleba in ahenis. Deinde in piscinis ligneis liquatum demittitur positis transtris, quibus alumen concretū adhærescit. Sulphuris genera quatuor, unū quod Apyron uocant, nascitur & glebosum, translucentq; & uret. Alterū appellant Glebam sulloniā, tantū officinis familiare. Tertiuū Aegulam, cuius usus tantū ad suffiendas lanas, quoniam candorem tantū mollitiemq; confert. Quartū ad lychnia conficienda potissimū, nascit in insulis Acolijs & Melo insula. Nunc uero & in agro Volaterrano extrahit fossilis gleba, igneq; persicit, in fistulas redigitur auri coloris. Bituminis quoq; proxima sulphuri natura, cū ardeat uice lucernarū, & uicem calcis Babylonijs muris dicitur suppedita esse: græci ασφαλτυ id dicitur liquidū, πικρασφαλτυ uero ex glutinopis & bituminis, reperitur in Syria & India. Naphthe item Plin. bituminis genus dicit. Sandaraca insuper & Arsenicū inueniuntur in aurarijs argentarijsq; metallis, & ex eadē penē materia. Sandaraca melior quo magis rufa ac pura friabilisq; & sulphur sapiat, ut earum & coctione qua Arsenicū est em̄ Arsenicū optimū aureo colore, ac squamosum. Ex Dioscoride & Plin. Sandaracā hodie uernicem uocari quidā affirmāt, fieriq; etiā ex resina arboris cedri. Vitruū inuentū Plin. hoc modo refert, Mercatores appulsi ad litrus fluminis Beliiuxta Ptolemaidē coloniā cortinis in litore paratis super nitri glebis epulādī causa, arena forte permixta nitro, uitruū genuit. Deinde officinæ ceptæ, & aliud statu figuratur, aliud torno teritur, aliud aliter celatur, tingiturq; opere obsidiano. Obsidiana em̄ uitra appellatur ab Obsidio quodam inuentore circa Augusti tempora, nigra primū, dein rubentia, alba, murrhina, hyacinthina, sapphinea, omnibusq; alijs colorib. nec est ulla sequacior materia, aut etiam picturæ accommodatior, siue ad uasa potoria, aut escaria, aut in parietibus uice speculorū. Maximus tamen honos in candido translucēte, proxima crysalli similitudine. Vfus uero ad potandū argenti & auri metalla pepulit. Tingunt & in hoc genere calculi, quos abaculos uocant, pluribus modis uersicolores. Excogitatū Tyberij tempore ut uitruū flexibile esset. Inuentoris officina penitus fuit abolita, cum metallis preciosis detraheret. In hoc enim genere precii facit fragilitas, hæc Plin. Nūc eadem arte uitra Muraria nostrum appellat seculum ex loco prope Venetias, ubi nobilis corū officina. De uitro Theophrastus licait, καὶ ὁ ὕαλος ἐκ τῶν ὑαλιδος, διτινες φασιν, ὅτι αὐτῶν πικρασφαλτυ γινεσθαι τῶν δὲ τῶν χαλκῶν μίγνοντι. πρὸς γὰρ τῶν τεχνικῶν ἐκ δὲ αὐτῶν ἐκ τῶν εὐθησῶν, ὡς ἐστὶν ἡ ἀλλήλων ἕξις ποιεῖν διάφορα. Et uitruū, quidam dicunt, ex hyelide, & ipsa densitate fit maxime una ære mixta. nam præter quod liquefcit & cōmiscet, uim habet superfluā, ita ut pulchritudine coloris faciat diuersitatem. Sal aut̄ natiuus est aut factitiū, prior efficacior secundū Dioscoridem, ut in Indiæ monte Ormeno creditur renascens. Apud Cypriū sal hammoniaca appellatur, quod in arena reperitur. In Chaonia excoquitur aquam fontanā, refrigerandoq; salcm faciunt teretem neq; candidum. Tarentinus candidior sic catur in quodā lacu. Nunc in agro Volaterrano præstantissimus ac candidissimus omniū fit, toti Hetruriae suppeditans. Aggeritur ex puteis altissimis aqua & in cortinis plumbeis decoquitur, paulatim in sal densatur & extrahitur, unicum relicum illi populo uectigal. Ancus Martius rex Salinas primus instituit, deditq; populo congiariti salis modiorum sex milia. Sale ueteres uice pulmentarij usos fuisse autor est Varro. Esitasse enim sale cum caseo in prouerbio est. Ex muria, id est, aqua salsamentorum fit etiam sal. Hodie quoq; candidissimū faciunt è sale marino in ahenis decocto. Nitrum lapis est, sulphuri cōmixtum natura proximum salt; probatlo ut sit tenuissimū, maximeq; spongiosum, fistulosumq;, & album. Nitratia nihil aliud producant, quum salinae etiam herbas. Aquæ nitrosæ pluribus in locis reperiantur, non tamen uim densandi habent. Apud Epirū sit eodem modo quo sal, nisi quod salinis infundunt, quod uocant ἀφρόνισου, id est, spumam nitri. In Asia in speluncis distillantem colligunt, in alijs item sit locis. Hæc & nitrum uim habent similem salis, aliquid quantulo maiorem, densandiq; ac tingendi naturam. Quod sit apud Medos nitrum, uocant halmigara, apud Macedoniam Chalostricum. Sal & nitrum sulphuri concoctum durificat in lapidem. Ex Dioscoride & Plinio. Ex nitro enim hodie puluerem præparant, inflammandis, impellendisq; instrumentis bellicis aptissimum, igni quamuis minimo adhibito, nouo sanè inuento. Arcesita genus gummi apud Colchos ex petris colligitur. Dionysius poeta, πῆτρας, ἐκ φόνου ἀφῆγῆα ἀρκισίτην id est, petras, quæ producant non lucidam Arcesitam.

Sulphuris
Bitumen
Naphthe
Sandaraca
Arsenicum
Vitrum
Vitra Obsidiana
Vitra Muraria
Ancus Martius
Salinas
Salmis
Nitrum
Spuma Nitri
Halmigara
Chalostricum
Puluis ex Nitro
Arcesita

De pigmentis

IGMENTA, aut fiunt aut nascuntur, Nascitur Sinopis, Rubrica, Parætonium, Melinum, Eretria, Auripigmentū: cætera finguntur. Præstantiora quæ in metallis reperiuntur. uisiora sunt Ochra, Cerussa usta, Sandaraca, Sandix, Syriacum, Atramentum. Sed rursus hæc & si qua sunt alia repetā. Sinopis à Sinopi Ponti ciuitate uenit. Tres eius species, Rubra, minus rubra, & horum intermedia, quam Rubricā esse quidam uolunt, Græce *φουδρα*. Hanc in precio uisille Troia nis inde temporibus Homerus testatur, qui Rubrica naues illitas commendat. Minium Græce *μινος* effoditur ex argentarijs metallis, colore item rubro, magnæ apud antiquos autoritatis. Hoc siquidem inficiebantur Iuppiter & triumphantes. Cinnabari *κιννάβαρι*. Sic enim in Libya uocant sanient Draconis sanguine peimixtam elephantiortū in pugna simul morientium, autores Dioscor. Plin. De Cinnabari Theophrastus. *τινεις δει τε μιν αυκοφεις, το εστι ιβηριαν σκληρον σφοδρα εν λιθωδεις, ετι εν πολεως εκ κρημων, ο καταβαλλουσι περι ουσου, το η λευκω δρυασιαν εστι εφισ μικρον, εστι ονος πιπτα, μινονδ' εστι αμαυρον, ο σκληροισι λαμπεριζου καθ'αυτην ο λευκος, id est, Nascitur autem naturaliter, quod in Iberia, durum admodum & lapideum, & quod in Colchis, e præruptis saxis, quod deijciūt sagittarij: quod ex Epheso, parui lucri, in uno tantū loco est fluens, quod colligūt splendens uelut crotū. Purpurissum Græce *αυδραεικος*, inter ea quæ ob magnū precium à domino pingenti datur, ut ait Plin. ex Creta fit argentaria, cum purpuris pariter tingitur. usus eius plus imus inficiendis mulierū uultibus, proq; minio à tullonibus accipiūt. Hæc omnia rubri sunt ferè coloris. Sandaracā & Ochra luba tradit in insula maris rubri Topazo nasci, sed ad nos nō uelut. Quomodo aut fiant, supra narraui, simul & arsenicū. Nam hæc & auripigmentū & sandix, ut scribit Plin. fit, quanquā Virgil. Sandicem herbam intelligere uoluisse uidet in Bucolicis, quæ colorē eundem retinet. Melinū in floribus maxime cōmendatur, à Melo insula unde exportatē appellatū. Alba uero in precio Parætoniū & Cerussa. primū ex Aegypti ciuitate eius nominis uenit, testorij tenacissimū ob pinguedinem. Adultera Romæ cimolia de cocta. Cerussam Græci *φιμιλιον* uocant, cuti mulierū expetitam. Color eius faecitius, modum apud Dioscor. uide, sed breuius apud Theophrastum. *τιθεται γαρ μολυβδης ιππερ εφιος εν παθοις, οτε η λαβοι παχος ηλιου πλασος, λαμβανη η μαλιστα εν ημερας δεκα, ποτ' αυοιγασου. ετα αποξυσου, ωσπερ δρυωτα τινα απ' αυτου, ετι παλιω, εως αν καταναλωσωσι, το δ' αποξυομθη εν τριημιον τειοσει η αφηοσει αει, το δ' εχαρον υψιστηνον εστι φιμιλιον, id est, Ponitē plumbū supra accitū in uasis. quando uero ceperit crassitudinem quantā latitudinē (accipit uero maxime intra decem dies) tunc aperiunt, deinde abradunt ueluti sitū quendam ab illo, & iterū atq; iterum imponunt donec absumserint: abrafum uero, in uase rerunt. quod uero extremum subsistit, est Cerussa. Vstam casu repertā dicit Plinius incendio pyrae Cerussa in oreis cremata. Ceruleum quod illi Cyaneū uocant fit secundum Dioscoridem e lapide nascente in aeris Cypri metallis. Theophrastus de Ceruleo. *γρηυ λευκος τελος, ο αυνηπιος, ο σκυειος, η τελος ο λευπος. Plin. tria item eius genera, Ceruleum Atticum, Marmorosum, & Scyriū. ac dum teritur in quatuor dicit mutari colores, in candidiorē, nigriorē, crassiorē & tenuiorē. Hoc hodie Ceruleum ultramarinū Italici uocant, Indico multo preciosius, quanquā Indico magnā Plin. suo tempore dicit autoritatem fuisse, ex Indiaq; asportari arundinum radicibus spumę ac limi modo adhærescens. Nunc sanē uilius conspicimus uenire. Ita pleraq; dei prouidentia uberius aras suppeditauit. De Indico Dioscorides. *εν διης λιθος αυροφους, οιοσ εκβλασημα ενδωρ καταμωων. το δε βακιου εστι, επενθισμος ποσφουρος, εταωρεμνος τοις χαλκιοις, ον η ποσφουρος exsiccat, id est, Indicus lapis naturaliter nascēs, quale germen Indicarum arundinū; quod uero tinctile est olens, ruber, purpureus, alteratus à malis uiris, quæ detrahentes, &c. Armeniacū ex lapide fit ex Armenia aduecto Chrysocollæ modo infecto, optimum quod maxime uiride, cōmunicato postea colore cum ceruleo. Et uiride ex uisilissimis, quod ait Plinius Appianū uocari, haud diu repertum ex Creta uiridi. Chrysocollam lotum mentitur. Chrysocolla enim humor est in puteis per uenā auri defluens. Crassescit limo rigoribus hybernis usq; ad duriciē pumicis. Laudatior tamē in ararijs Cypri & περασιζα, id est uiridescens, ut ait Dioscorides, uisior in aurarijs & argentarijs metallis: usus eius ad auri glutinum. Narratur ab eisdem autoribus, terræ quædam tam coloribus quam medicā****

medicamentis aptæ, inter quas Samia, Cuius, ut ait Dioscorides, duplex genus: quædam uo Samia terra catur *σρωπιου* altera *ασηρ*. Prioris laus ut sit recens, leuis, linguæq; glutinosa. Altera globo Chia sior & candida. utraq; uritur & lauatur. Chia alba & cinerea præfertur in medicina, quæ si ære Selinusia producatur melinum reddit colorē. Selinusia lactei coloris, testorij bona. Phinites eretriæ Phinites simillima. Cimolia quædam alba, quædam purpurea. Melia colore melino similis eretriadi, fri Cimolia cu aspera, & sonanti limilis. Præterea Creta uarij & generis & loci. Sarda, rubrica, argenta Melia ria, uiridis. Puluis item Puteolanus duratur in lapidem ad multa utilis. Gypsum Tympheti- Creta rum laudat Plin. ab oppido Tympho. de Gypso Theophrastus sic ait, Gypsum plurimum Sarda in Epiro effoditur. In Phœnicia autem & Syria fit, & in Thurijs, & Perrhebia; natura eius la Rubrica pidior quam terrestrior. Colla græcū est uocabulum. Hinc Xylocolla, quæ optima ex pelli- Argentaria bus bubulis. Nigra minus probatur. Ichthyo colla ex uentre Ceti præstat, quæ in Pario fit. Viridis Sarcocolla lachryma est arboris, quæ uenit ex Perside, de qua inter frutices, & item Chryso Puluis puteolanius colla, de qua paulo supra narraui. Ex Dioscoride.

DE LAPIDIBVS,

ARMORVM cælatores primi Dipœnus & Scylus Cretenses apud Sicyo- Colla nem fure, ubi uena Marmorum nobilis erat. Hinc innumerabiles secuti, inter Xylocolla quos Praxiteles ætate Pompeij magni. Ante uero multos annos Phidra fuisse Ichthyocolla constat. Ex quo ea Romæ in scriptio in equis illis marmoreis menticos titulos Sarcocolla ostendit horum duorum. Sed & Plinius inter opera Praxitelis ea Romæ non Chrysocolla commemorat. Cor. Nepos tradit Mamurrā equitem Romanum, præfectum fabrum Cæsa Mamurra ris in Gallia, primum domum suam in Cælio monte marmoris crustis operuisse. L. Crassus eques Romæ orator primus marmor peregrinum Romam aduexit, Hymettijs columnis domum exor- nus primus nans. Quamobrem à M. Bruto Venus Palatina appellatus. Lucullus ex Aegypto marmor domus mar- atrum introduxit, appellatum Luculleum. Est & Numidicum, Carystium, Parium. Lunense more incru- uero circa Plinij tempora repertum, ut ipse ait, nunc Carrariense appellatum. In ædicula Ro stauit mæ prope Basilicā S. Crucis huiuscemodī est inscriptio. Flavius Successus Tabularius mar L. Crassus morum lunensium. Præterea Tenarium, Laconicum seu Lacedæmonitū uiride, Synadicum orator rubens. Tophum lapidem græci *τοφου* appellant. Plinius Porus ait lapis topho similis est. Marmor Et inferius. Minus ponderosus est qui tophus uocat, marmor Pario similis. Silix sicut & Luculleum thophus diuersi generis reperitur. niger, rubens, albus, ut circa lacum Vulfiniensem. Tiburti Numidicum nus ad reliqua fortis, calore disilit. Ophites, ut ait Dioscorides, à serpentum maculis dicitur Caristium ut nigris, aut albis, aut aureis uariatus lineis, contraq; serpentum morsus ualet. Porphyrites Parium in Aegypto rubet, candidis in eo interuenientibus punctis, ac propterea Leucostictos ap- Lacedæmo pellatus. Synadicum item rubet, quem ipse cœuentauit maculis lucentibus Arys, ut ait Papi- nium nius in syluis. Hunc sepe in uinis Romæ uidemus uenis rubentibus & albis. Basaltes in Ae Lunense thiopia ferri & colore & duritie, ut Plin. Orpheus græcus author ponit Sideritem lapidem Synadicum à ferri duritie in montibus reperiti, forma rotundum, colore nigricantem, præterea asperum Tophus & uenis quibusdam ac lineis perfusum uim quoq; habere cōtra uenena, & parietibus suspen Silix sum leuc puerperium facere. Onychites ex Arabia aduehitur unguis colore, unde etymum Tiburtinus trahit, ad uasa maxime expetit. Dioscorides ait, uerum Onychitem plurimas uariasq; cum Ophites lacteis zonis uenas habere, ex ingratisq; coloribus in unum gratū simul redeunte concentu. Porphyrites Theophrastus uero inquit *το δ' ονυχιου μικρον λευκω ηδη φαιω παλληλος*. Alabastritē inquit Basaltes Plin. cauāt ad unguentaria uasa: nascitur in Aegypto, India, Damasci; probantur mellei co Siderites loris, non translucidū: uitium corneus color aut candidus. Idem, Lacedæmonius ait uiridis, Onychites cunctisq; hilarior est, & Augustus eodem colore undatim crispus in Aegypto, Tyberiusq; Alabastrites eorum tempore repertū. Differunt ab Ophite, quod hic serpentum est similis maculis, hodie Lacedæmo serpentinum uocant, nec nisi parua ex eo reperiuntur columnæ. Duo eius genera, molle nius candidum, & nigricans durum. Porphyriti in statuis minima gratia, tris enim ex eo Añinius Pollio ex Aegypto Clau, Cæsari adduxit, non probata nouitate, splendet in tabulis. Extat Corfites Pauli I I. anathema in hæc urbe exportantes. Corfites *αξ ελ ωγορις*, quod humano capiti sit Corfites similis ac profit. tritus autem cum allio & epotus, contra scorpiones facit; cū melle uentrem purgat, hydropicos sanat, ex oleo quoq; illitus tuberibus medetur, Chrysothrix siue solis la Chrysothrix pis, duplici specie, Alter crystallo præterquā quod quosdam quasi capillos effundit, unde no men habet, Alter Chrysolitho prorsus similis præterquā quod crinis quidam in ipso splen li det. Hæc

det. Hæc Orpheus. Plin. hanc uocat solis gemmam, dicitq; candidam esse: ad speciem sideris in orbem fulgentes spargit radios. Selenites nascitur in Arabia, lunæ nomē retinet, quod noctu inueniatur cum luna crescere: albus est, lucidus, leuis. Ex Dioscoride. Ostracites similis testæ, latus & fragilis, quo utuntur foeminae ad capillos colendos, Aematites discernitur à uenis rubentibus & sanguineis, unde nomen auspicatur: tritus cum melle, ophthalmiis morbisq; oculorum omnibus impositus medetur, ex aqua epotus ad omnia uenena prophylacti con fuerit: præterea digito gestatus uictoriam contra lites omnes, ac gratiam conciliare dicitur. Actites reperitur in nidis aquilarum, sine quo aquilam non parere dicunt, quapropter adligatus grauidis mulieribus continet partus. Ex Dioscoride. Lapis specularis in Hispania reperitur, & in Italia in Bononiensi. Quidam humore terræ glaciari modo crystalli eum tradunt. Ad multa uilem esse nomen causæ ostendit. Magnes lapis ab inuentore appellatus, in India repertus teste Nicandro poeta. Sed & in alijs postea locis uisus. Ex Magnete tholium templi Arfinoes in Aegypto Ptolemei iussu excogitauit Democrates facere, ut simulacrum eius in aere penderet. autor Plin. Theophrastus sic ait, Magnes argento similis colore, foditur in Siphno tribus stadijs procul à mari. Sculptura, tornioq; facilis. Cum in nigro perfunditur, nigrescit simul, & durefcit. Faciunt ex eo uasa & mensas mirando spectaculo ad ferrū in aere sustinendum. Lapis Obsidianus in cauernis Aethiopiæ foditur, ab Obsidio inuentore, atricoloris. Cuius supra in uitro mentionem feci. In hoc genere putauerim lapides nigros quosdam Romæ supra nonnullas aras conspici. Seu potius quem nunc Ambram uocant, huic æmulum dixerim. E Germania is uenit, in mōte inter Austriam & Bauariam repertus: inuenitur & albo luteoq; colore in extrema Germania Sarmatis uicina. Inter Basileam quoq; & Argentinā appellatus Chalcidionius, qui Murrhino à ueterib; tradito q; simillimus uarietate uenarū apparet. In hac item parte extrahitur & Diasprus rutilo colore interlucentibus punctis. Hisanē omnes simul cū uitro Muranio è Venetijs aduecto, ac alto diuersi coloris, quod in sylua hercinia prope Boemiam fit, in eadem Germania ad usum religionis in paruos calcuolos pertusos, ac in lichs confertos interpolantur, unde quoquo uersus mittuntur. Cotes Olea riq; & Aquariæ aciendo ferro pluris generis, Creticæ, Laconicæ. Coticula lapis, quæ alijs Heracleus lapis in flumine Timoli Armeniæ. Tempore uero Plinij in pluribus locis. Hac siquidem empirici auri argentiq; metalla, cuius sint generis, deprendunt. Melior secundum Theophrastum subdialis quàm obruta. Pumex græce κίονη de quo Theophrastus sic ait, Errant qui putant pumicem ex incendio fieri. Fit enim spuma maris ad litus eiecta, Differentia in colore, densitate, leuitate. Nigræ in Sicilia, ex Melo insula densiores & grauiores.

DE GEMMIS.

DE INCEPIS de gemmis. Nam ut supra narraui, Theophrasti ex sententia quæ & Aristotelis: sicut metalla plus aquæ humorisq; retinent, & ideo conflantur: sic lapides terræ siccatæq; materiæ sunt, & ideo minime cōflantur. Gēme igitur ex pura planaq; materia constant, per defluxum aut distillationem quandam secreta, ac seu per calorem ut Murrinū, seu per frigus ut crystallum cōcreta. Et quo quæq; plantiores splendidioresq; sunt, eo maiorem in distillatione purgationem demonstrant. In uniuersum uero gēma omnes, aut nitent, neq; translucent, ut Murrina & huius generis: aut nitent & translucent, ut crystallum, adamas, & his similes. Harum uitia sunt, capillamentum, sal, plumbago. In his uero quæ non translucent, uitū est, si aliqua in parte lucebūt. Distinguit in super genus sexu. Foemina inferior uirtute & hebetior. Sunt & quæ uocantur apyroti, quæ postea dicentur. Adulterantur omnes uitro factitio, sed facile à mangonibus & peritis, cum pondere, tum rebus alijs deprehenduntur. Dum auro adligantur, alia alijs braçeis auri, argenti, diuersorumq; colorum sublinuntur. Indicatura præterea diuersa pro libidine cuiusq; maxime principum, precia faciente. Figura item diuersa, quadrata, & præsertim oblonga ualde probatur, quam græci πλάκα appellant. Deinde quæ uocatur Lenticula, postea rotunda, Angulosis minima gratia. Respicitur melius matutino. Quædam scalpuntur in figilla, quæ græci σφραγίδια uocant: quædā in paruas imagines & sculpturas extates, quas Plin. x Seneca item de beneficijs eçtypas imagines uocant. Italici uero Cameos. Quædam aut scalpuntur nequeunt, ut adamas. Poetarū commentum inuentionē gemmarū Prometheo tradit, cuius digitum annulo ferreo, qui saxi fragmentum complecteretur ornauerunt, eius uincule

Vitia gemmarum
Capillamentum
Plumbago
Indicatura generis
marum
Oblonga figura
Lenticula
Rotunda
Angulosis
Eçtype imagines
Adamas
Annulus
Promethei

eula propterea notādo. Traditur & de Gyge annulo, quo circumactio à nemine ipse uidetur. Gemmas plures, quod græci διακρυλλοειδεις uocant, primus Romæ omnium habuit Scæur Dasylochus
rus Syllæ priuignus. Pompeij Mithridaticus triumphus primus ad gemmas & margaritas Romanos mores inclinauit. Sicuti L. Scipionis Asiatica uictoria ad cælatum argentum & uestes attalicas. Sicuti & L. Mumij Corinthiacus triumphus ad æra Corinthia, toreumata, ac tabulas pictas. Quod autem lapilli huiuscemodi uim quandam ad quædam medicamenta retineant: sanè in confesso est apud laterales, medicosq; omnes: quod uero ad superstitiosa quædam & amilia ac magicas potius dixerim uanitates, haud facile concesserim: nec sanè fateri religiosum. Quis enim sana mente non riserit in Achate castitatem. In Sarda lætitiā. In Topazio securitatem, si in sinistro brachio fuerit. In hyacintho maris tranquillitatem, si in ea Neptunus scalpatur. In Magnete uxoris impudicitiam deprendi, si puluillo subijciatur, & illa non quiescat. Ego qui hæc negligenda censeo, nonnulla tamē ex eis referam, ut planè no scatur, quæ de illis fuerit priorum opinio. Murrina mittit oriens: humor est, uti putant sub terra calore concretus, amplitudine paruos non excedens abacos, crassitudine quanta fiant uasa potoria, splendore sine uiribus. Sed in precio uarietas colorum maculis purpureis cædore mixtis: spectatur & in quibusdam arcus instar coelestis. Crystallum uero huic contrarium, quū sit translucidū, & hoc ab oriente è locis frigidis niue ac uehementi gelu concretis. Nam glaciem esse palam est ex græco uocabulo. κρύον enim rigor dicitur. Soli opposita adhibita sicca materia flammam emittit, frigus gestata in aestate creat, renibus suspena medetur. Succinum κληκρον græci dicunt, quod eo nomine solem etiam appellant. Fabula nota, Phaetonis filij sororum lachrymas has esse, è populis apud Padum fluentes. Theophrastus aurem Phaetonem obiisse in Aethiopia, Ammonis ob id delubrum & oraculum. Electrum ibidem gigni testatur λιθον ἄρκουρον λιθυσκλυ. Lapidem effositium libycticū. Dicitq; uim ad se non solum palcas, sed ferrum attrahendi habere. Plinius quoq; ait uasa ex his expetita, nec uirtute, nec pulchritudine, sed tantum conscientia deliciarum. In fantibus quoq; pro amuleto, id est, pro amolendiis fascinationibus adligari, tum contra lymphationes quas malos spiritus Italici dicunt facere. Genera eius plura: candidum odoris præstantissimi: fuluum, cui maior autoritas, translucentibus etiam maior, præterquam si in nimio ardore flagrant, imaginemq; ignis esse placet, non ignem: præterea salernum à colore uini nullo fulgore perspicuit quartum mellei coloris. Reperitur succini genus quod Glessarium (ut ait Plinius) ex insula Britannica appellant. Lyncurium λυγκυριον ex urina lyncis: ab eodem ob inuidiam humani commodi obruta, deinde obdurata in lapidem colore melleo: attrahit & ferri ramenta, ut ait Theophrastus. Corallium, de quo idem autor sic ait, Corallium lapis colore rubens ac teres nascitur cum radice in mari. Plinius autem uirescere in mari gallico modo plantę paulatimq; extractum durefcere, simul & rubescere, adligariq; infantię pro amuleto dicit. Smaragdus in India reperitur, & ut ait Theophrastus, etiam in Cypris arifodinis plurimus, quo utuntur ad glutinum auri, uice Chyfocollæ: nam eodem colore dicit esse, uerū hunc aliquanto crassiores, & in aurifodinis quandoq; reperiri. Quod autem idem autor de Smaragdo regi Aegyptiorum à rege Babylonice dono missio scribit, mirum uidetur. Longitudine dicit quatuor cubitorum, latitudine trium fuisse. In eadem quoq; Aegypto in templo Iouis obeliscū cerni ex eodem lapide longitudine cubitorum xl. Hanc gemmā ferunt magnopere gratiam cōciliare. Quod autem omnibus constar, Catinum ex hoc hodie Genuæ cernitur. Adamantem etymologia demonstrat inuictum esse contra omnē roboris icum, præterquam à sanguine hircino calido. Amethystino uiolaceus est fulgor. Idem, sed diluitor, Hyacintho. huic Aethiopia mittit, ac Chrysolithos aureo colore translucentes, Plin. Topazius inuentu rarus, colore subuiridi, splendore crystalli, bonus ophthalmiæ, ex Orphei descriptione. Plinius autem ex autoritate Iubæ dicit, Topazion insulam esse in mari rubro nebulosam, & ideo quæsitā sepe à nauigantibus, ex qua causa nomē accepisse. Topazium enim Troglodytarum lingua significationem quærendi habere. Iaspis alius Smaragdi similis, alius Crystalli, Cineretis alius & alius sumi propior coloris. Nonnulli lineas albas habent, Assyrii uocantur. Fertur hic lapis pro amuleto, & parienti suspenditur aure, ut citius pariat. Hæc Dioscorides. Carbunculus græce κάρβυλον eius plura genera. Carchedonius, qui è Carthagine Masyliacq; uenit. In dicitur, qui ex India ignis fulgore. Vocantur huiuscemodi sicuti etiam Adamas Apyrustæ Plinio, Theophrasto uero ἀπύροστι & ἀκρωσι, quum ipsi non sentiant iniuriam ignis, pro-
Ii 2 pterea

Crystallum
Succinum
Glessarium
Lyncurium
Corallium
Smaragdus
Adamas
Amethystinum
Hyacinthus
Chrysolithus
Topazius
Iaspis
Carbunculus
Carchedonius

pterea quod nihil humoris penitus retineat, haud aliter, quam carbo & pumex. uerba Theophrasti, ταύτη γὰρ ἀκυσσε ἢ ἀπύρατε σφί, ὃ ἕρρηδι το ὕγρον, id est, Hęc enim inusta & experta ignis, quod aruit humor. Achates uario colore, partem retinens laspidis uitreum, partim Sardij sanguineum, partim uero Smaragdi fulgidum, Quandoq; & arei coloris, plurimum tamen purpurei reperitur. Hęc Orpheus, Plinius uero ait Achatem quondam in magna dignatione fuisse, postea frequentē repertū. Cognomina sibi diuersa adsumit à diuersis aspectibus & causis, Cerachates, Aemachates, Leucachates, Dendrachates arbuscula quadā in situ gnatus, qui gestanti feracitatē dicitur fructuum portendere. Theophrastus scribit Achaten inuentum primum in Sicilia in flumine eius nominis. Aliqua plaga percussis dolores emoluit, certianis maxime quarranisq; utilis. Ossa in aqua feruenti si unā immittatur liquefaciet. Berillus ē Phoenicia uenit, ut Dionysius poeta testatur. φόνη γὰρ πρὸ βολῆ ὀφθαλμοῦ ὀφθαλμοῦ πρὸ τῆς, id est, nascitur in principio intus, Petra ophitæ, uel Nascit is uenas intra fulgentis ophitæ. Sarda, ut Plinius, ut Theophrastus, Sardion nomen cum Sardonyche communicat, reperta primum Sardibus. Hęc rubens & uulgaris gemma, nec ulla translucentium tardius, suffuso humore hebetatur, ut Plinius ait, damnat mellea & testacea. Sardonyx ἄρδονυξ ἄρδονυξ ἄρδονυξ, Quasi unguis in Sarda color. Hęc specie purpuræ dilutioris ac candentis scribitur à Plinio, & apud antiquos in precio fuisse, quod sola gemmarum scalpta cæram non auferat. Dionysius dicit hunc ad corporis custodiam facere, eoq; Athenienses uti dum sol est in ariete; in eodemq; arietem & mercurium cor in manu habentem scalpere. Opalis gemma, in qua diuersi colorum splendores. Aer & purpura pollut, uiriditas Smaragdi deest, magnitudine nucleum auellanae non excedit. Quidam quod amorem conciliare creditur, uocauerit πρὸ ἀφῶτα. Propter hęc gemmam traditur proscriptus ab Antonio Nonius senator, filius eius quem Catullus dolebat uidere in sella curuli. ex Plinio. Gagates legendus, qui redoleat Asphaltum, id est, bitumen, præterea niger, & latus, & leuis. Nascitur in Lycia iuxta ostium Gagatis fluij, unde nomen trahit. hęc Dioscorides. Orpheus uero, Gagates coloris cinerei, latitudine haud magna, uritur uelociter modo picis, fumo eius ac suffitu uenena noxia reptilium abiguntur. Sapphirus σάπφειρος penultima producta, apud Dioscoridem & apud Theophrastum: uero colore proprio cæruleo traditur. Margarita μαργαρίτης lapis Theophrasto appellatur, dicitq; eam ex conchilio gigni simili pinnæ. Plinius autem in capite ferri solitas margaritas dicit, in digitis uero gemmas. Vniones margaritæ dicuntur maiores, quod nulli duo indiscreti reperuntur. Vniones ingentis precij Cleopatram aceto colloquasse in cena quam M. Antonio magno sumptu promiserat, autor est Plinius. Galacites lactei coloris, tritus ex aqua naribus uis adhibitus, olfactu lac extinctū reducet; oculis quoq; humectantibus remedium adfert. Elaphoceratites, quod similis cornui ceruino existat, hoc siquidem trito ex oleo si caluitium obtinet, capilli nascuntur. Nebrites porro similis uiridi. Hoc bacchæ nebride succinctæ ad uaticinandum utebantur. Galazites à febre dicitur liberare. Lychnites cristalli modo fulget, flammamq; in sole emittit. fertur grandinē & omnem in agris calamitatem prohibere. Hystrites tritus & epotus ἠδυσσῶν est, id est, sedans omnis corporis dolores. Echites à uipera dicitur. Hic Philoetis uulnus Herculeæ sagittæ curasse dicitur. ualet & ad omnia uulnera. Lipareus, hunc dicunt ē Syria Memnonem ad Troiam dono Priamo attulisse ad plura utilem: nam Babylonij ad artem magicam diuinationesq; hoc utuntur. In Glyptice, hoc est, scalpendarum gemmarum arte Pyrgoteles princeps, ex quo se uetuit Alexander ab alio scalpi. Secuti deinde Apollonides & Cronius, & qui Augusti similitudinem expressit Dioscorides. In Toreutice, hoc est, scalpendis poculis, teste Pausania, nobiles Athenocles, Crates, Stratonicus, Myrmecides Milesius, Callicrates Laconicus, & qui uocatur Mys, cuius erat scyphus heracleoticus, ubi pictum fuerat excidium Ilij. In plastice, hoc est, cæra uel creta fingere Dibutadem supra memorauimus. Statuarij statuarumq; dignitas his omnibus præstat: hæc nanq; fuerant pedestres, equestres, nudæ, uelatæ, armatæ, hermeæ, colossæ. Nudare hominem græca omnino res, tam ob artis ostentationem, quam ob libidinem reperta: nec sàm Christianos pudet eas passim consecrari, ac in atrijs domorum ponere, ut hoc planè spectaculo matronas filiasq; suas ad impudicitiam inuitent.

Quando

QUANDO PRIMVM ARCHITECTURA EIVSQUE DIVISIO.

APIDES & metallica iure sequitur architectura, quare de hac paucis ratio nabor. Prisca uita, sicuti & reliquo uictu paruo se tugurio ab imbre muniebat, ut ait poeta quidam, Frondibus & culmo uicinarumq; ferarum pellibus, quod sanè conuenit cum sacris libris. Qui uitam patriarcharum in tabernaculis ponunt. Nec mirum, cum hodie quoq; bona mundi pars, gentesq; plurimæ line ædificijs uitam sub dio ducant: pars in curribus, ut Scythæ ferè omnes & Amaxobij: pars in campis, ut Nomades & Saraceni in Africa, qui syluestres uocantur. Pauci igitur in hoc mediterraneo leta arua tenemus, ubi paulatim ingens in rebus egestas ædes reperit & architecturam, cuius diuersas partes diuersos inuenit Plinio placet. Ferrariam Cyclopes. Materia riam Dædalum: nostri uero Noeum dicunt ob arcem fabricatam. Item alios alia. Qui de hac tractauerit, & planè maiorē inter latinos auctoritatē sibi uendicauerit, D. Vitruuius ad Cæsarem Aug. scribens eam fabrica & ratione constare dicit, peritumq; esse oportere Architectum historiæ & graphidos, id est, picturæ: præterea bonum esse uitrum castumq; ac minime auarū. nullum enim opus sine fide ac castitate probari. Architecturæ partes ordinationē quā πέντε, dispositionē quā δέκαται, distributionem quā εἰκοσιταί, cōmensurationem quantὰ συμμετρίας uocat: præterea eurythmiā & decorē ponit: quæ omnia nascuntur ex cogitatione & inuentione. Dispositionis itē partes sunt, Ichnographia, Orthographia, & Scenographia. Ichnographiā intelligit eam quæ circini regularq; rationes cōtinet, ex qua capiuntur formari in solis arearū descriptiones. Orthographia cum partes picturæ monstrantur. Scenographiā siue Chorographiā, seu Scioographiā cum loca, umbras, habitaculaq; pingimus. Aedificia quoq; publica aut priuata, sacra aut prophana, sex requirunt partes, Regionem, aream, partitionem, parietem, tectum, apertionē. Apertio cōstat in uacuo laterali & superluminari, comprehendit enim fores, aditus, fenestras, arcus, & his similia. Arcus integer & diminutus, qui tanto minor, quāto chorda magis recedit à Diametro. Supra arcum diminutum, ueteres arcum integrum faciebant: supra trabem uero arcum diminutū leuandū oneris gratia, ut licet nunc in antiquis monumentis spectare. Ex quo basilica Petri quod trabes his arcibus uacant uidebatur B. Leoni fore ut quandoq; ante tempus collaberetur, iamq; cœpisse inclinare conspiciamus. Trabes enim uocantur omne superlimen quod uice arcus apertiones coniungat quacunq; materia. Ex quo apertio arcuata & trabecata. Arcuata simul & pilæ theatri conueniunt. Templis autem & porticibus trabecata. Trabes enim supra columnas & parasparas antaras ponuntur. Pilæ sunt quæ ad sustentandos parietes columnarum loco collocantur.

DE CALCE, ARENA, MATERIA, LAPIDIBVS, LATRIBVS.

NTE QUAM de partibus ædificiorum dicatur, materia omnis absoluetnda. Primum calx, quæ tertia pars erat ponderis imminuti ex lapide à fornace: materia defæcta aqua, in trita dicitur: cauebaturq; in antiquorum ædium legibus, ne recentiore trima redemptor uteretur. author Plinius. Cum arena mixta seu alijs materijs mortariū dicitur Vitruuius. Optima ex lapide Tyburtino: ex quo Tybure, ubi nunc fornaces, ingentes adhuc aceruos eius lapidis congestos uidemus. ibidem ex uena aprabantur. Lix lapide humidiorē & spissiorē melior. Arena triplex, fossicia, fluminea, marina. Ex his fossicia utilior. ea quidem multiplex, nigra, rubra, glareæ. Quod ad materiam pertinet: Vitruuius & item Plinius infernates & supernates uocant, infra & supra Apertium nascentes arbores. Quapropter abies infernas ut solibus magis cocta melior est quàm supernas. Vlmus quoq; & fraxinus maximos habent humores. Castanea nux & alnus magnopere humori resistent, quod hæc ultima præsertim satis habeat ignis & aeris. Materies amurca perfusa cariem aut uetustatem non sentit, ut ait Cato. Abies bona. Pinus plus abiete teredini obnoxia, quod dulciore succo: optima cupressus, quæ cariem & ipsa fugit. Nam si gnum Iouis cupressum multos annos ad ætatem usq; Cæsaris dicunt perdurasse. Deinde cedrus & uitis. Ad excidendam ædificio materiam ratio lunaris obseruabitur: decrecente luna, quod humor tunc maxime siccescat. In arbore prius incisuras faciendas Vitruuius iubet: in extremo autumno, antequā spirer Fauonius. Hesiodus in solstitio æstiuo. Lapides, ait Cato, biennio prius haurire oportet ad ædificandum, ut gelicidij & solibus roborentur. Omnis enim excavatus recens mollior est. Vitruuius. Lapidicina: alia molles: ut circa urbem rubræ, Pallenses, Fidenates, Albanæ. Alia temperatæ, Tyburtinæ, Amiterninæ, Soractinæ.

Trabes

Calx

Mortarium

Arena

Materia

Lapides

Aliae duræ ut Sabinæ in Campania ruber & niger tophus. In sinibus Tarquintensium, quæ dicuntur Anicitanæ Vulsinenses. Et in præfectura Scantonensi. Nero teste Tacito, Gabino & Albano usus est, quod igni resistent. Sed & innumerabilia marmorum genera colorum omnium ex Græcia Asiæq; adducta, de quibus inter lapides scriptum. Cementitius autem lapis, qui paulo ante è Capitolio excauabatur: facit ut non amplius Capitolij immobile saxum sit ex Virgiliani carminis uaticinio. Martini quinti pontificis tempore fuit adlatus serpens re-
Lateres pertus in Latio in lapidicinis inclusus. Laterum genera Plinius tria facit. Didoron, longum sesquipedæ, latum pede. Tetradoron, Pentadoron. Græci enim *δωρον* palmum. Ideo dora munera, quia manu dabantur. Sed & in ueterum monumentis reperiuntur hodie diuersæ mensuræ lateres etiã palmares & quatuor digitorum. In maioribus figuli nomen inscribatur, ut palam uidere liceat. Ex creta fiunt optimi quæ sit macerata, deinde in umbra biennio exsiccata, ut Author Plinius.

DE DOMO ET EIVS PARTIBVS.

OMNVS si meridiem spectantes fiant utiliores sanè. Nam per brumam solem hybernum excipiunt, & æstate inclinato sole semper ex aliqua parte umbra opacantur. Itaq; altissimæ fiant, ut totam diem hyberno sole caleant. Si uero ad arcum uergunt, humiliores esse oportet, ne à frigidis uentis apertius petantur. Hæc So-
D crates apud Xenophontem Comment. 111. Fundamenta locum solidum requi-

Fundamenta

runt: si uero locus congelitius aut palustris tantum fuerit, palis robustis aut oleagneis ustulatis configatur. Sublicæq; machinis adigantur quàm creberrimæ, carbonibusq; interualla palorum, deinde structuris solidissimis ac molaribus fundamenta repleantur. In fundamentis Romanis ueteres puteos excauabãt tanquam æstuaria: ut inde uentus efflaret, uti adhuc uidemus: faciebantq; & ad terræ motus & ad operis diuturnitatem. Vestibulum domus **Vi-**
truius prothyron uocat. Cauum uero quod Plautus impluuiũ; partem ædium sub dño post uestibulum, facitq; v. generum, Tuscanicum, Corinthium, tetrastylum, disfluuiatum, testudinatum. Cœte & Procœtion apud eundẽ, hoc est, thalamus & ante thalamus. Cœnatio locus cõmunis ædium, ubi accumbebãt: erat & æstiuæ & hyberna. Cœnaculum Festus appellat domus superiora, ad quæ scalis ascendebatur, solebantq; sepe locari pauperibus. Iuue. Ra-
rus uenit in cœnacula miles. Et Tranquillus cœnaculum meritorij uocat. Inferiora domini habitabãt. Camera, fornices, & testudines apud Pli. unde testudinari & fornicari dicuntur, quæ in curiuitatẽ flecuntur. Cubiculum salutatorium ponitur Tranquillo. Quod Lampridius in Alex. Lararium appellat: ubi rem diuinã mane ille facere consueuerat: hodie sacellum aut capellã uulgo uocant. Sanctaria loca arcana & secretiora. Pli. li. xxxiij. cap. ix. In sanctarijs, inquit, Mithridatis. Quidã eruditus sanctuarijs castiga uit, quod ualde miror, cum huiusmodi nomina quæ in ablatiuo in o terminant, nunquã in denominatiuis u sumant, ut à monstro monstruosus, à portento portentosus, à prompto promptarius. Sic à sancto sanctariũ. A fructu aut fructuosus, à quæstu quæstuosus. Andrones ubi uiri conuiuia agebant separatim à fœminis: Græcorũ instituto, ne marres familias uirorum moribus accumberet. Parthi (teste Festo) etiam quoquo modo conspectum earum interdicitur. Vitru. Gyneconitium alium rursus locum mulierum à uiris distinctum uocat. Oeci sunt nõ Italicæ cõstructiones, quos Græci **Cyzicenos** uocãt, collocãtur ad septentrionẽ maxime uiridia spectantes. Ipsi sunt adeo lati & longi, ut duo triclinia habeant, & à dextra ac sinistra lumina fenestrarũ uiridia de tectis prospiciẽtia. Hæc de Oecis Vitru. Exedræ occidentẽ spectant, bibliothecæ & cubicula orientẽ: cella uinaria, quæ & apotheca dicitur, septentrionẽ, olearia meridie. Pergula idem ferè quod menianum, siue ex ædibus prospectus prominebat in uiam, à pergendo dicta. Pluteus obex est qui usq; pectus siue ulterius cõsurgit, aut ex meniano, aut ex porticu ad aditũ oculu dendiũ. Zeta & Zetula hybernacula erãt parua hyemi adcomodata, solem hybernũ spectantia, camq; fenestram heliocaminum uocabant: solem excipientẽ. Zeta *ζη* *τὸ* *ζῆν* dicta, quod est feruere: locus est maxime studioforum. Cæcilius in epistolis Zetulam suas delicias uocat. Ambulationes erant, in quibus iuuenes se per hybernum tempus exercebant pila, saltu: Seniores uero deambulatione aut uestatione. Hæc porticus à quatuor habebat lateribus, quæ rursus meridie spectabat, dupla, & longe pulchrior erat. Intus area aut pauimenta aut uiridarium. Adiectæ his sedes æstiuæ & hyemales, in quibus philosophantes disputarẽt, erantq; latitudine dimidia totius longitudinis. Erant ferè similes his **Xyustus** & paradromides, de quibus

bus Vitru. sic ait. Xyustus græce porticus est ampla in qua Athletæ per hyberna tempora sub dño se exercebant. Nostri autẽ Hypætras ambulationes Xysta uocant, quas Græci paradromidas item, iunctumq; habebant stadium quo laxius spectatores consisteret, & uiridarium. Valetudinariũ locus in ædibus, ubi curabantur ægroti. Antes Festus dicit esse extremas parietum columnas: unde etiã Antes nomen habuere. Hæc sunt latera ostiorum, quæ & antepa-
gmæta Vitruuius uocat. Ex his scapis Cardinales quæ fores sustinent. Tympana uero supra postes, quæ transuerso ponuntur. Impagines aut apud Vitru. regula, qua tympanũ, id est, quadratum, uel alterius figuræ spatium in ualuis aliouẽ opere intestino per ambitũ includitur. Parastatas latini etiam, quas Græci *παράστατες*, quæ prope & ante parietes sunt columnæ, eadem ferè quæ Antes. Peristylum ordo in circuitu columnarũ est ubi deambulat: ex numeroq; earum dicitur tetrastylum, hexastylum, decastrylum. Anacintaria, ut ait Lampridius in Helio gabalo, ubi interditi cubatur. Tranquillus in Augusto, Lectulum lucubratorum uocat, eius hodie usus frequens. Abacus quo mensæ supellex locabatur. Vitru. quoq; podium & columnarum abacos dicit pro sedibus, quas hodie uulgo banchos uocat: hinc omnis tabella quadrata abacus: etiam ubi Arithmeticæ numeri describuntur, inuentum Pythagoræ, ut ait Boetius. Abaci etiam teste Pli. & abaculi parui lapilli quadrati. Museum opus Pli. commemorat li. xxxvi. cap. xxi. Spartianus Musia. Sic enim ait. Hunc in Commodianis hortis in porticu aurea pictor de Musio inter Cõmodi amicissimos pictum. Eius nunc rei hodie ars amissa: cum tot in templis collabẽres ac celebres imagines absidesq; ignauia seculi pereant.

Valetudinariũ
Antes
Impagines
Parastatæ
Peristylum
Anacintarium

Abacus

Museum opus

DE PARIETIBVS ET STRUCTVRIS.

ARIES, aut pedamenta, aut continuum. Pedamenta omnia quæ non continuant dicuntur, habentq; ossa & apertiones. Ossa omnia sustentacula sunt siue pile siue columnæ. Rursus diuiditur paries in solum, procinctum, & coronã. Solum est quod post fundamentũ è terra surgit è lapidibus. Plerunq; Corona parietem terminat, eiq; prominat. dicuntur & Coronulæ & Coronides. Est item corona

hominũ consellus, & apud Liuiũ, Corona muros aggressi: & uina coronant apud Virgil. & Homerum. In medio murorũ procinctum dicit. Item Corium intestinũ & extremum, extrema superficies muri est: quanta ex uno latere intra & extra protenditur. Structura nanq; aut ordinaria ex lapide quadrato, aut irrationalis ex quouis, aut reticulata horũ media. Iuncturæ coronarum anse quæ ex transuerso lapides iungunt. Clauiculi qui superne, hi erãt ex ferro, are, & ligno. Sed are melius, nam ferrum rubiginẽ sentit; ne aut sentiret ungebatur, cerussa, gypso & pice liquida. Luteus paries ex lapide perq; sicco fiat oportet: melius ex testa & latere etiã crudo, quibus pila lapidæ iniungendæ ad sustentationẽ contignationum, ut Cato iurber. In coronis & basibus firmissimi lapides esse debet. In fundamentis quoduvis. Si alte ducitur ædificium, exticari primum oportebit prius factum, ne rimas cõtrahat: neq; etiã diutius remanere, quod haud bene cõnecteretur. Antiquitus plebes Ro. parietes ex cratibus & storijs faciebat illito luto subiecto: dein gypso aut calce operto. Hæc Leo. Pli. de his ait. Sesquipedalis paries nõ plus una contignatione patiebat. Paries lateritius firmissimus si ad perpendiculum fiat. Græci ex lapide ac silice æqua cõstituunt, ueluti lateritios parietes, cum ita faci-
ant Isæcodomon uocãt genus structure. At cũ inæquali crassitudine structura sit, Pseudisæcodomon. Tertium ut Emplecton tantummodo frontibus politis: reliqua fortuito collocata. Alternas coagmætationes faciunt, ut cõmissuras antecedentium medijs lapides obtineãt. Di-
ctyotheton uocant reticulatum parietẽ, quem frequentissime Romæ struunt rimis opportunum. Structurã præter omnia ad normã & libellam fieri, & ad perpendiculum adcomodare oportet. Vitru. Structurarũ tria genera sunt. Reticulatum quo nõ omnes utuntur, ad rimas faciendas ideo paratum, quod in omnis partes dissoluta habeat cubicula & coagmæta. Alia incerta dicuntur, quæ firmiorẽ quidem habent structurã, non pulchriorẽ. Ordinarium tertium genus, quod ex quadratis lapidibus fit, ut lateritia sint adligata eorũ alterijs corijs coagmætatis. Atq; hæc triplex. Isæcodomon, ut quum coria æquali crassitudine sunt omnia structa. Pseudisæcodomon quũ impares & inæquales ordines coriorũ deducunt. Tertium Emplecton, quo nostri rustici utuntur, quorũ frontes politæ, reliqua fortuito, stipata calce ac cæmentis. Lateritij uero parietes (modo ad perpendiculũ sint stantes) perpetui sunt, & in precio apud Græcos & barbaros, hæc ille. Ex quo satis deprehẽdimus hoc ultimũ genus Emplecton, quod dicit rusticos tunc usos fuisse, nunc à magnis construi uiris, quo profecto nihil uilius. Raphael

Solum

Coronã

Corium

Isæcodomon
Pseudisæcodomon
Emplecton
Dictyotheton
Structurarum tria genera

PHILOLOGIA

cardinalis S. Georgij, primus in urbe hoc tempore, qui aedes apud S. Laurentium corio Iacobodomo ex lapide Tyburino sic ausus aggredi. Pseudisæcodomum Florentiæ frequentissimum & pulcherrimum cernitur, omnium autem magnificentissimū & priscorum luxui certans, Philippi Strotij ædificium nunc erigitur eius generis, nondum præ magnitudine absolutum. Est & illa parietum crassitudo ex lateribus cognominata, apud Vitruvium Diplinthij, Triplinthij, pedalis quoque & Sesquipedalis. Sunt & parietes ac cameræ crassitæ ex cratibus contextis, in quibus clauos muscarios roboris gratia figere oportet.

Diplinthius
Triplinthius

DE PAVIMENTIS.

PAVIMENTA aut sub recto, aut sub dio. Subdialia ueteres post coaxationem filicem, potius quam paleam inducebant, quod male scribitur apud Vitruvium filicem. Deinde statumen ex ruderatione diu statuminata; uetibus ligneis acersitis de curijs, ubi duæ partes ruderis noui erant & una calcis. Deinde nucleus inducebatur crassitudine senum digitorum. Ex testa duæ partes & una calcis; diu pinsum supra nucleum. Ad libellam exacta pauimenta extruuntur, siue scellia, siue tellaris, siue scutulis magnis aut quadratis. In leuigatione marmor incernatur cum calce & aruina. At subdialia pauimenta sic agas; post coaxationem altera coaxatio transfusa extruatur; deinde ruderis nouo tertia pars testæ tuffæ admisceatur, calcisque duæ partes, ad quinque mortarij mixtionibus. Statuminatione facta rudus inducatur crassum pedem unum; deinde nucleus uti supra, post pauimentum inducatur tessera seu quoduis. Ut autem tuta à gelicidijs sint, quotannis ante hyemem facibus saturatur: uel si curiosius facere oportet, tegule inter se coagmentatæ supra rudus coaptentur, calcem addendo ex oleo subactam; deinde rudus & alia inducantur. Hæc Vitruuius. Plin. autem lib. xxxvi. cap. xxv. Pauimenta originem habuere apud grecos elaborata arte picturæ. Celeberrimus in hoc fuit Zenodotus, qui Pergami stravit, quem uocant Asaroton Oecon; quoniam purgamenta cœnæ, quæ euerri solent ueluti relicta fecerit. Hæc ille. Nonnulli quæ non addunt; ex quo est error nostrorum grammaticorum. Nam quidam dixit eo dictum, quod facile & ualde uerri potest; alter uero quod non ueratur, sed manu colligantur purgamenta. Sed res sic se habet, quod ille stravit imaginem purgamentorum cœnæ, quæ licet uerrentur, tamen non uerri uidebantur. Vitruuius Asaroton oecon ad Theatri usum haberi dicit, quod se populus recipiebat, cum imber repentinus ludos interpellabat. Lucilius. Ante pauimenta atque emblemata uermiculata. Plin. Subdialia pauimenta Græci inuenere, fallacia sanè ubi imbres congelant. Lithostrotia ceptauerunt sub Sylla paruulis crustis; pulsa exinde ex humo pauimenta in cameras transiere. Agrippa cepit in Thermis, quas fecit, siglinum opus encausto pingere; non dubie uitreas facturus cameras, si prius inuentum fuisset. Leo remedium scribit pauimento subdiali, si rimulam contraxerit. Cineres incerniculo præparatos oleo præsertim lini subigito, deinde infundito, coibit. Huic etiam operi commodissima creta calce uiua diligenter subacta, & furno excocta; ac ilico inducitur ex oleo, rima prius puluere diligenter purgata. Statumen uocatur quicquid strato adijcitur: unde statuminare, stypare, & intercirc. Malta è calce fit recenti; gleba è uino reslinguitur: mox tunditur cum adipe suillo, quæ res est omnium tenacissima, & duritiem lapidis antecedit; quod maltatur oleo ante perfunditur.

Statuminatione

Asaroton

Vermiculatū

Lithostrotū

Statumen
Malta

DE COLUMNIS.

COLUMNAS & arcus in honorem principum erectas uidemus non diuturno inuento. Plinius enim suo tempore dicit coepisse, neque anteriorem quam Titi arcum Romæ uidemus; neque Traiani ac Antonini columnis uetustiores; nisi Mentianam dixerimus, quæ honoris gratia Menio concessa in foro, unde ludos spectaret. In foro item Romano columna fuerat miliaria. De qua in Geographia conscripsi. In eodem quoque columna à plebe statim à funere in honorem Cæsaris posita pedum xx. lapidis Numidici; inscriptumque parenti patriæ, apud quam diu sacrificatū, uotaque nuncupata fuere. autor Traquillus in Cæsare. Columnas Hymettias primus Crassus orator aduehi iussit. Columnæ ratio sic se habet. Inferior pars ubi residet uocatur & basis & abacus; basi spiras addunt & thorulos, qui erant torques crassiores. Orbiculus est in gyrū incauus, qui ueluti in troclea, sic iste inter thoros pressatur. Omnis demetiendarum partium ratio est à diametro imæ columnæ. Columna ipsa sine parte inferiore ac superiore Scapus dicitur. Pars superior & capitellum & epistilium & modulus: supra hoc lapis quadratus appellatur. In his erant triglypha.

triglypha, cymatia, encarpia, uolutæ: super omnia tympanum. Triglypha, ut ait Vitruuius, sunt quæ contra tignorum præcisiones in fronte figuntur ob pulchritudinem; eadem ratio in operibus lapideis inuenta. Cymatia inundantes florum frondumque contextus. Encarpia poma frondesque insculptæ. Uolutæ quæ sub capitellis ad euitandos imbres conuoluuntur. In totum quatuor generum describuntur. Doricæ quæ sextam altitudinis partem in ima crassitudine habent; quæ nonam Ionicæ, quæ septimam Tuscanicæ. Corinthijs eadem ratio quæ Ionicis. Atticæ quaternis angulis pari laterum interuallo. author Plinius. Sunt etiam columnæ striatæ, id est, canaliculis incauatæ. Sicuti apud templum Pacis, alijsque in locis hodie Romæ uidemus. Striga uero consertus ut ficuum. Striges autem aues diræ; quo etiam nomine anus maleficæ ex ea causa uulgus hodie nuncupat. Apud columnas proponebantur antiquitus edicta, disputantiumque ordo & coronæ conueniebant.

Uolutæ

Striges

DE CRUSTATIONIBVS.

CRUSTATIONES alia inducuntur, alia adacta. Inducitur gypsum, calx; adigitur lapis, uitræ, cæteraque huiusmodi. Crustationibus quibusuis ex uetere pariete suffusa inimica est humiditas. Inductarum autem hæc sunt species. Albaria picta, & Albaria insignita pictoria. Adactarum hæc, Orbiculata, circumexecta, tessellulata. Albaria cutis marmoris splendorem dabat, si postquam siccauerit cæra & mastiche modoque oleo simul colliquefactis unctum parietem carbone ignito expolirent. Eadem uero & de sigillis ex gypso ratio est, quorum duo erant genera, unum prominens, alterum retonsum. Pictoria crustationis alia in udo, alia in sicco. Udis calor natiuus, & metallicus conuenit; Siccis fucatus factitius. Nam calcem & humor & auster edit. Nouum inuentum oleo lini colores lauari, modo siccus sit ubi induxeris. Tessellulatis adhibebantur calculi minores; uermiculatis autem maiores. In utrisque picturæ uariorum lapidum imitabantur. Conchas margaritarum immiscere crustationibus instituit Nero princeps, quarum plurimas hodie in ueterum ruinis uidemus. Hæc etiam omnia pauimentis conueniunt, præterquam insignita & pictoria. Nam prius festuca, deinde graui lapide leuigatur, postquam tessellularum anguli & lineæ figurantur. Crustationes marmorum hoc modo repertæ. Pixidorus pastor apud Ephesum cum oues pasceret, hircum infixum cornibus parieti exceptam crustam candidissimam ad ciues attulit, qui forte tunc Dianæ Ephesie templum facere meditabantur, magnoque præmio muneratus est. ut autor Vitru. Plin. autem de crustatione inducta, quod tectorium dicitur, inquit, Tectorium nisi ter arenato, & bis marmorato inductum est, non satis splendorem habere uidetur. Crustationes ubi oportet impingere, arenationes non minus tres inducendæ: uisæ iam & nouæ in antiquis ædificijs. Primæ officium, parietes arctissimi densare atque adæquare; extremæ, expolire, & colorum lineamentorumque uenustatē exprimere; mediæ, utriusque uitæ emendare atque prohibere, quas asperas esse oportet; nam leuigatis superaddita non adherent. Primas oportet esse asperrimas ex arena fossitiam non ualde tuffa ad digitum crassitudinē, interdumque ad palmum. Ultimum marmoratum appellatur, quod marmore tuffum candidissimo est admixtum; crassitudo semidigitalis sat erit. Crustam si forte ueteri parieti uelut adigere, prius oblinito aqua pura; deinde liquenti flore calcis, immixta ex aqua marmoreo pollini, locum penicillo dealbabis. Post hæc arenatum adiges. Vitru. Ad opus albarium parietes primo trulliscentur; post trullificationem non minus tribus corijs arenati inductis, marmoratum inducatur. Deinde colore qui cum udo tectorio sunt inducti non mittunt, sed perpetuo manent. In locis humidis inducatur prius trullificatio testacea; deinde arenatum. Et reliqua.

Crustatio

DE LOCIS PVBLICIS.

DE THEATRO. Pollux. Theatri partes hæc sunt. Orchestra, pulpitum, scena, proscenium, parascenium, hyposcenium. Scena quidem locus histrionum est. Orchestra, in qua suggestum quoddam est siue ara. Hyposcenium, quod latini podium dicunt, Columnis & statuis ornatur, ad spectatorem conuersum, sub pulpito constitutum. Sunt præterea secundum scenam tres portæ: regia in primis, eius qui primas agebat partes. Ab læua inferiores & uiliores personæ uel templum, iuxta domum aut tentorium cum taperis & alijs stragulis adoperitum. Locus iumentorum cum porta maiore: unde facile exeant, & impellantur currus. hæc ille. Ex Vitru. Scenæ longitudo ad orchestre diametrum duplex fieri debet. Podij altitudo à librameto pulpiti duodecima orchestre diametri, supra podium columnæ cum capitulis & spiras. Denique secundum Vitruuij persequutionem podium erat locus iuxta proscenium aut orchestræ. Tranquillus. Nero parcius primum, postea toto podium adaper-

Theatrum
eius partes

to spe-

to spectavit. De temporario Scauri theatro quonam modo factum esset, in Anthropologia cum de ipso feci mentionem, narraui. Basilica locus erat ubi litigabat, tectum uidelicet cum expedito & amplo spatio. Ex binis constabat porticibus: externa, hoc est, ambulatione ubi serui consistebant, & interna porticu ubi cauidici errarent, differente à curia aut templo, quod illa porticum non habebant. Porticus publica res est uti basilica, ab ea tamen differens ueluti pars à toto. Nam & porticus pars basilicæ adiuncta tecto tantum & columnis constabat: eas à familijs & hominibus Romæ cognominabant. Sub porticu Athenis Stoici philosophabantur. Porticus Neronis miliaria, mille passibus durabat. Curia quò senatus cogebatur, siue in templo, siue templo cõiuncta erat. Tullus Hostilius in Caeli Alba Albanos traduxit, eorumq; principes in patres legit, Tullios, Seruilios, Quintios, Geganos, Curatios, Claelios, templumq; ordini ab se aucto curiam fecit, quæ Hostilia dicta est. Liui. primo. Templum habebat porticu, cellam, pronao, opistodomu, & lucu. Porticus erat pro templo: Pronao paruu ante fores consecrum. Cella spatium intus totius templi. Opistodomu quod Vitruuius posticu conuertit, spatium post templum. Lucus ferè idem sub dio, sacer locus cu arboribus, sicuti apud nos horti cenobioru. Et præterea in sublimi gradibus aliquot: ex quo deprehendi potest quantu ruinae creuerint Romæ, ut Pantheon totidem gradibus prius ascenderent, quot nunc descendit. Habebat in frontibus ac pro foribus parastatas columnas, quas *ἄρστωρ* uocat. Amphiprostilos, perithyros, ditthyros, pseudothyros: omnia ex portarum appellatione. Inter cellam & columnas ambulatio erat, eius species diuersæ. Pycnostilos densioribus columnis. Systilos paulo remissioribus. Aristilos rarioribus spatijs. In templi tholo miras suspendebat, ut cornua formicarum, elephantoru dentes, hostium spolia. Socrates in Platonis legibus candore in primis probat in templo absq; picturis: Auru aut argentum, aut aliquid preciosum, tanq; corrumpere quærens, in eo offerri, minime probat. Præterea Græci, teste Vitruuio, Ioui, fulguri, soli, ac Iunæ templum hypætra, id est, subdialia constituebant. Thermas Leo dicit se pro cõperto nõ habere, publicas ne an priuatas fuisse, quod equidẽ miror: quum utroq; modo reperiant. Quod priuatae, docet Martialis. Hetrusci nisi thermulis laueris. Illotus morieris Oppiane. Quod publice, idem de Thermis Titi loquens simul cu alijs ædificijs ait: Et sunt Deliciae populi, quæ fuerat domini. Dicunt & balnea & balineæ, & lauacra, & solia balnearu. Lapidius inquit, Oceani soliu primus inter principes Alexander appellauit: cu Traianus id non fecisset, sed diebus solia deputasset. Am. Marcellinus inquit: Lauacra in urbe in modu piscinarum extruxit. Est enim solium alueus balnei. Oceanus aut alueus maior ab aestu quali & refluxu marino appellatus. Erant præterea in balneis apodyteria, id est, spoliatoria ubi uestes lauaturi ponebant, ut scribitur apud Lampridiu. Erantq; calidariu, frigidarium, tepidarium, pyratarium, laconicum, hypocaustum, sudatorium, eadem ferè omnia: quæ cuncta quomodo fieret, satis in moribus hominum dixi, ubi balnea & exercitationes attingi.

DE VRBIVM ÆDIFICATIONE.

VRBIVM ædificatio, coloniarum instauratio, cenobiorumq; ingentium constitutio, crebrae fuerat apud maiores nostros, qui tunc & hominum multitudine & ingenioru fecunditate, ac opum potentia florebat: nunc tam in Italia q; extra, Mœnia tot quondam lugent deferta colonis. Satis igitur locoru uacat, satisq; habet uir maximus, cum arcẽ aliquam de nouo fundauit, aut aedes seu uillã sibi consecrauit: seu etiã templi partem restituit, ubi plus occupat eius infixa signa spatij, plusq; sibi sumptuu exposcunt q; reliquæ ædificiorum partes: ita pessum omnia ire, tantumq; animi potestis imminuit dies, ut nõ tam potentia q; uirtutibus & uera gloria uacui, quæramus in mutatio laureolam. Urbium igitur ædificatione auspiciato prius inceptabant: aratro æneo subcabant, cum ad locum portæ ueniebant, aratrum tollebant, quod sacra tantum mœnia haberent, portas nequaq; cum eas necesse sit multis de causis profanari. Mœnia ipsa ac ciuitatem aliquibus dicantur numinibus. Persæ uero & Aegyptij minime, quod in obsidione percibus hostium uerebantur ea migrare. Censorinus de natali dicit eam futurã magnam ciuitatem, quæ genesis cum fundatore cõmunem habuerit: sicuti urbi Romæ accidit & Romulo. Mœnibus pomerium addebant, erat enim spatium post murum, quod neq; habitari, neq; arari fas erat. In urbis incremento, inquit Liuius, quantu mœnia processura erant, tantum hi termini consecrati proferebantur. Hetrusci primi inaugurato consecrauerunt: ut neq; intrinsecus, neq; extrinsecus ædificia mœnibus cõtinerentur, liberumq; aliquid esset ab humano cultu.

De machinis

DE MACHINIS FABRILIBVS.

A CHINÆ, ut ait Vitruuius, pluribus operibus, & ut maiore coguntur effectus habere, ut balistæ, torcularia, præla. Organa uero unius operæ prudenti tractu perficiunt quod propositum, ut scorpionis, seu alicuius instrumenti uersatio. Rursus Machina est opus continens ad trahenda onera quæ mouentur ex arte, circulo rum rotundationibus, quas Græci uocant *κυκλινη*. Quoru tria genera: scanforium, quod *ἀεροβαλυσ* appellant: aliud spiritale, cuius inventor Ctesibus Alexandrinus, quod *πνευμαλυσ*. Nam hic & hydraulicas machinas quemadmodum aqua posset ascendere reperit. Tertium tractorium, quod *βανουλον* uocant. Scanfortæ tignis & transferarijs fiunt, quibus ad alta sine periculo ascenditur, ubi magis audacia q; arte opus est, siquidem cænationibus & crismatorum fulturis continentur. Spiritales uero cum spiritu impulsæ, plagas uocesq; organicas exprimunt. Tractorium cum opera machinis pertrahuntur, aut ad altum sublata collocantur. Hæ duæ artis sunt: ex hac ultima existunt quæ mechanicæ, & alia quæ organice mouentur. Troclea orbiculũ habet ad funem tractorium. Triaspato, hæc est cum tribus orbiculis. Pentaspato cum quinque. Sucula est ubi funis adligatur: uestes pali qui suculam uersant, trahuntq; colossicoteræ onera, id est, maiora, & uastiora. Circa tympanum reuolutus alter funis ad ergata chelonia & ferreos chodacas in capitibus scoporum & subscudes. Est enim tympanum quod funem uertit, ac trahit onera: siue modulos trahat siue aliud. Sunt enim Moduli quadrata uasa ad hauriendam aquam. Festus quoq; subscudes etiam angustas dicit esse tabellas, quæ asserum coagmenta connectunt. Artemo Trocleæ genus, quod græce *ἄραρον* dicitur. Non prætereundum quod Pli. li. xxxvi. cap. ix. commemorat. Rex Aegyptius, qui Pyramidem ex humo erigere mandabat, ad diligentiam artificis cautius admonendi, ne rumperetur ita machinã iussit aptare, filium suu in obelisci capite adligauit. Cætera instrumenta fabrilis, Trulla, norma, regula, perpendicula, decempeda.

DE ARCHITECTIS ET OPERIBVS NOBILIBVS.

ARCHITECTI cum plures fuisse leguntur, tum præcipue Democrates, qui Alexandriam est metatus. Spintharus Corinthius, qui templum Delphicum construxit. Ctesiphon templum Dianæ Ephesæ, ubi signum ipsius Deæ uiti gineum fuerat. Meleagines fanum Mineræ Prienæ. Theodorus Phocensis tholum Delphicum. Philo Atheniensis armamentarium Pyrei. Hermogenes ædem Doricam Iunonis Magnesiæ. Sugilas Mausoleum Artemisiæ. Zenodotus nobile parua uimentum Pergami. Scribere super hac arte primus Agatharches Athenis nobilis architectus, ex quo excitari postea Democritus & Anaxagoras in eo etiam commentarios reliquerunt. Deinde Silenus de Symmetrijs Doricorum edidit uolumẽ. Apud Ephesum testibus Vitruuio & Cicerone, architectus cum publice opus redimit, scripto sese magistratu authorat. Absoluto opere si ad prædictum impensa respondit, honoratur donis: si ultra prædictu quarta pars supergreditur, toleratur. Si autem ulterius, de suo cogitur dare.

DE SERICO PVRPURA COCCO, BOMBICINO,

Byllo, Setabo, Xylino, Linisq; alijs. ROCOPIVS Græcus author solus, quem sciam inter scriptores Serici originem in Europa describit, quod græci *μερκεν* uocant. Ad Iustinianum inquit principem, duos monachos eius semen ex Serinda Indiæ ciuitate Constantino polim attulisse. Ex eoq; deinde sub fimo posito paulatim uermiculos emerisef, qui mori solijs enutriti Sericum fecere: inde transfusum postea in reliquam Europam. Pausanias in sine vi. lib. uermiculus huiusmodi *σέρ*, id est, Ser appellatur, unde dicuntur Seres populi apud Indos, quod his potissime abundant: neq; enim aliud Serinda, unde dixi semẽ aduectum, quam Serum ciuitas Ptolemæo Serica appellata. Ex quo quum Virgilius ait, Folijs depectunt uellera Seres: satis constat de uermiculo in arbore nascente, ac sericum procreante dicere uoluisse. Quod Plinius parum intelligens lib. vi. ait, Seres lautitia syluarum nobiles perfusam aqua depectentes frondium caniciem: quasi sine uermiculo id spõte nascatur. Aurelianus princeps Spartiano uestem holosericam ne in uestuario quidem habuit dicẽs, nolle pensare auro fila. Nam libra auri tunc libra serici ueniebat. Alexander itẽ imperator uestes sericas raras habuit, holosericas nunquã induit, subsericas nunquã donauit. Ex quibus sanẽ uerbis cõscere possumus, q; parcus antiquis serici usus fuerit, cuius postea luxuriam

Pomerium

Ctesibus

Scanforium

Tractorium

Sucula

Moduli

Subscudes

Democrates

Spintharus

Ctesiphon

Meleagines

Philo

Sugilas

Zenodotus

Sericum

Holoserica

uestis

luxuriam plurima fata Morus per Italiam auxit, ut non solum ad utilissimi ordinis homines pervenerit, sed eo canum equorumque stragula ac dorsualia fiant. Nihilque siue in ordiendo siue in tingendo maiorem recipit varietatem. Cum uellere, planum, intercium, pictum, monochromaton, dichromaton, trichromaton; quatuor, quinque, sex staminum quod Hexamiton uocant. Color huic purpure excellensissimus iudicatur. Violaceam Nepos dicit suo tempore coepisse. Rubram uero postea; deinde dibapham omnibus prestantiorem inuenerunt, bis sanguine saturatam. author Plinius qui etiam in libro 1 x. Sybacianam, id est, Hispanam & Mauram commendat. Huius prestantia coloris in cane primum deprehensa, qui purpuram forte manducauerat, labris rubentibus apparet. Posterius tamen omnibus commodiorem inuenerunt ex herbae similis Thryallidi floribus ac seminibus, quae in Italia pluribus in locis feritur. hanc putauerim quam Dioscorides Anthillum uocat. Lauatur fursure, unde uim capit, tanta alioquin tenuitate, ut serici delicij tantum nitorem praestet, in lana euanescat. Nam in lana coccum splendescit, quod hodie Granum uocant. Hoc olim Africa, Gallecia, & Lusitania mittebant, ex quo imperatoria paludamenta inficiebantur. Transalpina uero Gallia herbas Tyrium atque Conchilium, omnisque alios colores, ut ait Plinius libro 22. Nunc uero e Valentia Hispaniae optimum omnium aduehitur coccum. Deinde ex Asia colore inferius. Ex his itaque color duplex, uolaceus, & ruber. Violaceo prius Guadium nunc appellatum, herba subijcitur colore caeruleo. Alter quo candidus inficitur pannus, color rufellatus tam antiquis quam nobis nominatur, potissimus inter omnis. Nam & rufellata quondam factio fuerat. Hunc etiam posterius magis arte perfecerunt, ignis ardorem imitantem. Quod uero nunc Brocatum uocamus, antiquitus non erat nisi uestis aurata: quae pannus non autem sericum, auro intextus fuerat, acque laboratus. Pannus a nobis aureus appellatus uidetur is esse, quem Plinius se uidisse testatur Agrippinam Claudij principis indutam, paludamento textili, absque ulla materia. Omnia nunc lasciuia temporis amplauit, uiliatque fecit, ad praecones usque, paralitosque prostituendo: cum imperatorum paludamenta ex hoc cernere non esset. Est & Bombicina uestis ad mulierum delicias. Iuuenalis. Foemineum luctet sic per Bombicina corpus. Ex sito sunt tenuissimo instar serici, quod Bombix seu Necidalus de genere crabronum ex Assyrijs ueniens more aranearum textit, nido candore salis, magnaque duritie in pariete constituto. Id retorquere rursusque texere inuenit Pamphila Platis filia in Co insula. author Plinius libro 21. Byssus foeminini generis in utraque lingua, genus est lini flauic tenuissimi, unde uestis byssina & color byssinus. In Iudaea praecipuus teste Iosepho. Secundus in Elide Graeciae ciuitate, colore inferior Iudaico, sed tenuitate praestantior, ut ait Pausanias libro quinto. Et byssum & bombicina quamquam raro, hodie quoque ex Asia Graeciaque, quibus Turca dominatur, in Italiam exportari uidemus. His proximum Serabum tenuitate, in Hispaniae eiusdem nominis ciuitate proueniens, sudarijs aptissimum. Catullus. Remitte mihi Serabumque meum. Deinde Xylinum, de quo Plinius libro 21. sic ait. Aegypti pars superior Arabiam uersus fruticem gignit, quem aliqui Gossipion uocant, plures Xylon, ex quo Xylina lina. paruulus est, similem barbatae nucis deserti fructum, cuius in exteriori bombice lanugo netur: nec ulla sunt eis in candore mollicia ue praeferenda, uestes inde sacerdotibus. Aegypti gratissima. Hoc Cotonum hodie uocant, nasciturque in Calabria, post Plinium adeo frequens ut nihil uilius. In insula item Maltha prope Sicilia: sed optimum ex Syria uenit. Orthominium item Plinio e panicula palustris uelut arundinis netur etiam tenuissimum: nunc corrupto uocabulo Orthichinum appellant, ad nos etiam uile externum ueniens, ubi nunc ornati nostri depingunt Seruatoris. Reperitur & lnum quod uiuum latine, graece uero Auesstinum ex argumento uocatur, quod igni mundetur, nec absumitur, unde funebres regum tunicae fiunt, quae fauillam ab reliquo separant cinere. Nascitur in Indiae desertis autore Plinio. Straboni etiam apud Carystum in insula, ut alibi dixi, rarum inuentu, & quatuor precia margaritarum, ut ait Plinius. Nos item in Italia hoc uidimus & experti sumus. Cumanum in Italia ad piscium & alium capturae tantae tenuitatis, ut annulum hominis cum epidromidibus (sunt enim epidromides extremae funes cum circulis) pertransiret. Sed mirum magis in Aegypto singula fila c c l x v. filis constare, ut in thorace Amasis regis Aegyptij, qui Rhodi in Minerue templo uisebatur. Aethiopes Indique ex malis, Arabes e cucurbitis, Asiatici ex genista lina demetunt. Carbasinum apud Tarraconem repertum, ex quo uela nautica conficiuntur, unde Carbasus nomen habet, quibus postea Lentulus Spinter ludis Apollinaribus theatrum textit

exit, & ante eum primus Rom. Q. Catulus in dedicatione Capitolij, moxque Caesar dictator totum forum Romanum uelis operuit in ludis, & post eum Marcellus Octauiae filius, sine ludis, ut salubrius litigantes colisterent. Velo nauis purpureo cum Cleopatra M. Antonius ad Accium est usus. e lini libris L. iustum est x v. ferreis hamis carminari.

Quas quique populus uestes reperit, & de priuatis quorundam. N laborandis uestibus alij alia inuenerunt, Acu facere Idai Phryges. hinc Phry Phrygiones giones uulgo appellati. Aurum intexere in Asia reperit Attalus, unde nomen Attalicis. Colores diuersos picturae intexere Babylon: unde Martialis. Veste I Semiramia quae uariatur acu. Plurimis uero licijs Alexandria instituit, quae Polymita & Hexamita dicuntur. Delmatica a Delmatis reperta, qua Romani horris temporibusque extraordinarijs etiam sunt usi. Lampridius in uita Caesarum. Delmaticus post cenam ambulabat. Similis fere his quas Turcas hodie uocamus. Gabanum Graecis, id est γαβάνιον. Nam graecanicus est habitus, oblongis manicis, quo etiam nunc utuntur passim Itali omnes. nec longo inuento, nam a Constantino imperatore processit, ut in magistratibus dixi. Pallium etiam Graecorum fuerat. Inde comediae palliatae. Mantellum item ad nos postea transfusum. Plautus id commemorat, illi autem μανδύριον uocant. Suidas μανδύριον dicitur ἰματίον ὃ τῆς βαλάνης δρεκίον. Braeae Gallorum erant, longa uidelicet femoralibus ligacula: nec ad sentioribus, qui aliud esse putant. Strabo. Galli, inquit, longis femoralibus utuntur: quae usum ad hunc usque diem seruant: miseruntque iam diu ad nos, ut is habitus gestetur cum reliquo calciamento coniunctus & separatus. Sed hoc satis non fuit, iam penes iuuentus omnis nunc Gallico ritu & habitu uiuit. Ouices rerum humanarum. Italia quae Barbaris hominibus leges ac togam antea dare consueuerat, ab eis nunc ineptos ornatus ac mores ridiculos accepit. Aulea Britannorum sunt, ut Marcellus. Virgilius quoque, Tollent aulea Britanniae putarim quae nunc cernimus picta. Africa praeterea, Mauri, Saraceni, Scythaeque omnes uarietate colorum gaudent, praesertim luteo, ac rubro. Virgilius. Pictique Agathyri. Graeci autem crepidati incedebant. Legimus item priuatas quorundam uestes. Aelia Priuatae quorundam uestes de uaria histor. Pythagoram ait ueste alba uti solitum, & coronam auream gestare. Emodoclem Agrigentinum purpurea ueste, calciamentisque aereis. Hippiam quoque & Gorgiam purpureis. Utebatur & purpura Porphyrius, unde nomen est auspiciatus, cum antea Malchus appellaretur. autor Eunapius in eius uita. Aristoteles ipse in uestitu uictuque delicias fuisse traditur, ob idque Platoni aliquantulum infensus. At contra Socrates Diogenesque, alter discalciatus, alter cum pera baculoque semper ambulabant. Apud Rom. Cato senex praecurta toga utebatur. & Cethegi exerto nudoque brachio. Caesar laxiore tunica. Augustus hyeme thorace laneo, tibialibus, & quaternis tunicis. Mecoenas mollioribus uestibus. unde Malacinus ab Augusto cognominatus. Nostra uero aetate Ludouicus 21. Galliae & Alphonfus Siciliae, ac Matthias Pannoniae reges, uili amicti panno a uulgo non cognoscebantur. Romanos autem toga a ceteris distinguebat, utriusque sexui (teste Nonio) gestari solita. Cuius forma apparet ex marmoribus antiquis Romae, modo pallij quo duces Veneti utuntur: nam & sagum id genus dicere non possumus, quod in statu minime armatis adspicimus, saepeque anteriore parte praecisa uidetur, a statuarijs de industria factum, ut armatorum thorax ornatusque cerneretur. Hac uaria nobilibus fuerat. Triumphalis, scutulata, papauerata, Phrygia, surculata, unguata, clauata, palmata: quas Plinius lib. 21. enumerat. Spartianus monocolors, dicolors, tricolors, tetracolors, pentacolors, togas ponit. Vestes consulares ac senatoriae fuerant Paludamentum, purpura, trabea, praetexta, latum clauum, cinctus Gabinus, tunica. Festus paludatos armatos in libris Auguralibus uocari dicit, & omnia militaria ornamenta paludamenta. Marcellus dicit Praetextam insignem Romanorum, quod supra tunicas honorati quique sumunt. Hac triumphantes etiam utebantur. Cicero praetextam inquit Appio praetextui. Utebantur & pueri nobiles. Tunica senatum a ceteris distinguit. Aurea tunica triumphasse Tarquinium Priscum Verrius est autor. Erant enim sine manicis, ex quo Virgilius probro dat Troianis. Et tunice manicis, & habent redimicula mitrae. Cicero in Cat. Manicatis ac talaribus tunicis. Plautus. Manuleatam tunicam habere hominem addeceat. Bulla & praetexta liberorum puerorum insignia, Bulla enim monile fuerat, ut tradit Plutarchus, quondam Tarquinio a patre rege donata, dum puer adhuc Latinos in praelio fugasset. Cinctus Gabinus uestis religiosa e Gabijs accersita. K k Lilius

Infula
Latum clauū
Vestes milita-
res
Læna
Abolla
Sagum

Strigium
Mastrucatus
Gaufapinatus
Leucopastus
Bericatus
Pullatus
Atratus

Muliebres
Palla
Stola
Strophium

Regilla
Ralla
Indusiata
Patagiata
Plumatile
Cestium
Supparum
Calantica
Limbus
Flammeolum
Reticulum
Capitium
Calantica
Interula

LIV. V. Fabius ritu gabino succinctus à capitolio oppresso in Quirinali sacra faciens, iuit, & rediit. Eandem opinamur apud Troianos fuisse Peplum: apud christianos quoque lintea tunica sacerdotalis. Infula quam morti deuotos indui mos erat. Latum clauum commune fuerat Senatoribus omnibus: cuius formam ac uestigia quantum conijcere fas est, in ludis hodie Romanis cernimus: eo enim illo die Senator indutus procedere solet. Militares erant, Læna quæ supra alia omnia induebatur, hinc Lanatum familia. Græcis etiam communis erat: *χλαῖνα* quoque & ipsi uocant. Præterea Abolla: ut ait Marcellus, de Sago nulli dubium. Cic. Itur ad Saga. Virgatis lucent sagulis. Supra arma ferebatur: quantumque ex ueterum statuis deprehendere fas est: uilis erat panni Venetici coloris. Penula quam supra tunicam, & si uisueniret, contra imbrem fumebant. In Et multo stillaret penula nimbo, Lampridius. Alexander senatoribus concessit, ut in ciuitate penula uterentur: nam usus fuerat extra terre. Erant item Strigium ex Hispania, & Mastruca e Sardis. & Gaufapina, Plautus mastrucatum dixit. meminit & Cic. in orationibus, uestes sanè omnes crassæ & hyemales: ferè similes nostris hybernicis. Seneca, Gaufapinatum uocat pannosum hominem, & Martialis Leucopastum & bericatum. Erat enim Leucopum albus pannus ac uilissimus, Plinius ubi de medicinis ait: in panno leucopo dicit reponendum. Pullati & atrati idem erant qui nigris utebantur: aut funeris aut ulciscendi se gratia ob aliquam iniuriam. Cic. in orationibus de Claudio Tribuno. Veste obsoletor: capillatior quam antea: barba promissior, & uim tribunis nouam minabatur. Idem hos esse in conuiuium non solere demonstrat. Quis unquam inquit uel in suorum funere atratus accubuit? In fumendo uestem dicebant mutare, in ponendo recuperare. Dicuntur quoque pullati plebei omnes, quod fusco & naturali sint amicti colore. Tranquillus in Augusto. Edixit nequis pullatorum in media cauea confisteret. & Quintil. Pronunciatio uehemens cum corporis iactatione mire ad pullatum circulum facit. Muliebres deinceps: inter quas palla honestissimæ cuiusque Marcello fuerat. Inuenimus & apud Ouidium, uirorum, de Orione loquentem. Induerat tyrio distinctam murice pallam, preciosa ut eumque uestis. Virg. Et pallam insignem gemmis auroque rigentem. Stola ueteres dixerunt non honestam uestem solum: sed etiam omne quod corpus regeret muliebre. Strophium fascia breuis: quæ uirginalem errorem cohibebat papillarum. Cic. in Clo. Strophium accurate præcingens: autor Marcellus. In hymno tamen diui Io. pro tegmento uillico & agresti accipit. Plautus in Epidico multas huiusmodi commemorat: quas Marcellus declarat. Sunt autem hæc. Regilla diminutiue à regia, uestis: dicta & basilica. Item mendicula. Ralla à raritate, quæ preciosis uestibus immitti solebat: Indusiata. Patagiata. Plumatile dicitur Plauto. Plumatile aut clauatum, aut è plumis factum. Cestium lintecolum purum & candidum dicitur Plauto: quod ita ad candorem perueniat, quod oras circuncisas habeat. Supparum est lintecolum femorale. Exoticum, peregrinum & pulchrum dicitur. Plautus. Basilicum aut exoticum. Limbus muliebris etiam uestis & preciosa. Plautus. Limborum Arcularij. Flameum tegmen quo capita matronæ teguntur, dicitur & Flameolum: uulgus Italicum adhuc tazolum appellat. Reticulum item capitis: Carbasus, pallium quo Flameum amicitur. Virg. v. 111. Eum tenuis glauco uelabat amictu Carbasus. Capitia, capitum tegmina foeminarum. Calantica item. Cicero in Clodium, Te cum Calanticam capiti adcomodares. Interula, cuius Horatius & Mar. meminerunt utriusque sexui ferebatur: erat enim tunica proxima carni: nos lintea utimur, apud ueteres linteam nusquam comperio fuisse, ut ex marioribus indicatur. Plin. græcas statuas armatas sine tunica, hoc est in nudo corpore dicit, ex quo uidere licet quantum mollities cultus posteros occupauit.

DE CALCIAMENTIS AC TUNICIS, ET VESTIBVS tragicis: comicis ac Satyricis.

Caliga
Socculi
Calcei

NUNC calciamenta, Alexander Imper. Caligariorum & omnium artium collegia instituit, ut autor Capitolinus. Erat enim calciamenti genus: non quas nunc caligas appellant. Nam ueteres nusquam inuenio caligas quibus nos uti mur habuisse. Sed tantum crure tenus Socculos, sic in omnibus antiquorum monumentis aspicimus. Et Tranquillus ait. Vitellio socculum alterum detraxit. Calcei fuerant uaria forma distincti. Vopiscus in uita Cæsarum. Calceos mulleos, cereos, hederaceos, albos, uitis omnibus sustulit, mulieribus restituit. Apuleius quoque linteos calceos nominat. Et Phescalii sacerdotum calcei, & Sicyonij calcei ab his qui elegantiæ studebant ferebantur

ferebantur, autor Cicero. Soleæ mulierum fuerunt, nos planellas dicimus, quas turpe uiris Soleæ tunc gestare fuerat. Cicero de Arusp. respon. A mulieribus soleis, inquit. & in Verrem. Stetit prætor Pop. Rom. soleatus in litore. Græcanici calcei ex Polluce hi sunt. Basilides quibus utebantur Athenis. Crepidæ gestam in militare. Embades sumptuosum calciamentum. Crepidæ sunt quoque schistæ, singulæ, cōpedes, asiræ, sandalia, crotopezia, lignea calciamentum, Crotopezia à sonando dicta, quæ aliter calopodia à quibusdam dicuntur. Carbatina rusticum est, uocatum à Caribus. Ex gentibus quoque & ciuitatibus plurima dicta sunt, ut Argea, Scythica, Rhodica, Laconica, Thellalica. Quædam ex personis, ut Alcibiadia, Smindrylia, Hiphicratida, Phescalia, Diabathra. Communia autem utriusque sexui, Embates similes comicis, hyposcelma uirile calciamentum ualde sumptuosum. Proschema fenile. Peribates ancillarum. Album calciamentum meretricium erat. Plocaria & acontia nominantur Aristophani tanquam muliebria. Rhadia uarium & circumuolutum erat. meminit Plato. Baucides sumptuosorum. Muliebria rursum crocotides, aphraeta, opistocrepides, quod amentis retro ligantur, amphiphryra, acrosphryra, canobia, gynepodia, nichipedes, mesoperisæ, phyrtaçides, seletocides, nisisides, ambracides. Communia item utriusque sexui, phares, ledariū, chiton, xyctis. Foeminarum etiam propria, epopes, diploidium, semidiploidium, catatistis, catagoges, peplus, Zoma uestis anilis. Tunice quoque diuersorum generum ex eodem autore, hæc sunt: Scissilis, phanotis quæ translucebat, catactiste, id est, notis uariata animalia uel flores intextos habebat. Myotis ex muscis intextis, ex Armenia ueniens. Cortaus Malsilienum, Rhiza Thracum, Caunaces Babyloniorum, Sarages Medorum, Temenis Argiuorum. Circa mamas mulierum zosina, terna, & tannidium, strophium quod & zona uocatur. *λύσαι ἀνίπαι* *βενικὴν ζώνην*. Et rursum *ῥάμας ζώνης*. Epizostis uestis crassa ex lana. Scytharum uestes ex pellibus Diphthera, epicranium, bæte, lisyra, spola. Tragicæ autem ac comicæ uestes ex eodem autore Xyctis, batrachis, chlanis, calypta, mitra, agrenum ex lana contextum. Ephatis uertibulum erat quoddam rubrum, quod in manu habebant bellum gerentes uel uenantes. Qui autem in miseris erant, melina, hoc est, lutea uel nigra uel glaucina utebantur. Satyrica uestis nebris, id est, pellis caprina, quam & izanem uocabant, & pardalim subtextam. Venatorum Dionysiacum. Cortaus tunica pinguis est. Comicæ autem, Exomis, id est, uestis alba ignobilis, secundum sinistram latus futuram non habens. Puniceus habitus & purpura iuniorum est. Pera, baculus, diphthera rusticorum est. Nigra uel lucida uestis paratorum præterquam Sicyone. Et alba quando parasitus ducturus est uxorem. Seruorum autem Exomis, cui adiacet uesticula quædam alba quæ epiblema dicitur. Coco autem duplex & inflexibilis uestis. Foeminarum comicarum, Anus nigra uestis, in sacrificijs tamen alba utitur. Iuuenum item alba uel bysina, Epicleri album & croceum. Lenones tunicam colore distinctam ac floridam ferebant, baculumque quod arefium uocatur in manu habebant. Parasitis erat seclergis & lecythus, sicuti & rusticis legobolum. Quibusdam autem mulieribus tunica talaris purpurea ad cubiti symmetriam rotunda. Hæc Pollux.

DE VARIETATE STRAGVLORVM ET PELLIVM VSV

STRAGVLA item diuersa. Primum circa thorum. Amphimallon & gausape in castris usum præbebant. primum ex utraque parte uiliosum erat, Heteromallon ex una tantum. Stragula quæ lodices poetæ uocant, lintea uestis constrata. Stragula quoque alia super eis adposita ab Homero planè notatur, *ῥήλα λελά πέρφρα*. omnia stragulae uestes Plinio uocantur. Dicebatur & plagia, deinde sindones appellata. Varro de uita patrum. Chlamydes, plagia, uela. Nam & sindones uela & uelaria dicuntur. Papinius. Iam uelaria lintea pluebant. Plumaria quoque & plumarium opus, & plumarij textores, quos polymitaros dicunt, liciorum uarietate, à plumado dicti Marcello. Plautus plumatile inquit. Stromata & peristromata ferè quæ & tapetia dicitur uario colore, à sternendo uocata. Plautus peristromata Campana dixit. Tapete & tapetum græcum uocabulum uarijs etiam fuerat coloribus pictum. Cortinas Plinius uocat præter uasa, etiam lintea quæ sternunt siue mensis siue lectis. Culcitra, Cicero culcitram plumeam dixit, erat & Lanca. Tomentum namque culcitrae materia ex palustri arundine quam Circensem appellabant, aut ex re alia ignobili suffarcta. Tomentum concisa palus Circense uocatur. Ceruicalia & puluilli capitis substramenta. Toral tori ornamentum apud Horatium, & Conopeum tentorij genus apud eundem. Inter quæ signa turpe militaria

PHILOLOGIA

Conopei sol aspiciat conopeum. Propertius de Cleopatra loquens: Fædaq; Tarpeio conopea tendē
 Dorfulia relaxo. Equorum quoq; uestes phalera, ephippia, dorfulia. Vopiscus in Galeno. Boues
 Mantice cum dorfulibus sericis discoloribus præfulgentes. Præterea Mantice ac Bulgæ impo-
 nuntur, sic Festo appellatæ, Seneca uero Hippoperæ lib. epistolarū x. 111. M. Cato Cen-
 sorinus canterio uehebatur: hippoperis quidem impositis, ut secum utilia portaret. Pelles
 Hippoperæ autem animalium, quibus nunc utuntur arcendo frigori, apud antiquos minime in usu
 fuisse quidam existimant: eod quod Plinius qui omnia exequitur, tum alij, nullam de his fa-
 ciant mentionem. Tranquillus Augustum scripsit, non pelibus, sed quaternis tunicis hye-
 me solitum muniti. Et Martialis diuitem describens probe indutum. Optat & obscuras lu-
 ces, uentosq; nivesq; Propter sexcentas Baccara gausapinas. quas supra commemorauit
 crassa lana fuisse. Barbaros tamen aquilonares gestare pelles, uti etiam nunc, cōsuetos esse
 complures sunt autores: Quidius ponticos & Getas describens inter quos exulauit, pel-
 los appellat. Sed usum tamen hunc paulatim cōpisse Senecæ temporibus ex loco eius epi-
 stolæ putandum: Pelliculas, inquit, uulpiū ac murium frigoris causa. Murium enim pel-
 liculas & zibellinos & armellinos nunc dictos putare possumus. Nam & inter murium
 genera sunt in ponto, ut in animalibus dixi.

Mures pon-
 tici

R. VOLATERRANI COMMENTARIORVM
 VRBANORVM LIBER XXVIII.

De Honesto & eius partibus. Ac primum de prudentia &
 doctrina, quod magistri in ea necessarii.

Væ ad corpus pertineant hæcenus, mox ea quæ ad animū reliquum
 nostri operis spectat: ac primum de moribus, citra quos frustra cætera
 discuntur: deinde de artibus liberalibus dicam, ut planè præmissio ti-
 tulo materia respondeat: in quibus pauca quidem, uerum exotica ex
 omni pene Græcia simul cum nostrorū receptissimis delibauit, ut faci-
 lius ediscerentur: essentq; cum ad bene beatèq; uiuendū suffragia, tum
 ad scribendum omnibus parata supellex, maiorumq; rerū per breues
 adnotationes indicamenta. Prudentia igitur prius attingenda, quæ unica cum æque in-
 tellectu ac uoluntate consistat, sub eadem doctrina continetur: utraq; uero coniunctam
 Græci Sophiam, nos sapientiā dicimus, in qua monstatore prius est opus. Scribit enim
 Aelianus de uar. histor. quod prisca fuit cōsuetudo, ut uiri magni iuxta se magistros alu-
 nosq; haberēt. Sic Ulysses Alcinoū, Achilles Chironem, Patroclus Achillem, Agamem-
 non Nestorem, Telemachus Menelaū, Hector Polydamanta, Hiero Syracusanus Simoni-
 dem Chium, Polycrates Anacreontē, Proxenus Xenophontē, Antigonus Zenonem,
 Alexander Aristotelem. Inter Romanos Lucullus Antiochum Ascalonitam, Cicero Mo-
 lonem, Mæccenas Arium, Augustus Athenodorum. Neq; mirum, cum Plato dicat quod
 & Iuppiter quendam habuit consiliarium: unde nos exemplo eius institui debemus. Pie-
 tius quoq; optimum uocat, qui per se omnia nouit. Proximum huic, qui sapiētes audit.
 Qui neutrum præstat, penitus esse inutilem. Socrates apud Platonem in Phædro ait, disci-
 plinam ex sermone potius & uiua uoce hauriendam q̄ ex lectione, magisq; scienti pro-
 desse. Sunt altiora quædam quæ scriptis tradi commode nequeunt. Præterea à quocunq;
 discendum, etiam si quercus esset quæ loqueretur. Non enim quis dicat, sed quid dicat in-
 primis uidendum. Hanc igitur Socratis sententiam uox dominica confirmat. Quæcunq;
 dicunt Pharisei uos facite, opera uero illorum minime. Item Plato in Lachete. Is maxime
 audiendus cuius dictis facta cōueniunt: qui uero de uirtute quam non attingit, aut contra
 uitium quod habet, quanquam ornate loquatur, minime auscultandus: siquidem in eo sa-
 pientes sumus quod nouimus, in eo delinquentes quod ignoramus. Quæ sententia supe-
 riori contraria quodammodo uidebitur, quum minime sit. Idem autor ait: Maxime illud
 cauendum quod scientiæ & eruditioni ualde officit, ne uidelicet in Misologiā aut Misan-
 thropiā incidamus, id est, in sermonis aut hominum odium: uidelicet, cum sorte alicuius
 uerbis aut opinioni ita addicti sumus, ut omnia pro oraculo credamus: deinde omnino cō-
 traria esse reperimus, deceptosq; nos esse intelligimus; quod cum sæpe sit, maxime euenit
 ut nulli

ut nulli postea credamus, quod uitium periculosissimum est. accidit autem ignoratione,
 quod citra delectum & autem credit. Nam si quis studium & artem in iudicijs omnibus
 adhiberet, nec temere crederet, proculdubio reperiret hos bonos, illos improbos & indo-
 ctos, alios uero inter utrunq;. Apuleius in Apologia ait, Thalctem Milesium interrogatū
 à Mandraico Priensi discipulo, quantā uellet mercedem pro eo quod diceret: respon-
 disse, Si quod didicisti, mihi ascripseris, meq; repertorem prædicaueris. Quantū igitur au-
 ditui in hac parte debeamus, satis docent sacri libri, qui fidem ex auditu esse dicunt, & la-
 cobus: Sit omnis homo uelox ad audiendum. Hieronymus quoq;: Habet latentem ener-
 giam uiua uox. & in epistolis: Non enim, ut est quorundam præsumptio, me ipsum docui.
 Hæc deniq; causa cur peregrinationes longas philosophi susceperint, uti coram laudatos
 uiros audirent, quorum sæpe libros domi habebant.

Qui aptiores ad doctrinam, & quid aut quomodo discendum.

Quomodo di-
 scendum ex
 Seneca

Qui aptiores ad doctrinam, & quid aut quomodo discendum.
 n doctrinam alius alio docilior. Mercuriales pueri uelocissimi sunt, uerū ci-
 to desinunt, raroq; perueniūt ad frugem, maxime si cum Mercurio Martem
 coniunctum habeat. Talis fuit Hermogenes ille sophista, qui de arte scripsit,
 in adulescētia senex, in senectute puer, ut ait Philostratus. Saturnini uero rar-
 diores ab initio, sed tempore altius radices mittunt. Quapropter Ariston, ut
 Seneca, dicere solebat, malle se adolescentem tristem, quàm hilarem & amabilem turbæ.
 Vinum enim bonum fieri, quod recens durum atq; asperum uisum sit, nō pati ætatē quod
 in dolio placuit. Huiusmodi enim legitur fuisse Cato ille Censorinus, qui sero didicit li-
 teras, euasit autem summus orator. Torquati quoq; illius qui filios occidit, ingenium rusli-
 canum & inutile ab initio uisum, in summam lucem effulsit. Proximis autem seculis Ludo-
 uicus Pontanus, iuris scientia præcellens, v. 11. annis scholis Italiæ pertinacissime uacādo,
 nunquam in ea facultate mutire aut dissentire quicquam est uisus. Sunt autem qui utrunq;
 præstant & uelocitatem & usq; ad extremum perseverantiam ac profectum, quæ quidem
 rara felicitas: qualis Cicero fuit, & Augustinus noster qui per se didicit omnia. Quomodo
 autē discendum, Seneca item in epistolis docet. Lectio certa prodest, uaria delectat. Mul-
 tumq; potius quàm multa legenda, quæ non habeas ad manū: quemadmodum magnus
 luctator non est qui omnis numeros nexuq; perdidit, quorum usus sub aduersario rarus
 est, sed qui in uno se aut altero bene & diligenter exercuit & eorum occasiones intentus
 expectat. Nec est quod de naturæ malignitate queramus quod res occultet, cum quicquid
 nos meliores aut beatos est facturū, in aperto aut in proximo posuerit. Idem. Cum omni
 ætati studia conueniant, non eadem tamen semper conueniunt: Turpe est uiro iam pro-
 uecto ex cōmentarijs sapere, aut scolulos captare: semper interpretem, nunquā autorem
 esse, Semper deniq; meminisse, nunquam scire. Idem. Dementia est mi Lucilli superuacua
 discere, in tanta præsertim temporis breuitate. Negat Cicero, si duplicetur sibi ætas, habi-
 turum se tēpus quo lyricos legat. Eodem modo & dialēctica uanas captiones. Nam apud
 plerosq; philosophia quæstui est, institoris potius nacta quàm antistites. Hanc fas est dare
 tempus nō accipere: res enim non subcissa, sed ordinaria est. Aristotelis insuper opinio:
 Nullum esse magnum ingenium sine melancholia aut mixtura dementiae. & ex sententia
 Platonis, Frustra poeticas fores compos sui pepulit. & Cicero pro Archia: Sapius cōper-
 tum ad laudem atq; uirtutem naturam sine doctrina, quàm doctrinā sine natura ualuisse.

Quod doctrinā cum prudentia ac iustitia coniungere opus.

ENANDRI Senarios sex ad hoc propositum conuertit. Cuncta enim serua-
 sunt prudentiæ. Frustra mei debilitatem corporis accusauerim, si aderit pru-
 dentia. Hæc em̄ potenti brachio fortior. Sicut nanq; corpori existit oculus:
 Sic demum nostræ mens animæ fuerit. Idem. *His ἡ ἀμαρτία τῶν ἄνθρωπων
 σοφῶν, ὁ μὲν δὲ εἰδὼς ὀδύνην ἡ ἀμαρτία.* Bis in eodem peccare, nō est uiri sapiētis:

qui uero nihil uidet, nihil peccat. Phocylides poeta dixit, mentem ac rationē hominibus
 pro armis datā, his hexametris à me cōuersis. Cuncti mortales, æque locus omnibus idem
 Regibus ac inopi est, animis deus imperat altus Cunctorum. qui cuiq; dedit propria arma
 ferenda. Velocem lepori cursum, sed cornua tauris Sponte sita, ast apibus penetrātia acu-
 mina caudæ. Mentem homini melius tribuit, qua cætera inermis, Robusto sapiens longe
 præstare uidetur. Cleantes dicebat homines absq; disciplina & literis, tantū forma distare
 K k 3 à feris

à feris. Plato scientiã ait sine iustitiã ceterisq; uirtutibus calliditatem potius quàm sapien-
tiam. Zeno dicebat quod in disciplinis quidam erant Philologi, quidam Logophili, id est,
amatores potius uerborum quàm scientiã; item nonnullos esse philosophos, id est, cor-
poris amatores potius quàm philosophos, siue etiam philotimos, aut philochrematos, id
est, amatores honoris ac pecuniã.

QVOD DOCTRINA OMNIS AD PHILOSOPHIAM
ac theologiam referenda.

RISTONYMVS Chius circularis scientias sectantes, negligẽtes uero phi-
losophiã cõparabat procis Penelopes, qua cum minime potiri possent, ad
ancillas se conuertebant. Idem uulgum comparabat Laerti, qui tantum agro-
rum curam habens, sese domumq; propriã sperneret. Sic plures curam tan-
tum diuinitis intendentes animum negligere agrestibus exulceratum per tur-
bationibus. Bion dicebat, grammaticos Vlyssis errores inquirere, suos autem minime.
Plato in Protagora poeticam similem facit imperitorum conuiujs, qui cum propter insci-
tiam & rerum ignorationem propria uoce suisq; sermonibus colloqui nequeant, tibicines
accerfunt, ut aliena uoce, hoc est, tibiãrum statu utantur; ubi autem sunt eruditi ac philoso-
phi, inter se disceptant. Nec ab re Homerus dicit, ut Diomedes daretur socius ad exploran-
da castra, quod alter ex altero si duo sint, melius intelligent. At Cicero pro Archia poeti-
cam & cyclicas sciẽtias magnopere laudat. Hæc inquit studia adolescentiam agunt, sene-
ctutem oblectant, secundas res ornant, aduersis profugium & solatium præbent, delectat
domi, non impediunt foris; pernoctant nobiscum, peregrinãtur, rusticantur. Quod si ipsi
hæc attingere minime possemus, tamen ea mirari debemus cum in alijs uidemus. Apu-
leius de deo Socratis. Vlysses, ait, comite sapientiã, quam Homerus poetice Mincruã ap-
pellauit, omnia horrenda subiit, omnia aduersa superauit. Et Cyclopi specus introiit, &
egressus est; solis boues uidit, & abstinuit; ad inferos migravit, & remigravit; Scyllam præ-
ternauigauit, nec abreptus est. Circes poculum bibit, nec mutatus est. Ad lotophagos ad-
cessit, nec remansit; Sirenes audiit, nec adcessit, Basilus quoq; in quodã libello nõ usque-
quaq; poetarum lectiõnem detestatur, si quis ex his rosam nõ sentes delegerit. Nam Vlysses,
inquit, uelut alter Iob, nobis exemplar paciẽtiã ab Homero proponitur. Hieronymus
item qui secularem scientiam aliãs demonũ cultus esse dicit, ad nostram deducere iubet
philosophiam. haud aliter quàm Hebræi captiuam alienigenã rescẽtis unguibus & capil-
lis in matrimonium deducere poterant; sic dicta illorum castratis erroribus & uerbosũ la-
sciuiã, siqua probata sunt nostro dogmati adijcere recte licere. Nã Salomon & Paulus &
Cyprianus multiq; alij ex nostris, poetarũ philosophorumq; scripta, ut ipse testatur, ad no-
stra confirmanda in medium adduxerunt. Idem ad Rusticum monachum: Ama scripura-
rum studia, & carnis uitia nõ amabis; eripiunt enim sensum à cogitatione lasciuia, & car-
nem macerant ob laborem, & alibi: Literã laboris sunt comites, non uoluptatis, damnũ,
non marsupium sequuntur, ieiunium, non saturitatem. Augustinus de trinitate: Vera phi-
losophiã est trinitatem intelligere, scilicet unum deum, à quo spiritum sanctũ in quo & si-
lium per quem sumus: principium ad quod creamur, formã qua separamur, gratiã in qua
reconciliamur. Gregorius tris ponit sapiẽtiã profectus. Inchoationẽ & perfectionem, &
quod inter utrumq; est mediũ. In primo blandimẽta dulcedinis, medio tẽpore mentis cen-
tamina laboresq;, ad extremum perfectionis summa uoluptas. Hieronymus: Gratias nũc
ago deo meo, quod ex amarissimã doctrinã radice nũc dulces fructus carpo. Thomã A-
quinatis sententiã est, ut scientiã uestigia nobis defunctis remaneãt, quibus doctiores ma-
iore cum uoluptate ac uberius diuinitatem speculẽtur. Quod & Hieronymus sentire ui-
detur; dum ait: Discamus in terris quorum scientiã nobiscum perseueret in cœlis, & alibi
ex Danielis autoritate doctiores firmamento cõparat, reliquos uero astris.

Vlysses uelut
alter Iob

Tres sapiẽtiã
profectus

Doctrinã hor-
nor

QVOD DOCTI SEMPER IN PRECIO FVERE

OCTRINA quamquam sæpe plurimorum iacet, uiri tamen ea maxime præ-
cellentes semper in honore fuce. Nam & Platonem Siciliã petentem Dio-
nysius cum albis quadrigis obuiam procedens excepit. Alexander Thebas
cuertens, Pindari domũ pepercit, Stageram oppidum ob Aristotelem resti-
tuit. Athenienses Thucydidem quem imperatorem in exilium miserant, re-
rum suarum

rum suarum scriptorem reuocarunt. Menander Comicus petitus classe Aegypti ac Mace-
doniã regibus uenire contempsit, regiã fortunã prælata literarum cõscientia. De Hip-
pocrate idem contigit, Xerxe rege aduersente. Pto. quoq; Philadelphus & Hiero Tyran-
nus occasione aduertã ualetudinis se studijs maxime tradiderunt, uiris doctis unde cunq;
aduersitis. Ut autem de Romanis loquar, ex Hispania uenerunt quidam nobiles, ut Liui-
um uiserent. Pompeius post bellum Mithridaticum Possidonij dilectus domum Athe-
nis intraturus, nõ percuti de more ianuam iussit, sed falcis historicos foribus submisit. Sci-
pio statuam Ennij sepulchro suo imponi mandauit. Cato senex Carneadem legatũ Athe-
nensium ob uiri eloquentiam suspectam senatui non admittendum esse consuluit. Au-
gustus quoq; item Claudium, Hadrianum & M. Antoninum ex Romanis principibus,
maxime doctis uiris lauisse memoriã proditũ est. Numerianus item imperator teste Vopis-
seo, dicẽdi facultate maxime præditus: maluit in bibliotheca Vipsia statuam sibi poni Nu-
meriano oratori quàm Cæsari. Proxima memoriã Robertus Sicilia rex Petrarcham, om-
nisq; eruditis in precio habuit. Mea uero ætate, hac laude magnopere digni Nicolaus
pontifex, Alfonso Tarraconensis & Matthias Pannoniã reges. Cosmus item Medices
ac Federicus Urbinas dux.

QVOD VNVSQVANDOQVE IN POPVLO SAPIENTIA
præditus, plus ceteris uideat.

S T & illud sapientiã proprium, ut unus sæpe plus ceteris in multitudine
uideat, frustra tamen, animos reliquorum stultitiã seu inuidiã occupante: ut
Annibali accidit, ob inuidiam factionis Barchinẽ, ut Socrati de deorum opĩ-
nionẽ, ut Cæm Troiano in equi introductione, ut Magio Campano, ne An-
nibal in urbem reciperetur consulenti, ut apud Romanos Paulo Aemilio
pugnam Cannensem detrectanti, ut Fabio Max. contra Minutium & eorum exercitum
contententi, ut deniq; apud Hebræos tot prophetarum prædictiõibus minime exaudi-
tis. Quandoque tamen populi felicitate auditus sapiens, ut Ap. Cæci solus sententiã de
pace non ineunda cum Pyrrho, ut Catonis de Carthagine delenda, ut denique apud no-
stros Iona Niniuitis.

ΑΡΟΡΗΤΗΓΜΑΤΑ ΣΕΠΤΕΜ ΣΑΠΙΕΝΤΥΜ ΕΧ
Demetrio Phalereo.

LEOBVLVS. μέτρον ἀρίστην. Medio critas optimum. πατέρα δ' εἰ ἀνδρείον. Parentẽ Cleobulus
uereri oportet. εὖ τὸ σῶμα ἔχειν ἐν τῷ ψυχῷ. Bene corpus & animã habe. φιλή-
κρον εἶν ἢ πολυκρον. Libenter audi magis quàm multa. τῶν τῶν κρῆσιν. Linguam
compefice. βίῃ μὲν πρὸς ἄλλῃ. Nil age per uim. ἔχθρας ἐβλάψῃ. Inimicitias distol-
ue. τὸν δὲ μὲν ἐχθρὸν, πολέμιον νομίζῃ. Populi inimicũ æque tuum puta. ἰωακὴ
μὴ μάχεσθαι, μὴ τε ἀγῶν πεποιδῆς. Cum uxore ne contende, nec ei nimis confide. οἰκίτης μὲν
οντες μὴ πολέμῃ, ὡς μὴ δόξῃς ἐν αὐτὸς μεθύειν. Seruos temulẽtos ne castiga, ne & tu temulen-
tus uideare. ἴσμεν ἐκ τῶν ὁμοίων. Nube parĩ. μὴ ὑπὸ μάλινδῃ τῷ σκῶπῳ. Ne cum cauillantĩ-
bus insani. εὖ ποροῦντα μὴ ὑπὸ τῆ φωνῶν εἶναι, ἀκροῦνται μὴ ταπεινῶδῃς. In copiã ne sis animo ela-
to, neq; in egestate demisso. Solon. μηδὲν ἄγαν. Ne quid nimis. κείτης μὴ κέρως. Ne sis iu-
dex, alioquin inimicus alteri eris parti. ἠδὲν ἠφύγει, αὐτῆ γὰρ λυπῶν τίει. Voluptatem fuge,
ipsa nanq; postremo dolorẽ parit. εφράγιζε τοὺς βῆ λόγους σιγῆ, τῆ ἢ σιγῶν κερῶ. Obligna uer-
ba silentio, silentiũ uero occasione. φίλος μὴ ταχὺ κτῶ, οὐδ' ἂν κτύσῃ, μὴ ταχὺ ἀφροδίμαζε. A-
micos ne cito pares, paratos ne cito reijcias. ἀρχιδῆ μαθῶν ἀρχῆν ὑπὸ σῆσῃ. Imperiũ discẽs pa-
ti, melius exercere scies. μὴ κείνης ὁμίλῃ. Cũ malis ne cõgredere. χρῶ τοῖς θεοῖς. Vere dijs. ὁ
δ' ἂν ἰδῆς μὴ λέγει, ἀλλ' εἰδῶς σίγα. Nõ quodcũq; noueris dicas, sed planẽ cognoscẽs tace.
τοῖς σαυτῷ πρὸς ἑσῶ. Circa te pximis mitis esto. τὰ ἀφανῆ τοῖς φανεροῖς τεμαίει. Ex mani-
festis, occulta deprehẽde. Chilo. γινῶθι σαυτῶν. Nosce teipsum. πίνωμ μὴ πολλὰ λάλη, ἀμαρῆσῃ Chilo
γῶ. In uino ne multa loquere, si nõ uis errare. μὴ ἀπέληθῃς εἰς ἐλευθέρους. Ne minitare liberis
hoĩnib; μὴ κείνης λέγει τοῖς πλοῖσι, ὡς μὴ ἀκέρως κέρως. Proximo ne male dicas, si nõ uis au-
dire. Ad amicorũ cœnas tarde, ad calamitatẽ celeriter ito. γάμος θυγατρὸς ποιε. Nuptias par-
ce facito. τὸν τε περὶ δὲ τῆ μακάριζε. Defunctũ lauda. πρὸς τὸ τῶν σέβῃ. Seniorẽ honora.
τὸν τὰ κέρως πρὸς γὰρ ὁ μὴ μίση. Curiosum nimis rerũ alienarũ fastidi. Damnũ ama potius
quàm turpe lucrũ. τὸ δ' ἄνυσυχεῖ μὴ ὑπὸ γέλα. Miserũ ne deride. Cum seueritate quietũ te

præbeas, ut honoreris magis quam timearis. *ιδίαι οικίας πρῶτα ἐμ.* Prælis propriæ domus. *τλῶσα σὲ μὴ πρῶτα ἐμ.* *πρῶτα ἐμ.* Lingua nō discrepet à mente. *μὴ ἀποδύμεν πρῶτα ἐμ.* Ne cupias quæ haberi nō possunt. In uia ne propera, neq; manū moueas, quod stulti indiciū est. *νομοῖς πρῶτα ἐμ.* Legibus obtempera. *Αδικομενὸν εὐμαχέως.* Placa seu cōcilia quos iniuria adfeceris. *Πιττακὸς, ἐγγυῶ πρῶτα ἐμ.* Sponsio proximū damno est. *Θέλοντες ἀπέντα μὲν φιλῶν.* Amicorum præsentium & absentium memor esto. *μὴ πρῶτα ἐμ.* Ne recipe improbū. Qualem erga parentes te præbueris, tales habebis erga te filios. *Διφικίε ἐν υιοῦσιν ἵκεν.* Qualem erga parentes te præbueris, tales habebis erga te filios. *Διφικίε ἐν υιοῦσιν ἵκεν.* Facile in uoluptatibus se bene nosse. *Οἰκίε φυγε.* Ne diuitias absconde quum in eas ueneris. *μὴ πρῶτα ἐμ.* Ne omnibus crede. *Θαλῆς, καὶ οὐ γινώσκει.* Occasionē nosce. *ὁ μέλλει πρῶτα ἐμ.* Quod facturus es nemini prodas, ne forte nō cōpos deridearis. *Αμα πρῶτα ἐμ.* Amicis parce maledicere. *Διφικίε ἐν υιοῦσιν ἵκεν.* Magnares futurum prouidere. *μὴ πρῶτα ἐμ.* Fidele terra, infidèle mare, insatiabile lucrū. *Βίαις, οἱ πλείους ἀνθρώπων κακοί.* Homines ex magna parte improbi. *εἰ καλὸς φάειν, καλὰ πρῶτα ἐμ.* Si pulcher es, pulchra fac. *εἰ δὲ ἀσχητόν, ἀσχητόν.* Si deformis, natura defectum bonis acti onibus cōpensas. *βραδύως ἐγγυῶν, ὁ δὲ αὐτῶν εὐμαχέως.* Tardè aggredere. *Quod aggressus fueris, perseueranter prosequere.* *μὴ πρῶτα ἐμ.* Velociter loqui fastidi. *μὴ πρῶτα ἐμ.* Ne sis nimium moribus facilis, neu nimium difficilis. *Πρῶτα ἐμ.* Prædica ubiq; deos esse. *Νοσσε.* Nosce quod gestum est. *Ακρὸς ποταμῶν, ἀλάκρως.* Audi multa, loquere opportuna. *Quum sis pauper, ne diuitibus irascaris: nisi forte ualde uideris proficere.* *ἀνάγειν αὐτῶν μὴ ἐπὶ ἀνεῖν.* Indignum hominem ob diuitias minime lauda. *πρῶτα ἐμ.* Hor tando accipe, non per uim. *οὐκ ἀγαθὸν πρῶτα ἐμ.* Si quid benefeceris, dijs referas acceptum, non tibi. *κτῆσαι γὰρ μὴ νεότητι.* Pulchri quid agere. *Senex uero sentire.* *εἴδῃ γὰρ ἐργῶ μνήμην, καὶ οὐκ ἀλάκρως.* Iuuenis pulchri quid agere. *Senex uero sentire.* *εἴδῃ γὰρ ἐργῶ μνήμην, καὶ οὐκ ἀλάκρως.* In moribus generositate. *In labore cōstantiam, In diuitijs amicitiam, In oratione persuasionē, In silentio ornatum, In sententiā iustitiam, In audacia fortitudinē, In aetione potentiam, In natura pietatē.* Huius deniq; illa sunt. *Infelix qui infelicitatem ferre non potest.* *Quod agere instituis, cunctabundus aggredere.* *Periander, μελέτω πρῶτα ἐμ.* Cogita totum. *καλὸν ἴσχυρα.* Res pulchra quies. *ἐπισφραγὶς πρῶτα ἐμ.* Res fallax temeritas. *Democratia melius tyrannide.* *αἰὶ μὴ ἰδύμεν ἠθροῦν.* Voluptates mortales, uirtus aut æterna. *ἐντυχῶν μὴ μετρίως ἀγῶν, ἀτυχῶν δὲ φρονιμῶς.* Fortunatus modeste agas, infortunatus prudenter. *φειδύμεν κρείττον ἀποθανεῖν, ἢ ζῶντα ἐνδεδυμένον.* Præstat cum qui bonis non utitur mori, quam uiuentē agere. *ἔξιοι πρῶτα ἐμ.* Fac te dignū maioribus tuis. *Ζῶν μὴ ἐπαινεῖ, ἀποθανὼν δὲ μακαρίζε.* Viuens fac lauderis: *Moriens beatus puteris.* *ὁ ἐκὼν ὠμολογήσῃς, μὴ πρῶτα ἐμ.* Quod sponte promiseris, etiam præstabis. *λόγῳ ἀρρῆστῳ ἐκφορῶν μὴ ποιεῖ.* Secreta ne prodas. *λοιοὶ δὲ ὡς πρῶτα ἐμ.* Ita irascaris aut conuictum dicas, ut statim futurus amicus. *τοῖς μὴ πρῶτα ἐμ.* Veteres legibus antiquis, obsonijs uero recentibus. *cohibe non solum peccantes, sed paratos ad peccandum.* *Δυσυχίαν κρύπτει, ἵνα μὴ τὸν ἐχθρὸν ἀφρανεῖς.* Cala inimicos calamitatem, ne gaudeant. *Sunt & illa indiscreta sapientum ex Sodiade authore: uidelicet. ἄχρηστος ἀναπῆ.* Appete quæ possis. *ἄδύνατος ἀναπῆ.* Neminem uituperat: omnis lauda. *χρὸν φείδῃ.* Parce tempori. *ἴστω φύλασσε, ἀλλοτρίῳ ἀπὲρ.* Propria custodit: alieno abstine. *ἐχὼν χαρίζε.* Habens gratificare. *λαβὼν ἀποδῶ.* Accipiens redde. *γινώσκει.* Cognoscēs age. *σοφοῖς χρῶ.* Vtere sapientibus. *ὁ μέλλει δὲ.* Da quod debes. *ἀδικομενὸν εὐμαχέως.* Benefactores honora. *φθὸν μὴ μισῶ.* Nulli inuideas. *ἀποβλήτω μίση.* Calumniam odio habe. *γλώττης ἀφῆ.* Impera linguæ. *υἱοῖς μὴ κάταδέρξῃ.* Filijs ne cōfide. *ἀρκεῖνον γὰρ κερῶν.* Reponde opportuno tēpore. *πρῶτα ἐμ.* Age quorū nō te poeniteat: si tamē peccas, poeniteat. *ἀφῆ σε αὐτῶ.* Impera tibi. *ἐλπίστω γινῶ.* Esto philosophus. *ὀφθαλμῶ κρύπτει.* Oculum cohibe. *ἀρρῆστῳ μὴ λέγει.* Secretū ne prodas. *καμῶν πρῶτα ἐμ.* Occasionem expecta. *ἀπὲρ χυδα φεῦγε.* Fuge inimicitiam. *κινδύον δὲ φρονιμῶς.* Prudēter periculum adeas. *σεαυτῶ ἀσπῆ.* Te ipsum uerere. *πρῶτα ἐμ.* Diuitijs ne cōfide. *θνήσκε ὑπὲρ πατρίδος.* Morere pro patria. *ὕψι νεκρῶ μὴ γέλα.* Super mortuo ridere noli. *Sis in adolescentia continens*

tinens, In media ætate iustus, In senectute sapiens, In morte sine dolore. *Epicteti disertationes ex Arriano.* Fortunæ cōmixta uita similis est torrētī, qui lutulētus ruin, difficili trāb missu, ingentē daturus sonitum, breui tempore duraturus. *Virtuti autem anima coniuncta similis perenni fonti, qui purus fluit ac quietus & porabilis.* Si uis bonus esse, primum existima te malum existere, Castiga perturbationes animi, ne ipse ab illis castigeris. Si uis bene audire, discere prius bene dicere. hoc est. *εἰ βῆλει καλῶς ἀκούει, καλῶς λέγει.* Quære tecum, si te cupis diuitem an felicem esse. Si diuitem, scito neq; hoc bonum, neq; omnino in te fore. Si felicem, hoc & bonum & omnino in te esse. Nam alterum fortunæ breuis commodatio est: alterum penitus electionis. Sicuti neq; aspīdem neq; scorpionem propterea non perniciosos existimabis, quod in aurea theca inclusos uideas. Sic & uitium noli ideo nō miserum ac uile putare, quod fortuna ornatum atq; opertum adspicias. Difficile aut diuitē modestum, aut modestum esse diuitē. hoc est. *Δυσχερὲς ἄμα πλεονεχία σωφρονεῖν, καὶ σωφρονεῖν πλεονεχίᾳ.* Sic enim inter Perlas natus, nō malles in Græcia uel in diuitijs degere. In paupertate autē educatus quid quæris ad diuitias properare, cum nec ibi felix futurus sis? Sicut in parua habitatiuncula aut grabato præstat cum aliquo incōmodo sanum esse, q̄ in magno atq; cōmodo ægrotū, Sic in parua substantia præstat arctius uiuētudo lessem esse, q̄ in magna curis plenum & infelicē. *οὐ πεινῶ λυπῶν ἐργάζεσθαι, ἀλλ' ἐπιθυμῶν. οὐδὲ πλεονεχίᾳ ἀπαλλάττειν, ἀλλὰ λογισμῶς.* Non enim paupertas, sed cōcupiscētia tristitia parit, Nec diuitia à tristitia liberat, sed animus & ratio. Neq; equus ob phaleras, aut auis ob pulchre caueæ ornamentū animo tollitur atq; exultat: sed hæc in pennarū, ille in pedum celeritate gaudet. Eodem tu modo neq; ob uictus, aut sanè horū omnīū quæ extra ueniunt lauitiam, recte extollas, sed ex ijs tantū quæ ex animi natura sunt, bonitate uidelicet, & recte factis. Pulchre uiuere dupliciter intelligitur: Parce, sobrie, modesteq; uiuere, Et molliter ac delicate, hoc utiuperatur, illud laudatur. Si uere pulchre uiuere cupis, ne quare sumptuose uiuētudo laudari. Is cū quo cōuersaris, si melior, ei crede atq; obtempera, Si peior, noli credere, Si æqualis, cū eo cōuenias, neq; unquā contendas. Libertas & seruitus nomina sunt, hæc uitij, illa uirtutis. Corporis uinculū fortuna, Animæ uero uirtutis. Corpus enim soluet aut mors aut uitij per diuitias, Animā uero uirtus per exercitacionē doctrinæ ac abstinentiæ. Sicut lupus similis cani, sic adentator aut parasitus aut moechus similis amico. Vide igitur ne pro canibus custodibus accipias lupos. Si parua primū admiraberis, maioribus dignus putaberis. Si parua despexeris, maiori fueris admirationi, nihil uilius q̄ amare uoluptatem, aut quæstū, aut factantiam: nihil magnificentius mansuetudine & humanitate. Bionis philosophi nonnulla cōmemorat Diogenes, inter quæ illa. Interrogatus quisnam Bion philosophi nonnulla cōmemorat Diogenes, inter quæ illa. Interrogatus quisnam anxietate maiore premeretur, inquit, qui se cupit maxime felicē ac quietum esse. Senectūtem malorū omnīū portum esse dicebat, siquidē ad ipsam cuncta cōfugere. Gloriā amicorum esse matrē. Pulchritudinē, alienum bonū. Publij poetæ Mīmorū, familiaris Cæsaris, ponuntur Macrobio Gellioq; apophthegmata etiā quædam, ex quibus illa sunt. Malū esse cōsiliū, quod mutari nō potest. Beneficiū dando accepit, qui digno dedit. Feras, nō culpes, quod uitari nō potest. Cui plus licet q̄ par est, plus uult q̄ licet. Comes factidus in itinere pro uehiculo est. Frugalitas miseria est rumoris boni. Heredis fletus, sub persona risus est. Furor sit læsa sapius patētia. Improbe Neptunū accusat qui iterum naufragium facit. Ita amicum habeas, ut posse fieri inimicum uitatur. Pars beneficij, quod petitur si cito neges. Numquam periculum sine periculo uitatur. Pars beneficij, quod petitur si cito neges. Senecæ item quāmulta sunt huiusmodi, uerum delectu, iudicioq; indigēt. Anthologiam igitur earundem ponam. Si uis beatus esse, cogita primū contemni. Si multis placuerit uita tua, tibi placere non poterit. Solitudinē quærit, qui uult cum innocentib; uiuere. Si cupis ab omnibus cognosci, da operā ut à nemine cognoscaris. Stultum est timere, quod uitari nō potest. Secreto admone amicos, palā lauda. Scias multis uirtutibus abundare qui alienas amat. Tacere qui nescit, nescit loqui. Libertus audias, q̄ loquaris. Si bonus es quære tui similem. Tam omnib; ignoscere, quam nulli, crudelitas est. Seruis moderate imperare, laus est. Ut fulmina paucorū periculo cadunt, omnium metu: sic animaduersiones magnarum potestatum terrent magis quam nocent. Omnia uitia panduntur, cum fortuna excideris. Omne uitium habet patrociniū suum. Non cito ruina perit uir qui ruina met. Quotidie damnatur, qui semper timet. Pleriq; famam, cōscientiam pauci uerentur.

Epictetus

Bion philo

Sophus

Publius poeta

Senecæ schol

tentia

Recta

Recta ingenia debilitat uerecundia, praua confirmat audacia. Negandi causa auaro nunquam decit. Non aspicias quae plenas deo quisque manus, sed quam puras admoueat. Nil peius quod negaturus es. Nihil negabis quod petiturus es. Nihil magnū in rebus humanis, nisi animus magna despicieus. Morbū esse scias non hilaritatem semper adridere ridentibus. Omnis dies uelut ultimus ordinandus est. Odiū peccandi facias non metū. Proxima innocentiae uerecundia est peccati confessio. Malis displicere, laudari est. Lucrū sine damno alterius fieri non potest. Inopi bis dat qui celeriter dat. Minus offendit qui cito negat. Grauiſſima est prohi hominis iracundia. Furor sit laesa saepius patientia. Ficta ad naturam suam recidunt. Bonis nocet qui malis parcat. Amicos res secundae parant, aduersae probant. Beneficiū qui dare nescit, iniuste petit. Beneficiū accipere libertatē uendere est. Bona nemini hora est ut non alicui sit mala. Beneficiū qui se dedit dicit, petit. Beneficiū saepe dare, docere est reddere. Nihil magnificentius quam dare semper, nunquam exigere. Plura sunt quae nos terrent, quam quae premunt; & saepius opinione, quam re laboramus. Aliquis uir bonus eligendus ac semper ante oculos ponendus, ut sic, tanquam eo spectante, uiuamus. Tarde deliberandum, cito exequendum, Tarde iudicandum. Qui enim cito iudicat, ad poenitentiam properat. Quam sententiam alio loco aliter dicit. De te spem inquit habeo, nondum fiduciam. In qua sane imitatus est Ciceronem, ille enim sic. Hominem ignotum bonum sperare licet, iudicare periculosum.

DE NOSCENDO SEIPSUM.

RVDENTIS est illud ante omnia γινώσκει σαυτον. Hoc est, nosce teipsum. Quod Chilonis esse plerique dicunt positum in templo Delphico, alij uero aliorum.

Philippus Macedo, ut tradit Aelianus, post uictoriam quam Cheroniam contra Athenienses habuit, cum se elatum sana alioqui mente animaduerteteret, iussit seruo, ut ei mane surgenti quotidie diceret: Memento quod homo

es. Quod ab Aeliano positum Plutarchus Pausaniae Lacedaemoniae adscribit. Aescopus duas nobis manticas in Apologo ponit. In ea quae ante est, posita sunt aliena facta, in altera quae post tergum, propria. Bion dicebat, grammaticos inquirere de Vlyssis erroribus, non autem de proprijs, cum seipsum uideant minime utilia sectari. Demonax interrogatus quando inciperet philosophari. Quando, inquit, meipsum nosse incipiam. Socrates dicebat: Si in theatro praeco diceret, omnes fullones aut futores surgant, eius tantum ordinis uiri consurgerent: si dicat omnes sapientes, statim uideres omnes sine discrimine conſurgere. Hoc enim maximum uitium esse humanum, ut quisque, quanquam stultus, se sapientem existimet. Diogenes quosdam esse aiebat, qui ea quae oporteat facere probe dicunt, se autem minime auscultant. Haud aliter quam lyrae, quae probe sonantes se ipsas minime sentiunt. Simile est huic illud apostolicum: Factus sum uelut es sonans, aut cymbalum tinniens. Bias inquit. Respice uelut in speculo tuas actiones, ut bonas augeas & ornes, malas uero retractes. Plato in Alcibiade. Nihil, ait, difficilius quam seipsum cognoscere, quod qui assequuntur, diligentiam quandam & artem qua boni officium acquirunt: haud aliter quam si quis calcem aut annulum bonum factitare ignoret, non autem artificem ignoret. Plutarchus, oportet unumquemque ad sujs ipsius naturam sese accommodare, neque ad alterius uitae rationem cogere aut per uim trahere. οὐ γὰρ πάντι πάντων. id est, non enim sunt omnium omnia. Ciceronis similis ferè sententia. Sequenda cuiusque natura non uitiosa: etiam si sint alia meliora, tamen nos naturae nostrae regula metiamur. Simile item & illud Apostolicum. Unusquisque in suo sensu abundet. Menander. ὁ βούλεται μόνου ὄρου κῶτα πρὸ σθδκῶν, ἀλόγιστος ἔσται πῆς ἀληθείας κειτῆς. Si enim quod uult quisque, hoc tantum spectat, haud bonus fuerit ueritatis iudex. Demosthenes. ἡ καὶ ἐπὶ πάντων ἐαυτῶν δραπαταίη. ὁ δὲ βῶλε τῶν ἐκαστοῦ καὶ οὐκ ἄλλου. τὰ δὲ πολλὰ κῆς οὐκ οὕτως πείθουσι. Facile quidem seipsum decipere, quod enim uult quisque hoc ita existimat, res tamen aliter saepe eueniunt. Herodotus. Si liceret unicuique leges condere ac optimas eligere, suas quisque ac optimas eligeret, adeo suamantissimus est. Euripides. ἔπαντες ἐσμὲν εἰς τὸ νοθεύειν ἑαυτοὺς. Αὐτοὶ δὲ ἑαυτοὺς πειθόμενοι οὐ γινώσκουμεν. Omnes quidem sumus in alijs monēdis sapientes: ipsi uero cum res poscunt, minime intelligimus. Sed neque ad sui noticiam, neque ad animi ueram uoluptatem, quis nisi

De Synideſi

et Syntereſi

per conscientiae puritatem peruenire poterit, quam Graeci σωείδησι: & item aliam quam Syntereſi σωτηρησι, id est, Syntereſim penultima producta uocant, hoc est, iudicij conseruationem

tionem & integritate in rebus beneficijs, quae naturalis est intellectus, altera uero uoluntatis. Ex quo Pythagoras. πάντῳ δὲ μάλιστα ἀγαθὸν αὐτοῦ. Præter omnia tui te pudeat. Antiphon. τὸ μὴ σωείδεναι ὅτι βίω ἀδικημα μὴδὲρ, ἰδοντων πολλῶν ἔχει. Nihil equidem tibi in uita conſcire, magnam habet uoluptate. Isocrates. μηδὲν τι τὴν ἀσχετὸν ποιῶν ἐλπίσει λαθεῖν. ἢ γὰρ ἂν τοῦ ἀλλοῦ λάθῃ, ἐαυτῷ σωείδησι. Quum turpe aliquid egeris, ne pura latere posses, etenim si alios lateat, tibi conscientius eris. Menander. Si quis sibi conscientius est, si audacissimus, ipsum conscientia timidum facit. Hanc imitatus Cicero pro Milone ait. Magnam uim habet conscientia in utraque parte, ut semper poenā ante oculos uersari putet qui peccauerint, & nihil timeant, qui nihil admiserint. Idem in Tus. Nullum maius se ipso conscientia theatrum habet. Ad nostros ueniā, Bernardus in meditationibus. Præstat enim teipsum cognoscere quam si te neglecto, siderum cursus, uim herbarum, hominumque ac omnium terrestrium pariter & celestium naturas tenueris. Redde igitur te tibi, corrige gressus, statue te ante te tanquam alium. Idem de Con. Quid dulcius aut quietius honore conscientia, quae nec damna nec uerborum contumelias nec quicquam aliud formidat? Idem Bona conscientia quotidie uirescit, laboribus non adfligitur, denique adficit gaudio uiuentem, consolatur morientem, aeternumque durat. August. super Genesim. In ipso autem homine nunc lætitia quaedam bonae conscientiae paradisa est. Idem de Cate. Tu qui ueram requies, quae post hanc uitam Christianis promittitur, queris: eam inter amarissimas huius uitae molestias degustabis, iucundiusque ex bona conscientia inter erumnas lætaberis, quam ex mala inter delicias.

Bernardus

Augustinus

De impudentia loquendi, ac primum de parasitis.

LOQUENDO multifariam delinquimus, adſentando, obſectando, mētendo, aut scurriliter, siue nimis, siue intēpestiue, dicendo, de quibus omnibus dicā, ac primum de parasitis, qui ab assentatoribus differunt, quod hi quauis causa, illi aut cibi aut commodi tantum gratia adulantur. De his itaque Athenaeus ex autoritate Clearchi Solensis ait. Parasitos uocabant antiquitus sacrorum conuiuiorum conuiuas, Graece σαυτοίους. Altera sacerdoti, altera parasito pars erat. Aristoteles in Pol. inquit, quod principibus olim Methonienſibus duo singillatim parasi fuerunt, ducibus uero exercitus unus, certosque cibos & obsonia ex piscibus, sumebat. postea probro fuere, adultoresque dicti sunt. Primum Homerus introducit Podem quendam affeclam Hectoris & conuiuij: quae etiam de causa ipsum ponit Hectorē a Menelao uulneratum, quod par fuerat a uiro Spartano ac sobrio homine Troianum (quod genus in luxu & uino ac saltationibus uiuere) feriri in uentre, qui mensis & parasitico luxui uacaret. Legitur & apud Cromilum Autositus, qui se ipsum inuitabat, plerumque σαυτοίους domino, & Cacositus apud Eubulū, qui male concoquit. Et Oligositus apud Stratidē, qui parum comederet. Oecositus, qui non mercede sed gratis ciuitatis munus siue officium gerebat. Sitocurus, qui inutilis erat, & frustra nutriti ac cibum sumere contingeret. Apud Sontiates Gallorum populos, rex habet quosdam seculodurū cum adultores, quos Galli Siloduros, Graeci Euolimos uocant, qui unam semper adherēt, feculantur quocunque iterit. idemque faciunt, siue rideat, siue lugeat, seu aliqua alia capiatur uoluptate, Denique si occumbat, pariter occumbunt.

Podex

Autositus

Cacositus

Oligositus

Sitocurus

Silodurū

Euolimi

De nobilibus parasitis & adſentatoribus, ex Athenæo.

LISOPHVS Philippi Macedonis parasitus claudum se fingebat, quod Philippus crus fractum haberet: os oculosque idem contorquebat, quoniam huiusmodi gestibus dominum uidebat. Nicestias cum Alexandrum magnum a muscis petatum uideret: quanto, inquit, haec ceteris praestant, quae tuum sanguinem degustant. Cum uulneratum semel conspiceret, illud Homericum protulit, ἰχθῆς, οἷος τῆς τε φέει μακάρεσσιν θεοῖσιν. Qualis diuorum percurrat corpora sanguis. Carisophus Dionysij parasitus, cum uideret eum separatim cum amicis ridentem, ipse procul etiam ridebat. Interrogatusque ab eo quid rideret, quod inquit existimem digna risu quae dicitis. Andromachus Carrenus Crassi adulator, cui ille omnia comunicabat, Parthis cum prodidit. Patroclides ite causa fuit ut Philippus, cuius adſentator erat, a Romanis uincere, ut autor est Polybius, Demadē oratorem missum ad Alexandrum, quod eum deum dixisset x. talentis Athenienses multauerunt. Euagoram uero quod regem eundem adorauerit, interfecerunt. Haestenus ille. Seneca in decl. Cliens quidam cum Calio oratori omnia in sermone concederet, ille iam longa adſentatione fastidiat: Dic, ait, contra, ut duo uideamur.

Carisophus

Andromachus

Demades

Euagoras

Calius

Dista

Dicta contra parasitos & adsentatores.

LEARCHVS Solensis dicebat: Adulatorū mores humiles esse atq; serviles, breui tempore eorum artem durare. Nemo enim parasitum canum amat: dein de mendacia eadē repetere diu nō placet, materiā quoq; fingendi tēpore confescere. Anaxilas ut autor Theophrastus, adsimilabat eos uermibus, qui triticum nacti non discedunt donec uacuū reddiderint, sic illi apud diuites substantiam rodunt. Hermes autem Salpino pisci, qui urinantes cibi causa usq; ad litus tuto adsciat, in terram uero minime descendit. Sic parasiti utilitatis gratia currūt: deinde in asperis deserunt locis. Antisthenes meretricibus, quæ amatoribus omnia bona exoptant præter mentem & pudorem. Hæc ex Athenæo. Euripidis tris senarios conuertit. Amicos minime blandos posside: Qui tecum gratiæ causa loquuntur, mali, Clausura domus prohibeas tuæ. Critias. Qui cum amicis gratiæ causa conuertatur, postremo adsentationis uoluptatem in inimicitiam cōuertit. Deinceps nostratium. Plautus naturā eorū eleganter his uerbis expressit. Nos parasiti lacones sumus, id est, canes uoracissimi. Idē alibi. Licet parasiticiæ arti dicere maximā malā crucē. Nam huic ego dici libenter effoderem oculos, adeo me malignitate mortalī onerauit: ueni in forum, cōuenio adolescētes, nemo me inuitat ad cœnam: quali de cōdicto rem gerunt, uelut in uelatro olearij, Dico unum dictū de dictis melioribus, nemo ridet. Seneca. Esto omnibus benignus, nemini blandus. Lucanus. Exeat aula, Qui uult esse pius. Hierony. in epist. Naturali ducimur malo, & adulatoribus nostris libenter annuimus, & quanquā respondeamus nos indignos, & calidus rubor ora perfundat, tamen ad laudē suam quisq; intrinsecus lætatur. August. in epist. Gratias tibi uberes agimus, quod nos laudas tanquam tales simus: magnopere enim hortaris ut tales esse cupiamus. Greg. in moral. Sicuti plantæ uigor auræ siccitate grandescit, sic bonarum mentium studia cōmendatione proficiunt. Et alibi. Multis laudari prodest, nōnullis uituperari: utrumq; tempestiue factum iuuabit. Chryostomus in Matthæum, O stultū. Quid enim illa tibi post mortē laudatio prodest, si ubi non sis lauderis, ubi uero fueris crucieris? Proximis seculis primus qui in Italia hoc genus ineptū aluerit, Nicolaus Estensis fuit, Petri Connellæ iocis delectatus. Eoq; uenit impurissimus usus, ut iam nō solum uoluptati, sed ambitioni res hæc principibus existat. Ex quo Plato inquit. Video sæpe in magnis opibus ac fastu uiros domi nutrientes parasitos & adsentatores perniciosos, quibus nihil potestas aut diuitiæ detestabilius habent.

DE VERITATE.

VOD aut ueritas sit optima, & apud deum maximā, cum plurimi demōstrant, tū Homerus his uersibus. οὐ γὰρ ἐμὸν πελινάχρον, οὐ δ' ἀπίπλου οὐ δ' ἀπλότρητον γ' ὀλίκεν κεφαλῆ κατανύσσω. Iupiter loquitur. Non etenim nostrum est aut detestabile uerbum Decipiētiue aut imperfectum, quod probo nutu. In quæ carmina eius enarrator hæc dicit. Tres sunt causæ ob quas pmissis non stamus. Aut em̄ animo fallendi dicimus, Vel postea nos pœnitet, Seu certe uolenti prestare quod promissit, deest facultas. Prima est malæ uoluntatis, Secunda infirmi iudicij, Tertia inopis facultatis. Hæc omnia minime deo conueniunt: qui ob bonitatem non decipit, ob stabilitatem non retractat, ob potentiam imperfectum non relinquit. Aeschylus. ἀπλὰ γὰρ ὄντι ἀληθείας ἐπι. Simplicia sunt uerba ueritatis. Euripides fere idem. ἀπλὸς ὁ λόγος ἐν ἀληθείας ἐφ. Simplex sermo ueritatis est. Idem. οὐδὲν ψευδὸς εἰς γήρας χρόνος. Nullum mendacium senescit. Menander. ἐρετὴ τ' ἀληθὲς εἰς φῶς γήρατος οὐ ζυγαυῆς. Venit in lucem ueritas uel non quaesita. Sacri quoq; libri idem dicere uidentur. Nihil occultum quod non reueletur. Quapropter poetæ temporis filiam ueritatem dixere. Sophoclis item tres senarios uertit. Loquaris semper uera, nec unquā dubita. Mortalium uero nemo ob id decipit. Nam iusta lingua robur immensum habet. Apollonius. Ἰσοθεῖς ἀνελεῖσθαι, ἀλήθεια γηναίου. Mentiri illiberale, ueritas generosa. Serenus in cōmentarijs. Plato dulcissimū auditorum ueritatem dicebat: Polemon autem, longe dulcius dicere q̄ audire ueritatem. Plato de legib. Veritas apud deos hominesq; bonorum omnium potissima est, cuius in primis cum participem esse oportet, qui futurus est felix. Infidelis autem est cui mendacium uoluntarium existit amicum, cui autem inuoluntarium, stultus: utrunque igitur fugiendum, cum uterque tam infidus quàm imprudens, non sit amandus. Theophrastus Chius ut scribit Aelianus

Tres cause ob quas pmissis non stamus

Veritas temporis filia Apollonij doctrix

Theophrastus

Aelianus de uaria historia. uenit legatus Lacedæmoniam, uir alioqui factator & lasciuus, ut qui senectutem dissimulans, canos infecerat. Archidamus igitur surgens in senatu: Quid inquit, pro sano hic dicit, qui etiam capillis mentitur? Magi apud Perias maximum deum colunt, quem uocant Oromagdem, corpore quidem homini similem, anima ueritati. Pythagoras interrogatus, quid nam homines potissimum simile dijs faciāt: Cum uera, inquit, loquuntur. Thales Milesius interrogatus, quantum mendacium a ueritate distaret, quantum ait, oculi ab auriculis: Planē inferens oculatam fidem præstantiorem esse aurita. Ex Stobæo. Legitur & in sacris libris Zorobabelis iudæi, apud Dareum sententia omnibus prælata, qui ueritatem omnium fortissimam dixit.

DE IRONIA ET IACTANTIA OFFICIOSA.

V M inter ironiam & iactantiam ueritas (ut ait Aristoteles) consistat, utrunq; ramen extremum apud perfectos quādoq; uitros reperitur. Socratis ironia apud Platonem & Ciceronē notissima, qui se scire nihil simulabat, tantum alios audiebat. Idem dicebat, de se in neutram esse partem dicēdum, quod laudare arrogantis esset, uituperare stulti. Apud nostros quoq; Samuel ad immolandum domino uenisse se ait, cum potiore causam aliam haberet, & hoc facere nihilominus decreuisset. Dauid quoq; Saulis seruum sibi insidiantem dicebat, cum Saul potius ei insidiaretur. I. Reg. xviii. præterea Abraam de coniuge, & aliorum multa huiuscemodi. Iactantiæ quoq; plura traduntur exempla. Plutarchus, qui super hoc pulcherrimum edidit tractatum, ait: Ob delendam calumniam nos ipsos non inepte laudare possumus, ut accidit Pericli inuidiam sustinenti. Sic enim in concione, Mihi uiri Athenienses succentetis tali uiro, qui in his que necessaria sunt reipub. obsecundis, aut summa experientia ac fide providendis, nemini me cessurum profiteor. & apud Romanos Scipio accusatus, hodie inquit, P. C. Annibalē uituperari, Carthaginem tributariam feci, hanc patriam maximo periculo liberaui: eam hinc in capitolium, & gratias dijs immortalibus agamus. At quā fatue & inepte Cicero sæpius extra propositum liberatam a se patriam a Catilinæ coniuratione iactat? Legimus item apud Virgil. Sum pius Aeneas, fama super aethera notus, Isidorus de summo bono. Superuacanea est, inquit, eorum humilitas, qui seipos falso accusando inepta utuntur ironia. Nec enim qui se suaq; iusta de causa, sine arrogantiā laudat, est admodum uituperandus: Sic nanq; & Paulum & Hieronymum, pluresq; alios suas quandoq; uirtutes narrantes, legimus.

DE LOQUENDI LIBERTATE.

LOQUENDI etiam libertas, quam Græci παρρησίαν uocāt, ad ueritatem pertinere uidetur. Est enim philosophorum & perfectiorum hominum, sicuti Diogenes ad Alexandrum, & ex nostris Nathan ad Dauid, Helias ad Achab, Heliseus ad Ioram, palam criminibus uarijs obnoxios reprehenderunt. Sunt tamen qui illam impudenter exerceant, ut Theristes Homericus, & Drances Virgilianus, ut Demochares Demosthenis nepos, missus legatus unā cum alijs ad Philippum Macedonem hostem; impetratisq; conditionibus, cum ille dixisset, si quid aliud uellent; respondit, uti te suspendas. author Aelianus. Quapropter Socrates dicebat, ut scribit Stobæus: Sicuti nec gladium obtusum ad incidendum, ita nec loquēdi libertatem sine effectu aut utilitate esse oportere: ut non odio magis quàm iudicio contendere uideamur; eamq; ex disciplina non tradi, sed ex natura. Aristonymus dicebat, sicuti mel gustu quidem dulce ulcera mordet ac sanat, sic sermo philosophicus. Eusebius. Fiducia, inquit, loquēdi a libero animo ueritatēq; amante procedit: hoc præstabis, si nō cuiuscunq; nec semper putabis cōuicium aut obiurgationem facere, sed pro tempore personis & modis. Dion in chrijs. Diogenes interrogatus a quodam Attico, cur Athenis moraretur, cum Lacedæmonios tantopere laudaret: Quoniam, inquit, medico bene habētibus nō est opus. Themistius de anima. Diogenes recte apud Platonem: Quid, inquit, utilitatis philosophus adfert, si neminem in dicendo mordet? Melle igitur utatur oportet apud exulceratos & medicina egentes homines. Plutar. in super in lib. de uero amico & adulatore, multa præclare ad hoc propositum disserit, ex quibus nos pauca in medium adducemus. Diogenes, inquit, dicere solebat, q̄ aut beneuolentissimos amicos, aut infestissimos inimicos habere oportet: alteri enim monent, alteri uero redarguunt. Nam amicorum est cū amicis uera ac citra adsentationem loqui, monereq; officij quādo est opus. Sed hæc ueritas multas habet cautiones. Primum ne præterita reprehendamus quæ corrigi nequeant

Oromagdes Perfarli deus

Samuel

Dauid

Pericles

Scipio

Cicero

Demochares

Veritas multas habet cautiones

queunt, quum sit opus potius inimicorum. Deinde ut modestè gratia nos ipsos simul in eadem culpa connumeremus. Socrates enim leniter & sine strepitu adolescentes redarguebat, tiquam scilicet à culpa & ignorantia nec ipse liber esset. Et apud Homerum: τυδείδης τι πέροντι λέλασμεθα ἐκείνου ἄλλης, Tydide quid patimur nostræ oblitæ uirtutis in armis? Deinde ut solum & sine arbitris moneamus honoris gratia. Non enim amici, sed sophistæ officium est, ut à presentibus laudetur, alienis erroribus exornari: ueluti chirurgi faciunt, qui artificium coram multis ostentant. Pythagoras enim quum quendam adolescentem asperrus reprehendisset, ita commouit, ut ille ob dolorem sibi manum adferret: ac ex illo postea presente alio neminem reprehendisse dicitur. Hanc igitur ob causam, magis quam ob ebrietatem, Alexander Clitum interfecit: quod audientibus multis eum uituperasset. Aristomenes quoq; Ptolemæi præceptor, quod eum dormientem presentibus legatis excitasset, ab eodem necatus est. Ex quo Homericum illud recte dicitur: ἀγγι γὰρ κεφαλῶν, ἵνα μὴ πόνθῳ οἱ ἄλλοι. Ne reliqui audiret caput auribus admouet ultero. Deinde ne irati moneamus, ut magis ex libidine nostra impelli, quam ex amici charitate uideamur. Sunt tamen quedam quæ ab amicis non iratis uidentur irate dici, ut Patroclus Achilli, νηλεὲς ἔκ ἄρα σοί γε πατρὸς λυγρότερον πηλὸς δὲ δειλὸς μητρὸς, γλαυκὴ δὲ οὐ τίκα δάλασσα, πέρβρα τὴν λιβάδα, οἷον τὸ νόσθον δὲ μὴ ἄπλων. Non tibi diua Thetis mater crudelis Achille, Non pater est Peleus, scopulo sed natus acuto Ceruleoq; mari, nam mente immitis acerba es. Amandi igitur in primis amici, qui libere uereq; loquuntur. Ex quo in tragœdia dicitur: Ἐλάσῃ ἢ σὺ μὲν μὴ χελώντας ἐν λόγοις κικνῶ, σὺ δὲ ἢ πρὸς χέρον σὺν ἄδον ἢ σὺν πονηρῶν, κλωθροῦ ἐργάτω σέ γυνος. Tuis nequaquæ uerbis cedentes habe. Nam gratiam spectantes, qui loquuntur uiri, Hos claustra domus absterreant tuæ. Hæc enim ueritas inter amicos pars potissima. Nam sicuti Patroclus dum Achillis arma circumdaret humeris, & equos in pugnam duceret, solam eius hastam attrere non ausus, intactam dimisit: ita adulators cetera amici officia persequuntur, præter hoc ueritatis.

Megabyzus Persa dux Darei regis, dum olim apud Apelles de umbris & lineis nugaretur: Apelles inquit, num uides hos pueros minium terentes: dum taceres, te tuamq; purpuram & artoniti adspiciet hæc: quum autem loqui de his cœperis, simul omnes te ridet. Quem admodum igitur Agestilaus, ab eis etiam qui uituperare scirent, laudari se cupere dicebat: ut scribit Xenophon: sic etiam eum qui delectat & ad gratiam loquitur, amicum existimari dicit, si & mordere possit. Nam sermo semper placens & ad gratiam, suspectus est. Ex quo Lacedæmonij cuiusdam dictum in precio est. Is enim quum Carillus rex laudaretur: Quonam modo, inquit, bonus est, qui ne in malos quidem acerbus est? Et hæc quidem Plutarchus de uero amico. Fuere hac animi libertate apud Romanos Fauonius, qui ad Pompeium ait: Nunc Pompei pede terram pulsa, quum ille iactasset, si opus in bello civili, milites se pedis pulsari excitaturum. Et Cato, qui Cicerone cos. Murænam defendente Stoicorum sectam ac paradoxa deridente, quum risu iudicibus excitaretur, ait: Dii boni quam ridiculum consulem habemus. Duos præclaros Homeri uersus his addam, Iliados 1x. ἐχθρὸς γὰρ μοι καὶ νῦν ἄμωδός ἐσσι δάσ πύλωνισι, ὅς γ' ἐπὶ τῶν μὲν κούρῃσιν ἔστι φρεσίν, ἄλλο δ' ἐσσι. Hostis enim ille mihi simul usq; ad limina ditis, Qui simulans aliud, menti contraria fatur.

Pythagoras
Alexander
Aristomenes
Megabyzus
Carillus
Fauonius
Cato
Socrates
M. Antonius
Pythagoras
Solon
Zeno
Diogenes

DE TACITURNITATE.

SOCRATES, ut author Stobæus, duo loquendi tempora ponebat: uel de quibus ipse clare noueris, uel de quibus necessarium dicere: ceteris in rebus tacendum putabat. Idem nullam scripsit literam, quod pluris dicebat esse chartam q̄ sua scripta. M. Antonius orator, teste Cicerone, nullam scripsit orationē, ut si quid nō opus dictio esset, possit se negare dixisse. Pythagoras ait, uel taciturni tatē opportunitam, uel sermonē utilem habe. Idem iubebat quinquēnio discipulos silere. Solon interrogatus in cōuiuio à Periandro cur taceret: Sermonis ne inopia, an stultitia: At nullus, inquit, in conuiuio stultus tacere posset. Dicebat enim sermones obliuandos esse silentio: silentiū uero temporis oportunitate. Epictetus philosophus iubebat tacere multa: uel loqui necessaria, & de paucis. Zeno quum legatos Antigoni regis missos Athenas, unā cum nonnullis philosophis ad cœnam inuitalset: ac reliqui suam inter epulas ostentarent loquendo differendoq; doctrinā: ipse solus tacuit: quærentibusq; legatis, qui ei priuatim regis mandato egregiam eius uoluntatem obtulere: si quid responderet uellet. Hoc, inquit, quod uideatis: Δυσκράτης ἐστὶν πάντων λόγῳ: id est, difficillimū omnium retinere sermonem. Diogenes

quidam

quidam philosopho, qui contentiosus aliquid disserebat: Mifer, inquit, quod optimū in uita philosophiæ præcipuū, uerbis philosophando corrumpis. Aegyptij Harpocratē mutorum deum celebrabant, Romani uero Angeronam deam cum digito ad os adalligato in ara uoluptatē colebant, quod uidelicet silentiū magnam in posterum uoluptatem præstaret. Aristot. interrogatus, Quid difficillimum: silere, inquit, quod minime dicendum sit. Nicostratus, multa inquit, uelociter & cōtinuo loqui stultitię signum. Sermonē præterea ad audientis aurem accommodare oportere. Zeno dicebat, duas nobis deus aures constituit, unam uero linguam, quod duplo debeant plus esse quæ audimus, quam quæ loquimur. Idem ferè Iaco. in epist. Sit omnis homo uelox ad audiendum, tardus ad loquendum. Menander. οὐδὲν σιωπῆς δὲ χρυσιάσθαι. Nihil silentio utilius. Sophocles. πολλὰ ἐχθρὸν σιωπῆς καλῶν. Multa retinet silentium pulchra. Athenodorus. τὸ σιγᾶν δὲ κινδύνομα γόβριες. Tacendi munus est sine periculo. Plutarchus. ἀνυπόθετον σιγῶν uocat, id est, silentiū non redditurum rationem. Idem. Haud modica uirtutis pars, linguam rationi obtemperantem habere. Apollonius. πολυλογία πολλὰ σφάλματα ἐχθρὸν δὲ σιγῶν ἀσφαλδὺν. Sermo longus in multis peccat, silere aut res tuta. Idem. Optimi hominum qui parce loquuntur, Loquaces enim si eam molestiam paterentur quam inferunt, nunquam loquaces essent. Plato Antistheni longius disputationem protrahenti: An ignoras, inquit, sermonem cum metiri qui audit, nō qui dicit? Euripides. Α χελίνου σομάειν πὸ πέλθον δυνυχία. Finis oris estrenis est infortunium. Idem. τὸ λῶσος γὰρ ἐστὶν πτόν, ἢ θ' ἀρτία ἢ φρονίμεν ἀνθρώπων νεθετὸν ἐπιπέλασθ, ἀντη δ' ἐπιπέλασθ κέκτηται κακῶν. Lingue nihil fidum, per quam licet eorum quæ honesta sunt, monere sciamus homines; ipsa tamen per se multa possidet mala. Hesiodus. τὸ λῶσος τὸ θροναυρὸς δὲ ἀνθρώποισι μὲν ἄεισθ' ἀφωλιῶν. Thefaurus parci probus est mortalibus oris. Hom. σπέρην ἢ γλῶσσαν δὲ βροτῶν, πολέον δ' ἐνὶ μύθοις τανύβοι, ἐπέων ἢ πολλὸς νομὸς γῆθα καὶ γῆθα. Ο σπαιομ κ' ἐπιπιδε ἐπὶ θ' ἰοισι κ' ἐπικέσασιν. Lingua hominū uolueris, sermo quoq; plurimus illi, Ac uariis, tum lex dicendi plurima utriusq;. Nam tale audieris uerbum, quale ipse loqueris. Plato ait, Ciuitatem Atheniensium omnes Græci existimant esse, ut philologam, id est, uariæ doctrinæ, ita & polylogam, id est, multi sermonis amantem. Lacedæmoniam uero breuiloquam, ac polynomam, id est, multarum legum, magis quam polylogam. Laconicū igitur genus, pro breui capiunt, ut Philippus Macedo cum peteret ab eis, an eum in urbem recipere uellent, rescripserunt tantum literis maufculis. NOB. author Plutarchus περὶ ἀδελφείας, ubi etiam tris ponit responsionum modos: unum necessarium, ut interrogatus, est ne intus Socrates: dicat tantum, Est. Secundum ad iucunditatem, quādo dicit: Intus est, nunc ferè ingressus. Tertium ad nugationem, ut quando plura alia adduntur non interrogata, neq; ad rem pertinentia. Ex quo dicit: plus fastidij adferre uirum bonum alioqui, inepte & tempestiue loquentem: quā prauum & indoctum, tempestiue. Sed iam nostros adeamus. Ambrosius de officijs. Silendi patientia, opportunitas loquendi, contemptus diuitiarum, maxima sunt uirtutum fundamenta. Isidorus. Si cupis turas augere uirtutes, prodere noli, nec loquaris nisi interrogatus, nec prius quā audias. Deniq; David in toto psalmodum libro, nihil potius quā linguæ innocentiam, ac silentium petit, aut extollit. Breuitate sermonis inter Romanos maxime Brutus, Cæsar, Atticus, Salustius, polluerunt. Inter Græcos, Socrates, Lyfias, Thucydides, Lacones. Dicacitate, M. Cato, Cicero, Fauonius.

Harpocrates
Angerona
Athenien.
polylogi
Lacedæmonij
polynomi
Laconicum
genus

DE STULTITIA.

STULTITIÆ stultitia maxime aduersatur, quæ cum ex alijs causis, tum ex delictis nascitur. Interrogatus enim Socrates, qui esset stultus, respondit, qui facile peccat; Sapientes, qui non facile peccant. Hinc oritur Stoicorum paradoxum. Omnis cupidus stultus esse. Aeschylus in tragœdia eleganter expressit. ἢ ἢ μωρία μωλιεσσὶ ἀδελφὴ τῇ πονηρίᾳ ἐστίν. Stultitia maxime germana est iniquitatis. Sophocles. οὐ μὴ δ' εἰδέναι μολον ἂν ἀμαρτανίης, ἐκκαυμα τὸ ληψὶς ἵκανον δὲ τὴν θεόσους. Non animaduertere se peccare, incendium est & occasio maioris audaciæ. Idem. ἀνοία θυνοπὶς δυνύχημα ἀνδρείου ἐστίν. Stultitia mortalibus uoluntaria infelicitas. Plato, Stulti Proteo similes, inquit, sunt: ille corpus, hi animum, sæpe mutant: præterita magis concupiscunt, præsentia etiam frustratiora despiciunt. Oblitiū propriorum malorum audaciam gignit. Crates stultos cōparabat terebris, sine uinculis & ui, nihil horū quæ oportet uelle facere. Nam & terebra genus est, quod cum adligato loro circumuertitur. Cicero in Pisonem, Nolite

LI 2 putare

putare P. C. ut in scena uideatis, homines consceleratos impulsu deorum terri furiarum te-
 dis ardentibus, sua quemq; fraus suum scelus de statu ac mente deturbat. Hæ sunt impiorum
Ineruditi furæ, hæ faces, hæ flammæ. Ex rerum etiam ignorantia procedere Cleanthes docet, quid
Inconstantia cebat ineruditos tantum forma differre à bestiis. Inconstantia quoq; propositi magnopere
 stultitiam mentisq; leuitatem arguit. Ex quo Seneca inquit: Vide quam magna res sit con-
 stantia, & in suo proposito perseverantia: ut auctoritatem habeat etiam inertia pertinax. Item
Aristagoras præter decorum & tempus & locum res agere: ut de Aristagora Mileſio legitur apud Tar-
 reum in prouerbij. Is quum legatus Mileſiorum Lacedæmoniam auxiliij petendi gratia con-
 tra Persas uenisset: ueste sumptuosissima, unguentisq; delibutus concionari in miseria ac
 necessitate patriæ cepit: ex quo prouerbiū manauit, οἰκοὶ τῆς Μιλήσιας: domi Mileſia, hoc
 est, domi & in ocio hæc faciendæ. Tales etiam uiros Perſius notat, quum sollicitos reos deri-
 det, qui superstitiosa quadam eloquentia sese defendebant. Crimina raris Librat in antithe-
 tis, doctas possit figuræ Laudatur: bellum hoc: bellum hoc: an Romule ceues? Men' mo-
 ueat: quippe & canet in naufragus, allēm Protulerim? cantas quum fracta te in tæbe pictum
 Ex humero portes? Sic enim mos erat antiquitus. Iuuenal. Naufragus allēm Dum rogat, &
Sophocles picta se tempestate tuctur. Horat. quoq; Si uis me flere dolendum est Primum ipsi tibi. So-
 phocles prætor in sermone de re grauissima cū eius collega Pericle, transeunte puero ait: O
 pulchrum puerum Pericle. Quæ autem sequuntur factio contingunt. Metellus Pius in iu-
 uentute continentissimus, in senectute luxuriosissimus. Antiochus magnus in securitate so-
 brius, in sollicitudine lasciuus. In bello enim contra Romanos periculossimo, captus amo-
 re uirginis debacchabatur. Quæ uero nos uidimus: Paulus pontifex in paupere cardinalatu
 liberalissimus, in diuite pontificatu illiberalissimus. Sunt & incertes quidam in hoc numero,
 qui nulla unquam aduersitate, nulloq; rerum euentu erudiuntur: ut M. Antonij contigit.
 Is, ut ait Sallustius, uacuis omnino à curis fuit, nisi instantibus. Nostro autem seculo Rena-
 tus Siciliæ rex, rebus excidens, tot bellis calamitatibusq; adflatus, uel in extrema senectu-
 te nunquam iocos amoremq; dimisit. De his Seneca dicit, quod stultitia semper iuuenescit,
 stultiq; semper uiuere incipiunt. Ambrosius in sermone: Stultorum ac prauorum hominum
 iubet uitare consortia, præstareq; dicit, ab illis odio haberi, quam cum illis conuersari. Apol-
 lonius Tyancus, ut est author Philostratus, uiros huiusmodi, quamuis potentes, non solum
 fugiebat, sed ne quidem ab illis dignosci cupiebat. Xenophon quoq; comment. 111. Socra-
 tem ponit, stultos neglectos & ignauos, etiam si cæteris careant uitijs, ad amicitiam nullo pa-
 cto recipiendos esse censere, quod minime δυσύμφοροι existant, id est, non facile ad commu-
 ne mutuumq; officium conferentes.

R. VOLATERRANI COMMENTARIORVM
 VRBANORVM LIBER XXIX.

QVOD ANIMADVERſIO ANTE OMNIA SIT NECESSARIA.

DE IVSTITIA.

*Iustitia
 imago*

VVM de iustitia inter Aristotelica postea sim dicitur, nunc tantum
 flosculos in ea delibabo: ac primum quam necessaria sit in delinquentes
 animaduersio. Chryſippus imaginem eius fingit forma uirginali, adspe-
 ctu uehementi, luminibus oculorum acrioribus: Quod uidelicet magi-
 stratum in improbos seuerū ac rigidum esse oporteat. Plato de repub.
 τὴν δίκην δίδου, μεγάλην κακῶ ἀπαλλαγὴν. σωφρονίζῃ γὰρ καὶ δικαιοσύνης
 ποιῶ, καὶ ἰατρικὴν γίνεσθαι πονηρίας ἢ δίκην. ἐκείνο γὰρ εἰς τὸ θεῶν εἶναι ἀνθρώ-
 πων τοῦ μὲν λέγειν, ὡς ἀδικῶντι εἰ δὲ τὸν δίκην. Dare poenas maximi mali e-
 uitatio est: facit enim alibi prudentiores & iustiores: & medicina quædā
 iniquitatis ipsum est iudicium. Illud uero neq; deorum neq; hominum ullus dicere audebit:
 ut ab eo qui iniuste egerit, poena non sit exigenda. Idem: Castigare noxium enim oportet,
 non ob præteritum delictum, quum id corrigi nequeat: sed ne iterum peccet, tum ne ipsius
 exēplo cæteri quoq; peccēt. Homerus quoq; in Odyſſæα χ. οὐκ ὁσίη καταμύσεισι ἐπ' ἀνδρῶσι μὲν
 θυχετάαδης, τὸ σθε μοι εἰς ἰσάμεσσας θεῶν ἢ χέτλια δόγῃα. Hos lugere nefas, qui dijs ultorib. ipsis
 Ob sua

Ob sua dementes perierunt impia facta. Idem in Odyſſæα lib. f. οὐ μὲν χέτλια δόγῃα θεοὶ μὲν
 καὶ ὄφρα ἔλεσσιν, ἀλλὰ δίκην τῶν καὶ αἰσιμα δόγῃ ἀνθρώπων. Coelestes hominum non impia fa-
 cta tuentur: Quin plectunt æquamq; serunt pro crimine poenam. Idem. Αὐτὸς ὁ μὲν ὡς ἀπολοῖσθαι,
 θεὸς δ' ἐκτυφλώσθαι. Hunc deus, ut pereat, priuabit lumine mentis. Vlyſſes enim de prociſ
 loquitur. Nam poena hæc omnium maxima est. Ex quo in libris Regum simile huic dicitur.
 Infatu domine consilium Achitophel. Idem poeta. εἰ τὸ γὰρ τε καὶ αὐτὴν ὀλύμπου ἔκ ἐπὶ
 λείων, ἔκτε καὶ ὄφρα τὴν λή, σὺ μὲν τε μεγαλῶ ἀπέλειπον. Iuppiter haud quamuis subito sit criminis
 ultor, Fcenore post illud longe grauiore recenset. Quod Cæsar in commentarijs pulcherri-
 me imitatus, ait. Consueuere dij immortales, quo grauius homines ex mutatione rerū dole-
 ant, quos pro scelere eorum ulcisci uelint, ijs secundoies interdum res ac diuturniorē impu-
 nitatem concedere. Hyperides. Occurrere oportet iniuriæ, quod si inueterauerit, quemad-
 modum connutritum morbum, uix extingues. Antiphontis optima sententia, minime ta-
 men obseruata. οὐ δύναμις ἐπ' ὄργῳ ἀμαρτῶντα ῥήματα σωθῆναι, ἐπ' ὄργῳ ὀρθῶς πρῶτοντα, εἰς
 ῥήματα ἀπολοῖσθαι. τὸ μὲν ῥήμα ἐπὶ γλώσσῃς ἀμαρτῆμα εἶναι, τὸ δ' ὄργῳ ἐπὶ γνώμῃς. Non fas re peccati
 tem ob uerba seruari, sicuti neq; recte agentem ob uerba tantum perire. uerbum enim lin-
 guæ peccatum, res uero animi. Pythagoras. ἀέ μὴ κολάζοντες κακῶς, βίβλοντες ἀδικεῖν οὐδ' ἀγα-
 θῶς. Qui nō plectunt malos, uolunt bonis iniuriam inferri. Seneca idem mutatus, ait. Qui
 parit malis, probis nocet. Cambises, ut ait Valerius, iudicē alioquin sibi charissimum, quod
 iniquam sententiam tulisset, euelligio comprehendit, ac eius pelle discerpta tribunal conſter-
 ni iussit. Cato & Phocion præcipuis amicis, teste Plutarcho de ciuilibus præceptis, quādoq;
 reipub. causā aduersabantur, nec ullum priuatum aduersarium ob remp. habuerunt. Idem in
 eodem libro ait. Timoleon Corinthius cum monendo fratri persuadere non posset, ut tyrant
 nidem poneret, eius interfectoris adiutor fuit.

DIFFICULTAS IN SERVANDA IVSTITIA.

EMOSTHENS. τὰν ἢ δυσχερῆσθαι τὸ πολλοῖς ἐρεσκεν. Omnium difficillimū
 multis placere. Demochares. Magis enim homines malorum reminiscuntur,
 D quam honorū ex magistratibus. Idq; merito. Nam hæc quod tanq; depositum
 aliquid reddant, laudare nō est opus: malorum uero tanquā rem depositam ac
 debitā, magistratu non reddente, facile reminiscuntur. Cicero pro Flacco exclā-
 mat. O cōditiones miseræ administrandarū ciuitatum, in quibus diligentia plena simultatē
 est, negligentia uituperationū, ubi seueritas periculosa, liberalitas ingrata, sermo insidiosus,
 adſentatio pernitiosa, frons omnium familiaris, multorum animus iratus, iracundiæ occulte,
 blanditiæ aperta: Venientes prætores expectant, presentibus inferunt, abeuntes deserunt.
 Chryſippus interrogatus, cur nō adcederet ad remp. Quoniam si male, inquit, curarem, dijs
 displicerem: si bene, hominibus. Refert Pausanias quod Socrates tria præstitit miranda. Pri-
 mum sapientissimum, quod ad remp. nunquā adcessit, quum equum in ea seruari non posse
 conspiceret. Secundum laboriosissimum, quod annis xci. quibus uixit, discipulis nun-
 quam caruit, semperq; docuit. Tertium libertatis amantissimum, quod audita apud Charo-
 neam Atheniensium clade, ob animi dolorem extinctus est. Ipse quoq; in orationibus sic
 ait. Ego uero iustitiam nullo modo doceri posse, neq; artem ipsius ullam prorsus existimo,
 ut ij qui male sunt à natura instituti, ad eam dirigantur.

QVOMODO IVSTITIA RECTE IN REP. SERVABITVR.

PICTETVS. Si rectum uis facere iudiciū, neutra cupias partem cognoscere,
 sed causam ipsam. Mimime quidē in iudicio errabis, si ipse in uita nō erras. Bion.
 E Oportet is qui à magistratu discedit, non ditior, sed gloriosior factus sit. Agatho.
 Trium rerum reminisci magistratum oportet: Quod hominibus præsidet, Quod
 secundum leges præsidet, Quod non semper præsidet. Solon. ἀρχεπεδου μαθῶν
 ἀρχεδῶ. Discere regi prius quam regere. Lysias. Eandem habere iudices mētem decet ac legis-
 latorem. Euripides. Κακῶν αὐτὸν αἰ πόλις ἐλασσόνων προέβουαι, τὸ λοιπὸν δὲ τὸ χροῖον αὐτὸν ἐπὶ τῆς κῆ-
 μνησιν αἰ πολλὰ πόλις, ὅταν ἐδῶλος ἢ πρόθυμος. ἀν μολὴν φέρῃ κακίωνων πλῆθος. Ciuitates ma-
 lis hominibus orbatæ, felicitas in futurum agerent. In hoc enim plerq; urbes anguntur, cum
 uir bonus nihil melius malis adsequitur. Hippodamus. In tris remp. partes diuisam esse o-
 portet: primam, bonorum gubernatorum: Secundam, militum: Tertiam mechanicorū. Pri-
 mam rursus ordinū optimorum, ultimā inferiorum. Militum uero mediocrium. Prima item
 debet

*Socrates tria
 præstitit mi-
 randa*

*Tris reip.
 partes*

debet imperare:ultima obtemperare:media uero utrumq; pro tempore facere. Architas: Puro omnem communitatem constare ex tribus: Dominante, domino, & legibus. Præterea meliorem imperare oportere: peiorem imperari. Aristides iustus interrogatus quid esset iustitia: nihil inquit alienum desiderare. Plato ad Architam: Dulce omnino rem priuatam tractare. Attamen considerare oportet, quod non tibi soli sis natus, sed partim patriæ, partim etiam amicis. Quod eleganter Seneca mutuatus expressit. Alijs, inquit, uiuat, oportet, qui sibi uult uiuere. Plato item: Ille bonus est medicus, qui plures tractauerit ægrotos. Iudex uero qui animos. Et ille natura non ualde sanus sit, oportet, si aliorum melius degustauerit curas, quoniam non corpore corpus curat. Sed animæ longe diuersa ratio, ipsa enim adfecta curare alias minime poterit, quoniam animam anima regit. Quapropter sanum esse iudicem decet: nec sibi conscium, sed in aliorum salute per artem exercitatum: quum iuuenes ob inexperiencem facile decipiantur, nimis indulgentes existant. Demosthenes: Δίκαιοι ὄργιλοι πρὸς ἑχθροὺς ὡς μετ' ἀπορίας πονηροί, ἢ μετ' ἐπιθέσεως, ἢ ἢ ἀνάγκης χάρις φέρει πῖνασιν ὑγνῶν ἢ πρὸς ἀνθρώπων λογισμοῖς. οἱ δὲ ἐκ τρισεύσεως πονηροί, ὁ δὲ μὲν δίκαιον πρόφασις ἔχουσιν. πολλὰ γὰρ κακὰ πρόφασια περὶ ἐλευθερίας ἢ πρὸς βίωσιν ποιῶν, ἐφ' οἷς αὐτὸ ἐλευθέρω δίκαιοι πρὸς ἀπολαύσει. Diuina hæc est sententia. Dicit enim: Fas est magis irasci aduersus iniquos diuites quàm pauperes, Neccsitas enim uentam aliquam habet apud humaniter iudicantes. Multa nanq; cogit liberos inopia facere, in quibus misericordiam iustius quàm pœnam inueniant. Menander: Qui præiudicium adfert antequàm audiatur, malum se ostendit uirum. Sophocles: ἀκούε ἀμαρτῆν ὁ δὲ ἀνθρώπων κακός. Non ex sententia peccās, nullus est malus. Plutarchus: πῶς ἂν πολὺ κῶν πρᾶγμα ἴσῃ. Mediocritatem humanitatemq; etiam in seruanda iustitia probar: exemplumq; Cleonis & Themistoclis ponit, qui in repub. diuersa sententia ambo fuere. Alter enim aduersus ad tempus, amicis sese excusauit quod his nullus erat habendus respectus, lædiciq; sæpius eos ob principatum oporteret. Alter Themistocles quum esset in imperio, admonitus à quodam, ut æque omnibus se præstaret. Quin absit, inquit, ut ego dum potero non magis amicis faueam, cunctis in rebus. Similes igitur his in Romana republica Catonem & Cæsarem accepimus fuisse.

DE REFERENDA GRATIA.

EFERRE gratiam ad iustitiam pertinere uidetur, quo nullum est magis, ut ait Cicero necessarium. Sed & nullum quoq; difficilius esse comperimus, quia quæ ex liberalitate sponte damus, libenter damus: Quæ non sponte, non item. Quod eleganter Hesiodus his uersibus expressit: ὅς μὲν γὰρ κεν ἀνὴρ ἐθέλων, ὅς κεν καὶ μέγα δῶν χεῖρ' ἔσθ' ἀνὴρ ἐν τέρπει' ὅν ἤϊ θυμὸν. ὅς δὲ κεν ἀνὴρ ἐθέλῃ ἀναδείξει πῶς καὶ τε σμικρὸν ἐόν τὸ ἔπαγχνωσε. Quisquis sponte dabit quamuis in gentia gaudet. Idem fortè procax quisquam si postulat ultro, Vel minimum, hæcbit mœrens longeq; grauatus. De hac igitur multa Seneca de beneficijs. Queritur, inquit Epicurus, nos esse ingratos, nec præterita inter bona connumerare, anxios tantum futurorum. Memoria itaq; minimum tribuit, qui spei plurimum. Item, Beneficium nullum perit, qui enim perdit computauerat: beneficiorum uero simplex ratio: si reddet aliquid, iucrum est: si non reddet, damnium non est. Nemo beneficium in calendario scribit. Quapropter Gratias dicit tris ab Hesiodo positas; Aglaen, Euphrosynam, & Thalam. Ab Homero autem unam ex his Pasithoan appellari, matrimonioq; addici. Respicunt se inuicem complexis dextris, ut reddidio beneficij notetur. Hilares sunt, sicuti dantes & accipientes. Præterea uirgines, quod sine spei conceptione detur. Vestibus fluentibus & lucidis, quod sine adligatione alterius aut obligatione tribuatur. Deniq; iuuenes, quia non debet beneficiorum memoria senescere. Tres sunt, promerentium uidelicet & reddentium, & amborum simul. Item qui grate beneficium accepit, primam eius pensionem soluit. Quidam aliquid in tempestiue subito remittunt, nihil se tales uelle debere testantur. Qui enim nimis cito soluere cupit, inuitus debet: qui inuitus debet, ingratus est. Beneficium qui non potest sustinere, hoc est pro facultate sua reddendi animum non habet, non accipiat. Aliquando tamen non reddendum, quando uidelicet plus mihi detractus sum quàm illi collocaturus: uel illi parum aut nihil redditum adcesserit, mihi multum ereptum fuerit. Et hæc quidem ille in eodem libro diuersis in locis. Ingrata enim omnis natura mortalium est. Quod si recensere uelimus exempla, superuacuum quidem, reperimus omnis ferè populos suis de se benemerentibus ciuibus ingratos

gratos extitisse. Conandū igitur omnibus uiribus ex Apostoli præcepto: nemini quicquam debere, quo nihil magis in terris nos deo proximos facit: quodq; is tantum assequi poterit, qui cupiditati modum statuerit, paruq; admodum contentus fuerit.

DE LEGISLATORIBVS AC LEGIBVS

EGES quoq; adcedunt iustitiæ, quas alijs alijs populis dedere. Gymnosophiæ Indis, Prophetæ seu sacerdotes Aegyptijs, Chaldæi Babylonijs, Magi Persis, Druidæ Gallis, Zaleucus Locrensis, Moses Hebræis, Solon Atheniensibus, Lycurgus Lacedæmonijs, Minos Cretensibus, Phido Corinthijs, Zamollis Getis, Androdamus Rheginis, Hippodamus Milesijs, Carondas Thurijs, Philolaus Thebanis, Phaleas Carthaginensibus. Apud Romanos uero primus P. Papius regias leges in unum contulit. Deinde Appius Claudius Regillanus Decemuir, cuius maximum consilium in XII. tabulis conscribendis fuit. Post hunc eiusdem familiæ Appius Claudius Centimanus, qui R. literam inuenit, actiones scripsit, & primum de usurpationibus, qui liber non extat. Post hos Sempronius Catus, Deinde Scipio Nalica, qui optimus à senatu iudicatus, & cui publice domus in sacra uia data est, quo facilius consuli posset. Demum Q. Mutius, qui ad Carthaginenses missus est legatus: quum essent duæ res fere positæ, una pacis, altera belli, arbitrio sibi dato utram uellet referre, Romam utranque sustulit, & ait: Carthaginenses petere debere utram mallent accipere. Post hos fuit T. C. C. runcanus, qui primus profiteri cepit, culus tamen nullum scriptum extat. Deinde Sextus Aelius & frater eius P. Aelius, ambo Coss. Deinde Cato Porciæ familiæ princeps, cuius extant libri, Postea M. Mutius & L. Brutus & P. Manilius ius ciuile fundauerunt. Ex his Mutius consularis fuit, & decem libros reliquit. Brutus prætorius V. I. Manilius consularis & pont. max. III. Ab his profecti sunt P. Rutilius Rufus Cos. Romæ & Asiæ Procos. Et Publius Virginius & Quintus Tubero ille Stoicus Panfa auditor ac Consul. Et Sextus Pompeij Pompeij magni patruus. Eodem tempore Cælius, qui plus eloquentiæ quàm sci entia iuris operam dedit. Et Lucius Crassus Mutianus, P. Mutius frater illius quem Cicero iurisconsultorum disertissimū dicit. Post Q. Mutius P. filius pont. max. ius ciuile in XV. I. Aquilius libros rededit. Mutij auditores fuere complures, sed præcipue authoritatis Aquilius Gallus, Lucilius Balbus, & Sextus Papius. Deinde S. Sulpitius, qui in causis peroradis post Ciceronem primum obtinuit locum reprehensus à Q. Mutio quod ius non intelligeret, iuri operam dedit, reliquitq; C. L. X. X. libros de iure ciuili. A Seruij disciplina manauerunt Alphenus Varus, C. Flautius, A. Ophilius, T. Celsus, Aufidius Sura, Aufidius Mamusa, Flautius Priscus, C. Arceus, Antistius Labeo Paternus, P. Celsus. Libri digesti fuerunt ab Aufidio Mamusa. Ex his Alphenus consul fuit, & Ophilius equ. ordin. qui edictum prætoris diligenter primus composuit. Fuit eodem tempore Trebatius Cor. Maximi auditor. A. Cefellius, Q. Mutius Volusii auditor Quæstorius. Consulatum enim renuit offerente Augusto. Ex his Trebatius peritior, Cefellius eloquentior, Ophilius utroque doctior. Deinde Aelius Tubero, qui postquam accusauit Q. Ligarium, nec obtinuit apud C. Cæsarem, à causis a gendis ad ius ciuile transiit. Post hunc Arceus Capito, qui consul fuit, Ophiliij imitator, & annum sic diuisit, ut Romæ sex mensibus cum studiosis esset, & totidem in secessu in conscribendis libris, ideo uolumina sexaginta reliquit. Labeo ingentis doctrinæ fiducia, ut qui operam philosophiæ dederat, plurima inuolare instituit. Masurius Sabinus Arceio Capitoni successit, Labeoni Nerua, qui fuit Cæsari familiarissimus. Masurius Sabinus eques Romanus publice primus scripsit Hoc beneficium à Tyberio Cæsare dari cepit. Nam ante Augusti tempora publice respondendi ius à principe non dabatur, sed qui fiduciam suorum suorum habebant, consulentibus respondebant: neque responsa utique signata dabant, sed plerumque ipsis iudicibus scribebant, aut testabantur qui illos consulebant. Prius Augustus ut maior iuris authoritas haberetur, constituit, ut ex autoritate iuris responderent, Et ex illo tempore peti hoc pro beneficio cepit. Quapropter optimus princeps Hadrianus quum ab eo iuri prætorij peterent, ut sibi respondere liceret, respondit eis, hoc non peti, sed præstari solere, & ideo si quis fiduciam haberet se populo ad respondendum præstaret. Igitur Sabino concessum est à Tyberio, ut populo responderet, cui quum amplæ facultates non essent, à suis auditoribus sustentatus est. Sabino successit

Cassius Longinus Cassius Longinus Tiberonis ex filia nepos, quæ neptis fuit Seruij Sulpitij. Is cõsul extitit in Cintino sub Tyberio, à quo propter authoritatem e ciuitate pulsus fuit, & ab imper. Vespasiano reuocatus diem obiit. Neruæ successit Proculus. Fuit & eodem tempore Nerua alius, & alius Longinus eq. Rom. ac pratorius: sed Proculi autoritas maior extitit. Nam qui successere partim Proculani, partim Cassiani appellati sunt, quæ origo à Capitone & Labeone cœperat. Cassio Cælius Sabinus successit, qui plurimum sub Vespasiano potuit. Proculo successit Pegasus, qui sub Vespasiano præfectus urbis fuit. Cælio Sabino Priscus Iabolenus, Pegaso Celsus, Celso patri Celsus filius & Priscus Neratius, qui utriq; Coss. fuere. Prisco Iaboleno Ibutius Valens, & Tufianus, & Saluius Iulianus. Post hos uero turba plurima, quorum princeps Papinianus Sæurolæ discipulus, fisci aduocatus sub Seuero imperatore: deinde Vlpianus, Paulus, Modestinus, Caius, alijq; complures, qui sub Alexandro fuere, quosue in Vlpiano commemorauit. Leges quoq; uariæ fuere. Ius in primis naturale omnibus commune animantibus. Ius gentium, quo humanæ gentes utuntur. Ius ciuile, quod ex legibus, plebiscitis, senatusconsultis, decretis principum, & authoritate prudentium uenit, Plato, ut ex Timæo, Phædro, & Gorgia colligitur, quatuor legis species ponit: diuinam, quam prouidentia uocat: cœlestem, quam fatum: tertiam, mouentem, quæ naturæ est: quartam, humanam, quæ prudentium sit. Cicero pro Cluentio. Est enim magistratus legum, iudices, legis interpretes: serui legum sumus, ut liberi esse possimus. Idem pro Sextio. Quodam tempore homines nondum neq; naturali, neq; ciuili iure descripto, fusi per agros atq; dispersi, uagabantur: tantumq; habebat quantum manu ac uiribus per eadem eripere potuissent: qui uero ingenio ac uirtute præstiterunt, genus indocile unum in locum congregauerunt, eosq; ex feritate illa ad iustitiam & mansuetudinem transtulerunt. Hinc respu. domusq; cepta. Leges ac iudicia seuera rempublicam Romanorum olim seruauerunt. Quapropter, ut ait Pedianus, adolescentiores laudem ex accusatione principum uirosum sibi omnium concessione acquirebant. Sic Clodius Catilinam. Sic Iulius Cæsar annorum xxxi. Cor. Dolobellam, & eiusdem ferè ætatis Asinius Pollio Catonem. L. Crastus Carbonem. Cn. Accusatores Furius M. Aquilius. Accusatorum temeritas, ut ait Martianus ad S. C. Turpilianum, tribus modis detegitur, totidemq; poenis subiicitur: aut enim calumniantur, aut preuaricantur, aut tergiverfantur. Primum est, falsâ crimina intendere. Secundum est uera crimina abscondere, quando corrupti ab altera parte. Tertium in uniuersum ab accusatione desistere. Iudices, teste Pediano, annos L. equestris tantum ordinis lege Sempronia fuere: deinde ob eorum turpitudinē lege Aurelia, ad tria genera reducti sunt, ad senatores, equites, & trib. Aerarios, donec Cæsar, ut ait Tranquillus, ad duo genera reduxit, equites & senatores. Trib. Aerarios sustulit. Conueniebant in forum, ubi per tabellas sententias proferentes in cistam conferebant. Damnationis si fuerat signum, absolutionis autem A. Hæc apud prætorem uersabatur, ac deinde recitabatur. Reus mane eodem ueniente, barba, capilloq; obsoletus, adolescentium conuicijs sæpe laceratus, ut planè indicat Lilius in x. de P. Scipione: eiq; licebat testimonium uitæ laudatores adducere, plures etiam patronos habere, supplicareq; ac misericordiam omnibus utijs implorare. Horæ tres ei ad dicendum dabantur, actori autem duæ: qui in fine, Dixi, pronuntiabant. Iudicum numerum ex multis electis in urnaq; positis sortiebantur apud prætorem per pilulas manu pueri, licebatq; parti utriq; ex quolibet ordine quinque magis suspectos rejicere. Ita ut L. i. remanerent, numerus deinde ad centum perductus. Edicti uocabantur iudices quos pars altera elegit, ideo parum fide probati, hos Cicero pro Murena sæpe commemorat. Comperendinatio, teste Pediano, erat ab utriq; litigatoribus inuicem sibi denunciatio in perendinum diem. Sæctor æstimator redemptorq; bonorum damnati, qui spe proprii lucri bona omnia in auctione uendebat, in ærariumq; mittebat. huic enim illa à prætore dabantur. Accusationes in albo iudicum proponebantur. Erat enim album non solum iudicum, sed omnium magistratuum: paruum ante ædis confectum album, ubi ab eis edicta proponebantur. Diuinatio, erat accusatio, ubi sine testibus & tabulis agebatur, iudicesq; propterea argumenta sequerentur, ac coniecturas, quasi diuinarent. Acceptilationem, ait Modestinus, esse liberationem per mutuam interrogationem qua utriq; contigit nexi absolutio. Nexi, teste Varrone, sunt liberi, qui suas operas in seruitutem pro pecunia debita dabant. Eos demum tollendi causa fuit P. Veturius adolescens, qui nexus ob æs alienum, cū creditoris Papirij libidinē pati noller, ac propterea uerberatus rē ad ferunt detulit

detulit, ille in carcerem ductus est. Ius gentium ita Romanis obseruatum, ut sine iustissimis De iure gen-
causis nunquam bellum inferrent, nunquam legatos uiolauerint, uiolatos acerrime uindictium
cauerint. Legatos Apolloniatum Romæ quum quidam iuuenes pulsassent, capti sunt, & Legati Apol-
Apolloniatibus traditi, ut author Lilius x. v. Idem libro v. tres Fabios memorat, M. Fabij loniatium
Ambusti filios legatos Clulium ad Gallos missos nūciatum, ut à bello sociorum abstinere, Fabij tres
ac unum ex his ducem Gallorum interemisse: quare expostulatione Gallorum Romani Fa legati
bios dedere cogitabant, nisi plebis fauor familiæ nobilitatem tutatus esset. Veturius & Post-
humus Coss. Samnitibus dediti quanquam non recepti fidem publicam liberauerunt.
Mancinus item Numantinis. At contra suos & ipsi legatos à Fidenatibus, à Teuca regi- Fidenates
na, à Gallis Senonibus interfectos, à Tarentinis pulsatos, qui ad querendum iniurias missi Teuca
erant, quod hi clauem eorum diripiissent, simul & præfectum occidissent, acriter omnes Galli
uindicauerunt. Tarentini

LEGES PLATONIS.

LATONIS leges ad hunc locum epitomare mihi uisum est. In his enim insi-
ruit quales esse debeant in republica ciues, quomodo institui. In libris autem
de Republica instituit ferè Rempublicam imaginariam quandam, nec faci-
lem inuentur, nec ab hominibus obseruatur. In primo igitur libro uidetur casti-
gare uelle Lycurgi leges ac Minois, quæ belli potius causa uidebantur scriptæ.

Cum contra esse debeant leges, ob pacis studia ferendæ, propter quam bellum sumitur. Itaq; sehas dare leges, quæ ad pacis pertinerent studia proficere. Nonarium in dandis legibus laudat exemplo Homeri, qui eo spatio annorum à Ioue Minoem dicit leges accepisse. In primis legum conditores tanquam agrum rempublicam colere debent, exstirpando ante omnia malas herbas, bonasq; serendo. Præterea totum eorum studium circa dolores & uoluptates uersari, & hæc duo tanquam fines cohiberi oportet. Vbi dicit, fortis uiri esse, non solum metus & pericula superare, sed etiam cupiditates coercere. Præterea neminem iudicari posse fortem, nisi diu inter labores & pericula, tum etiam in ipsa licentia & illecebris uoluptatis uersatus fuerit. In quo animaduertendum, non esse tutum homini qui fortis sit futurus, procul à tumultu: uel eum qui sit futurus temperatus, separatim à uoluptatibus omnibus educari. Dicit præterea hominem à dijs factum, uel Iudo, uel studio: Iudo, si se inquinauerit rebus mortalibus: studio, si rebus uacauerit diuinis. Descenditq; ad alia, quæ quanquam leuia uidentur, uerita sunt, ut Musica iuuentus erudiat ad animi perturbationes moderandas, alacritatemq; bonarum actionum excitandam. Probat demum conuiuia & usum uini liberiorum quandoq; ubi mores iuuenum detegantur. Illic enim prudens iuuentutis custos inspicit tanquam in speculo uitij, melius castigare poterit ac mederi, adfuecitq; propterea in ebrietate omnium impudentissima seruare pudorem. Sed de usu uini melius deinceps. In secundo à pueritia ciuem instituit. Quapropter uini usum usq; in annu x. v. non probat, De usu uini
deinde post usq; in x. l. probat, ultra uero eam ætatem hilarius ac plusculum se inuitandum suadet, in sacrificijs præsertim deorum, ut ingrauescentis iam ætatis mœstitia subleuetur. Iuuenes coram senibus & maioribus uino utantur, à quibus corrigantur, si forte lasciuus potibus indulerint: nulli tamen ætati concedendum uino pro sua libidine uti. Prohibet etiam à uino seruos in ciuitate & magistratus, & qui de rebus magnis in republica consultant. Castrenses quoq; uiros toto belli tempore more Carthaginensium, Lacedæmoniorum, & Cretensium. Pueros item musicæ tradendos, ut studia grauiora, honesta aliqua uoluptate compensent. Ob quam etiam causam, inquit, Deum hominum labores miseratum, sacra festi-
stasq; instituisse, quibus humana fragilitas recreetur. Commendantur nonnulla numina, num recrea-
ad præcepta morum facientia. In tertio, ciuitatem, ait, seruare ante omnia prudentiam uirtu stituta
tum omnium matrem oportere: destruere uero imprudentiam, quam ignoracionem uocat. Ignarosq; item eos, qui quanquam literatissimi sunt, sibi suoq; nesciunt imperare appetitui. At eos qui sibi temperant quanquam illiteratos, & prudentes & scientes appellat. Prohibet præterea magistratum illis tribuendum, qui propter incontinentiam sese regere nesciunt. Quamuis enim septem enumeret rationes, quæ ad dignitatem imperandi facere Septem impe-
uidentur, quæ sunt, Paternitas, Nobilitas, Dominatio, Potentia, Senectus, Prudentia, raudi dignita-
Sors: prudentiam tamen omnibus præfert, ut intelligatur quæ saluti expediant humana. tem faciant
Memorat deinde tria in ciuitate seruanda esse oportere, quæ sunt media inter unius & popul

populi potentiam: ut neque se totam unius imperantis arbitrio, neque potentiae paucorum committat. Tertio ne quemlibet absque deo recipiat consultorem, sed plurimum optimatum adhibeat gubernationem. Postremo duas narrat gubernandi species, ubi nimia libertas, quae uita parit: in altera, nimia seruitus, quae odium in principem ac patriam gignit: sed mediocriter haec omnia esse oportere. Quarto ciuitatis gubernationem diuine similem esse iubet, quae regnum est cum optimatum senatu coniunctum. Diuinam prouidentiam nunquam homini deesse, modo sibi ipsi non desit. Deinde humanum ingenium in summa morum licentia lasciuire ac superbire. Et sicut bestiae nequeunt a bestiis atque humano quodam pastore, sic nec homines ab hominibus absque summo deo optime gubernari. Et quamdiu mortalis sine deo dominabitur, tandiu laboriosam miseramque uitam ducet. Seruari praeterea nos & maxime diuinam legem ab his qui diuinae legis iugo magnopere se subiiciunt, quorum primum futura beatitudo censetur: respici maxime a superbis, qui diuinam legem deserunt, sic & ipsi deseruntur a deo. Deserti autem peccant atrocius, ac miserabilius cruciantur. Primum deos colendos monet, illos praesertim, quibus patria quasi patronis dicata est, Omnes uero ipsius summi dei causa. Parentes deinde tanquam dei uicarios. Deinde propinquos & familiaritate coniunctos, postremo hospites. Praeterea dicit uanorum etiam uerborum diuino iudicii rationem esse reddendam. Cuius angelus nobis praestit, quasi superioris iudicis uicarius & minister, ut nos a turpibus reuocet, prouocet autem ad honesta, & consentientes quidem tranquillitate conscientiae nutrit & delectat, dissentientes autem conscientiae perturbatione uexat. ubi delectat, ab antiquis gratia appellatur: ubi uexat, furia. Et gratia quidem triplex, quod praeteriti praesentis, & futuri gratia bonos oblectat. Furia quoque totidem modis malos exagitat, & utrobique fatum seu parca triplex nominatur. Dicitur & Nemesis praesertim ab Orpheo, ubi in superbos animaduertit. Quinetiam iubet in omni uita parentes uenerari. Leuium etiam uolantiumque uerborum grauissimam esse poenam. Nam omnibus proposita est Nemesis iudicij angelus, huiusmodi consideratrix. Prima societas est coniugij. In ciuitate quisque uxorem a xx. i. in xx. v. annum ducat. Qui autem spreuerit, plectatur honoribus: emolumentisque quae ciues consequi solent minime impartiat. Quinto honorem corporis circa medium consistere, ne nimis robustum pulchrumue sit: ne uim debile, aut deforme. Alterum audaces, inflatosque animos reddit: alterum deiectos & illiberales. Similiter & praediorum & census possessio excedens superbiam, seditionemque parit: deficiens, ut plurimum seruitutem. Nemo igitur filiorum gratia pecuniae cumulatam incumbat, ut ditissimos eos relinquat: neque enim id ipsis neque ciuitati conducit. Sed census tum adulatione uacuus, tum necessariorum non indigus, omnium optimus est. Seniores sint iuuentuti exemplo modestiae, minimeque coram ea scurrile aliquid aut turpe loquantur. Ne quis priuatus aurum habeat aut argentum: sed quando numerus opus est commerciorum gratia, opificibus tantum eos concedit aut peregrinantibus: reuersi a legatione aut peregrinatione nummos ciuitati restituant. Nemini aut dare dotes, aut accipere liceat, nec fenerari. Accipientibus liceat usuram pariter cum sorte negare. Valde diuites boni non sunt. Si non bonus, neque felix. Nam qui quouis modo pecuniam acquirunt, pariterque sunt, diuites propterea efficiuntur. Qui uero honeste parat honesteque erogat, neque diues neque pauper erit. Ergo opera precium in ciuitate non esse auri nummum aut argenti, neque quaestus ullus homini bono, nisi ex agricultura. Nulla utilior reip. disciplina quam numerorum cognitio. Haec enim pigros ingenio excitat, solertesque facit, cum numeris ferre omnia consent. Ca uendum praeterea ut ab iniuria abstineamus in peregrinos & in supplices: horum enim ultor ac uindex deus. Praeterea qui bonis quibus abundat, alios impertit, maxime honore dignus est: proximus huic qui uellet, nec ei per facultates licet, habendus est. Inuidus uero qui nihil curat benigne facere, omnino uituperandus. Amor enim uicium proprius, omnium peccatorum semper est causa. Oportet igitur in primis eum qui magnus in ciuitate sit futurus, neque se, neque sua diligere: sed iusta semper, siue ab ipso siue ab alio quouis gerantur, sectari. Veritatem deinde magnopere laudat, quae dijs & hominibus dux est omnium honorum. Cuius qui felix futurus sit, statim ab initio participare esse decet, ut in hac plurimum temporis uitam agat. Fidus autem hic erit. Infidus qui sponte mentitur: qui uero non sponte, amens, utrumque malum. Nam & infidus & stultus omnino ab amicitia alienus aut honore: procedente quoque tempore inglorius, & in solitudine etiam si liberi supersint uitam ducet. Honorandus uero certo est is in primis, qui nihil nocet, aut nullam infert iniuriam, Qui autem nec alios id fa-

cere

cere patitur, duplici dignus honore. Sexto. Distributionem honorum in ciuitate, non aequalitate arithmetica sed geometrica pro meritis cuiusque facere oportet, quae proprie ad Iouis peritatem iudicium, qui merita nouit hominum. Pueris educandis proponatur publice uir bonus. Qui post annum xx. uxorem non duxerit, nullo dignus honore censetur. Ad mulierum conuiuium non uocentur, nisi quinque amici uiri ex latere paterno, ex cognatis & propinquis totidem. Nuptiarum sumptus pro modo facultatum fiat. Ducat uxorem in aliam domum ubi sit habiturus: quali parentibus utrinque ac fratribus relictis in coloniam proficiscendum ubi sit habiturus. De seruis autem, sapiens poeta dicit, de Ioue loquens: Dimidium mentis Iuppiter illis auferit, qui seruitutis forti subiecti sunt. Minus enim ac uerberibus quasi ferarum naturam efficiunt, Saepe coniurant contra dominos. Remedio est, ut sint diuersae patriae & maxime inter se dissimiles. Nulla alioquin eis inferatur iniuria, quae minus quam aequales possunt resistere. Etenim maxime natura iustus deprehenditur, cum cauet his iniuriam inferre, quibus facile potest. Idem de Tyranno in subditos dicendum. Casti gaudi insuper serui, neque ita monendi uti liberi, ne molliores sint: neque sermo cum eis familiaris habeatur, aut iocus siue lusus, ex quibus tardiores ad obtemperandum reddantur. Tem-
pus matrimonij, uiris a xx. ad xxx. u. foeminis uero a xv. ad xx. ad summum, Actus aptus matrimonio
Magistratus foeminis post xv. uiris post xx. tribuantur. Coniuges post liberorum Numerus
procreationem caste uiuant, & ex honorentur magnopere, contra uero uituperentur. Numerus
merum quinque millium & xl. optimum in re. repetere, quoniam partes aequas totus diuisus usque ad x. habeat, praeter undecimam quae parum aberrat. Dimidium totius summae, praeterea duo
duo milia quingenta & uiginti. Tertia erit, mille sexcenta & octoginta, & sic deinceps. Re-
uolutio quoque primae sphaerae xxx. millium annorum, in x. diuiditur. Primus namque
duodenarius infantiae datur, secundus adolescentiae, tertius senectuti. Duodecim sunt etiam
Zodiaci partes. Elementa quoque totidem cum qualitatibus suis. Ciuitatem igitur Plato per
x. tribus partibus iubet, ut numero perfectiore. Septimo: educatio puerorum tractatur. Con-
ducere dicit magnopere ad uirtutem, puerorum exercitationem quae in moribus est, discipli-
na quidem duplici, corporis circa Gymnasticam, & animi circa musicam. Gymnasticam uo-
cat, quae saltatione, luctatione, hasta, iaculo, cursu, pugillatu, rebusque bellicis continetur. Post
haec dicit nocte exurgendum esse patribus & matribus familias, ut rem domesticam curent.
Somnus enim multus nec corporibus, nec animis, neque rebus augendis conducit. Nemo enim
cum dormit alicuius est precij, non magis quam si non uiueret. Quare quicumque uiuere
& sapere cupit maxime, quam longissimo tempore uigilet, sola sanitatis necessitate seruata
Ex oriente sole pueri ad magistratos proficiscantur, nec sine paedagogis. Decennis incipiat ire,
tris tamen annos ut legere ac scribere discat. Deinde tris alios annos musicae continuo det
operam. Matrem ad procreationem liberorum ut adiuuam causam concurrere, quod & qui-
dam alij senserunt. Aristoteles autem minime. Humorem in pueris melancholicum non ex
ipsa esse natura quae sanguini propior est, sed ex reliquijs materni menstrui, sanguinisque in
utero tabescentis. Mutatio praeterea in omnibus rebus praeterquam in malis periculosissi-
ma est, etiam si in melius fuerit, saltem ad tempus periculo non uacabit. Deum Plato saepe
annuit esse adorandum, licet plures deos quandoque dicat, id monstrat in epistola ad Dionysium
& ad Hermam, & in Parmenide, qui totus agit de uno, & in Timaeo qui naturam
producit ab uno, & in Philebo qui naturam uno metitur, & in Epinomide qui omnia ad
unum reducit. Undecimo, Deos ponit, eosque prouidentiam habere, minimeque corrupti
muneribus dicit. Post hos Mentium genus praestare in quibus angeli comprehenduntur.
Deinde animarum rationis ac mentis participum, quae ante omne corpus procreatae sunt.
Nam quod per se mouetur, potius est quam id quod ab alio. Et quod melius ac diuinius, an-
tiquius est eo quod uilius. Has etiam migrare in alia corpora etiam bruta, & eadem pati quae
ad misere purgationis gratia. Animarum praeterea tria esse genera, unam totius mundi. De
inde sphaerarum. Sphaeram enim quamlibet habere plures animas, quae in aethere sunt a-
stra ipsa, & in terra sunt homines, in aere & aqua sunt daemones intermedij, & hi nobis som-
nia ministrant, aspirant, monstrantque salutem ab ipso deo miseri. Igitur ita fit, ut anima hu-
manae a sphaeris sint, Sphaerarum ab ipsa mundi anima, ipsa uero ab aeterno deo. Astrorum
enim animae aeternae beatissimaeque sunt. Quod ex ordine rationeque ac constantia cursus ea-
rum demonstratur, Duodecimo. Militares uiri abstinerere discant, frigus aestusque praeter
Militestereca

terea capitis ac pedum nuditatem tolerare, quæ duo maxime naturam conseruant, magnasq; *Temples* uires corporibus malis assuefactis gignunt: Contra uero debilitatem. Imagines deorum non *imagines* si ex auro, nec argento, nec ferro, aut ære, sed tantum ligno, aut lapide fieri iubet, ne ex occasio *ne sumptu.* ne rei preciosa se criminosa Deos propterea placare, aut decipere posse existiment. Deniq; *De laudib.* omne aurum & argentum à sua politia excludit. In Epinomide numerum magnopere lau- *et necessitate* dat, sine quo dicit nos minime uirtute præditos fore, cum is in omni ratione humana magnū *te numero.* adfert momentum. Numeris omnia in ciuitate, tum in natura constare adfirmat. Ordinem *rum* numerorum & rationem qui mente conceperit, haud facile in rebus errabit.

DE SUPPLICIIS.

Quod preces spretæ, ultorem habent deum.

VSTITIÆ pars & religio est: quapropter preces quas & supplicia Latini, *ἑχέαι* Græci appellant, Iliados IX. eleganter Homerus describit his uersibus

I Namq; preces summi famulæ Iouis esse feruntur, *Κλαῖα* & rugosæ, strabo quoq; lumine utroq;

Turmatimq; sequi damnum non passibus æquis.

Hoc & ut maiore, & firmis gressibus illas

Præuenit, ac terram perlustrat cursibus omnem,

Adficiens mortale genus, sed pone sequentes

Illæ subueniunt, ac tum cultoribus altum

Sponte suis adeunt mites orantq; tonantem.

At spretæ innumeros luctus, ac damna precantur.

Ex qua descriptione probe colligitur quantæ sint curæ deo preces ac supplicantes, quos si quis spernat deum ipsum sentiet ultorem.

Nam in Ody. quoq; sic ait, *πρὸς γὰρ Διὸς εἰσὶ πάντες φένοι τε πῶχό τε.*

Proximi sunt deo hospites ac pauperes. Et alibi, *οὐδ' ἐκείτης ἐμπέλει, οἷσιν ἄρα Ζεὺς μάτρο*

Nec supplices spernas, quibus Iuppiter est testis,

Et rursus, *Ἀντὶ κασιγνήτοιο φένο' δ' ἐκείτης τε πέτυκτο.*

Fratris namq; loco supplex ac hospes habetur.

Hesiodus idem fere. *ἴσθ' οὐδ' ἐκείτω ὅσση φένοιν καὶ οὐ ὄψθ'.*

Virgilius item. Si genus humanum & mortalia temnitis arma,

At sperate deos memores fandi atq; nefandi.

Apud euangelium uero. Quoties unum ex his minimis &c.

Quod preces ad deum necessaria etiam ex philosophorum sententia.

O C R A T I C O R V M omnis schola deum ante omnia adorandum putat.

Licet deos plures quandoque memorent, eos certe nomina deo Ioui optimo

maximo subiecta intelligunt, quem etiam Homerus uocat patrem hominum,

que deumq;. In primis ipse Socrates dæmonem habebat familiarem, quem de-

um uocabat. Ischomachus apud Xenophontis Oeconomicum deum rogat

in primis ualetudinem, deinde rei familiaris amplificationem. Plato in Timæo deum ado-

randum suppliciter dicit. Super quo Porphyrius & Iamblycus Platonici, multa dicunt. Por-

phyrius sic ait. Cum deus nobis prouideat, ac res nostræ se possint aliter habere, certe pro-

rerum nostrarum usu utiliter adoramus, uidelicet ut boni simus: sic enim utpote similes

deo facti ad eum propius adcedemus, in qua coniunctione adorationis uis tota consistit.

Nempe cum nos dei filij simus, ab eo quasi in exilio & carcere segregati, simpliciter ado-

rare decet, quo hinc liberati reuertamur ad patrem: alioqui similes eorum erimus qui pa-

rentum patrocinio sunt orbat. Profecto cum uniuersi partes simus, uniuerso proculdu-

bio indigemus. Ipsa enim ad totum conuersio salutem partibus præstat. Compertum ue-

ro habemus, excellentissimos quosque apud omnes gentes sapientia uiros, diuinis potis-

simum uotis nuncupauisse, præcipue Indorum Brachmanas, Persarum magos, Græco-

rum theologos: Chaldaeos autem & aliud quoddam adorauisse. Ipsam enim superiorum

uirtutem appellantes hoc uno nomine uenerati sunt. Hæc ille. Iamblycus uero eius disci-

pulus. Primum quidem est notio quædam eius quod orandum est, & qua ratione colen-

dum. Secundum uero adsimulatio quædam uitæ nostræ cum diuina uitæ puritate, castitate,

sanctitate

sanctitate, disciplina, ordine, & diuina beneuolentia proficiscens. Tertium coniunctio quæ- *dam* per quam diuinam attingimus essentia, ad ipsamq; ascendimus summitatem. Quartum ingressio quædam in liminis diuini uel ibulum. Quintum deniq; anima coniunctio *cum* diuina uoluntate, ut non iam amplius nostri, sed dei simus, illius splendore obruti & circumsuli, qui modus ultimus est & perfectissimus adorationis. Sola igitur adoratio recta *animos* beata patriæ reddit. Sola sanctimonia est plena uirtus. Solus uir bonus, ut Plato scribit in legibus, deum feliciter precatur. Sola cum superis consuetudo beatos facit. Ab *hac* enim flagitiosi sunt omnino alieni, & tanquam prophani à uotis & sacrificijs arcēdi. Puri uero decēter ad supplicandū adcedant, habētes uidelicet secum tris præcipuas comi- *tes,* fidem, ueritatē, & charitatē, quibus stipati spem honorū accipiant firmē. Frustra em̄ *deum* querit qui se non adhibet solum soli ac simplicē simplicissimo, immobilēq; stabili, ac oculos quietillimo. Hæc ille apud Proclum Platonici. His addit magnus Theodo- *rus.* Si quis naturas rerum diligentius explorauerit, inueniet non animas tantū aut men- *tes,* sed omne excepto primo adorare atq; moueri. Hesiodus uero omnium antiquissimus. *ἢ μὲν οὐδ' ἐκείτης ἐμπέλει, οἷσιν ἄρα Ζεὺς μάτρο κροῖ ἴλασθαι κροῖ ἴλασθαι ἢ θυμὸν ἔχουσι.* Quum ibis dor- *mitum,* & rursus cū illuxerit, ora Coelicolas, ut sint præsto tibi mente benigna. Romanos *uero* tanta huius rei tenuit religio, ut nihil publici aut priuati grauioris negocij nisi prius li- *rato* aut auspicato fieret, ac demum postea uoti compotes gratias dijs per sacrificia redde- *rent.* Athenienses item in fame, templo Delphico *ἑρεσιάντων,* id est, Ereptionē posuerunt, hoc *est,* ramum oliuæ siue lauri, plenum fructibus uarijs, Hodie simile Caleñ. Maij ante fores *amicarum* ponunt. Homerus teste Herodoro Carmina quæ Iresio nem uocat edidit: Ut *nos* palam pudeat ad firmiorem certioremq; uocatos spem, esse fide ac diligentia supersti- *tiosis* in hac parte inferiores.

QUOMODO AUT QUID ORANDVM

Os erat etiam antiquis teste Plinio in adoratione manū ad os referre, totumq; ea corpus circumagi, ut quasi diuinationem quandam futuri signi nostri saluti-

feræ crucis portendisse uideantur. Similiter & qui sacra facturus erat, ut ait, se reum ante omnia fatebatur, nostram quoq; ac ueram culpæ confessionem

expiationis gratia in sacrificijs quodammodo prænotādo, qua purius ad aram accederemus. Græcum insuper prouerbium, *ἂν οὐδὲν δέει τῆς ἀπὸ τοῦ βαμπού.* Hoc est, nil o-

portet ad aram consulere. Quoniam mos erat sacrificantium, ante sacrificium & in ipso procinctu solere consulere, ut autor Tarreus in Prouerbij. Pythagoras in aureis carmini-

bus, & Orpheus in hymnis docent quæ à dijs sint petenda: Iusta uidelicet & modesta, cæ- tera deum non exaudire: Nec enim auro aut muneribus corrumpi. Homerus dicit sacrifi-

cia Troianorum dijs inuisa, quanquam bona & nidorem suauem adferant, cum Priamus Priamich populus odio sit. Plato in Alcibiade inquit. Athenienses cum Lacedæmonijs con-

certantes semper inferiores fuere, quod dijs magis Lacedæmoniorum benedictio place- ret, quàm omnium Græcorum sacra, quamuis Athenienses maiores pompas muneratq;

offerant. Ex quibus profecto exemplis, nostrorum ueritas magis effulget, cum Esaias di- cat, uicium impiorum abominatio. Theophrastus. Eum qui admirationi uult ceteris esse,

libenter sacrificare dijs oportet, non tam multa quàm frequenter & pie: nam hoc sanctita- tis, illud copię signum. Deinde parentum alere senectutē, hisq; obtemperare. Plato item in Eutyphrone, ubi de sanctitate tractat, Sanctum ait & iustum idem esse in accipiēdo ac

reddendo: Esseq; propterea mercaturam quandam inter deos & homines, ut illi nobis bo- na honestaq; dent, nos eis sacrificium ac preces: His enim officijs & domos priuatas, & ci-

uitates conseruamus. Homerus. *Ζεὺς δ' ἄρετήν ἀνδράσιν ἀφ' ἑλλήτε μανύθη τε.*

Iuppiter ipse uiris uirtutem firmat & aufert: Et Satyricus noster.

Orandum est ut sit mens sana in corpore sano.

Fortem posse animum, mortis terrore carentem.

Qui spatium uitæ extremum inter munera ponat

Naturæ, qui ferre queat quoscunq; labores: Nesciat irasci, cupiat nihil, & potiores

Herculis ærumnas credat sæuosq; labores,

Dæmon Socratis

Porphyrius

Iamblycus

Mm Et

Xenophon Et uenere & cœnis & plumis Sardanapali. Quomodo orandū, Xenophon in cōmentarijs probe ostendit. Non enim fas, inquit, à deo petere ut ignorando equestrē pugnam, eos qui periti sint uincamus. Eodem modo naualis artis ignarū, nauē ducere aut uincere. Imperitum etiam spargendi semen, frumentū optimū metere. Neq; si te ipsum minime custodias, à deo seruari. Hæc itaq; petere minime ex deo licet, haud aliter quàm si ab hominibus aliquid contra legem petamus. Ex quo memento providere necessaria antequam necessitas aut usus ueniat. Hanc Xenophontis sententiam amulatus Salustius sic ait. Nō enim supplicij aut lachrymis muliebribus auxilia deorum parātur, uigilando, agendo, bene consulendo, prospere omnia cedunt. Vbi te locordia atq; ignauia tradideris, nequicquam deos implores, irati infestiq; sunt.

DE CELEBRITATIBVS. PRIMVM SACRORVM.

ACROBIVS. Celebritas dicebatur cum sacrificiū fiebat, aut epulū dabatur, aut Ferie obseruabantur, aut ludi agebantur. Festus. Sacra aut aut domestica aut peregrina aut publica aut priuata fuerunt. Aelius Gallus Sacrum esse ait, quodcumq; modo atq; instituto ciuitatis consecratum sit, siue ædes, siue ara, siue signum, siue locus, siue pecunia, siue quicquid aliud dijs consecratum sit.

Quod autem priuatus siue religionis causa aliquid earum rerum dedicauerit, id Pontifex Max. nō extimat sacrum. Plutarchus in Probl. In sacrificijs Italici autote Aenea uelant capita, quod is cum rem diuinam faceret in litore Laurenti Veneri matri, ne ab Vlyssē cognitus interrumperet sacrificium, caput adoperuit, atq; ita conspectū hostis euitauit. Magistratibus uero & alijs potētoribus caput aperimus, tanquam omnia nostra illis patere debeant. Idem. Regi sacrificulo nullum magistratum gerere nec concionem habere licet. Idem. Sacerdotibus nec habere nec petere magistratum Rom. permittebatur. Litore tamen & sella curuli utebantur, ut his delincti ultra non quæretēt. In templis prope sanuam lecticam habebant tanquam custodes & refugium, pedes his reliqui osculabantur. Non ab simile hoc ueteri legi, quæ tribum Leuiticam sacerdotio insignitam esse uoluit. ceteris murneribus aut facultatibus prohibuit. Nos item Pontificum nostrorū pedes exosculamur. Idem. Ver sacrum dicebant, cum primitias fructuum omnium proximi ueris uocabant. Idem. Postridie Cal. Nō. & Eidus dies religiosos & nefastos habebāt, nec quenquam exire aut peregre proficisci permiserunt ob pugnā Alliensē quæ post. Eidus Quintiles fit. Hodie quoq; dies Aegyptiacos appellatos nonnulli superstitione obseruāt. In luctu supplicabant, sed non sacrificabant: quapropter obsidente urbem Annibale mensis ad lugendum datus, & anniuersariū sacrum intermissum, ut ait Liuius. Horatius Puluillus & Xenophon auditis filiorum mortibus à sacris non discessere. C. Fabius obsidentibus Capitolium Gallis in Quirinalē sacra domestica facturis per medios hostes iuit atq; redijt.

*Sacrorum con-
tempores
& pœne* De his qui sacra spreuere multa sunt infelicitatis exēpla. Appius quod Potitios sacris Hercules priuasset, cæcitate mulctatus. Ser. Cepio qui Tolosanū tēplum diripuit, misere periit. Pleminius legatus Scipionis Locris relictus, unde Annibalis præsidij Scipio eiecerat, quod Proserpinæ templum spoliasset, Romæ damnatus in uinculis extinctus est. Sed & idem in eodē loco patrans Pyrrhus à Sicilia in Italiam reuertens, à Rom. profligatus discessit. Brennus dux Gallorum Delphico templo direpto, grandine tēpestatēq; cum toto exercitu occidit. Crassus Hierosolymitani tēpli Gaza surrepta à Parthis trucidatur. Eundem Heliodorus à Seleuco missus attingens exitum habuit, quem in ratione tēporum adnotauit. Quin & sacra quoq; corpora seu mysteria nefas atrectare, extraq; locum adspicere; legitur de Tiresia ob uisam nudam Dianam cæcato. In uetere lege Lothi uxor retro respiciens in salis statuam est conuersa. Oza, quod nocte cum uxore coisset, & tabernaculum postea cæderis cōtortum attigisset, illico disceptus est. Ex quo Gregorius cōmixtos nocte coniuges ab eucharistia iubet abstinere. Clodoueus Gallia rex quod Dionysij corpus imprudenter attigisset, in insaniam incidit. Et qui S. Benedictū in Galliam trāslatum rursus in Italiam reportaturū reuulsere, perijisse feruntur. Proximis annis Ioan. Cardinalis Aragonensis quod eiusdem sancti conditorij retexisset, eodem anno iuuenis decessit.

Ignis In igne sacra præter alia elementa consistere multa declarant, quod proximum cœlo sit, quod perpetuus à Vestalibus seruaretur, quod ante imperatores ferretur. Ignea flamma Seruij Tullij, itemq; supra Aescanij Virgiliani capita, optimū fertur portēditte augurium.

In Odyssæa cædem factam igne & aqua iubet Vlysses expiari. In uetere lege ignis de cœlo scribitur, holocausta accepta rapuille: & ignis in puteo seruatus. Nec ullum sine igne sacrificium. Apud nos uero nullo magis honore quàm cæreis, cœlicolæ extrinsecus decorantur. Deniq; deus noster ignis comburēs est. Sacra deinceps nominatim. Bonam deam nō minant, quam alij aliam fuisse dicunt, ad cuius sacra quæ in Auentino in eius templo fiebant, uiri non ingrediunt. Deprehensus quondam Clodius habitu in his muliebri, de polutis sacris causam dixit. Floram & Liuius & Dionysius meretricē fuisse tradunt, quæ populum Rom. hæredem instituit: cui ob merita tanquam deæ pridie Cal. Maij festum dicauere Floralia uocata. Colebatur à meretricibus cum coronis & uestium uarietate, tēporis lætitiā florumq; diuersitatē significando, uti Ouidius in fastis testatur: qui Chlorim nympham fuisse prius dicit raptam à Zephyro, Floramq; deinde uocatā, ac fructibus cunctis præesse. Ad cuius festum ac theatrū quū Cato semel uenisset, statim abijt: ex quo obiectū ei, Cur in theatrū Cato se uenisti: an tantū ueneras ut abires? Bacchanalia Liu. XL. dicit Romæ expulsa fuisse ex senatuscōsulto, tanquam mores corrumpentia. Noctū enim celebrabantur, ubi nudus uterq; sexus impurissime cōmiscabantur, tyrsis pampinisq; uinū. Cæris sacris, quæ Cerealia dicta sunt, uestibus utebant albis, noctū mystæ cum facibus currebant, uinum non libabant. Insuper & ieiuniū institutum quinto quoq; anno ex libris Sibyllinis prodigiorū causa, ut Liu. XXXIII. Ouidius etiam à uenere abstinendū dicit, qd castitati prælit. Iuuenalis. Digne Cereris cōtingere uitas. *de quo poela* apud Grecos eius dicuntur sacra, quapropter launi Legiferam uocant. Athenis sacris Eleusinæ Cereris nemo sibi cōscijs intererat. Eius Romæ templum prope Circum fuerat max. autor Plinius libro XXXV. Ferie insuper statiuæ, quæ semper erant eodem tempore, Concepriuæ ex auguribus, Imperatiuæ ex edicto. Item Ferie Seruorū Sextilibus, ex eo institutæ, cum Seruius Tullius natus ex serua est. Feries item stultorum, Quirinalia & Fornacalia dicebant Quirino instituta, quod his potissimum adsignata fuerint qui cuius essent trib. ignorabant. Idem. Herculi Decimas dare locupletibus ac nobilibus antiquitus mos fuit. Lucullus quoniam hunc ritum seruauit, auctior factus est postea. Hunc etiam deum custodiendo thesauro & domibus seruandis maxime præficiabant. Festus. Solitaurilia hostiarum trium diuersi generis immolatarum significāt, Tauri uidelicet Arietis & Verris, quod omnes hę sint solido corpore. Idem. Saturni dies celebratur festus Mense decembri quod tunc ædis eius dedicata. Præterea is culturæ agrorum præsidere uidetur peractis sementis, ex quo etiam falx ei insigne. Dicitur & à sationibus. Cicerō tamē quod Saturnis dicit. Macrobius. Sigillariorum dies adiecti saturnalibus, & ita VI. dies fuere Saturnalia, quum antea quinque fuissent: illis enim diebus parua simulachra fingebantur uanalia, quæ homines pro suis capitibus offerebant in sacellum Ditis, aræ Saturni cohærens. Nostra omnia quodam modo uaticinabantur sacra. Nam & eadem ex cęra sigillaria templis offerimus. Et libertatem quam eo tempore habebant serui in dominos, nunc quoque per dominica natalia nostri retinent. Inde lasciuientes, seruum creant dominum. Alea etiam tunc uigebat, passim ludere licebat: eundem nunc morem his diebus à leuibus hominibus introductum uidemus. Festo item teste mittebant hoc tēpore pauperes diuitibus cæreos. Nam cæreis potentes utebantur, humiliores uero candelis. de huiusmodi seruorum libertate Athenæus sic ait. Mos est apud Romanos in Saturnalib. ingenuorū, ministeria seruorū occupare. Idem apud Grecos in festo Hermeorum. Apud Babylonios Sa-cæa appellata quinque diebus celebrantur, in quibus dominis imperant serui. Apud Thessalos Peloria eadem ferē quę Saturnalia apud Ro. à Pelorio uiro Pelasgo, qui primus omnium annunciauit ex terræ motu in Aemonia excitato Tempe scissa, aquas omnes fluminaq; quę loca inundabant descendisse in alueos, camposq; siccatos apparuisse. Lupercalia Euandrus instituit, ex more Arcadio, Panī Lyceo, siue Syluano seni nemorū pastorūq; deo, nudū per urbem incedebat, ac laruati, flagellis obuotos cædentes, putabanturq; ex eo steriles matronæ fecundari. Rei causa Ouidio fabulam adfert, Pana spolia leonis noctū ab Herculis uxore fuisse deceptum, quum illa uestem cum uiro cōmutasset, quare uestem deinde abominatus est. Nostrī hodie pœnitentes felicius quàm Iuperci non pellibus quidem, sed sagis linoq; ora contacti, non alios, sed sese flagello conuerberant, nudum ac lacrum tergus ferentes. Cornelius libro decimo octauo, Sodales sacerdotes Romulum cum

Sodales Tatius in ita societate fecisse scribit. Vnde Titij sodales, & apud Tranquillum legimus **Sodales** Augustales, apud Iulium Capitolinum Sodales Antonianos. Tybure quoque in mare vetusto Sodales Hadrianales. Caius in titulo de collegis, dicit Sodales esse qui eiusdem collegij, quique ualde simul habitantes sunt. Praecipitur igitur mandato principalibus praesidijs prouinciarum, ne patiantur esse Sodalitia ueluti inhonesta collegia. Et Augustinus ait Sodales quasi edales. Plinius item scribit Romulum instituisse Collegium Aruonales, seque duodecimum fratrem appellari uoluit. Nos fraternitatem & confraternitatem dicimus, qua sanctorum instituto quidam inter sese hodie mutua charitate ac pudico ritu, ceruicibus uti ueniendi formula conueniunt. Hecatombas ut ait Capitolinus, Balbinus Romae fecit ob oblatum Maximini caput. Centum Arae uno in loco cespitiaria extruuntur. Et ad aras centus sues, centum oues maculantur. Nam si imperatorum sacrificium sit, Centum leones, centum aquilae, & caetera huiusmodi animalia. Quod quidem Graeci quondam fecisse dicuntur cum pestilentia laborarent, & a malis id imperatoribus ablatum esse constat. Haec ille. Homerus quoque nihil potius quam *ἑκατόμβας* in sacrificijs commemorat. Ouidius in fastis, tribus anni temporibus fructuum gratia totidem sacrificijs commemorat. Ouidius instituisse, Vinalia, Robigalia, Floralia. Prima causa uini, secunda frugum, tertia cunctorum, quae Florae deae fuisse supra narraui. In quibus animaduertere quoque est eadem nos tempora non inani superstitione, sed ieiunijs tribus ex eadem causa celebrare. Plutarchus in Problema, Septimontium ponit festum cum septimus mons est additus urbi quasi finitae. Fiebant & quinquatria Mineruae Calendis Mart. diebus quinque, quo tempore (ut ait Hieronymus in epistolam Pauli) munus mineral appellatum magistro pueri offerebant, quando uocabant, quod & Saturnalibus etiam seruabatur. Iuuenalis. Accipit exiguo quisquis colit asse Mineruam. Hoc item matronae colebant festum, mittebantque uiris munera, sicuti & Saturnalibus uiri mulieribus. Erant & quinquatres minores appellati, eidem Mineruae sacri Idibus Iunij, quo tempore tibicines personati per urbem incedebant: ut hi qui olim ebrii ex Tybure Romam reducti fuerunt, quum non omnes essent, uiderentur omnes simul alijs ignotis & personis admixti. Ouidius de fastis. Cur uagus incedat tota tibicen in urbe. Quid sibi personae, quid toga longa uelint. Callidus ut possit specie numeroque senatus Fallere, personis imperat ora regi. Admifcetque alios, uti & hunc tibicina turba Augeat, in longis uestibus ire iubet. Sed & personae in Megalesibus quoque adspiciebantur, de quibus Herodianus in Commodo sic ait. Veris initio, stato solenni die quem Megalesia uocant, Romani Pompam matris deum celebrant, praelata diuitiarum magna pompa: permiffumque cuique personas eo die induere quas cuique libitum, cuiusue magistratus aut hominis imaginem effingere, ante si mulachrum eius deae ludere. Id simulachrum dicitur apud Pessimum Phrygiae de caelo descendisse. Romani responso accepto, non duraturum imperium sine eo, legatos pro eo miserunt: quod concessum & aduectum, in ripa Tiberis cum confedisset nauis, Claudia sola uestalis quae incesti accusata fuerat, eam trahens se uirginem probauit. Videre igitur licet has esse personas quas nostri seculi pestilentia, non uno die, nec sacrorum, aut comediae tantum causa, sed duos continuos menses per ferias stultorum permittit: sub quibus inueterata passim licentia cuique licet scelerato esse, omnique libidinis exemplo uti, res quidem noua, & tantum inter Christianos haec immodestia uisa. Idibus uero maijs de ponte Sublicio simulachra in Tyberim iniiciebant, quae Argeos & Oscilla uocabant: Herculis instituto, quod Graecos ea loca incolentes barbari maculare soliti essent, ut autores Plutarchus in Problema & Ouidius in fastis. Compitalibus lanæ effigies noctu dabantur per compita & lares. Is erat dies festus, animae putabantur esse hominum: autor Festus. Erant enim lares diuina priuatarum domorum, Macrobius ait Laribus compitalibus Tarquinius ex responso Apollinis capita puerorum pro salute familiarum sacrificabat: emendauit postea Brutus expulsus regibus capitibus aliorum & papauerum oblati: his effigies Maniae deae suspendebantur. Erant enim caninis adoperti pellibus, ad pedesque canes habebant. Causam Ouidius refert. Seruat uterque domum, domino quoque gratias uterque: Compita grata canis, compita grata

grata Iari. Sacrificabat & Genio die natali, qui naturae cuiusque deus est assistens, ex quo in domorum fundamentis eius familiae Genio inscribebant. Erat & is geminus, bonus & malus. Plutarchus in Bruto. Sui malus, inquit, Genius tuus Brute: haud profecto procul a nostrorum ueritate, qui duos nobis nascentibus angelos constituit. Tempora deinceps dedicata, ab eodem quoque Ioui Feretrio a ferendis spolijs opimis, quae de Acrone rege retulit: Ioui Elicio a Numa in Auentino, ut mentibus diuinis eliceret, quo modo curanda essent fulmina. Ioui Pistorio ob iactos Gallis a Manlio panes. Ioui Capitolino a Tarquinio, ubi caput humanum inuentum, Ioui Vitori, a M. Agrippa quod & Pantheon dicitur. Ioui Tonanti ab Augusto. Apud Graecos Ioui Eleutherio, id est, liberatori, quum a Persarum armis liberati fuere, ut Pausanias scribit. Item Ioui Milesio in Asia, Ioui Ammoni in Libya, Ioui Dodoneo in Illyria, Ioui Soterio, id est, seruatori, Ioui Xenio, id est, hospitali, Ioui Ilascio, id est, placato ri, Iunoni Monetae in Capitolio, ubi Manlius habitauit, quod anseres de irruptione Gallorum admonuissent. Iunoni Reginae in Auentino a Camillo locatum lib. v. Iunoni Sospitum uotum a Cor. Cethego Cos. in bello cum Bois circa Padum post 11. bellum Pu. lib. xx. Iunoni Lucinae in Auentino, Iunoni Gabinae, Faliscae, Samiae. Dianae in Auentino a Seruio Tullo ad imitationem Dianae Iphestiae memorabilis. Dianae Scythicae cui sacrificabat hostijs humanis Ariciae, quod Artemisium dicebat. Apollini quod Apollinare uocabant in praetis flaminibus lib. 111. Id postea (teste Pandulfo ostiario lateranensi) Hadrianus primus Apollinari martyri dicauit. Aliud item eisdem uotum ob ualitudinem peste inualefcente sub Mamercio Aemylio iterum dicitur, lib. 1111. Apollini quoque Palatino. Celeberrima & illa apud Delphos, apud Accium, apud Cumas. Marti uotum bello gallico, dedicatum sub Camillo dicitur a T. Quintio duumuiro sacris faciendis, lib. v. Marti Vitori in foro Romano ab Augusto. Bellonae quod uouit Appius contra Samnites pugnant lib. x. Extra portam Veneri prope Circum max. ex gre mulctatio impudicarum matronarum, a Fabio Gurg. Cos. lib. x. Veneri Erycinae extra portam Collinam, cui uirgines puppas, id est, paruas imagunculas donabant. Persius. Nempe hoc quod Veneri donatae a uirgine puppae. Eodem quoque tempore & Mentis post cladem Trafiensis acceptam, lib. uigelimoprimo. Ouidius. Mens quoque numen habet, menti delubra fatemur Ad uotum belli perfide Poene tui. Item Pauori a Tullo rege in bello contra Veientes, lib. primo. Item Febri & Veioi & Malae fortunae, malis numinibus ne noceant. Virtuti a Cla. Marcello dicatum apud portam Capenam, lib. x. Concordiae a L. Manlio Praetore in Gallia uotum in Capitolio, coniuictum Mentis, canale uno tantum discreta, lib. xx. Victoriae ex mulctatione pecunia, lib. x. Victoriae item in palatio ubi simulachrum Cybelis ex Asia aduectum conditum sit, it. lib. x. Castori & Polluci, quod Castoris tantum dicitur, uotum bello Latino a Posthumio, Dein dedicatum ab eius filio duumuiro S. F. Fortunae complura, quae alibi narraui, quum de ea mentionem feci. Inuentuti in Circo max. a Cn. Licinio duumuiro dicatum. Liu. de bello Mac. Mercurio paulo post mortem Publicolae Ap. Cl. & P. Seruillio Coss. prope Circum max. Ouidius in fastis. Tempora tibi posuere patres spectantia Circum. Herculi ara max. sub Auentino ab Euandro, in cuius ruinis nostra aetate repertum eius aeneum signum, quod in atrio domus Conseruatorum in Capitolio conspicimus. Herculi item aedes rotunda in foro Boario prope templum Pudicitiae patriciae. Herculi prope Circum maximum a Sylla Sibylla iussu. Ouid. Altera pars Circi custode sub Hercule tuta est: Quod deus Eu-boico carmine munus habet. Si quaeris titulos Sulla probauit opus. Herculi denique & musis a L. Philippo sub Augusto, teste Traquillo. Diti prope Circum maximum ad quod gradibus descendebat. Nam arae inferorum subterraneae fuerunt, quum ad caetera templa ascenderetur. Iano apud uelabrum a Numa. Vestige itaque haud longe ab eodem dicatum. De Celebritate conuiuiorum ac ludorum. ELEBRITAS conuiuiorum pluribus de causis instituta. Aut erant pontificalia conuiuia quae in sacrificijs sacerdotes, saliares, Pontifices, ac uiri epulones praeparabant. Aut triumphalia, quae imperator duxque post uictoriam exhibebat populo Romano: aut funebria in defuncti honorem, ut quae ad pollinctum fiebant.

Vinalia
Robigalia
Floralia
Septimontium
Quinquatria
Quinquatres minores
Personati
Argei
Oscilla
Compitalia

Genius
Templa Ioui
Iunoni
Diane
Apollini
Marti
Bellonae
Veneri
Menti
Pauori
Concordiae
Victoriae
Castori
Fortunae
Inuentuti
Mercurio
Herculi
Pudicitiae
Diti
Iano
Vestige

Mm 3 Aut

Aut uiscerationes, cum caro cruda populo dabatur, ut apud Albanum. Aut cōgiaria, quę Prætor in celebratibus populo dabat. Aut erant Mithilia, quę in theatro spargebantur, aues, legumina, oleum, quandoq; uelles. Ludorum celebritates Græcia primum re-

perit, quas Archias poeta hoc Tetraſticho Græco eleganter expreſſit, Τεσσαρες εἰσι τῶν ἀνδρῶν ἐν ἑλλάδι, τεσσαρες ἰσοι, οἱ δὲ οὐκ ἐν ἑκαστῷ, εἰ δὲ οὐδ' ἀβραμῶν.

Ζηνός, λαπαίδαια, παλαίμων, ἀρχιμερσίω, ἄβλα & ἴν, κῶλον μῦλα σέλινα πίνος.

Græcia cōcelebrat duo bis certamina sacra: Quorū hominū duo sunt, cætera ecclcolū. Sacra Iouis, Phœbiq; Palæmonis, Archemoriq; Dona Oleaster erūt, mala, felina, pitys, id est pinus. Primum Hercules in Iouis honorē constituit in Olympiā, ubi studiū fecit tan- to cæteris maius quanto eius mētura pedis præpolleret: ubi primus olympionica fuit Co- raxus Atheniensis, ut autor Eusebius. Secundū Phœbo dicatum Delphis, ob Pythonē serpentem ab eo interfectum, ubi certamen erat Musicę: in quo Chrysothemis primus ui- cit in hymnorum cantu, deinde Thamyras, ut autor Pausanias. Coronabātur lauro, quę Delphis adeo magnas fert baccas, ut mala uideri possint. Tertium Palæmonis Athaman- tis filij, ex cæde paterna ab Ino matre liberati, Neptuno apud Isthmō. Quarta Nemea sa- cra, ob Archemoriū puerū Lycurgi filiū, ab Hyplipyle nutrice educatū & in sylua Nemea defunctū. Sūt præter hæc & alia sacra. Acæca apud Aeginā de Acæo. Marathonea ob tar- rum à Theſeo interfectū, ubi phiala argentea præmium. Thebis heraclea & Iolæa. Mega- ris Dioclea. Cassiodorus in 111. epist. lib. ait Oenomaū primū apud Elidē ludorū spectaci- lum, equorūq; cursum edidisse: apud Romanos uero Romulū in raptu Sabinarum. Ad hu- iusmodi certamina Gymnica femina non admittebantur. Quod etiā uerſus Papinū in Thebaide indicat. Excluseq; expectāt præmia matres. Et Valerius dicit. Non parū hono- rem attributū Berenicę, quod sola mulierū spectauerat Gymnica. Pausan. de huiuscemo- di ludis sic ait. Duo certādi equis genera, Synorides & Celeres. Synoris erat biga ē duo- bus equis: Celer singulari equo currebat. Accesserūt & alia duo κάλλιπ ἢ ἀπίνης, quę po- stea decreto Eleoiorū antiquata sunt. Calpe certabāt equabus, ita ut cursum extremū a fello- res ipsi desiliēdo apprehensis manu habenis pfficerent. Deinde maribus utebantur equis. Apene mulas iungebant, qđ animal execrabile habebāt: nec in terra illa nasci poterat, cū circa uel frequēs carū lectura ellet. Festus. Pentathlon nostri quinquentionē uocāt, q gene- ribus illis quinq; uno die certat, id est, disco, hasta, saltu, iaculatioe, iugatioe. Pancratiastes qui certat & uincit. Qui uero in quatuor illis certaminib. supra narratis uicerit, Periodus uictor appellat. Cuius rei autor etiā Plin. Pausanias scribit Dioreū Athletam aconiti, id est, sine puluere & labore Pythia uicisse. Heraclidē uero apud Olympia Pancratiō. Qđ- neminē parem cū quo congregere nō inuenirent, cedentibus ob metū aduersarijs. Plin. eti- am dicit Dioxippum uicisse olympia aconiti: Nemea uero coniti. Hic atate fuit Alexan- dri magni, mortemq; sibi consciiuit. Vide causam in Q. Curtio. Antiquus enim mos athle- tis certaturis fuerat spargi prius puluere corpora. Ouidius de Acheloi pugna. Inq; uicem sulure tactu flauescit arenæ.

Synorides
Celeres
Calpe

Apene
Pentathlon
Pancratiastes
Periodus

Aconiti uin-
cere
Coniti uin-
cere

Quomō sor-
tes athletic ue-
niebant ex
Luciano

Maialis. Et flauescit Aphe. Lucian. in dialogo q Erotinus siue de dilectiōe inscribit, pul- chre mōstrat quonā modo sortes Athleticis obueniebāt, quomōdōue pares ad certamē iun- gebant: uerba ipsa cōuertit. Vrna, inquit, argētea sacra Apollini in medio aderat, ubi sor- tes inscriptæ magnitudine fabę: hic in duab. A scribebat, in duabus B, in duabus C, & sic deinceps. Veniebāt certaturi Ioui uouētes ut idoneū & facile cōparē fortirent, deinde sur- am quisq; educebat literam. Minister dei ibi assistens, anteq; legerentur sortes accipiebat, deinde eos cōferebat ad ludū, ut illi quibus A utriq; euenerat, simul pugnarent, & sic de alijs. Si aut forte impar numerus erat, ille qui sine locio remanebat cōmiscēbat eius literā cū alijs cōparibus: & q sibi sorte ueniret, expectabat, ut ille prius cū cōpare suo pugnet, postea ipse cōsurgens cū eo certabat. Magnūq; Athleta beneficiū hoc & fortuna, ut inte- ger uiribus cōgrediatur cū iam lasso ac fello. Hęc ille. Philostratus quoq; libellū cōposuit de athleticis, in quo hæc refert. Pancratiō palestram simul & pugilatū uocari. Certaturi an- te omnia per aliquot dies sese exercebāt maiore q; postea labore: uerbi gratia, cursu cert- turi in arena cum ocreis per aliquot dies currebant: postea solutus, tanquam compedibus liberatus

liberatus, maiorē obibat operā. Item saltu certaturi cum manibus prius oneratis affueſce- bant. Præterea carne uesciebantur bubula, quę fortiores redderet: abstinebāt à cæteris deli- cijs, præsertim coitu. Hęc ille. Quę sanē omnia Paulus noster nō ignorare uidei, cum ait: Qui in stadio currunt ab omnibus abstinent, & hi quidem ut corruptibilem coronam, nos autem ut incorruptam accipiamus. Erat & illa consuetudo Hieroniarum (sic enim uoca- bantur qui in sacris certaminibus uicissent) ut domū redeuntes disruptis de industria mœ- nibus à patria exciperentur, tanquā uiri fortissimi & uisuperantes. Præterea coronas pa- triæ donabant, ut ait Plinius. Ludi Athenis (teste Athenæo) Dionysia fuerāt, ubi agones fiebant Athleticarum, populusq; passim coronatus spectabat, bibēdiq; maxima licentia: ui- num enim cum bellarijs toto theatro circumferebatur, ac certantibus in principio & sine pugnæ propinabatur. Idem autor ait, quod Dionysius Lencus apud Græcos primus Tra- gœdiarum choros inuenit, primus spectaculorum sedes instituit. Apud Romanos (teste Plutarcho in Problem.) Romulus primus Consulalia diem festū Neptuno equestri celebra- uit: ubi equi & canes & asini exornabantur, ac in ocio esse permittebantur. Festus Con- sulalia deo Conſo, id est, consilij sacra dicit fecisse ad comparanda matrimonia, ubi Sabine fuerunt raptæ. Phebāt autem in foro, nondum theatro extructo. Ouidius in Fastis: Primi sollicitos fasti tenuere Quirites, Quū fuerat uiduo rapta Sabina uiro. Tunc neq; marmo- reo pendebant uela theatro: Nec fuerant sparſo pulpita rubra croco. Deinde ait Lilius li- bro 1. Tarquinius Priscus Circum maximū designauit, loca diuisa partibus, equitibusq; ubi spectacula sibi quisq; faceret, fori appellati. Spectare furcis duodenos ab terra spe- ctacula alta sustinentibus pedes. Ludicrū fuit equi, pugilesq; ex Hetruria maxime acciti. Solennes deinde mansere ludi, Romani magniq; uarię appellati. Hęc ille. Dicuntur & Circenses. Tranquillus in Cæsare, sic ait: Circensibus spatio Circi ab utraq; parte produ- cto, & in gyrū euripo addito, quadrigas, bigas, & equos defultorios agitauerunt nobilissi- mi iuuenes. Troiam lusit turma duplex, maiorum & minorum puerorum. Idem in Augu- sto: In Circo aurigas, cursoresq; & conſectores beluarum, & unumquemq; ex nobilissima iuuentute produxit: sed & Troiæ ludum edidit frequentissimum maiorum minorumq; puerorum. Idem in Caligula: Edidit Circenses plurimos à mane usq; ad uesperam, inter- iecta modo Africanarum uenatione, modo Troiæ decursione, minio & chyfocolla cen- strato Circo, nec ullis nisi ē Senatorio ordine aurigantibus. Idem in Claudio: Circenses frequenter etiam in Vaticano commisit, nōnunquam interiecta etiam per quinos missus uenatione. Circo uero maximo marmoreis carceribus auratisq; metis, quę utraq; & tuffi- na & lignea prius fuerant, exculto: propria Senatoribus constituit loca promiscue specta- re solitis, ac super quadrigarum certamina Troiæ ludum exhibuit. Huius autem ludi ori- ginem Verg. in v. describit. Hunc morem sacrorū atq; hæc certamina primus Alcanius, longam muris quum cingeret Albam Retulit, & priscos docuit celebrare Latinos, & quę sequuntur. Equi fuerant in orbem se inuicem petentes: nūc torneamenta uulgus appella- tur. Equorum uero agitatio duplex fuerat, aut defultorij, quos Græci celetas uocāt, singuli ui- delicet equi sine ephippijs cum ingenuis assessoribus currētes, aut bigæ quadrigæq; qua- rum quatuor erāt factiones, Russati, Albat, Prasiui, Veneti: quibus aurati & purpurei & linthei additi à Domitiano extitere. Hi enim colores pannoiū quibus illi induti fuerant, quorū similitudinem quandam Florentiæ Calend. Maij in ludicro hasta cōcurrentiū cer- nere licet. Circus autē maximus cuius adhuc Romæ uestigia uisuntur, longitudine trium stad. latitudine unius fuerat. Ipsam uero longitudinem diuidebant in partes v. unam dabant anfractu, quo in dextro Circi spatio in sinistrum certantes ad ultimam migrarent metam. Deinceps uero alias metas per lineam mediā ita disperſiebant, ut per longitudi- nem Circi æquis inter se spatijs distarent, & caperent totius longitudinis septimā septies: ducebaturq; à meta ad metam ueluti crepido alta pedes nihil minus sex: erantq; Circi late- ribus gradationes, ubi spectatores confisterent. Hęc ex Leonis descriptione, qui fuit opti- mus uetustatis indagator, Cassiodorus autem in epistola in hanc sententiā. In Circo alba linea currentes coercebatur, ut quadrigis progredientibus inde certamen oriretur, quod septem peragit metis numero planetarū. Ipsa uero metæ ternas obtinēt summitates, inter has duo sunt obelisci, sacra priscorū Chaldaicis signis quasi literis indicantes. Mappa ue- ro quę signum Circensibus datur, tali casu fluxit. Quū Nero prandium protenderet, & celeritatem

Paulus A. Post.
Hieroniarū

Dionysia

Consulalia

Circus max.

Ludi Romani
Magni
Circenses

Troiā

Ludi Troiani

Defultorij
Quadrigarū
factiones

Circi descri-
ptio.

Alba linea

Mappa signū

Mm 4 celeritatem

celeritatē (ut affolet) autē dūs spectandi populus flagitare, ille mappam qua tergendis manibus utebatur, iussit abijci per fenestrā, ut certaminis postulati potestatem taceret. Hinc *Missus xxiiij* igitur tractum, ut ostensa mappa permitteretur. Totum certamen missibus x x i i i i. expeditiebatur, ex horis diei cōputatis. Quatuor uero factiones, anni etiā tempora totidem notabant. In hanc ille sententiam. Varro autem missus x x v. ponit, ultimumq; ararium appellari, quod de populi collatione exhiberetur. Missus autem hi apud nos hodie brauia sunt seu prēmia, ob quae toties currebatur. Domitianus (teste Tranquillo) centum missus equestres exhibuit, eosq; quo facilius peragerentur a septenis spatijs ad quina corripuit. Non autem septies currebant, nec infra metas omnis circumueiebant, ut quidam putant: nam sic nunquā tot missus absoluitent, uel eo modo circumuertendo singulas, nulla spectatoribus fuisset uoluptas, sed omnes eas tantum semel obibant. Domitianus autē, ut citius peragerentur ad metā quintae spatium uertere iussit. Prope Circum columna fuit unde Imp. ad bellum profecturi hastam faciebant. Ouid. Fast. lib. v i. Prospicit a tergo summum breuis area Circum. Est ubi non parua parua columna notat: Fline solet halia manu belli praenūcia mitti. In regem & gentes quum placet arma capi. Circus quoq; Flaminius hodie notissimus, instar Circi max. fuerat cum totidemq; metis: circū quas, ut ait Varro, ludis taurijs equi currebāt defultorij. Currus uero teste Calsiodoro in epistola, ab Augusto si Mausoleo nunc notissimo sex portis dimittebantur, qui per campum Martiū Circum flau. cucurrerunt. Dicitur enim Equiria (ut auctor Varro) ab equorū cursu, quod eo die ludis currunt in Martio campo. Ouid. quoq; lib. i i. Fast. Ex uero positum permansit equiria nomen. Quae deus in campo praestitit ipse suo. Haec nunc una aedificijs occupata, ubi nunc S. Maria in Equiria nomen adhuc retinens adspicitur: inde postea rectā tendebatur in Circum. Fiebant & in Circo max. Apollinares ludi: quos Lilius lib. x x v. uotos fuisse ille dicit in honorem Apollinis ad expellendū ex Italia Annibalem postq; ille Tarentum ceperat. Macrobius quoq; in Satur. ait ex libris Sibyllinis bello Pu. i i. suadente Cor. Rufo x uero institutos fuisse in Circo, ac populum coronatū spectare iussum, stipemq; Apollini dare quantum cōmodum. Ludi autē seculares (ut ait Festus) in honorem Apollinis & Dianae instituti centesimo quoq; anno. Praeco clamabat: Venite ad ludos, quos nemo mortalium uidit, neq; uisurus est. Capitolinus in Gordiano scribit hos a Val. Publicola ob exatos reges cētēnis quibusq; annis ab urbe cond. ordinatos. Celebrauit eos Philippus Imp. anno Urbis millesimo, in quibus fuisse tradit elephātos x x x. alces. x. Tigres. x. Leones mansuetos x l. Leopardos mansuetos x x x. Cebum i. Hyenas x. Gladiatorum scaliū paria mille. Hippopotamū & Rhinocerotē. Arcolcontes x. Camelopardales x. Onagros x x. Equos feros x l. Taurij ludi appellantur in honorē deorum inferorum facti. Instituti autē uidentur hac de causa. Regnante Tarquinio Superbo, quum magna incidisset pestilentia in mulieres grauidas, quae fuerat facta ex carne diu uendita populo taurorum, ob hoc dijs infernis instituti sunt taurij ludi. auctor Festus. Hi ex omnibus Romae in hodiernū diē durāt apud portā Trigeminā: prius teste Varrone in Circo Flaminiō. Ludos plebeos exactis regibus pro plebis libertate fecerūt, seu pro plebis recōciliatione post secessum in Auentinum. Piscatorios praetor urbanus trans Tyberim mense Iunio faciebat pro Tyberinis piscatoribus, quorū quaestus non in macellū peruenit, sed in arcē Vulcani. Fertur quid genus pisciculorū uiuorū ei dono pro humanis animabus datur. auctor Festus. Ludi Diti apud Tarentū ex praeepto Sibyllinorū anno primo primi Pu. be. ab Urbe autē l. i. uoti. Liv. x l i x. Munus gladiatorū Cic. dicit institutū fuisse ob iuuentutē, quae plāne caedē ac dimicationē spectādo, assuesceret in bello nō expauescere. Lanista gladiatorū familias nutrebat, eorū paria iussu Praetoris in Amphitheatrum exhibebat. Ipsi pugnā modus, Retiarius & secutor erat qui Mirmillones sequebatur, quos Festus sic describit: Retiario pugnanti aduersus Mirmillonē cantatur: Nō te peto, piscem peto, quid me fugis Galle. Quia Mirmillonē genus natione Gallicū: & ipsi Mirmillones antea Galli appellabantur, in quorū galeis piscis effigies erat. Hoc autē pugnā genus a Pyrraco uno ē septē sap. institutum uidetur, qui aduersus Phrynonem dimicans ob finitū controuersias, quae erant inter Atticos & Mitylenaeos, rete occultato eundem cepit. Ludorū quoq; alia causa fuerat, quū Imperatores in periculis, uel in bello eos quādoq; uouebant, ex annis imperij cōputatos. uerbi gratia: Galienus Decennalia celebrauit deuictis in Asia Syris: & Theodolius

dolius uota Vicennalia & Tricennalia edidit, id est, ludos totidem annorū quot praefuere imperio: quod indicat marmora incisa & antiqua nomismata ex aere sub hac figura. uotis x x. uotis x x x. De ludis Scenicis, Cicero ait: Lilius Andronicum primum fabulam populū docuisse anno post Urbem condi. d x i i i. Lilius lib. v i i. T. Sulpitio Petico, & C. Licinio Stolone Coss. ob pestilentia ludi Scenici instituti, noua res populo bellicofo & statim pergrata fuit: sine carmine ullo, ludices ex Hetruria acciti, ad tibicinis modos saltantes, haud indecoros motus modo Tusco dabant: imitari deinde eos iuuentus coepit, nec absenti a uoce motus erant: & quum hister Tusco uerbo ludio uocetur, nomen histri ni inditum: qui non sicut ante l'escennino uersu similem modum incompositū iactabāt, sed impletas modis satyras descripto iam ad tibicinem cantu motuq; congruenti peragebant. Haec Lilius. Idem lib. x l v i i i. ait: Quum locatum esset a Censoribus theatrum ut extrueretur, P. Cor. Nascica auctore tanquam inutile & publicis moribus nociturum ex S. C. destructū est, populusq; aliquamdiu stans ludos spectauit. L. Mumius primus teatro temporario ludos in suo triumpho edidit, histriōibus ab Hetruscis accitis. Deinde Scaurus eum secutus: postremo Pompeius theatrum gradibus mansuris perpetuum primum aedificauit: quare publice accusatus, uitioq; datū illi fuit. Alia deinde extructa theatra & Amphitheatra. Primi Amphitheatri molem in campo Martio Iulius Caesar posuit, teste Tacito in gestis Neronis, quam Tranquillus imperfectā postea ab Augusto mausoleum aedificaturo destructam dicit. Idem in Caesare testatur Statiliū Taurum aliud aedificasse. Tertium coepit Vespasianus, quod & Titus absoluit. In teatro ludi Scenici fiebāt, in Amphitheatro gladiatorij & uenationes, quibus homines aut conducti aut damnati adhibebantur: seu etiam ambitiosi ad ostendendam audaciam. In Circo cursus, uenatio, naumachia, pugillatus. In ludis a principe, aues, uarij generis missilia spargebantur, aderatq; larua quaedam appellata Ciceria, quae ut ait Festus, ingens oblongis malis, ac grandibus buccis Manducij speciem praebat. Plautus: Quid si me ludis pro Manduco locem? Amphitheatrum, sicut & Circus arena substratum erat quo mollius caderent. Operiebantur uarij coloribus, ut supra monstratum, quum de teatro inter aedificia dixi. Scenicae leuitati minime olim uiris grauibus dignatae, Cato procul a theatris magnum praebuit testimonium, nec minus Nascicae seuera repugnatio, & Pompeij damnata lasciuia: de quibus paulo ante mentionem feci. Sed & apud Ciceronem Scipio Aemilia, sic ait: Quum autem ludicram scenamq; totā in probro Romani ducerent, genus id hominum tribu amoueri censoria nota uoluerint. Aristoteles item in Proble. Scenicos artifices, quos graece Dionysia eos technitas uocat, mente improbos magna ex parte testat esse. Et Labienus eques Ro. sese per epigramma excusat a Caesare coactum in histronicam inuitū descendisse. Nero quoq; princeps infamis ob eandem causam fuit. Sed quid nunc de fece huius seculi dicā: quum uirtutem ac gloriam ueterū imitari nullo pacto ualeamus, uitia tamen omni studio imitamur. Iam scena ubiq; renouata est, ubiq; comœdias spectat uterq; sexus, quodq; lōge impudentius, ipsi sacerdotes & praesules, quorum erat officium omnino prohibere. Multo igitur seueriores in hac parte Graeci, qui omnis suos comicos iamdiu aboleuerūt, praeter unum Aristophanem, quod is moribus minime officeret.

DE LVDO DIVERSO QVO SVMMI

uiri quandoq; occupati fuerunt. V D V M uero singulari appellatione diuersum genus dicimus, sicut pila, cuius inuētrix fuit Anagallis puella Cercyrea, quā dono dedit Nauficae Alcinoui regis Cercyrei filiae. auctor Aelianus. Plinius uero Pythū quendam: Herodotus autem Lydos eam simul cum alea & tessera inuenisse tradunt. Hac igitur Phaxacia iuuentus, ut narratur Odyssae lib. v i i i. primum lusit, quos uersus hoc modo cōuertit. Ille pilam dextra missurus ad astra reflectit Terga retro: rursusq; ad magnum protinus ictum Confurgens terrā procumbit pronus ad imam. Nostra aetate Manzus Florentinus qui quaestum ex ea faciebat, sumptusq; domi multorū famulorum tolerabat, parem nullum seu uictorem inuenit. Deinde latronum seu latrunculorum. Martialis: Insidiosorum si ludis bella latronum Gemmeus iste tibi miles & hostis erit. Seneca: Latrunculis ludimus. Proximo seculo Mangiolinus item Florentinus adeo in hoc ludo fuerat exercitatus, ut memoriter per alium luderet minime respiciens, aduersario & uidente diligentius

Vicennalia
Tricennalia
Ludi Scenici

Nascica
Mumius
Scaurus
Pompeius
Theatrum
Amphitheatrum

Manducus
De Scenica
leuitate

Aemilianus
Aristoteles
Labienus
Nero

Anagallis
Pila

Latrunculi

Alea diligentius & perdente. Aleam uero Palamedes in castris Græcorū cōtra Troianos reperit, dum ocia miles ageret, ut autor Philostratus in Heroicis. Alea totus est ludus, Alucolus & Phimum ipsa tabula lusoria uocatur. Est enim tabula lusoria inter Martialis lemmata sub hoc disticho: Hic tibi bislino numerant tessera puncto: Calculus hic gemino discolor hoste perit. Erat enim tabula in qua & alea exercebatur tessera iactando, & latruncolorum ludus, quos calculos in alio supra lemmate appellauit. Ipsa uero tessera duodena omnino puncta (ut carmen demonstrat) retinebat: in quibus Senio seu Venus felix punctum; aduersus uero canicula, infaustum. Persius. Quid dexter Senio ferret. Damnofa canicula quantum raderet. Turricula seu fritillus, idem quod apud Græcos pyrgos dicebatur, inter lemmata item Martialis sub hoc disticho. Quærit compositos manus improba mittere talos. Si per me misit, nil nisi uota facit. Erat enim paruum turriculæ modo uasculum, quo inclusæ tesserae, siue tali ad tollendam ludentis fraudem iactabantur. Tali enim nequis erret tesserae non sunt, quamuis eodem ferè modo quo tessera iacerentur. Ofsiculi sunt iuxta pedis uerebram, quos Græci astragalos uocant: Ipsius Apollonius in Argonauticis puerum Cupidinem ludentem ponit. Ludunt & his hodie in Germania & trans Padum. Ludere quoq; par impar ex Horatiano carmine morem etiam fuisse apud ueteresprehendimus. Nucibus uero uti & nunc, etiam ex Persiano uersu: Nucibus facimus quæcunq; relictis. Chartarum uero & sortium diuinationis ludi prietis additi sunt, ab auaris ac perditis inuenti, non solum nostro dogmati, sed publicis ueterum moribus unâ cum alea reiecti, cæteri cessationis gratia uiros uel lummos quandoq; occupatos habuere. Quapropter Scæuolam ex Valerio cognouimus optime pila ludere solitum: sed & Hercules ipse dicitur labores suos interdum cum pueris ludendo leuasse. Quod Euripides monstrat. *πάλω μεπεβολὰς τὴν πύλον ἀεὶ κελῶ.* Socrates item deprehensus cum Alcibiade puero quandoq; colludere. Agefilus Lacedæmonius cum arundinem forte cum filio paruo adequitaret, ridenti amico, ait: Tace quousq; iueris pater. Architas Tarentinus uir philosophus simul & politicus, plures habens seruos, cum eis carumq; filijs uisus erat ludere, ac in conuiuio lætari. autor his omnibus Aelianus. Aetate autem mea Colmus Medicus iam senex ac princeps nepotibus paruis colludebat: instantiq; uni auenam aptauit olim in medio foro, mirantibusq; cunctis; Bene, inquit, successit, quod à me non contendit ut eam inflarem.

De magistratibus Græcorum & Romanorum.

Prytanes RÆCI formam reipub. & magistratum Romanis ostenderunt. Athenienses primi Prytanes, post reges sicuti Romani Coss. habuere. At Prytanes, ut ait Pausanias lib. 1. erant numero L. decima uidelicet pars Senatus quingentorum hominum, qui exequabantur quæcunq; Senatus decernebat. Locis autem ubi conueniebant, Prytanium uocabant, quasi Pyritanium, quod frumentum ibi seruaretur. Lacedæmonij autem Ephoros creabāt numero x. perpetuos, qui uitæ necisq; haberent potestatem. Regem item perpetuum, qui tantum bellorum tempore dominaretur. Harmostæ quoq; quoquo uersus discurrerant per dittonem, quorum erat officium, collapsa ædificia, urbes, moenia, portus restituere. Cretenses similiter Cosmos magistratus suos appellatos perpetuos habebant: quos omnis Aristoteles in 11. Politico rum reprehendit, ac temporarios maluisse se scribit. Thebani quoq; & ipsi post reges statim sese reipub. accōmodauerūt: quo tēpore maxime & opibus & gloria floruerunt. Hæc prisca Græciæ magistratus cōditio. Postq; uero res ad imperiū deducta per Constantinū, qui primus Byzantiæ imperauit: tunc hos usq; ad extremū habuit magistratus, siue muneris, siue officia sub ipsis principibus. Filij Imperatorū Despotæ uocabantur, præcedebatq; honore & fratres & generos Imperatorum, etiam despotas. Ipsi autem & Sebastocrator & Cæsar nullum habebant certum munus, nisi belli tempore exercitibus præficerentur. Magnus dux classis imperatoriae præerat, cui parebat magnus Drungarius & Admiratus & Protocomes, cæteri q; classis curatores. Magnus Domesticus post Cæsarem erat: Spatham ante Imperatorē ferebat, quo honore functus est Catacumzenus apud Andronicum iuniorem. Magnus Comestabulus caput erat rogatorum Francorū. Pincerna siue à poculis. Paracœmomenus cubilis. Decurio cubiculariorum erat, seruat palatium, abente principe, fert Spatham eius. Domesticus mensæ & à mensa, præerant mensæ imperatoriae

toriae. Primicerius aulæ, in cōfessu, magistratus omnis pro dignitate loco suo disponit, ac ordine sedere iubet, quasi magister ceremoniarū apud Pontificem. Magnus Drungarius Magnus classis eundem habet locum apud magnū ducem, quē Magnus Drungarius Biglæ apud Drungariū magnum Domesticum. Protocynegus præest canibus quando Imperator equitat, cui do Protocyneg. nari solet ab ipso quicquid uestium ei sanguis ferinus polluerit. Scuterius fert scutum ante Imperatorem quocunq; proficiscatur. Ameralius præest classis maritimæ uniuersæ, subest Ameralius autem magno duci. Magnus interpres præest interpretibus omnibus. A memoria hī erāt Magni qui describebant eos qui uel in bello uel alibi pulchre ac cum laude se gesserint, eosq; Im. interpres. peratori commemorabant, ut ex hoc præmijs dignis afficerentur, sed hoc postea munus A memoria uacauit. Protoieracarius præest uenatoribus ferentibus aut nutrientibus accipitres. Magnus stratopedarcha est curator exercitus necessariorum & comæatum. Magnus Hetæriarcha recipit undecunq; exules & sodales & amicos imperiales. Acoluthus sequitur stratopedarcha Imperatorem quocunq; scribit, sicuti scuterius præcedit. Orphanotrophus olim curabat orphanos, postea cessauit. Protonotarius nomine ipso manifestus, nam & notariorum seu pragmaticorum primus erat. Domesticus murorum, curam habebat castrorum aut muro Acoluthus rum reficiendorum si quid his opus erat. Præfectus cubili curam habet cubilis imperialis, Protanotarius, præest quoq; cubicularijs. Subditus tamen & ipse Paracœmomeno. Præfectus uestiarij, præest imperij curat uectigal, datiq; & accepti rationes. Vestiarius Imperatorem per mare sequitur, curamq; habet eius instrumenti ac uestium. Protocomēs in mari præest omnibus cu Protocomēs. ratoribus. Præfecti & castrophylaces ciuitatibus præsunt, quisq; pro dignitate. Domestici orientaliū thematū similiter curant res eorum populorum. Stratopedarcha Monocabballorum qui præerat monocabballis, Erant enim locis secundum themata ordines phosati, thematum quorum alij Tricabballi, alij dicabballi, nonnulli monocabballi dicebantur. Similiter Stratopedarcha muttariorum, & Stratopedarcha Zaconorum & Zangratorum curam habet in castris custodum, qui Zaconi uocantur. Protostator qui per absentiam magni Domestici fert spatham Imperatoris, & eo adequitare uolente tenet equum usquequo sit tempus. Tunc comes equorum exceptum ab eo ducit ad quintum aulæ palatinæ gradum. Inde rursus magnus Chartularius excipiens ducit ad portam ubi adequitet. Idem quoque cum descendit ordo seruat. Comes præterea equitatum pompæ imperatoriae in itinere disponit, ireq; iubet ordine quo sibi placet. Habet etiā dona regia: Ephippia, habenas, omnemq; equi imperatorij ueterem ornatum, singulis annis, quod eadem omnia in Resurrectionis dominicæ celebritate iterentur. Protostator etiam post exercitum adequitat, ac si quos uidet inordinatos ire corrigit. Erant & alia præter hæc honorum nomina quæ antiquitus certa obibant munera: postea tantum titulo tenus habita. hæc sunt Panyperseastes, Protouestiarius, magnus Primicerius, Logothetes, qui idem ferè quod scriba: & magnus Lo. Logothetes gothetes qui erat supra magnum Stratopedarium, quo munere functus est Theodorus Metochites sub Andronico primo Palæologo Aristotelis commentator. Magnus Papias Magnus magister equitum, magnus Drungarius Biglæ, magnus Hetæriarcha, magnus Chartularius, Papias. rius, Logothetes, Genici, Dromi, Domesticus scholarum, magnus Drungarius classis, Domesticus Protospatharius, magnus Zausius, Prator populi, magnus Logatistes. A libellis ij erāt scholarum. qui supplicationibus à nostris appellatis præerant. Coeaster, Logothetes expeditionis, Coeaster Logothetes turmarum, Iudex Phosati, Dicecetes, id est, administrator. Logatistes aulæ, Iudex phosati magnus Myrtheta, Patricius.

ROMANI MAGISTRATUS

E Romanis aut hæc cōperimus. Primū Dictator pluribus de causis dicebatur. Dictator Aut rei gerūdæ, id est, belli causa grauioris. Primusq; fuit T. Larius cum L. X. Rei gerunt populū Latinorū aduersus Ro. confurassent. autor Dionysius Halicarnalleus. de causa Deinde clauis figendi causa, quā graui morbo pestilentiae ciuitas affecta esset, T. Larius senatus L. Manlium Imperiosum dictatorem clauis figendi causa dici iussit. Isq; clauis figendi clauus in æde Iouis in capitolio in dextro latere fixus est, autor Liv. Sed & ob aliquā aliā di causa calamitatem clauus affigi etiā solitus. Comitiorū item consularium causa, ut Consul dicta Comitiorū cōtorem diceret, si cōtingeret utrunq; aut per bellū, aut aliā necessitatē ab Vrbe abesse. Aut Questionis quæstiois exercendæ. Quādo Q. Cincinnatus dictator factus, ut Sp. Melij regnū affectū cōtatis exercendæ cōtemeritati resisteret. Aut legē di senatus, numero deficiente, ut M. Fab. Butheo. Modus aut Legendi Senatus hic natus causa

hic fuerat. Consul dictatorem dicebat, dictator magistrum equitum, nocturnum tantum dicebatur, & in solo Romano quod Italia terminabatur. Sexque tantum menses durabat. Et ex patricijs C. Marcius Rutilius tantum de plebe in bello Faliscorum dictus, qui & ipse de plebe hominem L. Plaucium magistrum equitum dixit. Procedebat cum licitoribus XXXIII. ac totidem securibus, a quo prouocatio non erat. Magistratum hunc Romani ab Albanis acceperant, apud quos Metius Suffetius dictator inuenitur prius fuisse. Tribunorum plebis creandorum causa, secessus plebis fuit in montem sacrum a senatu grauata. Inde per Menenium Agrippam reducta, dato exemplo uentris ad membra. Tribuni duo primum creati: deinde per aliam secessionem tres, mox quinque alij, fuereque tandem numero X. Sacrosancta uocabatur potestas, nec sicuti aliae per dictatorem unquam cessabat. Absque iudicij discussione in exilium carceremque mittebatur. Curiam non ingrediebatur, sed in sella ante uestribulum permanebat dum S. C. fieret, quod si probaret T. litera annorabat, si minus, intercedebat. Ab Vrbe nec per unum diem abesse licebat. Domus eius die nocturneque apertis foribus patebat, ut auxilio plebi omnibus horis (si quando opus) foret. Praeterea de plebe tantum fuerat, & qui patrem uiuum non haberet: ex quo Seruilius tribunatum falsum gessisse creditus, quod pater eius quem decessisse opinio erat, uiuere terebatur. Inter se quoque dissidebant, plusque poterat unus qui prohibuisset, quam reliqui qui rem aliquam probassent. autor Plutarchus in Catone. Capitis etiam diem & dictatori & Consuli post magistratum dicebant, nec purpuram, nec sellam curulem, nec lictores ut Coss. & praetores habebant, sed tantum unum uiatorem. Per aliam plebis discordiam quae delectum pati non poterat, necesse fuit Tribunos consulari potestate creare, creatique sunt ex patribus, A. Sempronius Atratinus, L. Atilius, & C. Caecilius. autor Liuius. Hi duorum generum erant. Comitarij, qui in comitijs fiebant. Et Rutilij seu Rufi qui in castris. Nam Rutilius Rufus legem tulit de eis in exercitu creandis, ut autor Festus. Praetores numero XXVIII. fuere, habebant sellam curulem & lictores sex, trabeam item, reliquaque consularia insignia. Ab initio unus tantum Praetor urbanus fuit, qui in urbe ius diceret, omnemque publici ac privati iuris potestatem habebat, equis item albis urebatur. Alius deinde Praetor peregrinus factus, qui inter peregrinos ius dicebat. Deinde aduentus paulatim numerus, qui & urbanis & prouincialibus rebus adessent: Sylla quatuor, Augustus duos, Claudius totidem adiecit. Inter minores magistratus etiam ius dicebant. Absentibus Coss. Praetor urbanus senatum & comitia habere poterat. In prouincijs non solum ius dicebant, sed res gerebant. Quaslo res sub se habebant, qui uice eorum fungerentur cum opus, sicuti Dictator magistrum equitum, & Consul legatum. Propratores praetoria potestate prouincias etiam administrabant. Quaeitores uetus magistratus. Gratianus Iurisconsultus in eolibro quem de potestati- bus scripsit, ipsum etiam Romulum & Numam duos habuisse Quaeitores, quos non sua uoce, sed populi suffragio creatos, scriptum reliquit. Deinde Tullum Hostilium sine dubio Quaeitores etiam habuisse. Dictos autem a quarendo: quorum officium, partim ararij & urbanae pecuniae cura agere, partim prouincias exigendis uectigalibus sortiri, quandoque in senatu occupari: & hos candidatos principis esse dictos: nonnullos in exercendis quaestionibus uersari: alios Quaeitores parricidij dictos, qui ut capitalibus rebus praesent, a populo constituebantur. Haec ex libris Digestorum. Reperio quoque apud Valerium Quaeitorum fuisse curam, legatos regesque Romanos uenientes pro dignitate populi Ro. excipere ac honorare, obuiamque proficisci. Nam legati primum in aedem Saturni petebant ubi ararium erat, ibique mos erat, ut a Praefectis ararij scriberentur eorum nomina, traderenturque Quaeitoribus, qui & eos donis prosequi, & agros curare, ac demum mortuos sumptu publico sepelire solebant. Ararium enim apud Saturni prius aedem fuit. Hic libri elephantini seruabantur, in quo XXXV. tribus conscriptae, tum senatus consulta omnia fuerunt. Libros autem linteos Pontifices retinebant, in quibus annales conscribebant. In ipso quoque arario locus erat secretior, ubi uigesima uectigalium seruabatur. Liuius XXXVII. Caetera expedientibusque ad bellum opus erant Consulibus, aurum uigesimalium, quod in sanctiore arario ad ultimos casus seruabatur, promissum est. prompta ad III. mil. pondo auri. Fiscus deinde ararium appellari coepit a fiscella, id est, crumena, ubi seruabantur pecuniae, ut ait Varro. Primum fisci aduocatum instituit Hadrianus princeps, ut testatur Spartianus. Vectigal Po. Ro. inter alia fuit uigesima reddituum omnium rei frumentariae in Italia: praeterea

sal a singulis exigendum, Salinatoris commentum. Qui uectigalia redimebant, publicani appellati, & mancipis publicanorum principes, ut ait Peditanus. Senatores primum a Romulo centum instituti: Patres appellati: ex his geniti Patricij dicti: qui uero postea per reges ac alios additi fuere, patres conscripti, & minorum gentium uocati apud Gellium. Fuiereque usque ad mille, quem numerum Augustus postea minuit. Qui non uti nunc mercedem aut stipendium aliquod a repub. sumebant, sed gratuitam exhibebant operam, quod sane ex nonnullorum senatorum paupertate maxime declaratur. Liberalitas tamen principum multis prouidit. Augustus item teste Tranquillo Senatus censum ampliauit, ac pro DCC. Duodecies L. S. taxaui, supplicuitque non habentibus. Et in Vespasiano scribitur: Expleuit censum senatorum. Consulares inopes quingentis sestertijs annuis sustentauit. Senatores libertinos in senatum Commodus teste Lampridio adsciuit. Caesar etiam Gallos. Helioabalus Senatulum mulierum in Colle Quirinali instituit. Augusti quoque constitutione Senatores priusquam considerent, uino & farre sacrificabant ei deo, in cuius aedem conuenerant, nec ultra quam bis in mense plerumque cogebantur. Ante ortum aut post occasum solis Senatusconsultum irritum erat. Ante annos XXXV. in curiam ingredi non licebat post casum Papirij Praetextati. Senatores ex lege post annos LX. non citantur, ut ait Seneca ad Paulinum. Citatis uero ex lege non uenientibus pignora auferebantur, ut uidere licet apud Ciceronem de Oratore lib. III. Duobus tantum exceptis casibus, cum supplicatio uidelicet aut triumphus alicui decernendus. Nam tunc uti placerent, libenter omnes sponte minimeque coacti properabant. Ci. Philipp. prima. De supplicationibus referebatur, quo genere Senatores deesse non solent. Senatusconsultum tribus modis fiebat, Sententia, uerbo, discessionem. De quibus testatur Liuius XXXVII. Liuium Salinatorem, inquit, olim damnatum in Senatum uenire, & tondere, squaloremque ponere Censores iusserunt, sed tum quoque aut uerbo adsentiebatur, aut pedibus in sententiam ibat, quos modos sane deprehendimus fuisse ignobilium Senatorum, praecipuorum uero sententiam dicere. Pedibus ibant mouendo se in locum illius cuius sententiam probabant. Vnde peditarij Senatores dicti sunt. Gellius uero etymia causam dicit, quod pedibus in Senatum irent, ad eorum differentiam qui curru uehebantur, in quo sella erat, quod curulem iam dignitatem obtinuisset. In sententia uero dicenda is ordo erat, ut ait Gellius, ante legem de Senatu habendo. Princeps Senatus primum a consule rogabatur, deinde Coss. designati. deinde reliqui praecipuae existimationis. Caesar consul Catonem rogauit, dicentemque non placita in carcerem duci iussit, sequenteque eum senatu pudore motus prohibuit. Quem uero ordinem, ut ait Tranquillus in Caesare, Cal. Ian. Consul seruasset, toto anno seruabat. Sententia insuper si quando non tota placeret, diuidebatur. Cicero in epistola ad Lentulum. Postulatum ut sententia Bibuli diuideretur. Peditanus in oratione pro Milone. Cum aliquis dixit quod non probaretur, postulabant ut diuideretur, & de singulis referretur. Seneca in epistolis. Quod fieri in Senatu solet, iubeo illud diuidere, & sententiam sequor. Et haec quidem de senatu. Consules primi post exactos reges L. Iu. Brutus, & L. Tarquinius Collatinus, qui Consules dati XXXI. fascies ac totidem secures cum licitoribus, ita ut apud unum tantum essent ne timor duplicaretur. Isque maior Consul appellaretur. Val. Publicola eis secures ademit, dum prouocandi potestatem a Consulibus dedit. T. Larius Dictator restituit, ita tamen ut minime in caput Romani iniussu populi ualere. Addita his sella curulis, purpurea trabea, praetexta: quae omnia ab Atruscis teste Liuiio accersita sunt. Plebes deinde per seditionem alterum de suis obtinuit. Alterum item Campani superbi per Annium petierunt Consulem Campanum, quem Torquatus paulo minus quinque curiae gradibus praecipitem deiecerit: Prima haec post dictatorem potestas. Ciues in carcerem mittendi, non tamen necandi auctoritatem habebat. Proconsules autem (ut narratur in libris Digestorum) sex lictores ac tantum in prouincia ius habere, ingressi urbis portas amittebant. Legatos & ipsi constituebant, qui accepta ab eis facultate administrabant. Candidati & honores petitori in campum ad Comitium descendebant, ubi in septis ouilibusque, locis uidelicet eorum similitudine factis. Comitium consularia, calata, tributa, centuriata, curiata. Calata a calando, id est uocando per licitorem, Curiata tantum ex curijs ciuium, quae XXX. fuerant, constabant. Centuriata frequentissima per Cornicinem ex censu & aetate accersebantur. Tributa uero ex omnibus regionibus urbis & tribubus, Accedebant praerogatiuae iuniorum seu ueterano

rum, hoc est ex omnibus qui militaret iuuenibus & ueteranis: Centuriæ ad suffragia defigebantur. Consul uero sortiebatur quæ pro uno quoque candidato prærogatiua iuniorum prius ad suffragia mitteretur, quam & præco citabat in montem citatorum dimissa. Classes uero in centurias distributæ fuerant. Dabantur suffragia duobus modis. Primo, mos fuit sententijs ab utraq; parte dictis. Deinde tabellis, ut deprehenditur in Cicrone legum 11. In ea, inquit, sum sententiæ quæ te semper fuisse scio, nihil ut iuerit in suffragijs uoce utilius. Quis autem non sentit, auctoritatem optimatū tabellariam legem abstulisse: quam populo libero nunquā desiderauit, in oppressis dominatio & potentia principū flagitauit. Quandoq; non in comitijs Consules, sed per interregem ad hoc factum legebantur, ob candidatorum tumultū & arma. Liuius 1111. Per interregem creati Coss. ac pronuntiati, L. Val. & M. Horatius, acta res in Flaminijs pratis. Pompeium quoq; solum creatum Cos. per Sulpitium interregem legimus apud Plutarchum in Pompeio, Collega q; potestatem et attributam fuisse. Candidati ueste induti alba sine toga, ut ait Plu. ne munera ad corruptio nem absconderent: ciues rogabant, prensabantq; merita commemorabant. Nafica uir sanctissimus bis candidatus repulsam habuit. Cæ. Metellus semel in cōsulatu, qui postea Macedonia patriæ subiecit. Cato quoq; semel & Q. Aelius Tubero uir stoicus in prætura ob mentas pellibus hædinis Pop. Rom. paratas. Censores primi L. Papyrius & Mugillanus, & L. Sempronius Atratinus: anno Urbis cccxx. per quinquennium ab initio facti: deinde ob eorum insolentiam per Mamercum Aemylium dictatorem ad annum & sex menses redacti, ut auctor Liuius 1111. Alteroq; defuncto le etiam alter magistratu abrogabat, totidemq; fiebant. Censum agebant ciuium Ro. lustrumq; condebant: quæ prius Seruius Tullius instituit rem saluberrimā, ex quo belli pacisq; munia, non uiritini, ut ante, sed pro habitu pecuniarū fierent. Censu perfecto edixit, ut in campo Martio omnes ciues quisq; cum suis centurijs prima luce adessent: ibi instructum exercitum omnes, iue, oue, taurisq; lustrauit, idq; conditū lustrum appellatū, quia in censendo finis factus est. Milia LXXX, eo lustro ciuium censa dicuntur. Bello 11. Pu. censa fuere ciuium capita cxxxviii. milia, & cviii. ex quo numero apparuit quantum hominum Pœnus abstulisset. Li. xxxviii. Idem lib. Lxx. dicit sub Q. Pompeio & Q. Metello Cens. statim post 111. bellum Pu. censa fuisse capita cccxxx milia, & dcccxxxiii. præter pupillos & uiduas, quo nunquam maior numerus. Præterea disciplinam ordinum, morum ue curam habebant: Senatū legebant, ab eoq; indignos amouebant. Quorum tanta seueritas fuit, ut oscitan rem paulo altius ciuem Ro. in publico ignominia adfecerint: & equiti Romano qui equū strigiosorem haberet, se aut pinguem, mollius ut curaret equū admonuerint. auctor Gellius. De Præfecto urbi sic scribitur in libris digestorum. Omnia crimina quæ per totā Italiā admittebant (ut in epistola diuī Seueri ad Fabium Cilonem cautum est) præfectura urbi sibi uendicat. Initio uero eius epistolæ, sic scribitur: Quum urbem nostram fidei tuæ commiserimus, quicquid intra urbem admittit ad Præfectum urbi uidetur pertinere. Sed & si quid intra centesimum lapidem admissum sit, Præfecti urbi ad cognitionem pertinet. Si ultra, Præfecti urbi notio non erit. Curā præterea habet tutorū, curatorū nō proborū, sed & nummulariorum, ut ab illicitis abstineant. Macellum quoq; ac forum boarium, suarium, piscariū, olitoriū curat, ut iusto ueneant res precio. Præfecti annonæ frumentū prouidere urbi habebant, emereq; à ciuibus quod uicini superesset. Præfectos uigiliū, ut scribitur in digestis, Augustus primum constituit ad incendia reprimenda, quod erat antea officium triumuirorū: nam cohortes opportunis urbis locis disposuit, quibus Præfectos constituit, qui furum, incendiariorū, raptorū, receptatorū crimina uindicabant. Præfectus prætorio, ut in eisdem scribitur libris, erat apud Imperatorem, qualis magister equitū apud Dictatorem. Nam disciplinæ publicæ præerat, à quo ex Cæsarum priuilegio prouocare non licebat: secundū post Imperatorē locū obtinebat. Aediles Plebei & curules satis nomine ipso distinguunt. Hi ludos curabant, aquas, cloacas, publicaq; ædificia. Quicquid etiā rerum uitiosarum pro syn cero, fractumq; pro integro uenisset, Aedilitio edicto redhiberi solet. Petitis per legatos & allatis Atticis legibus, ad eas proponendas Xuirī, inter quos Appius Claudius, & T. Genutius principes luere, pro Consulibus sine ullis alijs magistratibus creati, à quibus non esset prouocatio: anno ab urbe cond. ccc. Hi descriptis legibus quum modeste se gessissent, in alterū quoq; annum eundem esse magistratum placuit.

Censores

Præf. urbi

Præf. annonæ

Præf. uigilium

Præf. Præto.

Aediles plebei

& Curules.

Quo tempore quū plura impotenter fecissent, magistratum deponere nolentes in tertium annum detinuerunt, donec inuisito eorum imperio finem attulit Appij in Virginiam libido, ad quem summa rerum referebatur: quo facto Plebes incitata occupat Auentinū, Decemuiros se magistratu abdicare coegit: ex quibus Appius & unus collegarum, qui præcipue poenam merebant in carcerem coniecti, cæteri in exiliū acti. Instante igitur Virginijs accusatione, & ex altera parte Claudiorum omnium deprecatione, Virginijs lachrymæ iustiores uisæ fuerunt. Itaq; anteq; dies adesset Appius sibi necem consciiuit. Liuius lib. iij. 11 uiri capitales causas criminum capitaliū cognoscebant. Ab initio duo fuerāt. iam inde 11 uiri creati ad iudicandum Horatium illum qui sororem interfecerat rediens à uictoria Caturatorum. 11 uiri coloniæ deducendæ, ad hos pertinebat, ut agros nouis deductis colonis diuiderent, urbes designaret, ædificare uolentibus areas partirentur, cōmodis regionibus ciuitatē distinguerent, legibus, magistratibus sisterent, & ad spem optimæ gubernationis rempub. effingerent. 11 uiri reipub. constituendæ. Hi fuere M. Antonius, Octavianus, & M. Lepidus. 11 uiri Sacrorū, sacris libris legendis, carminibus Sibyllæ, fatiisq; populi interpretandis præerant, ut si quid in urbe portenti accidisset, lectisternijs ad puluinaria deorū factis eorū minas aueruncarent, præterea templa dedicarent. 11 uiri Epulonum, genus erat Sacerdotij, additum Pontificibus, qui epularum conuiuiorumq; sacrorum & pontificalium ceremonias curarent. Quū magistratibus horis uespertinis in publicū conuenire fas non esset, ut habetur in libris Digestorum, creati uiri cis Tyberim, & totidem ultra, qui possint pro magistratibus fungi. Erant & uiri qui minuendis publicis sumptibus iudicio Senatus constituti erant. auctor Cæcilius 11. lib. epistolarum. Et item uiri mensarij, de quibus postea dicam. Pontifex maximus supra omnes Pontifices, omniaq; sacra erat, penes quem libri rituales, lintei, elephantiniq; erant, ubi annales scribebant. Tantaq; pollebant autoritate, ut Metellus Cæcus Pont. Max. A. Posthumium Cos. ad bellum properantem, quod is flamen Martialis esset, non sit passus à sacris recedere, ut Li. xix. restatur. Rex sacrificulus exactis regibus creati cœptus ad obeunda quædam sacra solis regibus fieri consueta, quod populus ægre ferebat diminutam propterea religionem, & numerum sacrificiorū, Iu. Bruto, & M. Valerio Coss. Flamines Numa instituit, id est sacerdotes, quasi filamines, quod lanā in capite quandā gestarent, duos Marti, unū Quirino, & alium Ioui, qui flamen Dialis diceretur, omnibus superiorē. Idem & Saltos XII, Marti, quod saltando per urbem irent dictos, Mamurramq; uocabant, fabrum uidelicet Ancylum ad similitudinem illius quod è cælo delapsum fuit. Quæ institutio discrepare non uidetur à modo ueteris legis. David enim legimus ante arcam fœderis saltando processisse. Potitij & Pinarij, Hercules sacerdotes ab Euandro instituti, quæ familiæ tūc nobiles ea loca tenebant. Potitij diutius remanserūt, sublati tandē utriq; ab Appio Claudio Censore his infenso familijs: ob id creditur ira deorū luminibus orbatus. auctor Liuius. Fœcialis sacerdotium & patris patrati idem ferē & in eisdem rebus fuerat, in feriendo cum hoste fœdere & bello indicendo iam usq; à tempore Tulli Hostilij. Forma autem fœderis ferendi huiusce modi à Liuiō ponitur. Fœcialis, inquit, regē Tullum ita rogauit. Iubésne me rex cum patre patrato populi Albani fœdus ferire: Iubente rege: Sagmina, inquit, te rex posco. Rex ait, pura tollito. Fœcialis graminis herbam puram attulit, postea regem ita rogat. Rex facisne tu me regijū nunciū Populumq; Ro. Quiritū: Rex respondit, quod sine fraude mea Quiritumue fiat, facio. Fit ergo tunc fœdus, multisq; id uerbis peragit. Legibus deinde recitatis. Audi, inquit, Iuppiter, audi pater patrato populi Albani: audi popule Albane, audi ut illa palam prima postremāue ex illis tabulis cæraue recitata sunt sine dolo malo, utiq; ea hic hodie recitissime intellecta sunt, illis legibus Pop. Ro. ferito, ut ego hunc porcum hodie feriam, tantoq; magis ferito quanto magis potes pollesq;. Id ubi dixit porcum saxo sili ce percussit. Eodem modo pars altera per suos sacerdotes suumq; Dictatorē peragit. Cū autem bellum per Fœciales indicunt, hoc more utuntur: Fœcialis hastam ferratam præustam aut sanguineam ad fines eorū quibus bellum indicit, defert, nec minus puberibus tribus præsentibus hæc adjicit. Quod populi Priscorum Latinorum, hominesue prisca Latini aduersus Po. Ro. Quiritū fecerūt, deliqueruntq;, Populi Ro. bellū cum Latinis prisca fiet: ob eam rem ego populumq; Ro. populo Priscorum Latinorum hominibusq; Latinis bellum indico, facioq;. Id ubi dixit, hastā in fines eorū mittit, ex quo bellū esse intelligitur.

11 uiri capi-

11 uiri Colo

nie deducēde

11 uiri reip.

constituēde.

11 uiri sacrorū

11 uiri Epu.

Vuiri

Pont. Max.

Rex sacrific

culus.

Flamines

Saltij

Ancylia

Potitij

Pinarij

Fœcialis

Pater patr.

Modus fœ-

cialium

Indicendi bel-

liratio.

Virgines Vestales Virgines Vestales Numa instituit, quæ sacra in Italiam per Aeneam adducta fuerunt. Sic ait, & manibus uittas uestamq; potestem Aeternumq; adytis effert penetralibus ignem. Antistius Labeo scripsit, minorem quàm annis sex, maiorem quàm X. natâ negauerunt capi fas esse; præterea quæ ex seruis nata sit, aut corpore sensuue diminuto. Neq; illa hæres cuiquam intestato, neq; intestatæ illi quisquam est, sed bona in publicum redigebantur. Carpentio uehebantur, magistratusq; illis adurgebant, magnusq; apud hos illarum respectus fuerat: si quando pro reis aut damnatis precabantur. Iu. Cæsar Tranquillo teste, per Vestales apud Sullam meruit ueniam impetrare. Ignem perpetuum seruabant, quæ aut per negligentiam extingui sineret, flagris à Pontifice Max. cui suberant, cædebatur. In situ pro deprehensa uita defodiiebatur, eoque die in urbe publici nihil fiebat. Nuper sub radice Palatini è regione Cosmi & Damiani tēpli multa Vestalium monumenta refoilla: in quibus statuæ olim iuerunt, ex his duo tantum ponam. Cælia Claudæ V. V. maximæ sanctissimæq; cui egregiam sanctitatem, & in deos infatigabilem operationem meritis suis laudis æternam adhibita grauitate, numen quoq; Vestæ comprobauit. Sacerdotes sacri urbis, in dextro latere. Dedicata Cal. Mart. M. Iunio Max. 11, & Vellio Aquilio Coss. curante *Manilia* Fla. Martiano & B. Fictore. VV. Et in altera, Fla. Manilia V. V. Max. cuius egregiâ sanctimoniam & uenerabilem morum disciplinam, in deosq; peruigilem administrationem, Senatus laudando cōprobauit: Aemilius Rufinus frater, & Flauij Siluinus & Irenæus sororis filij ob eximiam eius erga se pietatē præstantiamq; in latere dextro. Collocata X 11. *Augures* Cal. April. C. Veratio Attico, & A. Asinio Prætextato Coss. Augurum disciplinam ab Actio Nauio, ubi de eo diximus, processisse narraui: unde collegium institutum, cui tanta fuit autoritas, ut nihil magni in rep. fieret inaugurato, inauspicatoue, Reges, Consules, aut Dictatores qui uitio creati per augures censebant, redeuntes retrahabant: in monte *Litui* consistebat augur, manū supra caput eius qui inaugurabatur tenebat, cū lituo in altera manu, id est, recuruo baculo, septentrionem à sinistra, meridiemq; à dextra statuens, oculis regionem præfinitabat, uerbaq; quædam ad Iouem dicebat, atq; ita inauguratus discedebat.

R. VOLATERRANI COMMENTARIORVM
VRBANORVM LIBER XXX,
De principe præcepta nobilium autorum.

Dionis præcepta de principe

VANDO autē princeps cōmuni societati, bonoq; diuinitus datur, de hoc item ac ijs quæ ad eum pertinent, dicam. Dion qui Romanâ scripsit historiam, ponit Augustum quandoq; de restituenda rep. cogitantem, ad consilium Agrippæ & Mecœnatem adhibuisse. Igitur alteri tuēdi imperij, alteri Mecœnati dimittēdi uitæq; priuatae partes tradit, magnis utriusq; rationib. Scripsit etiâ separatim de Regno tris libros. In his primū præceptum Regi, ut deos colat atq; ueneret: quos si quis impune præterire polle putat, is eos aut prauos aut stultos opinatur. Deinde homines curat atq; amet, si & ipse redamari cupit. Nam uerisimile non est nec natura patitur, diligentem non diligi, cū uideamus canes equosq; magistros, curatoresq; suos circū ludere, eisq; blandiri. Post hæc labores amplectatur, spernatq; uoluptatē, quæ inter cætera mala possidentem se non diu pertrahit. At labor diutius laborantem sustinet atq; adiuuat. Milites commilitones appellet, hominumq; se magis patrem & pastorem quàm dominum uocet. Domini appellationem non solū inter liberos, sed etiâ inter seruos fugiendâ censeat. Sese magis multitudinis naturæ quàm suæ accommodet. Præterea liberalitate præditus existat, nec uereatur benigne faciendo sibi defuturū aliquid; cum ea sit conditio donantis, ut magis gaudeat quàm qui accipit. Præter omnia sit ueritatis ac simplicitatis amicus, eamq; uti regiam uirtutē consecetur. Astutiâ uero ac fraudem uti seruilia putet. Nam uilia animalia ea potissime sunt quæ insidiant. Laborantium circa se hominū præsertim militū rationem habeat. Ad bellū omni tēpore paratus existat. Sic em̄ ipse in sua magis fuerit potestate. *Plato* P L A T O in Critone regnum probat unū totius orbis, ad dei similitudinē, ita tamen ut in alijs locis dicat; Senatus autoritas ad consilium adhibeatur. Ratio, quoniâ nulla essent bella, nulli tumultus, dum unus omnium potiretur. Debet & pastoris modo præesse. Sicuti apud

apud Homerū scribitur, qui uocat Agamemnonē *πιμλνα λαδν*, id est, pastore populorū. Nam & mitē & ferē æqualē ciuibus se prebere debet, tantū iustitia ac prudētia superiorē. Quod si quis reperit huiusmodi, etiâ si priuatus sit, à deo est rex constitutus. Nā non populus causa gubernatoris, sed cōtra gubernator causa populi fit. Præterea uti bonus musicus debet in rep. ciues instituere, ut inter modestiā, fortitudinemq; quandā seruent mediocritatem, ueluti acuti grauisq; nerui concentū simul cōmixtum ac cōtemperatum: ut ne per nimiam modestiā imbelles adeo reddantur, ut quū opus fuerit patriam uiribus & audaciā nō possint defendere, & ne rursus adeo audaces, ut pacis statū terocitate perturbēt. *Aristoteles* in Politicis etiâ ex omni rep. Monarchiā probare uidetur, adhibito Senatu. Hæc ego cum alio in loco dixerim hic repetere superfedebō. *Isoocrates* orator uitā priuatam ac principis duabus orationibus eleganter expressit, ad Demonicū & Nicoclem regē. Ex hac uilita huiusmodi sunt uerba cōuersa, Amicos tibi delige, nō omnis, sed nec cum quibus uoluptaria, sed optima regni perficias. Tales præpone negocijs quæ ipse non cognoscis, ut pro eis quæ illi gerunt sis redditurus rationē. Fidos puta nō eos qui tibi blandiuntur, sed qui castigant. Da sapientibus loquendi libertatē, de his quæ ipse ignoras. Discrimen habe eorū qui tibi cum beneuolentiâ obtemperant, plus q̄ qui cum adulatione, ne plus improbi à te ferant q̄ boni. Ama eos homines nō qui in publico cum timore obtemperant tibi, sed qui priuatim secum tuū magis animū quàm fortunā admirant. Sis exemplo modestiæ cæteris. Nam *πὸ τὸ πὸ λωος ἴθος ὁμοιοτητὸς ἀφ᾽ ἑσσι*, id est, principibus similis est mos ciuitatis. Quam Plato sententiā expressit, Tales solent esse ciues, quales in rep. principes. Hos imitatus epigrammatista. Et domini mores Cæsarianus habet. Prosequitur *Isoocrates*, Pluris existima bonā famam præ multis diuitijs. Simile & huic Salomonicū: Melius nomen bonum, q̄ diuitiæ multæ. Sallust, uero non longe ab his. Diuitiarū & formę gloriā fluxa atq; fragilis est, uirtus clara æternatq; habetur. Prosequitur etiâ *Isoocrates*: Quæ dicis aut recipis te facturum, tanq; rem sacram obserua. Amicos tibi beneuolentiâ ac liberalitate para. Inimicos animi magnitudine subige. *ἡ γὰρ μλνος ἡδονῶν ἀκ ἀ γόωνος τὸ αὐτῶν*, id est Ducas, non ducaris à uoluptatibus. Ex omni rep. meliora ad imitandū tibi delige. Nihil iratus facias. Peccata citra merita pleste. *Xenophon*. Sunt qui putēt principē sumptibus & uictu & latititia præstare oportere: Ego potius eū & prudentiâ & diligentia laboreq; cæteros antecellere debere existimo. Idem: Præstat regem gratiarum q̄ trophæorū hereditatem relinquere. *Diotimus*: Triâ regi oportet esse, Religionem, iudiciū, & exercitum. Primū ad se probandū, Secundū ad suos continendos. Tertiū ad hostes propulsandos. *Homerus* duo principua tribuit Agamemnoni, hoc est, ἀμφότερα, βασιλεύς τ᾽ ἑγαθὸς κρατῆρὸς τ᾽ ἀκχυτής, Gelsit utrunq; bonus rex, idē & in agmine fortis. Quod carmen Alexander Macedo semper cōmemorare solebat. *Thales*: Principis felicitas, ut senex secūdū naturā in suo lectulo moriatur. *Anacharsis*: Si sapiēs fuerit. *Cleobolus*: Si nihil his qui proximi sunt, credat. *Chilo*: Si nō curauerit timeri. *Pyttacus*: Si ita subditos disponat, ut timeāt nō ipsum, sed quæ sunt ex ipso. *Socrates*: Si sibi ipsi prius sciat imperare. *Solon*: Si Monarchiā democratię proximam ciuibus reddat. *Demetrius Phalereus* hortari solebat *Ptolemæum Philadelphū*, ut libros plures de regno cōscriptos perlegeret, q̄ in ipsis plura reperiret, quorū amici reges uererentur admonere. Cæsar quoq; Augustus, huic simile teste *Trāquillo* excogitauit. Ex omnibus em̄ autoribus utriusq; linguæ tantū ea quæ ad remp. administrandā pertinerent excerpte solebat. E G O V E R O tot sapientū dictis, quæ & ipse sentio, quæq; ex usu uidi, adijcere nō uereor. Duas maxime res in his qui præfunt cæteris esse oportet, bonitatē, & doctrinam: prima præstat, tantæq; uirtutis erit, ut si per se nō sapit, uiros adhibeat sapientes. Huiusmodi fuit Alexander Imp. qui quanq; puer iuriconsultos & matrē prudentissimā rebus præfecit: præter ea tot sancti Principes in nostro dogmate, alioqui idiotæ, reip. utiliter præfuerunt, ut *Hēricus*, *Stephanus*, *Ladislaus*, *Leopoldus*, alij innumerabiles. Ipsa quoq; citra bonitatē doctrina nō nihil etiâ proderit, magnumq; in augendo auxilium suppeditabit. In hoc genere extiterunt, Cæsar ipse & *Claudius* princeps, quorū alter quanquam tyrannus, alter uero ignauus, præter historias ab se scriptas, utilia multa edidit, ac publica monumenta. *Hadrianus* item, & *Dionysius Syracusanus*. Inter Pontifices autem, *Bonifacius VIII*, uir doctus, alioqui seditionissimus, multa & præclara ab se gesta reliquit. *Sixtus IIII*. Theologia munitus quamuis bellis cōtinuo inuulit orbem uexauerit, tot tamen pia

tempia restituit, totq; ad hominum usum facientia gessit. His uero qui utrunq; præstant, nihil in rebus humanis perfectius opratur, ut Augustus fuit & Titus & M. Antoninus & Iustinianus. Inter Pontifices, Damasus, Gregorius, aliq; plurimi. Qui autem neutrum retinent, hi omnino postremissimi hominum. Ex his Sylla crudelis legitur fuisse, quem unū Cæsar admirari solebat principem reipub. sine literis extitisse. Deinde Nero, Caligula, Heliogabalus, Commodus. Et quando utrunq; seculum connectimus, apud nos Paulus 11. Innocentius v 111. Alexander v 1. à quibus in suas cupiditates cōplura erogata, nullū ad uilum reipub. Christianę publicum extat monumentū. Hæc quidem cōmemorasse non ab re fuerit, ut hi qui quoquo modo præsidentes hominibus deligunt, sciāt quantum piaculi admittant, quantum in extremo iudicio sint obnoxij, si libidini potius quàm cōscientiæ seruerint, quum non unum hominē, sed innumerabiles quandoq; populos simul cum re Christiana præcipitent.

DE TYRANNIDE EX XENOPHONTE

Simonides
& Hiero

EINCIPES de Tyrannide, quæ est excessus legitimæ Monarchiæ. Ad hunc igitur locum uisum est mihi Xenophontis libellum de Tyrannide ex Græco breuiter epitomare, ubi tota Tyranni uita conspiciatur. Simonides poeta uenit ad Hieronem Siciliae Tyrannum, quæ nactus ociosum, his aggreditur uerbis: Dic quæso Hiero, Tyrannus an plus cæteris gaudeat in his quæ se sum attingunt. Negat ille, dicēs magis dolere, minusq; gaudere his, qui uitā ducāt mediocrem. Tunc Simonides incredibile, ait, si sic res habeat, quoniam modo multi hoc adlectiāt & extollunt. Tunc Hiero utriusq; uitæ inexperientiam accusat, infertq; quod tantum extrinsecus tyranni putentur beati. Nam quod ad uilum pertinet, nos ob suspicionē & metum spectaculis multis & celebritatibus priuamur, ad quæ uos acceditis securi. Et quamquam pauca ex multis quandoq; domi uidemus, ea quidem cara, magnoq; à nobis empta sunt. Simonides. Si in spectaculis damnum facitis, at auribus oblectamini, temper uestras continuo laudes, nullumq; contumeliæ uerbum audiendo. Nemo enim Tyrannū coram accusat. Hiero. Ecquid putas nō audiendo male, propterea latari, quando quis manifeste uideat quod tacentes male sentiāt. Laudes uero si quæ proferunt, ex adulatione proueniunt. Deinde Simonides. At in hoc priuatis superiores estis, quod epulis lautioribus gaudetis. Nec hoc quidē, Hiero ait, quando satietas ocysus ex ciborum superfluitate irrepit, adeo ut fastiditi quandoq; priuatorum exoptent frugalitatē & famem. Multoq; magis proximi & circa nos adfātes securi ex hac lautitia gaudēt. At in uenere, inquit Simonides. Huius etiā in uita uoluptate priuamur, Hiero ait, q; amore (quo sine nihil est delectabile) minimū capiamur. Non enim amor in paratis sed magis speratis uerlatur uoluptatibus, haud aliter quàm si quis sine siti bibat, sic ille uoluptate quidē fruitur sine uoluptate. Tunc Simonides: Illa saltem quæ cogitatis celerius adsequimini, quæ multa sunt & uaria, præstantis equos, arma pulcherrima, ornatus mulierum, domos magnificas, præterea posse amicos facile iurare, inimicis uero officere. Ad hoc Hiero: multa quidem à nobis possidentur, quæ admirabilia & aspectu pulchra uidentur: attamen nostris animis grauiā, per quæ felicitas longe ab hominibus abest. Præterea pace summo hominis bono carent, ac bello summo item malo abundant. Priuatis enim per pacis foedera bellum desinit. At Tyrannis nunquam. Nulla enim pax inter eum & subditos interuenit, non foedera quibus confidere possint. Et paulo post subdit, quod firmiores sunt priuatorum amicitia ac beneuolentia inter se, & maiore charitate necessitudines seruant quàm Tyranni, quorum plerofque uideas filios necantes, aut fratres inter se de regno decertantes, nullis legibus aut foedere aut humana ratione teneri. Quin fide, maximo inter mortales bono, priuantur, cum minima sit omnibus sub eis degentibus: quippe qui neq; potui neq; cibis etiam prægustatis confidere satis queunt. Cumq; leges alibi eadem prohibeant, contaminatisq; ea propinquare ac congregari: Tyrannos tantum qui interficiunt, non solum non expelluntur, sed magis honorantur, & in sacris etiam locis ac templis ciuitatum, eorum imagines collocantur. Neq; quod paulo ante dixerat adfentior, uidelicet omnia citius à Tyrannis perfici. Nam & priuatus aut agrū aut seruū aut his simile optabit: Tyrannus autem ciuitatem aut regionē uel arcem munitissimam, quæ difficilia sunt obtentū. Sed & pauperes priuatos pauciores adspicias quàm tyrannos, si nō ad numerum diuitias, sed ad usum

& indigentia iudicamus. Nā si plura q; indigeas habeas, multa possides: si uero pauciora, parū. Tyrānus enim quanq; multa possidet, minus tamē ei sufficiūt q; necessarij sumptus priuato. Cui etiā de quotidianis impensis remittere aliquid interdū licebit. Tyranno aut nequaq; sine periculo. Deinde quid opus misereri eorū ut pauperū, qui possunt ex honeste paratis tantū uiuere, & ea facile habere, quorū indiget usus? Qui uero ob egestatem cogunt aliqd turpe cōmittere, q; capere ob necessarios & maximos iumptus, temper pecuniā queritātes. Necesse quippe habent erogare in custodias, aliāq; his similia pro tuēda dominatione, uitādisq; periculis. Graue etiā illud, q; uiros bonos quos amare cuperent, timere necesse est: fortes ne quid audeant, libertatis gratia, prudentes nequid aduersus machinēnt, iustos ne cupiant ab illis populi gubernari. Deniq; tantū improbis in uita tyrannus diligitur, qui per eius mortē scelerū sub eo perpetratorū pœnas se daturos timēt. At honores, inquit Simonides, qui maxime hois sunt & deorū, uos retinēt. Nec hoc quidē Hiero ait. Cū hi maxime honores oblectent, qui ex amore gratiaq; nō ex metu pcedant, sicuti supra de uoluptate Venerēq; dixi. Quid quæso, Simonides inquit, in his iponte perlistitis malis, neq; tyrānidē relinquitis? Et miserū præter omnia, Hiero ait. Cū soli tyranno nec tenere rem malā nec dimittere cōducit. Quo em̄ tot cædes, rapinas, exilia, totq; facinora cōpensare aut soluere priuatus sine periculo possit? Et hæc quidē Xenophon. Plato in 1x. de rep. Tyrāni uiuūt tanq; uin culis quibusdā deincti formidinū omniū & armorū, solisq; in ciuitate minimū datur egredi, aut peregrinari, aut quicq; eorū quæ alij liberi solent. Domi præterea totos dies more foeminarū relident, uerentes ciuū inuidiā. Phalaris in episto lis. Veniā quidē do tibi monitionū, quippe qui tyrānus nunq; fuisti, tyrāno cōtulis ponere tyrānidē, necius q; tenere imperiū securius est q; ponere. Si uero alterutrū sit optādum, malim ego me sub tyranno q; tyrannū esse, q; unū tantū timerē, à cæteris malis omnibus liber. Tyrannus aut metuit tam externorū insidias, q; eorū per quos seruatur. Demosth. Oimai, τὰς πολιτίας ἢ τυραννίδος ἀπὸς, ἢ ὁ βασιλεὺς ἢ τὸν τυραννὸς ἀπὸς ἐχθρὸς ἐλευθερία ἢ νόμοις q; ὠφέλ. Puto enim tyrānidē infidam esse rebus publicis, omnēq; regem aut tyrannum inimicū per se libertati ac legibus existere. Aristippus ait regē à tyranno distare, ut libertatem à seruitute. Huic cū Diony. dixisset, nihil ex eius philosophia iuuari, nihilq; utilitatis ferre: Vera inquit, loqueris. Si enim te iuuissem, tyrānidē iam diu posuisses. Antigonus ad Vetulā à qua beatus dicebatur ait. Si scires sub hac ueste quā fero quot lateant mala, nunq; eam in coeno iacentem tollerēs. Pto. Philadel. dicebat, cū tyrānus multa ferat in cōmoda, tū illud præcipuū, q; cogitur eos, qui minime nocuerūt, utilitatis gratia quandoq; in terficere. Aristot. in Politicis nullam ait tyrānidē annos centum excessisse.

De his qui contra Tyrannos coniurant.

Philosophi plures patrias tū suas tū alienas liberare à tyrannis tentauerūt. Quæ nequaq; laudi tribuendū, ut qui specie uirtutis suam potius gloriā q; populorū cōmoda quæserunt. Ego philosophorū in primis putauerim in ocio & quiete, doctrina populos iuuare, & ad uindicandū in libertatē animos magis quàm corpora admonere. Nam si tam uetera q; noua repetere uoluerimus, inueniemus male plerunq; huiuscemodi uiris euenisse. Plato in Siciliam studio eam liberā di profectus, infelicē habuit exitū, dum uix ipse incolumis euasit, Zeno Eleates Nearchi Mysij tyrānidē euertere tentans, deprensus, dum uarijs supplicijs torqueretur, socios cōiurationis minime prodidit, sed eos qui tyranno erant fidissimi calumniatus, ut illi morte damnarent effecit. Dion item in Dionysium cōiurando postremo & ipse periit. Ab eodē quoq; Python exul Rheginus benigne exceptus, cum Rheginis consilia per literas manifestaret, diro supplicio absumptus est. Apollonius quoq; Tyancus à Domitiano, contra quem cum Nerua coniurauerat, in compedes cōiectus. Gallus & Lucanus poeta ob eandem diuerso tēpore causam periere. Deniq; hi qui Cæsarem interfecerunt, quanq; uoti cōpotes, non toto uertente anno cuncti (teste Tranquillo) extincti sunt. Hoc uero seculo ut in historia supra ostendimus, quāmultas taliū infelicitates cōspeximus. Feliciter tamē res hæc nōnullis, auxilio patriæ, ciuūq; successit, ut Armodio & Aristogitoni Hippia ex Athenis sublato. Sic demū Saturninus, Gracchi, Flaecus, interfecti: quod Sylla metuēs, ut securus (sicut ipse dicebat) dormiret, unus omnino est ausus adreptam semel tyrānidem

ponere, dicitur a se abdicando: quibus profecto exemplis diuina illa praecepta magis ac magis audire admonemur. Dominis non tantum bonis, sed etiam dycolis Christi causa esse obtemperandum. Seruis fieri liberos minime curandum, denique Caesari quae sunt Caesaris reddenda.

De re militari. Et primum de officio Ducis ex Xenophonte.

officium
ducis

E Xenophontis libello *ἱππικῶν*, id est, de officio magistri equitum. Ante omnia deos orare oportet, uti nobis ea dicere ac facere tribuant, quae & nobis & amicis tum patriae salutis, ac gloriae sint. Post haec equites recedere. Quod nisi sedulo faciamus, saepe numerus intercedit aut senio, aut alia de causa. Deinde equos prouidere uti boni sint ac laboris patientes, neu strigosi, neu calcitriones, qui inter alios inutiles sunt, quod saepe cum res agi oportet turmas dissipat, ordinesque rumpit, equitum quoque bonum inutile reddit. Neu incessu tardus, ob hoc firmos habeat pedes. Lius indicium, cum alij alia, ego id ostendat, uti egressus praesepere in uiam lapidibus cumulatam de industria ducat, in ea neque consistere neque quiescere poterit. Tum alterum signum, ut pedes habeat oblonga rotunditate figuratos. Post equos equites inspicere di sunt, uti boni conscribantur, corporis uiribus ac facultatibus idonei, naturaque dicto audientes, quo sine nihil praecleari gereri potest. Praeterea pacis tempore exercenda iuuentus ac docenda, uti in equum qui aptissime ac uelociter insiliat, quod magnam praestat bello adiumentum. Deinde in equum in locis salebrosis & aditu difficilibus ire aduocet. Ipse eques simulacra belli flexendo & reflectendo excitet, nunc persequendo, nunc se recipiendo, nunc in orbem simul consistendo, sicut in celebritatibus deorum ac Theatris. Iaculum ex equo qui longe facere consuecat. Denique seque ac equum armis idoneis contegat. Populus enim Atheniensium. x. talenta quotannis erogant, uti paratos habeat equites, quando usus aut necessitas ingruit. Ipsi propter hoc iusta exercitatione uacare non debent. Tempore belli oportebit magistrum equitum in itinere prouidere, ut exercitus moderatum faciat iter: tum loca equis oportuna capere, curandisque corpora, militibus spacium dare. Si quando loca adire angusta contigerit, exercitum in cornua disponere: sic tutius ibit: cum largior se uiam praebit frontes dilatare. Cum uero in campum apertumque locum peruenitur, in phalanges exercitum instruere. Si uero suspecta itinera locaque difficilia declinanda, quoad fieri potest in aliam semitam & in partes cohortesque procedere. Cuique autem cohorti ministros assignare, ne si forte usus aut necessitas rei militaris uenerit, equitatus dissipetur aut abscedat. Praeterea ultimum qui sequuntur semper expectandi, ne ipsi occasione consequendi magistrum equitum nimio labore equos adficiant ac conterant. Occultos praeterea omnia exploratores habere, qui omnia referant, tum etiam custodias. Ipsum magistrum equitum regionis esse oportebit, qui pacis aut induciarum tempore facere poterit. Valde enim refert, ipse ne, an per alios iter faciat. Quod ignorauerit, a mercatoribus, ex proximis ciuitatibus, exploratores capiat. Nam huiuscemodi genus fidele ob specie lucris aduentum fuerit. Nec tamen ita fidat quibus amicis, ut agmen propterea non tibeat intentum ac paratum procedere, ac si praesentem hostem haberet. Nam multa possunt accidere praeter speciem in bello, quae subito indigeant auxilio, interdum dimicatione. In discessu utilius fuerit per denunciationem principum exercitus, & illorum ad subditos moneri, quam per praecognitionem, ne hosti consilia pateant. Praeterea autem omnia illud praecipienda, ut inuigilemus insidijs, siqua hostem uiam aggredi, aut oscitantem aut imprudentem, aut sine ordine ac cura proficiscentem. Nam his artibus saepe animalia rationis expertia, maiora se petunt ac conficiunt: ut mustella & miluus cortales aues, & lupo ingentes tauros ac armata, cum ante prouiderint quae sese tuto recipiant, tutoque aggrediantur. Optimum item fuerit consilium, partem semper hostium debiliorem aggredi, quamuis longe sepositam: praestat enim maiorem aliquantulo subire laborem, quam cum fortioribus maiore periculo pugnare. Nunquam enim cum potentiore agmine aut hoste congregiendum. Oportebit enim simulatione interdum uti, hostemque uana specie deludere: uidelicet cum pauci sunt uideri plures, cum plures rursus uideri paucos. Item cum discedimus uideri praesentes. Praesentes autem cum simus, uideri absentes. Denique cum maxime debiles sumus, metum incutere hosti. Cum uero potentiores, metum simulare. Quae omnia intento ac diligenti magistro facta erunt. Primum namque ut pauci plures uideantur, conseruim est ambulandum ac procul ab hoste, sic enim puluerem maiorem excitabunt. Praeterea cum hastis longis aut similibus hastis in manibus: peditum uero turbam pedibus colludere, ex motus enim uarietate res maior apparebit: tum iumentis alijsque huiuscemodi simul ingredi. Ut uero plures pauci uideantur

ut pauci plures
uideantur
ut plures pauci

deantur: Si uiam recessus & obtorta fuerint, partem exercitus in his occultare. In campis uero apertis sparsim ac palates incedere, utilius & lanceis uti rectis ac breuibus. Praelaturum sese ad cursum & labores exerceat, ut possint militibus necessaria suppeditare, festas transilire, muros transcendere, flumina transare discat, tanto excellentius, quantum peritus ab imperito, ac uides a caeco differt. Id autem cauendum ne equis ad cursum aut praedam utantur saginatis aut saturis, ne labore absumantur. Magister equitum ephippijs & habenis ad usum equo uim abundabit: parua quidem impensa facultate operumque praebens militibus indigentibus opportunam. In congressu uero hostium adhuc illud moneo (Sunt enim quidam qui contra eos quos inferiores uiribus putant, cum medioeri conatu & imbelli turba occurrunt a bitant. Ex quo illud quod inferre cogitant, saepe ipsi reportant. Rursus uero contra eos quos putant superiores, toto conatu atque omni exercitu praecedunt. At ego contra iudico) Aduersus illos qui inferiores putant eundem omni uia ac conatu, neque enim quemque poeniter nimis fecisse cum uincit. Item aduersus illos qui superiores existimant cum paucis atque melioribus cogitandum. Nam pauci melius prosequuntur & diligentiores erunt. Et si quid accidat, melius ac celerius se recipiet. Non enim dico quod pauci sint ideo laboriosiores & celeriores, sed quod facilius fuerit paucos recipere quam multos, qui curant equos ut oportet, ac seipsos solertes ad equitandum praebent. In magna uero multitudine magna ephippiato corrui, alius ob equi tarditatem non sublequitur, alius item ob loci iniquitatem peribit. Adde quod non multi sunt, qui terrore in eum in bello, sed tantum strenui. Si autem cum paribus congregiendum, existimauerim non inutile ut ex custodijs duae acres fiant, & alteri Tribunus praesit, alteri is qui post eum magis strenuus uideatur. Hic cum tribuno exercitus caudam sequatur, & cum hostis praecipuum statum primus prouolet. Sic enim ex insperato ruens perterrefaciet hostem: si pedes utriusque habuerint, non occultent post equites, simul ipsi ens perterrefaciet hostem: si pedes utriusque habuerint, non occultent post equites, simul ipsi ex insperato una corruent. Vident enim mihi longe maiora ea uideri siue bona siue mala, quae inexpectata ueniunt. Ex quo quis considerare potest, quod qui in sedibus suis inuadunt quamuis plures numero sint, magis pertimescunt. Meliores enim partes sicuti actoris sunt quam rei, sic praemeditati quam impraemeditati, & inuadentis quam inuasi. Pugnantes etiam inter se hostes primis quidem diebus timidosiores sunt, procedente tempore nequaquam. Illud praeterea difficilimum reperire equites fortes ac utiles ad decertandum. Signa uero sunt, si pulchrum aliquid, aut fortis uiri gestum, & cum laude coniunctum audire gestiant, ac dicto audientes sint: non enim perferre ac tolerare facile poterunt, quae cognoscunt. Praeterea si celeriter quis persequatur inimicos, aut celeriter se recipiat, maxime hostem infestat, & ipse tutus erit. Tum si ex ordinibus aliquos sibi sumpserit, & de improviso excurrat, ac eos qui se recipiant inuadat. Haec & his similia oportebit saepe & legere & scribere. Tum meditari si quid accidere possit, quod non est aliud quam futura prauidere. Maximam enim commentationem arbitror, ut quae quis esse utilia nouit, cogitet quoniam modo ea exequi possit. Recte enim cogitata neque in agricultura, neque in re nauali, neque in imperio aliquid proderunt, nisi meditemur, quomodo ea perficiamus. Equitatus mille equitum congruus numerus & facilis ordinari, & inter se concordiam habet. Ex peregrinis uero totum aut ex parte consistere maxime probatur. Peditatus his utilis magnopere qui adfuit. Haec igitur (ut in exordio dixi) deo iuuante ac fauente fieri debent, nec mirum si id saepe repeto. Quoniam adire periculum extra bellum haud mirandum sanum. Sed in bello ubi hostium versantur insidiae, quae occultae hominibus sunt, dijs autem manifestae, is maxime potestur, qui ab his potissimum diligitur, aut per sacrificia, aut omnia siue somnia. Et haec quidem Xenophon.

DICTA DUCVM.

VNC dicta Ducum quorundam subiiciam. Agesilaus dicebat oportere ducem Agesilatis habere tria: erga quidem inimicos audaciam, erga subditos beneuolentiam, erga temporum opportunitates rationem. Epaminondas uidens pulchrum exercitum sine duce, uideo, inquit, pulchram bestiam sine capite. Philippus solebat dicere se male exercitum ceruorum cui praesisset leo, quam leonem, cui praesisset ceruus. Iphicrates belli dux cum in sociorum regione contra hostes uallum firmaret, forsamque faceret, cuidam dicenti quasi haec superuacanea quid timeamus? respondit, turpe esse ducem (si quid accideret) dicere, non putaueram: quod dictum Cicero Scipioni Africano tribuit. Annibal pollicenti cuidam philosopho de arte militari docere, cum nunquam

Epaminondas
Philippus
Iphicrates
Annibal

quam fuerit in acie, non opus inquit, exercitu sine tuba. Cicero Phormionem hunc fuisse ait, qui coram Annibale ausus est de re militari disputare. At ille interrogatus quid de tanto philosopho iudicaret: Se ait uidisse deliros multos, sed nullū magis delirare quā Phormionem. Idem cum apud Antiochum à Scipione qui eò legatus fratri uenerat, interrogatus quos duces præcipuos censeret, respondit Alexandrum, deinde Pyrrhum, tertium se: Quid, inquit ille, si me uicissis. tunc ait, & Alexandro & Pyrrho me prætulisset. *Liu. lib. xxxi.* Timotheus interrogatus quid differret ars militaris à Rhetorica, quantum inquit, pax à bello. Lamachus dux cū Praef. cohortis peccati irascere, illeq; nō amplius hoc faciā diceret, respondit illud prouerbiū. οὐκ ἔστιν ἢ πολέμου τις ἀμαρτία. Nō est bis in bello peccare. Alexander interrogatus quo nam modo tam breui tempore orbem subegisset: Confilio, inquit, & uiribus, & arte, ubi opus esset noua. Xenophon in 111. Cōmentariorū probare nititur, quod boni ducis, & boni Oeconomī officia penē similia sint: Reddere primū subditos ad obtemperandū faciles, malos castigare, bonos munerare, præsentem substantiam custodire, diligētem a laboriosum esse ad obeunda officia: præterea decertare quando opus est: Oeconomiam maxime iuuare. Demades captus in bello apud Cheroniam à Philippo, interrogatus ab ipso inter epulas dum mentio de generositate Atheniēsum in eideret: Quā bene inquit, se res haberet, si Philippus Atheniēsis, & Chares Macedonibus imperaret. Chares enim dux fuerat in bello, ubi ipse captus. Hęc ex Stobæo. Thucydides. Pulchre certantib. tria esse oportet, uelle, erubescere, & obtēperare. Demosthenes. οὐκ ὁμοίως οὐδὲ τις ἀπορῆτε ἢ πλεονεκτήειν πολέμου ἀνδρῶν, ἢ ἐν τῷ πόλει. ἀλλ' ἐπὶ τοῖς πόλεσι μὲν ὡς ἀνὴρ μὴ ἐλαττωθῆναι, ἐν τῷ πόλει δὲ πᾶσι τοῖς πολέμοις, ἵνα οὐδὲ τις πλεονεκτήειν οὐκ ὁμοίως. ἀλλ' ἐφ' ἑαυτῶν τε μὲν, ἐν πόλει δὲ, ἐὰν ἢ κολυθῶσιν οὐδὲν ἢ δεικνύουσι τοὺς ἀγαθοὺς ἡγεμῶνας. Non enim similiter quis in adpiscendo, sicut in se suaq; tuendo pugnauerit, sed longe aliter. Nam uel omnes ne sua perdant, uiribus omnibus quibus possunt utentur: In acquirēdo autē tantū quis cupit quantum permittitur ab hoste: si autē prohibetur, nihil amplius molestare aduersarios putat. Cæsar in cōmentarijs Pompeiū imperitię militaris accusat, q; in acie Pharsalica in cōgressu suis ne se mouerent imperauit, sed expectarent impetum hostium. Nam innatū dicit esse ardorē quendam in animis hominum, ut clamore motuq; magis excitentur.

Timotheus
Lamachus

Alexander
Xenophon

Demades

Thucydides
Demosthenes

C. Cæsar

PARALLELA STRATEGEMATA.

ER dissimulationē quandoq; hostes uti desperent, aut terreantur. Apud Cassinum post longā obsidionē rapa prope moenia serebāt, ut hosti desperationem deditiois facerent. Viciniorib. seculis Ladislaus rex Pannoniæ inter Sanctos cōnumeratus, aduersus Polonos & Cracouiā pugnās, post diurnā obsidionē ut oppidanis opinione copiarū faceret, montē uicinum farina cōspersit. Rati illi regem non desiturū, sese dederunt. Iustus quoq; & ipse sanctus Praeful Volateranus, ut Manlius de capitolio Gallis, sic in obsidione Vandalorū dicitur panes de moenib. iecisse. Sed hæc eis de non Christianis licere. Sese etiā quādoq; principes astutia à periculis subtraxerunt. P. Rutilius Rufus, ut autor Cicero in oratione pro eo, cum à Mithridate Mitylenis oppressus esset, crudelitātē regis in togatos uestitus mutatione uitauit. Alexan. 111. Pont. Max. habitu serui Venetias fugiēs manus Friderici subterfugit. Isidorus card. Rutenus, Græcus homo, Cōstantinopoli legatus, dum ciuitas à Turcis caperet, habitu uillici sumpto, se x x. asperis, paruo admodū, captum redemit. Boemundus Roberti regis Siciliae frater, ab expeditiōe Hierosolymitana rediēs trāsiturus necessario per loca Alexij imp. inimici, se loculo clausum uti mortuū ferri iussit, eoq; modo euasit. Nicolaus Piccinin⁹ dux Philippi uicecomitis in oppugnatione Brixienli profligatus per hostiū castra transire coactus, in culeo inclusum à lixa se transferri mandauit incolumem. Annibal item apud Liutum, ut inuidiā Fabio crearet, possessiones seruasse scribitur. At ille ut suspicione careret publicasse. Idē Urbini dux Fridericus Laurentio Medici nostra grate in bello Florentino fecit. Non tamen ille ut Fabius. Prodigia insuper, & rerum euentus in bonā uertuntur de industria partem. Scipio apud Frontinū contra Annibalē proficiscens, cum in descēsu in littore corruisset, teneo te inquit, Africa. Quod Tranquillus Cæsar adscribit. Chabrias Atheniēsis, fulmen de cælo ueniens in castra, Iouis optimum signum dixit. Sulpitius Gallus eclipsim expauescentibus militibus causam naturalem adduxit. Philo Hebræus cum legatus Romæ causa excidisset, pro qua uenerat, turbatis omnibus Iudæis

Chabrias
Philo

Iudæis ait. Nunc fratres optime sperandū de deo, qui tunc maxime adest, cum hominum æquitas & auxilia desunt. Demosthenes autē in oratione, re male contra Philippum gesta, ad rursus animandam causam in negligentiam Atheniēsum traduxit, maximeq; sperandum, si officio diligentiaq; utantur, dixit. Specie etiā superstitiosa turba continentur, ut Sertorius Cerua: Maumethis uaticinijs, & hodie Sophi apud Persas uelata facie more Mosis turbas alloqui dicitur, præireq; exercitū, ac omnia uincere. Dies quoq; belli apud nonnullos obseruati. Ariouistum decrecente luna pugnare nolentem Cæsar uicit. Qui mos etiā Lacedæmonijs fuerat, ut autor Lucianus. Titus Vesp. item Iudæos teste Iosepho Saturni die superauit. Quidā ab hostibus in loca iniqua imprudēter adducti: ut M. Crasso accidit à Surena deducto apud Parthos. Viriatus quoq; Lusitanus fugam simulans exercitum Romanum ad contrafosā perduxit.

MOS ANTIQVÆ MILITIÆ

VERBENAS teste Festo, & sagmina, hoc est, gramen ex arce Capitolina cū sua terra auulsum, legatus qui Verbenarius uocabat, ad hostes clarigatū, id est, ad res repetēdas ferebat. Ab his enim sagminibus Martianus iuricon. Sanctum appellari dicit, quod est ab hominum iniuria defensum. Fœcialis item cum par reparato ad indicendum bellum mittebatur. Caduceator uero contra is erat, qui pacem adferebat, aut nunciabat. Festus item. Sub corona ueniebant in bello capti, id est, coronati. Nos hodie hanc consuetudinem in equis seruamus Romæ, ut uenales fronte capiti imposita circumducantur. Idem ait sub hasta uēdere, cum hasta in foro fixa, bona damnatorum aut proscriptorum ad præconis uocem ueniebant. Hic memoratur Plutarcho, cum quondam Augustus ad hanc auctiōnē diu adfedit, Mœcenas cui res illa indigna principe uideretur, tabella inscripsit Græcis literis: Surge carnifex, quam sublatam in turba cum Augustus inspexisset, Mœcenatis scomma esse existimās, statim surrexit. Idē in Probl. Qui sacramento nō tenebantur, licet in castris uersarentur: nec hostes in prælio laceffere, nec ferire ius erat. Quod Cato senior in quadā epistola ostēdit, ad filium scribēs monet. Si missus factus sit, ad urbem redeat. Aut si in exercitu maneat, uelit ab imperatore impetrare, ut si bi aduersus hostem pugnare, ac eum interficere liceat. Liuius. Romani in obsidione Veiorum Camillo duce sub pellibus primum hyemare cœperunt. Idem lib. 1111. scribit populum Rom. supra c. c. annos proprijs sumptibus militasse. Deinde Cor. Cossio. C. Fabio Ambusto L. Valerio Potito Tribunis Mil. Consulari potestate, Anxure capto, de creuerunt patres, ut stipendia milis acciperet. Frumentū quoq; & uestem, ultra pecunias dabant, equiti etiam equum. Dicebanturq; delecti & auctorati. Postremis uero temporibus Matriculati & solidati. Cassiodorus, Vegetius, & Frontinus Solidatum fuisse in militia scribunt eum cui stipendia ab imperatore promissa erant, unde uocabulū hodie Soldatorum est. Missionū tria erant genera, ut ex Marcello & Vlpiano iure consulti colligitur. Honestā quæ tempore militiæ expleto datur. Causaria, cum uitio animi uel corporis minus idoneus militiæ renūciatur. Ignominiosa, cum quis ob delictum sacramēto soluitur. Mercenario autem & externo milite primum sunt uisi Scipionibus in Hispania res gerentibus, Celtiberis in amicitiam receptis, ut autor Liuius. Capitolinus insuper in Balbino inquit, Rom. Imperatores exituri ad bellum prius Nemeli sacrificabāt, & munus gladiatorum dabant: primum quod dea Fortuna sit Nemesis, secundum quod milites iam sanguini adfrescentes domi, hostem foris non expauescerent.

De disciplina, ac pœnis, & præmijs militaribus.

DISCIPLINA quoq; prima in exercitando Tyrone fuerat uarijs quidē modis, aut ambulatione ferēdo onera, aut cum armis cursitando, aut in ligneum equū insiliendo, præter omnia uero ad palum. Erat autē palus imago lignea super terram fixa, quā hasta siue ense petebant, & tanq; cum hoste certatim congregiebant, scuto uimineo, & interdū claua grauiore, ut in uera pugna postea solutio/ers, aptioresq; essent: aut scopo præfixo, id est, aliquo fasce uimineo uel aliquo signo, arcu exercebantur. Hæc ex Vegetio. In milite autē corrigēdo legitur apud Liuium L. V. Scipio Aemilianus oēs delicias in obsidione Numantiæ, uinū scorta q; amouit: militem in opere quotidie habuit: quem extra ordinē deprehendit, si Romanum uiribus, si externū uirgis cecidit. Iumenta omnia ne exonerarent militem, uendit, x x. dierū frumentum ac

Sophi

Verbena
Sagmina

Fœcialis
Caduceator

Sacramentum
militiæ

Auctorati
Matricul.

Solidati
Missionū tria
genera

Palus uulnere

ac

Pescennius ac septenos uallos ferre cogebat. **Pescennius Niger** teste **Spartiano**, prohibuit **pistores** exercitum sequi, ut oēs bucellato in locis pacificis accepto essent contenti, quarentibusque uinum: Num habetis inquit, Nilum uicinū: **Alexāder** quoque Imperator expeditionis tēporē melius putauit, ut annonā milites in mansionibus acciperent: nec cibum xvi. dierum portarent, uti solebant. Ex quo patet quantus esset cuiusque labor, ut nec plures duceret uti nunc solent seruos, aut iumenta, sed ipsemet legionarius partim dorso, partim super hastam necessaria ferebat, ut in columna **Traiani** uidere licet. **Pœnæ** fuerāt: Exautoratio citra munera meritorū prēmiorumque. Ignominia cū ex ordine mouebatur, aut hordeo pascebatur miles, uel equiti equus adimeretur. Præter omnes aut **Decimatio**, cum decimus quisque seu legionis, seu cohortis capite pledebatur. **Cicero** pro **Cluentio**, Statuerūt enim ita maiores nostri: ut si à multis esset flagitium rei militaris admissum, fortitione in quosdā animaduerti, ut metus uidelet ad omnis, pœna ad paucos perueniret. Idem quoque in uersum pœnas octo connumerat, damnū, uincula, uerbera, talionem, ignominiam, exilium, seruitutem, mortē. **Exempla** leueritatis inter cætera uide **Papirij** in **Fabium**, & **Torquati** ac **Paulanæ** in **liberos**. Præmia uero coronæ fuerat diuersæ, aureæ, murales, uallares, quernæ, gramineæ, ordinum promotio, cognomentorū insignia, quandoque & statuæ, præterea æs donatiuū. Postremo militiæ uacatio, quæ post annos l. ex lege ueteranis dabatur, ut autor **Seneca** ad **Paulinum**. Insuper & bene meritis ager. **Cæsar** suis ueteranis agrum **Stellatam** diuisit. Ex quo res fuit non solum utilitati, sed ambitioni, ut societas ea **Stellates** uocarentur, repertumque iam in marmoribus & sepulchris qui se stellatam inscripserit. Sulla suis item militibus **Volaterranum**, **Arretinum**que agrum.

DE CELERITATE IN BELLIS.

Cæsar pontem constituit, alium supra **Rhenum** mira arte ac celeritate militum opera decem diebus absoluisse. **Classis** contra **Massilienses** nauium longarum xvi. die tricesima ab excisa materia armasse. **Classis** item Romanorum contra **Hieronem** regem quæ cxxx. nauium fuerat teste **Plinio**, quinto & quadragesimo à securi nauigauit. **Classis** etiam **Scipionis** proficiscentis in **Africam** die quadragesimo. Ipse quoque **Cæsar** Centena passuum milia quandoque uno die peregit. Sape nuncios de se preuenit. Hanc mittendorū nuncio celeritatem, primus apud barbaros **Xerxes** excogitauit, ut tradit **Cleomedes** de circulis cœlestibus **Græcus** author. Hic enim bellum **Græciæ** inferens, ita frequentes toto itinere stationes constituit, ut uoce alteri ab altero perlata horis xliiii. è **Græcia** in **Perfidem** noua perferrentur. Apud Romanos primus **Augustus**: teste **Tranquillo**. Qui ut sciretur uelociter quid in prouincia quaque gereretur, modicis intervallis per militares uias iuuenes primo qui sub manu uoceque nunciarent, deinde uehicularum disposuit. **Comodius** id uisum, ut qui perferunt literas, interrogari quoque si quid opus possint. **Nostri** uero seculis diu neglectam hanc consuetudinem in Italia. **Viccomitum** familia renouauit, dispositis ac paratis in itinere equis saepe commutandis: eoque res peruenit, ut uix credibile auditu diebus xlii. nuncius frequens ex **Britannia** Romam ueniat. **Cecinna** **Volaterranus** portentoso inuento **irundines**, quod ad eandem domum sint redire consuetæ, nuncias in bello ciuili mittebat. **Hircius** consul ad **Decium Brutum** **Mutinæ** ab **Antonio** obsessum, columbas tenebris fameque prius distentas. Illæ lucis cibi que auidæ mœnia alta petentes, loca cœcis assuetæ, ab eo cum literis collo adligatis deprehendebantur. Autor **Frontinus**. Traduntur & nunciatæ diuinitus uictorie eadem hora, ut de **Perseo** teste **Valerio**, & **Domitio** **Aenobarbo** à **Castore** & **Polluce**. Proditumque in historia **Florentinorum** de uictoria quam illi contra **Gibellinos** exules in **Aemylia** habuere, & item **Innocentio** vii. de ea quam tunc contra hostes habuit uictoria, teste **Poggio** qui aderat, similiter euenisse ex incertis nuncijs. **Vfus** etiā apud **Priscos** belli tēpore, aut ob aliquam suspicionem, per notas scribere, **Cæsar** ris primū inuēto **Tranquillo** teste, sic structo literarū ordine ut nullum uerbū effici possit. **Habeant** & simile quiddam **Lacedæmonij** in sua **Scytala**: quæ autem sit, aut quomodo, in prouerbij narrati. **Nostri** uero atate **Baptista** **Leo** **Florentinus**, facilem super hoc artem breuibus rotulis excogitauit, quæ **Friderico** duci **Vrbinati** dicauit, mihi que item ostendit. id genus uulgo nunc **Cyphram** appellant.

De

DE ORDINIBUS, ET MILITVM EXERCITATIONE.

ordinibus autem circa bellum **Cyrillus** hos ponit, **Armigeros**, **Peltatos**, **Psylli**, **Armigeri** seu **Triarii** los pedestris pugnae omnes: hac tamen differentia quod **Armigeri** grauiserant **Psylli** seu **leuis** armaturæ secundū ritum **Macedonicū** rotundo scuto & longa hasta utentes. **Psylli** seu **leuis** armaturæ **Triarii** apud Romanos dicebantur: postremique erant, ac spes ultima tanquam murus. Vnde prouerbiū in periculis, res ad **Triarios** redacta. **Psylli** leuis erant armaturæ, utebantur arcu & iaculis, & saxis iactis manu uel funda. **Peltati** uero inter utroque se habebant. Nā pelta utebantur, quæ scutū admodum parū est, & hastis longe leuioribus. ac minoribusque armigeri. **Hi** **Ferentarij** Romanis apud **Vegetiū** appellantur, qui etiā ait **pedites** olim ab urbe cōdita usque ad **Gratiani** principis tēpora: non solum scutatos, sed **cataphractos** & **galeatos** fuisse, postea ob inertiam militum hæc nimis grauis uisa, scuto tātum & ense aut hasta fuisse armatos. **Toridem** & **equestris** pugnae differentie. Aut **equitatus** aut **curtus**. **Equites** **Antiphippi** sunt, id est, qui alterū iuxta equū desultoriū habebant, in quæ cum **Antiphippi** usus esset trāsire possent. Aut **Cataphracti**, id est, armis undique cooperiti. Aut **Acataphracti**, id est, minime cooperiti. **Et** hi aut **eminus** pugnabant hasta; & **Doriphori**, id est, hastati uocabantur; aut ex arcu, & **Hippotoxotæ** appellati. Aut **Hippacontistæ** seu **Acrobolistæ**; id est, hastam **eminus** iacentes. **Cominus** autem pugnabant **Xystophori** & **Cataphracti**. **Elaphri** apud nos **Velites** dicti, equites erant leuiter armati, qui discursu faciles erant, **missilia**que seu **gigas** iaciebant. In exercitu officia, **Signifer**, **Vragus**, **Accensus**, **Princeps**, **Cōmentariensis**, **Cornicularius**, **Præco**, **Tubicen**. **Lixæ** quoque ac **Calones**, quorum alteri ab aqua ferēda dicebantur, quod **lixam** ueteres aquā, unde **Lixiuum** uocabant. **Alteri** à lignis conuehendis: ut autor **Festus**. **Miles** **Centurioni** suberat. **Cēturio** **Tribuno**. **Tribunus** **Legato**. **Legatus** aut **Consulis** parebat imperio. **Cōsul** postremo **Dictatori**. **Ordinarij** dicuntur qui ordinibus, præter **Trib.** aut **principales**. **Augustales** qui his ab Imperatore adiuncti fuerant. **Accensi** quali accedentes, qui ministerio ac seruitio publice adijciebantur legionibus: cum fas non esset milites qui ueste & pecunia publica alebantur cuiquam seruire. **Matricula** autē apud eundem sunt militum ordines. **Ordines** uero, **Ala**, **Manipulus**, **Acies**, **Cohors**, **Turma**, **Primū** pilum qui ex tribus uexillis constat. **Vexillum** autem clxxxlii. hominibus. **Horum** primum **Triarios** habebat, ueteranos & summæ uirtutis. **Secundum** **Rorarios** fiducia paulo minoris. **Tertium** **accensos**, qui minimi robotis in postremam plerumque partem reijciebantur. **Cohors** autem, alia **militaria**, quæ **M.D. v.** pedites, **Equites** uero **xxxlii.** habebat. **Alia** **quingentaria**, quæ **ex D.L. v.** peditibus, **equitibus** uero **Lxv.** constat. **Huius** generis **x.** cohortes iustam legionem implebant. **Erat** enim **legio** diuersa. **Romuli** tempore primum ex equitibus **ccc.** peditibus tribus milibus fuerat. **Deinde** aucta usque ad sex milia peditum. **Equitum** uero **dc.** author **Plutarchus**, qui numerus etiam quandoque diminutus: ut apud **Liuium** constat. **Singulis** quoque quatuor legionibus **Trib. Mil.** **xxvi.** præerant. **Centuria** **ex cxx.** peditibus. **Decuria** **ex denis** equitibus: quibus præerāt **Centuriones** & **Decani**. **Manipulus** leuis **ex xxx.** militibus: ideo **leuis** quod hasta miles non gesta non armis munitur. **Huius** generis **xv.** in prima acie fuerant: ubi **tyrones** & **flos** pubescentium iuuenum aderant. **Turma** ex equitibus, plerumque constabant ex tribus **Decurijs**. **Romulus** prius **tris** **centurias** scripsit **celerum** equitum, **Tatiensium**, **Ramnensium**, & **Lucerum**. **Ideo** **celeris** ut **expeditos** haberet. **Festus** autem appellatos à **Celere** **Remi** interfectore: quibus & **Tribunos** præfecit, fuereque numero **ccc.** eo quod ex singulis **curijs** quæ **xxx.** erant **xx.** adscuerit: author **Liuius**. **Romanorum** robur totum in legionibus ac peditibus fuerat; ut inquit **Vegetius**: nec ultra duas **Consul** secum extra ducebat. **Hi** **leui** & **iurati** erant, quibus auxilia adijciebantur ex socijs. **Milites** **Prætoriani**, **Cohors** **prætoriana** & **Prætori** adstebant: muneribus cæteris uocabant. **Hac** primum usus **Scipio** **Africanus** est. **Inter** principes uero uolentius est usus primum **Tyberius**, qui eam in uia **Appia** ad duo passuum milia retinebat loco munito; ubi nunc caput bouis appellatur.

DE SIGNIS, TROPÆIS AC TRIUMPHIS.

IGNVM militare, quod **Tesseram** dicebāt, **Ducis** erat signū, quo processui, aut receptui, aut ad castrorū metationem, seu discessum disponi milites iubebantur. **Tesserarij** uero qui illud in cōtubernijs nūciabāt. **Erat**que ut ait **Vegetius** triplex. **Vocale**, ut **Victoria**, **Triumphus** & hijs similia uerba: aut **semituocale**, ut **tuba** uel **cornu** buccinæ

huccine sonus: seu mutum, ut elevatio dextræ, hastæ inclinatio & similia. Ex his autem utriusque mutum censet Onoxandrus Græcus autor, qui ad Gerannium scribit de re militari, eo quod inimicos lateat, & suis magis innotescat, ob linguarum diversitatem verba non omnibus intelligentibus. Est & Tessera apud Plautum signum inter duos. Hic inquit mihi hospitalis tessera: & alibi, Tesseram amisi. Erant præter hæc & signa quæ ordines præbant, Aquilæ, Dracones, Vexilla, Pinnæ, Cristæ, quicquid ea ferebant Aquiliferi, Draconarii, signiferi: hi enim simul & Centuriones pellere leonis ad terrorem in capite gestabant. Sunt & signa Sphragitica, id est, signatoria, quæ tabulis tabellisque adponebantur: hæc in annulis expressa fuerant. Sulla Iugurthæ à Bocho traditi imagine utebatur, Cæsar Alexandri, Augustus Sphingis, alio quoque alij. Vno tantum annulo utebantur, solumque equestris ordinis, in digito leuæ manus quem annularium appellabant: quod inde teste Gellio uena cordis procederet. Præterea signa discessus, uasorum conclamatio, ad eam uocem se sumptis rebus preparabant. Signa uero quæ hodie passim omnibus propria uidemus, ab insequentibus Imperatoribus postea magnis uiris ob merita donari consueuerunt, paulatimque ambitio hæc ad operarios usque transfusa, & quod longe detestabilius, ad sacerdotes, quos potius crucis aut alicuius religiose imaginis pictura decebat. Quid enim alienius uitæ religiose aut doctrinæ prædicatione, quam dimidia animalia aut tessellas aut lineas seu pilas, siue his similes nugas, suorum ineptias maiorum imitando, nulla spe significatione præferre? Sed hæc alterius loci. Nunc ad militaria redeamus. Vegetius item ait moris Romanorum fuisse, donatiui dimidium apud signa deponere: quod hoc genus hominum plerumque prodigium esset, præterea ut fidelitatem tueretur eos apud quos eorum scirent esse substantiam.

De Tropæis TROPÆA Spoliæ hostium templo dicantur: quæ ut ait Plutarchus in Proble. pio Romanorum instituto uetustate obsoleta facere non permittebantur: ut uidelicet ea simul cum inimicis quandoque interirent. Nec laudat Græcorum more qui ænea ea constituerunt ad captorum similitudinem. Cæsar potius uniuersa Gallia, cum in Aruernorum templo enssem sibi ab hoste raptum suspensum uidisset, hortantibus etiam amicis, auferre noluit, quasi eius ibi restaret memoria sempiterna. Clipeorum etiam magna fuit ambitio, in quibus argumenta rerum uariarum antiquitus inscribentur, ut Homericus & Virgilianus clipeus: etiam ab Hesiodo descriptus. Romanorum primus Appius Claudius qui Cos. cum Seruilio fuit, an. urbis cclxxx. clipeum in æde Bellonæ dicauit. Post eum M. Aemilius Cos. cum Q. Lucratio in basilica Aemilia. Q. Martius, qui Scipionibus in Hispania successit, alium supra fores Capitoliij. TRIVMphantibus PHANTIBUS quoque hæc fuerunt leges, ut nullus ante triumphum urbem ingrederetur, sed in æde Bellonæ exceptus de rebus ab se gestis disserteret, triumphusque ei decerneretur si Cos. Prætoris aut Dictator exercitum integrum reportasset: una acie v. milia hostium fudisset. Post hæc in territorio triumphali ad ædem Apollinis, ubi obeliscus in C. Neronisque principum Circum conspicitur iuxta Petri Basilicam, portaque triumphali quæ iuxta pontem fuerat, nunc sublatum in regione S. Spiritus usque ad S. Celsum. Inde conuersa in dextram per uiam eam nunc celeberrimam, ac hinc campum ubi Pompeij ædificia fuerant, tendebat: rectaque ad S. Angelum ac theatrum Marcelli usque in uelabrum spectabat, ubi S. Georgius. Inde postrema conuersa clipeum ascendebat Capitolinum, rupemque Tarpeam ad templum Iouis Capitolini, ibique sacrificabat. Curru biijugo seu quadriijugo utebatur triumphans, quali sæpe in marmoribus uidemus. Equis currus filij seu nepotes insidebant: ipse seruum iuxta retinebat iocularia iactantem, qualem Cæsar Tranquillus fuisse dicit. Iosephus autem Tito alatum dicit iuxta fortunam seu uictoriam adfuisse, qualem in arcibus hodie conspicimus triumphalibus. Epulum postredie triumphans populo dabat: ubi & Coss. inuitabat: nec ueniebat, præterea uenationes & spectacula. Celebrerrimum omnium Pauli Aemilij de Perseo rege fuisse Plutarchus tradit triumphum diuersi pompa. Utimus Probi principis de Germanis & Boemis. Oratio uero longe inferior triumpho: procedebant enim myrtea corona qua ouantes donabantur, qui sine egede & sanguine rem facile gessissent. Insuper pedibus non curru ueniebat: nec militibus comitatus, sed tamen senatu obuiam procedente. Triumphantes autem milites cum ferculis, hostiumque spolijs præcedebant, currum captiuus sequentibus.

DE CASTRIS METANDIS.

Groma DE CASTRIS METANDIS. In castris autem metandis Hyginus libellum edidit nuper inuentum, quem Gromaticon appellauit. Est enim Groma (ut ipsemet in eodem declarat) ratio metandi castra, & loca in bello capiendi opportuna. In eo enim uerba sunt obscura: partim etiam

etiam uetustate corrupta, ut paruus admodum sensus elici ex plerisque possit. Loco eminenti iubet fieri castra ut regioni dominantur: neu paludibus interluant, præsertim porta decumana. Secundum locum habet quæ in plano constituntur. Tertium quæ in colle. Quartum quæ in monte. Quintum quæ in loco necessario: unde & necessaria Castra dicuntur. Præcipue obseruari debet uia quæ lateribus castrorum superat. Castra quocumque latere flumen seu fontem habere debebunt in qualicumque positione. Iniqua loca quæ à prioribus Nobiria appellantur, omnimodo uitari debent: ne mons castris imminet, per quem superuenire hostes, aut perspicere possint quid in castris agitur. Ne sylua calatura hostes adiaceat, neue fossæ seu ualles per quas obruti castris occumbere possint: ne uicini fluminis torrens subita tempestate castra inundatio ne obruat. Meminisse oportet in hostico ascensus ualli duplices & frequentes facere, & tormentis tribunalia extruere circum portas in coxis: in loco contrarium maxime instruendum erit uallum tormentis ab eo latere qua Nobiria, si uitari non poterit. Hæc igitur ex Hygino. Quæ autem manifestiora nobis apud alios auctores comperimus, hæc sunt. Castrorum forma uaria fuerat, quadrata, triangularis, rotunda, hemicycla, Portarum etiam uariis numerus: ubi amplissima castra quatuor tantum fuerant: minora & angustiora, duabus portis munita tantum sat erat. Prima Prætoria fuit, quæ orientem spectare & e conspectu hostium dirigi consuevit: unde in omnem tumultum acies educi & præsto & parata esset. Secunda decumana à tergo castrorum constituta, ex qua desertores aut facinorosi milites in quos militari disciplina animaduertendum erat, extra castra educerentur ad poenam. Tertia principalis cognominata, ex qua principem ordines tradere, & ad edictum conuenire ac suorum ducum imperium exequi oportebat. Quarta post prætoriam sita. Quinta dicebatur per quam comitatus in castra & uenalia deducebantur. Inde etiam merces exportari & importari ad usum consueuerunt.

DE MAGNIS EXPEDITIONIBUS AC MODIS BELLI VARIIS.

ARES Phrygius qui bellum scripsit Trojanum ait, apud Ilium ex Argiurum classis conuenisse hominum milia dcccclxxxvi. ex Troianis dclxxxvi. Carinas circiter mille: ut autor Herodotus in Catalogo. Hæc superauit Xerxis classis apud Græciam, quæ teste Herodoto nauium trium milium, ubi fuere hominum Myriades, xxxiiii. id est, ccl. mil. Terrestris autem fuere eodem autore cclxx. Myriades: equitum uero viii. Exercitus sub Mose fuit dcl. & tria milia, reliqua multitudo imbellis dcl. Tota summa, milies mille & ccl. Sub Iosue dcl. & tria milia tantum. Sesostris regis Aegyptiorum exercitus dcl. Milium peditum, equitum xxxiiii. Curribus armatis xxxviii. Gallorum nunciato tumultu Romani sine Transpadanis ad lxxx. milia equitum, & dcc. milia peditum armauerunt. L. Aemilio Paulo, & C. Atilio Regulo Coss. paucis annis antequam Annibal Alpes transiret. Qui & ipse non amplius quam xxxvii. milibus armatis in Italiam traiecit: ut author Polyb. Alex. Macedo. exiit in Asiam cum milibus armatorum non amplius xlvi. In Hierosolymitana expugnatione autore Iosepho ferro, annulorum modius inuentus. Cæsaris item in Gallia contra Heluetios ad ccc. mil. Marij contra Cimbro, Claudij secundi contra Gothos. Aetij ducis sub Valentiniano contra Atrilam apud Aquileiam, Caroli Marcelli contra Saracenos in Aquitania. In quibus omnibus præliis non minus quam ccc. milia consumpta. Modus insuper belli uariis externis fuit. Lacedæmonij teste Thucydide procedebat in aciem tibiaria modulatione. Cretenses uero Citharæ. Massagetæ tunica induti rubra pugnabant, ne sauciorum sanguis cæteros deterreat. Parthi fugiendo post terga sagittas iaculantur. Galli certantes, ut scribit Pausanias in x. pone duos præsto seruos cum equis habent: ut si forte equus domini ceciderit, alium præbeant: si dominus, equum seruent: si uterque, pro domino pugnae succedant.

DE MACHINIS BELLICIS

ARIETEM teste Vitruuio inuenere prius Carthaginenses cum castellum apud Gades captum demoliri conati sunt: tignum manibus sustentantes, murum uerberabant. Deinde alia alij addiderunt. Scorpio quoque & balista reperti. Hæc saxa, ille sagittas emittebat. Scorpio quoque longiora habet brachia, eo mollius ducitur, non minus quam à duobus hominibus leuabatur, qua Vitruuij descriptione satis constat nostram esse ballistam, uerum aliquanto maiorem. Vegetius autem ait antiquas ballistas non solum saxa, sed sagittas grauiores ac scorpione maiores emitte. Estque præterea arcuballista.

Carroballistas & carroballistas quæ paruis curculis ferebantur: ex his aliæ treçibus, aliæ fuculis polispas
Vinea stis, aliæ ergatis, quædam etiam tympanis torquætur: nostri bricolas uocant. Insuper alia plu
Turres ra in expugnationibus ponit opera. Vineas quæ ex tabulis leuiores machinamenta erant ad
Musculi expugnanda moenia, nostri balistas uulgo appellant. Turres uero instar turrium ex trabibus
Testudin. lignisq; ingentibus fiebant. Vrbes quoq; altitudine quantalibet æquabant, easq; mobiles ac
Plutei moenibus propinquantes cõstituebant. Musculi minores machinæ ad curriũ ministerium si
Onager militudine pisciculi qui Balenã præit ac regit. Testudines diuersæ, aliæ quæ arietem protege
Plumbata bant, aliæ ad euertendos muros, aliæ ad fossas replendas, hostes à propugnatoribus moeniũ
Scale superne defendebant. Plutei, ut ait Festus, crates erant corio crudo & intento operiti qui ho
Sambuca stibus opponebãtur, uocabãturq; Plutei militares. Sed & tabulæ quibus aliquid præsepit, Plutei
Exoetra Plutei dicuntur. Præter hæc ab eodẽ Vegetio ponitur Onager, per quẽ saxa grauiora emissa
Telemon non solum homines elidebant, sed hostium machinamenta diruebãt. Plumbatæ item pilulæ
Malleoli plumbeæ sunt, quas pedites scuta ferentes manu iaciebãt. De Scalis quoq; Sambuca, Exo
Elipolis tra, & Telenone apud eundem leges. Quæ omnia si quis animaduertit, in ueterũ monu
Poliorece. mentis Romæ cognoscer. Malleoli erant malleoli que arcu iaciebantur, materiam ad combu
rendum habentia. Lilius xxxvij. Aliqui uenerũt ferentes stupam, picem, & malleolos. Mar
cellinus lib. xxiiij. eos qui essent declarat. Elipolis & Polioretæ duæ bellicæ Machinæ ad mu
ros expugnandos Vitruuius exponitur, altera à Chabria Arcade, altera Polioretæ quæ De
metrij fuerat à Diogneto Rhodio, Architectis reperta. Vbi obiter notandum, male apud
eundem authorẽ scribi Lepidolim pro Elipoli. Tryphon Alexandrinus: cũ obsideret Apol
lonia ab hoste, iussit specus plures excuari, qui ultra ciuitatis muros aliquantulum procede
rent, suspendiq; crebra per loca ipsius uasa aerea, ut tumultus hinc & subterraneos hostium
ingressus presentitos uia angusta occurrentes oppidani superaret, quod euenit. Et hæc qui
dem de machinis, in quo genere multa quidem posteritas adiecit. Nam à Germanis plura de
his arte reperta simul & usu, ut nihil tam firmum, nullaq; tanta uis quæ non his hodie debili
tari aut uinci possit. Etenim Scorpio quã nunc balistam uocamus, citius torquetur ab uno
tractata, quã prius à duobus. Loco uero onagri simul & arietis, æreas machinas, quas ex so
lito bombardas uocant: ingentis ponderis saxa, igne impulsas euomentes habemus. Quæ
Bombardæ inuentio quidem machina primum à Germanis dono Venetis data, quum hi apud Clodiam fossam
inuentio Genueses obsideret. Innumerabilisq; alia, quæ nũc apud Gallos potissime cernimus. Sunt
tamen qui huiuscemodi apud præcos etiam fuisse uelint ex uersibus Vergilianis. Vidi & cru
deles dantem Salmonea poenas Dum flammis Iouis & sonitus imitatur Olympi. Quatuor
hic inuectus equis & lampada quassans Per Graium populos, medietq; per Elidis urbẽ Ibat
Nauigia ouans: diuumq; sibi posebat honorem Demens qui nimbos & non imitabile fulmen Aere
& quadrupedum cursu simularet equorum. Et quando ad bellum faciunt nauigia percurrant
Marcello memorata. Horia, faselus, lembus, lenunculus, lintres, celox, cymba, scapha, pisca
Vehicula toria omnia paruaq;. Velocia uero sunt, nauis rhodia, actuaria, liburnica, myoparum quod pi
ratarum. Tarda autem corbita, oneraria, pistris, circerus. Vehicula quoq; currus, effeda, peto
ritum, pilentum, carpentum, carruca, cistum, arcena.

DE NUMMIS ET MENSURIS.

Astis s s i s siue libra, siue pondus, in partes x i i. Vncia, sextans, quadrans siue terun
Libra cius, triens, quincunx, semis siue sex unx, septunx, bes siue des, dodrans siue no
Pondus nunx, deunx siue dextās: postremo asis. In his igitur tota hæreditas diducebatur.
Festus, Asses sextantarij in usu esse ceperunt ex eo tẽpore quo per bellum puni
cum i i. decreuere patres ut ex asibus qui tunc erant librarij, fierent sextantarij,
per quos cum solui cceptũ esset, & populus ære alieno liberaretur, & priuati quibus debitũ
publicum solui oportebat, non magno detrimento afficerentur. Pli. quoq; li. xxxiiij. cap. iij.
Teruncius idem testatur, additq; postea Annibale urgente Q. Fabius Max. dictator asses triunciales fe
Quadrans cit. Semiunciales in super lege Papiniana idem est autor esse percussos. Varro dicit quadran
tem prius dictũ triunciale, quod de tribus uncijs asis esset: quæ est pars totius ex quo eum
Obolus terunciũ quasi triuncium uocant Varro & Cicero sæpe. In ære autem erat Saturnus cũ ro
stro nauis quæ alea dicta est, qua ille olim aduectus hospitio exceptus est. Ouidius. At bona
posteritas puppim formauit in ære Hospitis aduentum testificata dei. Asses igitur pro qua
drante & teruncio Latini accipiunt, pro eo item quem Græci obolum uocant: ut Vitruuius
est author

est author. Martial. Si plebea Venus gemino mihi uincitur asse. Pollux. Obolos habet viij. **Chelci**
chalcos. Erat & apud antiquos semibolũ, diobolũ, tribolũ, tetrobolũ, quod duas habebat **Semibolus**
noctuas signatas: Diobolus uero unã tãtum, ex altera parte Iouis simulacrũ. Nam Athenis **Diobolus**
noctua erat publicũ insigne. Idem. Stater aureus Mna permutabatur. Erant stateres Darei, **Triobolus**
Philippii, Alexandri, aurei omnes. Ex quo cum aureos forte dixeris, intelligendũ stateres: **Noctua signa**
cum ubiq; stater sic aureus: quamuis Alexandrides semiaureos appellet. Theopompus Sta- **Athen.**
tericus dixit, id est, statere dignũ permutari. Erant tamen eodem teste authore, stateres etiã **Stateres**
argentei, quorũ x. Chrysum, quẽ nos aureum & aureolũ dicimus, ualebãt. Horũ L x x i i. **Aurei**
quondam ut in iuris ciuilibus libris apparet, libra expendebantur: nũc uero x c v. Ex quo cer **Darei**
nere licet, quantũ maior aureus antiquus. Symbolum paruum nomisma permutabatur dio, **Philippii**
bolo, Polus: ut idem refert, nomisma Corinthiacũ, quod Pegasus habebat in sculptũ. Idem. **Alexandri**
Core nomisma Atheniense, ut est apud Hyperidem: erat enim tetradrachmũ. Chelone aliud **Argentei**
à figura testudinis, unde proverbiũ, τὴν ἀργύρην καὶ τὴν χρυσὴν νικᾷν λέγουσιν. Collyriũ aliud **Chrysius qui**
tenue nomisma. Idẽ. Drachma Attica denarij argentei habet pondus, eadẽq; sex obolos ua **et aureus**
lebat. Erat & didrachma, tridrachma, tetradrachma, pentadrachma, penticontadrachma. **Symbolum**
Drachma Aeginensium maior Attica, x. obolis permutabatur, quam Athenienses crassam **Polus Corin-**
drachmam uocabant, ut non Aeginam uocarent odio Aeginetarum. Drachma, & num **thiacus**
mus, & denarius uocatur, ut ex Celso & Pli. deprenditur: propterea Cassiodorus, Sex, in **Core Atheni**
quit, milia denariorũ faciunt solidum. Centum drachmis, hoc est, denarijs cẽtum argenteis **ense**
æquari librã, quum alij, tum Plutar. in Pompeio tradit Minã uocans eam. Pli. lib. x x x i i i. **Chelone**
cap. i x. E libris, inquit, argenteis signari denarios L x x x i i i. iustũ erat. Cleopatra quoq; **Collyrium**
ait: Libra drachmas habet L x x x x v i. Dion drachmas pro asibus intelligit. Sesterti **Drachma**
us, inquit, nummus drachmas quaternas facit, hoc est ut Pli. & Festus, asses. Vitruuius drach **Attica**
mas in ære signatos uti asses, quos Græci obolos uocant, diuersos esse ait lib. i i i. Mna Atti **Drachma**
ca habet drachmas centũ secundum Pollucẽ. Drachma uero quelibet sex obolos. Italica qua **idem et num-**
draginta, uocatur & Hemina. Bos, ut ait Pollux, antiquũ apud Athenienses nomisma, quod **mus et dena-**
bouẽ signatum habeat, cõmutabatur duab. drachmis Atticis: hinc proverbiũ βὸς ὡδὶ γλώσσῃ **rius**
βέβηκε, id est, bos in lingua uenit, in eos qui argento corrupti sunt. Hoc Homerus nomisma **Mna Attica**
significare uidetur uoluisse, dum loquitur de permutatione bouũ loco pretij, ἐκαστοῦ βοῖου καὶ **Bos Athen.**
ἑνὸς βοῖου. hæc Pollux. Sestertium à semisse tertio uidetur appellari, quia uidelicet nõ duos **Sestertium**
asses tantum, sed semissẽ quoq; tertij cõtinebat assis. autores Vitru. & Festus. Fuit id tra
ctum à Græcis, qui, ut ait Pollux, τρίτον ἡμιδραχμοῦ, hoc est, tertium semidrachmum uoca
bant, pro duabus drachmis ac semisse. Postea tamen sestertium quaternos asses ualuit: sem
per tamen quarta pars erat denarij: nam quum denarius initio decussem ualebat, quarta pars
sanẽ dipondius & semis: quum uero sex asses ualere cœpit denarius, quarta pars erant qua
terni asses. Cæterum Columella pretium sestertij nummum facit, quãdo singula iugera in
culti soli uenire tradit milibus sestertijs. Apud Lampridium uero ita legitur. Helioabalus
nunquam minus centum sestertijs cœnauit, omnibus supputatis quæ impederet. Idem, Cœ
nas inquit, & Vitellij & Apicij uicit. Scribebatur autem sestertium apud antiquos hac no
ta, L L s. Sesequiplũ Græci Hemiolium: Vitruuius & pleriq; sesquialterũ pro sesquiplo utun
tur. Et sesquiterciũ quod tertiarum, & Epitriton Græci, & sesquiseptũ, quod ephedon apud
Vitruuiũ legitur. Quandoq; aut sine comparatione ad alterum dicitur: ut sesquilibra, sesqui
pes, sesquimensis. Talentũ Atticum, ut Varro & Pli. autores, x v i. sestertia ualebat, hoc **Talentum At**
est pondo x l. Aegyptium pondo L x x x. Cleopatra pondo c x x v. talentũ facit, hoc **ticum, Aegy-**
est, sestertiorum quinquaginta. Africanum uero pondo L x. Quapropter Græci talentũ **ptium, Aphri**
hac nota inscripserunt **τ**, quod ea litera eundem numerum significet. Libræ enim, id est, **canum**
pondo, apud alios & alios diuersitas, talenti quoq; differentiã facit. Pollux, Talentũ, inquit, **Nummus**
pro aureis nummis tribus cõmutabatur. Nummus aureus pro drachmis tribus Atticis. E **aureus**
rant ergo talentorũ multa nomina, Ptolemaicum, Syrum, Tyrium, Antiochenũ, Atticum.
Nam hoc æquale Tyrio fuerat, sed plus sesquitercio, quã Syrum, & Antiochenum. hæc
Africanus. Aelianus aut Babylonium talentum duo milia septingenta mnas Atticas ua
luisse tradit. Vitru. quoq; de talento uariat. Strabo & Euboicum celebrat: alij minimũ libris
quinquaginta, maius L x x i i. maximũ c x x. faciunt. Athenæus talentũ sex millium num
mũ permutari tradit. Nummũ autem drachmã esse, hoc est, denarium, ex Plinio, Celso, &
Oo 3 Cleopatra

Cleopatra supra dixi. Pollux autē sic ait, Talentū erat maius & minus teste Demost. qui πρὸ τῶν τάλαντων dixit. Ix quo ditalentū, & tritalentū, & decalentū, & hecatontalentū, & semitalentū dicimus. De semitalento Homerus, ἀλλὰ τοὶ ἡμιτάλαντον χρυσὸν ἐγὼ ἰσθῆσαι. Præterea Polytalentus pro diuite, & polytalenta res preciosa ponitur. Valuit aureum talentum tris aureos Atticos, argenteū vero L x. mnas Atticas. Aureitalenti Homerus mētionē facit, καὶ τὰ γὰρ ἢ μίσις Δία χρυσίον τάλαντα. Quod autē ipsius tempore nō multum ualuerit, ex eo demonstrat, quod in cursu certamine apud eum tertium præmiū est lebes, quartum duo auri talenta ex uersu prædicto. Mensuræ autē ex Paulo Aegineta hæc sunt. Mna Græca habet uncias xvi. Romana xx. libra habet uncias xii. Vncia drachmas viii. Drachma autē grammata tria. Gramma obolos duos. Obolos ceratia tria, & chalcos viii. Ceratiū chalcos duos, Cyamus Aegyptius grammata xii. Chuenix sextarios quatuor. Congius siue chus sextarios sex, unde sextarius dicitur. Culeus sextarios quindecim. Cotyle dimidium est sextarij, dicitur & alio uocabulo hemina, quasi ἡμισον, hoc est, dimidium, ut ait Festus. Cotyle habet Mytra magna iii. Oxibapha iii. Magnum uero mytrum oxybaph iii. Oxybaphum cyathos tres. Cyathus habet chemas longas, uel mytra parua duo. Acena habet orgyam unam cum dimidio, gradus quatuor, cubitos sex, & palestas uiginti quatuor. Gradus simplex habet pedes duos; duplex quinq;. Plethrum habet Acenas x. Orgyas xii. pedes c. palestas ccc. Sicla habet grammata iii. Medimnus habet amphoras duas. Amphora modios tris. Modius sextarios xv. Item talentum habet mnas Lx. Mna stateres octo. Libra scrupulas xxxiii. ccc. xx. obolos xlv. ccc. xlv. Vncia siliquas xc. ccc. lxx. Stater drachmas quatuor, scrupulas xii. obolos xxxiii. siliquas xlviii. Drachma scrupulas iii. obolos vi. siliquas xii. Scrupula obolos xii. siliquas xlviii. Obolus siliquas ii. Parasanga apud Festum quinquaginta continet stadia. Aristides in Incomio ut bis Romæ δὲ ἑκατὸν σταδία ἔχει λογίζομεθα. Stadium, ut Heroni placet, habet pedes in longitudinē dcc. Diastylus mccc. Miliare stadia v. Dolichus stadia xii. Plethrum pedes c. Idem Paulus ait, Pondus grauitate, mensurā uero uacuitate ualis metimur. Vas autē uel sicci quanti est uel humidum. Idem docet mensurarū characteres siue adnotationes hoc modo. Dragma que idē & olche est. Sed olche notatur hoc signo λ libra λ uncia ς Mna M Modius M Cyathus ιε Medimnus ιι Ceramium ϰ Ceratium ϰ Chalcus ϰ Choa ϰ Chuenix ϰ. Cotyle ιε. Tryblium ϰ. Sellarium ϰ. Oxybaphum ϰ. Hemina η. Gramma ϰ. Apud nostros Obolus * tali nota reperitur. Mensuras limites agrorū nūc attingam ex Iul. Frontino, & M. Iunio Nypso, quem figuris pulcherrime adnotatum mihi tradidit uir ornatus, omnisq; uetustatis studiosissimus Angelus Colotius. Limites urbis duos aruspicum olim disciplina (ut ait Varro) posuit: unum ab oriente in occasum, quē decumanum uocauerunt, q̄ is longior sit: nam decumana omnia principalia uocabant; alterū à septentrione in meridiem quē cardinem dixerunt, q̄ sub axe septentrionis mūdus sicut in cardine ueratur. Decumanus item dextrā habet orientem & sinistra occidentem, ex quo ager dextratus & sinistratus dicitur. Cardio autē habet ultra septentrionē & citra meridiē, ex quo ultratus & citratus dicitur ager. Ab his duob. omnes agrī partes nominantur, reliqui limites fiebant angustiores, & inter se paribus interuallis distabant. Quō autē scire cupis in qua parte agrī sis, respice scripturā lapidum terminaliū: si enim numeri ab oriēte incipient, & in occidentē erant, Decumani erunt; si crescit in partē septentrionis, erit in parte ultrata & dextrata; si in meridianū & cardines in parte occidentis, erit pars sinistra & ultrata. Ipsi autē lapides terminales diuersa fuerant figura: Orthogoni, Isopleuri, tetragoni, hexagoni, heptagoni, pyramides, rombi, semicirculi, culcellati, spatulae, triuertini, archiuitini, centustati, syginati, semitali. Is est ille qui in agris semitas custodit Pani, Herculi, & Cereri sacer. Nomina uero limitū hæc sunt, Decumani, cardines, actuarij, intercessiui, linearij, sextani, nonarij, qui solis cursum sequuntur: Presestuales, montani, qui angulo subiacēt: Vrenales, undecumani, solini, graeci, regulares, subbruncini, quintani, scutellati, temporales, qui luna cursum sequuntur, Diabonales, dipotensales, gallici, chronici, perpetui, passiuī, limites qui per antica & postica diuiduntur. Agrorum nomina: centuriatus, dextratus, sinistratus, citratus, terratus, ultragonus, normalis, Neronianus, Podinatus, Casarianus, Adsignatus, Nigrius in quinquagenos: Meridianus in xxv. Commutatus ex beneficio Augusti. Subcilius, Tessellatus, epiponicus, Solitrius, Syluanus, Mensuræ nomina in agris sunt Digitus, uncia, palmus; Sexra siue Du-

trans, pes, cubitus, passus, gradus, decempeda, actus, stadium, miliarium;
DE NOMINIBVS.
LATO in Cratylō nomina ab antiquis non frustra rebus imposita existimat, Orestes magnamq; in his animaduerti obseruationem, & Etyymum apparere, ac quasi Agamemnoni uaticinio nonnullis futurorum esse. Vbi græcæ historiæ plura recenset nomina; ut Orestes qui matrē interfecit atque insanijt; ab Oris, id est, montibus Pelops auspicium traxit, eius montanam atque agrestem significando naturam. Agamemnon, qui & apud Troiam, & apud omnis inuictæ fuit perseverantiæ, & in laboribus Astyanax tolerantia: dicitur ab agan, quod est ualde & epimone patientia. Atreus quasi Ateron, quod Agis Græci ueteres noxium & indomitum & contumeliosum dicebant. Pelops quasi prope uicium Agestis dens, quod in Myrtili cæde non prouiderit, quanta toti orbi immineret calamitas ex conuicio Hippodamiae: unde ortum bellum Trojanum ex nepotibus. Tantalum quoq; quod mīserus ferrinus fuit, quasi Talantaton dixerunt. Alij quod principes nascuntur aut futuri sunt, ut Agestis Astyanax, Agis, Agestis, Archeopolis. Alij quod fortes in bello, ut Polemarchos, Eupolemus, Polydamas, Leo, Leontopolis. Alij quod medicinæ professores, ut Acesimbrotus, Iatrodes, Iasius. Dij quoq; uocati sunt, quasi Thim, id est θῆμ, hoc est currere, quod ueteres more barbarorū primum signa celestia uenerati sunt, ut solem, lunam, cœlum, astra, quæ sunt in cursu perpetuo: ex his postea paulatim reliqui eandem retinuerunt appellationem. Dæmon, priscæ lingua Daimon, id est, sciens, quod omnia intelligat, quod secundum Hesiōdum boni uiri, post fatum Dæmones, id est, felices, & omnia intelligentes erunt. Heroes dii, uel ab Erin, id est, dicere, quod facundia & rhetorica cæteros antecellant: uel eros amor, quod ex amore alterius parētis immortalis nati sūt. Iouem zena, id est, ζῆνα, hoc est, iuuantem dixerunt; & dia, id est, causam per quam uiuitur, Saturnum quoq; cronon quasi coronam id est saturitatem: nostri autem hunc quasi saturum annis: illum uero quasi iuuantē patrem uocant. Rheca quasi ῥῆμα, id est, fluere, quod secundum Heraclitum omnia fluūt, sicut in perpetuo motu, necesse est eadē aqua rursus abluī. Quod sane sensisse uidetur Homerus; & Hæsiodus dicit Oceanum & Tethydem parentes esse deorum: primumq; Oceanum cōiugium cum Tethyde germana intuisse. Tethydem dicitam quasi θαθημον καὶ ὀδύμων, quod per se duo hæc uidelicet scaturiens & transiliens, fontis imaginem præ se ferat. Neptunus Pofidon quasi ποσειδῶνα, id est, pedibus uinculum habeat, quia euntem ipsum maris natura detinuit, nec progredi ulterius sinit. Pluto ex diuitijs dicitur, quod ex terræ uisceribus eruan- tur. Persephone quasi Phersephone, quod sapientiam præ se ferat, ob quam diligitur à Plutone. Ceres δημητήρ, quasi δηδῆ καὶ μήτηρ ob frumenti largitionem. Apud nos Festus ait quasi Geres à gerendo frumento. Iuno item à iuuando græcæ ἰρη appellata, ἰραλῆ, id est, amabilis ob amorem quo Iupiter in eam adfecit; uel quasi ἰρη contrarijs inter se literis dicitur. Venus à spuma maris dicitur ἀφροδίτη secundum Hesiodum, latine à ueniendo secundū Ciceronem, quod omnibus ob uoluptatem ueniat. Pallas ἀρὰ τοῦ πάλαι, id est, uibrare & commouere, quod in bello saltationem significat, uel aliquid manu iacere, uel efferre quod ad bellum pertineat. Minerva Athena dicitur à Græcis, prius Theano ab Homero quasi θεά Luna νόησις, id est, diuina intelligentia, uel diuina meditans, quod sapientia & anima dei sit. Vulca Astrum num quem Ephestum dicunt, quasi φάεως ἰσορα, id est, luminis præsidem. Mars quasi mas: Iris Græce ares quasi ἄρη, id est, masculus & uirilis. Mercurius Hermes ἀπό τῆ ἑρμῆ δῶ, quod interpretari dicimus. Sol quod solus sit pulcherrimus inter astra, ac maximus. Græce Elios Dionysius ἀπό τοῦ εἰλαῖ, id est, uoluerē quod circumuoluatur terram. Luna Selena dicitur, quasi noctis iubar. Astrum quasi Astrape, id est, coruscatio. Iris quod nuncia deorum sit, ἀπό τοῦ ἰραῖ, id est, Apollo quæ est, dicere. Pana Mercurij filium, & gemina figura merito faciunt, quod uerbum Pan, id est, tuor refert omne significat: uerum uidelicet & falsum. Et uera quidem superna & diuina sunt, falsa in feriora & humana. Ex quo Panos superiora hominis sunt ac pulchra, inferiora autem ferina & hircina. Dionysius quasi per iocum dicitur διονισός, id est, δῖος οἰνός, hoc est, dans uinum. Diana quasi diem ob lucem præ se ferens, apud Græcos artemis quasi ἀρτεμις, hoc est, latore, & Musicum: quatuor hæc refert. Medicum primo, ἀρλόων & ἀρλόων, id est, Abluens à malis soluensq;. Quod uates ἀπλόος, id est, Aplus dicitur. Quod simplex idem & uerus dicitur secundum Thestalos. Quod iaculator ἀπλόων, id est, longe iaculās: quod

Quod missi Musicus quasi ἀπολαύ, id est, simul uertens dicitur, quod ex conuersione mutua colorū & orbium celestium musica constet secundum mathematicos. Nam A quandoq; apud Græcos pro simul accipitur, ut ἀφίλοις uxor quæ simul cubat, & ἀφίλοις, qui & ἰμοκίλλου, id est fecutor, & simul iens. Atq; hæc omnia quæ ad Græca pertinet nomina ex Platone. Apud etiam Latinos palam est nihil esse frustra positū. Nam plurima ex sono uocis, ut ferè omnia animalia, puerorum etiam. Mammæ enim atq; tatas matrem ac patrem infantes uocant, & buas atq; papas bibere uidelicet ac edere, ut ait Cato de nur. pu. Nonnulla per antiphrasim, ut bellum lætum. Quorum multas Varro Cicerodq; & alij etymologias narrat, quas commemorare superuacaneum fuerit. Sed & illud admirabile, quod ne ipsa quidem rusticorum uocabula Italicorum temere sint, nec solum ab ipsis Latinis auctoritatem sibi uendicant, sed ple- raq; ex Græca grāmatica: quod maximo est argumento, ipsam Italiam olim ex magna parte à Græcis habitam fuisse. Nos ex multis pauca commemorare ad hoc propositum non ab re existimauimus. Bastazon portans seu baiulans dicitur. Romæ uero nūc uulgo Bastazus. Item Tios & Tia aurunculus & matertera dicitur Romæ, & plurimis Italiæ regionibus idem significatur. Mactra Romæ Mactera locus ubi cernitur farina, & panis conficitur. Phrattin obturare ac sepire. Romæ Phractia sepes appellant. Chiros, id est χείρ. Hetruscus sarius agmen cogens Chir chir exclamat. Vas autē illud quo solet eos quandoq; pascere Trogum appellat, Græci autē Trogin comedere dicunt. In Hetruria itē alijsq; locis, Chalare dicitur id est, hestere, Græci Chalao, deprimo, submitto. Quod uero loquuntur ubiq; Battere, non aliunde putauerim uenisse, quàm à uerbo Blattin, quod est nocere. Quod autem Hetrusci Schizam uocant partitū lignum, illi etiam eodem modo à uerbo Schizo, quod est findo & diduco. In eadem Hetruria Aporiam fastidium animi appellant, quo uocabulo Græci du- bitationem & animi suspensionem dicunt. In Italia Transpadana bugnonem appellant sup- purationem in inguine præsertim: illi bubona inguen uocant, & item Phymata, quæ multi Phignola, id est, tubercula aut tumores suppurantes. Hetrusci item tertas mammæ uocant, illi Tittas nutritices dicunt. Appellant & Gasterdam amphoram uentrosam: illi Gastera uen- trem. Et Carapham Ceraphium. Maltham in Transpadana dicunt terram glutinosam aqua madefactam. Item illi Malthen cæram liquentem, & omne ferè liquidum glutinum. Collam omnes appellant Itali, quod Latini glutinum, Græci uero collam. In Hetruria si quid uile no- tauerint, dicunt, pistachij non facere. Est enim pistachium apud Dioscoridem fructus paru- us similis nucleis pineis, ex Asia ueniens. Romæ Bubulcum Buterum dicunt, quod græca grammatica Boum custos significat. Bicarium item illi, quod omnes ferè Italici Bicherium, & Baucalium quod Bocale. Romani item Cupellum uas aqueum curuum. Homerus etiam Depas Cupellon, id est, pateram curuam uocat. Damas Hispani, itemq; Italici matronas ho- noris gratia uocant. Græci simul & Homerus Damar uxorē dicunt. Nundina Romanorum dea à nono die nascentium nuncupata, qui Lustrarius est. Est enim dies lustrarius, quo in- fantes lustrabantur, ac his nomina imponebantur, maribus quidem nono, foeminiis octauo: causa forsitan, quod in maris conceptione plus esset temporis, iureq; septimum diem præte- rijsse expectabant, quod is maxime periculosus esset, nec ante eum terminum umbilicus re- solueretur, ante quem homo propior est plantæ quàm animali. Author Plutarchus in Pro- blem. Festus quoq; idem de lustrario die testatur. In nominibus quoque magnos uiros errare Fama

Christus

bent, non solum ex auctoritate nostrorum, quæ in unaquaque lingua uim maximam ha- rumque nomen, quanto magis ab ipsis insectatoribus depressum, tanto magis nobis illu- stre consentaneumq; redditum. Cuius rei testimonia plura adducuntur, Tertulliano teste in Apo-

in apologetico, Tyberius quum è Syria à Pontio Pilato Christi diuinitatem accepisset, de- tulit ad senatum cum prerogatiua suffragij sui. Senatus, quia non ipse probauerat respuit. Cæsar in sententia mansit comminatus periculum accusatoribus Christianorum. Ad Traia- num Plinius Secundus scribit Bithyniæ procurator, cuius adhuc extat epistola, eiusq; me- minit etiam Tertullianus. Imperatorem consulit quid de Christianis quotidie oblati agen- dum, quum in his nil mali reperitur, nisi Christo antelucanos hymnos canere: an qui esse desierint uenia donandi; cui ille respondit, Inquirendos quidem non esse, uerum oblatos pu- niri oportere. Hadrianus de eo adorando referendoq; in deos cogitauit. Alexander in suo la- rario depictum habuit. Eunapius Græcus author, nec tamen Christianus, in libro sophista- rum scribit, Cōstantinum sub quo ipse fuit, deorum delubra in Christianorum templa com- mutasse. Eius deniq; & Tacitus uterq; in Neronis uita, & Iosephus lib. antiquitatum x x. mentionem faciunt, quorum testimonijs innumerabilis ardorem multitudinis conspiciere possumus, ut iam nobis turpe sit his maiora desiderare prodigia.

DE FORTVNA QUOMODO A GRÆCIS EXPRIMATUR
 EBS philosophus in libello qui adhuc extat, Fortunam foeminaem caecam pin- git, surculum similem, supra rotundum ac uolubile saxum constitutam, eius uideli- cet instabilitatem significando: circaq; comites puellas habere, uoluptatem, adu- lationem, inconsiderationē. Bupalus, ut ait Pausanias libro quarto, primus apud Smyrnæos statuam Fortunæ fecit cum polo supra caput, & altera manu Cornu copiae: ex quo Pindarus φέρει πολυγυνην eam uocauit. Apelles interrogatus, cur fortunam seden- tem pinxisset, Nondum inquit, stetit. Teles Bion fortunam comparare solebat poetriæ cui- dam ac scænæ, ubi histriones diuersas induti personas, qui primos, qui secundos actus agit, quicq; serui & domini personā agunt: haud aliter ditium pauperumq; ordo quisq; suos actus ac personas tueri exequi debet. Socrates Theatro similem dicebat uitam, ubi indigni saepe meliora capiunt loca: & qui in rebus secundis nimis alta sapiunt, similes esse his qui in stadio currunt uia lubrica. Euripides, ὅς ἔστιν ἀνθρώπων ἀπαντ' ἀνδραμονεῖ. Quod Horatius eleganter conuertit. Nemo ex omni parte beatus. Idem nihil est in hominibus æquale, nihil firmum, nec adeo quis felix ut non possit esse infelix. Hesiodus, ἀλλοτε μνηστριὴν πέλει ἡμῶν, ἀλλοτε μὴ τῆρ. Lux quandoq; parens, alia est quandoq; nouerca. Theocritus, τὸν δὲ ἄλλοκα μὲν πέλει ἀν- θρώπων, ἀλλοκα δ' ἔστιν. Iuppiter interdum pluit, interdū serenus. Sophocles, ὅρῳ γὰρ ἡμῶν ὄσσην ὄντας ἀλλο, πάλιν εἰς ἀόλα ἀσπίτην ἔωμεν, ἢ κέρων σκιῶν. ὡς ἡμῶν κλίνητε ἢ ἀνέγρηται λυ ἀπαντα τ' ἀνθρώπων, ὅς δ' ἐσὶ σάφρονας θεοὶ φιλῶσι ἢ συγῶσι ὅσιν κακῶς. Quinq; sunt senarij. Video nanq; nos nihil existentis aliud, Quàm idola siue umbrā quicunq; uiuimus. Dies enim inclinat rur- susq; refert Mortalium facta, sapientes igitur Amant dii tantum, odereq; non probos. Vir- gilius haud longe ab hac sententia. Multa dies, uariisq; labor mutabilis æui Retulit in me- lius, multos alterna reuifens Lusit, & in folio rursus fortuna locauit. Nam magnos legimus uiros paruis cunabulis emeruisse: multos etiam expositos quos Aelianus de uaria historia huiuscemodi commemorat, Cyrum à cane nutritum, Telephum à cerua, Peliam Neptuni & Tyrus filium ab equa. Paridem ab urfa. Aegistum Tyestis à capra. Romulū & Remum à lupa. Pindarus fortunam unam in parcis facit. Dionysius Tyrius: Nullus mortalium an- tequam moriatur felix. Augustinus noster similiter, Lauda post mortem cum peruenerit ad triumphum. Archilochus, Dijs saepe homines humi facientes ex malis erigunt. Saepē eti- am resupinat. Diphilus. ἀποσοδὴν ὄσσην ἀνθρώποις πάθει, εφημερίας γὰρ τυχεῖς κερτυμεθα. Nullum hominibus inexpectatum malum. Fortunas enim in dies possidemus. Isocrates ad Demonicum. Nihil rerum humanarum magnum puta: sic neque secundis lætaberis, necq; aduersis dolebis.

DE FORTVNATIS IMPROBIS AC STVLTIS.
 SCHYLVS. ἢ βαρὺ φόρμα ἀνθρώπων ἀτυχηῶν ἀφρον δὲ, μωλεῖα μολις ἀδεληφί φη πονηρίας ἐφου. Quàm graue onus homo felix insipientis. Nam stultitia germa- na est iniquitatis. Theognis. πολλοὶς ἀρχήσισι θεὸς δίδωσι ἀνθρώποις ὄλεον ἐδιδόμεν, ὅς ἔσθ' ἀνθρώπων βέλτερον ὄσσην ἐφου οὐδὲ φίλοις. ἀρεφί δὲ μέγιστος κλέος ὄσσην ὄλεϊν. Di- uitias deus ignauis dedit ipse frequenter, Quis melius nec eis, nec charis esset amicis: Nobilis at uirtus æterna in secula durat. Euripides. φθὺ φθὺ, ὅταν δάμωκα κερτυσι δολῶν καλῶς, ὅς ἐστιν ἄετι πρῶτον τὸ ἐν. Heu heu cū fortuna malis bene tribuerit: qui enim semper agunt

Tyberius
 Alexander
 Constantinus

Fortuna

agunt feliciter, inique agunt. Idem. Cum improbi feliciter nimis agunt, quando non putant poenas dabant. Idem. Omnium optimum non cogere deos, & amare presentem ac propriam fortunam: amor enim difficilium, stultos induxit presentis fortunæ ac sui obliuisci. Demosthenes pro Ctesiphonte. οὐ γὰρ εὖν, ἢ ἀδύνατοι, ἀδύνατοι καὶ ὑποκρίνται καὶ ὑποδύμενοι δὴ μὴν βέλαιαν κτήσασθαι, ἀλλὰ τὰ βέλαια εἰς μὴν ἔπαυσι βραχὺ χρόνον αὐτῶν. Ἐπὶ χρόνον δὲ φασὶν εἶναι, καὶ πάλιν αὐτὰ κατὰ φύσιν, ὡς ἂν γὰρ οἰκίας, οἰμαί, καὶ πλοῖα, καὶ τῶν ἄλλων τοῦτο τῶν, τὰ κατὰ φύσιν ἔχοντα τὰ εἶναι, ὅτι καὶ τῶν πρῶτων τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ὑποδοχὰς, καὶ δικαίας εἶναι πρὸς αὐτὰ. Non est, non inquam est, ὁ uiri Atheniensis, iniustum & perituum & mendacem uisum habere firmam ac perpetuam: uerum ei felicitas breuis cōtinget, temporeq; defluet. Existimo enim, sicuti domus aut nauigiū, uel his similitum in ferna firmissima esse oportet: sic actionum principia ac subiecta, uera ac iusta esse oportere. Idem. τὸ δὲ πρῶτον τῶν ἀφαιρέσεων κακῶς φρονεῖν ἀποδείξει γίνεσθαι, ἀεὶ γὰρ δὲ πρῶτον ἀδύνατον συγκρούσθαι καὶ σπασθῆναι τὰς ἐμαρτίας ἀνθρώπων, εἰ γὰρ τὸ πρῶτον ἀδύνατον ἀνακαλύπτου πάντα ταῦτα. Feliciter euenire præter merita, stultis quidem est occasio male sentiendi. Bona enim fortuna peccata mortalium apta est abscondere atq; adumbrare. Quod si forte corruerit, omnia quidem illa facile apparebunt. Contra uero, & si sapit, stultus censetur infortunatus. Cicero pro C. Rabirio Posthumo. Consilia euentis ponderamus, ut si bene quid celsit, multum illum præuidisse: cui autem secus, nihil sensisse dicamus.

NON ESSE OBIICIENDAM FORTVNAM.

Fortuna non obijcienda

EMOSTHENES item pro Ctesiphonte. οὐ γὰρ εὖν, ἢ ἀδύνατοι, ἀδύνατοι καὶ ὑποκρίνται καὶ ὑποδύμενοι δὴ μὴν βέλαιαν κτήσασθαι, ἀλλὰ τὰ βέλαια εἰς μὴν ἔπαυσι βραχὺ χρόνον αὐτῶν. Ἐπὶ χρόνον δὲ φασὶν εἶναι, καὶ πάλιν αὐτὰ κατὰ φύσιν, ὡς ἂν γὰρ οἰκίας, οἰμαί, καὶ πλοῖα, καὶ τῶν ἄλλων τοῦτο τῶν, τὰ κατὰ φύσιν ἔχοντα τὰ εἶναι, ὅτι καὶ τῶν πρῶτων τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ὑποδοχὰς, καὶ δικαίας εἶναι πρὸς αὐτὰ. Non est, non inquam est, ὁ uiri Atheniensis, iniustum & perituum & mendacem uisum habere firmam ac perpetuam: uerum ei felicitas breuis cōtinget, temporeq; defluet. Existimo enim, sicuti domus aut nauigiū, uel his similitum in ferna firmissima esse oportet: sic actionum principia ac subiecta, uera ac iusta esse oportere. Idem. τὸ δὲ πρῶτον τῶν ἀφαιρέσεων κακῶς φρονεῖν ἀποδείξει γίνεσθαι, ἀεὶ γὰρ δὲ πρῶτον ἀδύνατον συγκρούσθαι καὶ σπασθῆναι τὰς ἐμαρτίας ἀνθρώπων, εἰ γὰρ τὸ πρῶτον ἀδύνατον ἀνακαλύπτου πάντα ταῦτα. Feliciter euenire præter merita, stultis quidem est occasio male sentiendi. Bona enim fortuna peccata mortalium apta est abscondere atq; adumbrare. Quod si forte corruerit, omnia quidem illa facile apparebunt. Contra uero, & si sapit, stultus censetur infortunatus. Cicero pro C. Rabirio Posthumo. Consilia euentis ponderamus, ut si bene quid celsit, multum illum præuidisse: cui autem secus, nihil sensisse dicamus.

det domum quæ tantum usq; ad uesperam daret: quoniam modo de hac adfirmare, uel quomodo probro dare alteri addecet: Isocrates ad Demonicum. Nulli calamitatē obijcies, communis enim est fortuna. Hesiodus. Μηδὲ ποτὶ δλομῶν πρῶτον θυμοφθόρον ἀνδρῶν τὴν ἀδύνατον. Pauperiem misero caueas ne obieceris unquam. Cicero quoq; de Oratore præcipit ne cauillus aut scomma in miserum iaceretur.

QVOD CHRISTIANI FORTVNAM NON ADMITTUNT.

Christiani non admittunt fortunam

VGVSTINVM in libro Retractionum poenitet laudes cuiusdam uiri nobilis ex fortunæ parte sumpsisse, ut fortunæ tribuendo, quæ dei prouidentie sunt. Nec Iob consolantes amici fortunam incusant. Neque David in tot arumnis queritur ab ea pressus, nisi diuino iudicio. Ex quo palam est Christianos fortunam non admittere. Sed & ueterum sapientes ei minimum tribuerunt. Sallustius ad Cæsarem scribens inquit. Ut ait Accius in carminibus: Faber quisque fortunæ suæ est. Ut in proœmio Iugurthini, Ignauos atque socordes dicit, cum uirtuti ac diligentie desint, falso fortunam incusare, ad eamque foelicitatem suam referre. Sit Iuuenalis: Nullum numen abest si sit prudentia, sed nos Te facimus fortuna deam, celoq; locamus.

QVOD A ROMANIS FORTVNA PRÆCIPVE COLEBATVR.

ONEBATVR eius signum in cubiculo Imperatorum. Die uero supremo in successoris conclaue transferebatur, ut author Spartianus. Romæ quoque plurima eius templa diuersis appellata cognominibus fuisse accepimus. Seruius Tullus primus ad eam edificauit: adepto deinde regno, Fortis fortunæ, Primogeniæ & Masculeæ templa constituit. Deinde cum de Veientibus Caruilius Cos. triumphasset, ex manubijs Fortis fortunæ ad eam quam Seruius Tullus uouerat faciendam locauit. Author Liuius. Muliebris fortunæ sanum uia Latina quarto ab urbe militario, quo loco Coriolanus matris precibus persuasus ab urbis obsidione discessit. Viscutæ etiã Fortunæ templum, quod illecebris ac quasi uisco mortales capiat ac deuinciat. Fortuna equestris quæ iuxta Theatrum est. Fortuna Virilis iuxta lacum Nemonensem, ubi uirgines templi sacerdoti sese nudas ostendebant, ut si quid uirij esset in corpore, uiros futuros possent perpetuo celare. Multis item antea tempestatibus conuertentis, & bene

& bene sperantis, & uirginis Fortunæ templa constituta. Et intra portam Carmentalem rursus fortuna, & in exquilis Male Fortunæ uno ferè tempore posita delubra.

DE PRONOEA. LOCVS EX XENOPHONTIS III. COMMENT.

OCRATES. Nosti Euthydeme quàm bene deus rebus consulat humanis: Primum lucem creauit ad quam aspiciendam oculos nobis dedit, deinde noctem requiem laborum. Solem uero luci præsentem, ac omnia iustrantem, qui horas temporaq; distingueret: nocti uero astra præfecit, per quæ temporis etiã uarietatem motumq; diiudicarem: deinde lunam, non solum noctem, sed etiã menses nobis parefacientem. Præterea quod alimentis cibisq; egeremus, ea nobis ex terræ foetibus procreauit, non solum ad necessitatem, sed & ad uoluptatem. Deinde aquam quæ rebus plurimis utilis foret, plantis, telluri, terræque nascentibus omnibus nobis denique ad potum ac nos omnibus nutrientibus: eaque de causa palam ac uulgo ita magna copia cunctis patet. Ignem insuper qui tenebras, simul & frigus pelleret, necessariusque ad multas artes operaq; hominum foret: nam citra ignem minime egregium aliquid conficitur. Solis quoq; cursus quàm apte disposuit, ut ex eius accessu & recessu omnia in terra producerentur: tropicosq; instituit, ne per nimium propinquantes ureremur, neue per longius recedentes frigore corrumperemur. E V T H Y D E M V S. Ita est profecto ut ais. Sed scire uelim hoc deorum opus cuiusnam gratia, an hominum sit. Nam & cetera animalia uideo in horum quoque utilitatis partem uenire. S O C R A T E S. Nullum profecto dubium, quin hominum gratia sint omnia. Nam quæso, quæ animalia tot bonis fruuntur, quemadmodum homines? Etenim ipsa quoque ob nos facta non minus quàm terra nascentia sunt. Plures namque populi terræ fructibus minime uescentes, tantum animalium lacte, carneq; ferarum ac uenationibus aluntur: tum plurima ex eis mansuefacta ad bellum, reliquosque mortalium usus magnopere suppeditantia sunt: quo magis mirum uidetur, quod cum uiribus ac robore superent homines, ab eis ad omnem usum subigantur. Quid de sensibus dicam, qui nobis additi, ut rerum differentias, uariarumq; rerum uoluptates exciperemus: Post hos & rationem ac mentem, qua sensibus obiecta potissimum uideremus, bonaq; eligeremus ac mala euitaremus. Postremo oratio nobis data, qua inuicem disciplinis erudiremur: hac etiã leges conderemus, respublicas administraremus, tum bona omnia communicaremus. Hactenus Xenophon. P R O N O E A M quam nos prouidentiam dicimus, negat Cotta Epicureus apud Ciceronem. Cur ait tot secula dormierunt antequam foret mundus? An deus Aedilis factus uoluit exornare sideribus mundum? cur potuit hac uoluptate tanto tempore carere? Sed ut dicitur, factus est hominum causa. Quorum bonorum, an malorum? Balbus Stoicus ex Cleanthis sententia respondit. Deos esse, apud omnes in confesso esse: quales autem sint, hoc tantum differre: nulla enim gens tam fera, tam barbara, cuius mens deorum opinione non imbuatur. Eos namque prouidentiam habere, quatuor manifestis de causis dicit. Ob rerum futurarum uaticinium & præensionem. Deinde ob commodorum multitudinem, quæ ex cœli temperatione, terræq; fecunditate percipitur. Tertio quod homines fulminibus, tempestatibus, pestilentia, ceterisq; malis terrentur. Quarto ob rerum ordinem ac perseverantiam, siderumque pulchritudinem: quæ cum summa ratione disposita perdurent, stultum est ea ratione ac prouidentia non regi existimare, & id esse fortuitum quod ordine summo procedit. Itaq; ex Aristotelis ait sententia, si qui sub terra Cimmeriorum more habitassent, ac tempore quodam ad superiora uenissent, pulchritudinemq; cœli ac mundi ornatum, solis iubar fulgentis, cæterarumq; stellarum adspicerent, stuperent omnino, nec nisi deorum hoc ingenio maximaq; ordinis ratione gubernari existimarent. Deos deinde dicit esse rerum proprietates, ut quæq; uim ad aliquid habeat: Iouem autem unum omnium patrem. Hinc causas reddit nominum, & etymorum deorum quæ nos alibi attigimus. Diogenem deinceps affert dicentē, quod improborum res secundæ magnopere prouidentiam redargunt: plures enim boni quibus male euenit, & cōtra: ut Marius, Sulla, Dionysius tyrānus senex, Pisistratus, Phalaris, innumerabilesq; alij facinorosi perpetua sunt uel felicitate. Paulus uero Cannis cum exercitu trucidatus, Africanus in exilio mortuus, Caius a Mario interfectus. Duo Scipiones in Hispania pereuntes, atque alij probatissimi fuisse, quibus res male euenit. Sed quos ipsi uisimus Sigismundus Malatesta & Nicolaus Vitellius

Vitellius tot perpetratis cædibus, tot iuribus uiolatis, in omnibus bellis ac controuersis superiores, tandem in patria senes inter suorum amplexus facili morbo perierunt. Verum omnium exempla uicit Alexander Pont cuius supra memini, qui ita usq; ad extremum obsequentem habuit fortunã, ut in magnis semper periculis creuerit. Legatus quondam ex Hispania reuertens, quã innocens familia ferè omnis tempestate in mari perijisset, ipse cum paucis euasit, defunctorum hæreditatem consecutus. In Pontificatu minas Gallorum non solum subterfugit, sed eos presto, paratos, obtemperantesq; habuit. Aduersarios omnis superauit, in bellis etiã ferè omnibus uictor. Quin ædibus olim fulmine scelis quum conclauis pars sub qua erat corrueret, ruinaq; aliquandiu opertus, ac iam ab omnibus extinctus procubito putaretur, subito incolumis ac sub trabe seruatus apparuit, nonnullis qui circa aderant uiris infontibus exanimatis. Postremo quum omnes exitum expectarent malum, leui morbo annosus, inq; suo lectulo inter oscula filiorum decessit. Hic igitur Cicero cum hallucinetur, nec satis contra Epicurum instet, occasio datur contentiosis, ut planè providentiam esse negent. Verum adsertorem in medium fas adducere Augustinum. Is in libro de Ci. Cicero nem reprehendit, qui cum res duas tueri non posse sibi uideatur, uidelicet humanarum actionum liberam potestatem, ac futurorum certam in deo scientiam, quæ libertatem tollere uidebatur: ut primum concedat quod magis hominibus prodesse ad tuendas resq; conseruandamq; inter se societatem putaret, deos omnino rerum inscios ac ignaros facit; quod si ignari, neq; dii putandi. Ipse igitur utrunq; ponit, ac rationibus contendit diuinam præsentionem minime nostrarum actionum libertati officere. Quod autem de improborum felicitate, bonorumq; aduersitate supra memoratur, idem causas facile aperit. Quod bona quæ uidentur hominibus, uera bona non sunt: nec mala, quæ uidentur mala. Et in alio loco ait. Quod hæc omnia nobis reguntur incognita, deo autem notissima, atq; in incertum reseruantur, in fine quandoq; nobis in cælo manifestanda. Duplicemq; esse providentiam, unam quæ generatim rebus consulit humanis, alteram quæ priuatim bonis omnibus, qui pietatē iustitiamq; sectantur, quorum numerus cum orbis sine simul explebitur. Hos quoq; qui in uia perfectæ uirtutis constiterunt, laboribus quandoq; exercet, ut patientia feliciores eo sint postea futuri. Imperfectos autem & adhuc ex rerum cupiditate anhelantes incommodis, aut corporis, aut externorum, siue etiam repulsis & ignominijs multatos, purgatores in posterum reddidit. Deploratis uero plurima facile concedit, ut si forte in uita facinorosa aliquid bene gesserint, præmium nunc ferentes iustius perpetuo crucientur. Quoniam uero utrunq; genus in omnibus existit, hi tantum boni putandi ex autoritate Origenis in epistola Pauli ad Romanos quibus bona malis præponderant, mali uero quibus mala. Gregorius autem de his luculentus. Externa, inquit, cum de medio sint genere, malis sæpe deus concedit tanquam nõ uera bona: bonis uero quandoq; tanquam ea nõ mala esse demonstrando, quibus uti liceat bene.

DE DIVINATIONE.

QUONIAM præsentionem rerum ad Pronocem facere à Cicerone commemoratum esse dixi, pauca de uaticinijs subiiciam. Plato, Platoniciq; omnes oraculis uaticinijsq; auscultant. In Phædro quidem humanam sapientiam præ illa quæ ab oraculis furoribusq; diuinis habetur nihili pendet. In Timæo dicit eatenus de rebus diuinis adfirmandum, quatenus diuinis oraculis confirmantur. In apologia autem Socratis defensionem ab oraculis uaticinijsq; auspiciatur, dicitq; totam eius uitam ad Apollinis oraculum, & cuiusdam dæmonis uaticinium institutam. Nam Socratis dæmon notissimus, cuius ipse instinctu apud Platonem agitur. Igitur quæ apud eundem Mantia, apud nos mania rectius uocata, diuinationo nominatur, ut ait Cicero, qui eam dicit esse, aut ex natura ut somnia & uaticinia, aut ex arte ut aruspicium, auspicium, augurium, Astronomia, magica, coniectura sapientum. Plato diuinam primam dicitam esse ait. Secundam uero humanam. De somnijs idem scribit, quoties quis sapienter ac sobrie se habet, in somnium uenit, excitans partem rationis participem ueritatem attingit, minimè que errat. Homerus Ody. x i x. de Somnijs. *Δοίαι γὰρ τε πύλαι ἀμυλων ὄντων* *είσι δὲ ὀνείρων.* & quæ sequuntur. Sex enim uersus sic conuerti possunt. Sunt geminæ somni portæ, quarum una uocatur Cornea, apud Stygios pariter, sed & altera eburna. Hac penetrans somnus uerba imperfecta reportat. At quicumque uenit portæ de limine primæ, uera refert, dulci correptis membra sopore. Ea uero quæ ex uatibus siue prophetis est, si data diuinitus

diuinitus, semper est uera. Si minus, etiam quandoq; uera, ut placet Augustino qui Virgilium in ecloga Pollionis de Christo uaticinatum esse dicit, & Caiphã pont. de liberatione populi. A sinam quoq; Balaam locutam. Ipsum uero præter Balac Moabitis mandatum Hebreorum populo benedicientem Numero x x i. Mantia quondam plurima leguntur prisca superstitionis, apud Mopsium Cilicis, apud Telmessum Caria, apud Elidem Iamidarum & Gluridarum, apud Delphos Apollinis, apud Ammonē in Libya, apud quercus Dodonæas, Vates uero Tyresias, Mopsus, Idmon, Amphiarus, Calchas: quibus operpositi nostri facile indicant quantū inter mendaciū & ueritatē interlit, ut illis Pindari sententia uera contingat *ὅς ἄν μὲλλοντων τυφλῶνται φρέσιν.* Quam cæcæ sunt futurorum prædictiones. Diuinationo aut quæ ex arte uenit, & primum ex mathematica, falsa etiam deprehenditur, non solum ex euentu rerū & experientia ipsa, sed ex autoritate philosophorum, & astrologorum: primum Diogenis Stoici qui aliquid quidē prædictionis in ea concedit, ut qualis sit quisq; natura, & ad quam potissime rem generatim sit aptus: cætera negat sciri posse. Eudoxus astrologus negat adhibendā esse fidem Chaldæis. Archelaus itē & Casandrus eiusdē facultatis periti, qui ætate Panætij philosophi fuere, hoc genus prædictionis omnino reijciunt. Nostri doctores item. Verum Thomas Aquinas, sicuti & Diogenes quem supra nominaui, non nihil ei concedit. Corporis uidelicet dispositionem, motū sensuum ad res uarias, partim etiã horum ratione intellectus. Nam corruptis ex aliquo astro sensibus, intellectus etiam patitur. Voluntas aut nullo pacto attingitur, liberaq; semper & incolumis permanet. In hanc ille sententiam, quæ quidem fuit plurimorum philosophorum, tum ipsius quoq; Ciceronis, qui fatum quod Græci *ἀμαρτυρία*, id est, Imarmenen appellant, omnino tollit, Stilponis Megarensis & Socratis exempla adlegando, qui naturam prauam & uisiosam, in officiosam diligentia commutarunt. Nostra ætate Mathias Pannonia rex, & Fridericus Urbini dux, graues alioquin homines, mathematicæ additi fuere, eamq; profitentes undecunq; alebant. Nuper uero Ludouicum & Ascanium Mariam uicecomites, magnorum censoris ingeniorum, nihil propterea ex hac disciplina qua tanto pere delectabantur, feliciores fuisse uidimus. Quod aut ad magicam pertinet, à Zoroastre primum ceppisse Plinio placet, ultimam uero fuisse Cypriam: puto ob Barnabam Cyprium, & quod ibi ab initio frequentes fuerint Christiani, de religione nostra uelit dicere. Neronem quoq; testatur eius rei studiosissimum, nullam ueritatem inuenisse: ex quo magis miror ea quæ de Simone Mago qui fuit eius tempore, uulgo traduntur, nullo certo autore. Nam Eusebius nulla eius magicæ miracula scribit, sed tantum hæreticum, proq; deo cultum. Veritatem tamen ei subesse quantam deus permiserit, nefas Christiano uiro credere non fuerit, quin potius nefas non credere quæ de Pharaone portenta in sacris uoluminibus leguntur. Hinc quoq; & illa dependere uidentur, Hydromantia ex aqua, Geomantia ex foribus, Lecanomantia ex pelui, Strabo Lecanomantas & Hydromantas in Perside frequentes esse ait. Physiognomia ex natura membrorum. Chiromantia ex manibus, sicut ab Vxio rum genere de quibus in Geographia dixi. Astrognomia ex astris ut à Babylonijs & Chaldæis. Botanomantia ex herbis, ut à Thessalis fœminis, quæ Latinis sagæ dicunt. Gastro-mantia ex amphora uentrosa que à puero solet inspici, etiã apud ueteres. Hoc Cicero forte intelligit in libro de Diuinatione, quum dicit auspicia militū per acumina: nisi de lapide syderite intelligat, cuius est ea uirtus teste Orpheo de lapidibus, ut noctu uelatus ad lucernam expiatis mente introsipientibus moueri, responsoq; dare uideatur. Est & apud Aegientes in Achaia teste Pausania lib. septimo templum Cereris, ubi fons in quem peracto sacrificio introsipientes in morbo uident ualitudinis euentū. Præterea augurium ex aibus. Cuius inuentor Accius Nauis, & Aruspicina ex extis, cuius repertor Tages Etruscus, de quibus in Anthropologia narratur. Oscines aues quæ ore canunt, quod nõ lelix semper signum. Solistimū tripudium semper felix, quãdo uidelicet è cauea pulcem ita pascunt aues, ut ex ore pars cadens terrã pauat, id est, feriat, quasi terripauium. L. Papius quod nõ feliciter aduersus Samnites pugnauerat, à Pullario admonitus, ad repetendum augurium Romam reuertit. Fascinatio post hæc & incantatio inter porteta referuntur daemonica, quorū ultimam non solum inter repentina uulnerum remedia in castris, sed psalm: testimonio ualidam uenefici incantantis sapienter adspicimus. Alterã nõnulli

Euladæ

Hydromantia
Geomantia etc.
Chiromantia
Astrognomia
Gastro-mantiaAugurium
Aruspicina
Solistimum
tripudiumFascinatio
Incantatio

P p lactis

lactis rebus insidiari putauerunt, ut in matrimonijs uenerem tardare, & pulchritudini tum pueris praesentim officere. Quapropter infantiae corallium & his similia pro amuleto adli gantur. Despui quoque consuetudo est, quod ab antiquis obseruatum etiam animaduerti, ut in Theocrito Polyphemus pulchritudinem suam apud Galateam iactans ait. *ὡς μὴ βοο- καυτῶ δὲ τῆς εἰς ἐμὲ ἑστῆκε κόλαστος*. Despui & ipse sinum ter, ne quis forte noceret. Ouidius etiam. Despuat in molles & sibi quisque sinus. Nonnulli praeterea creduli uanis rerum quarundam auspicijs, ut sternutameto uerbis interueniente probari sermonis ueritatem putant: sicut in Ody. Penelope somnia recitante, Telemachum sternutasse bonum omen putatum. Et fulgetra popismis, id est, paruus sibilis adorari seu placari consueua Plinius refert. His similibus ualde mouebatur Augustus, Tranquillo teste, Caesar uero minime. Prodigia quoque formidata uates saepe interpretabantur. Duumuiro ad hoc creati procurabant, eorumque aueruncandorum, id est, auerendorum gratia supplicationes ad omnia puluinaria decernebantur, thus, uinumque publice praebantur. Physiognomia corpus ex Aristotele tum alijs considerat. Quadratum uitae longitudinem pollicetur, breue ac delicatum ingenium & bilem, quod cor propius sit capiti ac cerebro, ut ait poeta quidam. Ingenio pugnae corpore paruus erat. Nam laudatos plerumque uiros infra mediocre magnitudinem fuisse accepimus. Oculi exantes eminentesque ac etiam albicantes temeritate indicant, in recessu cauo malignitatem, minime conuidentes impudentiam, saepe leuitatem, nigri dolum & astutiam. Irons breuis ingenium, lata ignauiam, rotunda iracundiam. Auriculae magnae hebetudinem tarditatemque. Dentes rariore uitae breuitatem, densi multique longitudinem. Supercilia protensa mollitiem, incuruata seueritatem.

Physiognomia

De coniugio, quis in eo ueterum ritus.

O X N E iustitia, quae Oeconomia domesticos quoque attingit, ac primum de Coniugio, in quo diuersa gentium consuetudo conspicitur. Apud Romanos, ut ait Festus, nubentem deducebant patrimi & matrimi pueri tres, id est, qui patrem & matrem uiuentes haberent. Vnus qui facem praeterebat ex spina alba quia noctu nubebant. Duo qui nubentem tenebant. Plutar. in Problem. nouae nuptae noctu quinque faces quae ex tecta erant dicit accendi solitas. Ante uiri congressum ignis & aqua dantur attingenda, quod his elementis purgatio contineatur, significando castam ac puram futuram. Ouidius in Fastis alium adducit morem. Ne pigeat tritum uenico cum lacte papauer Sumere, & expressis mella liquata fauis. Quum primum cupido uenus est ducta marito, Hoc bibit, ex illo tempore nupta fuit. Pro quibus nunc mel Romae degustandum tribuunt. Tum supra caput hastam de corpore gladiatoris eductam adhibebant. Curius loco nunc sane enses adhibent. Alexan. in problem. Noctu tantum, non interdum noui coniuges congregiebant, ob uirginei pudoris reuerentiam. Sequebatur sponsam mundus muliebris. Graece anacalypteria, quoniam discoopertus ferretur. Dicuntur & parapherna, quae puerne dos appellat: nostri uero legulei corrupto uocabulo parapherna nunc dicunt. Sponsa introducta dicere iubet, Vbitu Caius & ego Cata, id est, ubi tu frugi fueris, ego ite: exemplo Caius Tarquinij uxoris, frugalissime feminae quae & Tanaquil dicebat, statuaque in templo meruit. Talassi quoque nomen saepius inuocatur, ut operum matres familias ac lanificij Graeco uocabulo admonerentur, aut quod in raptu Sabinarum Talasso uiro optimo sorte uirgo obtigerit, unde auspiciu nuptae sumpserit. Ipsum quoque limen transgredere non permittitur, sed transportatur ut coacta pudicitiam amittere uideatur. Vir ab uxore uiua dono aliquid accipere prohibetur, quod suspitione minime careat ne uiri donationem & ipsa expeteret. Ex quo Solon scripsit morientium legationes ratas esse oportere, nisi forte ab uxore lenocinij persuasus. Qui uxorem habebant, siue ex agro siue peregre redierunt, aduentus sui nuncios domum mittebant, uti seque domumque ornarent, si qua esset (ut moris est pudicorum quae sine uiro agunt) negligentia. C. Carbilus primus Rom. sterilitatis causa uxorem repudiavit. Hunc secutus Sulpitius Gallus, idcirco uxori nuncium remisit quod eam in caput uestem deducere animaduertisset. Idem quoque fecit P. Sempronius, quod eius uxor ludos lenebres spectasset. Caesar item uxorem Pompeiam, quam alioquin pudicam esse existimasset, quod in sacris Bonae deae quae illa celebrabat, Clodius feminae habitu fuerit inuentus, repudiavit, dicitans Caesarum domum etiam suspitione probri carere oportere. Haec Plutarch. diuersis in locis. Mos etiam fuerat tam Graecis quam Romanis uirginibus genitalia

C. Carbilus primus Rom. uxorem repudiavit

genitalia succingere usque in diem matrimonij. Homerus Ody. x. de Tyro uirgine a Neptuno compressa, *ἄδρα δὲ πύθηναι ἐνὶ λωπῆσιν ὕπνου ἔχουσα*. Et Martialis. Qui zonam soluit diu ligata. Durauit Romae usque ad Honorij tempora. Nam legimus S. Alexium Romanum clam ex urbe fugituro nouae sponsae balteum insigne pudicitiae usque ad reditum custodiendum tradidisse. Balteum hoc quod Graeci Ceston uocant Veneri attribuunt, quod sexum amore coniungit. De consuetudine uero exterorum, Strabo inquit mos Scythijs prius nautis prostitutas in littus ducere. Corsis item. Liburnis ut ait Stobeus in collectaneis communes esse uxores ac liberos usque ad annos v. deinde illi cui similiores essent reddere, eosque parentes putare. Aeliano Lydis uirginibus amatores ante coniugium habere, postea uero caste agere. Assyrijs nobiles pulchriores in forum ducere, uirisque in matrimonium uenire. Hodie quoque Arabibus & Saracenis mos emendi uxores a pro arabone tribuente. Quae quidem emptio apud Romanos item ueteres reperitur. Festus enim sic ait: Nubentes Romanae assies tris ad maritum solebant ferre, unum in manu quae statim ei dabant tanquam ementes uirum. Alterum in pede quem foco larium familiarium offerret, quod etiam hodie in Italia ferre tota seruatur. Tertium in Sacciperone, quem certo tempore solebant resignare. Ex quo Virgilius ait, Teque sibi generum Tethys emat omnibus undis. Maximam uero lasciuendi licentiam praebat in nuptijs Fescenina locutio ab oppido tracta: autores cum plurimi tum Catullus in epithalamio.

QVI NVPTIAS VITVPERANT.

N VERO praestet uxorem ducere, utrinque plures reperiuntur adfertores. Hippocrates duos dixit uxoris dulcissimos dies, nuptiarum uidelicet, & mortis. Alexandrides nuptiarum diem multorum malorum initium. Si pauper diuitem duxeris, dominam non uxorem acceperis: si pauperem, onus uitae ferre non poteris, cum pro uno duos sis nutriturus. Si turpem, dolebis: si pulchram, communem habebis. Philemon. *ἄθανατον κακὸν ἀναγκάου γυνή*. Immortale malum necessarium uxor. Menander. *ὦ τῆς κακοδαιμονίας ὅς ὄν πένυς γαμέ*. O ter infelicem qui pauper ducit uxorem. Idem. Habere te uxorem, esseque patrem, Parmeno, curas uitae multas adfert. Diphilus. *ῥωαῖκα ἀγαθῶ ἄνδρα καὶ οὐ βέλτου*. In uxorem incidere bonam non facile. Cheraemon. Uxorem praestat esse quam ducere. Theodectes. Coniugem simile senectuti: utrunque enim adsequi cupimus, adsecuti tandem dolemus atque angimur. Thales Milesius rogante matre ut uxorem duceret, Nondum tempus ait: aetatis quoque processu, non amplius tempus inquit. Epaminondas Thebanus interrogatus, quid ei melius esset, quod uxore & liberis careret, Non dubitare, inquit, pro patria mori. Lycurgus dicebat, quando uxor cum uiro in discordia esset, uitam reliquam minime uiuendum esse. Hipponax. Habet enim foemina quiddam natura indomitum: quod si quidem quotidie dirumpatur, sicuti arbores tandem concidere. Romanus quidam dicit quod bonam pulchramque duxisset, calceum extendens, & hoc inquit pulchrum, sed nescis ubi me angit. Socrates dicebat uiros ciuitatis legibus coerceri debere: foeminas uero uirorum cohabitantium disciplina. Simonides interrogatus quid esset uxor, uiri inquit naufragium, domus tempestas, quietis impedimentum, uitae captiuitas, poena quotidiana, pugna sumptuosa, bestia contubernalis, canis ornata, malum necessarium. Hesiodus. *ὅς δὲ γυναικὶ πεποιθεῖ, πεποιθεῖ ὄχι φιλήσωνι*. Quisquis confidit mulieri, frondibus haeret. Homerus idem ferre. *Ἄλλ' οὐ πώποτε κατὰ σὺ γυναικὶ πρὸ ἡρώων ἐνναί, μηδ' οἱ μύθου ἀπαυπία πικρὰν σκεμνὴν ὄν δ' εὐδελῆς*. Uxori quanquam, semper confidere noli, Ne uel facili referas uerbum quod noueris omne. Nam & Ulysses ponit nunquam se Penelope quanquam fidelissimam nisi postremo manifesta esse. In Theogonia item Hesiodus ex Pandora ab Epimetho ficta, dicit pessimum genus foeminarum fluxisse, felicemque uocat expertem coniugij. Idem in Ergis ait dictam Pandoram ex omnium deorum dono. Nam Mercurius ei ingenium & astutiam dedit, Pallas artes muliebres, Venus ornamenta, monilia. Cumque homines felices & absque malis ullis prius degissent, ex ea nata mundo concupiscentia & omnium labes malorum: quae mala Iupiter in dolio incluserat, quo ab illa detecto irruerunt in orbem praeter Spem, quae in summo ore remansit. Quae si quis animaduertit, multum in hac fabula Euae similitudinem inueniet, a qua initium coepisse peccati accepimus. Veniam ad nostros. Origenes in euangelium Cananae centum hoc genus epithetis confixit. Chrysostomus. Qui uxoris, inquit, tulerit improbitatem, mercedem a deo magnam expectet.

Uxor quid ex Simonide

Pandora

Hieronymus in tota ferè ad Eulochium epistola in comoda matrimonij enarrat. Deniq; ex Salomonis sententia decernit, p̄stia e in loco deserto habitare q̄ cum uxore litigiola. Et alibi ex bono autore. Qui nō luigat, inquit, ecclesiā est. Huic igitur p̄posito ueterem monumenti inscriptionem adiectam, quæ hodie in uia Tyburina cōspicitur. Heus uisator cōmodum. Hic uir & uxor non litigant. Qui sum non dico. At ipsa dicam. Hic Eebrius ebrius, ebriam me nuncupat. Hic uxor adhuc mortua litigas.

QVI NVPTIAS LAVDANT

ED CONTRA plurima sunt. Xenophontis Oeconomicus, quem conuertit, multa diuinitus de matrimonio dicit, & quamobrem sit institutū, quæ facile uideri est. Aristoteles item in Ethicis ait uirō politico ducendā esse uxorem, non solum liberorū, sed uicēus auxiliij gratia, primamq; hanc inter om̄is societatem. Fœminæ namq; aetatem statuit xviii. uirō xxxvi. Ante hos annos non solidam esse generationem. Quinetta in Politicis cogendum esse ad matrimonium dicit. Athenæus ex autoritate Hierochis philosophi ait, Genus hominum sociale esse, ipsius autē societatis elementū quasi quoddam & principium cōiugium: sine quo neq; ciuitates consistere, neq; domum perfectā esse posse, ut inquit Homerus de Proteilaio Iliados 11. τῶ δὲ αὐτοῦ θεοῦ φιλία κτλ. φιλία κτλ. φιλία κτλ. Coniuge namq; proba nihil extat dulcius utquam. Inuipides. οὐδ' ὄλβος, οὐδ' ἀρετὴ μὲν ἄλλοι ἄλλοι, ἀρετὴ δὲ ἄλλοι ἄλλοι. Nec diuitiæ nec quicquam aliud tantum uoluptatis habent, quantum uir & uxor boni. Heliodorus. οὐ μὲν γὰρ γυναικὸς ἀνὴρ λήϊστ' ἀμφὸν τῆς ἀγαθῆς, ἢ δ' αὐτὸς καὶ κῆρ οὐρίων ἀλλο. Nil melius uiro quàm cum uxorem fuerit natus bonam: nil contrā cum malam. Suadet præterea uirginem ducendam quam moribus possis insituere annorum xiiii. uirō xxx. Deinde haud longe abs te, quam melius noueris, ne alijs uicinis q̄ potius quàm tibi sit gaudio. Themistius Atheniensis filiam locaturus, uirū bonum ac iustum diuitiū præponebat, dicitans se quærere uirum pecuniā potius indigentē, quàm pecuniam uirō. Athenæus ait. Lacedæmonij tris de coniugio leges tulere. Prima damnabant eum qui uxore non duceret. Secunda qui sero. Tertia qui nō bene. M. Val. Max. & lu. Brutus Bubulcus Censores bona eorū qui ad senectutem calibres peruenerant, fisco tradebant. Metellus Numidicus apud Romanos de maritandis ordinibus legē tulit. Quem imitatus deinde Augustus eam renouauit, cum inueterata passim licentia per bella ciuilia quisque pro libidine uagaretur, ut autor Tranquillus.

De moribus mulierum, & de ducenda quid præstat.

Fœminarum mores

EINCEPS de moribus. Theano Pythagorea, ut tradit Athenæus, interrogata quam potissime uxorem cōmendaret, respondit illud Homericum. ἰσὺν ἐπιτοχὴν λέγουσιν, ἢ ἐμὸν λέχος ἀνδρώσασθαι. Id est, quæ telæ uacaret, & uiri lectum diligeret. Eadem silentium in muliere magnopere laudabat. Hac de causā Phidias apud Eleos Venerē concha cōdecoratā pinxit, quod in mulieribus sub recto curam & silentium significaret. Sophocles quoq; ait. ἡσυχία ἢ σιγή φέρει. Silentium mulieris ornamentum parit. Euripides. Fas mulieres sapiētēs officia uirorum obire. At uirgines in turba conspici nefas. In quo notandum, apud Græcos matronas mulieres uocari quod Latini usurpant. Cicero interrogatus cur senex uirginē duxisset: cras, inquit, mulier erit autor Macrobius. De mulierum item modestiā Democertes. κῶσμος ὀλιγομυθία γυναικί, καὶ λόγος ἢ κῶσμος λιτότης. ἀπὸ γυναικὸς ἀρχαῖος, ἔβριος ἀνδρῶν ἐχέσται. Mulieris ornamentum sermōnis & item ornatus parsimonia. Præterea uirū a muliere dominari, summū est probrum. Athenæus. Philonis philosophi uxor in cœtu matronarū interrogata, cur auream coronā sicuti ceteræ nō ferret: respondit, quod uxor satis habet ornāmētū uiri uirtutē. Euripides. Uxor quæ sapit serua est uiri, quæ non sapit eum spernit. Plutarch. Vir philosophator, id est, corporis amator lasciuā reddit uxore ac uoluptariam. Philocalos autem, id est, honesti uoluptas

amator continētē & ornata. Varro, Qui castigat uxore, eam meliorem reddit: qui uero tolerat, se probatiorē facit. Diodorus, Præstat uxore ducere bene educatā gratis, q̄ male cum pecunia. Theognes in hypothecis. κῶσμος μὲν δὲ νόμι δὲ κῶσμος κῶσμος ἢ ἰππῶς εὐθροῦς, καὶ ἄλλοι βέλτεροι ἢ ἀγαθῶν κτησῶν, γῆμας ἢ κακῶν κακῶν οὐ μελεσάμεν. Cyrne canes & equos generosa ē gente paramus. Cura boni nulquā cōiugis est generis. Paritas in hac re maxime laudat. Menander. Quoties aliquis pauper ob diuitias uxore ducit, nubit ipse, non illa; quem imitatus Martialis ait, Vxori nubere nolo mea. Plato tamen de rep. iubet potentio res cum humiliorib. iungi ad æqualitatē ciuium seruandā: quæ res Romæ inter patres ac plebem discordiæ quondā causā fuit. EXEMPLA quoq; laudatarum plurima ueteribus Exempla laudatarum fœminarum prodita, earū mulierū præsertim quæ pudicitia fideq; in uiros pollerēt. Euadne Capanei, Alceste Admeti, Laodamia Proteila, Penelope Ulyssis. Inter Romanas, Caia Tarquinij, Lucretia Collatinij, Porcia Bruti, Sulpitia Paterculij, Aemilia Tertia Scipionis, Iulia Pompeij. Extraneæ etiā Sabina Teutonica q̄ sub Mario. Vatinia decoratā, Theano Metapōtina, Themis, Manto, Callandra Priami, Sibyllæ. Fortitudinc Amazonū genus, Camilla Volscæ, Hypli cratea Mithridatis, Artemisia Mausoli, Lacedæmonia, quæ uirorū obeūt munera sese in gymnasio, in bello, in uenatione exercētēs, ut tradit Aelianus. Thomyris etiam regina, & uniuersæ Scytharum fœminæ. Semiramis Nini, Gatis Illyrica. Proximis uero seculis Margarita Henrici v. Britannia regis coniunx ac ciē uiri deficientē restituit. Et puella Gallica sub Carolo v. rege Gallorū regnum collapsum. Frugalitate Hispana; quæ teste Nicolao Damasceno iussū sunt quorūntis telas ab eis textas in mediū populis suis adferre, certorūq; iudicij sententiā quæ plus laborauerunt magis honorant. Habent præterea singulæ zonam uentri adligatā certa mensura, ne turpe aliquid admittant. Post has Lydæ, quæ a flumine redeites urnā aquæ in capite gestant, infantēq; sinistra, ac colū tenēt nentes obiter, dextraq; loro adligato trahunt equū: ut autor Aelianus. Gaditana à partu statim surgunt, ministeria domus obeūt. Liberalitate & hospitio insignes, Ebusa Paulina apud Venetiā, Bestia Appia apud Capuam. Thespiensib. Glyceriū, Romanis Flora ex testamento facta. Matronæq; oēs quæ aurum & ornātū cōtulerunt in ædem Apollinis dedicandam, quā Camillus ob captos Veios uouerat: & itē bello Pu. 11. ut autor Liu. Apud Hebræos uero Raab meretrix. Artibus insignes ac primū penicillo, Martia Varronis, Timarete Myronis, Aristarete Nearchi, Irene Cratini, pictorū filij simul & discipulæ. Literatura uero Corinna, Sappho, Aspasia Periclis, Leontium meretrix, Arete Chryssippi, Cleobulina Cleobuli, Zenobia Palmyrenorū regina, Aedesia Alexandrina, Erophila Erythrea, Pamphila, Cleopatra. Inter Romanas Hortensia, Cornelia: Lætorū, Mutiorū, Liciniorūq; fœminæ oēs, ut autor Quintilianus & Cicero. Præterea Pompeia Paulina Senecæ, Pollia Lucani. Inter nostras uero Catharina uirgo & martyr Alexandrina: pximo seculo Baptistia Malaresta. Sed & magnorū quādoq; causa malorū fuere. Siquidē post Helenam Iliensium fatum, Romæ Lucretia atq; Virginia bis statum immutauere. Octauia deinde repudiata ciuiliū initium belli fuit. Vicinioribus uero tēporibus Luchini uice comitis uxor, ob Vgolini Gonzagæ adulteriū, maximi Mantuanorū Mediolanensib; causa belli extitisse memorat. QVOD in summa, nostrorū Senatusconsultū uideamus. Apostolus indulget, nō imperat matrimonij bonis: ociosis uero, aut libidine, aut auaritia, ambitionē ue occupatis potius imperat: quū hoc præstet q̄ nihil aut nō sancte agere. Ipsemet fragilitatem cōsiderans ait: Volo adulescētiores nubere, iam multæ post Sathan abierunt. Et itē: mulier seruabit per filiorū generationē, si permanerit in fide cum castitate: qd' ut ait Hierony. Hieronymus minime præcepisset, nisi metus in cōtinentiæ causam addidisset. Nā bigamiā ipse in euangelium seminis potius uituperat: à fructu quoq; tricesimo ardet, quū in bonā tellurē nō cadat, sed inter uepres: quæ ppter illā uulpi inter eas latitātī cōparat: cui animali Herodē bigamū ac sceleratissimū ait dñm equiparasse. Ambrosius itē eam nec laudat nec uituperat, Ambrosius Filij etiā ex bigamia puenientib. haud esse feliciter sape cōspicimus. At primis nuptijs quanq; tricesima palma tribuit, plures in his legim⁹ & principes & priuatos persancte degisse, ac ingētibus uitæ meritis cū uirginibus ceterisimā adæquasse: aliquos longo tēpore, nōnullos semper thoro abstinuisse: quosdā prolis tantū causa cōgressos, quorū etiā nōnulli regno liberis in columi relicto, ita in delitijs citra delicias, pie, sobrie, casteq; agitarūt, ut aure obstructa per loca sirenarū transeuntes, ob terrenā substantiā nō amiserint æternam.

Paulus de matrimonio

Hieronymus

Ambrosius

ALAM est ignavos saepe filios claris ortos esse parētib; ut de Cicetone legimus, Scipione, Hierode Attico, Caulam Aristot. in probl. adterr. Mentem uiri praestantis magis a natura sensus carnisq; remotā ac quali suspensam, inopem ingenij conceptus genituram praestare. Contra uero claros ex ignauis, & improbis bonos saepe genitos uidemus, ut tot sanctos uiros ex crudelibus & nefarijs.

De genitura

Plerunq; tamen Graecū prouerbiū solet euenire: κακὸν καὶ κακῶν κακὸν ὄν, hoc est, mali cor ui malum ouum. Plato felicem dicit fieri geniturā ex utriq; bonis, malam uero ex utriq; malis. Bonam nanq; intelligit, ut in Politicis legibusq; dicitur, ex cōcordi discordia prouenientem: ut uidelicet acriora ingenia mitioribus copulentur, uehementiora remissioribus. Talia in Zodiaeo signa masculina leuiniis cōiugata cōspicimus: sic lunam cum sole, Venerem cum Marte: sic & harmonia acutū cum graui. In v. etā legum utrunq; sobriū esse in coitu iubet, ut sobrius extet partus. Tradit Aristot. in Politicis, parentes liberis domi, non ut dominos seruis, sed legitimi regis more qui patrem refert, imperare debere. Liberos uero eos tanquam deos colere ac uereri oportere. Hieronymus se comperisse ait

Apud Delphos tria hęc fuisse scripta.

Deos colēdos, parentes uenerādos, & a carnibus abstinentiū. Theophr. Oportet ante omnia dijs nō tam multa quā si euenter & pie sacrificare. Deinde parentū alere senectutē eorumq; consilijs uitam accommodare: qui autē hęc neglexerit, contra naturę & iustitię leges aget. Vxor is igitur & filiorū curam suscipiendam, ut ab ipsis in senectute uices recipiamus. Menander. Εὐδαιμονία τοῦ πατρὸς υἱὸς νοῦν ἔχει. uerba sunt ferē libri Sapientię. Latitia patris filius sapiens. Cheramon. ἴννοισ μοι χεῖρας ἀφ' οὐρανοῦ μοι. Licet mihi gratias parenti reddere. Pythagoras in aureis carminibus. Τὰς π. γονεῖς τιμα, τὸς τ' ἀγγίς ἐκχευαώτω. Ipse parentes, atq; tuos uenerare propinquos. Agatho. ὡς ἴδὲ τῶν ποσειδῶν τ' ἀιδεῖς τίνα. Quā dulce genitorib; filios obtēperantes habere. Anaximenes. Τί γὰρ δὴ οὐκ ἀποδοῦναι τὸ σὸν γένος ἐν πτωχῶν ἀντιδωρῶν τῶν γονεῖς, οἷος ἀνδρῶν τῶν πτωχῶν γένος πτωχῶν. Talis esto erga parētes, quales erga te futuros esse cupis liberos tuos. Huiuscemodi enim in parentes pietatē, cū sustentationē

Threpteria

Græci ὄρε τῆς τροφῆς uocant. Hinc apud Homerum adolescens in bello cadens queritur non potuisse threpteria, id est merita nutritiōis reddere. Traditur mulieris exemplū apud Valerium, illius quæ parentem in custodia fame necādā clam ingressā ubere alebat, Sed & feras hęc charitas excitat: ut apud Aelianum Ciconiæ parentes in senectute alimentis sustentant. Parentū interfectioribus nullam priuatim poenam maiores statuerunt (ut inquit Cicero) quod non sana mente hominibus id accidere putassent. Alcmeon & Orestes matricidæ ambo in furorem uersi tradunt. P. Malleolus teste Liuiō LXXVII. matre interempta primus omnium in sutus culeo in mare praecipitatus est. IGITUR hic felicitatis humanae censuram agere licet, qua nulla maior in terris liberorum successu putatur. Hac de causa Metellus felix appellatus, a quatuor filijs Consularibus elatus. Diagoras Rhodius ob duos Olympionicas filios. Mater quoq; illa Ro. quæ Latitia cōcidit, ubi filium redeuntem quē apud Cannas interfectū acceperat, adspexit. Quibus ego praterierim felicem miseriam matris, quæ v. l. liberos sub Ptolemæo rege iustos edere porcina, morētes pro patria lege cōspexit. Et alterius nomine Felicitatis, quæ totidem filios ad suppliciu rapi non solum uidit, sed adhortata est. Numerū uero non addere prosperitatē Priamus est exemplo, & post eum Artaxerxes Mnemon c. xv. susceptis liberis, quorū magnā partem ei insidias parantem de medio sustulit. Proximis quoq; temporibus Barnabas Vicecomes xxx. relictis, quorū nemo regnauit. Verum numero cunctos superauit. Conradus, qui ante hos annos dececit ex regia Poloniæ domo Masouia dux LXXX. susceptis: ex quibus tantum quatuor legitimi, superstitēs uero paulo plures. Vnam ego Thyesteā domum nostra ætate referā Francisci Bufali ciuis Ro. nobilis ac praeditus, qui duos filios mutuis uulneribus se petentes uidit, totidē ob seditionē securi percussos: alium nouerā interfectentē, filiā uero apud uirū sese ueneno necantē. Ex quo Euripides ait bonū esse incognitū, carere liberis: quod sanē uerbu noster Bern. usupauit: causam ambo uiderūt, q; ob liberos saepe moeremus, saepe inuitū, saepe inhonestū aliquid facere cogimur: ualdeq; his aduersari uidentur qui intūcā ueiitatē celestiq; amorē se totos tradidere: alioquī si cupiditatibus

P. Malleolus

adhuc

Mater Metellorum Felicitas

adhuc

adhuc ardemus, liberorū sanē cupiditas cunctis inter mortales esse honestior uidetur, magnaq; merces rempublicam Christianā augere, populis per prolem contulere. Ea de causa Lacedæmonij iura trium liberorū habentes militiā uacabāt, per quatuor uero etiam libertatem adsequabantur. Quod & Romani ex parte postea sunt imitati. Florentiæ uero nūc duodena uir prole ab omni immunis uectigali efficitur.

DE PARENTIBVS ERGA LIBEROS

M

O X de indulgentia patrū. Compertū quemadmodum essetiora animalia, ut ait Aelianus, sunt magis philotecnā, id est, filiorū amantia, ut Tigris, uisā: eadem & hominū ratio. Praui crudelesq; uiri, ac natura inulti charitatē erga liberos, praeter alios maximā retinēt. Causa est q; humana natura quę amore uacare nō potest, seq; suaq; eo uehementius diligit, quo per iniustitiā & iniquitatē magis ex pers charitatis in ceteros fuerit, quam totam in se retinet. Viri autē boni quo meliores cō comiores ac in omnibus moderatiore sunt ita adficiuntur, ut eorum causa ab honesto nō discedant. Improbi uero cum nihil pensi habeant, nihil eis potius q; liberorum gratia sceleri omni rapinæq; inseruire. Quapropter indulgentiores etiam sunt, eis omnia permittētes nulla seu uata disciplina. Heli legimus de sella retrorsum cecidisse, q; filios ollas deuorantes nō ab se expulerit. At cōtra honorū plura seueritatis in filios exēpla sunt: apud Rom. Brutus & Torquatus, & alter Torquatus, qui Silanū filiū publice a cecia crensis qui ob seruandas leges oculum filio extudit. Hac demū de causa Romani suos liberos fratribus educādos dabāt, q; apud eos & charitas esset generis, & indulgentia paternæ dilectionis abesset. Cic. pro Caelio. Fuit in hac causa pertristis quidā patruus, Censor, magister obiurgauit. Hora. Ne sis patruus mihi. Persius. Quū sapiū? patruos. August. de Vid. Nec ideo laudo q; liberos habes, sed quod eos uirtutibus erudire studes; ut enim tibi nascerentur, fecunditatis fuit: ut uiuerent, felicitatis: ut bene educarentur, uoluntatis.

De seruis commoda & incommoda, & quomodo manu mittebantur.

C

A I V S Marius qui uitas scripsit Imperatorū, ait eos omnis probos fuisse principes, qui quanquā ipsi mali, probos apud se liberos ac seruos administratores habere ēt. Cōtra uero bonos natura principes, nequaquā bene regere ubi malis rem cōmitterent. Quod etiā proximis accidit temporibus: Bonifacio I X. & deinde Eugenio I I I. & Calisto I I I. sedentibus optimis uiris omnia pessumibāt. At sub Paulo postea, nequaquā cum illis uita cōcedēdo, quod Marcus S. Marci Cardinalis cuncta disponderet, omnia melius. Menander ait. ὅταν πύχνης καλὸς οἶκος, δὲ δὲν δὲν ἐν τῆμα καλῶν βίω. Cū quis incidit in seruū bonū, nulla est possessio melior. Duo sunt senarij. Euripides quoq; ait. Magis seruū oportet habere sapientē, q; ut ipse sapias. Bis as bonos oīs quanq; seruos liberos esse dicebat. Improbos & si liberi sunt, seruos esse multarū cupiditatū. Arist. eos esse seruos in rep. qui inscitta rerūq; ignoratiōe tenent: qui uero ingenio praestāt, naturaliter dominos. Insuper nō nullorū fides egregia memorat. Paduanos quondā dominos teste Val. ob imperatā a Polliōe pecuniā latitātes, pposita libertate qui pdere uellet, ne unus quidē inuētus. M. Antoniū oratorē accusatū stupri seruus captus minime prodidit. Ex quo Plau. ait, Superbū esse decet fidelem seruū apud dñm suū. Populus Ro. in clade Cannenū captos redimere nullo modo uoluit: cumq; in summā penuriā esset redactus, ergastula soluit, seruorū X I. millia auxilia quęsiuit, ciuū contēpsit, & existimauit eos potius tueri libertatē qui nunq; habuissent. At cōtra ex infidelibus multa incommoda. Volturnenses cū seruos temere oēs manumitterent, ab eis postea oppressi sunt, multaq; indigna passī: quibus auxilia petentibus missus Decius Mus libertinos omnis partim

Decius Mus

necauit, partim dominis in seruutē pristinā restituit: ut auctor Cæcilius. Seruile bellū in Sicilia terrorē Romanis attulerat, nisi celeriter p Perpennā, & rursus renouatū p M. Aquiliū confectū fuisset. Euripides. οὐκ ἐχθρὸς μείζων, ἀλλ' ἐδύμασι λεπίσιν ἀνὰ στήθεσσι φορεῖται. Domi nullus maior inimicus, neq; peior possessio, neq; inutilior seruo. Democritus. ἄλλος ἀνεργαῖος, δὲ ἡδύ. Seruus necessaria possessio, non autē dulcis. Plau. in Pseudulo naturas eorū elegāter expresit his uerbis. Plagigera hominū genera, quorū haud quicq; in mentē uenit ut recte faciāt. At cum est occasio data, tene, clepe, rape: hoc est eorū opus, ut mauelis lupos apud oues relinquere, q; hos domi custodes. Plato de legi. Nimia seruitus

Servorum manumissio.

& libertas omnino mala, Moderata uero utraq; bona. Exemplo nobis dñi sunt qui inter se utranq; mediocriter exercent. Cic. Dignitate domini minus turpis est fortuna serui. Stultum est in eum locū scientem uenire, ubi libertatem sis amissurus, ut Platoni in Sicilia contigit, & Callistheni apud Alexandrū. Demetrio item Phalereo in Aegypto. In manumissione autem seruorū, ut ait Plutarchus in libello de ijs qui sero puniuntur à deo, festuca eorum corpori iniiciebant. Plautus in milite. Quid ea ingenua an festuca facta, serua an libera, Præterea circumagebantur, ut ostenderet licere eis agere pro suo arbitratu. Seneca in epistolis. Non differtur in diem qui se philosophiæ subijcit, statim circumagitur, id est, liberatur. Manumittebatur autem à Prætorē, cui senī lictores apparebant. Persius. Non in festuca lictor quem iactat ineptus. Pileo insuper ornabatur & uindicta, undæ uindictæ. Sumebant patroni nomen, ut autor Artemidorus Ephesius de somniorum coniecturis. Tertullianus quoq; in libro de resurrectione, Seruos patroni nomine honorari dicit.

Quomodo serui seu ministri tractandi.

P

L A T O de legibus, Seruos ait minus adficere cōtumelijs debemus q̄ pares, quod illi recōpensare in iurā, aut uindicare se nequeant, Deinde ob metū & obscuritatem magis iustitiā colunt. Quapropter in iudicio eorum castigatio fieri debet. Aristot. in Politicis seruorū misereri oportere ait, quod quanquā ingeniosi natura, minis asiduis & cōtinuo metu uim ingenij cōsiliūq; amittunt. Seneca in epist. xlvij. plurimis uerbis cōmendat eos qui familiariter cū seruis uiuūt, illosq; & cōsilijs & sermonibus tū mensæ adhibēt, ac tanquā cōtubernales putāt, & humiles amicos; uituperatq; eorū a drogantiā qui prouerbij hoc iactant, totidē hostes domi habemus quot seruos. Non enim hostes inquit habemus, sed facinus: dum magis timeri, q̄ coli uolumus: dum eis ut iumentis utimur, & immoderate imperamus. Sic igitur cum infertore uiuamus, quemadmodum nobiscum superiores uiuere uolumus. Seruorū nomen bellorum quondam leges attulerunt, ubi capti essent. Nūc autē dei benignitate ac prouidentia omnes liberi ac fratres in Christo sumus. Sed quid dicā de nostri seculi impudētia: quando nō solum reges, sed sacerdotes ministros domi seruos appellāt, moreq; mancipiorū tractant. Inter quos uiri sunt quādoq; doctrina ac moribus præstātes; tum etiā Præfules, qui pares officio ac fratres à summo Pont. appellant: insuper domini uocari pari ratiōe uolūt, dominationemq; iactant & profitent: quæ quidem apud Latinos haud aliud quā tyrannidem notat, quā maiores doctoresq; nostri patres olim dicerentur, appellariq; iuberent. Nam domini nuncupationē non solū Christianis diuinitus prohiberi, sed Romanis quondam rerū dominis inuisam fuisse legimus, Augustumq; ita abhorruisse, ut ne dominū etiā se uel à domesticis uocari pateret. Dion quoq; Græcus autor inter præcepta de principe, Cauendam ante omnia inter subditos huius nominis insolentiā dicit, patremq; potius & pastorem populorū sese Princeps uocet, more Homericī Agamemnonis quē ille πικρὰ λαῶν appellat. Quid igitur, nos quota portio: Verum quod magis ridiculum, heros famulosq; nunc dominos uocari nullo discrimine uidemus, quæ labe & adrogantia à Barbarorum moribus in urbem potius q̄ à Romana grauitate deducta. Sed tam duræ militiæ utinam esset emeritis locus aut digna expectatio. At si forte gratissime cum eis agatur, sacerdotia tribuuntur mercedis loco, spiritalemq; thesaurū quæstui habent ac negociantur.

DE PATRIÆ CHARITATE.

P

A T R I Æ parentibusq; secundū deū magnopere debemus, ac eis præcipue fruimur. Quapropter Homerus in Odyss. οὐδὲν γλυκίον ἢς πατρὸς, ἢδὲ τοκίω γίνεσθαι, εἰσὶν ἡ τις ἀπόπροθεν πίονα οἶκον τάλειν ἢ ἀλλοδαπῆν καὶ ἀπὸν δὴθε γέλοιον. Dulcius est patria nihil atq; parentib. usquā. Illi præsertim qui longe à finibus errans forte domus, ppria, peregrina in sede uagat. Idē. εἰς οἶκόνος ἀγίους ἀμύνη δὴ πατρὸς. quo etiā Cicero utit in epistolis ad Atticū. Pro patria certare omen perfectius unū. Euripides. μακάριος ὅστις δούλων οἶκον μένει. Beatus qui felix in patria manet. Idē. Homini et si mala cōtingunt, nihil dulcius tamen nutriende solo. Sophocles. οἶκον μένει δὴ καλῶς δουλομονα. Domi manere oportet eū qui pulchre sit felix. Cuidā ē Seripho Atheniensis patrie ignobilitatē obiecerat. At ille, Mihi patria, Tu patrie dedecori es: autor Dio genes. Vlyses deniq; apud Calypso patriā prætulit immortalitati, quod Cic. usurpat in orationib. At si uos qd patria uestra delectat Quirites, cuius est tātus amor ut Ithacam uir præstantissimus

præstantissimus, nidulumq; illum adfixū faxis immortalitati prætulit. Multi tamen extra patriā melius rem gesserunt: ut ait Medea tragica ad Corinthios, usurpatū item ob eodē. Inter quos uiri præclari fuere qui domi tyrannidem sponte fugerunt, ut Pythagoras Sylo fontis apud Samios dominationem, ut Herodotus Lygdamum Halicarnasi tyrannū, ut Dion Syracusanus Dionysū, ut Solon Athenis Pilitratū. Inter Romanos uero Marcelus Iulius Cæsarem, & Scipio populū ingratū. Nunc exempla subijci pauca eorum qui pro patria quandoq; priuatas posuerūt similitates. Plut. ἡβὴ τῶν πολιτικῶν ἡδ' ἀρχαίων, scribit quod Cretinus Magnelius cum Hermia priuatas gerens inimicitias superueniente bello Michridatico ascendit in concionem, consulitq; Hermiā Imperatorem cōtra Michridatē deligendum, eius uirtutes cōmemorando: se interim professus iturum in exilium, nequid tumultus ob eorū discordiam oriretur; quod si ipsum Cretinum mallet, Hermias exularet. Hoc audiens Hermias permotus inimici modestia, libenter ei sponte celsit, atq; in exilium abiit. Romæ quoq; ut autor est Cicero de prouincijs cons. M. Lepidus Pont. Max. cum M. Fulvio collega aliās inimicissimo, statim Cenfor cum eo factus redijt in gratiā, ut cōmune officium cōmuni uoluntate defenderent. P. Seruilius & M. Lucullus priuatas similitates in administratione reipub. reliquerunt. Tib. Gracchus Gracchorū pater, L. Scipioni, cui & frairi Africano erat inimicus, triumphanti auxilio fuit.

Exempla

Cretinus Ma

gnelius

M. Lepidus

M. Fuluius

P. Seruilius

M. Lucullus

T. Gracchus

L. Scipio

Felicitas

DE FELICITATE OPINIONES

Felicitem aliā alij suo opte ingenio iudicauerunt. Aristoteles in x. Eth. in uirtute primū, adiunctis corporis externisq; bonis. Stoici in uirtute tantum. Epicurus in uoluptate quæ tantū dolore careat. Aristippus in corporis uoluptate; quos omnis cōmemorat Cic. de Fi. Socrates felicitatem appellabat ἡδονὴν ἀμεταμέλητον, id est, uoluptatē absq; poenitentia. Felices autem quibus mens bona & ratio iuuat. Diogenes autē uere lætari, nec unquam ullō loco aut tempore mœsum esse, animūq; temper in quiete & hilaritate continere. Iamblicus, Quod deo simile sit, perfectum, simplex, purū, exemptumq; à malis humanis. Hippodamus Thurius, Eam non sine uirtute: uirtutem uero nō sine habente rationem. Selerius, Sanū quidem esse, boni mortali ante omnia putat. Deinde, hominē esse bonū. Tertio, discere sine dolore. Quarto, florere cū tibi charis. Theogenes. Dulcissimū est, eo modo te feliciter habere quo quisq; cupit. Idem. οὐκ ἐραμαι πλεῖν εἰδ' ἄνθρωποι, ἀλλ' οἱ εἰς τὴν ὀλιγὴν μετρίαν ἡσυχίαν. Non amo diuitias, nō opto magna, sed ad sint Parua, unde ipse quæ uiuere & absq; malis. Sophocles. καλλίστην εἰς τὴν εὐδαιμονίαν, ἡδονὴν δὲ τὴν ἀνθρώπων, ἡδίστην δ' ὅταν πᾶσι γένηται, ἢν ἐρεῖ καὶ ἡμεῖς. Pulcherrimū iustū esse genitū, Optimū uiuere hominē, Dulcissimū delectationē adesse eorū quæ quis quotidie cupit. Idem. εὐδαιμόνους εἰσιν οἱ λιπῶντες ἡγασθ' ἀέ. Felices sunt qui semper malis uacāt. Callimachus. οὐτ' ἀρετῆς ἀτρεῖς ὄλβος ἐπίσταιν' αὐθιγὰς ἀέθου. Citra uirtutē res nullā extollere nescit. Menæder. Beatus q; diuitias simul cū mente possidet, quib. pulchre in his tantū quæ oportet utat. Idem. Infortunatus natura credulus est: semper eū proximū sapere magis putat. Idē. εἰσὶν οἱ δουλοῦτες δούλων, τὰ δ' ἐν δούλοις εἰσὶν ἀνθρώποισι ἴδι. Qui extrinsecus uidentē feliciter agere, intrinsecus sunt omnibus hominibus similes. Idem. πάντα μὴ προσδοκῶντοῖς ἐπισταί φερῆ. Cuncta non expectāri bus adferunt admirationē. Heraclitus. ἡδὸς ἀνθρώπων δαίμων. Mos homini numen. Xenophon. Felicitatē puto multa possidere & erogare. Democ. εὐτυχὴς μὲν ὁ πᾶσι μετέδοις χρημάτων εὐδαιμόμωνος. Δυστυχὴς δὲ ὁ ἀπὸ πολλοῖσι δούλων μόνωνος. Felix qui ad moderata diuitias bene optat. Infelix qui ad plura & superuacua, male optat. Menæder. Qui nihil adfert in uita boni, hic minime felix. Idē. μικρὰ γὰρ ἀπαρχὴ ἢ ἡς λιπῶς πρὸς τῆς. Parua est occasio qua qs male rem gerit. Eurip. senarijs V 11. pbe mōstrat fragilē hui? uicē felicitatē. ὡς εἰς τὸ μηδὲν ἠνωμὸν φρονιμῶς τὸ πρὶν εὐφρόνης. εἴτε δὴ τὸ ὄγκωμῶνα, ὁ μὲν πρὸς ἡμῶν πλοστοῖς εἰς δαίμονα, ὁ δ' ἐν πολιτικῶν τιμῶν λιπῶντος. τὰ δ' εἰς τὸν ἄνθρωπον βολδύμῶνα, γλώσσῃς τε ἰσῆμοι. λιπῶντος ὀλιγῶτατος, ὅταν κατ' ἡμῶν ἀνθρώπων ἡμῶν λιπῶντος. Quam miseri ex fastu ad nihilū reuertimur bonis forte amissis. Quid ergo tumidi amamus: hic quidē in superbis domib. alius inter ciues honoretus aspiciet: Cū inaniū hæc tantū curarū cōmenta sint, & lingua fastus. Ille beatus, cui mali quotidie nihil cōtingerit. Seneca. Ad tuendā ex fortuna felicitatē, alia felicitate est opus, & pro ipsis uotis uota nūcupanda. Ciceronis de Fin. aurea uerba subnectā, Omnium rerū principia parua sunt, sed suis progressibus augent. Virtutis enim beatæq; uitæ, quæ duo maxime

Ciceronis au

reuerba

expectanda

expetenda sunt, ferius lumen apparet; multo etiam ferius ut plene qualia sunt intelligantur. Præclare enim Plato beatum ait, cui etiam in senectute contigerit, ut sapientiam uerasque opiniones adsequi possit. Plato autem in Philebo summum bonum ex sapientia & uoluptate compositum ponit, quorum subiecta sunt intellectus & uoluntas: ex his uero intellectu sapientiamque ut adfectuum moderatorem præferre uidetur.

DE AVTARCIA ET VERA FELICITATE

NONULLI in ea quam Græci *αὐτάρκεια* uocant, id est, in ea uita quæ tantum paruo & necessario contenta sit, felicitatem ponunt. Inter hos sunt qui procul ambitione in agro usuunt: ut ait Horatius. Beatus ille qui procul negocijs, Ut prisca gens mortalium, Paterna rura bobus exercet suis. Et Vergilius. O fortunatos nimium sua si bona norint Agricolas: quibus ipsa procul discordibus armis Fundit humo facilem uictum iustissima tellus. Pindarus in eadem est opinione his uersibus. *ὕγιοντα δ' αἰὲς ἄλβαν ἀφ' οἱ βάρκων κτεάτεσι, ἃ δολογίαν προσοίεας, μή μιν ἀβύσσου θεὸς γῆρας.* Sanam si quis substantiam amauerit, ac necessarias uitæ possessiones, addita boni nominis fama, is nec deus esse quærat. Omnes quidem Metellum illum ac Syllam, qui ambo felices dicti sunt: præterea Augustum ad hanc censuram uocant: sed si uerum facere iudicium uolumus, mortalium nemo est felix, quum tantulus dolor, quo nullus uacare potest, cum omni uoluptate præterita non sit compensandus. Sed fac ut uacare possit: dum se profectio mortalem quisque sentit, nec perpetuo bonis fruatur, facile contemnit omnia: ut ait Hieronymus. Quapropter nos Christiani aliam expetimus felicitatem, eam uidelicet quæ ab Ambrosio de officijs ponitur. Beatam inquit, uitam efficiunt tranquillitas conscientie, & securitas innocentie. Augustinus autem de doctrina Christiana. Beatitudo est diuinitatis perfecta scientia ac contemplatio. Idem super Genesim. In ipso autem homine nunc lætitia quedam conscientie paradisi est. Idem de Sp. & bc. Tanta est conditionis humanæ dignitas, ut nullum ei bonum nisi summum sit satis.

Mortalium nemo felix.

R. VOLATERRANI COMMENTARIORVM VRBANORVM LIBER XXXI DE LABORE

EFORTITVDINE iam par erat ex lemmate præsumpto me dicere, si extra triuuium aliquid expiscatus fuisset: uerum unam tantum eius partem ac potissimam attingam, quæ in laboris doloris uel tolerantia consistit: ac uiri est proprie, ut ait Bion in Bucolicis. *μόρφαν θύλην τερωπέλα κέλευσ, ἀνέρι δ' ἄλκα.* Forma decus fragili sexu, roburque uirili est. Heraclides Lycius, ut scribit Philostratus in uita Sophistarum, unum librum laudibus laboris dicauit, sine quo dicebat nihil in rebus humanis frugiferum geri posse: adeoque probari, ut castus etiam labor (modo non uitiosus) sit ocio ac delictijs antefereendus. Quid autem inter utrunque intersit, Xenophon Commentario secundo probe indicat, ubi Herculem Prodicium inducit de uitæ genere deliberantem: ac inter cætera dicit, nullam esse ueram uoluptatem citra laborem. Nam si somni aut cibi aut potus appetitum præuenias, nihil dulce sentiri: Laborem autem exercitatis omnia dulcius superpeditari. Ex quo Socrates dum corpus ambulando seu quiduis aliud agendo exercebat, obsonare famem dicebat: quod item nostris religiosi ante cibum præceptum est. Idem opus conferre dicebat ad hominis bonitatem, ocium uero ad uitium. Bonos igitur in opere esse quamquam ociosi uiderentur: Improbos autem, qui aut alea aut opere aliquo turpi siue etiam plus æquo ambitione seu quæstu occupati appareant, ociosos esse. Idem cum laboraret circa citharam, dicenti cuidam: iam senex discis? respondit, *ἀρετῆς οὐδὲ μὲν εἶναι ἢ ἀμαθῆ.* Id est, præstat tarde discere quam nunquam. Lausus Hermioneus interrogatus a quo sapientiam didicisset, a labore & experientia inquit. Diogenes aiebat, Medeam non pharmaciã, sed sapientem fuisse: ea siquidem homines delictijs corruptos, in gymnasijs & pyriterijs per exercitationem interpolabat, ac laboribus robustos reddebat. Inoleuisseque opinionem quod ex alieno recoctos elixatosque iuniores restitueret. Pythagoræ quoque sententia fuit, legendam esse ab initio uitam optimam ac laboribus que maxime exercitam, quam consuetudo paulatim exaspera dulcem redderet. Laborem namque uoluptatem quoquo modo semper comitari. Si bona sit uoluptas

uoluptas, ille præcedit, Si autem mala, labor subsequitur. Musonius. Cum sæpe pro uoluptate & pecunia aut alia re, nulla cum laude labores maximos subeamus: quid mihi si pro gloria, pro æquitate coldẽ addeamus, ex æplo coturnicũ & gallorũ, quæ quanquam rationis expertes, adeo pro gloria certant, ut ad extremum spiritum inuicem pugnent? Euseb. Corpus uitium corrumpit, animum uero earum rerum negligentia que ad diuinam faciunt contemplationem. Haec tenus philosophi. NUNC poetae. Epicharmus. *τῶν πόνων πολλῶσιν ἡμῖν πάντα τ' ἀγαθὰ θεοί.* Laboribus omnia nobis dii uendunt bona. Euripides. *τὰς τῆρας ἐκ τῶν πόνων θυρῶν ἀνάγκη.* Fortunæ ex laboribus uenari oportet. Idem. *πόνος, ὡς λέγεται, ἀκλίας πατήρ.* Labor ut dicitur gloriæ pater. Idem. *τῶν γὰρ πονούτων θεὸς συλλαμβάνει.* Laborantes deus adiuuat, si d' ἀρετῆν βαίνει δὲ τῶν μόχθων. Virtus per ærumnas uenit. Idem. Labor solus citra fortunam sumptus (ut in pro uerbis) mortales adhuc minime adligit. Labores audit boni, timidi nihil unquam adsequuntur. Ex laboribus gratia prouenit hominibus. Nullo modo quis citra laborem felix esse, neque gloriam adsequi ullam nihil agere potest. Ex qua Euripidis sententia Ciceronis est illud prouerbium. Omnis laus in actione consistit. Idem. *ἀργὸς ἀλλ' ἔστι θεὸς ἔχω, αὐτὸν ἀνὰ στόμα, βίον δὲ κατατρεῖται ἀπὸ πόνων.* Ociosus nullus, quamquam deos habes in ore, uictum sine labore parare potest. Sophocles. *μοχθῶν ἀνάγκη τὸς θελοῦντας ἀντιχεῖν.* Labori subire oportet eos qui sibi feliciter esse uolunt. Idem *ἀπ' αὐτῶν ζῆτωσιν εὐέλκῃ πόθῳ.* Desiderium ex ipso quærente inuenit. Idem. *θεὸς ὃ τοῖς ἀργῶσιν εἰσὶν πατήρ.* Deus ociosis non adest. Menander. *ἄλωτα γῆρας ἐπιμελεία ἃ πόνω ἀπαντα.* Cuncta & labore & diligentia deprehendi possunt. Idem. *ἀργὸς δ' ὑγιᾶται τῶν πονούτων ὅτι ἀβλιόσφορος. διπλάσια γὰρ εἰδὲι μάττω.* Ociosus qui ualeat longe miserior est febricitante: quippe qui duplo plura cibaria frustra consumit. Idem. Nulla omnino rem oportet uiris desperare beneficientibus. Philemon. Quam mihi dulcia sunt priora mala. Nisi enim tunc laborassem, nunc minime gauderem. Alexis. Cuncta ab initio dii hominibus monstrarunt: uerum diligentibus & inquirentibus melius patet. Democrates. *οἱ ἐκείνοι πόνον τῶν ἀκασιῶν ἕσασον, ἢ ἐλαφρότερον ἤρασσον ἀλάσειν.* Labores uoluntarij in uoluntariorũ tolerantiam leuiores præparant. Hesiodus. *εἰ γὰρ κεν ἃ σμικρὸν ἔσται σμικρὸν ἀσπασέειο, ἢ θάματα τῶν ἔρδεις, πύχρα κεν μέγα ἃ τὸ γῆρας.* Si modico iugiter modicum superaddere perges: Nempe breui magnus surget tibi tempore aceruus. Idem. *πολλὰ δ' ἀεργὸς ἀνὴρ λαγνέτω ἄθι ἐλπίδα μίμνον, ἄρρητον βίον οἶο ἰακὰ προσέλεξα ἄνθρωπον.* Spem uanam ignauus nihil dum spectat agendo, Indignus adspexit moerens mala plurima uitæ. Idem. *τῶν μὲν τοῖς λακόνεσσιν ἢ ἰλαστοῦ δέμιν ἐλεῖται, ἢ ἡδὲ ὡς, ολίγη μὲν ὁδὸς, μάλα δ' ἔργου βαίει. τῆς δ' ἀρετῆς ἰσοῦσα θεοὶ προσηγορευθῆναι, ἢ ἰσὺς ἀρετῆς, μακρὸς δὲ ἢ ὄρθιος οἶμος ἐπ' αὐτῶν, ἃ τρηχὺς τὸ πρῶτον, ἐπὶ δ' εἰς ἀκρον ἴκηται, ἢ ἡδὲ δὲ ἢ ἡδὲ τὰ πᾶσι, χαλεπὴ τῆ ἰδὲ.* Ad uitium facilis uicinaque semita cunctis Pandit: at uirtutis iter posuere remouit Cæcicolæ, durumque prius, sed uertice summo Dum fuerit, planum se offert quærentibus illud. In eandem quoque sententiam litera Pythagoræ describitur in forma Y. Litera Pythagoræ discrimine secta bicorni Humanæ uitæ speciem præferre uidetur. Nam uia uirtutis dextrum petit ardua callem, Angustum primo, sed late in fine patentes. At laua ad uitium tendens, perducit in arctum. Sed Latinos attingam. Ennii uerba pulcherrima ad hoc propositum scribit Gelius, quæ in choro Iphigeniæ scripta dicit. Ocio qui nescit uti, plus negocij habet quam cum est negocium in negotio. Nam cui quod agat constitutum est, nullo negotio id agit, sed sibi mentem & animum oblectat suum. Idem autor uerba ex Catonis oratione ad milites refert. Mementote si quid unquam recte per laborem feceritis: labor ille cito a uobis abscedit: benefactum autem semper remanebit. Siquid uero nequiter per uoluptatem, uoluptas repetere abibit: nequiter illud factum apud uos semper extabit. Virgil. Labor omnia uincit. Cicero. Ad omne officium contentio animi est opus. Idem pro Archia. Nullam enim uirtus mercedem laborum periculorumque, præter hanc laudis & gloriæ desiderat: qua quidem detracta, quod est quod in hoc tam exiguo uitæ curriculo tantis nos laboribus exerceamus. Certe si nihil animus præsentiret in posterum, nec tantis se laboribus frangeret, nec tot curis uigiliisque angere. Nunc insidet quædam in optimo quoque uirtus, quæ noctes atque dies admonet, non cum uitæ tempore dimittendam commemoracionem nostrum nominis, sed cum omni æternitate adæquandam. In sacris item libris Salomon pigris exemplum ac prouidentiam formicarum proponit. David. Tu domine laborem & dolorem considera. Dominus uero ipse eum qui talentum per ignauitatem & desperationem fodit, & ociosos in foro stantes, & uirgines dormitantes reprehendit. Greg. in M. Sicut in malis præsens se. uirtus parit dolorem: sic in bonis præsens labor perpetuam inducit securitatem. Et alibi pulcherrimus

Litera Pythagoræ.

Verba Ennii in choro Iphigenie scripta

pulcherrimus eius locus. Desidiosus, inquit, saepe ingenium accipit, ut iustius negligentia puniat, quod scire contempserit quae sine magno labore adsequi poterat bonitate naturae. Contra uero studiosus tarditate punitur, ut eo maiora praemia ferat, quo magis laborauerit. Denique Sophocles, Plato, Isocrates, Hieronymus etiam noster, & alij copulures qui diu uixerunt usque ad extremam senectam scribentes, labores subierunt, finemque discendi cum uita fecerunt. Ad quam rem multum faciet alienae imitatio uirtutis. Nam quisque bonus aliena gloria magis excitabitur. Thucydides puer quum audisset Herodotum senem suam historiam recitantem, collachrymasse dicitur. Demosthenem fabrorum antelucana diligentia excitare solebat. Themistoclem Milciadis tropaea somnum capere non sinebant. Alexander Achillis, Caesar Alexandri conspectis tumulis, laudis emulatione ingemuisse feruntur.

DE OCIO

Duplex ocium.

Q VVM duplex sit ocium, illudatum & laudatum, primum uoluptariosum & ignauorum est, aduersumque labori, cuius supra mentionem feci. In quo uiuentes Seneca stultos uocat, semperque uiuere incipientes. Talem dicit Vaciam illum fuisse, qui ruri in desidia agebat. De hoc item Greg. in past. ait. Plerumque piger dum agere necessaria negligit, quaedam supra se difficultia proponit, quaedam uero incaute formidat, & dum quod iuste metuat inuenit, ostendit quod in ocio iuste torpescat.

Ocium laudatum.

Alterum ocium laudatum, literatorum est ac contemplatiuum ueritatem. De hoc Cato dicebat, uiro nobili quemadmodum negocij sic & ocij rationem extare oportere. Hoc item Seneca in epistolis amplectendum suadet honesto ac prudenti uiro, quod ex actionum tumultu tanquam in portum se tandem recipiat: ubi sese primum, deinde humana pariter ac diuina dignoscit. Nam semper negociosis, inquit, tempus fursum labitur, & hos esse qui ambitione uel avaritia iugiter occupati, breuitatem temporis querunt, et improuisos se ad mortem trahi, nihil omnino uixisse putantes. Aristoteles in libro de anima inquit, animam sedendo & quiescendo fieri prudentiorem. Plutarch. Sapientem docet quietem & ocium in scientia & prudentia exercitatione ponere. Non dico eam uenalem ac forensam, sed maximam quae nos deo coniungat. Socrates dicebat ita instituendam esse uitam, ut ex te, non ex alijs uoluptatem capere possis. Euripides, ο πλεονεκτησων, πλεονεκτησων εμαρτανυ βροτων. Qui agit plurima, plurimum peccat. Quod ambitiosis & avaris maxime accidit. Ea demum ratio, quod improbi probis rerum experientia simul & solertia praestant: quam enim quis diligit artem, in hac se libenter exercet: quam uero exercet, hanc & probe nouit. Denique ex Augustini sententia in lib. de ciui. nemo bonus negocium querit, nemo improbus in ocio conquietur. Ocium, inquit, sanctum querit charitas, negocium iustum suscipit necessitas charitatis: quam si nullus imponit, percipiendam uacandum ueritati. Gregorius in Ezechiel. Contemplatiua uita est charitatem dei ac proximi tota mente complecti, ab omni terrena actione quiescere, soli desiderio conditoris omnibus posthabitis curis inhaerere. Idem in eodem loco triplicem eius gradum ponit. Primum quum se ad se colligit: alterum ut se collectum qualis est uideat: tertium ut supra semet insurgat. Idem. Sicut enim grauioris est culpa, inter bonos improbum esse: sic maioris fuerit laudis, inter improbos bonum se praestare. Idem in Reg. Quanto quis in rebus mortalibus occupatior, tanto a deo remotior. Isidorus de summo bono. Quanto quisque curis maioribus occupatur, tanto magis uitij premittitur. Mundi enim amatores non solum stulti ex eo quod infima pro summis appetant, uerum etiam miserum quod ea cum arumnis consequantur. Bernardus. Ocium est uacare deo, imo negocium negociorum, ubi nullum admittitur ocium. Seneca in epistolis. Crede mihi, plus agunt, qui nihil agere uidentur. Necessarium tamen huiusmodi uirum Aristotelis sententia, rerum administratorum aliquem prope habere, qui res obeat ac curet, ut Socrates Critonem, Hippicurus Metrodorum, Apollonius Damidem. Ipse quoque dominus noster Iudam negotio praefecit. Apostoli item alios alij. Ut autem monachos attingam, Origenes Ambrosium, Hieronymus Cromatium habuit. Bernardus fratrem Viterbij defunctum deflet, ut paternae domus praesidium, curarumque suarum leuamen. Denique Franciscus Helia suo quanquam flagitioso, ob rerum experientiam carere non poterat.

Contemplatiuum.

Quid ab ocio honesto retrahit, quid uero inducit, & de solitudine. ED ut facile uideamus, ab hoc ocio multos praestanti ingenio repellit metus amittenda dignitatis & existimationis, quam negocium nutrit & auget. Quapropter Cicero & ocium cum dignitate, & negocium sine periculo, in proemio de oratore exoptat

exoptat, duo quasi difficultia. Et Virgilius ex eadem causa suum oculum literarum ignobile appellat. Ad idem rursus ocium plerumque ob calamitates inducitur, ut accidit imprimis Ptole. Philadelpho, qui cum podagra diuturnoque morbo laboraret, ad fouendas artes liberales se conuertit: accer delphus sitis undique ingenij, et bibliotheca illa nobili constituta. Hieronem ite Syracusanus tyrannus in gra uem incidens morbum, uocatis Simonide aliisque poetis, philosophari coepit. Aphricanus maior post accusationem illam relicta reip. cura se in Linternum coepit. Nonnulli uero naturali quadam philosophia res humanas perosi, ut Diocletianus & Maximianus principes, rem nouam ausi, relicto imperio in uitam se priuatam redegerunt. Ut & mea aetate Amurathes Turca ex Othomanis, pater Mahumetis, qui Constantinopolim cepit, relicta penitus filio regni cura. Religionis autem & Christi causa innumerabiles, inter quos Lotarius Caroli Magni nepos: item Petrus Angliae rex, qui dimisso suis regno Romam uenit, ubi in paupertate priuatus uixit. Duces quoque Venetorum nonnulli, ut in eorum historia narraui. Ex Pontificibus uero Caelestinus v. sese penitus abdicando. Ex Cardinalibus ipse Hieronymus, quando inter hos iam uulgo receptus est. Praeterea Petrus Damianus, proximis quoque annis Ardianus Delaporta Cardinalis Aleriensis iam grandis natu, qui signandis libellis praerat, relicta statim omnibus, Heretrice se cenobio addixerat, si per Innocentium vii. qui cum paulo post reuocauit, licuisset. Sunt qui hanc secessionem in media ambitione & magistratu aggrediuntur ausi, ut proxime cogit Eugenio iiii. qui Aloisio patriarche uiro solerti rerum cura delegata, sese totum literis tradiderat: quod minime laudi tribuendum. Qui enim huiusmodi sunt animo, subesse potius quam praesse debent: sed gloria expetunt, gloriae tamen pondus ac fastidium detrahant. Solitudo enim huic uitae generi necessaria, cui nonnulli agrum delegerunt. Menander. Solitudo Aeis & ἀρετήν ἢ βίαν ἀδωκε καλῶ ἰλασθῆναι ἐργός. Et uirtutis & uitae liberae magister optimus est ager. Idem. ὡς ἡδὺν ἐστὶ μισθὸν οὐδὲ φάλαγγος, ἢ ἑρημίας. Quam dulce improbos odienti solitudo agri. Plutarch. in Mo. Solitudo enim philosophia uacans, non ut in ciuitate consistentes, multis ac paruis se implicat, sed alte uolat in mundi contemplatione. Quapropter maiores nostri templum in locis remotis & desertis dedicauerunt: maxime Panos, musarum, nympharum, Apollinis, & qui musarum duces sunt. Hieronymus contra Io. Multi Philosophorum relinquunt non modo urbes, sed agros ingentes, & amoenos fontes, uocalesque auium modos, ne per abundantiam animae fortitudo languescat. Pythagorei in solitudine & locis desertis habitauerunt. Platonici quandoque in templo & locis sacris uersabantur, ut admoniti augustiore habitaculi sanctitate, nihil aliud quam de uirtute cogitarent. Idem. Inuenti Platonici qui oculis se sponte priuarunt, ut nihil aliud quam solam scientiam meditarentur. Idem contra Iulianum, secedere & in solitudine se recipere tutius esse dicit. Nolo inquit, spe uictoris pugnare, ut uincam aliquando. Idem ad Rusticum Mo. Si Paulus castigat corpus, quanto minus te posse existimas sine lapsu uitam ducere? Si in caelo peccatum fuit, quanto magis in terris? Si delictum in ijs qui corpore carebant, quanto magis qui in fragili sunt corpore constituti? Cassianus de anima. Turba uictorum sine certamine proculdubio uincit ab eo cui solitudo gratiam suffragat. Greg. in Mo. Quid prodest solitudo corporis, si solitudo deficit mentis? Qui enim corpore remotus, & tumultibus humanae cupiditatis angitur, in solitudine non est. At contra, si quis in turba sit, nec illos curarum seculi tumultus mente patiat, in urbe non erit. Nam Loth in peruersa ciuitate iustus fuit, in secessu peccauit. Illud praeterea obseruatione dignum, quod sanctorum hominum diuersum cernimus a reliquis ocium: ceteri siquidem sapientes post exantlatos labores, post administrationem reip. ac res gestas ocium quasi debitum eis mollioris uitae ac solitariae adsumentes, in uirtute theorica sibi uiuere coeperunt, quorum exempla supra memorauimus. At Christiani perfecta sapientia praediti, exordium perfectae uirtutis a solitudine auspicant: ubi aliquandiu sese lectionibus, abstinentiisque exercites ante omnia probent. Deinde confirmati, quod soli hauserunt, reliquis comunicant, ad actiones uarias conuertunt. Sic dominus Iesus post habitationem deserti loci, ac ieiunij tolerantiam, ad docendos homines prodijt. Sic Paulus post an. xiiij. quibus didicit ab apost. Euangelium, ad gentes proficiscitur. Sic Hieronymus, Franciscus est saltibus & locis ferarum post aliquot annos prodeuntes, alios confirmauerunt.

DE TEMPORE ET OCCASIONE.

CIVM simul & negocium tempus metitur, quapropter de hoc pauca, ac primum de horis & horologijs. Horas Homerus caeli foribus assistere dicit, quadrigamque & equos soli prodeunt mane preparare. Has mathematici aequales & inaequales ponunt. Inaequales etiam chronicas uocant. Quoniam totidem signa tam aestate quam

Qq quam

quam hyeme, tam interdiu quam nocte semper supra hemisphaeriu apparet: totidem etiam horas uoluerunt, id est, xij. interdiu, noctuq; totidem: uerū inaequales ideo dictae quod secundum rationē ascendentium signorū hyeme minores interdiu sunt, nocte uero longiores: aestate autē contrā. Aequales autem aequali inter se spatio omnes xxiij. inter diem noctēq; commixtae: dictae quoq; & aequinoctiales, quod ex aequalitate aequinoctij signis ascendentibus partes sint: cuiuslibet uidelicet signo duas adsignando horas. Martialis satis indicat quid actionum Romatorum Romanae cuiq; tribuerēt. Prima salutantes atq; altera cōtinet hora, Exercet rucos tertia caudicos. In quintam uarios extendit Roma labores. Sexta quies lassis: septima finis erit. Inde sequens dabitur ntidis octaua palaestris. At iubet extractos frangere nona thoros. Graeci elegantissimi disticho diuidunt horas. *Εξ ἄραις μὲν ἰκανώταται. εἰς ἡμέρας γὰρ ἡμεῖς δὲ κενύμεθα* *ἑξήκοντα ὄρεται.* Sex horae tantum rebus tribuuntur agendis, Viueq; post illas, litera zeta monet. Hoc est, post horas sex negocijs datas accumbere & uiuere, quod ostēditur per Z. literā in horologio, cuius numerū ex ordine literarū notant. Z enim septimus numerus est, quae uere apud Graecos significat. Horologiu solarium teste Plinio, primus Pap. Cursor Romae in columna statuit. Varro tradit, Primo bello Pu. M. Val. Messala Catina capta deportauit horologiu gnotericū, siue gnomonicum: siue plantū: quod postea diligentius adornauit Martius Philippus, qui cū L. Paulo censor fuit: nec tamen per umbelicū discurrebat, donec Scipio Nalica aqua distinxit, idē horologiu sub recto dicauit: tam diu apud Ro. indiscreta lux fuit. Ctesimus Alexandrinus, ut scribit Vitruuius, primo horologia excauata in auro & gemma caua composuit. Scaphium inuersum, quod ab artificibus tholus siue tympanum dicitur, aliāq; uerū sita supra habebat. In his etiam in columna aut parastatica horae distributa, quae sigillatim egredientes ab ima uirgula significant in diem totum. Posterius uero cōmodius horas distinxerūt, & tintinnabulo quo absentes longe admonerētur: & umbelico siue obelisco numeris addito: quo tēpore omni hora adspicientibus discerni possint. De diebus Paulus iurifconsultus de Ferijs. Dies more Ro. à media nocte incipiunt. De diebus Paulus iurifconsultus de Ferijs. Dies more Ro. à media nocte incipiunt. De diebus Paulus iurifconsultus de Ferijs. Dies more Ro. à media nocte incipiunt. De diebus Paulus iurifconsultus de Ferijs. Dies more Ro. à media nocte incipiunt.

Romatorum Romatorum Romanae cuiq; tribuerēt. Prima salutantes atq; altera cōtinet hora, Exercet rucos tertia caudicos. In quintam uarios extendit Roma labores. Sexta quies lassis: septima finis erit. Inde sequens dabitur ntidis octaua palaestris. At iubet extractos frangere nona thoros. Graeci elegantissimi disticho diuidunt horas. *Εξ ἄραις μὲν ἰκανώταται. εἰς ἡμέρας γὰρ ἡμεῖς δὲ κενύμεθα* *ἑξήκοντα ὄρεται.* Sex horae tantum rebus tribuuntur agendis, Viueq; post illas, litera zeta monet. Hoc est, post horas sex negocijs datas accumbere & uiuere, quod ostēditur per Z. literā in horologio, cuius numerū ex ordine literarū notant. Z enim septimus numerus est, quae uere apud Graecos significat. Horologiu solarium teste Plinio, primus Pap. Cursor Romae in columna statuit. Varro tradit, Primo bello Pu. M. Val. Messala Catina capta deportauit horologiu gnotericū, siue gnomonicum: siue plantū: quod postea diligentius adornauit Martius Philippus, qui cū L. Paulo censor fuit: nec tamen per umbelicū discurrebat, donec Scipio Nalica aqua distinxit, idē horologiu sub recto dicauit: tam diu apud Ro. indiscreta lux fuit. Ctesimus Alexandrinus, ut scribit Vitruuius, primo horologia excauata in auro & gemma caua composuit. Scaphium inuersum, quod ab artificibus tholus siue tympanum dicitur, aliāq; uerū sita supra habebat. In his etiam in columna aut parastatica horae distributa, quae sigillatim egredientes ab ima uirgula significant in diem totum. Posterius uero cōmodius horas distinxerūt, & tintinnabulo quo absentes longe admonerētur: & umbelico siue obelisco numeris addito: quo tēpore omni hora adspicientibus discerni possint. De diebus Paulus iurifconsultus de Ferijs. Dies more Ro. à media nocte incipiunt. De diebus Paulus iurifconsultus de Ferijs. Dies more Ro. à media nocte incipiunt. De diebus Paulus iurifconsultus de Ferijs. Dies more Ro. à media nocte incipiunt.

Dies Dies more Ro. à media nocte incipiunt. De diebus Paulus iurifconsultus de Ferijs. Dies more Ro. à media nocte incipiunt. De diebus Paulus iurifconsultus de Ferijs. Dies more Ro. à media nocte incipiunt.

Nox Nox ante diem, uenire ante diem, trahere ante diem, prope diem. Noctem item in quatuor diducebāt partes, appellabantq; primā, secundam, tertiam, & quartā uigiliam: eius custodes uigiles dicti, Praefectusq; uigilum: diei autē excubijs. Potior autē pars diei est matutina. Heliodus. *ὁρθρον ἀνίσταται, ὥστε τὸ βίβω ἀφ' ἡμέρας ἔτι. ἡδὲ γὰρ τὸ ὄρθρον τριπλῶ ἀπομύει τὸ ἀδελφόν.* Hoc est, Mane tibi surgēdum ut uitae suppetat usus. Tertia namq; operis fuerit pars mane ineunt. Iurifconsultus autē de uerborum significatione ait plusquam dimidiam esse partem: eaq; de causa operam in aquas diei partes diuidi non posse, uocatq; matutinas bonas horas. Menses Numa duos praeposuit antiquis qui tantum decem erant, Ian. & Febr. nō habita tamen ratione intercalaris. Caesar uero omnia restituit, annūq; ad cursum solis admodum aduicauit. Cuius opus alieno ingenio factum non habemus. Mense cuiq; rusticatio sua Columelle describitur. Mensibus horisq; Aegyptij, Chaldaei, Babylonij, & pleriq; orientales carēt: tātum ex lunae solisq; cursu & aspectu uirētes. Quidam narrantur certis anni diebus aegrotare, ut teste Valerio, Antipater Sidonius poeta in die natalis sui: sicut hodie uidemus accidere Oliuero Carafa Cardinali Neapolitano, qui mense Maio semper in uoletudine certam incidit. Obseruatum & Romae mortis Pontificū in Augusto mēse plerūq; cōtingere. Quibusdā euenire felicitates: ut est author Aelianus de Atheniensibus, qui mēse Thargilione, id est, Februario uictorias maximas eos adsecutos fuisse dicit. Pisānis olim ter uictoria de inimicis die S. Sixti contigit, adeo ut ei templū extruxerint. Omnia tamē prouidentia regi ordine nobis incognita, ait Augustinus.

Actates animalium Actates animalium Graeci hoc epigrammate scribunt. *Εννέα τοι ζώει γένεας λακρόνζα κωρώνη Ανδρῶν ἡβώνη, ἑλαφῶ δὲ τε περὶ κρόνον, Τρεῖς δὲ ἑλαφῶς ὁ κωρῶν γυρῶσκος, αὐτὰρ ὁ φοῖνιξ ἑν νία σὺν κωρῶνας, δὲ κει δὲ ἡμῆς σὺν φοῖνικας Νύμφαι ἐὺ πλόκαμοι κωρῶν Διὸς ἀγιόχοιο.* Nempe nox uem cornix hominū prope tēpora uiuit. Cornicū quater & ceruus, trini quoq; cerui Coruus: itemq; huius pertransit metra nouena Phoenix, quā decies superamus tēpore nymphæ. Hominis autē æuum Celsorinus de natali die per hebdomadas distribuit. In secūda pubescere datur, quod Aristot. de animal. παραγιγνησιν uocat, nos hirquitallire ab hirco male olente: in fineq; cuiusq; periculū uitę ponit: praesertim xlix. ubi numerus septenarius quadratus uenit, uocaturq;

turq; anni huiusmodi Climaterij, quod ad eos quasi gradatim ueniamus. Plato uero apud eundē auctorē hos Climaterios ex nonario cōstare uoluit, quapropter lxxij. magnā esse uim, amī me autē senes plerūq; lxxxij. nō praeterire, in quo decellerūt Plato, Dionysius Heracleotes, Diogenes Cynicus, Eratosthenes geographus, & Xenocrates Platonius. His uero qui hūc terminū praetererunt ex psalmi etiam auctoritate, labor & dolor. Diua genitrix quāq; extra sortē est humanā, ac speciali dei prouidentia reueruata, annū ipsum unde quinquagesimum nō excessisse, apud receptū auctorē inueni ex Helisabetae uirginis sanctae de Sconangia commentario, quae anno M C L X. emicuit. Haec in diuina cōtemplatione eam annū post filiū & quicquid est ultra usq; ad eius assumptionem uixisse clare cōspexit, quod mihi uerisimile sit. Neq; enim assentior his qui multis dicunt eam superstitē annis, quū Diony. teste omnes apostoli in eius funere cōuenerint: ipsi uerō palam est q; nō tot annis, quot uulgo dicunt illam superstitem fuisse, simul fruerē. Optare senectutē in aenigmate est. Res una uidelicet quae potissimū ab omnib; desideratur. habitā uero omnes spernūt & ab se reijciunt. Eam uero cōtra mortalitū omnium opinionē amplectendā Ctc. in Carone suadet, cōfutatis quatuor quae solent impugnare causas. Sunt autē huiusmodi. Auocatio à rebus agēdis, infirmitas corporis, priuatio uoluptatis, uicinitas mortis. Hiero. in Amos propheta. Senectus bona multa, multaq; itē mala secū adfert. Bona, q; nos ab importunissimis dominis liberat uoluptatibus, modum gulae imponit, libidinis impetū frangit, auget sapientiā, prudentiā quoq; ac consilia suppeditat. Annū magnum Pythici octauum quēq; dicunt ob ludos, Olympici quintum: Romani item, quo tēpore lustrum agebat. Sed centesimū maxime quo ludos seculares celebrabant. Mathematici xij. & vij. ob Iouis profeciones, magnasq; in his mutationes fieri, ut ait etiā Plato de legibus. Quod autē legimus in sacris uoluminibus, homines priores tam diu uixisse, Augustinus ueros integrosq; xij. mensiū annos fuisse restat, ac ex prouidētia factū, ut pauci tunc citius crescerent: uerū in super cognitio commodius ex longa experientia deprehēderetur. Annos Romani, ut ait Festus, domi quōtānis in parietibus portarū clauo annali defixo notabāt. Sed & aliud tēpus quod Graeci παρρηγ, nos occasione siue tempestiuitate dicimus, quam ueteres teste Callistrato pulchrū puerum ac deū rotulae fingebant summis digitis insistentē, alatis talaribus, nouacula in dextra, crinibus tantū anterioribus, occipitio caluo, ut planē significarent à breuitate, cōmoditateq; tēporis nos deserē, nunq; redituri. Quapropter omnibus bonis est curā ne frustra labatur. Lacedaemonijs tanta fuit huius rei obseruatio, ut nemini permitterēt extra uirtutē sibi uacare. Argumēto id praeter alia fuit, q; Ephori quondā animaduertentes, quosdā iuuenes ambulatione uespertina uti, praeeperunt eis ut abstinerent, ueluti nō se exercentes, sed in delicijs uilem diei partē cōterentes, tēpore abutentur: optare enim Lacedaemonios, non per ambulationes, sed per gymnasia & uirtutē, bonam corporis habitudinē, ac uires quærent: author Aelianus. Inter Romanos Cato senex dum senatus cogere, libellos quosdā quos fecit afferebat obiter leuitabat. Plinius teste eius nepote in epist. Vulcanalibus uigilare incipiebat, quae sunt in fine Augusti, noctibus literis, interdiu negocijs principalibus uacabat, quendā eius anagnosten frustra parumper dum legeret interpellantē acriter reprehēdit. Iulius Caesar quaternas simul epistolas dicere solebat. Vespasianus dum se amicitet & calcaret, legationes audire. Proximis uero annis Siciliae rex Alfonso senior post tot bellicos labores utrūq; sacrū uolumē quindecies legisse fertur. Nullam occasionē praetermittendo, iugiterq; uigilando, magni uiri sunt omnia consecuti. Breue nobis spatium inquit Cicero, natura dedit: cursum uero gloriae sempiternum. Nihil tamen est quod de illa queramus. Longū satis tempus ad consequendas omnis artes suppeditauit, sed breue nos ipsi fecimus, in delicijs, iocis, uoluptatibus, sodalitatibus, bonā uiri partē absumentes. At si forte pueritiā & senectā frustra cōsumimus ob debilitatem, mediā saltem aetate debet esse frugifera & parca tēporis. Quod Hesiodus hoc uersu allegorice satis monstrat. *ἄρχη μάλιστα δὲ πῖθον ἔστι λήγοντος τῶν ῥέσσεσσι, μέσος δὲ φείδεσσι.* Hoc est, Incipit uini uase & in fine potantum quantum libet, uerū nō ita perfectio: in medio autem tanquam perfectio utere parsimonia.

DE IRA BIVSQUE REMEDIO.
RAM, inuidiā, dolorē, metumq; mortis: pars continet irascibilis, quae facile sedabitur, si dictis sapientū auscultabimus. Ira igitur prius naturā dicemus, Quae genitrix minima est, aut aperta, aut dissimulata. Haec posterior longe deterior. Arrianus sophi
 Pars irascibilis
 Duplex ira
 Qq 2 Ita

ita Cauendum inquit, ira illorum qui paulatim ea concipiunt, lentiusq; exardeſcunt, magis quam illorum qui celeriter. Nam his ira breuior, illis diuturnior. In eandem ſententiam Homerus Iliados *α. κρείσσων γὰρ βασιλεύς ὅτε χόσσετ' ἀνδρῶν χόρηι, εἰ τῆς γὰρ τε χόρην γέ ἰσθίμαρ καταπέτσει, ἄλλὰ γὰρ ἰσθίμαρ τῆς ἰσθίμαρ ἐχέει κῶπυ ὄφρα τελείωσι.* Nā melior princeps iratus forte minori est. Quod si distul- mulat subitū tunc mente furorē, Tempore post illū poena grauiore rependet. Ex nostrorū quoq; ſententia, Deus tarditatē supplicij poenæ grauitate cōpensat. Ira uero aperta sine ſur- gio non est: admodū & ipsa uituperabilis. Plutar. Verborū leuissimā rem grauis poena sequi- tur secundū Platonē. Silentium autē ubiq; nullā reddere rationē habet. Theophrastus. Irasci quidē sapientē siue seruis siue amicis non oportet, sed sedato animo agendū, ne iudiciū quod de alio appetimus subeamus, neue culpa potius rei q̄i accusatores, aut odio potius q̄i cōsilio pientior. Idē. Grauis quidē & implacabilis est ira, qua amicus amico irascit. Idē. *Σμικρὰς ἀπὸ χῆς νεῖκε ἀνθρώπων μέγα γλῶσος ἐκπορεύεται.* Parua quidē occasione magnā lingua præbet con- tentionē. Idē. *Πρὸς κροφῶν μὴ λακτιζαί.* id est, Noli cōtra stimulū calcitrare: uisurpatum quidē à multis prouerbiū. Democrates. *Θυμῶ μὲν χεῖρὶ χαλκῶν, αὐτὸς δὲ κρατὶ ἐν ἀλογίῃσιν.* Cū irato ani- mo cōtendere difficile, tum uirū sine ratione superare. Menander. Hic demū optimus uir ὁ Georgia, qui inter mortales ferre iniuriā potest. Philemon. Dulcis aut lepidius nihil q̄i posse uerborū contumeliā pati. Hoc enim pacto maiorē maledicis patit. Pythagoras. Magnā puta disciplinā, per quā ferre indisciplinā potes. Glycon. Mansuetudo ac patientia, maximū signū, esse deo acceptū. Remediū iræ subitæ teste Plinio, cēpus interponere seu cibū. Cibus enim impetū animi magnopere lenit. De tēpore testatur Plato, qui quādoq; in seruum iratus Xe- noerati amico adstanti ait, Accipito tu & uerberato. Nam ego iratus sum. Præterea Musi- ca. Clinias enim Atheniensis uir Pythagoreus, ut scribit Aelianus de ua. hist. si quando in ira cundia incidisset, priusquā ederet, cithara delinchaē. Exemplo quoq; se hoc dicebat Achil- lis Homericū facere, qui & ipse iram hoc modo leniuit. Aliam quoq; medicinā Seneca ostē- dit. Optimum quidē inquit, scire nolle quod quisq; peccauit, tollēdaq; ex animo suspitio, & omnia in bonā partem præsertim cum amicis accipiēda, retinēdaq; in animo illa ſententia, in quibusdā rebus satius esse decipi, q̄i diffidere. Cæsar enim post uictoriā incidens in episto- las inimicorum, partim etiā eorum qui neutrius partis uidebant, eas cōbulsit, maluitq; eorū ignorare cōsilia, q̄i per eas occasionē iracundiæ dare. Et Alexander Macedo, quā medicinā sumpturo literæ superuenissent, ut à Philippo medico eius familiari caueret, sumptu statim poculo, medico literas ostendit. Plutar. in Mo. alia insuper adducit. Faciendū, inquit, iracun- do, more gubernatoris, qui ob timorem (quum timor nō si minor ira) nō remittit de diligen- tia, quin in trāquillo omnia obeat munera, Sic animi naufragia uir quietus prouidere antea debet. Dicit quoq; patientiā domi paulatim ediscendam cū seruis & uxore: ut planē foris ea postea utamur. Exemplumq; Socratis ponit, qui Xantippes uxoris cōuicia, insolentiāq; do- mi ex hac potissimum causa ferebat. Cic. ad Qu. fratrem. Propediem si te iracūdum cognoue- ris, inquit, quotidie meditare resistendum esse natura: tum legē tibi statue, qua iratus non ni- mitum uideare, magis q̄i omnino nō irasci. Nam illud est nō solum non grauitatis, sed inter- dum lenitudinis: moderari uero & animo & orationi cū sis iratus, aut etiā tacere & tenere in ſua potestate motū & dolorē: & si nō est perfecta sapientia, tamen nō mediocris ingenij. Improbiorū præterea maledicentiā magis æquo animo ferendam q̄i aliorū suadet Euripides. *Τὸ δ' ἄφρων καὶ κακῶς λέγει τὸ σῶμα, πείσσει λόγῳ γὰρ ἔκ τ' ἀδελφῶν τῶν ἰδῶν, κακῶν δὲ δεικνύσθαι, αὐτὸς δὲ τῶν τῶν δεικνύσθαι.* Dignitati quanq; uir improb. obtrechet tuq; ser æquo animo, nāq; uerbum idē à bonis exiēs atq; ignauis haud idē potest. Quod Seneca item imitatus ait, uituperari à malis laudari est. Et in sacris libris. Ne stulto respōdeas secundum stultitiā suā, ne similis ei efficiaris.

Ira remedium
Clinias
Achilles
Alexander Macedo
Socratis pa-
tientia

EXEMPLA MANSUETUDINIS ET PATIENTIÆ.
ERTVLLIANVS librum de dei patientia elegantissimū scribit, ubi monstrat nihil in eo diuinius aut mirabilius, q̄i cum facta mortalium improborum toleret ac misereatur. Nullamq; in hominibus præstantiorem ac commodiorem posse pa- tientia reperiri uirtutem. Ad hanc igitur Vlysem ante omnis citat antiquitas, ut qui rem suam feliciter dissimulando sit adsecutus. Deinde Iasonem: qui cum ex- teri Argonautæ uim Aetææ regi insolenter respondētī adferre uellent, solus patientia resistēs omnia superauit. Patientissimus unus apud Athenienses fuisse traditur Socrates, apud La- ceda-

eedemonios Agesilaus, Apud Romanos Pomponius Atticus, ut Corne. Nepos scribit, qui iram omnino coercendā putabat, in eos præsertim quos diligeremus. Dauid quoq; inter He- braeos. Aristippus ad eū qui ob uerba in iram cū eo uenerat, Ne quæso à uerbis propter iram discedamus, sed potius ab ira propter uerba. Idem cuidā maledicenti ait: Tu maledicendi do- minus, ego audicēdi. Quis nō miret Lycurgū, qui teste Plutarcho, priuatus oculo à quodam *Lycurgus* in cōcione iuuenē: traditū deinde à ciuibus plecendū, interpolauit, eruditq; in posterū me- moribus moribus. Deinde in theatro mirantibus omnibus, Iuuenē, inquit, Lacedæmonij mi- hi à uobis noxiū ac fontem traditū, nunc eruditū optima reddo disciplina. Fabius Rullianus *Fab. Rul.* Consul quū res contra Hetruscōs apud Ciminā sylum gereret, crescēte hostiū metu legatis rogantib. ex parte senatus, ut L. Papirū eius inimicum dictatorē diceret, uultum demisit, ni- hil aliud respondens: sed nocte sequente sese uincendo eundē dixit, cui gratia sunt acta. Jul. *Iulius Caesar* Cæsar nullam habuit, ut Cicero dicebat, uirtutē misericordiā admirabiliorē, cuius rei gratia putat Augustinus dei prouidentia clarissimū in orbe nomē obtinuisse. Augusti quoq; succur- rit exemplū, cuius uerba ex epistola hæc Tranquillus memorat. Noli mi Tyberī atati tuæ ni- mitum in hac parte indulgēdo succensere, ut sint qui de nobis male loquantur. Satis enim ha- bemus ne quis nobis male facere possit. Mea uero atate Alfonso Tarraconensis Sicilie rex nunq; iratus uisus. Alterū nos uidimus Romæ Gabrielē Brixiensem ordinis minorū Cardi- nalem Agriensem, qui Mathiæ regis Pannoniæ res diu procurauerat: iurare solebat annos xxx. nulli mortalitū uel minimo seruo subcensuisse, quæ res illum ad eum honorē perduxit.

De ira officiosa, & quod etiam opinione quandoq; officij erat.
ERIPATICI uirum negant qui irasci nesciat, cotemq; fortitudinis iram dicunt: per eam leges seruari, ius defendi, arma pro patria suscitari: ut est autor Cicero in Tuscula. Chrysostomus in euangeliū in eandem ferē ſententiam, di- cit iram esse necessariam ad tuendas leges, ad regendam disciplinam, ad impro- bos coercendos. Hieronymus in epistolis. Irasci quidē hominis esse dicit: iram autē nō perficere Christiani. Hanc iram laudatam sacri libri Zelum appellat, qualem habuit *Zelus* se Phineem legimus, quum scortū Madianite interfecit: qualem Moien quum de mōte de- scendens ac animaduertens uitulum conflatilem, tabulas decalogi perfregit. Neemiā quoq; quum populum audisset uociferantē ob foenus quod optimates exigebant, uehementer ira tum accipimus. Heliseum itē quum ille in Ioam regem inueheretur, quod terram quinquies aut sexies sagitta minime percussisset, uti Syriæ regionē destrueret. Paulum deniq; in faciem Petro resistentē legimus. Talia quadam & apud Romanos seueritatis, Brutorum, Torqua- torum, Nasica, Metelliq; illius qui Cæsari expulsi ararium, restitit. Errat tamē ira huiusce modi siue Zelus quandoq; opinione officij. Vt illi qui se zelotas Hierosolymis belli tempo- re appellabant, omnia permiscētes, ut autor Iosephus de bello. Iosephus Moyses famulus uidens duos propheterantes in castris ait, Domine prohibe illos, Cui Moyses: quid, inquit, æmularis pro me? Abisai cernens duos seruos maledicentes Dauidi fugienti Absalonem: ait, Ibo, in- terficiam eos, nec ab eo permittus est. Et Paulus æmulator paternę legis. Discipuli quoq; do- mino dicentes: Ioannes trans Iordanem baptizat, & omnes ad eum ueniunt.

DE INUIDIA EIVSQVE REMEDIO.
ENOPHON libro iij. Cōmen. ex ſententia Socratis dicit inuidiam esse tristitiam quandam, non quidem in felicitate inimicorū, neq; in aduersitatibus amicorum: sed tantum inuicem in amicorum prosperitate. Admirantibusq; quibusdam q̄ inuenirentur qui amicis inuiderēt, respondit: Profecto sic res habet. Multi enim eos qui male rem gerunt miserrantur & inuuant, quibus si forte res secundæ cōtin- gerent, inuiderent, ægroq; animo ferrent, quod minime sapientis est. Hesiodus probe mon- strat inuidiam inter pares reperiri. *καὶ κροταμῆος κροταμῆος ἰστέδ, ἰστέδ τε κροταμῆος, καὶ πῶχτος πῶχτος φθονέδ, ἰστέδ τε κροταμῆος.* Inuider aut figulus figulo, uel egenus egeno, siue faber fabro, dulcisq; poeta poeta. Ex eadem ferē causa atate quoq; imparibus minime inuidemus, ut ait Plutarchus, ueluti senibus & pueris. Inuidiæ hoc solū bonū, teste Aristo, q̄ maximū malum habētibus est. Menāder. *ὁ φθόνος αὐτῶν πολέμιος καὶ ἐπιπύρις, ἀδελφῆτος γὰρ λυπεῖ αὐτῶν.* Inuidia si- bi ipsi inimica existit, sponte q̄i uolentes semper adficit dolore. Democrates. *ὁ φθόνος ἐαυτῶν ὄσ ἐχθρὸν λυπεῖται.* Inuidus seipsum ut inimicū cōturbat. Scribit quoq; Virgilius elegās de In- uida *Inuidia* ius natura hendecasyllabū, quod extat inter eius opera. Huius filia maledicentiā est atq; ob- *filia*

Nephela
Aristophanis
comedia con-
tra Socratem
Stellio
Cancer
Inuidia reme-
dia

treclacia, que calumnijs aggreditur atq; adlatrat: unde Vlyfles Palamedem conficta causa in-
fectatur. Aristophanes quoq; apud corruptos Dionyfius & ebrietate Athenienfium animos,
Nephelas comcedia, contra Socrate scomma excogitauit, unde inuenti postea qui aufi sunt
eum publice accufare. Quin & mortuis ac absentibus obtreclat: cum quib. ait Plautius Lar-
ua luctantur. Quapropter urfis eam antiqui ad similia uere cadauera petebantibus. Leonibus ne-
quaqua qui resistentes inuadunt. Strellioni etiam, quem nunc Tarantulam uocant. Præterea
Cancro insidiosissimo animali, quod is Hercules uigilantem metuens olim uirtute, dormien-
tem est aggressus. Quoniam uero, ut ait Socrates, inuidia gloriam uelut umbra solem sequi-
tur: maxime eam uitabit si quis uirtute aut potetia seu etiam fortunis præditus modice se ha-
buerit, minimeq; adrogat: ex Horatiano carmine. Iam facite pasci si sciret coruus, haberet
Plus dapis inuidia: q; minus. Ex Apologo Aesopi tractum prouerbium. Qua etiã de causa,
ut scribit Aelianus de ua. hist. Athenienfium proceres qui rerum gestarum gloria flourerent,
quod non pollent ex æquo cum cæteris uiuere, ad declinandam inuidiam, atq; ut liberius ui-
uere, extra patriã sponte agebant: ut Iphicrates in Thracia, Conon in Cypro, Timotheus
in Lesbo, Chabrias in Aegypto, Chares in Sigæo. Inter Romanos uero Pompeius teste Plu-
tarcho, post tot triumphos & imperia libenter domi aut ruri se cõtinebat, raro in publico con-
spectus. Idem in imperio facilis ante omnium ora uersabatur, ut ait Cic. de Imperatore deli-
gendo. Nam legitimi principis, seu in magno sacerdotio, siue magistratu constituti, contra-
ria ratio. Is enim maxime collaudabitur, proculq; ab inuidia fuerit, ad quem fores ac cõtium-
catio cunctis parebunt, quod memoria patrum Alfonso Aragoni regi Sicilię, ac Martino v.
Pontifici obseruatũ diligentissime fuit, turba sine discrimine admittã. Nam huiuscemodi ui-
ri qui in penetralibus latitant Epicuri sectatores, sibi tantũ consulunt, officium in uita deserren-
tes: aut certe, ut ait Apolto, semetipsos desperantes impudicitate omnĩq; libidini tradiderũt.

DE DOLORE.

XERCENTVR in super patientia, maximeq; pollent in doloris mortisq; con-
temptione, quapropter Euripidis primum dicta super hoc adferam. In Orestis
principio sic ordit̃. οὐκ ἔστιν ἄδ' ἂν δεινὸν ὠδ' ἐπιεῖν ἐπ' ὅ, ἢ δὲ πᾶσι ὅ, ἢ δὲ συμφορὰ
δὲ ἰλατ̃ ὅ, ἢ δὲ κρᾶτ' ἐπ' ἄνθρωπος. Tres sunt fenarij à Cicerone
hoc modo cõuerfũ. Nulla est cã difficilis fando ratio, Neu fors nec ira, neu tam

inuidiũ malum, Quod nõ natura hominis patiendo ferat. Idem. Is est dit̃es qui mala que con-
tingũt tantũ æquo animo ferre potest. Malis que eueniũt succensere minime debemus. Tan-
tum recte agamus, bene rem gerimus. Cic. hanc sententiã in epistolis secutus, nullũ malum,
nihilq; dolendũ, præter culpã dixit. Idem in Hecuba. φέρω τὸ δ' ἄλγος, ὅτι κακοῖσι δὲ ἔβραδιον
βροτοῖσι θυφόμενι σῶμα. Fero dolore: namq; in malis bene loqui haud facile fuerit. Idem ἄγα-
φρονεῖν σοφοῖσι ἄλγος ἔστιν. Sapientibus ualde sapere pœna est. Idẽ. ἀνὴρ ἄριστος ὅτι ταῖς συμφο-
ραῖς ἐλπίσι πέποιθε ἀεὶ, τὸ δ' ἄρ' εἶναι ἀνδρὸς κακῶ. Aurea est sententiã. Vir, inquit, optimus in ca-
lamitatib. semper sperat. Nam dubitare uiri est improbi. In eandẽ ferẽ Apollodorus. οὐκ ἄβυ-
μαῖ ἢ καλῶς πράξῃσι δει, πᾶ βελτίω ἢ πλοσδοκᾶν ἀεὶ. Non oportet eũ dolere qui bene agit,
quã semper potius expectare meliora. Sotacus. Dolor & tristitia procul à te erit si recta se-
clatus fueris. Lex deus est, hunc uenerare, improbos euita, ubicunq; bene uixeris, ibi agas, be-
neq; tibi erit. Omnia obserua imitareq; bona. Præcepta sermonesq; bonos custodi. Quietem
ubiq; serua. Bonã ualitudinẽ deos exposece. Antiphon, λύπη μακρὰ ὄμορ ὅδ'. Tristitia uiciũ
na est insanie. Omne etenim contristans morbus est homini, nomina uera plura retinens.
Idem. Vita tristis ac mœsta uti malus p̃ctor colores primum de corpore aufert. Idem ferẽ sa-
cra uolumina. Animus gaudens ætatem floridam facit, Spiritus tristis desiccet ossã. Demo-
crates. Optima est uita plurimum letari, minimum dolere; hoc tantum assequi poteris uolu-
ptates in rebus mortalibus spernendo. Simile illud Salomonis, Bonum facere & letari.
Pyttacus Mityleneus, Prudentis esse ait, curare ne ueniant mala: Fortis uero, si ueniant
tolerare. Thucydides huic similem sententiã pulcherrime expressit, ὅσοι πῶς τὰς συμφο-
ρὰς γνώμῃ ἠκίστα λυπέοντες, ὄργῳ δὲ μάλιστα ἀντέχουσι ἔσοι ἀριστοί. Qui in calamitatibus animo
minime dolent, opera nihilominus ac diligentia obsistunt, hi optimi putandi sunt. Metro-
dorus. πρᾶγμα ὄδῃν ἂν πόνου πλοσδοκᾶν, Difficile in laboribus expectare. Prouerbium est
Græcum. ὅπου τὸς ἀλγεί, κείσε καὶ τὸν νόμ' ἔχει. ubi quis dolet, ibi & mentem habet. Thira-
ces teste Plinio dies infaustos nigro calculo, faustos albo notabant. Horatius, Thresisa ne
carcat

Vir optimus
in calamitati-
bus semper spe-
rat

careat pulchradies nota: quanquam ex usu creffa legatur, librariorum errore manifesto.

DE DOLORES NECESSITATE ET REMEDIO.

OCRATES interrogatus quonã modo minime doleremus, Hoc fieri dixit nul-
latus posse. non enim esse quempiã qui ciuitates aut domos inhabitet, aut cum
hominibus conuersetur, qui nõ tristitia quãdoq; adficiatur. Philomenes. Nullus
est usquam mortalium cui non aliquid accidat aut acciderit: qui aut̃ minimi facit
illud, hic sapit & felix est. Menander μηδ' ἂν πρώτῃ κακῶς, λίαν ἀθυμίασιν ποτέ. Ni-

hil unquã infelicitate gerens, etiam quandoq; ualde dolebit. Idem. Malorum faciem tantum
ne adspice, sed que intus latet bona. Etenim nulla bona nisi admixta malis sunt. In hanc igitur
sententiã Cratis Cynici Græcum epigramma conuertit. Quod uite genus exposces: fora
turbida sectans, Iurgia, difficilesq; ipse sequeris opes. Multa domi anxietas, ruri dolor, horror
in alto. Inq; bonis dubium si quid habebis erit. Si pendes animo, durum: si uxorem duxeris,
ibis Sollicitus, tristis si sine cõturgio. Pœna patri, dolor est orbis, uesana iuuentus Despitit, &
membris fracta senectia uenit. Ergo exoptandum est aut nunq; in luce fuisse, Ocyus aut tolli
de medio genitum. Verum hæc ultima sententia nostris doctoribus aduersatur, qui dicunt
prestare uel in miseria esse q; nihil esse. Homerus Iliad. ω, Διοί γὰρ τε πῖθοι κατὰ κείατ' ὅτι Διὸς
ἔσθ' ἄδ' ὄρω, οἷα δὲ δόλωι κακῶν ἔσθ' ἴαωμ, ὅτι ἂν καμύψας δῶν Ζεὺς τῶν πικρῶν ὄρω, Ἄλλοτε μὲν
τε κακῶ ὄρω κύρωτ', ἄλλοτε δ' ἔδλω. ὅτι δὲ καὶ ἂν λυγρῶν δῶν λαβὴν ὄρω ἔδωκε. Καὶ ἔ κακῶ βέβρωσι
ἔδω χθόναι δῶν ἔλῳννῃ. φοιτᾶ δ' ἔτι θεοῖσι τελευτῶν ἔτι βροτοῖσι.

Duo dolia in
limine caeli

Bina Iouis summi dicunt in li-
mine dudum Vasa, quibus sortem deus ipse emittit utraq; Ille miser cui fors fati contingit
amara. Heu quantos etiam gemitus, q; dura uidebit Exitia, atq; omnem mixtam mœroribus
atris Vitam ager, hunc homines odio superiq; sequuntur. De Pandora uero postea dicã, qua
ex dolio mala retegere, ad omnes ea peruenire necesse fuit. Plutar. de consolatione ad Apol-
lonium scribit. Cum Philippus Macedo treis eodem tẽpore felices nuncios habuisset, duos

Philippus
Theramenes

de uictorijs, tertium de filio nato, sciens quod aliquis dolor semper leta sequeretur, deos roga-
uit ut alicuius moderati casus temperamento fortunæ inuidiam minuerent. Theramenes
quoque unus è x x x. tyrannis Atheniensibus, domo corruente in qua accumbebat cæ-
terisq; conuiuijs pereuntibus, quum solus euassisset, protinus exclamauit: Quod me fortu-
na referuas? nec diu post ab eisdem tyrannis interfectus fuit. Paulus Aemylus, ut idem au-
thor in eius uita testatur, à Persei uictoria reuertens quum filium iam iam morientem offen-
deret, proximo die in senatum uenit, gratiasq; deis egit, quod tantæ reipublicæ per eius
uictoria felicitati metuens, ne quid publicum malum (ut solet res secundas comitari) eue-
nirer, id priuatim orbitate sua potius uidisset. Remedium tamen sapienti contra dolorem
fuerit, non expectare tempus obliuionis patrem, cuncta mitigantem: sed omni studio præ-
ueniendo cuncta prius mala præmeditari. Ex quo Theseus in Euripidis tragœdia, inquit:
Futuras mecum commentabar miserias, aut mortem acerbam, aut exilium, seu aliquod ma-
gnum malum, ne me imparatam cura laceraret recens. Post hæc alienas calamitates respice
re. Nam Cicero itemq; Plutarchus de Consolatione testantur, Socratem dicere solitum:

Paulus
Aemylus

quod si malorum acruus omnium foret, & quisq; suam ex eo partem auferret, nemo non
existimaret minora sua portione ea esse que ferret. Ex quo Antimachus poeta elegiã in Ly-
den coniugem suam defunctam faciens: in ea ærumnas omneis heroum heroidumq; com-
memorat, quas infra suam esse dicit. Quamobrem patientia in his maximum leuamen: unde
Plautina sententiã: Animus æquus in re mala, dimidium mali est. Pyrrhonij dolorem & uo-
luptatem in opinione ponunt, quum ea quisq; suapte iudicet sententiã: nam quod alijs dolo-
ri, nobis uoluptati forte fuerit. Inuenti propterea qui mortes suorum nihil curare sunt uisi, ut
supra de Paulo memorauit, ut de Xenophonte legimus, audito de filio nuncio, non cessauit
à sacrificio quod peragebat. Cato nihil commotus in eodem casu, se moriturum genuisse tan-
tum dixit. Plutarchus in eodem tractatu: Animi dolorem toleratu longe faciliorem corpo-
ris dolore existimat, quod cruciati sensus quum absq; ratione sint, mentem rationemq; præ-
cipitem agunt, ac de statu per uim dimouent. Animus autem sapientis ab omni liber exte-
riore impulsu, quum sui tantum sit arbiter, sibi melius imperabit: eoq; magis quod exempla
sint plurima eorum qui etiam corporis pœnas prorsus contempserint: ut Marius, quum se-
careretur uarietas immobilis permansit. Scribit Liuius de eo seruo qui Afrubalem sororium
Annibal' in Hispania interfecerat, tot cruciatibus pressum semper ridetis specie præbuisse.

Antimachus

Institutio quoque ab incunabilis, & in delicijs non fuisse educatum quam maxime refert. Pueri namque Lacedaemonij uerberum dolore laniati minime ingemiscunt. Prisci item Latini teste Virgilio, natos ad flumina primū Deferimus, saeuoque gelu duramus & undis, Omne auum ferro teritur. Vita insuper ambitiosa & cupida quot mala libenter patitur: quot barbare gentes in bellis mortes summa animi alacritate perferunt? Febres nihilominus ac morbos non aequae. Multi uero contra in morbis patientissimi, in armorū congressu timidissimi atque molles. Sed praeter omnes, nostri potissimum martyres testimonio sunt, quam sit animus probe institutus, imperator uitae mortalium. Ex quo uita beata & cum uirtute non solum in uiola & rosa, sed in tormentis & eculeo erit. Est enim Eculeus id poenae genus, quam hodie nostri funem appellant. Quod sanè ex autoritate Senecae in epistolis deprehendimus. Dolortibus, inquit, distortus, & in eculeo longior factus.

DE MORTE QUOD BONIS MINIME EXPAUESCENDA.

VVM patientia commentatioque mortis sit omnis uita sapientis, is erit felix qui ita sese accommodabit, ut illam & si non cupiat, minime tamen expauescat aut curet. Apollodorus philosophus: Hi qui cum uirtute uixerunt, si liberis carent, laudes immortales eorum loco dimittunt. Qui liberos habent, eis optimam dimittunt hereditatem, hominum & patriae gratiam. Epicetus. τὸ γὰρ κακὸς ζῆναι τὸ πένθειναι κρείσσον. Praestat mori quam male uiuere. Plato in Phaedone triplicem ponit mortem. Quum per moralem actionem uita in nobis extinguuntur, deinde cum per contemplationem cum deo coniungimur; postremo cum anima per corporis mortem separatur. Bonis & mors, & uita, dulcis est: haec ob benefactorum memoriam, illa ob praemiorum expectationem. Facinorosis autem neutrum, quapropter illis mors potius imprecanda. Quod eleganter Homerus Ody. & duobus carminibus expressit. οὐχ ὄσση καταμύσειον ἐπὶ αὐθροσιν ἄνθρωποι. τὸ δὲ μοῖρ' ἰδὲ κακῶσδε δεῖν ἡγεῖται δόρυα. Hos lugere nefas, qui dijs ultoribus ipsis Ob sua dementes perierunt impia facta. Seneca quoque, Non cito moritur qui uicturus amplius non fuit. Cic. pro P. Quintio, Mors honesta saepe uitam turpem exornat: uita turpis ne morti quidem honestae locum relinquit. Gymnosophistae apud Indos caste & cum uirtute uiuentibus, mortis diem natalem putant. Idem & Augustinus apud nos adfirmat. Qui etiam ait, neque naufragium, neque caedem aut ullam aliam uim inter mala esse. Haec omnia martyres sunt passi. Denique malam nullam putandam esse mortem quam bona uita praecesserit: sicut nec contra, ullam bonam his qui flagitiose uixerint, uel poenitentibus: quod poenitentia & senibus & alijs iam iam morituris raro sit uera, cum hi peccata non deserant, sed ab illis deserantur. Sed iam illam Socratis diuinam orationem in apologia sua audiamus. Mihi, inquit, hora discedendi iam morituro, uobis autem uicturis: utri autem nostrum uenient in rem meliorem, incertum omnibus praeterquam deo. Non enim uiuere, sed bene uiuere plurimi faciendum: dissoluta iam anima redit ad locum suum, corpus mutum remanet, nec enim amplius homo. Nos enim animal immortale sumus, mortali conclusum in custodia. Ciceronis uero in Tuscul. pulcherrimus etiam locus atque edificandus. Si a deo denunciatum uideatur ut e uita exeamus, laeti & agentes gratias pateamus, emittique nos e custodia atque leuari uinculis arbitremur. Si autem nihil denunciatum fuerit, eo tamen sumus animo, ut illum horribilem diem alijs, nobis faustum putemus; nihil in malis ducamus, quod uel a dijs immortalibus, uel a natura parente omnium constitutum. Non enim temere nec fortuito facti & creati sumus: sed profecto fuit quaedam uis quae generi consuleret humano, ne id gigneret inter caetera, quod cum exantlauisset omnes labores, in mortis malum incideret sempiternum: paratum nobis per fugium potius putemus, quod utinam passis uelis tendere liceat: si autem resstantibus uentis reijciamur, tamen eodem paulo tardius referri necesse est. Ex quibus profecto uerbis satis docemur, ne inuisu dei de uita decedamus. Idem Christianis praecipuum: quanquam nonnullas sanctas uirgines seruandae gratia pudicitiae sese necantes non item caeteris concessum ut ait Aug. qui mortem Lucretiae & Catonis animi potius paruitati adscribit. Socrates in uita dicebat tanquam in theatro persistendum, donec spectaculum operum delectabile contingat. Postremo magnum argumentum nullum esse in morte malum, quod boni plerumque tanquam deo dilecti de medio tolluntur, raroque ad senectutem perueniunt, idque frequenter & uis uidemus & legimus: quapropter duo a ueteribus posita exempla adducam. Trophonius & Agamedes templum Delphicum facientes, ab Apolline praemium petierunt.

Trophonius
Agamedes

Is uero

Is uero se daturum septimo die respondit, atque eodem perierunt. Cleobis & Biton fratres, quum Cydippe lunone pro filijs precaretur quod optimū factu esset, seipsos coniungentes, matrem in Cleobis & Biton templum adduxerunt, atque ilico extincti sunt: authores Plutar. Herodo in 1, & Cic. in Tus. Biton

DE VITAE FRAGILITATE ET DEFUNCTO RVM MEMORIA VENERANDA.

NHAC uita breui Herodotus inquit, nullus adeo felix, quem mala multa non circumstet. Ipsaeque & calamitates & morbi adcedentes uitam ipsam quamuis breuem, longam uideri faciunt. Quum Martialis imitatus dixit: Si computentur febres & mali dolores, pueri sumus & senes uidemur. Seneca uero, Non diu uixit, sed diu fuit, Apollodorus. ηραχὺς βίη· οὐ πολλὴ ἡ βίη, ἀλλ' οὐκ ἴσως ἄλλοις ἀποθανόντων γὰρ ἡ βίη ἀποθανόντων. Breuis uita fortu

nato, infortunato autem longa. Homerus quoque multa in hoc genere. οὐδὲ γὰρ ἀκιδνόντορον γὰρ ἡ βίη ἀποθανόντων. Non homine enutrit tellus contraeius usquam. Idem. ἰχθυό, μὴ δὲ ἀλιεῖσθαι ὀδύνην, ὅτι πρὸς πρὸς, οὐδὲ μὴ ἀνὲρ σὺς. ὁ λυγρὸς γὰρ θυμὸς θεοὶ δέ τινι ἀνθρώποισι. Desine nec dolcas, nil semper proficis utique, Nec semel extincti lacrimis reuocabis ab orco. Fata dedere homini patientis omnia ferre. Idem. οὐδὲ γὰρ εἰς βίην ἡρακλῆος φύλα κέρει, ὅς τῃ ἐλάττω· ἴσως δὲ κρονίωσι ἀνακτῶ. Vis etiam Herculeae haud potuit depellere fatum. Quauis ipse Ioui fuerit charissimus unus. Et Apollodorus apud nos inquit. Qui proprio filio non peperit. Euripides, οὐκ ἔστι θυγῆρ' ὅστις ἔζη πῖπτος μετὰ τὸν εἰς βίωσεν. Quod Horatius imitatus ait, Nemo tam diuos habuit fauētes Craetinum ut possit sibi polliceri. Plato in Gorgia. Grauis uita: neque enim miror si Euripides in Thresis dicat hoc modo, Quis nouit si uiuere est mori, aut mori sit uiuere: ego enim a sapientibus audui quod nos morimur, & quod corpus est nobis sepulchrum. Pyrrho unde Pyrrhonij qui omnia contradicunt, & in incertum reuocant: dicebat, nihil differre uiuere aut mori: dicitur tamen cuidam, cur igitur non moreris? quoniam inquit, nihil differt. Memoriam quoque defunctorum uenerari, omnes scriptores ferè praecipunt. Demosthenes. τὸς ζῶοις πᾶσι ἔστι ἢ πλεονῶν ἢ ἐλάττω φθόνου. αὐτὸς περὶ τῶν ἀποθανόντων δὲ τῶν ἐχθρῶν ἡς ἀλιμὰς. Cuncta quidem animalia inuidiam aliquam siue paruum siue magnam subeunt, Mortuis etiam inimici parcunt. Timocles: Mortuis misericordia deusque propitius optatus, uiuis innocua inuidia. Stesichorus. ὁ ἀνὴρ ὅς ἀνδρῶν εἰς πᾶσι ἀκρίβητος ἔστω χεῖρ. Morientem hominem non omnis gratia deserit. Archilochus οὐ γὰρ ἐδιδλε κατὰ θάνατον κερτομαίῃ ἐπὶ αὐθροσιν. Ne mortuorum hominum bonis obreeta. Quae quidem res maxime damnatur. Ex quo Sophocles queritur. οὐδὲ φθόνου, τὸ θανάτου ὅς τὰ χεῖρ βροτῶν χεῖρ ἐστὶν ἔστω. Hec uero cito mortuorum gratia mortalibus defluit. Homerus de corpore Hectoris dehonefati. κωφῶ γὰρ γαῖαν ἀεκιζέμεν ἀνώνων. Quid nisi iam muta foedat moribundus arenam? Moschion eandem secutus sententiam: uanum, inquit, defuncti hominis umbram lacessere. Et Plautius ait non nisi laruas cum mortuis luctari, quum Pollio orationem aduersus eum Plautius scriptam referuaret post mortem edendam. Zoili Homero mastigis noua neptia, unde cognomen episcopo. Is librum in Homeri uituperatione Ptolemaeo Philadelpho dicauit: quumque Zoilus Homero diu praemium frustra expectasset, petere coepit. An inquit Ptolemaeus egere potes? qui maior romasibus Homero, ac uiuus? quum ille te inferior ac mortuus tom hominum milia diu pascat?

DE MODO FUNERANDI.

VNERVM autem diuersa ratio. Funerare in bello corpora, ut testatur Aelianus de uaria historia, primus Hercules monstrauit: quum antea hostium corpora proijcerentur, teste Homero. ἐλῶειν τὸν χε κωκῶσιν οἰωνοῖσι τε πᾶσι. Haec autibus praedam tribuit canibusque eruentis. Eustathius in Homerum dicit consuetudinem fuisse apud Graecos ut cum magno uiro mortuo xii. hostes sepelirentur. Sic Patroclo Troianos contumulauit Achilles: quem morem secutus Vergilius Pallanti extincto tribuit: si nona diem mortalibus alium. Nam nona die tumulabatur: octaua prius obibebatur. Septem uero dies in domo plorabatur. Ex quo Horat. Nouendiales dissipare cineres dixit. Fiebant & Iudi funebres totidem diebus: quorum author item Hercules, Pelopi atauo primum eos instituendo. Aelianus etiam scribit: apud Tauros cum rex moritur, charissimum quique simul sponte commoritur. Sindii tot pisces in sepulchrum mittunt, quot hostes interfecerunt. Phryges mar moribus pro sepulchro suspēdunt. Hircani canibus tradunt ad hoc nutritis. Massagetae eos qui morbo pereunt tanquam impios, canibus item dant: in bello extinctos, aut quoquo modo interfectos honorant. Persae & Aegyptij mortuos

mortuos minime comburunt, quod Perse deum ignem dicant, quem non fas sit cum homi-
 ne commiseri. Aegyptij uero quod ignem animal putant, ne attingatur ab animali, sub dio
 iacentes dimitunt solibus sicandos & absumendos: autor Herodotus. Apud Ro. ipse mos
 comburendi a Sylla coepit, teste Plinio, uerito talionē, eruto C. Marij corpore. Desit autem
 in Antoninis. Vnguebantur quoq; corpora & cum aromatis condebantur, tanta cura, ut nos
 Romae testes simus ante paucos hos annos foeminam in tumulis Albanis fuisse effossam: su-
 pra M. CC. annos defunctam, ut e uestigio sepulchrorum animaduertimus, integram mem-
 bris: crasso opertam unguēto. Quidam autē Tulliosam dicere, quod eodem prope loco mul-
 ta Tulliorum memoria, & Herenniorum, & Tulliosae reperta fuerint. Modum funerū Im-
 peratores uide apud Herodianum in Cōmodo. Uius moris quiddam hodie in summis Pont.
 & Cardinalibus simile seruari cōspicimus. In alijs uero delinētis praeficae ad plorandum con-
 ductae, Nensiam, id est, carmen funerale canebant. Cupressi fores ornabant, quod haec au-
 thor Plu. in Probl. In arca deinde conditis, sacrificia manibus offerebant, quae & inferiae, &
 parentalia, & iusta, & februa dicta sunt. Fiebant autem tribus rebus, sacrificando Diti, spar-
 gendo flores tumulo, ac ludos & epulum dando, quae pollinctorum dicta est: cui Pollinctores,
 id est, hi qui corpora ungebant praerant, annonamq; flagellabant carius omnia ementes: ex
 quo ad Pollinctum emere pro uerbum. Haec igitur tria in testamento marmoreo Flauij Sa-
 lutaris leguntur, quod in Anthropologia in eius nomine posui.

Praefica
 Nensia
 Cupressus

Pollinctores

DE CVRA SEPVLCHROVM ET LAVDANDIS DEFVNCTIS.

VNT quibus uiuentibus curae sepulchri pompa sit, ut Soloni dicenti: Mors
 mea non careat lachrymis: linquamus amicis moerorem, ut celebrent funera
 cum gemitu. Contra uero Finnius: Nemo me lachrymis decoret, nec funera
 fleri iaxit, cur & uolito docta per ora uirum. At pudeat nostros Christianos
 praesertim sacerdotio dicatos funeris ac sepulchri pompā expetere: nec etiam
 fatis pendens luxuria marmoris, sed etiam aeris coepta, quum Petri & Pauli, praeterea Ste-
 phani, Laurentij, Hieronymi, Gregorij, totq; aliorum sanctorum etiā martyrum corpora ui-
 deamus humi Romae iacere, nullis in aere pendentibus mausoleis. Sed ne hanc tantū nostris
 modestiam conuenire dicamus, uideamus quid Cyrus moriens apud Xenophontem loqua-
 tur. Meum corpus pueri quum decessero, nolite neq; in auro, neq; in argento, neq; in aliquo
 lapide collocare, sed terrae statim reddite. Quid enim beatius quam terrae cōmisceri, quae tot
 pulchra nutrit ac parturit? Ego autem cum ceteris uiribus homo sim, libenter nunc quoq;
 mihi uideor cum ea communicare, quae benemerita sit. Haec ille. M. Aemylus Lepidus qui
 princeps senatus sextis iam censoribus fuerat, antequam expiraret praecipit filijs, lecto se-
 strato sine linteis, sine purpura effarent, in reliquo funus ne plusquam aeris denos consu-
 merent, imaginum specie non sumptibus nobilitari maximorum uirorum funera solere. Li-
 uius lib. XLVIII. Cicero de legibus excitari uetat sepulchrum altius quam quinq; diebus
 absoluat, nec lapide condi plusquam capiat laudem defuncti incisam, nec plusquam qua-
 tuor uersibus elegis. Humare mortuos semper uel in ueteri lege religiosum fuit. Iacob mo-
 riens, ut ad patres suos transferretur, ne inter Aegyptios prauos homines tumularetur, Iose-
 pho filio mandauit. Moses item ex Aegypto fugiens, ipsius Iosephi ossa secū tulit. Laudatur
 Tobias qui sepeliendis mortuis uacabat. Iudas Maccabaeus post praelium contra Gorgiam
 cōmissum, iussit prostratorum corpora mandare sepulturae. Iehu rex Israel Iezabelem suam
 hostem iussit sepeliri, eo quod esset de stirpe regia. Ex his uero qui deum ignorauerunt, Ale-
 xander Darij interfecti corpus uxori matricq; liberaliter tumulandum dedit. Pauli Aemylij
 Annibali hosti perquisitum cadauer, & humaniter sepultum. August. de Ci. Sepulchrorum
 memoriam, sumptusq; funeris, magis uiuorum cōsolationem dicit esse quam defunctorum
 utilitatem. Ambrosius in sermone: Quid proficit, inquit, sepulchrorū superbia: damna sunt
 potius uiuentium quam subsidia mortuorum. Viris igitur sapientibus, ut in ueteri prouer-
 bio πᾶσα γῆ τάφος, hoc est, omnis terra sepultura. Laudare defunctos uetus est cōsuetudo,
 coepitq; apud Graecos: iam inde a Pericle, qui teste Thucydide, prius defunctos in bello Pe-
 loponnesiaco pro concione laudauit. Apud Ro. uero Val. Pub. primus collegam suum Bru-
 tum, ut est apud Liuium. Graeci epiaphium uocāt quando uel unum, uel etiam plures com-
 prehendat. Monodiam uero quando unum tantum. Epicedium praeruntq; sit carminae.

Pericles
 Val. Pub.
 Epiaphium
 Monodia
 Epicedium

R. Vola-

R. VOLATERRANI COMMENTARIORVM VRBA/
 NORVM LIBER XXXII. DE MODESTIA,
 GRÆCIS SOPHROSYNÆ DICTA.

ELIQUA SVNT quae ad modestiam temperantiamq; perti-
 nent, quam Graeci simul & pudicitiam uno uocabulo σωφροσύνη uo-
 cant, magnoperēque commendant. Menandri nonnullos conuertit
 senarios. Ego uero nihil antiquius puto modestia, Quam semper in
 bonis admixtam cernimus. Ne dixeris mihi diuitias, deum, Nullate-
 nus colo, neque in coelo puto, Quem intemperans uir possidet atque
 improbus. Idem. Heu heu diuitius hoc omnibus malum est, Quan-
 do bonum uidet si quis nec eligit. Quid nempe nobis est opus nisi duo,

R

Cibus Cereris, & paruus aquae cantharus? Idem. Ταμείον δὲ ἀρετῆς ἢ σωφροσύνης. Prom-
 ptuarium uirtutis est modestia. Sophocles. Σώφρονας θεοὶ θελοῦσι καὶ συγγῆσι αὐτῶν κακός. Mo-
 destos dii amant, odereq; malos. Antiphon. Qui nullis tangitur aut mouetur uoluptati-
 bus, modestus aut abstinens dici non potest. Deest enim materia uirtutis & exercitationis
 ad ipsum honestandum. Plato in Lachete. Temperantia facit ne ex homine precipitemus in
 bruta. Fortitudo autem ut ex homine ad deos perueniamus. Hypseus. Magnum puto ue-
 stigium modestie quotidie uiuere. Menedemus iuueni dicenti, maxima res est adsequi quod
 optas, ait, multo maior optare quod deceat. Epictetus dicebat: Quemadmodum in conui-
 uio uersari modeste debemus, ut ad ea quae nobis oblata sunt in mensa manum modice pro-
 tendamus, ea uero quae nos praetereunt minime attingamus, quae nondum uenerunt non
 ante expectemus: eadem est & in ceteris uitae modis ratio, & in imperio: sic
 eris dignus deorum conuiuia. Euripides. βραχέα τῶν ἀδυνάτων ἀεί τικτὶ λύπη. Breuis
 uoluptatis delectatio tristitiam parit sempiternam. Idem ad natum admonitio. Aequam in
 primis mentem habe, neq; partem locupletibus trade, qui in alterum propendent, alterum
 uero odio persequuntur. Iniustam pecuniam ne posside, si cupis eam diuturnam esse domi.
 Amicos minime blandos, minimeq; tuae auscultantes uoluptati posside. Sed & penetra-
 lia domus tuae uiris grauib; pateant, cum senioresq; tantum congregere. Isocrates ad
 Demonicum. A quibus autem detineri turpe, ab his te contine, lucro, ira, uoluptate, dolore.
 Quod profecto adqueris si potius lucrum putabis ex his quibus maxime laudaberis, quam
 quorum abundabis. Iram superabis, si hanc ita in delinquentes exercebis qualem ipse ab
 alijs ferre dignum putas. Voluptatem uero, si turpe existimabis a seruis dominari, ac seruire
 libidini. Dolorem postremo, si respexeris aliorum aduersitates, teq; hominem esse memi-
 neris. Maxime autem ad pulchra peragenda excitaberis, si considerabis quod ex illis uolup-
 tas nobis maxima prouenit. Contra uero ex desidia atque luxuria dolores. Nam uirtuti
 semper incumbere, castēque ac modeste uiuere, id demum perpetuam iucunditatem firmis-
 simamq; praebet.

EXEMPLA MODESTIAE.

ERSARVM reges, ut author Stobeus in collectaneis, ante cibum ac potum de Perfarum
 modestia disputant: ante sacrificiū, de iustitia; ante bellum, de fortitudine. Sic So-
 crates antequam decederet, de animę immortalitate disseruit: quem postea Cato
 Uticensis imitatus est, dum sibi manum intulit, perlecto prius Platonis libro. Ma-
 gis enim ad opus uirtutis excitari uidemur, si de his prius aut nobiscum meditando, aut cum
 alijs loquendo differimus. Apud Plutarchum in tractatu πρὸς τὴν πολιτικῶν πρῶτον ἐπιτομῆν hec
 legimus: Themistocles in uictoria quadam cum hostem iacentem torquatum armisq; nobi-
 libus indutum uidisset, amico se sequenti ait: Haec accipe spolia: nam tu Themistocles non
 es. Honestum igitur quandoq; amicis ditare, dum sumus in potentia, nos autem minime.
 Pyttacus Mytileneus ex agro quem reip. sua uirtute parauit, populo ei quantum uellet con-
 cedente, tantū sumpsit quantum hasta percurreret. Apud Romanos P. Claud. in simili causa
 tantū uno die arasset. Quod honoris signū uerbis publice oblatum, non ad quæstum, satis
 esse debet. Cato nullam sibi passus est statuā poni ob modestiam, dicens, malo uti posteri in-
 terrogent cur Catoni non posita est statuā, quam cur posita est. Aelianus de var. hist. scribit,
 quod Archelaus Macedonig rex cum in mensa a quodam poeta x. talenta dono peteretur,
 Euripidi

Perfarum
 reges

Themistocles

Pyttacus Mi-
 tylenus

Euripidi qui & ipse praefens aderat dedit, dicens, Tu dignus accipere, hic autem petere. **M. Fabius**, Fabius Cos. de uictis Veijs triumphum spreuit ob fratris & collegae mortem, diuersans in lu-
 Cu ciuium lauream non accepturum: author Lilius libro 11. Alter ex eadem familia censu-
 ram renuit, quod eundem honorem in domum suam saepe nimis collatum uidisset. Pom-
 peius oblaram sibi ab Hebraeorum rege mensam & sedem auream, ut usui suo foret, in ara-
 rium deferri iussit. Fabius Gurges, Fabius Pictor, C. Numerius. Q. Ogulnius legati ad Pro-
 lemæum misi munera quae ab eo priuatim acceperant in ararium antequam quicquam re-
 tulerunt: quibus Senatus merita liberalitate per Quaestores omnia distribuenda censuit; ut
 author Valerius de Modestia. Nostra memoria Zacharias Barbarus Romae legatus Vene-
 torum equum praestantissimum quo à Xysto Pont. donatus fuerat reipublicae suae misit, illa
 vero eidem libenter remisit. Q. Cincinnatus dictator sex mensium factus de uictis Equis
 natus xv 11, die se magistratu abdicauit: quod & L. Sylla etiam sponte fecit. Idem imitatus est
 Cn. Plautius in censura, collega Appio Claudio contra legem & uoluntates omnium perse-
 uerante. Claudij Neronis moderatio Lilio praedicata, quod equo sit passus Lilius trium-
 phantem sequi, quum plus operae ad uictoriam de Asdrubale contulerit: res tamen in Liliij
 provincia sit gesta. Illa quoque alterius generis, in eadem tamē uirtute exempla, quod se non-
 nulli inferioribus patriae causa subiecerunt. Duo Fabij Maximi: alter filio I-ab. Gurgiti, cui
 ob male rem contra Samnites gestam senatu de eo remouendo agente, se legatum proficisci
 pollicitus est: alter Q. Fabio item filio in Apulia res gerenti. Africanus etiam L. Scipioni fra-
 tri contra Antiochum misso. Et ante hos omnis Val. Publicola M. Valerio fratri in bello Sa-
 binorum, quorum legationibus & consilijs Consules feliciter pugnaverunt. At contra im-
 modestiam adrogantiamque indicauere, M. Horatius, & M. Valerius Publicolae frater qui con-
 tra senatus auctoritatem duobus diebus triumphauit. Caesar Iulij filius xx. an. Senator
 & Cos. quanquam honores ante tempus nonnullis etiam modestissimis ob uirtutem con-
 celsi, M. Vale. Coruino annorum xx 111. Consulatus, Scipioni Aemiliano item Cartha-
 ginem petenti. Et demum Pompeio ante annos triumphanti. Caesaris quoque gesta plerumque
 tyrannica, praesertim dum peteret absens consulatum, ac provinciae tempus prorogari, quam-
 uis & haec omnia absentibus quibusdam sponte quandoque data. Nam meru belli Hetrusci
 crescente, ut author Lilius libro x. Q. Fabius, P. Decius consules, App. Claudius Praetor
 absentes creati sunt, & L. Volumnio qui Consul ante Samnites uicerat, ex S. C. in annum
 prorogatum imperium. Fabio denique ob egregie domitam Hetruriam consulatus continua-
 tus. Sed & in alio genere laudati Scipio Aemilianus Aelianus, & Pomponius Atticus Cor-
 nelio Nepote testibus, qui nec unquam emerunt quicquam nec aedificauerunt. Pompeius
 agrum uicinum nunquam mercatus est. Augustus forum angustius fecit, non ausus posses-
 sionem pugnandum: si quis autem per licentiam paulum de animi contentione remiserit,
 quum domum uicinam Lucianorum suas aedis maxime incommodantem nullo precio ob-
 tinere posset, nihil unquam ex honoribus humili familiae detraxit.

DE VERECUNDIA ET PUDICITIA.

DE MODESTIAM uerecundia pertinet, quae Aristot. adfectus magis quam
 uirtus ponitur, quod diffusa in corpore existat. Menander. *πᾶς ἐν τοῦ σώματος ἕξει*
ἢ μοι δοκεῖ. Omnis qui uerecundatur, bonus mihi uidetur in primis esse. In
 hac repulsa sunt plurimorum, qui mihi supra in magistratibus commemoran-
 tur. Cato inter alios duas tulit: alteram consulatus: alteram uero praeturae cum

Vatinio uiro infami. Idem bis in carcerem ducti iussus, a Caesare, & a Trebonio Trib. Pleb.
 quod legem impediret, quae provincias Cos. Caesari, Pompeio & Crasso dabat. Virginia
 quod L. Volumnio de plebe Consuli qui Samnites uicit nupta fuisset, ex templo pudicitiae
 patriciae, sacrisque eiecia fuit. At ipsa aliam aedem plebeiae pudicitiae extruxit. Lilius x. Si-
 mile huic apud Hebraeos Anna ob sterilitatem est passa. Pudicitia uero ipsa quanquam sit
 mulierum praecipua, uiros etiam saepe uel non Christianos honestauit: quorum aliquot ex-
 empla ponit Aelianus de uaria historia. Eurcrates Chalcedonius philosophus manibus ue-
 renda non attingebat. Amoebeas citharocedus, & Diogenes traegedus castitatem seruantes,
 ab uxoribus perpetuo abstinerunt. Clitomachus Pancratiaestes canes concubentes se ne
 uideret auertebat. In conuiujs uerba impudica & obscena dedignabatur. Democles puer
 ob formam cognomento Pulcher, Athenis Demetrii libidinem, in feruentem lebetem sese
 proficiendo

Eurcrates
 Amoebeas
 Diogenes
 traegedus
 Clitoma.
 Democles

proficiendo uastauit. Apud Romanos adolescens in castris C. Marij, ut Cicero pro Milo-
 ne testatur, tribunum uim sibi adferentem interfecit. Facere enim probus adolescens peri-
 culose, quae perpeti turpiter maluit. Publius item adolescens Papyrii creditoris libidinem si-
 mul & crudelitatem ad senatum derulit. Spurina item alius Romae, ne ob formam uexaret,
 gladio sibi faciem dehonestauit. Insequentibus uero temporibus duos audiuimus ob Ve-
 neris abstinentiam in morbis perire maluissse, Isacium Commenum imperatorem Constan-
 tinopolitanum, & alterum quem uidimus, Iacobum Lusitaniae cardinalem, e stirpe regia,
 sub Pio Florentiae decedentem, uirum utrunque summa modestia ac probitate.

De ijs qui bona habuerunt initia, turpem uero finem, & contra.

NONNULLI uero laudatos fuisse adolescentes accepimus: illaudatos uero
 senes, ut Metellum Plum, qui caetera uita continentissimus, consul ad extre-
 mum in Hispania, iam senex uarijs se dederat uoluptatibus. Idem & Horren-
 sio, Luculloque uenit. Et apud Graecos Soloni Athenensi sapientissimo, ut Solon Athe-
 eius indicant carmina: Dum propero ad senium discere multa libet, Grataque
 sunt Veneris nobis, & dulcia Bacchi, Quaeque uiris Musae munera grata ferunt. Alcibiades
 quoque, Antiochus Magnus, Xerxes, alijque complures in eiusdem albo censura: qui excu-
 satione ferè remissionis ab omnibus concessi, post labores exantlatos utentes, nimium ad
 ocium & luxuriam prolapsi, famam pristinae frugalitatis ultima incontinentia amiserunt.
 Aliqui uero contra: lapsi in iuuentute, alios postea mores sumpserunt, ut accidit Protago-
 ra philosopho, & Alexandro sophista. Cicero pro Caelio: Multos audiuimus in hac ciuita-
 te, qui totam adolescentiam uoluptatibus dedissent, emeruisse aliquando, & se ad frugem
 bonam, ut dicitur, recepisse: grauesque homines, atque illustres fuisse, Augustinus item: Nonnul-
 los legimus & uidimus, qui aut adolescentiae uanitate, seu ignorantiae caecitate decepti, ua-
 rio peccatorum genere tenebantur obnoxij: deinde ocyus ab errore conuersi, maiora ad-
 huc opera fecerunt iustitiae, quam antea peccata admiserant. Ad hoc igitur multum faciet bo-
 na natura. Quapropter Euripides sic ait: Profecto res mira, si terra quidem mala, bona na-
 ta tempestatem fuerit, satis dabit segetum. contra uero bona, si ea delint quae circa sunt o-
 pus, fructum adferet malum. In hominum autem genere quisquis semel malus, nunquam
 erit aliter quam malus. Bonus uero semper bonus: neque ob aliquod damnatum naturam mu-
 rabit quin sit bonus. Diligentia tamen cunctis in rebus semper aliquid proficit: ut ait Quin-
 rilianus: naturaeque ac fortunae ex parte resistit. Ex quo idem poeta postea subdit: *ἢ γὰρ ἔλα*
ἢ δὲ θεοφθώρας ἕκαστος. Refert, inquit, non nihil bene educatum fuisse. Igitur, ut inquit Hierony-
 mus, uita praeterite minime credendum, ac cum uitij usque ad extremum & castrorum euer-
 sionem pugnandum: si quis autem per licentiam paulum de animi contentione remiserit,
 inimicis de se diu expectatam uictoriam non auferre quidem, sed differre uidebitur.

DE AMORE IMPUDICO

HEOPHRASTVS, amor est, inquit, animi concupiscentia, quae celerem ha-
 bet ingressum, tardum uero regressum. Plutarchus autem aliter: Amor neque
 nos statim, inquit, nec uehementer ab initio quemadmodum ira inuadit, neque
 facile ingressus discedit, quamuis alatus: sed sensim ingreditur ac molliter; ma-
 netque diu etiam in senibus: qui quanquam discedit, aut tempore, aut ratione
 uictus, non penitus liberam relinquit animam, remanetque in ea uestigium, uelut syluæ exu-
 stae, aut fumantis, nec penitus ex ossibus eijcitur: ignoraturque quid sit, unde ueniat, quomo-
 do ingressus. Hieronymus contra Iouinianum in hanc ferè Plutarchi sententiam: Amor, ait,
 in multis est insuperabilis, extinctus accenditur, & post copiam rursus est inops, & ob per-
 turbationem quam sustinet, aliquid cogitare non sinit. Idem ad Amantium presbyterum:
 Omne peccatum post factum poenitentia sequitur, sola uoluptas in ipso poenitentiae tempo-
 re praeteritos stimulos patitur, ut ex hoc quod corrigere cupimus, rursus sit materia delin-
 quendi. Plautus in Cistellaria amoris insaniam pulcherrime describit: Credo ego primum
 amorem apud homines carnificinam commentum. Hanc ego de me coniecturam facio do-
 mi, ne foris quarar, qui omnis homines supero cruciabilitatibus animi: factior, crucior, agi-
 tor, stimulator, uertor in amoris rota miser, exanimor, feror, differor, distrahor, diripior. Ita
 nullam mentem animi habeo: ubi sum, ibi non sum, ubi non sum, ibi animus est. Ita mihi
 omnia ingenia sunt: quod lubet iam, non lubet id continuo. Ita me amor lapsus animi lu-
 Rr difficat

Amor impu-
 dicus
 Amoris insa-
 nia ex Plauto

edificat, fugat, agit: quod dat non dat: modo quod suavit diffuadet: quod diffuadet id ostendit. Theophrastus dicit amorem caelo à dijs, quod seditionem inter illos agitare, expulsam fuisse effraetis alis, ne rursus ad superiora uolaret. Menander: *οὐσι γὰρ ἔργος τὸ νόθευσι τῶν θεῶν*. Amor natura furdus admonet. Plato in Phaedro, animam cōparat geminis equis: alteri bono, rationis: alteri malo, appetitus: peioremq; cōcupiscentię quā irā appetitum esse. Aristoteles ait, amantes ad oculos protinus respicere ante omnia in quibus pudor cōtinet. Theocritus: *ἰδὼ ἔργων τ' ἔρωτα, βαρὺς βίης. ἦρα δὲ πάντα ναισὸν ἰθὺλαίε, θορυβὸν τε μὴ ἔπρα φε μὴ τῶν*. Virgil. hunc emulatus ait, Nunc scio quid sit amor, duris in coribus illū Ismarus, aut Rhodope, aut extremi Ciaramantes, Non nostri generis, nec nostri sanguinis edunt. Idem Theocritus uno uersu eius exprimit inconstantia: *καὶ φεύγει φιλόντα, ἢ δ' φιλόντα δῶκε*. Se stantē refugit, cōseclatur fugientē. Et alibi: *ἰολλὰ κίς γὰρ ἔρωτ' ἀμὲν καλὰ καλὰ πῆ, φανῆ*. Saepē haud pulchra facis, sat pulchra uidentur amanti. Ex quo, ut scribit Pausanias, apud Aegyram urbem Achaorū, amor cum fortuna sub eodem tecto colebatur, quoniam ad amorem consequendū plus pollet fortuna quā pulchritudo. Alexis: *ὄστις αὐδ' ἀλκὴς τ' σωματικῶν ἔρα, τ' ἰδὸν ἔρα δὲ ἔρα τ' ἔρα φιλῶν ἔρα*. Qui uires corporis amat, uoluptatis non quidē amicorum amicus est. Cheremon tragicus ait: Sicut enim uinum dilutum, sic amor medio cris gratus: intensus uero & immoderatus, molestus. Thespianes Erotidia celebrabāt sicuti Olympia. Lacedaemonij ante pugnam amori sacrificabāt, uelut in amore certantium & certa amicitia uictoria cōsisteret. Cretenses in praelijs optimos ac pulcherrimos amore deuictos secernebāt, ac per eos annua sacra fiebant. Apud Athenienses sacra cohors appellata ex amatis & amantibus cōsistebat: ut tradit Alexis, in qua summa erat fiducia. Ex Athenæo. Nunc ad proceres nostros, Gregorius in moralibus, Luxuria sensum hebetat, contundit intellectum, memoriā oburatur, euacuat sensum, obnubilat uisum, reddit hominem pallidum ac foedum, senectutem inducit, mortem deniq; maturat. Chrysostomus in Matthæum: Luxuria eo plus augetur, quo magis frequentatur, fugiendo fugatur. Hieronymus ad maritē & filiam in Gallia cōmorantes. Ferreas mentes libido domat, ac eo plus in uirginibus, quo dulcius esse putatur quod nescitur. Idem, Difficile inter delicias seruare castitatem. Idem, Qui luxuriā perfecta uicerit continentia, sanctior erit David, sapientior Solomon, fortior Sampson. Nam quū nihil sit uilius q̄ à carne uincit: nihil tamē gloriosius quā carnem uincere. Idem ad Nepotianum dicit, praeferat castitati non esse cōsistendum. Bernardus rem hāc tripliciter uitandam suadet, actione, sensu, oculis. Et quando amor & uoluntas sunt actionum principia, merito Augustinus animam citra amorem uocat extinctam: ne e eo uacare polle pudico uel impudico. Pudet cōmemorare sapientes plurimos in sua appellationē ob uoluptatem constitisse, ut literas etiam quae perficerent ingenium & mores debuierant, infamant. Ut à Graecis ordiar. Nec tantum Clario Lyde dilecta poeta: Nec tantū Coe Bacchis amata uiro. Philetas enim de Bacchide poema fecit, & Callimachus de Lyde apud Clarium Ioniae urbem ortus, quamuis è Cyrene originem suorum duxerit. Has sequuntur sunt Lesbia Catulli, Delia Tibulli, Cinthia Propertij, Corinna Nasonis. Duces etiā corruerunt, Lamia Demetriū, Phryne Timotheum, Philippum Graecae puellae amores, Annibalem Campanae, Cleopatra Caesarem, Flora Pompeium. Ducta insuper in matrimonium scorta, Pericli Aspasia, Psammitico regi Aegyptio potentissimo Rhodope, Antonio Cleopatra. Nos Andreā Palaeologū Peloponnesi Despotum ex tanta nobilitate superstitem, Graecum scortum atq; uilissimum sibi connubio iunxisse uidimus. Sed utinam sexū non mutaremus: in hac parte multo feris nocentiores, quam illae naturae legem custodiant. In gymnasijs Graecorū haec reperia sunt uitia. Primi enim Lacedaemonij, teste Thucydide, puerorum corpora ad palaestram nudauerunt, sic postea nulla priscorū societas hac caruit nota. Inter Argonautas, Hylas Herculi dilectus, qui quum aquas haurire descendisset apud Arganthoniū Bithyniae raptus nymphis dicitur: quem Hercules quaesitum exiens, & ipse non amplius ad naues redijt. Nireus, qui ad Troiam uenit, pulcherrimus unus ponitur Iliados β. Euryalus Virgilianus, Parthenopeus Statianus. Sic deinde uarijs uarij adamati, ut Bathillus puer Siculus Anacreonti. Magnes Gygi Lydorū regi, Harmodius Hippiae, Aster Platoni. Q. Catulo Roscius, Pifo Galbae, Antinous Hadriano. Nec Pindarum poetam haec infamia liberauit, qui, teste Valerio, in gymnasio in gremio pueri adamati, obdormiscēs exiraui. Duos quoq; Romanos equi-

Sapientes plurimi ob libidinem infra suas appellationes

Sexus mutatio Lacedaemonij

tes Plinius libro septimo sua aetate dicit in Venere Pantomimi Mythici forma praecellentis obijisse. Huiusmodi etiam fatū exitiumq; Cor. Gallo pratorio, & Q. Heterio equitis Romano diuersis temporibus contigisse. Quin & bruta sapius adamata, ut à Cratide pafstore capra. Amati & homines à beluis, ut à delphino puer Corinthi. Apud Solos puer Xenophontis cane. Alius à graculo apud Spartam. Ab antere quoq; Citharistria. Haec Aelianus. Vidimus & nos huius generis his temporibus exempla: primum quod accidit puero Romae dum adequitaret, forte cercopithecus de maiore genere è fenestris uicecan cellarij conspiciens, illico eum cōseclatur uersus Hadriani pontem, metu quoq; adcelerantem, & ipse insiliens tandem in equum capite colloq; horredo spectaculo complexus est: ille penē exanimatus concidit, ductusq; in proximam tabernam: fera perseuerauit eo modo, aliquandiu nihil aliud prorsus agēdo, dein prosiijt. Postremo loco, quod omnibus incredibile fortē fuerit, referam recentissima historia, ut illud iactare carmen possimus. Cre dite Romani Dictae credite tauro: Vidimus, accepit fabula prisca fidē. Siquidē sub Pto tertio in Hetruria puella quadam cum cane quē maxime amabat rem habens, grauidaq; ex eo facta, semicanē peperit, hoc est, pedibus, manibusq;, ac auriculis caninis, caetera hominē: res expiationis gratia ad pontificē delata. Inuenti quoq; qui inanimata dilexerūt, ut iuuenis Atheniensis statuam Fortunae in Prytaneo consistentem, quae quum ei negaretur precio mercari uolentī, apud eam se noctu interfecit. autor Aelianus. Plinius item de signo Veneris scribit, quod quū iuuenis deperiret, saepe cum eo cōgressus, turpitudinis signa apparuerunt. Oenomanthi deniq; sophistae insana, uerbaq; in imaginem pueri dilectam Philostratus ponit: quā referre ob turpitudinem superseco. Vitandae libidinis duomaxima remedia Ouid. his carminibus ponit: Ocia si tollas periere Cupidinis arcus. Et in alio loco: O nimis exitio nata theatra meo. Quapropter soleo mirari grauitatē Romanam spectacula permisisse Vestalibus. Nam Augustus contra praetoris tribunal, eis locū in theatro assignauit. Tertium addit omnium praestantissimum Hieronymus ad Rusticum monachum: Sacrorum uoluminum, theologiae q; studium.

Bruta adamata

Qui inanimata dilexerunt.

Vitandae libidinis duo remedia ex Ouidio Tertium ex Hieronymo

DE AMORE PVDICO

RPHEVS in carminibus, amorem quem φωνητε uocat, principium ponit rerum humanarum. Zeno stoicus amorem dicit amicitiae & concordiae, libertatis quoq; instrumentum: ideo ad salutem reipublicae plurimum cōferre. Sapienter alij, ut ait Athenæus, eū procul ab omni turpitudine iudicabant: & in gymnasijs unā cum Mercurio & Hercule statuerunt, cui sacrificabant. Nam amorem, honestamq; uoluptatem, quae ex uirtute prouenit, deliciae corporis inta mauerunt: ut Seneca testatur in epistolis. Neq; uoluptas, inquit, causa uirtutis, more Epicuri: sed accessio est. Virtus enim non quia delectat, placet: sed quia placet, delectat. Plato triplicem ponit amorem, diuinum, ferinum, & humanum. Primus occurrente pulchro aspectu ad diuinorum contemplationem animum extollit, ab omni procul labe remotus. Secundus beluarum more coinquinat. Humanus autem inter utrunq; consistens: sensus quidem quaedam tenus oblectat, uitium tamen refugit. In Symposio quo quisq; ex ordine conuicia de amore sermonem habet, geminam ponit Venerem cum gemino amore: primam line matre caelestem & pudicam, quam sequitur amor pudicus: secundam ex utroq; sexu procreatam impudicā, ex Dione, quam item amor sequitur impudicus. Amici insuper in partem honesti ueniunt amoris: de quibus legendis, praeter Aristotelē in octauo, Xenophon commentario secundo Socratem differentem introducit. Dicit enim minime eligendos esse, qui in reddendis beneficijs, alijsq; uitae officijs fuerint negligentes: praeterea auaros omnes qui tantum proprio cōmodo student: mendaces insuper ac subdolos, uoluptarios uentri, somno ac Veneri nimium indulgentes. Tales enim nihil boni in commune officium amicitiae conferre petunt, sed eorum potius commercium fugiendum. Nam bonus ignauum cuius facta minime probat, nullo pacto diligere poterit.

Triplex amor secundum Platonem.

CONTRA DIVITIAS GRÆCORVM DICTA

Lutarchus. Prouerbium est, μή ποιεῖς τὸν μολχαράν. id est, non gladium puero. Ego autem dico nec puero diuitias, nec uiro ineruditionē. Bion dicebat ridiculos esse homines, qui studeāt diuitijs quas fortuna prebeat, illiberalitas custodiat, probitas auferat. Diog. Neq; in ciuitate, neq; in domo diuite uirtutem

tutem posse habitare. Favorinus. Homines quandoq; dignos risu, quandoq; misericordiam, interdum odio. Risu, quum ob insolentiam maiora, quam eis conueniant, appetant. Odio, quum ea adsequuntur. Misericordia, quum non adsequuntur. Pythagoras. Neq; equum sine freno, neq; opes sine sapientia retineri diu posse. Socrates. Diuitias existimandas esse, si saltem uoluptatem parerent. Sed qui uti uelit percuntes uidet, tum uoluptate desidiaq; marcescit: qui autem custodire, curis uritur; qui uero possidere, assidua cupiditate. Neq; auratus lectulus agrotum leuat, neq; bona fortuna stultum. Appetitus natura trenari difficilis, adiunctis uero diuitijs penitus insanus. Insatiabilis animus, furiosa res est: quum moereat saepe nondum miser, spe plura consequendi consequuta negligat, desideret absentia, despiciat praesentia, neq; ira amet uti sperat. Atq; haud uideo utrum miserius possideat an expectet. Possessis enim non utitur, expectatione laborat. Bonum igitur existimabimus cuius nullus sit finis, ac res adepta principium sit cupiditatis alterius: Nullus enim ita locus ples est, qui minora uotis non possideat. Oportebit igitur in rebus secundis in eum qui utitur non adeo secundis, in aduersis uero in eum qui magis aduersis utitur, intueri. Quod si forte aut in prosperitate longe fortunatiorem, aut in calamitate minus calamitosum respexeris, semper moerebis. Simonides interrogatus, utrum eligendum magis, diuitias an sapientiam: Num uides, inquit, Aspicio enim sapientes ad diuitum ianuam uenientes. Haec enim ex Plutarcho; deinceps ex Platone de republica. Mihi autem non amare pecunias magno opere uisus est, quod solet accidere his qui non possident eas: qui uero possident, duplo quam caeteri diligunt: haud aliter quam poemata uel patres filios, adeoq; tenentur eo studio, ut in conuersatione molesti sint omnibus, nihil aliud laudari, nihil aliud fieri ab hominibus cupientes. Vera, inquit, ais. Cerre ego inquam. Sed hoc enarra, quod prestare putas, frui et multa substantia. Moderata, inquit ille, & reliqua quae sequuntur. Idem. Pecunia quid opus hominibus, nisi forte ut morbis medicus, ut tantum utilitatem adferat: Nam *χρηματα* ex hoc pecunia dicitur, quasi utilia. Idem ualde diuitem non posse felicem esse probat hoc modo. Felicem simul & bonum necesse est esse, ualde autem diuitem & bonum esse non licet, non ergo felicem & diuitem. Idem. Qui nimium intenti parandae rei sunt, quanto hoc putant honoratius facere, tanto uirtutem inferiorem existimant. Virtus & opes haud aliter quam duo in trutina pondera, quorum altero degraunte eleuatur alterum. Sic in ciuitate tanto boni uirtuteq; praediti sine honore sunt, quanto magis in precio diuites. Nunc ex Socrate, *πλοῦτος λακωνικῶν καὶ καλοῦ γαβίου ὑπερετις ἐστὶν, ἢ υἱοῦ αἰνῶν τῆς ἑλευσίνης*. Diuitig uirtij magis q; uirtutis ministris, licentia inertiae praeparant: ad uoluptates quoq; iuuenes traducunt. Idem. Qui diuitijs uti nesciunt, similes sunt his qui pulchrum possident equum, nesciunt autem equitare. Idem. Praesentem substantiam duabus de causis noli despiciere: nam & magna calamitati facile medentur, & studiosum hominem, alioquin minime fortunatum iuuant. Idem. Non enim accipere lucrum, aut erogare damnum, putatote. Neutrum eorum semper eandem habet uim: quum tempore uirtuteq; fit, utrumq; possidentes iuuat. Euripides. *πολλὰ ἄν τ' ἐχέματα αἰὲν ἀνθρώποις λακῶν*. Pecunia est hominibus multorum causa malorum. Simile illud apostolicum. Radix omnium malorum est cupiditas. Item: Melior uita mediocris, innocuaq; substantia, quam domus impijs referta diuitijs. Simile illud Dauidicum: Melius est modicum iusto super diuitias peccatorum multas. Idem. Male partam pecuniam a tua domo expelle, ea siquidem perniciem adfert, ac breui tempore dilabatur. Hunc imitatus Sallustius eleganter expressit. Male parta male dilabuntur. Idem: Opes ea moderatione adipisci ac retinere oportet, ne quis earum causa postea moereat. Idem. *λακῶς οἶκος εἰσέλθοντ' ἐκ ἐχθρῶν εἰσὶν*. Quae male domum ingrediuntur, minime salutem habent. Sophocles. *χρημάτων ἀνθρώποισι εὐερίσκηθ' ὄλιγος, αὐδὴ δὲ πικρὰς*. Pecunia inuenit hominibus amicos pariter & honores. Vsurpatum & ab Ouidio. Dat census honores Censuram amicitias. Lycurgus, *ὅτι πλοῦται λακῶν, ἀλλ' ἐκ λακῶν*. Non enim pulchrum diuitem esse, sed e rebus pulchris. Hesiodus. *χρημάτων βλάστην πέλεται ἀφροῖσι βροτοῖσι*. Est anima heu miseris nummus mortalibus ipse. Praeterea ea detestanda quae causa malorum sunt, ac inferendi belli. Quapropter Demosthenes in Philippicis ait, *οὐ μὲν δ' ἐὶ χρημάτων, αὐδὴ γὰρ χρημάτων ἕδωκεν ἑὶ γῆρας δαίμοντων*. Opus pecunia, nec sine pecunia quicquam fieri licet ex his quae oportet. Cicero in simili causa neruum belli pecuniam appellauit. Musonius. Diuitem tantum & sapientem putamus eum qui necessitate

Valde diuitem non esse felicem

Pecunia inuenit hominibus amicos et honores

tatem ubiq; ferre potest. Antiphones. Praestat egere, quam turpiter ditari: hoc ut superationem, illud misericordiam parit. Ilyseus. Nullus enim quod diues, sed quod procul a turpitudine uixerit, laudem consequitur. Hierax. Diuitiae bisariam insidiantur: primum potentioribus per inuidos, deinde pauperibus per potentiores: quod igitur possidentes inuidiosos facit & iniustos, quam potest cum uirtute societatem habere. Aristonymus. Diuitum uita, ueluti qui altum nauigium tenent: pauperum uero qui iuxta littus ad nauigant. Vt enim unum quosdam ebrios & iratos reddit, quosdam mente salubriore & mitiore, sic diuitiae. Theognis. Qui sua uult latere uita, diuitias quaerit. Diuitiae tantum experuntur ad ambitionem, libidinem, & gulam, quae fati sunt saepe causa celerioris. Ex quo idem autor ait: *πολλὰ τοι πλείους λοιμὸν ἰσθρὸς ἀλεσειν ἄνδρας*. Plures mortales gula quam pestis dedit orco. Democrates. Qui animam curat, seipsum curat: qui corpus, non se sed sua curat: qui pecuniam, non se nec sua, sed ualde aliena curat.

DE OFFICIO DIVITIS

GITUR longe difficilius fuerit, ut ait Plutarchus, dispensare opes quam pauperem, quod hoc cuius est, illud sapientis tantum. Multum propterea in tenui fortuna beatus, quam in opulenta degit: ex quo Augustus, teste Tranquillo, quibusdam ciuitatibus libertatem, ea uti nescientibus, ademit. Et quando ad censuram liberalitatis, omnes philosophi diuites uocant: saepe euenit, ut auratis quicq; famam laetitiae, uictusq; splendore tueantur. Nam ita fit, ut qui praeter officium sumptuosi existunt, praeter etiam officium praeparati sint, ut olim Milesii, qui molli-
I bus ornati uestibus, domi sordidi habebantur, nunc item Neapolitanis: seu si ad omnia prodigi, rapaces, uti C. Caesar, & omnes ferè qui castra sequuntur. Contra hos Hieronymus ad Pamphiliam ait: Pythagorae praecipuum est. Per uiam publicam ne ambules, hoc est, ne uulgi sequaris errores: quicquid agas, aeternae causa mercedis agas: cunctaq; non ad laudem, neq; opinionem, sed gloriam reuocet sempiternam. Idem ad Nepotianum: Nonnulli diuites templa aedificant, columnis ac marmoribus ornant: non damno, non uituperò, u-
 nusquisq; in suo sensu abundet, sunt tamen meliora quae agant. Si igitur in operibus sacris nimium sumptuosi minime laudantur, quid dicemus in profanis, ac superuacuis aedibus, aut arcibus? Caeterum in fortuna unum cuncti hospitium extollunt. Nam caetera si dantur
 copiae signum, uel quandoq; non diligenter erit: in hoc etiam excipientis charitas laudatur: unde multi uel ignobiles apud posteros nomen meruerunt, ut Molochus ille pastor in Nemea sylua, qui Herculem a leonis caede redeuntem excepit: Ianus Saturnum, Euan-
 der Aeneam, Canusina & Campana muliercula Romanos a clade Cannensi, Raab apud Hebraeos dei populum. Graeci olim Ioui Xenio, teste Pausania, templum constituit, quod nulla re magis illum placari putaret. Hesiodus loco fratris hospitem dicit esse. Gregorius pontifex, multiq; proceres ex nostris domi uocatis ministrabant, quum possent hoc officium foris delegare. Res haec uitio contrario praelucet. Inhospitales primo omnium Thra-
 ces, Polymestoris proditio, & Diomedis stabula declarat. Deinde Aegyptios arae Bufiris, & Pompeij caedes. Deinde Scythas infamis olim ara Dianae. Aethiopum quoq; multos anthropophagia. Quibus non multum celsit hoc tempore Pisanorum simul & Bononien-
 sium noua crudelitas, qui in quosdam omnis iam penè ob antiquitatem ciues expulere. Hi ob annonae charitatem, ex quo paulo post terramotu sunt ingenti periclitati. Illi quum a Florentinis desciuere, direptis etiam bonis. Vnde in hunc diem in maximis agunt aerumnis. Quod ne quidem a praecis Romanis didicere, qui quondam expulsis Tarquinij bona etiam reddere decreuerant, si per eorum compertam proditorem licuisset. Caesar quoq; nonnullis transfugis etiam apud se relicta remisit. Populus Romanus reges ac legatos omnis per quae stores sumptibus excipiebat. Sed fortunatis quum ex dominica sententia res ardua sit, tria Apostolus praesentanea remedia, ut Hieronymus inuenit, proponere uidetur, quae his uerbis compendio dicuntur: Diuitibus huius seculi praecipue, non altum sapere. Facile tribuere. Non sperare in incerto diuitiarum suarum. In primo frugalitatem, modesti-
 amq; in moribus ac uictu, citra superstitiosum splendorem & ornatum praecipit: cuius rei gratia diues damnatur epulo, laudatur Lazarus. Deinde beneficentiam ac liberalitatem in pauperes: qua de causa illius qui bona ad multos annos congregauerat, nocte sequente repetita est anima, & Zacchaeus probatus. Nam quum omnes morum ac doctrinae perfe-
 ctam

Diuitis officium

Milesii

Pythagorae praecipuum

Hospitium

Thraces inhospitales

Aegyptij Scythae

Diuitum tria remedia ex

Apostolo

Etiam laudem consequi non ualeant, hi maxime in secundis consistent, qui tales demere buntur. Quod Augustinus ad propositum euangelicæ Mammone mirari solet tam adpo site à Virgilio dictum: Quiq; sui memores alios fecere merendo. In tertio modum cupiditatis, honestatq; rei statuere, & ne semen à spinis obruatur ex ambitionis auaritiaq; sollicitudine, ad ueram philosophiam quandoq; quisq; pro ingenio suo se recipiat: quod priucipes multi fecere, qui supra mihi memorantur.

PRO PAUPER TATE

Duplex pau peritas

AVPERTAS tribus de causis amplectenda: quod curas remittat: quod ad philosophandū aptior: quod meliores uiros reddat. Fauorinus, ut scribit Sto beus in collectaneis, duplicem ponit paupertatē: ex fortuna, & ex sententia. Primæ mederi exercitationem, liberalitatem, alienam quoq; fortunam. Secunda nihil mederi, quoniam minime indiget. Illa quidem indiget & querit.

Xenophon in Symposio: Quid est ô Charmides? Quænam res tibi maximæ curæ est? Mi hi, ait, paupertas. Certe, inquit Socrates, res quidem gratissima, minimeq; inuidiosa, mini me contentiosa, incustodita seruat, neglecta fortior. Diphilus: πρῶτος ἐν δόξῃ εὐτυχέ σθρον, τὴν γὰρ αὐτὴν τὸ χεῖρον μετὰ δόξαν ἔχει. Paupere uiro nihil fortunatius, commuta tionem ad peiora non expectat. Epictetus: Corpus mensura possessionis, sicuti pedis cal ceus: qui si intra eius mensuram constitit, indumentem iuuat: si laxior, molestat. Hypseus: ἄρα πρὸς τὸ φοβέσθαι, ἢ μὴ φοβέσθαι πρὸς τὴν πτωχεύειν. Cura timorem, nec timebis paupertatem. Menan der: ἀρχαιοτάτος ἀγαθὸς πρὸς τὴν πτωχεύειν. Turpissime fers paupertatem si pudeat. Apollonius philosophus ait: Egere probum non est. Sed ob turpem causam egere, uelut Iro illi Home rico contigit. Antiphanes: Fames omnia dulcia præter seipsam facit. Seneca in epistolis: Si ad naturam respicias, nunquam eris pauper: si ad opinionem, nunquam diues. Idem: Nullum maius uerum, q̄i carere his quæ possides. Quod autem, ut ab initio propotui, sit aptior ad philosophandum: Diogenes, Stobæo item teste, paupertatem dicere solebat, phi losophiam esse αὐτὸ δὲ ἀκέραιον, id est, sine præceptore, sponte edoctam. Nam quod philoso phia persuadere uerbis multis contendit, hoc præstare paupertas cogit. Pro uerbum quo rundam est, ut ait Teles: ἡ πτωχία χαλκὸς πρὸς τὸ φιλοσοφῆναι. Paupertas clauda ad philosophan dum. Quod ille quidem negat. At nō uides, inquit, quod plerunq; pauperes philosophan tur. Diuites uero in ocio male uiuunt: At inquit Aristotelis protrepticum ad Themisfor nem Cyprî regem esse hortantis ad philosophiam, quum nulli magis commodum quàm ei sit, ob opes quas ad hoc opus impendere potest, insuper & gloriâ. At hoc pauper præ stare melius poterit, quod minus occupetur negocijs, quàm diuites: quos non solum sibi, sed & alijs uacare oportet: minus etiam ob modicas facultates uoluptatibus uacet. Præter ea gloriâ non minus quoq; pauper præstabit. Videmus enim sæpe honoratores in hoc genere homines in ciuitatibus esse. Aristides in cōstituendis uectigalibus omnibus præla tus fuit, cuius gloriâ Callias ea tempestate, quanquam ditissimus, æmulabatur. Lysander etiam apud Lacedæmonios. Et Euripides dicit, quendam pauperem adolescentem plures honores adsequutum apud Argiuorum ciuitatem. Hæc Teles. Paupertas insuper magis industria, & ingeniosa. Nam Architas, ut ait Plutarchus, legēs Eratosthenis Mercurium, carmen illud magnopere laudare solebat. ἡγεῖα πάντῃ ἐστὶ δόξα, τί δ᾽ ἢ ἡγεῖα κερὶ αὐτῶν. Vfus cuncta docet, quid nō inuenit egestas: Virgil. hoc imitatus ait: Labor omnia uincit Impro bus, & duris ugens in rebus egestas. Maximum postremo argumentum in diuitijs uirtu tem non esse, quod tam apud Græcos quàm Latinos optimi uiri, maximeq; sapientes, om nes pauperes extiterunt. Hic igitur Apulei locum, quod in apologia sua causam pauper tatis pulcherrime declamare uidetur, adducam: Paupertas, inquit, philosophiæ uernacula est, frugi, sobria, paruo potens, æmula laudis, habitu secura, consilio benefuada, cultu sim plex: neminem unquam superbia inflauit, neminem in potentia deprauauit. Ciuitatū est conciliatrix, omnium artium repertrix. Eadem in Aristide iusta, in Phocione benigna, in Epaminonda strenua, in Socrate sapiēs, in Homero diserta, eadem populi Romani impe rium ab initio fundauit. C. Fabritij, Cn. Scipionis, Manij Curiij filia de publico dotata ad maritos ierunt, portantes gloriâ domesticam, pecuniâ publicam. Publicola regum exa ctor & Agrippa populi reconciliator collatis sextatibus à populo Romano funerati sunt. Atillij

Paupertas ido nea philoso phia

Paupertas in dustria & ingeniosa

Maxime sapi entes pau peres exti terunt.

Atillij Reguli agellus ob similem penuriam publica pecunia cultus. Hæc ille. Socrates di cere solebat, paupertatem paruam esse modestiam. Pro uerbum est Græcum apud Plutar chum: οὐδέποτε λιμὸς ἐγέννησε μοιχίαν. Nunquam fames adulteria genuit. Plato in legibus ait: Pauperum peccata ob huius uitæ incommoda, leuius apud inferos puniri, diuitem ue ro grauius. Cui consentire uidetur Chrysofomi sententia in sermonibus: Habet & pau peritas martyrium suum si patienter toleretur. Ambrosius in psal. Quanto quis in hac ui ta ignobilior aut abiectior, tanto erit in futura excellentior.

COMPARATIO VTRIVSQUE EX XENOPHONTE

X ENOPHON quoque in dialogo quodam pulchre ostendit diuitiarum ac paupertatis cōparationem his uerbis. An putas Saca, Pheraulas ait, come Pheraulas & iucunde uiuere, quod plura possideam, scito me non secure degustare, aut Sacas bibere, aut dormire æque, atq; quum eram pauper. Nam quo plura ad sunt, plura custodire, plura oportet distribuere, curas etiam plures admittere, ne gociasq; tractare. Serui multi multis indigent, ac hi uictum, illi uestes, alij medicos requi runt. Diuersis è locis nunciij prouit malij, aut oues à lupis abreptas, aut boues è rupe præ cipitasse, aut morbum aliquem armētis agrisq; incidisse. Minime, inquit Sacas, ista puto. Quum potius saluis rebus plurimis, animum magis gaudere oportet. Tu uero, inquit Phe raulas, Saca noli putare pecuniam, curas, aut tristitiam ex animo posse discutere. Nullum enim uidere licet, aut diuitem quiete somnum capere, aut hæc spernentem esse irreque tum. Atqui, Sacas ait, ista concedo diuitibus euenire quæ memoras, si quando eos eroga re, sumptusq; facere grauate contingat. Quod si fortè impensis æque ut possessis oble ctarentur, nimia profecto diuites felicitate pollerent. Necessè, inquit Pheraulas, ô Saca, multa possidentem, multa erogare. In deos, in amicos, in hospites. Quicumq; igitur in ac quirenda pecunia gaudet, is oportet ualde in distribuenda moereat. At ego, Sacas ait, pu tauerim non minori esse uoluptati, multum possidenti diuitiarum, multum tacere impen sarum. Et quæ sequuntur. Apud Aristophanem quoq; utrunq; simul differentem pro be legimus: πλὴν καὶ πτωχίαν. Quumq; Plutus paupertati incommoda extrema, miseri amq; ultimam obiecit: At illa non, inquit, mea sunt ista, sed mendicitatis. Quod Iepide Martiali exprimitur. Nam Cinna non est pauper, habere nihil: ut planè innuatur statum inter utrunq; optimum, ferè ex nostrorum etiam sententia. Paupertatem & diuitias ne dederis mihi.

CONTRA AVARITIAM DICTA GRÆCORVM

H ERODES ATTICVS, ut est apud Philostratum in eius uita, auaros comparabat Aloidis, qui Marti quem ceperant, & in uinculis retinebant, ni hilominus sacrificabant. Sic illos pecuniam, quasi incompedibus retinere, simul & uenerari. Aristonymus in historia: Auari uitam pollinctoræ, id est, cœnæ mortui comparat, ubi quum adsint cætera, lætitia deest. Apollonius Tyaneus apud Philostratum, dicit, magis esse fugiendam auaritiâ sapienti & philoso pho, quàm luxuriâ, aut aliud crimen, quod ex auaritia & quæstu cætera dependant. Idem Platonem accusabat, qui ad Dionysium in Siciliam, auaritiæ causa profectus sit. Si militer & Eudoxum in Aegyptum, specie philosophiæ. Speusippum quoque Athenien sem, qui in Macedoniam usque profectus, in Casandri nuptijs poemata frigida recitauit. Timon, qui Misanthropos cognominatur, duo dicebat malorum principia: auaritiâ, & ambitionem. Bion sophista, eam tantum omnis uitij originem ac matrem. Socrates: Neque à mortuo sermonem expectes, neque ab auaro gratiam. Idem: Nullo unquam tempore tibi uel decepto fas aliud decipere. Pittacus: ἢ πλῆθυν το δῆ πέρυτ κέρδι. In fatiabile semper lucrum. Periander: κέρδι ἀχρόν βαρὺ δειλίον. Turpe lucrum graue fun damentum. Xenophon: Non enim tam durum non accipere, quam priuari solitum ac cipere. Sophocles: ἄλωργον μὲν τὸ πῶν βαρβάρων γένος. Auarum omne barbarorum ge nus est. Hesiodus: χήματα δ᾽ οὐκ ἐρωακτε θεοσδοτα πολλὰν ἀμείνω. Raptæ diuinitus con cessa pecunia præstat. Idem: μὴ κατὰ κέρδι ἀνέμω, κατὰ κέρδι αἰθε ἔπι σι. Turpe lucrum fur gias, damni nanque instar habetur. Apollonius philosophus: Excusatio auaritiæ, & pro priij mortis est, cumulare pro filijs. Diphilus: ἢ μὴ τὸ λαβῆν ἡμ, οὐδ᾽ εἰς πονηρὸς ἡμ. Nisi

lucrum esset, nemo quidem improbus foret. Diogenes eos qui immensas opes cumula-
rent, μεγαλοπώχους, id est, magnificos pauperes appellabat. Theopompus. Qui multas
possidet fortunas, ac cum tristitia degit, is omnium mihi uidetur & praesentium & futuro
rum infelicissimus. Hanc mutuatus Martialis ait: Tristis es & felix, sciat hoc fortuna
caueto. Ingratum dicet te Lupe si scierit. Euripidis senarij quatuor aurei sequuntur: εἰ δ'
δύτηχθρ' ἴς βίον κερτ' ἴμεθ', μηδὲρ δέμοισιν τῶν κελῶν περιόσεται, ἐγὼ μὲν οὐ ποτ' αὐτῶν ὀλβι-
οῦ καλῶ, φύλακα δὲ μᾶλλον χυμᾶτων δὲ δαίμονα. Si quis uitam in fortunis uixerit, Neq; pul-
chrum aliquid domi tentauerit, Ego hunc diuitem aut beatum nullo modo, Sed custo-
dem pecuniae felicem dixerō. Exempla insuper auaritia ex Plauti aulularia pulcherrime
auspicari licet. Notatur & Simonides poeta, ut author Aelianus de uaria historia. Is e-
nim rogatus a quodam, ut encomium ei scriberet, gratiamq; se loco muneris habiturum;
Respondit, duas se habere arcas: unam gratiarum, alteram argenti: Hanc quum aperir-
ret, communem plenamq; illam uero uacuam solamq; reperire. Idem in ultima senectute,
te, cur auarus esset, interrogatus: Quoniam, inquit, inimicis malo diuitias relinquere
moriens, quam amicos uiuens frustra rogare, detestans plurimorum quum opus infidas
amicitias. Dum Brennus dux Gallorum Senonum obsideret Ephesum, uirgo quaedam
Demonica nomine sollicitata specie barbari cum eo pepigit, se Ephesum proditura mer-
cede monitum, ornamentorūq; quae Galli ferebant: quo facto Brennus ut promissa praes-
taret, simulq; & eius ulcisceretur auaritiam, iussit aurum omne in eam congeri, usq; adeo
ut uia supprimeretur. Idem serē exemplum & Tarpeiae Romanae prodita arce Tatio duci
Sabinorum. Semiramis, ut item scribit Aelianus, in suo sepulchro insensiterat: Si quis
rex pecunia indiget, monumentū diruat. Darcus igitur quum id demoliretur, nihil pecu-
niarum inuenit, sed tantum hoc scriptum, Nisi esses infatibilis, nunquam sepulchriū mor-
tuorum attingilles.

Plauti Aulula-
ria
Simonides

Semiramis

DE MENSIS AC CIBIS, DE QVE HIS QVAE AD EA
pertinent: ac primum Quis priscorum cibus.

NTIQUITVS nondum Cerere praebete uictum, alijs alium fuisse cibum sa-
tis constat. Glandes Arcadibus, Pyra Argeis, Ficus Atheniensibus, Pyra sylue
A stria Tyrinthijs, Palmulas Carmanis, Militum Meoticis ac Sarmatis, Carda-
mum Persis. Mox apud Aegyptios ab Iside frugibus inuentis: apud Graecos, a
Triptolemo: apud Romanos, a Saturno: mitior sanē cultus ingressus est, ut
paulatim etiā obsonia fuerint expetita. Autor Aelianus de uaria hist. Obsonium uero, ut
ait Athenaeus, omnis cibus est qui per ignem praparatur. Pulmentum autem omne iuru-
lentum ac subliquidum. Scripsere de obsonijs, teste Polluce, Pantaleon Mithecus, Zopy-
ricus, Sophon, Egesippus, Paxamus, Epanectus, Heraclides Syracusanus, Tyndaricus Si-
cyonius, Simonaetides Chius, Glaucus Locrensis, sophista oēs. Athenaeus inquit, Erat
prima & secunda & tertia mensa, & tripodes quibus innitebantur mensae appositae, quae
nunc Magades uocantur. Meminit Sophocles ἡ χρύσεος, τὰς ἐκατέας μέγας δὲ τριπύ. Met-
fas nominabant & epulas in ipsis positas. De tripode mensa Aristophanes, τῆς τριπύδος
φῆρε βῆσι πῶδας ἐχέειν, τὸς αὐτὰς δὲ μὴ ἐχέειν, ἐγὼ ποτ' ἐγὼ τριπύδων τράπεζαν ἐχέομαι. Apud Ro-
manos uero, testibus Varrone & Festo, quadratis mensis in castris utebantur, quas cibi-
las a cibo uocabant. Domi rotundas habebant, Lauti etiam ex citro. Cn. Manlius, Asia de
uicta primus, ut Plinius scribit, suo triumpho monopodia, abacos, & triclinia aerata in ur-
bem inuexit. Monopodia enim, quae uno tantū pede sustentantur mensae. Monopodia ue-
ro merces, tota eiusdē generis ab institore uel societate coempra. Abacus, ubi argentea in-
strumentūq; mensae locatur. Est & omnis forma quadrata. Vnde bancum uulgo dictum,
& abaculi. Est & tabula, ubi numeri scribuntur. Perlius: Aut abaci numeros.

Obsonium
Pulmentum
Qui de obso-
nijs scripserūt
Quot mensae

Monopodia
Abacus

DE CONVIVIS.

RIS tantum adhibere conuiuas mos fuit ex numero Gratiarū. Deinde no-
uem ex numero Musarum Pausaniae. Athenaeo uero quinque. Archestrato
quatuor uel quinque his carminibus ponuntur ἔσθαι δὲ βῆσι ἢ τέτταρες οἱ
φῆνοι ἀπαντες. ἢ τ' πέντε γὰρ μὴ πλείους, ἢ δ' ἢ γὰρ ἂν εἴναι μὴ δοφῶρων ἀρπαξίβιων σκῆνη
σραπωτῶν. Cyrus ut apud Xenophontem, conuiuas ab latere sinistro loca-
bat

T

bat honoris gratia, utpote ab latere cordis, chariores. Plutarchus in problematis scribit.
Imperatores post uictoriam populum Romanum triumphali coena in loco publico acci-
pere fuisse moris, deinde ab eo deduci domum. Consules uero ad conuiuium inuitare, ue-
rum postea ne accederent rogare, quum is honor deducendi praesentibus ipsis tribui non
posset. Idem ait, uetere instituto nemo foris coenabat sine liberis, qui aetate essent puerili.
Causa, quod senes pudētiores respectu filiorum essent, & filij modestiam uoluptatum iam
inde capere coram patribus didicissent. Insuper quum ex alijs tum ex Ciceronis in Va-
tiniū auctoritate deprehēdimus, minime atratos accumbere solitos. Quis enim, inquit,
non solum in publica laetitia, sed etiam in luctu domestico aut funere amici accubuit un-
quam cum pulla toga?

Mos in cenis
triumphalib.

TEMPVS EDENDI ET APPOSITA MENSÆ

OENARE noctu semper cōsuetū fuisse Athenaeus testatur ob lunam, quae uim
carnine hora nona accumbere solitos dixisse. Nam si prandium, nimis tarde: si
coena, nimis cito. Quod autem Gregorius in homilia quadam in cōcordandis
euangelistis, quum alter prandium, alter cenam dixisset: Nona semper ait ho-
ra ueteres edebant, quapropter prandium cenam uocabant. Inuenimus tamen & pran-
dere & cenare solitos. Apud Trogum. Prandete milites hodie apud inferos coenaturi. Et
Celsus hyeme dicit, uilius semel accumbere, praeter quam aluo adstrictis. Et Ischomach⁹
apud Oeconomicum Xenophontis dicit se leuiter prandere, ut cenae det locum. Qua-
propter horam hanc nonam non satis intelligo. Ordo autem is fuerat ex eodem authore.
Ut in principio & sine mensae, proposim siue propomasm darent, modicum crati, id est
uini meri, uocabantq; bonum daemone in Bacchi honorem. Ponebant itē primo piper,
phyllida, myrrham, cyperum, unguentum, turdos, aliasq; aues. Olus etiam, quod acetaria
uocabant Latini nō ab aceto, sed quū accipiendo ut acetabula in polypis. Plinius ait, expedita
res est & parata. Inde acetaria dicta. Graeci autem haec ἰσθυσματῶν uocāt. Hodie apud uul-
gum ex Sale nomē habent. Secūdc mensae quas tragemata illi, nos bellaria uocamus, con-
stabant ex cocco, cicere, faba, chōdro, caseo, melle, sesamide, hoc est sesamo cōfecto, quod
Iugiolinam nunc uocant. Romae uero ex nucibus auellanis nuceatā. Mensam item uacuam
non sinebant, teste Plutarcho, sed quū omnino aliquid superesset. Causam ipse adfert,
quod urbanum putaret cōprimere appetitum, quum adhuc uoluptate perfrui liceret. Sic
enim absentia minus cupiunt, qui praesentibus ac paratis abstinere consueuerunt. Athe-
naeus quoq; in lautis cenis, ait, uasa cum epulis mutari morem fuisse, quod Plinius etiam
libro trigesimo tertio, capite decimo testatur: eaq; conuiujs donari ac uocari ἀρφορῶν. A
lexander in probl. ait: Poculorum discrimē in eadem mensa fuisse, ac a maioribus initium:
causam adfert ne saturitatem primo mensae ingressu iniiciant. Cicero in Verrinis, poscūt
maioribus poculis. Et Plautus. Incipere a summo, id est, a maiore poculo. Panes insuper
hi Iulio Polluci probantur, Cribanitae, qui & obeliae, collices, collabi, nasti, amyli, collyrae,
zymetes, ligamitae, charisis, cancridae, maza, pelini communes omnibus, uocati a figura
bovis, melitturi, hyglea, anthema, thridacine, physte, cenutta, ephieras, dandalis, lolodica,
comon, lupe. Placentarum species, ames, ametidais, pyramus, sesaminus, erichytus, eri-
thrya, strecta, cotyliscus, phthoedia, crepis quae erat ex farina & melle. Plinius autem libro
decimo octauo, panis genera ponit: Ab obsonijs ostrearios, a delicijs artolaganos, a fe-
stinatione speulippos, a coquendi ratione furnaceos & artoptelios. Praeterea nauticos,
qui contusi sunt & iterum cocti. Siligineos cunctis praestantiores. Secundarios hordeace
os. Cibarios, qui pastoribus & uulgo dantur. Qui autē hodie panis Martius dicitur, ἀρ φῆ
putauerim dictum. Est enim maza, teste Athenaeo, panis offa madefacta, seu libum,
seu placeta. Supra etiā Polluci memorata maza inter lautitias panis. Vasa quoq; obmen-
sam reperta, idem Pollux ponit oxybapha, lecanias, quod nos lancē, seu patinam, emba-
phia, celaria, triblia, canastrum idem & canistrū: chytram, nos ollam: chalcea, nos ahena.
His addi possunt patina, cacabus, ubi aqua calescit, cōcha, mortarū, harpago, sartago, situ-
la, hydria, urna, lebes: Homero manibus lauadis ponitur, apud nos peluis seu trulla, quod
teste Nonio, uas est aquariū. Labrū uero pedibus lauadis balneis adhibebatur, Gutturniū
unde

Tempora cenae

C

Ordo mensae

Bonus demon

Acetaria

Tragemata

Bellaria

Ischomachus

Tragemata

Bellaria

Ischomachus

Tragemata

Bellaria

Ischomachus

Tragemata

Bellaria

Ischomachus

Tragemata

Bellaria

Ischomachus

Epistomium unde aqua manibus descendit. Addita fistula sipo dicitur & epistomium. Seneca ad Lucilium duodecimo: Nisi aquam argentea epistomia tuderint. Vinaria uasa dolia fictilia fuerant, & picata, cum inscriptione notarum. Relinebant uero quum primum attingebant. Nos Sixti tempore in reficiendis aedibus pontificis in Vaticano effodi uidimus eius generis ingentia, quae in domum suam traduxit Ioannes Iacobus cardinalis Parmensis. Nam dolijs ligneis tantum in Alpibus sicuti & nos Plinius suo tempore testatur homines uti capisse. Dyota apud Horatium, dolium, quod duas utrinque ansas ueluti uas, unde nomen sumpsit, habebat. Cadus insuper, amphora, congius, baucalium, quod nunc boccale uocant. Tinarum etiam illis usus fuit ut nobis, teste Nonio. Festus autem tinia uasa uinaria uocat. Cantharus, urceus, orca, fidelia, cortina, lacus, praeta, infundibulum. Cupa, uas ligneum idem fere quod dolium, quod nos uegetem uocamus: ut ex Festo deprehenditur, & Lucani carmine. Namque ratem uacuae sustentant undique cupae. Nam cupis in mari naues sustentantur quum resarciuntur. Hinc cupellum parua ueges. quae uidelicet barillis mensuram capere poterat: quod adhuc uocabulum apud Romanos restat, ex Graeco etymo, *κνπελλου* enim curuum dicunt. Homerus, *δεπας ἀμυλιακόνπελλον*. Decupa, qui uinum minutatim uendit. Cicero, Vinum a decupa & propola quotidie sumit. Sunt qui mensuram dicant. Cupedia uero auaritia lautorum ciborum est, a cupiditate dicta. Cicero, Mulierositas, liguricio, temulentia, cupedia. Inde cupedinarij, qui coctos ac lautiores uelunt cibos, ut in popinis. Gellius cupedulas etiam dixit. Ad coenulam, inquit, non cupedulas ciborum, sed argutias quaestionum. Deinceps poculorum genera ex Athenaeo. Acatium poculum, simile acatio. phiala, xylmon, myllum, quod uno hauitu bibitur, calix, crater, patera, arymillus, argyris, arylus, bella poculum Alexandrinorum inferius latum, superio re parte angustum. Baucalis sopatrus, baucalis terracalix, quae quatuor calices capiebat. Bicus poculum, & bicarium diminutiuum, uulgo nunc cognitum. Daelylotus, carchesium, poculum oblongum, coniunctum in medio leniter, aures habens ad prendendum. Calpeon, coleba, & lebes, ubilibum ponebatur. Ceras instar cornu poculum. Nam prisca Graeci in cornibus bubulis potare consueuerunt. Ex quo Dionysius cum cornibus cernitur, & taurus etiam uocatur, ac apud Cyzicum tauri specie colitur. Hinc uini mixtionem cum aqua *κέρπασα* dicimus: & uas in quo miscetur, crater, quasi cerater, quod in cornu prius infundebatur. Xenophon in sexto: Bibebant autem in poculis ceratinis. Praeterea cernos, cortacis, coryle, cillirion, labronia, lepasta, lesbyon, lycurgis, phiala est a Lycone facta, sicuti & cononius a Conone, torcutis.

DE MENSARVM SVMP TV AC POLYPHAGIA

Coenae triumphales R A N T maximi sumptus coenae triumphales quas supra commemorauimus, praeterea pontificales & saliares. Funerales quoque ubi pollinctores erant, qui corpora ungebant, cariusque omnia emebant, ac lautius, ex quo ad pollincturam emere & pollinctere dicebatur, ubi annona flagellabatur. Plautus: Hodie pollinctura est. Teste quoque Plinio cauebatur, ne pisces qui non essent squamosi ad pollinctum emerentur. Pollux *ζυμοπώλας* eos appellat, quod carius omnia emerent. Veniam ad externos ex Athenaeo. Antiochus cognomēto Grypos apud Daphnen ciuitatem amoenissimam celebritatem instituit: coenasque sumptuosissimas adhibuit, cum epulis omnifarjis animalium omnium, coronisque aureis. Exercitum integrum epulo excipiebat adeo copioso, ut praeter absumpta quilibet ex reliquijs animalium omnium integrorum aliquid referret. Demetrius Phalereus, cum mille & ducenta talenta quotannis in sua haberet potestate, parum admodum in administratione reipublicae contempsit. Reliquum in delicijs luxuriosissime uisitando inter scorta. Alcibiades uictor in Olympiā oēs quotquot aderant conuiuio excepit. Empedocles Agrigentinus, qui a secula Pythagorea animalibus abstinebat, bouem ex preciosis aromatibus confectum, omnibus qui in Olympiā conuenerant distribuit. Pytheas Bithynicus, qui platanum auream, uitemque illam nobilem Dai eo regi donauit, Xerxis copias, hoc est, septies octingenta octo millia hominum excepit epulo. Stipendium quinque mensium, frumentumque insuper pollicitus, ut e quinque liberis senectuti suae in delectu unus concederetur. Haecenus Athenaeus. Ad Romanos redeam. In coena aduentitia data Vitellio principi a fratre, ut refert Tran-

quillus

quillus, fuere duo millia lectissimorum piscium & septem autum adposita. Hanc ipse post ea princeps in dedicatione patinae superauit. Heliogabalus princeps nunquam minus centum festiuis est epularis. Polyphagi deinceps plures memorantur. Gatis regina Syriae, ut scribit Antipater Tarsensis, edixit ne quis piscem sine ipsa ederet. Quare pro Gatis Atergatis appellata est, quod Ater Graece sine dicitur. Sacerdotes eius loci in testo sacrificium parant oblato prius Atergati piscis argenteo. Mensas omnis generis piscium referas deuorant, eleganti legis diuerticulo. Haec postea regina piscibus deuoranda est data. Hyperides orator, teste Timochare, fuit obfophagus, his uerbis in quadam oratione, *ἰθρσοπώλας οὐτως ἡμῶν παλαίει*. Hic nobis Cerarios dicit. Philoxenus poeta Dithyrambicus edit polypum duorum cubitorum, praeter caput, ut est autor Machaon Comicus. Aristophanes poeta Syracusanorum mensas & Sybaritarum luxus notat. Plato scribit in epistolis, Quod ueniens in Sicilia nequaquam uitam eorum adamauerit, utpote bis in die saturum fieri, & nunquam cubitare solum: Qui enim in hac licentia aduescunt, nequaquam (praesertim studiosa iuuentus) aliquid mente praeclearum excogitare possunt. Aelianus de uaria historia haec refert, Aristoteles philosophus ab initio, auctore Timaeo Taurominio obfophagus ac decoctor fuit. Xerxes nouum genus gulae, aut uoluptatis inuenientibus, praemia proposuit. Mithridates, teste Nicolao Damasceno, certamen polyphagiae & Xerxes polyphosie statuit. Alexander Macedo per Dionysiam praemia de bibendo proposuit. Hercules cules denique cum Leprea rege, de gula contendit, uicique tauro toto paulatim deuorato. Hec ille. Athenaeus item haec scribit, in Sicilia templum Saturitatis fuit. Annarus Babyloniarum rex stola & ornatu muliebri uidebatur, dum coenaret centum quinquaginta puellae saltatrices ac canentes aderant, quum prius esset seruus. autor Ctesias. Agestilus Lacedaemonius dux dum gereret apud Peloponnesum bellum, uideretque Aethiaticos quosdam in exercitu suo obfophagos, uentrique deditos, ornatos insuper uestibus, corpore uero minime ualentes, iubebat nudatos a praecone palam incedere per ignominiam, uestes autem militibus quorum uirtus laudata esset, tradebat, ut hoc excitati praemio forius pugnarent, illi uero hac irritati ignominia frugalius uiuerent. De Syris etiam dicit, eos continuo esse in conuiujs, balneis & unguentis. De Aristippo item philosopho, qui cum reprehenderetur a Platone quod tanquam obfophagus magno piscem emisset, respondit, minime, sed duobus obolis. Quumque ille respondisset, se tali precio empturum etiam fuisse: Num uides, ait Aristippus, quod non ego obfophagus, sed tu auarus es: Sardana palii autem nota uita & in scriptio sepulcri. Huiusmodi moribus fuit ille rex Bithyniae Prusias, in iustis, popinisque semper agitans, ut tradit Lilius. Idem & Dionysius tyrannus, quum Corinthi exularer. Apud Romanos uoracissimi memorantur, in primis Fabius ille Gurges Fabij Rulliani filius, qui ob deuoratum patrimonium nomen inuenit: ut autor Caecilius. Apitius deinde, qui, teste Suida, longas regiones piscium causa obibat. Clodius Albinus, & Maximinus imperator. Hic quadraginta carnis libras una mensa edebat. Ille Clodius centum fcedulas, centum persica campana, totidem ficus Labicanas, & decem melones Ostiensis: ut apud Spartianum legimus. Ante hos Luculliana conuiuia & nomina coenationibus adhibita, & saepe mille ex improviso exceptos hospites, turdosque per aetatem adpositos, iam qui legerit eius uitam, facile nouerit. Sed ad haec usque tempora, is furor imperarum penetravit. Memoria patrum nostrorum Galeatius, Ioannis Galeatii primi Mediolani ducis pater, in filiae nuptijs, ubi adfuit & Petrarcha poeta, ad centum millia nummum aureorum dicitur erogasse: conuiujs ad omnis intermissus ingentibus donis muneratis. Vidimus & ipsi praefectum urbis, Sixti quarti pontificis fratris filium, qui Friderici ducis Feretrani filiam duxerat, populum Romanum ad nuptias inuitasse: teatro ligneo apud aedes apostolorum constituto. Sed haec honestum ex parte turentur. Illud sane deo hominibusque inuisum, quod in Petro ordinis minorum cardinale sancti Sixti cognouimus, duobus annis quibus sub eodem pontifice in potentia uixit, trecenta aureorum millia in luxu nugisque consumpta. Secundis familiae tricinij, argentea ac epulas principales quotidie adhibitas. Verum horum memoria facile obliterauit nouus nuper luxus Caesaris Alexandri pontificis filij, qui quotidianis epulis ducentos aureos dicauit. Parasitis quandoque uestes duorum milium donauit. Exercitum insuper non minus octo millium hominum alere continue, uiuente patre, solebat.

De sum

Polyphagi Gatis regina

Hyperides orator

Philoxenus poeta Siculorum luxus

Aristoteles decoctor

Xerxes Mithridates

Alexander Hercules

Saturitatis templum Annarus rex Agestilus

Syrorum luxus Aristippi scomma

Prusias

Fabius Gurges Apitius

Clodius Albinus Maximinus

imperator

ED quando cepimus, sumptus etiam non necessarios nonnullos repetant, quosdam etiam liberales. Alexander Macedo pręter patrimonium omne amicis donatum, tabernaculum in itinere mirandum instituit: quod ad hunc modum Aelianus de uaria historia describit. In colecti centum sternerantur, aureę columnę uerticem sustentabant aureum uarijs textum ornamentis. Persę in eo mille uocati Melophori a stolis melinis & purpureis consistebant. Sagittarij mille Macedones, item quingenti cum scutis argenteis. In medio autem tabernaculo aurea sella fuerat, super quā sedebat Alexander stipatoribus circūfusus. Extra uero in peribolo eius quo circūdabatur, aderant Macedones mille, & totidem Persę. Sed & muros Babylonios bitumine conditos, duorumq; curruū inter se aduersę concurrentium capaces. Templum Dianaę Ephesię a tota Asia c. xx. annis factū. Alexandriaę Pharum, Mausoleum Artemidia, reliquaq; orbis miracula, inter superuacua posuerim. Insuper Athos solo adequatus. Isthmos perodi a diuersis ceptus, nec perfectus. Pucinus lacus xl. annis xxx. hominum millibus exsiccatus. Totq; Thermaę & aquę ductus a Romanis extructi. Villaq; Luculliana ubi exciso monte Euripus maris admittitur. Pręterea Nilonis æs alienum quem d. c. millia sestertia debuisse Plinius tradit. Theatrum temporarium unius mensis cum columnis erectum. Postremo Neronis & Heliogabali dementia, quorum alter soleis mularum argenteis, ac retibus aureis utebatur: pręter domum Romam factam, & Milliariam porticum. Alter Heliogabalius nunquam lintea, aut uestem, aut mulierem iterauit, recte superiori narratę insanię adijcient. Illa uero liberalitatis potius fuerint, que Athenęus commemorat. De Ione Chio, qui uictor Athenis in tragœdia unum Atheniensibus Chium sicile distribuit. Tellia item Agrigentino, qui exceptos quondā hospitio milites exercitę patrię, per brumā uiridim lorica & ueste donauit. Atticus, Herodis Iophi się pater, ut est author Philostratus, mnam quotannis ex eius redditibus uiridim Atheniensibus testamento legauit. Superior sanę Cęsarıs testamento, qui & ipse lupem sigillatim populo Romano largiendam dimisit. Vtrunq; tamen Nicomedis Bithyniaę & Attali Aliaę regum tabulis pręposuerim, quod illi successoribus carentes, regna Romanis dimiserunt: hi uero filios relinquentes quā plurimis alijs beneficii fuerunt. Iam uero Bestiaę Appiaę, & Fauculę apud Capuam: ac Paulinaę apud Canusium, in excipiendis Romanorum exercitibus liberalitatem ac sumptus, qui Liuium legunt, facile noscunt. Populus autem Romanus, teste Plinio, stipem spargere cępit Sp. Posthumio, & Q. Martio consulibus, tanta pecunia erat, ut eam L. Scipioni cōferret, ex qua is ludos fecit. Portorij quoq; & tributo plebes liberata, ut diuites conferrent oneri ferēdo. Pauperes satis stipendię pendere si liberos educarent, autor Liuus 11. idem libro v. 11. Quinque uiros mensarios creatos dicit, post cladem a Gallis illatam, qui mensis in foro cum ære positis ex publico, populum aris alieni onere leuarent. Iulius Cęsar, & item Augustus Congiaria scępe populo dederūt quadragenos & quinquagenos nummos uiridim, Tranquillo teste. Erat enim pecunię tum etiam esculentorum distributio publica. Augusti rursus pietatem non pręteribo. Is nanq; ex bonis damnatorum siquid pecunię supererat, in populi necessitate ob bel-la distribuit, cuius his qui in duplo cauere possent usum gratuitum dedit.

DICTA CONTRA PRODIGOS AC SVMPTEVOSOS

Menander EN ANDRI senarios quatuor contra prodigos conuertit. Stulte sua prodigentes uiri, causam dant omnibus audiendi male. Nam qui propriam uitam nescit domi regere, quonam pacto hic alienam seruauerit? Zeno his qui prodigalitate excusabant, quod ex his quę ex necessarijs supererant, tantum prodigere atebant: Hoc pacto, inquit, ignoscendum & cocis, si falsa nimum sint obsonia, quod copiam se dicant habere salis. Socrates uidens quendam, sine delectu & modo omnibus dantē ac gratificantē ait: κακῶς ἀπόλοιο, ὅτι τὰς χεῖρας πρὸθενος οὐκ ἔχεις, πρὸνας ἐπιθηγες. hoc est, Male percas, quod gratias uirgines existentes prostitueris. Diogeni roganti quendam prodigum mnam: Cur me, respondit ille, mnam rogas: alios uero triobolos? At Diogenes: Quod ab alijs, inquit, iterum spero, a te uero non amplius.

De uino

DE VINO AC PRIMVM DE REPERTORIBVS EIVS.

ICANDRVS Colophonius in carminibus uinum appellari dicit ab Oeneo qui primus mustum in pateram expressit, uocauitq; ex suo nomine οἶνόν, id est uinum. Plato in Cratylo dicit Oenum uinum appellatum quasi οἶνονσιμ hoc est existimationem, siue iudicio mentem replens. Alij uero Icarum Penelopes patrem apud Athenienses id reperisse, moxq; pœnas dedisse, a colonis ebris interfectum. Propertius. Icare Cecropijs merito iugulate colonis. Nonnulli Dionysium dicunt, cui nomen dicitur. Itali Saturnum, Hebręac sacraę literę Noeum. Athenęus autem ex autoritate Hecatęi dicit uitem primum repertam apud Aetnam hoc modo. Oresteus Deucalionis filius uenit regnatum Aetnā, & canis eius forte in eo loco ramū euulsit, quem iussit defodi, unde nata uinum germina, Oenumq; a canis nomine appellauit. Ex quo ueteres Gręci uites, Oenas uocabant. Idem quoq; ex autoritate Hellanici dicit uinum apud Plinthinam Aegypti ciuitatem fuisse repertum. Ideo Dion Academicus, Aegyptios philœnos, & philopotas esse dicit, inuentriq; apud eos pauperes qui uino careāt, ex hordeo factum bibant quod zítum uocant. Quod uino sint dediti, illud est argumento quod brassicam omnes serunt, quę locum uino dulciori procreando disponit. Ex quo etiam Sybarita, ut autor est Taneus, ante potum brassicam edunt. Eubulus in quodam loco dicit. τῶναι βράσικου μενομίσθητο εἰς ἐμὴν κρατῆρα ἰδίῳ ἀφ᾽ ἄρουρα. Raphanum enim Gręci ueteres brassicam uocabant. Hęc Athenęus.

VINI PARSIMONIA APVD VETERES.

MNI NO moderatus uini usus laudatur, qui in tanta apud ueteres fuit obseruantia, ut Hesiodus sic scribat. τῆς ὕδατος πρὸ χεῖρῶν, τὸ δὲ πρὸ τῶν ἱερῶν οἶνον. Id est. Tris lymphę partes quartę fas addere uini. Et hoc etiā cum exhilaratur animus in festis fieri iubet. Athenęus etiam dicit Gręcos duos uini cyathos ad quinque aquę dilutos bibere solitos, uel unam ad tres. Ex quo Nicolaus adludens ad Bacchum ait. χεῖρῶν πρὸντα καὶ δύο. Et Amepias: Ego Dionysius, inquit, omnibus uobis quinque & duo. Apud Anacreontem inuenitur unum uini ad duas aquę, qui & meracam Scythicam potionem uocat: ex quo Lacedæmonij quando uolunt meracius bibere Scythizare dicunt, quod Scythę aqua minime in uino utantur. Eubulus introducit Dionysium, dicentem: Tris tantum crateras his qui sana sunt mente propino. Primum sanitatis. Secundum uoluptatis. Tertium somni: ulterius probri est & luxurię. Idem ferē apud nos Apuleius. Qui ferme numerus sacris etiam canonibus pręscribitur, qui prohibent sacerdotes ultra tertium poculum attingere. Veteres Gręci merum aquę non aquam mero addebant ut facilius misceretur, uini quā minimum, ut author Theophrastus. Panyasis qui de obsonijs scripsit, primam potionem distribuit gratijs, horis & Dionysio. Securiđam Veneri & item Dionysio. Tertiam probro & damno. Sed & ad numerum & memorię amicorum antiquitus bibebant, nonnulli gratiarum, aliqui musarum. Vini parsimoniam paucitatemq; fuisse apud Romanos etiam illud est argumento, quod L. Papirius, ut scribit Plinius, in uictoria Samnitum uini pocillum Ioui uouit, & Galli apud Liuium uini dulcedine adlecti in Italiam ab initio traiecerunt. Et uini mercede Mezentius Turno contra Aeneam auxilium tulit.

DE ABSTEMIIS.

LATO de Legibus iubet pueros usque ad ætatem xviii. annorum a uino abstinere, quod non sit necesse ignem igni addere. Inde uero usq; ad xl. modice uti. Post eam ætatem se plusculum inuitare, ad uitę tedium leuandum. Pręterea mancipia omnia, scēminas, magistratus, oratores qui consulant reipublica. Coniuges item primo nuptiarum die, reliquo etiam tempore modice dum proli uacant. Cui nocet uino grauem esse, partusq; ignauos reddit. Quod etiam probare uidetur Aristoteles, ubi dicit ebriorum genituram esse infœcundam. Item Plato uacantes doctrinę & sapientię a uino excludit, concedit nihilominus post annos xviii. in festis tantum & sacrificijs, cum senioribus licentius uti, ut mente exhilarati reliquo tempore se contineant. Romanis quoque mulieribus simul & seruis interdictum. Aegrotis item. Cicero libro 111. de Natura deorum ait: Vinum ægtotis quia prodest raro, Ss nocet

Alexandri tabernaculum

Muri Babylonij

Que sunt liberalitatis Ion Chius Tellias Atticus Nicomedes Attalus rex

Pop. Rom.

V. uiri mensarii

Cęsar Augustus

Menander

Zeno

Socrates

Scomma Diogenis

Scythico Tres tantum crateres

Locrenses nocet serpsissime; melius est non adhibere, quam spe dubia salutis in apertum periculum incurrere. Locrenses Zephirij, ut est author Athenæus, ex lege Zaleuci uino uti capitale dicebant. Ut hodie quoque Saraceni non tam ex lege Mahumeti, quam ex antiqua gentis Arabumque consuetudine. Inter Romanos unus ex omnibus sobrius Cæsar etiã inimici Catonis confessione apud Tranquillum. Inter Græcos Demosthenes, quamobrem & moribus & orationis uehementia prælatus Aeschyni ebrius fuit. Alexander in Proble, ait: Aquæ potores uisus esse & cæteris sensibus acutiores, uinum nanque copiosum spiritalibus trijs sensus magnopere obstruere. Denique in nostro dogmate nullum celerius iter ad arduas uirtutes consequendas quam per uini carnisque abstinentiam, cum pluribus in locis sacrorum uoluminum aquæ diuina sapientia comparetur.

DE VIRIS CLARIS QUI VINO DEDITI FVERE.

Lysander *Antiochus magnus* **V** INVM insuper multorum egregias uirtutes legitimus obsecrassè apud Athenæum. Inter quos Lysander est dux Lacedæmoniorum, uir alioqui cæteris in rebus frugi. Antiochus magnus dies totos dormire solebat ob uinolentiam, uesperis excitabatur. Ieiunus pauca uidere dicebatur, ebrius multa uaticinari. Ideo duos habuit regni rectores, Aristonem & Themisonem Cyprios fratres, quos maxime amabat. Cum bellum cum Romanis sumpserat, captus amore puellæ Chalcedensis cum iam iam pugnaturus esset, nuptias celebravit, hymenque tota cum ea uino uenerique pariter indulsi. Ex quo superatus aufugit Ephesum. Inter uini amatores etiam Demetrius qui Romæ obses fuit. Itemque Olophernes Cappadociæ rex. Alexander Macedo ab ebrietate duos dies totidemque noctes dormiebat, quare in re ueneria imbellis erat, quod teste Aristotele uinolentorum genitura aquosa sit. Theophrastus quoque ait eum haud bene circa ueneria dispositum. Ex quo Olympias mater, ut ait idem Athenæus, quæsta apud Philippum, scortum Thebæicum pulcherrimum cum eo cubare iussit rem periclitando. Cœnans idem apud Mediã Thebæum x. conuiuiis solus propinauit, totidemque ab eis pateras accepit, grauisque uino paulo post dormitauit. Ex quo Menander ait. *Ἀλεξάνδρου πλεον πείποκας πῶ βεσπέως.* Plus quam Alexander rex bibibili. Dæro illi qui magos sustulit in epigrammate sepulchri inscriptum erat. *ἰδὼ μέλι καὶ οἶνον πίνει πολὺν, καὶ ἄδεν φέρει καλῶς.* Potui, & muleum uini potare & hoc probe ferre. Vinolentus erat & Dionysius minor tyrannus, ex quo corruptos habuit oculos auream coronam bibentibus proposuit, quam uicit Xenocrates philosophus. Alexander præmio etiam Indos, qui maximi potores erant, inuitauit. Quidam Choas dicitur bibisse, talentumque tulisse, ac biduo tantum uixisse. Mithridates item polyphagiæ ac polyphagiæ argenteum talentum proposuit. Ex omnibus heroibus Nestor ab Homero ponitur potor: & item Agamemnon ut *οἰνοβαρής*, id est, uino grauis ab Achille incelsitur. Ut poetas quoque attingam, & alios uiros doctos, Anacreon & Alcæus lyrici & Aristophanes Comicus in ebrietate multa scripsere. Aeschylus item, ideo Sophocles cauillans in eum dicit. *ὦ Αἰσχύλῃ, εἰ καὶ τὰ θεῶνται ποιεῖς, ἀλλ' οὐ θεῶς ποιεῖς.* Si ea quæ conueniunt facis, non tamen cognoscens facis. Timocreon Rhodius poeta simul & Athleta epigramma. *Τὴν δὲ γε πολλὰ πίνω καὶ φερόν, πολὺν κερτομέτω δὲ ἀνδρώπων, κείμαι Τιμοκρέων ἠόδιος.* Multa bibens tum multa uorans, male denique dicens Multis: hic iaceo Timocreon Rhodius. Hactenus ex Athenæo. Plato in x. legum ait Lydos, Persas, Iberos, Thracas, Scythas, Gallos maxime uini potores esse, qui uel in uestibus uinum perfundere festè putant auspiciam. Lacedæmonij eundem calicem in conuiuijs circum agere ac potare consueuerunt, prius amicorum nomine inuocato cui bibere se dicebant, quod propositum uocabant. Nonnulli gratiarum, alij musarum numero bibebant. Inter Romanos uero idem ebrietatis uisum Ennio poetæ tradunt. Ennius ipse pater nunquam nisi potus ad arma uenerat. Præterea M. Antonio Triumuiro, M. Ciceroni M. filio, Catoni Vticensi. Et apud Tranquillum in Tyberio: Nouellio Tricongio Mediolanensi, tribus uno spiritu amphoris uini epotis. Mea uero ætate Nicolao Pontifici, uiro altoqui laudatissimo. Erat enim apud ueteres quosdam insanos opinio, ut nihil nisi in uino præclarum ab ingeniosis aut poetis ederetur, ut patet ex hoc disticho Demetrii poeta. *οἶνος οἰ χεῖρον καὶ φέρει ταχὺς ἴππος ἀοιδῶν, ἡδῶς μὲν πίνων χρεῖον αὐτὸ δὲ πικρὸν.* Dulce merum musis equus est in carmine uelox. Si quis aquam potas, nil bene parturires. Quod omnino falsum, cum plerumque contra eueniat, Horatius: Abstulit Cerere & Baccho

Bacchio. Et Iuuenalis: Ac toto uinum nescire decembri. Et apud Plinium, Protogenes in Ialysso pingendo plures dies lupinis tantum madidis uixit. Minos legem à Ioue accepturus, apud Homerum, nouem dies in cauerna summa est usus abstinentia: apud Hebræos Moses dies quadraginta.

DE VINI IMMODICI DAMNIS.

I NEIUS malignitate illud in primis apud Athenæum legitimus: Quod sanos quidem homines insanire facit, stulte loquendo, aut nihil reticendo: ex quo prouerbum apud ueteres, *οἶνον μὴ χεῖρον πηδῶλια*, uinum non habere calciamenta, quod ebrius pateat, omniaque tanquam speculum reddat perspicua. Vnde Tripodas duos constituere, Apollinis, & Bacchi. Nam ex tripode loqui dicitur, cum uera enarramus. Et uinum cum uera loquitur tripodem proprie ueritatis habere dicebatur: hic ex ebrietate, alter ex uaticinio. Aeschylus poeta ait, Aes formæ, uinum autem mentis speculum. Et Dionysius Liber ex eadem causa est appellatus. Hactenus Athenæus. Plato, mores cultusque manifestari in uino maxime dicebat, Theognes. *εἰ ποτὲ μὲν χρυσὸν τε καὶ ἀργύρον ἴδμεν ἐν δόξῃ τρυγῶσκασι, ἐν δόξῃ δ' οἶνον ἔδιδξε νόον.* Igne probant homines aurum argentumque periti. Ast hominis uinum monstrat aperte animum. Plutarchus in libro de erudienda foemina. Dionysio, inquit, Lethargum & obliuionem consecrabant, quod in uino delinquentes officij penitus obliuiscerentur, ac admonitionis egerent puerilis. Selerius. Quam intolerabilis uir remulentus est aut iratus: semper enim secure agit apud seipsum, apud alios morbidus. Plinius. Vinum ad procinctum tendentibus impedimento est. Eodem teste authore, Androcides scribit ad Alexandrum: Memento rex quum uinum potas sanguinem terræ te bibiturum: nam cicuta homini uenenum est, cicutæ uinum: hoc est, uide quanta sit uini uis, ut ueneni uenenum sit. Nam & idem libro x. x. v. dicit Cicutam uenenum esse: remedium antequam sumatur bibere, quod uini natura sit excalectoria. Hieronymus in epistola: Vinolentos sacerdotes, inquit, & Apostolus damnat, & lex uetus dicens, Qui altari seruiunt, uinum & siccam non bibant. Sicera enim apud Hebræos est omne quod adfert ebrietatem. Idem ad Eustochium, Vinum uirginibus uenenum est. Aristoteles in Probl. ait: Pueros cum non minus calidi quam uiri sint, minus tamen sentit: quod ipsorum calor humidus, uirorum uero siccus est. Idem in libro de Ebrietate inquit, uinum paulatim epotum minus capita tentare, quod uis eius mora potationis frangatur. Dicit item seniores ac pueros citius tentari: hi excessu, illi defectu caloris, quasi natura debilitata. Ex animalibus quoque quoddam genus: tum coruos ex herba, quam Oenoclam uocant ebrietatem inducentem, adfici. Pythecum etiam & clepsam bibere uinum. Ideo uenationes fieri ex Pythecis & coruis ebrijs: alteris ex herba, ex uino alteris. Ipse quoque uidi Romæ uinum ex Vrsinorum adibus cellas uinarias passim quas poterat per urbem ingredientem, doliaque exhaurientem. Ebrietas igitur semper habuit adfertores ac dijs consecrata. Nam & Romæ uinalia fiebant sacrificia. Athenis quoque teste Athenæo Dionysia ludi erant Gymnici in theatro in Bacchi honorem, ubi uinum circumferebatur, magnaque bibendi licentia. Idem ait, libare pocula, quod dijs in primis debetur, Cortalum puerum Siculum primum amatoribus suis inuenisse.

VINI MODERATI COMMENDATIO ET UTILITAS.

V INVM Asclepiades magnopere commendauit, nec agrotis negauit, cuius proximam dijs naturam dixit. Eius laudibus & uirtutibus librum etiam dicitur. Homerus. *οἶνον τε μάκαρος θεοὶ θεῖον ἀμβρόσιον ἀνασκέδασαν μελιδώνων.* Ut pellant homini curas dii uina dedere. Mnesitheus ait: Vinum modice sumptum animæ corporisque robur addere. Secus uero præter modum. Ideo Dionysium medicum uocant. Vnamque ex eius nymphis Hygien ex sanitate appellari. Socrates apud Platonem laudat uinum in conuiuijs modice sumptum: quod haud aliter quam Iouis imber plantas leniter irrorans uegetiores facit quam impetu descendens: ita merum moderatum uirtutem excitare, alacrioremque animum ad officia reddere, immodicum uero obruere. Neque enim pollincturæ funeralesque epulæ alia de causa inuentæ, quam ut per uini cibi que recreationem, defuncti desiderium ex eoque in celsitudo comprimatur. Paulus Timotheo iubet, ut stomachi tenuis gratia modico utatur uino. Defectis autem inedia purgationibusque

Duo tripodes constituunt

Androcides Cicuta uenenum uinum

Oenocla

Vinalia Dionysia

tionibusq; consumptis corporibus saluberrimum est. Inflammationibus omnibus inimicum. Omnino autem rarus brevisq; potus in tuto est: ex Hippocratis oraculo illo αὐτὸ πρὸς τὸν ἰατρὸν, id est, nihil sitire seu bibere nullam debet rationem. In hac enim re voluptati magis aut consuetudini quam necessitati indulgemus. Hominem enim omnino potu posse se carere docuit Iulius Viator eques Romanus, qui ob intercutis morbum nihil penitus bibere paulatim adstrenuit. Viuit etiam Romae nunc mihi notissimus, qui plures in anno impotus omnino transigit dies.

VINA LAUDATA AVT FACTITIA.

Vina Graeca. R A C A quondam uti nunc in precio fuere. Eius cyathum tantum in conuiuijs, teste Plinio, dabant. Methymnea in Lesbo. Maronea in Thracia quae rura erant, ut author Homerus; uocat enim αἰθόπια οἶνον ἐρυθρόν. Aethopa uinum rubrum. Quare Aethopa dicat, Athenaeus declarat: quod sic uocetur uinum ex equis Solis qui uim habet in fructus autumnales, praesertim uvas maturandi. Chia quoq; & Maruiffa ex monte in Chio insula cognominata, quae adhuc praesentem retinent nomen. Ex Creta eius generis nunc optima ueniunt. In Italia palma Campaniae regnoq; Neapolitano datur. Inter quae Aminea praesent nunc, uti supra diximus, Seuerina tiam dicta, deinde Setina, nunc Latina. Falernum & Calenum immutata natura soli desierit: Pompeiana prope Vesuuium, nunc Graeca appellantur: proxima in Hetruria Trebiana uocitata, deinde Geminianensia, quae ambo in cenophoris amphorisq; translata sunt praesentiora, ac longius exportantur. Lucensia nigra mollissima firmaq;. Factitio insuper uino ex frugibus praeparato diuersis modis multi utuntur populi, diuersis etiam nominibus. In Aegyptio Zithum appellant, ut ait Columella, in Hispania Cerea, in Gallia Ceruisia, ut Plinius libro XXXI. quae adhuc uulgo retinent nomina. Mustum quoq; ex melle & aqua, cuius loco nostri medici soleb barbaro nomine utuntur e Saccaro liquido loco mellis praeparato. Aqua multa aliosis prodest, & his qui sunt humilis & praeparci animi, quos Graeci μικροψυχες uocant. Plinius. Mulso item Pollio Romulus dixit Augusto se centesimum annum prospera ualitudine superasse. Passum ex uua fit quae diutius in uite solem passa durauit, unde nomen ei ut author Varro. Graece γλυκὺν. Sapa ad secundam partem mustum decoctum: Defrutum ad tertiam. Murinum ex unguento uinum praeparatum, ut etymum demonstrat ἀπὸ τοῦ μύρου. Quod apud Plautum pro dulci ponitur, ac inter uini delicias. Quomodo item praeparatur Cydonite, Apite, Daphnite, Cedrinum, Cyparissinum, aliaq; complura; uide apud Graecos Dioscoridem, apud Latinos Columellam.

DE FRUGALITATE ET ABSTINENTIA DICTA NOBILIVM AVTORVM.

OPHOCLIS primum quatuor senarios ad hoc propositum conuertit. Quotquot philosophantes excudunt aliquid, Ante omnia uentri ut dominentur deest. Quo sine nihil est pulchrum dicere aut facere. Magistra consiliatorum est frugalitas prudentium. Xenophon in primo Commen. de Socrate loquens, Dieta animum corpusq; instruxit, minimoq; uiuebat sumptu, pane tantum cum lacte uescabatur: uocatus ad cenam (quod difficile plerisque) ultra necessitatem non edebat, nec extra tempus. Cur putatis, inquit, Circei socios Vlyssis in porcos uertisse, nisi ob incontinentiam factum esse, qua illi in hoc cibi genere usi fuere: Vlysses autem continentia usum monitu Mercurij minime mutatum fuisse. Dicebat praeterea abstinentium esse a ueneris, quibus qui tangerentur, non facile sapientia posse uti. Musonius de cibis solebat saepe differere ualde quidem ordine, ut de re non admodum parua. Putabat enim cibi potusq; continentiam, principium ferè totius sapientiae. Et ea quae inuentu sunt facilia ac omnibus in promptu, pluris esse faciendae in usu, quam quae preciosiora remotioraq; nec animalibus his praesertim uescendum, quae utilia sunt uitae humanae. Promptissima esse dicebat omnia quae igne non egerent, ut calcum, mel, lac, fructus pro tempore: praeterea olera, cerealiaq; omnia etiam cocta. Carnium omnino cibum abominabatur, ferarumq; potius dicebat esse, quam hominum. Deinde ob grauis cibi ad superna euaporationem grauari ac a sapientia retrahere. Oportere hominem more deorum terrestrium, qui sunt consanguineus est, leuissimo simpliciq; uti cibo. Nam & illi aquae ac terrae humore nutriuntur tantum. Sed eò uenimus deliciarum, ut artem huic uoluptati adhibeamus, scriptisq; de gula

de gula & obsonijs libri reperiantur. Igitur Zeno sapientius, qui nec in morbis putabat nihilominus utendum esse delictijs ciborum, quam utantur serui qui his carerent, quibus turpe putaret in hac parte inferiorem esse. Neq; indulgendum sibi uel tantisper in hac re existimabat aut blandendum, quod huiuscemodi esset natura uoluptas, ut paulatim illecta & subrepens quotidie maiores campos acquirat, priusq; totum occupet, quam ex parte sentiat. Haec ille. Pythagoras dicebat hominem ex homine non alta cogitare, hoc est hominem incontinentem & luxu deditum. Totius enim honesti ducem & fundamentum continentiae, laborem in primis esse. Anaxagoras apud Diogenem. Ἡ ἐλαχίστη μὲν δόξα ἐστὶν ἡ ἀναξάγορας ἢ θεοῖς, ἢ δὲ πρὸς ἑαυτὸν, ἢ κατὰ τὸ πρὸς δέομαι. Qui minime indiget, dijs proximus est, Qui suauiter edit, minimum eget obsonij. Charis poetae quatuor item senarios lepidos conuertit, Ventris habenas oportet tute regas. Solus enim accepti nunquam habet gratias. Plusq; necesse quam sit semper expetit. Huic indulgens malorum sentiet mala. Plinius hanc furatus, Venter ait instat ut creditor, nec accepti gratiam habet. Anacharsis Scythia apud Ciceronem. Mihi pulpamentum fames, cubile solum, uestis Scythicum tegmen. Epicletus apud Arrianum. Quod si te uoluptatis phantasia forte rapuerit, eam alijs delephantas, ut spatium interposito diueras. Reminiscere utriusq; temporis, cum uidelicet uictum quandoq; a uoluptate magnopere te poenituit; & cum abstinueris, magnum fuisti gaudium adsecutus. Si autem uoluptas aderit tolerabilis, ea sic utere, ut tui sis compos, habenasq; manibus teneas. Epicurus apud Diogenem frugalem uictum pane aquaq; contentus amabat, non ut aduersus uoluptati, sed quod maiorem uoluptatem in minima uictus cura reperiret. Sumptus enim & delicias animi dolores ac molestias gignere. Idem dicebat gratias naturae agendum esse quae necessaria fecit ut essent praesto parata omnibus, non necessaria autem inuentu difficiliora. Eusebius. Continentia corporis ualitudinem conseruat, & animi pudicitiam. Pudicitia uero quietam praeparat uitam. Hieronymus ait, Athletas qui multa uescuntur carne non diu uiuissse. Plutarchus πρὸς τὴν ἐγγύθειαν πρὸς ἀγγελομάτην. Vinum enim & caro uires quidem maiores faciunt, uerum mentis impediunt actiones. Idem. Si ad bellum eligere uelimus usum a quo maxime feruemur, eum minime indulgentem uino somnoq; ac cibo eligamus: uel si in morte liberos nostros ac uirgines alicui commendare, huiuscemodi uito non autem seruo committamus. Incontinentium hominum diuersa ab auaritia ratio: hi ex iniuria aliorum sibi utilitatem adferunt, illi & alijs nocent & sibi multo magis, si nocere est non solum domum sed proprium corpus corrumpere. Igitur abstinentiam fundamentum totius uirtutis existimare oportet, sine qua nec honestum aliquando aut meditari aut agere possumus. Deinde paulo inferius. Nescis quod qui dulce bibunt, aut edunt, minimum obsonij aut porus indigent. Validiores quamquam natura debiles sunt, corpus per cibi abstinentiam curantes, quam qui robusti per luxum naturam debilitantes. In rebus autem publicis quis coti filio utilior, quis comodior? In bello quis inexpugnabilior, obliuionemq; paratior, qui patiens eget an qui multas ad uictum? Sic igitur existimo, diuina esse illud quod nullius indiget, proximum huic qui paucis. Ad Latinos ueniam. Cicero de officijs. Si considerare uelimus quae sit in natura excellētia & dignitas, facile perspiciemus quam sit turpe defluere uitijs, & molliter ac delicate uiuere, quamq; pulchrum continenter, caste, seuerē, sobrie. Idem pro Flacco. Haec animi magnitudo in maioribus nostris fuit, ut in priuatis rebus minimo contenti essent, in imperio atq; in publica dignitate omnia ad gloriam & splendorem reuocarent. Queritur igitur in re domestica continentie laus: in publica, dignitas. Et alibi, Populus Romanus. Phiditia publicam munificentiam diligit, priuatam odit. Idem cenas aut conuiuia frugi, Phiditia uocat more Lacedaemoniorum, quorum frugalis uictus & apparatus erat, ἀπὸ τοῦ φείδεσθαι, id est, cenae antelucanae parcere. Cenae autem sumptuosae antelucanas appellat. Hieron. contra Iouinianum. Non possumus e delictijs transire ad delicias, hic uentrem implere, illic mentem. Miserie nanq; delictijs, & deliciae miserijs cōpensantur. Adamus donec ieiunus, in paradiso fuit: satur electus est. Et qui uirgo permanerat, uxorem subito duxit. Moses ieiunus in monte legem accepit. Populus uero satur uitulum conflabilem fecit, sed itaq; manducare & bibere, & surrexit ludere. Acab rex impius euerfionem domus, Ninuitta iram dei ieiunio uitauerunt. Anna uxor Helcanae inanem cibo uentrem filio meruit impleri. Daniel ieiunus responsa dei accipere, lacumq; leonum superare meruit. Ipse denique Christus baptismum antea XL. dierum ieiunio celebravit. Ambrosius, Lothus Sodomitae sobrius uitauit. Idem ebrius filiabus con-

cubuit. Noeius in arca ieiunus seruatus est, extra uero potans perijt. Idem in epistolam ad Corinthios. Qui ab illicitis abstinet, laudem habet: qui à licitis, præmium querit. Idem in Apologia, Cogitur summopere ut qui se illicita commisisse meminerit, à quibusdam licitis studeat abstinere. Dauid quondam alienam cõiugem concupuit, postea sitiens uehementer aquam desideratam expauit, quam sciebat à tribus fortibus uiris cum uitæ discrimine appor-
Triplicex gula excessus ratam: exemplum simul dando, ut exercitus etiam sitim tolerare disceret, ac ne cui regum hã bendi usus alienis periculis esset. Gregorius in Moralibus triplicem ponit gulæ excessum. Quando hora præuenitur, Quando lautorem appetit mensam, Quando cibos quoscunq; nimio cupit seu uorat appetitu. Quibus omnibus uetus nobis lex exempla proponit. Primum in Ionata primi Regum xiiii. Secundum in Israelitis, Numeri undecimo, quando carnes appetebant. Tertium in filijs Heli, primi Regum ii. quum ollas carniũ deuorarent, Augustinus in sermonibus, Qui enim sic à carnibus abstinet, ut alios cibos sumptuosiores appetat, non abstinere uidetur, sed luxuriam mutare. Quod igitur de solito sumptu ac cibo lauticiæ remittitur, id egentibus distribuatur. Præterea auaritas nimia exsaturatioq; cibi qualiscunq; fugienda. Esaus enim primogenituram non ob ossam aut lautum cibum, sed ob lentem perdidit. **Leges sumptuariae** LEGES sumptuariae ex hoc conditæ. Primam dum Cato censor esset tulit C. Orchius Trib. pleb. de senatus sententia, qui numerum conuiuiarum præscriberebat, & ut sanuis cœnarent patentibus; ex quo Iuue. Quis sercula septem Secreto cœnauit auus? Post hanc annis xxxii, Lex L'annia subsecuta non conuiuijs quocq; modum statuebat usq; ad asses centum. Lex Didia deinde non solum Ro. sed etiam Italiam his legibus subiecit. Licinia quam Crassus diues tulit, erat: ut Calendis, nonis & nundinis cuiq; liceret xxx. tantum asses in cibis consumere. Reliquis autem diebus ne amplius adponeretur quam carnis aridæ pondo tria & fassamentorum libra: & quod è terra, uite, arboruè natum esset. Leges etiam in hac re tulere M. Lepidus & Antistius Restio, quæ minime seruatae. Restio tantum ne sua aduersari uideretur, quamdiu uixit foris minime cœnauit. Sylla uero precium rebus uanalis imminuit. Licinius Stolo, ne quis plus quingentis agri iugeribus possideret. C. Oppius ornatus mulierum compressit. Deinde per Val. Flaccum Censorem abrogata, Catone collega contradicente. Lege Cincia, munera, & dona sunt prohibita, quod misera plebes iam uectigalis senatui esse cœperat, ut autor Lilius lib. xxxiiii. Res igitur hæc nõ animositatum, sed corpora quocq; magnopere iuuat: ut ex his patet qui ex abstinentia diu ualentes uixerunt. Apud Philostratum ponitur Porus rex Indorum longo robore mirandus, tantum aqua & pane se sustentare solitus. Masinissa rex, teste Cicero, ne, iam nonagenarius sine pulmento uiscitabat. Mithridates iam senex & ipse detecto capite ac pedibus in uenationibus sese exercebat, minimeq; accumbere, sed stans uesci solebat. Viriatus Lusitanus, qui Romanis toties restitit, ubi bellum cœperat, neq; accumbere neq; in lecto dormire nisi eo confecto cõsueuit. Annibal, teste Lilio, neq; somni habuit discrimina ta aut certa tempora, sed que tantũ à negocijs superessent. Augustus, ut est author Traquil-
Exempla frugalitatis lus, facilis ac breuissimi cibi fuit, sæpeq; ad medias epulas uescitibus iam conuictoribus ueniebat, eisq; relictis sæpe primus è mēsa surgebat. Lacedæmonij ex Lycurgi legibus nullam abstinentia potiore habuere disciplinam. Apud quos, ut author est Athenæus, mos fuit: ut Ephori corpora iuuenum nuda dies aliquot inspicerent, si quid in his inusitata pinguedinis & inhabilis ad certamina gymnasticq; esset, uictus abstinentia & exercitatione castigari iube-
Porus rex Masinissa rex Mithridates Viriatus Lusitanus Augustus Lacedæmonij Dionysius bant. Idem scripsit Dionysium Heracleotã tyrannum uastam obesi corporis crassitudinem, partim abstinentia, partim crudis adpositis noctu lateribus dum quiesceret humorem paulatim exhaurientibus emendare solitum. Diodorus Siculus est author Aegyptiam iuuentutem ex lege Amasis regis breui cibo aduetam, nec prius uesci quam c. l. stad. percurrisset. Platonem frugalibus etiam cœnis uti consueuisse author est Cicero in Tuscul. Timotheus, inquit, cum apud eum cœnaret, cœnæ tuæ Plato non solum in præsentia, sed etiam postero die iucundæ sunt. Idem & Plutarchus repetit in tractatu de præceptis bonæ ualitudinis. Christianorum autem exempla superuacuum recensere. Hieronymus ipse sit speculaculo quamam uitæ duritiæ annos prope xxx. tolerauit. Hilarion xv. primum aridis sicibus ac modico postremo pane, decrepitos uidit incolumis annos. Nec defuere nostro seculo quos in hac uirtute prioribus obijcere possumus. Nicolaus quidam inter Heluetios in recessu nemoris degere paucis ante annis dicebatur, sine ullo penitus cibo, conspiciua sanctitatis

tatis fama. Perusia quoq; Columba uirgo sanctissima ante hos annos decessit, quæ constituta uirginum cœnobio, præter aliquid fructuum aut pomorum idq; raro, nihil uisa est edere, quam etiam miraculi gratia Alexander Pontifex dum in eam ciuitatem ueniret: adire, ac salutare uoluit. Sed hæc diuinæ quis tribuat opi aut muneris. Illud sanè non minus admirandũ, quod ex ipso naturæ prouenit robore, aduenam quendam anno Iobilei à Nicolao v. celebrato Romam uenisse, iussuq; Pontificis custodiæ traditum, quod fama esset eum nunquam edere: post octauum tantum diem cibum petijisse: edentem haud sanè multum, aliquot uiri nobiles simul & matronæ, inter quas mater nostra fuit, quæ mihi hoc retulit, speciauerunt. Ad ieiunium & stomachi inanitatē panis recentis à furno olfactum magnopere facere comper-
Columba uirgo tum. Quo usus Demetrius Cydonius uir Græcus doctrina atq; abstinentia singulari, multo-
Alexander rum dierum famem tolerare uisus fuerat.

DE RISU ET FLETU.

ISVS ac fletus indices etiam modestiæ, ac duo humani adfectus inritinseca signa, cõtraria quandoq; aguntur natura sapienti, ut in rebus mœstis rideamus, in lætis interdum ploremus, ut ait Verg. Spem uultu simulat, premit altũ corde dolorem. Alexander (teste Plutarcho) inuiturus præsumi cum Darco periculo-
R sissimum, ubi de summa rerũ agebatur, ut animi fiduciam ostenderet, inter familiares pauloante iocabatur. Scripsit Lilius, cum Carthaginenses aduenire tempore quo Romanis penderet tributum, mœsti omnes & lugentes erant, solus Annibal risit, quod iam ab initio præuiderat calamitatē, cum factio Barchina ei supplementa in Italiam mittere negasset. Inuentus item Romæ in Theatro, teste Plinio, gladiator qui cum sub alis uulneraretur, ubi sensus titillatio est, ridendo moreretur. Brutus Romæ frequenti risu simulauit insaniam. Democritus quoq; perpetuo risu pulmonem agitare solebat, quem Abderitæ ut melancholicum curaturi Hippocratæ accersiuere, Qui ueniens non inquit, Democritus delirat, sed præter alios longe sapit. Ridebat enim secũ hominũ ineptias. Greg. in Dialogo ait: uirum quendam alioqui sanctissimum, uitio tamē nimij risu teneti, nec uincere ullo pacto naturam potuisse: responsum tandem, diuinitus id ei permitti, ne reliquis eius ac claris actionibus extolleretur. M. Antonius triumphauit licet in mole bellorum ciuiliũ magnisq; periculis uerfaretur, etiam in ipsa fuga nunquam iocos aut solitos risus lusurq; intermisit. Eiusdē penè & Demetrius Poliorcetes naturæ. His etiam proximis annis Alexander Pontifex. Dion in Moralibus ait, Risus continuus & magnus apud amicos & pueros impudenter reperitur. Ego uero magis hominem ornari lachrymis puto quam risu. Nam in his maxime morum ostenditur disciplina, in illo uero intemperantia. Præterea fletus nullum prouocat ad sui contumeliam, ridens arguet. Ephren Syrus grauis author atq; sanctus, de risu uituperatione scripsit: ubi ponit nequaquam eum ad hominem sapientē pertinere, bonaq; animi euacuare, intemperantiam augere, temeritatē adrogantiamq; alere. Dicitq; dominum nunquã risisse: fleuisse autem quandoq;. Sed neq; apostolos. Salomon quoq; adcedendum ad domũ luctus potius quam lætitiæ iubet: quod in ea finis cunctorum admonetur hominũ, & uiuens cogitas quid futurus sis. Basilus in Hexameron. Locus siue risus mollem efficit animã, ac in diuinis præceptis negligentem, ut ne admissorũ præteritorũ facile reminisci sinat. Præterea bonis omnibus priuat. Augustinus. Puer à fletu incipit propheta futuræ calamitatis, lachrymasq; fundit nõdum loquentis miserie testes. Simile huic Plinius. Homo inquit, à fletu uitam auspicatur. Inueniuntur qui à risu omnino temperant; ut L. Crassus pater Crassi diuitis semel in uita traditur risisse, ex quo Agellus cognominatus. Cato senex nunquam. Phillippi Cæsaris filius in hoc etiam seuerissimus, patremq; in Theatro quondam liberius ridentem dicitur rigido uultu respexisse. Fletum autē & euulatum de mortuis, præsertim uiris, prohibitum esse lege
De uituperatione risus xxxi. tab. Cicero testatur. At nostri magnopere collaudant. Lachrymæ, inquit Chryso-
L. Crassus Agellus stus cœlum pulsant, crimina delent, conscientiam lauant, homines deniq; deo proximos faciunt. Gregorius in L. Regnum coeleste deus nostris fletibus uult rapi, quod meritis non debetur. Ambrosius in Lucã. Si ipse flebis, minime fleberis. August. de Pa. Qui se per cordis impuritatem inquinauerunt, oportet lachrymis saltem mentis abluantur; nec est quod doleat fonte lachrymarũ carere cum in rerum amissione & calamitatibus eiulet. Ambrosius item in epistola. Vnica ad sanitatem perfectamq; sapientiam uia, lachrymarum gratia.
De lachrymarum fletu

De scientijs Cycliis. Et primum de Grammatica.

Etymologia
Analogia

GRAMMATICÆ ratio apud Veliū in tris omnino diducitur species, Etymologia, Analogia, & Orthographiam. Etymologia est uerborum in usu credibilis enūciatio. Vnde ab Etymo, id est uero, nomen sumpsit. Analogia Græci sic definiunt. Συμπλοκὴ ἀναλόγου. Id est, connexum orationum consequentium. In declinatione partium orationis Aristophanes grāmaticus quinque obseruationes tradit, per quas possent inueniri similia. Vt eiusdem sint generis, casus, exitus, numeri, syllabarūq; soni. Vt canis, funis, finis. Legere, credere, reddere, & his similia. Aristarchus his adijcit differentiā: ne simplicia cum cōpositis comparemus. Alia grāmaticæ diuisio quadrifariam, in literas, syllabas, dictiones, & orationes. Nam de orthographia quæ est recte scribendi ratio, postremo loco dicam.

Literarum inuentores
Babyloni
Aegyptij

Phœnices

Pelasgi in Latium literas attulerunt

Catalecti

Babyloni

Arabes

Indei

Aegyptij

Hieroglyphici

Græci

Latini

Delmatici

Armeni

Hetruscici

ITERAS alij aliunde ducunt. Plin. Assyrias esse, quod Epigenes Babylonius obseruationes syderū annorum LXX. milia lateribus costilibus inscriptas tradit. Diodorus Aegyptias à Mercurio. Plato à Teutate quodam Aegyptio deo repertas. Quidam à Phœnicia Cadmum eas adduxisse numero. XCVI. Quibus Troiano bello Palamedem addidisse quatuor, δ, φ, ψ, υ. Totidem quoq; post eum Simonidem Melicū, ψ, ζ, υ, ω. Quarum omnium uis simul & character in nostris cognoscitur. Aristoteles XCVI. testatur & duas ab Epicharmo additas. De Phœnicibus etiā Lucanus adfirmat. Phœnices primi, famæ si credimus, ausi Mansurā rudibus uocem signare figuris. Eupolemus apud Eusebiū primum literarū inuentionē Mosi tradit, qui ætate superior Cadmo fuit. Itaque ex Iudæis, qui isdem cū Syris sunt, ad Phœnices deuenisse. Philo Abraamo tribuit, qui Mosē etiā longe præcessit. Iosephus uero multo antiquius ad Adami filium Seth gloriam hanc refert, qui ait in primo antiquitatū, in duabus eum columnis rerum cœlestium disciplinā conscripsisse. Græcis uero dicit nullum fuisse literarū usum ante bellū Troianum aut Homerū. Sed hoc manifesto falsum Eusebius esse ostendit in Præparatione euangelica, ubi ante Homerū Linum ponit, Philemonem, Thamyram, Amphionē, Orpheū, Museum, Epimenidē, Aristæum, Sibyllā. Diodorus item Aethiopiū literas antiquissimas facit, ab hisq; dicit Aegyptios suas sumpsisse. Græcas uero ueteres fuisse easdē penē, quæ Latina: nūc sunt: indicio est Delphica tabula aenea quæ Romæ in palatio Mineræ dicata in bibliotheca conspicietur Plinij (ut ipse testatur) tēporibus. In Latium attulerunt Pelasgi ubi diu incurritur barbarorum corruptæ, ut in eorū adhuc monumentis ac libris uidere licet. Idem ut in nostris sic in Græcis accidit fatū, proximo Illyrico literas eorū corrumpente. Quapropter in hunc usq; diem Delmatici & Illyrici his utuntur characteribus, quos à Græcis acceptos dehoneſtauerūt. Igitur Catalecti v. i. totidemq; literarū genera reperiuntur. Assyrii siue Babyloni, ut diximus, antiquiores. Deinde Arabes: Iudæi nō ualde ab Arabibus characterē literarū linguæq; distantes. Aegyptij uero & Aethiopes quāuis antiquissimi; alteri tamē figuris animalū aliarumq; rerum, uerius quā literis, quas hieroglyphica uocant, nulli adhuc cōperta: Aethiopes uero Babylonijs literis sunt usi usq; in hodiernum diem. Post hos Græci, deinde Latini. Postremo Dalmaticæ ex corruptis (uti supradiximus) Græcis. Vidi etiā Armenica libros lingua cōscriptos: qui tamen cum Chaldæis ferē cōueniunt in paruo discreti. Saraceni item hodie Tartari ac Turcæ quamuis diuerso inter se paululum catalecto, Arabicis tamen omnes utuntur literis. Turcæ etiā Græcis quibus dominantur, Sicuti ex epistola ad Innocentiū Pontificem proximis annis indicat. Sed & resosa nuper Volaterris multa ueterū Hetruscorū monumenta cū literis Hetruscis, quæ olim Liuij, Plinioq; testibus apud Ro. in precio fuere: nūc autē penitus incognita. Ex his igitur unam ponere statuae inscriptionem mihi uisum est.

WIVITENILVSKA.A.KND:ZLVISNIS.MORTI.
WVKILBE:SNW.V.NSWA.AXVOBIRKWSOMA

De Syllabis

DE SYLLABIS ET PEDIBVS.

VVM igitur literæ inter uocales consonantes & liquidas distinctæ sint, Græci indifferentes habent, a. i. u. longas, y. o. breues, e. o. Nos autem nostras indifferentes. Syllabæ item breues, longæ, Dichronæ. Pedes ex his qui certis mensuris & temporibus terminantur, paucissimi ex duabus, maiores ex senis syllabis. Vni uerli aut numero XXV. Ex his dissyllabi quatuor. Pyrrhichius, ex duab.

breuibus. Spondæus ex totidem longis Iambus ex breui & longa. Trochæus (quæ chorion uocat) ex longa & breui. Trissyllabi V. Dactylus ex longa & duabus breuibus. Anapæstus ex duabus breuib. & longa. Creticus ex longa breui & longa. Amphibrachus ex breui & longa & breui. Bacchius ex duabus longis & breui. Antibacchius ex breui & duabus longis. Molossus ex tribus longis. Tribachus ex tribus breuibus. Igitur simplices duplicati faciunt cōpositos pedes sexdecim, qui sunt hi. Ex spondeo & Pyrrhichio Ionicus ἐπιμακρον, id est, à maiore. Ex pyrrhichio & spondeo Ionicus, ἐπιμακρον, id est, à minore. Ex Chorion & Iambo Choriambus. Ex Iambo & Chorion Antispastus. Ex trochæo & pyrrhichio Pæon primus. Et Iambo & trochæo Pæon secundus. Ex pyrrhichio & Iambo Pæon tertius. Ex duobus trochæis Ditrochæus. Ex duobus Iambis DiIambus. Ex duobus spondeis DiSpondæus, ex duobus pyrrhichijs Proceleumaticus: ex Iambo & spondeo Epitritus primus, ex trochæo & spondeo Epitritus secundus, ex spondeo & Iambo Epitritus tertius, ex spondeo & trochæo Epitritus quartus. Ergo cū unus pes simplex bis positus cōpositū pedem fecerit: Græce συζυγία, Latine coniugatio dicitur. Hirsutus cū duos similes pedes iungunt, τριζυγία, id est, Tautopodia, cum diuersos Diopodia dicitur. Hi igitur præter dactylum usq; ad pentametrum procedunt. Est enim prius Monometron habens duos. Dimetron quatuor. Trimetron sex. Tetrametron octo. Pentametron decē. Qui omnes gressibus alternatim quasi incedunt, & per uersus mouentur. Hic est motus & ingressio quam Græci βῆσις uocant, quæ sublatione constat & depositione: ut, amantur sublatio est tēporis unius, maui depositio temporū duum. Pedes qui ex utraq; parte paria tempora habent πῆσις, qui inæqualia πῆσις uocantur. Depositionis genera quatuor: aut enim Brachycatalectū quando pes deficit, ut in dimetro. Quis hic manū tenet. Catalectū quum syllaba tantum deficit: ut, Quis hic manū tenebat. Acatalectū quū nihil deest carmini: ut, Quis hic manū tener capis. Hypercatalectū quū syllaba tantū excedit: ut, Quis hic manū tener decorat. Has omnis species inueniemus in his metris, quæ per syzygias ingressionem habent. In dactylico autē cui nec pes neq; syllaba potest in ingressione deesse: quippe cū eius simplicibus pedib. basis cōstet, nō nisi acatalectum inuenire poterimus. Ideo in dactylico solo simplicibus pedibus ingredimur, quoniā & dactylus & spondæus æqualitatem temporū habent, alij uero pedes syzygias diuersæ potestatis. Spondæus enim ratione temporis in dactylū resoluitur. Ideo indifferēter uterq; ponitur, præterquam in fine tantum spondæus euphoniæ gratia ne uelocitas sequentis carminis per dactylum impediatur. Quandoq; tamē dactylus ponitur in fine uocaturq; carmen acatalectum, ut cui nihil ad perfectionem desit. Virgil. Inſertur uero ex foetu nucis arbutus horrida. Hypercatalectum uero aut brachycatalectum nunq;. METRVM idem & uersum & syllabam dixerunt. Ex quo hexametron pentametron trimetron. Ergo & syllaba à quo pes, & pes à quo ῥυθμός, rhythmos à quo comma, uel colon à quo uersus nascitur, metrum dicimus. Inter metrum & rhythmum hoc inter est, quod metrum circa diuisionem pedum uersatur, Rhythmus circa sonum. Metrum etiam sine plasmate prolatum proprietatē suam seruat. Rhythmus nunq; sine plasmate ualebit. Est etiā rhythmus & in corporali motu: quum enim histrio indecenter signum aliquod expreſsit, arhythmos dicitur: quū uero decenter, eurythmos. Item si fuerit æqualitas corporis modice tēperata eurythmos. Inæqualis uero & toris quibusdā confusa, arhythmos appellatur. Ex quo Vergil. Tum longo nullus lateri modulus. Toris enim extantibus & interrūpentibus latera, arhythma latera sunt facta. Colon est pars siue partes uersus integris pedibus perfectæ, ut defecisse uidet sua. Habet enim tres pedes integros. Comma est pars seu partes uersus imperfecte. Vt, Arma uirumq; cano. Habet enim duos integros pedes & dimidium. Quapropter Colon dictum, à corpore abscissum integrū membrum. Comma quasi trunca pars membri: à corpore amputata. Nos casurā dicimus. Metra uero principalia, à Græcis Prototypa & Archogena dicuntur. Cætera ex his natura sunt, quæ mutilata per Cola & cōmata aut partibus agglutinantur sibi, aut sola ponuntur. Sumunt

Sumunt quoque nomina, ex pedibus quibus constant, ut dactylica & anapestica. Ab inuentoribus, ut Phalæutica uel Soradica. Ab his qui maxime ea frequentarunt, ut aristophania & clepiadea. Ab usu, ut priapica. A numero syllabarum, ut Hendecasyllaba. A numero pedum ut uersus senarios octonarios dicimus. A numero syzygiarum ut trimetros tetrametros. A passionibus, ut Coluros & Seazontes. A tempore ut Saturnios quod eodem tempore primum in Italia usurpati sunt quo Saturnia urbs erat. Igitur originalia sunt numero 1 x. Dactylicum, Iambicum, Anapesticum, Trochaicum, Ionicum à maiore, Ionicum à minore, Choriambicum, Antispicum, Peonicum. Dactylicum ex his princeps carmen, quod & heroicum & hexametrum, Græci etiam Deliacum & Pythicum uocant, quod ex his responsa darentur: unde ipsum originem habuit, teste Plinio. Ennius uero longum appellat. Et Cicero in Pisonem longiusculis pedibus, Dactylicum intellexit. Qui & spondaicus dicitur quando in quinto spondæum retinet. Ultima syllaba Adiachoros est, simul etiam syllaba quæ partem orationis finit. Et hoc aut eum Pentemimeris est: id est, cum prima pars duos pedes habet & syllabam partem orationis finientem, quasi *πενταμιμῆρις* uel *μειδῶ*, ut, Omnia uincit amor. Or est adiachoros syllaba. Aut *επταμιμῆρις*, Heptemimeris, quando cæsura fit in septima syllaba: ut, Et furis ageratus amor, & cœcia uirtus. In nona Catullus. Iam ueniet uirgo iam dicebat Hymeneus. In tertia, ut item Virgi. Inualidus etiam tremens etiam inscius æul. Quod nisi huiusmodi fiant cæsurae, Carmen dactylicum nullum habet splendorem. Priscianus Cæsuras Semiquinariæ & semiseprenariam uocat. Aliud genus dactylicum, quod priapicum uocant, cum tertio pede partem orationis finit. Ut hunc lucum tibi dedico, consecroque Diana. Aliud item quod Glyconium, cum in duas partes æquales diuidit Dactylicum: ut, Cui non dicitur Hylas puer & Itonia Deos. Quo prius est usus Homerus, ut *καὲν ἔδωκεν ἑμὲ χροὸν καὶ ἀπάλαι μὲν ἐχέμεναι*. Aliud genus Bucolicum cum quarto pede partem orationis finit, ut, Ab Ioue principium musæ: Iouis omnia plena. Theocritus hanc metri legem custodit, Vergilius contempsit. Iambicum in Tragicis & iambicis locis imparibus tantum Iambum recipit. In comicis uero licet uoluerit. Hunc Homerus primus tentauit. Græci namque comici & tragici diligentius hæc secuti & reliqua custodiunt: nostri uero plus erant habituri gratiæ si & intra legem hanc ipsi constitissent. Perfectior item quum ex puris constat iambis: ut, Mala soluta nauis exit alite. Si autem penultima in hoc longa fuerit Seazon siue Choliambus efficitur, quasi claudicans Iambus: ut Apollinarem conueni meum seazon. Horatiana uero carmina pedum constant uarietate iam cognita, quorum plerumque aut ademptione, aut adiectione, seu in aliqua parte commutatione legitimi carminis fiunt: ut, Meccenas ataus edite regibus. Pentametrum est catalectum: si in extremo addatur syllaba legitimum fiet. Idem in 1111. Trahuntque siccas machinae carinas. Trimeterum est etiam catalectum: aliter quoque in alijs. Monostropha appellatur, quod prima strophe duobus uel tribus colis explicata cæteras sequentes similes habeat, nec in aliqua parte interueniente epodo cola mutantur. Colon quid sit iam dixi, id est, integrum membrum genusque carminis, à quo monocola, ut Ode prima: & dicola, ut est secunda. Sed & tricola siue tetracola dicuntur hæc carmina. In cantionibus autem lyricis legitime scriptis: hoc est monostrophis, hæc tria inueniri necesse est, strophem, Antistrophem, Epodon: olim enim carmina in deos scripta constabant. Circumire aram à dextra Strophem uocabant, redire à sinistra Antistrophem. Post cum in conspectu dei consistentes cantici reliqua peragebant, Epodon. Hinc translatum nomen in hos epodos qui binos uersus impares habent. Nam ut illic Epodus canticum finit: ita hic uersus secundus sensum. Hoc est enim in epodis legitimum. Ergo secundum & hæc elegia epodicum carmen. Hæc igitur cantio lyrica, quæ tres has partes habet, Periodos appellatur, eadem Trias, si ex rebus his constat. Solet enim abundantior & plenior cantio habere antistrophem, proodon, aliquando & in medio, hoc est inter strophem & antistrophem mesodon. Inueniuntur autem in strophe cola uel commata aliquot ex uoluntate scribentis uaria lege metri finita. Huic antistrophe redditur totidem colis ipsidem metris. Tertio additur Epodos iam quolibet metro: hoc est, ut dixi, quam uocant triada. Sed hæc accuratius Græci poetæ seruauerunt. Cætera uero quos requirunt pedes, quæ ad carminis rationem pertinent: si uberius scire cupis, uide apud Græcos Ephestonem: apud nos uero Terentianum & Velium Longum, antiquos sane grammaticos, ex quibus omnibus hæc pauca decerpimus. Inter syllabas diphthongi sunt numero 11. Tris Græcas quas usurpauimus adnumerando, *æ, œ, υι*. Scribiturque in antiquis uoluminibus Harpyia Minyia

De Dactylico
Pentemimeris
Heptemimeris
Dactylicum
Priapicum
Glyconicum
Bucolicum
Iambicum
Diphthongi

Minyia. Quæ omnes apud Græcos etiam producantur. Sunt autem Dichronæ cum uocalem sequentem habent. Quod & Latini interdum usurpant: ut, Insula Ionio in magno. Sed & omnis uocalis ante uocalem: ut, Credimus an qui amant ipsi sibi somnia fingunt. Et sub illo alto. Et in una dictione: ut, Extraqueprehendit.

DE DICTIONE ET ACCENTIBVS.

ICTIO quoque pars orationis tertia: ea siquidem accentibus regitur. Sunt autem accentus tres, acutus, grauis, & circumflexus ex utroque. Reliqui quatuor, longus, breuis, tenuis, aspiratio: tenores potius quam accentus sunt dictionis existimandi. Nam omnis syllaba quæ aliquid trium superiorum sibi uendicat, utique aliam sibi ingentiam habet, aut longitudinem, aut breuitatem, aut tenuitatem, aut aspiracionem: quæ si accentus essent, pariter duæ syllabæ in unum consistere non possent. Longum accentum transversa linea notat: ut, Dederitis pro dederitis. Breuem uero sursum erecta, ut Fulgere. Sed hi tempora quoque distinguunt. Aspiracionem uero dicitur cum h scripta preffabit. Si autem adscripta non erit, licet hac figura. His addunt tris alias notas, Hyphen, quum duo uerba quæ in unam prononciacionem colligimus, inflexa subter uirgula iungimus. Ut, Turnus ut anteuolans. Apostrophen, quum uocalem ultimam subtrahimus, quæ notat inflexa uirgula ad caput eius consonantis cui subtrahita est: ut, Tanton' me crimine dignum Duxisti. Diastolen unioni contrariam, quæ orationem, ut apud nos nota distinguit hoc modo. Apud Græcos item ultime acuntur. Apud Latinos uero nequaquam, præterquam in aduerbijs quibusdam, ut Ferè, penè. Illud præterea catholicum in hoc genere animaduertendum, apud Latinos accentus quantitates syllabarum minime sequi. Antiqua tamè siue poetarum siue grammaticorum licentia multa utriusque linguæ modo accentuque prononciamus & scribimus, præsertim quæ nihil immutantur, ut philosophi, comœdia, tragœdia, præterea Euripides, Darius. In quibus omnibus penultimam dichronam facimus. Sidonius poeta. Orchestram quatit alter Euripides. Si ratio item sequenda, producemus Dareum, Alexandream, & Antiocheam, Trigonum, Idolum, Paracletum, quæ licet Græca licentia aut metri causa interdum corripiantur, tutius tamen ac obseruantius nostris utimur syllabarum temporumque legibus, nisi auctoritas ususue refragetur.

DE ORATIONE.

VO ad orationem uero partes assignantur octo. Verum à Priscis inter quos Theodectes fuit, ut ait Dionysius Halicarnassensis, tres tantum ponebantur, Nomen, Verbum & Coniunctio, quæ in uerbis uis sermonis: in nominibus uero materia inesset. Quonia alterum est quod loquimur, alterum de quo loquimur. Paulatim deinde adiectæ aliæ partes ab Aristarcho primum, deinde à Palæmone Vicentino, qui memoria Quintilianii fuit (ut ipse testatur) donec numerus supradictus expleretur. Reliqua uero quæ ad orationem pertinent in parte Rhetoricæ dicam.

DE ORTHOGRAPHIA.

VNC ad orthographiam ex ipsius Velij, tum Victorini auctoritate descendam, partem quoque ex his quæ ipse in marmoribus annotauit. Orthographia enim Orthoepia longe difficilior, cum hæc haud quaerat quemadmodum scribendum sit, at ad legem etiam uocis orthographia est adligata. Diphthongis primum nonnulli ueterum non utebantur, ut ex marmorum inscriptionibus aliquorum apparet, ex quibus unam in C. Pompeio Eufonio in Anthropologia annotaui. Oe, diphthongo tripliciter ueteres sunt usi pro e, ut plerumque pro u, ut ex monumentis adhuc aspiciamus plurimis. his uerbis, Faciundum coerauerunt, pro curauerunt. Pro i apud Ciceronem iij. de na. Canephore pro canephoris. Et in antiquis uoluminibus Soloe pro Soli urbe. At item diphthongo dupliciter, disincta: ut, Aulai in medio. Rursus coniuncta pro e more Græco, ut in marmoribus, Amylius saepe reperitur. Et pro i saepe in genitiuis singularibus & nominatiuis pluralibus secunda declina. ut Captiuei. Præterea in his dictionibus, Heic, illeic, isteic. B littera pro V. Sic enim Romæ in antiquo lapide. Bixit annis xxv. Quod ex Græco more prouenit. Nā illi per B scripta dictionem, per u prononciant. C ite affinitatem cum g retinet, ut Secobri ca & Secobriga. Nec mirum, nam g litteram primus Romæ repperit Sp. Carbilus grammaticus libertus Sp. Carbilij illius qui primus uxorem abdicauit, quum prius C pro G passim uteretur: auctor Plutar. D insuper habet cum T communitatem, nam Alexanter pro Alexander (teste Quintiliano) scribebat. Et apud Lucianum Græcum auctorem in dialogo quodam D littera cum T contendit

Hyphen
Apostrophe
Diastole
Diphthongi
C littera
Sp. Carbilus
D littera

contendit, queritur, ab ea usurpari. Hinc monstratur gramatici cuiusdam nostri temporis error de endelechia & entelechia, quae uaria putauit, quae pro eadem ab illis quos allegat auctoribus ponatur, Graecae in hoc imitatio consuetudinem, quum illi D pro T pronuncient. I litera geminata raro inuenimus, ut in lapidibus licet aspicere, Aerari, Iuli, Fabi, argentari. Inuenitur tamen, ut in Obelisco Vaticano nunc legitur. Diuo Caesari, Diui Iulij, F. Augusto, Tybe, Caesari, Diui Augusti, F. Sacru. Et idem numero plurali, ut Coss. Faciundum curauerunt, iudicem reprobauerunt, Virgil. Idem uenturos tollemus in astra nepotes. In medio item dictionis iniicere, proijcere. Dis pro dijs. Inuenit & ij duplex pro e in nonnullis Romae locis, ut extra portam Vaticanam huiusmodi inscriptio. Licinio Cljminti, L. Coccius Gaionas alumno. Qui uixit annis v. Mijns v. 11, Dijs xi. Transit etiam in consonantem, ex quo Cic. Maijam & Aijacem per ij duplex scribendum putauit. Quidam per ij ut conijcit, ut sit conij. deinde sequentium altera consonans, altera uocalis. Sed & hoc exoletum. Nauus enim & Lenaeus quum longa syllaba scribenda esset, duas uocales ponebant, praeter quam quae in i litera incidebant. Hanc enim per e & i scribebant. K. litera non duxerunt, sed nota, qua multi religiose utuntur, ut in epistolis scribant karissime, sicut & in lapidibus saepe inuenitur. Eadem & Graeci ueteres per sunt uel ante x literam a Simonide repertam. P quoque litera ante inuenitur q. Itraque uocatur dicebant, & Spinga. Addita deinde aspiratio est, ut nos quoque & sphaeram dicamus, & Sphin/ ga. In quibusdam reijcimus ut Tropaea, Calpurnius, Scapus: scapha tamen aspiratum. Q. literam multi excludunt, inter quos Licinius Caluus fuit, dicentes nihil aliud esse quam C & V. Et ideo nonnulli, Qis pro quis, & qid quid. Loquutionem Antonius Rufus qui de orthographia scripsit, per q dicebat scribi oportere, quod a loquendo deriuaret, ceteri omnes per c. Quum pro tempore per q & u simplex seu geminatum antiquitus positum. Pro praepositione uero cum per c. Cotidie item rectius quam quotidie, quod a continente ueniat: non autem a quotidie: & secutus & cocus, quauis a sequendo procedat. S literam, de qua Messala (teste Quintiliano) unum librum edidit, inter duas uocales geminabant, ut frequenter in marmoribus, causla, dissignator. Sed & alias quoque literas, ut Paullus, Sallustius, Victorinus autem dicit quod quodam tempore nullas geminabant literas, ut Anius, Luculus, Memius. Sed supra quam geminari oportebat, notabant hac figura e quod erat geminandi signum, ut in quibusdam adhuc ueteribus libris apparet. Idem autem quod iuxta non ponebant e m. Ideo nec alcmenam, sed alcumenam dicebant, donec Caesar correxit. Item pro r. ut Valestus, Fufius, pro Valerius & Furius. Primus autem qui r litera inuenit Appius Claudius Centimanus fuit, ut testatur Pomponius lib. i. digest. Graeci quoque loco duorum rr. pro ponebant, ut Tyrfenus pro tyrrhenus, & pyrros pro pyrros. Pro duobus item rr geminatur, ut dicitur: apud nos uero pro r. ut a nepet, non nepetinus, sed nepesinus dicitur. Item ex Rhamnunte rhamnusijs, & ex Acheronte acherusius. G quoque in c, ut uicissimus & tricesimus: uicenos & tricenos. Re ueliqua uero numeralia g seruant. V litera loco o posteris est posita. Nam praeter seruos consolabatur uero & scribebant quaedam pinguis: uidelicet u loco i ut optimum, maximum, artubus, partubus, portubus. Sic Augusto placuisse Longus testatur. At contra Caesar sicut in eius titulis uidere est elegantius, sicut & nos i pro u utebatur. Item pro consonante ponitur, ut uinum, uitium, in cuius loco antiqui Digamma aolicum conscribebant: uidelicet F. Praeterea uerba haec unguo & tinguo, pro ungo & tingo. Denique loco y graecis in omnibus. apud Latinos conuertitur u, μαρσύπιον Marsupium, μαρσύλι, λύκος lupus, ἰντροβιον intubum. In quibusdam non mutatur, ut Labyrinthus: auctor Verrius Flaccus. Ad mutatur secundum literam sequentis consonantis, appello, applico, accelero, attingo, aggrauo, aggero. In marmoribus tamen antiquis d retinent atque ita obseruatur, ut in plerisque uidemus. Adplicio, adceleratio, adgero. Item apstulit, apstinct, apstytus, apstis, loco b imitantes literam v. In iustis etiam & inlicitus, inlepulus, opsonium, optineo. N semper ante D, F, Q, S. Vt eandem, Lanfrancus, tanquam, monstrum. Quamquam tamen per m. Eam uero sicut alias quaedam leuitatis gratia scribere recusabant, quapropter in uetustatibus frequenter aspicimus coniugem pro coniugem. Et Cicero I oressia & megalesia sine n libenter dicebat, ut uerbis ipsius utamur, Postmeridianas quadrigas inquit, libentius dixerim, quam postmeridianas. His adijciendum toties, & traposuit, & tramisit, pro toties transposuit & tramisit. Ab abs & a praepositiones diuersis modis ponebant. In rationibus & auferendo dicebant pecuniam acceptam non a Lentulo, sed ab L entu

ab Lentulo. Cic. dicit religionem hanc scribendi apud paucissimos suo tempore remanuisse. Antiquos tamen scimus abs te dixisse, & abs te frequenter, ab Lentulo autem & ab Lucio semper. Nos tantum ab praepositionibus uocalibus. Illa quoque per geminatas literas: Apenninus, Cherionnesus, Peloponnesus, Millia, miliarium, ex inscriptione portae Navae, Religio, reuultit, repperit, relliquiae, reliquum tamen & repletum. Per simplices autem iminet, amittit, omen, comodum, proicit, incit, flama. Neptunus, comune: hi & his. Paucioribus quoque nongenti mihi nihil. Pluribus autem monstrare, expectare, exaturari. Illa insuper utroque modo Aelius & Helius, Herurria & Aetruria, hereticus & ereticus, quod alterum ab haerendo, alterum ab eligendo ducatur. In nonnullis diuersa scriptio potestatem uariat, ut Oechalia & echalia. Aemonia & emonia, Thetis & Thetys, Alopus & Aelopus, Hadrianus & Adrianus ex adria, Nulla praepositio t. litera terminat, ex quo apud dicitur, non apud: Sic & nulla coniunctio d. litera finitur. Ex quo set, non sed dici oportebat, quamuis usus praeter ualuit, ut sed dicamus. Illa etiam per T scripta in marmoribus, reperimus, Otium, negotium, mitto, potius, ratio, litus. Per C. licitor, Accius, Minucius, Sulpicius, Marcius, Acceris quoque & arcesso idem: nam r. in c. conuertitur. Errantque qui putant accerere uocare, arcessere autem remouere, quasi ab arceo. Interdum etiam aliud scribimus, aliud pronunciamus, ut, Hoc erat alma parens. Nam si enunciationi responderet scriptio, oportebat scribere, hocce erat gemino cc. Item temptare & contempus scribitur, dum a contemno uenit. Authorem quidam recentiores scribunt, quod est τὸ ἀθύρτω, id est, Principe & rectore ueniat: in antiquis tamen monumentis auctorem semper scriptum reperimus: ut est in hortis apud Apostolos: Ex auctoritate Turci Aproniani: & alibi. Ex auctoritate Imp. Caes. Coena item, & coelum per ce: quod ex Graecis ueniat. Acheron tamen quasi sine gaudio absque diphthongo, quauis a Graeca diphthongo ἀχαιοντ ueniat. Caetera graeca non uariant, ut Alcman, Alcmeon, Alcmena, Dictys, dictyotetō, Xenodocheu, Pandocheu, Dyscolus, Syphax, Labyrinthus, Lilybeu, Sisyphus, Xystus etiam pro noie proprio. Hypsipyle, Alcinous Alcyone, Hylas, Hyacinthus. Cyrcus etiam & cyrculus per y. qd est τὸ κύκλος ueniat. In latinis uero & barbaris nominibus Graecos non sequimur, nam & illi Teudatu & Teuderichu, & Gothos & Cointu scribunt: nos autem Theodatu, Theodorichu, Gothos, Quintu ut ex latinis carminibus, & marmoribus indicat. Illa quoque diuersa Hortensius & Hortesius, Atratinus & Atracinus. Viturius & Vitruuius, qui de architectura scripsit ex inscriptione Veronae extante. Item Delmatia & delmata ex Delminio oppido, ut Longo placet. Est etiam non nulloru in quibusdam peculiaris scribendi modus. Cn. Pompeius dicebat & scribebat Cadamitatis. Nigidius Figulus in commentarijs suis nec K. posuit, nec Q. nec X. Idem H. literam non aspirationis nota esse tradit. Licinius Caluus Q. litera non est usus. Idem Senaticonsuluum dicebat. Caesar uero senatusconsultu. Augustus genitiuo casu huius domos scribit. Messala, Brutus, Agrippa pro sumus somus dicebant. In aspiratione uero hoc obseruatu, ut nomina e Graecis prouenientia, in principio quae per y scribuntur omnia aspirant, ut hypothesis, hypostasis, hyperboreus, hyperbole, hyperion, & quae ex Hippo, ut hippolytus, hippodromos. Consuetudo tenet ut multa cum aspiratione scribantur, quae non sit necesse, cuius gratia Catulli extat epigramma lepidissimu. Chommoda dicebat si quando comoda uellet dicere, & hirsidias. Vt etiam harena, hortus, cohortes, quae aspirari minime debeant, quod ab oriendo & coarctando pueniant. Habet & aspiratio cum F. consanguinitatem, ut eius loco ponatur. Sic haedus aspirat, qd antiquitus haedus dicebat, & hircus olim hircus. Vitimur & aspiratioe interposita, ut traho, exhibeo, cohibeo. Reperitur & coheo, & cohitus in marmoribus. Quod etiam tempore detrahebant, itaque elegatius trao, exibeo, coibeo scribimus, & his similia, ex quo etiam adue sicut istuc & illuc. Pulchrum uero semper aspiratur, & sepulchru, & simulachrum, & Gracchus & Cethegus, teste Cicerone. Post g, aut nunquam. Praeterea ex Graecis uenientia, quae per d. aut per q. aut x. scribuntur continuo, siue etiam per g. in principio dictionis aut in medio per geminu rr. ut Thetis, Philippus, Christus, Rhadamantus, Pyrrhus. Nomina quoque Hebraea & item barbara ob pinguedinem nonnulli aspirant, in utrisque cauendum in ultimo. Graeci autem huiusmodi nomina omnia inflectunt minimeque aspirant. Dicunt enim Abraamum, Adamu, Noeum, Iosepu, Isacium, Elisabetam, Claudius princeps (ut ait ipse Longus) nouam quandam literam excogitauit similem ei notae, quam pro aspiratione Graeci ponunt, per quam scriberent illas uoces, quae

Set

Otium

Coena

Coelum

Acheron

Graeconica

Cyrcus

Cyrculus

De aspiratio-

ne documenta

H. loco F.

T t

necq

neq; secundū exilitatē literę, neq; secundū pinguedinē sonant, ut uiro & uirtute; Neq; rursus secundū latum literę sonum enunciarent, ut in eo quod est legere scribere.

De Orthoepia, alijsq; obseruationibus.

Enclitice

N pronuntiatio uero εγκλιτισ, id est, Enclitice, in utraq; lingua pariter seruat, ut hominūq; deumq; επιρροη. Aspiraciones etiam pinguius enuncianda, ut ex uersu Catulliano supra narraui. Item l. m. n. r. liquidę geminatę uehementiore spiritu, ex quo orationē uersumq; frequentatę magnificant. à Græcis Hygra uocantur, quod i. & n. molliter enunciantur. Sed & quod nulli neotericorum

adhuc animaduersum: C. & simplicem & coniectā cum e. aut i. Græce pronuntiandam doctiores existimauere modo K. ut Cicero & Cecinna haud aliter q̄ & genus & gignere si analogiæ auscultamus, ex quo K. litera (uti supra memorauimus) superflua putata. Græce itē per, & diph. scripta bifariā enunciamus, ut Alexandria & Alexandria, Antiochia & Antiochea penultimis p̄ductis. Itē per æ. diph. Argæi & Argiui, Achæi & Achiui, Pithagoræi & Pithagorici, Epicuræi & Epicuri. Item per u. terminantia fœminina, Methona, & Methone, Arithmetica & Arithmetice. Per on uero & um. anthedon & anthedum. Poema uero & stemma & emblema ac his similia in os. & in is. genitiuū emittunt, in plurali poematis & poematibus. Deponentia amans, excellens, & quę sunt huiusmodi, ablatiuum in e. & in i. emittunt. Nominatiua aut in is siue er. & neutra in e. in i. tantum, ut ceber, omnis, terrestris, Hispaniē. & huiusmodi deriuata. Apud Ouidiū uero tātum bis inueniē cœlestē sagitta. Gemino quoq; genitiuo dicuntur amanti & amanti, sic murium & murum, larium & larū. Carilius cuius cōmentaria ad nos peruenerunt, nullum uult latinum nomen in c. terminari, ex quo non lac, sed lacte dicendū, sicut & ioraque, & hibracte. Nomina insuper Romana nulla in eus, sed eius terminantur, ut Pompeius, Septimulcius, Petreius, Canuleius. Illa quoq; apud nos utroq; modo Silignus, ilignus, quernus, faginus; illi gneus, querneus apud Plin. & fagineus apud Ouid. Nec me faginea qui tecū nocte iacebam. Ex quo Valla indocte falsōq; Hieronymū ab arbore ficulnea pro ficulna male scripsisse reprehēdit. Itē plebs & plebes, proprator & propratore, Proconsul & proconsules; Apes & apis. Sic feles & felis. Itē ceber & ceberis, & quę sunt huiusmodi tertię declinationis. Applicui & applicui, incubui & incubui. Sūt & in secunda & tertiã cōiugatione fulgeo & fulgo, moueo & moueo. Sed ut & alias quoq; partes attingā: Cōparatiua alijs q̄ ablatiuo interdū iunguntur, ut Sall. ii. histor. Nulla arte cuiq; inferior. Ex quo indocte rursus Valla Hieronymū reprehēdit. Horū aut maior est charitas, id est, ex his tribus. Quandoq; absolute posita minuunt, ut Ter. Aliquantulū ad rē auidiōr. Et Vir.

Comparatiua

Participia

Prepositiōes

Tristior & lachrymis. Participia presentis indicatiui & casibus suorū uerborū & genitiuū iunguntur, ut abundans copijs Ci. pro Cor. Et niuei q̄ lacris abundās, Virg. Scientē iura & iuris ciuillis. Cic. Amantē tui & te. Requirē & genitiuum hoc nomē animus, ubi cetera ablatiuum, ut animi pendeo. Plaut. Præstans animi iuuenis. Vir. Egregiusq; animi. Sall. Incertus animi. Requirunt ablatiuū pariter & accusatiuū huiusmodi. Os oculos patri si milis, & ore. Item Cretensis genere & cresta genus. Virg. Imitamurq; in hoc Græcos. Sic & illi loquitur. Ἐπιπροσέτις ἢ ἔπιπροσέτις. Præpositiones insuper sæpe ornatus gratia iterantur, ut ad, Adsidet ad illū, & illi. Adplicauit se ad amicitia. Cic. in Ver. Et terrę adplicat ipsum. Virg. Adgredior ad crimē. Cic. Et talibus adgreditur Venerē. Vir. Accedo ad scopulos & scopulos. Adire ad urbē & urbem. Adelic ad causam. Cic. & causę. Aductus ad mensam & mensę. Ab. Abducere illam ab uiro. Cic. Et gremijs abducere pactas. Virg. Abhorre à nuptijs. Teren. At abhorrebat illū. Auertit ab urbe impetus in Galliam. Ci. in Phi. Nec posse Italia Teucrorū auertere gentē, Vir. Ex. Expello ex patria & patria. Ci. utrunq;. Ex aede excessit. Ter. Excessere omnes adytis, Vir. Expedio me ex hac turba. Ter. De & hac turba. Ci. De. Detrahere de illo & illi. Ci. utrunq;. Decedere de uita. Ci. Sera decedere nocte. Vir. Cœlo defecit ab alto. Idē. Inducit in animū. Ci. Inducite animū. Ter. Incubuit in spongiā. Incubite remis. Virg. Arma sua quisq; incubuere. Sal. In amore hæc omnia insūt Te. In illa bona inuadere. Ci. Hic thalamū inuasit natę. Vir. Insilire in equū & equū: per sicuti. Desilire equo & de equo & ab equo. Per. Per oēs gētes puagatū est. Cic. Per caput sub hoc iuro. Itē maria aspera iuro. Vir. utruq;. Sub pro prope cū gemino casu. apud Vir. Sub super noctem cura recurfat. Itē. Euridicēq; suam sam luce sub ipsa respexit. Super. pro de, apud eundem

eundem. Multa super priamo. Et pro supra, ut Saeva sedens super arma. Præpositiones itē duæ simul, ut usq; sub extremū brumę. Aduerbia quoq; uarie ponūt, Ergo, igitur, itaq; Aduerbia etem, enim uero, in orationū principijs apud receptos inueniunt. In os etiā Græca aduerbia recepta, ut apud Vitru. organicos, colossoteros. Plus una nocte. Ci. & plus septima dicitur estas. Vir. Propius absolute. Et propius uirtutē. Cic. Et propius tectis. Virg. Ritu. id est, modo. Crebra niuis ritu. Vir. Qui cū: cū quo. Duntaxat, id est, solū apud Ci. Post interpositū ablatiuo iungit: Ut longo post tēpore uenit. Sal. in Car. Multos post annos. & Te. in Hecy. Post duob. mensibus dixit. In præsentia & præsentiarū apud Ci. In præsens uero apud Sal. Indies pro cotidie apud Ci. In diē, in futurū. Ad diē, ad tēpus constitutū. Diem de die, propediē, cito. De die, ex tēpore. Cic. in Phi. Non solū de die, sed ad diem uiuere. Ter. Apparare de die cōuiuiū. In tempus, processu temporis. In tēpore, opportune; apud Sal. utrunq;. Tempore idem: apud Cic. Potis est, pro potest. Peiore res loco non potis est esse. Reaple nō ratione præceptio, Cic. de rep. id est, de re ipsa. Verba etiā nonnulla geminos admittunt casus, ablatiuum uidelicet & accusatiuū. Vror, abutor, fruor, ludo: ut Lude re quę uellem; & Versibus incōptis ludunt. Et lacesso, ut cursuq; itūq; lacessunt. Palscor. Et carice pastus acuta. Item, mala gramina pastus. Habito. Atq; humiles habitare casas, & habitabant uallibus imis. Induo, indutusq; hostilibus armis. Vir. xlii. Exuuias indutus Achilles. Induitur lorica humeris. Egredior: Est urbe egressis tumulus Virg. Raro egressa fines suas. Sal. Subeo quoq; & succedo tecta & tectis. Saturor. Antiquum saturata dolore: Et odijs exaturata quicui. Accusatiuū quoq; & genitiuū Obluiscor, reminiscor, & meminī. Ut, Et dulces moriens reminiscitur Argos. Alternos musæ meminisse uolebāt. Et, Nec ueterū memini lætorū malorū. Rursus genitiuū & ablatiuū: Lætor, impleo, abundo, egeo, indigeo, potior, Diues, indignus. Ut lætorū malorū, & læta laborum, & læta deum partu. Item Iouis omnia plena. Vir. Implēt ueteris bacchi. Et plenāq; sagittis: & Si ueris implet Apollo. Item. Diues pecoris: & Africa terra triumphis Diues alit. Itē indignus re. pub. & reip. Genitiuū præterea & datiuū poscūt & amicus & similis. Amicus Lepido & Lepidi: Et delphinum similis, & illum indignanti similē. Nonnulla cū præpositione & sine, ut genitus seu natus ex parente & parente: Dijs geniti potuere: Ex nato atq; ex matre magus nascatur oportet. Liber à spe, metu & odio. Sal. Et tum libera fati clausis. Virg. Et fato liber dicitur. Caue illos & caue ab illis, & caue facias. Recordor de te Cic. Et uocem Anchisæ uultūq; recordor, Vir. Certo itē & concurro & cōgredior Antonio & cū Antonio, Ter. Sperat se à me auellere. Vir. Auulsū humeris caput, Alienū uita & à uita. Queror de te Cic. Nec plura querentē Passa uenus Vir. Itē Do. Mitto tibi & ad te. Item aptus, accōmodus, bonus, Idoneus bello & ad bellū. Offendo: Si quid in me offendistis, in meo capite luite. Itē Quid me apud equites po. Ro. offendisse dicebā. Cic. utrunq;. Quēdā etiā absolute & cū casibus, ut Attendite & attendite animū Teren. Abnuo. Abnueram bello Italianam cōcurrere Teucris Vir. Et neq; illi senatus de ullo negociū abnuerit. Itē nihil sibi abnuturos. Sal. Item desine mordere, & Desine Menalios, Et apud Teren. Te desinit & desinit. Requiesco etiā absolute, Et mirata suos requierunt flumina cursus. Doleo, & doleo casum: Et dolerent tibi oculi Cic. Pergo ire & pergo iter. Nossē & scire Græce & Græcam linguā. Ardeo, ardet amans Dido, & Corydon ardebat Alexim. Et Spoliorū ardebat amore. Gratificatus absolute: Et populo aliena ac sua gratificatus Cic. Audio quoq; accipio, disco, emo à te elegantius & ex te dicemus. Studeo: Studēt sese prestare ceteris: Et eadem studēt, Sal. utrunq;. Itē Studēt cōsulatui Cic. Nonnulla utroq; modo a que potestare habent, ut comito & comitor, populo & populor, reuerto & reuortor: Sic & apud Græcos ποιεῖν ἢ ποιῆμαι, & alia cōplura. Aliqua insuper lepide iterantur: hoc modo, Seruitutem seruire, uitā uiuere, citharam citharizare, cantionē cantare, facietas facere. Et nostro doliuisti sæpe dolore Vir. Dixi unū diē Plau. Quēdā casibus hoc modo cōmutant: Impertio tibi bona, & impertio te bonis: Dono tibi lancē & dono te lance: Delego tibi curā & delego te cura. Eadem quoq; significantia diuersis iungunt casibus, ut ferax frugū & fertilis frugibus. Digredior à te. Egredior autē & progredior portu, & aggredior scribere & aggredior opus: Decet nos & nobis. Teren. Ita uobis decet: Itē pudet illius, & apud Teren. Non te hæc pudent: Item piget, Non te hæc pigent Geta; Terent.

Post interpositū

Verba cū uarijs casibus

Que ponitur cū præpositio ne & sine

Que absolute & cū casibus

Modus scribendi apud veteres.

Hopistogra-
phi libri
Deletitia char-

ta

Ars impresso-
ria eius au-
thores

quando de ratione scribendi scribere coepi, modum scriptiois veterum non prateribo. Scribebant enim ex altera tantum parte. Hinc Iuuen. Scriptus & in tergo necdum finitus Orestes. Quapropter Hopistographi appellantur utrinque scripti. Cæcilius in epistolis. Electorumque commentarios. Cix. mihi reliquit Hopistographos. Et Vlpia. Chartæ appellatio ad nouam refertur, & ad deletitiam proinde Hopistographam. Est enim deletitia quam Cic. Palimpsestū uocat, ut in epistola ad Trebatium, id est, rasam & rursus scriptam. Qui igitur componentes aut rescripturi rursus aliquid scriptitabant, hopistographus, id est, ex utraque parte chartas implebant. Scribebant insuper principes sicuti plerique hodie reges transuersa charta. Primus Iulius Cæsar (teste Tranquillo) epistolas in forma memorialis libelli reduxit, cum prius Coss. & duces tantum transuersa scriberent charta. Præterea calamo non penna utebantur, ut Cic. in epist. Quicumque calamus ad manus uenerit, eo pro bono utor. Interdum & stilo ferro cum pugillares in itinere notabant, qui ex careis tabellis seu ligneis erant, ut legitur apud Cæcilium. Breuiare insuper dictiones (si Seneca credimus) primus reperit Ci. quæ Cos. in senatu Catonis orationem, quæ contra coniuratos habebat, uelociter scribi iussit, ita ut litterarum dictiones referrent. Sed iam diuina prouidentia ingeniorum immortalitati consutum, quando nouo portento reperit hoc seculum non describere libros, sed fingere, ex æneis caracteribus atramento scriptorio perfulsis pagina torcularibus expressa. Authores duo e Germania fratres Romæ experunt anno MCCCLXV. Primi omnium Augusti. de ciuit. dei, & Lactantius prodigere.

DE POETICA.

Poeta

P

Epici

Lyrici

Dithyrambici

Iambici

Epigrammo-
graphi
Hymnogra-
phi
Melici

POETÆ tam apud Græcos quam Latinos haud semper in honore fuere. Plato in primis à sua rep. lib. II. eos ac præsertim Homerum reicit ob pugnas contentionesque deorum. Cato probro dat M. Nobiliori (ut ait Cicero) quod is Ennium poetam in prouinciâ duxisset. In nostro item dogmate nullo in numero sunt. Augustinus libro secundo de ciuit. dei. Platoni Græco potius palma danda est, qui cum ratione formaret, qualis esse ciuitas debeat, tãquam aduersarios ciuitatis poetas censuit urbe expellendos. Multos tamen oblectant multorumque tenent aures præsertim principum. Nam duo Alexandri, unus Macedo, alter Imperator Rom. hic Virgilij studio sistimus traditur fuisse, ille Homeri, ut nulla unquam die ab eorum lectione uacauerint. Aristoteles totum hoc genus in tris diuidit, in Epicos, Lyricos, Dithyrambicos. Sub quibus reliqui facile continentur. Amatiui, Melici, Satyrici, Tragici, Comici, Elegi, Iambici, Hymnographi, Epigrammographi. Epicos enim Heroici carminis scriptores appellat, cuius inuentio oraculo pythico debetur, teste Plinio: ubi siquid altius canitur, Raplodia uocatur, ut est illa Homeri. Qui in hoc excellere quinque apud præcos Græcos nominati. Homerus ipse, Hesiodus, Panyssis, Antimachus, Pysandrus. Inter Lyricos decem illi nominantur, Alcaeus, Sappho, & Corinna: hi taurum in certando palmam ferebant. Inter Dithyrambicos uero Philoxenus Corinthius præcipuus. Dithyrambici enim Lyrici sunt (ut ait Zezes) uerum aliquantulum altiores: & ad honorem Bacchi canebant, unde nomen auspicati sunt. Dithyrambus enim Dionysius, quod est ὁ δὲ δύο θύραι, id est, per duas portas prodierit in lucem: ex uentre uidelicet Semeles, & temore Iouis, ut patet in eius fabula. Accipiebant in cõcertatione palmam Tripoda. Dithyrambicorum chorum primam Corinthi statuisti Arion Methymnaeus, secundum Lassus Herminæus. Hoc genus Latini non habent. Inter Lyricos apud nos tantum Horatius qui simul & Catullus iambum interposuere. Apud Græcos Iambici tres tantum clari, Ananias, Archilochus, Hipponax, quanquam & Homerum cepisse Iambum in grammatica supra prius diximus. Hic acerbitalis causa inuentus. Trimeterum Græci uocant, nos Senarios ex numero pedum. Elegia in lectu reperta, in qua excelluit Callimachus, Mimnermus, & Philetas, apud nos Tibullus, Propertius, & Ouidius. Inter epigrammographos Græcos Simonides antiquus: cuius meminit Herodotus, & Alcaeus iunior. Vespasiani tempore, Athenæus, Proclus, Palladas, Agathias, innumerabilesque alij. Hymnographi deorum scribebant laudes, ut Orpheus, Homerus, Hesiodus, & Asclepiades. Poetas item Melicos Demetrius Phalereus commemorat, Automedem, Demodocum, & Larim Corcyreos.

Corcyreos, & Phemium Ithacensem. Ex nostris in hoc genere nullum habemus præterquam in sanctorum hymnis & Sedulium & Prudentium poetas. Qui scripserint epithalamia apud Græcos Agomelion nominant, & Hesiodus, qui in Pelei & Thetidis nuptias hoc exordio. Τῆς μακρῆς ἀνακιδύ, ἣν τῆς ἀκίς ὀδύς πηλεῖ, ο ποῖς ἢ μεγαλοῖς ἰσθμῶν λέχος ἐγένετο. Apud Latinos Catullus, in Ptolemæi & Berenices nuptijs. Claudianus ite in Mariæ & Stiliconis, & Ausonius ex Ceronis collectu edidit. Qui uero scripserint Epicedia in mortuos, inuenti etiã, & qui Monodias. Hæc ab Epicedio siue epitaphio differt quod Monodia super uno tantum, illa etiã in plures. Vsurpatur tamen Monodia ad omnem materiam modo unius sit, sicuti Lycophron Monodiam de Alexandra scripsit, ut autor Zezes in Lycophronem. Comœdiam desineps, tragœdiamque ac reliqua attingam poemata, ex Græcis enarratoribus. Comœdiam inuenerunt rustici, qui iniuriam passi à ciuibus ex agris in urbem uenientes noctu medijs uisus quæ passi fuerant recensebant. Vicini itaque experrecti mane simul memorantes quæ audierant, illi qui fuerant in causa reddebant meliores, tali uerecundia coerciti: itaque uisum hoc utile remedium moribus cõpescendis: uocati rustici in theatrum & hominum frequentiam, coacti sunt media luce eadẽ facere, ora facibus peruncti. Quod postea officium poete usurpauerunt, nulla hominum reuerentia seruata. Quorum primus Susario quidam hoc exordio prodijt. Spectatores aduertite. Susario hæc dicit. Turpes foeminae quarum nullius est sine probro domum habitare. Multi igitur secuti sunt eum postea improbos hoies insectari. Postquam uero potentium luxuria ac uitium conualuit, res minime placuit. Paulatimque interdicitur comicis aperte ac nominatim de ipsis loqui, ex quo per enigmata reprehendebant: procedente autem tempore nec sic etiam loqui permitti. Quare omittis diuitibus poete in aduenas & pauperes cauillabantur. Unde comœdia in tris diuisa partes. In antiquam quæ manifeste reprehendebat: In mediam quæ per ænigmata: In nouam quæ in seruos & pauperes cauillabatur. Fuere autem primæ Aristophanes, Eupolis, Cratinus. Secundæ Plato, Nouæ Menæder. Dicitur enim comici uel ἀπὸ τῆς κωμῶν, id est, uicis unde rustici ueniebant, uel ἀπὸ τοῦ κῶμαρος, quod est somnus, quoniam somni tempore hæc recitarentur. Tragœdia uero ἀπὸ τῆς τραγῶδος, quod est uindemiae sax, quod ea facie peruncti agerent: uel τῆς τῆς, quia hirco donarentur. Est enim comœdia humanarum actionum imitatrix, uitæ correctrix per risum & iocum. Differt enim à tragœdia, quod illa historiam & rem gestam, hæc figmentum continet: illa in lectum spectatores mouet, hæc risum. Differt autem noua à uetere, tempore, lingua, metro, dispositione. Tempore: quod noua magni Alexandri ætate coepit, antiqua per bellum Peloponnesiacum floruit. Lingua, quod illa dulciore pleniorque Atticissimo, antiqua altiore & grauiore. Metro, quod noua plerumque iambico: Altera uero multimodo utitur uersu. Dispositione, quod in noua chorus non interuenit, in altera frequentius. Rursus antiqua ab ea differt, quod circa Susarionis tempora personarum sine ordine ueniebant. Cratinus autem succedens constituit in comœdia tris personas, eisque decorum ordinis addidit, comœdiamque magna ex parte correxit, donec Aristophanes maiorem ei tribuit splendorem. Cæterum comœdia cum uerborum tum rerum sex modis elegantiam habet: uerborum autem ex homonymia, quam æqui uocationem Latini uocant, cum plura eodem uocabulo significatur. Ex Synonymia cum idem diuersis dicitur nominibus, ut eo, accedo, adeo, contendo. Ex loquacitate lasciuiaque loquendi, quam Græci ἀδελειαν uocant, cum quis eodem nomine sapius utitur. Ex denominatione, cum proprio nomini aliquid extra festiuitatis gratia adijcitur, ut si mi max uocatur Midas. Ex diminutione, ut Socratidium, Euripidium. Ex mutatione, ut pro her. Rerum uero modi omnino duo, aut per deceptionem, ut cum Strepsiades credit ueros esse de animo sermones apud Aristophanem: aut per similitudinem, ut Xanthus Hercules aut Hercules Dionysius putatus. Traditum memoriam Alexandrum Aetolum & Lycophronem Chalcidensem à Ptolemæo Philadelpho interpolandis scenicis libris fuisse delegatos: Alexandrum uidelicet Tragici ac Satyrici: Comici alterum. Reliquis uero poetis Zenodotum & Aristarchum grammaticos, quanquam Homericos longe antea LXXXII. grammatici iussu Pysistrati tyranni interpolauerunt: Quorum principes Orpheus Crotonata, Zopyrus Heraclæotes, Onomacritus Atheniensis, & Epicycles fere. Posteris dein de temporibus successere & alij qui scenicos reliquosque poetas diligentissime enarrauerunt, Didymus, Trypho, Apollonius, Herodianus, Ptolemæus Ascalonita, inter quos & philo

Comœdia di-
uisa in tris par-
tes

Antiquam
Mediam
Noam
Quid à tra-
gœdia diffe-
rat

Comœdia
quid

Cratinus

Socratidium

sophi, Porphyrius, Plutarchus, Proclus, & ante hos omnes Aristot. Sed ad Comœdiâ re-
 deo antiquâ, quæ (uti supra cõmemorauit) cauillos habebat apertos usq; ad Eupolidem: q;
 postq; Alcibiadē Atheniē. ducē notare cœpit, iratus ille ut qui in expeditiōe nauali ellet
 & exercitum paratū haberet, statim iussit eum ad se trahit: quē alij dicunt repente mari pro-
 fecisse, alij capistro tractum ad litus ac paulatim ablutum cum huiusmodi uerbis: Eupoli
 qui in scena totiens me tinxisti, nunc te salis tinguo lymphis. Ex illo cõstat Cratinū, Phe-
 recretem, Platonē, & Aristophanem per figuras & ænigmata, dimittā aperte notādi licen-
 tia, mordere solitos fuisse. Comœdiæ propriū cauilus cum risu. Tragœdiæ luctus & mor-
 tes hominum. Satyra uero (ut existimant quidā) ex luctu in gaudium finiebat, ueluti Euripidis
 nicoq; modo habebat: ut apud Euripidē Hercules emptus à Sileo tãquā uillicus & seruus
 mittitur in agrum ad uineam fodiendā: ille magnis uiribus sumpto ligone uites eradicat,
 easq; in uillam humeris cõportat. Cum uescitur panes ingentes frangit, ingentemq; bo-
 uem macerat, fores cellæ uinarię diruit, easq; pro mensa portat, optimum doliorum relinit,
 alterum seruum qui agro præerat toruum aspiciens iubet ei poma ex arboribus adferre
 Deniq; confurgens uicinum flumen in habitationē introduxit, quo cuncta deleuit. Saty-
 ra ergo huiusmodi utitur modo. Lyrici autē & Dithyrambici Athletas in certaminibus,
 aut Dionysii, aut aliquē ex dijs, laudibus extollunt. Sciendū præterea secundū Dionysii
 & Cratem, & etiā Euclidem grāmaticos, in partes quatuor comœdiam diuidi, in Prologū
 qui usq; ad chori principiū durat, in chori melodiam, in Epilodium, quē latini ingressum
 dicunt, quod inter duos choros dicebat. In Exodium, quod circa chori finem pronuncia-
 ri solebat. Eggressionis uero partes, quas Græci ἀγέλας uocant v 11. Septies namq; chor-
 us saltabat postq; uenerat in orchestrā, quā Græci λόγος appellat. Prima saltatio Cõma-
 tion, quā nos particulā dicere possumus: secunda cõgressio, homonyma cū suo genere: ter-
 tia longū, quarta cantus & cõuersio, Græce ἀπὸ τοῦ ἑξ ἑσποφλυ. Quinta Epirrhemata. Sexta &
 Anticatus & anticõuersio, quas illi ἀντιπρόσθετον καὶ ἀντιεσποφλυ dicūt. Septima Antepirrhemata.
 Chorus em̄ si ex urbe theatrū accedebat, ē sinistra fornicis parte ingrediebāt, in scenāq; re-
 spiciebat: Si uero ex agro ē dextra, quadrangulati ordine cõstituebāt, & ad solos respicie-
 bat histriones. Illis uero discedentib; ad utrāq; populū partē se uertēs sedecim Anapesticos
 uersus tetrametros ꝑnunciabat. Et hæc cõuersio uocabat. Dein ex altera parte totidem,
 quā Anastrophē nominabāt; utraq; uero antiquitus Epirrhemata appellabatur. Probatum
 insuper Scena uerno tēpore cū adificijs & habitationibus triplicibus in structis culmini-
 bus, parapetasmatis, taperibus, lintheisq; candidis, atq; in agris ornata. Additæ & sonātes
 pelles, ignesq; manib; excussis, cauernæ quoq; subterraneæ ac putei, figuræ maris, tartari,
 fulminū, tonitruū, noctis, cœli, diei, regiarū, prætoriorū, ingētes aule, fornicee ad uiarū limi-
 tudinē. Dramata Græce cõpositiones & comœdiæ & Tragœdię & Satyræ uocant: quo-
 rum decus ac om̄e fere pondus in histrionib; cõsistebat, qui in Tragœdiâ & Satyra x v 1.
 numero interueniebāt, in comœdiâ uero x x i i i. Qui simul coacti in quolibet horū ge-
 nere unāq; rem agentes Chorus uocabat. Diuisi in duas partes Semichoria, abusiue autē
 chorus. Sigillatim quoque ac per se cõmuni uocabulo histriones dicti sunt. Hi uero in par-
 tes plures diuidebant: in eos qui prologū dicebāt, in nūcios, in exploratores, in custodes,
 in seruos, in heroas, in deos, & alios cõplures. Mimus ultim⁹ statim in Orchestrā ueniēs
 primū ad alios mimos qui loquebant, discedētib; aut illis ad populū sese uertebat, nunc
 dextrorsus nunc uero sinistrorsus, & aliquid ꝑnunciabat, deinde exiens finem faciebat.
 Dramata itē practica erant & logica, practica in ipso corporis motu cõsistebant in quatu-
 or deducta partes, in accessiōe, conuersionē, antistrophē, & exodum. His motibus toti-
 dem orationis modi respondebant, ac logica appellabant: accessiōi prologus, cõuersio-
 nis itēq; antistrophe oda. Exodo demū ἐξίτησις, id est, egressiū, quod ultimo loco ꝑ-
 nunciabāt. Practica, his erāt tantū Conuersio, Antistrophe, & Exodus. Logica, Oda, An-
 toda, & Epod⁹. Primæ duæ æquales habebāt numeros. Epodus autē ab illis diuersus & nu-
 mero & qualitate. Dicebāt em̄ Lyrici ad utranq; populū partē statim sine procœmio respi-
 cientes Oden primū, deinde antoden. In fine uero tanq; epilogum aut ultimū cantum, qui
 precibus plerunq; sermonē clauderet Epodum pronunciabat. Hæc ex Græcorum cõmen-
 tarijs cõuersa. Deinceps ex nostris: Donat⁹ in actus quinq; comœdiā diuidit, Partes uero
 primas.

Euripidis
Hercules

Diuisio comœ-
diæ in quatuor
partes

Chorus

Dramata

Chorus

Mimus

Dramata
Practica
Logica
Conuersio
Antistrophe
Exodus
Oda
Antoda
Epodus
Lyrici

primas & secundas & tertias. Primas, qui primo sæpiusq; in scenam ueniebat magno spe Actus v
 gatorum fauore agebat, ut ait Cicero, quod animos primus occuparet, etiā si ceteri me- Partes prime
 lius dicant. Secundarū partium actores summissis agunt, ut autor Porphyrius, & item Ci Cicero
 cero de diu. ut in actoribus Græcis fieri uidemus, sæpe illum qui est secundarum aut ter-
 tiarum partium, cum possit aliquando clarius dicere quàm ipse primarum, multum sum-
 mittere, ut ille princeps quammaxime extollat. Terentius in Phormione de primis parti-
 bus. Quia primas qui agit, is erit Phormio parasitus, Pantomimus. Pantomimus

EX HESIODI THEOGONIA

ESOBOLLE autem deorum, heroumq; quod hæc pars ad poeticam perti-
 neret, nihil duxi potius quàm Hesiodi Theogoniam in breue deducere ꝑ-
 sæ latina. Nam is Varrone & Augustino testibus, primus in hoc genere au-
 tor fuit. Sic enim exordit: Ab initio nanq; chaos fuit. Deinde terra lata omni Chaos
 um firma sedes deorum, tartara quoq; nigra in terrâ penetralibus late: post Terra
 amor qui optimus inter deos soluit membra, omniumq; deorum atque hominum domat Tartara
 in pectoribus mentem & sanum consilium. Ex chaos uero Erebus & nigra nox genita est. Amor
 Ex nocterursus æther & dies procreantur complexu Erebi prægnante. Terra autem ge- Erebus
 nuit simile sibi cœlum stelliferum, ut ipsam circū omnia operiret, & ut esset beatis dijs se- Nox
 des secreta perpetuo. Genuit & altos montes nympharum gratas stationes, genuit & im- Terra
 mensum pelagus ac pontum sine concubitu: sed deinde cœlo concumbens peperit Ocea Cœlum
 num, Cœcum, Crium, Hyperiona, Iapetum, Rheam, Themis, Memoriam, Phœben, Te- Oceanus
 thym, Saturnum nocentissimum omnium, qui odio persecutus est filios: post hos Cyclopas Crius
 superbum genus, Brontem, Steropen & Argen, qui Ioui dederunt tonitruū, fabricaruntq; Hyperion
 fulmina. Hi siquidem cæteris dijs similes erant, unum tantum oculum in fronte gerebāt. Iapetus
 Cyclopes illis nomen propterea fuerat. Alij quoq; cœli & terræ filij Titani, Cotus, Bria- Rheus
 reus & Gyges, torui atq; infandi, centum quibus ab humeris manus pendebant, ceruic- Themis
 ces autem cuilibet L. ex humeris surgebant. In diris membris, insuper robur impotens. Memoria
 Hi fratribus ac patri infensi fuere ab initio. Quapropter cœlum eos in terrâ penetralibus Phœbe
 abscondit. At terra mater anxia dolosam ex cogitauit artem, genus produxit candētis fer- Tethys
 ri, ex quo falcem tradidit filijs ad iniuriam ulciscendam: quibus facinus reformidantibus Saturnus
 Saturnus cæteris audacior falce arrepta sese clam in sinu terræ monitu abscondidit. Ve- Cyclopes
 nit autem cœlum noctem afferens, circaq; terram amore complexum. extenditur ubiq; Titani
 Hic autem ex insidijs confurgens, laua cœlum, dextra falcem corripiens chari genitalia Cotus
 patris incidit, in mareq; proiecit. Ex cuius guttis terra Brynnes genuit, & magnos gigan- Briareus
 tes, nymphasq; quas Melias uocant: ex spuma uero genitalium puella orta, quæ concha Gyges
 Cytheron sacram adnauigauit: deinde Cyprum: quapropter & Aphrodytam & Cypriam Cypria
 nominant, & philomedeam, id est, risum & lætitiā amantem. Quod hanc amor & hone- Philomeda
 stum desiderium secuti sunt. Nox autem nulli concumbens genuit horribilem mortem Nox
 & magnum fatum & somnum ac insomnia: præterea opprobrium & Hesperidas, quibus Parca
 ultra oceanum aurea mala curæ sunt. Deinde parcas Clotō, Lachesium & Atropon, quæ
 hominibus nascentibus dant habere bonum & malum. Peperit & Nemesim & fraudem
 & Amorem: Senectutem perditam, litemq; ac laborem, obliuionem, famam: ac flebiles do-
 lores. Pugnas etiā & certamina, mortes hominis, contentiones, mendacia, loquendi am-
 phibologias, Transgressionem legum, damnum, Iusturandumq; quod maxime incōmo-
 do mortales addicit si quis sponte peierat. Pontus Nereum genuit antiquissimū filiorum, Pontus
 quem Semen uocant, optimum quidem, mitemq; ac æqui seruantissimum. Deinde terræ
 concumbens Thaumanta & ingentem Phorcyn, Cetō pulchrā Euribiemq;. Nerei uero Nereides
 filia Nymphæ plurimæ marinae fuerunt: ex quibus nominatæ ab autoribus (ut reliquas
 ab Hesiodo commemoratas præteream) sunt, Amphitryte, Tethys, Glauce, Cymothoe,
 Melite, Doris, Panopea, Galathea, Cymodoce. THAVMAS ex Electra Oceani filia Thaumata
 aelocem genuit Irim & Harpyas. Phorcys ex Ceto genuit Serpentem, qui aurea mala Iris
 custodit, præterea Pephrido, Enyo, & Gorgonas quæ habitant ultra Oceanum ad occi- Gorgones
 dentis extrema: ubi Hesperides canoræ: Tenō Eurialeam & Medusam. Hæc quidē mor-
 talis, illæ duæ immortales. Huic soli concubuit Neptunus in molli prato & floribus uer-
 nis

nis. Ab hac Perseus ut caput abscidit, exiit Chrysoar magnus & pegasus equus: sic illi nomen fuit, quod iuxta oceani fontes genitus est. Chrysoar vero quod Chryson, id est, aurum haberet in manibus, Geryonem primum genuit quem Hercules interfecit, genuit & Hydram monstrum, mediam nympham, mediumque serpentem, immortalem nunquamque senescentem. Hæc ex Typhone Orcum, Cerberum inferni canem ferrea voce, L. cervicibus monstrum pudendum: præterea hydram Lernæam quam nutrix dea Iuno Herculi irata. Et hanc quoque Hercules interfecit simul cum Iolao, consilijs diuæ Mineræ. H. X. D. R. A. uero peperit Chimæram spirantem ignem, cui tres inerant ceruices, una Leonis, altera capræ, tertia Serpentis. Prima Leo, postrema Draco, media hispida capra. Pegasus hanc necauit & bonus Bellerophonos. Hæc ex Typhone genuit Sphinga perniciosam Thebanorum pestem, Nemæumque leonem, quem Iuno nutriens saltibus Nemeæis pestem hominibus immisit, herculea quoque tandem uis edomuit. Tethys ex Oceano peperit in primis fluuios ingentes, Indum, Nilum, Alphcum, Eridanum, Strymonem, Mæandrum, Istrum, Phasim, Rhesim, Peneum, Caicum, Sangarium, Ladona, Parthenium, Euenum, Scamandrum, Simoenta, multosque alios. Genuit insuper Nymphas numero tria milia. Inter quas sunt memoratæ, Electra, Doris, Vrania, Erato, Calypso, Styx. Hyperion unus est cœli & terræ filius suscepit ex aurora Solem & Lunam. Creio siue Creio alter filius ex Eurybia Nympha Astreum magnum & Pallanta. Astreus ex Aurora genuit uentos: præterea phosphorum astrum, astraque reliqua lucentia. Styx autem ex Pallante genuit Zelum, uictoriam, potentiam, uim, sine quibus non est domus Iouis, nec ulla sedes, neque iter ubi deus illis non imperet, sed semper apud Iouem confident. Ex consilioque Stygis Iuppiter omnis deos in cœlum uocauit, ac his qui contra Titanos secum esse auxilio uellent recepit se pristinum honorem reddidit, quem ab initio amiserunt à Saturno simul cum eo effecti. Quapropter Iuppiter Stygem dilexit atque honore profecutus est, ipsam deorum iuramentum statuendo, eiusque filios in perpetuum secum habituros pollicendo. Phœbe ex Cœo noctem genuit, nonnulli obliuionem legunt, dulcem hominibus, ac dijs, & simul Asteriam. Hæc uero ex Perse Hecaten, quæ præter omnis Iuppiter honorauit, donauitque tribus numinibus, terræ, maris, ac poli. Ipsa in primis inuocatur dea quæ felicitatem præbet uenatoribus, navigationibus, certaminibus, prædijs, mercaturis. Denique custos ac nutrix Auroræ posita, ut post illam lumen oculis Auroræ fulgidum conspicerent. Rhea ex Saturno genuit Cererem, Iunonem infernam quæ sub terra habitat: Neptunum, & Iouem diuum atque hominum patrem. Saturnus autem cum ei fatum sentiret, ut à filijs regno pelleretur, eos quum primū nascebantur necari iussit. Rhea uero Iouem pariens clam misit in Lycion Cretæ locū, ubi in antro cœditus est: Saturnoque saxum deuorandum pro filio obiecit. Iuppiter quum primū auctus est opibus, sub Parnaso in memoriā rei sempiternam statuit. Iapetus unum ex cœli & terræ filijs ex Climene Oceani filia genuit Atlantem, Menœtiū, Prometheū ingenio callidum, & Epimetheum culpæ obnoxium, qui malum in primis miseris peperit uirris: Pandoram è limo fingendo uirginem. Atlas humeris Cœlum sustinet in terræ finibus ad hesperios. Promethea ad columnam Iuppiter Cauasi firmis obligauit uinculis, aquilamque adhibuit quæ eius hepar ederet, tantundemque noctu cresceret quantum interdū consumeretur: qua ille peste ab Hercule tandem Ioue consentiente liberatus est. Hic enim bouem diduxit, mentemque Iouis furatus, pellem simul cum carne & intraneis inclusit, imaginemque alteram bouis cum ossibus nudis constituit: Iouisque arguenti, ait, tolle quem mauis. At ille sciens multa mala hominibus eligenda, imaginem manibus adripuit. Iratusque ex eo factio Mentis subreptæ ignem negauit, quem & Prometheus in ferula clam abstulit. Rursus Iuppiter ut se uindicaret: Virginem è terra sinxit, omnique cultu ornauit, ex qua genus foeminarum perniciosum & pestilens prodijt, quæ ueluti fucus inter apes, ita uirorum opera deler. Ex quo si senescere cupis, minime ducenda uxor: si bona, malum hoc aliquantulo bono compensabis: si mala, perpetuo dolebis. Iuppiter igitur post hæc Titanos, Briareum, Cotum, & Gygem eorum uastitatem & superbiam ueritus sub terram relegauit. Verum eosdem postea cum cæteris dijs quos Saturnus genuit ex Opi, consilio terræ in lucem ex terra restituit. Titanum autem bellum deinde Ioui dijsque intulere. Hic Hesiodus ordinem belli

belli multis refert carminibus. Tandem eos fulminatos à Ioue ac ad inferos demissos dicit post annos x. Infernumque describit & eius arcas portas ubi excubat dies & nox: altera Dies & nox extra mouet, altera nox intus ingressa diem reuertentem expectat. Noctis filij Mors, Somnus, ad inferni portas nus, ad quos minime sol penetrat. In inferno etiam Canis custos, qui arte dolosa utens uenientibus blanditur, ingressos exire prohibet, conantem deuorat. Hic & Styx Oceani filia antiquissima, quæ separatim ab alijs inclytas tenet domos argenteisque cathenis ad cœlum libratur. Iuxta est Iris Thaumantis filia pedibus uelox nuncia. Hic & Tartara nigra, quæ uel dii timent, & portæ beatæ, & lapideum pauimentum. At postquam ex cœlo Titanos expulit, terra immanem genuit Typhoea ex tartaro. Cui manus pro scuto fuerant, Typhoea pedesque Martis, ac centum capita, linguæ serpentibus micantes. Ignis ex oculis flagrabat, uoces totidem ex oribus. Igitur & ipse à Ioue fulminatus sub Peloro sepultus iacet: unde uenti dicuntur ruere diuersi, qui terram mareque infestant. Vbi uero subacti Titanum, diuisus dijs honor omnibus. Iuppiter rex omnium cepit primam uxorem Metem, præ omnibus sapientem. Nulli sunt liberi nati, ne pro Ioue alius regnaret. Sed ex suo Iuppiter capite Mineruam excussit. Cui primum sapientiam & consilium & mentem dedit. Secundam ducit uxorem Themidem, hæc Horas peperit, Iudicium & Pacem, quæ mortalium opera honestant: Parcas insuper quæ hominibus bonum & malum tribuunt. Post hæc ex Eurynome Oceani filia tris suscepit gratias, Aglaen, Euphrosynam ac Thaleam. Dein ex Cerere Persephonem, quam Pluto Ioue concedente rapuit. Post hæc ex Memoria Musas nouem, quibus delectatio cantus & melodia data est. Deinde ex Latona Apollinem & Dianam. ex Iunone Heben & Martem & Dianam. Ex Amphitrite Neptuni filia Tritonem, qui profunda Maris timens prope parentem residet. Iuno autem sine Ioue Vulcanum arte fabrilis præditum præ omnibus dijs. Mars è Cytherea timorem & tumultum: qui cum Marte diras in bello promunt ac quatunt acies. Harmoniam quoque quam Cadmus duxit uxorem. Post hæc Iuppiter ex Atlanta Mercurium deorum interpretem, è Semele Cadmi filia Dionysium, ex Alcumena Herculem. Vulcanus quoque Aglaen gratiarum arnam duxit. Dionysius Ariadnam Minois filiam. Hercules uero Heben. Sol ex Perseide Circe & Acetam regem, qui ex Oceani filia Medeam genuit. DEINCEPS Hesiodus inuocatis Musis incipit enarrare, quot deæ mortalibus nupsere. In primis Ceres ex Iasio Plutum, id est diuitias. Harmonia ex Cadmo Ino, Semelem, Agauen & Autononem quæ nupsit Aristeo apud Thebas. Callirrhoe Oceani filia ex Chrysaore Geryonem. Aurora ex Titono Memnonem Aethiopem & Amathionia reges. Eadem ex Cephalo peperit Phæontem, quem in ætatis flore in mare præcipitatum Venus excitauit, nomenque constituit nocturnum ac propitium nautis. Iason Medeam duxit iussus à Pelia Iolchon ad nauigare & certare, ex qua Medum suscepit. Quæ Chiron Phyllirides in montibus nutrit: Filia quoque Nerei dei marini altera Psamathe Phocum ex Aeaco, altera Thetis Achillem ex Peleo genuit. Venus ex Anchise Aeneam apud Idam Troiæ. Circe quoque Solis filia ex Vlysse Latinum, qui Thufcis imperauit. Calypso item ex Vlysse Nausithoum Lyfino umque. Atque hæc quidem deæ quæ mortalibus nupsere. Deinceps musas inuocat, ut narrent foeminas mortales immortalibus nuptas, nec ultra sequitur, cum uetustate deperditum reliquum non habeamus. HÆC AB HESIODO breuiter, tum à me breuiter repetita plura consequuntur: physiologia primum siue tropologia, quum fabulæ inuentioni rerum pondus ac ueritas quædam subiiciatur. Quam cum aliam alij enarrant suo opte quisque ingenio, fastidium explicandi uitauimus, tantum scire sensum occultiore cupientes ad aures, Fulgentium, Leontium & Palephatum relego. Nunc de dijs & heroibus quædam præterita, aut non satis explicata rursus ex alijs autoribus adducam: Genealogiamque reliquam repetam, ac in primis Cœli & Terræ genus.

COELI ET TERRÆ PROGENIES.
 ITANOS COELVM ac Gigantes ex terra genuit. Qui manibus magnum rescindere cœlum Aggressi, superisque Iouem detrudere regnis, ut ait Virgilius: montes montibus imposuisse dicuntur. Fulminati denique omnes & ad inferos deiectioni, pars sub Aetna monte sepulti. Gigantum nomina non extant. Titanorum hæc sunt, Hyperion, Briareus, Ceus, Typhoeus, Enceladus

Chrysoar
 Orcum
 Hydra
 Oceanus et Tethys
 Flumina
 Hyperion
 Astreus
 Styx
 Luna
 Hecate
 Rhea
 Saturnus
 Iuppiter
 Iapetus
 Atlas
 Prometh.
 Pandora
 Foeminarum uisus
 Briareus
 Cotus
 Gyges

Iuppiter & eius progenies
 Gratia Iouis
 Harmonia
 Quæ deæ mortalibus nupsere

PHILOLOGIA

Hyperion Enceladus, Aegæon, Aurora, Iapetus, Astreus, Aloeus, Pallenes, Lycaon. Genuit Rhe- am & Saturnum. H Y P E R I O N igitur Solem genuit & Horas, quas Homerus adsi- dere cœli ianua dicit cum clauibus, eamq; Soli aduenienti recludere. Sol uero Miletum, Phæcton & Phaetontem. Fœminas uero Dirce, Circe, Pasiphaen & Angitiã, infor- tunatas omnis & impudicas, Veneris ultione, quod à Sole cum Marte deprehensa, sit ui- ro manifestata. de Dirce alibi: sed de Circe in Vlyffe. De Pasiphae in Mince. Angitiã di- cunt ad Marfos in Italiã secelsisse prope lacum Fucinum, ibiq; ueneficijs & herbarum uiribus doctam pro dea colit. Macrobius Angeronam hanc uult esse, quæ digito dea Silen- tij dicebatur, in ara Voluptatē collocata, quod uidelicet qui linguam comprimit, magna sen- tit commoda, Circe ad Circeium delata montem in Italiã, ueneficijs & ipsa Vlyffis Pomo- rum in feras commutauit: Scyllam Glaucō dilectam in monstro: postremo Picum Pomo- rum nam adamantem in auem, Miletus ex Cyane Mæandri fluminis filia Caunum & Byblis- dem, quæ fratrem Caunum adamauit, ac diu fugientem insecuta in fontem uersa est, au- tore Ouidio. Aetam Colchidis regem, & uellus aureã, & Medeam, & Apsyrum eius fi- lios, uide in genere Aeolidarum. Phæcton cum regendos currus à patre impetrasset, ne- scius regendi combustus in Padum cecidit. quem sorores flentes in populos uersæ sunt. Hic Lygum genuit, qui postea Lyguribus imperauit. C E V S Alius Titani filius Latonam & Asteriam, L A T O N A ex Ioue prægnaans Iunonis ira nullo loco consistere ualebat Pythone serpente immisso: tandem in Ortygia siue Delo oliuæ innixa peperit Dianam & Apollinem. De Apolline in Iouis genere dicam. Dianæ perpetuo attributa uirginitas & uenatio. T Y P H O E V S & Typhon dicitur alius Titani filius sub Inarimem insulam Campaniæ à Ioue detrusus. Virgilius: Tum sonitu Prochita alta tremuit durumq; cubi- le Inarime Iouis imperijs imposta Typhoeo. & Lucanus: Vndat apex Campana fremens cui saxa uaporat Conditus Inarimes aeterna mole Typhoeus. Enceladus autem sub Aetna. Virgilius: Fama est Enceladi semustum fulmine corpus Vrgeri mole hac, ingen- temq; insuper Aetnam impositam, & quæ sequuntur. I A P E T V S Titani filius Hesperum, Atlantem, Prometheum & Epimetheum. Atlantis, teste Diodoro, loca ad Oceanum posita sorte euenerunt, qui & populos & montem de suo nomine appellauit. Ferunt astro- logum fuisse, deq; sphaera mundi inter homines differuisse: qua ex re uisus est orbem hu- meris sustinere. Hæc ille libro IIII. libro autem V. dicit: duos in Hesperia fuisse fratres, Hesperum & Atlantem: hos in hortis decora habuisse poma, quæ ob pulchritudinem au- rea mala sunt à poetis appellata. Ex Atlante & Hesperide Hesperii fratris filia genitæ sunt v I I. filia quæ à patre Atlantides, à matre uero Hesperides dicæ sunt. Ouidius autem scri- bit Atlantem à Themide uate accepisse, ne quem hospitio Iouis filium exciperet, si se ac- hortum cum pomis saluum esse uellet; quod ille minime faciens Perseum excipiendo cum Medusæ capite in montem sui nominis est mutatus. Ex eodem (ut idem tradit autor) ge- niti sunt H Y A S, Hyades & Pleiades. De primo sic ait: Nondum stabat Atlas humeros oneratus olympo: Quò satus est forma conspiciendus Hyas. Dicit tandem à leæna in ue- natione occisum. H Y A D E S & Suculae eadem sunt v I I. nymphæ in cœlo. In capite tauri septem radiantia flammis: Nauita quas Hyadas Graius ab imbre uocat. Nonnulli Hyas- dis dicunt filias. Ortus earum pluuiam portendit: unde etymologiam habent. Pleiades totidem sunt nymphæ in genu tauri à Pleione matre dicæ, eadem & Virgiliae. Ouidius: Pleiades incipiunt humeros releuare paternos. Quæ septem dici, sex tamen esse solent. Seu quod in amplexum sex hinc uenere deorum. Nam Steropen Marti concu- buisse ferunt. Neptuno Alcyonen, & te formosa Celeno: Maiam & Elestram Tayge- tamq; Ioui. Septima mortali Merope tibi Sisyphæ nupsit. Pœnitet, & facti sola pudore la- tet. Nam Mathematici dicunt unam obscuram esse nec clare apparere. Prometheus Pan- doram fœminam primam è limo finxit, ignemq; de cœlo in ferula furatus pectori subdi- dit: unde spiritus illi. Quapropter Iuppiter iratus apud Caucasum eum religauit ferreis uinculis, cuius hepar continuo renascens pascatur ab aquila. liberatus demum ab Her- cule. Aeschylus Tragoediam Prometheum fecit. Hic Isidem genuit & Deucalionem. Qui cum Pyrrha Epimethei filia matrimonio iunctus humanum genus dicitur post dilu- uium reparasse: hic lapides ex Parnaso post terga iactando mares, illa fœminas edidisse. Astreus

Astreus Titani filius ex Aurora Astream genuit & uentos teste Lactantio. Astream Vir- gilius uirginem castam ac iustam in cœlum abijisse dicit: quam uirginis dicunt pleriq; si- gnum, Manilius uero poeta Erigonem dicit Icarum filiam. Boreas uentus Thraciæ rex ex- rapta Orithya Zerum & Calaim genuit, qui inter Argonautas fuerit, Harpyiasq; à men- sis Phineci fugauerunt. ut alibi dixi. Genuit etiam Boreas Harpalicen, quæ nupta Phineo regi Arcadiæ causa fuit, ut ille priuignos excæcaret, ex quo & ipse deorum ira oculis ca- ptus est, & infestas ac fœdas mensis Harpyias habuit. Hæc insuper patrē ab hoste oppres- sum traiecto Hebro uelociter dicitur liberasse, teste Vergilio: Nonnulli Lycurgi filiam di- cunt. Zephyrus uentus Chlorim Nymphã adamauit, ut refert Ouidius: præmiumq; com- plexus ut floribus Floræ nomine præflet ei tribuit. Hanc Floram Lactantius meretricē fuisse dicit ditissimam, quæ populum Romanum hæredem reliquit. In cuius postea me- moriam Florida instituta, ut alibi narraui. Aloeus Titani filius, cuius uxor Iphimedia à Neptuno compressa Otum & Ephialtem genuit. Qui tamen Aloidæ dicuntur. Hi mon- stros corporibus Iouem detrudere regnis aggressi. Virgilius apud interos ponit. Hinc & Aloidas geminos, immania uidi Corpora. Dicuntur Martem etiam cepisse, & in uincula coniecisse, cui nihilominus sacrificabant. De his Homerus in Odyssæa libro X I, sic scri- bit: πλώ δὲ μετ' ἰθακῆσσι δὲ φάσκει ποσειδάωνι μιν λώαι. καὶ βέτε- ρον δὴο παῖδες, μινωθὰ δὴο δὲ γηέδω, ὠπὺν τ' ἀντίθεον, τηλεκλήτην τ' ἐπιλάττω. Lycæon Ti- rani filius Arcadiæ rex cum Iouem hospitio exceperet, ut eius diuinitatem tentaret, homi- nem coctum dismembratum ei adposuit. Iuppiter regiam eius statim incēdit immisso cœ- litus igne: ille ob metū in syluam abiit, in lupumq; uertus. Calisto eius filia sese Dianæ co- mitem addixit. Compressa deinde ab Ioue, utero in balneis apparente dum simul lauaret, ab ea repulsa Arcadem in syluis peperit: ipsa in cœlum relata in septentrione fulget arctos appellata, quod in Vrsam à Iunone uersa fuerat. Arcas uero Ionium genuit patrem Nico- strata, quæ ex uaticinio Carmenta est appellata: Euandrum ex Mercurio filium domi se- ditionibus agitarum impulsit, ut in Italiã montem peteret iuxta Tyberim. Hic Pallantem genuit, qui pro Aenea contra Turnum pugnans occubuit, cuius cadauer Henrici III. Imperatoris tempore prope Romam uillicis fodientibus repertum tantæ magnitudinis, ut incenia adæquaret, cum maximi uulneris cicatrice atq; hoc epigrammate: Filius Euan- dri Pallas quæ lancea Turni Militis occidit more suo, iacet hic: Autor Martinus in Chro- nicis. Connumeratur & Tityus inter Terræ filios ab Homero. hic Latonã tentauit, apud inferos porrectus per iugera nouem. Sic enim in Odyssæa X I. καὶ Τίτυόν ἐιδὼν γούνης ὄβρι- νος ἴδωρ, κέρδιον δ' ἀπέδω, ὅ δ' ἐπ' ἄννα κείη πέλιδρα, γύπε δὲ μιν ἐκαστὸν θεὸν ἔθρονον ἔκρηον, ἀεργῶν ἐσσι δαιμόνες. ὅ δ' ἐν ἀπαμύετῳ χόρσῳ, ἀπὸ γὰρ ἠλκυσε Διὸς λυδῶν παῖσιν, γυθῶ δ' ἐργασίω δῖε: λαλλήχῳ εἰσὶ πῶπιος.

S A T V R N I P R O G E N I E S.

A T V R N V S unus ex Cœli & terræ filijs ponitur ab Hesiodo: ac Cœlo patri uirilia abscidisse & in mare proiecisse, & ex Rea sorore, quam eandem Optim & Vestam & Cybelem uocent, filios editos deuorasse. Iouem autem clam e- ducatum, pro eoq; saxum oblatum. Hic demum à Ioue pulsus in Latium ue- nit. Pingitur senex & cum falce, Cronos à Græcis uocatus, quasi tēpora de- uoret. Trigis utitur, id est trium equorum curru. De ipsius templo Romæ diuersæ senten- tia. teste Macrobio. Tullus Hostilius quum bis de Albanis & ter de Sabinis triumphasset ex uoto sanum ei consecrauit. Saturnaliaq; tunc primum instituta. Varro autem dicit ipsi- us eadem à Tarquinio locatam in foro faciendam, ac T. Largium dictatorem saturnali- bus eam dedicasse. Gellius item scribit Senatam deuouisse ut ædes Saturno fieret. Hanc postea ararium esse uoluerunt, quod sub illo nullum furtum fuit, nec alicui priuatum. Nec signare solum aut partiri limite campum Fas erat: in medium quærebant. Sed & ex L. Accij annalibus deprehendimus prius etiam apud Græcos eodem ferè modo sa- turnalia celebrata. Saturni liberi: Iuno, Iuppiter, Pluto, Neptunus, Ceres, Chiron, Picus: Ouidius ponit & Vestam. Ex Ope Iunonem memorant Cereremq; creatam Semine Sa- turni, tertia Vestam fuit. Et inferius: Nil aliud Vestam quàm uiuam intellige flammam. Iu- no igitur eodem partu cum Ioue nata prima fuit: Iouis item soror & coniunx. matronis & partibus

Saturnalia

Iuno

& partibus numine Lucinae praest. Ex animalibus Pavonem habet consecratum. Peperit autem sine viro Martem percusso flore quodam, & Heben commanducatis lactucis agris sibus: quam deam Iuuentutis uocauit ac ministrantem Ioui pocula constituit, Herculiq; uxorem locauit: quumq; forte in conuulso deorum illa caderet rete ceteris pudendis summo-
Ceres ta est, proq; ea Ganymedes raptus. Ceres de qua Virgilius: Prima Ceres unco terram di mouit aratro. Prima dedit fruges alimentaq; mitia terris. Prima dedit leges, Ceres sunt omnia munus. Haec ex Ioue Proserpinam genuit, quae uirgo legens apud Ethnam flores à Plutone interni deo dicitur raptā. Ceres igitur facibus accensis noctu per orbem eā quaeritādo ad inferos peruenit: ubi tribus ex horto Plutonis granis mali punici deuoratis ius repetendi filiam amisit: uerum Iouis miseratione factum, ut sex menses supra terram cum matre, totidemq; cum Plutone apud inferos esset. In peregrinatione uero Ceres cū apud hospitem pauperem diuertisset, filium eius paruum aegrotum curauit, Triptolemuq; uocauit, immortalitate illi donata, & curru cōcesso à serpentibus uecto, insuper & arte serendi monstrata, quam ille per orbem discurrens mortales docuit, ut auctor est Ouidius. Nonnulli patrem Triptolemi huius Eleusinum dicunt fuisse, proptereaq; in patris honorem Eleusinam urbem illum condidisse, Eleusinaq; sacra Cereri primum instituisse, quae Graeci Themisphoria appellant, Latini uero in Italia. Plutoni autem regna inferna concessa: graece Ditis uocatur: cui Romae templum apud Terentū, & apud Circum sub terra, ad quod gradibus descendebatur, sicuti & Conso deo Consiliorum: ea significatione, ut qui meditantur aut consilium capiunt, abdita loca & secreta ad deliberandum petere debeant. Chiron Centaurus Saturni ex Phylira nympha filius semihomo ac semiequus, in antro educatus, iustissimus dicitur fuisse, Herbariam doctus & Lynam, Achillis praceptor & Aesculapij, quum Herculem hospitio recepisset, sagittasq; eius atrectaret, ex una sorte in pedem cadente morbum contraxit: cumq; accepisset se immortalem ex deoq; genitum esse, uitandi doloris gratia mortem precatus est, ex quo in signum caeleste conuersus. Eius filia Ochiroe uates fuit ex Cayci fluminis nympha suscepta. Picus Saturni filius, ut auctor Virgilius. Accipimus, Fauno Picus pater, ipse parentem Te Saturne refert. Ouidius Martium Circes dicit uirum, eumq; dilexisse Pomonam, quamobrem in auem sui nominis ab ea commutatum fuisse. Regnauit in Latio, genuitq; Faunum, qui Saturno auo (ut ait Augustinus) primus nefaria sacra instituit, & Sentam Faunam sororem & cōiugem suā consecrauit. Hic Faunos, & Panes, & Satyros, & Syluanos dicitur etiam genuisse, semideos à poetis appellatos. Ouidius: Sunt mihi semidei, sunt rustica numina Fauni, Et nymphae satyriq; & monticolae syluani. Vnum ex his in saltibus Aegyptijs diuo Antonio obuiam factum ponit Hieronymus ea specie qua pinguntur, cornibus in fronte, caprinis pedibus, interrogatumq; respondisse unum ex Faunis Satyrisq; se esse, quos stulta colit gentilitas. Eurimedonem insuper Fauni filium ponit Papinius partes Eteoclis iuuisse. Proximus Eurimedon, cui pastoralia fauni arma patris. Forte cuiuscunq; Fauni, quoniam agitata in syluis. Filiam uero Eurimedontis Peribiam Nausithoi matrē Homerus in Odyssea scribit, Latinus postremus Fauni filius apud Laurentum, ut auctor Virgilius: Rex arua Latinus & urbes iam senior longa placidus cum pace regebat. Hunc Fauno & nympha genitum Laurente Marica Accipimus. Hesiodus in Theogonia Latinum dicit Circes & Vlyssis filium, quod monstrare uidetur Virgilius, teste Seruio, quum ait: Solis aui specimen. Nam Circe Solis filia fuit, quamobrē Hygino credendū ipse Seruius putat, qui plures Latinos fuisse dicit. Virgiliū uero licentia poetica nominis similitudine abuti. Lauinia uero Latini filia ex Amata pacta Turno; deinde Aeneae concessa, causa belli inter eos fuit. Haec post mortem Aeneae timens priuignum in syluas fugit, ubi Syluium Posthumum genuit. Vnde genus Albanorum. Deinceps de Neptuno Saturni filio.

NEPTUNI PROGENIES

EPTVNVS Iouis frater, ex Saturno & Opi, cui datū Maris imperium cum tridente loco sceptri, à Graecis *ποσειδάων* etiam appellatus, quasi terram commouēs. Ministri eius Tritones, Cete, Phorcus, Palæmon, Glaucus, ceteriq; à Virgilio descripti libro v. Iunxit equos curru genitor, spumantiaq; addidit Frena ferox, manibusq; omnis effudit habenas. & quae sequuntur. Multos dicitur habuisse liberos, inter quos Amycum, Phorcum, Dorum, Polyphemum, Melapū, Bulyridem

Busyridem, Pegasum, Nysicum, Peliam, Neleum, Cygnum, Chrysaorem, Otum & Ephialem, Aegeum, Onchestum, Nauplium, Harpyas, Nausithoum. Aegeus igitur Athenarum rex, qui Pandioni successit, Theseum genuit: cuius secundum Herculem labores memorantur, cum quo primum Amazonas supercauit rapta Hippolyte regina, Taurum Marathonium interemit, Scyrenem & Proculem latrones Articae sustulit: quorum alter de saxo hospites praecipitabat, alter Procustes, arboribus per uim retortis discerpebat. Minotaurum postremo arte Daedali monstrum superauit, filo ad ostium Labyrinthi adposito. Quare Phædra Minois filia abducta uictor reuertens, oblitusq; nigra uela quae secum extulerat commutare, patri è specula prospectanti causa fuit, ut ille mortem filij suspicans in mare se praecipitem daret. Aduertus Centauros in nuptijs Perithoi amicissimi sui pugnauit, cum illoq; ad inferos ad rapiendam Proserpinam profectus, Perithoo trucidato, uix ipse euasit beneficio Herculis ab inferis eum reducentis. Domi turbata omnia offendit: cum Phædrā Hippolytum priuignum, quem ille ex Hippolyta suscepit, castissimum iuuenem accusantem audiret, eum curribus discerpendum mandauit. Populos Athenienses in uicis antea dispersos in unum congregauit. Tandem de re publica bene meritus à ciuibus pulsus extra patriam decessit, cum regnasset annis **XVIII**. genitis ex Hippolyte Hippolyto, ex Phædra Mnestheo & Demophoonte. Hippolytus igitur, ut supra dixi, nouercae accusatione, quod interpellatus de stupro renuisset, peremptus dum fugeret patris iram à Phocis currus eius perterrefactentibus, excitatus deinde ab inferis ope Aesculapij, nomine Virbij quasi bis uiri secessit in Latium prope Romam, ubi Dianam colebat. Virgilius autem eum Aritiam coniugem habuisse dicit, quae oppido nomen dedit, ex qua Virbium filium suscepit, quem pater contra Aeneam misit in auxilium Turni. Ibat & Hippolyti proles pulcherrima bello Virbius insignem quem mater Aritia misit Eductum Egeriae lucis. Mnestheus patri Theseo in regno successit Antigonus antea uocatus, qui ad bellum Troianum profectus Demophontem fratrem iuuenem secum duxit: reuertens tempestate delatus ad insulam Melaniam ibidem extinctus est. Demophon quoq; ex eodem bello rediens, uentis & ipse in Thraciam delatus, à Phyllide Lycurgi regis filia hospitio est exceptus simul & lecto: à qua post aliquot annos defuncto fratre discessit ad regnum paternum suscipiendum, data spe redeundi, quod minime seruauit. Medus Aegei etiam filius fuit ex Medea susceptus, quam ille Iasonem & Creusam post seculum fugientem hospitio simul & matrimonio sibi iunxit. Nauplius alius Neptuni filius ex Amygone apud Euboeam regnauit, in ultionem filij Palamedis ignes è turri praetulit, quos Graecorum classis secuta naufragium in Euripum Capharei deducta fecit. De Palamede uide in ordine literarum. Hippomenes Neptuni nepos ex patre Macareo, filio Onchesti Neptuno geniti, Atlantam uirginē cursu superauit. De quibus uide in Atlanta. Peliam Neptuni filium ex Tyro, Acasti patrem uide in Acolidis. Neleus Neptuni filius item ex Tyro, à fratre Pelia à regno Theffalig pulsus secessit in Peloponnesum, ubi Pylon condidit, genuitq; ex Chloride uxore liberos **XII**. qui Nelidae sunt dicti, teste Ouidio, inter quos sunt, Nestor, Periclymenus, & Pero filia tantū nominati. Homerus in Odyssea **XI**. *καὶ χλωρὴν εἶδον θεϊκόμακα, πλὴν ποσσὶν ἠγλαῖς ἰὼν μετὰ ἰασητάων, ἐπεὶ πόρην μύλαι εἶδ' ἄνα, ὀπλοπῆτιν ἰσθρῶν ἀμείλιτος ἰασίδωα. ὅς ποτ' ἦν ὄρχομενῶ μιννεῖω ἰὼ ἀνασσει, ἠδὲ γούλις βασιλδνε, τέκευ δὲ οἱ ἀγλαὰ τέκνα, κίεσθ' ἄ τε, χρομίον τε πόρικλ' ἠμνῶν τ' ἀγέρωχον. τοῖσι δ' ἐπ' ἰσθμῶν πορῶν τέκε βαῦμα βοροσίση, πλὴν πάντες μόνοντο θεϊκίτηναι.* Nestor apud Homerum tria secula se uidisse gloriatur, interfuisseq; in bello contra Centauros in nuptijs Perithoi. Huic in bello Troiano partes eloquentiae ac salubris consilij dantur. Ex Euridice **VII**. mares genuit praeter Pyro sceminam, inter quos Antilochus in bello Troiano perijt à Memnone in pugna interfectus. Pisistratus alter filius missus à patre cum Telemacho Lacedaemona ad Menelaum pro inquirendo Vlysse. apud Homerum. Periclymenum Nelei filium Hercules in bello interfecit. Huic à Neptuno auo concessum omnia fieri, siue in ursum, siue formicam, siue apem se uertere, ut Apollonius & item Hesiodus poetae testantur. Cromius etiam inter filios Nelei in bello quod Pylig & Messenij cōtra Epios & Herculem gessere occubuisse ponitur ab Ouidio. Amycus Neptuni filius Bebrycorum rex apud Cyzicum regnauit, pugil optimus & ludo caestuum quo transeuntes necare solebat. à Polluce demum a argonautis dum illac iter haberet eodem ludo interfectus est. Butes eius filius

Aegeus rex

Theseus rex

Scyron

Procustes

Hippolytus

Virbius

Aritia

Mnestheus

Demophoon

Medus

Nauplius rex

Palamedes

Hippomenes

Pelias

Neleus

Chloris

Nestor

Antilochus

Pisistratus

Cromius

Amycus rex

Butes

Vu qui

qui ob crudelitatem post obitum patris à regno pulsus secessit in Siciliam, ubi ex Lycaſte virgine quam ob pulchritudinem Venerem uocabant: Erycem genuit qui ciuitatem in monte nomine Veneris Erycem dicauit. Hic etiam notissimus pugil: postremo & ipse ab Hercule illac iter ex Hispania habente superatus est. P H O R C V S Neptuni filius apud Sardiniam regnauit, quidam in Aethiopia dicunt. Nam Gorgonas genuit, quas Mela Gorgadas inſulas in Aethiopico oceano tenuisse dicit, quod Lucanus etiam testatur. Has tantum duas Ouidius fuisse dicit, nonnulli tres, quæ uno tantum oculo inuicem utebantur. inter quas M E D V S A crinibus anguineis in lapidem aspectu mutabat homines. à Perseo tandem scuto Palladis interfecta est rescisso capite: cuius guttae per Libyam cadentes serpentibus regionem refererunt: hæc ille. Atlantem in primis regem ac Gigantem in Libya dominantem mutauit in montem. Scylla item Phorei fuit filia Glauco dilecta & à Circe ob zelotypiam in monstrum mutata. Phorcus igitur cum in Aethiopia aduersus Atlantem regem pugnaret nauali praelio submersus pro deo marino colitur. P E G A S V S equus alatus Neptuni filius Lactantio ex Medusa: Ouidio autem ex Medusæ sanguine procreatus, pede Castalium musarum fontem erupit. Hoc denique Bellerophon Chimæram superauit, uti in Aecolidis diximus. P O L Y P H E M V S Neptuni filius simul & uniuersi Cyclopes in antro Siculo Vlyſſis socios absumpserunt, uide Virgilium in III. scribentem Achimemidem esse à socijs in antro relictum. Inmemores socij uasto Cyclopi in antro Deferuere, domus sanie dapibusque cruentis, Intus opaca ingens, ipse arduus altaque pulsans Sidera. diſj talem terris auertite pestem. Nec uisū facilis nec dictu assalabilis ulli: Vā feceribus miserorum & sanguine uelcitur atro. Galateam nympham marinam dilexit. N Y C T E V S Neptuni filius, ut ait Lactantius, rex fuit Aethiopiæ. cum Nyctimene filia concubuit, quæ in auem sui nominis conuersa est. Altera eius filia Antiope Lynceæ regi Thebarum Aegyptiarum nupta & à Ioue compressa est: quam obrem à uiro abdicata inducta Dirce Solis filia, quæ illam in uincula coniecit. Partus autem tempore à Ioue soluta, in Cytheronemque translata: Zetum & Amphionem genuit, qui Dirce curribus adligatam discerperunt, cõuersam postea in sui nominis fontem prope Thebas Bœotias. N A U S I T H O V S Neptuni filius Phæacum rex ab Homero ponitur ex Peribia Eumymedontis filia genitus, ex quo Alcinoos. & ex Alcinoos Nausicaa filia, hospites Vlyſſis tuere, de quibus uide in Vlyſſe. Hunc enim hortū præcellentes feruntur extitisse. H A R A P Y I A Celeno Aello & Ocyete dicuntur, & Neptuni filia fuisse fugatæ à mensis Phineæ ad Strophadas à Zeto & Calai. C Y G N V S Neptuni filius, teste Apollonio inuulnerabilis ex dono patris, fuit Cæycis gener. ab Hercule tandem unā cum locero sublatum cum claua & scuto à Vulcano fabricato, autor Heliodus in Aspide. De Oto & Ephæalte, supra narraui.

DE IOVE.

I O V E M Saturni filium postremo loco referuauit, ut ipsius genealogiam longissimam sine interpellatione narrarem. Hunc natum Saturno & Rhea in Heliſodo supra narraui, occultatumque à Curetibus ne à patre uoraretur, educatumque à nymphis lacte capræ Amaltheæ. Cretenses texere Iouem crepitantibus armis. Latini quasi iuuantem patrem uocant. Græci uero, Ζῶν κτλ.

δία, quod uitam cunctis impertiat, ut Orpheus in cratere, his uersibus indicat:

ἔστι δὲ τῶν πάντων ἀρχὴ Ζεὺς, Ζεὺς γὰρ ἐδῶκε, Ζῶν τ' ἐβένυσσε, καὶ Ζῆν' ὠνόμασε καλεῖσθαι, καὶ δία, διότ' ἐστὶ πάντων ἀπαντὶ κτνκτα.

Eis δὲ πάντ' ὄρος πάντων τε βροτῶν τε θεῶν τε. Heliſodus autem: Ζῶν δὲ βροτῶν πάντ' ἀνδρῶν τε θεῶν τε.

Hunc etiam nomine unius summi dei nobiles philosophi, tum Plato colebant: quam diuersa numina uulgus sibi adſcisceret, proprietates, uiresque rerum à doctis intelligebantur. ut Cicero in natura Deorum plenius explicat. ubi & Ioues plures aliosque item deos iteratos poteris animaduertere. Nunc autem filios ipsius recensere, ac primum Dionysium.

De Dionysio

DE DIONYSIO SIVE BACCHO

D I O N Y S I O S tris Bacchi nomine Diodorus ponit. Primum ex Ioue & Io in Bœotia natum uinæ autorem, orbem quoque obeuntē multas subiecisse nationes ac plane mitiores reddidisse, docuisseque ubi uitam tellus non patereſ, potum cum melle quod nonnulli Zitum uocant. Bœotia urbes patrię causa liberat esse iussit. In Indiam postremo cum exercitu penetrans eam triennio

subiugauit. Inde in Bœotia reuertens primus omnium triumphauit Indico elephante inuentus. Ex quo Bœotij ceterique Græci ac Thracæ in eius triumpho memoriam sacra ei Triceterica instituerunt. Unde & in multis Græciæ urbibus triennio Bacchides mulieres conueniunt: quas Mænades & Bacchas & Mimaliones uocauerunt: Thyrsum ferentes, hymnos & cantus furentium more in eius honorem cõcelebrant. Hic sustulit omnis in orbe impios, sed maxime Pentheum & Lycurgum: hunc quod uites incideret, & illum quod Bacchas sacrificantes rideret, ab eis discerpi iussum. Secundum uero Dionysium ex Ioue & Proserpina natum multo priorem ætate fuisse: nonnulli Sebastum, id est, Augustum uocant: huius præterea primū iunxisse aratro, serereque eorū opera docuisse: ex quo illum cum cornibus sinxere, eique sacra ob pudorem nocturna faciunt. Tertium ex Ioue & Semele natum posteriorem ferunt, puerum molli corpore & delicijs additum, imperfectum ex paterno

crure absolutum: exercitum quoque mulierum circumduxisse cum Thyrso: secutus est & Silenus pædagogus, optimorum institutor studiorum, qui plurimum illi ad gloriam & res bellicas profuit. In bellis utebantur pardaliorum pellibus, diebus festis uestibus floridis & delicatis. Aiuat præterea Dimetora uocatum, quoniam ex uno duo sunt nati Dionysii ex matribus duabus. Verū posteriori prioris adscripta sunt gesta: quapropter qui postea secuti sunt ueritatis ignari, nominis ducti similitudine, unū extitisse credidere. Hæc Diodorus.

Satellites Dionysii, Satyri, Tityri, Sileni, ijdem ferè omnes. Eorū uestes amphimallos tunicas uocant, & Dionysium Phlyona ἔπος τῶν φλύδων, quod antiqui dicebant multos fructus colligere. Præterea Protigona à uindemia, Staphilitem ab uuis, Omphacitem ab acerba uua. Hæc Aelianus de uaria historia. Vocatur item ab alijs autoribus Liber ob uini ebrietatisque libertatē, & cornua habere quod ebrius feræ similis sit, & Iacchus quod uinum haurit facit, & Euan interteretio laudantis Bacchū, & Briseus, id est hirsutus, & Leneus à pueritia & lenitate. Nam duas habebat statuas, barbata & imberbē. Bassareus à genere uestis, unde & Bassarides Bacchæ. Eius filij Tioneus & Thoas Lemni rex. Cui Hypsipyle filia pepercit. Ex omnibus hircus, quod uitibus officiat, ei sacer. Præterea thyrsus & hedera. Templum Romæ sub Capitolio habebat, nunc Sergio & Baccho martyribus dicatum.

Thois

Liber Iacchus Euan Bacchus barbatus ex imberbis Tioneus Thoas

De Hercule, Venere, Minerua, Mercurio.

H E R C U L E S Iouis ex Alcumena filius. Cuius labores iussu Euristei toleratos Virgilius breui epigrammate complectitur: apud Græcos uero Antipater. Si cupis & proſa oratione copiosius Diodorus lib. v. Qui etiam tris eius nominis facit.

Vnum Aegyptiū antiquum pro deo ab illis habitum, qui subacta magna orbis parte columnas in Africa posuit. Secundum Cretensem, qui olympicum instituit certamen. Tertium Thebanum ex Alcumena: cui nihilominus ex rerum gestarū & nominis similitudine tribuuntur Euristei labores & columnæ in Europa fixæ, tanquam unus fuisset. Herodotus autem ait uetustum esse apud Aegyptios deum Herculem putatum iam v 11. annorum millibus. Itaque recte Græcos facere qui templa Herculi colenda censuerunt, unū quidem immortalī immolantes cognomine Olympio, alteri ut Heroi parentantes. Elenchus Græcus autor scribit Herculem, Briareum quondam uocatum, ad columnas quæ nunc sunt Herculis penetrasse, ibique diu moratum. Postremo alterum Tyrrium uenisse Delphos ad oraculum, responsūque habuisse, ipsum alterum Herculem esse. De hoc item apud Diodorum legitur, quod ob honorem ei ab Latinis impensum dixerit, quicunque ei decimas bonorum darent uitam felicem uicturos. Hic Deus colebatur domibus ac pingebatur bono diuitiarum auspicio. Præest & fortibus & inueniendis thesauris. Denique humanæ felicitati. Inter plures eius filios Telephus fuit, ex Auge filia Alei Arcadiae regis, qui aui iussu expositus in syluis & à cerua nutritus: dein dono datus Teuſtranti regi Myſiæ, proſp filio educatus Telephus est appellatus, quasi à cerua nutritus, autor

Telephus

Vu 2 Dio

Cyparissus Diodorus in eodem libro. Huius item filius Cyparissus Sylvano dilectus fuit: quumq[ue] eius cerua quam amabat ab illo imprudenter interficeretur, puer ob dolorem perijt, uer-
Venus fuscq[ue] in sui nominis arborem. **VENEREM** Iouis filiam à ueniendo nostri dicunt appel-
 latam, quod uoluptas libenter ueniat. Græci ἀφροδίτη, quod ē spuma maris ē testibus Sa-
 turni proiectis sit nata. Concha insidentem inxerunt, quod, ut legitur apud Stobeum, mu-
 lierem deceat præter omnia cura sub tecto ac silentium. Triplicem eam & Amores gemi-
Minerva nos Cicero facit. **MINERVA** idem quinq[ue] ponit, primam Apollinis matrem. Aliam or-
 ram apud Nilum, quæ ab Aegyptijs colitur. Tertiam ex Iouis capite sine matre. Quartam
 Iouis & Coryphes Oceanidis, quadrigæ inuentricem. Quintam ex Pallante, quæ patrem
 interemit uim ei adferentem. Pennatis scribunt calarijs, Græcis dictam, ἀθλουμένη, & Palla-
 dem quum artibus præest, Bellonam latinis quū militiæ. Homero quoq[ue] ἑρμηνεύς, ἀργείοιο, ἀργείοιο
 ἀργείοιο ab argide, id est, leuto quod præfert. Amat oliuam arborem. Inter ciuitates uero
 Athenas, quibus etiam nomen dedit. Perpetuam quoq[ue] uirginitatem seruat, quod sapien-
Mercurius tiæ studentes abstinentia maxime ueneriorum deceat. **MERCVRIVM** Ioue & Maia
 genitum dicunt, cuius nepotem Augustinus Trimegistum illum Aegyptium, cuius extant
 nonnulla de philosophia, laicit. Numen est eloquentiæ, Mercatorum, Furum, Præstigio-
 rum. Præterea interpretes deorum. Pileum gerit & calaria ac uirgam. Hac animas ille euo-
 cat orco, hac deducit. Huius filij Eudorus ex Polymia, teste Homero, Myrtilus auriga Ce-
Eudorus nomai regis. Euander, de quibus alibi diximus. Hermaphroditus qui utrunq[ue] sexum ha-
Myrtilus buit. Daphnis pastor, & Aethalis præcor: cui quandoq[ue] inter mortuos, quandoq[ue] inter ui-
Euander uos esse licere cõcellum est, ut autor Apollonius primo Argon. ἀλλοὶ ὑποχθονίοις, ἀλλοὶ ἐς
Hermaphroditus ἑωγῆς ἡλίας. Ex hoc item Lares, teste Ouidio, & Lara nympha procreati, quæ & Mania
 dicta est. His ex responso Apollinis Tarquinius Superbus iussit ut capitibus puerorum
Daphnis pro salute familiarum sacrificaretur, quod Brutus expulsi regibus correxit, capitibus al-
Aethalis liorum & papauerum oblati: sic responso occurrens, dicenti capitibus satisfieri oportere.
Lares Compitalia quoq[ue] sunt dicta, quod ij ludj in compitis fierent, ibidemq[ue] Maniæ deæ ef-
Compitalia figies suspenderetur. autor Macrobius, qui hanc correctionem similem illi fuisse dicit,
 quam Hercules fecit de imaginibus præcipitandis in Tyberim, quæ Oscilla dicta sunt,
 ut & alibi commemorauit.

DE APOLLINE

Apollo **POLLINES** uero quattuor Cicero ponit. Primum antiquum custodem
 Athenarum: alterum Coribantis filium natū in Creta: cui de ea inuola cum
A Ioue fuisse certamen traditur. Tertium Ioue & Latona natum, qui ex hyper-
 boreis Delphos uenerit, quamuis Eusebius illum antiquiorē describat. Quar-
 tum in Arcadia, quem Arcades quod illis leges dederit, Nomion uocant: de-
 inde ob nimiam seueritatem regno pulsus ad Admetum Thessaliæ regem confugit, & iu-
 xta Amphrylum amnem eius armenta pauit. Quare à pastoribus pro deo colitur. Ho-
 mero pluribus appellatur nominibus: φαίβος ἀπόλλων, ἀργυρότοφος, ἐκθόλος, ἑκατόος. Quod
 uero hæc dictio Apollo quattuor eius artes, uidelicet musicam, medicinam, uaticinium, &
 sagittas in etymo demonstrat apud Græcos: uide Platonē in Cratylō, & ubi nos de nomi-
 nibus alio loco diximus. Huius filij præcipui, Aesculapius, Linus, Aristeus. Dicunt & amasse
 nymphas Cyrenem, & Daphnem Penei fluminis filiam, quam fugitantem in laurum
Daphne conuertit. Præterea pueros, Hyacinthum, quem ludendo disco peremit, quod Boreæ ma-
Hyacinth. gis pareret amor: & Branchum Thesaliam, ut ait Lactantius, interfectum adeo doluit, ut
Branchus & sepulchro sacraret, & tēplo Branchiadis Apollinis. Aesculapio tris Cicero ponit, uerū
Aesculap. pro omnibus unum Latini colunt. Ouidius, Diodorus, alijq[ue] dicunt Apollinis & Coronis
 dis filium fuisse, traditum Chironi erudendum, ac Hippolytum herbis in lucē reduxisse:
 ob quam causam fulminatū à Ioue. Hic deus petitus à Romanis uigente pestilentia eli-
 bris Sibyllinis per x. legatos Epidaurō ubi colitur, anguem qui se in nauim eorum con-
 iecerat, in quo ipsius numen esse constabat, deportauere, eoq[ue] in insulam Tyberis elapso,
 in eodem loco sedes ei constituta est. autor Lilius x. Huius item filij Machaon & Po-
 dalirius in bellum Troianum unā cum alijs ducibus ab Homero commemoratis profecti
 sunt. Linum Apollinis filium Virg. facit. Lactantius item eius ex Psamata Crotopij regis
 Argiuorum filia natū, qui à matre expositus apud fluuium Nemeū à canibus discerptus
 fuit

fuit. Quare Apollo iratus, monstrum in eam regionem immisit omnia uastans, quod de-
 inde Corcebus interfecit. Papinius huius meminisse uidet. Irradiant medio licijs intextus
 acantho Letiferiq[ue] canis. Diogenes autem cum Thebis natum, Mercurio musq[ue] Vrania
 scribit, qui solis & lunæ cursum, animaliumq[ue] ac fructuū genera ab initio narrauit, quē &
 Anaxagoras postea philosophus est imitatus. Aristeus regnauit in Arcadia, ex Apolline **Aristeus**
 & Cyrene genitus, raptā in eo loco, ubi Cyrene urbs ex eius nomine dicta est: à nym-
 phis educatus fuit, mel, lac, & oleum in Sicilia cõficere docuit: quam obrem uti deus est ha-
 bitus. Regnauit in Arcadia, in Bœotiā deinde profectus ex Autonoe Cadmi Acteonem **Acteon**
 genuit, qui discerptus à canibus postea fuit, ut autor est Diodorus libro v. Aristeū Virg.
 in 1111. Georg. ubi eius fabulam refert, ex Peneo flumine & Cyrene natum dicit. Heli-
 dus Apollinem pastoralem eum uocat. Varro Aegarim appellatū apud Ceam dicit, quod
 pecus ibi à peste curauerit, ara Ioui dicata.

VULCANI PROGENIES.

VULCANVS Iouis & Iunonis filius, ob deformitatem in Lemnum insulam **Vulcanus**
 à parentibus deiectus ponitur ab Homero in primo Iliados, ut Ioui fulmina
V fabricaret: dum ē cælo caderet claudus effectus est. De quo Virgilius: Cui
 non risere parentes: Nec deus hūc mensa dea nec dignata cubili. Veneris in-
 super maritum dicunt, quam in adulterio cum Marte deprehenfam sole mon-
 strante cæthenis adliga uit, insuper Erichthonium, Caci, & Ceculum genuisse. Erichtho-
 nius nanq[ue] ex eius genitura natus, in humum cadente dum Mineruæ uim afferre uoluisset, **Erichtho-**
 nius rex
 set, pedes habuit anguinos: quapropter currum ad eos tegendos excogitauit, regnauitq[ue]
 Athenis. Virgilius: Primus Erichthonius currus & quattuor ausus Iungere equos, cuius
 fabulæ causam uide in Augustino de ciuitate dei. Hic Pandionem, Procrim, Orithyiam **Pandion**
 genuit. De Procri uxore Cephali inter Aeolidas nati, alibi dicitur simul & his qui Harpyi-
 as à mensis Phineci ad Strophadas fugauerunt. Ex Pandione Athenarū rege Progne & **Progne**
 Philomena: quarum prima Thracia regi nupsit, qui dum Philomenam sororem ui **Philomena**
 sendam deducit, in itinere uitauit: eiq[ue] ne facinus reuereret, linguam abscidit. Re comper-
 ta, Progne indignata, reuertenti uiro Ithim communem filium in epulis adposuit, ex quo
 mutati omnes: ille in Ypupam, Progne in Irundinem, Philomena in Lusciniam. Dædalus **Dædalus**
 quoque ē genere Erichthonidarum, ut ait Diodorus libro v. clarus architectura, Telen **Telen**
 puerum discipulum suum interemit ob inuidiam, quod figuli rotam reperisset, & ferram,
 inuenta spina piscis ad eius similitudinem formata: ob quam rem actus in exilium, uenit
 in Cretam in amicitiam Minois, eiq[ue] labyrinthum construxit. Pasiphae quomodo tauro
 concumberet inclusa ligno monstrauit: quam ob causam inde aufugit in Siciliam apratis
 alis Icaro filio, qui cadens mari nomen dedit. Minoe igitur eum persequente bello, à Co-
 calo rege specie colloquij in Thermis retentus est donec æstu suffocaretur. In cuius me-
 moriam Cretenses Minoiam ciuitatem in Sicilia postea ædificauerunt. Hæc Diodorus.
 Vnde prouerbium fluxit ex artificis excellentia, ut clara opera Dædala appellentur. Vir-
 gilio Dædala tecta. Homerus: ἐξ ἡρσίου ἢ πύργου δαίδαλα πάντα τὸ βίχλυ. Cacus monstrum **Cacus**
 fuit igniuomens, qui ante Romam conditam in Auentino habitabat, terror omnium uici
 norum: aduenienti Herculi ex Hispania cum armento Gerionis quattuor subripuit bo-
 ues: ab eoq[ue] propterea claua necatur. Historiam uide in Virgilio. Hic spelunca fuit uasto
 summta recessu Semihominis Caci. Ceculus, de quo idem: Nec Prænestinæ fundator **Ceculus**
 defuit urbis Vulcano genitū pecora inter agrestia regem Inuentumq[ue] fociis omnis quem
 credidit ætas, Ceculus.

MARTIS PROGENIES

ARS IVNONIS absque patre filius ab Ouidio ponitur, ex herba quadam
 quam ei Flora monstrauit percussa. Apud aquilonem regnare dicitur Vir-
M gilio: Gradusq[ue] pater Geticis qui præsidet aruis: unde gentes illæ ferita-
 tem præ cæteris auspicantur. Inter eius liberos, Oenomaus ponitur, Tere- **Oenomaus**
 us, Parthaon, Phlegias, Hyperius, Aetolus, Euadne, Hermione, Romulus **Parthaon**
 & Remus. Oenomaus apud Elidem regnauit, bello pulsus à Pelope qui eius etiam filiam **Oeneus rex**
 Hippodamiam cursu superatam est adsecutus, de quibus uide in Pelopidis. de Tereo item
 V u 3 Thraciæ

Thraciæ rege, ac Progne, uide in Neptuno. Parthaon Martis ex Merce filius, nonnulli ex Meleagro dicunt patre, filium habuit Oeneum regem Calidonia, ex quo geniti, Deianira, Meleager, Tydeus & Menalippus. Deianira Herculis fuit coniunx, de qua paulo inferius, ubi de Nello centauro. Meleager Oenei ex Altea Testio genitore nata filius, quæ regno paterno successisset, ac omnibus dijs præterquã Dianæ sacrificasset, aper ab ea immittus est, qui regionem omnem euerteret: ad quem perdendum viros undiq; lortas acciuit, inter quos Atlanta fuit Iasii Arcadiæ regis filia uirgo fortissima, quæ prima est aprum iaculata, ex quo eius capite Meleager eam honorauit: quod eius auunculi eripere tentantes, ab eodem interfecti sunt. Altea igitur mater indignata ob fratrum mortem, stipitem quem fatalem filio semistum ex igne seruauerat, rursus igni tradidit: ex quo Meleagri mors secuta. Meleagri historiam, uide plentius in Iliados lib. i. x. quæ conuertit, in quo hæc inter cætera referuntur de ipso Meleagro. Altea matri grauitur subeuluit, inde Delicys tantum Cleopatra patre coniugis hæsit, Olim Marpissa atq; Ideo genitore creatæ. Ideus illorum qui hominum fortissimus unus Coniugis ob causam in Phœbum direxerat arcu. Hanc olim Alcyonem cognomine forte parentes Dixere, Alcyonis quod fatum flebile mater Filia quum rapta est fuerit miseranda secuta. Parthenopeus eius ex Atlanta filius, in scia matre, uenit ad bellum Thebanum, in quo occubuit, admodum adolescens, forma præcellenti, quem admodum a Statio scribitur. Menalippus Oenei filius, dum in syluis aprum unã uenaretur Caldonium, à Tydeo fratre imprudenter atq; fortuito occisus est. Quapropter Tydeus ob meritum fugiens, Argos nocte uenit, imbremq; in atria Adraisti regis uitans, confugit, quo paulo ante Polynices exul à regno paterno confugerat: quumq; locus duorum non esset capax, ad arma uenerunt. Quorum ac totam Thebanam historiam, uide in Thebis, quas in Geographia descripsi. Scribitur autem a Statio corpore fuisse admodum paruus, sed animo simul & audacia pugnacissimus. Ex Deiphile Adraisti filia Diomedem suscepit, qui in bello Troiano tertius uirtute post Achillem & Aiace ab Homero describitur. Nam equos Rheli cepit, Palladium sustulit, Martem uulnerauit, insuper & Venerem, quæ Aeneæ cum eo congregienti auxilium attulerat. Postremo reuertens ob adulterium Aegiales coniugis domum uitans, in Italiam apud Garganum confedit: ubi plures condidit urbes, ut alibi diximus, ac mortuo templum ei Diomedem, teste Augustino, dictum, loci eius in aues Herodios mutati. Aetolus Martis filius, teste Plinio, qui ait eius inventum fuisse iaculum, Aetolis, ubi postea Oeneus & eius successores regnauerunt nomen dedit. Euadne Martis filia ex Thebe, quæ Capaneum uirum extinctum in bello Thebano uidentem, in eundem se rogam ob amorem moritura imposuit. Genuit autem ex eo Steneleum. Hermione Martis filia Cadmo Thebarum regi nupsit: cui Vulcanus monile preciosum fabricasse dicit, infausi omnis illud possidentibus. Nam ipsa primũ in odium uiri ob zelotypiam uenit. Deinde ab Argia Polynicis possessum infelici uiri exitu: postremo Eriphyle dono ab ea datum causa fuit uirum Amphiarai manifestasse, ex quo a filio interfecta. Hermionem aliam Menelai filiam Orestis coniugem in Aecacidis dixi. Phlegias Martis filius, qui Ixionem genuit & Coronidem, quã ab Apolline uitatam sentiens, templum eius Delphis incendit. Quamobrẽ Apollo iratus, cum ad inferos relegauit, ut sub ingenti sedeat saxo ruinam eius continuo metuens. Virgilius: Phlegiasq; miserimus omnes Admonet, & magna testatur uoce per umbras, Discite iustitiam moniti, & non temnere diuos, & quæ sequuntur. Ixion eius filius in Thessalia regno paterno successit, qui quã cæli honore à Ioue dignatus esset, arcanorumq; eius particeps, Iunonem tentauit: illa in sui similitudinem nubem ei obiecit, ex cuius complexu Centauros genuit. Iuppiter indignatus eũ fulmine icit ad inferos deiecit, rotãq; uolubili ac serpentũ plenã adligauit, ut Ouid. Voluitur Ixion & se sequiturq; fugitq; & quæ sequuntur. Centauri autem monstra fuerant, equi posteriora, homines anteriora. Inter quos nominati tantum Hyeus, Pholus, Eurytus, Nessus. Hic uultus precio uiatores ad Euenũ fluuium transmittēbat, inter quos & Deianira Herculis, quam in alterã traductam ripã uiolare conatus Hercules sagitta petitur. Ex quo moriẽs ueneno tunicã infectam specie amatorij, quo cum Hercule uteret, Deianirẽ dedit, quam illa per Lycam Herculi misit, ex quo ipse flagrauit, prius Lyca de saxo præcipitato. Perithous Ixionis ex coniugio filius in nuptijs Hippodamiã simul cum Centauris deos omnis præter Martem

Martem inuita terat: quare ille iratus Cetauros ebrios excitauit, ut rapere Hippodamiã conarentur, crateras poculaq; iacientes. In qua rixa superati à Lapithis, ut scribit Ouidius Lapithæ fuere: hi tantũ populi Thessaliæ auxilio Perithoo uenerant. Posthac Perithous ad rapiendam Proserpinam ad inferos cum Theseo amicissimo descendit, ubi à Cerbero quamprimum trucidatus, Theseus autem Hercule iuuatẽ saluus fuit. Aliam Hippodamiã supra Duce Hippodamiã narrauimus Oenomai regis filiam, Pelopis coniugem, Tertiam quam Achilles rapuit, Briarida appellatam, in Aecacidis diximus. In cœna item Perithoi quam supra memorauit Ceneus est interfectus. Is enim ab initio Ceneus uirgo fuit Elathei Lapithæ filia, quæ à Neptuno cõplexa, sexus mutationem, simul & se esse inuulnerabilem impetrauit. Cõgressus autem cum centauris quum multos ex eis interfecisset, ipse demum ab eisdem nõ ferro, sed trabibus cõiectis usq; terram infixus est, in auemq; sui nominis mutatus. Regnauit apud Gytonem, unde filius eius Coronus inter Argonautas apud Apollonium ponitur. Filium am item habuit Atlanten, quæ quum ex responso nulli uiro coniugii deberet, petentibus prociis ea lege promisit se coniugem futuram illius à quo pedum cursu superaretur, uicto autem necem statuit. Hippomenes Marci filius ex Neptuni progenie eam uicit, iactis tribus aureis malis à Venere dono acceptis cursum puellæ morantibus. Sed dum in luco matris deum concubire, in leones ambo mutati sunt.

De Lacedæmone Orione, & Pylumno.

DEINCEPS mortale genus Iouis. Lacedæmon, ut scribit Dicitus Cretensis, eius fuit filius ex Taygeta Agenoris filia, qui Lacedæmoniam condidit: ex hoc Amyclas Amyclas genitus, aliam de suo item nomine urbem. Argulus exinde Amyclanatus Oebalum genuit patrem Tyndari, qui ex Leda Castorem, Pollucem, Helenam, Clitemnestram, Icarum edidit. Icarus inuentor uini fuit in Attica regione: à colonis deinde ebrijs iugulatus est, ut ait Propertius. Icare Cecropijs merito iugulate colonis. Cuius canis Erigonen filiam gestu ad locum cædis duxit, quæ cõspecto patre præ dolore laqueo uitam finiuit, relataq; in cœlum cum cane inter astra uirginis nomine micat. Penelopen Ulyssis coniugem Icarum etiam filiam uulgo laudatam, Duris Samius historicus, & Lycophron poeta impudicam fuisse, cum prociisq; omnibus concubuisse scribunt. Castorem & Pollucem cum sororibus fabulositas Iouis in forma Cygni & Ledæ ex geminis ouis filios fecit, cum Tyndari sint. Homerus in Odyssæa libro xi. καὶ Ληδῆσσι δίδυμ τῶν τυνδαρέων ἑδαιόσιν. καὶ τὸ τυνδαρέων κερὰ φάρονε γένετο πᾶσι, καὶ τὸ δ' ἰππιδάμου, ἢ τὸν ἀγαθὸν πολυδέκεα. Horum alter mortalis genitus domitor equorum fuit, cuius inter equos Cyllarus nominatur: alter Pollux immortalis ac pugil Amycũ uicit Cyzici regem quum inter Argonautas esset. Ouid. dicit hos Phœben cum sorore rapuisse, quæ Linceo & Idæ fratribus nuptæ fuerant: quam obrem orto inter eos bello Castorem occubuisse, Pollucemq; immortalitate cum fratre Ioue permittente diuuisse, ut sex mensibus uicissim uterent in cœlo: prospera sunt nauigantibus sydera. Helena bis rapta, à Theseo primum, quam Castor & Pollux reduxerunt. Deinde à Paride cum nupta esset Menelao: à quo post bellum Troianum in Aegyptum ducta, postremo Lacedæmoniam, ut Homerus testatur. Seruius de gemino raptu quonam modo fieri potuit miratur, quum tẽpora nõ conueniant. Clitemnestra Agamemnonem uirum redeuntem à bello Troiano, cum eodem à filio Oreste. Orion teste Ouid. de Fastis, Iouis Neptuni & Mercurij filius fuit, qui cum simul peregrinarentur, recepti hospitio ab Hyreo paupere sene ac cœlibe: cũq; liberos optare diceret, illi hospitij mercede minxerunt in corio bubulo: ex quo deinde terra in fossa mense decimo puer apparuit, Orion ex urina dicitur. Hic satelles postea Dianæ fuit, ingens corpore, ea arrogantia ut omnes feras se iactaret interfecturum. icus demum à scorpione breui animali extinctus est, ac in cœlum relatus micat inter sidera, in festum nautis signum. De hoc Hom. in xi Odyssæ. τὸν δὲ μὲν ὠρίωνα πελώριον εἰσπύοντα, θήρας ὄμνσ ἀλωῖσα κατ' ἀσφοδελὸν λευκῶνα. Virg. Sed quantus Orion ingreditur. Erat enim magnitudine gigantea. Huius filius Hippolochus Dryanta genuit, quem in bello Thebano Papinũ fuisse ponit. Dryante uero Lycurgus genitus Thraciæ rex, quum spernẽdo Bacchum uites incideret, crura sibi succidit. Lactantius dicit cum mari præcipitatum, eo quod

Ancæus quod primus merū aqua miscuisset. Hic Ancæum, Harpalicem, & Phyllidē liberos habuit. Ancæus is fuit, ut autor est Aelianus, qui quum uites sereret iam senex, detisus à seruo, quasi fructus nō gustaturus, adueniente uindemia ex eis calicem extollens ei plenum ostentabat: at seruus proverbium illud iactauit, *πολλὰ μετὰ πῆλιν κολικός ἢ χαλεπὸ ἄρρον*. Multa inter calicem eueniunt labrumq; supremum: ac statim aper nūciatus agrum uastare, ille obuiam profectus ac discerptus est calice non degustato. Phyllis in Ouidij epistolis ponitur: hęc quum Demophoontem à bello Troiano reuerentem hospitio & lecto accepisset, ab eodem abeunte & redire promittēte decepta est. Pilumnū Iouis filium Virg. facit ubi Iuno loquitur. Ille tamen nostra deducit origine nomen, Pilumnusq; illi quartus pater. Daunus Pilumno genitus in Apulia regnauit, & ex Danae Acrisij patris iram illuc iugiente patrem alterius Dauni procreauit: cuius nomen apud authores nō reperi. Hic Faunum ex Venilia sorore Amatre coniugis Latini & Turnum genuit, qui ab Aenea in bello interfectus fuit, uir alioquin miræ fortitudinis Virgilio descriptus, cum in singulari certamine congressus saxum antiquum ingens, campis quod forte racebat limes agri postus, in Aeneam cōtorfit. Apud Ardeam regnauit, Iuturnamq; sororem amantissimam habuit, quæ à Ioue uitiata ob mercedē ablata uirginitatis immortalitate donata, & nympha Numici fluminis facta est.

MINOIS PROGENIES.

MINOS Iouis & Europæ filius in Creta regnauit, antiquissimus sanè omnium quos legimus, classem præparauit maximam, partem maris quod Græcū nunc uocant tenuit, & insularum Cycladum imperium primus: in eartū pleriq; colonias posuit Caribus eiectis, filiosq; suos constituit reges, primusq; piratas emari sustulit, quum & Græcis & barbaris mos olim prædari fuisset, quod exemplum Hetrufci prius introduxere, resq; laudī potius quā uitio daretur. Quamobrem urbes procul à mari incolebant, metu latronum in altis plerunq; montibus, easq; line mœnibus. In hanc sententiam ferē Thucydides. Hic igitur imitatus Rhadamantum regem ante iustissimum in ea insula apud Cinosum nouem annis quibus imperauit, in antrum descendebat, leges se ab Ioue accipere dicēti, ut author Strabo. *Ὁμοῦ δὲ Μίνως ἐδύετο εἰς Βασιλίδε Διὸς μεγάλου ὀρεῖσιν*. Filium habuit Androgeum, qui quum ob inuidiam ab Atheniēsiibus quod in Athletica superasset interfectus fuisset, causa belli contra ipsos fuit, ac primū in Megareses Atticæ uicinos, Quorū rex Nilus crinem in capite purpureū patriæ fatalem habebat, quē Scylla filia Minois amore capta, patri dormiēti abscindēs, noctu portis referatis ad hostem pertulit: ex quo ille uictor auersatus facinus, eam in mare susceptam demersit, quæ in cirim auem ex Ouidij fabula libro viij. mutata est. Minos post hæc Athenienses coegit ad danda Minotauro certa iuuenum corpora. Minotaurus enim ex Pasiphæ coniuge & tauro natus ei fuerat, cum quo arte Dædali ligneo inclusa simulachro illa concubuerat: simul & ei nato Labyrinthum fabricauerat. Theseus igitur cum ex sorte ad eum nauigasset, monstrante Phædra filo foribus adposito, Labyrinthi errorē superauit. Victor igitur Phædræ & Ariadnæ filias Minois secum uolentes tulit. Ariadnæ in quadam insula nocte silenti dimissa, à Baccho ex India adueniēte adamata, atq; asportata fuit, cui coronā dono dedit, quod in cælo signum dicunt astrologi fulgere. Dædalus interea quum patratō scelere iram Minois iugeret, Icaro filio aptatis alis in Siciliam peruenit: quo insequentem Minoem habuit, qui demum apud Camarinē ciuitatem à filiabus Cocali teste Aristotele in politicis, interfectus est. Post mortem ob iusticiam iudex fingitur apud inferos. Virgilius. Quæsitōr Minos urnam mouet. Glaucus alter filius eius & Deucalion ponitur ab Homero in Iliade, ille qui post diluuium genus reparauit. Deucalionis uero Idomeneus describitur, qui rediens à bello Troiano quum ex uoto filiam quæ sibi primo occurrerat sacrificaret, pulsus à ciuibus ob crudelitatem, uenit ad Salentinōs in Italiam, ubi Petiliam condidit. Huius item Orsilochus filius cum capto Ilio prædæ pars ne Vlylli daretur maxime instaret, ab eodem interfectus est. Radamantum quoq; Minois fratrem ex Ioue item faciunt, simulq; iudicem constituunt apud inferos: alij regem ante eum in Creta fuisse dicunt. Homerus in x i. Odyssææ, *Ἐν δὲ ἡπείρω Μίνωα ἰδὲ Διὸς ἄγγελοῦ υἱὸν, χρύσεον σκῆπτρον ἔχοντα, θεμὶς δόοντα νεκρέοισιν*.

Perseus

PERSEVS Iouis filius ex Danae Acrisij regis filia, auum interemit, regnumq; Argæorum Mycenæ traduxit: de quo inter Argiuos in Geographia fati dixi. Gorgonem uicit: eiusq; capite Atlantem uertit in montē, quumq; Andromadē filiam Cephei regis ex Calioptia uxore apud Ioppem mo nstro religatam solue ret, ex ea Gorgophonem genuit, hic uero Electrionē Alcumenæ, & Alceum Amphitryonis patres procreauit. Amphitryo ex Alcumena Herculem, & Iphicleum, de quo fabula apud Plautum Amphitryo. Quādo Hercules Ioue cōceptus gemina nox fuit, quo Iulius Maternus interpretatur, solis eclipsum tunc fuisse. Nam eo tempore res magnas siue feliciter siue infeliciter portendi. Ex Iphicleo Iolaus genitus, qui quum uidisset eius filias ab Hercule uitiatas, aufugit in Sardiniam ibiq; imperauit. Persei itē filios Achemidem & Erythrum Solinus dicit fuisse, quorum alter apud populos sui nominis inter Persas imperauit. Alter apud mare rubrum; Erythreumq; ab eius nomine appellatū. Stenelus quoq; Persei filius apud Homerum in Iliade scribit, qui in regno Micenarum patri successit. Hic & Euristheum genuit, qui eo die quo Hercules natus est, quē quum ex fati maxime formidaret, uarijs obiecit monstris.

EPAPHI PROGENIES.

BELI prisca progenies breuiter recensenda. Hic Epapho natus Aegypcio rege Iouis & Isis filio, siue ut placet Eusebio Isis & Telegoni cuiusdā: cui post Apidis mortē Isis nupsit, regnante Cecrope, anno mundi M D C X. Priscus Belus Nini dicitur ad differentiā Beli patris Didonis, & item alterius patris Nini regis, cui templum Babylonæ ædificatum est. Ex Belo igitur Prisco Danaus, & Aegyptus, unde regio nomē accepit, & Agenor geniti. Danaus cum essent ei L. filia, & Aegyptus pto totidem mares, responsum accepit se à genero interfectum iri, quapropter ut nuptias æcularer fratris: secessit Argos, tandem cum ad hoc cogere, filia monitione paterna, conuuges noctu omnis interfecerunt, præterquā Hypermestra, quæ Lynceo uiro peperit, à quo Danaus postq; annos regnasset L. interfectus est: cōiuges uero quæ & Danaides & Lynceus Belides à poetis uocant, dare criminis pœnas apud inferos ponunt, aquis implere fracta dolia coactæ. Lynceus igit in primis genuit Abantē, Iasium, & Acrisium. Ex Abante genitus Proetus, qui filias habuit insanas à Melæpo postea curatas. Ex Acrisio Danae uirgo quæ in turrim relegauit, quod acceperat ex ea nepotē sibi fatalem oriturū. Ex Iasio Atlantea uirgo, & Talao geniti. Atlanta hæc cursu pernix uocata est à Meleagro ad aprū Calidoneum, ac prima Iaculū misit, & ex Meleagro Parthenopeū peperit. Talao Adrastum suscepit patrem Argiæ, & Deiphiles, quæ Tydeo, & Polynici nupserunt. Agenor tertius Beli filius in Phœnicia regnauit, Cilicem, Phœnicē, Europam, Cadmū, Labdacū procreauit. Ex Cilice quarta generatiōe ortus Cinara, qui cum Myrrha filia sua nutricis astutia igna concubens Adonem suscepit, qui à Venere dilectus cum feras sectatur: ab apro interemptus est, & in florem sui nominis cōuersus. Phœnix paternā Syriæ regionē de suo nomine appellauit, ut ait Eusebius, primus characteres literarum inuenit colore rubro conscribendos, quē ab eius nomine Phœnicē, deinde Puniceum aiunt appellatū. Hic Phylisthenem & Belum reliquit: primus natus minor Herculis sacerdos relicto domi Sichæo filio, ipse ad Hispaniæ littus tendens, Gaditā condidit ciuitatē. Ex Belo Pigmalion, Di Dido, & Anna procreati. Dido Pigmaleonem uiri Sichæi interfectore ob auaritiā fugiēs in littus Carthaginis, ibiq; mercata solum de nomine Byrsæ, id est, corij bubuli in tenuē partes secti, Aeneam hospitio excepit, cuius amore, uti placet Virgilio, perijt. At Iustino Augustinoq; ut pudica potius taxatur: ut larbæ uim afferentis connubiū uitaret, quasi no Augustinoq; ut pudica potius taxatur: ut larbæ uim afferentis connubiū uitaret, quasi fratrem aufugiens, tempestate maris ad littus Lauinium deuecta est, uisq; ab Aenea ac cognita, ab eo domi una cum Lauinia nutrita: quam cum aduersam sibi ac zelotypam uidisset, in Numicium proximū amnē se præcipitē dedit. Eam postremo inquirētibus, uox Anna exire uisa, quæ ab Oui. in Fastis ponit, Placidi sum Nympa Numici Amne perenne. L. tens Anna Perenna uocor. Cadmus alius Agenoris filius missus à patre ad inquirendā Europam

Europam à Ioue raptam, iussusq; sine illa nō redire, ex respōso secutus bouem, Bœotiam ubi constitit regionem uocauit, Thebasq; ex nomine Aegyptiarum Thebarum unde originem habuit, ciuitatem condidit. Socios in super eius cum uidisset à dracone absumptos, eius inter se dentes seuit, ex quibus orti qui se mutuis uulneribus confoderunt. Ipse tandem ab Amphione & Zeto pulsus in Illyricū secessit, quam historiā seu fabulam in Geographia Bœotiae attigimus aliter enarratam. Hunc Cadmum xv. 1. literas in Græciam attulisse Plin. dicit, ut alibi narraui. Huius quatuor fuere filiae ex Hermione Martis filia. Semele quæ ex Ioue Bacchum genuit imperfectū, ab ipso fulmine icta, quod astutia Iunonis, eius tanquā cum Iunone concubitu rogauerat. Agaue ex Echione Cadmi socio Pentheum genuit, qui sacra Bacchi quæ à matre eiusq; sororibus fiebant deridens, ab eisdem in furorem uerlis discerptus est. Autonoe ex Aristeo Aethionem genuit. Ino ab Athamante Learchum & Melicertam. De quibus etiam inferius dicitur. Labdacus ultimus Agenoris filius Laium genuit Thebarum regem Oedipi patrem, ex Iocasta Creontis Thebanis filia: ex Oedipo Eteocles & Polynices, ex Polynice Telandrus, quorum historiā in Thebis in Geographia plene attigimus.

Semele
Agaue
Pentheus
Autonoe
Ino
Labdacus
Laus
Oedipus
Eteocles
Polynices
Telandrus

AEACIDARVM PROGENIES.

Telamon
Ajax
Teucer

Achilles

Chryseis
Brisceis

Patroclus

AEACIDARVM PROGENIES.
EACYS Iouis filius apud Oenonem insulam regnauit, quā de nomine matris Aeginam appellauit: ubi cum ob pestem defecissent homines, Iouem orauit, ut formicas quas uiderat, homines laceret: exauditus eos Myrmidonas ex etymo appellauit. Describitur tertius apud inferos iudex cum Minoe & Rhadamantho ob eius in populos iustitiam: suscepit Telamonem & Peleum & Phocum.
Telamon uero Aiacem & Teucrum:ambo in bello fuere Troiano. Aiax cū Hectore congrellus ponitur ab Homero, ac pugna nocte superueniente dirempta, gladio ab Hectore donatus, ille autē ab Aiace balteo, perniciosissimis quidem donis. Nam Hektor eo tractus ab Achille fuit. Hic uero quum ob arma Achillis Vlyssi adiudicata infanus efficeretur, ei gladio incubuit. Teucer quum sine fratre reuertisset, non susceptus in patriā, in Cyprum secessit, ubi alterā cōdidit Salamina. Peleus autē alter Aeaci filius rebus magnis interfuit. Cum Perithoo siquidem aduersus Cetauros pugnauit, cum Meleagro in uenatione apri Calidonei accessit. Thetidem Atlantis filiam cepit in matrimonium, ubi oēs dii deaq; dicuntur cōuenisse præter Discordiam, quæ postea inter illas tris deas de forma cōtentionē misit, unde natum bellum Troianū. A Thetide Iupiter abstinuit, quod in fatiis erat filium ex ea uenturum patre maiorem: ex ea Peleus Achillem genuit. Post hæc quum ipse ac Telamon Phocum fratrem nothum interfecissent, patris seueritatē fugientes: Telamon in Salamina insulam secessit: Peleus uero in Thessaliā ad Acastum Magnesiæ regem peruenit, à quo lymphis fraterna cæde purgatus est: quūq; iuuenis esset formosus ac castus, ab eius uxore de stupro tentatus renuit. Illa falso apud uirum se tentatam ab eo deserens, effecit ut ab Acasto ad uenationem mitteretur, ut à feris discerperetur: quas dum uirtute superallet, domū reuersus Acastum cum coniuge interfecit corūq; regnum inuasit: autor enarrator Apolloniū. Achillem uero Iouis filium, ut scribitur Iliad. x. Thetis mater ut à Ioue accepit lato duplici natum, aut longa uita, sed mortali fama, aut uita futurum breui, uerum cursu gloriæ sempiterno, protinus natum Ilygijs demersit undis, ut inuulnerabilis esset, præter calcaneum quo cum tenebat, tradiditq; puerum fratri suo Chironi Centauro erudicendum. A quo in antro citharam edoctus est, seramq; ac omni labore, uitam exercere. Tandem quum apud Troiam periturum audiuisset, eum apud Scyron insulam inter filias Lycomedis regis in puellæ forma abscondit. Inuētus demum Vlyssis astutia, qui obiectis diuersis donis, puellæ colos & calathos acceperunt, ille uero enses & arma. Hac re deprehensus ac ad Troiam profectus x. 1. in primis urbes euerit. Ex præda Lyrnessi Astinomē quā Chryseida ex Chryse patre nominat Homerus, Agamēnoni dedit: sibi autē ex Pedalo expugnato Hippodamiā, quā Briseida ex Brise patre idem appellat, ut autor Diogenes Cretēsis. Sacerdori uero Chryse filia repetenti iussu Calchantis uatis reddidit Agamēnon, quū per uim Briseidā rapuisset: Achilles indignatus secessit ad litus diu mœstus. Exercitu itaq; frustra cum reuocare per oratores quærēte, Patroclus à Nestore persuasus ab Achille amicissimo arma saltem rogat, quibus impetratis inimicos irruentes perterritus, aciemq; Græcorum restituit. Postremo ab Hectore interfectus, armisq; spoliatus est. Achilles

Achilles amici dolore percitus, statim oblati ei à matre Vulcani armis, denuo in Hectorem irruens, eum interfecit, lorocq; dies aliquot ante Patrocli sepulchrū traxit, ueniēti demum ac oranti Priamo cōcessit. Præter hunc quoq; ex Troianis interfecit Euphemium, Hippotum, Plebeum, Asterium, Lyconiū, Euphoibium, Memnonē. Hunc tollere de medio statuens Hecuba, filia Polyxenæ quam ille adamauerat, nuptias pacis pacione promissit: qui prope mœnia in templum Tymbræi Apollinis nocte celebraturus hymenæum adcedēs, ibidē ante aram clam à Paride sagitta in calcaneo appetitus occubuit, sepultusq; est in Troade apud Sigæum, Pyrrhum filium reliquit ex Deidamia filia Lycomedis, quæ eo tēpore quo inter eas fuerat uitiauerat. Hic igitur Neoptolemus appellatus, magna iuuenis audacia, Politem Priami filium, ac ipsum dentq; Priamum iurgia iactantem ad aram trucidauit. Polyxenā ad patris tumulum macrauit, & Astyanacte de turri ab Vlysse præcipitato, Andromachen abduxit, quam postea Heleno Priami filio ob uaticinij uirtutem in coniugem dedit cum parte regni Molossorum, Hermionēq; ab Horeste abstulit, à quo demum interfectus est.

AEOLIDARVM PROGENIES

A

AEOLIDARVM PROGENIES.
EOLVS Iouis filius apud Siciliam Aeolias tenuit insulas, cui potestas uentorum fingitur, quod nautas signa tempestatis & rationem uentorum docuerit. Liberos habuit, Macareum, & Canacem, qui ob amorem inter se concubuerunt, præterea Alcyonem, quæ nupsit Cayci, Trachinæ regi, ac in auem suino minis uersa est. Post hos Cretheum, Salmonea, Sisyphum, Cephalū, Athamātem. Cretheus autem ex Tyro Salmonei filia Aesonem, Alcimedontē, & Amythaonem, Homerus Odysseæ x. 1. τοὺς δὲ ἐπὶ τῶν Κρητῶν τῆς Βασιλῆα γυναικῶν, Αἰόνα τ', ἠδὲ ὀβριτ', Ἀμυθῶνα δ' ἰππιόχρηλον. Aeson uero Iasonem cuius fabula sic se habet. Pelias patruus Neptuni ac Tyrus filius pulso ex Thessaliæ regno Aesone eius fratre uterino, filias tantum quasdam & Acastum suscepit, de quo inter Aeacidæ mentionē fecit: in fatiisq; habuit ut ea ueret quem altero pede nudo uenientem uidisset. Dum igitur Neptuno patri sacrificaret, ecce Iason qui à Chirone magistro ad recuperandum paternum regnum properabat, alterum in flumine Anauro calceum ob celeritatem reliquit: quem animaduersum Pelias, ut eum morti obijceret, Colchos ad uellus aureū rapiendum iussit proficisci, regno in reditu promisso. Igitur Argo nauī fabricata coactisq; proceribus Colchos attingens, uellus ab Aecta petijt, quod in insula Martis custodiebat. Sed hoc pacto impetrauit: igniuomis prius tauris adactis ad iuga, draconis qui uellus custodiebat dentes sereret: quod ille simul cū alijs laboribus superauit, ostēdente pharmacum Medea, cui in templo Hecates concubuerat, ex quibus dēribus nati sunt gigantes, quos ipse demersit. His igitur obiectis, cum uellere aureo & Medea per uarios errores reuerterēt: Apsyro fratre Medæ membratim per uiam discerpto, ut insequētes à patre missos moraretur. Vbi Thessaliā attigerunt, Aesonem Medea in aheno recoctum pristinae iuuentuti restituit: post hæc fingens cum Iasone discordiam filibus Peliaē persuasit, si senectā patris restituere iuuentuti uellent, cultris sanguinem eius debilem exhaurirent, quod illæ credentes patrem interfecerūt. Deinde cum Creusam Creontis regis Corinthiorum filiam Iason in matrimonium duxisset, illa uidēs se relictam, quædā scriniola dono nouæ nuptæ misit, quibus apertis flamma protinus exiit, quæ Creusam cū tota regia combussit. Inde statim fugiens Athenas uenit, ac Aegeo regi matrimonio iuncta, peperit ei Medum filium qui Medis postea imperauit. Iason filium Thoantem reliquit, quem ex Hypsipyle Thoantis regis Lemni filia suscepit, quum ab illo hospitio simul cū Argonautis receptus fuit. Nam de Lemni adibus foeminis quæ mares interfecerunt, & cōseruato Thoante patre ac Hypsipyle, in Geographia, ubi de Lemno tractauit, fati dixi. Hic Thoas ponitur à Papinio in bellū Thebanum una cum Adrasto profectus, in sylua Nemea Hypsipylem matrem reperisse: quæ ob seruatum patrem electa ē Lemno, & à piratis capta, deinde Lycurgo regi Thraciæ diuendita, fuit pro nutrice filio Ophelti: quū audirent eam casus recitatē suos Adrasto in sylua, illam Thoantis esse matrem euestigio cognouerūt. Quapropter iræ Lycurgi regis ob male seruatum Opheltē puerum dum ipsa loqueretur, atq; extinctū, subriperūt. Pueri nomine Archemorus in memoria festi annua apud Nemeam instituta. Et hæc quidem quo ad Iasonis omniē breuiter historiā. Amythaon alius Crethēi filius apud Homerum in Odysseæ legitur, ut uir fortissimus

Pyrrhus

Aeolus

Macare

Canace

Alcyone

Cretheus

Aeson

Pelias

Iason

Medea

Creusa

Thoas

Hypsipyle

Opheltis

Archemorus

Amythaon

fortissimus bello. Hic Blantem & Melampum genuit, qui quæ hæbaria sciens esset, filias
 Picti regis ab infania liberauit, ac Theodamantē filiū genuit, qui à Papinio uates descri-
 bitur, & Amphiarao in bello Thebano successit. Bias aut ex Pyro Nelei filia suscepit An-
 tiphantē patrem Oicli, qui Amphiarauem uatem procreauit patre Alceionis & Amphilo-
 chi ex Eriphile coniuge, quorum extus in Bœotia attigimus. Salmoncus Aeoli filius
 apud Elidem regnauit, qui ob superbiam conatus est quodam æneo pōte fabricato deum
 se facere, ut Virg. in vi. Hic Tyro tantum filiam habuit, quæ ex Neptuno Pellam & Ne-
 leum, ex Cretheo Aesonem & eius fratres suscepit, ut supra narraui. Sisyphus Aeoli filius
 regnauit apud Ephyram Corinthū. Dicitur deorū arcana, quorū ille concilius erat, morta-
 libus manifestasse, ppterca saxum ingēs apud inferos perpetuo uoluerat: alij latronē alio-
 qui infamē describunt. Ex Merope Atlantis filia Glaucum & Creontem genuit. Glaucus
 uero Bellerophonem, qui item apud Ephyriam regnū tenuit, quo priuatus à Præto Arge-
 orum rege, ab eodēq; seruus domi susceptus, ac de stupro ab eius uxore Anthia tentatus
 est. Qui, quod facinus auersaret, ab eadem apud uirum falso accusatus, cū literis ad Ario-
 batum socerum missus est, quibus scribebatur uti ille occideret. Ariobatus itaq; eum con-
 tra Chimarā monstrum misit, qui equo Pegaso adsumpto, illam ē uestigio superauit: post
 hæc ad Solymorum bellum, postremo ad Amazonas missus, uictor pariter redijt, pro qui-
 bus meritis Ariobati filiam Achimenem duxit, ex qua filios suscepit, Isandrum, Hippolo-
 chum, & Laodamiam. Iliad. libro vi. Ἴσάνδρου καὶ Ἰππολόχου καὶ Λαοδάμειας. Isandrus aduersus Solymos pugnis occubuit. Hippolochus
 Glaucum alium genuit, illum qui in eodē lib. Iliados introducit cum Diomede suam ge-
 nealogiam narrare, & ob iunctam amicitiam cum eo, arma aurea mutasse cū armis æneis
 Diomedis multo uilioribus, ac quasi uti ignauus taxatur. Laodamia Protefilai qui primus
 apud Troiam occubuit uxor, in uiri umbræ ei apparentis amplexu expirauit. Creon Sisy-
 phi filius apud Corinthum regnauit, pater Creusæ Iasonis uxoris quæ supra narraui. Ce-
 phalus Aeoli filius Auroræ dilectus, eius consilio Procris uxoris Erichthei regis Atheni-
 ensium filię castitatē tentauit, mercatorem se fingens, ac eius concubitu auro paciscens.
 Illa uero re detecta, erubescēs in syluas abiit, ubi uir forte uenabat, quæ rusticum putans
 inter uepres se abdiderat. Cephala igitur feram existimans, eam saculo interemit. Atha-
 mas Aeoli filius apud Isthmon regnauit, ex Nephelē Phryxi & Hellen suscepit, qua in fu-
 rorem acta, nouercā filijs induxit Ino Cadmi filiam: hæc cū ueneficio sementes in agris in-
 fecisset, instituit ut is nuncius qui ad Pythiam pro responso mitteretur, lassā referret, rem
 hanc sanguine filiorum placandam. Expositis igitur Phryxo & Helle ad aram morituris,
 deorum miseratione aries aureo uellere apparuit, quo ambo superpositi per mare transue-
 herent: ubi Helle forte excidēs, Helleponto nomē indidit. Phryxus Colchos ad Acetam
 peruenit, qui arietem Marti sacrauit. Phryxus ab eo tandem interfectus filium Cytorum
 reliquit, quem ex Aecetæ filia suscepit. Athamas interea in furorē uersus Learchum fili-
 um sagitta interemit. Ino aut mater perterrita cum altero filio Melicerta se in mare præci-
 pitem dedit. Ipsa q; Matuta & Leucothoe ex rupis nomine unde desijt: Melicerta uero
 Palæmon appellat, ac eis sacra Isthmia in Neptuni honorem cōsecrata. Quidā dicunt ue-
 nisse Melicertam ad Isthmon, ibiq; sacra Neptuno instituisse. Deæ Matutæ sacra Romæ
 priuatim celebrata, ad quæ matronæ cum una tantum ancilla ingrediebantur, ut author
 Plutarchus in Probl. Et hæc quidem quæ de Aeolidarum genere scribuntur.

Dardanidarum ac Pelopidarum progenies.

DARDANVS Iouis filius ex Electra Atlante genita fratrem habuit Iasum,
 quo interfecto, ē Corinti sede Hetruriæ quæ nūc Cortona est, in Samothraci-
 am aufugit indignationē populorū, ut autor Virgilius. Auruncos ita ferre se-
 nes, his ortus ut agris Dardanus Idæas Phrygiæ penetrauit ad urbes Thra-
 ciamq; Samum, quæ nunc Samothracia fertur. Hinc illum Corinti tyrre-
 na à sede profectum. Inde uero in partem Troadis, ubi à Teucro rege exceptus ac gener
 adscitus, genuit Erichthonium & Ilum. Erichthonio Trous, ex Troo Ganymedes raptus
 à Ioue, de quo latius in ordine literarum dixi. Ex Illo Laomedon, qui Neptunum & Apol-
 linem peracta mercede ædificatorum ab eis murorum fecellit: quapropter peste uexato,
 ex responso Troiana uirgo ex forte, monstro marino religāda erat. Sors in Esiione eius
 filiam

Bias
 Antiphias
 Oiclus
 Amphiarauis
 Alceion
 Salmoncus
 Tyro
 Sisyphus
 Glaucus
 Creon
 Bellerophon

Isandrus
 Hippolochus
 Glaucus II
 Laodamia
 Creon
 Creusa
 Cephala
 Procris

Athamas
 Ino
 Phryxus
 Helle
 Learchus

Melicerta
 Matuta dea
 Leucothoe
 Palæmon

Dardanus
 Iasus

Teucer
 Erichthonius
 Ilus
 Trous

filiam cecidit. Hæc postea dicitur liberata ab Hercule, dataq; Telamoni uxor, ex qua Atax Laomedon
 & Teucer nati. Laomedon igitur quæ similiter & Herculem pacto precio decepisset, eumq; Esiione
 insuper hospitio prohibuisset, ab eo sublatu bello est, pluribus relicis filijs, inter quos fuere ligata
 Titonus Auroræ maritus, ac Priamus L. filiorū pater partim ex Hecuba Cissei regis Thra- Titonus
 ciæ filia, partim ex concubinis, quorum nonnullos in Anthropologia dixi. Ex hac Aene- Priamus
 as ortus progenie, qui simul cum Antenore, ut est author Dicitys Cretensis, prodita patria, Hecuba
 in Latium nauigauit, genus unde Latinum, Albaniq; patres, atq; altæ mœnia Romæ. Pello- Pelopidarum
 pidas nunc dicam. Pelops Tantalus Iouis filio genitus, à quo heroes plurimi fuere. Tantalus progenies
 enim, ut author Eusebius, in Phrygia regnauit, qui cum deos conuiuio excepisset, Pelopem
 filium coctum membratim apposuit, ut eorum diuinitatem tēteret, illi facinus auersati mem- Pelops
 bra restituere, præter humerum quem Ceres deuorauerat, cuius loco eburnum fecerunt. Tantalus
 Tantalum uero ad inferos deiecere, ut inter flumina usq; ad ora merus aqua prohiberetur, inter
 poma item constitutus, nullum attingere posset. Homerus Odysseæ libro x. καὶ μὲν τὰν τάλου εἰσείδον χαλέπῳ ἀλγῶ ἔχοντες, ἐπεὶ δὲ ἦν λίμνη, ἢ δὲ πρὸς πλάτῃ γυρίῳ ἐπέπτο ἡ δὲ ψά-
 ων, πῆρ δὲ ἔκ ἑχρῶν ἐλέδῃ. οὐδὲν γὰρ κούφῃ ὁ γόρῳ πῆρ μιν αἰνῶν, τοσάχ' ὄρωρ ἄλλοσ κενὶ ἀνα-
 θερῶν. Pelops igitur cum regno Phrygiæ successisset, aduersus Oenomaum bellum mo-
 uens Elidis regem, regnū ipsius adsecutus est cum Hippodamia eius filia adamata atq; con-
 iugio negata. Fabula uero dicit eam cursu uiciam, corrupto Myrtilo eius auriga Mercurij fi-
 lio, quem postea de saxo præcipitauit. Hic Polythenē, Atreum, & Thyestē genuit, Atreo, Atreus
 ut est author Seneca in Tragedia, aries erat aurei uelleris, custos gregis, quem Thyestes fra-
 ter ei abstulit, conciliata sibi Merope eius uxore, ex cuius etiam concubitu filios suscepit: Thyestes
 quapropter expulsus à fratre; deinde concordiam simulans in regnum reuocauit, eiq; in cœ-
 na filios quos susceperat adposuit: quo facinore Sol dicitur in cursu refugisse in ortū. Thye-
 stes ex Pelopia filia quam complexus est, Aegistum suscepit, ut author Seneca in Tragedia, Agamemnonij
 dia, Polythenes Agamemnonem & Menelaum filios paruos iuuenis decedens Atreo fra-
 tri commendauit: quapropter nulla patris habetur mentio, sed tantum Atridæ ab Homero Orestes
 appellati. Agamemnon post reditum à Troia insidijs Aegisti adulteri à Clitemnestra uxore Electra
 dum uestem indueret ore præcluso iugulatus est. Filios habuit, Alesum, Orestem, Iphigeni-
 am, Iphianassam, Laodicen, Electram, & Christhemin. Electra Orestem paruum post pa-
 trem interfectum Strophilo Phocensi cōmendauit, quæ quum matrem probri admisi re-
 dargueret, ab ea interfecta est: cuius nomine Sophoclis extat Tragedia, Electra appellata. Iphigenia
 Iphigenia apud Aulidem aris immolanda ex responso ad placandam Dianam, deorum mise-
 ratione cerua supposita liberata est, ac in Tauricam regionem translata apud Thoantem re-
 gem Dianæ templo seruuit, cui humanis hostijs sacrificabatur. Orestes autem quum ma-
 trem & adulterum interfecisset, in furorē actus, à Pylade Strophili filio comitatus, se item
 contulit in Tauricam, ubi interfecto Thoante, & subrepto Dianæ simulacro, unā cum Iphi-
 genia sorore in Latium uenit, apudq; Aritiā oppidum simulacro collocato, templum con-
 stituit. Ex Hermione Menelai filia Orestem filium genuit, qui paruus admodum secedens, Orestes
 apud Epirum Orestas populos condidit. De quibus in Geographia late narraui. Alesus au-
 tem alter Agamemnonis filius (quidam aurigam dicunt) in Hetruriam uenit, ubi Faliscos
 condidit populos. Ouidius author.

VLYSSIS GENVS EX IOVE.

VLYSSEM Ouidius ex Ioue genus ducere ait, ubi suam ipsē contra Aiace
 explicat nobilitatem. Nam mihi Laertes pater est, Archifius illi, Iuppiter huic.
 Nonnulli Sisyphi nepotem, alij qui filium faciunt, dicuntq; Anticleam eius ma-
 trem ante nuptias Laertis cum Sisypho concubuisse. Anticlea enim Autolyci Anticlea
 Mercurio nati filia ponitur ab Homero Odysseæ x. i. Exemplar hic propo- Autolycus
 tus mortalibus & patientiæ simul & eloquentiæ, quæ fugeret bellum Troianum, infaniam
 simulauit salem feminando, cum aratro diuersis animalibus iuncto, res à Palamede detecta, Vlysses
 qui cū Telemachum filium ante arantem poneret, aratrum ille suspendit. Fata omnia Troie
 superauit. Nam & cinerem Laomedontis ante Scæam portam abstulit, & Palladium cum
 Diomede ex arce surripuit, & Achillem occultatū inuenit. Deniq; Herculis sagittas apud Troie fata
 Philoctetem ex oraculo repperit, sine his enim rebus Troia capi non poterat. Relictum post
 hæc primum uenientem interfecit, ablati eius equis albis, similitates cum Palamede gessit,
 Xx arma

arma Achillis eloquentia aduersus Aiace[m] obtinuit; postremo rediturus in patriam, decennio naufragus errauit. Nam ut ipse Odyssea libro Alcinoi Phaeacum regi narrat, primo cursu ad Cicones delatus est: quos quum expugnasset, & Ismarum euertisset in praedam, ad Lotophagos eiec[tus] est: ubi quum exploratores quos miserat loto gustato reditum non curarent, se recepit in Siciliam; ubi antrum Polyphemi Cyclopi cum duodecim socijs intravit: ex quibus sex ab eo deuoratis: ipse eruto ei oculo praestulso fuste arietum pellibus inuolatus, cum superstitibus socijs exiit. Inde Aeoliam uentus, ab Aeolo uentos in utrem coactos obtinuit: in uia deinde, soluto utre a socijs, credentibus thesaurum esse, in Aeoliam aduerso uento repulsus iterum est: ex qua ab Aeolo pulsus nauigans, die sexto peruenit ad Lestrigonas: quos quum haberet aduersos, perditis nauibus, socijsq[ue], cum sola naue sua peruenit ad Circem, quae exploratores mutauit in belluas. Idem a Mercurio suscepto pharmaco, ad illam accessit impavidus: mortem ei minatus, nisi illos restitueret: quod quum obtinuisset, annum cum ea moratus, suscepto Telegono filio, spretaq[ue] immortalitate quam ei ultro illa offerebat, si remanere uellet: edocuit insuper quae agenda essent, relicto Elpenore ob ebrietatem lapsu scalae defuncto, nauim soluit: & secundo uento una nocte ad oceanum peruenit: ubi peractis sacris a Circem monstratis ad infernum descendit. Hic Anticliam matrem, & Elpenorem nuper praecipitatum, inter alios inuenit: & futurorum multorum a Tyresia uate admonitus, reuersus ad naues, ac iterum ad Circem, Elpenorem tumulauit: indeq[ue] in insulam Sirenarum aduersus, aures socijs obstruxit: seq[ue] malo nauis adligari iussit: atq[ue] hoc modo tutus earum cantus euadens, ad Scyllam & Charybdim perlatus est: unde uix incolu[m]is euasit. Quumq[ue] ad loca uenisset ubi a nymphis Solis greges seruabantur, iussit ne quis eos uiolaret. Quo dormiente, quum Eurilochus socios impulsisset ad rapinam gregis, nympharum imprecationibus tempestas subsequuta: qua quum omnes perisissent socij, ipse solus & nudus capto nauis malo nouem diebus ab undis agitur, ad Ogygiam tandem insulam depulsus est: ubi a Calypso nympha susceptus: ac septem annis retentus, tandem discessit, ac nouis ab ea socijs, ac nauis donatus fuit: quumq[ue] Neptuno inuensus esset, iterum merfus ac nudus nauit: ac cum uelo ei a Leucothoe fatum ipsius miserante oblato, die tertia ad littus eiec[tus] est: atq[ue] inde ostia fluminis Phaeacum intrauit: ubi reiecto uelo inter nemorum frondes conqueuit: ibiq[ue] a Nausicaa Alcinoi filia compertus, uellem accepit: & Palladis ope usq[ue] ad Areten Alcinoi regis coniugem deductus, ab ea meruit dona referre, sociosq[ue] ac nauim; in qua quum dormitaret, excitatus a Pallade, ac praemonitus agendorum, in senem mendicum mutatus ad suos peruenit subulcos: apud quos Telemachum superuenientem ex peregrinatione cum quaerendi gratia uidit, & adloquutus est: tandem a Sybore suario in patriam deducitur incognitus, ubi in propria domo a procis Penelopes ignominiosa multa passus est: & demum ab Euryclea nutrice dum pedes lauaret ex cicatrice cognitus: sed antea a cane fuerat, quem domi reliquerat. Inde ex composito armis cum filio, & duobus subulcis adsumptis, Laertes procos omnis peremit. Deinde Penelope sese ad ultimum manifestauit. Laertem uero in uilla morantem, neq[ue] ob ignauiam domum aut procos curantem, salutatum profectus est, qui ante Ulysses triennio extinctus est. Ipse uero Ulysses perterritus in somnis, ut a filio caueret: nescius fati Telegono filio ad regnum paternum uenienti ac repulso, ut ignoto obtinam hastam iaculatur: ac ille rursus in patrem ignotum iaculum intendens, eum peremit, ut refert Dictys Cretensis.

FLVMINVM FILII.

Phoroneus LVMINA quoq[ue] ex Oceano & terra orta dixerunt, filiosq[ue] habuisse: ut Inachus Phoroneum Argeorum regem, & Io quae Isis est appellata. Peneus Cyrenen & Daphnen, ambas Apollini dilectas. Cephissus Narcissum, qui se in undis conspiciens amauit: conuersus in florem sui nominis. Acrisius Acestem. Tyberis ex Manto Tyresiae filia Oenum, qui & Bianor Vergilio dicitur: Ille etiam patrijs agmen ciet Oenus ab oris, Iatidicæ Mantua & Tusci filius amnis, Qui muros matrisq[ue] dedit tibi Mantua nomen. Tyresias enim Thebanus uates caecus, in baculo ambulabat, quod Dianam lauantem uiderat: ut autor Callimachus in elegia. Eius anima ponitur in x. Odyssea, obuiam Ulyssi ueniens, multaq[ue] ei praedicens. Alopeus item genuit, Ipseum & Aeginam. Haec in sula nomen dedit: & ex Ioue Aeacum genuit. Ille secundum Papinuum Eteocli aduersus Polynicem auxilium tulit. Sperchius Menesteum suscepit ex Polydori Pelei

ri Pelei filia, qui Achillem ad Troiam comitatus est. Maeander Cyanem, quae ex Mileto Sicone filio peperit Caunum & Biblidem, qui simul in uenere coniuncti sunt, Ouidio. Achelo Sirene us deniq[ue] Sirenas aspectu puellarum puberenu[s], reliqua pisces, nautas cantu decipientes. Achelous Acheloi autem ipsius Aetoliae fluminis fabulam Diodorus lib. v. sic refert. Hercules Callidiorum gratia cum amnem rapidissimum in campos diffundens, plurimos agros eius irrigatione fertiles reddidit. Quapropter fingitur cum eo luctari in tauri specie, eiusq[ue] cornu fractum dedisse dono Aetolis, refertum copia uuarum, malorum, huiuscemodiq[ue] fructuum, quod uidelicet ex ea fluminis diuersione agros reddiderit fructibus feraciores. Ouid. autem in Fastis aliam de cornu copiae fabulam narrat, Amaltheae uidelicet caprae id fuisse cornu quae Iouem nutrix, beneficioq[ue] eius ralem dedisse copiam. Graeci κορυμβος ἀμαλθείας appellant. Orpheus Thraciae genere Oeagri fluminis ex Calliope filius, doctrina, melodiaq[ue], ac poesi anteceffit omnis, cantus quoq[ue] suauitate feras, arboresq[ue] dicitur adlexisse. Theologiae gratia cui plurimum operae impendebat, in Aegyptum nauigauit, unde ex eorum sacerdotibus plurima ad Graecos praecipua ac caerimonias contulit. Cum Argonautis insuper Colchos profectus est. Postremo Eurydice uxoris causa ad inferos descendens, a Proserpina cantus suauitate impetrauit, ut defunctam ab inferis excitaret. Quod & antea fecerat Dionysius, quem dicit matrem Semelem ab inferis quoq[ue] educatam immortalitate donatam Theanem cognominasse. Haec Diodorus lib. v. Diogenes uero de eodem sic refert. Orpheus Oeagri & Calliopes filius Theologus, interq[ue] argonautas unus, de dijs multa cecinit. Disceptum a mulieribus dicunt, quod marium sectaretur libidinem. Scidas item haec scribit. Orpheus Ciconeus uel e Bisaltica Thraciae, uersificator, fuit duas ferè generationes ante bellum Troianum, scripsit de fabulis, epigrammata, hymnos. Aelianus de uaria historia dicit falsa tradidit de huius Orphei sapientia, quum Thracum sit nescire literas. Ouidius libro x. i. Meta. scribit, Orpheum uatem foemineum amorem in puerorum uenerem transferentem, a foeminis interfectum fuisse, lyra & capite eius in Hebrum amnem proiectis. Fuit alius Orpheus qui scripsit argonautica; alius qui de lapidibus.

R. VOLATERRANI COMMENTARIORVM VRBANORVM LIBER XXXIIII.

De origine, fine, ac uiribus Rhetoricae.

HETORICAE primum in Sicilia Corax & Ctesias Syracusani, ut ait Cicero, simul & proceriorum, & epilogorum, ac argumentationum, quas Graeci agonas uocant, repertores fuisse. Inde Athenas per Gorgiam Leontinum fluxit, cuius discipulum Hocratem Aristoteles tunc amulatus, scholis pomeridianis cepit praecipere, dicitans illud notum. *Ἀγρόν γὰρ οὐρανὸν, ἰσοκροσίου καὶ λέγδου.* Eodem ferè tempore Theodectes post hos Hermagoras & Hermiogenes, qui etiã de arte scripsit. Inde Rhodum per Aeschynem exulem ars peruenit. Postea deflorescentibus iam Athenis, Alexandria migravit, quanquã celebriore philosophiae studio ea urbs teneretur: postremo Malsilia per Antoninorum tempora cum huius facultatis, tum reliquarum artium uigueret. Apud nostros uero Romae Ciceronis temporibus maxime floruit per Apollonium Molonem. Cicero in initio orandi conditoribus urbium & legislatoribus tribuit, negatq[ue] ante Periclem quicquam in ea quod ornatum habuerit reperiri. Finis eius, ut Aristoteli placet, non persuadere, sed tantum benedicere, & ea nosse quae sint ad rem persuasibilia; ueluti & medicinae, non sanitate quaerere, sed bene mederi, & eo arte procedere quousq[ue] fieri poterit. Cicero idem in arte sentit alijs uerbis: Finem his apte dicere atq[ue] adposite, quae faciunt ad persuadendum. Parem & hanc item uiribus dialecticae Aristoteles facit, nisi q[ui] illa strictior, haec latior: ambarq[ue] nullius certae scientiae, sed communem quendam modum omnium nosse: aliarum quidem artium praeter has nulla inter se pugnantia sylogizat. Huius igitur facultatis magna uis est, ut ait Quint. nec ulli ueterum satis pertractata, quam si quis rite sectatus fuerit, unguis tondere, aut capillum reponere non existimabit ad curam suam pertinere: quodq[ue] mirum quum caeterae artes iudicium doctorum exquirant, haec etiam imperitorum. Quapropter ex Demosthenis sententia, nulla huic res magis quam pronuntiatio conferet, quae corporis eloquentia putatur. Haec igitur una re uel indocti saepe dicendi famam quaerunt: itaq[ue] ubiq[ue] clarant, ac

Finis rhetorica
De uiribus eius
Pronuntiatio

Archidamus
Pericles

dextram eleuant: multaq; uoce, anhelitu, iactatione corporis cōtendunt. Iam manum ad pe-
ctus reuocare, ferire caput, pede terram incutere, mire ad pullatū circulum facit. In his uero
qui defecerit, uel doctissimus nihil scire putabitur. Quamobrem modestis tantum hæc facul-
tas ediscenda ut uirtutis, ceteris ut adrogantiæ instrumenta fugienda. Archidamus Lacedæ-
monius interrogatus an eilet Pericle potentior, respōdit: quamuis Pericles in bello sit à me
uictus, ea tamen præditus est facundia, ut quum de his ratiocinetur, non uictus sed uictor ap-
pareat. Quidam qui philosophiam simul cum eloquio profitebatur, à medicina alioqui alie-
nus, Aristotelis phyllicam uerbis & ostentatione iactabat, medicos non rite morbos curare
monstrando, quumq; arte inferior esset, uincere uulgo putabatur. auctor utriusq; Eunapius
in sophistis. Multi igitur uirtute modestia præditi, eloquentiæ seu naturæ defectu, inferiores
nocentibus habentur. Cicero de admīn. prouin. ad Q. fratrem ad hoc propositum ait. Atq;
is dolor est, quum illi te innocentia non uincant, uincunt tamen artificio beneuolentiæ. Et
in alio loco: Magis ineptijs quàm uoluntate peccat. Ex quo Euripides ait: *τὸ γὰρ ἄριστον ἢ τὸ καλὸν
ἐστὶν ἀλλ' ἄγερον*. Tyrannicum quiddam, multa scire dicere. Igo uero collatis ueterum ac no-
uorum exemplis, quæq; audiui, quæq; legi, partim etiam uidi, adfirmare ausim paucissimos
uiros bonos eloquentes inueniri. Hæc præditi facultate homines in ciuitatibus plerumq; con-
surant, seditiones agitant, decipiunt, blandiuntur, mordent, cauillantur, libidinem sibi ac uo-
luptates conciliant. Demum ab orthodoxa fide plurimi eloquio confisi deficiuerunt, secteq;
ac superstitiones hinc pullularunt, ut non frustra sibi conscius Cic. dicat in lib. de orat. Si al-
terutrum optandum, indiseretam prudentiam malim, quàm imprudentem mihi eloquentiam
esse. Et Cato ex eadem causa oratorem uirum bonum uocabat: & Scatius Cæcilius in suis
poematis, ut Apuleius in apologia testatur, dixit innocentiam eloquentiam esse, quod si cau-
sam hanc rationibus & exemplis, quibus possem declamare uelim, longius prouherer, sed
alterius fortasse loci.

De ipsius multiplici diductione ex Aristotele, Hermogene, Cicerone, Quintiliano.

E ORVM autē quæ persuadent, fidemq; faciunt, aut sine arte sunt, & per nos non
fiunt: ut testes, scripta, leges: aut cum arte, & per nos, hoc est, per artem & ratio-
nem nostram fiunt. Et harum rursus tres species, aut per adfectus, adficiendo ali-
quo modo auditorem, aut per demonstrationem, seu cerro per apparentē demon-
strationem. Demonstrationem faciunt syllogismus, & inductio: uoco autem syllogismum
rhetoricum, enthymema: inductionem, exemplum aliquod. Enthymematum uero quædam
necessaria, quædam ut frequenter contingentia, quæ ex uerisimilibus & signis constant. Ve-
rissimile est factum ut plurimum contingens: sic se habens ad rem, sicuti uniuersale ad parti-
culare. Signum uero sic se ad illud cuius est signum, ut particulare ad uniuersale. Genera
omnino tria sunt: deliberatiuum siue dialecticum, iudiciale, & demonstratiuum siue epidic-
ticum. Deliberatiui hortatio & dehortatio est: tempus uero futurum. Finis autem utile &
inutile. Iudiciale accusatio aut defensio, tempus præteritum. Finis iustum & iniustum. De-
monstratiui laus & uituperatio: tempus præsens: secundum enim præsentia laudant aut ui-
tuperant omnes, quanquam & factio & futuro adijciunt laudes. Finis honestum & turpe.
hactenus ex Aristotele. Hermogenes quæstiones rhetoriæ finitas & infinitas ponit. Infi-
nitæ, quæ remotis personis & temporibus & locis, cæterisq; similibus, in utramq; partem
tractantur, quas Græci *ἄπειρος* appellant. Cicero propositum. Alij quæstiones uniuersales ci-
uiles, alij philosophicas. Hoc genus scientiam & actionem distinguit, ut sit scientiæ, an pro-
uidencia mundus regatur: Actionis, an ad rempub. accedendum. Prius trium generum est:
an sit, quid sit, quale sit. Sequens autem duorum, quomodo adipiscamur, quomodo ue uti-
mur. Finitæ quæstiones sunt ex complexu rerum, personarum, temporum, aliorumq; *ἁπλοῦς*
ἁπλοῦς à Græcis dicuntur: à nostris uero causæ. In his omnis quæstio quam alij negotium, alij
causam dicunt, circa res personasq; consistere uidetur. Amplior est semper infinita. Verbi gra-
tia: infinita, an uxor ducenda: finita, an Catoni ducenda. Cicero in primo rhetoricorum, ma-
teriam rhetoriæ in thesim & causas diuisit: thesim nihil ad oratorem pertinere contendit,
sed tantum ad philosophos. Verum ipse postea hos improbat libros: & in libris de oratore,
& in oratore, & in topicis præcipit, ut à proprijs personis ac temporibus auocemus contro-
uersiam: quia latius dicere licet de genere q; de specie: & quod in uniuerso probatum est, id
in parte probari est necesse. Status causæ, ut ait idem in eodem, & Quintil. in quo res maxi-
me uer-

Status causæ

me uertitur: hanc *ἁπλοῦς* Græci uocant. Theodectes uero *κεφάλου ἁπλοῦς*. i. caput genera-
lissimū, siue summā ad quā referunt omnia: ut fecisti, nō feci. Status est an fecerit. In consul-
tatione, sit cū dicitur bellū sumendū, nō sumendū. In demonstratione, Adsecutus, an nō adse-
cutus hæc laudem fuerit. Vtraq; in iudiciali statu, nostri hodie legulei punctū iuris appellant.
Partes rhetoriæ secundū Cic. & itē Quint. quinque. Inuentio, dispositio, elocutio, memoria, *Rhetoricæ*
pronūciatio. Oratoris officij, doctēdi, mouēdi, delectādi. Ad docēdū, expositio & argumen- *partes quinque*
tatio, ad mouendū adfectus pertinet, qui in omni quidē causā in principio ac sine dominan-
tur: nā delectatio quāuis in utraq; sit, magis tamē proprias in elocutione partes habet. In deli-
beratiuis cōsultans circa qualia uersat, id est, bona an mala, quorū principiū in nobis est, quæ
possunt aut nō possunt fieri. Hic præcipue spectandū, quis apud quē quid dicat. De quib. au-
tem cōsultat homines in rep. secundū Aristotelē quinque existimant, de uectigalibus, de bello,
de pace, de custodia regionis, de exportādīs & importādīs, de legislatione. Laus autem com-
munē habet cū cōsultatione specij: nā quæ cōsultationi subieceris, hæc mutato nomine laus
des fuerint. Iudicialiū uero casuarū alie in singulis, alie in plurib. cōtrouersijs consistunt. Por-
rō omnis causā in fictione duplici est: Factū ne an hoc factū sit: præterea defensione, alterca-
tione cōstat. Quæstio cōscripto est aut ex facto. His accedit rerum fides, proprietas, qualitas, *Iudicialium*
scriptū, uerborū uis, aut uolūtas: in quib. uis tū casuarū, tum actionū inspicit solet, quæq; aut *diuisio*
scripti & uoluntatis, aut ratio naturæ aut ambiguitatis, aut rerum cōtrariarum specie conti-
netur. In omni porro causā iudiciali quinque sunt partes, quarum exordio cōciliatur audiens:
narratione proposita cōfirmatur, cōputatione aut memoria reficitur, aut animi mouent: his
argumentandi & adficiendi loci sunt, ac genera quibus placari ac resolui iudices oportet.

DE ELOCUTIONE, AC DICENDI GENERIBVS.

LOCVTIO uero quā Græci *ῥησις* appellant, pars orationis difficillima est, quæ
propriè ad oratorē pertinere uidet: nā M. Antonius aiebat se multos uidisse diser-
tos: eloquentē uero neminē. Et Cic. inuentionē ac dispositionē prudentis homi-
nis putat, eloquentiā oratoris. Nostra præsertim ætate hanc tantū usui cernimus, cū cæteræ
iam exoleuerint: nā iudicia præcorū penitus sublata, & modus alter introductus. Elocutione
uero utimur ad epistolas, orationes, cōsultationes, panegyrica, epithalamia, epitaphia, epitre- *Epistole*
ptica. De quib. omnibus præcepta tradit Dion. Halicarnassæus, à Theodoro Gaza cōuersa: *Panegyrica*
nōnulla etiā Demetrius Phalereus & Abhines, quorū libri ad nos usq; peruenerūt. De hac *Epithalamia*
igit pauca de magis necessaria dicā. Dicitio in primis uaria reperit. Est enim philosophica, ue *Epitaphia*
lut uirgo grauis & speciosa, ut ait Cic. nulla agitatione, aut cōtentione, quā Pythagoras & *Epitrepica*
Plato retinuerit. Hi & persuasione quadā in dicēdo utunt, semper eodē modo se habentes: nā *Epitrepica*
pedestris & numerosa Platonis oratio est existimata. Secunda politica, in qua principes fue-
re Milciades & Cimon, & Themistocles. Tertia dialectica, in qua excellere Demosth. &
Lycurgus, ubi de cōtrouersia agit facti. Quarta sycophatica, quæ uersat in calūniā & maledi-
cētia, in qua præstitere Aristogiton & Hegemon. Quinta aduentoria, in qua nominat De-
mades & Aristobolus. Sexta sophistica, quæ q; plurimos habuit sectatores, par est diffusius
aliquantulū de ea ex Philostrato narrare. Sophisticā antiquā, philosophantē rhetoricā dicere *De sophistica*
oportet, quū de eisdē ferē reb. differat sophistæ atq; philosophi: nam quæ illi interrogationes *ex Philostrato*
proponendo, circaq; quilibet parua dubitantes se nescire fatentur: antiqui sophistæ uti certū
loquuntur. Igit exordium eis differendū huiuscemodi est. Hoc scio, hoc intelligo: itē nihil ho-
mini stabile. Siue hic modus proceriorū splendorē addat orationi, siue constantiā, seu etiā
per hoc manifesta fuit, de quo disputatur adsumptio. Cōuenit sanē uaticinio humano, quod
Aegyptij & Chaldæi, ac ante hos Indi per astra inuestigati sunt. Cōuenit & diuino, sic Py-
thia loquēte. Noui ego arenā iam numerū metrūq; profundi. Itē. Ligna Tritoniæ dat mo-
nia Iuppiter almæ. Tunc uero & Orestes & Alcmeon matricidæ, ac pleraq; alia ueluti sophi-
stæ se ueteres exercebāt, eamq; longius ac planē mēbratim oratorio more ampliā exorna-
bant, ut de dijs, de heroibus, de iustitia, de fortitudine: interdū etiā altius de ipsa mūdi forma
differēbāt. Noua uero quæ potius secunda dici debet, quū illa uetus sit: sophistica, pauperes,
diuites tyrānos, deniq; res gestas omnis materiæ nominib. subiicit proprijs. Prima siquidem
à Gorgia Leontino originē habuit. Secunda ab Aeschylæ Atrometi filio cū excideret rep.
Atheniensis, traditis ab utroq; illorū præceptis: deinde super his exercitationibus. Extēpora *De extēpo-*
lis facundia fontē quidā à Pericle primū deriuasse adfirmant, ex quo magnus ille lingue po- *ralitate*
tentia

tentia putatus est. Aliquis uero à Pythone Byzantio, què Demosth. solū Atheniensisū ut ar- dacē in dicēdo, longe p̄ fluentē taxat. Nōnulli autē ab Aeschynē, qui primū Rhodi Mausoleū Carie subita laude cōmendauit. Mithi autē uidetur, ait Philostratus, Aeschynē ipsum & in legationibus, & in iudicijs, ac cōcionibus, multa sanē ex tēpore dixisse, ac tantummodo ora- tiones scriptas reliquisse, ut in cura ac diligentia haud multū Demosthene inferior uideatur:

Gorgias attamen extēporalitatē inuentū Gorgiæ trado. Hic primū Athenis prodicens, ingenioq̄ fre- rus: proponite, inquit, ostentans se ad respondendū subito paratū, nihilq̄ penitus ignorare.

Prodicus Vnde postea Prodicus Chius excitatus, librum scripsit, ubi uirtus ac uitium muliebri specie **Chius** Hercule circumstetere, atq̄ hęc quidē uario elegantiq̄ cultu oenū deliciasq̄ offerre: illa uero humili figura laborē tristitiāq̄ polliceri: deniq̄ longo inter se sermone cōtendere uideban- tur. Idem Prodicus demonstratiuū genus primus instituit, ciuitates oberrans ac demulcens, iuxta Orphē ac Thamyre consuetudinē: ex quo apud Thebanos in magnis fuit honoribus, maioribus etiā apud Lacedæmonios, à quibus ut hęc inuenturē doceret, magnopere roga- tus est. A Gorgia postea agitur, q̄ obsoleta sapiusq̄ dicta tractaret: ad extēporalitatē ab eodem inductus est. Sed & ipse Gorgias haud expers amulorū dicitur fuisse. Erat siquidem

Cherephon Athenis Cherephon nomine, non què comœdia Buxem uocabat: ille uero ob studij labo- rem tabe adfectus fuerat: hic autē Gorgiæ studia subodoratus: quare, inquit, o Gorgia, fabæ **Atheniensis** inflationē aluo facit, igni nequaq̄: Ille uero haudquaq̄ cōmotus: hoc, inquit, tibi ad cōside- **Cherephon** randum relinquo: ego uero illud tamdiu noui, q̄ terra ferulas cōtra tales gignit. Eloquentiā **Buxus** animaduertentes sophistarū Atheniensēs, foro eos prohibuerunt, tanq̄ iustitiā peruerētes.

Lex quo Aeschines & Demosth. publice quidem alternas contumelias operimento iustitiæ prætulerunt: priuatim autē re uera famam ex his querentes. Ipsumq̄ Demosthenē sanē con- stat gloriatū olim apud amicos, iudicium sententias ad suam ipsius uoluntatē quando liberet se posse conuertere. Neq̄ Aeschynes Rhodi docere potuisset, quæ nesciret: nisi in his prius Athenis exercitatus. Sophistas igitur antiqui non solum claros oratores uocauerunt: sed philo- sophos copiose, apteq̄ dicentes. Iteq̄ Philostrati ex libro sophistarū ad hunc locum cōuertit. Aristoteles autē x. Eth. ait: Scientiā gubernandæ reip. sophistæ profitentur: quorum nullus remp. gerit. Boetius sophisticā in malam accipit partem, cauillationēq̄ esse dicit. Alcino- us eum à philosopho differentiā facit, q̄ uideri potius q̄ esse uelit. Suidas oratorem ait illum esse mercenarium & deceptorē. Plato in Protagora, & pluribus in locis sophistas exagitat, tan- quam corruptores nō professores ciuiliū disciplinæ, quodq̄ uerbis magis q̄ rebus cōtendant. Sed & in Gorgia maxime oratores non legitimos ridet, qui uerisimilia uero anteponentes, populum ac seipos fallunt, illosq̄ cocis & adulatoribus cōparat, qui delectabilia potius q̄ sa- lubria proponunt, atq̄ offerunt, legitimos autē medicis. Appellat enim nō legitimos, qui phi- losophia, bonisq̄ artibus carent. Nam & philosophi & dialectici præcipuum officiiū indagandæ ueritatis, diuidendiq̄, & cōponendi. Et in Philebo perfectum dicit dialecticū, id est, me- taphysicū, tanquā deum honorandū esse: quapropter uerū oratorē sine his scientijs nō esse.

DE PARTIBVS ELOQVVTIONIS.

I. d. d. c. i. s. m. u. s. **C**ONSTABIT igitur eloquutio partibus octo: cōpositione, dictione, sententiā, me- thodo, colis, pausa, numero, figura. Cōpositio tris habet partes Quintil. præcepto: ut sit emēdata, lucida, & ornata. Prima ad grāmaticos pertinet: ut barbarismi soloe- cismi q̄ forditas euitet. In barbarismū incurrimus non solū accentibus, sed modo: ut lamdac- sino, iotacismo, platacismo, celoostomia: quæ omnia in orthoepia cōsistunt. Dilucidam faciet orthoepia orationē perspicuitas: uerba Latina uisitata nō peregrina, nec accersita: non asyndeta, id est, disiuncta: cū multa uerba sine cōiunctione obscurēt sensum. Ornatus uero ex figuris alijsq̄ partib. cōstabit: de quibus postea dicemus. Ad cōponendum præterea Quint. monet agrum nō utilem esse: eo q̄ amœnitas aeris, autum cōcentus, uirentiumq̄ iucunditas, ingenū distra- hunt: magis autē septum, nec admodum laxū sub recto habitaculū eligendū. Hinc ait Iuuen. Qui facis in parua sublimia carmina cella, Ut dignus uenias hederis & imagine macra. Di- ctione: ut sit dictio Latina & uisitata, quæadmodum supra dixi. Sententiā multiplici potesta- te in oratione poni: ut dianœa, chria, apophthegma, adagiū, siue prouerbiū, paradoxa. Chria rum plura genera eodē modo pertinet cōmemoratio, quæ à Grecis etiā ethologia uocatur: ut alicuius dictū quod ad mores pertinet cōmemoratio, quæ à Grecis etiā ethologia uocatur: ut omnis laus in actione consistit. Est etiā Chria genus exercitationis breuī argumentatione senten-

sententiā propositam demonstrans, cuius plura exēpla utriusq̄ linguæ autores ponunt, tra- hitq̄ erymon ab usu & utilitate. Verbi gratia, Fugienda est maxime corporis uoluptas: ea si- quidem ob breue delinimentū innumeros perpetuosq̄ parit dolores, mentēq̄ à rerum utilitē cōmercio exercitatione q̄ auertit, infamiam gignit, & animi corporisq̄ uires euacuat. Volu- ptati præterea deditos nullius uidemus apud homines existimationis. At cōtra eos qui cum sobrietate ac castimonia uitā duxerint, maxime utiles reip. maximisq̄ propterea honoribus adfici. Hæc etiā præcipue amat à belluis, quib. deus diuersam à nobis ignobilioremq̄ tribuit naturā, ut quæ illas oblectant, nos fugere omnino debeamus. Et sic reliquæ. Apophthegma ta uero dicta sunt sapientū. Paradoxa itē, sed præter opinionē aliorum, ut omnes diuites ser- ui. Cola κωλα sunt mēbra orationis perfecta, ex his breuia & asyndeta, id est, sine cōiunctio-

ne aptiora sunt epistolis & sermoni, longa & cōiuncta orationibus. Methodus ars est præci- pitatioq̄ styli. Est enim stylus què Greci χαρκτηρῆα uocāt. Is imitandus qui maxime secundū naturā lit, ex omnibusq̄ autoribus nō omnia, sed præcipua melioraq̄ sumenda. Aiani exu- berantius seu potius uerbolius, inter quos Ciceronē Brutus notauit, qui elixū & exanguē eum uocauit, Attici simplicius & elegantius, inter quos Caluus fuit: ex Grecis uero Lylis.

De characteribus antiquorū scripsit Dionysius Halicarnassæus, nonnulla etiā Dion, ut erq̄ Demosthenis atticismū omnib. præferunt. Præcipit insuper Quint. candidos maxime legen- dos & imitandos, ut Ciceronē & Liuium: nec omnia sua nimis diligenda Ouidij more, nec rursus per morositatē omnia abicienda, statuendumq̄ quandoq̄ iudicij inuentionisq̄ mo- dum. Præter omnia cauēdum in imitatione ab impudentibus furtis, in quo Celsi duo notati fuere. Primus Albinouanus cognomēto, ab Horatio. Quid mihi Celsus agit monitus mul- tumq̄ monendus Priuatus ut quarat opes, & tangere uiret Scripta Palatinus quæcunq̄ re-

cepit Apollo: Ne si forte suas repetitū uenerit olim Grex auium plumas, moueat cornicula risum Furtiuus nudata coloribus. De altero cuius medicinā habemus Quint. ait: Græcūm transcripsit, eumq̄ medicis appellat ingenij, quo profectio post Ciceronē nihil legitur ele- gantius. Cōmata nos incisa dicimus, de quibus, deq̄ Rhythmis in grāmaticæ parte diximus. Est rhythmus quo numerosam facimus orationem. Res enim numeris augemus atq̄ orna- mus, numeros qualitas uerborum facit, si tumida sint, siue hiantia, siue depressa. Præterea si restringere forte periodū uolumus, id iambo in sine faciendū, ut Cic. Quintilianusq̄ tradūt: Seu uerbo proparaxytono, id est, quod accentū in antepenultima retineat. Verbi gratia Dū turni silentij Patres C. quo his tēporibus usus eram, nō timore aliquo, sed partim uerecūdia, partim dolore, sinem hodiernus dies attulit. Epistolaris breuitas rhythmos omnino respuit.

Mora siue pausa Græce ἀναπαύσις, est animi requies, quæ reficit lectorē, ac sensibus lumen accommodat. Huius Stigma, id est, notæ siue distinctiones duæ: Telia & Hypotelia, id est, per- fecta & imperfecta. Prima quæ proprie distinctio uocatur, est ubi tota sententiā requiescit, ut optime quidem ac pulcherrime ueteres philosophati sunt. Altera quæ subdistinctio dicitur, est cōstitutura particularis sententiæ perfecta secundum dictionē quæ inferri aliquid si- gnificat, ut deus æternus est. Schema maxima pars orationis, & quæ maximum præstat orna- tum: uocaturq̄ oratio ἀρχυμαλοσµβλῆν, id est, figurata: quæ aut minime figurata, ἀρχυµατῆς.

De his plurimi scripsere autores. Cæcilius, Dionysius, Rutilius Lupus, Cornificius, Vifeli- us, Celsus. Tropus aut, quem Caius, Aristarchus, & Proclus uerborum figurā appellauerunt, est sermo à naturali loco in aliū ornatus causa translatus. Figura est confirmatio quadam orationis remota à cōmuni ratione. Primum igitur Tropi x x i i i. solēt poni. Allegoria, metaphora, catachresis, id est, abusus, metalepsis, metonymia, ænigma, synecdoche, onoma- topœia, periphra- sis, hyperbaton, anastrophe, syllepsis, parapleroma, hyperbole, eclypsis, pleo- nasmos, antiphra- sis, exoche, profopopœia, parabola, anapodosis, paradigma, antonomasia, & schemata ironia. Figuræ uero aut sententiærum, aut uerborum Græce schemata dianœa, & schemata lexæon uocantur. Sententiærum figuræ sunt Synathresmus, quando res multæ in unum ca- put coguntur, ut populū tumultuantes, ciuitates rebelles, domus inter se diuisa, coniuges di- scordes. Epimone in eodem permanens augmenti gratia. Leptologia quando res minutatim

quuntur tacendo significatur: ut, Quos ego, sed motos præstat componere fluctus. Parale- plis quando fingentes aliquid nolle dicere nihilominus dicunt: hæc occupatio in rhetori- ca ad Herennium dicitur. Apostrophe quando ab uno ad alterum uertimus sermonem.

Xx 4 Virgilius

Cola
Asyndeta
Cōiuncta
Methodus
Characteres
dicendi
Asianus
Atticus
Celsus Albi
nouanus
Cor, Celsus
Mora
Stigma
Telia
Hypotelia
T. XXXIII
Schemata
lexeos
Synathresmus
Epimone
Leptologia
Profopopœia
Apostrophe
Paralepsis

Diaporesis Virg. At tu dicis Albane maneres. Diaporesis quādo de re una plures succurrūt sententiā, quarū quæ uera sit dubitamus. hæc dubitatio dicit ad Herenniu. Erotema breuis interrogatio, ut, Nū nunc e tumulo fortunataq; fauilla nascit̄ uiolæ. Diatyposis quādo sub uno adspice uident̄ agi res. Metathesis quādo ab una re causam in aliā transferimus. Epanaphora repetitio eiusdē dictionis; hæc ad Herenniu repetitio dicit̄. Verborū uero figuræ, autologia idē ferē significantiū uerborū positio, ad rem augēdā siue demōstrandā, ut diuit, sustulit, eripuit, auullit. Palilogia repetitio eiusdē uerbi. Anadiplosis duplicatio dicitur ad Herenniu, ut ille meos tulit ille meos. Antitrophe cōuersa cōscriptio, ut quib. cū, quos inter. Climacoton gradatio dicit ad Herenniu. Pleonasmus & itē Eclipsis cōtraria inter se, altera superabundat, altera deficit. Exēplū primæ, Seruitutē serui, uitā uiuo. Exēplū secundæ, Cras in Tusculanū, scilicet uentā. Enallage siue cōmutatio siue alteratio etiā Anticorū est, quādo casus pro casu, tēpus pro tēpore ponitur, ut hostis habet muros: & itā multos annos est. Metabole est cōmutatio quādo idē diuersis sententijs replicat̄. Zeugma quādo diuersa mēbra una cōiungit̄ dicitio. Quint. Synezeugmenon appellat, ut licetor pedibus, prator equo, cōsul curru uectus in urbem ueniūt. Hypallage siue Epanorthosis, quādo corrigimus dicit̄, ut accusabo ego nō dico patientiā, sed ignauitā. hæc correctio ad Herenniu dicit̄. Isoteleton & Isoptoton, i. similiter desinens & similiter cadens ad Herenniu uocat: quādo uerba similiter desinunt. Parison siue Isocolon Philostrato, Isocolon Quint. ad Herenniu uero cōpar dicitur quādo membra nō solum simili liter cadūt, sed & eundē numerū & penē tēpus retinēt, ut de hostibus uictoria retulit, patrię salutē attulit, libiq; magnū decus cōtulit. Asyndeton quādo ob breuitatē sine coniunctionibus teximus orationē, quod epistolis cōuenit. Polysyndeton, id est, ualde adligatū, cōtra primæ naturā, ut unā eurusq; notusq; ruūt. Antitheton cōtrarijs inter se sententijs fit enim pluribus modis. Hæc omniū figurarū pulcherrima frequentiorq; ut hic probus in uirtute agendo semper est pauper, ille improbus in scelere semper fortunatus. Itē. Cræsus tot opibus natus tam à suis dilectus, cito corrui: hic tyrānus nulla ut septus, suis maxime infensus longo tēpore durare poterit. Parangelma quādo magnas humili oratione: humiles uero alta enuociamus. Euphrasis à Latinis descriptio dicit̄, inter progymnasmata est, & genera exercitatio nis, quum rem aliquā apte, ac floride uerbis describimus, & ante oculos ponimus, ut nemus descripturi dicimus, Arborū folia lasciuiūt tenui zephyro. Aues concentu murmurant, Riuis aquæ subterlabēs umbrosos irrigat aditus, Molles herbar dulces recumbentib. præbent thoros. Prepon, cū cuiq; personæ propriū adsignamus sermonē pro dignitate statūq; illius: quod poetæ maxime cōuenit. Tropos autē, ut supra dixi, figuras quidā uerborū dixere. Sunt autē, Metaphora omniū pulcherrima & necessaria, quā translationē dicimus. Allegoria quādo sub uerbis alienis latet aliū sensus, perpetua enim metaphora allegoria est. Antonomasia uero differt ab illa, q̄ hoc maioris obscuritatis. Antonomasia siue metonymia, nomē pro nomine ponit, ut Mars pro bello. Synecdoche, quū non plenē rem ostendit, quasi extra indigeat aliā mōstratione uocabulī. Fit plurib. modis, ut Summa descendēs aureus arce. Et tristis thorus, lætę nuptiæ. Onomatopœia quæ reb. uocabula fingit, ut apū bombus, hinnitus equi, ranarū coaxatio. Syllepsis. i. cōprehensio, quādo res plures sub uno tēpore aut casu cōprehenduntur, ut Boreas unā zephyrusq; ruūt. Antiphrasis cū cōtrario contrariū significamus, ut lætū mors, bellū pugna. Exoche excellētia, ut poeta, pro Homero, philosophus pro Aristotele. Parabola similitudo siue cōparatio. Metalepsis trāsumptio. Ironia cū per irrisionē quādam cōtra quid sentimus, significamus. Huius partes quatuor: Canchasmus, mysterismus, sarcasmus, astismus. i. cachinnatio, subannatio, urbanitas. Sunt præter hæc figuræ quædā dictionis, quas Græci πέντα uocāt, quū aut augmēto aut diminutione patiunt̄: uidelicet Ectasis quū syllaba breuis producit̄, quæ apice distinguenda est secundū Quintilianū, ut uitā derideritis: & apud Homerū ἄρα ἄρα. Systole quū longa corripit̄, ut, unius ob noxā. Epectasis quū syllaba in medio auget̄: ut apud Hesiodū, ἄντε μάλω, εἰ εὐνὴ εὐδωδὴ. Apud Latinos Induperator. Huic contraria syncope, quæ de medio tollit, ut amarunt. Prothesis addit in capite: Apharesis cōtra tollit: ut, Siles pro lites, & temnere pro contemnere. Diaplasmus additio cōsonantis in medio, ut rettulit: & apud Græcos ὄρεον. Cōtra Paraptosis quādo litera demitur, ut κάλιον pro κάμιον. Apud nos uero Megalelia pro megalēlia. Proschematismus additio syllabæ in ultima, ut amarier pro amari: & apud Græcos τῶσι. Cōtra Apocope, ut mi pro mihi. Apud Græcos δῶ pro δῶμα, & ἄπῶμα pro ἄπόμονα. Diarexis diuisio uocalis, dictionis

dictionis, aut diphthongi, ut apud Quidium Elegeia pro elegia: & apud Virgilium, Aulatin medio. apud Homerum uero ἐπεί pro ἐπεί. Synæresis contra, quando ē duabus fit una, ut conicio, Antoni pro Antonij, audit pro audijt, efficiturq; longa. Apud Græcos autem late patent Synæresata, ut πειρῶ πειρῶ. Hactenus quæ quātitate patiuntur dictiones. Deinceps quæ quātitate. Sūt enim sex, Synalæphe, Metathesis, Metalepsis, Enallage, Metaschematismus, Antithesis. Synalæphe est duarū syllabarum per uocales unio. fit autem apud Latinos unio tantum modo, quum ex duabus uocalibus una fit longa, ut di pro dij: apud Græcos uero pluribus modis: primum simpliciter quadrifariam, per Eclipsim, id est, expulsionem, ut ἀδὲ ἐμδ, Eclipsis ἰν̄ ἐμδ. Per crasim, ut πᾶ ἐμδ, τὰμδ: quod accidit quando breuis exclusa producit sequentem. Apud nostros hoc etiam fit, præsertim comicos, ut actum est, actust. Per synæresim, ut ὄφιδεα, ὄφιδεα. Compositæ item totidem modis, primū per eclipsim & crasim, ut κῆ ἐγῶ, κῆγῶ. Expellitur enim i, unitur a: & e breuis in a longum uertitur. Per eclipsim & synæresim, ut ἐγῶ οἰδᾶ, ἐγᾶ οἰδᾶ, remouetur enim o & unitur ω. Per crasim & synæresim, ut ὁ δὲ πῶ λθᾶ, ὁ πῶ λθᾶ. connectitur enim o & a in ω. Coniungitur insuper ω & i per eclipsim & crasim & synæresim, ὁ πῶ λθᾶ, ὁ πῶ λθᾶ, amouetur enim i ex diphthongo, & conglutinatur o in ω. Est præterea quædam propria synalæphe, quæ coniunctis duabus dictionibus uocalem secundæ dictionis in u conuertit, ut τὸ ελεον, τῶ λον. τὸ ὄνομα, τῶνομα. Est alia in hoc genere figura, quæ Metathesis dicitur, siue paragrammatismus, quando literæ seu syllabæ aliqua mutuantur, ut accesso pro accerso: & apud Græcos κῶρετῶ pro κῶρετῶ. In literis tantum Valerij pro Valerij, & Fursij pro Furij: apud Græcos uero τῦρσωλῶ pro τῦρρῶλῶ, & πῦρσῶ pro πῦρρῶ. Sunt item quæ ad locutionem pertinent Progymnasmata, id est, præexercitationes apud Hermogenem & Aphthonium, uidelicet μῦθῶ fabula, causā ueritatis alicuius inducitur, quæ partes eius Promythion ipsa fictio, epimythion sensus. Deinde διηγημα narratio, quæ difert ab alia principali: hæc particularior in rebus quibusdam, cuius uirtutes breuitas, perspicuitas, uerborum proprietas. χῆρις Chria dicitur breue alicuius sapientis, cum authoris adlegatione. γνῶμη, sententiā, idem quod chria, sed sine authoris adlegatione. ἀνασκηδὴ confirmatio, & κατασκηδὴ confirmatio seu probatio rei alicuius. ἐγκώμιον laus. ὕβρις uituperatio, ἔθλοισι comparatio. ἰδοποιία ethopœia, quum mores exprimuntur, & uerba introducuntur alicuius personæ: cuius partes Idolopœia, quum iam mortuis datur sermo, & Prosopopœia etiam rebus inanimis. ἐκφρασις, descriptio, quum aliquid describendo ante oculos ponimus. ὁσις positio, & hypothesis, de quibus supra dixi. Communis locus. Latio legis.

DE MEMORIA.

MEMORIAM quartam orationis partem summumq; hominis bonū ponunt, cuius tanta uis est, ut Iarchas philosophus Indus, ut scribitur apud Philostratum in uita Apollonij, eam secundum deos esse uoluerit, omniaq; præter eam senescere dixerit. Hæc maxime præstitere, Themistocles, qui percontanti an uellet memorandi artem edificere, respondit se potius uelle obliuiscendi. Nicius item Pyrrhi regis legatus, quī uno die nomina omnium senatorum edidit. Carneades quoq; philosophus. Mithridates quī x x i i. linguas edidit, quot gentibus imperabat. Cyprius rex, ut Quintil. & Plin. authores, nomina militum eunctorum in exercitu tenebat. Horatius, teste Cicerone, orationē iisdem uerbis scriptabat aut pronuntiabat, quibus meditatus est. Summi item uiri quandoq; excidisse in dicendo leguntur, ut Demosthenes apud Philippū legatus, & Theophrast. Ephesius dicitur in concilio Ariopagi. Herodes Atticus corā M. Antonino. Heraclides Lycius sophista coram Seuero principe, ut ait Philostratus. Nostra uero ætate uidimus Bartholomeum Sozinum Senensem in iuris scientia principem apud Alexandrum sextum nouum pontificem de more pro Senensibus orantem, principio ferē orationis excidisse, nullumq; inde uerbum pronuntiasse. Detrimentum hæc pars animi præter omnia sentit, aut senectute, aut morbo, ut Orbilio grammatico, & Messalæ oratori, ac Hermogeni sophistæ contigit: nostra item ætate Georgio Trapezuntio, qui omnes literarum oblitus fere. Messala etiam sui nominis in quodam morbo. Artificialem reperit memorie incoelauis ruina omnes præter eum perisissent, dicit sepulchro mādare suos uolētibus, nomina mortuorum confuse iacentium ex ordinis mensæ memoria dixisse, autor Cic. de oratore. Adagia

V igitur meditantibus res facile succurrant, præter ea quæ supra philosophis dicta narraui, pauca nunc alia ex utraq; lingua, quasi usq; ad alia cõquirenda, sum afferre conatus, ac primum Græca adagia ex Tarræo & Didymo. Hi nonnulla in hoc genere ex authoribus excerpta posuerunt: uerum quod ea magna parte sint potarum loci obscuriores, qui ad rem minime pertinent: ea tantum tam ex illis q̄ alijs delegi, quæ usui Latinis essent, tum ad elocutionem, partim etiam ad prudentiam facerent. *Δελφινὰ νηχεῖς δολέουσι*. Delphinū natate doces. In eum qui doctos docere uult. *ὅς ἀθλωαῖ*. Sus Mineruam. ex causâ supradictâ ponitur à Theocrito poeta. *ἰλιάς κακῶν*. Ilias malorum. In ærumnis & laboribus, quod Cicerō & Propertius usurpant. *πᾶσι γὰρ πάσις*. Omnis terra patria. Respondum est Apollinis ad Meleum Theſſalum consultantem de sede. *μία γὰρ χελιδὼν ἕαρ ὅποιε*. Vna irundo uer non facit. Apud Aristotelem in Ethicis. *πρὶα ὄλιω ἔλαχε*. Paupertas sapientiam sortita est. Apud Euripidem. *εἰς ὄλιωσιν σπείρειν*. In aqua seminare. In frustra laborantem. *ὄκνος θάμιγρον σπυρίδι*. Oeni funem colligis. ex eadem cum superiore causa manauit, quod altius repetere oportet, uti res plures simul intelligantur. Apud Pausaniam scribitur, quod Polygnostus tabellam pinxit, ubi Oenus appellatus sedens spatium torquebat, asinamq; prope spatium rodentem: quod significare uolebat, frustra uirum laborare, si uxorem quam in asina notauit prodigam habeat. Oenum præterea dicit autem uocari de genere herodiorum, quæ continuo uolando sollicitatur, aut querendo. Meminere huius prouerbij & Propertius & Plinius. *κ ὄρας ἀμαλθείας*, Cornu cõpiae. tritum in omni copia. *τὰ πῦρ ὄλιω κωνία* amicorum omnia communia, Pythagoreorum prouerbium, quod ita inter se uiuerent. *τλαυξί ὄστει*. Noctua uolauit. uolatus enim noctuæ apud Athenienses uictoriam portendit. Nam hæc avis in magna eis ueneratione, signabatur & in numismate. *εἰς ἀρχαίας φάτνας*. Ad antiquum præsepe. In eos qui ad antiquam uiuendi formulam redeunt. Horatius eleganter hoc expressit. *Vitæ me reddere priori*. *εἰς ἀνὴρ ὄλιος ἀνὴρ*. Vnus homo, nullus homo. Sicut illud. Ab uno tantum nihil bene fit. *εἰς πύγας ὀλίκοι*. Lupus in laqueos, in euntes manifestum in periculum. De lupo item apud Latinos, Lupus in fabula, alii quo superueniente de quo erat sermo. item. Lupi Mœriam uidere priores. Virgilius & Plinius pro malo auspicio ponunt. *ἐλάττω ἀνὴρ*. Ceruinus homo, in timidus. *ἐλεφᾶς μὴ εἴ ἔλίσκη*. Elephas murem non capit. qui humilia despicit. De elephantino foetu apud Pliniam aliud prouerbium, si quid tarde fit. Apud Tranquillum item Augustus usurpare solebat, stipem elephanto porrigere, qui timide dat. *ἐχθρὸν ἄδωρα δῶρα*, ἢ ἔκ ὀνύσια. Inimicorum dona perniciosa. meminit huius Sophocles in Aiace Mastigophoro. *λαγὼς καθ' ὄλιω*. Lepus dormiens, in eos qui dormire simulant, nam lepus oculis apertis dormit. *πᾶλαι πτότ' ἦσαν ἄκριμοι μιλῆσοι*. Dudum potentes erant Milesii, responsum est Apollinis positum ab Anacreonte & Aristophane, iactatur in eos qui de rebus deciderunt. Apud Virgilium uero in eandem sententiam & idem propositum, *Fuimus Troes, fuit Ilium & ingens gloria Teucrorum*. *Συβαρῆκη τροπικὴ ἢ συρακασία*. Sybaritica mensa, uel Syracusana, utraq; lautis & delicatis conuenit. *Αὐτόματι δ' ἀγαθοὶ ἀγαθῶν ἔδῃ δαίτησιν ἴσθη*. Boni sponte ad bonorum conuiuia properant. Quo utitur Eupolis in Chryſogono, & Plato in Symposio. *ἄφυσια πύρ*. Aphyia ignis. Quâdo uelociter ad finem alicuius rei peruenitur. Est enim Aphyia pisciculus, & breuiter percoquitur. Hinc apud Tranquillum illud etiâ in festinatione ab Augusto dici solebat. Celerius quàm asparagi coquuntur. *ἄφ' ἵππων ἐπ' ὄνος*, Ex equis ad asinos, quando ex honestis ad minus decora descenditur. *βελῶ εἰς μακαρίαν*. Iace in Macariam, locus enim in inferno dicitur. & apud Comicos. *βελῶ εἰς ἰσθακας, εἰς ὄλιω, εἰς ὄλεθρον*. Nostri autem Comici usurpant, Abi in malam crucem, in malam rem. In eos qui perditione sunt digni. *βοιωπὸν ὄνιμοι*, Boeotia lex, quando quietum principium turbatus sequitur finis, quod Boeotijs similiter acciderit post mortem Lai. *Βομβύλιος ἀνθρωπίνος*. Bombylius homo, hoc est crabronius & inutilis, quod crabro apis species in luto fauū fingat. *βελροφόντης γλωμματα*, Belerophonis literæ. Quando quis est causa necis propria: nota fabula. usurpatum à Plauto, Belerophonem me fecit. *ἀντιπελαργεῖν*, Pelargizare. Qui beneficium reddunt more Pelargorum, id est, ciconiarū, quæ in senectute parentes nutriunt. *ἄξιος πρὶος*. Pilo dignus. Qui nullus est pretij, usurpatum à Carullo, apud quem Pili facio scribitur: Apud Plautum uero & Ciceronem Teruncij facio. Teruncius quadrans & minima est moneta. *ἄπληγος πύθω*. Inexplebile

Pythagoreorum prouerbium

Inexplebile dolium. Inſatiabilis uentre hominibus, à dolijs quæ Belides apud inferos frustra implere conatur, nota fabula. traducitur etiam prouerbium ad auaros. Cic. autem uocat huiusmodi homines Tritones piscinarū, qui ob potentiam aut aliam facultatē in repu. partes aliorū usurpant. Plautus uero Lacones uocat paralitos, ex uoracitate canum Laconum. *ἔξ ἑλάττω*, à repagulo, hoc est, ab ipso exordio bonum aut malum, seu quoduis aliud esse. Cicerō ab ipsis unguiculis dicit. *ἀπώλετες οἶνον ἀπὸ χέρας ὄλιω*. Perdidisti uinum infundens aquā, Polyphemi uerba sunt ad Ulyſſem apud Homerum, ex quo in prouerbium uenit. *ἔξ ἑλάττω σκελετῶν ὄνων ἵππων ἄρσεν* Ex tardo asino equus proſiliit. qui ex humili loco prouehitur, & etiâ indigne promouetur. *ἅπαντα τοῖς σοφοῖσι δόλω*, Omnia sapientibus facilia. Qui per prudentiam in rebus difficilibus proficiunt. *ἀκέφαλος μύθος*, Fabula sine capite, in eos qui nunquā perorant. Plautus. Ut orationē sine capite relinquā, id est, sine cõclusionē. *ἄκρω ἀφᾶδος τῷ δακτύλῳ*, Summis attingere digitis. Qui nō diligenter aut perfecte rem aliquam apprehendunt, aut eruditi sunt. utunt hoc Latini & etiâ summis labris, *ἄκ' ἔκ ὀνυξ ἄλωπυξ πύγας*, Non iterum uulpes in laqueos incidet, intelligitur prouerbij de ijs qui semel ex infidijs euadunt. *ἄλλο γλαυξ, ἄλλο κωρῶν φθέγγετ'*. Aliud noctua, aliud cornix loquitur. Qui cum posteriorib. certat, aut qui cum alijs nō cõueniunt. *ἄλωπυξί ζευ πύγας ἔσθραυ ἄλωπυκα*. Cum uulpe uulpirare. Qui similes astutia decipere contendunt. *ἀντὶ πύγας σῖος πύγας*, Pro Perca Scorpio. ijs dicitur qui peiora pro potioribus eligunt. *ἀνθρώπος ἀνθρώπου δαμόνιον*, Homo homini numen, qui subito beneficij aliquid ab aliquo adsequuntur. At Plautus cõtra, Homo homini lupus, dixit. *ἄμ' ἔπ' ἄμ' ὄργον*, Vnâ dicere, unâ facere. Qui celeriter aliquid peragit. *ἄμμου μετρεῖν*, Arenā metiri. in rebus arduis & quæ minime perfici queant. *ἀμὴ τῷ κρέας πᾶσι χροῖ σφύγγετ'*. Vbi caro abest, salsamentum amatur. ijs qui rebus uilioribus coacti nō spēte utunt, quod etiâ uulgo iactatur. *ἀνάγκη δὲ θεοὶ μάχωντ'*, Necesſitati neq; dij pugnant. quod à Latinis etiâ usurpatur, ut apud Laberij in epigramate. *ἔειδ' ὀ κωνή*, Inferni galerus, ijs qui aliquid clam agunt ne uideant, huiusmodi enim pileo dicitur Perſeus minime uisus Gorgonē interfecisse. *ἀϊωνὸς γέλω*, Aiace risus. Qui stulte ridet, ob Aiace cui infania similis accidit. *ἄχε κὸρ*, Ad fatietatē usq; in rei copia & uehementia dicit. *ἄκωρ ὄνοια εἰδὸν ἐχθρῶς δαφφύ*. Intēpestiua beneuelētia nihil ab inimicitia differt. Hoc sanē dixisse ferūt Hippolytū Phædre proficēti se illū præter omnes amare. *ἄκαρπὸ τῶρα Ἀδώνιδ' ὀ κήπων*, Infructuosa hortis Adonidis. In rebus inutilibus & paruū fructus. erāt enim hi horti in uasis sicilib. tantum usq; ad herbā emittentes. Meminit eius Plato in Phædro. *ἄκαυθι ὀ τέθειξ*, Acanthia cicada. i. inter spinas. Dicitur uoce absonis, propterea q; huiusmodi cicadæ non canant. *ἀελφοὶ πᾶσι πῶ*, Ardes peplus. Qui malorū causa facesq; sunt. Ex peplo misso à Deianira, qui Herculem cremauit, nota fabula. Latini ad hoc propositū utuntur: Equus Seiani, & aurum Tolosanum, quibus utentes incõmodo adſciebantur. Gellius autor. *χέουτον γυμνάς*, Gratia nūc de. uel q; manifeste gratificari oportet, uel q; ingrati decore priuantur. *ἀγιαλῶ λαλαῖς*, Littus adloqueris. Inexorabilibus dicit. Latini pro hoc usurpant, Surdo fabulā narras. *ἄγναμι πῶ*, Belus aulos, Aridus rubus inflexibilis. Duris dicitur & obstinatis. apud Latinos dicit, Pardus maculas nō mutat. *ἀετὸν κἀνθαρῶ*, Aquilam Cantharus. Aquilæ enim infensi Canthari, ut numerū hostium minuunt eius oua surripere quaerunt. *ἄλλ' ὀ βί' ἄλλη δαίτη*. Alia uita, alia uiuendi formula. ijs qui melius uitam instituunt. usurpatur & à Terentio, Hæc atas alios mores postulat. *ἄλλοτε δ' ἄλλοιοι πελεθεῖν ἢ γῶρον ἔπειδι*. Alibi alium esse, ac regionem sequi, quod locorū mores ubi uiuimus, sequi debemus. *ἄδαικρος πύλιμοι*, Bellum sine lachrymis. qui cum facilitate rem agunt aut adsequuntur. Dicitur etiam *ἀκωνητί*, id est, sine puluere. tractum ab Athleticis, qui quandoq; nō pugnano ob metum aduersarij uincebāt. Apud Ennium uero scribit, Salmaci da spolia, sine sudore & sanguine, Delicatis & ignauis. *Ἀδραστία Νέμεσις*, Adraſtea Nemeſis. Qui initia prosperitatis habet, exitū uero infelicē, ab Adraſto, cui similiter euenit. *Αἰρὸν τες ἠρόμεθα*, Captates capti sumus, quum tenent qui sperabāt alios tenere. *ἄγαθὴ ὀ ἀλά μετ' ἄπτον*. Bona est offa secundū panē. in secundis locis cõsistēti dicit. *Ἀδλωξ ἄλωρον*, Mineruæ felē. Quâdo paruū magna inepte cõparant. *Αἰξ σκυρία*, Capra Scyria, qui utilitatē adfert. q; capra Scyriæ multum ferūt lactis. Cuius meminerunt Pindarus & Alcæus. *ἔναγαθὸς ἀναπαῖντος*, Valde bonus, ualde deceptibilis. Bionis philosophi est prouerbij. *ἄλυθες ὄρα τῷ ὄλιω σάγρα*. Veriora q; ea quæ apud Sagrā, uidelicet gesta sunt. huius prouerbij Menander meminit. Sagra locus ubi Locri Crotoniatas uicerūt. In quo bello dicunt Castor & Pollux

Pollux fuisse confecti: fama ergo eadem hora uenit Lacedaemoniā, nescitur quomodo: per-
nunciū deinde adfirmata fuit. *Αντλήμ ἀμφοτέρους*, utriusq; haurire, intelligitur manibus, cum
aliquid uehementer contendimus, *ἀνθρακες θησαυρός πικρῶν*, Thesauri carbonēs facti sunt.
Quando quis spe fraudatur, eius meminīt Lucianus. Carbones nobis thesaurus factus est.
& rursus, Carbones meum thesaurū planē ostendis. *οὐ πάντος ἀνδρὸς εἰς τὸ εὐνοῦν εἶδ' ὁ πλῆθ'.*
Non omnis hominis est adire Corinthum, ijs quibus desunt facultates ad delicias. Quoniam
Corinthi hospites facultatibus uaticii exhauriebantur ob illecebras multorum scortorum,
Μὴ σπύδι', ἢ γάρροι πνεύθ' ἀλάττωαι, Ne festina, nō enim igne cremaris. Theocriti dictū, cum
properare non sit opus, *Τὶς τριχῆς ἀντ' ἐλῶν ἐποκίφατο*, Quis pro lana pilos attondit? Ab eo
dem positum. *Σφῆξ βομβῶν τέλην ὄφρα τῶν*, Fucus murmurans contra cicadā, Ab eodem
De ijs qui cum maioribus certant, *τ' ἀκκαὶ ὀφθαλμῶς* Corruptis oculis, ab eodē, in eos qui
premuntur inuidiā, aut concupiscentiā aliqua, *πρῶτας οἰτίζοντ' ἀσπὸρ ὁ τέληξ*, Rore pascitur
ueluti cicada, Ab eodem in eum qui macie ingenti affectus est, *δοσιχοῦ δὲ τὸ τύμμα κ' ἄλιου*
ἀνδρὸς δαμάσσοι, Tantulum tormentum, quantum domat hominē, Ab eodem positum, de
spina loquitur extracta, *πὸρ ὕθ' ἵπ'.* Ignis supra ignem, id est, malum supra malum. Huius
meminit Plato, Simile aliquid & apostolus, Vince in bono malum: Sic carbonēs ingeres su-
pra caput eius, *πυρῶντος μὲρ*, Aeschylī poetæ est, in eum qui sibi ipsi causa est mortis, more
Pyraustæ paruuli uolacilis, qui lucernam petentes uruntur, *πρὸς κούρην λακτιζέου*, Contra stimu-
lum calcitrare, Euripidī dictum, & etiam Aeschylī, usurpatur & in sacris libris, *εἰς τὸ δέου*, In
rem opportunam, uerbum est Periclis, quum enim Astyanacti Lacedaemoniorum duci pe-
cuniam daret, ut ex Attica quā bello infestabat discederet, redditurus impēsarum rationem,
nec aperte rem manifestare uolens magistratibus, respondit uerba supradicta. *Ενδρυμίων*
ὕπν, Somnus Endymionis, in eos qui longo premuntur somno, nota fabula, *τ' ἐλάσκω δ'*
ἀεὶ πολλὰ δὴ δόκασιν ὡς, Conseneo discens plurima semper ego. Ex Solonis elegiaco est,
τὰ ἀπὸ τριπόδ'. Hæc à Tripode, in rebus ueris, Latini & Plinius oraculum dicunt, *ἀμει-
νόνων οἰωνῶν τυχέου*, Auspicij uti melioribus, Qui ex aduersis ad secunda uenit, Cicero ait,
Meliora dii, scilicet dent auspiciā, cum alicuius mali mentio incidit, *ἀρχὴ μίσητος πλεον τῶ
παντός*, Principium est plusquam medietas totius, proverbium apud Aristotelem in Ethicis,
κακίης ἀρχὴς τέλος καίου, Mali principij, malus est finis, Aeolī poetæ est, *τὸ λαβέω ἐλατῶν,
τὸ μὴ λαβέω πλεον*, Parum accipere plus est q̄ nihil omnino, Apud Menandrum, *καλὴ
κεφαλή ἐγκέφαλον ἔχει*, Pulchrum caput cerebro caret, in eum qui pulchro sit corpore, ac
parum sapiat, Comici dictum, *Αἰὼν πᾶσι φέρει*, Theocriti est à Virgilio cōuersum: Omnia
fert ætas, *Ἀδωνίδ' κήποι*, Adonid's horti, quando quis parum utilitatis refert, quod in eis
fiores tantū metebantur nō fruges, Platonis est dictum in Phædro, *ἰσθὲρ τ' ἠωλοπῆς ἀναλύει*,
Telam Penelopes retexere, quādo res facta destruitur, laborq; perit, Ponitur apud eundem
in Phædro, *εἰς ὕδωρ σπείρειν*, Seminare in aqua, cum frustra sit aliquid, *πολλὰ μετὰ τὸ πλεῖν κί-
λιον ὡς χεῖλε ἄκρη*, Multa inter calicem existunt labrumq; supremum, *ἀνεξήρηθω κόβ'.*
Iacta sit alea, Cæsar's uerba in transitu Rubiconis posita Plutarcho, *τὸ βούλι ἀωρότ' ἔφω βουφῶν
τὸ πολιτ' ὕδαλ'*, Seni in cōmodius in ocio & delitijs agere, quā remp. administrare, Apud
eundem authorem, uerba sunt Pompeij de Lucullo, *πὸ φ' ἀργυρίας τὴν ψήφου φέρειν*, Ante
defensionem iudicium ferre, Libanij in epistolis.

ADAGIA LOCIQVE ALIQVOT LATINORVM.

Ex Cicero

PVD Latinos nonnulla huiuscemodi cōmemorantur, præsertim apud Cice-
ronem, inter quæ sunt illa Primum pro Murena, Cornicū oculos confixit, De
Cn. Flauio loquens, qui plus uiderat quā qui prudentiores putabatur, eisq;
spem ademerat. Item pro Cor. Balbō: Duo fulmina nostri imperij Cn. & P.
Scipiones, quod Virgilius non est dedignatus imitari, Item pro P. Quintio, in-
tus est equus Troianus, quum de insidijs loquitur. Prætorius candidatus quasi desultorius
in quadrigarum curriculum currere uidetur, De eo qui ex minore conditione maiora ten-
tat, In epistolis ad Atticum: Clitellæ boui sunt impostæ, quum indigno aut non apto ali-
quid datur siue geritur. In eisdem, Bibulus cœpit laureolam in mustacio quærere, hoc est,
gloriā in re minima & nullius momenti. Nam, teste Plinio, laurus mustacijs subijciebatur,
qui mos adhuc Romæ seruat. Item, Ille callipides adsi duo cursu cubitū nullum processit:
in eū qui multa tētat seu pollicetur, præsertim in itinere, ac parū præstat, est enim *καλλιπίδης*
animal

Mustacia
Callipides

animal tardissimum, qui tota die se mouendo cubitum non procedit, ut ait Tranquillus in
Tyberio, Athenas noctuā mittam, Suos dicit mittere uersus ei qui ijs abūdēt, Nam Athe-
nis frequēs est noctua, quæ publicum insigne est, Ad hoc etiam propositum quædam alia
dicit, ut lucernā soli adhibere, Teruncitū, id est, quadratē, adijcere Cœli diuitijs, Mitto
Scitalam Laconicam, scribēs in ænigmate ac breuitate, Nota res Scitala apud Lacedæmo-
nios, Baculi duo similes erāt: quum opus erat scribere secretum aliquod magistratibus, in
eo baculo qui in urbe remanebat charta circūuoluebatur, ubi quod opus scribebatur: eaq;
mittebatur magistratui, qui & ipse similem secum habebat baculum: & hoc ne consilia ab
hostibus quoquo modo deprehenderent, Idem in orationibus, Abiecit hastam, Quū quis
decidit lite acceptis, Item, Charta dērata & calamo tēperato res agetur: quum accuratius
aliquid scribere uolumus, Et alibi, In hac causa aqua mihi hæret, i. addubito, uereor, quod
etiā in Italia pleriq; usurpāt, Idem Ibridā C. Antonij uocat, & puerū Iunonium, aureumq; Ibrida
partū Cæsarē adolescentē, In Thusculanis Græcū proverbium, Quam quisq; nouit artem in
hac se exercitat, In officiorū lib. iij, Cum uelis & equis Epicurus eiusdem adiutor senten-
tiæ, In conatu dicitur, Cum uela non sint satis, equi quoq; ad trahendā nauim adhibētur,
Et ad Trebatium, Sero sapiunt Phryges, in tarditate pœnitenda, Quod in tragœdiā equi
Troiani extremo loco cōscriptū esse dicit, De diuinatione, Græcum erat proverbium, Aut
hibat aut abeat, Non em̄ oportet sobrios ad ebrios uenire, aut si ueniāt, cū alijs cōueniāt,
Item in oratione, Arcem ē cloaca facere, i. loco indigno aliquid sumptuosius edificare, Itē
ad Trebatij, Quem antea ne Andabatā quidem defraudare poteramus, & Hierony, con-
tra Io, Melius est quod dicitur Andabatari more pugnare q̄ directa spicula clypeo uerita
tis nō repellere, Populi putanē esse qui cōnuentes pugnabāt, Sed & alij quoq; alia in hoc
genere, Virg. in taciturnitate, Lupi Mœrim uidere priores, Itē in metu potentioris: cornu
ferit ille, caueto, Ex Theocrito tractum, ille enim ait, *φύρχειν φυλάσσει μὴ τὸν κόρυμ*, In can-
dem Plutarcho sententiā: Fœnū in cornu gerit, Plin. aut in impudētia: Frontē perfricui,
Quod à Seneca mutuatus est, ipse enim hoc etiā alio modo eleganter expressit, Vatinij
inquit adsi duo cōuicio depudere didicerat, Catullus de uiro inepto & ignauro: Satis cum
hoc uappa frigora & famē pertulisti, Itē, Scripta ueneni ac pestilētijs plena, Probitatē uero
& malitiām elegāter colore cādido & atro distinguit, de Cæsarē loquēs, Albus, inquit, an
ater sis, quod p̄ximis tēporibus studia partium nonnullarū in Italia usurparunt, Cor. Ne-
pos mansuetudinē Attici perpetuā describens, Cum marre, inquit, nunquā rediuit in grati-
am, Horatius: fauorē à suffragio transfert: Omne tulit punctū qui miscuit utile honesto,
Itē, Propriā delicta à tergo manticā appellat, Et se suaq; line riuāli amare, Coronas homi-
num collocutiones aut attritiones, Columnas itē pro locis publicis quō disputātes cōueni-
ebant, In fauore itē, premere pollices dicit, Vtroq; tuū laudabit pollice ludū, Quod & Plin.
adfirmat lib. xxvij, cap. ij, pollices ait cum fauamus premere etiā proverbio iubemur, Et
lib. sermonū, Membra animumq; tuum nabis sine cortice sic me, nare enim sine cortice, i.
sine cucurbita aut aliquo appēssili artificio, hoc est aliquid cum facilitate & citra alienū ad
miniculum facere, Persius in cauenda derisione, Posticæ occurrite sanq; dixit, Iuuenalis: Persius
Dat ueniam coruis, uexat censura columbas, pulcherrima trāslatione puritatem fœmina
rū, impuritatemq; uirorū, per hæc animalia demonstrans, Corui enim, teste Plin. ore pare
re coireq; putant, Præterea equus Seiani & aurum Tolosanū apud Gellium in proverbij
um uenerūt infelicitatis, q̄ hæc possidentib, nunquā bene eueniret, August. apud Tran-
quillum ad Calendas Græcas se soluturū festiue dicebat, i. nunquā, quod Calēdas Græci
non habeant, Apud Cic. in Verrem, ac apud Martialē: atrollere digitū, est se cōductorem
uel emptorē ex publica uēditione aut locatione significare, Idem in epistolis, humilem &
ignotū significare uolens, q̄ huic terræ filio, inquit, literas de tantis rebus dare, & Iuena-
lis hoc idem alijs uerbis, Malim fraterculus esse gigantū, Nā gigantes terræ filij sunt, Plau.
uero cōplura: si quis legat, Nam seruos improbos mastigiam uocat, plagiarium, subiculū
flagri, tritorem cōpedum, trium literarū hominē, Præterea fenes, Acherontium, capula-
rem, pabulum Acherontis, edentulum, mucosum, uulturū cadauer, In adolescentē frugi,
In mare it, rem familiārem curat, parētī obrēperat, uxori ac liberis uacat, In perditū, Ama-
tur, egetur, plusquam res patitur studet elegātiæ, In meretrices fellularias, Quæ olet fellam
& sessibulum merum, scortum diobolarū, monstrum mulieris, falsa murtatica, In nobiles,
Yy Matrem

Scitala Laco-
nica

Ibrida

Andabata

Virgilius

Plinius

Catullus

Horatius

Persius

Iuuenalis

Cornu

Ex Plauto

PHILOGIA

Sen ec
LychnobijAuctorati
Exauctorati
Ex Apuleio
Emasculator

Repotia comae

Proverbum

Hyagnes

Inter Sacrum et
saxu positus

Dulciarius

Ex Cicrone

Matrem uenustatū. Veneres, Cupidinesq;. Mores earū sic explicant. Negociū sibi quī uē
lit cōparare, nāuē ac mulierē sibi cōparet. Nam hae duae res nunq̄ satis ornant. Dum cor
munē, dum ornant annus est. Fundis ornate incedit per uias. Fundi nostri calamitas. Vi
scus merus uestra est blāditiā. Senecae quoq; trāslationes audaces innumerāe sunt. Glabros
em̄ iuuenes ac ministros imberbes uocat. Lychnobios uero quasi lucernarios qui totis no
ctibus uigilāt, interdiū dormiunt. In senectute quoq; uasa colligere, aut receptui canere, re
quiescendū intelligit. Itē: In freto uiximus, moriamur in portu. Et in altercatione, captio
neq; mutua uerborū, Latrūculis, inq; ludimus. Auctoratos itē & exauctoratos, obligatos
& liberos appellat. Beneficiū seu quoduis aliud in calendario scribere ait, id est, loenerari.
Sed nouatiōe uerborū cūctos facile supat Apuleius: cuius quaedā adponā, ut legētis sit ar
bitriū ea cū iudicare, tū eligere. Loquit de Cingdo, qui emasculatorib. suis ad omnia infan
da morigerus fuit. Mox in iuuetute saltādīs fabulis exollis planē & eneruis. Sed ut audio
indocta ac rudi mollitiā, negat enim quicq; histrionis habuisse praeter impudicitā. In hac
etiā arate quae nunc est qui istū deperdunt multi sunt, domus eius tota lenonia, familia cō
raminata, ipse ppudiosus, uxor lupa, filij similes prorsus, diebus ac noctibus, ianua calcibus
propulsata, fenestrae canticis constrepitae. Tricliniū comestatoribus inquierū. Cubiculum
adulteris peruisū. Itē alibi: Dico Crassum iam dudū ebrium sterere: aut secūdo lauacro ad
repotia cenae obeunda, uinolentū sudorē in balneo desudare. Et in oratiōe ad Claudium
Procos. Euathlus postq; cuncta illa exorabula iudicantiū & decipula aduersantiū, & arti
ficia dicentiū, uersutus alioqui ingeniatius ad astutiā facile prodidit. Item antiquū proverbi
um. Vbi uberi tuber. i. nulla uoluptas non mixta aliquo dolore. Itē: Pariter enim ut qui
haerediolum sterile, & agrum scruposum, meras rupinas & senticeta miserī colunt, qm̄ nul
lus in tesquis suis fructus est, sed infelix lolitū & steriles dominant auenae, suratum eunt, &
uicinorū flores decerpunt. Itē: Quis non laudauit hominē numerosa arte multilcium, tam
iugī sciētia magnificū, totum utensiliū peritiā Dædalum: fateor me sellularias artes minus
callere: uesit de textrina emere: baxcas istas de sutrina praestinare. Itē spelunca frondibus
inumbata, quercus cornib. onerata, colliculus sepimine cōsecratus, uel trūcus dolamine
effigatus, uel cespes libamine humigatus, uel lapis unguine delibutus. Item nomina hec,
honoripeta, lucifuga, tenebricola, multitoratilis tibia, scissile palliastrum, citaria uoluptas.
Inter nos uerbigeratum. Itē: Hyagnes pater, ac magister Marsyae tibicinis primus in canē
do manus discapedinauit: primus duas tibias uno spiritu animauit. Itē, ut uetus proverbi
um ait: Inter sacrum & saxum positus cruciabat, quod in rerum difficultate ac dura deli
beratione succurrit. Item: Mulieres candido splendentes amicimie, uario letates gestami
ne, uerno florētes coronamine. Itē Basia prelula, meretricum poscinumnia, seu aduēctio
rum negociinumnia. Item: Liberalibus coenis inescatus, & humanis ad fatim cibis sagina
tus, corpus obesum pinguēdine cōpleuerā, corium aruina succulenta molliuerā. Item: Pi
stor dulciarius, qui panes & mellita cōcinabat edulia. Alter cocus qui sapidissimis nutri
mentis pulmēta mollita uapore condibat. Itē: Estur ac potatur in cōdite pulmētis ac cerua
tim, panibus aggeratim, poculis agminatim ingestis: clamore ludūt, strepitu cantillāt, cōui
tjis iocant, ac iam caetera semiferis Lapithis Cētaurisq; similia. De speculo aut pulcherri
ma ab eodē descriptio exprimit: quippe in omnib. manu faciundis imaginibus opera diu
turna sumit, neq; tamē similitudo aequē ut in speculis cōparet. Deest enim & luto uigor,
& saxo color, & picturē rigor, & motus omnib. qui praecipua fide similitudinem represe
ntat. Enim uero quod luto fictum, uel aere infusum, uel lapide incussum, uel cera inuistū, uel
pigmento illitum, nō multa intercedine tēporis dissimile redditur, & ritu cadaueris u
num uultum & immobilē possidet: tm̄ praestat imaginis artibus ad similitudinē referendā
leuitas illa speculi fabra & splendor opifex. Nunc Cicronis quosdā subijciam locos, quos
posterī omnes qui in secundis planē constituerunt ab eo usurpare sunt uisi, mutatis tamen
rhythmis ac numeris. Antithetis primum in uerbis ac sententijs omnia ipsius sunt refertat:
quibus nihil magis lumen adfert orationi: ut sunt illa. In negotio sine periculo, In ocio cū
dignitate. In cōuiuio sobrius, In sobrietate facetus. Item: Honores sine ambitione, diuiti
as sine fastu, copiā sine luxuria possidebat: in ocio de periculis sollicitus cogitabat, in peri
culo rerum euentum securus expectabat. Plin. in epistolis hunc imitatus modum ait: In
summa avaritiā sumptuosus, in summa infamia gloriosus. Itē: Non uiuere ut edas, sed ede
re ut uiuas. Non possum si uelim, nec uelim si possum. Non desuit auxiliū, sed ipse auxi
lio desuit. Item illa festiuitatē simul & grauitatem habent, quae quasi hypothetice inferun
tur: ut, Ego, si dignitas est bene de repub. sperare, obtineo dignitatē meam: si autē in eo di
gnitas est, quod sentias efficere, ne uestigium quidē ullum reliquū est dignitatis: agiturq;
praclare nobiscum, si nos ipsos regere possimus, ut ea quae partim iam adsunt, partim im
pendent, moderate feramus. Item, Me regem appellas: Ego, si regnum est ab omni cupi
ditate abstinere, nulli libidini seruire, nullorū gratia ciuū aut hostium metu de re cō sentē
tia decedere: fateor me regem esse. Item, A nobis agentur omnia diligenter, ut neq; si quid
obtinēri poterit, non cōtendamus: neq; si quid non obtinuerimus, repulsi esse uideamur.
Item, Quem fauendo retinere non potuerunt, inuidendo ab alienauerunt. Item, Aut te in
sententiam meam adducam, aut certe testatum apud animū tuum relinquam quidnā sen
serim. Item, Sentētijs, non animis dissentimus. Naturā nō animi uitia, obiurgatione, nōn
contumelia contendit. Item, Cum nos florere oporteret, tunc maxime uiuere puderet. Aut
probare quae sunt oportet, aut tacere quae non probes. Dicendū quod non sentias, aut fa
ciundum quod nō probes. Est enim res in eum locum adducta, ut quanquā multum inter
sit inter eorum causas qui dimicant, tamen inter uictores non multum interfuturū putē.
Sed planē animus qui dubijs in rebus fuerat infirmus, nūc desperatis cōfirmatus est. Nec
temeritas cum sapientia cōmiscetur, nec ad consilium casus admittitur. Non tam adlicere
uolui, q̄ alienare nolui. Non tam pulchrum scire Latine, q̄ turpe nescire. Scæuola iuriscō
sultorum eloquentissimus, Crassus eloquentiū consultissimus. Quantum opibus tuis diu
turnitas detrahet, tātum adfert laudibus. Illa uero maxime ad poenā deprecandā faciunt.
Et si aliqua culpa erroris humani, scelere certe liberati sumus, nō cupiditate aut prauitate
aliqua lapsi, sed opinione officij stulta fortasse, certe non improba: nec liberationē culpae,
sed errati ueniam impetramus. Quod aut sequitur, ad palpādum. Satis te dicis uixisse, uel
naturae, uel gloriae. Noli periculo nostro sapiens esse. Dimitte quæso istā doctorem homi
num in contēnenda morte disciplinā: tua cautio, nostra cautio est. Vide quæso ne hac tua
diuina uirtus apud posteros admirationis sit plus habitura, q̄ gloria: nihil est omnino oīu
in quo est aliquid extremum, quod cum uenerit omnis uoluptas praeterita pro nihilo est.
Omnes igitur supradicti loci, uim pithicam habent. Sed maiorē hoc quod sequitur per in
terrogationē. De religionibus sacris & ceremonijs concionatur P. Clodius: Publius inq;
Clodius religioes negligi, uiolari, pollui questus est: Nam & Catullus quasi simile. Quid
est Catulle, quid moraris emoriri? Curuli in sella Struma Nouius sedet qui cōsulatum pe
tietat. Vatinius itē ille gurgis helluatus sanguinē resp. ad cōelum tum extruxit uillā in Tu
sculano uisceribus miserorū. Mihi meas ruinas aspicere nō licuit. Item, Ille ab initio cupidi
tate & audacia pugnauit, hic ueritate & pudore, quod potuit restitit. Sed illa partes habēt
integras, Vide quāntū distāt argumēta tua a re ipsa & ueritate: quod cōsuetudine patres
faciunt, quasi nouum reprehendis: quod beneuolentia sit, odio factū criminariis, quod ho
noris causa pater filio, idem supplicij causa fecisse dicis. Neq; tu hac nō intelligis, sed usq;
eo quid arguas nō habes, ut non modo tibi contra nos dicendum putes, uerum etiam con
tra rerum naturā, contra consuetudinē hominum, contra opiniones omnium. Sed in hoc
etiā maior spiritus adsurgit. Fero ego te Torquate, iam dudum fero, & nonnunq; animū
incitatum ad ulciscēdū orationē tuam reuoco ac reflecto, permitto aliquid iracundiā tuā,
do adolescentiae, cedo amicitij, tribuo parētī. Sed nisi aliquē modum uitae tibi cōstitueris,
coges me oblitio nostrae amicitiae, habere rationē meae dignitatis. Nemo me unquam te
nullissima suspicione perstrinxit, quem non peruerterem. Sed mihi crede non his libentis
sime soleo respondere, quos mihi uideor facillime posse superare. Tu noli hac mea noua le
nitate abuti, noli aculeos orationis meae, qui reconditi sunt, excusos ar bitrari, noli id puta
re omnino a me esse omisum, si quid est tibi remissum atq; cōcessum. Illa uero potius de
scriptionis aptissima sunt, quae subijciā. Hic unguēti adfluens calamistrata coma, despei
ens cōscios stupri & uexatores etatulae suae, foeneratorū gregibus inflatus: alter o dij boni
q̄ teter incedebat, q̄ truculentus, quān terribilis aspectu: exēplum imperij, imaginē an
tiquitatis, columē resp. diceret intueri. Itē, Pugnis & calcibus exturbare hominē possessio
ne, cōdem facere uicinorū, spoliare fana sacrorū, iura conatu & armis disturbare, iudicia in
bonis rebus contēnere, in malis pugnare contra bonos, non reipub. cedere, non fortunae
Yy 2 ipsi

re ue

ipſi ſuccumbere. Honcſtius hoc ducere errare, q̄ illo magiſtro erudiri. Animus eius uultu, flagitia parietibus tegunt. Item leuem, imò grauiſſimū. Mobilem, imò conſtantē. Familia rem, imò alieniſſimum. Itē de urbe Roma. Hanc ſedem imperij, arcem populorū, lumen gentium, theatri orbis terrarū. Item: Neq; Catilina iſ es, ut te aut pudor à tuipitudine, aut metus à periculo, aut ratio à furore reuocent. Veſtra nunc bonitatis, ut huius inopia plus poſſit ad miſericordiā, q̄ illius opes ad crudelitātē. Item in reddenda cauſa pulchrum eſt illud: Plus uirtus tua dedit, q̄ fortuna abſtulit, propterea quod adeptus es, quod non multū homines noui, amiſiſti quā plurimū. Et ruruſ: Mihi conſilium iam diu captum eſt, de quo ad te, nō quo celandus eſſes, non antea ſcripſi, ſed quia cōmunicatio conſilij tali tempore, quaſi quēdā admonitio uidet, uel potius eſt flagitatio ad cōmunicandam ſocietātē. Sed his quā ſeq̄ unē apte animi conceptus rerum multarū paucis explicat uerbiſ. Quare quid ad ſequi poſſis non tam facile eſt nobis, q̄ tibi cui prope in conſpectu eſt Aegyptus, iudicare: Nos quidē hoc ſentimus, ſi exploratū tibi ſit poſſe te illius regni potiri, non eſſe cunctā dum: ſi dubiū, non eſſe conandum: illud tibi adfirmo, ſi rem iſtam ex ſentētia geſſeris, fore ut abſens à multis, cum redieris ab omnib. lauderis. Sed ego ut te ad certam laudē adhortor, ſic à dimicatione deterreo, redcoq; ad illud quod initio dixi, totius facti tui iudicium, non tam ex conſilio q̄ ex euentu homines eſſe ſacturos. Illa etiā quaſi paria inter ſe membra uim habent. Nihil tam uolucere q̄ maledictū, nihil facilius emittitur, nihil citius excipitur, nihil latius diſſipat. Itē: Negotiatoribus comis, mercatoribus iuſtus, municipibus liberalis, ſocijs abſtinens eram uilus. Item meorū conſiliorum ſocius, periculorū particeps, rerum quas in ſenatu geſſi adiutor. Item: Latrator fori, depeculator curia, tabernariorū cōcōtator. Item: Nolite fortunam conuerrere in culpam, neq; regis iniuriā crimen putare, neq; conſilium ex neceſſitate, nec uoluntatē ex uti interpretari. Item: Profectionē amore proſequar, reditum ſpe expectē, abſentiā memoria colam. Illae quoq; ipſius ſententiā praeclara. Fortunam ſi non aequo animo, ut fortiter ſeras. Quod honeſtū initio ceperis, conſtantia proſequere. Nihil in malis ponendū praeceptū. Nihil turpius uanitate. Mors nō tam optanda q̄ nō timenda. Mors honeſta uitā ſape turpem exornat, uita turpis ne mortū quē dem honeſtā locum relinquat. In bonis uirtute ſocia uita, gloria mortis comes. In altero ne reprehēdas, quod in te probes. Inuidia uirtute parca, gloria nō inuidia putāda. Scommata ſunt quae in alterum cum ſale iactamus, ut Cic. teſte Plutarcho de coco, qui ad ordinem equeſtrē adſcitus fuerat: optimo iure hunc meruit locum, cum de iure culinae intelligeret. Huiuſcemodi quam multa leges apud Macrobiū, inter quae illa duo Auguſti, qui inuitatus à Mecoenate ad renuem cenā familiariter, ut ille dicebat: non putabā, inquit, me tibi tam familiarē. Itē Galba gibboſo apud eū cauſam orante, ac dicente: Corrige in me ſiquid uidet: Ego uero, inquit, monere poſſum, corrigere non poſſum. Cum Romani legatos ad pacem inter Nicomedē & Pruiſiam faciendam miſiſſent: & unus ex eis multis cicatricib. ſparſum caput haberet, alter pedibus eger eſſet, tertius ingenio ſocors haberet: Cato eam legationē, nec caput, nec pedes, nec cor habere dixit. Auro Liuius libro L. In hoc genere quā plurima ſparſum mihi dicta ſat erunt, ſi duo ruruſ Auguſti recenſeam. Is cum ſimilē ſui quendam aſpiceret, interrogauit an eius mater Romae unquam fuiſſet: At ille, Quin, ait, meus hic pater fuit. Idem contumaci beneficiū petenti, eius cōſiderādo ineptiā reſpondit: Redi prius mecum in gratiā. Vnum adducam externum. Cum Annibal ab Antiocho ad quem confugerat interrogaretur, An exercitus magnus opulentuſq; quem ei oſtenderet ſatis eſſet Romanis: Ita, inquit, etiam ſi auariſſimi eſſent. De clade uti cōtingit loquens: non ut ille putabat, de uictoria. Author Plutarchus

Scommata
Mecenas
Galba
Pruiſias

IX, X, ex noſtris Boetius, & e recētorib. nōnulli libros edidit, ut Leonardus Piſanus, Blaſius Parmeſis, Ioan. de Sacrobuſco, Prodocinus Paduanus, Algoriſmus, Algebra Catinus, Ludouicus Eremita. Laudes eius in ſuper Pythagoras nōnulliq; adeo extulerūt, ut quontū categoriq; ſubſtātiq; ſub eſſe cōtendat. Plato quoq; in Epinomide ante oīa numeros edocēdos pueros eſſe iubet, ſine quibus nec res p̄prie, nec publicae, ſatis cōmode adminiſtrari queant, omniaq; in ſuorū ipſorū cū diſpoſitione, tū harmonia, facta morralia uerſari. Eorū diductio plurifaria. Species om̄ino VII. Numeratio, additio, ſubtractio, mediatio, Digitus duplicatio, multiplicatio, diuiſio, p̄greſſio. Radicū extractio in numeris quadratis & cubis. Alia quoq; diuiſio, aut digitus eſt, ſic em̄ appellant, ut ſunt numeri ſoluti & ſimplices utiq; ad decē: uel eſt articulus, ut X. XX. XXX. XL. & reliq; integri: uel eſt cōpoſitus ex utriſq; ut, XIIII. XXV. XXXVII. & reliqui ſimiles. deinde aut par eſt uel impar, q̄ ſi ſiſ. Paris ruruſ numeri ſpecies ſex, de quib. Euclides in ix. diſſerit. Pariter par par quū uſq; ad ultimū numerus in duas partes diuidi poteſt, ueluti LXIIII, cuius mediū XXVII. & huius XVI. huius quoq; VIII. deinde IIII. & tandē II. Pariter impar quū numerus quidē par eſt, in partes tamē impares diducit, ut VI. X. XIIII. & his ſimiles. Im pariter par ex utriſq; ſuperiorib. conſtat, quū numerus par in partes etiā diuidi poteſt, ſed nō uſq; ad extremū: ut, XXIIII. XXXVII. & his ſimiles. Aut itē diminutus quū partes eiusdē integrales ipſum nō adaequat: ut, VIII. cuius partes IIII. III. I. cōſtituunt ſeptē, qui numerus eſt inferior VIII. idem accidit numero X. Aut ſuperfluus eſt cū excedit: ut, XII. & XXXIII. Perfectus uero quū adaequat. Impar aut numerus ſic ſe habet. Aut primus eſt & incōpoſitus: ut, III. V. VII. XIII. XV. XIX. XXIII. qui quod nullus eos praeſter unita tē metiat, numeri dicuntur incōmunicabiles. Aut ſecūduſ & cōpoſitus, quē nō ſolū unitas, ſed alius quoq; metit numerus, ut nouē per tres, XV. per V. XXI. per VII. & his ſimiles. His addit̄ tertia diuiſio, uidelicet abſtractus, quū à materia ſeparat̄: cōiunctus quū eſt in materia, ut res numerata. Dimenſionib. quoq; geometricis & epipedis & ſolidis comparat̄. In primis punctū eſt unitas quelibet. Lineares ſunt numeri ſoluti & lineis deſcripti, uidelicet II. III. IIII. V. Quadratus, qui in ſe ductus ſit: ut, X. VI. quē quater quatuor cōſtituunt: ut, I. X. quē ter tria faciūt. Cubus numerus, qui bis in ſe duplicat̄: ut, X. VII. quē ternarius numerus iteratus reddit, ut ter tria IX. ter uero nouem XXVII. Ipſe aut ternarius numerus dixit̄. Quadrata eſt cū ſemel reddit cubis cuba, quū ter relata, & hoc itē modo reliqua quatuor. In ſuper numerū Euclides in viij. lib. multis alijs praeſter eū quē diximus, tradit cōfici modis, cū uidelicet, aut numeri duplicant̄: ut, unū duo quatuor octo: aut de ternario in ternariū: ut, unū tria quinq; ſeptē: uel idē numeri impares multiplicat̄: ut, unū & tria, quatuor reddūt, huic additus quinq; nouē cōſtituūt: & eodē modo reliqua. Sed & triangulares & p̄tagonos & hexagonos, tū ſolidos Pyramidales ſpharicos Euclides ponit. Plato plarum nos appellat, numeros qui prima multiplicatiōe numeri numerant̄: ut, bis duo IIII. uel ter tres IX. Solidos uero, qui nō ſolū multiplicatiōe ſiūt: ut, bis bis duo VIII. & ter ter tria XXVII. Aequilateres aut quū quilibet per ſe in ſeipſum multiplicat̄, quales modo narrauim⁹. Inaequilateros quoq; ex multiplicatiōe nūeri alterius per alterū, ueluti in planis bis ter ſex, ter quater XII. In ſolidis bis bis ter, uel bis ter tres XXVIII. Mox de ui numerorū. Plato numeris omnia tribuit, celeſtia & hūana: ſphararūq; oīs, & uirtutes, harmonia cōtineri, ciuitates quoq; mutatiōes ex illis facere dicit. Ante oēs ipſe Pythagorā imitatus Monadas & Dyadas celebrat, ut numerorū principia. Ex his cōſtare dicit res humanas, uniuerſamq; naturā. Nā per Monada. i. unitatē, eſſentiā, formāq; res habent, & in quiete ſtatuq; ſunt. In motu aut per Dyada. Monas itē perfectū aliqd ponit & abſolutū, Dyas imperfectū & inſinitum. Dicit̄ & alijs uerbis. Idē & alterū ſiue diuerſum: nā quodlibet creatū unū & idē eſt in ſua eſſentia & p̄fectione, duo uero ſeu diuerſum cōpoſitiōe: unū itē energia, diuerſum ſeu plura poteſtate. Quin in Parmenide tantā unū tribuit diuinitatē, ut dicat unas ſolū eſſe ueras & immortales ſubſtāntias ac à materia diſcretas, ueluti deū, angelū, quē mentē uocat & animā. Trias aut alio quodā genere habet̄ optima, & in IX. de rep. magnopere extollit q̄ in primis quadratus ab eo numerus exeat, uidelicet nouē, dein ſolidus XXVII. Poſtremo magnus ille ac fatalis DCCCXXIX. Qui radicē habet III. dein IX. tertiā XXVII. Trias ſola initū medietatē & ſinē retinet, quibus corpora augeſcunt. Interuallū unū lineā facit, duo ſufficiūt, tria corpus, quod tribus etiā metimur, lōgitudine, latitudine, & ſoliditate. Pri

Articulus
Compoſitus
Par uel impar
Græce
Pariter par
Impariter par
Diminutus
Numerus
Superfluus
Perfectus
Incōpoſitus
Abſtr. fluus
Comiunctus
Comparatus
Dimenſionibus
Punctum
Triangularis
Quadratus
Cubus
Pyramidalis
Spharicus
Deui, & poteſtate numero- rum quorūdā
Monas
Dyas
Trias
DCCCXXIX
Yy 3 mus

R. VOLATERRANI COMMENTARIORVM
VRBANORVM LIBER XXXV.

De ſcientijs mathematicis, ac primū Arithmetica.

VMERORVM ſcientiam, quam arithmetiā dicunt, primus apud Graecos illuſtrauit Pythagoras, eorum ratione, ac caracteribus adinuentis, ac in tabula diſcipulis perſcriptis: quā poſteri deinde abacum, ut Boetius tradit, uocauerunt. Euclides dein quatuor libris eam cōplexus eſt, VII. VIII. IX. X.

mus item impar est numerus, qui perfectior pari est, cum illum comprehendat, non ab eo comprehendat. Præterea trianguli figuram continet, quæ omnibus præstat. Siquidem in hac solida cuncta & plana resoluntur. Proportionem in arithmetica refert sequialteram; in musica diapentem: in philosophia rerum principia, videlicet materiam, formam, & privationem. Secundum uero Platonem, deum, species, & hylen: apud uero poetas Gratias decem. Tetras ante omnia secundum uim & potentiam in denarium resoluuntur numerum perfectum: si unum, duo, tres, & quatuor computentur. Pythagoreorum iusiurandum: iuro ego per sanctum pura tibi mente quaternum Acternæ fontem naturæ animique parentem. Nam nostram dicunt animam ex quatuor constare: mente, cui unitas comparatur, nam species rerum sub unitate comprehendit; scientia, quæ binario cum indefinita sit, & ex alijs confectis demonstrat: ternario autem opinio, quæ ex pluribus originem habet, ac fallibilem; quaternario sensus. Præterea parem & imparē continet numerum. Nam duo, & item unum, Plato non tam numeros, quam principia numerorum uocat. Proportionem habet in arithmetica epiritam, à nobis sequitertiam appellatam. In harmonia diatessaron & tetrachordum, ac diagrama Pythagoreum, quo ille primum in musica concentum inuenit. Toridem sunt etiam corpora simplicia, & partes honesti & in celo cardines. & quadratum agmen ordinatum & perfectum, & quadrigæ totidem equorum sat ad certam cursum palam fuere: & quadrare accommodatum aptumque esse ob numeri huius concinnitatem dicimus.

Pentis Pentas suas etiam retinet proprietates, ut medium decadis quæ ceteros includit. Hexas numerus merito perfectus iam habetur, quippe qui sit æqualis his partibus ex quibus ipse constat. habet enim dimidietatem in tribus: tertiam portionem in duobus, sextam in uno: quæ simul & in unum collecta faciunt eundem. Præterea quadratum constituit, x x x v i. Senarius enim & octonarius uidelicet octoas perfectiores omnibus ab arithmetice dicuntur esse: & qui terminantur in illis. Qui uero ab his descenderint imperfecti: semper enim & in infinitum hi duo deductionem æqualitatemque recipiunt. Augustus, tamen senarium præfert ob mundi creationem. Heptas quoque à Platonice simul & Pythagoreis receptissima. Quæ hæc in primis proprietatem habet quod sola neque gignit ex se alium numerum infra decadem, neque à quoque ipsa gignit. Etenim duo duplicata pariunt quatuor: tria sex: quatuor & pariter à duobus duplicatis, & ipse duplicatus octo pariter: rursus quinque à nullo nascitur, ipse bis supputatus decem constituit: ite lex nascitur qui dem ex duplicato triente, pariter autem infra decimanum limitem nullum: pariter nonus ex ter tribus, ipse ite nullum: eodem modo & decem. Igitur quoniam septenarius ab hac conditione immunis est, à ueteribus Minerva est cognominatus: quod sicut illa, uirgo pergetuo sit, ac sine matre. Multa insuper quæ natura perueniunt huic sunt accommodata. Nam septenarius mensis partus legitimi sunt. Post partum deinde septimo mense dentes emittunt. Septimo deinceps mutantur anno. Annorum quoque hebdomada sed à post pubertatem, antiquitus pueris nomina imponebant, cum antea dubia putaretur uita. Sed à pubertatem utriusque sexui defert: tertia adolescentiæ lanuginem: quarta uiriliter. In morbis quoque mutationes fieri experientia docuit. Hippo. in libris de hebdomadis enumerat sensuum omnium qui sunt in capite septenos meatus, oculorum, aurium, narium, atque oris. Vitalia quoque paris numeri, lingua, pulmo, cor, lien, hepar, duo renes. Lunæ etiam crescentis & senescens, ut in astrologia dicunt, eodem numero notantur: siquidem de obscura cresecite lumine fiat & decrescere eodem omnino ordine. Septem cælum planetis constat, & in musica ex diapente ac diatessaron symphoniam constituit. In mathesi denique, teste Iulio Materno, septenarius quisque numerus, in genitura & annis magnos portendit effectus. In nonario, siue enneade, idem Maternus dicit eadem, in annis item fieri mutationem. Sed à huic numero alia etiam conuenire inuenimus. Hom. sæpe illius meminit, *ἑπτακῆς* appellat. i. nono dicit cum uidelicet aut responsa sunt danda, aut clades factura, aut leges condenda: totidem enim annis dicit in spelunca Minos à Ioue leges accepisse, totidemque diebus mortuos antiqui funerabant. Decas ite à Pythagoreis obseruata, eo cunctis perfectior, quo ceteros singulatim includit numeros: supra decem non tam numeratio quam eorundem numerorum replicatio. Hanc igitur Pythagorei primam quadraturam appellant. Nam decem ex uno, duobus, tribus, & quatuor sit simul collectis. Dodecas in octaua de rep. Platoni tanquam diuina celebratur, qui ait, eam ciuitatibus magnam portendere mutationem siquando multiplicari contigerit ac peruenire ad æquialterum suum planum, uidelicet CXLIII. Poterit autem in melius mutari secundum disciplinam: cum uero ad solidum peruenit, uidelicet MDCXXVII. tanquam finem suum contigerit postea declinabit. Antea uero non fatali numero sed imprudentia collabatur.

Eiusmodi

Eiusmodi mutationis causam Aristot. in lib. v. Politicorum non negasse uidetur, Platonem allegando, ut in eius epitome libri diximus. In legibus item Plato eodem numero duodenario ciuitatem agrosque custodias, ac magistratus disponit. In Phædro xli. adducit ordines diuinorum. In Timæo xli. faciebatur format mundum etiam propter sphaeras mundi xli. signaque totidem. In Critia plagis xli. antiqua ante diluuium regna describit.

DE HARMONIACIS.

Armonia rationem, quæ arithmetice subiicitur, Aristoxenus Platonis æqualis sensus et mens ferè primus in lucem extulit, repertis etiam instrumentis. Deinde Ptolemæus, *Cosmica* cuius musicæ negligentia posteritatis ex magna parte corruptam Nicephorus *Humana* Gregoras interpollauit, & paraphrasim simul quandam constituit, Nicomachus *Vocalis* etiam in quibusdam illustrauit. Commentatores his adcesserunt Pappus, Theon, *Rhythmus* Alypius, Gaudentius, Isacius, & nostris uero Apuleius, qui libellum super his edidit, & Boetius. Et Augustus, qui magis pedum rhythmos quam harmoniam est persecutus. Triplicem eius *Phthongus* constituunt diuisionem, primam uidelicet sensus & mentis. Initium enim à sensu, id est, auditu *Diastema* accipit, deinde mentis ratione ac iudicio absoluit. Cuius rei gratia uel imperiti de hac *Systema* sententia surragunt, cum Harmonia numerorumque oblectatio & concinnitas æque omnis capiat, *Diastematis* unde illud Virgilianum, Numeros memini, si uerba tenerem. Non item geometria hoc eue *Differentia* nit, cuius figuræ nemini sunt curæ, an pulchræ apteque depictæ sint, sed tantum sentibus ac *Magnitudo* ceptæ. Alia diuisione triplicem faciunt. Cosmicam, qua mundus & ordo cælestium orbium *Genus* ra concentus dulcedine constat. Alteram humanam, qua homo constitutus est dispositione *Melopœa* ordineque, tum quatuor elementorum, tum animæ unâ cum corpore harmonica coniunctione. *Compositio* Tertiã, quæ in uocis humanæ instrumentorumque sonitu consisteret. Tertia diuisione Aristoxeni est, qui uocis rationem in rhythmum, melos & mensuram diduxit, de his Gell. lib. xv. Longior mensura uocis rhythmos dicitur. Altior melos. Metrum uero per quam syllabarum *Homophona* garum & breuium & mediocrium iunctura & modulus congruens cum principio geometria *Symphona* aurium mensura terminatur. Adrastus peripateticus pulcherrime musicæ principia dictioni *Antiphona* bus comparat. Nam ut hæc literis & syllabis constat, sic illa phthongis tanquam literis, & diastematis, uti syllabis: postremo harmonie perfecta ratio simul in unum coacta systema dicitur, *Paraphona* tetrachordum, heptachordum, octachordum, & his similia. Quæ tria totidem illæ dictiones (quas *Compositio* supra narraui) exprimere uidentur, uidelicet rhythmus, melos, & metrum. Phthongus igitur *Modi* uox est non omnis, sed cum tali, id est, productione prolata in instrumento. Chorda dicitur *Hypermixo* phthongus apud nos, apud Græcos dynamis. Diastema quod nos interuallum dicimus, est *Lydius* discrimen quo alter a cetero, alter grauior phthongus appellatur. Diastematum differentie plures, *Hyperphry* magnitudo, genus, melopœa, compositio, modus, mutatio. Magnitudine primam differunt *Genus* iora minoribus, sicuti diatessaron, diapente maius, & hoc item diatessaron. Superat genere *Mixolydij* ut diatonicum, chromaticum, enarmonicum. De quibus inferius dicam. Melopœa quando uidelicet *Lydij* homophona, symphona, antiphona, paraphona, diaphona sunt. Homophona, quæ graui *Phrygij* tate aut acuitate non discrepat. Symphona, dissimilium concentus. Antiphonum diatessaron uocatur *Hyperlydij* quod duo simul respondeant. Paraphona uero diatessaron & diapente. Diaphona autem *Hypophry* diastemata sunt inferiora quam diatessaron, & in medio posita. Quæ harmoniam per se non efficiunt *Gij* sola, ut Tonus, ditonus, hemitonus, diesis. Est enim diesis, quarta pars. Compositio *Dorius* runt diastemata, quando simul iuncta, ut in systemate, aut disiuncta per se sola connumerata. Modi quoque uariam diastemata, qui secundum Aristoxenon xlii. sunt, hypermixolydij, *Genus* hyperphrygius, mixolydij duo. Acutior alter, qui hyperaltius uocatur, & grauior alter, qui *Diatonicum* hyperdorius dicitur. Lydij duo, quorum grauior arolius uocatur. Phrygij duo, quorum grauior *Genus* rior. Hypolydij duo, quorum grauior hypodius. Hypophrygij duo, quorum grauior *Diatonicum* hypodorus: postremo dorius omnium acutissimus. Genere etiam diastemata mutantur, ut diatonum cum, chromaticum, Enarmonicum, Diatonicum constat symphonia duorum tonorum, & hemitonum. Eius etymum ex eo uenit quod seu per tonos procedat, siue robustius aliquid & ualentius in se habeat quam reliqua, insuper & magis tritum, ac in usu. Est in eo differentia, ut molle diatonum, aut syntonum. Molle diatonum per semitonium & tres dieses procedit. Syntonum simile est generi: nam per tonum & tonum & semitonium melodiam peragit. Chromaticum ex eo dicitur, ut *Chromaticum* inquit Boetius, quod est diatonio in aliis quasi coloribus mutatur, genus sanè rariius & mollius, constatque semitono & semitono ac tribus semitonis. Enarmonicum uero, quod magis coaptatum *Enarmonicum* sit

fit, quod cantatur in omnibus tetrachordis per diesim & diesim & ditonū. Quapropter
 Mutationes phthongi quinque, qui mutabiles dicuntur, eorum nomina in mutatione assumunt, ut ceteri stabiles
 IIII in genere les sint, ut lichanos hypatō, lichanos meson, paranete syneugmenō, paranete diazeugmenō,
 nere non, paranete hyperboleon. Ex his deprehenditur quod mutationes faciebant in omni musica
 In systemate quatuor. In genere, quando ex diatono in chroma uel enarmonium transitur. In systemate,
 In tono quando ex synaphe in diazeusim uel contra mutatio fit. In tono quando ex dorico in phrygiū
 uel lydium, aut alium ex modis sit transitus. Nunc rursus ratio symphoniarum ab initio repetenda.
 Definitio symphonie Est igitur symphonia, duarum uocum seu pluriū inter se iunctarum dulcis concentus: nam non omne
 diastema symphoniam facit, sicuti nec omnes literae simul iunctae syllabam aut dictionem,
 Symphonia sed quae conueniunt. Itaque omnis symphonia diastema est, non item contra. Symphoniam in
 seu diastema systemate perfecto & immutabili, hoc est, perfecta harmonia, sex. Diatessaron, diapente, in
 Diatessaron diapason, diapason & diatessaron, diapason & diapente, his diapason. Primum tres simplices
 Diapente ex quibus reliquae constant. Prima habet duorum tonorum & semitoni diastema, quoniam tria
 Diapason interualla & uocum quatuor consonantiam recipiat: cui proportio respondet, quae apud arithmeticos
 Diapason & Diatessaron epitrita uocatur, quae se habet ut tres ad quatuor. Secunda diapente triū tonorum & semitoni
 Diapason & Diatessaron diastema habet, quod quatuor contineat interualla & uocum quinque consonantiam portione
 Diapason & Diapente hemiolia, hoc est, sesquialtera, quae se habet ut duo ad tres. Tertia, diapason: cuius diastema
 Diapente duas priores continet cum tonis quinque & duobus semitonis, ad duplam referuntur portione, quae
 se habet ut duo ad quatuor. Vocaturque tonia uel diastema, ob excellentiam quod tonos & symphonias
 principales contineat. Quarta symphonia, diapason & diatessaron, phthongorum
 x i. interuallorum x. portione *διπλασιον διμοιρον*: quae se habet ut x x i i. ad x. Quinta,
 Bisdiapason & Diatessaron tetrachorde phthongorum x i i. & diastematum x i. portione tripla, quae se habet
 Tetrachorde ut sex ad duo. Ultima, bis diapason, est quatuor tetrachordis portione quadrupla, quae
 Pythagore se habet ut octo ad duo. Huius rationis autorem Pythagoram primum fuisse dicunt, tetrachor
 Diagramma do primum inuenio, quod diagramma uocatur. Est enim diagramma in musica figura plana, com
 plectens phthongos siue chordas in melodia: nam, ut refert Boetius, auditus quondam fa
 brorum malleis harmonia quadam & concentu adiectum sonantibus, accedens inuestigaturus
 rationem consonae uocis eos expendit, animaduertitque primum libris v i i. alterum x. tertium
 v i i i. quartum v i. Ad hoc exemplum, quatuor in ligno eisdem ponderibus neruis libratis ac
 Ratio chordarum pullatis uidit totum systematis symphoniam ad concentum diastematum, quae supra narraui, respon
 dere. Idem & in tibijs tentauit quatuor simul impari longitudine ac pari cauo coniunctis,
 hoc est, prima longa digitis x i i. & deinceps reliquis eodem ordine numerorū. Sed inter
 tibijs neruorumque naturam hoc differre uidit, quod tibiae longitudinis incremento fierent
 grauioribus: nerui uero ponderis incremento acutiores, utrobique tamen eandem portionem
 contemplatus est. Ratio chordarum est, quod acutissimam neten, quasi *νετρη*: & nouissimam
 appellabant: grauissimam uero hypaten, id est, summam & principalem, initium tetra
 chordorū. Ante hanc uero proslambanomenos erat omnibus grauior & principium perfe
 cti systematis. Parypate iuxta hypaten Lichanos, index digitus, graece dicitur: appellata, quo
 niam in canendo ad eam chordam, quae erat tertia ab hypate, index digitus inueniebatur.
 Quarta Mese quod inter septem erat semper media. Quinta paramese, id est, iuxta mediam.
 Sexta, paranete, id est, iuxta neten & ultimam: uoces pariter omnes in acutiorem tenden
 tes. His addebant quatuor tetrachorda syneugmena, id est, coniuncta, & diazeugmena,
 id est, disiuncta. Est enim synaphe qua nos coitum dicere possumus, duorum tetrachordorū simul
 iunctorum tonus medius & communis, quae triplex est, acutissima, grauis, & media. Diazeu
 sis, id est, disiunctio, cum uidelicet phthongus non communis est inter tetrachorda. Duo igitur
 antiqui systemata faciebant perfecta, secundum synaphe quod minus, & secundum diazeu
 sis, quod maius erat: ad quod minus post chordam mesam tris addebant chordas, triten sy
 neugmenon, paraneten syneugmenon, & neten syneugmenon, uocabantque eas tetrachor
 dum neton syneugmenon, quas neton, id est, processus ad extremam acuitatem. Syneugmenon
 uero, id est, coniunctarum, quoniam a chordis meson non absistit, sed cum ea quae mesam uocat com
 muni phthongo coniungitur. Dicebantque tertiam prope mediam, quae esset tertia a fine paraneten.
 Deinceps ultimam neten sicuti finem existentem motus ad acutum, ut diximus. Sunt igitur in mi
 nore systemate chordae v i. quae referunt diapason & diatessaron simul diastemata tria,
 uidelicet tetrachorda Syneugmena adinuicem secundum communes phthongos ab hypate
 Meson

Meson ad mediam praeterito proslambanomeno. Suntque huiusmodi proslambanome
 nos, Hypate Hypaton, Parypate Hypaton, Lichanos hypaton, Hypate Meson, parypate
 meson, Lichanos meson, Mese, Triten syneugmenon, Neton, Paranete syneugmenon, Ne
 te syneugmenon. In maiore autem Systemate, quod secundum Diazeusim erat tetrachor
 dum neton Syneugmenon non ponebant. A paramese initium sumebant tetrachordi, Neton
 diazeugmenon hemitonio quidem acutius quam paramese, Tertiam neton diazeugmenon,
 & deinceps paraneten diazeugmenon: & nete diazeugmenon, quam rursus faciebant prin
 cipium tetrachordi, paranete hyperboleon, nete hyperboleon, craticque omnes chordae x v.
 hoc est, quatuor tetrachorda hypaton & meson simul coniuncta & communia: disiuncta uero
 ab his alia, uidelicet diazeugmenon & hyperboleon neton, uocaturque systema Ametabo
 lum, id est, immutabile, quasi absolutum, quod mutari nequeat ad perfectum. Maximum
 uero Systema ex omnibus tetrachordis sit, quae sunt numero quinque, Hypaton, Meson, rum xvij
 Syneugmenon, Diazeugmenon & Hyperboleon, Chordae numero xv i i i. In his est
 quicquid potest concentus aut in cithara, aut in tibijs.

Accommodatio Harmoniae humanae naturae, ac caeli rationibus.

EST AT ut harmoniam uim naturae humanae, deinde caelo accommodemus.

Quem locum pulcherrime Ptolemaeus in lib. i i i. de Musica profecutus est.

Nos pauca ex eodem libro adducemus. Igitur cum initia rerum dicat ex materia
 secundum subiectum, ut ex quo, & motu, secundum causam, ut a quo, ac fortuna:
 secundum finem, ut cuius gratia consistat: harmoniam causam ponit. Cum autem

triplex causa sit, Natura qua sumus, Ratio qua bene sumus, Deus quo semper sumus: Har
 moniam causam eam ponit qua bene sumus, id est, secundum proportionem motuum, Pro
 portio enim simpliciter & in uniuersum est ordinis & symmetriae mater. Est namque prius
 in mente symmetriae inuentio, harmoniaeque iudicium: Deinde in organica secundum artem
 monstratione sensibus subiecta, addita secundum praeticen experientia exercitationeque
 Huius igitur proportionem & concinnitatem anima prius eius indagatrix in seipsa, ac suis
 motibus conspicit. Nam cum tres sint eius partes: Ratio, sensus, & appetitus, haec tribus mu
 sicae diastematis ac symphonijs respondent. Diapason ante omniam rationi, cum haec pars
 sicuti illa reliqua duas complectatur, Diapente uero sensui, Diatessaron appetitui. Ut enim
 diapente propior est symphoniae diapason quam diatessaron ob excellentiam imparitatis:
 Sic sensus propior est rationi quam appetitus. Praeterea in tonis etiam respondent. Ut enim
 diatessaron tris habet tonorum mutationes, sic appetitus auferens primum uidetur, de
 inde feruescens, postremo senescens. At sensus quatuor, a quas numero speciebus sympho
 niae diapente, continet partes: auditum, uisum, gustum, odoratum: nam tactum praetereo, tan
 quam communem omnibus, aliter alijs deprehensum. Rationi uero v i i. numero aequales
 Diapason species, Phantasia, mens, cogitatio, memoria, diuina, opinio, scientia. Siue ue
 lis aliam animae diuisionem, uidelicet rationem, iram, concupiscentiam: easdem partes re
 spondere uidebis. Diatessaron tres partes concupiscentiae uirtutibus similes sunt. Tempe
 rantia in uoluptatibus, Patientia in tolerantia necessariorum, Pudor in abstinendo a tur
 pibus. Pars rursus irascibilis quatuor diapente retinet species: Mansuetudinem in ira, con
 stantiam ad usum motus, fortitudinem in periculis, perseverantiam in laboribus. Pars rationa
 lis item v i i. secundum diapason ordinem, Celeritas, ingenium, anchinoza, eubulia, sapien
 tia, prudentia, experientia. Totus itaque perfectus philosophi animus perfecto systematis
 diagrammati comparandus. Mores etiam secundum tonos in systemate aptabimus. Grauior
 res referunt segnitiam & tarditatem, secundum Hypodorium modum. Acutiores uero se
 cundum Mixolydion celeritatem & audaciam in homine referunt. Semitoni autem secun
 dum Dorium modum & modestiam in rebus, nam & animi ipsi simile quid melodiae pa
 riuntur, & concordia quadam rerum gestorumque inter se congruentia, cum laetant, dolent, quie
 scunt, silent, loquuntur. Ex quo Pythagoras dicitur aliquid incepturus sese lyrae harmonia
 ad alacritatem, tum animum, tum corpus excitare solitus. His igitur Ptolemaei sententijs
 Aristoxenus prius adhaesit, qui animam ex harmonia consistare dixit, quem Plato quoque secu
 tus est. In eodem libro Ptolemaeus, uti supra commemorauimus, caelestibus orbibus musicam
 tribuit, quorum interualla diastematis phthongorum in lyra comparauit, ita ut Hypaten
 Lunae tribuat, quae ut uelocior cursu, grauiori phthongo similis uidebatur, qui citius finit.
 Et deinceps

Harmonia prius in mente, deinde in organis
 Diapason rationi respondet
 Diapente sensui
 Diatessaron appetitui
 Mores tonis & modis in systemate comparati
 Harmonia in caelo

Zodiacum per Et deinceps ultimū Neten Saturno. Zodiacum uero Ptolemæus perfecti Systematis dia-
 fecto syste- grammati similem reddit, in quo quatuor tetrachorda inueniuntur. Præterea symphoniarum
 mati similis in eodem similes per aspectus mutuos; primum Terragoni, quod diatesaron comparat,
 Chorde coli Deinde Trigonū quod diapente, Diametri, quod Diapason, postremo uniuersum circuli
 motibus si- in se ductum Bis diapason referre imaginem monstrat. Cumq; tris cælum habeat cursus,
 miles longitudinis, latitudinis, & altitudinis: mutationes in his tonorum indicat oriens & occi-
 dens per longitudinem, principium & finem referunt chordarum grauisorum, quod hæc
 partes obscuriores nobis in ortu & occasu signorum apparēt. Obscura uero silentibus si-
 milia. Grauis enim uox ad silentium propius accedit. Acutiores autem chordas meridiei
 per latitudinem alsimilat, quod hæc pars nobis manifestior & clarior: præterea meridiæ
 altior, nobis acuitatem refert. Oriens uero & Occidens depressiores nostro aspectui uo-
 cis humilitatem & grauitatem representant. Altitudo quoq; cæli ex eo notatur, cum pla-
 netæ in eo in altiore, quod Græci ἐπὶ γαίῳ, barbari augem uocant, siue in humiliorē, quod
 ὑπὸ γαίῳ item Græci, barbari augis oppositum, siue in medio loco discurrūt. His tria me-
 lodiarum genera similia facit, Diatonicum, ut altiori & maximo cursui, Enarmonium mi-
 nori, Chromaticum uero medio, quod in hoc lichani mediā tetrachorda diducunt.

DE INSTRUMENTIS MUSICIS.

Lyræ trichor- NSTRUMENTA musica aut pulsata aut inflata sunt. Prima præfert Ari-
 dos dos stoxenus, ut ait Athenæus, quod inflare tibias aut fistulam multi sine præ-
 I ceptore sciunt. Lyræ in primis Trichordon reperit Mercurius Aegyptius,
 ut autor est Diodorus Siculus, imitatus tris temporum mutationes, calidiss-
 simum, frigidissimum, & temperatum. Tres igitur posuit phthongos. E duo-
 bus solstitijs duos, acutum & grauem. E duobus uero æquinoctialibus unum medium
 temperatum. Tetrachordi inuentionem Boetius Mercurio tradit, ad quatuor elemento-
 rum harmoniam accommodatum. Quintam chordam Coræbus Atyis Lydi filius. Hy-
 Tetrachordi gnis uero Phryx sextam reperit. Septimam Terpandrus exemplo v i i, planetarum,
 Coræbus hæc ille. Apud Græcos tamen autores sic reperio. Heptachordum primum inuenisse
 Hyagnis Mercurium, Orpheumq; docuisse. Hic uero Thamyram & Linum, Linus Amphionem.
 Terpandrus post Orphei mortem lyræ in mare proiectam à mulieribus Thracibus in Lesbum perue-
 Chordarū vij nisse, inuentamq; à Terpandro Lesbio poeta delatam in Aegypto sacerdotibus monstra-
 Heptachordi tam. Ex quo nouus ille lyræ repertor est habitus. Versus de ea ipsius Terpandri subiicit.
 Terpandri Ημῆς τὸ τε βῆρυγγον ἀρρῆρε λαυτὸς ἀοιδῶν, Ἐπιστάτων φόρμιγγι νέος μελαδίνου ἕμνος. Sed &
 uersus Ὀκτῆχordum & Enneachordum & decachordum poltea usurpatum. Ion poeta sic ait,
 Octachordū Εὐ δεκάχορδῳ λύρα δεκάχορδονα πᾶσι ἐχέου, τὰς συμφωνίας ἀρμονίας τεύδου. Περὶ δ' ἐπίτη-
 Ion poeta νορ ψάλλον ὁ γὰρ τὸ σάρα πάντες ἔλθοντες ἀπὸ τῆς ἀχαιῶν. Ἔχου ἀρμόδιαι. Achæi autem tradunt lyræ
 Lyræ primum à Cadmo Agenoris filio in Græciam allatam. Cithara à lyra ante non distin-
 Cithara guebatur aut parum. Lyræ & plectro & digitis pulsabatur. Propertius. Ille lyræ carmen
 digitis percussit eburnis. Sæpe etiam plectro, quod ex caprarum unguis, ut ait Pollux,
 fiebat, Nostra tempestate hoc instrumentum interpollatum testudinea nihilominus for-
 ma, quamuis artem & modum mutauerit, utranq; tamen sicut antiquitas requirit ma-
 num. Pedianus sic ait. Citharistæ utriusq; manu funguntur officio, dextra plectro utun-
 tur, & hoc foris canere: sinistra digitis chordas carpunt, & hoc intus canere. Leutum uo-
 cant, fortasse à leuōre, & loco plectri penna percutitur. In quo excelluit Petrus Bonus
 Plectrum Ferrariensis. Pulsatur & digitis, inuento nostra ætate Stephani Hispani, Aulici Ferdi-
 Epigoneus nandi Siciliæ regis excellentissimi Iyristæ. Ex Polluce. Epigoneum ab inuatore Epigo-
 Tosinon no pulsatur sine plectro chordis x l. Tosinon chordis x x v. Monochordum Ara-
 Monochordiū bum inuentum. Pentechordum Scytharum. Psithyros Libycorum maxime Troglody-
 Pentechordiū tarum figura Tetragonum. Psalterium in hymnis exercebatur, sicuti Barbiton in lyricis.
 Psithyros Ex Athenæo. Erat enim Barbiton tetrachordum Anacreontis poetæ inuentum. Apollo
 Psalterium dorus ait: Quod nunc dicunt psalterium, Magada olim appellabant, à Magado inuen-
 Barbiton tore. Magadis enim apud Anacreontem cithara est x x x. chordarum. Dicit enim.
 Magades Ἐπὶ δὲ εἰσοσι χορδαῖσι μαγάδην ἔχου. Ion uero Chius poeta de hoc tanquā de tibia uidetur
 loqui, dicit enim, λυδὸς τε μαγάδης αὐλὸς ἀγέδω. Panætius philosophus Magadum, & item
 genus esse tibiar, ἀπὸ τοῦ γαίαντι δέδωκε, hoc est, ad uaticinandum & uestigandum aptum.
 Sambuca

Sambuca genus Tetrachordi erat acutissimi soni, maxime utebantur Parthi & Troglodytæ, à Sambuco inuatore appellata, qua prius est usa Sibylla. Alibi dicit inuentū fuisse
 Ibyci poetæ Regini. Tripus, cuius meminit Artemon, inuentum hoc prius à Pythagora Tripus
 Zacynthio, instar Tripodis Delphici, præbebat usum trium cithararū, ut tres citharæ di ui Phœnicæ
 derentur concordēs pulsare. Cumq; tria essent eius instrumenti loca, tris habebat harmo- Plectides
 nias. Phillis Delius cōmemorat phœnicas, picidas, iambos, trigona, clepsiambos, scinda. Iambi
 plos, nouem chordas. Iambi dicebant, ubi iambi caneantur, deprehendebanturq; ubi à Trigona
 metro declinabāt. Trigon item in iambis exercebat. Est enim Syrorū inuentū. Cymbala Clepsiambi
 & Crotali manibus agitabant. Tibiarū diuersa genera ex Polluce. Cares Threnetica tibia Scind. pfi
 utebātur ad luctus apta: Thebani ex osse ceruino eam fabricabāt, Scythæ & Melanchlaeni Nouem
 ex aquilarum & uulturum osibus, Aegyptij ex calamo hordeaceo Osyridis inuento. An chorde
 thippus repertor in tibijs harmoniæ Phrygiæ, Dōricæ, Lydiæ. Nicopheles Athenā inue Cymbala
 nit, genus tibiar Mineruæ sacrae. Erat & odonismus aliud genus, quatuor foraminibus. Crotala
 His etiam pluribus Diodorus Thebanus fecit obliquas aperiens spiritu uias. Gamelion Tibiarū ratiō
 quoq; inflationes duæ erant, altera magis q̄ altera, uoce maiore. Paræniæ tibiar in conui Threnetica
 uijs æquales erant. Spondaicæ hymnis aptæ. Pythica picis. Choricæ Dithyrambis. Par Athena
 thenicæ Virginibus. Iuueniles pueris. Hyperteliæ uirorū choris. Paratretæ threnitis accō- Odontismus
 modatæ: Bombicorū impetuosa & furiosa inflatio orgijs cōueniens. Laconicum in bellis: Gamelion
 Argolicū in Thesmophorijs. Maioresq; & minores tibie cōcinebāt, in theatris in nuptijs, Paræniæ
 in funeribus, in sacris. Nauliū instrumentū. Sopatrus. καὶ λα λαεργοφώνος ἔκει χόρδωνται. Spondaicæ
 Ouidius etiā poeta. Dicte etiā duplici genitalia naulia palma Vertere. Ea putant quæ nos Pythica
 organa appellamus. Monaulium conuuiorū instrumentum, Osyridis inuentum in Aegy- Choricæ
 pto, ut est autor Athenæus. Sophocles. οὐχὼ λικρότητι πικρῶν δὲ μὲν ἴσμεν ἄρα μὲν ἀνδρῶν τε. Parthenicæ
 Caulas quoq; nominat Philemon, eas putauerim quam Cornumufam hodie uocant. Pe- Iuueniles
 lyx etiam instar conigaleæ unde nomen habet: inter instrumenta mulica ponitur Polluci. Hyperteliæ
 Choraula genus tibiar quæ inflatur. Fistulam ex cannis lino & cara cōpactis Pana dicit Paratretæ
 prius inuenisse. Atheneus ait Marsyam tibia prius in Celenis inuenisse, ac fistulā ὑπερδέν. Maiores &
 τῶν, id est, cara cōpactam. Mercurium uero ex Euphorionis autoritate fistulam monocala minores.
 mum, polycalamū quoq; Silenū. Cornua, tubæ, clausicum, buccina in bellis caneant. Buc- Cante
 cinam tubam esse retortā Vegetius dicit. His hodie addimus Tympanū, sonum etiam ca- Pelyx
 strensem, quem Galli antiquitus Matris deū sacerdotes in sacris excitabant. Terga erant Choraula
 bubula prætenta à baculo pulsata, quibus nunc utimur. Tubæ inuentor Piseus Tyrre. Fisiula mo-
 nus. Hac præcones utebantur quorū erat officij indicare silentiū, & in certaminibus, & noculamos
 in sacrificijs, ac pacta recensere, & Athletas nunciare in ambitionē uenire certandi in O- Polycalamos
 lympia. Archias Hyblæus præconū primus tris ordine Olympiadas simul & Pythica ui- Cornua
 cit, ubi & statuarum cum epigrammatis inscriptione meruit. Vegetius. Habeat legio tubici- Archias
 nes, & cornicines buccinatores, Tubicen processui & rursus receptui canat. Cornicines Hyblæus
 autem in motandis signis. Dum uero pugnatur uterq; sonat. Exercitus Lacedæmoniorū Lacedæmonij
 Plutarchus in libris de musica his uerbis. ὅτι τὸ καλὸν μὲν κατὰ φύσιν αὐτῶν ἡδὺν πρὸς λακκῶν
 μουσικῶν, ὅπου εἰς τὰς πολέμους ἀνδρῶν εἰσέλθου. Emmelia
 Cordax

DE SALTATIONIBVS.

Altationū quoq; genera plura ex Polluce memorant. Harmonica & Emmelia utebantur in tragœdia, Cordace in comœdia. Sicinni in satyra, Pyrric. Pyrrhicæ
 cha & telesia in armis, à Pyrrho & Telesio inuētoribus. Erat & Xyphismus Xyphis
 & podismus, cornos, tetracornos in sacris Herculis, & polemica. Præterea Podismus
 Hadicornus, Hedion, Gnismus, Holocasmus. Sic enim in Thesmophorijs Cornos
 nominabantur: saltatio Persica, Cephalicon in Dionysij, Callinicon in Herculis sacris, & Tetracornos
 Colabrisimus & Caucon, Baucismus, Nautica saltatio. Geranion in qua multitudine salta Hadicornus
 bant per ordinē partibus inæqualibus, Labyrinthū imitantes: Cerna species Laconicæ sal Hedion
 tationis, cui præmia proponebant, non solum pueris, sed puellis. Ionij Diane saltabāt Si- Gnismus
 culi maxime. Angelicū, in qua nunciōrū figurā imitabant. Morphasimū in qua omnium anī Holocasmus
 malitū erat imitatio. Erat & Scopia in qua collū circūuolutabant ad eius aures, id est, bubo- Cephalicon
 nis similitudinem, quæ attonita ad eam capitur saltationem: Leo quoq; timenda saltatio. Scopia
 Carrandes Leo

Carrades Carrades Dianæ; Ichymbri Dionysio fiebat. Baryllica ab autoritate Baryllico, in qua pueri & puellæ Dianæ saltabant. Hypogeron senū cum baculis saltatio. Gyraones quoque cum ligneis suffulti pedibus saltabant. In choris Teijs uarietas plurima, Hemichoriū, dichoriū, antichoriū, quando chorus diuidebat in duas partes: res tota uocabatur choria, utraq; pars hemichoria. Trichoriā Tirtæus repperit, tres laconū choros secundum diuersas ætates. In gressu chori parodus dicebatur: Exodus exitus, sicuti rursus ingredientium Anastasis, post hanc ingressus epiparodus, postremus aut exitus Aphodus. Ingredientes Isoditū melos canebant, egredientes uero exoditū. Romana iuuentus Troiā saltabat iam inde Troianorū instituto, ut Virg. in v. refert. Simulachrū belli erat, uolucris in orbem circumagitatio. Ex Athenæo. Tres enim scenæ saltationes, tragica, comica, & satyra: totidem lyricæ poeseos, pyrrhicha gymnopedica & hyporchematica. Ex his Pyrrhicha similis satyricæ, quæ Sicinis dicebat, utraq; uero cum celeritate mouetur. Bellica aut uidetur esse pyrrhicha, in armis enim pueri saltabant cum celeritate quadam fugiendi & persequendi. Gymnopedica similis erat tragicæ, quæ eumelia uocatur. In utraq; enim uidebatur graue quiddam & compositum. Saltabant enim pueri numeroſo motu agitati palestræ speciem præbentes. Hyporchematica comica similis, quæ uocatur cordax, in qua cantans chorus ex uiris & fœminis Laconū apud Pindarū saltabat. Seculis uero in sequentibus in hodiernū diem mutata ratio saltandi, quancūq; pyrrhicha inter milites exercebat, & quæ scopia uocabatur, colligebat corporis obliquitate, imitatione Saracenorum. Omnino totū hoc genus, ut libidinofum pessimumq; exempli, non solum à Christianis, sed à grauitate Romana reiecit. Scipionis enim Æmyliani uerba quædam orationis, quam contra legē iudiciariā Ty. Gracchi habuit, Macrobius huiusmodi ponit. Docentur prestigias inhonestas cum cimbalis & sambucis psalterioq; euntes in ludū histrionū, discunt cantare, quæ maiores nostri ingenuos probro ducier uoluerunt, euntq; in ludum saltatorū, inter cinædos uirgines nostri ingenui uersantur. Cicerō item pro Murena. Nemo sobrius saltat, nisi forte insanat, neq; in solitudine, neq; in conuiuio moderato; intempestiuū cōuiuū, immoderati ioci, comes est illa saltatio. Plutar. ait saltationem Coribantes Cretensium populos primū inuenisse, genus hominū insanū atq; maleficum. Augustinus quoque noster. Præstat, inquit, arare uel fodere die dominico, quam choreas ducere. O mores, o tempora, quod officium psalteriarum & impudicarum fuerat, canere uidelicet ad lyram, ac psallere, nunc uirginalis ac matronalis pudor Christianarum in laudibus ducit, magistrisque eius adhibent artis.

DE PARTIBVS GEOMETRIÆ

Scriptores
Geometriae

Eometriam Isacius Græcus autor, qui Euclidis paraphrasim edidit, testatur ab Aegyptijs in Nili auctu ac dimensione inuentam: Thales in Græciā primus adduxit. Post eū Mamertius frater Stesichori poetae, & Hippias Eleus. Deinde Pythagoras eā interpolauit omnium superiorū doctissimus. Hinc Anaxagoras, Oenopides Chius, Theodorus Cyrenæus, Hippocrates, Leodamas Thasius, Architas Tarentinus, Theætetus Atheniensis, Eudoxus Cnidius, qui tribus analogijs tris alias addidit, Euclides quoque, & Eratosthenes, ac Plato. Turba post hos ingens recentiorū secuta. Proclus, Theon, Nicephorus, Isacius, ex nostris uero Censorinus, Boetius, Campanus, qui Euclidem enarrauit. Omnis igitur hæc ars in ratione cosmicarū figurarū uersatur, quas elementa inscripsit Euclid. quod ab his tanquā ab elementis & principijs ad cæteras artes mathematicas ingrediamur. Nam per hæc & in cæteris disciplinis initia, exemplaq; demonstrationū sumi: & apud Platonem & apud Aristotelē, palam est. Sita præterea est sicuti & omnis mathematica, in phantasia, non opinabili quidem, sed certa ex apparentibus speciebus notitia: quam Latini & assensum & certitudinem, Græci *πίστιν* uocant. Ea siquidem uniuersa, ut ait Porphyrius, aut à principijs, aut ad principia deducitur. A principijs quidem, à communibus sententijs, & sponte credilibus prouenit: ad principia cum principia seu ponit, seu destruit. Principia geometriæ, ut ait Isacius, tria sunt. Hypotheses, Postulata, & Axiomata. A principijs autem sunt theoremata, & problemata: quorum differentiam sic se dicit habere. Axioma quod nos dignitatem uocamus, quando assumptum in principio fit, per se credibile discentiq; notum: uidelicet sibi ipsi æqualia, & inuicem æqualia sunt. Quando uero sententia per se credibilis audienti nequaquam fuerit, facit autem Catathemū, & nihilominus proponenti concedit: ea demum hypothesis

Assensus
mrisA principijs
ad principia.
Hypotheses
Postulata
Axiomata
Theoremata
Problema

hypothesis est. ut esse triangulum figurā talem secundum cōmunem cogitationem aut sententiam nō accipimus sine docente: concedimus aut sine demonstratione. Ut habēs angulos æquales, habet & latera æqualia, habet & angulos. Item totius Isosceles anguli ad basim æquales inter se sunt. Et per antistrophē, qui habet ad basim latera æqualia Isosceles est. Quando aut non facile noscitur dictū, nec facile cōcedente discente nihilominus accipit, postulatū uocamus, ut omnes angulos rectos æquales esse. Hæc itaq; secundum Aristot. modo prædicto diuidunt. At Stoici oēs hypotheses uocāt. In problematis uero & theorematis hæc ferē differentia, quod quædam problemata geneses amplectuntur figurarū, & incisiones, & additiones. Ex quo Euclides in propositionibus semper ponit. Oportet figuras seu componere, seu ducere, seu demere, & his similia uerba energiā seu actum alicuius figure complectunt: sed eius accidentia tantū demonstrant. Quapropter in his Euclides uerba ferē huiusmodi ponit. Aequale hoc est illi, & aliud alijs, & hæc alijs. In fine aut semper narrare solet. Quod quidem oportet monstrare, tanquā monstratione propria existente theorematum. Omne autē problema seu theoremata perfectū partibus omnibus constare oportet, quæ sunt huiusmodi. Propositio, expositio, siue definitio, præparatio, demonstratio, conclusio. Propositio quaesitū aliquid dicit, aut aliquod datum, perfecta ex utroq; est, ut ait Philoponus in Analyticis Posterioribus, ut an cœlum sit corruptibile, Cœlū enim dat & concedit: corruptibile quaesitum est. Item intra datum circulum triangulum constituere. Expositio idem secundum idem datum accipiēs anteuertit quaesitū. Definitio si quaesitū quandoq; accidit declarat. Præparatio, quod dato deest ad quaesitū indagatiōem addit. Demonstratio recte ex confessis subiectum cōplectitur. Conclusio iterum in propositionem roboratū iam datum reducit. Atq; ex his omnibus quas dixi partibus nec cessariæ tantum propositio, demonstratio, conclusio. Quādo enim propositio & datum & quaesitum tenet, tunc definitio & expositio ponuntur. Cum uero datū defuerit, expositione opus non erit: nam expositio definitio dati est. Verbi gratia, propositio dicit quod oportet inuenire tale Isosceles. Hoc datum uocatur: expositione ac definitione indiget, quæ minime fuerint nec cessariæ dato nō præmissis. Postulata insuper & Axiomata assensu & credulitate nō egēt, sed ut nota accipiuntur, & ut principia aliquorū quæ deinceps monstrantur. Ambo enim & simplicia & facile sine demonstratione perceptibilia. Sed postulatū ut facile inuentū & inuestigatū materiā respicit: ac cum aliqua monstratione dat perfectā summptionem. Axioma facile notū fatetur, nec ampliūs ad materiā ut postulata, sed circa accidentia uertitur. Quapropter eo modo quo theoremata & problemata differre uidentur: nam in theorematis (ut dixi) consequens seu accidens uidere tantum est: in problematis autem inuenire ac creare figuras. Marinus Tyrius quē in cosmographia Ptolemæ? imitatur: multa & præclara in mathesi tum in libro Euclidis *πρὸς τῆν ἀσχυρίων*, id est, de datis, conscripsit, ubi quid in geometria datum sit enarrat: sed ante quid ordinatum, inordinatum, notum, ignotū, normale, alogū siue irrationale. Ordinatum igitur quod semper idem est: nec potest aliter fieri, quod secundum quantitatem, siue secundum speciem, ut linea per duas notas ducta recta signatur: per tres notas circulum & æquilaterum triangulum figurare. Inordinatum his contrarium est, ut scalenum pingere, & recta infinite diuidere. Vnum tamen & idem poterit quandoq; partim ordinatum esse, partim inordinatum. Ut latera trianguli æquilateri quæ quadrilaterum est, ordinata quidem sunt, quantitate uero minime determinata. Notū quid nobis & manifestū apparet, ut uia spatium alicuius quot distat stadijs nosse, & triangulus quod duabus rectis tris angulos æquales habeat, atq; his similia. Ignotū, tamen noscibile, irrationale quidem & alogum non est: sed nobis minime cōprehensum aut manifestum. multorum enim ignota ratio nec deprehensa adhuc hominibus, quæ tamen deprehendi potest, ut tetragonismus, id est, circuli quadrature ratio, quā licet Archimedes posteriq; in ea inuenienda elaborauerint: non tamen penitus eius rationē consecuti sunt. Multa item nota quæ adhuc ordinem & rationem non habent: scaleni constitutio, & lineæ in infinitū diuisio. Normale, sic enim Censorinus cōuertit, quod illi *σφραγ* uocāt, est figura siue linea, cuius positionem & quantitatem ad mensuræ certæ rationē aptamus, ut cathetus & triangulus æquilaterus. Alogū siue irrationale, quod nulla ratione ducit aut mensura. Deniq; normale & irrationale non per se, sed ad aliud minimum in subiecto cōparatur, ut numeri symmetri

Differentia
inter proble-
mata & theo-
remataEx Marino
Tyrio
Ordinatum.
quid

Inordinatum

Notum
Circuli quadratura
Scaleni constitutioLineæ in infinitum diuisio.
Normale quid

metri quando quilibet corū ab aliqua minima mensura metitur, ut linea cui reliqua figura correspondet, normalis dicitur & triangulus, & quadrangulus normalis, & item cubus normalis. Data uero de quibus Euclides separatim librū edidit: ea sunt per quæ aliquid ponitur comprehensiuū in Mathesi. Fiuntq; quadrifariam, positione, quantitate, proportione, specie. Positione dari dicuntur nota & linea & latera, quæ eundē semper locū habent. Quantitate seu magnitudine data dicuntur loca & linea, ac latera, in quibus possumus eandē proportionem inuenire. Specie figuræ dantur, quorū anguli secundum unum & rationes laterum inuicē dati sunt. Initijs huius artis hoc pacto breuiter enarratis, Euclidis libri subordandi recensendiq; in uniuersum delibando: eius uero penetralia illis relinquēda, quorū imagines lambunt hederæ sequaces. Planorū scientiam antiquitus (ut Plato in rep. testat) Geometriam appellabant: corporum uero solidorum stereometriam, recentiores autem cōmuni postea uocabulo utramq; geometriā, quod cōmunis esset doctrina, dixerūt. Nam & sicut in plantis aliqua rectilinea, aliqua circularia, quædā uero ex his mixta: sic & in solidis, quædā ex rectilineis, aliqua ē rotundis, nonnulla ex mixtis: Vt est cylindrus & conus. Deniq; solida ad planorū resolutionē deducuntur. Autoris uero ipsius ordo ferē hic est. Libris x. Geometricā rationem cōplectitur, uidelicet 1. 2. 3. 4. 6. 11. 12. 13. 14. 15. quatuor uero arithmetica: uidelicet 7. 8. 9. 10. quinto autem proportiones ad utramq; facultatem pertinentes attingit. In primis duobus libris primas figuras rectilineas tradit, triangulum uidelicet & Parallelogrammum. In his enim tanquam generatim caulas complectitur elementorum, Isoscelem, & Scalenum, & æquilaterū triangulum & quadrangulum: ē quibus figuræ quatuor elementorum sunt. Diuiditur ergo trifariam, in triangulorum geneliū, in Parallelogrammorum theoriam, in triangulorum & parallelogrammorum cōmunicacionem & comparacionem. Secundus liber circa Parallelogramma & quadrangulos moratur. Tertius & item quartus circa circulos & chordas eorum. A nota enim incipit: sic enim Censorinus melius quā punctum, quod ille *σημείον* dicit, conuertit. Quæ duplex intelligitur: aut ut lineæ extremum, aut per se absolute, quæ unitati comparatur, sicut Dyadilinea, & Triadi superficies, ut tradunt Pythagorci. Nam in triadis figuræ oēs constituitur, ut tribus notis & triangulus & circulus circumfertur. Figuræ omnes aut planæ aut solidæ græce epipeda & sterea: planæ uero aut rectilineæ aut obliquæ: rectilineorū aut parallelogramma sunt ut quadranguli, aut in acutū tendunt, ut trianguli: si obliqua, circuli, semicirculi, aut his prope accedentia. Solida sunt sphaeræ, pyramides, cubi, cylindri, coni, aut his prope accedentia. In utrisq; aut qualitas cōsideranda, deinde quantitas. Qualitas hoc modo: si linea recta, obliqua, normalis, irrationalis. Cathetus est quæ supra rectā cadit. Recta cōtra si supra rectā ceciderit, aut duos rectos facit, aut æquales duob. rectis angulos. Lineæ duæ coeunt angulum faciunt, figurā minime. Primā & perfectam figurā triangulus facit, ut Plato putauit, ex quo solida cōsisterent, & in eum resolverētur: menti q; ad similitudinem, quod ab se dependeat anima, in ea cōtineatur, & ad eam reflectatur. Is autē æquilaterus est, quā paribus lateribus: aut Scalenus qui tribus inæqualibus lateribus. Oxygonius est ex tribus uidelicet acutis lateribus. Orthogonius ex uno tantū acuto. Amblygonius ex uno obtuso. Quadrangulus item quatuor specierū monstrat Euclides. Primū æquilaterū, qui angulos habet rectos, et latera æqualia. Secundū *ἑτερομήκην*. Heteromecen, hoc est, altera parte longum, qui duo tantū latera opposita inter se æqualia, & omnis angulos rectos habet. Tertium Rombum, quē Arabes Helmuayn uocant, scutulæ forma: latera quidem æqualia, sed angulos neq; rectos, neq; æquales habet. Quartū Romboidem, Arabes uero similem helmuayn, qui facies & latera æqualia opposita: angulos autē inæquales habet. Cæteros non quadrangulos, Græci *πεντάγωνον* uocāt. Arabes helmuayr yphe, id est, irregulares, q; innumerales ac uarij sunt. Post hæc pentagonus, hexagonus, heptagonus, octagonus, polygonus. Circulus quoq; una linea circūdatus. Hemicyclus chorda Diametro minor in circulo est. Quantitas uero & ratio trianguli ante omnis sic se habet, ut habeat necessario tris angulos æquales duobus rectis. Quadrangulus æquilaterus quatuor angulos totidem rectis æquales, Pentagonus angulos quinque sex rectis æquales. Hexagonus sex angulos octo rectis æquales. Nā unus angulus æquilateri & æquiaguli hexagoni sesquialter erit recti. Et sic de reliquis secundum quantitatem omnium angulorū cuiuslibet figuræ. Dimensiones aut planorū ad superficies areas catheta reperienda sic se habent in Euclidis sexto. Superficies si-

Delibris
Euclidis

Nota unitati
cōparatur
Dyadilinea,
triadi superfi-
cies.

Epipeda
sterea

Qualitas figu-
rarum.

De triangulo
Æquilaterus
Isosceles
Oxygonus
Orthogonius
Scalenus
Quadrangulus
Æquilaterus
Heteromeces
Rombus
Romboides
πεντάγωνον

milca

miles sunt, quarum anguli unus æquales angulis sunt alterius, latera quoq; eadem continentia eiusdem erunt proportionis. Si sint duæ superficies directæ linearum & æquidistantium laterum seu triangulorum, eius quoq; sunt altitudinis: tanta erit alterius ad alterā proportio, quanta basis altera ad alteram. Si linea recta duo unius trianguli latera diducat: sicq; lateri æquidistanti: tertio eadem latera ex proportione diducet. Si ab uno angulorū trianguli recta linea ad basim usq; ducatur æque diuidēs talis basim proportio, sicut alterius ad alterū latus fuerit. Quod item recta angulum diducit adeo, ut basium partes sint secundum proportionem alterius duorum reliquorum anguli ad alterū: tunc angulus is in partes diducetur æquales. Si ab angulo recto trianguli orthogonij perpendicularis ducit supra basim: triangulū in duos triangulos magno triangulo similes diuidet. Area cuiuscūq; trianguli ex cōgeminatione semicatheti in tota basi cōsistit, aut ex cōgeminatione totius catheti in basis medietate. Cathetus seu perpendicularis trianguli linea recta est, qui ab angulo trianguli in oppositā diducitur faciem, facitq; duos rectos angulos: quapropter ex omni angulo unus tantum cathetus duci potest. Cathetus in quolibet triangulo siue oxygonio, siue orthogonio, siue amblygonio decidēs semper intra triangulū cadet. Vt autem citra cathetum trianguli mensura reperiatur queat sic agendum. Latera simul oia iungantur, ex his medietas sumat, ex qua ordine latera trianguli subtrahenda: deinde cōgeminandū reliquum alterius lateris cum alterius reliquo. Summā item ex alterius lateris reliquo. Votum quoq; ex medietate trium laterū rursus cōgeminandum, summāq; exiens radix areæ trianguli fuerit. Ad quadrati autē superficiem reperiendam uidentur quoties in superficie mensuranda capitur: uerbi gratia, in dato quadrato unum erit latus cubitorū x, quod in se cōgeminatū centum facit: totidem igitur quadra erit, dicta quadrata superficies, hoc est, in dicta superficie centies quadrata una superficies capiet, quæ ex omni sit latere cubiti unius. Quadrangulum diameter transuersum diducit, qui cum costarum laterū mensura minime cōuenit, nec eius unquam inuenta ratio, quæ & Euclides & Aristot. sæpe in exemplis ponit. Quadratura uero circuli, quam tetragonismum uocat, nondum antiquis reperta: quanq; Aristot. dicat eius scientiā posse reperiri, & patrū nostrorū memoria Ray mundus Matheseos peritissimus in ea inuenienda multū laboris cōsumpsit. Nostra uero tempestate præsul quidā Transalpinus uir doctissimus ei rei librū dicauit, quæ Petrus Leo medicus Spoletinus Marco Barbo cardinali S. Marci monstrauit. Archimedes super hoc etiā separatim librū cōscripsit: citra tamen rei perfectā inuestigationē. Dixit em̄ eius peripheriā maiorē esse tripla sesquioctaua, & minorē tripla sesquiseptima. Posteri uero dimensio sunt Diametrū ad peripheriā tertiā & septimam totius partem: quæ dimensio pusillum uariat, ut ait Ptolemæus. Ex quo euenit, ut non cognita perfectiore ratione diametri circuli, neq; etiā eius quadratura inueniri possit: quod si nondū circuli quadratura reperta, longe difficilima erit sphaeræ dimensio, & corū corporum quæ ad sphaeram tendunt. Stereometriam, id est, solidorum rationem libro x 111. x 1111 & x v. (ut supra cōmemorauit) Euclides complexus est: In quibus corpora normalia sphaeris includi monstrat. Hæc sunt quæ Plato in Timæo elementis accommodat: Pyramidem uidelicet, siue Tetraedron *τετραέδρον*, quod quatuor basibus triangularibus constat: siue Pyramidem trilateram quam igni comparat. Hexedron siue cubū sex basibus quadratis, octo angulis & x 11. laterib. quem terræ adsimilat. Octedron octo basibus triangularibus aeri attribuit. Aquā uero Icosedro cōparari uoluit, quæ figura est x x. basibus triangularibus, quod plus q; aer retineret materia: mediū uero horum uoluit esse Dyodecedron ex x 11. basibus pentagonis cælo attributum. Hanc Platonis sententiam Aristoteles in libro de cælo cōfutat, ut quū eō uerbo paulo apertius narrabo. Hæc igitur corpora cæteris perfectiora ponunt: quod æqui angula & æquilatera à sphaera circumscribi possunt. Alia his conditionibus nusquā reperiuntur: licet nonnulla sint, quibus cum adsint cætera, æqualitas tamen basium deest, ut corpus x 1111. basium, quarū sex sunt quadrata, & octo triangula. Aliud item x 1111. basium, quorum octo sunt hexagona, & sex quadrata. x x x 11. etiā basium, duo corpora, quorum alterum x x. bases triangulares, & x 11. pentagonos habet. Alterum uero x x. hexagonos, & x 11. item pentagonos. Cōmemorantur & alia solida, ut ferratile corpus, de quo paulo post. Columna siue cylindrus figura rotūda. Conica figura Pyramidalis est: de qua librū scripsit Apollonius. Pyramis autē trilatera, quadrilatera, columnaris, trunca.

Cathetus

Diametros
circuli

Zz 2 Cubum

Sphæra Cubū constituit facies IIII. anguli. VIIII. latera XII. Sphæra cunctis perfectior una superficie cōtenta, à qua omnes lineæ æqualiter ductæ tendunt ad centrum. Extremæ illius notæ poli sunt; lineam mediam pertransiens axis dicitur.

EVCLIDIS TRADITIONES

OSTVLATA nunc huius artis ab Euclide posita subiiciā. A nota in notam lineam rectā ducere. Omnem finitam rectam lineā quantumuis protrahere. P. Omni modo centro & intervallo circulum scribere. Omnes rectos angulos sibi inuicem pares esse. Duas lineas rectas superficiem non includere. Axiomata uero, siue latine dicuntur dignitates, siue communes animi conceptus, huiuscemodi sunt. Si paribus paria addantur, quæ excresecunt paria sunt. Si à paribus paria demantur, quæ relinquuntur paria sunt. Si imparibus imparia adimes, ipsa quoq; paria redduntur. Si duæ lineæ parallellæ in infinitum protrahantur, nunquam se contingēt. In X I. autem hæc scribuntur, Linea recta partim in plano, partim in sublimi nullatenus esse potest. Duæ lineæ inuicem intersectæ in eadem sunt superficie. Quilibet angulus in una tantum est superficie. Solidus angulus est tribus saltem constat angulis planis, ad unamq; notam non ex una superficie concurrir. Duarum planarum facierum inter se consectorum communis est intersectio. Corpus serratile dicitur quinque superficialiū, quarum tres parallellæ sunt, duæ uero trianguli. Solidum æquidistantium laterum si per diametrum superficiei secetur, duas utrinq; superficies per medium secari necesse fuerit. Solida æquidistantium laterum supra eandem basim ac lineam eiusdem altitudinis æqualia fuerint; si autem non supra eandem lineam, æqualia non fuerint. Solida æquidistantium laterum supra bases æquales orthogonaliter & æqualibus lineis erecta sunt æqualia. Solida si milia dicuntur ea quæ angulos habent æquales, ac circa latera proportionata. Columnæ æque altæ suis basibus sunt proportionales.

DE PROPORTIONE

Proportio Roportionē λόγον appellat Euclides: Analogiam uero, quam nostri proportionalitatem. De quibus libro quinto & sexto disserit. Nonnulli inuentum Eudoxi, alij Platonis dicunt, in his pars maxima mathematicæ cōtinet. Est enim proportio duorum terminorum eiusdem generis certa alterius ad alteram habitudo. Nam diuersi generis non est: ut numerus numero, linea lineæ, corpus corpori cōparatur: sitq; in duobus non amplius terminis, ut A. ad B. Proportionalitas uero siue analogia trium, aut quatuor, seu plurium proportionum simul ad aliquid relata coniunctio, sitq; in tribus nō minus terminis: ut sic se habet A. ad B. ut B. ad C. In quatuor uero, sic se habet A. ad B. ut C. ad D. Est & proportio arithmetica in discreto, & geometrica in continuo: in discreto tamen certior & notior, ut in numeris qui cōmunicabiles aut symmetri uocantur tantū consistit, quū enim pars minor, quam aliquotam dicunt, non est: dicitur incōmunicabilis & irrationalis proportio, nec nobis nec naturæ nota, ut X I. XIII. X VII. In geometria uero proportio irrationalis siue asymmetra, quā minime metiri possumus ratione, ut Diameter costę sui quadrati, quæ in VII. & X. Euclidis proponitur. Et proportio semidupli dicitur. Usurpaturq; ab Aristotele in libro Analyticorum posteriorum, ut probet non esse scientiam eorum quæ non sunt. Ex quo fit ut quæcunq; proportio in numeris reperitur, & in omni genere continuorū reperiat; non item contra. Infinitæ enim proportionales sunt reperiæ, quas numerorum natura minime sustinet. At quæcunq; proportio in uno genere continuorum inuenitur, eadem & omnibus. Quælibet proportio in uno genere continuorum inuenitur, eadem & omnibus. Quælibet se habeat aliqua linea ad quamlibet aliā, sic se habeat quælibet superficies ad aliquā aliam, ut corpus ad corpus, tempus quoq; ad tempus. Non item sic quilibet numerus ad aliquem alium numerum. Vnde apparet quod in continuis largior atq; liberior sit proportio quàm in discretis. Quare proportionem Geometricam constat maioris esse abstractionis quàm Arithmeticam. Proportionis igitur species multæ, æqualis, inæqualis, maior, simplex, composita, multiplex, superparticularis, superpertiens, tripartiens, bipertiens. Inæqualitatis tamen principales sunt, multiplex, & superparticularis. Multiplex est quum maior numerus minorem numerū habet in se totum, uel bis, uel ter, uel quater: appellaturq; dupla, tripla, quadrupla, & ultra. Secunda uero inæqualitatis proportio superparticularis, quum maior numerus minorem numerū habet in se totum, ac unam eius aliquā partem, ut tres duo

Proportionis species

duo, uel medietatem duorum, uocaturq; sesquialtera proportio, ad tertiam, ut quatuor ad tres, & dicitur sesquitercia. Ad hunc modum etiā in posterioribus numeris, aliqua à maioribus supra minores numeros continetur. Sed ut melius proportionum ratio pateat: Abacum hic in extrema pagina adnotauimus huius ordinis indicem pulcherrimū. Nam si numerum primi ordinis secundo referes, habebis primā speciem proportionis multiplicis, uidelicet duplam, & si tertium primo, triplam, & sic loquendo in reliquis ordinibus. At si numerum tertij ordinis primo cōparabis, hoc est, tria duobus, habebis primā speciem proportionis superparticularis, uidelicet sesquialteram, & si tertio quartum, hoc est, quatuor tribus, sesquiterciam. Et si quarto quintum, hoc est, quinque ad quatuor, sesquiquartam. Eodem quoq; modo de reliquis sesqui. Verum si numerum ordinis tertij quinto comparabis, hoc est, quinque tribus: habebis primam speciem proportionis superpertientis, hoc est, superpertientis tertias. Et si numerum quarti ordinis septimo referas, hoc est, septem ad quatuor, habebis secundam speciem, hoc est, superpertientem quartas: & si quinto nonum numerum, hoc est, nouem quinque comparabis, habebis superpertientem quintas. Et si secundo numerum quintum, hoc est, quinque duobus conferes, habebis primā speciem multiplicis superparticularis, hoc est, duplam sesquialteram. Et rursus secundo septimum, hoc est, septem duobus, triplam sesquialteram. Postremo si numero tertij ordinis octauum cōparabis, hoc est, octo tribus, fiet prima species proportionis multiplicis, uidelicet dupla superpertientis tertias. Posset & ulterius procedere si quis uelit, hoc est, quarto undecimū comparando, habere duplam superpertientem quartas. Præterea reliqui interlineares huius Abaci numeri primæ ordinem lineæ sequuntur.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2	4	6	8	10	12	14	16	18	20
3	6	9	12	15	18	21	24	27	30
4	8	12	16	20	24	28	32	36	40
5	10	15	20	25	30	35	40	45	50
6	12	18	24	30	36	42	48	54	60
7	14	21	28	35	42	49	56	63	70
8	16	24	32	40	48	56	64	72	80
9	18	27	36	45	54	63	72	81	90
10	20	30	40	50	60	70	80	90	100

DE OPTICE ET CATOPTICE

Optice quoq; quam nostri Prospectiuam communi uocabulo appellant, Geometricæ subiicitur arti, cum corpus prospicimus, quod figura & ratione certa cōtinetur. Cui separatim Euclides multiq; post eum libros dicauere. Inter quos Ptolemæus, Heros Mechanicus, Damianus, Heliodorus Larisseus & proximo seculo Petrus de Burgo Sancti Sepulchri nobilis pictor, de hac simul & pictura uernaculo sermone copiose in quodam uolumine disseruit. Vfus huius discipline nimirū in plerisq; rebus elucet. In metiendis ædificijs. In architecturæ picturæq; ratione. In umbrarum corporumq; positione, cum saepe non rationi partium neq; harmoniæ, sed aspectui sit inferuendum. Postremo ad deprehendendam cœlestiū, tum aliorum corporū uarietatem, ueritatemq; tum reflexiones, refractionesq; eorundem. Quapropter quædam ex his ueluti rudimenta ex Damiano tum Euclide græcis autoribus excerpti, in reliquis perscrutari diligentius uolentes ad ipsos relegamus autores. Trifariam eam diuidunt, in opticen, quam, ut dixi, prospectiuā dicimus: qua libere, & recte, & sine fractione prospicimus. Catopticen, qua per diaphana aquā uidelicet aut aerem crassum, aut speculū Sciographice seu leue aliquod retracte adspicimus. Sciographice, quū corpora aut ædificamus aut fin phice

Visus in rem
uisam

Fortior figura
Coni Orthogonij

Conus tetra-
morios

Refractus ad-
spectus

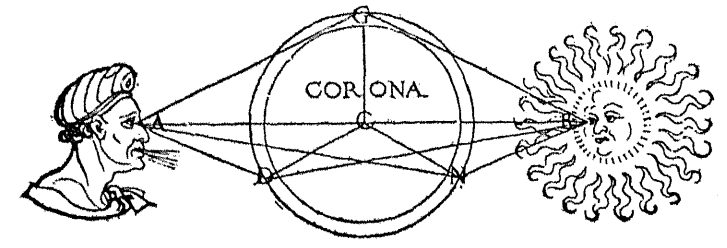
Causa umbræ
in sole

gimus, quæ non tam artis rationi, quam aspectui seruiant. Habet autem uisus has conditio-
nes. In primis ab oculo in rem uisam fertur: non item contra. Indicio est ipsius oculi figura
non caua, ut cæteri sensus, sed prominens & rotunda, ex qua lucem iacit, uti radios sol. Quod
autem lux in oculis consistat, declarat ipsius oculi Diaphanum, tum quædam animalia noctu
cernentia: Sed & homines quandoque, uti Tyberio accidit principi. Præterea recte contue-
tur, ac figura Coni Orthogonij, quæ Ptolemæus per organa in suo tractatu de Optice mon-
strauit. Hac namque ratione & usu probatur ad spectus, & ex ipsa natura celeriter uisus con-
greditur, & plurimum uisorum simul comprehendit. Quare necessarium fuit & recte ob ue-
locitatem, & circulari forma, quæ omnibus planis capacitate præstaret, cõspicere. Conus
quem adspicimus, tetramorios, id est, quarta pars circuli est: summus enim aspectus Coni,
intra pupillam existit, & centrum quodammodo est sphaeræ, siquidem tetramorios diuidat
circulus pupillæ. Quod autem Orthogonius Conus in confesso est, apparent namque uisa siue
per rectos angulos siue per acutos, per obtusos nunquam. Consistunt autem recti per dia-
metrum Coni à summo usque ad basim, quibus acutius & maxime cernimus. Acuti uero infe-
riores uidentur à diametro siue basim attingentes siue non, nam in longinquo ad spectu an-
guli acuti basim non attingunt. Si quid uero diligentius patebit: acutum uel rem
paruam in terræ spatio queritudo, non prius adspicimus, quam directo in eum conspectu, li-
cet reliquum Coni spatium oculis una uisus celeritate lustremus. Quod argumento est, uisum
ex omnibus maxime natura quæ sunt à fronte recta cõspicere. Sed & quæ post terga
sunt in speculo coram cernimus. Proxime autem axi propinquantibus sunt radij ad spectus.
Deinde extremi utrinque ab lateribus finiuntur, per quos minus adspicere licet. Manifestum
igitur ex his, quod summus Coni ad spectus non in pupilla oculi, non enim ab omni loco pu-
pillæ uideremus, sed in oculi recessu ac penetranti consistit. Basim uero Coni prima & ultima
circulus est, cuius terminus pupillam circumscribit. Ipsa enim pupilla non circulus, sed tetra-
moria sphaeræ est epiphania. Refractus autem ad spectus, qui *καταρραξία* appellatur, fit per
medium diuersorum diaphanorum: nam si diaphana æqualia ubique forent, non refringeretur.
Refringitur tamen non radius seu linea perpendicularis, sed obliquus qui ad æquales
finit angulos illius à quo refringitur, uel recedendo à perpendiculari in occursum diaphani ra-
rioris, uel adcedendo ad perpendicularem in occursum diaphani densioris: exemplo est bacu-
lus in aqua dimidium obliquum se ostendens. Ex quo etiam patet solis radios ad æquales
frangi angulos, cui omnino noster ad spectus comparatur: uocantque hanc incidentiæ lineam,
cuius angulus oritur ex illa parte superficie, uersus quam obiectum uisibile inclinatur pari-
ter ex incidentiæ linea. Angulus autem reflexionis est, qui oritur ex alia facie extrema simul
& reflexionis linea. Radius enim perpendicularis nunquam refringitur, sed continuo me-
dium pertransit quodcumque occurrit, quanquam diuersum diaphanum. Si autem in opa-
cum densumque corpus incidit, reflectitur in se, unde ad spectus dicitur reflexus, quod in sole
causa est umbræ: nisi enim lumen reflecteretur, umbra non esset: sed id tantum fulgens, quod
ab lucente corpore adspiceretur, reliqua tenebræ.

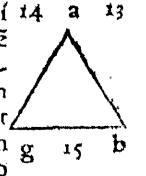

Cæterum inter uisa differentia uersatur. A maiore enim angulo uisa ma-
iora apparere uidemus, quod in eum plus luminis uehementius iacimus,
Minora uero à minore, æqualia ab æquali, altiora ab altiore, & humili-
ora ab humiliore. A pluribus item angulis uisa diligentius & melius: quo-
niam nihil uidetur ubi totum simul uidetur. Figuram igitur ad spectus subiiciam
imaginem. Sit uisum A. E. oculus autem B. à quo ad spectus extenditur in
BA, BC, BD, BE. Intervallo enim ad spectus finietur: non enim subito con-
cidit in A. E. sed per intervallo quamuis totum simul uisus celeritate ui-
deatur adspicere. Insuper æqualibus magnitudinibus intervallo positus
propius posita diligentius contuebitur. Maior quoque apparebit angu-
lus inferior quam superior, quum sint æquales. Aliam quoque coronæ fi-
guram ab Aristotele in meteoris positam non ab re fuerit ponere, qua
ille refractum monstrat ad spectum, simul & radios incidentes ab eodem
signo in idem signum refringi undique in orbem secundum angulos æ-
quales, unde circulum eum demonstrat. Ducantur tres lineæ perpendi-
culares

culares supra lineam A.B. ad notam C. ab illis tribus notis, G.D.Z. in nube signatis: tunc
construantur tres æquales anguli qui sunt, AGC, ADC, AZC. Ex Euclidis autem pro-
portione, si plures lineæ rectæ quæ duæ à diuersis partibus proueniunt, & æquales in ean-
dem notam ceciderint, ea centrum circuli fuerit.

ANTE QUAM è Geometria penitus digrediar, demonstratio supra prætermissa mi-
hi repetenda ad aream trianguli reperiendam. Nā uti diximus, latera simul trianguli iungē-
da, ABG. quorum AB. Cubitorum est 13. BG. 15. AG. 14. Simul autem iuncta erunt 42. è qui-
bus subtrahenda medietas, ex qua lateribus supersunt 678. congeminandū 6. per 7. Totum
autem per 8. exhibit 336. quæ summa congeminandā per 21. hoc est laterum medietatem, exhibit
7056. cuius radix erit 84. Area uidelicet trianguli. Quomodo autem qualibet per catheton
reperiatur, supra ostendi, uidelicet, aut per semicatheti cum tota basi, aut semibasi cum to-
to catheto congeminationem, Quadrati etiam area monstrata.

DE ASTROLOGIÆ PARTIBVS, ET
circulis cœlestibus.

ASTROLOGIÆ principium sensus & experientia est, quod Cicero Babylo-
nijs refert. Hi enim ex altis montibus longo tempore quo se fuisse testantur
per noctes astra obseruantes in eorum cognitionem uenere. Aristoteles inter
mathematicam & scientiam naturalem hanc ponit. Totius autem rationem Pto-
lemæus hisariam deducit, in theoricam, quam nostri quadriuiam uocant, quod
quatuor scientijs, Geometria, Arithmetica, Musica, & Astrologia contineatur, qua no-
scuntur, quot in celo sphaeræ, quot species motuum, qui siderum cursus, eorumque magnitu-
dines & differentia, super quo nobile composuit opus, quod Arabes Almagestum, Græci
μεγάλην πραγματείαν, nos magnam compositionem dicere possumus, diuisum in libros xliij.
à Trapezuntio in latinum sermonem conuersum, cuius ante hos annos egregia edidit epi-
tomen Ioannes Monteregeus. Aliam uero Astronomiam proprie dictam practicam posuit
super stellarum iudicij, quæ Græci apotelesmata uocant, quæ se habeant circa ea quæ sunt
infra orbem lunæ, quæ omnino quatuor esse uidentur, Elementa, mineralia, seu metallica,
quæ item uegetantur, & quæ sentiunt. De hac igitur opus quatuor tractatum edidit. In
primo generatim modos omnis huius scientiæ partes continentes comprehendit. In secun-
do modos, quibus nosse ualemus res in uniuersum magnas quæ uni uel pluribus accide-
re possint, uidelicet regnorum eersiones, prælia, uberes prouentus, & his similia. In tertio
circa hominum genituras uersatur, quid astra & animo & corpori polliceantur intrinsecus,
ut adfectus, mores, ualitudinem, formam. In quarto quid extrinsecus, ut artes, ministeria, con-
iugia, & his similia, Quas autem electiones aut interrogationes uocant, cõsulto præterijt tan-
quam res leues, inuentuque faciles per ea quæ dicta sunt si quis uestigauerit, sed superuacane-
um omnino. Nam fortunato semel ex geneli si quid esset mathematicæ ueritatis etiam bo-
næ contingerent horæ. Cælum omne in domos xij. diuidit, quod diagramma seu themati-
on Græci uocant, in quorum angulis principalibus uim potissimam constituunt: hi sunt ho-
roscopus, occidens, mesuranon, & hypogeon, ceteras epanaphoras aut apoclimata nomi-
nat, nos succedentes aut declinantes. Horoscopus nati uitam & mores auspicatur: secunda
substantiam, tertia fratres, quarta maiores ac antiquitatem, quinta filios, sexta ualitudinem,
septima amicitias & inimicitias, octaua mortem, nona religionem, decima honores artesque,
undecima aduersarios & incõmoda. Hanc igitur secundam astrologiæ partem, quamquam
Zz 4 eruditii

Astronomia

Diagramma
Themation

Horoscopus

eruditi nobilesq; philosophi nihil contra humani animi arbitrium ualere dicunt, quod tamen incerta sit nobis, nec facile deprehendi possit, deturq; propterea paulatim occasio, præsertim ineruditis in fati opinionem delabendi, iure à nostris doctoribus rejicitur. Reliquum est ut de prima quæ ad theoreticam pertinet, pauca dicam, quanquam de hac in Aristotelis de cælo, quæ post hæc sequunt, multa uidere est; præterea in geographiæ principio, ubi de terræ habitationibus & umbrarum ratione, nonnulla ad hanc pertinentia sci-
 De circulis entiam in medium attuli. Sphæræ in primis circuli præter laetæum qui mihi inter Aristoteli-
 sphaera telica dicitur, decem Macrobio sunt. Zodiacus ante omnis partibus duodecim latus, ubi rotidem signa & linea media ecliptica uocata, solis tantum uia. Quinq; alij paralleli circuli uocantur, quorum medius & maximus æquinoctialis siue æquator. Duo extremitatibus uicini, atq; ideo breues, quorum unus septentrionalis, alter australis uertex dicitur. Inter hos duo sunt tropici, qui ex utraq; parte zonæ usq; terminum faciunt. Præter hos totidem coluri appellati, quibus nomen dedit imperfecta conuersio, ambientes septentrionalem uerticem atq; inde in diuersa diffusi, & se in summo intersecant, & quinq; parallelos in quaternas partes equaliter diuidunt Zodiacum intersecantes: unus eorum per Arietem & Libram, alter per Cancrum & Capricornum meando decurrit, sed ad australem uerticem non peruenire creduntur. Duo qui ad numerum prædictum supersunt Meridianus & Orizon in sphaera non scribuntur, quia certum locum habere nequeunt, sed pro circumspicientis habitantisue diuersitate uariantur. Meridianus enim est, quem sol cum supra horizon uerticem uenerit, ipsum diem medium efficiendo designat. Orizon quem sibi unusquisq; circumscribit ad spectus, ultra tamen c c c l x. stadiorum longitudinem intra se continere non poterit.

Meridianus
Orizon

DE SOLE

INTER septem erraticis speciosissimus longeque mortalibus utilissimus Sol esse dignoscitur, Homero poetæ, tum cunctis olim orientalibus pro deo summo habitus. Hunc Epicurus pedaneum esse dixit sensu deceptus, ut ait Aristoteles. Esse autem longe maiorem terra, declarat ipse terra umbra in conijcturam terminans ex Euclidis sententia, qui ait minores corpori umbras fieri, quando illuminantia maiora fuerint. Vltimos enim radios concedere eisdem, ex quo & minuere umbras. Maiores uero fieri corporibus umbras, quum illuminantia fuerint minora: ultimos enim radios in his extenuari. Si enim cylindrica foret, totum Zodiacum operiret, & sic mensibus singulis lunæ eclipsis cõtingeret, umbra se opponente. Præterea stellæ ipsæ quædam lucidiores apparerent per umbram, quæ remota per solis aut Lunæ splendor non adeo nitentur. Si uero latiores essent in fine umbræ terræ non solum Zodiaci, sed alia quo astræ fixa operirent, & sic luna ferè tota nocte sine luce remaneret. De ipsius igitur certa magnitudine diuersæ sententiæ, inextricabiles sanè oēs, sed tam prodendæ quæ prodite. Macrobius adleuerat deprehensum esse illum ducentessimam sextamdecimam partem circi sui habere, & ex Eratosthenis sententia maiorem esse terra septies & uicies, ex aliorum uero opinione octies tantum. Terram autem c c l i i. milia stadiorum completi, cuius diametros erit non multo amplius l x x x. milibus stadiorum. Cleomedes autem dicit Solem Lunamque d c c l. partem esse suorum circularum; Solem uero diametrum d x x. milium stadiorum habere. Esse autem terdecies Luna maiorem; Lunam autem terra dimidio minorem. Terram denique circiter milia x x x i i i. ambire. Capella idem ferè de terra, sed Lunam sexies dicit minorem, suo autem circulo sexcenties, quum hydrologa ratione cõpertum esse ait clepsydris duabus superpositis, altera uacua inferior, altera aqua plena superior, obseruato lunæ ortu cum stella fixa, & quum tota sit orta tollendo clepsydram inferiorē, & aliam ponendo, donec uiginti quatuor horarum spatio Luna seu stella eadem fixa ad eundem redeat locum. Solarem quoque circulum duodecies quam Lunæ maiorem ponit manifesta ratione, quum quod illa mense, ille duodecim mensibus percurrat. Martis autem circulum eadem computatione cursus uitæ quater potius inueniri. Iouis centies & quadragies quater. Saturni trecenties tricies & sexies. Si quis autem Solis aut Lunæ à terra distantiam nosse cupiat, facile fuerit ex supradictorum calculo indagare, considerato sphaeræ diametro, qui quum per mediam transeat terram, necessario continget eius medietatem totam esse altitudinem, quod sexta pars totius cuiusque sphaeræ fuerit, Vibi autem nubes congeruntur, non

De solis luna
et terre magnitudine
uaria opinio

non amplius xl. stadia Possidonius esse dixit. Nunc ad alias ueniam solis proprietates. In oriente atq; occidente maior sanè apparet & rubicundior, tum etiam longinquior, quæ in medio cæli. Ratio, quod uapor & aer, in ortu & occasu crassior, in medio uero subtilior uidetur: ex quo refractus per nebulas, tanquam per speculum aut aquas, uisus, ut quadrantem in aquæ catinam maiorem quæ sit, uidere uidetur. Sic etiam in oriente aut occidente solem & maiorem & longinquorem, & puniceo colore: quod, ut alibi dixi, album & splendens, per umbras aut nebulas ad spectum rufum apparet. Hic insuper poetarum cõmento quadriga inuehitur, cuius equi Phlegon, Pyrois, Aethon, Eous, Ex hoc ortus & occasus signorum aut spicatur. Nam ut ex radijs eius primum emergentia apparere incipiunt in oriente post ipsum, aut in occasu, & tunc heliacus dicitur. Quidius. Iam grauis obliqua subleuit aquarius urna. Aut oriuntur cum eo pariter & occidunt, uocaturque colmicus. Vt Virgilius. Candidus auratis aperit quum cornibus annum Taurus, & aduerso cedens canis occidit astro. Aut occidente sole apparere incipiunt in oriente, & rursus eo oriente occidere, & tunc Chronicus erit. Quid. item. Quatuor autumnos pleias orta dabit. Pleiades in capite sunt tauri. At mathematici alios habent ortus, quum liquidè signa ex Orizone emergunt, quæ in sphaera recta recte ascendunt, alibi oblique. Recte enim ascendere seu occidere signum dicitur, quum pars maior æquatoris, hoc est, quum plus quam portiones xxx. simul cum eo condescendunt & descendunt. Obliqua uero quum pars minor æquatoris, hoc est minus quam portiones xxx. cum eo simul condescendunt & descendunt. Lucanus. Non obliqua meant nec tauro rector exit Scorpius. Deinde quo magis polus arcticus eleuatur, tanto maior est dies & contra. Præterea in quolibet mundi angulo integrum hemisphaerium adspicere, & in qualibet quauis breuissima die, sex item signa atq; in maxima ascendunt. De umbris uero quas iacit sol alibi dixit. Deinceps de motu ipsius ac sphaeris, nam plures cuiusque sphaeræ orbis ad seruandas motuum epiphantias tribuunt, Aristoteli illiusque tẽpori nondum reperiros, sed tantum Ptolemæo. Motus insuper diuersitatem esse in eadem sphaera minime incongruum, cum unum quendam ac proprium habeat à sua quisque intelligentia. Duos quoque alios ex raptu uicque aliena, quorum alter ex raptu primi mobilis est contra successionem signorum diurnus uocatus, alter ex octaua sphaera secundum signorum successionem tardissimus: ueluti soli in primis contingit. Nam huic tris tantum orbis cum totidem motibus ponunt. Duos primum inter se eccentricos, ac aduersos, simul autem positos mundo concentricos, quos solis summam apsidem deferentes uocant. Est enim apsis currus proprie circulus, ἡ ἀπὸ ἀπὸς, id est, attingere terram, ex quo ad eccentricum planetarum, in quo uoluuntur, transferuntur. Summa ergo apsis maxima est eius altitudo Plinio uocata. Ptolemæo autem Apogæon, & Hypogæon eius aduersa depressio: barbaris uero Aux & oppositum Augis. Hanc dicunt Neoterici, sicuti & reliquorum planetarum ad motum axemque, ac polos nonæ sphaeræ moueri, Annis uidelicet ducentis parte una, uocarique Ptolemæo motus astrorum fixorum & Apogæorum planetarum. Attamen solis Apogæon tantum Ptolemæus ipse mutari negat: Nam si mutaretur, tempus esset durante mundo, ut ad Capricornum rediret, ubi nunc Hypogæon, & hoc pacto altera pars australis, quæ ad antecocos nostros pertinet, habitaretur, si ulla esset, & hæc nostra deserere, ut ait Albertus. Sed quoniam nullum esse continens præter nostrum, nuper, ut dixi, à Lusitanis cõpertum est, neque si esset, temperatum (ut est opinio) foret, adeo ut esset necesse ante plenam reuolutionem finem mundi aduenire, aut certe habitatoribus desereri. Ratio autem, ut ipse Albertus ait, cur minime sit illorum temperata, quod caloris intolerabilis causa duplex est, propinquitas solis apud nos, & terræ uicinitas. Causæ uero intolerabilis frigoris, horum contrarietate. Nos igitur alterum altero temperamus. Nam quum est in apogæo prope nos astate altissimus est, cum uero hyeme recedit, uicinus est terræ. Illis autem omnia contra contingunt, qui quamuis in quibusdam insulis incolumes uiuant, hoc non ex cæli temperie, sed ex dei habent prouidentia. Intemperantia signa sunt colonorum paucitas, nulli fructus, præterea morum feritas, ac rerum omnium indocilitas. Solis namque temperantia non solum corpora, ut ait Aristot. in Politicis, sed etiam animos moderatur humanos. Nunc autem ad reliquos solis ueniam motus. In medio igitur duorum ex accidente eccentricorum tertius est orbis per se eccentricus, qui solem deferens uocatur, perficitque cursum proprium secundum successionem signorum c c c l x v. diebus & quarta parte. Hic ob eius inæqualitatem ad terræ

Equi solis
Ortus astrorum

Recte ascendere
re quomodo
signum dicitur

De motu solis

Apsis

Apogæon
Hypogæon

ad terræ centrum tāquam turbo præcisus, minore spatio peragit australia signa quàm borealia. Nam turbines duos considerare possumus. alterum reuera adsequentem solem, alterum adparentem: quorum cusps quidem una in pupilla erit uisus, bases uero duæ, alia ueritatis, alia sensus. Ex quo etiam lineæ duæ imaginandæ æquidistantes, altera à centro mundi, altera ab eccentrico: per hanc inæqualiter mouet uocatq; uerus motus seu locus: per illam uero æqualiter: diciturq; motus medijs, quod ex illius argumentis uerus solis deprehenditur locus. Aequatio autē nostris mathematicis appellata: Ptolemæo autē in magna compositione differētia seu diuersitas dicta, arcus est Zodiaci inter lineas medijs motus & ueri cadens. Hæc nullam esse cōtingit, quum sol in apogæo uel hypogæo fuerit, maximam uero cum sol in longitudinibus medijs. In alijs autē locis secundum augmenti uarietatem crescit & decrescit: quanto namq; uicinior sol apogæo fuerit, uel hypogæo, tanto minor est: quanto autem longitudinibus medijs, tanto maior. Augmentum solis uocant arcus Zodiaci intra apogei lineam: & lineam medijs motus secundū successione signorum. Hic semper est similis arcui eccentrici uersus apogæon existenti, quem apogæon secundariū uocant: quare fit ut subtrahito hoc apogæo à solis motu medio augmentum solis remaneat. Hoc igitur dum sex signis communibus minus fuerit, linea medijs motus lineam ueri præcedit, quam obrem tunc æquatio subtrahit. Si uero maior sex signis, cōtra fit, ex quo tunc æquatio medio iungitur motui, ut uerus exeat.

DE LVNA.

Luna

VNAM uero infra terræ magnitudinem esse, umbra item ipsius est argumentum, quum se tota, & sola per eclipsem opponit: quæ conica in terram uenit, latitudine conicæ stadiorum circiter quatuor milium: qui locus omnis est, in quo sol non uidetur: in qua magnitudine considerari potest, quantum sit diametros basis ipsius umbræ. Si uero partem tantum operit solis, proportione fiunt umbræ.

In lunæ eclipsi perfecta primæ partes eius ad orientē uergentes obscurantur, & rursus hæc primæ relucet, quia terræ umbra ex oriente in occasum præcedit, & luna cursu proprio ab oriente in occidentē fertur, & sic umbræ occurrent. Quæ uero in boream spectat, fugiunt eclipsem: neq; enim umbræ subingrediuntur: quando autem è meridie in boream redit, pars quæ in boream uergit, obscuratur. Si igitur altissima fuerit in eclipsi, citius apparet, angustiores nacta umbram: humilis contra tardius, latiore nacta umbram, media uero mediocriter. Ex his ergo apparet, quod terræ umbra forma conica est, ac Sol terra longe maior, & luna longe minor. Si enim tanto tempore occultatur in umbræ angustia, quanto magis in umbræ latitudinem incidens occultaretur: quod in terræ superficie cōtingit. Insuper in lunari eclipsi luna patitur. In solari autē noster aspectus. Lunæ eclipsem primus Romanorum manifestauit Sulpitius Gallus in exercitu Pauli Aemylj. Solis uero eclipsem Pericles dux Atheniensis in bello Peloponnesiaco. Ratio uero, quod æqualis soli & maior cæteris astris uidetur, ob eius est humilitatem uicinitatemq; terræ. Maculas in super eius nonnulli terræ humorē dixerunt: alij animalia, resq; omnis quæ in terra sunt multo ampliores in ea contineri. Diuersis apparet in super formis. Dum est in coitu deficiens luminis neomenia dicitur. Deinde quum primum apparet specie bicorni ac falcata Menoides. Semiplena dichotomos, id est scissilis, Amphicyrtos plus quàm plena. Propter has uero tris formas tria Dianæ numina dixerunt. Panhelinos autem Plenilunium appellatur. Hæc iterum omnia in diminutione resumit. Deinceps de motibus eius sex ac sphaeris quinque, quarum tris habet cum sole communes: uidelicet, duos eccentricos inter se, simul autem concentricos mundo, qui deferentes apogæon lunæ dicunt. Tertium in horum medio deferentem epicyclum, mundo eccentricum. Præterea æquatem. Est enim æquans par quâtitate deferenti, eumq; intersecat. Circulus excogitatur, quoad reliquos primum planetas, ut epicycli ac deferentis inæqualitas ad æqualitatem ac normam reducat. In æquante enim normaliter fertur epicyclus, quum in eccentrico & Zodiaco sit inæqualis. Ob quam causam non erat æquantem lunæ ponere, quod norma lunæ in centro terræ sit. Nam cæteri planetæ tam in eccentrico, quàm in centro Zodiaci, siue terræ inæquali sunt motu: quam obrem hæc indigent æquante. Sed ob caput draconis tantum luna æquantem necessariū habet, qui quidem in ea solum mundo concentricus & in superficie eclipsticæ

Triâ Dianæ
numina unde

eclipsticæ est, in reliquis minime. Deinde orbem habet extremum mundo item concentricum ac tris alios orbis ambientē, qui deferēs caput draconis appellatur. Postremo epicyclum in orbe tertio immersum. In quo lunæ corpus est adfixū. Motus autē horum se sic habent. Deferentes apogæon eccentrici cōtra successione signorum simul supra centrū mundi ultra motum diurnū in die naturalis xi. partibus, & xij. tantū minutis mouent, & axis motus huius axem Zodiaci in centro mundi intersecat, ac poli à Zodiaci polis partibus sex declinant. Hoc igitur pacto hi deferentes tris habent motus, primum ac proprium supra dictum. Deinde diurnum ex motu primi mobilis. Tertium his contrariū, ex motu octauæ sphaeræ, sicuti cæteri tardissimum. Orbis uero epicyclum deferens mouetur secundū intersectionem signorum cotidie partibus xij. & m. xi. Axis tamen huius motus per centrum huius orbis, quod centrum eccentrici dicitur æque distans axi apogæon deferentium, mouetur. Ex quo poli etiam motus huius à polis ipsorum orbium deferentium distabant. Luna nam quoq; in epicyclo solam astrorum moueri opinio est, ac in parte quidem superiore contra moueri: proptereaq; tardior fit: in parte autē inferiore celerior, quod secundum eum moueat, quæ causa est totius inæqualitatis. Nam si luna nō moueretur, æqualis perpetuo sphaeræ ipsius motus foret. Quod Aristoteles minime uidisse dicit deceptus ipsius maculis semper eisdem apparētibus: nec mirum, cum epicyclum nō posuerit, nec lunæ motum ipsius necesse fuit ponere. Posito autem epicyclo, lunam in ea moueri ad seruandam apparentem inæqualitatem necesse est. Inæqualitas uero huiusmodi ad hanc reducitur æqualitatem, ut à puncto apogæi ipsius medio, quodcumq; illud sit, cotidie xij. partibus progrediendo recedat. Apogæon autem medium epicycli est punctū circumferentiæ ipsius, quod ostendit linea à puncto opposito centro eccentrici in circulo paruo per centrum epicycli ducta: hæc medium motū ostendit. Sed apogæon uerum, punctum est eiusdē circumferentiæ, quod à centro mundi per centrum epicycli ducta indicat. Hæc duo apogæa unū fiunt, dum centrum corporis lunaris in apogæo uero epicycli uel hypogæo eccentrici fuerit, & cum hoc luna in linea, à centro mundi ad peripheriā epicycli ducta, forte existente. Dum autem augmentum est minus sex signis cōmunibus, luna medijs motus lineam ueri præcedit in signorū successione. Ideo tunc æquatio à medio motu subtrahitur. Sed dum plus sex signis fuerit, contra euenit: quare tunc cōiungitur, ut uerus eueniat motus. Draco autem sic se habet. Orbis apogæon deferēs à polis eclipsticæ sex partibus, ut dixi, utrinq; declinant, eiusq; superficiem supra diametrum mundi intersecant, ubi æquans cum deferente connectitur: ex quo una pars uersus aquilonem, altera uersus austrum tendit, quæ intersectio ex similitudine Draco uocatur. In quo cum cœtrum epicycli fuerit uersus aquilonem pergens, caput Draconis dicitur. Cauda uero uersus meridiem. Mouentur autem hæc intersectiones ab orbe extimo, qui deferens caput draconis uocatur, contra successione signorum cotidie minutis tribus, appellatq; hic motus latitudinis. Præterea non semper superficies eccentrici superficiem eclipsticæ in partes æquales secabit, sed apogæon, quod cum suis orbibus deferentibus contra signorum successione moueri dixi, quandoq; euenit ut omnino sub eclipsticæ sit, tunc æquales intercidentur in partes. Alias uero cum apsis in alterā partē declinabit, maior portio ex ea parte fuerit: ob quam rem epicyclus ei parti propinquans celerius perferetur. Cōtra uero in hypogæo, ubi minor portio tardior fuerit. Insuper dicti orbis apogæon deferentes erga deferentem epicyclum talem habent in suo motu ordinem, ut bis mense quolibet inter se concurrant, cursumq; suum peragāt, quum aduersis inter se motibus perferantur. Erga uero solis motum sic se habent omnes, ut linea medijs motus solis sit media inter centrum epicycli lunæ & apogæon eccentrici eius, uel si mul cum eis uel in opposito amborum simul existentium. Ita quod in omni media solis & lunæ cōiunctione centrū epicycli lunæ, & linea medijs motus solis, & apogæon eccentrici lunæ sit in una Zodiaci parte secundū longitudinē. Quare fit ut in omnib. tetragonis medijs eorum centrū epicycli lunæ sit in eccentrici sui hypogæo, & in omni oppositione media rursus in apogæo. Appellatur autem medius coitus quum cocunt, seu opponuntur, mediorum motuum lineæ, quæ semper est æqualis, & habet ex Ptolemæi computatione dies xxix. M. viij. Verus autem est quando ueri motus lineæ, secundum item longitudinē opponuntur, quū uidelicet sol & luna in eadē omnino parte consistūt. Eadē & quum fuerit ex diametro, ratio. Maxima uero distantia solis à linea designate mediū eius motum duarum Zodiaci

Aristoteles
deceptus

Apogæon

Draco

De coitu medio
et uero

Zodiaci partium esse potest, quum sol uidelicet in xv. parte uirginis, ac xx. piscium fuerit. In alijs uero locis semper minor existet secundum adcessum eius ad apsidem, & eius oppositum, Quum uero in illis fuerit, eadē prorsus utriusque linea. Maxima uero lunæ distantia à linea medium eius motum designante in coitu & diametro partium quinque potest esse. Quando uidelicet luna fuerit in aliquo extremarū notarū laterum epicycli. Ex quo manifestum quod in coitu media distantia solis à luna non fit maior septenis partibus, quod raro contingit. Harum quoque alteram altera quandoque precedit, maiorque est. Acquantur tamen quibuslibet c c l i. lunationibus, ut in magna Ptolemæi compositione narratur. Ita ut infra tempus illud quod unū x. defuerit ex altera suppleto, parem inter se numerum sortiantur. De luna item illud animaduertendum, quum habeat apogea duo, Eccentrici uidelicet & epicycli, quando in utroque forte fuerit, tunc altissima erit; humillima uero in horum contrarijs. De eius autem post coitum manifestatione triplex est ratio, cur quandoque citius, quandoque tardius appareat. Prima est obliquitas Zodiaci & orientis. Nam si sit e diunctio sub ecliptica à sine Sagittarij in finem Geminorum, tunc quum sol occidendo in oriente fuerit, plures erunt gradus in circulo reuolutionis lunæ, & ab ipsa luna ad orientem, quam de Zodiaco à luna ad solem, quoniam signa illius partis Zodiaci oblique discedunt. Ex quo à septentrionalibus citius uideri poterit, quam si fuisset in signis australibus. Secunda causa, latitudo lunæ ab ecliptica est. Nam si post coitum mouetur in altitudinem septentrionalem, iterum citius uideri poterit, quā si in meridionalem, quoniam orizon obliquus magis uersus septentrionem deprimi, uersus uero Austrum magis eleuatur. Tertia causa, uelocitas ueri motus lunæ. nam si uelox ex motu, citius appareat, quā si tarda foret. Fit igitur quandoque, ut omnes hæc causæ concurrant, tunc termino horarum xxiiij. uetus & noua appareat; quandoque duæ tantum, & tunc altero post coitum die: quandoque una sola, & tunc tertia uidebitur die. Interdum etiam horum omnium contrarij accidunt, tunc quarto die eam apparere contingit. Omnino autem citius quam partibus. xij. procul à sole uideri nequit, ortusque hic heliacus dicitur. Nam quod solem cursu pertrahat, aliter quam post eum oriri aut occidere crescens non poterit. ex quo auersis à sole cornibus ortum spectat, decrescens uero occasum. Postremo non ignorandum semel ipsam in quolibet signo coire: In Geminis tantum bis, quod apogæon soli aduersum habens in Sagittario diutius, in Geminis minimum moretur. Sol autem contra Geminos diebus xxxij. Sagittarium xxvij. percurrit. Præterea luna signiferum diebus xxiiij. & heliæ absoluit, sed Solem xxix. & semis consequitur. Ascendens insuper ac descendens eclipticam acutis aut spatulis secat angulis. Nec tamen ad idem potest, hoc est, ita ut est posita eisdem parte, mense, & latitudine, rursus reuerti, nisi mensibus cccxxv. hoc est, anno xix. Nam ut sub eadem die, eisdemque propinquitatibus siderum inhæretium redeat, annus faciet lv. Ut uero etiam planetarum eodem ordine ac specie contingat, annus est expectandus magnus. Demum hoc ipsius etiam sciendum, quod eadem conscendens eclipticam in aquilonem, uocatur ὀφωρδύη. ab aquilone ad eclipticam reuertens ὀφωρδύη αναποδύη. Quum ab eadē in occasum descēdit, αναποδύη αναποδύη. Quā deinde rursus ad solem resurgit, αναποδύη ὀφωρδύη.

Luna cur quādoque citius quandoque tardius appareat

Heliacus

DE RELIQUIS PLANETIS AC SPHERIS.

ELIQUI planetæ quemadmodum apparent, modo lunæ tris habent orbes, cum epicyclo uidelicet deferentes apogæon, qui motu spheræ nonæ, uti supra dixi, mouentur: nec sunt, ut in sole & luna, simul terræ concentrici, sed eccentrici ambo: & in horum medio deferentem epicyclum super centro æquantis: cuius axis interfecat eclipticam superficiem partibus inæqualibus: contraque euenit hic, atque in luna, ut epicyclus tardius percurrat maiorem portionē, hoc est, uersus apogæon. Præterea uoluitur etiā aliter, id est, ex parte superiore secundum signorum successiōnem, & inferiore contra successiōnem: in qua reuolutione planetæ retrogradj, directj, & stationarij appellantur: quod lunæ minime cōtingit ob eius in epicyclo celeritatē. Caput draconis in cæteris omnibus stabile, præterquam in luna est. Veneris epicyclus etiam in meridiem transit supra axem imaginarij mora: cuius poli adcedunt, recedunt à polis Zodiaci in utramque partem portionibus sex, totidem quot luna, ut placet Capellæ. Plinio etiā duabus circulum excedit. Præterea solis apogæon secundarium semper sequitur, quapropter ultra partes xlvi. ab eo non absistit. Eius astrum amplissimum, deprehensum à Pythagora

gora primum: idem & Hesperum esse quum solem sequitur, & Phosphorum, hoc est, luciferum quum precedit. In ortu matutino quatuor & amplius apparet mensibus, in uespertino diebus tantum xx. coit autem cum sole diebus d. lxxxiiij. Mercurius Stilbon appellatus paribus quatuor à sole latitudine utriusque discurrit: longitudine non ultra xxij. coit autem cum eo diebus exvi. cui planetæ ob eius uarietatem plures dant orbes. Ambo item cursum paulo quam sol minore spatio absoluunt: nec terræ centrum uti cæteri habent planetæ: sed circa solis centrum de latere circumducuntur: longitudinisque spatia latitudinum uagatione compensant. Mars Pyrois dictus paulo plus biennio cursum peragit. distat latitudine circiter duabus & semis. coit diebus d cccxxx. Iupiter Phaeton cognominatus, annis xij. percurrit: discurrit totidem ferè partibus quot mars. coit diebus cccxviiij. Saturnus Phænon appellatus, absoluitur annis xxx. discurrit partibus duabus. coit diebus cccclxx. Summæ Apollides sunt hæc, Sol in Geminis, Luna in Sagittario, Venus item Mercurius in Capricorno, Mars in Leone, Iuppiter in uirgine, Saturnus in Scorpio, in medijs signorum partibus iam inde Plinij temporibus. Sed & alias Apollides altitudines immobiles à proprio centro omnes etiam habere contingit. Solem in Arietis parte xxix. Lunā in Tauri iij. Mercurium uirginis xv. Venerem piscium xvi. Martem Capricorni xxvij. Iouem Canceri xv. Saturnum Libræ xx. iam illa planetarum Catholica sunt. Retrogradj quum solem uerentes à cursu proprio retrocedunt: superiores triquetra distantia, inferiores minore. Directi quum reuertuntur. Stationarij quum stare uidentur in prima & secunda statione: prima item & secunda potestate accepta. Præterea cardj & minuti cursu, quum linea ueri motus eorum tardius quam linea medijs motus, aut contra successiōnem mouentur. Aucti numero quando æquatio additur supra medium motum. Minuti uero quando minuitur. Aucti lumine quum recedunt à Sole, uel Sol ab eis. Minuti lumine quum ad solem accedunt, aut Sol ad eos. Orientales & matutini, quando ante Solem oriuntur. Occidentales & uespertini, quando post Solem occidunt. Orientales ortu matutino sunt, qui de subradijs exeuntes ob remotiōnem eorum à Sole, uel Solis ab eis, mane ante ortū Solis apparere incipiunt. Orientales ortu uespertino, qui de subradijs exeuntes ob remotiōnem eorum à Sole uesperti post Solis occasum apparere incipiunt. Occidentales occasu matutino sunt qui radios solis ingredienti ob eorum ad Solem adcessum mane occultari uidentur. Occidentales occasu uespertino, qui Solis radios ingredienti ob adcessum eorum ad Solem, aut Solis ad eos, uesperti post Solis occasum occultari incipiunt. Tres autem superiores nec occasu matutino occidunt: nec ortu oriuntur uespertino. Zodiacus à Columella sub Augusto v l i. circiter partes processit: nam viij. Calend. Ianuarij octaua pars erat, ut ipse ait, Capricorni quando solstitium: & viij. Calen. Aprilis erat octaua pars arietis, quando æquinoctium uernum: nam in octauis partibus solstitia, & æquinoctia ponit ut agricola. Hipparchus autem & reliqui Mathematici in signorum principijs. Reliquum est ut superiores contemplerur. Neoterici multis rationibus, Ptolemæo nonæ repertæ primum spheræ, decimam adhibuerunt loco primæ mobilis: cuius sit motus unus tantum ac simplex, quo cæteri inferiores motu diurno feruntur. Nonam uero secundum mobile uocant, à qua octaua spheræ secundo mouetur, quantum conijcere licet, supra polos eclipticæ secundum signorum successiōnes annis c c. parte tantum una. Hic motus Apogæorum & stellarum fixarum Ptolemæo dicitur: & est arcus Zodiaci primo mobilis inter caput Arietis primæ mobilis: & caput Arietis nonæ spheræ. Superficies nanque eclipticæ nonæ spheræ semper est in superficie eclipticæ primæ mobilis. Octauæ item tertius est motus proprius, quem trepidationis uocāt, siue adcessus & recessus: fitque supra duos paruulos circulos in cauo latere nonæ spheræ æquales: in principijs Arietis ac Libræ eiusdem. Ecliptica quoque octauæ spheræ eclipticam nonæ intercideret, si forte intercideret cōtingeret. Velocitatis autem huius norma hæc est, ut quælibet duarum notarum, Arietis uidelicet & Libræ cursum sui parui circuli, in quo circumfertur spatio vij. milium annorum perficiat. Nam & characterem quendam Zodiaci & eclipticæ cum eisdem animalibus distinctum: non tamen ex astris, sed eorum similitudine ponunt etiam in nona & decima spheræ, ubi magna uis prognosticorum consistit: qui quoniam ignoretur, non satis uera iudicia à Mathematicis tradi. Duplicem igitur eclipticam ponunt: fixam in nona, mobilem in octaua, quæ à capitibus fixorum tropicorum nunc ad orientem, modo ad occidentem partibus iij. xix. discedit. Omnino indeprehensa eius uariatio, alijs alia putantibus: quibusdā x c. annis vij. partibus

Mercurius

Mars Iuppiter Saturnus Apollides

Catholica

De orbibus superioribus

AA ultro

Phaenomena
Octauae sphae-
rae

ultra & totidem citro uariari: Albategno annis LX. partē unam ad orientē procedere; Al-
phragano centum existimantibus. Iplius autē octauae sphaerae Phaenomena, quae nos imagi-
nes uocamus, XLVII. esse Arati Hygini Ptolemaeiq; autoritate palam est. In quibus con-
tinetur astra fixa M. XXXI. Ex his CCCXLX. uersus Boreā extra Solis uiam figuras XXXI.
constituunt, uidelicet Vrsam maiorē & minorem, quae Cynosura uocatur. Inter haec serpentē
mediū. Deinde Cepheum, Cassiopeam, Coronā, Herculem, Olorē ledaeum, seu uulturē ca-
dentē: Pleiades, Arctiophylacē, siue Bootē, siue arcturū; Perseum cū Gorgonis capite, Au-
rigam siue Agitatorē, Ophiuchum siue Anguitenentē, alterū anguē, Sagittā, Aquilā, Del-
phinum, Equū primum, equū secundum, Andromedā, Deltacon, Triangulum. Stellae uero
CCCXLVII. in ipsa uia Solis XXI. Zodiaci signa constituunt. Reliquae CCCXVI. ad au-
strum cōstitutaē XV. faciunt figuras, uidelicet magnū Cetum, deinde Orionē cum gladio,
Nilum uel Eridanū fluiuium, Leporē, Canem maiorē, Canem minorē, siue Caniculā; Argo-
nauiam, Aram, Craterē, Coruū Apollineum, Chironē Centaurū, Hydram, Thuribulū, Au-
strale fertum, Piscē Australem. Sunt itē alia plura extra normam astra, quorū Canones igno-
rantur. Illud postremo non ignorandū, minimū in caelo astrum uniuersa terra longe maius
esse cōpertum. Instrumenta Mathematica, alij alia inuenerūt, ut author Vitruuius. Berolus
Chaldaeus scaphē siue hemisphaerium, Aristarchus Samius discū in planitie, Eudoxus astro-
logus Arachnē, Apollonius Parcinum, Archimedes sphaerā & cylindrum. Ptolemaeus om-
nia interpolauit. Nec astrolabium alterius putauerim inuentum: quāuis Falsi Abraamo re-
ferat. Posteriores uero ex multis instrumentis simul ordinatum cōstituerunt uti apparet. Nā
ex quadrante constat & aranea & dioptra, quanquā quadrantē Israelis uocatum Jacob He-
braei adsignēt. Hoc in annulo nuper inculpsit Bonetus medicus ē prouincia Rabi Hebrao-
rum, qui nunc urbem obequitat: miro artificio rem totam tam breui spatio complendo.

Instrumenta
Mathematica

AD IVLIVM II. VRBIS RO

M. A. EPISCOPVM SANCTISS. R. VOLATERRANI COM-
MENTARIORVM VRBANORVM LIB. XXXVI.
ARISTOTELICA.

B

EXPLICATIS reliquarum artium fundamentis, restat parens
omnium ac princeps philosophia, quā tātum subodorari torpen-
tis atq; inepti, tractare etiam temerarij fortasse fuerit quum eius
enarratoribus praeclearis sint omnes referta bibliotheca. Itaq; ni-
hil mihi potius uisum, q̄ eius me praesidis autoritate tueri; nec
tantulum ab eiusdē abscedere uestigijs; quapropter hęc Aristote-
lica peripsemata quocunq; modo ex uarijs utriusq; facultatis au-
toribus uoluminatim in tris libros, more paraphrastae cōieci: sic
enim inscribi malui, quādo quisquillas ex eo tantum legimus: pe-
nitiora uero illis reliquimus, qui haec gryphis Cleantheis aut ten-
diculis Chryssippeis ne dicā Ockanicis aut Raimundeis excarni-
ficant; quod aequius à me tolerandum, qui haec quasi Isagogica ac progymnastica grammati-
cis & oratoribus eius expertib. lectionis dicaui. Quibus Papa beatissime Marjūm fratrem has
adhibere fuerat, ut qui ab ipsis unguiculis hunc philosophum cōsecratus, iam nunc ferē cum
tota ipsius familia in cōpedibus habeat, si per uigilem curā uaticanae basilicae, quā ei nuper
delegasti, licuisset. Nec is nunc primum tyro inter tuos manipulares, adeoq; ante hos annos
tuam dignitatē te absente tutatus est, ut difficilimis tēporibus sacri officij tui decus & auto-
ritatem, quo ad eius fieri potuit, minime labefactari sit passus. Sed rem iam prosequar institur-
tam. A partitione igitur auspicandum: Totius enim disciplinae huius ratio, ut ait Simplicius,
us, in practicā ac theoreticā diducitur. Finis alterius uerum, alterius bonum. Prima rursus in
Ethicā, Oeconomicā, & Politicā diuiditur: ac omnis legibus & formulis constat: qui-
bus & nos ipsos & domum & Remp. regimus. Theoricā in Logicā, Physicā, Mathematicā,
& Metaphysicā. Logica uerum à falso distinguit, Physica in rebus uersatur & hypostasi
& mente

Philosophia
diuisio

& mente in materia consistentibus. Metaphysica siue Theologia in rebus & hypostasi &
mente & materia secretis. Mathelias uero inter utraq; sita rebus in mente, sed non hypostasi
à materia secretis, ueluti numeri & figurae. Neq; quiuus numerus siue triangulus sine materia
subsistere ullo pacto potest: sed aut in ligno, aut in lapide, aut in aere hypostasi habet. Men-
te uero aut cogitatione poterunt à materia secerni. Vnde Mathelias, ut placet quibusdam, di-
sta quasi metathelias, id est, transpositio & quodā modo transitio per res quae in materia sunt
ad eas quae sine materia. Mathelias enim omnis quantū considerat, siue continuū, siue discre-
tum. Continuū id est, cuius partes cōmunem aliquem locū attingunt, uidelicet punctū ter-
minus est mediae partis linear, & reliquae mediae principium. Discretum, cuius partes aliquē
cōmunem locum minime cōtingunt. Ut tria quatuor sex per se diuisa sunt unitatibus. Rur-
sus discretū aut est per se simplex, ut par aut impar numerus, in quo Arithmetica uersatur;
aut aliud respicit: ut duplum, epiritum, sesquialterum, in quo musica consistit. Quantū item
continuum aut immobile, sicuti terrā Geometria, aut mobile, ut est caelum Astrologia me-
titur. His breuiter enarratis ab ipsis moribus auspicari oportere iuuenturē, quae philosophiae
addicitur, idem autor adhortatur, quum frustra scientiae naturalis aut diuinā meditationem
tentemus, nisi prius cupiditates animi prauas abijciamus.

IN ETHICA.

MNIS ars, omnisq; doctrina, actio quoq; & electio bonum aliquod ut finem ap-
petere uidentur. Finium autē aliqui sunt artes, aliqui praeter artes opera quaedam
restantia. Quorum uero restant opera, ea sunt artibus potiora, ut medicinae sani-
tas, & militaris uictoria. Finis autē eorum qui propter se expetitur: alia uero pro-
pter ipsum, hoc erit summum, hoc est humanū bonum ac politicae scientiae finis:

quae quāuis sit unius hominis pariter & ciuitatis, perfectius tamen ciuitati contingit. Ex quo
prudencia cōdendae legis in ea principatū inter agibilia cōtinet, quod haec caeteris artib. praec-
cipiat. Quumq; triplex sit uita, Voluptaria, actiua, & contemplatiua, Prima belluarū est: ulti-
ma rerum cognitioni; media morali cōuenit uirtuti: quae uti fiat traditur, non ut sciatur tan-
tum. De qua sermo non exactus neq; apodicticus erit: quū de singulis scientia nō existat ob-
officiorū artiumq; humanarū uarietatem. Felicitas tamen deprehendetur, si officium hominis
idem & summū bonum definitur. Est enim quoddam propriū hominis officium, sicuti reli-
quorū artificum: hoc est, animi actio secundū uirtutē. Si plures uirtutes, secundum optimā &
in uita longa. Nam una hirundo uer nō facit, neq; una linea geometra: sic neq; una dies, neq;
breue tempus beatum aut felicē. Non requirenda causa in omnibus similiter. Sac erit in qui-
busdā, quantū rei patitur natura, eum qui docetur, causas exquirere. Nā principia quaedā in-
ductione sunt, quaedā sensu: & alia item aliter: uidetur autē principū esse plus q̄ dimidiū; ue-
ritati nanq; congruunt omnia, mendacio celeriter uerū abscedit. Trifariā bona diuiduntur:
externa, corporis, animi: haec ultima potiora & proprie bona dicuntur: nihil enim firmitus q̄
actiones animi secundum uirtutē, quae scientijs ipsis stabiliore existunt. Itaq; qui eas adama-
uerit, uir bonus ac grauis fuerit; nec uoluptate secundum uulgus indigebit, quū magna per-
se fruatur. Sed agat necesse est, quare & dormiens & nihil agens felix esse nō poterit: haud
aliter q̄ in Olympia non fortissimi, sed qui certant, coronantur. Preterea rem hanc, ut diuinā,
ac omnium optimā, non ex fortuna sed ex dei munere ac nostra diligentia, exercitationeq;
paramus, perfecta utēdo ratione: ex qua neq; bruta, neq; pueri, nisi forte ob spē, felices esse
nequeūt. Felix insuper nunq; miser esse poterit; etiam si in Priami calamitates inciderit: licet
nō omnino beatus. Nam & corporis & externis bonis ad perfectā felicitatē opus esse palam
est, quod per ea quasi per instrumenta egregie multa faciamus; neq; agi praecleara possint ab
eo cui defunt facultates. Quapropter Solonis opinionem cōfutat, qui dicebat, quod nemo
beatus ante obitum dici supremāq; funera debet: primo quod (ut supra narratur) aduersa for-
tuna minime felicitatē tollit: deinde quod post mortē nulla felicitas, quum ea in actione qua
defunctus priuatur, cōsistat. Sed neq; beatus qui fuerit in uita, quod res aduersae proximorū
ad eum uel extinctum pertineant, si & ille uiuo nocebunt. Post haec ait felices à miseris diui-
dio uitae, hoc est, somni tēpore nihil distare: est enim somnus animi ocium. Anima partes ra-
tionale & irrationale; hoc ultimū uegetabile minime rationis particeps: alterū uerō in intel-
lectu & appetitu, qui tantum particeps rationis fuerit, quantum illi obtemperauerit. In hoc
tanquam in subiecto habitus uersantur morales. In intellectu autem ingenū, sagacitas, me-
AA 2 moria

Mathesis

Continuum
DiscretumVoluptaria
uita

Actiua

Contemplatiua

Officium ho-

minis idem

summum bo-

num

Triplicia

bona

Partes animae

moria, solertia, & huiuscemodi uirtutes. Quumq; de moralibus agatur, nec ingeniosus, neq; solers, sed modestus, iustus, pius tantum felix extiterit. Libro ij. Duplici existente uirtute, intellectu & morali: prima ex p̄ceptore plus habet augmenti. Ideo & experientia indiget & tempore. Moralis uero ex cōsuetudine (unde nomē est ei) procedat oportet. Ex quo manifestum quod illa nobis à natura nō est: nihil enim quod à natura sit alter affuescit, ut lapis deorsum, ignis ad superna tendens. Præterea ex similibus actibus habitus fiunt, & corrumpuntur, ut bene citharizando boni, male autem mali efficiuntur citharœdi. Eadem de iustis & iniustis ratio adulescendo. Non ergo ex natura quæ ad opposita uim nō habet. Igitur neq; natura, neq; præter naturam est uirtus moralis. Versatur autē circa uoluptates & dolores. Etenim ob uoluptatē improba admittimus, & ab honestis ob dolorē absterremur. Tria sunt quæ in animo gignuntur: affectus, quos Græci πῦθι uocant; potentia & habitus. Affectus uocat dolore gaudiūq; & his similibus affici. Potentias per quas gaudere, dolere, irasci habiles aptiq; sumus. Quorum neutrum est uirtus, relinquitur ut sit habitus, per quos erga affectus bene ac male nos habemus. Quumq; in artibus scire tantum fat existat, in his & scire, & eligere, tum perseveranter agere oportebit. Virtus igitur est habitus electiuus in medio consistens, quo ad nos ratio terminata. Quo ad nos uidelicet, quādo, & in quibus, & erga quos, & cuius causa, ut oportet. Nam est mediū rei quod æqualiter distat ab extremis: ut ex decem minis sex distat æqualiter à medijs. Non enim si cui decem minas comedere multum est duas autem parum, Iudæ magister sex ei traderet, Nam ueterano parum: tyroni uero nimis fuerit. Nam sicut se habet robur tyronis ad ueteranum, sic se habere debet cibus. Hoc mediū difficile inuenire. Nam malum quidem infinitum est. Bonum autē ut finitum, ut Pythagorici tradunt. Virtutis quoq; una uia: uirtutum multæ. Extrema medijs ac inter se cōtraria sunt. Extremorum item alterum magis ac minus medio contrariū: ut timiditas magis quā audacia fortitudini opponitur. Ex parte autem nostra ea magis contraria uidentur, ad quæ proniores sumus. Remedium ut alteri extremorum contrariū propendamus, tanquam qui signa flexa rectificant: ut dicitur apud Homerum Odyf. xij. Vlysi ex monitu Circes. Τὸτα μὲν κερνὴ καὶ κύματ' ἐκτ' ὄψεσθαι. Hoc procul à fumo fluctu quoq; diripe nauē. Id maxime adsequemur, si diligentia adhibuerimus, ac maxime à uoluptate abstinerimus: ut itē apud eundem poetā de Sirenibus, Σελῶν μὲν πρῶτον ἀνώγει θεσπιδάκων φθόγγον ἀλδύαδ', ἣ δὲ μὲν ἀνθεμορίται. Et rursus Σελῶνας μὲν πρῶτον ἀπέφευγε, αἱ δὲ ἄλλα πάντας ἀνθρώπους δαίτιστα, ὅπως σφέας εἰς ἄλκιον. Enumerat deinceps uirtutes. Fortitudo media inter timiditatē & audaciam, Temperantiaq; inter intemperantiā, & ἀναειδησίαν, id est, insensibilitatē. Liberalitas inter auaritiā & prodigalitatem. Magnificentiā circa sumptus magnos. Cuius defectus μεγροπρεπον, id est, paruus decor & infra dignitatem cuiusq; ac μεγαλομ, Leonardus hæc duo modicitatem & uulgarem uentositatem conuertit. Magnanimitas in magnis honoribus inter ἀκρότητα, id est, ualiditatem potius quā uentositatem: & μικροψυχίαν, id est, pusillanimitatem. In medijs honoribus non inueniuntur extremorū nomina: potest tamen dici philotimus, id est, ambitiosus, & Aphilotimus, id est, procul ab ambitione siue remissus. Mansuetudo inter iracundiam, & ἀργυρίαν, id est, segnitiam: & si dici potest intractabilitatem. Veritas siue grauitas inter Ironiam & ἀλαζονίαν, id est, tactantiam. Eutrappelia, quam leporem dixerim potius quā comitatem: inter rusticitatem & scurrilitatem. Amicitia, ea quæ in uerbis tantum, cum de altera in VII. dicatur, inter adsentatorem & dyscolum, id est, contentiosum siue difficilem. Verecundia quāq; adfectus non uirtus ponitur, tamen laudatur, ac inter impudentem & attonitum collocatur. Nemesis (quæ indignatio conuersa est, uidelicet erga improbitatem) inter inuidiam & ἀδελφικίαν, id est, malum gaudium, siue malorum gaudium. Lib. iij. De uoluntario, electione, consultatione, uoluntate, ac fortitudine differit. Videtur illa inuoluntaria, quæ per uim uel ignorantiam perpetrantur. Violentum est, cuius principiu extra tale est, in quo agens uel patiens nihil confert, ueluti si tracti aliquo feramur. Quæ autem metu maioris mali fiunt: inuoluntaria quidem non sunt, quod agendi principiu in nobis sit: nec tamē per se uoluntaria, quod nemo sponte tale quid faceret. In huiuscemodi casibus trium generum homines. Primi laudantur, qui pro honestissimis laboriosum aliquid minime subterfugunt. Secundi uenia digni qui subterfugunt. Tertij penitus damnandi qui iusti mala perpetrant, cū extrema omnia potius pati deberent, ut Alcmeon apud Euripidē, qui patre impulsore matrem occidit. Quod per ignorantia fit, non omnino uoluntarium, sed

sed illud uoluntarium, cuius postea nos minime poenitet. Præterea si propriissima ac principalissima ignorantur, ut quid est aut cuius gratia. Aliud enim per ignorantia aliquid agere, aliud est ignorantē esse. Ebrius & iratus ignorantes faciunt. Ignorat enim omnis flagitiosus quid facere oportet. Itaq; Pyttacus duplici poena mulcabat ebrium, qui facinus aliquod admiserat, quod in eius fuisset potestate ebrium non esse, deinde ob malum perpetratum. Electio, id est, πῦθι uoluntariū apparet esse. Non item omne uoluntariū electio. Nam re pentina quidem & ea quæ à pueris fiunt uoluntaria profecto sunt: electio uero non habent. Rectiusq; spontaneū dicimus in beluis & pueris, q̄ uoluntariū, id est ἐκείνου καὶ βολητῶν. Spontaneum uoluntariū cundum Græcos. Præterea electio nō est eorum quæ fieri nequeunt: ut uelle immortalitatē: neq; item opinio est. Opinio enim magis circa omnia quæ supra nos, q̄ quæ in nobis sunt: di stinguiturq; in ueram & falsam. Electio uero in bonā & malam: postremo uoluntas finis est magis: Electio autē eorum quæ sunt ad finē, ut sanos nos esse uolumus & felices. Eligimus autem illa per quæ ea consequamur. Electio igitur est consulta adfectatio eorū quæ à nobis fieri possunt. Et quoniam electionem cōsultatio præcedit: de consultatione differit. Dicitur quod est inuestigatio de his quæ à nobis fieri possunt, quorum incertus euentus. Neq; enim de finibus consultamus, sed de his quæ sunt ad finem: medicus non consultat, ut sanū faciat: neq; orator, ut persuadeat: neq; gubernator, ut bene Remp. instituat: sed uenitur ad primā causam, quæ in intentione ultimū est. Nā quod ultimū in resolutione, primū in generatione. Verbi gratia, si de pace tractandum, media sunt, oratores mittendi, & propter hoc senatus cogendus, & hic actus ultimus quidē in consultatione, primus in executione fuerit. Et de electione quidē satis. Voluntas igitur est eius qui est finis. Sed finitum alij quidē boni uidentur esse, alij apparētes boni. Re uera boni tantum unum est, ut enim studiosus singula recta iudicat. Multitudinē uero uoluptas, & sua libido decipit, ut licet bona nō sint, ei uideantur, ut sanis salubria quidē sunt quæ re uera sunt, ægrotis autē alia. Præterea neq; ignorantia, neq; ingenij tarditas aliquē excusat, cum nullus ignorare debeat, qui ex actibus habitus sint. Absurdū est enim dicere grassantē nolle iniustū esse, neq; flagitia patrantē flagitiosum. Quin ea puniunt poena uel maxima iniustus, ut habitu iam factio si iuste uelit agere non possit. Sicuti ægrotus qui medico non obtemperauerit, in ualitudinē incidit: & semel demissus lapis reuerti non potest: sic flagitioso cui licebat ab initio talem non esse, post longā consuetudinem resipiscere non est, ex quo fit ut nolens peccet. Et hoc docens Aristoteles tacite Platonem confutare uidetur qui dicebat, Nemo nolens improbus, neq; inuitus felix. Quorum alterum secundum Aristot. falsum est, alterum satis uerisimile. Deinceps de fortitudine differit, quæ circa timores & audacias uersatur. Fortis proprie dicitur circa honestam mortē, & quæcūq; ne illam repente afferunt. Ira honesta cum ratione maxime fortitudinē adiuuat. Mortē oppetere ob fugiendos labores nō fortis, sed mollis potius animi est. Itē qui pudoris aut metus causa pericula subit, nō proprie fortis, sicut apud Homerum Hector. Si quē ego procul à pugna adspexero, nō ei fat erit aufugere aut cauere. Socratē deinde confutat, qui dicebat fortitudinem esse scientiā rei militaris, ac in arte potius quā in animo consistere: ob quā causam imbelles fortiores esse quandoq; quā audaces. Post hæc dicit confidentes etiā ob successum rerum non proprie fortes esse: confidunt enim solitē fortunæ, cum & timidi sint etiam quandoq; bona spe. Difficilius laboriosa pati quā aggredi difficilia: Et tristia sustinere quā à uoluptate abstinere. Post fortitudinem de temperantia pauca narrat, quæ in delectatione tactus & gustus, in alijs uero improprie dicitur. Sed de hac plenius in sequentibus. Lib. iij. De Liberalitate in principio differit, quæ circa pecuniā mediocritas est. Cuius uirtus in sumptibus oportet: quā non accipere unde nō oportet. Quod magis uirtutis bene dare, quā bene accipere sit, ac pulchra facere quā à turpibus abstinere. Sed habet cautiones: ut honesti gratia detur & hilariter ac secundum facultates. Non enim in multitudine datorum, sed in animo dantis ea consistit. Illud uero non facile, ut liberalis quisq; dicatur, cum nō accipiat, nec acceptum custodiat. Deinde magnificentiā, quæ in magnis sumptibus consistit, uidelicet in theatralis pompæ ludis, epulis publice, tēplis, in domestica quoq; ac sumptuosa supellestie, in quibus magis queritur operis pulchritudo, quā quid consistat. Ex quo palam est pauperē magnificum esse non posse. Extrema eius supra libro secundo enarrata. Magnanimus quoq; circa magnos honores, qui maximum est inter externa bona, dijsq; tribuitur. Quapropter

Affectus
Potentia
Habitus
Virtus quid
De medio inueniendo
Homerus
Deinceps uirtutes
Eutrappelia
Nemesis media
Inuidia
De uoluntario
Alcmeon
Per ignorantiam agere

Ebrius & iratus
Ignorantia
Electio
Spontaneum
Voluntariū
Opinio
De consultatione
De resolutione
Primum in generatione
Boni tantum
Malo habitus
Libertas amittitur
Contra Platonem
De fortitudine
De liberalitate
Magnificentiā
Magnanimus

bonum uirū esse oportet, eum qui his dignus cupit esse, summūq; morum uirtute locū quaerit obtinere. Nam sine uirtute perfecta, bona externa possidens nequaquam magnanimus erit. Habet autē has proprietates. In primis liberalitate dantes excedere cupit, dare cuius promptus. Adfectus enim beneficium adficiēte inferior est. Ex quo Thetis apud Homerū pro Achille precans beneficia eius non cōmemorat, quae tulit ei dum Briareū gigantem cōcitauit contra ceteros deos qui ei regnum auferre uolebant. Neque Lacedaemonij superati à Thebanis auxilia ab Atheniēsis petentes, beneficia eis impensa cōmemorauerunt. Preterea magnanimus palam amat atque odit, minime rogator, contemptor potius, audax, uerax, minime oblocutor, minime admirator, nec odij tenax, nec querulus, nec adulator, nec sub alio nisi adamicum facile uiuit. Extrema eius, animi uastitas & pusillanimitas. Circa mediocres honores uirtus est absque nomine, quae est inter duo extrema, emphilotimiam, id est, ambitionē, & emphilotimiam, id est, honoris negligentiam aut remissionē. Quae uirtutes quādoque uertuntur, ut alter honeste appetens & uirilis, & alter modestus uocetur. Mansuetudo inter iram & ignitiam. Eius tres species. Excandescētia, quae subita ira est, citoque extinguitur. Amaritudo & acerbitas diu retinetur, ac contra ius, nec deseritur nisi poenas repetat. Amicitia quae in uerbis est iucunditate aut molestiam parit, extrema contentiosus & adfentator. Si in omnibus placere studet, id est, placitus; si contendit aut morosus est, dycolus. Veritas quoque inter ostentationē & ironiam. Ironiae uero duplex genus. Qui more Socratis sua extenuat non nimis patientia, ut boni sunt. Qui uero parua quaeque ac manifesta fingunt, gloriosi potius uidentur & infaceti; ueluti Lacedaemoniorū uesitūs. Lepidus inter rusticū & scurrā. Postremo de uerecundia, quae potius adfectus est & in corpore ueluti timor. Signa sunt quod ex altero quis pallefcit, ex altero rubescit, quae quidem adolescentiū uirtus est; uiris autem senibus minime conuenit. Lib. v. de iustitia cōtinuo differit, quae aliena uirtus est. Optimus enim non sibi solum, sed & alijs uiuit. Ipsa quoque non pars uirtutis, sed tota uirtus est. Neque enim iniustitia pars uitij, sed totū uitium. Est altera quae pars uirtutis est. De qua differit in hoc libro. Cuius duae species, una in distributione honoris & pecuniae, ac aliorū omnium quae ciuibus cōmunia debentur; altera quae in cōmutatione atque in commercijs hominū cōsistit. Et huius partes duae. Cōmercia quaedam uoluntaria, ut emptio, uenditio, & similia. Quaedam inuoluntaria. Et horum rursus quaedam clandestina, ut furta, adulteria, & alia; quaedam uolenta, ut uincula, rapinae, uerbera, cōtentiones, & his similia. Iustum igitur in quatuor consistit, esse medium, & aequū, & quibusdam, & ad aliquid. Quo ad mediū quorūdam est, haec sunt plus & minus. Quo ad aequum siue equale, duorum est. Quo ad iustum, quibusdam, & ad aliquid. Quibus autem iustum contingit; duo sunt, & in quibus res duae; & eadē est aequalitas quibus & in quibus. Iustum enim in distributione cōsistit. Omnes enim pro dignitate cuique sua esse oportere fatentur. Dignitate autē non eandem esse dicunt. Est enim iustum analogū. Analogia uero aequalitas est rationis, & in quatuor minimis, uidelicet ut unū ad duo, sic tres ad quatuor. Et uice uersa, ut unū ad tres, sic duo ad quatuor. Sicuti totū ad totum, quā proportionem geometricam uocant. In cōmutatione autē iustum aequale non ad aliquid; & iniustum inaequale secundum arithmetica proportionē. Nil enim respicit utrū bonus aut malus abstulerit; neque utrū bonus adulterium cōmiserit an malus. Sed ad damni differentiam lex tantū respicit. Itaque Cor rectiuū iustum fuerit; mediū damni aut lucri. Ideo quando dubitant, ad iudices confugiunt, inueniuntque ex lege nummus (ut plane nomen indicat) ut mensuras rerū adaequaret; inaequalitatem ad aequū iustumque redigeret. Pythagorici haud bene diffiniunt iustū id quod retributum sit alteri, quod minime cōgruit, nec iusto distributio neque correctiuo. Nam eo pacto si ni societate ne iure percussit, reperiatur etiam iure. Sed in omnibus societatibus & commercijs huiusmodi iustū cōtinetur, in quod recipitur secundum proportionē, non secundū aequalitatem. Nam in hoc maxime ciuitas cōsistit. Remunerandus enim quisque pro dignitate, proque meritis ac labore. Igitur nummus, ut dixi, mensurā adaequat. Neque enim contra permutationē societatis esset; neque permutatio sine adaequatione, neque adaequatio sine mensura. Post haec de iusto naturali, aut Ciuili. Quod inter eos consistit, inter quos imperandi atque obtemperandi uicissitudo est; non legitimum aut in eodem quod quisque intulit alteri, sustinendo. Sed distributiū est, & cōmutatiuum. Iustum insuper est aliud Oeconomicū. Ius ciuile, alterū naturale apud omnes, quod semper eandem uim habet. Alterū legitimum, quod lex iussit. Differunt autē iniustū & iniuria; & iustū & ius. Iniustum natura & ordine, nec dicitur antequam fiat. Postquam factū est iniuria fuerit. Eodem modo

Thetis
Lacedaemonij
Circa mediocres honores
Emphilotimia
Amicitia
Contentio
Assentatio
Veritas
Ostentatio
Ironia
Lepidus
Rusticus
Scurra
De uerecundia
De iustitia
Iustitia aut cōmutatiua aut distributiua
Iustum in quatuor terminis
Iustum distributiuum
Cōmutatiuum
Iustum correctiuum
Contra Pythagoricos
Distributiuum
Iustum in omni societate necessarium
De iusto ciuili
Ius Ciuile aut naturale, aut legitimum
Iniustū & iniuria quid differunt

modo ius. Sed cōmunius pro quocunque iustitiae actu. Specialius quoque pro iniuria correctio
ne. Accidit itē saepe, ut iniusta faciat quasi non iniustus, ut quando uidelicet non sponte peccat. Quapropter triplex in rebus humanis iniuria, aut est ab iniusto, aut à uolente, aut ab eligente. Primo per ignoracionē committitur, ac uenia dignum; quando nec quod, nec quomodo, nec cuius gratia intelligebat, hoc egit. Quando igitur praeter propositum nocetur, infortunium est; quando autē non praeter propositum, sed sine malitia, error appellabitur. Errat enim, quod in ipso primum causa est. Aduersa tamen utitur fortuna extrinsecus. Sed quando sciens quidē, sed non cum animi deliberatione facit, iniuria est; cuius generis sunt omnia quaecunque per iram aut ceteras perturbationes animi admittuntur; non tamē illi propterea iniusti ac mali; non enim ob improbitatem admiserunt. Sed quando cum electione, iniusti & improbi. Inuoluntariorū autem alia sunt, in quibus uenia locū habet, alia minime. Nam quaecunque non ignorantes solū, uerum etiam per ignoracionē admittimus, ignoscenda sunt. Quaecunque uero non per ignoracionē, sed ignorantes quidē, uerū propter animi perturbationē non naturalē, neque humanā, non sunt ignoscenda. Post haec dicit quemadmodū aliquis uolens laeditur, & iniusta patit, sed non iniuria. Nulli enim uolenti iniuria fit. Nā Glaucus apud Homerū, quod arma aurea cū ferreis mutauerit, iniuria ei facta non est, quod donare fuerit in sua potestate. Patet igitur quod accipere iniuriā minime uoluntariū est. Dubitatur etiā an iniuriatur, qui plus tribuit praeter dignitatem, uel qui plus accipit, uidetur enim in tribuente esse. Deinceps de ea differit parte, quā Graeci uocant, latini aequū & bonum, quae emendatio legis est, quae omnium iustitiam erat propter uniuersalem. Nam agibilia non possunt adeo uniuersaliter cōprehendi. Ex quo quod illam interpretatur ac moderatur, melius illa ac iusto legitimo habetur. Indefinita enim indefinita est regula, sicuti Lesbiae aedificationis plumbea regula. Nam ad lapidis formam transmutatur, & non permanet regula. Igitur qui non exacte ius in peiore partem interpretatur, sed ex suis cōmodis detrahi patitur; & si lege se tueri possit, hic iustus erit, aequumque ac bonū seruabit. Postremo probat, quod sibi nullus iniuriā facit, per translationē tamen & metaphorā quandam facit; non secundum ciuile iustum, sed ut despoticū, & oeconomicum; quando uidelicet pars animae, quae secundum Platonē animalis, ab ea quae particeps est rationis diuisa, non dominabitur alteri. Laesus autē si iure reddit, non uidetur iniuriā facere. Sed & facere & pati iniuriā utrunque malum, peius tamen primum. Nam pati citra prauitatem & iniuriam est. Lib. v. de prudentia tractat. Duas dicit esse animae partes, rationis uidelicet participem & expertem. Rationis participem in totidem diducit partes, & in quibusdam, id est, scientificā siue cognitiuā, & logicā siue ratiocinatiuam. Consiliari enim & ratiocinari idem. Nullus namque consultat de ijs quae non possunt aliter se habere. Itaque altera ex his prospicit ea, quorū principia nequeunt aliter se habere; altera uero quae sunt possibilis. Tria enim sunt in anima quae ad actionē ueritatēque pertinet, Sensus, mens siue intellectus, & appetitus. Horū sensus nullius est actionis principium; patet ex beluis quae sensum habent, actionē minime. Quod autē est in Dianoea, id est, in parte animae cognitiuā, est affirmatio & negatio; hoc in appetitu fuga & prosecutio. Nihil enim factū in electione ponitur, uerbi gratia, non est eligere illū destruere. Ideo recte Agatho, hoc solo deus priuatus, inquit, quod facta infecta facere nequit. Quinque autē sunt per quae agendo aut negando ad uerū cognitionē quis peruenit. Ars, scientia, prudentia, sapientia, intellectus siue mens, uis. Scientia est habitus demonstrationis, & quaecunque alia definitio in Analyticis. Ars habitus cū ratione factiuus circa ea quae possunt aliter se habere. Prudentia habitus cū ratione actiuus circa bona & mala quae homini cōtingunt. Intellectus est principiorū, Scientia conclusionum, Sapientia amborū. Dicimus & in arte quaeque sua perfectum sapientē esse, ut Phidiam, Praxitelē. Igitur illa tria sunt preciosissimorum natura. Habēt enim diuina subiecta, uidelicet, substantias separatas. Prudentia uero hominē pro subiecto & bona ipsius. Non itē circa uniuersalia tantū, sed etiam singularia uersatur, ut practica. Est insuper potētia quaedam, quā uocant *δύναμις*, quae tali uigore est, ut id quod intendit perficere possit, modo sit laudabile; si secus *πανουργία*, i. astutia potius dicitur. Ex quo prudentes *ἀφύσος*, & non panurgos, i. astutos uocamus. Apud Leonardū non proprie cōuertitur dinotita astutia. Panurgiam dolum. Non enim est ipsa potētia, sed non sine ea potētia. Ex his patet quod homo non bonus minime prudens esse potest. Nam principium agendorū finis est, qui intellectū & appetitum mouet, quae profecto finem homo uitiosus, ac planē intemperans minime uidet. Nec mirū, uoluptas enim & dolor in rebus agēdis iudicium

Iur item
Iniuria triplex, ab iniusto, a uolente, ab eligente
Inuoluntaria
Glaucus
Homericus
De Episcia
Quomodo quis sibi facit iniuriam
De prudentia
Sensus
Intellectus
Appetitus
Scientia
Ars
Prudentia
Intellectus
Sapientia
Δύναμις
Astutia
Principium agendorum finis

PHILOGOGIA

Contra Socratem qui uirtutes corrumpunt, licet in scientijs nequaquam. Ideo Socrates dicebat omnes uirtutes prudentias esse. Quae profecto errare dicit, ubi uero uel non sine prudentia dicebat esse, non errare. Nam ille omnes prudentias mnes rationes uirtutes esse, quod uirtutes esse scientias putabat. Aristot. uero non rationes, sed tantum cum ratione. Lib. viij. Incontinentiam enarrat hoc modo. Circa mores fugiendos tris esse species dicit: Vitium, incontinentiam, & *δηλοτητα*, id est, feritatem rectius quam immanitatem. Contrariam uero his uirtutem, continentiam, & uirtutem quandam heroicam, ac plane diuinam esse. Confutat praeterea Socratem, qui dicebat incontinentem per ignoracionem agere, nullumque scientem esse, quod sane durum uidetur. Sed cum scire quis dicatur habitu & actu: si sciens & non considerans, incontinens est, non mirum: sed si considerans, durum. Per ignoracionem item sciens potest esse incontinens ea ratione, qua ebrius & dormiens, turbata in eo ratione. Praeterea cum continentia solum ac proprie circa tactus oblectamenta sit, abusu reliquorum etiam dicitur. Videlicet honoris, pecuniae, irae. Ira enim incotinentes excusator, & minus turpis quam uoluptatis, ceu magis naturalis. Naturalior est enim ira hominibus, exemplo illius qui patrem uerberauit, nam & ille surum uerberauerat: & hic puer me uerberabit, quasi gentilis ira in partur eis successerit. Post haec ponit differentiam continentiae imperitiae, & mollitiae: cui circa idem uertentur. Incontinens enim fruatur uoluptate, tanquam ipsa urgente. Mollis causa doloris fugiendi, qui ex uoluptatis priuatione prouenit. Cui opponitur constantia: incotinentiae uero cotinentia. At temperati & intemperati alia ratio: hic enim eligit, incontinens minime: hic non poenitet, ille statim post factum. Cumque finis in rebus agendis, ac uirtute morali sit principium: principiaque tam in actione quam in speculatione minime probatione indigeant, sed ita sint nota, ut in Mathematicis suppositiones, intemperans circa finem iudicio corrumpitur: ex quo totam destruit uirtutem. Incontinens uero minime. Nam si a uoluptate quandoque uincitur, non tamen in eo uincitur, ut eam imprudenter ac continuo persequi uelit. Sunt etiam qui perliant in sententia, quos uocant *ιγυογονωμους*, latine uero cerebrofos seu ceruicofos, qui similitudinem quandam habent cum continente, sicuti prodigus cum liberali, & temerarius cum forti: qui tamen potius incotinentes dicendi sunt, quod ob immensam ambitionem dolent si iam improbari sententiam, tanquam publica decreta. Sunt & nonnulli, qui in sua sententia non persistunt, sicuti Neoptolemus ille apud Sophoclem, quia propter honestatem uera loqui pulchrum ei uidebatur: ab Ulyssae suafus mentiri poenituit. Comparatur insuper incotinentes ciuitati, quae bonas habeat leges non tamen eis utatur. Post haec de feritate narrat, dicens: Feritas est uitium supra humanum, ab eo qui mente ac ratione priuatur proueniens, ut masculorum concubitus, homines mandere, aut barbarorum aliquo teneri excessu prauo ac crudeli: quod tamen minus est quam uitium, quia hoc a ratione licet corrupta procedens, uehementius est. Illi opponitur heroica uirtus, ut apud Homerum Priamus de Hectore filio dicit, non mortalis hominis filius uisus, sed maiori quadam uirtute prestare: Postremo de uoluptate ac dolore scribit, in quibus, uirtus moralis consistit, in eaque potissimum felicitatem existere putant. Quibusdam enim uidetur nullam uoluptatem esse bonum. Alijs quaedam uidetur bona, sed plurimae pravae. Sunt horum tertij, qui dicunt, & si bonum, tamen non summum. Probatio primae sententiae haec est: Nulla generatio est finis, nec de genere finium, sed motio quaedam ad finem, ut aedificatio ad aedem: praeterea quod a temperatis uitatur, impeditque consilium. Quod autem non sit summum bonum, dicunt, quoniam non finis, sed generatio ad finem est: quod dicit uerum esse, si sic esset: sed est quaedam actio post naturam constituta, quae est finis, ut est actus uirtutis post habitum. Et ideo distinguere debet, quod omnis actio est generatio, non autem contra. Voluptatem igitur summum bonum felicitatemque ponit, quae prouenit ab habitu & uirtute, modo non sit impedita. Nam felix bonis corporis & externis indiget. Redarguitque Stoicos, qui tantum uirtute praeditos, uel in calamitatibus beatos esse dicebant: magnoque esse indicio uoluptatem praestare, quod eam cuncta expetant animalia, quamque rursus deliciae corporis infamauerunt, quae iam sibi aut thoritatem uendicauerunt, expetiturque ea magis, quod doloribus & uitae curis, ac praesertim melancholicis mederi uidetur. At animi uoluptates corporis sunt potiores: quae haec ex accidentibus proueniunt medicina, quando morbo adest: illae uero ex natura ipsa & habitu firmiter constituta perpetuo manent. Verum in hoc deficiunt, quod non idem semper inueniunt, quia non simplex natura nobis ob corruptibilis naturae uarietatem. Ideo deus semper una & simplici gaudet uoluptate. Non enim motus duntaxat est energia, id est, actus, sed etiam immobilitatis. Et uoluptas magis in quiete quam in motu per se. Nobis tamen uarietas omnium dulcissima: ut quum itaque homo facile uariatur, sic & natura

natura uarietatis indigens. Lib. viij. de Amicitia refert, quod est uirtus quaedam, uel cum uirtute: De amicitia te: insuper in uita magnopere necessaria. Etenim absque amicis nemo uiuere mallet, reliquas etiam habens uirtutes. Ciuitates quoque amicitia consistere uidentur: ac legislatores magis circa eam quam reliqua studere. Homerus de Diomede loquitur, qui proficisci uolebat exploratum Diomedes hostium castra. Si duo, inquit, erunt, in cognoscendo atque agendo potentiores erunt. Nam *Homericus* & concordia simile quiddam uidetur amicitiae. Itaque si concordia sint, nihil est eis opus iustitia: ut *καλοιοσ περς κολιοσ*, id est, Gracculus ad gracculum. Quidam similitudinem quandam aiunt esse amicitiam. Propterea Empedocles ait, *ομοιοσ τοσ ομοιοσ εστωσ*. Simile suum simile appetere. Nonnulli hos similes, potius inter se ligulos, id est, contrarios esse aiunt, ut inquit *Hesiodus*, *καε κερ αμειος κερ αμειος κερ εδ, κερ τεκτωνι τεκτωνι*. Dicuntque magis ex dissimilibus amicitiam constare, ut ait Euripides, *ερεσν μηδ ομβροσ γαλασ φηραυθαισων, ερεσν δε σμενονσ ερεσνον κερ ερεσνον* Euripides *ομβροσ πεσ αν εισ γαλασ*, hoc est, amare imbrem terram arescentem: itemque coelum ornatum imbre grauidum amare in terram pluere. Et Heraclitus mutuam utilitatem & optimam Harmoniam ait ex lite omnino fieri. Obiectum autem & finis amicitiae, bonum, & delectabile, & utile, siue uerum siue apparens. Tres igitur amicitiae species secundum totidem amabilia reperiuntur. In singulis quoque est mutua dilectio non latens. Quae enim propter utilitatem *Amici ob utilitatem* aut uoluptatem consistit amicitia, facile cessat, eo cessante propter quod erant amici. Ideo ex accidente dicitur potius amari. Quae autem per bonum & uirtutem inuitur tantum, per se est & durabilis: propterea quae sunt huiusmodi, & consuetudine indigent & tempore: ac iuxta prouerbiu modium salis prius comedendum antequam sese cognoscere possint. Qui enim amicitiam ob utilitatem persequuntur, maxime senes sunt, qui magnopere commodum diligunt. Ob uoluptatem uero adolescentes. Prima illiberalium est, qui minus amant. Atque haec omnes amicitiae aequalitatem requirunt. Est alia amicitia inaequalis secundum hyperochon, id est, *Amicitia inaequalis* excellentiam, ueluti patris ad filium, & senioris ad iuniorum, uirique ad uxorem, & magistratus ad subditos: differuntque tamen omnes inter se. Quae amicitiae eatenus durare poterunt, quum pro dignitate diligatur, ac ex proportionis aequalitate, quae maxime uidetur esse amicitiae. Non enim similiter aequale amicitia & iustitia. Nam iustis quidem primum illud aequale, quod ex dignitate est: secundo quod ex quantitate. In amicitia uero id quod est quantitate primo loco: quod autem dignitatis, secundo fuerit. Hoc est, principalior iustitia consistit in proportionem geometrica circa inaequales personas: principalior autem amicitia in proportionem arithmetica circa aequales personas. Patet autem, si plurima fiat distantia uirtutis, aut diuitiarum, aut alterius rei, non amplius sunt amici. Ideo dubitatur an optanda sint bona amicis, ne discedant ab amicitia. Ex contrariis autem uidetur fieri aliquo modo ea quidem amicitia quae *Amicitia ex contrariis* est propter utilitatem: ut pauper diuiti, aut indoctus sapienti. Cuius enim quisque indiget id exoptat, aliud pro alio asserens. In hoc etiam genere fuerit amicitia amantis & amati, pulchriusque & turpis: quamuis amicitia non uere in turpitudine consistat. Postquam declarauit amicitiam in societate esse, iustumque & amicitiam circa idem uersari, & quod singulae societates *De ciuili societate* ad Ciuilem redduntur tanquam partes ad totum: ex hoc distinguit Ciuilem societatem, id est, Politicam in species tris, Regnum, optimates, & populum. Prima melior, altera peior, sed minus periculosa. Excessus eorum tyrannis, factio paucorum, & popularis potestas. Ex horum *De Oeconomica societate* similitudine ostendit societates rei familiaris & domum contineri: quia ad illas non solum se extendit iustum, sed etiam amicitia. Nam patris ad filium societas regni instar habet: patri enim cura est filiorum. Hinc Homerus Iouem patrem uocat. Tyrannicum est domini in seruos. Viri quoque & uxoris societas similis optimatibus erit. Quod si in omnibus uir siue uxor dominari uelit, transgreditur in oligarchiam. Fratrum item societas similis populari: patres enim sunt ubi non multum aetatibus differunt. Multitudinis gubernatio in his domibus constat, quae sine domino sunt. Deinde ostendit quomodo se habeat amicitia in huiusmodi societatibus. Nam supra dictum est, iustum & amicitiam in societate consistere, & alteram cum *Iustum ex amicitia in societate consistunt* altera crescere plus & minus. Primo igitur parentes diligunt natos, quasi suum quiddam existimantes, magisque amant quam redamentur: tribus de causis, ob maiorem certitudinem, ob maiorem coniunctionem quod ab eis sunt, non illi ab ipsis: ob dilectionem longiorem. Nam statim natos diligunt. Filij erga patrem ut homines ad deos & optimos amicitia comparantur, fratres inter se & sodales. Coniugalis amicitia non solum est naturalis hominibus, sed etiam *De coniugio* Oeconomica. Non enim solum procreationis causa iunguntur, quod est commune ceteris animantibus, sed

sed eorum quoque gratia que pertinent ad uitam, operaque confestim inter eos diuisa. Nam homo natura coniugalis magis quam ciuili: quanto prius ac magis necessarium est domus quam ciuitas. Itaque iucundum hoc, si boni erunt, pro uirtute & utriusque gaudio. Filij uero nexus quidam matrimonij uidebuntur. Sunt autem & querelae in amicitijs, non ab ijs quidem quae secundum uirtutem sunt: quonia conferens beneficium est ipsa liberalitate contentus, nulla recipiendi spe. In uoluptarijs amicitijs quamminimam, quod siquidem mutua conuersatione gaudent. Etenim ridiculum esset si quis quenquam accusaret, quod sibi iucundus non sit, cum liceat illo non uti. At illa quae propter utilitatem est, querelae subiacet. Cum enim amicitia pro utilitate utatur, semper plus quaerit, & minus quam deceat se habere existimant. Videtur autem ut duplex est iustum, alterum sine scripto, alterum legibus: Sic & ea amicitia quae est ob utilitatem, partim moralis, partim legitima. Haec in dictis est statim per manus seu per pacitionem ad tempus quid pro quo: manifestum est quid debeat, sed amicabilem habet dilationem. Moralis uero quae non est in dictis, sed ut amat, donat, uel quid aliud facit, dignum putat, ut ipse tantum uel plus ab illo consequatur, quasi non donauerit, sed commodauerit. Itaque reddendum, si ad sit facultas. Considerandumque ab initio, a quo quis accipit, & cuius gratia, ut sic uel suscipiat uel non. Praeterea mensura retributionis sumenda ex parte suscipientis: cum tantum fuerit beneficium, quantum iste qui accipit utilitatis indicabit. Reddendum igitur tantum, quantum accepit, siue etiam plus. Id enim honestum est. Nec dantis ratio aut querela ualere debet: beneficium suum ex dignitate, aut opera, aut periculo suo metientis. Lib. ix. Prosequitur item de amicitia. Cuius dispares species adaequat analogum, adfertque super amicorum officijs praecipua quaedam & cautiones, & quantum cuique tribuendum. Cui magis reddendum est cui debeas, quam amico dandum beneficium. Interdum enim non equum beneficium retribuere, ut si quis sciens benefecerit: ipse autem cui remuneratio sit faciunda malus existimatur ab eo qui accepit. Nec illi qui mutuo dederit uicissimum mutuo dandum. Nam ille quidem certa spe ductus se suum cum uelit consecuturum mutuo dedit bono uiro. Hic autem non sperat a malo consequi posse. Alia igitur alij praestanda, ut parentibus alimenta & honores sicuti dijs. Ad nuptias & funera cognatos potius uocare quam amicos: ad quaedam alia potius uicinos. Amici qui ob mores ac uirtutem se amare simulant, utilitatem potius ac uoluptatem sequentes, dissuendi sunt, uitandique non minus, quam hi qui nummos adulterant: nisi quidam seipsum decipiant ab initio: cum amore digni non sint, ob mores se putent amari: Amicitia itaque dissuenda non statim cum omnibus, sed cum illis qui incurabiles ob prauiditatem uidentur. Nam quibus locus est castigationis, ferendum auxilium in moribus honestis: quam in diuitijs: quanto amicitiae magis proprium. Si uero hic quidem permanet, hic autem melior fiat ac multum uirtute transcendat, uti quemadmodum prius, amico non decet, haud aliter quam puero uirum. In magna enim uirtutis ac morum distantia nulla potest esse congruentia. Tribuendum tamen ei aliquid ob pristina amicitiam, quando non propter excessum prauitatis sit dissolutio. Tria post haec dicit accidere amicitiae, per uirtutem, beneuolentiam, beneficentiam, concordiam. Atque haec ex amore originem habent, quo se quilibet studiosus recte amat. Amicitia enim ad seipsum, idea est ad alterum amicitiae. Est enim amicus alter ego. Beneuolentia non proprie amicitia, sed principium amicitiae. Potest enim esse latens, & ad ignotos, amicitia nequaquam. Concordia autem amicorum non est cooperatio, ut idem de coelestibus sentire, sed circa agibilia & magna consilia, ac ex duobus uel pluribus eorum causa, quae ad uitam ciuiliu commoda pertinent: quae tantum in bonis uiris reperitur. Quod ad beneficentiam autem pertinet, qui beneficia contulere, uidentur magis eos diligere, quibus collata sunt, quam illi qui acceperunt eos qui dederunt. Eius rei multae causae sunt, uel illae praecipuae, quod proprium opus magis quis amat. Ex quo poetae opera tanquam filios amant. Praeterea labores ad magna suscipere: quae autem cum labore fiunt magis amamus. Ea demum causa est cur matres magis quam patres filios amant. Quae ritur deinde an seipsum diligendum, propterea quod eos qui nimium diuitiarum honorumque ac commodorum expetunt, maxime se amare dicunt: ac *Ευδύτης*. Sed magis amare seipsum dicit Philosophus, qui res huiusmodi despiciunt honesti gratia, eo quod principalissimo, id est rationi seruit. Hoc pacto uir bonus diligens seipsum, etiam alij fuerit utilis, eaquam despiciet, pro quibus homines inter se digladiari solent. Magisque ambit breui tempore laetari uehementer, quam longo leniter: & honeste uitam ducere unum annum, quam multos utcumque exigat: ac rem unam honestam & magnam, quam multas prauas ac paruas. Praeterea probat felici opus esse amicis, & his secundum uirtutem: ut possit intueri actiones eorum studiosas, quae sunt

sunt proprijs similes, ac illis continuo gaudere. Deinde quod uirtutis est exercitatio conuersari cum bonis, ut ait Theognis. *εὐδύτης μὲν γὰρ ἀπὸ ἐδὲ δὲ διδάσκει, ἢ ἢ κερδοῖσι σιωπῶντος, ἀφ' αὐτοῦ τὸν αἶσθαι αἰσῶν.* Nepe bona edifices socius si forte honorum es. At simul intereas ipse sequendo malos. Videtur autem uiuere proprie esse sentire uel intelligere. Idque dulce eo quod omnes appetunt, maxime uidetur esse boni uiri & felicitis: quod bonum sentiunt, & iucundum memoria praeteritorum bonorum, praesenti actione, ac spe futurorum. Postremo disserit, quod non multi sunt parandi amici. Dicit enim non oportere multos amicos utilitatis gratia habere, quod laboriosum sit multis satisfacere: Ad uoluptatem item paucis admittendi. Sicuti in cibo dulcedo. Studiosos uero tot esse oportet, quot conuersari sunt idonei: nec sane hi multi queunt esse, quod pauci boni inueniantur, & qui idem sentiant, alijsque de causis. Deinde quaerit quo tempore magis necessarii amici. In prosperis enim honestius, in aduersis utilius amicis indigemus: non tamen qui querulus maxime non est, audiet conuerentium uoces, nec amicos ob suam tristitiam adfici tristitia uolet. Ex quo Orestes apud Euripidem Pyladem alloquens ait, Sat est quod ipse calamitatibus premor. Nam quod amant homines, sunt putant esse ac uiuere: ut alij comperire, alij concludere, uenari, exerceri, philosophari. Boni autem amicitia consunt cum simul congrederi ac uiuere, mutuoque aspectu recreari. Lib. x. de uoluptate. Ea namque familiarissima nostro generi uidetur, & ad uirtutem maxime facere: ut gaudeamus quibus oporteat, & odio contraria habeamus. Opiniones de uoluptate ponit. Eudoxus summum bonum esse dicit: propterea quod euncta animalia illam appetant. Fidem habere sermones eius ob morum probitatem, magis etiam propter seipsum. Platonici hunc contra, uoluptatem summum bonum non existimant, quod uiribus euacuetur. Voluptas autem recipit plus & minus. praeterea quod bonum perfectum sit, uoluptas imperfecta, eo quod motus & generatio sit, quae sunt natura imperfecta. Quibus omnibus Aristoteles respondit. Quod motus omnis sit in tempore, & partes eius sint imperfectae: ne uel etiam simul, & sunt alicuius gratia: secus autem uoluptas. Dicit igitur eam esse perfectionem formalem ipsius potentiae percipientis, prouenientem ex bona potentiae dispositione, & obiecto conueniente & optimo in suo genere. Quare nullus continuo in uoluptate aut dolore. Cuncta namque non possunt continuo agere. Nec igitur uoluptas fit continuo. Nam ea sequitur actionem. Quaedam etiam delectant, cum primum fiunt: sed postea non similiter. Nam modum non est eadem actio, sed neglectio: quare uoluntas quoque refrigerat. Omnes autem expetere uoluptatem uidentur, quia omnes uiuere appetunt, uita autem actio quaedam est. quilibet enim circa illa maxime agitatur quae maxime amat. Specie tamen differunt uoluptates ex actionum diuersitate: idque ex eo maxime patet, quod ab alijs prouenientes uoluptates impedito sunt alijs actionibus. Qui enim fistulis delectantur, nequeant mentem adhibere sermone: qui uoluptate sono impediti uoluptate. Sic de reliquis. Ex quo fit ut quoties uehementer aliqua re gaudeamus, non ferere aliud agamus, cum alijs leuiter delectemur: dumque aliena uoluptates quandoque perinde agunt, ac propriae molestiae, id est, actiones nostras corrumpunt, licet non similiter. Cumque differant actiones, & aliae expetendae, aliae fugiendae, aliae neutrae, eodem modo se uoluptates habent, cum sint actiones eius annexae. Praeterea ceteris quidem animalibus propria in specie sua est uoluptas & propius cibus. Homini tantum, licet eiusdem speciei, diuersa inest uoluptas. In causa est electio quam habet. Inter eius quoque uoluptates praestantior illa quae contingit homini studioso, & secundum uirtutem uiuenti: ceterae uero secundariae. Mox de felicitate quam dicit non in habitu, sed in actione constitutam esse: & ea actione quae propter se, non propter aliud expetatur: hoc est, actio secundum uirtutem, non secundum iocum: cum iocus & ludus necessario fiat, laboris tantum & animi causa. Si igitur secundum uirtutem, erit secundum optimam, quae ab optima procedat potestate, quae alijs imperat, scilicet intellectu. Huius igitur actio erit felicitas contemplatiua pluribus de causis. Nam uidetur se felicitas contemplatiua in ocio esse. Negociamur enim, ut ocia sint nobis: & bellum gerimus, ut in pace uiuamus. Praeterea actiua minus per se sufficit, aliorum indiget adminiculis. Iustus his ad quos iustitia utatur. Fortis aduersantibus quibus certet: eodem modo temperatus & alij. Sapiens autem per seipsum contemplari poterit, & sibi sufficit, minimisque indiget. Indigebit tamen & ipse adminiculis quibusdam. Nam, & sanum corpus & famulatum, & cetera necessaria adesse oportebit. Praeterea actiua secundum hominem est: haec diuinum quiddam habet. Quantum autem distat hoc diuinum a copposito, tantum & haec actio ab illa quae est secundum uirtutem actiua. Nam cum diuinior in homine

Quod in amicitijs secundum utilitatem quaeratur non ita in alijs amicitia ob utilitatem moralis est legitima

Mensura retributionis

Non semper reddendum beneficium

Amicitia quae do et quomodo dissuenda

Ex amicitia ob uirtutem tria, beneuolentia, beneficentia, concordia. Qui dat magis amat quam qui accipit. Cur matres magis filios amant quam patres. Quod uir bonus tantum diligat seipsum

uiuere bonis magis iucundum quam alijs. Non multis opus amicis

De uoluptate

Contra Platonem

Voluptates differunt specie

Homini tantum ex animalibus diuersa uoluptas

De felicitate. Felicitas contemplatiua minimis indiget

in homine pars sit mens: actio secundum illam diuina erit. Igitur qui mentem explent, proximi sunt dijs. Nam ipsius dei actio, quaedam contemplatio est. Nam si dii curam aliquam rerum habent humanarum, ut creditur, par est eos gaudere optimo & cognatissimo, huiusce modi est mens. Amantes igitur illam ab eis maxime diliguntur. Post hac finem operi impo-
 siturus exhortatur ad hac non tantum noscenda sed seruanda. Boni enim efficiuntur natura, doctrina, consuetudine. Duæ primæ sine hac ultima parum profunt, nisi animo comparemus libidini non obtemperare, ad quod maxime opus legibus, quod homines magis timore quam amore moueantur: quæ plus in ciuitate possunt quam patris auctoritas domi. Igitur legislator & qui curam ciuitatis suscepit, bonos exhortabitur, contumaces plectet: eos uero qui corrigi nullo pacto queunt, penitus exterminabit. Postremo probat civilem hominem aptum esse oportere ad leges ferendas, si non ciuitati, saltem domui, quia nihil refert utrum scriptis an sine scripto unus an plures instituantur, ceu nec in musica & gymnastica aut alijs disciplinis. Huic igitur arti nemo idoneus, nisi & in particularibus & in uniuersum sciat: quorum alterum experientia, alterum doctrina comparatur: quapropter neq; sophistæ siue oratores, qui tantum scientia sunt præditi, neq; ciues reipub. administratores, qui solum experientia sapiunt, sunt apti. Sed sicuti medicus non solum disciplina, sed etiam usum indiget: sic legislatorum utrunq; habere oportebit. Nam & oratores ipsi suam artem huic parem, seu etiã ea superiorem falso existimant, præterea ex rerum publicarum, ac legum collationibus id adsequi posse: ex quibus quanquam aliquid utilitatis in consultantando adferre ualent, scientiam tamen hanc adsequi non poterunt. Demum proficitur Aristoteles post hac sicuti legum huiusmodi se præcepta traditurum. Et hæc quidem in Ethicis ille: in quibus à Platonicis sanè redarguitur, ac primum quod male de anima senserit. In primo, quum locum gaudij post mortem negauerit. Deinde quod uirtutes mediocritates posuerit. Nam medium æqualiter ab extremis distare oportet. Insensibilitas ergo extremum temperatiõis, aut nullum aut certe paruum fuerit uitium. Intemperantia uero extremum crimen admodum magnum. Præterea fulmina ac terrænotus non expauescere posuit fortitudinis excessum, ut uideatur quanto non quali uitium metiri, quum certe in hoc nulli sit uitium, sed quisquis crimen aliquando non horreret, hoc uitium foret. Postremo lib. vij. & x. summum bonum in uoluptate manifeste ponit, quanquam eam bono uirtutis & contemplationis fucat: nec aliter Epicurus uoluptatem suam tuetur. Platonicus igitur in honesto finem collocant: hoc autem postea uoluptas uelut umbra solem subsequitur. Hæc ex Plethone Platónico.

IN POLITICA.

VVM omnis societas boni alicuius gratia consistat (nam bonum finis est omnis humanæ actionis) maxime Politica est huiusmodi. Quicquid putat politicum, & basilicum, & œconomicum, & despoticum idem esse, non bene sentit: multitudine enim et paucitate differre putant, sed non specie. Ciuitas igitur ex partibus naturalibus constat: primum uicis simul coniunctis, uici uero ex domibus pluribus: quælibet autem domus ex duorum societatibus, uiri primũ & uxoris, unde genus humanum. Filij deinde serui & domini prodeunt. Ille enim natura dominus, qui ingenio præstat. Seruus qui deficit. Ex quo Homerus recte οἶκον ἄλλ' ἀπόβλητον γυναικὸν καὶ βῆρυ τ' ἀπότρηγα, Quæ re domum prius uxoreq; bouemq; arotera. Nam bos pauperi pro seruo est. Vicus à domo differt, ut pars à toto. Domestici nãq; uictu, & cotidianis officijs inter se cõmunicant. Suntq; appellati οἰκονόμοι, id est, sub eodẽ fumo, δημοσίων, id est, sub eodem cibo. Cum extraneis uero in mercimonijs & alijs uitæ cõmercijs ac officijs congregantur. Homo profecto animal ciuile uidetur: argumento est maxime sermo non frustra ei à natura datus. Nam solitarius homo aut nequã, aut deus. Ciuitas prior est domo perfectione: quum pars sit nobis natura toto posterior. Nam tunc esse res incipit, quũ forma est absoluta. Pes enim sine homine profecto pars non dicitur: nisi forte æquiuoce mortui siue marmoris, eo pacto nec homo ipse perfectã habet finitionẽ, nisi pars sit ciuitatis. Qui sicut est omnium perfectissimũ animal: ita omnium pessimum, si à lege iustitiãq; desciscat: quãto magis ardua gerit arma, quæ sunt ingenij ac prudẽtia, quib. ad cõtraria licet uti. Licet enim in eo animaduerti prius despoticum & politicum. Anima nãq; corpus regit, ut Despoticum. Mēs uero animæ appetitũ ac sensum, ut politicum. Nã prima imperat, altera suadet atq; cõsulit. Differunt aut inter se, q; politici liberior natura est, Despotici seruatorũ. Et altera quæ Oeconomica monarchia (Monarchia em patris dicitur) altera politica liberorum

Quibus boni efficiamur

Dominus aut seruus natura

Solitarius aut nequam aut deus

liberorum & æqualium imperiũ. Dominus est non possidendo seruos sed utendo seruis. Nam possessoria distat ab Oeconomica, q; alterius est quærere pecuniã, alterius uti: utrũ enim ipsius sit an altera species dubiũ. Possessiva Oeconomica non est, nec pars eius, quũ Oeconomice sit uti rebus possessis, possessiue autem adquirere. Subministra uero eius est: sicuti fructus non ars, equestris. Despotica à politica et œconomica differt: à politica q; illa sit libertatis, hæc seruatorũ: ab œconomica quæ illa sit omnium qui in domo sunt, hæc tantũ seruatorũ. Præterea Politica & Oeconomica differunt, quod hoc multorum, illud unius principatus sit. Inter hoies quoq; diuersitas. Sunt enim qui procul à politia agunt, quos ciborum uictusq; diuersitas etiã distinguit. Nam sicuti & bruta quedã que carnibus aliorum uescunt solitaria sunt, quæ aut herbis gregalia: sic hoies reperiunt sine labore aut arte uita nomadica, syluestri, piratica, uenatica, ex rapto uiuẽtes. Plantæ ob animalia. At ipsa animalia propter hominẽ creata sunt: nam si frustra natura nihil genuit, necesse est ut hominũ causa omnia obgenerauerit. Circa uero res parãdas, Ex agro & pecore acquisitio nobis uitæ physica est. Mercatura uero & pecuniaria, trãslatiua non naturalis est, sed ad res naturales parãdas inuenta: laudaturq; usq; ad metã quandã, necessitatis uidelicet gratia. Vituperat autem cum est terminus nullus. Inter artes uero illæ artificij plurimũ habent ubi minimũ fortuna: plurimũ uero mechanica, ubi corpus requirit. Seruiles ubi corporis itẽ plurimus usus. Ingenerosæ ubi uirtutis minimũ expetit. Imitari exẽpla ueterũ oportebit in his quæ honeste acquisiuerunt. Thales Milesius (probro data ei philosophia ob paupertatẽ) oleum cõquisiuit, cum preui dillet eius charitatẽ futurã: quod deinde pro sorte uendidit, quo exẽplo non coactã sed uoluntariã paupertatẽ ostendit. Tres omnino Oeconomice species in quib. forma reip. tota cõspicit, despotica, gamica, demotica. Vir uxori imperat & filijs, sed aliter, his basilice, illi politice. Fratres aut inter se demotice ac popularẽ referunt statum. Lib. ij. Ea demum optima respub. in qua secũdũ id in quo felicitatẽ esse existimant, siue uirtus sit, siue aliquid aliud, in quo quis excellit, is ciuis felicissimus putat. Confutat præterea multos reip. administratores ac legislatores, ubi dicit quilibet in aliquo errasse, & inter ceteros Platonẽ: qui ex Socratis sententia dixit cõmunia oĩa, etiã uxores, in ciuitatib. esse debere. Hæc tanta unitas remp. potius dissoluere, & ex ciuitate domũ facere uidet. Nam ex dissimilibus partib. & familijs respub. floret. Præterea nulli uxore aut liberos amare contingeret cũ incerta esset proles. Rei etiã acquirẽdæ minime uacarent: cum nihilominus ponat lucri diligentiam, alijs de causis. Deinde cõtra Phaleam arguit, qui leges Carthagineas dedit, ac statuit æqualiter ciuium possessiones, errauitq; non statuere quantæ ac quales esse deberet: nam si immoderati sint omnium census, intemperanter uiuerent: si nimum exiles, sordide ac misere. Nã statuendus modus emptionũ, ne quis de plebe ob diuitias potentior factus, sese cũ nobilitate cõmiscet. Quæ distinctio in creãdis magistratib. necessaria est. Mentionẽ deinde facit de Phidone Corinthio q; Corinthijs leges dedit. Deinde Hippodami Milesi leges etiã reprehendit, qui abstulit opificibus possessiones & arma, nullo honore dignans, quapropter serui magnopere facti, amare rempub. non poterat. Præterea potestatem nouas inueniendi leges concedebat: quod profecto reip. minime cõducit: quum paulatim ciues adsuescant non uereri principis instituta, mutatis facile legibus: abrogatioq; huiusmodi uim enervat, introductiq; legis cõtemptũ. Post hæc iubet Aristoteles seruari seruatorũ disciplinã, qua sublata dñi disciplina in insidias ueniunt. Sicuti Hilota in Lacedæmonios, & Penestæ in Thesalios fecerunt. Deinde mulieres bene instituere, ut temperate & sine arrogãtia & sumptu degant: ut de Lacedæmonijs foeminis dicit, quæ ob insolentiã & audaciã uiris resistunt, muliebria dedignant, quũ illi aduersus Thebas pugnarẽt arma tractare uoluerunt. Reprehendit etiã in quibusdam reip. Lacedæmoniorũ: q; magistratus eorum non recte erat perpetuus, cum pcessu tẽporis uir iustus iniustus possit euadere. Deinde q; non darent nisi potestibus, quæ res ambitiosos planè faciebat. Regẽ perpetuum creabant, classis insuper præfectum: ærario carebant, sed cum bella gererẽt singuli cõferebant: ex quo & cupidos, & auaros faciebant, ac sibi magis q; reip. uacantes. Syssitia non de publico, sed de pprio faciebant, ex quo pauperes illis inter esse non poterat, & qui non interessent ad magistratus non eligebant. Syssitia cõuiuia erant quæ inter se publice ac sæpe celebrabant, symbolũ cõferentes. Disserit præterea de Cretensium legibus quas præfert Lacedæmonijs: nam hi Syssitia melius de publico cõ faciebant: præterea filiorum multitudinem prohibebant, potestate uiris facta post liberorum

Possessus distat ab œconomica, cui subalternus est

Despoticum Politicum Oeconomicum

Hominũ causa omnia obgenerata

Thales Milesius oleum emit

Despoticum Gamicum Demoticum

Contra Platonem

Contra Phaleam

Phido Corinthius

Hippodamus Milesius

Mulierum institutio

Contra instituta Lacedæmoniorum

Syssitia

De Cretensium legibus

B B susceptam

PHILOGOGIA

Aristotelis eror. *Cosmi Croten sum* *Solon* *Civis* *Civis bonus* *Vir bonus* *Princeps bonus* *Opifices* *Monarchie v. species* *Tres R. P. Regnum* *Aristocratia* *Politia* *Excessus* *Tyrannis* *Oligarchia* *Democratia* *Esinetæ* *Vni plures* *Magistratus in parva re. pub.* *Popularis status tutior* *Magistratus quid agendū*

susceptam æquo numero prolem, uxoris abdicandi, alio introducto usu. In quo ex sententia diui Thomæ uidet Aristot. de marium usu intellexisse, nec uituperasse. Cosmos etiam eorum magistratus reprehendit esse perpetuos, sicut Ephoros Lacedæmoniorū. Ex omnibus his laudat Solonem: meliusq; dicit remp. instituisse, quā ex optimatibus & populo instituit, omnibusq; eo modo honores cōmunicauit: licet præter eius mentē ad popularē potestatem deueniret. Nā Pericles & Ephialtes sublato Ariopagi cōsilio iudicib. primū Salarta cōstituerunt. Lib. iij. Postq; aliorum leges confutauit disserit quā ipse remp. probat. Prius declarat quid sit ciuitas, quid ciuis: dicit eum esse ciuē qui magistratū gerere potest. Vnde excludit aduenas & pueros & senes inuitiles. Ciuitatē uero nō quæ mœnib. circundat cum una fermē regio possit muris cingi. Sed quæ ex forma reip sit cōstituta. Ciuis bonus & uir bonus nō iudē. At idē uir bonus & bonus princeps. Imperio enim uirtus et prudentia expetit. Nā uir bonus non potest esse sine prudentia. Ciuis itē bonus nō sine pudicitia, ac sine prudentia potest esse. Nam ei qui subijcti atq; parat, sat est rectam habere opinionem agendorū quæ ei cōmittunt. Bonum autē principem & prudentiā & ceteris uirtutibus præditum esse oportet. Opifices et mercenarij in Aristocratia nō admittunt, nisi forte diuitijs adeo creuerint, ut inter optimates censeant. At bene in Democratia ciues esse poterunt. Ciuitatis instituta non ad uiuendū tantū, sed ad bene quoq; uiuendū. Nā eo pacto animata in ea politice uiuentia essent. Reprehendit præterea ueteres qui nō diffinierunt nec cōsiderauerunt remp. nisi iustum ex parte rerū, cum bona reip. nō sint distributa ex rerum quantitate, sed ex personarum dignitate. Si ciuis unus inuentus sit qui cæteros longe uirtute antecellat, is ppetuo reip. præficiendus erit. Secus si sunt multorū pares uirtutes. Post hæc regiā potestatem omnib. præfert: deq; hac differit. Monarchiæ quinque species dicit. Herorū qui ciuū cōsensu certis de causis certoq; tēpore rēp. gubernēt. Alia barbarica, ex genere pueniens & legib. imperās, sicuti Parthorū rex. Alia Esineta electiua tyrāni, qualem elegerunt Mitylenis Pittacū aduersus exules suos quib. præerat Antimenides. Alia Laconica perēnis secundū leges tantū belli tēpore imperiū habēs. Ex quo apud Hom. Agamemnon cū in ciuitate agitabat iurgijs exagitabat: in bello autē potestatem habebat. Postremo Regia omnium optima, quæ se ad populos uti pater se ad filios habet. Apud Aegyptios medici ante diē ternū corpus aegrotorū suo piculo curabāt. Lib. iij. & etiā v. de forma rerum publicarū uaria tradit: deq; earū solutiōe & corruptiōe. Corrigere eū rēp. institutā nō minus difficile q; ab initio creare: sicuti discere eū qui male didicerit à principio, duplex est labor. Tris omnino rerū publicarū species, Regnū, Aristocratia, Politia. Totidēq; sunt excessus, Tyrānis, Oligarchia, & Democratia: horū pessima Tyrānis. Min⁹ mala Democratia. Cōnumerat partes & officia ciuitatis: quod reprehendit prætermisum fuisse à Socrate apud Platonē, qui solū ea cōnumerat quæ sunt ad uiuendū, non autē ad bene uiuendū. Politia quædā ex mixta & populari & paucorū administratione: quæ quando ad paucorū potentiam inclināt, solent appellari optimates, quod diuites uirtute ac nobilitate præferri credantur. Tyrānidis species cōmemorant: & quam barbari per leges eligebant sicuti Græci Esinetas. In paruis ciuitatibus melius paucis plures cōmittere magistratus ob inopiam ciuū. Lib. v. de principijs seruantib. ac corruptentibus rēp. Seditio omnis ob inæqualitatem oritur. Aequū dupliciter cōstituit, aut excessu, ueluti Arithmeticus, ut tres ad duo & unū: aut dignitate ut Geometra, sicuti quatuor ad duo & duo ad unū. Omnium cōfessione iustū simpliciter est secundū dignitatē, ex quo uel quia in aliquo pares sunt, in omnib. se penitus pares existimant: uel quia in aliquo præstāt, in cunctis se superare arbitrant. Popularis gubernatio tutior est q; paucorū, minusq; seditiōi subiacet: q; inter se populus minus dilidet, magis autē pauci ac nobiles. Res oēs pro quibus homines contēdunt sunt lucrū & honor & his cōtraria. Sub lucro omnia quæ ad corpus, sub honore omnia quæ ad animā pertinent intelligunt. Narrat præterea causas omnis quibus reip. status corrumpit siue aristocratia siue regia, allegando Platonis certos numeros in quibus mutationes sunt ciuitatum, quos alibi attigimus, uidelicet in epitome libri Platonis & in Arithmetica. Hic est numerus Duodenarius, & multiplicatus per æquilaterū suum planū & solidū. Deinde de re medijs salutis & cōseruatiōis statuū. Tria oportet habere eos qui principales ac publicos gerunt magistratus, ut ament ciuitatis statuū. Deinde ut habeant potentiam idoneam ad coercedos homines. Tertio ut uirtute ac iustitia sint præditi. His in statu eodem non diu sibi uiuendum

uiuendū esse cogitandū. Tyrānus uero ad retinēdā dominationē tria conat. Vnum ut animos ciuū imminuat. Nemo enim paru animi cōtra tyrannū insurgit. Deinde ut ciues inter se dissideāt, ne in eum quandoq; cōspirēt. Tertiu ut imbelles eosdē reddat, cum nullus ea quæ omnino nequit aggrediat. Præterea cauere debet ab ijs qui amplius uiuere nō curant, quosq; dolore adfectos uiderit. Lib. vi. subiectū Democratica: politia: libertas: ubi multitudo per uices imperat & imperat. Nā populi iustum nō ex dignitate, sed ex numero cōsistit, ex quo plus poterit in hoc statu inopū multitudo q; paucitas diuitū, utileq; fuerit populū esse dñm rerum grauiū si quæ inciderent. Magistratus uero nō minimorum sit. Merces insuper magistratibus danda: illis itē qui cōsilio præsumt, raroq; cōsiliū cogē dum: ubi tunc ne excurrat. Laudat præterea gubernationē quæ sit ex agricolis, q; ij robusto sunt corpore ad auxilia ciuitati ferēda. Præterea suis occupati rebus familiarib. & agrorū minime honores ac magistratus cupiēt. Vituperat autē opifices & mercatores, qd ij temp in ciuitate manētes fora uexāt, primi q; sunt qui tumultus excitēt. Operāq; precium est ut magistratus deligant, pariterq; censeantur ab agricolis ac bonis uiris, q; ij ppter hunc metum cōpescantur, minimeq; ab officio discedent. Ad popularē item gubernationē iubet etiā aduenas & spurios recipere, Utile etiā ad copiam cōseruandā prouidere nequis egeat: quæ ppter ex superabundanti uectigali omnia distribuenda egenis quātum sit satis, uel ad agelli cōparationē, uel saltem à dantibus uolentes ipsoꝝ negocijs delegadi. Deinde multos tradit modos quib. Democratia, quibus etiā Oligarchia cōseruetur. Officia postremo ac magistratus enumerat quæ creari oportet. Lib. vij. Cum ex triplici bonorum genere felicitas cōsistat, plus ad eam confert uirtus, q; per hanc externa bona acquirunt ac cōseruantur. Non autē contra: argumento est deus ipse, quē felicē & beatum dicimus, non ex aliquo externorum, sed per se. Nā externorū causa est fortuna, quæ nihil ad uirtutē facit. Neq; enim fortis aut iustus aliquis propter fortunā. Virtus & felicitas igit eadē unius hominis & unius ciuitatis. Vita philosophi contēplantis longe melior, q; in administratione ciuitatis occupati, qd liberior sit sui q; ipsius gratia: modo nō sit penitus ab actione remota, sed ab actione quæ ab alijs & exterioribus rebus dependeat, quæ admodū seruilis est. Sed actio interior et ex se sumpta cū philosophia cōuenit. Veluti Architectus qui nihil ex ternū agit, mēte tantū & cogitatiōe operi præst. Deus quoq; nō ipse penitus sine actione, sed sua & ppria. Ab eo autē q nihil penitus agit, præclari nihil fieri potest. Disputat insuper de magnitudine ciuitatis: dicitq; nō eā esse magnā quæ tantū abundet hominibus, sed ciuib. eo numero quo satis sit ad bene uiuendū secundū politicā societate. Agrū deinde iubet eligendū esse fertile, situmq; urbis qui nō possit facile inuadi, & iuxta mare, ppter cōmeatum opportunitatē. Deinde de qualitibus locorū narrat. Qui enim circa Europā & in frigidis habitant locis, animo quidē præsentī sunt, ingenio uero crasso, quapropter liberi sunt & indomiti. Asiatici uero contra ingeniosiores & timidiore, ideo subditi. Græci autē in horum medio cōstituti utriusq; gentis naturā sapiunt: hinc animum, inde ingenium sumunt: ideo & liberi pseuerant, & optimis remp. regunt institutis, aptiq; alios regere. Quapropter ingeniosos pariter et animosos esse oportet quos legislator dispositurus ad ciuitatem est. Nam animositas & audacia uirtutis amorē parit, in eaq; parte consistit ubi amor: signū est quod erga amicos à quib. decipimur aut iniuria afficimur, magis q; ceteros irascimur. Post hæc opifices & mercatores dicit esse necessarios in ciuitate: nō tamen ex ciuib. Nam ocia ijs qui reip. uacant esse oportet. Sed & bellatores, & consiliarios, & sacerdotes esse necesse est. Primos iuuenes. Secundos senes. Tertios honoratioris, qui rebus gestis floreat, ac domi cōquiescant. Cultores agrorū & uillici serui esse debent, & diuersæ à ciuib. nationis. Præterea pusillanimes, mēte obtusi, & corpore robusti, sic utiles ad opus rēp. serui sint erunt, & nihil rerū nouarū ex eis timeri poterit. Docet deinde publica & priuata constitui ædificia & syssitia, id est, cōuiuia publica ubi constituant. Ad status præterea oriētis seu æquilonis ut salubrius, ædificanda ciuitas. Si tyranni imperio, arx constituat, & in arduo loco: Si liberi, in planitie: Si optimatū, inter utroq;. Duo sunt quibus agit bene. Vnū, ppositum finisq; recte agendi, alterū eas res inuenire per quas finē eum consequamur. Nā cum omnes cupiant felices esse, beneq; uiuere, alijs quidē facultas adest, quibusdā uero nequa quā, siue ob fortunā aliquam, siue ob naturā: quapropter ad bene beateq; uiuendum adiumento est opus nonnullis. Bonus autē & euentus & actio & usus uirtutis perfectus simpliciter

De statu populari

Ex agricolis administratio Opifices & mercatores in utiles ciues

Aduent & spurij. Vectigal ciuib. tatis superabundans egenis distribuendum.

Vita philosophi melior q; occupati in repub.

Situs urbis iuxta mare. De qualitibus locorum

Opifices & mercatores q non sint ciues Cultores agrorū serui sint

Boni naturi, studiosi sunt ob tria, naturam videlicet & morē ac rationē. Cetera quidē animalia natura utuntur, nonnulla moribus & cōsuetudinibus. Homo etiā ratione, qui saepe cōtra naturā cōtendit. Sed longe hęc tria simul esse utilius fuerit. Fas pręterea in ciuitate cōs participes esse imperij: quanquā si cōstaret aliquē cęteris uirtute antecellere, ut heroes; hic omniū cōsensu princeps cōstituetur. Qui uult quādoq; imperare, oportet ut ipse prius subiiciat dū iuuenis est, discatq; parere senioribus. Cū bellum sit pacis gratia; negotiū uero ob ocium, utilia ob honesta: actio deniq; ob cōtēplationē, ad hęc itaq; ad finē legislatorē respicere decet.

De bello Quapropter ille magnopere laudandus, qui bellum gerere aut uincere docet: nā exercitiū potentissimū habere oportet: non ut in seruitutē alios redigamus, sed ne ipsi redigamur. Virtutes quoq; alijs alię proprię. Ad bellū & negociū fortuna opus, ad ocium Philosophia. Ad utrumq; rēperācia & iustitia. Prior legislatoris cura corporis, q̄ animi ordinādi sit, & appetitus q̄ rationis: q̄ corpus in generatione antecedit animā, & partē rationalē ea que ratio nis est expers. Argumēto sunt pueri quibus statim insit ira & cōcupiscentia. Ratio autē & mens tātum puectis. Quapropter legislator ante oīa matrimonij uacabit, ne ea atate cōiungantur qua simul cellant, quę erit uiro LXX. mulieri L. annorū. Itē ne iuuenis nimis, q̄ fœtus mēte & corpore minus ualent, & incōtinētia uitij adulescent. Aetas cōmoda uiri xxxvi. Fœminę xviij. annorū. Aetas senilis prope lxx. in ualida ad procreandū. Sic demū occurrit multitudini filiorum quę nimis excreuit, paucosq; natos educare cōmodius ad institutionē, cum ad reip. salutē esse uidetur. Infantes aduēscēdi laboribus, durāq; uitā, ut natura sint robusti, ex quo in quibusdā locis frigida statim demergunt. Prohibendi quoq; a turpibus collegijs: ea enim diligimus natura quę prius nobis occurrūt, pręsertim ne spectatores iāborum aut tragœdiarū fiāt. Theodorus tragœdus nulli cōcedere uoluit, ut ante se ageret quāuis uili histrioni, quasi magis faueant auditores illis quos primo audierint. Quapropter oportet a pueris omnia procul lasciuia ne audiāt amouere, nēue turpes imagines spectēt. Aetas idonea disciplinā septēnis est, ex quo per hebdomadas diuidenda disciplina ratio, ut a viij. usq; ad xiiij. annū. Inde politia usq; ad xxi. Lib viij. Legislatori circa iuniorum disciplinā maxime uacandū, quę ualde necessaria est, nec tam priuata de causa q̄ publica, quum ipsi reip. mēbra sint. Quapropter abduēdi sunt a mechanicis & his artibus omnibus quę ea producunt, & corpus liberorum cōficiunt: nominat autē quatuor in primis edificēdas, literas, gymnasticā, musicā, graphicē. Que ualde refert cuius gratia discant. Nā ex sine etiā quę liberales dicuntur sordide sunt. Ocium enim negociū pręstat, magisq; appetit q̄ finis sit, illud uero ad finē: & in ocio felicitas & uita beata, in altera erumna & labor. Musica igitur edificēda nō tanq; necessaria, sed ocij gratia siue ioci, eius uidelicet qui nō finis sit sed ad finē, & animi gratia ex labore recreādi. Per literas autē cęterę disciplinę edificunt. Graphicę, id est, pictura pręcipiē, nō ut in mercatura supellectilis, aut instrumenti alicuius mens occupet, sed potius ut ex illa inspicere possit corporū pulchritudinē. Nō enim fas est ingenuis semp cōtēplationi actioniq; quanquā honestissimis studere. Gymnasticę etiā iuuentutē ac bonā corporis habitudinē disponit, quanquā in hac parte fera Laconū, proteruiq; in grassationib. & cędibus, in arte tamē militari nihilo fortiores. Honestas nō feritas in certaminib. pręferēda: nā neq; lupus neq; bestia alia honestū periculū pugnādo subit. Itaq; feritas Laconū nō causa uictorię, sed q̄ ipsi exercitati contra nō exercitatos pugnāt. Quapropter haud graues pubescentib. exercitatiōes iniungēdę, ne corporis nutrimentū augmētōq; officiat. Post pubertatē annis tribus tantū ciuili disciplinā intendāt omīssis corporis laboribus, q̄ utriq; uacare cōmode nequeant, quū alterū ab altero impediāt. Fit autē matis iam robore ac uiribus maiores addendi labores. Post hęc de Musica multa disserit, probatq; inter disciplinas eam esse recipiendā, q̄ requiritis ac oblectamētū causa sit, & animi tristitię medicina, mentēq; rhythmis ac numeris ad uirtutē cęlestiaq; extollat: quā si q̄ eodē modo quo cupit ad moderationē & harmoniā inflexerit, irę, gaudij, spei, cęterorūq; animi motuū decorū retinebit. Quę quidē modeste edificēda, ne impedimētum cęteris rebus ciuilibus ac bellicis adferat; Deniq; in rebus agēdis iuuetus exerceat, quarum sint potestea boni iudices, q̄ iudicium in exercitatis maxime sit. Senibus corporis actio minuēda, qui & gaudere & recte iudicare pro iure suo possunt ob doctrinā in ipsa iuuetute pceptā.

In Oeco.

IN OECONOMICA.

E Oeconomica Aristoteles breuē admodum edidit tractatum, quod hęc sibi laudē a Xenophonte pręceptā uiderit. Disserit tamen in hęc sententiā. Oeconomica & politica inquit, differunt nō solum quantū domus & ciuitas (Hęc enim eis subiecta sunt.) Sed etiā q̄ Politica ex multis principib. est, Oeconomia uero monarchia. Prima igitur in hac hominū cura ac diligētia circa cōiugium. Societas enim ab ipsa natura maris & fœminę maxime conciliat, ut non solum sit hominibus, sed etiā bene sit, nec solum naturę causa sed etiā utilitatis. Qui enim uiribus ualidi imbecillos iuuant, rursus ipsi debiles in senectute ab illis quādoq; sustentant. Huc accedit etiā am, q̄ quādo numero prohibemur a natura, saltē specie ppetuos esse affectamus. Diuersa tamē cōditione procreati simul iungunt ad stabiliorē uitę usum. Nā fœminę timiditas maior ob res domi custodiēdas, uiris audacia ob fortitudinē & res foris parandas. Fœminis item charitas maior ac patientia ad filios nutritōs, uiris sapiētia ad erudiēdos. Possessionum post hęc diligētia adhibenda, quarū prima est homo, quapropter seruos ante omnia studiosos parare oportet. Borū species duę. Curator uini nanq; potatio uel liberos probrosos facit. Seruis itē uini parū aut nihil dare oportet: uini nanq; potatio uel liberos probrosos facit. Alimēta quę sat fuerint operarijs dentur. Sine mercede subiectis imperare non ualemus. Merces em̄ seruorū cibis. Operis uero adhibere nec ualde timida, nec ualde fortia seruitia: qd̄ hęc non facile obtēperantia, illa uero nō facile pseuerantia in labore sunt. Omnino autē labori tēpus & pręmium statuendum. Oeconomio pręterea ad rem tuendā modi sunt quatuor. Primū parare, deinde partū tueri, sine quo nihilo magis parare iuuat, q̄ in uas fundo carens aquam haurire: pręterea prudentē esse ac diligētē. Nullus enim res alienas aequę tues atq; suas. Ex quo Porus interrogatus quid maxime equū saginaret, oculi inquit dominici. Libys etiā rogatus quod optimū latamen, uestigia respondit dominica. Ideo Socrates dicere solebat, dñm ante seruos exurgere, & ultimū ire cubitū oportere. Surgere enim noctu & ad ualitudinē, & ad Oeconomiam, & ad philosophiā deniq; conferre. In lib. autē ij. dicit optimū Oeconomū nō ignarū esse debere moris locorū circa quę negociat, sed natura ingeniosum, mēte uero iustū ac laboriosū. Oeconomia omnino quatuor, Regia, Satrapica, Politica, & priuata. Regia autē puentus species quatuor, circa monetā, circa importata & exportata, uti sunt portoria, circa sumptus quum compendio fiunt ac res uice pecunię deniq; estimationēq; ubi expediat magis q̄ numerato impēte fiant. Satrapicę puentus species sex, ex terra quā decimā uocāt, ex locorū ubi dominat metallis, ex terra & agro nascētib. ex mercatoribus, ex pasturis decima itē appellata. Sexta ex alijs uarijs. Tertia oconomia species politica, id est, ciuitatis. Huius uectigal optimū ex ijs quę in loco pprio gignunt: deinde a mercaturis, post hęc ἐκ τῆς ἐμπορίας. Quarta & ultima priuati hominis, quę quidem anomala, id est, absq; norma existit: q̄ nō ad unam tantū intētionē illi Oeconomia exerceat. Est insuper omniū minima ob breues puentus & expensas. Huius optimū uectigal ex terra primū, id est, agricultura quę omniū est parens. Hinc enim magis secundū naturā res nobis acquirunt. Deinde ex alijs rebus. Tertium ex argēto, pręter aut omnia parcere superfluis, & ne maiores sint puentibus expensas. Post hęc prosequit Aristoteles cōnumerare populos ac reges eos qui calliditate nouas artes uectigalis & rei parandę sibi inuenerunt. Quę pars adhuc in Latinū sermonē (qd̄ sciuerim) conuersa nō est. Byzantij pharmacopolarū & funambulorū eorumq; qui mirā da faciunt, & his similiū artū, tertią partē publico dare iusserunt. Itē existente lege nō esse ciuē nisi ex utroq; parēte ciue natū, cōcessere xxx. mnas tribuētū ciuē esse tantū ex altero. Antisthenes Atheniēsis in magna Atheniēsiū necessitate cōsuluī, ut Dionysia quę magna expensa celebrare cōsueuerunt, supfederent: ac Dionysio uouerēt anno futuro duplicia fieri. Cypsellus Tyrānus Corinthius uouēs Ioui offerre bona Corinthiorū si ipsorum potiret. Decimas tantū eorū possessionum in annos decē dari iussit, hoc pacto & uoto satisfecit, & eorū substātiā ex magna parte seruauit. Lygdamus Naxeus cū exulū bona nullius aueret emere ipsis exulibus reddidit possessionē: supellectilē uero resq; preciosas si quis aderat eis dē uēdidit, seu alijs descripto noīe. Hippias Atheniēsis tyrānus in augendo uectigali mira cogitauit, ut qui domos haberēt prominentes & uiam occupantes, pręterea portas extra aperientes, quod erat honoris, uendidit dominis. Monetam quoq; iussit

Coniugium

Inter possessi ones primum seruitia.

Que econo mo sint opus

Oeconomie quatuor

Exempla princi pum in exqui renda pecunia

Antisthenes Atheniēsis. Cypsellus Corinthius. Lygdamus Naxeus. Hippias Athe nienfis

minori cōmutari, quam à se coactā rursus in pristinā aestimationē reduxit. Natarchis & Demarchis publicis officijs & muneribus uacare, si pecuniā tribuissent. Idē cuiuslibet in sacrificio Palladis uouētī unū obolum imperauit. Idē & cuiuslibet puero nascēri fecit. Lāpsaceni indigētes pecuniā multa coegerūt nauigiā frumētī priuatorū, uēdideruntq; pluris q̄ illi cōstituerant: atq; hoc modo preciiā cōstitutū dñis reddiderunt, reliquū ipsi sibi retinuerunt. Lacedaemonij Telminensib. amicis pecuniā in reditū patriae rogantibus iusserūt seruos & ueterina unā diē ieiunare, impensamq; hanc dare Telminensib. Cyziceni tumultuantes ac populo diuitibus praeualente cū militib. pecuniā deberēt, in penuria, statuerūt ut oēs diuites capti ac damnati capite, tantū exilio plecterent, si pecunia se redemissent. Chij legē tulerūt ut debita priuatorū omnia publice describerent, eaq; exegerūt in patriae necessitate, creditoribusq; totus quotiq; sortē redderēt exsoluerūt. Cordaulus magister equitū Mausoli regis iter faciēs per regni fines donis plurimis & diuersis, etiā porcis, uitulis, ac his similibus cumularus, munera nominaq; dantium iussit scribi, dātibuscq; mandauit ea nutrirī donec usus tēpus adueniret. Idē finxit regē uelle comas incidī q̄ his opus haberet, effecitq; ut iuuetus quē studebat comē & elegātē, data pecuniā cū eo trāligeret, edūcumq; uitaret. Aristoteles Rhodius praefectus Phocensiu uidēs in duas partes multitudinē diuisā, alteri adhaerēs parti dixit, alterā multa ipsi pmississe uti potiret alterius, se autē noluisse auscultare q̄ beneuolētior huic esset: hoc illi audientes obtulerūt ei qd̄ uoluit. Bodē modo et cū altera egit deinde parte. Posthēc inuicē eos cōcliauit. Clazomenij debētes militib. xx. talēta à diuitibus ea receperunt, datis totidē talētis ex ferrea moneta quā percusserunt. Selymbriani indigētes pecuniā lege phibēte triticū exportari, & fame existēte circa: ipsi autē frumēto abundātes, cōstituerē priuatos dare ciuitati frumētū certo precio, sibi reseruato quantū in annū satis esset: deinde de preciiū terminātes potestātēq; extra mittēdi faciētes pecuniā simul & frumētū usu abundauerūt. Dionysius Syracusan⁹ uolēs cogere pecuniā finxit Cererē sibi apparētē iussisse omnē ornatū muliebrē offerri in tēplo. Itaq; pri⁹ ipse suarū obtulit. Deinde idē facere ceteras coegit, ne dea ipsis tāq; sacrilegis irasceretur. Demū coacta oīa ipse abstulit tanq; à dea mutuatus. Peractio aliquāto tēpore mulierib. ornatū recuperare uolētibus, pristinū pmissit si certū aurū decē offererēt. Idē describi iussit orphanorum substantiā, & qui illā detinerēt, eoq; modo usus est donec illi ad aetatē uenissent. Idē Rhēginis captis atq; direptis pmissit libertatē: si certum auri numerū publice atq; priuatum ei darent. Itaq; illi hac spe sollicitati, reliquum qd̄ occultauerāt prōpserunt, eiq; dederunt, ille nihilo magis pmissis stetit aut eos liberauit. Mēdei cū aduersus Olynthios dimicāret abundātes seruis & indigētes pecuniā, iusserūt ciues mare & foemina tantū seruis sibi retētis, reliquorū usum ciuitati praeberēt. Timotheus Athenic⁹ bellū gerens aduersus Olynthios deficiente argēto aes incisum militibus diuisit, iussitq; pro argēto usum in exercitu praeberē. Mercatorib. autē aliō pficiscētib. edixit ex eadē moneta spolia emere pro quibus argētum reportarēt. Idē expugnās Samū, fructus ex agricultura omnis eis uendidit, qui militū stipendijs suppeditauerē. Didales Persa militib. tumultuātibus, ac stipendia postulantibus in exercitu: in cōcione dixit ei nō deesse pecuniā, uerum in quodā loco quem nominauit esse, finxitq; iumēta plura onerata argēto atq; cōrecta: deinde unum tantū cum argēto discooperto praeiussit. Quod cōspicatus exercitus in spē uenit: at ille inquit, minime exoluere stipendiū oportere donec Amasum puenissent quō rēdebat, eratq; iter plurimū diērum ac hyemale. Atq; hoc modo usus est interim exercitu tantū necessaria praebedo. Iphicrates Athenic⁹ Cotyi Thraci cōgregātū exercitū in pecuniā inopia cōsuluit imitare subditis, ut quilibet trīs triticū modios pro eo sereret, ex quo ille magnā uim frumētī cōgregans cum mercatoribus pecuniā cōmutauit. Cotys idem rogauit Corinthios pecuniā mutuā in cōgregando exercitu, quod negantes iterum rogauit mitterent aliquos ciues, quibus ipse custodiā quarūdā arcium & oppidorum uti fideliorib. tradere uolebat: quo facto eos ciues in custodia detinuit, donec coegit eos mutuum quod rogauerat dare. Cleomenes Alexandreus Aegypti Satrapa, cum ex suis quidam per Nilum nauigans à Crocodilo esset arreptus, sacerdotes eius loci postulauit, ut ob ultionem hos uenarentur: illi qui sacros habent Crocodilos, magna uī pecuniā sese ab hac iussione redemerunt. Alexander Macedo uolens prope Pharum ciuitatem habitari, illicq; emporium quod Canobi erat unā cum sacerdotibus transferrī, illi ne hoc cogerentur pecuniā transegerunt.

Stabelbyus rex Myfortum debens stipendium militibus, duces eorum congregauit, modo nūcq; non amplius priuatis opus habere, sed ducibus. Itaq; stipendiū quod militibus debebat eis se recepit daturum, modo missos faciant milites: quod illis facientibus, ac procedente tempore stipendium petentibus respondit, neq; tibicinem sine choro, neq; ducem sine exercitu aliquid utilitatis adferre. Iussit igitur illos dilcedere. Huiusmodi ergo Aristoteles exempla connumerat, quibus profecto nostrorum ingenia minime cedunt, si considerentur quae principes quastus gratia moliantur. Vt alia omittā, quae Xistus, quae Innocentius pontifices noua in urbe collegia commenti sunt, unde breuem utilitatem praeposuerunt decori atq; libertati curiae sempiternae. Quid Laurentius Medicus Florentiae inuentis albis quadrantibus quae portorijis penderentur. Quid Neapoli Ferdinandus rex in bellis necessitate chartea moneta iussa rebus commutari. Deniq; tot impudentissime nō solum populis, sed sacerdotibus quotidie imperatae pecuniae. Stobeus in Collectancis sapientū dicta de Oeconomia breuissima ponit. Solon dicebat domum honestam sibi uideri in qua res possessae neq; possidentibus iniustae, neq; custodientibus difficiles, neq; augētibus potendae sint. Bias, in qua talis est dominus qualis extra per legē. Thales, in qua ita probe sint omnia disposita, ut plurimum in ea uacare domino liceat. Critobulus. In qua dominus plures habeat sui amantes, quam timentes. Pittacus, in qua superfluum nihil requirens, & necessarium nihil indigens dominus. Chilo, Quae maxime imperio similis sit ciuitatis. Musonius maxime uituperat in Oeconomia superfluos sumptus luxumq; ac uasa argentea, aurea triclinia, lectos eburneos, cedrinas mensas: praeterea plures quam oporteat seruos & ancillas, epulas item sumptuosiores; quibus rebus non solum inepti efficiuntur, sed iniusti & auari, quum pro his comparare multas oporteat opes, ac uectigal magnum, quod nisi per iniustitiam quari non potest. Delicijs insuper longe tolerabiliorem moribū esse dicit, quod is corpus tantum corrumpat, illae uero corpus animumq; inficiant. Antiphon ita rem Oeconomicam describit, ut uxorem uelit domui rebusq; domesticis seruandis praeparandisq; praesse; uirum autem foris in agro, in foro, in repub. nostro non inutilem & ipse de Oeconomia tractatum adidit, ubi patendam copiose quidem familiam, citra tamen delicias iubet. Reliqua uero ac pulcherrima in hac disciplina qui cupiat uidere, eum ad Xenophontis Oeconomicum quem conuertit relegamus. Officia domestica apud ueteres fuerant, Dispensator, Condus, Promus, Atrienis, Cocus, Dulciarius qui confectioes praeparabat, Structor qui conuiuia, Chironomon qui obsonium in repositorijs secebat. Iuuenalis, Spectas & Chironomonta uolanti Cultello. Praguftator qui libabat. Praeterea Medicus, Iatralapta qui unguentis aut pharmacis praeparandis praerat domino siue lauanti siue aegrotanti, id nunc officium Aromatarij usurpant. Cuius bicularius, a poculis, a memoria, ab epistolis, a libellis, a studijs, uestiarius, ianitor, Ana- gnostes, Dissignator. Is erat & publicus, & priuatus principum, qui nunc Cerimoniarū magister. In marmore Romae. C. Verres Eros dissignator Caesaris Augusti. & in Plauto, Surge dissignator. Loca enim & in ludis, & in funeribus, cuiq; constituebat. Horatius, Dissignatorem decorat funeribus atris: quanquam omnes dissignatōrē legunt, quod male omnino putauerim. Designare namq; aliquid est mente disponere, ut Terentius de adolescente: Quid nunc non designauit is mali: seu etiam aliquid in aedificando ordinare, ut Livius: Loca theatri designauit.

R. VOLATERRANI COMMENTARIORVM
 VRBANORVM LIB. XXXVII.

IN LIBROS DIALECTICAE.

Z ENO Eleates primus hanc philosophiae partem ad uerborum cōtentionem deduxit, ne dicam inquinauit, quā planē ex Epicuri sententia res naturae dialectica non opus habeant, multoq; minus theologia, ut ait Hieronymus, Ambitionis commenta sunt omnia, ut scientia difficilior cognitu putaretur, satisq; constat ipsum quandoque Aristotelem gloriatum apud Alexandrum fuisse, Physicam ab se aeditam neminem esse satis intellecturum. Neotericis uero multo ambitiosius hanc inuolucris & aenigmatis postea distorserunt, ut iam sphinge opus sit ad artem Raimundi. Is enim uir Gallicus sublimi doctrina sub Ioanne xxi. alia quoque

BB 4 obscuriora

Synonyma
Homonyma
Analogi
Paronyma
Categorica
Synthetice
Quinq; voces
Genus
Species
Differentia
Proprium
Accidens
X. Categoria

obscuriora reliquit, quae in sanctuarijs Parisiorum adseruari ferunt, Sed & haec contagio nostros iam dudum afficit religiosos, & in eorum conciliabulis ac disputationibus is maxime provehitur, qui ceteris clamorior & adrogantior uidetur: tum maxime sapere, si portentosis nominibus e sceno commentariorum depromptis, quae minime ab alijs intelligatur. Neque ars uituperanda, quae sicuti sobrie percepta ingenium acuerit, sic peruertere poterit, si multum haec temporis, ac de uerbis magis quam de rebus, de quibus uictoria magis quam de ueritate sollicitum tenentur: quod uerbum Cicero inquit maxime contra prudentiam esse. In hac igitur temporis breuitate utilia tantum, & quae ad uitam faciunt frugem ediscenda. Quum itaque dialectica omnis uerbis constat, haec bifariam diducuntur, aut simplicia sunt, ut Plato: aut coniuncta, ut Plato disputat. Simplicium rursus synonyma, homonyma, analoga, paronyma, finita, infinita, categorica, syncategorematica. Synonyma sunt quum sub uno plura comprehenduntur secundum eandem substantiae rationem, ut animal, quo ferme modo genus de specie, species autem de singularibus dici potest. Aut homonyma, id est aequiuoca cum idem plura significat, ut laetitia hilaritas & mortis. Analoga Latini proportionem dicunt, quae aliter mathematici usurpant, promensura uidelicet quadam in numeris: philosophi autem in uerborum congruentia cum duo proportionem ad unum habent, ut caro piscium comparatione terrestrium animalium, & hominis simularum comparatione ueritatis potest tamen idem dici uniuoce, aequiuoce, & analoge: ut canis animalis, & caelestis, & pictus. Grammatici item aliter in casuum declinationumque similitudine: ut canis, funis, panis. Paronyma, id est denominatioes, ut a iustitia iustus. Finita ut homo, infinita ut non homo. Categorica, ut equus, homo, animal, nam praedicatio dicitur ad eorum differentiam quae nihil significant aut ponunt. Synthetice, grammaticis distributiva, dialecticis signa appellata: ut omnis, nullus, aliquis. Tertia uerborum diductio, quae nostri dialectici primae ac secundae intentionis appellant, Aristoteles in met. adnotata. Sub prima noia re subsistentia, & ad physicum pertinentia continentur, ut homo, animal, qualitas, quantitas, & reliqua praedicamenta. Sub secunda noia non re subsistentia, sed ratione comprehensa, ac nominum re subsistentium significatio, quae ad dialecticum pertinent, ut genus, species, differentia, propositio, syllogismus, & reliqua huiusmodi, Aristoteles itaque quum ad syllogismum praeter demonstratiuum qui neruus est logicus properaret, necessarium duxit haec tanquam eius partes prius enarrare. Verba uidelicet & propositiones. Verborum duos addidit tractatus. Primum, quinque uoces categoricas. Alterum X. genera, siue categorias. Tertiis his addidit de interpretatione tractatum, ubi de ratione propositionum omnium agit. Quinque igitur uoces categoricae a nostris uniuersales & praedicabiles dicuntur, quod in his uniuersae comprehendantur uoces: sunt genus, species, differentia, proprium, & accidens. Genus apud grammaticos sexum significat, apud oratorem sobolem, apud logicum quod plures continet species. Sub hoc substantiae praedicamentum proprie continetur, ac rursus genus subalternum, species quidem uocata respectu supremi generis. Eadem quoque ratio speciei, donec ultima specialissima dicatur. Species Aristoteles substantias fecit secundas, ac minime subsistentes. Plato autem & primas & subsistentes, quas ideas uocauit, quorum esset particeps indiuiduorum substantia. Differentia communis, propria, & magis propria: haec ultima diuidit genus, constituit speciem, perficit definitionem. Accidens & proprium inter accidentalia sunt & communia, tam in uniuersalibus quam singularibus, tantum inter se differunt, quod omne proprium accidens est, non contra. Proprium est quod in angustiore consistit limite, ac tantum aliquid rei uel speciei accidit, ut Socrati ironia, uel risibile homini. Propria aliqua dici possunt, quae oriuntur ex principijs substantialibus, siue speciei, siue indiuiduorum, quauis sint accidentia ad differentiam illorum quae dicuntur accidentalia. In uniuersum uero quadrifariam dicitur proprium, quod inest soli, & non omni, ut homini esse medicum: quod inest omni, & non soli, ut esse lapidum: quod inest omni, & soli, sed non semper, ut homini esse cogitantem: quod inest omni & semper, hoc proprie proprium, ut esse risibilem. Ex quo non inepte illud distichon extat: Forma, figura, locus, status, nomen, patria, tempus, Cuilibet eueniunt haec homini propria. Accidens duplex, aut tantum extraneum est in subiectum, & de noue generibus ac primae intentionis est: de quo dicit Aristoteles in praedicamentis, quod uere est nulli accidit. Et accidens inter quinque uoces quod secundae intentionis fuerit, quum uidelicet extraneum aliquid non ut in subiecto, proprie fuerit ut homini accidit seruus, & Socrati uestimentum. X. uero categoriae, quae a nostris praedicamenta dicuntur, non tamen prima, sed prima genera ut ait Simplicius, de re sunt, non de uocibus

uocibus aut nominibus, quoniam contra uidetur: nam ad logicum pertinet de praedicamentis uestigare: logicus quoque entia rationis, uerbaque tantum considerat. Instatur autem, quod uerba considerat non ut abstracta, sed rebus concreta, igitur ex accidente res ipsas: quod aperte Aristoteles monstrat in primo Physicorum, ubi uult quod quicunque urinae salubritatem intelligit, intelligat & urinam ut est obiectum salubritatis. In 11. item Physicorum qui in materia formam considerat, habet etiam quadamtenus materiam iudicare. Categoriarum igitur prima tria est, quae Cicero & Quintilianus essentiam conuertunt, posteriores uero substantiam, de qua tantum scientia est. Reliqua accidentia. Quale, Quantum a posteris diuisum, quam magnum & quam multum. Ad aliquid unde deducitur translatio & comparatio. Post haec facere, pati, ubi, quando, habere: quod est quasi armatum & uestitum esse, & Situs. Ex his plurima in sequentibus perspicimus. Quae uero his additur ab Aristotele indiuidua substantiarum primarum de nullo subiecto dicuntur, neque in subiecto sunt, ut Socrates. Accidentium uero indiuidua, de nullo item subiecto sed in subiecto sunt, ut quaedam grammatica, quoddam album. Substantiae autem secundae siue uniuersales siue species in subiecto non sunt: de subiecto autem dicuntur ut homo. Accidentia item uniuersalia de subiecto & in subiecto dicuntur, ut scientia in anima dicitur, & de subiecto ut grammatica. Item color in corpore, & de subiecto, ut de albo.

IN PERI HERMENIAS.

de propositionibus hic uelit differere, necesse prius fuit nomen & uerbum tanquam eius partes enarrare: quapropter ἐπιπέσειας uocat, id est, interpretationem & enarrationem. Nomen igitur & uerbum uoces sunt: altera sine tempore, altera cum tempore significantes, quarum partes diuisae nihil significant, & in altero rectum tantum, in altero praesens recipit tempus, ut homo,

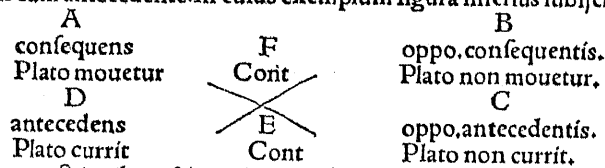
& student. Nam hominis, aut studebat, nec nomen, nec uerbum appellat, sed nominis & uerbi casus. Praesens enim solum tempus ait uel negat, quod sit ex oratione, id est ex nomine coniuuncto, uocatur ἐπιπεσειας, apud nos uero enuntiatio: quasi praesentis sit considerationis uerbum uel fallum enuntiare, in casu non item. Reliquae uero orationes uariae sunt, exhortatorie, protrepticae, consultiuae: ad rhetoricam magis pertinent, haec tantum ad logicam. Oratio igitur res differentes significat, eius uero partes diuisae etiam aliquid. Afirmatio est alicuius enuntiatio de aliquo. Negatio alicuius enuntiatio ab aliquo. Has insuper propositiones, Capella proloquia uocat: quae adhibentur syllogismis maiores & minores dicuntur, aut praemissae, aut maius & minus, adsumptum siue summptiones siue interuallum. Graeci & lemmata & prolepses uocant, teste Cicero. Tertia uero conclusio, siue ut Capella elationem, siue ut Consolatus, symperasma. Propositionum rursus genus & comparatio consideranda: genus multiplex, categorica, hypothetica. Categoriarum item aut qualis ut aiens & negans apud Cicero, apud Capellam uero dedicatiua, & abdicatiua: aut quanta, ut uniuersalis, particularis, indefinita, singularis, exceptiua. Indefinita autem pro particulari accipitur, quod ea necessario fit: non autem necessario uniuersalis, ut homo, iustitia, uirtus. Aut secundum modos. Modus autem sex, & hi quidem de sensu composito seu diuiso. De inesse autem uocat Categoricam citra modos, quando uidelicet simpliciter inest praedicatum subiecto. Nam propositiones utraque species sunt specialissimae, ac sub specie subalterna, id est sub categorica comprehensa de quibus tantum in hoc loquitur tractatu. Hypotheticam Capella condicionalem uocat, ut Socrates quum ualeat, ambulat. Fit etiam sub disiunctione, ut, aut ualeat aut ambulat. Inter propositiones etiam positiones, problemata, axiomata, postulata, instantia, de quibus alibi dixi. Praeterea comparantur inter se, aut opponuntur, aut consequuntur, aut conuertuntur, Oppositiones, id est, ἀντιθέσεις, deinde quatuor attingit in tertio libri tractatu: contrariam, subcontrariam, contradictoriam, subalternam: haec ultima non uere oppositio. Est enim oppositio contraria, contradictoria, subalternam: haec ultima non uere oppositio. Est enim oppositio repugnancia duarum propositionum in qualitate tantum, uel quantitate & qualitate simul: in ueritate tantum uel falsitate tantum, uel in utraque simul. Quod autem propositiones categoricae sint contrariae, requiritur ut altera uniuersalis aiens, altera uniuersalis negans sit eiusdem subiecti & praedicati, ut omnis homo currit, nullus homo currit. Et denique omnes illae partes concurrunt, quae narrantur in definitione elenchorum. Praeterea nequeunt simul esse uerae, ac simul falsae possunt. Subcontraria non ponitur Aristoteli, sed Boetio: cuius conditio est, ut sit particularis uel indefinita aiens; altera uero particularis uel indefinita negans

Oratio
Enunciatio
Propositio
Genus
paratio
Oppositio
nes
Oppositio
quid
Contraria
Subcontraria

negans eiusdem subiecti & prædicati, ut aliquis homo currit, & aliquis homo non currit, & item homo currit, & homo non currit: potestque utraq; uera esse, quæ nec simul negari neque adfirmari possint. Contrariæ singulares aut uniuersales: singulares sunt quæ duæ singula res propositiones diuersæ se opponunt, ut Socrates est doctus, Socrates non est doctus, quæ maior est omnibus oppositio. Alteram eorum oportet esse ueram, alteram falsam. Non autem sunt pugnantibus si negatio postponitur, ut Socrates est doctus, Socrates est non doctus, quod terminus sit infinitus: nec dicitur negans sed aiens, possuntque stare simul. Contradictoriæ uniuersales sunt illæ: omnis homo doctus, non omnis homo est doctus: quidam homo doctus, & nullus homo doctus, quæ nec simul ueræ, nec simul adfirmari possunt. Post hæc quæ quædam propositiones sint necessariae, quædam impossibiles, quædam uero contingentes, necessaria dicitur quæ haud potest non esse, seu falsa esse non potest. Impossibilis quæ non potest esse, seu non potest esse uera. Contingens uero quæ potest esse & non esse, quæ, ut ait Aristoteles, est uere determinata. De contingenti autem aut necessario est aliud genus propositionis secundum modos. Libro secundo, De consecrarijs quæ ἀλωδης, seu συμπλοκῆς ἀλωδης, & oppositionibus, quas ἀλωδης appellat. Ac prius de consecrarijs quæ accidunt propositionibus de in esse ratione infinitorum, quæ ἀλωδης uocat. Nam dicitur propositio de subiecto finito aut infinito, siue propositio de prædicato finito uel infinito, in qua subiectum uel prædicatum est finitum aut infinitum, ut lilium est album, & non lilium est album. Exemplum secundum, Lilium est album, & lilium est non album. Negans igitur ad aientem prædicato uariato penes finitum & infinitum, & contra recte consequitur. Ut homo est iustus, homo non est non iustus: & homo non est iustus, homo est non iustus. Item non recte consequitur, Hic equus est pater & tuus, ergo est pater tuus: quod tuus possessio nem equi significat, pater uero paternitatē. Similiter, quinque sunt tria & duo, ergo quinque sunt duo, & quinque sunt tria. Et Socrates est albus & musicus, ergo est albus musicus. Consecrariorum catholica quatuor. Primum. Si ad aliquod antecedens sequatur aliquod consequens, & non contra, tunc ad oppositum consequentis sequitur oppositum antecedentis. Secundum. Si antecedens sequatur aliquod consequens, & non contra, non oportebit ad oppositum antecedentis consequi oppositum consequentis. Tertium. Oppositum antecedentis potest omnino stare cum opposito consequentis. Quartum. Oppositum consequentis stare nequit cum antecedente. In cuius exemplum figura inferius subiicitur.

Propositiones necessariae, impossibiles, contingentes.

Consecrariorum catholica quatuor.

DEINDE de oppositionibus, & æquipollentijs, ac consecrarijs propositionum modorum tractat: ubi dicit ad cognoscendum contradictionem in ijs quæ sunt eiusdem modi non satis est negare uerbum, sed modum. Aliter sequeretur quod contradictoriæ essent simul ueræ, quod fieri non potest. Ut contingens est Socratem ambulare, contradictoriū est, Contingens non est Socratem ambulare. Præterea apud antiquos positas has modorum propositiones, se inuicem haud probe consequentes & æquipollentes, Aristoteles interpolat: primum est esse. Non impossibile est esse. Non necesse est non esse. Sequuntur totidem complexus inter se item pares. Non possibile est non esse. Non contingens est non esse. Impossibile est non esse. Necesse est esse. Oppositæ his, inter se quoque pares. Possibile est non esse, Contingens est non esse. Non impossibile est esse. Non contingens est esse. Impossibile est esse. Necesse est non esse. Eadem rursus ratio de propositionibus de inesse. In his enim negatio præposita parem contradictorio facit, postposita contrario. Subalterna uero quæ non satis respondeant non est necesse ponere. Omnis homo miser. Nullus homo non miser. Non aliquis homo non miser. Item particularia. Aliquis homo miser: Nonnullus homo miser. Non omnis homo non miser. Opposita his, Nullus homo miser. Omnis homo non miser. Non aliquis homo miser. Particularia. Aliquis homo non miser. Non omnis homo miser. Nonnullus homo non miser.

Antitheses Opposita

Insuper

Insuper possibile & contingens conuertuntur: utrunque autem dupliciter dicitur. Primo la De cōtin to cōmuni uocabulo tam ad illud quod est necessarium, quàm non necessarium, modo non De cōtin gente er impossibile sit. Ex quo hæc consequitur. Necesse est, ergo possibile est, siue cōtingens est, possibile non tamen conuertitur. Secundo capitur utrunque pro eo quod non est necessarium, nec esse nequeat. Sic igitur diuiditur in tris modos, frequens, rarum, & ad utrunque. Deinde quærit, an Plato potest philosophari, sit modi, an de inesse. Ad hoc, si uerbum potest resoluitur impossibile, modi est: si minus, de inesse. Sequitur ordo modorum, necessarii, possibili, contin gentis, impossibilis. Dicit itaque necessarium esse primum, quoniam sempiterna & ea quæ De necessario semper sunt prima sunt, sed necessarium est semper, ergo prius. Ex quo infert huiusmodi entium diuisionē. Quædam energia sunt semper, ut primæ substantiæ Deus & intelligen Entiū diuisio. tia: quædam energia & potentia: in quibus energia non prior est, sed tempore posterior. Alia nusquam energia, sed solum potentia, ut continuum in infinitum diuidi, sed nunquam erit energia diuisum. Possibile item æquiuoce dicitur. Nam aliquid est possibile quod iam De possibili energia est: ut possibile est aliquem ambulare quando ambulat: aliud possibile distans ab energia, uel possibile ante energiam, ut quando potest ambulare, sed non ambulat. Hoc ultimo modo dictum in mobilibus & generabilibus: sed primo modo tam in mobilibus, quæ in immobilibus. Modi proprie accepti sunt quatuor tantum: hi se in tempus quoduis ex- Modi tantum tendunt, ut possibile Platonem disputare: sic necessarium, cōtingens, & impossibile. Non item uerum & falsum. In hoc libro illa dignitas maxima notatur. De quolibet est adfirma Maxima tio uel negatio uera, & de nullo ambo simul.

IN PRIMA ANALYTICA.

RIA Genera syllogismorum ex totidem proueniunt causis: ex cognoscente, cognitione, & cognito. Ex primo hoc modo. Cognoscens enim aut mens est, Syllogismi ex aut dianœa, aut opinio, aut phantasia, sed neque mens, neque sensus syllogizat: cognoscente. quod mens præstat syllogismo, & ut Plotinus ait primis simpliciter incurrib. res omnis percipit, uel citra principia, minimeque fallitur. Phantasia item non

T

syllogizat, quod sensum sit conseruatix, & propior sit statui quæ motui. Nam & syllogismus motus quidam est, & ex alio in aliud discursus. Sed neque opinio, quod ea sit dianœæ cōclu sio. Restat ut dianœa sit: hæc ex propositis aliquibus nobis notis & concessis oportet ut colligat accepta, siue à mente, siue ab opinione, siue à phantasia. Si ex mente, tunc uera fue rint principia: ex his quas quæritur, id est notiones communes, seu dignitates, seu maximas propositiones uocant, uerus erit syllogismus ac demonstratiuus. Si ex opinione, uerus ac falsus poterit esse, ex quo dialecticus in hominum disputatione fuerit. Si ex phantasia, fal sus omnino erit, uocatus sophisticus, quod phantasiæ semper falsum subest. Nam quæ di co, omne superflans eo quod superflans maius, phantasia imaginatur ex corporis magnitu dine, neque æquiuoca distinguit sicuti mens, ubi consistit deceptio. Nam superflans æqui uocū est, quod & magnitudine & tumore aut eminentia superflans dici potest. Ex cogno Ex cogno to similiter hæc eadem tria inueniuntur. Nam res de quibus est syllogismus, uel semper si militer se habent, & sit circa ea demonstratiuus: uel nunquam similiter se habent & sit sophi Ex cogno iticus, aut quandoque sic habent & quandoque non, & sit dialecticus. Ex cognitione item si militer. Ut aut notitia minime fallitur, aut semper falsa, aut quandoque falsa, quandoque uera. Igitur in hoc Priorum libro nullus horum tractatur, sed de simplici & uniuersali. Nam de demonstratiuo tractatur oportuit ut de simplicibus uocibus, deinde decem generi bus, postea de interpretatione, postremo de simplici syllogismo diceret. Nunc dicendum cur Analytica dicantur. Deinde cur priora. Est enim Analysis resolutio compositionis Cur Analyti ca dicuntur. ad partes, & compositi ad simplicia elementa: quum autem hic res componantur & propositiones, cur non potius synthetica, id est compositiua quàm resolutiua dicantur? Ratio in parte tertij huius libri tractatus, qui de resolutione narrat, adfertur, quoniam ma gis inuenitur ex resolutione syllogismus habens propriam figuram. Cognito enim quo modo resoluitur, cognoscitur quomodo componitur, non item contra. Nam idiota non ignorat nominum & uerborum compositionem in ordinem finire ac dicere, uidelicet So crates ambulat. Soluere autem non idem scit, dicendo quod est nomen, quod uerbum. Prima autem Analytica dicuntur, quod de simplici tractans syllogismo uidetur ad mate Cur priora dicuntur riam sine forma propositionem habere. Et quoniam prius est genus quàm species propria Simplex

XL. Analyti-
corum libri
reperi
De diuisione
operis

Simplex autē & uniuersalis syllogismus, genus est tam demonstratiuū quā reliquorum syllogismorum speciebus. Ex quo cōgruum uidebatur primo hęc quasi de genere priora: secundo de demonstratiuo quasi de specie posteriora uocare. Aiunt præterea XL. resolutionum libros in antiquis bibliothecis promiscue fuisse inuentos, & hos quatuor tantum Aristotelis ex genere dicendi & stili naso iudicatos. In primo namq; libro docet de forma syllogismorum. In secundo de materia. Formā enim dicimus syllogismorū cōclusionem, materiam uero propositiones. Sicut enim cōclusio cuius gratia est, dicitur forma: sic & propositiones causa conclusionis. Primus item diuidit in partes tris. In prima de generatione syllogismi: in secūda de inuentione propositionū: in tertia de resolutione syllogismorum. Primo definit: quot propositionum species: quid sit terminus: quid sit syllogismus, dicit de omni, de nullo, prima normalia syllogismorū: quoniam per illa duo probari rite possunt syllogismi primæ figuræ, ad eamq; reliquas figuras duas reduci. Hęc ex Philopono. De conuersionibus deinde disserit, quas *κύβητος* uocat. Est enim conuersio cōfectorum quoddam ab argumento distinctum, inter duas propositiones categoricas consistens. Fit enim trifariam, simpliciter, ex accidente, & per contrapositionem. Simplex conuersio est mutatio prædicati in subiectum, & contra, manente eadem qualitate & quantitate, ut uniuersale abdicatiuum. Si enim ois uoluptas bonū non est, omne bonum non est uoluptas. Uniuersale autem abdicatiuum non necessario sequitur cōuersio: non enim si omnis uoluptas est malum, omne malum est uoluptas, nisi forte addatur differentia seu proprium aliquid: ut omnis uoluptas est malum iucundum, omne malum iucundū est uoluptas. Omnis homo est animal rationale, omne animal rationale est homo. At in particularē probe conuertitur: ut si omnis uoluptas est malum, aliquod malū est uoluptas. Eadem quoq; ratio de uniuersali abdicatiua in particularem abdicatiuā. Quibus fermē duobus modis mutata quantitate, ex accidente fit cōuersio, Rursus igitur particularis abdicatiua habet necessariam conuersionē, ut si quædam uoluptas est malum, quoddam malum est uoluptas. Particularis uero abdicatiua non habet necessariam cōuersionem: non enim si quoddam animal non est risibile, quoddam risibile non est animal. Uniuersalis autem abdicatiua, & particularis abdicatiua, necessario ac simpliciter conuertuntur, ut nulla uoluptas est bonum, aliquod bonum non est uoluptas. Uniuersalis abdicatiua & particularis abdicatiua non necessario cōuertuntur, nisi per particulas indefinitas, ut si omnis uoluptas est malū, aliquod non malum non est uoluptas. Qua cōuersione utitur Cicero in Rhetoricis. Particularis abdicatiua similiter, ut si quoddam animal non est risibile, quoddā non risibile nō est animal. In his igitur ultimis duobus conuersionē nostrī dialectici appellant per contrapositionem, de qua Aristoteles mentionem non fecit: quia quum agat de conuersione tanquam causa & origine perficiendi syllogismi, ac ad integritatem absolutam reducēdi, non necessarium duxit novas, aut indefinitas sumere particulas. Adfertur etiā methodias ferē idem per quē propositiones de contingente & necessario inesse conuertantur. De possibili non ponitur, quod contingens sequatur, & impossibile necessarium. Deinceps de syllogismi creandi ratione, qui ex duabus propositionibus & tribus terminis cōtinetur, maiori, minoriq; extremo, ac medio: figuris insuper tribus, & modis XIII. qui sub his uerbis Græcis apud Arist. cōtinent, *πρῶτα ἔστι τρεῖς ἁπλοῦν τε καὶ σύνθετον, καὶ ἐκ τριῶν ὀνομάτων*. Quando igitur in prima figura tres termini sic se habent, ut postremus, id est minor, extremitas sit in toto medio, id est illi subiiciatur uniuersaliter & abdicatiue, & medium sit in toto primo sic uel nō sic, id est abdicatiue, uel abdicatiue maiori extremitati subiiciatur: erit illatio perfecta. Mediū igitur ideo dictum, quod alterum extremorū, uidelicet minus sit in eo, & ipsum in altero hoc est maiore consistat. Hęc in prima per has literas adnotauit philosophus A. B. C. Per A maius intelligit extremum, per B mediū, per C minus: uerbi gratia, in primo modo si A de omni B, & B de omni C prædicat, necesse fuerit A de omni C prædicari. In secundo modo, si A de nullo B, & B de omni C prædicatur, necesse fuerit A de nullo C prædicari. In tertio, si A insit omni B, & B alicui C, necesse est A alicui C inesse. In quarto si A nulli B insit, & B alicui C, tūc necesse est A alicui C nō inesse. Secunda figura totidē literis cōscribitur, M. N. X. per M mediū, per N maius extremum, per X minus adnotatur. Mediū autē hic extremorum extremum est, ac ordine primum, eo quod de utrifq; prædicatur extremis: maius autem

De ordine syl-
logismorum

Prima figure
descriptio

De medio
extremis

Tertia figura

Communi
propria
figurarum

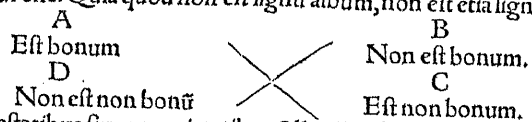
Reductio syl-
logismorum

De inueniēdo
medio

autem extremum in medio situm, quia de minori & ipsum prædicatur: uerbi gratia. Si M de nullo N prædicatur, de X autem omne, ergo N de nullo quidem X prædicatur. Conuersa enim maiore simpliciter, habebitur secundus modus primæ. In secundo modo si M prædicatur de omni N, & de nullo X, necesse est N de nullo X prædicari. Nam minore conuersa simpliciter, & præmissis transpositis, erit syllogismus in secūdo primæ. Tertia figura tribus item literis notatur, P. R. S. Per P maius extremum, per R minus, per S mediū. Mediū enim hic item extremum, ac ultimū in ordine: extrema uero præcedunt, quia de medio prædicatur, ut in Darapti. Omne S est P, omne S est R, ergo quoddā R est P: quod probatur cōuertendo minore per accidens, ex quo fit syllogismus in tertio primæ: deinde per impossibile capiēdo oppositū illationis pro maiore, & minorē pro minore ad inferendum oppositū contrarium in Celarent. Secundo modo in Felapton. Nullū S est P, omne S est R, ergo quoddam R non est P. Probatur autē reducendo ad Ferio minore cōuersa per accidens: deinde reducendo per impossibile ad Barbara, capiēdo oppositum contradictorium illationis cum minore ad inferendum contrariū maioris. Tertio modo in Bocardo, quoddam S non est P, omne S est R, ergo quoddā R non est P. Quod probat Aristoteles bifariam, primo reducēdo per impossibile: quia ex opposito cōtradictorio illationis cum minore, inferit oppositum contradictoriū maioris in Barbara. Deinde per expositionem sumendo aliquod particulare sub SN, hoc modo: hoc SN non est P, hoc SN est R, ergo quoddā R non est P. Cōmuniā uero figuris omnibus, unam propositionem abdicatiuā ipsarum quamlibet habere, & unam uniuersalem necessario. In nulla figura constare syllogismū uel ex duabus abdicatiuis, uel ex duabus particularibus præmissis. Propria uero ipsorū sunt: primæ quidem figuræ minorem propositionē habere semper abdicatiuā, siue uniuersalis siue particularis ea fuerit: & maiorē uniuersalem semper abdicatiuā, siue abdicatiuam, illationem uero indifferentem. Præterea in prima figura mediū subiectum quidē maioris erit, & prædicatū minoris: ut uoluptas uitium, luxuria uoluptas, luxuria uitium. In hac enim quādoq; maior propositio minori postponitur: cognoscitur autem quod ipsius prædicatū in dilatione repetitur: ut homo animal rationale, animal rationale est mortale, homo est mortale: mortale namq; repetitur. In secunda prædicatum ponitur utriusq; extremi: ut homo animal, lapis non animal, homo non lapis. In tertia utriusq; subiectum: ut homo animal, homo rationale, animal rationale est. Quapropter uersus qui subiici solet, per nota satis usum memoriæ suppeditat. Sub præprima: secunda bis est præ: tertia bis sub. Præter autem hos, alij traduntur modi indirecte inferendi. Ex maiore enim abdicatiua quantacūq; sit, & minore uniuersali abdicatiua, syllogismus in quacūq; figura cōstat ad indirecte inferendum minorē extremitatē de maiore. Quapropter duos modos omni figuræ cōmunes ponit Aristoteles, uidelicet Fapesmo & Frisefomorū, de quibus exempla adducit, eosq; per simplicē conuersionem cōmutationemq; præmissarum adsumptionum perficit. Sed omnium facile perfectissima prima figura, unde & demonstrationes & problemata sumuntur, & ad quam ceteræ reducuntur per conuersionē, aut per impossibile. Nam uniuersales secundæ figuræ ad modos primæ per cōuersionem abdicatiuæ uniuersalis rediguntur: particulares uero secundæ per impossibile. Eadem ratione & modi particulares primæ ad uniuersales secundæ: nam Aristoteles Darij ad Camestres reducendo capit contradictorium illationis pro maiore, ac minoris contradictorium inferit. Ferio autem ad Cesare, contradictorium illationis pro maiore, & maiorē pro minore capiēdo, ac minoris contradictorium inferendo. Item syllogismi uniuersales tertiæ reducuntur continuo per impossibile ad modos uniuersales primæ: & modi particulares in quibus altera præmissarum est particularis, rediguntur item continuo ad modos particulares primæ per conuersionē, & modi particulares primæ ad uniuersales eiusdem figuræ. MEDII deinceps reperiendi artem ostendit, in qua primū antecedentia consequentia & extranea prædicati & subiecti illationis inspicere oportebit: extranea namq; abdicatiua sunt, reliqua uero duo abdicatiua, ac quanto uniuersaliora & ueriora, tanto efficaciora. Igitur in Barbara mediū consequens subiecto illationis, ac antecedēs eiusdem prædicato esse oportet. In Darapti mediū antecedens tam subiecto quā prædicato illationis fuerit. In uniuersali autem abdicatiua secundū modi primæ, uel primo secundæ mediū consequens subiecto erit, & extraneum prædicato. In uniuersali abdicatiua secundū modi secundæ, mediū consequens prædicato, & extraneum subiecto. In particulari abdicatiua secundū modi tertiæ, mediū antecedens subiecto aut extraneum

CC prædica

prædicato. Has itaq; quinque coniugationes Aristoteles per notas hoc modo demonstrat. Sit A prædicatum illationis, B uero consequens illi, C antecedens, D extraneum prædicato, E aut illationis subiectum, F illi consequens, G antecedens, & H subiecto extraneum. His igitur positis si quis primam probare uelit illationem, ut omne B sit A, pro medio sumat E F, sic in primo primæ arguendo. Omne EF est A, omne C est EF, ergo omne C est A. In secunda autem coniugatione, si quis inferat quoddam B esse A, pro medio sumat CG, in primo tertiæ arguendo. Omne CG est A, omne CG est E, ergo quoddam B est A. Tertio si quis inferat nullum B esse A, pro medio sumat DF, in secundo primo arguendo. Nullum DF est A, omne E est DF, ergo nullum B est A. Quarto si inferat nullum B esse A, pro medio BH sumat, sic in primo secundæ arguendo. Omne A est BH, nullum B est BH, ergo nullum B est A. Postremo in secundo tertiæ, si quis particularem abdicatiuam probando inferat quoddam B non esse A, pro medio sumat DG arguendo. Nullum DG est A, omne DG est B, ergo quoddam B non est A. Tris ad hæc inuicem ponit ite coniugationes. Primam quando tam subiecto quam prædicato illationis medium consequens fuerit, quia syllogismus aut ex omnibus abdicatiuis in secunda figura argueretur, aut omnibus abdicatiuis. Secundam quando medium prædicato fuerit antecedens, & extraneum subiecto: quia argueretur ex minore abdicatiua in prima figura. Tertiam quando medium utriusque fuerit extraneum, quia ex omnibus abdicatiuis argueretur. Post hæc octo ponit canones quibus ex obliquis syllogizare possumus, ut contrariorum est eadem disciplina. Deinde monstrat quomodo omnia cōsectaria non syllogistica, & reduplicatiua ad syllogismum reducuntur: nam non omne quod necessario concludit, syllogismus erit. Est enim cōsectarium argumentatio, cuius antecedens est loco adsumptorum, consequens loco conclusionis. Debemus igitur in duas diducere partes, & deinde conclusionem inferre. Verbi gratia. Si homo est, animal est. Et si animal est, substantia est. Ergo homo est substantia. Resoluere ite terminos infinitos, ubi ostendit quod abdicatiua de prædicato finito, non acquiparatur abdicatiua de prædicato infinito: ut non est bonum, & est non bonum. Verbum enim infinitum ut dicitur primo Peri hermenias nihil ponit. Igitur abdicatiua de prædicato infinito, abdicatiua de prædicato finito recte consequitur. Nam bene sequitur, est non album, ergo non est album. Sed non contra. Abdicatiua de prædicato finito abdicatiua de prædicato infinito non ualet consequi: non enim sequitur, hoc non est lignum album, ergo hoc est lignum non album. Abdicatiua de prædicato finito, abdicatiua de prædicato infinito recte consequitur: ut hoc est album, ergo hoc non est non album. Abdicatiua de prædicato infinito, abdicatiua de prædicato finito non consequitur. Non enim recte dicitur, non est lignum non album, ergo est lignum album. Ex his duo catholica. Abdicatiua de prædicato finito, & abdicatiua de prædicato infinito: ut est album & est non album, nequeunt simul esse. Alterum, abdicatiua de prædicato finito, & abdicatiua de prædicato infinito non se inuicem consequuntur, tamen possunt simul esse. Quia quod non est lignum album, non est etiam lignum non album.

De potestate syllogismi simplicis
 P O S T hæc de potestatibus siue proprietatibus syllogismi simplicis, quid ualet ex forma ad uerum seu falsum ostendendum. Sunt enim sex, in hoc uersu per notas conscriptæ: Plus, falso, circum, cōuertitur, impos, & oppos. Prima enim est potestas: eundem syllogismum plura inferre posse superaffirmata: quod contingit primo per illationis cōuersionem, quando uidelicet ex duabus præmissis altera concludit, aut quando colligit sub uno distributo plura sub eo contenta. Secunda potestas, quando ex falsis uera concludit. In quo catholicum illud est, Quod si conclusio sit falsa necesse est ambas uel alteram præmissarum esse falsam. Secundo si conclusio sit uera, non necesse est utranque uel alteram præmissarum esse ueram. Tertio quod uerum ex falsis non inferitur propter quid sed quoniam. Deinde quod in omnibus figuris ac modis potest ex falsis uere concludi. Verbi gratia. Animal in omni ligno, lignum in omni homine, animal in omni homine. Et rursus ex una falsa. Inanimum in omni ligno, lignum in omni lapide, inanimum in omni lapide. Et item: album in omni animali, animal in omni niue, album in omni niue. Similiter in secunda figura, & in tertia: ut animal in omni lapide, animal in nullo homine, lapis in nullo homine. Item, inanimum in omni lapide, inanimum in omni ligno, lapis in omni ligno. Tertia potestas quando syllogismus est Reciprocus ab oratoribus uocatus, a

tus, a nostris autem dialecticis Circularis. Fit enim ex altero adsumpto cum conclusione cōuerso, alterum inferendo adsumptum: uidelicet omne risibile est homo, omnis homo est risibilis, omne risibile est homo. Ut ilis est quandoque demonstrationi, utitur eo Aristot. in VII. Physicorum, ubi per æternitatem motus monstrat primum motorem esse immobilem; deinde reuertendo per immobilitatem demonstrat primum motorem esse æternum. Fit autem in prima figura in modis abdicatiuis. In tertia uero in modis abdicatiuis. Semperque particulare concludit. Quarta potestas syllogismus cōuersiuus: est enim ex oppositione illationis cum altero adsumptorum inferre oppositum alterius adsumpti, capiendo contrarium siue contradictorium illationis. Ut omni a inest c. & nulli a inest c. uel omni a inest c. & non alicui a inest c. Quinta potestas ad impossibile, qui ab Aristotele comparatur syllogismo cōuersiuo. Conueniunt tripliciter, primo quod sunt ex eisdem terminis & figura. Deinde quod syllogismus hic est cōuersiuus & ad impossibile. Tertio quod procedit ex opposito alicuius propositionis. Differunt autem, quod ad impossibile non supponit aliquam illationem syllogisticam, sed solum aliquam propositionem abdicatiuam a respondente. Cōuersiuus uero semper supponit aliquam syllogisticam illationem. Deinde cōuersiuus ualet ad ostendendam consequentis congruitatem, sed ad impossibile ualet ad ostendendam alicuius propositionis ueritatem. Tertio ad impossibile semper procedit ex altera falsa, sed cōuersiuus potest ex utraque uera procedere. Quarto ad impossibile procedit tantum ex opposito contradictorio, cōuersiuus autem tam ex contradictorio, quam contrario. Sexta potestas ex oppositis. Oppositorum autem quedam sunt secundum ueritatem, quedam secundum locum. Sunt autem secundum locum ex abdicatiua & abdicatiua dandi subiecti & prædicati. Et sunt quadrupliciter, ex quibus tantum abdicatiua particularis & abdicatiua particularis non sunt secundum ueritatem. In prima figura non fit ex oppositis, in quo loco Aristot. septem catholica narrat. Post hæc de tribus peccantibus quæ accidunt contra potestatem syllogismorum. Primum petitio principij circa syllogismum reciprocum. Deinde peccans contra syllogismum per impossibile, quod est non propter hoc accidere falsum quod intelligitur: nam propter hypothesis datam accidit falsum, id est sequitur falsi conclusionis, differtque a non causa ut causa, conuenitque aliqua ex parte. Duo sunt omnino modi quibus sunt non propter hoc accidere falsum: prior manifestus quando hypothesis conuenit in aliquo termino cum conclusione illata impossibili. Posterior peccans contra opposita est, uocaturque fallacia contraria deceptionis, quo aliquis simul opinatur contraria: ubi Aristot. concludit quod non possumus de eodem habere opiniones contrarias, facileque probatur, quoniam non possunt contraria eidem simul inesse. Deinde tria de eligendo præcepta tradit, quæ sunt in lib. Topicorum repetita. Postremo de instantia, inductione, exemplo, enthymemate: Est enim instantia propositio propositioni contraria: habetque hæc catholica, ut possit esse uniuersalis & particularis. Sed propositio contra quam fertur semper uniuersalis. Præterea fit in duabus tantum figuris prima & tertia: uerbi gratia, probatur quod contrarium eadem est disciplina. Contra instantatur in prima figura. Nullorum oppositorum eadem est disciplina, sed omnia contraria sunt opposita, ergo nullorum contrariorum eadem est disciplina. In tertia figura contra uniuersalem abdicatiuam per particularem abdicatiuam sic. Cuiuslibet sanantis & morbum inducentis est eadem disciplina, sed sanans & morbum inducens sunt contraria, ergo aliquorum contrariorum eadem est disciplina. Ratio cur non fiat in secunda, quod in ea semper inferatur abdicatiua, at instantia fit in illa ubi possit opposita concludi. Inductio procedit ex omnibus singularibus. Exemplum uero ex aliquibus tantum singularibus: Quod sic deduci potest. Thebanos aduersus Athenienses pugnare incommo- dum, sed Thebanos aduersus Athenienses pugnare incommo- dum, ergo uicinos aduersus uicinos pugnare incommo- dum. In syllogismo autem per inductionem totum ex singularibus congestum pro medio capi debet. Et subiectum passionis pro minore extremitate, passio uero pro maiore, ut sic arguendo in tertia figura. Omne quod est homo equus mulus, & reliquum in animalium genere non carens morbis afflicatur: sed omne animal non carens morbis afflicatur. Deductio est syllogismus, cuius assumptio maior per se nota est, & minor dubia, sed æque ac magis credibilis conclusione: ut omnis disciplina est docilis, uirtus est disciplina, ergo uirtus est docilis. Enthymema signum pro medio habet, quod prodigium uocant, & insolutum, quum altera retinentur in mente: Solutum uero

Syllogismus cōuersiuus
 ad impossibile
 Potestas ex opposito
 Tria contra potestatem syllogismorum
 De eodem duæ contrarie opinionis non possunt haberi
 De instantia
 De inductione
 De deductio
 Enthymema

quum ad syllogismum reducitur perfectum: ut mulier quæ lac habet peperit, hæc mulier & reliqua. Quapropter ad signa deprehendenda de physiognomia loquitur, ut habens summa corporis crassiora magno est animo, leo habet & reliqua. Adhæc Albertus inquit, latam habere frontem signum esse liberalitatis.

In posteriora Analytica.

Demonstratio quid ab alijs syllogismis distet

Q U O M O D O fiat demonstratio & ex quibus, & quid ab alijs differat, ostendit in hoc primo lib. Nam in alijs syllogismis mediū causa conclusionis est, nō aut rei. In demonstratione aut mediū illationis & rei. Omnis igitur doctrina ex præexistenti cognitione fit, quod probat per inductionē ex diuersis disciplinis per quas acquiritur scientia. Primum quidem ex mathematicis, quæ per digni

tates monstrantur per se notas. Deinde ex dialecticis quæ fiunt per syllogismū ex præcognitione uniuersalis, ipsa quoq; uniuersalia in infinitū non procedunt, alioquin scientia nō esset. Insuper cōsensu & singularibus deprehenduntur, ut de ignis caliditate facto periculo colligitur uniuersalem causam & propositionem, q; ignis sit calidus. Tertio præexistentem cognitionem ex rhetorica ostendit, quæ per inductionem & exempla procedit. Dicitur igitur ex

Demonstratio nis descriptio Duplicia principia

primis ueris necessarijs immediatis & notis causis conclusionis demonstrationē esse, in qua definitio pluribus insistit uerbis. Pōnit namq; ex necessarijs ex quibus fit quandoq; uera cōclusio, sicuti diximus superius in syllogismo simplici, sed dicit non propter quid. Ex immediatis, id est, proprijs, quoniā unaquæq; scientia habet propria & cōmuniā principia. Cōmuniā, ut si ab æqualibus æqualia demas, quæ restant æqualia sunt, hoc est, cōmune arithmetice & geometriæ. Propria sunt de quibus supponitur q; sint, & de quibus in unaquaq; scientia demonstrantur proprietates, ut unitates in Arithmetica, & notæ & linea in geometria. Sup

Tria in demonstratione supponuntur

ponitur etiam quo ad proprietates quid significat par & impar & triangulus. Quapropter tria sunt quæ dicit Aristot. non oportere demonstrari, sed tantum supponi, uidelicet subiectum, quid est, & q; est. Proprietas enim rei seu diffinitio dicitur quid est, & dignitas quod est. Nam per hæc tria iam supposita fiunt demonstrationes. Deinde dicit ex primis quod priora sunt alijs alia: ut naturæ priora uniuersalia, sicut homo, nobis uero particularia, ut Socrates. Item causa causato prior præter quædam quæ simul sunt, ut sol & splendor eius, simul enim prænotatur sol & causa splendoris. Igitur demonstrationē e primis causis non nobis, sed naturæ fieri iubet: uerbi gratia, luna deficit quoniā opponitur umbræ terræ, causa oppositio est, ecliphs uero causatum, & uocatur syllogismus propter quid, qui secundum demonstrationem & causam, naturæ prima causa est. At contra cum dicimus, luna opponitur terræ, quoniā deficit, causatum & nobis prius notum loco causæ ponimus, quod minime demonstrat,

Propter quid est. Quod est

uocaturq; syllogismus: Quod est, & rursus planetæ non coruscant, quoniā prope sunt, propter quid demonstrat. At contra planetæ prope sunt quoniā coruscant, dicitur syllogismus q; est, ac minime demonstrat. Sed ut hæc ratio latius pateat, scire per q; aut propter quid multipliciter differt. Primo quidem in eadem scientia dupliciter: uno modo si per causas propinquas propositiones fiant, syllogismus propter quid est. Si aut mediū aliquod interuenire queat: quod erit: uerbi gratia, Non respirat lapis, quoniā non animal, syllogismus quod est. Nam causam ueram & absq; mediō non affert. Multa enim sunt animalia quæ non respirant. Sed q; pulmonem non habet, dicere debuit. Altero modo cū ex causa causatum concludit, propter quid est. Si uero ex causato causam, Quod erit, ut supra de lunæ ecliphs diximus. Secundum uero aliam atq; aliam scientiā: Quod & propter quid differunt, in subalternis uidelicet scientijs, ut harmonica ad arithmeticā: Optice ad geometriam: Machinaturā ad symmetriā, Phænomena ad astrologiā. In his igitur si optice per principij optices demonstratur & harmonica per harmonicā, & sic reliqua, syllogismus quod fuerit. Si uero illud per arithmeticam, hoc uero per geometriā, propter quid erit. Ratio, quod subalternæ scientiæ sciuntur per quod est & non propter quid est, subalternantes uero propter quid. Quædam uero nō subalternæ se inuicē sic habent, ut altera probet per quod: alter propter quid: uidelicet medicina ad geometriā hoc modo, Quod rotunda uulnera tardius sanantur, medici est tantum uidere, propter quid uero geometriæ. Circulus uidelicet est præter alia plana cōplectens plus & loci & angulorū. In cunctis igitur ea demum propositio citra medium fuerit, qua res uera ac eadem nō æquiuoca uel alia demonstratur, ut triangulus quia triangulus & non figura tris habet angulos duobus rectis æquales. Reciproca demonstratio plurifariā fit: uno modo fit uariando

Medicina ad geometriam

Reciproca demonstratio

riando genus demonstrationis, uidelicet quod est in propter quid est, uel contra. Quando uero causa ignoratur, per effectum nō tamen conuertibile demonstratur, uidelicet quod est. Si uero effectus causa notior, tunc per causam uidelicet propter quid proceditur. Secundo uariando unum genus causæ in aliud genus causæ, ut demonstrando causam finalem per efficientem & contra. Tertio modo quando noticia alicuius illationis per plures accipitur demonstrationes, tunc illatio potest esse notior qualibet præmissarū separatim sumpta. Quarto modo quando illatio solum demonstratur per unam demonstrationē & ipsa adsumitur ad probandam aliquam præmissam non uariando genus demonstrationis, nec genus causæ: & hoc inusitatum, nec fere possibile. Post hæc reliqua definitionis exequitur, quoniam demonstrationem ex necessarijs & uniuersalibus constare dixit. Uniuersale ostendit esse illud prædicatum quod inest alicui subiecto, tribus modis, in omni, per se, & secundum quod ipsum. In omni dicitur quod nihil extra relinquit ex his quæ subiciuntur ei, ut animal omne est essentia, & in celo sidera. Nam coelum sol luna pro uniuersalibus demonstrant. Per se autē tripliter. Primo cum de essentia dicitur prima, ut Socrates per se est ens, ambulans uero siue albus est accidens, & aliud quoddam ens. Secundo cum proprietates subiecti dicuntur, ut par & impar in numero, longitudo & latitudo in superficie, simitas in naso. Tertio dicit in duabus illis causis: formali uidelicet, ut corpus per animam uiuit: & efficiente, ut aqua per ignem calefit. Per se autem & secundum quod ipsum idem penitus esse dicit: uerbi gratia. Nota inest lineæ secundum quod ipsum, id est, secundum quod triangulus, & per se etiam inest. E tribus his modis secundo modo scientia demonstratur. Diffinitio igitur demonstrationis initium est, & absq; mediō propositio, uerum non omnis. Est enim quedam diffinitio lato uocabulo, quæ descriptio est, quum ex accidentibus rem describimus. Hic autem ex rei essentia ponitur. Dependet autē aut ex materia, aut ex forma, aut ex utraq; uerbi gratia: Ars omnis subiectum habet quod est materia: & finem qui est forma. Ars igitur naualis cum dicitur nauium factiua diffinitio ex forma fuerit. Et rursus naualis ars quæ circa ligna uersatur & nauium factiua, ex materia & forma diffinitio perfecta fuerit. Nam alterum solum nequaquam proba diffinitio. Igitur materialis per medium formalis est conclusio. Formalis autem principium proximum demonstrationis: ut ars naualis circa materiam uersatur, quoniam nauigiorum actiua. At contra nullus per materiam moustrat. Non enim ars naualis nauigiorum factiua, quoniam circa materiam uersatur. Item: Ira est feruor sanguinis circa cor, materialis est diffinitio. Si addatur, appetitus tristitia, formalis est. Sed in diffinitione atq; demonstratione diuersa positio. In prima materialem præponimus, ac ita dicimus. Ira feruor est sanguinis circa cor, quoniam uindictam tristitiam appetit. In demonstratione uero contra formalis præponitur hoc modo, iratus appetit tristitiam, appetenti uero tristitiam feruet circa cor sanguis. Irato ergo feruet circa cor sanguis. Si enim dicemus: Irato feruet circa cor sanguis, feruens autem circa cor sanguis appetit tristitiam, mentiemur, non enim omnis circa cor sanguine feruens tristitia appetit. Sunt namq; aliæ causæ propter quas sanguis feruet circa cor, ut febris. Non refert, ut in enunciatione sit rectum, ut iratus, in illatione uero uariet casum ut irato.

De uniuersali In omni Per se Secundum quod ipsum

Differit præterea de scientijs subalternis, quæ sunt illæ quæ partem ab altera scientia subiecti uel mediij recipiunt. Quatuor sibi conditiones expetunt: Primo ut subiectum eorum sub superiorum scientiarum subiecto sicuti pars in toto contineatur. Secundo, ut subiectum scientiæ superioris ad scientiæ inferioris subiectum per differentiam accidentalem cōtrahatur, tum quod si per essentialem contrahatur, tum ipsorum eadem erit scientia. Tertio quod talis differentia contrahens non causam ducat ab illo superiore. Quarto quod subiectum scientiæ inferioris sit aliquid constitutum ex subiecto scientiæ superioris cum aliquo addito, quod quidem additum constituat unum ex accidente cum illo superiore. Illud uero faciat unum ex accidente cum altero quod prædicatur de altero contingenter. In quarto huius libri tractatu de differentia ponit monstrando per quod est & propter quid est in eadem scientia, quod supra attigi. Per effectum uero conuertibilem possumus quadrifariam demonstrare, primo quando medium excedit minorem extremitatem, & conuertitur cum maiore: ut quicquid non coruscat prope est, luna non coruscat, ergo luna prope est. Secundo quando medium exciditur à minore extremitate, recte fiet demonstratio particularis: ut quicquid non coruscat est prope, stella non coruscat, ergo stella est prope. Tertio quando medium exceditur à maiore extremitate: ut quicquid mouetur motu progressiuo habet animam sensibilem, sed

De uniuersali In omni Per se Secundum quod ipsum

Scientia subiecti

diuisiones expetunt

Differentia Demonstratio

Per effectus conuertibiles animal

animal mouetur sic, ergo. Quarto cum medium excedit maiorem extremitatem tunc non potest fieri demonstratio, quia effectus procedens à pluribus causis non potest alteram illarum concludere. E tribus autem figuris prima & in primo modo demonstrationis magis conuenit, quod in ea partes diffinitionis magis innotescant. Nam diffinitio demonstrationis iniuncta est. Deinde quod affirmatio negationi præstet, quia per se probat. Negatio uero adfirmatione indiget, non enim ex omnibus abdicatis fit demonstratio. Insuper categorica siue positiva utilior hypothetica, quod in hac præpositionis conditio perfectæ probationi officiat. In sexto tractatu differit de syllogismo ignorationis & deceptiuo, qui dupliciter fit: primo simpliciter, quando ex falsis in materia peccat: quod accidit cum quis opinatur oppositum alicuius principij uel conclusionis sine aliquo ductu rationis, uel quando adsentitur oppositis principiorum uel conclusionis ob aliquam rationem quam nesciat dissoluere. Alio modo quum in forma peccat, hoc est in modo & figura, quapropter non syllogismus, sed paralogismus appellatur. Præterea docet quomodo sensus potestate occupata, mentis cognitio etiam tollitur, cum ex illa dependeat. Deinde quod in demonstratione non est processus in infinitum, estque in diffinitionibus quidam status, ultra quem sursum in prædicatis non altius, neque deorsum in subiectis ulterius itur. Deinde quod unitas habitus scientiæ sumitur ab unitate subiectorum. Distinctio à distinctione principiorum. Deinde utrum principia scientiarum sint eadem. Respondet quod principia scientiarum duplicia sunt, communia & propria, complexa & incomplexa. Communia uocantur ex quibus. Ex his enim demonstrantur proprietates subiectorum. Propria uero circa quæ dicuntur. Et hæc sunt subiecta scientiarum, circa quæ scientia uersatur, sicuti in Arithmetica numerus est subiectum, & in geometria magnitudo. Item, Non potest ab eodem intellectu de eodem obiecto simul & semel haberi scientia & opinio. In quo differit quid scientia ab opinione & scibile ab opinabili differit, altera de uniuersali & necessario, altera de contingente & non necessario, & aliter se habere possibilibus. Libro 11. de scibilibus differit cum libro superiore de demonstratione quæ scientiam gignit tractasset. Dicit enim, quæ uere sciuntur sunt totidem, quot quærentur. Quaruntur autem duo. Si est, & quid est. Cognoscuntur autem totidem, uidelicet: Quod est & propter quid est. Quot inquit, quæ sita problemata, tot sunt modi secundum quos scimus. Problema & conclusio eadem sunt subiecto, ratione autem diuersa. Cum enim per interrogationem fit dicitur problema, cum per demonstrationem conclusio. Similiter & quæ sita & cognita eadem sunt subiecto, ratione uero altera. Si enim ignoro quid est eclipis, quæro si est aliqua ratio eclipis: quando autem didici quod est, desino quære, & rursus quæro quid est, quo cognitio desinit. Igitur duo ex his prima simplicia, reliqua composita. Quapropter si est, & quod est, unum facit secum, uidelicet quæ situm & cognitum. Et rursus quid est, & propter quid est, idem constituit. Nam cognitio quod est aliqua causa eclipis lunæ, interrogat diffinitionem quid est causæ eclipis, propter quid autem accipit hanc diffinitionem. Post hæc docet quomodo omnes hæc de scientia quæstiones de medio sunt, id est de causa. Est enim medium causa qua demonstratur. Deinde probat quod nulla sit eiusdem diffinitio ac demonstratio. Deinde quod quid est non potest demonstrari de eo cuius est, in eo quod quid est. Quod uti clarius ostendat, tris ponit diffinitiones, modis ad demonstrationem se uarie habentibus. Prima quidem propter quid, quum res explicatur quæ medium siue causa ipsa est, ac alio medio seu causa caret: estque omnino indemonstrabilis, sed principium tantum demonstrationis: ut solis eclipis est oppositio lunæ in capite uel cauda draconis existentis. Alia est diffinitio quid tantum, & illa demonstrabilis ac conclusio demonstrationis: ut eclipis est solis obscuratio supra terram: nam quid nominis ostendit. Tertia dicit quid & propter quid: illa est tota demonstratio differens solum positione & ordine terminorum: ut eclipis est solis obscuratio quum luna opponitur. Ex his concludit quomodo quid est, fit demonstratio & quomodo non. Item, quorum potest esse demonstratio, illorum autem quæ non habent causam non potest esse. Præterea explicatur est quomodo quod quid est demonstratur, uidelicet quatenus significatur per demonstrationem solum significantem propter quid. Postremo quomodo diffinitio se diuersis modis habeat ad demonstrationem. Et quomodo contingat eiusdem esse demonstrationem & diffinitionem, & quomodo rursus non contingit. Postea dicit diffinitionem ultimi termini, id est minoris extremitatis, hoc est subiecti, esse medium demonstrationis. Partes diffinitionis plus esse debere

De syllogismo ignorationis

Mentis cognitio ex sensu potestate dependet Principia scientiarum communia & propria De scientia quid differat ab opinione

De scibili Interrogationes, duæ cognitæ totidem

Medium

Propter quid

Quid Quid & propter quid

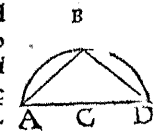
Quod quid est

debere quam diffinitum. Ex quo tradit tria præcepta: Primo namque ut diffinitionis partes, hoc est, eius prædicata plus habeant narrationis quam diffinitum. Secundo sint cum diffinito conuertibilia. Tercio sint necessaria, hoc est uniuersalia, nam uniuersalia necessaria sunt. Inter hæc de numero ternario mentionem habet, dicitque primum impari esse, nec ex alijs compositum. De ternario De causa Primo, causa & causatum, & simul & conuertibilia sunt quando causati una tantum fuerit causa, ut lune interpositio, causa eclipis. Et latum folium, causam esse decidui folij. Deinde de causa prior est causato. Tercio, si unius causati diuersæ sunt causæ, & si sequitur effectus, non tamen conuertitur: ut uituperabile ex audace & timido procedere potest. Sed quamquam eiusdem plures possunt esse causæ, una tantum per se fuerit, reliquæ ex accidente. Longæ item uitæ alijs alia causa, aurbus siccum, quadrupedi bilis defectus. His addi potest, quod ex eadem causa diuersa quoque causata, ut Limus ut hic durefcit, & hæc ut cera liquefcit, uno eodemque igni. Ostendit insuper quod per quodlibet causæ genus demonstratio recte fiat: primum per materialem exemplo mathematico, quum partes toti comparatæ habeant materiæ rationem, ut est 11. physicorum: Omnis angulus qui continet duas medietates duorum rectorum angulorum est rector: sed angulus D, cadens in semicirculo A. B. C. est huiusmodi, ergo angulus D in semicirculo cadens est rector. Idem & in tertio Euclidis probatur. Formalem quod quid est esse, iam supra ostendit immediatam & necessariam causam existere. De efficiente sic monstrat: omnes qui Medos lacefsuerunt ab eis fuere debellati, sed Athenienses Medos lacefsuere, ergo, De finali, exemplo ab eo posito sic argui potest. Omnis qui conuocare cupit ualere uult, sed qui post coenam ambulat cupit conuocare, ergo. At insuper finalem in his quæ à natura & arte sunt tantum reperiri, quæ autem à fortuna, minime: quod hæc temere contingat. Deinde ostendit quod idem pluribus causis demonstrari potest exemplo luminis quod latenam pertransit: ex materiali quod lumen sit diuisibile in parua corpora: ex finali, ut noctu monstrat iter. Alterum quoque exemplum cur tonat, totidem causis ostendit: finem enim dicit ex Pythagoreorum sententia, ut hi qui sunt in inferno timeant. Post hæc causas dicit esse aut simul, aut non simul cum suis effectibus: si simul, conuertibiles erunt inter se, sed causa propter quid ab effectibus, quia demonstrabitur. Itaque causam præsentem per effectum præsentem recte probamus, & per præteritam præteritum, per futuram futurum: quod duobus probat exemplis, si quæretur propter quod lunæ fuit defectus, quia tellus in medio fuit: & propter quod facta crystallus, quia lympa concreuit. Eodemque modo simul procedunt, est & erit. At contra in his quæ simul non sunt, ab effectu ad causam prius factam, seu à futuro ad prius futuram probe monstratur. A causa uero priori ad effectum posteriorem nequaquam: quia inter causam factam esse, fieri, seu factum effectum: adhuc medium sit: in quo tempore medio probe dicitur causam esse, falsum uero effectum esse. Antecedens patet, quia duo puncta non sunt inuicem coniuncta: ergo neque duo facta esse. Consequens manifestum, quia utraq; sunt indiuisibilia: nam sicuti se habet punctum ad lineam, ita factum esse ad fieri. Quod autem in huiusmodi ab effectu ad causam prius factam recte procedatur, duobus item monstrat exemplis. Probe enim sequitur: domus est facta, ergo fundamenta iacta. Item: Fundamenta iacta, ergo necesse lapides esse excisos. Sed & ex eodem quoque genere causa, diuersa tamen specie, plures demonstrari possunt quæstiones: ut Echo, Iris, & Idolom omnia ex repercussionis genere creata, sed diuersa, ex sonitu, è sole, è speculo. Possunt item nonnulla hoc modo per analogiam, ut ad probandam manus utilitatem quæ homini est, elephantu proboscis, simiæ pedes anteriores, os item sepion & spina. In his etiam quæ reciproce sunt, reciproco utendum argumento, modo à posteriori procedatur ad prius: ut ex terræ pluuia fit uapor, ex uapore nubes, ex nube pluuia, pluuia iterum in terram descendit. Est quoque causa sub causa, ut propter quid Nilus exuberat quum finis adest mensis, quia is hyemalior extat: cur autem hyemalior, quia luna tunc deficit. Deinde ad effectus semper frequenter & raro causas, item illis respondentes temporibus adducere oportebit. Singulare definire seu demonstrare facilius quam uniuersale: ex singularibus enim ad uniuersalia adscendimus, in quibus æquiuocationes magis quam in differentiibus latent.

Diffinitionis tria præcepta

De ternario

De causa

Elenchus

RISTOTELES librum scripsit Elenchorum, nō ut fiant, sed ut vitentur: ueluti medicinae quaedam non ad sanitatem, sed ad uitanda uenena preparantur.

A Syllogismus enim & litigiosus, & contentiosus, & sophisticus, & elenchus continet eadem omnes significatione. Nam elenchus dicitur, ἐλεγχος, quod est deprehendere. docet enim quomodo Sophi-

Triplex

Elenchus

stae deprehendant, id est decipiant, aut decipientes deprehendantur in mendacio, & propterea vitentur. Is igitur triplex est, aut peccat in materia tantum, qui ex apparentibus probabilibus recte syllogizat, ut latum est amabile, latum autem est mors, mors est amabile. Omnis statua naturalis est: Hercules est statua, Hercules est naturalis. Secundus peccat in forma, qui item ex apparentibus probabilibus, non autem recte syllogizat. Ut omnis homo est animal, alinus est animal, ergo alinus est homo. Nam adsumpta uera sunt, sed errat in forma.

Tertius errat in utroque ex apparentibus etiam probabilibus, ut, Omnis homo est animal: nullum risibile est homo, ergo nullum risibile est animal. Est apparens syllogismus, sed arguitur minore negatura in prima figura, peccat in forma, & minor est apparenter probabilis per talem syllogismum etiam in forma peccantem. Nullum accidens est homo, omne risibile est accidens, nullum risibile est homo. Qui igitur peccat in materia tantum, syllogismus contentiosus seu sophisticus elenchus dicitur. Qui autem peccat in forma, iam non syllogismus neque elenchus, sed apparens elenchus ac paralogismus dicitur. Denique syllogismus est sophisticus, quando ambas uel alteram habet propositionem falsam, forma uero restat. Paralogismus autem siue apparens syllogismus quando forma errat, siue sint falsae siue uerae propositiones. Syllogismus pseudographus siue falsigraphus est ueluti detorquens demonstrantem: ex principijs enim ueris, sed male intellectis falsum comprehendit. Ut si dicat, omnes lineae a centro ad circumferentiam sunt aequales, At duae lineae a centro ad circumferentiam in non aequalibus circulis ductae sunt, ergo aequales, falsum erit. intelligitur enim in eodem circulo.

Elenchus sophisticus
Paralogismus
Pseudographus
Syllogismus

Doctrinalis

Syllogismus

Tentatiuus

Dialecticus

Redargutiuus

Falsus

Opinabile

Sollicitissimus

Nugatio

Via duplex

fallendi. In dictione

ex tra dictionem

Aequiuocatio

Amphibilo.

Differentia in modo soluitur.

ter Amphibologiam & Aequiuocationem

qui uocantem

qui uocantem

qui uocantem

qui uocantem

qui uocantem

qui uocantem

qui uocantem

qui uocantem

qui uocantem

qui uocantem

qui uocantem

qui uocantem

qui uocantem

qui uocantem

qui uocantem

qui uocantem

qui uocantem

qui uocantem

qui uocantem

qui uocantem

qui uocantem

qui uocantem

qui uocantem

qui uocantem

qui uocantem

tem idem est quod dialecticus, differt tamen quod non est simpliciter opinabilibus, sed tantum ex ijs quae uidentur respondentem, de quo scientiam se habere fingit. ENARRATIO DISPUTATIONUM generibus enumerantur quinque, quorum causa fit sophisticus syllogismus. Redargutio, Falsum, Opinabile, Sollicitissimus, Nugatio. Per primum sophista uult uideri redarguere respondentem, quod non est. Per secundum falsum aliquid monstrare. Per tertium uult quod dicat contra opinionem multorum, seu plurimum, seu sapientum. Per quartum barbara grammatica & incognita utitur. Postremo idem frequenter per nugationem quandam repetit. Post haec uia fallendi duplex proponitur. In dictione, & extra dictionem.

In dictione sex modi, aequiuocatio, amphibologia, compositio, diuisio, accētus, figura dictionis. Quibus exempla sunt huiuscemodi. Ac primum aequiuocationis, duobus modis. Aut uerbum plura significat, sicut canis, latum: uerbi gratia: omne latum bonum. Malum est latum, malum ergo bonum. Sic melius quam exemplum quod ponitur in textu Latino de uerbo expedit. nam expedit apud Latinos aequiuocum ad bonum & malum non proprie reperitur, sed bene apud Graecos ἀδύναμις. Secundo, quando una dicitio per se tantum rem unam significat, sed addita alteri plura. ut qui surgebat, stat: & qui curabatur, sanus est. Surgebat enim sedens, & curabatur aegrotans. Aegrotans enim per se rem unam significat, sed iunctum uerbo curabatur, significat tam illum qui est quam qui fuit aegrotans. Amphibologia sic fit: Quicquid scit hoc scit, lapidem scit aliquis, ergo lapis scit: soluit Aristoteles. Maior est duplex. Nam & scitum & scientem potest significare. Si enim illud pronomen hoc construatur cum primo uerbo: tunc significat scitum: si construatur cum secundo, significat scientem. Item: Quicquid uidet hoc uidet, lapidem uidet aliquis, ergo lapis uidet: quod eodem modo soluitur. Item: Quicquid contingit dicere contingit loqui, sed tacentem contingit dicere, ergo tacentem contingit loqui: soluit Aristoteles: Minor enim est duplex, quia uel significat quod tacens potest loqui, uel contingit dicere aliquem esse tacentem. Differunt inter se Amphibologia & aequiuocatio, quod in aequiuocatione ex eodem nomine diuersa significante probatur. Amphibologia ex oratione facit errorem significante non unum. Dico autem orationem dictionum compositionem, nomen uero dictionem simpliciter, Tertius

tius modus compositione, ut sedens potest ambulare: quae propositio si sit composita, falsa est: si diuisa, uera, monstrato sedente, qui possit ambulare. Itē non scribēs scribere potest. Et quicunque scit literas nunc didicit illas. Et qui unū solum potest ferre, potest plura ferre. Diuisio ne sic: Quinq; duo & tria sunt, ergo quinq; sunt paria & imparia. Item quod est tantundē & amplius est aequale, sed maius est tantundem & amplius, ergo maius est aequale. Item ego refeci seruum existentē liberum. Item: Quadraginta uirorum centum reliquit diuus Achilles.

Accentu sic in pronuntiatione ac diuersitate acuti ac grauis. Ferē uenenum est, aduerbium est ferē, aduerbium ergo uenenum. Addendo autē hypphen dictionis sensum uariat, ut Samothracia continens nomine coniuncta est. Samothracia insula est continens, ergo nomine coniuncta est insula. Hic carmen Horatianum aut Virgilianum, haud proprie ab interprete ponitur, Graeci comodiū quam Latini hoc modo utuntur, qui accentus magis frequentant.

Figura dictionis fit, quando non idem similiter interpretamur, ut masculinū foemininū: uel contra, uel neutrum foemininū aut masculinum. Vel quādo quale interpretamur quantum, uel faciens patiens. PARALOGISMUS extra dictionem VII. Per accidens, per ubi & simpliciter, per ignorantia Elenchi, per consequens, per petitionem principij, per non causam ut causam, per plures interrogationes, ut unā. Per accidens fit quando idem adsignatur subiecto siue essentiae & accidenti, ut Socrates est alius ab homine, Socrates est homo, Socrates ergo est alius a seipso. Itē Socrates est alius a Platone, Plato est homo, ergo Socrates est alius ab homine. Nam non secundum naturā Socrates est alius a Platone, sed per hypostasim & proprietatem, quae circa naturam sunt, non autē naturae. Conclusio uero proprietatē ab his quae sunt circa naturā ad naturam transtulit. Rursus: Homo animal, animal genus. Homo ergo genus. Item: Antonius homo, homo bisyllabum, Antonius ergo bisyllabum. Item in secunda figura: mel intentionē & remissionem non recipit, dulce intentionē & remissionem recipit: Mel ergo non dulce. Item album secundum magis & minus est: Cygnus, nix, ceruifera, secundum magis & minus non sunt, non ergo alba. Secundū quid ad simpliciter fit quando aliquod dictum solum inest secundum quid, & sumitur inesse simpliciter. Ut quod opinabile est, est. Et quod nō est, est opinabile. Ergo quod non est, est. Soluit negando consequens, quia non est idem esse secundum quid & esse simpliciter. Sicut esse opinabile & esse. Item quod non est, homo non est, sed aliquid est quod non est, ergo homo aliquid est quod non est. Soluit negando consequens. Itē Indus est niger, & Indus est albus dentes, ergo est albus & niger. Et sic erit albus, & non albus. Ex ignorantia Elenchi fit paralogismus quando omittitur aliquid ad rationem syllogismi uel Elenchi. Est enim Elenchus, ut inferius etiā dicitur, contradictio unus & eiusdem, & quae sequuntur. Verbi gratia: Duo sunt duplum uerbum, & non sunt duplum trium, ergo sunt duplum & non duplum. Soluit, quia hoc est respectu diuersorum & non ad idem. Item decem dupla secundum longitudinem, & non dupla secundum latitudinem, duplum ergo non duplum. Soluit quod non arguitur secundum idem. Quarto ex consequente, quando credimus consequens conuerti cum antecedente, cū quo tamen non potest conuerti, quia cum antecedens est, necessario consequens est: sed cum consequens est, putamus necessario antecedens esse: ut si mel est, dulce est, ergo si dulce est, mel est: soluitur negando consequens, a positione consequentis, ad positionē antecedentis, quando non conuertitur. Item: Si pluit terra est madida, ergo si terra est madida, pluit. Item: Hic corruptor est, ergo adulter. Item: Hic noctu errat, ergo furatur. Præterea Melissus sic dicebat ad probandum infinitum. Quod factum est principium habet, Sed uniuersum non est factum, quia ex nihilo nihil fit, ergo uniuersum non habet principium, & ex consequente, infinitum. Aristoteles uero instat negando primum consequens. Non enim sequitur omne quod factum est habet principium, ergo omne quod habet principium, est factum. Quinto ex petitione principij cū idem in conclusione repetit, uidelicet: Anima est incorruptibilis. Incorruptibile autem immortale est, ergo anima incorruptibilis. Hic causam dat & recipit ex principio ad demonstrandū. neque enim incorruptibile differt ab immortalē, sed idem diuersis uerbis. Sexto, quando non causam, ut causam dixit. Fit autē hic syllogismus per impossibile, uidelicet si aliquo dicente, omni risibili inest rationale, hinc in impossibile orationem deducens dicat: si rationale omni risibili, & risibile omni similia, ergo rationale omni similia, quod quidem impossibile. Hic enim non causa ponitur ut causa. Neque enim esse omni risibili rationale (haec quidē erat hypothesis) causa fuit impossibile, sed dicendo mino

Accentus

Figura dictionis

Extra dictionem

Per accidens

Secundū quid

ad simpliciter

Ex ignorantia

Elenchi

Ex consequente

Ex petitione

principij

Nō causam, ut

causam dicere

rem

rem quod omni simia inest risibile, quoniam nulla simia uere ridet, & si risum hominum imitatur. Septimo, quando plures interrogationes, ut unam facimus, ut unam facere docet hominem, sed non homines. Item: Demonstratis duobus quorum unum sit bonum, alterum malum, an illa sint bona, an non bona. Si bona dicantur, cur ergo sequitur aliquod non bonum esse bonum. Hinc subdit, quod si negetur, tunc aliquibus suppositis contingit uerum facere elenchum contra respondentem. Postremo notandum quod fallacia dictionis in aequiuocatione nominis consistit. Extra dictionem uero in equiuocatione intellectus. **N V N C** ad elenchi diffinitionem, nam omnes paralogismi in elenchi ueniunt ignoracione. Est enim contradictio eiusdem & unius, non nominis, sed rei & nominis, non homonymi sed eiusdem, ex datis ex necessitate collectis, & non alijs quibusdam, non commemorati a principio, sed secundum idem & ad idem, similiter & in eodem tempore. Debet igitur disputans qui redarguere alium cupit, eius quod ille dicit oppositum colligere, in eodem & uno, non quidem in alio & alio: uerbi gratia: Dicente aliquo Platonem de arte differere, si alter contradicat Platonem non de arte differere, intelligendo alium Platonem, non est elenchus. Propter hoc ait diffinitio contradictionis unius & eiusdem esse elenchum, non nominis sed rei, hoc est, non solum nominis sed rei: si enim unum quidem sit nomen, differentes uero sub eo res declaratae, in alia significacione, non est elenchus. Sed neque homonymi nominis. Dicere enim, animal ambulat, & animal non ambulat, & ambo uera, non est elenchus: est igitur eiusdem & unius nominisque & rei contradictio, ex datis ex necessitate collectis, & non alijs quibusdam, non commemorati a principio, hoc est non per aliud nomen acceptum questionis in propositione, in rationem demonstrationis. Nam secundum idem oportet quod existat a principio, & non secundum aliam atque aliam partem subiecti fieri contradictionem. Si enim idem lignum longitudine dicitur bicubitum, latitudine uero non bicubitum, & item Aethiops corpore reliquo coloratus, dentibus uero non coloratus, non fieri elenchus. Et ad idem quidem, non ad aliud oportet contradicere. Dicere enim decem ad quinque duplum, duplum ergo decem, non erit elenchus. Non solum autem secundum idem, & ad idem fieri oportet contradictionem, sed similiter & in eodem tempore. Similiter quidem, ut non dicatur de infante grammaticum, & non grammaticum. Et rursus de dormiente uidentem, & non uidentem, & hoc quidem potestate, illud energia accipiendo. In eodem autem tempore, ut non eundem hominem dicamus in uno tempore motum, in alio rursus non motum. Ex datis ex necessitate elenchus fit, quando non ponimus non causam ut causam: ex accidente uero & consequente, & si uidentur concludere ex datis, at non ex necessitate concludit, neque idem. Neque enim quae secundum essentiam existunt praedicato, ex his necesse est subiecto praedicari: neque si homo animal, animal autem est trisyllabum, necesse est hominem esse trisyllabum: neque rursus, si febricitans calet, necesse est, ut qui calet febricitet: propterea in elenchi diffinitione ex necessitate ponitur. Hinc liquet quod (uti supra diximus) paralogismi omnes in elenchi ignoracione apparent, quem si quis nouerit nunquam decipietur captionibus, aut sophismatis quibus ueruntur sophistae, nihil aliud quarentes quam talibus coloratis syllogismis disputantem irritare. Post haec Aristoteles ponit differentiam sophisticorum elenchorum, siue paralogismorum, & litigiosum: dicitque hunc ex proprijs principijs alicuius artis, sed litigiosum ex communibus, quae omnia supra in principio commemorauimus. Deinde comparat litigiosum ad sophisticum, dicitque eundem esse re, uerum sine alium. Nam litigiosus litem tantum intendit, sophista gloriam. Itaque alterius est apparens uictoria, Sophistae uero apparens gloria. Deinde sic ait: Litigiosum deficere a dialectico, sicut pseudographus deficit a demonstratio. Nam alter ex principijs dialecticis: alter ex principijs demonstratiuis procedit, & alter proprijs quarundam artium principijs alter communibus applicatur: hac tantum differentia quod pseudographus est pseudographus respectu demonstrationis, litigiosus autem non litigiosus respectu dialectici. Post haec confutat antiquorum opinionem, qui putabant opponentes problemata ab initio contra respondentem distinguere aequiuocationem seu multiplex & uerbi & intellectus debere. Aristoteles autem dicit minime propalanda arma sua aduersario. Attamen hanc distinctionem necessariam respondententi esse in fine primi libri topicorum dixit. Litigiosum praeterea seu sophisticum tria oportere dicit habere, Illationem per

Contra ueterum opinionem

per quam syllogismus est: probationem, per quam dialecticus: & contradictionem, per quam elenchus est. Omnis igitur elenchus syllogismus est, sed non contra: quoniam in eo quod differit dialecticus uocatur, in eo autem quod contradicit, id est redarguit, elenchus. Praeterea conditiones quatuor dialecticae connumerat: primam quod non est artis determinata: deinde quod nihil concludit proprie, nisi in communi materia. Tertio hoc differt a metaphysica, quod illius subiectum est commune cum subiecto omnium scientiarum ex praedicatione: Dialectica uero subiectum habet commune ex applicatione. Postremo ex interrogatione procedendo disputat in utramque partem uel idiora, quamquam imperfectius quam eruditus, respondentis ingenium tentando, ex quo tentatiua dicitur. Metaphysica tantum demonstrat citra interrogationem. **I N T E R T I O** tractatu ponit cautiones quibus utatur opponens, ut respondentem deducat ad aliquam quinque metarum supradictarum. Primo ad falsum, & inopinabile deducet, si celabit propositum, id est, conclusionem suam. Secundo multa interrogabit, ut saltem aliquod inconueniens concedatur. Tertio respondentem laudabit, ut eo pacto delimitus propositis adsentiat. Quarto si minus concedatur, aut in id se compulsus uiderit, ubi minus sapiat aut intelligat, aut respondens cauior sit, paulatim clamque disputatio alio uersum detorquetur. Quinto non statim interrogabit, sed se discere uelle fingendo, ac paulatim propositum insinuando, ad sensum facilius eliciet. Sexto si inopinabile extorquere uult, de secula aduersarium interrogat, ubi saepe inopinabilia dicunt, & quae saepe aliter mente uolunt. uerbi gratia: Praestat mori quam uoluptarie uiuere. Si secundum mentem adsentitur tunc deducendus ad contrarium dictionum: si secundum dicta, ad mentem & uoluntatem. Praeterea si secundum naturam dicunt, tunc ad leges: si legem, ad naturam contrarium deducere. Deinde si secundum opinionem sapientum concedet, contradicere per dicta plurimum. Si dicta plurimum, per dicta sapientum. Postea docet quomodo ad nugationem uerborum deducat sepius eadem ac superuacue re, petendo. Ut si dicatur concupiscentia delectationis, uel appetitus delectationis quod idem est, & his similia. Deinde ad solocismum dicit facile posse deducere, per uerba neutra proposita, sexum utrumque & plura significantia, ut, quid est hoc? Si respondeatur, lapis uel aqua, tunc fiet paralogismus contra respondentem, quod se arbitratur masculinum dixisse pro foeminino, & contra, seu casum pro casu. Siue in barbaram prononciationem quae diuersa significet, ut pendere, cecidit, & his similia, solocismus dicitur ad fallaciam dictionis pertinere. Uterius dat alia praecipua & cautiones opponenti generatim, ut adsumpta distinet, & si ne ordine ponat, ne uideatur ex eis aliquid posse concludi. Deinde responsum cito prouocare, ne spatium cogitandi det. Respondentem quoque ad iram prouocare, & de mente ac cogitatione deturbare, uerbis, cauillis, iurgijs irritando, ac contraria his quae uolumus addendo, ut facilius alterum concedatur. Ut aut in omnibus patri obtemperandum, aut in nullo. Resistat in super proposita distinguenti, magisque adsumpta quam conclusionem interroget: non nunquam adsumptis antequam concessis utatur, & his similia nonnulla alia ab eo ponantur: praeterea occurrat his quae uidentur posse responderi. **L I B R O I I.** instituit respondentem, quum supra opponentem docuerit. Monstrat enim soluendi paralogismi modum. Nam plures destruire sciunt qui nesciunt construere, sicut in signis mathematicis. Quapropter Socratem ait solitum semper interrogare, respondere autem se profiteri nescire. Hinc proverbium tractum: multi sunt arguentes, pauci uero soluentes. In primis respondens multiplici aequiuocationem distinguat, quae sophismatis causa est. Propositionem haud satis intellectam aut dubiam, non facile nec statim concedat. Sed respondeat, fac ut ita sit. Ad inopinabile item, & de quo sit uaria sententia, dicere quod multi ita sentiunt. Item petere principium cum propius conclusioni cepit opponens. Item: Si utrumque sit propositum, consequenti respondere debet, quoniam antecedente concesso, conceditur consequens. Non item contra. Praeterea cum duplex sit falsus syllogismus, alter syllogisticus qui falsus probat & peccat in materia, alter apparens syllogismus qui peccat in forma: primus aequiuocationis infirmatione soluetur, rotque infirmabit quot reperit falsas siue adsumptiones, siue conclusiones. In forma uero peccantem soluet paralogismum compositionis & diuisionis, ostendendo non eandem esse orationem compositam & diuisam. Ponit in super quosdam paralogismos: Ut quicumque potest citharizare, citharizabit, sed non citharizans potest citharizare, ergo non citharizans citharizabit, Soluit quod hoc potest, non citharizans citharizabit, sed ille qui est non citharizans postea potest citharizare. Deinde dicit quod pauci fiunt per accentum paralogismi. nonnulla cuius

In sophistico syllogismo illatio, probatio & contradictio
Dialecticae conditiones IIII.
Dialectica quae differt a metaphysica

Ad nugationem uerborum deducere
Ad solocismum

Iurgia inter disputantes
Facilius destruire quam construere
Socratis exemplum

Paralogismorum exempla
nonnulla

Paralogismi Cuius ponit unum exemplum, quod apud Latinos hoc modo reperiri potest. Bonum est uiros iustos pendere, & bonum rursus uiros iustos non pendere: ergo est idem pendere & soluendi per in-
firmationem *consequentis* logismi omnes extra dictionem, præter paralogismum fallaciæ petitionis principij, qui solus non peccat in forma, soluendi per infirmationem consequentis, ponit exempla multa: præsertim secundum quid ad simpliciter. Vt iustum est iniusto magis eligendum, quo ad agendum uidelicet non patiendum. Item, Scio hanc rem mihi iuste adiudicatam, ergo scio hanc rem meam esse: negatur consequens, quia non fuit iudicata simpliciter, sed secundum quid. Item, Quod non est, ipsum est opinabile, ergo quod non est, est. Negatur cōsequentia, quia esse opinabile, non est esse nisi secundum quid. In Paralogismo petitionis principij soluitur dicendo opponenti quod petit principium. Difficilius autem syllogisticos, id est, eos qui in materia peccant, soluere. Inter syllogisticas uero orationes eas maxime difficiles, de quibus dubium, an sit oratio syllogistica an non, & an sit soluenda per destructionem an per infirmationem. Et illa acrior, quādo nescimus secundum quod adsumptum debeat fieri solutio. Item illa acris, cuius defectus maxime latet, illa facilis cuius maxime patet. Postremo Aristoteles se gloriatur hanc artem inuenisse, cum antea syllogizantes sine ordine, sine præceptione aliqua confunderentur instar artium mechanicarum, quarum nulla traditur certa uia. Quapropter ueniam petit si minus perfecta sit, cum à principijs sit reducta debilibus, & paruis, sicut & rhetorica per Cresiam primo, postea per Theodorum. Gratias autem si perfecta fuerit.

IN TOPICA.

O C I sunt sedes argumentorum, unde firmatio & infirmatio sit propositi problematis. Eorum ratio duplex est, aut inductio, quæ per exemplum fit, aut syllogismus, qui sæpe per Enthymema. Proceditur propositione quando certus est ad sensus, ut uoluptas bonum est: aut problemate per interrogationem quando incertus, ut an uoluptas bonum sit, disputaturque in utramque partem ad ueritatem eliciendam. Verbi gratia, uoluptatem omnia appetunt, quod autem omnia appetunt bonum, uoluptas ergo bonum. Item contra: Voluptas motus est in naturam sensibilem, omnis autem motus imperfectus, quod autem imperfectum non bonum, uoluptas ergo non bonum. Sunt igitur huiuscemodi totidem quot subiecta. Nam quædam philosophica, ut, an mundus æternus, an anima immortalis. Aut Ethica, ut, an honestum uili præferendum. Aut ad medicinam pertinentia, ut, an pharmaco siue diæta sit Hemitriteus curandus, an pituita sit causa frigoris intestini. Aut logica, ut, an propositio necessaria Topicis conueniat. Sunt & uniuersalia, ut uirtus appetenda: aut particularia, ut quædam uirtus appetenda. Nec mirum dialecticam hoc modo singulas artes discutere, & in omnibus utriusque disputare: quum ipse Aristoteles in VII. huius operis dicat quædam esse falsa, quæ ueris probabiliora uidentur. Alia est ratio, quod dialectica septam per se regionem non habet, nec proprium subiectum quemadmodum reliquæ, quarum quælibet secundum ea quæ insunt in demonstrationem facit, eaque perpetuo tuetur. Neque propterea dialectica de geometriæ aut medicinæ principijs, ut medicus aut geometra disputabit, sed ex communioribus & opinabilibus: unde in utraque partem argumenta faciat. Quælibet enim scientia & propinqua & remota principia retinet. Propinqua professor artis habet. Remota uero quiuis: uerbi gratia: Propria & propinqua geometriæ sunt, Recta supra rectam si ceciderit, duos facit angulos rectos, aut rectis æquales: & rectæ à centro ad circumferentiam protensa omnes inter se sunt æquales. Communia uero sunt hæc: Quæ sunt eidem æqualia, & inter se æqualia sunt. Et si ab æqualibus æqualia subtrahas, quæ restant æqualia sunt. In medicinali commune principium omnibus notum, uidelicet: Febris est motus præter naturam uenæ uel excessus caloris. Propria solo medico sunt nota: uidelicet: Febris est calor præter naturam cordis & arteriæ, continens animalem tonum ex profundo, relata acuta. Rhetorica item omnium artium principijs utitur communibus tanquam proprijs. Quapropter Aristoteles in demonstrationis primo dicit Rhetoricam esse antistrophon Dialecticæ: hoc enim intelligendum, uel circa eadem & æqualia supposita uersatur, uel circa opposita, & in idem firmat & infirmat, sicut dialectica. Sed iam ad dialecticas argumentationes redeamus, quarum organa siue instrumenta sunt quatuor. Primum propositiones suasibiles & opinabiles legere. Primum

Quælibet scientia propinqua et remota principia habet

Instrumenta dialecticæ. IIII

Non enim necessaria proponit aut ab omnibus concessa, ut si deus colendus, aut si Sol luceat, sed tantum media quæ inter utramque partem dici possint. Vt an pax sit prior bello, an uxor ducenda. Secundum facere distinctiones in eodem & uno non solum nomine, sed & re & nomine non homonymo, sed eodē ex datis ex necessitate & à principio cōmemoratis secundum idem & ad idem & similiter & eodem tempore. Tertium, nolite differentias cuiuslibet rei, uidelicet, quid sensus à scientia differat: quid sensus cōmunis etiā à cæteris animalibus: scientia enim tantum hominis, & ille statim nobis natus, hæc interuallo temporis. Et ille semel amissus nunquam, hæc quandoque recuperatur. Quartum, nosse similitudines, quam simul habeant uicissitudinē res, ut simile contendere & litigare: hoc uerbis, illud factis, & sic de reliquis. Categorumena, id est, prædicta unde oriuntur quæstiones dialecticæ, quatuor. Definitio quam Aristot. ἔργον uocat, hoc est uerbum, quod quid est esse significans, Cicero notationem seu notā. Deinde proprium, genus, & accidens. Hæc enim propositiones aut coniuncta non sunt, sed ex his fiunt propositiones & syllogismi. Idem & aliorum definitioni coaptatur. Probatio enim diffinitionis probat & idem, monstrato quod diffinitio hæc illius congrue monstrat, & quod hoc idem illi. Non item cōtra. Verbi gratia: Gaudium est idem cum lætitia. Non tamen est gaudium diffinitio lætitiæ, neque lætitia gaudij. In infirmatione uero contrā euenit infirmatio, quod illi non est idem: tollitur etiā quod non diffinitio hæc illius. Idem quoque tripliciter dicitur, numero, specie, genere. Aqua enim ex eodem fonte eadem specie uidetur, si in duobus consistat uasis: similitudine tamen maxima: haud aliter quàm homines, qui uehementer inter se similes sunt. Vnum etiam numero plurifariam ex accidenti, proprio, diffinitione, & his similibus. Problemata etiam utrum hoc an hoc sub eodem genere reducant. Generica enim problemata sunt quærentia quod genus adlati, utrum hoc an hoc. Comparatiua insuper sub accidente & ipsa reducuntur: uidelicet: An magis opinio quàm ratio diligenda, utile an honestum. Nam omnia comparatiua intentionem & remissionem recipere palam est. Præterea cum sint quinque uoces quæ uniuersales appellantur: Species & differentia in dialectica ad generica reducunt problemata. In uniuersum uero cuncta in diffinitione eorum nomina consistunt, quam Cicero notationem uocat. Nam & singula diffinitione ad probandum indigere uidentur. Libro 11. Accidens persequitur. Quod dicit non esse necesse statim cum suo subiecto conuerti, sicut in genere proprio & diffinitione: ut animal statim inest homini, Grammatica nequaquam, nam statim non est grammaticus. Præterea uniuersalia problemata priora particularibus, & negantia aientibus, quod plerumque respondententes aiunt ac firmant. Qui uero proposuerit negant & infirmant. Duo insuper uitanda, uel falsa adsumere problemata, uel infirmis denominationibus uti, ut hominem plantam uocare, & his similia. Primus igitur locus: Si genus pro accidente ponatur, infirmabit, ut si quis dicat albo colorē accidere, & nigro coloratū. Nam species à genere denominari non oportet. Alius locus: Si quid omni uel nulli inesse dicatur, ut contrariorum eadē est disciplina. Si non ita sit (considerandæ species oppositum usque ad individua) infirmat: si uero sit, firmatur. Tertius locus ex diffinitionibus accidentis & illius cui accidit: ut si dixit, inuidum bonum, quid est inuidus, & quid est bonus: si discordant inter se diffinitiones infirmat accidens: si autem cōuenit, firmatur. Præterea nominibus utatur. Firmansque, ut pluribus dicat frequētata. Infirmanus uero de sapientioribus tantum. Alius: Si quod in problemate nomen obscurum incidat, ad clarius transferat: et qui firmat & qui infirmat: ut si quis uoluptatem cōmodam dixerit decentem, transferat *ἀκού* græce & utile & decens. Alius: à genere & speciebus accidentis, & firmati & infirmati: ut dixit aliquis animam moueri, ut genus aliquod motus augmenti diminutionis in locum mutationis: si nullo motu moueatur anima, infirmat accidens: si aliquo aut omni motu moueatur, firmabitur. Quod enim speciei inest & generi, ut album aut uiride oculos oblectat, ergo & color: sed non statim quicquid non inest speciei non inest generi. Alius: Tempus respiciendum. Si non in omni tempore infirmat, si in omni firmatur. Vt dixit aliquis, nutrimentum augetur. Si autem monstrabit quod non semper nutrimentum augetur, ut in senibus, infirmat accidens. Si autem cuncta nutrita augeri monstrant, firmabitur. Alius: cum aut æquiuoce aut quotiis alio modo quædam multa dicta fuerint, oportebit respicere ac infirmare si non existat aliquibus, uel firmare si existat: ut si quis dixerit hominem animal & rationis participem & risibilem, si subiectum eadem non habet infirmat quod dixit, si autem habuerit firmat: ut item qui bonum dixerit autem & utile ac delectabile, & multa quædam alia dicat, quibus uel horum aliquibus esse monstratis

Quæstiones dialecticæ. IIII

opos

Diffinitio

Proprium

Genus

Accidens

Idem tripli

citer dicitur

Primus locus

II

III

IIII

V

VI

VII

DD stratis

- VIII *stratis firmatur accidens, nō monstratis, infirmat. Alius: Quando nomen transfertur in diffinitionē, ut propriā aut impropriā, ut rex felix: aut regnū felix: quo ad regē accidens firmatur, quoniam felix idem quod fortunatus dicitur: quo ad regnū uero infirmat tanquam impropriū. Non enim recipit regnū felicitatē. Alius: In rebus quaedā necessario, quaedā plerūq; quaedam quandoq; contingūt, quorū ordinē si quis peruersum ostendat accidens infirmabit. uerbi gratia: Dixit aliquis dānatos necessario prauos esse, cū plerūq; dicere debuisset, aut plerūq; pulsatos dolere cum necessario debuisset, aut exercitatos laboribus plerūq; latari cum interdū dicere debuisset, quae oīa si ordine ac secundū eorum naturā ponant, accidens firmare uidebunt. Alius: Quando cōtraria complectuntur quidē Sextupliciter, ea cōtraria capiēda, quae p̄posito cōducant. Sed de sex quatuor tantū uere opponunt: uel enim cōtraria de cōtrarijs subiectis alternatim praedicant: ut amicos quis amat & inimicos odit, uel amicos odit, & inimicos amat, & ij duo modi uerā oppositionē non habēt. Ambo enim uel fugiēda uel eligēda. Aut quādo utraq; cōtraria de uno. Et hoc etiā dupliciter, ut amicos diligere, & amicos odio habere, & inimicos diligere, & inimicos odio habere. Aut quādo unū cōtrariū de utrisq; & hoc dupliciter, ut amicos diligere, & inimicos diligere, & amicos odio habere, et inimicos odio habere. Igitur quatuor ultimae uere opponunt. Itē unū & eidē plura esse cōtraria. In cōtrariorū itaq; copia adfirmenda utilia p̄ disputante. Alius etiā si sit aliquid accidenti cōtrariū, cōsiderare si huius susceptibile est subiectū. Si enim nō susceptibile illius, neq; huius. Si autē susceptibile illius, firmabitur, & huius fuerit susceptibile. Non autē & quod accidit illud rei, sed solum potest accidere, & susceptibilis est illius res. Vt dixit aliquis, Scientiā albā, quoniam albo cōtrariū nigrum. Non est autē susceptibile nigri scientia neq; erit. Dixit item lapidem hunc album, quoniam susceptibilis lapis coloris, sed nō propter hoc albus fuerit lapis, sed q̄ susceptibilis tantū albi, firmabitur. Alius etiā ex quatuor oppositionū generibus. Primū ad aliquid, ut si scientia suspicio, & scitū suspensū. Si illud nō est, neq; hoc. Ex cōtrarijs: si bonū utile, malum damnosum. Si nō illud, neq; hoc. Ex his quae secundū habitū & priuationē. Si caecitas probrum adfert, & uisus laudem. Si nō illud neq; hoc. Ex negantib; & aientibus: si discere bonū, non discere non bonū. Si non hoc, neq; illud. Ex cōiugatis & casibus: cōiugata sunt ex abstracto & cōcreto, ut iustitia & iustus & iustū; casus uero aduerbiū, ut iustē, uerbi gratia: Si iustitia bonū & iustus & iustū & iuste. Si autē non hoc, neq; illa. Et sic in reliquis similibus. Ex generationibus & corruptionibus & item efficiētibus & corruptentibus. Quorū enim generatio bona, & ipsa bona, quorū uero generatio mala & ipsa mala. Quorū autem corruptio bona, ipsa mala: quorū uero mala, ipsa bona: Hinc accidēs firmari & infirmari licebit: uidelicet dicit quis, uirtus prauū. Infirmandū q̄ nō prauū. Generatio ipsius bonorū est. Agathopraxia enim uirtutis generatio, & illi intendere generatiū uirtutis. Et rursus nō prauū uirtus, q̄ corruptio prauū & corruptibile malorū est. Corruptio autē uirtutis Cacopraxia, & corruptibile bonorū usus & cōgressus. Cōtra uero firmādū hoc modo: Negligētia malū, quoniam corruptio huius, & corruptibile malorū est. Studiū uero bonū, q̄ ipsius corruptio quae est negligentia & corruptibile bonorū uirorū est. Ex similitudinibus, uidelicet si scientia una cōtrariorū. Sicut medicinalis sanitatis & agrotationis. Et opinio eadem cōtrariorū. Opinā enim quis etiā mendaciū. Rursus infirmat. Si non eadem scientia cōtrariorū neq; opinio, Simile autē quid sciētia & opinio: utraq; enim animi habitus noscibilis.*
- XVI Ex magis & minus. Sunt autē taliū loci quatuor: unus quidē si magis sequit magis, & simpliciter sequit simpliciter, in subiecto si hoc & illud. Videlicet magis nocere magis malū est, & simpliciter nocere, simpliciter malū. Alius locus unius circa duo subiecta, infirmādū quidē ex magis, firmādū uero ex minus, ut ratio magis laudabile q̄ diuitiae, si ratio nō laudabile, multo minus diuitiae: Ex magis autē firmando, ut si diuitiae laudabile, multo magis ratio. Quae sic coaptant. Si cui magis uidetur inesse & nō inest nec cui minus. Et si cui minus uidetur inesse, inest & cui magis. Tertius locus duorū de uno subiecto dicto, ut ratio magis laudabile q̄ secundū animū utile. Quartus locus duorū de duobus dictis, uidelicet uirtus utile magis, q̄ ratio laudabile. Si nō uirtus utile, neq; ratio laudabile. Si autē ratio laudabile, multo magis uirtus utile. Ex similitudine inexistētibus. Et hoc tripliciter, uel unū quod accidens duobus similitudine existit, & est unū alterius uel infirmatorū uel firmatorū, ut laudabile similitudine inexistit & rationi & uirtuti. Si unū laudabile, & alterū. Et si unum nō laudabile

dabile, neq; alterū. Secundo, cum duo accidentia unī subiecto uidentur inexistere: similitudine unū existit, & alterū: si autē unum nō existit, neq; alterū. Vt similitudine uidet bonum & utile. Et si utile, & bonū. Si autē bonum, & utile. Tertio, cum duo accidentia duobus subiectis similitudine inexistunt. Si alterū unī, & alterū alteri. Si non unī alterum, neq; alteri alteri: uidelicet, similitudine uidet inexistere, & rationi laudabile, & uirtuti utile. Et si uirtus utile, & ratio laudabile. Et si ratio nō laudabile, neq; uirtus utile. Locus etiā ab adpositione. Si quid additur, ut album, aut bonū quod nō erat: aut si erat: magis albū & bonū erit. Nam propter utrumque quodq; tale & ipsum magis: qui locus ad firmandū faciet, & ad infirmādū minime: non enim probato q̄ dulce nō fuerit, statim ipsum dulce nō erit. Additū enim dulce amaro, non statim dulce facit, nec tamen ipsum dulce nō est. In quibus autē aliquid dicitur magis aut minus, aut secundū quid, aut ubi, aut quādo, aut alicubi inesse, dicitur & simpliciter, sed non contra, ut homo est simpliciter, cū nullis his cōditionibus cōtradimus secundū quid, secundū quiddā bonū ac minime simpliciter. Quare ubi nullo addito dicimus, bonū aut malum, simpliciter dicimus. LIBRO III. Cōparata problemata sub accidente reducunt. Cōparantur autē non longe distātia, sicuti quid magis eligendū, felicitas an diuitiae, cum cōiugatione nō egeat, sed proxima. Quorū sunt ij loci. Primū quidē antiquius & firmius minus antiquo & firmo magis eligendū. Item quod magis eligeret bonus ac prudēs in qualibet arte uir uel lex certa, magis eligendū. Deinde natura bonū magis q̄ arte acquisitū, ut iustitia magis q̄ iustum. Est enim iustitia hoc aliquid in genere, iustū uero minime. Nam illa in genere bono, iustū uero p̄ accidēs. Deinde quod est per se magis q̄ per aliud, ut sanitas q̄ missio sanguinis aut exercitatio. Deinde, quod est per se magis q̄ per accidēs, ut amicos iustos esse q̄ inimicos. Per se enim eligendum amicis optare iustitiam, quibus bona cupimus. Inimicis uero alia de causa, ne uidelicet nobis noceant. Praeterea honoratius meliori existenti, ut homini quidē uirtus, equo autē cursus, uirtus certe preciosior, quod etiā preciosior ac melior equo sit homo. Finis quoq; q̄ ea quae sunt ad finem, ut sanitas q̄ medicina. Duobus uero existētibus ad finē, quod est propinquius fini, ut medicina q̄ pro cathartico. Deinde, quod ad uitā finē magis pertinet, ut uirtus diuitijs. Finis enim humanae uitae felicitas ad quā uirtus pertinet, diuitiae uero ad fortunā. Deinde de duobus creaturis bonū praestat id cuius finis melior, ut gymnasium quod bonā habitudinē creat magis q̄ medicina, quae sanitatē. Bona enim habitudo sanitati praestat. Et duobus item efficientibus finis, quod pro portione praestat, uidelicet: Felicitas melior sanitate, pluris q̄ sanitas, eo quod sanat, efficiens enim felicitatē melius quam sanitas. Deinde quod sequit maius bonum, sequitur enim uirtus salutē, ratio uero opinionē. Magis eligēda uirtus q̄ ratio. Quod melius per se & honorabilius, ut amicitia diuitijs, & iustitia sanitate. Etiā quod omni tēpore, q̄ quod interdū utilius, ut panis fructibus, Illustrius minus illustri, ut ratio diuitijs. Quod magis arduū, magis enim amamus quod non est facile adire aut cōprehendere. Quod magis proprium q̄ cōmune, ut diuitiae, ratio, gloria, magis q̄ in bello strenuitas. haec si sit, cum multis sit, illa uero propria sunt. Vnumquodq; in quo tēpore magis ualet. Vt prudentia & tristitia senectuti. Robur & fortitudo iuuentuti. Et quod omni tempore magis q̄ necessariū, ut modestia & iustitia fortitudine. Et circumstantia necessarijs meliora, ut bene uiuere q̄ uiuere. Quandoq; etiā meliora nō magis eligēda, ut philosophari praestat q̄ ditari, sed nō magis eligendum indigentī. Etiā hoc sine hoc magis eligendū, hoc autē sine hoc minime, uidelicet, portia sine prudentia nō eligēda, at prudentia sine potentia eligēda. Et ex his quae sunt sub eadem specie, id quod habet propriā uirtutē nō habente, ut ferreus gladius magis eligendus qui sit acie tēperatus, quam aureus obtusus. Ambobus autē habētibus id quod magis habet. Praeterea id quod plures habeat partes, uidelicet, utile, delectabile, honorabile, magis quam id quod nullas aut pauciores. LIBRO III. Ex genere problemata ponuntur, ubi uidere oportet, Primum, si de aliquo praedicatur positum genus, si de illo non praedicat non erit genus: uerbi gratia: Voluptatis bonum genus. Aliqua uoluptas non bonum. Non genus ergo uoluptatis bonū. Deinde si non in quid est praedicatur, non erit genus: ut si quis dicat risibile genus hominis, nō erit genus: secus uero si animal dixerit, quoniam in quid est, praedicat. Deinde si nō in eadem diuisione ac predicamēto sint genus & species: uidelicet, dicat quis scientiā bonum ac pulchrum. Sed bona ac pulchra sub predicamento qualitatis, scientia uero sub relatiōe. Genus item infirmat, quod suae speciei particeps fuerit, & rationē acceperit. uerbi gratia: Homo qui recipit animalis diffinitionē, particeps

V ticeps est animalis. Non item cōtra debet animal hominis, ut si quis dicat genus animalis aut entis & unius genus. Etia si aliqua pro genere species alicuius ponatur, uidentum si species ea pradicatur de aliquo, de quo nō pradicatur genus, quod si cōtingat problema infirmatur, ut ens & scibile non sunt genus opinabilis. Quonia opinabile pradicat de nō ente. Multa enim nō entia opinabilia sunt. Sed ens & scibile non pradicant de non ente. Deinde si quid pro genere ponatur, quod nullius specierum talis generis est particeps. Vt si quis dicat motum genus uoluptatis, non est uoluptas sub motu particeps motus specierum, quamobrem infirmabitur. Deinde si genus pradicetur de paucioribus q̄ species, infirmandum, ut si quis dicat ens genus opinabilis. Opinabile enim pradicatur de pluribus q̄ ens. Nam ens & nō ens sunt opinabilia. Semper enim genus de pluribus pradicat quā species. Deinde si genus & species pradicetur de aequalibus, similiter infirmandū. Vt ens & unum & omnia transcendentia cōuertuntur. Quapropter ens non dicitur genus unius nec contra. Similiter primum & principium conuertuntur. Ideo neutrum est genus alterius. Etia si aliquod genus ponatur, aliud genus habens quod non cōtineatur sub genere posito, infirmandum est, ut si quis posuerit lineas diuisibiles contineri sub hoc genere, quod est diuisibile, male ponitur; quonia alia linea diuisibiles eiusdem speciei sunt, nec cōtinent sub hoc genere diuisibile. Sunt enim inter se indifferentes secundū speciem recta linea omnes. Deinde si alicui speciei adsignauerit duo genera subalternatim posita, infirmandum problema; ut si quis dicat iustitia speciem uirtutis & scientia, quia nec uirtus cōtinet sub scientia, nec scientia sub uirtute. Si quid etia tanquam genus alicuius speciei ponatur, uidentum si ipsum & quodlibet suum superius nō pradicatur in eo quod quid est, infirmabitur: ut si quis neget itionis genus lationē, non sufficit monstrare quod motus sit itio antequā monstrat q̄ latio est, quonia & alij motus sunt: sed monstrandum q̄ nullius est particeps itio secundum eandem diuisionē lationis. Necessē igitur quod generis est particeps, & speciei alicuius particeps esse earū quae sunt secundum primā diuisionē: itio igitur neq̄ augmenti neq̄ diminutionis neq̄ aliorum motuū particeps est, manifestum quod lationis particeps est; itaq̄ latio genus itionis. Deinde si differentia ut genus posuit deceptus forte quod de pluribus pradicetur: uidelicet, quis dixit immortale genus angelorū: non solum em̄ oportet esse de pluribus genus q̄ species, sed etia in quid est pradicari. Deinde si genus fecit speciem, uidelicet cōtinitatem genus, de contiguitate loquens, uel cōnexionem mixtionis, cum cōtinitas ipsa magis contiguitas sit, & cōnexio mixtio. Non enim omne cōtiguū cōtinuat. Sed bene omne cōtinuum tangit: neq̄ omnis mixtio cōnexio est, sed contra omnis cōnexio mixtio. Vniuersaliter enim mixtio & in humidis & in siccis. Si etia differentia pro specie ponatur, ut immortale nō est species dei, quod accideret speciem dici de pluribus quā differentiam: sed differentia semper de aequalibus aut pluribus quā species pradicat. Etia differentia pro genere sui generis male ponitur, ut color nō est species congregatiui. Nec numerus est species imparis. Deinde, Si genus pro differentia ponatur, ut mixtura non est tēperantia genus, nec loci mutatio genus lationis, eō quod semper genus pradicatur de pluribus, q̄ differentia. Deinde, Si nulla differentia generis dari pradicetur de specie illius generis. Si etia species data sit prior natura quā genus, uel si possit infirmare genus, male ponitur, quia magis apparet contrarium esse. Videtur enim genus esse prius natura suis speciebus, & eas interimere. Etiam si qua species alicuius proprietatis particeps sit, cui impossibile illius datū genus cōuenire, non erit illud genus. Vt si quis dicat: sicuti Xenocrates, numerum animae genus, anima enim uitae particeps, numerus uero nequaquam. Etia si genus de specie aequiuoce pradicetur, non est genus, debet enim uniuoce. Etiam contraria speciem positi generis considerare oportet, si eadem sub eodem est genere, uel sub cōtrario genere si habeat genus contrarium. Cōtraria sub eodem genere sunt, ut album & nigrum sub colore: sub cōtrario autem genere, iustitia & iniustitia, sub uirtute uidelicet & uitio. Si igitur sic se habet, firmatur genus. Si autē neq̄ sub eodem genere, neq̄ sub cōtrario est contrarium posite speciei, infirmabitur genus. Etiam ex calibus & coniugatis, uidelicet, si bene genus est huius aduerbii fortiter, & bonum genus erit fortitudinis. Et bonus erit fortis genus. Etiam in similibus inter se habentibus, uidelicet: Similiter se habet dulce ad uoluptatem, & utile ad bonum, quando alterū alterius efficiens est. Si dulce uoluptatis genus, & utile boni fuerit. Item peccant qui ponunt potentiam consequentem genus habitus, ut ponentes mansuetudinem sub continentia diffiniunt irae continentiam

nentiam esse, accipientes quidem continentia ut genus, iram uero ut differentia. Dicentes quoq̄ fortitudinem timorum continentia, & iustitiam lucrorum cōtinentia esse. Fortem namq̄ & iustum & mitem nō pati. Continentem uero tantū pati nec deduci. Non autē est genus potentia. Nam genus synonyme, id est, uniuoce de specie pradicatur. At potentia aequiuoce dicitur. Totā hanc opinionē contra Platonem tacite cōsutat. Etia si genus sit in aliquo, uidentum est si species sit apta esse in illo: q̄ si non fuerit, male ponitur: ut timor non est genus uerecundiae, quia uerecundia in appetitu rationali. Timor autē in appetitu qui est rationis expers. Similiter tristitia non est genus irae, quia tristitia est in appetitu cōcupiscibili. Ira uero in irascibili. Male ponitur etia genus si eius sit particeps species secundū quid, ut homo non est animal secundū quid. Item si pars integralis adsignetur pro genere: ideo corpus nō est genus hominis, quia est pars illius. Item, si quis dicat passionē esse speciem passio. Item passio subiecti alicuius male pro genere ponitur, ut uentus nō aer mobilis, sed magis aeris, patet quia remaneret idē aer ipso quiescente. Ex quo Aristoteles infert, q̄ male ueteres dicebant niuem aquā esse coagulata, quia neq̄ nix est aqua, neq̄ lutū terra. Similiter & uinum esse aquā putrefactam in uite, sicut Empedocles. Item male ponitur genus si subiectiue in specie adsignatur. Vt album subiectiue est in niue. Ideo albū non est genus niuis. Item male ponitur uniuocū pro genere. Etia si in duobus uel pluribus generibus sit & ponatur in altero illorum tantū, male ponitur. Vt fraudator uel calumniator nō est ille qui appetit impossibile & nō potest, uel qui potest & nō appetit, sed qui potest & appetit simul. Ex his quoq̄ quae sunt secundum magis & minus infirmatur genus, si recipit magis, species uero non recipiat neq̄ secundū se neq̄ secundū nō significantē per ipsam. Nam si uirtus secundum hypothēsim recipiet magis & minus: etia iustitia & iustū recipiet magis & minus. Si igitur genus recipit, & species non recipiet, infirmabitur. Deinde si illud quod magis uidetur uel similiter esse genus non est genus, neq̄ illud quod minus uidetur, ut tristitia & opinio, aequē similiter uidentur esse genus irae. Cum tristatur em̄ iratus, & opinatur se, & exanimat se. Et tamen tristitia nō est genus irae, ergo neq̄ opinio. Eadē de specie ratio. Hic autē locus & firmanti & infirmanti admodū utilis, in quibus plura apparent de eadem specie in eo quod quid est pradicari, & non diffinitū sit quale est genus. Nec oportet si aliqua duo sic habeant, ut ambo recipiāt magis & minus, quod unum sit genus alterius, ut bonum & malum, pulchrū & album. Præterea si tam generis q̄ speciei sit aliquid contrarium, tunc si illud contrarium quod est melius, ponatur in genere peioris, male ponitur, ut cum anima se ad quietem & motum habeat, & melior sit quies quā motus, anima dici poterit magis stabilis q̄ mobilis. Postremo illud genus esse uere dicitur quod de pluribus speciebus pradicatur in eo quod quid. Quod si nullas habeat species male ponitur, ut albi nulla est species. Inter genus autem & differentiam tripliciter differt. Primo genus de pluribus quā differentia pradicatur. Deinde quod genus magis indicat quid esse rei. Tertio: Si unum cōiugatorum sit genus unius, & alterum erit genus alterius, ut si musicum sit sciens, musica erit scientia, & si ambulans mouetur, ambulatio erit motus. Deinde dicit: Si aliquid sequatur ad aliquid & cum eo nō conuertat, difficile erit separare quod non sit genus: ut quies semper sequitur ad tranquillitatem, & diuisibile ad numerum, sed non contra. Non tamen oportet quod ipsum sit genus: patet per hoc quod non est ens, sequitur ad omne quod sit. Nam omne quod sit non est, non tamen conuertitur. Non enim omne quod est, sit. Et tamen non ens non est genus eius quod sit. Non enim sunt nō entis species. LIBRO V. Proprium firmatur & infirmatur hoc modo. Primum quidem bene ex re notiore ponitur: si minus, nō bene: ut si quis dicat propriū ignis simillimum esse animae, hoc minime ex notioribus est, quod anima magis ignoretur quā ignis. At si quis dicat ignis propriū mobilissimum, per notiora reddidit proprium. Neq̄ in nomine aequiuoco, ut animalis propriū sentire. Sentire enim aequiuocum ad energiam & potestatem. Neq̄ si iterat idem uerbum, ut ignis propriū corpus tenuissimum corporum. Idem erit si uerbum iterat alio modo, ut terrae propriū, substantia maxime corporum in inferiorē delata locum. Bis enim substantia dicit. Nam corpus nihil aliud est quā substantia. Etiam si non ab alijs separatur, ut terrae propriū ens & ferri ad ima. Etia si idem pluribus proprijs notatur, non recte ponitur, ut ignis propriū tenuissimum & leuissimum corporum. Nec si quis eodem usus est, cuius propriū ponit, aut ipsius aliquo, dicens: Animalis propriū essentia, cuius species est homo. Aliquo hic utitur improprie eorum quae sunt animalis

malis. Si autem neq; eodem neq; eorum aliquo quæ sunt eiusdem utitur, bene datur proprium: uidelicet, animalis proprium componi ex anima & corpore. Etiam si utitur contrario uel omnino simili natura. huiusmodi enim non faciunt natura: uidelicet, albi proprium opponi nigro. Et rationis particeps opponi rationis experti. Item si non semper sequens fuerit, ut ambulare in foro alicuius propositum; non enim semper ambulat neq; solus. At proprium magis fuerit, si dicat uirtutis proprium, eam habentem studiosum facere; infirmatur enim proprium, quod solo sensu cognoscitur. Nam huiusmodi procul ab oculis incertum erit: ut si quis Solis proprium dicat astrum supra terram lapsum splendidissimū. Si autē uel sensibile quidem & ex necessitate existens, & non tantum sensu aut die, sed nocte manifestum: bene ponitur, ut superficiei proprium primo colorem habere. Hoc quamquam sensibile non tamen semper manifestum. Infirmatur propriū si in quid est more definitionis genus posuerit. uidelicet, bene dicitur: hominis proprium animal scientiæ susceptiuum. Adprehendendum propriū respicere etiam oportebit, si de omni prædicatur: ut male quis dicat Geometræ proprium indeceptibile. Decipitur autem & hic sæpe in falsa figuracione. At recte dixerit, terræ proprium terræ adimā: quoniam nulla sit quæ non sit huiusmodi. Etiam si de quo nomen de illo non ratio, uel de quo ratio de illo non nomen prædicatur, non erit id proprium. Contra uero si utrumq; prædicatur: superioris exemplum, ut si animal scientiæ susceptibile probare uelim, homo autem non prædicatur, non erit id hominis proprium. Nam ratio quidem deo conuenit, quæ homini, sed non animali. Quando uero utrumq; prædicatur, exemplum: Nam quoniam de quo animal prædicatur de eodem & animam habere, & de quo animam habere de eodem & animal, erit propriū animalis habere animam. Infirmatur item proprium quando subiectum ei quod in illo dicitur prædicato propriū dedit. Firmabitur si prædicatū subiecto de quo prædicatur proprium tribuetur, ut terræ propriū grauissimum corporū. Infirmatur etiam cum secundū participationem ponit: tūc enim in eo quod quid adiuuat magis. Et differētia quædā est, ut si hominis propriū rationis particeps gressibile, bipes dicat: hoc propriū secundum participationem est, nec recte ponit. Contra uero firmabit. Si non secundum participationē, nec in eo quod quid est infirmat, & prædicatum subiecto conuertit: ut animalis propriū natum sentire. Infirmat item si eorundē qua eadē sunt idem propriū non est: uidelicet quoniam idē mortalis homo propriū mortalis, & hominis risibile. Etiam sunt quædam quæ dicuntur secundum idem, & quædā secundū aliud quid primū. Si igitur propriū ponat secundum primū, & ali quid improbat, dicendum quod hoc propriū secundū idem. Si autē secundū idem propriū ponatur, dicendum quod secundū aliud: uidelicet, quoniam propriū superficiē & corporis, colorē habere: sed superficiei quidē secundū per se idem, corporis uero secundū superficiei. Si autē superficiei propriū ponitur colorē habere, dicendum & corporis: si autē corporis, superficiei dicendū. Est & propriū secundū aliud quid primū uel eius quod ipsum prædicat. Si uero proprium ipsius primi ponitur, & de eo secundū quid prædicabitur, ut si superficiei propriū datur colorē habere, & de corpore prædicatur colorē habere. Et si corporis dicatur, & de superficie prædicabitur. Non igitur de quo ratio de eodē etiā nomen. Infirmat etiā propriū quādo eidem idem dat, ut si dixerit, Pulchri propriū decens est, idē est decēs quod pulchrū. Etiam si totius propriū non in parte uerū. Seu partis non in toto, ut maris propriū salsum, non dicit de omni mari. Ponit enim mare non adeo salsum. Et rursus aeris propriū respiratiuū, non dicit de omni aere, sed de eo qui tantū prope terrā uolatur. At contra firmatur si uerū ubiq; reperit, ut quātī cōtinui propriū in infinita diuisibile. Deinde ex oppositis cōsiderandum, & in his quæ sunt ad aliquid, quoniam propriū dupli multū, dimidiū autē parū. Si non illud neq; hoc. In cōtrarijs autem si boni propriū lætari animum, mali est dolere: si non illud illius, neq; hoc huius. In his uero quæ sunt secundum habitum & priuationem, quoniam cæcitatē proprium ualde dolere, uisus erit proprium ualde lætari. In his autē quæ sunt negantia & aientia, quoniam uiuendi proprium sentire, & non uiuendi proprium fuerit non sentire. Etiam ex calibus, ut si fortiter proprium est esse inuictum, & fortitudinis quoq; & fortis erit. Etiam ex similibus habentibus. Si quod enim similibus se habens proprium non est, neq; alterum proprium erit quod similibus se habet. Videlicet, quoniam similibus se habet ædificator in domo cōstruēda, & medici creare sanitatē. Si medici non fuerit propriū creare sanitatē, neq; ædificatoris domum

domum cōstruere. Etiam ex eodem modo se habentibus. Si enim eodē modo habēs, eodē modo habenti cōparat, ut eodem modo se habet prudentia ad honestū & turpe, scientiam eorū esse, non est autē proprium prudentiæ habere scientiā honesti, neq; scientiā habere turpis fuerit proprium. Si hoc & illud. Etiam si secundum esse dictum alicuius secundum esse dicti propriū non est, neq; secundum generari, neq; corrumpi proprium erit: quoniam sanguinē generari est animalis, generari propriū. Et corrumpi sanguinē propriū corrumpi sanguinē erit animalis corrumpi proprium: si non illud neq; hoc. Itē non animalis proprium esse animal, nec generari hominē propriū erit, generari animal nec corrumpi animal. Post hæc: Ex magis & minus. Primū si id quod magis eius quod magis propriū non est: neq; id quod minus eius quod minus: nec simpliciter eius quod simpliciter, neq; minus eius quod minus: uidelicet, quā ignis propriū supraferri, magis ignis, magis supraferri erit: si hoc et illud. Deinde si quod magis eius quod magis propriū non est, nec minus eius quod minus: ut quā magis est animalis sentire, quā hoīs scire, si sentire non propriū animalis, neq; scire propriū hominis. Tertio: Si cuius magis est propriū non est propriū, nec cuius minus est proprium, erit huius propriū: ut quā colorē habere est magis superficiei quā corporis, non erit superficiei, neq; certe corporis. In firmatione autē non utilis hic locus: non enim fieri potest ut idē pluri sit propriū. Quarto si magis ens non est propriū, neq; minus ens: ut quā animalis magis est sensibile, quā diuisibile, non est autē sensibile propriū: nec diuisibile animalis propriū fuerit. Si autē minus fuerit & magis erit. Postremo ex similibus inexistētibus. Quā similibus est cōcupiscibilis cōcupiscere, & rationis participē ratiocinari, non est unū alterius propriū, neq; alterum alterius. Deinde ex similibus inexistētibus alicui. Si non unum propriū illius, neq; alterū, ut quā hoīs similibus est & audire & uidere, non est autē unum hominis propriū, neq; alterum. Si unū & alterū erit. Tertio si quod duobus aliquibus. ens similibus non unius est propriū neq; alterius, ut quā similibus ardere & flāmā & carbonis est, non erit unius propriū ardere, neq; itē alterius. Infirmatione autē non utilis hic locus: nihil enim propriū duobus aliquibus existit. Si unū & solū, & omni & semp. Et hæc quidē de proprio. Libro v. Diffinitionū tractatus sic se habet. Primū quidē querendū an bene locus diffinitus sit: deinde an diffinitus. Primo igitur haud bene diffinit, si non clara utitur interpretatione, ut si hominē diffiniendo, recambulū dicat. Deinde si æquiuocū dictū, ut generationē dicat esse ductionē in essentiā: nā ductio cōmune uocabulum etiā ad alui solutionē. Similiter si diffinito multipliciter dicto non distinguēs dicit. Alter si per metaphorā dixit, uidelicet scientiam amercation, id est minime cōmutabile aut trāslatiuā, quod columnis cōuenit: aut terrā nutriticē, et tēperantiā consonantiā. Si non ulitatis utitur uerbis. Ut Phalāgium dicat animal sepsidaces, id est mortu ueneno. Etiam si non manifestus subiecti sermo. Dicit enim hominē esse animal sensitiuū, & sponte mobile tantum, quod etiā ceteris cōueniat animalibus. Si etiā dicat hominē grāmaticum, non enim oēs grāmatici. Si quis multis in diffinitione uerbis incepte ac supuacue usus est, ut homo est animal sponte mobile, rationis particeps, gressibile, bipes. Itaq; hi loci infirmari si quod aut bene declarat, aut distinguat. Si cōtra, probari solēt. Alter uero modus erat. An locus sit diffinitus, aut dixit quod erat. In quo primum uidēdum an per priora & notiora naturæ diffinitus sit, sicut in Analyticis posterioribus diximus. Deinde si eodē utitur diffinito, ut Sol est astrum interdiu splendēs. Et dies est cursus Solis supra terrā, quod idē esse ab omnib. intelligit. Itē si non plene diffinit, ut grāmatica est ratio recte dicēdi, deficit scribēdi. Itē si non dixit propriū genus diffinitū, uel si dixit quod supgrēdit genus, uidelicet homo est essentia rationis particeps: debuit enim animal dicere: hoc enim proprium entis hominis. Et si negatione diffiniat. Nam esse aliquid, non autē non esse diffinitio in medium deferre debet, quanquā in quibusdam necessarium negatio, ut in priuationibus, uidelicet cæcus est non habēs lucē. Præterea si genus ut differentiam dixit, ut uirtutem habitum bonum: uidetur autem bonum magis genus esse uirtutis: Etiam si non prior differentia specie, erit differentia plus continēs, quā species. Etiam si referatur diffinitum in duo genera non subalterna. Nam si ita esset contingeret eandē speciem sub duobus generibus esse, quod fieri non potest. Sed contra pedestre, alatum, genera sunt non subalterna, & tamen amborum eadē differentia: id est Lepus. Solutur: ita subalterna diximus, ut eō inferantur illa etiam quæ sub eodem genere cadunt. Nam si pedestre alatum subalterna non sunt genera, tamen sub eodem genere, id est animalī, cadere possunt. Etiam si non reddidit differentiam alicuius, quod sit ad aliquid, ut dicitur medicinalem scientiam esse theoreticā & practican, DD 4 debuit

XXI
XXII
XXIII
Ex magis & minus
XXIII
in similibus
XXV
De diffinitio
nibus
An locus bene
diffinitus
I
II
III
IV
V
VI
VII
IX
X
XI
XII
XIII
XIII
XV
XVI
XVII
XVIII
XIX
XX

XVIII debuit dicere cuius rei sit theoricæ. Etiam si res recipit magis & minus, ratio uero minime.

XIX uidelicet si albus color discretius uisus, quoniam recipit album. Et discretiuū similiter recipit hoc. Etiam non diffinit qualis & quanti. Ut ambitiosus aut appetens honoris, oportebat dicere quanti. Omnes enim honore appetimus. His igitur uisus oportebat partem saltem,

De eodem altero

I si quis totum non poterit infirmare, sublata enim parte totum tollitur. Libro VII. De eodem & altero considerandum: nam & ea quæ de hoc dicuntur ad diffinitionis problemata reducuntur. Primum ex casibus & coniugatis & subiectis. Si enim iuste & fortiter idem, & fortitudo quoque iustitia, & fortis iusto idem fuerit. Si minus primum, neque hoc secundum. Rursum ex efficientibus & corruptentibus. Si enim efficiens felicitatis idem efficienti sanitatis, & corruptens quoque corruptenti, & felicitas sanitati idem. Etiam ex accidentibus ex his quæ fuerint alijs subiectis, alijs uero minime, ut si quis dicat medicinalē & gymnasticam idem esse, uerum huic accidit curare, illi uero nequaquam, non ergo idem. Si autem eadem accidentia utriusque subiectis contingant, sic dicatur. Album scientiæ idem, uerum alterum corpori, altera animo accidit, non ergo idem. Non propterea, si quædam idem recipiunt accidēs, inter se eadem sunt, ut bonum recipit & animal & planta, non tamen & animal & planta idem. Non etiam sunt eadem, quorum diuersum est genus. Etiam ex magis, si hoc recipit magis, hoc uero minime, uidelicet album & Socrates, licet idem subiecto, non tamen ratione.

IIII Etiam quoniam multifaria idem dicitur, & genere & specie & numero, licet dicere infirmantem, quod secundum alium modum idem. Si autem firmare uolumus idem, uel diffinitionem in monstrando eandem diffinitionem diffinito, primum quidem oportet adferamus, quod nulli uel pauci disputantium de diffinitione syllogizant, sed omnes principium tale accipiunt. Deinde quod alterius est diligentia & tractatus, de ipso reddere rationem, id est metaphysicæ. Nunc autem quantum ad presentem pertinet uisum idem dicitur. Etiam considerandum oportet ex oppositis. Si enim talis diffinitio huius, & opposita oppositi. Disciplina enim contrariorum contraria sunt. Videlicet quoniam collectiuum nigri, Discretiuum albi, Comune autem genus color. Est & ex magis & ex similiter, quotiescunque recipit consummare duo & ad duo comparata, ut si magis hæc huius diffinitio quam hæc huius. Si minus & magis: uidelicet minus uidetur diffinitio animæ dicendo numerum esse seipsum mouentem, uel corporis dicendo esse essentiam triplicem dimensionem. Si minus uisa est animæ diffinitio, certe nec corporis. Etiam si similiter locus hic huius, & alter alterius & reliquus reliqui. Videlicet similiter uidentur diffinitionis, ignis quidem corpus tenuissimum & apertum supra ferri. Et aeris corpus. Non omnes secundum locum motus secundum naturam sunt. Si unus unius diffinitio & alius alterius. Unius autem diffinitio ad duo comparata, uel duarum diffinitionum ad unum, nihil uisus est magis consideratio. Neque enim unum duorum, neque duo eiusdem diffinitionis possibile est esse. Sunt autem opportunissimi omnium locorum ex casibus & coniugatis & oppositis, & ex similiter se habentibus, ut si salubre quod sanitatis esse ceterum, & robustum effectiuum roboris. Item ex magis & minus. Nam si hoc magis quam hoc diffinitio, & quod minus est. Est tamen ergo de quo magis. Illa præterea communia, respicere oportet bit singulas species, si congrua sit diffinitio. Multo enim facilius infirmare quam firmare diffinitionem, quod oporteat multa adducere ac reperire, quorum si unum tantum ruat, cetera infirmantur. Sed & in genere & in proprio idem contingit præterquam in particulari accidente ubi facilius est firmatio. Infirmitas uero difficilior. Firmas enim ostendit accidere alicui. At infirmas nulli, quod longe difficilior. Sed de firmatione & infirmatione problematum hæc in uniuersum dicimus. Quod infirmare quidem uniuersalia facile, firmare autem difficile. Contra uero infirmare quidem particularia difficile, & firmare facile. uerbi gratia. Dicit quis: omne animal maxillam inferiorem mouet, monstrabit aliquis crocodillum, qui superiorem mouet, & sic firmavit non omnis, & omnis sustulit. Sic & in particularibus aliquis per nullum infirmabitur. Libro VII. De ordine & quomodo interrogare opus. Primum namque docuit locos, unde quis argumentorum copiam inueniat. Deinde quæ secum formet argumenta. Quæ tertio ad alterum exire faciât. Sed tertius hic locus dialectici proprius. Cetera cum philosopho communia. Nam inuenit philosophus et format, sed non interrogat, ut maximis propositionibus naturaliter manifestis suffultus. Dialecticus uero ex probabilibus interrogat respondentem. A cuius demum responso argumenta facit. Sed de reliquis postea, nunc de ordine interrogandi. Igitur uideandum quot sunt propositiones præter necessarias. Nam necessariæ demonstrati conueniunt. Non necessariæ igitur IIII. uel inductoriæ ad uniuersale

fale probandum, uel ampliatoriæ, uel ad occultationem illationis, uel ad claritatem orationis. Quæ autem ad occultationem, certandi gratia, nam & eæ in usum ueniunt, cum tota res contra alterum fiat: his sic utimur, inductorijs à particularibus ad uniuersalia, à manifestis ad obscura. Occultantem uero patrocinari non solum illis propositionibus per quas inferitur conclusio, sed etiam illis quæ ad eas utiles sunt. Item illationes non ad suas ueras propositiones opponere, sed ad tumultum illum ratiocinantiū: de quibus supra. Atque ut uno uerbo, ut cogatur respondens rogare propter quid illa conclusio inferatur. Utile quoque fuerit, & in pluribus concludendis prætermittendas propositiones non ordinate, sed confusim sumere. Utile & in uniuersali probando ad occultandum uti diffinitione, ex qua fiat propositio uniuersalis, uti autem non ipso, sed in coniugato. Facilius enim adsentitur respondens, & minori instantia assurgit: ut ostendere uolens omnem iratum appetentem uindictæ, non iratum diffiniat, sed iram, quæ est uindictæ appetitus. Multa quoque alia ad occultanda documenta ponuntur in ipso autore uidentia.

R. VOLATERRANI COMMENTARIORVM
VRBANORVM LIB. XXXVIII.

In physicam Acroasim.

VIUSCEMODI libri argumentum de principijs inuestigare: quoniam nosse quidem entia sicuti ceteras doctrinas haud aliter contingit quam si horum causæ ac elementa prius cognoscant. Principia uero alia apud alios existimantur. Quoniam autem communis est ea dignitas apud omnes philosophos: E nihilo nihil igni, sed omnia ex aliquo existente, uerum simplici ore ac priore, ut principij principium non quaramus & aliud simplicius, Melissus & Parmenides unum ens, sed alter finitum & mobile, alter ue-

Melissus infinitum & immobile posuere. Quam quidem opinionem, in qua & Plato Parmenides fuit, postquam nonnullis Aristoteles rationibus contutauit: Ens ponit similiter & ipse u- Ens æquiuocum, sed æquiuocum, solus omnium contra Platonem præcipue ac superiores: quum & il Contra Plat. si præter substantiam quicquid esset, id est, accidens non esse dicendo, ens planè alterum fateri uiderentur, de quo etiam in Metaphysica pluribus differam. Post hæc eos retellit qui paulo naturalius ac altius de his loquuti sunt, sanè omnes in uno conuenientes, ut ex contrarijs principia consent: nonnulli densum & rarum, Plato paruum & magnū, alij par & impar, aut concordia & discordia, aut calidū & frigidū, aut humidū & siccum, alij quamdam congregationē & secretionē. Anaxagoras Clazomenius homœomerias subijcit, id Anaxagoras est, e pluribus minimis partibus similibus integrū aliquid simile fieri, ut ex atomis ignis, ignē. Democritus & Leucippus ex his atomis quæ in sole per aera tenuissimæ, puluereque Democritus apparēt, cuncta constituebant. Empedocles unā cū quatuor elementis amicitia & inimicitia Empedocles am, quæ e sympathia elementorum, id est concordia rerū discordia res procreata coirent. Thales Sympathia Ies Milesius aquam, quæ in ea cetera continentur elementa, Primum enim terreum quiddam Thales in ea subsistit. Deficiens in aera resoluitur, & ex aere demū tenuissimo ignis procreatur. Hippocrates Hippo. & Diogenes aerem, quæ occultiores in eo differentias uiderent, ut calidi & humididi. Diogenes Heraclitus Ephesius ignē ut reliquorum tenuissimū. Pythagoras numeros & monada idem Heraclitus titatis: Diada uero alteritatis esse. Sic enim inopia uocabulorum appellari liceat, quæ uidelicet Pythagoras res fierent, cum planè in unum coirent, ac tunc desinerēt, cum in plura rursus dissoluerentur. His alia coelemēta adijciebat. Hesiodus Chaos dixit in Theogonia. ἠὲ μὲν πρῶτα Hesiodus ἄλλοτε ἀπὸ πύργου τῆς ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, id est, capio etymum trahere uidetur. Orpheus in argonauticis: φάντα, id est, Orpheus phanem opinatur, quod idem est quod amor, qui primus (ut idem poeta interpretat) ex Phanes Chao apparuit, per quem reliqua omnia lucem & manifestationem susceperunt. Homerus Homerus primum deorum Vestam esse principium dixit, quam ἑστία uocat, hinc rerum permanentiam declarare uolens. Plato quinque in primis uniuersalia posuit, essentiam: sic enim Cice- Plato id est, rerū omnium species ingenitas, paresque deo aternitate, quas e nostris quidam pie diuinae nam mentem interpretati sunt. Has autem ideas uti formas, cum hyle, id est, materia coniunctas intellexit: nec alteram ab altera nisi tantum mente & cogitatione separari, ut in sua forma & materia secretas non quidem uidemus, sed intelligimus. Aristoteles uero ex superiori

Triapri superioribus magis Platonē sectatus, materiā ac formam ut ille quidē posuit, sed separatas, quibus & priuationē tertiā addidit ex accidente ac extrinsecus principii: in quorū omnium demonstrationib. sensum cū ratione cōiunxit, nō imitatus Epicurū, qui tantum oculis credens Solē pedaneū, id est unius pedis magnitudine iudicauit. Nec etiā Zenonē, qui ratione tantū fretus Solē minime moueri dicebat. Quoniā motus principii nō haberet, principii autē infiniti nō est, infinitū est cursus quē ille peragit, ut continua quantitas. Ceterum cum rerum contrarietate ponat, nō errare dicit, ac se e eadē oēs quantū uideantur differre, posuisse, sed alij quidē ratione, alij sensu magis nota ponētes. Cōfutat autē eos qui generationē & corruptionē negant. Præterea rerum principii tantum unum & infinitum. Adfert & ipse opinionē suam, duo cōtraria statuens principia, formā & priuationē. Tertium quoq; hylē tanq; necessarium subiectum. Tot igitur uidebant necessaria principia, quot ex cōtrarijs res naturales fierent, ac rursus in contraria resoluēnt. Ex amuso uidelicet musicum fit, & item in amusum redit. Quod autē priuatio sit necessaria hoc modo probat: id est principium alicuius, quod ipsum est medium per quod fit, sed materia naturaliter formā appetit per priuationē, ergo priuatio principium. Quare species & priuatio re cōtra horum causa sunt, quarū altera sua præsentia causa per se est. Priuatio uero sui absentia causa generationis ex accidente. Nō enim *πρόσῳτος*, id est, factio, esset non existente priuatione eius rei quæ fit. Hac igitur absente species introducitur, præsentē recedit. Hęc inter se non habitus oppositione ueluti uisus cæcitati, sed contrarietate conueniunt. Quæ quanquā diuersa, in subiecto aliquo fieri necesse est, quod hylē uocant. Hęc est materia prima ingenita, immortalis, in corporea, mente perceptibilis, nō substantia, sed substantiæ pars: quā Aristoteles per analogiā cognosci dicit, per quā simile quid demonstrat: ut quod uisus in corpore, hoc in anima mens, quod est as statua, hoc in natura materia formæ. Plato autem per cogitationē quandam impropriam deprehendit scribit. Impropriam uocat, quod cogitatio est in his quæ sunt: hæc autem nihil est entium, sed tantum infinitum ac in potestate: quum uero in formam redigitur, unum aliquid fit, nec amplius infinitum. Non esse autem, quinq; secundum eum modis dicitur: Primo quod uocat hyperfusion, quod est ipse deus quasi super omnē essentiā: Deinde metusion quasi essentiæ participans, quod (ut dixi) primæ materiæ conuenit. Quorum alterum supra omnia, alterum infra omnia sit. Tertio alteritas secundum Græcos seu pluralitas, quādo ex pluribus unum fit siue in plura resoluuntur: iam esse uel non cœpit uel desit. Quarto mendacium. Postremo quod nō est, ut quod diametros symmetros existat. Libro secundo naturā diffinit esse principium motus. Entium naturalium quædam esse animantia, quædam inanima. Et horum quædam mixta, quædam simplicia. Animantia & mixta omnia principium in se motus habent, à contrarijs enim corrumpunt & fiunt. Simplicia uero, ut elementa, ab externo agente mouentur & alterant, apta alioquin id est per se recipere. Eodem modo & artificialia, nisi forte ex accidente per se moueantur: ut medicus agrotus qui se ipsum curet, quod ut medico accidit, nō ut agrotus. Præterea quum natura materiā contineat & formam, materiā tantum nōnulli ad eam pertinere dixerunt: nam & grabatum ligneum si corrumpat nō in alterum conuertit grabatum, sed terā, sicuti & æris statua in aquam quæ materia omnium liquabilis est. At qui formam maluerunt sic probauerunt, ob formam agere tantum naturam: nec res nominari aliquo modo aut dici, nisi ex ente chia perfecta, & absoluta: quæ enim in potestate sit nō es uocari aut domus. Cuius igitur gratia, id est, causa finalis seu formæ sint artes, eas ad mathesim magis spectare cōtendit, similitudinēq; quandā inter naturalem & mathematicam scientiā demonstrat, quum circa corpora utraq; uerferet & lineas & superficies & notas: uerū altera de his quantū in materia, cū abstractione tamen materiæ cōsiderat: altera uero naturalis corpus naturale metitur, in materiaq; omnino uersat. Ex his astrologia, ualde cū naturali cōsentanea. Nam & utriusq; officium est Solē Lunāq; ac cœlum ipsum uestigare, motumq; perquirere. Hinc demū ad causas ingrediē, sine quibus nihil est in rebus nature aliqd demonstrare. Omnis enim causa principii, sed nō cōtrat: nam principii præter causam ordinē quendā præ se fert, ut in quanto nota principii lineæ, & unitas principii numeri, & *κίνησις* motus. Causas Aristoteles quatuor ponit, sed propriæ appellatæ duæ, efficiens, finalis, Concausæ totidem, materialis, formalis: hæc inter se differentia, quod hæc cum causato coniunctæ, illæ discretæ. Causam igitur efficientem in rebus

rebus naturalibus Aristoteles naturā primū posuit. Plato autē pulchrius organicā eam constituit, motā ab ipso deo, quæ causam efficientē esse uoluit, mouentē nihilominus & ipsam corpora physica, ex quo potius cōcausam appellauit. Exemplarē uero Ideas posuit, quas cōditoris dei mentē pie possumus interpretari: Materialem elementa, Finalē & formalem eandem natura intendit, quum omnia formæ gratia cōtendat. Hęc omnia in arte cōspicimus, ut in domo efficiēs causa ædificator, finalis imbrum uitatio. Materialis, lapides & ligna, formalis figura ipsa: organicā si quis querat, inueniet catherum, normā, trullā, & his similia. Exemplarē uero ipsius cōditoris & architecti designationē ac mentē. Causarum item & entium, id est, causatorū, quædam per se, quædam ex accidente: ut causa efficiens statua per se statuarius, ex accidente uero Polycletus uel albus uel musicus. Accidit enim statuario Polycletū uocari, & album aut musicum esse. Similiter & causatū per se statua tueri, ex accidente uero Socrates forte et tricubitalis seu rubra. Accidit enim statua ppter Socratem fieri ac uocari Socratē & tricubitalē aut rubrā esse. Est quoq; causatū & causatorū tertia diuisio: uidelicet quædam propinquæ, quædam remotiores sunt, tam per se q̄ ex accidente. Quædam etiā actū, & quædam potestate. Versat & illa quæstio, Quid prius, causa an causatum: utrunq; simul & energia dicendū, qm̄ alterum alteri inuicē eodēq; tēpore uim præbeat ac nomen, Si tamen p̄p̄inquitur causa eligatur, ut ædificans & ædificium simul sunt, & altera ab altero nomen accipit. Non item causa remotior, ut homo & ædificium. Potestate autē possunt quidē nō esse simul, ut si ædificator periret remanente domo, uel cōtra. Sunt etiā quædam inuicē causæ, ut labor causa ualitudinis & ualitudo laboris. Posthęc quum nōnulli cuncta ratione occulta fieri, ac nihil temere putēt: Arist. solus fortunā & casum inter causas ponit agentēs ex accidente, & ex genere raro cōtingentiū: hæc tamen inter eos differentia, q̄ fortunā in his quæ secundū electionē sunt, & ab extrinsecō agente, ac in ratione plerunq; honorū ponitur: quæ ppter nec inanimis nec brutis nec pueris, qui cōsilio careant, euenit. Fortunæ namq; cœu temere fuerit, aliud eligere, aliud euenire, idq; tribus modis. Aut optatum assequi finē, & obiter præter spem aliud cōtingere, ut si fodiens ædificadi gratia thesaurum inueniat: Vel alium assequi finē q̄ eum qui intendit: ut si amicū obuiā quis habeat, aliud in foro frustra queritans: Postremo si non finis omnino qui intendit cōsequatur. Casus autē ex his quæ præter electionē eueniunt, quod Græcū de clarat uocabulū *τύχη*, secundum naturā tamen euenit, ut bruius ac inanimis quæ electione ratione q̄ carent: ut si ex lapide sponte cadente quiescēs intereat, causa mortis per se lapis fuit, ex accidente uero casus. Præterea casus ampliore dicitur potestate: nam omnis fortuna casus, non item cōtra. Fortunæ quoq; infinitæ sunt causæ, ratio uero eorū quæ semper aut frequenter. Fortuna item causa q̄ cæcē quoad nos, quoad deum naturāq; manifestæ. Insuper bona fortuna, *εὐτυχία*, mala aut *δυστυχία* dicitur. Bona ergo fortuna felicitas quædam erit, Felicitas autem actio quædam, Nihil agentē neq; fortunatum esse contingit. Libro tertio motum & infinitum exequitur. Entium enim quædam sunt principia motus, ut deus omnium motor, ut anima quæ animalia mouet, & natura à qua res naturales mouent intrinsecus, quamuis aliam extrinsecus causam uideant habere. Nonnulla uero sunt motus, ut generationes, augmēta, alterationes, secundum locum mutationes: quædam principia motū, ut materia & forma: aliqua sunt mota, ut corpora simplicia & cōposita: alia sunt in motis accidentia, ut locus & tempus: quædam propter locum & tempus, ut uacuum & infinitum. Corpus igitur in loco est, motus autē in corpore, tempus uero in motu, de quo nunc agitur. Hic (secundum Aristotelis diffinitionē) energia est entis potestate quæ potestate. Ens enim potestate dupliciter dicitur. Primo imperfectā tantū continet applicationē ad motū: ut dicimus semen potestate animal, & puerū potestate musicum. Secundo perfectā indicat facultatē ac dispositionē ad agēdum, ut Aristoxenus iam musicus factus, nō citharizās, sed potens citharizare, & ignis potestate calorificus, qui nō calefacit. Totidem modis & ens energia dicit, ut quod modo diximus, Aristoxenus arte musicus musicam nō exercēs, Secundo cū musicā exercet. Nam ens potestate secundo modo & ens energia primo modo, idem sunt. Igitur motus imperfectus entis potestate in energiam primam perducit, & ex hac in secundā. His itaq; cognitis motus dicit energia ac relatio moti ad mouentem, hoc est, patientis ad agentem tanquam accidens quoddam substantiis adiectum. Ex parte igitur mouentis perfectus est actus, ex parte moti imperfectus. Quoniā mouens quod est ens actū agere certe potest secundum quod energia & natura perfectum

Causæ
Propinquæ
RemotioresDe fortunā
& casu

De motu

Motus diffini
tioEns potestate
bifariam

Ens energia

etum, quod enim dicitur, hoc est. Motum uero quod est ens potestate patit, qua potestate, & est imperfectum, quod enim dicitur nōdum est. Itaque utrunque in eodem fit subiecto: uerbi gratia: Democrates colore rufus, morbo pallidus factus erat, energia rufus, potestate uero pallidus, quādoquidē potuit fieri pallidus. Igitur qua rufus nō dicebatur moueri, qua uero pallidus quoniam potestate contingit quando cepit pallefcere, & ab ente potestate pallido in ens energia pallidum processit, tunc ad pallidum dicebatur moueri. Et erat pallor motus, energia enim entis potestate pallidi Democratis, qua ens potestate, hoc est, secundum quod aptus erat fieri pallidus. Quando autem factus est pallidus non amplius secundum pallidum motus erat, sed constitit in pallido. Eodem modo & omne energia ens qua energia minime mouetur, qua potestate mouetur. Sed non diceretur moueri qua potestate manente tantum potestate & sola ad motum applicatione. Sed cum ab ente potestate transit in ens energia, manente etiā potestate tunc moueri dicitur. Ideo hoc additur ad motus diffinitionem, uidelicet qua potestate, ut et si subiecto idem est ens potestate & ens energia, secundum quod ens potestate factus motus tantū consideratur, & quousque etiam feruetur potestas. Nam hac pereunte motus non est. Quare hoc motus ab ente energia differt, quod in hoc perit potestas, in motu autē manente potestate motus energia perficitur. His hoc modo diffinitis patet, quod motus à mouēte quidem incipit, & declinat, firmatur uero & consistit in moto & patiente: ut aedificatio, hoc est, energia aedificantis ab aedificatore quidē in aedificato est, aedificare uero motum esse significat. Adfectus enim ex motibus, procedentes motus non sunt, sed effecta motuum. Deinceps de infinito disserit, quoniam infinitum & motus est & tēporis ueluti cōtinuorum mensura. Pythagoram & Platonem contra Pythagoram & Platonem parum physice locutos redarguit, qui infinitum substantiam posuerunt. Sed alter in numeris & in rebus sensibilibus constituit. Nam numerus extra sensibilia non est. Alter Platonem tam sensibilibus, quā insensibilibus, quod numeros posuerit infinitos simpliciter & ideas ac sine loco. Alter item parē numerum infinitum magnum posuit, quod ex additione parium nunquam ex quadrato uarietur, at bene ex impari. Plato duo infiniti principia, magnum & paruum constituit, quod alterum in infinitum per numeros augetur, alterum in continuo semper diminuit. Anaxagoras & Democritus, aliquanto naturalius elementa dixerunt infinita esse, diuerso tamen modo. Alter enim ex infinitis partibus homogeneis siue homœomeris: Democritus autē ex semine omnium figurarum per continuum contactum, hoc est, ex infinitis partibus atomorum. Arist. uero negat quicquā ex contactu procedere in infinitum, quod unūquodque corpus sit per se terminatū. Deinde quatuor enarrat cōditiones, quas antiqui infinito tribuebāt: Primam quod infinitum est principium; Deinde quod ingenitum, attamen corruptibile, quum finem quādoque sit habiturum: Tertiam quod contineat & gubernet omnia. Nonnulli uero diuinum quiddam & immortale dixerunt sicut Anaximander. Infinitū quinque dicitur modis: Primo sine ulla parte & quantitate, ut nota in linea: terminus est enim lineae nota, quanquā ipsa termino caret, ut quae nullā possideat partē: cuius enim nulla pars, terminus etiā nullus: ex quo quantacumque simul notae cōgrediant, lineae partē nō cōficiunt uel minimam: quoniam non inuicē contingunt. Quā igitur nota in linea rationem habet, eandem in tēpore nunc, & in motu *κίνημα*. Secundo cuius figurae terminum non est inuenire, ueluti in sphaericis, quod in his idem semper cursus principio sineque caret: quanquam & hoc modo iure infinitum ab Aristotele dicitur, cuius est propriū non idem accipere. Tertio quum res difficilis inuentu, ut inextricabilis error labyrinthi apud Cretēses, apud Lacedaemonios Ceadas locus damnatorū. Postremo magis omnibus proprie dicitur infinitū, cuius est semper non idem accipere, ut in numeris adspicitur addēdo, in continuo uero minuendo. Et in additione quidē futurū tēpus adnotatur, in diminutione uero praeteritū: utrunque autē tantū potestate infinitum est, quod potest hoc quidē augeri, illud diminui semper: neque enim numerus est energia infinitus, neque item ulla magnitudo. Contra infinitū energia Aristoteles multis argumentis disserit. Primū contra Platonē, quod infinitum extra sensibilia nō est, quoniam circa quantū & magnitudines & multitudines: aliter nō esset diuisibile: si nō diuisibile, nō infinitū. Contra Pythagorā uero probat nullum numerū esse infinitū. Nullū enim numeratū aut numerabile est infinitum, sed omnis numerus est numeratus aut numerabilis, ergo nullus numerus est infinitus. Praeterea quicquid est in loco, est finitū, corpus est huiusmodi, ergo finitū: assumptū maius probatur quod species loci sunt finitae, ut ante, sursum, deorsum. Idem monstrat & potestate

Adfectus ex motibus
De infinito
Contra Pythagoram & Platonem
Anaxagoras
Democritus
Anaximander
Infinitū quinque modis
Confutatio
Platonem & Pythagoras
Infinitū energia simul & potestate

te & energia posse quandoque infinitum esse: ut quae habent non ut essentiam energia finitam: sicut homo, & domus: sed esse eorum est, fieri alterum post alterum succedendo: quod Graeci, *ἐν ποσειπῶν καὶ ἐν ποσειπῶν*, dicunt: ut certamen, & dies: est enim & esse certamen energia, & posse certamen fieri potestate. In hominibus uero etiam infinitum, non per se, sed succedendo alterum alteri consistit. Infinitum esse dicit non secundum antiquorum diffinitionem. Non enim id cuius nihil extra, sed cuius semper aliquid extra est, hoc infinitum. Cuius autem nihil extra, hoc perfectum est & totum. Sic enim diffinire solemus totum, cuius nihil ad partes nihil abest extra, uidelicet hominem uel animal. Contra item Melissum, qui totum uniuersum infinitum esse dicebat, probat totum & infinitum tanquam pugnantia non conuenire. Similiter contra Platonem, qui aliquid simile dixit, uidelicet id esse infinitum, quod in seipso omnia habeat, omniaque contineat. Nam quod *ἄπειρον*, id est, infinitum dicebant, id siquidem materia prima est, quae forma caret. Quapropter non totum, sed pars totius, sicuti aes aeneae statue reperitur. Libro quarto. Quum corpus in loco sit, & secundum locum moueatur, iure loci rationes ut corporis appendices enarrantur. Sicuti etiam motus & tempus. In quaestione primum an sit. Igitur locum negantes hoc modo probant. Si omne ens in loco, locus autem ens: erit locus in loco: & hoc in infinitum. Et rursus: si est, erunt & notae, & lineae, & superficiei loca propria: quod minime contingit. Praeterea ex corporum augmento aut diminutione erit: erit item loco augeri & diminui. Quid autem sit, manifestum ex mutatione, quum aqua e uase exeunte aer ingreditur: & contra. Ex quo patet, quod locus est aliquid, praeter inhaerentia & commutata. Superiores rationes per loci diffinitionem mox facile confutabuntur. Quum unum equatuor locum esse oporteat, aut materiam, aut formam, aut interuallum in medio terminorum, aut terminos ipsos, quod nullum duorum priorum sit, demonstrat: quoniam illa in unum coeant, locans autē & locatum minime. Sed neque tertium, quum uacuum non admittat natura. Restat ut terminus sit, & superficies immobilis completentis locatum. Igitur aer extremus completens nostri corporis superficiem, erit locus noster: & curua caeli superficies locus est aetheris. Contactus autem aetheris ad hypercauma, locus est elementorum sublimium: & deinceps. Ex quo patet, quod non sit necesse duo simul esse corpora in eodem loco, neque locum propterea augeri: quum superficies corporis non sit, ac propterea locus incorporeus, aptus tamen recipere dimensiones & spacia, secundum locati magnitudinem. Ex quo nihil maius aut minus est, quam corpus locatum. hoc tamen si contiguum fuerit, & non continuum: nam continuum ens non in loco dici poterit, sed pars in toto: nec in illo moueri, sed cum illo. Confutat deinde Platonem, qui cum materiam posuerit communem omnibus locum, ideas & numeros in loco minime posuit. Esse praeterea aliud in alio octo modis declarat. Sicut sunt pars in toto, totum in parte: species in genere, genus in specie. Et haec quatuor secundum totum & partes: reliqua secundum causas. ut forma in materia: res in agente, & motus in motore: res in suo optimo & fine: postremo magis omnibus proprium res sicut in uase, & sicut in loco suo. Rursus locus multiplici ratione dicitur: mutabilis, immutabilis, communis, proprius, naturalis, ex accidente. Vas igitur locus dicitur, ait, *μεταφύρον*, id est, translaticius & mutabilis: sicuti immutabilis uas appellatur *ἀμεταφύρον*, id est, minime translaticium: quod uere locus est exemplo nauis, quae quamuis in fluminis parte tanquam in uase sit: non in eo dicitur esse loco, sed in flumine toto: & hic proprie dicitur locus. Naturalis autem locus species habet duas: sursum, ac deorsum. Letitia namque sicuti ignis & aer, sursum tendunt: grauita uero ad medium, ut terra & aqua, quae sibi inuicem loca sunt ex ordine sphaerarum. Ex his aliqua partes acti sunt in loco: ut extrema superficies locati: alique potestate, ut sunt caeterae partes se inuicem tangentēs: ueluti aeris & aquae, quae quamuis fluant exagitate & commota eundem tamen in uniuersum cum toto retinent locum. At locus ex accidente is fuerit, qui introductus est singulis partibus: siue illae moueantur, siue quiescant: quae Graeci *ὑπερφύρον* uocant, id est, rectū ordinem dispositionū partium locatarū. Postremo dicit, caelum non esse in loco, cum extra caelum nihil sit: tamē motus insunt partibus: altera enim pars alteri succedit in loco secundum accedēs: ac altera ab altera continetur, ut aqua ab aere, aer ab igne, ignis ab aethere, aether ab ultima sphaera. Vltimae uero sphaerae cum nec locum concedat, neque neget: dicatque aptam locum recipere, cum sit mobile quoddam quiescens, quod tamen non sit corpus, neque proprie locus, nisi ex accidente sit mobilis: occasionem posteris dedit multa super his uana ac inter se pugnantia committandi.

Contra ueterum diffinitionem
De loco
Aliud in alio octo modis
Locus
Metaphorētus
Ametaphorētus
Naturalis
Ex accidente
Locus
Quod caelum nō est in loco

tum scitu quidē superuacua, ut aliqui dixerint, centrum tanquā rem stabilē eius esse locum: nonnulli ultimā cœli superficiem: ac alij alia. Post hæc de uacuo. Physica etiam consideratio, si est, an non, & quid est, & quomodo. Quidam locum sine corpore uacuum ponunt. Testatur enim nisi uacuum sit, neq; motus secundum locum esse posse, neq; augmentum, neq; diminutionem. Vbi enim uidebitur aliquid moueri existente pleno uniuerso: Quod enim autem fuerit in pleno, quod abibit: Et rursus, si totum aliquid per corruptionē remisit, necesse ut maius ad minus redeat, uacuumq; propterea appareat. Vas item cinere plenum, uacuum monstrare uidetur, cum tantundem nihilominus aquæ capiat. Pythagorei quoq; idem diuersis inuixi rationibus sentiunt: nisi enim aiunt unum à duobus, & deinceps uacuo distinguetur: certe unū & duo simul essent. Hæc itaq; atq; his similia solent adducere. Quæ quidē hoc modo confutantur, uacuum non esse causam motus: nam huiuscemodi per uacuum motus, aut secundum, aut præter naturam erit: sed non secundum naturam erit, quum omnino uiolentus motus sit posterior motu secundum naturam. Sed quoniam pacto fuerit motus per uacuum secundum naturam, cum uacuum nihil sit: In non ente nulla differentia aut supra aut subter locorū, ad quæ uidemus naturaliter corpora simpliciora per se tendere. Et si ignis est delatus, ubi firmabitur, cum supra non sit: ubi etiam terra descendet aut subsistet, cum subter aut medium cesserit: Est quoq; illa ratio non parua: quod per uacuum sine tempore corpora mouerentur. Motus autem sine tempore non est. Assumptum monstratur. Corporum citius aliud aliud fertur, secundum eius & leuitatem & etiam tenuitatem loci, per quem transiturum est. Citius enim penetrat aquam quam terram, & aqua citius aerem, donec per uacuum nullum sit tempus. Contendunt etiam per rarum & densum quidem idem monstrare, quos item Aristoteles confutat, probans quod materia sit una calidi & frigidi, & omnium contrariorum. Est & corporis tam magni quam parui eadem materia, eademq; uis, cum ex potestate sit energia, ut cum sit aer, & contrā. Igitur cū densum & rarum sit idem & una materia, nō propter uacuum fuerit: sed ob corporum generationē ac transmutationem, ubi & resolutione & agglutinatione opus est. Sed & cum alia sint quæ uacuationem confutent, tum experientia sensusq;. Vasa enim ore angusto statim ac facile fonti inuersa implerentur aqua, nullo per uacuum corpore impediente: quod secus contingere uidemus aere intus resistente, nec eijci ex oribus aqua obruratis ualente. Simile & in Clepsydra, quam ponit Aristot. conspicitur, quæ ore obstructo aquam minime fundit. Similiter & utres aere pleni, pondera sustinentes. Tum à sensibus clarissimum, quomodo enim uisu longe ac usq; in cœlum penetrare possemus aere per totum non existente continuo, ac uacuationibus intercipientibus sensum: Reliquum quid sit, an usquam sit uidere. Locum physici sine corpore uacuum appellant, si locus uacare corpore potest. Quidam uero solo nomine, uacuumq; & *ἀνώγειον*, id est, insubsistens uocant: nonnulli autem extra curuam cœli superficiē, hoc est, extramundum, uacuumq; & infinitū demonstrant hoc argumento. Omne circumdatum ab altero quodam corpore circumdatur: sicuti in singularibus corporibus demonstratur: extra mundum uero corpus non est, igitur incorporeum est quod mundum circumdat. Si enim corpus, & hoc ab alio quodam circumdaretur, sed corpus in finitum non est. Quapropter necessario incorporeum erit, quod postremo comprehendit, atq; ambit uniuersum, sicuti omnium ultimum erit & infinitum. Itaq; supremam corporeorū entium periochen incorporeumq; infinitum, & uacuum nomināt, ut nihil reliqui corporum in ipso retinentē. Tempus. Cum sint mensuræ quatuor, numerus, magnitudo, locus, tempus, Numerus discretionem metitur: magnitudo spatii: locus omnimodam positionē: tempus generationis fluxum & extensionē. Est enim motus & omnium entium mensura. Quod quidam nō admittentes huiuscemodi rationibus cōtendunt. Aliquid enim illius factum est & iam non est: aliquid uero futurū, & nondum est. Compositum enim ex non entibus quomodo fuerit: Præsens autem & nunc, non pars temporis, sed partem metitur. Quod facile redarguitur, quū multa ex entibus non entia sint, & ex non entibus entia: non autem corrumpuntur, sicuti etiā sensum *ἀνώγειον* dicimus & existentes absq; eo quod fiant: & item non existentes absq; eo quod corrumpantur. Sic & partes temporis minime incorruptioni subiiciuntur præteritum & futurum. Est & medium quoddā, quod nunc appellatur, alterius quidem finis, alterius initium, quod quam primo & per se nulla quidem pars temporis est, haud aliter quam nota in lineis & unitas in numeris: hæc in discretis, illa in continuis nihil augent, Tamen præsens etiam tempus secundum

secundū latam potestatem denotat. uerbi gratia: domus tota locus generatim uocatur: omnium quæ sunt in domo. Sed ea ratione qua terminū ac superficiē circumdantis cōtinenter retinet in se, ipsa proprie locus dicitur. Sic quoq; nunc, secundū præsens tempus appellatū est temporis pars, inter præteritū & futurum. Ea uero ratione qua nunc proprie & per se dicitur, in diuisibile sibi cōtinenter coniunctū habet. Quare sub eodem uocabulo nunc, & pars temporis, & non pars temporis accipitur. Cognitis his, restat quid sit tempus definire. Est enim numerus numeratus. Primus dupliciter dicitur, unitates uidelicet ipsæ. Et alius quo numerato alia numeramus: ut per lineas numeratas alia numeramus, & per tempus numeratum numeramus & motum. Numerus autem numeratus seu numerabilis, sunt ipsæ res numeratæ. Et hic rursus dupliciter: aut secundū quantum, ut duos aut tris motus dicimus: aut secundum ordinem, ut primū motum & secundū. Igitur tempus nō est numerus numeras primo & per se, qui ad discretā pertinet quantitatem, non ad continuā: sed est numerus numeratus, quæ unitates numerant, uidelicet duorum, trium, quatuor dierum tempus. Est etiā numerus numerans secundo modo dicitur: quoniam per tempus huiuscemodi numeratū numeramus & motus, uidelicet duorum trium dierum iter seu motus. In primo namq; tantū temporis partium existentia est. In secundo temporis est motus partium existentia, deinde relatio prioris partis ad posteriorem. Nam tempus est mensura motus secundū prius & posterius. In omni enim mutatione prius & posterius est, quæ sunt partes temporis: ergo omnis mutatio in tempore fit: itaq; motū tempus metitur, & tempus motus. Tempus est mensura motus, qui maxime omnium est notissimus ac normalis, præsertim cyclicus: deinde per eum reliqui motus generationis & corruptionis & aliorū. Corruptionis namq; per se tempus causa est, generationis ex accidente: ut puta sol, causa est generationis, qui tempore agit. Præterea tempus non dicitur, neq; uelox, neq; tardum, sed magnū & paruum, breue & longū. Nam uelocitas in breuitate fit temporis, & tarditas in longitudine. Cæterū æqualium numerabilium idem est numerus. Decem enim ouium & decem canū idem numerus, sed nō est idem decem. Diuersæ enim oues à canibus: argumentum est æquilaterus & scalenus, cū nō sit idē triangulus, tamen est eadem figura. Numero igitur numeranti cōuenit, ut sit idem respectu diuersorum. Sed numero numerato conuenit secundū prius & posterius inter se differre. Nō solum enim numeramus motū per tempus, sed tempus etiā per motum: quod sanè probatur primo per simile, quoniam numerum per numerabilia, & numerabilia per numerū: ut per numerū cognoscimus multitudinē equorum, rursus per unum equū sæpe iteratum cognoscimus numerum equorum. Eodem fermè modo quando nobis nota est certa quantitas temporum, motus uero ignotus: tunc motū per tempus metimur. Præterea sicut se habet motus ad magnitudinē, ita se habet tempus ad motū. Sed nos metimur magnitudinē per motum: & contrā. Sic enim dicimus uiam esse magnam, si multi fuerint motus: & rursus motum esse multum, si uia fuerit magna. Post hæc differit, quod nō solum motus mensura est temporis, sed etiā quietis ex accidente. Non enim qua quies, hoc est absentia motus, sed quia qua quodammodo motus dici possit. Duplex est enim motus: alter est quieti oppositus: alter est fluxus simpliciter & extensio, quæ est quietis cōprehensiuæ. Itaq; metitur tempus rem motam & quiescentē secundum existendi extensionē. Postremo cum mensuræ largo uocabulo res metiamur, æternitatē theologi sine tempore ponunt, quæ solus fruitor deus: æuo autem angeli, qui quanquā sine fine sint, principio non carent. Reliqua mortalia tempus metitur. Partes autem temporis nunc, tunc, iam, modo, olim, repente. Post hæc quoniam motus est in tempore, & ideo numeratur à tempore, dupliciter dicit aliquid esse in tempore: uno modo quod simul est cū tempore, sic quod ipsum est quando tempus est. Alio modo sicuti pars temporis aut passio, ut etiā arithmetice unitas par impar. Deinde dicit duo requiri, ut aliquid sit in tempore: primo quod contineatur sub tempore, ut sicut illud est in loco quod continetur sub loco. Ex quo infert quod esse in tempore non est esse quando tempus est, nec esse in loco quando locus est, quia sic omnes res essent in quolibet. Et sic cœlum esset in milio: nam quando milium est, cœlum etiā est. Sed oportet quæ in tempore, patiantur aliquid sub tempore: probat ex eo quod consueuimus dicere quod tempus tale faciat omnia: & quod omnia senescunt sub tempore. Facit in super quatuor catholica: primum, non entia & im-

generabilia & corruptibilia, & omnia quæ aliquando sunt, & aliquando non sunt, in tempore sunt. Probat quoniam tempus esse eorum excellit, eorumque item essentiam metitur. Tertium, illa quæ non sunt, aliquando tamen fuerunt: ut Homerus, & illa quæ non sunt, & aliquando erunt, metitur tempore. Quartum, illa quæ nec fuerunt, nec sunt, nec erunt, & illa quorum opposita non semper sunt, esse & non esse, generari & corrumpi possunt. Et sic ea metitur tempore. Libro quinto de diuisione motus in species suas, deque unitate & contrarietate motuum & quietum. Primo quæ mouentur, aut ex accidente sunt, ut cum dicimus musicum ambulare: aut secundum partem, ut curari dicitur totum corpus, cum thorax curatur. Id uero quod sic mutatur, dicitur simpliciter mutari. In mouente item medicus primum per se curat, manus autem percutit. Quæ tanquam indeterminata dimittenda. Nam quæ per se mouentur, per medium sunt contrarium, ut uox media & grauis ad ultimam, acuta ad extremam. Et fuscum album ad nigrum, & nigrum ad album. Item motiua non esse neque in specie, id est, qualitate, neque in loco subiectiue, neque in ipsis quæ mouentur. Nam quæ mouentur immobilia sunt, ut scientia, calor, alioquin erit in motu mutatio. Quapropter aliquis dubitet an proprietates motus sint: nam albedo non est motus, sed albedo. Motus enim in ligno non in specie: magis enim dicitur motus à termino ad quod, quam à quo. Nam corruptionem dicimus, quod mutatur ex esse ad non esse, & item generationem quod mutatur de non esse ad esse. Præterea in omni motu quinque concurrere oportet, mouens, motum, tempus in quo mouetur, & termini à quo & ad quod. Deinde sex mutationis species narrat: de subiecto in subiectum, quæ dicitur alteratio: de non subiecto in subiectum, quæ est generatio: de subiecto in non subiectum, quæ est corruptio. Ex non subiecto autem in non subiectum non dicitur, nisi in accidente: ut ex non nigro, non album. Ex his dicitur generationem non uere motum esse, quod (cum ex non esse fiat) quod non est moueri non potest. De non ente quoque ait multifariam dici, uidelicet secundum corruptionem, & diuisionem, & illud quod uocatur fallum: aliud non ens, quæ potestas est: aliud secundum accidens, ut homini non esse album, quæ non entia simpliciter non moueri dicuntur. Sed neque corruptio est motus, quia motui opponitur motus, aut quies: sed corruptioni opponitur generatio, quæ neutrum est. Solum alterationem de neque motum ponit. Post hæc sub tribus generibus motum subiicit. Sub quanto argumentum & diminutionem: sub qualitate alterationem: in ubi, secundum locum mutationem, qui proprius omnibus. Sub substantia uero non est nisi per accidentem, quod nullum entium substantiam sit aduersum. Non etiam sub relatione, neque sub actione & passione, quod non sit motus motus, neque generationis generatio, neque mutationis mutatio. Nam motus non est de numero subiectorum: neque terminus alterius motus, quod septem rationibus probat, uti apparet. Dicit etiam quod motus secundum magis & minus, qui fit in alteratione, est nihilominus ex contrario in contrarium secundum quid, ut ex magis albo minus album. Simpliciter autem mutatur ex albo in nigrum. Præterea immobile tripliciter fieri: uno modo quod nullatenus aptum est moueri, ut sonus, id est, uox inuisibilis. Deinde quod difficile aut mouetur, aut saltem difficile incipiat moueri. Tertio quod aptum est moueri facileque mouetur: & hoc immobile dicitur quiescere. Quies enim motui est contraria. Deinceps de unitate motus & oppositione, narratque in primis super hoc septem proprietates: easque diffinit, uidelicet, simul, separatim, tangere, medium, consequenter, habitum, continuum. Simul enim dicuntur quæ sunt in uno loco & immediato. Separatim uero quæ in alio. Tangentia, quorum ultima sunt simul. Medium est in quod aptum est peruenire id quod continuo mouetur secundum naturam prius quam in ultimum terminum motus, in quem mutatur. Hinc addit quod ut minimum ad medium tria requiruntur: duo extrema & ipsum medium. Consequenter sunt quæ se habent secundum ordinem: & quod inter illa medium eiusdem generis: ut linea lineæ consequenter est, unitas unitati, & domus domui: nihil tamen prohibet inter ea quæ sunt consequenter aliud esse medium, dum modo illud non sit eiusdem generis. Deinde subdit quod prius non se habet consequenter ad posterius. Non enim unum est consequenter duobus: neque linea prima consequenter secundæ. Sed hæc sunt consequenter illis. Habita dicuntur quæ consequenter sunt ac se tangunt. Continua dicuntur quorum ultima sunt unum. Aitque triplex esse continuum, quædam per colligantiam, alia per contactum, alia per intersectionem. Comparat demum adiuicem nonnullas earum proprietatum, uidelicet consequenter, habitum, & continuum. Primamque est consequenter se habere: secundam habitum esse: tertiam continuum. Postea catholicum infert, quod notæ in continuo non se habent eo modo sicuti unitates in numero. Primum quod secundum notas fit contactus: secundum uero unitates

tates non fit contactus. Deinde quia inter duas notas necessario mediat linea, sed inter unitates non necessario mediat numerus, nullum enim medium dualitatis & unitatis. Post hæc de triplici motus mutatione tractat, monstratque multifariam dici motum unum: specie, genere, numero. Motus item unus numero tripliciter: unitas illius quod mouetur, unitas termini ad quem fit motus, & unitas temporis requiritur. Ad motum uero unum, genere uel specie, non unitatem temporis, aut mobilis, sed ad motum unum numero: oportet terminum esse unum, & non deficientem, id est, non interruptum: & mobile etiam debet esse unum, non secundum accidentem, sicuti Socrates, & album. Nec etiam fat est, quod terminus sit unum commune: quia tunc contingeret duos homines sanari simul, secundum eandem sanitatem, quod fieri non posset. Ad unitatem igitur motus requiritur unitas temporis, & mobilis & termini. Non erit idem numero sanitas Socratis, qua sanus est mane & uesperis: dato quod interrupta sit per morbum. Præterea motus, id est, non nomalis, hoc est, uniformis, magis unus quam non nomalis: quod uideat variare secundum magis & minus: uerbi gratia: si aliquo modo obliqui sint motus, nec in ubi, nec quando terminant: non ergo fuerit unus qua uariis, qua uero numerus unus. Deinde motus contrarietates ostendit, quæ est quædam diuersa species: ut in x. metaph. scribitur. Contrarii enim sunt motus inter se simpliciter. Quietis autem ex oppositione. Præterea quies quieti, & mutatio mutationi: sed magis motus motui contrarius. Fit autem dupliciter: secundum naturam, cum sursum & deorsum est, aut termini à quo ad quem: deinde præter naturam, cum uidelicet ignis fertur deorsum, & terra sursum. Eadem ratio et in quietibus. Quies sursum, & quies deorsum: in his etiam quæ præter naturam sic quiescunt. Et mutatio de sano in ægrotum, & de ægrotato in sanum erit aliquo modo contraria. Lib. v. Motum diuidit in partes magnitudinis: ante omnia ostendit continuum non componi ex indiuisibilibus: ut linea ex notis non componitur: quod cum alijs rationibus, tum ex magnitudine & tempore, quæ ite cum motu sunt in infinitum diuisibilia, ostendit. Nam de utrisque probat. Vel locus in tempore æquali pertransit maius spatium, & minore æquale spatium, quod non esset si magnitudo & tempus componerentur ex indiuisibilibus, essent enim indiuisibilia: ex quo uelocius aut tardius nequaquam ex eis prodiret. Hæc enim ex partibus diuisibilium procedunt. Post hæc uenit ad motus diuisionem: dicitque motum dupliciter deduci. Vno modo tempore, ut trium horarum iter: alio modo per partes, ut trium stadiorum motus. Mutari rursus dupliciter dicit: secundum alterum, ut aliquid in anno mutatur, quia in die: alio modo aliquid mutatur aliquo tempore, per se primum: & necesse est illud mutari qualibet illius temporis parte. Ex quo fit ut in motu, sicuti neque in tempore, neque in magnitudine ulla, detur principium. Nam si esset principium aut illud diuisibile uel indiuisibile foret: si indiuisibile, eadem ratione alia pars esset indiuisibilis: & sic in continuo esset indiuisibile immediatum indiuisibili. Si uero diuisibile, oportet quod medietas prætereat ante quam totum, & medietas illius medietatis ante illam: & sic in infinitum: igitur non est dare principium, quoniam ante quacumque partem præteritam est accipere partem prius præteritam. nam mutatum esse, duplex est: primum actum: cum res iam perfecta, & motus absolutus, & tunc principium datur: secundum modo dicitur potestate continuans transmutationis partes adiuicem: & tunc principium minime datur, quoniam quodlibet mutatum esse, quod Græci *κίνημα* uocant, præcedit transmutatio seu transmutari, & in qualibet transmutatione sunt infinita mutata esse: sicuti in qualibet linea sunt infinitæ notæ: unde sicut in linea recta continua non est dare primam notam continuantem partes eius adiuicem, ita in moueri non est dare primum mutatum esse continuans partes motus adiuicem. Ex quo hæc ordine huiusmodi ponuntur: ante omne mutari, est mutatum esse: deinde ante omne mutatum esse, est mutari: ante omne mutari, est mutari: postremo ante omne mutatum esse, est mutatum esse. Post motus diuisionem differit de finito & infinito circa motum. Sicuti enim diuisio pertinet ad continuum rationem, ita finitum & infinitum. Quæadmodum supra ostendit, diuisionem simul in motu magnitudine, tempore, & mobili inueniri, ita nunc de infinito docet. Primum autem demonstrat in omni magnitudine finitam in tempore infinito pertransire: nec rursus infinitam in tempore finito. Eodem modo nec mobile finitum magnitudinem infinitam: nec item infinitum magnitudinem finitam in tempore finito peragere. Duplex est enim infinitum: aut secundum diuisionem, aut secundum extrema. Ex hac igitur diuisione Arist. Zenoni respondet: qui dicebat nihil posse moueri de loco ad locum, quoniam pertransibat spatium infinitum in tempore finito. Nam prius erat necesse transire medium spatium, & prius medium medium, & sic in infinitum. Dicit itaque tam spatium seu magnitudinem, quam tempus, in quo pertransitur esse infinitum secundum diuisionem

sonē, non autē secundum extrema: ac trāsire infinitū secundum diuisionē, finitū uero sed m
 extrema: in tēpore infinito secundū diuisionē, finito tū secundū extrema. Ad ultimū differit
 de natura & diuisione quietis. Cū enim probauerit nec motui nec tēpori dari principii; nec
 etiā dari quieti: nunc contendit, q̄ status qui est quietis generatio & motus, in tēpore moue
 tur: quod sanē probat hoc modo. Omne quod mouet, mouet in tēpore: sed omne quod stat,
 mouet: ergo omne qd̄ stat, mouet in tēpore. Minus adsumptū patet: quod aptū est moueri
 & nō quiescit, mouet: sed omne quod stat, aptū est moueri, & nō quiescit: ergo omne quod
 stat, mouet. Nā stare, in tēdere quieti est, quod motui subijcti cūidā: si motui & tēpori: nō ha
 bet ergo quies, sicuti & motus principii. Enarrata motus & quietis diuisione cōfutat quosdā
 ueterū errores circa motū, & primū Zenonis negātis penitus motū esse, ac dicētis, neq̄ cœ
 lum, nec aliud moueri, à loco ubi esset progrediēdo, sed tū uerū in seipsis. Deinde Democri
 ti, qui ex atomis & indiuisibilib. dicebat esse motū, & ex his omnia generari: ubi probat nihil
 omnino indiuisibile moueri. Nā quod mouet in tēpore mouet: sed indiuisibile in tēpore mo
 ueri nō potest, minus adsumptū probat: q̄ in omni tēpore datur minus, dare: propterea mi
 nus tēpore in quo indiuisibile mouet: quod omnino falsum. Tertio Heraclitū refellit, omnia
 semper moueri dicentē: monstrādo q̄ nulla mutatio inter duos terminos existēs est infini
 ta: nā generatio & corruptio est inter duo cōtradictoria: & alteratio inter duo cōtraria: mo
 tus itē rectus à quo & ad quē: nā impossibile est id moueri quod nō cōtingit motū esse: sed si
 rectus motus esset infinitus, nō contingeret aliqd̄ mobile esse motū per ipsum: ergo nec con
 tingeret aliquid per ipsum moueri. His addit q̄ forte nil prohibet tales motus esse infinitos:
 ut si post motū localem fiat alteratio, & si post alterationē augmentū, & iterū generatio: nō tū
 unū & eundē motū esse infinitū cōtingit. Li. v. De motu prosequit, quē ad mobile moto
 remq̄ applicat. Primū nāq̄ de primo mobili. Postea de motore primo. Dicit esse necesse om
 ne quod mouet ab aliquo moueri. Deinde posse aliquid moueri à seipso: ergo dupliciter in
 telligendū: aut ad actū primū, id est, ut de non esse trāseat ad esse: aut ad actū secundū, id est,
 de non agere ad agendū. Ad actū nāq̄ primū nihil seipsum mouet: quoniam nihil producit
 seipsum. Ad energiam uero secundā potest aliquid mouere seipsum, non solū ex accidente: ut
 cū uehitur quis, nauim aut equū ipse mouet: sed etiā per se: ut de grauib. & leuib. patet.
 Deinde nō esse processum in infinitū in mouentibus & motis, sed ad unū mobile ultimū ue
 niendū, & ad unū ultimo mouētē. Deinde monstrat, q̄ omne mouēs est simul cū moto con
 tiguū, aut cōtinuū sine medio: & hoc in omni motus specie. Ad quod probandū narrat qua
 drifariā esse motū extrinsecū, Pullione, tractione, uectione, uolubilitate. Omnes tamē ad pul
 lionē & tractionē reduci. Pullionis duæ species: uidelicet impulsio, qua deficiente expulsio
 est, quæ Græce sic uocant: ὄπισ, ἔλξίς, ὀχμῖς, δυνῖς, ἐπιωῖς, ἀπωῖς. Volubilitas autē in tribus
 cōsistit motibus, qui item omnes ad tractionē & pullionē reducūt. Nam uolubilitas com
 ponit ex tractione & pullione: q̄ alter impellit, alter trahit. Sub tractione quoq̄ diuersi com
 prehēdunt modi: inspiratio, expiratio, expulsiō, i. ἐσπυδῖς, ἐκπυδῖς, πῦς. Et quæcūq̄ cor
 porū emissiua, aut receptiua sunt: ut ἀπῖς & κῶμῖς, hoc est, dissipatio & cōtextus. Nam
 omnis secundum locū motus collatione aut discretione cōstat: quas Græci σὺγκρισμὸς καὶ
 κῶμῖς dicunt. Circa alterationē multa quoq̄ differit: q̄ sit secundū sensilia, nec in specie pri
 ma qualitatē. Primo quo ad habitū & dispositionē corporis. Deinde quo ad habitū animæ,
 circa partes appetitiuas & etiā intellectuās. Postea ostendit q̄ transmutatio uirtutis & malī
 tiæ cōsequitur aliquā alterationē. Dein q̄ non sit in parte intellectuā alterationē præcipue. Pri
 mo quo ad cōsiderationē iam habentis scientiā quæ est scientiæ usus. Secundo quo ad primā
 scientiæ acceptionem. Postquā ostendit q̄ in mobilibus & motoribus necesse sit aliquod pri
 mum ponere, deinceps de motu cōparatione uestigat, q̄ ea quæ sunt unius ordinis, cōpara
 bilia uideant esse: & hoc ipsum quod est prius & posterius cōparationē præ se ferre appa
 reat. Primū nāq̄ cōparat motum cyclicū ad rectum, qui uidentur esse cōparabiles, cum sint
 æque ueloces: sed negat esse æque ueloces. Præterea cōparat motū cōditiones ex parte for
 mæ penes quā fit cōparatio. Primū: quæcūq̄ sunt nō æquiuoca omnia cōparabilia sunt, id
 est, forma in quā fit cōparatio debet uniuoca esse. Ideo stylus & chorda & uinū in acuto non
 cōparantur. Deinde in ipsis penes idem proximū susceptiuum recipi oportet. Ideo equus et
 equa cōparabilia sunt penes duplum & dimidiū: & penes album & nigrū: quoniam albū in
 est eis per idem susceptiuū proximū, uidelicet per superficiē: ex quo hæc aqua & uox non
 sunt

sunt cōparabilia. Tertia cōditio: cōparabilium sit una natura, hoc est, ut forma in qua sit com
 paratio sit species specialissima. Ideo dulce & album nō possunt cōparari inter se, neq̄ albū
 & nigrū secundum colorē, sed aliqua cōparantur alba. Deinde agit de cōparatione motuū
 localiu inter se tribus cōditionibus. Primo cōparabiles inter se sunt in equali tēpore: tum per
 æqualē magnitudinē: postremo ut sint magnitudines eiusdem speciei specialissimæ. Præter
 rea loci mutatio & alteratio nō inuicem cōparabiles: q̄ non sint per æqualē longitudinem.
 Similiter motus rectus nō debet dici æqualis motui cyclico. Ratio q̄ hi motus non sint eius
 dem speciei specialissimæ. Post hæc de cōparatione alterationum: ostendit unam alterationē
 æque uelocē aliq̄: ac secundū quid uelocitatis æqualitatē attendi. Postremo quonā modo for
 ma debeat cōparari in generatione & corruptione. Li. v. De primo motu & motore dif
 ferit, & aperte decernit cōtra dogma Christianū motum esse sempiternū, semperq̄ fuisse, ex
 quo mundum ponit æternū: quod quanq̄ in primo topicorum dicat esse indemonstrabile, ar
 gumentis tamen procedit dialecticis: cū alijs, tum hoc, q̄ omnes philosophates generationē
 & corruptionē dixerunt: ergo & motum. Deinde qui dicunt mundos infinitos esse: quosdam
 corrupti, quosdamq̄ generari, ponunt generationē & corruptionē semper esse: propterea
 & motū. Refert Anaxagoræ opinionē, dicentis omnia in chaos cōfusa in infinitū fuisse tem
 pus, mentē uero diuinā ea secreuisse. Probat deinde ex parte temporis: nam tempus quod
 numerus & passio motus existit, semper fuit: quia prius & posterius semper sunt, quæ sine
 tēpore nō sunt. Solū nāq̄ dicit Platonē tēpus genitū putauisse: idēq̄ cū cœlo esse factū: cū etiā
 cœlum factū asseueret. Post hæc ipsum primū motorē immobilem ponit: q̄ necesse sit quædā
 moueri & quædā quiescere: aliqua semper moueri & nunq̄ quiescere: nonnulla semper mo
 uere, & nunq̄ moueri. Primū est animalū, secundū cœli: tertiuū ipsius dei. Querī autē solet, an
 cœli moueatur à seipso. Si enim totū cum sua intelligentia ponatur, à seipso proculdubio moue
 tur. Si pro mobili tantū, à propria intelligentia extrinsecus moueri dicit. Grauiā & leuiā na
 turaliter aut uolenter mota in reflexionis termino conuiescere necesse est. Motū localem
 omnium primum dicit, antiquioremq̄, ob primi mobilis perfectionē, ex cuius motu, qui cycli
 cus infinitus ac perfectus existit, cœtera mouentur. Motus autē rectus minime perpetuus,
 quia reflexus ac non continuus extat. Postremo ratio motus omnis hoc modo diducitur.
 Quædā per se mouentur, quædā ex accidente, ut quæ insunt motis, ut albedo in homine, uel
 homo in nauī, & quædā per partem mouentur, ut membrū aliquid ab homine motum. Eo
 rum autē quæ per se mouentur: alia ab se, alia ab alio: alia secundum naturā, alia præter naturā.
 Ab se autē & secundū naturā animantia omnia, q̄ principii motus in se habeant: quatenus
 aut corpora sunt & grauiā, præter naturā feruntur nisi deorsum descendāt. Quæ autē ab alio
 mouentur, aut naturaliter, aut præter naturā mouentur. Præter naturā, ut terrestria sursum,
 & ignea deorsum. Secundū naturā grauiā deorsum, & leuiā sursum: quanq̄ utrum ab se, an
 ab alio, dubitatur. Arist. dicit, q̄ in se principii quidem agendi nō habent, uerum patiendi.

IN ANIMAM.

I N primis speculandi scientiā ponit de genere honorū honorabilū esse, præsertim
 de anima ob nobilius subiectū. Sunt & scientiæ practicæ de genere laudabilium
 quæ circa actionē uersantur. Laudatur actio: cōtemplatio uero ac doctrina hono
 ratur: quoniam hæc, finis est: altera, ad finē. Animū esse dicit substantiā incorporeā
 productā ante corpus: non ex elementis, ut putat Plato: sed quintā essentiā quæ entelechiā
 uocat, id est, habitū perfectionē, sed de diffinitione melius in secundo. Per animæ uero acci
 dentia, siue qualitates, siue proprietates, seu etiā potestates: ipsa ualde deprehenditur anima.
 Harū propriæ sunt quædā animæ, ut mens, siue intellectus, Græce νῦς, qui corpori minime
 cōmunicat quāuis corporis phantasiæq̄ instrumento utat. Nonnullæ corporis tū: ut sensus.
 Aliæ uero cōmunes animæ ac corpori, quas ἄλλῃ, id est, perturbationes uocat. Præterea ani
 mam retinere in cognoscēdo rerū species, nō res ipsas. Nullus em̄ in anima lapis, aut homo,
 sed lapidis, aut hominis species intellectū. Postremo opiniones ueterū de anima enumerat:
 quæ his uerlib. facile claudi possunt: Democritus cōstare animā decreuerat igne. Pythagoras
 atomis, simul & Leucippus, eādē ponit Anaxagoras intellectū ac elemēta. Empedoclesq̄,
 Platoq̄ ferūt numeros & ideas. At motū Thales animā dicebat. Et inde est, Quod ferrū mo
 ueat, lapides essent animati. Aera Diogenes, Heraclitus esse uaporē. Cōparat Alcmeon hæc
 cœli motib. ex quo Perpetuā putat, ac cœli ratione teneri, Hippocrates lympham facit hu
 mentem

De quiete
Status

De comparatione motuum
localium

De motu
æthero

Plato tempus
cum cœlo ge
nitum dicit
De primo
motore

De primo mo
bili

Quomodo ali
quid ab seipso
mouetur

Motus cycli
cus & rectus

Motus extrin
secus quadrisfa
riam

De omni
tione motus

De motu alte
rationis

De motuum
comparatione

De ad com
parationem re
sua expectatur

Potestates
anima

Opiniones ue
terum de ani
ma

mentē ob geniturā. Sanguine sed Critias illam cōstare uolebat. In tris igitur opiniones eun-
 cta de hac dicta diducit. Quidā mobile spectare: nōnulli sensibile, incorporeū alij. Quorum
 sententias partim recipit, partim rejicit. Quod mouet anima, cōcedit: q̄ uero mouēs moueāt,
 minime cōcedit. In qua opinione fuisse Pythagoras & Plato. Nā, inquit, mouēs moueri per
 se, nō esse necesse, nisi ex accidente: ut nauta nauē mouens, mouetur & ipse. Quod enim di-
 cebant, per iram, aliasq̄ animi perturbationes manifesto animā moueri: hoc ait nō animę tan-
 tum, sed animā in corpore motus esse: q̄ corpus ex illis maxime mutā. Animā uero per se
 integrā, incorruptāq̄ manere. Sicuti & in senecta, aut in morbo aliquo deliratio ex affectis
 organis, nō ex anima affecta procedere uidet. Secundo q̄ sentiat anima admittit: q̄ aut simile
 simillī sentiat, nō admittit. Nam cū & Pythagorici & Platonici dicerēt eam ex elementis con-
 stare: uolebant per similitudinē ceterorū cōpositorum cuncta sentire, cū innumerabilia sint:
 quod omnino falsum. Tercio q̄ incorporea sit adsentit: q̄ uero huiusmodi incorporeū te-
 nuissimū esse corpus dicāt nō adsentit. Li. ii. Vt animā ipse tandē diffiniat, entelechiā primā
 eam uocat corporis physici organici, potestate uitā habentis. Est em̄ entelechia quā Greci e-
 narratores *ψυχὴ ἐν σώματι*. i. perfectibilia, ut ita dicā, sunt interpretati: hoc ab energia differēs:
 q̄ hęc generatim actus intrinsecus etiā corrupēdo, Entelechia tantū perficiēdo appellat. Pri-
 mam dixit ueluti potestate ac habitu scientiā: non itē secundā, quā in actione meditationeq̄
 sciētia sit. Sic in somno ac quiete uacare quādoq̄ animā ipse tandē diffiniat, entelechiā primā
 animatū putamus. Organici praterea, nō lapidei: physici, nō mathematici, aut artificialis. En-
 telechiā igitur & formā essentialē animā, esse corporis cōtendit. Nam in homine duplex for-
 ma essentialis: una quę eadem & cōpositi dicitur, cū cōpositum omne ex materia constet &
 forma: altera quę magis proprie essentialis hominis est anima in cōposito. Duo in his nondū
 manifesta dicit: an anima sit à corpore separabilis. Nam quāsdā eius partes quę corporas ha-
 bent sedes, omnino inseparabiles esse probat. Quāsdā uero nullius esse corporis, ut intelle-
 ctus, qui cōtingit separari, ueluti perpetuū à corruptibili. Alterū an anima sit entelechia cor-
 poris, sicuti nauita nauis: quod ab orthodoxis in nostro dogmate minime recipitur. Quinq̄
 in super ei partes attribuit: uegetādi, sentiēdi, appetēdi, secundū locum mouēdi, & intelli-
 gēdi: quę sunt eadē subiecto, distinctę uero ratione. Et pro animantibus ipsis, ac anima to-
 ta quādoq̄ ponuntur, ut in ijs, quę uegetātur: quādoq̄ partes sunt, ac potestates ipsius, ut in
 ijs, quę sentiunt, pars eius uegetatio est: in ijs uero quę intelligunt, uegetabile ac sensibile eius
 dicent partes. Vegetandi igitur pars gignit, nutrit, auget. Quę item auget, attrahit, retinet,
 cōcoquit, expellit. Sensus quoq̄ preter exteriores quinq̄: sensus cōmunis, phantasia, memo-
 ratiua, imaginatiua, æstimatediua: eadem & ipsę subiecto, diuisa ratione ac officijs, quę ad tria
 prima tantū reduci solent. Sensus ideo cōmunis dicitur, quod omnīū exteriorum sensuum iud-
 icium sumit tantū presentium. Phantasia, uel absentīū, & ille uigilantium, hęc etiā dormi-
 entium: ille in nostra potestate nō est absentibus rebus, hęc uero semper, sine qua nec menti
 quicq̄ est percipere. Nam per paragrammatismū quasi phantasia dicit, ut cogitationi lumen
 præferēs: siue *ἡ φαντασία*, quod est apparere. Differt autē à memoriā, q̄ ex facta sæpius phan-
 tasia memoriā gignit. Nam illa ut animal pictū contemplatur tantū, nec ultra prospicit. Me-
 moria uero ut leonis, uel alterius animalis imaginē contuetur. Nā si solum imaginē confide-
 raremus, nihil absentīū recordaremur. Memoria igitur per sese in sensorio: ex accidēte uero
 in ratione sita est, quod sine magnitudine & tēpore nihil sanē recordari possumus. Memorię
 siccitatē attribuit in occipito: sicuti sensui cōmuni humorē: quapropter sensibus aut pueris
 deest, his quod nimio humore tanq̄ in aqua typus nō figitur: illis nimia siccitate ueluti calx
 in ueteri ædificio tabescit. Idem & in morbo affectus cōtingit. Affecta enim memoria ratio
 funditus perit. His addit recordationē, Latiniū q̄ reminiscentiā, id est, *ἀνάμνησις*, quę est re-
 uocatio prioris memorię post obliuionē: non aut penitus, quoniā hęc scientiā & disciplinę
 foret: sed quasi per nebulā, quod solius est hominis, quoniā rationis cuiusdam & perscrutatio-
 nis adminiculo uidetur uelle in memoriā per signa aut typos similes, uel cōtrarios, seu proxi-
 mos redire. Et uelle tantū hominis est. Igitur recordari seu reminisci hominis fuerit. Sed de
 sensu, sensatione, sensorio, sensibili, breuiter dicendū, quę Greci *αἰσθησις, αἰσθημα, αἰσθητικόν,*
 & *αἰσθητικόν* uocāt. Est enim sensus, potestate & energia, ut uisus & uisio, quā sensationē uo-
 cant: quo fermē modo sciētia: nisi quod sensus energia extrinsecus, sciētia uero energia intra
 hominē est: & hęc uniuersalium, illa singulariū. Transit igitur de potestate in energiā, non
 agendo

agendo sed patiēdo. Sensus enim à sensibili patitur: nō per corruptionē, sed per perfectionem.
 Sunt autē quinq̄, uisus, auditus, gustus, odoratus, & tactus: quę ad unum sunt terminata, nec
 ualent ad cōtraria: uti ualeat intellectus. Praterea à summo sensibili corrumpuntur. Sensus item
 duplex uirtus, longe, deinde critice sentire. In hac ultima præstamus, cū in altera superemur
 à belluis. Sensibilia propria quę singula singulis obijciuntur. Cōmunia uero uocat Arist. quie-
 tem, motū, numerū, figurā, magnitudinē. Ex quib. duo ultima tantū tactui & uisui sunt com-
 munia, ut ait cōmentator, cōtra Themistiū, qui posuit omnes cōmunes. Sēloria ipsa sunt or-
 gana quib. sentimus, eodē subiecto cū potestatibus. Potestates enim perfectiones uirtutesq̄
 sensoriorū sunt. Hęc Arist. elementis accommodat. Visum aquę, auditū aeris, olfactū ignis, gu-
 stum tactumq̄ terrę. Energicę ac obiecta nobis notiora ac priora potestatibus sunt, quod ter-
 mini sunt earum. Potestates enim ordinē & relationē ad energiā referunt, nam per energias
 & obiecta distinguuntur. Inter sensus autē uisus nobilitate præstat. Hunc Empedocles & Pla-
 to in Timæo igni accommodant, resellente Arist. ac dicente, quod eo modo uidentī energia,
 sicuti ex lucis splendore egrediens uel in tenebris uideret. Non enim par est in tenebris lu-
 cem extingui, sed potius in humore: at hoc minime contingit: quare falsa eorum opinio. Hu-
 mor igitur concretus in oculo ex humida parte cerebri profluens intrinsecus, tum aer extrin-
 secus tanquā duo diaphana uidentī sunt causa. Illud quoq̄ non parū iudicium aque, quod
 corruptis oculis humor profluit, uisus omnino triplex: directus, refractus, & reflexus, de qui-
 bus optica & catoptica Euclidis est. Nec substantiā sed colorem cernit. Si enim substantiā
 cerneret, noctu quoq̄ ipsam conspiceret: substantiā enim sola mens nouit. uisus igitur pro-
 prium obiectū color, qui & ipse in luce cōspicitur. Lux uero entelechia diaphani qua diaphā-
 num: cui rei indicio est, admotus propius oculis color minimū uidebitur. Sed color quidem
 diaphanum mouet, uidelicet aerē. Nec bene Democritus putat, si uacuum fuerit quod in me-
 dio est, adspici posse diligenter, si formica in celo fuerit. Hoc enim fieri nequaquā potest, quia
 sensorio patiēte uel ab ipso colore uiso, uel certe ab eo quod est in medio, necesse est uidere.
 Sed ex colore quidē nō potest, quod color uti supra diximus oculis propē admotus nō adspi-
 citur: relinquit sensoriū ex eo quod est in medio pati. Ita necesse fuerit, aliquid in medio in-
 teruenire, uti color adspiciat. uisus itaq̄ hoc modo non agit, sed ex obiecto patit. propterea
 quod lux solis uel ignis energia diaphani mouet per aera mediū sensoriū, nisi forte corruptū
 morbo uel hyperbole uisibilis fuerit. Sed de colore & diaphano rursus paucis differendum.
 Aer enim & aqua diaphana non sunt nisi energia, hoc est luce adueniēte: sine luce uero, pō-
 testate diaphana tantū dicunt. Lux uero ipsa ex accidēte diaphani color est, ac nō certo loco
 neq̄ circūscripto, sed tota in toto fulget. Lux itaq̄ & tenebrę in diaphano ueluti in subiecto
 sunt. Cuius potestas tenebrę. Energia uero lux. Color diaphanū mouet. Diaphanū uero ui-
 sum corporis extrema color & superficies simul: qua corpus, superficies: qua uero diapha-
 num, color. Omnis enim color cū superficie: nō itē cōtra omnis superficies cū colore: quoniā
 omne corpus diaphanū aut terminatū aut indeterminate: sicuti aqua & aer. Indeterminate
 propria caret superficie: sic & proprio colore, sed externum recipit colorē sicuti et figuram.
 Color igitur proprie est tantū terminati diaphani. Quapropter ut aeris colores, lux & tenebrę,
 quāuis improprie dicuntur: eodem modo in corporibus media extremis certa proportione
 cōcordantia uisum oblectāt. Sunt purpureus, melinus, puniceus, luteus, glaucus, cæruleus,
 fuluus, flauus, pallidus, uiridis, uenerus. Omnes sanē colores mediū inter album & nigrū. Au-
 ditus uero aeris est: et sonus aer: quod enim est energia sensibile, hoc sensorium potestate fue-
 rit. Aer enim non solum auditus, sed et uisus et olfactus diacriticus est. Differt autē auditus à
 uisu, quod uisus sine tēpore fit, statim obiecto cum sensu coniuncto. Auditus sæpe per inter-
 ualla, quod tardius sonus ad sensoriū ingreditur, ob aurī uolucra, quę natura tribuit in no-
 xiorum tutelam. Altera deinde causa, quod sonus non omnē illico penetrat aerē: sed primo
 propinquum, deinceps alium ex alio transmittit: ac per successiones quodammodo ad sen-
 sum peruenit. Aer enim semper proprio quodam modo in aure mouetur, ut soni differenti-
 as tanquā in secessu iudicet. Indicium est immisso digito aurem semper sonare: quod signum
 incorrupti sensus est. Ex quo et sub aqua audire cōtingit: quod ab aurium uolucris aqua re-
 pulsa, aerem intra congenitum corrumpere nequaquam ualet. Sonitus nō una ex re fit, sed
 ex pulsante pulsatōq̄ corpore: ac semper refractus, sicuti et lux. Fitq̄ semper Echo, quāuis
 non manifeste: clarius enim in uallibus aut cameris redditur tanquā pila muro reperculsa.
 Aeris

De anime dif-
 finitione ente-
 lechia

Aristotelis du-
 plex dubitatio

De sensu com-
 muni phanta-
 sia et memoria

De recorda-
 tione

De uisu

De colore &
 diaphano
 Lux diaphani
 energia

De auditu

Echo semper
 in sonitu
 Aeris

Aeris præterea respiratione natura ad res præcipue duas utitur: ad uocem, tum ad intrinsecam uiscerum refrigerationem. Olfactus sensorium ignis est, quod odor fumea quaedam euaporatio sit, hoc dicit in lib. de sensu Aristor. in libris uero de anima contra sentire uidetur: olfactum aut aquæ aut aeris sensorium esse. Ignem uero aut nullius esse, uel commune omnibus. Nullum enim sine calore sensorium. Terram aut nullius item esse, aut in tactu maxime misceri: ex quo relinquitur nullum extra aerem & aquam sensorium esse. Odor gustui maxime consanguineus, quod eius extremæ qualitates, dulce & amarum: intermedia item, acutum, pingue, austerum, uehemens, gustui quoque sunt communes. Præterea conueniunt, quod ea quæ sine odore, plerumque sine sapore sunt, ut elementa omnia. Differunt autem quod horum alterum peior rem cæteris animalibus habemus. Gustum uero ac tactum præstantiores propter cutis tenuitatem. Odorantur & exanguia. Indicio est quod uehementi odore corrumpuntur. Sed dubium si respirando odorantur. Animalia uero spirantia non odorantur sub aqua. Pythagorei quaedam animalia dicunt odore uiuere: quod minime probat Arist. dicens compositum esse, quod nutrit, oportere: ex quo cibi excrementa fiunt, etiam in plantis: ut lachrimæ, resina, gummi, quamuis in quibusdam excrementa minime fiunt, ut cicadis, quod sine membris sunt, & digestum accipiunt à terra nutrimentum quanta fat est. Ad hæc quoque Aristotelica Theophrasti sententiam addam dicentis, calidum & igneum causam esse odoris, superfluum humorem tanquam rem putridam exsiccans: quapropter loca in orbe calidiora sicut Aethiopia, frutices odoratos gignunt. Plutar. insuper ait, carnem Alexandri magni odorantem fuisse ob uehementem in eo calorem. Gustus, tactusque propiores terræ sensus, quorum sensoria, alteri caro, alteri lingua. Sensile uero sapor in gustu: eius etiam qualitates, ut in olfactu superius enarraui. Fit enim ex sicco terreo in aqua diluto. Non enim aqua materia saporum, cum aqua odore saporisque penitus careat: sed in aqua uti colores fiunt. Dulcia nutriunt præ cæteris, quoniam calida. Nam uehementer dulcia calida omnia. Acerba terrea & frigida ac pinguis. Nam frigus plerumque condensat. Acuta uero aquea, cum sapor ex humore acescat. Sapores denique omnes, sicuti & generationes, ex elementis constant. Nam horum alij alia uelocius commutari uidemus: quaedam statim: nonnulla medijs quibusdam: ut triticum ex tellure statim gignitur. Caro item ex tellure, medijs tritico ac cibo interuenientibus. Sic & in fructibus ipsis acerba, quia minoræ quam matura mutatione habent, propiora sunt terræ ac frigiditati. Matura uero tanquam miora, ac per solem immutata magis calida, hæc Theophrastus. Sed redeo ad tactum cuius sensorium caro est, & in sanguine carentibus proportione carnis. Quidam tamen cor potius putauerunt. Carnem uero mediam, ut aerem in reliquis sensibus. Quod non probat Arist. quamuis cor ponat alioquin sensum omnium receptaculum, ac primum & commune sensorium. Sensilia tactus, molle ac durum potissima. Sed & calidum & frigidum & siccum & humidum. Quare quidam addubitauere an unum aut typum tactus seu plura sint, ob sensilium uarietatem. Sed & idem accidit olfactui & uisui, multiplices esse odores, tum colores. Tactus item & gustus hoc à cæteris distant, quod reliqui sensus non materiam sed formam à sensilibus accipiunt: ut uisus album non recipit, sed albi rationem, nec albus uisus dicitur. At in gustu & tactu dulcis efficitur lingua ob saporē, & calida ob tactum, aut frigida caro. Præterea cæteri sensus ad id in primis constituti sunt, ut bene animalibus sit. Hic tantum ut sint. Et alij hyperoche sensilia corrumpuntur. Hoc uero corrupto animal esse desinit. Et iam perlustratis omnibus sensibus adducam quod ab Arist. ponitur in libris de animalium generatione: Quid causæ est, quod longinquitate sentiendæ cæteris animalibus superamus: cum sensus iudicio & acuitate longe sentiendæ: hoc præstant belluæ. Nam productioribus plerumque sunt auribus: ut canes, maxime Laconici. Et oculi quoque magis in recessu cauo fuerint, procul magis adspiciunt. Indiciu manus est opposita fronti cum remotius quid prospectamus. Acuitatem uero & iudicium tenuitas membranæ facit, qua præcellunt homines, quibus tenerior cutis, ij critici magis. Postremo probat Aristoteles in libro de sensu, qualitates sensiles esse in infinitum diuisibiles, & si corpora, cum in corporibus illæ sint. Contra uero sentientes confutat, libro tertio. Eam animæ partem attingit, quæ rationis est particeps: quam uero in opinionem dianœam, & mentem diducit. Opinionem posse decipi dicit: quia in plerisque cognitio quaedam, non quod sint, aut quomodo sint (nam de ente tantum scientia) sed quod non sint, & opinio quomodo non sint. Quapropter opinio dicitur habitus intelligendi ratiocinatus circa ea quæ pos-

quæ possunt se aliter habere. Dianœam uero definit discursum rationis syllogisticum ad uerum. Dianœam esse conclusionem, quæ quidem uera per se sit, ex accedente uero quandoque falsa, ob errorem in causis quas ad ipsam nequaquam pertinet indagare, sed qualescunque accipiat ueras per illam inducere illationes. Nam de ipsis quidem principijs scientia tantum quærit quænam sint: si uera seu falsa: media, uel non media: si demonstrari, uel non demonstrari queant. Quare apud Latinos adhuc nomen non inuenit: nisi forte cognitionem interpretari uelimus. Nam dianœa, quam rhetorici sententiam dicunt, alia est. Nostri autem theologi hanc partem intellectus diuidentem & componentem appellant. Mens uero entelechia & quasi perfectio ipsius animæ, sicuti anima corporis ponitur. Animam enim mediam corporis & mentis, eius sapere partem cui inclinauerit, uoluerit. Hanc Græci ψυχή uocant: nostri uero theologi, intellectus simplicem. Hæc igitur siue intellectus, idem pueris & uiris & dormientibus & meditantibus est, tota in toto corpore indiuisibilis essentia incommunicabilis, simplex, perpetua, nihil exterius patiens uti sensus. Seipsum cernens quoniam ea quæ intelliguntur à materia separata sunt: & ipse intellectus receptor est speciei, & id quod scitur ipsa scientia est: & id quod intelligitur ipse intellectus. Hic quoque multifariam secundum multiplex eius officium & potestatem diducitur: practicus, theoreticus, agens, seu possibilis, tantum ratione inter se distantes: ut agens & patiens comparantur. Agens est phantasmata intelligibilia offerre, illustrareque, ac rerum species gignere. Potentis uero oblata recipere, ac intelligere: utrumque uero commentator insanus unicuique in cunctis facit, externumque, quo tantum in uita uteremur, sed iam dudum diuini Thomæ epicherematis explosus est. Nonnulli de agente tantum hoc putantes tolerabiliores fuere: attamen & ipsi ab eodem quoque facile refelluntur, cum agentis, ac patientis unus sit, & in eodem actus. Ex his præterea potentem dignitate præferunt ob præstantius officium: cuius est summum bonum adsequi ac percipere. Huius item partes, ac officia, mens & dianœa est: huius & ite practicus & theoreticus. Quoniam intelligere pati quoddam sit. Huius denique sunt actus intelligendi qui qualitates absolutæ dicuntur, ab obiecto intelligibili & intellectu re distincti. Quapropter quadrifariam illum considerant. Primo, ut uacuum tabellam antequam sit specie rerum ulla occupata: quæ sit apta tamen apprehendere. Secundo modo cum diuersa rerum specie & cognitione illustrata uacat. Tertio cum non uacat, sed meditatur atque intelligit. Postremo cum circa suum intellectualem iugiter uersatur: quam post mortem Christiani in æterna patria sese consecuturos sperant. In extremo Aristor. de parte differit quæ secundum locum mouetur: cuius causam dicit appetitum & intellectum practicum, siue phantasmam esse. Nam multa appetunt quæ non mouentur. Omnia namque animalia etiam quæ cæteris carent sensibus tactum habent: ex quo & phantasmam necesse est & appetitum, dolereque & delictari, ut sunt conchæ marinæ, quæ ψόφουρα appellantur: mediamque inter animalia & plantas tenent naturam. Deinceps pauca ex alijs quoque autoribus subiiciam. Cum enim anima ex diuersis officijs diuersa sibi nomina comparat, uidelicet cum intelligit, cum reminiscitur, cum iudicat, cum appetit: intellectus, memoria, ratio, uoluntas appellatur. Uoluntas enim & intellectus diuersas potestates re distinctas connotant, quarum quæque suos habet adfertores. Nonnulli uoluntatem præferunt. Thomas intellectum, Plato item in Philebo: causamque adsignat, cum duo sint entium elementa, infinitum & terminus, ex quibus ens & uniuersum constat, in genere infiniti uoluntas est, cum sit motus quidam ad magis & minus. Mens autem in genere termini, quoniam dum in se conuertitur profecto terminat ordinatque seipsam. Adfectus qui aliunde uenit septo nullo circumscibitur. Mens autem sui imperium habet: quapropter summum bonum dicitur tanquam definitior ac moderator. Quod profecto uerum in his quæ secundum naturam sunt. In his uero quæ supra naturam: uoluntatem idem Plato uidetur quodammodo præferre in Phædro & Symposio, quod hæc per amorem simul iungatur. Hæc item, ut nostri tradunt, multiplex conscribitur: humana, diuina, antecedens, subsequens, iubens, significans. Signa uero ipsa cum iubet deus, cum prohibet, cum indulget, cum consulit, cum exequitur. Uirpatur & hæc interdum pro potestate, energia, obiecto: sequitur & probare sim, id est, electionem, quam nostri liberum arbitrium uocant: de qua in libro tertio ethico. Probare sim, id est, electionem, quam nostri liberum arbitrium uocant: de qua in libro tertio ethico. Synteresis Ex Alexandro

& habitualis dicitur. In eo enim sunt ab agente habitus. Agens uero extrinsecus est, & in corruptibilis uixit separatus. Similiter quoque & intellectiones deforis sunt, quando intelliguntur tantum intellectiones sunt. Itaque intelligibilis species, agens intellectus dicitur. Qui causa est habitus & per se sine materia subsistere potest. Nam in qualibet re id potissimum quod maxime proprium & precipuum, est & alijs causa ut ita sint. Species rerum intelligibiles perpetuae sunt: intellectus quoque eas apprehendens similis eis fit; & est intellectus deforis in nobis genitus: ut placet Aristoteli. Possibilis uero una cum anima cuius est potestas interijt, unaque cum habitu, potentia, & perfectione sua. Quomodo autem se intellectus intelligat, idem author sic dixerit. Intellectus cum se intelligit, per se speciem intelligibilem intelligit; per accidens uero seipsum: ea de causa quod intellectui accidit; ut cum intelligit, illud fiat, quod ab se intellectum est. Antequam igitur actu intellectum intelligat, ipsum intelligere, & id quod intelligitur mutuo referuntur, atque opposita inuicem habentur: uelut ea quae sunt ad aliquid. Cum uero utraque in actum prodeunt, & unum sunt, cessat oppositio. Ideo intellectus in energia, qui idem fit cum intellectu specie, iure sese intelligere dicitur: quia hoc idem quod intelligit fit. Species enim distinctas a materia intelligit. Non enim hoc singulariter apprehendit, sed in singulari id quod est esse intelligit. Neque pari ratione sensum energia seipsum sentire dixeris: licet ipse quoque species sensilium rerum accipiat: ea de causa, quia sentit quaecumque sentit uelut addita materia. Nam in sensilibus aliud est esse rem, aliud est esse rei. Neque enim idem est res, & esse rei: nam simul utrumque est & materia & species: rei autem esse non per utrumque, sed per diffinitionem & speciem est, quae subiecta materiae ingentia res ipsum facit. Sensus ergo utrumque uidet, speciem uidelicet in materia. Ideo omne sensibile hoc aliquid & singulare est. Intellectus uero speciei & diffinitionis in uniuersali. Et haec quidem Alexander, cuius sententia tam de mortalitate quam unitate a nostris item exploditur, & ipsa commentatoris supra enarratum sapiat errorem. Platonis autem de anima opinio in uniuersum haec est. Animas in primis, non ut Aristoteles entelechias, sed ex ipsis elementis ac rerum omnibus initijs principio a deo creatas una cum mundo existimat, secutus Pythagoricum dogma similia non nisi a similibus suis comprehendit: quod etiam Empedocles sentiens, ait in suis carminibus, Terram terreno comprehendimus, aethera flammis, Humorem liquido, nostrum spiritale flatu, Pacem tranquillo, litem quoque litigioso. Nam & his ille rerum initijs cum caetera omnia tum animae substantiam constare censebat: proptereaque penes eam rerum omnium esse plenam scientiam, simili suo similitudinem habentia comprehendentem. Plato igitur eas trium generum facit, mundi primam uniuersam, animal intelligibile mundum esse dicit: deinde astrorum sphaerarumque omnium, quibus singulis dat animas. Postremo terrestrium omnium, & haec trium item generum, Daemonum aetiorum qui sunt inter deos & homines. Secundae hominum, qui sunt inter daemones & belluas. Tertiae belluarum citra rationem. Igitur hominum animas ab initio procreatas deus aetheris inuoluit corporibus, alias alijs astris accommodans. Deinde in corpora demersit, ex quo non scire putabat, sed scire reminisci: partesque tris habere in corpore: rationalem in capite, irascibilem in corde, ut uicia ratione emendet: concupiscibilem in hepate procul a ratione, quae minus hoc uitium rationi obtemperet. Tribuit item cuique animae mentem custodiae gratia, quae ad uirtutem eam adhortaretur. Praeterea in Philebo & in Phaedone dicit animam uirtu probi ad dei factam esse similitudinem. Quae autem in terris sensuum perturbationes uincerent, ad stellam suam reuolarent. Quae ferinis perturbationibus superarentur: post mortem in alia transirent corpora pro criminum qualitate suscepta: & ambitu quodam quasi bruta pererrant, donec mente perturbationes exuperante purgatae reuertentur ad stellam suam, Apud inferos etiam purgationes esse dicit in Stryge, Phlegetonte, & Cocyto. Magna uero scelera perpetrantes ac tyrannos ad tartara funditus demitti: ubi perpetuo cruciuntur. Locum hoc pacto medium cum nostro dogmate uidetur probare. Immortalitatem uero ipsius animae ex motu potissimum probat. Seipsam mouere dicit contra Aristot. Quod autem ab se mouetur, semper mouetur. Quod semper mouetur, immortale est. Quod item se moueat, est argumento hominis cogitatio, quando incorporea diuinaque appetit, quando uirtute proficit, facile ostendit supra corpus esse, sine quo motus agitare sempiternos posse. Si quis autem obijciat animam irrationalem uideri principium motus, quatenus ipsa ex se uegetandi uim ac sentiendi qualitates edit in corpus, facile respondebimus, eam non habere ueram principij rationem, sed instrumenti

Quomodo se
intellectus in-
telligit

Plato de ani-
ma

De anima im-
mortalitate

strumenti ab ipsa natura impulsu, haud aliter quam elementares qualitates in suis agitatae motibus. Et haec quidem ex Platone. Arist. aut de ipsius animae immortalitate recte quidem sentire uideat. Praesertim duobus in locis. In primo huius operis libro, ubi ut perpetuum a corruptibili intellectum diuidi dicit. Et lib. xij. metaphysice, ubi ait formas reperiri essentialis, quae corrupto composito uiuat: exemplum animae intellectus allegando. In lib. autem primo ethic. aliquid nubis obijcere uideat, quod locum felicitati post mortem negauerit. ex quo loco Alexander Aphrodisaeus fatetur manifesto eum mortalem posuisse animam. At Thomas pro Aristot. instat. Platonici insuper errare adseuerant, quod quum sicut & ipsi prior corpore animam dixerit, tamem reminisci non admittat. Hetericorum quoque opinio quae traduce eam dicebat, hoc est, sicuti corpus a corpore, sic animam ab anima generari, ab Hieronymo cofutatur. Nos igitur sic edocti diuinitus sumus, ut animas post corpus in utero factum ab omnipotenti deo condite recte credamus, eiusque perpetuitatem quantum ex multis coelitus prodigijs dignoscere manifesto possumus, plurimis tamem humanis rationibus considerare licet. praesertim quinque. Prima Platonica, quam supra diximus, de motu. Deinde cum sensus reliqui a summo sensibili corrumpanter, intellectus a summo intelligibili perficitur. Tertia, quae seipsum uideat. Et haec quidem naturalia, quae supra item ab Aristotele, commentatoreque narrata sunt. Reliquae duae ad mores & uerisimilitudinem pertinent. Primum quod consentaneum sit examen quandoque malorum bonorumque futurum, ac cuique pro meritis tribuendum ex diuina iustitia, quum indiscreta esse omnia in hac uita uideamus. Deinde, ut ait Cicero, philosophi omnes, quorum uita moresque probati fuerunt, ut Socrates, & Socratici, cuncti in mortalem animam dixere. At hi qui cum uoluptate sceddissime uixerunt, contra opinati sunt: sicuti Aristippus, & Theodorus Atheos. Non igitur est uerisimile, ut uerius de rebus animi iudicet ebrius aut uoluptarius, qui secundum mores suos iudicat, quam uir sobrius & castus.

IN GENERATIONEM ET CORRUPTIONEM

E rerum naturalium permutatione nunc differit, quae secundum essentiam generatur & corrumpunt, aut secundum qualitatem alterant, seu etiam secundum quantitatem augmentatur et minuuntur. In his etiam de mixto disputat & de tactu. Quidue sit agere ac pati. Ac initio ueterum opinionem de principijs rerum & generationis cofutatur. Platonis etiam, qui corpora ex planis indiuisibilibus, & Democriti, qui ex atomis constituebant: quorum magna pars in primo physicae comemorant. Deinde haec firmat symperasmata: quae in corruptione substantiali non sit resolutio usque ad materiam primam, sed forma remanet essentialis: probat quod eadem forma accidentaliter remanet corrupto, quae fuit ante genito, ut animaduerti licet in elementorum essentialium generatione: ergo etiam aliqua alia forma essentialis remanet. Consequens manifestum, quia si deus oppositum, aut accides migrabit de subiecto in subiectum, aut subiectum generationis & alterationis erit materia prima, & compositio secunda praecedet primam. Symperasma secundum. Aliqua forma accidentaliter eadem numero manet in subiecto genito, & corrupto. Triplices enim formae accidentales sunt. Quaedam compositi essentialiter consequuntur ex materia & forma corpulentiae, sicuti quantitas. Alia compositum mixtum consequuntur, siue ex materia & forma mixti compositum, sicuti cicatrix & figura. Nonnullae uero compositi specificiter essentialiter consequuntur, sicuti similitudo & risibilitas. Ex his catholica dicuntur tria, quod omnes formae accidentales formam corpulentiae consequentes remanent eadem genito & corrupto. Deinde, quod omnes formae accidentales formam mixti consequentes, remanent eadem numero in corruptione alicuius mixti. Postremo omnes formae accidentales essentialiter speciei consequentes non remanent eadem genito & corrupto, ut corpus hominis genitum est sanum, uel egrotum, sed corpus eius corruptum, neque est sanum, neque aegrotum. Ad generationem autem sympathia & antipathia concurrunt. Nos rerum concordiam & discordiam recte dicimus, interprete Plinio, ut sit illud Ouidij: Concors discordia foetibus apta est. In hac igitur una esse subiacentem naturam, in qua facere ut pati sit, necesse est. Neque enim calidum frigidum, seu frigidum caesit, sed quod his subijciat, uidelicet cet animal, lapis. In quo & facere & pati est medio contactu. Neque enim alius sensus aptior fuit, ut qui omnibus sensilibus sit communis, quum quaedam caeteris desint sensibus. Nam aer quod sine colore ac sapore sit & oculis & auribus minime sentit. Multa quoque sine sapore, ut aqua. Tactui uero omnia comunicant. Quamobrem generationi is fuit aptissimus. Igitur generatio mutatione quadam subiecti absoluitur: ut, ex ouo auis, ex aqua aer. Alteratio uero manente sub-

Triplex forma ex accidente

Catholica tria

Sympathia
Antipathia

De mixtione ridicula ratio lecto: ut agrotat & cōualefcit idē permanēs homo. Mixtionē deinde enarrat: probatq; eā omnino eſſe, cōtra negātes. Eſt enim mixtio mixtibilū alteratorum unio, ubi elemēta tantum poteſtate nō forma remanent. Ratio, quia unūquodq; mixtū eſſet re plura ſuppoſita: quod fieri nequit. Præterea in mixto ſemp unum prædominat elementū. Mixta quadruplicia ſunt: alia ex quatuor: alia ex tribus, aut duobus: alia ex uno elementō & mixto: quedā ex mixto tantum citra elementa generant. Sunt enim in mixto quatuor: materia elemētaris: forma eſſentialis ipſius mixti: deinde ipſum mixtum: poſtremo forma accidētalis, quæ cōſequitur mixtum. Præterea mixtū neq; generationē, neq; corruptionē, aut augmentum, ſive alterationē: ſed tantum cōpoſitum ſignificat. Cōpoſitum enim idē ac mixtum. Ex cōtra ijs nāq; & æquis partibus cōſtat: q; ſi alterum ſuperet, in maioris partis naturā mutabit. Ut aqua minore quātitate in uinum, & contra. Si uero aque cōfundant, in quandā tertā cōuertuntur naturā. Simile quoq; à ſimili non patit, ſed diſſimili: ut aqua ab igne. Sunt igitur elementa materia mixtorū. Mixta uero ſubieſta, ac materia formarum accidentalium. Quidā mixtionē dicebāt, immitti ſolida in uacuos poros alterius: quod ſanē abſurdum apparet in augmento. Si enim augēs in poros immittit alterius, niſi ſecius creſcit, ſed eadē manebit quantitas. Alias item alij cauſas inducunt, quas primo phyſicē libro percurri. Anaxagoras inter alios homōmeras corporum eorundē, ut minima oſta principium oſta unū: quē conſutat Ariſt. probās q; multa ſimul cocunt, quæ ppter ea non ſunt, ut mel mellis coniunctum nequaquā ſit: eadē queq; ratione diſiuncta corrumpunt. Sunt etiā qui generationem nullā eſſe dicebant, ſed tantum nobis uideri. Sunt item Platonici, qui omne corpus phyſicum ex planis & indiuiſibilib. faciunt, & in plana & indiuiſibilia diſſolunt: ut ex ſuperficie in lineas, deinde in notas. Ix his eſſe grauiora, quæ multis conſent triangulis: leuiora, quæ paucioribus. Quæ ſanē opinio Platoniorum ab Ariſt. ut incepta redarguit: q; corpus phyſicū ſit neceſſe pondus habere: inclinariq; natura ad ſuperna uel inferna tendere. Mathematica uero nulla ſunt pondere. Præterea magnus ignis plures triāgulos retineret: ex quo grauior eſſet. At contrā uidemus, quāto maior, tanto leuior. Liber 11. elemēta, proprietatesq; eorū omnis enarrat, quōd ex his generationes ſunt: moreq; ſuo in primis ueterū ſententias conſutat: præſertim Platonis, qui materiā ponebat *πρωτοχαιο*, id eſt, ſuſceptiuū omnium formarum: qm̄ minime diſtinguebat, quid illud ſit, an ſeparat: m ab elementis. Alij elementa ſeparata a qualia & cōtraria, nōnulli unum elementū eſſe alterius materiā dixere. Ariſt. aut unam eſſe corporū ſenſibiliū materiā à proprietatib. ſeu qualitatibus minime diuiſam: nec uā cōtrarietate ex qua ſunt elementa uaria. Probatio eſt, q; calidum non ſit frigidum, nec contra: neceſſe ergo materiā eſſe unā quæ ſit amborum ſubiectum. Deinde qualitates eorum cōtrarias ac tactiles narrat, calidū & frigidum, humidū & ſiccum: quib. accedunt rarū & dēſum, leue & graue, molle & durum, planū & aſperū, lubricum & tenax. Coniugationes in ſumma v 11, quæ oēs ad quatuor primas reducunt, quæ differentia ſunt elementorum. Ex quib. calidū & frigidum agētia ſunt: ſiccum & humidū patientia. Quod pfecto ex effectu manifeſtū: calidū enim diſcretiuū, frigidū collectiuum: colligere & diſſipare agere quoddā eſt. Humidum itē facile terminat: at ſiccum non facile. Facile em̄ ac difficile pati rurſus quoddā fuerit. Diſtinguit igitur hoc modo: Calidū & ſiccum & acutū, ignis eſt: frigidū & humidū, lubricū & molle, aque: calidū & humidū et leue, aeris: frigidū, ſiccū, durū, aſperū, pingue, terræ. Ex his alia magis alijs inſunt, ut ignis, magis calidus q; ſiccus: aer, magis humidus q; calidus: aqua, magis frigida q; humida: terra, magis ſicca q; frigida. Ad generationē igitur mixtorū agētes cauſæ trifariā faciunt. Cauſæ principales mediatae, quæ ſunt agētia uniuerſalia. Cauſæ agētes immediatæ, quæ ſunt quatuor elemēta. Et cauſæ agētes inſtrumentales, quæ ſunt qualitates primæ ſupra memoratæ. Cauſā em̄ agētē uniuerſalē dicit eſſe: ſolis acceſſum & reſeſſū in obliquo. Deinde oſtēdit, q; licet elementū ſimplex, requirit in ſepe cōpoſitum: ut uidemus aerē aqua terrena immixtum, & ignē uaporib. inferioribus, & terrā aqua. Præterea dicit eſſe elemēta trāſmutabilia, hoc eſt, alterū in alterū cōmutari, ut aerē in aquā: & aquā in aerē reciproce. Secundum rectū em̄ ſunt generationes in indiuiduis, & ex diuerſitate numerali, ut in eis nō ſit reuerſio: ut idem homo erit idē animal poſt corruptionē. Sed in ſpecie ſunt generationes reciproce, ut ſit reuerſio: uidelicet ex aqua ſit aer, & ex aere aqua: nō eadē numero, ſed ſpecie. Ex quo etiā ſequitur illud ex Ariſt. catholicum: q; generabilia reuertuntur eadem ſpecie, quorum

quorum eſſentia deperit & corrumpit. Quorū uero eſſentia minime deperit, eadē numero reuertit, ut idē ſol numero ſupra noſtrū hemiſpheriū reuertit. Quum enim cōmutant eſſe mēta, tunc reſolutio ſit uſq; ad materiā primā, quæ eſt ſubiectū quatuor elementorū in ſpecie: nā in quolibet corpore ſimplici, eſt una tantū forma eſſentialis. In mixtis uero nō ſit reſolutio uſq; ad materiā primā, ut ſupra narrauimus. Deinde ſuperiora, inquit, per orbium cœleſtiū motū in inferiora inſuere ac res percire. De ſitu autē & quātitate elementorū, ſic ait. Concauum cuiuſq; eſſe alterius locū. Magnitudine uero, alterū ab altero decuplo ſuperari. Raritate quoq; inter ſe eodē numero diſtare. Præterea ſi ſimul omnia cōfundantur, quodq; in locum ſuum reuertetur, ſi uero pariter condenſentur, a qualē omnibus fore materiā. Idem quoq; in Probl. ait, terrā & aquam putrefcere, ignē & aerem minime, quod calida nō putret, dum calida perſeuerant, ſed reſrigerata. Illa uero duo calida ſemper, alterum per ſe, alterum ob ignem exiſtunt. Præterea ignis naturā, oleum & ceterā calidam, cutem uero nigrā reddere, quod hæc uritur, ab illis uero terrena pars quæ nigrior eſt eximitur. De coloribus uero alibi dicit aeris eſſe nullum, aque album, ignis rubrum, terrā itē album: nigrefcere autem ex humore, eſſe q; indicio cinerem.

DE COELO.

C OELVM Ariſtoteles deſcripturus has breuiter theſes pbat. In primis quātū eſſe corpus ſimplex, finitū ac diuerſum ab elemētis, nec plures eſſe cœlos, ppter terea æternū, nec genitū, neq; deſtitutū. Quōd diuerſum ab elemētis hoc modo: Elementorū motus reſtus eſt. Mixta quoq; ſecundū elementū prædominans mouentur ſurſum aut deorſum. Motus autē cœli eſt cyclicus, qui eſt prior reſto & diuerſo, ergo corpus & eſſentia eius diuerſa prior. Quod corpus ſimplex, probat motu itē cyclico, qui ſimplex & unus eſt, ſimplicis uero corporis ſimplex eſt motus: nā nec ipſe, nec Cōmentator, cœlū ex materia & forma cōpoſitū ullo modo admittunt, ſed formā eſſe ſimplicē quātitati ſubiectā, ac triūg dimēſionē. Entium nāq; naturalium quædā ſunt corpora & magnitudines, alia quæ habēt corpus & magnitudinē, nōnulla uero ſunt principia habentium corpus & magnitudinē. Qd' finitū eſt probat, quia infinitum circumagi, aut moueri non pōt: inde ſi corpus cyclice motū eſt infinitū, lineæ protractæ à cœtro ad circūferentiam erunt infinitæ. Si igitur cœli corpus moueret, quādo moueri neceſſe eſt, intercideret lineærum à cœtro protractarū diſtātia, quod fieri nequaquā poteſt. Nullum igitur corpus infinitum eſſe dicit, ſed neq; locū, neq; uacūū, neq; tēpus extra cœlū. Dicit tamē infinitū cœlum quādantenus, ob eius magnitudinē, eo ſerē modo, quo numerū etiā magnū infinitum uocamus: motū itē cœli infinitū, quo motum in circulo dicimus quoq; infinitū, cum principium habere nō uideat. Eſt tamen finitus eius motus cū ab oriētē incipiat. Qd' aut plures cœli eſſe uideantur probat: cœlum uniuerſale ac ſpecies eſt, ergo plures numero habet. Itē, quoties aliqua duo ſe habent, ut unum ſit prius altero ſecundū modū prioris, ſtat prius eſſe ſi ne poſtiorē: ſed mundus & hic mundus ſe habēt, q; mundus præcedit hunc mundū ſecundum modum prioris: ſtat itaq; mundū eſſe ſine hoc mundo, ergo plures eſſe poſſunt. Soluit, primo q; aliud eſt hoc cœlum, & cœlū ſimpliciter. Nā cœlum ſimpliciter eſt uti forma, ſed hoc cœlum eſt forma cū materia: quā cum cœlum totā cōprehēdat, nō alterum poterat eſſe cœlū: haud aliter q; ſi homo ex omnib. oſſibus & carnib. cōſtaret, nō alter homo poſſet inueniri. In alterū arguit. In omnib. in quibus eſt forma per mediū cuiuſdā ſpeciei, ſub ea nō cōtingit eſſe plura ſingularia: ſed cœlum eſt huiuſcemodi: igitur unum eſt cœlum, extra quod corpus nō eſt, neq; locus, neq; uacuum, neq; tēpus. Locus & uacuum nō eſt, quod neq; corpus: nā ubi corpus, & locus, & uacuum reperiret, ſi eſſet, tēpus item nō eſt, quod cœlum nō ſit, cuius motum cœlum metit. De æternitate autē mundi ſiue cœli, triplex opinio ab eo reſertur. Oēs penē philoſophi ante eum, genitū dixerunt: quidam genitum & non corruptibile, ut Plato. Ipſe uero primus in hac opinione, neq; genitū, neq; corruptibile nate. At primū conſutat Platonē, cum genitum eſſe oporteat omne quod futurum corruptibile ſit, & quod habuit initium, finē etiā habiturū. Nā generabile & corruptibile, cōuertit dicit, qm̄ eorum contraria in ingenerabile & incorruptibile conuertunt. Etenim eſſe quū ex alijs, tum ex tēpore declarat, quod aut perpetuum eſt, & infinitum. Suppoſita enim tēporis æternitate, implicat contradictionē, aliquid idem habere poteſtatē ad eſſe per tēpus infinitum, & poteſtatē ad non eſſe per tēpus infinitum, quoniā ſequeretur q; eſſet

Catholicum De ſitu et quātitate elementorum

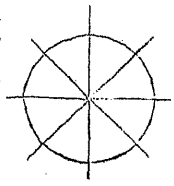
Quod cœlum diuerſum ab elementis

Quod corpus ſimplex

Quod finitū

Quod non plures cœli

De cœli æternitate

Quot modis ingentium Quot modis genitum Quot modis corruptibilis Quot incorruptibilis

Quod in diuisis aeternis

Quod coelum animatum

De motu sphaerarum atque ordine

tunc aliquid generabilium aut corruptibilium, sed nullum tale est huiusmodi: patet quod secundum Aristoteli quodlibet generabile & corruptibile quandoque non erit, & tunc implicabit ipsum esse. Nam aliter idem numero posset produci. Ideo contradictionem implicabit ipsum habere potestatem ad esse per tempus infinitum ex parte posteriore. Præterea narrat quot modis dicitur ingentium. Vno modo quod prius fuit non ens, & nunc est ens sine generatione & transmutatione, sicuti quidam dicunt de motu & tactu. Deinde quod omnino fieri non potest & corrumpi, tam enim ipsum nondum factum est. Tertio quod omnino fieri non potest. His addit quod aliquid fieri non potest dupliciter: uno modo, simpliciter; altero modo, quia non facile fit. Genitum totidem dicitur modis: primo, quod habet esse, deinde non esse; secundo modo, quod generari potest, siue simpliciter, siue facile; tertio, quod per naturalem transmutationem potest accipere esse post non esse, siue iam sit, siue non. Deinde corruptibile distinguit: uno modo quod potest habere non esse, postea esse, siue sit per transmutationem, siue non; secundo modo, quod per transmutationem rei potest habere non esse, postea esse; tertio modo, quod facile corrumpitur, *ὡς τὰ κέρας* Græci dicunt. Deinde incorruptibilis modus: primum dicitur, quod prius est ens, & postea non ens sine transmutatione, sicuti motus & tactus; secundo modo, quod est fieri non potest, cum non fiat, aut non futurum sit; & hoc proprie incorruptibile dicitur; tertio, quod non facile corrumpitur. Lib. 11. prosequitur æternitatem mundi probare topicis quidem argumentationibus. Ex tempore, quod est perpetuum, ex opinione antiquorum, qui coelum uel sempiternum tribuunt dijs pro sede; ex facilitate motus, qui nullam habet terminorum repugnantiam. Adducunt præterea tale argumentum: si factum est coelum, erat quando non erat; sed achronon, neque sensu capax sine coelo; sed tempus, numerus est celestis motus: itaque dicere, erat quando non erat coelum: idem est, erat tempus, quando tempus non erat. Erat autem, pars est temporis præteriti. Si igitur nunquam erat tempus, quando non erat coelum: tempus autem sempiternum erat: ergo præcedit omne acceptum. Manifestum igitur quod coelum ingentium, quod sicuti erat præcedit omne tempus: sic consequitur erit. At Platonici nobiscum sentientes contendunt simul cum coelo factum esse tempus. Et sicut erat quoniam non erat coelum, sic & non erat quoniam tempus non erat. Nam erat, & est, & erit, partes quidem temporis existunt, attamen *ἡ ὡς τὸ πῶς* hæc sunt. i. præfiguratiue, quod æuum aliter demonstrari non possit. Est enim æuum, collecta ex deo præcreatio semper habens ante tempus, & post factum. Igitur tempus simulacrum æui habuit, hoc quod dicitur; & est, & erit, donec fuerit, secundum uidelet anaphorâ ad æuum. Dicentes igitur, erat quando non erat coelum: non dicunt, erat tempus, quando tempus non erat; sed prædictio quædam æualis ut ita dicam, secundum quæ, neque coelum, neque tempus habuit hypostasim: quando autem coelum cœpit esse, tunc & tempus. Præter hæc animatum esse coelum ac perpetuo & equali motu agitari: non ab anima quidem, ut Plato sentit, Aristoteli putat, cum animæ motus sicuti cæterorum animalium requiritur quandoque & interpolationem expetat: sed magis diuino quodam actu atque impulsu, quoniam non ablitit a proprio loco, sed semper eundem retinet & circumuertitur, ac quantum partes mutat, locum non deserit uniuersi. Quia propter animam sphaeris non insit, sed extrinsecus adhærentem atque impellentem attribuit, quod & nostro quoque Aquinatis probatur. Cyclicus præterea motus æternus nullo altero termino corruptente apparet. Post hæc de ordine ac numero sphaerarum, de quo motus earum uarietate tractat. Tripliciter namque dimensione senis modis moueri dicitur: longitudine, latitudine, altitudine. Longitudine, sursum, ac deorsum: hoc est, a polo antarctico in septentrionem. Polum enim nobis antarcticum qui nobis later, sursum cœli appellat, quoniam dextram habeat orientem. Nam orientem dextram uocat, unde motus oritur, & sinistram occidentem. Contra Pythagorei sursum uocabant nostrum polum. At Ptolemæus & astrologi longitudinem uocant orientis in occidentem, latitudinem uero a septentrione in meridie. Tertia uero dimensio secundum omnes ex altitudine ante respicit nostrum hemisphaerium ac medium coelum. Retro uero contra sub terra. Patet igitur secundum Aristoteli, nos qui arcticum habitamus aduerso mundo constitutos. Nam quod mundo & antarcticum habitantibus, dextrum ac sursum est, nobis sinistrum & deorsum. Dicit quoque inter hos situs esse ordinem, ut longitudo latitudine prior sit, postremo uero altitudo, ut sit sursum, unde motus, dextrum a quo, & antierius ad quod, & hæc quidem suis terminis contrarijs priora. Aristoteli octauam sphaeram a deo motam, iam primum mobile posuit. At post ea Ptolemæus diligentius uestigans non primum mobile dixit. Neoterici etiam decimam addiderunt. Quapropter nona non prima

num, sed secundum mobile facit. Dicit itaque quod coelum agit in hæc inferiora triplici instrumento, motu, lumine, & influentia: per has ultimas duas etiam si motus tolleretur, multas & generationes & corruptiones fieri posse. Cæterum figura sphaerica coelum esse, quæ inter solida perfectior, sicuti circulus inter plana, quoniam simplicior: nam una tantum linea, reliquæ figure pluribus consistunt. Insuper æquali & normali motu moueri, quoniam in æqualitas remissionem, tum contentione creare uidentur. Tribus enim terminis motus contentio cernitur, a medio, ad medium, & circa medium. In his enim quæ secundum locum mouentur, in fine magis contentuntur: uel luti parte ad totum, & ad naturam suam perperante. Sicuti terrea & grauis, ad inferiora. i. ad medium. At ignea & leuis, ad superiora, id est, a medio ferri. In his uero quæ præter naturam impelluntur, uis maior ab initio motus conspicitur, uiresque deinde paulatim aduersante natura remittunt. Quæ autem ex obliquo & aduerso feruntur, hæc nisi uires accipiatur aera secunda, debilia sunt: ut patet in telis aut lapidibus excussis, quæ propius emissa non adeo nocent. Itaque huiusmodi genus dicitur circa medium cursum uisum habere. In circulari igitur motu nullus horum contingit, cum principio, ac fine careat: neque etiam per se motum uariat, neque a mouente in æqualitate accipit. Sed quod contingit planetam minore spatio signum aliquod peragere, non ex inæqualitate, sed circuli eccentrici, siue deferentis ratione puenit. Similiter uero in signo aliquo diutius permanendi causa Epicyclus, in quo planeta reuoluit & ubi retrogradationes fiunt: quos quæquam non ponit Aristoteli, quod suo tempore non fuerint reperti, uidentur tamen ponere ac tacite concedere, cum dicat multitudinem motuum sphaerarum causam esse inæqualitatis, nam & eccentrici & epicycli numerum ac diuersitatem motuum augere. Monstrat insuper, quod orbis astrorum omnia & ipsa intelliguntur ea mouentes inter se specie specialissima differunt. Ratio, quoniam habeant proprietates specifice differentes, alia enim alijs magis lucet, aut magis frigoris, aut caloris, præterea ut ipse in VII. metaphysicæ testatur, abstractis a materia sit tantum unum in diuiduum & una species. Astra enim & coelum, ut idem opinatur, corpora sunt, a materia abstracta. Deinceps de astris, ex quibus consistunt, quibus uel figuris, qui motus eorum. Placet igitur Aristoteli ea ex eadem essentia poni, qua & cœli, in quo cursum habent. Solem quoque ipsum non calidum natura, sed motu suo hypocaustum caliditate excitare, & aerem flammam ad inferiora demittere: nec mirum cum motus sit aptus, & lignum, & lapides, & ferrum denique ipsum incedere. Quod Platonici, ut ineptissimi reprehendunt, qui sole proprium habere calorem uolunt, ut alibi dicemus. Præterea animalia esse astra existimant, sensum habentia: quæ quæque moueri uidentur, immobilia tamen per se esse, moueri autem a suis delata sphaeris: proprio & contrario cursu firmamenti tardiore, uelociore uel, secundum eorum a prima sphaera distantiam, probatur tribus potissimum de causis: nam si coelo inhaererent mouerenturque, cœli contentoria discinderent. Omne enim scissile, corruptibile. Deinde, quod sine instrumento, aut pedibus, mouentur. Postremo, duplex est sphaericus motus, uolutatio, & circumactio. i. *κύκλις ἢ σφαιρικός*: circumagunt planetæ, uolunt epicycli secundum Ptolemæum. Aristoteli, neutro horum modorum astrum per se moueri dicit: nam circumactio locum content eundem, astra uero errant, ac modo in septentrionem modo in meridie transferunt. Si uero uolutarentur, facie mutarentur, sed minime mutarent. Indicium est lunæ facies, & maculae semper eadem appaerentes. Si igitur in uno astro, & in relijs est. Uolutatio enim quæuis in sole oriens & occidens uideatur, ob eius formæ mutationem ac uibrationem, non tamen per se, sed propter uisus distantiam fit, cum longior ab latere uideatur quæ supra caput, quum idem sit. Uisus namque longe prætractus uoluit ob infirmitatem. Quæ causa est etiam ut astra fixa uibrare uideantur. Ad planetas uero, quæ propinquiores sunt minime caligant: ex quo illi non tremere uidentur, astra uero cætera uidentur. Quod etiam Platonici refellunt, astraque ipsa moueri dicunt. Sphaerica item astra esse docet ex argumento lunæ plenæ, ex motu quoque perenni ac cyclico, cui non alia forma suppetebat, cum reliquus motus in termino requiritur quandoque consequantur. Influere insuper inferiori mundo apotelesmata. i. effecta, dicit. Orbis item erraticos ordine inter se ac cursus celeritate distare. Nam in cursu diuino quæto sphaera remotior a centro, tanto uelocior, ut Saturno contingit: quæto uero propinquior, tanto tardior, ut lunæ. ratio, quod hæc minus spatij ac temporis consumat. Cursu uero proprio contra euenit, quæto centro propinquior, tanto uelocior. Nec quoniam primo mobili contingit unus tantum motus, & sequenti duo, alijs propterea numerus motuum creuit. Sed solis & lunæ pauciores, Mercurij esse plures pro officijs eorum & perfectione. Astra insuper plura octauæ sphaeræ concurrunt ob perfectionem, quod reliquos inferiores orbis du

Tres motus termini

Ratio inæqualitatis

Epicyclus

Cœlum & astra corpora a materia abstracta Astra ex eadem essentia qua et cœlum Quod sol non calidus

Astra animalia esse

Sphaericus duplex est motus

cat ac antecellat, Sonum quoque qui Platonici placet, negat omnino in motibus, ferri astro-
 rum, aut ullam melodiam. Ratio, quod ab se non moueantur. Nam & partes naui motu non
 excitant sonum. Deinde a nobis proculdubio audiret: nec solum audiretur, sed ex eo au-
 ditus uehementiore corrumperet. Postremo de terra pluribus disserit: stabilemque ac rotun-
 dam ob naturalem grauitatem in medio quiescere dicit: nonnullorum opiniones confutan-
 do, qui motum caeli continuum, causam esse ne descenderet dixerunt, ex aqua in uase simi-
 litudine: quod si sic esset, & ignis quoque uolenter tractus ascenderet. Preterea quamuis par-
 teis habeat ob montes inaequales, tota tamen in se sphaerica est, quod necesse sit eam eque un-
 dici ab extremis abesse. Nam maior pars semper minorem usque ad medium compellit. Qui
 conica figura sunt arbitrati, solent respexerunt recta tendere uisum, non animaduertentes quod in
 gens caeli spatium gyrum sit in causa, tantumdemque propterea latitudinis habeat. Huc accedit
 maximum id signum, quod aliquibus procedentibus a septentrione ad austrum aliqua appa-
 rent stellae uersus polum, quae non antea apparebant: & contra, quod in causa terrae curuitas
 est. Praeterea dicit XL myriadas stad. esse circuitu, hoc est, CCC mil. stad. Hanc alij ut in
 sulam magno mari circumdatam dixere, aquam in medio ponentes, haud considerantes quod
 ipsi aquae subiectum aliquod habere sit necesse: nonnullae terrae uisceribus magnis ueluti ca-
 uernis aqua immixta. Omnino inter plerisque conuenit, terram uno globo cum aqua esse com-
 plexam rancque dispartitis insulis, licet quantitate superet. Quae uero partes emineant, si par-
 uae sint, insulas uocari; si magna, continentem. Liber IIII. a plerisque commentatoribus uti super
 uacaneus praeterit. Quarto de elementis, deque proprietatibus eorum disserit, id est, de leui
 & graui tantum. Nam reliquas proprietates simul cum ipsis elementis in III. lib. de gene-
 ratione plenius exequitur. Nunc leue & graue ad caeli materiae pertinere uidentur: quod sur-
 sum, deorsumque tendunt. Ignis enim & terra extrema elementorum contrarij inter se propieta-
 tibus, natura rectis angulis mouentur. Alter quidem leuitate a medio, altera grauitate ad me-
 dium, & alter perpetuo mobilis, altera perpetuo stabilis. Horum ignis sua in sphaera hypec-
 cauma uocatur. Intermedia uero coelestia sunt, aer, & aqua, non leuia quidem, a ut graua per
 se, sed comparatione. Aer enim aqua leuior; igne grauior, aqua uero terra leuior, aere graui-
 or; ignis, aereque quanto maiores, tanto leuiores, facilioresque ascensu. At contra, terra & aqua pro
 magnitudine magis descendunt. Ex his alterum alteri locum praestat: terra aquae, aqua aeri.
 Quapropter omnia grauitatem aliquam habent, praeter ignem: ac rursus leuitatem, praeter terram:
 quod ille ubique leuis, haec ubique grauis. Quae causa est, ut uer uento plenus citius descendat,
 quam uacuus. Et lignum in aqua quamuis magnum paruo plumbo leuius, in aere aut grauius.
 Aqua item tellure, & aer aqua fissibilior. Ea demum est causa, quod lata quamuis grauis, aequae
 potius quam aeri subsidunt: ut spatij plus occupantia, quam rotunda, in loco minus apto repente
 diduci. Et haec quidem Aristoteles. At Plato haec corpora mathematicis ac solidis constituerebat:
 & ex his constare physica: & in plana usque ad triangulos resoluebat. Primum terram cubo,
 quod haec figura stabilitati sit apta: ignem pyramidam, seu sphaeram, quod haec mobilis inter
 solida, uelut ignis: praeterea quod sphaera quidem tota, est angulus: natura uero angulus ca-
 lefacit: pyramis uero acutissimi est anguli. Aquam, quod plus haberet materiae, icosaedro con-
 stituit, id est, solido XXXIIII. basium, quod magnarum partium ac plurium sit, ea propter frigus constrin-
 gat, nec poros pertranseat. Aera uero octaedro, id est, octo basium figuram, quod minorum par-
 tium est: ex hoc aer rarior & penetrabilior. Coelum autem ipsum dyodecedro, id est, XXXII. basium
 corpori medio inter utrumque numero, quod hoc est communi esset elementorum materia. Haec
 itaque omnia Aristoteles in fine IIII. libri de caelo, qui ante hunc est, confutat: in primisque ex mo-
 tu ipso. Si enim cubus terra est, ob stabilitatem, hoc tantum in loco suo fuerit: sed extra insta-
 bilis pyramis, aut sphaera esset. Sicuti & ignis in proprio loco cubus erit: in alieno item py-
 ramis, aut sphaera. Praeterea si calefacit & ardet ignis propter angulos, omnia fierent elemē-
 ta calorifica, quod omnia basibus & angulis finxit, tantum magis ac minus differrent. Si
 igitur omnes anguli & sphaera ardent, corpora omnia mathematica quae ex his constant,
 arderent. Non ergo reliqua erit figura aeri & aquae. Postremo existentibus angulis, &
 non sphaerica in his forma, uacuum in rerum natura dicitur. Sed quando ad haec uenimus,
 ponam breuiter quae hoc tractatu de caelo, item Platonici ab Aristotele dissentiant. So-
 lem in primis, non propter motum, more Aristotelis, sed per se calidum dicunt. Nam si ra-
 tione motus calefceret sol, luna quoque debuisset. Et quanquam, ut Peripatetici dicunt,
 hoc est

hoc est ob cursus ac motus tarditatem non contingat, attamen quod terra propior est, ca-
 loris aliquantulum reflectere par erat. Ignis praeterea proprium ac principale Platonici non
 aestum, ut illi, sed lumen esse dicitur. Siquidem quo minus aliena immiscetur materiae, mi-
 nus urit. Quo autem purior, eo lucidior ac longius lucet quam calefaciat: tum igne absente,
 abicit & lumen. Calor autem calefacto remanet. Astra quoque ipsa animalia esse sicuti Aristo-
 telici putant. Quae de causa, non ut illi raptu sphaerarum, sed per se moueri dicitur. Mentem
 siue animam cuiuslibet praesse orbi, uerum extremo non deum, ut ille: nam parum ex pro-
 portione rem huiusmodi Aristoteles distribuisset ab eis reprehenditur: praesertim cum
 in tractatu de iustitia proportionem tantopere laudet. Etenim mentes ipsae secundum ana-
 logiam, alteram altera ex dignitate excedere debuerat. Dei autem cum reliquis substantijs,
 quod nulla sit proportio, omnes facile norunt. Quod Auicenna Aristotelis alias adseritor,
 hunc tamen errorem in sua Metaphysica cauit, ac sphaeris quidem eodem modo mentes
 tribuit, deum tamen omnium conditorem motorem primam mobilis, ut ille, non lecit, neque
 huic tam uili officio ullo modo delegauit. Coelum insuper ipsum & incorruptibile & per-
 petuo ferri motu adsentitur Plato: uerum hoc ab anima ipsius, non corpore, ut ait Aristo-
 teles, habere. Praeterea genitum esse, nec alia quam elementaria materia constare, ex igne pri-
 mum, & terra, duobus elementorum extremis: ex argumento sensus, quod lucent corpora
 caelestia, quodque se contingunt. Ignis enim diaphani lucisque causa, Contactus uero terra,
 haec reliqua elementa necessario trahunt, aerem, & aquam. Aer enim purus igni propin-
 quior cum eo circūagitur perpetuo motu. Aqua uero, & aer crassus, & una cum terra stant,
 & communicant. Crassiora enim corpora terra quadam puriore admixta sunt, ut astra:
 & ex his erratica diaphana quidem, sed rariore materia, fixa densiore, & magis splenden-
 tia. Intermediae caeli partes, aqua simul & aerea liquiditate distent. Quod autem ex igne
 coelum, ex magna parte constat, indicio sunt splendor & perpetua mobilitas & motus sim-
 plicitas ac peripheria igni conuenientia. Simplex enim caeleste corpus, quemadmodum
 & ignis est, comparatione corporis compositoris, haec tamen differentia, quod extra locum
 suum ignis, sicuti caetera elementa, recte mouetur. Aristoteles autem contra recto eum mo-
 tu tantum natura agit: in sphaera uero, non natura, sed uel a firmamento circumagi adfirmat,
 ob quam causam igneum coelum non ponit.

IN METEORA.

ETEORA Graeci omnia quae in aere pendent appellant. *μετεωρέων* suspen-
 dere dicunt. Quae uti clarius innotescant, diductio huiusmodi facienda est.
 M Visa omnia in caelo aut perpetua sunt, ut phaenomena & signa caelestia, aut
 contingentia, & haec aut per systasim, id est, rei consistentiam, ut flammae, co-
 metae, circulus lacteus: aut per emphasim, id est, apparentiam & phantasiae,
 quae phasmatum dicuntur, ut Iris, halo, uirga. Phaenomena quidem ab astrologis conside-
 rantur. Nunc tantum quae per systasim, & emphasim apparent, prosequitur. Primum
 igitur flammarum caelo diuersarum apparentium agentem, deinde materialem causam al-
 tius repetit. Supra enim ab initio sphaerae supremae usque ad lunam aethereum corpus est,
 inferius uero ad medium, & circa medium, frigidissima corpora aqua & terra. In hoc
 medio aer & ignis elementaris, qui hypeccauma dicitur, quicquid quanto magis ipsi aetheri
 & orbi lunari propius accedit, tanto uehementior est: quanto uero ab ipso recedit, tanto
 remissior. Hic quidem scintillat, ac flammam quas diximus excitat, non quidem per se, sed
 ex motu astrorum, quum solis, tum reliquorum excitatus, atque incensus. Hinc quoque ac-
 cenditur uicinus aer elementaris, qui & ipse una in orbem agitur: reliquus uero crallus,
 qui in medio est, paulo supra nos consistit, quod impeditus sit montium anfractibus & ter-
 rae sublimitatibus, stans quodam modo est, nec in orbem una cum reliqua aeris sphaera cir-
 cumagitur. Frigidus est, ut minime calefactus, neque a motu hypeccaumatis, quod ab eo re-
 motus sit, neque a radijs solaribus reflexis, quod a terra sit procul. Reflexi enim radij dicuntur.
 tur cum ex calefacta tellure in aeris uicini calorem retorquentur. His itaque cognitis agen-
 tem siue efficientem causam harum flammarum motum astrorum praedictum iure dicimus.
 Nunc materialis cognoscenda, quae est exhalatio: ex terra enim & aqua a sole calefactis
 quaedam calida & humida prouenit ad superna euaporatio, quae in altum sublata bifariam
 dispersitur. Calor enim ad superna tendens ad hypeccauma exhalatio sicca & calida est.
 Reflexi radij
 Causa materia
 lis flammarum

Vapor Humor uero qui in media regione relinquitur, uapor appellatur. Exhalatio enim, quam Graeci ἐπιθυμία, & uapor ἀτμός uocāt, hac inter se differentia sunt, q̄ exhalatio potestate est ignis, calida uidelicet & sicca, Vapor uero potestate est aqua, humidus & calidus; & altera leuitate tendit ad caelum & hypeccauma; altera in media regione subsidet, & pluuia grandinemq̄ ac cetera, quae paulo post dicemus, excitat. Exhalatio uero siue hypeccauma superiorū sphaerarū motu excitata, uel flāmas ardentis per se monstrat, uel astra inflammata, diuersa quidē specie: nā aut longa, & lata flāma apparet more calamorū ardētū in campis: aut longa tantū, & floedus, uel Dalus, seu discurrens & ardens astrū uidebitur: aut uehemens & condensata fuerit flāmatio & quasi sphaerica, & tūc cometes erit ex coma dictus. Si longa, pogonias ex barbā similitudine. Ambo ramen cometæ uocabulo. Cauda enim ipsius non prope astrum, ut uidetur, sed longa sub astro ei tamen continua, consistit ex materia & regione elementari, Causamq̄ talis Systematis & ignis, ex crassiore exhalatione, ob motum ipsius astri incensa recipit. Quoniam non solum sol, sed reliqua quoq̄ astra sunt apta ex motu ignis excitare. Cōmemorantur & alij à Plinio præter Aristotelem cometæ: sicut Xiphias, in mucronē fastigiatus, omnium placidissimus. ἀσπίς Acontias, in oculi modo uibrans, μήκρος, id est, Pithetes, doliorū figura, λεγάνιας, Ceratias, cornu specie. ἵππιος, Hippias, equina iuba. Oēs ferē sub septentrione, maxime in parte laetici circuli. Venti ab his, & æstus, & siccitas, tum etiā principum mortes portendi dicunt. Fiunt & in australi polo. Sed ibi citra ullum iubar. Deniq̄ cometes nunquam in occasura cœli parte reperitur. Cur autem raro fiant, & plerunq̄ extra tropicos, causam adsignat Arist. motum solis, ceterorumq̄ planetarū, qui in medio tropico moti tenuant crassiores exhalationes, quae sunt materia cometarum. Ex quo frequentius stellae potius ardentis ac discurrentes in ea parte apparent. Est quoq̄ & illa causa raritatis cometarum, circulus lacteus, qui plerunq̄ tales exhalationes ad se trahit. Sicut enim sub uno astro densior exhalatio incensa cometem facit, sic sub multis astris lacteum circumulum, ex eo dictum, quod non igneus color, sicuti in comete, sed albus & lacteus, loco cometæ apparet. Igitur quod unum astrum facere potest, non absurdum, & multa simul idem putare, uidelicet atrahere & excitare, atq̄ inflammare exhalationem. Hoc enim fieri par est in ea parte cœli, ubi plurima sunt astra. plurima enim & maxima in circulo lacteo consistere, uerisimile est, quod eorū motus causa sit laetis toti circulo circumfusi. Extra etiā Zodiacum apparet, quoniam & reliqui planetæ, ut superius de comete diximus, huiuscemodi Systasim tenuant ac dissoluit. Maximus tamen & obliquus, ueluti Zodiacus est, ac supra tropicos extensus à fine Geminarum ad principium Sagittarij protensus, quosdam alios contingit circulos, existens haud procul à polo, iacens ab latere Zodiaci. Insuper & duplicem eum ponit, alterum altero maiorem, ubi & maiores & plures sunt stellae. Præterea confutat eos qui hunc circumulum uiam planetarum esse uoluerunt, ut Pythagorici, aut uiam Phaetontis combustam, aut qui astrarum lumen à sole non aspectorum, aut qui solis refractionem ad nostrum uisum ut emphasim quandam dixerunt. Phasimata quoq̄ alterum genus uisorum supra posuimus, quae per emphasim, id est, idolum quoddam appareant, ac systasi careant, ut sunt foueae, hiatus, iris, coronae, uirgæ. causa enim fouearum & hiatus, quem Graeci χεῖρα uocant, ignis est, quem hypeccauma diximus appellari. Hæc quandoque inflammatio noctibus serenis uarios ostendit uisus. Igneum enim & album per tenebras conspectum, croceum fuluūq̄ ostendit colorem, plus minus secundum densitatem tenebrarum. Indicio est flamma ex igne ardente, quae per se alba est, per fumum crocea uidetur. Densiore autē fumo punicea ac ferē sanguinea. Quando igitur lucis splendor & cōtinuatio per noctis tenebras eo modo præcedit ac offuscatur, tunc profundū aliquid uidetur apparere, quod aut hiatus, aut foueam monstrat. At contra, interdum fiunt Iris, Halo, id est, area, quam Plinius coronam uertit, Parelj, Rabdi, id est, uirgæ, quos idem columnas uocat. Est enim nubes in modum fistulae condensata. Omnia per refractionem solis, ad nostrum uisum. Aer enim recipiens refractiones lucis & uisus, quando per lucem uisus exercetur, phantasiam diuersorum præbet colorum, simul & causa horum omnium est. Refrangitur enim uisus cum luce, ab aqua, ab aere denso, ab omnibus leuiore in superficie habetibus. Emphasis non in figura fit, sed in colore. Figura namq̄ diuisibilis. Talia uero per emphasim apparentia, indiuisibilia sunt. Est enim Area siue Corona albedo quaedam apparens, qua luna

luna, aut aliquod aliud astrū, sed frequentius sol circumdat: quod signū tempestatis, soluitur calore. Iris autē ex eadem causa refractionis fit. Cum sol per cathetū superat nubi ad pluuiam plerunq̄ parata, nondū tamen pluere incipienti. Est igitur emphasis coloris & nō figura, quae ex minutis & cōcis nubibus huiuscemodi ad speciem phantasiam parit. Colores hinc in primis puniceus. quae lux & albedo per nigrū & interuallum cōspecta puniceae coloris uisui apparet, uti supra dixi. Licet enim sit lux, iuscus nihilominus reddit aer medius ob nubilū. Reliquus color prasinus & semicæruleus, non quidē ob nubilū speculam, sed ob uisus debilitatē reddit nobis. In obscuro namq̄ caligantes oculi subuide quid uidere uident. Serenitatem Iris, sicuti corona tempestatē portendit: apparet tamen corona nō uario colore, sicuti Iris, quae non per nubila, sed in aere perspicuo fit, qui clarior est aqua. Iris autē ob nubilū & aquā, lucem solis refractā impeditiorem ostendēs, uarios præbet uisui colores. Sicut & parelij & uirgæ seu colūnae. Quae apparent etiā cœlo sereno, colore perspicuo & albo, ut refractione solis minime impediante. Cōtingunt autē, nō sub sole, sed ab latere. Signa præterea & ipsi pluuiæ parelij, fiunt circa ortū solis & occasum, non autē in meridie, quādo in parelij est nubes densior quae in uirgis, & nō potest, cū remotissimus à uisu sit retingi. Magis etiā sunt pluuiæ signū. Apparent enim in nube densa colore albo ex refractione solis instar alterius solis: uirgæ autē in rariore nube creant. Deinceps de pluuiā, grandine, niue, rore, nube, & caligine: nā, sicuti superius cometarū & flammarū cœlestiū, materia sicca & fumosa exhalatio fuit adsignata, sic & horū uapor humidus causa erit. Et quemadmodum illorū causa efficiens motus est astrarū & sphaerarū, sic horū frigus. Vapor enim est terra calidus & humidus, ubi à calore in altū tendēt, in media, ut supra dixi, relinquunt regione, frigus sentit, & in nubē cogit: ac rursus in humorē resolutus, aut pluuiā, aut gradinē, aut niuē per nubilū, siue in rore, aut pruina per serenitatem conuersus descendit. Nubes igitur, est aer densatus est uapore collecto, aquae cōceptua. Caligo, quae ἀμίχλη graece dicitur, est uaporatio minime aquā concipiens, densior quae aer, rarior quae nubes. Fit enim ex raritate & diffusionem nubis, quae quandoq̄ serenitatem, quandoq̄ contrariū inducit. Inimica his aethra, quae nihil aliud est, quae aer sine nubibus aut caligine. Ex nubis itē crassitudine aut raritate, diuersi fiunt imbres. Molles enim pluuiæ, quas Graeci νεφέλας uocāt, uere plerunq̄ ueniūt ob humoris adsumpti tenuitatem: potentes uero aut cōtinui imbres potius uere, aut autūno, Niuem facit nubes cōcreta & abrupta, antequam in aquā conuertat. Abruptio enim spumofum & albidū gignit. Ex quo inhærens humor concretus in niuē erūpit. Grandinis autē alia ratio. nō enim ex nube statim grandis, sed prius imber. Deinde ob antiparistatim in grandinē conuertit. Antiparistatis enim est, cum ad mediū quid urgetur à cōtrarijs: quod in calido & frigido animaduerti licet. Nam cōtrarium additum contrario, aut uincit, aut uincitur. Cum enim calor præualet, frigus expellitur, ac magis in seipso unitur, aut corroboratur. Cōtraq̄ cum frigus calor. Ex quo hyeme calidiora sunt loca subterranea, in profundum coacto calore, ac circumdante frigore. In æstibus contra, fontales aquae & omnia subterranea frigent ob circumdantem caloris potentiam. Eadem & in aeris nubibus ratio. E nubis enim humore aqua expressa in ipso cursu uelociter in grandinem cōcreuit. Ideo magis uere & autumno ac locis calidioribus fiūt ob antiparistatim. Ex aeris enim inferni calore medius magis frigescentis, pluuiam in grandinem cogit, æstate autem & hyeme ob humoris defectum, raro accidere uidemus. Diximus quoq̄ è uapore rorem & pruina per serenitatem fieri. Alter enim humor in aethra tenui systali delatus. Altera item pruina est ferē glaciata, quae graeci ἰσοζωαίχνη uocant: hæc hyeme, ille temporibus temperatis & mitior. Ros uero & pluuiæ sunt idem, sed differūt ex quantitate magna & parua. Nam pluuiæ fit ex multo uapore frigefacto & in loco distante à terra: hic autem ex paruo, & in loco proximo. Similiter pruina nam comparat niui: hæc procul à terra ex nubium cōgelatione, illa prope terram paruo uapore ex eisdem nubibus excutitur. Pluuias præterea dicit libro sequenti fieri magis nocte quàm interdiu, & hyeme quàm æstate, ob solem uapores trahentem, deinde recedentem: æstiuus enim sol discutit atq̄ exsiccat. Postremo fontes aquasq̄ describit. Quae ita diuiduntur. Quaedam fluentes, quaedam stantes. Fluentes è fontibus habēt originem, ut aut natura fluentes sint ut flumina: aut arte deducta, ut per riuos uel aqueductus. Stantiū uero quaedam fontales, quaedam collectitiae: & simul quaedam manufactæ, quaedam sponte nascentes. Manufactæ rursum aliquae fontales, nōnullæ collectitiae (hac em diductione clariores notitia

notitia fiant) Sponte nascentes autē fontales, & stantes, quæcunq; paruos habēt fontes & locorū curuitates, nequaquā fluere possunt. Collectitiæ uero, aut ex pluuijs fiūt, aut ex fluminum influxu, uel in cisternis manufactis coactæ, uel in curuitatibus terræ confidentes, quæ si multæ sint, uocant stagna; si parua, *τέλαται* Græcè; nos nisi lacunas dicamus, latinū nomen nō habemus. Sed ut rursus earū causas philosophus adsignet, fontes & flumina nō ut quidā putant, ex aquis prouenire dicit, quæ hyeme in terræ uiscera penetrant; neq; enim tellus sufficeret tantæ aquæ receptaculis, tribus de signis. Primo, q; compertum sit aquam celestem non descendere intra terram X. pedes. Deinde sub rupibus profundis, inuentæ sunt aquæ. Postremo in montium cacuminibus, aquæ repertæ, ubi non est aquas celestes ascendere. Igitur, sicuti superius dixit, in nubibus causam earū materialem uaporem esse, efficientē uero frigus, easdem nūc aquis exeuntibus causas adsignat. Ut enim supra terrā uaporans aer ac frigidatus in aquā transmutat; Sic putandum ē uaporibus per poros ingressis subtus terrā, ob eius frigiditatem aquā gigni; præsertim ex montibus, q; ij maxime porosi existunt; fluminaq; nonnulla adducit aquas recipientia, nullo tamen exitu, quæ argumento sunt terræ subtus poros permeare. Igitur principia fluminū, ex magnis oriuntur fontibus, quos Græci *πηγάδες* uocāt, paruos aut salientes *λεηνες*, id est, crenas appellant, qui minime apti sunt fluuiales fluxus creare. Maxima flumina, ab altis oriuntur montibus. In campis nanq; parui fontes citra fluminū cursum. Sunt item qui dicit, ex aqua marina per terræ poros penetrāte fontes produci, amaritudine ob limū exēptos. Quod si foret, potius ex uallibus q; montibus nasci flumina uideremus, faciunt tamen ad principia fontū. Præterea senescere terras, fluminaq; ob uetustatem deficere, mutariq; naturā soli dixit exemplo Aegypti, quæ teste Homero, paludibus prius inaccessa fuit. Argos item, nunc uero regio sicca cernit. Inter hæc, quo modo montes procreant, enumerat, pluribus causis; ex impetu aquarū terra ingenti congesta, aut ex uentis in unum terrā cogentibus, aut terramoto hiatu factō, unde montes pducti mediocres. Maximos tamen natura ipsa plerunq; sponte procreauit. Hæc Arist. Sed quando in aquarū tractatu sumus, alias aquas proprietates ex alijs referā autoribus. Aquā marinam dulcē reddere, Aelianus & item Plin. docent, uasis cæcis ea plenis & opertis in mari demissis aliquot dies. Plin. itē aquæ signa uidentē & frequentē herbā in loco esse tradit. Rursus medicus monstrat, si in malā incideris aquā, in itinere faciendam fossam, in quā aqua mergat ipsa. Insuper uero terra dulcis & argillosa, ubi aqua facile purgat, & omne relinquit uitū. Idem est autor bonas pulcās esse quæ tenues, quæ cito frigesunt & calefcunt, Malas uero, quæ putent, quæ arundines nutriūt & animalia fœtida. Omnes præterea ē uenis argenti sulphuris frigiditas omnino & inflatiuas ac fluctionibus capitis obnoxias. Si supra olera bibatur, Phthiriasis, lichenarum, lepræ & huius generis morborū procreatrix est. Calida uero ualde iuuat, & frigentes & cōcoctiōnem & ulcera intranea. Cocta utebant antiquæ delitiæ, ut de Nerone apud Tranquillum legimus. Inter aquas Paulus & Celsus celestem præferunt. Deinde, quæ cito corrūpitur, aut saxis cōfracta, aut solibus exposita, siue etiā lutosa modo purgata sit, ueluti magis cocta. Pessima, quæ ex glacie aut nīuis liquescit, quod omnis tenuitas eius in concretionē absumat. His addit, quod aqua calida citius gelascit, ut magis tenuata ac rarefacta, alia uero magis frigori resistit. Lib. 11. de mari uentisq; sermo est. Mare sponte nascens & stabile extra fluxum nō habet, intra locū propriū ac constitutū: nec sub terra penetrat, quamuis de maris Hircanū subterraneo fluxu quidā nulla certa ratione describant. fluxum tamen & refluxū in seipsum recipit, qui quidem nobis occultior est, q; utrumq; litus ab alternantibus undis percussus, propter distantia non cernimus. Sed lunā maxime huic dominari tanquā humoribus præsentē certum est. Fluūt autē ab oriente in meridie terminū, ab eo autē in occidentē, inde ad angulū terræ meridiei aduersum. Inde postremo rursus in orientē. Fluūt item ex altioribus ad loca curuiora. Sunt enim & in mari loca quædam altiora, quod præter philosophi autoritatē cognouimus, nuper ex nautis regis Lusitanæ, qui parū usi tranquillitate, ac remige, plus tēporis in redeūdo à quibusdā insulis Aethiopicis, q; eundo cōsumperūt, Ratio primū, q; inæqualis alueus, mōtesq; mari subsunt. Deinde cōcursus fluminū in unā maris partē, non item in aliā. Tertio, calor in una magis parte aquā desiccās, ob quā causam fluūt maria septentrionalia in australia. Ratio itē cur nō æque fluūt oīa, tenuitas est; nā quod magis tenue, mobilius est, Mouet & quādoq; præter naturam

Aqua celestis
non penetrat
in terram X.
pedes

Pegæ magni
fontes
Crenæ parui
fontes

De aquis ex
alijs autoribus

De mari

Sunt in mari
loca quædam
altiora.

naturā cum à uentis exagitat. Igitur mare cum aqua sit stabile, aut fontalis est, aut collectitia. Sed fontalis esse nō potest, cū aqua ex magno fonte nascēs, nulla stabile inueniat; propterea & stagna ē fontibus orientia, aut manifestos habēt fluxus ad mare, aut sub terra neos; sicuti stagnū Hircanū, quod accolat mare ob magnitudinē uocant. Relinquitur ut sit maris aqua collectitia, non quidē ex fluminibus cum nulla sufficerent flumina, sed sponte nascens, uti supra commemorauit. Restat cur salum sit ostendere. Hoc ob terræ siccitatē, deinde ob solem uidē habere, cum stando, tum uaporādo. Ut enim in nutrimento potabili & salis humido, pars tenuior & melior secerit in carnem & ceterā animalū substantiā, reliquū uero excrementū defluens in uesciā salum est & amarū; Sic putandum in mari potabile ipsius per exhalationē à solari calore secerit, atq; absumit; quod uero relinquitur tanquam excrementū, amarū atq; salum. Quæ profecto causa est, q; minime ob multitudinē fluminū crescat, cum continuo aqua dulcis à sole absumat. Nec autē ob continuā absumptionē deficit, fluminibus & imbribus copā iugiter suppeditantibus, & quod inde hauritur reōpensationibus. Illud præterea docet. Aqua quo salior atq; amarior, tanto crassior & corpulentior, ac melius nauigia grauiasq; retinet onera. Dulcia flumina nō item. Exemplum adducit salis stagnū in Palæstina, quod hominē colligatū non deprimat. Nos exemplum simile stagnum in proximis annis uidimus; Hierony. Florentinū quendam decoctōrē à creditore ē turri An. Palæstina horiatum in mare uinctū manibus præcipitatū, ab undis tota nocte sustentatū, mane ad litus euasisse, ac deinde cōtra creditorem facti quæstionē habuisse. Post hæc diuersas fontū & aquarū per orbem proprietates adducit. Hæc Arist. qui mare sicuti & reliqua sine principio posuit. Nos autē à ueritate eruditi legimus, Congregentur aquæ in unū locum. Item, congregationes aquarū appellauit maria. Itaq; mare sicuti & cetera cū suis omnibus proprietatibus initio ab omnī conditore deo constitutū rite credimus. De uentis autē hæc adducit: Sicuti uapor humidus ob frigus concretus in aquā mutari potest, eodem modo siccus & calidus poterit condensatus in spiritum consistere. Et sicut ex humidore uapore sit aqua tam sub terra q; supra, sic ē sicciorē sicuti & supra terrā spiritus. Cur autē cum calidum & siccum principū habeant, non tamen calidi spirare uidentur, id accidit ob longinquū aeris motū pleni uaporis frigidi, haud aliter quā per os reflatu spiritus calidus longe ueniens per uiam frigescit. Cur autē & sæpe in eadem regione proxime alibi uenti spirēt, aut etiā pluat, alibi nequaquā: Causam dicit diuersos solis aspectus in eodē tractu, ut sæpe hinc sicca magis ascendat exhalatio, hinc uero humida. Præterea sol sedat & commouet spiritus. Debiles quidē & paruas exhalationes exterminat ampliore calore ac dissipat. unde uenti nō surgunt, haud aliter q; si in magnum ignē inciderit paruū lignū, totum citra fumum flamma absorbet. At contra, modicus solis calor ac temperatus exhalationes excitat siccas, unde uenti procreant. Ex quo in ortu Orionis circa Cancrī tropicum uenti ponunt usq; ad etefias. Igitur per magnos calores, aut magna frigora, cum nulla est exhalatio, uenti tacent; aduersamq; esse materiā pluuiæ illud indicat, quod per pluuiā raro flāt, aut per uentū raro pluit. Cumq; annus fuerit uetofus, sequit alter pluuialis. Quod autē obliquet ferant causa est antiparitalis. Nam cum ferat exhalatio ad mediā regionem, à frigido expellitur aere, remeare ad inferiora recta nō permittitur à suo calore, quod superest obliquet tendit. Præterea uti fluminū sic uentorū parua initia, multis enim exhalationibus aggregati in apertā procedūt magnitudinē. Quocirca & minimi sunt, unde spirare incipiūt, ut spiritus aut auræ magis appellari possint q; uenti. Fiunt autē & oriunt in aere medio, ubi imber, ad nosq; paulatim ex altiore loco descendūt. Sub Zodiaco itē habitabiles non esse terras ponit. Quod tñ salum non solū multorū astrologorū autoritate, sed etiā experientia uidemus, ut alibi dixi. Præterea duas tantū zonas habitatas p latitudinē, p lōgitudinē uero totā habitatā. distareq; habitabilē ipsius lōgitudinē ab Herculis colūnis usq; ad Indicū. Ab habitabili uero latitudine, ab Aethiopia usq; ad Mæotidē & Scythiæ ultima loca, plusquā quinq; ad tria. Ventos postea ponit numero X 11. catholicos, qbus ego ex Plin. autoritate Latina subijciā noia. Ex oriēte æquinoctiali Apeliotes, nobis subsolanus appellatus. Cui ex aduerso respōdet Zephyrus, nobis Fauonius. Ex oriēte æstiuo Cæcias, nobis Vultur-nus. Ex aduerso responder Libs Africus. Ex oriente hyberno, Euris. Ex aduerso Argetes nobis Corus. A meridie Notus, nobis Auster. A septentrione Aparctias, nobis Boreas. Intermedij uero quatuor, prope meridie ab latere orientis Euronotus, nobis Phœnicus, Ex aduerso

Cur mare
salis

Stagnum in
Palæstina ho-

riatum in mare uinctū manibus præcipitatū, mane ad litus euasisse, ac deinde cōtra creditorem facti quæstionē habuisse. Post hæc diuersas fontū & aquarū per orbem proprietates adducit. Hæc Arist. qui mare sicuti & reliqua sine principio posuit. Nos autē à ueritate eruditi legimus, Congregentur aquæ in unū locum. Item, congregationes aquarū appellauit maria. Itaq; mare sicuti & cetera cū suis omnibus proprietatibus initio ab omnī conditore deo constitutū rite credimus. De uentis autē hæc adducit: Sicuti uapor humidus ob frigus concretus in aquā mutari potest, eodem modo siccus & calidus poterit condensatus in spiritum consistere. Et sicut ex humidore uapore sit aqua tam sub terra q; supra, sic ē sicciorē sicuti & supra terrā spiritus. Cur autē cum calidum & siccum principū habeant, non tamen calidi spirare uidentur, id accidit ob longinquū aeris motū pleni uaporis frigidi, haud aliter quā per os reflatu spiritus calidus longe ueniens per uiam frigescit. Cur autē & sæpe in eadem regione proxime alibi uenti spirēt, aut etiā pluat, alibi nequaquā: Causam dicit diuersos solis aspectus in eodē tractu, ut sæpe hinc sicca magis ascendat exhalatio, hinc uero humida. Præterea sol sedat & commouet spiritus. Debiles quidē & paruas exhalationes exterminat ampliore calore ac dissipat. unde uenti nō surgunt, haud aliter q; si in magnum ignē inciderit paruū lignū, totum citra fumum flamma absorbet. At contra, modicus solis calor ac temperatus exhalationes excitat siccas, unde uenti procreant. Ex quo in ortu Orionis circa Cancrī tropicum uenti ponunt usq; ad etefias. Igitur per magnos calores, aut magna frigora, cum nulla est exhalatio, uenti tacent; aduersamq; esse materiā pluuiæ illud indicat, quod per pluuiā raro flāt, aut per uentū raro pluit. Cumq; annus fuerit uetofus, sequit alter pluuialis. Quod autē obliquet ferant causa est antiparitalis. Nam cum ferat exhalatio ad mediā regionem, à frigido expellitur aere, remeare ad inferiora recta nō permittitur à suo calore, quod superest obliquet tendit. Præterea uti fluminū sic uentorū parua initia, multis enim exhalationibus aggregati in apertā procedūt magnitudinē. Quocirca & minimi sunt, unde spirare incipiūt, ut spiritus aut auræ magis appellari possint q; uenti. Fiunt autē & oriunt in aere medio, ubi imber, ad nosq; paulatim ex altiore loco descendūt. Sub Zodiaco itē habitabiles non esse terras ponit. Quod tñ salum non solū multorū astrologorū autoritate, sed etiā experientia uidemus, ut alibi dixi. Præterea duas tantū zonas habitatas p latitudinē, p lōgitudinē uero totā habitatā. distareq; habitabilē ipsius lōgitudinē ab Herculis colūnis usq; ad Indicū. Ab habitabili uero latitudine, ab Aethiopia usq; ad Mæotidē & Scythiæ ultima loca, plusquā quinq; ad tria. Ventos postea ponit numero X 11. catholicos, qbus ego ex Plin. autoritate Latina subijciā noia. Ex oriēte æquinoctiali Apeliotes, nobis subsolanus appellatus. Cui ex aduerso respōdet Zephyrus, nobis Fauonius. Ex oriēte æstiuo Cæcias, nobis Vultur-nus. Ex aduerso responder Libs Africus. Ex oriente hyberno, Euris. Ex aduerso Argetes nobis Corus. A meridie Notus, nobis Auster. A septentrione Aparctias, nobis Boreas. Intermedij uero quatuor, prope meridie ab latere orientis Euronotus, nobis Phœnicus, Ex aduerso

De uentis

Venti ex ad-

uersa pluuiæ
materia

Ventorum st-

cuti fluminum
parua initia

Venti XII

De terramotibus

Ex aduerso Trascias, nobis Circius, prope meridiē ab latere occidentis Libanotus, nobis Africus Ausfer. Ex aduerso Messes, nobis Aquilo. Ex his sereni sunt Aparctias, Trascias Argetes. Humidi Libs, Cacias, Apeliotes. Sicci Argetes, & Eurus. Niuosus maxime Aparctias, astuosus maxime Notus. Alios uctos locis peculiare minime salubres putat Adamantinus sophista. De terramotu. Hic dicit ex uentis fieri terra inclusis, ut causa agere. Præualente uero calida & sicca exhalatione, ut materiali. Ex quo plerunq; sereno & tranquillo cōtingit tēpore, quādoq; etiā cōtra. Nec ab re, cum pluribus flantibus uētis quidam terræ incūbunt, reliqui supra remeāt. Nō tamen quādo id accidit magnopere mouet. Fūit noctu plerunq; & maxime circa diluculum, q; noctes sereniores ob solis absentia existunt propter terrā frigore concretā & adstrictā. Tum circa eam horā uenti plerunq; insurgunt excitati, q; ea hora quietior & sol potentior phibeat ē tellure exhalatōes egredi, ex quo p uim erūpere necesse. Fūnt etiā sæpe maiores circa loca ubi angustū mare, q; ibi uētus uio lentior sit, ob angustias cocreitus, cauernas ingrediē, terrāq; mouet. Idcirco & loca cauer, nosa oia huiusmodi malo sunt obnoxia. Et in æquinoctijs plurimū dominaē terræ uentus. In solstitijs uero minimū emittit exhalationis. Præterea sonus in hoc genere prius au ditur q; incursio. Genera terramotuū plura. τρομάδος tremulētus, quādo late cōcutit. παλμωδους palmodes, quādo alte cōmouet. επικλινης epiclintes, quādo in obliquū secundū acu tos angulos mouet. βραχυσ brastes, quādo cum motu frangit ac secundū rectos angulos su pra subitusq; euerit. χασματίας, cum sit hiatus terræ, in locis curuis cōtingit. φηκτις, id est scissor, qui rimas aperit. ὄστυς ostes, qui unā cōtinuat scissurā. μέκτις mectes, qui sæpe citra motū terræ intus sonat ac mugit. In mari quoq; analogū ac simile aliquid terramotus cer nitur, cum hiatus in eo & cōcursio uideē. Hæc oēs species ex Aristotele sparlim colligunt, quas Albertus sic interpretat. Scissionē, percussionem, perforationē, subuersionē, tremo rem, titubationē. De tonitru mox ac fulgetra & fulmine, deq; Typhone, & Ecnephia pro sequitur, quæ omnia sicca & ignea exhalatio & materia gignit in nubū humore estans. Nam calor & ignis haud genitus ex eis fecerit, sed quantulus restat qui horū causa effe ctuum est. Ex abruptione itaq; nubium crassarum sonitū simul & fulgetram reddit. Fitq; prius igne tonitru, quanquam prior ignis adspicitur. In causa est uisus sensus celerior q; auditus. Nec unquam alterū sine altero sit, quamuis ad sensum nostrum sonitus non per ueniat ob loci distantia, quando modice sit. Igitur sic tonitrus definitur potest: Sonitus ex nubibus ex uiolenta cōuerberatione exhalationis calidæ & sicca excussus. Quod autem in æqualia sint tonitrua in æqualitas nubium facit. Vbi enim maior est crassitudo, maior e mititur sonus. In fulminis autem exitu maximus est. De quo in sequente dicitur uolumi ne. Libro 111. fulmina Typhonem & Ecnephiam, incensionem, coronam, iridem, pare lia, uirgas enarrat. Est enim fulmen ex eadē pene causa & materia ignea, sed tenuior, de missa à nubibus. Diuersæ eius species. πρῆστῆρ Præster, proximum aerem comburit colora tumq; reddit. κέραυος Ceraunus maior, sed tenuiore spiritu exit. ἀργητης Argetes, per an tiphrasim dicitur, quod uelociter penetret, nec nisi antitypsmata, id est, ea quæ resistunt, adurit, ut ferrum, petram; lignum uero aut uestem, nequaquā: sed pertrahit innocuus te nuitate poros. Interiusq; sæpe concremat, ut in oculis pecuniā, saluo marsupio. Helicium quod oblique tortuose q; uenit. σκῆπτρον Scepton, quod ad aliquid certum priuatim tendit: ἀπὸ τοῦ σκῆπτρου; quod est uestigare & inquirere. Illa uero quæ petunt à fulmine, prius moue ri cōtingit, q; sonitū audiri, quod celerius spiritus penetret q; fragor nubibus excutiat, qui per impetū uiolentæ sit excussio. Nec mirū. Spiritus enim omnis ē cælo missus, uī non natura, ad inferiora ferē, cum natura ut materia calida tendat ad superiora. Sicuti contrā quædā sursum uī emittunt, quæ inferna petūt, ut aqua saliens. Procellas quoq; & turbines circa terrā subito uolūtates, τυφωνα & ἐκνεφίαν, id est, Typhonē & Ecnephiam Græci uocāt. Quæ ex eadē materia sunt ignea, separata, & egressa nubibus, hac inter se differētia: quod Typhon oblique & per gyrū ruit, & in locis angustis furit; arbores eradicat, quandoq; tur res deijcit. Ecnephias, obicurat aerem, quod materia sit crassior, & in locis patentibus ru it. Est & flammatio siue incensio Græce cauma appellata, quæ item est exhalationis uis in aeris aliqua parte, quæ rubere ob incendiū uideē. de area aut, quā coronā diximus uocari, & Iride & pareijs & uirgis in 1. lib. quontā proposito distinctionis mihi factæ conuenire uidebant, enarraui. In fine aut huius 111. lib. attingit Mineralia, dicitq; ex fumosa & sicca exhalatione

Terræ motuū genera

Tromodes

Palmodes

Epiclintes

Brastes

Chasmatias

Rhetes

Ostes

Mectes

De tonitru & fulgetra

De fulmine

Præster

Ceraunus

Argetes

Helicium

Sceptum

De turbibus

Typhon

Ecnephias

Cauma siue flammatio

exhalatione fossilia omnia fieri, si cuti lapides, & omnia liquabilia, ut sulphur & alia quædā. Metallica uero ex uapore humido magis esse, ideo fusilia cōflatiliaq; sunt. Præterea solem De metallicis astraq; cætera causam esse remotā metallorū: sulphur uero & argentū uiuum propinquā, quod uirtute caloris sulphuris, uapor humidus cōmiscetur cum pingui terrestri in argen to uiuo, quod frigerandi ac condensandi uim habet. Præterea metallica omnia de genere mixtorum imperfectorū quo ad formā essentialē uideri. Quæ septem esse dignoscuntur totidem planetis cōparata: plumbum Saturno, stannum Ioui, ferrū Marti, æs Veneti, aur um soli, argentum uiuum Mercurio, argentū Lunæ. Lib. 1111. Rursus de elementorum qualitatibus ratiocinatur, unde generationes sunt ac corruptiones in animalibus & plan tis. Ex his agentia calidum & siccum, patientia humidum & siccum. Quatuor igitur sunt ad perfectā horum dispositionē. Digestio siue concoctio, quæ ex proprio uenit calore per aliquod exteriorum auxilium consummatū, uelut alimentum per balnea aut gymnasium Pepsis digestū. Huius partes sunt Pepsans, id est maturitas, quæ primū in Pericarpio, id est uen triculo concoquitur: quæ tunc perfecta est, quando semina quæ in pericarpio sunt, queāt alterum quale ipsum efficere. Hæc totidem indigent adiumentis, quorum altera epselis, id est elixatio à calido humido naturalit; altera optelis, id est assatio, à calido sicco & alieno iu uante prouenit, & hæc extrinsecus, illa intrinsecus. His totidem contraria ob caloris dese ctum. Apepsis, id est indigestio, pepsi. Homotes cruditas, pepansi. Molyntis elixationi op posita, quæ alimentum liquefcit, ac minime condensatur. Stateusis opteli aduersa, cum pi. Molyntis grescit. At insuper ex his qualitatū differentijs homœomera corpora uariari. Vocat autē Stateusis Homœomera ueluti metallica, & quæcunq; ex his sunt separata, quæ item in animalibus & plantis ueluti carnes, ossa, nerui, pellis, uiscera, pili, uenæ: ex quibus a nomœomera con stant, ut facies, manus, pes, & alia. In plantis uero lignū, cortex, folium, radix, & his similia. Horū igitur aliqua ωγκτῆ & τμητῆ, id est, cōcretilia & liquabilia: quæ enim per frigus con crescūt, rursus per ignē liquefcūt, ut quæ ex aqua sunt: glaciēs, æs, & reliqua metalla. Quæ autem per ignē densant, per humidū quoq; dissoluntur: ut lutū, sal, nisi forte poris nimi um cōstricta fuerint, ut lateres. ἀπηκτῆ uero, id est in concretibilia sunt quæ plus calidi ac terræ retinēt, ut mel, mustum. Item quæ plus aeris q; aquæ, ut argentum uiuū & oleum, & si quid uiscosum, ut gluten. Nonnulla μαλακτῆ, id est mollificabilia per ignem, ut ferrū, cor nu, lignum. Immollificabilia, electri, & tophi speluncarū. Aliqua λιμνητῆ flexibilia, τρυκτη tingibilia, διατεκτῆ ductilia, πλαστῆ formabilia, θλαστῆ fragibilia, δευαστῆ cōminuibilia, ἐλκτῆ traçibilia, πηκτῆ impresibilia, χυκτῆ filsilia, τμητῆ truncabilia, γλυκερῆ uiscosa, ψευδωρῆ friabilia, ωγλητῆ commassabilia, λωστῆ uftibilia, θυμιατῆ exhalabilia, φθαστῆ corrupti bilia, σπητῆ putrescibilia. Putrescunt enim quæ secundum partem corrumpuntur, quum à natura separent, quod omnibus accidit præter ignem: nam terra, aqua, & aer putrescūt, quod hæc igni sint materia: nihil enim dum est calidū putet seu putret. Humida enim pri mo, deinde sicca fiunt putrefacta ex propria frigiditate & alieno calore: ac hyeme minus, quod aer minus calidus: mota item minus quā stantia, quod motus aeris calorem debili tet: ea demum ratio, quod multū minus pauco putrescit; in maiori enim amplior est ignis proprius & frigidum q; obtineant in circumstante uirtutes: ex quo mare secundum par tem diuisum putet, totum uero minime: eodem modo & aquæ reliquæ. Animalia quoq; in putrescentibus fiunt, quod ab his separata caliditas naturalis illa exuscitet.

IN METAPHYSICA.

R P H E V S Museusq; ac longo post hos interuallo Pythagoras, Plato, eiusq; temporis homines qui theologiam attigerunt, ut tradit Herodotus, ab Aegy ptijs hausere sacerdotibus, quibus multa ob sapientia ac uitæ abstinentia de diuinitate manifesta fuere. Arist. deinde lōge in hoc genere Platone inferior, ut qui potius logicæ aut philosophiæ partes, q; theologiæ sit executus: pluri ma à Platonicis refellunt, nonnulla etiā ab eius adfertore Auicenna, qui & ipse in hoc ge nere scripsit. Theophrastus quoq; paruū de hoc ædidit libellum, Cuius meminit Nicolaus Damascenus, dicitq; magnū ad ipsius disciplinæ isagogen esse, licet latuisse uideat Andro nicum & Hermippum, qui in eius libris hunc non cōnumerant. Visus etiā & ipse Cicero post Timæū conuersum aliquid & supra naturā conscribere in libris de Fato, de Diuina zione, & natura deorū. At nostri diligentius omnia ueriusq; interpollantes eō rem deduxe GG runt, ac

runt, ac dialecticis epichrematis physicisq; argumentationibus munierunt, ut per naturā id quod est supra naturā penē monstrauerint; nec tā fidei q̄ experimentis quodāmodo ratio nibusq; ad ardua nostri dogmatis deprehēdenda sit locus. Hāc itaq; summis digitis locos distinguēdo principales attingā, si prius libros Aristotelicos in uniuersum ac summam re petā. Primo namq; honestā sciētiā dignitatē exequit, ac quēadmodū ipsius habitū sensuū experimētis cōsequamur. Secūdo quando sciētia de ente ac ueritate simpliciter est, infert: quod ueritas uno modo facilis, altero uero difficilis, difficulasq; interdū ex parte materię: quod quō sit uerū in quarto lib. declarat. Tertio dicit hāc sciētiā esse theoreticā, qđ prole cto nequaquā liquet, nisi nouerimus qđ a praxi theoretica differt. De qua quidē lib. vi. dis serit. Quapropter hic tractatus eō differt. Præterea x x v i i i. quæstiones enumerat, quas paulatim in libris sequētib; soluit. Quinto differit, quod ueritas nequaquā nisi per causā liquet. Et quoniam non oēs facile cognosci possunt nisi in infinitum progrediamur, probat quod in nullo genere causā in infinitū procedit: de quibus omnibus agit lib. xij. ubi tra ctat de causa prima, efficiēte, & forma, & sine. Hic præterea de ente dicere incipit, ac pro prietatibus eius, quæ cū eo cōuertunt (quæ transcendētia nostri uocāt) præsertim de uno. De reliquis uero & maxime de uero & bono agit in v i. Quinto proprietates entis subiectas ponit quæ sunt x. genera, ubi differit non tam de potestate illarū, q̄ aliorū uerborū ad il las siue primo siue secūdo loco pertinentiū. Quod profecto fit ad deprehēdēda significa ta, quæ ad Metaphysicā pertinet. Ex his autē quadā excludit à Metaphysicē sciētia, uideli cet ens rationis: quod nihilominus uerū significet per propositiones cōstitutat ex uerbis priuatiuis, ut cū dicitur cæcitas. Et hoc agit lib. vi. In quo quoniam fit de huiusmodi ente men tio, ex cōsequente differit de uero, quod cū ente cōuertit, & itē de bono. De naturis entū disputat, quorū aliquæ sunt substantiæ, aliq̄ue accidētia. Sed quādo accidēs à substantia de pender tam quo ad esse, q̄ quo ad cognitionē: ideo si quis substantiā indagauerit ilico acci dentis naturā nolle poterit. Eapropter de substantia tantū uestigat in hoc opere. Cōmunis autē est omni substantiā diffinitio, quā Arist. quod quod est esse, nostri uero theologi quiddita tem appellāt, per quā talis est substantia, ut deus deitate sit deus, quēadmodū dicit, & homo humanitate homo: ac de his differit lib. vij. declarādo quæ sint ea quæ requirunt ad quod quid est, & quō se id habeat. Et id cuius est quod quid est, tā in substantiis cōpositis q̄ simpli cibus, nō tñ separatim de aliquo, sed generatim, & in uniuersum de ipso loquēdo. Substan tiarū uero aliquæ sunt cū materia & corruptibiles, ut physica corpora: aliq̄ue incorruptibi les, ut cœlū: nōnullæ citra materiā & incorruptibiles, ut intelligētiæ seu mentes. De primis agit lib. viij. sanē declarādo, qđ ex materia & forma cōponunt, & quonāmodo hæc inter se & ad cōpositū habeāt. Lib. ix. de proprietatib; siue ut nostri uocāt theologi, passionibus, quæ in omni ente reperiunt, sed in aliqua tantū parte, uidelicet de energia & potētia. Nā in substantiis citra materiā, ita est energia qđ nō est potētia. In substantiis uero cū materia utrūq; existit. In x. differit de quadā alia proprietate disticta, uidelicet de eodē & diuerso, & de his quæ ea cōsequunt. i. de oppositionib;. In x i. priuatiu nō addit tractatū, sed tantū superius enarrata in epilogū colligit. In x i i. de substantiis æternis differit, siue sint corporeę siue in corporeæ. Et hoc fermē modo substantias oīs absoluit, ac per illas etiā accidētia quæ substā tiā cōsequunt: ex quo ens omne tractat, quod Metaphysicē subiectū est. Ens em̄ qđ nomē à Quintil. in ueritate donat, qua ens ut ait Nicephor⁹ Gregoras, huius disciplinæ dicit sub iectū, qđ rerū ac artū omnū diffinitioes, naturas, ac proprietates per se cōsiderat, nec septā regionē aliquā seu limitē habeat: quēadmodū nec dialectica, nec rhetorica: sed hæc ut apte tantū atq; apposite de omnib; loquat: dialectica uero ut metaphysicē ad ueritatē deprehē dendā instrumentū. Reliquæ item artes ens nō in uniuersū, sed ex parte cōprehendūt, ut Physica ens corporeū, Arithmetica numeros, Musica sonos, Geometria magnitudines, Astrologia sphaeras, & quæ sunt in cœlo. Ens insuper, ut quādoq; definiā & in partes didu cam, est quo cūcta appellat, & in qđ omnū simplicia cōpositorū resoluunt. Eius diuisio quadruplex, mobile & immobile, ratiōe & re, energia & potestate, idē & diuersū. Mobile rursus corp⁹ seu corruptibile, ut physicū, seu incorruptibile ut cœlū, physica tractat. Immo bile uero perpetuū Metaphysica. Ens ratiōe ab eadē tanq; minime uerū reijcit, qđ tantū mē te ac ratiōe percipiat, re autē nequaquā subsistat, de quo supra dixi. Re autē ens duplici expri mit modo: generali per ea quæ uocāt transcendētia, quæ proprietates sunt entis æquales, ety mia

mis tantū diuersis. Ens in primis, quod primus sit omnium conceptus, & in eos cætera resol uantur. Res ab effectu & essentia. Vnū à sui diuisione ac integritate. Aliquid ab aliorū di uisione. Verum quod mentis cogitationi ac cognitioni respondeat. Veritas enim quadru plex, aut orationis est, quā mentis ueritas metit, quæ & ipsa à rerū naturalū ueritate illu stratur: hæc postremo ab ipsa summa & cuncta metiente ueritate, qua deus appellat. Verū autē quod enti est æquale his omnibus supradictis cōmune est, uelut hominib; & belluis ani mal. Verū & falsum Arist. in mente ponit, bonū autē & malū in rebus. Bonū item seu boni tas quadruplex: aut ex essentia ipsa & natura, qua oīa quæ sunt impertunt, & hoc cū ente conuertit: aut qđ ex accidente & naturæ & animi & gratiæ puenit. Decē quoq; genera his supradictis nō quidē equiparant, sed subiiciunt: quorū prima substantia tantū, reliqua accidētia, de quibus separatim nulla est sciētia: substantiæ nō item, quā in hoc lib. cōtendit ante oīa declarare, ut hæc percepta facile illa dignosci queāt: quapropter hæc ens pprie uo cat, nouē uero uniuersalia entia æquiuoce appellat, qđ in ea retineāt esse, nec ab ea prorsus diuisi ualeāt: neq; solū noīs, sed & rei sint participia. Medicus em̄ liber & medica experien tia & medicū pharmacū ab arte medica oīa dicta non solū nomen cum ea cōmunicant, sed eundē finē, hoc est sanitatē. Sic & nouē categoriæ à substantia entia dicte nō simpliciter, nō solū nomē cū ipsa substantia cōmunicāt, sed etiā rem. Nulla em̄ substantia absq; his omnino simpliciter est, hæc namq; oīa substantiæ sunt aliqd. Tāta igit entis siue essendi uis est, ut etiā nō ens esse nō ens dicat, & sub ente ueniat. Si igit ens & unū est et idē & nō aliud, haud al iter qđ causa & principū se cōsequēdo. Vnus autē homo & ens homo secūdu dictionē du plicatā, & nō aliud qđ demonstrat: unus itē est homo & est hō, uidelicet ex eodē & simili, & altero & dissimili, qđ eiusdē sit sciētiæ opposita cōsiderare. Musica nāq; est cōcinnū & in concinnū, & eiusdē sensus opposita sentire: quapropter nō solū simile, aut unū, sed etiā dis simile aut plura, eiusdē fuerit disciplinæ. Substantia igit. i. aīa & uerū. i. substantia idē ferē, diuersum modo ac ratiōe quadā. Eius diuisio duplex: simplex & cōpositū, prima et secūda. Per secūda species notant, qua uniuersalia dicunt. In prima singulare cōtinet & indiui duū: quo noīe tantū ex Latinis Capella utit, uocaturq; suppositū, subiectū, hypostasis, pō na, hoc aliqd. At hypostasis quāq; omne singulare in genere essentia græci uocāt, utur patū tñ in eo tantū suppositū, qđ ratiōis est particeps: sicuti & pōna quæ ppter hyperochen tam deo qđ angelis & omnib; cōuenit. Sed & primā substantiā præter hūc modū Albertus & deū ipsum intelligit, & genus supremū inter predicamēta. Altera substantiæ diuisio, sim plex & cōpositū: simplex nulla est præter deū, reliqua cōposita: oīa diuersa tñ cōpositioe: aut ex materia & forma, ut corpora physica: aut energia et potestate, ut ex esse & essentia. Et ex quo est & qđ est, qualis in angelis cōpositio dicit. Cōpositū uero ex subiecto & acci dente tā in substantiis incorporeis, qđ corporeis dicit. Hoc igit modo Arist. substantiā in præ dicamētis appellat, nō extremā sed mediā, quæ nec cōtrariū habet, neq; magis & minus. Igit de extremis & partib; substantiæ hoc modo diuisis loquemur, ac primū de materia. Hæc ex qua, in qua, & circa quā appellat. Ex qua naturalis & artificialis, ut elemēta materia mi xtorū in naturalib;. Elemētorū uero materia prima, quæ dicit hyle, de qua in physica satis dixi. Et hæc pprie nō tā substantia qđ pars substantiæ. In arte pfecta est substantia, ut entis siue domus: materia, ferrū & lapides. In qua, est ipsum corpus in quo fit aīa. Circa quā dicit po restatis obiectū, ut uisus color, & sciētiæ subiectū, ut physice corpus mobile. Forma uero essentialis aīa est, quæ qđ pars existat substantiæ, partis forma dicit, tribuitq; aut esse aut ui uere, aut sentire, aut intelligere, aut hæc oīa, ut homini. Præter hæc & alijs forma dicit mo dus, ut entelechiā nō tribuēs sed habēs existētiā & perfectionē, qđ nō sit e duob; saltē prin cipijs substantiæ cōposita, ut angelus & deus: ac qua refert angelū, in genere substantiæ poni tur. Deus em̄ extra genus omne. Tertio modo dicit ipsa rei natura citra materiā cōsidera ta, ut humanitas ex hoīe, nigrities ex nigro: poniturq; in eo genere in quo est illud, cuius est forma. Quarto modo dicit quoduis accidēs qđ causa quidē existēdi per se nō est, sed ex parte, ut sciētia in hoīe siue albedo. Quin & ea quæ re nō sunt, sed tantū mēte cōcepta, for mæ appellari cōsueuerūt. Postremo forma quātitas est modo quodā subiectū circūscribēs, quæ ad quartā pertinet speciē qualitatis. Energia siue act⁹ & potestas siue potētia tertia en tis diuisio, quāq; nō in omni ente. Nam quāuis nil sit præter deū qđ nō ex utraq; cōstet, sunt tñ quadā quæ entelechiæ dicunt, pfectionē in se habētes, ut deus, angelus, aīa. Qua dam citra perfectionē quas energias appellāt, quæ sunt motus oēs: perfectiones tamen in GG 2 mouentibus

Lemata XII.
Metaph. li
brorum

Quod quid
est esse

De ente

Transcendētia

Substantia
diuisiones

Materia

Forma

Energia
potestas

mouētibus, imperfecte in motis. Est insuper prima & secūda triplēci quidē modo: primū ratiōe ipsius deī, quē actū primū & purū appellāt. Cateri oēs secundū eū. Deinde ex energiarū successione in eodē genere seu specie, ut in triplici intellectus actiōe secundū Arist. Postremo energia prima est ipsa forma, ut in hoīe sciētia; energia secūda ipsum officiū, uidelicet scire intelligere, sicuti mōstrat liber de aīa secūdus. Potestas itē plurariā agēs & patiens, posse uidelicet mouere & moueri, amare & amari. Patēs rursus aut ratiōe accidētis in subiecto, aut formē in materia prima. Energīa quidē cōiuncta est potētia, ratiōe tantum distincta, cū idē numero ens respiciat; ut homo absolutus energia est homo, & potentia qua potēs fuit esse homo, sui principij producētis aut cōseruātis ratiōe. Remota est ab energia, cū diuersum nūero ens cōtinet, ut semen potestate homo. Et sic diuisa re sunt. Aut etiā sicuti energiā primā & secundā dicimus, eodē modo potestatē primā quā remota & imperfecta est, ut semen potestate homo; & secundā ut in eodē subiecto, ac ppinquā & facultate paratā ad agendū, ut ignis potestate urēs, q̄ nondū urit. De quib. in physicis locuti sumus. Sunt itē potestates naturales tā sensus q̄ ratiōis, quā in tertia locantur specie qualitatis. Inter entia quoq̄ idē & diuersum posuit Arist. Et quod hoc consequit̄ oppositū. De quibus differit lib. x. Vnū, idem, simul, indiscretū cōmuni dicunt̄ uocabulo. Est em̄ eadē differentiiū essentia, sicuti simile eadē differentiiū qualitas, & æquale eadē differentiiū quantitas. Quēadmodū cōtra diuersum, aliud, differēs, oppositū, discretū, alterū, duo, diuersitatē oīa significāt. Entia & essentia oīs ē cōtrarijs ad unū et plura deducunt̄; unū in statu & quiete, plura in motu; ut ex forma & priuatiōe, id est ente & nō ente: siue id esse sit ex materia & forma, siue energia & potestate. Ea demū ratio mouit Pythagorā, ut unū & duo. i. numeros inter essentia & rerū principia referret, quē Monada & Diada appellauit. Quapropter quodlibet est, qua unū est. Dissoluta em̄ unitate non est. Et hoc demū modo unū entī cōparat̄, absolutā rei indiscretionē cōtinens. Cū uero tantū quātitatē in discretiōe prę se fert, principii est numeri. Tertio uero, ut ait Diony. nulla est multitudo citra unitatē. Nā multa partib. sunt, unū toto. Multa accidētib. unū subiecto. Multa nūero, unū specie. Multa specie, unū genere. Multa deniq̄ potestate, unū energia: ut omne cōtinuū qd̄ in infinitū diduci potest. Reperit̄ em̄ indiuisibile & natura indiscretū, ut ipsa est unitas, & nota quę est principiiū lineæ, & nūc in tēpore. Præterea ipse deus, qm̄ ut ait in x. lib. quod simplicissimū est, mēlura est in quolibet genere. Totidē modis diuersum seu differēs dicit̄. Est quoq̄ differētia rei & ratiōis. Dicit̄ em̄ re aliqd̄ tripliciter differre: nūero, specie, genere. Quædā em̄ uera sunt, & re differūt: ut species inter se, alinus uidelicet & homo. Quædā minime uera, nec re differūt: ut genus & species. Nonnulla uera, & itē cogitatiōe differūt, ut homo & animal. Vsurpat̄ autē cogitatio siue ratio in hac parte, p̄ animi cōceptu extra rem, uel in re, quæ tñ res ipsa nō sit. Extra rem, ut si quis chīmārā quę nūc est, mēte fuerit contēplatus. In re, ut si quis in hoīs meditatiōe specie cōceperit, aut casum genitiuū. Sequit̄. Ex his oppositū uidere numero quadruplex, aut ratiōe cōparationis, ut relatio, seu remotiōis oppositū triplici de causa. Aut em̄ remoto nihil omnino relinquit, ut negatio; aut subiectū relinquit, ut priuatio; aut certe subiectū & genus, ut cōtrariū. Quo circa quedā dicunt̄ opposita cum medio, quædā citra mediū. Cōtradictiō in primis maxima oppositiōnū ac remotissimā est, senas q̄ retinet cōditōes: q̄ extrema omni medio careāt tam generis q̄ subiecti: q̄ sint extra genus, ut de ente & nō ente; q̄ alterū extremorū sit aliqd̄ positū, q̄ negatio sit absoluta, nō alicuius determinatę rei aut subiecti: q̄ extrema nequeāt esse idē uel simul: q̄ sit unius & eiusdē, secundū idem, respectu eiusdē subiecti & in eodē tēpore. Priuatiōis oppositū totidē habet cautōes, q̄ medio careat sui generis, q̄ alterū extremorū aliqd̄ ponat, quod extrema nō sint idē neq̄ simul: in q̄bus tribus cū cōtradictiōe cōuenit. Ceterū quod habeat mediū subiecti, q̄ extrema sint genere, q̄ deniq̄ sit aptū illud habere quod ponit: p̄ suis specie loco & tēpore. Cōtrariū quinq̄ cautōes: q̄ opposita cōtraria nō sint idē neq̄ simul, in quo cū utroq̄ cōuenit prædictorū: q̄ extrema possint uicissim in eodē subiecto inesse, nisi alterū insit a natura: q̄ extrema sint in eodem genere: q̄ alterū extremorū habeat ratiōne habitus, in q̄bus cū priuatiōe cōuenit: q̄ utruq̄ extremū positionē faciat. Latiore autē modo cōtraria secundū Arist. sunt in diuerso subiecto: ut ignis & aqua. Aut quādo potestate cōtraria sunt, ut sanās & debilitās. Aut in potestate ipsorū cōtrariorū agētia uel patiētia, ut calorificū, & frigorificū, aut calefactile uel refrigerabile. Relatiua quatuor cautōes: quod careant medio sui generis & subiecti; quod alterū oppositorū ponat reliquū, uel de-

Idem et diuersum

Oppositum quadruplex

Sex contradi- ctionis condi- tiones. Priuationis to tidem.

Contrariorū quinq̄.

Relatiuorum quatuor cau- tiones.

Ad aliquid

Relatio in di- uinis quatuor modis.

Prius et po- steriorius

Magis et minus.

Sex modi totius

struat: quoniā posita se ponunt, & perempta se perimunt; quod in relatione re constat non idem sit, in quo cōuenit cum alijs tribus. At in relatione ratiōis possunt idē esse sicut in relatione identitatis. Sed quando ad relationem uenimus, plusculum in ea immorandum, præsertim cum Aristot. in x. i. Metaphysicæ cam minime prætereat. Diffinitio ipsius in præceptis generū est huiusmodi. Ad aliquid sunt quæcunq̄ ipsum quod sunt aliorū dicunt̄ esse, uel quomodolibet aliter ad aliud: hoc Latini Græciq̄ enarratores sic declarant, ut in casu genitiuū, & alijs etiā casibus relatio fieri possit, ut pater filij pater; uel ablatiui, ut maius minore maius. Sunt & relatiua re quidē appellata & per se, ut qd̄ simpliciter in ppria fuerint & natura & categoria: ut pater, duplum. Ex accidente sunt ratiōis, non in propria, sed altera categoria, ut scientia est in prima specie qualitatis: tamen quoniā refertur ad scibile, quo ad relationem est in genere relationis, quamuis secundū quosdā non idem poni debeat. Sunt item relatiua excellentiæ, ut dominus; subiectiōis, ut seruus: æqualitatis, ut amicus. Arist. in Metaphysicæ v. i. relationē in quantitate ponit, ut duplum, triplū. Præterea in actione & passione: siue secundum potestatē, siue secundū actum agentem & patientem, ut calorificū ad frigorificū refertur. Potestate & energia, ut calefaciens ad calefactū. Posuit item in qualitate, nō tamen explicite: quoniā qualitas non est aliud nisi secundum quod accipit̄ ratiōne potestatis agentis uel patientis: uel ratiōne quantitatē, sicut dicitur aliquid albius alio. Et sicuti dicit̄ Socrates albus est similis Platoni albo, referre uidet̄ potius quandā albedinis quantitatē. Reliqua uero accidentiū genera potius cōsequitur, quam creare possint relationē, ut ubi aliqualem relationē ad locū, positionē partiū refert. Habitus relationē habentis ad habitū. Sed & Theologi nostri relationē in essentia ponūt, & hoc tantū in diuinis, quatuor modis. Primo cum propriū nomen ad aliquid refertur, ut pater. Deinde relatio quæ cōsequitur uel causatur relationē, ut generatio & generās. Tertia quæ implicite claudit in se relationem, ut trinitas, hæc personas includit distinctas. Postrema quando pro relatiuo ponitur, ut deus. Sunt item alia quædā inter se diuersa & opposita sub ente, quæ oportet exprimere: ut prius & posterius, necessariū & cōtingens, totum & pars, magis & minus, quæ deinceps paulatim explicabo. Prius & posterius dicitur ratiōne ordinis alicuius & principij in quātitate, in cognitione, in eo quod existit. In quanto cōtinuo tripliciter: ratiōne loci, ut ignis prior aere; ratiōne temporis, ut præteritū prius futuro; ratiōne motus in rebus naturalibus, ut puer prior uiro. In quāto discreto, index est prior medio respectu pollicis. In cognitione secundū ratiōne uniuersalia sunt priora particularibus, & simplicia cōpositis. In cognitione secundū sensum secus, nisi ex accidente. Nam ex accidente notius est sensibus uniuersale, non tamen per abstractionem ut magis commune. Sicuti pueri qui oēs homines ab initio patres uocāt, postea distingūt. At intellexit̄ cōtra ex accidente & indirecte notius particulare. In eo quod existit prius dicit̄ tripliciter. Ratiōne cōmunitatis, ut priora sunt quę possunt esse sine alijs, ut animal prius homine. Ratiōne analogiæ. Tertio ratiōne diuisionis entis in energiā & potestatē, si secundum energiā cōtra. Nam partes nō incipiūt esse in energia nisi toto absoluto. Arist. uero ponit quartū modum, cum sunt duo cōuertibilia, & unū sit alterius causa, ut pater. Postremo species oēs, quæ sub genere cōprehendunt̄ & diuidunt̄, sunt oppositæ differentia. Quæ magis & minus recipiāt uidendū. In primis quātitati id cōuenit. Quātitas em̄ duplex: prima dimensionis, cui maius cōuenit & nō magis: ut maius robur, maior latitudo, longitudo. Et quantitas, uirtus, quę est de qualitatis genere, ac per alterationē auget̄, cui cōuenit magis, ut magis albus: nam magis in alteratione dicit̄, maius in augmento. Demū extensio ad dimensionis, intensio uero & remissio ad uirtutis pertinet quantitatē. Formis quoq̄ rerū abstractis in genere accidētiiū maius cōuenit, ut maior albedo. Cōcretis uero magis, ut magis albus. Est insuper Metaphysici, quō totū & partes dicant̄ uestigare. Sex em̄ tradunt̄ modū di. Totū in primis quoddā quod perfectionis dicit̄, carens partibus: ut deus, angelus, nota in linea. Totū essentia, quod plura cōtineat unā constituētia rem: ut homo cuius partes essentiales dicunt̄. Totū integritatis, quod plura cōtinet integrū cōstituētia, modo cōtinuationis in toto cōtinuo: ut cōtignatio, uel colligatio, uel aceruus. Totū potestatis, qd̄ habet diuersas potestates re discretas a sua essentia, ut anima habet uisum & auditū & reliqua. Totum uniuersale, qd̄ plures cōtinet partes subiectas, nō re, sed ratiōne diuisas, ut est genus ut animal, uel species ut homo, eius per subiectiōne dicent̄ partes. Totū numeri, quū numerus plura numerata cōprehēdit, ut duodenarius. De necessario autē & cōtingente inter

Necessitas se oppositis, recte perspicimus si causas considerabimus quæ attinguntur in Physica. *Necessitas duplex*: simplex & hypothetica. Simplex est illud quod à priori causa necessario dependet, ut hominē mortalem esse, quod elementis cōpositus: quod quādoq; à forma dependet sicuti exemplum supradictū: quandoq; à materia, ut animal mortale. Necessariū ē positione siue hypothēsi est: si hoc fieri debet, illud habere oportet, ut si ens fieri debet, ferrū est necessariū. Et hoc totū causam finalem significat, quod in naturalibus uideri licet. Qui enim finē naturæ ademere ac omnia temere posuere, necessariū simpliciter existimauerunt, ut in constructione domus lapides deorsum cadentes natura ferri, ligna uero sursum tanquā leuia dixerunt: sic homines membra fortuitu, nullamq; ob causam facta ad suam utilitatem accommodauisse. Arist. uero simplicem necessitatē in hypothēsi esse negat, naturamq; dicit ob formā non cōtra factā, necessitatē uero in materia esse nō in forma. In Mathematicis idē esse sed diuerso modo. Si sunt priora, sunt & posteriora, ut si est triangulus rectus, tres ergo angulos duobus rectis æquales habet. In naturalibus autē si posteriora sunt & priora, ut homo est, ergo mūdū ob eū creati necessariū fuit. In se autē & in ordine ad effectū necessaria sunt causæ, sicuti motus coeli respectu eclipsisū & aliorū effectū: quæ præ-existentia in causis sunt quoddā futurū nō cōtingens quidē sed necessariū. Quædam autē sunt causæ nō necessariae saltem cōparatione ad sua effectū, & huiusmodi dicuntur futura cōtingentia dum sic in causis suis præexistunt. Et hæc aut frequēter, ut hominē pentedactylum esse, aut raro, ut hominē sodientem inuenire thesaurū, aut in horū medio, ut legere & non legere. Rursus in his quæ frequēter eueniunt natura & ars domina, quoniā natura in proprijs effectis plerūq; superat: rara em̄ portenta, & ars propriū finem plerūq; adsequitur. In ijs autē quæ inter sæpe & raro, electio domina: in nobis em̄ est legere & nō legere. Raro autē contingens fortuna & casus est. Fortunæ cum secundū electionē nostrā sunt, ut sodientem thesaurū inuenire, causa est fortuna ex accidente inueniēdi. Casus autē in ijs quæ secundum naturā non aut secundum electionē eueniūt, ut casu lecti supprimi, terræ motu terrā scindi, fulmine ici. Quapropter cōtingens infinitū est: potest em̄ & potest non fieri. Necessariū, dicit Auicenna, nullū habet extrinsecus impedimentū; contingēs uero, rarumq; plurima impedimēta extrinsecus. Potest idem cōtingens & necessariū esse, ut Socratem mori diuina prudentia iussioneq; necessariū, contingens uero Atheniensū iussu.

PARALIPOMENA.

V V M canat extremos prope iam uindemitor antes: racemationi locus in quibusdam erit, ac in urbe primum Roma, quæ tumultus malaq; summam hęc passa est. Plebes propter nexos ac res alienū in sacrum montem primum secessit: unde à Menenio Agrippa reducta est creatis duobus tribunis C. Licinio, & C. Albino, qui tres alios sibi creauerunt. Deinde Sp. Cassio & Proculo Virgino Coss. lex Agraria promulgari cœpta, usq; ad civile bellum semper tumultuosa. Cassius alter Cos. partes agri Hernicis adepti dimidium Latinis, dimidium plebi diuisurus erat, nisi alter restitisset: ex quo damnatus necatusq; fuit. L. Valerius lib. 11. Deinde Capitolium noctu à seruorum exulumq; quatuor millibus Herdonio duce occupatum, ac his caesis receptum est. Deinde per Virginię casum plebes ex Algido in Auentinum secessit: unde per L. Valerium Potitū, & M. Horatium reducta, creatis ab ea v. Tribunis militum, qui x. postea fuere. Lib. 111. Deinde de connubijs orta cōtentio C. Canuleio Trib. legē sciēte, ut essent cum patribus communia. Et ut alter de plebe Consul fieret: tuncq; primum tres Tribuni consulari potestate creati, anno urbis cccx. Lib. 1111. Postremo in Ianiculum ob res alienum secedens per Hortensium dictatorem reducta fuit: Galli anno cccxv. urbem incenderūt omnem præter Capitolium: quibus aurum pactum ac ultra quantum ensis appenderet petentibus, Camillus superueniēs uictor abstulit, signa retulit. Anno dcc. uici x1111. cum uico iugario igne absumpti sunt. Orofio teste. Seditioes deinde per Gracchos & Apuleios. Cuius uis quoq; infecuta bella à Sylla usq; ad Augustum, & à Nerone usque ad Vespasianum. Nero uetustatem ædificiorum perosus per stultitiam urbem incendit, quæ septem diebus totidemq; noctibus flagrauit. Vitellius Sabinum Vespasiani fratrem in Capitolium compulit, succenso templo. Flauianis tandem potentibus, Titī tempore aliud ortum incendium plurimas ædes cremauit. Sub Commodō icūm fulmine Capitolium: ex quo bibliotheca illa maiorum cura comparata, absumpta est. Anno dccxlvii. Aurea domus Neronis

Neronis flagrauit. An. MCLX. Gothis duce Alarico pars urbis incēsa. A Veſtigi autem moles Hadriani inferiore parte disiecta: reliqua uero à Britonib. sub Urbano v. i. cuerſa, postea à Bonifacio I X. postremo ab Alexand. v. i. restituta. Tyberis ex eadē lere Apēni ni parte unde Arnus supra Arētiū oriēs, paruq; ab initio, mox multis fluminib. auget. Al bula prius à colore, deinde à Tyberī rege Albano ibi precipitato cognominatus, Auctu re ligiosus magis q; sauus, ut ait Pl. Nā redundantē bis uidimus, pestilētias anniq; incōmo da cōsecuta portēdentē. Li. lib. v. glaciātū & in nauigabilē eo fuisse anno cōmemorat. Am nesq; xliij. in eum corruare per spatia cl. M. ex quib. præcipuos esse Narem & Antēnitē Pl. cōmemorat. Præterea Glanē & Tinnā, quorū alter ex Arretio, alter Tinna ex Apēni no inter Eugubiu & Asisū meat, hodie Chiagiū uocāt: nōnulli hūc potius Asim Proper tio uocatū putāt, ambo tñ simul & Topinus Sillo nominat⁹ in Tyberim fluūt. Deinceps de locis alijs. In Apulia Melphis flu. Plinio Strabonēq; ponit, à quo nō procul postea Mel phis oppidū Normādis ædificatū. In eadē parte Augusti Tropæa, nunc urbs Turpia seu Tropiēlis. Panū Voltumnæ deæ Hetruscōrū, apud quod habita illorū concilia de auxilio Veijs obſessis serēdo. Liu. lib. iij. Pausilipū Cāpaniæ pmontoriū ubi Cęsarīs piscina, reſte Columella piscē habuit annis lx. uiuentē. In Asia quoq; tres fluuij nobiles mihi præteriti, Dionysio positi. Rhebas prope Bithynios in pontū fluens, Eurymedon in Pamphilia, & Bostrenus prope Sidonē. Senā inter urbes Hetrurij Ptolemæus ponit: nō tamē Colonia in Græco uolumine. error in Latino fuit ex loco Liuī male intellecto, quū dicit lib. xi. Ca strū Sena & Adria colōiē deducē. De Castro & Sena Piceni intelligit, unde ager Castra nus appellat. Posterio uero Castrū Senę dixere à Ro. ædificatū, ut etiā in quibuldā antiq; tabulis eorū reperit. Sed de hac supius mihi satis. Loc⁹ itē de hac apud Pl. male intellect⁹. Apud Clusū ingr. & Senas, id est, libras: nā de lino loquit, illi autē de ciuitate intelligūt.

De populis à Romanis debellatis.

x bellis autem Romanorū pleraq; mihi præterita redordiēda. Primum Sabi narum occasione Ceninenses, Antēnates, & Crustumini Romulo mouerunt, q Sabini eorū amici, ac uicini nimis lente agere uiderent, uicijq; sunt. Postre mo Sabini periculosis Tatō duce: cū quo post captū fraude Capitolij simul conuenit in unam urbem, ut Ro. Palatiū, illi Capitolium arcēq; habitaret. Post hos Fidenates eorumq; causa Veientes, qui itē uicij & parte agrī à Romulo mulctati, ac in annos centū induciæ datæ. Deinde Tarquinius Priscus de Latinis Sabinisq; triūpha uit, primus omnium curru uectus bijugo, quū ædem Ioui Capitolino uouit, quam postea superbus filius ædificauit, Horatius dedicauit. iterū rebellantes à M. Val. Publicolæ fratre triūphati. postea uero Sabinorū iuuentus in ludis Romæ quū per lasciuā scorta rapuis sent, tumultuq; propterea exorto res non procul à defectione fuisset. Sabinis sese per lega tos excusantib. ac rem in iuuenturē reſciētibus, responsum se quidē iuuentuti parcere: seni bus autē minime, qui cōtinuo causas rebelliois neſciēt. Quāobrē M. Horatius Cos. de his simul, & Val. Publicolæ frater, qui Volscos uicerat contra senatus authoritatē duobus die bus triūpharunt, quum ille unū utrūq; decreuisset. Postremo à Curio Dentato penitus sub iugati. Latinorum Albam Tullus rex per fratres trigeminos uicit. Deinde prodentes præ ter pacta Romanum exercitū authore Metio in bello contra Fidenates & Veientes iterū ad internitionem deleuit. Alba diruta. Albanorum principes in patres legit, Tullios, Ser uilios, Quintios, Geganos, Curatios, Cloelios. Deinde Priscos Latinos uicit. Superbus fœdera & adſinitates cū Latinis inijt, armaq; iunxit. Ad Lucū Ferētina in cōcilio Turnū Herdoniū Ariciniū ei uerbis aduerſantē sustulit, clam per seruū corruptū armis in eius dē uerſorū inductis, ac quasi regē per proditionē occidere uellet. Ancus deinde Politorium eorū urbē potissimā diruit. hostes Latinos exemplo superiorū in urbem recepit, dato eis Auentino: ex eius oppidi ruinis nunc Polim crediderim appellatū. Extrat & alterū Pallia num, cuius Palliēs lapidicinas Vitruuius uocat: oppidū utrūq; Colūnensium. Post hæc populi xl. priscorū Latinorū Manlio & Sex. Tarquinio exule ducib. rebellauere. Inter quos fuerūt Ardeates, Aricini, Bolani, Bubentani, Corni, Variētani, Gabini, Laurētini, Lauiniē. Lanuue, Lauicani, Nomētani, Moreani, Prenestini, Pedani, Querquetulani, Atricani, Scaptēni, Setini, Tyburtini, Tusculani, Telini, Telerini, Veliterni. Cui⁹ rei gra tia T. Largius primus dictator est factus, aduersus quos A. Posthumius alter post eū dicta tor ad lacū Regillum auxiliantibus Dioscuris prospere pugnauit. Quūq; postea rursus cū us diffator GG 4 Campania

Campanis defecissent, cōditionē tulerūt, si pacē habere uellēt, alterū ex Latinis consulem facerēt, ex quo Annius eorū prator de curia prolapsus exanimatus est. Igit̄ debellati Latini per T. Manliū, in quo bello se P. Decius deuouit, deditiōnē fecere. Gabios Dionysius inter prisicos Latinos ponit. Capti aut̄ hoc modo: Sex. Tarquinij filius simulata fra patris ad eos trāsugrēs factus est etiā bellū dux: explorās igit̄ patris uoluntatē, accepit à nuncio illū papauerā sūma in horto tantū demerere uisum, ipse quoq; sūmos eius necaturū se intellexit: qđ & fecit. Hetruscoiū bellū à Fidenatib. & Veientibus cepit ab ipso Romulo uictis. Rursus Veientes simul cum Tarquiniesibus Tarquinius iuantes, à Val. Publicola uicti apud Arliam, ex quo ipse primus curru quadrijugo triūphauit: in quo bello Brutus collega cecidit. Deinde Lartēs Porsena rex Clusinarū bello pro Tarquinij etia suscepro, quū ad Ianiculū castra posuisset, ne Tyberim trāsiret uirtute Coclitis Horatij phibitus est. Adcessit & Mutij aliud exēplum alibi narratū. Quorū admiratione rex pacis cōditiones ferre coactus, bellū dimisit, acceptis obsidibus, ex quib. uirgo Clœlia dux uirginū facta, inter quas Valeria itē uirgo Publicolę filia fuerat, equo sumpto, custodibusq; noctu deceptis ad suos per Tyberim tranauit: & quū reddita esset, à Porsena honorifice remissa, equestrisq; statua à Ro. donata est. Veictes in antiquo pseuerātes bello ceceui. Fabios apud amnē Cremerā per insidias intersecerūt. Menenius Agrippę filius q plebē re duxit. Cōs. unā cū C. Horatio statim illos perēs rursus male rē gessit, ex quo illi ad Ianiculum castra posuere. Vnde noctu Tyberim natādo exercitū Sp. Seruilij Cōs. insequentis an. adorti pariter & reiecti fuere. Seruil. elatus uictoria, & ipse Tyberim tranat, acie in in quo contra hostē dirigēs fugat̄, à superueniente deinde collega A. Virginiō seruatus, & hostis cæsus est. Seruillo postq; cōsultatu abijt dies dicta, cui crimini datus erat cum hoste concursus. Ille tamē & audacia & meritorū exprobratione periculū euasit. Contra uero Agrippa supradictus & ipse ob rē male gestā capitis anquisitus, acgre ex gratia multatus, quū modeste patieretq; se gessisset, morbo ob ignominia correptus excessit: ex quo uidere licet in causa pari apud imperitum ingratumq; uulgus plus ad rogantiā ualere q; modestiam. Alius Agrippa Menenius cognomēto Lanatus ex eadem familia cōsul cum Macerio Geganio, quo tēpore Sp. Melij largitio fuit, & L. Minutius præf. an. Veientes tandē Camillus sub iugū post arates decē penitus misit, ex aque Albanæ uaticinio delphico, nō prius huic finem bello fore, q; aqua ex la cu Albano in campos egredere, uti euenit. Aduersus item Hetruscos, Umbros, Samnites, Gallos, Decio & Fabio ducibus prospere pugnatum, Decio se imitatione patris deuouēte. Deinde apud Ciminū lacū à Fabio, postremo à Papyrio ultima occidione apud lacū Vadimonis debellati. Post longū deinde tēpus rebellantes à Sylla supati fuere. Volscos Tarquinius Superbus ante ois prouocauit ablata per uim eis Sueffa pometia, quorū bellū cc. post eum annis durauit, ex cuius manubijs Iouis Capitolini tēplum ædificauit. Quod postea cōsecrauit M. Horatius Puluillus Cos: Publicola collega in bello Sabinorum occupato, qui obiter allato de morte filij nuncio iussit uti efferretur, minime à cœpta consecratione discedendo. Volscos item post superatos ad Regillum Latinos uicit Ap. Claudius, qui Cos. cum P. Seruilio fuit: rursusq; rebellantes idē compescuit direpra Sueffa pometia. de his etiam M. Val. Publicolæ frater dictator triūphauit. Deinde simul Volsci & Equi à L. Aemylio qui Cos. cum Fabio Cæsone fuit, quū per astutiam Aetij Tulli eorum ducis ex urbe pulsi rebellassent. Deinde à L. Lucretio & T. Veturio, rursusq; Quintio, & Qu. Seruilio Coss. uicti, & Antium captum, & Veliternis ager ademptus. Cum Equis rex Superbus captis Gabijs, inquit Liuius, pacem fecit: eos deinde, quod Latinos uexaret, Q. Fabius Cæso Cos. uicit tumultuario bello, rursusq; rebellātes cum Volscis ad Algidum secutus cōpressit. Tertio in eodem loco Q. Cincinnatus Diē, unā cum Graccho Clœlio duce perdomuit: eaq; fuit modestia, ut dictatura quā in sex menses acceperat xvij. die bello cōfecto se abdicauerit. De Volscis item & Equis P. Valerius Potitus Cos. apud Algidum, & post eum M. Geganus etiā Cos. ducto Cluilio duce Volscorum ante currum triumpharunt. Samnitibus primum motum est bellum occasione Campanorum, qui uexati ab eis se Romanis dederant: ut autor Liuius libro vij. deinde sepe rebellātes annis Lx. Papyrios duces exercuere. M. Attilius Cos. quū uidisset acie ab eis pulsam, Ioui Statori tēplū uouit, si exercitus cōsisteret: ut idē lib. x. Vouerat & Romulus simile in bello Sabinorū. Sānitibus pacē petentibus, quarto fœdus renouatum: demum per Curium Dentatū bellum cōfectū. Eorū urbs Beneuentū Hirpinorū, olim Ma leuentum

Gabij

Hetrusci

Arfa sol. Porsena

Clœlia Valeria

Veientes Menenius Agrippa Sp. Seruil.

Menenius Ag. Lan. Geganus Camillus

Volsci annis ccc. impacati

M. Horatius

Equi

M. Geganus Cluilius Volscorū dux Samnites

Beneuentum

Iuentū ob horribilē & pestilētē uentū, cui olim fuit obnoxii, ut tradit in bello Goth. Pro copius. Hęc urbē per bella punica T. Sēpr. Gracchus procōf. cōtra Hannōnē defendit apud Calorē tria milliaria castris positus: ubi quū uictisset, Volones ex pmissione facta liberos fecit: deinde ex eis illos, qui pugnā detractauerāt multauit, ut quoad stipēdia facerēt, stantes cibū potiq; caperēt. Li. xxxij. Sunt aut̄ Volones serui, qui uoluntarij militāt. Ampsanti colles Virgiliāni & faui spiracula Ditis, in ualle apparēt Beneuetana, uti quibusdā placet. Tarētīnū insecutū est bellū, quod itē Curius superato Pyrrho ē Sicilia rursus redeunte cōfecit, in eodē magistratu bis triūphauit. Tarētīnis uictis pax & libertas data. Neapolitani per Q. Publū obfessi in deditiōnē uenerūt. Publico triūphus per Cōs. decretus & imperiū proगतū. Legio cāpana cū D. Iubellio præf. quæ in præsidio Rheginis relicta fuerat, eā urbē cepit, quā ppter capta securi percussa est: cetera uero Italica simul cum Siciliē sibus supra narrata. Deinceps de externis. Illyrici regina Teuca, Agronis olim uxor, quū admonita à duob. Coruncanis legatis, quę primo bello pu. orā maritimā populabat̄, alterum Titū liberius locutū in itinere redeuntē interfecisset, à Cn. Ful. Cērimalo & L. Post. Albino Cōs. postea superata supplex reddita ex cōditione Cercyræ & Apolloniæ libertate pacē obtinuit, quæ Demetrii uiri potētis ē Pharo Illyrici oriundi pditiōe, cōspirantib. Istris simul cum Iseis & Atintanis populis Illyricorū fœdus cum cōsulib. iniuerant. Verū paulo post eiusdē opa Atintani occupatis in bello Gallico Romanis rebellātes ad officiū reducunt. Demetrius pulsus quū reuertisset, auxilio Philippi captus, atq; interfecit est, ac Pharos eius patria euersa, Illyricis pax reddita. Et hæc illico post primū punicū. Secundo aut̄ quum Philip. Italæ ppinquas Oricū occuparet, Apolloniā obsideret, an. v. belli pu. à M. Val. prætoze supatus est, Illyriciq; ora populi recepti. Valerius ob rē bene gestā abfens cōsul creat, fœdus cum Aetolis iniit. Gentius deinde rex Illyrici hosti Perseo precio cōiunctus, cum legatos de hoc ad eum querētes in uinculis tanq; canes emissarios habuisset, à Cn. Manlio xxx. dieb. terra mariq; uictus, ac unā cū uxore & liberis in triūpho ductus. Eius urbes Paulus Aemylius trib. diruit horis. Vardei gēs Illyrica q; Romanorū tubditos molestarēt, nec iussi abstinere obtēperarēt, à Ful. Flacco supati sunt. Lapides à Sēpronio, Segestani à Cotta, Delminium à Nafica, Delmata à Metello sunt domiti. Papyrius Carbo à Cymbris in Illyrico cū exercitu est fusus. Per bella ciuilia Illyrici Cæs. copias duce Gabinio illac iter habentes adlixere. Cæsare interfecto præsidia, quæ paulo ante acceperāt, eiecere. Behium cōsularē uirū interemere. Demū sub Augusto Salona per Pollionē Celenisq; oppidis supatis penitus sub iugum uenerunt. Istri aut̄ q; Illyricos, Aetolosq; iuuerāt, quum prede cupidi Cn. Manlij castra cepisset, ab Appio Pulchro debellati sunt. In Pānonias M. Liuius ab Augusto missus Segestā cepit, deletis Pānoniorū copijs auxiliū ferētib. & armis hostilib. in pfluētē iactis, quo uictoria cæteris repēte pnunciaret. Batho nem eorum regē deinde Tyberius maxima cede superatum, ac donis ingentib. muneratū, M. Liuius trāstulit Rauennā, gratiā referēs q; se quondā cum exercitu inigrate loci circūclusum passus sit euadere. Pannoniā itē Marcomāni gēs fera irruerāt, sed ab Antonino philolopho repulsi sunt. Probus itē princeps eā à Sarmatis occupatā liberauit. In eadē & Const. Licinium oppressit. Diuisa est in primā & secundā. Amātini in secunda ubi Bacuntius amnis in Sauum influit. Sauus enim Drausq; potissimū, hic ē Noricis uiolentior, ille ex Alpib. carnicis placidior fluit, uterq; nauigabilis. A Sauo Sauēsis regio dicta est: q; aut̄ inter Drauum & Danubiū tractus extēdit, Valeria dicit̄, quæ Croacia nunc est. Hanc Marcomāni Quadriq; infestabāt: cū qbus cōspirauerāt Sueui, Sarmatē, Bastarni, Alani, Peucini. Cōtra quos pfectus M. Antoninus philosop. quū etiā seruitia armasset, in Danubij transitu feliciter acceptos in deditiōnē Marcomānos in Italiā traduxit. Voluit Marcomanniā & Sarmatiā prouincias facere. fecissetq; nisi Auuidij Cassij rebellionē Orientē petere coactus fuisset. Sub Aureliano deinde à Marcomannis uastata sunt oia, quæ circa Mediolanū erāt, quib. occurrente imperatore tāta est clades accepta, ut Ro. penē soluerēt imperium, iusta ta urbs, inspectiq; libri Sibyllini, mox barbari uicti non tā Romana uirtute, q; q; monstis quibusdā uisisq; diuinis ex ope (uti credebatur) Sibyllina territi fuere. Sunt enim Marcomanni & Catti, ubi nūc Morauia ac Vratislauia. Bohemi uero pristinū Bohemorum retinēt nomē. Quadri itē ubi Quauia adhuc uocaf apđ Vladislauia. Daci quoq; sub Cotifone rege in Pānonias Mæsiacq; pximas cōcreto gelu Danubio irruēbant, cōtra quos Cor. Lentulus ab Augusto missus, tris eorum duces cum magnis copijs deleuit, ceterioremq; ripam

T. Gracchus

Volones Ampsanti colles

Tarentini

De Illyrico Teuca

Atintani Demetrius Pharenfis

Gentius rex Cn. Manlius Vardei

Istri Appius Pulcher

Segesta M. Liuius Batho rex

Marcomanni

Quadri

Catti

Daci Cor. Lentulus in pam

pam praesidijs muniuit, satis uictorij putas posse illos phibere. De Dacis et Sarmatis Domitianus duplicem egit triumphum. Traianus in eos profectus regem Decibalum uicit, eius legatis seruile in modum introductis pax data. Iterum quoque in rebellante proficiscitur, quo superato Dacia puincia fecit, thesauros regio subter uada fluminis inuenit, pontem lapideum ingentem fecit, de quo in eius uita referatur: rex sibi manus attulit. Sub Galieno Dacia est amissa. Aurelianus desperans retineri posse, omnem Daciam trans Danubium sublato exercitu provincialibus reliquit, abductosque ex ea populos in Moesiam collocauit, appellauitque suam Daciamque duas Moesias diuideret. Macedones socia arma cum Annibale conluerant. Philippus rex ad Apolloniam primo simul cum Acarnanibus a Valerio Leuino superatus. Deinde a Sulpitio proconsole Attalo rege & Aetolis belli socijs uarijs praelijs agitatus: pax postremo illi a Pub. proconsole data, dum occupatis in Africa animis, omnibus alijs bellis Romanis leuari cuperent. Nec diu incedere mactit Philip. Atheniensesque Romanorum socios uexabat: acta rursus res est primis illis quondam in eum ducibus. Leuinusque illuc missus est. Sed omne negotium Sulpitius consul suscepit, terra mari Attalo Rhodisque iurantibus uicit, bis castris exiit, bis fugauit. Ultimū illi praelium cum Q. Flaminio eos fuit, a quo uictus dato etiam Demetrio filio oblide pacem impertrauit. Perseus defuncto patre bellum hereditarium prosecutus, aliquanto felicitus ab initio, ut qui Licinium, qui prius in Macedonia ingressus fuerat acie uicerit: naues ceperit: proximos insuper populos bello illato, partim in ditionem, partim in amicitiam redegerit. Martius Philippus per altas paludes immunitam Macedonia penetravit: coactus est rex classem incedere, pecuniam mari mergere, ne in Romanas manus ueniret. a Paulo deinde Aemilio Consule sic conterritus, ut pugnae adesse non auderet, sic uictus, ut nec illi Samotraciae latebrae profuerint, e quibus tandem erutus miserabilis triumpho pompam prebuit. Andricus post hunc se Demetrio genitum diceret, a Demetrio Syriae rege captus, Romamque missus, cum indiligenter custoditus euasisset, tantos in Macedonia motus fecit, ut caeso delectoque Ro. exercitu cum Quintio Praetore, ingente terrorē incusserit. Duce tamen Q. Metello in cathenas reductus, seruituteque Maced. mulctati. Pseudo Philip. ad extremum excitatus a L. Tremelio questore unam cum exercitu caesus est. Dardanum Moesiamque post Macedonia sunt, in qua quotidie irrumpebant, auri templo Delphico manus inferre uolentes. L. Scipio auri pacifice corruptus cum Dardanis foedus percussit, L. Sylla partim eos uicit. M. Curio procos. penitus sub ditionem redegit. Scribonius procos. Cl. Appij qui contra Rhodopeios pugnas morbo absumptus erat, successor, declinato in Dardanos bello intra triennium ad Istrum penetravit. Dacia tenuis uenit, sed saltuum tenebras expauit. M. Lucullus, qui Mithridatem uicit frater, Moesiorum regionem excurrit omnem. M. Crassus Augusti auspicijs feliciter in eos pugnavit, quos quum peteret, rogaretque ab eorum duce quinam essent, respondissetque Romanos gentium dominos, ille, ita inquit, si nos uiceritis. Nec parum timoris incussit Domitius centurio foculo supra cassidem tanquam ardere capite collocato. Tyberius postremo Imp. sub Romana eos iura redegit, tributumque pedere coegit. Thraces Macedoniae erant tributarii, quibus uictis Romanum detractabant imperium, uicinas excurreres regiones. Scordiscos igitur inter eos comprehensos M. Caesonius debellauit, M. Cato consul fufus sagatusque ab illis est: aboleuit dedecus Liuus Drusus quos illos uictos Danubium transire phibuit. Thraces insuper Minutius Rufus apud Hebrum adflixit. C. Gemini ob flumem gelatum equitatu amisso infeliciter contra eos rem gessit. L. Piso Rhodopeios penetrauit. Sylla multis praelijs cecidit, Appij saepe uicit. M. Lucullus ad Tanaim Meotimque puenit, & efferatas gentes mira celeritate debellauit. Post mortem Caes. M. Brutus aduersus eos mouit infeliciter. M. Crassus Augusti auspicijs primo, mox Scipio domuerit. Tribali Thracia gens, quae Germanorum armis iuuarent, indomiti mansere. Tyberius Imp. Thrasibulum Thraciae regem suspectum fidei reum per blanditias ad se traxit, neque unquam postea remisit. Vespasianus Thraciam omnem quae sub regibus amicis antea erat, in puincia formam redegit. In hac ite Perinthus, nunc Pera, Genuesibus ab Imp. Const. ob latum ei auxilium contra Venetos concessa, sicuti Thessalonica ab Andronico Hemanuelis filio ueneris. Prope Tenedus est insula, cuius notissima fama Virgilio describitur, quod teste Arist. in Pol. hic ob Troiam importuosam hospitium celebratum fuerat. Cicero in epist. prouerbium usurpat securis Tenedia, quae libertatem rebellando amisit. Graecis Romani contra Philippum Macedoniae opere tulerunt. M. Val. Leuinus in bello pri. cum Aetolis foedus percussit, captasque de hostibus urbes illis condonauit, nec paruo fuere bellis Macedonicis usus. Omnia tamen obruerunt beneficia coniuratione cum Antiocho contra Romanum. Igitur uiolati foedus

deris poenas dederunt, & a Glabrione primū uicti, mox a M. Fulvio Nobiliore expugnata Ambracia una cum Epipro subacti, benignique cum illis actum quod plus apud iustissimum populum beneficiorum memoria, quam reces delectio ualeret. Achaei licet cum Philippo bellum intulissent, accepti tamen in amicitiam, maleque deinde uisunt concessa libertate. Legatos pro Ro. uiolauerunt, ac duce Critolao arma sumpserunt. Atriti ergo per Metellum Macedonicum, postremo euerfa per L. Mumium Corintho libertatem amisere. Thebae insuper & Chalcis quoque auxilio fuerant euerfae. Athenienses auxilium contra Philip. petiere, defensi sunt, & sua illis libertas concessa. Archelaus Mithrid. praef. urbem occupauit, grauique seruitio pressit. L. Sylla circumfessam magno labore expugnauit, & antiquam libertatem restituit, neque ullam urbem maiore honore dignatus est pro Ro. Postremo quum Galli rebus exciderent Constatinopolitanis, Athenas diu tenuerunt cum Peloponneso: quorum imperium dum in regnum transferret Neapolitanum, ad manus Accatorum Florent. sub Io. regina peruenit: denique ad Turcas. Hodie a barbaris corrupto uocabulo Sethinae uocant. Cum Lacedaemone niji & eorum tyranno Nabide bello Macedoniae amicitia iuncta est. T. Flaminius deficientes uicit, pacem dedit, bellum ob libertatem Argaei qui sub tyranno erant iuuere. Vniuersos autem Graecos T. Flaminius uicto Philippo, senatus populique nomine per praecone liberos esse iussit. Rhodij qui plurimum arte nautica pollebant, auxilio Romanis contra Philippum fuere. Contra item Antiochi classem cui Annibal praerat xxvij. prius, & deinde xx. naues supplemento miser: quibus meritis uicto Antiocho, Cares, Lydi, nonnullae aliae uicinae urbes a Rom. sunt eis donatae, quin & Aetolis eorum precibus placuit ignoscere. Ausi sunt tamen bello in Perseum legatos Romam mittere, in pace conuenisse, se auxilia regi laturos. Visum id indignum: quapropter ciuitatibus iam donatis mulctati fuere: nec uicto postea Perseo audita legatio, intromissa demum dubia dimissa est. Quum tamen assidue deprecaret, in amicitiam accepti sunt, nec unquam postea etiam Mithrid. bello fide mutauerunt. Ante Vespasianum libera fuit Rhodus suis uicibus legibus. Ipse primum adempta libertate in puincia formam cum adiacentibus insulis redegit. Paphlagonia, Cretenses, Phryges, Lycij, Cilices, & circa nauis oes piratas excipiebant, comodaque & portus praestabant. Seruilius eos cum Isauria uicit, tributariosque fecit: & tributa quae graui fuerant ab Antonio triumpho diminuta, Lycijs libertate donatis. Cretenses uero Metellus domuit. Pompeius postremo graues iterum piratas uictos ac supplices alio traduxit. Arabes Aelii Gallus auspicijs Augusti usque ad Troglodytas deuicit. Sileus Nabatheorum legatus per desertam deductum exercitum, morbo, labore, fame fere confecit: uicti tamen reges nonnulli, oppida diruta, nec peruentum ad aromata ob aquam inopia. Sileus puicionis conuictus, Romam ductus securi percussus est. Traianus progressus ad mare rubrum primus Arabiam subiugatae rectore imposto in puincia redegit. Rediens Agarenos rebellantes reiectus tepestatis. & fulminibus superare non potuit. Hos eosdem esse cum Saracenis testatur August. ab Agar ancilla Abraami cognominatos: deinde a Sara coniuge se Saracenos potius appellari maluerunt. Horum historia supra repetita est, eiecit tandem ex Italia regnoque Siciliae fuere per Othonem in auxilio Pandulphi Capiteferrei principis Capuanis, cuius postea meritis Capana urbs facta metropolis fuit. Iudaei primo sub Iuda Machabaeo amicitiam petentes, a Demetrio Syriae rege sese tutati sunt. Pompeius & Hierosolymam cepit fossis die Saturni repletis quo gens ea uacat, & Fausto Syllae filio primo muros ascendente, templo pepercit, cc. mil. talentorum, sacraque intacta relinquens, quae postea Crassus in Parthos profectus diripuit, Hircano facti sacerdote, & Aristobulo eius fratre Romam in triumphum ducto. Titus etiam postremo rebellantem expugnauit, templum incendit, muros diruit, undecies centena millia gladio fameque teste Iosepho, perierunt. Reliqui uero ad xc. mil. dispersi. Ianus sexto clausus. Iudaei deinde sub Traiano circa Cyrenas sumptis armis, supra cc. mil. hominum interfecere, parique clade qui in Cypro erant Cyprios adfecere. Traianus per Lusum legatum oes ubique inuentos prosligauit. Hadrianus Hierosolymam in statuatam Heliam de se uocari iussit. Iudaeosque urbis ingressu prohibuit, ciuitate Christianis permissa. Iulianus Imp. quum templum reparari iussisset, diuino qui opus faciebant igne fundamentis prumpete conflagrarunt, neque unquam postea Iudaei certam sedem possederunt. Indorum rex Porus quae sexcentis regibus imperabat, munera ad Augustum amicitiae causa misit, octo seruos nudos aromatis delibutos, uiperas ingentes, serpentem x. cubitorum, testudinem fluuialem trium cubitorum: & perdicem uulture maiorem. Cum muneribus aderat Larmanoecagus Indus, cui quae omnia

Macedones
Philippus
Leuinus
Sulpitius

Flaminius
Perseus

Martius
Philippus

Andricus

Dardani
Mesi
M. Curio

M. Lucullus

Domitius
Centurio

Scordisci

Tribali
Thrasibulus
Perinthus

Tenedus

Graeci
Aetoli

Ambracia
Epiprus
Achei
Citolas
Chalcis
Thebae
Athena

Lacedaemone
Nabis

Rhodij

Paphlagonia
Cretenses

Arabes
Sileus

Agareni
Saraceni

Pandulphus
Capiteferreus
Iudaei
Hierosolyma
Faustus Sylla

Indi
Porus

omnia ex sententia euenissent neqd aduersi accideret, more patrio Athenis nudus ridensq; in ardentē se pyrā cōiecit. Galli postq; Italia omni expulsi sunt, Sallyes per Sextiū domiti, Allobroges a C. Domitio. Aruerni a Q. Fabio. Postremo Cesar Heluetios in eorū patriā redire coegit. Germanorū ccc. mil. Ariouisto duce e Gallia expulit. Sueuioes, Atrebates, Belgas in deditiōe accepit. Venetos orāq; maritimā classe supauit. Aquitanos per Crafsum legatū domuit. Rhenū traiecit, p̄ximosq; Rheno territa uit. Oceano remigato Britānos tributarios fecit, Eburones deficiētes recepit, cum rebellantib. demū Gallis omnib. & Vergētorige ad Alexiā conflixit, tandēq; i x. anno in fide habuit, tributiq; noie imperauit seltertiū quadringēties. Alpini p̄adones erāt, nec superari poterāt nec in saltibus p̄ruptisq; mōibus adiri. D. Brutus Mutina fugiēs data uiritim drachma se redemit. Messala quū iuxta eos hyemaret, pro singulis hastilib. precū p̄dere coactus est. Terent. Varro acie uictos sub hasta uendidit. Augustus per Tyberiu funditus deleros extinxit, trophaeumq; in Alpibus erexit. Germani liberiores omnib. se cundū Parthos fuere: a nullis enim maiores acceptae clades. Carbo, Cassius, Syllanus, Mālius, Seruilus fusi uel capti, quinque simul exercitus cōsulares, Ipsi nulla lacerati iniuria, anno ab urbe cōdita D C X L. in Italiā irrupere. Cimbri fuere ac Teutōes Oceano p̄ximi, ambo a C. Mario uicti, & a Catulo ad aquas Sextias, quorū uxores noctu se suspēderūt necatis infātibus. Germani ob corporū p̄ceritatē quū primū in Gallia cū Cesare concurrerēt, tantū terroris intulere, ut testamēta passim in Romāis castris scriberent: ac tūc primū in Germaniā pōte Rheno imposito Romanē legiōes p̄ductae: quōq; se in paludes syluasq; reciperēt, nō inuenti sunt q; uincerent. Bellis ciuilib. expugnatīs legionū hibernis Gallias adfectauere, pulsi tamē sunt, Augustiq; auspicijs bellū illarū. Drusus eos usq; ad Albim p̄secutus, ne uero ulterius prosequeretur, mulieris specie humana maiore idipsum prohibētis p̄teritus est. Cimbris accepto lebe delictorū antiquorū obliuionē perētibus, condonati. Sueui & Sicambri traditi in Galliā, ac p̄ximis Rheno agris collocati. Vādus Sueuis, Vānius Batauis reges impositi. Quintiliū Varū Cherusei cū tribus legionib. ob eius libidinē adfixerūt, ad Rhenū Romanos reiecerūt, tantūq; terroris inicere, ut ludi sint uoti, Augustus capillo p̄missio caput p̄rieti sepe illiserit. Germanicus dein filius cladis uindex adcessit. Germanorū principib. captis ac in triūphū ductis, Marcomānorū Quadorūq; reges ex autoritate Romanorū ad Danubiū regnabāt, raro armis, saepe pecunia adiuti. Tyberius accitū per blāditiās Marobadū Germanorū regē nō remisit. De Phrisiorū legatis Romę supra narraui. Mortuo Nerone multi populi Batauis ducib. nimis acerbū deleētū perosi, autore Ciuilio cōiurarunt, legiones Romanorū ceciderūt. Vbiōs ubi colonia Agrippina deducta fuit, ob nomē Romanū uexarūt. A Cereali tandē & Domitiano Imp. pacati sunt, triūphusq; de Cattis ductus, eosdēq; ac Marcomannos superius dixi a M. Antonino subactos. Probus tot eorū incursionib. indignatus supra cccc. mil. cecidit: ultra Albim remouit, Romanas urbes in hostico posuit, milites collocauit: xvi. mil. tyronū ex eis accepta per omnē puinciā sparsit, & omnē deniq; qua late tendit, Germaniā subegit. Nouē reges ad pedes prostratos habuit, ac uinū cōficerēt permisit, uoluitq; & arma phibere, sed prius prouincia erat deducēda. Alemanni sub Galieno in Hispaniā penetrātes Gallijs attritis in Italiā irruerunt. Eorū dein de Cōstantius magnā fecit stragē. Constan. autē magnus ipsorū reges captos, spectaculo bestijs obiecit. Iulianus interfectis regib. magno captiuorū numero abactio, foedus cū eis fecit. Valēntianus Saxones Oceani accolae inter inadcellas paludes domuit, uictorq; ad Oceanū peruenit. Vltimus Romanorū Theodosius Germaniam attriuit. Nā & Hydræ modo hęc semp natio uires instaurabat. Tartari nō ut quidā tradidere, Scythici genus est, sed Europæū in Taurica Chersoneso Plinio positi ac Tartari appellati: hodieq; ibidē perseuerāt, ubi quondā Theodosiā nunc Caphā regiā constituere, quæ deinde in Genuensiu, postremo Turcarū potestatē uenit. De his scripsit Aitonus Armenus Aitonī regis Armeniæ nepos, qui fuit an. Mccxc. Hi em̄ quū diu more ferarū sine rectore, sine lege, sine deo degerēt, crescēte planē multitudine, an. Mccxxxiiij. Can Guiscam regē sibi creauerunt, qui primus fines patrios egressus, in Scythiā cū exercitu penetrauit, usq; ad portas Cauca seastris filios in totidē orbis partes misit. Iachim in occidentē, Tagladaim in meridiē, Bathonē in septētrionē. Hic ultim⁹ res gessit magnas, Comanos uicit, q; & ipsi Europei sunt, antiquitus prope Roxolanos, Omani Ptolemæo uocati, uerū postea & in Asiā cōmeātes. Iberos

Iberos, Albanosq; ac circa nationes expulere: electi tandem a Tartaris, ad Polonos postremo Pannonios migrarunt, ubi a Bela rege in partem regni recepti fuere. Deinde Batho Scythiis superatis in Cataio sedem constituit, quæ regio inter Imaum & Iaxartem fluitium est: de qua item supra mentionem feci. Ad occidentem uersus exemplo Comanorum eosdem petijt populos, strages maximas edendo, de quibus in Pannonia dixi. In Germaniam demum hęcens in Danubij transitu cum bona exercitus parte mersus est. Ahalon Bathonis ex Occota nepos Syrię primus bellum intulit, Saracenos debellauit. Babylonemq; in Aegyptio uastauit, quam sicuti Babylonē Assyriæ Baldacam nunc uocant. Hinc filius Abaga succedens Syriam amisit. Hinc item Tangoder primus Christianis aduersus, qui legem colere coepit Mahumeranā, deinde Agonius, Quegatho M C X C. Deinde Bando, postea Castanus, qui Syriā per Molaim & Catalosam duces bellum intulit. Ex his genus item Tamerlanes ille potētissimus, quē supra memorauit, dicitur duxisse. Hodieq; hæc natio potentissima magno pere cōaluit: & in Europa, & in Scythiā apud Cataium, Can ubi omnes ex successione ne p̄ncipes a primo rege appellati. Bellorū igitur huiuscemodi excursum T. Phedri nostri ex magna parte diligentia collectum, non ab re fuerit simul ordine repetissē.

Nthropologia hæc insuper adijcienda. Isis Phoronei regis Argiuorum filia, quę & Argus & Io dicta est, Ioui dilecta: & in uacant, ob Iunonis zelotypiam murata, Argocq; cui centum erant oculi in custodiam data est. Hic Iyra Mercurij a Ioue missi Iopitus, ac Isis elapsa: mareq; ingressa, Ionium ex ea uocatum, in Aegyptū ubi colitur pro dea uenit. Argus uero in pauonem uersus, Iunoniq; dicatus est. Anteus gigas ex terra si Iis cū Hercule congregiēs, ut deprehēsus est ex telluris tactu uires excrecere: ab eodē in æra sublatus ac exanimatus est. Vefores rex Aegypti primus omnium cū Scythiis prælio cōgressus aduersoq; Marte repulsus, sese in Aegyptū recepit. Illi uictoriā sequētes, Aegyptū & Asiā ferē totā infinitis cladibus adfectam tributariā fecere, usq; ad Nini regis tempōra, qui eam a Scythiis liberauit, postquā uictigalis fuerat annis M D. Aesopus phryx genere scriptor fabularum: quē Arist. non dedignatur allegare i i. rhetor. & Plato in i. Phædri, & Apul. de deo So. Hic olim seruus ac deformis, sed astutus ac facetus: missus ad fodendū agrum, cum falso a conseruis accusaretur quod fucus domino seruatos edisset, aqua calida corā potata, & eadem reuomita, se infōritē esse monstrauit: accusatores idem facere iussi, fucus euomuerūt. Deinde dono datum Zeng agri procuratori, Zenas cuidam mercatori illac prætereunti uenit didit: ac in penuria iumentorū cum ferre iuberetur unā cum alijs sua quisq; onera: ipsi debilem se faciēti data optio leuius portare: tulit itaq; canistrū panibus plenū ceteris ridentibus, ut grauius: at cū illos anteiret, distributis paulatim in itinere panibus leuiore sarcina ambulabat, donec perueniret Ephesum: ibi enim rursus uenditur Xantho cuidam, a quo interrogatus cuius esset: respondit, ex carne, at ille: nō hoc peto, inquit, sed tibi natus: in uentre matris. ait rursus: nō hoc dico: sed, in quo loco, nescio, ait, si in lecto, an extra. Cedo, inquit ille, quid scis facere: nihil, ait Aesopus. Illo admirante: nam mei, dixit, conserui, qui tibi mecum sunt uenditi, cū se dicant omnia scire, mihi nihil relictum est. Proposita quondam quæstione cur holera sponte nascantur citius uenirent quāni fata: Xantho prouidentie rem tantum referente, Aesopus noueræ cōparationem proposuit, quæ alienos filios, ut terra semina, difficiliter enutriet. Deinde iussus coquere lentem, unū tantum lentis granum coctum adposuit. Iussus quatuor pedes porcinos empros coquere, cum dominus calumniandi gratia unū furriperet: suspicans ille quod erat factum, pedem uiui porci qui domi nutriebatur reposuit: at dominus cum oblatum loco restitisset: num, ait, quinq; hic porcus habuit pedes: At Aesopus, Mini me: sed bene duo octo: nam reliqui tuo porco sunt incolumes relict. Iussus ad lauandos pedes peluim adducere: eam sine aqua parauit: quod nulla de aqua facta esset mētio. Iussus conuiuiū ex optimis præparare: linguas tantū emit: dicēs has esse optimas, sanē bona ex eis memorans. Iussus contra, ex pessimis aliquid præparare: linguas iterum adposuit, similiter memorans quanta ex eisdem mala prouenirent. Interrogatus cur ouis ad mortē tracta mitteret, porcus autem grunnat: Quia, inquit, otis adsueta mulgeri ac tonderi, ferrum nō expauescit. Post hæc cum Xanthus ad ludos profectus in Samiorum teatro uidisset aquilam de manu prætoris anulum in ære ferentem: dixit mirantibus Samijs Aesopum suum hoc portentum indicare posse: ille statim accersitus, ante omnia libertatem pro mercede petijt: quæ instantibus Samijs adsequuta, uaticinium suum impleuit, qui domino prædixerat, nolentem HH se quan

se quandoq; liberaturum. De portento ait, regem fore externum, qui eorum cito occuparet libertatē: nec mora, ecce Croesi Lydorum regis litera tributum petentes: quod Samijs cum Aesopi consilio detrectassent, Aesopus ante omnia a rege petitur: ille fabulam huiuscemodi Samijs proposuit: Lupi leporibus bellum indixerunt: lepores auxilio canes accerunt: lupi de pace conveniunt: modo canes ab eis in custodiam dentur: quo facto in lepores postea iruerunt. Tandem negantibus illis profectus est ad Croesum: a quo honorifice susceptus est, ac donis cumulatus. Samijs insuper libertatem impetrauit: quibus meritis ei postea fabulas suas dicauit. Reuersus cum ingenti Samiorum latitia: paulo post Babylonem profectus est ad Lycurgum regum regem, quem docuit aenigmata soluere: nam orientales tunc in his sapientiores ignaris mos erat tributa imperare. Apud hunc igitur in suspicionem ueniens ac cufatione cuiusdam Uni, quem Aesopus sibi adoptauerat: diu latuit in quodam sepulcro. In tertio Nechabo rex Aegyptius ad Lycurgum aenigma mittit, se turrim uelle aedificare, quae nec caelum nec terram contingat. Ad hoc soluendum Aesopus quaesitus, e latebris apparuit magna regis gratia, qui & filio adoptiuo supradicto iniuriam omnem remittens, salutaria insuper praecipra de uita tradidit. Ad postremum Delphos profectus cum nullum honorem, ut in ceteris locis accepisset, dixit in concione eos similes ligno maris esse, quod procul magnum apparet, propinquantibus uero continuo minus: sic eorum esse famam. Illi turbati phialam argenteam sarcinulis eius clam adligatam discedentis posuerunt: in itinere itaq; deprehensus ac falso furti accusatus: de rupe insons precipitatur. Valeriorum familia, q̄ supra confuse scribatur, sic ex ordine habet. Primus genus illustrauit, P. Val. Publicola Valefi filius: deinde huius filius, P. Val. qui eos. etiam post eum fuit. Deinde Publicolae frater M. Val. qui eos. de Sabinis: postea dictator de Volscis triumphauit: ex quo honoris gratia datum ei, ut fores extra aperiret Graecorum imitatione, qui hoc bene meritos munerabant decore: quodq; in theatro locum ad spectandum ipse successoresq; haberent. Cecidit in pugna Latinorum, uulneratus a Sexto Tarquinio: autores Lini. & Plutar. Hos sequutus est Val. Potitus idem & Maximus, qui post decemuiralem inuidiam plebem patribus conciliavit: primusq; eos. factus de Volscis triumphauit. M. Val. alter Coruini cognomen trib. militum meruit: a coruo contra Gallum auxiliante. Deinde eos. x. x. i. annorum factus, de Samnitibus triumphauit. Postremo dictator milites, qui Capuae praesidio relicti erant, ac ob aes alienum eam occupare urbem cogitassent: a furore reuocauit, eosq; insuper patriae incolumes restituit: fuerit & alij quos supra narraui. Scipio Aemilianus cum legatus Martio & Manlio coss. in Africa esset: bis eos. temeritate exercitum in iniquum locum relictum, sua uirtute restituit: qua propter ex sententia Catonis dicentis ceteros in Africa umbris pugnare, Scipionem uigore: eos. & ipse ante aetatem factus Carthaginem deleuit. Post uictoriam uero imitatione Pauli Aemilij patris ludos celebrauit, transfugas, fugitiuosq; bestijs obiecit. Petrus Trafeas Patavinus, senator, uir Catoniana disciplina & seueritate, ob adfectatae libertatis suspicionem damnatus a Nerone, sibi & ipse uenas soluit. Deinde Iunius Rusticus de quo supra mentionem feci, quod laudē eius edidisset, sanctissimūq; appellasset: damnatus a Domitiano est. Martia. Quod magni Trafea consummati q; Catonis dogmata. Richardi duo supra confusi. Alter enim de Mediauilla ord. min. alter ord. praed. patria Florentinus hinc annis c. c. non cōtemnenda doctrina: qui cum in Asia peregrinaretur, Alcoranū doctus linguam Arabicā conuertit: contraq; cōmentarium edidit: quem Demetrius Cydonius in Graecum postea transtulit sermonē. Quando uero in hominum nomenclatura sumus, non praetereundus Ioannes Louinianus Pontanus, Alfonsi iunioris regis Neapolitani epistolarum magister, qui nuper decessit iam senex, multis relictis poematis: uita probus: prole infortunatus: unicum enim habuit: eumq; ad literas indocilem, cui etiam superstes fuit. Carmina faciebat arte maiore q̄ ingenio, ut de Sillio Plin. dicit: ita tamen culta, maiorum imitatione, ut parem hoc tempore non habuerit. Dignus alioqui ob eloquentiam ad omne genus scripti accommodatam, qui ad altiora quandoq; studia penetrare debuisset, si per Musarum dulce commercium, quae nos ignobili decipiunt ocio, licuisset. Discipulum habuit Marullum Constantinopolitanum, ho spite in meum, qui eodem die quo a me Volaterris discessit, in amne Cecina submersus est: uir acris cum ingenij, tum iudicij, & qui plus nostrae q̄ patriae linguae uacauerit, ut eius indicant carmina. Ceterum seculo non parcam, cum libelli quidam in faceti nuper falsi editi titulis lectentur, ut ex filo & multis pugnatibus deprehenditur. In Xenophonte quem Gryllonis

Gryllonis filium author editionis uocat, cum Grylli sit, haec scribuntur: Gallum, significat Librisub- Graece candidum & laetum: quod minime uerum. Deinde sequitur: Gallus Latine dicitur ditij gallinae maritus. Vide quales miser philosophus, par in eloquentia Platonis, quibus lacertur deliramentis. In his etiam Cecinae sit mentio: qui longe illis posterior fuit. Multa huiuscemodi. In Catone, ne uerbum quidem eius uenerandae uetustatis apparet. In Beroso item portentosa nomina: nec apud ullum ueterum scriptorum penitus memorantur. Sed quid de sacris dicam: inter quae multa quotidie leguntur apocrypha, ita indiligenter inepre q; conscripta: ut si a patribus quorum est officium interpolare, diutius tolerentur, magis de redditibus & diuitijs, quam de religione sollicitos esse se ostendent.

Hilologiae, tertiae operis parti, quae deinceps sequitur adglutinanda. Poscam a- Posca
pud Plinium, aquam ex hordeo coctam: nonnulli ex melle dicunt. Aemorrhoi Aemorrhoi
des capitula sunt uenarum ad anum descendentes, unde sanguis fluit, Celso: ma des
p gno naturae beneficio, purgatione ultro emittentis. His obstructis occurritur per
irudines: torquentibus uero, per cancerorum, ouorumq; aut oliuae cinere illitum,
sive etiam gallinae adipem ex oleo rosaceo. Suffitus etiam sedenti, ex origani, pulegij, ac chame
melae decocto, sicut in aqua tepida, magnopere dolorem leuabit. Narce, alicuius est membri Narce
torpedo, seu labore, seu frigore stupefcentis. Narcodes qui hoc patitur, a Narco pisce hoc
infligente malum: quem torpedinem Graeci uocant. Suspiriosi, qui frequenter suspirant, ex Suspiriosi
morbo praecordia grauant. Pterygium, supra morbum esse diximus oculorum: est & digi- Pterygium
torum iuxta unguis ulcusculum. Paronychia, dicitur Latine reduuii: cum caro iuxta item Paronychia
ungues soluitur. Inter Benaepiscos anguilla tantum Plinio memorantur, magno argumen Reduium
to, carpiones uocatos, non fuisse repertos: qui nunc in eo scatentes quoquo uersus inter no-
bilia salamētra exportantur. Atilus item in Pado, mille quandoq; librarum eidem positus: Atilus
nunc adanus Transpadanis uocatur: quem minimus, ut ipse ait, piscis nomine clupea, eius
appetens ora, interimit. In plantarum genere, lotus arbor, cuius dulcis est fructus, in obliuio Lotus
nem ducens Vlysis socios, qui ad populos Lotophagos peruenerat. Hanc Romae frequen-
tem uidemus: si ea, ut opinio herbariorum quorundam, est quam ponzeracum uocant. Bu- Buxus
xus, humilis arbor, folio myrti similis, nascitur in locis algētibus & asperis, ut in Cytoro &
Olympo Macedoniae: adhibetur in hortis operi topiario: Graeci πύξον dicunt. Ebenus, nigro Ebenus
colore arbor, quae materiae interfita decorem praestat, nascitur in Aethiopia, Sambucus, Grae Sambucus
ce ἀκτὴν, arbor sirculosa, in summo umbellas habens floribus albis, qui maturescētes tingent Aste
dis corijs adhibentur. Chamaecite, Latine ebulus, parua est sambucus, parūq; attollitur, quae Chamaecite
uulgo conspicitur. Nauteam, Festus herbam olidam dicit esse: aut aquam foetentem in na- Ebulus
uis sentina. Manna, nostra aetate coepit in Calabria prouenire: licet orientali inferior. Ver- Nautea
bena passim adspicitur, sacrificijs quondam piscorum adhibita: nunc similem ferē supersti- Manna
tionem retinere uidetur, herba sancti Ioannis appellata: quod eo die lectam, uim nescio quam Verberna
dicant habere. Item & de artemisia dicitur. Napum, genus est rapi oblongi. Pastinaca duplex: Artemisia
domestica, quam Graeci staphylinum uocant, quod nos usurpamus: ac Columellae inter hor- Napum
tentia commemoratur: uulgo carotam uocant, ut etiam apud Dioscoridem. Syluestris uero Pastinaca
pastinaca, Latinis proprie pastinaca uocatur, Graecis daucon. Ibis cum autem Plinio, parua Staphylinus
est pastinaca, quam corrupte libysticum uocant: Hetrusci uero pastinacinū. Idem Plin. con- Carota
tra omnium sententiam solus, staphylinum eundem, & pastinacam syluestrem uidetur appel- Ibis cum
lare. Sifer, apud eundem authorem genus ponitur raphani ualde amarum: longitudini ner- Sifer
uus inest, qui extrahitur. Tyberius eum nobilitauit, flagitās quorannis a Germania, ubi sunt
maximi. Quid autem hoc tempore sit, non satis existinare possum. Raphanus illiberalis, ob Raphanus
uim laxandi ructus, frigore gaudet: in Germania magnitudinem infantum puerorum ae-
quar. Aristomachus, detrahi per hyemem folia iubet, & ne lacunae stagnet adcumulare: ita
in aetate grandescere. In Aegyptio mire celebrant, ob olei fertilitatem, quod de semine ipsi- Aegyptus
us faciunt: nam oleo cetero carent: utilissimus in hyeme cibus, idem dentibus inimicus, quo-
niam atterat, sicuti ebora poliunt. Marcion Graecus huic unum uolumē dicauit. Odium his
cum uite maximum: refugit iuxta saros, Fertur in templo Apollinis adeo praelatus ceteris
cibus raphanus, ut ex auro dicaretur: beta ex argento: rapum e plumbo. Et haec quidem Plin.
Verum ubi dicit corticem eis esse & magnam quibusdam, hoc tempore apud nos minime Nucces
contingit. Inter nucces, iuglans potissima, quam Graeci basilicam, & persicam ab initio uo- Juglandea
HH 2 cauerunt

cauerunt, ut ait Plinius: quod sane argumento est, eas à Perside à regibus fuisse translata: deinde Caria, quod capita tentarent, nominauere. In hoc genere sunt & mollusce putamen rumpentes ob incrementum, simul & mollitiem. Quidam uero nuper scriptor heracleoticam ait à Græcis, castaneam nobis uocari, cum auellana sit. Hanc ex Heraclea Ponti idem author restatur esse prius aduectam; ideoq; Ponticam nucem, & Heracleoticam appellari; deinde auellanam, ab oppido Campaniæ. Cato Prænestina laudat. Plinius Tarentinas, & amplitudine & putaminis mollitiæ. Arbor autem auellanam ferens, corilus appellatur. De nuciperfica Martialis in distichis: Vilia maternis fueramus præcoqua ramis, Nunc in adu-
Nuciperfica ptinis perfica cara sumus. Nucispinea Tarentinæ digitis fragili sunt putamine. Est aliud
Nux pinet genus apud Apinum, dicitur nucleorum cortice tam molli, ut simul mandatur. Quartum
Pytium genus pytia uocant, è pinaltris. Nuces castaneas, *Νύξ βαλεάνης* Græci uocant. Ex his gene-
Nux castanea rosiores Tyberius princeps balanos uocabat. In Hetruria nunc marones appellant. Pruno
Balani autem nulla æque sustinet adoptiones. Nucipruna enim, & pruna amygdalina, & pruna ma-
Nucipruna lina Plinio ponuntur, naturæ omnes geminæ. nunc autem raro uisæ. Nucum putamen tin-
 gendis linis, rufandoq; capillo utile. Cato nuces ollis conditas in terra seruari uirides dicit. In
 uniuersum uero in seruandis uitis, ac pomis, præcipitur ea legi de crescente luna, ac infra ter-
 ram existente, cælo sereno: post horam diei tertiam, & ante perfectam maturitatem, collo-
 candaq; in loco frigido, & septentrionalibus fenestris opposita. Punicæ aqua marina feruen-
 te indurari utile est: moxq; sole siccata suspendi. Varro & in dolijs arena seruari iubet; & im-
 matura obrui terra in ollis fundo effracto, sed spiritu excluso. Cætera mala generosa folijs
 ficulneis singula conuolui, & in cistis condi: uel creta illini, exsiccariq; præceptum est. Ca-
 duca uero in storijs rata collocari. Pyra in fistulis picatis inuersis obrui inter scobes: uuas
 item sed suspensas. Sunt tamen qui in granarijs suspendant utras eo puluere putantes. Cu-
 cumeres pluris generis supra narraui: cum magnitudine excedunt pepones uocantur: in
 cibus non in salubres: tamen plurimum natant; uiuunt in stomacho aucti in postero diem;
 oleum mire odere, nec minus aquas diligunt. Defecti quoque ad eas modice distantes ad-
 repunt, contra oleum refugiunt: aut si quid obest, aut si pendeant, curuantur: idq; una nocte
 deprehenditur, si uas cum aqua subijciatur à quatuor digitorum interuallo descendentibus
 ante posterum diem: at si oleum, eodem modo in hamos incuruantur: iidem in fistula flore
 demisso mira longitudine crescunt. Noua eorum forma in Campania prouenit mali coto-
 nici effigie: forte primo natum, mox semine ex illo genus factum, melopeponas uocant: non
 pendent hi, sed humi rotundantur: mirumq; in his, præter figuram, coloremq;, & odorem
 esse. Hæc Plinius. Hoc autem genus posteritas auxit appellauitq; melones. Spartianus me-
 lones Oltienses celebrat. Itam Plinius radiculam uocari dicit, herbam fulloniam, rubro co-
 lore, è Syria uenientem. Columella radicem Assyriam eandem uocat inter hortensia: & al-
 bi raphani radicem appellauit. Ouidius metamor. Intubaq; & radix & lactis massâ coacti.
 Ex quo utilis etiam cibo uidetur. Capnion, Plin. diureticum est, bilem per urinam purgans:
 nunc tumum terræ appellant. Strichnon, nos solatrum dicimus, cuius supra plures adsigna-
 ui species: eius una quæ frequens in hortis, caulibus, folijsq; penitus rubentibus. Intubum &
 intybum dicimus, Græci cichorium idem appellant: hoc domesticum, & syluestre reperitur:
 domesticum intyua nunc quoq; corrupte uocatur, quæ seris etiam dicitur: de hoc Columel-
 la, Torpentî grata palato cichoria. Syluestre, id est quod uulgo cichorium dicimus: de hoc
 Virgilius. Est amaris intyba fibris officium. Rusticula, à gallina rustica differt: hæc, teste Co-
 lumella, similis est uillaticis. De rusticula uero Martialis distichum: Rustica sum perdix, quid
 refert, si sapor idem est: Carior est perdix, si sapor illa magis. Ex quo hæc Aristoteli alecloris
 uocata: apud Gazam gallinago ueritur, uulgo gallinella nuncupata, uti supra memorauit;
 est enim perdici aui externæ quàm similis. DE LVDIS autem supra narraui, ac mu-
 nere gladiatorio haud aperte. Retiarius, & secutor, & thrax, idem erat quod Thraces ab ini-
 tio fuerint: qui autem petebatur mirmillo, & parmularius idem, à Parma scuti genere, qua
 se defenditabat. Horum paria lanista prætori uendebat: prætor autem populo in ludis dona-
 bat: ex quo munus est appellatum. Quo ad uestes, ac sumptus, apud Tranquil. de Tyberio
 legitur, quod ex militia se, uiuente Augusto, ad pallium & crepidas redegit: hi enim simul &
 chlamys habitus erant Græcanici, quibus milites pariter & philosophi in ocio & gymnasijs
 utebantur, à togæ Romanæ grauitate alienus. Persius: Non hic qui in crepidas Grætorum
 ludere

ludere gestit. Adsumebatur tamē à Ro. quibusdā principib. fiducia quadā propria, dum uaca-
 rent, ut Afric. teste Val. dū in Sicilia gymnasio studeret, mox in Africā transitorus: ex quo cū
 fama esset eum luxuriari, legatis inquirede ueritatis gratiā missis, sese purgauit. Itē Scipio sta-
 tuā crepidatā & chlamydatā libi in capitolio poni uoluit, q; his utere: utebatur & Sylla etiā
 imp. Crepidæ enim apud nos soleq; dicuntur. Amictu sacrificatur caput operiebāt, ut de Nu-
 ma apud L. i. legimus. Insula uero se deuoctes, Idem li. 11. Consulares fasces nihil aliud q; *Crepidæ*
 pompam fureris putetis, claris insignibus uelut insulis uelatos ad mortē destinari. Vittæ uir- *Solæ*
 ginum ac uestalium furerat. Insula ac stola matronarū. Quid. Este procul uittæ tenues insigne *Insula*
 pudoris: Quæq; regit medios insula longa pedes. Et August. apud Tranquil. L. i. suam *Insula*
 Vlyssēm skolatum ob uim ingenij solebat appellare. De auro, argento, ære, ferro. *Stola*

Vrum ex auri pigmento facere Cæsar princeps, teste Plinio, cepit: uerum adeo
 A modicū ut detrimētum sentiret. Nascitur auripigmentū in Syria in summa tellu-
 re, quidam hoc tēpore ex aris fossitij libris tribus unum eliciunt aureum. Argen-
 tum itē è stanno purgatione prius hoc modo fit. Sumito mellis, salis, acetii albi, ac uehementis
 urinæ puerilis sigillatim pondus, Tartari selibrā (uocant enim tartarū uini gummi induratū,
 qui summis dolijs hærescit) miscebo simul: & in hac aqua stannum duodecies fufum lauato:
 deinde ad calcinationē sic reducito, fufum cū spatula moueto, ac telam primam, q; immunda
 sit, remoueto, & salis armonici pollinē adijciendo, reliquas nebulas amoueto, donec totus in
 calcem redactus in puluere teratur, postremo cum melle & tartari modico in corpus rursus
 reducito. Sic igitur reductū cum sale uel armonico uel tartaro simul fundito: ac illius selibræ
 calybis scobis unciā adijceto. Vel aliter, cum hylscyami succo fundito: & rursus cū saluie suc-
 co pari refundito: supraq; puluere proiecto ex herba quæ uocant folsequiā. Dioscorides per
 redactulum appellat, partē unam supra stanni sic fusi partes sex: argentū erit, & colore, & dur-
 itie probatū. Argentum uiuū hoc modo congelabis. Huius pondus stanni modo supradictō
 purgari libris tribus admiscebo sulphuris mundi unciā, totidemq; salis armonici rursus cōmi-
 scebo. Deinde succi asphodeli selibrā simul cum unciā succi phlomi, quæ rassis barbarum
 uocant, ac totidem sulphuris adijceto: mixtaq; omnia in pila uitrea locato, ita plena ne euapo-
 ret, aliter frangeretur: deinde luto sapientiæ uocato digitis quatuor crasso circumlinito, dein
 de siccato: ac demū in plumbo fuso duos naturales dies positū finito: postremo extractum, ar-
 gentum firmissimū & examine probarum habebis. Est enim lutū id ex Creta cum fetis bu-
 bulis & panni lana detonsa cōmixta factum: adeo firmū ut ne igne quidem absumat. Rur-
 sus stannū, æs, ferrum, hoc modo purgabis: Sumito salis alcali, cineris, catenig, id enim genus
 est pompholicis, æquas partes: & ex aceto uehementi supra marmor diligenter mollito, dein
 de acetū colato: & in hoc postea stannum quinquies fufum lauato, æris aut ferri laminas
 ignitas extinguito, optime uiuū hoc modo congelabis. Sed & ferrū quod ostenti loco conflatum in statu
 am oliū à Glauco Chio Pausanias memorat, coeperunt proximis annis apud Melitā Sicilię *Melita nunc*
 insulā, quæ nunc Malta dicitur, ubi & cotonū nascitur, rursus conflare. Id ostendit captiuus *Malta*
 ac nobilis Turca in fornacibus follibus x x xiii. horarū spatio excitatis, puluere quodam *Sal commune*
 adhibito. Ex argento aut uiuo plura conficiuntur, solimatam, cinnabari, sal armonicū, addito *Sal armonicū*
 alumine & nitro. Sal alcalis uero ex herba fit combusta: ex qua simul & arena flaua uitrum *Sal alcalis*
 conficiunt. De chrysocola auri glutino fossitia & factitia supra narraui, est enim ea quæ nunc *Chrysocola*
 boracē uocant. Nitrum etiā factitium ex terra fit humano lotio, seu porcino macerata, igne q;
 despumata. Aqua quoq; ex uino per ignē expressa ad multa utilis, quæ ardentē uocant, post
 Plinium reperta uidetur. Musice cui superius rationē celestem accommodaui: tonus pars est,
 is ad diastemata refertur planetarū: nam c x x. mil. stad. dicunt esse quemlibet, id est, millia-
 ria x v. m. d c x x v. quod est spatij à terra ad lunā, à luna ad Mercurium semitonū dicit.
 Inde ad Venerē tantundem. Inde ad solem tonum & semis. Inde ad Martē tonum. Inde ad
 Iouē semitonum. Inde ad Saturnū tantundem, ab eo aut ad polum toni duo & semis. A ter-
 ra igitur ad poliū stadia d c c l x x v. m. id est, milliaria c i x. m c c l x x v. Sunt &
 qui aliter hanc rationem subducant, ut supra in astrologia memorauit.

F I N I S Commentariorum Vrbanoꝝ duodequadraginta, iuuante deo ac domino no-
 stro Iesu Christo: in quorum apographis, q; antigraphum indocui manu fuerit exscriptum,
 author multa desiderat: Ante omnia uero siquid imprudenter quod ad rem minime pertine-
 at, usquam sit ausus, ueniam petit, ac sacro ecclesiæ senatusconsulto permittit.

XENOPHONTIS OECONOMICVS
R. VOLATERRANVS
TITIÆ MINVTIÆ
SALVTEM.

ECONOMICVM XENOPHONTIS OLIM A Cicerone conuersum, uti planè Columella & noster Hieronymus indicant, si ab iniuria fati prouidentia uindicasset, meo rursus labori consulisset: in quo quum ego, uelut ignobilia res qua campo feracissimo successerim, ita sum conatus in eo uertendo, ut lectorum potius utilitati, quam propriè studerem ambitioni. Nam quum res tota in dialogo sit, ac more Platonis ambagibus & periculis distrahatur, sic me ad commodauit, ut quum nihil ex eo sententiarum desideretur, uerborum haud ad rem magnopere pertinentium non nihil præterirem, inter quæ illa sunt: Inquam & inquit millies repetita, Ciceroni etiam, ut palam est, euitata: quæ uti nostris fastidium, sic Atticis gratiam pariunt & leporem. Hunc igitur mea Minutia tibi dedico, quæ nunc in Tuscis rem curas communem, ut mulierem fortem quam sacræ concinnant literæ ex hoc libello diligentius agas. Et quamquam ætas iam sera sarcinulas colligere: tum ex tumultu receptui canere, ad excolendam maximam nostri partem exposulat, Matronæ ramen prudentis officium ex huius etiam præceptis philosophi ab re non fuerit, non tam tibi quam alijs haurire, nostræ præsertim Lucillæ, ut & ipsa si generum nobis, qualem optare fas est, deus obtulerit, possit ex æquo cum uiro ac reliqua familia uiuere: si autem diuiniõs ei uia cœlitus ostendatur, hæc nihilominus nosse inter animi bona collocare.

SOCRATES CRITOBVLVS ISCHOMACHVS.

VDIUI SOCRATEM de œconomia quandoq; talia differentem. Dic, inquit, ô Critobule, œconomiane scientiæ nomen sit, uelut medicina, aut araria, seu etiam architectura? CRITOBVLVS, Mihi profecto uidetur. SOCRATES, An ne ut harum artium, sic œconomia, officium esse aliquod dicere possumus? CRITOBVLVS, Sanè. Nam & œkonomi boni esse puto, bene regere propriam domum. SOCRATES, Quid si alienam curet: an non uti suam curabit recte, & quemadmodum architectura sciens æque alij atq; sibi artem exercebit: eadem ratione & œkonomus. CRITOBVLVS, Mihi quoq; uidetur. SOCRATES, Igitur huiuscemodi artis peritus, si nequaquam contingat eum esse diuitem: haud aliter alienam poterit regere domum, quam qui mercede ædificat? CRITOBVLVS, Ut ais. Et mercedem profecto feret admodum magnam, qui circa id omnia diligenter administrat, rem augendo alienam. SOCRATES, Sed quaeso, domum quid nam putas esse: an quæ tantum intra sint seu etiam extra illam, quæcunq; usquam possidemus: eius erunt rationis? CRITO. Nempe ita est: & si nihil in eadem ciuitate habuerit, quæuis, aut ubiuis possessa ad domum pertinebunt. SOCR. Ergo & inimicos possidebunt aliqui. CRIT. Certe: & plurimos nonnulli. SOCR. An inimici inter possessiones cõputandi? CRIT. Ridiculum si quis auxerit inimicos, insuper ea de causa mercedem ferat. SOCR. Neq; mirum. Nam et nobis initio uidebatur, haud aliud esse domus, quam possessio. CRIT. Sanè. Sed bonum si quis non malum possederit. SOCR. Videris ergo possessionem, quod cuiq; sit utile appellare. CRIT. Equidem. Namq; damnum potius quam opes, quod officit existimo. SOCR. Num qui equum mercabitur utilitatis gratia, qua forte exciderit, inter opes equum putabit? CRIT. Minime. Si bonum est, opes. SOCR. Neq; terra cultori hoc modo, inter utilia qui damnum in ea fecerit? CRIT. Profecto sic est. Cum terra quæ alere debuerat, adfligit. SOCR. Neq; item oues, si quis uti nesciat, opes erunt. CRIT. Sanè. SOCR. Ut uideris quæ tantum iuuant, non quæ nocent, opes esse adferas. CRIT. Nempe. SOCR. Omnia igitur hæc, si quis uti sciuerit, opes erunt: nescien-

R. VOLATERRANO INTERP.

460

nescientibus nequaquam, haud aliter quam tibi earum usus ignaro, quæ ueluti lapides inutiles possidenti fuerint, nisi eas inflauerit? CRIT. Ego quoq; idem sentio: tibi tantum possidentibus, neq; inflantibus, aut eas uenundantibus, non esse inter opes: ex inflatis uero, & diuenditis secus euenire. SOCR. Si quis tamen uendere sciuerit: si autem ignorauerit, neq; uenditæ inter utilia, uti paulo ante dicebas, censi debent? CRIT. Planè id uideris insinuare, ut neq; argentum utile sit nescientibus uti. SOCR. Nempe secundum tuam rationem opes hæc tantum, unde quis proficit, existimandæ. Siquis igitur argento hoc modo utatur, ut scortum emat, cuius gratia corpus, pariter & animum, domum quoq; ipsam pessunder: quo nam modo huic argentum fuerit utile? CRIT. Nequaquam. Nisi fortè hyoscyamum utile putauerimus, quo uescentes attoniti fiunt. SOCR. Pecunia ergo, nisi bene utamur, procul habenda est. De amicis uero quid sentis? Inter præcipua eos censeo commemorandos, uel bubus potiora, quippe cum utiliores sint, modo his etiam utamur recte. CRIT. Et inimici quoq; ista ratione, si quis ex his utilitatem ceperit inter opes adnumerandi. SOCR. Ita profus uidetur. CRIT. Putasne legitime fieri posse, ut ita cum inimicis agatur, ut ex eis aliquid iuari possimus? SOCR. Omnino. Etenim Critobule uidere licet multas priuatorum domus ob bellum auctas: multas ob tyrannidem. CRIT. Hæc mihi pulchre narrari uidentur. Sed & illud sæpius apparet, quod uidere licet nonnullos quibusdam præditos artibus: unde domus augendæ facile occasioem habere possent, si uelit: in eisdem se minime exercere. Quare neque possessionem neq; utile quicquid eos obtinere opinabimur. SOCR. De seruis nunc adeo mihi uideris dicere. CRIT. Neutiquam. Sed de quibusdam, qui orti bono genere uidentur, quos ego & bellicis & ciuilibus uirtutibus idoneos animaduerto, quas tamen exercere nolint, haud alia puto de causa, quam ut dominos non habeant. SOCR. Quo nam modo non habeant dominos, si & ipsi felicitatem, eaq; sectari cupientes, unde sperent eis bona prouenire, à dominantibus tamen prohibentur. CRIT. Quosdam fortasse dicis, qui suis ignoti dominis sunt. SOCR. At profecto magnopere clari, iidemq; flagitiosi, qui te minime latent, si flagitium putas ocium; mollitiem animi, negligentiam: adde his aleam, inutiles sodalitates, aliaq; huiuscemodi, quæ tanquam domini specie uoluptatis decipiunt. Temporis spatio demum deceptis, non quidem uoluptates esse, sed dolores apparent, quæ prohibent illos in actionibus utilibus uersari. Alij uero nonnulli minime ab his prohibentur, quin potius solertes in agendo sunt: operaq; dant rei parandæ, ac ut redditus plures consequantur. Verum cupiditatibus ac libidinibus dediti domos labefactant. Horum igitur alij quidem serui sunt gula, alij luxuriæ, nonnulli temulentia, quidam etiam stultæ cuiusdam ambitionis: aut impense uitij addicti, ita tenentur ab eis, donec florente ætate sint, utilesq; rebus agendis: cū uero non amplius utiles statim ab eis deseruntur, seq; deceptos esse sentiunt, cum ad senectutem tristem ac miseram perueniunt imbecilli. Quare aduersus ea ô Critobule, non minus quam contra inimicos in bello pro libertate pugnandum: quippe cum illi quandoq; iustiores inueniantur, captos ab se & modeste sæpe uiuere cogunt, & libertate sinunt uti. At huiuscemodi delinere nesciunt: unaq; corpus, animumq;, ac domum eorum quos possident usq; ad extremum inquinant. CRIT. Iamdudum satis de his à te audio Socrates quorum memet uestigans abstinentem adeo comperio, ut si me quoduis honeste augendæ rei gratia præcipias agere: nihilo secius ab his quos tu dominos uocitas impediatur. Sed age consule quod optimum censens: uidemurne ambo tibi satis diuites nihilo præterea egere? SOCR. Minime. Ego quidem, si de me loquaris, minime inquam uideor egere, dum mihi quod habeo sat est. Tu uero contra uisus Critobule: quapropter ualde me miseret tui. Ridens Critobulus: Dic, inquit, ô Socrates, quanti nam putas tua uenirent? SOCR. Ego quidem existimauerim bonum nactus emptorem mea omnia cum ipsa domo quinq; tantum minis. Tua uero mihi satis exploratum plus centies illis uenire posset. CRIT. Cum hoc noueris, te non ais egere? Mei autem te miseret: SOCR. Quid mirum? cum hæc tantula mihi sint satis. Tuæ uero dignitati, uiuendiq; instituto: uel si ter tantum adieceris, minime suffectura concesserim. CRIT. Quo nam modo? SOCR. Primum quidem puto te multa ac magna dijs sacrificare oportere, qui partes tuas tueantur. Deinde hospites plurimos magnifice excipere: tum ciues ad prandium inuitare, hosq; beneficis demereri, si te suffragijs & fautoribus uacuum esse non cupis. Audio quoq; ciuitatem iam dudum tibi equorum, ludorum, præterea gymnasiarum & præfecturarum, & si bellum in-

Contra uoluptatem

gruerit trierarcharum sumptus uix tibi tolerabiles imperantem, quibus si paulominus sup-
 peditabis, haud aliter ab Atheniensibus quam publica expilasse putaberis. Ad hæc quoque
 animaduerto te facultatibus abundare putantem, luxuria deditum, ac in re paranda minime
 diligentem: quæ causa est, ut tibi timeam ne quid indignum patiaris, aut in egestatem perue-
 nias. Mihi autem si quid opus fuerit, scio te non latere adfuturos qui uel tantulum ministran-
 tes meum lautissime uictum efficiunt. Tu uero quos amicos esse putas, & si plura in ordine
 suo lautioraq; tua suppellectile domi retineant sectabuntur tamen ut aliquid à te recepturi.
 CRIT. Ego Socrates quæ adfers non ausim ullo modo refellere. Quin potius monstra ui-
 am, qua maxime miser non sum. SOC. Næ tu mirū nūc loqueris, qui me pauloante paupertate
 factantem tanquam insanum ridebas, nec prius desisteris quam fateri coegeris centuplo
 te minus possidere; nunc præcipere iubes, atq; ostendere, quamam ingressurus non egeas.
 CRIT. Video nempe, ut tu plane docuisti, uiam unam crescendæ rei ex tenuitate proficisci.
 Multo spero magis ex copia in diuitias etiam potiores te monstrante peruenire. SOC. Non
 equidem reminiscere, quæ nuper didicisti. Cum mihi nec refellendi potestatem fecisti, ad-
 firmans neq; equos, aut oues, aut argentum, sunt enim ab huiusmodi rebus proventus, inter
 utilia minime fore his qui nescirent illis uti. Me igitur quomodo putas illorum usus præcepta
 tenere quibus ab initio carui? CRIT. At mihi uidebatur, quamuis pecunia quis careret, posse
 tamen œconomia scientiam retinere: quid ergo te prohibet quo minus hæc præstes? SOC.
 Sanè quod prohiberet tibi inflare cupientē, qui nec ipse tibi habet, nec alius monstra-
 ret: eadem ratione circa œconomiam me habeo, ut neq; ipse pecuniam tanquam instrumen-
 ta possideam, neq; quisquam unquam eam regere docuerit. Me tamen monstrare cogis. Vi-
 de quæso, ne id tuo periculo fiat. Atq; uti solent primum discennes musici citharam obterere,
 ita & ego nunc potissime œconomiam discens tuam obteram domum. CRIT. Palam Socra-
 tes iam dudum uideo te subterfugere, ne tuam ad hanc rem necessariam mihi disciplinam con-
 feras. SOC. Non equidem Critobule. Quin omnia libenter tibi enarrauerim, sed accidit, ut si
 à me ignem aut aquam non habente forte poposceris, locumq; unde haurias ostendam: siue
 etiam pro musica ediscenda nos aduentem ad peritiores te mittam, iure id quidem facere ui-
 dear. Nunc uero idem imitari cupientem, quid est quod queri quos tibi monstrauero præ-
 stantioribus adsequeris. Etenim fateor semper mihi curæ fuisse, qui in quaq; re uiri in ciuitate
 florent inuestigare. Cumq; uiderem ex eisdem actionibus alios diuites, alios quidem
 pauperes, profecto sum admiratus, nec temere factum putauit, eamq; rem dignam perscruta-
 tione duxi: cumq; indagarem, repperi hos diligentius œconomiam tractantes sordidæ
 sitæ poenas dare. Illis uero qui essent diligentiores feliciter omnia succedere. Per quorum præ-
 cepta proficere poteris; ac, nisi deus obstat, rem familiarem magnopere augere. CRIT. O.
 Non profecto effugies hodie prius quam quod receperis præstes. SOC. Quid si ostendam
 multa pecunia inuites domos exaedificasse; alios uero longe minore maxime commodas:
 uidear ne tibi unum œconomia opus haud contemnendum adferre? CRIT. O. Sanè. SOC.
 Quid si deinde subijciam multos copiosorem suppellectilem, quod eam non ordine dispo-
 nant in promptu non habere: proptereaq; & domos & seruos adfici sæpe tristitia: quosdam
 uero longe minorem, eamq; usui paratissimam obtinere? CRIT. O. Quid esse in causa pu-
 tas, quod forte hi quodlibet non animaduertendo qualibet proiciunt: illi uero ordine collo-
 cant? SOC. Istud profecto. CRIT. O. Nunc primum aliquid œconomia paulatim at-
 tingis. SOC. Quid si monstrauero item alibi seruos quanquam, ut ita dicam, uinctos effu-
 gere: alios solutos sponte omnia exequentes: nonne & hoc egregium huius disciplinae?
 CRIT. O. Magnopere. SOC. Sed & circa agriculturam quosdam excidere fructibus,
 nonnullos mire proficere? CRIT. O. Erogant fortasse non solum in his quæ non oportet,
 sed quædamno sunt ipsis & domui. SOC. Sunt profecto quidam, ut ais, huiusmodi. At
 ego de his loquor, qui quanquam se rei intentos esse, ac agrum colere dicant: in uictus an-
 gustia uersantur. CRIT. O. Quid dices hoc esse? SOC. Ego te ad hos ducam, tu tantum spe-
 ctando disces. CRIT. O. Equidem si possim. SOC. Oportet te spectantem periclitari si didi-
 ceris. CRIT. Ego enim te quædoq; animaduerti bene mane ad spectandas comedias prope-
 rantem; meq; simul ire adhortantem: ad huiusmodi uero spectaculum nunquam uocasti.

Itaq;

Itaq; uideor tibi ridiculus Socrates. SOC. Ego sanè tibi multo magis uideor, si possim e-
 os monstrare, qui ex arte eques tri male rem gerant, qui item quæstum haud modicum faci-
 unt. CRIT. Hos ego ambos cum uideam, nihil tamen auctior fio. SOC. Spectas igitur
 eos quemadmodum tragædos & comedos, non uti poeta fias, sed ut aliquid audias, quod ti-
 bi uoluptatem adferat. Verum hæc re te fortasse habent, ubi poeta minime uis fieri. At coa-
 ctus equestrem facere artem, non stultus fortasse uidebere, si des operam, ut artis eius non sis
 ignarus, quæ præsertim & ad mercaturam faciat. CRIT. O. Equos domare me iubet? SOC.
 Haud aliter profecto, quam agrî causa colonos à pueris emere. Sunt enim quædam cum
 equorum, tum hominum gentes statim utiles ab infanzia, quæ se continuo meliores red-
 dunt. Sed & habeo maritas monstrare, quæ adeo uiris obsequentes sunt, ut communis do-
 mus utilitatem respiciant, plures uero agendo perperam obterant. CRIT. In hoc genere
 quæso Socrates utros accusabimus, uirum, an uxorem? SOC. Ouis nanq; morbida ad o-
 pilionem, & equi strigosioris culpam ad equitem, referemus. Matrona si à coniuge admoni-
 ta improbe egerit: haud extra causam erit. Si uero per uiri indulgentiam peccauerit: nō tam
 ipsa quam uir accusabitur. Omnino qui simul in una uiuimus domo, chari inuicem & mo-
 nitores esse debemus. est ne inter officia cui plus adhibeas curæ quam uxori? CRIT. Nulli
 profecto. SOC. Est quo cum minus sæpe differas? CRIT. Nemo uel pauci admodum. SOC.
 Duxisti teneram, & quæ minimum quo ad fieri potuit & uiderit & audierit. CRIT. Maxi-
 me. SOC. Igitur mirabilius uideri debet eam aliquid eorum, quæ aut agere aut dicere sit
 fas, scire, quam ignorare. CRIT. Quibus bonas ais esse uxores ipsi puto uiri erudiere.
 SOC. Nihil enim considerare ualent. Neq; tibi pono Aspasiam alteram quæ sapientius,
 quam ego cuncta præcipiat. Existimo enim probam coniugem sociam domus esse, ma-
 gnumq; momentum ad uiri felicitatem. Ipsam porro substantiam uirorum opera uidemus
 augeri, absumi plerumq; sumptibus mulierum. Bene igitur huiusmodi habentibus res cre-
 scit: male autem secus euenit. Sed & alias artes, earumq; factores posses nunc in medium
 adferre: ac declarare si necesse putaueris. CRIT. Quid cunctarum opus reminisci? neq; pu-
 to licet eas omnis attingere: aut perfectos in eis uiros reperire. Sed quæ tantum optime mi-
 hiq; potissime conuenire uideantur: has nunc earumq; professores ostende. SOC. Pulchre
 tu quidem Critobule. Nam quæ uocantur mechanicæ abiectæ omnino sunt ac iure à ple-
 risq; improbantur. Quippe quæ corpora exercitium atterant: tum absistere homines atq;
 umbratiles esse cogant. Nonnullæ uero ex eis totos dies igni incubare compellant. Enerua-
 tis deinde labore membris necesse & animos debilitari: ac quodammodo egrotare. Præterea
 huiusmodi uiri uix satis commode cum amicis, tum reipublice uacare possunt: uidenturq;
 quodammodo patriæ desertores cum in singulis ciuitatibus, maxime ubi bellum uiget eos
 errare contingat. Quapropter ciuium nemini fas illa attingere. CRIT. Mihi sis autor, quam
 potissimam sequar? SOC. Regem Perfarum in hoc genere non dedignabimur
 imitari. Is enim inter pulcherrima ac necessaria studia agriculturam & militiam duxit, am-
 basq; mire absoluit. CRIT. Mirum. Sed putas tantumne ei à bellis otium fuisse, ut agro quo-
 que intenderet? SOC. Facile considerabimus quas animo curas gesserit, si quæ solerter &
 impigre administrauerit palam fiant. Primum circa res bellicas fatemur hæc illi curæ fuisse:
 ut ex omnibus quas receperat gentibus præfectos constitueret: hisq; imperaret alimenta di-
 stribui, equitibus, sagittarijs, funditoribus, scutigerulis. Ex his qui idonei forent imperio cæ-
 teris præficeret: & si in bello inimici ingruerent loco adesse, præterq; in arcibus custodes nu-
 trire solebat, præsidjs cibū præbebat præfectus illis dicitur. Rex ipse quotianis lustrabat ex-
 ercitus stipendiarios, aliorumq; quibus arma sumere iusserat: eosq; simul omnis, præter
 illos qui arcibus præessent, ubi colloquium cogere uocabat. Propinquos ipse regebat po-
 pulos: remotiores per fidos administrabat prælides. E suis uero ceterionibus, satrapisq; aut
 præfectis, si quos uidisset numerū eis militum imperatum implese, equisq; præterea & armis
 florentibus præparasse: hos magistratibus & muneribus euehebat. Quos uero aut imperata
 negligere, aut turpes facere quæstus reperisset, acriter castigatos abrogabat imperio, alios
 idoneos subrogabat. Hæc igitur opera eius bellica, quæ mihi diligenter custodire uisus est.
 Regionum deinde non minor ei cura. Quas adire poterat, ipse probabat. Ad cæteras ex-
 plo. atum certos mittebat. Inter quas ubi forte comperisset hominibus frequentem, agros
 in ea plina

De uxoribus

Vituperatio
mechanicaru

De Cyro

in ea cultos, arboribusq; confitos, ac fructibus uberes, promouere praefectos eorum locorum, eisq; alias terras insuper curandas tradere, tum donis & alijs monumentis ornare. Qui uero per seccordiam infrequentem colonis prouinciam traditam habuissent: eos graui-
 ter multatos magistratur abrogare solebat. Haec agenti non minus interea studium aderat, ut à ciuibus agriculturæ, cæterarumq; artium industria exerceretur, quam à praesidijs custodia teneretur. Quibus duo magistratus ab eo mittebantur, Quorum alter ciuibus, atque artibus, à quibus censum duplicem exegit. Alter uero militibus praestitit: qui si forte per ignauiam minime det operam, ut in ciuitatibus studia pacis exerceri possint, ab altero ad iudicium aduersetur. Qui & idem ipse, si praeter officium populos desiderare, quominus artes exerceantur permiserit, à praefecto militum accusatur. Et certo dum opifices aut agricolæ uacant, neq; praesidia in populis nutrire, neq; rursus exigere queunt. Vbi uero satrapa mittitur, is utriusq; magistratibus imperat. C R I T. Si rex hæc obibat, mirum non minus agriculturae eum, quam rei militaris cura teneri. S O C R. Sed & ubicunq; eum agere, quocunq; uertere contingeret, hortos, paradisosq; constituere rebus omnibus, quæ terra ferret, ornatos ac refertos, in quibus ipse dum per anni tempus liceret, plurimum morari solitus erat. C R I T. Necessè nempe fuerat eum in his potissimum agere locis, quæ eius maxime curam expeterent, arbores, aliq; terræ nascensia ferendo. S O C R. Dicunt præterea quando munera largiretur, primum, ad se uocatos milites monere solitum, parum prodesse multa arare, nisi qui ea tuerentur adessent. Deinde colonos qui agris inuigilarent, ut frustra uiribus uti & fortes esse liceret, sine horum auxilio, qui militibus alimenta tribuerent, ostendere, professus utrosq; donatos esse oportere, quod & fortibus solum præparare, & præparantibus suppetias ferre sit necessarium. Dicitur & olim ipse rex, uti probatissimus, cum ad dona utrosque conuocaret, monstrare solitus se ab illis potius munera iure accipere oportere, quod & regionem posset optime ad colendum præparare: & præparantibus opem ad uictum præstare. C R I T. Vti uideo haud minoris faciebat, eos qui agrum colerent, quam qui bello deligerentur. S O C. Prorsus. Sed & eum dum uixit æqui seruantissimum fuisse, cum multa sint argumento, tum illa præcipue: dum aduersus fratrem pro regno certaret, ab eo nullum, à fratre uero plures ad eum transfugisse constat. Illud demum regiae uirtutis uel maximum signum, quod ad eum uoluntarij properarent, in periculisq; cum eo peristerent, quod mortuo uero mortem oppetere non dubitarent, circa cadauer eius pertinacissime dimicando: præter unum Ariæum, qui in sinistro cornu constiterit. Ad eundem dicitur quondam Lysander cum donis missus à socijs belli, ut ipse postea cuidam hospiti suo apud Megara retulit: deductusq; ab eo in paradysum, quem Sardibus habebat, cum uidisset ordinem, elegantiamq; arborum in quincuncem positarum, angulorumq; symmetriam & ambulationum subsequentiū odorem sensisset, admiratus dixisse. Hæc me suspicientem Cyre multo magis magistratū admiratio capit, quicunq; is fuit, qui tibi talia disposuerit. Cyrus autem animo lætatus respondisse. Hæc egomet Lysander, ordine quo uides disposui, ut facile cernere est, quæ mea serui dextra. Tunc eum Lysander, ut erat ornatus respiciens, uestiumq; fragrantiam, ac sumptus & armillarum decorem contemplatus dixisse. Quid est quod ais Cyre? Tuæ ne hæc omnia manus plantauerunt? Ad hæc Cyrus: Admiraris Lysander: Iuro per Methren, me nunquam cum per ualeudinem licet prius prandere solitum, quam aut bellicū aliquod, aut rusticum opus, siue actionum aliquid honestarum, quod me magis moueat, absoluam. Ille deinde hoc cæteris laudibus addidisse. Iure mihi uideris Cyre beatus: qui bonus cum sis, es etiam felix. Hæc tantum narraui ò Critobule, ut planè intelligas agriculturam, uel ab honestioribus, magnopereq; potentibus posse recipi. Habet enim hæc diligentiam quandam, & animi uoluptatem. Insuper domus augmentum, exercitationemq; corporis, quantum homini libero fas est: ac fructibus quoq; ipsius partim uictitamus, partim deorū aras extruimus, partim quoq; ob coronamentorum, odorumq; oblectationem iucunditatem excipimus, fœtus alios nutriendo, alios producendo. Sed & pecuariam agriculturæ annexam nemo dubitat: unde præsertim copia sacrificij ad deos placandos suppeditatur. Hæc cū late præbeat, citra tamē molliciem, aut segnitiē præbet, operarios multa patientia, & algoris, & æstus, uel nudos operi aduacando. Quæ propter corpora uegetiora, ac firmitiora uiribus reddat, præterq; impios facit: & matutino surgere, properareq; ad opus suadet. Enimuero ruri sicut in ciuitate

Laus agriculturæ

actiones

actiones suis quæq; temporibus ingruunt. Deinde si patriæ usibus cum equo praesto esse cupis, hunc ager alere poterit. Si pedibus, robur ad hoc corporis praestat. Tum uenationibus insudare hortatur. Canibus tibi copiam, ac cæteris animalibus ministrat. Quæ pasta non minus & ipsa rus iuuant. Equo dominus mane in aruum festinans contendit aliquid nunciaturus, seroq; redeundi facultatem habet. Canes à fructuum tum pecudum uastatione prohibent feras. In solitudine ac deserta regione securitatem praestant. Vnaq; cum armis ad ferendum dominis auxilium excitant. Colonos eadem in medio fructus carpere, ac certantes currere, subsilire, iaculari inuitat. Quæ nam ars ualidiores homines præbet? quæ colentibus maiores gratias reddit: aut auidos magis exsaturat: aut hospites lautius excipit? Vbi per brunnam caminus luculentior, & calida lauacra commodiora? Per æstum uero umbris, aurisq; moræ dulciores? ubi dijs litaturis primitiæ decentiores, aut dies festi lætiores? Quæ amantior seruis, dulcior uxori, optatior filijs, gratior amicis? Mihi profectio mirum uideatur, si liber homo hac dulcius diligentia, aut lætius possessione: & ad uitam commodius inuenerit. Cæterum hæc colonos ad iustitiam officiumq; acuit. Cum belli tempore ab operis uacantes animo, atque corpore ualentes per hosticum, nisi deus prohibeat, ruunt, prædasq; agunt: quæ operum loco uictum præbeant. Nam tutius eo tempore armis quam rustico instrumento cibum querere. Instruit quoq; uti mutuum præstemus utilitatem. Quippe cum ad bellum conficiendum, tum ad agrum colendum hominibus est opus: alteraq; harum artium alteram iuuat: ac similitudine quadam inter se conueniunt. Bonus agricola operas parere promptas, ut dux milites comparabit. Ille in bello fortiter agentes munera bit: cedentesq; de loco plectet. Nec minus hic pecunijs, castigationibus, adhortationibus utetur. Enimuero spe bona non minus serui quam liberi mouentur: multoq; interdum magis ut sponte permaneat. Quamobrem pulchre quidem, qui agriculturam aliarum artium parentem atq; nutricem appellauit. Qua bene habente cætera ualeant: neglecta uero, terra, marisq; facient omnia. C R I. Hæc quidem omnia probe ò Socrates. Sed circa agriculturam haud facile cuncta cauere est. Nam & grandines, & glacijs, & imbres intempestiui, rubigo, & alia complura sæpe eueniunt: ut quæ summa sint elaborata & arte & diligentia eueriant. Tum armenta tentata quandoq; intereant. S O C R. Puto te non ignorare deos rei rusticæ, non minus quam militarij praesidere. At in bello uides pugnam inuituros antea dijs litare, sciscitantes sacrificijs augurijsq; quid opus. Idem & in agro seruandum. Nosti enim sapientes uiros pro fructibus pecoreq; omni placare solitos deos. C R I T. Recte tu quidem mones omnem à dijs actionem potissimum auspiciari oportere, tanquam pacis ac belli studijs imperantibus. Hoc igitur deinceps seruabimus. Tu perge uti coepisti, reliqua huiusce modi disciplinæ enarrare. Nam & ego iam dudum audiens uideor aliquid magis quam antea prospicere: quid uicturis potissime faciendum. S O C R. Quin potius repetamus quæ supra disseruimus, ut deinceps reliqua eodem quoad possumus ordine narranda pariter probemus. C R I T. Ut ais, nos mutuo sermone unà aduentiando procedere decet, haud aliter quam qui clara ratione pecuniam inter se tractant. S O C R. Igitur scientiæ cuiusdam ceconomia nobis uisa est, eaq; in augenda domo consistere. Domus autem quicquid possidebatur appellari: possessionem esse quamcumq; uictui utilem diximus: utilia uero tantum metiri, ut illis uti quis sciret. Cunctas autem artes neq; posse quenquam scire, neq; sanè à republica probari, quas uocant Mechanicas, quæ corpora pariter & animum corrumpunt. Argumentum eius rei manifestum enarrauimus, Si quis hostibus regionem inuadentibus ex opificibus & colonis separatim experiat, utri magis praesto adsint reipublicæ. An hi sub tractu agris moenia tuendo. Sic enim huiusmodi genus hominum bello utiles esse putamus. An illi minime pugnantibus, operi quod quisq; edoctus fuerit adsidendo. Cæterum homini honesto ac bono culturam maxime conuenire affirmauimus: unde ad uictum necessaria nobis adfatim suppeterent. Ipsi autem opus haud cognitum difficile, factum delectabile, corporibus salubre, iucundum amicis, minime negocium creans, quin & amicis & patriæ uacare pariter queat. Videbatur insuper & extra munimenta munitos reddere, uictum suppeditando, & colonos nutriendo: ob quam rem hæc priuata industria, & honestos homines, & reipublicæ redderet amantissimos. C R I T O. Iamdudum Socrates per te intelligo dulcissimum, atque pulcherrimum uitæ genus uideri. Quod autem te docere receperas, ex ea multos proficere, plurimos damna facere, hoc potissimum rogo, quippe qui cupiam

Epilogus superiorum

cupiam quæ ad hanc rem faciunt edificare, ut inde incommoda possim evitare. s o. Quid si enarrem ab initio quemadmodum sum olim congressus cum uiro qui mihi unus uisus est ex his qui iure nomen hoc honesti atq; boni uiri adsequuntur? c r. Libenter equidem *Qui honesti boni; ap- pellantur* audiuerim. Nam & ego quoq; tali nomine dignari exopto. s o c. Dicam nempe quoniam modo in ipsius uenerim meditationem. Bonos enim architectos, bonos item fabros ærarios, pictores, statuarios, aliosq; huiuscemodi ex eorum operibus breui tempore perspexi ac probaui. Vir autem qui honestus atq; bonus uocaretur perscrutatus sum, quidnam potissimum ageret quamobrem hoc sibi merito nomen usurparet: ac primum sum periclitatus si quem adspicerem honestum hunc & bonum etiam inuenirem, quæ me ratio longe fefellit. Nam & quosdam specie honestos, improbos tamen animo aduertit. Atq; his misis cum audirem Ischomachum præter omnis hoc nomine insignem esse: statui mecum ipse hunc omnino adire. Cumq; illum in Iouis Eleutherij porticu sedentem conspicerem, quando mihi uacare uisus est, propius accedens, Quid inquam Ischomache hic desides minime solitus cessare? Nam te sæpe in foro uideo, aut agentem plurima, aut certe minimum uacantem, i s. Non profecto nunc quoq; uideres, nisi hic hospites expectarem. s o. Quando igitur nihil huiusmodi agis, per deos, ubi moram trahis? Quid rerum geris? cupio profus audire quidnam potissimum agendo honestus ac bonus uociteris: præsertim cum domi non maneas, nec talis habitu corporis uidearis. At ille ridere atq; in ea appellatione lætari uisus ait. i s. An uocent me hoc nomine qui tecum loquuntur, haud satis scio: hoc tantum scio ad collationem Triarchiæ uel ludorum, nomenclator me tantum Ischomachum ex patre uocat. Ego autem Socrates ut ais, nequaquam intus moror, quod rei familiaris curam uxor est idonea suscipere. s o c. Hoc à te libenter audierim, tu ne erudieris eam, an à parentibus edoclam acceperis: ut quæ ad eam pertinent, regere sciret. i s. Quomodo doctam accepistem, quam quinq; & decem uix natam annos duxerim, ætatemq; præteritā omnem sub cura maxima fuerit, ut quàm minimum uideret, quàm minimum audiret, aut loqueretur. Satisq; habuerim si tantum lanam columq; accipiat, uestem commonstret, ancillis opera diuidere sciat. Tum circa uentrem pulchre instituta, quæ res magnum Socrates mulieris ornamentum uidetur. s o. Reliqua tu monstasti? i s. Minime. Sed dijs sacrificauit ac Ioui, ut me quæcumq; optima utriq; forent, edocere contingeret, illam uero discere. s o c. Et coniunx hæc tecum uouit? i s. Profecto. Nam multa illis per uota promississe, ut qualem esse oporteret euaderet, illud in primis est argumento quod præcepta minime neglexerit. s o c. Eloquere quæso Ischomache, quid prius coeperis edocere. Namq; ego te huiusmodi narantem libentius audierim, quàm si gymnicum aut equestre aliquod pulcherrimum certamen recenseris. i s c h. Cum primum mihi potestas cum ea colloquendi fuit, hoc modo sum eam percontatus. Dic uxor nosti quamobrem te ceperim, tuiq; te mihi parentes locarunt; puto scias uti simul cubarem: societatemq; mutuam, optimamq; & domus, & liberorum iniremus. Cum ego te probauerim, meq; parentes tui, quantum deprehendi licuit: liberos si deus dederit, in medium consulemus, quo pacto erudire debeamus: quippe qui communem nobis felicitatem allaturi sunt: ac emeritis iam & senescentibus alimenta præbituri. Interea domus hæc utriq; communis erit. Ego tibi quæcumq; sunt intus prodidi. Tu item tecum allata in eandem collocasti. Illud nequaquam computari oportet, uter plura in medium contulerit. Sed uter potius socius melior, is demum plura attulerit. Ad hæc ô Socrates, quid responderit, ego tecum differam. Quæ nam meæ uires? inquit. Tuæ istæ sunt partes: meæ tantum, ut mater olim monstauit, seruare modestiam. At me pater inquam itidem docuit, uerum modestorum & uiri & foemine fuerit rem familiarem continuo reddere meliorem: ac alijs iuste partis facultatibus augere. Tunc illa: Putasne, inquit, me adeo quoduis agendo domum augere oportere? Ea duntaxat inquam, quæ dij te iubent, & leges collaudant agere tandem optima esse censeo. Quæ nam sunt huiuscemodi? inquit illa. Haud ego inquam paruo existimanda. Si non paruo existimas apis officium, quæ cæterarum operi præsideat in aluearibus. Mihi profecto uidetur deos ipsos multa quidem sapientissime, tum præsertim iugum hoc instituisse. Primum quidem ne animantium genera deficerent: deinde ut haberemus à quibus nostra senectus aleretur. Cumq; mortalium uita non ut cæterorum animalium sub dio, sed sub tecto ducatur, oportet sub dio procurare quorum adminiculo futurorum hominum usui sub tecto consulatur: huiusmodi sunt, noualia, arbores, sementes, pascua

pascua. Ex his necessaria uictui proueniunt: quibus in domū relatis seruatore adhibere fas est: qui maxime is fuerit quæ sub tecto res agere decet. Tecto indigent infantium nutritio, fructuum segetes, uestiumq; & lana cōtextus. Quoniā uero utraq; hæc & extra & intra Matronæ officium piendam in lucem protulisse: mollioreq; corpore, ut intra parietes officium obiret. At uiri corpus animumq; frigora, æstus, itinera, expeditiones facile tolerare constituisse. Quapropter illi foris res agendas delegasse. Rursus illas ob infantium curā maiore erga liberos charitate: tum ad custodienda quæ à uiris parta essent metu uehementiore, qui rebus asseruandis utilis foret, præditas esse uoluit. Viro insuper cui tueri extranea facta incūbit, ac oppugnantē resistere, maiorē addidit audaciā. Memoriam uero ac diligentiam parem, atq; in medio posuit: qua pro suo quisq; officio cū dando tum accipiēdo usus esset. Eadem ratione & abstinendi ab his quæ oporteat rebus utriq; facultatē a que cōcessit: Qui uero probatior hic longe meliora ad coniugē adferet. Quas igitur ob res cum hominū natura utriq; nō sufficiat officio: ea potissimum causa inter se matrimonio deuincti sunt, sibi inuicē hoc pacto utiles, ut qd' alteri deesset, alter suppedigaret. Hæc nos uxor decet cōsiderare, ut suas quisque partes q; optime absoluamus. Deus item uxore pulchriorem cōdidit: ut formā cū pudicitia se domi cōtinendo tueret. Virum torosorem, ut extra magis ageret, edidit. Si quis aut huiusmodi ordini aduersus ferit: aut uiri partes uxor, seu uir uxoris peregerit, uitorem se sentiet habiturū deum: qui apum exēplum nobis ante oculos posuit, quarum dux haud ab simile huiuscemodi officio, quod subituri sumus, exequi uideat. Nā quod illa in alueari plum ad frug exercet, nobis munus incūbit. Illa quidem in ocio esse apes non sinit, sed quas oportet ad galitatem opus extra mittit: importataq; ab eis excipit ac seruat, donec usus tēpus ueniat, quæ æque omnibus diuidit. Intus fauis incubantibus ipsa præsidet, ut pulchre ac celeriter cōficiantur. Partus uti nutriatur, curat: quos iam adultos, operiq; aptos uiderit, aliō trāsmutat, ac tanq; in colonias cum dux mittit. Me quoq; inq; uxor, talia peragere necesse? Necesse profus, inquam ego, te domi manētē seruis officia distribuere: ac eos qui opus extra facturi sunt, emittere: alijs uero intus ipsam præsidere, ac illata recipere. Quæq; ex his esu absumi oportet partiri: quæ aut obseruanda condere, ac providere, ne quæ annum durare debent uno mense absumantur. Cum lana domum referat, curandū uti uestes seruitijs conficiant: ut triticum, cætereq; segetes, ac legumina, proba sint usui, ac facile mandī possint. Sed unum præter cætera tibi seruandū, quod plus gratiæ sit habiturum: seruos uidelicet cum in morbos incidant, curare uti curentur recte. Per Iouē, inquit uxor, uera mones: si illi gratiam habituri sint, ac propterea magis beneuolentes. At profecto in quā ego, apum dux, quem modo diximus, haud alia de causa, q; ob hanc curam à suis tant opere diligat: ut quocumq; abscedat eum oēs subsequantur, minimēq; deserendum putent. Mirer, illa inquit, si nō magis ad te pertinet exēplum apis q; ad me. Nā & mea domi custodia operumq; distributio ridicula profus uideatur, nisi tu cures uti domū aliquid importet. Ridicula, ego in quā, & mea fuerit importatio, nisi fuerit qui eam conseruet. An ignoras, qui fractis dolijs dicunt haurire q; frustra laborent in quantū sint miseria? Miseri pfecto, inquit illa, si hoc agunt. Sed & alia inquam ego, sunt tibi in hoc genere ediscenda præcepta. Quoties lang ac telæ nescientem famulam acceperis, si eam erudieris, altero tanto facies ualentiorē. Si item ministrum nescientem, artem ministrandi docueris, pluris existimatā possidebis. Quoties modestos atq; utiles nacla fueris, his benigne facies. Cōtra uero ignauos plectes. Omnino illud mihi iucundissimū fuerit, si me ipsa melior apparebis, ac me ministrum quodā modo tuum facies. Nec id uerebere, ut per ætatem uilius domi habearis: sed ita tibi persuade, q; modo fida mihi liberisq; nostris appareas, quāto senior, tanto honoratior domi fueris. Erim uero pulchra, itēq; bona nō ex ipsa tantū specie aut forma, quantū ex uirtute metiri ac spectare licet. Hæc & his similia Socrates meminī me, cum primū licuit cum uxore disseruisse. s o. Nosti ut diligentiorē propterea reddideris? i s. Per Iouē animaduerti uerecūdia quadam ex ore adfectam, ubi eam pupugi accusando importata domum male custodire. Cumq; moestam aliquantulum conspicerem, nec habere satis quod responderet: Quid inquam subtristis es uxor quod forte te accusor? sed scito multo tristiore esse paupertatem, quæ quorum indiget usus, non habet: præsertim si quærat quod olim habueris, magis q; si ab initio nunquam cōsueueris querere quod non habeas. Sed huius me mali causam esse

fateor, qui non ordinem semel constitui, quo singula condi oporteret, ut uideas ubi quæque locanda, unde promenda sint. Nihil ò coniunx in rebus humanis est ordine præstantius, nihil utilius: quod in choro maxime cernitur, qui cum ex hominibus constet, si temere implicetur atque consistat, turbatione uideas inuicundam, minimeque spectatione dignam. Cum uero & loquentium concentus, & consistentium ordo respondeant, digna res uideri, spectarique. Eadem & exercitus ratio, cum confuse incedunt iumentum, armiger, grauis armatura: qui tarde progreditur currentem, stantem currus, iumenta equitem, grauis armatura leuem adficiunt incommodo. Quomodo autem pugnam inibunt, si quibus necesse fugere prosequentes, hi potissimum terga dantes, opprimant subsequentiũ arma? Ex quo lætitiã hostibus, suis uero tristitiã pariant. At ordinata militiã quem non oblectat? Vniuersos armatos ordine ueniẽtes adspicere equites, parte alia peltatos, sagittarios, funditores, suis quosque locis, unaque oēs suum sequentes ducem. Qui est multi numero, unus tamen & ordine & silentio uideantur. Triremis item hominibus & armis munita quantam uictoris bus præbet alacritatem atque audaciã, inimicis uero terrorem? Cum uno cuncti spiritu remis insurgunt, uno incumbunt, uno inuicem adhortantur. Enim uero rerum perturbatio haud aliter fuerit, quàm si colonus uno aceruo hordea, triticum, legumina confundat. De inde cum usus uenerit tẽpus, singula sit opus discernere, cum iam discretis utiliceret. Hæc tu coniunx facile uitabis, si ordine res condas, ordine promas, ut quæ tibi sint opus abunde facileque capias, & mihi gratanter exhibeas, locum constituemus rebus quibuslibet opportunum. Ministrumque ponemus ac docebimus, quæ hinc promere oporteat, quæ ibidem locare. Hoc enim modo facile sciemus, quæ salua sunt, & quæ minime. Locus enim ipse quod non existit, desiderat. Quod autem cura indiget ad speculum inquireret, Pulcherrimum quandoque ò Socrates, ac diligentissimum ordinem sum mihi uisus uidere, descendens in spectaculum cuiusdam nauigij Phœnicum. Plurimã enim suppellectilem in paruo uase animaduerti. Per multa enim instrumenta lignea & cõtexta è litore soluitur, & ad litus deducitur nauis. Per multa suspensa pensiliaque nauigat. Multis etiam machinis contra inimica nauigia armatur. Multa item arma hominibus administrat. Omnem suppellectilem, qua mortales domi ad uictum mensamque utuntur, fert secum. Insuper & onusta rebus omnibus, quas nauclerus gratia quæstus asportat, & quantas inquam maior locus alius non caperet, si rursus reponerent: hic tamen omnia ita collocata, ut minime inter se impedimento sint, minime indagatore indigeant. Neque rursus incomposita, neque dissolute se habentia, ut minime moram faciant ad usus eorum cum opus festinare. Ministrum quoque gubernatoris, qui proreus nauis uocatur, ita scientem omnis loci, ut absens nosset ubi quælibet sita essent, tum quanta essent, non minus quàm literarum sciens. Dicat enim Socrates literas, & ubi quælibet sita sunt. Vidi præterea hunc quandoque secum tacite uestigantem, ac ociose omnia quæ in nauis essent circumspectantem. Admiratus ergo interrogauit quid nam ageret. Considero, inquit ille, hospes si quid usum contingat, quomodo hæc sita sunt in nauis, siquid abest à loco suo, aut in cõmune situm fuerit. Non enim postea deus concesserit in maris tempestate, quid sit opus inquirere, neque siquid incondite consistat reperire. Plecstis enim deus inconsideratos. Si enim minime errantes non perdit, hoc maxime expetibile. Si item recte administrantes conseruet, multas deus gratias. Ego autem respiciens hanc suppellectilis diligentiam dixi uxori: Magna nempe nostra est ignauia, si in nauigio, locoque tam paruo ac mobili, res quæ uehuntur æque seruant ordinem, tum in metu maximo uersantes reperiunt quod opus accipere: nos autem qui magnis distincta muris firmoque in solo domi singula possidemus, nisi bonum ac promptum inueniamus locum, quo nam modo magna non sit imprudentia nostrar? Vt igitur ordinare suppellectilem, & locis quibuslibet condita reperire, utile quidem omnibus sit, iam dictum. Sed & pulchrum quàm maxime apparet calciamenta qualiacunque suo ordine disponere, pulchrum & uestimenta, stromataque: præterea quæ ad mensam pertinent, athena, ollasque, pulchrum disposita qualiacunque uidere: quæ forte quis riserit, non ornatus homo quidem, sed ineptus. Ordinata enim suppellex chorus quidam uidetur rotundus, qui non tam ipse quàm eius mediã pulcherrima eminus apparent. Horum uxor licet periculum facere, paruo quidem negotio. Non enim in labore aliquo positum, aut difficile loca quælibet addiscere, singulaque distinguere. Nam & ciuitatem nouimus millecuplo quàm nos plura possidere. At siquis seruum ex foro cupit

emere

emere, statim ei quemcunque optet quilibet adferet, reliquaque item omnibus capiendi prompta. Huius igitur causa rei nihil aliud quam locus singulis rebus ordinatus. Quo prætermisso nihil præsto paratum est. Quin tanta plerumque oritur difficultas, ut si duo citra constitutum sese inuicem quærerent, prius deficiant quam conueniant. Et hæc quoque de usu suppellectilis eã monuisse recordor. s o. Ecquid hæc illa te monstrantem audierit? s. Quin se omnia seruaturam promissit, ex eoque significauit, quod animo magnopere lætata est, tanquam si ex angustia rerum copiam uenisset: ac me ultro rogauit, ut formulam qua domus foret disponenda præberem. s o. Qua nam, quæso, ratione disposuisti? s. Partes ac uim domus omnem in primis enarraui. Quæ non tam uarietate ædificiorum atque ornatu illustratur, quam utili suppellectili ac habitantibus necessaria: cuius gratia facta est, qualibet eius parte res ei conuenientes adseruante. In primis que thalamus cum sit in penetrali ac loco munitiore, peristomata, uasque nobilita, & alia preciosiora tuetur. Granaria, siccaque loca frumenta: apothecæ frigide uina exposcunt. Perspicuis uero quæ maxime lucis egeant, & uasa & opera dicantur. Tum diæ teteria uirorum illi monstrauit pulcherrima, ætate frigida, hyeme calida. Domum quoque omnem quemadmodum ad meridiem spectaret, ut esset aprica per brumam, per æstus umbrosa. Deinde Gyneconiten ab Andronitide balneo disiunctam. Demum ne domo ex Gyneconitis Andronitis portetur quod non oportet, ne uerui iniussu nostro liberos procreent. Nam boni ex eo plerumque fideliores atque amantiore sunt: improbi uero cum uxore coniuncti prouiores ad dolum euadunt. His enarratis ad instrumenta domestica deuenimus: eaque secundum genera distinximus: ac primum sacrificijs apta constituimus: post hæc ornatum omnem muliebrem festis profestisque diebus diuisum. Virilem item per festa & belli tempus. Stromata in Gyneconitide: stromata item in Andronitide. Calciamenta alia uxoris, alia uiri. Instrumenta præterea alia textrina, alia pistoria, alia coquina, alia circa lauacrum, alia circa matras, alia circa mensas. Et hæc quidem distinximus, quibus quotidie uti oportet, quibusue per celebriates & cõuiuia. Mox rationem in singulos menses erogatorum subduximus, separatim subducta cõscripsimus. Hoc pacto minus latet, quid in annum sumptus exeat. His cõstitutis loca præscripsimus, quibus ea condi oporteret, promeque enumerauimus, atque conscripsimus: cuique præcepimus, ut quæ opus essent cuique promeret, ac meminisset recepta rursus in locum suum cõdere. Promam fecimus, quæ in primis nobis uisa sit frugis: ac Ueneris, uini, somni que luxu abstinentis, tum procul à uiri cõplexibus. Ad hæc eo ingenio prædita, ut facile circumspecterit sese per negligentiam in cõmodum: per diligentiam uero gratiam à nobis & munera consecuturam. Monuimus insuper ut beneuolente erga nos animo esset: quando gauderemus lætitiã, tristitiãque: item si quid accideret consortem fecimus. Instruximus deinde uti in augeda domo prompta foret. Tum iustitiæ ei seruandæ exempla prodidimus: quemque pro meritis munerando, ac probos seruos longe liberius ac locupletius improbis apud nos agere monstrando. Ipsam postremo in loco & officio statuimus. Post hæc uxorem monuimus præceptorum omnium frustra esse diligentiam, nisi ipsamet curaret, ut ordo cuique suus seruet: exemplum reipublicæ seruando, in qua ciues non solum bonas conscribunt leges, sed & illarum eligunt custodes, qui uestigando aduersus agentes plecstunt: seruantes uero collaudant. Pari ratione eius esse officium domesticis præsidere legibus, suppellectilem tanque custodes arcis explorare: ac siquid bene habeat, sicuti & senatus equos ac equites, probare: moreque reginæ quæ præsentis utitur potestate, dignum collaudare, ignauum autem castigare. Insuper addidi, ne forte grauare si plura quæ ad œconomiam pertinerent ei quam famulis mandarem. Cum illi tantum rerum dominicarum participes essent, quo ad custodiã ministrandi que officium attineret. Licere uero illis præterea nihil, nisi cui potestatem herus utendi faceret. Domini autem alia ratio, in cuius facultate sunt omnia constituta, hisque pro arbitrio utitur: ad quem item & seruorum utilitas & amissorum peruenit incommodum. Huius maxime diligentiam præter ceteros conuenire docuimus. s o. Quid ergo illa quæ auscultauit? s. Quid nisi quod recte sentirem respondit, si putarem dura illi præcepisse, ut rei necessariæ curam susciperet. Duriora sanè uideri, si potius negligere, quæ ex re fuissent eius, mandassem: quod innatum sit homini sapienti, quemadmodum filiorum sic possessionum amore teneri, earumque cura oblectari. s o c. Mentem profecto mulieris uirilem prædicas. s c. Sed & alia sunt, in quibus magnanimitatem eius deprehendas. s o c. Qualia, audire cupio: maiore profecto uoluptate mulieris uiuentis uirtutem

Contra matro
n. as externo co
lore infectas

tem spectauerim, si mihi Zeus piciam in tabella nunc referas. ISCH. Ego cum illam quandoque colore oblitam externo uti pulchrior uideretur, adspicerem, insuper calciamen-
tis paulo altioribus, uti maior appareret. Dic inquam coniunx, putasne me magis tibi diuitias communicaturum esse, si tibi presentia tantum nullo mendacio patefaciam: an te decipiendo, ac plura factando pro ueris falsa, argentum adulterinum, monilia sublignea, aliaque huius generis ostentarem? At illa statim excipiens: Recte, inquit, mones: caue mihi sis talis, fatear, te ex animo diligere nequeam. Igitur inquam ego, conuenimus ut corporibus communicarem. Ita ferunt, inquit illa. Vtrum inquam amantior sim tibi, si corpus ualens integrumque uiribus nullo adhibito furo, an os oculosque minio infectos tibi attingendos praeberem? At ego, inquit uxor, minium nunquam attigerim, neque fucatos oculos gratius quam tuos pueros aspexerim. Et me puta inquam non tam cerussa ac mentito delectari colore, quam tuo. Neque sane alia est in hominibus ratio quam bubus, equis, ceterisque animalibus, quibus deus inter sese pura sexus simplicitate deuinci dulcissimum esse uoluit. Quod si in hoc genere decipiendum, alienos decipere magis tolerabile. Nam coniuges, & qui simul semper uersantur inter sese fallaciam facile deprehendunt: uel mane cum surgunt incompti, uel ex sudore, aut ex lachrymis, siue etiam ex balneo decedente colore. SOC. Quid per deos respondit? ISCH. Quid, nisi reliquo tempore nil huiuscemodi facturam se recepit: rogauitque insuper, ut si qua haberem alia, quibus pulchra non tam uideri, quam esse posset, in medium adferrem. Igitur admonui, ne more seruorum totos dies desideret, sed cum imperio diuersa obiret. Illam quae tela praesertim, doceret, si quid melius nosset. Si minus, diceret: obseruaret pistorem, adesset promae metienti. Domum circumiret, si suo quaque loco sint condita prospiceret. Haec & his similia mihi & diligentia & ambulatione digna sunt uisa. Adieci optimam ei fore corporis exercitationem lauando, pinsendo, uestes, & stragula excutiendo, deinde componendo. His modis demum & cibus eius suauior, & ualido firmior, & color roseus, tum splendor oris uerior adfuturus, praesertim si haec spon- te fecerit & non coacta. Oscitantes uero aut desidentes se tantum mulierculis eas ornantibus iudicandas ac decipiendas tradunt. Posthaec Socrates scito illam adeo secundum officium uiuere, uti monstrauit. SOC. Hic ego, satis mihi uideo Ischomache audisse opera mulieris, quae maxime amorum digna sunt laude. Nunc aueo tua magnopere facta intelligere, ex quibus potissimum sit, quam obrem honestus, ac bonus dicaris, hinc ego maxime tibi habebo gratiam. ISCHOMACHE. Dicam equidem libenter quae faciam, ut si qua tibi in re uidear ab honesto discedere ipse interpolas. SOC. Tene hominem honestum, ac bonum uocitatum interpoles ego, qui nugae sectari & aera metiri uideo, & quod omnium stultissimum putatur pauper appellor. Quod sane nomen agre quondam seruebam, donec equum Nicię forte obuium habui: quem cum uulgus certatim spectatum properaret, de quo sermone plurimum haberet, ad accessu ad equum non percontans si quas equus obtineret diuitias, quae tantopere laudarent. At ille me tanquam insanum suspiciens, Quid, inquit, uidi sine unquam equo diuitias? Ex illo satis ego deprehendi, etiam equo & pauperi & bono esse licere, qui animi natura possideat bonum. Nunc age quaeso, enarra: ut ego abs te discam quicquid in hoc genere audire possum, crastina die te omnino imitaturus, quae quidem optima fuerit, utpote a uirtute auspicaturus. ISCHOMACHE. Facetas facis, attamen quod possum operam dabo omnem nunc uitae meae rationem percurrere. Ego postquam didici deos hominibus citra intelligentiam earum rerum, quas nos agere, & quomodo agere oporteat, bene rem gerere minime concessisse: prudentibus uero ac diligentibus felicitatem tribuisse, illos ego colere ante omnia constitui, conoique quantum mihi fas est supplicati, ualitudinem in primis uiresque corporis: deinde honores in ciuitate beneuolentiamque apud ciues, & in bello salutem, postremo rei familiaris honestam amplificationem ab eis inpetrare. SOC. Curane tibi est Ischomache quomodo diuitias adsequaris, unde tibi plura oriantur negocia, quae sis curaturus? ISCHOMACHEVS. Curę profecto, iucundum mihi aprime uidetur magnifice deos honorare. Amicis deinde si quid opus, subuenire, rem publicam quoque per me nihil egere permittere. SOC. Pulchra nimirum quae loqueris, eaque potentis sane uiri. ISCHOMACHE. Quid nisi cum multi homines sine hominum auxilio uiuere nequeant, nonnulli id in primis amant, ut suo sint contenti: plures quoque non solum suae domui sufficiunt, sed adeo copijs abundant, ut

ciuita

ciuitatem ornent, amicus opulentem, quos non uideo cur tu non alto ingenio praeditos ac praepotentes putes. SOC. Quin ego praesertim cum multis alijs huiuscemodi uiros uehementer habeo commendare. Tu uero perge ut coepisti, quomodo ualitudinem, roburque corporis, quomodo ex bello, quomodo ex augenda re salubritatem adsequaris. Haec audisse fat fuerit. IS. Haec nempe omnia inter se ordine consequitur, ut quis ex cibo idoneo ac labore absumpto ualitudinem recte consequatur. Nam & sese exercenti magis succrescit robur, & in his quoque ad bellum pertinent, ornamentum prouenit. Tum res familiaris augetur. SOC. Ego quoque ad stipulor, quod & exercentem sese, & in re diligentem, necesse sit bonorum quoque copiam fieri, sed quali exercitatione, laborue circa bellum, & rem augendam diligentia utaris, ut etiam amicis & patriae possis subuenire, maxime optauerim audire. IS. Ego enim mane surgere consueui, cum primum deprehendo tempus esse, in forum ire, si quo mihi conuenio est opus, ac urbem si quid aliud sim facturus ambulatione obire: si uero nullum in urbe negocium, tum puerum cum equo praecedere in agrum iubeo, ipse pedibus subsequor, meliore fortasse exercitatione, quam si in Xysto ambularem. Vbi rus ueni, si obuios habeam colonos, quoniam modo seruerint cum arbores, tum fruges percontor: singulaque quo facta sint, ordine perscrutor: rationem quoque subduco, si res melior atque audior quam antea fuerat, facta sit. Posthaec plerumque equum conscendo, equitatione bellica simili memet exercendo, nunc a fronte appetendo, nunc a latere flecundo, tum fossas, tum aquae riuos transmittendo, in columi quoque fieri potest uestigio. His actis equum puero domum ducendum trado, simulque ex agro ferendum quaecumque opus in urbe, ego modo perdetentim, modo cursim reuerto. Deinde prandeo quantum nec uacuum, nec omnino satur ualeam per diem ferre. SOC. Lepide tu quidem Ischomache uno tempore & ualitudini & bellicae exercitationi, tum rei familiari consulis. atque his omnibus te recte uti idonea praebes argumenta. Quod te & ualentem, & firmis uiribus, & cum dijs saepe uidemus, tum inter ditissimos uiros & equis maxime abundantes adnumeraris. IS. Haec cum omnia faciam, calumniam tamen plurimorum euitare non ualeo. Tu forte putabas me dicturum, ut a pluribus honestus & bonus propterea uocarer. SOC. At hoc prius percontari malebam, si quid forte res haec tibi curae est. Quoniam modo calumniantibus respondes, quam uel rationem cum oporteat, reddis ut accipis? IS. Nonne tibi uideo & hanc quoque partem absoluerem, si memet factis bonis cogito defendere nemini nocendo, quos possum iuuando? Nonne ite uideo accusare, si homines improbos nosco, plurimis priuatum, publice uero ciuitati iniuriam facere, praeterea iuuare neminem? SOC. Illud insuper doce: si cogitationes huiuscemodi ullo unquam proferas sermone? IS. In hoc genere exercitationis me nunquam scito de finire, uel seruorum lites utrinque inter se acculantium castigatione dirimere, uel apud amicos aliquem uituperare, seu collaudare, uel discordias necessariorum componere, monstrando quam praestet amicos esse: apud magistratum aliquem commendare, iniuriaque aduersum defendere: uel in senatu accusare, si quid uideam immerito honoratum, aut quae consulti uolumus fieri laudare, quae uero nolumus eadem uituperare. Sed & iam o Socrates, ad id saepe sum iudicium deductus, ut me oporteat pati, aut punire. SOC. A quo quaeso Ischomache: me namque hoc latet. IS. Ab uxore. SOC. Et quomodo litigas? IS. Quando uera dicere contingat, ualde humaniter. Quando autem mentita uerit, in uerbis errantem, neque o Socrates melior reddere. SOC. Fortasse mendacium uerum facere non uales. At forte dudum te moror Ischomache. Ego uero minime prohibeo quo minus si cupis hinc abeas. IS. Per Iouem nequaquam hoc agam, ut ante hinc discedam, quam forum sit missum. SOC. Video te nempe magnopere obseruare, ne nomen hoc honesti & boni amittas. Quippe cum multa tibi priuatum negocia sint, quae tuam requirant diligentiam, quando cum hospitiibus semel conuenisti, eos ne fallas expectas. IS. At illa quae dicis negocia Socrates, nequaquam negligo, cum uillicos ruri habeam. SOC. Quando in hunc sermonem incidisti, quaeso Ischomache, an sicuti architectum architecturę, ita & uillicum curandi res dominicas peritum tibi paraueris, an ipse esse instruxeris? IS. Ipse profecto instruere conor. Enim uero qui rebus meis substitutus est, quando ego absum quid aliud curare habet, quam quae egomet: qui si semel praesente scio, & illum in his quae noui erudire facile poteror? SOC. Igitur beneuolentia in primis puto sit opus huic hominum generi, qua erga te tuaque adficiatur, si recte in locum tuum substitui uelint, citra quam haud scio quid utilitatis eius tibi ars poterit adferre. IS. Nihil

II 3 prorsus

Paupertatis
nomenA coelestibus
primum petenda
felicitasLites cum
uxore

Quomodo uillicus sit parandus

prorsus, sed beneuolentiā in primis, quā erga me habiturus est, eum conabor edocere. s o. Et quid per deos beneuolenti cum quem legeris, eruditione aliqua queas facere? s. Et bene nigne faciēdo, si quas mihi copias dñi dederūt. s o. Planē hoc adseueras, ut qui ex parte ali qua tuo fruant, ad te diligendū ubiq; bene exoptandū ppeniores sint. s. Hoc profecto Socrates instrumentū uel maximū ad amorē prouocandū. s o. Dicam' ne hoc ei satis fore ad res tuas administrandas? Num uides omnis hoies seipos amantes ea tamen facere per ignauiā negligētes, quæ ex magna parte sibi cupiāt bene euenire? s. At ego quos rebus meis præficere statui, quō præ esse debeant moneo. s o. Porit' hoc efficere? mibi sanē uerū simile non sit, ut quisquam recte rem alienā edoceri possit. s. Sanē nō omnes idonei. s o. Quos queſo idoneos edoceri putas? Nam hoc expeto magnopere nosse. s. Primum qui dem nimum meri appetentes ab hac cura excludunt, q; per temulentia facile obliuiscunt officij. s o. Altud' ne expetit' s. Sed & uigilijs assuetum esse oportet, breuisq; somni, qui ualde rebus agēdis est impedimēto. s o. Adhuc alia desiderada? s. Mibi uidet' & à Venereis procul esse debere, quibus dediti rem aliā magis curant, enim uero nulla uoluptuosior in rebus humanis diligentia, q; illa quæ amoribus impendit. Nihilq; ubi intermissio maiori pœna plectat, cum amans forte excludit. Hos itaq; cenſeo nullo pacto rebus adhibeas tuis. s o. Quid si lucri auidi fuerint, satis apti ad hanc curā? s. Quin nullū genus hominū magis docile reperiri poterit. Quippe quibus hanc curā ostendit' nihil esse aliud q; lucrum. Quare huiuscemodi nactus hominē magnopere collaudo. s o. Hactenus Ilichomache de ijs qui ad agri curā legunt quō debeant erudiri. Nunc perge quæſo declarare, si quis fuerit indiligens natura, an alios queat ulla ratione reddere diligentes? s. Nihilō secius q; si expers musicæ alios musicos facere conet. Difficile id sanē, male monstrate magistro probe discipulum edoceri, ac torpente dño seruum esse diligentē; & ut breuiter dicam, sub he ro ignaui famulos uel natura bonos nunquā putauerim aliquid posse cōprehēdere. Sub solerti uero, uel ignauios alioquin, castigatos facile posse erudiri. Attentos igitur operi qui cupiat alios reddere, ipsum in primis circūspectū rebusq; instantē esse oportebit. Tū grati am recte curanti habere. Secus uero agentē plectere. Pulchre nimirū barbarū illum inter rogatū à rege, quonam modo equū quem optimū nactus fuerat tā celeriter saginaret: oculis dominicis ferunt respondisse. Eadē ratione & mihi Socrates uidet' alia quæ cunq; ocu lum ipsum domini posse reddere meliōra. s o. Vbi feceris diligentē, estne idoneus? s. Mi nime, sed admonendus etiā quando, quāue ratione singula. Quod si non præstabit, nihilo secius uillico erit opus q; medico, qui curet aliquem egrotum. Deinde mane tarde iam ue niens, quod remediū adhibendū fuerit, insuper nō uideat. s o. Tum si didicerit quæ sit fa cturus, eritne absolutus? s. Dominari eū adhuc operis oportebit edificere. s o. Tūne quæ so monstras, quō is dominet? s. Conor quidē. s o. Dic oro, quō aptis imperio doces esse homines. s. Inepte quidē ridebis si audies. s o. Nō ego profecto ridiculum puto, sed ma xime collaudandū, qui eo ingenio sit, ut queat docere, quonam modo ualeāt homines im perare. Nam & hoc pacto reges facere potest. s. Reliqua enim animalia Socrates duab. de causis ad obtēperandū mouent, quando uidelicet audientia munerantur, minime uero obrēperātia plectuntur: equorū sobolem domitores hoc fermē erudiunt, ut obsequentia delinimento aliquo demulceant: reluctantē uero uirga cōpellant. Canes item simili ratio ne cum currere, tum flecū instruunt: hominū autem natura ob rationem & orationē præ stantior, sanē docilior ad parendum uidetur, suadentibus ea præsertim quæ ad eius faciāt rem, quanquā alij alia de causa mouentur. Quorū sanē natura ferarū more uētri indulget, hos tm̄ gulæ illecebris multa facere compelles. Quorum uero ambitiosior ac magis inge nua, non minus laudibus q; alios cibis excitabis. Hæc & igitur similia quæ ipse facturus sis, uillicū seruare doceas, ut obsequentiores habeat operas. Tum uestes non aque omni bus distribuendæ. Non item calciamenta, sed alij alia pro meritis præbere. Magna Socra tes imminet bonis desperatio, cum ab ignaui se præmij discretos non adspiciunt, & qui se periculis atq; laboribus obijciūt, cum subterfugientib. pari ratione habere. Meum itaq; uillicū cū huiusmodi bonos cæteris præponere uideo, magnopere collaudo: eundē obſur go, si inant assentatione utendo, indignos illis pmouere cōtendit, atq; ostendo minime ad rem ptinere. s o. Vbi igitur & imperare & operas, ut monstrasti, obtēperātes habere didi cerit, perfectum habebis, an aliud in eo præterea exoptes? s. Maximum adhuc Socrates, ut rei

Domini dili-
gentia seruos
bonos facit

ut rei herilis sit abstinentes: si em̄ si uictus interuenerit aut absconderit, qd eius referet in agri cultura diligentia? s o. Tu quoq; iustitia eum seruare doces? s. Nempe enim omnes in hac præceptione dicto audientes inuenio, ego tamen eos partim Draconis, partim Solonis le gibus ad iustitia reuoco. Hi sanē mihi uident' tali formula iura cōscripsisse, ut fures depre henſi uincirent, graſtatores uero capite plecterent. Ob hæc palam est eos tantū uoluisse im proborum hominum turpe lucrū irritum facere. Ego uero huiuscemodi tum regias leges usurpando conor ad officium seruos reducere. illæ nanq; peccantibus pœnas infligūt: re giæ uero leges etiam bonos munerare cōtendunt. Quo sanē exemplo pleriq; eisi lucri ap petentes permoti, missa nocēdi arte, bona uia ingrediunt. Quos uero uideā mea temel be nignitate adfectos perperā agere, hos tanquā inutiles penitus ab dico. Quos uero quanq; probos, magnoq; dignos, non tam studere auaritia, q; gloria, à me tantū laudes expecta re, his ego tanquā liberis utor, eos insuper diuitijs atq; honoribus cumulo. Et pfecto mihi uidetur hoc cupidus honoris, auaro præstare, q; laudis gratia labores ac pericula subit ubi oporteat, præterea à turpi quæſtu procul habet. s o. At ego satis uideor didicisse quemad modum instruendus sit uillicus. Nam beneuolum in primis dixisti tibi esse oportere, dein de diligentem, postea imperio aptum, postremo iustum. Nunc quæſo ne præterea quid il lud est quod ab initio cursim attigisti. s. Quid nam? s o. Dixeras enim q; horū maximū erat quemadmodum singula sint exercēda, ut ex his utilitas nobis aliqua prouentat, citra quam artē nec ulla ualeret diligentia. Nam cum recte curaris opus, esse agriculturā sciam: quādo, aut quomodo, seu qua ratione curari oporteat, haud satis scio: nō aliter q; si literas oportere discere tantū audiuissem, nihilo ppterea magis literas scirem. Quod si nō progre diar, ero cōparandus oberranti medico ac agrotos quæritanti, medicinæ alioquin ignaro. s. Hic planē me inducis, ut rei iusticia paulatim explicem tibi rationē. Cuius periti diuites fiunt, ignari angustia sæpe uictus laborāt. Huius tu artis humanitatē degustabis, quæ utilis prouentus, iucūda opere, & hominibus grata, tum q; facilis cognitur, exercitio quoq; generosa uideatur: quippe cum generosa uocemus animalia, quæ cum pulchra sint & uti lia, tum & hominibus mansueta. Quin Socrates, non ut reliquæ scientiæ multū temporis in ea antequā ad usum necessaria parias, consumere oportebit. Sed eius erit facilitatis, ut eam exercens partim uidendo, partim audiendo statim ipse tantum ex ea percipias, ut & alios si uelis possis edocere. Enim uero cum cæterarū artium professores multa quæ ad eo rum disciplinas occultiora pertineāt, haud omnib. patefaciāt: agricola bonus magnopere gaudet opus suū ab omnibus cerni, rogatusq; quonam modo id egerit, libēter explicabit: adeo ingenuos hæc ars, adeoq; liberales homines reddit. s o. Proximū nemp̄ optimū, ut difficile sit audientem nō ulterius percontari. Igit' quando ais rem esse tam facilem, quæ so edoce. Nam tibi turpe non fuerit facilitia monstrare. Turpius mihi potius ea ignorare. Præ fertim si inde nobis utilitas puenit. s. In primis eos qui tradunt illā cognitū laboriosam prorsus asseuero, quippe qui rationibus tantum muniti uideantur, experientia uero colen di minimum. Dicunt enim primum terræ ingenium indagare oportere. s o. Recte hi qui dem sentire uidentur, cum ignorantes quid quæq; ferat tellus, neq; serere, neq; colere scire poterunt quicquā. s. Igitur si hoc in aliena terra dignoscere cupis, hoc erit præceptum, ut fructus arboresq; illius adspicias: nec culturus quicquā contra illius cōtendas ingenium, nisi fortē spe decidere, aut cum dijs pugnare malis. Si uero per domini negligentiam uim suam tellus non experiatur, id sæpenumero non tam à uicino homine, quam loco melius inuestigādo deprehendes: qui quanquā neglectus, ac rudis ostendet aliqua ex parte pote statem eius. Si em̄ agrestis pulchre pduxerit, multo fertilius mansuefactus uberes reddet. In summa facile uel cuius nō magnopere perito terræ naturā hoc pacto deprehendere li cet. s o. Satis igit' in hac re rustica uideor cōfidere, ut ab ea minime tanquā imperitus abſti neā. Nam & quod ais uerū esse uel illud inter cætera persuadet, quod memini cōsuetudinis piscatorum, eorumq; qui in mari uersantur: cum ad littus applicant, neq; considerantes, neq; tarde incedentes statim in agros exiliunt, eosq; ubi maxime fructus esse cōspexerint, ex templo quæ nam sit bona tellus iudicant, quæ mala, & hanc uituperant, illā uero collau dant. Igitur nobis eodem modo de agricultura & tellure bona iudicandum. s c h. Vn de uir tandem aliquid de ea narraturi exordiamur, nequid scienti subijciam, nempe te uideo plurima in ea nosse. s o c. Primum quidem quod iucundum utileq; puto, & ad phi

Rei rustice
laus & facilitas
in ediscenda

Quomodo
bona terra di
gnoscat.

Quando Iosophiam huiusmodi maxime pertinere. Quid potissimum agam, ut plurimum hordei tum
arandum tritici metam? *s o c.* Nouale ante omnia sementibus præparandum. *s o.* Noui. *s c.* Per
 brumam arare incipiemus? *s o c.* Minime. Nam terra tunclimo obducta erit. *s c h.* Per
 æstatem? *s o c.* Dura nimis, & aratro intractabilis. *s c.* Vere quid? *s o c.* Aequius sanè.
s c. Herba tunc maxime uertitur, quæ & terram simi loco lætificat, & ante exclusum se-
 men euerfa pullulare prohibetur. Quippe cum ante omnia mihi uideatur nouale materia
 purgatum, & solibus deinde coctum esse oportere. *s o c.* Hoc item mihi. *s.* Hæc ne duo
 putas æstate commodius fieri posse, quum sæpenumero contingat arari? *s o.* Nihil pro-
 fecto magis isthæc uere existimauerim posse fieri, quam æstate media in meridie, si tellus
 aratro moueatur. *s c.* Si autem rastro præparetur nouale, haud tutum quin iterare opor-
 teat. *s o.* Et materiam uidelicet deiciendo, ut arefcat: & terram uertendo, ut excoquatur.
Sementes *s.* De nouali igitur uides inter nos cõuenire. *s o.* Mihi uidetur. *s c.* De sementibus au-
 tem quid sentis, an idem quod omnes feri è sentiunt, tempore uidelicet autumnii, cum om-
 nes cœlum suspicientes à deo maxime imbrem expectant? *s o.* Hoc profecto, ut ais, tem-
 pore; quod si quis antequam iubeat deus, aggrediat, merito damnis plectitur. *s.* Hoc fe-
 re omnes adstipulantur. *s o.* Quæ nempe semel deus constituit, rata sunt omnibus & ob-
 seruata: ueluti cunctis mortalibus per brumam latius esse uidet pingues ferre uestes si pos-
 sint, & focum accendere, si ligna suppediant. *s c.* De ipsiis uero sementibus multi quæ-
 runt, an præcoci, an medio, an ferotino sint tempore faciendæ. *s o c.* Neq; deus una cœli
 temperie seu ordine semper agit annu. *s.* Horum tamen quod elegeris tempus, siue par-
 uas, siue magnas feceris sementes, an à præcoci incipere, usq; ad ferotinum durare? *s o c.*
 Mihi isthuc profecto uidetur, atq; optimum censo, tutioremq; serendi modum, utrumq;
 tempus attingere, quod segetes iugiter mediocres colligas, quam quãdoq; copiosas, quan-
 doq; minime suffecluras. *s.* Eiusdè ego quoq; sententiæ, præceptor sanè discipulo prius hoc
 iudicãti adsentior. *s o.* Sed in semine iaciendo uariãne arte uti putas oportet? *s.* Omnino.
 Nam cõsiderandum quod manu iacitur ut nosti. *s o.* Noui profecto. *s.* Iacere quidã æqua
 manu possunt, nonnulli nequaquã. *s o.* Exercitatione & in hoc opus haud aliter quàm ci-
 tharædis, ut uisum scientiæ manus suppeditet. *s.* At terra quãdam tenuis, quãdã crassior.
s o. Quid isthuc quæso? tenuiorem forte uocas infirmiorẽ, crassiam uero robustiorem. *s.*
 Isthuc prorsus. *s o.* Sed rogo putas utriq; par semen dandũ, aut alteri magis? *s.* Nam & ego
 censuerim sicut & uino uehementi plus aquæ, & homini robustiori plus oneris cum erit
 usus, addendum: & quidam infirmiore cibo aluntur, sic in hoc genere seruandum. *s o.* Pu-
 tas ne ueterina copiosiore segete oblata pinguescunt, ita & terra gracilis pinguior fiat? *s.*
 Iocariss. Scito tñ ubi factio semine herba rore cœlesti excitata exurgere cœpit, si eã ex par-
 te aliqua eueritas, haud aliter in triticum abierit, quam si simum addiderit. Quod si totã se-
 getem usq; ad maturitatem crescere sines, durũ profecto fuerit gracili telluri multum semi-
 nis aut fructuũ nutrire, non secus quàm sui plures alere fœtus iam adultos. *s o.* Planè infi-
 nuas, ut debilitiori solo minus dandum sit seminis. *s.* Sanè. Nam & pauloante tu idem fare
 baris, cum putabas debilitiori minus esse imponendũ negocij. *s o.* Præterea sarculone opus
 sementibus? *s.* Nosti hyeme plures imbres? *s o.* Quid tum postea? *s.* Tria ex his proue-
 niunt incõmoda: cum luto inducto gramen operit, tum radices quãdã ab inundatione te-
 nuant: postremo sæpe tanta surgit materia aquis excitata, ut segetes opprimat. *s o.* Hæc
 oia uerisimile euenire. *s.* Igitur uidetur tibi ullo remedio occurrendũ? *s o.* Mihi quidem.
s. Quid in primis si luto obducit? *s o.* Humo sementẽ leuabis. *s.* Quid si radicibus te-
 nuatur? *s o.* Humum superaddes. *s.* Quid demum si materia exurgens humorem frugibus
 auferat, quemadmodum fucus apibus cibũ? *s o.* Extirpanda à satis, sicuti fucus ab alueari-
 bus. *s.* Igitur nõ ab re sarculis utemur. *s o.* Profecto, sed ualde rem ante oculos posuisti cum
 auenam fuso comparasti, magis quàm antea, cum eam sine comparatione memoraueras.
 Ex quo uidere licet quantũ ualeat recte similitudines introducere. Sed cum deinceps tem-
 pus metendi sit, dic oro siquid & in hac parte monstrare habes? *s c.* Puto te scire segetem
 incidere oportere. *s o.* Quid nĩ? *s.* Incidis uento aduersus an auersus? *s o.* Ego uero auer-
 sus, ac secundum uentum: durũ mihi uidetur & oculis & manibus aduersas uento aristas
 metere. *s c h.* Altène, an ima tellure metis? *s o c r a.* Si calamus breuis fuerit, ima, ut
 aptiores sint manipuli. Si uero oblongus, commodum puto medium incidere, ne teren-
 tibus

tibus in area excutiendo, neq; uentilantibus labor superuacuis addatur, & stipula remanens
 combusta simum additum magnificet, agrumq; lætificet. *s c h o.* De metendi ergo
 modo nosti ea quæ egomet. *s o c r.* Cupio uestigare an terere sciam. *s c h o.* Nosti pu-
 to quod messes à ueterinis terantur. *s o c r.* Veterinane boues, mulos, equos, & reliqua
 huius generis appellas? *s c h o.* Hæc tantum puta huiusmodi apta esse officio. *s o c r.*
 Quid deinde? *s c h o.* Terunt, manipuliq; complanantur. *s o c r.* Certo sic est. Noui
 à terentibus eos uerti, ac sub iumentorum pedibus injici, ut non satis concussi melius ex-
 cutiantur, citiusq; aream absoluant. *s c h o.* Hæc igitur æque atque egomet intelligis.
s o c r. Quid deinceps, uentilabimus? *s c h.* Nosti, quod si ex parte quæ uento est ob-
 uersa incipias uentilare, per totam aream palea diffunditur. *s o c r.* Necessè. *s c h.* Tum
 etiam necessè, ut supra fruges cadant. *s o c.* Nimis profecto fuerit, ut frugibus superferat-
 tur in loco areæ uacuo. *s c h o.* Quid si quis uentilabit ex ea parte incipiens, quæ uento
 obuersa est? *s o c.* Manifestũ quin palea in loco statim suo, ubi aggeratur fuerit. *s c.* Vbi
 fruges purgaueris usq; ad areæ medietatem, utrũ statim sic effuso frumento uentilabis cæ-
 teras paleas? an cumulabis iam purgatũ in medium ueluti locum angustum? *s o c.* Nempe
 cum labo iam purgatum, ut superferatur palea in locum uacuum areæ, & nõ bis eandem
 paleam uentilare. *s c h.* Tu uero, ut mihi uideris, ita probe tenes quomodo sit uentilan-
 dum, ut allos docere queas. *s o c r.* Hæc equidem oblitus eram me scire, ac dudum cogi-
 to, si hoc modo scierim, & item oblitus fuerim aurificinã, choraulicam, picturam, quanq;
 nullus monstrauerit, sicuti nec agriculturam. Video nempe, ut hanc sic & alias artes homi-
 nes exercere. *s c h.* Nequaquam. Nam dudum dixi, quod agricultura ex eo generosa
 esset, quod maxime facilis cognita. *s o c.* Sed age Ischomache res rustica sationem conti-
 net arborum? *s.* Profecto. *s o.* Cum igitur multa circa sementes intelligam, in serendis
 arboribus ignoro. *s.* Profecto ignoras. *s o.* Quippe qui nesciam in qua tellure sit seren-
 dum, quã alte semen demittendum, quomodo ue collocandum. *s c.* Disce igitur quod
 ignoras, scrobes quales fodiunt puto sæpe uidisti. *s o.* Sæpe. *s c.* Vidisti ne altiorem tri-
 pedaneam? *s o.* Quin & quadrupedaneam & semis. *s.* Latiore uel tripedaneam? *s o.* Per
 Iouem bipedaneam & semis non uidi latiore. *s.* An altitudine minorem bipedaneam? *s o.*
 Non equidem bipedaneam & semipede minus altam. Nam facile plantaria euellant, si adeo
 summa tellure fodiantur. *s.* Igitur satis tibi patet, ut neq; altiorem quatuor pedibus & se-
 mipede neq; breuiorem duobus & semipede scrobes fodi oporteat. *s o.* Necessariũ isthuc
 in primis scire. *s.* Noscis ne aridam aut uliginosam terram? *s o.* Arida mihi quidem uide-
 tur circa Lycabestũ, & huic similis. Uliginosa circa phalericam paludem, & huic item si-
 milis. *s.* Utrum deinde in arida saturus, altius quàm in uliginosa effodies? *s o.* Nempe in
 arida, quippe cum in uliginosa altius penetraueris aqua manabit, quæ serere prohibet. *s.*
 Pulchre mones, sed facta scrobe scis quonam modo planta sit locanda? *s o.* Maxime. *s.*
 Tum si cupis cito coalescere in subactum fodies solum an rude? *s o.* Manifestum quod in
 subacto ocyus proueniet. *s.* Summouenda igitur terra semini. *s o.* Quid nĩ? *s.* An se-
 men rectum locabis, seu iacentem ut gamma lupinum? *s o c.* Sanè isto modo plures oculi
 ac radices in terræ uiscera penetrabunt, ex quo planta firmitus radicabitur, & totidem ger-
 mina supra terram pullulabunt. *s.* Idem atq; ego sentis, sed oro leuiter tellurẽ superinjicis
 an calcatam? *s o.* Calcata profecto, alioquin periculum quin leuem aqua usq; ad imum
 penetrando patefaciat: aut sol per æstus exsiccando radices adurat. *s.* De uitibus autem
 sentis mecum eadem his omnibus conuenire? *s o.* Profecto, & de ficu. *s.* Tum ego puta-
 uerim & de cæteris arboribus fructiferis. Nam uitis cum in satione sit potissima, hac pro-
 bata, facile omnia eodem modo semina probantur. *s o c.* Oleam quomodo seris? *s c h.*
 Disce hoc à me præterea. Scrobes huic altiõ paulo aciuxta uias fodietur. Trunci quoq;
 in hoc genere seruntur, quibus summum caput luto contegitur. *s o c.* Noui. *s c.* At pu-
 to hoc saltem ignoras, testam luto superimponendam. *s o c.* Nempe noui omnia. Sed rur-
 sus aliquid intelligo magis, quàm cum ab initio comprehensim interrogasti, an scirem se-
 rere: quippe cum interrogatio præceptio sit, olim iam disco, cum à me singula sciscitatus
 es: ducens nanq; me per ea quæ his similia noui, ostendis planè quæ me non putabam sci-
 re. Eductus iam hæc intelligere mihi persuadeo. *s c.* Profecto sic res habet, ut si te interro-
 garem de argẽto, bonũ ne esset an nõ, persuadere nõ possem, ut bonũ ab adulterino facile
 digno

Quomodo
terendumDe arborum
sationibus

De uitibus

De olea

dignoscere. De tibicinibus autem tibi persuadere non possem, quod inflare tibias scires, similiter de pictoribus ac alijs huiusmodi. s. o. Fortasse quoniam colendi agrum me scientem esse persuasisti, quamuis mihi conscium quod nullus unquam monstrauerit hanc artem. 1 s. c. Non hoc est, sed iam dudum tibi dixi, quod agricultura ita humana, facilisq; ars est, ut eam audientes seu uidentes euestigio intelligant. Multa namq; alia nos edocet quomodo eis pulcherrime utamur. Vitem si prope sit arborem consuefacere rectam cōsurgere, & luxuriantibus pampinis aestatis tempore umbrā porrigere. Deinde ubi paulatim uua maturescit pampinare, ut folibus excocta ocyus per autumnū uindemiā præbeat. In qua sæpenumero ob foetus abundantes, sicut in ficu: alios maturos, alios acerbos cōspicimus racemos. s. o. c. His misis rogo Ischomache, cur est quod cum ars hæc sit facilis, omnesq; pariter nouerint quod circa eam faciendū, non omnes idem faciant: sed alij quidem in magna copia degunt, alijs uero etiā necessaria desunt, aut in are potius sunt alieno? 1 s. c. Dicam equidem. Neq; enim huius rei scientiæ uel ignorationi hoc dederis, ut aliqui ea minime proficiant, aliqui uero abundant. Non profecto audies domū decoxisse ob hanc causam seu famā, quod agricola ignorauerit æqua manu semen iacere, aut arbores serere, aut in loco sterili serere, seu fimum agro quā maxime prodesse, uel nouale sementibus præparare. Non hoc inquam audies, sed potius audire licebit segetes non recepisse quod terrā non arauerit, aut nō stercoreauerit; uindemias item non collegisse quod uites non seruerit, fatasq; minime curauerit. Non oleum, non ficus, quod hæc & his similia nequaquam operam dederit uti consequeretur. Hæc demum causa est Socrates, quod maxima sit inter colonos differentia, magis quā si quis egregiū aliquid in colendo reperiret aut sentiret. Eadem & de belli ducibus ratio, cum rei militaris scientia sæpe minime causa sit, ut alijs alij præsent, cum in bello quid agendum sit quandoq; uel privati sciunt: sed nonnulli hoc exequuntur: quidam uero negligunt. Quemadmodū præcipitur, per hostiū transiturum exercitum ordine incedere, ut siquid acciderit, ad pugnam sint paratiores: custodes quoq; interdū, noctu uero excubias pro castris ponere: aut si per loca iniqua iter faciendū, opportunitiora semper occupare, cum omnes uideant esse necessariū, non omnes tamen efficiunt. Ut igitur ad agrum reuertamur, cum nullus ignoret stercoreationem esse utilem, fimumq; cumulare aut magnificare, negligunt tamen quanquam celestibus aquis à deo iuuentur, quæ in loca fluentes incurua limum lætaminū aptū efficiunt. Præterea materia omnis quæ campis seminandis aratro subuertitur, in aquas cōiecta palustres tempore inueterata pro fimo utilis agro existat. Deinde qua cura tellus egeat. Quod uliginosior frugibus, sterilior arboribus aptior, quemadmodū aqua fossis educitur, ac sterilia tum arenia uliginosis admixta castigatur, omnes ferè sciunt, sed quidam curant, alij nequaquā. Siquis autem quid quisq; ferat locus penitus nescire se dicat, neq; uidendi ex eo fructum aliquem facultatem habuerit, neu uerum quicquam de eo percontando acceperit, nonne facilius multo terræ ingenium, quā hominis aut equi experitur? Quæ sanè culta non mentitur. Enim uero mihi uidetur illa in promptu esse, faciliemq; se ad agnoscendum omnibus præbere. Neq; ut in cæteris artibus, à quibus exercendis sese ignarus excusat, ita & in hac euenit, cum oēs ferè intelligant quod bene culta bene respondeant. Est illa præterea indagatrix, & quasi accusatrix hominū uitæ: quippe cum nullus ignoret citra uictui necessaria neminem posse degere, quæ maxime ex re rustica proveniunt: hæc neglecta, nisi quis forte ex alia uiuat arte, necesse ut in furandi aut rapiendi suspicionē ueniat, aut certe procul à ratione habeatur. Contingit etiam sæpe, ut alijs alios ea reddat utilitate potiores, quoties non tam non curatur, quā lente curatur. Ut si alter tempore adhibeat operas atq; urgeat, alter hoc studium negligat: nam opera una inter decem pollet, quæ sit sollicitior: altera uero ignauior, quæ abeat ante tempus. Sinere autem totum diem segniter agere, totius operis dimidium refert, haud aliter quā in itinere ducentorū stadiorum, si ex duobus iuuenibus ætate roboreq; paribus, alter centum stadij diligentia fretus præcesserit, alter spirantes auras captando, ac fontibus umbrisq; commorando longe relinquatur. Sic & operis in agro contingit, si studium remittunt, si oscitantur, si sæpe causantur, si herus non instet longe post habentur his, qui seduli cernuntur. Bene autem aut male opus facere id referet, ut recte facere, aut omnino non facere æque censeatur. Licet enim fossores adspicere, qui plus in uineis materiæ reliquerunt, quā rastro abstulerint: quomodo ociosum ac superuacuum opus

In cunctis artibus difficilius facere quæ oportet, quā scire.

Diligentia in re rustica cæterisq; rebus quantū possit

opus huiusmodi non putabis. Hoc igitur pacto ocyus absumet domus, cū iugis impensa supra operis fuerit utilitatē. Nec profecto mirū, si pro diuitijs egestas postea subrepat. Sed præceptū ante omnia pulcherrimū, uolentibus rem rusticā sequi, unde ocyus res auctior proueniat, pater meus olim monstrauit, me quoq; edocuit, nunquā agrum cultū, sed eum qui ob domini sui negligentia siue tenuitatem incultus uidetur, iussit emi. Quod bene cultus ager magno ueniret, ac minime esset redditus. Qui uero prouentus nō haberet, nullo modo similem præberet uoluptatē, atq; ille in quo spes sit, ut cultus melior effici possit. Nil enim plus utilitatis, quā locus ex inculto bene cultus tribuit. Sic igitur plures fundos plurima ferentes, ac antiqua dignos ueneratione, ipse meus pater parauit, hac tantū commutatione, quā nec ipse didicit, aut alia cogitatione adsecutus est, quā erga rem rusticā amore pariter & labore, ut haberet quod ageret, & unā cum uoluptate caperet utilitatem. Erat enim præter omnes Athenienses agri studiosissimus. s. Dic præterea, istos agros quos tantopere diligebat pater tuus, uendidisset ne si magno potuisset? 1 s. Sanè. Sed alij euestigio incultum emisset, ob colendi item uoluptatem. s. Mirum prædicas eius agriculturæ amorem, haud secus quā mercatorū frumenti: cuius gratia nauigant quocunq; ubi audierint esse plurimū, Aegæum, Euxinū, simul transfretantes pelagus, inde exportates nauī qua ipsi aduehuntur, imponunt. Deinde cum egent pecunia, uendunt ubi putauerint maximo uenire. 1 s. Locaris, Ego autē existimo domus amantem nō minus censerī qui domum ædificat, deinde uendit, ac rursus alias exædificat. s. In istam etiam sententiā Ischomache penitus adducor, ut arbitrer naturā quemq; id potissimū diligere, unde utilitatem speret. Deniq; considero quantum ueritatis ex argumēto tuo professor præstitisti. Proposueras enim rei rusticæ artem facile omnibus parere, quod ego à te nūc persuasus atq; edoctus planè animaduerti. 1 s. Est adhuc aliud Socrates difficilius, quod sanè cōmune uidet cunctis mortalium actionibus & agriculturæ & politicæ & œconomicæ, scire uidelicet hominibus imperare. In huius artis cognitione maxime dixerim homines inter se differre ac alteri alterū præstare. Quemadmodum uidemus in triremi, cuius remiges gubernator ita uerbis animabit, ut alacres ac ludibundū quocunq; ille iusserit celeriter perueniat. Alij uero ignauum nacti magistrū altero tanto uix temporis spatio segniter ac summo eius odio eundem cursum absoluerint. Similis item est belli ducibus ratio. Nam ut priuatim cuiq; innatus quidam agendi amor, ita & toti exercitui sub strenuo imperatore alacritas quædā ad eas res nauandas, quæ ab ipso spectante probari ac laudem referre possint, erga quem ipsi afficiuntur. Sic igitur fortem, sic magnanimū appellamus ducem, etiam si corporis uiribus deficiat, aut arcum tendere uel hastam intorquere ignorauerit, seu etiā equo insidens bellatore, aut peltatus sese periculis obijcere superfederit: si tantū præsentī animo ac eloquentiæ uiribus utatur ad excitandam militum audaciā, ut obtemperare ac se per medios hostium ignes offerre uelint: hoc pacto magna militū manus esse sub eodem dicitur, nō tam numero q; animo præsentī. Eodem ferè modo & in priuatis negocijs, siue curator, siue præfectus, seu uillicus, q; ad opus queat promptos ac animo destinato deducere homines, is maxime mihi uidetur rem præclarā præstare, tum facultates dominis augere, præsertim si ex operarijs quemq; ignauum plectat, impigrū uero extollat. Ego uero illum cuius præsentiam subditi non uerentur, nunquam admirabor: sed quo uiso moueant, terreantur, ad laudem se inuicem exhortent, hunc regiæ indolis aliquid habere putauerim. Est igitur hoc opus, uti supra diximus, in primis magnum atq; arduū, cum in cunctis rebus quas homines acturi sunt, tum in ipsa agricultura: neq; ad cōsequendum semel uidisse, neq; audiuisset fuerit, sed disciplina opus erit & perfecta natura: quippe cum diuinū potius quā humanū esse sit putandum uoluntarijs imperare: Nam ijs omnes manifesto parent, qui uera atq; perfecta sint præditi modestia: apud inuitos uero tyrannidem exercere his tantum tribuunt, ut mihi uidetur, qui Tantalū uitā uiuere sunt digni apud inferos, in lucem ne iterū moriatur redire formidantis.

Non esse emendum agrum bene cultum

Scire imperare quā difficile, & præclarum

FINIS.

BASILEÆ, APVD HIERONYMV M FROBENIV M
ET NICOLAV M EPISCOPIVM, MEN
SE AVGVSTO, ANNO
M D XLIIII

